
37
2 D
1

F. LUCII FERRARIS

BIBLIOTHECA

CANONICA JURIDICA MORALIS THEOLOGICA

F. LUCII FERRARIS

SOLER-ALEXANDRINI ORD. MIN. REG. OBS. S. FRANCISCI LECTORIS JUBILATI
EXPROVINCIAL. EXAMIN. SYNODALIS AC S. O. CONSULTORIS

PROMPTA

BIBLIOTHECA

CANONICA JURIDICA MORALIS THEOLOGICA

NEC NON

ASCETICA POLEMICA RUBRICISTICA HISTORICA

EDITIO NOVISSIMA

MENDIS EXPURGATA

NOVIS AD SINGULAS FERE VOCES ADDITAMENTIS NOVISQUE ARTICULIS LOCUPLETATA TUM PECULIARIBUS SUMMARIIS TUM GENERALI MATERIARUM INDICE INSTRUCTA ADJECTA AD CALCEM CUJUSCUMQUE VOLUMINIS ABSOLUTISSIMA APPENDICE EX OMNIUM SS. CONGREGATIONUM DECRETIS QUAE VEL IN ANTEACTIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR VEL DEINCEPS USQUE AD PRAESENS LATA SUNT JUXTA VOCUM HUJUSCE BIBLIOTHECAE SERIEM DIGESTIS

OPERA ET STUDIO MONACHORUM ORDINIS SANCTI BENEDICTI

ABBATIAE MONTIS CASINI

PATRONO ET AUSPICE

VIRO EMINENTISSIMO

ALOISIO S. E. R. CARDINALI LAMBRUSCHINI

EPISCOPO SABINORUM

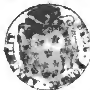
SANCTISSIMI D. N. GREGORII XVI P. M.

A PUBLICIS NEGOTIIS ET A BREVIBUS

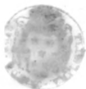
ETC. ETC.

TOMUS PRIMUS

TYPIS ABBATIAE MONTIS CASINI SUP. PERMISSU ET PRIVILEGIO
ROMAE APUD FRIDERICUM LAMPATO
A. D. MDCCCXLIV.

EMINENTISSIMO PRINCIPI

ALOISIO S. R. E. CARDINALI LAMBRUSCHINI

EPISCOPO SABINORUM

SANCTISSIMI D. N. GREGORII XVI. P. M.

A PUBLICIS NEGOTIIS ET A BREVIBUS

ETC. ETC.

EMINENTISSIME PRINCEPS,

Cum primum nobis Lucii Ferraris Bibliothecae editionis noviter curandae consilium occurrisset, et plurimorum argumentorum defectu inter operis arripiendi desiderium, et spem impedimentis prope demortuam cunctaremur, recreans memoria Tui, amplissime Princeps, animo nobis pene defecturis arrisit. Adhuc alta mente Te nostrum hoc Asceterium duodecim abhinc annis praesentia Tua condecoratum habemus; adhuc et quanta in Divi Benedicti familiam pietate ferebaris pergrati animi sensu recolimus; adhuc Te in Bibliotheca nostra cum doctissimo viro Abbate D. Octavio Fraja-Frangipane ejus Praefecto, (quem nobis nuper ademptum numquam satis ingemiscemus) familiari consuetudine eruditionis segetem, qua cumularis, promentem, et studiorum nostrorum rationem confovendi desiderio flagrantem, admiratione haud abrupta prosequimur. Haec spei nostrae confirmandae, levandique animi in tuo praesidio occasio perjucunda. Nec expectationem fefellit eventus: tam pronum beneficio, tam comiter nobis Te opitulaturum invenimus, ut nondum factum plane certiores nos reddiderit, utrum prius Te opem efflagitantes adiverimus, an Tu nobis

ultra vota occurreris beneficio. Ubi enim mens nostra Tibi innotuit, non tantum nobis animum addidisti, sed ut operis gravitati consultum foret, datis ad nos literis sapientiae ac benevolentiae plenis, viam indigitasti, qua in hoc Bibliothecae Ferraris curandae labore tuto atque utiliter incederemus. Quidquid praeterea editioni nostrae locupletandae perficiendaeque vel necessarium vel opportunum maxime videbatur, id quidem cumulatissime nobis suppeditari curasti. Quamobrem praeter consuetudinem factum est, ut quod amplissimis viris, ad eorum gratiam aucupandam, offerri vulgo contingit, id Tibi in praesens, Eminentissime Princeps, pro partis beneficiis solemni animi nostri pergrati significatione sistamus. Neque hac tantum de causa aliquo Te cohonestandi testimonio adducebamur. Non adeo siquidem hominum consuetudine caremus, ut etiam apud nos tot rerum a Te pro Christiana non solum, verum etiam pro civili ac literaria republica praeclarissime gestarum fama non pervenerit; de quibus praesens ac ventura aetas, indubiis historiae monumentis edocta, nunquam conticescet. Quamvis, scilicet, negotiorum multitudine ferme obruaris, ita

tamen rerum praesertim sacrarum studiis fovendis colendisque operam ac laborem insumis, ut id tantummodo negotii datum Tibi fuisse videatur. Enim vero, caeteris praetermissis, quem fugit, hasce inter curas sane gravissimas tempus Tibi non defuisse, quominus nuperrime, singulari prorsus Immaculatae Virginis Deiparae Conceptionis privilegio invictissimis argumentis vindicando, Polemicam Dissertationem in lucem ederes, quam doctrinae copia ac varietate mirifice refertam, ac longe lateque apud omnes gentes pervulgatam, nemo ferme est, qui proprio idiomate versam modo non legat ac demiretur? Quanta insuper prudentia ac pastorali sollicitudine Januensis Ecclesiae cathedram moderatus fueris, quanta dignitate et robore apud Gallos in ancipiti rerum tempestate Apostolicae Sedis negotia administraveris, neminem latet, nec nos; quae cum tibi prolixum aeternassent aevum, silentio magis, quam nostro videntur eloquio prosequenda. Id solum haud praetereundum existimamus, quod in Te Purpurae honore auctum, altiora munia gerentem, omnium oculos, animosque convertas; et pervolventibus nobis recentioris historiae libros

nomen tuum nova semper luce inclarescens obveniat, tum ob illam animi fortitudinem, quam hostium Ecclesiam exagitantium furori objecisti, tum ob sanctissimam illam pietatem in Petri Cathedram, qua nullis laboribus, nullisque vitae periculis pepercisti. En igitur admirationis nostrae, longe tuis meritis impar, testimonium in hac Bibliotheca, quae Tibi prodit nuncupata. Penitus autem persuasum nobis est, quidquid ingenii nostri exiguitate imperfecti et incompti in illam derivabitur, nominis tui amplitudinem fore contecturam. Hoc in voto consistimus.

Tu vero id nostri obsequii et observantiae testimonium volens lubensque admitte, nosque tuae Purpurae fimbriam obsequentissime exosculantes in tua clientela complectere.

Eminentiae Tuae Reverendissimae

Humillimi et Addictissimi
MONACHI ORD. S. BENEDICTI ABBATIAE MONTIS CASINI.

LECTORI BENEVOLO

MONACHI CASINENSES

Si quid laudis eos semper nactos esse censemus, qui sacram disciplinam aliquam ita excoluerint, ut vel selectioribus argumentis firmatam certiorem, vel lucidiori forma digestam, faciliorem reddiderint; indubium est pleno suffragio laudis prosequendos, qui omnia scitu Clericis necessaria in unam, licet ingentem, molem concinne condiderunt. Ita ut, quod diuturnis laboribus et saepe inani temporis jactura, quis, perurgente rerum ratione, invenire vix poterat, id nunc, horum opera, ultro in medium primo occursu prosilire contingit. Quae ferme studia, licet in eis maximum mentis aciei periculum quisque non faciat, non mediocri tamen scientiarum segete uberrime ingenium pollere, et voluntatem propositi tenacem, aequis viribus in laboris diuturnitate obdurnisse demonstrant, mentemque exprimunt ad rerum componendarum copiam ordinis harmoniae subjugandam peritissimam. Et re quidem vera, cum qui in hujusmodi studiorum genus incumbunt, totum opus totumque laborem ad aliorum necessitates non ope tantum et consilio juvandas, verum etiam argumentis atque auctoritate tutandas impendant, jus quoddam aliorum animos devinciendi sibi prae caeteris merito vindicare videntur. Quod Lucius Ferraris totum, quantum sit, consequutum nemo non dubitat, si vel levissimo oculorum intuitu Bibliothecam illam salutaverit, in qua omnium sacrarum disciplinarum libamina, haud irrito conatu, recensuit. Nec, nisi nostra nos fallat opinio, in opus aleae tantae plenum quisquam anteactis temporibus ingenii nervos intendit, ita ut scientiam universam Clericis opportunam una velut tabula expresserit; licet multi ad peculiares colligendas Bibliothecas, in singulas disciplinas felici excurrerint exitu. Idque facto perbelle obfirmatur. Nam maxima hujusce Bibliothecae Ferrarianae Venetiis, Bassani, Januae, Romae, Neapoli pluries procusae, exemplarium vi prorsus exhausta, Clericorum desideria in illam magis flagrant, et alicujus operam compellunt, ut praelo iterum commissa, defectui quamcitius consulatur.

Haec probe novimus; et animo revolventes quodnam munus, quaeque studia nobis vitae nostrae ratio et consuetudo demandet, quove nonnulla rerum adminicula, quae nobis temporum hominumque beneficio obvenerunt, feracius converti queant, hujusmodi notitiam perjucunde fuimus complexi; nostrumque, si quid est, ingenium in opus quamoptatum contulimus. Rem tamen adgressuri, et universas disciplinas in Ferrariana Bibliotheca delibatas uno complectentes intuitu, juvat, lectori non lateat quaenam mens nostra sit, quonam ducamur consilio in laborum nostrorum serie instituenda. Id bene prodibit,

si praecipuarum disciplinarum historiam, nempe Juris et Dogmatum Ecclesiae, brevi cursu lustremus, quod nostrarum Accessionum velut Prodromi rationem obtineat.

Ut primum a Christo Apostolis et praecipue Petro oves pascendi fuit demandata provincia, et in Ecclesiarum regimine pastores peculiaribus cathedris assurrexerunt, Canones orti sunt, Constitutiones nempe Pontificum vel Conciliorum OEcumenicorum ad universam fidelium societatem moderandam, et Episcoporum, ad propriae Dioeceseos fideles in ordine continendos. Ore prius ferebantur, inde scriptis concreditae. Variae tunc Canonum collectiones prodierunt, quarum casus silentio praetereuntes, juvat animadvertere qua ratione Canones in corpus sollicitiori studio reducti, Pontificum auctoritate fuerint obfirmati. Clericorum et fidelium, amota persequtionum formidine, ab antiqua severiori disciplina sensim sine sensu defectio Canones vel mitiores vel uberiores reddidisset; sed, Imperatorum cervice fidei jugo calcata, formidanda Ecclesiam inter et civilem rempublicam consuetudo Canonum rationem immutavit. Nam cum Christi Religioni nomen dantibus vera et perfecta Respublica, limitibus vallata suis, Ecclesia haberi coepisset, civilis reipublicae moderatores vel in res, vel in personas, vel in loca ecclesiastica irrepentes, et vigili Pontificum auctoritate foras dejecti, in ecclesiastica jura infremuere. Quae primum a Byzantinis Caesaribus aegre perlata sunt, cum haereticorum calliditate circumducti, dogmatum morumque regimen arripuerunt, inanium theologorum disputationum aestu abrepti, modo in imperiali aula ex cathedra definientes, modo Conciliorum libertatem armorum minarumque formidine devincientes, vel exitum perturbantes. Haec Graecorum Imperatorum in Ecclesia dominandi libido inter Clericos velut cancer serpsit, et Patriarcharum ambitioni fomitem ansamque praebens, effecit, ut sicut Romani Imperii habenae in Byzantinorum Caesarum manus translatae habebantur, ita et Romanorum Pontificum Divi Petri successorum jurisdictionis Primatum in Byzantinos Episcopos reducendum esse, opinio invaluerit; ac si Ecclesia Romani Imperii pedissequa et ancilla, ad civilis reipublicae vel vitam victurae, vel interiturae fata compelleretur. Et tanto ad superbiae scopulum naufragio impegerunt, ut, obtumescentibus animis, *Episcopi Universalis* nomen praeferrent et buccis crepantibus personarent; ac honoris jurisdictionisque ingluvie, in mente injuriam passi, Episcopalem potestatem, caeteris Episcopis tributam, in se ipsos coadunarent. In hoc Romanae et Byzantinae Ecclesiae conflictu aperta fronte pugnatum; Imperatores haeresibus faventes, ut haeretici anathemate compressi; Patriarchae in Pontifices Romanos insurgentes ut schismatici ab Ecclesiae sinu resecissi; res tamen sarta et tecta remansit.

Propius accessere hostes, acriusque certatum, quo reipublicae utriusque negotia, temporum ratione, magis commiscebantur. Occidentalibus plagis subito barbarorum incursu vastatis, Apostolica Sedes novis persequtionum fluctibus concussa, in Pontificum animi fortitudine firmabatur, et praesentissimo illius numine, qui eam nunquam defecturam spopondit, novis inter pericula praesidiis invalescebat. Graecorum Imperii praecipiti cursu senescentis robur in Francos pene transfusum e Pontificali manu videbatur; quam Franci Principes, optime de Ecclesia meriti, jam barbarorum vinculis devinciendam, in libertatem sollicite vindicarunt. Quod filiali studio et munificentia Principum post Caesarum persequtionem gestum fuit in Ecclesiam, hoc et per Francos. Donis cumularunt Pontifices; et cum ipsos non lateret, populorum regendorum animos adhuc silvestri quadam feritate indociles, legumque fraenum impar ad compescendos motus, Religione potius quam armis imperia conservanda putarunt. Nec Pontifices adversarios nacti sunt, utpote qui toti essent ad humanae societatis membra, tot casuum inclementia discerpta, recolligenda, et justitiae vinculo obfirmanda, ut inter Principem et populos jus quoddam exurgeret commune. Quapropter Principes reipublicae clavum arrepturi Pontifices efflagitatu adibant, ut quod propria virtute sibi comparaverant, ne instabili populorum ingenio amitterent, nonnullis exterioribus Religionis ritibus consecrarent. Adprecabantur Principes; Pontifices chrismate eorum caput adhuc castrorum pulvere collecto sordescens inungebant, adumbrabant manu, Regni Coelorum clavibus tractandis assueta. In Religionis sacrarium reducti Principes Ecclesiam temporalibus auxere subsidiis, regnis donarunt; ac ita vox illa, quae, e Vaticana arce ad dogmata et mores componendos tantum insonuerat, in regum consiliis ad sacrum censum tutandum libera potestate intonuit. Et cum Principis populique consensu

Pontificis manibus publica jura essent concredita, et saepe ad Apostolicam Sedem vel populi defectores, vel Principes in eos tyrannide debacchantes sententiam audituri compellerentur, contigit, ut Reges, veluti Pontificum auctoritate dehonestati, justitiae jugum indocili pertulissent cervice. Manus super Principum Apostolorum sepulchra, in collata munera, sacrilego prorsus nisu, injecerunt; et quod populorum religione, sanctitate juris surripere non valuerunt, iniquo ingenio corruperunt. In opibus Ecclesiasticis a civili republica munificenti pietate depromptis ac Divo Petro oblatis, jus quoddam enatum somniabant, quo supremi Pastores Apostolicam Sedem conscensuri civilis imperantis sceptro colla submittentes, Claves, quas Christus Petro, ejusque successoribus contradidit, ab ipsis humillime exciperent; et jure, quod *Investiturae* nuncupabant, Sedem Apostolicam invadebant, quin libero clericorum suffragio delectis in ipsam conscensuris opem conferrent. Incaluere animis Imperii Ecclesiaeque rectores, et circa jura pognatum.

Sed imparibus armis certaturi concurrebant. Nullum in Ecclesiam jus suffragabatur Principes, nullum Pontifices in aliorum imperia. Attamen hi populorum et Principum votis obsequuti, ad sedanda jurgia et justitiam fovendam vocati, alienis immiscebantur negotiis, et ab officii ratione compulsi mentibus Religione dominabantur; et nunquam ad instar aliorum jurium invasorum ab hoc duplici charitatis et justitiae munere arcebantur. Contra vero de Imperatoribus: quoties ad Ecclesiae limina *Investiturae*, aut quovis alio jure male personati accedebant, invictissima Pontificum virtute foras projiciebantur. Ita ut semper Ecclesia circa res divinas per Pontifices in Principes aeque ac in populos, nunquam Principes Pontificibus, vel in divinis vel in humanis imperarunt. Ut vero jus publicum Pontifices de civilibus alienae ditionis negotiis definituros exclusit, haud cupiditate imperii ad aliena processerant, vires et mentem ad divina tuenda convertentes. Sed reipublicae civilis rectoribus in transversum actis negotium facessebat, proprium coercere imperium in Clericos, ad Ecclesiae fines consistere, et quoties Pontificum auctoritate afficiebantur, sceptrum sibi prae manibus velut fragilitate arundinea infirmari.

Haec impari omine gesta sunt Apostolicam Sedem inter et Imperium, usque ad Pontificatus Alexandri III. et Innocentii III. nunquam ab omnium populorum memoria excisuri, ob animi magnitudinem, et quandam virium temperiem prorsus divinam, qui altius Ecclesiae fines foderunt, ut transilientium audaciam comprimerent; et severiori cura Canonibus collectis, jure obsignato, quid fas, quidve nefas in Ecclesiam esset, solemnioribus terminis descripserunt.

In corpus coaluere Canones, et velut in firmissimam arcem reducti Pontifices libertatem Ecclesiae, immo ipsa jura divina, pro virili parte tuebantur. Et, quin vires diuturna praeliandi consuetudo immineret, viridiori in dies juventa reflorescebant; tamque arrectis animis vigilabant, ut Adrianus IV. Friderico I. qui in epistolis ad eum missis proprio nomini Pontificis nomen, forsan inconsulto, postposuerat, his verbis occurrit: *In literis ad nos missis nomen tuum nostro praeponis, in quo insolentiae, ne dicam arrogantiae, notam incurris* (*). Et Innocentius III. Armeniae Regi, petrae, quam Christus Ecclesiae suae fundamentum posuit, innixus, terribili voce intonuit, se a Domino constitutum officio, *ut vindictam in nationibus et increpationes in populis facere teneretur* (**).

Fessi Principes in Pontifices arma jactantes, gladio in vagina recondito, jurisperitorum calamum acuerunt; et quod sacrilego prorsus ausu arripueraat, in justitiae sacrarium obtrudere conabantur. En Jus Imperiale eorum temporum, vel potius, ut verius dicamus, jurisperitorum portentosa commenta, in quo imperiali meati quidquid arridebat, quidquid Ecclesiae praepotenti ingenio surreptum erat includebatur, et velut divino obsignatum sigillo, populorum potius cervicibus quam menti imponebatur. Sed Pontifices in hanc stationem pugnaturi, compulsi justitiae armis, cujus a Deo dispensatores supremi super gentes et regna fuerant constituti, naviter Ecclesiae libertati prospexerunt. Pontificum et Conciliorum Canones, aequa auctoritate pollentes, in peculiares collectiones antea a privatis viris redacti sunt; dehinc, invalescente hostium audacia, Pontifices in hoc incu-

(*) Epis. XVI. 2.
(**) Goldast. Constit. imp. IV. 58.

buere studium; primusque, ni fallimur, Innocentius III. per Petrum Beneventanae Ecclesiae Diaconum, proprias Decretales et Canones Concilii Lateranensis IV. in corpus redegit, quae collectio inter collectiones Canonum quartum obtinet locum; cujus exemplum insectatus est Honorius III. et Gregorius IX. Raymundi Pennafortensis opera usus.

Corpore Canonico Pontificali dignitate circumdato, ad Bonifacii VIII. tempora ventum est. Hic invictissima animi magnitudine praeditus, suaeque conscius potestatis, Gregorianam collectionem novo Decretalium libro adauxit, in quem Clericorum libertatis documenta intulit servanda, quae, tanta vitae et nominis sui jactura, omnium saeculorum admiratione strenuissime propugnavit. Sed quo jura Ecclesiae inclarescebant, eo civilis principatus molimina in ejus libertatem novis aulicorum et Principum assentatorum consiliis ad majora confovebantur; immo quod antea temporum caligine ab Imperatoribus Germanis impolitiori opera gestum fuit, politioribus artibus a Galliae Principibus factitari coepit. Non ferro, sed pestiferae novitatis Ecclesia insidianda veneno. Ansam praebebat novatoribus Bonifacius corpore, non animo, fractus, Philippi regis ira absumptus, et Apostolicae Sedis nunquam satis collacrymanda servitus Avenione languescentis. Percelebrem illam Bonifacianam Bullam *Unam Sanctam* in alienam sententiam, quae numquam Pontificis in mentem incidit, serpentina calliditate detorquentes, circumferebant, Bonifacium velut fidei dogma et saluti accessarium proposuisse fidelibus, Reges Sedi Apostolicae mancipari, nullo in populos jure pollere, nisi ab ipsa derivato, Pontificum solum arbitrio sceptra et regna consistere. Quod cum in populos vulgaretur, partium fervore mentium obtusa acie, haud collectum fuit, Bonifacianam definitionem id unum spectare: Reges nempe, ut Christi fideles, Pontificibus subjici, juxta Ambrosii mentem censentis, bonum Imperatorem intra, non supra Ecclesiam esse; et vel in Deum vel in populos injuriose agentes, Sedem Apostolicam ipsos judicaturam exurgere, cum jure illius aevi gentium (ipsis doctoribus heterodoxia fatentibus) Romanum Pontificem, velut patrisfamilias in fideles auctoritate pollere censeretur. Nec incassum operam impenderunt; nam non amplius Ecclesiae jurium aggressores habiti, sed Romanorum Pontificum effraenatam imperandi cupiditatem velut adorti, et jurium Principum integritatem affectantes, altiori fronte incesserunt.

Cum illa Pontificum in Christi fideles potestas ex jurisdictionis et honoris primatu defluat, et ob ejus infallibilitatem in rebus Fidei morumque definiendis, divinum quoddam robur induat, ingenium in id unum converterunt, ut Ecclesiae monarchici imperii rationem immutantes, aristocratiae vires augerent; et quod controversum uno definientis Pontificis ictu ad exitum deducebatur, diuturna appellationum intercapedine, infecto judicio, protraheretur. Hinc illa nescio quorum errorum Pontificum in Fide sedula conquisitio; hinc illud Conciliorum OEcumenicorum infallibile necessarium judicium extollendi studium; hinc illa, sanae menti prorsus adversa, devotio in Ecclesiam et irreverentia in Pontifices; ita ut perbelle in id genus doctorum illud Psalmistae succurrebat: *Posuerunt in Coelum os suum, et lingua eorum transivit in terra.* Pontificum auctoritate labefactata, Conciliorum non semper in promptu habita, ne supremum Ecclesiae vale dicerent, clerici et laici in Gallia facinus illud in Bonifacium Papam VIII. expletum, velut haereditate, capientes, solis Episcoporum et Doctorum suorum opinionibus innitebantur. Et sicut nova illa in jus pontificium documenta non omnibus arridebant, quin a sanioribus viris in Gallia ipsa rejiciebantur, peculiari vocabulo nuncupandi Ecclesiam propriam necessitas adfuit, et *Gallicanam* consalutarunt. Qua in appellatione nova se ipsos novatores prodebant; et cum peculiari definitione vocis in universalis Ecclesiae corpore a caeteris arcerentur, quid mirum si, vinculo charitatis infirmato, patris longanimitate adhuc in Dei domo consistentes, domesticae pacis exturbatores adessent? Sed divino prorsus consilio factum fuit, ut longius a Romanae Sedis virtutis fonte abeuntes, mortali saepe a laicali potestate confoederentur voluere, et Ecclesia illa *Gallicana* penitus deglutiretur. Nulla amplius libertate Episcopi pollebant, aulicorum consilio caeco abducebantur ductu, et ne vox ulla consuetudinem abrumperet, semper manus beneficia et census ecclesiasticos insolenti arbitrio profundens, praesto erat; immo et ne aeris, ut ita dicam, Ecclesiarum sanctitate ad sanctiora reducerentur consilia, a sedibus Episcopi, ab officiis

Clerici amovebantur, et inter aulae septa negotia saecularia tractaturi, honorum opiumque compedibus detinebantur. Gallicanismi Pontificum potestati supremae et infallibili tam iniqui incunabula a Philippi Pulchri temporibus repetenda; ita ut prima in libertatem Ecclesiae Romanae certaminum periodus a Byzantinis Caesaribus usque ad Henricum III. Germaniae Imperatorem; secunda ab Henrico usque ad Philippum Galliae; tertia a Philippo usque ad Lutheri tempora deducenda videtur; quae omnes concessionum compositione recluduntur.

Imperatorum Orientalium, et Occidentalium, Regumque Galliae Romanae Sedis jura libertatemque infirmantium conamina mentes ab antiqua Clavibus Divi Petri filiali subjectione pedetentim avocarunt; et quod olim nefas de juribus Ecclesiae cogitatione solum excipi censebatur, verbosa philosophandi libidine publice discuti coeptum fuit. Quapropter ut Lutheri, Calvini, aliorumque ad animarum caedem anhelantium cohors erupit, animi male valentes vel novitate capti pseudo-reformationi nomen dederunt, vel in illam, salvo dogmate, nimis periculosa indulgentia ferebantur. Et notatu dignum putamus, pestem novatorum in illis regionibus facilius invaluisse, altiusque radices fixisse, quibus acrius in jura Ecclesiae bellum gestum fuit; et contra Italiam praesertim Pontificum nutui, velut Pontificatus Romani dulcissimam filiam, obsequentissimam consistentem, ab omni haeresum labe fuisse immunem; quam immunitatem sospes Deus diutissime servet! In ecclesiasticos census irrumpendi libido, Pontificum imminuendae potestatis inconsultus fervor, haeresi jam debacchanti viam latiorem sternebat, magisque in dies animarum clades ingravescebat. OEcumenico Tridentino Concilio coacto, fidei, moribus, Ecclesiae juribus optime consultum fuit. Sed admiratione prius, deinde scandalo bene moratorum et de Religione optime sentientium animi percellebantur, cum non solum ab etherodoxis statuta Tridentina rejiciebantur, sed catholici quoque dogmati addictissimi, naiversae Ecclesiae indecora restrictione, ad altiora assurgentes subsellia, quid excipiendum, quidve respuendum judicia ferebant. Unum devotissime complectendis universalis Concilii decretis impedimentum extabat, ratio constitutionum civilis reipublicae, immo nonnullorum ingenium, saepissime conquerentium, arborem Romanam nimis succrescere, radices alienae ditionis viscera petere, humorem absumere. Insolens res evenit: quod universalis Concilii oracula, olim caeca mente ab omnibus Christi fidelibus et Principibus ambabus ulnis complexa, tunc civili judici sistenda rapiebantur. Haec haud siccis oculis inspectanda gentium nonnullarum audacia mentes agitabat Pontificum, cum Angliae rex Henricus VIII., ex defensore infensissimus Fidei hostis effectus, cuicumque pesti ab inferis erumpenti aditu patefacto, Regis simul et Pontificis assumsit personam, et, agitantibus furiis, ad impia quaeque prorupit.

Haec dum in Ecclesiam viduatam filiis facinora plorabantur, haud in jura Ecclesiae impetentium quiescebat ingenium, et res Pontificibus nimis adversae obveniebant. Jansenii, Quesnellii commenta, Gallicanarum Declarationum 1684 consectaria, elapsi aevi Philosophorum in cathedra pestilentiae ablatrantium sophismata velut una in Ecclesiae libertatem conjuratio haberi possunt; et quos Pontifices in illa tutanda ictus exceperunt a saeculo XVII. ad haec usque tempora, fraternis consertisque manibus ab illis communi nisu impulsos quis ambiget? Principes aulicis civilisque juris peritis circumdati, eorumque sermone auribus prurienti allecti, male de imperio sollicití, nihil intentatum reliquerunt, ut a propriae ditionis finibus Romanae Sedis auctoritatem propellerent. Sed poenas luerunt, et divino accidit consilio, ut quo longius pontificalis virtus aberat, defectu nexus Principem et populum consocianti, eo magis, Principibus et populis rudi et immediato contactu infrementibus, partibus in corpus humanis argumentis solummodo redactis, reipublicae civilis machina ingemuerit. Assurrexerunt populi et civiles consessus, olim Principum ad pontificalia jura imminuenda administri; in Principum jura manus intulerunt: et (dictu mirabile!) factum fuit, ut Rex Galliae Ludovicus XVI. Philippi Pulchri, Bonifacii vitae et memoriae infensissimi, et Ludovici XIV., declarationes Gallicanas, velut jacula, in Innocentium acuentis, haeres, divinae ultionis, avita non propria culpa, prorumpentis impetum exceperit. De juris Ecclesiae casibus juvat pro coronide Gregorii Magni verba referre: (*) « Scit sancta Ecclesia in passioni-

(*) in Job Cap. 30. lib. 20. cap. 19.

» hus crescere, atque inter opprobria honorabilem vitam tenere; scit nec de adversis dejici, nec » de prosperis gloriari; novit contra prospera mentem suam in dejectione sternere; novit contra » tra adversa animam ad spem superni culminis exaltare; scit bona sua misericor- » diae Redemptoris, scit mala sua justitiae tribuere Judicis; quod et bona, illo largiente, « habeat, et mala, illo permittente, patiatur. »

Tepescente fidelium pietate, imperio in populos imminuto, quod olim ad publica jura tutanda latissimum exercuere Pontifices, licet semper divino numine suffulti, praelia domini externis armis demissius praeliare coeperunt. Id non a formidiae, non ab animi levitate, vel imminuta suorum jurium conscientia oriebatur, sed ab eo consilio, omnia non solum fortitudine sed et prudentia attemperanda. Hinc quod olim civili potestati, etiam vitae periculo, non cesserunt, quorundam tractatuum compositione, ad pejora vitanda, reliquerunt potius quam concesserunt. Hinc concessiones illae, de Ecclesiae libertate sollicitis vere mirandae; hinc illa prima fronte insolens pontificalis animi pavor. Sed nullus stupori locus. Aliquando manus Ecclesiae mortis glacie irretiri, impotentes ad coaservanda jura videatur, et pene assentiri latrunculis obsidentibus; sed adhuc vita vivunt, et Christi sanguine intus obrigantur. Immobiles videntur, eo quod Deum prece fatigant, ut quod temporum hominumque improbitas impune rapuit, opportuna tempestate nanciscantur.

Forte aliquis mirabitur tali nos ferri ingenio ad Apostolicae Sedis cum laicali republica in suis tuendis juribus casus recolendos. Sed quibus cordi est Ecclesiae libertas, humanaeque societatis moralis incolumitas, haud absimili res contuendi ratione duci queant. Hac igitur animi convictione, hisce consiliis, Wan-Espenii, Cavallarii, Tamburinii, Palmerii aliorumque id genus doctorum, ingenio quidem et doctrina praestantissimorum, respuentes placita, Ferrarianae Bibliothecae canonicos articulus adaucturi accedimus.

Cum visibilis Christi Ecclesia societas vera consistat, canonesque ad ejus membra in officio continenda, ad libertatem regiminis tuendam, ferantur, indubium est, canones velut esteriora munimina dogmatum morumque sanctitatem servare. Quapropter iisdem casibus quibus canones, et dogmata fatigabantur; sed prius dogmati perniciem haeretici moliebantur, dehinc juri, quod fidei periculo invalescere coepit. Prae oculis antelata habentibus, attento mentis intuitu quanam ratione Novatorum in veritatem molimina ab Apostolicis temporibus ad haec usque tempora fuerint resoluta videndum. Ut primum Evangelii populis lumen affulsit, tenebrarum filios non defuisse patet, immo, Apostolo testante, divina providentia permissum, haereses esse, ut qui probati erant manifesti fierent. Ut uno captu haeresum historiam complectamur, potiores veritates, in quas Novatorum concursus frequentior fuit, cogitantibus nobis inspectandas obvolvamus, ut ab eminentioribus eventuum culminibus errore deprachenso, facilius hac nostra tempestate, qua via, qua fronte, quibus artibus circumferatur noscamus. In Christum primum, in ejus doctrinam, in Ecclesiam denique haeresum inteaderunt ingenia. Ideoque tribus speciebus universalis disponenda venit haeresum familia, licet unum obtineant diabolum patrem. Ex Judeorum incircumcisa mente, divinitatem Christo abjudicantium, progenti Novatores primi, qui cum aegre Apostolorum eorumque Successorum vigilantiam et auctoritatem perferrent, propius Christo, Evangelii Auctori, bellum intulerunt; et necessario mundum haud a Verbo creatum fuisse concludebant. Symon Magus, Christo ablatam, sibi divinitatem vindicabat; Menander Redemptionem; Cerinthus, Ebion, Carpocrates, Ophitae, Gnostici hominem purum praedicantes, in communem blasphemiam concurrebant, mundum non esse a Deo factum. Tribus prioribus Ecclesiae saeculis, haec de divinitate Christi pestifera placita, vigili pastorum sollicitudine compressa, persequtionum igne flagrante, et virginali quadam sanctitate animis efflorescentibus, licet multorum mentes corruperint, attamen non latissime nec diutissime vigeruat, nullo Principum suffulta praesidio.

Romanorum Caesarum ira sileate, et de idololatria ab Ecclesia parta victoria, otio tepescentibus animis, vitia pedetentim audebant. Arius adfuit, qui violenta dominandi libidine correptus, Byzantinae aulae studiis elatus, ob suam haeresim nimis diuturnam, et late grassantem haereticorum antesignanus et pareas haberi potest, et quae praecesserunt de eodem dogmate haereses Christi personam serpentinis dentibus mordentes, velut mon-

stra praecurrentia, viamque tanto facinori terentia censendi. Hic, Verbi consubstantialitate negata, non solum Arianorum a se tanquam a paterno stipite erumpentium generis parens fuit, sed Eutychetis, Nestorii, Monothelitarum pestem, temporis et disputationum decursu, in lucem prodituram concepit. Hic per abrupta viarum prolabens, et manu hosce haereticos praecipites post se trahens, sedulo illorum errorum historiae rationem inscrutanti obversatur. Ario amoto, Nestorius nimium de divinitate Christi sollicitus, illam humanitati jungens hipostaticum vinculum non abrupisset; amoto Nestorio, Eutyches in eum tanto non fuisset ardore latus, ut divinam humanamque naturam ita promiscue congeminaret, ut divinitas humanitatem absorberet; amoto Eutychete, velut causa, consectaria defuissent Theodori Mopsuesteni, Cyri Sergiique CS. Monothelitarum parentum, unicam in Christo voluntatem asserentium.

Sicut Arius ejusque propagines primo personam Christi accursu impetentes, praecursores habuerant, ita Christi doctrinam evertentium magistri. Sabellius, Paulus Samosatenus, Trinitatis dogma sus deque vertentes, Manetes boni malique principium somnians, Novatus nuptias damnans, aliique hujus furfuris dogmatum subversores venturum praenunciavere Pelagium. Hic, ut Arius Christi hostium, ejus doctrinae corruptorum agmen duxit. Omnium dogmatum radicem adhortus fuit, nova errorum synthesi peritissimus, Adami peccati transfusionem, ac Gratiae necessitatem e medio tollens. Dei igitur hominisque notitiam corrupit, et Sacramentorum virtutem infirmavit; et quidquid erroris caeca mens hominum in posterum ingenuit, ab ipso, velut ab universali promptuario, semen obtinuit. Donatistae primi in corpus Ecclesiae gladium acuerunt, cum solis Donati asseclis illam constare blaterarent, dehinc Photius supremi Sacerdotii infulas a Petro Pontificibus Romanis traditas arripere conatus, sibique vindicans, diuturniori schismate et animarum jactura, verae Ecclesiae ordinem subvertit. Hi profecto audacia et superbia primo compellebantur ad nefarium schisma, non odio in Romanam Ecclesiam; quapropter etsi in eorum doctrinae consectariis verae Christi Ecclesiae funus collacrymandum adesset, tamen in ejus visibilitatem, in qua tota regiminis et judicii potestas consistit, manus inferre non audebant. Ita ut in hujusmodi schismaticorum mente, licet deordinata et subversa, Ecclesia specie tenus adhuc vigebat. Joannes Viclefus et Hussitae Ecclesiae primo fundamenta concussisse, fideles a vinculo subjectionis in pastores omni auctoritate deleta absolvisse, ac corpus fidelium visibile in invisibilem quamdam societatem, ipsis solum perspectam, refudisse, videntur. Haec velut ligna incendio conflagratura parata, haec velut rogus lectissima Ecclesiae membra excepturus, cui Martinus Lutherus succensa face ignem adhuc inextinguibilem excitaturus accessit. Et profecto in veram Ecclesiam aberrantium parens Lutherus non antiquitate originis, sed luctuosa magisterii amplitudine, et perabundae iniquitatis segetis cumulo consalutandus.

Inspectura igitur haeresum cursum mens in Ario, in Pelagio, et in Luthero, velut in sublimioribus humani ingenii errore perempti funebribus monumentis consedeat prius, ut praecipuorum errorum hac nostra tempestate debacchantium rationem nancisci queat.

Quod anteactis temporibus pene insuetum, Lutherus, omni auctoritate infirmata, quae humanae rationis regimen obtinebat, jus, haud homini committendum, mentium fidei jugo submittendarum solum in invisibili revelanti Numine agnovit. Hominem et Deum infinitatis spatio dissitos, unico jungebat nexu, Bibliorum nempe volumine, quo invisibilis divina auctoritas visibili signo prodibat. Ecclesiae potestate sublata in fidei morumque dogmatibus definiendis, inter Deum et hominem infinita quaedam solitudo extitit, non amplius traditionalis doctrinae pabulo pinguescens, non amplius externae religionis floribus arridens, non amplius Pastorum, Apostolicae sapientiae haeredum, eloquentiae flumine obrigata, sed invia, deserta, inaquosa; per quam hominum multitudo ad quoddam mysteriis obsignatum volumen irrito conatu anhelantium, iter arripiebat. Infirmae rationis fulcro surrecti, laxatis habenis, concurrebant; sed ut ad volumen septem signatum sigillis, a solo Agno Divino ejusque Vicariis solvendum, accedebant, alicujus excipiendi responsi dejecti spe, retro in rationis propriae imperium prolabebantur. Lutherus obvolverat asseclarum prae oculis Scripturae libros, simulata religione ad astra Revelationem sustulerat, sed libri, interpretatione indigentes sciscitantium impotentia occludebantur, rationis humanae superbia

Revelatio ruebat. Stagiritae Philosophi doctrinis risu et cachinnis exceptis, et Theologico dogmate Aristotelicis induto vestibus anubus puerisque amandato, teterrima Rationalismi pestis erupit. Qua quidem voce non usum rationis in veritatum inquisitione significamus, qui profecto lumen illud est vultus Domini signatum super nos, sed effraenatam illam mentis luxuriem, qua homines Revelationi, et cuicumque auctoritati nuntium mittentes, in naturam, et super ipsam naturam ratione debacchantur, et Ecclesiae auctoritatem abnuentes, eam in se ipsis alios venerari praesumunt. Dum igitur Rationalismi Theologici incunabula in ipsa pseudo-reformationis infantia plorabantur, primi apud Italos Thelesius et Campanella, Graeco semine gnati, arbori aristotelicae ferro succidendae accesserunt, quod Cartesius in Gallia exegit. Aristotelis placitis mentibus extricatis, promptiori gradu Philosophicas veritates sapientes adibant, et magni nominis magnaeque mentis apud Anglos Newtonius et Lochius, apud Germanos Leibnitius et Volfius floruerunt. Sed profecto, scientia in libertatem vindicata, inter veritatis fines ratio diu compesci non potuit; nam quin cum supernaturalis ordinis veritatibus manus fraterna pietate consereret, ad Deum ipsum ultimum sapientiae finem ascensura, ut illas indeprehensibiles experta fuit, elato prius supercilio fuit intuita, inde in ordinem naturae inferioris violenter rapiens, superba dominatrix sibi servitute devictas obnoxias delirando habuit. Turpi mentes caligine obvolvebantur, nam disjectis finibus naturalis et supernaturalis ordinis, spiritus ipse, a spiritu corporea consuetudine devicto, materie concretus deprehendebatur: et quo superbior ad omnia complectenda assurgebat ratio, eo demissius serpebat, et animam, tanti Numinis imaginem, in soluturi corporis putredinem vertebant. Materialistarum et sensualistarum patres *potentes a saeculo viri famosi* Voltairius, Roussojus, Trasicius, qui cum maximo praestarent ingenio, et exquisitissimis eloquentiae lenociniis scripta condirent, lacrymis potius quam verbis recolendam, populorum mentibus perniciem intulerunt.

Nihil Ecclesiae Catholicae Romanae doctrina detrimenti passa fuit; foras infremebant hostes, intus securitas: foras mentes omni doctrinae vento circumferebantur, intus immota Christi, et Apostolorum mens inconcussa vigebat. Sed non ita de Anglicana, et Reformata Ecclesia. Revelationis lumine et auctoritatis jugo amoto, libertas rationis ipsis arrisit. Herbert de Chirbury in Anglia, vitae honestatem nonnullorum apud gentiles demiratus, Revelationis ope non indigere, docuit, comparaturum Etices regulas. Tollandius et Collintius Revelationi omnem abnuebant fidem, Volstanus Christi miraculis. Deismus Gallorum, et naturalismus Anglorum apud Germanos increbuit: nova discrepandi occasio. Edelman, Bhardt, Basedow illum, hunc Mandelsohn, Reimerus, et Lessing complexi fuerunt. Tandem, ut semper in humanis fuit, adversa vice nonnulli Philosophicas scientias instauratum, tanto dedecori impatientes occurrerunt, qui prius apud Germanos, absumpti humani spiritus partes vindicarunt. Materialistis Ideologici successerunt, qui intemperanti nisu eo devenerunt, ut sicut antea spiritui et Deo ipsi bellum exarsit, postea tantum in Dei idea mentes fixerunt, ut nihil praeter Deum supra vel infra naturae ordinem agnoscerent, imo necessarii Entis diffussionem sive emanationem omnia contingetia esse docerent; et Alexandrinae scholae Pantheismus redivivus postremum Rationalismi proles extitit. Nemo est qui nesciat quot semper ex Philosophia in Theologiae aciem influxus derivarint, ut vel levissimo mentis intuitu priores Ecclesiae Patres Platonis, posteriores Aristotelis doctrinis enutritos non deprehenderit. Ipsas quidem insectati, Ecclesiae auctoritate divinae revelationis dogmata exponentis communiti, nullo premebantur periculo Philosophicis placitis divinam turbare doctrinam. Vel igitur Platonis vel Aristotelis amici, majori semper reverentia et amore in Fidem ferebantur. Contra vero de Ecclesia Pseudo-reformata: haec, convulsis januis, materialistarum depopulationes passa, Pantheistarum imbibit venena. Et consequenter factum, quod sicut in ipsa Rationalismus radices primitus fixit, in ipsam quoque pestilentes fructus refunderet.

Theologia penitus sub imperio Philosophiae apud Reformatos reducta, quid (heu quantum mutati!) Lutheri abnepotes in Kanti, Fichte, Schelling scholis praedicaverint de Deo, de homine, et de illo Bibliorum volumine, colligere non pigeat. Haec fundamentalia placita: Verain Religionem ab humana ratione exordia sumere, naturali ethica inniti; et hanc velut principium non illins consectarium habendam: Sacram Scripturam eadem, qua caeteri humana minerva conscripti libri, auctoritate et sanctitate pollere: miracula ut mithos com-

plectenda et solummodo quae moralia mentis nostrae captui accomodata exprimunt, veneranda, caetera respuenda: nullam personalitatem in Deo: Trinitatem barbarorum fetum: Angelorum existentiam inter Judeo-Chaldaicos mithos amandandam: Jesum Christum purum hominem; nihilque verae realitatis in ejus Historia inveniri, praeter ejus crucifixionem: hominem nulla originali labe infici; Sacramenta alicujus veritatis speculativae symbola tantummodo esse: homines in hoc mundo peccatorum poenas luere: nullam aeternitatem, praeter divinam, consistere, in quam omnia immergi, delirio novo nebulosae Ppilosophiae persona conteeti nimia animarum jactura propalarunt. En quo ratio, nobilissima Conditoris imago, praesertim apud Germanos, turpissime impegit; en quomodo Revelationis in lumine caecutiens, audacia furens, quidquid veneni antiquorum mentes infecit, uno propinandum haustu commiscuit. Difficilius erit catholicorum officium nostrae tempestatis errores profligantium, cum non a Theologia, sed a Philosophicis disciplinis ortum assumant, ita ut prius in systematibus Philosophicis parte pro virili certandum, dehinc in Theologica consectaria descendendum, ne, arbore exciso, a radice aduhc virenti frutices pestilentiores erumpant.

Hujusce borealia placita, ut nobis Theologicos articulos aucturis occasio obvenerit, lectorum oculis arcenda objiciemus.

Haec mente laborum haud impatienti revolvimus, haec nos ad exitum sedulo perducenda studio D. O. M. sospitet; ut si tantillum in Ecclesiam boni nostris hisce laboribus unquam derivari contigerit, ipsi gloria, nobis perjucunda nonnullorum opinio, nos in vinea Domini desides, otiantes non immorari.

MONITUM

Ex multis, quae hactenus prodierunt, Ferrarianae Bibliothecae editionibus, non unam nobis ante oculos proponendam curavimus, quo ditior haec nostra et absolutior evaderet. Cum vero caeteris omnibus Romanum exemplar, quod anno 1784. Barbiellini fratres typis vulgarunt, longe praestare videretur, illo potissimum usi, illudque ad instar textus sequuti sumus. Nec nos quidem latuerat Neapolitana omnium, ni fallimur, recentissima editio. Sed quoniam editores Barbiellinianam illam ignorasse videntur, licet quatuor annorum spatio praecessisset, eorum opus nihil superioribus antecellit, si quasdam excipias adnotationes unicuique volumini adjectas, quibus nonnulla doctrinae capita ab auctore proposita illustrantur. Barbiellini vero fratres praeter innumeras, quae in Venetam praesertim editionem irrrepserant, indeque in caeteras derivaverant, typographicas mendas, multasque Auctorum citationes et sententias restitutas, haud paucos collegerunt articulos omnino novos, et nova quamplurima additamenta.

His tot tantisque doctissimorum hominum laboribus, nostri etiam, qualescumque sint, novissime accedunt; quoque ordine digesta haec nunc prodat Bibliotheca, paucis aperire juvabit. Ferrarianum textum mox *Additiones ipsius auctoris* tum e secunda tum e tertia editione depromptae subsequentur; dein *Additiones ex aliena manu* et *alterae ex aliena manu;* denique *Additionibus* interjectis *ex editionibus Barbiellinianis* (*), *Additiones Casinenses* erunt pro coronide. Atque ut nomini, quod praesefert, revera *prompta* haec Bibliotheca respondeat, utque commodiori usui valeat, sine temporis detrimento, inservire, absolutissima singulis articulis praeposita summaria omnes statim materias quaerenti cuique indigitabunt, omnesque vel doctrinas vel controversias, de quibus non modo apud Ferrarium, sed in caeteris etiam additionibus fit sermo. Quo vero ad Sacrarum Congregationum Decreta, quae vel auctorem ipsum reliquosque fugerant editores, vel deinceps Romae ad nostra usque tempora lata fuere, ea in unum redacta, eademque, qua voces ordinatae sunt, dispositione collecta ad calcem cujusque voluminis, lector, invenies. Si quid tandem sive in materiarum ordine componendo, sive in ipsa rerum pertractatione humanitus peccatum offenderis, ne id vel solertiae, vel voluntatis nostrae defectui tribuas, enixe deprecamur; sed potius nos tanta operis mole obrutos benignitate tua tectos habere velis atque excusatos.

(*) Ante editionem anni 1784. eandem hanc Bibliothecam jam semel atque iterum Carolus Barbiellini Romae typis mandaverat.

PRAEFATIO AUCTORIS

Ne mireris, benevole Lector, si post tot illustrium Scriptorum Volumina, post tam innumerum Collectorum numerum, toties ab aliis scripta exscribere auserim, satis superque jam praelo submissa typis ediderim, uno verbo, rem aetam egerim. Quamquam ex parte id verum; non penitus tamen supervacaneum fore censueris, si quod S. Augustinus *lib. 1. de Trinit. cap. 3.* scripsit, mente revolveris: *Neque enim*, ait, *omnia, quae ab omnibus conscribuntur, in omnium manus veniunt, et fieri potest, ut nonnulli, qui haec nostra intelligere valent, illos pleniores non inveniant libros, in istos saltim incidant. Ideoque utile est, plures a pluribus fieri diverso stylo, non diversa fide, etiam de quaestionibus eisdem, ut ad plurimos res ipsa perveniat; ad alios sic, ad alios autem sic.* Cui jam praeiverat S. Cyrillus Alexandrinus *praef. in Os. Proph. in init.* sic sibi objiciens: *Existimabit fortasse quispiam otiosum esse quodammodo, et cum temeritate conjunctum, parumque conducibile etiam ante a pluribus disputata, et explicata tantum non refodere, perscrutarique vello, et laboribus aliorum superadditis novos superaddere*: At *ibidem* sibi respondet, quod scripta post alios, et ex aliis, si bona sint, nemini unquam obesse, multis vero prodesse possint: *Nam*, inquit, *si quidpiam proponatur cognitu praecipuum, ac necessarium, et ita super eo multis, et a multis disseratur, nullum inde damnum ad quempiam, immo fructus maximus ad audientes perveniet.* Non enim omnes uno, sed alio alius delectatur Scriptore; alius stylum probat laconicum, improbat alius; nec omnes omnia scripserunt, ac collegerunt: unde merito *Ecclesiastis cap. 12. n. 12.* dicitur, quod *faciendi plures libros nullus est finis.*

Haec, aliaque mihi suggesserant ac in dies suggerebant Viri non pauci omni eruditione clari, et magni nominis, qua voce, qua literis suadentes, urgentes, ac veluti imperio cogentes, ut publici juris facerem, quae pro privato meo commodo in promptu collegeram, ac disposueram, ad solvenda et decidenda dubia tum canonica, tum moralia, tum alia promiscua id genus, quae passim ex dissitis etiam Provinciis, Urbibus, ac Oppidis adventitabant. Flecti me alienis suasionibus, precibus, ac imperiis haud scio an essem passus, nisi his insuper rationibus ipse me impulissem.

Sciebam cum Job *cap. 5. n. 7.* quod *homo nascitur ad laborem.* Recogitabam, quod Religiosus nequit Superiorum, ac Majorum imperiis obsistere, cum non habeat velle ac nolle, ut expresse cavetur in *cap. Si Religiosus, 27. de election. in 6. cap. Religiosus, 2. de Testamentis, item in 6.* et *cap. Religiosi, 5. de Sepulturis*, etiam in *6.* et ut sacer eloquitur textus *Proverb. 21. n. 28. Vir obediens loquetur victorias.* Ponderabam, quod, ut Seraphica canit Ecclesia de S. P. meo Francisco in *1. Antiph. ad Laudes ejus Solemnitatis: Sanctus Franciscus proeviis orationum studiis quid faciat instructus, non sibi soli vivere, sed et aliis proficere vult Dei zelo ductus.* Et ut habet Baldus *in proem. Decret. in princ. n. 3* quod laudandus sit scriptoris cujusque conatus, quoniam levius in addiscendo passurus sit onus; qui collectas in unum materias lectitabit; sicut e converso reprehendendus, qui possit, et nolit posteris studiosis quidquam scriptum relinquere.

Haec mecum reputans, speque percipiens haud infelicem exitum, alienis suasionibus, precibus, ac imperiis, licet invitus, ac non parum reluctans, tandem aliquando acquievi, et moliri opus coepi, quod suadebant, rogabant, ac imperabant. Quae igitur sparsim ab aliis, et nec omnia ab omnibus sunt hinc inde tradita ac relata, hic ex probatissimis ac selectissimis Auctoribus fideliter collecta, ac satis adaucta, in unum redacta, et ordine alphabetico congesta extrado, ad promptius praesertim Tyronum commodum, ac aliorum, vel copia librorum, vel voluntate, seu facultate omnes illos perlustrandi carentium; qui maxima facilitate, et promptitudine in hoc uno Opere comperire poterunt, quae nonnisi longissimo tempore, maximo labore et dispendio, in immensa Voluminum Classe, ac pene integris Bibliothecis comparare potuissent.

Haec contexere placuit in simplicitate Sermonis, tum quia multum est Legibus amica, ut advertitur in *Institut. de Fideicommissariis haereditatibus.* §. 7. ibi: *Et nobis in Legibus magis simplicitas, quam difficultas placet*; tum etiam quia, ut expresse habetur in *Can. Marcion. 64. caus. 1. qu.* 1. vera doctrina non consistit *in verbis, sed in sensu, non in superficie, sed in medullo, non in sermonum foliis, sed in radice rationis.* Unde Apostolus venit non in sublimitate sermonis, nec in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus, et virtutis, ut expresse fatetur *1. ad Corinth. cap.* 2. *n. 1. et 4.* ibi: *Et ego cum venissem ad vos, Fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiae.... Et sermo meus, et praedicatio mea non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus, et virtutis;* et ad Colossenses scribens 2. *n.* 4 ipsos monet, ne sinant se decipi in sublimitate sermonum: *Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum.*

Brevitati, quantum potui, studui, utpote gnarus Modernos brevitate gaudere, ut advertit Glossa in *l.* 1. *ff. de eo, quod metus causa.* Tum quia in *l. Tanta, 2.* §. *16. Cod. de Veteri Jure enucleando*, expresse dicitur, *quod multo utilius est pauca idonea effundere* (seu, ut alii legunt, *effingere*) *quam multis inutilibus homines praegravare.* Et Doctoris est non superflua, nec verbosa Commentaria facere, ut habetur in *l. Facturus, 1. ff. de origine Juris*: ibi: *Non quia velim verbosos Commentarios facere;* cum prolixitas, seu superfluitas confusionem, et difficultatem soleat generare, ut notatur in §. *Sane, Proaemii Decretalium Gregorii IX.* ibi: *Propter sui prolixitatem confusionem inducere videbantur.* Et infra: *Resecatis superfluis.* Et frustra fit per plura, quod per pauciora fieri potest. *c. Verba Superflua, 37. Cod. de donationibus;* ibi: *Verba superflua.... penitus esse rejicienda.* Eam tamen brevitatem effugi, in quam sic Horatius invehitur:

.... brevis esse laboro;
Obscurus fio.

Et ea sum usus, quam sequentibus versibus extollit Ausonius in Epistola ad Paulinum.

Est enim comis brevitas; sic fama renatum
Pythagoram docuisse refert, cum multa loquences
Ambiguis sererent verbis; contra omnia, solum
Est, respondebat, vel non. O certa loquendi

Regula! Nam brevius nihil est, aut plenius istis,
Quae firmata probant, aut infirmata reclinant.
Nemo silens placuit, multi brevitate loquendi.

In omnibus decisionibus meis, quantum in me fuit, semper cavi, ut nec rigidiores sectarer opiniones, nec aliam in oppositam deflecterem laxitatem, probe sciens, quae Seraphicus meus Doctor Bonaventura *lib. 2. Compend. Theolog. veritat. cap. 12.* recte scribit: *Cavenda est conscientia nimis larga, et nimis stricta, nam prima generat praesumptionem, secunda desperationem; prima saepe salvat damnandum, secunda e contra damnat salvandum.* Ubi Jura aperta suppetebant, semper illis sum usus; ubi Jura non reperiebantur expressa, semper aequitate servata processi, juxta id, quod statuitur in *cap. Ex parte tua, 2. de transaction.* ibi: *In his vero, super quibus Jus non invenitur expressum, procedas aequitate servata, semper in humaniorem partem declinando secundum quod personas, et causas, et loca, et tempora videris postulare.*

Ingenue autem fateor, amice Lector, haec collectanea, hancque doctrinam ex libris multo desumpsisse alienis; superadditis tamen, ubi defuerant, suis propriis locis, utriusque Juris Canonici ac Civilis textibus, Pontificiis Constitutionibus, Conciliis, Sacrarum Congregationum Decretis, Sacrae Romanae Rotae Decisionibus, Sanctorum Patrum, illustriorumque Doctorum scitis, et placitis. Hinc non fuerim sanna verberandus, censura praesumptionis culpandus; solum ad boni animi officium attendas velim. Non semel violatis noctis indociis, irrepentem in oculos somnum studiosa manu detersi, ut hanc promptam Bibliothecam tibi, posterisque relinquerem; sicque, ut alii laboribus ac vigiliis parcerent suis, non peperci ipse meis. Unde pro grati animi argumento tuam omnimodam mereor humanitatem, ac benevolentiam; et eo vel maxime ipsa me dignaberis, si in id, quod scribit Alcuinus *p. 3. Confess. c. 40.* mentem intenderis, ibi: *Modernos laudo doctores, et eorum scripta libenter lectito, qui dum aliorum Dicta revolvunt, ex multorum lectione radicem veritatis rimando inveniunt. Quanto enim sunt juniores, tanto perspicaciores, et eo magis florent ingenio, quo de pluribus fontibus hauserunt.*

Ac insuper animadverteris cum Plinio, quod sicuti *in ratione conviviorum quamvis a plerisque cibis singuli temperemus, totam tamen coenam laudare solemus, nec ea, quae stomacus noster recusat, adimunt gratiam illis, a quibus capitur*; ita nullus sit liber tam malus, ut non aliqua parte prodesse possit, id expresse attestante Plinio juniore *lib. 3. epist. 5.* Et ut scripsit Varro *lib. 6. de lingua latina*, quod sicuti in *bona segete neque nullum est spicum nequam, neque in mala non aliquod bonum*, ita possis de magna librorum parte statuere, quod de carminibus suis Martialis *lib. 6.*

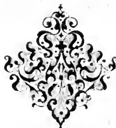
Sunt bona, sunt quaedam mediocria, sunt mala plura
Quae legis hic: aliter non fit, Avite, liber.

Quod si nec oni utilis fuero, mihi tamen maxime prodesse indubitanter speraverim, cum hac occupatione detentus, otium, malorum omnium scaturiginem, semper abegerim, sequendo aureum illud Sancti Hieronymi consilium relatum in *cap. Nunquam, 31. dist. 5. de consecrat*, ibi. *Semper facito aliquid boni operis, ut te semper Diabolus occupatum inveniat.... Scribantur et libri, et manus operetur cibos, et anima saturetur lectione; In desideriis autem est omnis otiosus.*

Scias, amice Lector, quod ut scribit dict. S. Hieronymus in *Epist. contra Vigilantium, qui scribit, multos sumit Judices.* Hinc suspende judicium, retarda sententiam, donec totum hoc attente lustraveris opus, juxta rectum monitum S. Augustini *lib. de mendacio, cap. 1.* sic expresse dicentis: *Sane quisquis legis, nihil reprehendas, nisi cum totum legeris, atque ita minus reprehendes.* Accipe igitur grato animo, quod tibi grate exhibeo, et sufficiat mihi cum Ovidio dicere:

Et veniam pro laude peto, laudatus abunde,
Non fastiditus si tibi, Lector, ero.

Habes interim quod senserim; ubi id recte perpenderis, non dubito, quin aequi bonique sis consulturus. Si quid minus rectum oculis tuis occurrerit, vitio scribentis adscribe; si vero gratum aliquid, aut laude dignum deprehenderis, soli Deo attribue, qui aperit os mutorum, et linguas infantium facit disertas: *Sapient. cap. 10. n. 21.* et a quo omne datum optimum, et omne donum perfectum: *Jacob. 1. n. 17.* Interea omnia in toto hoc Opere contenta S. R. E. judicio humillime subjicio; et si quid praeter intentum in progressu Operis ex ignorantia, seu inconsideratione humana irrepsisset, ejusdem S. R. E. judicio contrarium, id totum ex nunc velim expunctum, annullatum, et pleno animo retractatum, ceu verus Filius ejusdem S. R. E. et Seraphici mei P. Francisci, qui ut Vir Catholicus, et totus Apostolicus, Ecclesiae Romanae Fidem teneri docuit, ut Minoritica canit Ecclesia in 1. *Vesperis ejusdem Solemnitatis, Antiph.* 1. ibi: *Sanctus Franciscus Vir Catholicus, et totus Apostolicus, Ecclesiae teneri Fidem Romanae docuit.* Vale, et Deum mihi propitium exora.

BIBLIOTHECA

F. LUCII FERRARIS

ABBAS

SUMMARIUM

1. Abbas in Hebraeo, seu Syro vocabulo idem est, et significat quod in Latino *Pater*. — 2. Abbates alii sunt Saeculares, et alii sunt Regulares. — 3. Abbates Saeculares sunt illi, qui habent Beneficia Ecclesiastica cum titulo Abbatiae, et isti sunt in quadruplici differentia. — 4. Quidam sunt, qui non solum Jurisdictionem habent in subditos, sed etiam Pontificalia insignia gestant, quasi Episcopi. — 5. Quidam sunt, qui licet Abbatialem dignitatem habeant, non habent tamen Episcopalem jurisdictionem, nec utuntur insigniis Episcopalibus. — 6. Quidam sunt, qui in quibusdam Cathedralibus Ecclesiis, in Choro, et Comitiis digniorem locum obtinent, ex quo suppressis, vel destructis Collegialibus, aut Conventualibus Ecclesiis, quibus praeerant, tamquam primae dignitates in Cathedrales transierunt cum titulo Abbatum, et privilegio praecedentiae in Choro, et Comitiis. — 7. Quidam ultimo sunt, qui solum habent Abbatias in Commendam, et non in Titulum, et nec isti Abbates Commendatarii possunt uti habitu et insigniis Episcopalibus, exceptis aliquibus specialiter privilegiatis. — 8. Abbates Regulares, qui sunt vere Praelati, sunt in triplici differentia. — 9. Quidam sunt, qui nedum habent sub se Regulares subditos, sed insuper habent Territorium proprium, in quo Episcopalem Jurisdictionem, et aliquando etiam temporalem exercent. — 10. Quidam sunt, qui sub se habent tantummodo Regulares subditos, quibus praesunt. — 11. Quidam tandem sunt Abbates solo nomine, seu Titulares, qui actu nullos subditos habent. — 12. Abbates alii sunt benedicti, et alii non benedicti; Abbates qui petunt benedici, debent recipere benedictionem ab Episcopo, non autem ab aliis Abbatibus alias benedictis. — 13. Abbates semel benedicti cum usu Birreti, si transferantur ad aliam Abbatiam cum usu Mitrae, non indigent alia benedictione. — 14. Ista benedictio non est de essentia, nec simpliciter necessaria ad hoc ut Abbates ea, quae sunt Ordinis et sui officii exercere possint, sed potius videtur esse de solemnitate, cum etiam Abbates Regulares non benedicti possint libere, et licite facere, et exercere omnia, quae possunt Abbates benedicti, ut constat ex pluribus Constit. Pontif. — 15. Sic concessit Eug. IV. pro Abbatibus Cong. S. Justinae de Padua. — 16. Item S. Pius V. Abbatibus Canonicorum Regularium. — 17. Item Julius II. Abbatibus Olivetanis. — 18. Item alii summi Pontifices Abbatibus Basilianis, et alii aliis aliarum Religionum; sicuti etiam pluries pro omnibus Abbatibus Regularibus declaravit Sacra Congr. — 19. Est tamen hodie attendendum generale decretum editum de mandato Alex. VII. per extensum adductum infra sub n. 31. et noviss. Constit. Bened. XIII. quae hic ad literam datur. In qua tamen Constitutione, ut vides, non sunt comprehensi Abbates habentes privilegia, ut sine benedictione exercere possint actus Abbatiales, vel quod possint benedici a suis Superioribus Regularibus. Quod verum est de habentibus Privilegia praedicta ex concessione, non autem per communicationem, quae ad hoc locum non habere idem Pontifex ibi declarat — 20. Abbates Ecclesiae saecularis, et ab Ordinario exemptae, ac Sedi Apostolicae immediate subjectae usum Mitrae habentes, dum in sua Abbatiali Ecclesia Divinis solemniter intersunt, possunt, absente Episcopo, suos Canonicos assumere ad sibi assistendum, et eamdem in eos Jurisdictionem excercere, quam Episcopus excercet in suos. — 21. Abbates, et alii quicumque, quantumvis exempti, intra fines alicujus Dioecesis existentes, etiamsi nullius Dioecesis, vel exempti esse dicantur, non possunt amplius cuiquam, qui Regularis sibi subditus non sit, Tonsuram, et Minores Ordines conferre. — 22. Nec, etiamsi alii Regulares non subditi, et Clerici saeculares afferant dimissorias suorum respective Superiorum. — 23. Imo talis ordinatio Abbatum conferentium Ordines Minores sibi non subditis, licet cum dimissoriis sui superioris, esset irrita, et

invalida. — 24. Abbates licet in Parochos, et Parochianos Jurisdictionem habeant quasi Episcopalem privative ad Episcopum, nequeunt suis subditis saecularibus Literas dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere. — 25. Imo neque Episcopus, cui commendatum est Monasterium exemptum, potest sibi saeculares subditos ratione dicti Monasterii ordinare. — 26. Neque ipse Episcopus tamquam Abbas, nec alius Praelatus loci potest subditis saecularibus Nullius Dioecesis concedere Literas dimissorias, sed has debet concedere Episcopus vicinior. — 27. Abbates, et alii Praelati habentes Jura quasi Episcopalia, si non habent jus congregandi Synodum, et in ea Examinatores eligendi, non possunt indicere concursum pro Parochialibus Ecclesiis vacantibus. — 28. Si vero tales Abbates, et alii Praelati habeant jus congregandi Synodum, et eligendi Examinatores, possunt pro Parochialibus sibi omnimode subjectis concursum instituere. — 29. An Abbates, et alii Praelati Jura Episcopalia habentes gaudeant facultate dispensandi, et absolvendi, concessa Episcopis a Tridentino. *Remissive.* — 30. Abbates, et alii Praelati jurisdictionem quasi Episcopalem habentes quoad usum Pontificalium, et quoad Benedictiones, Indulgentias, et alia, tenentur servare formam praescriptam in decreto generali Sacrae Congregationis Rituum ab Alexandro VII. approbato 1659. die 27. Sept. — 31. Affertur dictum decretum cum suis declarationibus. — 32. Abbas exemptus non potest ab Episcopo excommunicari ex ejus ordinaria auctoritate. — 33 Abbati Regulari non habenti jurisdictionem quasi Episcopalem, nec Territorium separatum, concedi non solet Indultum consecrandi Ecclesias noviter aedificatas — 34. Abbas, et Abbatia S. Eliae Terrae Carboni non est Nullius, nec habet Territorium separatum, et Jurisdictionem quasi Episcopalem. — 35. Abbates et alii exempti in provincialibus Conciliis et episcopalibus Synodis uti possunt mitris tantummodo auro frisiatis. — 36. Non vero Praelati non exempti. — 37. Abbates inter Monachos Ruthenos Ordinis S. Basilii in actibus monasticis praecedunt Proto-Archimandritae; extra actus monastiros consuetudo servanda. — 38. Abbates habentes jus mitrae et baculi praecedunt in Synodo Canonicis etiam Cathedralis capitulariter non intervenientibus. — 39. Abbates habentes Jurisdictionem quasi Episcopalem Conciliis generalibus intersunt, et in Conciliis provincialibus suffragium habent ac subscribunt. — 40. Abbatum aliorumque Praelatorum Regularium jurisdictionem temporalem et spiritualem in subditos saeculares habentium Residentiae exemptae sunt a visitatione et correctione Episcoporum, etiam quoad curam animarum. — 41. Monasterium et Monachi Cryptae Ferratae exemptione passiva gaudent; in eorum vero Territorio Tusculanus Episcopus jurisdictionem exercet. Nonnulla privilegia Abbati a Bened. XIV. conceduntur — 42. Singularia privilegia Abbatis Farfensis Bened. XIV. restringit. — 43. Abbates et alii qui jurisdictione quasi Episcopali potiuntur, Limina Apostolorum visitare debent tertio quoque anno, si in Italia sunt vel Insulis adjacentibus; reliqui vero quinto. — 44. Idque se personaliter facturos jurare debent. — 45. Abbati Generali Ordinis Monachorum S. Hieronymi Congregationis Italicae Indultum conceditur interveniendi Cappellis Pontificiis post caeteros Abbates Generales. — 46. Abbatia Fuldensis erigitur in Episcopatum, et Moguntinae Archiepiscopali Ecclesiae jure Metropolitico subjicitur. — 47. Pactiones cum eligenda Abbatissa vel Priorissa irritae, etiam per se honestae et licitae, abrogantur; idemque valet pro Monasteriis et Collegiis utriusque sexus. — 48. Abbates exempti primae — secundae — et tertiae speciei. — 49. Num Abbates evadant exempti exemptione nativa. *Remissive.* — 50. Evadunt vero exemptione dativa vel praescriptiva. — 51. Falsa privilegia Pontificia. — 52. Propterea in controversiis de exemptione non nisi exhibitis Autographis judicium ferri potest. — 53. Eaque juxta rigidas artis criticae Regulas examinanda sunt. — 54. Privilegium Pontificium debet esse clarissimum, ut importet exemptionem. — 55. Ad id Privilegium requirebatur antiquitus consensus Episcopi. — 56. 57. Quae sint verborum formulae pro exemptione primae, secundae vel tertiae speciei. *Remissive.* — 58. Pro exemptione primae vel secundae speciei sufficit praescriptio centenaria vel quadragenaria cum titulo colorato. — 59. At requiritur immemorabilis praescriptio pro exemptione tertiae speciei. — 60. Etiamsi agatur de casu ante annum 1721. jam per rem judicatam definito. — 61. Permittitur tamen observantia in linea interpetrativa Privilegii Pontificii. — 62. Ex quibus actibus praescriptione acquiratur exemptio primae speciei. *Remissive.* — 63. Ex quibus actibus praescriptione acquiratur exemptio secundae vel tertiae speciei, haud facile distingui potest. — 64. nisi limites utriusque potestatis statuantur. — 65. Abbati secundae speciei, paucis exceptis, omnia fere competunt quae ad Episcopos pertinent lege jurisdictionis tum voluntariae, tum contentiosae. — 66. Actusque jurisdictionis exercet vel cumulative cum Episcopo, vel privative ad eum. — 67. Non vero quae sunt Ordinis vel Legis Dioecesanae. — 68. Abbati tertiae speciei, demptis literis dimissoriis cum excomunicationibus ad finem revelationis pro furtis, omnia competunt quae sunt tum voluntariae tum contentiosae jurisdictionis, secluso Episcopo. — 69. Et ea quae sunt Legis Dioecesanae. Pro eis vero quae sunt Ordinis, adire potest quemlibet Episcopum. — 70. Episcopus ea sola valet exercere, quae speciatim delegata sunt in loca Nullius. — 71. Quomodo praescriptione acquiratur exemptio secundae speciei. — 72. Quomodo acquiratur praescriptione exemptio tertiae speciei. — 73. Sunt etiam Abbates tertiae speciei per quamdam fictionem. — 74. Quomodo Abbates exemptionem amittant. *Remissive.* — 75. Ut Abbas exemptus, S. Sedi immediatae subjectus amittat exemptionem, requiritur centenaria praescriptio. — 76. De quibusdam Abbatibus exemptis non est judicandum juxta Regulas communes. — 77. Erant enim loca quaedam Nullius, quae veluti inhospita et deserta nulli Episcopo subjiciebantur. — 78. Cum vero inhabitari coeperunt, in potestate Incolarum erat quemlibet Episcopum arcessere. — 79. Constructis postea Monasteriis, quasi Episcopalem jurisdictionem Abbates iis in locis exercuerunt. — 80. ad 88. Quae possint Abbates et Praelati, quocumque nomine nuncupentur, qui habent territorium Nullius Dioecesis, plenamque in eo jurisdictionem quasi Episcopalem. — 89. Quando Abbates Regulares Presbyteratus ordine fuerint insigniti. — 90. Sed licet non presbyteri, eorum auctoritas non parvi in Ecclesia pendebatur. — 91. Quando et quomodo Pontificalibus ornamentis decorari coeperint. — 92 Praeter potestatem in Monasterio, alia competunt Abbatibus seu dispositione juris Ecclesiastici, seu consuetudine immemoriali. — 93. ad 100. Quas habeant potestates Abbates Regulares ex juris Ecclesiastici dispositione. — 101. Notantur quae circa Abbatum potestatem a Van-Espenio in Gratianum et Innocentium III. jactantur — 102. Quibus praerogativis Abbates gaudeant in regimine politico apud Germanos. — 103. Abbates Principes in Comitiis viritim suffragia ferunt. — 104. Curiatim vero qui Principes non sunt. — 105. Eorum aliqui singularibus officiorum Palatinorum titulis distinguuntur. — 106. Innumerae in Germania Abbatiae saecularibus addictae. — 107. Quarum nonnullae Principibus vel Doctoribus etiam Protestantibus collatae vel commendatae sunt. — * 108. Etymologia et diversa significatio nominis Abbatis. — 109. Notatur Van-Espen de origine Ecclesiarum saecularium, quae titulum Abbatiae habent. — 110. Ordinarii nomine veniunt quoque Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem habentes. — 111. De potestate Abbatis dispensandi cum suis subditis quoad Ordines. — 112. An Novitios suos ordinare possint Abbates. — 113. Abbas in aliquibus casibus ab Episcopo denunciari potest. — 114. De tempore quo Abbates usum Pontificalium ex privilegio obtinuerunt. 115. Provisio Abbatiae per Monachum diversae Congregationis a Sede Apostolica facta, reticita hac circumstantia, est gratia obreptitia. — 116. Ad Abbatiam, aliaque beneficia regularia administrationem habentia assumi possunt tantum qui actu sunt professi. — 117. Aliquando ex dispensatione Apostolica etiam non professi promoventur ad praefata beneficia cum obbligatione tamen profitendi. — 118. Literae in forma Brevis Benedicti XIII. circa praesentem jurisdictionem Abbatis Casinensis. — 119. Abbas Montis Casini primum obtinet locum post Episcopos in Conciliis et publicis sessionibus — 120. Potest solemni ritu benedicere in omnibus Ecclesiis Ord. S. Benedicti. — 121. Afferuntur duo Privilegia Urbani V.

1 ABBAS in Hebraeo, seu Syro vocabulo, idem
est et significat, quod in Latino *Pater*: *c. fi-*
nal. de Regular; Gloss. *in Clem.* 1. *de Rescr.*
S. Aug. *ep.* 177. S. Hier. et S. Thom. *in ep.*
ad Galatas c. 4. Liranus *in ead. epist. et eod.*
2 *capite*, et passim alii. Abbates autem alii sunt
Saeculares, et alii sunt Regulares, ut in *c. Trans-*
missa, ubi Gloss. *verb. Abbates, de renunc.* et
in *c. Cum ad Monasterium, de statu Monachorum.*
3 Abbates Saeculares sunt illi, qui habent Beneficia
Ecclesiastica cum titulo Abbatiae: *c. Cum de Be-*
neficio, ubi Gloss. *in fin. de Praebendis in* 6. et isti
4 sunt in quadruplici differentia. Quidam sunt,
qui non solum Jurisdictionem habent in subditos,
sed etiam Pontificalia insignia gestant quasi E-
5 piscopi. Quidam sunt, qui licet Abbatialem di-
gnitatem habeant, non habent tamen Episcopa-
lem Jurisdictionem, nec utuntur insigniis Epi-
6 scopalibus. Quidam sunt, qui in quibusdam
Cathedralibus Ecclesiis in Choro, et in Comitiis
digniorem locum obtinent; ex quo, suppressis,
vel destructis Collegialibus, aut Conventualibus
Ecclesiis, quibus praeerant, tamquam primae di-
gnitates, in Cathedrales transierunt cum titulo
Abbatum, et privilegio praecedentiae in Cho-
7 ro, et Comitiis. Quidam ultimo sunt, qui so-
lum habent Abbatias in Commendam, et non in
Titulum, et nec isti Abbates Commendatarii
possunt uti Habitu, et Insigniis Episcopalibus;
ex Decreto Sacr. Congreg. 1593. 27. *Octob.* exce-
ptis Commendatariis B. Mariae Farfensis, et
S. Salvatoris, ex concessione Urbani VIII. Const.
incip. *Romanus Pontifex*, *die* 18. *Nov.* 1628.
8 Abbates Regulares, qui suot vere Praelati, et
appellatione Praelatorum in sacris Canonibus
veniunt, ut colligitur *ex c. Decernimus, de judi-*
ciis, et c. Praesenti, de Officio Ordinarii in 6. et
cap. Ut Apostolicae, de privilegiis in 6. sunt in tri-
9 plici differentia. (*) Quidam sunt, qui nedum ha-
bent sub se Regulares subditos, sed insuper ha-
bent Territorium proprium, in quo Episcopa-
lem Jurisdictionem, et aliquando etiam tem-
poralem exercent, ut sunt Abbates Casinenses,
Abbates S. Mariae Tremitanae Insulae, Congre-
10 gationis Lateranensis, et alii hujusmodi. (**) Qui-
dam sunt, qui sub se habent tantummodo Regu-
lares subditos, quibus praesunt, juxta textum
in c. Ad Monasterium, vers. Abbas vero, et c.
In singulis, de stat. Monach. ut sunt Abbates
Lateranenses, S. Benedicti, et alii, qui ex Pri-
11 vilegio utuntur Pontificalibus Insigniis. Quidam
tandem sunt Abbates solo nomine, seu Titula-
res, qui actu nullos subditos habent, vel quia
fortasse Monachi locum reliquerunt, vel quia
Monasterium est alio translatum, vel quia est
alicui saeculari Clerico in Commendam traditum,
ut advertit Abbas *consil.* 101. *in quaest. n.* 1.
vers. Nam Papa, lib. 1. Card. Tusch. *tom.* 1. *lit.*
A. conclus. 3. *n.* 21. Tambur. *de Jur. Abbat. tom.*
1. *disput.* 3. *quaesit.* 1. et alii.
Abbates alii sunt benedicti, et alii non be- 12
nedicti. Abbates, qui petunt benedici, debent
recipere benedictionem ab Episcopo, non autem
ab aliis Abbatibus alias benedictis: *Sac. Ritu-*
um Congreg. in una Cammacensi 6. *Decembris* 1631.
Et Abbates semel benedicti cum usu birreti, si 13
transferantur ad aliam Abbatiam cum usu Mi-
trae, non indigent alia benedictione: *ead. Con-*
greg. in una Bituntina 25. *Febr.* 1606.
Ista autem benedictio non est de essentia, 14
nec simpliciter necessaria ad hoc ut Abbates ea,
quae sunt Ordinis, et sui officii, exercere pos-
sint, sed potius videtur esse de solemnitate,
cum etiam Abbates Regulares non benedicti
possint libere, et licite facere, et exercere
omnia, quae possunt Abbates benedicti; ut con-
stat ex pluribus concessionibus Pontificiis: et 15
praecipue Eugenii IV. pro Abbatibus Congre-
gationis S. Justinae de Padua in sua Constitut.
edita 1436. pridie Kalendas Julii anno VI. Pon-
tificatus, sub his verbis: *Volumus insuper, quod*
Praelati Congregationis praefatae, licet benedictionis
munus non acceperint, perinde tamen Monasteria
ipsius Congregationis regere, et administrare, ac
omnes actus in ipsis valeant exercere, et insignia
deferre, ac si munus hujusmodi fuissent consecuti.
Et Pii V. pro Abbatibus Canonicorum Regula- 16
rium 1566. 17. Kalendas Februarii, anno pri-
mo sui Pontificatus, bis praecisis verbis: *Nec non*
singulis ipsorum Monasteriorum Abbatibus pro
tempore existentibus (tametsi munus benedictionis
non suscepissent) quod omnibus, et singulis pri-
vilegiis, praerogativis, immunitatibus, exemptioni-
bus, favoribus, gratiis, indulgentiis, indultis, qui-
bus tam Ordinis, et Congregationis praedictorum,
quam aliorum Monasteriorum, et Ordinum Abba-
tes in Generalibus, et Provincialibus Conciliis u-
tebantur, potiebantur, et gaudebant, ac uti, poti-
ri, et gaudere poterant, quomodolibet in futurum
uti, potiri, et gaudere libere ac licite possint et
valeant. Et Julii II. pro Olivetanis 1507. pri- 17
die Kalendas Junii anno IV. sui Pontificatus
praecisis his verbis: *Praefatique sic electi, seu*
nominati absque alicujus dictae Sedis, vel alterius

(*) Haec assertio communis est Theologorum ac Canonistarum: Vide Zach. *de Repub. Eccl. cap.* 25. Suarez *de Relig. T.* 4. *Tract.* 8. *L. cap.* 2. Barbosa, Tamburini *de Jure Abbat. Q.* 3. Porro nomine Ordinarii etiam veniunt Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem habentes *Vid.* Tamb. *loc. cit. Q.* 4. *(Editor Casin.)*

(**) Vid. Tambur. *loc. cit. Dis.* 3. *Q.* 4. *(Editor. Casin.)*

provisionis, vel dispensationis adminiculo, etiam praeter hoc, quod eis munus benedictionis impendatur, ipsis Monasteriis, et Prioratibus, ad quae sic electi vel nominati fuerunt, praeesse, ac illa in spiritualibus, et temporalibus regere, ac omnes actus ibidem exercere, et insignia deferre, ac
18 *si munus hujusmodi suscepissent.* Et pro Basilianis extant privilegia Eugenii IV. Pauli III. Gregorii XIII. et Pauli V. Et expresse declaravit *Sacr. Cong. Concil.* 16. *Febr.* 1619. quod Abbates Regulares de jure conferre possint Ordines Minores suis subditis, licet non sint benedicti, quod etiam confirmavit *ead. Sac. Congr. in una Panormita-*
19 *na die* 17. *Martii* 1647. Vide tamen infra *n.* 31. Decretum per extensum adductum Sacrae Rituum Congreg. coram Alexandro VII. editum 27. Septembris 1659. et sequentem novissimam Constitutionem Benedict. XIII. 6. Maii 1725. (*)

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam

» Commissi etc. Cum itaque, sicut accepi-
» mus, Abbates Regulares perpetui, non qui-
» dem ratione Tituli, quia ad triennium, vel
» sexennium, aut aliud limitatum tempus eli-
» guntur, sed ratione administrationis, quia ab
» unius Monasterii regimine, expleto limitato
» tempore, transferuntur ad alind, ab Episco-
» pis, in quorum Dioecesibus sita sunt Mona-
» steria, benedictionem obtinere, imo et pe-
» tere negligant; hinc est quod Nos gravi ejus-
» modi abusui pro Pastoralis officii debito op-
» portune consulere, ac providere cupientes,
» de nonnullorum Venerabilium Fratrum No-
» strorum S. R. E. Cardinalium, et aliquot
» insuper Romanae Curiae Praelatorum, super
» hoc a Nobis specialiter deputatorum, consilio,
» suadentibus etiam Episcopis, et aliis Eccle-
» siarum Praelatis in praesenti Sacro Concilio
» congregatis; nec non Motu proprio, ex certa
» scientia, ac matura deliberatione Nostra, de-
» que Apostolicae potestatis plenitudine, ac no-
» stra perpetuo valitura Constitutione injungi-
» mus, praecipimus, ac districte mandamus
» omnibus, et singulis Abbatibus Regularibus,
» licet perpetuis, solummodo ratione admini-
» strationis, ut praefertur, qui Monasteriis cu-
» juscumque Ordinis, Congreg. ac Instituti de
» caetero praeficientur, ut infra annum, a die
» eorum electionis computandum, solemnem
» benedictionem ab Episcopis, in quorum Dioe-
» cesibus Monasteria consistunt, juxta ritum
» in Pontificali Romano praescriptum, omnino
» suscipiant, vel saltem, eam ter ab ipsis hu-
» militer postulent, servata forma sancita in
» *c. Statuimus de supp. negl. Praelator.* Quod si
» secus fecerint, ab officio per annum sint ip-
» so jure suspensi. Volumus autem, et expres-
» se declaramus, quod ipsimet Abbates electi,
» durante praefato termino, ac interim omnia
» munia Abbatialia libere, ac licite exercere
» possint, et valeant. Quodque Abbas semel
» benedictus iterum benedictionem petere, vel
» obtinere non teneatur, tametsi ad gubernium
» diversorum Monasteriorum, aliarum etiam
» Dioecesum, translatus extiterit.
» Quoniam vero nonnulli ex praedictis Abba-
» tibus Regularibus, Apostolicis, ut asseritur,
» muniti sunt privilegiis, quibus ampla ipsis
» tribuitur facultas suscipiendi benedictionem
» a quocumque, quem maluerint, Catholico An-
» tistite, gratiam, et communionem Sanctae Se-
» dis Apostolicae habente; Nos justis, et ratio-
» nabilibus adducti rationibus, motu, scientia,
» ac potestatis plenitudine paribus, statuimus,
» atque decernimus, ut hujusmodi Abbates in
» posterum non a quocumque Antistite, sed a
» Dioecesano tantum Episcopo, vel a Metro-
» politano, infra praedictum terminum, bene-
» dictionem omnino suscipere teneantur; et qua-
» tenus ille, quem Abbas elegerit, tertio humi-
» liter requisitus ipsi petitam benedictionem
» impertiri detrectet, aut negligat, tunc, et eo
» dumtaxat casu, eamdem benedictionem a quo-
» cumque Catholico Antistite Abbas libere su-
» scipere possit, et valeat, ac ita perpetuis fu-
» turis temporibus ubique servari volumus, et
» mandamus.
» Caeterum ejusmodi Indulta exemptiva ab
» obligatione suscipiendi benedictionem a pro-
» prio Episcopo illis dumtaxat Abbatibus, qui-
» bus ab Apostolica Sede directe concessa fue-
» rant juxta modum supra expressum, suffra-
» gentur, reliquis autem Abbatibus, qui ea ex
» generali tantum Privilegiorum aliis Ordinibus,
» Congregationibus, vel Institutis concessorum
» communicatione sibi competere praetendunt,
» minime suffragari posse, nec debere decerni-
» mus, et declaramus.
» Quo vero ad Abbates, quibus a Romanis

(*) Non omnibus promiscue Abbatibus regularibus non benedictis jus competere minores Ordines suis subditis conferendi, docent verba sequentia Benedicti XIV. lib. 2. de *Syn.* cap. 11. « *Ut autem,* inquit, *hac ipsa, qua nunc unice » fruuntur, potestate uti valeant, non solum debent esse in » Presbyteratus ordine constituti, sed debent insuper benedi- » ctionem obtinuisse ab Episcopo, nisi Episcopus* tertio cum » humilitate ac devotione, sicut convenit, requisitus, eos be- » nedicere forte renuerit, *justa textum in c.* Statuimus de » supplen. neglig. Praelat. *aut nisi alio fulciantur pri- » vilegio, quo eis potestas fiat, non recepto benedictionis mu- » nere, omnia peragendi, quae Abbatibus competunt, Epi- » scopi benedictione quodammodo sacratis.* » *Nota Editionis Venetae.*

» Pontificibus Praedecessoribus Nostris indultum fuit, ut a suis Superioribus Regularibus, » vel ab eorum Praelatis delegatis, benedictionem sumere possint; vel etiam per speciale » Indultum Apostolicum concessum fuit, ut » electi babeantur pro benedictis ab ipso Summo Pontifice, nihil omnino innovandum esse » sancimus, et Apostolica, quibus gaudent, privilegia ubique inconcusse observari praecipimus, et mandamus.

» Universos demum Episcopos, atque etiam » Archiepiscopos, a quibus benedictio tribuenda erit, eorumque Officiales, Assistentes, et » Ministros quoscumque in Domino hortamur, » ac admonemus, ut occasione similium benedictionum excutiant, ac prorsus emundent » manus suas ab omni munere; quin etiam praedictis Praesulibus sub poena Interdicti ab » usu Pontificalium per annum vetamus, ac » inhibemus, ne tam ante, quam post easdem » benedictiones, earumque intuitu, cujuscumque generis, aut speciei, etiam bellariorum » et comestibilium, munera, vel xenia a quoquam recipere audeant; illisque praeterea districte injungimus, ut ab omni abstineant solemni pompa, quae sumptus, quantumvis modicos, etiam prandii secum ferat; cum ejusmodi sacrae functiones ab interna, solidaque » potius Benedicentium ac Benedicendorum religione, et pietate, quam ab externa et vana apparatus magnificentia debeant commendari.

» Decernentes praesentes Literas, et in eis » contenta quaecumque, etiam ex eo, quod » praedicti, et alii quicumque in praemissis » interesse habentes, vel habere quomodolibet » praetendentes, cujusvis status, gradus, Ordinis, Congregationis, ac Instituti existant, » seu alia speciali nota digni, illis non consenserint, et ad ea vocati, et auditi, seu causae. propter quas praesentes emanarunt, adductae, et sufficienter justificatae non fuerint, » sive ex alia quacumque, quantumvis justa, » legitima, et privilegiata causa, colore, praetextu, et capite etiam in corpore juris clauso. etiam enormis, ac enormissimae laesionis, » nullo unquam tempore impugnari, redargui, » infringi, in controversiam revocari, aut ad » terminos juris reduci posse; sed semper firma, et efficacia existere, ac fore, suosque » plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere ab omnibus, et singulis, ad quos spectat. et pro tempore spectabit quomodolibet » in futurum, inviolabiliter, et inconcusse observari. Sicque et non aliter in praemissis » per quoscumque Ordinarios, et Delegatos, » etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere » Legatos, et Apostolicae Sedis Nuncios, alios» ve quoslibet quavis praeeminentia, dignitate, » et potestate fungentes, et functuros, sublata » eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi et interpretandi facultate, ac auctoritate. judicari, et definiri debere, ac irritum, et » inane, si secus super his a quoquam quavis » auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

» Non obstantibus praemissis, et, quatenus » opus sit, Nostra, et Cancellariae Apostolicae » Regula de jure quaesito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in universalibus, provincialibus, et Synodalibus Conciliis editis » generalibus, vel specialibus Constitutionibus, » et Ordinationibus, nec non Ecclesiarum, Monasteriorum, Collegiorum, Ordinum, Congregationum, et Institutorum quorumlibet, aliisque quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, usibus, stylis, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus; Privilegiis » quoque, Indultis, et Literis Apostolicis quibuscumque Ordinibus, Congregationibus, ac » Institutis praedictis, eorumque Monasteriis, » et Abbatibus sub quibusvis tenoribus, et formis, et cum quibuscumque etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, » efficacissimis, et insolitis clausulis, ac irritantibus, et aliis decretis etiam Motu proprio, scientia, et potestatis plenitudine similibus, etiam concistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorumque tenoribus » specialis, specifica, expressa, et individua, » ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu » quaevis alia expressio facienda, aut aliqua » alia exquisita forma ad hoc servanda foret, » illorum omnium, et singulorum tenores, formas, et occasiones, ac alia etiam speciali » expressione digna praesentibus pro plene, et » sufficienter expressis, insertis, ac servatis respective habentes, hac vice dumtaxat, illis » alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum specialiter, et expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, caeterisque contrariis quibuscumque.

» Ut autem praesentes Literae ad omnium » notitiam facilius deveniant, et nemo illarum » ignorantiam allegare valeat, volumus illas, » seu exempla ad valvas Ecclesiae Lateranensis, et Basilicae Principis Apostolorum, nec » non Cancellariae Apostolicae, Curiaeque generalis in Monte Citorio, ac in Acie Campi Florae de Urbe, ut moris est, affigi, et » publicari, sicque publicatas, et affixas om-

» nes, et singulos, quos illae concernunt, perinde arctare, et afficere, ac si unicuique eorum nominatim, et personaliter intimatae fuissent: utque ipsarum praesentium Literarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus Personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud ubique adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

» Nulli ergo hominum liceat paginam hanc Nostrae Voluntatis, sanctionis, praecepti, mandati, et derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo vigesimo quinto pridie nonas Maji Pontificatus nostri anno primo.

P. M. Card. Pro Datar.

F. CARD. OLIVERIUS.

Visa de Curia J. C. Archiepiscopus Amasenus.
Loco ✠ Plumbi.

L. Mortinettus.

20 Abbates Ecclesiae saecularis, et ab Ordinario exemptae, ac Sedi Apostolicae immediate subjectae usum Mitrae habentes, dum in sua Abbatiali Ecclesia sibi pleno jure subjecta divinis solemniter intersunt, possunt, absente Episcopo, suos Canonicos assumere ad sibi assistendum, et eamdem in eos jurisdictionem exercere, quam Episcopus exercet in suos: S. Congr. Rit. *in una Alex. S. Petri in Broglia.* 7. *Febr.* 1604.

21 Abbates, et alii quicumque quantumvis exempti intra fines alicujus Dioecesis existentes, etiamsi nullius Dioecesis, vel exempti esse dicantur, non possunt amplius cuiquam, qui Regularis sibi subditus non sit, Tonsuram, et Minores Ordines conferre. Expresse *Conc. Trid. sess.* 23. *de ref. c.* 10. (*)

22 Nec etiamsi alii Regulares non subditi, et Clerici saeculares afferant dimissorias suorum respective Superiorum, ut rescripsit Episcopo Eugubino *S. Congr. Episc. et Regul.* 3. *Nov.* 1593. et expresse declaravit *Sacr. Cong. Concilii* 13. *Novembris* 1641. *Sacra Congreg. Eminentiss. Cardinalium Concilii Trid. Interpretum. utraque parte informante, re, et scriptis, ac rationibus hinc inde deductis mature examinatis, inhaerendo decisioni Rotae Romanae sub die* 27. *Apr.* 1592. *coram bon. mem. Card. Seraphino, de ordine fel. rec. Clementis Papae VIII. factae, nec non declarationibus ejusdem S. Congr. dictae decisioni conformibus, subsecutis, censuit, improbata opinione contraria, Abbates Regulares Benedictinos ejusdem Congr. Casinensis, seu alterius Congr. vel Ordinis, aut Instituti, habentes etiam jura Episcopalia, usumque Mitrae, et Baculi, et benedicendi, ac facultatem primam Tonsuram, et Minores Ordines conferendi, non posse dictam Tonsuram, vel Minores Ordines, nisi suis subditis Regularibus conferre, non autem Regularibus alterius Cong., Ordinis, vel Instituti, et etiamsi habeant literas dimissorias Superiorum suorum Regular., et consensum Ordinariorum, intra quorum Dioecesum fines ipsi Regulares ordinandi existunt; Et multo minus personis saecularibus etiam habentibus Literas dimissorias a suis Ordinariis. Ac propterea inhibet Archiepiscopis, Episcopis, et aliis Praelatis inferioribus tam saecularibus, quam Regularibus, ut in futurum concedere non audeant supradictas Literas dimissorias hujusmodi Abbatibus directas, nec ab istis recipi. Quod si secus fiat, tam concedentes, quam Ordinantes a collatione Ordinum suspensi remaneant, praeter alias poenas arbitrio ejusdem S. Congr. reservatas. Quam declarationem fel. rec. Urbanus VIII. die* 17. *Jan.* 1642. *ad se delatam approbavit, et inviolabiliter observari jussit.* Imo talis ordinatio Abbatum conferentium Ordines Minores sibi non subditis, licet cum dimissoriis sui Superioris, esset irrita, et invalida, ut Eminentissimo Card. Giptio referente, decrevit *Sac. Congr. Episcop. et Regul. die* 27. *Junii* 1631. in qua fuit resolutum, *Thomam Nurducium Camplen. promotum ob Abbate de Corrapoli Ordinis Caelestinar. cum literis dimissorialibus Vicarii Generalis Camplen. eidem Abbati directis, esse male promotum, atque ideo indigere nova promotione, ut testatur* Sellius *in select. Canon. c.* 19. *num.* 8. Navarius *in Lucerna Regular. verb. Ord.* n. 2. et cum multis aliis tenet Barbosa *de offic. et potest. Episc. part.* 2. *allegat.* 3. *num.* 11. *et in Concil. Trident. sess.* 23. *num.* 5. *et in Collectan. Decision. Apostol. verb. Abbas n.* 17. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 356. *num.* 2. *et* 3. *et tom.* 4. *consult.* 188. *num.* 4. et sic etiam alias decreverat *Sacra Congr. Concil. in una Gravinens. die* 26. *Augusti* 1616. (**) 23

(*) Verum per hanc Tridentini dispositionem facultas nequaquam sublata est Apostolicae Sedi indulgendi Abbatibus quibusdam, ut Tonsuram Minoresque Ordines, suis non subditis, conferant, ut recte animadvertit Bened. XIV. lib. 2. de Synod. cap. 11. harum concessionum exempla producens. *Concilium*, inquit, *praecedentia privilegia abrogavit, sed ab iisdem in posterum concedendis non potuit Apostolicam Sedem impedire, ut ad rem ponderat Fagnan. in cap. Statuimus, de suppl. neglig. Praelat. Ejusmodi privilegium, ut alia exempla praetermittamus, ab Alex. VIII. die* 8. *April.* 1690. *concessum fuit Primicerio S. Marci Venetiarum quoad personas eidem inservientes Ecclesiae. Nota Edit. Venet.*

(**) At contrarium asserit Bened. XIV. loc. cit. Cujus haec sunt verba. *Quod autem ad alteram pertinet quaestionem de Ordinationis validitate, jam plerique Doctores su-*

24 Abbates, licet in Parochos, et Parochianos Jurisdictionem habeant quasi Episcopalem privative ad Episcopum, nequeunt suis subditis saecularibus Literas dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere: *Concil. Trid. sess.* 23. *de reform. cap.* 10. ubi expresse habet: *Nec ipsi Abbates, et alii exempti, aut Collegia, vel Capitula quaecumque etiam Ecclesiarum Cathedralium Literas dimissorias aliquibus Clericis Saecularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant, sed horum omnium Ordinatio, servatis omnibus, quae in hujus Sacrosanctae Synodi decretis continentur, ad Episcopos, intra quorum Dioecesis fines existunt, pertineat; non obstantibus quibusvis privilegiis, praescriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus;* et sic pluries decrevit Sac. Congregat. Concil.i, et potissimum dum *Cardinalis Farnesius obtinens* in *Commendam Abbatias S. Zeni, et Farfae, in quibus habet jura Episcopalia, dubitavit, an possit dimissorias ad Ordines concedere; Sacra Congregatio respondit, non posse, licet die* 26. *Januarii* 1635. *haec facultas fuerit concessa Cardinali Barberino, sicut etiam facultas faciendi concursus, ut habetur in registris Sacrae Congregationis Episcoporum* 26. *Aprilis* 1641. *Vide verb. Ordo*
25 *art.* 3. n. 49. Imo, proposito dubio: *An Episcopus, cui commendatum est Monasterium exemptum, possit sibi saeculares subditos ratione dicti Monasterii ordinare,* non *obstante Capite* 10. *sess.* 23. *Concilii; Sacra Congreg. censuit non posse, quia ordinaret eas subditos tamquam Abbas, non tamquam Episcopus.* Et hoc ipsum saepius declaravit e-
26 tiam *Sacra Congreg. Episcop. et Regul.* quae censuit subditis saecularibus, nullius Dioecesis, non posse concedi Literas dimissorias a Praelato loci, vel ejus Vicario, imo neque a Vicario Apostolico, sed ab Episcopo viciniori, ut in *Putiniacensi* 16. *Januarii* 1596. *in Nullius Carpensis* 15. *Decemb.* 1603. *et* 22. *Nov.* 1601. *et* 14. *Junii* 1606. *et in Nullius Altamurae* 9. *Augusti* 1604. Vide *verb. Ordo, art.* 3. n. 10.

27 Abbates, et alii Praelati habentes jura quasi Episcopalia, si *non* habent Jus congregandi Synodum, et in ea Examinatores eligendi, non possunt facere, et indicere concursum pro Ecclesiis Parochialibus vacantibus; colligitur ex *Concil. Trid. sess.* 24. *de reform. c.* 18. et ex Constitut. S. Pii V. incip. *In conferendis Beneficiis*, ex declaratione Sacr. Congreg. Concil. tradita Episcopo Palentino *die* 24. *Octobris* 1673. et ex alia Salamantina, Veronen. et Ravennaten-si, in qua sic dicitur: *Commendatarius Abbatiae exemptae existentis intra fines alicujus Dioecesis, et habens jura quasi Episcopalia, non potest facere concursum Beneficiorum Curatorum, sed hoc spectat ad Episcopum, in cujus Dioecesi est Abbatia, qui, electo magis idoneo, mittet eundem ad Commendatarium.*

Si vero tales Abbates, et alii Praelati habeant Jus congregandi Synodum, et Examinatores eligendi pro proprio Territorio omnimode exempto, possunt pro Parochialibus sibi omnimode subjectis concursum instituere, ut declaravit *Sacra Congregatio in cap.* 18. *Concilii Tridentini* his verbis: *Ex hoc verba* (Ordinarius) *colligitur hac decretum locum habere in inferioribus Praelatis; unde inferior Episcopo, qui omnimodam jurisdictionem habet Episcopalem, nec alicui subditur, sed est immediate subjectus Sedi Apostolicae, nullius Dioecesis proprium Territorium habens, si habet Jus congregandi Synodum, et legitime constat illam congregasse, et elegisse Examinatores, poterit concursum instituere, examinare, et approbare, ac OEconomos, et Vicarias deputare; Denique omnia alia, quae super hoc decretum permittuntur, praestare.* Ita cum aliis refert Garcias *de Benef. part.* 9. *c.* 2. *num.* 130. qui testatur, idem tenuisse Rotam ex sententia *Sac. Congr. in una Forosemproniens. Parochialis* 15. *Januarii* 1593. *et* 7. *Maji ejusdem anni coram D. Mantica, et in una Tarvisina jurisdictionis* 17. *Februarii* 1595. coram D. Litta. Vide verb. *Concursus, articul.* 1. *num* 8. 28

An Abbates, et alii Praelati Jura Episcopalia habentes gaudeant facultate dispensandi, et absolvendi concessa Episcopis a Concil. Trident. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 6. vide verb. *Irregularitas, quoad ejus dissolutionem, et dispensationem Art.* 3. *n.* 14. *et seq.* 29

Abbates et alii Praelati Jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, quoad usum Pontificalium, et quoad benedictiones, indulgentias, et alia, tenentur servare formam praescriptam in Decreto generali Sacrae Congregationis Rituum ab Alexandro VII. approbato 1659. *die* 27. *Septembris*, et declarationes emanatas super eodem Decreto anno 1660. *die* 20. *Julii.* Et ad hoc, ut quisque prae oculis habeat quid circa illa possit, vel non possit, hic ad literam subnectuntur. 30

stineri docuerunt primam Tonsuram Minoresque Ordines a praedictis Abbatibus collatos aut Regularibus sibi non subjectis, aut saecularibus in suis Privilegiis non comprehensis. Ita quippe asseruerunt Suarez de Relig. Tom. 4. *tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 29. *agnan. in cap. Statuimus, de suppl. neglig. Praelat. Huic vero sententiae calculum subinde adjecit S. C. Concilii, quae illicitam quidem habuit, sed validam semper pronunciavit ordinationem, de qua disserimus; addidit tamen* « Promotos ab illis indigere absolutione, a suspensione) et rehabilitatione a Sanctissimo obtinenda »: *ut habetur l.* 18. *et* 19. *Decret. ac in Thesaur. Resolut. T.* 3. *pag.* 288. *et* 296. *Quare ut, quam versamus controversiam, paucis absolvamus; aut Abbas nullo fruitur Privilegio conferendi recensito, aut privilegio potitur eadem conferendi certo personarum generi. Si primum, nec licite, nec valide potest quemquam ad primam tonsuram minoresque ordines promovere; si alterum, illicite profecto, attamen valide confert etiam aliis etc. Nota Edit. Venet.*

DECRETUM

CIRCA USUM PONTIFICALIUM PRAELATIS EPISCOPO INFERIORIBUS CONCESSORUM A SACRA RITUUM CONGREGATIONE ORDINARIA HABITA CORAM SANCTISSIMO ALEXANDRO VII. EMANATUM DIE 27. SEPT. 1659.

» Sacrorum Rituum Congregatio tollendis, » ac eliminandis circa Ecclesiasticos Ritus, qui » irrepserunt, abusibus sedulo intenta, post » Episcoporum Caeremoniale evulgatum (quo » quidquid ad ipsos in Sac. Caeremoniis per- » tinet abunde praescripsit), idem quoad infe- » riores Praelatos, qui Pontificalium usu fru- » untur, praestandum curare necessarium exi- » stimavit, ut excessus aboleantur, uniformis- » que inducatur Sacrorum Ritus in omnibus, » eo praesertim tempore, quo privilegia ipsi » perperam interpretantes, ostendentesque, pa- » rum obsequi student decretis pluries ab » eadem Sacra Cong. hac in remet evulgatis, » aut ipsa ignorare praetendunt. Quamobrem » omnia simul, ut unico conspiciantur obtu- » tu, colligere, perque capita digerere consti- » tuit, quo facilius observentur.

» I. Super Altari, in quo sacra erunt fa- » cturi, septimum nequaquam apponant Can- » delabrum.

» II. Cathedram, seu sedem fixam, et per- » manentem in eorum Ecclesiis ne detineant, » sed tribus ipsis diebus, quibus ex antiquis » decretis tantummodo Pontificaliter celebrare » est iis permissum, mobili sede, seu Cathe- » dra utantur, quam nihilominus simplici se- » rico panno coloris Festivitati congruentis » obducere poterunt, non auro contexto, aut » phrygio, sive basilico opere exornato.

» III. Baldachinum adhibere supra sedem » poterunt non pretiosum, aut aureum, sed » simplex, et eo, quod Altari super imponi- » tur, materia et opere inferior. Ad ipsum » autem per duos tantum gradus in Presbyte- » rii superficie stratos ascendatur.

» IV. Non abacum alium praeter parvam » mensam, et in cornu Epistolae parare fa- » ciant, in qua duo candelabra cum candelis, » nec non Mitra, Calix, Missale, Thuribulum, « Navicula, et reliqua ad celebrationem necessa- » ria collocentur. Prope vero mensam eamdem » parieti haerens Baculus pastoralis aptetur.

» V. Dies vero, quibus solemniter ipsis ce- » lebrare conceditur, sint de praecepto festi- » vi, vel alii, in quibus ipsis Pontificaliter ce- » lebrare Festivitatis ratio exigat, nempe Pa- » troni Loci, Fundatoris Ordinis, Tituli, et » Dedicationis Ecclesiae. Abstineant autem ab » hujusmodi Pontificalium usu in Officiis, et » Missis Defunctorum quocumque die, etiam fe- » stivo, et de praecepto.

» VI. Ad Ecclesiam accedentes, licet Ponti- » ficaliter Divina peracturi, iisdemque absolu- » tis, ab Altari recessuri, a suis Canonicis vel » Monachis (ut mos est Episcoporum) ne as- » sociari se sinant.

» VII. Praeter duos Sacrificii Ministros, Dia- » conum nempe Evangelii, et Subdiaconum » Epistolae, duo alii tantum Diaconi cum Dal- » maticis, et unicus Presbyter cum Pluviali eis » assistant. Duo insuper Cappellani, qui de » Mitra, et Baculo, ac totidem Acolythi pro » Candelabris inserviant; praeterea sex alii Ca- » nonici, vel Monachi, duo scilicet Pluvialibus, » duo Planetis, totidemque Tunicellis induti » divinis hujusmodi interesse valeant, qui ta- » men non in sedibus, seu stallis choralibus, » sed in scamnis absque postergalibus panno » viridi laneo coopertis, situ congruo accomo- » datis, moxque illinc removendis, consideant.

» VIII. Mitram pretiosam, nisi illis expres- » se a S. Sede indultam, non adhibeant. Sub » Mitra pileolum nigri tantum coloris induant. » Baculum Pastoralem albo velo appenso de- » ferant, ab iisque, et aliis Pontificalibus, etiam » de Ordinariorum licentia, extra Ecclesias sibi » subjectas prorsus abstineant, et neque in Pro- » cessionibus, quae ab eorum Ecclesiis per vias » extra ambitum, vel Parochiam ducuntur, In- » signiis praedictis utantur, vel penes se per- » ferri faciant.

» IX. Regulares Rocchetum non deferant, » nisi ex tali ordine fuerint, cui indumentum » hujusmodi competat.

» X. Invitati ad Ecclesiam exemptam, nec » in illa Pontificalibus uti valeant; nec ii, qui » non fuerint Abbates perpetui, vel benedi- » cti, in propriis Ecclesiis uti possunt privi- » legio perpetuis Abbatibus, vel alias benedi- » ctis indulto.

» XI. Sacras vestes ex Altari non sumant, » nisi Pontificaliter Divinis vacaturi.

» XII. Indulgentias impertiri, vel publicare non » audeant, absque expresso Sanctae Sedis Indulto.

» XIII. Pontificales benedictiones cum trina » Crucis productione in Missis tantum Ponti- » ficalibus, nec non Vesperis, et Matutinis » Pontificaliter itidem celebratis licere sibi » tantum meminerint. Privatim vero Populis, » quamvis pleno jure subjectis, nisi expresse » ipsis permissum fuerit, etiam Pontificalibus » induti per Ecclesiam incedentes, benedicere » non praesumant (*).

(*) Idem etiam innuitur Const. incip. *Exemplis* a Bened. XIV. *Tom.* 2. *Bull. pag.* 426. ubi formam benedictionis praescribit, de qua infra verb. *Benedictio* art. 5. n. 32. referemus. Not. I. Edit. Ven.

» XIV. Praesente Episcopo, sine speciali Sedis Apostolicae permissu, etiam Pontificaliter celebrantes, a benedictionibus cessent.

» XV. Si Episcopus aderit, ipsius Sedes in cornu Evangelii uno saltem gradu eminentior Abbatiali est erigenda, haecque altero gradu humilior, ut dictum est, in cornu Epistolae collocetur. A latere Episcopi Canonici Cathedralis, prope Abbatem Canonici vel Monachi Monasterii, et Abbatialis Ecclesiae consideant. Confessionem cum celebrante Episcopus faciat, isque thus thuribulo imponat, Evangeliorum textum osculetur, et populo solemniter (quamvis Abbas ipse Pontificaliter celebret) benedicat. Episcopus praeterea trino ductu, et immediate Canonici Cathedralis duplici, moxque Abbas (nisi celebret) pariter duplici, ac subinde Canonici vel Monachi Abbatialis Ecclesiae unico tantum ductu thurificentur.

» XVI. Abstineant tamen Episcopi, ubi consuetudo contraria non viget, a frequenti hujusmodi accessu ad Ecclesias exemptas in similibus actibus, ut liberius Abbates valeant suis uti privilegiis.

» XVII. In Ordinationibus Canonicorum, Clericorum, Monachorum, necnon in vestitionibus Monialium, et emissione Professionis earumdem, etiam pleno sibi jure subjectarum, in benedictionibus sacrae Supellectilis, caeterisque actibus (Missarum, Vesperarum, et Matutinorum solemniis ter tantum in anno, ut praefertur, exceptis), neque in Ecclesiis, Oratoriis, aliisque locis tam publicis, quam privatis, quantumvis exemptis, eisdemque Abbatibus pleno jure subjectis, Mitram, Baculum, et quaevis alia Pontificalia insignia, nisi de expressa Sedis Apostolicae concessione, adhibeant.

» XVIII. Ecclesiasticam Supellectilem pro servitio dumtaxat suarum Ecclesiarum, vel Monasteriorum benedicant.

» XIX. Reliqua Pontificalia extra loca ipsis Abbatibus subjecta, vel pro servitio alienae Ecclesiae, aut in subditos pariter alienos, etiam de licentia Ordinariorum, exercere non valeant, puta Campanarum benedictiones, Calicum, et similium, in quibus sacra adhibetur unctio, nec non Minorum Ordinum collationes.

» XX. Concionatoribus, qui eorum subditis Verbum Dei praedicandi onus acceperint, benedictionem elargiri non praesumant, sed Episcopis, quibus hujusmodi Jus privative competit, omnino dimittant.

» XXI. In Missis privatis, quoad indumenta, caeremonias, Ministros, Altaris ornatum, et benedictionis largitionem, a simplici Sacerdote non discrepent; ac proinde sacras vestes induant in Sacristia, neque utantur Cruce pectorali, unico sint contenti Ministro, aquam cum pelvi, et urceolo argenteis sibi ministrari non sinant, duasque tantum candelas super Altari adhibeant.

» His autem Sanctissimo relatis, et in Congregatione Sacrorum Rituum ordinaria habita coram Sanctitate Sua per Eminentiss. et Reverendiss. D. Cardinalem Brancaccium accurate perlectis, mature discussis, Sanctitas Sua ea approbavit, et pro omnimoda eorumdem observatione, typis mandavit imprimi, ad valvas affigi et publicari, ut elapso termino sex mensium a die publicationis eorumdem, omnes et singulos usu Pontificalium gaudentes, tum Saeculares, tum Regulares, quantumvis exemptos et speciali expressione indigentes, afficiant et arctent, acsi omnibus et singulis eadem exhibita, vel personaliter praesentata, intimata, seu notificata fuissent. Indulsitque praeterea locorum Ordinariis, ut auctoritate Sedis Apostolicae possint, imo debeant, praefatos, etiam per censuras, compellere.

» Cumque nonnulli ex dictis Abbatibus, et Praelatis proprium habere possint territorium, juraque Episcopalia, nullisque subdantur Episcopis, qui eos coercere, si excesserint, valeant, eo casu a Sedis Apostolicae Nunciis, si aderint, sin minus, ab Archiepiscopis, in quorum Provinciis, vel ab Episcopis Romano tantum Pontifici subjectis, intra, vel prope quorum Dioecesis limites eorum Ecclesiae, vel Monasteria sita fuerint, tamquam a Sancta Sede Delegatis, ad hujusmodi Decretorum observationem praedicti omnino cogantur. Die 27. Septemb. 1659.

J. Episcopus Sabinen. Card. Sacchettus.
Loco ✠ Sigilli.

Franciscus Maria Phebaeus Sac. Rit. Congr. Secr.

DECLARATIO DECRETI SAC. RIT. CONG. EMANATI DIE 27. SEPTEMB. 1659. CIRCA USUM PONTIFICALIUM PRO CONGREG. CASINENSIUM.

» Procurator Generalis Congr. Casinensium Sanctissimo humiliter supplicavit, ut dignaretur praecipere Congr. Sacrorum Rituum, ut quae Abbatibus Casinensibus particulari Apostolicae Sedis Indulto ex vetitis, ac praeter expressa in Decreto novissime super usu Pontificalium edito, adhibere liceat, praevia discussione, declaret. Sanctissimus autem Oratoris preces ad eamdem Congregationem transmisit, rescripsitque per Eminentiss. D. Card. Franciottum notulam dubiorum supplici li-

» bello subnexam in ipsa Congregatione refer- » ri, quae

» Ad §. quartum Decreti, quo prohibetur usus » praeterquam unius Abaci, asserentibus Mona- » chis, hactenus ab immemorabili tempore eo- » rum Abbates adhibere consuevisse secundum » Abacum, ad pelves et urceolos exponendos; » censuit servandum esse Decretum.

» Ad §. quintum, quo tribus diebus tantum » de praecepto etc. Pontificalis celebratio per- » mittitur, exponentibus Monachis, taxativam » hujusmodi non extendi ad usum Pontificalium » sine Baldachino, ac propterea ex Indulto Ale- » xandri II. sibi competere usum Pontificalium » in exequiis nobilium virorum; Sacra Con- » greg. censuit hujusmodi privilegium tantum- » modo suffragari Monasterio Cavensi, nec ad » alia Monasteria extendi.

» Ad §. sextum, quo in accessu Abbatis » Divina peracturi, et recessu ejusdem post » Divina absoluta, prohibetur associatio more » Episcoporum, affirmantibus Monachis, se ab » immemorabili tempore simili associatione u- » sos esse, atque indecorum videri, ut Abbas » Pontificaliter peracturus Divina, solus Eccle- » siam petat; Sacra Congregatio censuit annu- » endum esse petitis, modo non extra, sed intra » septa Monasterii sese ad Ecclesiam conferant.

» Ad §. septimum, quo taxatur numerus Mi- » nistrorum, exponentibus Monachis, Abbatem » indigere Ministris ad librum, ad candelam, » ad intorticia elevationis, et ad candelabra E- » vangelii, ad Mitram, et Baculum; Sacra Con- » gregatio censuit indulgendos fore alios qua- » tuor Ministros Cotta indutos, praeter expres- » sos in Decreto.

» Ad §. octavum, quo usus Mitrae pretiosae, » et Baculi sine velo appenso vetitus est, as- » serentibus Monachis, Mitram pretiosam ipsis » de jure competere, velum quoque numquam » eos consuevisse Baculo appensum adhibere, » nec esse de ritibus Romanae Ecclesiae, sed » Ambrosianae tantum; Sacra Congregatio cen- » suit quoad Mitram, servandam esse disposi- » tionem *c. Ut Apostolicae de privil. in* 6. quoad » Baculum vero, servandum esse Decretum.

» Ad §. decimum, quo prohibetur usus Pon- » tificalium in aliena Ecclesia, licet exempta, » quamvis Abbas ad ipsam fuerit invitatus, ex- » ponentibus Monachis, eos ibi Pontificalibus » Insigniis hactenus usos esse, idque a Jure i- » psis permissum praesumere; Sacra Congrega- » tio censuit servandum esse Decretum.

» Ad §. undecimum, quo sacras vestes ex » Altari sumere Abbates privatim celebraturi » prohibentur, asserentibus Monachis, se hacte- » nus tali privilegio gavisos esse; Sacra Con- » gregatio censuit servandum esse Decretum.

» Ad §. decimum tertium, quo disponitur, » ne Abbates extra Pontificalia, Pontificali mo- » re, ac trina Crucis productione, nec non pri- » vatim occurrente populo, tum Pontificaliter » induti, etiam per Ecclesiam incedentes bene- » dicant, asserentibus Monachis, Abbates in Mis- » sis privatis hactenus Episcopali more benedi- » xisse, et Pontificalibus praesertim indutos, » per Ecclesiam transeuntes occurrenti populo » benedictionem elargiri consuevisse; Sacra Con- » gregatio censuit servandum esse Decretum.

» Ad §. decimum quartum, quo in praesen- » tia Episcopi Abbatibus denegatur facultas be- » nedicendi solemniter, etiam in Pontificalibus, » asserentibus Monachis, ex privilegio ipsis, e- » tiam praesente Episcopo, benedictiones hujus- » modi competere; Sacra Congregatio censuit » servandum esse Decretum.

» Ad §. decimum quintum, quo traditur or- » do inferioribus Praelatis Divina Pontificaliter » peragendi, praesenteque Episcopo Loci Ordi- » nario, exponentibus Monachis, Episcopo ve- » titum reperiri ingressum in eorum Ecclesias, » ipsis invitis; Sacra Congregatio censuit ser- » vandum esse Decretum.

» Ad §. decimum septimum, quo usus Mi- » trae, et reliquorum Insignium Pontificalium, » praeterquam tribus anni diebus, abrogatus » est, suggerentibus Monachis, indecorum vi- » deri, ut in Ordinibus conferendis, in conse- » crationibus, in receptionibus, et professione » Monachorum et Monialium Abbates Mitram » non adhibeant; Sac. Congr. censuit indulgen- » dum fore, ut ea tantum utantur in actu Or- » dinationum, et benedictionum cum sacro oleo.

» Ad §. decimum octavum, quo vetita est » Abbatibus benedictio Sacrae Supellectilis pro » usu alienarum Ecclesiarum, asserentibus Mo- » nachis, etiam pro aliena Ecclesia ex Aposto- » lico Indulto eis licitum esse Ecclesiasticam » supellectilem benedicere; Sacra Congregatio » mandavit exhiberi Indultum authenticum ex » Archivio Apostolico desumptum, ac interim ab- » stineri.

» Ad §. vigesimum primum, quo in Missis pri- » vatis prohibentur Abbatibus quivis ritus, et » praerogativae ad Episcopos privative spectan- » tes, exponentibus Monachis, Abbates Casi- » nenses hactenus in Missis privatis, adhibuis- » se quatuor Candelas, Ministros ad lotionem » manuum, et duos Assistentes cum Cotta etc. » Sacra Congr. censuit servandum esse Decre- » tum, praesentisque declarationis Decretum » Typis imprimi posse concessit, die 12. Junii » 1660.

» Praedictis autem Sanctissimo relatis, Sancti- » tas Sua ea approbavit, et Decretum editum » die 27. Sept. 1659. omnino exequi, et serva-

» ri mandavit. Verum quoad §. quintum, sex-
» tum, septimum, octavum, et decimum sep-
» timum, ad limites tantum praesentis decla-
» rationis, et non alias, salva quavis contraria
» verbaliter expressa dispensatione privilegiorum
» particularibus Monasteriis Congr. Casinen-
» sium concessorum. Die 20. Julii 1660.

J. EPISCOPUS SABINEN. CARD. SACCHETTUS.

Loco ✠ Sigilli

Fran. Maria Phebaeus S. Congr. Rit. Secr.

» Anno a Nativitate D. N. Jesu Christi 1660.
» Indictione 13. die vero 3. Febr. Pontific. au-
» tem SS. in Christo Patris, et D. N. D. Alex.
» Divina providentia P. VII. anno ejus quinto.
» supradictum Decretum affixum, et publica-
» tum fuit ad valvas Basilicae Principis Apo-
» stolorum, et Cancellariae Apostolicae, et in
» acie Campi Florae, ut moris est, per me An-
» dream Castruccium Apost. Curs.

Laurentius Barbigionus Cursorum Magister.

32 Abbas exemptus non potest ab Episcopo excommunicari ex ejus ordinaria auctoritate; *Sacr. Congr. Episc. in Nullius Burgi S. Sepulchri* 25. *Febr.* 1712. *Ponente Card. Colloredo*, ut refert Ursaya *tom.* 3. *p.* 1. *discept.* 15. Abbati Regu-
33 lari non habenti Jurisdictionem quasi Episcopalem, nec Territorium separatum, concedi non solet indultum consecrandi Ecclesias noviter aedificatas. *Sac. Congr. Rit. in Pragensi praetensi Indulti* 31. *Augusti* 1715. ut refert Ursaya *tom.*
34 1. *part.* 1. *discept.* 10. Abbas, et Abbatia S. Eliae Terrae Carbonis non est Nullius, nec habet Territorium separatum, et Jurisdictionem quasi Episcopalem; *Sac. Congreg. Conc. in Anglonen.* 27. *Novemb.* 1714. ut refert Ursaya *tom.* 2. *part.* 1. *discept* 9.

ADDITIONES AUCTORIS E II. EDITIONE.

35 Clemens IV. in decretali *Ut Apostolicae*, *de priv. in* 6. decrevit, ut Abbates, et alii exempti, quibus usus Pontificalium est a Seda Apostolica concessus, in Provincialibus Conciliis, et Episcopalibus Synodis uti possint Mitris tantummodo auro frisiatis, non tamen aureas, vel
36 argenteas laminas habentibus: Praelati autem non exempti, sed qui usum Pontificalium habent, in iisdem sacris conventibus, Mitris puris dumtaxat, et simplicibus, albis, et planis uterentur. Bened. XIV. Constit. incip. *Causarum*, *Tom.* 2. *Bull. pag.* 350.
37 Abbates inter Monachos Ruthenos Ord. S. Basilii, in actibus Monasticis praecedere non debent Proto-Archimandritas; extra vero actus Monasticos, solitum servari debet, ita ut ubi usus invaluit, ut Abbas praecedat Proto-Archimandritam, in posterum etiam eadem praecedentia ad Abbates pertineat. Benedict. XIV. Const. incip. *Inter plures*, *Tom.* 1. *Bullarii* §. 16. quo sensu ab Auctore dicitur in appendice, simplices Abbates aliquando Superioribus Generalibus praecedere.

Abbates habentes jus Mitrae et Baculi etiamsi Titulares et Commendatarii sint, sive Saeculares, sive Regulares, praecedunt in Synodo Canonicis etiam Cathedralis capitulariter non intervenientibus: Bened. XIV. de *Synodo Dioec. lib.* 3. *cap.* 10. *n.* 5. et Caeremoniale Episcoporum *lib.* 1. *cap.* 31. Inter Abbates vero praecedit, qui dignitatem prior sit assecutus: Idem Pontifex *loc. cit. n.* 6. et cap. fin. *dist.* 17. *et cap.* 2. 15. *et* 16. *de Majoritate et obedientia.* 38

Habentes jurisdictionem quasi Episcopalem habent suffragium in Concilio Provinciali, ac subscribunt, et jus etiam habent interveniendi Conciliis Generalibus. Idem *lib.* 8. *cap.* 2. n. 5. 39

Abbatum, aliorumque Praelatorum Regularium jurisdictionem temporalem, et spiritualem in subditos Saeculares habentium, Residentiae exemptae sunt a visitatione, et correctione Episcoporum, etiam quoad curam animarum: hoc est, nullum Episcopi exercere possunt jurisdictionis actum in Parochos, et Parochianos, in quos Abbates, et alii Superiores Regulares dictam jurisdictionem habeant, nisi tamen Episcopi alia de causa et titulo sint in quasi possessione majoris juris; Bened. XIV. Const. incip. *Firmandis*, *Tom.* 1. *Bull. n.* 12. *et seq.* 40

Inter Abbatem Commendatarium Cryptae Ferratae et Episcopum Tusculanum lis terminatur a Bened. XIV. per Constitutionem incipientem *Inter multa*, *Tom. I. Bull.* ac decernitur, Monasterium, et Monachos exemptione passiva gaudere; in Territorio vero ejusdem Cryptae Ferratae ex immemorabili consuetudine Tusculanum Episcopum jurisdictionem exercere: ideoque ad eum jus in Clerum, et Populum illius Abbatiae pertinere. Abbati praeterea nonnulla privilegia de novo concedit, scilicet conferendi Sacramentum Confirmationis semel in anno; approbandi Confessarios pro saecularibus in perpetuum; recipiendi examina testium pro statu libero; concedendi licentias publicationum Matrimonii; cognoscendi in prima instantia causas civiles mensae Abbatialis, etiam ad forum Ecclesiasticum spectantes. 41

Abbatia Farfensis singularibus privilegiis ab Urbano VIII. cumulata fuerat; cum vero ex ampla nimis jurisdictione lites, et alia sequerentur incommoda. Bened. XIV. Constit. incip. *Dum universi*, *Tom.* 2. *Bull.* Abbatis jurisdictionem restrinxit, ab illa dismembrando varias Ecclesias, Oppida, Monasteria, et Loca Pia in variis Dioecesibus existentia; reservato 42

tamen Abbati jure Patronatus Ecclesiastico in Ecclesias, et Beneficia dismembrata.

43 Abbates, Priores, aliique, qui spirituali jurisdictione quasi Episcopali in suis Monasteriis, et Ecclesiis, eorumque Territoriis ab omni alia Episcoporum Dioecesi omnimode separatis potiuntur, Limina Apostolorum visitare, et Ecclesiarum suarum statum exponere debent. Qui in Italia sunt, et Insulis adjacentibus, tertio anno, reliqui vero quinto, ita ut illi tertio quoque anno, isti vero quinto redeunte, idem institutum repetere debeant; quae annorum supputatio a tempore captae possessionis, et suscepti Monasteriorum, et Ecclesiarum regiminis et curae incipiat. Qui vero neglexerint, eos ab ingressu Ecclesiae, ac etiam ab administratione tam spiritualium, quam temporalium, nec non a perceptione fructuum suorum Monasteriorum tamdiu suspendantur, donec a contumacia resipiscentes relaxationem hujusmodi a Sede praedicta meruerint obtinere. Benedicti XIV. Constit. incip. *Quoad Sancta*, Tom. 1. Bull.

44 Abbates hujusmodi, si Romae sint, coram S. R. E. Diacono Card. ordine priori, si vero extra Urbem, vel coram Nuntio Apostolico, vel coram Catholico Episcopo, tamquam Delegato Sedis Apostolicae, jurare debent, se sacras Beatorum Apostolorum Petri et Pauli memorias personaliter ac per seipsos visitaturos; formula autem juramenti ibidem praescripta recensetur infra verb. *Juramentum. art.* 3. *n.* 37.

Nota. Additiones ab Auctore factae collatae fuerunt cum Apostolicis Constitutionibus, et ad earum normam emendatae, atque auctae.

ADDITIONES AUCTORIS E III. EDITIONE.

45 Abbati Generali Ordinis Monachorum S. Hieronymi Congregationis Italicae Indultum conceditur interveniendi Cappellis Pontificiis, locusque cum aliis Abbatibus Generalibus eidem assignatur in consueto scamno, immediate post alios modernos et pro tempore existentes Ordinum Monasticorum Abbates Generales, et cum habitu Praelatitio ipsi alias a Sede Apostolica concesso, seu juxta ritum cum Pontificalibus indumentis. Benedict. XIV. Constit. incip. *Romanorum Pontificum.*

46 Abbatia Fuldensis in Episcopatum erigitur, cum omnibus juribus, et praerogativis, praeservato tamen statu Regulari; ita ut idem Episcopus, et Abbas Fuldensis sit, et nuncupetur. Benedictus XIV. in Tomo 4. sui Bullarii Constit. incip. *In Apostolicae Dignitatis apice.* Fuldensis vero Dioecesis, et Episcopatus, Moguntinae Archiepiscopali Ecclesiae jure Metropolitico declaratur subjectus ab eodem Bened. XIV. Constit. incip. *Saluberrimum.*

Pactiones, Capitulationes, seu concordata ante electionem, seu postulationem inita cum eligenda Abbatissa, vel Priorissa, sive Monasterium, et Capitulum ex solis foeminis, sive utriusque sexus personis constent, Innocentiana Constitutione abrogantur. Benedict. XIV. Constit. incip. *Pastoralis regiminis*, in qua confirmatur Decretum Congregationis Consistorialis, quo fuit declaratum, sub Constitutione Innocentii XII. super Capitulationibus Sede vacante initis, comprehendi etiam Monasteria, et Collegia utriusque sexus, necnon eadem Constitutione prohiberi quascumque pactiones, et Capitulationes, etiam per se honestas, et licitas. 47

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De Abbatibus exemptis parce disserit Auctor. Dignitas vero materiae exigit ut de ipsis paullo latius disseratur. Ii triplicis sunt speciei. Alii, *primae speciei* dicti, qui principaliter cum certis locis ab Episcoporum jurisdictione eximuntur, et nonnisi per consequentiam aliqua donantur jurisdictione non in Populum et Clerum, sed in Personas eorum locorum. Alii, nuncupati *secundae speciei*, qui, nonnullis exceptis quae nominatim prohibentur, obtinent quae ad Episcopos pertinere dicuntur *Lege jurisdictionis* in Populum et Clerum aliquorum Oppidorum, remanentibus tamen oppidis illis in Dioecesibus suorum Episcoporum, et sic Episcopis competentibus cunctis, quae ad eos *jure Ordinis* et *Lege Dioecesana* pertinent, quae vetita sunt ipsis Abbatibus *secundae speciei*, tum quae Episcopis in Loca exempta sunt delegata. Alii, *tertiae speciei* vocati, qui plenius obtinent quae ad Episcopos *Lege jurisdictionis* pertinent, in Populum et Clerum certorum Oppidorum, iis a Dioecesibus suorum Episcoporum separatis, ideoque Episcopis minime competentibus quae ad ipsos pertinent *jure Ordinis*, *Legeque Dioecesana*, sed tantum quae delegata ipsis sunt in Loca Nullius. Confer Card. Petra *in comment. ad Constit. Apostol. Constitut.* 6. *Alexand. III. sect.* 1. *n.* 1. *et plur. seqq. et Constit.* 5. *Callixti III. sect.* 1. *num.* 6. *et plur. seqq.* Clement. *in sua Concord. Pastoral. p.* 1. *cap.* 4. *a n.* 64. *ad fin.* 48

Num dari queant Abbates exempti *exemptione*, ut ajunt, *nativa*, consule Clement. *in sua Concord. Pastoral. part.* 1. *cap.* 6. *a n.* 18. *ad fin.* Regulariter vero Abbates evadunt exempti vel privilegio Pontificio, vel praescriptione, seu quod idem est, vel *exemptione dativa*, vel *exemptione praescriptiva.* 49 50

Quod attinet ad privilegium Pontificium, quum nulla in re magis peccatum sit, quam in falsandis id genus privilegiis Pontificiis, ut sunt antiquae querelae Petri Blesensis in Epist. 68. no- 51

mine *Richardi Archiepiscopi Cantuariensis* scripta
ad Alexandrum III. et dolet Hericourt. *in Legib.*
52 *Eccles. suo ordin. restit. p.* 1. *c.* 11. §. 11. Pru-
denti proinde consilio in jure canonico statu-
tum est, ut in controversiis de exemptione non
nisi exhibitis Authographis judicium ferri possit,
ut jamdudum praescripsere Alexander III. *in cap.
Accepimus, de Fide Instrument.* et Bonifac. VIII.
53 *in cap. Quam Personae, de privileg. in* 6. Quin
immo examinanda sunt Authographa juxta ri-
gidas illas artis criticae Regulas, quas ad dete-
gendum utrum ea vera sint an falsa, circa qua-
litatem chartae, formam scripturae, adjunctio-
nem fili, et alia id genus, proposuit Innoc. III.
*in c. Licet, et in cap. Quam gravi, de crimine
falsi.* Conferendus de hisce Regulis omnino est
Rousseaud de la Combe, *in sua Jurisprudentia
Canonica, verb. Exemptio, sect.* 8. *dist.* 5. *per tot.*
54 Privilegium Pontificium, ut importet exem-
ptionem vel *primae*, vel *secundae*, vel *tertiae
speciei*, debet esse clarissimum; nam in quovis
dubio, contra exemptionem, utpoto Episcopis
praejudicialem, et sic odiosam, respondendum
est. Zypeus *consult. canon.* 1. *n.* 1. *tit. de Pri-
vileg.* Vanespen *Jur. Eccles. univers. par.* 3. *tit.*
55 12. *c.* 5. *n.* 3. *et seqq.* Antiquitus non consuevisse
Romanos Pontifices concedere hoc privilegium
nisi requisito consensu Episcopi, cujus jurisdi-
ctioni praejudicium irrogabatur, demonstrant Tho-
massin. *de veter. ac nov. Eccles. discipl. t.* 1. *lib.*
3. *c.* 38. per *tot.* Hericourt *in Leg. Eccles. suo*
56 *ordini restitutis, part.* 1. *c.* 11. §. 7. Quibus ve-
ro verborum formulis tributa, nec ne, censeri
debet exemptio *primae speciei*, quibus exemptio
secundae speciei, et quibus demum exemptio
tertiae speciei, longum esset tradere. Vide Car-
dinal. Petra *in Commentar. ad Const. Apostol.
Constit.* 6. *Alex. III. sect.* 1. *fer. per tot.* Cle-
ment. *in sua concord. Pastoral. p.* 1. *cap.* 6. *fe-
re per tot.* et potissime Decretales a summo Pon-
tifice Bened. XIV. editas in *Spiren. Jurisdi-
ctionis*, in *Conversana Jurisdictionis*, tum in *Tu-*
57 *sculana Jurisdictionis.* Quod si cupias interpreta-
tionem hujusmodi Privilegiorum pro exemptione
tertiae speciei, consule Decisiones Rotae *in Mar-
sicen. seu Nullius Jurisdictionis super bono jure*
7. *Junii* 1700. *coram bon. mem. Muto, et in Bri-
ctinorien. seu Nullius Foropompilien. Jurisdictio-
nis*, 27. *Aprilis* 1725. *coram bon. mem. Cerro.*
58 Quod vero concernit praescriptionem, si de
exemptione vel *primae* vel *secundae speciei* aga-
tur, sufficit immemorabilis, vel centenaria, vel
59 quadragenaria cum titulo colorato. At si quae-
stio sit de exemptione *tertiae speciei*, non nisi
immemorabilis efficax est, uti definitum fuit in
reformationem antiquae sententiae alias a Rota
amplexae in celebri decreto *Congregationis par-
ticularis* exarato a R. P. D. Prospero Lamberti-
ni, et approbato a. S. M. Clem. XI. die 14 Ja-
nuarii 1721. Censuitque Rota *in S. Angeli Lom-* 60
bardorum jurisdictionis 4. *Febr.* 1756. §. 19. *cor.
Reverendiss. P. D. Bussio*, mox dictum decre-
tum non esse Legem novam, sed Legis veteris
declarationem, atque hinc locum habere, etiam-
si agatur de casu ante ipsum jam per rem ju-
dicatam definito, qui in gradu restitutionis in
integrum revideatur. Sublatam vero ab hoc de- 61
creto non fuisse observantiam in *linea interpre-
tativa* Privilegii Pontificii patet ex ipso decreto.
Ex quibus actibus praescriptione acquiratur 62
exemptio *primae speciei*, tradunt Frances. *de
Eccles. Cath. c.* 30. *n.* 156. Rot. *in recent. dec.*
76. *n.* 11. *p.* 10. *cor.* Molin. *dec.* 76. *n.* 18. *et
dec.* 846. *n.* 109. *optime in Osnaburgen. Jurisd.*
29. *Januar.* 1725. *fer. per tot. cor. bon. mem.
Cerro.* At facile haud est dignoscere quibus ex 63
actibus praescriptione acquiratur exemptio *se-
cundae speciei*, tum exemptio *tertiae speciei.* Vi-
cinitas enim quae intercedit potestatem Abbatis
secundae speciei inter, et potestatem Abbatis *ter-
tiae speciei*, saepe in causa est, ut qui actus suf-
ficiunt ad praescriptionem exemptionis *secundae
speciei*, ii per errorem trahantur ad praescri-
ptionem exemptionis *tertiae speciei*, ut conqueri-
tur Clement. *in sua Concordia Pastorali p.* 1. *c.*
4. *n.* 89. Ad vitandum errorem hunc oportet 64
unam ab altera potestate distinguere, limites-
que uniuscujusque statuere, ut dignosci inde
possit quinam actus proprii sint unius, et qui-
nam alterius praescriptionis.
Abbati *secundae speciei*, exceptis literis dimis- 65
soriis, et excommunicationibus, quae, monitio-
nibus praemissis, ad finem revelandi pro rebus
subtractis aut deperditis, feruntur, et si agatur
de Abbate non Regulari, sed Saeculari, cogni-
tione causarum matrimonialium et criminalium,
tum approbatione Confessariorum et Conciona-
torum, caetera fere competunt, quae ad Epi-
scopos pertinent lege jurisdictionis, tum *volun-
tariae*, ut sunt collatio Beneficiorum, Institutio
Clericorum a Patronis praesentatorum, destitu-
tio Officialium, et quaecumque nullo judiciali
strepitu peraguntur, tum *contentiosae*, ut sunt
potestas jus dicendi in causis Ecclesiasticis, et
delicta puniendi poenis Ecclesiae, ut post alios
tradunt Clement. *in sua Concord. Pastoral. part.*
1. *c.* 4. *a n.* 85. *ad n.* 98. P. Gaudent. a Janua
de Visitat. tom. 1. *cap.* 3. *dub.* 9. *sect.* 2. *n.* 4.
Et ut recte monet Clement. *loco mox citato n.* 66
94. exercere solet Abbas *secundae speciei* actus
jurisdictionis, *vel cumulative cum Episcopo*, (sunt
ejus verba) *vel privative ad eum, juxta formam
privilegii vel praescriptionis.* Utroque tamen ca- 67
su, retinet Episcopus ea quae sunt *Ordinis*, ut
sunt ordinatio Clericorum, administratio Chris-
matis, distributio Olei sancti, et alia id genus,

quae sunt *Legis Dioecesanae*, ut sunt visitatio, exactio cathedratici etc. quae vetita esse ipsi Abbati *secundae speciei* modo dictum est, et quae Episcopis in Loca exempta sunt delegata, ut. praeter mox adductos, firmat Card. de Luc. *de jurisd. disc.* 1. *n.* 9.

68 Aliter vero se res habet quoad Abbatem *tertiae speciei*. Huic enim, demptis literis dimissoriis cum excommunicationibus, quae feruntur praemissis monitionibus ad finem revelationis pro subtractis aut deperditis rebus, omnia competunt quae sunt tum *voluntariae*, tum *contentiosae* jurisdictionis, et quidem *excluso* semper

69 Episcopo. Quinimmo Episcopus nec retinet quae sunt *Legis Dioecesanae*, imo nec quae sunt *Ordinis*, quum possit Abbas *tertiae speciei* pro iis adire quemlibet Episcopum, ut firmant Card. Petra *in Comment. ad constit. Apostol. constit.* 5. *Innocentii IV. sect. unic. n.* 29. *et duob. sequent.* et rursus *constit.* 14. *ejusdem Pontificis n.* 53. et demum *constit.* 4. *Callisti III. sect.* 2. *n.* 90. Pignatell. *consult. Canon. tom.* 7. *consult.* 8. *num.* 89. 90. *et* 102. *Rot. cor. Zuratt. dec.* 10. *n.* 20. *et plur. seq. in Marsicen. seu Nullius Jurisdictionis super bono jure* 7. *Junii* 1700. §. *Insuper*, *et* §. *Itaque*, *cor. bon. mem. Mut. et in Brictinorien. seu Nullius Foropompilien. Jurisdict.* 28. *Apr.* 1725.

70 §. *Hanc vero*, *cor. bon. mem. Cerr.* Solumque Episcopus ea exercere valet quae speciatim delegata sunt in Loca Nullius.

71 Patet ex his. quod ad acquirendam praescriptione exemptionem *secundae speciei* satis est docere de exercitio actuum *voluntariae*, *et contentiosae* jurisdictionis in Clerum et Populum alicujus Loci, vel privative ad Episcopum, vel cumulative cum ipso Episcopo.

72 Ad acquirendam vero praescriptione exemptionem *tertiae speciei* minime sufficit probare exercitos fuisse in Clerum, et Populum alicujus oppidi actus jurisdictionis *voluntariae*, et *contentiosae*, Abbati *secundae speciei* permissos, sed docere omnino oportet de exercitio itidem eorum actuum jurisdictionis *voluntariae et contentiosae*, qui mox dicto Abbati *secundae speciei* sunt prohibiti, tum et maxime de exclusione Episcopi non modo ab iis, sed et ab actibus *Legis Dioecesanae*, *et Ordinis*, ut firmavit *Rot. in Burgen. Jurisd. S. Joannis super territorio separato* 10. *Dec.* 1725. §. 2. *et* 21. *Junii* 1726. §. 1. *et* 2. *et* 9. *Jan.* 1728. §. 8. *cor. bon. mem. Ratt.* inter impress. *dec.* 163. *n.* 4. *et* 28. *Mar.* 1733. §. 5. *et* 20. *Jan.* 1736. §. 2. *cor. Reverendiss. P. D. Bussio*, *et* 16. *Maji* 1738. §. 5. *cor. clar. mem. Calcagnin.*

73 Silentio omittendum haud est, dari Abbates *tertiae speciei* per quamdam fictionem. Hi sunt, quibus non est territorium cum Clero, et Populo, et non nisi Privilegio Pontificio, eoque specialissimo et clarissimo, dari possunt. Consule de ipsis Card. de Luc. *de Jurisd. discurs.* 18. *n.* 7. Card. Petr. *in comment. ad Constitut. Apostol. Constit.* 6. *Alexandr. III. n.* 6. *et plur. sequent.* Clement. *in sua Concord. Pastoral. part.* 1. *cap.* 6. *a n.* 35. *ad plur. seqq. Rot. in Burgen. Jurisd. S. Joannis super territorio separato* 26. *Martii* 1733. §. 18. *et* 20. *Jan.* 1736. §. 3. *cor. Reverendiss. P. D. Bussio*, *et* 11. *Maji* 1738. §. 7. *cor. clar. mem. Calcagnin.*

De modis quibus Abbates exemptionem amittere possunt plene agit Chokier *de Jurisdict. in exempt. part.* 3. *per tot.* Id unum inculcandum est, quod si Abbas exemptus sit simul immediate S. Sedi subjectus, ad amissionem exemptionis minime efficax est quadragenaria, sed omnino requiritur centenaria, idque ratione praejudicii, quod inde obvenit Ecclesiae Romanae, ut ex text. *in cap. Quum dilecta*, §. 4. *de confirmat. util. vel inutil.* post antiquos firmant Loter. *de Re Benefic. lib.* 1. *quest.* 24. n. 244. *et seq.* mox laudatus Chokier *de Jurisd. in Ex. p.* 3. *qu.* 12. *a num.* 4. *ad plur. seqq.* 74 75

ADDITIONES ALTERAE EX ALIENA MANU.

De Abbatibus exemptis hactenus late disserui- 76
mus in nostra Additione ad hoc verbum. Hic vero quoad Abbates exemptos tertiae speciei, non inutile est monere esse inter hosce aliquos, de quibus non est judicandum secundum Regulas communiter in subjecta materia receptas.

Utque res nota fiat, sciendum est, quod oc- 77
currunt in Ecclesia loca aliqua inhospita et deserta, eaque dicta *Nullius* non in sensu illo sequioribus saeculis usurpatu, quod scilicet separata essent a Dioecesi sui Episcopi, Praelatusque in iis esset cum jurisdictione quasi Episcopali, sed in sensu longe diverso, quod in ea, utpote deserta et inhospita, nullus finitimus Episcopus jus aliquod sibi asserebat.

Ex quo vero Loca haec inhospita et deserta 78
inhabitari incipiebant, secundum disciplinam eorum temporum immediate S. Sedi subjiciebantur, eratque in potestate novorum Incolarum pro iis, quae sunt Ordinis, quemlibet Episcopum arcessere; Fagnan. *in cap.* 3. *num.* 16. *de Paroch.* Thomassin. *de veter. et nov. Eccles. discipl. tom.* 1. *par.* 1. *lib.* 3. *cap.* 37. *num.*2.

Constructis subinde Ecclesiis, seu Monaste- 79
riis, *Pontifices* (ait *Fagnanus* ubi supra) *Presbyteros*, *seu Abbates deputarunt*, *qui illis praeessent*, *et jurisdictionem loco Episcoporum in Clerum et Populum exercerent*: Quum igitur hi Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem habeant in Locis, in quibus suam Episcopi jurisdictionem antea haud exercebant, nil mirum si distinguantur ab aliis Abbatibus, cessentque ad-

versus eos Regulae illae, quibus in dubio pro Episcopis contra Abbates exemptos tertiae speciei sit judicandum. Vide Blisson. *de Jur. Episcop. in Regular. exempt. cap.* 3.

ADDITIONES RECENTIORES EX EDITIONIBUS SARBIELLINIANIS.

80 Possunt equidem Abbates et Praelati, quocumque nomine nuncupentur, dummodo habeant territorium nullius Dioecesis, plenamque in eo jurisdictionem quasi Episcopalem, conferre beneficia, adhuc curata, et Parochos, ac Beneficiarios instituere, institutione etiam authorizabili. Nec valet Episcopus visitare Ecclesias, nec Clericos ejus territorii. Possunt praeterea procedere contra quemvis Concionatorem ibi absona concionantem, et punire Religiosum inibi extra Monasterium delinquentem. Mendo *in Epitome n.* 2. *ex* Trident. *sess.* 5. *de reform.* c. 2. *et sess.* 6. *de reform. c.* 3.

81 Valent unire beneficia (Barbosa *de potest. Episc. alleg.* 66. et alii ex Trident. *sess.* 21. c. 5.) seu Ecclesias Parochiales sui territorii, et transferre Beneficia ab Ecclesiis dirutis ad alias, et illas facere reaedificari. Nec non revidere dispensationes, quae ad suum territorium deveniunt. Et circa mutationem voluntatis, seu dispositionis testatorum, possunt idem, quod ex justa causa Episcopus vigore Tridentini. *sess.* 22. *de reform. c.* 5. et 6. Ac etiam agnoscere de subreptione, et obreptione gratiae concessae alicui super absolutione publici criminis, quod Episcopis conceditur. Trid. *sess.* 13. *de reform. c.* 5. Et quae his competunt, seclusis iis quae ad Ordinem spectant, respective praefatis Abbatibus, ac Praelatis competunt. Hinc possunt Abbates praedicti visitare omnia opera pia (Riccius *in praxi aurea res.* 330.) Collegiorum, et Hospitalium in suo territorio. Rursus examinare, ac visitare Notarios sui territorii (Lezana *t.* 4. *consult.* 45. *n.* 72.), etiamsi Apostolica, Imperiali, aut Regia auctoritate instituti fuerint; atque illos valent punire ob delicta in suo munere patrata.

82 Rursus possunt cognoscere de causis criminalibus Clericorum (de Narbona *l.* 59. *gl.* 1. *tit.* 4. *l.* 2. *Recop.*) sibi subjectorum, nec non de causis matrimonialibus. Item approbare Confessarios erga suos subditos (Suarez *tom.* 4. *de poenit. dec.* 28. *sect.* 5.), illosque examinare: item approbare ad concionandum in suo territorio; haec enim omnia concedit Episcopis Tridentinum. Caeterum Confessarii ab hujusmodi Abbatibus approbati possunt audire Confessiones non solum parochianorum, sed peregrinorum, et advenarum illuc accedentium, sicut possunt approbati ab Episcopo in ejus Dioecesi. Quin et absolvere possunt advenas absque fraude illuc accedentes a casibus reservatis in eorum territorio (Card. Lugo *de poenit. dec.* 20. *sect.* 5. *num.* 71.), qui inibi non sint reservati; quia reservatio casuum solum tollit potestatem absolvendi iis Confessariis, qui sunt in territorio Reservantis.

Valent etiam Clericis saecularibus sibi subditis concedere dimissorias ad Ordines. Tamburinus *de Jure Abbat. d.* 2. *q.* 26. Et tunc non debent ii Clerici ab Episcopis examinari, stante etiam Concilio Tridentino. Diana, *p.* 5. *tr.* 10. *resol.* 40. Nam Tridentinum dumtaxat ait, id competere Episcopis, intra quorum fines existunt Clerici saeculares. Territoria autem ejusmodi Abbatum, seu Praelatorum, et Clerici, sunt extra fines, cum non sint in dioecesi, sed sint nullius dioecesis vere, et realiter, et non intra fines; nec solum nomine tenus dicantur nullius dioecesis. Hinc Abbates praedicti dispensare valent etiam in interstitiis, non solum in casibus, in quibus Tonsuram, et Minores Ordines conferre possunt, sed etiam in eo casu quo suos subditos cum Dimissoriis remittunt, ut ab Episcopis ordinentur. Diana *p.* 5. *tr.* 10. *resol.* 40. 83

Possunt hujusmodi Abbates dispensare ex justa causa (Lezana *tom.* 4. *consult.* 45. *num.* 104.) in denuntiationibus ad matrimonium requisitis; et concedere licentiam assistendi matrimoniis, cum sint Ordinarii in suo territorio. Insuper congregare in eo Synodum (Tambur. *tom.* 3. *d.* 3. *q.* 3.), et constitutiones Synodales condere; atque etiam reservare casus. Sed observanda est forma tradita a Clemente VIII. in Bulla de reservatione casuum, quae adducitur a Tamburino *tom.* 2. *d.* 13. *quaest.* 2. 84

Possunt insuper Abbates praedicti imponere censuras, interdictum, et cessationem a divinis. Necnon ex causa dispensare cum subditis in recitatione Officii Canonici, cum is sit actus jurisdictionis ordinariae ad Praelatos spectans. Navarr. *cap.* 12. *de Horis, num.* 24. Praeterea commutare vota non reservata, et in iis dispensare. Adhuc concedere facultatem egrediendi, et ingrediendi Monasteria Monialium sibi subjectarum in casibus permissis ob urgentem necessitatem et justam causam (Gibalinus *de claus. Monial. d.* 4. §. 5.), quod competit omnibus Praelatis ejusmodi Monasteriorum. 85

Concedere pariter valent veniam, ut quivis Episcopus, etiam titularis, exerceat Pontificalia in suo territorio. Barbosa *de Jur. Eccl. l.* 1. *cap.* 17. *n.* 109. Nequeunt tamen concedere Indulgentiam, quia haec potestas reservatur solis Episcopis privative quoad omnes alios. 86

Possunt denique consecrare calices, altaria, campanas, et hujusmodi alia, etiam ad usum Ecclesiarum non sibi subditarum. Diana *p.* 3. *tr.* 2. *res.* 15. Quod etiam competit Abbatibus Monasticis, ex privilegio ab Innocentio VIII. concesso. 87

Necnon subditis conferri primam Tonsuram, et 88

minores Ordines ; et demum benedicere omnia
ornamenta Ecclesiae , vasa , Cappellas , et Eccle-
sias in suo territorio.
89 Abbates Regulares (de bis enim aliqua ad-
dere libet ,) a primaeva hujus dignitatis origine
nullo fuere Clericali ordine insigniti. Eorum ta-
men plerique in Oriente jam saeculo quinto Pre-
sbyteratu ornabantur; in Occidente autem saeculo
septimo exeunte. Plures nihilominus saeculo VIII.
invenias e Diaconorum ordine ad Abbatis digni-
tatem evectos. Mabillonius *Praef. I. in saec. III. Ben.*
§. 7. Romana sub Eugenio I. Synodus a. 827. *can.* 27.
universos Abbates Presbyteratu initiandos statuit.
Idipsum a. 1078. decrevit Concil. Pictaviense ,
poena etiam adjecta, ut secus Abbatiis suis exue-
rentur. Post receptum Pontificalium usum vix ul-
90 lum invenias , qui Presbyter non fuerit. Verum
etsi Abbates Presbyteri non erant, non tamen il-
lorum auctoritas vilis in Ecclesia habebatur. Nam
ad Synodos non raro vocabantur , ferendi suffra-
gii non secus atque Presbyteri privilegio donati. A
91 medio XI. saeculo etiam Pontificalibus ornamentis
decorari coeperunt , non tamen statim omnibus ;
paulatim ista excreverunt , primusque , cui Mi-
trae Pontificalis usus certo concessus sit , Egelsi-
nus reperitur . Monasterii S. Augustini prope
Cantuariam Abbas . cui Alexander II. hoc privi-
legium impertiit. Mabillonius *Praef. in Saec. VI.
Ben.* §. 4. n. 34. Idem deinde privilegium Urbanus
II. Oderisio Casinensi. Hugoni Cluniacensi, et Pe-
tro Cavensi Abbatibus concessit, ut et Hadrianus
IV. a. 1156. Honesto, Alexauder III. a. 1176. Da-
nieli Leonensis Monasterii Abbatibus ; sed qui
singulare quoddam privilegium visus tunc fuit ,
Mitrae usus tandem XV. saeculo jus fere commu-
ne Abbatum evasit; quod item de Annulo dictum
esto , quem Alexander III. in diplomate pro Leo-
nensi Monasterio ejusque indicato Abbate Danie-
le, Mitrae. Chirothecis , Caligis , et Sandaliis *de
superabundantiori gratia* se addere affirmat. Zac-
car. *dell' antichiss. Badia di Leno*, *p.* 238.
92 Praeter oeconomicam bonorum Monasterii ad-
ministrationem (vide de bac *cap. nullum CXVII.
q.* 2. , et *c. Cum ad Manasterium* , *de statu Mona-
chorum*) , et paternam , quae Abbatibus in Mo-
nachos suae curae commissos vi voti obedientiae
competit potestatem ; alia insuper praestant illi
potestate Ecclesiastica, quae seu dispositione ju-
ris Ecclesiastici , seu consuetudine immemoriali
ad eos pervenit , magno auctoritatis, et splendo-
ris incremento. Ad consuetudinem immemorialem
spectant , quae a *num.* 49. invenies diligenter di-
scussa.
93 Porro ex juris Ecclesiastici dispositione habent
Abbates Regulares 1. Facultatem absolvendi Mo-
nachos sibi obnoxios a peccatis seu per se , seu
per Sacerdotem delegatum : Extravag. comm. *In-*
94 *ter cunctas de Privileg.* 2. statuendi casus reserva-
tos ; quorum tamen numerum Clemens VIII. a.
1593. ad undecim casus restrinxit . quin augeri
possit sine consensu Capituli saltem Provincialis,
aut secluso novo aliquo privilegio. 3. coercendi 95
suos etiam Ecclesiasticis censuris. 4. causae illis 96
saepe per Apostolicam Sedem delegantur cum po-
testate contumaces censuris coercendi , etiamsi
commissionis literae id minime contineant : *cap.
sane , cap. Pastoralis* , *de afficio delegati.* 5. ad Con- 97
cilia generalia , ad quae olim privilegio , et con-
suetudine admittebantur , hodie quasi ex lege vo-
cantur , cum jure suffragii non solum consultivi,
sed otiam decisivi. Turrecr. *lib.* 13. *cap.* 12. *et* 13.,
Malderus *disp.* 1. *de Concil. dub.* 4. Bellarm., alii-
que passim. 6. Abbates , qui ornamentis Pontifi- 98
calibus gaudent , ea omnia benedicere possunt ,
in quibus Chrisma. aut unctio non intervenit. 7. 99
subditis suis Regularibus minores Ordines confer-
re possunt. Hinc demum praecipua quadam post 100
Episcopos dignitate fulgent. *Can. si quis deinceps
CXV. q.* 7. Quin etiam in Anglia novem Cathe-
drales olim extitisse ex Whartoni *Anglia Sacra*
novimus , quarum qui in Abbatem a Monachis
eligebatur. idem etiam electus Episcopus intellige-
batur. Vide Benedictum XIV. *de Syn. Dioeces. lib.*
13. *cap.* 7. *n.* 14. : quod exemplum idem Benedi-
ctus XIV. in Germania innovavit quoad Abbatiam
Fuldensem , quam in Episcopatum erexit , statu-
ens , ut qui in posterum a Monachis Abbas elige-
tur, idem et Abbas , et Episcopus Fuldensis ele-
ctus censeatur.
De his omnibus conferri possunt Thomassinus 101
p. 1. *lib.* 3. Barthel. *opusc. Juridic.* T. II. opusc. V.
*de jure , et jurisdictione Abbatum spirituali , et tem-
porali.* Espenius *p.* 1. *Jur. univ. Tit.* 31. Hic ta-
men in iis castigandus est, quae *cap.* 6. *num.* 11.
seqq. de Nicaenae II. , OEcumenicae VII. can. 14.
disputat. Reddo Canonem, quo permittitur Abba-
ti , Lectorem pro suo ordinare Monasterio , *si
dumtaxat eidem Abbati manus impositio facta nosca-
tur ab Episcopo secundum morem praeficiendorum
Abbatum* , seu ut Harduinus *T. IV. Concilior.* ha-
bet . *ad praefecturam Hegumeni , dum constet illum
esse Presbyterum* : quae sane verba, ut recte Tho-
massinus monet , duo in Abbate postulant, ut Le-
ctorem ordinare possit , ut nempe 1. in Abbatem
sit ab Episcopo benedictus. 2. ut Presbyter sit.
Verum Van-Espen errorem Gratiano tribuit, qui
qua esse solet in recitandis canonibus exigua aut
diligentia, aut fidelitate, ea verba *secundum morem
praeficiendorum Abbatum* addiderit, cum tamen in
Graecis exemplis desiderentur , quemadmodum
Correctores Romani ad hunc ipsum Canonem mo-
nuerunt ; immo a Gratiano deceptum queritur
Innocentium III., qui Rothomagensi Archiepisco-
po rescribens, iisdem Gratiani verbis Canonem
adtulerit ; ac notari jubet , *quod error Gratiani
mutationi disciplinae occasionem dederit ; ut nimi-*

rum facultas dandi Tonsuram et Lectoratum, cuilibet Monasterii Praefecto, modo Presbyter esset, ex Decreto Synodi VII. competens, ad solos Abbates solemniter benedictos restricta sit.

Haec tamen ab Espenio confidentissime in Gratianum, et Innocentium III. jactantur, nec satis ad septimae Synodi mentem. Nam primo Harduini lectio nonnisi ex Graeco proficisci potuit, ut proinde non ab omnibus Graecis libris abesse illa verba videri merito debeant. Deinde fac illa desiderari. Quid illa *manus impositio*, nisi a Sacerdotali ordinatione distinguatur, cum postea Canon addat, *dum constet illum esse Presbyterum?* Utique postrema haec verba, nisi ea velis esse superflua (quod admodum temere diceretur), indicant aliam a Sacerdotali ordinatione adhibendam fuisse manus impositionem, ut Abbati Lectorem ordinare liceret, nempe, de qua loquimur, benedictionem. Neller *diss. altera de Sacrae electionis processu. Treviris.* 1756. §. *IV. n.* 9. Caetera quae ad Abbatum electionem, ac benedictionem spectant, vide infra V. *Benedicere, artic.* 3., et V. *Electio.*

102 Ab his honoris, auctoritatisque in Hierarchia Ecclesiastica praerogativis eae disjungendae non sunt, quibus in regimine politico, praesertim apud Germanos, gaudent Abbates sane complures. In Bohemia in *Praelatos et Status Regni* evecti sunt. *Jur. Provinc. Bohem. art.* 24. In Imperio Romano-Germanico ratione nexus civilis, alii *immediati* dicuntur, alii *mediati;* illi, qui Imperatori et Imperio proxime subsunt; hi, qui Statibus Imperii obnoxii sunt. Porro *immediati* vel Principes sunt, vel hac dignitate destituuntur.

103 Principes in Comitiis viritim suffragia ferunt: sunt autem 1. Fuldensis, quem, ut diximus, Benedict. XIV. a. 1752. 3. Nonas Octobris edita Constitutione *Ineffabili*, Episcopum renunciavit. 2. Campidunensis. 3. Eluacensis. 4. Murbacensis. 5. Ludrensis. 6. Bertholsgadensis. 7. Weisenburgensis. 8. Prumiensis. 9. Stabulensis. 10. Corbejensis. Imhoff in *Notit. Proc. Imp. l.* 3. *c.* 23. Olim eisdem accensebatur Hirschfeldensis at per Pacem Westphalicam *art.* 15. §. 2. in Principatum mutata est haec Abbatia, ac domui Casellanae tributa.

104 Caeteri, qui Principes non sunt, curiatim suffragia ferunt, atque in duo scamna *Sveciсum*, et *Rhenanum* tribuuntur. De his idem Imhoff *l.* 3. *cap.* 28. Vide et Pfestingerum ad *Vitriar. lib.* 1. *tit.* 15.

105 Praeterea eorum aliqui singularibus officiorum Palatinorum titulis distinguuntur, uti Abbas et Episcopus Fuldensis Augustae *Archi-Cancellarii, et per Germaniam, Galliamque Primatis;* Campidunensis ejusdem Augustae *Archi-Mareschalli;* Abbas S. Maximini prope Treviros *Archi-Cappellani* Augustae etc. Mascovius *Jur. Publ. lib.* 3. *cap.* 6.

Olim non adigebantur ad Sacra limina visitanda, et ad exhibendam relationem status suarum Ecclesiarum; nunc autem tenentur postquam Sixtinam legem ad Episcopos pertinentem Benedictus XIV. ad eos quoque extendit Constitutione, cui initium *Quod Sancta, T.* 1. *Bullarii sui, num.* 7.

Habent et Protestantes suos Abbates. Nam praeter Archiepiscopatus, et Episcopatus viginti, innumera Monasteriorum multitudo saecularibus addicta fuit in Germania. Benedictinus Veremundus Guselius in *defens. Jurium Stat. Eccles. Part. poster. cap.* 3. Monasteria in sola Germania superiori extincta numerat 874. Horum haud pauca aerario Principis cessere, multa in hospitalia, nosocomia, vel scholas conversa fuere. Sic Monasterium Sindelfingense Ord. Canonic. Regular. in ducatu Würtemb. fuit Tubingam translatum, ubi omnes Professores sunt Canonici, Praepositus Universitatis est Cancellarius, quem sequuntur Decanus, et Parochus Theologi. Hinc Tubingensibus Professoribus interdictum est gladium deferre. Plura ejusmodi exempla Misnia, Merseburgum, Argentoratum suppeditabunt. 106

Quaedam etiamnum Principibus, quos *Appanatiatos* vocant, vel viris aliis emeritis, Doctoribus, Professoribus conferri vel commendari solent. Johannes Laurentius Moshemius Marienthalensem, et Michaelsteinensem Abbatias nostris temporibus obtinuit; Laureacensem Matthaeus Pfaffius, magni uterque apud Protestantes nominis Theologus. Habent autem hujusmodi Abbates sub se *Conventuales, seu homines*, inquit P. Zal. Wein *Pricipior. Jur. Eccles. T. IV. p.* 261., *qui ad Statuta Capituli, et Abbatis voluntatem dirigunt actiones, sed votis non adstringuntur, nisi quod vitam coelibem ducere obligentur, quamdiu beneficio Monasterii fruuntur, vel nisi, speciali dispensatione a Principe obtenta, matrimonium contrahere liceat.* 107

ADDITIONES CASINENSES.

Abba absque *s* scriptum saepe invenitur. Vid. Du Cange *Gloss. Latinitatis.* Item licet in veritatibus Hebraica et Latina cum duplici *b* scriptum reperiatur, tamen cum una communiter penes omnes Hetrusci sermonis scriptores legere est. Vide Vocab. Acad. Crus. Verb. *Abbate.* Villan. 4. *c.* 34. Tamburini *De Jur. Abb. Q.* 1. 3. Olim tum Graeci tum Latini Monachos omnes praesertim aut senio aut vitae sanctitate venerandos, *Abbates* vocaverunt; nam illud honoris est, ut quotidie senibus dicamus, *Pater.* S. August. *Collat. Carthagin. Cap.* 242. Papias: *Pater dicitur multis modis, deitate, doctrina, senectute, generositate.* Epiphan. *De Locis Sanctis: Monasterium Abbates mille continet* (*). Vide Theophan. *Pag.* 378. *Regul. S. Co-* 108

(*) Consules et artium Priores, teste Attiat. *in L. Collegarum de verb. sign. Abbates* vocati fuerunt. *(Edit. Casin.)*

lumbani Cap. 7. *Annal. Bened. Pag.* 734. *Abbas*, Praefectus Monachorum et Canonicorum vitam communem observantium saepe nominatus est. Vid. Conc. Turonens. II. *Can.* 24. Parisien. VI. *Can.* 37. Monasterii vero praefectus ab officio *Abbas* dictus fuit. Quod quidem officium praeclare inculcat S. Benedictus *in Reg. Cap.* 2. Abbatem admonens: *Ut miscens...... terroribus blandimenta, dirum magistri, pium patris ostendat affectum;* Fortunatus *lib.* 3. *Poem.* 10. ad Paternum Abbatem: *Nominis officium jure, Paterne, geris.*

109 Ecclesiarum saecularium, quae titulum Abbatiae habent, originem non accurate repetit Van-Espen *Par. I. Tit.* 31. *Cap.* 1. ex eo quod nomen *Abbatis* Praefecto Canonicorum olim fuit tributum. Siquidem omnes fere Ecclesiae saeculares, quae hodie Abbatiae retinent nomen, olim Monasteria Monachorum vel Canonicorum Regularium fuerunt, quibus Religiosi professi Abbates praeficiebantur. Vid. Gabriel. Pennot. *Hist. Tripart. Ord. Canonic. Regul. Lib.* 2. Renat. Chopin. Nonnullae vero istarum Ecclesiarum a saecularibus e fundamentis fuerunt erectae. Vid. Tamb. *loc. cit. Disput.* 2. *q.* 6. 2. Du Cange qui dicit: *Consentiunt Scriptores omnes primum omnium Carolum Martellum Abbatias Laicis concessisse. Gloss. Latin.*

110 Nomine Ordinarii non tantum Episcopus comprehenditur, verum etiam Abbas et quivis alius Superior, ordinariam habens jurisdictionem ex jure, vel praescriptione, vel privilegio. Zabar. *Clem. quia Regulares, n.* 11. *vers. octavo quaeres, de supplen. neglig. Praelator.* Panorm. *cap. ut famae, n.* 6. *de sent. excom.* etc. Et cum in aliquo juris decreto aliquid Ordinariis committitur, ad eos omnes, nisi subjecta materia aliud exposcat, commissio dirigitur. Gloss. in *cap. Ordinar. verb. locor. de offic. Ordin. in* 6. Accedit, Abbatem nomine Ordinarii comprehendi in arg. text. *in cap. cum Episc. de offic. Ordin. in* 6. et tot. *tit. extr. de offic. ordin.*

111 Item dispensare possunt super interstitiis cum suis subditis, quos ad Minores promovent. Ricci *in prax. T.* 2. *Resol.* 584. Tamburini *loc. cit. T.* 2. *Disp.* 2. *Q.* 12. 13. Dispensare vero non possunt in interstitiis cum suis subditis quoad Ordines Majores. Vid. Conc. Trid. *Sess.* 23. *de Reformat. Cap.* 11. Tambur. *loc. cit. q.* 24. Porro Minores Ordines suis subditis potestatem habent Abbates conferendi (modo vere tales sint, non Commendatarii) sine Episcopi examine. Vid. Tamb. *loc. cit.* Cum istis tamen tribus conditionibus. Primo, esse debet Sacerdos. Secundo, ut suis conferat subditis. Tertio, quod sit benedictus (*). Ob privilegia a Summis data Pontificibus, ultima conditio hodie, inquit Tambur. *loc. cit.*, non est necessaria.

Sicut Abbas ordinare non potest nisi suos subditos Regulares, ita Novitios, quia vere non sunt religiosi, ordinare non potest. Vid. Henriquez, Barbosa, *de Officio et Potest. Episc. P.* 2. *Alleg.* 3. *et* 4. Tambur. *loc. cit. q.* 10. Probabilius tamen putant Laym. *C.* 9. *n.* 2. Sanch. *dec. lib.* 6. *c.* 10. S. Ligor. *lib.* 6. *n.* 764. quod Abbates ordinare possunt suos Novitios, quia in favorabilibus Religiosorum nomine etiam veniunt Novitii. Dubitatur vero quis sit Novitii Ordinarius. Pro Episcopo Dioecesis in qua situm est Monasterium, stant Cuch. *L.* 3. *Inst. Mor.* Sanch. *in praecep. Decal. T.* 2. *L.* 6. *cap.* 10. Riccius in *decis.* Tambur. *loc. cit. q.* 10; pro Episcopo ubi commorabatur Novitius antequam Religionem ingrederetur, stat Barthol. de Vecchiis. S. Ligorius post Croix putat utramque sententiam esse probabilem; modo Novitius tempore notabili mansit ibi et juramento mentem perpetuo manendi significavit. 112

Etiamsi non possit Abbas ab Episcopo regulariter excommunicari, poterit tamen ab eodem Episcopo in aliquo casu denunciari, ut evitaretur. Vid. Tamb. *loc. cit. Disp.* 14. *q.* 3. 113

Quo tempore Abbates usum Pontificalium primum ex privilegio obtinuerunt, incertum est. Saeculo X. potissimum iis uti coeperunt. Vid. Mart. *de Ant. Eccl. Rit. Lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 4. Ex Archiv. Bobien. Constitutio Theodori Papae *A.* 643. *Maji* 4. data Mitrae, aliorumque Pontificalium usum ab Honorio I. Papa Abbati ejusdem Monasterii concessum, confirmat. Vid. Margarin. *Bull. Casin. Tom.* 1. *p.* 1. Et *Bull. Rom. T.* 1. Falsum est Romanos Pontifices usum Pontificalium Abbatibus concedendo Privilegiis Episcoporum detrahere; item falsum est Romanos Pontifices auctoritate falsarum Decretalium privilegia dare coepisse, ut vult Van-Espen *Jus. Eccl. Un. P.* 1. *T.* 31. *c.* 6. 114

Monachus cum a Sede Apostolica ad Abbatiam Monasterii alterius Congregationis promovetur, circumstantiam hanc manifestare tenetur, aliter Gratia erit obreptitia, quemadmodum resolutum fuit a Congreg. particulari, anno 1674 mense Decembri. Rigaut *in Reg. Canc. LX. Tom. IV. n.* 14. 115

Ad Beneficia Regularia, ut Abbatiae, Prioratus et alia administrationem habentia, assumi nequeunt nonnisi Professi de tempore eorum provisionis. *Text. in Cap. cum Caus. de Elect.* et *Cap. Nullus, eodem tit. in* 6. et Concil. Trid. *Sess.* 14. 116

(*) Begnudelli Bassi *Biblioth. Juris* docet praecedere debere Benedictionem Episcopi ut licite agere possit Abbas; sed ex sequenti Constitutione Benedicti XIII. cujus initium, *Commissi*, patet etiam ante Benedictionem licite posse Abbates eorum facultatem exercere. Sed tenentur intra annum ab eorum electionis die, benedictionem ab Episcopis ubi sunt, obtinere vel saltem ter eam petere. *(Edit. Casin.)*

Cap. 10. et auctores quamplurimi apud. Rigant. *in Reg. LIX. Cancellar. Tom. IV. n.* 3.

117 Aliquando ex benignitate, et Apostolica dispensatione etiam actu non Professi ad commemorata Beneficia Regularia promoventur, cum obligatione vero emittendi Professionem. Rigant. *ut sup. n.* 11.

118 Circa praesentem jurisdictionem Abbatis Montis Casini extant literae in forma Brevis Benedicti P. XIII. quae hic afferuntur.

DILECTO FILIO SEBASTIANO GADALETAE ABBATI MONTIS CASINI ORDINIS S. BENEDICTI

BENEDICTUS PAPA XIII.

Dilecte Fili, salutem et Apostolicam benedictionem.

« Qui prosperum fecit Nobis iter Deus Salutariorum Nostrorum, cum ad visitandam Beneventanam nostram Metropolim, Deoque dicandam Ecclesiam in B. Philippi Nerii honorem a Nobis ibi extructam accessimus; gaudio nostro cumulum adjecit, cum ad hanc Almam Urbem regredientibus dedit, ut instante tua filiali pietate, sollemni ritu consecraremus Templum istud religione et sanctitate celeberrimum. Quod enim Sanctissimus Patriarcha Benedictus, Ethnicae superstitioni ereptum, christianis sacris expiaverat, tum Zacharias anno 748 post Langobardicam vastitatem, post Saracenicum incendium anno 1071 Alexander II. Praedecessores nostri, clarissima vestri Ordinis lumina, renovatis caeremoniis inauguraverant, vehementer angebamur, novis quidem temporum injuriis labefactatum, terraeque motu dejectum, sed magnificentius nostra aetate instauratum, ac restitutum, cum externam vetustae molis majestatem vinceret, mystica amissae consecrationis dignitate carere. Voti tamen jam compotes, illud studiis nostris superesse intelligebamus, ut eorundem Praedecessorum nostrorum exempla prosequentes, susceptam laetitiam perenni Pontificiae liberalitatis monumento consignaremus, novisque benevolentiae argumentis testatum faceremus amorem nostrum erga Casinense Monasterium totius inclyti Ordinis Caput, quod iterum, et tertio invisimus, jucunda veteris Sanctimoniae recordatione, et suavissimo florentis inter Vos disciplinae odore illecti, praecipuaeque Religionis stimulis excitati. Libenti proinde laetoque animo complexi sumus opportunitatem oblatam per demissas preces, quas tuo nomine Nobis exposuit Dilectus filius Seraphinus Tansius istius Congregationis Procurator Generalis, prudentiae laude et virtutis meritis charitati nostrae in primis acceptus. Postulationibus igitur tuis annuentes, cupientesque, ut celebritas Dedicationis tum Ecclesiae, tum Arae maximae, a Nobis perpetuo privilegio pro animabus defunctorum locupletatae, quam die 19 mensis Maij peregimus, atque in diem primam mensis Octobris quotannis recolendam transtulimus, sollemniori memoria renovetur, proprias in Officio lectiones secundi Nocturni jam rite probatas, ab universo Clero Saeculari, et Regulari totius Dioecesis Casinensis, eadem illa die prima Octobris recitandas esse decernimus, qua nimirum Dioecesani Clerici de more conveniunt ad praestandam Abbati, seu Monasterii Praefecto obedientiam in Ecclesia Cathedrali, seu quasi Cathedrali Montis Casini. Officium praeterea Sancti Victoris III. Praedecessoris nostri, qui generis origine Civitatem et Metropolim nostram Beneventanam, Abbatiali dignitate ac regimine Monasterium et Congregationem istam, hanc denique Sanctam Sedem vitae sanctitate, rebusque gestis illustravit, libenter concedimus, ut die 16 mensis Septembris a Monachis istic degentibus celebretur. Ad haec, omnes jurisdicendi facultates, et jurisdictionis actus a Praedecessoribus nostris concessos Abbatibus, et ex antiqua et immemorabili consuetudine exerceri solitos, ut sunt, congregare Synodum, concursum ad conferenda beneficia Ecclesiastica curata, etiam in mensibus Apostolicis, instituere, Æconomos deputare, Commissiones Apostolicas, etiam quoad dispensationes matrimoniales exequi, Sacrum Chrisma a Catholico Episcopo consecratum confirmando ministrare, suos Subditos ad primam Tonsuram et ad minores Ordines promovere, illisque etiam per suos Vicarios ad eosdem et ad majores Ordines suscipiendos literas dimissorias concedere, Altaria tam fixa, quam portatilia, Calices, et Sacra Vasa consecrare, et alia peragere, quae Jurisdictionis quasi Episcopalis a nostris Praedecessoribus concessa sunt, ut praediximus, et ab immemorabili per Abbates pro tempore exercentur, confirmamus, et quatenus opus sit, de integro concedimus. Quemadmodum etiam singula Privilegia a Romanis Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, et a quibusvis aliis, sive Ecclesiastica, sive Saeculari dignitate praeditis tuo Monasterio collata, firma esse volumus; et si aliqua subsit novae concessionis necessitas, iterum concedimus et elargimur. Enumeratos autem jurisdictionis actus exercere licebit Abbati pro tempore, in omnibus locis, et territoriis memoratae dioecesis Casinensis, quae sunt..... Facultates etiam, quas Antecessor noster fel. rec. Gregorius XIII. Episcopis tribuerat in rebus ad Ecclesiasticam immunitatem spectanti-

» bus, ita Abbatibus Casinensibus confirmamus » aut concedimus, ut easdem ad casus etiam » expressos, et comprehensos in Apostolicis li- » teris nostris nuper editis, et in Appendice » Concilii Romani adjectis, liberaliter extenda- » mus. Denique Christifidelium ad sacram Æ- » dem istam confluentium pietati, ac Religioni » salubriter obsecundare, et prospicere volen- » tes, duobus Sacerdotibus ad audiendas Confes- » siones a Casinensi Abbate pro tempore exi- » stenti eligendis, quos etiam removere pos- » sit, facultates omnes elargimur, quae Poeni- » tentiariis Sacrae Ædis Lauretanae concessa » sunt. Futurum autem certo confidimus, ut stu- » dia nostra ad augendam vestri Nominis dignita- » tem claritatemque Monasterii tam insignis in- » tenta, redundare sentiamus ad Monasticae di- » sciplinae incrementum, atque ad luculentius » testimonium paternae benignitatis, qua prae- » clare animati sumus erga Casinensem Sancti » Patris Benedicti familiam de Christi Ecclesia » egregie meritam, et universum Benedictinum » Ordinem, unde tot illustria extiterunt per » omnes aetates documenta virtutum. Dum vero » Coelorum Dominum obsecramus, ut rata sint » vota nostra, Tibi, Dilecte Fili, Apostolicam » Benedictionem peramanter impertimur. Datum » Romae apud S. Mariam Majorem sub Annulo » Piscatoris die XXVII. Augusti MDCCXXVII. » Pontificatus nostri anno quarto.

Carolus Archiepiscopus Emissenus.

119 Cum non revocata legantur in Breve Benedicti XIII. duo, quibus gaudet Abbas Montis Casini, Privilegia ab Urbano Papa V. concessa, ea lector excipiat, nempe hunc Abbatem in Synodis, et publicis sessionibus sedem obtinere super omnes

120 Abbates; et posse solemni ritu benedicere in omnibus Benedictinorum Ecclesiis, dummodo non adsit Episcopus, vel Sedis Apostolicae Legatus.

URBANUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

121 « Specialis benevolentiae plenitudo, quam ad » Monasterium Casinense, ad Romanam Ecclesiam » nullo medio pertinens, Ordinis S. Benedicti, » quod nullius Dioecesis esse dinoscitur, et cui » idem Vir venerabilis gratia Benedictus et no- » mine, praefuit, infra nostra recumbens prae- » cordia gerimus, merito nos inducit, ut Praela- » tos ipsius Apostolicis muniamus favoribus, et » gratiosis indulgentiis honoremus. Ut igitur Ab- » bas dicti Monasterii pro tempore existens, prout » ferventibus desideriis affectamus, congruis ful- » ciatur honoribus, auctoritate Apostolica, tenore » praesentium et ex certa nostra scientia conce- » dimus et etiam ordinamus, quod Abbas prae- » dicti Monasterii, qui est, et erit pro tempore, » in Conciliis, Synodis, et aliis quibuscumque lo- » cis ante alios Abbates etiam Cluniacen. et Ci- » stercien. ac S. Victoris Massilien. et aliorum » quorumcumque Monasteriorum, habeat, et ha- » bere debeat primum locum, et eos antecedat, » non obstantibus quibuscumque literis, privi- » legiis, indulgentiis Apostolicis, et aliis contra- » riis, quibusvis personis, Monasteriis, seu lo- » cis concessis, etiamsi de illis, et totis eorum te- » noribus esset praesentibus specialis, et expres- » sa, ac de verbo ad verbum mentio facienda, » quae nulli in quantum praesentibus obviarent, » in aliquo volumus suffragari. Nulli ergo omnino » hominum liceat hanc paginam nostrae conces- » sionis, et ordinationis infringere, vel ei ausu » temerario contraire. Si quis autem hoc attem- » ptare praesumpserit, indignationem Omnipo- » tentis Dei, et Beatorum Petri, et Pauli Aposto- » lorum ejus se noverit incursurum. Datum Ro- » mae apud S. Petrum V. Nonas Martii Pontifica- » tus nostri anno octavo.

URBANUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

DILECTIS FILIIS ANDREAE ABBATI, ET CONVENTUI MONASTERII CASINEN. AD ROMAN. ECCLESIAM NULLO MEDIO PERTINENTIS, ORDINIS S. BENEDICTI, QUOD NULLIUS DIOECESIS ESSE DINOSCITUR.

Salutem, et Apostolicam Benedictionem.

» Vestrae devotionis sinceritas, et religionis » promeretur honestas, ut Vos et Monasterium » vestrum speciali favore prosequamur, et con- » dignis honoribus attollamus. Hinc est, quod Nos » vestris supplicationibus inclinati, ut tu, fili Ab- » bas, et successores tui Abbates dicti Monaste- » rii, qui pro tempore fuerint in dicto vestro, et » aliis quibuscumque Monasteriis, Prioratibus, » et aliis locis etiam dicto vestro Monasterio non » subjectis, in quibus eorum personae secundum » Regulam B. Benedicti vivunt, licet alterius Or- » dinis quam ejusdem B. Benedicti nuncupentur, » nec non in parochialibus, ac aliis Ecclesiis ad » personas dictorum Monasteriorum, Prioratuum, » et aliorum locorum communiter, vel divisim » pertinentibus, quamvis eis pleno jure non sub- » sint, benedictionem solemnem post missarum, » vesperarum, et matutinorum solemnia, dummodo » in benedictione hujusmodi aliquis Antistes, vel » Sedis Apostolicae Legatus praesens non fuerit, » elargiri possitis, felicis recordationis Alexandri » Papae IV. praedecessoris nostri, quae incipit: » *Abbates*, et aliis quibuscumque Constitutionibus

» Apostolicis in contrarium editis nequaquam ob-
» stantibus, vobis, et eisdem successoribus au-
» ctoritate Apostolica de speciali gratia tenore
» praesentium indulgemus. Nulli ergo omnino ho-
» minum liceat hanc paginam nostrae concessio-
» nis infringere, vel ei ausu temerario contraire.
» Si quis autem hoc attemptare praesumpserit,
» indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum
» Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit in-
» cursurum. Datum Romae apud S. Petrum V. No-
» nas Martii Pontificatus nostri anno octavo.

ABBATISSA

SUMMARIUM

1. Nulla Monialis potest eligi in Abbatissam, seu Priorissam, quae non habeat annos quadraginta aetatis, et annos octo saltem Professionis Regularis. — 2. Annus quadragesimus debet esse completus. — 3. Si non reperiretur in Monasterio Monialis quadragenaria, posset eligi, quae annos triginta excesserit, et quinque saltem annis post Professionem recte vixerit. — 4. Quo ad hanc aetatem neque Episcopus, neque Nuncius, vel alius Superior potest dispensare. — 5. Si eligatur aliqua non habens talem aetatem, electio ipso jure est nulla. — 6. Si in Monasterio reperiretur una sola habens aetatem requisitam a Concilio, ipsa deberet eligi, nisi esset penitus inhabilis ex alio capite. — 7. Non potest eligi alia, quae deficiat a dicta aetate aut tempore per solum mensem, licet sit habilior illa, quae habet requisitam aetatem, et tempus. — 8. Non potest in Abbatissam eligi illegitima. — 9. Neque corrupta. — 10. Neque, quae fuit publice poenitentiata. — 11. Neque vidua. — 12. Neque caeca. — 13. Neque surda. — 14. Neque tertia soror, viventibus aliis duabus sororibus. — 15. Soror potest eligi in Abbatissam immediate post aliam sororem. — 16. Si vero alicui per statutum contrarium prohiberetur, tale statutum esset observandum; neque ibi soror posset eligi in Abbatissam immediate post aliam sororem. — 17. Electio Abbatissae debet fieri per vota secreta. — 18. Si vota non sint secreta, electio est nulla. — 19. Imo etiamsi ex ignorantia vota non exhibeantur secreta, adhuc electio est nulla. — 20. Electio Abbatissae remanet canonica per vota secreta, licet Praeses electionis accipiat vota oretenus exhibita, praesentibus duobus vel tribus probatis viris, qui vota audiant, et notent. — 21. Colligitur ex disjunctiva Concilii, *audiat vel accipiat*, et declaravit Sac. Congreg. — 22. In electione Abbatissae de jure communi habent vocem activam omnes Moniales Chorales professae ejusdem Monasterii. — 23. In aliquibus tamen Religionibus et Monasteriis, de jure speciali suarum Constitutionum, vocem non habent nisi post aliquot annos Professionis. — 24. Si reperiretur aliqua Monialis infirma, quae nollet renunciare juri suo, posset Praeses mittere ad ipsam duas prudentes Moniales, quae ab ipsa diligenter votum exquirerent, et postea ipsi Praesidi referrent; aut posset ipsa mittere scriptum et sigillo munitum suum votum. — 25. Si in aliquibus Monasteriis vigeret consuetudo, quod etiam Conversae in tali electione votarent, essent manutenendae in sua possessione votandi. — 26. Si electio Abbatissae fiat per schedulas, et in aperitione scrutinii reperiantur plures schedulae, quam sint vocales, adhuc electio erit valida, si demptis superfluis, remanet adhuc major pars. — 27. Valida et canonica est electio, quoties major pars Capituli Monialium concurrit in unam. — 28. Excipiuntur electiones Abbatissarum Ordinis Casinensium, pro quibus ut canonica dicatur electio, duae ex tribus partibus vocalium debent concurrere. — 29. Nec Episcopus, nec alius Superior potest ferre suffragium in electione Abbatissae, quamvis vota Monialium essent paria, et Moniales in electione non concordarent. — 30. In caso, quo Moniales non essent concordes in eligenda Abbatissa, quid agendum. — 31. Praelati Regulares tenentur significare Ordinario diem electionis Abbatissarum sibi subjectarum, ut per se, vel per alium possit intervenire, si velit, et ipsum expectare, si expresse declaravit velle per se, vel per alium intervenire. — 32. Si autem vocatus, et admonitus de tempore electionis noluerit intervenire, neque per se, neque per alium, tunc Superior Regularis posset procedere ad electionem, quae esset canonica et valida. — 33. Episcopus seu Vicarius non potest secum ducere ad interessendum etiam Notarium. — 34. Neque potest exquirere, seu recipere, vota Monialium, sed illa debent exquiri, et accipi a Superiore Regulari, sciente et audiente eodem Episcopo. — 35. Neque potest Moniales ante actum electionis personaliter audire et interrogare in materia ad electionem spectante. — 36. Neque potest per se, vel per alium adnotare vota Monialium. — 37. Neque jus habet confirmandi Abbatissas electas; sed publicandae et confirmandae sunt a Praelato Regulari. — 38. Neque potest intervenire per se, vel per alium confirmationibus annualibus ipsarum Abbatissarum. — 39. Electio Abbatissae debet publicari statim ac est secuta, significando quot suffragia habuerit ipsa, et quot aliae Moniales — 40. Si facta publicatione Abbatissae, Moniales statim opponant se elegisse aliam, quid agendum. — 41. Moniales non possunt electionem Abbatissae compromittere in Episcopum, vel alium Praelatum. — 42. Non potest Monialis concurrens cum alia ad Abbatissatum cedere votum suum Superiori praesidenti electioni, ut illud eimetipsi redonet ad superandam Æmulam in votis. — 43. Electio, ut sit valida, requirit, ut in ipsam concurrat saltem major pars Capituli. — 44. Sufficit autem quicumque excessus ultra medietatem, quamvis esset solum unius medii voti. — 45. Electio, ut sit valida, nedum debet esse facta a majori parte Capituli, sed etiam a saniori. — 46. Unde ad validitatem electionis non sufficit, quod Abbatissa sit electa a majori parte Capituli, nisi ea major pars sit etiam sanior. — 47. Sic etiam ad validitatem electionis non sufficit quod Abbatissa sit electa a saniori parte Capituli, nisi ea sanior pars sit etiam major. — 48. Dummodo major pars non elegerit scienter indignam, quia in tali casu remaneret valida electio facta a saniori, licet minori, parte, etiam ex eodem scrutinio. — 49. Persona indigna quae sit. — 50. Electio facta a minori parte Capituli, non solum invalida est, sed insuper per subsequentem consensum aliarum ratificari non potest. — 51. In dubio an major, vel minor pars sit sanior, praesumitur sanior pars major numero, nisi constet de opposito. — 52. Quae pars Capituli debeat dici sanior. — 53. Abbatissae non possunt durare in Officio Abbatissatus ultra triennium, et eo elapso, debent vacare per integrum triennium a die finiti regiminis inchoandum. — 54. Unde si intra triennium moriatur Abbatissa, vel alio modo vacet officium, non potest eligi in Abbatissam, quae immediate praecessit in Officio. — 55. Neque eligi poterit in Vicariam, quae gubernat Monasterium in capite per aliquod considerabile tempus; imo neque in Vicariam novae Abbatissae. Praxis tamen videtur contraria. — 56. Nec Abbatissa confirmata pro secundo triennio ex dispensatione Sacrae Congregationis, potest iterum eligi a Monialibus ad tertium triennium sine nova dispensatione. — 57. Imo expleto triennio, officium Abbatissae non potest ab Episcopo prorogari; nec etiam sub nomine Vicariae, vel alterius tituli praeficere gubernio usque ad novam electionem. — 58. Abbatissa propter juramentum fidelitatis praestandum Domino saeculari causa Feudi sui Monasterii poterit licite exire, si tale Juramentum per procuratorem praestare nequiret. — 59. Secus tamen post Bullam S. Pii. V. — 60. Abbatissa quamvis non habeat facultatem commutandi, ac dispensandi in votis suarum Monialium, habet tamen facultatem irritandi vota ipsarum. — 61. Abbatissa potest praecipere

Monialibus in virtute S. Obedientiae, et in conscientia obligare. — 62. Abbatissa potest instituere Beneficia, et Cappellanias conferre. — 63. Et sic Abbatissa est capax conferendi Parochialem, et Parochum nominandi, et instituendi, quem Ordinarius ad regimen animarum idoneum approbaverit. — 64. Potest etiam Abbatissa cum legitima causa privare Clericos sibi subjectos Beneficiis jam illis collatis. — 65. Non potest tamen Abbatissa ipsos Clericos suspendere, prout suspensio est censura Ecclesiastica; sicuti neque interdicere, aut excommunicare. — 66. Abbatissa non potest cum suis Monialibus proprie dispensare in observantiis regularibus, et Ecclesiasticis. — 67. Et si aliquando videtur in ipsis dispensare, solum facit ministerialiter ex commissione sui Praelati; vel solum declarando, quod hic et nunc jejunium v. g. seu aliquod aliud praeceptum cesset obligare. — 68. Neque potest suis Monialibus publice benedicere, sed solum eo modo, quo parentes solent benedicere propriis filiis. — 69. Neque potest praedicare, nisi hortando Moniales in Capitulo. — 70. Priorissae Monialium Ord. Praedicatorum Abbatissae nuncupantur. — 71. In Abbatissae munere deputanda, aetas quadraginta annorum completorum, et octo anni post professionem requiruntur. — 72. Aliter irrita electio. — 73. Monialium defectu, potest eligi quae trigesimum annum excesserit, et quinque annis post professionem in Monasterio vixerit. — 74. Duarum Monialium ad Abbatissatum concurrentium, quarum prima aetatem habet canonicam, non vero professionis, altera professionis non vero canonicam, prima praeferenda. — 75. Vel standum Superioris arbitrio. — 76. In electione Abbatissae perpetuae locum habet forma cap. *Quum propter, de elec.* — 77. Quae servari debeant in electione Abbatissae. *Remissive.* — 78. Major pars eligentium sufficit ad electionem Abbatissae. — 79. Abbatissae extra Italiam, et in ipsa Italia in collegiis mulierum tria vota non emittentium, possunt ultra triennium regere. — 80. De potestate ordinaria Abbatissae. *Remissive.* Abbatissa est capax exemptionis tertiae speciei. — 81. Sed per Vicarium exercere tenetur ea quae conditioni muliebri non congruunt. — 82. Abbatissa Monasterii S. Benedicti civitatis Cupersani non pollet exemptione tertiae speciei. — 83. Abbatissae non est jus destituendi et mulctandi clericos et beneficiatos. — 84. Abbatissa Monasterii Cisterciensis de las Huelgas in Hispania habet Jurisdictionem spiritualem in suo territorio. — 85. Exercere valet ea omnia quae sunt actus solius Jurisdictionis, et non Ordinis. — 86. Designat suis Monasteriis Confessarios approbatos a viris doctis ad id destinatis. — 87. Praecepta obedientiae Monialibus subditis imponere potest. — 88. De aliis nonnullis Abbatissis Jurisdictione spirituali gaudentibus. — 89. 90. De Electione et Benedictione Abbatissarum. *Remissive.* — 91. De antiquitate nominis Abbatissae. — 92. De Abbatissis quae ausae sunt Sanctimonialium suarum Confessiones audire. *Remissive.* — 93. De Abbatissis Protestantium. — * 94. Alia de Abbatissae nomine. — 95. Abbatissa debet esse virgo saltem existimata. — 96. Ab Abbatissarum electionibus Principes repulsi. — 97. Non potest Abbatissa velum Novitiae imponere; nec ejus professionem recipere. — 98. An possit Monialibus praecipere aliquid, eas obligando in conscientia. — 99. Aliquando dispensavit Sedes Apostolica circa nullitatem Dignitatis, vel Monasterii tenendi vel regendi ab Abbatissa.

1 Nulla Monialis potest eligi in Abbatissam,
seu Priorissam, quae non habeat annos qua-
draginta aetatis, et annos octo saltem Pro-
fessionis Regularis, ex Conc. Trid. *sess.*
2 25. *cap.* 7. *de Regular. et Monialibus* (*). Et an-
nus quadragesimus debet esse completus, ex S.
3 Cong. Conc. in *una Neap. die* 24. *Sept.* 1678. Si
vero non reperiatur in Monasterio Monialis qua-
dragenaria, posset eligi, quae annos triginta ex-
cesserit, et quinque saltem annis post Professio-
nem recte vixerit, ex eodem Concilio *ibidem*.
4 Et quoad hanc aetatem neque Episcopus, ne-
que Nuncius, vel alius Superior potest dispensa-
re; nemo enim Summo Pontifice inferior potest
5 dispensare in lege Conciliari. Et si aliqua eliga-
tur non habens talem aetatem a Concilio requisi-
tam, electio ipso jure esset nulla, ut declaravit
S. Cong. in *una Viterbiensi* 16. *Maji* 1623.
6 Et dato quod in Monasterio reperiretur una
sola habens aetatem requisitam a Concilio, ipsa
deberet eligi, nisi esset penitus inhabilis ex alio
7 capite. Non enim potest eligi alia, quae deficiat
a dicta aetate aut tempore etiam per solum men-
sem, licet sit habilior illa, quae habet requisitam
aetatem, et tempus, ex S. Congr. in *una Viter-
bien. S. Rosae* 25. *Martii* 1623.
(**) Non potest in Abbatissam eligi illegitima, 8
ejus enim electio facta sine Apostolica dispensatio-
ne est nulla: ex S. Cong. Conc. in *una Nullius* 27.
Apr. 1630. Ita etiam communior, cum Suarez.
in 3. *p. tom.* 5. *disp.* 50. *sect.* 5. *num.* 5. et aliis. 9
Neque corrupta, ex S. Congr. 25. *Martii* 1616. 10
Neque quae fuit publice poenitentiata, licet ex
gratia poenae remissionem obtinuisset, nisi poe-
nitentia fuisset tantum salutaris; ex S. Congr.
in *una Vicent.* 1603. 3. *Octob.* et in *una Janu-
ensi* 1636. 14. *Mart.* Neque vidua, sine dispen- 11
satione Apostolica; ex S. Congr. Episc. et Reg.
in *una Cassanen.* 29. *Jan.* 1585. et in alia sub
die 15. *Julii* 1616. Neque caeca; ex *cap. Hinc* 12
etiam. §. 5. *Caecus, dict.* 49. Neque surda; ex *c.* 13
Const. 13. *de verbor. Significat. in* 6.
Neque tertia Soror, viventibus aliis duabus 14
Sororibus, quia absque dispensatione, ipsis adhuc

(*) Vide Tambur. *Discipl.* 28. *q.* 2. Navar. *in Singular. Concl.* 13. Diana *p.* 7. *Tract.* 12. *Resol.* 9. Quorum postremi duo dicunt non requiri ut quadraginta anni sint completi. (*Edit. Cusin.*)

(**) Hoc idem evincit Fagnanus in *cap. Filii, de Fil. Presbyt. n.* 38. *et seqq.* 1. Quia Abbatissa habet dignitatem cum administratione licet non ordinariam, sed ex commissione, uti mox dicemus cum D. Thoma. Professio autem regularis non reddit habiles laborantes defectu natalium ad praelaturas, ac dignitates. Ergo. Nec obstat quod Canon utatur verbo *Masculini generis*, quia in dispositione legis masculinum concipit foemininum; et ubi materia aeque convenit mulieribus sicut Regularibus, Monachorum appellatione veniunt etiam Moniales, praesertim ubi ratio sit eadem, quod in nostro proposito contingit. 2. Personae integri status promoveri debent ad honores. At esse illegitimam est nota defectus. Ergo. 3. Illegitimus repellitur propter suspicionem paternae incontinentiae; sed hoc magis urget in foemina, quam in viro, juxta illud: *Insequitur leviter Filia matris iter*. Ergo. 4. Mulier repellitur a successione temporali propter illegitimitatem. Ergo multo magis repellenda est a successione dignitatum. Etenim Abbatissa succedit in locum defunctae, et quia non habet jus a defuncta, sed a Canonica electione, idcirco non habet successionem haereditariam sed simpliciter. Ita Vir Juris Canonici consultissimus. Hanc eandem sententiam docet et sequitur Pontas in suo *Dictionar. V. Abbatiss. in Respons. ad Cas.* 6. adversus quosdam recentiores contrarium opinantes (*Edit. Neapol.*)

viventibus, caret voce activa et passiva; ex S.
15 Congr. 26. *Aug.* 1616. Non prohibetur tamen a
jure communi, quin Soror possit succedere imme-
diate Sorori in officio Abbatissatus; ex Sac. Con-
gr. Episcop. et Reg. in *una Ulixipon.* 19. *Apr.*
1619. et in *una Messanen.* 17. *Jan.* 1642. Si ve-
16 ro alicubi per statutum contrarium prohiberetur,
esset tale statutum observandum, nec ibi Soror
posset immediate ad Sororem eligi in Abbatis-
sam, seu Priorissam; ex S. Cong. in *una Mediol.* 21.
Jun. 1600. et 11. *Ap.* 1645. in *una Portuensi* 23.
Nov. 1640. et in *una Messanens.* 26. *Apr.* 1652.
17 Electio Abbatissae debet fieri per vota secreta;
ex Conc. Trid. *sess.* 25. *c.* 6. de *Regul. et Monial.*
18 Et proinde electio est nulla, si vota non sint se-
creta, ex eodem Conc. *ibid.* et ex Sac. Congr. in
una Melphitens. electionis Abbatissae, 3. *Augusti*
19 1696. Imo etiamsi ex ignorantia vota non exhibe-
antur secreta, adhuc electio est nulla, ex Sac.
Cong. Concilii, quae, ut refert Sperell. *decis.* 161.
num. 34. decrevit sic: *Electio Abbatissae, facta per
vota non secreta per ignorantiam hujus Decreti* (*nem-
pe c.* 6. *sess.* 25. *de Regul. et Monial.*) *non valet,
nec Episcopus potest dispensare, ut valeat; San-
ctissimus tamen dispensat, consideratis circumstan-
20 tiis.* Per hoc tamen quod Praeses electionis acci-
piat vota oretenus exhibita, praesentibus duobus
vel tribus probatis viris, qui vota audiant, et
notent, non tollitur secretum, et talis electio est
Canonica, ex decreto S. Cong. Concilii relato a
21 Garcia *de Beneficiis p.* 5. *c.* 4. *n.* 190. Per disjun-
ctivam enim *audiat*, vel *accipiat*, qua utitur Con-
cilium loco citato, datur libertas, ut electio Ab-
batissae fiat per schedulas, ut videtur signari per
ly verbum *audiat*, et sic declaravit S. Congr. ut
referunt plures Doctores cum Donato *prax. rer.
Regul. tom.* 4. *tract.* 6.
22 In electione Abbatissae de jure communi ha-
bent vocem activam omnes Moniales Chorales
professae ejusdem Monasterii; *c. Indemnitatibus,*
23 *de elect. in* 6. (*) In aliquibus tamen Religioni-
bus, et Monasteriis de jure speciali suarum Con-
stitutionum vocem non habent nisi post aliquot
annos Professionis; unde semper attendenda sunt
Statuta, Constitutiones, et Cosuetudines Mona-
steriorum, quas servare jubet Concilium Trid.
sess. 25. *cap.* 7. *de Regul. et Monial.*
Et si reperiretur aliqua Monialis infirma, quae 24
nollet renunciare juri suo, posset Praeses mitte-
re ad ipsam duas prudentes Moniales, quae ab
ipsa diligenter votum exquirerent, et postea ipsi
Praesidi referrent, aut posset ipsa mittere scri-
ptum, et sigillo munitum suum votum. Non enim
infirmae debent contemni, cum jus habeant ad e-
lectionem, non minus quam caeterae. Vide verb.
Electio, art. 4. *n.* 37. ubi citantur Doctores, et ad-
ducitur ratio.
Si vero in aliquibus Monasteriis vigeret consue- 25
tudo, quod etiam Conversae in tali electione vo-
tarent, essent manutenendae in sua possessione
votandi, ut decrevit Sac. Cong. Episc. et Regul.
in *Barchinonens.* 18. *Apr.* 1698. et in *Illerdens.* 4.
Dec. 1669. Si electio Abbatissae fiat per schedu- 26
las, et in aperitione scrutinii reperiantur plures
schedulae, quam sint vocales, adhuc electio erit
valida, si, demptis superfluis, remanet major pars;
S. Congr. Episc. et Regul. 17. *Nov.* 1628. et S.
Cong. Conc. in *Aquinatens.* 23. *Aug.* 1692. Un-
de valida, et canonica est electio, quoties major 27
pars Capituli Monialium concurrit in unam, ut
statuit Nicolaus V. 9. *Mar.* 1447. Constit. incip.
Digna reddimur, et Sac. Cong. Episc. in *Balneore-
gien.* 17. *Sept.* et 24. *Nov.* 1690. Exceptis tamen 28
electionibus Abbatissarum Ordinis Casinensi-
um, pro quibus, ut Canonica dicatur electio,
duae ex tribus partibus vocalium debent concur-
rere, ut decrevit S. Cong. Episc. et Reg. 3. *Dec.*
1676. et 20. *Junii.* 1698.
Nec Episcopus, nec alius Superior potest fer- 29
re suffragium in electione Abbatissae, quamvis
vota Monialium essent paria, et Moniales in ele-
ctione non concordarent. Sac. Congr. Episc. et
Regul. 5. *Martii* 1619. et S. Congr. Conc. 23.
Maji 1621. Sed in casu quo Moniales non essent 30

(*) Hujusce Decretalis verba hunc in modum sese habent: *Nulla Monialis (nisi duodecimum annum peregerit, et professa fuerit tacite vel expresse) ad eligendum cum aliis admittatur. Nec in Abbatissam, aut Priorissam...de caetero eligatur, nisi trigesimum annum compleverit, et expresse professa fuerit ordinem regularem.* Quibus ex verbis discrimen jus inter novum, et novissimum quivis colligere poterit. I. Puella duodennis, h. e. post completum annum duodecimum, qui anni legitimi dicebantur, ad professionem admittebatur. *Cap. Si quis*, 2. *de Regularib.* et *cap. Indemnitatibus*, laud. Secus vero ex jure novissimo per Tridentinum sancito, quo constitutum novimus, ut in quacumque Religione tam virorum, quam mulierum professio emitti non possit ante decimumsextum annnm expletum, adeo ut ante id temporis, si quae emissa fuerit, irrita, et inanis esset habenda. Trident. *Sess.* 25. *de Regular. cap.* 15. II. Olim trigesimus annus completus, atque expressa professio satis erant, nt Monialis in Abbatissam vel Priorissam eligi canonice posset. *Laud. cap. Indemnitatibus;* secus vero sese res habet ex novissima Tridentini Constitutione, ubi et annus quadragesimus completus exquiritur, expressa professio et laudabile vitae institutum octo saltem annis post expressam professionem perductum; nisi aliud exposcat necessitas. Trident. *Laud. Sess.* 25. *cap.* 7. III. Tacita Professio, quae fieri censebatur, vel per delationem habitus Professorum, vel per exercitium actus, qui solis competeret professis, satis erat, ut quis Religioni devincta remanere cogeretur; *Cap. Vidua*, 4. *cap. Ad Nostrum*, 16. *de Regularib.* et ex *cap. Is qui*, 1. *tit. eod. in* 6. *et laud. Cap. Indemnitatib.* qua in re licet nihil innovatum per Tridentini sanctiones contendant plures Juris Canonici consultissimi interpretes, uti Fagnanus *in cap. Ad Nostram, de Regularibus*, et Gonzalez *Comment. in cap. Vidua*, 4. *tit. eod.* Barbosa, aliique; id tamen locum habere non poterit, nisi post expletum annum decimum sextum, et completo probationis anno; juxta Tridentin. Sanctionem *laud cap.* 15. *de Regularib.* Lege Gonzalez *in laud. cap. Vidua.* Professiones *tacitas*, quidquid sit tandem de illarum validitate, in judiciis admitti non posse, sed tantum *expressas*, docet Van-Espenius *part.* 1. *tit.* 27. *cap.* 1. *de Professione, et ejus effectu.* (*Edit. Neapol.*)

concordes in eligenda Abbatissa, quia Monasterium non debet manere sine capite, Episcopus sive alius Superior deberet praefigere illis certum tempus, in quo concordarent; quod si eo elapso, non convenissent in eligenda, tunc Superior deberet ipse nominare eam, quam judicaret magis idoneam, et deputare in Abbatissam, ut decrevit Sac. Cong. in *una Cremonens.* 22. *Oct.* 1592. et in *una Assisien.* 20. *Nov.* 1595. et in *una Melphiten.* 3. *Augusti* 1696.

31 Praelati Regulares tenentur significare Ordinario diem electionis Abbatissarum sibi subjectarum, ut per se, vel per alium possit intervenire si velit, et ipsum expectare, si expresse declaraverit velle per se, vel per alium intervenire; alioquin si ante tempus significatum ad electionem procederent, possent ab ipso puniri ex Constitut. Gregorii XV. incip. *Inscrutabilis*, et Sac. Congr. Conc. in *responsione ad dubia eidem super tali Constitutione proposita.* Vid. verb. *Elect. art.* 4.

32 Si autem vocatus, et admonitus de tempore electionis, noluerit intervenire, neque per se neque per alium, tunc Superior Regularis posset procedere ad electionem, quae esset canonica, et valida, ex declaratione Sac. Cong. Concilii *die* 4. *Maji* 1675. alias, ut perdocte defendit Pignatell. *t.* 8. *consult.* 120. electio penderet omnino ab ejus voluntate.

33 Episcopus, seu Vicarius non potest secum ducere ad interessendum etiam Notarium, ex d. declaratione S. Congr. Conc. 4. *Maji* 1675. Neque

34 exquirere, seu recipere vota Monialium, sed illa debent exquiri, et accipi a Superiore Regulari, sciente tamen, et audiente eodem Episcopo, ut expresse declaravit Sac. Congr. Concil. 10. *Febr.*

35 1650. Neque potest Moniales ante actum electionis personaliter audire, et interrogare in materia ad electionem spectante, ut Sac. Cong. rescripsit Episc. Anconitano 4. *Oct.* 1638. Neque po-

36 test per se, vel per alium adnotare vota Monialium, ex Sac. Cong. Episc. et Regul 10. *Junii* 1671.

37 Neque jus habet confirmandi Abbatissas electas ex Sac. Congr. Concil. apud Fagnan. *de privil.* c. *Cum Cappella, ad dubium* 5. eidem occasione Bullae propositum, ad quod expresse respondit, *Jus confirmandi Abbatissas minime fuisse Episcopis per Constitutionem attributum, sed publicandae et confirmandae sunt a Praelato Regulari, utpote Superiori im-*

38 *mediato earum.* Neque potest intervenire per se, vel per alium Confirmationibus annualibus ipsarum Abbatissarum, quae penes quosdam Regulares quotannis fiunt, ex Sac. Cong. Episc. et Reg. 15. *Maji* 1671.

39 Electio Abbatissae debet publicari statim ac est secuta, significando quot suffragia habuerit ipsa, et quot aliae Moniales; c. *Quia propter*, 42. *de election.* ibi: *mox publicentur.* Suarez *de Rel. t.* 4. *tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 5 *n.* 22. Pellizarius *de Monial. cap.* 10. *n.* 108. et alii passim. Et si facta pu- 40
blicatione Abbatissae, Moniales statim opponant se elegisse non illam, quae fuit publicata, sed aliam, Lavorius *in variis lucubrationibus tit.* 4. *c.* 24. *n.* 56. et ex ipso Tamburin. *de Jure Abbatissarum disp.* 28. *q.* 10. *n.* 3. Pellizarius *de Monial.* c. 10. *num.* 109. et alii dicunt, Sac. Congr. in *una Liciensi* declarasse in tali casu, Moniales omnes iterum audiri debere per personam non suspectam, ut sic de veritate constet, et electio censeatur canonica.

Nec Moniales possunt electionem Abbatissae 41
in Episcopum, vel alium Superiorem, vel Praelatum compromittere. Sic expresse tenet Donatus *t.* 4. *prax. Rer. Reg. tract.* 6. *q.* 15. *n.* 4. ubi dicit sic tenere communiter novissimos Doctores. Vide verb. *Elect. art.* 4. *n.* 29. ubi ex plurimis Classicis Doctoribus, et pluribus S. Cong. declarationibus concludimus electionem quorumcumque Superiorum Regularium non posse fieri per viam compromissi, aut inspirationis, sed solum per vota secreta, ut statuit Concilium Trid. *sess.* 25. *c.* 6. *de Reg.* Nec potest Monialis concurrens cum alia ad 42
Abbatissatum cedere votum suum Superiori praesidenti electioni, ut illud eimetipsi redonet ad superandam aemulam in votis, quia cum ex dictis supra *n.* 29. nec Episcopus, nec alius Superior possit ferre suffragium in electione Abbatissae, nec possit ab alio delegari ad seipsum eligendum, sicuti nec ad seipsum in Beneficio instituendum, *ex c. Cum ad nostram*, 7. *de Institutionibus;* ibi: *Custodiam ipsam recipere non potuit a se ipso, cum inter dantem et accipientem debeat esse distinctio personalis; sed nec ab alio, cum Jus conferendi alius non haberet;* hoc esset revera seipsam eligere, quod nullatenus potest ex dictis *art.* 1. *de electione*, n. 28. et *art.* 2. *n.* 6. *Juribus, et Doctoribus ibi adductis:* Ut enim dicit Glossa in c. *Cumana*, 50. *de election. in fine casus: Vox electi non auget numerum eligentium.*

Electio enim ut sit valida requirit, ut in ipsam 43
concurrat saltem major pars Capituli, ita ut si sint 40. vocales, requiritur ut electa habeat ad minus vota 21. c. *Cumana*, 50. *de elect.* et c. *Sicut*, 23. *eod. in* 6. quod non verificaretur, si inter ipsa vota 21. computaretur etiam votum, seu vox electae. Sufficit autem quicumque excessus ultra medietatem, quamvis esset solum unius medii voti, ut si essent 39. vocales, 20. vota sufficerent. Cum enim Jura nullibi dicant excessum ultra medietatem debere esse unius integri voti, sed solum indistincte dicant, quod ad hoc ut sit valida, debet esse facta a majori parte Capituli, debet sufficere qualiscumque excessus, quia ubi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; c. *Quia circa*, 22. *de privileg.* et *l. de pretio*, 8. *ff. de Publiciana in rem action.* et expresse tenent Abbas *in cit. cap. Cumana*, *n.* 9. Card. de Luca *de Parochis*

disc. 1. *n.* 18. Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit* 6. *n.* 139. Sannig. *ibid. cap.* 4. *num* 9. Passeriu. *de elect. c.* 19. *n.* 18. cum aliis, et docet praxis.

45 Electio autem ut sit valida nedum debet esse facta a majori parte Capituli, sed etiam a saniori, ita ut debeat esse facta copulative, et a majori et a saniori parte Capituli. *Communis*, textu expresso in cit. *c. Quia propter*, 42. *de elect.* ibi: *In quem omnes, vel major et sanior pars Capituli consentit.* In omnibus Universitatibus, Communitatibus, et Collegiis non valet nisi quod gestum est simul et a majori et saniori parte Capituli, ut *cap.* 1. *de his quae fiunt a majori parte Capituli*, cum similibus.

46 Unde ad validitatem electionis non sufficit quod Abbatissa (idem dic de aliis) sit electa a majori parte Capituli, nisi ea major pars sit etiam sanior, ut clare habetur in *c. Eccl. vestra*, 57. *de elect.* et notat ibi Glossa, et communis Doctorum. Sic eti-

47 am ad validitatem electionis, non sufficit quod Abbatissa (idem dic de aliis) sit electa a saniori parte Capituli, nisi ea sanior pars sit etiam major, ut clare habetur in *c. Cumana*, 50. de *elect.* et notat ibi communis Doctorum, teste Reiffenstuel *l. c. n.* 146. Vide verb. *Electio, art.* 4. *n.* 44. Dummodo tamen major pars non elegerit scienter indignam (vel indignum), quia in tali casu major

48 pars pro illa vice privata existeret jure eligendi, et sic valida esset et remaneret electio de digna (vel de digno) facta a saniori, licet minori parte, etiam ex eodem scrutinio, textu expresso in *c. Cong.* 53. *de elect.* in cujus summario sic praecise habetur: *Si major pars Capituli scienter eligit indignum, valet electio de digno, a minori par-*

49 *te, etiam ex eodem scrutinio, facta.* Persona autem indigna est illa, quam sacri Canones, Constitutiones Pontificiae, et statuta Ordinis inhabilem declarant, ut notat Sanctorus in *Compendio, verb. Electio, n.*15. Vide verb. *Electio, art.*4.*n.* 40 *et. seqq.*

50 Electio facta a minori parte Capituli, non solum invalida est, sed iusuper per subsequentem consensum aliarum (seu aliorum) ratificari non potest, ut expresse habetur in *c. Audistis*, 29. *de elect.* ibi: *Cum tamen ex post facto nequiverit convalescere, quod ab initio non valebat, quoniam electio, quae fuerat irrita ipso jure, per subsequentem consensum.... non poterat esse rata*; et in ejus summario sic praecise dicitur: *Electio per minorem partem Capituli facta non tenet; nec per subsequentem consensum ratificari potest.* Tum quia electio debet celebrari, omnibus vocalibus in unum collegialiter seu capitulariter congregatis, et non singulariter tantum, ex dictis sub verb. *Electio, art.*4. *n.* 14. adductis ibi Juribus, et Doctoribus.

51 In dubio an major, vel minor pars sit sanior, praesumitur sanior major pars numero, ut habetur expresse in cit. *c. Eccl. vestra*, 57. *de elect.* ibi: *Cum ubi major numerus est, Zelus melior praesumatur*, et cum similibus; et tenet communis Doctorum cum Fagnano in *c. Cum in cunctis*, n. 4. *de his quae fiunt a majori parte Capituli.* Et in specie valere electionem Abbatissae a majori parte factam, traditur in *c. Indemnitatibus*, 43. §. *si vero, de elect. in* 6. et resolvit Reiffenstuel *lib.* 1. *decr. tit.* 6. *n.* 150. Hinc praesumptio stat in favorem habentis plura vota, quae eo ipso, quod sint plura, etiam saniora esse, atque respectum ad digniorem habuisse, censenda sunt, nisi aperte constet de opposito, ut si habens plura vota juxta Sacros Canones, Constit. Pontificias, aut statuta Ordinis esset inhabilis, v. g. quia constaret, quod pro consequendo Abbatissatu (idem dic de aliis dignitatibus) dedisset aliquod temporale munus, vel a manu, vel a lingua, vel ab obsequio; vel constaret electrices sic pacto convenisse: si tu eliges me in Abbatissam, ego te eligam in Vicariam: si tu dederis mihi, vel meae Amicae tuum votum, ego dabo tibi meum, vel amicae tuae: si tu in hac electione suffragata fueris pro meis dependentibus, ego in alia suffragium feram pro tuis: et hujusmodi. Vid. ad rem verb. *Electio, art.* 4. per tot. et signanter *n.* 36. 59. *et* 64.

Quaenam autem pars Capituli debeat dici sanior, variant Doctores. Multi enim cum Glossa *c. in Genesi* 55. *vers. ad Zelum, de elect.* dicunt, quod illa censetur sanior, quae est justior, et majori ratione nititur, et auctoritate. Alii autem dicunt, quod illa est pars sanior, quae constat personis dignitate, aetate, ac tempore Officii, nec non et prudentia pietateque magis conspicuis; nam praecellentes in praedictis habent voces ponderosas, ut loquitur Abbas in *c. Ecclesia vestra*, 57. *de electione n.* 15. Praesumitur tamen sanior major pars numero juxta dicta *num. antecedenti.* 52

Abbatissae non possunt durare in Officio Abbatissatus ultra triennium, et eo elapso debent vacare per integrum triennium, a die finiti regiminis et administrationis inchoandum. Greg. XIII. 1. Jan. 1583. Const. incip. *Exposcit debitum.* 53
Unde si intra triennium moriatur Abbatissa, aut alio modo vacet officium, non poterit eligi in Abbatissa, quae immediate praecessit in officio, 54
quia non vacavit per triennium. Neque eligi poterit in Vicariam, quae gubernet Monasterium in capite per aliquod considerabile tempus. Immo neque in Vicariam novae Abbatissae, nam Pontifex in citat. Bulla praecipit, *ut, elapso triennio, careant omni prorsus auctoritate, ac a regimine, et administratione Monasterii per triennium abstineant;* quae verba prohibent eam eligi ante elapsum triennium, etiam in Vicariam, cum Vicaria non careat omni prorsus auctoritate, regimine, et administratione Monasterii; ipsa enim debet vices Abbatissae supplere, cum Abbatissa est infirma, vel quando non est praesens in actibus Commu- 55

nitatis, cum ad hoc eligatur. Praxis tamen videtur esse contraria.

56 Nec Abbatissa confirmata pro secundo triennio ex dispensatione Sacrae Congreg. potest iterum eligi a Monialibus ad tertium triennium sine nova dispensatione, quia gratia, et privilegium concedit quidem id, quod de jure non potest haberi, sed non alterat naturam rei concessae; et ideo cum officium Abbatissarum de jure requirat, quod expleto triennio, vacet per aliud integrum triennium, juxta citatam Gregorianam, dum conceditur pro tempore, in quo non posset conferri, censetur concessum absque alteratione suae naturae, et ideo cum fuerit expletum, requirit, quod subsequatur triennalis vacatio; et sic decrevit S. Cong. deputata ab Innocentio XII. pro causis Congr. Casinesium 26. *Febr.* 1694. *in responsione ad quintum dubium.*

57 Immo, expleto triennio, officium Abbatissae non potest ab Episcopo prorogari, nec ea sub nomine Vicariae, vel alterius tituli praefici gubernio usque ad novam electionem, quia, elapso triennio, debet ex citata Constit. Gregorii XIII. statim carere omni prorsus auctoritate, regimine, et adiministratione Monasterii per aliud triennium, a die finitae administrationis incboandum; et sic declaravit S. C. Episc. et Regular. in *Andrien.* 20. *Febr.* 1615. et in *Nazariens.* 18 *Martii* 1700.

58 Abbatissa propter juramentum fidelitatis praestandum Domino saeculari, causa Feudi sui Monasterii, potest licite exire, si tale juramentum per Procuratorem praestare nequeat; et tunc potest secum ducere honestam societatem, dummodo accedat licentia Superioris, et statim praestito juramento, revertatur; ut colligitur ex *c.* 1. *§. verum, de stat. Reg. in* 6. et tenet Tambur. *de jure Abbatis. disp.* 20. *q.* 2. n. 5. Sanchez, et multi cum Barbosa *de jur. Ecclesiast. l* 1. *c.* 44.

59 *n.* 79. Secus tamen post Bullam S. Pii V. incipien. *Decori* (*).

60 Abbatissa quamvis non babeat facultatem commutandi, ac dispensandi in votis suarum Monialium, cum hoc pertineat ad spiritualem jurisdictionem, cujus ipsa est incapax, tamen facultatem babet irritandi vota ipsarum, cum hoc spectet ad potestatem dominativam, quae competit Abbatissae in Moniales subjectas, magis quam competat parentibus in filios. Monialium enim voluntas, ratione voti obedientiae, translata est in voluntatem Abbatissae; unde si de communi possunt parentes ratione potestatis dominativae vota filiorum irritare, a fortiori poterit Abbatissa irritare vota suarum Monialium subditarum. *Sic Doctores communiter.*

Abbatissa potest praecipere Monialibus in virtute Sanctae Obedientiae, et in conscientia obligare, non potestate jurisdictionis, quam non obtinet, sed potestate dominativa spirituali, quam ex vi voti ei tradunt Moniales, quae ideo eidem obedire tenentur, cum votum obedientiae obliget Moniales tamquam subditas ad obediendum Abbatissae tamquam legitimae Superiorissae. *Sic Doctores magis communiter* (**). 61

Abbatissa potest instituere Beneficia, et Cappellanias conferre, ut deducitur ex c. *Dilecta, de Majorit. et obedient.* et Rota *part.* 10. *dec.* 44. *n.* 13. quia hoc praestat Abbatissa quoad titulum et possessionem tantum, non autem quoad potestatem, quam babet Beneficiarius, quoad jurisdictionem fori externi; nam boc accipit ab Episcopo, seu Praelato, qui admittit et authorizat collationem et iustitutionem, et tota Abbatissae institutio, et collatio in nominatione consistit, juxta c. 1. *de Monach.* 62

Et sic Abbatissa est capax conferendi Parochialem, et Parochum nominandi et instituendi, quem Ordinarius ad regimen animarum idoneum approbaverit, ut declaravit S. Cong. Concilii in *una Mediolanensi* 17. *Dec.* 1701. 63

Potest etiam Abbatissa cum legitima causa privare Clericos sibi subjectos Beneficiis jam illis collatis, auferendo scilicet quod illis dedit, nempe titulum et possessionem; nam posita bac ablatione, censetur Pontifex auferre jus spirituale; quia sicuti Beneficium confertur dependenter a designatione Abbatissae, et collatione tituli et possessionis, ita etiam censetur conservari jurisdictio a Summo Pontifice dependenter ab iisdem, quibus sublatis, etiam reliqua alia tolluntur. Rota *p.* 9. *tom.* 2. *dec.* 429. *n.* 19. *et* 20. 64

Non potest tamen Abbatissa ipsos Clericos suspendere, prout suspensio est censura Ecclesiastica, sicuti neque interdicere aut excommunicare, quia caret spirituali jurisdictione, ut colligitur ex *c. Dilecta, de majorit. et obedient.* et Rota *dicta par.* 9. *tom.* 2. *dec.* 429. *n.* 17. *et* 18. (***). 65

(*) Immo neque posse Moniales de Monasterio ad Monasterium transferri, aliam ratione Prioratus, aut alterius officii, sine licentia Sedis Apostolicae, ex Decreto Pauli V. notat Castellinus *tract. de elect. c.* 17. *num.* 5. *(Edit. Borbiell.)*

(**) In sententia eorum, qui negant Abbatissis hanc potestatem ob defectum jurisdictionis spiritualis (Sanchez, *in Sum. lib.* 6. *cap.* 1. *n.* 2(. Vasquez, p. 2. *q.* 96. *dist.* 154. *cap.* 6. *n.* 59. Tamburinus, *de Jure Abbatis. disp.* 12. *q.* 5. aliique plurimi) pertinet ad Praelatum ea jurisdictione gaudentem imponere ea praecepta. Sanchez *loc. cit.* n. 25. Tambur. *loc. cit. q.* 6. *(Edit. Borbiell.)*

(***) Ut colligitur, ex *cap Dilecto,* 12. *de Majorit. et Obedient* Quum in *laud. cap.* apertissime Abbatissa dicatur *clericos suae jurisdictioni subjectos propter inobedientias, et culpas ipsorum, ob officio et beneficio suspendere*; operae pretium duximus breviter enucleare de qua suspensione adducta verba sint intelligenda, ut Auctoris nostri adsertio, imo potius communissima inter Theologos et Canonum interpretes, per omnia constare possit.

I. Quidem sciendum Abbatissam, de qua in textu loquitur Honorius III. non praefuisse Monialibus, sed Canonicis quibusdam saecularibus, uti patet ex *laud. textu; loquitur enim,* ait Glossa ibid. *secundum consuetudinem Theutonicorum, ubi sunt Canonicae saeculares, quae nullam faciunt professionem, nec renunciant propriis, imo quandoque contrahunt matrimonium.* Istiusmodi porro Canonissis ut prae-

66 Abbatissa non potest cum suis Monialibus proprie dispensare in observantiis Regularibus, et Ecclesiasticis, quia hoc proprie spectat ad jurisdictionem spiritualem, cujus foemina est incapax.
67 *Communis.* Et si aliquando videatur iu ipsis dispensare, solum facit ministerialiter ex commissione sui Praelati; vel solum declarando, quod hic et nunc jejunium v. g. praeceptum recitandi officium, seu aliquod aliud praeceptum cesset obligare; et sic intelligenda sunt privilegia, quae videntur concedere Abbatissae facultatem dispen-
68 sandi. *Commun.* Neque potest suis Monialibus publice benedicere, sed solum eo modo, quo parentes solent benedicere propriis filiis, cum munus benedictionis proveniat ex potestate clavium, quae
69 non competit foeminis. *Commun.* Neque potest praedicare nisi hortando Moniales in Capitulo; nam mulier, quamvis sit docta et sancta, non debet docere ex *c. Mulier, de consecr. dist.* 4.

ADDITIO NOVISSIMA AUCTORIS

70 Abbatissarum nomine donantur Priorissae Monialium Ordinis Praedicatorum. Sic ex Bullario Ordinis Praedicatorum *tom.* 8. in indice rerum notabilium, ex Constitut. Pauli II. incip. *Apostolicae Sollicitudinis*, allata in ejusdem Bullarii *tom.* 4. *pag.* 375.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

71 Varia fuit disciplina Ecclesiae circa aetatem, quae in Abbatissa concurrere debet. Leo I. in *c. Nemo*, 78. *distinct.* praescripsit aetatem quadraginta annorum. Gregorius I. iu *c. Juvenculas*, 38. *q.* 1. aetatem requisivit sexaginta annorum. Innocentius IV. in *c. Indemnitatibus*, 43. *de Elect. in.* 6. contentus fuit aetate triginta annorum completorum. Hodie vero ex dispositione Conc. Trid. *sess.* 25. *c.* 7. *de Reg.* necessaria est aetas 40. annorum, eorumque completorum, ut, relatis pluribus resolutionibus S. Congr. Conc. Interpretis, firmant Garz. *de Benefic. par.* 7. *c.* 4. *n.* 71. Matthaeucc. *in Official. Curiae. c.* 1. *n.* 4. Quinimo secundum Concilium Tridentinum, locu mox citato, necesse insuper est, ut Abbatissa octo post professionem annis in eodem Monasterio vixerit.

Electionem Abbatissae, quae utraque, vel alte- 72
rutra mox dicta qualitate careat, irritam, et quidem ipso jure, esse tenet Barbos. *jur. Eccles. univ. lib.* 1. *c.* 45. *n.* 19. Tamburin. *de jur. Abbatiss. disp.* 28. *q.* 2. *n.* 7. At eam non ipso jure irritam, sed irritandam esse firmat Pellizar. *de Monial. c.* 10. *sect.* 2. *subsect.* 2. *n.* 92.

Quod si inter Moniales Monasterii nulla sit 73
hisce qualitatibus praedita, et Superior electioni praesidens judicaverit non expedire quod eligatur Abbatissa ex alio Monasterio, eligi tunc poterit aliqua Monialis ejusdem Monasterii, quae annum trigesimum excesserit, et quinque saltem post professionem annis in eo recte vixerit, Episcopo tamen, aut superiore Monialium consentiente. Conc. Trid. *ubi supra.*

Si duae Moniales ad Abbatissatum concurrant, 74
quarum altera sit aetatis quadraginta annorum, sed nec octo, nec quinque post professionem annis eo in Monasterio vixerit, altera tametsi quinque vel octo annis post professionem vixerit in illo Monasterio, aetatem tamen haud habeat quadraginta annorum, primam esse praeferendam censet Suarez *de Religion. trac.* 8. *lib.* 2. *c.* 5. *n.* 10. Remitten- 75
dum vero esse negotium hoc arbitrio superioris, qui, pensatis aliis qualitatibus, eam praeferat quam magis idoneam existimaverit, tenet Pellizzar. *de Monial. c.* 10. *sect.* 1. *subsect.* 1. *n.* 93.

Num in Electione Abbatissae perpetuae locum 76
habeat forma *c. Quia propter, de elect.* negat Passerin. *de elect. c.* 40. *n.* 23. affirmat vero cum aliis Scarfanton *ad Ceccoper. t.* 3. *addit.* 12. *n.* 3. Adhaesisse videtur Rota *Passerino in Leodien. Priorissatus* 12. *Maji* 1747. *cor. R. P. D.* Canilliac. dum §. *Eademque* censuit necesse haud esse quod Scrutatores sint de gremio, si ita videatur Superiori qui electioni praesidet (*).

bendae Ecclesiarum Cathedralium aliquando assignatae fuere. Habebant etiam hujusmodi Abbatissae aliquos Clericos saeculares sibi subjectos, canonicatus et praebendas ibidem obtinentes, ac Capitulum insimul facientes. Lege Gonzalez in Notis ad *laud. cap.*

II. Porro sciendum, quod omnibus compertum esse arbitror, mulieribus nullam clavium potestatem, sive jurisdictionem competere; uti expresse declarat Clemens III. *in cap. Nova, de Poenitent. et Remission.* Habent tamen Abbatissae *actum similem actui clavium: scilicet in correptione temporali, seu disciplina suarum Monialium, propter periculum cohabitationis virorum inter eas*, uti docet D. Thomas, *in IV. Sentent. Distinct.* 25. *qu.* 2. *art.* 1. Poterant etiam beneficia conferre, et clericos instituere, institutione collativa, non autem authorizabili, atque ita institutos beneficiis privare. Quod speciatim de hujusmodi Abbatissis, de quibus antea locuti sumus, docent Auctores. Lege Gonzalez *in laud. cap. Nova*, 10.

Suspensio itaque, de qua *in laud. cap. Dilecta*, loquitur Pontifex, non erat censura Ecclesiastica, quae per mulierem ferri non poterat; sed erat *suspensio ab actibus temporalibus*, uti loquitur Glossa, *a quibus etiam suspendit Abbatissa, quae non habet claves. In cap. Execrabilis, de Praebend. et Dignitat. V. Suspendere. Inter extravag. commun.* quatenus, quemadmodum poterat Abbatissa, legitima caussa intercedente, privare Clericos sibi subjectos beneficiis jam sibi collatis, auferendo scilicet quod illis dedit, nempe titulum et possessionem; ita et ab iisdem suspendere, prohibendo nempe, simplici quadam facti prohibitione, ne ipsi in suis beneficiis, et Cappellaniis deservirent. Lege Gonzalez *in laud. cap. Dilecta.* et Pontas *in Dictionar. Cas. Conscient. Verb. Abbatissa in Respons. ad Cas. IV. (Edit. Neapol.)*

(*) Praescriptum Lateranens. Concil. relatum in adducto *cap.* in Electionibus servandum, in hunc modum sese habet: *Ut quum electio fuerit celebranda, praesentibus omnibus, qui debent, et volunt, et possunt commode interesse, assumantur tres de collegio fide digni, qui secrete, et singillatim vota cunctorum exquirant, et in scriptis redacta, mox publicent in communi.... ut is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel major, vel sanior pars consentit: vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium viduatae Ecclesiae provideant de Pastore. Ali-*

77 Plura specialia in electione Abbatissae sancita sunt ab Innocentio IV. *in c. Indemnitatibus, de elect. in* 6. de quibus vide Schemier in *jurisp. Canon. civil. lib.* 1. *tract.* 3. *c.* 1. §. 2. *n.* 787. *et plur.*
78 *seqq.* Omittendum vero haud est quod Rot. in *Leodien. Abbatissatus impress. post* Tambur. *de Jur. Abbat. dec.* 17. *n.* 5. *et seq.* censuit speciale et hoc esse in electione Abbatissae, quod non sufficiat major pars, sed requirantur duae ex tribus partibus, nec jus eligentium inhabilem consolidetur in eligentibus habilem. At idem sacrum Tribunal mutavit postmodum sententiam, definiitque sufficere ad electionem Abbatissae majorem partem, et jus eligentium inhabilem consolidari in eligentibus habilem, ut videre est in *Colon. Abbatiss. cor. Carillo dec.* 252. *n.* 6. et *seq.* Et in hoc postremo sensu statuit etiam novissime in *Leodien. Prioriss.* 12. *Maji* 1747. §. 3. *cor. R. P. D. Canilliac.*

79 Quod ait Auctor *n.* 53. et *seq.* de triennio a Greg. XIII. praefinito Abbatissatui, id intelligendum est de Monasteriis intra, non item extra Italiam existentibus. Roder. *q. Regul t.* 1. *qu.* 16. *art.* 2. Tamburin. *de Jur. Abbatiss. disp.* 31. *q.* 1. *n.* 12. Quinimo in ipsa Italia in Collegiis, seu Universitatibus mulierum oblatarum, quae tria vota non emittunt, locum haud habere Gregorianam Constitutionem, praeter mox adductos, monet Castellin. *de elect. canon. c.* 5. *n.* 33.(°).

80 De potestate ordinaria Abbatissae consule Pellizzar. *de Monial. c.* 10. *sect.* 2. *subsect.* 2. *per tot.* Num Abbatissa capax esse possit exemptionis tertiae speciei, de qua dictum est in antecedenti additione, affirmant Card. Petr. *in comment. ad Const. Ap. Const.* 7. *Urb. IV. n.* 37. P. Gaudent. a Janua *de visit. t.* 2. *c.* 7. *dub.* 21. *sect.* 4. *n.* 6.
81 Verumtamen, ut monent mox laudati Auctores, per Vicarium exercere tenetur illa, quae condi-
82 tioni muliebri haud congruunt. Inter Abbatissas, quae pollent hac *tertiae speciei* exemptione, referri solet Abbatissa Monasterii S. Benedicti Civitatis Cupersani. At agitata causa in Rota, succubuit Abbatissa, ut patet ex Decisionibus in *Conversana Jurisd. super territorio separato; 27. Nov.* 1750. *et* 14. *Junii* 1751. *cor. bon. mem. de Vais.*

83 Si Abbatissa citra qualitatem exemptionis *secundae*, vel *tertiae speciei* jus habet conferendi Beneficia, minime jus habet destituendi, et mulctandi Clericos, et Beneficiatos. Card. Petr. in *Comment. ad Const. Apos.* 7. *Const. Urban. IV. n.*48.

ADDITIONES EX EDITIONIBUS BARBIELLINIANIS.

Abbatissa Monasterii Cisterciensis *de las Huel-* 84
gas in Hispania prope urbem Burgos, quae *contra, vel supra omnem Ecclesiae morem*, ut ait Manriquez in *Annal. Cisterc. ad ann.* 1187. *cap.* 9. *n.* 3. ex concessione ac privilegio Papae potentis dispensare in jure communi in his, quorum ex jure divino, aut naturali non fuerint incapaces foeminae, atque etiam ex concessione Capituli Generalis Cistercii in his, quae ad ipsum attinent, habet jurisdictionem spiritualem in suo territorio, quod non est in dioecesi, sed est nullius dioecesis, atque in duodecim Monasteriis Monalium ipsi subjectis.

Hinc omnia, quae potest praestare Abbas juris- 85
dictione quasi Episcopali gaudens in suo territorio nullius dioecesis (praeter facultatem consecrandi, benedicendi ac ordinandi, qui actus Ordinem requirunt), potest praestare haec Abbatissa vel per se, vel respective per viros Ecclesiasticos a se electos. Michael de Fuentes in *discursu supra Jurisdict. eius Abbatissae.* Ita ut quidquid sit actus solius jurisdictionis spiritualis, et non Ordinis exequi valeat.

Praeterea designat suis Monasteriis Confessarios 86
approbatos a viris doctis, quos ad id destinat.

Caeterum ea Abatissa potest imponere praece- 87
pta Obedientiae Monialibus subditis, adhuc in sententia negante Abbatissis hanc potestatem ob defectum jurisdictionis spiritualis, cum hic defectus in illa non detur.

Aliquas esse Abbatissas in Italia jurisdictione 88
spirituali gaudentes refert Imola in *Clem. Frequens*, *de excessib. Prælator.* Necnon in Republica Lucensi est Abbatissa, quae ob amplam jurisdictionem qua potitur, solet vocari Episcopa. Et in Gallia Abbatissa Fontis Ebraldi ea jurisdictione spirituali gaudet, ut sit caput, ac Praelata unius Congregationis Monasteriorum, de qua vide Verb. *Religiones, art.* 4. *num.* 29. Demum Abbatissa Buhrigensis, aut Lumburgensis, seu potius Quedlinburgensis in Clericos sibi subjectos spirituali jurisdictione potiebatur. *Cap. Dilecta, de major. et obed.* Quibus omnibus jurisdictio haec competit ex speciali privilegio ac dispensatione Pontificis. Vide Dianam *part.* 5. *tr.* 9. *resol.* 16. de hac materia doctissime disserentem.

ter electio facta non valeat, nisi forte communiter esset ab omnibus quasi per inspirationem absque vitio celebrata. Cum autem hic agatur de providendis Pastoribus *Ecclesiis viduatis*, seu eligendis Praelatis Ecclesiarum tam Cathedralium, quam Regularium, ex quorum defectu Ecclesia dicitur *viduata*; inde est, quod negarunt nonnulli formam hic praescriptam, atque in Electionibus servandam locum habere in eligendis Abbatissis. At vero quum in *cap.* 6. Trident. Concilii *sess.* 23. *de Regularib.* apertissime praescripta occurrat etiam in Electionibus Abbatissarum forma per *Scrutinium*, idcirco in eam propenderem opinionem, qua crederem Sacr. Congregationis declarationem ab Auctore nostro memoratam accipiendam esse de scrutatoribus, sive votorum in scrutinio collectoribus, qui licet de gremio non sint, aut de *collegio*, quod praescribitur *in laud. cap.*, hoc nihil obstet electioni dictae Abbatissae. *(Edit. Neapol.)*

(°) Excipiendae sunt etiam Religiosae Moniales Congregationis S. Ursulae, quae licet tria vota emittant, tamen juxta earumdem Costitutiones, *Part.* 3. *cap. n.* 2. a Sede Apostolica non semel approbatas, earum Superior seu Prima potest ad secundum triennium confirmari. *(Edit. Barbiell.)*

89 Alia ad Abbatissarum electionem pertinentia habes infra V. *Electio*, *art.* 3. *n.* 26. et *art.* 4. *n.* 100.

90 Quae vero spectant ad earum Benedictionem, invenies V. *Benedicere*, *artic.* 3.

91 Pauca eruditionis causa addo. Virginalium Monasteriorum antiquitatem aequis passibus cum virorum coenobiis processisse, ostendit Mazochius ad *Kalend. Neap. T.* 1. *p.* 37. ex Magni Antonii vita, qui teste Athanasio *num.* 3. sororem suam in Partheuonem educandam tradidit circa ann. 271. At quarto mox saeculo Sanctimonialium aeque ac Monachorum instituta quaquaversum diffusa fuisse exinde constat, quod in Actis SS. Sadoth Episcopi et Sociorum a. circiter 346. apud Ruinartium *p.* 576. legimus: *missis ergo Rex* (Sapor) *satellitibus*, *ipsum una cum ejus Clero*, *aliisque finitimae regionis Clericis*, *nec non Monachis*, *et MONIALIBUS* 128. *comprehendit*. Atque hujusmodi foeminarum Monasteriis aliquam fuisse praepositam nemo dubitaverit. An autem tantae antiquitatis sit *Abbatissae* nomen, incertum. Sunt equidem, qui *Abbatissae* vocem probant ex Hieronymiana Regula Monacharum; scire tamen debent, monente Vossio in *Etymol. V. Abbate*, eam regulam non Hieronymi esse, sed hominis indocti. Primum hujus nominis, quod postea receptum fuit, probantibus etiam Conciliis Aquisgranensi a. 803. et Parisiensi a. 829., primum, inquam, hujus nominis monumentum est vetus Capuana Inscriptio ab eodem Mazochio reddita, et illustrata *loc. cit.* nempe.

HIC REQUIESCIT IN SOMNO PACIS
JUSTINA ABBATISSA
FUNDATRIX SANCTI LOCI HUJUS
QUAE VIXIT PLUS MINUS
ANNOS LXXXV.
DEPOSITA SUB DIE KALRUM NOVEMBRIUM
IMP. DN. N. JUSTINO PP. AUG.
ANN. IIII. PC. EJUSDEM
INDICTIONE TERTIA.

Annus quartus post Consulatum Domini Nostri Justini Perpetui Augusti (id enim singulariae *PP Aug.* significant) cum Indictione III. conjuctus Annum designat Christianae aerae 569., quintum scilicet et vigesimum circiter ab obitu S. Scholasticae, post quam sicuti post S. Benedictum ejus fratrem Latina virorum Monasteria frequentiora in Occidente evaserunt, sic Virginum.

De Abbatissis, quae in Oriente, ac fortassis in Occidente ausae sunt Sanctimonialium suarum Confessiones excipere, consule Thomassinum *p.* 1. *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 15. *et* 17. 92

Habent etiam in Germania cum Lutherani, tum Calviniani suas Abbatissas. Exemplum sint tria Monasteria Monialium *immediata*, Quedlinburgense, Gandersheimense, et Herfordense, quorum priora duo Lutheranae sunt factionis, postremum Calvinianae. Plerumque hae Abbatissae vitam vivere in coelibatu debent; etsi magna inter Doctores Protestantes hac super re contentio exarserit. Vide Bohemerum *Jur. Eccl. l.* 3. *Tit.* 3. §. 23. *seq.* 93

ADDITIONES CASINENSES.

Abbatissa est Praeposita Regularis, seu, ut habetur in Concilio Parisiensi anni 829. *L.* 3. *c.* 18. quae Sanctimonialibus praeest.. In Oriente *Amma* dicebatur praeposita, id est mater, *Abbatissa* Syriaco idiomate. Ista vox in antiquis Synodis et apud Scriptores Ecclesiasticos, ad eam rem significandum saepe occurrit. Vid. Thomassin. *P.* 1. *Discipl.* 3. *c.* 43. Catal. *Pontif. Rom. P.* 305. 94

Abbatissa esse debet virgo saltem existimata *can.* 12. *juvenculas*, 20. *q.* 1. Si esset occulte corrupta, non teneretur se infamare. Vid. Pax. Jord. *De re sacra. L.* 5. *Tit.* 4. 95

Olim Principes saeculares sese electionibus Abbatissarum immiscere solebant, sed a sacris Synodis non semel prohibiti fuerunt. Vid. Concil. Aquisgran. II. 96

Non potest Abbatissa velum puellae novitiae imponere, nec ejus recipere professionem. Pax. Jord. *loc. cit. Tit.* 4. De Abbatissis vid. Pont. *Dict. V. Abb.* 97

An Abbatissa monialibus praecipere possit, eas in conscientia obligando, S. Lig. *L.* 4. *n.* 52. dicit probabilius quod possit. 98

Plerumque Sedes Apostolica in Germania dispensavit ut plures Abbatissatus, Dignitates principales in Collegiatis Saecularibus et utriusque sexus, per eandem Canonissam retineri valeant. Similiter et in Gallia dispensavit ut una Monialis munus exerceret Abbatissae in duobus Monasteriis. Rigant. *Com. in Reg. I. Cancell. n.* 62. *Tom. I.* 99

ABBREVIATORES

SUMMARIUM

1. Abbreviatores unde dicti. — 2. Abbreviatores nihil ultra taxam recipere possunt, et si excesserint, subjacent variis poenis. — 3. Abbreviatores admittuntur per gradus a minori ad majorem Parcum; eorum officia sunt compatibilia cum aliis Curiae officiis, et sunt resignabilia. — 4. Abbreviatores de Parco majori gaudent privilegiis Referendariorum utriusque Signaturae, eisque conceditur portio panis et vini in Palatio Apostolico. 5. Eorum Beneficia vacant in Curia, licet decedant extra Urbem. — 6. Abbreviatores sunt Papae familiares et commensales, nobiles, Comites Palatini, possunt creare Doctores cum privilegiis Universitatis, et etiam creare

Notarios. — 7. Possunt declarare nobiles tres personas. — 8. Possunt creare Milites auratos. — 9. Alia ad rem. *Remissive.* — 9. Abbreviatores de Parco majori possunt uti Redimiculo galeri coloris violacei. — 10. De Abbreviatorum institutione, numero et officio. *Remissive.* — 11. Abbreviatores de majori et de minori Parco. — 12. Officia Praelatorum de majori et de minori Parco. — 13. Quomodo revideantur minutae per Abbreviatores confectae. — 14. Majora emolumenta competunt septem antiquioribus de Parco majori Abbreviatoribus. — 15. Quorum antiquitas determinatur juxta tempus admissionis, non exercitii. — 16. Abbreviatorum omnium beneficia sunt reservata reservatione personali. — 17. Eorum beneficia non veniunt sub Indulto Cardinalium, alia concurrente coaequali personali reservatione. — 18. De praecedentia Abbreviatorum. *Remissive.* — * 19. Abbreviatorum officium. — 20. Eorum nominis etymologia. — 21. Plurimum defertur a tribunalibus eorum assertionibus.

1 bbreviatores (sic appellati, quia ipsi brevi
compendio concipiunt impetrata a Summo
Pontifice in supplicationibus, et postea la-
2 tius in literis extendunt) nihil ultra taxam
recipere possunt; et si excesserint, subjacent va-
riis poenis. Martin. V. Constit. 3. incip. *In Apo-*
3 *stolicae.* Abbreviatores admittuntur per gradus a
minori ad majorem Parcum; eorum officia sunt
compatibilia cum aliis Curiae officiis; sunt resi-
gnabilia; aliqua confert Vicecancellarius; reliqua
Summus Pontifex. Sixtus IV. Constit. 16. incip.
4 *Divina.* Abbreviatores de Parco majori gaudent
Privilegiis Referendariorum utriusque Signatu-
rae, eisque conceditur portio panis, et vini in
Palatio Apostolico. Paulus V. Constit. 2. incip.
5 *Romani Pontificis.* Eorum beneficia vacant in Cu-
ria, licet decedant extra Urbem. *Extrav. com-*
mun. cap. Ex debito 1111.
6 Abbreviatores sunt Papae familiares et com-
mensales, nobiles, Comites Palatini; possunt crea-
re Doctores cum privilegiis Universitatis, et etiam
7 creare Notarios. Possunt declarare nobiles tres
8 personas. Et creare Milites auratos; et multa alia
privilegia eis concessit Leo X. Constit. incip. *Sum-*
mi. (*)

ADDITIO AUCTORIS E II. EDITIONE.

9 Abbreviatoribus de Parco majori conceditur u-
sus Redimiculi galeri, vulgo *Cordone* coloris vio-
lacei, etiam dimisso officio. Benedictus XIV. tom.
1. Constit. 3. incip. *Maximo.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

10 De Abbreviatorum institutione, numero, et of-
ficio late disserunt Cobell. in *not. Card. cap.* 22.
Ciampinus *de Abbreviat. de parc. major. c.* 1. et *seqq.*
Van-Espen. *in Jus Eccles. Univ. part.* 1. *tit.* 23. c. 1.
n. 9. *et seqq.* aliique, quos recenset Rigaut. *in Com-*
11 *ment. ad Regul.* 1. *Cancell.* §. 4. *n.* 149. Alii sunt *de*
majori, alii *de minori Parco*, ita appellati a loco
Cancellariae, in quem conveniunt, qui vulgo *Par-*
12 *cus* nuncupatur. Praelati *de majori Parco* quoddam
quasi Tribunal constituunt, et decidunt dubia,
quae oriri contingit super literarum formulis,
vel clausulis, et decretis in eis adjiciendis, ac
etiam super emolumentorum solutionibus, aliis-
que emergentibus. Cardin. de Luca in *relat. Cur.*
Roman. discurs. 44. *n.* 5. Van. Espen in *Jus Eccles.*
Univers. part. 1. *tit.* 23. c. 1. *n.* 12. Praelati *de mi-*
nori Parco id tantum curant, ut Bullae ferantur,
et tradantur Praelatis *de majori Parco*. Minuta con- 13
fecta per Praelatum seu *Abbreviatorem de Parco*
majori, ad quem spectat de turno, mittitur postea
ad alium Abbreviatorem, ut revideat, et revisa
traditur Scriptori Bullarum.
In collegio Abbreviatorum *de Parco majori* sep- 14
tem antiquiores majora percipiunt emolumenta.
Antianitatem ad effectum hujusmodi pinguioris 15
participationis competere illi, qui primo inter
Abbreviatores admissus fuit, licet non exercuit,
nequaquam vero illi, qui postea admissus, prius
tamen officii sui munus expleverit, definivit Rota
in Romana emolumentorum Abbreviatoratus 26. *No-*
vemb. 1691. et 10. *Martii* 1692. *coram Ursino.*
Optime scribit Auctor *n.* 5. eorum beneficia va- 16
care in Curia, licet decedant extra Urbem, nam
Abbreviatorum omnium beneficia sunt reservata
reservatione personali. Rigant. in *Comment. ad*
Regul. 1. *Cancell.* §. 4. *n.* 150. 216. et 245. Qua
de re, alia concurrente coaequali personali reser-
vatione, nec etiam eorum beneficia veniunt sub 17
Indulto Cardinalium. Rigant. ad dictam *Reg.* 1.
dict. §. 5. *n.* 207. et *seqq.* et dicto n. 216.
De praecedentia *Abbreviatorum* eum alio officia- 18
li Cancellariae, qui *Corrector* dicitur, vide S. Ro-
tae decisionem *coram Seraph. dec.* 716.

ADDITIONES CASINENSES

Abbreviatorum officium a Ferraris relatum 19
longe differre nobis videtur ab illo, cui primum
instituti Abbreviatores deputati fuerunt. Etenim,
ne literae Apostolicae in forma *Rationi congruit* ex-
cederent tenorem supplicationis, *Abbreviatores de*
Parco invecti sunt, quorum erat literas Aposto-
licas et Supplicationes diligenter inspicere, et cu-
rare, ut Literae ad tenorem Supplicationum expe-
direntur. Amayden. *de styl. Datar. cap.* 21. *n.* 6.
ap. Rigant. *Reg. X. Cancel. Tom.* 2. *p.* 138. *n.* 17.
Abbreviatores dicuntur a conficiendis literarum 20
Apostolicarum *breviaturis*, sive minutis; *de Parco*
vero, a loco Cancellariae qui vulgo *Parcus* dicitur.
A tribunalibus plurimum defertur Abbreviato- 21

(*) Vide Verb. *Insignia*, num 32.

rum Parci assertioni, utpote qui in rerum Beneficialium theorica et praxi versatissimi, et a Pontificibus et a S. Rota laudati. Sperell. *decis. n.* 55. *tom.* 2.

ABIGEATUS (*).

ARTICULUS EX ALIENA MANU.

SUMMARIUM

1. Quinam veniant nomine Abigeorum. — 2. Pro numero et conditione abactorum animalium etiam fures dicti. — 3. Quando dicantur Abigei, et sententiae variae quoad numerum. — 4. Quandoque Fures. — 5. Discernitur etiam id quantitate, loco, animo, studio, et arte abigendi. — 6. Poenae quibus mulctantur ut fures, et ut Abigei. — 7. Aliae enumerantur poenae quibus antea damnati fuerunt. — 8. Nunc poena est arbitraria, et quomodo infligenda. — 9. Plura de Abigeatu ejusque poena. *Remissive.*

1 Abigei, qui etiam Abigiatores a Collatore *Legg. Mosaicar. et Roman. tit. XI.* et Abactores a Paulo *lib.* 5. *sent. tit.* 18. et ab Impp. *in L.* 8. *C. de repud.* a Graecis vero ἀπελλάται nuncupantur, proprie sunt qui pecora ex pascuis, vel ex armentis, vel stabulis subtrahunt, et quodammodo depraedantur, abigendique studium, quasi artem exercent, equos de gregibus, vel boves de armentis abducentes. *L.* 1. §. 1. *de abig.* Justin. *Novell.* 22.
2 Non omnes Abigei censentur qui pecus abigunt, sed potius pro numero, et conditione abactorum ani-
3 malium, vel fures, vel *Abigei* sunt. *Abigei,* si decem oves, vel capras quatuor, aut quinque sues, unum equum, vel bovem abegerint, sive praefinitum numerum una vice, sive pluribus abegerint, et numerum illum adimpleverint. *L. ult.* §.1. *et* §. 2. *ff. hoc tit. L. aut facta,* 16. §. *quantitas,* 7. *ff. de poenis.* Circa numerum non omnes in unam abierunt sententiam: liquet enim Paulum *lib.* 5. *sent. tit.* 18. §.1. in aliam omnino abiisse, dum ait: *abactores sunt qui unum equum, duas equas, totidem boves, capras decem, aut porcos quinque abegerint.* Sic quoque *abactorem* describit Papinianus *Respons. lib.* 4. *fin.* Cujacius ad *d. loc.* Pauli, textum emendat, et Rittershusius in contextum recepit Cujacii emendationem; notatur tamen a Schultingio in *vet. Jurispr. Antijust.* ad dictum locum Pauli *n.* 3. Quid de Asinis et Mulis, majoribus ne an minoribus animalibus sint accensendi, vide Ant. Matthaeum *de crimin. lib.* 47. *tit.* 8. *c.* 1. *n.* 4. Abigeos autem a furibus, quantitate, seu numero discerni traditum est: nam qui ovem unam, suem unam surripuerit, ut fur coercetur. *L. Quantitas,*
4 16. *ff. de poenis.* Si quis oves vel boves aberrantes, aut equos in solitudine relictos abduxerit, fur potius quam *abigeus* dicendus est. *L.* 1. §. 1. *in fin. ff. hoc tit.* Qui pecora abegerit, de quorum proprietate controversiam faciebat, et vere putaverit sua esse, nec *abigeis* accensendus, sed potius ad civilem tantum *examinationem* remittendus. *Dicta L.* 1. §. *ult. ff. hoc tit.*

Non sola quantitate, sed ex animo etiam atque 5
studio, et arte abigendi, hoc discernitur, ut Cujacius *lib.* 1. *obs. cap.* 20. ostendit. Loco etiam, nam qui non ex pascuo, sed stabulo, aut alio loco, non ex armento, abigit, fur est, non *abigeus.*
L. 1. §. 1. *ff. de abig.* Ut fures, tenentur civili ac- 6
tione in duplum vel quadruplum; quo casu sine inscriptione agitur. *L.* 8. *de Jurisdict. Cod. Theodos. lib.* 2. *tit.* 1. Ut abactores, cessante actione civili, extra ordinem accusantur; quo casu necessaria est inscriptio. (*Cod. lib.* 9. *tit.* 37. *L.*1. Cujacius dicto *c.* 20. Calvinus in *Lex. Jurid.* V. *abigei,* Jac. Gothofredus in *Comment. ad Cod. Theodos. lib.* 2. *tit.* 1. *Leg.* 8.), scilicet libellus accusatorius super crimine commisso; quod ubi accusans non probaverit, ad talionem tenebitur. *L. penult. Cod. de accus. L.* 2. §. *fin. ff. de adult.*

Plerumque in opus publicum perpetuum, aut 7
temporarium damnati fuerunt (*L.* 1. *ff. hoc tit.*), aut relegati, vel ordine moti, si honestiori loco nati essent, (*dicta Lege* 1. §. *penult. ff. hoc tit.*) nisi cum ferro abegissent, bestiis objici poterant (*d. L.* 1. *ff. pen. L.* 2. *ff. hoc tit.*) vel frequentius crimen perpetrassent, nam tunc etiam poena augebatur. *L. aut facta* 16. §. *ult. ff. de poenit.* Et ex rescripto D. Hadriani *ad gladium damnari solent.* Dicta *L.*1. *pr. ff. hoc tit.* Per illa verba *ad gladium damnari,* utrum ludum Gladiatorium intelligere debeamus per ultimum supplicium gladio irrogandum, vide Cujacium 13. *obs.* 10. Ant. Matth. *de criminibus, lib.*47. *tit.* 8. *c.* 2. *n.* 3. et dissentientes P. Fabr. *lib.* 3. *Semestr. c.* 11. Sande *decis. Frisic. lib.* 5. *tit.* 9. *definit.* 9. Wisembach. *ad Pandect. hoc tit. n.* 18. Voet. *Comment. ad Pandect. lib.* 47. *tit.* 15. *n.* 2.

Nunc autem poena est arbitraria, et pensandae 8
veniunt circumstantiae, et non raro reducitur ad poenam extraordinariam. Caball. *resolut. criminal. c.* 160. *n.* 7. Carpzov. *par.* 2. *quaest.* 86. *n.* 36. *et num.* 37. *cum seqq.* tenet, quod statutum imponens

(*) Vide Verb. *Furtum, num.* 14. *et* 15.

ultimum supplicium contra fures, comprehendit etiam Abigeos; at contrariam sententiam solide tuetur Raynald. *resolut. criminal. c.* 14. *n.* 222. *ac plur. seqq.* In Apulia tantum statuta est per constitutionem Regni *delicti fines* poena quadrupli.

Si vero non ex pascuis, aut sylvis, sed a stabulis abactum sit pecus, non *plenius*, ut vulgo legitur in *L. ult.* §. 1. *ff. hoc tit.* sed *lenius* coercendos esse abactores, contendit Cujacius 6. *obs.* 8. fisus auctoritate Graecorum, qui legunt πρᾳότερον id est *mitius*, quorum sententiam et verba adducit, cum qua sententia concordat alia, quae habetur in *Eclog.* βασιλ. *lib.* 60. *tit.* 25. *c.* 2. et qui eum sequuntur: Gothofredus ad *d. L. ult.* §. 1. *n.* 54. Voet. *Comment. ad lib.* 47. *tit.* 14. *n.* 3. *digest. Leonin. emendat lib.* 3. *c.* 12. *n.* 8. cui tamen sententiae non accedunt Ant. Matthaeus *de crim. lib.* 47. *tit.* 8. *c.* 2. *n.* 2. Harprectus in *Comment. ad lib.* 4. *Instit. tit.* 1. *n.* 109. Huunius in *resolut. ad Treulter. vol.* 2. *disp.* 30. *th.* 2. *lit. S.* Sculting. in *vol. Jurisprud. ante-Justin. ad lib.* 5. *tit.* 18. *n.* 10. *Recept. sent. Pauli*, nam et Latini Codices, et Florentinus habent *plenius*, et si legas *lenius* minus bene Callistrato cum Paulo *dict. lib.* 5. *tit.* 18. §. 2. *Recept. sent.* conveniet. Receptatores abigeorum D. Trajanus in decennium extra Italiam relegari jussit. *L.* 3. §. 3. *ff. de abigeis.*

Qui de abigeatu, ejusque poena plura cupit, 9
adeat Jodocum Dambouderium *in prax. rer. crim.* c.113. Petr. Greg. Tolosanum *Syntag. jur. lib.* 37. *c.* 5. Ludovicum a Peguerra *q. criminal.* 29. *et DD. ad tit. digest. de abigeis*, et qui multa de *abigeis*, ex jure, et bonis scriptoribus collegit Jan. Langlaeum *semestr. lib.* 8. *c.* 1.

ABJURANTES

SUMMARIUM

1 Sacerdotes saeculares abjurantes de levi non impediantur exercere omnes Ordines, et Sacramenta ministrare, ac fidelium confessiones audire. — 2. Secus in abjurante de vehementi. — 3. Regulares abjurantes etiam de levi inhabiles ad omnes Religionis suae gradus et officia redduntur. — 4. Abjurantes de vehementi haeresim, de qua fuerunt accusati, vel vehementer suspecti, si postea cadant in eam realiter, et plene probetur, tractantur, quadam Juris fictione, ut relapsi. — 5. Abjurantes haeresim formaliter, si postea recepient haereticos, donent eis munera, vel impendant favores, vel non possint excusari quod fecerint ob aliud motivum, tractantur ut relapsi. — 6. Ad Abjurationem omnes haeretici tenentur. — 7. De differentiis, et requisitis abjurationi, *Remissive.* — 8. Quibus ritibus abjurationem faciel ant haeretici antiquis Ecclesiae temporibus. — 9. Haereticus abjurans poenam devitabat ultimi supplicii, si incontinenti, si sponte, si publice ad arbitrium Ordinarii abjurasset et si condignam poenitentiam egisset. — 10. Abjurare etiam est rem creditam perjuris negare. — 11. Quatuor abjurationis species. I. de haeresi formali, II. de levi, III. de vehementi, IV. de violenta suspicione haeresis; et quibus haereticis unaquaeque conveniat. — 12. Quinam haeretici post abjurationem, baptismi et confirmationis Sacramenta suscipere debuissent. — 13. Abjurare est pariter juramento renunciare. — *14. Culpabilis in uno articulo haeresis, generaliter postea abjurando, relapsus dicitur, si committit etiam in alium articulum separatum. — 15. Apostatae a Fide redeuntes ad poenitentiam non tenentur publice coram infidelibus abjurare. — 16. Tenentur autem curare ut infideles, decursu temporis, eorum abjurationem agnoscant.

1 Sacerdotes saeculares abjurantens de levi non impediuntur exercere omnes Ordines, et Sacramenta ministrare, ac fidelium Confessio-
2 nes audire. Secus in abjurantes de vehementi. S Congr. Generalis inquisitionis 6. *Martii* 1596.
3 Regulares abjurantes etiam de levi inhabiles ad omnes Religionis suae gradus, et officia redduntur, ex Decr. Urb. VIII. edito in Congr. S. Officii Inquisitionis *die* 1. *Oct.* 1626. praecisis his verbis: *Sanctissimus Dominus Noster justis de causis animum suum movendibus, decrevit, et statuit, ut in posterum Regulares omnes cujuscumque Ordinis, Religionis, Societatis, et Instituti, quibus pro delictis ad Sanctae Inquisitionis Officium spectantibus, poenitentiae genus aliquod impositum fuerit, salutaribus poenitentiis exceptis, eo ipso ad omnes Religionis suae gradus, et officia inhabiles censeantur. Et deinceps etiamsi poenitentiae tempus expleverint, vel gratiam receperint, ad illa tamen promoveri nullatenus possint, nisi prius obtenta a Sanctissimo Domino nostro, vel ab hac Congregatione coram Sanctitate Sua habenda, speciali, et expressa rehabilitationis gratia. Alias promotio quaelibet nulla sit, et promoventes ipsi privationem suorum officiorum, ac praeterea vocis activae et passivae ipso facto incurrant, ad quae restitui nisi ab eodem Sanctissimo Domino nostro, vel ab eadem Sacra Congreg. coram Sanctitate Sua habenda, non possint. Praesens autem Decretum omnibus Superioribus Religionum intimari mandavit idem Sanctissimus Dominus noster* (*).

Abjurantes de vehementi Haeresim, de qua 4
fuerunt accusati, vel vehementer suspecti, si postea cadant in eam realiter, et plene probetur, tractantur, quadam juris fictione, ut relapsi. *Cap. accusatus, de Haereticis in* 6. Abjurantes Haeresim 5
formaliter, si postea recepent haereticos, donent eis munera, vel impendant favores, vel non possint excusari quod fecerint ob aliud motivum, tractantur ut relapsi. *C. Accusatus, de Haereticis in* 6. §. *ille quoque.*

(*) *Bullar. Casinens. Tom.* 1. *pag.* 310. Ubi tamen perperam *coram SS.* pro *coram S.S.*, ut in exemplo Typographiae Cameralis, legitur. *(Edit. Barbiell.)*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

6 Ad abjurationem omnes haeretici tenentur, alias Ecclesiae Dei reconciliari nequeunt *cap. si quis* 42. *c. in Ecclesia* 68. 1. *quaest.* 1. *cap. si quis* 8. *cap. donatum* 1. *quaest.* 7. Plura de *abjuratione* collegit doctissimus Ant. Augustinus *in Juris Pon-*
7 *tificii veteris Epit. part.* 1. *lib.* 11. *tit.* 7. De ejus differentiis ac requisitis multa cumularunt Eymericus *in* 3. *par. director.* ubi Penna *Comment.* 40. Jousa *l.* 2. *For. Inquis.* c. 40. Carena *de offic. Inquis. part.* 3 *tit.* 12. Salelles *de mater. Tribunal. S. Inquis. l.* 5. *c.* 3. *per tot.* Simancas *de Catholic. tit.* 11. *et. in Enchir. tit.* 53.

8 Priscis Ecclesiae temporibus consuevisse baereticos post *abjurationem* suorum errorum ungi sacro Chrismate in fronte, oculis, naribus, ore, et auribus, probat Menardus *in notis ad libr. Sacram. D. Gregorii fol.* 113. *Abjuratia* baeresis libello oblato omnibus baereticis semper injuncta fuit. Nonnulli etiam, ut Novatiani, ultra *abjurationem* chrisma recipiebant, *Concil. Nicaen.* I. *can.* 9. et *Nicaen.* II. *can.* 2. Aliis baereticis sacramentum, quod ob haeresim omissum fuerat, ministrabatur, ut eruitur ex *Epistol. Siricii ad Himerium cap.* 1. *ex Conc. Arelatensi* I. *can.* 1. *Arelatensi* II. *can.* 19. *Arausican.* I. *can.* 1. *ex epistol. Innocentii* I. *ad Vitricium, et Leonis* I. *ad Rusticum.* Alii vero haeretici, qui Confirmationis sacramentum non pernegabant, tantum per poenitentiam reconciliabantur, ut patet ex D. Gregorio Magno *l.* 9. *Regest. Epist.* 161. et ex illis verbis, quae ex quadam Ecclesiae Graecae canonum collectione, refert Petrus de Marca *in not. ad can.* 2. *Concilii Clara-*
9 *mont.* Quatuor vero copulative requiruntur ad hoc ut haereticus ad Catholicam Fidem reversus, poenam devitet ultimi supplicii. Primum ut extemplo *abjuret* errorem suum cap. *ad abolendam* 9. *de haeret.* Secundum, ut sponte id faciat *dicto cap. ad abolendam*; quando autem dicatur incontinenti, et sponte redire, consule Abbatem *in cap. excommunicamus l.* 1. *n.* 10. *de haeret. et* Jacob. Simanchium *de Cathol. instit. tit.* 47. *n.* 7. Tertium est, ut *abjuret* publice secundum arbritrium proprii Episcopi *dicto cap. ad abolendam.* Quartum, ut de peccato condigne satisfaciat per poenitentiam, et aliam poenam pecuniariam sibi indicendam, ut *in dicto cap. ad abolendam; et ibi* Butrius n. 6. Abbas *n.* 5. *et* 6. Marian Socin. *num.* 8. *in cap. ut commissi, de haeretic. in* 6. Hactenus. de abjuratione in sensu Canonico.

10 *Abjurare* etiam in alia significatione accipitur, et verbum judiciarium est, ut Servius *in* 8. *Æneid.* scribit, rem creditam perjurio negare denotat. Vide Tullium *Epist.* 1. *ad Attic.* unde *abjuratio* rei creditae abnegatio, intrerprete Isidoro 5. *Etymol.* c. 26. *et abjuratum* pretium *in constit.* 4. *Cod. de vest. holos. et aurat. lib.* 11. dicitur secundum Accursium, pretium amissum, quod pro ea re dederat, licet juret se dedisse.

ADDITIONES RECENTIORES EX EDITIONIBUS BARBIELLINIANIS

Abjuratio, quantum pertinet ad hunc locum, 11
est solemnis haeresum detestatio cum assertione Catholicae veritatis, et obligatione juramento, et poena munita permanendi in fide Catholica. Communis, ex formula abjurationis Berengarii, quam refert Gratianus *Cap. Ego Berengarius de consecr. dist.* 2. Quadruplex abjurationis species distinguitur a Theologis, et Juris Canonici peritis 1. de haeresi formali, 2. de levi, 3. de vehementi, 4. de violenta suspicione haeresis. Abjuratio de baeresi formali haereticis formalibus indicitur: Abjuratio autem de suspicione baeresis levi, aut vehementi, aut violenta exigitur ab illis, qui levibus, aut vehementibus, aut violentis indiciis in suspicionem baeresis venerunt. *Communis.* Levia porro indicia vocantur ea, ex quibus leviter, vel non frequenter, sed raro infertur crimen, de quo est suspicio, ut si quis frequenter perjuret, aut vitam flagitiosam ducat, leviter suspectus de fide redditur. Vehemens suspicio baeresis oritur ex verbis, vel factis baeresim efficaciter, et frequenter concludentibus; ut si quis vocatus, ut de fide respondeat, infra definitum tempus non compareat. *Cap. Cum Contumacium, de haereticis in* 6. Demum violenta haeresis suspicio ducitur ex verbis aut factis, quibus Judex adducitur ad censendum baereticum hominem, qui ea dicit, vel peragit; ut si quis haereticis reverentiam eorum more exhibuerit, aut consolationem, vel communionem ab ipsis receperit. *Cap. Accusatus, et Cap. quicunque, eod. Lib. et tit.*

Abjuratio baeresis libello oblato omnibus hae- 12
reticis semper injuncta fuerit. Post abjurationem suorum errorum baeretici, qui vitiosa baptismi forma utebantur, sacro Lavacro perfundebantur. Concilium Nicaenum I. *can.* 14. *de Paulianistis*, Ariani, Macedoniani, Sabbelliani, Novatiani..... et Apollinaristae, apud quos Sacramentum Confirmationis in usu non erat, ut ostendit Orsius *in disertatione de Baptismo in nomine Christi, part.* 2. cum, abjurata baeresi, Catholicae Ecclesiae reconciliabantur, Chrismate ungebantur in fronte, oculis, naribus, ore, et auribus, quemadmodum praescribitur *in Can.* 7. inter Canones Concilii Constantinopolitani I. quem Canonem refert Hugo Menardus *in not. ad lib. Sacram. D. Gregorii Tom.* 3. *Oper. S. Gregorii edit. Paris. col.* 362., eaque unctio confirmatoria erat, ut demonstrat Orsius *in Disser. de Chrismate Confirmatorio, Cap.* 5. *num.* 3. Alii, qui rite baptizati fuerant, et confirmati per manus impositionem, quae paeniten-

tiae imaginem praeferebat, si Laici erant; aut per fidei professionem, si Clerici, ab Ecclesia suscipiebantur, ut pluribus evincunt doctissimi Ballerinii *not.* 25. *in Epist.* 269. *S. Leonis.* Confer S. Gregorium Magnum *lib.* 11. *epist.* 67. et verba, quae ex quadam Ecclesiae Graecae Canonum collectione profert Petrus de Marca *in not. ad can.* 28. *Concil. Claramont.*

13 Abjurare pariter est juramento renuntiare *Cap.... de Restitution. Spoliator. lib.* 2. *Decretal. Gregor. IX. tit.* 13.

ADDITIONES CASINENSES

14 Culpabilis in uno articulo haeresis, generaliter postea abjurando, relapsus dicitur, si committit etiam in alium articulum seperatum. Maschat. *Instit. Canonic. T.* 1. *p.* 353.

15 Apostatae a Fide adhuc apud infideles degentes, si ad poenitentiam reducantur, non tenentur coram infidelibus publice apostasiam abjurare. Sat est ut coram fidelibus abjurent ab infidelitatis actibus abstinentes, et habitum infidelium deponentes, quatenus religionis falsae sit protestativus. Habitum retinere possunt, si sit equivocus. Maschat. *Inst. Can.* 1. *V. tit. IX. n.* 2.

16 Tenentur autem abjurantes etiam cum periculo vitae curare ut infideles vel a seipsis vel ab aliis decursu temporis eorum abjurationem agnoscant. Maschat. 16. *tom.* 2. *p.* 496.

ABLUTIO

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1 Ablutio manuum et pedum in veteri lege de praecepto altaris ministerio erat praemittenda. 2. — Manuum Ablutionis usus quomodo invectus. — 3. Ejusdem antiquitas. — 4. Quid significet. — 5. Duplex antiquitus erat Ablutio. — 6. In Ablutione Psalmus *Lavabo* recitatur. — 7. Ablutio post Calicis sumptionem vino et aqua facienda. — 8. An qui solam adhibet aquam, peccet. — 9. Ablutio cur fiat in Missa. — 10. Quae Ablutio antiquitus in locum mundum conjiciebatur. — 11. Nunc autem ob reverentiam Sacramenti a Sacerdote sumenda. — 12. Ablutio an fiat in medio Altaris. — 13. Quid cum exposito Sacramento. — 14. Ablutio digitorum non sumitur in duabus primis Missis de Nativitate Domini. — 15. Si nec in tertia sumatur Missa, vel a jejuno alio sumenda, vel refundenda in Sacrarium. — 16. Quomodo peragenda sit Ablutio in duabus primis Missis de Nativitate Domini. — 17. Et quando plures Missa celebrator. — 18. An tali casu in Calice sint abluendi digiti. — 19. Manus abluit Sacerdos antequam paramenta induat. — 20. Et finita jam Missa — 21. Facienda in Communione fidelium recondita jam Pyxide in Tabernaculo, sed ante Benedictionem. — 22. Et in Sacrarium immittenda. — 23. Corporalium aliorumque Ablutio proprie ad Diaconos spectat. — 24. Secundam eorum Ablutionem, etiam foeminae peragere possunt — 25. Peccant Laici in prima eorum Ablutione. 26. — Nec Clericis in Minoribus constitutis id agere permittitur — 27. Quodnam peccatum sit, et quando nullum. — 28. Hodie etiam Subdiaconi Sacra Linteamina abluere licite possunt. — 29. Servanda in Sacrorum Linteaminum Ablutione — 30. Quae si non servantur, *saltem* venialiter peccatur.

1 Ablutio manuum, et pedum in veteri lege de praecepto erat Altaris ministerio praemittenda: Exod. *cap.* 30. *Facies et labrum aeneum cum basi suu ad lavandum, ponesque illud inter Tabernaculum Testimonii et Altare, et missa aqua, lavobunt in ea Aaron et Filii ejus manus suas et pedes quando ingressuri sunt Tabernaculum Testimonii, et quando accessuri sunt ad Altare, ut offerant in eo Thymioma Domino.*

2 Hic ritus vero ab Ecclesia Christiana non observatur tamquam Caeremoniale veteris legis, sed ut novum praeceptum ex convenientia introductum; sic enim D. Thomas 3. *par. quaest.* 83. *art.* 5. loquitur: *Nec tamen Ecclesia hoc servat, tamquam Caeremoniale veteris legis praeceptum, sed quasi ab Ecclesia institutum, sicut quiddam secundum se conveniens; et ideo non eodem modo observatur sicut tunc; praetermittitur enim pedum ablutio, et servatur ablutio manuum, quae potest fieri magis in promptu, et quae sufficit ad significandam perfectam mundationem; cum enim manus sit organum organorum, omnia opera attribuuntur manibus: unde in psalmo* 23. *dicitur:* Lavabo inter innocentes manus meas.

3 Vetus est Consuetudo, ut Sacerdotes antequam Missam celebrent manus lavent. Chrysostom. *Homil.* 20. *de Simultate ad Populum Antiochenum num.* 7. arguit, Sacerdoti fas non esse immunda anima Missam celebrare, quandoquidem illotis manibus id facere non auderet: *Non audes illotis manibus sacram victimam attrectare, etiamsi mille necessitatibus premoris? Ne igitur illota accedas anima: hoc enim multo, quam illud, est gravius, et acerbius supplicium importat.* Paulinus Tyri Episcopus apud Euseb. *lib.* 10. *cap.* 14. narrat, se templum aedificasse, et anno 314. dedicasse, ex adverso autem duo lavacra in eorum commodum fecisse, qui templum essent ingressuri. Erudite de hac re tractat Martene Benedict. Cong. S. Mauri, *de antiq. Eccles. ritibus, in Divin. celebrand Offic. lib.* 1. *cap.* 4. *artic.* 12.

4 Hujus Ablutionis significationem pulchre in

medium affert S. Cyrillus *in Cathec. Mystag.* 5., ubi sic loquitur: *Nec enim adeo sordibus corporis faedati in Ecclesiam ingredi solemus: Sed illa manuum ablutio Symbolum est, oportere vos a peccatis omnibus et iniquitatibus mundari. Cum enim per manus designentur actiones, lavare certe easdem, munditiem et puritatem operum significat. Nonne audistis David mysteria tractantem ista, et dicentem:* Lavabo inter innocentes manus meas, et circumdabo Altare tuum Domine? *Itaque manus abluere est Symbolum, non obnoxium esse peccatis.* Idem babent D. Thomas 3. *part. quaest* 83. *artic.* 5. et Titelman. *Exposit. Myster. Missae, cap.* 34.

5 De duplici manuum antiqua Ablutione, altera aute Offertorium, altera post Incensum, quarum nunc in Missis cantatis retinetur secunda, postquam Sacerdos Altare incensavit, et a Diacono incensatus est, fuse agit Vertus *tom.* 4. *p.* 174. *et seqq.*

6 Psalmus *Lavabo* aptissime buic actioni convenit, et quamquam in quibusdam Ecclesiis quidam ejus versiculi dumtaxat recitentur, in Missali tamen Romano Psalmus ille integer exbibetur; quod congruit com Liturgiis S. Cbrysost. et S. Basilii.

7 Ablutio digitorum post Snmptinnem Calicis, et Purilicationis, in Missa vino, et aqua facienda est. Gavant. *Thesaur. Suc. Rituum tom.* 1. *Part.* 2. *tit.* X.

8 Quapropter qui solam adhibet aquam, peccat. Pontas *Dictionar. Verb.* Missa *cas.* 27. Negat tamen Pasqualig. cum Biss.

9 Cujus ratio Ablutionis a D. Thoma adfertur 3. *par. quaest.* 83. *ad* 10. nbi inquit: *Eadem ratione* (scilicet, ne aliquae reliquiae remaneant) *perfundit vino digitos, quibus Corpus Christi tetigerat.*

10 Olim Ablutio baec non sumebatur, sed in locum mundum conjiciebatur. Durand. *lib.* 4. *cap.* 55.

11 Nunc autem ob reverentiam Sacramenti, et propter periculum, ne quod fragmentum digitis, aut Calici aliqua Sanguinis gutta adhaeserit, Sacerdos etiam vinum hoc aqua mixtum bibit. Gavant. *ad Rubr. Missal.* et ut supra.

12 Digitorum Ablutio facienda est a celebrante in cornu Epistolae, et ab eo sumenda in medio Altaris.

13 Quod quidem servandum est etiam cum SS. Sacramenti expositione; nulla enim adest irreverentia. Bissus, Gavant et Merat. *in ejus adnotat.* quidquid dicant alii.

14 Haec digitorum Ablutio sumenda non est in duabus primis Missis Nativitatis Domini. Gavant. *Thesaur. Sacror. Rituum. Vol II. part.* 3. *Tit.* 9

15 Si vero nec in Tertia sumatur, vel a jejuno alio sumenda, vel fundenda in Sacrarium. Gavant *ibid.*

16 Ablutio autem digitorum in duabus primis Missis de Nativitate Domini, boc modo erit peragenda. Super Altare in remoto tamen loco, ne Sacerdoti sit impedimento, collocetur vas, super quo celebrans, digitos abluat, ministro vinum et aquam fundente. Poterit etiam vas illud aqua impleri, ut celebrans in eo digitos abluat suos, et postea illa aqua in Sacrarium projiciatur. Biss. *Hierurg. ad verb.* Merat. *in Garant. P. IV. Tit. III.*

Hoc idem vero observandum est, si Sacerdos justa ex causa eodem die pluries missam sit celebraturus; ibidem. 17

Digiti tamen abluendi tunc non sunt super Calicem, sed in vase alio mundo, argenteo vel vi- 18
treo ad boc in Altari praeparato. Hinc reprebendendi sunt qui in prima et secunda Missa digitos abluunt, ministro vinum fundente, quod postea in altera Missa consecrant: boc enim valde dedecet, et irreverentiam sapit erga Sacramentnm. Tonell. *lib.* 2. *tit.* 10. *Rub.* 5. Gavant. Bauld. et passim alii.

Sacerdos manus abluere tenetur anteqnam Sacra sumat paramenta ad Sacrum celebrandum, Orationem recitando: *Da Domine virtutem manibus meis etc.* Missal. *de ritu servand. tit. I. n.* 1. quod quidem maxime convenit in tanti Sacramenti reverentia. Durand. in *Ration. divin. offic. lib.* 4. *c.* 3. *n.* 4. 19

Idem peragit finita Missa, Sacrisque depositis vestibus, quod tamen non obligat sub gravi. Ablutio autem, ad majorem Sacramenti reverentiam, in honesto loco projici deberet. Biss. Gavant. Bauld. Tonell. 20

In Communione Fidelium Ablutio digitorum, recondita jam Pyxide in Tabernaculo, facienda est, sed ante Benedictionem. Gavant. *ut supra ad* 34. 21

Quae post peractam Fidelium Communionem in Sacrarium immittenda est. Gavant. *ut supra par.* 2. *Tit. e X.* 22

Quod vero ad Corporalium aliorumque Linteaminum Ablutionem pertinet, illam ad Diaconos proprie spectare, ex *Can. Nemo per ignorantiam, dist.* 1. §. 1. *de Consec.* colligere est; nam baec *Laud. Canon* babet. *Pallas vero et Vela Sanctuarii si sordidata fuerint Ministerio, Diaconi cum humilibus Ministris intra Sanctuarium lavent, non ejicientes foras n sacrario; et Velamina Dominicae Mensae abluant, ne forte Pulvis Dominici Corporis male decidat. Sindonem vero non foris abluent, et erit hoc operanti peccatum. Idcirco intra Sanctuarium Ministris praecipimus haec sancta cum diligentia custodire. Sane Pelvis nova comparetur, et praeter hoc nil aliud tangat. Sed nec ipsa Pelvis velis apponatur lavandis, nisi quae ad Dominici Altaris cultum pertinent, Pallae Altaris solum in ea laventur, et in alia vela Januarum.* 23

Haec autem Canonica dispositio de prima tantum Corporalium, Pallarum, etc. lotione, intelligenda est; post hanc enim posse etiam Foeminas memorata Utensilia abluere, quemadmodum solent ea reficere, communiter docent cum 24

Cajetan. et aliis, Suarez *de Eucharistia disput.* 81. *Sect.* 8. *versic*, *Quarto addendum*. Reginald. *Prax. Mor. Poenit. lib.* 29. *num.* 203., et Laym. *Theolog. Moral. lib.* 5. *cap.* 6. n. 66.

25 Ex quibus patet peccare Laicos et Foeminas Corporalia aliaque superius memorata, primum lavantes, postquam in Missae Sacrificio fuerunt adhibita; quippe valde indecens est a profanis Personis abstergi Linteamina illa, in quibus Corpus oblatum fuit, et Sanguis Christi Domini; possetque contingere, ut fragmentum aliquod Hostiae, vel Sanguinis gutta in ea ceciderit.

26 Quapropter nec Clericis in Minoribus Ordinibus constitutis, memoratam licet peragere lotionem, cum *Laud. Can.* id tantum Diaconis committat, declaretque peccare qui huic Sanctioni contradiceret.

27 Quae cum ita sint, excusandus a culpa non est quicumque sive Laicus sive Clericus ablutionem ipsam peragere auderet. Peccatum vero quod in eo exequendo patratur, ad mortalis metam attingere asserit Villalob. *part.* 1. *summ. tract.* 8. *difficult.* 29. *n.* 5.; ad veniale vero Ludovic. a S. Joann. *quaest.* 2. *de Eucharist. art.* 19. *dub.* 2. *diffic.* 3., et Quart. in *Rubric. Missal. part.* 2. *tit.* 1. *Sect.* 2. *dub.* 6. Qui ulterius asserunt nullum prorsus peccatum si, secluso contemptu, praedicta Sacra Linteamina ab indicatis Personis, justa et rationabili accedente causa, abluerentur.

28 Quamvis vero, per *Laud. Can. Nemo*, facultas lavandi Pallas et Corporalia, Diaconis tantum sit commissa, tamen Subdiaconos etiam posse hujusmodi lotionem explere, certa res est. Inter officia enim, quae ipsis in Ordinatione conferuntur, illud pariter in *Pontificali Romano de ordinat. Subdiac.* legitur: *Subdiaconum enim oportet.... Pallas Altaris et Corporalia abluere.* Et antiquitus ipsis illicitum, cum Subdiaconatus Ordo inter Sacros non enumerabatur.

29 Quae autem in Utensilium abstersione servanda sunt, ex pluries *cit. Con. Nemo* colligimus, nempe, non modo opus est ut illorum lotio intra Sanctuarium, non foras, hoc est in Laicorum domibus exequatur; sed ulterius, ut Pelvis, in qua illa peragitur, ad alios usus non adhibeatur; ac subinde, ut aqua, qua Corporalia et Purificatoria, nec non Pallae abluta sunt, in peculiarem Piscinam, quae *Sanctuarium* appellatur, sit projicienda. Quae duo postrema statuuntur etiam in *Ordin. Roman. relat.* a Vicecom. *Tom* 4. *lib.* 1. *c.* 8. *Observ. Ecclesiast.* his verbis: *Ubi Pallae Corporales lotae fuerint, nullum linteamen ibidem debet aliud lavari; sed ipsa aqua in Baptisterium debet vergi.* Quae profecto verba, 30 quemadmodum et illa *Canon. Nemo* etc. praeceptum important: ac propterea si quis in iis deficeret, peccati saltem venialis reus fieret, juxta firmata per S. Antonin. 3. *part. tit.* 13. *cap.* 6. *n.* 5. Turnell. *Theolog. Moral. de Euch. part.* 2. *cap.* 9. *quaest.* 8. §. *an autem*, et Merat. *ad Gavant. part.* 2. *tit.* 1. *num.* 8., qui non adhaeret sententiae Pasqualig. *de sacrif. Nov. Leg. Tom.* 2. *quaest.* 795. *num.* 9. hoc ipsum negantis.

ABORTUS

SUMMARIUM

1. Contra procurantes, consulentes, et quomodocumque concurrentes ad abortum, nedum foetus animati, sed etiam inanimati, edita est rigidissima Constitutio a Sixto V. — 2. Affertur talis Constitutio. — 3. Gregorius tamen XIV. talem rigidissimam Constitutionem in aliquibus moderavit, quae hic ut omnibus pateat per extensum adducitur. — 4. Ab hac Gregorii XIV. Constitutione moderata est illa Sixti V. solum in duobus, quae assignantur. — 5. Omnes poenae a Sixto V. statutae, una cum poenis ab utroque Jure contra homicidas voluntarios inflictis remanent in suo robore, et adhuc hodie incurruntur a procurantibus abortum foetus jam animati. — 6. Ab omnibus autem supradictis poenis, excommunicatione excepta, nemo dispensare et absolvere potest, nisi Summus Pontifex. — 7. Approbantes, seu ratum habentes abortum suo nomine factum, omnes supra recensitas poenas incurrunt, si ratum habeant, et approbent ante factum. — 8. Minime vero si solum postquam sciverint factum. — 9. Procurantes abortum foetus evadunt irregulares, etiam in dubio an foetus sit animatus. — 10. Irregularitas pro abortu foetus animati est reservata Pontifici, nec potest dispensari ab alio, quam ab ipso. — 11. Immo procurantes abortum malis medicamentis, non gaudent immunitate Ecclesiastica. — 12. In hac materia abortus duae sunt damnatae propositiones, quae afferuntur. — 13. Quid hae voces significent, abortus, aborsum, abacti partus. — 14. Cultiores gentes tale facinus severis legibus coercere. Romani *editos* ab *edendis* distinguebant, variasque pro iis poenas constituebant. — 15. Quid Stoici aliique Philosophi senserint de foetu in utero matris. — 16. Quid Jurisconsulti Romani; unde leviores poenas abacti partus posuerunt. — 17. Quomodo apud eos mater puniebatur foetum expellens. — 18. Patria potestas in foetu ab utero matris expellendo. 19. Christiani primi id in Gentilibus notarunt. — 20. Et damnarunt abactiones partuum ab illis usitatas. 21. Propterea graviorem poenam antiqui Canones definierunt. — 22. Distinctio inter foetum animatum et non animatum, et poenae delinquentium in utroque casu. — 23. Quid e Constitutione Sixti V. eruatur. — 24. Quae correcta est a Constitutione Gregorii XIV. — 25. Qua poena puniatur is qui abortionis poculum dedit, abortu non sequuto. — 26. Poenae a jure communi statutae in praebentes abortioni caussam. *Remissive.* — 27. A quo tempore foetus censendus sit animatus. Vide *Num.* 36. — 28- 29- 30. Mulieri gravi morbo laboranti Medicus potest abortionis poculum praebere, ut vitae periculum evadat, si probabile sit et matri et filio mortem alioquin imminere: Sed id etiam publica auctoritate fieri debet. — 31. Quoad forum conscientiae. *Remissive.* Vide *Num.* 46. *et seqq.* — 32. Quisnam censendus sit confessarius ad casus abortus specialiter deputatus. Vide *Num.* 37. 33. Mulier quae in se ipsa abortum procurat non incurrit censuras. — 34. Incidit in excommunicationem Canonis *Si quis suadente*, Monialis gravida, quae se ipsam pugnis per-

cutiret, ni abortiat. — 35. Genitor irregularis ob procurationem abortus sui foetus tenetur hanc circumstantiam exponere in dispensatione petenda. — * 36. Probabilissime hodie foetus omnis censetur anima informari in ipso conceptionis instanti. — 37. Casum abortus absolvere potest quilibet Confessarius ab Episcopo deputatus ad omnes casus sibi reservatos. — 38. Nec non Praelati regulares jurisdictione quasi Episcopali gaudentes; et etiam Mendicantes in foro interno. 39. Dummodo Episcopus alicubi hunc casum sibi non reservaverit.—40. Procurantes abortum non evadunt irregulares in dubio an foetus sit animatus. — 41. Non potest Episcopus dispensare in irregularitate, licet abortus esset occultus. — 42. Ad privationem privilegiorum et beneficiorum requiritur sententia condemnatoria, vel saltem declaratoria criminis. — 43. Inhabilitas incurritur ante omnem sententiam. — 44. Ab ea potest Episcopus dispensare. — 45. Quae poenae statutae sint contra procurantes abortum jure civili Regni Neapolitani. — 46. Etiamsi foetus esset inanimatus nunquam licet abortum sive directe sive indirecte procurare. — 47. Ipsa praegnans vel quilibet alius occasionem praebens abortus, mortaliter peccat. — 48. Si foetus est inanimatus, et mater extremo morbo laboret, potest ei remedium praeberi directe ad eam curandam, etiam cum periculo abortus. — 49. Non vero remedium directe ad foetum expellendum. — 50. Dummodo foetus jam non sit corruptus — 51. Si foetus est animatus, semper illicita sunt remedia, quae directe tendunt ad occisionem prolis; non autem quae tendunt directe ad servandam vitam matris, cum *moraliter certum* est illam una cum matre interituram. — 52. Quando *certa* est mors prolis, si mater medicinam sumat, et *certa* est mors matris, si a medicina abstineat, tenetur abstinere. — 53. Et etiam quando *dubitatur* de salute matris simul et prolis, nisi aequale sit periculum abortus, sive medicina sumatur, sive non. — 54. Si spes *rationabilis* effulgeat quod proles possit supervivere, et mors matris sit *moraliter certa*, si a remedio abstineat, debet abstinere. Secus, si nulla adsit *rationabilis* spes. — 55. Sed in praxi, est moraliter impossibile, quod, pereunte matre, proles supecvivat, ideoque medici non sunt in hoc casu scrupolose angendi.

1 Contra procurantes, consulentes, et quomodocumque concurrentes ad abortum, nedum foetus animati, sed etiam inanimati, rigidissimam edidit Constit. Sixtus V. quae ut ab omnibus commode integraliter sciri possit, hic ad literam tota adducitur.

SIXTUS EPISCOPUS ETC.

2 » Effraenatam perditissimorum hominnm contra divinae legis praeceptum de non occidendo, peccandi audaciam, atque licentiam, sanctissimis legibus, variisque Constit. saepius repressam animadvertentes, cogimur nos quoque in supremo justitiae throno a Domino constituti, justissima ratione suadente, vetera jura partim innovando, partim ampliando, eorum etiam immanitatem, pari poena proposita, coercere, qui immaturos foetus intra materna viscera adhuc latentes crudelissime necare non verentur. Quis enim non detestetur tam exerandum facinus, per quod nedum corporum, sed quod gravius est, etiam animarum certa jactura sequitur? Quis non gravissimis suppliciis damnet illius impietatem, qui animam Dei imagine insignitam, pro qua redimenda Christus Dominus noster pretiosum Sanguinem fudit, aeternae capacem Beatitudinis, et ad consortium Angelorum destinatam a beata Dei visione exclusit, reparationem coelestium Sedium quantum in ipso fuit impedivit, Deo servitium suae creaturae ademit; Qui liberos prius vita privavit, quam illi a natura propriam lucem accipere, aut se materni custodia corporis ab efferata saevitia tegere potuerint? Quis non abhorreat libidinosam impiorum hominum crudelitatem, vel crudelem libidinem, quae eousque processit, ut etiam venena procuret ad conceptos foetus intra viscera extinguendos et fundendos, etiam suam prolem prius interire, quam vivere, aut si jam vivebat, occidi, antequam nasci. nefario scelere moliendo? Quis denique non damnet gravissimis suppliciis illorum scelera, qui venenis, potionibus, ac maleficiis mulieribus sterilitatem inducunt, aut ne concipiant, nec pariant maleficis medicamentis impediunt? Maleficos, inquit Dominus ad Moysen, non patieris vivere: nimis enim impudenter contra Dei voluntatem se opponit qui, (ut Sanctus Hieronymus ait) dum natura recipit semen, receptum confovet, confotum corporat, corporatum in membra distinguit, dum inter ventris angustias Dei manus semper operatur; idemque corporis Creator, et animae est, impie despicit bonitatem Figuli, id est Dei, qui hominem plasmavit, fecit, et voluit; Siquidem, ut Sanctus testatur Ambrosius, non mediocre munus est Dei dare liberos propagatores generis. Divinum donum est foecunditas parientis, eodemque tempore diro hoc flagitio privantur liberis parcntes, qui generaverant, vita filii qui generati sunt, matres conjugii praemiis, terra quae ab his coleretur, mundus, qui ab iisdem cognosceretur, Ecclesia, quae devotae numero plebis aucta gauderet. Unde non immerito sexta Synodo Constantinopolitana sancitum est, ut personae, quae dant abortionem facientia medicamenta, et quae foetus necantia venena accipiunt, homicidae poenis subjiciantur; sed et veteri Concilio Ilerdensi cautum est, ut qui conceptos ex adulterio foetus necare studuerint, vel qui in ventribus Matrum potionibus aliquibus colliserint, si postea poenitentes ad Ecclesiae mansuetudinem recurrant, omni tempore vitae suae fletibus, et humilitati insistant; Si vero Clerici fuerint, Officium ministrandi eis recuperare non licet, omnesque tam Ecclesiasticae, quam profanae leges gravibus poenis afficiunt eos, qui in utero Matris puerperium interimi, aut ne mulieres concipiant, sive ut conceptos foetus ejiciant, nefarie machinantur.

» §. 1. Nos igitur post repressam eorum temeritatem, qui Matrimonii jura violare, et quantum in ipsis est vinculum indissolubile dissolvere praesumunt, quive turpioribus quibusdam incestis se inquinare non erubescunt, hoc quoque malum quantum viribus nobis a Domino traditis contendere possumus, nostris potissimum temporibus exterminare volentes: Omnes, et quoscumque tam viros, quam mulieres cujuscumque status, gradus, Ordinis, etiam Clericos Saeculares, vel cujuscumque Ordinis, saeculares quavis dignitate, et praeminentia Ecclesiastica mundana fulgentes, qui de caetero per se, aut interposita persona abortus, seu foetus immaturi, tam animati, quam inanimati, formati, vel informis ejectionem procuraverint percussionibus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribusque mulieri praegnanti impositis, ac aliis etiam incognitis, vel maxime exquisitis rationibus, ita ut re ipsa abortus inde secutus fuerit, ac etiam praegnantes ipsas mulieres, quae scienter praemissa fecerint, poenas tam divino, quam humano jure, ac tam per Canonicas sanctiones, et Apostolicas Constitutiones, quam per civilia jura adversus veros homicidas, qui homicidium voluntarium actu, et re ipsa patraverint, propositas, et inflictas (quorum omnium tenores his nostris literis pro expressis, et ad verbum insertis habemus) eo ipso incurrere, hac nostra perpetuo valitura Constitutione statuimus et ordinamus, ipsasque poenas, leges, et Constitutiones ad casus praefatos extendimus.

» §. 2. Eos vero, qui Clerici fuerint, omni privilegio Clericali, officiis, dignitatibus, et beneficiis Ecclesiasticis, quae sic vacatura nostrae, et Sedis Apostolicae dispositioni perpetuo reservamus, ipso facto privamus, et in futurum inhabiles ad ea suscipienda decernimus, adeo ut illi, qui hoc delictum commiserint, non secus, atque ii qui sua voluntate homicidium perpetraverint juxta Concilii Trident. Decreta, etiamsi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, ad sacros Ordines promoveri, aut in susceptis Ordinibus ministrare, nullo modo possint, nec illis aliqua Ecclesiastica beneficia, etiamsi curam non habeant animarum, conferri liceat, sed omni Ordine, ac Beneficio, et officio perpetuo careant

» §. 3. Nec non et illos, qui Clerici non fuerint, et talia perpetraverint, non solum poenas incurrere supra narratas, sed etiam inhabiles ad Ordines, et alia praedicta decernimus, et declaramus.

» §. 4. Volentes quod hi, qui foro Ecclesiastico subjecti, ut praefertur, deliquisse comperti fuerint, per Judicem Ecclesiasticum depositi, et degradati, Curiae, et potestati saeculari tradantur, quae de eis illud captet supplicium, quod contra laicos vere homicidas per divinas leges, ac Civilia jura est dispositum.

» §. 5. Praeterea eisdem poenis teneri omnino statuimus eos, qui sterilitatis potiones, ac venena mulieribus propinaverint, et quo minus foetum concipiant, impedimentum praestiterint, ac ea facienda, et exequenda curaverint, sive quocumque modo in his consuluerint; ac mulieres ipsas, quae eadem pocula sponte ac scienter sumpserint.

» §. 6. Quocirca mandamus universis, et singulis Judicibus Ordinariis et Delegatis, tam Ecclesiasticis quam Saecularibus, quibus contra criminum reos etiam quoad causas hujusmodi, de jure, vel ratione delicti, aut personarum legitime competet jurisdictio, ita tamen ut inter eos praeventionis locus sit, ut in his delictis, quae ut plurimum in occulto perpetrantur, contra quoscumque, non solum per accusationem, et delationem, verum etiam per inquisitionem, ac simplicem denunciationem procedant, ac ad illa probanda testes alias de jure inhabiles, eorumdem tamen Judicum arbitrio, habita ratione personarum, causarum, et qualitatum illarum, ac circumstantiarum quarumcumque admittant, et in eos, qui culpabiles fuerint, prout per Nos sancitum est, demum animadvertant.

» §. 7. Insuper ut immanissimi hujus delicti gravitati non solum temporalibus, verum etiam spiritualibus poenis prospiciamus, ac provideamus, omnes, et singulos cujuscumque status, gradus, ordinis, et conditionis existentes, tam Laicos, quam Clericos Saeculares, et cujuscumque Ordinis Regulares, nec non mulieres saeculares, et quemcumque Ordinem professas; qui, vel quae, vel uti principales, vel ut sociae consciaeve ad tale facinus committendum, opem, consilium, favorem, potionem, vel alia cujuscumque generis medicamenta scienter dederint, ac etiam scribendo literas privatas, vel apochas, vel alias verbis, aut signis juverint, aut consuluerint, ultra supradictas poenas, ipso facto nunc prout ex tunc excommunicamus, et pro excommunicatis declaramus.

» §. 8. Decernentes, ac declarantes, quod per quaecumque Jubilaea, et Indulgentias, per Nos, et Successores nostros, etiam anno Jubilaei, aut alio quovis tempore, etiam Cruciatae Sanctae, Jubilaei, vel quovis alio titulo concessas, et concedendas, nec non per quascumque literas Apostolicas quibusvis Principibus, seu ad eorum instantiam per Nos, et Successores nostros pariter concessas, et concedendas, ac etiam vigore privilegiorum Mare magnum, vel alias quomodolibet nuncupatorum, quibusvis

» Congregationibus Regularium, aut Episcopis » vigore Conc. Trid. vel alias per Nos, et Praedecessores nostros quomodocumque concessorum, vel in futurum concedendorum, ne personae, sicut praefertur, delinquentes, et excommunicatae, praeterquam in mortis articulo absolvi valeant, nec non iis Clericis, qui hujusmodi delicta perpetraverint, etiamsi eorum crimen occultum fuerit, super irregularitate praemissorum occasione contracta, nec per locorum Ordinarios, nec per alios quavis auctoritate fungentes, quam per Nos, et Rom. Pontific. nostros Successores, et tunc nonnisi urgentissimis de causis dispensari possit. Ac tam absolvendi, quam dispensandi facultatem hujusmodi etiam quoad forum conscientiae in casibus superius expressis, Nobis, et Successoribus Nostris dumtaxat, reservamus.

» §. 9. Statuentes sic in praemissis universis et singulis, per quoscumque Judices Ordinarios et Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. Romanae Ecclesiae Cardinales, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate, in quavis causa, et instantia judicari, et definiri debere, irritumque, et inane, quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

» §. 10. Non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, aut aliis legibus aliter forsan circa praemissa disponentibus, aut in casibus praefatis distinguentibus, caeterisque contrariis quibuscumque.

» §. 11. Volumus autem, etc. §. 12. Nulli ergo etc.

» Datum Romae in Monte Quirinali Ann. Incarnat. Dominicae 1588. 4. Kal. Novemb. Pontificatus nostri anno quarto »

3 Gregorius tamen XIV. hanc rigidissimam Sixti V. Constitutionem in aliquibus moderavit, quae pariter, ut in quibus consistat ejus moderatio omnibus pateat, hic per extensum subnectitur.

GREGORIUS EPISCOPUS

» Sedes Apostolica pia Mater assidue sentiens ponderis sibi incumbentis in procuranda salute animarum, pretioso Christi Domini Sanguine redemptarum, gravitatem, et magnitudinem in re tanti momenti, ut par est, magis in dies sollicita, eumdemque optimum finem semper ante oculos propositum habens, nihil unquam intentatum praetermittit eorum, quae ad Fidelium animas in viam salutis dirigendas judicat pertinere. Quare nemini mirum videri debet, si interdum quidem contumacium fidelium audaciam poenarum severitate deterret. Rursus eisdem, si ad cor redire velint, et peccati veniam humiliter exposcere, maternum aperit sinum, viamque ad poenitentiam sternit faciliorem, ac mansuetudine congrua rigorem temperat, prout in Domino conspicit salubriter expedire.

» §. 1. Dudum siquidem fel. record. Sixtus Papa V. Praedecessor noster, Justitiae Zelo accensus, contra procurantes abortum foetus tam animati, quam inanimis, ejusque gravissimi sceleris participes et adjutores, nec non contra eos, qui mulierum foecunditatem impedirent, et sterilitatis potiones, seu venena praeberent, Constitutionem edidit, sub dato 4. Kal. Novembr. Pontificatus sui anno quarto, per quam ultra diversas spirituales, et temporales poenas, etiam inter alia Excommunicationis sententiam contra eos promulgavit, sibique, et Successoribus suis tantum absolvendi facultatem reservavit, prout in eadem Constitut. plenius continetur.

» §. 2. Cum igitur postmodum experientia docuerit, ex remedio hujusmodi, non quae sperabatur, utilitatem, et fructum provenisse, verum potius multis Satanae malitia ad peccandum inductis difficiliori ob soli Sedi Apostolicae reservatam absolvendi facultatem, reddito ad poenitentiam aditu, eos a nefariis hujusmodi flagitiis perpetrandis non solum non retraxisse, sed etiam plurimorum sacrilegiorum, gravissimorumque peccatorum, et scelerum occasionem dedisse. Nos propterea animadvertentes, gladium Ecclesiasticae Disciplinae, praesertim quoad Censuras, et poenas spirituales, ita exercendum esse, ut ad medicinam tendat, non ad perniciem animarum, aeternumque Pastorem, cujus vices in terris gerimus, quantum (divina ejus gratia adjutrice) possumus, imitari volentes, qui venit animas hominum salvare, non perdere, neminique quantumcumque graviter, et enormiter deliquerit, viam salutis praeclusit, quin potius ad eam assequendam copiosa remedia adhibuit, ac nobis reliquit; et simul utilius censentes, ubi nec de homicidio, nec de animato foetu agitur, poenas non imponere duriores illis, quae per Sacros Canones, et leges prophanas sunt inflictae, habita super hoc cum Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Card. super negotiis, et consultationibus Episcoporum deputatis, matura deliberatione, de eorum Consilio Constitutionem praedictam sic duximus moderandam, ut a peccato, et excommunicatione contra personas ibi expressas lata, tam quoad eos, qui hactenus deliquerunt, quam quoad illos, qui post nostram Constitutionem in eisdem casibus deliquerint, quilibet Presbyter, tam saecularis, quam cujusvis Ordinis Regularis, ad Christi fi-

» delium confessiones audiendas et ad hos casus » specialiter per loci Ordinarium deputatus, ple» nam et liberam, in foro conscientiae tantum, » absolvendi habeat facultatem, eamdem prorsus, » quam idem Sixtus V. Praedecessor noster, si» bi ac suis Successoribus reservavit.

» §. 3. Quo vero ad poenas procurantium A» bortum foetus inanimis, aut exhibentium mu» lieribus, vel sumentium venena sterilitatis, » aut quocumque modo auxilium vel consilium » eis dantium, in praedicta Constitutione conten» tas, Constitutionem praefatam in ea parte, ubi » de his agit, ad terminos juris communis, ac » SS. Canonum, et Conc. Trid. dispositionem, au» ctoritate Apostolica tenore praesentium, tam » quoad praeterita, quam quoad futura, perpe» tuo reducimus, perinde ac si eadem Constitu» tio in hujusmodi parte nunquam emanasset.

» §. 4. Non obstantibus eadem Praedecessoris » nostri Constitutione, quam quoad reliqua om» nia, praeter contenta in hac nostra Constitu» tione, in suo robore omnino permanere volu» mus, caeterisque contrariis quibuscumque.

» §. 5. Volumus autem, etc.

» §. 6. Nulli ergo etc.

» Dat. Romae in Monte Quirinali An. Inc. » Dom. 1591. pridie Kalendas Junii Pontificatus nostri anno I.

4 Unde ex hac Gregorii XIV. Constitutione aperte colligitur, quod illa Sixti V. solum sit moderata in duobus; quantum scilicet ad absolutionem ab excommunicatione, quae per Sixtum reservabatur Summo Pontifici, et nunc per Gregorium potest absolvi ab Episcopo, et a quolibet Confessario per ipsum specialiter deputato, et quantum ad poenas procurantium abortum foetus adhuc inanimati, vel praebentium mulieribus, seu sumentium venena sterilitatis, quas Gregorius reduxit ad terminos juris communis, auferendo illas rigidas poenas a Sixto in hac sua peculiari Constit. inflictas, puta excommunicationem, irregularitatem, privationem omnis privilegii Clericalis, inhabilitatem ad omnia officia et beneficia, privationem ipsorum officiorum et beneficiorum jam obtentorum, et degradationem cum traditione Curiae saeculari talis degradati. Quae ta-
5 men omnes, una cum poenis ab utroque jure contra homicidas voluntarios statutis, remanent in suo robore, et adhuc hodie incurruntur a procurantibus abortum foetus jam animati quocumque modo, sive per se sive per alium, sive directe sive indirecte, sive consulendo sive auxilium aut favorem praestando, ut clare patet legenti ipsas duas Constitutiones ad hunc finem per extensum relatas. Ab omnibus autem supradictis 6
poenis, excommunicatione excepta, nemo dispensare et absolvere potest, nisi Summus Pontifex. cum Sixtus V. dispensandi, et absolvendi ab illis facultatem sibi, et Successoribus suis expresse reservaverit praecisis his verbis in fine §. 8. contentis: *Ac tam absolvendi, quam dispensandi facultatem hujusmodi, etiam quoad forum conscientiae, in casibus superius expressis, Nobis et Successoribus nostris duntaxat reservamus.* Et Gregorius XIV. solum moderavit quantum ad absolutionem a peccato, et excommunicationem; quia statuit, quod non obstante strictissima reservatione Sixti V., possit nunc in foro conscientiae absolvere Episcopus, et quilibet Confessarius sive saecularis, sive Regularis ab Episcopo specialiter deputatus, ut patet in fine §. secundi. *Quilibet Presbyter.... specialiter per loci Ordinarium deputatus, plenam et liberam, in foro conscientiae tantum, absolvendi habeat facultatem, eamdem prorsus, quam idem Sixtus V. Praedecessor noster sibi ac suis Successoribus reservavit.*

Approbantes, seu ratum habentes abortum 7
suo nomine factum omnes supra recensitas poenas incurrunt, si ratum habeant aut approbent ante factum; minime vero si solum postquam 8
sciverint factum; quia in priori casu sunt causa influxiva, non autem in secundo; et omnes quomodocumque concurrentes, seu influxum habentes ad abortum foetus animati dictas poenas incurrunt ex Const. Sixti V. incip. *Effraenatam*, et non moderata quoad illas per Const. Gregorii incip. *Sedes Apostolica*.

Procurantes abortum foetus evadunt irregula- 9
res etiam in dubio, an foetus sit animatus, (*) sicut evadit irregularis, et ut talis est habendus, qui dubitat an aliquem occiderit, ut colligitur, ex *cap. Ad audientiam*, 12. *et cap. Significasti*, 18. *de homicidio* (**). Et haec irregularitas pro abortu 10
foetus animati est reservata Pontifici, nec potest dispensari ab alio, quam ab ipso: ex citata Const. *Effraenatam*.

Imo procurantes abortum malis medicamentis 11
non gaudent immunitate Ecclesiastica. Sac. Congr. Conc. 3. *Decembr.* 1632. In hac materia abor- 12
tus duae sunt damnatae propositiones ab Innocentio XI. Prima, 34. in ordine, est ista: *Licet procurare abortum ante animationem foetus, ne puella, deprehensa gravida, occidatur aut infametur.* Secunda, 35. in ordine, est haec: *Videtur probabile, omnem foetum, quandiu in utero est, carere anima rationali, et tunc primum incipere eamdem habere, cum pari-*

(*) Notandum vero est cum P. Giraldi *exposit. Juris Pontificii*, *pag.* 637. foetus in dubio praesumendus sit animatus, intellige quoad effectum irregularitatis tantum, non tamen quoad alias poenas.

Quapropter, cum sciri nequeat, an foetus sit masculus, vel foemina, et an citius, vel tardius fuerit animatus, remanet semper dubium, an fuerit animatus, nec ne: et sic juxta vulgata jura locum habet irregularitas, cum agatur de dubio homicidii voluntarii. *(Edit. Barbiell.)*

(**) Vide infra *num.* 40.

tur, ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi. Sic in Decr. edito 2. *Martii* 1679.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

13 *Abortus*, vel *abortum*, vel *abortio* idem significant. *L.* 30. §. *quod dicitur*, 2. *ff. de Acq. haered. L.* 38. *qui abortionis, ff. de poen.* Effluxiones quae a Graecis ἐκρυσεις appellantur, improprie *abortus* a Physicis dicuntur, et intra septimum diem a conceptione ut plurimum contingunt. Hippocr. in *lib. de sept. par.* et Aristot. *lib. 7. de hist. animal. cap.* 3. *Aborsus* vero et *abortus* distinguuntur a Nonio Marcello *de propriet. Sermon. cap.* 5. ut sit *aborsus*, qui primis mensibus cum conceptio facta est; *abortus*, prope tempus pariendi. Dicitur autem fieri *aborsum*, cum mulier non tempestive foetum in lucem protulit, vel ob aliquas sine dolo malo obvenientes causas, de quibus egerunt Hippocrates *Aphoris.* 12. *lib.* 3. et in *lib. de nat. puer.* Galenus in *Com. ad Aphor. Hipp. lib.* 5. *Aphoris.* 30. 31. 34. 45. et 55. et *lib.* 3. *de facult. nat.* Aristotel. *Sect.* 1. *probl.* 9. Plinius *lib.* 14. *c.* 18. et alibi passim, A. Gellius *Noct. Attic. lib.* 3. *c.* 16. et ex Jurisperitis Menochius *consil.* 248. *n.* 11. *lib.* 3. et *lib.* 6. *praesumpt.* 52. *a n.* 22. Peregr. *Consil.* 11. *n.* 4. *lib.* 3. Marius Giurba *in Consuet. Senat. Messanen. c.* 10. *gloss.* 1. *nu.* 6. vel ob vim ventri illatam, ut ante tempus partum edat. Ulpianus in *L.* 1. §. *toties, vers. idem erit,* 4. *ff. de ventr. in posses mitt. Abactum* ventrem dixit Paulus *lib.* 4. *Sent. tit.* 9. §. 6. foetum venenis, et medicamentis ejectum, *abactos partus*, Optatus Afer; unde *abigere* partum, venenis et medicamentis expellere, et enecare significat in *L.* 4. *ff. de extraord. crimin. L.* 8. *ff. ad L. Cornel. de Sicar. L.* 39. *ff. de poen.* apud Ciceronem *pro Cluentio*, et Svetonium *in Domitian. cap. penul.*

14 Apud Cultiores Gentes tale facinus severis legibus coercitum fuit, observante Alphonso a Caranza *de par. cap.* 16. *n.* 1. §. *unic. de abort. procur. et ejus poen.* Romanis diversam stetisse sententiam quoad liberos in utero clausos, pro comperto est. Verum expulsionem violentam nequidem ad infanticidii crimen referebant, caedem autem infantum jam natorum plectendam judicabant. Diversitatem enim inter *editos* et *edendos* constituebant: in illos dumtaxat crimen infanticidii cadere, non aeque in hos; idque ex principiis Philosophorum, et maxime Stoicorum.
15 Stoici enim, et Philosophorum nonnulli foetum in utero matris portionem viscerum esse putabant non animal. Plutarch. *lib.* 5. *de plac. Philos. c.* 15. *c.* 26. *et περὶ Στωικ. εναντ.* L. Senec. in *Epist. ult.* Lysias *in orat.* περὶ ἀμβλώσεως, cujus meminit Harpocration in *verb.* ἀμφιδρόμια, Theo Sophista *cap.* 2. *progym.* et Galenus in libro ὡ ζῶχον τὸ κα-
16 τὰ γαστρος. Eodem modo Jurisconsulti Romani qui ut plurimum Stoicae Philosophiae addicti erant, (vide Merillium *Obs. lib.* 1. *cap.* 8. et *seqq.* Schilterum in *manuduct. Philos. moral. c.* 1. §. 5. et *seq.* Bohemerum *Exercit. ad Pandect. exercit.* 2. *de Stoica Jurisconsultorum Philosophia*) supponebant, foetum nondum editum, nec *hominem*, nec in *rebus humanis* esse, ut in *L.* 10. §. 1. *ff. de vid. et pupil. subst. L.* 7. *de ventr. in poss. mittend. L. penult. de his quae pro non script. L.* 164. *de V. S.* Talem foetum *hominem separatum* dicebant. *L.* 14. *Cod. de fiduc. libert.* Animal vero esse negabant, *L.* 1. §. 8. *ff. unde cognat.* idem omnino Papinianus in *L.* 9. *ff. ad Leg. Falcid.* Ulpianus in *L.* 1. §. 1. *de ventr. inspic.* Triphoninus in *L. Cicero ff. de poen.* Marcellus *non animal*, sed spem animantis esse scribit. *L.* 2. *ff. de mort. infer.* Ideoque leviorem poenam abacti partus posuerunt. *L.* 4. *ff. de extraord. crimin. L. si mulierem, ff. ad Leg. Corn. de Sicar.*

17 His jactis fundamentis inferebant, matrem foetum expellentem homicidii aut infanticidii supplicio haud esse coercendam. Vide Jo. Franc. Ramos *de poen. parricid. lib.* 7. *p.* 257. Punita tamen erat *extra ordinem*, si aliis injuriam hoc ipso intulerat, ut marito, cujus intererat foetum servari, *L.* 1. §. 3. *ff. de inspic. ventr.* etiam post divortium vel mortem mariti. *L.* 4. *ff. de extr. crimin. L.* 39. *ff. de poen. L.* 8. *ff. ad L. Cornel. de Sicar.* Hac de causa post divortium marito integrum erat uxori etiam neganti, se gravidam esse, facta inspectione ventris, custodes apponere.

18 Major potestas patri concessa erat in necandis *in ventre* infantibus, et *abigendo* ab uxore foetu, cum etiam occidendorum liberorum jam natorum suo modo potestatem haberet. *L.* 2. *de lib. et posthum.* quo respicit etiam formula adoptionis tradita a Gellio *lib.* 5. *Noct. Attic. c.* 1.

19 Christiani primi fuere, qui id in Gentilibus notarunt. Tertullianus in *Apolog. c.* 9. Minutius Felix in *Octavio cap.* 30. et foetum asseruerunt esse *animal*; Lactantius *de opific. Dei c.* 17. Tertullianus *loc cit.* neque esse partem matris; D. Augustinus *contr. Julian. lib.* 6. *c.* 5. in *can. si ad matris, de consecr. distinct.* 4. Vide Kortholtum *de pagan. obtrect. lib.* 3. *cap.* 9. §. 43. et *seqq.* Unde dam- 20
natae statim a Christianis fuere *abactiones partuum* Romanis usitatae, prout ultra mox laudatos innuit D. Augustinus *lib.* 1. *de nupt. et concupisc. c.* 17. relatus a Gratiano in *c.* 7. *C.* 32. *qu.* 2. dum utrumque improbat, tum perdere in utero foetum, antequam vivat, tum etiam postquam vivere coepit.

21 Quo factum est, ut graviorem poenam *abacti partus* antiqui Canones definierint. Eam vero deinceps alii mitigarunt. *Can.* 21. Conc. Ancyr. et Photius Nomocan. *tit.* 13. *c.* 10.

22 Maxime in Jure Canonico obtinuit ea distinctio, qua usi sunt Tertullianus *de anim. c.* 37. D. Au-

gustinus in *c. quod vero*, 8. in *c. Moyses*, 9. 32. *q.* 2. et quam approbavit Innocentius III. in *c. sicut ex literarum*, 20. *de homic.* inter foetum animatum et nondum animatum, ut primo casu delinquens tanquam homicida puniatur, (*c. si aliquis*, 5. *de homic. c. consulisti, in fin.* 2. *q.* 5.) secundo vero casu mitius agendum sit, et ita quidem, ut nec irregularitatem incurrat Clericus. *Dicto c. sicut ex literarum*, Glossa in *dicto c. si aliquis.* Hanc vero distinctionem a *c.* 21. *Exod.* recte deduxerunt, quidquid obganniant L'Empereur *de L. Hebr. forens. c.* 8. §. 2. et Bohemerus in *jus Eccles. Protestan. lib.* 5. *tit.* 10. §. 26. et *seqq.* ut post alios probant Sancta Cruz. *de Hippocr. Philos. super tex.* 66. et a Caranza *de par. c.* 1. §. 2. *n.* 12.

23 Successit Constitutio Sixti V. quae refertur ab Auctore, et est *tom.* 2. *Bullar. magn. pag.* 648. ex qua eruitur.

I. Clericos, tale quid perpetrantes indistincte irregulares esse, Laicos vero inhabiles ad Ordines suscipiendos.

II. Foro Ecclesiastico subjectos degradandos, et Curiae Saeculari tradendos, ut ultimo supplicio afficiantur.

III. Easdem poenas exercendas contra eos, *qui sterilitatis potiones, et venena potionibus propinaverint, et, quominus foetum concipiant, impedimentum praestiterint*; *ac ea facienda et exequenda curaverint* contra mulieres ipsas, *quae eadem pocula sponte, et scienter sumpserint.*

IV. Omnes in hoc reatu deprehensos ipso facto excommunicatos judicandos esse.

V. Hanc censuram a solo Pontifice, et quidem speciali dispensatione solvendam esse, nec censeri remissam per quamcumque Indulgentiam, aut Jubilaea etc.

24 Subsequuta postea est Constitutio Gregorii XIV. adducta ab Auctore, et relata in *Bullar. magn. tom.* 2. *p.* 709. qui in nonnullis capitibus *Sixtinam* correxit Bullam, ut apposite observat Auctor.

25 Qua vero poena puniatur is, qui abortionis poculum dedit, abortu non sequuto, non una est DD. sententia. Nonnulli, relati a Farinacio *q.* 122. *part.* 5. *n.* 96. voluerunt, eamdem poenam infligendam esse ei, qui tentavit occidere infantem, et sic abortum facere, ac si occidisset. Contrarium tenet ipse *loc. cit. n.* 97. quia conatus non punitur eadem poena, effectu non sequuto, ac si effectus sequatur. Ideo infligendam esse putat poenam mitiorem, ut puta relegationis.

Tandem observandum est etiam a jure communi varias in praebentes abortioni causam statutas esse poenas, quae pro varietate casuum vel augentur vel minuuntur. Vide Caranza *de parr. c.* 16. §. 2. 26

A quo tempore vero pro vitali habendus sit foetus, non una est Philosophorum et Jurisconsultorum sententia. Vide Gregor. Lopez in *L.* 8. *tit.* 8. *par.* 7. *gloss.* 2. Ant. Thesaurum *decis.* 2. *n.* 2. Gothofred. ad *L.* 3 §. *fin. de suis et leg. haered. ad L. Cicero ff. de poen.* Paul. Zachiam in *quaest. med. leg. lit.* 2. *q.* 9. *et* 10. Laelium Zachiam *de casib. reserv. super cas.* 9. August. Barbosam *de offic. et potest. Episc. par* 3. *alleg.* 51. *cas.* 9. *n.* 137. et Alphonsum a Caranza, qui rem totam arbitrio judicis remittit *de par. c.* 1. §. 2. *n.* 35. Multi ex auctoritate Glossae in eam abierunt sententiam, post diem XL. in masculis, LXXX. in foeminis intrare animam in foetum conceptum, eumque ab hoc tempore *animatum* censeri. Farinac. in *oper. crim. q.* 112. *p.* 6. *n.* 143. Martin. Azpilcuet. *ad tit.* 10. *de homic. cons.* 46. *n.* 2. 27

Illud non omittendum est: Si mulier, quae foetum in utero habeat, morbo aliquo laboret, cui nonnisi cum internecione embryonis medicina fieri posset, et Medicus abortionis poculum dederit, quo foetus abactus sit, hoc impune licere, et extra poenam pronunciat Medicum Mar. Socin. in *cap. si aliqui, n.* 8. *de homicid.* ubi sex affert rationes, licet postea cum Felino *primo vers. quod autem de muliere, dict. tit.* rem in medio relinquat. 28

Menochius *de arb. jud. q. cas.* 357. *nu.* 19. distinguit, utrum impetrata prius facultate a Magistratu, poculum abortionis dederit, nec ne? Si prius, tutum esse, in quam sententiam discessit Thesaur. *dec. Pedem. dec.* 12. *n.* 10. Viv. *dec.* 82 *n.* 11. Farinac. *oper. crim. par.* 5. *q.* 122. *n.* 124. Si posterius, extraordinariam poenam vix effugere Medicum, docet. 29

Distinguunt quoque DD. inter foetum animatum, et inanimatum: Illo casu extra culpam esse negant, hoc, secus; et si probabile sit utrique imminere mortem, tenent, sine culpa remedium matri adhiberi posse. Sed id etiam publica auctoritate fieri debere volunt Covarr. *ad Clement.* Furiosus §. 3. *nu.* 1. Zoes. ad *tit. decr. homic. n.* 38. vide Sanch. *de matr. tom.* 2. *disp.* 20. *lib.* 9. *n.* 7. et *seqq.* Franc. Ranchin. in *Comment. ad Jusjur. Hippocr. leg.* 5. *q.* 1. Stryk. *dissert. Jurid. tom.* 9. *disp.* 11. *c.* 2. §. 25 (*). 30

(*) Distinctio quam hic adhibet Auctor Additionum, quemadmodum et opinio, quam hic insinuat, minime nobis probatur, quemadmodum, uti arbitramur, nec cuiquam sapienti lectori. Quare, quae probabiliora hac in re videntur sectanda, hic breviter exhibebimus.

Primo quidem in confesso apud omnes esse debet, nunquam omnino licere abortum procurare, nec etiam antequam foetus anima rationali informetur; quod quidem quamplures Conciliorum auctoritates, Patrum testimonia, et Pontificum constitutiones collectae magna ex parte per Cl. Pontas in suo *Dictionar.* verb. *Abortus Cas.* 1. extra omnem dubitationis aleam reponunt. Hinc illud Basilii M. *Formati, vel informati subtilitas a nobis non attenditur; qui de industria foetum corrupit, caedis poenas luat. Ep. ad Amphiloch. can.* 2.

In hypothesi vero, qua vita matris in certissimum mortis

ADDITIONES RECENTIORES EX EDITIONIBUS BARBIELLINIANIS.

31 Quae Auctor Additionum *num.* 27. et *seqq.* docuit, locum sibi in civili foro tantum vindicant. Quod antem spectat ad forum conscientiae legatur Antoine in *Tract. de Justit. et Jure, part.* 3. *Cap.* 2. *quaest.* 5., Cuniliati *Tract.* 8. *Cap.* 1. §. 3. *num.* 6. et 7., et alii.

32 Ille autem dumtaxat censetur Confessarius ad hos Casus specialiter deputatus, qui in specie habet ab Episcopo facultatem absolvendi ab excommunicatione contracta propter Abortum procuratum, ut clarum est, compertumque ex verbis ipsius Gregorii XIV. Quare non est audiendus Bonacina relatus a Diana *p.* 7. *tract.* 5. *v.* 5. qui existimat ejusmodi deputatum censendum esse etiam illum, qui facultatem habet ab Episcopo absolvendi ab omnibus casibus et Censuris ipsi ab homine, vel a Jure reservatis.

33 Verba Constitutionis Sixti V. a Gregorio XIV. confirmata, innuunt, non proferri censuram contra foeminam procurantem abortum in se ipsa, sed contra procurantem in alia foemina. Ita P. Avila contra Bonacinam apud Mend. in *Statera, dissert.* 13. *qu.* 11. *num.* 153. Naldus *in Summa,* verb. *Abortus, num.* 1. Machad. *de Perfect. Confess. t.* 1. *lib.* 2. *par.* 3. *tr.* 17. *docum.* 9. *num.* 1. Et hoc multo magis si metu cadente in virum constantem cogeretur v. g. potionem sumere, ex qua sequatur abortus. Mazzuchellus *de casib. reserv. disp.* 2. *cap.* 3. *qu.* 3. *num.* 48.

34 An autem incidat in excommunicationem Canonis *si quis suadente*, Monialis gravida, quae graviter se percuteret pugnis, ut abortiat, utpote persona Ecclesiastica, tutior et certior est affirmativa sententia; nam esto appareat, non inferre illam sibi, sed foetui injuriam, at re ipsa status Ecclesiasticus in ea persona laeditur; et in eo Canone fertur censura contra exercentem violentam actionem peccaminosam, quae ibi adest. Patet hoc, quia si ea foemina rogaret, quod alius eam pugnis graviter percuteret, ut sic abortiret, percutiens in eam incideret excommunicationem, licet id praestaret solo animo abortum procurandi: ergo id ipsum asserendum est, si ipsa foemina se percutiat. Naldus in *Summa,* v. *Clericus, num.* 4. Mendo *in Epitome,* v. *Abortus, num.* 6. Bordon. in *Consil. regular. tom.* 1. *resol.* 28. *num.* 10. qui hanc decisionem extendit ad extraneum dantem potionem Moniali, ut sequatur abortus, effectu secuto. Contrarium tamen sentiunt alii plures apud Dianam *P.* 7. *tr.* 5. *resol.* 40, et *P.* 9. *tr.* 4. *resol.* 10.

Cum quis fit irregularis ob procurationem abortus, si casus sit occultus, potest dispensationem petere a Poenitentiaria. Attamen, si ipse fuerit genitor ejus foetus, tenetur hanc circumstantiam explicare, alias dispensatio erit nulla, utpote subreptitia, juxta stylum ibi observatum. Majus antem peccatum committit mater, aut genitor, procurantes abortum, quam alii ad eum juvantes, cum circumstantia filii occisi in eo foetu mutat speciem homicidii, et sicut parricidium habet circumstantiam, quae mutat speciem, sic et filiicidium, cum sit contra virtutem pietatis et justitiae naturalis. 35

ADDITIONES CASINENSES

Foetum non animari statim ac sit conceptum, sed post quadraginta dies foetum masculini sexus, foeminini vero post octuaginta vel nonagiata dies, primus docuit Aristoteles. Philosophi sententiam sectati sunt S. Augustinus, S. Thomas, omnesque Theologi usque ad medium XVII. saeculum. Varie postea disceptatum est; licet in praxi Sacra Poenitentiaria Romana adhuc D. Thomae menti adhaereat, quoad poenas incurrendas. Pene innumeris experientiae argumentis comprobatum accipimus, nihil varietatem sexus discriminis inferre, circa tempus animationis foetus. Quod vero in ipso conceptionis instanti anima corpori infundatur, nullusque existat foetus inanimatus, res plane perspicua est apud multos rerum naturalium investigatione peritissimos; nec Patrum etiam suffragio destituta. Basilius omne discrimen animatum inter atque inanimatum foetum prorsus rejicit, docens in conceptione 36

discrimen adducatur, etiamsi foetus necdum perfecte conformatus anima rationali careat, neque etiam licebit *directa intentione ita agere*, ut foetus expellatur, quo vita matris a praesenti discrimine eruatur. Etenim hujusmodi foetus expulsio, licet necdum animati, natura sua mala est, cum sit contra naturam, naturalemque finem generationis, quod proinde nullo bono fine cohonestari potest.

Quod si matri de vita periclitanti propter vim morbi medicina exhibenda sit, quae per se tendat ad sanitatem matri conferendam, licet per accidens inde etiam timeatur foetus expulsio; hac in hypothesi licere matri hujusmodi medicinam sumere, probabilius etiam arbitamur, etiamsi foetus immaturi expulsio, quamvis animati, inde timeatur; modo Medicorum judicio utrique certa mors immineat. Hoc enim non esset intendere, aut procurare abortum, sed tantum ex justa caussa permittere; nec aliunde permissio mortis innocentis, quum justa necessitatis caussa id exposcat a rectae rationis tramite aberrat; siquidem utenti jure suo, effectus qui per accidens sequitur, non est eidem imputandus. Ita Theologi gravissimi. Hoc tamen ita intelligendum iidem Theologi docent, modo nulla spes effulgeat, quod, mortua matre, proles in lucem edatur et baptizetur; hanc enim in hypothesi, caritatis lege ita jubente, adstringitur mater aeternam pueruli salutem vitae suae corporali omnino anteferre.

At si quis hac probabiliori non contentus, tutiori via cupiat incedere, ab hisce etiam, quae hic docuimus, abstineat opus est, matris sanitatem, et vitam divinae providentiae committendo; uti monet, et docet Cl. Pontas in suo *Dictionar.* V. *Abortus. Cas.* 2. Atque huc etiam accedere videtur agendi ratio, quam servant in hisce rerum circumstantiis prudentiores, ac cautiores Medici. (*Edit. Neapol.*)

statim animam infundi. Nyssenus conceptioni posteriorem animationem inimicam rationi tradit. *rum manifestum, ajens, et perspicuum sit, quod nihil exonimis habeat in se vim movendi pariter atque crescendi.* Haec sententia a P. Hieronymo Florentino Congr. Matris Dei in Opere *De baptismo aborticorum*, ut probabilis propugnata, nec non a Roncaglia *De Sacr. bapt. tom.* 2. *p.* 15. ab Academiis Theologicis Parisiensibus, Viennensibus et Pragensibus, ab Universitate Rhemensi et Salmanticensi ambabus ulnis fuit excepta, et Parisiis praesertim ut *indubitata* conclamata fuit. Hinc P. Debreyne in suo Opere, cui titulus: *Essai sur la Theologie Morale considerée dans ses rapports avec la Physiologie et la Medicine*, et quod prae oculis habemus, firmis, ni fallimur, argumentis suffragatur et adhaeret. Confessariis ferme non inutile hoc opus.

37 Sententia Bonacinae circa reservationem casus abortus, a qua cavendum esse monent Additiones Barbiellinianae, valde tamen probabilis a Divo Ligorio *lib. III. num.* 397. demonstratur; tum quia verba praefatae Bullae Gregorii, *ad hos casus specialiter deputatus*, non referuntur ad casum abortus, sed ad confessarium, ita ut possit hunc casum absolvere specialiter deputatus ab Episcopo sive expresse ad casum abortus, sive generatim ad omnes casus sibi reservatos; cum quia concessionem illam receptus usus ita interpetratus est, *et sic ipsemet*, addit S. Ligorius, *firme testor universe procticari in missionibus, pro quibus, ad hunc casum abortus absolvendum, contenti sunt sacerdotes missionarii, quod Episcopi generaliter eis facultatem impertiantur pro cunctis casibus ipsis reservatis.*

38 Multo etiam probabiliter, apud ipsum Ligorium loc. cit. docet Elbel. ab hac excommunicatione posse Praelatos majores Regularium jurisdictione quasi Episcopali gaudentes, et absolvere per se subditos suos, et pro iis alios deputare confessarios. Immo, addunt Salm. *tract.* 6. c. 13. *n.* 32. accedente satis communi Doctorum consensu, eamdem in foro interno competere facultatem omnibus confessariis Mendicantibus; quae licet in Bulla Greg. XIV. confessariis denegata sit, ab Episcopo specialiter non deputatis, non censetur tamen confessariis etiam privilegiatis denegata, qui possunt aliunde in casus Pontifici reservatos absolvere:

39 Quod si Episcopus alicubi sibi reservaverit casum abortus, omnes consentiunt, nullum Regularem posse ab eo absolvere sine Episcopi licentia. Damnata enim fuit ab Alexandro VII. haec propositio: *Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.*

40 Verior et communior sententia negat procurantes abortum irregulares evadere, validissima innixa ratione, quod etiam in dubio an foetus sit animatus, irregularitas non incurritur, nisi sit expressa in jure, et nullibi in hoc casu invenitur expressa. Licet enim in textibus ab Auctore allatis irregularitas quibusdam imposita fuerit, de quibus dubitatur an fuissent vel ne caussa homicidii, homicidium tamen certe patratum fuerat. Sed cum dubia est animatio foetus, dubia quoque est patratio homicidii; hicque casus nullibi quidem est expressus in jure. Vide S. Ligorium *Theol. Mor. lib. III. num.* 396. qui ibi etiam advertit, idem quod de irregularitate, et de excommunicatione dicendum esse.

In irregularitate tamen solus Pontifex potest 41 dispensare, non vero Episcopus, licet abortus esset occultus; quia a Tridentino *Cap. Liceat*, 6. *sess.* 24. expresse excipitur homicidium voluntarium in facultate Episcopis concessa.

Quoad privationem omnis privilegii Clericalis 42 et beneficiorum, requiritur sententia condemnatoria, vel saltem declaratoria criminis. Est enim privatio juris acquisiti. Elbel. *num.* 478.

Inhabilitas vero, quae non privat jure acqui- 43 sito, sed acquirendo, incurritur ante omnem sententiam. S. Ligor. *lib. III. num.* 397.

Ab eaque potest Episcopus dispensare. Nam 44 in *Cap. Nuper.* 29. *de sent. excomm.* legitur: *Quia tamen conditor legis canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi.* Et ibidem subdit Glossa: *Et hoc est argumentum Episcopos posse dispensare, ubi specialiter dispensatio non est inhibita, et concessum videtur quod non est prohibitum.*

Jure civili Regni Neapolitani adest poena 45 relegationis contra procurantes abortum, si mulier consenserit, et contra ipsam mulierem consentientem; ea vero dissentiente, qui abortum procuravit, inclusionis poena mulctandus est. *art.* 393. *Cod. Neap. part.* 2.

Nonnulla etiam addenda, quae ad conscien- 46 tiam attinent, de quibus nihil ab Auctore nisi *remissive*. Abortum sive directe sive indirecte procurare vel in se vel in altero minime licet, etiamsi foetus esset inanimatus; nam foetus animationem impedire, cum tendat ad occisionem hominis, et sit contra naturam generationis, est intrinsece malum. Less. *lib.* 10. *num.* 61.

Quare mortaliter peccat quisquis occasionem 47 praebet abortus, praegnantem percutiendo, terrefaciendo, etc. uti et ipsa praegnans, etiamsi agat praeter talem intentionem; puta operam dando lascivis actibus, saltationibus, choreis, ebrietati etc. gravibus laboribus, longo itineri etc. vel non degustando quod vehementer appetit etc. Porpora *Tract IV. num.* 308.

Si foetus esset inanimatus, certum est apud 48 omnes posse remedium praebere praegnanti,

quae extremo morbo laboret, directe ad eam curandam, etiam cum periculo abortus. Tourn. *l.* 3. *p.* 451. *r.* 2.

49 Non licet vero ei pharmacum ministrare directe ad foetum etiam inanimatum expellendum. Ita communior sententia apud S. Ligorium. *lib. III. tract. IV. num.* 394. *quaes.* 1.

50 Licet tamen, si foetus sit corruptus, quia tunc non est jam foetus, sed massa putrida, quae non est amplius capax animationis. Spor. *de matr. num.* 506. Holzm. *de quinto praecepto c.* 1. *num.* 579.

51 Cum foetus est animatus, semper illicita sunt remedia, quae directe tendunt ad occisionem foetus, ut esset dilaceratio uteri, percussio ventris etc. Non autem quae tendunt directe ad servandam vitam matris, ut esset purgatio corporis, scissio venae, balneum etc., quando aliter certo moraliter judicatur mater cum prole moritura. Habert *t.* 7. *p.* 748. Tour. *tom.* 3. *p.* 451. *v.* 4.

52 Quando certa est mors prolis, si mater medicinam sumat, et alias est certa mors matris, si a medicina abstineat, tenetur utique mater ex ordine charitatis abstinere a medicina, et praeferre suae vitae corporali vitam spiritualem prolis.

Ex eadem charitate tenetur mater a medici- 53
na abstinere quando dubitatur de salute matris simul et prolis. Nisi aequale sit periculum abortus sive medicina sumatur, sive non; quia tunc sine majori foetus periculo juste consulitur vitae matris. S. Ligorius *lib. III. tract. IV. num.* 394. *qu. II.*

Etiamsi mors matris esset moraliter certa, 54
si non sumat remedium, nec etiam ei medicina est permittenda si qua effulgeat rationabilis spes, quod, mortua matre, proles supervivere et baptizari possit; quia nemini licet, ob tuendam suam vitam temporalem, positive exponere proximum in necessitate constitutum periculo mortis aeternae; secus vero si nulla spes rationabilis esset de vita prolis post mortem matris.

In hoc vero casu medici quoad pharmaca prae- 55
standa matribus non sunt scrupulose angendi, cum rarissimum sit, et moraliter impossibile, quod, pereunte matre, proles supervivat, ut baptismum recipere possit. Idque sibi confirmasse testatur Divus Ligor. loc. cit. plures artis medicinae peritos; quia, matre laborante lethali morbo, humores corrumpuntur, et inficiunt foetus alimentum.

ABSENS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Absens quoad electionem.*

1. Absens vocari debet ad electionem, vel per nuncium, vel per epistolam, ubi iocus ost certus; ubi vero est incertus debet vocari per edictum; alioquin quod in ejus absentia fieri contigerit, eo instante, irritari debebit. — 2. Absens, ut expectari debeat, parum refert au sit intra, vel extra Provinciam, quando commode vocari potest. — 3. Absens non potest suffragium suum dare per literas. — 4. Absens legitime impeditus de jure communi potest suffragium dare per procuratorem. — 5. Procurator potest constitui nedum de Collegio, sed otiam extraneus. — 6. Si procurator sit de gremio Capituli, tenetur Capitulum illum admittere: secus si sit extraneus. — 7. Quod Capitulum possit admittere extraneum, nulli est dubium. — 8. Dicitur notanter de jure communi posse absentem constituere procuratorem: quia de jure particulari, maxime penes Regulares, attendendae et observandae sunt speciales consuetudines, et propriae Constitutiones cujuslibet Religionis, et Capituli, seu Conventus — 9. In ordine Fratrum Minorum absentium vota suppleri non possunt neque per procuratorem. — 10. In electione Dignitatum Ecclesiarum Cathedralium et Collegiatarum potest impune omitti vocatio absentium, secus in electione, in qua servanda est forma *cap. Quia propter, de elect.* — 11. In qua vocandi sunt absentes, qui sunt in eo loco unde *commode* venire possunt; et haec *commoditas* referenda est ad Ecclesiam non ad Electores. — 12. Idque determinandum est a conditione temporum, et necessitatum, attenta magis distantia quam qualitate locorum. — 13. Qua conditione possit absens aliquem de Capitulo constituere, ut contingente postea vacatione, suffragium nomine ipsius ferat. — 14. Quis dicatur absens. — * 15. Quotuplex sit absentia. — 16. Absentes compelli possunt ad interessendum, si Ecclesiae necessitas vel utilitas postulet. — 17. Non est necessario vocandus ad electionem absens, qui vacationem Ecclesiae et electionis diem cognoscit. — 18. Nec sunt citandi absentes ex propria culpa. — 19. Plura quoad absentes ab electione. *Remissive.*

ARTICULUS II. — *Absens quoad chorum.*

1. Absens beneficiatos, ut fructus, et distributiones lucretur, duo requiruntur, scilicet justa causa absentiae, et licentia Ordinarii, non autem Capituli. — 2. Causa justa absentiae est quaelibet vera infirmitas. — 3. Pro qua venit etiam caecitas. — 4. Non vero surditas. — 5. Absentia pro evidenti Ecclesiae utilitate. — 6. Pro negotiis et causis Capituli. — 7. Pro servitio Curae animarum adnexae suo Beneficio. — 8. Et pro quolibet officio, et munere ad hoc a Summo Pontifice privilegiato. — 9. Distributiones a Canonicis absentibus amissae debentur Canonicis interessentibus. — 10. Quae distributiones, et fallentiae Canonicorum absentium debentur etiam Canonicis Jubilatis vigore Indulti, etiamsi Choro non intersint, quatenus eis non obstet statutum, vel consuetudo contraria Ecclesiae. — 11. Etiamsi distributiones essent auctae post obtentam Jubilationem. — 12. Et istae fallentiae Canonicorum absentium debentur etiam Canonicis, qui Papae, vel Cardinalibus inserviunt cum indulto percipiendi distributiones pro diebus, et horis, quibus actualiter in tali servitute occupantur — 13. Alia. *Remissive.* — 14. Episcopus, qui simul sit canonicus, si choro non interest, nihil amittit vel fructuum vel distributionum. — 15. Absentes a choro ratione servitii, quod praestant Episcopo, habentur pro praesentibus. — 16. Quatuor disserenda proponuntur. — 17. Illi Absentes pro praesentibus habentur, qui servitium praestant Episcopo *quo Episcopo*. Et etiam *Praefectus cubiculi*, et *Secretarius*. — 18. Episcopus potest assumere pro suo servitio Canonicos. — 19. Etiam Canonicum Doctoralem vel Magistralem. — 20. De Dignitatibus controvertitur. — 21. Sed Beneficiarios potest. — 22. Potest autem personas assumere vel a cathedrali Ecclesia, vel a

qualibet Collegiata. — 23. Sed duos tantum. — 24. Absentes ratione servitii, quod praestant Episcopo, habentur pro praesentibus ad effectum perceptionis fructuum praebendae. — 25. An distributiones percipere debeant. — 26. Si omnes fructus consistunt in distributionibus, percipere possunt duas ex tribus partibus. — 27. Canonici ab Episcopo principaliter assumpti in utilitatem Ecclesiae, distributiones percipere debent. — 28. Possunt etiam Praelati inferiores duos vel Canonicos vel Beneficiarios assumere, si consentit Capitulum, et concurrit Ecclesiae utilitas. —* 29. Canonicus, sine causa, notabiliter absens a choro animo amittendi distributiones, peccat mortaliter. — 30. Absentes causa infirmitatis distributiones lucrantur, dummodo non sit consuetudo contraria. — 31. Absens ob prosequtionem litis in beneficio Episcopi, licentia non indiget.

ARTICULUS III. — *Absens quoad judicia.*

1. Absens nemo potest judicari, nec condemnari, nisi sit contumax. — 2. Si vero absens legitime citatus contumax fuerit, ac cessante legitimo impedimento, noluerit comparere, tunc potest judicari, et condemnari. — 3. Absente parte contumaci, etiam lite non contestata, potest etiam causa terminari. — 4. Aliae quaestiones de absentibus ad jus Romanum pertinentes. *Remissive.* — 5. In criminibus, quibus constituta est poena mere pecuniaria, potest absens per procuratorem defendi. — 6. Absentes hodie recte accusantur, et contra eos ad bannum proceditur. — 7. Et etiam in poenam mortis et confiscationis condemnantur. — * 8. Ratio affertur ob quam nemo absens *regulariter* condemnatur. — 9. De assentia quoad jus civile Regni Neapolitani. *Remissive.* — 10. De reis absentibus in judiciis poenalibus. *Remissive.*

ARTICULUS IV. — *Absens quoad absolutionem a peccatis et censuris.*

1. Absens non potest confiteri per nuncium, et per literas, ejusque Confessio, et absolutio sic a Confessario absente obtenta, est nulla, et invalida. — 2. Sic etiam invalida esset absolutio, si Confessarius poenitentem praesentem audiret, et postea per literas eum absentem absolveret. — 3. Valida est Confessio, si per literas poenitens mittit peccata Confessario absenti qui eas legat, et hoc facto, praesens dicat: Accuso me de peccatis istis, quae scripsi, et peto absolvi. Sicuti etiam si praesens peccata scripta det Confessario legenda, et postea dicat: De istis peccatis hic scriptis me accuso, et peto absolvi. Non est tamen hoc faciendum sine rationabili causa. — 4. Imo multi volunt hoc extra casum necessitatis esse illicitum. — 5. Absens etiam invitus extra Confessionem Sacramentalem potest absolvi a Censuris. —6. Sic etiam absens potest dispensari ab irregularitate. —7. Nota Romani Theologi in sententiam auctoris circa validitatem Confessionis scripto factae Sacerdoti praesenti. — 8. Responsio auctoris. — *9. Probatur, Bullam Clementis de confessione absentium esse disjunctive non copulative intelligendam.

ARTICULUS I.

ABSENS QUOAD ELECTIONEM.

1 Absens vocari debet ad electionem, vel per nuncium, vel per epistolam, ubi locus est certus; ubi locus est incertus, debet vocari per edictum; alioquin quod in ejus absentia fieri contigerit, eo instante, irritari debebit. *Cap. Cum in Ecclesiis, de praebendis in* 6. *cap. Coram dilecto, de elect. cap. Quid sicut*, 28. *de election. cap. Bonae memoriae*, 36. *de elect. in* 6. Rota
2 *par.* 18. *tom.* 1. *decis.* 5. *n.* 8. Absens, ut expectari debeat, parum refert an sit intra vel extra Provinciam, quando commode vocari potest. Gloss. *in cap. cum in Ecclesiis*, 33. *verb. si commode, de praebend. in* 6. Abbas *in cap. Coram dilecto, de e-*
3 *lection.* Rota *par.* 18. *tom. decis.* 5. *num.* 7. Absens non potest suffragium suum dare per literas. *Cap. Si quis justo*, 47. *de election. in* 6. Etiam si nullus de Collegio velit esse procurator ejusdem, nec ipse, nolente Capitulo, extraneum valeat deputare, quia votum non est ante scrutinium, sed in ipso scrutinio secreto sigillatim tantummodo exprimendum. *Cap. Si quis*, §. *fin. de elect. in* 6.
4 Absens legitime impeditus de jure communi potest suffragium dare per procuratorem. *Cap. Quia propter*, 42. §. *Illud autem, de election. in* 6.
5 *cap. Si quis justo*, 46. *eodem titulo*. Et procurator potest constitui nedum de Collegio, sed etiam
6 extraneus; cum hac tamen differentia, quod si procurator sit de gremio Collegii, tenetur Capitulum illum admittere. *Cap. Quia propter*, 42. §. *Illud autem, de elect. in* 6.

Si autem procurator non sit de gremio Capituli, sed extraneus, poterit Capitulum illum acceptare, si velit; sed non tenetur acceptare, si nolit, cum non teneatur extraneum admittere, ut colligitur ex *cap. Si quis justo*, 46. §. *absens de election. in* 6. et clare explicat Gloss. *ibi verb. Nolente Capitulo*, et expresse habetur in cit *c. Quia propter*, 42. ubi dicitur, *et tunc si noluerint, uni committat de Collegio vicem suam.* Quod vero pos- 7
sit Capitulum admittere extraneum, nulli est dubium, cum Capitulum possit cedere favori suo, et extraneum admittere ad eligendum, ut colligitur ex *cap. Scriptum est*, 40. *de elec. in* 6. et *c. cum Eccles.* 3. *de caus. Possess.* Dixi autem notan- 8
ter de jure communi posse absentem constituere procuratorem ad suo nomine suffragandum, quia de jure particulari, maxime penes Regulares, attendendae, et observandae sunt speciales consuetudines cujuslibet Religionis, Capituli, seu Conventus, ut recte cum multis aliis notat Passerinus *c.* 10. *elect. num.* 32.

In Ordine enim Fratrum Minorum per statuta 9
Generalia *cap.* 8. §. 3. *num.* 20. expresse cavetur, quod absentium vota suppleri non possint, nec alicui suum votum committere, aut per Procuratorem suffragari in Capitulis, vel Congregationibus liceat. Alia vide ad verb. *Electio.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Quod dicitur de vocatione Absentium ad electionem, id locum sibi vindicat, si agatur de e- 10
lectione illa, in qua servanda est forma *cap. Quia propter, de elect.* ut est electio Praelati, ex cujus obitu viduata remansit Ecclesia.

Caeterum quod attinet ad electionem Dignitatum Ecclesiarum Cathedralium et Collegiatarum, potest impune omitti vocatio Absentium, cnm haec Beneficia jure extraordinario, pnta, vel statuto, vel diuturna consuetudine, sint electiva, quinimo in plerisque Ecclesiis sint collativa. Rousseaud de la Combe in sua *Jurisprudentia Canonica*, *verb. Absens sect.* 1. *num.* 4.

11 Ad electionem vero, in qua servari debet forma *cap. Quia propter*, *de elect.* vocandi sunt Absentes, qui sunt eo in loco, unde intra statutum electionis tempus *commode* venire possunt. Cumqne definitnm in jnre hand sit, qninam censeri debeat locus ille, unde quis *commode* venire valeat, dicendum est in primis *commoditatem* illam referendam esse non ad Electores, sed ad Eccle-
12 siam. Probeque advertit Louvrex *dissert. canon.* 4. *num.* 51. *et sequent.* determinandum id esse a conditione temporum et personarum, et signanter an subsit aliqua necessitas accelerandi electionem, v. g. ob periculum infractionis, vel abusum saecularis potestatis, similisve causae. Hoc autem periculo secluso, locus ille pro commodo habendus, nbi possint Absentes intra electionis tempus adesse, et praesentes nimium non coarctentur, nec ad ultimam temporis extremitatem redigantur, nulla facta distinctione an sit intra vel extra Provinciam aut Dioecesim. Vis enim haud stat in qualitate locorum, sed in distantia, qnnm contingere possit, ut existens in Provincia vel Dioecesi magis distet a loco electionis, quam existens extra illam.

13 Electorem, qui abfuturus est, posse aliquem de Capitulo constituere, nt, contingente postea vacatione, suffraginm nomine ipsius ferat, tenet Louvrex *dicta dissert. canon.* 4. *n.* 36. cnm hac tamen conditione, ut Canonicus tempore vacationis, vel saltem electionis, in eo existat loco, unde commode intra electionis tempus venire possit, et nihilominus ibidem aliquo impedimento detineatur. Alia ad materiam vide apnd eumdem Louvrex, *dicta dissert. can.* 4. *a num.* 33. *ad num.* 54.

ADDITIONES RECENTIORES EX EDITIONIBUS BARBIELLINIANIS

Absens is dicitur qui neutiquam est eo in loco 14
in quo esse debet. Absentem (verba sunt Ulpiani *in l.* 199. *de verb. significat.*) accipere debemus cum qui non est eo loci in qno petitur. Non enim traus mare absentem desideramus, et si forte extra continentia Urbis sic abest. Caeternm usque ad continentia non abesse videbitur, si non latitet (*).

ADDITIONES CASINENSES

Absentia duplex est, altera ordinaria, extraor- 15
dinaria altera. Haec esse potest vel necessaria,
vel voluntaria. Absentes compelli possunt ad in- 16
teressendum electioni, enm id exigat utilitas vel necessitas Ecclesiae, eo quod privato bono commune Ecclesiae est anteferendum, illudque vi sui muneris promovere tenentnr Capitulares. Miranda *tom.* 2. *Manual. Praelat. quaest.* 23. *art.* 6. Passerinus *de Electione*, *cap.* 11. *quaest.* 4. *n.* 28. *et* 29.

Qui Ecclesiae vacationem, et electionis cogno- 17
scit diem, is necessario non est vocandus. *Cap. Eum qui certus est*, 31. *de Reg. Iur. in* 6.

Nec sunt citandi ad electionem absentes ex pro- 18
pria culpa, qui ex. gr. expulsi sunt et relegati propter delictnm ant adhaesionem hostibus suae patriae vel Ecclesiae. Hi enim omnia sua jura amittunt. Abbas. *in cap. Cum omnes*, *n.* 7. Innocentius *in cap.* 2. *de Novi operis renunciat.*

Plura quoad absentes ab electione, et tempus 19
quo vocandi sint vide apud Reiffenst. *Ius. Canon.* tom. I. Tit. 6.

ARTICULUS II.

ABSENS QUOAD CHORUM.

Absens Beneficiatus, nt frnctus et distributio- 1
nes lucretur, duo requiruntur, scilicet justa causa absentiae, et licentia Ordinarii, non autem Capituli (**). Gloss. in *cap. Relatum*, *in verb.*

(*) Caeteras ex Barbielliniana Editione Additiones praetermisimus, cum eadem in iis repetita sint quae in *Additionibus ex aliena manu* continentur; idemque dicendum est de *Additionibus* secundo articulo a Barbiellinis fratribus subnexis. *(Edit. Casin.)*

(**) Qnum Auctor noster hisce de rebus, quas hic tantummodo indicasse videtur, fusius, ac dilucidius alibi se acturum polliceatur; idcirco omnia hoc in Articulo pancis complecti studuit. Interim quo magis optatae claritati consulatur, juvat hic paucis apte secernere, veluti in antecessum, qnaenam sint causae legitimae, quae efficinnt ut Canonici absentes etiam distributiones lucrentur; quaeque sufficiant tantummodo ad percipiendos fructus praebendarum, et Beneficiorum in absentia; unde fiet, ut et iis, quae deinceps per Auctorem nostrum in hanc rem proferenda sunt, major lux effundatur.

Quantum porro ad primas attinet, illas nobis recenset Bonifacius VIII. *Cap. Unic. de Cleric. non resident.* Inter quas I. est Infirmitas. II. Justa, et rationabilis necessitas. III. Evidens Ecclesiae ntilitas. Hoc tamen, si Espenio credimns, ita erit accipiendum, modo simul etiam concurrat aliqua *Ecclesiae ordinatio*, *aut consuetudo*. Etenim Pontifex in adducto Canone non tam praescribit, sed potius permittit, ut ob hujusmodi causas absentibns dentur distributiones, si consuetudo aut Ecclesiae statutum id praescribat. Lege laud. Canonum Interpretem *p.* 1. *tit.* 7. *cap.* 11. *n.* 2.

Quantum porro ad causas posterioris generis attinet, prima est: studium Theologiae, aut Sacrorum Canonum in aliqua Universitate publica, et probata. *Studentes in Theologiae facultate*, ait Honorius III. *Cap. Fin. de Magistr. integre per nnnos quinque percipiant de licentia Sedis Apostolicae proventus praebendarum, et beneficiorum suorum.* Qnod confirmatur a Tridentino *Sess.* 5. *cap.* 1. *de reformat.* Et quidem si jus commune spectetur, ut quis absens studiorum causa fructus percipiat, requiritur expressa licentia Episcopi. Vide Fagnan. *ad cap. Quum ad hoc*, *de Cleric. non resident.* et Van-Espenium *l. c. cap.* 10. Atque hnc referendum esse arbitramur, quod docet Auctor noster, nempe requiri licentiam Ordinarii, praeter justam caussam absentiae, ad fructus lucrandns. Secunda: qunm dno Canonici sint in obsequio Episcopi ad Ecclesiae utilitatem. *Cap. Ad Audientiam*, 15. *de Cleric. non resident.* Tertia, aum Canonici sint in obsequio Pontificis ad eundem finem. *Cap. Quum dilectus*, 14. *tit. cod.* *(Edit. Neapol.)*

Praelatorum, et ibi Abbas in 4. *notabil. de Clericis non residentibus*, et Rota *part.* 1. *dec.* 608. *num.* 1. *in Calagurit. Fructuum, et distribut.* 26. *Maii*
2 1614. Causa autem justa absentiae est quaelibet vera infirmitas. *Cap.* 1. *De Clerico non residente*,
3 *lib.* 6. Pro qua venit etiam coecitas, ex declaratione Sac. Congr. Episc. et Regul. 11. *Aug.* 1618.
4 et Sac. Congr. Concil. 20. *Julii* 1629. Non vero surditas; quia surdus, ut distributiones lucretur, debet praesentiam praestare in Choro, ex Sac. Congr. Episc. et Regul *in Theanen.* 12. *Martii* 1619.
5 Absentia pro evidenti Ecclesiae utilitate. *ex cap.*
6 *unico, de Clerico non resid. in.* 6. Pro negotiis, et causis Capituli, ex Sac. Congr. Episc. et Regul *in*
7 *Saonensi* 21. *Aug.* 1604. Pro servitio curae animarum adnexae suo beneficio, et pro administratione Sacramentorum in sua propria Ecclesia, ex Sac. Congr. Episc. et Regul.. *in una Lauden.* 24. *No-*
8 *vemb.* 1617. Et pro quolibet officio, et munere ad hoc a Summo Pontifice privilegiato; *Communis*,
9 *cap. Proposuit*, 4. *de concess. praeben.* Distributiones a Canonicis absentibus amissae, debentur Canonicis interessentibus, ex Sac. Cong. Concil. *in S. Severini* 16. *Julii* 1695. *et in Cathanen.* 18.
10 *Julii* 1699. Quae distributiones, et fallentiae Canonicorum absentium debentur etiam Canonicis jubilatis vigore indulti, etiamsi Choro intersint, quatenus eis non obstet statutum, vel consuetudo contraria Ecclesiae, ex Sac. Cong. Concil. *in Romana* 19. *April.* 1692. *et in Aquipendii* 23.
11 *Martii* 1697. Etiamsi distributiones essent auctae post obtentam jubilationem, ut ead. Sac. Cong. bis declaravit *in Bononien.* 16 *Julii* 1696. *et* 20.
12 *Apr.* 1697. Et istae fallentiae Canonicorum absentium debentur etiam Canonicis, qui Papae, vel Cardinalibus inserviunt cum indulto percipiendi distributiones pro diebus, et horis, quibus actualiter in tali servitute occupantur. Sac. Coog. Conc. *in Romana* 27. *Jan.* 1691.
13 Alia vide ad verb. *Beneficiatus*, verb. *Canonicus*, verb. *Distributiones*, verb. *Residentia*. Vide etiam *Append. Resol. S. C. C.* num. 218.222. 228. 231. 351. etc.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

14 Episcopus, qui simul sit Canonicus, tametsi choro non intersit, nihil amittit vel fructuum, vel distributionum, eo quia abesse semper censetur ex legitima causa. Rousseaud de la Combe in sua *Jurisprudentia Canonica*, *verb. Absens*, *sect.* 3. *distinct.* I.
15 Absentes a choro ratione servitii, quod praestant Episcopo, habentur pro praesentibus juxta *cap. De caetero*, *et cap. Ad audientiam*, *de Cleric. non resident.* De his autem strictim agit Auctor in verb. *Canonicatus*, *art.*5. *num.* 8. *et* 39. At frequens adeo est haec materia, ut abs re haud sit plura de ea verba facere. De quatuor vero disserendum est 16
ad plenam materiae tractationem. Primo de servitio, quod efficit, ut Ab entes a choro habeantur pro praesentibus. Secundo de Personis, quas assumere valet Episcopus pro sui servitio, tum earum numero. Tertio de effectibus, ad quos habentur pro praesentibus. Et quarto demum videndum est an idem jus competat Praelatis inferioribus.
Quod ad primum attinet, illud servitium, se- 17
cundum *verba* et *mentem* mox indicatorum textuum. efficere valet, ut Absentes pro praesentibus babeantur, quod praestatur Episcopo *quo Episcopo*, et sic in necessitatem vel utilitatem suae Ecclesiae. Fagnan. *in d. cap. De caetero*, *num.* 13. Scarfanton. *ad Ceccoper. lib.* 2. *tit.* 11. *n.* 21. At res eo processit, ut qualecumque servitium, quod praestatur Episcopo, idem operetur. Refertur enim a Barbosa *de offic. et potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 53. *sub num.* 142. resolutio Sac. Congregationis Concilii interpretis, qua dictum fuit, servitium *Praefecti cubiculi* hujus efficaciae esse. Altera, eaque recentior, habetur apud Scarfanton. *ad Ceccoper. lib.* 2. *tit.* 11. *num.* 18. resolutio ejusdem Sacrae Congregationis, qua eadem efficacia tributa est servitio *Secretarii*.
Quod concernit secundum, si standum sit verbis utriusque textus, solum assumere potest Epi- 18
scopus pro sui servitio Canonicos. An autem as- 19
sumere valeat Canonicum Doctoralem vel Magistralem, affirmat Barbos. *de Canonic. cap.* 25. *sub*
n. 7. De Dignitatibus controvertitur, an eas iti- 20
dem assumere queat. Vide Rousseaud de la Combe in sua *Jurisprudentia Canon. verb. Absens*, *sect.* 3.
distinct. 2. *art.* 1. *num.* 1. *et* 2. Major est contro- 21
versia, an possit Beneficiarios assumere. Negat cum aliis Monet. *de distribut. quotid. part.* 2. *qu.* 8. *n.* 8. At Scarfanton *ad Ceccoper. lib.* 2. *tit.* 21. *n.* 20. refert resolutionem d. Sac. Congregat. qua permittitur Episcopo assumere etiam Beneficia-
rios. Illud tamen inter omnes convenit, non so- 22
lum ab Ecclesia Cathedrali, sed et a quibusvis Ecclesiis Collegiatis, posse Episcopum personas de quibus disseritur, assumere. Vid. Fagnan. *in d. c. De Caetero*, *n.* 24. Louvrex *dissert. canon.* 23.
num. 43. Non potest tamen assumere nisi duas. 23
Atque hinc est, quod si in Dioecesi existant plures Collegiatae, assumere valeat vel duos Canonicos, vel duos Beneficiarios ex Ecclesia Collegiata sibi benevisa, nequaquam vero duos ex unaquaque Collegiata Ecclesia ipsius Dioecesis. Louvrex *d. dissert. canon.* 23. *d. num.* 43.
Quoad tertium, non dubitatur haberi pro prae- 24
sentibus ad effectum perceptionis fructuum praebendae. De distributionibus vero res non est adeo 25
expedita. Rousseaud de la Combe in sua *Jurisprudentia Canon. verb. Absens*, *sect.* 3. *dist.* 2. *art.* 1. *sub num.* 7. tenet .percipere debere distributiones quotidianas, quae ex ipsis fructibus praebendarum

proveniunt, non item distributiones Manuales dictas, quae scilicet ex particularibus fundationibus originem ducunt. At hanc distinctionem rejicere cum aliis videtur Louvrex *d. dissert. canon.* 23. *n.*
26 41. In casu vero, quo omnes fructus consistant in distributionibus, percipere possunt duas ex tribus partibus. Fagnan. in *dict. cap. De caetero*, *num.* 29. *et seq.* Scarfant. *ad Ceccoper. lib.* 2. *tit.*
27 11. *n.* 15. Censet tamen Louvrex *d. dissert. canon.* 23. *n.* 42. quod Canonici, qui ab Episcopo principaliter assumpti sunt in utilitatem Ecclesiae (ut si vocati fuerint ad statuendum de iis, quae pertinent ad Ecclesiae officia, vel Ministros; vel si a Capitulo destinati sint ad dandum Episcopo consilium vel assensum in casibus, in quibus Episcopus petere tenetur) distributiones percipere debeant.

28 Reliquum est, ut de quarto disseratur. Eatenus vero Praelatis inferioribus licitum est assumere itidem duos vel Canonicos, vel Beneficiarios, quatenus accedat consensus Capituli, et simul concurrat utilitas Ecclesiae. Consule Scarfanton. *ad Ceccoper lib.* 2. *tit.* 11. *n.* 14.

ADDITIONES CASINENSES

29 Canonicus qui sine causa a choro abest notabiliter (tres vel quatuor dies) ultra tempus a Tridentino permissum, animo amittendi distributiones tempori absentiae correspondentes, peccat mortaliter. Vid. Suarez *de Relig. L.* 4. *t.* 10. et tres declarationes Sacr. Congr. apud Dian. *Part.* 2. *Tract.* 12. *Resol.* 31.

30 Valet conclusio Auctoris sub numero 2. dandi distributiones in absentia, dummodo non sit consuetudo in contrarium. Siquidem Sacra Congregatio Concilii declaravit his verbis: *Consuetudo in aliqua Ecclesia introducta, ut Canonici infirmi fructus tantum suae praebendae, non distributiones quotidianas percipiant, si legitime praescripta sit, tollit constitutionem.*

31 Absens ob prosecutionem litis in beneficio Episcopi licentiam non requirit. Quia hocce in casu, illa datur a jure. Apud Rot. *dec.* 117. *Part.* 15.

ARTICULUS III.

ABSENS QUOAD JUDICIA.

1 Absens nemo potest judicari, nec condemnari, nisi sit contumax. *Cap. Absens, caus.* 3. *quaest.* 9. Unde omnia acta quae fiunt, absente reo non contumaci, sunt nulla. *Cap. omnia*,
2 *caus.* 3. *qu.* 9. Si vero absens legitime citatus contumax fuerit, ac cessante legitimo impedimento noluerit comparere, tunc potest judicari et condemnari. *Cap. quum Bertoldus*, 18. *de sententia et re judicata.* Legitime enim citati, et contumaciter absentes habentur pro praesentibus. *L. Properandum*, §. *sin autem reus*, *juncta glossa*, *vers. Dei praesentia*, *cap. De judiciis.* Unde absente 3
parte contumaci, etiam lite non contestata, potest etiam causa terminari. *Cap. Veritatis*, *de dolo et contumacia.*

ADDITIO EX ALIENA MANU.

Quando absentes criminum rei condemnari de 4
Jure civili nequierint? Quando Absentes citandi edictis fuerint, et bona eorum adnotanda? Quando ob contumaciam absentiam Fisco cedant, quando non? Vide Voet. in *Comment. ad Pandect. lib.* 48. *tit.* 17. *n.* 1.

ADDITIONES RECENTIORES EX EDITIONIBUS BARBIELLINIANIS.

Absens an possit per procuratorem defendi in 5
criminibus publicis, quibus constituta est poena pecuniaria? Ubi poena est dumtaxat pecuniaria, cessat causa, propter quam per procuratorem agi non potest, sed ipse reus praesens auditorio esse debet; est enim illa causa quia ubi agitur de poena capitis vel alia corporali, sententia Judicis elusoria reddi posset, nec exequtioni mandari. In procuratorem enim non esset executioni mandanda, cum ipse non deliquit; contra reum autem absentem non facile executioni mandaretur, idque quia in Judicis potestate non est. Vide Fachin. *Controvers. jur. lib.* 1. *cap.* 25. Absentes ho- 6
die recte accusantur, et contra eos ad bannum proceditur, unde bona illorum statim annotantur et cavetur ne quid exinde ad ipsos proveniat, quo fuga eorum sublevetur. Beyer. in *delin. jur. in digest. pag.* 638. *posit.* 9. *et* 10.

Quod de jure regulariter absens damnari in poe- 7
nis a relegatione supra non possit, praeterquam in crimine laesae majestatis, decisum est in *L. Absentem*, §. *Adversus contumaciam. ff. de poenis.* Hodie tamen de consuetudine generali pro quocumque crimine, definitive condemnantur in poenam mortis, et confiscationis. Beyer. *ubi supra.* Adde Klot. *tom.* 3. *consil.* 200. *num.* 22. *et plur. sequent.*

ADDITIONES CASINENSES.

Ratio ob quam nemo absens *regulariter* conde- 8
mnatur, haec est, quia absens solis praesumptionibus, et ex causa quasi incerta damnari videretur. At regula multis in casibus fallit, ubi legitime citatus, si sit contumax, pro confesso et convicto habetur, poenisque pro delicti qualitate condemnatur. Vid. Menoch. *de arbitr. L.* 1. *Q.* 80. Card. Tusch. *Lit. A. Concil.* 37. Carpan. *ad novas Constit. Mediol. cap. omnium*, *n.* 48.

Quae ad absentiam spectant, ejusque declara- 9

tionem et effectus, juxta leges Regni Neapolitani, invenies in prima parte Codicis Regni utri. Sicil. ab *art.* 117. ad *art.* 148.

10 Quomodo in judiciis poenalibus procedatur in reos absentes, usque ad sententiam condemnatoriam et ad declarationem *publici inimici*, et quomodo, eo praesente, processus repetendus sit, vide quartam partem ejusdem Codicis ab *art.* 459. ad 475.

ARTICULUS IV.

ABSENS QUOAD ABSOLUTIONEM A PECCATIS ET CENSURIS.

1 Absens non potest confiteri per Nuncium, et per literas, ejusque confessio, et absolutio sic a Confessario absente obtenta, est nulla et invalida, quia, poenitente absente, non potest verificari forma essentialis absolutionis, in qua dicitur, *absolvo te*, quae particula *Te* ex genere suo est demonstrativa personae praesentis, supra quam cadere debet absolutio; et colligitur ex *cap. Quem poenitet*, 88. *de poenitentia, dist.* 1. et expresse ex Clementis VIII. Constitut. incipient. *Sanctissimus Dominus noster Clemens*, emanat. 20. *Julii* 1602. in qua ex Decreto Cong. Sanctae Romanae et Universalis Inquisitionis *die* 20. *Julii an.* 1602. Clementis VIII. auctoritate et jussu edito, in quo contrariam opinionem, et assertionem damnavit, ut falsam, temerariam, et scandalosam, et sub poena excommunicationis Papae reservatae prohibuit eam doceri, et in praxim deduci.

Sic etiam invalida esset absolutio, si Confessarius poenitentem praesentem audiret, et postea per literas eum absentem absolveret, quia Clemens VIII. damnavit nedum absentis Confessionem, sed etiam absentis absolutionem disjunctive; damnavit enim propositionem dicentem: *Licere per literas, seu internuncium, Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, et ab eodem absente absolutionem obtinere*; neque enim in hoc etiam casu verificaretur forma substantialis absolutionis, cum non haberetur praesens persona demonstrata ut praesens per illam particulam *Te* (*). Sic communiter Doctores (**). 2

Valida autem est Confessio, si per literas poenitens mittat peccata Confessario absenti, qui ea legat, et huic factus praesens dicat: accuso me de peccatis illis, quae scripsi, et peto absolvi. Sicuti etiam si praesens peccata scripta det Confessario legenda, et postea dicat: de istis peccatis ... 3

(*) Quam recto stet talo Auctoris nostri doctrina, quae traditur io hoc Articulo, de damnatione propositionis facta a Clemente VIII. intelligenda non solum *conjunctive*, sed etiam *disjunctive*; h. e. etiam de eo, qui confitetur praesens, et postea absens absolvatur, aut contra, quisis perspiciet, cui in mentem subeat illud, quod narratur de Paulo V. qui speciali decreto An. 1605. interpretationem Francisci Suaresii de damnatione *complexiva*, oti ipse vocat, memoratae propositionis, propositae doctrinae contrariam ju sit amoveri ex ejusdem libris. Cujusmodi decretum legere est apud Jueninum *Tractat. De Sacram. Dissert.* 7. *de Poenitent. Q.* 6. *Art.* 4. §. 3.

Interim juval hic observare, minime esse confundendam doctrinam, quam docet, ac tuetur laud. Suares. in 3. *Part. D. Th. Disp.* 21. *Sect* 4. cum interpretatione damnationis memoratae propositionis; siquidem Paulus V. solam interpretationem damnat, oti videre est in memorato decreto.

Et re quidem vera; eo loci disserit eximius Theologus de Confessione facienda Sacerdoti praesenti, adseruitque per se loquendo esse necessarium, ut Sacerdos in praesentia poenitentis confessionem audiat, imo et immediate ab ipso, si fieri potest; atque esse grave peccatum hunc modum confitendi voluntarie mutare. Veruntamen subjungit, non esse hoc ita essentiale Sacramento, quo casu, in quo Sacerdos veniens ad Poenitentem morti proximum, et inveniens illum ita privatum usu omnium sensuum, ut nullum signum peccati, aut doloris ab eo possit obtinere, possit esse contentus aliorum relatione ad illum absolvendum: tunc enim confessionem non audit in praesentia, et nihilominus sufficiet hujusmodi confessio, ut licite, et valide detur absolutio. Haec sane doctrina unanimi Theologorum consenso comprobatur, et nullum adhuc Theologorum discrepantem ab ea hactenus deprehendi, vel quia istiusmodi habenda sit tanquam exceptio quaedam a damnatione adductae Thesis in Clementino decreto; vel quia in proposito casu non desit Confessio etiam facta coram Sacerdote, qualis esse potest in illis temporum angustiis; nim. per verba et testimonia adstantium, non sola Confessio facta coram Sacerdote non sit essentialis Sacramento, uti opinatus est laud. Suaresius. Vide Laurent. Berti. *de Theolog. discipl. Lib.* 34. *p.* 2. *cap.* 2. *Thes.* 8. Imo hujusmodi agendi ratio sive praxis in hujusmodi rerum circonstantiis Sacerdotibus, sive Poenitentiae Sacramenti administratoribus et suadetur, ac praecipitur variis Ecclesiae, sive Conciliorum Canonibus, quos congerit Gratianus in suo Decret. *part.* 2. *caus.* 26. *Qu.* 6. et laud. Theologus Suarez ad memoratam doctrinam confirmandam pro se adducit. Vide etiam quae docet Auctor noster in sua Bibliotheca Verb. *Absolutio.* Nec id porro repugnare Decreto Clement. VIII. expresse declaratum fuit per Decretum Urbani VIII. An. 1632. imo et ab ipso Clemente.

Quod autem laudatus Suares. veritus ne huic communissimae doctrinae incommodum afferri posset ex Decreto Clement. VIII. illud fuerit interpretatus de damnatione propositionis in sensu *complexivo*, non autem *divisive*, hoc est illud, quod procul abjiciendum jussit Pontifex Paul. V. quod et nos libentissime, ac perquam meritissimo rejicimus.

Illud etiam in disputationem hic vocari potest: quo nim. jure fiat, ut absolutio data absenti (loquimur autem hic, uti patet, de Sacramentali) irrita evadat. Eruditissimus Morinus, qui in ea fuit sententia, qua crederet hujusmodi absolutiones absentibus impertitas olim non infrequentes fuisse in Ecclesia, censet absolutionem Sacramentalem collatam absenti esse invalidam jure dumtaxat Ecclesiastico. Contrarium tamen alii docent, ac tuentur, nec immerito. Siquidem Pontificium Clement. VIII. Decretum novum jus minime sancit; sed tantum divinum hac de re interpretatur ac declarat; definit enim ac declarat hujusmodi Propositionem edocentem: licere per literas ab absente Sacerdote absolutionem obtinere, esse *falsam*, *scandalosam*, et *temerariam*, qualis nempe fuerat ante omnem Pontificiam definitionem, ac proinde ex natura sua, ac inspectam ratione Sacramenti; atque adeo jure divino nulla atque invalida absolutio ex sententia ejusdem Propositionis collata. Qua de re legi poterunt Juenin. et Berti laud. in adductis locis. Quantum vero spectat ad absolutiones, quas olim absentibus collatas quibusdam Ecclesiasticis monumentis productis probant contrariae sententiae patroni, nihil faciunt adversus productam sententiam; siquidem absolutiones illae Sacramentales non erant; sed aut a poenitentia Canonica per Indulgentiam, vel a censuris. Lege laud. Theolog. *(Edit. Neapol.)*

(**) Vide in hanc rem Decreta S. Romanae Inquisitionis *die ultima mensis Julii* ann. 1603., *et die* 14, *et* 20 *Julii*, *et* 18. *Augusti an.* 1605. *et die* 24. *Januarii* 1622. apud Concinam *de Sacram. Poenit. lib.* 2. *dissert.* 4. *cap.* 2. §. 4. *et* 8, *(Edit. Barbiell.)*

catis hic scriptis me accuso, et peto absolvi; quia sic implet praeceptum Confessionis vocalis, dum voce confitetur, peccata ibi scripta esse sua, et de illis habet dolorem requisitum, et sistitur in praesentia Confessarii, ut verificetur forma substantialis Confessionis per illam particulam *absolvo te* demonstrativam personae praesentis, ut superius dicebatur, adeoque valida erit absolutio. Est fere communis inter Doctores cum la Croix *lib.* 6. *p.* 2. *n.* 1196. Gobat. Lugo, Arriago, et aliis passim; qui tamen recte monent, hoc non esse faciendum absque rationabili causa, cum sit
4 contra communem praxim Ecclesiae. Imo multi apud la Croix *l.* 6. *n.* 1197. volunt, hoc extra casum necessitatis esse illicitum, et colligunt ex Benedict. XI. Extravagant. *Inter cunctos, de privileg.* ubi sic habet: *Nisi articulus necessitatis occurrat, Sacerdoti facienda est oris confessio, prout scriptum est: corde ad justitiam creditur, ore autem fit confessio ad salutem*; et *cap. Quem poenitet,* 88. *de poenit. dist.* 1. ubi sic habetur: *Praecepit Dominus mundandis, ut ostenderent ora Sacerdotibus, docens corporali praesentia confitenda peccacata, non per scriptum manifestanda, quia si per vos peccastis, per vos erubescatis; erubescentia enim ipsa partem habet remissionis.*

5 Absens etiam invitus extra Confessionem Sacramentalem potest absolvi a censuris, quia cum valeant censurae in absentes latae, a fortiori valebit eorum absolutio absentibus data. Est communis cum Pirhing. in *Canon. lib.* 5. *tit.* 39. *n.* 164. Anaclet. *l.* 5. *decr. tit.* 39. §. 8. *n.* 267.
6 Pac. Jordan. *elucubr. l.* 14. *tit.* 2. *n.* 180. Sic etiam absens potest dispensari ab irregularitate, ut S. Conc. Conc. *die.* 27. *Febr.* 1666. *in una Andegavensi dispensationis* respondit: *Absentiam hujusmodi non obstare.*

NOTA ROMANI THEOLOGI

Circa validitatem Confessionis scripto factae Sacerdoti praesenti.

7 Miror doctum Auctorem ex supra relatis Bened. XI. verbis *num.* 4. non agnovisse, extra necessitatem validam esse non posse Confessionem scripto factam Sacerdoti praesenti, cum generali illa expressione tantum: *Accuso me de peccatis illis, quae scripsi.* Nam si Pontifex Maximus, *extra articulum necessitatis, Sacerdoti confessionem oris faciendam esse*, decernit et jubet; ergo praeceptum adest de confitendis ore peccatis. Quod quidem praeceptum Florentina Synodus satis aperte designavit, cum dixit, Sacramentum Poenitentiae oris confessione perfici; et Sanctus Thomas asseruit *Quodlib.* 1. *qu.* 6. *art.* 10. dum scripsit: *Ex Ecclesiae institutione tenetur homo qui potest, ut verbo confiteatur, non solum propter hoc, ut ore confitens confitendo magis erubescat, ut qui ore peccavit, ore purgetur, sed etiam quia semper in omnibus Sacramentis accipitur id, cujus est communior usus.... Unde et in manifestatione peccatorum convenit uti verbis, quibus homines communius et expressius suos conceptus significare consueverunt.* Si praeceptum hoc adest, confessio per literas facta valida haberi non potest; neque enim conversus et absolutus in Poenitentiae Sacramento existimari potest, qui dum Clavium potestati peccata exhibet, contra Ecclesiae praeceptum agit. Immo peccat mortaliter, inquit Alphonsus de Ligorio *lib.* 6. *num.* 493. *qui extra necessitatem totam confessionem scripto, vel nutu facit, ac consequenter non absolvitur.* Itaque opinio supra ab Auctore exposita ut improbabilis rejicienda est. Caveant itaque Confessarii, ne facile confessiones scriptas admittant, ut soli ipsi legant, et Poenitens nihil dicat, nisi fortasse, dum Confessarius peccata scripta legat, poenitens interrogatus ea se commisisse fateatur, ad singula respondendo; ut monet Auctor Theol. Petrocorensis.

RESPONSIO AUCTORIS

In Notam praecedentem.

Miratur doctus Theologus, quod ex verbis 8
Canonum a me relatis *ibi num.* 4. non collegerim invalidam esse confessionem, quam *ibi*, modo tamen explicato, validam tradidi, sed tamen extra casum necessitatis illicitam. At certe de hoc non mirantur *ibi* allegati Auctores, et plures ac plures alii classici Doctores doctrina, virtute, ac pietate praestantes, eamdem sententiam tradentes, ut doctissimus P. Mastrius in 4. *disput.* 5. *qu.* 17. *de Poenit. art.* 3. *num.* 471. *et seqq.* ubi post multa ad id probandum, prosequitur confirmando conclusionem, et solvendo omnes objectiones, ac dicendo, quod *Can. Quem poenitet,* 88. *de Poenit. dict.* 1. vult, confessionem per scriptum ministro praesenti non fieri licite, nisi adsit necessitas; quem canonem non obstare pro valore talis confessionis sustinet etiam in *Theologia morali, disput.* 21. *de Poenit. art.* 2. *num* 169. ac cum aliis probat, non esse de valore Sacramenti, quod Confessio fiat verbis. Quem sequitur, et summe laudat eruditissimus ac piissimus Clericatus *de Sacrament. Poenit decis.* 35. *num.* 15. *et seqq.* dicens; *ut tenent novissime Mastrius Theologus, non frustra figens pedem in opinionibus, quas amplectitur;* et doctissimus P. Augustinus de Gabrielis Capuccinus *tom.* 3. *Theolog. Moral. tract.* 8. *de Poenit quaest.* 4. *num.* 395. sic expresse tradit. Sed hic occurrit quaestio, utrum hoc (scilicet Confessio per li-

teras) licite fiat; nam S. Augustinus in *cap. cit. Quem poenitet*, dicit, quod peccata non sunt per scriptum pandenda; sed quia S. Leo Papa relatus in *cap.* 4. *qualis*, 30. *qu.* 5. dicit, quod mulier per scripturam sua peccata pandat, et en praecisa verba Canonis*: et poenitentia illius per scripturam recipienda*, et verba glos. *ibid. verb. per scripturam*; *ibi: de poenitentia, distinct. prima, Quem poenitet*: contra, *sed ibi prohibetur absens per scripturam confiteri, vel quod poenitentiam accipere debeat; hic autem permittitur mulieri simplici, dum tamen praesens sit, in scripto peccata offerre*, ideoque, prosequitur de Gabrielis, dicendum est cum glos. in hoc capite, quod licitum est, peccata per scripturam confiteri, et quod in cap. *Quem poenitet*, S. Augustinus loquitur de illis, qui per nuncium, vel scriptum absenti Confessario manifestare volunt sua peccata, quod utique nequit fieri, ut dixi supra; non autem loquitur de illis, qui scribunt sua peccata, ne memoria excidant, aut etiam secundum aliquos prae verecundia, et postea ea legunt ante Confessarium, vel tradunt legenda ab ipso Confessario, ut quidam volunt, sed raro est permittendum, et postea dicunt: *me accuso de omnibus illis peccatis, quae legisti.* Haec ille: et quod raro sit permittendum, jam ego tradidi *loc. cit.* dicens, quod Doctores ibi allegati recte monent, hoc non esse faciendum absque rationabili caussa, quum sit contra communem praxim Ecclesiae: et immo multi apud la Croix *loc cit. n.* 1597. volunt, hoc extra casum necessitatis esse illicitum, et hoc colligunt ex *cap. Quem poenitet.* Et idem sustinet sapientissimus Rossignolus *de poenit. part.* 1. *qu.* 4. *de Confessione, art.* 6. *n.* 5. *et seqq.* ubi expresse concludit, quod confessio facta absenti per literas vel per nuncium, si postea poenitens accedat ad Confessarium petens absolutionem eorumdem peccatorum, quae manifestavit per nuncium, vel literas, valida est, ac suum consequitur effectum, citans ad id Bonacinam, Nugnum, Pitignanum, Madernum, et subdens, quod non est necesse ad valorem Sacramenti, quod peccatorum confessio fiat verbis a poenitente prolatis; et ad illud, *ore autem confessio fit ad salutem*, dicit, quod ibi est sermo de confessione fidei, quae urgente necessitate verbis proferenda est ad Tyrannorum perfidiam superandam. Et classicus Theologus noster Henno in Theologia dogmatica, morali, et scholastica *tom.* 2. *tract. de poenit. disp.* 5. *qu.* 5. *conclus.* 1. sic expresse tradit: Non est de essentia Confessionis, quod fiat voce, quamquam aliter facta sine ratione sit illicita. Quod ibi probat, et in fine probationis dicit: Requirit quidem Conc. Florent. confessionem *oris*, sed per illam intelligit confessionem externam, quam vocat confessionem *oris*, eo quod ordinarie fiat voce. Deinde probat secundam partem conclusionis sic: quia, dicit, non est licitum recedere ab ordinaria Ecclesiae praxi sine gravi caussa; jam autem confessionem *oris* in Ecclesia esse usualem, experientia quotidiana testatur. Nollem tamen condemnare saltem gravis peccati eum, qui peccatis scripto traditis, et a Confessario lectis, diceret: *ego me accuso de omnibus, quae in charta legisti:* quia equidem facit confessionem *oris*, et aliunde tantam videtur pati verecundiam apud Confessarium legentem, quantam apud audientem; sed etsi minorem pateretur, equidem nihil id confert ad rationem essentialem et integralem Sacramenti; et ideo ubi aliqualis caussa subest, v. g. pudor omnino particularis in exprimendo certo peccato, aut difficultas in loquendo, sic fieri posset sine peccato. Sic ipse expresse. Et clarissimus Paulus Gabriel Antoine *tract. de poenit. qu.* 16. editionis noviss. quaerens, an Confessio necessario fieri debeat voce; respondet: 1. *id non esse de essentia Sacramenti*: et *respons.* 2. dicit: *non licere absque necessitate aliter quam voce confiteri.* Et sic tenent etiam Sporer *part.* 3. *sect.* 2. *qu.* 3. *de Confessione vocali*, Layman *de Sacramento Poenit. lib.* 5. *tr.* 6. *cap.* 6. cum Cano, et aliis ibi citatis, ac alii passim uno ore fatentes, confessionem *oris* non esse de substantia, ac valore Sacramenti, et consequenter factam scripto, vel nutu, aut signo sufficienti, ad hoc ut Confessarius praesens in notitiam peccatorum, aliorumque in poenitente requisitorum venire possit, non esse invalidam, exemplificantes de casu non habitae, seu perditae loquelae; de Confessario advertente, se subito obsurdescere, ut poenitentem, qui peccata sua ex scripto legit, aut profert, audire nequeat, nisi etiam adstantes audiant; de puella, quae prae maxima verecundia certa peccata sua ore explicare non possit, et hujusmodi. Et ratio potissima est, quia Sacramentalis confessio absolute, et secundum essentiam spectata, consistere potest in quocumque signo propriae accusationis de peccatis in ordine ad absolutionem consequendam. Christus enim confessionem instituendo, ut recte dicit Mastrius *loc. cit. n.* 471. aliud non voluit, nisi quod homo aliquod signum sensibile faceret, quo sua peccata manifestaret submittendo se Sacerdoti, unde dictum est supra *qu.* 16. *art.* 2. *n.* 448. materiam hujus Sacramenti non esse unam in specie, sicuti est aqua in baptismo, sed esse unam unitate generica, quia est manifestatio peccatorum per aliquod signum sensibile, sive hoc sit vox, sive scriptum, sive nutus; sed per scriptum hoc totum habetur, quia per hoc sua manifestat Sacerdoti peccata, et se illi submittit: ergo etc. Tunc autem esset invalida confessio, quando Christus decrevisset solam vocalem confessionem esse signum Sacramentale. Sunt haec praecisa verba tanti Doctoris, qui jam *qu.* 16. *art.* 2. *n.* 448. dixerat praecisis his verbis: Ideo enim Concilium

Florentinum peccatorum accusationem in hoc foro appellavit *oris* confessionem, quia ordinario modo sic fieri solet, immo debet ex obligatione sic fieri voce ab eo, qui potest, nisi rationabili caussa excusetur: non tamen est absolute pro omnibus necessarium, et in quocumque casu; et ideo Concilium Tridentinum ad omnem tollendam ambiguitatem, particulam *oris* omisit, et solum dixit, confessionem in genere et absolute sumptam esse materiam. Roncaglia *de Sacramento poenit. tract.* 9. *cap.* 4. *quaest.* 2. ubi expresse respondet: Dubitari non potest, Confessionem factam per scriptum in casu necessitatis Sacerdoti praesenti esse omnino licitam, ac validam .... At extra casum necessitatis illicitum videtur exponere peccata non voce, sed per scripturam, quamvis id non sit de necessitate Sacramenti, ut bene docet S. Thomas *Quodlib.* 1. *artic.* 10. Verum igitur est, non dari expressum praeceptum, quod obliget manifestare peccata potius voce, quam scriptura; nihilominus haec obligatio oritur ex continua praxi, et consuetudine fidelium .... Et post pauca subjungit: Advertendum tamen, quod cessaret peccatum, dum quis confiteretur per scripturam, non solum in casu physicae impotentiae, sed etiam impotentiae moralis, quando nempe voce fieri non possit Confessio sine magna difficultate, ut si aeger non posset, nisi aegre verba proferre; si necessitas daretur confitendi Confessario surdastro, cui manifestari non possent peccata, quin ab aliis audirentur; si puella prae maxima verecundia pertimesceret sua peccata voce confiteri. In his casibus sat est peccata scribere, et poenitentem dicere Confessario, se accusare de omnibus, quae in charta exhibita continentur. Sic etiam tenet Colet. *tract. de poenit. cap.*6. *de confessione, pag.* 199. dicens expresse: Constat primo, esse absolute necessarium, ut confessio fiat voce: 1. quia Christus tantum intendit, ut peccata Sacerdoti cum dolore declarentur, quod per scriptum, et nutus satis praestari potest: 2. quia haec est Ecclesiae praxis, ut mutos, qui sufficienter instructi videntur, per signum confitentes absolvat. Unde Florentinum *oris* Confessionem requirendo, nihil aliud intelligit, quam externam peccati manifestationem, quae, quia *ore* fieri consuevit, *oris* vocitatur. Constat 2. non modo licitam esse Confessionem nutibus, vel scripto factam, sed necessariam prorsus, quum quis aliter confiteri nequit; quia ex S. Thoma: *Quando non possumus uno modo, debemus, secundum quod possumus, confiteri.* Et quamvis ipse postea dicat: Constat tertio, graviter peccare, ideoque invalide confiteri, qui extra casum physicae, vel moralis impotentiae scripto, aut nutibus, non autem voce confitetur, ratione universalis praxis Ecclesiae, subjungit autem: ab ea (*) tamen praxi excusat impotentia tum physica, tum moralis; quia moralis impotentia, seu necessitas, aut rationabilis causa requiritur, ut intervenit in sensu nostrae conclusionis. Ita etiam concludit novissime doctissimus D. de Liguori in suo tractatu. *Istruzione pratica per li Confessori*, eodemque latine reddito sub tit. *Homo apostolicus instructus in sua vocatione ad audiendas confessiones*, in quo *tom.* 2. *c.* 3. *punct.* 1. *de conditionibus Confessionis* postquam dixisset, quod Confessio « debet esse *vocalis*, nempe voce, dum hic est usus communis Ecclesiae, non jam facta per signa, aut scripto » statim subjungit: « Modo nulla adsit gravis causa, v. g. nimiae, et extraordinariae verecundiae, aut linguae impedimenti, et hujusmodi, quia in tali casu sufficit, postquam Confessarius Confessionem legerit, quod dicat Poenitens: *Me accuso de omnibus istis peccatis*; ita communiter *Castrop. Canus, Concin. Tamb. Salmantic.* » sicque alii passim in sensu meae conclusionis. Hinc quid dicendum de dicta admiratione, et censura Theologi, censeant eruditi, satis me et ipso in intelligentia Canonum peritiores. Concludo interim ego, ut jam tradidi, quod non facile sunt admittendi casus, de permittenda Confessione per scriptum, ut recte tradit etiam Eminentiss. Cardin. de *Laurnea disput.* 10. *de Poenit. art.* 5. n. 76. Videatur ad rem Legenda nostri S. Antonii de Padua, in cujus praedicatione quidam sic fuit de peccatis compunctus, quod nullum prae gemitibus poterat confiteri. Cui Sanctus: vade, et omnia peccata tua, de quibus recordaberis, scribe in schedula, et statim porta mihi. Quod quum fecisset, omnia celeriter fuerunt deleta. Sic ibi expresse Bullandistae. Videatur etiam inter alios ad rem Eminentis. Cardin. Gotti *qu.* 8. *de forma Sacram. Poenitent. dub.* 4. §.2. *num.*4. in solutione objectionum (**).

ADDITIO CASINENSIS

Bullam Clementis esse disjunctive, non copulative intelligendam declaravit Paulus V. die 14. 9

(*) Haec sunt integra Coleti *loc. cit.* verba « Ab ea tamen » praxi excusat impotentia, cum *Physica*, qualis occurrit » in Mutis, iisve qui prae morbi gravitate usu vocis destituti sunt; tum *Moralis*, ut si aeger oppresso pectore non » nisi aegre loqui possit; si unus, qui praesto est, Confessarius, quia ipse, vel Poenitens surdaster sit, non possit in Xenodochio v. g. confessionem excipere quin Poenitens ab aliis audiatur, audirive merito formidet. Tunc » autem longe melius est et tutius, ut postquam Confessionem legerit Sacerdos, Poenitens haec saltem verba » addat, si potest: Peto ab his absolutionem ». Ex quibus liquet a Coleto confessionem ex scripto factam, ut licitam non admitti, nisi vera impotentia seu *Physica*, seu *Moralis*, ut Poenitentis peccata ex scripto legat Sacerdos postulet. Vide quae idem docet in *continuat. Praelect. Tournelii de Poenit. part.* 2. *Cap.* 5. *sect.* 4. §. 1. *(Edit. Barbiell.)*

(**) Hoc unum *loc. cit.* Gotti docet, non esse de essentia Confessionis, ut voce fiat. *(Edit. Barbiell.)*

Iulii 1605. itemque damnavit eorum sententiam, qui praefati Clementis Bullam ita intelligi voluerunt ut absenti dari possit absolutio, dummodo in praesentia facta fuisset confessio. Vid. S. Lig. *L.* 6. *n.* 428. Cardinal. Got. *Tom.* 14. *de poeniten.* quaestionem praeclare habet.

ABSIDA

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

— 1. Etymologia vocis Absidae; et varia ejus nomina. — 2. Absida est pars aedis sacrae interior, in qua Altare collocari debet, quasi a templo separata. — 3. Ornabantur Absidae picturis, et musivo opere distinguebantur. — 4. Absidae nomen convenit cuilibet structurae in arcum desinenti et concameratae. — 5. Nomine Absidae Episcopi Sedes significatur. — 6. Absidae Gradatae nomine Sedes Pontificia venit. — 7. Absida dicebatur feretrum Sanctorum Reliquias continens. — 8. Absida Altaris Concham, vel ipsam sacram mensam, sive Altare, significat.

1 bsidae nomen, quae etiam *Apsis* et *Apside* dicta est, a graeco vocabulo ἁψίς provenit, quod proprie Arcum, Fornicem significat.

2 Absida vero, pars est aedis sacrae interior in qua Altare collocari solet, sic appellata, quod sit quodammodo separata a templo, et proprio fornice tecta, et convoluta. Gregor. Turonen. *de vit. Patrum. cap.* 7. *Ante altare, basilicae fundamenta jecit, erectaque Absida miro opere construxit et transvolvit.* Guibertus *lib.* 1. *de pignor. Sanctor.* 1. 2. §. *Is ante Absidis frontem, inter altare videlicet et Absidem, pro officio acturus astiterat.*

3 Ornabantur Absidae picturis, itemque musivo opere distinguebantur. Vignol. *Lib. Pontif. in Leon. III. et Gregor. IV. Tom. II. p.* 256 et 333. et *Tom. III. p.* 17.

4 Pro Absida vero non intelligenda est dumtaxat pars illa in qua Altare collocari solet, sed convenit cuilibet structurae in arcum desinenti, et concameratae. Quapropter et de Ecclesiarum Sacellis semirotundis dicitur, et de aliis Ecclesiae partibus, cum pariter in circulum terminantur. Du Cange *Glossar. ad hoc verb.*

5 Nomine Absidae Episcopi Sedes venit, ex eo quod in medio Absidae collocari soleret. D. August. *ad Albin: Dicebam ego, quibus poteram, qui nos in Apsidem honoratiores, et graviores ascenderant.*

Absida Gradata dicebatur Sedes Pontificalis, 6
utpote eminentior ob multitudinem graduum. August. *in Ep.* 263. *ad Max. Transit honor hujus saeculi, transit ambitio. In futuro Christi judicio nec Absidae gradatae, nec cathedrae velatae.* Macri Hier.

Absida etiam feretrum, in quo Sanctorum reli- 7
quiae continentur, significat. Gesta Consulum Andegavensium *cap.* 3. *n.* 26. *de Relatione corporis S. Martini: Absida siquidem quam deferebant, erat fusilis ex auro et argento, quod dicitur electrum, spissitudine duorum digitorum, auctorem operis B. Perpetuum insculptor designarat, suffragio literarum ecc.*

Absidam Altaris Concham significare, vel ipsam 8
sacram mensam, sive altare, S. Paulinus Nolanus Episcopus docet *in Ep.* 32. *ad Severum* his verbis: *Basilica igitur illa quae ad dominaedium nostrum communem patronum in nomine Domini Christi Dei jam dedicata celebratur, quatuor ejus Basilicis addita, reliquiis apostolorum et martyrum inter apsidem trichora sub altaria sacratis ecc.*

ABSOLVERE

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Absolutio a quibus, et de quibus dari possit, vel non possit.*

1. Episcopi non possunt absolvere a casibus, et censuris publicis reservatis Summo Pontifici. — 2. Neque a casibus, et censuris occultis in Bulla Coenae contentis, et maxime ab haeresi. — 3. Sic deducitur ex verbis ipsius Bullae Coenae, et sic declararunt varii Summi Pontifices, et pluries S. Cong. Concilii. — 4. Et clarissime constat ex tertia propositione inter damnatas ab Alexandro VII. — 5. Possunt tamen Episcopi absolvere a casibus occultis reservatis Summo Pontifici extra Bullam Coenae. — 6. Impeditos personaliter adire Pontificem, vel in perpetuum, vel ad longum tempus possunt Episcopi directe absolvere pro utroque foro, etiam ab omnibus casibus publicis reservatis Papae a Jure, aut ab homine, etiam haeresis, et in Bulla Coenae contentis. — 7. Cum hac tamen advertentia, quod si impedimentum est perpetuum, absolvuntur sine ullo onere comparendi, si tamen impedimentum est solum ad tempus, debent absolvi cum onere adeundi Pontificem, cessante impedimento. — 8. Assignatur qui in Jure censentur legitime impediti adire Pontificem. — 9. Per ly *Regula* intelliguntur Regulares, qui possunt absolvi a suis Praelatis Generalibus, et Provincialibus. — 10. Per ly *Mors* intelliguntur constituti in articulo mortis. 11. — Per ly *Sexus* intelliguntur mulieres, quae ob fragilitatem sexus sunt

specialiter dispensatae. — 12. Per ly *Hostis* intelliguntur, qui propter inimicorum capitales insidias nequeunt sine periculo occisionis, aut alterius gravis damni iter assumere. — 13. Per ly *Puer* intelliguntur pueri, qui ratione suae puerilis aetatis non sunt capaces longi itineris. — 14. Per ly *Officialis* intelliguntur illi, qui ex officio turbam arcendo Clericos percutiunt, etiam aliqualiter culpabiliter. — 15. Per ly *Delitiosus* intelliguntur illi, qui sunt ita delicatae complexionis, ut laborem adeundi Sedem Apostolicam nequeant sustinere. — 16. Per ly *Inops* intelliguntur, qui sunt ita pauperes, ut sua inopia impediti nequeant Pontificem adire. — 17. Per ly *Æger* intelliguntur infirmi, et valetudinarii. — 18. Per ly *Senes* intelliguntur omnes, qui ratione senilis aetatis laboriosum iter nequeunt sustinere. — 19. Per ly *Sodalis* intelliguntur Clerici viventes in communi in eodem Collegio, qui si se mutuo percutiant, possunt ab Episcopis suis absolvi. — 20. Per ly *Janitor* intelliguntur ostiarii, qui praetextu, et causa sui officii Clericos male percutiunt. — 21. Per ly *Adstrictus* intelliguntur, qui non sunt sui Juris, sed subjacent alterius potestati, ut servi, et filii familias, qui, invitis dominis et parentibus, nequeunt adire Pontificem. — 22. Per ly *Dubius* intelliguntur, qui dubitant an revera Clericos percusserint, et nequeunt se certificare, licet ab aliis pro talibus censeantur. — 23. Per ly *Levis ictus* intelliguntur, qui leviter Clericos percutiunt; isti enim possunt a suis Episcopis absolvi. — 24. Per ly *Debilis* intelliguntur, qui ratione debilitatis virium, labores itineris sustinere non valent. — 25. Per ly *Causae* intelliguntur omnes illi, qui habent aliquam justam causam, propter quam rationabiliter censeantur non posse adire Pontificem. — 26. Impediti personaliter adire Pontificem non tenentur mittere Procuratorem, vel scribere ad Sacram Poenitentiariam pro obtinenda absolutione a casibus et censuris Papae reservatis. — 27. Si impediti adire Pontificem, sint etiam impediti adire Episcopum, probabilius non possunt a casibus publicis reservatis Papae absolvi in foro conscientiae a Parocho, aut alio Confessario. — 28. Sicuti etiam impediti adire Episcopum pro casibus Dioecesanis sibi reservatis publicis non possunt absolvi ab inferiori extra casum necessitatis. — 29. Praelati Regulares, uti Generales, et Provinciales, possunt absolvere suos subditos ab omnibus casibus, a quibus possunt Episcopi absolvere suos Dioecesanos. — 30. Imo possunt absolvere suos subditos etiam ab omnibus casibus in Bulla Coenae contentis, quinque solum exceptis, qui assignantur. — 31. Quinimo ex amplissima concessione S. Pii V. possunt suos subditos absolvere ab omnibus casibus, excepto homicidio voluntario injusto, et mutilatione commissa post ingressum in Religionem. — 32. Unde majorem, et ampliorem facultatem absolvendi, et dispensandi habent Praelati Regulares in suos subditos, quam Praelati saeculares in suos Dioecesanos. — 33. Nec ista tam ampla privilegia Praelatorum Regularium sunt revocata; ad num. 35. — 36. Imo Julius II. expresse declaravit, quod, non obstante Bulla Coenae, possint Praelati Regulares absolvere suos subditos juxta sua privilegia. — 37. Sacra Congr. Episc. et Regul. facto verbo cum Clemente VIII. absolute decrevit, quod omnes Bullae, et decreta derogatoria privilegiorum Regularium, quantum ad facultatem absolvendi a casibus Papae reservatis, sunt intelligenda solum in ordine ad saeculares, non autem in ordine ad suos subditos Regulares. — 38. Nec officit, quod de stylo Curiae, seu Sacrae Poenitentiariae soleant quandoque Regulares recurrentes ab ipsa absolvi, ac dispensari super aliquos ex casibus Papae reservatis. — 39. Nec per hoc quod Sacra Poenitentiaria absolvat, et dispenset Regulares, si qui ad ipsam recurrant, sequitur quod non sit in Praelatis Regularibus talis potestas. — 40. Viva tamen refert Sac. Congr. declarassse, non posse Praelatos Regulares absolvere ab haeresi occulta suos subditos. — 41. Confessarii Regulares possunt in foro conscientiae absolvere saeculares ab omnibus casibus, et censuris reservatis Papae, exceptis contentis in Bulla Coenae. — 42. Exceptis etiam casibus reservatis Episcopis in suis respectivis Dioecesibus. — 43. Et exceptis etiam intra Italiam, et extra Urbem aliis sex, dictis Clementinis; ad num. 46. — 47. Adducitur Decretum Clementis XI. quo omnibus Confessariis, etiam Poenitentiariis Basilicarum Urbis, et aliis privilegiatis interdicitur, ne poenitentes a quibusdam censuris, et casibus Apostolicae Sedi reservatis absolvant. — 48. In articulo mortis, quilibet simplex Sacerdos non approbatus, quamvis sit Excommunicatus, Degradatus, Irregularis, Apostata etc. si non adsit alius confessarius, potest quoslibet fideles a quibusvis casibus, et censuris etiam quomodocumque reservatis absolvere. — 49. Talis ampla facultas extenditur etiam ad probabile periculum mortis. — 50. In Jure quoad rem pro eodem sumuntur periculum, et articulus mortis. — 51. Si in periculo, et articulo mortis adsit Confessarius approbatus promptus ad confessionem excipiendam, probabilius non potest simplex Sacerdos absolvere; ad num. 52. — 53. Absoluti in articulo mortis, seu periculo a casibus reservatis, qui habent annexam censuram, si convalescant, tenentur Papae, vel Episcopo respective se praesentare, mandata ipsius humiliter suscepturi, et parti laesae, prout justitia suaserit, satisfacturi. — 54. Quod si elapso mortis periculo, cum commode possint, non se praesentent Papae, vel Episcopo respective, et parti laesae renuant in quantum possunt satisfacere, reincidunt in excommunicationem. — 55. Absoluti vero in periculo, vel articulo mortis a casibus reservatis, qui nullam habent annexam censuram, si convalescunt non tenentur se praesentare Superiori. — 56. Assignatur ratio disparitatis. — 57. Absoluti in tali periculo a casibus reservatis habentibus annexam censuram, licet non indigeant nova absolutione, possunt tamen adhuc urgeri a Superiore, qui potest contra eos procedere, donec etiam pro foro externo absolutionem obtineant. — 58. Absolutio non potest dari extra articulum mortis a Sacerdote non approbato, et non habente jurisdictionem. — 59. Et a fortiori dari in nullo casu a laico. — 60. Absolvendi facultas delegata non potest subdelegari. — 61. Absolutio non potest dari a simplici Sacerdote non approbato, neque pro solis peccatis mortalibus dubiis. — 62. Imo simplex Sacerdos non est permittendus, quod absolvat neque a solis peccatis venialibus. — 63. Quid importent absolutiones generales quas Praelati Regulares in fine Visitationis et in quibusdam anni Solemnitatibus dare consueverunt suis subditis Religiosis; et quid importent absolutiones in articulo mortis dari solitae moribundis; et quid importent absolutiones, quae dantur a Praelatis, seu Praesidibus ante electiones Capitulares. *Remissive.* — 64. Demonstratur pluribus argumentis non licere simplici Sacerdoti absolvere a venialibus. — *65. Quomodo Episcopi absolvere possint ab haeresi. — 66. Episcopi eum absolvere nequeunt, qui summum Pontificem adire legitime impeditur, quando alium facultatem habentem adire potest. — 67. An Episcopi in casu impedimenti a casibus pontificiis absolvere possint. —58. Qui neque Papam neque Episcopum adire possunt, probabiliter possunt a quovis absolvi. — 69. An impediti Episcopum adire, a simplici confessario absolvi possint a casibus ab Episcopo reservatis. — 70. In mortis articulo *omnes Sacerdotes* valide absolvunt.

ARTICULUS II. — *Absolutio quibus dari possit vel non.*

1. Absolutio dari potest moribundo, qui petit Confessarium, licet, ipso adveniente, jam obmutuerit, et nulla dare possit signa poenitentiae; ad num. 2. — 3. Absolutio probabilius dari potest sub conditione, etiam moribundo, qui nullum poenitentiae signum dedit, nec dare potest, si ipse prius probe ac Christiane vixit, et Sacramenta frequentavit; usque ad n. 7. — 8. Absolutio dari potest ei, qui est in occasione proxima involuntaria, nec est in sui potestate eam removere, dummodo tamen vitare conetur periculum formale peccandi per actus proprios. — 9. Affertur ratio. — 10. Datur ad hoc monitio Confessariis. — 11. Absolutio tamen dari non potest ei, qui est in occasione proxima voluntaria, nec vult eam, cum possit, deserere, licet sub praetextu cujuscumque utilitatis, commodi, vel boni spiritualis, vel temporalis, sui, vel proximi. — 12. Habetur clare ex pluribus propositionibus damnatis, quae hic dantur. — 13. Ostenditur etiam ratione. — 14. Absolutio dari non potest consuetudinario, et recidivo, qui semper labitur in iisdem peccatis sine ulla spe emendationis; nec facit quantum in se est pro tali consuetudine peccaminosa deserenda. — 15. Affertur ratio, ad n. 16. — 17. Si vero consuetudinarius, seu recidivus, post ultimam suam Confessionem se vel paulum emendavit, nec tot peccata, ut ordinarie solitus erat, commisit, et aliquem conatum ad se emendandum adhibuit, debet absolvi. — 18. Cum recidive peccata fiunt ex sola fragili-

tate intrinseca, potest poenitens toties absolvi, quoties Confessarius judicat eum serio dolere, et proponere in posterum se emendare. — 19. An sint absolvendi nec ne illi consuetudinarii, seu recidivi, qui in aliqua Confessione minora afferunt peccata, et in alia majora, et sic vicissim longo tempore sua peccata continuant; et quomodo cum istis procedendum. — 20. Absolutio dari non debet, sed differenda iis, qui propria culpa, et negligentia ignorant principalia Mysteria Fidei, et alia scitu necessaria ad salutem. — 21. Absolutio dari nequit a Confessario suo complici in peccato carnis; et si detur, est nulla. Et Confessarius audens eum absolvere incurrit Excommunicationem Papae reservatam. — 22. An absolutio nequeat dari etiam complici in quocumque alio peccati mortali, non carnali. — 23. Absolutio deneganda est ignorantibus Mysteria Fidei tenenda necessitate *medii*. — 24. Ignorantibus autem necessaria necessitate *praecepti* differenda; et quandoque etiam impertienda. — 25. Facultatem habet absolvendi a casibus et censuris reservatis Cancellarius Militiae S. Januarii. — 26. Et Confessarii in vim Bullae Cruciatae Militibus S. Joannis Hierosolymitani ejusque Militiae subditis concessae; nec opus est forma absolutionis uti, quae illi praefigitur. — 27. Superior Regularis nequit subditos suos absolvere a percussione Clerici Regularis. — 28. Alia ad rem. *Remissive*. — 29. Nota Rom. Theol. ad n. 7.

ARTICULUS III. — *Absolutio quomodo, et sub qua forma dari possit et debeat, vel non.*

1 Absolutionis Sacramentalis verba necessaria, et sufficientia assignantur. — 2. Licet speculative loquendo sola illa duo verba, *Absolvo te*, vel aequivalentia sint de essentia formae absolutionis, ac necessario exprimenda necessitate Sacramenti, — 3. in praxi tamen tutius tenendum est, requiri tanquam de essentia formae Sacramentalis illa verba: *a peccatis tuis*, vel saltem: *a peccatis*. — 4. Aliter Confessarius peccaret mortaliter, et exponeret Sacramentum probabili periculo nullitatis sine necessitate, et contra justissimam voluntatem poenitentis. — 5. Absolutio est valida, sed illicita, si detur aliis verbis, quae tamen non mutent sensum formae ordinariae, nec actum judicii, et afferuntur variae similes formae. — 6. Omnes dictae, et consimiles formae sunt validae. — 7. Sunt tamen illicitae. — 8. Absolutio autem data his verbis: *Ego te mundo a peccatis tuis*, vel aliis verbis consimilibus a pluribus censetur insufficiens. Et qui eam daret sub similibus verbis peccaret mortaliter, sicuti mortaliter peccaret, qui extra casum necessitatis voluntarie relinqueret, *Ego*, et *in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti*. — 9. Omissio vero aliarum precum, si fiat aliqua rationabili causa, non est nequidem peccatum veniale. — 10. Assignatur digna praxis servanda in usuali administratione Sacramenti Poenitentiae — 11. Urgente aliqua gravi necessitate, V. G. periculo mortis instantis, potest Confessarius breviter dicere: *Ego te absolvo ab omnibus censuris, et peccatis, in nomine Patris et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.* — 12. Absolutionis verba non praecise, et nude indicant, et declarant poenitentem esse a Deo absolutum, sed vere, et per modum sententiae judicialis important absolutionem poenitentis a peccatis, loco Dei a Confessario velut a Judice pronunciatam. — 13. Absolutio non est valida, si proferatur modo deprecativo. — 14. Absolutio nequit dari absenti per nuncium, et per literas. — 15. Absolutio potest dari ab uno pluribus simul. — 16. Talis absolutio esset non quidem formaliter, sed virtualiter, et aequivalenter multiplex, et essent tot Sacramenta, quot homines ponentes aliquam Confessionem, et dolorem cum proposito. — 17. Similiter potest dari absolutio uni a pluribus simul. — 18. Talis absolutio licet sit illicita, est tamen valida. Imo possunt dari casus, qui assignantur, in quibus nedum sit valida, sed etiam licita. — 19. In illis casibus, ut volunt varii classici DD. per plures sic intentas, et obtentas a Poenitente absolutiones conferretur major gratia, et essent plura Sacramenta. — 20. Alia ad rem. *Remissive*. — 21. Nota Rom. Theol. ad num. 13. — 22. Pluribus demonstratur argumentis non esse validam absolutionem modo deprecativo prolatam. — 23. Nonnullae advertentiae in hanc sententiam.

ARTICULUS I.

ABSOLUTIO A QUIBUS, ET DE QUIBUS DARI POSSIT, VEL NON POSSIT.

1 Episcopi non possunt absolvere a casibus, et censuris publicis reservatis Summo Pontifici ex *cap. Cum. inferior. de majorit. et obed.*
2 Neque a casibus, et censuris occultis in Bulla Coenae contentis, et maxime Haeresi, ut clare deducitur ex verbis ipsius Bullae Coenae §. 21. ubi expresse Episcopis est adempta facultas absolvendi a casibus in ipsa Bulla reservatis, quomodocumque, etiamsi per cujuscumque Concilii decreta, prius concessa. *Caeterum*, dicit Bulla, *a praedictis sententiis nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiae mandatis, et satisfaciendo, cautione praestita, absolvi possit, etiam praetextu quarumvis facultatum, et indultorum quibuscumque personis saecularibus, et quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, ac Militarium Regularibus, etiam Episcopali, vel alia majori dignitate praeditis, ipsisque Ordinibus, et eorum Monasteriis, Conventibus, et Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, et aliis locis piis, nec non laicis, etiam Imperiali, Regali, et alia mundana excellentia fulgentibus, per Nos, et dictam Sedem, ac cujusvis Concilii decreta verbo, literis, aut alia quacumque scriptura in genere, vel in specie concessorum, et innovatorum, aut concedendorum, et innovandorum* (*).

3 Unde cum nullum Concilium nisi Tridentinum *sess. 24. de reform. cap. 6.* concesserit Episcopis facultatem absolvendi a reservatis occultis, manifeste patet, quod Bulla Coenae, quantum ad casus in ipsa contentos, revocavit, et revocat facultatem Episcopis a Concilio concessam, alias susteinet...

(*) Controversia ista, quam hic indicat Auctor noster, num scilicet facultati concessae in *cap. Liceat* Tridentini absolvendi in casibus occultis, etiam in delicto haeresis occultae, derogatum esset per aliquam Pontificiam Constitutionem, olim magnopere fervuit inter Theologos et Canonum interpretes. Qua de re legi poterunt Suarezius, Sanchez, Barbosa, aliique. At illam hac nostra aetate locum non habere non temere quis nunc suspicabitur. Sed hac de re alias fortasse fusius. Caeterum de his omnibus, quae hoc in Articulo sapientissimus Auctor noster erudite pertractat, peculiares dedimus Appendices pro ipsorum elucidatione; scilicet Append. IV. *de facultatibus Trident. per cap. Liceat*, et Append. III. *de Casibus, qui dicuntur Episcopis reservati*, ubi de casibus illis, qui ratione impedimenti fiunt Episcopales, deque hujusmodi diversi generis impedimentis late egimus *tom. V.* in *Additionibus ad Element. Theolog. Practic.* quas cui pervolvere commodum, et otium est, non pauca offendet ad praxim maximopere conducibilia. (*Edit. Neapol.*)

perflua essent verba illa Bullae: *Ac cujuscumque Concilii-decreta;* Et sic, teste Barbosa *de offic. et potest. Episcop. p.* 2. *allegat.* 4. *n.* 24. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 291. Pegna, Piasec. Fagnan. et aliis, declaratum est a Pio V. Gregorio XIII. et Clemente VIII. et pluries a Sac. Congregat. Concil. praesertim *die* 21. *Augusti* 1609. *die* 7. *Julii* 1617. *die* 5. *Novemb.* 1644. et, ut refert Delbene, praecisis his verbis: *Congregatio censuit huic Decreto Concilii Trid. sess.* 24. *cap.* 6. *de reform. non tantum in crimine haeresis, sed in omnibus casibus comprehensis in Bulla Coenae Domini Pii V. esse derogatum;* et clarissime ultimo constat ex Decreto Alexandri VII. de anno 1665. 24. Septembris damnantis hanc propositionem tertiam in ordine: *Sententia asserens Bullam Coenae solum prohibere absolutionem haeresis, et aliorum criminum, quando publica sunt, et id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno* 1629. 18. *Junii in Consistorio Sacr. Congreg. Eminentiss. Card. visa et tolerata est.*

5 Possunt tamen Episcopi absolvere a casibus occultis reservatis Summo Pontifici extra Bullam Coenae ex Concil. Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 6. ubi habentur praecisa haec verba: *Liceat Episcopis... in quibuscumque casibus occultis etiam Apostolicae Sedi reservatis delinquentes quoscumque sibi subditos in Dioecesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiae, gratis absolvere* (*).

6 Et cum impeditos porsonaliter adire Pontificem, vel in perpetuum, vel ad longum tempus, possint Episcopi directe absolvere pro utroque foro, etiam ab omnibus casibus publicis reservatis Papae a jure, aut ab homine, etiam haeresis, et in Bulla Coenae contentis: *cap. Mulieres, cap. Ea noscitur, cap. De caetero, cap. de Monialibus, titul.* 39. *de*
7 *sentent. excomm.* est tamen advertendum, quod si impedimentum est perpetuum, absolvuntur sine ullo onere comparendi. Si tamen impedimentum est solum ad tempus, debent absolvi cum onere adeundi Pontificem cessante impedimento, non ad obtinendam absolutionem, cum jam sint directe et plene absoluti, sed ad obediendum mandato Papae; *c. Ea noscitur, cap. Quamvis,* 58. *de sent. excomm.* alias non comparendo, elapso impedimento, reincidunt in aliam similem excommunicationem ex *cap. Eos qui, de sent. excomm. in* 6. *cap. De caetero, tit.* 39. *de sent. excomm.* (**).

Quinam autem censeantur in Jure legitime im- 8
pediti adire Pontificem, istis sequentibus quatuor
versiculis pro faciliori omnium captu, ostenditur:

Regula, mors, sexus, hostis, puer, officialis,
Delitiosus, inops, aegerque, senexque, sodalis,
Janitor, adstrictus, dubius causae, levis ictus,
Debilis, absolvi sine summa Sede merentur.

Per ly *Regula*, intelliguntur Regulares, qui 9
possunt absolvi a suis Praelatis Generalibus, et
Provincialibus ex variis Summorum Pontificum
Constitutionibus, et praecipue ex Constitutione
Sixti IV. incipiente *Regimini*, Pauli III. incipiente
Licet debitum, et S. Pii V. incipiente *Romani Pon-*
tificis, et alia ejusdem incip. *Dum ad Cong.* Per ly 10
Mors, intelliguntur constituti in mortis articulo:
cap. Quamvis 58. *de sentent. excomm.* Per ly *Se-* 11
xus intelliguntur mulieres, quae ob fragilitatem
sexus sunt specialiter dispensatae: *cap.* 13. *Ea*
noscitur, et cap. Mulieres, de sentent. excomm. Per
ly *Hostis* intelliguntur, qui propter inimicorum 12
capitales insidias nequeunt sine periculo occisio-
nis, aut alterius gravis damni, iter assumere: *cap.*
de caetero, et cap. Quamvis, de sent. excomm. Per ly
Puer intelliguntur pueri, qui ratione suae puerilis 13
aetatis non sunt capaces longi itineris: *cap. Pueri,*
de sentent. excomm. Per ly Officialis intelliguntur 14
illi, qui ex officio turbam arcendo, Clericos per-
cutiunt etiam aliqualiter culpabiliter, *cap. Ve-*
niens, 16. *et cap. Cum voluntate,* 54. *de sent. excomm.*
Per ly *Delitiosus* intelliguntur illi qui sunt ita de- 15
licatae complexionis, ut laborem adeundi Sedem
Apostolicam nequeant sustinere: *cap. Mulieres, de*
sent. excomm. Per ly *Inops* intelliguntur qui sunt 16
tam pauperes, ut sua inopia impediti nequeant
Pontificem adire: *cap. Quamvis de sent. excomm.*
Per ly *Æger* intelliguntur infirmi, et valetudina- 17
rii: *cap. Ea noscitur, et cap. Quamvis de sent. excomm.*
Per ly *Senex* intelliguntur omnes, qui ratione se- 18
nilis aetatis laboriosum iter nequeunt sustinere,
cap. Ea noscitur, et cap. Quamvis, de sent. excomm.
Per ly *Sodalis* intelliguntur Clerici viventes in com- 19
muni eodem Collegio, qui si se mutuo percutiant,
possunt ab Episcopis suis absolvi, nisi forte ratione
enormitatis delicti gravior poena eis debeatur, ut
colligitur *ex cap. Quoniam, de vit. et honest. Clericor.*

(*) Facultate tamen in hoc Tridentini Concilii decreto Episcopis concessa, uti non possunt Episcopi illarum Regionum, in quibus Concilium Tridentinum adhuc receptum non est quoad decreta respicientia disciplinam, ut declaravit S. Congr. Concilii apud Cardinalem de Lugo laudatum a Benedicto XIV. *De Synodo Dioecesan. lib.* 9. *cap.* 5. *num.* 2. Quin etiam Episcopi illarum Regionum, in quibus Tridentina Synodus etiam quoad decreta respicientia disciplinam recepta est, vigore praedicti Decreti absolvere non possunt a Censuris incursis ob Simoniam in Ordine, ex Const. Sixti V. *Sanctum et salutare,* in qua expresse derogatum est eidem decreto. Quamquam enim Clemens VIII. eam Constitutionem redegerit ad terminos Juris communis praeservavit tamen censuras, et poenas in ea latas contra Simoniacos in ordine. Nec facultate Episcopis ex dicto decreto competente, iidem absolvere possunt a casibus etiam occultis, quos Romani Pontifices post Synodum Tridentinam sibi reservarunt. Vide verb. *Episcopus, art.* 5. *num.* 2. *et addit. nostras ad num.* 5. *ejusdem. art.* (*Edit. Barbiell.*)

(**) Illud quoque animadvertendum cum Cuniliati *de Poenitent.* §. 11. *num.* 7. Quod si impedimentum obstet dumtaxat, ne adeatur Pontifex, possit autem adiri Legatus, tenebitur quis ad hunc accedere, non ad Episcopum, nisi forte Episcopus haberet speciale privilegium a Pontifice absolvendi a praefatis casibus; quia tunc posset immediate adire ipsum. (*Edit. Barbiell.*) Vide *num.* 66.

20 Per ly *Janitor*, intelliguntur ostiarii, qui praetextu et causa sui Officii Clericos male percutiunt, *cap. Veniens*, 16. et *cap. Cum voluntate*, 54.
21 *de sent. excomm.* Per ly *Adstrictus* intelliguntur qui non sunt sui Juris, sed subjacent alterius potestati, ut servi et filiifamilias, qui, invitis Dominis et parentibus, nequeunt adire Pontificem. ex *cap. Mulieres*, et *cap. Relatum de sent. excomm.*
22 Per ly *Dubius* intelliguntur, qui dubitant, an revera Clericos percusserint, et nequeunt se certificare. licet ab aliis pro talibus censeantur, *cap. Cum desideres*, §. 2. *de sentent. excom* (*).

23 Per ly *Levis ictus* intelliguntur qui leviter Clericos percutiunt: isti enim possunt a suis Episcopis respective absolvi. ex *cap. Pervenit*, *de*
24 *sent. excomm.* Per ly *Debilis* intelliguntur, qui ratione debilitatis virium. labores itineris sustinere non valent, *c. Quamvis*, 58. *de sent excomm.*
25 Per ly *Causae* intelliguntur omnes illi, qui habent aliquam justam causam, propter quam rationabiliter censeantur non posse adire Pontificem, *cap. De caetero*, *et cap. Ea noscitur*, *de sent. excomm.*

26 Impediti personaliter adire Pontificem non tenentur mittere Procuratorem, vel scribere ad sacram Poenitentiariam pro obtinenda absolutione a casibus, et censuris Papae reservatis, quia jura praescribunt solum, ut rei personaliter adeant Pontificem, et ubi lex non aggravat, neque nos aggravare debemus Poenitentes ultra id, quod a jure exigitur. Sic comm. Doctor. (**) cum Barbos. *part.* 2. *de Offic. et potest. Episc. alleg.* 41. *n.* 7.
27 At si impediti adire Pontificem, sint etiam impediti adire Episcopum, probabilius non possunt a casibus publicis reservatis Papae absolvi in foro
28 conscientiae a Parocho, aut a Confessario. Sicuti etiam impediti adire Episcopum pro casibus Dioecesanis sibi reservatis publicis non possunt absolvi ab inferiori extra casum necessitatis, quia jura in dictis impedimentis pro casibus Papae reservatis concedunt recursum ad solum Episcopum, et pro casibus reservatis Episcopo ad nullum alium inferiorem reperitur concessus pro absolutione recursus, cum non sit tam difficilis personalis accessus ad ipsum, uti communius tenent Doctores cum Leandro *de censuris*, *tract.* 2. *disp.* 17. *qu.* 62. Suarez. *disp.* 30. *de poenit. sect.* 3. Felic. Potest. *tom.* 1. *p.* 4. *n.* 3352. *et seqq.* Vasquez, Bonacina, Navarr. Mastrio, Lugo, et alii, teste Patre Viva *ad propos.* 3. *Alexandr. VII. sub n.* 7. ubi dicit in praxi non esse recedendum ab hac nostra sententia, quamvis probabilem censeat contrariam opinionem, quam tenent Reiffenstuel *lib.* 1. *Decr. tit.* 7. *n.* 397. Pere. Dicastill. Bosius. Palaus. Tambur. et alii (***).

Praelati Regulares, uti Generales, et Provin- 29
ciales possunt absolvere suos subditos ab omnibus casibus, a quibus possunt Episcopi absolvere suos Dioecesanos, *cap. Abbates, de privil. in* 6.
et Constit. S. Pii V. incip. *Romani Pontificis.* Im- 30
mo possunt absolvere suos subditos etiam ab omnibus casibus in Bulla Coenae contentis. quinque solum exceptis, scilicet Schisma, Haeresis cum relapso, Falsificatio literarum Apostolicarum. Delatio prohibitorum ad infideles, et conspiratio in Romanum Pontificem, ex Constit. Sixti IV. *incip. Regiminis*, Julii II. incip. *Exponi nobis fecisti*, Pauli III. incip. *Licet debitum*, et S. Pii V.
incip. *Dum ad Cong. Casinensium.* Quae S. Pii 31
V. Constitutio pro Casinensibus, cum quibus communicant caeteri alii regulares, amplissimam facultatem concedit Praelatis regularibus in suos subditos, cum, ut eam legenti patet, complectatur etiam casus publicos pro utroque foro, et nullum alium casum excipiat nisi homicidium voluntarium commissum, et mutilationem com-
missam post ingressum in religionem; adeoque 32
majorem, et ampliorem facultatem absolvendi, et dispensandi habent Praelati Regulares in suos subditos, quam Praelati Saeculares in suos dioecesanos, ut refert Sanctorius *de Poenis*, *c.* 18. *qu.* 3. *in tomo typis dato Romae* 1649. ex responso habito a Domino Coccino Rotae Decano, et Sacrae Poenitentiariae Regente, cum supra quibusdam casibus sibi a diversis commissis ipsum consuluisset: *Miror*, respondit ei Decanus, et

(*) Hinc in *Addit.* ad Theologiam moralem P. Cuniliati *de Sacr. Poenit.* §. *XI. num. VIII.* recte infertur nonum, decimum, decimum quintum, et decimum sextum inter impedimenta Summum Pontificem adeundi proprie percenseri non debere, sed in illis casibus absolvendi facultatem habere Episcopos, si percussio fuerit levis. Quae autem levis percussio existimanda sit, quae enormis, vide verb. *Excommunicatio, art. XII. num.* 2. (*Edit. Barbiell.*)

(**) Multi cum Navarro *cap.* 27. *num.* 90. *ad* 5. et cum *Barbosa part.* 2. *de offic. et potest. Episcopi, allegat.* 41. *num.* 7 docent, quod impeditus personaliter accedere ad S. Sedem, neque teneatur mittere procuratorem, neque scribere ad Sac. Poenitentiariam ad obtinendam facultatem, ut absolvatur. Rationem afferunt, quia jura ad id non obligant. Ut verum fatear, circa missionem procuratoris non dissentior. Circa vero missionem epistolae, nisi nimia distantia ab Urbe, aut periculum grave in mora interveniat, non acquiesco. putarem dirigendam esse epistolam ad Sac. Poenitentiariam, ut pluries et ego feci, et faciendum existimo in regionibus, quae nimis non distant ab Urbe, nisi forte adiri possit Legatus Pontificis. Immo P. Kazemberger testatur in Germania morem obtinuisse, scribendi Romam ad Sacram Poenitentiariam. (*Edit. Barbiell.*)

(***) Cum in Decreto a Sacra Congregatione Cardinalium negotiis, et consultationibus Episcoporum, et Regularium praeposita, Clementis VIII. mandato die 9. Januarii ann. 1601. edito, quod *num.* 44. legitur, omnino caveatur, ne Confessarii inferiores cujusvis status, et Ordinis a quovis reservato audeant absolvere *nullo casu etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo*; et moneantur Poenitentes *absolutionem, si quam obtinebunt contra hujusmodi prohibitionem, esse nullam, nulliusque roboris, et momenti*, non video, quomodo Reiffenstuel, et aliorum, qui hic indicantur. Theologorum opinio, probabilis censeri possit. (*Edit. Barbiell.*) Vide Addit. Casin. *num.* 68.

Regens, *miror quod vos ad sacram Poenitentiariam confugiatis, cum in vestris privilegiis majorem Poenitentiaria facultatem habeatis.*

33 Nec potest dici, quod ista tam ampla privilegia Praelatorum Regularium sint revocata, quia sunt solum revocata quoad facultatem absolvendi saeculares, non autem quoad suos subditos, ut patebit percurrenti exacte omnes Bullas derogativas privilegiorum Regularium, quarum nulla revocat supradictam facultatem eis concessam pro absolutione, et dispensatione suo-
34 rum subditorum. Motivum enim, quo Summi Pontifices concesserunt Regularibus hanc amplissimam facultatem fuit, ut patet ex suis praecisis verbis: *Ut d. Ordinis Professoribus omnis vagandi tollatur occasio et ad Sedem Apostolicam re-*
35 *currendi subtrahatur pro posse necessitas* etc. Quod motivum semper subsistit, et a Summis Pontificibus semper intenditur, eo vel maxime cum sit desumptum ex jure communi Canonico, *cap. Cum singula, de praebend. in 6. cap. Ut periculosa, Ne Clerici, vel Monachi, in 6. et capit. Cum illorum, de sent.excommunic. §. Si Claustrales.*

36 Immo Julius II. die 27. Febr. 1510. in sua Constit. incip. *Julius II. etc. Thomae de Vio etc. Exponi Nobis fecisti*, declaravit expresse, quod non obstante Bulla Coenae, quae singulis annis renovatur, et legitur, possint Praelati Regulares juxta sua privilegia absolvere licite perpetuis temporibus ab omnibus casibus in ea contentis, exceptis quinque supra recensitis, *ac si praedicta Bulla in Coena Domini esset facta nec fieret.* Et ut ex Peregrino, et Naldo refert Peyrinus *in*
37 *Constit. 6. Julii II. n.* 21. Sacra Congr. Episc. et Regul. facto verbo cum Sanctiss. Clemente VIII. absolute decrevit, quod omnes Bullae, et decreta derogatoria privilegiorum Regularium quantum ad facultatem absolvendi a casibus Papae reservatis, sunt intelligenda solum in ordine ad Saeculares, non autem in ordine ad suos subditos Regulares. Vide verb. *Praelatus Regularis, a n. 22. ad 29.* Item Cuniliati *de Sacr. Poenit. §. XII. num.* 1.

38 Nec officit quod de stylo Curiae, seu Sacrae Poenitentiariae soleant quandoque Regulares recurrentes ab ipsa absolvi, et dispensari super aliquos ex casibus Papae reservatis, quia ut perdocte ait Donatus *tom. 1. par. 1. tract. 13. q. 17. num.* 26. vel id fit ad uberiorem cautelam, vel quia recurrentes facultatem suorum
39 Praelatorum ignorant. Nec per hoc, quod Sacra Poenitentiaria absolvat, et dispenset Regulares, si qui ad ipsam recurrant, sequitur, quod non sit in praelatis Regularibus potestas pro hujusmodi absolutionibus, et dispensationibus in suos subditos. Sicuti nec id sequeretur, si aliquis Regularis facultatem sui Praelati ignorans, recurreret ad Episcopum, et Episcopus ipsum absolveret, et dispensaret; unusquisque enim utitur jure suo, ut notavit Felix Potestas *tom. 1. part. 4. cap. 5. num.* 3422. *et* Portellus *verb. Dispensare, num.* 28. Viva tamen ad propos. 40
4. Alexand. VII. *num.* 7. refert ex Mendo Sac. Congr. Card. 17. *Novembr.* 1628. declarasse, non posse Praelatos Regulares absolvere ab haeresi occulta suos subditos (*). Unde vide verb. *Praelatus Regularis, num.* 30. et tene sicut ibi, et verb. *Irregularitas, art. 3. a n. 17. ad* 20.

Confessarii Regulares possunt in foro conscien- 41
tiae absolvere Saeculares ab omnibus casibus, et censuris reservatis Papae ex Constitutione Pauli III. incipiente *Cum inter cunctas, de anno* 1545. 3. *Julii* exceptis tamen contentis in Bulla Coenae, ut expresse expripit dicta Constitutio his verbis: *Exceptis contentis in Bulla, quae in die Coenae Domini solita est legi.* Exceptis etiam casibus reser- 42
vatis Episcopis in suis respective Dioecesibus, ex Decreto Sac Congr. Conc. 10. *Sept.* 1577. ex Constit. Clementis X. incipiente *Superna*, ex Alexandr. VII. damnante sub die 24. Septemb. 1665. hanc propositionem: *Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopo reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate;* et Sac. Congr. Conc. *in Andrien.* 24. *Novemb.* 1710. *in eadem* 24. *Januar.* 1711. *in Colonien.* 16. *Novemb.* 1720. Et deni- 43
que etiam exceptis intra Italiam, et extra Urbem aliis sex dictis Clementinis, ex quo de mandato expresso Clementis VIII. fuerint reservati a Sac. Congr. Episcop. et Regul. in declaratione sui Decreti editi *die 9. Januarii* 1601. facta per aliud Decretum editum *anno immediate sequenti* 1602. 26. *Novemb.*, quod est ut sequitur.

« Cum autem dubia quaedam, ac difficultates 44
» circa ejusdem Decreti interpretationem, atque » observationem emersissent, eadem Sacra Congregatio, ne ullus deinceps obscuritati, scru» pulo, ambiguitati locus relinquatur, et clarius » appareat in quibus casibus, vigore ejusdem Decreti reservatis, intelligatur prohibita abso» lutio, speciali mandato ejusdem S. D. N. Cle» mentis Papae VIII. similiter vivae vocis oraculo » super ea re habito ipsum Decretum ita mode» ratur, et declarat, videlicet sub ejusdem prohi» bitione illos tantum imposterum comprehendi » casus, qui in Bulla die Coenae Domini legi » consueta continentur.

» Ac praeterea Violationis immunitatis Eccle- 45
» siasticae in terminis Constitutionis fel. rec. Gre» gorii XIV. quae incipit: *Cum alias nonnulli;* » Violationis clausurae Monialium ad malum fi-

(*) In Declaratione ad quam Mendo, et alii provocant non agitur de Superioribus Regularibus comparative ad suos subditos Regulares, ut perspici poterit ex lectione ipsius Declarationis *in addit. ad III. art. num. 21. et seqq* (Edit. Barbiell)

» nem: Provocantium, et Pugnantium in duel-
» lo juxta Decret. Concil. Trid. et Constit. Gre-
» gorii XIII. incip. *Ad tollendum :* Injicientium
» violentas manus in Clericos, juxta Canonem:
» *Si quis suadente Diabolo* 17. q. 4. ac juris di-
» spositionem: Simoniae realis scienter contra-
» ctae: atque etiam confidentiae beneficialis. Item
» omnes casus, quos Ordinarii locorum sibi re-
» servarunt, vel in posterum reservabunt. In
» quibus omnibus jam enumeratis casibus dum-
» taxat, et sublata etiam poena inhabilitatis audi-
» endi Confessiones, eadem Sacra Congregatio
» vult, et mandat dictum Decretum in sua fir-
» mitate, et pristino robore permanere; ac prae-
» terea declarat eos quidem Sacerdotes, tam
» Saeculares, quam Regulares, qui aliquo ex pri-
» vilegiis, indultis, et facultatibus in supradicto
» Decreto expressis suffulti fuerint, posse ju-
» xta eorum privilegia, indulta, et facultates, usu
» ante idem Decretum receptas, et quae sub aliis
» revocationibus non comprehenduntur, tantum
» et non alias absolvere a casibus in praesenti
» declaratione non comprehensis, aliis vero Sa-
» cerdotibus hujusmodi privilegia non habenti-
» bus nihil de novo concedi. » Haec sunt verba praecisa Decreti, quantum ad nostrum propositum spectat.

46 Unde cum Sacra Congregatio de speciali mandato Clementis VIII. in hoc Decreto excipiat solum a facultate absolvendi casus contentos in Bulla Coenae; casus reservatos Episcopis, et alios recensitos sex intra Italiam, et extra Urbem, et quo ad omnes alios positive, et expresse confirmet facultatem omnimodam absolvendi, quam Regulares, et alii privilegiati habebant ante Decretum incipiens *Sacra Congreg.* emanatum de mandato ipsius Clementis VIII. *die* 9. *Januarii* 1601. evidentissime sequitur, posse Regulares (ex dispositione hujus Decreti, quae attente est perpendenda) absolvere ab omnibus aliis casibus Papae reservatis, quia revera libere, et sine contradictione hanc facultatem in usu habebant ante dictum Decretum *ex Constit.* Pauli III. emanata 3. *Junii* 1545. incip. *Cum inter cunctos ;* adeoque nullus remanet ambigendi locus de hac Regularium facultate.

47 Hic juvat adducere Decretum Clem. XI. quo omnibus Confessariis, etiam Poenitentiariis Basilicarum Urbis, et aliis privilegiatis interdicitur, ac poenitentes a quibusdam censuris et casibus Apostolicae Sedi reservatis, absolvant, et absolutiones, si forte obtentae fuerint, nullae, ac irritae declarantur.

« Quoniam Sanctissimus Dominus Noster Cle-
» mens XI. pro pastorali in commissum sibi gre-
» gem zelo, et pro Ecclesiasticae disciplinae re-
» cta ratione conservanda, deputavit Congregat.
» particularem Eminentissimorum Dominorum
» S. R. E. Cardinalium Sancti Clementis, Pau-
» lutii Majoris Poenitentiarii, et Fabroni, nec
» non RR. PP. Corradini, Sanctitatis Suae Audi-
» toris, mei infrascripti Sacrae Congregat. Conc.
» et hujus deputatae Secretarii, ac RR. PP. Da-
» masceni Consultoris Sancti Officii, et Alfari
» Consultoris Theologi Sacrae Poenitentiariae.
» Eadem Congregatio, considerata reformatione
» facultatum officii Sacr. Poenitentiariae a fel.
» record. Innocent. XII. in ejus Constitutione
» edita 3. Septemb. 1692. censuit, si Sanctis-
» simo placuerit, praecipiendum esse omnibus,
» et quibuscumque Presbyteris tam saeculari-
» bus, quam Regularibus in Urbe ad confes-
» siones audiendas deputatis, ut ne in posterum
» etiam in foro conscientiae absolvant extra
» mortis articulum quoscumque poenitentes tam
» incolas Urbis, quam ad eam confluentes, ab
» infrascriptis casibus; nempe a casu publico
» violatae Clausurae Monialium ad malum, seu
» inhonestum finem, a Presbytericidio publico,
» et a casu publico violatae Immunitatis Eccle-
» siasticae in terminis Constitutionis Gregorii
» XIV. incip. *Cum alias nonnulli ;* et etiam in
» casu occulto dictae violationis immunitatis, si
» fuerit secuta auctoritate publica, idque omni-
» no servari ab omnibus, et quibuscumque con-
» fessariis in Urbe degentibus, cujuscumque Re-
» ligionis, Instituti, etiam Societatis Jesu, ac
» Congregationis, quacumque speciali nota ex-
» plicandis, prout explicati latius fuere in De-
» creto Sacrae Congregat. Episcoporum, et Re-
» gularium die 9. Mensis Januarii 1602. sub fel.
» record. Clem. VIII. ac illius confirmatoriis, et
» innovatoriis sub fel. record. Paulo. V. die 7.
» Januarii 1617. Urbano VIII. die 7. Novembris
» 1628. editis. Ac sub praesenti prohibitione
» comprehendi etiam Poenitentiarios Basilica-
» rum Urbis, et ab omnibus confessariis praedi-
» ctis eam observari sub iisdem poenis, et censu-
» ris, eo ipso, et absque ulla alia declaratione
» incurrendis, quae continentur in praefatis De-
» cretis. Noverintque poenitentes absolutionem,
» si quam in posterum obtinuerint, a praefatis
» casibus in praesenti Decreto expressis, esse
» nullam, nulliusque roboris, et momenti, eaque
» omnia observari, non obstantibus quibuscum-
» que privilegiis absolvendi a praedictis casibus,
» sub quibuscumque tenoribus tam ante, quam
» post dicta Decreta, tam particularibus personis,
» quam ratione Religionis, Societatis, vel Insti-
» tuti obtentis, et juxta latam derogationis for-
» mam in iisdem Decretis contentam, quae in
» praesenti repetita censeatur, et non obstantibus,
» quae iidem Clem. VIII. Paulus V. et Urbanus
» VIII. voluerunt non obstare. Rursus declaran-
» do, prout declaratum fuit in praefatis Decre-
» tis, quod circa alios casus Sanctae Sedi Aposto-

» licae reservatos, non expressos in praesenti » Decreto (exceptis illis, quae continentur in » Bulla in die Coenae Domini legi consueta) ita » intelligatur reservata facultas absolvendi con- » fessariis privilegiatis in Urbe degentibus, qua- » tenus tamen eam habeant ex legitimis privile- » giis, non revocatis, et in usu existentibus, ac » juxta eorum tenorem tantum exequendis. Aliis » vero in Urbe confessariis privilegia non haben- » tibus, nihil de novo, sicut per praefata Decre- » ta, ita per praesens censeatur concessum.

» Facta per me infrascriptum hac die decima » tertia Mensis Maii. 1711. relatione praedictae » resolutionis Sanctis. Domino Nostro, Sanctitas » Sua, eam, omniaque, et singula in ea contenta » cum omnibus clausulis derogatoriis benigne » probavit, ac inviolabiliter in posterum servari » praecepit ab omnibus ut supra expressis, prae- » sensque Decretum in forma solita publicari jus- » sit, atque mandavit.

Vincentius Petra Secretarius.

48 In articulo mortis quilibet simplex Sacerdos non approbatus, quamvis sit Excommunicatus, Degradatus, Irregularis, Apostata etc. si non adsit alius confessarius, potest quoslibet fideles a quibusvis casibus, et censuris, etiam quomodocumque reservatis, absolvere, quia in articulo mortis nulla est reservatio; et Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 7. nullum excipit Sacerdotem, sed amplissime loquitur his verbis: *Veruntamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque adeo omnes Sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis, et censuris absolvere possunt.* Vide tamen verb. *Sacer-*
49 *dos num.* 38 (*). Quae ampla potestas extenditur etiam ad probabile periculum mortis, ut tenet communior Doctorum cum Barb. *part* 2. *de offic.*
50 *et potest. Episc. alleg.* 25. *num.* 81. In Jure enim, quo ad rem, pro eodem sumuntur periculum, et articulus mortis. *Cap.* 29. *Si quis suadente*, 17. *q.* 4. *c. Eos qui, de sent. Excomm. in* 6.

51 Si in periculo, et articulo mortis adsit confessarius approbatus, qui promptus sit ad confessionem excipiendam, probabilius (**) non potest simplex Sacerdos absolvere, ut communius sentiunt Doctores, quia tota ratio, propter quam conceditur simplici Sacerdoti facultas tunc absolvendi, est, ut dicit Tridentin. cit. *ne hac ipsa occasione aliquis pereat*, scilicet inconfessus propter defectum confessarii; ergo cessante tali motivo, et necessitate propter praesentiam prompti confessarii approbati, cessat facultas in Sacerdote non approbato, juxta regulam, quam tradit Abbas in *cap. Cum venerabilis, de consuetudine, in fin. Cum aliquid conceditur propter necessitatem, durat*
concessio, quatenus urget necessitas. Et deducitur 52
etiam ex Concil. Cartagin. III. relato in *cap. Presbyter*, 14. *Caus.* 26. *q.* 6. *Presbyter inconsulto Episcopo non reconciliet poenitentem, nisi, absente Episcopo, ultima necessitas cogat:* adeoque Episcopo praesente non subsistit necessitas pro danda absolutione a Presbytero, et in nostro casu a simplici Sacerdote in praesentia confessarii approbati. Et confirmatur ex *cap. Excommunicamus, de sent. excommunic. inter Extravagant.* ubi sic statuitur: *Decernimus etiam, ut nullus hanc incurrens excommunicationis sententiam pro praedictis, vel aliquo praedictorum, absque speciali mandato nostrae absolutionis beneficium valeat obtinere, nisi forsan ad Nos habere accessum non posset in mortis articulo constitutus.* Unde cum in nostro casu habeatur accessus, immo promptus sit praesens confessarius approbatus; sequitur quod absolutio non possit impendi a simplici Sacerdote, et sic declaravit Sac. Congr. Con. ut refert Pignatell. *tom.* 10. *Consult.* 163. *num.* 15. Sicque respondit Gregorius XIII. apud Molinam *tractat.* 3. *de Just. disp.* 63. *num.* 14. ubi ex aliis testatur de communi. Vide verb. *Complex peccati* (***).

Absoluti in articulo, seu periculo mortis a ca- 53
sibus reservatis, qui habent adnexam censuram, si convalescant, tenentur Papae, vel Episcopo respective se praesentare, mandata ipsius humiliter suscepturi, et parti laesae, prout Justitia suaserit, satisfacture; *capit. De caetero; capit. Ea noscitur, capit. Quamvis, et capit. Quo de his, de sentent. excommun.* et expresse ex Bulla Coenae his verbis: *Nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam*

(*) In editione Romana anni 1767. haec ibi adnotantur: » *Quanquam haec Auctoris sententia multos sibi Patronos » vindicare diffiteatur nemo; contrariam tamen solidioribus fundamentis inniti, et quidem magis ad mentem Concilii, omnino constat. Consule Eminentissimi Capisuchi* » Quaestiones Morales, *quaest* 1. *ubi sacrorum Canonum, » Sanctorum Patrum, clariorumque Theologorum, ac praecipue S. Thomae auctoritate, adducto etiam genuino » Tridentini decreti sensu, firmat, Sacerdotes haereticos, » Schismaticos notorios et manifestos, ac excommunicatos » denunciatos non posse poenitentem absolvere in articulo » mortis.* » Si hujus adnotationis Auctor ea legisset, quae habentur num. 38. citato, v. *Sacerdos*, ad quem P. Ferraris lectorem remittit, ab hac additione tamquam omnino superflua utique supersedisset. *(Edit. Barbiell.)*

(**) In editione Roman. an. 1767. omissum fuit to *probabilius* Nam adversa opinio pugnat cum Cathechismo Romano *de Sacram. Poenit.* num. 56. cum Rituali Romano Pauli V. jussu edito *de Sacr. Poenit.* et cum Declaratione Sac Congregationis Concilii, quam Auctor *numero proximo* citat, refert autem ex Gallemar. Giraldi *Exposit. Juris Pontificii pag.* 843. ubi, allata hujus limitationis causa, subdit. » Si vero inceptum sit judicium, seu confessio, » hoc certum est ab eodem terminari debere, etiamsi superveniat Sacerdos approbatus. » *(Edit. Barbiell.)*

(***) In articulo mortis si non adesset Sacerdos, nisi mutus, an possit hic, imo an debeat, scripto absolvere vel signis, ut docet Jo: Pontius, eo quod non sit damnatum ab Ecclesia, verba non esse de essentia Sacramenti, quod affirmat Navarr., et alii; vide Dianam par. 11. tr. 6. *resol.* 14. Consulatur *not.* Romani Theologi ad verb. *moribundus* num. 4. *(Edit. Barbiell.)*

tunc nisi de stando Ecclesiae mandatis et satisfaciendo, cautione praestita, absolvi possit, quia non nisi
54 *sub hoc onere absolvi possunt.* Quod si elapso mortis periculo, cum commode possint, non se praesentent Papae, vel Episcopo respective, et parti laesae renuant, in quantum possunt, satisfacere, reincidunt in Excommunicationem, *ex cap. Eos qui, de sent. excommun. in 6. et* ex Decreto Sac. Congr. Episc. et Regul. 7. *Decemb.* 1646.

55 Absoluti vero in tali periculo, vel articulo mortis a casibus reservatis, qui nullam habent annexam censuram, si convalescant, non tenentur se praesentare Superiori. quia onus se praesentandi, quod supracitata Jura in illo articulo imponunt, est solum pro casibus reservatis habentibus annexam censuram, et exceptio firmat regulam
56 in contrarium. Et ratio disparitatis est, quia a peccatis reservatis non habentibus annexam censuram in articulo, seu periculo mortis, absolvuntur directe, et pro utroque Foro sine ulla alia obligatione; a peccatis vero reservatis habentibus annexam censuram absolvuntur in articulo seu periculo mortis tantum pro Foro interno conscientiae, cum obligatione adhuc se praesentandi Superiori pro Foro externo, ut mandata ejus accipiant, et se obedientes, et obsequentes ostendant Ecclesiae, vel Superioribus, quibus fuerunt contumaces, quod non evenit in habentibus casus
57 simpliciter reservatos sine annexa censura. Imo sic absoluti, licet non indigeant nova absolutione, ex quo prior fuerit valida, possunt tamen adhuc urgeri a Superiore, qui potest contra eos procedere, donec etiam pro Foro externo absolutionem obtineant, ut pluries declaravit Sacra Congregat. *in Compsan.* 14. *Junii* 1619. *in Oppiden.* 8. *Junii* 1621. et *in Meliten.* 30. *Septembris* 1622. Vide verb. *Excommunicatio quoad absolutionem pro Foro conscientiae etc. art.* 8. *num.* 4.

58 Absolutio non potest dari extra articulum mortis a Sacerdote non approbato, et non habente Jurisdictionem, alias est nulla. *Cap. Omnis utriusque,* 12. *de poenit. et remiss. cap. Si Episcopus,* 2. *eod. tit. in* 6., et Conc. Trident. *sess.* 23. *cap.* 15.
59 *de reformat.* Et a fortiori nequit dari a Laico *lib.* 3. *Const. Apostol. cap.* 10. Leo. X. Const. 40. incip. *Exurge.* Conc. Trid. *sess.* 14. *cap.* 6. *et Canon.* 10. Unde sacramentaliter absolvens, cum non sit Sacerdos, fit suspectus de haeresi, et est cogendus ab Inquisitoribus abjurare de vehementi; et licet esset minor 25. annorum, dummodo compleverit 20., est degradandus, et brachio saeculari tradendus, ultimo supplicio afficiendus, ex Clem VIII. Constit. 81. incip. *Et si alias*, et Urban.
60 VIII. Const. 79. incip. *Apostolatus officium.* Absolvendi facultas delegata non potest subdelegari. *De offic. et potest. Judicis Delegati. cap. et §. fin.*
61 Absolutio non potest dari a simplici Sacerdote non approbato, neque pro solis peccatis mortalibus dubiis, cum nullam habeat jurisdictionem.
Imo simplex Sacerdos non est permittendus. quod 62
absolvat neque a solis peccatis venialibus, ut decrevit S. Cong. Romanae et Universalis Inquisitionis in decreto de Communione quotidiana Ven. Innoc. XI. auctoritate edito 12. *Febr.* 1679. in cujus fine habentur praecisa haec verba: *Non permittant, ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, seu Ordinario.* Et nulla quoque declaratur a Benedicto XIV. Constit. incip. *Apostolica*, Bullar. Tom. I. n. 100.

Quid importent absolutiones Generales, quas 63
Praelati Regulares, in fine visitationis, et in quibusdam anni Solemnitatibus dare consueverunt suis subditis Religiosis; et quid absolutiones in articulo mortis dari solitae moribundis; et quid absolutiones, quae dantur a Praelatis. seu Praesidibus ante electiones Capitulares; Vide verb. *Praelatus Regularis, a num.* 67. *ad* 73.

In Allegata Constit. SS. Pontifex Benedictus 64
XIV. ad eliminandas perversas quorumdam opiniones, quae irrepserant; et ad praecavendum abusum Indultorum Apostolicorum, praesertim quoad facultatem eligendi Confessarium, declarat, et mandat, Confessarios electos in vim Bullae Cruciatae, aut alterius Privilegii, ab Ordinario ejus loci, in quo quis confitetur, actu approbatos esse debere. Subindeque statuit: *Confessiones aliter in posterum factas, et respective auditas, nullas, irritas, et invalidas fore.* Ideoque *Confessiones, et absolutiones in praemissis casibus aliter in posterum factas, et respective auditas seu impertitas, irritas fore, et invalidas* declarat. De absolutione a peccatis venialibus in tota illa Bulla ne verbum quidem. Standum igitur primae assertioni nostri Auctoris, qui ait, simplicem Sacerdotem non debere, neque esse permittendum, absolvere a venialibus. Quod confirmatur ulterius sequentibus auctoritatibus.

I. Reiffenst. *Theol. moral tract.* 10 *dist.* 8. *q. concl.* 1. Sacerdotibus in sua Ordinatione confertur sufficiens Jurisdictio valide saltem absolvendi quemlibet a solis peccatis venialibus. Ita communior Theologorum... Notandum tamen, quod extra casum necessitatis non debeat de facto Sacerdos necdum expositus se immiscere audiendis Confessionibus venialium, idque ob plurima incommoda, quae inde facile possent oriri. Et hinc non immerito Innoc. XI. in allato Decreto etc. injunxit Episcopis, et Parochis, *ut non permittant etc.*

II. Reverendiss. de Ligorio *in Theolog. mor. libr.* 6. *tract.* 4. *cap.* 2. *num.* 513. Quaeritur, an Confessio venialium facta simplici Sacerdoti sit illicita, et invalida? Quod sit illicita, hodie certum est ex Decreto Innoc. XI. etc. ubi non solum vetitum fuit Episcopis, *Ne permittant* etc. sed etiam fuit interdictum ipsis Sacerdotibus, his verbis. quae immediate sequuntur: *Si quicumque Sacerdotes se-*

cus egerint, sciant Deo se rationem reddituros. Utrum autem talis Confessio sit invalida, *prima* sententia communissima negat, et hanc tenent Salm. *c.* 11. *num.* 8. cum communi, ut asserunt Holzm. *n.* 681. Viva *q.* 8. *art.* 1. *n.* 6. Pal. *d. un. par.* 13. *n.* 5. Croix *num.* 1489. Lugo *disp.* 18. *n.* 41. Suar. *d.* 26. *sect.* 5. et Elbel. *pag.* 296. *n.* 329. cum Mastr. Herinx. *etc.*

III. La Croix *Theol. mor. lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1489. Videtur nunc tenendum, quod ad absolvendum a venialibus praerequiratur approbatio Ordinarii; nam licet antehac ab omnibus fere supponeretur tanquam certum. quod facultas absolvendi a venialibus esset in Ordinatione concessa omni Sacerdoti, vel jure divino, uti volebat Vasq. vel jure Ecclesiastico, supposita immemoriali consuetudine, tamen nunc aliter statuit *Innoc.* XI. in Decreto etc. ergo talis absolutio est saltem illicita. An autem sit valida est incertum: negant aliqui cum Platelio, sed probabius affirmant cum Card. *d.* 2. *t.* 6. *art.* 9. et 10. n. 667. quia ex hoc, quod Pontifex tantum velit prohiberi, et non permitti, non sequitur tolli jurisdictionem, vel irritari absolutionem.

ADDITIONES CASINENSES

65 Licet Episcopi de jure communi absolvere possint in Foro interno *ab haeresi*, tamen id, veluti *Delegati Apostolici*, pro Foro interno facere queunt casu quo *haereticus notorius* haeresim renuncians, poenitens ad Ecclesiam redit. Pirhing. *L. V. Decr. T.* 7. Reiffen. *L. V. Tit.* 7. Porro Episcopi Hiberniae et Germaniae, vi specialis facultatis, absolvere possunt ab *haeresi* aliisque Bullae Coenae casibus. Habemus igitur, (Bened. XIV. *L. IX. c.* 5. *de Synod. Dioeces.*) praefatis Episcopis persuasum fuisse, virtute Bullae Coenae vetitum sibi esse uti facultate Episcopis facta in Tridentino, et occultos haereticos sine speciali Pontificis venia Ecclesiae restituere. Idem sentiunt aliarum nationum Episcopi. Videant nunc auctores Gallicani, an tuto et sine temeritatis nota, suis vindicare possunt Episcopis auctoritatem, quam sibi justis de causis prima reservavit Sedes. Praeterea Bulla Coenae licite non potest non recipi, et contra illam nulla valet praescribere consuetudo. Reiffenst. *loc. cit.*

66 Episcopus cum absolvere nequit, qui summum Pontificem adire legitime impeditur, quando Legatum aut alium facultatem absolvendi in casu habentem adire potest. Barbos. *de Offic. et Potest. Epis. Alleg.* 41. *n.* 31. Sed probabilius ab Episcopo in casu impedimenti reus absolvi potest, etiamsi adsit Nuncius Apostolicus qui possit adiri, uti sentiunt Ronc. Salm. Dian. Henr. Lugo, S. Ligorius aliique.

67 Etiamsi extra casum impedimenti non possint Episcopi aut per se aut per alios absolvere ab illo casu in Bulla Coenae reservato, tamen in casu impedimenti valde probabile est posse Episcopos ab omnibus casibus Pontificiis, etiam haeresis, absolvere et delegare, non solum specialiter, in casu particulari, sed etiam generaliter. Vid Ronc. S. Ligor. *L.* 7. *n.* 90.

An impediti Pontificem adire, si impediti quoque sunt Episcopum adire, possint a quocumque absolvi, probabiliter affirmat S. Ligorius (cum onere tamen, cessante impedimento, coram Episcopo comparendi,) qui pro sua sententia plures citat auctores. L. 7. n. 92. 68

An vero impediti Episcopum adire, a simplici Confessario possint absolvi a casibus et censuris ab eodem Episcopo reservatis, Ronc., Hortado, Diana dicunt, quando impedimentum est perpetuum, eos posse *absolute* absolvi, quando vero est diuturnum, eos conditionate posse absolvi. Id est cum obligatione, cessante impedimento, comparendi coram Episcopo. 69

Licet olim dubitatum fuerit, an Haeretici, et Excommunicati vitandi, valide absolvere possent in mortis articulo, nunc tamen temporis non est dubitandum. Innocentius enim XI. praecepit non amplius dubitandum esse de sententia affirmativa. Sane omnes fere Juris Canonici scriptores ex *Cap.* 7. *Sess.* 14. Conc. Trid. inferunt quod urgente necessitate, quivis Sacerdos, etiam excommunicatus, suspensus, degradatus, haereticus, modo absit publica offensio, et periculum subversionis, valide absolvere possit. Vid. Devoti *Inst. Canon. Tom.* 2. *Tit.* 2. §. 85. *not.* 2. S. Lig. *L.* 6. *n.* 560. Giraldi. *in h. l.* Blasch. *Dis.* 2. *de Poenitent.* 70

ARTICULUS II.

ABSOLUTIO QUIBUS DARI POSSIT, VEL NON.

Absolutio dari potest moribundo, qui petiit Confessarium, licet ipso adveniente jam obmutuerit, et nulla dare possit signa poenitentiae. Habetur. ex Conc. Arausicano I. *can.* 12. ex Conc. Cartagin. III. *cap. Ægrotantes*, 75. *de consecr. dist.* 4. et ex Conc. Carthag. IV. *can.* 76. his verbis: *Is, qui poenitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim conversus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, et accipiat poenitentiam.* Id ita expresse statuitur a S. Leone Papa *c. His qui, Causa* 26. *q.* 6. his verbis: *Quod si aliqua aegritudine fuerint aggravati, ut quod paullo ante poscebant, sub praesentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium, et circumstantium prodesse debebunt, ut simul, et poenitentiae, et reconciliationis beneficium consequantur.* Sic etiam habetur ex Rituali Romano, auctori- 1

tate, et mandato Pauli V. edito, quod titul. de Sacram. Poenit. sic ordinavit: *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox et loquela aegro deficiat, nutibus, et signis conetur Sacerdos, quoad ejus fieri poterit, peccata poenitentis cognoscere, quibus utcumque, vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium sive per
2 se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.* Ubi ly *absolvendus est*, intelligendum est de absolutione sacramentali absolute impertienda, et non tantum sub conditione, nisi forte de aliquo praedictorum signorum certo non constet, sed dubium sit; tunc enim esset danda absolutio solum sub conditione, ne exponeretur Sacramentum periculo nullitatis (*).

3 Absolutio probabilius dari potest sub conditione etiam moribundo, qui nullum poenitentiae signum dedit, nec dare potest, si ipse prius probe et christiane vixit, et Sacramenta frequentavit. Sic tenet expresse Barbosa *in Collect. ad Conc. Trid. sess.* 14. *de Sacr. poenit. c.* 5. *n.* 2, citans pro hac sententia Vivaldum, Antonium de Litteratis, Homobonum de Bonis, Molfesium, Carolum de Baucio, Bartholomaeum de S. Fausto. Idem docent Marcantius, Hyrinex, Pontius, Bosco, Bassaeus, Anacletus, Felix Potestas, Schilder *tract.* 6. *n.* 39. citans Gregorium XV. in suo Memoriali Confessariorum, quod ediderat, quando erat adhuc Archiepiscopus Bononiensis, S. Antoninus, et Sacerdotale Romanum *pag.* 264. dicens: *Posse absolvi moribundum assuetum frequentare Confessionem, quamvis repentino casu oppres-*
4 *sus Sacramentum non petierit.* Hanc sententiam vocat nunc communem Moya *q.* 4. pro qua refert sexdecim Auctores, qui eam absolute tenent, et alios longe plures, qui defendunt ut probabilem: et ex praecepto caritatis in praxi tenendam; ad quos accedunt Gobat, Tambur. Escob. Card. Aversa, Quarti, Arsdecb. Sporer, Bonagratia, Gormaz, et alii. Et probatur ratione; quia vita Christiana atque Catholica hactenus probe, et publice peracta in hujusmodi casu, ac extrema necessitate talis moribundi, est sufficiens accusatio sui, et confessio, cum alia major fieri nequeat; adeoque potest sub conditione absolvi. Antecedens probatur, quia ille, qui petiit confessionem, vel saltem dedit signa petitae confessionis, potest in mortis articulo absolvi: sed homo christiane, et catholice vivens hoc ipso petiit, deditque signa confessionis pro mortis articulo petitae, adeoque etc. Minor probatur, quia per decursum totius vitae christianae, saepius, ac praesertim frequentando Sacramenta Ecclesiae, vel faciendo consuetum examen conscientiae, imo et devote pluries orando, *Pater noster, et Ave Maria*, per ly *dimitte nobis debita nostra*, vel *ora pro nobis peccatoribus nunc, et in hora mortis nostrae*, fatentur se peccatores, petuntque omnia pro felici hora mortis necessaria, et opportuna; sed inter haec est praecipue confessio, et absolutio Sacramentalis in mortis articulo obtinenda: ergo etc. Tum 5
quia de tali viro probo in articulo mortis constituto prudenter dubitari potest, an prius confessionem petierit, et non fuerit auditus, aut aliquod signum externum dederit, quod non fuerit visum; imo dubitari potest, an etiam de facto aliquod signum externum det, quod propter ejus virium imbecillitatem non videatur, aut non percipiatur, adeoque poterit sub conditione absolvi; eo quod ob probam antea peractam vitam praesumi ac sperari possit, ipsum hic et nunc petere confiteri, et sacramentaliter absolvi. Tum etiam 6
quia in dubiis aut opinionibus circa necessaria ad salutem, tutior pars est amplectenda; sed in casu agitur de re necessaria ad salutem, et adest dubium, aut opinio pro utraque parte; adeoque est sub conditione absolvendus, quum hoc tutius sit pro ejus aeterna salute: nihil enim mali fit in conferenda tali absolutione conditionata; eo enim ipso quod apponatur conditio, *si es capax, ego te absolvo etc.* ei vitatur omne periculum sacrilegii et irreverentiae Sacramenti, et consulitur saluti aeternae moribundi, quae in tali extrema necessitate est ab omnibus ex caritate procuranda. Sicut enim Sacramentum Baptismi in casu 7
extremae necessitatis potest conferri sub conditione in materia dubia, ut in lixivio, aqua rosacea, vel nivali; vel etiam in parte dubia, ut in digito, manu etc. quum in tali casu tutius consulatur saluti animae infantis, quam nullo modo eum baptizando; sic a pari in casu nostro potest sub conditione dari absolutio sacramentalis tali moribundo extreme indigenti, quum tutius consulatur suae extremae saluti dando ei absolutionem conditionatam, quam nullo modo eum absolvendo. Sacramenta enim quum fuerint a Christo instituta in salutem fidelium, in casu extremae necessitatis de mente Legislatoris cedunt juri suo, *ne exponantur periculo nullitatis*, ut fideles non exponantur periculo damnationis; eo vel maxime quod talis conditio, ut jam dictum est, salvat reverentiam Sacramenti, quia si moribundus non sit capax absolutionis, non fit Sacramentum (**).

(*) Sic etiam mutus absolvendus est; quamvis Confessor non calleat quae peccata per signa velit ille exprimere; nec sciat per signa eum interrogare de aliquo peccato in particulari. (*Edit. Barbiell.*)

(**) Doctrina, quam *n.* 3. tradit Auctor noster de absolutione impertienda sub conditione iis moribundis, quamque infra defendit Cl. Adnotator adversus scrupulos P. Concinae, in praxi satis tuta videtur; quapropter haud facile ab ea se se avelli patiatur discretus Confessarius, quem meminisse oportet illius Julii I. Pontificis sententiae in can. *Si Praesbyter. Si quis Presbyter poenitentiam abnegaverit morientibus, reus erit animarum.* Insuper recensitam sententiam, quam ex August. doctrina ad calcem *lib.* 1. *de Adulterin. conjug.* recte consequi quivis dignoscere pote-

8 Absolutio dari potest ei, qui est in occasione proxima involuntaria, nec est in sui potestate eam removere, dummodo tamen vitare conetur periculum formale peccandi per actus proprios, scilicet, primo per verum, et firmum dolorem de praeteritis; secundo, si sit occasio luxuriae, per intensum, et solidum propositum solus cum sola non loquendi, et totis viribus mulieris aspectum et illecebras vitandi; tertio per verum propositum, et promissionem separationis quum primum erit possibilis physice, vel moraliter; quarto per fervidam orationem, et petitionem divini auxilii, et frequentiam Sacramentorum, maxime Confessionis
9 cum eodem prudenti Confessario (*). Et ratio est, quia occasio peccandi in se non est peccatum, nisi sit voluntaria, et qui in ea est, potius dicitur eam pati, quam ei se exponere; positis enim dictis propriis actibus, censetur, pro quanto in se est, eam absolute, et efficaciter nolle; ut tradit D. Basilius *in Const. Monast. c. 4. fol. 489.* ubi dicit: ***In hujusmodi casibus hominem non amare periculum, sed illud invitum subire.*** Talis occasio involuntaria contingere potest in filiofamilias cum famula Domini; inter fratres, sorores, filios, et filias ejusdem familiae, et alios similes conjunctos, qui non sunt sui juris, habitantes in eadem
10 domo sub cura ejusdem Domini seu parentis. Sic tenent communiter Doctores, qui tamen monent Confessarios, ut cum istis se gerant sicuti cum recidivis, differendo aliquando absolutionem, et difficiles se ostendendo ad eos absolvendos, ut sic perterriti facilius emendentur, et supradictos proprios actus efficacius eliciant, sine quibus nequirent absolvi, quum deficerent in adimplendis quae sunt in sua potestate, et tenentur omnes adimplere nulla suffragante excusatione ad vitandum peccatum mortale (**).

Absolutio tamen dari non potest ei, qui est in 11
occasione proxima voluntaria, nec vult eam, cum possit, deserere, licet sub praetextu cujuscumque utilitatis, commodi, vel boni spiritualis, vel temporalis sui, vel proximi. Clare con- 12
stat ex pluribus propositionibus damnatis, ut ex 41. in ordine damnata ab Alexandro VII. die 18. Martii 1666. his verbis: ***Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si haec nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo*** Regalo, ***dum deficiente illa, nimis aegre ageret vitam, et aliae epulae taedio magno concubinarium afficerent; et alia famula nimis difficile inveniretur:*** et ex 61. in ordine damnata ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. ***Potest aliquando absolvi qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, et non vult omittere, quinimo directe, et ex proposito quaerit, aut ei se ingerit:*** et ex alia ejusdem Pontificis 62. in ordine: ***Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit:*** et ex altera ejusdem 63. in ordine: ***Licitum est quaerere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.*** Et ostenditur ratione, quia ut 13
quis non teneatur deserere occasionem proximam peccandi mortaliter, nulla causa est sufficiens, nisi sola impotentia physica, vel moralis deserendi illam occasionem proximam; nam quoties potest quis eam derelinquere, tenetur, quia quilibet, si potest, tenetur evitare proximum periculum summi mali, quale est peccatum mortale, juxta illud Matthaei 18. ***Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, et projice abs te,***

rit, propugnant viri doctissimi, ac Theologi praestantissimi Morinus, Merbesius, Juen. Genuet, aliique non pauci. Verumtamen haec doctrina videtur non effugisse censuram Academiae Parisiens. quae in libro Amadaei Guimenii an. 1665. consimilem fere propositionem censura notavit. Hinc Natal. Alexand. Cabassutius, aliique illam apertissime rejiciunt. Itaque ut omnis dubitatio circa hanc praxim, quam edocet, atque tuetur Auctor noster, spirituali hominum rei necessariam, evanescat, placet in medium proferre aequissimum, ac sapientissimum judicium recentioris, nec ignobilis Theologi. *Ingenue fatendum*, ait, *priorem sententiam* (scilicet huic nostrae oppositam) *si discussione scholastica esset definienda, fortassis alteri praeponderaturam; sed quoniam haec probatur viris doctissimis, nec omnino caret pondere auctoritatis, ac rationis; et ulterius Sacramentum Poenitentiae pro animarum salute institutum, praesertim in mortis articulo est summopere necessarium; et ex alia parte si adhibeatur forma conditionalis, evitatur periculum aliud de nullitate Sacramenti. . . . . propterea dico, moribundo, de quo disputatum est, impendendam absolutionem hac conditione praemissa, si capax est.* Laurent. Berti *de Theolog. Discipl. li. 31. p. 2. cap. 8. n. 6.* in fine. *(Edit. Neapol.)*

(*) Recta agendi ratio quam tradunt saniores ethices assertores, hunc in modum se se habet; nim. ut hujusmodi hominibus hujus generis occasionibus etiam necessariis irretitis, *ordinarie loquendo*, per prudentem Confessarium differatur absolutio; praesertim si occasio sit praesens et in materia turpi, donec, salutaribus adhibitis remediis, occasio proxima remota evaserit. Haec doctrinam diserte, eleganterque tradidit D. Carolus in *Instructione Confessariorum*, et sequuntur passim probatissimi quinque Theologi. Quod si absolutionem differre non possit sine periculo, et infamia ipsius poenitentis, et Confessarius talia contritionis signa in eo perspexerit, debitamque ad excipienda remedia emendationi suae necessaria dispositionem observaverit, debet illi proponere quae magis opportuna, et necessaria videbuntur, v. g. illi praecipere ne solus cum tali persona colloquatur, orationes aliquas, carnisque macerationes illi praescribere, et frequentem in primis confessionem, quae si poenitens in se recipiat, Confessarius illum absolvere poterit. Quod si tamen, hac jam adhibita diligentia a se, aut ab alio Confessario, Poenitens emendatus non fuerit, non absolvatur, donec illa occasio jam ablata fuerit. Ita laud. D. Carolus. Hi profecto canones, atque agendi rationes, sunt ab omni laxitate alienae, Evangelicis dictis, ac Patrum sententiis conformes, quas hac in re servari opus nobis est, iisque doctrinam nostri Cl. Auctoris attemperare. V. Natal. Alexand. in sua *Theolog. lib. 2. De Sacram. Poenit. Art. 3. Regul. X. (Edit. Neapol.)*

(**) Vide Antoine *de Poenitentia Cap. 3. art. 3. qu. 6.* Cuniliati *de Poenit. §. 7. num. 8., et 9.* Colet. *in Continuat. et Praelect.* Tournely *de Poenit. par. 2. cap. 7. ar. 5. sect. 1. §. 2.* et alios qui totam Confessariis se cum illis, qui in peccandi occasione versantur, gerendi rationem proponunt. *(Nota Barbiell.)*

aliter non esset dispositus ad obtinendam absolutionem ratione evidenti periculi, adeoque non absolvendus, ut concludit Sanctus Carolus Borromaeus, *par.* 4. *Auctor. Eccles. Mediol. instruct. Confess. circa medium*, bis verbis: *Sciant denique* (Confessores) *se non posse iis impendere beneficium absolutionis, qui peccati mortalis occasionem omnem fugere serio non proposuerint.* Et S. Thomas de Villanova *Concione in feria* 6. *post. Domin.* 4. *Quadragesimae*, ait: *Vadat, et concubinam e domo pellat, pecuniam alienam restituat etc. et tunc ad Confessarium redeat, et absolvatur: hic rectus est ordo, hunc ordinem non transgredieris.* Accedit etiam, poenitentem, si sit rite dispositus, debere affectum peccati excludere, et peccatum detestari: ergo detestari quoque debet peccandi occasionem. Quomodo vero eam detestabitur, qui non vult illam deserere?

14 Absolutio dari non potest consuetudinario, et recidivo, qui semper labitur in eadem peccata sine ulla spe emendationis; nec facit, quantum in se est, juxta monita prudentis Confessarii, pro tali consuetudine peccaminosa deserenda, adhibendo scilicet serium conatum, quo tentationibus, ac occasionibus resistat; sed potius cupiditatibus suis semper frena relaxat; id constat clare ex propositione damnata ab Innocentio. XI. 2. Martii 1679. in ordine 60. *Poenitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturae, aut Ecclesiae, et si emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, et proponere emendationem.*
15 Et ratio est, quia cum in isto nullum appareat verum signum doloris aut propositum emendandae vitae, ex quo nullum serium conatum adhibeat ad resistendum tentationibus, et peccandi occasionibus, sed potius voluntarie suis cupiditatibus semper frena relaxet, absolutio nedum non ipsum solveret, sed et cum ipso etiam Confessarium ligaret, ut docet S. Ambrosius *lib.* 2. *de poenit. c.* 9. bis verbis: *Nonnulli ideo poscunt poenitentiam, ut statim sibi reddi communionem velint, hi non tam se solvere cupiunt, quam Sacerdotem ligare, suam enim conscientiam non exuunt, et Sacerdotis induunt, cui praeceptum est: Nolite dare*
16 *Sanctum canibus.* Et quod similibus consuetudinariis, seu recidivis, non sit danda absolutio, donec emendentur, aperte innuat S. Carolus Borromaeus *part.* 4. *Auctor. Eccles. Mediol. titul. Instructio Confessorum*, bis verbis: *Prorogaranda est adhuc absolutio his, qui licet se peccatum dimissuros polliceantur, ab illo tamen non separandos Confessor suspicetur, ut sunt ii, et praesertim juvenes otiosi, qui solent majoris temporis parte aleis, crapulis, amoribus, peccatis carnalibus, blasphemiis, inhonestis conversationibus, dissentionibus, odiis, et detractionibus vacare, ut qui a multis annis in eisdem peccatis perseverarunt, nec ut emendentur laborant.*

Si vero consuetudinarius, seu recidivus post ul- 17
timam suam Confessionem, se vel paulum emendavit (*), nec tot peccata, ut ordinarie solitus erat, commisit, et aliquem conatum ad se emendandum adhibuit, debet absolvi; cum sic ostendat se habere verum dolorem, et firmum propositum se emendandi, quod sufficit ad veram poenitentiam, licet aliquoties sit iterum relapsus: siquidem ejusmodi aliquis relapsus non est signum falsae poenitentiae, sed potius fragilitatis humanae: plurimi enim, etiam probitate conspicui, relabuntur interdum, et contra bona propo-
sita firmiter concepta denuo peccant. Cum enim 18
recidive peccata fiunt ex sola fragilitate intrinseca, uti sit in mollitie, delectationibus morosis, odiis, blasphemiis, et similibus, docent communiter Doctores (**), ordinarie posse poenitentem toties absolvi, quoties Confessarius judicat eum serio dolere, et proponere in posterum se emendare, quia est rite dispositus, ut maxime liquet in illo, qui post ultimam Confessionem non tot peccata commisit, uti antea solitus erat; unde et Matthaei 18. Petro interroganti: *Quoties peccabit in me frater meus, et dimittam ei? usque septies? dixit Jesus: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies*, hoc est toties quoties vere doluerit, signa emendationis dederit, veniamque rogaverit: juxta quod S. Hieronymus relatus *cap. Septies, dist.* 3. *de poenit.* ait: *Non solum septies, sed usque septuagies septies delinquenti, si convertatur ad poenitentiam, peccata condonentur.*

Major difficultas est, an sint absolvendi nec ne, 19
illi consuetudinarii, seu recidivi, qui in aliqua Confessione minora afferunt peccata, et in alia majora, et sic vicissim longo tempore sua peccata continuant, aliquoties se vincendo, et aliquoties iterum relabendo, ac numerum peccatorum augendo? Cum istis, dicerem, quod a Confessariis non sit procedendum nec per nimiam severitatem, nec per nimiam clementiam, ut nec nimia severitas terreat, nec nimia clementia palpet. Habemus enim non pauca luctuosa exempla, quod

(*) Editio Rom. an. 1767. sic habet... *se emendarit*....... *et conatum ad se emendandum adhibuit*, expunctis το *vel paulum*, et *aliquem*. Neque enim ut poenitens verum dolorem, firmumque se emendandi propositum habere prudenter existimetur, satis est, ut se *vel paulum emendaverit*, *et aliquem conatum ad se emendandum adhibuerit.* (*Nota Barbieri*)

(**) Non defuerunt quidem Doctores, qui haec tradiderent. Verum istis probatiores Theologi adversantur. Vide, ut alios omittam, Concinam *Compend. Theolog. lib.* 11. *dissert.* 1. *Cap.* 3. *num.* 23. *seqq.* Neque opinionis oppositae Patronis esse praesidio potest testimonium, quod ex S. Matthaei *cap.* 18. Auctor subjicit, ut ostendit Colet *de Poenit. part.* 2. *cap.* 6. §. 3. *num.* 769. ubi simile testimonium ex S. Lucae *cap.* 17. exponit. (*Nota Barbieri*)

nimia severitas Confessariorum fuerit potius poenitentibus occasio ruinae spiritualis, ac desperationis, quam salutis, enm sic deterritis sit eis odiosa confessio, et plurimi a poenitentia totaliter recesserint; et per hoc S. Leo Epist. 91. omnes sic admonet Confessarios: *In dispensandis Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lacrymas, gemitusque negligere, cum ipsam poenitendi affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam.* Nec minora habemus exempla, quod nimia Confessariorum clementia non paucos cum scipsis perdiderit poenitentes; eum nimia clementia potius foveat peccata, quam minuat, juxta id, quod observat Bellarminus *Concion.* 8. in *Dominica* 4. *Adventus* dicens: *Nec enim esset hodie tanta facilitas peccandi, si non esset etiam tanta facilitas absolvendi*; et ideo nimia haec indulgentia reprobatur in Synodo Gebennensi *part.* 4. *tit.* 9. *cap.* 6. sub motivo, quod per hanc nimiam facilitatem absolvendi pereat *tum Praesbyterorum, tum poenitentium multitudo infinita.* Unde cum similibus poenitentibus magna est necessaria prudentia, et discretio in Confessariis, ut hinc per graviora exhortationum motiva eos deterreant a relapsu, et peccatis; et illinc dulciora divinae gratiae, passionis Dominicae, et invocationis Sanctorum linimenta proponendo, erigant in fiduciam, et spem christianam, atque iteratam peccatorum detestationem, et firmius emendationis propositum; sicque eum Evangelico Samaritano sciant opportune vulneribus sauciatorum oleum, ac vinum infundere; ut S. Augustinus, et S. Thomas 3. *part. q.* 80. *art.* 10. *ad* 3. ajunt: *faciat unusquisque, quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum.* Vide Theologos *in addit. ad num.* 10. *indicatos.*

20 Absolutio dari non debet, sed differenda iis, qui propria culpa, et negligentia ignorant principalia Mysteria Fidei, et alia scitu necessaria ad salutem. Habetur expresse de mente Innocentii XI. damnantis sub *die* 2. *Martii* 1679. hanc propositionem in ordine 64. *Absolutionis capax est homo, quamvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimae Trinitatis, et Incarnationis Domini Nostri Jesu Christi.* Et clare traditur etiam a Sancto Carolo Borromaeo *part.* 4. *Actor. Eccles. Mediol. Instruct. Confessar. circa med.* praecisis his verbis: *Quicumque rationis usum attigerit, sub reatu peccati mortalis omnes Symboli Apostolici, quo Ecclesia utitur, articulos scire tenetur, saltem quoad substantiam. Item Dei et Ecclesiae praecepta, quae sub mortali peccato observanda sunt, quaeque solent in scholis Doctrinae Christianae comparari. Ubi ergo poenitens haec ignorarit, si quamprimum ad ea discendum non acquieverit, absolvi non debet. Immo si ad ea discendum se dispositum significaverit, interrogandum num alias de ea negligentia a Confessore, sive ipse sit, sive alius, aut Pastor, monitus fuerit, siquidem pro modulo diligentiam ad hoc non adhibuerit, tamdiu illi absolutio differatur, donec huic officio penitus satisfecerit. Quod si nondum admonitus fuerit, absolvatur quidem: sed de supradictis, ut poterit, instruatur.* Vide infra *num.* 23.

21 Absolutio dari nequit a Confessario suo complici in peccato carnis; et si detur est nulla, et Confessarius audens eum absolvere incurrit excommunicationem Papae reservatam. Vide verb. *Complex. peccati a nu.* 1. *ad* 3.

22 An absolutio nequeat dari etiam complici in quocumque alio peccato mortali, non carnali? Vide *ibid. n.* 4.

ADDITIONES AUCTORIS

23 Absolutio deneganda est ignorantibus Mysteria Fidei tenenda necessitate *medii*. Benedictus XIV. *tom.* 1. *Constit.* 42. incip. *Etsi* §. 12. Ignorantibus
24 autem sua culpa necessaria necessitate *praecepti* est absolutio rejicienda in aliquod tempus. Quandoque tamen potest talis poenitens absolvi, si dolens de sua culpabili vincibili ignorantia, serio promittat Confessario operam se impense daturum, qua divinae gratiae praesidio discat etiam necessaria necessitate praecepti. Idem *loc. cit.*

25 Absolvendi facultas a casibus reservatis, et censuris conceditur Cancellario Militiae S. Januarii. Idem *tom.* 1. *Constit.* 24. incip. *Romanae Ecclesiae* §. 3. Eadem facultas tribuitur Confessariis
26 in vim Bullae Cruciatae concessae Militibus S. Joannis Hierosolymitani, ejusque Militiae subditis. Idem *tom.* 1. *Constit.* 76. incip. *Quoniam* §. 8.

Non est opus absolventem virtute Bullae Cruciatae uti forma absolutionis, quae praefigitur in summario Bullae; ea enim apponitur, ut sciatur, a quibus peccatis, et Censuris possit absolvere Confessarius. Mendo *de Bulla Cruciatae d.* 23. *cap.* 12.

27 Absolvere non potest Abbas, seu Superior Regularis Monachos sibi subjectos a percussione Clerici Regularis, ut expresse respondit *Sac. Congr. Concil. in Mediolanen. Censurarum* 2. *Decemb.* 1719. *ad* 5. *dubium.* Vide verb. *Excommunicatio.*

28 Alia ad rem, vide verb. *Confessarius art.* 2. *n.* 87.

NOTA ROMANI THEOLOGI

Ad num. 7. auctoris.

P. Daniel Concina, qui in animadversionibus ad Pontas, Auctoris nostri opinionem, quae communior est, probaverat, in Theologia Christiana, quae ibidem scripserat, retractavit, ne eorum praejudicium afferet opinioni, qui confessio-

nem necessariam hujus Sacramenti materiam existimantes, negant omnino eum absolvi posse, qui confessionis signa sensibilia non dederit; quia deficientibus actibus poenitentis, necessaria materia desideratur, sine qua perfici Sacramentum nequit. Sed certum omnino non est, actus poenitentis materiam hujus Sacramenti esse: cum Trid. Syn. non Sacramenti *materiam*, sed *quasi materiam* dixerit; cumque Theologi bene multi non materiam ex qua Sacr. fit, sed circa quam Sacramentum versatur, actus illos constituant. Dum vero in poenitente ea praecesserint, quae Auctor commemoravit, satis verisimile est, et confessionis desiderium per anteactam vitam, et alios actus in illo reperiri, qui ad impertiendam absolutionem dubiam saltem materiam suppediteut: ergo sub conditione absolvi poterit; eo vel magis, quia iis, qui antea confessionem petiere, si saltem per testes id Sacerdoti sit notum, absolutio concedenda est, ut liquet ex allatis ab auctore monumentis, et etiam ex decreto Urbani VIII. qui 24. Februarii 1632. rogatus ab Inquisitore Lusitaniae, *num valide absolvi possit aegrotus, qui coram uno teste signa contritionis dedit, superveniente autem Confessario nullo externo signo confitendi voluntatem ostendit*, respondit: *huic aegroto posse impertiri absolutionem; nec id repugnare decreto Clementis VIII. cum diversam contineat rationem.* Itaque si absolvendi sunt, qui antea petiere confessionem, quia actus illi praecedentes veluti praesentes haberi possunt; cur ii absolvendi non erunt, quorum vivendi ratio prudentem confessarium certum facit, voluisse in mortis articulo Sacramenta recipere, ac prudenter etiam dubitare permittit confessionem antea petiisse, licet a nemine fuerint auditi? Nec audiendus Concina est, dum ait, Deum, quando vult alicujus salutem, velle etiam eadem voluntate media a Christo praescripta pro salute obtinenda. Nam absolutionem hanc medium esse praescriptum dicimus, et occurentem Sacerdotem, qui probo Christiano, quem confessionem petiisse praesumimus, Sacerdotalem absolutionem impertiatur, beneficium quoddam esse putamus divinae misericordiae, quo Deus illi opitulari decreverit (*).

ARTICULUS III.

ABSOLUTIO QUOMODO, ET SUB QUA FORMA DARI POSSIT, ET DEBEAT, VEL NON?

1 Absolutionis Sacramentalis verba necessaria, et sufficientia sunt: *Absolvo te a peccatis tuis*, vel alia aequipollentia actum judicialem sententiae absolventis sufficienter exprimentia: sic habetur ex Concil. Florent. in Decreto unionis, ubi dicit: *Forma hujus Sacramenti est: Ego te absolvo etc.* et ex Trident. *sess.* 14. *cap.* 3. ubi dicit: *Docet praeterea Sancta Synodus, Sacramenti Poenitentiae formam, in qua praecipua ejus vis sita est, in illis Ministri verbis positam esse: Ego te absolvo etc. quibus quidem de Ecclesiae Sanctae more preces quaedam laudabiliter adjunguntur: ad ipsius tamen formae essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariae.* Licet 2
autem ex praedictis sola illa duo verba *absolvo te*, vel aequivalentia, sint de essentia formae absolutionis, ac necessario exprimenda necessitate Sacramenti, maxime speculative loquendo, ut sustinent D. Th. 3. *part. quaest.* 84. *art.* 3. *in corp.* Scotus *in* 4. *dist.* 14. *quaest.* 4. §. *ex hoc sequitur*, Suarez, Lugo, Gonet, Conninch, Amicus, et alii magis communiter; in praxi tamen tutius tenendum est, requiri tanquam de essentia for- 3
mae sacramentalis etiam illa verba, *a peccatis tuis*, vel saltem, *a peccatis*, quia in institutione Sacramenti Poenitentiae facta est a Christo expressa mentio peccatorum: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt*, Joan. 20. Ergo si quia in Sacramenti Baptismi institutione dictum est: *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti*, invocatio Trinitatis dicitur essentialis, ita quia in institutione Sacramenti Poenitentiae dictum est, *quorum remiseritis peccata*, expressio eorumdem peccatorum erit essentialis; adeoque tutius addenda sunt illa verba *a peccatis tuis*, vel saltem *a peccatis.* Eo vel maxime, quod absolutio a peccatis debet determinate significare remissionem peccati, quia non plus efficit, quam determinate significet, cum sit forma practica, et non speculativa: atqui illa verba *absolvo te*, non significant determinate remissionem peccatorum, cum de se sint indifferentia ad significandam remissionem, vel censurae, vel peccati, vel poenae; adeoque etc. Tum quia Concilium Florentinum in Decreto unionis, et Trident. *sess.* 14. *cap.* 3. expresse dicunt, formam Sacramenti Poenitentiae esse verba, *Ego absolvo te*, addita particula etc. quae ex genere suo indicat quid aliud ab enunciato in illis verbis, *Ego absolvo te;* adeoque ultra ista tutius erunt addenda etiam ista, *a peccatis tuis*, vel saltem, *a peccatis.*

Aliter confessarius peccaret mortaliter, et ex- 4
poneret Sacramentum probabili periculo nullitatis sine necessitate, et contra justissimam voluntatem poenitentis, ut dicit Gobat *tract.* 7. *num.* 150. cum aliis, et maxime post damnationem fa-

(*) Adeundus Benedictus XIV. *de Synodo Dioeces. lib.* 7. *Cap.* 15. *num.* 8. *et seqq.* ubi plura affert, quibus propugnata ab Auctore, et Romano Theologo sententia confirmatur, et illustratur.

Hinc merito Vasquez et alii quamplurimi affirmant, quod in casibus supradictis, in quibus moribundus potest absolvi, Sacerdos non tantum possit, sed etiam tenetur ratione caritatis, illum absolvere. (*Edit. Barbieli*)

ctam ab Innocent. XI. 2. Martii 1676. hujus propositionis primae in ordine: *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.*

5 Absolutio est valida, sed illicita, si detur aliis verbis, quae tamen non mutent sensum formae ordinariae, nec actum judicii; sic valide absolvitur, si dicatur: *Ego tibi remitto, vel condono peccata tua; Solvo te a peccatis tuis; Tibi a me remittuntur peccata tua; Absolvo Dominationem vestram, vel majestatem vestram*, si Confessarius sic dicat reverentiae causa: *Nos absolvimus te a peccatis tuis*, si ly *Nos* denotet dignitatem personae singularis absolventis, ut si sit Praelatus. *Tu a me absolveris a peccatis. Franciscus, vel dominatio vestra, seu Majestas vestra, a me absolvitur a pecca-*
6 *tis. Jubeo, volo te absolutum esse a peccatis.* Omnes enim istae, et consimiles formae sunt validae, quia est in istis tantum mutatio accidentalis, cum
7 verba retineant sensum a Christo intentum; sunt tamen illicitae, quia sunt contra consuetudinem et praescriptum Ecclesiae.

8 Absolutio autem data his verbis, *Ego te mundo a peccatis tuis*, vel aliis verbis consimilibus, a pluribus censetur insufficiens, quia non videtur significare absolutionem per modum sententiae judicialis, qualis requiritur ad Sacramentum Poenitentiae, utpote quod per modum judicii est a Christo institutum, adeoque qui eam daret sub similibus verbis, peccaret mortaliter, cum semper mortale sit extra casum necessitatis uti materia, et forma dubia in Sacramentis; sicuti secundum multos peccaret etiam mortaliter, qui extra casum necessitatis voluntarie relinqueret *Ego*, et *in nomine Patris, et Filii, et Spiritus*
9 *Sancti.* Omissio vero aliarum precum, si fiat aliqua rationabili causa, v. gr. in magno concursu Poenitentium, in frequentioribus, et brevioribus Confessionibus, non est nequidem peccatum veniale, cum nullimode spectent ad essentiam absolutionis Sacramentalis, nec ad ipsius Sacramenti administrationem sint necessariae, sed solummodo de Ecclesiae Sanctae more laudabiliter adjungantur, ut expresse docet Trident. *cit. sess.* 14. *cap.* 3. verbis relatis *num.* 1.

10 Pro digna autem, et practica usuali administratione Sacramenti poenitentiae, consultum est, ut laudabiliter practicatur a multis, quod Confessarius dicat poenitenti, antequam incipiat Confessionem, *Dominus sit in corde tuo, et in labiis tuis, ut rite, et competenter confitearis peccata tua, In nomine Patris*, formando signum Crucis versus eum, *et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.* Denique rite peracta confessione, et injuncta poenitenti prius salutari poenitentia, dicat, ut praescribit Rituale Romanum jussu Pauli V. editum: *Misereatur tui Omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis, perducat te ad vitam aeternam.* Deinde dextera versus poenitentem elevata: *Indulgentiam absolutionem, et remissionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi Omnipotens, et misericors Dominus. Amen.* Postea; *Dominus Noster Jesus Christus te absolvat, et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis* (hoc verbum suspensionis omittitur in Laicis) *et interdicti, in quantum possum, et tu indiges.* Deinde: *Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.* Et ultimo: *Passio Domini Nostri Jesu Christi, merita B. M. Virginis, et omnium Sanctorum, quidquid boni feceris, et mali sustinueris, sint tibi in remissionem omnium peccatorum, augmentum gratiae, et praemium vitae aeternae. Amen.* Non requiritur necessario ante verba *Absolvo te* addere *Auctoritate Dei*; et Propositio contraria deleta est a Tribunali Hispano sanctae Inquisitionis in Expurgatorio ann. 1640. in
Summa Fr. Hieronymi de Clamas. Urgente vero 11
aliqua gravi necessitate, ut puta periculo mortis instantis, breviter Confessarius dicere poterit: *Ego te absolvo ab omnibus censuris, et peccatis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen*, ut ad literam docet Rituale Romanum.

Absolutionis verba non praecise, et nude indi- 12
cant, et declarant poenitentem esse a Deo absolutum, sed vere per modum sententiae judicialis important absolutionem poenitentis a peccatis loco Dei a Confessario, velut a Judice, pronunciatam. Et ratio est, quia in formis Sacramentalibus verba id vere efficiunt quod significant; verba autem absolutionis Sacramentalis vere significant absolutionem in persona propria sacerdotis, et non meram declarationem absolutionis jam positae, ut clare patet ex tenore verborum, quae profert, audita confessione, ipse Sacerdos; dicit enim: *Ego te absolvo a peccatis tuis:* absolvere enim non est praecise declarare, adeoque Confessarii vere absolvunt, et non tantum indicant, sed declarant poenitentes esse a Deo absolutos. Et sic habetur ex Conc. Trid. *sess.* 14. *cap.* 6. de Ministro hujus Sacramenti, et absolutione: *Quamvis autem absolutio sacerdotalis alieni beneficii sit dispensatio, tamen non est solum nudum ministerium .... declarandi remissa esse peccata, sed ad instar actus judicialis ab ipso velut a judice sententia pronunciatur*, et etiam ex *Can.* 9. *ejusdem sessionis, et capitis* his verbis: *Si quis dixerit absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronunciandi, et declarandi remissa esse peccata confitenti etc. anathema sit.*

Absolutio non est valida, si proferatur modo 13
deprecativo, v. gr. *Absolvat te Deus, oro Deum, ut te absolvat*, vel similibus deprecativis verbis.

Est communis Doctorum. Et ratio est, quia Sacramentum Poenitentiae est a Christo institutum per modum judicii, ut habetur ex Trident. *sess.* 14. *cap.* 2. *et* 6. mox citato; ubi asserit confessarium esse judicem, hocque Sacramentum exerceri per modum judicii; sed non potest esse tale, nisi intercedat sententia judicis judicativa; in judiciis enim sententia non profertur deprecando, sed jubendo; adeoque etc. Tum quia Christus non dixit, *pro quorum peccatis oraveritis*, *sed quorum peccata remiseritis*, *remittuntur.* Cum enim Christus dedit Sacerdotibus potestatem remittendi peccata, eis dicens: *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Joan.* 20. *Quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in Coelo. Matth.* 18. manifeste ostendit, quod in illius potestatis exercitio ea debent usurpare verba, quae hujus vim, et amplitudinem certius exprimant; sed verba ista, *Ego te absolvo etc.* statuta a Concilio Florentino *in Decreto unionis*, et a Trident. *sess.* 14. *cap.* 3. vim illam, et amplitudinem expressius pro certo declarant, quam haec alia deprecativa: *Oro Dominum, ut te absolvat; absolvat te Deus*, et similia; adeoque etc. (*)

11 Absolutio nequit dari absenti per nuncium, vel per literas; est communis, et colligitur ex *Can. Quem poenitet*, 88. *de poenit. dist.* 1. ubi habentur precisa verba: *Praecipit enim Dominus mundandis, ut ostenderent ora Sacerdotibus, docens corporali praesentia confitenda peccata non per nuncium, non per scripturam manifestanda. Dixit enim ora monstrate, et omnes, non unus pro omnibus, non alium statuatis nuncium, qui pro vobis offerat munus a Moyse statutum, sed qui per vos peccastis, per vos erubescatis; erubescentia enim ipsa partem habet remissionis; ex misericordia enim hoc praecepit Dominus, ut neminem poeniteret in occulto; in hoc enim quod per se ipsum dicit Sacerdoti, et erubescentiam vincit timore offensi, fit venia criminis.* Et habetur expresse ex Decreto Sanctae Romanae et Universalis Inquisitionis incipien. *Sanctissimus*, jussu Clement. VIII. emanato die 20. Julii 1602. his verbis: *Hanc propositionem, scilicet, licere per literas, seu internuncium confessario absenti sacramentaliter confiteri, et ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus uti falsam, temerariam, et scandalosam damnavit, ac prohibuit; praecepitque, ne deinceps ista propositio publicis, privatisque locutionibus, concionibus, congressibus doceatur, neque unquam tamquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur. Quod si quis illam docuerit, imprimi fecerit, aut de ea etiam disputative tractaverit, nisi forsan impugnando, vel ad praxim directe, seu indirecte, deduxerit; praeter excommunicationem latae sententiae, quam ipso facto incurrat, et a qua non possit, (praeterquam in articulo mortis) ab alio absolvi quacumque dignitate fulgente, etiam S. Romanae Ecclesiae majori Poenitentiario, et nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi, aliis etiam poenis arbitrio infligendis, subjaceat.* Vide verb. *Absens quoad absolutionem.*

(*) Cl. Auctor noster sequitur hac in re sententiam D. Thomae, qui *Opuscul.* 22. ad Generalem sui Ordinis Magistrum, pluribus adductis argumentis, luculentissime ostendit formulam absolutionis *indicativam* non solum esse convenientem institutioni hujusce Sacramenti Poenitentiae; verum etiam omnino necessario adhibendam, inspecta natura hujus Sacramenti. Quam quidem D. Thomae sententiam communiter amplexantur Theologi, uti testatur Cl. Auctor noster. Caeterum, si judicium nostrum hac de re exquiratur, adserere minime dubitamus Angelici Praeceptoris doctrinam non solum in praxi omnino servandam, (opposita enim non est practice probabilis,) verum etiam speculative loquendo de Ecclesia Latina; imo potius omnino certam. Atque hoc sane apprime evincunt argumenta ab Auctore nostro prolata, quibus adjungi possunt haec alia ex laud. D. Thom. Opuscolo petita. I. In Sacramentis verba habent efficaciam ex institutione Divina, unde tenenda sunt verba determinate consonantia institutioni Divinae. Institutioni autem dicentis: *Quodcumque solveris*, *etc.* ista verba conveniunt: *Ego te absolvo.* Sicut institutioni dicentis: *Euntes docete omnes gentes baptizantes etc.* conveniunt ista verba: *Ego te baptizo.* Sicut ergo ista tenenda sunt in baptismo *Ego te baptizo*, ita in Poenitentia: *Ego te absolvo.* II. Sacramenta novae legis id efficiunt, quod figurant, sive significant, tum ex materia, tum ex forma verborum. Sed verba, quae significant interiorem solutionem a peccatorum nexibus, haec sunt, nim. *Ego te absolvo*, quae indicativam formam constituunt. Ergo ista omnino ex necessitate Sacramenti sunt adhibenda. Qui enim petit aliquid esse solvendum, non solvit: ait D. Th. *ibid.* Lege etiam laud. Angelicum 3. *P. Qu.* 84. *Art.* 3. III. Idem conficere videtur Tridentinae Synodi doctrina, qua decernitur formam Sacramenti Poenitentiae omnino repositam esse in illis verbis: *Ego te absolvo*; precesque eidem adjungi solitas pertinere ad laudabilem Ecclesiae usum, minime vero ad formam. Ergo si preces hujusmodi ad rationem formae non pertinent, quia preces sunt; quis inde non perspiciet formam hujusce Sacramenti *indicativo modo*, *non deprecativo* esse enunciandam? Lege Trident. *Sess.* 14. *cap.* 3. Postremo licet cum adversariis benignius agentes eisdem concedere velimus per integra duodecim priora saecula adhibitam fuisse in Ecclesia Latina in hujusce Sacramenti administratione formulam *deprecativam*, uti contendunt eruditissimi viri, Morinus, Jueninus, aliique (licet hoc ipsum in dubium vocare non temere quis poterit) iidem tamen ipsi docent nunc temporis minime valituram, et Sacramentum sua validitate inde cariturum, si adhiberetur. Ergo etc. Vide quae docet Cl. Juven. *Comment. de Sacram. Dissert.* 6. *cap.* 2. *Art.* 2. §. 2.

Haec autem omnia, quae innuimus satis evincunt, uti arbitror, Cl. Auctorem nostrum non temere pronuntiasse, absolutionem minime validam futuram, si proferretur *modo deprecativo*; nihilque causae erat, qua meruisset a Cl. Adnotatore in subjecta notula censura notari, quasi temere id dixisset. Neque porro quis culpandus videtur, quod in re tanti momenti tutiorem D. Thomae sectatus sententiam certa incertis praetulerit.

Dixi *saltem in Ecclesia Latina.* Etenim eruditissimus Morinus, Jueninus, aliique acriter contendunt apud Orientales, sive Graecos, *deprecativam* formulam semper usurpatam, atque etiam nunc valide usurpari. Verum tantorum virorum pace dixerim, hoc ipsum non adeo exploratum videri, ut rem extra omnes dubitationis aleam repositam quis dicere possit; quemadmodum ostendit Cl. Berti. Quod autem a Cl. Adnotatore profertur auctoritas Clementis VIII. et Benedict. XIV. in Bull. *Etsi Pastoralis* de Graecis; hoc ipsum Auctor noster Latinus inter Latinos scribens merito non curasse videtur; aut secutus illorum sententiam, qui ex iisdem Pontificiis decretis invaliditatem *formulae deprecativae* in Sacramento Poenitentiae colligendam arbitrantur. Lege Laurentium Berti *de Theolog. Disc. plin. lib.* 34. *part.* 2. *cap.* 7. (*Edit. Neapol.*)

15 Absolutio potest dari ab uno pluribus simul, uti de facto ab eodem confessario simul absolvuntur multi milites ante praelium, et etiam in naufragio, aut in incendio, vel aliis similibus casibus ab uno solo confessario multi praesentes in eodem periculo absolvuntur, dicendo: Absolvo vos a peccatis. Sic communiter tenent Tambur. *de Confess. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 4. Lugo *dis.* 13. *sect.* 6. *n.* 141. Coninch, Azor. Avers. et alii
16 passim. Et talis absolutio esset non quidem formaliter, sed virtualiter, et aequivalenter multiplex, et essent tot Sacramenta, quot homines ponentes aliquam confessionem, et dolorem cum proposito. La Croix *l.* 6. *par.* 2. *n.* 645. et alii
17 comm. Similiter potest dari absolutio uni a pluribus simul, ut tenent supracitati Doctores; quamvis enim sit illicitum, quod poenitens confiteatur eadem peccata duobus, vel pluribus Sacerdotibus simul, et ab eisdem duobus vel pluribus Sacerdotibus simul, absolutionem accipiat, ex quo fit contra consuetudinem Ecclesiae, ut cum multis sentit Suarez *disp.* 8. *sect.* 5. *n.* 2. *de Poenit.*
18 tamen absolutio erit valida. Immo possent dari casus, in quibus nedum esset valida, sed etiam licita, ut si moribundo, qui confessionem petiit, adveniant duo Sacerdotes, et uterque illum sensibus destitutum absolvat; vel si naufragio aut incendio aliquis multis Sacerdotibus praesentibus confiteatur, et ab illis absolvatur; vel si poenitens bona fide id faceret existimans ita licere; in his enim, et similibus casibus, valida, et licita esset utraque absolutio simul data, cum utraque concurreret ad gratiam Sacramentalem, ex quo non sit major ratio de una, quam de altera.

19 Immo, ut volunt Cardin. de Lugo *disp.* 13. *de Sacram. Poenit. sect.* 7. *num.* 166. *et* 172. La Croix. *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 647. Aversa *q.* 12. *sect.* 3. et alii in illis casibus, si Poenitens ita confiteretur pluribus, ut intenderet a quolibet seorsim, et independenter ab altero absolutionem obtinere, per utramque absolutionem conferretur major gratia, quam per unam solam; quia non est cur unum Sacramentum impediatur a suo effectu producendo, propter consortium alterius Sacramenti. Sicut enim absolutiones illae, si non simul, sed successive praestarentur, singulae darent effectum suum, et utraque conferret plus gratiae, quam una sola, sic simul exhibitae dabunt eumdem effectum, quem darent successive, et essent plura Sacramenta; quia vere essent plura judicia, et multiplicaretur absolutio, quae in recto importatur, et virtualiter multiplicaretur etiam dolor, et confessio; adeoque singulis illis absolutionibus simul datis corresponderent diversae gratiae; cum quaelibet illarum deberet habere effectum diversum.

20 Alia ad rem novissime emanata; vide verb. *Confessarius, art.* 1. *num.* 87. *et seqq.*

NOTA ROMANI THEOLOGI

Ad num. 13. *auctoris.*

Non adeo facile pronunciandum est, validam non esse absolutionem verbis deprecativis contentam; nam licet Graeci aliique Orientales deprecante formula uterentur, etiam Concilii Florentini tempore, ut ex eorumdem Euchologiis constat, tamen Patres, quibus id erat apprime cognitum, nihil hac in parte mutandum censuere. Deinde Clemens VIII. et Benedictus XIV. Graecis sub Latinis Episcopis degentibus praeceperunt, ut Latinos absolvendo uterentur forma indicativa, sed in absolutione Graecorum deprecativam formam adhibere non prohibuerunt; etsi probe nossent hanc illos usurpare. Quorsum vero id, nisi quia ratum existimavere Poenitentiae Sacramentum etiam deprecativa Graecorum formula collatum? Denique Orientales vel haec verba habent: *Absolvat te Deus per me, vel per humilitatem meam;* vel verba illa subaudiuntur, sicut dum in Baptismo ajunt: *Baptizatur Servus Dei etc.* subintelligitur *a me.* Ergo Ministerium Sacerdotis deprecans forma exprimit, et ipsam Sacerdotis absolventis actionem ita declarat, ut ipsum veluti Dei Ministrum peccatores poenitentes a peccatis absolvere designet. Non est ergo irritum per hanc collatum formulam Sacramentum. 21

ADDITIO RECENTIOR EX EDITIONIBUS BARBIELLINIANIS

I. Absolutionem non esse validam, si proferatur modo deprecativo asserit N. A. Id tamen *non adeo facile pronuntiandum esse* monet Romanus Theologus. *Nam, inquit, licet Graeci, aliique Orientales deprecante formula uterentur, etiam Concilii Florentini tempore, ut ex eorumdem Euchologiis constat, tamen Patres, quibus id erat apprime cognitum, nihil hac in parte mutandum censuere. Deinde Clemens VIII. et Benedictus XIV. Graecis sub Latinis Episcopis degentibus praeceperunt, ut Latinos absolvendo uterentur forma indicativa; sed in absolutione Graecorum deprecativam formam adhibere non prohibuerunt; etsi probe nossent, hanc illos usurpare.* 22

II. Idipsum tamen quod N. A. docuerunt graves ex omni ordine Theologi, ut Natalis Alexander *lib.* 11. *Theol. moral. cap.* 7. *art.* 1., Frassen. Henno, Boucat. Simonettus *Instit. Theol. tract.* 15. *de poenit. disp.* 8. *art.* 1. *usque ad* 7. Antoine *in Theologia universa speculativa, et dogmatica, tract. de Sacram. Poenit. cap.* 5. *art.* 2. Quin etiam S. Thomas *Opusc.* 22. contra Neotericum quemdam deprecatoriae formae defensorem, licet summa

semper moderatione in refellendis orthodoxis Scriptoribus usus fuerit, *capite* tamen *I.* scribere non dubitavit: *perlecto libello a vobis exhibito, inveni assertionem cujusdam* VALDE TEMERARIAM, *dicentis, quod Sacerdos absolvendo uti non debeat hac forma*: ego te absolvo: *quod quidem* PRÆSUMPTUOSUM *judico: quia repugnat Evangelicis dictis.*

III. Equidem scio, Morinum omni eruditionis genere usum, ut deprecatoriam formam non apud Graecos modo, sed etiam per priora XII. saecula apud Latinos obtinuisse suaderet. Quae tamen vir doctus concessit, non ejus sunt momenti, ut exploratam indubiamque hujusmodi sententiam faciant, judice P. Berti. *de Theol. disc. lib.* 34. *P.* 11. *cap.* 7.; imino Simonettus ita singula expendit, ut nullius fere roboris videri debeant. Certe ad Rituales Occidentalis Ecclesiae libros, quorum Morinus auctoritate maxime urget, quod attinet, infirmissimum est quod sive ab indicativae formae in illis omissione, sive a deprecativae usu ducitur argumentum. Nam facilis causa, cur praetermissa fuerit, in promptu est, nempe cum Sacramentorum ex veteri arcani disciplina formae silentio occultatae, tum vulgatus, et familiaris indicativae formae usus cum summa brevitate conjunctus; ea enim ejusmodi est, ut semel excepta auribus, addisci, et in posterum nullo negotio memoria retineri possit. Quamquam ne id quidem verum est, Ritualibus Libris Angelico Doctore antiquioribus indicativam formam nuspiam inscriptam fuisse. Morinus ipse *lib.* 8. *de Poen. cap.* 8. *num.* 1. se in uno, alterove Codice formam hanc deprecatoriae admixtam legisse, testatur. Martenius autem *de ant. Eccl. ritib. lib.* 1. *cap.* 6. *art.* 4. in quatuor plane venerandae antiquitatis Ritualibus libris indicativam formam deprehendit, in Pontificali scilicet Egberti Eboracensis Episcopi, Saxonicis literis pereleganter scripto, in Anglicano nongentorum circiter annorum, in Gellonensi vetustissimo, et Remensi S. Remigii. Neque est, quod Morinus in iis Ritualibus libris triumphet, in quibus deprecatoria forma usurpatur. Si enim attente ii perlegantur, intelligemus statim, eam formam non sacramentalem esse, sed tantum Canonicae reconciliationis formam; quod Binghamo quoque visum est *Tom.* 8. *origin. Eccles. lib.* 20. *cap.* 2. §. 5. et 6. Multa hanc in rem post Simonettum animadvertit egregius extinctae Societatis Theologus Nicolaus Muzka *de Sacram. lib.* 5. *num.* 91. Afferam ego argumentum plane invictum, quod in egregia de veteri Brixianae Ecclesiae Rituali Codice, sexcentos fere ante annos exarato, dissertatione inter literariae Mazzucchellianae societatis dissertationes *tom.* 2. *p.* 98. eruditissimus D. Balthassar Zambonius scitissime urget. Ejusmodi preces, aut illarum plane similes in plurimis vetustis ordinibus, quos ex Martenio, aliisque scriptoribus ibi Auctor percensct, post Extremae Unctionis, et Sacrae Communionis sumpta ab infirmo Sacramenta praescribuntur. Quis ergo eas dixerit sacramentales absolutiones? quas sane, si hujusmodi habitae fuissent, utrique illi Sacramento praemittendas nemo non intelligit.

IV. Sed de Graecis dicamus, de quibus Romanus Theologus sollicitior fuit, quam de Latinis. *Mirum est*, inquit Berti 1. *c. n.* 13., *emunctae naris Theologum, Card. Vincentium Gotti t.* 14. *p.* 335. *mandasse literis; certum omnibus esse, quod Graeca Ecclesia expresserit olim, et etiam modo exprimat absolutionem Sacramentalem verbis deprecativis, cum Launojum, ac Morinum refutare studuerint Vincentius Baronius, Nicolai, Gonet, tres ejusdem amplissimae familiae Scriptores cuique noti, ut liquet ex disp.* 12. *ipsiusmet Goneti.*

Enim vero ut de veteri Graecorum Ecclesia primum dicam, satis sit eorum Euchologium a Goario a. 1647. editum appellare, illud ipsum inquam, Euchologium, quod Tournelius confidentissime objicit. Nonne *pag.* 678. isthaec in eo leguntur post precationes a Sacerdote super poenitentem dicenda: *insuper ego absolvo te ab omnibus peccatis tuis, quaecumque confessus es coram Deo, et coram indignitate mea?* Paulo post ibidem haec invenies: *ego vero condono tibi omnia peccata tua:* Haeccine deprecatoria forma habebitur? Quaenam ergo *indicativa* erit?

Ad recentiorem progrediamur Graecam Ecclesiam. Quid de ea Arcudius *lib.* 4. *Concord. cap.* 3.? Profert ille *p.*374. ex Gabriele Philadelphiensi Metropolita, Latinis caeteroquin infensissimo, qui a. 1600. de Sacramentis librum evulgavit, hanc absolutionis formulam: *Gratia SS. Spiritus per meam humilitatem habet te venia donatum, et absolutum.* Addit, se cum in Russia degeret, accepisse, ibidem absolutiones hac simili forma impendi: *Divina gratia SS. Spiritus per me peccatorem, et minimum servum suum habet condonata quaecumque peccasti.* Praeterea testatur, se in Rituali Metropolitae Chiovensis formulam quidem *deprecatoriam* legisse, sed *ideo*, inquit, *validam*, quod haec illi adjicerentur: *Ego quoque pater tuus spiritualis potestate mihi a Deo, et a superioribus meis concessa, te absolvo ab omnibus peccatis tuis.*

Menardus quoque in Sacramentarium S. Gregorii M. *nota* 677., licet, inquit, in quorumdam Graecorum libris Canones continentibus reperiatur forma deprecatoria, *tamen praeter formulas illas deprecatorias, dicunt... habeo te venia donatum.*

Quid? quod in Ritibus Ecclesiae Graecae a Georgio Fhelavio latine redditis *pag. editionis Francofurtensis* 37. haec absolutionis extat formula *cap.* 22. *ex ea potestate, quam Christus Apostolis suis concessit, dicens:* Quaecumque solveritis in terra, et in coelis soluta erunt, et *quam ab Apostolis Episcopi acceperunt, quamque ego ab Episcopo meo mi-*

hi traditam nactus sum auctoritatem, absolveris, et criminum purus pronunciaris a Patre, Filio, et Spiritu Sancto.

Satis haec esse possent, ut omnes intelligant, recentem Ecclesiam Graecam indicativa absolutionis forma uti consuevisse. Addam tamen, quae insignis alter extinctae Societatis Theologus, et anno 1759. Tyrnaviensis Universitatis Cancellarius in *Tractatu Theologico de Poenitentia, Extrema Unctione, Ordine, et Matrimonio*, licet Morinianae sententiae propugnator, scribere non dubitavit *de poenit. num.* 231. novae Tyrnaviensis editionis ejusdem *a.* 1759. *pag.* 251. « In libro rituali » pro instructione Parochorum Graeci Ritus » per Ungariam late diffusorum, et cum Romana » Ecclesia unitorum, Lingua Ruthenica Tyrna- » viae hujus saeculi initio typis dato *pag.* 105. » Sacramentum Poenitentiae hac forma admini- » strandum praescribitur: » *Dominus, et Deus noster Jesus Christus gratia, et largitate suae erga homines dilectionis dimittat tibi omnia peccata tua; et ego indignus Sacerdos, potestate illius mihi data, dimitto, et solvo te ab omni vinculo excommunicationis et ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, et Filii, et S. Spiritus. Amen.* » Pariter in Sacramen- » tario, eadem lingua Russica, Saeculo priore « (quantum ex characteribus conjici potest, nam » prima folia desunt) Cracoviae, vel Leopoli typis ligneis edito *pag.* 113. dicitur: *Perficitur hoc Sacramentum illo tempore, dum Sacerdos absolvit confitentem dicens: Solvo te, et libero ab omnibus peccatis tuis in nomine Patris* etc. » Unde patet Ru- » thenis Catholicis Graeco ritu in Ungaria, et Po- » lonia viventibus, formae indicativae usum es- » se. » Haec ille.

Age jam, quae Nostro Auctori Romanus Theologus ex Florentino Concilio, et Clementis VIII. Instructione objiciebantur, expediamus. Quod igitur ad Florentinum Concilium pertinet, ignotum equidem Eugenio IV. et Patribus non fuit multos e Graecis deprecatoria usos fuisse absolutionis formula. Quid tum? Primum fide certum non erat (uti ne nunc quidem est) formam deprecativam irritam esse: deinde non constabat eos uti formula mere deprecatoria, cum Arcudii, aliorumque opinione in illis Graecorum orationibus contineatur etiam sensus indicativus, aut saltem imperativus: tertio non erat is Graecae universae Ecclesiae mos, illique, qui deprecatoriam formam, nullo indicativo sensu intellecto, usurparent, a majorum instituto degeneres haberi jure poterant, quemadmodum idem Arcudius animadvertit. Jam vero in Florentino Concilio de iis dumtaxat contra Graecos disceptatum est, quae vel erant aperte contra fidem, ut de Purgatorio, de primatu Romani Pontificis etc. vel certe de suspectis eorum ritibus, aliisque id genus erroribus, quos toti Graecae Ecclesiae communes esse constabat, ut de consecratarum particularum in certum ordinem dispositione, de inclinatione capitis super oblata ante consecrationem, de infusione aquae ferventis in Calicem jam consecratum, de matrimonii dissolutione etc; quod Acta ejusdem Concilii satis docent. Nihil igitur mirum, non fuisse Graecos a Concilio de forma Sacramentalis absolutionis interpellatos.

Sed nec Clementis VIII. instructio patrocinatur Romano Theologo, quin Auctoris Nostri sententiam confirmat, ut notarunt Cardin. de Lugo *disp.* 13. *sect.* 4. Henno *L.* 7. *disp.* 2. Simonetus etc. Etenim cum Pontifex simpliciter, et absolute dicat: *utantur forma* etc., vult adhiberi a Graecis formam indicativam pro omni casu, seu suos scilicet, seu Latinos absolvant: perperam quippe priora verba *in casu necessitatis* etc. cum his posterioribus aliqui conjungunt, cum ea ab illis linea seorsim inchoata secernantur in magno Bullario Romano Laertii Cherubini *Tom.* 3. *num.* 34. uti reliqua, quae quidquam diversum in eadem *Instructione* praescribunt. Nec officit addere ibidem Pontificem: *quam pro forma* etc. bis enim solum per occasionem insinuat, aliquos Graecos sola deprecatoria forma ex ignorantia uti; at istud simul prohibet deinceps fieri. Ac sane, si Clementi VIII. visa est rata Graecorum absolutio solis deprecativis verbis concepta, cur eis indicativam indixit? cur hanc ipsam cum usitata Graecorum deprecatione conjungi permisit? Nemo certe dixerit ignorasse Pontificem, sub una eademque Sacramenti administratione formam sacramentalem repeti non posse.

Fac tamen apud Graecos olim, et etiamnum, fac apud Latinos ad XIII. Saeculum solam deprecatoriam formam obtinuisse: rectissime tamen Noster Auctor solam dixisset nunc apud nos validam esse indicativam. Si enim vera essent, quae de deprecatoria forma permisimus, id unum sequeretur, Christum verba absolutionis non determinate, sed disjunctive ad significandam per modum judiciariae sententiae remissionem peccatorum elevasse, relicta Ecclesiae potestate alterutrius usurpandae, quemadmodum ipsi congruentius videretur. Cum ergo Tridentinum Concilium *sess.* 14. *cap.* 3. statuerit: *Sacramenti Poenitentiae formam, in qua praecipue ipsius vis sita est, in illis Ministri verbis positam esse:* Ego te absolvo etc. *quibus quidem de Ecclesiae Sanctae more preces quaedam laudabiliter adjunguntur, ad ipsius tamen formae essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariae.* nunc saltem apud Latinos preces nihil conferunt ad Sacramenti valorem, non propter defectum, se tenentem ex parte ipsarum precum (quae in hac hypothesi tot saeculis valuissent), sed ob inductam inhabilitatem Ministri illud contra leges Ecclesiae administrare tentantis. Sicut

enim si Sacerdos absque intentione faciendi quod facit Ecclesia, verba *Absolvo te* super poenitentem sibi confessum, et debite contritum proferat, irrita erit absolutio; ita si jurisdictione necessaria destitutus deprecative dicat: *absolvat te Deus*, nihil haec forma nunc ad valorem Sacramenti conferret, non quod Christus indicativam determinate instituisset (quod in dicta hypotesi falsum foret) sed quod licet Christus disjunctive etiam deprecativam Ecclesiae usurpandam reliquisset, Ecclesia tamen sibi tradita potestate utens ministris jurisdictionem abstulisset alia forma deinceps absolvendi, quam quae indicativa esset. Potuisset igitur olim per illas preces valide Poenitentiae Sacramentum administrari; nunc tamen cum Ecclesia nulli saltem latino Presbytero det jurisdictionem, etiam pro articulo mortis, nisi ea conditione. ut solam adhibeat formam indicativam (quod recitata Tridentini verba satis aperte evincunt) erit omnino irrita quae deprecativa sit absolutio, non ex ipsa Christi institutione, sed ex praescripto Ecclesiae necessariam jurisdictionem ministro ea utenti auferentis.

ADDITIONES CASINENSES

De celebri quaestione, quae adhuc inter Theo- 23
logos agitatur, de forma inquam Poenitentiae, haec pauca subjicere juverit. 1. Absolutionem Sacramentalem Sacerdotis esse actum judicialem, et non nudum ministerium, uti docent Protestantes, pronunciandi remissa esse peccata. Totidem enim verbis definitum est in Trid. Conc. *Sess. XIV. Can. IX.* 2. Distinguendum inter illud quod necessarium est necessitate Sacramenti, et illud quod necessarium est necessitate praecepti Ecclesiae. Omnes enim Theologi in hoc conveniunt, ut affirment formam Poenitentiae in illis consistere verbis: *Ego te absolvo a peccatis tuis*, quoad *sensum* spectatis. At praescindendo a positivo Ecclesiae praecepto, nobis perinde videtur, quoad rei substantiam, *formam*, sive oratione *indicativa* sive *deprecativa*, proferri. Facti argumentum est, multis saeculis in Ecclesia Latina obtinuisse formam deprecativam, itidemque adhuc in Ecclesia Graeca viget. Monumenta enim quae collegit Morinus *De Poenitentia l.8. c.8. 9.* nec non Marten. *De ant. Eccles. rit. C. 1. P. 2. 6.* nulla ratione possunt refelli.

ABSTINENTIA

SUMMARIUM

1 Abstinentia a carnibus est praecepta pro omnibus diebus Veneris, et Sabbati. — 2. Item pro toto tempore Quadragesimae. — 3. Item pro quatuor anni temporibus. — 4. Item pro variis vigiliis, quae enumerantur. — 5. Si vigiliae incidunt in die Dominica, non fit in ipsis abstinentia, sed anticipatur in Sabbato. — 6. Sic etiam debet anticipari feria 4. Vigilia S. Joannis Baptistae, si cadat in die Corporis Christi. — 7. Non potest tamen anticipari Vigilia S. Mathiae, etiamsi occurrat ultima die Bacchanalium. — 8. Si Nativitas D. N. J. C. accidat in die Veneris, dispensantur omnes ab abstinentia carnis, exceptis iis, qui tenentur voto, vel regulari observantia — 9. Tempore Quadragesimae adest praeceptum abstinendi nedum a carnibus, sed etiam ab ovis, et lacticiniis. — 10. Abstinentia nimia a cibo, vel potu, vel somno impediens aliquem, ne postea suis possit fungi officiis, est mala, et perniciosa. — 11. Abstinentia ab omni cibo, et potu ultra terminum naturale septem, aut novem, aut ad summum undecim dierum, in iis, qui vitae sanctimonia excellunt, constita facti veritate, censenda est supernaturalis, et miraculosa. — 12. Deducitur ex variis exemplis Scripturae Sacrae. — 13. Et sic habetur de multis Sanctis. — 14. Abstinentia diuturna ab omni cibo, et potu potest dari naturaliter, etiam sine miraculo. — 15. Plura de hac materia. *Remissive.* *—16. Abstinentia est virtus, et dupliciter spectari potest.—17. Distinctio Abstinentiam inter et Jejunium —18. Quinam sint a carnium abstinentia in die vetito dispensati. — 19. A quibus teneantur abstinere dispensati. — 20. Quoad alia. *Remissive.*

1 Abstinentia a carnibus est praecepta pro omnibus diebus Veneris, et Sabbati; *de consecr. dist.* 3. *c. de esu carnium, et dist.* 5. *c. Quia dies.* Nicolaus PP. I. *ad Consulta Bul-*
2 *garor. cap.* 5. *de observat. jejunior.* Item pro toto tempore Quadragesimae, *lib.* 5. *constitut. Apostol. cap.* 12. Concil. Senonen. *cap.* 7. *de consecrat. dist.* 5. *cap. Quadragesima;* Concil. Colon. II. *part.* 9. *cap.* 6. Conc. Tolet. VIII. *cap.* 9. Nicolaus I. *ad Consulta Bulgaror. c.* 5. *de observ. jejunior.* Concil.
3 Claramont. *cap.* 23. Concil. Sabinen. *cap.* Item pro quatuor anni temporibus, Callist. I. *epist.* 1. *dist.* 76. *c. Jejunium, c. Statuimus.* Concil. Sabin. *c.* 1. Nicolaus I. *ubi supra.* Concil. Oxoniens. *c.* 1.
Concil. Mediolanens. I. *part.* 2. *tit. de jejunio.* Item 4
pro Vigiliis Natalis Domini, Pentecostes, Assumptionis B. M. Virginis, Festi omnium Sanctorum, Nativitatis S. Joannis Baptistae, Sancti Laurentii, et omnium Apostolorum, exceptis SS. Philippi, et Jacobi, et B. Joannis Evang. Vigg. quoniam illorum solemnitas infra solemnitatem Paschalem, istius autem infra Natalem Domini celebratur: *de observat. jejun. cap. Consilium.* Conc. Mediol. I. *part.* 2. *tit. de jejun.* Conc. Erfordiens. I. *c.* 1.
Si Vigiliae incidant in die Dominica, non fit 5
in ipsa abstinentia, sed anticipatur in Sabbato, *de observat. jejun. cap. ex parte, et cap. Consilium.*

6 Sic etiam debet anticipari feria 4. Vigilia S. Joannis Baptistae, si cadat in die Corporis Christi. Urbanus VIII. *in append.* 2. *constit.* 43. *Cum eve-*
7 *nire.* Non potest tamen anticipari Vigilia S. Mathiae, etiam si occurrat ultima die Bacchanalium. *S. R. Congr.* 23. *Januar.* 1694. Non potest, inquam, anticipari Vigilia haec ex arbitrio, et Episcopi auctoritate; potest vero auctoritate Pontificia: et Benedictus XIV. *Epist. ad omnes Archiep. et Episcop. ditionis Ecclesiasticae dat.* 3. *Januar.* 1751. eam a die ultima Bacchanalium, in quam incidebat eo anno, in sabbatum praecedens transtulit, monitis Ecclesiasticis, et Regularibus, ne anticipatione illa, illaque dispensatione uterentur.

8 Si Nativitas Domini N. J. C. accidat in die Veneris, dispensantur omnes ab abstinentia carnis, exceptis iis, qui tenentur voto, vel regulari observantia. Nicolaus I. *ad Consult. Bulgaror. cap.* 5. *de observat. jejuniorum*, Honorius III. *cap. explicari, de observat. jejunior.* qui Episcopo Pragensi super hoc puncto interroganti respondit: *Explicari per Sedem Apostolicam postulasti etc. Respondemus, quod illi, qui nec voto, nec regulari observantia sunt adstricti, in sexta feria, si festum Nativitatis Dominicae die ipso venire contigerit, carnibus propter Festi excellentiam vesci possunt secundum consuetudinem Ecclesiae Generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere.* Idem etiam statuendum, si praefata Nativitas Domini incidat in Sabbato, ut eruitur ex Decret. Gregorii VII. *cap. Quia dies, de consecrat. dist.* 5. *vide* Card. Cozza, *de Jejunio p.* 2. *art.* 15. *num.* 18.

Illi porro regulari observantia ad abstinentiam a carnibus adstricti censendi sunt, qui sub gravi regulae praecepto ad eam adstringuntur, non qui adstringuntur solum Constitutionibus, quae non obligant sub gravi, sed vel ad poenam mitem, vel ad summum sub veniali, ut sunt Carmelitae excalceati, Dominicani, et alii id genus. Vide Milante *Exercit.* 23. *in Proposit.* 23. *ex damnatis ab Alexandro VII.* Possunt hi tamen peccare lethaliter vel ob violationem praecepti Superiorum id speciatim vetantium ea die, vel ob scandalum. De Franciscanis, qui inter Regulares numerantur, quibus ex praecepto regulae jejunium sexta feria est impositum sub gravi, legatur Giraldi *Epitome Juris Pontificii pag.* 453.

9 Tempore Quadragesimae adest praeceptum abstinendi, nedum a carnibus, sed etiam ab ovis, et lacticiniis: *dist.* 4. *cap. Denique;* Conc. Mediolanens. I. *part.* 2. *tit. de jejunio*, ubi habentur praecisa verba: *Sancta Tridentina Synodus Pastores omnes hortatur, atque obtestatur, omnem diligentiam ad fideles cohortandos, ut ea, quae ad domandam carnem conducunt, praesertim ciborum delectum, et jejunium omni studio amplectantur. Itaque ejus nos auctoritati, et SS. Canonum decretis innitentes edicimus, ut omnes carne, caeterisque omnibus, quae a carne trahunt originem, ut ovis, lacte, caseo, butyro, et hujusmodi per totam Quadragesimam abstineant*, et constat aperte *ex propositione* 32. *in ordine damnata ab Alexandro VII.* 18. *Martii* 1666. *Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, et lacticinia in Quadragesima obliget.*

Abstinentia nimia a cibo, vel potu, vel somno, 10
impediens aliquem, ne postea suis possit fungi officiis, est mala, et peccaminosa, *de consecrat. dist.* 5. *cap. Non mediocriter.* ubi praecise dicitur: *Non mediocriter errant, qui bono magno praeferunt mediocre bonum. Nonne rationabilis homo dignitatem amittit, qui vel jejunium charitati, aut vigilias praeferat sensus integritati, ut propter abstinentiam immoderatam, atque indiscretam Psalmorum, vel officiorum decantationem, aut amentiae, aut tristitiae notam incurrat?* Et sic expresse docet S. Thomas in *dist* 15. *qu.* 3. *art.* 4. *quaestiuncul.* 1. *in corpore* bis verbis: *Si vero aliquis in tantum virtutem naturae debilitet per jejunia, et vigilias, et alia hujusmodi, quod non sufficiat debita opera peragere, puta Praedicator praedicare, Doctor docere, Cantor cantare, et sic de aliis, procul dubio peccat:* sicut etiam peccaret vir, qui nimia abstinentia se impotentem redderet ad debitum uxori reddendum. Et hoc Divus Thomas confirmat ex istis Sancti Hieronymi verbis relatis in supracit. *cap. Non mediocriter rationabilis homo dignitatem amittit, qui jejunium charitati, vigilias sensus integritati praefert.*

Abstinentia ab omni cibo, et potu ultra ter- 11
minum naturalem septem, aut novem, aut ad summum undecim dierum in iis, qui vitae sanctimonia excellunt, constita facti veritate, censenda est supernaturalis, et miraculosa, cum ex sententia Aristotelis, et aliorum liqueat, hominem continuo indigere alimento, ideoque nutritionem in vivente nunquam cessare, neque hominem secundum naturam a nutritione vacare posse, vita salva, adeo ut lethalis sit inedia, quae septimum diem excesserit, ex sententia Hippocratis *lib.* 1. *de Princip. seu de carnibus n.* 21. Macrob. *de Somn. Scipion. lib.* 1. *cap.* 6. Turreblanc. *in Epit. delict. lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 2. Zacchias *quaest.* 7. *n.* 2. Marc. Marion. Aulus Hell. Sennert. et alii, ex relatione Plinii *Hist. nat. lib.* 1. *cap. ult.* licet non censeatur lethalis usque ad septimum diem tantum, est tamen lethalis inedia, si undecimum diem excesserit.

Et revera quod talis abstinentia in vitae san- 12
ctimonia excellentibus sit supernaturalis, et miraculosa, deducitur ex variis exemplis Scripturae Sacrae, et aliis de multis Sanctis virtute conspicuis, qui sola Eucharistiae sumptione, divinarumque rerum contemplatione, longam abstinentiam servarunt absque omni alio cibo, et potu. De Moyse enim habetur. Exod. 34. *Fuit ergo ibi cum Domino quadraginta dies, et quadraginta noctes, pa-*

nem non comedit, et aquam non bibit: Et Deut. 9. vers. 6. *Et perseveravit in monte* 40. *diebus*, *et* 40. *noctibus, panem* non comedens,*et aquam non bibens:* et vers. 18. *Et procidit ante Dominum, sicut prius* 40. *diebus, et noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens:* ubi ab Expositoribus communiter panis pro omni genere ciborum, et aqua pro omni genere potus, accipitur; sicuti etiam accipitur abstinentia Eliae pergentis ad montem Dei Oreb. 3. Reg. c. 19. *Qui cum senex esset, comedit, et bibit, et ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Oreb.* Et praetermissa abstinentia quadraginta dierum, et quadraginta noctium Christi Domini, de Johanne Baptista habetur, Matth. *cap.* 11. *Venit enim Johannes neque manducans, neque bibens.*

Et sic habetur de multis Sanctis, ut de Sancta Catharina Senensi declaravit Pius II. in Constitut. ipsius Canonizationis, his verbis: *Summa hujus Virginis abstinentia fuit; inventa est aliquando a die Cinerum usque ad Ascensionem Domini jejunium perduxisse, sola Eucharistiae communione contenta.* Sic certe constat de S. Ludovico Pio Galliae Rege, qui ultimis quadraginta diebus vitae suae post sumptam Eucharistiam ab omni cibo, et potu abstinuit: sic de illo Sacerdote, qui totidem dies absque omni alimento Romae vixit sub Leone X. sic de Palumba Interamnensi tempore Innocentii VIII. sic de pluribus aliis, quorum diuturna abstinentia post Sacram Communionem cum certa vitae sanctimonia conjuncta vere supernaturalis, et miraculosa est censenda, ut solide docet Daniel Sennertus *tom.* 2. *Pract. lib.* 3. *part.* 1. *cap.* 2. ad differentiam abstinentiae eorum, qui sanctitate non claruerunt, nec clarent, quam dicit esse naturalem. Et circa istas abstinentias, quae interdum praedicantur, et asseruntur in quibusdam sanctitate minus illustribus, est bene cavendum, ne etiam fictitiae, et fraudulentae sint, vel ope Daemonis, ut non pauca sunt habita, et in dies adhuc habentur exempla.

Abstinentia diuturna ab omni cibo et potu potest dari naturaliter sine miraculo, ut pluribus exemplis, et auctoritatibus probat Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 43. adducens aliquos sic vixisse nedum ad 40. annos, sed etiam ad ducentos; adducens insuper unum, qui nunquam manducavit, neque dormivit, et puellam, quae nullo, praeter aerem, cibo ad decimum aetatis annum pervenit, et grandior facta, nupsit, et prolem suscepit. Vide ipsum ubi 28. casus adducit.

ADDITIO EX EDITIONIBUS BARBIELLINIANIS

15 Qui desiderat in hac materia esse omnimode instructus, non omittat legere SS. D. Benedict. XIV. in suo Opere *de Canon. SS. lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 27. ubi tanta doctrina, et sacra eruditione hoc argumentum solide pertractat, ut nihil ulterius desiderari posse videatur. Percurrenda est etiam Medicorum illustrium Jacobi Bartholomaei Beccari, et Matthaei Bazani Bononiensium elegantissima, et doctissima Dissertatio, quam in obsequium ejusdem SS. Auctoris concinnarunt; eaque inter Appendices recusa extat *Tom. VII. Romanae editionis Operum* Benedicti XIV. *pag.* 535.

ADDITIONES CASINENSES

Abstinentia (quae juxta D. Thom. ciborum sub- 16
tractionem importat suo nomine) virtus est; et hoc clare colligitur ex illo Petri testimonio, ubi Abstinentia aliis connumeratur virtutibus, his verbis: *Ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam... Ep. II. Cap.* 1. Nomen vero Abstinentiae, Angelico docente, dupliciter accipi potest. Uno modo quatenus simpliciter ciborum subtractionem significat: *et hoc modo Abstinentia non designat neque virtutem, neque actum virtutis, sed quoddam indifferens.* Alio modo, secundum quod est ratione regulata, et tunc virtutem, vel ejus actum significat.

Abstinentia vero distinguitur a jejunio, immo 17
jejunii pars est. Abstinentia etenim propria est eorum, qui carnes minime comedunt, sed quavis diei parte cibum sumere valent; jejunare autem dicuntur ii, qui non modo se a carne abstinent, sed etiam cibum ad certam statamque horam sumunt, atque nonnisi semel in die. Devot. *Institut. Canonic. Tom.* 2. *Tit. VI. de jejun.*

Quamvis de mandato Ecclesiae teneantur Chri- 18
sti fideles a carne abstinere Feria Sexta et Sabbato, nec non diebus Quadragesimae, et Vigiliis, tamen non omnes indiscriminatim ad hujusmodi Abstinentiam tenentur; quapropter aliquid de istis addere lubet. Et quidem vesci carnibus in die vetito pueri et amentes non prohibentur. Pueri tamen solummodo ante septennium, et rationis usu minime pollentes: quod si ante septennium usum adepti fuerint rationis, communis ac probabilior tenet sententia ad abstinendum a carnibus non teneri. Sanch. *l. c. n.* 6. Az. *p.* 1. *l.* 7. c. 17. Salmant. *d. n.* 20. cum Suarez, Bonacina, aliisque. In dubio vero an ante septennium attigerint nec ne usum rationis, possunt; si septennio incoepto, prohibentur: quia tunc possessio pro libertate, nunc autem pro rationis usu stat praesumptio. Salm. *de leg. c.* 3. *n.* 52. Holzm. Nedum Pueri et Amentes a carnium abstinentia eximuntur, sed etiam Infirmi gravi morbo laborantes, modo adsit consilium utriusque Medici spiritus et corporis. Communiter. Et Pauperes etiam, cum aliud non habeant, nec invenire possunt. D. Ligor. Theolog. Moral. *lib. III. tract. VI. n.* 1008.

Dispensati vero ad carnes non tenentur absti- 19

nere ab esu carnium insalubrium. Lugn. Sanchez. Croix, D. Ligorius, Tamb. Salmantic. et alii quamplures, nisi tota communitas dispensata existat. Benedictus XIV. in Sua Bulla incip. *Libentissime.* Prohibentur tamen dispensati ad carnes vesci simul carne et piscibus, etiam privata mensa. Laudatus Pontifex in praefata Bulla *Libentissime*, et in alia incip. *Non ambigimus*, et quidem sub lethali; possunt nihilominus, si pulmentum, carnium jure coctum, comedunt. D. Ligor. in sua Theol. Moral. *lib.* 3. *n.* 6. *de* 8. 9. 10. *Praecept.*

Alia Abstinentiam a carne et lacticiniis spectantia, vide verbum *Jejunium*.

ABUSUS

SUMMARIUM

1. Abusus praesupponit usum, et abuti proprie est ad alium usum re uti, quam in quem ea comparata est. — 2. Privilegium omnino meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. — 3. Abusus est facere Processionem cum Sanctiss. Sacramento de nocte feria quinta, et sexta majoris hebdomadae; et ideo prohibendum est ne fiat. — 4. Abusus est ut Superior Monasterii, licet habeat jurisdictionem spiritualem, et temporalem, faciat ante se deferri Crucem more Archiepiscoporum. — 5. Abusus est, ut Canonicus Clericus, vel Subdiaconus antiquior praeferatur Canonico Presbytero moderniori. — 6. Abusus antiqui in Processionibus tollendi sunt cum magna cautela, ne majora scandala sequantur. — 7. Abusus, seu abusiones saecularium sunt duodecim, et enumerantur. — 8. Abusus, seu abusiones Religionum, vel Claustralium, sunt etiam duodecim, et enumerantur. — 9. Abusus in Baptismo, in Confessione, in Eucharistia, in Matrimonio, in Ordine, et in Sacra Scriptura; poenae quae sint, *Remissive.* — * 10. Definitio Abusus, illiusque significationes. — 11. Quinam sint Abusus omnino eliminandi. — 12. Et quaenam servare oporteat in eorum extirpatione.

1 Abusus praesupponit usum, et abuti proprie
est ad alium usum re uti, quam in quem
ea comparata est. *l.* 19. et 34. §. 2. *de u-*
2 *sufr.* Privilegium omnino meretur amitte-
re, qui permissa sibi abutitur potestate. 11. *q.* 4.
c. priv. Unde abusus nullius sunt effectus. Rota
3 Rom. *p.* 9. *t.* 2. *decis.* 400. *n.* 44. Abusus est facere
processionem cum Sanctissimo Sacramento de no-
cte feria quinta, et sexta majoris hebdomadae, et
ideo prohibendum est ne fiat; Sac. Congr. Rit. *in*
4 *Mantuana* 8. *Augusti* 1606(*). Abusus est, ut Su-
perior Monasterii, licet habeat jurisdictionem spi-
ritualem, et temporalem, faciat ante se deferre
Crucem more Archiepiscoporum; Sac. Congr. Rit.
5 *in Corropoliten. Nullius* 4. *Martii* 1606. Abusus
est, ut Canonicus Clericus, vel Subdiaconus an-
tiquior praeferatur Canonico Presbytero moder-
6 niori. Sac. Congr. Rit. *in Trop.* 17. *Junii* 1606.
Abusus antiqui in processionibus tollendi sunt
cum magna cautela, ne majora scandala sequan-
tur. Sac. Congr. Rit. 13. *Maji* 1603.
7 Abusus, seu abusiones saecularium sunt duo-
decim. 1. Sapiens sine operibus. 2. Senex sine Re-
ligione. 3. Adolescens sine obedientia. 4. Dives si-
ne eleemosyna. 5. Foemina sine pudicitia. 6. Do-
minus sine virtute. 7. Frater contentiosus. 8. Pau-
per superbus. 9. Rex iniquus. 10. Episcopus ne-
gligens. 11. Plebs sine disciplina. 12. Populus si-
ne lege. Sic Glossa *in Clementina*, *Ne in agro*, *de*
statu Monachorum verb. Curia Principum, *circa fi-*
nem, ubi dicit quod Sanctus Cyprianus librum
fecit de his duodecim abusionibus saeculi. Abu- 8
sus, seu abusiones Religionum, vel Claustralium,
quibus tota Religionis machina corrumpitur, sunt
etiam duodecim 1. Praelatus negligens. 2. Disci-
pulus inobediens. 3. Juvenis otiosus. 4. Senex ob-
stinatus. 5. Monachus Curialis. 6. Monachus Cau-
sidicus. 7. Habitus praetiosus. 8. Cibus exquisitus.
9. Rumor in Claustro. 10. Lis in capitulo. 11. Dis-
solutio in Choro. 12. Irreverentia circa Altare. Sic
Glossa *loc. cit. verb. Curia Principum*, *principio*,
ubi dicit, quod tales enumerat Hugo *lib.* 2. *de a-*
nimae Claustro.
Abusus in Baptismo, in Confessione, in Eucha- 9
ristia, in Matrimonio, in Ordine, et in Sacra
Scriptura, poenae quae sint. Vide verb. *Poena*
ar. 2. *a n.* 31. *ad* 49.

ADDITIONES CASINENSES

Abusus in Jure definitur, et est *Actio qua po-* 10
testas Ecclesiastica convenit Civilem, *Civilisque Ec-*
clesiasticam, et quamvis proprie et generatim sit
usus alicujus rei, pro alio diverso usu constitu-
tae, tamen improprie non usum, sed defectum
significat. Macri *Hierolexic.* ad verb.
Abusus autem nequit sustineri vetustatis argu- 11
mento, dum rectae rationi, decentiae, atque
bonestati adversatur. Benedict XIV. *De Synod.*
Dioecesan. lib. 11. *cap.* 3. Et quantocius praeciden-
dus est abusus ille sub specie severitatis et san-
ctioris disciplinae eam labefactans (*ibid. lib.* 6. *c.*
21.); quemadmodum et ille eliminandus est, quo
Clerici Episcoporum auctoritati resistentes, Con- 12

(*) Tractatus de abusionibus saeculi olim S. Cypriano, ac etiam S. Augustino adscriptus est Aucturis incerti. Vide S. Cypriani vitam novissimae ejus Operum editioni praefixam §. XXXVI.

gregationum rescriptis, Brevibusque Apostolicis se muniunt, itaut Episcopi ad recti normam eos revocare minime valeant. Bened. XIV. *ibidem lib.* 13. *cap.* 9.

12 In illis autem extirpandis cavendum praecipue est, ne alia remedia quam canonica adhibeantur, et an revera adsit Abusus; quia aliter injuriosum foret subditis, putantes se infamari quasi reos criminis non admissi; *ibid. lib.* 6. *cap.* 11. nec ad illis omnibus occurrendum, semper nova promulgandae sunt leges, quia revera non omnes Abusus tales sunt, ut his opus habeant. Idem Benedictus XIV. in suo Opere toties citato.

ACCEPTIO PERSONARUM

SUMMARIUM

1 Acceptio personarum quid sit? — 2. Qui in judiciis, concursibus, communium honorum et honorum distributionibus, seu beneficiorum collationibus anteponit unam personam alteri, et illi confert quod isti ex merito justitiae debetur, committit grave peccatum acceptionis personarum. — 3. Ad peccatum acceptionis personarum necessarium est, quod res uni potius, quam alteri detur, qualicumque justitiae debito. Si enim neutri nullo modo debeatur, sed mere liberaliter donetur, etiam spectata charitatis obligatione, tunc nullum committitur peccatum acceptionis personarum. — 4. Acceptio personarum quomodo definitur. — 5. De ea querelae Bracharensis Archiepiscopi ad PP. Concil. Trid. — 6. Quomodo peccet qui, omisso digniore, eligit minus dignum. — 7. Etiam patroni laici eligere tenentur digniorem, sed valide eligunt dignum in foro externo. — 8. Plura. *Remissive.* — *9. Acceptio personarum jure divino est prohibita; et quid in Jure de hac re. — 10. Propositio damnata quoad personarum acceptionem affertur, et quid inde colligendum, exponitur. — 11. Ratio quare personarum acceptio sit grave peccatum. — 12. Quis putandus est indignus, vel dignior. — 13. An cui et quando ad restitutionem tenetur, qui acceptionis crimen commisit. — 14. Praeferre amicum aequalibus meritis, non est acceptio personarum. — 15. Summopere abhorrendum a tali vitio in Sacramentorum administratione.

1 Acceptio personarum est vitium justitiae distributivae oppositum, quo sive in jure dicendo, sive in bonorum communium, aut honorum distributione, id quod alicui ex debito justitiae est conferendum, datur, et attribuitur alteri, non ob justam causam, et meritum ejus ad ipsam rem, sed potius ob conditionem, et qualitatem ipsius personae ad talem rem non pertinentem; sic sentiunt Doctores communiter.

2 Unde qui in judiciis, concursibus, communium bonorum et honorum distributionibus, seu beneficiorum collationibus, personam divitem, potentem, nobilem, parentem, amicam, et commendatitiis munitam anteponit personae pauperi, commendatitiis, et dictis conditionibus destitutae, conferendo illi ob tales conditiones, et qualitates id, quod isti pauperi ex merito justitiae debetur, committit grave peccatum acceptionis personarum contra expressam prohibitionem Levit. 19. *Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis; recte judica proximo tuo.* In judiciis enim, et causis non est habenda acceptio personarum: *de regulis juris in* 6. *regul.* 12. juxta id, quod habetur expresse Ecclesiast. 12. *Ne accipias personam, ut delinquas;* et Jacobi 2. explicite declaratur: *Si accipitis personam, peccatum operamini.* Unde Sanctus Augustinus relatus a Divo Thoma 2. 2. *quaest.* 63. *artic.* 2. in corpore dicit: *Nec sane quantum arbitror, putandum est leve esse peccatum in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi, si illam distantiam sedendi, ac standi ad honores Ecclesiasticos referamus: Quis enim ferat eligi divitem ad Sedem honoris Ecclesiae, contempto paupere instructiore, atque sanctiore?*

Ad peccatum autem acceptionis personarum necessarium est, quod res uni potius, quam alteri debeatur qualicumque justitiae debito. Si enim neutri nullo modo debeatur, sed mere liberaliter donetur, etiam spectata charitatis obligatione, tunc nullum committitur peccatum acceptionis personarum, juxta illud Matthaei 20. *An non licet mihi quod volo, facere?* Et circa hoc docet D. Thom. 2. 2. *quaest.* 63. *art.* 1. in corpore, quod *duplex est datio, una quidem pertinens ad justitiam, qua scilicet aliquis dat alicui, quod ei debetur, et circa tales dationes attenditur personarum acceptio; alia est datio ad liberalitatem pertinens, qua scilicet gratis datur alicui, quod ei non debetur, et in hac datione non habet locum personarum acceptio, quia quilibet absque injustitia potest de suo dare quantum vult, et cui vult.* Et sic etiam S. Antoninus 2. parte Summae Theolog. tit. 1. c. 20. *In his, quae dantur mere ex liberalitate, non ex debito, non habet locum acceptio personarum, si datur magis uni personae, quam alteri, quia suum est quod dat, et nemini debet, et in re sua unusquisque est moderator, et vindex.* 3

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Acceptio personarum brevius definitur ab Espenio *Jur. Eccles. Univ. part* 2. *tit.* 31. *cap.* 1. *num.* 1. *Injustitia, qua praefertur persona personae propter causam indebitam.* 4

5 Contra acceptiones personarum in beneficiis Ecclesiasticis conferendis, extant querelae Bracharensis Archiepiscopi, coram Patribus Concilii Tridentini, apud Pallavicinum in *Histor. Concilii Trident. lib.* 23. *cap.* 7. n. 7.

6 Omnia Jura clamant, ut meliores, et sanctiores eligantur, et ideo peccant contra justitiam distributivam, qui, omisso digniore, eligunt dignum, ut notant DD. in *cap. constitutis Decretal. de appell.* Covarruv. *in relect. cap. peccatum, de R. I.* in 6. §. 7. *num.* 4. Fagnan. *in cap. Cum dilectus, Decretal. de consuet. n.* 19. (*)

7 Patroni etiam laici eligere tenentur digniorem, ut contra Lambertinum probat Covarruv. *loc. cit. num.* 5. sed ad evitandas lites, et discordias praesentatio Patroni de digno, omisso digniore, in Foro externo irritari nequit, ut notant Canonistae *ad cap.* 3. *Decretal.de Jur. Patron.*

8 Unde desumenda major capacitas; et quomodo de ea inquirendum; et quam grave delictum sit accipere personam in collatione beneficiorum, consule Espenium in *Jus Eccles. Univ. p.* 2. *tit.* 31. *cap.* 3. *et* 4.

ADDITIONES CASINENSES

9 Acceptio personarum praecepto Divino habetur vetita, nam Deuteronom. 1. dicitur: *Quod justum est judicate, sive civis sit ille, sive peregrinus, nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis, ut magnum, nec accipietis cujusquam personam, quia Dei judicium est.* Cui conformis est illa Regula juris XII. in 6. *In judiciis non est acceptio personarum habenda.* Verbum autem *in judiciis* in hac Regula sumitur in lato sensu, ita ut nomine judiciorum intelligantur non tantum discussio et definitio causae inter actorem et reum controversae, sed alii actus, quibus examinantur et judicantur personarum jura, merita, qualitates in ordine ad justitiam tam distributivam,quam commutativam administrandam; in quo sensu vi Regulae reprobatur Acceptio personarum non solum quando juxta justitiam commutativam discutitur et judicatur causa inter actorem ac reum, sed et si discutiuntur et judicantur jura, merita, qualitates, habilitates etc. ad servandam justitiam distributivam in conferendis beneficiis, officiis, dignitatibus, imponendis pro bono publico communibus oneribus etc. in quibus, uti in illis non est habenda acceptio personarum, seu non sunt attendendae illius qualitates ad rem nihil facientes vel conferentes, sed id tantum, quod juxta aequitatem et exigentiam rei, pro causa vel objecto plus, minusve servit, uti cum aliis bene observat Dymes *hic n.* 7. Barb. *hic* n. 1. *et* Vincent. Tavino pariter *hic n.* 8.

In hac materia Personarum Acceptionis adest 10 Propositio ab Innocentio XI. damnata *n.* 47. quae sic effertur: *Cum dicit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, quia nisi quos digniores, et Ecclesiae magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc* dignores, *non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo, vel secundo, locutione minus propria, ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos, vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.* Ex quibus perspicue colligere est, sub gravi obligatione digniorem praeficiendum esse prae minus digno, cum id aperte declaret Tridentinum Concilium, neque ibi *positivum* pro *comparativo* usurpatur, nec Patres leguntur *impropria* locutione, neque de *concursis* agitur. Accedit S. Hieronymi auctoritas (in *can.* 15. *licet.* 8. *q.* 1.) dicentis eligendum esse Sacerdotem, seu Episcopum, *qui praestantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior.* Et ratio est, quia, ut loquitur Tridentinum *sess.* 11 6. *c.* 1. *de reformat.* ecclesiasticum regimen est onus angelicis humeris formidandum; ergo digniores ad illud sunt eligendi, et quantum fieri potest dignissimi; tum quia eligendo minus dignum prae digniore, Ecclesia multum patitur detrimenti, ambitionibus sternitur via, periculum inducitur eligendi indignum, dum hoc ipso, quod quis non appareat indignus simpliciter, judicatur dignus; denique *Acceptio Personarum* committitur, quae ex genere lethale peccatum est contra justitiam distributivam, cum aliquid attribuatur personae praeter proportionem dignitatis suae. Vide S. Thom. 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. et *seq.* et *quaest.* 185. *art.* 3.

Ad hoc autem dignoscendum, quis indignus, quis 12 simpliciter dignus, vel dignior sit, haec sunt perpendenda, ut facilius a Personarum Acceptione caveatur. Dicitur *simpliciter dignus*, qui praeditus est omnibus qualitatibus a jure requisitis; et qui in bis excellit, dicitur *dignior*: qui vero harum qualitatum aliqua caret, vocatur *indignus* Est autem major dignitas desumenda, non praecise

(*) Distinguendum esse videtur Beneficia simplicia inter et duplicia. Equidem contra justitiam distributivam agitur, et mortale peccatum patratur, cum in beneficiis duplicibus, omisso digniore, minus dignus eligitur. Trid. *sess.* 7. *cap.* 3. *de. Refor.* non autem idem dicendum de simplicibus Beneficiis. Reiffenst. *lib.* 1. *Tit. VI.* §. X. Lugo *disput* 35. *de justit. et jure, sect.* 2. *n.* 20. Lessius *lib.* 2. *de just. et jure cap.* 34. *dub.* 14. Garcias, Navarrus, et alii quamplures; quia tunc parum damni infertur Ecclesiae, modo praetermittatur dignior semel vel bis. Lug. *c. n.* 21. Lessius Navar. Az. Estl. Croix *d. n.* 588. modo Beneficium parvi sit momenti, parvusque excessus dignitatis. Qu immo Lugo, Lessius, Sanchez, Garcias, Navarrus, Sotus, Sylvester, et alii apud Reiffenst. *lib.* 1. *VII.* §. *X.* notant etiam in electione ad beneficia duplicia, non adesse mortale peccatum, quando excessus dignitatis in eo, qui praetermittitur, modicus est, ac dumtaxat parvus super eum, qui eligitur. (*Edit. Casin.*)

ex majori pietate, vel scientia, vel nobilitate, sed ex omnibus animi et corporis dotibus; ita ut praeficiendus melior, et qui utilior Ecclesiae credatur futurus. Hoc autem procedit in praeficiendis Episcopis, Praelatis saecularibus et Regularibus. Curatis animarum, nec non simplicibus beneficiatis. *C. un. ut Eccl. benefic.*

Qui vero relicto digniore Ecclesiae, praefert
13 minus dignum, et Acceptionis crimen perpatravit, tenetur ad restitutionem et reparationem omnium damnorum, quae ex tali provisione obvenerunt; nam laesit justitiam commutativam, cum ex quasi contractu obligatus fuerit ad majus Ecclesiae bonum procurandum. Si autem digniori omisso, saltem extra concursum, et si dolo malo non eum a beneficii consequutione prohibuit, probabilius non tenetur ad ullam restitutionem; tum quia dignior non habuit ullum jus actu quaesitum: tum quia illius respectu solummodo justitia distributiva fuit laesa; restitutio autem est actus justitiae commutativae. D. Thom. 2. 2. *quaest.* 62. *art.* 1. Si autem beneficium per concursum providetur, eligens minus dignum tenetur compensare damnum digniori. Communissima. Si autem minus dignus electus ad Beneficium simplex sine concursu, eligens a quacumque excusatur restitutione. Sic communius censent Canus, Nav. Tol. Loss. Sanchez, Lugo. Castrop. Croix. Vid. autem de tota hac materia D. Ligor. in sua *Theolog. Moral. lib.* 4. *de Praecep. particul. cap.* 2. *de statu Cleric. Dub.* 1.

Non praetermittendum vero putamus hic adnotare, quod si amicus praeferatur, vel consanguineus, meritis aequalibus, non habetur acceptio personarum. Benedictus XIV. *Instit. Eccles. Inst.* 12. *ad* 8. 14

Quam maxime autem ab hujusmodi personarum acceptione abhorrendum est, praecipue vero in Sacramentorum administratione; ut ex his colligitur quae habentur in Benedicto XIV. *Constitut.* 107. *p.* 401. *et* 417. *Tom.* 1. *Bullar.* 15

Et hoc rectissime quidem, cum enim personarum acceptio divinae Legi adversatur in omnibus in quibus ipsa committitur, peculiari quodam modo videtur eidem adversari in Sacramentorum administratione. Et revera Christus Dominus indiscriminatim, nulla exceptione facta ea instituit, atque omnibus conferri mandavit. En quomodo ipse *Matth. XXVIII.* 19. loquitur: *Euntes docete omnes gentes; baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti*: ex illis autem verbis *omnes gentes*, omnem acceptionem excludi unicuique pro comperto est. Quae cum ita sint, quam horrendum sit in Sacramentorum administratione personarum acceptionem committere, patet, quum quae ad animarum sanctificationem sunt instituta, ad humanam amicitiam fovendam convertantur.

ACCESSIO SIVE ADJUNCTIO

VIDE VERBUM *DOMINIUM* ART. 3. A NUM. 23. AD NUM. 60.

ACCESSORIUM

SUMMARIUM

1. Accessorium naturam sequi congruit Principalis. — 2. Accessorii idem est judicium, quod Principalis. — 3. Non alterat principalem dispositionem, illi omnino famulatur. — 4. Videtur concessum, cui est concessum principale. — 5. Accessorium non tenet, si non tenet principale, ad quod sequitur. — 6. Corruit, principali deficiente. — 7. Nihil certi definitum in Jure pro *Principali* et *Accessorio* habetur. — 8. Pro *Principali* tamen quod *praevalet*, existimandum est. — 9. Sunt tamen casus, quibus quod *praetiosius* est pro *Principali* habetur. — 10. Quid in dubio de *praevalentia*. — 11. Duo occurrunt Juris Regulae, iisdem conceptae verbis, de *Accessorio* et *Principali*. — 12. In iis quid pro *Principali*, quidve pro *Accessorio* aestimatur. — 13. Ubi causa principalis *ab initio* vel *ex post facto* non consistit, etiam ea quae accessoria sunt extinguuntur. — 14. — 15. Afferuntur exempla. — 16. Quandoque tamen etsi *Principale* infirmatur, *Accessorium* nihilominus consistit. — 17. — 18. De aliis exceptionibus et regulis. *Remissive.* — *19. Regula Juris *Accessorium etc.* unde desumpta. — 20. Verus sensus illius regulae. — 21. Causae quibus aliquid Accessorium, quod per se non subsistit, esse potest. — 22. Casus quibus Accessorium Principalis naturam non sequitur. — 23. Procedit regula, quamvis Accessorium pretiosius sit Principali.

1 ccessorium naturam sequi congruit princi-
palis. *de regulis juris in* 6. *regul.* 42. Acces-
2 sorii idem est judicium, quod principalis.
Rota Romana *par.* 2. *dec.* 97. n. 2. Non alte-
3 rat principalem dispositionem, sed illi omnino
famulatur. Rota *par.* 11. *dec.* 147. *n.* 15. *et* 16.
Videtur concessum cui est concessum principale. 4
Rota *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 432. *num.* 3. Accessorium 5
non tenet, si non tenet principale, ad quod se-
quitur: *de fide instrumentor. cap. inter dilectos in fi-*

ne. Corruit, principali deficiente. Rota *part.* 7. *decis.* 261. *n.* 10., *et* 11.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

7 In argumento *Principalis*, et *Accessorii* illud in primis spectare oportet, quodnam principalis, quodnam alterius accessorii loco habendum sit. Generatim autem nihil certi in jure definitum est; cum saepe eadem res modo pro principali, modo pro accessoria accepta reperiatur. Sic quandoque fundus Villae accessio est; licet regulariter Villa pro fundi accessione habeatur; *l.* 8. *et in princ. ff. quib. mod. usufr. amitt.*

8 In universum sic habeto: Pro *Principali* non quod pretiosius est, sed quod *praevalet*, aestimandum erit. Saepe namque, id, quod spectato ejus pretio minus est, pro principali habetur: hinc habere pro principali oportet aurum, non gemmam illo inclusam: *leg. cum aurum* 19. §. 13. *de aur. argen. etc. legat.* vestimentum, non subsutum, *l. tigni* 7. §. 2. *ad exhiben. et* §. 26. *lib.* 2. *tit.* 1. *instit.* 1. solum, non aedificium *d. l.* 7. §. 10. *et* 12.

6 Verum et hoc perpetuum neque esse videtur; cum, ut caetera taceam, in *l.* 20. *ff. de aur. arg. tec. legat.* diserte sanciatur, aurum inclusis gemmis cedere debere: at ibi non aurum, sed gemmae sunt Principale.

10 In dubio vero rei *praevalentia* aestimanda est, vel ex usu rei, vel ex consuetudine patris familias, aut etiam ex rei visu, aspectuve; *l.* 26. *l.* 29. *et l.* 32. §. 5. *eodem tit.*

11 Porro circa hoc idem argumentum *Accessorii* scilicet, et *Principalis*, duae occurrunt regulae in *tit. ff. de reg. jur.* puta regula CXXIX. et CLXXVIII. quae iisdem prorsus conceptae sunt verbis; nisi quod in posteriori lege voce *plerumque* temperatur, quod in priori generaliter fuerat prolatum.

12 At his in regulis, quid pro principali, quid pro accessorio habendum sit magna cura non est; cum inibi pro principali aestimetur causa illa, quae princeps est, primumque, ut ita dicam, *mobile* in aliquo negotio, quod principaliter instituitur, agiturve, ut monet Jac. Gothofred. in *comm. ad dd. ll.* Accessoria vero dicuntur ea, quae licet a praefata principali causa secreta ac divisa sunt, eamdem tamen tamquam παρακελεύσματα, i. e. consectaria sequuntur, sive ex conventione partium, sive ex natura negotii, sive ex consuetudine.

13 Definitur autem in dd. regulis, quod ea omnia, quae accessionum locum obtinent, omnino extinguantur, ubi principalis causa vel *ab initio* vel *ex post facto* non consistit. Quod ut planum faciam, unum, aut alterum in medium afferam exemplum; etsi ob materiae vastitatem plures fingi possint species, de quibus consule Pet. Fabr. *in comm. ad tit. de reg. jur. dd. ll.* 129. *et* 179. *et citat. Jacob. Gothof. eod.*

Ab initio igitur, si principale non consistit, nec accessorium locum habere potest: sic dos esse non potest, si nuptiae consistere nequeant; *l.* 3. *ff. de jur. dot.* nihil sine haeredis institutione in testamento scriptum valet, ut pupillaris substitutio; *l.* 1. *in fin. ff. de vulg. et pupil.* §. 56. *Inst. de pupil. subst.* 14

Ex postfacto pariter, si principalis causa extinguitur, neque iis quae sequuntur locus esse potest. Ita debitore liberato, per consequentias fidejussor quoque dimittitur; *l.* 47. *l.* 69. *in fin. l.* 38. *ff. de fidejussor.* Insuper crediti obligatione deficiente, pignorum quoque persecutio perempta est; *l.* 6. *ff. de nat. foenor.* 15

At hae eaedem regulae non ita perpetuae censeri debent, ut nullam recipere queant limitationem. Quandoque enim etsi principale infirmetur, accessorium nihilominus consistit. Sic in re testamentaria, inducta haeredis institutione, quae testamenti fundamentum est, liberalitates tamen, et caetera legata nonnunquam valent; *l. proxime* 3. *in fin. ff. de his quae in test. delen.* Et hodie quando ex praeteritionis causa haeredis institutio infirmatur, legata, caeteraque in testamento scripta consistere indulsit Justinus *Auth. ex causa* 6. *de lib. praet.* In materia pariter pignoris, personali obligatione submota, pignoris vincula durare dicuntur; *lib.* 2. *C. de luit. pignor.* Et si quis pro parte haeres extitit, nisi totum debitum exolvat, suam portionem ex pignoribus recipere non potest; *l.* 1. *C. eod tit.* Caeteras exceptiones ad alias materias pertinentes, vide apud citatos auctores. 16 17

De aliis vero regulis ad materiam *Principalis*, et *Accessorii* spectantibus, consule Tulden. *de Jurisprud. extemp. lib.* 1. *cap.* 16. *per tot.* 18

ADDITIONES CASINENSES

Regula illa equidem famosa Juris: *Accessorium naturam sequi congruit principalis*, desumpta habetur ex *l. Nihil dolo*, 129. *ff. de Reg. Jur.* ubi: *Cum principalis causa non consistit, nec ea quidem, quae sequuntur, locum habent.* Item 6. *Cum princip.* 178. *ff. eodem. Cum principalis causa non consistat, plerumque nec ea quidem, quae sequuntur, locum habent*: et *l.* 2. *ff. de Pecul. legat. Nam quae accessionum locum habent, extinguuntur, cum principales res peremptae fuerint.* 19

En verus illius Regulae sensus: Tanta est dependentia Accessorii a Principali, ut *regulariter* loquendo (in *Reg.* 178. habetur *plerumque*) indulto, concesso, prohibito, annullato, sublato, vel confirmato principali, indultum, concessum, prohibitum, annullatum, sublatum vel confirmatum etiam censeatur Accessorium. Reiffenst. *Jus. Can. C.* 2. *Reg.* 42. *ad* 5. 20

Aliquid autem Accessorium, quod per se non subsistit, quadrupliciter esse potest. 1° Ut sine illo 21

res principalis nulla vel inutilis reddatur. 2° Si ita rei inest, ut portio, et pars illius reddatur. 3.° Quia ex natura rei, vel legis dispositione, vel conventione partium semper sequitur, et aliud comitatur. 4.° Quia ab alio dependet tamquam effectus a causa. Reiffenst. *ut supra.*

22 Sunt tamen casus, quibus Accessorium Principalis naturam non sequitur. Et quidem I. quando in Principali et in Accessorio diversa reperitur ratio. Abbas *in c. Debitores. de Jurejur n.* 2. Sanch. *l.* 7. *de matrim. disp.* 29. *n.* 11. II. Quoad pia legata inserta testamento ad causas profanas nulliter facto, ratione Religionis. III. Quando Accessorium a se consistere valet, independenter a Principali: quo casu, quando conceditur Principalis, et Accessorium conceditur; attamen illo sublato, Accessorium non tollitur. IV. In casibus in quibus aliter a Jure disponitur, ut supra *Reiffenst.*

Procedit tamen regula quando Accessorium melius quid, nobiliusve, aut pretiosius est Principali. *L. eum aurum* 19. §. 13. *ff. de auro et argent.*

ACCESSUS

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1 Quid sit Accessus ad beneficium. — 2. Quomodo differat Accessus a Regressu. — 3. Accessus et Regressus per contractum matrimonii amittuntur, nec, dissoluto matrimonio, reviviscunt.—4. Accessus et Regressus prohibiti sunt. 5. Sed Pontifex, justa et rationabili causa, eos potest concedere. — 6. Quomodo permittatur Accessus in electione Pontificis. — 7. De Accessu in caeteris electionibus. *Remissive.* — 8. De Accessu ad moniales. *Remissive.*

1 Accessus dicitur quaedam collatio Beneficiorum, praesertim Episcopatus, quae Summus Pontifex concedere potest aetate minoribus, qui ob aetatis defectum, quamquam ad haec beneficia consequenda sint inhabiles, postquam tamen ad legitimam pervenerint aetatem, ad ea propria auctoritate possunt accedere. Vide Card. Paris. *cons.* 76. *vol.* 5. alter Paris. *de Resignat. lib.* 6. *quaest.* 5. *t. III. et seq.* Redeon. *de Simon. cap.* 17. *n.* 5. *et* 6. Grat. *tit. de Regres. et Access.*

2 Regressus differt ab Accessu ad Beneficium, quia Accessus nullum supponit jus de praeterito, secus vero Regressus. Cass. *dec. n. de pacto.* Marescot. *lib.* 2. *var. res cap.* 71.

3 Accessus et Regressus aliaque jura super beneficio antea reservata per contractum Matrimonii amittuntur, nec quisquam iis, dissoluto Matrimonio per obitum uxoris, potest amplius uti, cum per matrimonium nedum Beneficia, sed omnia jura ad illa competentia, pro derelictis habeantur. *Argumento Tex. in Clement.* Gratiae 4. *de Rescript.* Pirhing. Wagnarec. *lib.* 3. *Decret. tit.* 3. *cap.* 1. *vers.* nota tertio Ricciull. *dict.cap.* 1. *n.* 14.

4 Sacra Synodus Tridentina Accessum et Regressum, etiam favore Cardinalium, prohibuit. *Cap.* 7. *Sess.* 25. *de Reformat.* Et successive S. Pius V. in sua Costitutione CXXXVI. incipiens: *Romani Pontificis providentia.* Et longe antea per Concilium Londinense celebratum anno 1266. damnata fuerat eorum fraus qui vacante Cathedrali, ut facilius eligerentur, resignabant Beneficia cum collusione, ut ea spe frustrati, Beneficia ipsa iterum reassumerent. Tomassin. *tom. lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 9. Natal. Alexand. *Histor. Eccles. Saecul.* 13. *et* 14. *part.* 1. *pa.* 720.

Summus vero Pontifex ex justa, rationabilique 5
causa, quando nempe necessitas Ecclesiarumve utilitas expostulet, Accessum et Regressum potest concedere, propter plenam potestatem quam habet in Beneficialibus, in quibus moderator est et arbiter: ut advertunt Fagnan. *in Cap. Nulla n.* 84. *et seq. de Concess. Praeben.* Paris *de Resignat. lib.* 6. *cap.* 5.

De Accessu quoad electiones, notandum est in 6
electione Summi Pontificis, in qua plura habentur specialia, posse Cardinales, post publicatum scrutinium, alium in Pontificem per *Accessum* nominare; dummodo in praecedenti scrutinio in neminem duae tertiae partes praesentium Cardinalium convenerint, et in eo ille ad quem accedit tur, unum saltem votum reportaverit. Const. XIII. *Æterni Patris*, et Constit. XIX. *Decet Romanum.* Greg. XV.

In caeteris vero electionibus quando valeat *Accessus* minoris partis ad majorem, vel aequalis ad aequalem; vid. *art.* 1. *Elect.* 7

De *Accessu* ad Monasteria Monialium vid. *Moniales, art.* 4. 8

ACCUSARE

SUMMARIUM

1. Omnes accusare possunt criminaliter in causis propriis. —2. In defendendis injuriis sibi illatis, et morte suorum propinquorum.— 3. In crimine Haeresis. — 4. In crimine Sacrilegii. — 5. In crimine Veneficii, seu Magiae. — 6. In crimine Assassinii, et Grassationis per vias publicas. — 7. In crimine falsae Monetae. — 8. In crimine Simoniae. — 9 In crimine laesae Majestatis, et aliis similibus criminibus atrocissimis. — 10 Non possunt tamen neque in supradictis accusare: Primo, mente capti, et furiosi. — 11. Secundo, excommunicati. — 12. Tertio, capitales inimici. — 13. Quarto, Clerici, et Religiosi, praesertim si esset infligenda poena sanguinis. — 14. Si tamen pro arcenda sua, et suorum injuria, vel pro utilitate, et defensione suae Ecclesiae esset necessaria accusatio, deberent expresse se protestari contra poenam sanguinis, ad evadendam irregularitatem. — 15. In aliis causis, et criminibus accusare non possunt: Primo, excommunicati. — 16. Secundo, infames, viles, et criminosi. — 17. Tertio, Pagani, Haeretici, et Judaei non possunt Christianos accusare. — 18. Quarto, inimici capitales, et graves. Item cohabitantes, et frequenter versantes cum inimicis accusati; ad n. 19. — 20. Quinto, omnes illi, qui subornati alias falsum testimonium dixerunt, vel pecuniam ad accusandum, vel non accusandum acceperunt, sicuti etiam pauperes non notae bonae famae. — 21. Sexto, jam accusati de aliquo delicto, nisi prius se innocentes probaverint. — 22. Septimo, liberi accusare non possunt parentes, nec e contra parentes liberos. — 23. Nec fratres, aut sorores ad invicem. — 24. Nec liberti patronum, aut ejus haeredem. — 25. Octavo, Clerici et Religiosi accusare suum Praelatum. — 26. Nono, furiosi, et mente capti. — 27. Decimo, impuberes, seu pupilli, et mulieres. — 28. Undecimo, Milites, et Magistratus. — 29. Duodecimo, Laici non admittuntur ad accusandos Clericos, nisi tamen Laicus injuriam sibi, et suis a Clericis illatam persequatur. — 30. Parochiani quoque et Patronus Ecclesiae de crimine civiliter agere possunt contra Rectorem Parochiae, vel beneficii, ut amoveatur a beneficio. — 31. 32. Definitio et etymon Accusationis. — 33. Accusare nequeunt notati infamia juris. — 34. Neque Pauperes, quamvis integris sint moribus. — 35. 36. 37. Possunt Filii-familias accusare, et an requiratur Patris consensus. — 38. Servi tantum de iis accusare possunt, de quibus omnibus datur. — 39. Num vero de his criminibus etiam Dominum valeant accusare. *Remissive.* — 40. Accusator annorum esse debet viginti. — 41. 42. Vel saltem 18; cui Curator adesse debet in judicio. — 43. Num Familiares et Domestici Patrem-familias accusare possint. *Remissive.* — 44. Maritus tamen et uxor a mutua removentur accusatione, tribus exceptis. — 45. Nonnisi idonei et probatissimi viri ab omni suspicione et scelere immunes Episcopum accusare possunt. — 46. Sciens delictum in Reipublicae detrimentum vergens non accusando graviter peccat. — 47. Sicut qui falso, vel odio, aut vindicta accusat.—48. Item de Fiscale qui omittit accusationem vel debitam poenam delinquentis. — 49. Sciens delictum in aliorum damnum, sibi sub secreto manifestatum, etiamsi cum juramento, tenetur illud denunciare. — 50. Nequit denunciari, qui rem per occultam compensationem abstulit, omnibus requisitis servatis. — 51. Discrimen *Accusationem* inter et *Denuntiationem*. — 52. Nemo tenetur complices sui delicti denunciare. — 53. Quid si quis juraret, se denunciaturum omnia delicta alicujus. — 54. Discrimen vocum *Accusare*, *Denunciare*, et *Deferre*. — 55. Omnes possunt accusare in causis propriis. — 56. Admonitio praemittenda in foro conscientiae, si crimen occultum sit, non vero si publicum. — 57. Accusator non potest accusare per alium, quonam casu, quibusque personis exceptis. — 58. Quisque potest accusare Matrimonium contrahendum, existente impedimento. — 59. Rationes quibus nonnulli accusare nequeant, — 60. In foro canonico etiam infames infamia facti ab accusatione repelluntur. — 61. Impedimentum *sanguinis conjunctionis* et *reverentiae* in accusatione aliquando amovetur — 62. Nemo, praeter conjuges, potest accusare defectum impotentiae in Matrimonio. — 63. Omnes tenentur accusare crimen contra Religionem, vel grave damnum Reipublicae inferens.

1 Omnes accusare possunt criminaliter in cau-
sis propriis, *causa* 4. *quaest. cap. Omnibus.*
ubi expresse dicitur: *Omnibus, quibus accu-*
satio denegatur, in causis propriis accusandi
2 *licentia non est deneganda.* In defendendis injuriis
sibi illatis, et morte suorum propinquorum; *caus.*
2. *quaest.* 1. *cap. Prohibente*, ubi habetur: *Hi ta-*
men omnes, si suam injuriam exequantur, mortem-
que propinquorum defendant, ab accusatione non ex-
3 *cluduntur.* In crimine Haeresis, *cap. in fidei* 5. *de*
4 *Haeret. in* 6. In crimine Sacrilegii, *cap. in primis* §.
de persona Januarii 2. *qu.* 1. *et cap. Si quis sua-*
5 *dente* 17. *qu.* 4. §. *qui autem.* In crimine Veneficii,
seu Magiae, *arg. l. ult. cod. de maleficiis.* In crimi-
6 ne Assassinii, et Grassationis per vias publicas,
l. Divus Adrianus *ff. de custodia reor. arg. leg. non*
7 *ideo minus, Cod. de accusat.* In crimine falsae Mo-
netae, *l.* 2. *Cod. de falsa moneta.* In crimine Simo-
8 niae, *cap.* Sane 15. *quaest.* 3. In crimine laesae
9 Majestatis, et aliis similibus criminibus atrocis-
simis, *arg. l.* 7. *et.* 8. *ff. ad leg. Jul. Majest. cap.*
de accusat. et cap. Veniens 15. *quaest.* 3. Omnes
igitur generaliter admittuntur ad accusandum,
qui in Jure non prohibentur. At in crimine pri-
vato, nisi ob illud sit applicanda Fisco poena pe-
cuniaria, non admittitur alius nisi is cujus inte-
rest; Glossa *in leg. fin. ff. de privat. delict.* Excipiun- 10
tur tamen, ut neque in supradictis accusare pos-
sint 1. Mente capti, et furiosi, quia non intelli-
gunt quae geruntur; *l. dummodo* 2. §. 1. *ff. de pro-*
curat. 2. Excommunicati; *cap.* 1. *De exceptis*, et 11
hoc ut suae contumaciae vitium reprimatur; 3.
Capitales inimici: *cap.* 2. *caus.* 3. *quaest.* 5., quia, 12
ut advertit Decian. *Tract. Crim. l* 3. *cap.* 23. *num.*
7. *et* 8. si capitales inimici ad accusandum inimi-
cum in praefatis criminibus admitterentur, plu-
res injuste, et innocenter condemnarentur. propter
rationem adductam in mox laudato *cap.* 2. *caus.*
3. *quaest.* 5. *Ne irati nocere cupiant, aut laesi se*
ulcisci velint. 4. Clerici, et Religiosi, praesertim 13
si esset infligenda poena sanguinis; *cap. Senten-*
tiam. 9. *Ne Clerici, vel Monachi.* Si tamen pro ar- 14

cenda sua, et suorum injuria, vel pro utilitate, et
defensione suae Ecclesiae, esset necessaria accu-
satio, deberent expresse se protestari coutrs poe-
nam sanguinis ad evadendam irregularitatem; *cap.*
2. *de homicid. in* 6.
15 In aliis causis, et criminibus accusare non pos-
sunt: Primo, Excommunicati; *cap. Omnes* 7. *caus.*
16 3. *quaest.* 4. *cap.* 1. *et* 2. *caus.* 4. *qu.* 1. Secundo, In-
fames, viles et criminosi; *cap. infames*, 17. *caus.*
6. *quaest.* 1. *cap. Alieni caus.* 2. *quaest.* 7. *cap.*
17 *Constituimus caus.* 3. *quaest.* 5. Tertio, Pagsui,
Haeretici, et Judaei non possunt Christianos ac-
18 cusare; *cap. Pagani* 24. *caus.* 2. *quaest.* 7. Quarto,
inimici capitales, et graves; *cap.* 2. *caus.* 3. *quaest.*
5. *Ne irati*, ut dicit ibi textus, *nocere cupiant, aut*
19 *laesi se ulcisci velint.* Et propter camdem rationem
repelluntur ab accusatioue etiam cohabitantes, et
frequenter versantes cum inimicis accusati, quia
amici accusatoris censentur esse inimici accusati;
20 c. 1. *distinct.* 93. Quinto, omnes illi, qui suborna-
ti alias falsum testimonium dixerunt, vel pecu-
niam ad accusandum, vel non accusandum acce-
perunt; sicuti etiam Pauperes, qui minus quam
quinquaginta aureos in suis bonis habent, ut ex-
presse habetur *cap. Prohibentur, caus.* 2. *q.* 1. nisi
tamen isti pauperes essent tam bonae famae, ut
ab omni suspicione merito liberi Judicis judicio
ceuserentur; *cap. Si quis, cap. quaerendum* 18.
21 *caus.* 2. *q.* 1. Sexto, jam accusati de aliquo deli-
cto; isti enim nequeunt alium accusare, nec reac-
cusare suum accusatorem, nisi prius se purgave-
rint, et se probaverint innocentes; *cap.* 1. *et caus.*
22 3. *quaest.* 11. *cap. fin. de test.* Septimo, Liberi ac-
cusare non possunt parentes; *Novell.* 115. *cap.* 3.
§. 3. Nec e contra Parentes liberos; *arg. l.* 3. *Cod.*
23 *de patria potest.* Nec Fratres, sut Sorores ad invi-
cem; *l. Si magnum*; 13. *Cod. de his, qui ac-*
cusare non possunt, nisi crimen sit leve; *l. Si*
24 *Sororem* 13. *Cod. eod.* Nec Liberti Patronum, aut
25 ejus haeredem; *l. qui accusare* 8. *ff. hoc tot.* Octavo,
Clerici, et Religiosi; *cap. Sacerdotes*, 51. *caus.* 2.
quaest. 7. *cap. Sicut caus.* 2. *quaest.* 7. Et maxime
si esset infligenda poena sanguinis; *cap. sententiam*,
9. *Ne Clerici, vel Monachi*: alias sine protestatio-
ne fierent irregulares; *cap.* 2. *de homicid. in* 6.
26 Possunt tamen Religiosi accusare suum Praela-
tum, quia interest Monasterii, ne habeat malum
Praelstum; *cap. Ex parte* 11. *de accusation.* Nono,
Furiosi, et mente capti, quia quae geruntur, non
intelligunt; *l. dummodo* 2. §. 1. *ff. de procur.* et
mortuis aequiparantur; *l. qui ad certum ff. locati.*
Et Surdi, et Muti a nativitate; *arg. l.* 1. §. 3. *ff.*
27 *de postulando.* Decimo, Impuberes, seu pupilli, et
mulieres; *cap. Prohibentur, caus.* 2. *quaest.* 1. ubi
expresse habetur: *prohibentur accusare alii pro-*
pter sexum, vel aetatem, ut mulier, et pupillus. Un-
28 decimo, Milites, et Magistratus, ne illi avocentur
a castris, et isti ab officio, occasioue accusationis;
l. 8. *ff. de accusat. cap. prohibentur caus.* 2. *quaes.* 1.
Duodecimo, Laici non admittuntur ad accusandos 29
Clericos propter revereutiam Clericis debitam;
cap. 1. *et* 2. *caus.* 2. *quaest.* 7. et quod prsesuman-
tur esse infesti Clericis, sicut dicit Pontifex *in*
cap. 3. *de immunit. Eccles.* in 6. Nisi tamen laicus
injurism sibi, et suis a Clericis illatam persequa-
tur; *cap. de caetero* 14. *de testibus.* Parochiani quo- 30
que, et patronus Ecclesiae de crimine civiliter
agere possunt contra Rectorem Parochise, vel
Beneficii, ut amoveatur a Beneficio; quia ipsorum
interest habere bonum Parochum. Deuique om- 31
nes, qui accusare non possunt in lege civili, nec
etiam accusare possunt in Canonica; *cap. Nos se-*
quentes, caus. 6. *quaest.* 1.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Accusationem eleganter describit *Antonius Mat-* 32
thaei ad lib. 48. *ff. tit.* 13. *cap.* 1. *num.* 1. bis verbis:
Accusatio nihil aliud est, quam criminis ad Judicem
delatio, atque executio vindictae publicae causa facta.
Sin autem ejus etymon inquiras, esm dictsm esse
a causa, non a *cudo* vel *cuso* contra *Priscianum*,
seutit *Hotomannus*.
Inter eos qui accusare haud possunt, sunt in- 33
fames. At de notatis infamis juris id intelligen-
dum, recte monet Anton. Matthsei *ubi supra num.*
8. ubi rstionem etism reddit, cur hae personae
accusare nequesnt.
Pauperes sccusare nec possunt. Exceptionem 34
vero, quam affert Auctor de Pauperibus illis, qui
integris moribus sint, non probat Anton. Matthaei
eodem loco num. 9.
Filiumfamilias accusare posse, dummodo Pa- 35
ter consentiat, sentiunt nonnulli. At sunt qui te- 36
nent Patris consensum non requiri, idque quia
Filiusfamilias in causis publicis pro Patrefamilias
habetur; *L.* 9. *ff. de his, qui sunt sui vel alieni juris.* 37
Prior opinio probabilior videtur, nam permissum
nec est Filiofamilias proponere actionem injuria-
rum sine Patris consensu, nisi sit vilis et contem-
nenda persona Patris; L. 17. §. *Filiofamilias, et*
§. *Interdum, ff. de Injur.* Nec obstat quod Filius-
familias in causa publica pro Patrefamilias hsbea-
tur. Nomine enim causae publicae non venire ac-
cusationem, apposite notat Anton. Matthaei *loco*
citato n. 5.
Deterior est conditio servorum. Ii accusare so- 38
lum possunt de iis criminibus, de quibus permis-
sum est omnibus accusare, puta majestatis, frsu-
datae annonae, falsae monetae etc. L. 63. *ff. de*
Judic. Num de his criminibus permissum sit servo 39
accusare etiam dominum, vide Anton. Matthaei *loco*
pluries laudato n. 4.
Communis schola requirit in Accusatore ad mi- 40
nimum annos viginti, eo quis minor viginti annis
nec testis in criminalibus causis esse potest, *L. in*

testimonium, *ff. de Testibus.* At displicet haec sententia *Antonio Matthaei eodem loco n.* 3. *non enim ut in Fide testis, ita in fide Accusatoris salus Rei vertitur.* Concurrere tamen debet in Accusatore ea
41 aetas, qua postulare et in publicum procedere valeat, idest aetas 18. annorum. Quinimmo Accu-
42 satori hujus aetatis annorum 18. curator adesse in judicio debet; *L.* 1. *ff. de Postuland. L.* 4. *C. de Auct. praest.*

43 Familiares et domestici num Patremfamilias accusare valeant, et nomine eorum quinam ve-
44 niant, vide *apud Anton. Matthaei ib. n.* 14. Id autem non omittendum, maritum et uxorem utpote venientes nomine domesticorum a mutua accusatione removeri, excepto adulterii crimine, nec non suppositi partus, et veneni parati; *L.* 1. *C. Ad L. Juliam, de Adul. L.* 2. *§. si pub.ico L.* 13. *§. Judex, ff. eod. L.* 30. *§.* 1. *ff. ad L. Cornel. de Fals.*

45 Singulares qualitates requiruntur in eo, qui Episcopum accusare intendit; *C.* 14. *cap.* 2. *q.* 7. Non enim alii admittendi quam *idonei et probatissimi viri, qui et suspicionibus, et sceleribus careant. Sunt enim a Deo judicandi, non ab humanis, aut pravae vitae hominibus lacerandi, sed potius ab omnibus Fidelibus portandi.*

ADDITIONES RECENTIORES EX EDITIONIBUS BARBIELLINIANIS.

46 Qui sciens delictum vergens in Reipublicae detrimentum non accusat delinquentem, graviter
47 peccat, D. Thomas, et *communis.* Etiam peccat, qui falso accusat: et qui, quamvis vere, accusat tamen ex affectu odii, aut vindictae: et qui non denuntiat delinquentem post edicta Praelatorum id praecipientia, nisi ille sit pater, mater, filius, conjux.

48 Fiscalis in causis criminalibus peccat graviter, si omittit accusationem, aut non curat ut delinquens puniatur juxta criminis gravitatem, quia muneri suo in re gravi non satisfacit.

49 Denunciare quis tenetur, aut testificari delictum sibi extra confessionem sub secreto manifestatum, si vergat in damnum aliorum, quia tunc non obligat promissio secreti etiam sub juramento; Navarra *de rest. l.* 2. *cap.* 4. *n.* 223.

50 Si denunciandum esse furem praecipiatur, et quis sciat, alium rem abstulisse per occultam compensationem, omnibus requisitis servatis, non debet, nec potest eum denunciare, quia injuste infamaret illum. Sylvester *verb. Furtum, quaest.* 15. Quod verum est, etiamsi adderetur in excommunicatione denunciandum esse adhuc eum, qui titulo compensationis rem accepisset. Cum enim accipiens sic non peccaverit, excommunicatio in eo vi caret, siquidem nequit proferri valide, ubi peccatum grave non intercedit.

Accusatio differt a denunciatione in eo, quod 51
in accusatione attenditur criminis punitio; D. Thom. 2. 2. *q.* 67. *art.* 3. *ad.* 2. in denunciatione, fratris emendatio. Praeterea, quia accusationem non debet praecedere correctio fraterna, sic vero denunciationem. Rursus, quia accusator tenetur probare, non vero denunciator. Demum, quia communiter accusatio fit in scriptis, non vero denunciatio. Caeterum Judex non semper indiget accusatione ad procedendum; nam ad id sufficit clamorosa insinuatio, quae accusationis locum tenet.

Nemo tenetur complices sui delicti denunciare; 52
Diana *p.* 1. *tract.* 4. *res.* 8. *et.* 9. quia id esset denunciare se ipsum, ad quod non tenetur.

Si quis juret, se denunciaturum omnia delicta 53
alicujus, non obligatur nisi ad ea denuncianda, quae ei independenter a juramento licitum est denunciare. Quod si jurans habuit in animo denunciare quaelibet delicta indistincte, tunc si ex circumstantiis non liceret denunciare, adhuc graviter peccavit, ob defectum justitiae in juramento. Sylv. *verb. denunciatio, quaest.* 5.

ADDITIONES CASINENSES

Cum saepe haec vocabula: *accusare, denunciare,* 54
deferre promiscue utantur, adnotare juvabit qua ratione *accusatio, denunciatio* et *delatio* distinguantur. Licet hujusce tres operationes operis materiam comunem habeant, attamen ex ratione operantis dissite dispescuntur. Ex amore ordinis, et legum, ex quibus ordo profluit, legis violatores *Denunciantur;* ex rationabili amore sui ipsius, vel rei vel vitae vel honoris proprii violatores *Accusantur;* ex odio in alterum, vel turpi lucro, vel malo ingenio, non habito respectu Ordini, aliquis, licet culpabilis, *Defertur.* Unde *accusatores* et *denunciantes,* sarta et tecta justitia, laudantur; *delatores* vero, licet actu non laedant justitiam, infamia tamen apud omnes mulctari solent.

Omnes quidem accusare possunt in causis pro- 55
priis; attamen advertendum, non omne quod potest fieri in foro civili vel canonico, licitum esse in foro conscientiae.

Haec propositio, omnes posse accusare in causis propriis, quae prima fronte, nulla praescribitur circumstantia, in foro conscientiae saepe haud vera deprehenditur, et casus occurrunt, in quibus fieri non potest accusatio quin praecurrat *admonitio.* Hinc si crimen occultum erit vel 56
paucis notum, *admonitio* praemittenda, ut emendatio noxii, habeatur potius per secretam monitionem, quam per publicam punitionem. *Cap. Si peccaverit,* 2. *q.* 1. Si vero publicum est crimen, potest quis tantum accusare, nulla praehabita monitione, quia magis urget bonum commune, quam privatum; et non est tantum *adhibendum reme-*

dium eo qui peccarit, sed etiam aliis in quorum notitiam (crimen) *devenit.*

57 Accusator non potest per alium accusare (Cujac. *Tom.* 1. *in Jul. Paul. Recept. senteut. L. V. t.* 14. *n.* 11.) excepto casu, si patronus ingratum libertum accuset; si rei absentia defendatur. *Ibid.* Possunt etiam pupilli per tutorem accusare, eo quod tutor non malitia, sed ex officio accuset, et potius tutorem quam pupillos accusare verius dici potest. Id. *T.* 1. *in Jul. Paul. Rec. sent. lib. V.* 1. *XI. n.*20. Quomodo fieri debet accusatio, vid. *add. nov.* ad verbum *Accusator.*

58 Praeter crimina recensita a Ferraris, in quibus quisque potest accusare, etiam advertendum quemque posse accusare Matrimonium contrahendum, existente impedimento. Sed solum tenentur hi qui accusare possunt sine gravi incomodo; aliter, non tenentur. Castr. Palao. *de Sponsal. disp.* 2. *punct.* 13. §. 6. *n.* 5. Sanchez. *lib.* 3. *disp.* 13. *n.* 2. et alii contra Pontium *L.*5. *c.* 34. *haec quis.*

59 Rationes quibus nonnulli accusare nequeant, leguntur in Jure Can. *cap. Prohibentur*, 4. *can.* 2. *q.* 1. *Qui accusare*, 8. *ff. h. t. sexus.* Et sunt: status, officium, defectus, delictum, suspicio, calumniae, sanguinis conjunctio, et reverentia.

60 Animadvertendum, quod ex illis, qui accusatione arceutur ob delictum, nempe *infames*, et *criminosi*, in foro Civili solum arceri muictatos infamia Juris, in foro vero Canonico non solum infames infamia Juris repelluntur, sed etiam infamia facti, nondum accusati et condemnati. *Arg. can. Si qui sunt*, 17. apud Reiffeustuel. Vide Pirhing. *p.* 582. 60

Impedimentum *sanguinis conjunctionis* et *reverentiae* amovetur, si cognati, licet arctissima sanguinis conjunctione existant, agant ob injuriam sibi illatam, et propinquorum mortem defendant. *Cap. Hi tamen. II. ff.* Et si cognati grave crimen sit contra Deum, puta, blasphemia, apostasia, haeresis etc. vel contra bonum publicum, ut crimen rebellionis, falsae monetae, falsi testamenti etc. Vid. Reiffen. *L. V. Decret. t.* 1. *de Accus. ec. n.* 40. 61

Nemo potest accusare defectum impotentiae in matrimonio, praeter ipsos conjuges. Abb. *rub. n. T.* Pirhing. *eod. n.* 1. 62

Omnes tenentur etiam proprio damno accusare in criminibus, quae grave damnum Religioni vel Reipublicae inferant, dummodo crimen nec denuntiatione, nec monitione averti queat, cum bonum privatum publico sit postponendum. S. Thom. 2. 2. *quaest.* 68. 63

ACCUSARI

SUMMARIUM

1. Accusari non possunt: Primo, infantes, furiosi, et mente capti. — 2. Minores tamen, quia jam doli capaces sunt, accusari, vel puniri possunt, poena tamen mitiori. — 3. Secundo, accusari non possunt nec pueri, qui ante plures annos delictum commiserunt, et illud jam praescripserunt. — 4. Sic delicta carnis praescribuntur, et abolentur lapsu quinquennii. — 5. Excipitur tamen stuprum. — 6. Et adulterium cum incestu. — 7. Tertio, semel accusati, et jam absoluti, iterum accusari non possunt de eodem crimine. — 8. Si tamen secundus accusator suam, vel suorum injuriam persequatur, et doceat primam accusationem ignorasse, vel primum accusatorem non fideliter egisse, sed praevaricatum fuisse, adhuc audiri debebit. — 9. Quarto, absentes non possunt accusari, possunt tamen accusari, ut a Judice legitime citentur. — 10. Quinto, accusari non possunt Magistratus temporales, vel Praesides, aut Legati Provinciarum, durante eorum officio, nisi delinquant circa officium, vel crimen notorium sit. — 11. Sexto, accusari non possunt Christiani ab infidelibus, haereticis, et Judaeis. — 12. Denique accusari non possunt omnes, qui Superiorem se non agnoscunt. — 13. Accusatio contra Praelatos, seu Superiores non est de facili admittenda. — 14. Quando Absentes, Reipublicae causa, accusari nequeant. — 15. Si crimen pluribus vindicetur Legibus, ex una tantum lege reus accusari potest. — 16. Servi accusari possunt de crimine, nonnullis exceptis, et quid de poena. — 17. Mortui non possunt accusari. — 18. Nec Summus Pontifex. Quid de Supremis Principibus laicis. — 19. Sodomiae crimine sontes, ut praescripserint, non possunt accusari.

1 Accusari non possunt primo infantes, furiosi, et mente capti, istis enim ob defectum rationis delicta non imputantur; *l. Infans* 12. *ff. ad l. Corn. de Sicariis l. Divus* 14.
2 *ff. de officio Praesidis.* Minores tamen, quia jam doli capaces sunt, accusari, et puniri possunt, poena tamen mitiori, habita ratione aetatis, et imprudentiae; *cap.* 1. *de delictis puer. l. auxilium* 37. *ff. de minoribus: l. fere in omnibus* 108.
3 *ff. de R. J.* Secundo, accusari non possunt nec pueri, qui ante plures annos delictum commise-
4 runt, et illud jam praescripserunt. Sic delicta carnis praescribuntur, et abolentur lapsu quinquennii, post quod nec accusari, nec puniri possunt; *l. Mariti*, 29. *ff. ad l. Jul. de adult. et l. Adult. Cod. eod.* Excipitur tamen stuprum per vim illa- 5
tum; *l. Mariti, ff. ad l. Jul. de Adult.* §. *fin.* et adulterium cum incestu; *l. vim passa*, §. *praescri-* 6
ptione, ff. eod. et etiam raptus; *l. qui coetu, ff. ad l. Jul. de vi publica*, quia ista delicta, sicuti caetera alia, quae delicta carnis non sunt, ad sui abolitionem, et praescriptionem 20. annorum spatium requirunt; *l. Quaerela falsi, Cod. ad l. Corn. de falsis*, ubi habetur: *Quaerela falsi tempo-*

ralibus praescriptionibus non excluditur, nisi viginti annorum praescriptione, sicuti caetera quoque fere
7 *crimina.* Tertio, semel accusati, et jam absoluti, iterum accusari non possunt de eodem crimine, *cap. de his* 6. *de accusat. et l. licet* 6. §. *ult. ff. Nau-*
8 *tae, Caupones* etc. Si tamen secundus accusator suam, vel suorum injuriam persequatur, et doceat primam accusationem ignorasse, vel primum accusatorem non fideliter egisse, sed praevaricatum fuisse adhuc audiri debebit; *l. si quis* 11. *Cod. de accusat.* quoniam, ut ibi dicitur, *res inter*
9 *alios judicatae aliis non praejudicant.* Quarto, absentes non possunt accusari, et sententiari; *cap.* 1. *caus.* 2. *qu.* 8. *et leg. Absentem.* 6. *Cod. de accusat.* possunt tamen absentes accusari, ut a Judice legitime citentur; *leg.* 1. §. 2. *ff. de Requir. vel absent. damn.* qui si intra praefixum terminum non comparent, describuntur, et arrestantur eorum bona, et elapso anno eis ad se defendendos concesso a *l.* 1. *ff. et Cod. de requirend. reis* bona eorum arrestata fisco remanent, *l. fin. de requir. et absent. damnat.* nisi probaverint, fuisse legitime impeditos, *arg. leg. succurritur,* 9. *ff. Ex quibus*
10 *causis.* Quinto, accusari non possunt Magistratus temporales, vel Praesides, aut Legati Provinciarum durante eorum officio, nisi delinquant circa officium, vel crimen notoriom sit, *leg. hos accusare*, 12. *ff. de accusat.* In reliquis autem differtur accusatio usque ad terminum officii, data interim ab eis cautione de judicio fisci; *leg. si adul.*
11 33. §. *ult. ff.* ad *leg. Jul. de adult.* Sexto, accusari non possunt Christiani ab infidelibus, Haereticis,
12 et Judaeis, *cap. Pagani causa.* 2. *q.* 7. Denique accusari non possunt omnes, qui Superiorem se non agnoscunt, ut Papa, Imperator, Rex etc. *cap. nemo*, 13. *caus.* 9. *c. Aliorum* 14. *cap. facta*, 15. *caus.* 9. *qu.* 3.

13 Accusatio contra Praelatos, seu Superiores, non est de facili admittenda ex Concilio Lateranensi IV. *cap.* 8. ubi reddens rationem habet praecisa verba: « Quia dicit Concilium, non possunt omnes complacere, cum ex officio teneantur non solum arguere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnunquam vero ligare, frequenter odium multorum incurrunt, et insidias patiuntur. Iden Sancti Patres providestatuerunt, ut accusatio Praelatorum non facile admittatur, ne concussis columnis, corruat aedificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsae, sed etiam malignae criminationi janua praecludatur: » *ita Concilium ad literam.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

14 Legati, Praesides Provinciarum, quique Reipublicae caussa absunt, accusari non possunt, dummodo tamen non detrectandae Legis caussa absint: si enim quis, vel negotii sui obeundi gratia, vel evitandae accusationis liberam legationem impetret, eamdem cum reliquis absentibus fortunam subibit, nempe, ut requirendus annotetur, ejusque bona obsignentur; *L. absentem.* 6. *c. de accus. L.* 2. *c. de exhib. et transmitt. reis*: ibique diserte Ant. Matthaei *ad tit. de Accusat. c.* 3. *n.* 2.

Si crimen pluribus Legibus vindicetur, accusatus ex una Lege, accusari et reus fieri non potest ex alia ob idem crimen admissum, ut (ex Glossa Accursii, caeterorumque veterum Glossographorum sententia) apprime Antonius Matthaei loco citato *num.* 4. deducit ex *L. Senatus* 4. *ff. de accusation.* 15

Servi accusari quidem possunt de crimine, nonnullis tamen exceptis, iis scilicet, in quibus bonorum pars publicatur, vel quorum poena est Civitatis, vel libertatis ademptio. Non ideo tamen poenam servi evadent eorumdem criminum rei; sed extra ordinem, duriori plectentur, ut ad *L. Hos accusare* 12. §. *ult. ff. de accusat.* advertit *loco citato num.* 1. Antonius Matthaei. 16

ADDITIONES CASINENSES

Inter eos, qui accusari non possunt, *Mortui recensentur; extinguitur enim crimen mortalitate* (*l. fin. ff. ad Leg. Jul. Majestat.*) Et licet accusatio, jam inchoata fuerit, et contestata, nec accusatio, nec poena ad haeredes transit. Id de criminibus. (*l. Ex judiciorum* 20. *ff. t.de accusationibus.*) Attamen excipiendum crimen laesae majestatis, nam nisi successores eo purgentur, Fisco vindicatur haereditas. *cit. l. fin. ff. ad leg. Jul. Majest.* et cit. *L.* 20. *ff. h. t.* 17

Pontifex, uti Vicarius Christi in terris, et uti Princeps laicalis accusari non potest Bell. *de Rom. Pontif. lib.*2. *cap.XXVI.* De Imperatoribus, et Regibus distinguendum: si democratico vel aristocratico jure monarchia attemperetur, possunt in civilibus accusari. Consule *Bullam auream C.* 5. §. 3 *de Imperatore*, sive, de Rege Romanorum, *qui super causis, super quibus impeditus fuerit, habeut..... coram Comite Palatino Rheni, sacri Imperii Archidapifero, Electore, Principe respondere.* In crimine contra Religionem, nempe Apostasia, Haeresia etc. possunt, et debent accusari ad Romanum Pontificem, cui potestas in rebus ad Religionem pertinentibus supra principes et populum. Poterant etiam aliquando accusari in rebus civilibus, cum jus publicum sedem Apostolicam, velut tribunal erigebat inter populum, et principem. Ex quo jure, omnium populorum consensu firmato solutiones juramenti, depositiones Principum fictae a Pontificibus derivantur. Historiae exemplis hujus veritatis scatent. Sufficit commemorare Philippum illum, Pulchrum dictum, certe infensissimum in Bonifacium. VIII. saepe adeuntem ad tribunal Ponti- 18 19

ficis, et compellentem aemulos in negotiis mere civilibus. Vide le Maistre *du Pape lib.* 3. § III. Vide Addit. Casinen. ad vocem *Papa.*

19 Inter peccata carnalia quae non praescribuntur, nempe Raptus, Incestus, et Adulterium, recenset peccatum Sodomiae Sebastianus Guarrinus (*Lib.*1. *Defens.*2.*Inquisit.cap.* 2.*n.*79.) Sed nullo Juris textu suffragatae huic opinioni, comuniter non arrident Canouistae cum *in causis paenalibus benignius interpretandum sit*, juxta *l. Factum cuique* ff. *de Regulis Juris* et *c. in poenis eod. in* 6 Confer. Reiffenst. *Lib. II. Tit. XXVI. de praescript. n.* 174.

ACCUSATOR

SUMMARIUM

1. Accusator tenetur se subscribere ad poenam talionis. — 2. Accusator tenetur probare crimen quod objicit. — 3. Et si non probat, tenetur subire poenam talionis. — 4. Istis tamen nostris temporibus videtur hanc poenam talionis abiisse in desuetudinem. Si quis tamen esset convictus, quod innocentem vere malitiose accusasset, deberet adhuc puniri poena talionis. — 5. Accusator nedum in scriptis tenetur dare accusationem, sed praeter scripta debet io persona se conferre ad Judicem. — 6. Accusator oblato jam libello non potest amplius desistere ab accusatione. — 7. Potest tamen desistere impune ante libellum oblatum, etiamsi publice, et coram Judice prius dixerit se accusatorem — 8. Accusator tenetur ad expensas, si accusatus se purgat. — 9. Accusator accusans ob pecuniam, puniendus est exilio, vel durius, et tenetur restituere, nec unquam potest esse Judex, aut testis. — 10. Accusans Clericum si non probat per tres, vel saltem duos testes, excummunicatur. — 11. — 14. De Delatione, Inscriptione, et Subscriptione, quae olim de Jure Romano Accusatorem praestare oportebat. — 15. Probandi onus Accusatori incumbit.—16. Modus probandi crimen Accusati. — 17. — 20. Poenae Accusatoris, oblata libello, ab accusatione desistentis. — 21. Ab hujusmodi poenis excipiuntur mulieres, atque minores nisi pacto, vel practio desistant. — *22. Deprehendens se errasse accusando, tenetur in foro interno desistere. — 23. In foro tamen externo incurrit poenas.—24. Calumniator praesumitur, si probare non potest delictum de quo accusavit. — 25. Admittitur probatio pro innocentia. — 26. 27. Poenae hujus Accusatoris. — 28. Causae ab hujusmodi poenis et calumnia Accusatorem eximentes. — 29. Accusator illegitimus a Judice vi officii sui repellendus est ab Accusatione. — 30. Accusator de falsa Sollicitatione Confessarii, casum Papae reservatum incurrit. — 31. Quando Accusator teneatur etiam cum vitae discrimine, falsam detegere accusationem.

1 Accusator tenetur se subscribere ad poenam
talionis: Sanctus Damasus *Epist.* 4. *c.* 7.
2 *caus.* 4. *cap. nullus introducatur.* Et tenetur
probare crimen, quod objicit, *cau.* 2. *qu.* 8.
cap. Qui crimen, caus. 2. *quaest.* 7. *cap. Si quis Epi-*
3 *scopus, Presbyter etc.* Et si non probat, debet su-
bire poenam talionis, idest poenam, quam reus
pati debuisset, si crimen probatum fuisset: S. Da-
masus *post ep.* 7. *decret.* 1. *caus.* 2, *q.* 3. *cap. Ca-*
lumniator. (*)
4 Istis tamen nostris temporibus videtur haec
poena talionis abiisse in desuetudinem, et commu-
tata per contrariam consuetudinem in poenam ar-
bitrariam, et extraordinariam, ex quo propter
talionis poenam multi etiam a justa accusatione
fuerint deterriti, et sic delicta manserint pluries
impunita non sine gravi Reipublicae damno. Si
quis tamen esset convictus, quod innocentem vere
malitiose accusasset, deberet adhuc puniri poena
talionis, vigore Constitutionis S. Pii V. incip.
Cum primum, in qua innovatur poena talionis, et
praesertim in illis locis, et regionibus, in quibus
justis de causis per suas peculiares leges manda-
tur, ad praecludendam viam calumniis, et impo-
sturis, adhue observari superius citata decreta
S. Damasi de poena talionis. Vide verb. *Poena, art.*
2. *num.* 21.
Accusator nedum in scriptis tenetur dare ac- 5
cusationem juxta *caus.* 2. *qu.* 8. *cap. Accusatorem,*
sed praeter scripta debet in persona se conferre
ad Judicem, *caus.* 5. *qu.* 2. *cap. Relatum, et qu.* 8.
cap. ult.
Accusator, oblato jam libello, non potest amplius 6
desistere ab accusatione, quia interest Reipubli-
cae, ne deseratur accusatio jam inchoata, sive sit
vera, sive sit falsa. Si enim est vera, eam prose-
qui oportet, ne delicta maneant impunita; si ve-
ro falsa, eam prosequi expedit, ut calumniator
debite puniatur; *l. in Senatus consultum*, 10. §. 5.
ff. ad S. C. Turp. et Auct. qui semel, Cod. Quomo-
do, et quando, l. Viles, 11. §. 3. *ad l. Jul. de adult.*
Potest tamen desistere impune ante libellum obla- 7
tum, etiamsi publice, et coram Judice prius di-
xerit se accusatorem: *cap. Licet*, 14. *de accusat.*
Si accusator desistat ab accusatione, dicitur ter-
giversator, a ie eo non peccat, dum id absque
scandalo praestet, et delictum non sit ex iis, ad
quae accusanda quisque teneatur. Praevaricator
autem erit, si juvat secreto accusatum, quem pu-
blice impugnat. D. Thom. 2. 2. *qu.* 68. *art.* 2. Ac- 8
cusator tenetur ad expensas, si accusatus se pur-
gat, *de accusat. cap. Accedens, l. Qui crimen*, 3. *Cod.*
de his, qui accus. et incurrit infamiam, *l. Si pro*, 2.
Cod. de his, qui accus. Accusator accusans ob 9

(*) Accusator, qui probare debet crimen, non tenetur prius corrigere fratrem; obligatio enim illa probandi supponit, non esse crimen omnino occultum; et praeterea ille jus habet, ut bonum proprium curet, vel reipublicae, cujus membrum est, et ne delicta maneant impunita, nec delinquentis consortio alii inficiantur. Corduba *de detractione q.* 2. *concl.* 4. (*Edit.*

pecuniam, puniendus est exilio, vel durius; et
tenetur restituere, nec unquam potest esse Ju-
10 dex, aut testis, *caus.* 1. *qu.* 1. *cap. ult.* Accusans
Clericum. si non probat per tres, vel saltem duos
testes, excommunicatur; *caus.* 3. *qu.* 4. *cap. Placuit.*
Tria olim Accusatorem praestare oportebat de
Jure Romano, ut legitime accusationem institue-
ret; Delationem scilicet, Inscriptionem, et Sub-
11 scriptionem. Primo enim nomen rei ad Praetorem
deferebat postulans, ut inter reos reciperetur;
12 secundo inscribebat. Inscriptio autem erat pro-
fessio accusatoris profitentis se detulisse nomen
rei; fiebatque porrecto Judici libello, vel querela
13 apud acta publica. His accedebat ultimo loco Sub-
scriptio, qua accusator testabatur, se professum
14 esse, ad talionis poenam semet obligando. Cautio-
nem vero et inscriptionis formam, modum, ac sol-
lemnitates erudite et copiose demonstrat Antonius
Matthaei *cap.* 6. *per tot. de Accusat.*
15 Probandi onus Accusatori incumbit. Quibus
autem modis crimen accusati probandum sit, pa-
16 tet ex *L. ult. cap. de probat.* Tres ibi afferuntur
probationis species. Tabulae, et indicia, sive ar-
gumenta, quae tamen extent luce clariora. Qua-
re falli manifesto eos, qui in criminali Judicio
tabulis et argumentis probandi vim negant esse,
evincit more suo nervose et docte Antonius Mat-
thaei *de probat.* c. 1. *n.* 3. *et* c. 5. *per tot.*
17 Poena Accusatoris, oblato jam libello, ab accu-
satione desistentis ex *S. C. Turpilliano* Neronis
18 temporibus edito, haec est. 1. Punitur extra ordi-
nem mulcta quinque librarum auri, fisco appli-
19 candarum; *L.* 3. *ff. de praevaricat.* 2. Ab instituta
accusatione, si persequi eam velit, repellitur;
20 L. 2. *et* 3. *ff. ad Turpillian.* 3. Infamia notatur, et
ad expensas, et damna condemnatur; *L.* 3. *c. qui
accusare; L. Spurii* 6. §. *qui Judicis, ff. de accusat.*
21 Excipias tamen ab iisdem poenis foeminam, at-
que minorem, nisi tamen pacto, aut praetio acce-
pto ab accusatione desistant; *L.* 1. § *accusat.* 10.
ff. ad Turpillian. Gonzalez *cap.* 14. *num.* 5. *de Ac-
cusat.*

ADDITIONES CASINENSES

22 Accusator, qui falso accusavit, vel bona qui-
dem fide, deprehendit tamen, se errasse accusan-
do, et Accusatum esse innocentem, vel incipiat
dubitare, si diligenti facta inquisitione dubium
perseverat, in foro interno non tantum potest,
verum etiam ab accusatione tenetur desistere.
23 Communis et certa ex *Tit. de Calum.* Desistens ve-
ro punitur in foro externo poenis Juris, quas in-
venies sub *num.* 26. *et seq.*
24 Accusator alterum accusans de crimine, quod
probare nequit, hoc ipso calumniator censetur.
Communis, *arg. t.* 2. *h. t.* juncto *can. Calumniator.*
2. q. 3. Qui enim alium accusare vel denuntiare
vult, quod paret probationes, necesse habet; *L. qui
accusare, C. de edendo;* hinc si in probatione defi-
cit, falso et dolose, sicque calumniose litem mo-
visse censetur. Glossa in *C. h. t. V. Calumniari.*
Quum vero talis praesumptio non sit juris et 25
de jure, admittitur ea de causa probatio pro in-
nocentia. Abbas in *cit. C.* 2. *h. t.* et alii.
Accusator vero tali casu, utpote calumniator 26
praesumptus, calumniatoris poenas luere debet:
quapropter I. Refundere tenetur impensas litis;
Farinacius in *Praxi Criminal. quaest.* 16. *a num.*
10. II. Incurrit infamiam Juris; *Can.* 1. *can.* 2.
q. 3. *L.* 1. et *L.* 4. §. 4. *ff. de his qui notan-
tur infamia.* III. Poenam talionis; *Can. Calum-
niator, in can.* 2. *q.* 3. Et si accusator incapax
sit poena talionis, ex arbitrio judicis, commutari
in aliam proportionatam potest; *Arg. C.* 1. *h. t.*
Si Accusator, qui calumniator praesumitur, 27
Clericus fuerit, Clericum alium accusans, praeter
has poenas, privari potest Beneficio suo et officio,
nec non verberibus castigatus in exilium mitti;
C. l. h. t. Subdiaconatus etc. Hoc de Jure; pra-
xis autem non ubique locorum eadem est.
Sunt autem causae, Accusatorem in proba- 28
tione deficientem, a praesumpta calumnia, ejus-
que poenis excusantes. Hae autem causae sunt:
I. Quandocumque justa causa vel errore proba-
bili quis ductus, accusat vel denuntiat. Commu-
nis et certa; *arg. L.* 1. §. 3. *ff. ad. S. C. Tur-
pill.* II. Quando quis accusat ex officio, nisi
scienter falso accusaret; *Arg. L. C.* 2. *de his,
qui accusant*, et *L.* 2. *C. de Delat.* III. Infirmitas
sexus, si mulier accusat, vel denuntiat; *cit. L.* 1.
§. 10. *ff. ad S. C. Turpil.* IV. Si accusat semi-
plene, v. g. per unum testem omni exceptione
majorem, delictum probavit. Farinac. Menoch.
Felinus. V. Si quis immenso dolore incitatus
accusat; *L.* 2. *C. h. t. et L. Quamvis*, 30. *C. ad
Legem de Calul.* VI. Si infamia jam praecessit
vel alia indicia, ad inquirendum de delicto con-
tra accusatum sufficientia. Farinac. *loc. cit. n.* 61.
62. Pirhing. VII. Si Accusator probat, se a viris
fide dignis, audivisse crimen a Reo fuisse com-
missum, vel si fuit deceptus a Testibus qui sibi
promiserant, se plenum daturos testimonium, po-
stea vero in Judicio fluctuantibus, vel negantibus.
Farinac. 1. *cit.* Abbas et alii. VIII. Si Accusator
probare vult per Testes, qui ob testificandi inha-
bilitatem, eidem prius ignotam, rejiciuntur;
Farinac. Menochius in *Arbitr. Judic. cas.* 321.
n. 31. IX. Quando accusatur talis, quem le-
thalem percussorem fuisse, ante mortem suam
dixit lethaliter vulneratus, et postea mortuus; Fa-
rinac. Glossa in *C. Mater. C. h. t.* X. Si accusa-
tio fit de crimine in damnum et grave pericu-
lum boni communis vergente. Abbas. Farinac.
Felinus. Menoc.
Si Accusator est illegitimus et inhabilis, tenetur 29

ex officio judex ab accusatione eum repellere, et tali casu Reus citatus, non tenetur se praesentare; Maschat. *Inst. Canonic. Lib. V. Tit.* 1. *de Accus.*

30 Si quis injuste accusaret, vel accusare suaderet aliquem Sacerdotem innocentem de sollicitatione, incurreret casum reservatum Papae, sine vero censura. Id expresse habetur in Bulla Benedicti XIV. *Sacramentum*, data *I. Kalend. Junii* 1741, quae haec habet: « Et quoniam inprobi quidam homines reperiuntur, qui vel odio, vel ira ..... aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei judicio posthabito, et Ecclesiae auctoritate contempta, innoxios Sacerdotes apud Ecclesiasticos judices falso sollicitationis insimulant; ut igitur tam nefaria audacia, et tam detestabile facinus metu magnitudinis poenae coerceatur, quaecumque persona, quae execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per seipsum innocentes Confessarios impie calumniando, vel sceleste procurando, ut id ab aliis fiat, a quocumque Sacerdote, quovis privilegio, auctoritate et dignitate munito, praeterquam a Nobis, Nostrisque successoribus, nisi in fine vitae, et excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendae, quam Nobis et Successoribus praedictis reservamus, perpetuo careat. »

Qui falso aliquem accusavit, propter quod accusatus damnatur ad mortem, tenetur Accusator etiam periculo vitae falsam detegere Accusationem. At non tenetur, si tali manifestatione nihil sequeretur ad liberandum innocentem, quia foret opus inutile, ad quod nemo obligatur. Porpor. *Examen Confessarior. Tract.* VIII. 31

ACCUSATUS

SUMMARIUM

1. Accusatus fatigandus non est, si accusator non est legitimus. — 2. Accusatus non potest puniri, nisi convincatur. — 3. Accusatus non potest alium accusare, nisi prius se purget a crimine. — 4. Accusatus, pendente accusatione, non potest esse testis. — 5. Accusatus non tenetur respondere, nisi vocetur. — 6. Accusato danda sunt omnia capitula, in quibus accusatur, nomina, et dicta testium, ut possit se defendere, excepto casu haeresis, quia in hoc non dantur nomina. — 7. Accusatus etiamsi non sit convictus, vel accusator deficiat, adhuc tenetur se purgare canonice. — 8. Accusatus, et non convictus, si dum se purgat, deficit, habetur ut reus. — 9. Bona fama accusati non solum facit praesumptionem innocentiae, sed abstergit praesumptionem contrariam. — 10. Accusatus non tenetur veritatem fateri Judici, etiamsi interogetur juramento, quando non servato juris ordine, interrogat; idest nondum habitis de delicto manifestis indiciis, non praecedente infamia, aut semiplena probatione. — 11. Assignatur conveniens modus ad evitandum perjurium in occultanda veritate Judici non legitimo, seu non servanti Juris ordinem. — 12. Accusatus tenetur fateri crimen Judici legitimo servato Juris ordine interroganti, et praecipienti sub juramento de dicenda veritate, maxime loquendo de confessione delictorum non inferentium poenam capitalem, et alias similes gravissimas poenas; alias non excusabitur a peccato mortali, et perjurio. — 13. Affertur ratio — 14. Loquendo vero de confessione, et manifestatione delictorum inferentium poenam capitalem, vel alias gravissimas poenas, sunt duae extremae sententiae. Prima sententia absolute sustinet teneri semper sub mortali accusatum, seu reum legitime interrogatum fateri veritatem, etiam si propter talem confessionem esset morte plectendus, et sine tali confessione haberet fundatam spem mortem evadendi; ad n. 16. — 17. Secunda sententia sustinet non teneri reum fateri suum delictum, si propter illud plectendus sit poena capitali, vel triremium, aut alia simili, si nullum grave damnum Reipublicae timeatur, et dicit excusari a perjurio, velando veritatem per restrictionem, aut aequivocationem; ad n. 19. — 20. Afferuntur responsiones ad rationes pro prima sententia adductas ad n. 23. — 24. Accusatus seu reus, qui crimen semel negavit injuste et cum juramento, non tenetur illud confiteri post latam sententiam. — 25. Imo probabile est nec ante sententiam ad id teneri, donec iterum interrogatur, etsi immineat damnum tertio. — 26. Quinimo probabilius est nec teneri ad se publice retractandum, nec posse ad id obligari a confessario in articulo mortis, quando, non obstante delicti negatione, reus convictus est, et damnatus ducitur ad patibulum, vel jam in ipso patibulo moriturus existit. — 27. Adducitur, et solvitur instantia ad n. 28. — 29. Accusatus, seu reus, qui metu, vel vi tormentorum mentitus sibi falsum crimen imposuit, ob quod sit morte plectendus, tenetur se retractare, si tali retractatione impediri possit mors ipsius, vel infamia, aut quaelibet aliorum damna, ob quae negare tenebatur. Secus vero si ad haec nihil prodesset sua retractatio. — 30. In tali casu quid esset reo consulendum. — 31. Accusatus ex praesumptione falsa, a Judice interrogatus non tenetur confiteri propositionem veram, ubi, ista confessa, condemnandus esset, in foro externo de crimine, aut debito, ad quod revera in foro conscientiae non tenetur. — 32. Adducitur ratio. — 33. Clarificatur variis exemplis ad n. 35. — 36. Talis sententia, et allata exempla non subjacent damnationi factae ab Innocentio XI. in propositionibus 26. 27. et 28. ad n. 37. — 38. Adducitur, et solvitur instantia ad n. 42. — 43. Accusatus, seu reus interrogatus a Judice, ut sub juramento dicat, quantum mercis V. G. apud se retineat, excusatur a perjurio, etiamsi cum juramento neget partem mercis, ne solvat gabellam evidenter injustam, supposito, quod in iis circumstantiis non interrogetur legitime. — 44. Accusatus nequit Accusantem, vel ejus filium, patrem, vel matrem accusare. — 45. Delatus de crimine publico, ab uno tantum de illo deferri potest. — 46. Num absolutus in loco delicti, alibi iterum valeat accusari. — 47. Quid de Condemnato. — 48. Absolutus in foro Ecclesiastico, potest in laicali iterum accusari, si delictum sit mixti fori. — 49. De secunda accusatione novis supervenientibus argumentis. — 50. De tempore accusationis. *Remissive.* — 51. Absolutus per transactionem ab alio potest accusari. — 52. Inita transactione, accusatus poena plecti nequit. — 53. Quid de absoluto semel a Principe. — 54. Princeps potest aggratiare Reos. — 55. Quid de Reo seipsum denunciante. — 56. Nota Rom. Teologi. — 57. Responsio Auctoris.

1 Accusatus fatigandus non est, si accusator non
2 est legitimus; *de Accusat. cap.* 1. Accusatus non potest puniri, nisi convincatur; Nicolaus I. *respons. ad consult. Bulgar. cap.* 86.
3 Accusatus non potest alium accusare, nisi prius se purget a crimine; *caus.* 3. *qu.* 11. *cap. negan-*
4 *da.* Steph. I. *Epist.* 2. Accusatus pendente accusatione non potest esse testis; *de test. cap. fin. Non*
5 *debet.* Accusatus non tenetur respondere nisi vocetur; Damasus *caus.* 5. *quaest.* 2. *cap. Vocatio*
6 *ad Synodum.* Accusato danda sunt omnia capitula, in quibus accusatur, nomina, et dicta testium, ut possit se defendere, excepto casu haeresis, quia in hoc non dantur nomina; *de accusat. cap. Qua-*
7 *liter.* Accusatus, etiamsi non sit convictus, vel accusator deficiat, adhuc tenetur se purgare canonice; Concil. Lateran. III. *in append. part* 50. *cap.*
8 65. Accusatus, et non convictus, si dum se purgat, deficit, habetur ut reus; Concil. Later. III. *in append. part.* 50. *cap.* 65. *De Simonia cap.* 13.
9 *et* 15. Bona fama accusati non solum facit praesumptionem innocentiae, sed abstergit praesumptionem contra ipsam; Rota Romana *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 345. *num.* 62. *cum seqq.*

10 Accusatus non tenetur veritatem fateri Judici, etiamsi interrogetur sub juramento, quando, non servato juris ordine interrogat, idest nondum habitis de delicto manifestis indiciis, non praecedente infamia, aut semiplena probatione: colligitur ex *cap. Qualiter et quando*, 17. *et cap. inquisitionis*, 21. *de accus.* ubi Judex prohibetur procedere ad inquisitionem, et examinationem reorum, nisi juris ordine servato; ideoque,hoc non servato, cum ipse interroget, ut persona publica de delictis ipsi tamquam Judici de jure manifestandis, nullam potest reo obligationem imponere ad dicendam veritatem, cum Jus hanc facultatem ipsi non concesserit; et sic licet sub juramento respondeat tali Judici non servanti juris ordinem: *Non feci*, seu *non commisi tale delictum*, mente addendo, *ad aperiendum, seu confitendum tibi tamquam Judici*, non erit perjurium. Sic enim tenent Lugo, *de justitia disp.* 40. *sect.* 1. Lessius, Layman, Sannigh. Bonacina, Anacletus, et alii communiter cum D. Thoma 2. 2. *quaest.* 69. *art.* 2. *in corp.* ubi aperte ait. « Aliud est veritatem tacere, aliud est falsitatem proponere, quorum primum in aliquo casu licet; non enim aliquis tenetur omnem veritatem confiteri, sed illam solum, quam ab eo potest, et debet requirere Judex secundum ordinem juris, puta cum praecessit infamia super aliquo crimine, vel expressa indicia apparuerunt, vel etiam cum praecessit probatio semiplena; falsitatem tamen proponere in nullo casu licet.... Sic ergo, (concludit S. Doctor Angelicus) sic ergo reo, qui accusatur, licet defendere veritatem occultando, quam confiteri non tenetur per aliquos convenientes modos. »

Conveniens autem modus ad evitandum perju- 11
rium in occultanda veritate Judici non legitimo, seu non servanti juris ordinem, est vel tacere, vel uti aequivocatione, et restrictione satis externata per circumstantiam judicii. Reus enim, si neget crimen, quod commisit, dicendo: *Non commisi*, intelligendo, *ad revelandum tibi tamquam Judici*, verum dicit, et Judex hanc restrictionem externatam per circumstantiam judicii potest satis advertere, si non sit legitimus, aut interroget non servato juris ordine.

Tenetur tamen accusatus fateri crimen Judici 12
legitimo, et servato juris ordine interroganti, et praecipienti sub juramento de dicenda veritate, alias non excusabitur a peccato mortali, et perjurio. Sic tenent S. Thomas 2. 2. *quaest.* 69. *art.* 1. Covarruvias, Layman, Navarrus, Lessius, Sanchez, Toletus et omnes alii communiter, maxime loquendo de confessione delictorum non inferentium poenam capitalem, et alias similes gravissi-
mas poenas. Et ratio est, quia quilibet tenetur 13
obedire Superiori legitime et juste praecipienti. Sed Judex servato Juris ordine procedens, legitime, et juste praecipit, dum sub juramento praecipit de dicenda veritate super delicto, de quo habetur semiplena probatio; ergo etc. Tum quia jus praecipiendi in Judice, et debitum obediendi in reo sunt correlativa: ergo si Judex legitimus habet verum jus, seu potestatem praecipiendi, accusatus, seu reus habebit strictum debitum obediendi, et veritatem dicendi. Tum etiam quia, si Judex non haberet hoc jus et potestatem obligandi reos ad fatenda crimina, repleretur orbis atrocissimis delictis sub hac spe ea sic occultandi, et poenas debitas evadendi; adeoque etc.

Loquendo vero de confessione, et manifesta- 14
tione delictorum inferentium poenam capitalem, vel alias gravissimas poenas, ut triremes, confiscationem omnium bonorum, et similes, abeunt
in diversa Doctores. Communis, et prima senten- 15
tia absolute sustinet teneri semper sub mortali accusatum, seu reum legitime interrogatum fateri veritatem, etiamsi propter talem confessionem esset morte plectendus, et sine tali confessione haberet fundatam spem mortem evadendi. Sic D. Thomas 2. 2. *quaest.* 69. *art.* 1. D. Antoninus, Henricus, Gabriel, Aragon. Cordub. Paludanus, Tabiena, Armilla, Navarrus, Valentia, Toletus, Graffius, Salon. Petrus de Ledesma, Sayrus,

Bannez, Philiarcus. Gonet. Covarruvias, Malderus, Thomas Sanchez, Didacus Perez, Simancas, Antonius Gomez, Archidiaconus Panormitanus, Bernardus Diaz, Guttierez, Lucas de Peuna, Everardus, et alii post S. Augustinum, qui in *Psal.* 30. *enarr.* 2. *n.* 12. habet praecisa verba: « Timendo mori mentitur, et moritur antequam » moriatur, qui ideo mentiebatur, ut viveret. » Mentiri vis, ne moriaris, et mentiris, et moreris; et quum vitas unam mortem, quam » differre poteris, auferre non poteris, incidis » in duas, ut prius in anima, postea in corpore
16 » re moriaris; » et pro rationibus adducunt praecipue jus, quod habet Judex legitimus ad interrogandum, et praecipiendum sub juramento de veritate dicenda, et strictum debitum, quod habet reus Juris ordine interrogatus ad obediendum, et veritatem manifestandam, cum aliis mox laudatis *n.* 13. et 14.

17 Secunda sententia sustinet non teneri reum fateri suum delictum, si propter illud plectendus sit poena capitali, vel triremium, aut alia simili, si nullum grave damnum Reipublicae timeatur; et dicit excusari a perjurio celando veritatem per restrictionem, aut aequivocationem externam, respondendo v. gr. *non commisi delictum*, subintelligendo, *ad manifestandum tibi sub culpa ad me prodendum;* et si delictum est sacramentaliter confessus, et de eo absolutus, respondendo: *sum innocens, et immunis ab hoc delicto.* vel similiter; quia tunc restrictio est satis externata a circumstantia poenae gravis, quae sequeretur, quum id, quod subintelligitur, subintelligatur ex circumstantia extrinseca talis gravis poenae. Et sic tenent Navarra, Silvester. Angelus, Armilla, Emanuel, Rodriguez, Salcedo, Vega, Lessius, Sa, Baldellus, Salas, Henriquez. Villalobos, Filiuccius, Fagundez. Alcozer. Reginaldus, Peyrinus. Diana. Johannes Saucius. Busembaum, Claudius la Croix. Viva ad proposit. 26. et 27. damnat. ab Innocent. XI. num. 20. et 21. et alii, inter quos Cardinal. de Lugo *tom.* 2. *de Justitia. disp.* 40. *sect.* 1. *n.* 11. et 15. ubi, adductis solidis argumentis. dicit hanc sententiam stando in ratione esse multo probabiliorem. et Cardenas *dissert.* 19. *ad propos.* 26. *et seq. damnat. ab Innocentio XI. cap.* 7. *n.* 81. ubi dicit hanc sententiam esse veram, et suum fundamentum esse inconcussum; et fundamentum
18 est hoc. Leges, et praecepta humana non obligant cum periculo vitae, aut alterius similis gravis damni: sed praeceptum Judicis est humanum, et positivum, et confessio criminis, licet semiplene probati, est cum periculo vitae, aut alterius similis gravis damni, ut supponitur: ergo non tenetur reus sub mortali, et perjurio confiteri tale crimen. Major de se patet, quia lex humana debet esse de re humano modo possibili, et accomodata infirmitati humanae, ut de ipsismet legibus habetur *cap. erit autem lex dist.* 4. alioquin erit inutilis, quum solum deserviat ad illaqueandas conscientias; est autem humano modo impossibile, quod delinquentes alioquin condemnandi velint dicere testimonium contra se, ut damnentur ad mortem; adeoque Judex nequit imponere simile praeceptum, et reus potest crimen celare modis, quibus supra. Tum quia 19
leges humanae non obligant testes deponere contra personas sibi valde conjunctas, *caus.* 4. *q.* 2. *cap. si testes §. lege Julia, et l.* 4. *ff. de test. leg.* 5. *Cod. eod.* ergo multo minus obligabunt, quod aliquis deponat contra seipsum in caussa amittendae propriae vitae. Unde Judex non potest amplius a reis criminaliter inquisitis exigere juramentum, dum judicialiter uti principales examinantur, ut novissime statuit Bened. XIII. *in Concil. Romano tit.* 13. *de jurejurando, cap.* 1. Vide verb. *Juramentum, art.* 1. *num.* 16. *et* verb. *Reus, num.* 26.

Ad rationes pro prima sententia adductas respondent sic. Quilibet tenetur obedire Superiori legitime, et justa praecipienti etc. aut sub culpa, aut sub poena, concedo; semper sub culpa, nego minorem, quia, ut certum est penes omnes Auctores, inter leges humanas plures sunt, quae obligant solum ad poenam, et non ad culpam, uti in casu est praeceptum Judicis, quod solum obligat ad poenam, adeoque reus non venit obligatus sub culpa. Ad id quod dicitur: Jus praecipiendi in Judice, et debitum obediendi in reo sunt correlativa, adeoque etc. respondent, distinguendo antecedens: jus praecipiendi sub culpa, et debitum obediendi sub culpa sunt correlativa, concedo antecedens; jus praecipiendi sub poena, et debitum obediendi sub culpa sunt correlativa, nego antecedens; adeoque quum Judex habeat solum potestatem praecipiendi sub poena, non obligatur reus, seu accusatus obedire sub culpa. Ad ultimum quum dicitur: Si judex non haberet hoc jus et potestatem obligandi reos etc. repleretur orbis atrocissimis delictis sub hac spe ea sic occultandi etc. respondent negando sequelam, quia suppetit Judici alia via ad veritatem inveniendam, et reatus detegendos, inquirendo v. gr. alios testes, vel dando reo torturam, et alia tormenta, absque eo quod illum obliget ad confessionem sub culpa; quamvis enim communis sententia obliget eos in conscientia ad confitendum, vix invenitur aliquis, qui confiteatur, nisi timore, et vi tormentorum, et torturae. Illud ergo Reipublicae, et Orbis damnum melius impeditur dando Judici potestatem ad exquirendam veritatem per tormenta. quam per obligationem conscientiae. Ad objectionem, quam adducit, et magni facit Gonetus *tom.* 3. *in dissert. de opinion. probabilitate num.*

93. dicens, quod si vera esset sententia, non liceret Judici reum ad confessionem criminis capitalis, quantumvis semiplene probati, per torturam, et per alia tormenta cogere, quia iniquum est cogere aliquem ad id, quod praestare non tenetur; respondet Cardenas *loc. cit. num.* 85. negando sequelam, et ad probationem distinguit propositionem assumptam: *Iniquum est cogere aliquem ad id, quod praestare non tenetur*: quod praestare non tenetur, neque sub culpa, neque sub poena, transeat; quod praestare non tenetur solum sub culpa, absolute negat. Et quidem, dicit ipse, eadem argumenti forma argui posset contra aliquas leges civiles, quae non obligant sub culpa, sed solum sub poena; ad quas observandas potest obstringere Judex, quamvis non obligent sub culpa. Et haec secunda sententia Confessario inservire poterit, ut reum ita persuasum non multum teneatur urgere ad confitendum crimen in tali casu, sed possit ipsum absolvere, ut dicit Sa, *verb. Judicialis actus* §. *de reo n.* 6. Sotus *l.* 6. *q.* 5. *art.* 2. Layman *lib.* 3. *de justit. tract.* 6. *c.* 5. *n.* 3. Anaclet. *lib.* 2. *Decretal. tit.* 17. *de confess.* §. 7. *n.* 167. Reus enim sequitur sententiam probabilem, imo secundum Cardin. de Lugo *loc. cit.* cum aliis, probabiliorem, et secundum Cardenas *loc. cit.* veram.

24 Accusatus, seu reus, qui crimen semel negavit injuste, et cum juramento, non tenetur illud confiteri post latam sententiam, quia finito Judicio, finitur obligatio rei, quum confessio ordinetur ad conficiendum Judicium. Sic communiter Do-
25 ctores. Imo probabile est, nec ante sententiam ad id teneri (etiamsi sit in potestate Judicis) donec iterum interrogetur, nisi immineat damnum tertio, quia tunc tenetur illud reparare, vel parti satisfaciendo pro omnibus suis damnis, vel se retractando, et veritatem confitendo. Imo
26 probabilius est, nec teneri ad se publice retractandum, nec posse ad id obligari a Confessario in articulo mortis, quando non obstante delicti negatione, reus convictus est, et damnatus ducitur ad patibulum, vel jam in ipso patibulo moriturus existit: Sic sentit Card. de Lugo *tom.* 2. *disp.* 40. *sect.* 1. *n.* 19. Sanchez *tom.* 1. *in Decalog. lib.* 3. *cap.* 7. Navarrus, Seguerra, Salcedo, Emanuel, Navarra, Sayr. Sa, Philiarcus, et multi alii; et ratio est, quia pro tunc non durat amplius interrogatio Judicis; jam enim Judex functus est officio suo, prolata sententia, imo jam esset inutilis interrogatio, quum non deserviat ad decisionem caussae; tum quia sequendo contrariam sententiam, daretur locus iniquae aliquorum Judicum consuetudini, qui simulant se reum damnare ad mortem, ut in illo articulo constitutus fateatur suum crimen; quod si fateatur, eum de facto morte plectunt, si vero non fateatur, reducunt ad carcerem. Non ergo debet Confessarius cogere reum in illo discrimine ad fatendum suum crimen cum tanto periculo; eo vel maxime, quod sic exponeretur reus etiam proximo periculo damnationis aeternae, quum posset de facili dari, quod reus nollet Confessario obedire, et stante tali Confessarii insinuatione, cum conscientia erronea crederet se teneri, et sic moreretur, adeoque damnaretur. Nec valet dicere, quod ejus 27
taciturnitas redundaret in detrimentum, et scandalum accusatoris, testium, et Judicis apud populum male de tali sententia inconfessi sententem. Non valet, quia praesumptio stat semper 28
pro sententia juridice, et juste prolata, et creditur reum negasse, eo quod non censebat se obligari ad fatendum, sicuti revera non tenebatur, sed potius tueri illam qualemcumque vitae spem, quam poterat habere; adeoque non tanti momenti esset detrimentum, et scandalum accusatoris, testium, et Judicis apud populum, ut per hoc posset obligari reus ad publicam criminis confessionem cum tanto sui periculo. (*)

Accusatus, seu reus, qui metu, vel vi tormentorum mentitus, sibi falsum crimen imposuit, 29
ob quod sit morte plectendus, tenetur se retractare, si tali retractatione impediri possint mors ipsius, vel infamia, aut qualibet aliorum damna, ob quae, negare tenebatur: quia si non se retractaret in tali casu, videretur voluntarie continuare caussam suae mortis, et aliorum infamiae, seu damnorum, quae ratione suae falsae confessionis sequerentur; quae omnia si posset sua retractatione impedire, et nollet, non posset absolvi, quum non esset dispositus. Si vero confessionis falsae retractatio nihil prodesset ad revocandam sententiam prolatam suae mortis, nec ad impedienda aliorum damna, et infamiam,

(*) At quum opposita huic sententia sit probabilior, fatentibus adversariis, a Cabassutii animadversione recedendum nullatenus esse videtur. En verba celeberrimi Canonistarum *l.* 4. *Jur. Can. Theor. et Pract. c.* 6. *num.* 4. ubi relata ex Lessio Auctoris sententia, subdit: « Illa quidem probabiliter profert Lessius: sed quum idem multo » asserat esse probabiliorem sententiam oppositam, nego » licere sive isti reo juridica interrogato diffiteri, sive Confessario reum sic male affectum absolvere. Est enim » contra jus naturale, ac bonam fidem, si quis, ubi subest » periculum mortalis culpae, opinionem eligat minus probabilem, et minus tutam, relinquendo probabiliorem simul et tutiorem. Sed prudens Sacerdos recusabit absolvere reum, utpote indignum, simulque praestolabitur » eventum. Aut enim reus diffitens dimittetur, dimissus » porro non tenebitur postbac apud Judicem confiteri.... » vel e contra reus non confessus condemnabitur; eoque » casu quum nihil supersit, quod amplius metuat... Confessarius illum facilius ad confitendum judicialiter scelus » suum adiget; ad hoc enim obligatur, quamdiu est sub » juridica potestate detentus. (*Edit. Rom.*)

non teneretur se retractare, quum jam penitus inutilis esset ejusmodi retractatio. Sic fere communiter Doctores, qui dicunt in tali casu consulendum esse reo, et ita fieri solitum, ut saltem ante mortem publice fateatur, se metu seu vi tormentorum contra veritatem confessum fuisse, quia licet non totaliter, magna tamen ex parte aliorum infamia minuetur, et multi probabiliter credent magis retractationem in mortis articulo conscientiae stimulis factam, quam confessionem praeteritam tormentis extortam. (*)

31 Accusatus, ex praesumptione falsa, a Judice interrogatus, non tenetur confiteri propositionem veram, ubi ista confessa, condemnandus esset in foro externo de crimine, aut debito, ad quod revera in foro conscientiae non teneretur, et iste non solum coram Deo esset immunis a mendacio, sed etiam a perjurio, si ita negaverit: ut solide sustinet Navarrus *in cap. Humanae aures* 22. *qu.* 5. *per tot. et qu.* 1. *et* 2. *per tot.* de Lugo *disp.* 4. *de justitia, et jur. sect.* 1. *num.* 4. Sanchez, Covarr. Baldus, Hippolytus, Sotus, Fagundez, Jason, Silvester, Sayrus, Diana, Anaclet. cum aliis passim; et colligitur ex mente S. Gregorii Papae *cap. Humanae aures*, 22. *qu.* 5. *et cap. Intelligentia*, 6.
32 *de verbor. significat.* et S. Th. *qu.* 69. *art.* 1. Et ratio est, quia in tali negatione, vel juramento, nulla a parte rei intervenit falsitas, ergo nec mendacium, vel perjurium. Antecedens probatur, quia interrogatus, vel adjuratus non tenetur attendere ad verba nude, seu materialiter spectata ipsius Judicis, sed potius ad ejus intentionem, et mentem, *quia* ex Div. Greg. relato ubi supra, *non debet aliquis verba considerare, sed voluntatem, et intentionem, quia non debet intentio verbis deservire, sed verba intentioni*: sed interrogatus a Judice ex praesumptione falsa delicti, vel debiti, negans propositionem utpote falsam, in sensu a Judice principaliter intento, attendit ad interrogationem Judicis interrogantis, et non ad ipsius verba nude, et materialiter prolata, ergo etc. Tum quia accusatus non tenetur fateri veritatem, quando interrogatur injuste; *cap. Qualiter, et quando*, 17. *et c. Inquisitionis*, 21. *de accusat.* et si Judex sciret veritatem, et accusati innocentiam, non posset ipsum interrogare, ex S. Th. *qu.* 69. *art.* 1. et aliis passim, ne illum injuste diffamaret, aut viam aperiret ad injustam ejus condemnationem, qualis ex gravi praesumptione, licet a parte rei, et ante Deum falsa, sequeretur, ut supponit Conclusio, si accusatus absolute confiteretur propositionem illam.

Et totum hoc clarificatur a Doctoribus variis 33
exemplis. Lugo *disp.* 40. *de justitia, et jur. sect.* 2. *num.* 4. affert exemplum de Titio, qui ex praesumptione falsa commissi homicidii judicialiter interrogatur, an exierit ex tali domo, et tali tempore stricto ense? quod totum verum est, et etiam semiplene probatum; sed cum ipse sit innocens a tali homicidio, et suus exitus fuerit ob aliam caussam, potest licite cum juramento negare talem exitum, ne alioquin licet innocens condemnetur ob tam gravem praesumptionem tamquam reus illius homicidii, cum sic non mentiretur, sed responderet juxta debitam intentionem Judicis

(*) De Reo, scilicet hujusmodi, qui falso de crimine accusatus, ad evitandam tormentorum acerbitatem illud sibi falso impositum fateatur, utrum peccet lethaliter, controvertitur inter Theologos. Non pauci docent ipsum non peccare, uti Lessius *de Justit. et Jur. de Detract. lib.* 2. n. 11. *dub.* 7. *Dico Quinto*, aliique. I. Quia hujusmodi reus mortem ipsam tormentorum acerbitati potest anteferre, quum duriora sibi, et magis metuenda videantur, quam mors ipsa; nec aliunde adstringitur tam duris rationibus, asperisque cruciatibus vitam suam tueri, ne ab alio sibi eripiatur. II. Quia nemini facit injuriam; non sibi, quia satius sibi arbitratur mortem celerem oppetere, quam atrocioribus cruciatibus corpus torquendum praebere, atque ita millies mori; neque aliis crimen falsum sibi impositum fatendo injuriam infert; quia nemini, ut ponimus, tantum mali irrogat, ut ex caritate, aut justitia teneatur illud avertere cum tanto suo incommodo.

At aliis contra, opposita sententia videtur probabilior; imo et unice vera, hac potissimum ratione. Quia hujusmodi reus crimen sibi falso impositum fatendo, suae occisioni caussam praebet, uti patet, et advertit Navar. *in suo Manual. cap.* 18. n. 29. quod nemini licet. Ergo nemini fas est sponte subire periculum vitam amittendi, aut membri jacturam patiendi. Huic posteriori sententiae perquam rectissime adhaeret Cl. Auctor noster, uti patet.

Hinc nemo est, qui non luculentissime dignoscat, quam rectissime procedat Auctoris nostri doctrina, scilicet quod hujusmodi reus, qui mentiendo, crimen sibi falso afflictum confessus est prae metu tormentorum, adstringatur se se retractare, atque palinodiam canere, si per hanc retractationem mortem, qua alioquin plectendus esset, posset effugere, aut aliorum damna et infamia inde evitari. Quod si obstinatius hoc ipsum exequi recusaret, posset ad id adstringi negatione absolutionis per Confessarium. Qua de re legi etiam poterunt Navarrus *loc. cit.* Pontas in *Dictionar. Cas. Consc. verb. Accusatus* in *Respons. ad Cas.* 8.

Praeterea illud in disputationem hic adduci posset; num scilicet hujusmodi reus, qui confitendo in judicio crimen sibi falso impositum, ac proinde falsum deponendo cum gravi damno proprio, incidere dicendus sit in casum nostrum synodali constitutione reservatum cum excommunicatione, per quem, *omnes in causa criminali, aut civili cum gravi damno alterius falsum deponentes* hac poena reservatae Excommunicationis plecti jubentur. Vide *Cas. VI. inter reservat. cum Excommunic.* in hac nostra Neapolitana Dioecesi.

Huic quaestioni propositae breviter respondentes, negativam partem amplectendam censemus; quod ex ipsis verbis adducti casus satis luculenter patere arbitramur. Casus siquidem noster exquirit grave damnum alienum per falsam criminis confessionem alteri irrogatum, ut reservatae Excommunicationi locus esse possit. Porro in hypotesi facta, nihil hujusmodi per nos supponitur. Hoc etiam facit, quod docet Cl. Pontas *verb. casus reservati. Cas.* 19. nempe quod peccatum falsi testimonii reservatum praecise intelligendum est in *caussa aliena*, nisi aliud legislator expresse declaret.

Caeterum non pauca sunt, quae in hoc Articul. occurrunt castigatione, et animadversione digna, uti ex ejusdem lectione quisque persentiscere poterit, et subjecta notula Cl. Adnotatoris evidentius demonstrat, quae lectu digna est. Etenim benigrioris ethices patrocinatorum placitis nimis Auctor hic adhaeret; insuper et a doctrina Angelici Praeceptoris quantum ad obligationem rei legitime interrogati fatendi proprium crimen, immerito recedit. (*Edit. Neap.*)

34 interrogantis secundum superius dicta. Covarruvias *variar. resol. c.* 1. *n.* 3. post Bald. in *Rubr. C. de fid. instrum. n.* 30, et Hippol. *sing.* 177. et multos alios, dicit, quod si Claudius v. gr. petat a me centum scuta, quae mihi mutuavit, et ego secreto, sive absque testibus jam solvi, possim sine ullo crimine hanc ejus ipsi vere petitionem negare, prout in ea petitione Actoris propositio continetur; quia, inquit, nullum hic intervenit mendacium, ea ratione, quod Actor in eo libello asserat centum mihi mutuasse, et adhuc me esse sibi de illis debitorem; hoc enim falsum est, cum ei omnia illa centum scuta solverim, et ideo petitio ea forma, qua fit, et Judici exhibetur, fal-
35 sa est, justeque a me negari potest in genere. Idem affert, et tenet Jason in *l. Manifeste, n.* 7. *ff. de jurejurando:* ubi de hoc ipso casu loquens post Imolam, et Geminianum, et alios, concedit posse me jurare, quod mihi nihil mutuasti, nempe ex quo tibi debitor sim, prout nunc in Judicio praetendis. Sanchez *lib.* 1. *de Matrim. disp.* 10. *n.* 51. affert exemplum de eo, qui ficte promisit Matrimonium; sicque certus sit, quod in foro conscientiae vi hujus promissionis, utpote fictae, non teneatur ducere puellam, cui talis promissio facta est, et quia, si in Judicio fateretur talem promissionem, cum internam fictionem probare non posset, in foro externo certissime ad eam ducendam esset condemnandus, ideo posset sine mendacio negare illam promissionem sub dicto modo. Alia ab aliis afferuntur consimilia exempla, quae ne nimis in longum trahantur, relinquuntur videnda penes ipsos, et praecipue apud Navarrum, Silvestrum, Sporer, Cardenas, Suarez, de Lugo, Sanchez, La Croix.

36 Nec valet dici, quod haec sententia, et allata exempla videantur damnata ab Innocentio XI. die 2. Martii 1679. in istis tribus damnatis propositionibus 26. 27. 28. in ordine. Propositio 26. « Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam diem ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum; revera non mentitur, nec est perjurus. « Propos. 27. » Caussa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, et studiosa. » Proposit. 28. « Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali praestare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum ».

Non valet, inquam, quia in istis tribus propo- 37
sitionibus damnantur solum restrictiones pure mentales, seu amphibologiae, quae fiunt per restrictionem mentalem, addendo verbis aliquid sola mente retentum, ut pro certo notant Cardenas *dissert.* 19. *cap.* 4. *num.* 35. Sporer *tom.* 3. *in praecept. Decalog. cap.* 1. *sect.* 3. *n.* 104. et alii; talis autem non est in casu nostro, cum nostra exemplificata negativa responsio nihil addat sola mente retentum, quinimo correspondeat menti Actoris, et Judicis interrogantis, qui modus respondendi ad mentem interrogantis est licitissimus, cum proprie loquendo non sit amphibologia sed justa veritatis declaratio, quamvis eam non percipiat, qui interrogat, ut docet Suarez, *tom.* 4. *disp.* 23. *sect.* 6. *num.* 5. Cardenas *dissert.* 19. *cap.* 4. *n.* 48. et Card. Lugo *disp.* 23. *de poenit. sect.* 4. *num.* 75. ubi dat hoc exemplum: « Qui habet unum panem sibi omnino necessarium, vere respondet se nullum habere ei, qui petit panem commodatum, quia nullum habet, quem commodare possit, de quo solo ille interrogat, et loquitur. ». Et sic docet etiam S. Thomas in 4. *dist.* 21. *qu.* 3. *art.* 2. *qu.* 1. *ad* 2. ubi agens de obligatione sigilli, qua obstringitur Confessarius, ait: « Si praecipiatur sub poena excommunicationis latae sententiae, quod dicat si quid scit de peccato, non debet dicere, quia debet aestimare, quod intentio praecipientis sit, si sciat ut homo. »

Nec valet instare, quod ille vere mentitur, 38
qui aliud cogitat mente, quam ore profert, juxta Glossam *in cap. Is autem,* 22. *qu.* 2. *verb. instituta,* et juxta *cap. Homines ead. caus.* 22. *qu.* 2. *Ream linguam non facit nisi mens rea*, id est aliud mente putans, quam lingua dicit; propter quod *c. Humanae aures,* 22. *q.* 5. expresse, et notanter dicitur: « Humanae aures verba nostra talia judicant, qualia foris sonant: Divina vero judicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur ». Unde cum exemplis allatis aliud quis cogitet mente, quam ore proferat, quia affirmat v. gr. se non promisisse Matrimonium, quod scit se verbis promisisse, sequitur, talem sic respondentem, et negantem, vere mentiri, et si juramento negavit, vere esse perjurum, cum juramentum in foro conscientiae sit interpretandum juxta intentionem recipientis, juxta *cap. Quacumque art.* 22. *qu.* 5. ubi habentur praecisa verba: « Quacumque arte verborum quisque juret, Deus tamen qui conscientiae est testis, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit. »

Non valet, inquam, instantia, quia uti solide 39
probat Navarrus, in *comment. cap. Humanae aures etc. q.* 2. *n.* 13. falsum est, quod talis aliud cogitet mente, quam ore proferat; quinimo sic respondens mente cogitat, et vere scit, se non promisisse Matrimonium, cum illud (ut supponit casus noster) solum ficte promiserit, adeoque iste

ore profert, quod vere mente cogitat, et scit sic verum esse in conscientia, nec obligari ad tale fictum Matrimonium, licet teneretur in poenam fictionis ad compensationem omnis damni inde
40 puellae sic deceptae subsecuti. Et licet juramentum juxta *cit. cap. Quacumque arte*, sit interpretandum juxta mentem recipientis, et regulariter respondendum sit interroganti juxta mentem, et intentionem ipsius, secus autem quando quis interrogatur, et adjuratur alia mente, et intentione ab illa, qua juste, et legitime deberet interrogari, et adjurari, ut in nostro casu; sicuti notant Doctores ex S. Thoma *loc. cit. n.* 13. et expresse Navarrus *in cit. commen. cap. Humanae aures. etc.* et Suarez *t.* 4. *in* 3. *part. disp.* 33. *sect.* 6. *n.* 7. ubi dicit non mentiri confessarium, qui cum urgetur interrogatus, an talis foemina confessa sit adulterium, absolute negat, licet per Confessionem sciat revera illud commisisse; quia tunc respondet ad intentionem interrogantis. En ejus verba praecisa: « Alius modus, et melior est, ut » responsio accommodetur intentioni debitae in» terrogantis, quae esse debet, an alius taliter » sciat, ut respondere teneatur, quo sensu vere » negat audivisse. Dices hunc sensum repugnare » interrogationi, nam qui interrogat, an audierit » in confessione, hoc ipso excludit omnem alium » modum. Respondetur id verum esse ex ejus for» mali intentione; illi tamen imputari repugnan» tiam in ipsis verbis, et interrogatione: alium » vero uti jure suo respondendo juxta mentem le-
41 » gitimam, quae inesse deberet. » et hoc potissimum verificatur in suppositis nostris casibus, in quibus intervenit justissima causa sic respondendi, ne alioquin innocens ex praesumptione falsa delicti, vel debiti injuste condemnetur, ad quod facit Canon *Intelligentia*, 6. *de verbor. significat.* ubi dicitur: « Intelligentia dictorum ex caussis est as» sumenda dicendi, quia non sermoni res, sed
42 » rei est sermo subjectus. » Cum igitur nostrae allatae responsiones dentur, et quidem veridice juxta caussas dicendi, nempe juxta eas caussas, ex quibus Judex interrogavit, et accusatus, seu reus respondere debuit, sequitur evidenter ipsam responsionem non esse mendacem, neque perjuram.

43 Accusatus, seu reus interrogatus a Judice, ut sub juramento dicat, quantum mercis v. g. apud se retineat, excusatur a perjurio, etiamsi cum juramento neget partem mercis, ne solvat gabellam evidenter injustam; supposito quod in iis circumstantiis non interrogetur legitime. Sic enim potest respondere ad mentem interrogantis, ut mox dicebatur, et non mentiri, quia habens v. g. centum mensuras tritici, olei, et similium, et negans se habere plures quam viginti, verum dicit ad mentem interrogantis, nam Judex solum interrogat de illis ex quibus debet gabellam solvere, et cum non debeat solvere eam gabellam injustam, verum est ad mentem interrogantis, quod non habeat eas, ex quibus debeat solvere gabellam, cum supponatur quod juste debeat gabellam solvere solum pro viginti mensuris, et non pro pluribus. Sic expresse Cardenas *dissert.* 19. *cap.* 7. *num.* 77. Lugo Card. *loco superius cit. sub num.* 14. Suarez *loc. cit. sub num.* 15. et colligitur ex S. Thoma *l. c. sub num.* 13. cum juxta suam mentem ibi expressam non mentiatur Confessarius, dum respondet ad intentionem, quam debet aestimare in praecipiente; quem secutus Suarez *loc. cit.* dicit, interrogatum *uti jure suo respondendi, juxta mentem legitimam, quae inesse deberet.* Vide supra *num.* 15.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Accusatus de Jure civili non solum accusantem 44
accusare prohibetur, verum et filium, patrem, vel matrem ipsius accusantis, idque procedit non solum de eodem, sed et diverso crimine; *l.* 14. *qui Reus*, 5. *ff. de public. Judic. L. neganda*, 19. *Cod. qui accus. non poss. cap. neganda l.* 2. 3. *q.* 11. Clar. *in §. fin. q.* 14. *n.* 127. Delatus de crimine publico, 45
ab alio super eodem crimine deferri nequit, *L. qui de crimine* 9. *Cod. de accus.* Si autem absolu- 46
tus fuerit in loco delicti, an iterum rite accusari valeat in loco domicilii, vel originis, distinguendum cum Sorge *de Jurisprud. forens. tom.* 9. *c.* 1. *num.* 77. Si absolutio jure absque fraude fuerit facta, ubique valet: si per fraudem, tunc alibi rite instituitur accusatio. Item condemnatus 47
in uno loco ad justam poenam fide praestita de hujusmodi sententia, alibi et accusationem, et poenam evitabit; secus, si minorem culpa tulerit poenam in priori loco. Farinac. *in praxi q.* 4. *n.* 3.

Accusatus in foro Ecclesiastico, et in eo abso- 48
lutus potest iterum in foro laico accusari, quoties delictum sit mixti fori, Bald. *in l. placet*, *Cod. de Sacros. Eccles. Aret. Conf.* 58. Sorge *de Jurisprud. for. tom.* 9. *cap.* 1. *num.* 77.

Pari modo semel accusatus, et absolutus ab 49
observatione Judicii, si nova supervenerint argumenta, iterum accusationis, et novi Judicii aleam subibit, *l. Libellorum §. quod si libelli*, *ff. de accusat.* Intra quantum tempus vero haec secunda ac- 50
cusatio, si nova superveniant indicia, possit institui, vide Sorge *loc. cit. n.* 78. *per tot.*

Item absolutus per transactionem, ab alio ac- 51
cusari legitime potest, si sua intererit, cum unius remissio alteri obesse non debeat, *l.* 4. *§. pen. ff. de sepulchro violato.* Quare, ut transactio plene sortiatur effectum, facienda est cum omnibus habentibus jus accusandi, vel inquirendi, ideoque etiam cum Fisco, Covarr. *tit.* 271. *n.* 23.

Rite autem inita transactione accusatum inter 52
et accusatorem, lite pendente ante sententiam,

vel saltem pendente appellatione, accusatus morte, vel alia corporali poena plecti nec potest, nec debet, *de Franch. decis.* 370. *prope fin.* Sorge *tom.* 9. *c.* 70. *n.* 34.

53 Reus accusatus, si semel gratiam a Principe impetraverit, et criminis absolutionem fuerit consecutus, nequit amplius de eodem delicto postulari, molestiis, et poenis affici ab eodem Principe, *l.* 10. *Cod. de sentent. passis.* Clarus *in pract. quaest.* 59. *vers. et haec quidem.*

54 Princeps enim facultate *aggratiandi* reos pollet in criminalibus, eamque potest alteri delegare, Sorge *d. tom.* 9. *cap.* 1. *n.* 82.

55 Reus seipsum denuncians, vel accusans absolvendus esse videtur de jure civili per *text. in l. un. Cod. de famos. libell.* cum Reipublicae intersit crimina non remanere occulta, *l. eum. qui* 18. *ff. de injur. et famos. libell.* Consule Sorge *loc. cit. n.* 85. Ubi contraria reprobata sententia, rem rationibus, et exemplis firmat. (*)

NOTA ROMANI THEOLOGI.

56 Plura ex hoc delenda videbantur articulo doctissimis Romanis Censoribus, qui opus Superiorum jussu examinaverant, quae nimis laxa, ac optatae in humana societate felicitati inimica arbitrabantur. Ne vero detruncatum imperfectumque opus vulgasse nos conquererentur Lectores, nil ex eo detraximus, sed satis esse duximus, brevi hac animadversione nostra minus tutas opiniones ab Auctore ex aliena sententia indicare, atque refellere. Laxas autem hujusmodi de reorum obligationibus opiniones ex eo apud benigniores Casuistas ortas arbitramur, quod ii de accusato, ac coram Judice constituto reo disputantes, ad ea unice attenderint, quae compatientis affectus suggerunt. Nam hac unice via philosophando, reum ab illa possumus obligatione liberare, qua interroganti ac praecipienti Judici respondere, ac verum fateri tenetur; atque hac unice via existimabimus Judicis interrogationem eludere, ac veritatem occultare reum posse, dicendo v. g. *non commisi*, *non feci*, ut tibi, o Judex, non rite interroganti, vel grave mihi malum poenae afferre volenti, manifestem. Haec sane, atque iis similia consideranti miseram rei conditionem humani suggerunt affectus. At si humanae societatis, ac Reipublicae bonum consideretur, si ad leges attendamus, quae pro securitate, ac communi nostra felicitate constitutae sunt, cogitemus Principes, eorumque Ministros locum in terris Dei tenere, dum vindictam de jure sumendo, ea praestent, quae ad optatam hominis securitatem necessaria sunt, in contrariam facile sententiam ibimus. Nam fures, homicidae, aliique hujus furfuris homines, furando, occidendo, vel aliud quidquam simile committendo, securitatem, ac pacem illam laedunt, cujus causa civilem homines societatem inierunt. At ad hanc hominibus securitatem restituendam, necesse est, ut fures, aliique facinorosi homines agnoscantur et puniantur, ut notum sit quos timere debeamus, et ut ex horum punitione alii quoque compescantur. Nisi enim qui fures sint, quique facinorosi homines agnoscantur, timor ille ex hominum cordibus non depellitur, quo tranquillitas laeditur ex securitate orta, et nisi cogniti puniantur, ac poenarum terrore concutiantur alii, tranquillitas in humana societate non viget. Itaque ad bonum societatis spectat hujusmodi reorum confessio atque punitio. Accedit etiam reos illos libere furando vel occidendo sponte se subjecisse poenae gravissimae a lege contra hujusmodi delinquentes constitutae. Quis ergo hos ab obligatione excuset confitendi delictum ea unice de causa, quia ex tali confessione magnum ipsis imminet poenae malum? Huic enim malo sese libere subjecere contra legem pro publico bono ac totius populi securitate constitutam, peccando. Rursum legitimus Judex, servato juris ordine, interrogando ac praecipiendo, ut reus veritatem fateatur, supremae potestatis ministerium exercet, ac ordinationem illam inculcat, quam Deus per rectam rationem stabilivit, ut homines securi ac felices in societate vivant; ergo qui interrogationi et praecepto hujusmodi non obtemperat, Dei ordinationi resistit; qui vero Dei ordinationi resistit, peccat. Atque hinc habes, quam ineptum sit adversariorum effugium, qui ut ab hac reum obligatione absolvant, praeceptum Judicis ajunt humanum esse, ideoque cum gravi incommodo homines non obligare. Numquid mere humanum praeceptum est

(*) Prudens Lector prae oculis habeat haec S. Augustini verba *L. de Mendacio*, *c.* 3. 6. *opus. collect.* 307. *Ille mentitur, qui aliud habet in animo, et aliud verbis, vel quibuslibet significationibus enuntiet, unde etiam duplex cor dicitur esse mentientis, idest duplex cogitatio una rei ejus, quam veram esse, vel putat, et non profert: altera ejus rei, quam pro ista profert, sciens falsam esse, vel putans.* Observet an qui theoricam sequitur a num. 31. ad finem usque tituli comprehensam, aliud habeat in animo, et aliud verbis: an duplicem cogitationem, unam scilicet rei ejus quam veram esse vel scit, vel putat; alteram vero ejus rei, quam pro ista profert, sciens falsam esse, vel putans. Quid si rem ita se habere perspexerit, num mentiri cum S. Augustino dicat: Et quandoquidem juramento res prolata firmatur, eum perjurii reum esse asserat, quidquid dici possit in contrarium, eum videlicet veritatem confiteri, nullatenus obligari, aut talia non esse mendacia, cum restrictiones pure mentales non adhibeantur. Haec enim (pace tanti auctoris, vel potius Auctorum, dixerim, a quibus inclytus auctor haec desumpsit) subterfugia sunt, non alio tendentia, nisi ut propositiones a S. Sede damnatae aliquo specioso titulo adhuc propugnentur. (*Edit. Roman. a.* 1767.)

ordinatio illa, quae ex lege Dei aeterna per rectam rationem manifestata pendet?

Ajunt vero Judicem potestatem utique habere praecipiendi sub poena, non vero sub culpa. Sed quis aequo animo id ferat? An non culpam semper supponit poena? *Poena enim*, iniquit doctissimus Dominicus Soto, *attestante vel ipso nomine, tam connatam habet connexionem ad culpam, ut poenae neque justum nomen habeat, nisi sit pro culpa imposita; poena siquidem, ut ait S. Thomas, non debetur nisi peccato.*

Dices vero, si res ita se habet, cur Benedictus XIII. in Concilio Romano vetuit, ne a reis criminaliter inquisitis jusjurandum exigeretur? At non video, quo nixus fundamento auctor Benedictinam hanc Constitutionem in benignioris opinionis praesidium attulerit. Nam illa opinionem hanc jugulat potius quam roboret. Initio enim illius Constitutionis aperitur, in more fuisse positum apud plerosque Judices, ut sive ex consuetudine, sive ex Ecclesiasticis nonnullis decretis, reos inquisitos etiam jurejurando ad verum fatendum compellerent. Hunc vero morem non iniquum, sed consuetudine saltem vim legis habente roboratum fuisse asseritur; de medio vero tollendum decernitur, quia experientia compertum erat, nil profuisse ad extorquendam a reis confessionem. Si Pontifex Maximus potuisse censet Judices praeceptum de veritate dicenda etiam jurejurando roborare, ut Judices ex reis veritatem confessionis extroquerent, quis dicat censuisse praeceptum istud reos non obligare in conscientia?

Sed veniamus ad reliqua, quae laxiora sunt. Nam mentiri hominem nulla ex causa posse Doctores quoque fatentur, quos Auctor sequitur. At reus respondendo, ut supra indicavimus, mentitur. Nemo enim non videt hominem interrogatum num ex. g. datum furtum fecerit, respondendo *non feci*, *non commisi*, mentiri. Si reus ita respondeat nihil ultra cogitando, nemo negat mentiri. Ergo mentitur etiam, dum animo ita secum statuit, ut dicere velit, *non feci*, *ut tibi dicam*. Nam mentalis illa restrictio verborum sensum non variat; ergo si absque restrictione verba illa prae se mendacium ferunt, per restrictionem illam a mendacio excusari non possunt. Ajunt vero restrictionem illam pure mentalem non esse, quia ex circumstantia illegitimae interrogationis, aut gravis poenae ob confessionem subeundae, intelligitur reum nescire ad dicendum. Sed hae sunt restrictiones illae mentales, quas Auctores tuebantur, quorum propositiones, ab Auctore relatas, Innocentius XI. damnavit. Deinde non posita illa restrictione, reus dicendo: *non commisi*, mentiretur, non obstante externa illa circumstantia; ergo restrictio pure mentalis est, et ad summum, animum excludere potes mentiendi in reo, non vero mendacium, quod etiam ab eo committitur, qui animo contendat *falsitatem in opinione alterius constituere fallendo ipsum*, ut ait S. Thomas 2. 2. *quaest.* 100. *art.* 1. *in corp.* Itaque concludo cum eodem Sancto Doctore 2. 2. *quaest.* 69. *art.* 1. *in corp. Si Judex hoc exquirat, quod non potest secundum ordinem juris, non tenetur ei accusatus respondere, sed potest vel per appellationem vel aliter licite subterfugere: mendacium tamen dicere non licet.*

Atque haec addenda censui, non ut clarissimo Auctori quidpiam detraherem, sed ut Romanis Censoribus morem gererem, et in hac Bibliotheca ea quoque Ethicae Cristianae principia Lectori suppetant, quae ad nimiam in reis cohibendam mentiendi licentiam cum a Patribus cum a sanioribus Theologis disputata sunt; et quae ad consulendum eorum aeternae saluti, atque ad fovendam tuendamque in humana societate securitatem illam, sine qua optata felicitas non consistit, necessaria videntur. Praeter restrictiones mentales, de quibus hactenus dixi, aliud quoque in Auctore minus tutum visum est, quod de Confessario asserit, qui rei ad mortem damnati confessionem exceperit delicti, quod Judici commisisse negaverat. Ait, Confessarium nec posse nec debere reum ad illud fatendum delictum obligare. Verum si animadvertatur, Confessarium procurare debere rei poenitentis contritionem, ac patrati sceleris detestationem, ac obligare illum debere ad resarciendum datum per commissum delictum scandalum, ad conciliandum justitiae per Judicem administratae suum nitorem, ac debitum obsequium, et ad removendam omnem ex populo de iniqua sententia suspicionem, non video, qua ratione opinio illa defendi queat. Nam confessio illa plurimum ad detestationem delicti contritionemque confert, ad removendum scandalum, ad comprobandam aequam latam in eum sententiam, atque etiam ad ostendendum populo veram suam conversionem, et contritionem, necessaria est. Haec si expendantur, facile erit intelligere tutam non esse generalem illam assertionem.

RESPONSIO AUCTORIS.

Dicit R. Theologus quod adducta a me (*verb. cit. num.* 19.) prohibitio Benedicti XIII. exigendi juramentum a reis criminaliter inquisitis, potius jugulet, quam roboret meam conclusionem. Sed si advertat, quod additio talis prohibitionis multum inservit pro evitandis veris et formaliter perjuriis in reis rudibus, qui ignorantes, an legitime, vel illegitime a Judice sub juramento interrogentur, et nescientes licitos modos, traditos a doctoribus pro diversitate casuum evitandi in suis responsionibus formale mendacium, et simul occultandi veritatem, ut plurimum formaliter et vere pejerarent, sicque stat quod non potius jugulet, 57

sed eo magis conclusionem corroboret. Videatur ad rem Theologia Moralis novissima doctissimi P. Gabrielis Lector. Cappuccini *tom.* 2. *Tract.* 2. *q.* 2. *per tot.* ubi plurimis adductis, erudite docet, et solide probat omnia a me *loc. cit.* tradita. et a Theologo R. hic in controversiam adducta. (*)

A C E D I A

SUMMARIUM

1. Acedia ut sic tripliciter sumi potest, et assignatur. — 2. Acedia sumpta primis duobus modis non est peccatum, sed solum tertio modo. — 3. Acedia quid sit. — 4. Haec acedia sumitur dupliciter,scilicet,generaliter et specialiter. — 5. Acedia generaliter sumpta in quo consistat. — 6. Acedia specialiter sumpta in quo consistat. — 7. Acedia generaliter sumpta generaliter potest esse peccatum mortale, vel veniale, et assignatur quando unum, et quando alterum. — 8. Acedia specialiter sumpta de se, et ex suo genere quando est plene voluntaria, ac deliberata, est semper peccatum mortale.—9. Potest tamen aliquando esse solum veniale. — 10. Acediae filiae sunt sex, et enumerantur. — 11. Malitia quid sit, et quale peccatum. — 12. Rancor quid sit, et quale peccatum.—13. Pusillanimitas quid sit, et quale peccatum. — 14. Desperatio quid sit, et quale peccatum.—15. Torpor circa praecepta quid sit, et quale peccatum. — 16. Evagatio mentis quid sit, et quale peccatum. —17. Remedia adversus Acediam.

1 cedia ut sic tripliciter sumi potest. Primo
sumitur pro quodam corporis torpore, et
virium naturalium hebetudine ad laborem
suscipiendum, qualis torpor, hebetudo, seu
gravedo accidere solet circa meridiem, vel ob solis
ardorem, vel ob sumptam refectionem. Secundo
sumitur pro passione appetitus sensitivi operis
laborem,et difficultatem refugientis. Tertio sumitur
pro quodam fastidio rerum spiritualium, seu tae-
2 dio bene operandi. Acedia primis duobus modis
sumpta non est, secundum se, peccatum, sed
solum de ista erit sermo.
3 Acedia igitur est torpor mentis bona spiritualia
inchoare abhorrentis, et inchoata perficere fasti-
4 dientis. *Est in re communis.* Haec acedia dupliciter
sumitur, scilicet, generaliter, et specialiter.
5 Acedia generaliter sumpta consistit in omni fastidio, taedio, et torpore animi bona spiritualia facere negligentis, et sic sumpta, non est speciale vitium, quia omne vitium refugit spirituale bonum virtutis oppositae; sed est vitium illi virtuti oppositum, de cujus bono, et exercitio tristatur quis, in quantum est laboriosum, et corpori molestum, vel delectationis ejus impeditivum; ita ut si tristetur de bono continentiae, sit Luxuria; si de bono abstinentiae, sit Gulositas; et hujusmodi.
6 Acedia specialiter sumpta, seu prout est speciale vitium, consistit in taedio, seu tristitia de bonis spiritualibus, et divinis, ut ad nos pertinentibus, ut si quis doleat, seu tristetur de amicitia, et gratia Dei, pro qua conservanda, et de gloria, et beatitudine aeterna, pro qua consequenda, dura, et difficilia sunt practicanda, et delectabilia fugienda.
7 Acedia generaliter sumpta aliquando est peccatum mortale, et aliquando veniale. Tunc est peccatum mortale, quando ratione talis Acediae committitur aliquod opus prohibitum, vel omittitur aliquod opus praeceptum sub mortali. Tunc autem est peccatum solum veniale, quando opus commissum non est prohibitum, et opus omissum non est praeceptum sub gravi: vel quando in omissione, vel commissione deficit plenus consensus, et advertentia; vel quando lex, seu praeceptum adimpletur quidem, sed cum displicentia, et tri-
stitia. Communis. Acedia autem specialiter sumpta 8
ex se, et genere suo, quando est plene voluntaria, ac deliberata, est semper peccatum mortale, quia directe repugnat Charitati Dei; ratione enim talis Acediae aperte vilipenduntur Dei amicitia, et gratia, et aeterna gloria, seu beatitudo, cum reputentur indigna, ut comparentur difficili virtutum exercitio, vitiorumque fuga obtineantur, quod est Deum postponere vilissimis creaturis, et indignissimis sensualibus, et brutalibus delecta-
tionibus.Potest tamen esse solum peccatum veniale, 9
si nimirum media, seu opera injuncta pro tali consequendo fine, adimpleantur quidem, sed cum aliqua negligentia, tristitia, aut displicentia, quia tunc est tantum animi remissi langour, qui non charitati, sed solum ejus fervori adversatur. Communis.

Filiae Acediae sex enumerantur a S. Gregorio 10
lib. 31. *Moral. cap.* 17. scilicet, Malitia, Rancor, Pusillanimitas, Desperatio, Torpor circa praecepta, et Evagatio mentis circa illicita,et impertinentia. *Malitia* non sumitur hic prout est quid commune omnibus vitiis, sed accipitur specialiter pro ea malitia, qua quis odio habet ipsa bona spiritualia secundum se, vellet ea non esse; dolet quod bene fecerit; cuperet non fuisse natum, vel creatum a Deo; vellet non agnovisse Christum, et hujusmodi; adeoque ipsa beneficia Dei contem-

(*) Consulatur Opusculum an. 1730. Venetiis editum, cui titulus *L' ideata probabile opinione Teologica, che il Reo non offenda gravemente Dio, negando, o tacendo in legittimo giudizio la verità sulla speranza di non essere condannato a morte, dimostrata improbabile e falsa. (Edit. Barbiell.)* Vide Addit. Casin. s. v. *Reus.*

nit. Talis malitia sic sumpta ex genere suo est
peccatum mortale, nisi excuset imperfectio actus.
12 *Rancor* etiam non accipitur hic communiter pro
omni odio, sed solum pro quadam indignatione
contra eos, qui ad divina, spiritualia, et salntaria
hortantur, et inducunt. Talis rancor est ex se
solum peccatum veniale, nisi conjungatur cum
13 gravi odio. *Pusillanimitas* est animi dejectio, seu
mollities, qua quis formidat aggredi ea, quae sunt
perfectionis, ne aliquando deficiat, ut coelibatum
amplectere, Religionem ingredi, jejunia, aut castigationes,
seu mortificationes exequi. Talis pusillanimitas
est de se solum peccatum veniale, nisi
concurrat transgressio mortalis alicujus praece-
14 pti, vel voti. *Desperatio*, intellige, consequendae
aeternae beatitudinis, est gravissimum peccatum
in Spiritum Sanctum, si pleno rationis consensu
15 fiat. *Torpor circa praecepta* est voluntas gravedinis
impatiens, indeque quae sunt ex praecepto
facienda, vel penitus omittens, vel tarde, et
pigre faciens: Talis torpor potest esse peccatum
mortale, vel veniale, prout praecepta vel penitus
16 omittuntur, vel tarde, et pigre adimplentur. *Evagatio mentis* est, qua quis in exercitio operum spiritualium evagatur circa illicita, aut saltem impertinentia. Et haec respective ad ipsam mentem sese ad diversa diffundere volentem dicitur *Mentis importunitas;* respective ad cognitionem, *Curiositas:* respective ad locutionem, *Verbositas;* respective ad potentiam loco motivam, *Corporis inquietudo;* respective ad propositum, *Instabilitas.* Talis evagatio mentis de se est solum peccatum veniale; erit tamen mortale, si fiat notabiliter eo tempore, quo requiritur ex praecepto mentis attentio, ut in auditione Missae, recitatione Horarum, etc.

ADDITIO RECENTIOR BARBIELLINIANA

Remedia adversus Acediam potissima sunt. 1. 17
Frequens cogitatio bonorum spiritualium, piorum librorum lectio, meditatio passionis, et mortis Christi. 2. Oratio jugis, et fervens. 3. Continuus Dei praesentis per fidem intuitus. 4. Novissimorum, memoria.

ACOLYTHATUS

VIDE VERB. *ORDO* ART. 1. A NUM. 37. AD 39. ET ART. 2. NUM. 30.

ACOLYTHUS

SUMMARIUM

1. Acolythus idem est, ac Ceroferarius. — 2. Acolythi officium assignatur. — 3. Acolythus non potest dispensare Eucharistiam. — 4. Num Acolythi, sive alii Clerici in Minoribus assumendi sunt ad cantandam Epistolam, vel Evangelium. — 5. Contrafacientes quomodo puniendi. — 6. An Acolythus, seu alius Clericus, qui solemniter cantat Epistolam cum Tunicella, et reliquis sacris vestibus, sed absque Manipulo, incurrat irregularitatem. — — 7. Alia ad rem. *Remissive.* — 8. De nomine et antiqua Acolythorum auctoritate. — 9. Acolythi non semper in Ecclesia. — 10. Ideoque non ab Apostolis eorum ordinis institutio repetenda. — 11. Quomodo intelligendi qui contrarium tuentur. — 12. Alia de Acolythorum nomine et officio contra Binghamum. — 13. Varia variis in locis Acolythorum munera. — 14. Quis primus Acolythus inter Clericos retulerit. — 15. De Acolythis regionariis, lituiaribus, palatinis, stationariis. — 16. Qua aetate olim Acolythi initiari poterant, et de Ecclesiae Latinae consuetudine. — 17. De consuetudine Ecclesiae Graecae. — 18. Quid Benedictus XIV. decreverit de Clerico Graeco, qui facultatem obtineat ritu Latino ad Majores Ordines ascendendi. — * 19. Quis fuerit antiquitus Archiacoluthus. — 20. Acolythorum officia. *Remissive.* — 21. Acolythatus ab Apostolis institutus.

1 Acolythus idem est, ac Ceroferarius *dist.* 21.
2 *cap. Clericos.* Acolythi officium est luminaria
accendere, et deferre, urceolos vini, et aquae
ad Missae Sacrificium praeparare, *dist.* 25.
cap. Perlectis Concil. Mediolan. 1. *part.* 2. *tit. de*
3 *Acolythis.* Acolythus non potest dispensare Eucharistiam, *dist.* 24. *cap. Nullus.*
4 Acolythi, sive alii Clerici in Minoribus non sunt assumendi ad cantandam Epistolam, vel Evangelium, etiamsi sit penuria Diaconorum, et Subdiaconorum. Sacr. Rituum Congreg. *in una*
Alexandrina 15. *Martii* 1606. Et contrafacientes 5
debent puniri, sed non poena valde rigorosa, si cantaverint sine stola, vel manipulo respective. Sacr. Rituum. Congreg. *in una Lucan.* 9. *Januarii* 1601.

Acolythus, seu alius Clericus, qui solemniter 6
cantat Epistolam cum Tunicella, et reliquis sacris vestibus, sed absque Manipulo, debet petere dispensationem Irregularitatis ad cautelam, et si-

mile est dicendum de Clerico non Diacono, ubi cantat Evangelium sine stola. Sac. Congreg. Conc. 23. *Aprilis* 1604. apud Nicol. *Lucubrationes utriusque Juris Canonic. et Civilis*, *par.* 2. *fol.* 220. (*)

7 Alia ad rem vide verb. *Missa art.* 12. *num.* 102. et in Tom. VIII. inter decreta S. R. C. *num.* 701.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

8 Acolythi, seu Acoluthi graece, latine sonant Ceroferarii juxta Isidorum. Sed rectius latine appellantur *Comites Asseclae* juxta Duarenum *de Benefic. lib.* 1. *cap.* 14. qui opinatur, eos ideo fortasse sic dictos, quod Episcopos, quocumque proficiscerentur, comitabantur. Nec sane hoc longe a vero abest. De veteri enim Ecclesiae disciplina fuisse, ut Episcopi ac Presbyteri comites sibi, tamquam perpetuos vitae testes, Clericos adjungerent, testantur *Can.* 58. *et* 60. *caus.* 2. *q.* 7. *et* Gregor. Turon. *lib.* 6. *cap.* 36. Praeterea magnam fuisse Acolythorum fidem, ita ut propter Ecclesiastica negotia ipsi tamquam Tabellarii ab Episcopis mitterentur ad Episcopos, habetur ex Cypriano *l.* 2. *epist.* 8. *et* 10. *ac lib.* 3. *epist.* 7. 11. *et* 24. Sed aliae tandem Acolythis datae fuerunt partes, de quibus *Concil. Carthag. IV. Can.* 6. forsan, quia caritate deinde defervescente, illorum testimonium Episcopi, et Presbyteri aegre ferre coeperunt.

9 Acolythos praeterea, uti et tres alios minorum Ordinum Clericos, meminisse primus videtur Cornelius, *epist. ad Fab. apud Euseb. lib.* 6. *cap.* 43. Auctor Epistolae ad Antiochenos falso Ignatio adscriptae. *lib.* 3. *cap.* 11. *et lib.* 8. *cap.* 26. et Auctor Canonum, qui dicuntur Apostolorum *Can.* 69. de aliis minoribus Clericis mentionem habent, sed de Acolythis ne verbum quidem. At hoc inde promanavit, quod non fuit certus, nec semper ubique idem Clericorum minorum numerus in Ecclesia primitiva. Sic Johan. Chrysostomum a Lectoratu, nullo alio interjecto ordine, ad Diaconatum fuisse promotum, testes sunt Pallad. *in ejus vita*, *et* Socrates *lib.* 6. *cap.* 3. Facit quoque *Can.* 13. *Conc. Sardicen.* tum mos Graecae Ecclesiae, quam unum tantum Clericorum minorum Ordinem, nempe Lectoratum adoptasse ab antiquis usque temporibus scimus; initium aliter Morinus *de Ordin. exerc.* 14. *cap.* 1. aliter statuit Schelstratus *Conc. Antioch. restitut. diss.* 4. *cap.* 17. *art.* 2.

10 Non est igitur, cur Acolythorum Ordo cum aliis minorum Clericorum Ordinibus ab Apostolis repetatur, ut placet Baronio *ad Ann.* 44. *num.* 78. Bellarmino *de Clericis lib.* 1. *cap.* 11. et Schelstrato *loc. cit.* spuriis, et apocryphis quibusdam veteribus monumentis allegatis, tum adducto *sess.* 23. *Concil. Trid. cap.* 17. *de reformat.* Non enim laudata Synodus, si recte perpendatur, id sensit.

Hinc non probari ab Apostolis fuisse minores Clericos institutos, aperte docent Card. Bona *Rer. Liturg. lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 17. *et Amalar. Fortunat. de Offic. Eccl. lib.* 2. *cap.* 6. At ii, quibus Sac. Trid. Synodi verba, prout litteraliter sonant, accipere religio est, non aliter sententiam suam sustinere possunt, quam dicendo posse minores Clericos sua origine Apostolicae institutionis dici, quatenus comprehendebantur Diaconatu; cum olim omnes Diaconorum essent partes illae, quae crescente Fidelium numero fuerunt postea partitae ac tributae minoribus Clericis, in Diaconorum levamen institutis. Adeundus est *Van-Espen. Jur. Eccles. Univer. par.* 1. *tit.* 1. *cap.* 2. (**) 11

ADDITIONES RECENTIORES EX EDITIONIBUS BARBIELLINIANIS

Recte *num.* 9. Additionum auctor Acolythos latine reddendos monet *asseclas*, *comites*. Hinc dum liber Pontificalis de Sancto Pio I. ait: *hic fecit* SEQUENTES *Cleros*, de Acolythis omnino intelligendus est, quemadmodum certe eodem nomine designantur in Cajo Pontifice, ubi hujus Constitutum refertur, ut qui ad Episcopalem dignitatem evehendus foret, *esset prius Ostiarius*, *Lector*, *Exorcista*, SEQUENS, *Subdiaconus*, *Diaconus*, *Presbyter. Ceroferarii* a multis saeculis appellantur. Fortasse primum hujus nominis monumentum exstat in statutis Ecclesiae antiquis, quae olim Carthaginiensi IV. Concilio perperam tribuebantur; ut Ballerinii multis ostendunt *de ant. collection. et collect. Canon. p.* 11. *cap.* 3. §. 4., sed certe Saeculo VI. non solum vetustiora sunt, verum etiam in auctoritatem allegata noscuntur. Adde his Sacramentarium Gelasianum Vezzosianae editionis p. 11. Missale Francorum Morino judice in Galliis ante annum 560. exaratum, et S. Isidorum Hispalensem, qui a. 636. ad coelos evolavit, tum *in Etymologiarum* libris *lib. VII. cap.* 12., tum *de Ecclesiast. offic. lib.* 11. *cap.* 14. Sic autem dicti sunt, inquit idem Isidorus, *a deportandis cereis*, *quando legendum Evangelium est, aut Sacrificium offerendum; tunc enim accenduntur luminaria ab eis*, *et deportantur.* Sumpta haec sunt ex Hieronymo *contr. Vigilant. ep.* 60. Ineptit porro Binghamus, dum *orig. Eccl.* 12

(*) Advertendum tamen est, quod Sac. Rit. Congreg. *in Collen.* 5. *Julii* 1698. decrevit, quod deficiente Subdiacono pro Missa solemni, data necessitate, potest permitti per Superiores, ut substituatur constitutus in Minoribus Ordinibus ad cantandam Epistolam paratus sine Manipulo. (*Not. auct.*)

(**) Vide num. 21. *Addit. Casin.*

lib. III. *cap.* 3. ait, Hieronymum ne semel quidem meminisse, quod ad hoc negotium peculiarem Acolythorum ordinem habuerint, neque hanc ullam officii eorum partem in Ecclesia Latina videri fuisse, ineptit, inquam; cum enim Hieronymus de Ecclesiis Orientis loquatur, ubi nullus fuit Acolytorum ordo, quid mirum, non meminisse illum Acolythorum? Mirum est, Binghamum non vidisse, eumdem morem ad Ecclesias Occidentis transiisse, ad illudque munus quinto jam, sextoque saeculo Romae, in Hispania, in Galliis Acolythorum ordinem deputatum fuisse, uti quae innuimus, monumenta ostendunt; immo et multo antea, cum in his ipsis monumentis nullum insit vestigium, quod hunc ordinem indicet, tunc primo inductum; immo de illo veluti de re stata, positaque in instituto majorum loquantur. Graeca equidem Ecclesia unum e minoribus Ordinibus Lectoratum agnovit, et caeterorum, qui apud Latinos sunt, ordinum officiis alii fungebantur; erit ne hinc consequens, Minorum ordinum munera etiam in Ecclesia Latina hominibus credita, qui in peculiarem aliquem ordinem adjecti non essent?

13 In Hispaniis non aliud Acolythorum officium videtur fuisse, quam luminum accendendorum, ac deferendorum ad Sacrificium offerendum, tum etiam peculiariter ad Evangelium. Verum quae in indicatis antiquae Ecclesiae statutis, Missalibusque libris Gelasiano, et Francorum praescribitur eorumdem ordinatio, praeter hoc munus docet Romae, in Galliis, in Africa, aliisque locis, unde ea statuta prompta fuerant, Acolythorum fuisse *suggerere vinum in Eucharistia Sanguinis Christi.* Quare ab Archidiacono accipiebant in ordinatione *ceroferarium cum cereis, et urceolum vacuum.* Sed et alia subinde munera iisdem delata invenimus. Illud honorificentius, quod initio Saeculi V. Acolythi, qui Pontifici dominico die celebranti adstabant, Eucharistiam in Missa ab ipso Pontifice confectam ad titulares Urbis Ecclesias deferebant; cujus rei celeberrimum exstat Innocentii I. testimonium in epistola ad Decentium Episcopum Eugubinum, data A. 416.

14 Qui primus Acolythos Romae inter Clericos retulerit, fuisse Pius I. videtur; id enim aperte indicant illa quae jam adtulimus libri Pontificalis verba: *hic fecit sequentes Cleros*, scilicet *Clericos.* Erant ergo ante Pium I. qui medio secundo saeculo Pontificatum gessit, *sequentes* seu Acolythi; nondum tamen inter Clericos adnumerabantur. Postea vero excrevit eorum numerus Romae pro septem, in quas Urbs Christiana divisa fuerat, regionum numero, itemque Titulorum, qui in singulis regionibus erant: his enim Titulis addicti omnes Acolythi erant sub Diaconorum Regionariorum, vel aliquo horum defuncto, sub Archidiaconi ministerio: quae omnia ex primo Mabilloniano *Ordine Romano* discimus. Quare fallitur Cl. Mabillonius, qui *comment. in ord. Rom. pag.* 18. *seq.* duo Acolythorum genera distinguit, *regionariorum* scilicet, ac *Titularium*; iidem enim hi erant, *Regionarii* quidem appellati a Regione, *Titulares* a Titulo, in quo ministrabant. Docet id vetus inscriptio apud Aringhium *pag.* 156.

... ET ABUNTANTIUS ACOL.
REG. QUARTE. TT. VESTINE.

Hinc enim et Regionarius Acolythus erat *Regionis quartae*, et Titularis *Titulo Vestinae.* Qui Basilicae Lateranensi inserviebant, *Palatini* vocabantur. Erant et Acolythi *Stationarii*, qui in stationum supplicationibus ministrabant; sed hi novum quoddam Acolythorum genus non erant, quod Aringhio visum fuit, sed ex Regionariis assumebantur, ut Mabillonius monuit. 15

Aetas, qua olim Acolythi initiari poterant, erat ex Siricii ad Himesium Tarraconensem Episcopum *accessus adolescentiae*, quem annum aetatis vigesimum interpretantur, atque in suscepto ordine quinquennio ipso perstare jubebantur, antequam ad Subdiaconatum proveherentur; quod tamen Zosimus a. 418. in epistola ad Hesychium Salonitanum Episcopum quadriennio definivit. Postea Gelasius Papa cum a. 494. ob dirissimas bellorum clades multae Italiae civitates clero destitutae essent, missis ad Episcopos Lucaniae Brutiorum, et Siciliae literis cum Acolythis, ceterisque Clericis ab hujusmodi interstitiis dispensavit; ea tamen lege, ut rebus in integrum restitutis, *in Ecclesiasticis gradibus subrogandis Canonum paternorum vetus forma servaretur.* Haec de Latinae Ecclesiae Acolythis dicta sunt. Plura praesertim ad Romanae Ecclesiae Acolythos pertinentia erudite persequitur Dominicus Georgius *de Liturg. Rom. Pont. T.* II. *diss.* 1. *cap.* 5. Vide etiam Salam ad Card. Bon. *Rer. Liturgic. lib.* 1. *cap.* 25. §. 18. 16

De Graeca nihil fere iis, quae supra adducta sunt, adjiciendum. Equidem P. Berti *de Theol. discipl. lib.* 36. *cap.* 2. magno Graecanicae eruditionis apparatu persuadere studuit inter Graecam, Latinamque Ecclesiam, quod attinet ad Minorum Ordinum numerum, vix quidquam interesse; vereor tamen, ut emunctae naris Theologos suas in partes trahat. Unum eruditissimo Theologo non difficilis concessero, vere a Simeone Thessalonicensi apud Goarium fortasse scriptum, Acolythorum ordinationem paulo ante in moribus Ecclesiae Thessalonicensis fuisse. Cum enim, inquit. P. Sardagna *T. VII de Sacram. Ord. n.* 412., Thessalonicensis Ecclesia ad Saeculum usque VIII. pertinuerit ad Romanum Patriarchatum, atque ab eo primum avulsa fuerit a Leone Isaurico Imperatore Iconomacho, mirum non est, diu viguisse in illa Ecclesiae Romanae disciplinam ordinandi Acolythos. 17

18 Illud quoque minime praetermittendum, quod Benedictus XIV. T. 1. *Bullar. Const.* 57. *Etsi Pastoralis* §. 7. *num.* 7. statuit de Clerico Graeco, qui Lector tantum institutus, ab Apostolica Sede facultatem obtineat ritu Latino ad majores ordines ascendendi: nimirum Pontifex decernit, ut » antequam Subdiaconus ordinetur, tres minores ordines omissos debeat ritu Latino suscipere. Si vero praeter Lectoris ordinem ad Subdiaconatum etiam Ritu Graeco ascendit, et ex dispensatione itidem Apostolica facultas sibi facta sit caeteros ordines ritu Latino suscipiendi, antequam inter Diaconos cooptetur, ex Minoribus ordinibus Exorcistatum tantummodo supplere cogitur, cum per Subdiaconatum Graeco ritu collatum, Acolythatum et Ostiariatum recepisse censeatur. »

ADDITIONES CASINENSES

19 Aliquando Acolythorum collegium caput obtinuit, quod Archiacoluthus Ἀρχιακόλυθος nuncupabatur, quem Luitprandus commemorat *lib.* 6. *Hist. c.* 6. Et fuit etiam in Metropolitana Ecclesia Capuana dignitas. Mich. Mon. *in Sanct. Capua.*

Officia quae antiquitus, praeter recensita in Catechismo Romano, incumbebant Acolythis, et nunc obsoleta sunt, videre est apud Edmundum Martene *De antiq. Eccl. Rit. Tom.* 1. 20

Auctorem Additionum ex aliena manu nos compellentem ad auctoritatem Van Espenii, circa institutionem Acolythatus et aliorum Minorum Ordinum, compellimus ad illam prorsus divinam Augustini regulam (*lib.* 4. *contra Donat. c.* 24. *n.* 31. *Tom.* 9. *Oper. col.* 140.) *Quod universa tenet Ecclesia nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur.* Quae regula a Melchiore Cano huic controversiae perbelle applicatur (*De locis Theol. lib.* 3. *cap.* 4.) *Si enim consuetudinis cujusquam, diu in tota Ecclesia observatae originem et principium nec ad Summos Pontifices, nec ad Concilia Episcoporum referre possumus, sed ea consuetudo ad Apostolorum usque tempora retrotrahitur, conjicitur plane, illam ab Apostolis profectam.* 21

A C T O R

SUMMARIUM

1. Actor dicitur is, qui petit, et ad Judicium provocat. — 2. Actori incumbit onus probandi. — 3. Actore non probante, reus absolvitur. — 4. Actor petens rem ex certa causa, si causam non probat, succumbit. — 5. Actor non tenetur jurare, si plene probat. — 6. Actor tenetur sequi forum rei. — 7. Actor non potest mitti in possessionem, absente reo. — 8. Potest tamen mitti in possessionem, causa custodiae, si lite non contestata, reus est contumax — 9. Actor obtinens possessionem coram Judice, non tenetur coram eo respondere de proprietate, si est alterius fori. — 10. Actore, et reo ejusdem Civitatis existentibus, neuter conveniatur extra eam. — 11. Actor non admittitur ad litigandum, nisi det libellum in scriptis. — 12. Actor citans, et non comparens in termino, tenetur ad expensas eo usque factas a reo. — 13. Actor non potest exigere a reo scripturas contra reum. — 14. Actori non licet quod nec reo licet. — 15. Actor excommunicatus non potest agere; imo actor excommunicatus a Judice est repellendus ex officio, etiamsi reus non opponat. — 16. Potest tamen ipse excommunicatus in Judicio conveniri, et debet per alium in Judicio respondere, ne valeatur de sua malitia commodum reportare. — 17. Regula Juris de Actore, ab Ulpiano tradita. — 18. Differentia inter Actorem et reum. — 19. Actoris conditio in causa est melior post litis contestationem. — 20. Actor nequit pro libitu a judicio incoepto desistere. — 21. Non semper Actoris personam sustinet is qui primo provocavit. — 22. Ad quid teneatur Actor. — 23. Quomodo possit Instantiam deserere, vel novum instituere judicium. — 24. De nomine Actoris. — 25. Quae in ipso requirantur. — 26. Actor est affinis procuratori — 27. Num Actor in causis civilibus teneatur comparere. — 28. Actor, oblato libello, tenetur litem prosequi. — 29. In judicio semper intervenit Actor, vere vel ficte. — 30. Actor quoad reconventionem non potest se tueri exceptione fori incompetentis. — 31. Actor quando censeatur contumax, et quomodo tunc citandus. — 32. Actore contumaciter absente, Judex procedere potest ad sententiam — 33. Quando Actor contumax teneatur Reo ad expensas. — 34. Num Actor contumax amplius sit audiendus. — 35. Ut Actor excommunicatus repelli possit ab actione, sex servandae sunt conditiones, quae enumerantur. — 36. Quinam fuerint Actores Ecclesiae.

1 Actor dicitur is, qui petit, et ad Judicium
provocat, *l. in tribus ff. de judiciis.* Actori
2 incumbit onus probandi, *l.* 8. *et l. Actor.* 23.
3 *cod. de edend. l.* 2. *ff. de probat.* Actore non pro-
bante, reus absolvitur, *l. qui accusare, ubi Doctor*
Cod. de edend. Ut Ecclesiastica beneficia etc. cap. u-
4 *nic.* Actor petens rem ex certa causa, si causam
non probat, succumbit, *de sentent. et re judicata in*
5 *6. c. Abbas.* Actor non tenetur jurare, si plene
probat: *De prob. cap. Sicut consuetudo.*

Actor tenetur sequi forum rei, *cap. experien-* 6
tiae, cap. si quis cum Clerico 11. *qu.* 1. Concil. Lateranense III. *de testibus cogend. c.* 7. Rota Rom. par. 1. dec. 103. n. 3. et par. 13. decis. 70. num. 72.
Actor non potest mitti in possessionem, absente 7
reo, Concil. Lateranense III. *in appendice de dolo, et contumac., et eod. titul. cap. Ad haec cum contin-*
gat. Potest tamen mitti in possessionem causa cu- 8
stodiae, si lite non contestata, reus est contumax; *Ut lite non contest. cap. Tuae Fraternitatis.* Actor

9 non obtinens possessorium coram Judice, non te-
uetur coram eo respondere de proprietate, si est
10 alterius fori; *De judiciis c. Significarerunt.* Actore,
et reo ejusdem Civitatis existentibus, ueuter con-
veniatur extra eam: *de rescriptis in* 6. *cap. Statu-
tum* §. *rum reo.*
11 Actor non admittitur ad litigandum, uisi det
libellum in scriptis: *de libelli oblation. cap. Signifi-
12 cantibus.* Actor ritans, et non comparens in termi-
no, tenetur ad expensas eousque factas a reo.
Conc. Lugdun. Gener. 1. *de dolo, et contumac. in*
13 6. c. 1. Actor non potest exigere a reo scripturas
14 contra reum: *de prob. cap.* 1. Actori non licet,
quod nec reo licet: *de regulis juris in* 6. *Regula* 32.
15 Artor exrommuoicatus a Judice est repellendus ex
officio, etiamsi reus non opponat; *de exceptionib.
16 in* 6. *cap.* 2. Potest tamen ipse excommunicatus
in Judicio conveniri, et debet per alium in judi-
cio respondere, ne videatur de sua malitia com-
modum reportare: *de Judiciis cap. intellexímus.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

17 De Actore celebris est Juris regula, quam tra-
dit Ulpianus *lib.* 26. *ad Edictum* relatus *in l.* 41
ff. de Reg. Jur. scilicet, *Non debet Actori licere, quod
reo permittitur.* Favorabiliores enim rei, quam A-
ctores in jure nostro sunt. Hinc et aliae sequuntur
regulae. Multa enim Actori prohibita sunt, quae
reo permittuotur: et e converso: quod Actori li-
cet, multo magis reo permittitur, ut explicat
concinne Gothofredus *ad reg. Jur. reg.* 20.
18 Differentia quoque statoitur maxima in jure
Actorem inter, et reum in eo, quod Actor possit
una tantum actione io eodem judicio experiri;
reo autem e contra permissum sit varias simul ex-
ceptiones cumulare, multiplicare, immo pro libi-
tu variare, *l. qui,* 51. *l. nemo* 8. *ff. de except.* Go-
thofredus *ad regul. jur. reg.* 43.
19 Artoris conditionem in rausa meliorem fieri
post litis contestationem, nequaquam vero dete-
riorem, probat idem Gothofredus egregie de mo-
re pluribus rationibus, quas cumulat *ad reg. ju-
ris. reg.* 87.
20 Actor ueqnit pro libitu a judicio incoepto de-
sistere. *Aut qui semel, C. quomodo et quando.* Po-
test autem terminus ei a Judice praefiniri, iutra
quem probationes suas in medium deducat, alias
reus absolvatur.
21 Non semper diritur, Actoris personam in jndi-
rio sustinere is, qui primo provocavit; sic v. g.
in judicio in vim *l. diffamari* Actor ille est, qui
convenitur, Reus autem est ille, qui uti diffama-
tus agit. Remedium enim *l. diffamari* actio pro-
prie non est, sed imploratio officii Judiris, unde
diffamatis Reorum beneficia competere certi Ju-
ris est: ideo diffamatos loco Reorum esse praxi
receptum, et communiori DD. calculo ostendit
Mundins *de diffamation. in proem. n.* 59. *et seq.*
solide refutata ooonnllorum sententia, qui cum
Decio *cons.* 478. *num.* 10. in contraria sunt opi-
nione.
Actor non solum teuetur libellum Judici offer- 22
re, sed amplius eumdem teoetur parti iotimare,
ut exinde reus commode possit deliberare, velit
necne liti cedere, vel eidem insistere, *l.* 3. *Cod.
de edend.* c. 1. *de libell. oblat.* debet insuper iu li-
bello obligationis titulum, et causam deducere.
Sorge *Jurisp. for. to.* 8. *cap.* 42. *n.* 2. *et* 3.
Deserta Instaotia Artor, nisi expensas reo ob- 23
tolerit, audiendus non est, dummodo persona
non sit privilegiata, Ursill. ad Afflict. *dec* 70. *num.*
3. Item si instituto nulliter primo judicio, novum
instituat, tenebitur prius Reo omnes expensas
reficere: quae si forte illiquidae fuerint, partis
juramento poterunt liquidari, si ejus error in pri-
mo judicio fuerit notorius, Afflict. *dec.* 70. *num.*
3. *per tot.* quod tamen uon probat omnino Ur-
sill. *ibid.*

ADDITIONES CASINENSES

Actor ab agendo dictus, qnia actionem intendit 24
contra alium. Advertendum tamen est, quod si quis
agat cnntra alium criminaliter, seu ad publicam
vindictam pro rrimine infligendam, is speciali no-
mine dicitur Accusator.
Requiruutur speciales qualitates in Artore, sci- 25
licet, ut sit homo liber, majorennis, et nullo jure
probibitus a judicio. Probibentur autem 1.° Infan-
tes, amentes, prodigi, surdi, muti, pro quibus
curatores agunt. 2.° Minores. 3.° Filiifamilias.
4.° Excommunicatus. 5.° Religiosus. 6.° Mulier
honesta. 7.° Servi proprie dicti. Ut autem fusius
cognoscantur conditiones modique ad bas confi-
cieodas exceptiones, consule Maschat. a S. Erasmo;
Tom. 1. *De Judiciis L.* 2. *Titul.* 1. 2. 3.
Actor est affinis procnratori, eo quod in rasu 26
neressitatis, vel impedimenti, interposito decreto
judicis, constituitur a tutore, curatore vel alio ad-
ministratore, et negotia domini periculo tutoris
aut administratoris gerit. §. *fin. in c. de curator.* 1. 2.
ff. de administr. tutor.
In causis civilibus actor cogi nou potest, ut per- 27
sonaliter io judicio compareat, cnm jus concedat
procuratorem. *C.* 2. *de procurat. V.* 1. et *fin. r. eo-
dem;* nisi specialiter lex vel rescriptum principis
aliud jubeat.
Actor post libellum per judicem reo porrectum 28
obligatur ad litem prosequendam, dummodo in-
tersit rei conventi ut lis coepta perficiatur, pu-
ta, quia multas jam expensas fecit in lite; alio-
quin Actor potest litem deserere. Pirhing. *Tit. de
Libelli oblat. n.* 20. *arg. l. postquam. c. de Pactis.*
Idemque dicendum si actor paratus sit factas ex-
pensas Reo refundere.

29 Actor in judicio semper intervenit, sicut etiam Reus et Judex, vel vere vel ficte saltem; siquidem quando Judex praevia infamia ex officio procedit per inquisitionem, tunc fama, seu infamia praerequisita ad inquisitionem specialem, habetur loco Actoris, seu accusatoris: c. *Qualiter et quando, de Accusation.* ubi: *sed quasi denunciante fama, vel deferente clamore.*

30 Nequit autem Actor quoad reconventionem, ubi ea locum habet, se ulla fori incompetentis exceptione tueri, quo minus, si a Reo reconveniatur, coram eodem Judice teneatur respondere. Ita Vallensis *Tit. de Mutuis petit.* §. 1. n. 3. Sanning. *h. t. cap.* 1. n. 4. et alii, atque habetur in *l. Cum Papinianus. Can. Accusatores,* 3. *q.* 8. addita hac ratione: « Cujus in agendo quis observat arbitrium, » cum habere etiam contra se judicem in eodem » negotio non dedignetur ». Concordat etiam textus in *l. Qui non cogitur.* 22. *ff. de Judiciis.* Verum tamen ista procedere dumtaxat in illis casibus, in quibus reconventio locum habet, pro comperto est.

31 Censetur Actor committere contumaciam, quando proposita semel actione (saltem mediante libelli oblatione) et per Judicem Reo cognita, ad mandatum Judicis statuto tempore comparere, ac litem prosequi contemnit. Ita communis, et patet ex *Auth. Qui semel.* c. *quomodo et quando.* Si autem sit contumax, et comparere renuat, Reo instante, Actor per Judicem trina denunciatione, vel una peremptoria personaliter citari debet, dummodo reperiri possit: quod si nullo modo reperiri valeat, citandus est Procurator ejus, si quem reliquit: si autem nullum reliquit, aut incertum est, an hunc reliquerit necne, tunc ipsius citatio per edictum fieri debet ad domum ejusdem Actoris, vel ad valvas Curiae, aut Ecclesiae affixum. Ita statutum habetur c. *Causam,* 3. *T. de dolo et contumac.* ac notant Glossa et Doctores ibidem communiter.

32 Si Actor contumaciter abest, facta illius citatione, sive ejus Procurator venerit, sive non, tunc Judex, Reo praesente atque instante, potest super negotio principali procedere, atque in hunc finem testes recipere, auditisque allegationibus, et veritate comperta, sententiam definitivam ferre, etiam lite non contestata. *C. causam,* 3. *hujus titul.* Gloss. Abbas, Barbosa, Em. Gonzales Tellez.

33 Quia vero aequitas naturalis non patitur, ut quis innocens damnum sentire cogatur ob culpam alienam; simulque non debet aliquis alterius odio praegravari, ut loquitur *Reg.* 22. *Juris in* 6. hinc factum ut Actor in termino citationis contumaciter absens, teneatur ad expensas Reo comparenti. *Cap.* 1. *t. cit. in* 6. Gloss. et Doctores ibidem, et textus in *l. sancimus.* 13. *c. de Judiciis, et Auth. de Litigiosis* §. *fin. Collat.* 8. Quod si tamen nec Reus comparuit in termino citationis, tunc Actor ad nullam restitutionem damnandus est. Tum quia Reus, cum non venerit nullas fecit expensas. (Gloss. *cap.* 1. *v. Venienti. Tit. de Dol. et Contumac. in* 6.) Tum quia tali casu, una contumacia cum altera compensatur. *l. si duo. ff. de Dolo malo,* et *l. si ambo. ff. de compensation.* His adde,
quod Actor semel in termino citationis contuma- 34
citer non comparens, praeter expensas Reo venienti restituendas, puniatur etiam in hoc, quod si iterum petat Reum citari, non sit audiendus, nisi prius sufficientem praestiterit cautionem, sese in termino constituto fideliter compariturum; *cap.* 1. *de dol. et Contum. in* 6. Ratio autem est tum quia aequum est, ut quis puniatur in loco, in quo deliquit. *C. literas,* 13. *de tempor. ordinat.* tum quia juxta *Reg.* 8. *Juris in* 6. *semel malus, semper praesumitur esse malus.*

Quamquam Actor excommunicatus non possit 35
agere, advertendum tamen est ad plenam rei intelligentiam, quod ut excommunicatio in vim dilatoriae opposita contra Actorem, istum repellat ab agendo, debent conditiones illae observari, quae *cap.* 1. *T. de Exceptionibus in* 6. praescribuntur; et sunt sequentes. Primo, excommunicationem opponens debet et speciem ipsius excommunicationis, et nomen Excommunicatoris exprimere. Secundo, Reus opponens tenetur apertissimis documentis excommunicationem probare infra octo dies; alioquin Judex procedet in causa, et ipsum condemnabit expensis. Tertio, si excommunicatio iterum objicitur, atque eadem vel alia excommunicatio probatur, Actor in sequentibus ab agendo repellitur, donec gratiam absolutionis merebitur: valent tamen quae prius acta fuerunt. Quarto, in *cit. cap.* statuitur, quod ultra duas vices hujusmodi exceptio non opponatur; nisi vel nova excommunicatio emerserit; vel evidens et prompta probatio de antiqua supervenerit. Quinto, declaratur ibidem, quod si exceptio excommunicationis proponatur, atque primum probetur post rem judicatam, seu latam sententiam; tunc quidem impeditur hujus executio, nihilominus sententia, quae praecessit, valeat. Sexto, in citato *cap.* 1. dicitur, quod si Actor sit publice excommunicatus, et hoc Judex noverit, quandocunque, etiamsi Reus de hoc non excipiat, ipsum Judex ex officio repellere debeat. Idque jam statutum fuerat in *cap. Exception.* 12. *h. T.* quod tamen de facto, post Concilium Constantiense, ac Bullam Martini V. *Ad evitanda,* solum procedit de excommunicato vitando; qualis esset publice denunciatus; quia excommunicatum non vitandum potest equidem Judex ab agendo repellere, sed non tenetur; cum de facto non obligatur ipsum vitare. Suarez *disp.* 16. *de censur. sect.* 3. *n.* 2. Pirhing. et alii DD.

Actores Ecclesiae proprie dicebantur qui bona, et 36
possessiones Ecclesiarum administrabant, veluti

aeconomi vel villici: seu, ut Pitheus censet in comitibus Campaniae, veluti Advocati et Defensores Ecclesiarum. Du Cange *Glossar. med. et infim. Latinit.* verbo *Actor.*

ACTUS

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. Quid est actus humanus. — 2. Quid actus voluntarius. — 3. Actus voluntarius in se et in causa. — 4. Actus elicitus et imperatus. — 5. De imputabilitate actus humani. — 6. Actus humanus rationem habet meriti vel demeriti. — 7. De actus humani moralitate. — 8. De actus humani libertate.

1 ctum humanum *proprie* vocamus eum cujus homo est dominus. Hinc differt actus humanus ab actu hominis. Actus enim hominis dormientis, licet hominis sit actus, humanus tamen non est, quia ab homine non fit, in quantum est homo.

2 Actus vero humanus rationem habet perfectam voluntarii. Voluntarium hic distinguitur tum a spontaneo, tum etiam a libero, et sic definiri potest: *Id quod procedit a principio intrinseco* (voluntate) *efficiente et determinante cum cognitione finis.* In qua quidem definitione praecisio a ratione liberi facta est, non tamen excluditur. Unde actus Beatorum erga Deum est perfecte liber; et tamen libertate actum suspendendi vel non ponendi carent Beati. Sequitur etiam ex data Voluntarii definitione, voluntarium a spontaneo et a primis, quos aiunt, motibus naturalis appetitus distingui. Licet enim isti actus a principio intrinseco procedant, tamen reflexione, et finis distincta cognitione carent. Porro differt tum ab actibus puerorum usum rationis non habentium, tum etiam brutorum, quorum actus *improprie* tantum dici possunt voluntarii.

3 Actus esse potest voluntarius *in se* vel *in causa.* Ille habetur, cum voluntas per se et directe in aliquid terminatur; hic, cum voluntas immediate in aliquid tendit in quo *virtualiter* vel moraliter continetur id quod dicitur voluntarium in causa. Ad hoc autem ut actus voluntarius in causa revera sit talis et voluntati simul imputabilis, requiruntur tres conditiones. *Prima*, ut sit vel *physice* vel *moraliter* conjunctus cum illo quod in se est volitum; *secunda*, ut talis connexio vel praevideatur, vel saltem facile praevideri possit; *tertia*, ut operans teneatur non velle *unum* ex quo sequitur *aliud.* Ultima conditio requiritur ad actum voluntarium ad meritum vel demeritum imputabilem et liberum, sed non semper ad actum simpliciter liberum.

Actus humanus spectari potest quatenus a *voluntate deliberata* eligitur, et dicitur *elicitus*, vel quatenus ex imperio voluntatis et rationis ab aliis facultatibus animae dimanat, et dicitur *imperatus.* Iste *materialiter* spectatus, coactus et involuntarius esse potest, non tamen ille. 4

De natura *actus humani* est ut sit imputabilis: Etenim vi liberi arbitrii in potestate hominis est ponere vel omittere actum humanum, qui ab eo pendet. In hoc vero sita est imputabilitatis natura: est enim proprietas moralis, vi cujus actio tribuitur alicui tamquam vero ejus auctori et domino, quique pro ipsa ejusque naturalibus eventibus rationem reddere tenetur. Probe vero imputabilitatem ab *imputatione* distinguere debemus. Ad imputationem enim praeterea actum ponendi vel non ponendi debitum requiritur. 5

Si actus humanus dirigatur in bonum vel in malum alterius, rationem habet *meriti* vel *demeriti* Vid. S. Thom. 1. 2. *q.* 60 *a.* 3. *et quaest.* 21. *a.* 3. 6

Si homo dum agit libere, ordinem a Deo statutum observet custodiatque, beatitatem suam tandem consequetur; si vero ordinem non custodierit, finem suum consequi non poterit. Hinc fit consequens actum humanum habere rationem meriti vel demeriti etiam respectu Dei. S. Thom. 1. 2. *q.* 21. *a* 4.

Ad actum humanum quoque pertinet moralitas. Cujus naturam Suaresius repetit ab *intellectu advertente, et voluntate libere operante.* Alii vero Auctores praeter dependentiam actus *ab intellectu dirigente et voluntate libere operante*, requirunt *relationem ad regulam quamdam, cui voluntas libere agens subjicitur.* 7

In humanis actibus requiritur etiam libertas non tantum coactioni sed necessitati opposita; de cujus natura est ut includat indifferentiam seu potentiam agendi vel non agendi, seu agendi hoc vel contrarium. 8

ADJUNCTI

SUMMARIUM

1. Pro Adjunctis debent initio cujuslibet anni eligi a Capitulo duo de gremio Capituli, et ad quid. — 2. Unum tantum debet esse utrinque votum, et alter potest Episcopo accedere. — 3. Si ambo ab Episcopo discordes fuerint aliquo actu, seu interlocutoria, vel definitiva sententia, tunc intra sex dierum spatium cum Episcopo debent tertium eligere. — 4. Et si in electione tertii etiam discordent, electio devolvitur ad viciniorem Episcopum, et justa eam partem cum qua tertius convenit, articulus, in quo erat discordia, debet terminari; alias processus, et inde secuta sunt nulla. — 5. Capitulum Ecclesiae in Cathedralem erectae post Tridentinum, quae prius non erat exempta, sed in omnibus Episcopo subjecta, nequit habere Adjunctos, seu conjudices. — 6. De mandato Concilii Tridentini tenetur Capitulum initio cujuslibet anni duos eligere, qui cum Episcopo contra Capitulares procedere debeant. — 7. Isti duo debent necessario esse de gremio Capituli. — 8. Et omnes tenentur praestare juramentum in loco Capitulari in manibus ipsius Capituli statim secuta electione. — 9. Si Capitulum in principio anni illos duos non elegerit, potest Episcopus procedere per se solum, dummodo prius illud moneat. — 10. Episcopo nolente, vel non valente contra Capitulares delinquentes procedere, non devolvitur Jurisdictio ad Adjunctos. — 11. Nec nolentibus, aut non valentibus Adjunctis, seu conjudicibus contra Capitularem procedere, Jurisdictio non devolvitur ad Episcopum, sed semper ad Superiorem. — 12. Ut valeant sententiae, et decreta in casibus hujusmodi sunt exprimenda, et pronuncianda sub nomine simultaneo Episcopi, et Adjunctorum. — 13. Solus autem Episcopus sine Adjunctis poterit in principio ad informationem summariam, et necessariam detentionem Rei procedere in criminibus ex incontinentia provenientibus; et in aliis atrocioribus delictis, quando de fuga timetur. — 14. Solus Episcopus sine Adjunctis potest procedere contra Capitulares, quando totum Capitulum deliquit. — 15. Si reperiatur unus in Capitulo, qui non deliquerit, iste procedet simul cum Episcopo. — 16. Dummodo tamen delictum non sit in Personam Episcopi, vel in contemptum ejus, vel ubi Episcopus habeat interesse; quia tunc facultas procedendi contra Capitulares devolvitur ad proximum Superiorem. — 17. Potest etiam sine Adjunctis visitare corpus Ecclesiae Cathedralis, et Sacramentum, Reliquias, vestes, ornamenta, ceteraque ad cultum divinum destinata, Cappellas etc. — 18. Potest etiam visitando sine Adjunctis peccata, et excessus Capitularium corrigere, punire, et emendare. — 19. Potest etiam sine Adjunctis procedere in personam Capitularem delinquentem in exercitio curae animarum, quam obtinent extra Ecclesiam Capitularem. — 20. Potest etiam sine Adjunctis procedere ad privationem Canonicorum ex causa quod ordines suis Praebendis annexos non susceperint. — 21. Potest sine Adjunctis exigere rationem administrationis operum piorum ad curam Capituli spectantium, dummodo non procedat ad privationem, vel alias criminaliter in forum Judicii. — 22. Episcopus potest sine Adjunctis procedere contra Capitulares ob non residentiam, dummodo non procedat ad privationem. — 23. Potest etiam Episcopus sine Adjunctis procedere ad subtractionem fructuum, et ad mulctas ab eo impositas contra Canonicos habentes Capitulum eo tempore, quo Divina Officia celebrari debeat, nisi aliqua urgens causa in aliud tempus differri non patiatur. — 24. Potest sine Adjunctis procedere contra Pensionarios habentes vocem in Capitulo. — 25. Potest sine Adjunctis rationem exigere ab Officialibus ex gremio Capituli constitutis sede vacante; nisi velit criminaliter ad eorum punitionem, et correctionem procedere. — 26. Potest sine Adjunctis procedere ad poenas contra Capitulares non observantes Festum S. Augustini ab eo indictum. — 27. Nequit Episcopus sine Adjunctis procedere contra Coadjutores Canonicorum Cathedralis, si ex forma coadjutoriae colligatur ipsi Coadjutori concessa fuisse omnia privilegia, quae habent Canonici. — 28. Nequit Episcopus sine Adjunctis avocare ad se causas pendentes contra Capitulares exemptos coram Vicario Foraneo procedente cum Adjunctis a Capitulo deputatis. — 29. Nequit Episcopus procedere contra Adjunctos Jurisdictionem suam perturbantes, nisi adhibeat in dicto Judicio alios conjudices a Capitulo eligendos. — 30. Nequit Episcopus, si justis motivis allegetur, suspectus, cognoscere de causis, nisi procedat cum Adjunctis. — 31. Episcopus duarum Cathedralium conjunctarum potest in qualibet ipsarum maluerit Tribunal erigere, ibique in causis Capitularium procedere cum suis respective Adjunctis, non obstante consuetudine immemorabili in contrarium. — 32. Episcopus in visitatione, et causis Capitularium potest uti suo proprio Notario, dummodo non sit suspectus Capitulo. — 33. Et potest etiam assumere suum proprium Fiscalem. — 34. Et in casu, quo ipse Fiscalis, vel praesertim Notarius esset declaratus suspectus, electio alterius Notarii spectabit ad Episcopum. — 35. Adjuncti possunt esse omnes, qui sunt de Capitulo. — 36. Et etiam dignitates obtinentes in eadem Ecclesia, licet Capitulares non sint. — 37. Adjuncti, si ea de causa sine fraude tempore Divinorum officiorum absint, privandi non sunt quotidianis distributionibus. — 38. Cum istis duobus Adjunctis a Concilio praescriptis, nedum Episcopus, sed etiam ejus Vicarius procedere potest contra Capitulares. — 39. Et etiam Vicarius Capitularis Sede vacante. — 40. Utrum jus commune Adjunctorum, tanquam Conjudicum electioni, assistat vel resistat. *Remissive.* — 41. Adjuncti esse possunt omnes qui *vere* sunt de Capitulo. — 42. Et quinam sint. — 43. Vicario Capitulari recusato, non sunt dandi Adjuncti, et quid agendum. — 44. Num discordantibus Adjunctis ab Episcopo, tertius necessario esse debeat ex eodem Capitulo, necne. — 45. Potest Episcopus contra Capitulares procedere cum Adjunctis, non obstante contrario statuto, vel consuetudine. — * 46. Adjuncti a Capitulo electi jurisdictionem habent, et jurare tenentur de bene et fideliter se habendo. — 47. Tenentur Adjuncti suo consilio Episcopum juvare, et an Episcopus illud teneatur amplecti. — 48. Adjunctorum consensus ut sit expressus, requiritur. — 49. Ipsi vero solo juramento possunt recusari a parte.

1 Pro Adjunctis Concil. Trident. *Sess.* 25. *de reformat. cap.* 6. statuit, ut Capitulum initio cujuslibet anni eligat ex Capitulo duos, de quorum consilio, et assensu Episcopus, vel ejus Vicarius, tam in formando processum, quam in caeteris omnibus actibus usque ad finem causae inclusive coram Notario tamen ipsius Episcopi, et in ejus domo, aut consueto tribunali procedere teneatur. Unum tantum sit utrinsque 2
votum, et possit alter Episcopo accedere. Quod 3
si ambo ab Episcopo discordes in aliquo actu, seu interlocutoria, vel definitiva sententia fuerint,

tunc intra sex dierum spatium cum Episcopo ter-
4 tium eligant. Et si in electione tertii discordent, ad viciniorem Episcopum electio devolvatur, et juxta eam partem, cum qua tertius conveniet, articulus, in quo erat discordia, terminetur; alias processus, et inde secuta nulla sint, nullosque producant Juris effectus. Hucusque Concilium.
5 Privilegio tamen hujus decreti non gaudet Ecclesia in Cathedralem erecta post Tridentinum, quae prius non erat exempta, sed in omnibus Episcopo subjecta; et sic talis Ecclesiae Capitulum nequit habere Adjunctos, seu Conjudices, sed in omnibus, ut prius, subjacet absolute Ordinario, ut declaravit Sacra Congreg. Concil. teste Armendar. *titul.*6. *de Visit. n.* 67., *et lib.* 7. *de Episc. in una Viennen.* 6. *Febr.* 1700.
6 De mandato igitur Sacri Concilii tenetur Capitulum initio cujuslibet anni duos eligere, qui cum Episcopo contra Capitulares procedere de-
7 beant. Isti duo debent necessario esse de gremio Capituli, ex praecisis verbis Concilii, *eligat ex Capitulo duos*, sicut et tertius electus in casu discordiae, ut declaravit Sacra Congr. Concil. semel *in Palentina*, et bis *in Conchen.* teste Card. de Lugo *respons. moral. lib.* 5. *dub.* 13. *num.* 13. Et
8 omnes tenentur praestare juramentum in loco Capitulari in manibus ipsius Capituli statim secuta electione, ex Sac. Congreg. Concil. *in Majoricens.*
9 16. *Martii* 1652. Si Capitulum in principio anni illos duos non elegerit, potest Episcopus procedere per se solum, dummodo illud moneat prius; sic resolutum fuisse a Sac Congreg. Concil. testatur Piasec. *in praxi Episcop. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 9. E-
10 piscopo nolente, vel non valente contra Capitulares delinquentes procedere, non devolvitur Jurisdictio ad Adjunctos, ut resolvit Sac. Congreg. Concil. teste Ludov. a Saravia in speciali tract. *de Jurisdict. Adjun-*
11 *ctor. quaest.* 5. Nec nolentibus, aut non valentibus Adjunctis, seu Conjudicibus contra Capitularem procedere, Jurisdictio non devolvitur ad Episcopum, sed semper ad Superiorem: sic decrevit Sacr. Congr. Concil. ut refert Armendar. *leg.* 7. *de Episcop. num.* 89. additque ipsa Sac. Congr. Conc. teste Pignatell. *to.* 9. *consult.* 129. *num.* 15.
12 quod, ut valeant sententiae, et decreta in casibus hujusmodi, sint exprimenda, et pronuncianda sub nomine simultaneo Episcopi, et Adjunctorum v. g. *Ego N. Episcopus de consilio, et assensu N. et N. Adjunctorum ita pronuntio;* alias processus, et inde secuta essent nulla, ex eadem Sac. Congreg. *in una Hispalen.* 1. *Septemb.* 1590.
13 Solus autem Episcopus sine Adjunctis poterit in principio ad informationem summariam, et necessariam detentionem Rei procedere in criminalibus ex incontinentia provenientibus, et in aliis atrocioribus delictis, quando de fuga timetur. Habetur expresse ex ipso cit. Concil. *Sess.* 25. *cap.* 6. ibi: *In criminalibus tamen ex incontinentia provenientibus, de qua in decreto de concubinariis, et atrocioribus delictis depositionem, aut degradationem requirentibus, ubi de fuga timetur, ne Judicium eludatur, et ideo opus sit personali detentione, possit initio solus Episcopus ad summariam informationem et necessariam detentionem procedere, servato tamen in reliquis ordine praemisso. In omnibus autem casibus ea ratio habeatur, ut juxta qualitatem delicti, ac personarum, delinquentes ipsi in loco decenti custodiantur.* Et tunc ratione fugae, quae timetur, potest Episcopus procedere etiam absque monitione, et alia forma; ut decrevit Sac. Congreg. Concil. teste Nicol. Garc. *de beneficiis part.* 11. *cap.* 10. *num.* 186. *declarat.* 7. et Armend. *Leg. unic. n.* 7. *et* 8.

Solus Episcopus sine Adjunctis potest proce- 14
dere contra Capitulares, quando totum Capitulum deliquit; sic decisum fuit a Sacra Congreg. Concil, teste Seraphin. *decis.* 1050. *num* 6. Ludo- 15
vic. a Saravia *tract. de Jurisdict. quaest.* 5. *num.* 4. *et quaest.* 6. *per tot.* ubi *num.* 8. asserit; quod si reperiatur unus in Capitulo, qui non deliquerit, iste procedet simul cum Episcopo, dummodo ta- 16
men delictum non sit in personam Episcopi, vel in contemptu ejus, vel ubi Episcopus habeat interesse, quia tunc facultas procedendi contra Capitulares devolvitur ad proximum Superiorem, ut decisum fuisse a Sac Congreg. Concil. refert Armend. *l.* 7. *de Episc. num.* 90. et Ludovic. a Saravia *d. quaest.* 6. *num.* 5. et 6. Potest etiam 17
sine Adjunctis visitare corpus Ecclesiae Cathedralis, et Sacramentum, Reliquias, vestes, ornamenta, caeteraque ad cultum divinum destinata, Cappellas, Cappellanias, dotationes, anniversariorum institutiones, memorias defunctorum, pia opera, et bona fabricae, seu Ecclesiae, ut decrevit Sacra Congregatio Concil. teste Armend. *in addit. ad recompil. legum Navarrae lib.* 1. *tit.* 6. *de Visit. num.* 123. Potest etiam visitando, sine 18
Adjunctis, peccata, et excessus Capitularium, quos correctione, et punitione dignos repererit, corrigere, punire, et emendare; non tamen poena ordinaria, sed ea, quae ad morum magis emendationem, quam punitionem respiciat: sic decisit Sacra Congreg. Concil. *in Oriolen.* 27. *Martii* 1632. *in respon. ad* 5. Adjunctis enim uti in his non tenetur Episcopus contra Capitulares, sive in visitatione sive extra visitationem, ut censuit Sac. Congreg. Concil. *in Gerunden.* 19. *Decembris* 1739. Potest etiam sine Adjunctis procedere in perso- 19
nam Capitularem delinquentem in exercitio Curae animarum, quam obtinet extra Ecclesiam Capitularem, quia tunc non punitur ut Canonicus, sed uti Curatus. Ita Seraphin. *dec.* 1058. *per tot.* Lotter. *de re benefic. l.* 1. *q.* 26. *num.* 61. *in fin.* Po- 20
test etiam sine Adjunctis procedere ad privationem Canonicorum ex causa, quod Ordines suis Praebendis annexos non susceperint. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. referunt Aloys.

Ric. *in praxi rerum fori Eccles. resol.* 448. *num.* 2.
et 3. Ludov. a Saravia *tract. de jurisd. Adjunctor.*
21 *q.* 18. *per tot.* Potest sine Adjunctis exigere ratio-
nem administrationis Operum Piorum ad curam
Capituli spectantium, dummodo non procedat ad
privationem, vel alias criminaliter in forma Ju-
dicii; Sac. Cong. Conc. *in Oriolen.* 27. *Martii* 1732.
in respons. ad 7.
22 Episcopus potest sine Adjunctis procedere con-
tra Capitulares ob non residentiam, dummodo
non procedat ad privationem, sed ad poenas a
Sac. Concil. Trid. praescriptas; Sac. Congr. Con-
cil. 27. *Martii* 1632. *in Oriolens. in respons. ad* 11.
23 Potest etiam Episcopus sine Adjunctis procedere
ad subtractionem fructuum, et mulctas ab eo
impositas contra Canonicos habentes Capitulum
eo tempore, quo Divina officia celebrari debent,
nisi aliqua urgens causa in aliud tempus differri
non patiatur. Sac Congr. Concil. 27. *Martii* 1632.
24 *in dict. Oriolens. in respons. ad* 11. Potest sine
Adjunctis procedere contra Pensionarios haben-
tes vocem in Capitulo; quia licet admittantur in
Capitulo, et in eo habeant vocem, non possunt
tamen dici de Capitulo, Rota Rom. *part.* 1. *Re-
cent. decis.* 416. *num.* 6. et decisum fuit a Sac.
Cong. Concil. ut refert Armend. *cit. tit. de Visitat.*
25 *num.* 6. *lib.* 7. *de Epis. n.* 91. Potest sine Adjun-
ctis rationes exigere ab officialibus ex gremio
Capituli constitutis Sede vacante, nisi velit cri-
minaliter ad eorum privationem, et correctionem
procedere. Sic decrevit. Sac. Congreg. Concil. ut
refert. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 5. *cap.* 7. *num.*
23. *et in Gnesnens.* 14. *April.* 1725. *ad* 1. *dub.*
26 Potest sine Adjunctis procedere ad poenas contra
Capitulares non observantes Festum S. Augusti-
ni ab eo indictum, ut censuit Sac. Congr. Conc.
in Hispalens. 7. *Septemb.* 1630.
27 Nequit Episcopus sine Adjunctis procedere
contra Coadjutores Canonicorum Cathedralis, si
ex forma Coadjutoriae colligatur ipsi Coadjutori
concessa fuisse omnia privilegia, quae habent Ca-
nonici. Sacra Congr. Conc. *in Barbastr.* ubi propo-
sito dubio, an Episcopus possit per se sine Adjun-
ctis procedere contra Coadjutores Cathedralis,
Die 9. *Novembris* 1630. *censuit Episcopum non
posse procedere contra hujusmodi Coadjutores absque
Adjunctis, quatenus ex forma Coadjutoriae ipsi con-
cessa fuerant omnia privilegia, quae habent Canoni-*
28 *ci.* Nequit Episcopus sine Adjunctis avocare ad
se causas pendentes contra Capitulares exemptos
coram Vicario Foraneo procedente cum Adjunctis
a Capitulo deputatis: Sacr. Congr. Conc. *in Bur-
gens.* ubi quaesitum fuit. Primo: An Archiepisco-
pus possit ad se avocare causas pendentes contra
Capitulares exemptos coram suo Vicario Foraneo
procedente cum Adjunctis a Capitulo deputatis?
Secundo: An Appellatio in talibus casibus post
latam sententiam detur ad ipsum Archiepisco-
pum? *Die* 18. *Septemb.* 1627. *ad primum, censuit
non posse Archiepiscopum avocare, ut cognoscat so-
lus, sed bene cum Adjunctis. Ad secundum, non dari
appellationem a Vicario ad Archiepiscopum, sed cau-
sam devolvi ad Sedem Apostolicam.* Nequit Episco- 29
pus procedere contra Adjunctos Jurisdictionem
suam perturbantes, nisi adhibeat in dicto Judicio
alios Conjudices a Capitulo eligendos: Sac. Congr.
Conc. *in Oriolens.* 5. *Aprilis* 1631. Nequit Episco- 30
pus, si justis motivis allegetur suspectus, cogno-
scere de causis, nisi procedat cum Adjunctis: Sa-
cra Congregat. Episcopor. *in Nuscana. Grarumi-
nis* 16. *Novembris* 1699. *et in Sulmon. Redditionis
rationis.* 5. *Septembris* 1692.
Episcopus duarum Cathedralium conjunctarum 31
potest, in qualibet ipsarum maluerit, Tribunal
erigere, ibique in causis Capitularium procedere
cum suis respective Adjunctis, non obstante con-
suetudine immemorabili in contrarium; per Con-
cilium enim est sublata immemorabilis, quoad
locum Tribunalis, processus, et carceris; cum *di-
cta sess.* 24. *de reform. cap.* 6. statuat, quod Epi-
scopus procedere teneatur *in ejus domo etc.* quae
non de materiali, sed de formali, ubi scilicet
Episcopus cum sua familia eligit residere, intel-
ligitur *ad leg. Lex Cornelia §. domum, de injur. et
famos. libell.* datur enim optio Episcopo, vel Vi-
cario, quo magis in loco velint, procedant contra
Capitulares; et Episcopus potest sedere pro Tri-
bunali in quocumque loco suae Dioecesis malue-
rit ex Sac. Cong. Conc. his verbis: *In Causa Cal-
vaten. ad instantiam Rotae dubitatum fuit, an Conc.
c.* 6. *sess.* 25. *sustulerit immemorabilem consuetu-
dinem circa locum tractandi causas cum Adjunctis,
et retinendi carcerem, quando, ut in illa causa, sunt
duae Cathedrales unitae, et Episcopus praetendit ha-
bere Canonicum alterius Civitatis in ea, in qua resi-
det, carceratum, et ibidem tractari causam cum
Adjunctis Civitatis, de qua est carceratus Canoni-
cus.* Sac. Congr. Conc. 7. *Septembris* 1630. *censuit
sublatam esse immemorabilem per Concilium in casu,
et ad effectum, de quo agitur.* Episcopus in Visita- 32
tione, et casibus Capitularium, potest uti suo pro-
prio Notario, ut expresse decrevit ipsum Conci-
lium, *coram Notario tamen ipsius Episcopi*, dum-
modo non sit suspectus Capitulo, ut declaravit
Sac. Congreg. Conc. teste Armend. *lib.* 1. *tit.* 6.
de Visitat. n. 38. Et potest etiam assumere suum 33
proprium Fiscalem, qui intervenire solet in cri-
minibus Canonicorum eorum, vel alium, quem
magis voluerit deputare, nec teneri ad sumendum
Cappellanum de Choro, ut decisum fuisse a Sacr.
Cong. Conc. refert Armend. *l.* 1. *de Visit. tit.* 18.
et leg. 7. *de Episcop. n.* 91. *et* 92. *in fin.* Et in ca- 34
su, quo ipse Fiscalis, vel praesertim Notarius es-
set declaratus suspectus, electio alterius Notarii
spectabit ad Episcopum, ex Sac. Cong. Conc. te-
ste Pignat. *tom.* 9. *consult.* 119. *n.* 21.

35 Adjuncti possunt esse omnes, qui sunt de Ca-
pitulo, ut statuit expresse Concilium; *Eligat ex*
36 *Capitulo duos;* et etiam dignitates obtinentes in
eadem Ecclesia, licet Capitulares non sint; ut colli-
gitur ex eodem Concilio, quod cum dicat, *qui vero*
non obtinent Dignitates, nec sunt de Capitulo, vi-
detur insinuare, quod qui obtinent dignitates, li-
cet Capitulares non sint, Adjunctorum praeroga-
tiva gaudere possint, ut solide resolvit Ludovic.
a Saravia *tract. de Adjunct. Jurisdict. q.* 21. *n.* 8.
Barbos. *in Conc. sess.* 25. *c.* 6. *n.* 51. Et deduci-
tur clare ex Sacr. Congr. quae de mense Sept.
1618. pro tertio eligendo Adjuncto in casu di-
scordiae inter Episcopum, et duos Adjunctos,
statuit sic: *Sac. Cong. Cardinalium Conc. Trident.*
interpretum censuit tertium, qui eligitur in causa di-
scordiae inter Episcopum, et Capitulum ex praescri-
pto cap. 6. *sess.* 25. *ejusdem Conc. debere Canoni-*
catum, vel Dignitatem in eadem Ecclesia obtinere.
37 Adjuncti, si ea de causa sine fraude tempore Di-
vinorum Officiorum absint, privandi non sunt
quotidianis distributionibus, uti solide resolvit
Moneta *de distrib. quot. par.* 2. *q.* 8. *n.* 19. Aloys.
Ricc. *part.* 4. *suae praxis rerum fori Eccl. resol.*
591. Barbosa *de offic. et potest. Episcop. par.* 3. *al-*
leg. 73. *n.* 6. *et in Conc. sess.* 25. *cap.* 6. *n.* 8. et
38 alii passim. Ipsi enim absunt propter Ecclesiae
utilitatem ex officio sibi attributo. Cum istis duo-
bus Adjunctis a Concilio praescriptis, nedum Epi-
scopus, sed etiam ejus Vicarius procedere potest
contra Capitulares, ut habetur expresse ex verbis
39 Concilii, *vel ejus Vicarius.* Et etiam Vicarius Ca-
pitularis Sede vacante, cum, quantum ad hanc ju-
risdictionem, plene succedat Episcopo, ut cum
Adjunctis, vel sine illis possit procedere Epi-
scopus, ut decisum fuisse a Sac. Cong. Conc. re-
fert Ludov. a Saravia *tract. de jurisd. Adjunct. qu.*
17. *n.* 35. et cum aliis tenet Barbosa *in Conc.*
Trident. sess. 25. *de reform. cap* 6. *n.* 14.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

40 Electioni Adjunctorum, tamquam Conjudicum
utrum assistat, an resistat jus commune, vide Pi-
ton. *discept. Eccles.* 16. *per tot.* Rota *cor.* Molines
decis. 61. *a num.* 6. *ad plur. seqq.*
41 Quod scribit Auctor *num.* 35. Adjunctos esse
posse omnes de Capitulo, intellige de illis, qui
42 vere sunt de Capitulo. Quocirca eligi in Adjun-
ctos possunt Canonici, qui cum Praelato effor-
mant Capitulum, non item alii Beneficiarii *Assisii*
dicti, nisi statuto, vel consuetudine faciant cum
aliis Capitulum, ut tradit Lotter. *de re Benefic. l.*
1. *qu.* 25. *n.* 63. *et seq.*
43 Vicario Capitulari recusato, non esse illi dan-
dos Adjunctos, sed recurrendum esse ad Capitu-
lum, ut eligat Arbitros pro cognoscendis causis
suspicionum, et alteri non suspecto causam dele-
get, firmat Piton. *discept. Eccles.* 124. *per tot.*

ADDITIONES RECENTIORES EX EDITIONIBUS BARBIELLINIANIS.

Duo addenda hic sunt. Primum est an discor- 44
dantibus Adjunctis ab Episcopo, Tertius debeat
necessario ex eodem Capitulo esse, an possit ali-
quis eligi qui de Capitulo minime sit. Discordes
sunt hac in quaestione Doctores. Argumenta utrius-
que sententiae affert Cardinalis de Lugo *respon-*
sorum moralium lib. 5. *dubitat.* 23. *n.* 2. *et plur.*
sequent. Sed ipse tenet quod Tertius hic esse debeat
de Capitulo, quod *in primis* ita ait *n.* 5. *colligi vi-*
detur ex contextu verborum Concilii ubi postquam
dictum est debere eligi duos ex Capitulo, qui simul
cum Episcopo cognoscant de criminibus Capitularium,
subditur immediate, si non concordent cum Episcopo
debere a Capitulo cum Episcopo Tertium eligi etc.
ubi particula, Tertium, *videtur omnino relativa, si-*
cut particula, Alium, *atque adeo afferre et repraesen-*
tare omnes qualitates positas in aliis duobus praece-
dentibus. Vide alias rationes quas affert idem Car-
dinalis de Lugo sequentibus numeris. Adde Scar-
fantonium *ad Ceccoper. addit.* 11. *n.* 18. *et sequen.*
Alterum est, quod potest Episcopus procedere 45
cum Adjunctis, non obstante contrario statuto, tum
contraria consuetudine Scarfanton. *ad Ceccoper.*
addit. 41. *n.* 19. ubi refert hanc Sacri Concilii *reso-*
lutionem in Corduben. 2. *Martii* 1595. *ad secundum*
dubium: Si hujusmodi statutum vel concordia revera
non fuerit confirmata a Sede Apostolica, ex certa
scientia et cum Causae cognitione esse sublatam ex
decreto d. cap. 6. *sess.* 25. *ideoque Episcopum, dicto*
statuto vel concordia non obstante, posse contra Ca-
pitulares procedere cum adjunctis juxta formam a
Concilio d. cap. 6. *traditam.*

ADDITIONES CASINENSES

Adjuncti a Capitulo electi, equidem jurisdictio- 46
nem habent, et constat a Ludov. a Saravia *tract.*
de jurisdict. Adjunctor. p. 5. *n.* 5. qui etiam post
Camill. Borrell. *in sum. decis. tit.* 60. *n. fin.* addit:
Adjunctos juramentum praestare debere, sicut et
alii judices, de bene et fideliter se habendo.
Tenentur autem Adjuncti suo consilio Episco- 47
pum juvare, cum procedere debeat contra Capi-
tulares. An vero illorum consilium et assensum
amplecti Episcopus teneatur, discussum fuit in
Rota, in *Carthaginien. jurisdict.* 26. *Octobris* 1579.
coram Card. Lancellotto; sed nihil certi tunc
firmatum, nec iterum dubio proposito firmavit,
ob varietatem opinionum. Ipsorum tamen consen- 48
sus, ut sit expressus requiritur, dum tacitus non
sufficit. Lud. a Saravia *d. tract. q.* 8. *per tot.*
Posse Adjunctos recusari a parte, et solo ju- 49
ramento, censent Stephan. Gratian. *de cap.* 100.
n. 49. Ludov. a Saravia *d. tract. d. q.* 8. *per totum,*
et Barbosa.

ADJURATIO

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. Adjuratio est aliquem urgere ad aliquid agendum vel omittendum sub Divini Nominis invocatione; quae implicita vel explicita esse potest. — 2. Duplex est adjuratio, et duplici modo fieri potest. — 3. Quando et an liceat adjuratio deprecativa, et compulsiva. — 4. Quaenam sint ad licitam adjurationem requisita. — 5. 6. 7. Deus, Sancti, Daemones et irrationabiles creaturae adjurari possunt, et quomodo.

1 djuratio est aliquem urgere ad aliquid agendum vel omittendum sub invocatione divini Nominis. Ita colligitur ex D. Thoma 2. 2. *Quaest.* 90. *Art.* 1. Haec autem invocatio vel implicita vel explicita fieri potest: illa, apertissime divinum Nomen usurpando, haec, Sanctorum merita vel res sacras interponendo.

2 Duplex est adjuratio, solemnis una, quae fit certis formis ab Ecclesia institutis, de qua vide V. *Exorcismus*, privata alia, utpote quae a privato quovis homine exerceri possit. Et duplici quoque modo adjuratur, uno *per modum deprecationis, vel inductionis*, ob reverentiam alicujus Sancti; alio *per modum compulsionis* Ibi. *art.* 2. Primi modi exemplum excipitur in Epistola ad Rom. *cap. XII. v.* 1: *Obsecro vos per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam sanctam*: et in Ecclesiae praxi, quae in Litaniis et Orationibus Deum orat, ut per Christi et Sanctorum merita postulata concedat. Secundi modi et apud Paulum exemplum invenies, ad Timoth. *Epi.* 2. *cap. X. v.* 1. *Per adventum ipsius*, nempe Christi, *et Regnum ejus, praedica verbum.*

3 Prima adjuratio absque necessitatis impositione licita est respectu quorumlibet; secunda, qua aliquis intendat imponere alicui non sibi subdito necessitatem agendi aliquid, semper illicita; *quia usurpat potestatem in alium, quam non habet: Tamen propter aliquam necessitatem superiores inferiores suos tali genere adjurationis constringere possunt.* S. Thom. *quaest.* 90 *art.* 2. 2.

Ut in juramento, tria requiruntur, ut adjuratio 4
sit licita, nempe *Veritas, Justitia et Judicium; Veritas*, ut adjurans vere intendat assequi quod petit, et vera sit causa petitionis, cujus veritatis defectum culpam plusquam venialem inducere, sentiunt nonnulli cum Sanchez. *Dec. l.* 2. *c.* 42. *n.* 5. *Justitia*, ne res mala petatur, quae si graviter mala, lethale peccatum adjurationem esse tenent communit. Doct. cum Salmantic. *de* 2. *Praecep. cap. uni. n.* 4. *Judicium*, ut debita consideratione, et discretione fiat.

Hisce conditionibus, Deum adjurare possumus, 5
et haec adjuratio obsecratio potius dicenda; item Deiparam, Sanctos, et Beatos homines, sed solum propter Deum, et fit modo deprecativo. Hoc in Ecclesiae praxi.

Non possunt deprecativo modo daemones adju- 6
rari, quia videtur *ad quamdam benevolentiam* vel *amicitiam pertinere, qua non licet ad daemones uti.* D. Thom. 2. 2. *quaest.* 9. *art.* 2. Possunt imperativo, qui est per compulsionem, scilicet *per virtutem Divini Nominis tanquam inimicos repellere, ne nobis noceant spiritualiter vel corporaliter, secundum potestatem datam a Christo, secundum illud Lucae*: Ecce dedi vobis potestatem..... supra omnem virtutem inimici. *Idem ib.*

Etiam irrationales creaturae adjurantur, vel 7
per modum deprecationis ad Deum, ut illas nocentes avertat, vel per modum compulsionis, relate ad diabolum, qui hujusce creaturis irrationabilibus in nostram utitur perniciem. *Id. ibi.*

ADMINISTRATIO

SUMMARIUM

1. Ordinarii locorum possunt exigere juramentum de fidelitate administrandi ab Administratoribus locorum, et legatorum piorum. — 2. Possunt ab ipsis rationes, et computa administrationis exigere tam in Visitatione, quam extra per suum Delegatum. — 3. Ordinarii possunt rationes administrationis exigere, etiamsi Testator, seu Fundator id expresse prohibuerit, disponendo quod Legatum esset nullum, quando Episcopus se immisceret, et rationem exquireret ab Executore, et Administratore, *ad n.* 5. — 6. Ab Ordinariis potest ordinari, quod Administratores locorum piorum singulis annis rationem reddere teneantur. — 7. Item Administratores locorum piorum privatorum, qui secundum Juris communis dispositionem visitari non possunt, ad redditionem rationis per Ordinarium cogi possunt. — 8. Administratores piorum locorum etiam exemptorum nullam rationem reddentes, Episcopo posthac eam reddere tenentur. — 9. Quod si aliis eam reddere consueverunt, cum illis adhibendus

erit etiam Episcopus principaliter, et non solum in ratione reddenda adhibendus est Episcopus; verum etiam in deliberatione facienda, nec satis erit deliberatio facienda a deputatis. — 10. Ordinarii possunt compellere Syndicos, et Ministros Monasterii Monialium Regularibus subjecti, ad exhibendos libros receptorum, et expensarum dicti Monasterii pro redditione rationis administrationis bonorum illius, etiam sine praesentia Ministri Provincialis, cui subest dictum Monasterium, quatenus interpellatus recuset interesse *ad* n. 11. — 12. Redditio rationis administrationis danda est Ordinariis etiam a locis, quae sunt sub immediata Regum protectione, *ad* n. 14. — 15. Pia loca existentia sub immediata protectione Regum ad hoc ut sint immunia a visitatione Ordinariorum, debent esse talia a primaeva sua fundatione. — 16. Si enim alia pia loca, aut Ecclesiae, et Hospitalia accipiantur ex post a Rege sub immediata sui protectione, non eximuntur a Jurisdictione Ordinarii, *ad* n. 18. — 19. Ordinarii possunt cogere quoscumque Administratores piorum locorum, et Ecclesiarum, imo etiam Canonicos Cathedralis ad exhibendos, et asportandos libros administrationis etiam ad Palatium Episcopale, si sint in loco residentiae, et permanentiae Episcopi. — 20. Et si valde longe distent ipsi Administratores a Civitate, seu a loco residentiae Episcopi, non debent cum nimio incommodo accersiri ad Civitatem, sed in eo loco debet aliquis deputari ad ipsos computus recipiendos. — 21. Et ad hunc finem reddituri fideliter quotannis suos computus et rationes tenentur omnes administratores conficere librum rationum. — 22. Qui liber debet continere data, et accepta, ex qua causa nominatim, et qua die; aliter non dicitur legitime conscriptus, nec legitime reddita ratio. — 23. Nec sufficit si loco libri exhibeantur paginae quaedam manu Administratoris conscriptae. — 24. Nec possunt ipsi Administratores exhibitionem librorum, et redditionem rationum faciendam Episcopo effugere praetextu quod soliti fuerint ipsos computus, et rationes reddere aliis. — 25. Imo si reperti fuissent, quod in administratione male se gessissent, possunt ab Episcopo amoveri, etiamsi essent dati a Testatore, cum prohibitione, ne rationes reddere teneantur Episcopo. — 26. Pro labore autem revisionis computorum locorum piorum nequeunt Episcopi aliquam mercedem, seu propinam exigere, sed hoc munus gratis tenentur implere, non obstante quacumque contraria consuetudine. — 27. Regulares non debent, nec possunt esse Administratores bonorum temporalium monasteriorum Monialium etiam sibi subjectarum, *ad* n. 30. — 31. Episcopus per se exigere potest rationem administrationis a Vicario Capitulari et ab omnibus Officialibus, seu Administratoribus Sede vacante a Capitolo deputatis, ac illos in aliquo delicto repertos punire. — 32. Imo nedum Episcopus potest, sed etiam debet Syndicatum facere Vicario, et aliis Officialibus Capituli. — 33. Et secundum multos, Episcopus scienter et negligenter omittens exigere hanc rationem administrationis, non est immunis a culpa, etiam gravi. — 34. Administrator in spiritualibus, ac temporalibus ab Apostolica Sede deputatur, designato minore in futurum Ecclesiae Praesulem. — 35. Aliquando Sedes Apostolica Capitulis vel Nunciis Apostolicis permittit, ut deputent Administratores, a se tamen confirmandos. — 36. Quaenam sint facultates Administratoris. — 37 Num Administratoribus permissum sit retinere portionem eleemosynarum pro expensis factis. — 38. Haud permissum est Administratoribus eleemosynarum portionem retinere. — 39. Si Ecclesiae, et Loca Pia nullos habent redditus, possunt portionem, retinere, quae tamen non excedent expensas Missarum. — 40. Hoc in casu curandum est ex pecunia quae superest expensis, tot Missae celebrentur, quot praescriptae fuerint ab offerentibus eleemosynas. — 41. Extat edictum Clementis XI. ac Decretum Sac. Congreg. *Remissive*. — *42. Administratio bonorum sacrorum laicis interdicta. — 43. Quid administratio Dioecesana in Regno Neapolitano. — 44. In Ecclesiis concathedralibus duplex administratio Dioecesana statuenda. — 45. In Abbatiis Nullius Montis Casini, Cavae, Montis Virginis administrationi praesunt Abbates. — 46. De Clericis administratoribus rerum laicorum. *Remissive*. — 47. Administratores a sede Apostolica deputati ad Cathedrales Ecclesias, in minori aetate degente Episcopo, conferre possunt Beneficia. — 48. Administrator Episcopus potest pro suffraganeo supplicare. — 49. Nondum gratia obtenta, eadem supplicatione facta ab Episcopo ad majorem aetatem pervento, Administratoris supplicatio praeferenda. — 50. Quomodo se gerat Apostolica Sedes si administrator non sit Episcopus, et suffraganeatus vacet.

1 Ordinarii locorum possunt exigere juramentum de fidelitate administrandi ab omnibus Administratoribus Locorum, et Legatorum Piorum, Sac. Congreg. Concil. *in Aliphana*
2 18. *Julii* 1705. *et* 8. *Martii* 1706. Possunt ab ipsis rationes, et computa Administrationis exigere tam in Visitatione, quam extra, etiam per suum Delegatum, non obstantibus quibuscumque privilegiis, Concil. Trident. *sess.* 22. *c.* 8. *et* 9. *de reform.* Sacra Cong. Concil. *in Hispalen.* 11. *Januarii* 1596. *et in Ferentina* 15. *Martii* 1674. Sacra Cong. Episcopor. *in Caesaraugustan.* 29. *Novemb.* 1588. et Sacra Congr. Immunit. 4. *Septembris* 1668.
3 *in Carinolen.* Ordinarii, non obstante quod a Testatore, et lege fundationis excludantur expresse a revisione computorum administrationis, possunt supplere negligentiam Executorum, et Administratorum, et illos removere, si male administrent, et ab illis possunt rationem exigere, etiamsi Defunctus disposuisset, quod Legatum esset nullum, quando se immisceret Episcopus, et rationem requireret ab Executore, et Administratore, quem voluit, et vult a nemine posse cogi ad reddendam rationem. Sic deducitur *ex cap.* *Tua nobis, de testament.* nbi Fagnan. *num.* 16. ita decisum fuisse testatur his verbis: *Et rursus, cum quaesitum esset, an Episcopus in fundatione exclusus a Visitatione Hospitalis, quia in fundatione sit cautum, ne se administrationi, visitationi, aut correctioni immisceat, possit se immiscere in casu negligentiae Administratorum.*" Sac. Cong. *censuit posse, juxta caput* Tua nobis, *de testam.* Et haec decisio fuit iterum confirmata a Sac. Cong. Concil. *in una Civitatis Plebis* 10. *Decembris* 1695. in qua bis resolvit, Episcopum, tamquam Executorem omnium Legatorum Piorum posse ad formam dicti capitis *Tua nobis, de testam.* cogere Administratores ad exequendam, et adimplendam Testatoris voluntatem, non obstante quod expresse excluderetur in Testamento. Et ratio est, quia exactio computorum Administrationis est munus publicae potestatis introductum ad bonum commune, unde a privato Testatore impediri nequit; privata enim Testatoris dispositio non potest generalem constitutionem Legis, vel Canonis immutare, et ideo voluntati Defuncti irrationabili standum non est, licet expresse, et absolute disposuisset, ut dicebamus, quod alias legatum ir-

ritum esset, et in diversam causam bona ejus expenderentur, ut solide defendunt Molina *disp.* 251. *n.* 8. Pirhing. *de testament. ad finem.* Passerin. *in cap. Religionis* §. *Sane*, *n.* 106. *cum seq. de testament. in* 6. Piasec. *Praxis Episcop. part.* 1. *cap.* 3. *art.* 5. *de visitat. benefic. simpl. n.* 9. Silvester *verb. testament.* 2. *quaest.* 8. *circa finem arg. Clem. unic. hoc tit. et Authent. Licet, cod. de Episcop. et Clericis*, et cum multis aliis Barbosa *Juris Eccles. univers. tom.* 2. *lib.* 3. *c.* 27. *num.* 41. *et* 42. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 26. *num.* 821.

6 Ab Ordinariis potest ordinari, quod Administratores Locorum Piorum singulis annis rationem reddere teneantur. Sac. Cong. Conc. *in Mediolanen.* 9. *Aug.* 1569. apud Pignatell. *c.* 7.
7 *cons.* 15. *n.* 29. Item Administratores Locorum Piorum privatorum, qui secundum juris communis dispositionem visitari non possunt, ad redditionem rationis per Ordinarium cogi possunt juxta terminos Trid. *c.* 9. *sess.* 22. *de refor.* quod loquitur absolute, et absolute debet intelligi, nulla habita ratione Juris communis. Sac. Cong. Concil.
8 *in dicta Mediolanen.* 9. *Augusti* 1569. Administratores Piorum Locorum etiam exemptorum nullam rationem reddentes, Episcopo posthac eam
9 reddere tenentur. Quod si al is eam reddere consueverunt, cum illis adhibendus erit etiam Episcopus principaliter; et non solum in ratione reddenda adhibendus est Episcopus, verum etiam in deliberatione facienda, nec satis erit deliberatio facienda a deputatis. Sic *in dicta Mediolanen.*
10 23. *Augusti* 1576. Ordinarii possunt compellere Syndicos, et Ministros Monasterii Monialium Regularibus subjecti, ad exhibendos libros receptorum, et expensarum dicti Monasterii pro redditione rationis administrationis bonorum illius,
11 etiam sine praesentia Ministri Provincialis, cui subest dictum Monasterium, quatenus interpellatus recuset interesse. Sic Sac. Congr. Concil. *in Forosempron.* 11. *Martii.* 1662. *et in Urbinaten.* 10. *Martii* 1663. *ad cap.* 9. *sess.* 22. *de refor.* Et sic etiam statuerat Gregor. XV. *Constitut. incip. Inscrutabilis*, tribuens facultatem Episcopis, ut adhibitis etiam Superioribus Regularibus possent compellere tales Administratores ad reddendam rationem singulis annis suae administrationis, et ex rationabili causa eos amovere, si Superiores Regulares prius admoniti id facere detrectaverint, vel neglexerint, et non teneri ejusmodi causam significare Superioribus Regularibus, sed hoc relinqui arbitrio, et prudentiae Episcoporum, quorum conscientiam Sacra Congregatio serio oneravit, ne facultate sibi in hac parte attributa, quoquo modo abutantur, ejus rei in districto Dei judicio rationem reddituri, ut declaravit Sac. Cong. Concil. 1623. *in respons ad* 22. Vide Peyrin. *fol.* 342.
12 Redditio rationis administrationis danda est Ordinariis, etiam a locis, quae sunt sub immediata Regum protectione. Et ratio est, quia exceptio locorum, quae sunt sub immediata Regum 13
protectione, non legitur nisi *in c.* 8. *sess.* 22. *de reform.* in quo capite, uti legenti patet, agitur tantum de jure visitandi, non autem *in c.* 9. *ejusdem sessionis*, ubi agitur de rationibus Ordinario reddendis. Caput enim 8. restringit se ad dispositionem Juris communis, dicens, *In casibus a jure communi concessis*, sed *cap.* 6. loquitur indistincte, et generaliter etiam in casibus a Jure jam non concessis, ut pluries declaravit Sac. Cong. Conc. et expresse *in Gravinen.* 9. *Augusti* 1569. Et ideo, ut refert Pignat. *tom.* 1. *consul.* 45. *num.* 46. *et* 47. Sac. Cong. Con. saepius respondit, et signanter *in Neapolitana* ut sequitur: *Sac. Cong. etc. censuit c.* 8. *sess.* 22. *de reformat. Concil. Trident. intelligi, et habere locum in casibus a Jure communi permissis. Licere tamen Ordinario ab eis rationem administrationis exigere ex decreto cap.* 9. *ejusdem sess. nulla habita ratione Juris communis.* Ex 14
quo patet, dicit citatus Doctor, Concilium ampliorem facultatem tribuisse Episcopis in rationibus exigendis, quam in Visitatione Piorum Locorum, ideo non mirum, si quoad Visitationem excipit loca sub Regum protectione existentia, secus vero quoad reddendas rationes, ut etiam notavit Barbosa *collect.* 13. *Apostolicar. Decisionum*, *verb. Administrator*, ubi affert decretum supradictae Congregat. Concil. 11. *Augusti* 1618.

Et circa haec Pia Loca existentia sub imme- 15
diata protectione Regum advertendum est, quod ad hoc etiam, ut sint immunia a Visitatione Ordinariorum, debent esse talia a primaeva sua fundatione, cum haec protectio non concedatur nisi a Sede Apostolica, et in ipso actu fundationis dumtaxat: Si enim alia Pia Loca, aut Ecclesiae, 16
et Hospitalia accipiantur ex post a Rege sub immediata sui protectione, non eximuntur a Jurisdictione Ordinarii, ut patet in responsionibus datis ad sequentia dubia. In *Una Messan.* fuit dubitatum primo: *An Hospitale, alias non exemptum, si accipiatur a Rege sub immediata sui protectione, eximatur a Jurisdictione Ordinarii, ita ut ab eo visitari non possit juxta Sacr. Concil. Trident. dispositionem sess.* 22. *c.* 8. *de reformat.* Secundo: *An Hospitale, in quo Rex habet Jus patronatus, si alias exemptum non fuerit, visitari possit ab Ordinario?* Tertio: *An per immemorabilem consuetudinem non visitandi aliquod Hospitale, excludatur Ordinarius a Jure illud in posterum visitandi?* Die 11. Decemb. 1621. Sac. Congr. Concil. ad primum dubium respondit: *Hospitale alias non exemptum non ideo esse immune ab Ordinarii Jurisdictione, etiamsi acceptum fuerit a Rege sub immediata ejus protectione, ac propterea hoc non obstare, quominus ab Archiepiscopo visitari non valeat.* Ad secundum: *Hospitale, in quo Rex habet Jus patronatus, si alias exemptum*

non fuerit, *utique posse ab Ordinario visitari*, Ad tertium: *Ejusmodi consuetudinem etiam immemorabilem esse sublatam decreto Capitis* 8. *sess.* 22. *de reform. ac proinde per eam nequaquam excludi*
17 *Ordinarium a Jure Hospitalia visitandi.* Et ratio est, quia Concilium *cap.* 8. *sess.* 22. *de reform.* in quo excipiuntur loca, quae sub protectione Regum existunt, nequaquam Jurisdictioni Ordinarii in aliquo derogavit, aut detraxit respectu talium locorum, ut respondit Sacra Congr. Concil.
18 12. *Decembris* 1601. *in una Neapolitana:* Nec tribuit aliquam novam exemptionem praedictis locis, sed tantum praeservat, si quam prius habebant, ut saepius declaravit Sac. Cong. et signanter, re diligenter examinata, die 12. *Decembris* 1601. *in eadem Neapolitana.*

19 Ordinarii possunt cogere quoscumque Administratores Piorum Locorum, et Ecclesiarum, imo etiam Canonicos Cathedralis ad exhibendos, et asportandos libros administrationis etiam ad Palatium Episcopale, si sint in loco residentiae, et permanentiae Episcopi, Sac. Congr. Conc. *in Narn.* 8. *August.* 1693. *in Montis Falisci* 27. *Augusti* 1695. *in Hispal.* 18. *Augusti*, *et in Calaguritana*
20 *Visitationis* 18. *Junii.* 1701. Et si valde longe distent ipsi Administratores a Civitate, seu a loco Residentiae Episcopi, non debent cum nimio incommodo accersiri ad Civitatem, sed in eo loco debet aliquis deputari ad ipsos computus recipiendos. Sac. Cong. Concil. *in Cajetan.* 12. *Julii* 1599. *et S. Agathae Gothor.* 27. *Septemb.* 1687.
21 Ad hunc finem reddendi fideliter quotannis suos computus et rationes, tenentur omnes administratores conficere librum rationum, *l.* 1. §. *offic. ff. de tutor. et rat. distrib.* Rot. Rom. *part.* 1. *recent.*
22 *dec.* 540. *n.* 4. Qui liber debet continere data, et accepta, ex qua causa nominatim, et qua die, aliter non dicitur legitime conscriptus, nec legitime reddita ratio, *l. cum Servus*, *ff. de condit. et demostr.* Rota Rom. *part.* 1. *recent. decis.* 590. *num.*
23 5. Nec sufficit, si loco libri exhibeantur paginae quaedam manu Administratoris conscriptae, nam folia, et listae non sufficiunt pro ratione redden-
24 da. Rota. *part.* 1. *rec. dec.* 540. *n.* 4. Nec possunt ipsi Administratores exhibitionem librorum et redditionem rationum faciendam Episcopo effugere praetextu, quod soliti fuerint ipsos computus, et rationes reddere aliis, quia vigore Concil. Trident. principaliter in ipsis est adhibendus Episcopus, et specialiter ipsi est sic reddenda ratio, Sac. Congreg. in Conc. Conversan. 2. *Martii* 1697.
25 *et in Milevitan.* 20. *Martii.* 1700. Immo si reperti fuissent, quod in administratione male se gessissent, possunt ab Episcopo amoveri, etiamsi essent dati a Testatore, cum prohibitione, ne rationes reddere tenerentur Episcopo; colligitur *ex cap. Tua nobis* 17. *de testament.* ubi habetur, *licet etiam a Testatoribus id contigeret interdici*, et ex Clement. *unic. in fine de testament.* ubi habetur, *quocumque non obstante.* Sic tenet Pignatell. *tom.* 8. *Consult.* 17. *num.* 6. Monacell. *part.* 1. *titul.* 1. *form.* 14. *n.* 6. *et* 42. Vide supra sub n. 3. 4. *et* 5. Pro labore 26
autem revisionis computorum Locorum Piorum, nequeunt Episcopi aliquam mercedem, seu propinam exigere, sed hoc munus gratis tenentur implere, non obstante quacumque contraria consuetudine, prout mandat taxa Innocentiana. Et ratio est, quia Ordinarius habet redditus Mensae, ut onera officii sustineat: *cap. Statutum de rescript. in* 6. *et* Sac. Congr. Conc. *in Panormitana* 4. *Martii* 1690.

Regulares, quamvis *ex Constitut.* Gregorii XV. 27
incip. *Inscrutabili* supponantur posse esse Administratores bonorum temporalium Monasteriorum Monialium sibi subjectarum, his verbis §. 6. expressis: *Administrantes bona ad hujusmodi Monasteria Sanctimonialium etiam Regularibus subjectarum pertinentia*, *sive Regulares extiterint*, *sive saeculares*, tamen nullimode videtur expedire, quod ad tales administrationes Monasteriorum, et aliorum exterorum Locorum Piorum procuratorias, et factorias deputentur, cum tales administrationes, et factoriae ipsos nimis distrahant a regulari disciplina, et monastica observantia. Immo Sellius 28
in *select. Canonic. cap.* 20. *num.* 3. Gavant. *in Manual. Episc. ver. Monialium cura in temporalibus*, Joannes Maria Novarius. *in lucerna Regular. verb. Administratores num.* 3. Barbosa *in collect. decision. Apostolicar. Collect.* 13. *verb. Administrator.* dicunt a Sac. Congreg. Conc. fuisse decisum, non posse Regulares quoscumque, cujuscumque gradus, et praeminentiae, etiamsi Superiores fuerint, deputari pro Administratoribus bonorum temporalium Monialium. Et Fratribus Minoribus est expresse 29
prohibitum ab Innocentio IV. qui statuit, quod in Monasteriis Monialium, in quibus praedicti Fratres Minores deputati fuerint servitio Monialium, in spiritualibus dumtaxat deserviant; sic ipse *concess.* 495. Et sub gravissimis poenis fuit eis interdictum a Cardinali Matthaeo Ordinis Protectore *in suo decreto incip. Hieronymus tituli Sancti Pancratii*, confirmato ad literam a Clemente VIII. in sua *Constitutione incip. Romanum Pontificem decet.* Et generaliter loquendo administratio 30
temporalium non solet concedi Regularibus a Pontifice, et si aliquando adducatur concessa, praesumitur falsa, *ex c. Ad nostram*, *de confirmatione utili* etc. ubi habentur praecisa verba; *Quidam Canonici Neman. Ecclesiae a nobis literas confirmationis super administrationibus suis obtinere laborant*, *religionis suae conditione suppressa. Cum igitur Regularibus personis non consueverit Apostolica Sedes aliqua personaliter confirmare: mandamus quatenus confirmationes*, *quas ab ipsis Canonicis* (*cum Regulares existant*) *noveritis taliter impetratas*, *denuntietis irritas*, *et inanes.*

31 Episcopus per se exigere potest rationem administrationis a Vicario Capitulari, et ab omnibus Officialibus, seu Administratoribus Sede vacante a Capitulo deputatis, ac illos in aliquo delicto culpabiles repertos punire: habetur expresse a Concil. Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 16. his verbis: ***Episcopus vero ad eamdem Ecclesiam vacantem promotus, ex eis, quae ad eam spectant, ab eisdem OEconomo, Vicario et aliis quibuscumque Officialibus, aut Administratoribus, qui Sede vacante fuerunt a Capitulo, vel aliis in ejus locum constituti, etiamsi fuerint ex eodem Capitulo, rationem exigat Officiorum, Jurisdictionis, Administrationis, aut cujuscumque eorum muneris, possitque eos punire, qui in eorum Officio, seu Administratione deliquerint, etiamsi praedicti Officiales, redditis rationibus, a Capitulo, vel deputatis ab eodem***
32 ***absolutionem, aut liberationem obtinuerint.*** Immo nedum Episcopus potest, sed etiam debet Syndicatum facere Vicario, et aliis Officialibus Capituli, quia Concilium non consulit, aut hortatur Episcopum, ut recipiat rationem administrationis officii a Vicario, et aliis Officialibus, seu Administratoribus a Capitulo deputatis, sed ei praecipit, et imperat, ut patet illis verbis, *rationem exi-*
33 *gat.* Et per consequens secundum multos Episcopus scienter, et negligenter omittens hanc rationem administrationis exigere contra praeceptum Concilii, non est immunis a culpa, etiam gravi, ex textu satis claro *in cap. Nulli fas dist.* 19. et aliis Juribus ad hoc probandum adductis a Fagnan. *in cap. quoniam num.* 22. *de Const. et in cap. A crapula n.* 21. *de vita, et honestate Clericorum*, et a Monacell. *tom.* 3. *tit.* 1. *formul.* 41. *num.* 1. *et.* 2.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

34 Designato ab Apostolica Sede minore in futurum Ecclesiae Praesulem, eidem Administrator tam in spiritualibus, quam temporalibus deputatur; spectat vero haec deputatio ad Apostolicam Sedem, *cap. Eccles. Cathedral. de supplen. neglig. Praelat. in* 6. *cap. cui* 42. *de Elect. in* 6. Rebuff. *tract. de nominat. quaest.* 8. *n.* 29. Adsignaturque Administratori congrua ex redditibus Ecclesiae. Rigant *in reg. Cancell.* 8. §. 2. *n.* 39. *tom.* 2.

35 Aliquando permittit Sedes Apostolica Capitulis, vel Nunciis Apostolicis, ut dictos Administratores deputent, a se tamen confirmandos suo arbitrio. Rigant. *in reg. Cancell.* 7. *n.* 40. *tom.* 2.

36 Quaenam vero sint facultates hujus Administratoris exponit Bonifacius VIII. *in cap. Is cui* 42. *de elect. in* 6. Possunt Beneficia conferre, eorum permutationes recipere, Paris. *de resignat. lib.* 7. *q.* 24. *n.* 7. Leuren. *de potest. Vic. in re benef.* Rot. *decis.* 424. *tom.* 4. *coram Ansaldo.* Item possunt Administratores in spiritualibus Vicarios generales in propria Dioecesi constituere. Sbroz. *de Vic. Episc. lib.* 1. *qu.* 18. *n.* 7. Rigant. *in reg. Cancell.* 8. *tom.* 2. *n.* 46. quem plura de Administratore Ecclesiae Cathedralis, vel Metropolitanae disserentem ibidem consulas.

De Administratoribus Ecclesiarum quaeri solet, num iisdem permissum sit retinere aliquam 37
portionem eleemosynarum Missarum pro expensis manutentionis Ecclesiae Altarium, inservientium, omniumque utensilium? Urbanus VIII. decreto sancivit, *permittendum non esse, ut Ecclesias,* 38
aut Loca Pia, seu illorum Administratores eleemosynis Missarum celebrandarum ullam utcumque minimam portionem retineant ratione expensarum, quas subeunt in Missarum celebratione. Ac paulo post: 39
Nisi cum Ecclesiae, et Loca Pia alios non habeant redditus, quos in usum earumdem expensarum erogare licite possint, et tunc quam portionem retinebunt, nullatenus debere valorem expensarum, quas pro ipsomet tantum Missae Sacrificio necessario sunt subeundae. Et tertio subjicit: *Et nihilominus eo etiam casu curandum esse, ut ex pecuniis, quae supersunt, expensis ut supra deductis, absolute tot Missae celebrantur, quot praescriptae fuerint ab offerentibus eleemosynas.* 40

In hanc sententiam edictum quoque tulit Clemens XI. die 23. Decemb. anno 1706. Extat etiam decretum Sac. Congreg. die 14. Maji anno 1729. Consule Bened. XIV. *Instit. Eccles. inst.* 56. *n.* 13. 41

ADDITIONES CASINENSES

Indubium est quod bona Ecclesiastica Clericorum sit administrare, cum Canones omnium Conciliorum, ad conservationem, et justam dispensationem eorum, semper Episcopis vel aliis clericis dirigantur, non laicis *Conc. Carth. IV.* c. 31. *et Nicen. II.* c. 12. quod et natura ipsa illorum bonorum confirmat. Solum notatu digna putamus verba Basileensis Concilii: *Ipsa bona Ecclesiae ab aliis, quam ab his, quibus administratio canonica est commissa, usurpari sine sacrilegio non possunt. Tom. VIII. Concil. Edit. Paris.* 1714. *pag.* 1469. Quomodo et quando laici in eorum administrationem irrepserint, et quomodo Pontificum indulgenti prudentia in Concordatis expressa, in ipsa velut novissimo Jure protecti se habeant, non est hic locus dicendi. Id solum habeat lector, in Regno 42
Neapolitano, post multa rerum et personarum discrimina inter Sedem Apostolicam et Neapolitanos Principes, Regis et Pontificis consensu vi articuli XVII. Concordati an. 1818. firmatum fuisse, redditus omnes Episcopatuum, Abbatiarum, et aliorum Beneficiorum vacantium, qui antea Regis arbitrio erogabantur villicis sibi comparaturis semina annonarum (unde et Mons frumentarius illorum sacrorum redituum acervus nuncupabatur) in quavis Dioecesi administrandos ab 43

administratorum collegio, quod *administratio Dioecesana* dicitur. Haec constat duobus Canonicis suffragiorum pluralitate eligendis a Capitulo quovis triennio, et Procuratore regio, a Rege nominando. Episcopus vel Vicarius Generalis, et, sede vacante, Vicarius Capitularis praesunt huic administrationi. Ordinarius et Rex ipse, et per eum regius Administer redditus vacantium Beneficiorum piis usibus addicunt. Dimidium vero fructuum mensae Episcopatuum vacantium semper reservandum est pro Episcopo successuro. Haec concordantium Principum mens fuit. *Concor. fra S.S. Pio VII. e Ferd. I di Napoli* artic. XVII.

44 In Ecclesiis Concathedralibus a Deputatis executioni Concordati, consensu Pontificis et Regis Neapolitani statutum fuit duplicem administrationem Dioecesanam instituendam, unicuique suam. Ibi *Par.* 2. n. *XXVIII.* 10. *Ottob.* 1818.

45 In Abbatiis nullius Montis Casini, SS. Trinitatis Cavae, et Montis Virginis cum nullum adsit Cathedrale Capitulum, partium consensu, sancitum fuit a Deputatis executioni conventionis, Abbates Ordinarios administrationis Praesidentes esse, atque ad eos pertinere, vel ex Parochorum coetu, vel ex Ecclesiasticis in dignitate constitutis duos administratores seligere, et de electione R. Majestati referre, ut Regium Procuratorem deputet. Ibi *Par.* 2. *n. XXI.* 26. *Agosto* 1818.

De Clericis administratoribus rerum laicorum 46
cum obligatione reddendi rationem, vide verb. *Irregularitas.*

Administratoribus deputatis a Sede Apostolica 47
ad Cathedrales Ecclesias, donec minores Episcopi ad aetatem legitimam pervenerint, demandare solet Pontifex Beneficiorum collationem, sed si curata sint, non aliter quam per concursum conferendi ipsis obligationem imponit. Doct. de Sanctis *Examin. Consistor. cap.* 7. *n.* 99. *et* 122. apud Rigan. *Reg. Cancell. XXIV.* §. *II. n.* 45.

Si Administrator sit Episcopus, et Dioecesim 48
nimis amplam (quae solita sit suffraganeum habere) nequeat per seipsum regere, potest pro
deputatione suffraganei supplicare. Quod si ante- 49
quam gratiam obtineat, minor Episcopus ad legitimam aetatem perveniat, et plenam Ecclesiae administrationem adipiscatur, et pro eadem gratia supplicetur, Administratoris supplicatio est prae-
ferenda: Rigant. *ibi n.* 47. Si vero Administrator 50
non sit Episcopus, et pendente administratione, vacet Suffraganeatus, consuevit Apostolica Sedes illum in Titularem Episcopatum promovere, et deputare Ecclesiae suffraganeum. Id patet ex Actis Consistorialibus *ad diem* 3. *Septemb.* 1716. *et* 9. *April.* 1717. apud Rigant. *ibi n.* 49.

ADOPTATIO

VIDE VERB. *IMPEDIMENTA MATRIMONII* ART. 1. A N. 74. AD N. 78.

ADORATIO

VIDE VERB. *VENERATIO SANCTORUM* PER TOT.

ADULTERIUM

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Adulterium, quoad ejus esse, et divisionem.*

1. Adulterium quid sit. — 2. Adulterium aliud est simplex, et aliud est duplex, et quale sit utrumque. — 3. Adulterium duplex est necessario in Confessione aperiendum. — 4. Qui concumbit cum conjugata, etiam consentiente marito, committit Adulterium. — 5. Qui accedit ad suam uxorem, putans se accedere ad alienam, committit Adulterium objective. — 6. Conjux in actu conjugali cum sua, se morose delectans in alia velut praesente, addit speciem adulterii in Confessione explicandam. — 7. Adulterium etiam concupiscentia committitur. — 8. Adulterium unde dictum. — 9. Quomodo Jure Romano differebant Adulter et stuprator. — 10. Quid Ecclesiae Patres constituerint de marito, qui ad innuptam iret. — 11. Distinctio inter Adulterium *simplex* et *duplex*. — 12. Quae tamen in foro *poli* non *fori* procedit. — 13. Divisio Adulterii in *verum* et *praesumptum*. *Remissive*. — 14. A Lege Julia de Adulteriis non coercebatur qui se junxisset ancillae. — 15. Qua actione poterat iste a domino ancillae conveniri. — 16. Cum libertina Adulterium committitur. — 17. Non autem cum foemina vili atque abjecta. 18. 19. Quando uxor pudicitiam prostituens, quique cum ea rem habuerunt, incidant in Legem Juliam. — 20. Quae dicebatur apud Romanos conjux *injusta*, et an cum ea Adulterium committatur? *Remissive*. — 21. Cum aliena concubina neque Adulterium est, neque stuprum. — 22. An cum sponsa Adulterium committatur? — 23. Stupri tenetur qui stuprare volens, inscius adulteravit. — 24. E converso, ut adulterus puniendus est qui volens adulterare, stupravit. — 25. Quantocumque tempore maritus absit, uxor se cum aliis interim commiscens, adultera est. — 26. Qui duas simul ducit uxores utrum stuprator dicendus sit, an adulter? — 27. De aliis, qui licet adulteri veri non sint, poena tamen Adulterii puniuntur. *Remissive*. — * 28. Quaenam, praeter fornicationem, peccata Adulterium complectatur. — 29. Adulterii peccato inquinatur conjux male cum uxore concumbens. — 30. An fornicatio cum uxore alterius ante matrimonii consummationem sit Adulterium?

— 31. Damnatum est ab Innoc. XI. asserere, copulam cum conjugata, consentiente marito, non esse adulterium.

ARTICULUS II. — *Adulterium, quoad ejus poenas.*

1. Adulterium semper fuit punitum gravissimis poenis. — 2. Jure Divino puniebatur lapidatione. — 3. Jure Civili Legis Juliae poena erat ultimum supplicium. — 4. Jure Canonico dabatur publice Clerico adultero poenitentia decem annorum, et Laico septem annorum. — 5. Clericus adulter deponebatur, et Laicus excommunicabatur. — 6. Et approbata est poena ab Imperatore Justiniano statuta, ut adulter, vel adultera detrudatur in Monasterium ad agendam perpetuo poenitentiam. — 7. Jure Canonico aufertur adultero Jus exigendi debitum conjugale, et conceditur quod innocens possit facere divortium, quoad thorum, et habitationem, dummodo fiat auctoritate Judicis Ecclesiastici. — 8. Quoad hanc facultatem faciendi divortium, maritus et uxor sunt paris conditionis. — 9. Propter Adulterium adhuc uxor privatur dote, et maritus adulter donatione propter nuptias, sive dotalitio. — 10. Per Jus Canonicum correctum est Jus civile. Hinc non licet Patri, aut Marito occidere adulterum deprehensum in flagranti cum filia, aut uxore adultera. Ad n. 13. — 14. Maritus occidens propria auctoritate uxorem adulteram, neque excusatur totaliter a delicto etiam a Jure Civili, sed poena adhuc afficitur aliqua. — 15. De variis apud varias gentes Adulterii poenis. *Remissive.* — 16. Quid apud Romanos ante Legem Juliam. — 17. Quid Lege Julia ab Augusto statutum fuerit. — 18. Quomodo intelligenda poena capitalis ea lege lata. — 19. Quando et a quibus imposita fuerit adulteris poena ultimi supplicii. — 20. Quid postea sancitum usque ad tempora Justiniani. — 21. 22. Quid ab ipso Justiniano. — 23 Clericus adulter in Monasterium detrudebatur. — 24. Poenae Adulterii medio aevo. *Remissive.* — 25. Hodie leviores introductae sunt. — 26. ad 31. De poenis pecuniariis et praecipue de amissione dotis, etiam quoad haeredes. — 32. ad 39. Octo causae recensentur, quibus ob Adulterium dos non amittitur. — 40. Quando perimatur accusatio Adulterii? — 41. Exceptio vero perpetua est. — 42. Vir adulterae defunctae potest haeredibus dotem repetentibus objicere Adulterium contradictionis modo. — 43. An haeredes viri adulterae, ante institutam actionem defuncti, possit exceptione criminis adulteram repellere dotem repetentem. — 44. An propter oscula *suavia* mulier dotem amittat? — 45. An exponenti querelam criminalem de Adulterio, competat actio civilis pro lucro dotis? — 46. Quoad potestatem patris et mariti occidendi adulteros; et quoad accusationem Adulterii et effectus sententiae. *Remissive* — * 47. De separatione personali ob Adulterium in Codice Neapolitano permissa. *Remissive.* — 48. Ob quae crimina fieri possit divortium — 49. Non omne peccatum contra fidem matrimonii tribuit parti laesae jus petendi divortium. — 50. Quaenam suspicio Adulterii sit causa sufficiens divortii. — 51. Non sufficit copula sine seminis effusione. — 52. Vir ob adulterium uxoris generaliter non tenetur ad divortium. — 53. 54. Quando teneatur. — 55. Quonam casu teneatur uxor a viro adultero recedere. — 56. An, facto divortio, vir innocens jus amittat compellendi uxorem ut ad se redeat. — 57. ad 59. Poenae legibus Regni Neapolitani adulteris inflictae. — 60. Quomodo puniatur vir adulteros in flagranti crimine deprehensos occidens vel vulnerans? — 61. Ante sententiam judicis remissio conjugis innocentis alteri suffragatur. — 62. Damnationis effectus possunt a parte laesa averti.

ARTICULUS III. — *Adulterium, quoad casus, in quibus propter ipsum nequit fieri divortium.*

1. Primo, nequit fieri divortium propter commissum adulterium, si uterque conjugum illud commiserit. — 2. Secundo, nequit fieri divortium, si ipse maritus prostituat uxorem, vel uxor cum consensu mariti adulterium committat. — 3. Tertio, nequit fieri divortium propter adulterium, si mulier nupsit alteri, ex quo vere credidit maritum suum fuisse mortuum. — 4. Quarto, nequit fieri divortium, si uxor ex errore concubuit cum altero viro latenter in ejus lectum ingresso, putans esse suum verum maritum, et e contra. — 5. 6. Quinto, nequit fieri divortium propter adulterium commissum a muliere vi oppressa, et omnino involuntarie. — 7. 8. Sexto nequit fieri divortium propter Adulterium, si post Adulterium vir sibi reconciliavit uxorem, vel uxor virum, petendo, et reddendo debitum. — 9. 10. An in casu, quo maritus male, et injuste tractet uxorem, negando ei alimenta, et debitum conjugale, eamque domo expellendo, et tunc ipsa adulterium committat, possit ipse maritus divortium facere. — 11. De causis divortii, deque praesumptionis et indiciis Adulterii. — 12. Permittitur ab Ecclesia dissolutio matrimonii quoad thorum. — 13. Cujus causa legitima est uxoris Adulterium. — 14. Ratio a Divo Thoma assignatur. 15. Quoad divortium ob Adulterium utriusque conjugis par conditio est. — 16. Quando maritus uxori injuriam remisisse videatur. — 17. Quando eam nequeat ratione Adulterii dimittere. — 18. Divortium Judicis auctoritate fieri debet. — 19. Cui divortii causa certa probanda est. — 20. Et cujus est providere ut incontinentiae periculum, et publicum scandalum vitetur?

ARTICULUS IV. — *Adulterium quoad varia, respectu Adulteri, et Adulterae.*

1. Adulter accusatus de adulterio, lite pendente, non est privandus possessione. — 2. Adulter si, lite non contestata, est contumax, potest excommunicari. — 3. Adulter tenens concubinam, pulsa uxore, vel ea retenta, si monitus eam non pellat, sed adhuc cum ea adulterans vivat, debet excommunicari. — 4. Adulter, qui ut suam libidinem libere, et sine obice expleat, procurat carcerari maritum alicujus, vel consanguineos mulieris, est ultimo supplicio puniendus. — 5. Adulterans cum Judaea, vel Gentili excommunicatur. — 6. Adulter emendatus potest negare debitum et dimittere uxorem, quae perseverat in Adulterio, et non vult se emendare. — 7. Immo adulter emendatus, et a fortiori maritus numquam adulter, tenetur in conscientia dimittere uxorem, si nolit se ab Adulterio emendare, et in illo cum scandalo perseverare. — 8. Adultera, nec etiam mortuo marito, potest Matrimonium contrahere cum suo adultero. — 9. Adultera post poenitentiam potest contrahere Matrimonium cum suo Adultero, dummodo non fuerit causa mortis sui viri. — 10. Adultera post poenitentiam a viro capienda est. — 11. Adultera separata a viro propter Adulterium perdit dotem, et dotalitium. — 12. Adultera separata si impudice vivit, est punienda poena mortis. — 13. Adultera occidens foetum animatum, seu natum infantem, excommunicatur, et punitur, ut homicida. — 14 Si conjuges sint ambo adulteri, sed unus publice, et alter occulte, conjux adulter occulte, licet posset in foro exteriori facere divortium, et dimittere conjugem adulterum publico, et juridice sic probatum; tamen in foro conscientiae tenetur omnino debitum ei reddere, et in gratiam, et unionem conjugalem retinere. — 15. Adulterium praecedens, seclusa machinatione et fide futuri matrimonii, non est impedimentum dirimens matrimonium. — 16. Proponitur quaestio de adultera, utrum, mortuo marito, possit matrimonium contrahere cum adultero? — 17. Id absolute prohibitum fuit jure civili. — 18. Et etiam antiquo jure Canonico. — 19. Post XIV. saeculum haec prohibitio restricta est ad duos casus: I. si sibi fidem dederint adulteri de contrahendo matrimonio; II. si conjux adulter aliquid machinatus fuerit in mortem alterius conjugis. — 20. Quoad primum, sufficit nuda promissio sive vera, sive ficta. — 21. Nec requiritur ut sit reciproca. — 22. Sed requiritur quod Adulterium sit vere patratum, quin antea a promissione recesserint. — 23. Quoad alterum, requiritur conspiratio in mortem alterius. — 24. Finis contrahendi matrimonium. — 25. Homicidium conjugis, non sola ratihabitio. — 26. Etiamsi non intercesserit Adulterium, sed tantum conspiratio in mortem conjugis cum intentione matrimonium contrahendi. — 27. Si conjux nihil aliud fecit quam fidem dare de contrahendo matrimonio, mortuo marito, potest, peracta poenitentia, cum adultero matrimonium inire. — 28. Adultera post poenitentiam a viro recipienda est, si tamen libeat marito.

ARTICULUS V. — *Adulterium quoad obligationem Genitorum, ratione prolis adulterinae.*

1. Genitores Adulteri tenentur praestare alimenta proli adulterinae, si ipsa non habeat unde aliunde sustentetur.

— 2. Quamvis per Jus civile fuerit vetitum, ne proles ex damnato concubitu a patre aleretur. — 3. Hoc tamen Jus civile sic prohibens, ut minus consentaneum naturali pietati, fuit sublatum per Jus Canonicum. — 3. Tali Juri Canonico nunc standum est in omni foro. — 5. Mater tenetur alere prolem primo triennio, et post hoc triennium tenetur eam alere pater, donec proles sua industria se possit juvare. — 6. Adulter sciens prolem esse suam, et nullam habens justam rationem dubitandi, si adultera sit impotens ad restitutionem, tenetur ipse restituere impensas in alenda prole adulterina, et filia dotanda, et ad compensanda damna, quae filii legitimi in divisione haereditatis patiuntur. — 7. Si adulter dubitet, an proles adulterina sit a se genita, vel ab aliis; ipse, et singuli alii secundum proportionem dubii tenentur ad partialem restitutionem alimentorum, et partis haereditariae legitimis subtractae. — 8. Si unus ex adulteris sit nobilior aliis, et ditior, debet plus contribuere, quam minus nobiles, et minus divites. — 9. Adultera non tenetur cum periculo vitae, et magnae infamiae manifestare prolem spuriam ad reparanda damna legitimorum ad n. 10. — 11. Proles spuria non tenetur credere matri asserenti non esse legitimam.—12. Adultera, quae ad evitandam mortem, et magnam infamiam non tenetur manifestare suum adulterium, tenetur tamen, quantum in se, procurare omni meliori modo, ut illatum damnum legitimis compensetur. — 13. Et si nullo alio modo tale damnum compensari possit, tenetur proli spuriae persuadere, si aliunde idonea sit, ut statum Ecclesiasticum, vel Religiosum amplectatur, vel vitam caelibem ducat.—14. Parentes, qui sine debitis modis, et cautionibus liberos suos exponunt etiam ad Hospitalia, aut alia loca pia, graviter peccant, si possint aliter eis providere.—15. Excusantur tamen a culpa qui cum debitis cautionibus prolem noctu exponunt ad Hospitalia, ad vitandam infamiam, et tegendum delictum, seu quia nequeunt eos alere aliter. — 16. 17. Sed si divites sint, tenentur restituere Hospitali, seu loco pio, vel cuicumque alteri expensas in prolem suam factas—18. De obligatione alendi prolem adulterinam. *Remissive.* — 19. Facta tori separatione, tenetur maritus uxori adulterae, quae inops sit, alimenta praestare, quidquid dicant DD. Protestantes. — 20. Quando adultera teneatur manifestare prolem spuriam. *Remissive* — 21. Refertur lepida cujusdam adulterae cautela, ne filius adulter haereditate careret. — 22. Adultera tenetur ob bonum commune, filium spurium cum periculo vitae vel famae revelare. — 23. An haec obligatio sit solius charitatis, vel etiam justitiae commutativae. — * 24. 25. Regula omnino sequenda circa obbligationem adulterae seipsam prodendi. — 26. Quando filius teneatur in foro conscientiae matri credere asserenti ejus illegitimitatem. — 27. Ab omni restitutione excusatur adulter, quando adest dubium an proles sit sua vel mariti. — 28. Non secus ac quando dubium est inter plures adulteros. — 29. Non excusatur vero quando est certus de prole, licet non fuerit causa suppositionis. — 30. Adulter qui vim aut dolum aut gravem metum intulit, solus tenetur ad restitutionem; adultera non tenetur nisi in casu metus gravis, ac defectu adulteri.

ARTICULUS I.

ADULTERIUM QUOAD EJUS ESSE, ET DIVISIONEM.

1 Adulterium est illicitus concubitus cum persona conjugata: *causa* 32. *quaest.* 4. *cap. Ne-*
2 *mo blandiatur.* Adulterium aliud est simplex. et aliud est duplex. Adulterium simplex est, cum solutus concumbit cum conjugata, vel
3 conjugatus cum soluta. Adulterium duplex est, cum conjugatus concumbit cum conjugata. Et hoc secundum est necessario in confessione aperiendum, quia tunc duae injuriae committuntur in utriusque conjugem innocentem, ac lidem duplicem conjugalem, duplexque Sacramentum Matrimonii. Sic passim Doctores cum Azorio, Lessio, Filiucio, Bonacina, Lugo, Dicastill. et la Croix
4 *lib.* 6. *p.* 2. n. 1053. Qui concumbit cum conjugata, etiam consentiente marito, committit adulterium, quia adhuc irrogat magnam injuriam fidei conjugali, et Sacramento Matrimonii; et ideo ab Innocentio XI. die 2. Martii 1679. fuit merito damnata sequens propositio 50. in ordine: *Copula cum conjugata consentiente marito. non est adulterium; adeoque sufficit in Confessione dicere se esse fornica-*
5 *tum.* Qui accedit ad suam uxorem, putans se accedere ad aliam, committit Adulterium, non quidem realiter, sed objective, Burghaber *Centur.* 1. *caus.* 70. La Croix *lib.* 6. *p.* 2. *num.* 1052. et alii
passim. Sicuti si conjux in actu conjugii cum sua, 6
se morose delectet in alia, velut praesente, etiam addit speciem Adulterii in Confessione explicandam. Sanchez mox citandus, Burghaber *loc. c.* La
Croix *l. c.* et alii passim. Adulterium etiam con- 7
cupiscentia committitur, *caus.* 32. *qu.* 5. *cap. Qui vident;* et sic tenet Sanchez *de matrim. lib.* 9. *d.* 17. *n.* 6. Burghaber *cent.* 1. *casu* 70. Claudius la Croix, Vasquez, Castropalaus, Mendo, et alii magis communiter, quia fides Matrimonii exigit, ut Conjux ne quidem mentem, sive cogitationem simplicem ponat in alia; mutuo enim sibi tradunt non tantum corpora, sed etiam animos (*).

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Adulterium, ut nonnulli voluerunt, inde di- 8
ctum, quod adulter uterum alterius terat. Pudicius Alciatus *Parerg.* 5. tradidit, quod sit ad alterius thorum, vel, ut alii brevius, ad alterum ire. Est ergo adulterium, ut innuit *Auctor*, vitiatio ejus, quae alteri nupta est.

Jure Romano Adulterium in *nuptam* tantum 9
committebatur, *l.* 6. §. 1. *ff. ad leg. Jul. de adult.* et dicebatur *adulter*, qui corrumpebat alienam matremfamilias, *leg.* 225. *ff. de* V. S. stuprator qui virginem, viduamve, *d. l.* 6. §. 1. *l.* 31. *ad leg. Jul. de adult.* Id vero perpetuum non fuit; utroque enim verbo Lex Julia promiscue, et *καταχρηστικώτερον* utitur, *leg.* 101. *ff. de. V. S.*

(*) Hinc peccat non solum contra castitatem, sed etiam contra justitiam conjugatus, qui delectatur de copula cogitata, et imaginaria cum uxore aliena; eo quod uxor per matrimonium non solum sibi obligavit maritum quoad corpus, sed etiam quoad affectus tendentes ad rem veneream. Quod verum est adhuc, si in delectatione illa sistat, quin progrediatur ad desiderium. *(Edit. Barbell.)*

10 Ecclesiae vero Patres recte constituerunt, a
marito quoque Adulterium in *innuptam* committi,
quia in novo foedere summa matrimoniorum esset
sanctimonia, et monogamiae repugnaret fidem u-
xori praestitam violare vago concubitu. Vide Ter-
tullianum *de Monogam. c.* 9. Lactantium *lib.* 6.
Divin. Instit. cap. 23. D. Augustinum *Sermon.* 51.
pag. 294. *tom.* 5. *oper. edit. Paris. et in lib. de bono*
11 *conjug. cap.* 4. *tom.* 6. *pag.* 321. Unde enata distin-
ctio inter Adulterium *simplex*, et Adulterium *du-*
12 *plex*, quam refert *Auctor.* Haec tamen distinctio,
in *foro*, ut loquuntur, *poli*, non *fori* procedit:
coram coelesti tribunali adulter erit, qui sua non
contentus, in aliis rumpit latus; non tamen in tri-
bunali saeculi poenam Adulterii patietur, nisi li-
bidinem expleverit cum aliena matrefamilias. Con-
sule Clarum lib. 5. *Sent.* §. *adulterium n.* 2. Caccia-
lupum *in repet. leg. Si qua illustris. num.* 58. *Cod. ad
S. C. Orfic.* Farinaccium *q.* 141. *n.* 66. *et seq.* Ant.
Matthaeum *de crimin. lib.* 48. *tit.* 3. *c.* 1. *n.* 12.
13 Dividitur etiam Adulterium in *verum*, et *prae-
sumptum*, sed de divisione ista agemus *in v. Di-
vortium.*
14 A Lege Julia *de Adulteriis* non coercebatur
qui se junxisset ancillae, sive propriae, sive alie-
nae, sed potius infamia quadam facti laborabat,
et extra ordinem pro modo admissi criminis coer-
15 cebatur, *l. ult. ff. de offic. Praesid.* A Domino an-
cillae, actione de Servo corrupto, aut Legis Aqui-
liae, si immatura corrupta sit, aut injuriarum si
matura viro, conveniri poterat. *L. inter liberas* 6.
l. stuprum 34. *ff. ad leg. Jul. de adulter. d. l. ult. ff.*
16 *de offic. Praesid. l. stuprum* 22. *ff. de injur.* Cum li-
bertina adulterium committitur, ut indicat Papi-
nianus *l.* 6. *ff. ad leg. Jul. de adulter.* Nec refert in-
genuo an libertino nupta sit, *l. adulter* 38. *ff. ad
leg. Jul. de adulter.*
17 Nec cum foemina vili atque abjecta Adulterium
committitur ex Constantini constitutione, *l. quae
adul.* 28. *Cod. ad leg. Jul. de adult.* late, et docte
suo more Gothofredus, *ad lib.* 9. *Cod. Theod. tit.*
6. *leg.* 1.
18 Si pudicitiam prostituerit uxor alicujus, an
incidant in Legem Juliam, tam ipsa, quam qui
cum ea rem habuerunt? DD. fere unanimiter di-
stinguendum censent, ut mulier quidem ob pro-
stratam pudicitiam, Adulterii poena puniatur, nec
non is qui primus eam corrupit, reliqui moechi
extra ordinem. Vide Clarum §. *adulterium nu.* 27.
19 *in addit. Farinac. q.* 141. *num.* 85. *et seq.* Distin-
guit vero Ant. Matthaeus *de crimin. lib.* 48. *tit.* 3.
c. 1. *num.* 6. inter eam, quae marito deserto,
passim et sine delectu, meretricio more se pro-
stituit, et eam, quae stupratoribus quidem cor-
pus committit, non tamen maritum deserit, nec
passim et sine ullo delectu id facit. In illam cri-
men Adulterii cessare ait, in istam non. Posset et
ex historia juris distingui inter eam, cui profi-
teri quaestum licuit, et eam cui non licebat. Illa
si professa fuerit, infra legis curam est: non haec.
Profiteri autem quaestum vilioribus dumtaxat et
plebeis licuit, non etiam honestioribus: fiebatque
professio olim apud Ædiles, *Tacit.* 11. *Annal.* ex
quo sane liquet, non omnem, quae vulgo corpus
praebet, extra legis poenam esse, sed eas dumta-
xat, quae id facere prohibitae non erant.
Cum uxore *injusta*, an Adulterium committa- 20
tur? Adi Ant. Matthaeum *de crimin. d. lib.* 48. *tit.*
3. *cap.* 1. *num.* 7. Voet *Comment. in Pand. lib.* 48.
tit. 5. *num.* 7. Quae vero apud Romanos diceretur
conjux *injusta*, consule tum ipsum Ant. Matthae-
um, tum Cujacium 6. *observ.* 16. et Brissenium
in libr. singul. ad leg. Jul. de adult. coergend.
Cum aliena Concubina Adulterium non est, 21
quod nonnisi in matremfamilias committitur, *l.
si uxor* 13. *l. si quis uxorem* 6. *ff. ad l. Jul. de adult.*
nam cum ea uxor non sit, lege Julia de adulteriis
teneri nequit: immo neque stupri; committitur
namque stuprum in virginem vel viduam honeste
viventem: Concubina enim neque virgo est, ne-
que vidua honeste vivens, *l. item legato* 49. §. *Par-
vi autem*, *ff. de legat.* Igitur utrumque crimen et
Adulterii, et stupri cesset necesse est, *l.* §. *ff. de
concubin. l. cum tabulis* 16. §. 1. *ff. de his quae ut in-
dign. auf.*
An cum sponsa Adulterium committatur? Fre- 22
quentiori calculo interpretes probaverunt com-
mitti, teste Farinacio *qu.* 141. *num.* 52. Confer
Harprestum, *ad instit. lib.* 4. *tit.* 18. §. *item lex
Julia* 4. *num.* 24. *et seq.* Brunemannum *Com. in
Pand. lib.* 48. *tit.* 5. *ad leg.* 3. *num.* 7. Non defue-
runt quibus placuit, Adulterium committi dum-
taxat cum sponsa de praesenti, non de futuro,
Clarus. *ad leg.* 80. Taur. *num.* 7. quorum senten-
tiam impense defendere conatus est Covarruvias
part. 1. *de sponsal.* et *matrim. cap.* 1. *num.* 6. *cum
seq.* notatus a Franc. Sarmiento *Select. interpr. lib.*
1. *cap.* 4. *num.* 1. *et seq.* et ab Ant. Matthaeo *loc.
cit. num.* 9. In alia omnia discessit Jo. Voet *Com-
ment. in Pand. lib.* 48. *titul.* 5. *num.* 9. qui voluit,
cum aliena quoque sponsa non Adulterium in *spe-
cie*, sed potius stuprum *proprie* dictum committi. 23
Si quis se junxerit cum ea, quam bona fide pu-
tabat solutam esse, cum vere nupta esset, stupri,
non Adulterii tenetur, *argum. l. haec verba.* 12. *et
l. penul. ff. ad leg. Jul. de adult.* Confer Farinac.
q. 141. *num.* 82. *et seq.* E converso si adulterare 24
volens, praeter spem stupraverit, tamquam adul-
terum puniendum esse voluit Farinacius *d. q.* 141.
n. 101. a qua sententia divortium facit Antonius
Matthaeus *de crim. lib.* 48. *tit.* 3. *cap.* 2. *n.* 6.
Si maritus ab hostibus captus sit, aut suae 25
publicaeve rei causa diu abfuerit, et interim cum
aliis uxor se commiscuit, non erit immunis a le-
gum poena, *leg.* 13. §. *Si quis plane*, *ff. ad leg. Jul.
de adul.* Maxime de Jure Canonico; vetat enim

Jus Canonicum uxorem absentis alii nubere, quantocumque tempore abfuerit, antequam certum de morte mariti nuncium acceperit, *cap. in praesentia, de sponsal. cap. Dominus, de secund. nupt.*

26 Quid pronunciandum, si quis duas simul uxores duxerit, stupri an Adulterii speciem dicemus? Stuprum appellant Impp. Valerianus et Gallienus *in leg. cum qui duas* 18. *Cod. ad leg. Jul. de adult.* et ita post Accursium plerique interpretes scripserunt; *Gloss. in d. leg.* 18. Clarus §. *fornicatio num.* 31. Covarruv. *de Matrim. part.* 2. *cap.* 7. §. 3. *num.* 10. Non desunt tamen quibus contrarium placuit, inter quos familiam ducit Menochius *de arbitr. jud. lib.* 2. *cent.* 5. n. 103. *et seq.* Is existimat committere bigamum *adulterium*, poenam tamen arbitrio Judicis infligendam esse, contra quam sententiam insurgit Ant. Matthaeus *d. lib.* 47. *tit.* 3. c. 1. *n.* 13.

27 Sunt et alii, qui licet adulteri veri non sint, poena tamen Adulterii puniuntur, de quibus consule saepe laudatum Ant. Matthaeum *loc. cit. n.* 14. *et seqq.* et Voetium *Com. in Pand. lib.* 48. *tit.* 5. passim.

ADDITIONES CASINENSES

28 Adulterium praeter fornicationem, et scandalum, alia peccata includit. Injustitiae primum, cujus accessione fornicator fit adulter: cum quisque conjux jus in suum corpus non habeat, sed alteri cesserit, juxta Apostolum *I. ad Corinth.* 7. accedens ad non suam, uxorem jure in suum corpus fraudatur; ideoque duplex peccatum injustitiae in duorum conjugatorum adulterino congressu. Et quo Juris hujusce possessio, temporalibus rebus aestimatione antecellit, eo gravius peccatum exurgit. Cum vero Ecclesiae Sacramento benedicantur conjuges ad filios procreandos, et propterea Adulterium Sacramento violationem inferat, in hoc crimine aliquod Sacrilegium agnoscitur. Omnia vero mala, quae ab Adulterio certo scatent, nempe dissensiones, odium, et conjugalis amoris tepor vel extinctio, et scandala, velut in radice, in eo complectuntur. Ronca. *Tract. XII. de Sext. Praecept.*

29 Licet in accessu ad alienum torum Adulterium consistat, tamen Adulterii peccato inquinatur conjux sodomitice concubens cum uxore; quia uxor non est sua quoad copulam sodomiticam. Nec aliter dicendum, consentiente uxore. Sanch. *de Matr. lib.* 9. *disp.* 18. *n.* 4. Ronca. *ibi. cap.* 4.

Fornicatio cum alterius uxore ante matrimonium consumatum, verum constituit adulterium; 30 non vero fornicatio cum desponsata per verbum *de futuro.* Ronc. *ib.* et *comun. Doctor.*

Non liberantur adulteri a malitia Adulterii, licet alter conjux ad copulam consentiat; nam si 31 ex una parte volenti et consentienti nulla fit injuria, ex alia tamen non sufficit talis consensus ad tollendam injustitiam contra matrimonium, cujus intrinsecae justitiae conjux renuntiare non potest. Quo in casu ab Innocentio XI. damnata est haec propositio: *Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium, ideoque sufficit in confessione dicere se esse fornicatum.*

ARTICULULUS II.

ADULTERIUM QUOAD POENAS.

Adulterium cum gravissimum sit peccatum
caus. 22. *quaest.* 5. *cap. Nemo blandiatur*, semper 1
fuit punitum gravissimis poenis. Jure divino puniebatur lapidatione. *Levit.* 20. *num.* 10. *Deuter.* 2
22. *n.* 22. *Daniel.* 13. 42. et *Joan.* 8. 5. Jure Ci-
vili Legis Juliae paena erat ultimum supplicium, 3
l. quamvis 3. §. *fin. Cod. ad leg. Juliam de adult.* §.
Item lex Julia de adulter. instit. de public. Judic.
Jure canonico dabatur publice Clerico adultero
poenitentia decem annorum, et Laico septem an- 4
norum: *cap. Presbyter dist.* 83. *cap. Devotam* 27. 5
quaest. 1. Clericus adulter deponebatur, et Laicus
excommunicabatur: *cap. si quis Episcopus* 27.
quaest. 2. Et approbata est poena ab Imperatore 6
Justiniano, *Novella* 134. statuta, ut adulter, vel
adultera detrudatur in Monasterium ad agendam
perpetuo poenitentiam, *cap. Intelleximus* 6. *de adulteriis, cap. Gaudemus, de convers. conjug. cap.
Consuluit, de appellationibus.* Et Jure Canonico 7
adhuc aufertur adultero Jus exigendi debitum
conjugale, et conceditur, quod innocens possit
facere divortium quoad torum, et habitationem:
cap. Ex literis 5. *de Divort.* dummodo fiat aucto-
ritate Judicis Ecclesiastici: *cap. Porro* 3. *de Di-* 8
vort. (*). Et quoad hanc facultatem faciendi divortium, maritus, et uxor sunt paris conditionis, ut
possit tam mulier innocens divertere a reo marito,
quam maritus innocens a reo uxore: *c. si quis uxo-*
rem 32. *quaest.* 1. (**). Et propter adulterium adhuc 9

(*) P. Carolus Antonius Thesaurus *lib.* 2, *de Poenis Ecclesiast.* v. *Adulterium cap.* 1. *num.* 5. ait ex Sanchez. non procedere hanc poenam in foro conscientiae, donec conjux innocens adulterium repellat, constito de adulterio. Certe convenit inter omnes adulterum posse petere: non enim absolute matrimonii usu privatus est, si incestum committeret, vel castitatem voveret. Sed Sanchez *lib.* 1. *disp.* 68. *num.* 4. Insuper solidis argumentis probat, adulterum non solum posse petere debitum ab uxore, sed etiam posse exigere (*), dum alter ignorat ejus adulterium, vel tantum suspicatur levibus indiciis. Est autem exigere petere rem debitam, et importat coactionem: petere autem minime, petimus enim etiam gratis concedenda. *(Edit. Barbiell. antiquior.)*

(**) Vide infra *Addit. Casin.* num 48. et *seqq.* necnon Verb. *Divortium* a num. 60. ibique *Addit. Casin.* (*Edit. Casin.*)

(*) *Nemo est qui adulterum ob violatam fidem debiti petendi jure excidere non fateatur. Quomodo enim debitum exigere poterit, quatenus exigere importat petere rem debitam, et importat coactionem.* (*Edit. Barbiell. recentior*).

uxor privatur dote, et maritus adulter donatione
propter nuptias, sive dotalitio: *cap. Plerumque*, 4.
de donatione inter virum, et uxorem. Vide Verb.
Dos, art. 1. *num.* 17. (*).
10 Per Jus Canonicum correctum est Jus civile;
l. Patri 20. *ff. ad leg. Jul. de adult. et ib. leg. si adult.*
38. *et. l.* 24. *Marito*, ubi videbatur licere Patri,
aut marito impune occidere adulterum deprehen-
sum in flagranti cum filia, aut uxore adultera;
11 et quamvis maritus, qui inventum Clericum cum
uxore turpiter agentem occidit, mitius puniatur:
12 *cap. si vero*, 3. *de sentent. excomm.* ipsi tamen
nequaquam licet in foro conscientiae propria au-
ctoritate occidere adulterum, aut uxorem adulte-
ram in flagranti deprehensam; *cap. Inter haec*
6. *caus.* 33. *qu.* 2. ubi Nicolaus I. scribens Al-
bino Archiepiscopo expresse declarat non licere
uxorem adulteram interficere secundum Leges
Ecclesiasticas, quia jure Pontificio non ita gra-
ve scelus ducitur Adulterium pati, ac uxorem oc-
cidere: *cap. si verius*, 33. *qu.* 2. *quod sentit D.* Augu-
stini *de adulterinis conjugiis lib.* 2. *cap.* 15. ubi
13 vocat rem nefariam, sic adulteram occidere. Et
Leges Civiles permittentes talem occisionem non
dant aliquod Jus in conscientia sic occidendi.
sed solum volunt, ut talis occidens non possit in
foro externo puniri, ut indulgeant ejus vehemen-
ti, et justo dolori, sicut Ecclesia non liberat a
peccato maritum occidentem Clericum repertum
in Adulterio cum sua uxore, licet eum declaret,
non incurrere excommunicationem, a qua excu-
sat vehementia justi doloris eum impellentis; *cap.*
14 *si vero*, 3. *de sentent. excomm.* Immo neque excu-
satur totaliter a delicto etiam Jure Civili occidens
adulteram, sed poena adhuc afficitur aliqua, *in
leg. si adulterium* §. *Imperator ff. ad leg. Juliam, de
adult.* et privari debet lucro, quod alioquin ex con-
suetudine, vel pacto habiturus esset dotis, *leg. si
ab hostibus* §. 1. *ff. sol. matrim.* quam dotem lucra-
tur, si eam accuset apud legitimum Judicem, et
non propria auctoritate occidat; *cap. Plerumque*
4. *de donat. inter vir. et uxor. leg. consensu* 8. *Cod.
de repudiis, Novella* 117. *cap.* 8. *et* 9. Hinc merito
ab Alexandro VII. 24. Septembris 1665. fuit ab-
solute damnata sequens propositio 19. in ordine:
*Non peccat maritus occidendo propria auctoritate
uxorem in adulterio deprehensam.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De variis apud varias gentes Adulterii poenis, 15
vid Jos. Laurentium *tract. de Adult. et meretr. tom.*
8. *Antiq. Graecar.* Gronovii *pag.* 1403. *et seqq.* Hoff-
mannum *de dissens. jur. in punien. adult. crim.* Dem-
pste. *Paral. ad Rosin. antiquit. lib.* 8. *cap.* 34. Janum
Langlaeum *Otin Semestr. lib.* 8. *cap.* 7. Justum
Lipsium *Excurs. ad Tacit. Annal. lib.* 4. *lit.* A.
De poena Adulterii apud Romanos ante Legem 16
Juliam omnium diligentissime egerunt Gothofr.
Lengnich. *in dissert. de origine atque progressu
poenae adulterarum apud Roman. et* Jo. Guliel.
Hoffmannus *in libro singulari ad L. Jul. de adult.
toto cap.* 1. Nullam vero certam statutam fuisse
poenam deprehenditur, sed majorum more impu-
dicarum mulierum coercitionem, propinquis, ac
necessariis mandatam, qui eam pro arbitrio sta-
tuerent, ut ostendit Svetonius *in Tiber. cap.* 35.
Idem et Tacitus *Annal. lib.* 2. *cap.* 50. Hoc autem
ex Romuli legibus fluxisse, indicat locus Dionysii
Halicarnassaei *lib.* 2. *antiq. Rom. pag.* 95. Deinde 17
Lege Julia per Augustum lata, propositam fuisse
relegationem in paganis, in militibus deportatio-
nem, non vero impositam fuisse poenam ultimi
supplicii, ut sentit Auctor *num.* 3. (**) pluribus
post Brissonium *in lib. singul. ad Leg. Jul. de adul-
ter.* Adstruit Anton. Mattaeus *de crimin. lib.* 48.
tit. 3. *cap.* 2. *num.* 1. Idque post alios luculenter
probarunt Ger. Noodt. *in Dioclet. cap.* 15. *et seqq. et*
Hoffmannus *in d. lib. singul. ad L. Jul. de adulter.
pag.* 84. *et seqq.* Confer etiam Scultingium *ad lib.* 2.
sent. Pauli tit. 27. Harprectum *in lib.* 4. *Instit. tit.*
18. §. *item Lex. Julia* 4. *num.* 79. *et seqq.* Non po- 18
test ergo capitalis dici poena, nisi eo sensu, quo
interdum etiam capitales poenae dicuntur eae,
quae non nisi infamiam irrogant. Postea ultimum 19
supplicium adulterae non minus, quam adultero
impositum fuit, sed quo auctore incertum est.
Harprectus *loc. c. num.* 82. post Antonium Delrio
in repet. Leg. transigere 18. *Cod. de transact. n.* 113.
a D. Pio, et a Divis Fratribus poenam capitalem
contra adulteros impositam fuisse autumat. Con-
stantinum auctorem fuisse hujus poenae mortis,
existimarunt P. Faber *lib.* 1. *Semestr. cap.* 4. Ant.
Fabr. *lib.* 2. *Conject. cap.* 20. Balduinus *de Legib.*

(*) Quaerunt aliqui, utrum uxor teneatur pecunias per Adulterium partas marito, aut alteri v. g. pauperibus, vel ei qui dedit, restituere. Respondet negative Bonacina *de Contr. disp.* 1. *quaest.* 3. *punct. num.* 12. Megala *part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 32. *quaest. num.* 24. Graffius *tom. Consiliorum lib.* 5. *de furtis cons.* 2. quia damnum per Adulterium illatum non est pecunia aestimabile, aut reparabile, neque leges Adulterium prohibentes reddunt irritam illam acquisitionem pecuniarum ex tali causa; nec faciunt inhabilem accipientem ad comparandum earum dominium. Sed contrarium docent non pauci cum Molina *de Justit. et jure tom.* 1. *tract.* 1. *disp.* 94. Reginaldo *in Praxi tom.* 1. *lib.* 10. *cap.* 13. *num* 193. Bannez. *in* 2. 2. *qu.* 62. *art.* 5. *dub.* 5. et aliis; qui fundantur in eo, quod maritus sit dominus corporis uxoris quoad actus conjugales. Unde concludunt, uxorem teneri omne pretium per Adulterium acquisitum reddere marito, sicut alia quaevis, quae aliter laborando acquirit. (*Edit. Barbiell.*)

(**) Et quidem jure, ac merito; legerat enim in Lib. 5. Institut. Justiniani *tit.* 18. §. 4. haec praecisa verba: *Item lex Julia de adulteriis coercendis, quae non solum temeratores alienarum nuptiarum gladio punit, sed et eos etc.* Hinc Jo. Kal. seu Calvinus in suo Lexico Juridico, verbo *Adulterium*, haec habet: *Adulteri ergo poena ex legibus ordinaria, Romae semper fuit capitis, et sanguinis, etiam ex lege Julia.* (*Edit. Barbiell.*)

Constant. pag. 192. Pithaeus *in collat. Leg. Mo-
saic. et Roman. titul.* 4. *de adulter.* Ante Constantini
tempora capitalem poenam constitutam fuisse
probabile putat Voet in *Comment. ad lib.* 2. *Pand.
tit.* 15. *de transact. n.* 18. Vide Raevardum *lib.* 4.
Varior. cap. 6. *in fin.* Jacob. Gothofred. *ad. L.* 4.
20 *Cod. Theod. quor. appellat. non recipit.* Non contenti
simplici ultimi supplicii irrogatione Constantinus,
ac Constans Impp. adulteros culeo insui jusserunt.
Leg. 5. *Cod. Theod. quor. appellat. non recip. Lib.*
21. *tit.* 36. Cumque *in d. leg.* 4. *Cod. Theodos.* con-
stituissent, *sacrilegos nuptiarum tamquam manife-
stos parricidas, insuere culeo vivos, vel exurere judi-
cantem oportet.* Tribonianus *culei* loco, poenam *gla-
dii* tempore Justiniani probatam substituisse vi-
detur *in L.* 30. *Cod. ad Leg. Jul. de adult.* Confer
Voet. *ad d. tit. de transact. n.* 18.

21 Justinianus servata in masculis poena capitali,
foeminas adulteras verberatas in Monasterium
detrudi jussit, concessa licentia maritis, ut etiam
vidit Auctor, eas intra biennium recipiendi. *No-
vella* 133. *cap.* 10. unde desumpta *Authent. Sed ho-
die.* Goth. *ad Leg. Jul. de adulter.* Cui consonat Jus
22 Canonicum locis ab Auctore laudatis, Marito re-
cusante eam denuo recipere, Monialis fieri coge-
batur, sed citra vota. Vide Bohemerum *Comment.
in Decretal. lib.* 15. *tit.* 16. §. 22.

23 Clericus adulter non solum deponitur, sed ul-
terius in Monasterium detruditur ex decreto Con-
cilii Aurelianensis *cap.* 7. *relat. in cap. Si quis Cle-
ricus* 81. *dict.* Covarruvias *de sponsal. part.* 2. *cap.*
7. §. 7. *n.* 28. Grilland. *de divers. crimin. lib.* 3.
quaest. 2.

24 Quibus poenis afficerentur adulteri medio aevo,
vide apud V. Cl. Carolum Dufresne, Du-Cange in
*Gloss. ad script. med. et infim. Latinit. verb. Adulte-
rium.*

25 Hodie per totam Italiam, ac pene per univer-
sam Europam, ex consuetudine leviores poenae
introductae sunt, nempe pecuniariae, aliaeque le-
viores. Menochius *de arbitr. jud. q. lib.* 2. *Centur.*
5. *cas.* 149. *n.* 64. *et seqq.* cum aliis apud Har-
prectum *de publ. jud.* §. *item Lex Julia lib.* 4. *In-
stit.* Sorge *Jurisp. Forens. tom.* 9. *cap.* 40. *n.* 19.
de Franchis *decis.* 240. *num.* 9. *et seqq.* ubi de Lu-
ca *in observ. n.* 5. de Marin. *divers. alleg.* 100.
n. 16.

26 Praeter arbitrariam poenam sustinent etiam
adulteri rei familiaris jacturam; nempe si uxor
Adulterium commiserit, retinet maritus dotem,
donationem propter nuptias, et ex paraphernis
tantam portionem, quanta est tertia dotis; *Novel.*
117. *cap.* 8. Reliqua bona addicuntur Monaste-
rio, nisi adsint descendentes, quibus bies, vel
ascendentes, quibus triens defertur; *Novell.* 135.
27 *cap.* 10. Si commiserit Adulterium maritus, repe-
tit uxor dotem, lucratur donationem propter nu-
ptias et ex reliquis bonis tantum, quantum tertia
pars donationis propter nuptias efficit: quod supe-
rest, Fisco vindicatur, nisi adsint descendentes, vel
ascendentes, ad tertium usque gradum, qui Fisco
praeferuntur; *d. Novell.* 117. *cap.* 9. *Novell.* 134.
cap. 10. *et ult.*

Post mortem etiam mulieris adulterae, si hae- 28
redes ejus dotem petant, potest vir se exceptione
Adulterii tueri. Vide Ant. Matthaeum *lib.* 48. *de
crimin. tit.* 3. *cap.* 2. *n.* 8. Petr. Barbosam *ad Leg.*
2. *p.* 1. *num.* 132. *ff. solut. matr.* Mean. *obs. et re
judic. obs.* 660. *n.* 43.

Mulier, quae hoc crimine se involvit, si habeat 29
patrem, ratione ejus quod deliquit, pater non pri-
vabitur dote; neque enim patitur aequitas, ut de-
lictum filiae patri noceat. Confer Perezium *ad lib.*
9. *Cod tit.* 9. *ad Leg. Jul. de adul. n.* 37. Ant. Mat-
thaeum *de crimin. lib* 48. *tit.* 3. *cap.* 3. n. 10. Aliud 30
dicendum de adventitia dote, juxta *Novell.* 117.
cap. 13. quae uxoris est propria, ceditque marito
propter Adulterium; nisi extraneus, a quo dotem
accepit, illam sibi reddi fuerit stipulatus; Salice-
tus et alii *ad L.* 24. *ff. de jur. dot.* Et hoc quidem 31
nominatim cautum fuerat constitutione Justinia-
ni *L. ult. Cod. de repud.* Sed cum deperdita esset,
sententiam ejus ex *lib.* 28. βασιλ. eruditi resti-
tuerunt.

Verum haec omnia, quae de amissione dotis 32
recensuimus, obtinent, nisi adsint causae, ob quas
hujus criminis rei excusentur, quarum v. g.

I. Est, quando utrinque peccatum est; recte
enim mulier maritum agentem ad dotem, ex hac
causa repellit, per Adulterii objectionem, ex ra-
tione, quod paria delicta mutua compensatione
tollantur; *L.* 59. *ff. solut. matr. L.* 10. *ff. de com-
pens.* Late Sanchez *de matrim. lib.* 10. *disp.* 9.

II. Causa est, si de consensu mariti, uxor hoc 33
crimen admiserit, vel eo non prohibente, cum
alio commercium habuerit, utique non cadet sua
dote. *L.* 26. *Cod. ad Leg. Jul. de adult. L.* 47. *ff.
solut. matrim.*

III. Si mulier per violentiam fuerit oppressa, 34
quia non potest de Adulterio accusari: *l.* 20. *Cod.
ad. Leg. Jul. de adult.*

IV. Causa, si maritus in Adulterio deprehensam 35
vel Adulterii damnatam non dimittat, sed in matri-
monio retineat, et conjugale debitum exolvat. Vi-
detur enim is injuriam condonare; Perezius *ad Leg.
Jul. de adult.* Adeo ut si postea uxor in idem cri-
men relabatur, prius illud amplius in judicium
deduci nequeat, sed posteriori Adulterii nomine
tantum agendum sit. Covarruvias *de matr. p.* 2.
cap. 7. §. 9. *n.* 11.

V. Si abolitio intervenerit, aut etiam sine abo- 36
litione maritus destiterit ab accusando; *L.* 16.
Cod. ad Leg. Jul. de adult.

VI. Si maritus ante motam Adulterii quaestio- 37
nem moriatur; late P. Barbosa *p.* 1. *l.* 2. *ff. solut.
matrim. n.* 119. Gomez *ad l.* 80. *Tauri num.* 86.

38 VII. Si in Adulterio deprehensam maritus occiderit; neque enim tunc dotem lucrabitur, qui lucro indignum se reddit, propria auctoritate jus sibi dicens; *L.* 10. §. 1. *ff. salut. matrim.*

39 VIII. Causa, si tempus accusationis praescriptum lapsum sit; Perezius *ad d. tit. Cod. de Leg. Jul. de adult. n.* 46.

40 Adulterii accusatio quinquennio perimitur a die admissi criminis durante matrimonio; *L.* 5. *Cod. ad L. Jul. de adult. L.* 29. *§.* 7. *et L.* 31. *ff. eodem;* soluto matrimonio, sex mensium spatio, ita computandorum, ne excedant quinquennium continuum a die patrati criminis numerandum. *L. mariti* 29. *§. sex mensium, et seqq. l. quinquennium* 31. *ff. ad Leg. Jul. de adult. l.* 5. *et* 28. *Cod. eodem l.* 1. *§. accusationem, ff. ad S. C. Turpillian.*

41 Sed advertendum tamen est, quod de Adulterio perpetuo excipi potest, Mean. post alios *in obs. et re judic. obs.* 660. n. 52.

42 Si mulier, commisso Adulterio, defuncta sit, et haeredes ejus dotem repetant, maritus contradictionis modo objicere Adulterium potest, atque ita dotis lucrum sibi tueri. Confer Farinacium *quaest.* 142. *n.* 59. *et seqq.* P. Barbosam *ad l.* 2. *p.* 1. *n.* 132. *ff. salut. matr.* Mean. *obs. et re jud. obs.* 660. n. 43.

43 Varie apud Interpretes disputatur, an marito adulterae, ante institutam actionem defuncto, haeredes ejus adulteram dotem repetentem, exceptione criminis repellere possint? In hac quaestione distingunt nonnulli penes Farinacium *quaest.* 152. n. 115. Beust. *part.* 2. *de matr. c.* 21. Costal. *ad l.* 15. *ff. solut. matr.* utrum maritus injuriam dissimulaverit, an ignoraverit, vel morte praeventus exequi non potuerit. Si dissimulaverit, haeredes ejus uxorem repellere non possunt; si ignoraverit, vel exequi non potuerit, non prohibentur haeredes adulteram repellere. Franciscus Duarenus vero *in leg.* 15. *ff. salut. matrim.* vult nihil interesse dissimulaverit ne, an ignoraverit maritus flagitium uxoris. Etenim ratio, cur leges dotem adulterae marito addicunt, haec certe est, ut habeat hoc solatium injuriae maritus. At nihil injuria ad haeredes mariti attinet. Igitur nec dotis lucrum ad eos pertinere debet. In Duareni etiam militat castra A. Matthaeus *de crimin. lib.*48. *tit.* 3. *cap.* 3. *num.* 9.

44 Propter oscula, non illa quidem officii, aut pudici affectus, sed libidinis, quae *suavia* a Donato appellantur, an mulier dotem amittat? Affirmant Carrerius *de homicid.* §.6. *num.* 254.Catellianus Cota *in memorabil. v. mulier propter;* et hanc esse communem sententiam fatetur Caesar Costa *lib.* 2. *var. dubit. cap.* 39. et probant Lara *in l. si quis ex his n.* 77. *ff. de liber. agnosc.* et A.Matthaeus *ubi supra n.* 21. Negant vero Alciatus 4. *Parerg.* 10. Corasius *ad l.* 2. *ff. solut. matr. n.* 15. Menochius *lib.* 2. *de arbit. cas.* 287. *a num.*7. Ant. Constant. *de dot. c.* 6. *a n.* 36. Covarruvias *de spons. q.* 2. *c.* 7. §. 6. *n.* 3. P. Tholosanus *in Syntag. Jur. lib.* 2. *c.* 23. P. Barbosa *ad l.* 2. *q.* 1. *in princip. num.* 70. *et seqq. ff. solut. matrim.* Perezius *ad tit. Cod. ad. Leg. Jul. de adult. num.* 39.

Exponenti quaerelam criminalem de Adulterio a principio, non competere amplius actionem civilem pro lucro dotis, voluerunt Alv. Velasquus *tam.* 3. *consul. et rer. jud. consul.* 169. *n.* 19. Sorge *Jurisprud. Forens. tom.* 9. *cap.* 40. n. 27. Contrarium tenet et verius Ant. Matthaeus *dict. lib.* 48. *tit.* 3. *cap.* 2. *n.* 3. 45

Quoad potestatem patris, vel mariti, occidendi adulterum, et adulteram confer. *DD. ad titulos Digest. et Cod. ad l. Jul. de adulter.* A. Matthaeum *de crimin. lib.* 48. *tit* 3. *cap.* 3. *n.* 13. *et seqq.* et quod spectat ad accusationem Adulterii, et effectus sententiae, vide A. Matthaeum *loc. cit. c.* 8. 46

ADDITIONES CASINENSES

Adulterium prima est ex causis, ob quas juxta leges Regni Neapolitani potest judex facultatem alterutri conjugum impertiri separatim ab alio degendi, absque ulla obligatione illum domi recipiendi; quae facultas *separatio personalis* nuncupatur. De hujusce separationis causis et effectibus, et de quaestionibus quae ad hanc materiam spectant, plenius agemus in Additionibus ad verbum *Divortium.* Hic tantummodo quasdam morales animadversiones subjiciemus, et poenas quibus jure nostro criminali adulteri mulctandi sunt. 47

Indubium est, ut bene advertit auctor, licitum esse divortium ob Adulterium, parilique jure posse conjuges Adulterii causa separari a noxia parte. Jus divinum permittit. Matth. 19. *Quicumque dimiserit uxorem, nisi propter fornicationem, moechatur;* et Ecclesiasticum jus *cap. significasti,* 4.*cap. ex literis,* 5. *cap. gaudemus,* 8. *de divort.* Insuper addendum, non solum fieri posse divortium ob accessionem ad alienum thorum, sed etiam ob crimen sodomiae inter conjuges, vel bestialitatis. *Arg. can. Meretrices,* 32. *q.* 4. *et can. Dixit Dominus,* 10. *q.* 1. et communiter. 48

Paulum immorandum est circa causas sufficientes expetendi divortium a judice. Non quodlibet peccatum contra fidem matrimonii importat, posse partem laesam expetere divortium; sed solummodo illa quae important divisionem carnis. Sic oscula, tactus impudici sine proprii et alieni corporis pollutione, non concedunt jus divortii. Sanchez *l.* 10. *d.* 4. *a n.* 9. Laym. *lib.* 10. *p.* 3. c. 7. n. 7. 49

Suspicio de conjugis Adulterio non est sufficiens caussa ad divortium instituendum. Licet enim D. Hieronymus adfirmet: *Ubicumque est fornicatio, vel fornicationis suspicia, libere dimittitur uxor,* et legatur suspicionem sufficientem esse in *c. Dixit* 50

Dominus; tamen non de simplici suspicione, sed de violenta suspicione agitur, illa nempe quae moralem fundet certitudinem, et in foro externo provocare possit condemnationem sontis conjugis. Puta si conjux sola cum solo colloquens, nuda cum nudo reperta fuerit, *arg. cap. literis* 22. *de praesumpt.* Id communiter, duce D. Thoma, in 4. *d.* 35. *q. un. a.* 3. *ad.* 4. Quoad vero circumstantias probabilem vel violentam suspicionem producentes, et ad divortium sive interno sive externo foro faciendum, adeat lector Palaum *d.* 6. §. 4. *n.* 8. Sanchez *n.* 47. Pontium *l.* 9. *c.* 16. *n.* 5. *et alios.*

51 Copulam cum aliena sine seminis effusione non esse sufficientem divortii causam, probabiliter tenent bonae notae Theologi. Sanch. *l.* 10. *d.* 4. *n.* 13. Salmant. *c.* 16. *n.* 10. et alii, quorum sententiae subscribit D. Ligorius, hac ratione innixus, nempe sine seminis effusione fornicationem imperfectam esse, nec veram adesse carnis divisionem.

52 Generale principium statui potest, non teneri virum, conjugem dimittere, ut bene August. *Dominus*.... *permisit, non jussit.* et D. Tho. *suppl. q.* 62. *a.* 2. Nam obligatio non faveret innocenti.

53 Attamen tenetur vir ad divortium ratione correptionis fraternae, et scandali vitandi, S. Thom. *loc. cit.* Salmant. *cap.* 16. n. 5. Nam, uxore manente in fornicatione, et renuente poenitentiam agere, *si vir cum illa vixerit, reus erit, et ejus peccati particeps. c. Si vir, de Adult.* Notant tamen Theologi, hac obligatione virum liberari, si alia via possit uxorem ad meliorem frugem reducere, si ex divortio domestica vel publica mala sibi devenirent; cum firmum sit, praeceptum correptionis non obligari cum gravi incommodo. Ita D. Thom. S. Anton. S. Bonav. Salmant. et communiter.

54 Haec de praecepto correptionis. De praecepto vero scandali vitandi, licet multi strictius incedant circa obligationem viro imponendam expellendi uxorem adulteram, tamen probabiliter tenendum cum D. Ligorio, quod si vir vel inopia, morbo, spe resipiscentiae uxoris, expensis faciendis ratione judicii ecc. uxorem retineat, et uxoris culpam aegre ferre demonstret, satis erit ad scandalo uccurrendum. S. Lig. Theo. mor. *l.* 6. *tr.* 6. *de matr. n.* 963. *quae. IV.*

55 Gravior exurgit controversia circa obligationem quae aliquando pellit uxorem ad separationem a viro adultero. Sed ne longius abeamus Theologorum placita recensentes, communiorem sententiam proferamus, nempe teneri aliquando uxorem a viro recedere correptionis causa, cum etiam subditus, modo quo possit, teneatur superiorem corrigere. Attamen oportet ut emendationis spes intercedat, aliter ubi nulla spes probabilis effulgeat, et correctio inutilis foret, nulla obligatione divortii uxor implicatur. Salmant. *in tr.* 21. *de correpť. frut. c.* 7. *n.* 66. Suar. et alii.

Facto divortio per sententiam judicis, non amittit conjux innocens jus cogendi uxorem, ut ad se redeat. Clare Divus Thom. *Cum divortium sit inductum in favorem viri, non aufert ei jus revocandi uxorem; unde uxor tenetur ei reddere, et ad eum redire si fuerit revocata, nisi de licentia ejus votum continentiae emiserit; in* 4. *dist.* 35. *quaest. un. art.* 6. *ad.* 3. 56

Legibus regni Neapolitani uxor Adulterii crimine in poenali judicio convicta secundo ad tertium gradum carceris mulctatur; maritus vero praeter carceris poenam, quinquaginta, usque ad quingenta, Ducentorum mulcta punitur. *Art.* 326. *Part.* 2. *Cod.* 57

Si vero uxorem, poenae tempore elapso, maritus ad meliorem frugem haud reductam deprehenderit, jure gaudet illam per quinquennium in custodiam (*ritiro*) includi: sed eamjam absolutam vel damnatam ob Adulterium in criminali judicio nequit eodem crimine maritus compellere ad tribunal civile, et vicissim. *Ibi. Art.* 327. 58

Maritus, quod concubinam domi retinuerit, ab uxore rite in judicio convictus, secundo, usque ad tertium, carceris gradu punitur. *Ibi Art.* 328. 59

Si Maritus uxorem in flagranti crimine deprehensam, vel complicem interfecerit, secundo, usque ad tertium, gradu carceris mulctatur. Si vero percusserit vel vulneraverit cum crimine (*misfatto*) primo carceris gradu, vel exilio; si cum delicto (*delitto*) levioribus paenis (*Polizia*) plectitur, dummodo maritus ipse leno non extiterit, nec operam vel media prostitutioni exhibuerit. *Ibi.* 60

Ante judicis condemnationem, sicut remissio a marito uxori adulterae exhibita ei suffragatur, ita vicissim adultero marito. *Ibi Art.* 329. 61

Effectus damnationis in delinquentem averti possunt a parte laesa, ubi consensus adfuerit convivendi. *Ibi. Art.* 330. 62

ARTICULUS III.

ADULTERIUM, QUOAD CASUS, IN QUIBUS PROPTER IPSUM NEQUIT FIERI DIVORTIUM.

Primo nequit fieri divortium propter commissum Adulterium, si uterque conjugum illud commiserit; *cap. fin. de adult. et cap. Tua Fraternitas.* 7. *de adult. et stupr. lib.* 5. *tit.* 16. ubi Innocentius III. habet haec praecisa verba: *Tua Fraternitas requisivit, utrum aliquo denegante uxori suae in adulterio deprehensae debitum conjugale, si ipse postmodum cum alia perpetret adulterium, manifeste cogi debeat, ut eamdem maritali affectione pertractet. Super quo tibi respondemus, quod cum paria crimina compensatione mutua deleantur, vir hujusmodi fornicationis obtentu suae uxoris nequit consortium declinare*: et idem *cap. intelleximus, eodem titulo,* 1

suae decisionis hanc adducit rationem: *Cum*, inquit. *Matrimonii jus in utroque laesum consistat, paria delicta mutua compensatione tollantur*, et S. Augustinus *in capite Nihil;* 32. *q.* 6. dicit, *nihil iniquius esse, quam fornicationis causa dimittere uxorem, si et ipse convincitur fornicari;* occurrit enim illud Apostoli *ad Rom. c.* 2. *n.* 1. *in quo enim alterum judicas, et ipsum condemnas, eadem enim agis, quae judicas.* Et expresse S. Th. *in pri. dist.* 35. *q. unica art.* 1. *ad secun. Quando uterque fornicatur, divortium celebrari non potest.*

2 Secundo nequit fieri divortium propter Adulterium, si ipse maritus prostituat uxorem, vel uxor cum consensu mariti Adulterium committat, *cap. Discretionem, de eo qui cognovit consanguineam uxoris suae lib.* 4. *tit.* 13. ubi Innocent. III. scribens ad Praepositum Magdeburgensem jubet, quod vir prior cogatur redire ad ipsam, et maritali eam affectione tractare, cum Adulterium ei non possit objicere, qui eam adulterandam tradidit, praesertim *invitam*, et ut inquit lex, non potest improbare maritus mores, quos ipse, aut ante corrupit, aut postea probavit, *l. cum mulier* 46. *ff. soluto matrimonio.* Et sic expresse tenet S. Thom. *in* 4. *dist.* 35. *q. unic. art.* 1. *in corpore,* ubi excipiens casus, in quibus nequit fieri divortium propter Adulterium, dicit, quod secundus casus exceptus est, *Si ipse uxorem prostituerit.*

3 Tertio, nequit fieri divortium propter Adulterium. si mulier nupsit alteri, ex quo vere credidit maritum suum fuisse mortuum, *cap. Cum per bellicam cladem* 1. *caus.* 34. *quaest.* 1. ubi Leo Papa scribens Nicetae Aquilejensi Episcopo *Epist.* 77. *cap.* 1. *et seq.* praecipit, ut mulieres, quae aliis viris nupserant, ex quo putaverint, et crediderint maritos suos in bellica clade mortuos fuisse, cogat ad ipsos redeuntes redire, et si aliquae ita posteriorum virorum amore sint captae, ut malint his cohaerere, quam in legitimum redire consortium, jubet eas excommunicationis vinculo innodari, donec redeant. Et sic expresse D. Thomas. *in.* 4. *dist.* 35. *q. unica art.* 1. *in corpore,* ubi inter casus exceptos a jure faciendi divortium propter Adulterium, enumerat istum per haec praecisa verba: *Si uxor virum suum mortuum probabiliter credens propter longam ejus absentiam, alteri nupserit.*

4 Quarto, nequit fieri divortium propter Adulterium, si uxor ex errore concubuit cum altero viro latenter in ejus lectum ingresso, putans esse suum verum maritum, colligitur *ex cap. In lectum mariti, caus.* 34. *quaest.* 1. *et* 2. *et ex cap. Si virgo nesciens, causa* paritrr 34. *quaest.* 1. *et* 2. Adulterium enim sine dolo non committitur, *ff. de adult. l. penult.* et qui cognoscit conjugatam ignoranter, noncommittit Adulterium; *arg. Extor. de sentent. excommunic. Si vero aliquis.* Et expresse sic docet D. Thomas *in* 4. *dist.* 35. *q. unica art.* 1. *in corp.* ubi dicit non posse dimitti uxorem fornicantem, *si latenter cognita est ab aliqua sub specie viri lectum subintrante.*

Quinto. nequit fieri divortium propter Adulte- 5
rium, commissum a muliere vi oppressa, et omnino involuntarie, colligitur *ex cap. Tolerabilius. caus.* 32. *q.* 5. ubi dicitur, quod *virgo prostitui potest*, idest per vim, *adulterari non potest*, idest, ita ut sit rea Adulterii, nisi consentiat. Ut enim inquit S. Hieronym. *in. cap. De pudicitia* 6. 35. *q.* 9. *non potest fieri, ut nisi quis moechetur prius in corde, moechari possit in corpore;* et per hoc S. Augustinus *lib.* 3. *de Civit. Dei c.* 19. *in cap. Proposita caus.* 32. *q.* 5. dicit, quod Lucretia a Tarquinio vi oppressa non commisit Adulterium: *Mirabile dictu*, ait S. Doctor, *duo fuerunt, et adulterium unus admisit. Corpus enim mulieris,* ut prosequitur S. Hier. loco mox citato, *non vis maculat, sed voluntas, et a violenta stupratore eripi nec ipsa potest pudici ia.* Immo quamvis corpus violenter 6
corrumpatur. si pudicitia mentis servetur illaesa, castitas duplicatur; sicut B. Lucia, ut patet in ejus festi lectione 6. intrepide respondit Paschasio: *si invitam jusseris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam.* Et ideo S. Thom. *in* 4. *dist.* 35. *quaest. unic. art.* 1. *in corpore,* inter casus, in quibus nequit maritus dimittere uxorem, enumerat istum expresse: dicens *Si fuerit vi oppressa.*

Sexto, nequit fieridivortium propter Adulterium. 7
si post Adulterium vir sibi reconciliavit uxorem, vel uxor virum. ad invicem petendo, et reddendo debitum conjugale. Colligitur *ex. cap. Si illic* 29. *caus.* 23. *quaest.* 4. ubi Gelasius Papa scribit Geruntio, Joanni, Germano, et Petro Episcopis sic; *Si illic, ubi haec acta sunt, praesentibus utrisque constiterit, et satisfecisse Stephanum, et suplicatione suscepta, eum, qui male tractatus est, ignovisse, semel in ablatione remissa punitio, recidivo dolore non debet iterari. Divinae scilicet imitatione Clementiae, quae dimissa peccata in ultionem redire non patitur.* Et Auctor Glossae *in Decretalem Clementis III. cap. Plerumque, de donat. inter virum, et mulierem, verb. Nec reconciliata.* expresse dicit, quod si *reconciliata fuerit, postea illam fornicationem objicere non poterit; quia ei remisit hoc, quod ipsi licet secundum Evangelicam veritatem:* et hoc aperte habetur etiam ex *l. crimen* 11. *cod. de adult. et stupr. leg.* 9. *tit.* 9. ubi Alexander Imperator ait: *Crimen adulterii Maritum, retenta in Matrimonia uxore, inferre non posse, nemini dubium est.* Ex quo enim conjux innocens post cognitum Adulterium conjugis rei, adhuc reddit, et petit debitum, censetur ei condonasse, et se spoliasse sponte jure suo ad divortium, adeoque non potest amplius 8
conjugem reum dimittere, nisi iterum aliud Adulterium committat, quia dicit S. Antoninus 3. *part. tit.* 2. *c.* 21. §. 5. *Tunc enim eum videtur sibi reconciliasse, unde non potest innocens amplius denegare debitum adultero, nisi recidivaret.* Et sic jam docuerat

S. Thomas *loc. cit. in* 4. *dist.* 35. *quaest. unic. art.* 1. *in corpore*, ubi loquens de casibus, in quibus maritus innocens nequit dimittere uxorem adulteram, hunc inter alios adducit, nempe, si *reconciliaverit eam sibi post adulterium perpetratum, carnaliter eam cognoscens.*

9 An autem in casu, quo maritus male, et injuste tractet uxorem, negando ei alimenta, et debitum conjugale, eamque e domo expellendo, et tunc ipsa Adulterium committat, possit ipse maritus divortium facere? Affirmative respondet contra varios alios negativo sustinentes, Sanchez, Dicastill. et Burghaber apud La Croix *lib.* 6. *par.* 3. *num.* 433. Rosignol. *de effectibus Matrimonii contract.* 15. *de Matrim.* VI. *praenot.* 11. *sect.* 9. *n.* 5. Reiffenstuel *lib.* 4. *Decretal. tit.* 19. *num.* 70. Pirhing *ibid. n.* 12. Coning. *disput.* 35. *de divort. num.* 8. et alii plures per clarum textum *in cap. Significasti*, 4. *de Divortiis*, ubi maritus non tenetur uxorem recipere, quamvis ipsa allegaverit, et exceperit, quod ille causa fuerit, ipsam injuste expellendo; ubi Glossa verb. *Materiam* rationem dat, quia uxor nulla ratione induci debet ad Adulterium, *arg. cap. Ita ne*, 3. *caus.* 32. *q.* 5. *et cap. Sacris*, 5. *de His, quae vi, metuve, et in cap. Ex literis*, 5. *de divortiis.* Non auditur uxor allegans se adulterasse, eo quia maritus ei necessaria alimenta denegavit, quia ut ait Glossa ibid. verb. *Compulsus: non est ignoscendum ei, quae praetextu, seu obtentu paupertatis turpissimam vitam egit*, ut expresse dicitur *in leg. Palam*, 43. §. 5. *ff. de ritu nuptiarum.* Deberet enim uxor potius omnia mala sustinere, quam Adulterium committere, *arg. cit. cap. Ita ne*, 3. *caus.* 32. *q.* 5. ibi: *Potius quaelibet mala tolerare decernat, quam mala consentire, et citat. capit. Sacris*, 5. *de his quae vi, metuve*, ibi: *Cum pro nulla metu debeat quis peccatum mortale incurrere.* Tum quia maritus per hoc, quod supradictam causam adeo remotam Adulterii dederit, non censetur in illud consensisse, vel intendisse.

10 Secus autem esset dicendum, si maritus injuste expulisset uxorem a domo, vel debitum conjugale, aut necessaria alimenta denegasset ea intentione, ut ob necessitatem Adulterium perpetraret: tunc enim perinde esset, ac si in Adulterium consentiret; per text. *in cap. Si tu*, 24. *caus.* 27. *q.* 2. ubi expresse dicitur: *Si tu abstines sine uxoris voluntate, tribuis ei fornicandi licentiam, et peccatum illius tuae imputabitur abstinentiae.* Et S. Thom. *in prima ad Corinth.* 7. *lect.* 2. ubi enumerans casus, in quibus maritus non potest ob causam fornicationis uxorem dimittere, dicit: *Tertius est, quando ipse ei occasionem fornicandi dedit, ut quia non vult reddere debitum*, maxime si ob id prudenter praevidere potuerit Adulterium uxoris. Sic recte conciliant utramque sententiam, ac interpretantur Jura supra adducta La Croix *loc. cit. num.* 433. Ferdinandus Krimer, et Raphael Aversa apud ipsum. Item Rosignol. *loco. cit.* cum Cajetano, et Sanchez ibi allegatis, Pirhing. *loc. cit. n.* 12. Sanchez *de Matrim. lib.* 10. *disp.* 5. *n.* 6. et alii passim, tum ex supra citatis, tum ex aliis. Alia ad rem, vide verb. *Divortium*, *n.* 60.

ADDITIO EX ALIENA MANU.

De causis, ob quas fieri potest, vel non, divortium, fusiori calamo agemus, Deo dante, cum de divortio verba faciemus, ubi etiam de praesumptionibus, et indiciis Adulterii etc. 11

ADDITIONES NOVISSIMAE EX ALIENA MANU

Quamvis Ecclesia teneat Matrimonium Fidelium ratum et consummatum non posse quacumque ex causa, etiam Adulterii, dissolvi quoad vinculum, fatetur tamen ipsum dissolvi posse quoad thorum et cohabitationem. 12

Hujus dissolutionis sive separationis causam legitimam esse uxoris Adulterium, indubitatum est. 13

Ratio separationis ob Adulterium assignatur a Divo Thoma *in IV. Sentent. Dist.* 25. *quaest.* 1. *art.* 1. « Dominus, inquit, dimittere uxorem concessit » propter fornicationem, in poenam illius qui fi- » dem fregit, et in favorem illius qui servavit, » ut non sit adstrictus ad reddendum debitum ei » qui non servavit fidem. » 14

Quoad divortium, sive separationem ex Adulterio, utriusque conjugis par conditio est. Ecclesia enim in hac causa non cognoscit differentiam inter virum et uxorem. Proinde aequale esse jus mariti et uxoris ad dimittendam compartem adulteram multis auctoritatibus probari posset. 15

Maritus uxori injuriam remisisse videtur, si post Adulterium commissum, et a se cognitum, eam cognoverit, uti post Sanctum Thomam probat cum Theologis et Canonistis Sanchez *lib.* 10. *de Matrimonio disp.* 14. 16

Similiter neque maritum adulterum posse ob Adulterium uxoris eam dimittere, docuit jampridem Sanctus Augustinus *lib.* 1. *de Sermon. in Monte, cap.* 28. E quo sumptus videtur *Can.* 1. *caus.* 32. *q.* 5. « Nihil iniquius, ait, quam forni- » cationis causa dimittere uxorem, si et ipse con- » vincitur fornicari. » Occurrit etiam illud *ad Rom. cap.* 2. *v.* 1. *In qua enim judicas alterum, teipsum condemnas: eadem enim agis, quae judicas.* « Quapropter quisquis fornicationis causa » vult abjicere uxorem, prior debet esse a forni- » catione purgatus. Quod similiter et de foemi- » na dixerim » 17

Divortium sive separatio ob Adulterium sine auctoritate judicis fieri nequit. 18

Causa proinde hujus separationis ipsi legitimo probanda est; neque sufficit eam alteri conjugi esse certam, nisi ipsi judici talis probetur; 19

quod de Adulterio intelligendum esse manifestum est.

20 Sed facta etiam separatione quoad thorum et
cohabitationem, judicis erit providere, ut quan-
tum possibile est, incontinentiae periculum adi-
matur, neque publico cum scandalo vivant; quem-
admodum deciditur in *Can.* 5. *caus.* 32. *quaest.* 2.
et in cap. 19. *tit. De Convers. Conjug.*

ARTICULUS IV.

ADULTERIUM QUOAD VARIA, RESPECTU ADULTERI, ET ADULTERAE.

1 Adulter accusatus de Adulterio, lite pendente,
non est privandus possessione : *L. lite pendente*
2 *etc. c. laudabilem.* Adulter si lite non contestata,
est contumax, potest excommunicari. *Ut lite non*
3 *contestata non procedatur.* c. 1. (*) Adulter tenens
concubinam, pulsa uxore, vel ea retenta, si moni-
tus eam non pellat, sed adhuc cum ea adultere
vivat, debet excommunicari. *Concil. Ravennat.* 1.
4 *sub. Clement. V. c.* 29. Adulter, qui ut suam libi-
dinem libere, et sine obice expleat, procurat car-
cerari maritum alicujus, vel consanguineos mu-
lieris, est ultimo supplicio puniendus. Sixtus V.
5 *constit.* 46. incip. *Ad compescendum.* Adulterans
cum Judaea, vel Gentili excommunicatur. *Conc.*
6 *Eliberit. c.* 78. Adulter emendatus potest negare
debitum et dimittere uxorem, quae perseverat
in Adulterio, et non vult se emendare, colligitur
ex *c. Dixit Dominus;* et ex *c. Si quis caus.* 32. *q.*1.
Sic tenet S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 35. *respons.*
ad dubium 12. S. Antoninus 3. *part. summae tit.* 1.
7 *c.* 2. §. 6. cum communi. Immo adulter emen-
datus, et a fortiori maritus nunquam adulter,
tenetur in conscientia dimittere uxorem, si nolit
se ab Adulterio emendare, et in illo cum scandalo
perseveret. Habetur *c. si vir* 3. *de adulteriis, et*
stupro, his verbis : *Si vir sciens uxorem suam de-*
liquisse, quae non egerit poenitentiam, sed permanet
in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, et ejus
peccati particeps. Sic habetur etiam c. *Sicut caus.*
32. *quaest.* 1. his verbis : *Sicut crudelis est, et ini-*
quus, qui castam dimittit, sic fatuus et injustus est,
qui retinet meretricem, nam turpitudinis patronus
est, qui crimen celat uxoris ; et expresse etiam *c.*
Dixit Dominus, caus. 32. *quaest.* 1. ubi adducuntur
haec verba praecisa S. Hieronymi: *Cum illa unam*
carnem diviserit, et se fornicatione separaverit a ma-
rito, non debet teneri, ne virum quoque sub maledi-
cto faciat, dicente Scriptura, Proverb. 18. n. 13. *qui*
adulteram tenet, stultus, et impius est. Sic tenet
Divus Augustinus *l.* 2. *Retract. cap.* 19. Sanctus
Thom. *in* 4. *dist. quaest. unic. art.* 2. S. Bonaven-
tura *in* 4. *dist.* 39. *art. lit.* et alii passim.
Adultera nec etiam mortuo marito, potest Ma- 8
trimonium contrahere cum suo adultero; *c. Nullus*
ducat 1. *cap. Illud vero* 3. *c. Relatum est.* 4. *caus.*
31. *qu.* 1. Adultera post poenitentiam potest con- 9
trahere Matrimonium cum suo adultero, dummodo
non fuerit causa mortis sui viri; c. *Si quis vivente,*
caus. 31. *q.* 1. Adultera post poenitentiam a viro 10
recipienda est; *cap. Quod autem,* 7. *caus.* 32. ubi
expresse dicitur : *Nunc autem, postquam Christus*
ait adulterae: Nec ego te condemnabo, vade, deinceps
noli peccare ; quis non intelligat debere maritum
ignoscere, quod videt ignovisse Dominum amborum.
Nec jam se debere adulteram dicere, cujus poeniten-
tis crimen Divina credit misericordia deletum. Adul- 11
tera separata a viro propter Adulterium perdit
dotem, et dotalitium; *c. Plerumque* 4. *de donatio-*
nibus, quae fiunt etc. Adultera separata, si impu- 12
dice vivit, est punienda poena mortis. Sixtus V.
Constit. 46. incip. *Ad compescendum.* Adultera occi- 13
dens foetum animatum, seu natum infantem ex-
communicatur, et punitur ut homicida. Sixtus V.
Constit. incip. *Effraenatam ;* Gregor. XV. *Consti-*
tut. incip. *Sedes Apostolica.* Vid. verb. *Abortus n.*
1. *et* 2.
Si conjuges sint ambo adulteri, sed unus publi- 14
ce, et alter occulte, conjux adulter occulte, licet
posset in foro exteriori facere divortium, et di-
mittere conjugem adulterum publice, et juridice
sic probatum; tamen in foro conscientiae tenetur
omnino debitum ei reddere, et in gratiam et unio-
nem conjugalem retinere; colligitur aperte *ex c.*
Nihil iniquius, caus. 32. *quaest.* 3. ubi adducuntur
haec praecisa verba S. Augustini : *Nihil iniquius,*
quam fornicationis causa dimittere uxorem, si et ip-
se convincitur fornicari ; occurrit enim illud Apo-
stoli ad Rom. 2. 1. *in quo enim alterum judicas, te*
ipsum condemnas, eadem enim agis, quae judicas.
Quapropter quisquis fornicationis causa vult abjicere

(*) Ut Auctoris doctrinae debita lux effundatur, sententia, sive casus *Cap.* 1. *ut lite etc.* est proponendus. Mulier quaedam virum suum accusarat de Adulterio, ut separationem thori, et dotem, sive etiam donationem propter nuptias obtineret. Procurator viri hujusmodi libello uxoris noluit respondere, et alia atque alia allegando pluries inducias postulabat. Tandem die statuta quum crederetur responsurus libello, restitutionem uxoris primo fieri postulavit, ne secus fieret, appellando. Verum quia mulier dicebat se virum habere suspectum, et idem procurator nec de mulieris impunitate cavere, et judicum conspectui se praesentare non curabat, testes mulieris recepti sunt; dubitabatur an etiam ad definitivam sententiam esset procedendum. Respondet Innoc. III. Quia lite non contestata, testes fuerant recepti, et attestationes etiam publicatae, non esse ad definitivam sententiam procedendum; potuit tamen vir propter suam contumaciam excommunicari. Porro quando lis dicenda sit contestata, patet ex *Cap.* 1. *de litis contestat.* nimirum per petitionem ab actore in jure propositam, et subsecutam ipsius rei responsionem. Item quando quis dicendus sit contumax, ut possit excommunicari, sive aliis affici poenis, latius disserit Gonzalez *Comment. in Cap. Tuae fraternitatis* 3. *tit. loud. Ut lite non contestata.* *(Edit. Neapol.)*

uxorem, prior debet esse a fornicatione purgatus. Et sic defendit S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 35. *in exposit. lit. dub.* 1. his verbis *: Quaeritur utrum vir qui fornicatur in occulto, possit dimittere uxorem, quae fornicatur in aperto? Respondeo, dicendum quod talis fornicans non debet eam dimittere, nec potest sine peccato in conspectu Dei, licet possit in conspectu Ecclesiae, pro eo quod uxori non defuit jus excipiendi, quamvis desit probatio.* Et sic expresse docet S. Thomas *in* 4. *dist.* 35. *quaest. unic. art.* 6. *ad* 5. *Si adulterium viri sit occultum, per hoc non aufertur Jus excipiendi contra accusationem viri uxori adulterae, quamvis desit sibi probatio, et ideo peccat vir divortium petens, et si post sententiam de divortio uxor petat debitum, vel conciliationem, vir tenetur ad utrumque.*

ADDITIO AUCTORIS E II. EDITIONE

15 Adulterium praecedens, seclusa machinatione et fide fotori matrimonii, non est impedimentum dirimens matrimonium. Bened. XIV. *tom.* 1. *Constit.* 113. *incip. Redditae n.* 22.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Quod scribit Auctor *num.* 8. Adulteram nec 16 etiam mortuo marito, posse matrimonium contrahere cum adultero, accuratiori indiget discussione.

De Jure Civili absolute nuptiae prohibitae sunt 17 adulterum inter et adulteram, *l.* 13. *ff. de his, quae ut indign. l.* 11. §. 11. *ad l. Juliam de adulter. l.* 27. *Cod. eodem, Novell.* 134. *cap.* 12. Antiquo 18 jure Canonico idem obtinuisse constat ex Concilio Triburiensi relat. in *cap.* 4. *caus.* 31. *quaest.* 1. *ex cap.* 1. *et* 3. *dict. caus.* 31. *quaest.* 1. Gratianus vero in nota subjecta, hunc textum ad casus duos postea receptos restrinxit, contra mentem Concilii, ut animadvertunt Eruditi, Cujacius *ad cap.* 1. *de eo qui dux. in matr. quam poll. per adult.* Van-Espen in *Jur. Eccles. Univ. part.* 2. *tit.* 13. *c.* 7. *n.* 5. Bohemeros *in decretal. l.* 4. *tit.* 7. §. 1. Disciplina haec stetit usque ad Saeculum XIII. et XIV. Espenius *loco cit. n.* 6. *et seqq.* (*)

Verum postea restringi coepit haec prohibitio 19

(*) Quum conditor Decreti Gratianus ad civiles hac de re sanctiones non advertisset, neque ad vetustiorem Ecclesiae disciplinam, qua fiebat, ut solum, ac purum Adulterium, etiamsi aliud inter adulteros non intercesserit, impedimentum afferret matrimonio inter eosdem contrahendo; inde factum est ut *Caus.* 31. *Qu.* 1. *Cap.* 2. locum Augustini *ex lib. de nuptiis et concupiscent. lib.* 1. *cap.* 10. exceptum, qui ad veterem illam Ecclesiasticam disciplinam respiciebat, depravatum attulerit. Vide Cl. Cujacium ad *Cap.* 1. *de eo qui duxit in Matrimonium quam polluit, etc.* et Romanos correctores in Decret. Inde quoque factum fuit, ut Concilii Triburiensis an. 893. *can.* 40. in alienum ab ejusdem mente sensum detorserit. Et revera in memorato Canon. Triburiens. Synod. agitur de quodam viro, qui alterius uxorem stupro violaverat, atque insuper Moechae, vivente viro suo, juramentum dederat, ut post legitimi mariti mortem, si supervixisset, eam duceret uxorem, quod reapse postea factum fuit. Hujusmodi itaque connubium anathematizarunt Patres laud. Synod. h. e. dirimendum decreverunt, innixi receptae tunc temporis in Ecclesia disciplinae, qua interdictum erat, *ne ullus ea uteretur in matrimonio, cum qua prius pollutus esset adulterio.* Hanc itaque generalem Ecclesiae, et laud. Synodi prohibitionem, unde propositi casus decisio petita fuerat, Gratianus non animadvertens, dum fragmentum Canonis afferret, restrinxit ad solum adulterium, cui etiam adjuncta esset promissio, sive juramentum futurarum nuptiarum. Vide *cap.* 3. *in laud. caus.* 31. *qu.* 1. *et cap.* 2. Eamdem generalem Ecclesiae prohibitionem in notula subjecta ad hosce duos casus restrinxit etiam Gratianus; nim. ut adulterium impedimentum afferret matrimonio contrahendo inter adulteros, quoties adulter aliquid machinatus esset in mortem viri; vel si, vivente viro, fidem adulterae dedisset, se sumpturum eam in conjugem, si ejus viro supervixisset. Lege Cujacium *l. c.* et Cl. Gonzalez *Com. in cap.* Si quis uxore vivente. 8. *n.* 6. *tit. laud. De eo qui duxit.* etc. Atque hoc sane illud est, quod Cl. Additionum Auctor indicat, paullo licet obscurius.

Recensita porro Gratiani interpretatio, licet aliquantolum aliena a mente antiquiorum Canonum, occasionem dedit novae hac in re stabiliendae disciplinae in Ecclesia; ut nimirum adulterium tunc solummodo impedimentum afferret matrimonio contrahendo, quoties aut in mortem viri adulter fuisset machinatus, aut vivente viro, adulterae fidem dedisset, se sumpturum illam in conjugem, si viro suo superstes fuisset. Hoc sane patet ex Responsis posteriorum Pontificum. Hinc Alexander III. Saecul. XII. licet meminisset vetustioris disciplinae, hanc tamen restrictionem non obscure admittit, dum hunc in modum proloquitur: *Licet in Canonibus habeatur, ut nullus copulet matrimonio quam prius polluerat adulterio; et illam maxime, cui fidem dederat, uxore sua vivente, vel quae machinata est in mortem uxoris. Cap.* 1. *de eo qui duxit in matrimon.* et luculentius Innocent. III. *Cap.* Significastis. 6. *tit. eod.* decernit matrimonium inter adulteros post mortem legitimae uxoris legitimum esse judicandum; *nisi alter eorum in mortem uxoris defunctae fuerit machinatus, vel ea vivente, sibi fidem dederit de contrahendo matrimonio.* Atqui haec modo est praxis recepta, atque hoc jure utimur. Huc sane referendum est illud, quod Auctor noster docet n. 8. nim. adulteram, nec etiam mortuo marito, posse matrimonium contrahere cum suo adultero; quod mihi verosimilius videtur, atque ex consequentibus non obscure colligitur.

Tria criminant capita, unde adulterium impedimentum dirimens constituit, rectissime recenset laud. *Additionum* Auctor *n.* 4. ac praecipuarum conditionum vim expendit, atque ad praxin applicat. Illud vero nobis minime probatur, quod hic docet laud. *Addition.* Auctor: Adulterium nim. cum sola machinatione in mortem conjugis, etiam non consecuto mortis effectu, inducere impedimentum dirimens matrimonium inter adulteros; licet enim Cl. Gonzalez in *notis ad cap.* 1. *de eo qui* etc. hoc ipsum fuerit opinatus, id tamen unanimi consensu tum Theologorum, tum juris prudentum communiter rejicitur; pugnat enim per quam apertissime cum textu in Canone *Si quis vivente* 5. *caus.* 31. *qu.* 1. Lege Cujacium *Comm. in cap.* 1. *et* 3. *de eo qui duxit* etc. et Sanchez *de impedim. matrim. lib.* 7. *disp.* 78. *n.* 7. Quin et ipse Gonzalez *Comm. in cap.* Si quis uxore vivente 8. *tit. eod.* oppositum apertissime nobiscum docet *n.* 4. Quemadmodum et illa expungenda arbitrarer, quae n. 16. adjungit idem Cl. *addition.* Auctor ad explicandam doctrinam Auctoris n. 9. *eod. art.* propositam. Ibi enim Cl. Auctor dilucidis ac disertissimis verbis refert sententiam et Casum *Cap.* Si quis vivente 5. *caus.* 31. *qu.* 1. quae autem adjiciuntur per Auctorem *Additionum* eamdem interturbant, atque evertunt. Nec ipsum juvat, quod apud Gonzalez. *l. c. n.* 4. haec ipsissima verba legantur; ibi enim rectissime constant, quae hic male adsuta videntur. (*Edit. Neapol.*)

ad duos potissimum casus. I. Si sibi fidem dederint de contrahendo matrimonio, vel si de facto matrimonium initum sit, licet sciretur alterum conjugum adhuc vivere; sive id contigerit ante, sive post commissum adulterium, uti statuitur in *cap. fin. decretal. eodem.* II. Si adulter maritus aliquid machinatus fuerit in mortem Conjugis suae, vel mariti adulterae, ut cum ea contrahere posset, vel adultera in mortem sui mariti, vel uxoris adulteri: *cap. 2. decretal. eodem.*

20 Quoad primam speciem observandum, non desiderari, ut haec promissio fiat juramento, immo nuda sufficit sive vera, sive ficta, Gonzalez *ad lib. 4.*
21 *Decr. tit. 7. cap. 8. n. 4.* Nec requiritur, ut sit reciproca, sed sufficit, ut unus promittat, et alter tacendo acceptet, Pontius, *de matrim. lib. 7. cap.*
22 45. Requiritur vero, quod adulterium sit vere patratum, nec sola promissio de ducenda alia, uxore mortua, sat est, nec matrimonium impedit, *cap. si quis ult. Decretal. eodem*, nec si ante copulam recesserunt a promissione futuri matrimonii,
23 Trullench. *de matr. dis. 11. dub. 6.* Quoad alteram speciem concernit, I. requiritur machinatio, et conspiratio in mortem alterius, licet mors non sit secuta, Gonzalez *ad dict. lib. 4. Decretal. tit. 7.*
24 *cap. 8. num. 4.* II. In eum finem fieri debet machinatio, ut matrimonium contrahi possit inter adulterum, et adulteram, Bohemerus *ad l. 4. Decre-*
25 *tal. tit. 7. §. 4.* III. Quod homicidium revera sequatur, nec sufficit ejus ratihabitio, Leander *de*
26 *matrim. quaest. 6.* IV. Idem obtinet, etiamsi sine adulterio in necem conjugis conspirarint; neque interest proprio facto, an alieno ferro evenerit homicidium, dummodo ambo in conjugis necem machinati sint, cum *intentione* contrahendi matrimonium, *cap. 1. et 6. Decretal. eodem c. 1. de convers. infidel.*

27 Sed si Conjux non polluit, nec machinata est in necem viri, sed tantum fidem dedit de contrahendo cum ipso, mortuo marito, tunc locum obtinet quod scribit Auctor, ut peracta poenitentia, possint matrimonium simul contrahere, *c. 6. et 8. Decretal. eodem*, Gonzalez *loc. cit.*

28 Pariter quod scribit Auctor n. 10. Adulteram post poenitentiam a viro esse recipiendam, intellige si libeat marito. Consule Bohemer. *in Decretal. lib. 4. tit. 16. §. 22.* Necessitatem enim haud important verba illa D. Augustini *lib. 2. cap. 6. ad Polleat.* relata *in c. 7. caus. 32. quaest. 1.* quibus innititur Auctor. Jure enim antiquo Romano, sine metu lenocinii, id marito non licuit, ut clare indicat *Lex 9. Cod. ad l. Juliam de adult.* quod pariter *l. 2. c. 2. ff. eodem* cautum est. Aliter SS. Patres docuerunt, quia matrimonium, ejecta adultera, durare etiam D. N. Jesus Christus voluit, quare marito integrum esse scripserunt uxorem denuo recipere; confer Bohemerum *loco laudato.*

ARTICULUS V.

ADULTERIUM QUOAD OBLIGATIONEM GENITORUM RATIONE PROLIS ADULTERINAE.

Genitores adulteri tenentur praestare alimenta 1
proli adulterinae, si ipsa non habeat unde aliunde sustentetur: habetur expresse c. *Cum haberet de eo, qui duxit in Matrimonium etc.* praecisis his verbis: *Sollicitudinis tuae intererit, ut uterque parentum liberis suis secundum quod eis suppetunt facultates, necessaria subministrent.* Est communis Doctorum sententia. Quamvis enim Jure civili 2
fuerit vetitum, ne proles ex damnato concubitu a patre aleretur, ut patet *Authent. Ex complexu, Cod. de incest. nupt.* ubi habentur haec praecisa verba; *Ex complexu nefario, seu incesto, seu damnato, liberi, nec naturales sunt nominandi, omnis paternae substantiae indigni beneficio, ut nec alantur a patre; et in §. fin. in Authen. Quibus mod. nat. effic. sui*, ubi habentur ista: *Omnis, qui ex congressibus, aut nefariis, aut incestis, aut damnatis processerit, iste neque alendus est a parentibus.* Hoc tamen 3
Jus Civile sic prohibens, ut minus consentaneum naturali pietati, est sublatum per Jus Canonicum, *cit. cap. Cum haberet, de eo qui duxit in Matrimonium, quam polluerat in adulterio, in fine*; cui Juri 4
Canonico nunc standum est in omni foro, et ita nunc de facto servatur etiam in foro saeculari, Covarr. *in Epitome 4. decis. part. 2. cap. 8. §. 6. num. 8. 9. 10. et 12.* Paleottus apud *Thesaurum decis. 212. num. 2.* et alii passim. Et ratio est, quia Parentes Jure naturali tenentur alere prolem, si possint: cum hac tamen distinctione, quod 5
Mater tenetur alere prolem primo triennio, vel suis sumptibus curare ali, si possit; et post hoc triennium tenetur eam alere Pater, donec proles sua industria se possit juvare; habetur expresse *l. Ne filium. 9. Cod. de patria potest. etc. c. Ex literis, de conversione fidelium*, ubi decernitur, filios post triennium alendos esse a Patre, et sic tenent Doctores communiter.

Adulter sciens prolem esse suam, et nullam 6
habens justam rationem dubitandi, tenetur, si adultera sit impotens ad restitutionem, restituere impensa in alenda prole adulterina, et filia dotanda, et compensare damna, quae filii legitimi in divisione haereditatis patiuntur. Sic colligitur *ex c. si culpa final. de injuriis, et damno dat.* ubi Gregorius IX. sic praecise dicit: *Si culpa tua datum est damnum, vel injuria irrogata, seu aliis irrogantibus opem forte tulisti.... jure super his satisfacere te oportet; nec ignorantia te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam verosimiliter posse contingere vel jacturam:* unde cum ex adulterio soleat contingere generatio prolis cum damno mariti, et ejus legitimorum filiorum, sequitur teneri

adulterum ad compensationem talium damnorum; si non fuerint compensata a matre adultera, cum per suum adulterium causam dederit talibus damnis. Et sic in terminis habet S. Antoninus 2. *part. Summ. Theol. tit.* 2. *c.* 7. §. 7. praecisis verbis: *De adultero autem, cujus est filius, dicendum videtur, quod si scit, vel credit verosimiliter illum esse suum, ubi mater ipsa satisfacere non valet, videtur, quod teneatur de expensis educationis patri putativo, quia causam efficacem dedit tali damno... de haereditate, vel dote, si dotaretur a putativo, teneri videtur ad arbitrium boni viri, attenta sua facultate.*

7 Si adulter dubitet, an proles adulterina sit a se genita, vel ab aliis, qui eadem die v. gr. adulteram cognoverunt, ipsa, et singuli alii secundum proportionem dubii, tenentur ad partialem restitutionem alimentorum, et partis haereditariae legitimis subtractae. Et ratio est, quia, qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, textu expresso *in c. Si culpa,* 9. *de Injuriis, et damno dato. L. qui occidit* 30. §. *ad leg. Aquil.* sed singuli adulteri occasionem horum damnorum dederunt, habendo simul copulam per se causativam talium damnorum, et singuli communi opera sunt causa talis incertitudinis, quae injuste impedit, ne ab uno determinato possit exigi debita restitutio, et compensatio; ergo singuli tenentur pro rata dubii ad ratam restitutionis. Confirmatur, quia sicuti si duo sagittas projiciant in equum Petri, quorum una ipsum interficit, licet nesciatur cujus sagitta interfectus sit, tenentur singuli compensare illud damnum pro portione dubii, cum constet utrumque causam injustam illius damni apposuisse, et ab illis vere damnum provenisse; sic a pari, cum in nostro casu singuli suo adulterio generationis causam dederint, et constet ex illis vere prolem genitam fuisse, licet nesciatur a quo determinate, debent singuli pro portione dubii damna illa compensare. Sic tenet Molina *disp.* 103. *num.* 3. Vasquez 1. 2. *disp.* 66. *cap.* 8. *n.* 47. Salas, Azorius, Castropalao, Villalobos, Turrianus, Martinez, Bardi, Illsung. Bonac.

8 Oviedo, Claudius La Croix, Mendo, et alii. Et Mendo, Salas, Castr. Diana, Oviedo, et alii dicunt, quod si unus ex adulteris sit nobilior aliis, et ditior, debeat plus contribuere, quam minus nobiles, et minus divites, quia ex se ditiores, et nobiliores debent filiis praestantiora alimenta suppeditare (*).

9 Adultera non tenetur cum periculo vitae, et magnae infamiae manifestare prolem spuriam ad reparanda damna legitimorum, colligitur ex *c. Officii, de poenitentiis, et remissionibus l.* 5. *tit.* 38. ubi Innocent. III. consultus de quadam muliere, quae partum sibi insigni artificio supposuerat, esset ne absolvenda, cum crimen suum timeret marito detegere, sic respondit: *Quoniam igitur postulas edoceri, utrum ei, hac fraude durante, sit poenitentia injungenda; respondemus, quod sicuti mulieri, quae ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est poenitentia deneganda; ita nec illi debet poenitentia denegari*; ex qua Pontificia responsione manifeste sequitur, quod non peccet non detegendo crimen, nam si peccaret, non esset admittenda ad poenitentiam. Et ratio est, quia plura contingerent damna in detectione proprii criminis ad excludendam prolem spuriam ab haereditate, quam in taciturnitate ejusdem cum praejudicio prolis legitimae, cum ex duobus malis majus sit evitandum, debebit uxor potius tacere, quam propalare delictum; antecedens est clarum, quia, ut supponitur, in detectione adulterii adesset periculum propriae vitae, et magnae suae infamiae, ultra scandalum mariti et aliorum, et in taciturnitate esset solum jactura haereditatis, quae deberet dividi cum prole spuria; nemo autem tenetur indemnitati alterius consulere cum majori detrimento proprio in rebus superioris ordinis; vita autem est longe superioris ordinis quam omnes res temporales, cum nullo pretio sit aestimabilis; et de fama habetur Prov. 22. 1. *Melius est bonum nomen, quam divitiae multae,* et *cap. Deteriores,* 15. *causa.* 6. *q.* 1. de mente Anacleti Papae (**) habetur, quod majus malum sit ablatio famae, quam bonorum temporalium: *Deteriores sunt, qui Doctorum vitam, moresque bonos corrumpunt, his qui substantias aliorum praediaque diripiunt.*

Confirmatur, quia dato etiam quod adultera detegeret suum adulterium, non propterea hoc redundaret in commodum, et utilitatem prolis legitimae, vel aliorum, qui de jure deberent succedere, quia nec ipsa adultera esset credenda, cum ex regulis Juris, alleganti suam turpitudinem nulla debeatur fides, praesertim cum praejudicio alterius, ut in praesenti casu; eo vel maxime quod ingenium mulierum saepe saepius est alios praeter modum amare, et alios odisse. Nec proles spuria teneretur ei credere, ut fatentur omnes Canonistae *in cap. Per tuos,* 10. *de probationibus,* et Jurisperiti *in l. si posthumus,* 14. *ff. de liber. et posthumis.* Ab omnibus enim receptum est, quod nequidem pro foro conscientiae detur obligatio habendi fidem uni homini, etiam omni exceptione majori, si ideo grave damnum esset subeundum; quia sic daretur occasio multis fraudibus, mendaciis, perjuriis, et injustitiis, ut colligitur *ex cap. Licet universis, c. Veniens, cap. Cum a Nobis de testibus, et attestationibus.* Tum quia cum ipse filius et sua, et publica opinione sit legitimus, non tenetur cum tanto suo incommodo se putare illegitimum, nisi convincatur, obstante praesumptio-

(*) Vide Add. Casin. num. 27. et 28.

(**) Vide Berardi opus inscriptum: *Gratian. Canones etc. part.* 2. *Cap.* 2. (*Edit. Barbiell.*)

ne, quae habetur ex Matrimonio, quod natus sit ex nuptiis, ut dicit Glossa in *cap. Officii, de poenitentiis, et remissionibus, verb. deneganda,* praecisis his verbis: *Ipsa non potest detegere suppositionem, quia ei non crederetur, obstante praesumptione, quae habetur ex Matrimonio, quod filius natus sit ex nuptiis.* Cum igitur in ordine ad prolem legitimam illa detectio non possit prodesse, nulla adest ratio, cur debeat fieri, maxime cum periculo propriae vitae, et famae: sic docet Scotus *in* 4. *dist.* 10. *qu.* 2. *sub fin.* S. Antonin. 3. *par. tit.* 2. *c.* 7. §. 4. Covarruvias, Innocent. Panormit. Cajetan. Medina, et alii satis communiter.

12 Adultera, quae ad evitandam mortem, et magnam infamiam non tenetur manifestare suum adulterium, cum nihil speret profuturum, tenetur tamen quantum in se procurare omni meliori modo, ut illatum damnum legitimis compensetur v. g. de ornatu corporis, et aliis sumptibus detrahendo, et si habeat bona paraphernalia, et alia quae ultra consueta obsequia debita marito, et familiae, suis viribus, et industriis potuit acquirere, plus proli legitimae, quam spuriae relinquendo.
13 Et si talibus modis, vel aliis consimilibus damnum compensari non possit, tenetur proli spuriae persuadere, si aliunde idonea sit, ut statum Ecclesiasticum, vel Religiosum amplectatur, vel vitam caelibem ducat, ad sic, quantum possibile est, compensandum damnum illatum proli legitimae, colligitur *cit. cap. Officii, de poenitentiis et remissionibus,* et tenent Doctores communiter.

14 Parentes, qui sine debitis modis, et cautionibus liberos suos exponunt clam ad Hospitalia, aut alia Loca Pia, graviter peccant, si possint aliter eis providere; *Leg. Necare, ff. de liberis agnosc.* ubi dicitur: *Necare videtur non tam is, qui partum praefocat, sed et is qui abjicit, et alimentum negat, et qui in publicis locis misericordiae caussa aedificatis exponit, quam ipse non habet.*
15 Excusantur tamen a culpa, qui cum debitis cautionibus clam noctu eos exponunt ad Hospitalia, ad evitandam infamiam, et tegendum delictum, seu quia
16 nequeunt eos alere aliter; sed si divites sint, tenentur restituere Hospitali, seu loco pio, vel cuicumque alteri, expensas in prolem suam factas. Redditus enim illi relicti sunt, ut subveniatur pauperibus, adeoque injuste agunt illi, qui cum divites sint, et teneantur liberis suis alimenta subministrare, cogunt ad alendos illos ex pau-
17 perum bonis. Sic sentiunt omnes Doctores contra Henriquez, et paucos alios, qui putant Hospitalia, et alia Loca Pia esse instituta, non solum, ut indigentiae pauperum consulatur, sed etiam, ut vitentur pericula prolis, quae non semel in flumen projiceretur, vel alio modo necaretur, nisi sic exponi, et nutriri posset ad evitandam infamiam; sed cum bona eorum pace, et venia tenendum est cum communi, quod parentes divites sint obligati in conscientia restituere Hospitali, seu alteri cuicumque expensas pro alenda sua prole factas, cum dicamus, quod ad evitandam suam infamiam, et delictum occultandum possunt parentes prolem spuriam Hospitali exponere, dummodo expensas pro ea factas occulte compensent, et sic evitatur etiam praetensum periculum occisionis prolis. Vide verb. *Parentes*, ubi multa ad rem.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De obligatione genitorum alendi prolem adulte- 18
rinam, vide quae dicemus *ver. Alimenta.* Videndum 19
nunc, an facta thori separatione, propter uxoris adulterium, teneatur maritus uxori inopi alimenta praestare? Julius Clarus *lib.* 5. *Sentent.* §. *Adulterium, num.* 17. eam fovet sententiam, quam communem appellat, teneri maritum alimenta praestare uxori adulterae; nam licet uxor sit adultera, non propterea desinit esse uxor; *l.* 2. *de divort.* Contraria sententia obtinuit apud DD. Protestantes, quia somniant, ob adulterium conjugis matrimonium dissolvi, non solum quoad thorum, sed etiam quoad vinculum; vide Voet. *Comment. in Dig. lib.* 25. *tit.* 3. *de agnoscend. et alend. liber. n.* 8.

Adultera quando teneatur manifestare prolem 20
spuriam ad reparanda damna legitimorum, late agit Covarruvias *part.* 1. *in Relect. ad cap. peccatum de R. J. in* 6. n. 4. *et* 8.

Lepida sane est cautela, quae refertur ab Alcia- 21
to *lib.* 3. *de Praesumpt.* 37. *et* 39. *et. Parerg.* 12. cujusdam adulterae, quae cum plures liberos haberet, quorum unus esset ex adulterio conceptus, eis accersitis, ad mortem veniens dixit: *Filii mei, unus est natus ex adulterio, et ideo bona mei mariti detinet indebite; ego vero priusquam ex hac vita migrem, ne moriar in hoc peccato, eum vobis nuncupare intendo, nisi vos invicem remiseritis omne jus, quod habet alter adversus alterum.* Tunc filii, cum quilibet de seipso dubitaret, mutuo se ipsos ab eo onere absolverunt, et liberarunt, jusque invicem sibi remiserunt. Ejusdem cautelae obiter meminit Jo. Major *in* 4. *dist.* 15. *quaest.* 17. quae tamen improbatur a Covarruvia *d. loc. n.* 8.

ADDITIONES RECENTIORES EX EDITIONIBUS BARBIELLINIANIS.

Etsi adultera communiter non teneatur reve- 22
lare filium spurium cum periculo vitae, vel famae; potest tamen esse casus, in quo teneatur, v. g. quando hoc necessarium esset ad bonum commune, ut si spurius compelleret subditos a fide apostatare. Diana *Part. II. tr.* 2. *resol.* 33.

Hanc obligationem tamen non esse justitiae 23
commutativae, sed legalis, vel charitatis, qua bonum commune praeferri debet bono proprio, ait

M. Marcus Serra *in* 2. 2. D. Thom. *qu.* 62. *art.* 6. Sed Hurtadus *de just. disp.* 11. *diff.* 20. existimat in tali casu, non solum ratione charitatis, sed teneri ad id etiam ex Justitia commutativa.

ADDITIONES CASINENSES

24 Circa quaestionem an adultera sciens prolem non esse legitimam, teneatur ad mariti et filiorum legitimorum damnum vitandum, semetipsam prodere, vera et communis sententia, quam D. Ligorius *lib. III. tract. V. num.* 655. omnino sequendam insinuat, ita distinguit: si damno mariti et filiorum non multum praeponderet damnum amissionis famae, utique tenetur se prodere adultera, secus vero non tenetur.

25 Itaque si mater sit tam perditae famae ut alii vulgo de ea non suspicentur modo, sed male sentiant; vel sit foemina vilis, cujus fama non longe magis aestimanda sit quam aliorum damnum, tenetur suum crimen manifestare. Roncaglia *de VII. praecep. cap.* 2. *quaest.* 4. Lugo *d.* 13. *n.* 67. aliique. Et idem dicendum est, si filius spurius perditis moribus imbutus regno vel principatui succedere debeat; tunc enim publicum damnum ageretur.

26 Licet filius non teneatur matri credere, etiamsi juramento asserat eum esse ex adulterio genitum, non posset tamen ei fidem denegare si adsint indicia ita vehementia, ut filius in foro externo condemnaretur; ex. gr. si mater demonstraret viri impotentiam, vel absentiam tempore procreationis. Nam quisque tenetur se conformare in conscientia foro externo, ubi forus non nititur falsa praesumptione. D. Ligor. *lib. III. num.* 651. Lugo, Holzm. Salm. etc.

27 Adulter qui dubitat an proles sit sua vel mariti, communiter ab omni restitutione excusatur; tum quia possidet matrimonium, et filius legitimus habendus est, nisi constet oppositum; tum quia melior est conditio adulteri bona sua possidentis, qua possessione ob dubiam obligationem non est ejiciendus. Tourn. *tom. I. pag.* 365. Salm. *de rest. c.* 3. *num.* 30. Lugo *d.* 13. *num.* 27. La Croix. *lib. III. num.* 335.

Excusatur pariter ob eandem rationem, si dubium sit inter duos vel plures adulteros; dummodo ipse dubio non dederit causam. Nemo enim tenetur ad damnum, nisi certo moraliter constet ipsum fuisse causam damni, juxta D. Thom. 2. 2. *quaest.* 62. *art.* 7. Consulatur S. Ligorius *lib. III. tract. V. de sept. praecep. Decal. num.* 658. ubi plures rationes et auctoritates affert ad hanc sententiam tuendam, et adversariorum argumenta dissolvit. 28

Adulter certus de prole, quamvis ipse non induxerit mulierem ut supponeret viro prolem, uti filium suum, tenetur tamen, una cum adultera, tam alimenta, quam haereditatem compensare filiis legitimis. Ipse enim filium procreando efficitur causa proxima et moralis omnium damnorum. Conc. *tom.* 7. *p.* 222. *num.* 7. La Croix *lib.* 3. *p.* 2. *num.* 336. Lugo *de just. d.* 13. *n.* 11. Secus vero dicendum, si adultera sine sua infamia et periculo suppositionis possit prolem extra domum tenere et alere. Lugo *loc. cit. num.* 13. 29

Si adulter vim aut metum intulisset, solus teneretur ad damna, cum solus fuerit adulterii causa principalis. Si vero mulierem gravi afficeret metu, solus quoque tenetur; sed quoniam metus in casu non excusat a culpa, eo deficiente, utique teneretur adultera. Porpor. *tract. VIII. de restitut. num.* 151. *nota* 11. 30

ADVENA

VIDE VERB. *LEX*, ARTIC. 3. A NUM. 28. AD 48.

ADVENTUS

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. Quare tempus Natale Domini praecedens Adventus dicatur. — 2. Olim Adventus nuncupabatur ipsa festa dies Dominici Natalis. — 3. Quot Dominicis antiquitus constabat Adventus, et quomodo computabantur — 4. De veteri disciplina jejunandi tempore Adventus. — 5. Consuetudo Ecclesiae Graecae. — 6. Jejunium Adventus nunc Religiosis Ordinibus relictum. — 7. In Italia adest jejunium de praecepto omni VI. feria et Sabbato Adventus. — 8. De institutione antiqui jejunii Adventus — 9. Toto Adventus tempore solemnia Nuptiarum prohibentur. — 10. Contrafacientes lethaliter peccant, sed non dirimitur Matrimonium. — 11. Adventus est tempus luctus simul et gaudii, et quomodo id Ecclesia in sacris ritibus significet. — 12. Subdiaconus in Adventu canit Epistolam Planeta exutus. — 13. Diaconus similiter Evangelium sine Planeta, sed cum latiori Stola, quam deponit post Communionem. — 14. Ratio hujus caeremoniae. — 15. Nonnulla de Stola latiori Diaconi et Planeta plicata. — 16. De Missa in Sabbatis Adventus. — 17. Tempore Adventus quomodo sit facienda Feriae commemoratio. — 18. Quid de festo cum Octava occurrente Tempore Adventus. — 19. De Dominica I. Adventus. — 20. De Secunda, Tertia et Quarta Dominica. — 21. De Dominica *Gaudete*. — 22. De Antiphonis Majoribus in Adventu.

1 dventus tempus est quod Natale Domini praecedit. Rationem quare *Adventus* dicatur. Rupertus *lib.* 3. *de Divin. Offic. cap.* 1. refert dicens: *Tempus quod Dominicae Nativitatis memoriam antecedit, ideo* Adventus *nuncupatur, quia totus ejus Ecclesiasticus Ordo juxta contemplationem Adventus Domini dispositus est. Advenire autem recte Dominus dicitur, qui ubique est invisibili praesentia Majestatis, dum assumpto quod visibile est nostrum,*
2 *usibus carnis visibilem se ostendit.* Quamvis vero Adventus nomine tempus intelligatur Natalis Domini Festum praecedens, tamen antiquitus pro ipsa Domini Natalis die accipiebatur. Hinc est quod in Missale Mozarabico, et apud Lanfrancum, ubi de Dominicis ante Nativitatem agitur, eas, Dominicas ante Adventum vocatas invenimus.

Hujus Adventus temporis institutio eadem videtur vetustate pollere ac ipsa Dominicae Nativitatis Festivitas, quamvis circa modum illum celebrandi Ecclesiae disciplina non semper, ac
3 ubique locorum eadem fuerit. Multis saeculis Adventum 40. diebus vel 6. hebdomadis constasse indubium est: *Capitular. Franc.* Charoli Magni *c.* 184. *edit. Baluz.* 1. *p.* 594. Amalar. *de Offic. Eccles. lib.* 4. *c.* 27. et alibi. Hinc Adventum vocatum fuisse Quadragesimam in vita B. Dominici Loricati legimus, et in Sacramentariis Ratholdi Abbatis Corbejensis. Verum postea fere tota Latina Ecclesiae Romanae morem secuta, Adventus tempus 4. hebdomadum, vel saltem 4. Dominicarum spatio circumscripsit, quae a Dominica Festo S. Andreae proximiori sunt incipiendae, sive ante sive post incidat, V. Kalendas usque ad III. Nonas Decembris.

Hae autem Adventus Dominicae praepostero ordine olim numerabantur; ita ut Quarta diceretur Dominica, quae hodie Prima habetur; et Prima quae nunc Postrema. Amalar. *lib.* 3. *de Offic. Eccles. cap.* 2.

4 Adventus olim rationem habebat Quadragesimae non in Sacrificiis tantum, verum etiam in jejuniis. Ex Concilio Matisconensi I. anno Domini 582. celebrato, canone 9. *Sub Rege Guntramno,* habetur *ut a feria S. Martini* (quo die Adventus incipiebat) *usque ad Natalem Domini, secunda, quarta, et sexta Sabbati jejunetur, et Sacrificia quadragesimali ordine debeant celebrari.* Inde non paucis annis Fideles omnes quolibet Adventus die jejunium observabant, vel saltem ab esu carnium abstinebant, tamen in quibusdam Ecclesiis praeceptum aderat, in quibusdam vero nonnisi pietatis officio erat tribuendum. Benedictus XIV. *Institut. Canon. Institut. XI. de Adventu*, Martene *de Antiquis Eccl. ritibus cap.* 1. *n.* 5. *Tom.* 3. Bajllet. *de Reb. gestis Sanctor. in Histor. Fest. Mobil. lib.* 6. *c.* 2. *num.* 1. Nicolaus I. qui circa medium saeculum IX. floruit in *Epistola ad Consult. Bulgar. c.* 4. etiam Adventus jejunium recenset inter ea quae ab Ecclesia Romana custodiebantur, his verbis: *Haec jejunia Sancta Romana Ecclesia suscepit antiquitus, et tenet.* Ineunte X. Ecclesiae Saeculo Raterius Episcopus Veronensis de Adventu loquitur, tamquam de tempore jejunii, vel saltem abstinentiae a carnibus: *In Adventu Domini, nisi Festivitas intercedit, 4. hebdomadibus a carnibus noveritis abstinendum, et coitu.* In *Synod.* apud Achery in *Spicil. tom.* 2. *p.* 266. Saeculo XI. Sanctus Petrus Damianus de Canonicorum Veliternorum reformatione agens, Quadragesimam commemorat quae ante diem Natalem Domini a Fidelibus servari solebat. Initio autem XII. Saeculi Innocentius III. Archiepiscopo Bracarensi respondens, ait: *jejunium apud nos in Adventu agitur.* Post Avenionensem translationem Sedis Apostolicae, hanc disciplinam in desuetudinem lapsam Urbanus V. quoad omnes suos familiares restituit; uti Raynaldus de familia hujus Pontificis scribens *ann. Dom.* 1370. *n.* 21. testatur: *generaliter et indistincte in Adventu Domini, et duobus diebus* 4. *Feriam Cinerum immediate praecedentibus ab esu carnium abstineret, et in dictis diebus Saeculares et Laicos in Curia existentes etiam voluit comprehendi.*

Ad nostra usque tempora Orientales Eccle- 5
siae, paucis exceptis, jejunium servant a festo S. Philippi, quod XVIII. Kalendas Decembris solemni cultu celebrare consueverunt, usque ad Nativitatem Domini; illudque S. Philippi Quadragesimam appellant. Benedict. XIV. *Institut. XI. n.* 4. *Institut. Canonic.*

Adventus autem jejunium cum in aliquibus Ecclesiis tantum fuerit devotionis actus, in desuetudinem abiit elapso XII. Ecclesiae saeculo.
Verum fere penes omnes Religiosorum Ordines 6
ad haec nostra usque tempora fideliter fuit servatum, quemadmodum ipsis a Concilio Turonensi II. anno 577. et Salisburgensi, anno 1281. celebrato indictum fuerat. Ipsum vero jejunium aliqui a die festo S. Martini incipiunt, vel etiam S. Catharinae; alii autem a I. Adventus Dominica, et nonnulli etiam a festivitate Omnium Sanctorum, uti Cardinalis Cozza accurate perpendit in *tract. dogm. Moral. de jejun. par.* 2.

Nunc autem in tota Italia ex Decreto Pii 7
Papae VI. anni 1787. Sexta Feria et Sabbato jejunium in Adventu servatur, pro jejuniis in Vigiliis Festivitatum Apostolorum, et quorumdam Sanctorum, quae erant antea de praecepto.

De institutione denique jejunii Adventus haec 8
pauca addemus. S. Petrum Apostolorum Principem Dominici Adventus celebritatem induxisse, tenet Durandus *lib.* 6. *c.* 2. *n.* 1. sed Bail-

letius *loc. cit. pag.* 259. Sancto Perpetuo Turonensi Episcopo, qui circa medium V. Saeculum floruit, institutionem celebritatis et jejunii Adventus adscribit. Doctissimus tamen Martene *de Antiq. Eccl. ritib. cap.* 10. *n.* 1. Adventus initium ad saeculum Ecclesiae VI. referens, legis jejunii S. Gregorium Magnum auctorem affirmat; atque ad ejus sententiam Amalarius et Abbas Benno *lib. de ritib. Missae* penitus se conformant.

Primis Ecclesiae Saeculis tanta religione ac
pietate flagrabant Fideles, ut sacro Adventus
tempore non modo a carnibus, verum etiam
conjuges ipsi ab omni carnali consortio abstine-
rent, ut Auctor Epistolae ad Bibiaum, quae S.
Augustino adscribitur, de festo S. Martini lo-
quens, testatur: *Apud nos, itaque, ex ejus* (S. Mar-
tini) *solemnitate abstinentia a carnibus, vel con-*
jugali copula filiis Ecclesiae indicitur, ut ad Nata-
9 *lem Domini securius communicent.* Nunc autem
toto Adventus tempore usque in diem Epipha-
niae solemniter Nuptias celebrare nefas est, ex
Decreto Sacrosanctae Tridentinae Synodi, quae
hoc *ab omnibus diligenter observari praecepit; sess.*
10 *XXIV. cap.* 10. *de Reformat. Matrimon.* Contra-
rium facientes lethaliter peccant, non tamen ob
id dirimi Matrimonium resolvunt Maticns. in
Rubr. Gloss. 1. *num.* 147. Cened. *collect.* 22.
num. 2. Sanchez. *lib.* 7. *num.* 3.

Duplex Christi Adventus in hac celebritate re-
colitur; alter cum Dei Filius nostram induit mor-
talitatem; alter cum in nubibus coeli omnes ho-
mines judicaturus in potestate magna et majesta-
11 te descendet. Hinc factum est, ut Ecclesia per
hosce dies cum laetitia, ac voluptate, etiam moe-
roris signa praeseferat; laetitiae quidem indulget
pro Salvatoris priori Adventu, ob quem festivum
Alleluja in Divinis Officiis non omittit; moerorem
autem pro altero Judicis Adventu ostendit, quum
Gloria in excelsis ac *Te Deum* in Officio praeter-
mittit. Ideo quando Officium est de tempore Ad-
ventus, Planetae adhibentur violacei coloris, non
exceptis Dominicis infra Octavam Sanctorum ad-
venientibus. (Merati *in Gavant. Thesaur. Sac.
Rit. part. IV. tit.* 1. *n.* 3.) Quarumdam Ecclesia-
rum disciplinarum, vel piorum Ordinum consue-
tudines dimittimus, qui olim tempore Adventus
nigrum colorem in Sacris peragendis adhibere,
et religiosas Imagines, non secus, ac Passionis
tempore fieri solet, obtegere consueverunt. Mar-
tene *de antiq. Eccles. disciplin. cap.* 10. *n.* 12. 13.
Diaconus vero et Subdiaconus Dalmatica et Tu-
nicella non utuntur, quia hae laetitiam praesefe-
rant, ut ex *Canone de jejunio dist.* 76. clare depre-
henditur, ubi; *Et tunc propter Solemnitatem San-
cti Spiritus Diaconi Dalmaticis utantur;* et ex Ho-
norio in *Gemma Animae l.* 3. *cap.* 45. ubi ait:
Dalmatica significat laetitiam, quae dictis diebus
(nempe Adventus) *non convenit.* Sed earum loco Planetas ante pectus plicatas induunt, ejusdem formae et coloris ac Planeta celebrantis. Merati *in. Gavant. Thesaur. S. Rit. part.* 4. *Tit.* 1.

Subdiaconus (praeterquam in Dominica *Gaudete*) cantaturus Epistolam, antequam librum accipiat in Missa solemni, Planetam deponit in cornu Epistolae, cum adjuvante aliquo Acolytho: cantata Epistola, et Benedictione a Celebrante accepta, antequam ad cornu Evangelii Missale deferat, resumit Casulam suam plicatam. Bauldr. *part.* 4. *cap.* 1. Vinitor. *Compend. Sacr. Rit. part.* 6. *tit.* 1. *n.* 3. Porro Subdiaconus quando lecturus Epistolam suam exuit Planetam, nullum aliud substituit indumentum, quia antiquitus Lectores et Subdiaconi in suis ministeriis obeundis sola Alba uti poterant. 12

Similiter et Diaconus suam deponit Planetam eodem loco, priusquam Evangeliorum librum ad Altare deferat, et Planetae loco super Diaconalem stolam, aliam latiorem atque violaceam assumit: sicque ministrabit ad peractam Communionem usque; qua completa, et Missale ad cornu Epistolae delato, latiorem deponit Stolam, assumitque plicatam Planetam. Bauldr. ut supra, et Vinitor. 13

Hoc autem Diaconus et Subdiaconus peragunt, ut significent tunc temporis ratione muneris ad ipsos Casulam minime pertinere, sed a Presbytero, veluti commodatam accipere. Ita Quartus et Gavantus *Part.* 1. *tit.* 19. *num.* 5. 6. *Ad rubric. Missal. part.* 4. §. 1. *n.* 4. et Rupertus *lib.* 3. *cap.* 2. hanc tradidit sententiam, postquam a Diacono et Subdiacono tristitiae signo Dalmaticas, ac Tunicellas exui, Casulasque sumi declaravit, dicens: *Ut in ipsis legant, vel ministrent, sed lecturi, aut ministraturi, illas exuunt, manifeste profitentes illam suam non esse vestem, nec propter suum Ordinem sibi debitam, sed propter Dominicae, vel alicujus Festi reverentiam, se accipere accomodatam, ut inopem atque indecentem consolentur expoliationem.* 14

De origine Stolae latioris, et Planetae plicatae aliquid hic addere lubet, quod equidem alias re non esse videtur. Antiquitus Planeta, seu Casula, quaedam erat vestis Presbytero et Ministris communis, qua in Sacris functionibus utebantur. Casula autem totam involvebat personam, unicum habens in medio foramen, quo caput immitti posset. Hinc factum quod Sacerdos ut libere operaretur, manibusque uti posset, Casulam super brachia revolveret; et ob eamdem causam cum praedictae Casulae magni essent impedimenti Ministris, praesertim Diacono, a parte anteriori plicata fuerunt, ut expeditiores essent ad ministrandum. Quamvis vero pro Ministris in desuetudinem abierint Planetae, et earum loco Dalmaticae et Tunicellae suffectae, tamen earum usus Diacono et Subdiacono Dominicis et Feriis Adventus et Quadragesimae conceditur, sicut et in aliis 15

jejuniorum diebus. Ipsae autem Planetae adhuc complicantur, quamvis non id necesse videatur, ob introductam a Latinis scissionem Planetae a lateribus.

Ne deinque Diaconus, deposita Planeta, suum munus sine aliquo indumento exerceret, quoddam indumenti genus fuit adhibitum, quod nunc *Stola Latior* appellatur (*). Usus hujus Stolae recens omnino est, neque enim XIV. et XV. Ecclesiae Saeculo, quo tempore Romani Ordines sunt exarati, adhibebatur, cum in istis Ordinibus nulla habeatur ipsius mentio. Merati *in Gavant. part.* 4. *tit.* 1. Ubi primum invaluerit, nemini compertum est: et saeculo ipso XVI. nondum hanc Stolam Cappella Pontificia receperat; Marcellus enim Corcyrensis *l.* 2. *Sacrarum Caeremoniarum cap.* 1. testatur, Planetam plicatam imponi solitam Diacono, cum lecturus esset Evangelium.

16 In Sabbatis Adventus non impeditis officio 9. Lectionum, et penes quosdam Regulares Ordines. 12. Lectionum, quamvis Officium non fiat de S. Maria in Sabbato, tamen Missa principalis do ea dicitur, scilicet *Votiva de S. Maria ab Adventu usque ad Nativitatem Domini*, quae incipit *Rorate*, in paramentis albis, cum commemoratione Adventus, et tertia Oratione de Spiritu Sancto, vel de festo simplici, si occurrat. Si autem in praedictis Sabbatis incidant Quatuor tempora, vel Vigilia, tunc Missa principalis erit de Vigilia, vel Sabbato Quatuor Temporum.

17 Toto Adventus tempore tam in Officio, quam in Missa fit commemoratio Feriae, quocumque Festo adveniente, etiam primae Classis, quia hae sunt Feriae Majores. Quod si aliqua incidat Vigilia in hujusmodi Feriis, quando in his occurrit Festum primae Classis, tunc facta Feriae commemoratione, omittenda non est alia de Vigilia. *Missal. Roman. part.* 1. *tit.* 3. *n.* 2. et *tit.* 7. *n.* 2. in fine. Castald. *lib.* 2. *sect.* 6. *n.* 18. et Bauldr. *part.*

18 4. *cap.* 1. *n.* 11. Si denique Festa occurrant cum Octava XVI. Kalendas Januarii inclusive usque ad Octavam Epiphaniae, fit de ipsis juxta eorumdem Ritum, absque tamen Octava. Bauldry *part.* 4. *cap.* 1. *n.* 12.

19 Dominica I. Adventus est Dominica major 1. classis ex privilegiatis, ita ut Festum in ea incidens etiamsi primae classis sit, vel Titularis, vel Festum Patroni, ei cedere ac in aliam diem non impeditam transferri debeat; Merati in *Gavant. part.* 4. *tit.* 1.

20 Dominica Secunda Adventus, nec non Tertia et Quarta sunt secundae Classis, quapropter si in eas aliquod primae Classis festum inciderit, officium erit de Festo, cum commemoratione Dominicae in Officio et Missa, ejusque Evangelio in fine. Quod si incidat in Quarta Dominica, Vigilia etiam Nativitatis D. N. J. C. occurrente, illud transfertur in diem non impeditam.

In Dominica Tertia, quae a suo Introitu Dominica *Gaudete* dicitur, Ministri sacri in laetitiae signum Dalmaticis utuntur, quod etiam in illius hebdomadae Feriis servant, quia in iis Missa de eadem Dominica dicitur. Eo die Altare solemnius, ideoque inter Candelabra vascula cum floribus sunt apponenda, sive etiam Sanctorum Imagines, vel Reliquiae. Castald. *lib.* 3. *sect.* 1. *n.* 3. In eadem Dominica pulsantur Organa in Missa solemni; *Caeremon. Episcop. lib.* 1 *cap.* 28. *n.* 2. Et olim in suo Apostolico Palatio ipsemet Pontifex Sacrum peragebat, praecedentibus Vesperis Papalibus prout in solemnioribus. Marcel. Corcyrens. in *Caeremon. Roman. lib.* 2. *Cap.* 6. et Castald. ut supra. 21

Septimo ante Vigiliam Nativitatis die solemnes ad Magnificat in Vesperis decantantur Antiphonae, quae omnes a vocali O incipiunt et Antiphonae Majores dicuntur. Octavam *Virgo virginum* addit Ordinarium Cabilonense, cujus meminit Amalarius in lib. do *ordine Antiphonarii, cap.* 13. Durandus *lib.* 6. *cap.* 11. scribit in quibusdam Ecclesiis novem decantari, additis duabus aliis, una, scilicet, do *Virgine quae concepit*, altera pro *Angelo qui ad Virginem introivit*, vel *in honorem S. Thomae, cujus Festum tunc accidit.* Novem pariter Ordinarium Namnetense designat; et novem etiam habet Antiphonarium S. Martini Turonensis. *Quaedam etiam Ecclesiae cantant duodecim Prophetas, qui Christi Adventum praedixerunt*; inquit Durandus. Et revera duodecim continet Antiphonarium S. Gregorii Papae a Thomasio editum. Ex ordine Romano, auctore Benedicto Canonico S. Petri, habetur quod *a festivitate S. Nicolai usque ad feriam Natalem Domini hae Antiphonae cantantur ad Matutinum ad* Benedictus. Ex quo patet in Ecclesia Romana antiphonas illas non in Vesperis sed ad Matutinum fuisse decantatas, saltem tempore Benedicti Canonici, quia Antiphonarium Gregorii Papae illas ad Vesperas adsignat. Hae autem Antiphonae solemniter decantari solebant, et digniores (quod etiam nunc servatur) eas incipiebant, ut in Ordinario Namnetense, et Cabilonense invenire est. 22

(*) Improprie quidem *Stola* nuncupatur, cum enim propriam Stolam Diaconus non exuat, si hoc ornamenti genus vera esset Stola, profecto Canonibus Concilii Toletani IV. opponeretur, quibus cautum est, ne Episcopus, Presbyter, ac multo minus Diaconus duplici utantur Stola. (*Edit. Casin.*)

ADVOCATUS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Advocati officium quibus sit a lege prohibitum.*

1 Advocati officium exercere prohibentur Pagani, Haeretici, et Excommunicati. — 2. Item Minores 17. annis, caeci, omnino surdi, furiosi, et amentes perpetuo, servi, foeminae, sodomitae, damnati poena capitali, vel calumnia publici Judicii, qui a Senatu amoti sunt, et omnes infames. — 3. Item Judices, vel assessores non possunt in eadem causa esse Advocati. — 4. Item Clerici in Sacris constituti, aut Beneficium Ecclesiasticum habentes nequeunt in foro saeculari Advocatum agere, nisi in causa propria, vel propriae Ecclesiae, vel in causa etiam consanguineorum intra quartum gradum, quando alium aeque bonum Advocatum illi habere non possunt, vel in causa personarum miserabilium. — 5. Item Monachi, et Religiosi omnes, etiam Canonici Regulares, nisi pro utilitate sui Monasterii, et accedente simul mandato proprii Praelati Regularis. — 6. In foro autem Ecclesiastico possunt Advocatum agere Clerici in Sacris, et Beneficiati, etiam pro Laicis. — 7. Nullus autem Clericus potest contra Ecclesiam, a qua Beneficium obtinet, existere Advocatus, vel procurator pro extraneis. — 8. Alii qui Advocatum agere non possunt. *Remissive.* — 9. Advocati, qui postulare, propter utilitatem publicam provectantur, prohibentur etiam litigatorum consensu. — 10. Is, cui prohibentur postulationes ab uno Judice, ac in uno loco, non prohibetur, nisi adsit infamiae nota, postulare coram diverso Judice, ac in alio loco. — 11. Is, qui prohibitus postulaverit, poena pecuniaria extra ordinem mulctatur. — 12. Clerici, qui postulaverint adversus Ecclesiam a qua Beneficium tenent, illud amittunt, juxta morem feudorum. — 13. Clericus consiliis et scriptis potest, extra judicium, adjuvare litigantes contra Ecclesiam. Non vero in judicio. — 14. Nomina varia quibus designantur. — 15. Advocati nominis origo. — 16. Omnes Advocati munus exercere possunt, qui non sunt prohibiti. — 17. Quinam sint prohibiti — 18. Qui prohibentur lege Civili. — 19. Qui vero Ecclesiasticis Constitutionibus. — 20 Quid dicendum de Clerici postulatione coram Ecclesiastico Judice. — 21. Casus, quibus Clerici coram saeculari Judice postulare possint. — 22. Post Concilium Constantinop. minores Clerici coram saeculari Judice postulare prohibentur, si tamen beneficium habent. — 23. * Quaenam *miserabiles* personae sint, pro quibus Clericus Advocati munere fungi queat in foro saeculari. — 24. In causis sanguinis vel mutilationis ab Advocati munere arcentur Clerici. — 25. Mendicantibus etiam in caussis proprii Monasterii advocare interdicitur. — 26. Clericus in una Ecclesia Praelatus potest adversus aliam, in qua beneficium obtinet, postulare.

ARTICULUS II. — *Advocatus quid in exercitio sui officii licite possit, vel non.*

1. Advocatus non potest suscipere patrocinium causae, quam cognoscit esse injustam. — 2. Et si eam suscipit, graviter peccat, et tenetur ad restitutionem pecuniae acceptae a suo Cliente, et damni contra justitiam causati parti adversae. — 3. Si autem causa Clientis a principio videbatur Advocato justa, vel saltem probabilis, aut dubia, et in progressu cognoscat esse injustam, tenetur statim eam deserere, et Clientem suum inducere ut a lite desistat, aut cum parte adversa componere, absque tamen ejus damno — 4. Aliter peccaret, et ad restitutionem teneretur — 5. Advocatus, qui propter negligentiam suam, ignorantiam, vel imprudentiam, causam a se susceptam male defendit, tenetur etiam ad restitutionem. — 6. Ipse Advocatus mortaliter peccat, si cum non sit idoneus, officium Advocati exercet. — 7. Sicuti etiam mortaliter peccat, et ad restitutionem tenetur, si causam sui Clientis pro viribus non defendat, omittat negligenter, aut malitiose, adducere Jura, et fundamenta ad causam facientia, et necessaria. — 8. Advocatus, qui contra debitam fidelitatem detegit adversario secreta, et fundamenta causae sui Clientis, peccat mortaliter, et tenetur ad restitutionem, si propter hoc Cliens perdidit causam, quam sine tali detectione fuisset victurus. — 9. Immo Advocatus aperiens adversario secretas scripturas, et alia secreta sui Clientis, dicitur falsarius. — 10. Sic graviter peccat Advocatus utrique parti simul, et semel inserviens. — 11. Immo talis Advocatus haberetur ut praevaricator. — 12. Peccat etiam si in eadem causa velit esse Advocatus, et Judex. — 13. Item peccat graviter Advocatus adducens scienter falsas leges, vel abrogatas, vel bonas malitiose in falsos sensus detorquens, falsas scripturas, aut falsos testes producens; immo scienter utens falsis pro veris, falsi crimen incurrit. — 14. Item peccat Advocatus plures causas accipiens, quam supra vires expedire possit, nisi Clientes de hoc moniti, attenta eximia Advocati peritia, sint contenti. — 15. Advocatus graviter peccat, et ad restitutionem tenetur, si cum praejudicio Clientum, causarum expeditiones notabiliter ipsis invitis differat, vel falsis cavillationibus innixus, quaerat superfluas, et non necessarias dilationes in gravamen partis. — 16. Immo in causa Matrimoniali Advocatus procurans, ut causa malitiose differatur, vel ut Matrimonium non sortiatur effectum, excommunicatur. — 17. Advocato non licet pacisci cum suo Cliente de quota litis, idest de dimidia, tertia, vel quarta parte ejus sibi attribuenda, si causam reportaverit. — 18. Nec ipsi Advocato licet pacisci cum Cliente de pretio post inchoatam litem, sed vel ante coeptam, vel post finitam. — 19. Nec ipsi Advocato licet cum Cliente aliquem contractum inire. — 20. Nec ipsi Advocato licet alienas lites redimere, et causas litigiosas emere. — 21. Nec ipsi Advocato licet conviciis, et probris Advocatum partis adversae onerare. — 22. Et pro talibus conviciis, et excessibus possunt puniri a Judice, et maxime si etiam in ipsum injurias effuderint. — 23. Nec ipsi Advocato licet pro arbitrio pretium exorbitans a Cliente exigere, sed solum moderatum, prout a lege taxatum, vel si non est taxatum a lege, juxta praxim fori, et regionis, attenta magnitudine, vel parvitate causae, et laboris. — 24. Advocatus tenetur egenis in extrema, vel gravi necessitate gratis patrocinari, alias si requisitus recuset, graviter peccat ratione debitae charitatis. — 25. Immo ad hoc potest a Judice compelli sub poena pecuniaria, et etiam privationis officii. — 26. Huc autem intellige, ubi non reperitur deputatus, et stipendiatus proprius Advocatus pauperum. — 27. Non tenetur tamen Advocatus pauperum patrocinium praestare gratis viduis, et pupillis, si sint divites. — 28. Nec ipse, sicut nec alii, tenetur esse Laureatus. — 29. Advocatus antequam causam patrocinandam suscipiat, tenetur examinare ejus aequitatem, et probabilitatem, et sincere, prout eam cognoscit, indicare suo Clienti, aliter si falsa promissione, vel inani spe victoriae ad expensas inducat, nec ei aperiat periculum litis perdendae, quo cognito Cliens litigaturus non fuisset, tenetur ad restitutionem. — 30. In causis autem probabilibus et dubiis quoad utramque partem potest suscipere patrocinandam quam maluerit, etiam minus probabilem, dummodo moneat Clientem de minori probabilitate. — 31. Quid probibitum, vel licitum Advocatis. *Remissive.* — 32. Multa privilegia tum personalia tum realia concessa sunt Advocatis — 33. ad 40. Septem afferuntur eorum privilegia personalia. — 41. Alia *Remissive.* — 42. ad 48. Enumerantur quinque privilegia realia Advocatorum — 49. ad 53. Et quatuor praerogativae circa salarium. — 54. De

delictis, quibus Advocati privilegia amittunt. *Remissive* — * 55. Advocatus potest in causis probabilibus et dubiis, minus probabilem tueri, admonens clientem. — 56. Tenetur a causa recedere ut certo noscit eam semper dubiam mansuram. — 57. Legibus Regni Neapolitani unusquisque potest pro se ipso advocare, et quando sit prohibendus. — 58. Qui nequeant aliorum defensionem suscipere, quam uxorum, consanguineorum, affinium linea recta et pupillorum. — 59. Quomodo puniatur Advocatus vel Patrocinator, qui paciscitur de quota litis. — 60. Quomodo qui sine consensu clientis sui, contrariae partis defensionem suscipit. — 61. Poenae statutae in Advocatum vel Patrocinatorem qui clienti fidem fallit. — 62. Vel qui judiciis criminalibus praevaricatur.

ARTICULUS I.

ADVOCATI OFFICIUM QUIBUS SIT A LEGE PROHIBITUM.

1 dvocati officium exercere prohibentur Pagani, Haeretici, et Excommunicati, *cap.* 11. *quaest.* 1. *cap. Excommunicatus* 1. *de Haereticis*, *cap. Nemo*, *de poenitentia dist.*
2 1. *leg. Nemo*, *Cod. de postulat.* Item Minores 17. annis, muti, caeci, omnino surdi, furiosi, et amentes perpetuo, servi, foeminae, sodomitae, damnati poena capitali, vel calumnia publici Judicii, qui a Senatu amoti sunt, et omnes infames; *cap. infames* 3. *qu.* 7. *circa initium*, *et*
3 *leg.* 1. §. 1. *ff. de Postulat.* Item Judices, vel Assessores non possunt in eadem caussa esse Advo-
4 cati, *cap.* 1. *et* 2. *caus.* 4. *qu.* 4. Item Clerici in sacris constituti, aut Beneficium Ecclesiasticum habentes, nequeunt in foro saeculari Advocatum agere, nisi in causa propria, vel propriae Ecclesiae, vel in caussa etiam consanguineorum intra quartum gradum, quando alium aeque bonum Advocatum illi habere non possunt, vel in caussa personarum miserabilium, *cap. Clerici*, *et cap.*
5 *cum Sacerdotis*, *de Postulat.* Item Monachi, et Religiosi omnes, etiam Canonici Regulares, nisi pro utilitate sui Monasterii, et accedente simul mandato proprii Praelati Regularis: *lib.* 1. *decretal. tit.* 37. *c.* 2. *de postulando.* Item Episcopi, et
6 Superiores, *Cap. Te quidem*, 11. *quaest.* 1. In foro autem Ecclesiastico possunt Advocatum agere Clerici in Sacris, et Beneficiati, etiam pro Laicis, ut colligitur *ex cap. per Venerabilem*, *qui filii sint legit.* et cum aliis tenet Fagnan. *in c.* 1. *n.* 7. *tit.*
7 36. *de Postuland.* Nullus autem Clericus potest contra Ecclesiam, a qua Beneficium obtinet, existere Advocatus, vel Procurator pro extraneis, *cap. ultimo* §. *Clericus*, *de Postulando.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

8 Praeter illos, qui ab Auctore recensentur, sunt et alii, qui Advocatum agere prohibentur, vel Canonicis sanctionibus, vel Lege Civili, vel sententia Judicis, vel reverentiae, conscientiaeve caussa. Consule Gonzalez *ad lib.* 1. *decretal. tit.* 37. *de postul. ad c.* 3. *n.* 6. Bohemerum *ad d. tit. Decretal.* Gothofredum *in comment. ad cod. Theod. lib.* 2. *tit.* 19. *L.* 1. *et* 2. Voet *Comment. in Pand. lib.* 3. *tit.* 1. *de postul.* Noodt *in dictum tit. ff. et DD. ibidem*, *et ad tit. Cod. de postul.* Strykium *diss. Jur. tom.* 2. *disp.* 2. *membr. n.* 2. *et seqq. et* 13. *per tot.* Rosbach. *process. Civil. tit.* 18. *n.* 5. Hilligerum *in Donell. enucleat. lib.* 18. *cap.* 3. *LL.*

Advocati, qui postulare prohibentur ob bonum 9
publicum, nec etiam litigatorum consensu postulare possunt, *L.* 7. *ff. de postul.* Perezius *ad tit. de postul.* Gonzalez *ad lib.* 1. *Decretal. tit.* 37. *cap.* 3. *num.* 7. *in fine.*

Is, cui uno in loco Judicis unius decreto ad- 10
vocationibus interdictum sit, alio in loco et coram alio Judice non prohibetur, nisi adsit infamiae nota, quae eum comitatur, *L. ex ea causa* 9. *ff. de postul. arg. L. relegatorum* §. *interdicere* 10. *ff. de in-*
terdict. et relegat. Si is, qui prohibetur, postulaverit, 11
poena pecuniaria extra ordinem coercetur, *L.* 1.
§. *removet* 6. *ff. de postul.* Clerici, qui contra Ec- 12
clesiam, a qua Beneficium tenent, postulaverint, tanquam ingrati, ipso facto censentur privati beneficio, ut post alios tenet Fagnanus *ad cap. cum Sacerdotis*, *et postul. num.* 14. quod ex moribus Feudorum ductum videtur, quorum naturam habent beneficia Ecclesiastica, Bohemerus *ad. lib.* 1. *decretal. tit* 37. §. 10.

Num vero Clericus contra Ecclesiam advocare 13
prohibitus, nihilominus caussae litigatorum consiliis, et scriptis inservire poterit? Extra judicium ei permissum censet Pignatellus *to.* 4. *consul.* 191. *num.* 3. nam poenae strictissime sunt accipiendae, *cap. poenae d.* 1. Wesemb. *in Paratitol. ff. tit. de postul. n.* 5. In judicio non item: *Perinde enim est*, sunt verba Pignatell. loco mox citato, *scriptis*, *an absque scriptis aliquis in judicio advocet:* Ummius *in disput.* 2. *ad. process. Jud. thes.* 5. *n.* 26.

ADDITIONES NOVISSIMAE EX ALIENA MANU

Advocati variis nominibus designantur; dicun- 14
tur enim Cognitores, Oratores, Patroni, Causidici, Togati. Vide Gothofredum *in Paratitol. ad tit. Cod. Theod. De Postulando* et Gibalinum 2. *de negot. lib.* 6. *cap. art.* 9. *num.* 11.

Advocati vocantur ex eo quod in consilium ad- 15
vocentur, ut Asconius Pedianus Ciceronis interpres notavit ad ipsum *de Divinat.*

Advocati munus obire possunt omnes qui no- 16
minatim non reperiuntur prohibiti.

Prohibentur autem quidam lege Civili, qui- 17

dam Constitutione Canonica, alii autem sententia Judicis.

18 Lege Civili probibentur munus Advocati obire Haeretici.

Item Minores decem et septem annis, quia in his adhuc infirmum judicium esse deprehenditur.

Tertio foeminae propter sexum, nec etiam pro liberis; hoc namque officium omnino virile est.

Ob casum prohibentur etiam caeci, et aliqua insigni turpitudine deformati, ut muliebria passi, judicio damnati, et qui operas locarunt ut cum bestiis pugnarent, nisi tamen pro pupillis aut minoribus, ut eorum tutores et curatores postulent; quia tunc officii necessitas eos a poena excusat.

Etiam lege Civili prohibentur pro aliis postulare qui judices arbitrive in caussa sunt. Item Decuriones contra Patriam; Vassallus contra Dominum; sicuti etiam pater, filius, fraterve in ea causa, quae agitatur coram eo; quae probibitiones quum publicam auctoritatem respiciant, ut sic Magistratus dignitas conservetur, non possunt litigatorum conventione unquam mutari.

19 Constitutionibus Ecclesiasticis postulare prohibentur judices Ordinarii in suis territoriis; ut notatur in *Cap. un. de offic. Advocat.*

Secundo, Monachi, ex decreto Xiphilini quod extat apud Edmundum Bonfidium *lib.* 2. *jur. Oriental.* quod intelligendum est nisi necessitate Ecclesiae suggerente, et simul Abbatis jussu intercedente; quae duae conditiones requiruntur ut licitum sit quandoque Monachis advocationis officium suscipere. Videatur Canon Concilii Tarraconensis citatus ab Innocentio III. in *Cap.* 2.

Deinde Ecclesiasticis legibus arcentur ab advocationis munere Clerici, tam in majoribus, quam in minoribus Ordinibus constituti; cujus tamen prohibitionis non una est exceptio, ut in *cap.* 1. *et ult. De postulando* notatur.

20 Verum licet Clericis postulare inhibeatur pro aliis coram judice saeculari, posse eos tamen coram Ecclesiastico Judice etiam super saeculari negotio Advocatorum officium obire, communiter tradunt Abbas, Martha, Velascus, et Barbosa.

21 Casus, quibus Clerici etiam coram judice saeculari postulare possunt, sunt sequentes. Primus est quoties in caussa propria aut Ecclesiae suae, miserabiliumque personarum patrocinium praestant, ut docent Majolus, Salcedo, Barbosa, Garzias, et alii plurimi. Secundus casus est, quum patrocinantur pro conjunctis personis, vel ratione sanguinis, vel spiritnali cognatione, vel pro Canonicis suis, ut tenent Barbosa et Garzias praedicti. Tertius, dum non coram judice saeculari pro tribunali sedente, sed domi suae conficiendo juris allegationes, alieni ex partibus patrocinantur, ut resolvit Thomas Sanchez *lib.* 6. *Summ. cap.* 3. *num.* 32. His casibus alium adjungunt Barbosa et Fragosus, dum Clerici in uno negotio patrocinium praestant, et eo negotio finito, in alio; quia Clericis probibitum est non uni, sed pluribus negotiis saecularibus se immiscere. Illud etiam apud omnes liquet, Clericos etiam in minoribus Ordinibus constitutos, beneficia non habentes, posse etiam coram judice saeculari postulare, ut sic propriae necessitati consulant.

Circa Clericos vero in minoribus Ordinibus 22
constitutos, licet primis Ecclesiae temporibus nulla prohibitio in eis postulandi reperiatur; imo dum *Can.* 6. et 83. Apostolorum, et in aliis Ecclesiae sanctionibus a Gratiano compilatis in *dist.* 88. prohibetur Clericis negotiis saecularibus se immiscere, specialiter caveatur de Presbyteris et Diaconis, ad caeteros vero inferioribus gradibus initiatos non protrahebatur; tamen a temporibus Concilii Constantinop. idem de Sacerdotibus ac de Clericis in minoribus constitutis Ordinibus statutum fuit. Videatur Canon. II. ejusdem Concilii; cui accedit decisio Alexandri III. ex qua deducit hujusmodi prohibitionem coram judice saeculari procedere, dummodo Clerici minores Ecclesiae stipendiis sustententur, ut pluribus relatis resolvisse videtur Vela *Dissert.* 42. *num.* 29.

ADDITIONES CASINENSES

Licet Clerici possint etiam in Foro saeculari 23
Advocati munere fungi quoties agatur de causa *miserabilium personarum*, tamen animadvertendum quinam veniant nomine *personae miserabilis*. Legitur in Textu. *c. t. XXXVII.* miserabiles intelligi, qui *proprias causas administrare* non possunt. Quae verba Abbas et Fagnanus *ib. n.* 18. explicant miserabiles, pro quibus postulare possit Clericus in Foro saeculari, illos esse qui non habitu sed actu sunt tales, quique vel ob paupertatem vel ob quodlibet impedimentum causam promovere nequeant. Quapropter Clerici postulare non possunt in foro saeculari pro viduis et pupillis divitibus ad propriam causam promovendam sufficientibus.

Excipiuntur causae sanguinis vel mutilationis 24
in quibus Clericus advocare non potest ob periculum irregularitatis; *c. q. ne cleric. vel Monach.* Licet autem nulla adsit prohibitio quin Clericus advocet pro reo in causis sanguinis, attamen tutius abstineri potest, ne ob suam imperitiam, vel defectu practicae judicialis, ideoque propria culpa Reus innocens morti vel mutilationi addicatur. Abb. in. *c.* 1. *n.* 5. *t. XXXVI.*

Nunquam mendicantes, etiam pro utilitate pro- 25
prii monasterii et licentia proprii Praelati, possunt advocare. Imo nec possunt personaliter assistere advocatis et procuratoribus cum in Curiis eorum temporalia negotia agitantur, ad eosdem instigandos; ex *Clement. Exivi §. proinde de verb. signif.* Rationes hujus exceptionis legi possunt ibi.

26 Si Clericus esset in una Ecclesia Praelatus, potest postulare adversus aliam Ecclesiam, in qua beneficium simplex obtinet, quin amittat beneficium; quia videtur ratione Praelaturae, posse contra aliam advocare, *arg. can. Infames. §. Item si contra paerem.* 2. 9. 7. Idem habet Textus et Glossa *si qui presbyteri* 1. 9. 7.

ARTICULUS II.

ADVOCATUS QUID IN EXERCITIO SUI OFFICII LICITE POSSIT, VEL NON?

1 Advocatus non potest suscipere patrocinium caussae, quam cognoscit esse injustam: *l. Rem*
2 *novam §. Advocati, Cod. de judiciis.* Et si eam suscipit, graviter peccat, et tenetur ad restitutionem pecuniae acceptae a suo Cliente, et damni contra justitiam causati parti adversae. Et ratio est clara, quia agit contra conscientiam patrocinando causam injustam, quam si talem sciret Cliens, non produceret, nec pars adversa injuste gravaretur; adeoque cum totius utriusque partis damni causa sit ejus aviditas lucri temporalis, sequitur manifeste eum teneri ad integram restitutionem. Et sic expresse tenet S. Augustinus *Epist.* 153. *alias* 54. *n.* 25. in qua Advocatum alloquens ait: *Redde quod accepisti, quando contra veritatem stetisti, iniquitate adfuisti, Judicem fefellisti, justam causam oppressisti, de falsitate vicisti.* Sic S. Thomas. 2. 2. *q.* 71. *art.* 3. *in corpore:* S. Anto-
3 nin. et alii communiter. Si autem causa Clientis a principio videbatur Advocato justa, vel saltem probabilis, aut dubia, et in progressu cognoscat esse injustam, tenetur statim eam deserere, et Clientem suum inducere, ut a lite desistat, aut cum parte adversa componat, absque tamen ejus damno. *Leg. Rem non novam, §. patroni, Cod. de judiciis.* Et sic tenet expresse S. Thomas 2. 2. *quaest.* 71. *art.* 3 *ad* 2. S. Raymundus *in sum. lib.* 2. *tit.* 5. §. 39. S. Joannes Capistranus *tit.* 1. *tract. Speculum conscientiae intitulat. §. restat ultimum num.* 29. S. Antoninus cum communi signanter, absque tamen ejus damno, quia Advocatus non potest suadere compositionem cum damno partis adversae, quando certe cognoscit causam esse injustam, compo-
4 sitio enim habet locum, quando res est dubia; aliter peccaret, et ad restitutionem teneretur, quia daret causam damno, quod ex tali compositione, seu transactione, alteri parti justam causam defendenti emergeret; compositio enim, val transactio non fit nisi aliquo dato, et retento, vel remisso, quod datum, et retentum, seu remissum in tali compositione consulta ab Advocato suo Clienti causam injustam foventi esset poenitus injuste ablatum ab alia parte causam justam tuenti; adeoque restituendum.

Advocatus, qui propter negligentiam, suam 5
ignorantiam, vel imprudentiam, causam a se susceptam male defendit, tenetur etiam ad restitutionem, quia causae patrocinium suscipere non debet, nisi sit ad id idoneus, et debitam tali causae curam afferat, ut expresse habetur *in cap. Si culpa fin. de injuriis, et damno dato lib.* 5. *tit.* 36. ubi Gregorius IX. habet praecise haec verba: *Si culpa tua datum est damnum, vel injuria irrogata ... aut haec imperitia tua, sive negligentia evenerunt, jure super his satisfacere te oportet; nec ignorantia te excusat, si scire debuisti, ex facto tuo injuriam verosimiliter posse contingere vel jacturam.* Sic tenet S. Thomas 2. 2. *q.* 71. *art.* 3. S. Raymundus *in summ. lib.* 2. *tit.* 5. §. 39. S. Bernardinus Senensis *serm.* 34. *in Domin.* 4. *Quadr. cap.* 4. *tom.* 1. et alii
communiter. Ipse enim Advocatus mortaliter pec- 6
cat, si cum non sit idoneus, officium advocati e-
xerceat, *leg. Nemini, ff. de Advoc.* Sicuti etiam 7
mortaliter peccat, et ad restitutionem tenetur, si causam sui Clientis pro viribus non defendat, et omittat negligenter, aut malitiose adducere jura, et fundamenta ad causam facientia, et necessaria, cum ad hoc ex justitia sit stricte obligatus vi sui officii, et recepti salarii. *Leg. properandum §. illo procul dubio, Cod. de judiciis, et leg. Advoc. Cod. de Advoc. diver. judicior. et Canone Irreligiosum d.* 87. ubi Gelasius Papa similia sic habet: *Irreligiosum prorsus, et execrabile judicamus, si quisquam, vel extraneos in sua tuitione susceptos non omni fide, et tota animi sui advocaverit sanctitate* (*).

Advocatus, qui contra debitam fidelitatem de- 8
tegit adversario secreta, et fundamenta causae sui Clientis, peccat mortaliter, et tenetur ad restitutionem, si propter hoc Cliens perdidit causam, quam sine tali detectione fuisset victurus, *cap. Si*
quis, de Clericis 12. *quaest.* 2. Immo Advocatus 9
aperiens adversario secretas scripturas, et alia secreta causae sui Clientis, dicitur falsarius; *leg.* 1. *§. Is qui deposita, ff. ad leg. Cornel. de falsis;* et, ut falsarius est puniendus; *l. Si quis aliquid §. Si*
quis instrumentum, ff. de poenis. Sic graviter pec- 10
cat Advocatus utrique parti simul, et semel inserviens pro eadem causa, quia repugnat, ut utramque partem aeque defendat; necesse enim es-

(*) Advocatum tamen in foro conscientiae non teneri de culpa levi, atque adeo, si contingat cum causa cadere, eo quod non praestiterit quod doctissimus, et diligentissimus quisque praestitisset, dummodo praestiterit quae solent diligentes, et docti in similibus causis, non teneri ad restitutionem affirmat Lessius *lib.* 2. *c.* 7. *dub.* 7. *n.* 31. *et* 32. Azor. *p.* 3. *lib.* 13. *c.* 29. *dub.* 5. Malderus *in.* 2. 2. *tr.* 6. 3. *c.* *dub.* 10. Fernand. *in Exam. theol. mor. lib.* 4. *q.* 44. *num.* 2. Graff. *dec. p.* 1. *lib.* 3. *c.* 8. *n.* 4. Navarr. *in Manual. c.* 25. *num.* 28. Rodriq. *in summ. t.* 1. *c.* 6. *num.* 6. Ortiz *in summ. c.* 8. *num.* 3. Turrian. *tom.* 2. *in* 2. 2. *disp.* 11. *dub.* 4. *n.* 3. *et* 5. et alii. Multi contrarium docent; sed si eorum sententia esset tenenda, *vae, vae, vae Advocatis!* exclamat P. Diana *Part.* 2. *tr.* 15. *resol.* 59. *(Edit. Barbiell.)*

set, ut vel secreta unius partis alteri revelaret.
illamque ex propriis suis secretis documentis impugnaret, vel neutri parti specialiter assistendo.
causam malitiose potraheret, contra *l. Quisquis*
11 *vult, Cod. de Advocat.* Immo talis Advocatus haberetur ut praevaricator. *Leg.* 1. *Cod. de Advocat. diversor. judicior. et lege* 1. *de praevaricatoribus.* Cum praevaricator sit qui ex utraque parte consistit. Caeterum Advocatus non proprie *praevaricator* dicitur. *l.* 1. *D. de praevaric.* ut animadvertit P. Philip. Vicat. *in suo Vocabular. utr. juris, verb. praevari-*
12 *cator.* Peccat etiam, si in eadem causa velit esse Advocatus, et Judex; quia debet inter utrumque esse differentia personali, cum duo officia contraria in eadem causa eidem exercere non liceat.
13 *Leg. Quisquis vult, Cod. de Advocatis.* Item peccat graviter Advocatus adducens scienter falsas Leges, vel abrogatas, vel Leges bonas malitiose in falsos sensus detorquens, falsas scripturas, aut falsos testes producens, immo scienter utens falsis pro veris, falsi crimen incurrit, *cap. Dura saepe, et sequent. de crimine falsi, et leg.* 1. §. *ad legem*
14 *Corneliam de falsis.* Item peccat Advocatus plures causas accipiens, quam supra vires expedire possit, nisi Clientes de hoc moniti, attenta eximia
15 Advocati peritia, sint contenti. Et graviter peccat, et ad restitutionem tenetur, si cum praejudicio Clientum causarum expeditiones notabiliter ipsis iuvitis differat, vel falsis cavillationibus innixus quaerat superfluas et non necessarias dilationes in gravamen partis. *Leg. Quisquis vult, Cod. de Advocat. et leg. Properandum §. ille procul du-*
16 *bio, Cod. de Judic.* Immo in causa matrimoniali Advocatus procurans, ut causa malitiose differatur, vel ut Matrimonium non sortiatur effectum, excommunicatur, *Concil. Oxon. cap.* 4.

17 Advocato non licet pacisci cum suo Cliente de quota litis, idest de dimidia, tertia, vel quarta parte ejus sibi attribuenda, si causam reportaverit, aut vicerit; quia propter malas artes, quibus uti posset Advocatus ad reportandam causam spe aliquotae conventae illectus, sic pacisci gravissime prohibetur, *leg. si quis Advocatorum, Cod. de postulando, et Canon. Infames §. arceantur* 3. *q.* 7. (*)

18 Nec ipsi Advocato licet pacisci cum Cliente de pretio post inchoatam litem, sed vel ante coeptam, vel post finitam; quia postquam suas scripturas, et fundamenta ipsi aperuit, cogetur quolibet pretio stare, ne prodatur, *cap. Infames* 3. *quaest.* 7.
19 Nec ipsi Advocato licet cum Cliente aliquem contractum inire. *leg. Quisquis vult, Cod. de Advocat. et cap. Infames* 3. §. *praeterea* 3. *q.* 7. quia Cliens durante lite contrahens cum Advocato contractum v. g. emptionis vel venditionis facile cogeretur contrahere cum suo praejudicio propter timorem litis perdendae, sicuti aegrotus cogeretur cum suo damno contrahere cum Medico, propter timorem perdendae vitae, si in casu repulsae a Medico sibi irato relinqueretur; *argument. leg. Medicus, ff. de*
variis, et extraordin. cognit. Nec ipsi Advocato li- 20
cet alienas lites redimere, et causas litigiosas emere, *Leg. si qui.* 5. *Cod. hoc tit. et cap. ult. de alienat. judicii mutandi causa:* quia sic litigiosus Advocatus lucri cupidus facile suscitaret intricatas aliorum causas, forte a principalibus nunquam intentandas, unde pax inter homines, et tranquillus Reipublicae status continue perturbaretur, cum non parvis modo horum, modo illorum vexationi-
bus. Nec ipsi Advocato licet convitiis, et probris 21
Advocatum partis adversae onerare, *l. Quisquis vult, Cod. hoc tit. et §. arceantur,* ubi dicitur, quod tales convitiosi Advocati apud prudentes, et graves viros suam opinionem imminuant, et causam
Clientis non parum vulnerent, et infirment. Et 22
pro talibus convitiis, et excessibus possunt puniri a Judice, et maxime, si etiam in ipsum injurias effuderint: *arg.* c. 1. *de poenis in* 6. *et leg. Nullum*
4. *Cod. de test.* Nec ipsi Advocato licet pro arbi- 23
trio pretium exorbitans a Cliente exigere, sed solum moderatum, prout a lege taxatum, vel si non est taxatum a lege, juxta praxim fori, et regionis, attenta magnitudine, vel parvitate causae, et laboris: *leg. Quisquis vult, Cod. hoc tit. et canon. infames §. apud urbem* 3. *q.* 7.

Advocatus tenetur egenis in extrema, vel gravi 24
necessitate gratis patrocinari; alias si requisitus recuset, graviter peccat, ratione legis debitae
charitatis. Est communis Doctorum. Immo ad hoc 25
potest a Judice compelli sub poena pecuniaria, et etiam privationis officii, per textum in *l. Providendum* 7. *Cod. hoc tit.* et in statu Ecclesiastico est hoc expresse praeceptum a Paulo V. Constit. 71.
incipiente *Universis.* Et hoc intellige, ubi non re- 26
peritur deputatus, et stipendiatus proprius Advocatus pauperum, quia ubi adest iste, non tenentur alii; cum ipse teneatur ex Justitia, et officio ratione stipendii, et privilegiorum, et maxime privilegii fori, quo gaudet, etiamsi sit Laicus, ut declaravit Sacra Congregatio Immunitatis in *Beneventana* 20. *Julii* 1655. Non tenetur tamen Ad- 27

(*) Diana *Part.* 2. *tract.* 16. *resol.* 49. haec subjungit: *Dico igitur, communem opinionem negantem procedere in foro exteriori, non autem in foro conscientiae, ubi Deus est ille, qui videt veritatem, et non respicit praesumptionem, super quam fundantur leges prohibentes pactum inter advocatum, et clientem de quota lite. Ergo quoties deficit praesumptio fraudis, et injustitiae, leges istae non obligabunt.* Idem sentiunt Victorellus *in Manual. Nav. c.* 25. *n.* 30. Jo. Valerius *in differ. utr. fori, v. Contractus, differ.* 3. Homob. de Bonis *de statibus p.* 2. *c.* 4. *n.* 5. et hanc opinionem probabilem putat Zanardus *in direct. confess. p.* 2. *praecept.* 3. *c.* 34. *q.* 8. ubi contrariam sententiam, quam ipse tenet, vocat tantum tutiorem. Sed cum lex illa justa sit, et leges humanae justae conscientiam obligent, Dianae, et aliorum, qui Dianam sequuntur, opinio tuta mihi censeri nullo modo videtur. *(Edit. Barbiell.)*

vocatus pauperum patrocinium praestare gratis
Viduis, et Pupillis, si sint divites, quia censetur
deputatus, et stipendiatus solum pro pauperibus;
ut tenet Pirhing. *in Jus Canon. tom.* 1. *lib.* 1. *tit.*
37. §. 1. *assert.* 3. Sporell. *dec.* 256. n. 31. et alii
28 passim. Nec ipse, sicuti nec alii, tenetur esse
Laureatus; Advocati enim officium requirit solum
doctrinam, non doctoratum. Rot. Rom. *part.* 18.
29 *tom.* 1. *decis.* 357. *n.* 10. *et* 11. Advocatus antequam
causam patrocinandam suscipiat, tenetur exami-
nare ejus aequitatem, et probabilitatem, et sincere,
prout eam cognoscit, indicare suo Clienti; aliter
si falsa promissione, vel inani spe victoriae ad
expensas inducat, nec ei aperiat periculum litis
perdendae, quo cognito Cliens litigaturus non fuis-
set, tenetur ad restitutionem, ut communiter te-
30 nent Doctores. In causis autem probabilibus, et
dubiis quoad utramque partem, potest suscipere
patrocinandam, quam maluerit, etiam minus pro-
babilem, dummodo moneat Clientem de minore
probabilitate, quia utraque pars habet Jus pro-
ducendi sua fundamenta in Judicio, et sic Advo-
catus Jus utramque patrocinandi; non enim sem-
per est verius, quod videtur probabilius: et for-
tasse aliud poterit esse judicium Judicis, cum
saepe causa, quae uni minus probabilis, alteri
probabilior appareat. Sic tenent communiter Do-
ctores (*).

ADDITIONES EX ALIENA MANU

31 Quid licitum, vetitumve sit Advocatis vel ra-
tione sui officii, et suae personae, vel Clientis,
vel adversarii, vel causae, consule Strykium,
Dissert. Jurid. tom. 1. *disp.* 13. *per tot.*
32 Ut homines eo magis incitarentur ad munus
Advocatiae capessendum, multa commoda et pri-
33 vilegia sunt concessa Advocatis. Ea Strykius *dis-
sert. jurid. tom.* 1. *disp.* 15. *per tot. et* Schmier *in
jurisprud. Canonic. Civil. lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 2. *sect.*
3. §. 6, ad duo genera revocant, nempe ad perso-
nalia, et realia. Privilegia *personalia*, quae scili-
cet magis personam, quam patrimonium spectant,
34 sunt I. Nobilitas, *argum. L. providendum* 7. *Cod.
postul. L. cum advocatio* 8. *C. de advoc. divers. Ju-
35 dic. L. ult. Cod. de Decurion.* II. Participatio privi-
legiorum militarium, *arg. Leg. advocati* 14. *Cod.
eodem*, illis exceptis, quae ob ignorantiam mili-
36 tibus concessa sunt. III. Immunitas a tortura,
argumento a militibus deducto ex *L. miles* 8.
37 *C. de quaest.* IV. Immunitas a carcere, in cujus
locum Advocato delinquenti honestum cubile
38 assignandum, *arg. d. L. miles.* 8. V. Exemptio
a poenis, quae magis ignominiosae sunt, uti su-
spendium, fustigatio etc. *arg. L. aut facta* 16. §.
3. *L. capitalium* 28. §. 2. *et ult. ff. de poenis.* VI. 39
Quod inconsulto Principe tormentis subjici ne-
queunt, Mathesil. *in pract.* §. *expedita. n.* 36. Benius
de privileg. Jurisconsultor. privil. 39. *num.* 6. Saur.
in tract. de torturali quaestione. VII. Quod Advoca- 40
tus fabrum malleantem vicinum, vel alium opi-
ficem strepiferam artem exercentem, expellere
possit, ne malleorum strepitu sua perturbentur
studia, Ripa *in L. ff. solut. matr. n.* 132. Menoc.
Arbitr. judic. quaest. cas. 237. *n.* 3. *et seqq.* Marc.
decis. par. 1. *qu.* 634. Riether. *de privil. Adv. disput.*
3. *ad Authent. Habita th.* 2. Alia etiam privilegia 41
personalia Advocatorum recenset Strykius *d. disp.*
13. *cap.* 2.

Privilegia realia, quae non tam personam, quam 42
patrimonium respiciunt, sunt I. Immunitas ab one- 43
ribus, et muneribus, realibus, et personalibus,
arg. l. Medicos 6. *C. de Profess. et Med.* juncta *l.
Grammaticos* 2. *Cod. eodem.* II. Exemptio a reci- 44
piendis hospitibus, et militibus, *l. sancimus* 6.
Cod. de Advoc. div. judicior. l. petitiones 5. §. 2.
Cod. de Advoc. div. judic. Jabor. *de metat. p.* 3. §.
2. *c.* 2. *art.* 2. §. 4. Kloch. *de contribution. cap.* 17.
III. Praelatio filiorum, quoad officium Advocati 45
supra extraneos, *dicta l. petitiones* 5. §. 5. Brune-
mannus *Com. Cod. ad l. jubemus* 3. §. 5. *de advoc.
divers. judic.* IV. Beneficium competentiae, ratio- 46
ne cujus ultra quam possunt creditoribus satisfa-
cere non tenentur, *arg. l. miles* 6. *in princ. et l. item
miles* 18. *ff. de re judic.* Dissentiunt hac in re Do-
nellus *lib.* 27. *cap.* 9. Enenkel Baro *l.* 2. *de privil.
milit. cap.* 19. Harprect. §. 38. *Instit. de action. n.*
12. 13. Sed contrariam sententiam benigniorem 47
esse statuit Hilliger. in *Donell. Enucl. de lib.* 27.
cap. 9. *lit. N.* et hujusmodi privilegium etiam ad
studiosos transfert. Rebuffus *de privileg. Scholar.
num.* 112. V. Jus praetendendi salarium, seu ho- 48
norarium, seu stipendium impensi laboris, *cap. non
licet* 71. C. 11. *qu.* 3. quod antea per Legem Cinciam
non licebat, qua de re adi, si vacat, eruditam dis-
sertationem Brummeri *ad Legem Cinciam.*

Circa salarium multae praerogativae Advocatis 49
competunt. Prima est, quod Salarium possint exi- 50
gere, etsi nihil de eo conventum sit, in ea quan-
titate, quam pro modo litis, Advocati facundia, et
fori consuetudine praestari aequum est *l. praeses*
1. §. 10. *ff. de extraord. cogn.* Secunda quod adnu- 51
meretur peculio quasi castrensi *leg. fori* 4. *leg. cum
Advocatio* 8. *cod. de adv. div. judicior.* Tertia, quod 52
integrum debeatur Advocato, si per eum non ste-
terit, quominus operam suam Clienti usque ad
finem litis exhibuerit; ut si infirmitate correptus,
aut omnino mortuus fuerit *d. l. Praeses* 1. §. 13.
ff. de extraord. cogn. cui suffragatur textus *in l. sed
addes* 19. §. *ult. et l. qui operas* 38. in *pr. et* §. 1.

(*) Nequit tamen Advocatus proferre jus sui clientis ut certum, si solum est probabile, maxime si sit Advocatus celebris, cujus dicto stare judicem timeatur, indeque non trutinaturum fore probabilitatem utriusque partis. *(Edit. Barbiell.)*

ff. locati; et sic salarium initio anni solutum ob caussam supervenientem ab haeredibus repeti non potest, Anton. Faber *in rational. ad l. qui operas ff. locati*, Gail. *lib.* 1. *obs.* 44. *num.* 12. Magon. *in Cynos. Adv. cap.* 9. *num.* 28. Sunt qui praerogativam hanc solis Advocatis Fisci tribuunt; sed ad Advocatos omnes extenditur ab Hilligero *in Donel. lib.* 18. *c.* 3. *litt. KKK.* Carpz. *p.* 2. *dec.* 136. *num.* 20. *et seqq.* Gail. 1. *obs.* 43. *num.* Mer. *adjus*
53 *Lubecens. lib.* 3. *tit.* 8. *not.* 7. *n.* 28. Quarta praerogativa, quod posthabitis reliquis creditoribus prius sit numerandum, exemplo ejus per quod res est meliorata *Jason. in lib.* 2. *num.* 51. *ff. solut. matrim.* Alciatus *praer.* 43. *reg.* 3. *num.* 8. At haec praerogativa quando locum habeat, nec ne, vide Strykium *d. disp.* 15. *cap.* 3. *num.* 9. *Carpzov. Jurisprud. For. p.* 1. *c.* 28. *def.* 30. *et* 36.

54 De delictis, quibus Advocati se privilegiis indignos reddunt, consule Strykium *d. dis.* 15. *c.* 4. *per tot.*

ADDITIONES CASINENSES

55 In causis probabilibus et dubiis potest etiam minus probabilem causam advocatus tueri, admonens clientem sive actorem sive reum de minori probabilitate. Licet contrariam sententiam Salmanticenses satis probabilem autumant, huic tamen adhaerent et ipsis consentit D. Ligorius *Lib. IV. c.* 3. *dub. III. num.* 222. et communius Theologi. Id de causis civilibus. In causis voro criminalibus dubiis non licet advocato tueri partes actoris, eo quod agens argumento minus probabili graviter peccaret in reum. Fill. *lib.* 40. *c.* 1.

56 Advocatus praevidens certo argumento causam semper dubiam mansuram, seque nihil posse evincere, tenetur a causa recedere, ne injuste possessorem vexet, et actor inaniter rem suam profundat. C. De Lugo *de just. d.* 41. *Salm. in* 1. *d.* 1. *sect. ult. n.* 108.

57 Unusquisque legibus Regni Neapolitani potest pro seipso advocare, dummodo adsit Patrocinator. Attamen si pars vel animi motu, vel inexperientia nequeat convenienter causam dicere, et judices instruere, potest a Tribunali illo jure privari, Codex Regni Neapolit. *Par.* 3. *art.* 180.

Partes nequeunt, etiam consultationis gratia, 58
propriam defensionem committere, sive verbo sive scripto agendam, judicibus actu exercentibus officium, regiis Procuratoribus generalibus, procuratoribus regiis, eorumque substitutis, licet diversa in tribunali munia peragant. Hi omnes tamen, quocumque tribunali possunt proprias causas, illasque uxorum, consanguineorum, affinium in linea recta, eorumque pupillorum advocare *Par.* 3. *art.* 181.

Poenalibus legibus Regni Neapolitani sancitum 59
est Advocato vel Patrocinatori paciscenti de quota litis, muneris sui exercitium interdici a biennio usque ad quinquennium, et multae non excedenti ducatos ducentos, nec quinquaginta ducatorum minori, damnari. *Part.* 2. *Art.* 207.

Advocatus vel Patrocinator, defensione incoepta, 60
absque proprii Clientis consensu, oppositae partis causam defendendam suscipiens, ab ufficii exercitio per quinquennium repellitur, et centum, usque ad tercentos, ducatorum multa punitur. *Ibi Art.* 208.

Si Advocatus sive Patrocinator, muneribus 61
vel promissis, clienti fidem fallat, et ob suam fraudem vel ob fraudolentam omissionem ille causam amittat, vel aliquod legitimum gravamen praeseribatur contra sententiam aut decisionem definitivam, per 6. annos, usque ad 20. repellitur ab exercitio proprii et cujuscumque publici officii, ac 100, usque ad 400, ducatis mulctatur *Ib. art.* 209.

Quoties vero Advocati sive Patrocinatoris prae- 62
varicatio in accusati damnum vertatur, in correctionalibus judiciis, perpetua interdictione a proprio et quocumque publico ufficio, relegatione et 100, usque ad 400 ducatorum mulcta punitur; et judiciis criminalibus, reclusione, interdictione perpetua, et 100. usque ad 1000. ducator. mulcta punitur. *Ib. art.* 210. In judiciis *Politiae* haec praevericatio biennii interdictione ab officio, primo carceris gradu, et correctionali mulcta punitur. *Ib. art.* 211. Quae quidem poenae infliguntur Advocatis vel Procuratoribus hujus delicti sontibus, non seclusis poenis infligendis ob crimen falsi, calumniae, et corruptionis in exercitio publici muneris. *Ibi Art.* 212.

ADVOCATI CONSISTORIALES

SUMMARIUM

1. De Advocatorum Consistorialium Privilegiis, numero, praecedentia etc. *Remissive.* — 2. Qui sint Consistoriales Advocati; quaeque eorum munera officiaque, *Remissive* — 3. Decanus Advocatorum praecedit omnibus de Collegio, etiam personali dignitate praestantibus. — 4. Advocati Fisci et Camerae Apostolicae Officium incompatibile est cum Officio Promotoris Fidei. — 5. Advocatus Fisci, et Camerae Apostolicae nequit patrocinare alterius generis causas *Remissive.* — 6. De Advocatorum Consistorialium origine — 7. Eorum privilegia confirmantur a Benedicto XIV — 8. Possunt Missam celebrare ante auroram, et post Nonam.

1 Advocatorum Consistorialium privilegia et jura in unum colliguntur; eorum collegii antiquitas et decus asseritur; eorum duodenarius numerus, ex quibus constare debeat, declaratur, munus Advocati Consistorialis quomodo vacet, demonstratur, eorum Collegio reservatur jus praesentandi tres Advocatos Summo Pontifici in casu vacationis; de eorum praecedentiis et habitu ac antianitate, et de jure optandi ad Decanatum, statuitur a Benedicto XIV. tom. 1. *Constitut.* 106. incip. *Inter conspicuos* §. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

2 Advocati Consistoriales sunt veri Papae familiares. Ad eos pertinet caussas consistoriales pertractare. In causis Beatificationis, et Canonizationis scribere in jure, easdemque caussas in Consistorio perorare. In Sollemniis Canonizationum instantias proponere. Pallium petere pro Archiepiscopis, aliisque. Ad ipsos spectat regimen Archigymnasii Urbis. Privativa facultas in Urbe doctorandi in utroque, vel altero Jure ipsis tribuitur, cum extinctione litis inter eosdem, et Protonotarios Apostolicos. Eorum Collegio perpetuo addicta sunt munera Promotoris fidei, Advocati pauperum, Advocati Fisci, et Camerae Apostolicae, Advocati Fabricae S. Petri, Advocati S. P. Q. R. Commissarii Conclavis Sede Apostolica vacante. Eisdem conceditur Oratorium domesticum, et facultas condendi statuta, ac removendi Officiales Collegii. Idem in *cit. Constit.* incip. *Inter conspicuos*, *a* §. 9. *ad* 35.

3 Advocatorum Concistorialium Decanus in actibus Collegialibus praecedit omnibus de Collegio, etiam personali dignitate praestantibus. Idem tom. 1. *Constit.* 98. incip. *Inter plures* §. 16.

Advocati Fisci, et Camerae Apostolicae Offi- 4
cium incompatibile in posterum decernitur cum
Officio Promotoris Fidei, Idem in *cit. Constit. In-*
ter conspicuos §. 32. Advocatus Fisci et Camerae 5
Apostolicae, et Advocatus pauperum abstinere
debent a patrocinandis alterius generis causis.
Idem *ibid.* §. 33.

ADDITIONES CASINENSES

Super Advocatorum Consistorialium origine non 6
una omnium est opinio: aliqui enim putant Be-
nedicto X. tribuendam esse eorum originem; alii
vero eam a Gregorio Magno repetunt, qui, sua
auctoritate, pauperum, aliarumque personarum,
quae essent oppressae, septem instituit defensores,
et istos, lapsu temporis, nomine mutato, vocatos
fuisse Advocatos Consistoriales tenent. Sane ante
Benedic. X. plures ista qualitate praeditos esse
novimus, uti Bonifacius VIII. S. Raymundus, alii-
que apud Rubeum in opuscula Advocatorum Con-
sistorialium, et Scannarol. *de Visit. carcer.*

Gravissimum Romae est Collegium Advocatorum 7
Consistorialium, et amplissimis donatum fuit pri-
vilegiis, quae tamen ob varias caussas in desuetu-
dinem abierunt; at Benedictus XIV. *Const. Inter*
Conspicuos illa renovat atque confirmat.

Habent privilegium Missam faciendi ante Au- 8
roram hora una et una hora post Nonam.

ADVOCATI ECCLESIARUM

ARTICULUS EX NOVISSIMA EDITIONE SARGIELLINIANA

SUMMARIUM

1. Quid Advocatio. — 2. Ea quadruplex est. — 3. Prima defensionis, quae quidem altera forensis est, et in Oriente Presbyterorum erat. — 4. In Africa vero Laicorum. — 5. Clericis vero in Africa erat fori strepitus interdictos, — 6. uti et apud Langobardos, — 7. atque in Italiae Regno, Gallia, et Germania: — 8. Romae autem tertio jam saeculo viguit defensorum munus, et Clericis attributum. — 9. Postea etiam Laicis. — 10. simul tamen et Clericis, — 11. donec saltem Gelasius Papa illud uni Clero restituit. — 12. Altera defensionis advocatia armata dicitur, ipsis Regum, atque Imperatorum diplomatibus confirmata. — 13. Secundum advocatiae genus jurisdictionis fuit in causis Monasteriorum, et Ecclesiarum cum suis subditis. — 14. Cui interdum Episcopi, atque Abbates sese immiscebant. — 15. Tertia advocatia administrationis dicitur, seu oeconomica, quae Clericorum fuit, — 16. licet alicubi Laicis perverse credita. — 17. Quarta protectionis, quae duplex est, generalis altera; — 18. altera specialis. — 19. De hisce advocatiis Scriptores nonnulli. — 20. Multiplici ratione, ac titulo Ecclesiarum advocati constituebantur; — 21. cum primis vero Episcoporum, et Abbatum electione, — 22. aut etiam advocatia feudi jure in familias perpetuo translata; — 23. unde novi alii advocatiarum acquirendarum tituli. — 24. ad 28. Advocatorum officia. 29. 30. 31. Quae advocati ab Ecclesiis commoda perciperent. — 32. 33. Plura Ecclesiis illata damna ab Advocatis. — 34. Quorum numerus in dies excrevit. — 35. ad. — 38. Ut necesse fuerit eorum magnam partem de medio tollere, aut legibus coercere.

1 In explicanda Advocatia mirum quantum Auctores inter se se dissentiant. Plures certe illius definitiones circumferuntur, ut apud Pfeffingerum videre est in *Vitriar. lib.* 1. *tit.* 15. *pag.* 1155. Malim ego cum P. Zallvve in *t.* 3. *Principior. Jur. Eccles. p.* 127. Advocatiam Ecclesiarum definire *jus, et officium defendendi Ecclesias, earumque personas, bona, ac jura, lege, consuetudine, observantia, pacto, et foedere constitutum.*

2 Multiplex porro est hujusmodi Advocatiae genus: verum et hic magnus Scriptorum dissensus. Nihil tamen prohibet, quominus in quatuor veluti classes eam tribuamus, primam *defensionis*, secundam *jurisdictionis*, tertiam *administrationis*, quartam denique *protectionis*.

3 Ut a prima ordiar, ea quoque duplici genere continetur. Alteram *forensem, et togatam* vocant; *sagatam*, alteram, et *armatam*. In utriusque origines inquiramus, et cujusmodi advocati hi fuerint, Clerici ne, an Laici, videamus. Epiphanius *H.* 72. fidei confessionem exhibet ab Ancyranae Civitatis Clero an. 376. subscriptam, ubi et *defensor* occurrit. Id tamen munus non adeo certum, cum Graece dicatur ὠβοκάτης. Cornarius *Praesidem* reddiderat; Petavius *defensorem*. Sed quem nos *defensorem* vocamus, Graeci Ἔκδικον appellabant. Itaque perspecta res non est, utrum ὠβοκάτης Epiphanii idem fuerit, qui ἔκδικος seu defensor. Ut ut est, quinto certe saeculo in Oriente defensores erant, iique Presbyteri. Nam in Ephesina Synodo *Act. V.* memoratur Asphalius Presbyter Antiochenae Ecclesiae apud Regiam urbem defensor, et in Constantinopolitano Flaviani Concilio, quod et in Chalcedonensi Synodo perlectum est, *Act.* 2. occurrit Joannes Presbyter, et defensor.

4 Sub ejusdem quinti saeculi initium habuit Africana Ecclesia defensores, eosque Laicos. Carthaginiense an. 401. Concilium canone, qui inter Canones Conciliorum diversorum Africae XLI. est in Amortii editione, aliis XLII. ita statuit: *ab Imperatoribus universis visum est postulandum propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur Ecclesia, ut defensores eis adversus potentias divitum cum Episcoporum provisione delegentur. Placuit etiam*, postea sive in Carthaginiensi ann. 407. Concilio, sive (quod alii malunt) in Milevitana II. anno 416. Synodo, *ut petant* (ita in iisdem canonibus Africanis *can.* 63) *ex nomine Provinciarum omnium legati perrecturi, Vincentius, et Fortunatianus, a gloriosissimis Imperatoribus, ut dent facultatem, Ecclesiae defensores constituendi Scholasticos, qui in actu sunt, vel in munere defensionis causarum, ut more Sacerdotum Provinciae* (Ethnicorum) *iidem ipsi, qui defensionem Ecclesiarum susceperint, habeant facultatem pro negotiis Ecclesiarum, quoties necessitas flagitaverit, vel ad obsistendum obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi judicum secretaria.* Paucis post mensibus prodiit ab Imperatoribus lex hujusmodi (vide Codicem Theodosianum *l.* 38. *de Epis. Eccles. et Clericis*), *ut quaecumque de nobis ad Ecclesiam tantum pertinentia specialiter fuerint impetrata, non per coronatos, sed ab Advocatis eorum arbitratu, et judicibus innotescant, et sortiantur effectum.* Gothofredus in hanc legem T. VI. putat, defensores Pauperum, de quibus Canon Africanus 41. aut 42. plane alios fuisse a defensoribus Ecclesiarum, quorum Canon 63. aliis 64. meminit, nec fortassis male. Illud erudito viro P. Leonardo Grebner *Tract. Hist. Jurid. de statu Eccl. P. III. obser.* 2. minime concedendum, agi hic de advocatis non *forensibus*, sed *armatis*, de quibus paulo post dicturi sumus. Nam vel ipsum *Scholasticorum* nomen satis prodit, illos non eos fuisse, qui vim vi repellerent: quod etiam *judicum*, et *judiciorum* mentio indicat; horum enim strepitus inter arma raro admodum auditur. Laicos vero eos fuisse manifestius est, quam ut pluribus confirmari debeat, cum et ab Imperatoribus forent impetrandi, et *Scholastici* petendi, *qui in actu* essent, *vel in munere defensionis causarum.*

Neque id mirum. Ea enim erat in Africa eorum 5
temporum disciplina, ut indecorum videretur, et indignum Clericis, ut ipsi coram Judicibus comparerent, munus Advocatorum subirent, litibus se se immiscerent.

Eadem disciplina viguit in Ecclesiis Langobar- 6
dorum Regno obnoxiis: vetitum enim erat Clericis jurare, et in prima litis contestatione jusjurandum calumniae deponere; quod tamen ex Langobardorum legibus emittendum fuisset. Reges igitur illius gentis sanxerunt, ut Episcopi, Abbates, Sacerdotes isthaec per forenses advocatos praestarent. Vide Langobardorum leges *lib.* 2. *tit.* 47. §. 8. *et lib.* 3. *tit.* 1. §. 11.

Hinc Pipinus quoque Italiae Rex *script. Rer.* 7
Italiae T. I. P. II. p. 37. *lege* VII. edixit, ut *ubicumque Episcopi substantiam habuerint, Advocatum habeant in ipso comitatu, qui absque tarditate justitiam faciat, et suscipiat*; ea tamen conditione, ut *talis sit ipse advocatus liber homo, bonae opinionis, Laicus autem, non Clericus, qui Sacramentum pro causa Ecclesiae, quam peregerit, deducere possit juxta qualitatem substantiae, sicut lex eorum habet.* Idem postea a Carolo M. imperatum *Capitul. lib.* 5. *cap.* 234. Quamobrem et Moguntina Synodus an. 813. *can.* 12. statuit: *nequaquam contentiones, aut lites aliquas ibi* (in judicio) *Clericus, vel Mo-*

nachus praesumat: seu quidquid quaerendum, vel respondendum sit, per advocatos suos (forenses) *hoc faciat.*

8 Aliis moribus vivebat Roma, iis nempe ipsis, qui in Oriente a Chalcedonensi Synodo probati fuerunt; immo ni fallor, multo antiquius Romae, quam vel in Oriente, vel in Africa, defensorum munus fuit, atque initio Clericis collatum, contra quam Canzius sensit, ab Africana Ecclesia Advocatorum Ecclesiae primordia repetens. Testem habeo gravissimum, Actorum inquam S. Sebastiani Scriptorem, qui sive S. Ambrosius junior fuerit, sive alius quarti saeculi auctor, acta nobis reliquit quantovis pretio digna, Cl. Mazzochio judice §. 3. *Kalend. Neapol.* Haec nempe de S. Cajo Pontifice ab anno CCLXXXIII. in illis Actis legimus: *Marcum, et Marcellianum Diaconi honore sanctificarit: Tranquillinum vero Patrem eorum fecit Presbyterum; S. Sebastianum autem, qui ad multorum profectum sub specie militiae latebat,* DEFENSOREM ECCLESIAE *instituit: coeteros vero Subdiaconos fecit.* Viden hic *defensorem Ecclesiae* tertio Christianae aerae saeculo? Sed nisi admodum fallor, *defensorem* Clericum; *quid enim,* ut ait Zaccaria *diss.* 10. *inter Latinas cap.* 5. *n.* 1. *inter Diaconos, Subdiaconos, et Presbyterum defensor Ecclesiae institutus Sebastianus, nisi et hoc officii genus ad Clerum spectasset?*

9 Fuere tamen postea primis quinti saeculi annis in Romana Ecclesia etiam defensores Laici. Nam Zosimus Papa in ea ad Hesichium Salonitanum epistola, qua ann. 418. interstitia in sacris ordinationibus servanda praescripsit, *sane,* inquit, *ut etiam Defensores Ecclesiae, qui ex Laicis fiunt, supradicta observatione teneantur, si meruerint esse in ordine clericali.* Laici igitur erant etiam eo tempore *Defensores Ecclesiae,* iique *mereri* poterant *esse in ordine clericali,* utique quin Defensoris munus abdicarent; si enim ut Clero initiarentur Defensoris officium dimittere debuissent, id non siluisset Zosimus, nec solam memorasset interstitiorum observationem. Alii igitur Romae tunc erant Defensores Laici, alii Clerici.

10 Deinceps vero Clericos quoque defensores fuisse mihi indubium est. Certe Felix III. cum in literis ad Zenonem Imperatorem, tum in epistola ad Monachos Constantinopolis meminit *Tuti Defensoris Ecclesiae Romanae,* quem ait ad hoc munus a se evectum *de provectioribus inter Ecclesiam Clericis.* An autem tunc soli Clerici defensores fuerint, nihil habeo, unde definiam. Haec tamen omnia et illud ostendunt, audiendos non esse Thomassinum, et Joannem do Joanne, quorum ille *p.* 1. *lib.* 2. *c.* 97. hic *To.* 1. *Cod. diplom. Sicil. dissert.* 6. docuit, defensores Romanos nonnisi a Gelasio Felicis III. successore Clericis adscriptos fuisse.

11 Gelasius tamen in epistola, quam an. 494. ad Episcopos Lucaniae, et Siciliae dedit, Defensores Clericis minoribus adcensuit. Sanxit enim, ut qui Clero nomen dare vellet, *continuo Lector, vel Notarius, aut certe Defensor effectus, post tres menses existat Acolytus.* Sanctus deinde Gregorius M. defensores *honore regionario* decoravit: quod discimus ex libri VIII. epistola 14. ad Bonifacium. Diplomate creabantur, cujus formulam exhibent ejusdem S. Gregorii epistolae 29. *lib.* 5. *ad. Vincomalum,* et 38. *lib.* 11. *ad Vitum.* Sed de Defensoribus hactenus. Alia de his dabunt Illustrissimus Cyrenensis Praesul Gallettus in luculento commentario, quem ann. 1776. inscripsit *del Primicerio della Santa Sede Apostolica, e di altri Uffiziali maggiori del Sagro Palazzo Lateranese p.* 150. *e seqq.* et Zaccaria *l. c.*

12 Ubi vero sub Langobardorum Imperio monomachia inducta est, ac postea Francorum, et Germanorum legibus confirmata, novum genus Advocatiae prodiit, quam *armatam* appellari diximus. Nimirum siquid contentionis inter Ecclesias, Laicosve praepotentes, aut etiam inter Episcopos, et Monasteria oriretur, duello omnis decisio committebatur. At cum Clericis, Monachisque arma tractare interdictum esset, alios pro se in pugnam descendere cogebant. Haec de re Atto Vercellensis Episcopus in opusculo *de praes. jur. Eccles.* conquerebatur his verbis: *ad pugnam producere (heu) nostros compellimur Vicarios, ut vel istorum caede victi, vel illorum quasi absoluti videamur.* Quia tamen id Langobardicis legibus, quas Germani Imperatores innovarunt (vide *To.* 1. *Rer. Italic. P.* 2. *leges Ottonis II. Augusti*) probabatur, praeter Forenses, Ecclesiae, ac monasteria advocatos statuebant, qui pro se *campo* contenderent, unde et *Campiones* dicti. Quin eo deventum est, ut Episcopi, et Coenobiorum Praepositi ab Imperatoribus peterent confirmandam diplomatibus *licentiam dirimendi legali, seu duellari diffinitione emersuras contentiones,* ut apud Ughellium legimus *T.* 4. *in Corradi I. pro Volaterrana Ecclesia diplomate.* Alia hanc in rem exempla Cl. Muratorius profert *Diss.* XXXIX. *Antiquit. Italic.* Unum, aut alterum addam ego ex Italica, quam *Venetiis an.* 1767. Zaccaria evulgavit, Leonensis Monasterii historia. In Friderici I. Imperatoris diplomate, quod Pro eo Monasterio datum fuit *an.* 1177. haec inter alia legas *p.* 126: *Liceat ipsius Monasterii Abbati habere, et ordinare advocatum quemcumque sibi, vel praefato Monasterio fidelem esse perspexerit, et ipsi advocato data licentia ab Abbate, liceat suos mittere, qui duellum, et sacramentum valeant facere.* Eadem occurrunt *ibid. p.* 134. in Henrici VI. diplomate, quod pro eodem Coenobio *an.* 1194. impetratum fuit. Quin etiam ex actis causae, quae inter Joannem Brixianum Episcopum, et Gontherium ejusdem Leonensis Monasterii Abbatem sub XII. saeculi finem efferbuit *p.* 174. constat, singularibus

ejusmodi certaminibus interdum Abbates ipsos, vel certe judices ab his constitutos praefuisse, ne quid doli mali admitteretur.

Apud omnes juris utriusque peritos axiomatis instar est, *quod Advocatia*, ut ait Robertus Kolbius in *Aquila certante etc. ex sui natura non importet jurisdictionem, etiamsi dominus territorialis hoc*
13 *officium gerat.* Nihilo tamen minus necesse fuit Ecclesiis, sacrisque locis advocatos constituere, qui ipsarum Ecclesiarum, Monasteriorum, et Cleri nomine in subditos jurisdictionem tam in criminalibus, quam in civilibus causis exercerent. Quod Episcopi, Abbates, aliique de Clero non difficile a piissimis Principibus impetrarunt; noverant enim hi cum occultas, tum apertas insidias, quas publici Judices immunitati a foro communi Ecclesiis, Coenobiisque concessae struere consueverant. Ut igitur salva illa, et incolumis perstaret, indultum ab illis, ut Praelatis suis subditis per delectos a se advocatos jus dicerent. Id in Ecclesiarum, et Monasteriorum diplomatibus passim occurrit.

14 Licuit tamen interdum per Principes non solum Episcopis, sed etiam Abbatibus cum suis Advocatis ad subditorum suorum dirimendas lites operam aliquam conferre. Quod ad Episcopos attinet, Lehman *Chron. Spirens. lib.* 4. *cap.* 3. diploma affert Ottonis III. pro Spirensi Ecclesia; in quo, *jubemus*, inquit Imperator, *ut nullus Dux, sive Comes, vel nullus publicus Judex ex judiciaria potestate, aut aliqua cujuslibet potestatis ignota persona, nisi solus Episcopus, et advocatus ipsius supradictae Ecclesiae Spirensis ex jussione, et concessione nostra deinceps potestatem habeat, pro quocunque negotio, vel pro aliqua re parva, aut magna placitum retinere, seu publicum judicium facere, in causis utique subditorum.* Sic etiam Imperator Henricus VI. in diplomate an. 1196. pro Pistoriensi Ecclesia, quod an. 1226. Fridericus II. confirmavit, Pistoriensi Episcopo Gratiaedei, suisque successoribus apud Zaccariam *Anecdot. med. aevi p.* 426. *plenum jus dedit et potestatem, ut terras, et homines Ecclesiae suas de praedictis locis, vel possessionibus distringat, datas ab eis accipiat, et plenam inter eos de causis suis faciat justitiam.* Haud absimile privilegium an. 1016. Monasterio, quod B. Meinvercus aedificaverat, S. Henricus Imperator concesserat; nimirum *ut nullus Judex publicus, vel quilibet aliqua judiciaria potestate praeditus loca, vel possessiones eidem Ecclesiae concessas, vel concedendas ad causas, judiciaria more audiendas, aut homines ipsorum tam libertos, quam ingenuos, super terram earum commanentes contra rationem distringendos ullo unquam tempore ingredi audeat, sed praenominatae Ecclesiae Abbas cum sua Advocata, quem communicato fratrum suorum consilio in defensorem elegerit, causas rerum agendarum sagaciter providens, et sapienter disponens suis, suorumque utilitatibus provideat.*

Proximum huic tertium advocatiae genus, quod 15
Oeconomicum dicunt, seu administrationis bonorum Ecclesiasticorum. Primis aerae Christianae temporibus quae bona Ecclesiae, et Coenobia possidebant, ea ab ipsis fere Episcopis, atque Abbatibus curabantur. Vid. Concilium Gangrense, *can.* 7. *et* 8. *et* Agathense *can.* 6. *ad.* 7. Quoniam vero Caesarum, Magnatum, aliorumque divitum pia liberalitate jura, ac bona sacrorum locorum in dies aucta sunt, Episcopi, atque Abbates ne harumce rerum administratione nimium distinerentur, de constituendis oeconomis cogitatum fuit; immo et a Chalcedonensi Synodo an. 451. id sancitum *can.* 15. *ad.* 16. habemus in haec verba: *ut omnis Ecclesia habens Episcopum habeat oeconomum de Clero proprio, qui dispenset res Ecclesiasticas juxta sententiam proprii Episcopi.* Id muneris olim ad Archidiaconum spectavit: quare Gregorius III. *cap. Ea quaest.* 3. *de offic. Archidiac.* ad Salonitanum Archidiaconum scripsit: *quod si quid ex eis vel negligentia, vel cujusdam fraude deperiit, tu hoc reatu adstringeris, qui per Archidiaconatus ordinem custodiae ejusdem Ecclesiae arctius deputaris.* Postea peculiares oeconomi cum ab Episcopis, tum ab Abbatibus rerum sacrarum administrationi praepositi fuere. Alibi *Vicedomini* ad id constituti sunt. Cangius quidem eosdem fuisse advocatos oeconomicos, qui ab aliis *Vicedomini* nuncupantur, asserit; negat tamen id Muratorius. Vereor tamen, ut certa regula, quae omnibus Ecclesiis omnibusque temporibus communis fuerit, definiri hoc possit.

Illud dolendum, alicubi oeconomicam Eccle- 16
siarum advocatiam Laicis creditam fuisse. In orientali certe Ecclesia nonnumquam ex Laicorum coetu Advocati oeconomi designabantur, quorum rationes Magistratus profani expendebant. Sed Isaacus Comnenus Imperator Ecclesiam Constantinopolitanam, quae praesertim hoc onere oppressa ingemuit, pristinae libertati restituit, effecitque ut ad Chalcedonensem Canonem Patriarcha suae Ecclesiae redditus per oeconomos ex suo Clero liberrime deligendos, colligeret, et amota omni laica, publicaque auctoritate, res suas administraret. Confer Baronium *ad ann.* 1057. Quibusdam Hispanis Episcopis idipsum Hispalensis II. Synodus vitio vertit, quod rerum ad Ecclesiam pertinentium oeconomicam administrationem in Laicos transtulissent, statuitque, ut deinceps ex Concilii Chalcedonensis praescripto soli ex Clero oeconomi ad id designarentur: *si quis autem Episcopus posthac Ecclesiasticam rem per Laicalem procurationem administrandam eligeret... Concilio maneret obnoxius.*

Ad Advocatiam protectionis progrediamur. Ea 17
duplex est. Primam *generalem* vocant. « Ea, in- » quit Benedictinus Zallvvein, innata est juri re- » gio, et fluit ex ipso jure naturae: non ideo

» tantum, quia Princeps Ecclesias jure civitatis » donatas ad instar aliorum subditorum defendere debet; sed ex eo etiam capite, quod conservatio, et bonum Reipublicae politicae ab ipsa » conservatione, et bono Ecclesiae dependeat, » ea ferme ratione, qua bonum Reipublicae dependet a bono civium. Quod si Princeps insuper sit membrum Ecclesiae, iterum habet » obbligationem gravissimam ex jure naturali, et » divino, saltem hypothetico, idest ex hypothesi » verae Religionis, promanantem, vi cujus tenetur » defendere Ecclesiam haud secus quam membra » Reipublicae politicae obligantur tueri suam » Rempublicam. » II. Generali hac advocatia Imperatores a Constantino Magno ad nostra tempora streune perfunctos, memorat Petrus Gallade in dissertatione, de qua mox.

18 Altera *specialis* advocatia est, qua Imperatores, Reges, Principes privatas quasdam Ecclesias, et singularia asceteria, tam intra, quam extra suarum ditionum fines in specialem tutelam assumere, ac fovere non sunt dedignati. Maurinorum Gallia Christiana, Hansizii Germania Sacra, Ughelli Italia Sacra, Mabillonii Annales Benedictini, Muratorii antiquitates Italicae, ut alios praeteream, innumera hujusmodi advocatiae monumenta suppeditant. Haec eadem *specialis* advocatia Fundatorum quoque est, qui saepe illam cum sibi nec animus, nec vires defensionis deessent. in Ecclesias a se conditas sibi ipsis servarunt. Atque hanc Fundatorum, advocatiam *originariam* appellant, quemadmodum quam Principes sibi ex pietatis affectu vindicarunt, *assumptam* vocant. Haec de Ecclesiarum advocatis generatim dicta volumus.

19 Addo tantum eruditionis causa Auctores quosdam, quibus et nos hactenus usi sumus, ac porro utemur, in hoc argumento versatos, ut si quis nostris hisce additamentis haudquaquam contentus plura de Ecclesiarum Advocatia nosse percupiat, sciat, quinam sibi scriptores consulendi sint. In his praeter Cangium in Glossario, Thomassinum *Vet. et N. discipl. p.* 1. *lib.* 2. *cap.* 97. *et* 98. *ac p.* 3. *lib.* 11. *cap.* 55. et Espenium *Jur. univ. part.* 2. *tit.* 8. *cap.* 1.

Martinus Magerus in celebri *Tractatu Juridico-politico-historico de advocatia armata, sive Clientelari Patronorum jure, et potestate*; Francofurti ad Moenum 1625.

Muratorius *Antiquit. Italic. diss.* 63.

D. Gregorius Zallvvein Benedictinus *tom.* 3. *Principiorum Jur. Eccles. quaest.* 1. *cap.* 4.

Petrus Gallade in *dissertatio. historico-canonica de advocatis Ecclesiasticis*, Heidelbergae 1768. Exstat etiam praeclara haec dissertatio *tom.* 5. *Thesauri Juris Ecclesiastici* ab eruditissimo Antonio Schmidt *in ordinem digesti p.* 451. 511.

Petrus Antonius Trieste; *dissertazione Istorica, e critica sopra le Avvocazie, e li feudi Ecclesiastici etc.* Prodiit illa Venetiis 1768. in nova *Silloge Opusculorum* antea Calogerana, nunc Mandolliana *tom.* 16.

Sriptores alios plerosque, tamen caute a Catholico viro legendos, Pfeffingerus percenset *Corp. Jur. Publ. tom.* 1. *pag.* 1152.

20 Multiplex modus fuit, multiplex titulus, quo jus advocatiae acquirebatur. Quatuordecim hujusmodi modos, titulosque enumerat Pfeffingerus *tom.* 1. *pag.* 1159. et *seqq.* ex coque Zallvvein *p.* 140. Sunt hi:

Reservatio, dum ut nuper diximus, Fundator sibi, suisque jus advocatiae servat.

Commissio, dum scilicet Reges olim advocatiam committebant. Sic Lotarius 1. August. a. 841. *Tutores*, advocatos scilicet, defensoresque Monialium de Pusterla Leonem, et Joannem Comites constituit apud Muratorium, data eis facultate, *ut ubicumque necessitas postulaverit, de rebus vel familiis memoratae Ecclesiae vera fiat inquisitio* etc.

Jus territoriale, ex quo tamen non est necessario inferenda advocatia, etiamsi Ecclesia in territorio sit, aut de territorio, nisi ad summum generalis, prorsusque communis, quemadmodum ex Advocatia jus territoriale non fluere vel ipsi Protestantes cum Conrinzio *tom.* 1. *p.* 510. fatentur.

Adde *investituram*, *consuetudinem*, *et praescriptionem*.

21 Sed inter praecipuos titulos, quibus Ecclesiarum advocati constituebantur, *electio* fuit ab Episcopis, et Abbatibus facta. Ea tamen diu nonnisi ex Principis jussione institui potuit. Cum enim, ut infra videbimus, advocatorum, eorumque praesertim, qui armatam advocatiam gerebant, potentia excrevisset, Principes pro sua in sacra loca pietate cavendum sibi censuerunt, ne quid ea detrimenti ex hujusmodi electionibus caperent. *Hinc cap.* 64. *leg. Caroli M. volumus*, inquit Imperator, *ut advocati in praesentia comitis* (urbani) *eligantur, non habentes malam famam; sed tales eligantur, quales lex jubet eligere.* Quam legem iteravit Lotharius *cap.* 10. his verbis: *volumus, ut Episcopi una cum Comite suos advocatos eligant.* Formula vero electionis ab urbano Comite petendae, extat apud Muratorium *tom.* 1. *Rer. Italic. p.* 2. *pag.* 95. et apud Trieste p. 22. Quia tamen nimis durum, molestumque videbatur Episcopis, et Abbatibus ad Principem eligendorum advocatorum causa singulis vicibus confugere, id saepe in diplomatibus, quibus Ecclesiarum, Coenobiorumque bona confirmari a Principibus expetebant, impetrandum curarunt, ut sibi liceret advocatos quoscumque vellent, eligere. Hinc in diplomate, quod an. 898. Lambertus imperator Joanni Arretinorum Episcopo dedit, ac Muratorius recitat, statutum videas, *ut quemcumque Episcopus, et pars ipsius Ecclesiae, advocatum ad utili-*

tatis suae necessitudinem constituerint, libera sit fronte etc. Huc etiam spectant Friderici I. et Henrici VI. diplomata pro Leonensi Monasterio emissa, de quibus *num.* 12. Abbates tamen nonnisi *communicato fratrum suorum consilio* ad hujusmodi electiones devenire poterant, ut an. 1016. S. Henricum statuisse vidimus *num.* 14. in diplomate, quo B. Meinverci monasterium ornavit, ac fovit. Episcopis quoque, siquid intelligo, absque Presbyterii suo consilio advocatos eligere non licuit; idque ipsa illa, quae reddidimus, Lamberti Imperatoris verba: *Episcopus, et pars ipsius Ecclesiae,* satis indicare mihi videntur.

22 Jam vero illud addendum, advocatiae munus pluribus in locis paullatim perpetuum alicui familiae inhaesisse, ac Feudorum instar a patre ad filios, nepotesque non interrupta successione derivasse. Non raro Imperatores Ecclesiis, et Asceteriis, earumque incolumitati in seros annos ut prospicerent, advocatiae jus in feudum cum Regalibus concesserunt. Ita de Friderico Aenobarbo narrat Auctor *supplementi Frisingensis cap.* 21. cum Berthold. Zeringiae Duci non modo consueta Regalia, sed etiam advocatiam Episcopalium Ecclesiarum, quae Genevae, Lausannae, et Seduni erant, feudi jure possidendam tradidisse. Id ipsum ab Episcopis factitatum, ut a Tarvisinis Praesulibus, de quibus plura hanc in rem documenta eruditus Trieste *p.* 60. et *seqq.* collegit. Muratorius alia de Italicis quibusdam Familiis, quae hoc advocatiae jus ad posteros trasmittendum ab Ecclesiis superiore aevo obtinuerunt, in medium affert monumenta.

23 Ex hoc porro feudali advocatiarum jure novi earumdem tituli emersere, ut *donationis, matrimonii, successionis haereditariae, testamenti, emptionis, venditionis,* de quibus Pfeffingerus *l. c.* Hinc cum familiam quampiam, quae advocatiae feudo frueretur, extingui contingeret, Ecclesiae pristinae libertati restitutae illud in aliam familiam conferebant; sic cum Tarvisinae Ecclesiae advocatia vacasset, defunctis sine virili sobole Tempestes, qui a duobus fere saeculis eam possederant, Bonifacius IX. an. 1393. datis sexto Nonas Octobris literis *Priori Ecclesiae SS. XL. Martyrum extra muros Tarvisii* in advocatiae possessionem Altenerium Ricciolini de Azzonibus filium, repugnante licet Episcopo, qui illam Andreae de Gambacurtis pollicitus fuerat, mitti mandavit, ex eoque tempore nobilissimae Azzonum genti cognomen inhaesit *Avogadriorum*. Conferatur idem Trieste *pag.* 67. et *seqq.*

24 Age jam, advocatorum officia perscrutemur. Ab Advocatis forensibus ordior. Eorum munus paucis describit Hincmarus Rhemensis apud Thomassinum *par.* 3. *lib.* 2. *cap.* 55. *num.* 2. *Sunt enim,* inquit, *advocati, et defensores Ecclesiarum.... quorum hujusmodi est officium, ut per Leges ea, quae sunt Ecclesiae aut defendant, aut conquirant, aut recuperent ab aliis male occupata.*

De armatae advocatiae officiis paulo post opportunius videbimus. Quod ad advocatos jurisdictionis pertinet, eorum erat de litibus, quae inter Ecclesiarum, aut coenobiorum subditos orirentur, sententiam ferre: quod dictis *num.* 13. et 14. constat. 25

Advocati administrationis iidem erant, qui oeconomi. De his autem ita in epistola ad Leudifredum loquitur S. Isidorus Hispalensis: *ad oeconomum pertinet reparatio* (aliis perperam *separatio;* quod Petrus Gallade *destructionem* interpretatus est) *basilicarum, atque constructio; actiones Ecclesiae in judiciis vel in proferendo, vel in respondendo; tributi quoque acceptio, et rationes eorum, quae inferuntur; cura agrorum, et culturae vinearum; causae possessionum, et servitialium; stipendia clericorum, viduarum, et devotarum pauperum; dispensatio vestimenti, et victus domesticorum clericorum* (tunc in eadem domo communem vitam viventium) *servitialium quoque, et artificum: quae omnia cum jussu, et arbitrio sui Episcopi implentur. Eum vero oeconomum,* (inquiunt Patres Concilii Mediolanesis Provincialis quinti *an.* 1579. *tom.* 1. *Actor. Eccl. Mediol. pag.* 281. *edit.* 1599.) *vel ut alio canone cavetur, vicedominum constituat Episcopus, non Laicum, neque sibi cognatione, affinitateve, aut favore conjunctum: qui et de Clero suo, et vero si talem qui idoneus sit, habere potest, diaconatu initiatus sit, quique in eo administrationis genere et recte et perite versari possit. Cujus administrationis rationes in codicem certum recte, ordineque relatus, tertio quoque anno ad Concilium provinciale Episcopus afferat, atque exhibeat.* 26

Graviora advocatorum, quos *armatos* diximus, fuere munera, et eo ampliora, quo illorum dignitas praestantior in dies evasit. Ex formula, quam *n.* 21. indicabam, Advocatus hujusmodi ex quo electus fuerat, *habebat de hac hora in antea licentiam, et potestatem de rebus Ecclesiae appellationes faciendi, et recipiendi, et res Ecclesiae per pugnam requirendi, et exentiendi.* Quod si aut amplitudinis suae, aut aetatis, aut infirmitatis causa non liceret ipsi pugnam subire, cautum fuerat, ut *mittere* pro se possent, *qui duellum, et sacramentum facerent.* Vide *n.* 12. Erat illis quoque credita, ut ex Mutinensi instrumento Muratorius arguit, *custodia camporum duellorum,* si in Episcopi terris singularia isthaec certamina haberentur. Praeterea illorum erat, novos Episcopos ad princeps templum solemni pompa deducere. Episcoporum quoque vexillum cum in annuis celebritatibus, tum in bellis deferre consueverant; unde et *Confalonerios,* seu *Confanonerios* dictos fuisse idem Muratorius suspicatur, qui tamen ex quodam Galvanei Flammae opusculo scite monet, Mediolani alios a *Confanoneriis* advocatos fortassis fuisse. Cum er- 27

go tam splendido munere istiusmodi advocati fungerentur, illudque feudi jure passim obtinerent, mirum non est. eos ex Urbani II. praescripto. ubi ab Episcopo *ad rectum feudum de Advogaria Episcopatus investirentur, tactis sacrosanctis Scripturis, et flexis genibus jurasse ad Sancta Dei Evangelia fidelitatem Ecclesiae*, cujus advocati constituebantur. Exempla habes apud Trieste *p.* 64. et *seqq.*

28 Superest, ut quos Advocatos *protectionis* supra appellavimus, eorum quoque officium explicemus. Fuit autem illud in sola Sacrorum locorum tuitione positum. Fallitur enim vehementer Slevogtius cum suis Protestantibus, qui advocatium Ecclesiasticam non solum in tuenda, verum etiam in regenda Ecclesia constituit. Illud quoque animadvertendum, quarumcumque Ecclesiarum protectores cavisse, ne jurisdictio cujuspiam cui antea obnoxia esset suscepta in clientelam Ecclesia, novo ipsorum patrocinio laederetur. « Augusti ipsi » Imperatores, inquit Gallade *cap.* 6. *n.* 3., « in » suis diplomatibus Protectoriis, quae certis Ecclesiis, Principibus, Populis, et alienis subditis immediatis concedere dignati sunt, rem ita » sollicite egerunt, ut salvam semper, et intactam » prioris, seu ordinarii Domini immediati juri» sdictionem, cui in tutelam Caesaream receptus » antea subiectus fuerat, esse voluerint. Siqui» dem diplomata protectoria naturam imitantur » privilegiorum, quae juribus Tertio quaesitis, » et quiete possessis minime debent praejudicare. » Neque necesse est, ut dicta salvatio jurium ipsi » protectionis instrumento inseratur, quia haec » ex natura simplicis protectionis fluit, et ipsa » per se jam inesse intelligitur: id quod multis » deducit Martinus Chladenius in diss. an. 1750. » edita, cui titulus: *diplomata protectoria intelligi* » *salva jurisdictione ordinaria.* Placuit nihilominus » Sacratissimis Imperatoribus justis de causis » clausulam: *salva jurisdictione ordinaria*, saepius » diplomatibus ... inspergere, quo scilicet Pro» tectores sui officii admonitos cohiberent, vel » clientes metu novae subjectionis, et jurium pri» stinorum minuendorum liberarent ». Hactenus laudatus Gallade, qui dicta exemplis confirmat. Unum sufficiat Friderici I. qui an. 1159. cum Richersbergense Monasterium, antea Salisburgensis Archiepiscopi juribus addictum, Caesarea protectione dignaretur, haec in diplomata disertis verbis exprimi jussit: *salva in omnibus Archiepiscopi Salisburgensis, quae praelibata est, jurisdictione.*

29 Advocati, de quibus hactenus, non ii erant, qui Ecclesiarum, aut Coenobiorum defensionem nulla mercede susciperent. Ipsi Imperatores nonnumquam aliquid pro sua tuitione quotannis sibi, aut suis persolvendum statuerunt. Ratbertus *de casibus Monasterii S. Galli cap.* 8. haec de Ludovico Pio narrat: *Rex piissimus Ludovicus in eadem charta conscribi jussit regia dona, sibimetipsi secundum consuetudinem aliorum Monasteriorum pro securitate praedictorum quotannis ventura, idest duos caballos, et duo scuta cum lanceis.* Fridericus quoque I. teste Abbate Urspergensi per suum in Svevia procuratorem pro Advocatia defensoria, quam in se susceperat Urspergensis Monasterii, annuatim exegit Advocaticum (sic ejusmodi pro defensione munera, ac stipendia vocabant, vel etiam *jus advocaticum, et justitiam advocatiae*), scilicet ut quilibet mansus rusticanorum praediorum solveret *maltare unum* (mensurae genus) *avenae* pro annona equorum, non quidem suorum, sed officialium.

Hujusmodi, atque adeo largioribus pactis conventis, caeteri protectionis advocati suum Ecclesiis patrocinium praestabant. Duo Chronicon Senonense exempla suggerit. Angelramus Metensis Archiepiscopus, cum Imperatoris Cancellarius renunciatus Abbatiae Senonensi advocatiam non amplius posset impendere, advocatum designavit, cui et certa quaedam jura adscripsit, latifundia primum aliquot, tum tertiam mulctarum partem, ea lege, ut his contentus a caeteris abstineret. Hoc primum exemplum. Alterum Abbas S. Salvatoris (quod Coenobium Bertholdus Tullensis Episcopus exstruxerat) exemplum dabit. Is nempe ut suo Monasterio consuleret, Albimontii Dominum advocatum, protectoremque elegit, eumque ob rem jura illi in armenta, domos, reos, lites stagna, piscationes, idque genus alia; tum etiam in proventus aequis partibus inter Abbatem, et Advocatum dividendos addixit. 30

Non absimili ratione Advocatis Forensibus, aut judiciariam in Ecclesiarum subditos potestatem exercentibus stipendium quoddam constitutum fuit, quod plerumque tertia judicialium sportularum parte definiebatur. Carolus M. in diplomate, quod NaucIerus memorat *vol.* 2. *generat.* 27. *pag.* 698. ita statuit: *si praesens Advocatus* Adelbertus, *vel quisquam suorum successorum in praedicta Villa* (Regali, seu Ulma) *placitare* (jus ejus Villae incolis dicere) *voluerit .... quidquid placitando ibidem acquirat, tertia parte retenta, duas Abbati reddat.* Idipsum postea moribus passim receptum fuit; immo et lege ab Henrico III. sancitum. 31

32 Atque utinam his advocati contenti fuissent. Verum auri sacra fames eo plerosque adduxit, ut quae sua erant, quaererent, rebusque Ecclesiarum, quarum defensionem susceperant insatiabili quadam cupiditate inhiarent. Ac multa quidem damna Ecclesiae ab Advocatis forensibus, ac jurisdictione utentibus passae sunt, qui jurisdictionem in Ecclesiarum commoda sibi datam saepe saepius in ipsas Ecclesias exercebant. Multa quoque ab Oeconomis, quorum aliqui illarum bona in dominium suum, suamque proprietatem pertrahebant, alii vero ita illa administrabant, ut nihil minus, quam earum utilitatem spectarent.

33 Graviora tamen ab advocatis protectoribus, qui plerumque generis nobilitate, opum splendore, dignitatis amplitudine praestabant, illata Ecclesiis damna novimus. De his post Magerum late disserunt Zallwein *p.* 143. et *seqq.* Gallade *cap.* 6. *a num.* 12. et celeberrimus auctor Italici operis, quod praenotatur *del diritto della Chiesa di acquistare, e di possedere beni temporali T.* 3. *p.* 11. *pag.* 193. e *seqq.* Nos pauca indicabimus. Praestabit autem statim audire Zoesium *Feud.* 10. *concl.* 8. ita de Advoctis conquerentem: *Pro defensione, ad quam tenentur, Monasteria, et eorum subditos saepe supprimunt, pro patrocinio oppugnant, subterunt, spoliant, gravant, premunt, flagellant.* Neque id exaggeratum putes. Primum enim Monasteria, atque Episcopatus non modo Advocatos, eorumque familiares venationis causa transeuntes excipere, et quam lautissime tractare, sed etiam canibus, equis, aliisque illorum animalibus magno etiam rei frumentariae, avenae, hordei, caeterarumque id genus frugum dispendio stabulationem praebere tenebantur: introductae quoque non semel cum viris feminae; *unde factum est*, inquit illustris Auctor operis inscripti: *demonstratio Jurium status Ecclesiastici; ut non solum muri, sed et mores, atque disciplina Ecclesiastica corruerint.* Deinde Monasteriorum, Ecclesiarumque bona diripiebant, atque obtentu laborum, industriae majoris industriae sibi vindicabant. Hinc Conradus Baro de Zimbern an. circiter 1427. de Coenobio divitis Augiae cum aliis adversae fortunae casibus, tum advocatorum depraedationibus, ac rapinis in summam tenuitatem dejecto. apud Megerum dolens querebatur hisce versiculis:

Augia Regalis dives quandoque fuisti,
Nunc talis qualis, quia plurima damna tulisti.
. . . .
Res tibi collatas a Principibus reverendis
Sorbent sublatas, ac insidiantur edendis:
Hi defensores humiles quandoque fuerunt,
Nunc se raptores crudeles constituerunt.

Neque hoc solum, sed advocatia commercio obnoxia facta est: quo spectant supra indicati tituli emptionis, venditionis, etc. Quare ad ineptos homines praepotentes, avarissimos omnis ista defensio devolvebatur. Quod ipsum de advocatia hereditariae successionis titulo in nonnullas familias, ut etiam monuimus, perpetuata. Eo deventum est, ut sine advocatorum consensu nullum Episcopis, nullum Abbatibus liceret contractum celebrare.

34 Ad haec advocatorum numerus in dies adeo augebatur, ut singula fere praedia suos haberent advocatos. Schannat *Histor. Fuldens. p.* 11. *c.* 2. animadvertit, praeter unum Fuldensis Ecclesiae principem advocatum Comitem de Ziegenba, in nono jam saeculo in ejus Coenobii chartis octodecim praediorum totidem advocatos nominatim recenseri. In diplomate quoque, quod an. 1188. pro Ecclesia Goslariensi SS. Simonis et Judae Fridericus I. dedit, plures peculiarium latifundiorum advocati indicantur; quorum immoderationem Imperator coercet. Accesserunt Subadvocati, quos nonnunquam Ecclesiae sibi deligebant, saepe Imperatores bellis, aliisque curis distracti, praesertim remotioribus ab urbe Imperii principe Ecclesiis, in sui locum substituebant, ut eae quo proximius, eo promptius praesidium haberent. Hi vero in res Ecclesiae persaepe eo liberius, effraenatiusque grassabantur, quo difficilius aut perturbatus reipublicae status, aut locorum longinquitas ad Supremos Principes perfugium reddebat, licet ex Ottonis I. designatione, quam Miraeus exhibet, Subadvocatus nihil aliud juris haberet, *nisi per singulos annos de unaquaque domo denarium unum, gallinam unam, et avenae sextarium unum.*

Itaque mirum est Romanos Pontifices, Concilia, 35 ipsosque Imperatores ut, tanto sacrorum locorum exitio occurrerent, plura edixisse. Ac primum Subadvocati omnino sublati fuere tam ab Eugenio III. an. 1148. in Rhemensi Concilio, et ab Hadriano IV. in epistola, quam Hundius reddit *Tom.* 2. *Metrop. Salisburg.* tum ab Imperatoribus Friderico I. et Conrado III. quos idem Hundius laudat, ut vere dixerit Eberhardus Salisburgensis in quodam diplomate suo, de quo Hansizius *Germ. Sacr. tom.* 1. *Subadvocatias tam Synodalibus, quam etiam imperialibus judiciis abjudicatas fuisse.*

Deinde legibus Advocati sunt cohibiti. Rhemense, quod indicavimus, Concilium auctoritate Apo- 36 stolica sanxit, *ut nullus advocatus praeter jus, et beneficium antiquitus constitutum sibi aliquid accipere, vel usurpare praesumeret.* Lateranense quoque Œcumenicum an. 1215. Concilium *cap.* 45. prohibuit, *ne patroni vel advocati, seu vicedomini super praemissis de caetero plus usurpent, quam reperiatur in jure permissum: et si contra praesumpserint, districtissime per severitatem canonicam compescantur.* Nec segnior in eis cohibendis fuit Honorius III. Gelenius in opusculo, cui titulus, *Vindex libertatis Ecclesiasticae* etc. ejus Pontificis epistolare an. 1221. ad Coloniensem Archiepiscopum, et Suffraganeos recitat *in notat. ad cap.* 1. *p.* 86. in qua illis Honorius mandat, *quatenus Ecclesias vestrarum*, ut ait, *dioecesum, humano amore, ac mundano timore postpositis, ab advocatorum vexationibus taliter defendere studeatis, quod per studium vestrum a suis possint angustiis respirare.* Hoc ipsum Imperatores saepe edixerunt, ut Carolus V. in Constitutione, quam Bruxellis edidit an. 1549.

Sed et illud constitutum reperio, ut possent 37 Episcopi, et Abbates Advocatos abdicare, si forte munere suo in Ecclesiarum, et Coenobiorum damnum abuterentur. Vide Friderici II. *de pace tenenda, et ejus violatoribus lib.* 11. *feud. tit.* 27. §.

7. et Urbani II. Constitutionem pro Monasterii Hirsaugiensis instauratione apud Magerum *cap.* 16.

38 Demum Principibus saepe consultius visum fuit, ut loca sacra ab advocatorum onere penitus liberarentur, ut Alberto I. Rom. Regi, qui an. 1303. conditum a se Monasterium Regiofontanum hujusmodi Advocatis carere jussit. Alia exempla dabit idem Magerus *cap.* 5. *num.* 441. Atque haec de Ecclesiarum advocatis dixisse sit satis.

ÆRA

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. Quid sit Æra. — 2. De origine hujus vocis. — 3. De Æra Olympiadum. — 4. Nabonassaris Regis. — 5. Seleucidarum. — 6. Tyri. — 7. Caesarea. — 8. Juliana. — 9. Hispanica. — 10. Actiaca. — 11. Christiana. — 12. Diocletiani, sive Martyrum. — 13. Ascensionis. — 14. Armenorum. — 15. Hesdedgeris. — 16. Hegirae, seu Arabum. — 17. Januaria.

1 era vox Chronologica est, quae certum et insigne temporis punctum designat, a quo anni enumerantur, eaque uti solent Chronologi. In hoc autem Æra ab Epocha distinguitur, quod Epochae punctum, a quo anni enumerantur, a Chronologis determinatur, Ærae vero punctum a quodam populo vel natione.

2 De origine vocis Ærae disputant Docti: alii enim Æram dici sentiunt, quod apud veteres anni clavis aereis notarentur; alii factam putant ex initialibus literis A, ER, A, scilicet *Annus Erat Augusti*, vel a literis A, E, R, A, idest *Annus Erat Regni Augusti;* ex quo videlicet, devicto Collega, rerum ipse potitus est. Cardinalis autem Baronius in *Not. ad Martyrologium Romanum* adhaerens Dioni Cassio, opinatur ab aere collato Æram fuisse nuncupatam; nam Augusti temporibus ex Hispania tam ingens monetarum copia collecta fuerat, ut nedum pro triumpho, sed et ad Romana moenia restauranda, ac aedificia, fuerat sufficiens, atque ab hac nationis Hispanicae copiosa contributione Æra coeperat denominari annorum computus, ob hoc memorabile factum. Petavius vero Ærae vocabulum praecipuo quodam usu ab Hispanis celebratum fuisse monet in *Rationar. Tempor. lib.* 1. *part.* 2.

Cum vero penes nationes diversas non una eademque obtinuerit annos enumerandi ratio, aliquid de praecipuis ipsarum Æris innuemus. Et quidem Hebraeorum Æras, tum mundi creationis, tum Abraham, silentio praetereuntes, ab Æra
3 Olympiadum incipiamus. Paulo ante aestatis solstitium anni 776. ante Christi Nativitatem, eam sumpsisse initium ex Censorino colligitur, qui in Libro *Die natali* quem exaravit, Coss. Ulpiano et Pontiano, anno Domini 238. asserit annum Olympiacum 1014. tunc *diebus aestivis* incepisse. Qui vero scire velit quomodo Olympiacus annus inveniri possit, adeat PP. Maurin. *Ar. de verif. les dat.* Hujus Ærae usus usque ad IV. Ecclesiae saeculum obtinuit, et Theodosio imperatori edictum tribuitur, quo mos iste computandi annos interdicebatur.

De Æra Nabonassaris crebra fit mentio tum 4
apud veteres Astronomos Ptolomaeum, Hipparchum et alios, tum etiam apud celebriores Chronologos. Fuit autem Nabonassar Chaldaeorum Rex, a cujus regni initio Babylonii novam Æram instituerunt. Haec vero incepit anno 747. ante Christum natum, nempe V. Kalendas Martii anni 3967. periodi Julianae. Ipsa autem non annis Julianis, sed Ægyptiacis constat, qui dies 365. continet, quorum 360 a 12. mensibus 30 dierum procedunt, et alii 5. dies post XII. mensem addantur, qua de re *Dies complementi* dicebantur.

Æra Seleucidarum, seu annus Graecus, ini- 5
tium sumpsit anno ante Christi nativitatem 312. periodi Julianae 4402. in expugnatione Babylonis Seleuci Nicanori. Ea usi sunt in Oriente Pagani, Hebraei, Christiani et Mahumeti asseclae. Hebraei eam dixerunt Æram Contractuum, in Libro Machabeorum Æra Regum dicitur, et Terik Dilkarnaim ab Arabis. Haec autem Æra in libro I. Machabaeorum a mense Nisan incipit, in II. vero libro a mense Tisri.

Æra Tyri incepit anno ante Christum 125. U. 6
C. 628. et 186. Ærae Seleucidarum, qua antea usi fuerant Tyrii. Hanc postea instituerant Æram, eo quod Bala Syriae Rex eis jus seipsos propriis legibus moderandi concessit. Primus autem hujus Ærae dies decimus quartus Kalendas Novembris est, illiusque annus a mense *Hyperberetaeo* incipiebat.

7. Æra Caesarea Antiochena ab Autumno anni 7

48. ante Christum coepit enumerari post Pharsalicam de Pompejo victoriam.

8 Æra Juliana a Julio Caesare Dictatore nomen accepit, qui Numae regis annum emendavit. A Kalendis Januarii enumeratur, et coepit anno 45. ante Christum natum. Hujus autem Ærae annus, qui etiam *Communis* dicitur, dies habet 365. horas vero 6. quae quarto quoque anno horas 24. seu integrum diem constituunt.

Hic Annus igitur qui diebus 366. constat singulis quadrienniis, *Bissextilis* dicitur, eo quod dies sextus ante Kalendas Martii bis computetur, unde annus, et illius dies *Intercalares* vocantur.

9 Ærae Hispanicae initium, quae non in Hispaniis modo, sed etiam in Africa et quibusdam Galliarum plagis obtinuit, ad Kalendas Januarias anni 38. ante Christum natum refertur.

10 Æra Actiaca, ita denominata, ut Alexandriae urbis expugnatio ab hominum memoria non recederet, incepit a praelio Actiaco tertio Nonas Septembris anno 30. ante Christum, Aerae Julianae 15. U. C. 723. Romae vero incepit anno Ærae Julianae 16. U. C. 724. Apud Ægyptios a mense Thoth, scilicet IV. Kalendas Septembris, et penes Graecos Anthiochenos pridie Kalendas Septembris. Antiocheni autem eam suae urbis nomine vocarunt, et usque ad IX. Ecclesiae saeculum hac Antiochena Æra usi sunt. Syrii etiam Antiochenam illam dixerunt, ut asserit Nicoephorus Patriarcha in sua Chronographia his verbis: *Μετά Ιουλιον Ρωμαιων ἐβασίλευσιν Καῖσαρ Σεβαστος Οκτανιος Αυγουστος ετη νστ καὶ μηνας ἕξ. Ἐντεῦθεν οἱ Ἀντιοχεῖς τους χρόνους αὐτων αριθμουσι. Post Julium Romanis imperavit Caesar Octavianus Augustus annis 56. et mensibus sex. Hinc Antiocheni annos suos numerant.*

11 Æra Christiana, Annus scilicet Gratiae, mense Januario incepit, anno Periodi Julianae 4714. anno 4. Olympiadis 194. Indictione IV. Æra autem Christi nonnisi anno 527. apponi coepit, quando nimirum, post Justinianum Imperatorem Fasti Consulares defecerant. Primusque, qui a Nativitate Domini privatim coepit annos enumerare, Dionysius Exiguus Monachus VI. saeculi fuit, qui ad Ecclesiam Romanam cum Alexandrina circa celebrationem Paschatis conciliandam, illam adhibuit.

12 Æra Diocletiani, seu Æra Martyrum, exordium sumpsit anno Christi 284. seu, ut aliis placet, anno 302. Illa autem ante Dionysium Exiguum usi sunt Auctores plurimi, maxime vero ex Alexandrinis.

13 Æra Ascensionis a nemine fuit adhibita, praeterquam ab Auctore Chronici Alexandrini, qui de Martyrio S. Mennae, ita loquitur: *Anno CCLVII. Domini in Coelos ascensionis ac iisdem Coss.* (Tusco et Anulino) *martyrium subiit S. Mennas Cotyacus Phrigiae salutaris ex civitate Atyr XV. ante diem Idus Novembris.* Quod anno Ærae vulgaris 296. refertur; hinc patet illam anno Christi 39. numerari coepisse.

Æra Armenorum numerari coepit anno Domini 552. Feria Tertia, Septimo Idus Julii. Haec est 14
Æra Concilii Thibenensis, in quo Armeni iterum Chalcedonense Concilium condemnarunt, damnationem confirmando, quam anno 536. in Concilio Thevisano tulerunt. Hujus Ærae annus 12. mensibus 30 dierum constat, et 5. *Epagomenum*, veluti annus Persirus. Ea usi sunt Armeni in scriptis, et pro die apponenda et anno in suis Epistolis; verum pro celebratione Paschatis et festorum, et tempore Jejunii statuendo, sicut in caeteris Religionis actibus anno *Ecclesiastico* dicto usi sunt, qui a mense *Navazardi* incipit, scilicet tertio Idus Augusti anni Juliani. Quando vero ad Ecclesiae Latinae unitatem Armeni redierunt, et Romanum Pontificem totius Ecclesiae Caput et Rectorem agnoverunt saeculo XIV. in Concilio Charnense, Khernae habito anno Christi 1330. formam anni Juliani adoptarunt; ad haec usque tempora mensibus Julianis utuntur, quum aliquid cum Occidentalibus pertractare habeant.

Æra Hesdedgeris, hujus nominis Tertii, Persarum Regis, non a die hujus Principis obitus, uti 15
aliqui perperam arbitrantur, verum ab ipsius exaltatione ad regnum exordium sumpsit, quae quidem XVI. Kalendas Julii, Christi anno 632. evenit. Hujus Ærae annus dies 365. habet, quilibet mensis dies 30. et mensi Aben, anno desinente, Astronomi 5. alios addebant dies. Hac Persae usi sunt Æra usque ad Malek—Schah—Dgelaleddin, qui eam reformavit, habito consilio cum 8. Astronomis. Eam emendatam receperunt Persae, ac etiam nunc utuntur, et eam Gelaleam, vel Malaleam vocant a nomine sui Auctoris.

Æra Arabum, Hegira etiam nuncupata, ex Ma- 16
hometi Pseudo—prophetae fuga, quando scilicet e Meccha Civitate, ubi perfidam sectam disseminare coeperat, expulsus fuit. Ab ipsa fuga Mahumetani suam Æram enumerant, sicut nos a Christi Domini Nativitate, ac ipsa die qua evenit, nempe XVII. Kalendas Augusti, Christi anno 622. Hujus autem Ærae dies a Solis occasu ortum ducunt.

Æra Januaria apud quosdam Scriptores ap- 17
pellatur prima dies mensis Januarii, a qua initium sumpsit annus 1564. ex Caroli IX. Regis, Summique Pontificis decreto, cum antea quilibet annus ab ipso Paschatis die inciperet.

ÆTAS

SUMMARIUM

1. Ætas incipit a die nativitatis, non autem a die Baptismi — 2. Juristae septem aetates hominis distinguunt, quae assignantur. — 3. Ætas pro prima Tonsura, et Ordinibus Minoribus requisita assignatur. — 4. Ætas pro Subdiaconatu, Diaconatu, Presbyteratu requisita assignatur. — 5. Anni requisiti pro dictis tribus sacris Ordinibus sufficiunt incepti. — 6. Pro Episcopatu requiruntur anni triginta completi: in Regno tamen Galliae ex Concordatis sufficit, ut eligendus Episcopus inchoarit 27. annum. — 7. Pro Cardinalatu ex Tridentino requiritur eadem aetas, quae requiritur pro Episcopatu, etiamsi essent Cardinales Diaconi. Ex Sixto V. tamen in Diaconum Cardinalem assumi potest, qui saltem in 22. suae aetatis anno fuerit constitutus. — 8. Pro Papatu nulla certa aetas reperitur constituta. — 9. Ex cap. tamen *Indecorum 3. de aetat. et qualitat. praeficiendor.* potest deduci, quod sicuti in aliis eligendis, ita immo a fortiori in ipso requiratur aetatis maturitas. — 10. Ætas requisita ad Beneficium simplex obtinendum est aetas 14. annorum. — 11. Si vero in fundatione Beneficii sit statutum, ut illud etiam conferri possint minori quatuordecim annorum, seu Fundator expresse voluerit sufficere, quod praesentatus esset Clericus primae Tonsurae; tunc potest sufficere etiam sola aetas septem annorum. — 12. Haec aetas septem annorum sufficit ad pensionem obtinendam, nec ad eam exigitur aetas quatuordecim annorum. — 13. Ætas sufficiens ad obtinendum Canonicatum in Ecclesia Collegiata est aetas 14. annorum. — 14. Et hoc est intelligendum, si talis Canonicatus ex sua fundatione, vel statu, aut consuetudine, nullum requirat Sacrum Ordinem; alias providendus deberet habere aetatem requisitam ad illum Sacrum Ordinem. — 15. Et haec aetas quatuordecim annorum sufficit etiam in Collegiata, in qua spectat cura animarum Canonicis non uti singulis, sed uti unitis. — 16. Et adhuc haec aetas 14. annorum sufficit etiam ad obtinendam dimidiam pensionem in Ecclesia Cathedrali. — 17. Ætas requisita ad dignitates quascumque, quibus subest cura animarum, seu ad Beneficia curata, est aetas 25. annorum saltem inceptorum. — 18. Et haec aetas 25. annorum inceptorum requiritur etiam ad dignitatem Ecclesiae Cathedralis, cui fit distributio Missae cantatae per turnum infra hebdomadam. — 19. Haec autem aetas 25. annorum inceptorum non exigitur, nec est necessaria, quando dignitati vel Canonicatui cura animarum non subest principaliter, sed solum accessorie est ipsi unita. — 20. Ætas requisita ad dignitates, vel Personatus, quibus nulla subest cura animarum in Cathedralibus, est aetas 22. annorum. — 21. Hi 22. anni debent esse taliter completi, ut neque Episcopus possit in hoc dispensare. — 22. Ad Canonicatus Cathedralis, ubi est facta distributio Sacrorum Ordinum, requiritur illa aetas, quam exigit ordo Canonicatus. — 23. Ad Canonicatus Cathedralis, ubi non est facta distributio Sacrorum Ordinum, requiritur aetas annorum 22. inceptorum. — 24. Ætas requisita ad Dignitates, et personatus in Ecclesiis Collegiatis, est aetas etiam 22. annorum sicuti in Cathedralibus. — 25. Et secundum multos alios, non requiritur aetas 22. annorum, sed sufficit aetas 14. annorum. — 26. Ætas requisita ad Generalatum, Provincialatum, Abbatiatum, ceterasque similes Dignitates, Jurisdictione quasi Episcopali gaudentes de Jure communi est aetas 30. annorum completorum. — 27. De jure autem municipali, et particulari attendendae sunt Constitutiones cujusque Religionis. — 28. Ad hoc, ut aliqua Monialis, cujuscumque sit Religionis, possit eligi in Abbatissam, seu Priorissam, debet habere quadraginta annos completos aetatis, et saltem octo Professionis Regularis. — 29. Quod si non reperiretur in Monasterio Monialis quadragenaria, posset eligi, quae annos triginta excesserit, et quinque saltem annis post Professionem recte vixerit. Et si aliqua eligatur non habens talem aetatem a Concilio requisitam, electio ipso jure est nulla. — 30. Ætas requisita, et sufficiens ad sponsalia est septennium completum tam in masculis, quam in foeminis. — 31. Ætas requisita, et sufficiens ad Matrimonium est aetas pubertatis, scilicet 12. annorum in foeminis, et 14. in masculis, nisi malitia suppleat aetatem. — 32. Et haec aetas debet esse completa in utrisque. — 33. Ætas requisita ad professionem Regularium est aetas 16. annorum completorum, tam virorum, quam mulierum in quacumque Religione. — 34. Ad receptionem autem Novitiorum non est aliqua aetas Jure communi requisita. Ex Decreto autem Sacrae Congregationis Novitia recipi non potest causa induendi habitum professionis in Religione, nisi duodecim annis sit major; sicut nec etiam Novitius recipi potest, nisi habeat saltem annos duodecim. Vide tamen verb. *Monialis art.* 1. *n.* 72. — 35. Conversi autem nequeunt recipi ante vigesimum aetatis suae annum. — 36. Ætas sufficiens ad peccatum mortale regulariter est septennium, a quo incipit obligatio Confessionis Sacramentalis. — 37. Ad communionem quamvis sufficiat aetas discretionis, seu usus rationis in iis, qui tali aetate sunt capaces concipiendi debitam devotionem circa hoc Sacramentum, tamen regulariter loquendo, non est concedenda communio Eucharistica, nisi habentibus aetatem undecim, vel duodecim annorum, nisi in aliquibus anticipetur propter eorum singularem etc. — 38. Ætas qua pueri, et puellae obligantur ad audiendam Missam, et ad abstinendum a carnibus, regulariter etiam est septennium. — 39. Ætas, qua adolescentes incipiunt obligari ad Legem jejunii est aetas 21. annorum completorum. 40.—Regulares autem licet nedum annum vigesimum primum expleverint, tenentur a die emissae Professionis ad omnia jejunia praecepta in sua Religione. — 41. Ad jejunia vero Ecclesiastica, quae nullo modo praecipiuntur in sua Religione, non obligantur antequam annum 21. expleverint, sicuti alii fideles. — 42. Ætas requisita, et sufficiens pro Patrinis Baptismi, et Confirmationis est aetas usus rationis, seu septennii. Nec refert, an Patrinus sit minoris aetatis, quam baptizatus, et confirmatus. — 43. Ætas requisita, et sufficiens ad votum, seu ad vovendum est ea aetas usus rationis, seu septennii, quae sufficit ad peccatum mortale perfecto actu humano, et directe in se volitum. — 44. Ætas requisita, et sufficiens ad incurrendam censuram, licet aliqui credant, quod sit aetas duodecim saltem annorum, tamen tenendum est de rigore Juris sufficere illam aetatem, in qua pueri sunt doli capaces, etiam ante annos pubertatis. — 45. Alia ad rem *Remissive.* — 46. Aliquando multum interest diem nativitatis alicujus pueri. Quaeritur autem an is probari possit ex libris Baptismi, in quibus adnotatus sit. Multi affirmant. — 47. Plerique vero contrariam tenent sententiam. Idemque videtur esse sensus Sac. Cong. Concil. — 48. Quaestio de aetate requisita ad simplicia beneficia fundata ante Conc. Trident. *Remissive.* — 49. Aut beneficii fundator indicium aliquod dedit quod contentus erat aetate impuberi; aut non constat dedisse tale indicium: primo casu nova dispositio Conc. Quid. non afficit hoc beneficium; secundo vero casu, nova Concil. Trid. afficit hoc beneficium, quamvis antea fundatum — 50. De aetatate ad omnia beneficia superiora et inferiora tum saecularia, tum regularia requisita, *Remissive.* Idem de aetate ad omnes humanos actus requisita, *Remissive.* *51. Ætatem non habet requisitam ad Ordinem Sacrum, qui in mane diei, in cujus vespere complet aetatem, ad Ordinem accedit. — 52. Ætas annorum decem ad primam tonsuram recipiendam requiritur in Regno Neapolitano; Ordines vero Minores communiter a 7 ad 14 annum conferuntur. — 53. In supputanda aetate Ordinandorum dies anni bisextilis non excluditur. — 54. Lex aetatis Ordinandorum et apud Grecos viget. 55. Ætas probatur parentum testimonio. — 56. Ex libro Parochi. — 57. Indiciis et conjecturis.

1 Ætas incipit a die nativitatis, non autem a
die Baptismi. Sac. Congr. Concil. *in Crotonen.* 4. *Decemb.* 1627. Rota Rom. *part.* 18.
tom. 1. *decis.* 263. n. 13. Juristae septem
2 aetates hominis distinguunt. Prima est infantia,
quae durat usque ad septimum annum, tam in
masculis, quam in foeminis. Secunda est pueritia, seu impubertas, quae in foeminis durat usque ad duodecimum, in masculis vero usque ad
decimum quartum annum completum. Tertia est
adolescentia, seu pubertas, quae in utrisque durat usque ad annum vigesimum quintum completum. Quarta est juventus, quae durat usque ad
annum quadragesimum. Quinta est virilitas, quae
durat usque ad quinquagesimum, vel sexagesimum. Sexta est senectus, quae durat usque ad
septuagesimum, cum supra 70. sit proprie aetas
decrepita, ut tenet Sac. Rot. Rom. *part.* 6. *decis.*
45. *n.* 8. Septima est decrepitas, quae durat usque ad mortem, seu usque ad annum centesimum,
cum ex Rota Rom. *part.* 11. *decis.* 314. *num.* 4.
ultra centesimum annum aetas sit inverisimilis.
3 Ætas requisita pro tonsura, et primis tribus
Minoribus Ostiariatu scilicet, Lectoratu, et Exorcistatu, sunt anni septem completi, *cap. in singulis dist.* 77. Pro Acolythatu sunt anni 12. completi, *ex cit. cap. in singulis*, et colligitur *ex text. et*
Gloss. *in cap. de iis, dist.* 28. *et cap. Cum nullus*,
4 *de temporib. Ordin. l.* 6. Pro Subdiaconatu sunt
anni 22. Pro Diaconatu anni 23. Pro Presbyteratu 25. ex Tridentino *sess.*23. *de reformat.* c. 12. ubi
habet praecisa haec verba: *Nullus in posterum ad
Subdiaconatus Ordinem ante vigesimum secundum,
ad Diaconatus ante vigesimum tertium, ad Presbyteratus ante vigesimum quintum aetatis suae annum*
5 *promoveatur.* Qui anni requisiti a Trident. pro his
tribus sacris Ordinibus sufficiunt incepti, ut tenet
communis Doctorum, et in praxi receptum est
cum Gloss. *in Clement. ultim. hoc titulo.* Pro Episcopatu anni triginta completi, *c.* 1. 2. *et.* 4. *Dist.*
68. et Trident. *sess.* 7. *c.* 1. *de reform. ex cap. cum*
6 *in cunctis, de elect.* In regno tamen Galliae ex concordatis cum Leone X. sufficit, ut Episcopus eli-
7 gendus inchoarit 27. annum. Pro Cardinalatu ex
Trident. *sess.* 24. *de reform. c.* 1. requiritur eadem
aetas, quae requiritur pro Episcopatu, etiamsi
essent Cardinales Diaconi. Ex Sixto V. tamen Constit. incip. *Postquam verus*, in Diaconum Cardinalem assumi potest qui saltem in 22. suae aetatis
8 anno fuerit constitutus. Pro Papatu nulla certa
aetas reperitur constituta, cum etiam Adolescentes, et Juvenes fuerint interdum ad Pontificatum
assumpti, ut Benedictus IX. decem annorum puer,
uti testantur, Graveson *Histor. Ecclesiast. tom.* 4.
fol. 89. primae impressionis Romanae. Vincentius
Fuga *Notitiae Orbis Sacri, et profani fol.* 187. et
alii. Joannes XI. tertio et vigesimo anno vix expleto, uti refert dict. Vincentius Fuga *loc. cit. fol.*
180. seu viginti quatuor annos natus, ut scribit
Beruinus *in Historia omnium Haeresum tom.* 2. *saeculo X. cap. unic. fol.* 187. et alii. Joannes XII. vix
natus annos duodeviginti, uti tradunt dict. Graveson. *loc. cit. fol.* 71. dict. Vincentius Fuga *loc.
cit.* n. 180. et alii. Vide verb. *Papa art.* 1. *n.* 54.
Ex cap. tamen *Indecorum* 3. *de aetate, et qualitate* 9
praeficiendor. potest deduci, quod sicut in aliis eligendis, ita, immo a fortiori, in ipso requiratur
aetatis maturitas, quia dicit Canon: *Indecorum est,
ut hi debeant Ecclesias regere, qui non noverunt gubernare se ipsos; cum ad Ecclesiarum regimen tales
personae sint admittendae, quae discretione praeemineant, et morum fulgeant honestate.*
Ætas requisita ad Beneficium simplex obtinen- 10
dum, est aetas quatuordecim annorum. Concil.
Trident. *sess.* 23. *cap.* 6. *de reformat.* his verbis:
Nullus ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere, et annus quartodecimus sufficit, quod
sit inceptus, ex declaratione Sac. Congr. Concil.
teste Armend. *in addit. ad recomp. Legum*, Navarr.
lib. 1. *tit.* 20 *l.* 1. *de aetatibus* num. 5. Gonzal *ad regul.*
8. *Cancell. gloss.* 5. *in princip. n.* 90. et alii. Si ve- 11
ro in fundatione Beneficii sit statutum, ut illud
etiam conferri possit minori quatuordecim annorum, seu fundator expresse voluerit sufficere,
quod praesentatus esset Clericus primae Tonsurae, tunc non requiritur aetas quatuordecim annorum, sed potest sufficere etiam sola aetas septem annorum. Sic decrevit Sacra Congregat. Concil. ut testatur Sac. Rot. Rom. *in Monopolitana Beneficii, seu Cappellaniae* 6. *Junii* 1622. *coram Merlino, et in Cordubense Cappellaniae* 5. *Decemb.* 1629.
coram Coccino Decano. Similibus autem fundationibus non fuit derogatum per Concilium Tridentin. loco citato, ut fuit decisum a Sac. Congr. ejusdem Concilii teste Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancel.
gloss.* 5. in *princip. n.* 91. Ricc. Navarr. et alii.
Tunc enim standum est Juris communis dispositioni, secundum quam etiam Clericus primae Tonsurae, et in septimo anno constitutus, erat capax
simplicis Beneficii, *cap. Si eo tempore, de rescriptis*, et Rot. Rom. *part.* 2. *in Granaten. Cappellaniae
Decis.* 194. *n.* 2. 12. *Januarii* 1606. *coram Reverendissimo Lugdunensi.* Et haec aetas septem anno- 12
rum sufficit ad pensionem obtinendam, nec ad eam
exigitur aetas quatuordecim annorum requisita per
Tridentinum ad Beneficia Ecclesiastica. Sic decisum
fuisse a Sac. Con. Conc. refert Gonzalez *ad regul.* 8.
Cancell. gloss. 5. n. 26. Lezana, Barbosa, et alii.

13 Ætas sufficiens ad obtinendum Canonicatum in
Ecclesia Collegiata est aetas quatuordecim anno-
rum; super his enim Canonicatibus nihil innova-
vit Concilium Tridentinum, ut censuit Sac. Cong.
Concil. teste Gallet. in *Margarita casuum conscien-
tiae verb. Canonicus* 3. *p.* 29. cum Gonzalez *ad re-
gul.* 8. *Cancell. gloss.* 5. *n.* 29. Piasec. *in praxi no-
va Episcop. cap.* 5. *n.* 21. *pag.* 350. Armendariz
lib. 1. *de aetate num.* 8. Aloysio Ricc. et aliis; adeo-
que standum est pro his Canonicatibus Juris com-
munis dispositioni, secundum quam sufficit aetas
14. annorum pro his obtinendis, *cap. super inor-
dinata* 35. juxta *Gloss. verb. pueri de praebenda.*
14 Et hoc est intelligendum si talis Canonicatus Ec-
clesiae Collegiatae ex sua fundatione vel statu aut
consuetudine nullum requirat Sacrum Ordinem;
alias deberet providendus esse constitutus in
illis Sacris Ordinibus, quos requireret talis
Canonicatus, vel in ea aetate, qua infra an-
num a Jure statutum posset ad illos Ordi-
nes promoveri, ut cum communi sentit Aloysius
15 Ricc. *in praxi aurea resolut.* 139. *n.* 3. Et haec
aetas quatuordecim annorum sufficit etiam in Col-
legiata, in qua spectat Cura animarum Canonicis,
non uti singulis, sed uti unitis. Sic decisum a Sac.
Congr. Conc. referunt Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancell.
in princip. n.* 92. Ricc. Piasec. Barbos. et tenet
16 Rot. Rom. *part.* 10. *decis.* 31. *num.* 33. Et adhuc
haec aetas quatuordecim annorum sufficit etiam
ad obtinendam dimidiam portionem in Ecclesia
Cathedrali; Concilium enim Trident. *sess.* 24. *de
reform. c.* 12. ubi requirit aetatem necessariam
ad Ordines Sacros pro Canonicatibus, et portio-
nibus in Cathedralibus, non loquitur de dimidiis
portionibus, ut ipsum legenti patet: nec ejus ver-
ba debent extendi ad dimidias portiones in iisdem
Cathedralibus, pro quibus dimidiis portionibus
nec requiruntur Ordines Sacri, nec aetas requi-
sita ad illos Ordines, prout decisum fuisse a Sa-
cra Cong. Concil. referunt Gonzalez *ad regul.* 8.
Cancell. Gloss. 5. n. 93. Didac. Narbona *tract. de ae-
tate ad omnes humanos actus requisita anno quatuor-
decimo, qu.* 57. *n.* 5. Campan. et alii.
17 Ætas requisita ad dignitates quascumque, qui-
bus subest Cura animarum, seu ad Beneficia Cu-
rata et regimen Ecclesiae Parochialis, est aetas
viginti quinque annorum saltem inceptorum; *cap.
cum in cunctis* 7. §. *inferiora, de election.* juncto *cap.
Licet Canon.* 14. *eodem titulo* 6. ubi habentur praecisa
verba: *Decernentes collationes de Parochialibus Ec-
clesiis, his, qui non attigerint vigesimum quintum
annum, de caetero faciendas, viribus omnino carere;*
et Concil. Trident. *sess.* 24. *de refor. cap.* 12. ubi
habet: *Nemo igitur deinceps ad dignitates quascum-
que, quibus animarum Cura subest, promoveatur,*
18 *nisi qui saltem* 25. *suae aetatis annum attigerit.* Et
haec aetas 25. annorum inceptorum requiritur
etiam ad dignitatem Ecclesiae Cathedralis, cui sit
distributio Missae cantatae per turnum infra heb-
domadam, cum habeat onus annexum, ac proin-
de teneatur per se adimplere, Sac. Cong. Conc.
in *Crotoniens.* 4. *Decemb.* 1627. Haec autem aetas 19
25. annorum inceptorum requisita ad obtinendas
Ecclesias Parochiales, seu dignitates, quibus su-
best Cura animarum, non exigitur, nec est ne-
cessaria, quando dignitati, vel Canonicatui cura
animarum non subest principaliter, sed solum ac-
cessorie est ipsis unita. Sic decrevit Sacra Cong.
Conc. his verbis: *Si aliqua Parochialis esset unita
alicui Canonicatui Ecclesiae Cathedralis accessorie,
sufficiunt viginti duo anni.* Ita refert Gonzalez *ad re-
gul.* 8. *Cancell. gloss.* 9. *n.* 4. Gallet *in Margarita
casuum conscientiae verb. Canonicatus* 5. *et verb. Pa-
rochus.* Aloysius Ricc. Garcias, et alii, et ita fuis-
se in Rota decisum refert Seraphinus *decis.* 1183.
Ætas requisita ad dignitates, vel Personatus, 20
quibus nulla subest Cura animarum in Cathedra-
libus, est aetas 22. annorum. Concil. Trid. *Sess.*
24. *de reform. c.* 12. praecisis his verbis: *Ad cae-
teras autem Dignitates, vel Personatus, quibus a-
nimarum Cura nulla subest, Clerici alioquin idonei,
et viginti duobus annis non minores, adsciscantur.*
Qui anni viginti duo debent esse completi, taliter 21
quod neque Episcopus possit in hoc dispensare,
ut censuit Sac. Congr. Conc. 20. *Septemb.* 1631.
dicens: *Dignitatem in Ecclesia Cathedrali non ha-
bentem animarum curam non posse conferri, nisi ei
qui habuerit* 22. *annos completos, et Episcopum non
posse dispensare.* Ad Canonicatus Cathedralis, ubi 22
est facta distributio Sacrorum Ordinum, requiri-
tur illa aetas, quam exigit Ordo Canonicatus, idest
ad Canonicatus Subdiaconalem aetas 21. annorum:
Diaconalem aetas 22. annorum, et Sacerdotalem
aetas 24. annorum; cum respective omnes sint sic
in tali aetate, ut infra annum possint ascendere
ad Ordinem a suo Canonicatu requisitum. Sic ex-
presse Tridentinum *cit. sess.* 24. *de reform. cap.* 14.
*Neminem, etiam deinceps, ad dignitatem Canonica-
tuum, aut Portionem recipiant, nisi qui eo Ordine
Sacro, aut sit initiatus, quem illa dignitas, Prae-
benda, aut portio requirit, aut in tali aetate, ut in-
fra tempus a jure, et ab hac Sancta Synodo statu-
tum initiari valeat.* Ad canonicatus autem Cathe- 23
dralis, ubi non est facta distributio Sacrorum Or-
dinum requiritur aetas annorum 22. inceptorum
sic Sac. Congr. Concil. *in una Algarb.* ubi, sicuti
refert Nicolaus Garcias *de Benefic. part.* 7. *c.* 4.
num. 26. censuit, quod etiam in Ecclesia, ubi non
fuit facta distributio Sacrorum Ordinum, requi-
ritur, quod provisus de Canonicatu ad minus at-
tingat 22. annum, et quod collatio facta habenti
20. tantum non valeat; sed ad minus debet esse
constitutus in vigesimo primo anno, ita ut possit
infra annum ad sacrum Subdiaconatus Ordinem
promoveri, ut declaravit eadem Sacra Congreg.
Concil. die 4. *Augusti* 1654.

21 Ætas requisita ad digoitates, et Personatus
in Ecclesiis Collegiatis, secundum multos, est
aetas etiam 22. aunorum. sicuti in Cathedralibus;
sic tenent, et decisum fuisse a Sacra Congr. Conc.
referunt Nicolaus Garcias *de benefir. part* 7. *cap.*
4. *n* 59. *et* 62. Armendariz. Didacus de Narbona.
Filliucius, Castropalaus, et Faguan. in *rap. Cum
in cunrtis n.* 48. *et seqq. de elertion.* et eorum ratio
est, quia Trident. *loc. cit. cap.* 12. in principio
dicit: *In Ecclesiis praesertim Cathedralibus*, ubi
illa particula *praesertim* videtur includere alias
25 praeter Cathedrales. At secundum multos alios ad
dignitates, et Personatus in Collegiatis non requiritur
aetas 22. annorum, sed sufficit aetas
annorum 14. juxta dispositionem Juris communis,
Cap. super inordinata juncta Glossa *verb. pueri de
Praebent.* Et ratio istorum est, quia Concil. *loc.
cit. cap.* 12. loquitur solum de Ecclesiis Cathedralibus,
et non de Collegiatis; dicit enim, *Cum
dignitates in Ecclesiis praesertim Cathedralibus*,
adeoque non extendendum ad alias Collegiatas;
nec illa particula *praesertim* videtur includere
alias praeter Cathedrales, sed solum videtur innuere,
quod haec aetas, quodam speciali Jure
requiritur ad dignitates in Cathedralibus, cum
istae quodam spiciali fine sint institutae, ut Episcopos
in Ministerio, et officio prae aliis immediatius
adjuvarent, et tamquam lucernae super
Candelabro in Cathedralibus prae aliis Ecclesiis
eminentioribus omnibus aliis praelucerent exemplo
virtutum, *ut qui eas*, dicit ibi Concilium.
*obtinerent, pietate praecellerent, aliisque exemplo
essent, atque Episcopos opera, et officio juvarent;*
et pro hac sententia stant, et sic decisum fuisse
a Congr. Conc. referunt Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancell.
Gloss.* 9. n. 82. Piasec. Aloysius Ricci, Novarr.
Squilant. Zerol. de Luca *de Canoniris d.* 5.
n. 2. Barbosa *in Trident. ses.* 24. *cap.* 12. n. 13.
part. 3. *de Offic. et potest. Episcopi alleg.* 60. *n.* 67.
Alzed. et Fr. Emanuel *qq. reg. tom.* 1. *q.* 11. *art.* 2.
addit. od Bullom compositionis num. 4. ubi ait Christophorum
Vellam Archiepiscopum Burgensem
contulisse dignitatem Scolasticae Collegiatae Ecclesiae
de Aquilar de Campo euidam Scholari, qui
non habebat majorem aetatem 17. annorum, et
cum litigaretur super hoc, fuisse judicatum collationem
esse Canonicam et Juridicam.

26 Aetas requisita ad Generalatum, Provincialatum,
Abbatiatum, caeterasque similes dignitates
Jurisdictione quasi Episcopali gaudentes
de Jure communi, est aetas 30. annorum completorum,
colligitur *ex cap. rum in runrtis de electíon.*
et sic decisum fuisse a Sacra Congr. Conc.
referunt Riccius in *Praxi fori Ecclesiastiri resolut.*
56. *Part.* 4. Joann. Maria Novarius *in Lucerna*
27 *Regular. verb. aetas*, et alii. De Jure autem particulari,
et municipali attendendae sunt Constitutiones
cujusque Religionis, cum variae
varia disponant de aetate requisita ad omnes respective
Praelaturas, Dignitates, et officia Ordinis.
Ad hoc ut aliqua Monialis, cujuscumque sit 28
Religionis. possit eligi in Abbatissam, seu Priorissam,
debet habere quadraginta annos aetatis,
et saltem octo Professionis Regularis. Concil.
Trident. *sess.* 25. *rap* 7. *de Regularib. et Monialib.*
et annus quadragesimus debet esse completus ex
Sac. Cong. Conc. *in una Neapolitana* 24. *Septembris*
1678. Quod si non reperiretur in Monasterio Mo- 29
nialis quadragenaria, possit eligi quae annos
triginta exresserit. et quinque saltem annis post
Professionem recte vixerit, ex eodem Concil.
ibidem. Et si aliqua eligatur non habens talem
aetatem a Concilio requisitam, electio ipso Juro
esset nulla, ut declaravit Sac. Congr. Concil. *in
una Viterbiensi* 16. *Maji* 1623. Vide Verb. *Abbatissa
num.* 3. *et* 5.

Aetas requisita, et sufficiens ad sponsalia est 30
septennium completum tam in masculis, quam
in foeminis *cap. Litteras* 4. *cap. acressit.* 5. *et cap.
Ad dissolvendum* 13. *de dispens. impub.* Aetas requi- 31
sita, et sufficiens ad Matrimonium est aetas pubertatis,
scilicet aetas 12. annorum in foeminis, et 14.
in masculis, nisi malitia suppleat aetatem. *princ. Instit.
de nupt. et leg.* 4. *ff. de actu Nupt. cap. Puberes* 3.
capit. Attestationes 10. *et rap. fin. de desponsat. impuber.*
Et haec aetas debet esse completa in utrisque. 32
cap. ex litteris de desponsat. impub. Aetas requisita 33
ad Professionem Regularem est aetas sexdecim
annorum completorum tam virorum, quam mulierum
in quacumque Religione, Conc. Trid. *sess.*
25. *de Regular. et Monial. cap.* 75. ubi habet praecisa
verba: *In quacumque Religione, tam Virorum,
quam Mulierum. Professio non fiat ante
decimum sextum annum expletum.* Ad receptionem 34
autem Novitiorum non est aliqua aetas Jure communi
requisita, immo *ex cap. Nullius, de temp.
in Ord. in* 6. colligitur etiam in infantili aetate
posse novitios ad habitum admitti. Ex decreto tamen
Sac. Congr. Episcopo. et Regular. 1. *Martii*
1608. Novitia recipi non potest causa induendi
habitum Professionis in Religione, nisi duodecim
annis sit major; sicuti nec etiam Novitius recipi
potest, nisi habeat saltem annos duodecim, ex decreto
Sac. Congreg. Conc. 20. *Martii* 1621. Vide
autem verb. *Moniales art.* 1. *num.* 72. et verb. *Annus
Probationis, seu Novitiatus n.* 6. *et seqq.* ubi
afferuntur decreta, quibus aetas pro recipiendis
in Novitios, et Novitias definitur. Conversi autem 35
nequeunt recipi ante vigesimum aetatis suae annum.
Clemens VIII. Constit. incip. *Cum ad Regularem
disciplinam*, ubi in fine §. *tertii* habet praecisa
verba: *Ipsi autem Conversi non recipiantur ante
vigesimum aetatis suae annum.*

Ætas sufficiens ad peccatum mortale regulari- 36
ter est septennium, in ipso enim septennio regulariter
dicitur quisque perventus ad annos discre-

tionis, a quibus incipit obligatio confessionis Sa-
cramentalis; *cap. Omnis utriusque, de poenit. et re-
miss.* ubi habentur praecisa verba: *Omnis utrius-
que sexus fidelis, postquam ad annos discretionis
pervenit, omnia sua peccata semel in anno confitea-*
37 *tur proprio Sacerdoti.* Ad communionem autem
quamvis sufficiat aetas discretionis, seu usus ra-
tionis, in iis, qui in tali aetate sunt capaces con-
cipiendi debitam devotionem circa hoc Sacramen-
tum, tamen regulariter loquendo non est conce-
denda communio Eucharistica nisi habentibus ae-
tatem undecim, vel duodecim annorum, nisi in
aliquibus anticipetur propter eorum singularem
prae aliis de hoc Sacramento devotionem, et ple-
niorem de eo cognitionem.
38 Ætas, qua pueri, et puellae obligantur ad au-
diendam Missam, et ad abstinendum a carnibus,
regulariter est pariter septennium completum,
quia tunc praesumuntur habere sufficientem usum
rationis; septennio enim completo habente tantum
usum rationis, ut sufficiat in utrisque ad con-
trahenda sponsalia, *ex cit. cap. Literas* 4. *cap. ac-
cessit* 5. *et cap. Ad dissolvendum* 13. *de desponsatione
impuberum*, et sic tenent magis communiter Do-
ctores cum Sanchez, Azorio, Bonacina, Torn. Bass.
39 et aliis multis. Ætas, qua Adolescentes incipiunt
obligari ad legem jejunii, est aetas 21. annorum
completorum, quia Ecclesia illos solum obligat,
qui incipiunt corpore consistere; communiter au-
tem crescunt omnes, et firmantur saltem usque ad
40 annum vigesimum primum completum. Regulares
autem, licet necdum annum vigesimum primum
expleverint, tenentur a die emissae Professionis
ad omnia jejunia praecepta in sua Religione, quia
per votum renunciarunt privilegio aetatis, et
obligatio Regulae est distincta ab obligatione
temperantiae, quam intendit Lex Ecclesiae. Ad
41 jejunia vero mere Ecclesiastica, quae nullo modo
praecipiuntur in sua Regula, non obligantur, an-
tequam annum vigesimum primum expleverint,
sicut alii fideles; quia Ecclesia nullo praecepto
obstringit magis eos, quam alios fideles; nec Re-
gula, ut supponitur, aliquid disponit de istis je-
juniis mere Ecclesiasticis. Et sic tenent Sylvester,
Azorius, Sa, Fagundez, Sanchez, Tabiena, Sil-
vius, et alii magis communiter.
42 Ætas requisita, et sufficiens pro Patrinis Ba-
ptismi, et Confirmationis, est aetas usus rationis,
seu septennii; nec refert, an Patrinus sit minoris
aetatis, quam Baptizatus, et Confirmatus, quia
nullo praecepto, seu Canone requiritur, ut sit
majoris aetatis; ut tenet Barbosa *de Offic. et po-
test. Episcop. allegat.* 30. *num.* 39. Ledesma, Sayr,
43 Gobat, et alii passim. Ætas requisita, et sufficiens
ad votum, seu ad vovendum, est aetas usus ratio-
nis, seu septennii, quae sufficit ad peccatum mor-
tale perfecto actu humano, et directe in se vo-
44 litum. Sic Doctores fere communiter. Ætas requi-
sita, et sufficiens ad incurrendam Censuram, licet
aliqui credant, quod sit aetas duodecim saltem
annorum, tamen tenendum est de rigore juris
sufficere illam aetatem, in qua pueri sunt doli
capaces, etiam ante annos pubertatis, ut clare
supponitur *c. ult. de sent. Excomm.*
Alia ad rem, vide verb. *Matrimon. n.* 101. *et* 45
102. 45. *et verb. Ordo art.* 2. *n.* 116. *et* 117.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Aliquando multum interest probare diem nati- 46
vitatis alicujus. De eo autem quaeritur, an is pro-
bari possit ex libris Baptismi, in quibus adnota-
tus sit. Multi in ea sunt sententia probari posse. 47
At contrarium tenet Bohemer. *in Decretal. lib.* 3.
tit. 22. §. 2. *in jure Parochial. sect.* 4. *cap.* 1. §.
30. *et rursus in Animadvers. ad Instit.* Fleur. *part.*
2. *cap.* 6. §. 10. *Lit. I.* Capye. Latro *decis.* 166.
num. 52. Rota *in Tullen. Coadjutoriae* 13. *Junii.*
1630. §. *secundo idem objectum coram Normann.*
impressa apud Alphons. de Leon *de offic. Cappellan.*
q. 4. *s.* 6. Idemque videtur fuisse sensus Sac. Con-
gregationis Concilii *interpretis in Perusina Restitu-
tionis in integrum* 1. *Augusti* 1750. in qua petita
nullitate professionis eo sub motivo, quod perpensis
die natali adnotato in libro Baptismorum, et die
Professionis adnotato in Regestis ejusdem, defi-
ciebant aliquot horae ad justam aetatem Professi,
Sac. Congregatio censuit defectum paucarum ho-
rarum utique sufficere ad nullitatem Professionis,
at non probari diem natalem ex libro Baptismo-
rum. Libri enim Baptismorum ubi ad praescri-
ptum Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 2. *de Reform.*
conscripti, et conservati sunt, probant utique
baptismum, compaternitatem, et alia quae coram
Parochis vi propii officii geruntur; nequaquam
vero attendi possunt circa aetatem, et similia,
quae Parochi ex aliorum relatione habent, et quo-
rum cognitio ad officium ipsorum Parochorum
minime pertinet.
De aetate requisita ad simplicia beneficia fun- 48
data ante Concilium Tridentinum non levis quae-
stio est. Sunt qui tenent, non requiri aetatem
quatuordecim annorum ab ipso Conc. Trid. sta-
tutam pro ipsis beneficiis simplicibus assequen-
dis, sed sufficere aetatem septem annorum de
jure antiquo requisitam, cui Fundator se confor-
masse praesumitur. Vide Navar. *quaest. forens.
part.* 1. *quaest.* 71. *num.* 5. *et sequent.* Lauren. *For.
Beneficial. part.* 2. *sect.* 1. *cap.* 2. §. 3. *quaest.* 160.
Rota *in recent. decis.* 403. *n.* 17. *et sequen. part.* 4.
tom. 2. *cor. Merlin. decis.* 40. *a num.* 13. *ad plur.
sequent. et in Valentina Beneficii* 8. *Maji* 1747. §.
15. *cor. bon. mem. Vicecom.* At eidem supremo 49
Tribunali alias placuit haec distinctio; quod aut
constat Fundatorem vel expresse, vel tacite indi-
cium aliquod dedisse, quod contentus erat aetate

impuberi, et in hoc casu nova dispositio Concilii Tridentini non afficit hoc beneficium ex ratione illa, quod Concilium Tridentinum voluntati Fundatorum minime derogavit. Aut vero non constat, Fundatorem vel expresse vel tacite significasse, quod dicta aetate coatentus erat, et in disparatissimo hoc casu nova dispositio Concilii Tridentini afficit hoc beneficium quamvis antea fundatum. Vide Rota *in Gerunden. Beneficii* 25. *Junii* 1723. §. *Nec evitari, et sequenti cor. bon. mem. Cerr. et in Thelesina, seu Cerretana Beneficii* 26. *Junii* 1754. §. 17. *cor. R. P. D. Elephantut.*

50 De aetate ad omnia Beneficia superiora et inferiora tum saecularia tum regularia requisita, adi, ubi res postulat, Joannem de Laur. in peculiari tractatu ita inscriptn. De aetate vero ad omnes humanos actus requisita, consule pro re nata Didacum Narbona in tractatu pariter ita inscripto.

ADDITIONES CASINENSES

51 Cum annus designatus ad susceptionem cujuscumque Ordinis, incoeptus habetur pro completo, non licet ordinem suscipere in mane diei, in cujus vespere quis complet aetatem requisitam, quia non dicitur annum attigisse sequentem, qui antecedentem etiam unius horae spatio nondum compleverit. Id probabilius adfirmat La-Croix *n.* 2309. Navar. Vill. Marchad. Pasqual. et Narbona, quibus accedit D. Alphons. 1. 6. *n.* 800.

52 Ad recipiendam primam tonsuram in Regno Neapolitano requiritur aetas annorum decem ob Concordatum initum a S. Sede cum Rege Neapolitano. Cum nulla in Jure assignetur aetas pro susceptione Ordinum Minorum, solent conferri ab anno 7. ad 14. (Benedict. XIV. Bulla *Inter Sollicitos. an.* 1745. §. 19).

53 In supputanda Ordinandorum aetate dies anni bissextilis non potest excludi juxta communiorem et veraciorem sententiam. Bon. *d.* 8. *q. unic. p.* 5. *n.* 14. Sanch. *de matr. d.* 24. *n.* 22. Escobar. Diana, aliique plures cum D. Alphons. Etenim anni ad ordinis cujuscumque susceptionem requisiti supputandi juxta consuetudinem Ecclesiae statuendis, de quatuor in quatuor annos propter horas in quolibet anno superextantes, diem unum addi.

Lex Ordinandorum aetatem perscribens aequo pollet vigore in Latina et in Graeca Ecclesia (Bened. XIV. Constit. *Etsi Pastoralis* §. 7.) 54

Ætas probatur testimonio parentum, consanguineorum, et aliorum domesticorum (Mascard. *de probat. concl.* 668. *vol.* 2.) Patris solummodo vel Matris testimonium semiplenam faciunt probationem, (Barbos. *in cap. super eo* 2. *de testibus* Cyriac. *contr.* 371. Innoc. *in cap. in literis de testib.*) quae probatio fit plena si parentum testimonio quodvis accedat argumentum. (Socin. Sen. *cons.* 19. *n.* 17. *lib.* 1. Soci. *jur. cons.* 3. *lib.* 2. 10.) excepto casu in quo pater vel mater litem in filium inferat quia susceptum parentum testimonium evadit (Bald. *cons.* 19. *lib.* 5. Mascard. *d. cons.* 668. *n.* 16. apud Menoc. *de praesumpt. lib.* 2. *n.* 26. *et* 27.) et excepto casu quando agatur de gravi praejudicio tertii, tunc practer parentum testimonio et quovis alio adminiculo, majora requiruntur argumenta ad probationem plenam aetatis, (Bal. in *L. un. col.* 3. *in secunda oppositione C. de confessis.* Abb. in *cap.* 2. Felin. in *cap. literas col.* 3. *vers.* primus est de praesumptione). 55

Probatur aetas ex libro Parochi (Mascard. *de prob. concl.* 672. *n.* 18. Gratian. *discept. for. c.* 155. *n.* 14. 56

Si denique desit testimonium parentum, libri parochialis, probari potest aetas indiciis, conjecturis, et per testes auditu (Mascar. *loc. cit. concl.* 675. Cyriac. *Contr. for. contr.* 371. Antonell. aliique). 57

AFFECTIO BENEFICII

VIDE VERB. *BENEFICIA* ART. 8. PER TOTUM

AFFILIATIO RELIGIOSORUM

SUMMARIUM

1. Affiliatio Religiosorum quando dicatur fieri. — 2. Ut hujusmodi affiliatio sit valida, tria concurrere debent, et assignantur. — 3. Quoad consensum Conventus a quo, et ad quem Sacr. Congr. Episcop. et Regul. aliquando dispensat, et afferuntur ad hoc variae dispensationes usque ad 7.—8. Sic similes resolutiones Sac Congr. ex particularibus facti circumstantiis in uno, vel altero casu editae, non sunt generaliter servandae, nec faciunt statum pro omnibus aliis casibus etc. — 9. Affiliationes, an fieri debeant votantibus etiam illis Religiosis, veris quidem filiis illius Conventus, in quo fiunt, sed in aliis Conventibus Religionis commorantibus; vel a solis Religiosis commorantibus de familia in Conventu in quo fiunt, sive sint illius filii, sive non, usque ad 12. — 13. Sacra Congregatio Episcop. et Regular. in causis affiliationum solet prae oculis habere bonas qualitates Religiosi affiliati, quo casu solet sanare aliquas nullitates, et supplere aliquos solemnitatis defectus. — 14. Nec solet dicta Sac. Congr. attendere ad praetensas, et objectas violentias, et metum, quibus ab adversariis inter-

dem asseritur procurata affiliatio. — 15. Apud fratres Minores de Observantia, et Reformatos non habentes Filiationes Conventuales, incorporatio, et transitus ad alienam Provinciam quomodo facienda. — 16. Nullus inferior Superioribus Generalibus, etiamsi sit Visitator in amplissima forma deputatus, potest aliquem incorporare nisi conformiter ad statuta Generalia. — 17. Tollitur auctoritas Ministri Poloniae incorporandi Fratres unius illarum Provinciarum in aliam. — 18. Incorporatio Albanensium in aliena Provincia interdicitur, et rogantur Superiores Generales, ut ab ipsa abstineant, nec permittant. — 19. Ab incorporatione recedentium poenae. — 20. Pro aliis Religionibus, seu Congregationibus non habentibus Filiationes Conventuales, attendendae sunt quoad hoc propriae cujusque Constitutiones. — 21. Generalis aut Provincialis an possit aliquem affiliare alieni Conventui sine hujus consensu. *Remissive*. — 22. Professus secum transferi in Conventuno, cujus efficitur filius, solam spem ad bona professi. — 23. Si in religione adsit usus, ut Professus habeat aliquot redditus, eos secum transferat quoad usum usque ad suam mortem. — 24. Superior non potest, resistente Conventu, ad secundum Conventum bona acquisita professi, transferre. — 25. Quae sint servanda in Religiosorum transitu de una ad aliam Religionem, ac de uno Conventu in alium.

1 Affiliatio Religiosorum solet frequenter fieri, cum saepe saepius reperiantur Religiosi, qui justis de causis, eorum Superioribus benevisis, affilliantur Conventibus, seu Monasteriis, aut Provinciis diversis ab illis, in quibus professionem emiserunt, quae Professio ope-
2 ratur veram Religiosam filiationem. Ad hoc, ut hujusmodi affiliatio sit valida, tria concurrere debent, scilicet Licentia Superioris, Consensus Religiosorum illius Conventus, cujus erat filius, et similis Consensus Religiosorum alterius Conventus, in quo fit affiliatio; ut notat Fontan. *ad Const. ord. Praed. verb. affiliationes n.* 4. Ursaya *Instit. Crim. lib.* 4. *tit.* 7. *n.* 93.

3 Quamvis autem juxta affiliationis naturam concurrere semper debeat consensus Conventus a quo, et ad quem; ex particularibus tamen facti circumstantiis Sac. Cong. Episc. et Reg. aliquando di-
4 spensat: ut de facto circa consensum Conventus a quo, dispensavit die 24. *Aprilis* 1705. cum quatuor Religiosis Conventualibus, qui affiliati fuerunt Conventui S. Mariae Gratiarum Albani cum sequenti tamen clausula: *Ita tamen, ut omnia bona, et eleemosynae ab omnibus quomodocumque acquisitae primo Conventui incorporatae intelligantur.*
5 Et *die* 20. *Januarii* 1719. in una Neapolitana favore Baccalaurei Anselmi Viani Conventualis respondit pro gratia affiliationis cum derogatione consensus Religiosorum Conventus a quo, et ad quem, ut patet ex Decreto sequentis tenoris:

Sacra Congregatio etc. attentis relationibus P. Vicarii Generalis, et P. Procuratoris Gener. Ordinis, ac itidem attentis specialibus circumstantiis, et rationibus, benigne remisit arbitrio ejusdem Vicarii Generalis, ut Oratorem affiliet in praefato Conventu, non obstante defectu consensuum Conventus, a quo, et ad quem, ita tamen, ut Jura quaesita primo dicto Conventui integra, et illibata remaneant, non obstante etc. Romae 20. *Januar.* 1719.

Attenta facultate nobis concessa aggregamus in Filium Conventus nostri S. Antonii extra portam Medinam Neapolis Patrem Baccalaureum Anselmum Viani Sacerdotem, non obstante defectu consensus amborum Conventuum, a quo scilicet, et ad quem, remanente tamen integro, ac illibato Jure acquisito omnium bonorum Conventui a quo, juxta Decretum ejusdem Sacrae Congregationis, non obstantibus etc. Fr. Joseph Baldrati Vicarius Generalis.

Non acquiescentibus autem oppositoribus, re- 6
proposita causa die 12. Martii 1719. rescriptum fuit: *Pro omnimoda executione Decreti Vicarii Generalis, et amplius causa* non *proponatur.* Idemque 7
practicatum fuit ab eadem Sac. Congr. Episc. et Regul. *anno* 1687. *in una Florentina* ad instantiam Conventus Sanctae Crucis Florentiae; quae resolutio in publica forma adducta fuit *in dicta Neapolitana anno* 1719.

Advertendum tamen est hic, quod similes re- 8
solutiones Sacrarum Congr. ex particularibus facti circumstantiis in uno, vel altero casu editae, non sunt generaliter servandae, nec faciunt statum pro omnibus aliis casibus, in quibus eaedem circumstantiae non concurrant, ut distinguendo observat Rota *in Hispalens. Juris rotandi* 4. *Febr.* 1697. §. *distinguentes, coram Cardin. Caprara*, ibi: *Declaratio ipsa Sacrae Cogregationis facit legem generalem ubique servandam, nisi super specialitate alicujus casus fuerit consulta*: Sic Ursaya *tom.* 3. *part.* 2. *discep.* 16. *num.* 306. *et lib.* 1. *tit.* 10. §. 4. *Instit. Crim. num.* 149. et *seqq.* cum multis aliis ibi citatis. Vide verb. *Declarationes et Decreta.*

An autem tales affiliationes fieri debeant votan- 9
tibus etiam illis Religiosis, veris quidem filiis illius Conventus, in quo fiunt, sed in aliis Conventibus Religionis a Superioribus legitime collocatis, vel a solis Religiosis commorantibus de familia in conventu, in quo fiunt, sive sint illius filii, sive non, variant Doctores, et varie saepius respondit Sacr. Congr. Episc. et Regul. juxta diversas circumstantias personarum, locorum, temporum, et hujusmodi. *In Eugubina enim* 29. *Martii*, 10
et 27. *Aprilis* 1703. *ponente Emin. Tanara* nedum admissa fuit pro valida aggregatio Patris Pagnini Lucensis ad Monasterium S. Petri Eugubii Congregationis Olivetanae, sed ulterius in concursu verorum filiorum ejusdem Monasterii praelationem obtinuit ad Abbatiam tunc vacantem, non obstante quod aggregatio facta fuisset cum solo consensu, et praesentia duorum ex 14. Religiosis veris filiis ejusdem Monasterii, quorum 12. tempore aggregationis moram faciebant in aliis Monasteriis Religionis. Et *in Neapolit. Affiliationis* 11. 11

Aprilis 1704. *ad relationem Eminentissimi Gabrielli*, in cujus terminis major pars Religiosorum Conventus S. Antonii extra Portam Medinam Neapolis Ordinis Minorum Conventualium S. P. N Francisci, cui facta fuit affiliatio P. Magistri Bonaventurae de Nicolao, moram faciebat in diversis Conventibus Religionis.

12 In una autem Dominicanorum die 26. Novemb. 1706. eadem Sac. Congr. Episc. et Regular. ad validitatem affiliationis per viam legis demandavit, ut infra: *In causa Provinciae Lombardiae pro Dominicanis. Filiationes, et Transfiliationes respectu utriusque Conventus a qua, et ad quem, faciendas esse in Capitulis Conventualibus, per secreta suffragia cum interventu duarum ex tribus partibus omnium filiorum, computatis tam praesentibus, quam absentibus, absentes vero, quatenus numerus praesentium non ascendat ad duas integras partes respectu omnium, esse omnino expectandos usque ad complementum dictarum duarum partium ex tribus sub poena nullitatis quarumcumque affiliationum, et trusfilationum hujusmodi.* Pro cujus Rescripti executione respondit *die* 13. *Martii* 1710. pro eisdem Dominicanis ibi: *Dominicani de Lombardia. Transfiliationem non sustineri, et procedendum esse ad novam propositionem Fr. Campolini, servata forma postremi Decreti Generalis.*

13 Sacra Congreg. Episcop. et Regul. in causis affiliationum solet prae oculis habere bonas qualitates Religiosi affiliati, quo casu etiamsi aliqua concurrat nullitas, vel solemnitatis defectus, solet illas sanare, vel per se ipsam, quando illius facultates ad id se extendunt, vel rescribere ad D. Secretarium cum Sanctissimo pro sanatione, quando agitur de defectu, qui Summi Pontificis auctoritate sanari, et suppleri debet, ut practicavit ead. Sacra Congreg. *in Quiten.* 24. *April.* 1693. *ponente Eminentissimo Nigrono* mediante Rescripto: *Cum Sanctissimo pro sanatione Capituli cum omnibus inde secutis*, confirmato *die* 21. *Augusti ejusdem anni ad relationem Eminentissimi Mariscotti.*

14 Nec solet D. Sacra Congregat. attendere praetensas, et objectas violentias, et metus, quibus ab adversariis interdum asseritur procurata affiliatio, ut practicavit in *D. Neapolitana Affiliationis* 11. *Aprilis* 1704. in qua eadem Sac. Congr. nedum attendere noluit affectatas attestationes, et depositiones aliquorum Religiosorum, sed nec etiam relationem Patris Procuratoris Generalis circa praetensas violentias, et metum, quibus asserebatur procurata affiliatio.

15 Quoad Fratres Minores de Observantia, et Reformatos, qui non habent Filiationes Conventuales, pro incorporatione eorumdem in aliena Provincia diversa ab illa, in qua Professionem emiserunt, habetur in suis Generalibus Constitutionibus statutum ut sequitur: « Nemini liceat in » aliena incorporari Provincia, nisi nativus fuerit ejusdem, et tunc de utrinsque Provinciae » Capitulari consensu, et postquam incorporandus in illa Provincia biennio saltem commoratus fuerit, incorporetur, nisi Superiori Generali aliter visum fuerit. Declarantes, quod quomodo incorporatus locum, et praecedentiam » non a die habitus, sed a die incorporationis » obtineat.

» Ordinatur quod nullus inferior Generalibus » valeat incorporare quempiam fratrum in aliena » Provincia, nisi conformiter ad ea, quae in statutis Generalibus sunt ordinata; sed neque ad » hunc effectum incorporandi sufficiat auctoritas, quae Visitatoribus datur, quamvis in forma data sit amplissima, et cum potestatis plenitudine. 16

» Tollitur auctoritas Ministri Poloniae incorporandi Fratres unius illarum Provinciarum » in aliam sub poena privationis mandantibus, » et recipientibus. Sic ad literam in Compilatione Statutorum Sambucae *c.* 2. §. 8. *n.* 31. » 32. *et* 33. » 17

Pro Provincia Albaniae in Congregatione Generali celebrata Romae die 20. Martii 1679. statutum fuit, ut infra. « Si quis frater ejusdem Provinciae in alia incorporetur, perpetuo privatus » sit actibus legitimis; nec possit institui Lector, » aut Praedicator. De his vero, qui in alienis » Provinciis jam incorporati sunt, Reverendiss. » P. Commissarius Generalis informationem capiat de modo, quo fuerunt incorporati, et si » ipsus non legitime incorporatos inveniat, statim excorporatos declaret, et ad propriam Provinciam remittat. Rogat autem Definitorium » Generale Reverendissimos Patres Ministrum, » et Commissarium Generalem, ne in posterum » aliquem praefatae Provinciae Religiosorum auctoritate propria in alia incorporent, aut quomodocumque incorporari permittant, cum adeo » in propria pro ejusdem conservatione, et animarum salute necessarii sint. » 18

In Capitulo septuagesimo tertio Generali celebrato Romae 1. Junii 1664. habetur provisum, ut infra, quoad revertentes ad propriam Provinciam, postquam fuerunt incorporati in alia; ibi *n.* 14. « Statuitur, quod de novo revertentes ad propriam Provinciam in aliena incorporati, non » gaudeant praecedentia, nisi a die novae receptionis, et incorporationis, subeantque taxatam per Constitutionem Generalem Segoviensem, videlicet: 19

» Quicumque in alia Provincia incorporatus » ad suam reverti impetraverit, in suae mobilitatis poenam non recipiatur, nisi per bimestre » Caparonem portaverit; si autem de mandato » Praelatorum pro utilitate suae Provinciae, ad » instantiam maxime Patrum ejusdem Provinciae, » reverterit, nulla afficiatur poena. » Chronolog.

Ordin. *tit. de incorpor. pag.* 662. *col.* 2. Theatrum Regul. *verb. Incorporatio.*

20 Pro aliis autem Religionibus, seu Congrega-
tionibus non habentibus Filiationes Conventuales,
attendendae sunt quoad hoc propriae cujusque
Constitutiones.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

21 Generalis aut Provincialis an possit aliquem
adfiliare alicui Conventui sine hujus consensu, et
exiliare ab alio Conventu, confer Hurtad. *Re-
sol. Moral. de resid. Sac. lib.* 4. *Resol.* 6. *subres.* 1.
22 Bordon. *Resolut.* 79. *n.* 16. Quando Conventus ex
filiatione acquisivit solam spem ad bona professi;
professus eam secum transfert in secundum Con-
ventum, cujus de novo efficitur filius, Bordon.
ubi supra num. 21. Glossa *cap. unic. caus.* 18. *quaest.*
1. Si in Religione probatus adsit usus, ut Profes- 23
sus de licentia Superiorum habeat aliquot reddi-
tus, pensiones, libellos, eos secum transferet quoad
usum usque ad suam mortem, Hurtad *loc. laud.
Resol.* 6. *subres.* 4. *num.* 1. *et* 2. Generalem, Con- 24
ventu resistente, non posse bona acquisita pro-
fessi transferre in secundum Conventum, tradit
Bordonus *loc. cit. num.* 26.

Non idem procedit de transitu ab una Religione 25
ad aliam, ac de uno Conventu in alium, in quo
de novo *adfiliatur;* nam in primo casu, ut quis
secum transferat ea quae habet, ad Religionem
ad quam transit, non sufficit consensus Religionis
a qua, sed requiritur beneplacitum Apostolicum;
in transitu vero de uno Conventu in alium suf-
ficit consensus Capituli Conventus, *a quo,* cum li-
centia aut Generalis, aut Provincialis, Hurtad.
de congreg. Eccles. Resol. 2.

AFFINITAS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quoad ea, quae concernunt Affinitatis esse, contractionem, et gradus.*

1. Affinitas quid sit? — 2. Ut contrahatur affinitas debet copula esse perfecta ad generationem prolis sufficiens per seminum commixtionem, taliter quod licet virginitatis claustrum frangatur, seu penetretur, si tamen extra vas muliebre effunditur, non contrahitur affinitas. — 3. Immo ita dependet affinitas ex seminum commixtione, ut ipsa nec contrahatur ex Matrimonio rato nondum consummato, licet ex eodem oriatur impedimentum publicae honestatis. — 4. Affinitas contrahitur ex copula perfecta habita cum foemina prorsus invita, et renitente, et etiam dormiente, aut ebria, et e contra cum simili viro dormiente, ebrio ad 5. etc. — 6. Affinitas Jure antiquo dirimebat Matrimonium usque ad septimum gradum. — 7. At novo, et hodierno Jure ex copula licita dirimit Matrimonium solum usque ad 4. gradum. — 8. Et affinitas orta ex copula illicita dirimit solum usque ad secundum ad 9. — 10. Affinitas non parit affinitatem. 11. — Hinc unus potest successive ducere duas foeminas, quae nupserunt duobus fratribus; duo fratres possunt ducere duas sorores, et unus eorum potest ducere Matrem, et alter filiam, Pater, et filius ducere matrem, et filiam; et sic de filiis similibus affinibus. — 12. Licet antiquo Jure tria fuerint genera affinitatis, cujus secundum, et tertium genus complectebatur supradictos, et similes casus. — 13. Novo tamen, et hodierno Jure est unicum tantum genus affinitatis, scilicet inter virum cognoscentem, et consanguineos foeminae cognitae, et e contra inter foeminam cognitam, et consanguineos viri cognoscentis. — 14. Ad dignoscendos gradus affinitatis sufficit cognitio arboris consanguinitatis, cum juxta gradus consanguinitatis computentur etiam gradus affinitatis. — 15. Assignantur nomina propria Consanguinitatis. — 16. Item assignantur nomina propria Affinitatis. — 17. Affinitas oriens ex copula illicita non attenditur quoad jura Affinibus inter se tributa — 18. Illicite copulati non dicuntur Affines. — 19. Affinitas contracta ex copula licita, soluto matrimonio, durare intelligitur pro matrimonio novo impediendo, non pro aliis effectibus. — 20. Quid si adsint liberi ex matrimonio soluto. — 21. An sub voce *Parenti* veniant Affines in praelatione circa subsidia dotalia. — 22. Quid sit Affinitas. — 23. 25. Affinium divisiones. — 26. ad 28. Quinam sint affines ascendentes et descendentes. — 29. ad 30. Collaterales vel Transversales. — 31. Gradus in quibus dividuntur Affines. — 32. Quot genera sint Affinitatis — 33. ad 35. Quaenam causae verae Affinitatis — 36. Quibus modis Affinitas extinguatur. — 37.

ARTICULUS II. — *Quoad ea, quae concernunt dispensationem Affinitatis, in impedimentis ortis ex ea.*

1. Affinitas orta ex copula illicita in nullo gradu cujuscumque lineae irritat Matrimonium de Jure naturae, adeoque in omni gradu etiam lineae rectae est dispensabilis a Summo Pontifice. — 2. In affinitate orta ex copula illicita pluries Sancta Sedes dispensavit. — 3. Affertur, et solvitur objectio ad 4. — 5. Affinitas orta ex copula licita in nullo gradu lineae transversalis dirimit Matrimonium Jure naturae, sed solum Jure Ecclesiastico, adeoque in omni gradu est dispensabilis a Summo Pontifice. — 6. In affinitate orta ex copula licita plurimi Summi Pontif. dispensarunt in primo gradu lineae transversalis. — 7. Sic in Lege veteri Jacob sanctissimus duxit Liam, et Rachelem Sorores, et Judas dedit eidem mulieri duos fratres in maritos. — 8. Affinitas orta ex copula licita probabilius non dirimit Matrimonium de Jure naturae neque in primo gradu lineae rectae ascendentium, et descendentium; adeoque etiam ista est dispensabilis a Summo Pontifice cum gravissimis, et justis causis inter Vitricum, et Privignam, Novercam, et Privignum, Socerum, et Nurum, Socrum, et Generum, ad 11. — 12. Affertur, et solvitur objectio, ad 14. — 15. Affertur, et solvitur alia objectio, ad 17. — 18. Alia ad rem *remissive*. — 19. ad 20. Quonam jure vetitae nuptiae inter affines.

ARTICULUS I.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT AFFINITATIS ESSE, CONTRACTIONEM, ET GRADUS.

1 ffinitas est propinquitas quarumdam personarum orta ex copula carnali licita, vel illicita unius cum consanguineo, vel consanguinea alterius. Est Communis inter Doctores; et colligitur *ex l. Non facile §. sed quoniam, ff. de grad. affinitatis*, Glossa *in decretal. arboris affinitatis caus.* 35. *q.* 5. §. *Est autem*, ubi dicit, quod *affinitas est personarum proximitas ex coitu*
2 *proveniens, omni carens parentela.* Ut contrahatur affinitas, debet copula esse perfecta ad generationem prolis sufficiens per seminum commixtionem, taliter quod licet virginitatis claustrum frangatur, seu penetretur, si tamen extra vas muliebre effunditur, non contrahitur affinitas, *cap. Lex divina* 18. *caus.* 27. *quaest.* 2. ubi Benedictus primus sic ait: *sed neque osculum parit propinquitatem, quod nullam facit seminis commixtionem*, et sic deducitur *ex cap. Extraordinaria pollutio* 11. *caus.* 35. *quaest.* 10. *et cap. Porro* 3. *caus.* 35. *quaest.* 5. et in praecisis terminis sic habet S. Thomas *in* 4. *distinct.* 41. *quaest. unic. art.* 1. *quaestiuncula* 1. *ad* 2. *Quantumcumque aliquis claustra pudoris invadat, vel frangat, nisi commixtio seminum sequatur, non*
3 *contrahitur ex hoc affinitas.* Immo ita dependet affinitas ex seminum commixtione, ut ipsa nec contrahatur ex matrimonio rato nondum consummato, licet ex eodem oriatur impedimentum publicae honestatis, sic Glossa *in cap. Si quis desponsaverit* 27. *qu.* 2. *in fin.* cum communi, et ratio est, quia conjoges per Matrimonium ratum, et non consummatum, non fiunt duo in carne una, cum tales solummodo fiant per carnalem commixtionem, et perfectam consummationem, ut expresse habet. S. Thomas, *in* 4. *dist.* 42. *quaest. unica art.* 1. *quaestiunc.* 4. *ad.* 2. his verbis: *Vir, et mulier efficiuntur in carnali copula una caro, per commixtionem seminum.*

4 Affinitas contrahitur ex copula perfecte habita cum foemina procsus invita, et renitente, et etiam dormiente, aut ebria, et e contra cum simili viro dormiente, ebrio etc. *cap. Discretionem* 6. *de eo, qui cognovit consanguineam;* et ratio est, quia ille coitus, altero etiam invito, vel dormiente, aut ebrio, aptus est secundum se ad generationem, ut in dies experientia demonstrat, et clare constat ex facto filiarum Lot, Genes. c. 19. *n.* 33. et *seqq.* ubi Scriptura testatur duas filias Lot concepisse de Patre suo ebrio, licet ille non senserit, nec quando filiae accubuerunt, nec quando surre-
5 xerunt. Tum quia ad contrahendam affinitatem non requiritur voluntas personarum se invicem carnaliter cognoscentium, sed sufficit ipsa carnalis cognitio etiam personae invitae, et quantum ex se nolentis, textu expresso in *cit. cap. discretionem*, sicuti tali ex carnali cognitione, et seminum commixtione oritur unitas inter personas se cognoscentes, et carnaliter commiscentes, juxta illud Genes. 2. *erunt duo in carne una*, et 1. *ad Corinth.* 6. *qui adhaeret meretrici unum corpus efficitur*, ita ex ipsa inter consanguineos foeminae carnaliter cognitae, vicum carnaliter cognoscentem, et inter consanguineos vici carnaliter cognoscentis, et foeminam carnaliter cognitam, oritur affinitas, seu impedimentum affinitatis.

Affinitas jure antiquo dirimebat Matrimonium 6
usque ad septimum gradum: *cap. Nullum: et cap. Aequaliter caus.* 35. *quaest.* 3. At novo, et hodier- 7
no Jure affinitas ex copula licita, idest conjogali, dirimit matrimonium tantum usque ad quartum gradum, ut expresse habetur *cap. Non debet.* 8. *de consanguinitate, et affinitate* praecisis his verbis: *Prohibitio copulae conjugalis quartum consanguinitatis, et affinitatis gradum de caetero non excedat, quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest absque gravi dispendio hujusmodi prohibitio generaliter observari.* Et affinitas orta ex copula illicita, 8
idest ex fornicaria, vel adulterina, dirimit Matrimonium solum usque ad secundum gradum, ut expresse statuit Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. matrimon. cap.* 4. his verbis: *Praeterea Sancta Synodus gravissimis de causis adducta impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, et Matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo, et secundo gradu conjunguntur, restringit: in ulterioribus vero gradibus statuit hujusmodi affinitatem Matrimonium postea contractum non dirimere.* Et latius declaravit S. Pius V. in Constit. incipiente *Ad Romanum* edita 18. *Novembr.* 1566. his praecisis verbis: *Nos omnem am-* 9
biguitatem tollere, et animarum tranquillitati quantum cum Deo possumus consulere volentes, declaramus, et auctoritate Apostolica decernimus, nullum hodie impedimentum remanere, quo in ulterioribus hujusmodi libere, et licite Matrimonium contrahi possit.

Affinitas non parit affinitatem. Est definitum in 10
Concil. Generali Lateranensi IV. sub Innocentio III. et habetur *cap. Non debet, de consanguinitate, et affinitate;* carnaliter enim se cognoscentes, contrahunt quidem affinitatem cum alterius respective consanguineis, non autem cum affinibus. Hinc est quod unus potest successive ducere duas 11
foeminas, quae nupserunt duobus fratribus, duo fratres possunt ducere duas sorores, et unus eorum potest ducere Matrem, et alter filiam, Pater, et filius possunt ducere Matrem, et filiam, et sic de aliis similibus affinibus, quia ex carnali commixtione fit quidem vir affinis cum consanguineis

foeminae, et e contra; non tamen consanguinei ipsius viri affines cum consanguineis foeminae, et e contra, ut expresse definivit Innocentius III. *in cap. Quod super, de consanguinitate et affinitate. Super eo igitur, quod Pater, et Filius, cum Mater, et Filia, Avunculus, et Nepos cum duabus sororibus contrahunt Matrimonium, taliter tibi duximus respondendum, quod licet omnes consanguinei viri sint affines uxoris, et omnes consanguinei uxoris sint viri affines, inter consanguineos tamen uxoris, et viri, ex eorumdem scilicet viri, et uxoris conjugio nulla prorsus est affinitas contracta, propter quam*
12 *inter eos Matrimonium debeat impediri.* Licet enim Antiquo Jure tria fuerint genera affinitatis, cujus secundum, et tertium genus complectebatur supradictos, et consimiles casus, ut potest videri *in capit. de propinquis, caus.* 53. *quaest.* 10. *et cap. Fraternitatis, et cap. Porro ead. caus.* 35. *et*
13 *quaest.* 10. Novo tamen et hodierno Jure est unicum tantum genus affinitatis, scilicet inter virum cognoscentem, et consanguineos foeminae cognitae, et e contra inter foeminam cognitam, et consanguineos viri cognoscentis; et hoc genus erat primum inter tria dicta genera, quorum secundum, et tertium est modo penitus sublatum ab Innocentio III. *capit. Non debet* 8. *de consanguinit. et affinit. in Concil. General. Lateranens. IV:* praecisis his verbis: *Cum ergo prohibitiones de conjugio in secundo, et tertio affinitatis genere minime contrahendo, et de sobole suscepta ex secundis nuptiis cognationi viri non copulanda prioris, et difficultates frequenter inducant, et aliquando pericula pariant animarum, cum, cessante prohibitione, cesset effectus, Constitutiones super hoc editas Sacri approbatione Concilii revocantes, praesenti Constitutione decernimus, ut sic contrahentes libere copulentur.*

14 Ad dignoscendos gradus affinitatis sufficit cognitio arboris consanguinitatis, cum juxta gradus consanguinitatis computentur etiam gradus affinitatis, idest quot gradibus consanguinitatis aliquae Personae conjunctae sunt viro cognoscenti, totidem etiam gradibus affinitatis conjunguntur mulieri cognitae, et e contra; quot gradibus consanguinitatis aliquae Personae conjunctae sunt mulieri cognitae, totidem etiam gradibus affinitatis conjunguntur viro cognoscenti; sic, quia Soror v. g. mulieris cognitae est ipsi mulieri consanguinea in primo gradu, erit etiam in primo gradu affinis viro cognoscenti, et sic contra, quia Frater v. g. mariti, seu viri cognoscentis est ipsi viro cognoscenti consanguineus in primo gradu, erit etiam in primo gradu affinis uxori, seu mulieri cognitae; et sic dicendum est proportionaliter, et gradatim de reliquis aliis, *capit. Porro* 3. *caus.* 35. *q.* 5.

15 Unde ad uberiorem notitiam juvat hic adducere nomina propria tam Consanguinitatis, quam Affinitatis, prout adducuntur a Lohner *part.* 4. *in Instruct. Pastor. pag.*199. et a LaCroix *lib.* 6. *part.* 3. *n.* 601. *et* 699. Nomina igitur Consanguinitatis sunt haec: *Pater, Mater, Filius, Filia, Frater, Frater ex Patre*, idest Frater ex solo Patre, seu Frater consanguineus. *Frater Uterinus*, idest Frater ex sola Matre. *Frater germanus*, idest Frater ex Patre, et Matre. *Soror*, et haec sive ex solo Patre, et ex sola Matre, sive ex Patre, et Matre, uti dictum est de Fratre. *Avus*, idest magnus Pater. *Avus Paternus*, idest Pater Patris. *Avus Maternus*, idest Pater Matris. *Avia*, idest magna Mater. *Proavus*, idest Pater avi. *Proavia*, idest Mater Aviae. *Abavus*, idest Pater Proavi. *Abavia*, idest Mater Proaviae. *Atavus*, idest Pater Abavi. *Atavia*, idest Mater Abaviae. *Tritavus*, idest Pater Atavi. *Tritavia*, idest Mater Ataviae. *Nepos*, idest Flius mei Filii, seu meae Filiae. *Nepos ex Filio*, idest Filius mei Filii. *Nepos ex Filia*, idest Filius meae Filiae. *Neptis ex Filio*, idest Filia mei Filii. *Neptis ex Filia*, idest Filia meae Filiae. *Pronepos*, idest Filius mei Nepotis. *Proneptis*, idest Filia meae Neptis. *Abnepos*, idest Filius mei Pronepotis. *Abneptis*, idest Filia meae Proneptis. *Antepos*, idest Filius mei Abnepotis. *Atneptis*, idest Filia meae Abneptis. *Patruus*, idest Frater Patris. *Patruus Magnus*, idest Frater Avi. *Propatruus*, idest Frater Proavi. *Avunculus*, idest Frater Matris. *Avunculus Magnus*, idest Frater Avi Materni. *Proavunculus*, idest Frater Proavi Materni. *Amita*, idest Soror Patris. *Amita Magna*, idest Soror Avi, seu Aviae Paternae. *Proamita*, idest Soror Proavi, seu Proaviae Paternae. *Abamita*, idest Soror Abavi, seu Abaviae Paternae. *Matertera*, idest Soror Matris. *Matertera Magna*, idest Soror Avi, seu Aviae Maternae. *Promatertera*, idest Soror Proavi, seu Proaviae Maternae. *Nepos ex Fratre*, idest Filius Fratris. *Nepos ex Sorore*, idest Filius Sororis. *Neptis ex Fratre*, idest Filia Fratris. *Neptis ex Sorore*, idest Filia Sororis. *Patrueles*, idest Filii, aut Filiae duorum Fratrum. *Consobrini, et Consobrinae*, idest Filii, et Filiae duarum Sororum. *Amitini, et Amitinae*, idest Filii, et Filiae Amitae, seu Filii, et Filiae Fratris, et Sororis. *Sobrini, et Sobrinae*, idest Nepotes, et Neptes duarum Sororum.

Nomina autem Affinitatis sunt haec: *Socer*, idest 16
Pater uxoris, vel mariti. *Socrus*, idest Mater mariti, vel uxoris. *Consocer*, idest Frater Patris uxoris, vel mariti. *Consocrus*, idest Soror Matris Mariti, vel uxoris. *Prosocer*, seu *Socer Magnus*, idest Pater Soceri, seu Avus mariti, vel uxoris. *Prosocrus*, seu *Socrus Magna*, idest Mater Socrus, seu Avia uxoris, vel mariti. *Gener*, idest maritus meae Filiae. *Congener*, idest maritus alterius meae Filiae. *Progener*, idest Gener mei Filii, et Filiae. *Nurus*, idest uxor mei Filii. *Connurus*, idest uxor alterius mei Filii. *Pronurus*, idest Nurus mei Filii, aut Filiae. *Levir*, idest Frater mariti; aut

uxoris. *Glos*, idest Soror mariti, aut uxoris. *Fratria*, idest uxor Fratris. *Sororius*, idest maritus Sororis. *Janitrices*, idest uxores duorum Fratrum sic dictae, quasi eamdem januam terentes, vel per eamdem januam intrantes. *Sororum mariti*, idest mariti duarum Sororum. *Vitricus*, idest alius maritus meae Matris. *Noverca*, idest alia uxor mei Patris. *Privignus*, idest Filius mei mariti, ex alia priori uxore; vel Filius meae uxoris ex alio priori marito. *Privigna*, idest Filia mei mariti ex alia priori uxore, vel Filia meae uxoris ex alio priori marito. Vide *cap. Quod autem* 5. *et cap. Primo gradu* 6. *caus.* 35. *q.* 5. ubi multa ad rem.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

17 Affinitas oriens ex copula illicita, quoad impedimentum matrimonii, non item quoad alia jura Affinibus inter se tributa, attenditur, *c.* 6. *et* 10. *de eo qui cognovit Consang. Uxor. suae.* Lauterbach. *de Jur. Affinit. cap.* 3. §. 2. Farinac. *de Testib. q.* 54. *n.* 74. Quo fit ut in Statutis nomine

18 *Affinium* regulariter haud veniant hi, inter quos ex illicita copula orta est affinitas, quum minime conveniat, ut Stuprator Consanguineos strupratae affines nominet, et viceversa, Lauterbach. *loc. cit. n.* 74.

19 Ipsa affinitas, proveniens ex copula licita, videlicet matrimonio, eo soluto, durare intelligitur pro impediendo dumtaxat novo matrimonio, non item pro aliis effectibus, Fontanell. *decis. Catalon.* 13. *num.* 4. *Rot. cor.* Tanar. *decis.* 272. *num.*

20 4. Sed quaestionis est, utrum id sibi locum vindicet, ubi nullae supersunt matrimonii reliquiae, puta liberi, an itidem iis superstitibus. Consule Alexandr. *consil.* 207. *lib.* 6. Tiraquell. *in tract. cessan. caus. in princip. n.* 27. *et* 29. *Sess. decis. Aragon.* 414. *n.* 2. Fontanell. *d. dec.* 13. *n.* 5.

21 Quum quis cavisset quod in dotalibus subsidiis semper praeferrentur, *Li suoi Parenti, e Consanguinei*: sub appellatione *de' Parenti* juxta communem loquendi usum venire etiam Affines, et quidem ultra decimum gradum, quidquid sit in sensu juris, decidit Rota *in Romana, seu Albanen. subsidiorum dotalium* 10. *Decembris* 1756. *cor. R. P. D. Frangipan.* At omittendum haud est, quod decisio haec est sub revisione.

ADDITIONES EX EDITIONIBUS BARBIELLINIANIS

22 De affinitate ejusque jure parce disserit Auctor. Sed latius disserendum de ipsa est, adeo utilis est materia haec. Affinitas est necessitudo, sive conjunctio inter conjugem et alterius conjugis cognatos, sive consanguineos per nuptias contracta: *l.* 4. §. 3. *ff. de gradib.*

23 Plures sunt affinium divisiones. Primo enim dividunt nonnulli affinitatem in spiritualem et carnalem *Petr. Gregor. Tholosan. Syntagm. jur. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 18. Spiritualis affinitas nihil aliud est quam spiritualis proximitas, quae secundum canones nascitur inter susceptos ex sacro baptismate, et susceptores, aliasque personas, et alias vocatur spiritualis cognatio. Vide *cap. ita diligere* 3. *quaest.* 3. *cap.* 1. *ac tot. tituli de cognat. spiritual. in* 6.

Secundo dividitur affinitas in justam seu legitimam, ac injustam seu illegitimam. Justa seu legitima est, quae per justas nuptias contracta est, ex hac affinitate rejuncti affines dicuntur justi, sive legitimi; Coppen. *lib.* 1. *observat.* 39. *n.* 5. Affinitas injusta sive illegitima dicitur, quae secundum canones per illegitimum et injustum contrahitur coitum. Jus civile justam tantum agnoscit affinitatem, et per illicitam copulam, sive illegitima affinitate junctos, honorifico affinium nomine, ac titulo indignos judicat. *Sciendum est* ita respondet Modestinus *in l.* 4. §. 8. *ff. de gradib.* neque cognationem neque affinitatem esse posse, nisi nuptiae non interdictae sint, ex quibus affinitas conjungitur. Quapropter jus civile quandocumque affinitatis, et affinium facit mentionem, et de illis aliquid disponit tantum legitimam, et affines intelligit legitimos, neque regulariter affinitati illegitimae jus et effectum aliquem tribuit. Sed jus canonicum agnoscit etiam illegitimam affinitatem, et in illa conjunctos appellat affines. Sed in causis solum matrimonialibus, tum etiam in aliis, in quibus sanguinis habetur ratio et pudor inspicitur naturalis, in quibus jus quoque hanc conjunctionem, et quasi affinitatem, uti eamdem appellat non negligit *l.* 14. §. 2. 3. *et l.* 54. *ff. de rit. nuptiar. l.* 4. *C. de nupt.* In aliis vero materiis observatur jus civile, ita ut affinitatis et affinium appellatione veniant affines legitimi proprie dicti, Neander *de Arbit. consanguin. part.* 2. *quaest.* 3. quamvis affines contra affines inviti testimonium dicere non compellantur, *l.* 4. *ff. de testib. l.* 10. *princip. de gradib.* hoc tamen privilegio neutiquam gaudent affines injusti, seu illegitimi. Rev. 64. *de testib. par.* 2. *num.* 176. *et seqq.* In statutis pariter appellatione affinitatis et affinium comprehenduntur tantum legitimi, et affinitas per nuptias legitimas contracta, non vero illegitimi et injusti, Caspan. *in statut. mediol. volum.* 1. *c.* 115. *n.* 107. Et demum si Testator ad legatum vel fideicommissum suos vocaverit affines, vocati neutiquam intelliguntur injusti seu illegitimi. Confer Fusar. *de substitut. quaest.* 320. *n.* 4. 24

Dividuntur tertio affines ad exemplum cognatorum, sive consanguineorum, in ascendentes, descendentes, et collaterales. Ascendentes dicuntur primo omnes Conjugis consanguinei, qui sunt alterius conjugis affines ascendentes, exempli gratia affines ascendentes sunt uxoris Pater, Mater, qui vocantur Socer, et Socrus, *l.* 4. §. 4. et 6. *ff. de gradib.* Uxoris Avus et Avia, qui dicuntur Prosocer sive Socer magnus, et Prosocrus, sive Socrus 25

magna. Interdum hi simpliciter Socer et Socrus nominantur *l.* 14. §. 4. *de tit. nuptiar.* Reliqui Uxoris ascendentes nimirum illius Abavus et Abavia, Atavus, Atavia, Tritavus et Tritavia in jure specialia nomina nequaquam habent, nihilominus ad exemplum Cognatorum vocantur Absocer et Absocrus etc.

26 Dicuntur secundo affines ascendentes omnium Cognatorum ascendentium conjuges, a quibus quis natus, sive procreatus non est, ex. gr. Patris Uxor secunda ratione liberorum primi matrimonii, quae illis dicitur Noverca, *l.* 4. *ff. de. gradib.* Matris secundus maritus ratione liberorum primi matrimonii, a quibus vocatur Vitricus, *l.* 4. §. 6. *ff. de gradib.* Item Avi sui uxor, a qua per generationem non descendit, et Aviae maritus, a quo quis non descendit per generationem.

27 Descendentes affines primo dicuntur unius Conjugis Cognati descendentes ex alio Conjuge, v. gr. Mariti consanguinei descendentes ex alia Uxore sunt ejusdem Uxoris secundae affines descendentes. Vocantur autem filii, et filiae unius Conjugis ex alio Conjuge Privigni et Privignae, *l.* 4. § 6. *ff. de gradib.* Nepotes et neptes ex alia Conjuge, sive Privigni et Privignae filii et filiae dicuntur Proprivigni et Proprivignae. Reliquos etiam ad exemplum cognatorum appellari solere a Doctoribus vel privignos, vel privignas etc.

28 Secundo affines descendentes sunt Cognatorum descendentium conjuges. Sic omnium cognatorum descendentium conjuges Mariti sive Uxoris mei sunt affines ascendentes, et filii mei uxor dicitur Nurus, quae non aliter est reputanda quam filia Filiae maritus gener.

29 Collaterales sive Transversales affines sunt Collateralium cognatorum conjuges et conjugum cognati collaterales v. gr. Uxoris affines collaterales sunt mariti sui frater, qui, vocatur *levir*, ejusdem Soror, quae vocatur *glos*, *l.* 4. §. 6. *ff. de gradib.* et reliqui mariti Cognati Collaterales qui specialia nomina in jure non habent. Mariti affines collaterales sunt Uxoris fratres, et Sorores et reliqui Cognati collaterales, quibus peculiaria haud sunt nomina. Vicissim Uxor est affinis collateralis fratri Mariti sui, cui dicitur fratris et fratrissa et omnibus ejus cognatis collateralibus. Item maritus est affinis collateralis Uxoris fratribus quibus dicitur Sororius.

30 Cum affines ad exemplum consanguineorum etiam in ascendentes, descendentes, et collaterales dividantur, quaeritur an appellatione ascendentium, descendentium, vel collateralium simpliciter posita, etiam affines ejusdem lineae comprehendantur. Negat Georgius Schulz *de Arb. Consanguinit. et affinit. cap.* 7. *n.* 18. idque quia affinitatis nullae sunt lineae.

31 Ad exemplum cognatorum dividuntur quarto affines in affines primi, secundi, tertii et ulterioris gradus; proprie vero nulli sunt affinium, et affinitatis gradus *l.* 4. §. 5. *ff. de gradib.* ubi Modestinus ait gradus affinitatis nulli sunt. At quia etiam in affinibus est aliquis ordo, ut est Socer, Socrus, Prosocrus etc. est gener, nurus progener et pronurus et proinde, ad exemplum cognatorum, et ex generationibus illorum, etiam affinium quidam numerantur gradus. Nascitur enim affinitas ex unione viri et uxoris, qui cum matrimonio juncti unum quoque modo fiant, necesse est vinculo isto utrinque cum iis connecti ipsorum cognatos, eodemque gradu, quo quis cognatus est marito, fieri uxori affinem, et e contrario quo gradu quis uxori cognatus est, eodem fieri affinem marito; *Canon.* 30. *quaest.* 5. *Vinn. ad* §. *Affinitatis* 5. §. 1. *de nuptiis num.* 3.

Constituit quinto jus canonicum tria affinitatis 32
et affinium genera *cap. penult. de consanguin. et affinit.* de quibus vide *Carpzov. de arbore consanguin. disput.* 1. *thes.* 17. *n.* 13. Sunt et aliae affinium divisiones ut sexta, septima et octava. Sed necesse haudquaquam est de ipsis disserere. Consulantur Bechstadium Bachov. ad *Teatrel.* tum alii.

Hactenus de definitione, ac divisione Affinium. 33
Agendum nunc de causa, eaque vera verae ac legitimae affinitatis, et affinium proprie dictorum. Haec non est generatio uti cognationis, sed matrimonium, sive justae nuptiae *l.* 4. §.3. *ac* 8. *ff. de gradib.* Sed cum matrimonium non concubitus, sed consensus faciat *l.* 4. *ff. de Regul. Jur.* quaeritur an ad contrahendam affinitatem sufficiat consensus, an concubitus requiratur. Secundum jus civile, consensu contrahitur affinitas. At jus canonicum quantum ad causas matrimoniales desiderat amplius consummationem matrimonii. Sithman *de arbor. consanguinitat. cap.* 4. *num.* 21. Valens. *lib.* 4. *tit.* 4. §. 3. *num.* 1.

At hinc communiter Canonistae docent ex ma- 34
trimonio rato et nondum perfecte consummato non nasci verum et perfectam affinitatem, sed tantum ratione matrimonii impedimentum publicae honestatis, Guttierez *de matrimon. cap.* 99. *num.* 7. Perez *pariter de matrimon. disputat.* 31. *sect.* 5. *num.* 4. Ex quibus sponte sua sequitur neque de jure civili, neque de jure canonico perfectam affinitatem ex sponsalibus nasci.

Conjunctio illegitima affinitatem de jure civili 35
minime producit. Sed eam producit de jure canonico, sed usque ad secundum. Vide Pontium *de matrim. lib.* 7. *cap.* 33. *num.* 4. Adde Georg. Schulz *de arbitr. consanguinit. cap.* 7. *n.* 7.

Nunc pauca de modis, quibus affinitas extin- 36
guitur. Affinitas legitima extinguitur, primo morte affinium. Sublato enim subjecto, tollitur ejus accidens, seu qualitas, quae sine subjecto existere nequit, et uno correlatorum sublato tollitur et alterum. Atque hoc modo etiam extinguitur affinitas illegitima, imperfecta et legalis primi se-

cundi, ac tertii generis. Solvitur secundo affinitas legitima proprie dicta, morte cognati, sive conjugis quo mediante ipsa est contracta. Tertio solvitur affinitas divortio illorum quorum nuptiis est contracta, et quarto demum affinitas solvitur maxima capitis diminutione.

ADDITIONES CASINENSES

37 Affinitas est velnti finium unitas, eaque duplex, Canonica et Legalis: haec tantum ex maritali, illa etiam ex vetita conjunctione affinitatem repetit.

38 Affinitatis impedimentum jure canonico constitutum legitur in Con. Neocaesariensis *Can.* 2. *apud.* Lab. *T.* 1. *col.* 1511. in Con. Eliberitano *an.* 305. habito *apud* Lab. *T.* 1. *col.* 999. Hinc falsitatis arguuntur ii qui ejus originem reputant a Jure Civili *a L.* 2. *Cod. Theodos. de Incest. Nupt. an.* 355. *lata.*

39 Affinis non admittitur etiam intra quartum gradum, ut testis pro affine in criminalibus ad offensam, sed tantum ad defensam *Vid.* Mascard. *de probat. conclus.* 68.

40 Affinis non potest compelli ad testificandum contra affinem intra quartum gradum nisi quandu aliter veritas haberi non potest. Vid. Tuch. *lit. F. concl.* 225. *n.* 9. Gomez *in tit. de Delicto cap.* 12. *n.* 24.

ARTICULUS II.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT DISPENSATIONEM AFFINITATIS IN IMPEDIMENTIS ORTIS EX EA.

1 Affinitas orta ex copula illicita in nullo gradu cujuscumque lineae irritat Matrimonium de Jure naturae, adeoque in omni gradu etiam lineae rectae est dispensabilis a Summo Pontifice, sic Sanchez *lib.* 7. *de impedimentis disp.* 65. *n.* 9. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 4. *c.* 6. *n.* 6. *et* 8. et Navarrus et alii magis communiter cum Castropalao *d.* 4. *punct.* 8. *num.* 10. ubi dicit certum esse, quod affinitas orta ex copula illicita sit Juris positivi tantum, quia in illa dispensat Sacra Poenitentiaria, quod alias non posset, si esset de Jure naturali; immo cum hic agatur de valore Sacramenti, non esset licitum agere secundum hanc sententiam, si opposita censeretur vere probabi-
2 lis. Et quod Sancta Sedes pluries dispensaverit in affinitate orta ex copula illicita testantur passim Canonistae, et Doctores, et signanter 8. *Augusti* 1607. *et* 20. *Julii* 1628. et ratio est, quia talis affinitas est solius Juris Canonici, et Ecclesiastici, in quo, nemine contradicente, potest dispensare, et in dies de facto dispensat, Sancta Sedes; non enim potest dici, quod sit Juris naturalis, quia filius non inclinatur ad exhibendam reverentiam mulieri, quam pater cognovit extra Matrimonium, neque nascuntur ex fornicationibus amicitiae, sed odia. Nec valet objicere, quod 3
ex Divo Gregorio relato *in cap. Nec eam, caus.* 35. *q.* 3. incestuosus sit, et abominabilis Deo, et cunctis hominibus coitus, quo quis ducit in uxorem eam, quae fuit uxor proprii consanguinei, vel ab eo illicite est cognita, adeoque esse contra Jus naturae, alias non esset coitus ille incestuosus, et abominabilis cunctis hominibus. Non valet, in- 4
quam, quia textus ille Divi Gregorii est intelligendus stante definitione Ecclesiae prohibentis hujusmodi Matrimonia, non autem quod sint prohibita Jure naturae; ipse enim non dicit, quod sit abominabilis talis coitus omnibus hominibus etiam extra Ecclesiam Christianam, cum prohibitio Ecclesiae non possit extendi ad eos qui sunt extra Ecclesiam, sed loquitur aperte de omnibus solis hominibus Christianis, cum dicat Christianos non posse tale Matrimonium inire, quia apud bonos homines esset incestus, ut egregie exponit Sanchez *lib.* 7. *disp.* 65. *n.* 14. *in fine.*

Affinitas orta ex copula licita, seu conjugali 5
in nullo gradu lineae transversalis dirimit Matrimonium Jure naturae, sed solum Jure Ecclesiastico, adeoque in omni gradu est dispensabilis a Summo Pontifice. Sic tenent S. Thom. Scotus, et alii communiter, et colligitur *ex cap. final. de divortiis lib.* 4. *tit.* 9. ubi Innocent. III. concedit conversis ad fidem, ut desponsatas viduas relictas a suis fratribus possint sibi, tanquam legitimas uxores retinere. *Propter infirmitatem gentis ejusdem*, inquit Pontifex, *concedimus, ut Matrimoniis contractis cum relictis fratrum utantur.* Et 6
sic cum affinibus in primo gradu lineae transversalis dispensarunt pluries Summi Pontifices, ut Alexander VI. cum Emmanuele Lusitaniae Rege, ut successive duceret in Matrimonium duas Sorores: Julius II. cum Henrico VIII. Angliae Rege, ut nuberet Catharinae Aragoniae viduae Fratris sui Arturi; quae dispensatio, consultis prius celeberrimis Europae Universitatibus, fuit confirmata etiam a Clemente VII. Clemens VIII. cum Rege Poloniae ut nuberet sorori suae defunctae uxoris. Et aliae plurimae habentur consimiles Pontificiae dispensationes, ut de Ludovica Maria Gonzaga Clivensi, quae nupsit successive duobus fratribus Ladislao Sigismundo, et Joanni Casimiro Poloniae Regibus; de Dorothaea Sophia de Neoburg, quae nupsit successive duobus fratribus Odoardo, et Francisco Parmae Ducibus; de Comite Starembergensi, et aliis, quos nimis operosum esset omnes adducere. Sic in lege veteri Jacob 7
sanctissimus duxit Liam, et Rachelem sorores, *Genes* 29. et Judas *Genes.* 38. dedit eidem mulieri duos fratres in maritos; *Et Deuteron.* 27. jubebat lex Mosaica, ut frater duceret uxorem fratris sine liberis defuncti; ex quibus aperte deducitur affinitatem non esse impedimentum irritans de Jure

naturae in primo gradu lineae transversalis alias, supradicta omnia fieri non potuissent.

8 Affinitas orta ex copula licita, seu conjugali, probabilius non dirimit Matrimonium de Jure naturae, neque in primo gradu lineae rectae ascendentium, et descendentium, adeoque etiam ista est dispensabilis a Summo Pontifice cum gravissimis, et justis causis inter Vitricum et Privignam; Novercam et Privignum; Socerum et Nurum; Socrum et Generum. Sic Divus Thomas 2. 2. *q.* 154. *art.* 6. *in solut. ad* 3. ubi inter solos parentes, et filios clare dicere videtur prohiberi Jure naturae Matrimonium. Scotus *in* 4. *dist.* 41. *§. ad quaest.* Alensis, Cajetanus, Abulensis, Hurtavus, Caspensis, Sanchez, Henriq. Tancred. Poncius, Merat. Bonac. Diana, Guttierez, Villalobos, Aversa, Brancatius, Vera Crux, Sa, Rebellus, Albertus Pichius, Joannes Praepositus, Armilla, Petrus Ledesma, Vega, Navarr. Castropal. Dicastill. Pignatell. Krimer, Kugler, Mastrius, Rosignol. et alii recentiores passim. Et

9 probatur, quia si talis affinitas dirimeret Matrimonium de Jure naturae, tale Matrimonium fuisset semper interdictum apud omnes gentes, cum jus naturae omnes aeque afficiat; sed hoc non, quia certum est fuisse consuetudinem apud Persas, ut filius mortuo Patre uxorem ipsius, idest suam Novercam duceret: et ex relatione Valerii Maximi *lib.* 5. *cap.* 7. et Plutarchi *in vita Demetrii* habemus exemplum apud Graecos Novercae concessae Privigno, Seleucus enim Rex tradidit filio suo Antiocho Stratonicam propriam uxorem, et tale factum laudat ipse

10 Valerius Maximus: *Et* 3. *Regum cap.* 2. Adonias Filius David petiit in uxorem Abisag Sunamitidem, quae erat uxor Patris sui David (*), ut constat ex 3. *Regum c. prim.* ergo Affinitas orta ex copula licita non dirimit Matrimonium Jure

11 naturae, neque in primo gradu lineae rectae. Tum quia non est sic forte vinculum affinitatis, sicut vinculum consanguinitatis, ut etiam ipsum dirimat Matrimonium de Jure naturae in primo gradu lineae rectae, quia inter ipsos affines nulla reperitur Superioritas, contra cujus reverentiam sit usus Matrimonii, sicuti reperitur inter consanguineos in primo gradu lineae rectae; nam relatio naturalis superioritatis, ex qua oritur naturalis reverentia debita Superiori, fundatur solum inter eas personas, quae dant, et accipiunt

12 esse naturale per naturalem generationem, quales sunt parentes, et filii, non autem affines in primo gradu lineae rectae, ut de se patet, adeoque etc. Nec valet objicere illud Apostoli 1. *ad Corinth. c.* 6. *omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat*; et illud *Genes.* 49. ubi Jacob maledixit Ruben primogenito suo, eo quod dormierat cum Bala noverca sua, et illud *Amos* 2. ubi refertur tamquam magnum scelus, quod Pater, et filius eamdem foeminam cognoverint. Non valet, inquam, nam, ut explicat Sanctus 13
Anselmus, Cajetanus, Sedulius, et alii passim Doctores, Apostolus tam acriter reprehendit illam fornicationem, quia adhuc vivebat Pater, cujus uxorem filius invaserat ipso invito, et renitente, et etiam colligitur ex 2. *ad Corinth.* 7. *vers.* 12. ubi pater dicitur *injuriam passus*, ut recte advertit Tirinus *in prima ad Corinth. c.* 5. Et eadem de causa maledictus fuit Ruben, quia 14
Patris adhuc viventis thorum violaverat cum magna irreverentia, et impietate, et sic etiam *Amos* 2. Illa foemina erat alterius uxor, qua ratione haec erant atrocissima adulteria, adeoque acerrima increpatione digna.

Nec valet etiam objicere quod *ex c.* 1. *de consagn. cap. aequaliter, et cap. de propinquis caus.* 35. 15
*qu.*3. eodem modo abstinendum sit a conjugio cum affinibus ac cum consanguineis; quod videtur etiam aequaliter vetari, *Levit.* 18. *turpitudinem matris tuae, et uxoris patris tui non discooperies*: ubi per ly *turpitudinem matris tuae* importatur primus gradus consanguinitatis in linea recta, et per ly *uxoris patris tui* importatur primus gradus affinitatis etiam in linea recta, cum talis sit gradus Privigni respectu Novercae, uti supponitur ista, adeoque cum ex Scriptura, et ex Sacris Canonibus eodem modo prohibentur conjugium cum propria Matre, et cum Noverca, evidenter sequitur, quod sicuti de Jure naturae est prohibitum conjugium cum propria Matre, ita eodem Jure naturae, est prohibitum etiam cum Noverca. Non valet, inquam, quia Canones, qui lo- 16
quuntur de aequalitate consanguinitatis, et affinitatis, non declarant, ut legenti patet, quae sint de Jure naturae, sed solum vetant Jure Ecclesiastico conjugia in illis gradibus lineae rectae, quoad affinitatem, in quibus Jure naturae vetantur conjugia lineae rectae, quoad consanguinitatem; adeoque Pontifex potest in illis dispensare, utpote de novo Jure Ecclesiastico juxta id, quod rescripsit Innocent III. Praeposito, et Capitulo Cameracensi *in cap. Proposuit* 4. *de concession. praebend.* his verbis: *Secundum plenitudinem potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare.* Ad illud *Levit.* 17
18. respondetur, quod simul ibi ponuntur gradus consanguinitatis, et affinitatis propter quamdam, quam inter se habent, similitudinem, non tamen quia in iis gradibus eodem modo, seu eodem Jure naturae sit interdictum Matrimonium, cum, ut *num.* 3. diximus, inter affines in primo gradu li-

(*) Hoc exemplum non est ad rem *Nam lib.* 3. *Reg. cap.* 1. *ver.* 4. de Abisag dicitur: « Erat autem puella » pulchra nimis, dormiebatque cum Rege, et ministra- » bat ei; Rex vero non cognovit eam. »

neae rectae nulla reperiatur superioritas, contra cujus reverentiam sit usus Matrimonii; sicuti reperitur inter consanguineos in primo gradu lineae rectae: ipsa enim naturalis Superioritas, ex qua oritur naturalis reverentia debita superiori, fundatur solum inter parentes, qui dant, et filios, qui accipiunt esse naturale per naturalem generationem, non autem inter Novercam, quae nullum dat, et Privignum, qui nullum ab ipsa naturale accipit esse per naturalem generationem. Scriptura enim *loc. cit. num.* 7. cum. dicit, *turpitudinem Matris tuae non discooperies*, subdit immediate: *Mater tua est*, volens innuere, me Judice, strictam naturalem reverentiam debitam Genitrici, a qua accepit esse naturale: cum autem ibi *num.* 8. dicit *turpitudinem uxoris Patris tui non discooperies*, subdit solum: *turpitudo enim Patris tui est*, volens sic innuere, ni fallor, non tam strictam, et naturalem, sicuti propriae Matri, deberi reverentiam Novercae, a qua non accepit esse naturale, sed reverentiam ei debitam esse solummodo, ne maculetur, et violetur thorus Patris, cum quo facta est una caro; quod non irritat matrimonium de jure naturae, sicuti de facto non irritat, ut diximus *num.* 5. 6. 7. cum uxore fratris, licet ipsa jam facta fuerit una caro cum fratre per Matrimonium; unde sicuti non obstante, quod inter fratrem, et sororem de Jure naturae irritum sit Matrimonium, et uxor fratris facta sit una caro cum ipso, potest adhuc ipsa Fratria ex dispensatione Pontificis justa de caussa deduci a Leviro; ita non obstante, quod inter parentes, et filios de Jure naturae irritum sit Matrimonium, et Noverca facta sit una caro cum Patre, poterit adhuc ipsa Noverca ex dispensatione Pontificis justa de caussa duci a Privigno.

18 Alia vide verb. *Debitum conjugale*, et verb. *Dispensatio Matrimonialis*.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Potestas dispensandi super nuptiis Affinium inde dependet, utrum nuptiae inter ipsos Affines prohibitae sint de jure dumtaxat positivo, an itidem de jure naturali; nam nulla est potestas dispensandi in nuptiis prohibitis de Jure naturali. In linea autem transversa prohibitas esse inter affines nuptias, de jure tantum positivo, concors fere sententia est. Magna autem quaestio est, utrum inter affines in linea recta prohibitae nuptiae etiam sint de jure solummodo positivo, an de jure quoque naturali. Qui quaestiones de jure naturali decidebant ex jure Romano, antequam scientia juris naturalis coli coepisset, ii ut plurimum tenebant prohibitas etiam esse de jure naturali argumento *Legis ultimae ff. de Condict. sine caus.* At ex quo post Hug. Grotium scientia juris naturalis coli coepit, probibitio haec non juri naturali, sed juri positivo tributa est. Vide *Puffendor. ff. de jure natur. et gen. lib.* 6. *cap.* 4. *et seqq. duob.* Quid autem sentiendum sit de opinione Grotii *de jure belli et pacis lib.* 2. *cap* 5. §. 13. qui probibitionem hanc adscribit juri divino voluntario universali, consule Coccejum *ad d.* §. 13. *verb. Gradibus Affinitatis.* 19

Multo ante Hugonem Grotium non pauci, iique probatissimi Theologi, a quorum familia scientia juris naturalis longe accuratius exculta fuit, quam a Grotio ejusque Symmistis Protestantibus, docuerunt affinitatem ex matrimonio ortam in nullo gradu lineae rectae ita prohibere jure naturae matrimonium, ut illud irritum reddat. Vide Sanchez *de Matrimonio lib.* 7. *disp.* 66. *num.* 7. qui eos recenset, eorumque opinioni tamquam probabiliori adhaeret. Confer Benedictum XIV. *de Synod. Dioeces. lib.* 9. *cap.* 13. *n.* 6. 20

AGAPE

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. Quid fuerint Agapae, et quid haec vox significet. — 2. Agapas Apostoli instituerunt, et qua ratione ducti. — 3. Qua occasione Agapae fiebant, et de variis harum nominibus. — 4. Quid Agapae Natalitiae, Connubiales, et Funerum. — 5. Fideles, peracta Funerum Agape, pro Defuncti anima Deum deprecabantur, et quinam hujusmodi Agapis interveniebant. — 6. Singulis quoque Dominicis diebus Fideles Agapas peragebant, in privata tamen domo. — 7. Et nonnisi vespere celebrabantur. — 8. Agapae non ante sed post Communionem fiebant. — 9. Agapa differt a Missa. — 10. De summa veneratione Agapis praecepta. — 11. Qualiter se gererent Fideles in Sacris hisce Conviviis. — 12, 13. Agapae prohibitae, et quando omnino sublatae. — 14. Illarum quaedam vestigia relicta. — 15. Agapae Anglis ad fidem conversis, concessae. — 16. Convivia hisce similia penes Hebraeos.

1 Agapae a Graeca voce ἀγάπη idest Amor et Charitas, sacra erant Convivia, quae in primitiva Ecclesia fiebant, quaeque amoris et Charitatis gratia frequentabantur. Du Cang. *Glossar. med. et infim. Latinit.* ad verbum.

Agapas vero Apostoli instituerunt; et ea fuerunt ratione ducti ut singuli fideles panem et vinum aliaque etiam ad Ecclesiam offerrent, e quibus, panis et vini parte consecrata, quod reliquum erat, in commune illud convivium consume-

batur. Atque huc referendum illud Apostoli *I. ad Corinth. XI. 21. Unusquisque suam coenam praesumit ad manducandum, et alius quidem esurit, alius ebrius est.* Johan. Cabassut. *De Agapis Dissert.* Iohan. Devoti *Institut. Canonic.*

3 Agapae autem non una vice vel occasione, sed diversimode, diversisque fiebant occasionibus, et hinc variis nominibus insignitae fuerunt, quas omnes Nazianzenus commemorat in Carmine *De Diversis vitae generibus* hoc celebri distich. *Non Epulum Natale adiens cum pluribus, aut quod Funereum est, vel quod Connubiale petens.*

4 Agapae Natalitiae dicebantur convivia in SS. Martyrum Festivitatibus fieri solita, quaeque in Ecclesia Fideles peragebant. Ad quos referenda sunt quae de Agapis in dedicatione Ecclesiarum habitis D. Gregorius M. scribit. *lib. 1. epist.* ad Petrum Subdiaconum, cui necessaria pro hujusmodi conviviis ad dedicationem cujusdam Oratorii committit. Ad eas nonnisi qui Ecclesiastica communione gaudebant, admittebantur. Zaccar. *Onomastic. Rituale* ad verb. Agapae Connubiales erant quae Nuptiarum occasione fiebant, quibus ipsemet Episcopus interessebat. Agapae demum erant Funerales quae in exequiis praebebantur. Hinc Auctor *Const. Apost. Qui in exequiis mortuorum* (ait) *ad convivium funebre invitati estis, ordine et timore Dei epulamini, ut possitis preces pro defunctis exhibere. Lib. 8. Const. Apost. cap. 44.*

5 Ex quo testimonio, quod Agapa peracta, Fideles Deo pro defuncto preces offerrent, nitide colligere est. Istis vero Agapis invitabantur nedum Clerici, sed et pauperes, et affines, et amici Defuncti. Origen. *in Job. Lib. 10.*

6 Praeter numeratas has Agapas, occasione Funeris, Connubii, et Natalis Sanctorum Martyrum, et aliae celebrabantur Agapae singulis Dominicis diebus, atque festivis; quibus omnes intererant, et in privatam domum conveniebatur, ubi post fusas ad Deum preces simul coenabant. De hisce Agapis sic Oecumenius in Paul. Epistol. disserit: *Praecipuis diebus, sive festis, post Sacrorum Mysteriorum participationem, agebantur communes coenae, praeparantibus illas divitibus, ac pauperes invitantibus.* Vide etiam Gab. Albaspineus. Aurelian. Episcop. *Dissertat. de Agapis.*

7 Hae autem Agapae nonnisi vespere, et nocturno tempore Fideles peragebant, testis est Tertullianus in *Apologetico cap. 34.* ubi de Agapis loquens dicit: *Ita saturantur, ut qui meminerint etiam* per noctem *adorandum sibi Deum esse.* Et inferius; *Inde disceditur*, non *in catervas caesionum, neque in classes discursationum, nec in eruptiones lasciviarum.* Quae omnia de die non fieri solent sed sunt nocturnae ebriorum, ac temulentorum grassationes. Albasp.

8 Agapae autem post sumptam a Fidelibus Eucharistiam fiebant: et quamvis nonnulli etiam ex Catholicis senserint illas antequam Christi Corpus fideles sumerent, celebrari; attamen verior et communior nostra est sententia. Hanc Hieronymus, Chrysostomus, Oecumenius, Tertullianus, Augustinus, Pamelius, aliique quamplures ex PP. et DD. tuentur. Et quidem Hieronymus *Commentar. in Epist. 1. ad Corinth. cap. 2.* haec habet: *In Ecclesia convenientes oblationes suas separatim offerebant*, et post communionem *quaecumque eis de Sacrificiis superfuissent, illic in Ecclesia communem coenam comedentes, pariter consumebant.* Ceterorum testimonia, auctoritatesque omittendo, ne extra propositum brevitatis agmen progredi videamur, tantum post Hieronymi verba, illa Chrysostomi commemoramus. Igitur D. Doctor sic in eamdem Epistolam *homil. 27.* loquitur: *Statis diebus, mensas faciebant communes, et peracta Synaxi, post Sacramentorum communionem omnes commune inibant convivium, divitibus quidem cibos adferentibus, pauperibus autem, et qui nihil habebant, etiam vocatis et omnibus communiter vescentibus.* Insuper hoc idem suadet ratio, nam quamvis nonnulli admittere possint Corinthiorum exemplo, ipso Apostolorum aevo, consuetudinem invaluisse communicandi post cibum et potum, tamen nihil obstat quin ipsis adhuc viventibus Apostolis, eadem consuetudo obliterata fuerit ob majorem erga Sacramentum reverentiam; et re quidem vera ipsis Corinthiis abusum hunc Paulum increpasse, in sua ad Corinthios Epistola legere est. Quod vero Corinthii adhuc in sua perstiterint voluntate contra Apostoli monitum, vel quod ipsis Gentium Doctor indulserit, ut Eucharistiam inter epulas cum ebrietatis periculo sumerent, credendum non est. Et si procul dubio certissimum est, Apostolicam fuisse traditionem ne quis ad Divina Mysteria non jejunus auderet accedere, ut Tertullianus, Cyprianus, Basilius, Augustinus, Ambrosius et antiquissimi Patrum affirmant (vide Card. Bona *Rerum Liturgicarum lib. 1. cap. 21. §. 1. 3.*) equidem Apostolorum Discipuli, eorumque primi successores id negligere minime potuerunt, ut post Agapas sacram sumerent Eucharistiam. Consule Robert. Sala in *Adnotationibus ad Card. Bon. Rer. Liturgic. lib. 1. cap. 1.*

Ex dictis, quod Agapa omnino a Missa differat, 9
perspicue patet; hinc perperam senserunt illam cum Missa confundentes, ex quorum numero etiam ex Catholicis fuerunt nonnulli, inter quos Joseph Vicecomes. *lib. 1. de ritibus Missae cap. 2.* quem egregie confutat Cajetanus Merati in *Commentariis. ad Garantum Praelimin. num. 10. Tom. 1.*

Quanta vero Convivia ista prosequerentur ve- 10
neratione, ex Concilio Gangrese in Gratiani decreto *dist. 42.* colligere est: In ipso enim anathemate perstringuntur qui ea spernebant: *Si quis* (sunt ejus verba) *despicit eos, qui fideliter Agapas, idest, convivia pauperum exhibent, et provter*

honorem Domini convocant Fratres, et noluerit communicare hujusmodi convocationibus, parvipendens quod geritur, anathema sit.

11 Quales essent Agapae, et quomodo se gererent Christiani, Romanum Senatum Tertullianus edocet in *Apologet. cap.* 39. his verbis: *Coena nostra de nomine rationem sui ostendit. Vocatur enim ἀγάπη, id quod est penes Graecos dilectio. Quantiscumque sumptibus constet, lucrum est pietatis nomine facere sumtum: siquidem inopes quoque refrigerio isto juvamus..... Nihil utilitatis, nihil immodestiae admittit; non prius discumbitur, quam oratio ad Deum praegustetur. Editur quantum esurientes capiunt, bibitur quantum pudicis est utile: ita saturantur, ut qui meminerint etiam per noctem adorandum sibi Deum esse; ita fabulantur, ut qui sciant Deum audire. Oratio convivium dirimit.*

12 Abusionibus ex hisce conviviis deinde in Ecclesiis exortis, prohibitae Agapae fuere a SS. Praesulibus, praecipue in Concilio Sardicensi, *cap.* 28. his verbis: *Non oportet Ministros Altaris, vel quoslibet Clericos ad Agapem vocatos partes tollere propter injuriam, quae ex hac occasione Ecclesiastico ordini poterit deputari.* In decret. Gratian. *dist.* 42. *cap.* 3. Et Augustino suadente Aurelio Carthaginensi Primati, sic Concilium Carthaginense III. *can* 30. definivit: *Ut nulli Episcopi vel Clerici in Ecclesia conviventur, nisi forte transeuntes hospitiorum necessitate illic reficientur. Populi etiam ab hujusmodi conviviis, quantum fieri potest, prohibeantur.* Idem habet Concilium Aurelianense II. *can.* 12. *Ne quis in Ecclesia votum suum cantando, bibendo, vel lasciviendo exsolvat, quia Deus talibus votis irritatur potius quam placatur.*

13 Agapae tamen omnino sublatae non fuere, nisi post saeculum Ecclesiae V: et quidem VII. Saeculo adhuc Agapae perdurabant; hinc in Gelasii Codice Sacramentorum Ecclesiae Romanae, *lib.* 3. *Cap.* 48. tres habentur orationes *pro his, qui Agapas faciunt.*

Quamvis Agapae prohibitae fuissent, quaedam tamen earum vestigia remanserant, et ita abrogari consuetudo illa non potuit, ut privatis saltem in domibus Festi Sanctorum dies, Templorumque Dedicationes, conviviis opiparis non celebrarentur. Sidonius Apollinaris *lib.* 4. *Epist.* 15. Gregorius Turonensis *lib.* 2. *cap.* 16. *de mirac. S. Martini*, Murator. *Dissert. de Agapis sublatis.* 14

Anglis recenter ad fidem conversis D. Gregorius Magnus Agapas peragere concessit. De quibus illo ad Mellitum Benedictin. Abbatem *Epist.* 71. *lib.* 9. sic disserit: *Quia, boves solent* (Angli) *in Sacrificiis Daemonum multos occidere, debet his etiam hac de re aliqua sollemnitas immutari, ut die dedicationis, vel Natalitio Sanctorum Martyrum, quorum illic reliquiae ponuntur, tabernacula sibi circa easdem Ecclesias, quae ex Fanis commutatae sunt, de ramis arborum faciant, et religionis conviviis sollemnitatem celebrent, et Donatori omnium de satietate gratias referant.* 15

Similia hisce convivia Judaei habebant; solemnioribus enim in Festis *Deut.* 14. 22. *et seqq. ad* 29. familiam suam, consanguineos, amicos convivio excipiebant, victimarumque partes Levitis, pauperibus, et orphanis mittebant. 2. *Esdr.* 8. 13. *Esth.* 9. 19. Haec convivia in Templo, et coram Domino celebrabantur, et certae quaedam victimae, et primitiae a Lege praescriptae pro iis conservabantur. 16

AGNUS DEI

SUMMARIUM

1. Quid Agnus Dei. — 2. Gregorius XIII. Constitutionem edidit, qua prohibet, poena excommunicationis, istos Agnos Dei pingere, aut quidquam aliud superinducere; et vendere simoniaco pretio ratione benedictionis. — 3. Per hanc tamen Constitutionem non est prohibitum tales Agnos Dei thecis aureis, argenteis, sericis in gyrum circumornare. — 4. Nec videtur prohibitum eos sic retinere, si jam antecedenter depicti sint. — 5. Nec pariter videtur prohibitum eos vendere ratione materiae, vel impensarum in eis factis. — 6. Non est licitum cereos Agnos Dei liquefacere, una cum aliis cera, ut possint multiplicari Agni Dei, nisi ad hoc habeatur speciale privilegium. — 7. Agnos Dei tangere vel contrectare laicis etiam et foeminis licitum est. — 8. Refertur edictum Clementis XI. — 9. Quae Agnorum Dei sit virtus. — 10. Auctorum sententiae circa Agnos Dei. — 11. Adducuntur quidam versus hac de re. — 12. Adfertur Formula Benedicti XIV. de Ritu, et usu Cerearum Formarum. — 13. Antiquitas Agnorum Dei. — 14. Monachi tantum sanctae Mariae Fuliensis possunt renovare Agnos Dei factos. — 15. De Agnorum Dei virtute. — * 16. Quandonam instituta Precatio Agnus Dei. — 17. Cur ter repetatur in Missa. — 18. Et aliquando omittatur. — 19. Supposititius Trullanae Synodus Canon interdicens imagines Agni Dei.

1 gni Dei sic dicti et nominati a figura Agni, quae super tali cera a Papa benedicta imprimitur. Solet a summo Pontifice pontificaliter induto variis sacris caeremoniis solemniter benedici primo anno, et septimo Pontifica-
2 tus infra octavam Paschae. Circa istos Gregor. XIII. edidit Constitutionem incipientem: *Omni cerae;* in qua sub poena excommunicotionis nemini reservatae, omnes cujuscumque gradus, et conditionis afficientis prohibet, ne similes Agni Dei inaurentur, aut ullo colore pingantur, et nullo modo venales fiant. Unde per hanc Constitutionem est expresse prohibitum ipsos Agnos Dei pingere, inficere minio, notare, aut colorem aliquem illis imponere, aut quidquam aliud superinducere, et ipsos venales proponere, aut tenere, aut vendantur simoniaco pretio, idest, ut vendantur ratione benedictionis, aut carius, quia benedicti sunt; est enim vera, et realis simonia pretio temporali
3 aestimare sacram benedictionem. Non videtur tamen per hanc Constitutionem prohibitum tales Agnos Dei thecis aureis, argenteis, sericis, cristallinis, aut vitreis in gyrum circumornare, aut coronare, uti de facto videmus in dies fieri a Religiosis, et probis saecularibus, etiam Magnatibus, ut potiori devotione custodiantur; Pontifex solum prohibet ea, quibus albedo, et munditia illorum veluti intrinsece inficitur, ut constat ex istis praecisis verbis suis: *Verum eos albos, et mundos, Agnum illum purum et innocentem repraesentantes, qui occisus pretiosissimo Sanguine suo nos redemit, decenter, ac reverenter a cunctis haberi,*
4 *deferri, et custodiri praecipimus.* Nec videtur prohibitum, si jam antecedenter depicti sint, eos sic retinere,dummodo non retineantur ad vendendum; Sanchez *in Decalog. lib.* 2. c. 43. *num.* 28. Diana, Lezana, et alii. (*)

Qui plura cupit, adeat Augustini Cardin. Valerii Opusculum de *Benedictione Agnorum Dei* a Clarissimo Praesule Stephano Borgia Sac. Congr. de Propaganda Fide a secretis illustratum, et Sanctissimo Domino Nostro Pio Sexto Pontif. Ma-
5 xim. dicatum Romae 1775. Nec pariter videtur prohibitum eos vendere ratione solius materiae, cera scilicet ex qua conficiuntur, aut auri, et argenti,vel hujusmodi,quibus ornantur, et impensarum in eis conficiendis, et de uno loco ad alium portandis, uti de facto videmus quotidie sic vendi Pateuas et Calices, licet consecratos, absque labe simoniae. Sic Sanchez *de praeceptis Decalogi lib.* 2. *c.* 43. *n.* 29. Bonacina, Diana, Lezana, et alii.

Non est licitum cereos Agnos Dei liquefacere una cum alia cera, ut possint sic multiplicari, 6
nisi ad hoc habeatur speciale privilegium, quia, ut dicit Gobst *in Exper. tract.*3. *num.* 332. illa liquefactio est profana nimis actio repugnans menti Pontificum sibi tam rigide, et constanter reservantium potestatem benedicendi, seu sacrandi ceram; non est igitur eorum mens, ut per commixtionem data opera factam profana vertatur in sacram. Et colligitur ex mente Pauli V. qui in Constitut. 43. incipiente: *Romanum*, concedit Monachis Sanctae Mariae Fuliensis, ut ipsi soli, et non alii, possint renovare Agnos Dei factos. Agnos 7
Dei tangere, seu contrectare, licet per se, et absolute non videatur licere nisi Clericis in Sacris constitutis, ex quo ipsi Agni Dei, non solum sint sacri, et benedicti, sed etiam oleo sacro, et Chrismate consecrati, et ut etiam colligitur ex *cap. Sacratas, dist.* 23. tamen ut recte advertunt Sanch. *in Decalog. lib.* 2. *cap.* 43. *num.* 27. Diana, et alii passim, nunc usus obtinuit, ut etiam laicis, et foeminis liceat attingere; eo vel maxime si hoc fiat ex pietate, et devotione, vel ut imponantur in aliqua capsula, aut thecis aureis, et argenteis, vel hujusmodi, ligentur, et ornentur, ut decentius custodiantur.

Ad haec juvat hic adducere sequentem disposi- 8
tionem in Bullario Clement. XI. inpressam (**).

EDICTUM

QUO SACRARUM RELIQUIARUM, SACRARUMQUE CERARUM *AGNUS DEI* NUNCUPATARUM VENERATIONI CONSULITUR.

Niccolò per la Misericordia Divina Arcivescovo di Capua, del Titolo de' SS. Silvestro, e Martino a' Monti, della S. R. C. Prete Cardinale Caracciolo, della Santità di N. S. Pro-Vicario Generale etc.

« La Santità di Nostro Signore volendo col suo
» Apostolico zelo provvedere, che alle Sacre Re-
» liquie de' Santi, le quali furono vive membra
» di Cristo, e Tempio dello Spirito Santo, come
» ancora alle Cere benedette, e consecrate col
» Sacro Crisma da' Sommi Pontefici, chiamate co-
» comunemente *Agnus Dei*, si conservi la dovuta

(*) In edicto quod num. 8. Auctor refert, praescribitur, *che da tutti si debbano decentemente tenere, portare, e custodire bianchi, e mondi.* Res igitur non est eos retinere *si jam antecedenter depicti sunt*, quamquam *non retineantur ad vendendum.* (Edit. *Barbiell.*)

(**) Vide novissimum Eminentissimi Cardinalis Vicarii Edictum die 5. Martii ann. 1775. editum.

» riverenza, ed onore, e che si levino affatto tutti » gli abusi, inerendo alla disposizione de' Sacri » Canoni, e del Concilio di Trento nella *sess.* 25. » *de Invocatione, et Veneratione, et Reliquiis Sanctorum*, alle Constituzioni Apostoliche, ed agli » Editti speciali altre volte emanati d'ordine de' » Sommi Pontefici suoi Predecessori, particolarmente di S. Pio V. e della Santa memoria di Clemente VIII. quelli confermando, e rispettivamente rinnovando, e ampliando.

» Parimente ordina, ed espressamente comanda, che nessuna persona ardisca, nè presuma » dipingere, o miniare, o pur far dipingere, o » miniare in oro o alcuna sorte di colore gli *Agnus Dei* benedetti, nè in tal modo venderli, o » ritenerli per farne vendita, sotto pena di scomunica *ipso facto* imposta nella Bolla della S. » mem. di Gregorio XIII. ed altre pene riservate » a nostro arbitrio, volendo che da tutti si debbano decentemente tenere, portare, e custodire bianchi e mondi, come rappresentanti quell' innocentissimo, e Divino Agnello, di cui portano impressa l'immagine.

» E perchè la Santa mem. di Paolo V. nella sua » Bolla che comincia *Romanum licet Pontificem*, » destinò solamente gli RR. Monaci di S. Bernardo, e di S. Pudenziana di Roma al Sacro Officio di fare detti Agnus Dei, e di rinnovare li rotti » colle stampe, che si conservano nel Palazzo Apostolico; quindi se alcuno ardisse di tenere, » e fare stampe false de' medesimi, o fabbricare » Agnus Dei falsi, o in qualsivoglia modo formare la cera in forma d'Agnus Dei, incorrerà » nella pena della Galera per dieci anni rispetto » agli uomini, e della Carcere per dieci anni, o » frusta rispetto alle donne.

» Nella qual pena incorrerà ancora chiunque » distribuirà scientemente detti *Agnus Dei* falsi; » come se fossero veri o benedetti, o scientemente spaccerà Reliquie false, o commetterà furto » sacrilego di Sacre Reliquie, e di Agnus Dei » benedetti, o muterà ed altererà maliziosamente » il nome, o il numero del Sommo Pontefice impresso in ciascheduno Agnus Dei benedetto.

» Similmente la Santità Sua in materia tanto » sacra e religiosa, rinnovando le pene imposte » da' Sacri Canoni contro li Simoniaci, oltre le » pene infrascritte, vuole, e comanda, che nessun Orefice, Coronaro, Tornitore, Artefice de' » Reliquiarj o di qualunque arte, o Professione, » Rigattiere, o Rivenditore, ovvero altra persona di qualsivoglia stato, grado, e condizione » ardisca pubblicamente, nè privatamente vendere, far vendere o tenere per vendere in casa, » bottega, o in mostra di detta bottega, o altrove, qualsivoglia sorte di Sacre Reliquie, o Agnus Dei, nè pure piccole parti di esse, ancorchè fossero congeguate, e commesse dentro » Croci, Immagini, Statue, Urne, Corone, Reliquiarj, o altri simili ornamenti di qualunque » sorta, e molto meno esporle venali nelle strade, Piazze, Fiere, Mercati, Camere locande, » Portici delle Chiese, o Conventi, ed altri luoghi pubblici, nè anche con altre robe vendibili; » Permettendosi solamente di ritenere nelle loro » case, e botteghe, o mostra di esse, e nei luoghi suddetti, li semplici ornamenti, collo spazio, o circolo di essi vuoto senza Reliquie, ed » Agnus Dei, ad effetto di vendere semplicemente » li suddetti ornamenti.

» Per pubblica comodità de' fedeli, e conservazione di dette cose sacre, si permetterà con » nostra licenza da concedersi gratis a quelli Artefici de' Reliquiarj, che saranno cogniti all' infrascritto Custode delle Sacre Reliquie, e » approvati da Noi, o da Monsignor Vicegerente, » collocare in ornamenti decenti quelle Reliquie, » che verranno dispensate parimente gratis dalla » nostra custodia, o da Monsignor Sacrista del » Palazzo Apostolico, e vendere il puro valore » di detti ornamenti, come di sopra; come anche » accomodare quelle Reliquie, ed Agnus Dei, che » saranno portati da particolari per loro uso, e » ritenerli in bottega, sin tanto che saranno accomodati, e restituiti a' medesimi padroni, senza poterli giammai tenere in mostra, nè guarniti, nè sguarniti, come si è ordinato.

» Ed affinchè non possa dubitarsi dell' identità, » e verità delle Sacre Reliquie, la cui ricognizione, ed approvazione deve assolutamente farsi » dal Vescovo del luogo, secondo la forma del detto Concilio Tridentino; parimente d'Ordine » espresso della Santità Sua, si proibisce a qualunque persona di qualsivoglia stato, grado, e » condizione di far fede alcuna, Istromento, e » Scrittura pubblica, o privata di estrazione, donazione, consegna, translazione, o altro contratto in questa materia di Reliquie senza nostra » licenza in iscritto, (fuorchè a tergo dell' Autentiche, possa scriversi la donazione della stessa Reliquia autenticata,) nè li Stampatori di » stamparla, ma debbano riconoscersi, ed autenticarsi da Noi, o da Monsignor Vicegerente nostro, e rogarsene gratis il detto Custode delle » Sacre Reliquie, o li Notari del nostro Tribunale, altrimenti oltre le pene infrascritte, le Reliquie dispensate in altra forma non si avranno » per autentiche.

» Siccome per il medesimo fine, e sotto le stesse pene si proibisce ad ogni Artefice, o qualsisia persona, ancorchè Ecclesiastica, di aprire » senza la nostra licenza, o senza la presenza di » Monsignor Vicegerente, o dell' infrascritto Custode le scatole di Reliquie sigillate col nostro » sigillo, o di Monsignor Sacrista, e li Reliquiarj » autentici di Chiese, anche a fine di accomodar-

» le ne'li medesimi, o altri Reliquiarj, nè servirsi di dette Scatole per usi profani, e similmente ad altri Rettori, o Ministri delle Chiese di concedere veruna Reliquia delle medesime, o parte di esse, senza legittima facoltà, nè di esporre qualsisia Reliquia alla pubblica venerazione senza la nostra autentica, o ricognizione, ed approvazione.

» Finalmente per l'esatta osservanza del presente Editto, la Santità Sua comanda, che sia inviolabilmente eseguito da tutti di qualsisia stato, grado, condizione, e sesso ancorchè Ecclesiastici, Secolari, o Regolari, ovvero degni di special menzione, sotto la pena di scudi duecento d'oro, da applicarsi ad usi pii, e la quarta parte all'accusatore, il quale sarà tenuto segreto, e della carcerazione, e dell'esilio, ed anco della Galera, secondo la qualità delle trasgressioni, e delle persone, ed alli Regolari sotto pena della privazione di voce attiva, e passiva, ed altre pene corporali a nostro arbitrio, oltre la perdita delle Reliquie, Agnus Dei e loro ornamenti. E si procederà ancora per inquisizione, o in altro modo più proficuo alla Corte, in ciascuno de' capi suddetti. E pubblicato ed affisso ne' luoghi soliti, dopo tre giorni comprendere tutti, come se fosse a ciascuno personalmente intimato. Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo dì 14 Ottobre 1716.

N. Card. Caracciolo Pro-Vicario.
M. A. Canonico Boldetti Custode delle Sacre Reliquie.
N. A. Canonico Cuggiò Secret.

9 Agnorum Dei virtutem non parvam esse pro beneficio, et utilitate fidelium testatur Durandus *in Rationali Divin. Offic. lib. cap.* 79. ubi dicit vim habere contra fulgura, fulmina, grandinem, incendia, et tempestates, ventos, vel imbres. Martinus Delrius addit, habere virtutem magnam contra Daemonem, a cujus potestate plures vi talium Agnorum Dei fuerunt liberati, et praecipue Nobilis vir in Austria 1591. et foemina obsessa in Bavaria, et etiam alia consimilis eodem tempore, ut testatur ipse *lib.* 6. *c.* 2. *sect.* 3. *quaest.* 3. *Disqui-*
10 *sition. variar.* Multa de eorum effectibus scripsit Vincentius Bonardus; et Petrus Matthaeus *in* 7. *Decretal.* dicit, quod cum consecrantur a Pontifice, postulatur a Deo, ut eos, devote gestantibus tribuat, quae breviter sequentibus versibus complexus est Pater Frusius, ut adducit Delrius loco citato:

Postulat in primis sacrati aspectus ut Agni
Agnum ad coelestem concita corda levet,
Utque salutiferae memores vitaeque, necisque,
Criminis, et vitii noxia vincla terant.
Hostis ut insidias Stygii, ac certamina vincant,
Decipulas mundi, carnis et illecebras.
Corporeos nobis morbos, casusque repelli
Praesertim horriferos, mortificosque petit.

Alios etiam versus virtutem, et efficaciam Agnorum Dei exprimentes adducit Auaranta verb. *Agnus Dei*, et dicit ab Urbano V. fuisse missos ad Graecorum Imperatorem cum tribus Agnis Dei, et sunt sequentes. 11

Balsamus, et munda cera cum Chrismatis unda
Conficiunt Agnum, quod munus do tibi magnum.
Fonte velut natum per mystica sanctificatum.
Fulgura desursum pellit, et omne malignum.
Peccatum frangit, ut Christi, sanguis, et angit.
Praegnans servatur, simul et partus liberatur.
Munera fert dignis, virtutem destruit ignis.
Portatus munde de fluctibus eripit undae.
Morte repentina servat, Satanaeque ruina.
Si quis honorat eum, retinet super hoste trophaeum.
Parsque minor tantum, tota valet integra quantum.
Agnus Dei miserere mei,
Qui crimina tollis, miserere nobis.

SUPPLEMENTA AUCTORIS

De Ritu et usu Cerearum Formarum, quae benedici, et consecrari solent a Romano Pontifice, Formula impressa de mandato. SS. D. N. Benedicti PP. XIV. anno 1752.

Pervetustus in Ecclesia Romana ritus est ille, 12
quo Summi Pontifices benedicere, et consecrare solent Cereas Formas, quae *Agnus Dei* vulgo appellantur. In Ordine Romano, qui eruditorum judicio antiquior est saeculo octavo, innuitur praefatus Ritus. In Caeremoniali vero ejusdem Romanae Ecclesiae designantur materia, forma, et preces in hujusmodi consecratione adhibendae, quae Sacras continent, mysticasque significationes.

Conficiuntur hi *Agnus Dei* ex cera alba, pura virginea, quo humana denotatur natura a Christo, virtute Divina, sine ulla mixtione, aut contagione culpae, in purissimo Mariae Virginis utero assumpta. Agni imago in illis imprimitur, Agni illius immaculati symbolum, qui pro humana reparatione in Ara Crucis immolatus est. Adhibetur Aqua benedicta, quo nimirum elemento, cum in veteri, tum in novo Foedere, praeclara Sacramenta, et prodigia a Deo effecta sunt. Miscetur in ea Balsamum, quo bonus Christi odor significetur, quem in omni actu, et conversatione redolere debent Christifideles. Superinfunditur Chrisma, quo res aliae Divino cultui specialiter addictae veluti Templa, Altaria, Sacerdotes, praeparari solent, ac consecrari, atque in eo praestantissima virtutum omnium Charitas figuratur.

In Aqua igitur prius benedicta, ac Balsamo et Chrismate mixta, Cerei illi *Agnus Dei* immerguntur, et summus Pontifex, tam ante, quam post mersionem, sanctissimis precibus Deum exorat, ut eas Formas benedicere, sanctificare, et consecrare dignetur, iisque tantam impertiat virtutem, ut quicumque recta fide, ac vera pietate iisdem usus fuerit, haec dona, ac beneficia consequatur.

I. Ut aspectu, vel contactu Agni in Cereis illis Formis impressi excitentur Fideles ad memoranda sub eo Symbolo Redemptionis nostrae mysteria, conceptisque grati animi sensibus Divinam in nos bonitatem benedicant, venerentur, ac diligant: fidentes fore, ut per eam, peccatorum veniam obtineant, et maculas omnes abstergant.

II. Ut ad vivificae Crucis signum in iisdem Cereis impressum maligni Spiritus contremiscant, et fugiant, facessant grandines, subsidant venti, dissipentur tonitrua, abigantur turbines, fulgura, et tempestates.

III. Ut divinae benedictionis virtute non praevaleant diabolicae fraudes, insidiae, et tentationes.

IV. Ut Parturientes cum foetu incolumes serventur, eumque feliciter in lucem emittant.

V. Ut eisdem devote utenti nulla dominetur adversitas, nulla noceat pestilentia, aerisque corruptio, nullus comitialis morbus eum corripiat, nulla maris tempestas, nullum incendium, nulla inundatio, nulla adversus eum praevaleat malignitas.

VI. Ut in prosperis, adversisque casibus Divina protectione muniatur, ab humanis, vel diabolicis insidiis, a subitanea et improvisa morte, a cunctis denique malis, et periculis liberetur, per Vitae, et Passionis Jesu Christi mysteria.

Mirabiles hujus Sacri virtutes explicatae jam olim fuere, atque his versibus comprehensae:

Pellitur hoc signo tentatio Doemonis atri,
Et pietas animo surgit, abitque tepor.
Hoc aconita fugat, subitaeque pericula mortis,
Hoc et ab insidiis vindice, tutus eris.
Fulmina ne feriant, ne saeva tonitrua laedant,
Ne mala tempestas obruat, istud habe.
Undarum discrimen idem propulsat, et ignis:
Ullaque ne noceat vis inimica valet.
Hoc facilem partum tribuente, puerpera foetum
Incolumen mundo proferet, atque Deo.
Unde, rogas, uni tam magna potentia signo?
Ex Agni meritis, haud aliunde fluit.

Quae quidem beneficia, et gratiarum dona a bonorum omnium Largitore Deo fidelibus tribui, ac concedi, virtute hisce Sacris Cereis communicata per benedictionem, ac precationes in primis, quas Christi Vicarius Romanus Pontifex universae Ecclesiae nomine in eorum consecratione fundere solet, res est firmiter omnino credenda, ac variis, maximisque miraculis saepissime confirmata. Quod si optatus non semper obtineatur effectus, id non defectui virtutis rei sacrae, sed vel infirmae, exiguaeque utentium Fidei, ac devotioni, vel alteri occultae causae Deo compertae, ac probatae, tribuendum est.

Sic ad literam habetur in *Appendice V. ad Tomum Tertium Bullarii* Benedicti XIV.

ADDITIONES EX EDITIONIBUS BARBIELLINIANIS.

De Agnorum Dei antiquitate etsi Auctores dissentiunt, potior tamen Cardinalis Valerii in praeclaro opusculo *de benedictione Agnorum Dei*, quod a 1775. cum egregio commentario Illustris. Praesul Stephanus Borgia recudit, aliorumque sententia est ad Zosimi Rom. Pontificis tempora illorum referens institutionem. Cave tamen, ne pro hac sententia argumentum promas, ex illo Agno Dei, quem Surius in *Comment. rer. in orbe gestarum ab anno* 1500. *ad an.* 1574. narrat an. 1544. repertum in Sarcophago Mariae Stiliconis filiae, atque Honorii Augusti conjugis ante medium saeculum V. vita functae. Nam dubia admodum ea narratio est, nec satis certum, an cerea ea imago fuerit, an potius aurea, sed ad Agnorum Dei formam conflata, quod Gretserus *de Benedict. lib.* 2. *cap.* 36. et Bosius *Romae subterraneae lib.* 2. *cap.* 7. malunt. 13

Minus accurate dictum *n.* 6. Paulum V. concessisse Monachis Sanctae Mariae Fuliensis, ut ipsi soli, et non alii possint renovare Agnos Dei factos. Cum enim cura effingendi Agnos Dei olim ad Sacristam Pontificum spectasset, Clementis VIII. indulto Fuliensibus Monachis demandata fuit, ipsisque hocce privilegium praeter Leonem XI. confirmavit Paulus V. 14

De hujusmodi Agnorum virtute multa exposuit Sixtus V. an. 1586. in Apostolicis literis, quibus eosdem Agnos misit ad Venetae Reipublicae Ducem Paschalem Giconomiam. Eas vero Clem. cum an. 1714. secundo Agnos cereos solemni benedictione consecraret, ut eorum mysteria, virtutesque Christiano populo patefaceret, typis evulgari jussit. Peculiaria quaedam de virtute Agnorum S. Pii V. ex Jo: Antonino Gabutio, qui de Sanctissimi Pontificis vita commentarium edidit, profert laudatus Praesul Borgia *pag.* 37. tum *pag.* 41. exstare monet librum Fulginei a Doctore Hieronymo Bertondellio vulgatum an. 1691. hoc titulo: *Miracoli operati dall' onnipotenza Divina per mezzo degli Agnus Papali benedetti dalla S. M. d' Innocenzo XI.* 15

ADDITIONES CASINENSES

Agnus Dei ec. est precatio in Missae Sacrificio, quam a Sergio Papa institutam adfirmat Albinus 16

Flaccus, et Walfridus *c.* 22. Sed cum in antiquiori S. Petri Liturgia inveniatur, concludendum potius Sergio tributam fuisse, eo quod ipse ter in Missae Sacrificio repetendum jusserit, Baronius
17 *an.* 701. Putat Ivo Carnotensis, *Ser. de conv. veter. et nov. Sacrif.* trinam adprecationem invaluisse ob trinam Hostiae portionem. Concludebatur verbis *Miserere nobis:* sed magnis praessa persecutionibus Ecclesia, Joannes XXII decrevit ultimam praecationem concludendam his verbis: *dona nobis pacem.* Quae quidem Joannis institutio, Pontificum auctoritate haud invaluit in Ecclesia Lateranensi velut omnium mater, et figura triumphantis Ecclesiae, quae nullis persecutionibus et malis con-
18 cutitur — *Agnus dei* omittitur in Missa Sabbati Sancti, quae omissio silentium trium mulierum, quae fuerunt ad monumentum Christi designat, ejusque nondum in Mundum peccatorum redemptionem vulgatam. Durand. *c.* 85. *lib.* 6. Ritu Ambrosiano solum in Missis pro defunctis dicitur *Agnus Dei.*

Imagines *Agni Dei can.* 82. Synodi Trullanae 19
prohibentur. Sed Macrius adeundus *Hierolex. Agnus.* qui fuse probat supposititium illum canonem esse perpetua Ecclesiae Romanae praxi infirmatum. Immo et monumenta infirmant, dummodo adhuc in S. Mariae Transtyberim Basilica, in Ecclesia S. Ceciliae, et in Sacello S. Praxedis Christi imagines sub Agni forma, musivo opere elaboratae conspiciuntur. Adde et trina illa *Agnus Dei* praecatio in Missa a Sergio instituta, quae vel confirmat actus Trullanos interpolatos, vel canonem illum de imaginibus *Agni* haud Pontificum auctoritate firmatum.

A L B A

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. De variis Albae nominibus, et quid ipsa sit. — 2. Albae mentio fit in sacris Literis. — 3. Alba penes Hebraeos. — 4. Alba ex lino conficienda est. — 5. De Alba nigri coloris. — 6. Et de Graecorum Alba caerulei coloris. — 7. Illius significationes. — 8. Albae forma describitur. — 9. Quomodo illam induat Sacerdos. — 10. Ritus Ambrosianus. — 11. Alba Pascalis. — 12. De Dominica *in Albis.*

1 Alba, quae est Tunica linea talaris Sacerdotum, variis nominibus a Rerum Liturgicarum Scriptoribus significatur. Hinc Tunica alba, Linea Dalmatica, Supparus, et Linea simpliciter, denominatam invenimus. Et quidem a Latinis Alba nuncupatur, a suo colore, (Bona *Rer. Liturgicar. lib.* 1. *cap.* 24. §. 4.) a Graecis vero Poderis dicitur ratione quam Isidorus (*Origin. lib.* 19. *c.* 21.) affert his verbis: *Poderis est tunica Sacerdotalis linea, corpori adstricta usque ad pedes descendens, unde et nuncupatur; πόδας enim Graeci pedes dicunt.*

2 Albae, sub Poderis nomine, saepe in Sacris Literis mentio est. Et quidem *Ecclesiastic.* 26. 9. legimus; « Si sequaris justitiam, apprehendes illam, » et indues quasi *poderem* honoris, et inhabita- » bis cum ea, et protegat te in sempiternum.» *Sa- » pient.* 18. 24. « In veste *poderis* quam habebat » (*Aaron*) totus erat orbis terrarum, et paren- » tum magnalia, in quatuor ordinibus lapidum » erant sculpta, magnificentia tua in diademate » Capitis.» Et *Apocal.* 1. 13. « Vidi similem filio » hominis vestitum *podere* et praecinctum ad » mammillas zona aurea. »

3 Ex Josepho Flavio *Antiquitatum Judaicarum lib.* 3. *cap.* 8. et a D. Hieronymo in *Epist. ad Fabiolam* de veste Sacerdotali, habemus, duplicem fuisse tunicam Hebraeorum Sacerdotum, quarum una omnibus communis Sacerdotibus, altera vero Pontificis propria, quae hyacinthina erat. Communis autem erat linea ex bysso contexta, hebraice *Beveth* dicta, idest Vestis, Tunica linea. Haec corpori adhaerebat, tamque arcta erat, strictisque manicis, ut nulla omnino in veste esset ruga, et tam longa ut ποδήρης diceretur.

Alba ex lino albo confici debet, ex decreto 4
Eusebii Romani Pontificis, quod Burchardus *lib.* 3. *cap.* 99. refert « Hoc inter caetera praedicta » (ait laudatus Pontifex) consultu omnium con- » stituimus, ut Sacrificium Altaris non serico » panno, aut tincto quisquam celebrare praesu- » mat, sed in puro lineo ab Episcopo consecrato, » terreno scilicet lino procreato atque contexto, » sicut Corpus D. N. J. C. in Sindone linea mun- » da sepultum fuit » Ecclesia tamen aliquando 5
Albam adhibuit nigri coloris, haec enim Albertus Castellanus de hujusmodi Alba in *Sacerdotali* habet, ubi de die Parasceve, ait: *Parantur etiam quatuor Sacerdotes, vel duo ad minus induti Camisiis nigris, tum amicto et cingulo ejusdem coloris.* Nunc autem etiam die Parasceve et in Missis pro Defunctis Ministri Albas induunt candidi coloris, 6

quamvis caeteri ornatus moererem indicant. Vide *Caeremoniale Episcoporum*. Graeci autem utuntur Alba ex serico vario colore, et fere caeruleo.

7 Plures sunt significationes quas Ecclesiastici Scriptores Albae tribuunt. Scilicet, significare I. Perseverantiam; Alcuin *Cap. Quid signific. vestimen.* II. Castigationem totius corporis Amalar. *lib.* 2. *cap.* 18. III. Castitatem totius vitae: Honor. in *Gemma lib.* 1. *cap.* 202. IV. Munditiam animae Hugo Victor. in *Specul. Eccles. c.* 6. V. Munditiam carnis Idem erud. Theol. *lib.* 1. *cap.* 46. VI. Summam justitiam Raban. *cap.* 16. *lib.* 1. *de Instit. Cleric.* VII. Novam Sacerdotis vitam Rupert. *cap.* 20. VIII. Loricam Justitiae Gemma *lib.* 1. *cap.* 82. IX Munditiam vitae latam in libertatem filiorum Dei Innocent. III. *lib.* 1. *cap.* 51. X. Fidem denique et Innocentiam D. Thom. *q.* 83. art. 5. Qui etiam vult Albam candidam significare vestem, qua Christus in conspectu Herodis derisus fuit. *q.* 40 *art.* 7.

8 De albae forma haec sunt observanda, quod, scilicet, sic ex tela linea, sive inferiori, sive pretiosiori, juxta cujusque Ecclesiae facultatem; illius longitudo vero ea sit , ut commode possit omnibus inservire, tam magnae quam parvae staturae. Quare , si illius longitudo, ad quatuor usque cubitos producatur, erit omnibus commoda, atque apta; qui enim brevioris sunt staturae, poterunt eam elevare, et firmare cingulo. Latitudo autem illius sit circularis, sexdecim saltem cubitorum; manicas habeat longitudine sesquicubitali, latitudine ab humeris pene cubitali, quae versus manus sensim angustius ducantur , ita ut in ima parte sint strictiores. In summa autem veste , et in extremis manicis aliquid sit acu elaboratum. Vid. Gavant. *Thesaur. Sac. Rit.* in *Appendic. ad Rubric. Missal. Rom. Part.* V.

9 Sacerdos dum Albam induit, ei caput submittit , deinde dexteram manicam (elevante illam, et extendente Ministro) imponit brachio dextero, deposita et convoluta supra humerum sinistrum , et super brachii sinistri partem superiorem ejusdem Albae parte sinistra: ita enim Sacerdotis manus sinistra expeditior erit ad dexterum brachium vestiendum. Postmodum , sinistram Albae manicam pariter a Ministro elevatam Sacerdos brachio sinistro imponit , et ipsam Albam corpori aptat , quam elevat ante , et hinc inde a lateribus, et cingit se cingulo. Dictum est autem quod prius dextera manus vestiatur, quam sinistra , quia , (ex Revelationibus S. Birgittae *lib.* 1. *cap.* 10. et *lib.* 4. *cap.* 70.) prius manus Christi dextera , quam sinistra , fuit Cruci affixa; et praeterea motus est naturalis dexterae in sinistram. Vide Gavant. *Thesaur. Sac. Rit. Part.* 2. *Tit.* 1. Missal. *de rit. Servand. tit.* 1. *n.* 3.

Albam Ambrosiani ante Amictum induunt. Ro- 10
manis vero , caeterisque post Amictum illam inducere praecipitur. *Liturg.* Chrys. in *Concil. Carthaginens. IV. cap.* 41. et in *Ord. Rom.*

Ritus vetustissimus est in Ecclesia , ejusque passim meminere Patres , synodi , ac Rituales Codices omnium Ecclesiarum , qui etiam varias hujus ritus mysticas tradiderunt significationes, imponendi , videlicet , albam vestem in modum pallioli , seu linteolum candidum capiti infantis baptizati, *Ritual. Rom.* §. 5. et S. Carol. Borrom.
Hanc autem candidam vestem *Alba Paschalis* di- 11
ctam (Zaccar. *Onom. Ritual. Select.* ad verbum) recens baptizati in puritatis et innocentiae, quam profitebantur , symbolum , induebant. Statim enim ac de fonte nudi egrediebantur, hac induebantur stola alba , praemissa hac oratione , quae legitur in Missali Gothico : *Accipe vestem candidam , quam immaculatam perferas ante tribunal Domini Nostri Jesu Christi.* Albas per octo dies gerebant. , quemadmodum Concil. Rotomagens. anno 1059. celebrato *can.* 19. statuit , *Ut baptizati , in eadem Ecclesia , in qua regenerationis gratiam acceperunt , et in qua Parochiani existunt , per octo dies in Albis repraesententur cum cereis ardentibus.* Eas vero Neophyti Sabbato ante Dominicam *in Albis* deponebant ; *Ord. Rom. Sabbato intra Albas Albati , qui in Sabbato Sancto baptizati fuerint , Albis vestibus exuuntur.* Quae profecto
Dominica , ideo *in Albis* nuncupata fuit , quia 12
Albarum hebdomadam subsequebatur ; hinc *in Albis* non tantum , verum etiam Dominica *post Albas* denominatam invenimus. Du Cang. *Glossar. med. et infim. Latinit.*

ALCHIMIA

SUMMARIUM

1. Alchimia ad faciendum aurum , vel argentum turpis lucri gratia pro commerciis contractum , vel pro mixtione monetarum est illicita , et expresse prohibita. — 2. Et contrafacientes mortaliter peccant. — 3. Alchimistae , et Alchimiam fieri curantes , aut mandantes sunt infames ; et si aurum, vel argentum chimicum vendant, vel dent in solutum , aut expendant , tenentur tantundem de vero , et bono auro pauperibus erogare ; vel si ipsi pauperes sint, poenam aliam in corpore, arbitrio Judicis subire tenentur ; et si fuerint Clerici , privandi sunt Beneficiis , et alia obtinenda redduntur inhabiles. — 4. Adducitur ad hoc Pontificia Constitutio. — 5. Ex hac Constitutione deducitur, quod etiam utens scienter tali moneta , aut auro , vel argento alchimico in damnum tertii , tenentur tantundem de vero , et bono auro pauperibus erogare , si facta debita diligentia damnificati remaneant adhuc ignoti. — 6. Si vero ipsis damnificatis , vel eorum haeredibus restitui potest , delinquens tenetur restituere eisdem. — 7. Et licet haec poena erogationis tantundem auri , at argenti in pauperes,

vel restitutionis propriis personis damnificatis seu eorum haeredibus, videatur sententiae ferendae, tamen in Foro conscentiae obligat ante sententiam Judicis. — 8. Per allatam Constitutionem tenent nonnulli Doctores non damnari absolute artem chimicam faciendi aurum, vel argentum; nisi quando, vel fieret ope Daemonis, vel quando, non valeret effici verum aurum, et argentum. — 9. Multi vero alii, et plures media via incedentes tenent per talem Constitutionem non quidem absolute damnari, et puniri artem Chimicam in se, sed damnari et puniri, quando quis praetendit facere verum aurum vel argentum, et illud pro vero expendere. — 10. Alii tandem tenent absolute esse damnatam, et reprobatam artem Alchimiae faciendi aurum, et argentum. — 11. Affertur ratio pro hac tertia sententia, exemplis demonstrans saepe saepius diabolicis praestigiis Chimicam artem exerceri. — 12. Ex supradictis concluditur, quod quamvis ars chimica physice defendi possit, maxime in magnis, et divitibus Principibus, in quibus cessant pericula superstitionis, et damnificationis Reipublicae; — 13. moraliter tamen improbatur, at maxime in non nimis divitibus, et privatis omnibus, in quibus haec ars est plena periculi. — 14. Alchimistae hac arte depauperantur, familiae necessaria subtrahuntur, quorum defectu ad non paucas superstitiones, et praestigia recurritur, cum semper hac arte decipiantur ipsi, et alios decipiant. — 15. Alicubi adest Lex, ne cui, sine permissu Principis sub poena capitis, liceat Alchimiam exercere; quam Legem expediret etiam alibi ferri. — 16. Alia ad rem *remissive* — 17. Alchimia quid sit. — 18. Saniores putant transmutationem hac arte factam fictitiam esse. — 19. Auctores adeundi super hac re.

1 Alchimia ad faciendum aurum, vel argentum turpis lucri gratia pro commerciis contractuum, vel pro mixtione monetarum, est illicita, et expresse prohibita, *cap. Spondent Extravagant. comm. Joann. XXII. lib.* 5. *de crimine falsi.* Et ratio est quia aurum, vel argentum chimicum, non habet veri auri, et argenti naturalis perfectionem, neque virtutes et proprietates omnes, adeoque nequit confici, et uti pro commerciis contractuum, cum sic esset manifesta injustitia, et damnum tertii; neque ut in medicamentis quis eo utatur, cum veri auri vires salutares non habeat, quin potius nocivas qualitates ab igne carbonario, et venenato hydrargyrio contrabat; neque ut quis eo utatur pro mixtione monetarum, cum monetas adulterare redundaret in nimium aliorum praejudicium, et foret unum caput criminis monetarii, juxta aliam Constitutionem ejusdem Pontificis in *cap. Prodiens, Extravagant. Singular. tit. de crimine falsi.*

2 Et contrafacientes mortaliter peccarent, cum notabiliter laederent proximum. Sic tenet S.Thomas 2. 2. *quaest.* 77. *art.* 2. *ad* 1. Alber. Brun. *in tract. de Monet. augument. praesuppos.* 1. *nu.* 13. Sylvester. *verb. Alchim.* Farinac. *qu.* 115. *de crim. laes. Majest.* Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 1. *num.* 75. Martinus Delrius *lib.* 1. c. 5. *quaest.* 4. Paulus Comitolus *lib.* 3. *qu.* 33. Joann. Crot. Anaclet. et alii.

3 Alchimistae, et Alchimiam fieri curantes, aut mandantes, sunt infames; et si aurum, vel argentum chimicum vendant, vel dent in solutum, aut expendant, tenentur tantundem de vero, et bono auro pauperibus erogare, vel si ipsi, ut ordinarie contingit, pauperes sint, poenam aliam in corpore, arbitrio Judicis, subire tenentur. Et si fuerint Clerici, privandi sunt Beneficiis, et ad alia obtinenda redduntur inhabiles. Habetur expresse in Constitutione, Joannis XXII. *cap. Spondent, Extravagant. comm. lib.* 5. *de crimine falsi*, quae ut ab omnibus recte percipiatur, hic per extensum adducitur.

4 « Spondent, quas non exhibent divitias pauperes Alchimistae, pariter qui se sapientes existimant, in foveam incidunt, quam fecerunt. » Nam haud dubie hujus artis Alchimiae, alterutrum se professores ludificant, cum suae ignorantiae conscii, eos qui supra ipsos aliquid hujusmodi dixerint, admirentur, quibus cum veritas quaesita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, iidemque verbis dissimulant falsitatem, ut tandem, quod non est in cerum natura, esse verum aurum, vel argentum sophistica transmutatione confingant; eoque interdum eorum temeritas damnata et damnanda progreditur, ut fictis metallis cudant publice monetae characteres fidis oculis, et non alias alchimicum fornacis ignem, vulgum ignorantem eludant. Haec itaque perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali Constitutione sancimus, ut quicumque hujusmodi aurum, vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto mandaverint, vel ad hoc scientes, dum id fieret, facientibus ministraverint, aut scientes, vel auro, vel argento usi fuerint vendendo, vel dando in solutum, verum tanti ponderis aurum, vel argentum poenae nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti alchimicum existet, circa quod eos aliquo praedictorum modorum legitime constiterit deliquisse, facientibus nihilominus aurum, vel argentum alchimicum, aut ipso (ut praemittitur) scienter utentibus perpetua infamiae nota respersis. Quod si ad praefatam poenam pecuniariam exsolvendam delinquentium ipsorum facultates non sufficiant, poterit discreti moderatio Judicis poenam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram juxta qualitatem negotii, personarum differentiam, aliasque attendendo circumstantias) commutare. Illos vero, qui in tantae ignorantiam infelicitatis proruperint, ut nedum nummos vendant, sed naturalia Juris peaecepta contemnant, artis excedant metas, Legumque violent interdicta, scienter videlicet adulterinam ex auro, et argento alchimico cudendo, seu fundendo, cudi, seu fundi faciendo monetam, hac animadversione percelli jubemus, ut ipsorum bona deferantur carceri, ipsique perpetuo sint infames. Et si clerici fue-

» rint delinquentes, ipsi ultra praedictas poenas
» priventur Beneficiis habitis, et prorsus reddan-
» tur inhabiles ad alia habenda.
5 Ex hac Constitutione deducitur, quod etiam
utentes scienter tali moneta, aut auro, vel argen-
to alchimico in damnum tertii teneantur tantun-
dem de vero, et bono auro pauperibus erogare,
si facta debita diligentia, damnificati remaneant
6 adhuc ignoti. Si vero ipsis damnificatis, vel eo-
rum haeredibus restitui potest, delinquens tene-
tur restituere eisdem per ea, quae habentur *in*
cap. Cum te de usur. ibique Doctores, et a Lessio
lib. 1. *c.* 14. *n.* 49. Molina *tom.* 2. *disp.* 746. et
7 ab aliis passim. Et licet haec poena erogationis
tantundem auri, et argenti in pauperes, vel re-
stitutionis propriis personis damnificatis, seu eo-
rum haeredibus, videatur indigere ministerio Ju-
dicis, et sic videatur sententia ferenda, tamen in
foro conscientiae obligat ante sententiam judicis
Jure naturali, in quantum sit sequutum damnum
tertii, cui absque alia sententia est facienda resti-
tutio, quam primum fieri potest, ut habet Pigna-
tell. *tom.* 9. *consult.* 2. *num.* 72. et alii passim.
8 Per hanc Extravagantem Joannis XXII. supra
allatam, tenent multi Doctores non damnari abso-
lute artem chimicam faciendi aurum, vel argen-
tum, nisi quando vel fieret ope Daemonis, vel
quando non valeret effici verum aurum, et argen-
tum; quum autem haec ars faciendi verum aurum,
et argentum, dicunt ipsi, sit possibilis, et vera
in se, licet in hoc, vel in illo particulari non sem-
per verificetur defectu peritiae, sequitur non esse
prohibitam, neque punitam. Sic Pichus *in tract.*
de auro, Oldrad. *cons.* 74. Tabiena, et Sylvester
verb. Alchimia, Fab. *de monet. tract. de emption.* Ab-
bas *in c.* 2. *de sortileg.* et alii cum Hieron. Zanet.
qui *in tract. de For. Consc. n.* 131. dicit hanc sen-
tentiam esse communem.
9 Multi vero alii, et plures media via incedentes,
tenent, per hanc Extravagantem non quidem ab-
solute damnari, et puniri artem chimicam in se,
sed damnari, et puniri quando quis praetendit fa-
cere verum aurum, vel argentum, et illud pro
vero expendere, cum hoc sit contra justitiam, ex
quo aurum alchimicum non habet intrinsecam per-
fectionem, et virtutem, et valorem veri auri na-
turalis, adeoque nequeat quis eo uti in commer-
ciis, nec cum ipso liceat solvere debita, quod ver-
geret in nimium damnum tertii. Sic Divus Tho-
mas 2. 2. *quaest.* 77. *art.* 2. *ad* 1. Albert. Brun.
in tractat. de monet. augm. praesuppos. 1. *num.* 13.
Farinac. *qu.* 115. *de crim. laes. Majest.* Sylvester
verb. Alchimia, Joann. Crot. *in tract. de test. rub.*
in caus. Civil. quis possit esse testis num. 179. Pi-
gnatell. *tom.* 9. *cons.* 2 *num.* 75. et alii.
10 Alii tandem tenent absolute esse damnatam,
et reprobatam artem Alchimiae faciendi aurum,
vel argentum. Sic Sanchez *in Decalog. lib.* 2. *cap.* 49.
num. 51. Summa Angelica, Valentia, et Marga-
rita Decreti Gratiani edita per Patrem Martinum
Ordinis Praedicatorum Domini Papae tunc Poe-
nitentiar. et Cappellan. ubi *verb. Alchimia* habetur
expresse: *Alchimia videtur esse ars reprobata, quia*
qui credit unam speciem posse transferri in aliam, vel
similem, nisi ab ipso Creatore, infidelis est, et Pa-
gano deterior, et citat *causam.* 26. *qu.* 5. *c. Epi-*
scopi circa finem, in qua causa habetur ad literam
ista verba: *Quisquis ergo credit posse aliquam crea-*
turam, aut in melius, aut in deterius immutari, aut
transformari in aliam speciem, vel in aliam simili-
tudinem, nisi ab ipso Creatore, qui omnia fecit, et
per quem omnia facta sunt, procul dubio infidelis est,
et pagano deterior. Et ratio est, quia ars Alchimiae 11
est exposita multis fraudationum periculis, et
saepe Daemon se illi operationi ingerit, ut pluri-
bus exemplis compertum est, et praecipue de prae-
stigiatore quodam Diabolico, qui postquam per
artem Chimicam fingendo facere verum aurum,
plures decepisset, ab Anastasio Imperatore dete-
ctus in Castello relegatus misere periit, ut ex
Cedreno refert Martinus Delrius; et de Marco
Bragadino, qui cum suae artis chimicae praesti-
giis multoties verum aurum confectum finxisset,
ita ut a nonnullis Rex auri Venetiis appellaretur,
tandem a Duce Bavariae, ad quem confugerat, de
suis praestigiis convictus, et morti adjudicatus,
cum ad patibulum duceretur, confessus est nun-
quam a se in vita factum fuisse aurum, nec se
credere illius faciendi ullam inter homines artem
exstare. Sic refert Paulus Comitolus *lib.* 3. *quaest.*
33. *respons. moral. num.* 5. sic concludens: *Aurea*
furca digna confessio.
Ex his omnibus concludendum est, quod quam- 12
vis ars chimica physice defendi possit, maxime in
magnis, et divitibus Principibus, in quibus, ex
quo agant cum consilio sapientum, cessant peri-
cula superstitionis, et damnificationis Reipublicae;
moraliter tamen improbatur, et maxime in non 13
nimis divitibus, et privatis omnibus, in quibus
haec ars est plena periculis, cum isti soleant ipsam
exercere solummodo turpis lucri gratia, et auro
illo uti intendant ad commercia, medicinas, et
monetarum mixtionem; et dato etiam, quod ipsi
ad ista non essent eo usuri, periculum evidens
est, ne utantur haeredes, quod ut dictum est *n.*
1. est omnino illicitum. Ultra quam quod isti hac 14
arte depauperantur, familiae necessaria subtra-
hunt, quorum defectu ad non paucas superstitio-
nes, et praestigia recurritur, cum semper hac
arte decipiantur ipsi, et alios decipiant, *sponden-*
do, ut dicit Pontifex, quas non exhibent divitias
pauperes Alchimistae, redditi de die in diem mi-
serabiliores, et cum magno etiam aliorum prae-
judicio ad extremam usque redacti miseriam; qua-
re eos, ut fallaces, mendaces, et vanitatis ama-
tores, ac Reipublicae noxios, sub gravissimis

Poenis, damnavit Joann. XXII. *in cit. c. Spondent.* Sic tenent Turreblanca *de Jure spirit. l.* 11. *c.* 4. *n.* 47. *cum sequent.* Barbosa *tom.* 6. *additamenta ad collect. Doctor. fol.* 124. Franciscus de Paviuis *in Apostilla ad Extravagant. Joann. XXII. n.* 14. Martinus Delrius *lib.* 1. *c.* 5. *q.* 4. §. *Denique.* Paulus Comitolus *l.* 3. *quaest.* 33. Schnorrenberg Anaclet. D. Thomas, Sylvester, Farinac. Joann. Crot. Pignatell. cum aliis cit. pro secunda sententia; et a fortiori Sanchez, Summa Angelica, et alii citati pro tertia sententia, et omnes tenentes non posse ab Alchimistis fieri verum aurum, ut Avicenna relat. ab Ægidio *Com. quodlibet* 3. *quaest.* 8. *meteorologiae lib.* Ipse Ægidius *ibi.* Averroes *in paraphrasi in* 2. *l. de generation. animal.* Conciliator *differen.* 209. Cardenas *l.* 10. *de varietate rerum cap.* 51. Tostatus, Palat. Chassan. Penna, Binsfel. et alii
15 citati a Turreblanca loco superius citato. Unde ex his omnibus patet, dicit Martinus Delrius *lib.* 1. *c.* 5. *quaest.* 4. *fol.* 69. *verb. quarto, optimam esse (quam ajunt Angliae) Legem, ne cui sine permissu Principis sub poena capitis liceat Alchimiam exercere; quam legem expediret etiam alibi ferri.*

16 Alia ad rem, vide verb. *Falsum, Falsarius num.* 36.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

17 Alchimia, seu Chimia est *Ars sacra, seu flatoria auri conficiendi* ἱερὰ τέχνηθεία, ut legitur in lexico hujus Artis. Χημεία a veteri Scriptore, et Joanne Antiocheno apud Suidam, Αρχημεία ab infimis Graecis Scriptoribus appellatur. Cur *Chimia* haec ars dicatur, non adhuc liquet. *Vide* P. Lambecium *lib.* 6. *Biblioth. Caesar. pag.* 174. Geor. Syncellum *pag.* 14. et Menagium *in verb. Alquimiae.* De ortu et progressu hujus artis consule Olai Borrichii dissertationem, *de ortu et progressu Chimiae.*

Saniores omnes putant, hanc transmutationem 18
fictitiam esse; alii totis lacertis pugnant pro veritate hujus transmutationis: rationes utriusque partis late referunt Pereira *de Magia lib.* 1. *cap.* 12. Valentia. 2. 2. *disp.* 6. *qu.* 13. *punct.* 2. *difficul. ult.* et latius Martinus del Rio *lib.* 1. *disp. Mag. cap.* 5. *quaest.* 2. *sect.* 2. *et* 3.

Qui de vanissima Alchimiae arte plura cupit, 19
adeat Wilhelmum Anissonum *in Philosophia Pirotechnica,* Christianum Adulphum, Balduinum *in auro hermet.* Becherum *in Physic. subter. et in supplem. secund. in eamd. Physic. seu de transmut. metal. in aur.* Blavvensteinum *in Interpellat. pro lapide philosoph. contra A. Kircherum,* Carantam *de natura auri artefacti,* Clauderum *de tinctura universali,* Borellum *in Biblioth. Chimic.* Rogerium Baconem, *Miroir d' alquimie,* Barlet *le vrai et methodique cours de la Physique resolutive vulgairement dit Chymie.* Et qui contra Chymicos scripserunt Major. *Examen fucorum pseudo-chymicorum detect.* La sferza degli Alchimisti, Uden. *non entia Chymic.* Eras. *in Dialog. de Alchym.*

ALIENATIO

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quoad ea, quae veniunt sub nomine Alienationis bonorum Ecclesiaticorum Mobilium, et Immobilium.*

1. Alienatio bonorum Ecclesiae sine justa causa, et debita solemnitate est prohibita triplici Jure, scilicet Divino, Civili, et Canonico. — 2. Alienationis nomine venit omnis actus, quo dominium rei directum, vel utile, aut usufructus, seu Jus in alterum transfertur. — 3. Alienari probibentur immobilia, et pretiosa mobilia Deo dicata. — 4. Et quantum ad praesens veniunt etiam nomine immobilium servitutes praediorum, ut Jura piscandi, venandi et similia. — 5. Sic etiam veniunt nomine immobilium census, et annui redditus. — 6. Sic tandem nomine immobilium quantum ad praesens venit certa summa pecuniae specialiter deputata ad emptionem immobilium, censuum, vel mobilium pretiosorum; vel ad aedificandam Ecclesiam, aut pro gravissimis Ecclesiae necessitatibus. — 7. Nomine mobilium pretiosorum, quae alienari non possunt, veniunt quae sunt de thesauro Ecclesiae, vel quae propter pretium, artem, raritatem, et antiquitatem conferunt Ecclesiae specialem splendorem, et similia excedentia valorem vingintiquinque aureorum. — 8. Sic nomine mobilium pretiosorum veniunt insignes Reliquiae Sanctorum, maxime si in Ecclesiae muro sint clausae, vel ibi perpetuae sepulturae traditae. — 9. Item nomine mobilium pretiosorum inalienabilium veniunt illa mobilia, ex quorum fructibus annui redditus solent percipi ab Ecclesia, seu Monasterio. — 10. Item nomine mobilium pretiosorum inalienabilium veniunt arbores frugiferae, seu praedio necessariae, ut illis sublatis praedium reddatur graviter deterius; unde Beneficiatus incidere faciens tales arbores in bonis Ecclesiae, et in proprios usus convertens, dicitur alienare, et Censuras incurrit. — 11. Non peccant tamen, nec incurrunt tales Censuras Beneficiati incidere facientes arbores inutiles, et nocivas. — 12. Alia de Arborum fructiferarum incisione. — 13. Quae etiam nomine bonorum Ecclesiasticorum non alienandorum complectuntur. — 14. De variis fatis et presenti statu alienationis prohibitae rerum Ecclesiae. — 15. Quaedam bona Ecclesiae sunt communia, quaedam mensalia. — 16. De alienationibus horum bonorum. — 17. Sub prohibita alienatione non venit commoditas fructuum. — * 18. Regula Ecclesiae bona alienari prohibens, vetus est: et quae loca in interdicto complectuntur.

ARTICULUS II. — *Alienatio quoad causas, et solemnitates Juris ad eam requisitas.*

1. Causae justae, ob quas bona Ecclesiae alienari possunt, sunt quatuor. Prima est evidens Ecclesiae necessitas. — 2. Secunda est manifesta Ecclesiae utilitas. — 3. Tertia est pietas. — 4. Quarta est incommoditas. — 5. Solemnitates requisitae ad alienationem bonorum Ecclesiasticorum sunt pariter quatuor. Prima quod praecedat tracta-

tus capitularis. — 6. Secunda, quod adsit consensus totius Capituli, vel saltem majoris, aut sanioris partis. — 7. Tertia, quod fiat subscriptio a Capitularibus. — 8. Quarta, quod interveniat consensus Superioris talis Ecclesiae, et consensus Summi Pontificis. — 9. Consensus autem Patroni non requiritur ad alienationem rerum Ecclesiasticarum, si accedat auctoritas, et beneplacitum Summi Pontificis. — 10. De justa causa requisita in alienatione rerum Ecclesiae. — 11. Quando dicatur in transactione concurrere evidens Ecclesiae utilitas. — 12. Quid si Ecclesia recedere velit, confirmato contractu. — 13. Quid, si laicus, contractu non confirmato, instet pro confirmatione. — 14. Non est necessaria subbastatio in alienatione rerum Ecclesiae. — * 15. Solemnitates omnes fere pertinent ad consensum Sedis Apostolicae.

ARTICULUS III. — *Alienatio quoad ea, quae alienari possunt sine solemnitatibus.*

1. Absque talibus solemnitatibus alienari possunt; Primo, Terrulae, aliique fundi steriles, et exigui valoris, minusque utiles Ecclesiae. — 2. Canoni *Terrulas* non fuit derogatum per Extravagantem *Ambitiosae*, nec per Tridentinum. — 3. Terrulae, et res modici valoris sunt, quae non aestimantur ultra viginti solidos, seu vigintiquinque scuta aurea. — 4. Scutum aureum constituitur ex Paulis sexdecim, et sic 25. scuta aurea constituunt scuta quadraginta monetae Romanae; unde Episcopi non possunt concedere facultatem alienandi ultra dictam summam; nec consuetudo in contrarium est toleranda. — 5. Secundo, sine talibus solemnitatibus alienari possunt immobilia relicta Monasterio, seu Ecclesiae incapaci ea retinendi ad n.6. — 7. Tertio, sine solemnitatibus potest fieri locatio, atque conductio rei Ecclesiasticae ad triennium. — 8. Triennium debet intelligi de tribus annis fructiferis. — 9. Si locatio rei fructificantis singulis annis fiat ad novennium simpliciter, et indivisibiliter est nulla, et invalida, etiam pro primo triennio. — 10. Si autem locatio fiat ad novennium divisibiliter ad primum, et secundum, et tertium triennium, ut uno triennio elapso, semper liberi remaneant contrahentes, tunc valet, et tenet locatio pro primo triennio, quo elapso, si non rescindatur contractus, valet pro secundo, et sic de tertio. — 11. Quarto, sine solemnitatibus possunt dari in Feudum, vel Emphyteusim res immobiles Ecclesiae ab antiquo in Feudum, vel Emphyteusim dari solitae. — 12. Ad hoc autem, ut res Ecclesiae dicatur solita alienari, requiritur, quod praecedat una locatio solemnis, vel duae sine solemnitatibus cum spatio quadraginta annorum. — 13. Si tamen res Ecclesiae solita alienari sit denuo incorporata Ecclesiae, non potest locari sine solemnitatibus. — 14. Quinto, sine solemnitatibus alienari possunt fructus, et alia bona Ecclesiastica, quae servando servari non possunt. — 15. Pro bonis, quae servando servari non possunt, intelliguntur illae res mobiles, quae non durant triennio, vel quae usu consumuntur, et non fructificant. — 16. Sexto, sine solemnitatibus alienari possunt res Ecclesiasticae, quando summa alienandi instaret necessitas, et Papa de facili adire non posset, et esset periculum in mora. — 17. Septimo, sine solemnitatibus alienari possunt mancipia Ecclesiae, seu servi fugitivi, et qui de fuga revocati, retineri non possunt. — 18. Quid de alienatione rerum exigui valoris. — 19. Nota in num. 8. *Auct.* de triennio intra quod est permissa locatio bonorum Ecclesiae.

ARTICULUS IV. — *Alienatio quoad eas res, et casus, in quibus nequit fieri sine solemnitatibus.*

1. Quamvis primo sine solemnitatibus possit fieri alienatio rei Ecclesiasticae pro solvendis debitis illius, qui bona, et haereditatem reliquit Ecclesiae, cum talia bona nondum sunt Ecclesiae incorporata; — 2. requiritur tamen beneplacitum Apostolicum pro tali alienatione, quando bona sunt jam Ecclesiae, vel pio loco plene incorporata. — 3. Secundo, licet sine solemnitatibus, aut beneplacito Apostolico, et Episcopi facultate possit res Ecclesiae in aliam transmutari; — 4. non sic tamen in subrogatione Patrimonii Clericalis, quod alienari non potest sine licentia Episcopi, etiamsi in locum ejus subrogetur Beneficium. — 5. Tertio, licet sit multum probabile, quod Praelatus possit sine solemnitatibus, et beneplacito Apostolico repudiare legatum factum Ecclesiae, etiam de rebus immobilibus; — 6. tamen probabilius est Praelatum non posse sine beneplacito Apostolico repudiare legata, seu haereditates relictas Ecclesiis, Monasteriis et aliis locis piis. — 7. Afferuntur rationes ad n.10. — 11. Quarto, sine beneplacito Apostolico, aut solemnitatibus nequeunt alienari Jura perpetua Ecclesiae, adeoque neque servitus passiva imponi, nec activa alienari potest sine beneplacito Apostolico. — 12. Quinto, sine beneplacito Apostolico nequit fieri ulla transactio, qua cedantur Jura super bonis praetensis ab Ecclesia, licet illa non possideat, sed aliquid aliud loco bonorum recipiat. — 13. Sexto, sine solemnitatibus, et beneplacito Apostolico nequit fieri alienatio ab una Ecclesia in aliam, immo neque inter personas ejusdem Ecclesiae ad n. 14. — 15. Septimo, sine solemnitatibus, et beneplacito nequit fieri arborum incisio, et venditio, quando incisio et venditio est in magna quantitate cum notabili detrimento fundi, et quando arbores sunt fructiferae. — 16. Potest tamen sine beneplacito fieri incisio, et venditio arborum, quando sunt vetustae, ac inutiles, et indigent renovari, vel quando arbores sunt nimis densae, et opacae. — 17. Vel quando arbores sunt primario destinatae ad caesionem, ut fructificent in ratione ligni. — 18. Octavo, sine beneplacito Apostolico non possunt bona Ecclesiastica, sive mobilia pretiosa dividi in plura corpora ad hoc ut minuatur valor, et reducantur ad esse Terrularum, vel ad aestimationem minorem quadraginta scutis Romanis, ut sic res fiat auctoritate Episcopi alienabilis. — 19. Hoc enim est aperte agere in fraudem legis. — 20. Nono, sine beneplacito Apostolico sunt nullae, et invalidae locationes, seu concessiones ad longum tempus bonorum Ecclesiae, seu Capituli, quamvis fiant inter Canonicos, et Beneficiatos ejusdem Ecclesiae alienantis. — 21. Decimo, sine beneplacito Apostolico non possunt alienari annui census creati ad formam Bullae Pianae. — 22. Immo si contractus maneat in suo robore, et non sit rescissus, neque possunt annui census diminui, et reduci ad minorem fructum absque requisitis solemnitatibus. — 23. In casu autem, quo capitale census fuerit restitutum, tunc si pro investitione non inveniatur fundus tot reddens redditus quot reddebat primus, tunc valide, et licite fieri potest investitio pro minori reddito. — 24. Sic pariter valida, et licita est investitio pro minori reddito in fundo securo, relicta investitione pro majori reddito in fundo periculoso. — 25. Undecimo, sine beneplacito Apostolico nequeunt alienari loca montium, seu pecunia collocata in montibus. — 26. Duodecimo, sine solemnitatibus nequeunt alienari bona Ecclesiae, licet sint ita Ecclesiae relicta, vel donata, ut possint pro libito sine solemnitatibus alienari. — 27. Si autem bona aliqua relinquantur Ecclesiae sub conditione, ut talia bona vendantur ad aliquem determinatum effectum, tunc possunt alienari talia bona sine solemnitatibus, ut sic adimpleatur mens Testatoris. — 28. Tertiodecimo, Regulares quamvis possent alias alienare bona suarum Ecclesiarum, vel Monasteriorum, nulla petita licentia a Sede Apostolica, vel a loci Ordinario ex privilegiis sibi concessis. — 29. tamen hodie dicta privilegia non subsistunt, cum fuerint revocata ab Urbano VIII. — 30. Affertur ad literam tenor Decreti. — 31. Quatuordecimo, Regulares sine beneplacito, et solemnitatibus nequeunt transferre bona de uno Monasterio divite in aliud Monasterium, etiamsi sit ejusdem Provinciae, et Religionis. — 32. Potest tamen Praelatus Regularis de consensu Capituli Conventualis permutationem facere de aliquibus mobilibus uni Monasterio superfluis, cum aliquibus aliis mobilibus uni Monasterio, etiam superfluis. Prohibita est autem alienatio immobilium, et mobilium pretiosorum ex uno in aliud Monasterium, etiam ejusdem Ordinis. — 33. Quintodecimo, sine beneplacito Apostolico Regulares nequeunt alienare mobilia pretiosa, neque cum permissione et facultate Capituli Generalis. — 34. Regulares, maxime in Conventibus subjectis Episcopis, de se ipsis neque possunt alienationem facere Terrularum, et vineolarum vigore cap. *Terrulas*. — 35. Sextodecimo, Regulares nequeunt sine beneplacito hypothecare bona specialia Monasterii. — 36. Possunt tamen sine beneplacito Apostolico hypothecare, seu facere hypothecam, et obligationem generalem omnium bonorum Monasterii. At tunc si deberet

procedi ad subhastationem bonorum, requireretur Beneplacitum Apostolicum. — 37. Decimoseptimo Moniales sine facultate Sacrae Congregationis nequeunt alienare dotem Choristae supranumerariae, sed omnino investiri debet. — 38. Et talis dotis investitio debet fieri in bonis stabilibus, vel iis deficientibus, in censibus securis. — 39. Dos autem Conversae licet supranumerariae, potest sine tali facultate expendi in necessitatibus Monasterii. 40. Dotes autem Monialium intra numerum possunt expendi in utilitatem Monasterii cum sola facultate sui Superioris. — 41. Decimoctavo Moniales, et Regulares nequeunt sine Beneplacito alienare pecuniam relictam Monasterio, vel deputatam ad emendum bonum immobile, vel mobile pretiosum. Et neque alienare immobilia pro Fabrica Monasterii. Possunt tamen sine Beneplacito convertere in usus Conventuum spolia defunctorum, vel defunctarum.—42. ad 43. Decimonono Moniales, et Regulares nequeunt sine Beneplacito pro extinguendis debitis Monasterii alienare bona, vel pecuniam redactam, seu retractam ex redemptione census. — 44. Non negarem tamen posse pecuniam ex census extinctione, vel mobilium pretiosorum venditione retractam, implicari in extinguendo censu super bonis Monasterii sine facultate Sacrae Congregationis. Tutius autem est exquirere Beneplacitum. — 45. Circa hanc sententiam opportuna distinctio. — 46. ad 47. Non potest Ecclesiae transigere de haereditate sibi delata. — 48. An fieri possit alienatio sine solemnitatibus ab una in aliam Ecclesiam — 49. Assensus ab Episcopo non a Praelato praestandus alienationibus rerum exigui valoris, etiamsi agatur de Regularibus exemptis.

ARTICULUS V. — *Alienatio quoad modum succurrendi Ecclesiae per ipsum enormiter laesae, et quoad actiones ipsi Ecclesiae competentes.*

1. Si alienatio facta fuit invalide ob non servatas solemnitates, succurrendum est Ecclesiae per totalem rescissionem contractus. — 2. Si vero alienatio fuit valida ob omnes servatas solemnitates, et postea appareat Ecclesiam fuisse enormiter laesam, succurrendum est Ecclesiae remedio restitutionis in integrum. — 3. Ecclesia tamen tenetur in tali casu refundere pretium, aliasque expensas in utilitatem ipsius factas, et melioramenta, quae augent valorem bonorum alienatorum, reficere. — 4. Ad succurrendum Ecclesiae potest rem alienatam repetere, non solum successor male alienantis, sed etiam ipse male alienans. — 5. Quamvis juraverit se non repetiturum. — 6. Et in defectum male alienantis, et ejus successoris quilibet Clericus rem male alienatam repetere potest. — 7. Ecclesia laesa per malam alienationem duplicem habet actionem. Primam contra Personam male alienantem, ut damnum illatum Ecclesiae resarciat. — 8. Et haec actio etiam contra haeredes male alienantes institui potest. — 9. Secundam actionem habet in rem contra possessorem rei male alienatae, ut restituat rem cum fructibus. — 10. Item Ecclesiae male alienatam sciunter, mala fide recipiens non facit fructus suos, sed tenetur eos restituere una cum melioramentis.

ARTICULUS VI. — *Alienatio quoad poenae male alienantium, et ad ipsam cooperantium.*

1. Prima poena est, quod talis alienatio facta non servatis requisitis solemnitatibus ipso Jure sit nulla, adeoque rescindenda. — 2. Et haec nullitas, seu invaliditas est intelligenda pro Foro externo. — 3. Secunda poena est quod tam alienantes, quam alienata recipientes, et subscribentes incurrant Excommunicationem majorem. — 4. Et haec Excommunicatio non est reservata — 5. Ab hac tamen Censura incurrenda excusantur alienantes, et cooperantes ex ignorantia Juris, vel Facti, dummodo talis ignorantia non fuerit crassa, et supina. — 6. Ab hac Censura incurrenda excusantur etiam illi, qui bona Ecclesiae alienarunt absque debitis solemnitatibus, si poenitentia, aut alio titulo ducti alienationem revocarunt ante realem, et pacificam traditionem. — 7. Tertia poena est, quod Episcopi, vel Abbates male alienantes subjacent Interdicto Ingressus in Ecclesiam, et si per sex menses talem poenam contumaciter sustinuerint, ab administratione Beneficii, et Dignitatis sint suspensi. — 8. Inferiores autem Praelati, Commendatarii, et alii Ecclesiarum Rectores Beneficiis, quorum bona male alienaverint, sint ipso facto privati. — 9. Regulares autem, qui immobilia, et mobilia pretiosa alienant, locant, vel distrahunt, census, et hypothecas speciales constituunt absque facultate Sacrae Congregationis, praeter poenas cit. Extravag. *Ambitiosae*, incurrunt ipso facto poenam privationis officiorum, inhabilitatis ad illa, vocis activae, et passivae. — *10*. Et has poenas incurrunt absque alia sententia declaratoria. — 11. Neque valet ad effugiendas recensitas poenas adducere non usum Constitutionis, *Ambitiosae*. 12. Recensitae autem poenae non incurruntur, si ubi adsit necessitas, et evidens Ecclesiae utilitas, et pietas, alienantur bona Ecclesiae modici valoris cum facultate Episcopi. — *13*. Quoad poenas male alienantium bona Ecclesiastica attendenda est novissima Constitutio Benedicti XIV. in qua sub poena Excommunicationis, nullitatis actus, etc. multa prohibentur, quae assignantur. — 14. Subnectuntur Supplementa Auctoris.

ARTICULUS I.

QUOAD EA, QUAE VENIUNT SUB NOMINE ALIENATIONIS BONORUM ECCLESIASTICORUM MOBILIUM, ET IMMOBILIUM.

1 Alienatio bonorum Ecclesiae sine justa causa, et debita solemnitate, est prohibita triplici Jure, scilicet Jure Divino, Levitic. *cap.* 25. *et* 27. Jure Civili, *leg. Jubemus* 2. *cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*, et Jure Canonico, *cap. Apostolicae* 13. *cap. sine exceptione* 52. *caus.* 12. *quaest.* 2. *cap. fin de rebus Eccles. non alienand.* Clement. I. *eodem titul. Extravagant. Ambitiosae eodem titul. inter communes*, et Tridentin. *de reform. sess.* 22. *c.* 11. *et sess.* 25. *c.* 11. (*)

2 Alienationis nomine venit omnis actus, quo dominium rei directum, vel utile, aut ususfructus, seu Jus in alterum transfertur, idest donatio, permutatio, venditio, emptio, cessio, concessio, hypotheca, emphyteusis; colligitur ex *cap. Nulli* 5. *hoc titulo*, *ex cap. Apostolicos* 12. *quaest.* 2. et expresse habetur in *Extravagant. Pauli II.* incipiente : *Ambitiosae*, *sub hoc titulo inter communes*, praecisis his verbis : *Omnium rerum*, *et bonorum Ecclesiasticorum*, *omneque pactum per quod ipsorum dominium transfertur*, *concessionem*, *hypothecam*, *locationem*, *et conductionem ultra triennium*, *nec non infeudationem*,

(*) Bona Ecclesiae, seu Ecclesiastica, sunt quae pertinent ad Ecclesias, Beneficia, Monasteria, Hospitalia, Eremitoria, Cappellas, dummodo haec auctoritate Episcopi sint fundata; nam bona Collegiorum, Confraternitatum, aut Communitatum saecularium, neque sunt Ecclesiastica, neque cadunt sub prohibitionibus de quibus in hoc titolo. (*Edit. Barbiell.*)

vel contractum emphyteuticum, praeterquam in casibus a Jure permissis, ac de rebus, et bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, et cum Ecclesiarum evidenti utilitate, ac de fructibus, et bonis, quae servando servari non possunt pro instantis temporis exigentia, ae perpetuo valitura Constitutione praesenti fieri prohibemus.

3 Alienari prohibentur immobilia, et pretiosa mobilia Deo dicata, citata Extravaganti *Ambitiosae* sub initio; et nomine immobilium veniunt omnia quae loco moveri non possunt, ut praedia,
4 domus, agri, et similia. Et quantum ad praesens veniunt etiam nomine immobilium servitutes praediorum, ut Jura piscandi, venandi, et similia, ut *leg. ult. §. fin. Cod. de praesc. long. temp.* ibi: *Eodem observando, et si res non soli sint, sed incorporales, quae in Jure consistant, velut usufructus et caeterae servitutes*, et concordat *Clem. l. de rebus Ecclesiae non alienandis;* his verbis: *Jura redditus, aut possessiones ejusmodi Monasterii.*

5 Sic etiam veniunt nomine immobilium census et annui redditus, ut expresse habetur *in Clem. Exivi §. cumque annui redditus, de verborum significatione*, his praecisis verbis, *Cumque annui redditus inter immobilia censeantur a Jure.* Sic etiam nomine immobilium veniunt Jura, et Actiones ad immobilia, colligitur *ex cap. 2. de rebus Ecclesiae non alien. in 6.* ubi Jura et Actiones ad immobilia aequiparantur immobilibus, ibi: *bona immobilia, aut Jura Ecclesiar. et leg. Qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur.*

6 Sic tandem nomine immobilium, quantum ad praesens, venit certa Summa pecuniae specialiter deputata ad emptionem immobilium, censuum, vel mobilium pretiosorum, vel ad aedificandam Ecclesiam, aut pro gravissimis Ecclesiae necessitatibus, maxime si cum Superioris auctoritate, et Clericorum consensu ad id fuerit retenta, colligitur *ex leg. 3. Quid ergo, ff. de contraria, et util. action. tutel.* ubi pecuniam ad praediorum comparationem depositam Tutor alienare non potest. Sic tenent Engel. *lib. 3. titul. 13. n. 7.* Anaclet. Azorius. Quaranta, et plurimi alii cum Barbosa *de offic. et potest. Episcop. part. 3. allegat.* 95. n. 41.

7 Nomine mobilium pretiosorum, quae alienari non possint, veniunt quae sunt de thesauro Ecclesiae, vel quae propter pretium, artem, raritatem, et Antiquitatem conferunt Ecclesiae specialem splendorem, ut sunt vasa aurea, argentea, vestes pretiosae, gemmae, ornamenta pretiosa, copiosa bibliotecha librorum, et similia excedentia valorem vigitiquinque aureorum, prout declarasse Sacram Congreg. referunt Valdes, et alii apud Donatum *tom. 1. tract. 14. qu. 48.* Vide infra *art. 3. n. 3. et 4.* Sic Engel *de rebus Eccles. non alienand. lib. 3. tit.* 13. n. 5. Pirhing. *eod. tit. num.* 12. Azorius, Anaclet, et cum pluribus Barbosa *de offic. et potest. Episcop. part. 3. allegat.* 95. num. 39.

Sic etiam nomine mobilium pretiosorum veniunt insignes Reliquiae Sanctorum, maxime si in Ecclesiae muro sint clausae, vel ibi perpetuae sepulturae traditae, quia etsi pretio non aequentur, sunt tamen supra omne pretium; Lezana *cap. 10. n. 4. in princip. et verb. alienare num. 4.* Riccius *in praxi part. 1. decis.* 63. Engel, Bonacina, et cum pluribus Barbosa *supra cit.* Modica autem Reliquia jam facta alienabilis potest alienari sine Sedis Apostolicae facultate ex Decreto *Sacr. Congreg. Rit. in Astens. 8. Julii* 1602. apud Barbos. *decis. Apost. verb. Reliquiae Sanctor.* Item nomine mobilium pretiosorum inalienabilium veniunt illa mobilia, ex quorum fructibus annui redditus solent percipi ab Ecclesia, seu Monasterio, ut grex ovium, armentum bovum, praesepium equorum; non autem eorum fructus, cum licitum sit vendere, et alienare arietes, hircos, hoedos, vitulos, equos, et hujusmodi. Sic Molina *t. 1. de justitia, et jure disp.* 495. *n.* 4. Filliucius, Pirhing. *loc. cit. n.* 12. Sannig. Bonac. et alii cum Barb. *loc. cit.* 8 9 10

Item nomine mobilium pretiosorum inalienabilium veniunt arbores frugiferae, seu praedio necessariae, ut illis sublatis praedium reddatur graviter deterius. Unde Beneficiatus incidere faciens tales arbores in bonis Ecclesiae, et in proprios usus convertens, dicitur alienare, et Censuras Extravagantis Pauli II. incip. *Ambitiosae*, et Trident. *sess. 22. cap.* 11. incurrit, ut decisum fuisse a Sacra Congreg. referunt Gallet. *Margarita casuum conscientiae verb. Bona p. 27. et* Bonacina *disp. 1. qu. 18. punct. 4. n. 7.* cum Barbosa *in Trident. sess. 22. cap. 11. de reform.* Non 11 peccant tamen nec incurrunt tales Censuras, Beneficiati incidere facientes arbores inutiles, ac nocivas, v. gr. quando ob densitatem, et vicinitatem sunt impedimento aliarum augmento, vel quando loco earum reponuntur arbores fructiferae, seu magis fructiferae. Haec enim, et similia sunt utilia fundo, et secundum regulas Agriculturae. Sic Lezana *verb. Alienare n.* 15. Quaranta *in Summ. Bull. verb. alienat. n.* 33. Peyrin. et alii passim. Vide infra *art. 4. n. 15. ad* 17.

SUPPLEMENTA AUCTORIS.

Attendenda sunt quae tradit Card. Petra *t. 5. comment. ad Constit. 5. Pauli II. sect. 2. n.* 15. de Superiore Regulari incidere faciente arbores fructiferas in proprio Viridario. Videtur simile dubium fuisse propositum in Sac. Cong. Conc. *sub die 27. Julii* 1665. ibi: *Nonnulli Regulares religiosae conscientiae supplices petunt, ut per hanc Sacram Congregationem declaretur, an Praelatus,* 12

sive Superior Regularis, possit incidere, seu incidi facere in sua Monasteria, seu Viridario, arbores fructiferas, ibidem existentes et incidendo, seu incidi mandando, incidat in poenas comminatas in Extravag. *Ambitiosae de reb. Eccl. non alien.* et in decretis generalibus hujus Sacrae Congregationis *de reb. Regul. alien.* Sacra Congregatio censuit: *Non respondendum, nisi in casibus particularibus tom.* 24. *decr. pag.* 535. Et quidem optima ratione, quia aliquando in Viridariis opus est arbores renovare, et alias eradicare pro majori utilitate ipsius, et sic debet considerari fructus comparative ad viridarium, et non ad singulas arbores. Unde in dubio *Incisionis arborum* 29. *Julii* 1684. Sacra Congregatio dixit, *Ad mentem*, quae fuit non incidisse in poenas contentas *in decret. de rebus Eccl. non alien.* Praelatum Regularem, qui arbores inciderat, alias subrogando in aptiori loco. Et alia quoad incisionem Arborum, vide late Passerin. *de statu hom. tom.* 1. *quaest.* 185. *art.* 7. *num.* 340. *et seq.* ubi dictus Passerinus inter alia notabilia sub *n.*367. asserit, quod incidi licite possunt arbores, si materia sit parva, et ex incisione fundus non reddatur notabiliter deterior, citans ad id Rotam *decis.* 553. *par.* 2. *recent.* Peyrin. Lezanam, Donatum, Ciarlinum, et concludit quod non dubitat hujusmodi notabile detrimentum non esse arbitrarium, et considerandum tam ex quantitate, et qualitate arborum, quam ex fine, ad quem fuerunt plantatae. Unde potest contingere, quod in ordine ad poenas incurrendas, nec incisio quinque, sex, decem, et amplius arborum, si sint parvae et vix natae, ferat modicum nocumentum, et quod e contra unius solius singularissimae in suis qualitatibus sit notabiliter aestimanda, et reddat fundum notabiliter deteriorem.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

13 Rerum Ecclesiae alienatio regulariter est prohibita. *Subjectum hujus regulae* (inquit Bohemer. *in decretal. lib.* 3. *tit.* 3. §. 18.) *respicit bona ecclesiastica, praedicatum alienationem. Illa quascumque res immobiles non tantum ad Ecclesias, sed etiam ad Monasteria, aliaque Pia Sodalitia, ut et Ordines militares pertinentes complectuntur et c. Haec, alienatio videlicet, comprehendit omnem actum, per quem ad translationem dominii sive in totum, sive pro parte similisque juris in rebus devenitur etc. adeoque ne quidem in rebus Ecclesiasticis permissum est constituere pignus, aut servitutem realem, aut usufructum etc.*

14 De origine, progessu, fatis variis, et praesenti statu probibitae alienationis rerum Ecclesiae, vide Gonzal. *in Comment. ad c.* 1. *n.* 5. *et sequent. tit.* 10. *lib.* 3. *Decretal.* et qui caute tamen est legendus, Bohemer. *in Decretal. dict. lib.* 3. *dict. tit. a* §. 1. *ad plur. seq.* Rousseand de La Combe *in sua jurisprudentia Canon. verb. Alienatio Bonor. Eccl. Sect.* 1. *fere per tot.*

Bona Ecclesiae vel sunt communia, vel sunt 15
mensalia. Illa in genere ad patrimonium Ecclesiae spectant. Haec specialim destinata sunt ad sustentationem eorum, qui Ecclesiis inserviunt, et officio sacro annectuntur. Bohemer. *ubi supra* §. 19., *et sequ. duab.*

Bona communia licet prohibita sint alienari, 16
possunt tamen alienari cum solemnitate Canonica. De bonis vero mensalibus gravis est quaestio, an ea cum solemnitate Canonica alienari queant. Negat Linker *Respon.* 2. *n.* 71. Affirmat vero Harprect. Respon. 57. *n.*65. Eique adhaerere videtur Bohemer. *loc cit.* §. 24. *et. plur. sequent.* Si stetur priori opinioni, alienatio bonorum mensalium non facta de speciali consensu Papae, ne tempore quidem immemorabili convalidatur, Linker. *ubi supra.*

Sub prohibita alienatione rerum Ecclesiae ve- 17
nire jus percipiendi fructus, nequaquam vero commoditatem fructuum, firmat Lanfredin. *Respons. Eccles.* 26. *n.* 16.

ADDITIONES CASINENSES

Regula quae res Ecclesiae alienari vetat vetus 18
est. Vid. S. Leon. m. *Epis.* 17. cum notis Ballerin. Hilar. Pont. *Ep.* 8. *ad. Episcop. divers. provin. Gal.* Symmach. *Ep.* 5. Concil. Ancyr. *Can.* 14. Carthag. V. *Can.* 4. Agathen. *Can.* 7. Amealt. III. *Can.* 2. Nicaen. *c. II. c.* 12. Vide quoque *Capit. Regum Franc. L.* 2. *c.* 29. Mamach. *del dirit. lib. del. Chiesa. L.* 3. *cap.* 1. Berardi *In jus Eccl. Un. Tom.* 2. *Diss.* 6. *Cap.* 2.

In hoc interdicto complectimur Monasteria, hospitalia, loca pia, et religiosa, quorum bona distrabere nefas est. Vid. *Tit. nov.* 71. Devot. *Tom.* 2. *tit.* 19.

ARTICULUS II.

ALIENATIO QUOAD CAUSAS ET SOLEMNITATES JURIS AD EAM REQUISITAS.

Causae justae, ob quas bona Ecclesiae alienari 1
possunt sunt quatuor. Prima est evidens Ecclesiae necessitas, cui aliter subveniri non potest, v. g. si Ecclesia aere alieno sit gravata, nec habeat unde aliter solvat, aut quando similis causa necessitatis extremae id deposcit: habetur *in Clement.* 1. *de rebus Eccles. non alienandis*; ubi excipitur casus necessitatis his verbis: *nisi necessitas Monasterii hoc exposcat*, et *c.* 1. *de pignoribus hoc tit.* bis aliis verbis: *nisi justissima necessitate exigente.*

Secunda est manifesta Ecclesiae utilitas, v. g. 2

si res aliqua Ecclesiae alienetur ad aliam meliorem emendam, vel in aliam meliorem commutetur, habetur *cap. sine exceptione* 12. *q.* 2. his verbis *nisi forte aliquid harum faciat, ut meliora prospiciat, et cum totius Cleri tractatu, atque consensu id eligat, quod non sit dubium profuturum Ecclesiae*, et expresse *cap. Ut super* 8. §. *final. hoc titul.* praecisis verbis: *Possessiones vero, quae Ecclesiae tuae minus sunt utiles, pro aliis utilioribus de fratrum tuorum, et sanioris partis consilio, et assensu alienandi, seu commutandi liberam concedimus facultatem.* Unde non sufficit, quod Ecclesia non damnificetur, sed requiritur manifesta melioratio, et evidens lucrum tempore alienationis, ut juxta *cit. canon. sine exceptione* 72. *quaest.* 2. decidit Sac. Rota in Bononiensi 16. *Novembris* 1621. *coram Reverendiss. Dom. Coccino Decano.*

3 Tertia est pietas, v. g. si bona Ecclesiae alienentur pro redimendis captivis, pro alendis pauperibus tempore magnae famis, pro augmentatione coemeterii ad sepulturam Fidelium, pro aedificatione Ecclesiae, *cap. Aurum* 12. *qu.* 2. ubi ex S. Ambrosio *lib.* 2. *de officiis c.* 28. habetur, quod pro his, et similibus liceat vasa sacra frangere, vendere, et pretium erogare, si non alia suppetant: et *leg. Sancimus* 12. *Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*, habetur expresse, quod *absurdum non est animas hominum quibuscumque vasis, vel vestimentis praeferri.*

4 Quarta est incommoditas: v. g. si res alienanda plus incommoditatis, quam commoditatis Ecclesiae afferat, ut si multum distet, vel fructus non possint percipi, nisi cum magno dispendio: *cap. Terrulas* 12. *q.* 2. Et sic tenent Glossa *in Summa caus.* 12. Abbas *in cap. Nulli num.* 5. Fagnan. *in* 6. *cap. Nulli num.* 7. *hoc tit.* Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 30. Silvester *verb. alienatio quaest.* 1. Covarruvias *resol.* 1. *cap.* 17. *num* 2. Molina *dis.* 468. Navarr. Layman, et alii communiter.

5 Solemnitates requisitae ad alienationem bonorum Ecclesiasticorum sunt pariter quatuor; prima, quod praecedat tractatus capitularis, idest Praelatus cum Capitulo, vel Conventu consultet, an expediat talem rem alienare, necne; *cap. sine exceptione, cap. Tua nuper* 8. *de his quae fiunt a Praelatis cap.* 1. *hoc tit. in* 6.

6 Secunda, quod adsit consensus totius Capituli, vel saltem majoris, aut sanioris partis ipsius *cap. sine exceptione* 12. *q.* 2. *et cap. ut super* 8. §. *final. hoc tit.* ubi habentur praecisa verba: *de fratrum tuorum, et sanioris partis consilio, et consensu.*

7 Tertia, quod fiat subscriptio a Capitularibus, *cap.* 1. *de his, quae fiunt a Praelatis*, ubi expresse dicitur: *Irrita erit Episcoporum donatio, et venditio, vel commutatio rei Ecclesiasticae absque collaudatione, et subscriptione Clericorum.*

8 Quarta, quod interveniat consensus Superioris talis Ecclesiae, et consensus Summi Pontificis; *cap.* 2. *hoc tit. in* 6. et *citat. Extravagant. Ambitiosae.* Consensus autem Patroni non requiritur ad 9
alienationem rerum Ecclesiasticarum; si accedat auctoritas, et beneplacitum Summi Pontificis, cum ipsi Patroni in rebus, quas Ecclesiis conferunt, nullam habeant potestatem, ut expresse habetur *cap. Noverint* 10. *q.* 1. *ex Concil. Toletan. IV.* his verbis: *Noverint Conditores Basilicarum in rebus, quas eisdem Ecclesiis conferunt, nullam se potestatem habere, sed juxta Canonum instituta, sicut Ecclesiam, ita et dotem ejus ad ordinationem Episcopi pertinere; et cap. de rebus* 12. *quaest.* 2. sic Rota Romana *par.* 9. *tom.* 1. *decis.* 114. *num.* 9. Anaclet. Pirhing. *hoc tit. num.* 61. cum aliis passim.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De justa causa requisita in alienatione rerum 10
Ecclesiae disputari solet, utrum satis sit quod intervenerit de tempore initi contractus, an intervenire quoque debeat de tempore executionis beneplaciti Apostolici, Cardinal. Petra *in comment. ad Constit. Apostol. Constit.* 1. *Divi Leonis Magni sect.* 4. *num.* 132. *et plur. sequen.* mordicus tenet justam causam requiri de tempore quoque executionis beneplaciti Apostolici, idque etiamsi totus tenor contractus Summo Pontifici fuisset expositus; ejusque sententiam sequuta est Rota *in Lycien. transactionis* 20. *Junii* 1755. §. 32. *coram Illustriss. Molin.*

In transactione, quando dicatur concurrere evi- 11
dens Ecclesiae utilitas, res non est adeo expedita, uti in caeteris contractibus. Consule Giarlio. *contro*v*. forens. lib.* 1. c. 8. n. 64. Urceol. *de transact. q.* 25. *n.* 18. *Nicoll. ad Monet. de Decim. adnot.* 1. n. 263. Rot. *in d. Lycien. Transactionis* 4. *Martii* 1754. §. 20. 17. *Januarii* 1765. §. 20. *et* 20. *Junii ejusdem an.* §. 3. *cor. Illmo Molin.*

Confirmato jam contractu inito cum Ecclesia, 12
ab eo si ipsa Ecclesia recedere velit, tenetur probare defectum justae causae. Contra vero contra- 13
ctu nondum confirmato, Laicus, si pro confirmatione instet, probare debet justam causam, Piton. *discept. Eccles.* 153. *n.* 24. Rota *cor. Coccin. decis.* 1336.

Solemnitatibus requisitis in alienatione rerum 14
Ecclesiae, de quibus agit Auctor *n.* 5. *ad fin.* aliqui addunt subhastationem, moti *Auth. Hoc jus porrectum, C. de Sacrosanct. Eccle.* Nulla vero hujus requisiti occurrit mentio in Jure Canonico, secundum quod hodie in alienandis rebus Ecclesiae proceditur. Quocirca necessaria haud est subhastatio in alienatione rerum Ecclesiae. Brunemann. *in d. Authent. Hoc jus porrectum num.* 14. *et seqq.* Bohemer *in decretal. lib. tit.* 13. §. 46.

ADDITIONES CASINENSES

15 Solemnitates omnes, inquit Devoti *Tom.* 2.
Tit. 19. fere pertinent ad consensum Sedis Apo-
stolicae; siquidem omnes Episcopi jurejurando
obligantur, quo nihil se bonorum Ecclesiastico-
rum, inconsultu Romano Pontifice, alienaturos
promittunt. Quo jurejurando Romani Pontifices
sapienter admodum regulam antiquam res eccle-
siasticas non alienandi firmiorem reddiderunt.
Hunc promissionem, quam quivis a Romano Pon-
tifice consecrandus facit, continet liber diurnus
Pontificum Romanorum a Garnerio illustratus,
collectusque saeculo septimo, aut octavo *Cap.* 3.
Tit. 7. Eam quoque commemorat Coelestinus III.
qui saeculo XII. rexit Ecclesiam *Cap.* 8. *de rebus
Eccles. non alien.* Ex quibus illud fit consequens,
hujus juramenti originem Constitutione Pauli II.
antiquiorem esse. Vid. Mamach. *del Diritto lib.
della Chiesa Tom.* 3. *Par.* 1. *C.* 1.

ARTICULUS III.

ALIENATIO QUOAD EA, QUAE ALIENARI POSSUNT SINE SOLEMNITATIBUS.

1 Absque talibus solemnitatibus alienari possunt:
primo, terrulae, aliique fundi steriles, et exigui
valoris, minusque utiles Ecclesiae: *cap. Terrulas*
12. *quaest.* ubi expresse dicitur: *Terrulas, aut vi-
neolas exiguas, et Ecclesiae minus utiles, longe po-
sitas, et parvas, Episcopus sine consilio Fratrum,*
2 *si necessitas fuerit, distrahendi habeat facultatem.* Ne-
que huic Canoni *Terrulas* derogatum fuit a Paulo
II. in Extravaganti *Ambitiosae*, nec a Concilio Tri-
dent. *sess.* 25. *cap.* 11. prout declaravit Sac. Cong.
Concil. 11. *Januarii* 1596.
3 Terrulae autem, et res modici valoris, sunt
quae non aestimantur ultra viginti solidos, secun-
dum Glossam *in d. cap. Terrulas*, et ut censuit Sacr.
Congr. Episcop. et Regul. *in una Faventina* 22.
Maji 1611. in qua viginti solidos ad scuta vigin-
tiquinque aurea ascendere declaravit, et *in una
Messanensi* 29. *Novemb.* 1613. ubi asseruit sic e-
tiam declarasse Paulum V. Et *in Borensi* in *respon-
sione Archiepiscopo Visitanti Sacra Limina die* 12.
Aprilis 1698. dixit: *Non posse Episcopum conce-*
4 *dere facultatem ultra vigintiquinque scuta aurea.* Et
scutum aureum consistit ex paulis sexdecim, et se-
cundum hanc computationem vigintiquinque scu-
ta aurea constituunt scuta quadraginta monetae
Romanae (*); unde *in una Papiensi* 15. *Maji* 1710.
censuit, licentiam concessam per Ordinarium pro
incisione arborum Ecclesiae in summa scutorum
60. non sustineri. Nec valet consuetudo in con-
trarium, quae non est toleranda, ut respondit
Sac. Congreg. *in Amalphitana* 8. *Augusti* 1665. *in
responsione ad primum.*
Secundo, sine talibus solemnitatibus alienari 5
possunt immobilia relicta Monasterio, seu Eccle-
siae incapaci ea retinendi, ut sunt Monasteria
Ordinis Minorum de Observantia S. P. Francisci,
Reformatorum, Capuccinorum, et Clericorum
Regularium, seu Theatinorum, (necnon Domus
Professae Societatis Jesu); et ratio est quia talia
bona immobilia non sunt Monasterio incorporata
ob incapacitatem ejusdem, ex *Clemen. Exiri, de
verbor. significat. et ex cap. Exiit, qui seminat* §. *ad
haec quia, de verbor. signific.* pro Minoribus, et
ex speciali Decreto Sac. Congreg. Con. pro Thea-
tinis, ut refert. Donatus *tom.* 1. *part.* 2. *tract.* 14. *q.*
67. his verbis: *Sacra Congr. Cardinalium Concil.
Trid. Interpretum censuit, Religionem Clericorum
Regularium Theatinorum, quamdiu institutum su-
perius propositum retineat, quoad bona immobilia non
comprehendi in prohibitione nuper edita de rebus Ec-
clesiae non alienandis.* (necnon ex Constitutione
Julii III. 21. *Julii* 1550. incipiente: *Exposcit*, pro
Domibus Professis Soc. Jesu.) Isti enim omnes
cum neque in communi bona immobilia, ut agros,
vineas, et similia possint possidere, si quae talia
eis legantur, possunt ea vendere sine Juris solem-
nitate, et pretium expendere in necessitatem, ac
utilitatem Ecclesiae, vel Monasterii, ut conces- 6
sit nostro Ordini de Observantia Clemens VII. 23.
Novebris 1526. in Constitutione incipiente: *Nuper.*
Vide tamen verb. *Syndicus Apostolicus n.* 19.
Tertio, sine solemnitatibus potest fieri locatio 7
atque conductio rei Ecclesiasticae ad triennium,
cit. Extravag. Ambitiosae, ubi prohibetur solum
sine solemnitatibus fieri *locationem, et conductio-
nem ultra triennium*, adeoque sine ipsis censetur
licita ad triennium. Quod triennium debet intel- 8
ligi de tribus annis fructiferis; ita ut si alicubi
praedia locata fructificant solum singulo biennio,
possunt locari ad sex annos, ut sic conductores
tres possint percipere fructus, cum Constitutio
Ambitiosae respiciat fructus triennales, non autem
temporis spatium sine fructu; tunc enim unum
biennium, seu triennium semel tantum fructife-
rum unico aequivalet anno, ut decrevit S. Rota
Rom. 19. *Junii* 1648. *in una Tiburtina affictus part.*
10. *decis.* 219. *n.* 7. et sic tenet Glossa *fin. in leg.
Item quaeritur* §. *qui impleto, prope finem, vers.
item quod si in rusticis, ff. Locati, conducti*, et sic
Bartol. Bald. Donatus, et alii passim. Et circa hoc 9
notandum, quod si locatio rei fructificantis singu-
lis annis fiat ad novennium simpliciter, et indivi-
sibiliter, est nulla, et invalida, etiam pro primo

(*) Cum scutum aureum respondet juliis sexdecim cum dimidio monetae Romanae, summa xxv. scutorum aureorum conficit summam scutorum xli. et obulorum 25. ejusdem monetae. (*Edit Barbiell.*)

triennio; sic decidit Rota Rom. 1. *Junii in Aretina bonorum, part.* 3. *dec.* 435. *n.*1612. plures allegans Doctores. Nec refert, dicit Rota, quod quamplures teneant contrariam sententiam, quia non videtur recedendum a praedicta opinione, quam Rota uti veriorem pluries approbavit, ut *in causa Romana devolutionis domus* 4. *Februarii* 1583. *cor. D. de Rubeis*, et *in alia Placentina Decimarum* 2. *Junii* 1586.
10 *in alia Brixiensi Locationis* 5. *Decembris* 1594. Si autem locatio fiat ad novennium divisibiliter ad primum, et secundum, et tertium triennium, ut uno triennio elapso semper liberi remaneant contrahentes, tunc valet, et tenet locatio pro primo triennio, quo elapso, si non rescindatur contractus, valet etiam pro secundo, et sic de tertio, quia talis locatio non censetur facta in fraudem legis, sed solummodo ad evitanda incommoda, et expensas in reiteratis contractibus, et scripturis, et sic tenet Barbosa *de offic. et potest. Episcop. pag.* 3. *alleg.* 95. *num.* 10. *et seqq.* Guttierez, Engel, et alii passim, et sic decidit Rota Rom. 27. *Februarii* 1640. *decis.* 826. *coram Merlino.*

11 Quarto, sine solemnitatibus possunt dari in Feudum, vel Emphyteusim res immobiles Ecclesiasticae ab antiquo in Feudum, vel Emphyteusim dari solitae; habetur explicite in *citata Extravag. Ambitiosae*, in qua a generali prohibitione alienandi res Ecclesiasticas, expresse excipiuntur res immobiles ab antiquo concedi solitae in Emphytheusim, praecisis his verbis: *Praeterquam de rebus, et bonis in Emphyteusim ab antiquo concedi solitis*; et sic tenent communiter Doctores cum Barbosa *de offic. et potestat. Episcop. part.* 3. *allegat.* 95. *n.* 22. *et seqq.* Rota *in Romana Domus* 27. *Novembris* 1587. *coram Blanchetto*, *et in Imolensi bonorum* 21. *Maii* 1593. *coram Pamphilio*, dummodo tamen solitum alteretur, Rota
12 *in dicta Imolensi Bonorum coram Pamphilio.* Ad hoc autem, ut res Ecclesiae dicatur solita alienari, requiritur, quod praecedat una locatio solemnis, vel duae sine solemnitatibus cum spatio quadraginta annorum. Rota *in Zamaren. Castri* 14. *Decembris* 1579. *coram Serafino*, *in Anversana Tenimenti* 24. *Novembris* 1581. *coram Cantuccio*, *in Senens. Praedii* 8. *Octobris* 1584. *coram Pamphilio*, *in Pisana Bonor.* 20. *Februarii et* 3. *Decembris* 1584. *coram Cantuccio*, *et in Romana Domus* 13. *Januarii* 1686. *coram Blanchetto.* Non tamen requiruntur necessario uniformes: Rota *in Pisana Bonorum* 20. *Februarii* 1584. *coram Cantuccio.* Et sufficit, quod una sit valida: Rota *in d. Pisana Bonor.* 20. *Febru.* 1584. *coram Cantuccio.* Si ta-
13 men res Ecclesiae solita alienari, sit denuo incorporata Ecclesiae, non potest locari sine solemnitatibus; Rota *in Mediolanen. Bonor.* 23. *Januarii* 1593. *coram Orano.*

14 Quinto, sine solemnitatibus alienari possunt fructus, et alia bona Ecclesiastica, quae servando servari non possunt; habetur expresse in *cit. Extravagant. Ambitiosae* praecisis his verbis: *Praeterquam de fructibus, et bonis, quae servando servari non possunt pro instantis temporis exigentia.* Et 15
pro bonis, quae servando servari non possunt, intelliguntur illae res mobiles, quae non durant triennio, vel quae usu consumuntur, et non fructificant: *argum. leg. Quae lex* §. *ultim. de administrat. Tutorum*, *et cap. Vestra*, *de locato.* Fagnan. *cap. nulli* 13. *hoc tit.* Quaranta, Rebuff. Castropalaus, et alii passim cum Barbosa *de offic. et potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 95. *num.* 37. Sexto, sine so- 16
lemnitatibus alienari possunt res Ecclesiasticae, quando summa alienandi instaret necessitas, et Papa de facili adiri non posset, et esset periculum in mora, ut pro alimonia pauperum urgente necessitate, pro redemptione captivorum, et pro similibus; *cap. Aurum* 70. *cap. Gloria Episcop.* 71. *caus.* 17. *q.* 2. Abbas *in. cap. final. num.* 8. *de Ecclesiis aedificandis*; Quaranta, Piasec. Ugolin. Ciarlin. Filliuc. Rebuff. Bonac. et alii passim cum Barbos. *loc. cit. num.* 58.

Septimo, sine solemnitatibus alienari possunt 17
mancipia Ecclesiae, seu servi fugitivi, qui de fuga revocati retineri non possunt: *cap. Terrulas c.* 12. *quaest.* 2. ubi ex Concilio Agathensi habentur praecisa verba: *Servos quoque fugitivos, qui revocati retineri non possunt, similiter Episcopis distrahere liceat, et cap. Fugitivi eadem caus.* 12. *et q.* 2. ubi ex eodem Concilio ordinatur expresse, quod alienentur fugitivi, qui teneri non possunt.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

In alienatione rerum exigui valoris, licet haud 18
requirantur solemnitates, concurrat tamen oportet justa causa: Rousseaud de la Combe *in sua jurisprud. Canon. verb. Alienatio bonor. Eccles sect.* 4. *num.* 3.

Recte monet Auctor *num.* 8. quod triennium, 19
intra quod est permissa locatio bonorum Ecclesiae, intelligi debeat non de triennio temporis, sed de triennio fructuum, seu de spatio, intra quod fit terna fructuum collectio. Quo fit, ut si fundus aliquis non singulis annis, sed biennio, vel triennio integros fructus reddat, fieri possit locatio bonorum Ecclesiae ad sex vel novem annos, ut praeter allegatos ab Auctore firmant Leuren. *in jus Canon. lib.* 3. *tit.* 13. *de Reb. Eccles. non alien. quaest.* 145. *sub. num.* 1. Schmalzgrueber *Jur. Eccles. univ. par.* 2. *tit.* 18. *de Locat. et Conduct.* §. 1. *sub num.* 29. Card. de Luca *de Locat. et Conduct. disc.* 21. *p.* 19. Pignatell. *Consult. Canon. tom.* 4. *Consult.* 223. *num.* 1. Pacion. *de Locat. et Conduct. cap.* 14. §. 6. *num.* 2. An et quando Locatio ad novennium, vel pro toto novennio, vel pro triennio sustineatur necne, vide Louvrex *dissert. can.* 13. *a num.* 74.

ARTICULUS IV.

ALIENATIO, QUOAD EA, ET CASUS, IN QUIBUS NEQUIT FIERI SINE SOLEMNITATIBUS.

1 Quamvis primo sine solemnitatibus possit fieri alienatio rei Ecclesiasticae pro solvendis debitis illius, qui bona, et haereditatem reliquit Ecclesiae, cum talia bona nondum sunt Ecclesiae, seu Loco Pio incorporata, ex quo per additionem haereditatis non censeantur acquiri haeredi, nisi illa bona, quae remanent deducto aere alieno, *l. subsignatum §. bono, ff. de verbor. signif.* cum bona haereditaria transeant in potestatem haeredis, etiam Ecclesiastici, tanquam obligata alienationi; et ideo postea non tam alienet, quam exequatur obligationem susceptam alienandi pro solvendis debitis, ut tenet Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 95. *num.* 38. Monacell. *part.* 1. *tit.* 5. *formul.* 15. *num.* 24. Panimol. et alii passim cum Rota *in Amerina Bonorum* 2. *Junii* 1645. *coram Royas.*

2 Requiritur tamen beneplacitum Apostolicum pro tali alienatione, quando bona sunt jam Ecclesiae, vel Pio Loco plene incorporata: ex Decreto Sac. Cong. Conc. *in una Saluptiarum* 20. *Septembris* 1624. *lib.* 17. *Decr. pag.* 103.

3 Secundo, licet sine solemnitatibus, aut beneplacito Apostolico, et Episcopi facultate, possit res Ecclesiae in aliam transmutari v. g. calix vetustus in Crucem, sylva inutilis in Olivetum, vinea deserta in pratum, et alia hujusmodi, quia ista non est proprie alienatio, neque distractio, sed in rem magis utilem et necessariam conversio, ut docet Delbene *tom.* 2. *c.* 17. *dub.* 23. *num.* 11. Antonius a Spiritu Sancto, cum aliis passim.

4 Non sic tamen in subrogatione Patrimonii Clericalis, quod alienari non potest sine licentia Episcopi, etiamsi in loco ejus subrogetur Beneficium. Sic decrevit Sac. Congreg. Conc. 16. *Aprilis* 1622. *lib.* 4. *pag.* 231.

5 Tertio, licet sit multum probabile, quod Praelatus possit sine solemnitatibus, et beneplacito Apostolico repudiare legatum factum Ecclesiae, etiam de rebus immobilibus, ut teneut plurimi magni nominis Doctores, ut Jason. Bartolus, Federicus de Senis, Zoesius, Card. de Luca, Barbosa, Sylvester, Sanchez, Castropalaus, Lessius,

6 Anacletus, et multi alii; tamen probabilius est Praelatum non posse sine beneplacito Apostolico repudiare legata, seu haereditates relictas Ecclesiis, Monasteriis, et aliis Locis Piis. Sic tenet Baldus *in l. Contra Juris §.* 1. *ff. de pactis*, Ancharanus, Angelus Quaranta, Amostaz. Tondut. Tamburinus, de *Jure Abbatum.* Molina, Azorins, Pinellus, Monacellus, Engel, Naldus, Filliucius, Lambertin. et multi alii, stando in puncto Juris, etiam Barbosa *part.* 2. *allegat.* 95. *num* 54. et Rota Rom *coram Celso decis.* 8. *num.* 8. Et ratio est, quia repudiatio legati in Jure expresse dicitur alienatio, 7 *l. Magis puto §. fundum, ff. de rebus eorum, qui sub tutela* etc. ubi habentur praecisa verba: *Fundum autem legatum repudiare sine Praetoris auctoritate non potest; esse enim et hanc alienationem, cum res sit pupilli, nemo dubitat.* Tum quia nedum prohibetur, ut defendit Barbosa *l. c.* alienatio rerum Ecclesiasticarum acquisitarum, sed etiam acquirendarum; hujusmodi enim res transeunt in Ecclesiam ipso Jure, et possessio absque traditione in eam transfertur: *l. fin. Cod. de sacrosanct. Ecclesiis;* accedit *textus in l. Qui actionem, ff. de Regul. Jur.* ubi dicitur: *Qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur.* Immo illas 9 res cedere non potest Praelatus, nisi prius saltem ordine intellectus intelligatur adiisse, et ita potius est in acquisito, quam in acquirendo, adeoque etc. Tum etiam quia Praelatus tenetur pro- 10 curare utilitatem Ecclesiae sibi commissae, eidemque acquirere quantum potest; alias tenetur de suo satisfacere: ex *Conc. Bracarens. relat. in cap. Quicumque* 12. *q.* 4. et Gloss. *ibid. vers. aut neglectum.* Praelatus autem repudiando legatum factum Ecclesiae non procuraret ipsius Ecclesiae utilitatem; nam non acquirere est insidiari, *leg.* 1. *§. Confertur, ff. de collation. bonor.* ubi praecise habetur: *Caeterum si id egerit, ne quid acquireret, hic etiam sibi insidiatus est.* Vide verb. *Legatum* n. 133. *et seqq.* et Cardin. Petram *tom.*1. *Comment. ad Constit. V. Pauli II. sect.* 2. *a n.* 78. ubi multa habet ad rem.

Quarto, sine beneplacito Apostolico, aut solem- 11 nitatibus, nequeunt alienari jura perpetua Ecclesiae, adeoque nec servitus passiva imponi, nec activa alienari potest sine beneplacito Apostolico: Quaranta *in summa Bullar. ver. Alienatio nu.* 21. Corrad. *praxis dispens. lib.* 9. *c.* 4. *n.* 15. Piasec. Passerin. Monacell. et sic decrevit Sac. Congr. Concil. *in Albanen.* 21. *Junii* 1698. in qua, ut refert Monacell. agebatur de impositione servitutis immittendi signa, et appodiandi super muros Conventus PP. Minorum Conventualium.

Quinto, sine beneplacito Apostolico nequit fie- 12 ri ulla transactio, qua cedantur Jura super bonis praetensis ab Ecclesia, licet illa non possideat, sed aliquid aliud loco bonorum recipiat: Rota *coram Coccino dec.* 301. *n.* 1. *Add. ad Burat. decis.* 690. *n.* 18. *in fin. Add. ad Greg. decis.* 418. *num.* 17. et sic decrevit Sac. Congreg. Concil. *in Asculana Beneplaciti* 14. *Febr.* 1699. reprobando opinionem aliquorum Doctorum putantium transactionem, sive concordiam de rebus ad Ecclesiam aliquo modo spectantibus, eidem tamen adhuc non incorporatis, neque ab eadem possessis, fieri posse absque beneplacito Apostolico, si renunciet, aut dimittat pro alicujus rei certae acquisitione.

Sexto, sine solemnitatibus, et beneplacito Apo- 13

stolico, nequit fieri alienatio ab una Ecclesia in
14 aliam, immo neque inter personas ejusdem Ecclesiae; ne, ut tenet Rota *part.* 7. *decis.* 191. *num.* 12. detur occasio discooperiendi unum Altare pro altero cooperiendo ad diminutionem divini cultus; et colligitur clare *ex cap.* 1. *De rebus Eccles. non alienand. in* 6. ubi fuit declarata invalida alienatio decimarum facta ab una Ecclesia in aliam sine requisitis solemnitatibus, quia dicit textus: *Tractatus solemnis, et diligens, qui in talibus concessionibus perpetuis, et alienationibus rerum Ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eadem.* Et ad hoc facit etiam *cap. Sine exceptione* 12. *caus.* 12. ubi generaliter prohibentur fieri donationes, venditiones, permutationes, aliasque omnes alienationes rerum Ecclesiasticarum sine solemnitatibus requisitis, adeoque ibi censentur etiam prohibitae alienationes de una Ecclesia in aliam, cum ubi Lex non distinguit neque nos distinguere debeamus: *leg. Non distinguemus, ff. de recept. arbitr. leg. Praeses, ff. de officio Praesidis, cap. Quia circa* 22. *de privileg. cum similibus*; et Lex generaliter loquens, generaliter sit intelligenda: *leg.* 1. §. *generaliter, ff. De legat. praest.* Et hanc sententiam tenet Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 234. *num.* 12. Abbas *in cap. Sicut nostri num.* 4. *De Jurejurand.* Redoan. Navarr. Rebuff. Gratian. Seraph. aliique plurimi secundum praxim Curiae Romanae, quam talem esse testantur etiam Doctores contrariae sententiae, et sic declaravit Sac. Congreg. Concil. *in una Neapolitana* 24. *Januarii* 1732. his verbis: *Sacra etc. Dubio proposito mature discusso, censuit permutationem inter duas Ecclesias absque solemnitatibus factam, effectuatam minime sustineri, et Rectores ipsarum Ecclesiarm incidisse in poenas c.* 11. *sess.* 12. *de reformat. et Extravagantis Ambitiosae*; et *in visitatione SS. Liminum Episcopi Carthaginensis* 11. *Junii* 1712. *ad primum.*

15 Septimo, sine solemnitatibus, et beneplacito nequit fieri arborum incisio, et venditio, quando incisio, et venditio est in magna quantitate cum notabili deterioratione fundi, et quando arbores sunt destinatae ad afferendum fructum annuum, et non sunt caeduae, ut sunt poma, nuces, castaneae, olivae, et aliae hujusmodi primario destinatae ad fructum annuum: harum enim alienatio cadit sub prohibitione, cum defectu ipsarum fundus notabiliter deterioretur. Sic tenent Rota *part.* 2.
16 *dec.* 553. *n.* 1. et Doctores passim. Potest tamen sine beneplacito fieri incisio, et venditio arborum, quando sunt vetustae, ac inutiles, et indigent renovari, ut sunt vites vetustae, malus, arantia vetus, et aliae hujusmodi; vel quando arbores sunt nimis densae, et opacae, cum densitas, et opacitas, seu umbra impediat, et noceat fructibus, et ex tali incisione fundus evadat fructuo-
17 sior; vel quando arbores sunt primario destinatae ad caesionem, ut fructificent in ratione ligni, ut sunt arbores silvae caeduae, nemoris, et hujusmodi, quae renascuntur, et per incisionem sunt in fructu, et per earum incisionem fundus non deterioratur, sed melioratur, adeoque earum incisio, et venditio non est prohibita, cum fructus non prohibeantur alienari, ex cit. Extravagant. *Ambitiosae* ipsos expresse excipiente his verbis: *Praeterquam de fructibus.* Sic Rota *ubi supra* cum Doctoribus passim. Vide Card. Petram *tom.* 5. *Comment. ad Constit.* 5. *Pauli II. scol.* 2. *num.* 12. *ad* 15. ubi plura decreta affert ad rem.

Octavo, sine beneplacito Apostolico non possunt 18
bona Ecclesiastica, sive mobilia pretiosa, dividi in plura corpora, ad hoc ut minuatur valor, et reducantur ad esse *Terrularum*, vel ad aestimationem minorem quadraginta scutis romanis, ut res fiat auctoritate Episcopi alienabilis. Hoc enim 19
esset aperte agere in fraudem legis et absque solemnitate alienare, quae sine ipsa sunt inalienabilia per cit. Exstravag. *Ambitiosae*, et alia superius citata Jura; et ideo esset totaliter illicita, et invalida talis fraudulenta alienatio ratione malae fidei, tam alienantis, quam emptoris frandi scienter consentientis. Et sic Clemente VIII. adprobante, declaravit Sacra Congregatio deputata super moderatione Brevis Gregorii XIII. circa bona Ecclesiarum Dioecesis Parmensis ad Livellum concessa 7. *Octobris* 1602. *in responsione ad primum dubium.*

Bona Ecclesiastica quae excedunt valorem annui redditus quinquaginta ducatorum, non possunt dividi ad hoc ut diminuatur valor, et reducantur infra quadraginta ducatos, ut res fiat alienabilis.

Nono, sine beneplacito Apostolico sunt nullae, 20
et invalidae locationes, seu concessiones ad longum tempus bonorum Ecclesiae, sive Capituli, quamvis fiant inter Canonicos, et Beneficiatos ejusdem Ecclesiae alienantis, adeoque sunt rescindendae, non obstante contraria consuetudine, quae corruptela dicitur, ut declaravit Sac. Congreg. Conc. *in Astens.* 26. *Junii* 1688. *confirmata* 24. *Januar.* 1699. et *in Tarent.* 5. *Martii* 1701. *et* Sac. Congr. Episc. *in Bitecten.* 20. *Decembris* 1697.

Decimo, sine beneplacito Apostolico non possunt 21
alienari annui census creati ad formam Bullae Pianae; quia cum ipsi census sint constituti super rebus immobilibus, quae singulis annis fructificant, connumerantur inter bona immobilia ex *Clementina Exivi* §. *cumque annui redditus, de verbor. Significat.* et Rota *part.* 12. *decis.* 413. *n.* 70.
Immo si contractus maneat in suo robore, et 22
non sit rescissus, neque possunt annui census diminui, et reduci ad minorem fructum absque requisitis solemnitatibus, quia diminutio redditus est species alienationis, ut clare docent Ricc. *decis. cur. Archiepis. Neapol.* 134. *part.* 1. *per. tot. et in praxi part.* 1. *resol.* 87. *num.* 2. Donatus *tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 14. *qu.* 58. *num.* 1. et alii passim.

23 In casu autem, quo capitale census fuerit restitutum, tunc si pro investitione non inveniatur fundus tot reddens redditus, quot reddebat primus, ut si v. g. primus fundus reddebat quinque pro centum, et nunc, non invenitur nisi fundus qui reddat quatuor, tunc valide, et licite fieri potest investitio pro minori redditu, cum res tanti valeat, quanti potest: *Leg. Pretia rerum, ff.*
24 *ad leg. Falcidiam.* Sic pariter valida, et licita est investitio pro minori redditu in fundo securo, relicta investitione pro majori redditu in fundo periculoso; nam sic utilius geruntur res Ecclesiae, cum plus valeant quatuor v. g. certa, quam quinque, vel sex periculosa.

25 Undecimo, sine beneplacito Apostolico nequeunt alienari loca Montium, seu pecunia collocata in Montibus; quia pecunia sic applicata est fructifera, cum pariat Jus exigendi quotannis certae pecuniae summam, adeo ut talis pecunia collocata in Montibus, seu ipsa loca Montium connumerentur inter bona immobilia, quae sine beneplacito Apostolico alienari non possunt Sic Fridericus de Senis, Gabriel, Peregrin. Seraphin. Alciat. Donat. Bonacina, et alii passim, et Rota Rom. *part.* 5. *decis.* 177. *num.* 38. *et decis.* 355. *num.* 28. *et part.* 6. *decis.* 83. *num.* 15. *et part.* 12. *dec.* 413. *num.* 72. *et* 73.

26 Duodecimo, sine solemnitatibus nequeunt alienari bona Ecclesiae, licet sint ita Ecclesiae relicta, vel donata, ut possint pro libito sine solemnitatibus alienari; quia cum res legata Ecclesiae, statim Testatore defuncto efficiatur Ecclesiastica ministerio legis, dispositio hominis non potest constitutionem Canonum immutare: *Gloss. in* c. *Tua nobis, verb. interdici de testament.* Quarta *in Summa Bullar. verb. Alienatio num.* 31. Barbosa *de offic. et potest. Episc. part.* 3. *allegat.* 95. *n.* 70. Ventrig. Donat. Passerin. Diana, Monacelli et alii, et expresse Corrad. *prax. dispens. lib.* 9. *cap.* 7. *num.* 15. his verbis: *Advertendum est tamen, quod sub Pontificatu Urbani VIII. magna desuper orta fuit controversia, nam ita ferente casu post multa hinc inde deducta coram bonae memoriae Ægidio Ursino Datario, ac pluribus Advocatis informantibus, re etiam ad ipsum Urbanum delata, fuit resolutum negative, nempe prohibitionem alienationis rerum Ecclesiae locum sibi vindicare etiam in casu, quo res ita donatur, vel legatur Ecclesiae, ut possit alienari sine solemnitatibus, quia nihilominus illae requiruntur, non obstante dicta volun-*
27 *tate, quae tamquam illicita servanda non est.* Hic tamen observandum est, quod si bona aliqua relinquantur Ecclesiae sub conditione, ut talia bona vendantur ad aliquem determinatum effectum, v. g. ut ex illorum pretio emantur Lampades, vel Candelabra argentea, vel Calices, vel alia ad Dei cultum, vel ut dotentur Virgines, et similia, tunc possunt alienari talia bona sine solemnitatibus, ut sic adimpleatur mens Testatoris, ut tenent communiter Doctores.

Tertiodecimo, Regulares quamvis possent alias 28
alienare bona suarum Ecclesiarum, vel Monasteriorum, nulla petita licentia a Sede Apostolica, vel a loci Ordinario, ex privilegiis sibi concessis a variis Summis Pontificibus, ut a Leone X. Clemente VIII. et aliis, et praecipue a Gregorio XIII. in sua Constitutione incip. *Apostolicae Sedis,*
et in alia incip. *Ex incumbenti;* tamen hodie 29
dicta privilegia sunt revocata per speciale decretum jussu Urbani VIII. a Sacra Congreg. Conc. editum 7. *Septembris* 1624. et Regulares non habentes speciale privilegium posterius tali Decreto, non possunt alienationem facere sub gravibus poenis in ipso Decreto contentis, quae ut ab omnibus commode sciri possint, datur hic ad literam tenor Decreti.

» Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tri- 30
» dentini Interpretum, rerum experimento edo-
» cta quantum Religiones accipiant detrimenti
» ex bonorum immobilium, et pretiosorum
» mobilium detractionibus, quas crebro faciunt
» Regulares Apostolicis privilegiis innixi, ac
» proinde operae pretium putans illorum facul-
» tatem aliqua ratione compescere, speciali San-
» ctissimi Domini Nostri jussu Generalibus, et
» Provincialibus Capitulis, vel Congregationibus,
» Abbatibus, Generalibus, et quibuscumque
» aliis Superioribus Regularibus cujusvis Ordi-
» nis, Congregationis, Societatis, Instituti intra
» fines Europae existentibus, omnium rerum, et
» bonorum immobilium, ac pretiosorum mobi-
» lium alienationem, omneque pactum, per
» quod ipsorum dominium transfertur, census
» perpetuos, seu vitalitios, hypothecam, lo-
» cationem, et conductionem ultra triennium,
» cessionem in feudum, vel Emphyteusim, prae-
» terquam in casibus a Jure permissis fieri per-
» petuo prohibet, atque interdicit absque illius
» Congreg. Concilii expressa licentia in scriptis,
» et gratis concedenda, sub poena privationis
» omnium officiorum, quae tunc obtinebunt,
» vocisque activae, et passivae ac perpetuae inha-
» bilitatis ad illam in posterum obtinenda, quam
» ipso facto absque alia declaratione incurrant,
» sublata etiam Generali, et Protectori illam mo-
» derandi, ac relaxandi facultate, poenis nihilomi-
» nus Apostolicarum Constitution. et praesertim
» felicis record. Pauli II. quae incipit. *Ambitiosae,*
» in suo robore permansuris. Alienationes vero,
» pacta, census, hypothecas, locationes, condu-
» ctiones, et concessiones quascumque contra
» hujusmodi prohibitionem faciendas, Sanctitatis
» Suae auctoritate ipso Jure nullas, atque irritas
» decrevit, non obstantibus etc. Datum Romae
» die 7. Septembris 1624. Cosm. Card. de Torres.
» Prosper Fagnanus Sac. Congr. Secret.

» Cum post editum Decretum de rebus Regularium non alienandis compertum sit, Regulares, qui eodem Decreto prohibentur, census imponere super bonis ad eorum Monasteria pertinentibus, loco censuum hujusmodi pecunias ad cambium, vel mutuo accipere cum solutione lucri cessantis et damni emergentis. Cumque ex hujusmodi contractu eludatur mens Sac. Congr. cui in primis in votis fuit consulere Religionum indemnitati, quae ex impositione censuum hujusmodi plurimum laeduntur, S. D.N. approbante, dictavit, et declaravit, hujusmodi contractum esse contra mentem Decreti ut supra editi; ideoque non licere Regularibus pecunias ut proponitur, accipere, ac si acceperint, in ipsius Decreti poenas ipso facto incidere. Datum Romae 21. Martii 1626. Cosm. Card. de Torres. Prosper Fagnanus. *Vide* Card. Petram *tom.* 4. *Constit.* 6. *Benedicti XII. n.* 9. 22. 23. 41. et per totum *ubi plures ad rem.* »

31 Quartodecimo, Regulares sine Beneplacito Apostolico, et solemnitatibus, nequeunt transferre bona de uno Monasterio divite in aliud Monasterium, etiam si sit ejusdem Provinciae, et Religionis; quia talis translatio est alienatio, per quam transfertur dominium directum, aut utile, quod est prohibitum ab Extravagante *Ambitiosae*, et a Decreto Sacr. Congr. Concil. *num. antecedenti* allato, cum Extravagans, et Decretum habeat pro principali fine indemnitatem singularum Ecclesiarum, et Monasteriorum in particulari, ut in singulis conservetur commode divinus cultus cum congrua sustentatione Religiosorum ibi degentium; qui finis non servaretur, si bona unius Conventus, vel Monasterii possent in aliud etiam ejusdem Religionis, et Provinciae transferri, et alienari; sed hoc potius esset unum Altare spoliare pro altero vestiendo cum diminutione divini cultus, quod nullatenus fieri debet, per text. *in cap. cum Causam* 36. *de Praebend. Clement. Quia contigit* 2. *de Religiosis Domib. Novella* 6. *collat.* 1. *tit.* 6. *cap.* 2. *§. Si vero.* Sic expresse decrevit Sac. Congr. Conc. *in una Congregationis Montis Oliveti* 27. *Julii* 1647. *tom.* 18. *Decret. pag.* 376. ibi: *Sacra etc. censuit non esse concedendam facultatem convertendi, ut inquit, gli avanzi dei frutti dei Monasterj ricchi, e ben governati in solutionem debitorum, quae ab aliis Monasteriis solvi debent.* Ita refert, et tenet Card. Petra *to.* 4. *comm. ad Constit.* 6. *Benedicti XII. num.* 38. Et tenuit Rota recent. *par.* 5. *decis.* 571. *num.* 7. *part.* 7. *decis.* 191 *n.* 11. Et tenent passim Doctores. Potest tamen

32 Praelatus Regularis de consensu Capituli Conventualis permutationem facere de aliquibus mobilibus uni Monasterio superfluis cum aliquibus aliis mobilibus alteri Monasterio etiam superfluis. ut sic per vicissim superflua commutata in vicissim necessaria, vel utilia, commodo, et utilitati utrisque Monasterii consulatur. Non potest autem fieri permutatio, seu alienatio immobilium, seu mobilium pretiosorum ex uno Monasterio in aliud etiam ejusdem Ordinis sine Beneplacito Apostolico. Sic Sacra Congr. Conc. *in una Regularium Alienationis*, in qua ad instantiam Procuratoris Generalis Ordinis Praedicatorum, proposito dubio: *An alienationes de quibus agitur in Decreto de rebus Regular. non alienand. quatenus inter Monasteria ejusdem Ordinis, et quidem cum utriusque contrahentis Monasterii utilitate fiant, ita prohibitae, atque interdictae censeantur, ut absque Sacrae Congregationis licentia perfici non possint*, sub die 27. Februar. 1666. respondit: *Ita esse prohibitas;* quam declarationem probavit Sanctissimus, ut refert Card. Petra *tom.* 4. *Commentar. ad Const.* 6. *Bened. XII. n.* 36.

Quintodecimo, sine beneplacito Apostolico Regulares nequeunt alienare mobilia pretiosa, neque cum consensu Definitorii, et approbatione Capituli Generalis, ut declaravit Sac. Congreg. Concilii *in Segnin. Alienationis mobilium pretiosorum die* 15. *Martii* 1692. in qua cum proponeretur Ministrum Provincialem Minorum de Observantia Provinciae Croatiae cum consensu Definitorii, et approbatione Capituli Generalis, bona fide sine assensu Apostolico alienasse ex Sacrario Ecclesiae Beatae Mariae Tersactensis (ubi triennio steterat Beata Virgo Lauretana) Calices, Patenas, et alia mobilia pretiosiora gemmis, et auro contexta, eo potissimum, quia mobilia pervetusta erant, nec quotidiano usui accomodata, eorumque pretium in Provincialium Conventuum egestatem, et in usualia ipsius Ecclesiae ornamenta erogasset; propositis idcirco dubiis: *I. An dicta alienatio mobilium pretiosorum fuerit, et sit valida? II. An alienans sine beneplacito Apostolico in aliquam poenam inciderit?* Sacra Congregatio respondit *ad I. Negative. Ad II. incidisse in poenas Sacrorum Canonum, Constitutionum Apostolicarum, et Decreti sanctae mem. Urbani VII. et pro absolutione supplicet Sanctissimo.* Sic praecise refert Card. Petra *tom.* 4. *Comment. ad Constit.* 6. *Benedicti XII. n.* 9. *et tom.* 5. *Commentar. ad Constit.* 5. *Pauli II. sect.* 2. *n.* 28. 33

Immo Regulares, maxime in Conventibus subjectis Episcopis, de seipsis neque possunt alienationem facere terrularum et vineolarum vigore *cap. Terrulas*, cum ad talem alienationem requiri facultatem, et Decretum Ordinarii declaravit Sacra Cong. Episcop. et Regular. *in Trapien. Alienationis* 11. *Januarii* 1592. 34

Sac. Congr. etc. referente Eminentissimo Carafa, censuit ab Archiepiscopo S. Severinae absolvendum esse P. D. Matthaeum a censuris, remissis caeteris poenis; et quatenus compererit, contractus fuisse, et esse utiles Ecclesiae, illos confirmandos esse, sin minus, revocandos.

35 Sextodecimo, Regulares nequeunt sine beneplacito Apostolico hypothecare bona specialia Monasterii, cum hypotheca, et oppignoratio specialis sit omnibus expresse prohibita, *cap. Nulli* 5. *de rebus Eccles. non alienandis*; et talis intelligatur, quae specialiter prohibetur in cit. Extravagante *Ambitiosae*, et Decreto Sac. Congreg. Conc. jussu Urbani VIII. edito et relato *supra* n. 30. Unde Regulares nequeunt nedum censuario nomine, sed neque ad cambium, vel mutuo accipere pecuniam cum solutione lucri cessantis, nec pro tali mutuo obligare, seu in pignore dare res Sacras, aut mobilia, ut decrevit eadem Sac. Congr. Conc. *in Romana* 1. *Septemb.* 1657. et confirmavit 26. *Martii* 1689. et de Praelato Regulari, qui absque licentia S. Sedis, et Superiorum sui Ordinis oppignoraverant sex candelabra argentea, declaravit *die* 1. *Octobris* 1672.

36 Possunt tamen sine beneplacito Apostolico hypothecare, seu facere hypothecam, et obligationem generalem omnium bonorum Monasterii: aliter Regulares nullos contractus inire possent; cum in omni contractu de consueto apponatur clausula obligatoria bonorum, et sine hac nullos invenirent, qui vellent eos succurrere in suis necessitatibus, quod pro eis nimis durum esset, et ideo Sacra Congregatio Concilii decrevit hypothecam generalem non esse eis prohibitam prout refert Fagnan. *lib.* 3. *decretal. in cap. Nulli liceat* 5. *de rebus Eccles. non alienandis num.* 32. his verbis: *Demum hanc sententiam probavit meo tempore Sac. Congr. Conc. in contractibus Regularium; nam proposito dubio: An in prohibitione nuper edita de rebus Regularium non alienandis, comprehendatur generalis hypotheca, nec ne? Sacra Congregatio censuit non comprehendi.* Et in eodem sensu fuit eadem Sacra Congregatio in *Romana Beneplaciti* 13.*Januarii* 1691. in qua cum Patres Sancti Pauli de Arenula domum emissent, ac pro parte pretii non soluti solvere promisissent fructus recompensativos cum hypotheca bonorum omnium Conventus, reservato, quatenus opus esset, beneplacito Apostolico, quod tamen nunquam impetrarunt, resolutum fuit in nullam poenam incidisse. Sic refert, et tenet Card. Petra *tom. Commentar. ad Constit.* 6. *ad Benedict. II. num.* 29. ubi citat Rotam Romanam, Card. de Luca, Giballinum, Merlinum, Panimoll. Castropal. et alios, dicitque id esse communiter receptum. Si tamen vigore generalis hypothecae deberet procedi ad subhastationem bonorum, tunc requireretur beneplacitum Apostolicum, ut declaravit Sac. Cong. Episcop. et Regul. 28. *Aprilis* 1648. et tenuit Rota *dec.* 261. *num.* 11. *coram Royas*, et tradunt passim Doctores apud Panimoll. *dec.* 60. *adnot.* 3. *n.* 73. Card. Petram *loc. cit. n.* 30.

37 Decimoseptimo, Moniales sine facultate Sacrae Congregationis nequeunt alienare dotem supranumerariae Choristae. Sic decrevit Sacra Congreg. Episc. et Regul. *in Aretina* 14. *Martii* 1597. sed omnino investiri debet; eadem Sac. Congreg. Episc. et Regular. *in Mediolanen.* 12. *Martii* 1602. Et talis dotis investitio debet fieri in bonis stabilibus, vel iis deficientibus in censibus securis. Eadem Sac. Congr. Episc. et Regul. *in Ferrarien.* 15. *Novembris* 1601. 38

39 Dos autem Conversae, licet supranumerariae, potest sine tali facultate expendi in necessitatibus Monasterii, quia praeceptum investiendi dotes supranumerarias intelligitur solum de Choristis, prout declaravit eadem Sac. Cong. Episcop. et Regular. *in Castellana* 13. *Maii*, *et in Parmens.* 15. *Septemb.* 1603. *et in Fulginat.* 14. *Novemb.* 1625.

40 Dotes tamen Monialium intra numerum possunt expendi in utilitatem Monasterii cum sola facultate sui Superioris, ut declaravit eadem Sacra Congregatio Episcop. et Regul. *in Ferrarien.* 23. *Martii*, *et in Ariminen.* 22. *Maii* 1601.

41 Decimoctavo, Moniales, et Regulares nequeunt sine beneplacito Apostolico alienare pecuniam relictam Monasterio, vel deputatam ad emendum bonum immobile, vel mobile pretiosum, quia licet pecunia ex se nec sit bonum immobile, nec mobile pretiosum; ut relicta tamen, et deputata ad emendum bonum immobile, debet haberi pro bono immobili; et ut relicta, et deputata ad emendum bonum mobile pretiosum, debet haberi pariter pro mobili pretioso. Unde cum immobilia, et mobilia pretiosa ex *cap. Nulli liceat* 5. *de bonis Ecclesiae non alienandis* ex cit. Extravagante *Ambitiosae*, et allato decreto Sac. Con. Concil. 7. *Sep.* 1624. *et* 21.*Mart.*1626. prohibeantur alienari sine beneplacito Apostolico; sine ipso pariter nequit alienari talis pecunia relicta, vel deputata ad emenda talia bona immobilia, vel mobilia pretiosa, *arg. l. Ita constante* 26. *ff. de Jure Dotium.* Et sic tenet Rota *in Veneta pretii, seu nullitatis contractus* 13. *Novembris* 1602. *coram Pamphilio*, *et in Perusina Census* 2. *Martii* 1708. *coram Card. Scoto.* Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 65. n. 21. *et* Lezana *tom.* 2. *cap.* 19. *n.* 59. Redoan. *de rebus Eccles. non alienand. qu.* 16. *num.* 15. Card. Petra *tom.* 5. *commentar. ad constitut.* 5. *Pauli II. sect.* 2. *num.* 31. et alii passim. Et neque possunt alienari sine beneplacito Apostolico immobilia pro Fabrica Monasterii, S. Cong. Conc. 13. *Martii* 1619. Possunt tamen sine beneplacito Apostolico convertere in usus Conventuum spolia suorum Religiosorum defunctorum, vel Religiosarum defunctarum, quia vero non sunt pecunia destinata ad emptionem. Unde S. Cong. Conc. *die* 28. *Februarii* 1654. *tom.* 19. *decret. pag.* 319. proposito dubio: *N. Superior Regularis quaerit pro quiete suae conscientiae: An si ipse pecunias provenientes ex spolio Religiosi Defuncti, juxta consuetudinem Monasterii pure absque aliquo vinculo deposuerit in banco publico Civitatis, illas postea juxta*

eamdem consuetudinem erogando in dictum usum, et necessitates urgentes ipsius Monasterii ob penuriam, et infirmitates supervenientes, ut ex partitis libri ejusdem Monasterii liquere asseritur, inciderit in poenas expressas in Decreto de rebus Regularium non alienandis inhaerente etiam Constitutione Pauli II. eo quod prius non obtinuerat licentiam, Sacra Cong. secundum ea, quae proponuntur, respondit, non incidisse; sic refert Card. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Constit.* 5. *Pauli II. num.* 33.

42 Decimonono, Moniales, et Regulares nequeunt sine beneplacito Apostolico pro extinguentibus debitis Monasterii alienare bona, vel pecuniam redactam, seu retractam ex redemptione census; Sacra Congregatio Concilii 19. *Aprilis* 1619. Et ratio est, quia quamvis Jura concedant, alienationem rerum Ecclesiae interveniente necessitate; non tamen concedunt, quod fiat non servatis debitis solemnitatibus, sed solum permittunt non servari solemnitates quando necessitas est adeo urgens, ut non patiatur tales solemnitates servari, ut inter alios notat Cardinal. *in Clement.* 1. *num.* 29. *de rebus Eccles. non alienand.* Villadieg. *tract. de leg. quaest.* 11. *in fine* alios adducens, Abbas *in cap. fin. de Eccles. aedificand.* Turrecremata *in Summa lib.* 11. *quaest.* 2. Redoan. *de rebus Eccles. non alienand. quaest.* 19. *num.* 34. et habetur *ex cap. Placuit* 12. *quaest.* 2. sed necessitas extinguendi debita Monasterii non est tam urgens, ut non patiatur servari requisita solemnitates, cum de facili possint Creditores expectare, donec habeatur beneplacitum pro validitate contractus, adeoque etc. Et pari ratione nequit alienari pecunia redacta, seu retracta ex redemptione census;

43 quia cum talis pecunia successerit loco rei *arg. leg. Ita constante* 26. *ff. de Jure dot.* sicut non potest res ipsa alienari pro extinctione debiti, ita neque etiam ipsa pecunia sine debita solemnitate; *arg. leg. Si pupillorum* §. *Si Praetor, ff. de rebus eorum.* Et sic tenet Turrecremata *loc. cit.* Redoan. Riccius, Genuens. Vasquez, et alii plurimi, et sic statuit Rota Rom. *in Veneta Nullitatis contractus* 13. *Novembris* 1602. *coram Pamphilio.*

44 Non negarem tamen posse pecuniam ex census extinctione, vel mobilium pretiosorum venditione retractam implicari in extinguendo censu super bonis Monasterii facultate Sacrae Congregationis; ut docent Anton. de spiritu Sancto *tract.* 3. *disp.* 6. *num.* 1169. Felix Potestas *tom.* 1. *num.* 926. Donatus *tom.* 1. *tract.* 14. *quaest.* 74. cum aliis ibi allegatis, quia sicut onerare fundum Monasterii est alienatio, ita illum exonerare erit reacquisitio, ad quam non requiritur beneplacitum. Tutius autem, et consultius est exquirere beneplacitum, quia Donatus *loc. cit.* testatur, quod hodie ex Decreto Sacrae Congregationis Regularium servatur contrarium.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Distinctio in subjecta materia recepta haec est, quod scilicet aut Ecclesia nullum adhuc jus vel ad rem, vel in re nacta est, et in hoc casu nec transactio, nec quilibet alius actus cadit sub prohibitione *Extravagantis Ambitiosae*, eo quia non de amittendo, sed de non acquirendo agitur, de quo nihil fuit dispositum in dicta *Extravaganti Ambitiosae.* Aut vero Ecclesia jus aliquod ad rem, vel in re, jam acquisivit, et in hoc disparato casu tum transactio, tum quilibet alius actus per quem ad remissionem hujus juris quaesiti devenitur, continetur sub prohibitione *Extravagantis Ambitiosae* ex ea solidissima ratione, quod verbum *Alienationis* in dicta *Extravaganti* latissime accipitur, comprehenditque omnem actum, per quem transfertur vel remittitur non solum quidquid est dominii Ecclesiae, verum et quodlibet jus eidem Ecclesiae quaesitum. Ita nulla habita ratione, an Ecclesia possideat nec ne, distinguunt Cardin. Petr. *in Comment. ad Constit. Apostol. Constit.* 5. *Pauli II.* quae est haec *Ambitiosae*, de qua disseritur, *sect.* 2. *n.* 78. *et plur. sequent.* Valeron. *de Transact. tit.* 4. *q.* 1. *n.* 23. *et plur. sequent.* Urceol. *eod. tract. q.* 25. *a n.* 27. *ad plur. sequent.* Sanfelic. *decis.* 773. 280. *n. Add. ad* Burratt. *decis.* 773. *n.* 5. Rota *cor.* Uhald. *decis.* 334. *n.* 17. *cor.* Molin. *decis.* 1161. *n.* 15. *et cor.* Ansald. *dec.* 189. *num.* 7. 45

Hinc colligitur, errare Tond. *quaest. benefic. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 4. asserentem, Ecclesiam sine solemnitatibus transigere posse de haereditate sibi delata, eaque adita; ut eo improbato firmant Andreol. *controv.* 372. *n.* 6. *et sequent.* Card. Ant. de Luc. *ad de Franch. decis.* 14. *n.* 7. Quinimo nec procedi posse cum opinione Tonduti, si Ecclesia in illo ipso actu, in quo haereditatem adit, de eo transigat, vel alio modo disponat, firmant Cardin. Petr. *Comment. ad Constit.* 5. *Paul. II. sect.* 2. *n.* 83. Sanfelic. *decis.* 280. *sub n.* 4. 46

47

Olim controversia haud caruit, num fieri possit alienatio sine solemnitatibus ab una in aliam Ecclesiam. Affirmat inter alios Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 3. *disput.* 13. *qu.* 2. *n.* 19. At negativae opinioni adhaesit Rota *in Compostellana Permutationis* 1. *Decembris* 1749. *a* §. 2. *ad* §. 13. *et in confirmatoria* 16. *Martii* 1750. §. 2. *cor. Reverendiss. Molin.* 48

Etiamsi agatur de Regularibus exemptis, assensus alienationibus rerum exigui valoris nequit praestari ab eorum Praelato, sed praestandus est ab Episcopo, ut rescripsit S. Congregatio Concilii interpres *in Conversana Jurisdictionis.* 8. *Maii* 1751. *ad dub.* 26. Abbatem vero pollentem exemptione tertiae speciei posse assensum huoc praestare, firmant Bohemer. *in decretal. lib.* 3. *tit.* 13. §. 4. Florez *de Men. variar. quaest. lib.* 49

3. *quaest.* 24. *n.* 7. Tamburin. *de Jur. Abbat. t.* 3. *disput.* 13. 5. *n.* 2. Rota *cor. Ansald. decis.* 519. *n.* 36. Intellige tamen nisi agatur de rebus proprii Monasterii, idque quia nemo suam auctoritatem in rem suam praestare valet. Hoc vero casu assensus non ab Episcopo, sed a Summo Pontifice est praestandus, Tamburin. *de Jure Abbat. tom.* 3. *disput.* 14. *quaest.* 5. *n.* 2.

Alia ad rem vide infra *Additiones* ad verb. *Beneplacitum Apostolicum.*

ARTICULUS V.

ALIENATIO QUOAD MODUM SUCCURRENDI ECCLESIAE PER IPSAM ENORMITER LAESAE, ET QUOAD ACTIONES IPSI ECCLESIAE COMPETENTES.

1 Si alienatio facta fuit invalide ob non servatas
solemnitates, succurrendum est Ecclesiae per to-
talem rescissionem, et annullationem contractus.
2 Si vero alienatio fuit valida ob omnes servatas so-
lemnitates, et postea appareat Ecclesiam fuisse
enormiter laesam, succurrendum est Ecclesiae re-
medio restitutionis in integrum: *cap. ad nostram*
11. *de rebus Eccles. non alienand. et cap.* 1. *de re-*
3 *stitutione in integrum.* Ecclesia tamen tenetur in
tali casu refundere pretium, aliasque expensas
in utilitatem ipsius factas, et melioramenta, quae
augent valorem bonorum alienatorum, reficere,
quia Ecclesia, quae est pia, et cultrix Justitiae,
non debet locupletari cum alterius damno: *cit.cap.*
Ad nostram, et cap. Locupletari 48. *de Regulis Ju-*
ris in 5. Et sic expresse decrevit Sac. Cong. Epi-
scop. *in una Biciteren.* 6. *Martii* 1693.
4 Ad succurrendum Ecclesiae potest rem alie-
natam repetere non solum successor male alie-
nantis: *cap.* 2. *de precariis*, sed etiam ipse male
alienans: *cap. Si quis Presbyterorum* 6. *hoc tit.* juncta
5 Glossa *verb. Alienator.* quamvis juraverit se non
repetiturum, cum hoc sit illicitum *arg. cap. in-*
6 *tellecto* 32. *de. Jurejurando.* Et in defectum male
alienantis, et ejus successoris, quilibet Clericus
rem male alienatam repetere potest: *cit. cap. Si*
quis Presbyterorum, in fine, ubi Alexand. III. decre-
vit, quod in casu illegitimae alienationis liceat
quibuscumque Ecclesiasticis vocem contradictio-
nis afferre, et cum fructibus possint alienata re-
poscere, et Ecclesiastica auctoritate fulciri.
7 Ecclesia laesa per malam alienationem dupli-
cem habet actionem; primam contra personam
male alienantem, ut damnum Ecclesiae illatum
resarciat: *cap. Monemus* 12. *qu.* 1. *et leg.* 3. *Cod.*
Si tutor, vel curator intervenerit, Juncta Glossa
in cap. Si quis Presbyterorum verb. Alienata, hoc
tit. Et haec actio etiam contra Haeredes male alie- 8
nantis institui potest, cum Haeres censeatur ea-
dem Persona cum Defuncto, juxta *Authen. de Ju-*
rejur. §. *collat.* 1. et succedat in omne jus de-
functi, *leg. cum Heres ff. de divers. et temporal.*
praescript. Secundam actionem habet in rem con- 9
tra possessionem rei male alienatae, ut restituat
rem cum fructibus; *cit. cap. Si quis Presbyterorum:*
ubi, ut patet in numero antecedenti, dicitur ex-
presse, ut cum fructibus possit alienata reposce-
re. Et merito, quia rem Ecclesiae male aliena- 10
tam scienter, et mala fide recipiens non facit fru-
ctus suos, sed tenetur eos restituere una cum
melioramentis, *leg. Jubemus* 14. §. *Sane, Cod. de*
Sacros. Eccle. Et sic tenet Abbas in *cap. Si quis*
Presbyteror. 6. *de rebus Eccles. non alienand.* Pi-
rhing, et alii passim. (*)

ARTICULUS VI.

ALIENATIO QUOAD POENAS MALE ALIENANTIUM, ET AD IPSAM COOPERANTIUM.

Poenae male alienantium, et cooperantium
sunt variae. Prima est quod talis alienatio facta, 1
non servatis requisitis solemnitatibus, ipso Jure
sit nulla, adeoque rescindenda, *cap. Sine exce-*
ptione 13. *quest.* 2. *cap. Si quis. Presbyter* 6. *in*
hoc tit. Clement. 1. *et Extrav. Ambitiosae, de rebus*
Eccles. non alienand. inter communes. Et haec nul- 2
litas, seu invaliditas est intelligenda pro Foro
externo; nam pro Foro interno, seu conscien-
tiae, valida est alienatio rei Ecclesiasticae, quae
sit auctoritate Superioris, aliorumque, quorum
intersit, consensu, sine ulla fraude, ac dolo
ex justa causa necessitatis vel utilitatis Ecclesiae
aut pietatis, quamvis praetermissa fuerit formula
Juris. Sic Abbas *in cap. Quia plerique n.* 31. *de*
Immun. Eccles.et cap. Requisivit n. 19. *De in inte-*
grum Restit. ubi probat, quod omnis contractus
in Foro conscientiae validus sit, liciteque retinea-
tur res per ipsum acquisita, quando in eo fuit
servatum, quod Jus naturale praescribit, scilicet
absentia deceptionis et verus contrahentium con-
sensus, licet non fuerit servata forma praescripta
a Jure positivo. Et sic tenent Innocen. Riccius,
Layman, Engel, Azorius, Navarrus, Zoesius,
Anacletus, et alii passim.
Secunda poena est, quod tam alienantes, quam 3
alienata recipientes, et subscribentes incurrant
Excommunicationem majorem; *cap. Apostolicos,*
cap. Non liceat de rebus 12. *q.* 2. *cap. Si quis Pre-*
sbyt. et Extrav. Ambitiosae. Et ista Excommunica- 4
tio non est reservata, ut patet ex textu ipso Extra-
vagantis *Ambitiosae.* Ab ac tamen censura incur- 5

(*) De restitutione fructuum in hoc judicio latissime, pluribus distinctis casibus, agit Romaguer. in *Synodal. Gerund. lib.* 3. *tit.* 5. *cap.* 1. *a num.* 28. *ad. fin.* (*Addit. ex alien. man.*)

renda excusantur alienantes, et cooperantes ex ignorantia Juris vel facti, dummodo talis ignorantia non fuerit crassa vel supina, ut expresse habetur *cap. Ut animarum periculis* 2. *de Constitutionibus lib.* 1. *tit.* 2. *in* 6. et tenet Barbosa in Extravag. *Ambitiosae num.* 33. Navar. Quaranta, Filliuccius,
6 Bonacina, et alii communiter. Ab hac censura incurrenda excusantur etiam illi, qui bona Ecclesiae alienarunt absque debitis solemnitatibus, si poenitentia, aut alio titulo ducti alienationem revocaverunt ante realem, et pacificam traditionem: *cap. Si quis presbyterorum* 6. *hoc. tit.* Barbosa *loc. cit.* Covarruvias, Quaranta, Navarr. Filliuc. et alii.

7 Tertia poena est, quod Episcopi, vel Abbates male alienantes subjacent Interdicto ingressus in Ecclesiam, et si per sex menses talem poenam contumaciter sustinuerint, ab administratione
8 Beneficii vel dignitatis sint suspensi. Inferiores autem Praelati Commendatarii, et alii Ecclesiarum Rectores Beneficiis, quorum bona male alienaverint, sint ipso facto privati, ut habet expresse cit. Extravag. *Ambitiosae.*

9 Regulares autem, qui immobilia, et mobilia pretiosa alienant, locant, vel distrahunt, census, et hypothecas speciales constituunt absque facultate Sac. Congreg. Conc. praeter poenas cit. Extravag. *Ambitiosae*, incurrunt ipso facto poenam privationis Officiorum, inhabilitatis ad illa, vocis activae et passivae, ex Decreto Sac. Congreg. Concil. 6. *Septemb.* 1624. jussu Urbani VIII. edito, et per
10 extensum supra relatum *art.* 4. *num.* 30. Et has poenas incurrunt absque alia sententia declaratoria, ut respondit Sac. Cong. Conc. *in Romana pro Cisterciensibus* 1. *Septemb.* 1657. et confirmavit 26. *Martii* 1689. in responsione ad sequentia dubia:

1. An Abbates, qui praesunt Monasteriis aere alieno Censuario nomine gravatis, teneantur dictos Census redimere, quamvis tempore antecessorum factos?

2. Quatenus teneantur, an negligentes incidant in poenas contentas in Decreto de rebus Regularium non alienandis?

3. An ad effectum incidendi in eas, opus sit praecedenti declaratione?

4. An Superioribus Regularibus liceat mutuo accipere pecunias absque Monachorum consensu capitulariter requisito?

Die 26. Martii 1689. confirmando Decretum anno 1657. latum, respondit:

Ad primum, teneri.
Ad secundum, incidere.
Ad tertium, ad effectum eas incurrendi, non requiri declarationem.
Ad quartum, non posse: lib. 21. *dec. fol.* 56.

Neque valet ad effugiendas recensitas poenas adducere non usum Constitutionis *Ambitiosae*, quia non usus non est allegabilis, cum ubique praesumatur recepta, ut tenet Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 126. *num.* 4. Ciarlin. *contr.* 105. *a.* 111. *et* 112. Genuens. Veatrig. Monacell. et alii passim; et sic expresse declaravit Sac. Congr. Conc. *in Uladislavien.* 1. *Julii* 1647. in qua cum adduceretur, dictam Extravagantem *Ambitiosae* non esse usu receptam in illis partibus, adeoque non esse necessarium beneplacitum Apostolicum, respondit praecisis verbis: *Non usum dictae Constitutionis allegabilem non esse, et absque Beneplacito alienationes fieri non licere; sic lib.* 18. *Decretal. pag.* 335. *et in una Mediolan.* 13. *Novemb.* 1655. censuit *bona Ecclesiarum, et Piorum Locorum non posse alienari, nec concedi sola auctoritate Archiepiscopi, sed omnino requiri beneplacitum Apostolicum ad praescriptum Constitutionis Paulinae, non obstante praetenso allegato non usu, seu consuetudine, et die* 20. *ejusdem facta relatione, Sanctiss. approbavit: lib.* 19. *decret. pag.* 535. 11

Recensitae autem poenae non incurruntur, si ubi adest necessitas, et evidens Ecclesiae utilitas, et pietas, alienantur bona Ecclesiae modici valoris cum facultate Episcopi, qui auctoritate sibi attributa *in cap. Terrulas* 12. *q.* 2. cui nunquam fuit derogatum, licentiam concedere potest alienandi res Ecclesiasticas, quae non excedant valorem quadraginta Scutorum Romanorum, ut censuit Sac. Cong. Episcop. *in una Tarentina* 22. *Maii* 1601. et *in una Messanensi* 29. *Novembris* 1613. ubi dicit sic etiam declarasse Paulum V. Vide supra *art.* 3. *num.* 1. 2. 3. 12

Quoad poenas male alienantium bona Ecclesiastica attendenda est novissima Constitutio felicis recordationis Summi Pontificis Benedicti XIV. inc. *Universalis Ecclesiae*, in qua sub poena Excommunicationis, nullitatis actus, et contractus, et sub omnibus poenis statutis contra alienantes bona Ecclesiae prohibet Clericis alienare commodum recipiendi fructus, seu vendere, et distrahere pro toto tempore vitae suae, aut per decursum longi temporis redditus, et proventus suorum Beneficiorum recipiendo ab emptore una, aut pluribus solutionibus illam quantitatem pecuniae, quam ipsi Beneficiati pro spatio dicti longi temporis, aut suae vitae, probabiliter essent consecuturi (*). 13

(*) De poenis alienantium bona Ecclesiae sine solemnitatibus consule Cardin. Petr. *in comment. ad Constitut.* 5. *Paul. II. sect.* 2. *per tot.* ubi de meliorationibus, et fructibus quoque plura occurrunt. *(Addit. ex alien. man.)*

ADDITIO EX AUCTORE.

14 Attendenda sunt quae tradit Card. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Const.* 3. *Pauli II. sect.* 2. *num.* 5. de Superiore Regulari incidere faciente arbores fructiferas in proprio Viridario; videtur simile dubium fuisse propositum *in Sac. Congreg. Conc. sub die* 27. *Junii* 1665. ibi : *Nonnulli Regulares religiosae conscientiae supplices petunt, ut per hanc Sacr. Congregat. declaretur, an Praelatus, sive Superior Regularis possit incidere, seu incidi facere in suo Monasterio, seu Viridario arbores fructiferas ibidem existentes, et incidendo, seu incidi mandando, incidat in poenas comminatas in Extravagant. Ambitiosae de reb. Eccles. non alienan.* et in Decretis generalibus hujus Sacr. Congregationis *de reb. Regul. non alien.* Sacr. Congreg. censuit : *Non respondendum, nisi in casibus particularibus, tom.* 4. *decret. pag.* 536. Et quidem optima ratione, quia aliquando in Viridariis opus est arbores renovare, et alias eradicare pro majori utilitate ipsius, et sic debet considerari fructus comparative ad Viridarium, et non ad singulas arbores. Undo in dubio *Incisionis arborum* 29. *Julii* 1084. Sac. Congreg. dixit, *ad mentem*, quae fuit non incidisse in poenas in decr. *de reb. Eccles. non alienan.* Praelatum Regularem, qui arbores inciderat, alias subrogando in aptiori loco. Et alia quoad incisionem arborum, vide late Passerin. *de statu hom. tom.* 1. *quaest.* 185. *art.* 7. *num.* 340. *et sequent.* ubi dictus Passerinus inter alia notabilia sub num. 367. asserit, quod incidi licite possunt arbores, si materia sit parva, et ex incisione fundus non reddatur notabiliter deterior; citans ad id Rotam *decis.* 553. *part.* 2. *recent.* Peyrin. Lezanam, Donatum, Ciarlinum, et concludit, quod non dubitat hujusmodi notabile detrimentum non esse arbitrarium, et considerandum tam ex quantitate, et qualitate arborum, et fine, ad quem fuerunt plantatae. Unde potest contingere quod in ordine ad poenas incurrendas nec incisio quinque, sex, decem et amplius arborum, si sint parvae et vix natae, ferat modicum nocumentum, et quod contra unius solius singularissimae in suis qualitatibus sit notabiliter aestimanda, et reddat fundum notabiliter deteriorem.

ALIMENTA

SUMMARIUM

1. Alimentorum nomine generaliter veniunt omnia, quae sunt necessaria ad honestam, et congruam vitae humanae sustentationem. — 2. Hoc pro alimentis venit in primis cibus, et potus. — 3. Nomine cibi, et potus quid veniat. — 4. Item pro alimentis venit vestis seu vestitus. — 5. Nomine vestis, seu vestitus quid veniat. — 6. Item pro alimentis venit habitatio. — 7. Nomine habitationis quid veniat. — 8. Item pro alimentis veniunt expensae pro Medicis, et pharmacis. — 9. Item respectu personae alicujus dignitatis, et status veniunt pro alimentis equi, servitores, et similia. — 10. Item pro alimentis veniunt expensae ad addiscendas artes honestas, et disciplinas juxta conditionem Alimentarii. — 11. Item pro alimentis veniunt ea, quae statui personarum possunt convenire. — 12. Item pro alimentis veniunt expensae pro funere, si Alimentarius moriatur. — 13. Item pro alimentis veniunt ea, quae necessaria sunt ad consequenda supradicta pro alimentis intellecta. — 14. Alimenta debent praestari servato ordine, et gratia conjunctionis, ut qui proximior est, et magis conjunctus ea subministrare teneatur. — 15. Hinc in primis tenentur Parentes alimenta praestare Filiis. — 16. Non solum tenentur Parentes alimenta praestare Filiis legitimis, sed spuriis. — 17. Cum hac tamen differentia, quod Mater tenetur alere Filios primo triennio; et post triennium tenetur Pater usque ad emancipationem. — 18. Nomine alimentorum aliud intelligitur respectu Patris, et aliud respectu Matris: et assignatur ad quid teneatur Mater, et ad quid Pater. — 19. In defectu Patris tenetur alimenta praestare Filiis etiam illegitimis, et spuriis Avus paternus, vel alii ascendentes, et in defectu ascendentium paternorum haec obligatio devolvitur ad Matrem. — 20. Deficiente Matre, tenetur Filiis alimenta praestare Avus, aliique ascendentes materni. — 21. Mortuis Parentibus, et Avis, Filii, et Nepotes etiam spurii alendi sunt ab eorum respective haeredibus. — 22. Clericus tenetur alimenta praestare Filiis ex damnato, et sacrilego complexu, etiam in Sacerdotio susceptis, et deficiente patrimonio, potest eos alere ex fructibus Beneficii. — 23. Parentes, aliique supra recensiti non tenentur alimenta praestare Filiis, et Nepotibus, si ipsi aliunde habeant, quo sufficienter se possint alere, vel aliqua arte polleant, quae honeste juxta conditionem proprii status sine dedecore possint sibi victum quaerere. — 24. Item Pater non tenetur praestare alimenta Filio, si sine justa causa nollt habitare cum ipso. — 25. Secus autem si ex justa causa nollet Filius cohabitare cum Patre. — 26. Alimenta sunt per Patrem infidelem praestanda Filio noviter converso ad Fidem, et in ea quantitate, qua tenebatur Pater ante conversionem ejusdem Filii etc. — 27. Alimenta debent a Parentibus praestari Filiis secundum decentiam status, et conditionis ipsorum. — 28. In controversia pro taxandis alimentis, attendi debet non solum dignitas personarum, et facultatum copia, sed etiam aetas Alimentarii, et consuetudo regionis. — 29. Facta semel taxatione alimentorum, vel per Judicem, vel per partes inter se, si contingat patrimonium Patris decrescere, poterit Pater de alimentis diminuere decrementum, et si contingat tale patrimonium augeri, tenebitur etiam augere alimenta juxta incrementum. — 30. Pater tenetur juxta decentiam proprii status, non solum alimenta praestare Filio, sed etiam ipsius uxori, quamvis eam duxerit sine dote, ipso consentiente. — 31. Immo etiamsi eam duxerit indotatam, ipso Patre invito, et dissentiente. — 32. Pater tenetur sic praestare alimenta etiam uxori sui Filii illegitimi, ac spurii. — 33. Pater tenetur alimenta praestare etiam Filiis emancipatis, si aliunde non habeant quo se alant. — 34. Et etiam tenetur alere saltem in subsidium Filiam nuptam viro pauperi non habenti unde ipsam alat. — 35. Pater tenetur alimenta praestare etiam Filio excommunicato. — 36. Cum hac tamen advertentia, quod Filio sua culpa pertinaciter perseveranti in Excommunicatione non tenetur praestare alimenta nisi juxta necessitatem, et filio sine culpa perseveranti in Excommunicatione tenetur praestare alimenta juxta decentiam sui status. — 37. Item Pater tenetur regulariter

praestare alimenta juxta necessitatem naturae Filio Haeretico. — 38. Item Pater tenetur praestare alimenta juxta necessitatem naturae Filio bannito, quamvis statutum sit, ne ei praebeantur. — 39. Pater tenetur praestare alimenta Filio Monacho juste ejecto a Religione, si ipse aliunde non habeat quo se alat. Ad id enim non tenetur Religio. — 40. Sic nec Religiosi praeclarissimae Societatis Jesu, qui post vota simplicia ante solemnem Professionem a dicta Societate dimittuntur, ulla ab eadem Societate praetendere possunt alimenta, aut congruam sustentationem, licet dum in ea viverent titulo Religiosae paupertatis, ad Sacros, etiam Presbyteratus, Ordines promoti fuerint. — 41. Monachus, seu Regularis injuste ejectus, potest compellere Monasterium, seu Religionem ad alimenta futura, et etiam praeterita, si illa mutuo accepit. — 42. Sic etiam lite pendente pro validitate expulsionis, Ejectus debet ali ex bonis Monasterii, donec sit lata sententia de justitia, aut injustitia expulsionis. — 43. Alimenta non sunt praestanda a primo Monasterio Regulari, aut Moniali ad aliud transeunti, quamvis penes primum Monasterium remaneat dos, et alia bona. — 44. Alimenta praestare tenetur Monasterium Regulari in aliud Monasterium incluso pro Poenitentia peragenda. — 45. Alimenta praestare tenetur Religio Regularibus detentis in carceribus S. Officii, dummodo Religio non sit de iis, quae in communi non possident. — 46. Alimenta a Novitia solvi non debent Monasterio, si eamdem teneatur recipere, et ad Habitum, et ad Professionem sine dote. Secus autem si dicatur solum a Testatore quod Monasterium teneatur eamdem recipere ad Professionem sine dote. — 47. Monachus, seu Monialis pendente lite super validitate suae Professionis, si sine debita licentia degat extra Monasterium, non potest ab ipso alimenta praetendere. — 48. Si vero ex aliqua causa collocetur de ordine Sacrae Congregationis in alio Monasterio, donec causa terminetur, tunc debet habere etiam ibi alimenta a proprio Monasterio. — 49. Filii tenentur alimenta praestare Parentibus indigentibus, sicuti Parentes ipsis praestare tenentur. — 50. Hinc Filius quamvis obstrictus voto Relig. non potest Religionem ingredi existentibus Parentibus in extrema necessitate, qui non possint subsistere sine ope Filii. — 51. Quid si Filius existentibus suis Parentibus in extrema, vel gravi necessitate, Religionem ingrediatur, et profiteatur. — 52. Filius Religiosus Professus nequit a Religione exigere ad subveniendum suis Parentibus in extrema, vel gravi necessitate, nisi accedat suorum Superiorum licentia. — 53. Non desunt tamen magni nominis Doctores sentientes contrarium. — 54. In qua necessitate possit, et debeat Filius prius succurrere Parentibus, quam aliis quibuscumque. — 55. Frater dives tenetur alimenta praestare Fratri pauperi. — 56. Etiamsi Frater sit Filius naturalis. — 57. Et etiamsi sit Spurius. — 58. Et licet quod bona non provenerint a communi Patre. — 59. Tenetur etiam Frater dives alimenta praestare Sorori pauperi. — 60. Etiamsi sit soror solum uterina. — 61. Patruus Nepotem, et e converso Nepos Patruum alere tenetur in subsidium. — 62. Et id procedit, etiamsi agatur de Nepote naturali, et Spurio. — 63. Vel etiamsi agatur de Nepote ex Fratre naturali, vel Spurio. — 64. Et quamvis bona non procedant a communi stipite. — 65. Et quod dicitur de Patruo respectu Nepotis, dicitur etiam de Nepote respectu Patrui, qui, si sit pauper, alendus est a Nepote. — 66. Etiamsi agatur de Patruo naturali. — 67. Conjuncti ratione sanguinis, et naturalis pietatis tenentur inter se praeparare vitae subsidia. — 68. Maritus tenetur alimenta praestare Uxori, si dotem recepit. — 69. Maritus tenetur alimenta praestare Uxori, etiamsi sine dote eam duxerit, si scienter indotatam accepit, nec dos fuit ei promissa, nec Jus aliquod sibi reservavit ad dotem. — 70. Si autem Maritus Uxorem duxit sine dote numerata, cum dote tamen promissa, et conventa in determinata quantitate, fide data de solutione; et postea eamdem non possit exigere, tunc de rigore Juris non tenetur alimenta eidem Uxori praestare. — 71. In tali autem casu Maritus teneretur alimenta praestare Uxori ex aequitate, et honestate. — 72. Si Uxor sine necessaria causa recedat, et divertat a Marito, Maritus non tenetur ei alimenta praestare, quamvis dotem ab ea acceperit. Secus vero si ob justam causam recederet, seu diverteret a Marito. — 73. Si autem nec sua, nec culpa Mariti, recesserit, tenetur Maritus illam alere. — 74. Si Maritus sit inops, et Uxor dives, tenetur haec alimenta illi praestare. — 75. Alimenta debentur Uxori ab haeredibus Mariti, qui dotem detinent pro anno luctus. — 76. Etiamsi ipsa Uxor aliunde sit dives. — 77. Item etiamsi dotis fructus ad alimenta praestanda non sufficiant. — 78. Pro alimentis, quae haeredes Mariti Uxori praestant pro anno luctus, non tenetur Uxor in illorum favorem impendere suas operas, sive obsequiales, sive artificiales. — 79. Potest Uxor sine labe usurae convenire cum haeredibus Mariti alimentis sibi debitis pro anno luctus, ut certam quantitatem sibi conferant. — 80. Si illa quantitas conventa non excedat onera alimentorum, quamvis excedat valorem fructuum dotis, adhuc potest sine labe usurae exigi. — 81. Uxor vidua non solum intra annum luctus potest ab haeredibus Mariti detinentibus dotem exigere alimenta, sed etiam post annum luctus, si in mora fuerint restituendi eamdem. — 82. Haeredes Mariti tenentur alere Uxorem viduam, si sit indotata, inops, et non habeat aliunde, quo se possit alere. — 83. Item haeredes Uxoris tenentur alere Maritum inopem, qui non habet aliunde, quo se alat. — 84. Extante controversia inter Patrem, et Filium super alimenta praeterita, probabilius est, quod possint compelli ad compromissum. — 85. Secus autem est dicendum quoad alimenta futura. — 86. Alimenta praeterita non praestita a Patre Filio, qui eadem acquisivit mendicando, vel alio modo non oneroso, non possunt a dicto Filio repeti, neque quoad eorum aestimationem. — 87. Si autem Filius pro sibi providendis dictis praeteritis alimentis non sibi a Patre praestitis, cum aliunde non haberet, contraxerit aliquod debitum per mutuum, tunc Pater tenetur solvere illud debitum, seu mutuum restituere. — 88. Renuente Patre alimenta debita praestare Filio cum possit, potest idem Filius alimenta repetere a die petitionis. — 89. Alimenta debentur Filio asserenti se esse Filium, quamvis Pater neget, si sit in quasi possessione Filiationis. — 90. Si autem non sit in quasi possessione Filiationis, debet Judex summarie cognoscere, et si constiterit de summo Jure ejusdem petentis, debebit decernere alimenta, et litis expensas, donec in plenario Judicio lis Filiationis absolvatur. — 91. Alimenta sunt a Patre iterum praestanda Filio, quamvis hic culpose consumpserit quantitatem ipsi assignatam pro eisdem alimentis. — 92. Alimenta quando, et quomodo debeantur Patrono Beneficii a Beneficiato. — 93. Clerici privati Beneficiis Ecclesiasticis, ad quorum Titulum ordinati fuerunt, nullum Jus habent pro consecutione alimentorum super eorum fructibus, quamvis non habeant aliunde, quo se alere possint. — 94. Clericus a Beneficio suspensus, si aliunde non habeat, debet ex fructibus illius alimenta percipere. — 95. Parentes, et alii exponentes infantes in publicis Hospitalibus aliisque locis, aut ante ostium alterius, an, et quando teneantur refundere alimenta, seu restituere expensas. — 96. Si Filius in querela inofficiosi Testamenti in prima instantia obtinuerit pro se sententiam, sunt ei decernenda alimenta, et litis expensas usque ad finem ejusdem litis per ultimam sententiam. — 97. Immo quamvis in prima instantia nondum fuerit sententiam consecutus, si tamen habeat validas praesumptiones pro se ipso, et foveat bonum Jus, potest exigere etiam in eadem prima instantia per Judicem sibi decerni alimenta, et litis expensas. — 98. Alimenta, et litis expensae, pendente lite super inofficioso Testamento, debentur etiam multis aliis, qui assignantur. — 99. Alimenta et sumptus litis debentur cuicumque Actori pauperi, quando cum paupertate concurrit etiam praesumptio boni Juris. — 100. Alimenta enim nunquam solent denegari pauperi, Actori stante paupertate cum praesumptione boni Juris. — 101. Et dicta conclusio locum habet indistincte, sive Judicium sit universale, et agatur ad universitatem bonorum, sive particulare, et lis agatur super re particulari. — 102. Alimenta si sint debita ex sola dispositione Juris, non potest alimentarius sine causa ea exigere extra domum haeredis. — 103. Assignatur qualis possit esse talis causa justa. — 104. In tali tamen quaestione qualis sit justa causa petendi alimenta extra domum, remittitur arbitrio Judicis a Jure regulando. — 105. Et Judex, etiamsi alimenta essent legata in domo, potest cogere haeredem ex justa causa ad ea praestanda extra domum.

— 106. Si alimenta sint debita ex sola dispositione hominis, seu Testatoris; et Testator simpliciter alimenta legaverit absque alia adjectione, tunc Legatarius facultatem habet habitandi ubi vult, et haeres tenetur eidem alimenta praestare. — 107. Quae conclusio procedit etiam in legato alimentorum facto a viro Uxori, quae potest habitationem eligere ubi vult, et ibi petere alimenta. — 108. Si autem testator alicui alimenta legaverit in domo, vel sub conditione, vel cum onere morandi, vel habitandi in domo, vel cum haeredibus, vel per aliud aequipollens constet de tali voluntate Testatoris, tunc Legatarius non potest alimenta exigere extra domum haeredis. Nec alimenta praeterita poterit Legatarius petere, si non habitaverit in domo haeredis; ad quem effectum non sufficit Legatarium habitare in eadem domo, nisi comedat cum haerede. — 109. Quae tamen conclusio non habet locum, quando aliter haeredi visum fuerit. — 110. Sicuti nec habet locum, ubi agitur de legato facto mulieri in domo haeredis, quae nec commode, nec honeste ibi manere potest. — 111. Sic si mulier, cui fuerunt legata alimenta, sit copulata Matrimonio, non tenetur percipere alimenta ex mensa haeredis. 112. Idem procedit, quoties concurrit aliqua justa causa, quo casu, non obstante onere habitandi cum haerede, Legatarius potest petere alimenta etiam extra domum. — 113. Quae opinio procedit, etiamsi alimenta essent legata sub hac lege, ne possint peti extra domum. — 114. Alimenta a quibus sint Praedicatori praestanda; ad 116. — 117. Alia ad rem *remissive*. — 118. Decretum Inquisitionis Romanae, quo Minores Frates de Observantes, et Capuccini exempti sunt a solutione alimentorum procletentis in illo Tribunali. — 119. Si ex contractu alimenta debentur quomodo praestari debent. — 120. Quomodo, si debeantur ex legato. — 121. Quid dicendum, si debeantur ex pietate 122. — 124. Quis alimenta ex pietatis officio administrare tenetur. — 125. De Modis quibus cessat ista obligatio. *Remissive*. — 126. Ex quibus Pater debet extra paternam domum alimenta filiis administare; et quando promissa alimenta in propria domo solvere debeantur extra illam. *Remissive* — 127. An alimenta debentur ex fidei commisso ascendentali, vel transversali posterioribus vocatis. *Remissive*. — 128. An creditores super alimenta relicta filiis. *Remissive*. — 129. Quando ex beneficio debentur alimenta Patrono. *Remissive* — 130. Alimenta a Monasterio solvenda. *Remissive*. — 131. Decretum Clementis XIV. — 132. Pater jure naturali tenetur alere filios. — 133. An etiam filium adoptivum. — 134. Quinam tenentur ad alimenta praestanda ex Jure sanguinis — 135. Et quinam ex contractu, vel quasi. — 136. Cui alimenta debeantur pendente lite — 137. Alimenta qualiter petantur. — 138. Num uxor petere alimenta possit a viro debitis gravato; et in quibusdam aliis casibus. — 139. 140. Statuta specialia pro Regno Neapolitano.

1 limentorum nomine generaliter veniunt omnia, quae sunt necessaria ad honestam, et congruam vitae humanae sustentationem. *Communis* per claros textus *n. l. Legatis. alimentis* 6. *et l. Rogatus* 23. *ff. de Alimentis, vel cibariis legatis, l. Verbo victus* 43. *l. Et caetera, l. Instratum* 45. *et l. Quos nos* 234. §. 2. *ff. de verbor. signific.*

2 Hinc pro alimentis venit in primis cibus, et potus, *cit. l. Legatis* 6. *et cit. l. Rogatus* 23. *ff. de Alimentis, vel cibariis legatis, cit. l. Verb. victus* 43. *et*
3 *l. Quos nos* 234. §. 2. *ff. de verbor. significat.* Nomine autem cibi veniunt panes, carnes, et alia edulia pro qualitate, et conditione personarum. Surdus *de alimentis tit.* 4. *q.* 8. Menochius *de praesumpt. lib.* 4. *praesumpt.* 152. *n.* 13. *et seq.* Rosignol. *de effectibus Matrimonii contract.* 15. *de Matrimonii contract.* 15. *de Matrimonio IX. praenot.* 8. *n.* 2. Nomine vero potus veniunt vinum, cerevisia, et alia potionis genera, et etiam aqua, ubi est venalis, textu expresso *in l. Si alimenta* 1. *ff. de Alimentis, vel cibariis legatis*, ibi: *Si alimenta fuerint legata, dici potest, etiam aquam legato inesse, si in ea regione fuerint legata, ubi venundari aqua solet.* Et concordat *l. Mela* 14. §. 3. *ff. eodem.*

4 Item pro alimentis venit vestis, seu vestitus, *cit. l. Legatis alimentis* 6. *cit. l. Rogatus* 23. *ff. de Alimentis, vel cibariis legatis, l. Vestis* 23. *ff. de auro, et argent. legat. l. Verbo victus* 43. *et l. Quos nos*
5 234. *ff. de verbor. signif.* Nomine autem vestis, seu vestitus, veniunt ea omnia, quae ad corporis tegumentum inserviunt, sive sint lanea, sive linea, sive serica, sive alterius, vel pretiosioris, vel deterioris conditionis, et valoris, calceamenta, et ea etiam, quae ad accubandum sunt destinata, ut lectus, ac omnia tegumenta, et ornamenta, quae lecto accedunt, et similia, per clarum text. *in cit. l. Vestis* 23. §. 1. *ff. de auro, et argento legat.* ibi: *Vestimentorum sunt omnia lanea, lineaque, vel serica, vel bombycina, quae induendi, praecingendi, amiciendi, insternendi, injiciendi, incumbendive causa parata sunt, et quae his accessionis vice cedunt, quae sunt insitae picturae, clavique, qui vestibus insuuntur*, et concordat *l. Et caetera* 44. *et l. In stratum* 45. *et l. Quos nos* 234. §. 2. *ff. de verbor. significat.* et notat Glossa communiter recepta *in cit. l. Vestis.*

Item pro alimentis venit habitatio: *cit. l. Legatis alimentis* 6. *et cit. l. Rogatus* 23. *ff. de alimentis,* 6
et cibariis legatis. Nomine autem habitationis ge- 7
neraliter veniunt etiam utensilia, seu supellectilia; sicut enim sine habitatione non potest quis vivere, ita sine dictis utensilibus, seu supellectilibus, non potest habitare: *arg. l. Labeo* 7. §. 1. *ff. de supellectili legata.* Menochius *de praesumptionib. l.* 4. *praesump.* 157. *n.* 23. Simon de Petris *de interpret. ultim. volunt. l.* 4. *interpret.* 1. *dub.* 11. *n.* 41. Rosignol. *l. c. n.* 4. et alii.

Item pro alimentis veniunt expensae pro me- 8
dicis, et medicinis requisitis ad sanandam infirmitatem Alimentarii, cum sine eisdem praesumatur vix vivere posse, *per text. in l. Quos nos* 234. §. 2. *ff. de verbor. significat.* Bartolus *in l. Legatis alimentis* 6. *ff. de Alimentis, et cibariis legatis.* Minsinger. *pract. cent.* 3. *observ.* 12. Martha *de success. part.* 4. *q.* 18. *art.* 7. *numer.* 8. Rosignol. *loc. citat. numer.* 5. et alii cum. Rota recent. *part.* 18. *t.* 3. *decis.* 158. *n.* 24. *et* 25.

Item respectu personae alicujus dignitatis, et 9
status, veniunt pro alimentis equi, servitores et similia: Menoch. *de praesumpt. lib.* 4. *praesumpt.* 157. *n.* 28. Simon de Petris *loc. cit. interpret.* 1.

dub. 11. *n.* 39. Fagundez *in Decalog. lib.* 4. *cap.* 21. *num.* 8. *et c.* 24. *n.* 2. *et sequent.* Rosignol. *loc. cit. n.* 5. *vers. Ad secundum genus*, et alii cum Rota recent. *part.* 9. *t.* 2. *decis.* 341. *n.* 33. *et* 34.

10 Item pro alimentis veniunt expensae ad addiscendas artes honestas, et disciplinas, juxta conditionem Alimentarii: *l. Cum plures* 12. §. 2. *ff. de administrat. et periculo Tutor. l. Qui filium* 4. *ff. Ubi pupillus educari debeat, l. Quod plerumque* 2. *Cod. de alimentis pupillo praestandis* cum similibus, Menoch. *loc. cit. praesumpt.* 191. *num.* 12. *in fine*, Joannes Nicolaus Lucidorus *de illegit. Cleric. c.* 15. *n.* 15. Rosignol. *loc. cit. n.* 5. *in fine*, et alii cum Rota recent. *part.* 9. *t.* 2. *decis.* 341. *num.* 33. *et* 34.

11 Item pro alimentis veniunt ea, quae statui, et conditioni personarum possunt convenire, ut respectu Nobilium Equitum, congruae recreationes, venationes, et similia: Joann. Angelus Bossius *tractat. de effect. Matrim. part.* 2. *cap.* 2. *n.* 61. *in fine*, Fagundez *in decalog. lib.* 4. *cap.* 21. *num.* 8. *et cap.* 24. *num.* 2. Rosignol. *loc. cit. n.* 6. et alii.

12 Item pro alimentis veniunt expensae pro funere, si Alimentarius moriatur. Quamvis enim proprie alimentorum nomine non veniant dictae expensae, computantur tamen lato modo inter alimenta, cum sint necessariae ad convenientem corporis Alimentarii defuncti curam: Molina *de Justitia tom.* 1. *disp.* 168. §. *Alimenta*, Rosignol. *loc. cit. num.* 6. *in fine*, et alii.

13 Item pro alimentis veniunt ea, quae necessaria sunt ad consequenda omnia supradicta pro alimentis intellecta. Unde quando titulo alimentorum tribuendum est vinum, contribuenda sunt etiam vasa, quibus continetur: textu expresso *in l. Si cui vinum* 3. *l. Cui vinum* 6. *et l. Vino legato* 14. *ff. de Tritico, vino, et oleo legato.* Item si pro alimentis tribuendi sint cibi, tribuenda sunt etiam vasa, et alia ad coquinam, et mensam necessaria, et sic de aliis similibus: *arg. l. Labeo* 7. §. 1. *ff. de suppellectili legata.* Simon de Pertis *loc. cit. dub.* 11. *num.* 41. *et sequent.* Surdus *de alimentis titul.* 4. *quaest.* 3. *n.* 4. Menoch. *loc. cit. praesumpt.* 157. *n.* 17. Rosignol. *loc. cit. num.* 7. et alii. Concesso enim fine, etiam media, quibus ad eum pervenitur, concessa intelliguntur: *c. Praeterea* 5. *cap. Prudentiam* 21. *et cap. Suspicionis* 39. *de Officio delegati, et l. Cui Jurisdictio* 2. *de Jurisdictione*, cum similibus.

14 Alimenta praestari debent servato ordine, et gradu conjunctionis, ut qui proximior est, et magis conjunctus ea subministrare teneatur: Rota recent. *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 330. *n.* 7.

15 Hinc in primis tenentur Parentes alimenta praestare Filiis: *l. Si quis a liberis* 5. *ff. de agnoscendis, et alendis liberis, l. Unusquisque* 2. *Cod.*
16 *de infantibus expositis.* Non solum tenentur Parentes alimenta praestare Filiis legitimis, sed etiam spuriis, ex damnato coitu natis. Vide verb. *Filius num.* 127.

Cum hac tamen differentia, quod Mater tenetur 17
alere Filios primo triennio, et post triennium Pater usque ad emancipationem. Vide verb. *Filius*
n. 128. Nomine alimentorum aliud intelligitur 18
respectu Patris, et aliud respectu Matris. Respectu enim Matris intelligitur solum lac; plus enim non tenetur Mater praestare Filiis; unde si ipsis alia necessaria subministraverit sine animo donandi, potest repetere a Patre. Vide verb. *Filius n.* 129. Si autem Mater nequeat ipsa lac praebere proli, tenetur Pater suis impensis nutricem conducere. Si vero possit, ipsamet tenetur praestare, vel suis impensis nutricem conducere, nisi alicubi aliud ferat legitima consuetudo. Vide verb. *Filius n.* 130.

In defectu Patris, si is videlicet pauper sit, 19
aut perierit, tenetur alimenta praebere Filiis etiam illegitimis, et spuriis Avus paternus, vel alii ascendentes; et in defectu ascendentium paternorum, haec obligatio devolvitur ad Matrem. Vide *d.* verb. *Filius n.* 131. Deficiente autem 20
Matre, tenetur Filiis alimenta praestare Avus, aliique ascendentes materni: *l. Si quis a liberis* 5. §. 5. *ff. de agnoscendis, et alendis liberis, et l. Non quemadmodum* 8. *ff. eodem.* Vide verb. *Filius n.* 132.

Mortuis Parentibus, et Avis, Filii, et Nepotes 21
etiam spurii alendi sunt ab eorum respective haeredibus: colligitur ex *l. Si quis a liberis* 5. §. 17. *ff. de agnoscendis, et alendis liberis, l. Qui filium* 4. *ff. Ubi pupillus educari debeat. Authentic. Licet, Cod. de naturalibus liberis, et ex l. Si quis igitur habens Filios, Authentic. Quibus modis naturales efficiantur sui.* Et ratio est, quia obligatio, quam habent Parentes, et Avi alendi Filios, ac Nepotes, non solum est personalis, sed etiam realis, et non solum afficit personam, sed etiam bona ejusdem personae, adeoque, deficiente persona obligata, remanent ejusdem bona obligata, ad quoscumque haeredes etiam extraneos transeant, quia quis moriendo non potuit eximere bona propria ab illo onere, cui Jure naturali erant obnoxia: *arg. Authentic. Res quae, Cod. Communia, De Legatis.* Rota recent. *part.* 6. *decis.* 255. *n.* 22. *et* 24. *part.* 8. *decis.* 167. *n.* 23. *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 331. *n.* 1. *et tom.* 2. *decis.* 561. *n.* 10. Rosignol. *loc. cit. n.* 12. *et* 16. cum pluribus ibi allegatis. Vide verb. *Filius num.* 133.

Clericus tenetur alimenta praestare Filiis ex 22
damnato, et sacrilego complexu, etiam in Sacerdotio susceptis, et deficiente patrimonio, potest eos alere ex fructibus Beneficii: Abbas *in cap.* 1. *n.* 4. *de cohabit. Cleric. et Mulier.* Navarr. *in tract. de spoliis Cleric.* §. 10. *n.* 11. Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 10. *n.* 20. Pignatell. *t.* 9. *consult.* 139. *n.* 211. cum aliis ibi allegatis. Vid. verb. *Filius. n.* 134.

Parentes, aliique supra recensiti, non tenentur 23

alimenta praestare filiis, et nepotibus, si ipsi aliunde habeant, quo sufficienter se possint alere, vel aliqua arte polleant, qua honeste juxta conditionem proprii status sine dedecore possint sibi victum quaerere: *l. Si quis a liberis* 5. §. 7. *ff. de agnoscendis, et alendis liberis.* Et Bartolus *ibid.* §. *Sed si filius*, Antonius Thesaurus *decis.* 211. *n.* 14. Petrus Barbosa *in l.* 1. *part.* 4. *n.* 62. *et sequent. ff. soluto Matrimonio*, Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 78. *n.* 32. Carpanus *ad statut. Mediolan. decis.* 317. *n.* 48. Rosignol. *loc. cit. praenotat.* 4. *n.* 7. Navarr. *in Manual. cap.* 11. *n.* 17. Molina *de justitia tom.* 1. *disp.* 160. §. *Alimenta*, Bonacina *de praecept. disp.* 6. *quaest. unico punct.* 6. §. 1. *num.* 3. et plurimi alii, quos congerit, et sequitur Joannes Angelus Bossius *de effect. Matrimon. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 27. Alimenta enim debent praestari, si necessitas adsit, et non aliter. Vid. verb. *Filius* n. 135.

21 Item Pater non tenetur praestare alimenta Filio, si sine justa causa nolit habitare cum ipso: Jason *in l. Quidam cum Filium n.* 6. *ff. de verb. oblig.* Romanus *in L. Sicut dotem* §. *Transgrediamur in fin. ff. Soluto Matrimonio.* Ascanius Clemens *de patria potestat. effect.* 17. *n.* 32. Steph. Gratian. *disceptat. forens. tom.* 3. *c.* 552. *n.* 41. *et* 44. Rota Romao. *decis.* 147. *n.* 1. *post tom.* 1. *consil. Farinacii*, Rosign. *loc. cit. disquisit.* 1. §. 8. *n.* 3. et, ipso teste, alii magis communiter. Et ratio est, quia Pater non tenetur alere Filium, nisi quatenus indigeat, et aliunde non habeat, quo sufficienter se possit alere; Filius autem in hac hypothesi aliunde habere potest congrua alimenta redeundo ad domum, et habitationem paternam, adeoque etc. Tum quia eodem Jure, quo Pater tenetur praebere alimenta Filio indigenti, tenetur Filius obsequia praestare Patri, et cum eodem cohabitare, adeoque si Filius sine justa causa nolit debita obsequia praestare Patri, et cum eodem cohabitare, non poterit a Patre praetendere debita alimenta, nec Pater tenebitur ea ipsi praestare, quia frustra Legis auxilium invocat, qui committit in Legem: *cap. Quia frustra* 14. *de usuris, et arg. Frustra sibi Fidem* 75. *de Regul. jur. in* 6. et Gloss. ibid. verb. *Frustra, circa medium.* Et qui non facit, quod debet, non recipit, quod oportet: *arg. l. Ea conditione* 3. *Cod. de conditionibus insertis.*

25 Secus autem, si ex justa causa nollet Filius cohabitare cum Patre. Tunc enim Pater teneretur alimenta praestare Filio etiam extra domum paternam degenti: Pontanus *de alimentis cap.* 5. *n.*3. Molina *de primogenit. lib.* 2. *cap.* 15. *n.* 74. Molina Theologus *de Justit. et jure tom.* 3. *disput.* 616. *n.*10. Menochius *de Arbitrar. cas.* 170. *num.* 12. Rosignol. *loc. cit. num.* 5. Rota Romao. *decis.* 617. 617. *post tom.*1. *consil. crimin.* Farinac. *per textum in l. Cum hi* 8. §. 8. *et sequ. ff. de transactionibus.* Causae autem justae, ob quas Filius possit nolle cohabitare cum Patre, debent recognosci, et approbari judicio viri prudentis, seu arbitrio Judicis. Vide infra *n.* 102. *et seqq.* et discurre proportione servata, ut *ibi.*

Alimenta sunt per Patrem infidelem praestanda Filio noviter converso ad Fidem, et in ea quantitate, qua tenebatur Pater ante conversionem ejusdem Filii. Immo debet ei tradere integram portionem suae haereditatis, et ad id tenentur sub poena Excommunicationis Principes saeculares eum compellere: textu expresso *in c. Judaei* 5. *de Judaeis, et Saracenis*, et concordat *l. Cognovimus* 19. §. *Sed ne videamur*, *Cod. de Haereticis.* Et id novissime statuit, confirmavit, et ampliavit Clemens XI. Constitut. incip. *Propagandae per universum*, quae per extensum traditur sub verb. *Hebraeus n.* 21. Vide *ibi*, ubi multa ad rem. 26

Alimenta debent a parentibus praestari Filiis secundum decentiam status, et conditionis ipsorum. Colligitur expresse *ex l. Si cui* 14. *ff. de annuis legatis*, *l. Mela* 14. *et leg. Cum alimenta* 22. *ff. de alimentis, vel cibariis legatis*, *leg. Tutor.* 13. *ff. de administrat. Tutorum*, *l. Si instituta* 27. §.1. *ff. de inofficioso testamento*, *leg. Jus alimentorum* 2. *ff. Ubi pupillus educari debeat*, cum similibus. 27

In controversia pro taxandis alimentis attendi debet non solum dignitas personarum, et facultatum copia; ut per citata Jura, et alia similia tenent omnes, cum certum sit, non eamdem quantitatem taxandam esse pro persona vili, ac pro nobili, pro paupere, ac pro divite; sed etiam attendenda est aetas Alimentarii, cum non eadem alimenta debeantur pro parvulo, ac pro adulto, sed semper praestanda sint majora juxta incrementum ad certum tempus. *Per tex. in l. Jus alimentorum* 3. *ff. Ubi pupillus educari debeat*, *l. Cum unus* 10. *l. Alimento* 16. §. 2. *ff. de alimentis, vel cibariis legatis.* Item consideranda est consuetudo regionis, cum experimento constet, quod non juxta eamdem pompam, et splendorem vivatur in una regione, ac in alia, etiam inter personas aequalis conditionis. Sicque istis omnibus attentis, controversia inter partes pro quantitate, et qualitate alimentorum, componenda est per regulatum a jure Judicis arbitrium, ut expresse habetur *ex l. Officio Judicis* 2. *l. Jus alimentorum* 3. *ff. Ubi pupillus educari debeat*, *l. Quod plerumque* 2. *Cod. de alimentis praestandis*, *l. Si quando negotium* 7. *Cod. de ordine cognitionum.* 28

Facta semel taxatione alimentorum, vel per Judicem, vel per partes inter se, si contingat patrimonium Patris decrescere, poterit Pater de alimentis diminuere juxta decrementum; et si contingat tale patrimonium augeri, tunc tenebitur etiam augere alimenta juxta incrementum. Sic expresse colligitur ex *cit. l. Jus alimentorum* 3. §. 3. *ff. Ubi pupillus educari debeat.* 29

30 Pater tenetur juxta decentiam proprii status non solum alimenta praestare Filio, sed etiam ipsius uxori quamvis eam duxerit sine dote, Patre ipso consentiente, Surdus *de olimentis tit.* 1. *q.* 38. *n.* 2. Bartolus *tract. de alimentis n.* 16. Covarruvias *de sponsalibus part.* 2. c. 8. §. 6. *num.* 5. *in fine*, Crottus, *in l. Si constante* n. 160. *ff. soluto Matrimonio*, Menoch. *de arbitr. cas.* 348. *n.* 14. Rosignol. *loc. cit. praenot.* 10. *num.* 8. Joann. Angelus Bossius *tract. de effect. Matrim. part.* 2. *c.* 4. *n.* 95. Bonacina *de praecep. disp.* 6. *q. unic. punct.* 6. §. 1. *num.* 3. *in fine*, Sanchez *de Matrim. lib.* 6. *disp.* 5. n. 9. Megala *part.* 2. *lib.* 2. c. 23. *q.* 1. *n.* 67. Rota recent. *part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 617. *n.* 2. *per tex. in l. Si quis o liberis* 5. §. 12. *ff. de agnoscendis, et alendis liberis*, *l. Si Filia nupta* 29. §. 1. *ff. Familioe Erciscundoe.*

31 Immo Pater tenetur dictam uxorem Filii alere, etiamsi indotatam duxerit ipso invito, et dissentiente, si ipse Filius aliunde non habeat, quo seipsum, et illam alere possit. Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 38. *n.* 15. Ruinus *consil.* 144. *n.* 18. *lib.* 5. Crottus *loc. cit. n.* 160. Rosignolus *loc. cit. num.* 9. Sanchez *lib.* 4. *de matrim. disp.* 26. n. 21. Johannes Angelus Bossius *loc. cit. n.* 65. Megala *loc. cit. num.* 67. *et seq.* Glossa *in cap. Admonere* 33. *q.* 2. Rota recent. *cit. decis.* 617. n. 2. *per cit. Juro in l. Si quis o liberis* 5. §. 12. *ff. de agnoscendis, et alendis liberis*, *et l. Si filia nupto* 10. §. 1. *ff. Fomiliae Erciscundae.* Et ratio est, quia licet filius uxorem indotatam duxerit, invito et contradicente Patre, Pater ipse adhuc compellitur praestare alimenta filio, quum per hoc non cesset Jus sanguinis, et naturalis pietatis, ratione cujus Jura disponunt alimenta esse praestanda a Patre filiis juxta decentiam, et conditionem sui status; sed in omni casu, quo Pater tenetur praestare alimenta filio, tenetur etiam ea praestare nurui, seu uxori ejusdem filii, quum haec etiam loco filiae habeatur. Cinus *in l. Ubi adhuc, quaest.* 16. *num.* 4. *Cod. de Jure. dotium.* Menochius *de arbitr. cas.* 348. *n.* 13. Surdus *de alimentis tom.* 1. *q.* 38. *n.* 5. Ruinus *citat. consil.* 144. n. 8. Barbatius *in cap.* 2. *n.* 46. *de Foro compet.* Rosignol. *loc. cit. num.* 9. Glossa *in cit. cap. Admonere, verb. Potrem* 33. *quaest.* 2. adeoque etc. Tum quia alere talem uxorem est onus filii, adeoque si filius aliunde non habeat, quo se ipsum, et illam alere possit, tenebitur ad id Pater, quum Pater teneatur ad onera filiorum; *textu expresso in cit. l. Si quis a liberis* 5. §. 10. *ff. de ognoscendis. et alendis liberis.*

32 Pater tenetur sic praestare alimenta etiam uxori sui Filii illegitimi, ac spurii; Joan. Nicolaus Lucidorus *de illegit. Clericorum c.* 22. *n.* 15. Joann. Angelus Bossius *loc. cit.* Palacotus *de Nathis cap.* 47. *num.* 7. Rosign. *loc. cit. num.* 10. et alii. Et ratio est, quia ex *cap. Cum hobere* 5. *De eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluerat adulterio*; Pater tenetur praestare etiam Filiis, quomodocumque illegitimis alimenta, et omnia necessaria, inter quae veniunt enumeranda etiam alimenta uxoris, ut in terminis tenent Covarruvias *de sponsalibus part.* 2. *c.* 8. 6. *num.* 56. Peregrinus *De Jure Fisci lib.* 3. *tit.* 18. *n.* 63. Bossius *l.* c. Rosignol *loc. cit.* et alii.

Pater tenetur praestare alimenta etiam Filiis 33 emancipatis, si aliunde non habeant, quo se alant, textu expresso *in citat. l. Si quis a liberis* 5. §. 1. *ff.* 1. *de agnoscendis, et alendis liberis.* Et ratio est clara, quia alimenta non debentur Filiis a Parentibus ratione patriae potestatis, sed Jure sanguinis, et naturalis pietatis, quod non dissolvitur per emancipationem *per text. in l. Jura sanguinis* 8. *ff. de Regul. Jur.* et §. *At hi* 10. *et* §. *Minus* 11. *Instit. de Haereditatibus, quoe ab intestato.* Et ob id 34
etiam tenetur Pater saltem in subsidium alere Filiam nuptam viro pauperi non abenti unde ipsam alat, Joann. Angelus Bossius *loc. cit.* c. 5. n. 152. Rosignol. *loc. cit. n.* 13. et alii.

Pater tenetur alimenta praestare etiam Filio 35 excommunicato, cum Excommunicatio non eximat ab obsequiis a Jure naturali debitis Filio. Surdus *de olimentis titul.* 1. *q.* 19. *n.* 13. Pontanus *de alimentis c.* 2. *n.* 14. Megala *part.* 2. *lib.* 2. c. 2. *q.* 5. *n.* 15. Rosignol. *loc. cit. praenot.* 10. *n.* 16. et alii passim. Cum hac tamen advertentia, 36
quod si Filius sua culpa pertinaciter perseveret in Excommunicatione, cum possit ab illa absolvi, Pater non tenetur ei alimenta praestare nisi juxta necessitatem naturae; quia praestando pinguiora alimenta tali Filio pertinaci in excommunicatione, tribueret ei ansam perseverandi in ea, et e contra subtrahendo ei talia pinguiora alimenta, subtraheret etiam ansam talis perversae perseverantiae. Si vero Filius sine sua culpa perseveret in Excommunicatione, tenetur Pater ei praestare alimenta juxta decentiam, et convenientiam sui status, *arg. cap. Inter alia* 31. *de sentent. Excommunicat.* ubi habetur, quod per supervenientem sententiam Excommunicationis non liberetur Pater a debito obsequio, ad quod antea tenebatur; nec ipsa Excommunicatio privat bonis, et Juribus temporalibus, quibus Excommunicatus gaudebat ante eamdem Excommunicationem, Joann. Angelus Bossius *tract. de effect. Matrim. part.* 2. *c.* 5. *n.* 119. Azorius *part.* 2. *lib.* 2. *c.* 4. *q.* 8. Trullench. *in Decolog. lib.* 1. c. 1. *dub.* 3. *n.* 10. Rosignol. *l. c.* n. 17. et alii.

Item Pater, quamvis non teneatur praestare 37 alimenta juxta decentiam, et convenientiam sui status, et conditionis Filio in haeresi pertinaci propter rationem numero antecedenti adductam, tenetur tamen regulariter ei praestare alimenta juxta necessitatem naturae, quia non cessant Jura sanguinis, et naturalis pietatis, ex eo quod filius

incidcrit in Haeresim, et in ipsa pertinax perseveret, praesertim cum sic possit subesse spes eum quandoque ab Haeresi revocandi; Joann. Angel. Bossius *loc. cit. n.* 123. Rosignol. *l. c. n.* 18. Fagundez *in Decalog. lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 6. Azorins *part.* 2. *lib.* 2. *c.* 4. *q.* 10. et alii. Dicitur tamen notanter *Regulariter*, quia si Filius Haereticus per falsa dogmata niteretur alios ad Haeresim perducere, tunc tamquam actuali publico hosti, et rebelli Ecclesiae, et Catholicae patriae, possent juste denegari alimenta, etiam ei necessaria, secundum exigentiam naturae, propter mox dicenda a simili numero sequenti.

38 Pater quamvis non teneatur praestare alimenta juxta decentiam, et convenientiam sui status, et conditionis Filio bannito, quia videtur indignus favoribus Juris Civilis qui contra Jura civilia enormiter deliquit, ut bannitus; cum frustra Legis auxilium invocet, qui committit in Legem, *cap. Quia frustra* 14. *de usuris*; tamen regulariter tenetur ei praestare alimenta juxta necessitatem naturae, quamvis statuto cautum sit, ne ei praebeantur. Et ratio est, quia Jura Civilia, et municipalia derogare nequeunt Juri naturae, et sanguinis *per text. in l. Jura Sanguinis* 8. *ff. de Regul. Juris*, *et* §. *At hi* 10. *et* §. *Minus* 11. *Instit. de haereditatibus, quae ab intestato*. Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia si Filius bannitus esset perduellis patriae, et in ipsam inveheretur, tunc posset Pater juste ei denegare alimenta etiam necessaria juxta exigentiam naturae, quia bonum patriae, et amor erga eamdem debet praevalere amori erga Filium, et bono ejusdem; et plus patriae debemus, quam parentibus, textu expresso *in l. Minime* 36. *ff. de Religios. et sumptib. Fun.*

39 Pater tenetur praestare alimenta Filio Monacho juste ejecto a Religione, si ipse aliunde non habeat, quo se alat: Azorius *part.* 2. *c.* 4. *q.* 9. Filliucius *t.* 2. *tract.* 23. *c.* 3. *n.* 35. Rosignol. *loc. cit. praenot.* 10. *n.* 11. et alii. Et ratio est, quia ex eo quod factus fuerit Monachus, subinde ob ejus culpam ejectus a Religione non desinit esse eidem Patri Filius, nec deficit titulus naturalis pietatis. Et aliunde ex eo, quod juste ejectus sit a Religione, desinit esse Filius Religionis, nec Religio intelligitur se obbligasse ad alimenta ei praestanda, nisi pro tempore, quo eidem inserviret. Vide verb. *Ejecti n.* 45.

40 Sic nec Religiosi praeclarissimae Societatis Jesu, qui post vota simplicia ante solemnem Professionem a dicta Societate dimittuntur, ulla ab eadem Societate praetendere possunt alimenta, aut congruam sustentationem, licet dum in ea viverent, titulo Religiosae paupertatis ad Sacros Ordines, etiam Presbyteratus, promoti fuerint. Sic novissime expresse statuit Bened. XIII. *Const. inc. Injuncti nobis.* Vid. *ib. n.* 46. ubi affertur per extensum.

Monachus, seu Regularis, injuste ejectus potest compellere Monasterium, seu Religionem, ad alimenta futura, et etiam praeterita, si illa mutuo accepit. Per talem enim injustam ejectionem non amittit ejectus Jura Monasterii, seu Religionis, nec desinit esse ejus Filius, adeoque non est, cur Religio non teneatur eumdem professum alere, cum injusta ejectio perinde sit, ac si non esset ejectio. Idem enim est aliquid non esse factum, et nulliter factum: *arg. l. Si se non obtulit* 4. §. 6. *ff. de Re judicata*, et quod nullum est, nullum producit effectum, *cap. Illud* 8. *de Jure patronat.* Vide *ibid. n.* 47. 41

Sic etiam, lite pendente pro validitate expulsionis, Ejectus debet ali ex bonis Monasterii, donec sit lata sententia de justitia, aut injustitia illius. Vide *ibid. n.* 48. 42

43 Alimenta non sunt praestanda a primo Monasterio Regulari, aut Moniali ad aliud Monasterium transeunti quamvis penes primum Monasterium remaneant dos, et alia bona. Card. Petra *tom.* 4. *Comment. in Constitut.* 16. *Eugenii IV. n.* 17. eum pluribus ibi adductis, testans sic specialiter quoad Monialem transeuntem decisum fuisse; Corrad. *in praxi dispensat. lib.* 5. *c.* 15. *n.* 14. *vers. Postmodum*, ubi adducit resolutionem Congregationis particularis ab Urbano VIII. deputatam. Surdus *de alimentis tit.* 9. *q.* 7. *num.* 1. 16. *et seq.* et alii.

Alimenta praestare tenetur Monasterium Regulari in aliud Monasterium incluso pro poenitentia peragenda. In tali enim casu, cum non solvatur ab obedientia primi Monasterii, merito ab ipso alendum esse decernitur, *cap. de lapsis* 5. *caus.* 16. *q.* 6. Covarruvias *in c.* 1. *num.* 20. *de Testamentis*, Sanchez *in Summa lib.* 7. *cap.* 32. *num.* 46. Molina *de Justitia t.* 10. *disp.* 140. Card. Petra *loc. cit. num.* 18. et alii. 44

Alimenta Religio praestare tenetur Regularibus detentis in carceribus S. Officii, dummodo Religio non sit de iis, quae in communi non possident, Card. Albit. *de Inconstantia in fide cap.* 22. *num.* 62. *et* 63. Card. Petra *loc. cit. num.* 18. Pigoat. *tom.* 8. *consult.* 62. *num.* 34. et alii. Et cohaerenter, vide *infra num.* 118. 45

Alimenta a Novitia solvi non debent Monasterio, si eamdem teneatur recipere, et ad Habitum, et ad Professionem sine dote. Secus autem si dicatur solum a Testatore, quod Monasterium teneatur eamdem recipere ad Professionem sine dote, Card. Petra *t.* 3. *comm. in Constit.* 12. *Innocent. IV. n.* 51. *et.* 52. ita explicans responsionem quamdam Sacrae Congregationis *in Spoletana Alimentorum* 23. *Aug.* 1670. *lib.* 23. *decret. pag.* 399. ubi proposito dubio, *An sint solvenda praetensa alimenta Monasterio Monialium*, Sacra Congregatio respondit *Negative*. 46

Monachus, seu Monialis, pendente lite super 47

validitate suae Professionis, si sine debita licentia degat extra Monasterium, non potest ab ipso alimenta praetendere, praesertim attento Decreto Concilii Tridentini *c.* 19. *sess.* 25. *de Regularib.* quod non possit audiri Professus, nisi reassumpto habitu ad Monasterium redierit, cui si talis Monachus, vel Monialis obtemperasset, non egeret alimentis; unde sibi debet imputare, neque ex sua contumacia potest reportare commodum, per textum *in cap. Non omnis* 2. *caus.* 5. *q.* 5. ubi ex verbis S. Augustini expresso dicitur: *Utilius esurienti panis tollitur, si de cibo securus justitiam negligat, quam esurienti panis frangitur, ut injustitiae seductus acquiescat.* Ideoque nullam meretur indulgentiam, ut habetur *in leg. penult. Cod. de Jure dotium in leg. Si fidejussor, §. si necessaria, ff. Qui satisdare cog. et cap. Intelleximus, de Judic.* et late probat pluribus adductis Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 177. *num.* 4.

48 Si vero ex aliqua causa collocetur de ordine Sacrae Congregationis in alio Monasterio, donec causa terminetur, tunc debet habere etiam ibi alimenta a proprio Monasterio, quia per ipsum non stat in hoc permanere *arg. cap. Cum non stat* 66. *de reg. Jur. in* 6. et in terminis Card. Petra *tom.* 2. *comment. in Constit.* 7. *Innocent. III. sect. unica n.* 17.

49 Filii tenentur alimenta praestare Parentibus, sicut Parentes ipsis ex dictis praestare tenentur. *Communis*, per clarum textum *in l. Si quis a liberis* 5. §. 1. *ff. De agnoscendis, et alendis liberis*, ibi: *Et magis puto, etiamsi non sint liberi in potestate, alendos a parentibus, et vice mutua alere parentes debere, et ibidem* §. 16. ibi: *Parens quamvis ali a Filio ratione naturali debeat:* Rota recent. *part.* 5. *t.*1. *decis.*64. *n.*24. ubi plura ad id adducit.

50 Hinc Filius, quamvis obstrictus voto Religionis, non potest Religionem ingredi, existentibus Parentibus in extrema necessitate, cui non possint obsistere sine ope Filii. Vide verb. *Filius n.* 100.

51 Si Filius, existentibus suis Parentibus in extrema, vel gravi necessitate, Religionem ingrediatur, et profiteatur, Professio est valida, sed illicita. Unde si aliter ipsis subvenire nequeat, tenetur exire. Non tenetur autem, nec potest exire, si sine egressu possit ipsis subvenire suis operibus, et industria. Vide ibid. *num.* 101.

52 Filius autem Religiosus Professus nequit a Religione exire ad subveniendum suis Parentibus in extrema et valde gravi necessitate, nisi accedat suorum Superiorum placitum, et facultas. Vide ibid *n.* 102.

53 Non desunt tamen magni nominis Doctores sustinentes contrarium. Vide ibid. *num.* 103. In qua
54 autem necessitate possit, et debeat Filius prius succurrere Parentibus, quam aliis quibuscumque, vide verb. *Necessitas, a num.* 24. *ad* 37. et verb. *Filius a num.* 91. *ad.* 99.

Frater dives tenetur alimenta praestare Fratri pauperi *l. Mutus* 73. *ff. de Jure dotium, l. Qui filium* 4. *ff. Ubi pupillus educari debeat Authentic. Quibus modis naturales efficiuntur sui* §. *Si quis igitur habens;* Rota recent. *decis.* 411. *num.* 3. *cum sequent. part.* 33. *decis.* 7. *num.* 1. *part.* 14. *decis.* 161. *num.* 11. et saepe alibi, et Doctores communiter. 55

Etiamsi Frater sit Filius naturalis. Rota *part.* 1. *dec.* 538. *n.* 1. *et* 4. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 92. *n.* 2. Bartolus *in l. Si quis a liberis* §. *Utrum num.* 5. *ff. de agnoscendis et alendis liberis.* Ripa *in l.* 1. *ff. soluto Matrimonio.* Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 25. *n.* 8. *cum seq.* Molina *de Hispan. primogenit. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 64. et alii. Et etiamsi sit spurius. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 92. *n.* 7. *et* 10. *part.* 7. *dec.* 30. *n.* 4. *cum seq.* Surdus *loc. cit. qu.* 25. *n.* 33. Corbul. *in l. Si quis a liberis* §. *Idem scripsit n.* 89. *vers. Haec sententia, ff. de agnoscendis, et alendis liberis*, et alii, *arg.* §. *Si quis igitur habens; Authentic. Quibus modis naturales efficiantur sui*, ubi licet textus loquatur de Filio naturali, ejus tamen ratio cum non sit una et eadem, etiam in Filio spurio procedit, ut recte observat Rota *cit. decis.* 92. *num.* 10. Surdus *cit. qu.* 25. *n.* 28. et alii. 56 57

Et licet quod bona non provenerint a communi Patre: Rota *part.* 1. *decis.* 138. *n.* 4. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 92. *n.* 11. 58

Tenetur etiam Frater dives alimenta praestare Sorori pauperi, Rota *part.* 3. *decis.* 532. *n.* 2. Gloss. *in l. Qui filium, verb. Haec aliter, ff. Ubi pupillus educari debeat.* Bartolus *in l.* 2. *in fin. Cod. de alendis liberis*, cum aliis allegatis per Surd. *de alimentis tit.* 1. *qu.* 25. *in princip.* 59

Etiamsi sit soror uterina solum; *l. In omnibus* 1. §. 2. *ff. de Tutel. et rationibus distrahend. l. Tutor*, §. *In solvendis, ff. de administrat. Tutor. l. Qui filium, ff. Ubi pupillus educari debeat.* Annot. *ad decis.* 460. *n.* 141. *part.* 4. *t.* 2. Rotae recent. 60

Patruus Nepotem; et e converso Nepos Patruum alere tenetur in subsidium. Rota recent. *part.* 7. *decis.* 194. *num.* 4. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 408. *n.* 12. *part.* 14. *dec.* 204. *num.* 9. Crottus *in l. Filius familias* §. *Divi, num.* 31. *in fin. ff. de Legatis.* Ripa *ibid. n.* 4. Ferdinandus Loaz. *ib. n.* 96. Poutan. *de alimentis tit.* 1. *quaest.* 8. *n.* 1. *et* 6. *prope finem*, et plurimi alii apud Rotam *cit. decis.* 194. *num.* 4. *cum sequentibus per text. in l. Si quis a liberis* 5. §. 2. *ff. de cognoscendis, et alendis liberis, et in cap.* 1. *verb. Amitam, de cohabitat. Cleric. et. c. Cum quidam* §. *final. de Jurejurand. et in Epist.* 1. *Apostoli ad Timoth. c.* 5. *num.* 8. Ubi dicitur eum, qui ex sua familia nato non subvenit, Fidem negare, et infideli deteriorem effici; ibi: *Si quis autem suorum, et maxime domesticorum curam non habet, Fidem negavit, et est Infideli deterior.* Et pro hac opinione fuit pluries judicatum in variis supremis Tribunalibus, et signanter in supremo 61

Castellae Conventu; item alio supremo Castellae Senatu; in Regia Aragonensi Audientia, in supremo Consistorio Regni Siciliae, in sacro Consilio Neapolitano, et in Sacro Rotae Romanae Tribunali *in Romana Alimentorum* 13. *Junii* 1613. *coram bonae memoriae Patriarcha Manzanedo, et in alia Romana dotis* 14. *Martii coram Merlino*, ut ex aliis testatur Rot. recen. *part.* 7. *decis.* 191. *a num.* 8. *ad* 13.

62 Et procedit, etiamsi agatur de Nepote naturali, vel spurio; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 92. *n.* 10. Surdus *de alimentis tit.* 1. *qu.* 25. *num.* 28. et alii *arg.* §. *Si quis igitur habens; Authentic. Quibus modis naturales efficiantur sui*, et *cap. Cum haberet* 5. *de eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluerat.*

63 Vel etiamsi agatur de Nepote, ex Fratre naturali, vel spurio, quia Filii Fratris subingrediuntur locum Patris in commodo recipiendi alimenta, ex late deductis per Surdum *de alimentis qu.* 23. *tit.* 1. *per tot.* et per Rotam *in Romana Alimentorum* 3. *Junii* 1613. *coram Patriarcha Manzanedo*. Rota recent. *part.* 7. *dec.* 30. *n.* 5. *arg. cit. Juribus num. anteceden.*

64 Et quamvis bona non proveniant a communi stipite, quia quando alimenta debentur ratione sanguinis, non est curandum, unde bona proveniant, uum a communi stipite, vel aliunde, Rota *part.* 1. *dec.* 538. *n.*4. *et* 5. *part.*7. *decis.* 194. *n.*67. Marescot. *var. resolut. lib.* 2. *cap.*83. *n.* 4.Gratian. *disceptat. forens.* 363. *n.* 21. *tom.* 3. Molina *de primogenit. Hispan. lib.* 2. *cap.* 16. *sub n.* 59. et alii.

65 Et quod dicitur de Patruo respectu Nepotis, dicitur etiam de Nepote respectu Patrui, qui si sit pauper, alendus est in subsidium a Nepote. *Rota in d. Romana Alimentorum* 15. *Iunii* 1613. *coram Patriarcha Manzanedo, et par.* 7. *recent. decis.* 191. *n.* 4. *et seq. et* 19. cum pluribus Doctoribus ibi allegatis.

66 Etiamsi agatur de Patruo naturali; Rota *in d. Romana Alimentorum, et cit. part.* 7. *decis.* 194. *n.* 5. *et sequ.* cum pluribus aliis ibi allegatis; *arg. citat. Juribus sub n.* 62.

67 Conjuncti enim ratione sanguinis, et naturalis pietatis tenentur inter se praestare vitae subsidia. Rota *par.* 7. *recent. decis.* 194. *n.* 34. *et seq. per text. in cap. Est probanda* 16. *dist.* 86. ibi: *Proximos seminis tui ne despicias, si egere cognoscas; melius est enim, ut ipse subvenias tuis, quibus pudor est ab aliis sumptum deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitati.* Natura autem non facit differentiam inter conjunctos naturales legitimos, ac inter illegitimos, §. *Si quis sane non habens* 1. *in Authentic. seu Novella* 74. *collat.* 6. *Quibus modis naturales efficiantur legitimi*; *et* §. *Si vero filios* 3. *cap.* 12. *Authent. seu Novella* 89. *collat.* 7. *Quibus modis naturales efficiantur sui, leg. Adopticus*, §. *Serviles vers. Unde nec vulgo, ff. de ritu nuptiar.* cum similibus; adeoque etc.

Maritus tenetur alimenta praestare uxori, si ab eadem, vel ab ejus Patre, vel aliis consanguineis, dotem recepit. *Communis* per text. in *l. Quae legatorum* 14. *ff. Ut in possessione legatorum l. Si Filia* §. 1. *ff. Familiae Erciscund. l. Si eum dotem* §. *Sin autem, ff. soluto Matrim.* cum similibus. 68

Maritus tenetur alimenta praestare Uxori, etiamsi sine dote eam duxerit, si scienter indotatam accepit, nec dos fuit ei promissa, nec Jus aliquod sibi reservavit ad dotem, Rota recent. *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 617. Surdus *de alimentis tit.* 1. *qu.* 38. *n.* 13. Innocent. *in cap. Per vestras, de donat. inter virum, et uxor. in fine*, Lara in *l. Si quis ex his n.* 21. *ff. de agnoscendis, et alendis liberis*, Rosignol. *de effect. Matrimon. contract.* 15. *de Matrim. VI. disquisit.* 1. §. 19. *n.* 2. Molina. *tom.* 2. *de Justit. disput.* 425. §. *Si marito dos*, Sanchez *de Matrim. lib.* 9. *disput.* 5. *n.* 8. et alii passim. Et ratio est, quia ex quo duxit Uxorem sine dote, et promissione dotis, videtur sponte cessisse cuicumque Juri ad eamdem, et voluisse pro dote accipere ipsius Uxoris personam; unde sibi imputari debet, si nullam dotem exegerit, teneturque ad uxorem alendam. 69

Si autem Maritus uxorem duxit sine dote numerata, cum dote tamen promissa, et conventa in determinata quantite, fide data de solutione, et postea eamdem non possint exigere, tunc de rigore Juris non tenetur alimenta eidem Uxori praestare; Rota *part.* 2. *recent. dec.* 470. *n.* 4. Sanchez *de Matrim. lib.* 9. *de debito conjug. disput.* 5. *num.* 2. Rosignolus *loc. cit. n.* 6. et alii. Et ratio est, quia dos ideo datur Marito, ut ex illa tamquam ex pretio, seu ex fructibus ipsius, sustineat onera Matrimonii; *l. Pro oneribus* 20. *Cod. de Jure Dotium*, *l. Dotis fructum* 7. *ff. eod.* adeoque dote non soluta, non tenetur Maritus alimenta praebere Uxori, quia cum deficit id, propter quod assumitur onus, debet et ipsum onus deficere. 70

Dicitur autem notanter *de rigore Juris*, quia in tali casu Maritus tenetur praestare alimenta Uxori ex aequitate, et honestate; *arg. l. Si eum dotem* 22. §. 7. *ff. solut. Matrimonio*, ut recte docent Joannes Augelus Bossius *tract. de effect. Matrim. cap.* 6. *num.* 29. *et tract. de dote cap.* 2. *num* 141. Vallerns *de different. inter utrumque For. verb. Uxor, different.* 2. *in fine*, Rosign. *loc. cit. num.* 7. et alii. Et ratio est, quia cum Maritus ex vi Matrimonii servare debeat cum Uxore individuam vitae unitatem, nimis inhumanum esset, si ei negaret congrua alimenta, quanto ipsa aliunde habere non posset, adeoque etc. 71

Si uxor sine necessaria causa recedat, et divertat a Marito, Maritus non tenetur ei alimenta praestare, quamvis dotem ab ea acceperit. Secus vero si ob justam causam recederet, seu diverteret a Marito. Joannes Lupus *in cap. Per vestras, de donat. inter vir. et uxor. not.* 3. *in princip. n.* 14. 72

Barbosa 2. *par. Rubr. ff. soluto Matrimonio.* Rosignol. *loc. cit.* §. 22. *n.* 5. 6. Vide verb. *Uxor num.* 24.

73 Si vero nec sua culpa, nec culpa Mariti recesserit, tenetur Maritus illam alere. Lara *in l. Si quis a liberis* §. *Si quis ex his, ff. de agnoscendis, et alendis liberis*, Sanchez *de Matrimonio lib.* 9. *disput.* 4. *num.* 25. Rosignol. *loc. cit. n.* 7. et alii recte notantes, quod si uxor recedat a Marito ob periculum infectionis, ex morbo contagioso Mariti, et hujusmodi, tunc Maritum teneri ipsam alere. Et ratio est quia, ut expresse habetur *in cap. Sine culpa* 23. *de Regul. juris in* 6. *Sine culpa (nisi subsit causa) non est aliquis puniendus*, et concordat *l. Sancimus* 22. *Cod. de poenis*, cum similibus, adeoque uxor recedens a Marito sine ulla sua culpa non est privanda alimentis sibi debitis a Marito.

74 Si Maritus sit inops, et Uxor dives, tenetur haec alimenta illi praestare. Lara *in l. Si quis a liberis* §. *Si quis ex his num.* 14. *ff. de agnoscendis, et alendis liberis*, Bartolus *tract. de alimentis num.* 49. Speculator *tit. Qui Filii sint legitimi* §. *unic. num.* 40. Bertachinus *in repert. l. V. verb. Uxor alitur, vers. Uxor dives*, Resignol. *loc. cit. disquisit.* 1. §. 23. *num.* 4. et alii per text. *in l. Si cum Dotem* 22. §. 7. *ff. soluto Matrimonio*, ibi: *Quid enim tam humanum est, quam fortuitis casibus mulieris Maritum, vel Uxorem viri participem esse?* Sicuti enim Maritus in casu indigentiae Uxoris tenetur eam alere, ita Uxor dives in casu indigentiae Mariti tenetur ei alimenta praestare.

75 Alimenta debentur Uxori ab baeredibus Mariti, qui dotem detinent, pro anno luctus. Rota *part.* 3. *decis.* 269. *num.* 1. et communis Doctorum per clarum text. *in l. Unica* §. 7. *Cod. de rei uxoriae actione.*

76 Etiamsi ipsa Uxor aliunde sit dives; *arg. tit. l. Unica* §. *Exactio, Cod. de rei uxor. actione;* ubi indefinite, et sine ulla restrictione statuitur, quod Uxor vidua pro anno luctus sit congrue alenda ab baeredibus Mariti, si pro illo anno dotem retineant, nec ullam facit distinctionem de Uxore divite, aut paupere, adeoque neque nos distinguere debemus, et excipere Uxorem divitem, cum ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debeamus; *cap. Quia circa* 22. *de priv. l. de pretio* 8. *ff. de publiciana in rem action. l. Non distinguemus* 32. *ff. de receptis Arbitr. l. Praeses* 3. *ff. de officio Praesidis.* Tum quia Maritus recepta dote tenetur Uxorem alere, quantumvis aliunde sit dives, per text. *in leg. Dotis fructum* 7. *ff. de Jure dotium, et l. Pater pro filia* 17. *ff. de doli, mali, et metus exceptione;* adeoque etiam baeredes non restituta dote tenebuntur eamdem alere, quantumvis aliunde divitem. Et sic tenent Joannes Angelus Bossius de dote *cap.* 20. *num.* 86. *et tract. de aliment. obligat. cap.* 11. *n.*759. Leotardus *de Usuris qu.* 30. *n.* 33. Rosignol. *de dote part.* 2. *praenot.* 22. *n.* 42. Baldus, Alexander Corduba, et alii ab ipso citati contra Joannem Andream, Campegium, et Castropalaum.

Item etiamsi dotis fructus ad alimenta praestanda non sufficiant, Rota *part.* 3. *decis.* 269. *n.* 1. Rosignol. *loc. cit. num.* 50. cum pluribus aliis ibi allegatis, *arg. cit. l. unic.* §. 7. *Cod. de rei uxoriae action.* Sicuti enim Maritus tenetur ad alendam Uxorem, quamvis dotis fructus non sufficiant, ita etiam ejus baeredes, quamdiu dotem retinent. 77

Pro alimentis, quae baeredes Mariti Uxori praestant pro anno luctus, non tenetur Uxor in illorum favorem impendere suas operas, sive obsequiales, sive artificiales, Campegius *de dote part.* 2. *quaest.* 16, Jo: Angelus Bossius *de alimentis obligat. cap.* 11. *n.* 759. cum aliis ab ipsis ibi allegatis; Rosignol. *loc. cit. n.* 74. et alii. Et ratio est, quia quando Lex determinat emolumentum aliquod, v. gr. alimenta ex aliqua caussa onerosa, ille qui obligatur ad alendum, non potest aliquod onus praescribere alimentario, quia non suo, sed Legis judicio tradit, per text. *in l. Si adrogator* 22. *ff. de adoptionibus;* adeoque neque baeredes, qui intra annum luctus tenentur praestare alimenta Uxori viduae ratione suae dotis ab ipsis detentae, possunt ipsam obligare ad operas artificiales, et obsequiales. 78

Potest Uxor sine usurae labe convenire cum haeredibus Mariti pro alimentis sibi debitis pro anno luctus, ut certam quantitatem sibi conferant, Navarrus *in commentar. de usuris n.* 68. *et in Manual. cap.* 17. *n.* 213. Covarruv. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 1. *vers. sexto*, Augustinus Barbosa *Collect. ad cap. salubriter n.* 9. *de usuris qu.* 30. *n.* 28. Franciscus Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *quaest.* 39. *n.* 69. *et seq.* Rosignol. *loc. cit. n.* 50. Et ratio est clara, quia illa quantitas non deducitur in pactum ob solam dilationem temporis in restituendo; quod utique esset usurarium, sed solum in compensationem alimentorum eidem Uxori debitorum; quod nullam usurae labem continet; cum sic solum exigatur, et conferatur quantitas certa pro specie, seu Jure certo. 79

Si illa quantitas conventa non excedat onera alimentorum, quamvis excedat valorem fructuum dotis, adhuc potest sine labe usurae exigi. Covarruvias *loc. cit. cap.* 1. *n.* 3. Franciscus Molin. *loc. cit. qu.* 39. *n.* 74. Surdus *de alimentis tit.* 10. *qu.* 44. *n.* 27. Rosignol. *loc. cit. num.* 55. Trullench. *tom.* 2. *summae lib.* 7. *cap.* 3. *n.* 23. Salas *de Usuris dub.* 30. *num.* 10. et alii. Et ratio est, quia cum baeredes Mariti retinentes dotem teneantur pro anno luctus conferre alimenta Uxori juxta decentiam status, nulla habita ratione, an fructus ipsius dotis adaequent dicta alimenta, per text. *in l. Unica* §. 7. *de rei uxoriae actione* indefinite lo- 80

quentem, poterit ipsa Uxor juste sine labe usurae exigere quantitatem correspondentem oneri eorumdem alimentorum, quamvis excedentem valorem fructuum dotis.

81 Uxor vidua non solum intra annum luctus potest ab haeredibus Mariti detinentibus dotem exigere alimenta, sed etiam post annum luctus si in mora fuerint restituendi eamdem, Navarrus *in comment. de Usuris num.* 67. Salonius 2. 2. *quaest.* 78. *art.* 2. *controv.* 15. *n.* 7. Leotardus *de Usur. quaest.* 30. *num.* 57. Sotus *de Justit. et Jur. lib.* 6. *quaest.* 1. *art.* 2. *circa finem*, Thesaurus *decis.* 43. *num.* 4. Rosignol. *loc. cit. num.* 57. et alii. Et ratio est, quia injustum est ut dotem detineant, et fructu dotis gaudeant, et alimenta non conferant; cum is, qui dotem recipit, intelligatur tacite se obligasse ad alimenta tradenda, donec dos restituatur, per textum *in leg. Dotis fructus in princip.* 7. *ff. de jure dotium*, *l. Si cum dotem* 22. §. 8. *ff. soluto Matrimonio.*

82 Haeredes Mariti tenentur alere Uxorem viduam, si sit indotata, inops, et non habeat aliunde quo se possit alere, Rota recent. *part.* 1. *tom.* 1. *decis.* 30. *n.* 2. *cum. seq. et* 19. *et seq.* cum pluribus ibi adductis.

83 Item haeredes Uxoris tenentur alere maritum inopem, qui non habet aliunde quo se alat; cum inter Virum, et Uxorem ad imparia non sit judicandum; Rota *loc. cit. n.* 1. *et* 20. cum pluribus ibi allegatis, per textum expressum *in cap. Si quis Uxorem* 4. *caus.* 32. *quaest.* 1.

84 Extante controversia inter Patrem, et Filium super alimenta praeterita, probabilius est, quod possint compelli ad compromissum. Sic tenere censetur Joannes Baptista Saminiatus *controv.* 81. Blanchus *de compromiss. quaest.* 4. *sub tit. de quibus causis possit compromiss. fieri num.* 19. Surdus *de alimentis tit.* 8. *privil.* 61. *num.* 33. Castillus *de alimentis cap.* 70. *per tot.* Urceolus *de transact. qu.* 49. *num.* 1. et alii, qui omnes excipiunt solum quoad alimenta futura, adeoque censent id posse fieri quoad alimenta praeterita; per textum expressum *in l. de alimentis* 8. *Cod. de transactionibus*, ibi: *de alimentis praeteritis, si quaestio deferatur, transigi potest.* Et sic expresse docet Rosignol. *de effectibus Matrimon. contrac.* 15. *de Matrimon. IX. praenot.* 13. *num.* 2.

85 Secus autem est dicendum quoad alimenta futura, ut expresse defendunt Corduba a Lara *in l. Si quis a liberis.* §. *Parens*, *num.* 50. *ff. de agnoscendis*, *et alendis liberis*; Borellus *de compromiss.* §. 2. *gloss.* 1. *num.* 308. Collerius *de alimentis lib.* 2. *cap.* 8, *num.* 59. Saminiatus *Controv.* 81. *num.* 8. *et seq.* Novarius *ad pragmat. Regni*, *tit. de Arbitris coll.* 2. *sub num.* 4. Rosignol. *loc. cit. num.* 3. aliique citati *num. antecedenti*: et ita resolutum fuisse in senatu, et Sacro Consilio Neapolitano referunt Novarius, Saminiatus, et Rosignolus *loc. cit.* Et ratio est, quia causa pro alimentis futuris est, executiva, et omnino privilegiata, tam ratione ordinis, et temporis quam ratione etiam probationum: *l. Senatus consultum* 1. §. 12. *et l. Si quis a liberis* 5. §. 8. *ff. de agnoscendis*, *et alendis liberis.* Bartolus *in l. de alimentis num.* 3. *Cod. de transact.* Castillus *de alimentis cap.* 4. *num.* 1. et est celerrimae expeditionis, nec dilationem patitur, cum interim Filii de vento vivere nequeant. Borell. *consil.* 71. *num.* 37. *per text. in l.* 2. *ff. de re judicat.* Surdus *de alimentis tit.* 8. *privil.* 11. *et privil.* 70. Giurba *decis.* 4. *n.* 45. *vers. sed alimenta.* In causis autem executivis, et celerrimae expeditionis, compromissum non admittitur. Baldus *in l.* 1. *in princip. ff. de transact.* Alexander *consil.* 82. *num.* 4. *lib.* 1. Mastrillus *decis.* 270. *n.* 49. adeoque etc. Tum quia super alimentis futuris non potest fieri transactio sine auctoritate Praetoris, nec alimentarius cogi potest ad transigendum; textu expresso *in cit. l. de alimentis* 8. *Cod. de transact.* ibi: *De futuris autem sine Praetore, seu Praeside interposita transactio nulla Auctoritate Juris censetur*; adeoque super ipsis nequit fieri compromissum, cum pari passu procedant transactio, et compromissum.

Alimenta praeterita non praestita a Patre Filio, 86
qui eadem acquisivit mendicando, vel alio modo non oneroso, non possunt a d. Filio repeti, neque quoad eorum aestimationem. Alexander *in l. de alimentis*, *in princip. Cod. de transact.* Stephanus Gratianus *discept. forens. tom.* 1. *cap.* 60. *num.* 19. *et* 20. Fontan. *de pactis nupt. claus.* 5. *par.* 1. *n.* 100. *et claus.* 6. *gloss.* 2. *part.* 3. *num.* 35. Megala *part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 23. *quaest.* 1. *n.* 26. Azorius *part.* 2. *lib.* 2. *c.* 4. *quaest.* 16. Rosignol. *loc. cit. praenot.* 14. et alii. Et ratio est, quia Pater tum Jure naturali, tum Jure civili tenetur praestare alimenta Filio solum cum iis indiget, nec aliunde sibi ea providere potest, ut patet ex *l. Si quis a liberis* 5. §. 7. *ff. de agnoscendis*, *et alendis liberis.* In ordine autem ad dicta alimenta praeterita, Filius jam non amplius eis indiget, et penitus cessavit necessitas, cum de iis sibi modo non oneroso providerit, adeoque etc.

Si autem Filius pro sibi providendis dictis 87
praeteritis alimentis non sibi a Patre praestitis, cum aliunde non haberet, contraxerit aliquod debitum per mutuum, tunc Pater tenetur solum illud debitum seu mutuum restituere. Bartolus *in l. Libertis quos* §. *Manumissis n.*3. *ff. de alimentis*, *et cib. legat.* Stephanus Gratianus *discept. forens. cap.* 60. *n.* 22. Fontanella *claus.* 6. *gloss.* 2. *part.* 3. *num.* 37. Joann. Angelus Bossius *tract. de effect. Matrimon. part.* 2. *cap.* 15. *n.* 882. Merenda *Controvers. Jur. tom.* 4. *lib.* 22. *cap.* 29. *num.* 3. Rosignol. *loc. cit. num.* 3. et alii. Et ratio est, quia tunc necessitas alimentorum perseverat in debito contracto pro ipsis providendis, cum hoc substi-

tuatur in Jure loco eorumdem alimentorum, adeoque Pater obligatus ad alimenta, tenebitur ad debitum contractum pro illis, si, ut debuerat, non subministravit; et Filius aliunde non habuit, quo sibi illa provideret.

88 Renuente Patre alimenta debita praestare Filio, cum possit, potest idem Filius alimenta repetere a die petitionis: Stephanus Gratian. *discept. forens. tom.* 1. *cap.* 54. *num.* 11. Surdus *de aliment. tit.* 8. *privil.* 60. *num.* 60. Vincentius de Franchis *decis.* 605. *n.* 6. *et* 9. *in fine;* Fontanella *de pact. nupt. claus.* 6. *gloss.* 2. *part.* 3. *num.* 43. *et sequent.* Lancellotus *de attent.* 2. *part.* r. 1. *Limit.* 24. Pontanus *de alimentis cap.* 12. Rosignol. *loc. cit. num.* 8. et alii. Et ratio est, quia si alimenta peti possent solum a die latae sententiae, et non a die petitionis, debitor eorumdem posset suis cavillationibus, et subterfugiis diu sententiam protrahere, et Alimentarium eludere, sicque commodum ex sua malitia, et dolo reportare, quod nullatenus est dicendum, *per text. in cap. Intelleximus* 7. *de Judiciis*, ibi: *Ne videatur de sua malitia commodum reportare; leg. Non fraudantur* 134. §. 1. *de Regul. Juris*, ibi: *Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest*, adeoque etc.

89 Alimenta debentur Filio asserenti se esse Filium, quamvis Pater neget, si sit in quasi possessione Filiationis; Bartolus *in l. Si neget* 7. *ff. de agnoscendis, et alendis liberis*, Molina *de Primogenit. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 36. Covarruvias *Practic. cap.* 7. *num.* 8. Stephanus Gratianus *discept. forens. tom.* 2. *cap.* 238. *n.* 43. Paschalis *de patria potest.* r. 2. *n.* 7. Molina Theologus *de Justit. tom.* 3. *disp.* 616. *num.* 15. *vers. quando autem;* Rosignol. *loc. cit. disquisit.* 1. §. 10. *num.* 2. Rota Rom. *dec.* 21. *num.* 2. apud Vellarum. Et ratio clare deducitur a paritate eorum, quae habentur *in l. Si quando* 7. §. *Quod si ei*, *Cod. de ordine cognit.* ubi statuitur, quod si ille, qui est in quasi possessione libertatis, fuerit spoliatus bonis ab eo, qui se dominum asserit, et talem se esse contendit, debet, ab eodem habere pendente lite alimenta, et litis expensas, adeoque dicendum est etiam in hoc casu, cum id aequitas postulet, ne defectu necessariorum decidat dictus Filius a suo bono Jure, quod fovet.

90 Si autem non sit in quasi possessione Filiationis, debet Judex summarie cognoscere, et si constiterit de Summo jure ejusdem petentis, debebit decernere alimenta, et litis expensas, donec in plenario Judicio jus Filiationis absolvatur, textu expresso *in l. Si quis a liberis* 5. §. 8. *ff. de agnoscend. et alend. liberis*, et concordat *l. Si Judex* 10. *ff. de his, qui sui, vel alieni Juris sunt*, sic expresse docet cum pluribus ibi allegatis Rosignol. *loc. cit. num.* 3.

91 Alimenta sunt a Patre iterum praestanda Filio, quamvis hic culpose consumpserit quantitatem sibi assignatam pro eisdem alimentis, Baldus *in l. Si captivi ad fin. Cod. de Episc. et Clericis;* Jason *in l. Si cum dotem* §. 1. *n.* 7. *et sequent ff. soluto Matrim.* Fontanella *de pactis nupt. tom.* 2. *claus.* 5. *gloss.* 1. *part.* 1. *num.* 78. Azorius *part.* 2. *cap.* 4. *qu.* 12. Merenda *contror. var. lib.* 4. *cap.* 34. *num.* 6. Rosignol. *loc. cit. disput.* 2. §. 1. *n.* 2. et alii. Et ratio est clara, quia Pater tenetur de Jure naturae ad praestanda alimenta necessaria Filio; tale autem Jus naturae adhuc viget, quamvis Filius portionem sibi assignatam pro alimentis culpose in commessationibus, ludis, et meretricibus consumpserit; cum Jura naturalia nullo extrinseco arridenti tolli possint per text. *in l. Eas obligationes* 8. *ff. de capite minutis*, *l. Jura sanguinis* 9. *ff. de Regulis Juris*, *et* §. *Sed. naturalia* 11. *Institut. de Jure naturali;* adeoque extante Filio in necessitate alimentorum, non obstante tali culpabili consumptione, adhue tenetur Pater iterum alimenta praestare.

Alimenta quando, et quomodo debeantur Patrono Beneficii a Beneficiato? Vide verb. *Juspatronatus art.* 4. *a n.* 114. *ad* 132. 92

Clerici privati Beneficiis Ecclesiasticis, ad quorum Titulum ordinati fuerunt, nullum Jus habent pro consecutione alimentorum super eorum fructibus, quamvis non habeant aliunde, quo se alere possint. Sic Monacell. *t.* 4. *supplement. ad* 2. *tom. num.* 410. cum Pignatell. Ubi testatur pluries Sacram Congregationem Concilii declarasse posse ipsos ob sua demerita privari Beneficiis absque ulla praeservatione alimentorum, et signanter *in Firmana* 30. *Maii* 1665. *in Romana* 18. *Mart.* 1684. *et in Vercellens.* 15. *Decembris* 1690. uti refert. *tom.* 2. *tit.* 23. *formula* 3. *n.* 22. *et in Asculana* 13. *Augusti.* 1707. *ad* 1. ubi de Canonico Collegiatae, qui Canonicatum loco Patrimonii pro congrua sustentatione subrogari obtinuerat. 93

Clericus a Beneficio suspensus, si aliunde non habeat, debet ex fructibus illius alimenta percipere, Glossa *in cap. Cum Vintoniensis Ecclesia* 25. *de electione verb. Administrant*, et alia Gloss. *in cap. studeat* 39. *dist.* 50. *verb. Et sui*, Monacell. *t.* 4. *supplement. ad* 3. *tom. n.* 8. 94

Parentes, et alii exponentes infantes in publicis Hospitalibus, aliisque locis, aut ante ostium alterius, an, et quando teneantur refundere alimenta, seu restituere expensas. Vide verb. *Parentes a n.* 24. *ad* 32. 95

Si Filius in querela inofficiosi Testamenti in prima instantia obtinuit pro se sententiam, sunt ei decernenda alimenta, et litis expensae usque ad finem ejusdem litis per ultimam sententiam. *Communis*, et certa per textum expressum *in l. Si injusta* 27. §. 3. *ff. de inofficioso Testamento.* 96

Immo quamvis in prima instantia circa querelam inofficiosi Testamenti nondum fuerit sententiam consecutus, si tamen habeat validas praesumptio- 97

nes pro se ipso, et foveat bonum Jus, potest exigere etiam in eadem prima instantia, per Judicem sibi decerni alimenta, et litis expensas. Stephanus Gratianus *discept. forens. tom.* 2. *c.* 236. *n.* 4. Molina *de primogenit. Hisp. c.* 15. *n.* 36. Alter Molina Theologus *de justitia tom.* 3. *disput.* 616. *num.* 15. Merenda *Controv. Jur. tom.* 1. *lib.* 5. *c.* 30. *num.* 2. Paschalis *de patria potestat. part.* 2. *c.* 3. *n.* 60. Fontanella *de pact. nupt. tom.* 2. *claus.* 6. Gloss. *d. part.* 4. *n.* 26. Rosignol. *loc. cit. disquisit.* 1. §. 11. *n.* 3. Annot. *ad decis.* 617. *n.* 18. *cum sequent. n.*26. *cum seq. n.* 136. *cum seq. part.* 4. *t.* 3. cum pluribus Rotae decisionibus ibi allegatis, et ibidem *n.* 138. notatur quod cit. *Lex si instituta n.* 27. §. 3. *ff. de inofficioso Testamento* procedit etiam in hoc casu, quando Filius, seu alius collitigans pauper, et fovens bonum Jus, etiam in prima instantia petit alimenta, et sumptus litis, et ibi ad id adducuntur clarissimi Doctores, et Rotae decisiones. Et ratio est, quia quum constat de bono jure Actoris, eadem ratio pro exigendis dictis alimentis, et litis expensis militat, quando, nulla obtenta sententia, versamur adhuc in prima instantia, ac quando jam est obtenta sententia in prima instantia in ordine ad prosequendam causam in secunda instantia appellationis: si quidem ratio, ob quam Jura decernunt esse praestanda dicta alimenta, et sumptus litis, est inopia Agentis, seu collitigantis, ne pauper collitigans ob impotentiam cogatur suum bonum Jus, et litem deserere; quae ratio, ut de se patet, habet locum in utroque casu; ubi autem eadem est ratio, eadem est Legis dispositio; *l. ideo* 27. *ff. de legibus*, *l. Illud* 32. *ff. Ad Leg. Aquiliam*, *cap. Inter corporalia* 2. *de transact. Episcop.* Cum ratio Legis sit anima Legis: *l. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnator.*

98 Alimenta, et litis expensae, pendente lite super inofficioso Testamento, debentur etiam Filiis emancipatis, si sint pauperes, et foveant bonum Jus. Item Filiis legitimis per subsequens matrimonium. Item Filiis in utero existentibus ventris nomine. Item Filiis adoptivis. Item Nepotibus per lineam virilem descendentibus, extantibus debitis conditionibus. Item Patri, Avo, et ascendentibus adversus haeredes Filii, Nepotis etc. Item Fratribus, et Sororibus indigentibus. Item Filiis illegitimis, et spuriis. Sic quoad omnes Sapientissimus Pater Rosignol. *loc. cit. disquisit.* 1. §. 12. cum pluribus ibi allegatis *arg. cit. l. Si instituta* 27. §. 3. *ff. de inofficioso Testamento*, aliisque Juribus ab ipso adductis.

99 Alimenta, et sumptus litis debentur cuicumque Actori pauperi, quando cum paupertate concurrit etiam praesumptio boni Juris; Annotat. *ad decis.* 617. *a num.* 18. Rota *recent. part.* 4. *tom.* 3. Rota *part.* 2. *decis.* 749. *num.* 1. *part.* 3. *decis.* 81. *n.* 1. *decis.* 948. *n.* 1. *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 223. *n.* 1. *decis.* 423. *n.* 2. *cum seq. part.* 8. *dec.* 124. *n.* 6. *part.* 11. *decis.* 211. *n.* 1. *part.* 12. *decis.* 158. *n.* 1. *decis.* 263. *n.* 15. *part.* 13. *decis.* 398. *num.* 1. *part.* 14. *decis.* 204. *n.* 15. *part.* 16. *decis.* 117. *num.* 5. *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 402. *num.* 1. et saepe alibi. Alimenta enim, et sumptus litis nunquam solent 100
denegari pauperi Actori, stante paupertate cum praesumptione boni Juris; quae opinio a toto Orbe communi applausu est recepta, tam ab Italis, Germanis, Hispanis, etc. quam ab omnibus scribentibus Pontificiis Caesareis, Regentibus, Consulentibus, Antiquis, et modernis; Annotat. *ad decis.* 617. *a n.* 26. *ad* 28. Rotae Romanae *part.* 4. *tom.* 3. ubi plurimae ad id allegantur ejusdem decisiones cum suis Juribus.

Et dicta conclusio locum habet distincte, sive 101
Judicium sit universale, et agatur ad universitatem bonorum; sive particulare, et lis agitetur super re particulari; adeo ut contraria opinio plenis votis sit reprobata, d. Annotat. *ad decis.* 617. *num.* 29. *cum sequent. part.* 9. *tom.* 3. Rota *part.* 2. *decis.* 748. *num.* 5. *part.* 9. *t.* 1. *decis.* 50. *n.*10. *part.* 13. *decis.* 398. *n.*11. *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 307. *n.* 2. *cum seq.* et saepe alibi. Causa enim, ob quam praestari debent alimenta, et sumptus litis, non consistit in eo, quod agatur magis ad unam rem, quam ad aliam, de cujus boni Juris praesumptione constat; sed ideo praestatur, ne pauper ob inopiam cogatur deserere ejus bonum Jus, et litem; Annotat. *ad cit. decis.* 617. *n.* 33. *cum sequent.* Rota *in Fanen. Dotis* 20. *Novemb.* 1641. *coram Cerro*, et saepe alibi.

Alimenta si sint debita ex sola dispositione Ju- 102
ris, non potest Alimentarius sine causa ea exigere extra domum haeredis; Rota *recent. part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 680. *num.* 9. Et haec conclusio est innixa rationi, ut sic minus gravetur haeres; Rota *ibid. n.* 13. cum pluribus ibi citatis; Rosignolus *loc. cit. disquisit.* 1. §. 9. *n.* 3. cum variis aliis ibi allegatis. Et ratio est, quia quando alimenta sunt debita ex sola dispositione Juris, regulariter debentur solum in subsidium; ut sic provideatur Alimentario aliunde non habenti, quo se alere possit, sufficienter autem providetur Alimentario, si ei alimenta praestentur in domo haeredis, adeoque non potest sine justa causa ea exigere extra ipsius haeredis domum, ut sic minus gravetur haeres juxta allegatam rationem Rotae.

Justa autem, et sufficiens caussa exigendi ali- 103
menta extra domum haeredis est, si haeres sit rixosus, et iracundus, vel habeat uxorem rixosam, et iracundam; vel habeat Personas similes in domo; Annot. *ad decis.* 636. *n.* 147. *ad* 149. Rotae *part.* 4. *tom.* 3. Vel si Legatarius non habitet cum haerede propter aliquod odium vigens inter eos; ead. Annot. *n.* 150. Vel si inter Legatarium, et haeredem agitetur aliqua lis, etiam super eisdem alimentis; ead. Annot. *num.* 162. *cum seq.* Et ipsa Rota *part.* 4. *t.* 1. *dec.* 199. *part.* 18.

t. 1. *decis.* 307. *n.* 15. *part.* 19. *t.* 1. *decis.* 214. *n.*20. *cum. seq.* Vel si vigeant discordiae, et lites criminales inter alendum, et haeredem. Rota *part.* 15. *decis.* 256. *num.* 13. Quod procedit etiam in Filio adstringente Patrem ad alimenta sibi praestanda; Rota *ibid. num.* 14. *et part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 241. *num.* 21. Et idem procedit quoad Fratrem litigantem cum altero Fratre, qui pariter potest ab eodem petere alimenta extra domum. Rota ib. *cit. decis.* 241. *num.* 19. *cum sequent.* Vel ubi haeredi praetendenti alimenta in domo, praestare obstat Legatarii Professio in Religione; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 199. *num.* 6. Vel ubi Legatarius vult cum propria uxore, et filiis habitare: Rota *ibid. n.* 6.

104 In hac tamen quaestione qualia sit justa causa petendi alimenta extra domum, remittitur arbitrio Judicis a Jure regulando; Annotatio *ad d. decis.* 636. *n.* 172. *Rotae. part.* 4. *tom.* 3. ubi plures ad id allegantur Doctores, et Rotae decisiones.

105 Et Judex, etiamsi alimenta essent Legata in Domo, potest cogere haeredem ex justa causa ad ea praestanda extra domum; *cit.* Annotat. *ad decis.* 646. *num.* 173. et ipsa Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 137. *n.* 18. *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 241. *num.* 19. *cum. seq.*

106 Si autem alimenta sunt debita ex dispositione hominis, seu Testatoris, tunc aut Testator simpliciter alimenta legavit absque alia adjectione, et hoc casu Legatarius facultatem habet habitandi ubi vult; et haeres tenetur eidem alimenta praestare; dict. Annotat. *ad dec.* 636. *n.* 83. *cum. sequent.* et ipsa Rota *part.* 15. *decis.* 256. *num.* 10.

107 Quae conclusio procedit etiam in legato alimentorum facto a Viro Uxori, quae potest habitationem eligere ubi vult, et ibi petere alimenta: dict. Annot. *ad decis.* 936. *n.* 77. *ad* 81. ubi tradunt ex Doctoribus, hanc opinionem veluti communem receptam semper fuisse, et in praxi observatam. Et ratio supradictorum est, quia in hoc casu legatum censetur factum a Testatore favore Legatarii, et non haeredis, ideoque ipsius Legatarii commodum attendendum venit; cum semper in dubio, favore ipsius libertatis judicandum sit; *l. inter pares*, *ff. de rs judicat. l. in obscura*, *l. Quoties*, *l. Libertas*, *ff. de regul. Juris*, *l. Julia*, *ff. de manumiss.* et expresse dict. Annotat. *ad decis.* 335. *num.* 82.

108 Aut Testator tunc alicui alimenta legavit in domo, vel sub conditione, vel cum onere morandi, vel habitandi in domo, vel cum haeredibus, vel per aliud aequipollens constat de tali voluntate Testatoris, et in eo casu Legatarius non potest alimenta exigere extra domum haeredis; ad quem effectum non sufficit Legatarium habitare in eadem domo, nisi comedat cum haerede. Quia tunc onus habitandi, et comedendi cum haerede, censetur adjectum favore ipsius haeredis, dict. Annot. *ad decis.* 636. *a n.* 103. *ad* 112. ubi ad id afferuntur plures Doctores, et Rotae decisiones cum variis Juribus.

Quae tamen conclusio non habet locum, quando aliter haeredi visum fuerit; quia cum dictum onus in hoc casu fuerit adjectum favore haeredis, iste poterit dicta alimenta praestare extra domum, etiam invito Legatorio; dict. Annot. *n.* 124. *cum sequentibus*, cum pluribus Juribus, et Doctoribus ibi allegatis. 109

Sicut neque habet locum, ubi agitur de Legato facto Mulieri in domo haeredis, quae nec commode, nec honeste ibi morari potest, puta, quia ipse est juvenis, et haeres pariter est juvenis et luxuriosus; tunc enim poterit ipsa petere alimenta extra domum haeredis; quia dicta conditio morandi cum haerede apposita Legato, tamquam turpis, in isto casu habetur pro non scripta, dicta Annot. *ad dec.* 636. *n.* 119. *cum seq. et num.* 145. *cum seq.* cum pluribus Juribus, et Doctoribus ad id allegatis. 110

Sic si mulier, cui fuerunt Legata alimenta, ait copulata Matrimonio, non tenetur percipere alimenta ex mensa haeredis; Rota *part.* 14. *dec.* 442. *num.* 10. 111

Idem procedit, quoties concurrit aliqua justa causa, quo casu, non obstante onere habitandi cum haerede, Legatarius potest petere alimenta etiam extra domum haeredis; dict. Annot. *ad decis.* 636. *a n.* 147. *ad* 171. ipsa Rota *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 199. *n.* 6. *part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 680. *n.* 14. *part.* 15. *dec.* 256. *n.* 12. 112

Quae opinio procedit, etiamsi alimenta essent legata sub hac lege, ne possint peti extra domum; Rota *part.* 7. *tom.* 2. *decis.* 369. *n.* 18. Quaenam autem sit ad id justa, et sufficiens causa, vide supra *n.* 102. 103. *et* 104. 113

Consuetudo, ut populus alimenta praestet Praedicatori, est servanda, et sufficit decennalis; Ripa *consil.* 1. *n.*44. *de consuetud.* Surdus *consil.*62. *n.*17. *vol.* 1. Sperell. *decis.* 70. *n.* 1. Bellet. *disquisit. Clerici tit. de Clerico debitore* §. 15. *num.* 7. Campanil. *in divers. Jur. Canonic. rubric.* 12. *c.* 13. *n.* 17. Leo *in Thesaur. For. Eccles. part.* 1. *c.* 8. *num.* 6. et fuit clarissime cautum per Concil. Trid. *sess.* 24. *de reform. c.* 4. ibi: *Impensis eorum*, *qui ea praestare*, *vel tenentur*, *vel solent*, et sic pluries resolvit Sac. Cong. ut testatur Sperell. *l. c. num.* 1. Ad cujus laudabilis consuetudinis observantiam Episcopus populum cogere potest, per text. *in cit. ad Apostolicam* 43. *de Simonia*, et ex sententia Sacrae Cong. tenet Leo *l. cit. n.* 6. 114

Cessante autem dicta consuetudine, non populus, sed Episcopus, vel respective Parochus, si redditus Beneficii sint sufficientes, tenetur alimenta praestare Praedicatori. Sperell. *loc. cit. n.* 15. Tondutus *quaest. et resol. Beneficial. lib.* 1. *cap.* 39. *num.* 14. Frances *de Ecclesiis Cathedralibus cap.* 18. *n.* 126. Barbosa in Trid. *sess.* 5. *de reformat.* 115

cap. 2. *a num.* 9. et *sess.* 24. *de reformat. cap.* 4. *num.* 10. et supracitati cum aliis; et ratio est, quia cum munus praedicandi spectet ad Episcopum, et respective ad Parochum ex Conc. Trid. *cit. sess.* 5. *de reformat. cap.* 2. et *sess.* 24. *cap.* 4. sequitur ipsum teneri suis sumptibus Praedicatorem alere; quia, dum is, ad quem pertinet actus, illum per substitutum peragere potest, tenetur id facere suis sumptibus, per text. *in l. Sed si haereditas* 11. §. 1. *ff. Ad exhibendum, cap. Inter caetera* 15. *de Offic. Ordinarii*, ibi: *Quibus ipsi, dum indiguerint, congrue necessaria subministrent;* et ibi tradit Abbas, Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 59. *num.* 7. 8. *et* 9. Riccius *in Prax. For. Eccles. decis.* 536. *num.* 1. Tondut. *loc. c. num.* 14. Frances *l. c. num.* 121.

116 Excipe tamen, si adesset aliquod Legatum, vel redditus sufficiens pro alimentis, et mercede Praedicatoris, tunc enim nullus alius esset molestandus, ut ex sententia Sacrae Congr. firmat Leo *l. c. num.* 6. Sperell. *l. c. num.* 16. et alii.

117 Alia ad rem, Vide verb. *Adulterium*, verb. *Filius*, verb. *Jurispatronatus*, verb. *Necessitas*, verb. *Parentes*.

SUPPLEMENTA AUCTORIS

118 Relate ad ea, quae tradita sunt in hoc *art.* n. 45. affertur Decretum Supremae et Universalis Inquisitionis Romanae, quo Fratres Minores de Observantia Reformati, et Capuccini declarantur exempti a solutione alimentorum pro iis, qui in dicto Tribunali carceri sunt mancipati.

Feria III. die 15. *Julii* 1732.

Lectis Literis P. Inquisitoris Regii datis die 13. Junii proximi, quibus significat PP. Ordin. Min. Observant. dictae Civitatis recusare solutionem alimentorum, quae ab illa Inquisitione praestantur P..... in carceribus dicti S. Officii detento, et ad carceres arbitrio Sacrae Congregationis, ubi ob praetensam sollicitudinem in Confessione, damnato, cum perpetua inhabilitatione ad audiendas Confessiones Sacramentales; et ideo supplicat ei rescribi, quomodo se gerere debeat; et relato decreto edito die 3. Augusti 1707. et Epistola illius vigore scripta P. Inquisitori Arimini in simili casu, nempe Capuccinos, Fratres Ordin. Min. Observ. Reformat. aliosque Regulares, qui dietim vivunt ex eleemosinis, non teneri ad solutionem expensarum cibariarum.

Eminentissimi dixerunt: *Servandum Decretum editum die* 3. Augusti MDCCVII.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

119 Ad dignoscendum, quid nomine alimentorum veniat, et quomodo taxanda sint, inspicere oportet, qua ex causa debeantur. Multum enim interest, utrum alimenta ex contractu, vel legato, an vero ex sola pietate, et concurrente legis praecepto, debita sint. Si ex contractu debeantur, videndum quid actum sit inter contrahentes. Alimenta autem in genere conventa praestari debent juxta commodam alimentariorum sustentationem, habito respectu ad gradum familiae, et consuetudinem loci, Rota *in Ariminen. Alimentorum* 27. *Junii* 1749. §. *Sed quod maxime, cor. bon. mem. Lana.*

Si debeantur ex legato, Testatoris voluntas spectanda est. Si de ea non constet, id praestandum, quod Testator praestare solitus erat. De hoc si neque constet, ex facultatibus Defuncti, ex dignitate Personae, et caritate ejus, cui alimenta relicta, statui de alimentorum praestatione oportet; Voet. *in Commen. ad Pandect. lib.* 33. *tit.* 1. *num.* 6. 120

Si debeantur ex pietate, circa modum alendi multum Officio Judicis videtur esse tribuendum. Venit autem, quod etiam observat *Auctor*, non modo victus, et amictus pro qualitate, et conditione Personarum alendarum, et earum, quae alimenta praebent, sed etiam habitatio, medicamenta quoque, valetudinis curandae causa, adhibita. Voet. *in Comment. ad Pandect. lib.* 25. *tit.* 3. *num.* 4. An etiam in studia sumptus, in artes liberales, aut mechanicas, confer eumdem Auctorem eodem loco citato. 121

Inter hos, qui ex officio pietatis alimenta praestare tenentur, primo loco occurrit Pater. Quod si Pater inops sit, aut mortuus, onus alendi ad Matrem spectat. Deficiente, aut inope Patre, atque Matre, alendi sunt Nepotes, aliique descendentes ulteriores ab Avo paterno atque materno, caeterisque Ascendentibus. Viceversa Parentes inopes alendi etiam a liberis. Fratres quoque, ac Sorores inopes a fratre, aut sorore ali placuit, sive germani, sive consanguinei, sive uteriai sint. 122
Cognatis autem omnibus remotioribus, qui sunt ultra Fratres, et sorores, alendi onus a jure impositum haud est. Consule late de his omnibus disserentem. Voet. *loc. cit.* n. 5. *ad plur. seq.* ubi de eo etiam agit, an affinitatis vinculum in eodem gradu ad alendum obliget, ad quod vinculum cognationis adstringit. 123

In concursu plurium ad alendum obligatorum, cui onus alendi imponendum sit, vide Carpzov. *defnit. For. part.* 2. *constit.* 10. *defin.* 19. 124

De modis, quibus cessat obligatio praestandi alimenta ex officio pietatis, plene Voet. *ubi supra* n. 14. *et plur. sequent.* An Patrem vel Avum liberet ab alendi necessitate, quod jam bonorum partem liberis, unde se exhiberent, assignaverit, et ea per prodigalitatem aut infortunium dissipata sit, adi Voet. *ibid.* n. 5. *et* Rota *in Romana Alimentorum* 13. *Januarii* 1747. *cor. Reverendiss. Bussio.* 125

126 Ex quibus Pater filiis alimenta extra paternam domum praestare teneatur, agit Rota *in Perusina Assignamenti* 5. *Aprilis* 1745. *cor. Illustriss. Caprar.* An, et quando alimenta promissa ab aliquo in sua domo, debeantur etiam extra illam, discutit idem Sacrum Tribunal *in Reatina alimentorum super quarto dubio* 1748. *cor. bon. mem. Lana.*

127 De alimentis an debeantur ex fideicommisso ascendentali, et transversali ulterioribus vocatis ad ipsum, vide Rota *in Fabrianen. Alimentorum* 2. *Martii* 1742. *cor. bon. mem. Vicecom. in Romana Annui legati scutorum* 2000. 17. *Februarii* 1745. *cor. eodem, et in Romana Alimentorum* 13. *Januarii* 1747. *cor. Reverendiss. Bussio*, ubi agitur de alimentis ex fideicommisso transversali praestandis illis, qui non immediate post actualem possessorem sunt successuri, sed vix habeant potentiam succedendi.

128 An creditores jus habeant super annua praestatione relicta filio titulo alimentorum, expresso nomine legitimae, tractat Rota *in Romana Legitimae* 3. *Decembris* 1742. *et* 11. *Martii* 1745. *cor. R. P. D. Canillia.*

129 Beneficiatus an, et quando ex redditibus sui beneficii praestare teneatur alimenta Patrono, tum de aliis ad hoc ipsum argumentum pertinentibus, vide Rota *in Salernitana alimentorum* 11. *Januarii* 1712. *et* 20. *Junii ejusdem anni cor. cl. mem. Scott.* 10. *Decembris pariter ejusdem anni*, 22. *Februarii* 1723. *cor. Falconer. inter impress. decis.* 6. *et* 8. *de aliment.*

130 De alimentis praestandis a monasterio Monacho, vel Moniali tum intra, tum extra ipsum Monasterium fere omnibus distinctis casibus agit Card. Petra *in comm. Const. Apost. Const.* 7. *Innocentii III. sect. unic. per tot.*

CLEMENS PP. XIV.

131 « Ci avete rappresentato al presente, che alcune di esse Persone miserabili ignorando la disposizione di detto Chirografo abbino con loro dispendio giudizialmente agito in altri Tribunali contro di quelli, che de jure erano tenuti, ed obbligati a prestargli l'alimenti, o in Casa, o fuori di essa, e per lo più han dovuto cedere alla lite per non poterla sostenere a cagione della loro miseria.

» Ed altresì ci avete rappresentato le difficoltà che spesso s'incontrano nell'Esecuzione della mano regia, che sommariamente, e gratis si rilascia contro di alcuni de jure tenuti alla somministrazione dell'Alimenti a motivo de' lor pretesi Privilegj di privativa, o esenzione da vostro Foro, o di Officio, o di Familiarità, o Lettere Patenti di Personaggi, Congregazioni, ed anche de' Cardinali.

» Quindi è, che per ovviare simile disordine, e sempre più giovare a dette Persone miserabili per la pronta Sommaria, ed Estragiudiziale somministrazione dell'Alimenti, confermando in primo luogo detto nostro Motu proprio come sopra trascritto, e quante volte faccia di bisogno nuovamente approvandolo, e sottoscrivendolo ora con simile nostro Moto proprio, certa scienza, e pienezza della nostra Suprema Autorità, stabiliamo, dichiariamo, e decretiamo, che in avvenire Voi, e li vostri Successori pro tempore, Monsignor Viceregente, Monsignor vostro Luogotenente Civile, ed il vostro, e loro respettivi Uditori siano Giudici Privativi per la cognizione Sommaria di tali Cause, in maniera che possiate anche avocare ex integro, come noi avochiamo tali Cause da qualsivoglia Tribunale, e avanti qualsivoglia Giudice benchè privilegiato, e privilegiatissimo per procedere in esso Sommariamente a tenore di detto nostro Chirografo privativamente ad ogni altro Giudice, e Tribunale, rimosso qualunque ricorso, o appellazione, quali non dovranno in alcun modo attendersi.

» E per le mano-Regie, che da Voi, si rilasceranno a favore di tali Persone miserabili per l'Alimenti da darsi in Casa, o fuor di Casa, contro di quelli, che de Jure sono tenuti, e per la somma da voi arbitrata, e tassata, vi concediamo piena, ed ampla facoltà di poter far' eseguire detta mano regia, senza attendere qualunque Inibizione, benchè fosse Dotale, preteso Privilegio, esenzione, variazione di Foro, Familiarità, e Lettere Patenti di qualsivoglia Personaggio, benchè Cardinale, e trattandosi di Alimenti, che *renter non patitur dilationem*, concediamo anche ampla facoltà di poter procedere, quando faccia di bisogno, al sequestro dell' annue rendite, e alle mercedi menstrue, o diurne, che conseguiranno per qualunque Arte, Professione, o servizio, che eserciteranno, o presteranno con rilasciarne l'opportuni mandati, e quelli fare eseguire, il tutto sommariamente, *manu regia, et gratis*, derogando per tale effetto a qualunque pratica, o stile, che vi sia in contrario, mentre nostra determinata volontà è, che si osservi omninamente il prescritto metodo: vogliamo altresì, e decretiamo, che a questo nostro Chirografo non possa opporsi vizio di orrezzione, o difetto di nostra volontà, e che segnato solamente di nostra mano abbia il suo pieno vigore, come se fosse stato registrato in camera, non ostante la Bolla della fel. mem. di Pio IV. *De Registrandis*, le Regole della Cancellaria, ed ogni altra cosa, che facesse in contrario, alle quali tutte, e singole in questo caso, ed a quest' effetto deroghiamo. Dato dal nostro Palazzo Apostolico Quirinale questo di 7. Marzo 1772.

ADDITIONES CASINENSES

132 Pater tenetur alere filios, jure naturali, quia alimenta denegans, dicitur necare. *L. necare ff. de liber. agnosc. cap. jus naturale, dist.* 1. ideoque non valet statutum in contrarium, neque pactum, neque consuetudo, neque lex Principis, neque juramentum, quia esset vinculum iniquitatis, et jus naturale, ac gentium, fortius est potestate Principis. Pasqual *de patr. potest. part.* 2. *cap.* 3. *n.* 4.

133 Num autem pater adoptans, filium adoptivum teneatur alere, non idem sentiunt DD. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 2. affirmat; contrarium tamen tenent Fachin. Specul. Lambertin. Bass. qui etiam dicit hanc esse communiorem sententiam.

134 Ad alimenta subministranda quis duplici respectu teneri potest, vel Jure sanguinis, vel ex contractu aut quasi. Jure sanguinis tenentur I. Pater. II. et principaliter Avus paternus. III. Mater intra triennium, filium lactando. IV. Filius
135 Patrem alit. V. Frater fratrem VI. Consanguinei ad invicem. Ex contractu autem vel quasi, tenentur. I. Monasterium alere filios egenos patris ingressi Monasterium; quia onus alendi transit ad haeredes. Abb. in *cap. transmissae, n.* 6. *qui fil. sint legit.* Felin. in *cap. in praesentia de prob.* Idem si filius fuerit ingressus, et patrem egenum reliquit. Surd. *de alim. q.* 29. II. Usufructuarius omnino honorum haereditatis eos alit, quos pater alere tenebatur. *L. Imper. in ff. ad Trebell.* Surd. *l. c. q.* 30. *n.* 1. III. Fiscus de bonis confiscatis, alit filios condemnati, etiam in vim laesae Majestatis, et haeresis. Quia bona patris, sunt pro alimentis filiorum obligata. Decius *cons.* 376. Lupus in *cap. per vestras, num.* 15. *de donat. inter vir. et uxor.* IV. Maritus alit uxorem, *L. si quis per uxor. ff. de donat. inter vir. et uxor. L. si cum dot. ff. solut. matrim.* sive habet aliunde, sive non; dummodo uxor sit sana, et inserviat marito. Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 32. V. Socer praestat alimenta nurui, et e contra, si aliunde non habeat; quia pater tenetur non tantum filium alere, sed etiam ejus onera portare (Covar. *de sponsal. part.* 2. *cap.* 8. §. 6.) et nurus habenda est loco filiae (Menoch. *de arbitr. cas.* 348.). VI. Privignus alit novercam, si est haeres mariti, vel si haeres non est, est tamen dives, ne cum opprobrio mariti teneatur mendicare; quia alimenta debentur, quibus debetur reverentia. Covar. ut supra *cap.* 6. §. 10. VII. Tutori debentur alimenta a pupillo, dum inventarium conficit, vel iter facit, si est pauper. Surd. *tit.* 1. *q.* 47. VIII. Donatarius omnium bonorum alit donatorem pauperem. Vid. Clar. in §. *donatio q.* 21. *n.* 3. IX. Discipulus magistrum pauperem; quia eidem reverentia debetur, et habendus est loco patris. *Cap. nonnullis de Magistr.* Innoc. *in cap.* 1. *cod.* Surd. *l. c. q.* 53. Rol. cons. 5. X. Ecclesia alit patronum pauperem, et dote perempta, dummodo probetur summa paupertas, scilicet, in sensu morali. Riccius *in praxi p.* 3. *res.* 277. XI. Alimenta Dominus subditis praestat, et econtra. DD. apud Surdum *l. c. q.* 56. XII. Concionatori debentur alimenta a populo. XIII. Testes aluntur a producente, et Inquisitores ex officio a fisco. Surd. *loco cit. tit.* 1. *q.* 62. Sicut etiam Judex, et Notarius, ubi accedunt ad examinandos testes, et Episcopo Visitanti, Surd. Concil. Trid. Pax Jord. *de re benef. lib.* 7. *tit.* 18. XIV. Obsides et Carcerati, si sint inopes, ab illis aluntur, qui illos dederunt, et respective detineri fecerunt. XV. Animal depositum alitur a deponente, et pignoratum a Domino. XVI. Confugientes ad Ecclesiam aluntur ab ipsa, si propriis bonis, aut laboribus se substentare nequeant. Covar. *lib.* 2. *var.resol. cap.* 20. et si propria bona non habeant, impediri non potest, ne alimenta in Ecclesiam afferantur. XVII. Milites a Republica aluntur. Surd. *q.* 76. Et infantes expositi a populo, vel Ecclesia. *q.* 81. Et pauperes alendi sunt a divitibus, saltem in foro conscientiae. DD. communiter.

Pendente lite, filio debentur alimenta, si in 136
quasi possessione fuerit filiationis. Pasqual. *de patr. potest. part.* 2. *c.* 2. *n.* 7. Sylvat. Covar. aliique. Ita maritus tenetur uxorem alere, et expensas litis subministrare pendente lite super divortio (modo non discesserit propria auctoritate) vel alia ex causa secum litigantem. Ita et Monastarium alere debet Monachum secum litigantem. Surd. *l. c. q.* 121. Sper. Pratus. Sic etiam Dominus Servum. Menoc. Surd. *q.* 122.

Alimenta quae ex dispositione Juris deben- 137
tur, judicis officio petuntur; quia pro hujusmodi alimentis non datur obligatio; qua deficiente, deficit et actio. Surd. *de Alimentis tit.* 3. *q.* 1. datur enim tantum naturalis ratio alimenta praescribens. Quando vero alimenta loco legitimae, vel dotis succedunt, tunc quia datur actio. actionis jure petuntur: quia subrogatum naturam ejus induicit, cui subrogatur. Surd. *loc. cit. q.* 1. *et* 2. Uxor tamen a marito alimenta petit, judicis officio; quia alimentorum judicium, a dotis differt judicio. Surd. contra Negusant. et alios. Alimenta autem, quae debentur ex contractu, vel quasi, aut statuto, jure actionis petuntur. Surd. *tit.* 3. *q.* 1. *et seq.*

Quoad uxorem haec pauca sunt observanda, 138
scilicet, posse alimenta petere a debitis gravato. (Et idem de filiis dicatur.) Laymon. *lib.* 9. cum Sanchez, Croix *lib.* 3. *n.* 387. *p.* 2. Item quando ad eam alendam paterfamilias debita contrahat, modo aliunde ipsa substentationem non habeat. Insuper uxor potest se alere bonis viri usurarii, qui non est solvendo, licet aliter vivere possit. Laym. Navar. Pasq. Mobin. Ipsa tamen ad alendam suam familiam uti non potest pecuniis a vi-

ro datis ad debita solvenda, nisi aliter, familia graviter egeret. D. Ligor. *Theol. Moral. lib.* 3. *tract. V. n.* 695.

139 Iure speciali Regni Neapolitani, Uxor habens bona paraphernalia tenetur usque ad tertiam partem suorum redditunm contribuere ad onera ferenda Matrimonii, si in Matrimonii contractu nulla adsit conventio eam obligans ad aliquam partem onerum illorum sustinendum. *Cod.* 1. *part. art.* 1388.

140 Item pro regno Neapolitano animadvertendum est, quod S. R. Neapolitani Consilii sanctione XVIII. Kalendas Januarii 1742. statutum fuit, videlicet, non licere Parentibus aliquem filiorum, liberos, seu aliquem illorum immerito e sua domo expellere, et extra domum eis alimenta praestare, sine justa causa a jure probata, vel a judice probanda. Sic e converso nec filii, neque liberi discedere pro libito possunt a patris obsequio, et alimenta habere extra domum paternam. Sed voluntatem non morandi cum parente tunc filiis prodesse ad exigenda extra domum alimenta ab illo, cum filiorum voluntas est causa virtutis, non causa vitii, quacumque alia interpretatione, et rerum forsan judicatarum auctoritate sublata, deinceps perpetua lege inviolabiliter hoc observandum, definitum est. Apud D. Ligor. *Theol. Moral. lib.* 3. *Tract.* 3. *n.* 338.

ALLELUJA

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. Alleluja quid sit, et quid significet. — 2. Auctor hujus vocis David. — 3. Supernarum virtutum Chori *Alleluja* cantantes in Apocalypsi. — 4. Christiani forte ritum canendi Alleluja a Judaeis acceperunt, qui Psalmum cum Alleluja decantabant, quum quotannis renovabant memoriam Agni Paschalis. — 5. Refutatur opinio illorum, qui affirmant Romanam Ecclesiam solo Resurrectionis die cecinisse Alleluja. — 6. Consilio S. Hieronymi factum est, ut Ecclesia frequentius in sua Psalmodia Alleluja adhibuerit — 7. 8. Cur Hebraice ab Ecclesia retineatur. — 9. Tempore Hieronymi Alleluja adeo familiaris erat, ut nedum in Ecclesia caneretur, sed etiam a Laicis in durioribus laboribus. — 10. Antiquitus in ipsis Defunctorum funeribus adhibebatur. — 11. Alleluja quomodo dicenda post Graduale. — 12. 13. Alleluja deponitur in Septuagesima, et in Missa feriali de Adventu.—14. Tempore Paschali ubi et cui addatur.

1 lleluja hebraica vox, quae *Laudate Deum*, seu *Laus Deo* significat; nam *Allelu, laudate cum jubilo*, et *Jah* est unum ex Dei nominibus, quod *Qui erit* sonat. Macri *Hierolex. S. V. Alleluja.*

2 Ex Psalmis constat, auctorem hujus vocis fuisse David regem, de qua re eleganter Cassiodorus in Ps. 104. *Hoc verbi decus, ait, a praesenti Psalmo fecit initium, nec ante a quoquam reperitur positum, quamvis multi scriptores fuerint primitus Hebraeorum.* Extat etiam in libro Tobiae *c.* 13. nec alibi legitur in tota serie veteris Testamenti. Bona. *Rer. Liturg. lib. II. c.* 6. 5.

3 In nova lege Joannes Apostolus in sua admirabili Apocalypsi *c.*19. refert, se audivisse in Coelo supernarum virtutum Choros psallentes Alleluja; ut inde cognoscamus nobilissimum hoc canticum e Coelis in Ecclesiam descendisse. *Ibid.*

4 Judaei Psalmum cum Alleluja recitabant, quum renovabant quotannis memoriam ejus Agni Paschalis, qui in Hierosolymorum templo immolabatur, et ab illis forte potuerant Christiani ritum accepisse canendi Alleluja tempore Paschali, et diebus Dominicis ad renovandam memoriam Resurrectionis Domini nostri Jesu Christi destinatis. *Observ.* Rob. Sala *in Bonam.*

5 Scriptoribus, qui secuti Sozamenum *l.* 7. *c.*19. existimarunt, Ecclesiam Romanam in solo die Dominicae Resurrectionis cecinisse Alleluja, fidem negamus; cum in Annalibus Baronii ad *an.* 384. legamus, ejusmodi usum non Romanae Ecclesiae, sed Vigilantii Haeresiarchae dogma fuisse; Humbertum quoque Cardinalem invenimus respondentem Michaeli Costantinopolitano, qui de hac re Latinos reprehenderat: nos toto anno psallere Alleluja, exceptis novem hebdomadibus, quibus intermittere a Patribus nostris accepimus a Septuagesima usque ad Pascha.

Non censendum putat Robertus Sala Hieronymum fuisse auctorem Hymni Alleluja in Ecclesia Romana, aliter Augustinus ei coaevus perperam cani diceret secundum antiquam Ecclesiae traditionem, sed potius quod consiliis Hieronymi permota Roma frequentiorem Alleluja usum Psalmodiae suae adjunxerit. *Observ. in l.* 2. *c.* 6. *Card. Bonae.* 6

Cur vero hebraice ab Ecclesiis Orientis et Occidentis retineatur, non male ab Isidoro declaratur: « *Alleluja autem, sicut et Amen de Hebraea in aliam linguam nunquam transferuntur, non quia interpretari minime queant, sed sicut ajunt Doctores, servatur in eis antiquitas propter sanctiorem auctoritatem.* » De Eccles. Off. *l.* 1. *c.* 13. Et S. Hieronymus: « *Postquam in universas Gentes dilatatus est sermo* (Alleluja) *non potuisse semel suscepta mutari* » *Epist.* 137. *ad Marcellam.* 7

8 *Quod ideo fit, ait Beda, ut per talis consonantiam devotionis omnis admoneatur Ecclesia, quia et nunc in una fidei confessione et dilectione Christi consistere debeat, et ad illam in futuro patriam festinare, in qua nulla est diversitas linguarum;* Beda *hom. in* 1. *Dom. p. Pentecost.* Tandem hebraice canitur, ut in Missa adhibeantur tres illae linguae *hebraica scilicet, graeca, et latina, quibus scriptus fuit titulus, in Cruce Domini.* Gem. *de Antiquit. Missae. l.* 1. *c.* 91.

9 Adeo familiaris erat hic hymnus temporibus D. Hieronymi, ut hic Sanctus scribat ad Eustochium *Ep.* 27. *c.* 10. *Quo signo* (Alleluja *scil.*) *Monachi vocantur ad collectam;* nec enim tantum in Ecclesia cantabatur, sed id erat et Laicis in durioribus operibus celeuma; etenim de Palestinae rusticis idem Sanctus scribit: *Quocunque te verteris, arator stivam tenens Alleluja decantat. Epist.* 17. *ad Marcellam.*

10 More antiquo vel in ipsis Defunctorum funeribus adhibebatur. *Reboans in sublime quatiebat* Alleluja, idest laudes Dei; videlicet Orationes, et Psalmi in funere cani soliti. Bivarius *de vet. Mon. T.* 2. *n.* 99. In Euchologio Graecorum singulis precibus, quae pro mortuis recitantur, Chorus respondeat *Alleluja.* Et in Missa Mozarabum Introitus pro Defunctis fit: *Tu es portio mea Alleluja: in terra viventium Alleluja* etc. *Ibidem.*

11 Alleluja dicitur post Graduale, quod significat poenitentiam, quia ex poenitentia sequitur justificatio et hilaritas animae. Durand. *l.*4. *c.*20. Geminatur ob geminam, quam expectamus, glorificationem animae et corporis. Post versum iterum repetitur Alleluja, quia hic versus consequens denotat operationem, quia perseverantes in bono laetitiam sempiternam adipiscimur; et ideo dicitur unicum Alleluja, id est perpetuum et aeternum. Durand. Si dicenda sit sequentia, non dicitur *Alleluja* post ultimum versum, sed post Sequentiam. Missal. *de Rubr. gener. tit.* 10. *n.* 5.

Deponitur in Septuagesima Alleluja bis eo cantato et repetito in fine primarum Vesperarum Dominicae ex Decr. Alex II. Microl. *c.* 47. Baron. *anno* 1073. Loco Alleluja versui *Deus in adjutorium* additur *Laus Tibi Domine etc. Rubr. Brev.* 12

A Septuagesima usque ad Sabbatum Sanctum non dicitur Alleluja, nec in Missa de Feria in Adventu etc. vid. *Rubricas Miss.* Vox enim tantae laetitiae audienda non est in diebus maeroris et tristitiae, cujusmodi sunt a Septuagesima ad Sabbatum Sanctum, tum Feriae Adventus et quatuor Temporum, tum Vigiliae, quibus jejunatur. In vigiliis Paschae et Pentecostes, et quatuor Temporibus Pentecostes licet jejunemus, laetitiae tamen plena sunt omnia in Divinis Officiis celebrandis; ideoque dicitur Alleluja. Alcuin. *De Div. Off. cap. de Sept.* 13

Tempore Paschali Versibus additur Alleluja, ad majorem laetitiam exprimendam. Versibus, qui habentur in precibus, non additur, quia in his attenditur potius ratio humilitatis et maeroris, quam laetitiae. Gav. Additur etiam Invitatorio. Tempore Paschali Responsoriis brevibus adduntur duo Alleluja, ad pleniorem laetitiam indicandam, ubi verba quasi desunt ob brevitatem Responsoriorum Gav. *l.* 2. *Sect.* 5. *c.* 14. In fine Laudum, ac Vesperarum dicitur *Benedicamus Domino* cum duobus Alleluja et respondetur *Deo gratias* cum duobus Alleluja. *Rubr. Brev.* Gav. Adduntur etiam tempore Paschali Alleluja in Missa, post Introitum duo Alleluja, et unum post Offertorium et Communionem, si prius non adsit. *Rubr. Gen. Miss.* 14

ALLUVIO

VIDE VERB. *DOMINIUM*, ART. 3. N. 48. AD. 50.

ALMA REDEMPTORIS

VIDE ART. NOV. CAS. *ANTIPHONA* NUM. 37. ET SEQQ.

ALMUTIUM

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. De variis Almutii nominibus, variaque Doctorum sententia quoad ejus etymon. — 2. Almutium quid sit, et de ejusdem forma. — 3. Almutii usus vetustissimus in Ecclesia. — 4. Eumque Monachi, Sacerdotesque omnes deferebant. — 5. 6. Item viri laici, Imperatores, Reges, et Foeminae ipsae.—7. Quinam nunc temporis illud deferant.—8. Almutium Canonici Celebrantis poni non debet super Altare, nec deferri cum Pluviale vel Planeta.

1 Almutium diversis nominibus ab Auctoribus, et rerum Ecclesiasticarum Scriptoribus nuncupatur. hinc Almucium, Aumucia, Amicia, Armutia. Amiculum et Almucia dictum legimus. Quod ad vocis vero etymon pertinet, non pro una eademque sententia stant Doctores; Aliqui enim censent ab amiciendo dici, quasi *amicula*, quae, ut auctor est Festus, et ex eo Isidorus (*lib.* 19. *cap.* 25.) fuerunt mulierum vestimenta. Bayfius *de Re vestiaria*. Alii autem a Theotisco, seu Flandrico deducunt, *Hoff Mutse*, scilicet capitis pileus, qua appellatione donantur Almuciae in testamento Radulfi *Corsbout* S. Petri Lovaniensis Decani A. D. 1380. quo duo Almutia dicuntur *Boutemutsen*. Joan. Cognatus *Hist. Tornacen. lib.* 2. Alii insuper putant Almutium vocem corruptam esse ab *Armo*, idest humero, quamvis proprie *Armus* de animantibus, et *Humerus* de homine dicatur. Macri *Hierolex*. Molanus tamen Almutium putat a Teutonicis ita nominatum; lingua enim eorum *Alter Mütze* Pileum seniorum sonat. *lib.* 3. *de Canon. cap.* 5. et 8.

2 Almutium indumenti genus est, quo Ecclesiarum Canonici, et Beneficiarii in Choro utuntur. Caput olim, et scapulas per hyemem tegebat; eratque ab origine pileus quidam subsutus, quem *capucium foderatum* appellabant, et ex ejus aucta longitudine atque latitudine effluxerunt integra Almutia, pelles scilicet in scapulas et in pectus descendentes. Concilium Ravennatense anno 1311. celebrato, Almutiarum meminit, quae ad aures extendebantur, *can.* 10. his verbis: *Capita cooperiant pileo, vel bireto, vel Armutia oblonga ad aures.* Hoc deinde Almutium seu Capucium in rollum devolutum fuit ob aestum, et transversum super humeros extensum. Vid. Grancolas *in Breviar. lib.* 1. *cap.* 47. Jam vero ex praeallatis patet, Almutia primitus capita operuisse, ita ut a capite pellis pars retro penderet, quae collum tegeret, pars vero ea, quae caput operiebat, formae esset quadratae, et quatuor veluti cornua effingeret; quod potissimum licet inspicere in antiquis picturis Canonicorum, in *Regesto Camer. Computor. Parisiis.*

3 Almutii usus antiquissimus est in Ecclesia et ex historia Tornacensi colligitur, in qua antiquissimae picturae fit mentio cujusdam Litberti Canonicorum Decani Almutium super humeros gestantis, qui anno 1050. floruit.

4 Antiquitus Almutium non Canonici tantum deferebant sed et omnes qui Presbyteratus ordine erant insigniti. Extat de hoc praeclarum testimonium in Joan. de Janua, his verbis: *Quicumque erat Sacerdos, in signum Sacerdotii deferebat Almucium.* Fuit etiam Almutium Monachorum proprium, nam Clemens Papa V. in Concilio Viennensi statuit, *ut almutiis de panno nigro, vel pellis, caputiorum loco, uterentur.* Et in Historia Beccensi MS. *pag.* 7. haec legimus; *Hiberno tempore caputium, ut ajunt, consuetum pellicatum, Chaperon de coutume, capiti operiendo adhibebant. At Sacerdotibus mos erat deferendi Almutium nigri coloris, latum quatuor circiter digitos; more stolae e collo pendentis cingulo tenus; ut hoc levi indicio de grege Monachorum se esse profiterentur.*

Fuit etiam virorum laicorum, et in Statutis 5
MSS. urbis Massiliensis anni 1293. haec leguntur: *Ordinamus quod nullus Sartor accipiat de vestimentis hominum masculorum ultra taxationes infrascriptas, videlicet de Huca cum caputio, vel Almussa cum pennis 2. sol. et sine penna 18. den. Item de Huca cum sendata et caputio vel Amussa, etc.* Almutium quoque Imperatores et Reges deferebant, ut ex Chron. Flandr. verbis colligere praecipue est, nempe; *Issirent-ils de Paris, et encontra le Roy l'Empereur son oncle assez près de la Choppelle, entre S. Denys et Paris. A leur assemblee l'Empereur osta* l'Amusse *et chaperon tout jus; et le Roy osta son chapel tant seulement.* Porro Reges coronam supra Almutium deferebant, (*Comput.* Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regii an. 1351. *cap. des pennes.*) et in Coronatione Imperatoris (*Caeremon. Rom. lib.* 1. *Sect.* 5.) quando a Canonicis S. Petri in Fratrem et Canonicum Imperator recipitur, superpellicium
et Almutium induit. Insuper ipsae etiam foemi- 6
nae Almutia gestarunt, ut in *Computo* ejusdem Stephani an. 1350. ubi legitur, *Pour fourrer unes braceroles, et une* Aumuce *pour la dite Madame Ysabel.*

Nunc autem tantum ab Ecclesiasticis personis 7
Almutium defertur, cumque Beneficiati, Canonici gestant; et Advocati Consistoriales, Auditores Rotae, et alii in utroque humero illud in Cappella Papali deferunt.

Canonicis vero fas non est Almutium, dum 8
celebrant, super Altare deponere, ad hoc ut Canonici videantur, hoc enim a Rubrica vetitum scimus, ubi *de Praeparatione Altaris et Ornamentorum ejus* legimus: *Super Altare nihil omnino ponatur, quod ad Missae Sacrificium, vel ipsius Altaris ornatum non pertineat.* Quod autem Canonici Almutium revera nec ad Missae Sacrificium, neque ad Altaris pertinet ornatum, unicuique pro comperto est. Item nec Canonici retinere Almutium debent dum Planetam vel Pluviale gestant, sed illo exui dum sacras induunt Vestes. Gavant. *Thesaur. Sac. Rit. Part.* 1. *Tit.* 19.

ALTARE

SUMMARIUM

1. Altare unde dictum, et quid sit. — 2. Altare est duplex, unum fixum, seu stabile, et immobile, et alterum portatile, seu viaticum, et mobile. Altare fixum, et stabile quale sit. — 3. Altare portatile, seu mobile quale sit. — 4. Utrumque hoc Altare debet esse lapideum. — 5. Sufficit tamen esse lapideum in ea parte, quae supponitur Altari, et in qua materia consecranda est apponenda. — 6. Et haec ara lapidea debet esse saltem tantae latitudinis, ut in ea commode capi possit pes Calicis, et Hostia consecrata. — 7. Altari portatili, seu viatico, nequeunt hodie uti Regulares quicumque quantumvis olim privilegiati; immo neque Episcopi, et majores Praelati, etiamsi essent Cardinales; juxta tamen posteriorem Pontificiam declarationem. — 8. Altaris consecratio de Jure communi non potest fieri, nisi per Episcopum — 9. Nec potest simplex Sacerdos Altare consecrare de sola commissione, et facultate Episcopi. — 10. Potest autem simplex Sacerdos Altaria consecrare ex privilegio, et commissione Summi Pontificis. — 11. In una sola Missa potest Episcopus consecrare plura Altaria in eadem Ecclesia. — 12. Abbates, qui sunt hoc privilegio suffulti, nequeunt hodie consecrare, nisi Altaria suarum Ecclesiarum *ad* n. 13. — 14. In Altaris consecratione stando in rigore Juris non videtur necessaria, et de essentia repositio sacrarum Reliquiarum *ad* n. 16. — 17. In praxi tamen non est recedendum a communi usu, et consuetudine Ecclesiae, et opinione Canonistarum, quod scilicet debeant reponi Reliquiae in consecratione Altarium. — 18. Nullatenus tamen est reponenda particula Hostiae consecratae, quando deficiunt Particulae Sanctorum in consecratione Altaris. — 19. Solet autem reponi, et includi in fovea Reliquiarum nomen Episcopi consecrantis, et Sancti illius, in cujus honorem Altare consecratur. — 20. Altare fixum, et stabile execratur, ita ut nova indigeat consecratione: Primo quando mensa superior, seu lapis superpositus, qui sigillum continet, ita enormiter, et notabiliter frangitur, et diminuitur, ut pars, quae remanet, nequeat amplius commode continere Calicem, et Hostiam cum Patena. — 21. Si autem non enormiter, sed solum modice lapis confringatur, aut diminuatur, ut adhuc Calix cum Patena secundum majorem sui partem in eo commode stare possit, tunc Altare non amittit consecrationem. — 22. Quando autem remanet dubium, an Altare sit enormiter fractum, vel non, tunc relinquitur judicio Episcopi. — 23. Secundo execratur Altare fixum, quando lapis, seu mensa superior consecrata amovetur ab inferiori structura, seu basi, cui est immobiliter fixa. — 24. Non execratur tamen, si superior tabula non est immobiliter affixa structurae inferiori, sed commode de loco ad locum una cum sepulcro transferri potest. — 25. Tertio Altare fixum execratur, quoties sepulcrum Altaris, seu repositorium, ubi reconduntur Reliquiae, frangitur, removetur, vel minuitur, *ad* n. 26. — 27. Execrato Altari fixo, et immobili, non execratur Ecclesia, nec e contra. — 28. Violatio autem, seu pollutio Ecclesiae concernit totam Ecclesiam, et per hoc polluta, seu violata Ecclesia, polluuntur, seu violantur omnia Altaria in ea fixa. — 29. Altare portatile, seu mobile execratur solummodo, quando ita frangitur, et diminuitur, ut ea pars, quae remanet, non sit amplius apta commode continere Calicem, et Patenam cum Hostia; et quando Anguli ipsius, in quibus Chrisma ponitur, notabiliter, et enormiter franguntur; et quando frangitur, vel loco movetur repositorium Reliquiarum. — 30. Per aliam autem modicam fractionem, per separationem a lignis, et per mutationem loci non execratur. — 31. Execrato Altari portatili, et mobili, non execratur Ecclesia, nec e contra. — 32. Sic pariter polluta, seu violata Ecclesia non censetur pollutum, seu violatum Altare portatile *ad* n. 33. — 34. Nullum Altare sive fixum, sive portatile execratur ex eo, quod in ipso celebraverint excommunicati, interdicti, et degradati. — 35. In Ecclesia non consecrata an possit consecrari Altare fixum sine Summi Pontificis auctoritate. — 36. In Ecclesia consecrata nulli licet erigere Altare stando in Jure communi sine Episcopi consensu sub poena depositionis Clericis, et Excommunicationis Laicis. In Ecclesiis tamen non consecratis potest Altare erigi a Presbyteris — 37. Sic etiam Altare ab Episcopo consecratum, aut in Ecclesia consecrata erectum, nequit destrui sine permissione Episcopi. — 38. In Ecclesiis vero non consecratis quilibet suo Jure potest Altare non sacratum destruere. — 39. Altaris lapis, profanatus, seu execratus potest vendi, et licite teneri ab emptore, dummodo in loco honesto, et decenti. — 40. In Altari non consecrato nemo celebrare potest. — 41. In ipso celebrans peccat mortaliter. — 42. Non requiritur tamen quod Altare fixum sit consecratum, sed sufficit, quod alterutrum, idest fixum, vel mobile sit consecratum. — 43. Altaria, quae ambigua sunt de consecratione, debent consecrari. — 44. In Altari, in quo Episcopus Missam cantavit, non potest alius Sacerdos eadem die celebrare. — 45. Hoc tamen si alicubi observaretur, esset intelligendum, nisi adesset licentia ejusdem Episcopi. — 46. Tale autem decretum nunc exolevit. 47. In Altari Sanctorum Apostolorum Petri, et Pauli solus Papa celebrat, nec aliis permittitur, nisi mediante Brevi Pontificio. — 48. Altare erectum super sepulcra, non potest consecrari, sed prius replendus est locus ille, et si jam sepultum fuerit in eo aliquod cadaver, est prius extrahendum, seu ejus ossa, et cineres, et locus replendus *ad* n. 49. — 50. Et per hoc sepulturae debent esse remotae ab Altaribus, ut Sacerdos celebrans non cogatur pedibus insistere super defunctorum corpora; tribusque cubitis ostium sepulcri distare debet ab Altaris pedale, seu scabello, ut ipsum sepulcrum, pedale, seu scabellum non attingat. — 51. Patroni habentes Altaria in Ecclesiis Regularium destituta necessariis, ac vetustate collabentia, et ruinam minantia in grave dedecus Ecclesiarum hujusmodi, moneri debent ab Ordinariis, ut infra brevem aliquem, sed competentem terminum ea restaurent, dotent, aut ornent, alioquin si id facere detrectaverint, vel demolientur hujusmodi Altaria, vel iidem Patroni omni Jure, et actione in iis competentibus priventur. — 52. Altare majus, licet ex veteri consuetudine sit, ut orientalem mundi plagam respiciat, sicuti etiam antiqua consuetudine Ecclesiae versus Orientem aedificabantur; — 53. Id tamen nec universaliter in Ecclesia fuit receptum, nec modo est necessarium, nisi secundum quandam decentiam, quando commode fieri potest. — 54. In Altari majori Ecclesiarum Cathedralium non debet asservari Sanctissimum Sacramentum propter functiones Pontificales; debet tamen in tali Altari majori servari in Ecclesiis Parochialibus, et Regularibus. — 55. Altaria, et Cappellas in Regularium Ecclesiis, etiam per Saecularium Confraternitates constructa visitare non potest Episcopus — 56. Non debet unum Altare discooperiri, ut aliud cooperiatur. — 57. Augeri possunt in Graecorum Ecclesiis. — 58. Etiam Melchitarum. — 59. Crux ampla debet esse super Altare. — 60. Potest omitti inter candelabra, si sit in Tabula altaris, imago Crucifixi. — 61. Sacerdos sine licentia Episcopi nequit celebrare ad Altare, ubi eo die celebravit Episcopus. — 62. Incertum an primi Christiani Altaria habuerint. — 63. Afferuntur Auctores qui affirmativam tenent sententiam. — 64. Disputatio de origine Altaris portatilis. — 65. Post. Tridentinum solus Pontifex excepta necessitatis casu potest portatilis arae privilegium impertiri. — 66. Propterea antiquata sunt omnia privilegia ante Tridentinum concessa Regularibus. — 67. Privilegia Episcoporum de ara portatili. — 68. Non possunt tamen in Navi et Urbe illa uti — 69. Nisi ex peculiari privilegio. — 70. Ara portatili gaudent Cardinales etiam, et nullus alius. — 71. Si Altare fixum transfertur non amittit consecrationem. — 72. Si mensa ita frangitur, ut partes fixae remaneant, Altare non amittit consecrationem. — 73. Quantum integrum remanere debet de altaris tabula ut non omittat consecrationem.

— * 74. Alia etymologia nominis Altaris. — 75. Altarium origo. — 76. Primis Ecclesiae saeculis lignea erant Altaria. — 77. In eminentiori parte et in medio Templi collocabantur. — 78. Quare nullum debeant habere foramen. — 79. Quid significent gradus Altaris. — 80. Multa ut plurimum in eadem Ecclesia fuisse Altaria apud Latinos demonstratur. — 81. Ratio cur ex lapide facta sint Altaria. — 82. Ara Altaris duobus lapidibus adunatis constare non potest. — 83. Antiquitas et etymologia Arae. — 84. Neque ob metum mortis licet sine Altari celebrare. — 85. Altare remanet consecratum, si Sacerdos in eo celebret. — 86. Non execratur Altare si aliqui tantum lapides structurae dimoveantur. — 87. Nec si tota mensa cum lapidibus suis alibi transferatur. — 88. Certum est privilegia Regularium quoad Altare portatile esse revocata, quoad domus privatas. — 89. Nec possunt Regulares erigere Altare in privatis cellis. — 90. In Altari ubi Papa, vel Legatus a latere celebravit, nemo potest ea die celebrare. — 91. In majoribus Altaribus quatuor Basilicarum Urbis Patriarcalium solus Papa potest celebrare: Privilegium hac de re.

1 ltare ab altitudine est in primis nomen sortitum apud antiquos Ethnicos, qui secundum Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *quaest.* 30. *n.* 4. Barbos. *de offic. et potest. Episc. part.* 2. *allegat.* 27. *n.* 20. Lezan. *verb. Altare*, et alios, in aedificiis a terra elevatis sacra faciebant Diis superis, in terra Diis terrestribus, in effossa Diis inferioribus: apud Latinos vero Altare dicitur a forma, et ritu, quasi *alta res*, seu *alta ara*; et describitur quod sit *Mensa, super quam conficitur, et offertur Eucharistiae Sacramentum, et Sacrifi-*
2 *cium*. Et hoc Altare est duplex, unum fixum, seu stabile, et immobile, et alterum portatile, seu viaticum, et mobile. Fixum, et stabile est, quod alicui loco affixum immobiliter in eo consistit, ut sunt Altaria, quae communiter in Ecclesiis
3 reperiuntur. Portatile, seu mobile est quod pro commoditate, vel necessitate Sacerdotis, aut aliorum de loco in locum moveri, et transferri potest, et per hoc *c. ultim. de privilegiis in* 6. vocatur Altare Viaticum pro commoditate itinerantium,
4 seu viatorum. Et utrumque hoc Altare debet esse lapideum, *cap. Altaria, de consecrat. dist.* 1. ex Conc. Aghatens. *c.* 6. ubi habentur praecisa verba: *Altaria, si non fuerint lapidea, Chrismatis unctione*
5 *non consecrentur*. Hoc tamen debet intelligi, quod sufficiat esse lapideum in ea parte, quae supponitur Altari, et in qua materia consecranda est apponenda, uti in praxi in dies conspicimus, et ut decrevit Sac. Congreg. Rituum *in Cajetana* 10. *Novemb.* 1612. in qua censuit Altare ligneum cum ara lapidea permitti debere, non obstante Constitutione Synodali.
6 Et haec ara lapidea debet esse saltem tantae latitudinis: ut in ea commode capi possit pes Calicis, et Hostia consecrata, ut tenent communiter
7 Doctores. Altari portatili, seu viatico, nequeunt hodie uti Regulares quicumque, quantumvis olim privilegiati; immo neque Episcopi, et Majores Praelati, etiamsi essent Cardinales ex novissimo Decreto Clementis XI. *edito* 15. *Decembris* 1703. in quo expresse derogat omnibus privilegiis, etiam clausis in corpore Juris, et interdicit uti tali Altari portatili, seu viatico Episcopis, et his majoribus Praelatis, etiamsi Cardinalatus Dignitate fulgentibus, extra domum propriae habitationis, et quibuscumque Regularibus, quantumvis privilegiatis; vide verb. *Missa artic.* 4. *numer.* 10. et verb. *Oratorium, num.* 5. ubi ad literam refertur ipsum Decretum; unde nisi adsit specialis concessio, et novum privilegium posterius ipso Decreto, nulli hodie licebit uti Altari portatili, seu viatico. Vide tamen verb. *Oratorium n.* 70. ubi affertur posterior Pontificia declaratio.

Altaris consecratio de Jure communi non po- 8
test fieri, nisi per Episcopum, *cap. Quamvis dist.* 68. *cap. Nullus Presbyteror. ste. Concedimus, de consecrat. dist.* 1. Nec potest simplex Sacerdos 9
Altare consecrare de sola commissione, et facultate Episcopi, quia Episcopus non habet potestatem in Jus commune Canonicum. Jus autem Canonicum expresse interdicit talem consecrationem Presbyteris, *cap. Ministrare* 26. *q.* 6. per haec verba: *Consecrare Altare Presbyter non praesumat.*
Potest autem simplex Sacerdos Altaria consecra- 10
re ex Privilegio, et commissione Summi Pontificis, cum Summus Pontifex habeat omnimodam facultatem super Jus commune Canonicum, et solum de Jure Canonico potestas consecrandi Altaria sit reservata Episcopis: *cap. Quamvis dist.* 68. *et cap. Nul. Presbyteror.* 2. *dist.*1. *de consecrat.* Et de facto Leo X. concessit Fratribus Ordinis Minorum proficiscentibus ad Indias Orientales, et Paulus III. Presbyteris Societatis Jesu, ut in locis remotissimis infidelium, ubi Episcoporum copia non habetur, possint Altaria consecrare, ut refert Rodriq. *tom.* 1. *Resp. qq. quaest.* 28. *art.* 2.
In una sola Missa potest Episcopus consecrare 11
plura Altaria in eadem Ecclesia, *cap. Cum sis* 5. *hoc tit.* ubi praecise habetur: *Noveris, quod plura in Ecclesia Altaria simul poteris consecrare.* Abba- 12
tes, qui sunt hoc privilegio suffulti, nequeunt hodie consecrare nisi Altaria suarum Ecclesiarum, ut pluries decrevit Sacra Cong. et signanter *in caus. Placentina inter Episcopum Placentinum ex una et Abbatem S. Sixti ejus Civitatis Ordinis S. Benedicti Cong. Casinensis parte ex alia super Jure consecrandi quaecumque Altaria fixa, aut portatilia: die* 16. *Augusti* 1644. *Sac. Rituum Congreg. proponente Eminentiss. et Reverendis. Card. Franciotto, auditis partibus, et attentis privilegiis Ordini praedicto ab Apostolica Sede concessis, censuit non licere Abbati consecrare altaria, nisi pro usu propriarum Ecclesiarum, et Religiosorum ejusdem Or-

13 *dinis tantum, et ita servari mandavit.* Et sic expresse decrevit coram SS. Domino Nostro Alexandro VII. 27. *Septembris* 1659. in decreto circa usum Pontificalium Praelatis Episcopis inferioribus concessorum *n.* 19. et in declaratione ejusdem Decreti pro Congregatione Casinensium 20. *Julii* 1660. vide verb. *Abbas n.* 31.

14 In Altaris consecratione, stando in rigore Juris, non videtur necessaria, et de essentia repositio Sacrorum Reliquiarum, quia in Jure, ubi fit mentio de consecratione Altaris, nihil prorsus dicitur de repositione Reliquiarum; unde *in cap. Altaria* 2. *de consecrat. dist.* 1. *ex Concil. Agathensi* ubi statuitur, quomodo Altaria sint consecranda, solum requiritur Unctio Chrismatis, et Sacerdotalis, nempe Episcopalis benedictio: habentur enim ibi solum haec praecisa verba: *Altaria placuit non solum unctione Chrismatis, sed etiam Sacerdotali benedictione sacrari;* et in summario hujus Canonis praecise dicitur: *Chrismatis unctione, et Sa-*
15 *cerdotali benedictione sacrantur Altaria.* Et probatur ratione, quia Reliquiae ex natura sua non habent vim sanctificandi, nec sunt aliquod Sacramentale ab Ecclesia institutum ad sanctificandum, sicut est Chrisma, Aqua benedicta etc. Neque adest aliquod praeceptum reponendi Reliquias in Altaris consecratione, quia *in cap. Placuit, de consecrat. dist.* 1. quod est Achilles adversariorum, reprobatur solummodo abusus erigentium Altaria in Villis, et agris in memoria Martyrum, ubi nulla certa, et fundata memoria, seu notitia de ipsis aderat; sed fingebatur per inanes revelationes, et proinde hujusmodi Altaria esse evertenda, si fieri potest, tamquam superstitiosa, quia erant incitamentum ad colendam memoriam Martyrum ubi non aderat. Non autem Canon vult everti talia Altaria, quasi sint nulliter consecrata defectu Reliquiarum Sanctorum Martyrum; quod clare constat ex eo quod ibi subditur, quod scilicet nulla memoria Martyrum acceptetur, nisi ex fidelissima origine sit; et hoc clarissime patet ta-
16 lem Canonem integre legentibus. Adde quod in antiquis Missalibus legitur haec Rubrica: *Si Reliquiae non fuerint in Altari, omittatur illa particula orationis, quae dicitur post Confessionem, scilicet, Oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum, quorum Reliquiae hic sunt,* quae Rubrica esset superflua, si sine Reliquiis Altaria consecrari non possent; et pro hac opinione stant Sotus, Suarez, Vasquez, Fagundez, Reginald. Rodriquez, Card. de Lugo, Conninch. Hurtad. Palaus, Trullench. Caspens. Lezana, Granad. Zerol. Valer. Leand. Dicastill. Tambur. Quaran. Filliuc. Franciscus Lugo, Garcias cum Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 93. *num.* 32. *et* 33. Laym. Rosignol. et alii.

17 In praxi tamen non est recedendum a communi usu, et consuetudine Ecclesiae, et opinione Canonistarum, quod scilicet debeant reponi Reliquiae in consecratione Altarium: *cap. Placuit* 26. *de conser. dist.* 1. et summarium talis Canonis, ubi praecise dicitur: *Evertantur Altaria, quae sine Sanctorum Reliquiis eriguntur.* Glossa *in cap. Fabrica init. de consecrat. dist.* 1. et in *d. cap. Placuit, verb. Reliquiae:* Abbas, Archidiaconus, Hostiens. Azorius, Tuscus, Durand. Silvest. Bonacina, Barbosa *lib.* 2. *Juris Eccles. univers. cap.* 7. *n.* 7. S.Thomas 3. *part. q.* 83. *art.* 3. *in corp.* ubi expresse dicit: *consecratur Altare cum Reliquiis Sanctorum;* et maxime ad hoc facit, ut verificetur oratio, quam dicit Sacerdos, dum ad Altare ascendit: *Oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum, quorum Reliquiae hic sunt;* adeoque pertinere debet, dicit Layman *lib.* 5. *tract.* 5. *c.* 6. ad Ecclesiarum Praelatos providere, ut pia haec antiqua, et laudabilis consuetudo reponendi Reliquias in Altaribus, perseveret, quantum commode fieri potest, maxime post Decretum 13. *Septembris* 1593. dicens: *Reliquiae, quibus in Altaris Consecratione utitur Episcopus, debent esse Sanctorum ab Ecclesia approbatorum* (*).

Nullatenus autem reponenda est particula Hostiae consecratae, quando deficiunt Reliquiae Sanctorum in consecratione Altaris, prout existimavit Durand. *in Rational. lib.* 1. *cap.* 7. *n.* 23. et Bacconius approbare videtur. Hoc enim esset pervertere usum Sacramenti, et esset nimis indecens, et irrationabile, ut tenet Sylvester verb. *Altare n.* 4. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. disput.* 81. *Section.* 5. Lugo *de Sacram. Eucharist. disp.* 20. *sect.* 2. *n.* 75. et alii. Solet autem reponi, et includi in fovea Reliquiarum nomen Episcopi consecrantis, et Sancti illius, in cujus honorem Altare consecratur cum caeremoniis, et ritibus Ecclesiae consuetis, de quibus Suarez *tom.* 3. *disp.* 80. *sect.* 5. Azorius *Instit. Moral. part.* 1. *lib.* 10. *c.* 27. *q.* 8. Valer. Reginald. Roderic. et alii. 18 19

Altare fixum, et stabile execratur ita ut nova indigeat consecratione; Primo quando mensa superior, seu lapis superpositus, qui sigillum continet, ita enormiter, et notabiliter frangitur, et diminuitur, ut pars, quae remanet, nequeat amplius commode continere Calicem, et Hostiam cum Patena; *c. Ad haec si altare* 1. *cap. Quod in dubiis* 3. *de consecrat. Eccles. vel Altar.* Si autem non enormiter, sed solum modice lapis confringatur, aut diminuatur, aut adhuc Calix cum Patena secundum majorem sui partem in eo commode stare possit, uti v. g. si partes in cornibus tantum, vel ipsa cornua confringantur, aut minuantur, tunc Altare non amittit consecrationem, neque debet denuo consecrari; habetur expresse *cap. Ligneis* 6. *hoc tit.* his praecisis verbis: *Cum* 20 21

(*) Vide alia ejusdem Sac. Cong. Decreta, quae ex Pitonio, et Merato affert Giraldi *Exposit. Juris Pontificii pag* 417. (*Edit. Barbiell.*)

tabula Altaris enormiter laesa non fuerit, nec Altare
22 *debet denuo consecrari.* Quando autem remanet du-
bium, an Altare sit enormiter fractum, vel non;
tunc relinquitur judicio Episcopi, qui ex re ocu-
lis subjectu facilius dignoscere poterit, an sit se-
cuta execratio, et Altare debeat denuo consecra-
ri. Sic Borbosa *de offic. et potest. Episcop. part.* 2.
alleg. 27. *n.* 26. Piasec. Ugolio. Miranda, Laymao,
Phiring. Anaclet. et alii passim.

23 Secundo execratur Altare fixum, quando la-
pis, seu mensa superior consecrata amovetur ab
inferiori structura, seu basi, cui est immobiliter
affixa; *cap. Ad haec* ubi expresse dicitur: *Si Al-
tare motum fuerit..... debet denuo consecrari*, et *cap.
Quod in dubiis* 3. ubi expresse habetur: *Altare
vero, in quo tabula, consecrationis benedictio Pon-
tificali Ministerio adhibetur, remota fuerit.... debet*
24 *non immerito consecrari.* Non execratur tamen, si
superior tabula non est immobiliter affixa stru-
cturae inferiori, sed commode de loco ad locum
una cum sepulchro transferri potest, quia tunc,
ut dicit Sylvester *verb. Altare quaest.* 10. ipsa ta-
bula, seu mensa est Altare portatile; sic etiam
Archidiaconus, Roderic. Rosignol. et alii pas-
sim.

25 Tertio Altare fixum execratur, quoties sepul-
chrum Altaris, seu repositorium, ubi recondun-
tur Reliquiae, frangitur, removetur, vel minui-
tur, quamvis enim stando in rigore Juris reposi-
tio Reliquiarum non sit de essentia consecratio-
nis Altaris, ut fuit dictum *num.* 14. et per hoc
non videatur deperdi consecratio per fractionem,
remotionem, seu minutionem repositorii Reli-
26 quiarum; tamen quia stando in praxi fuit dictum
num. 17. non esse recedendum a communi con-
suetudine Ecclesiae reponendi Sacras Reliquias in
consecratione Altaris, ideo dicitur, quod per fra-
ctionem, remotionem, vel minutionem talis se-
pulchri, seu repositorii amittatur consecratio,
quia ut dicit Layman *lib.* 5. *tract.* 5. *c.* 6. *n.*9. cum
Sepulchrum hoc censeatur praecipua pars Altaris,
merito ob ejus fractionem, remotionem, vel minu-
tionem, ipsum Altare notabiliter confractum, vel
imminutum aestimatur; adeoque licet ipse *n.*8. te-
neat non esse necessariam repositionem Reliquia-
rum in consecratione Altaris, nihilominus putat
servandam esse Ecclesiarum consuetudinem com-
muni Doctorum sententia firmatam, ut Altaria ite-
rum consecrentur, et sic tenet Barbosa *de Offic.
et Potest. Episc. Allegat.* 27. *n.* 25. Sylvester, A-
zorius, et Canonistae passim, *arg. cap. Ad haec*
1. *hoc tit.* ubi expresse habetur: *Si Altare motum
fuerit, aut lapis ille solummodo superpositus, qui
sigillum continet, confractus, aut etiam diminutus,
debet denuo consecrari,* et colligitur etiam *ex cap.
Placuit, de consecrat. dist.* 5. et ex summario talis
capitis, ubi dicitur: *exertantur Altaria, quae sine
Sanctorum Reliquiis eriguntur.* Et Sac. Rit. Cong.
5. *Martii* 1603. sic decrevit: *Altare portatile tunc
consecrationem amittit, quando frangitur, vel loco
movetur repositorium Reliquiarum.*

Execrato Altari fixo, et immobili, non execra- 27
tur Ecclesia, nec e contra; *cap. Ad haec* 1. *hoc tit.*
ubi praecise habetur: *propter hoc* (idest ex quo
ob execrationem Altaris illud denuo consecretur)
*propter hoc nequaquam reiterare suam consecratio-
nem Ecclesia consuevit*, et in ejus summario dici-
tur: *Amoto Altari, vel lapide continente sigillum,
reconsecrabitur Altare, non autem Ecclesia.* Polluta 28
autem, vel violata Ecclesia polluitur etiam, vel
violatur Altare in ea fixum. Et ratio disparitatis
est, quia consecratio Ecclesiae est distincta a con-
secratione Altaris, consecratio enim Ecclesiae
consistit in parietibus, et consecratio Altaris in
integritate ipsius; unde potest dari, quod exe-
cratur Altare, v. g. per confractionem superioris
tabulae, et tamen consecrata maneat Ecclesia, ex
quo remaneant illaesi, et intacti sui parietes, et
e contra Ecclesia execretur, combustis, vel de-
structis suis parietibus, et tamen consecratum
remaneat Altare, ex quo adhuc illaesum, et inta-
ctum consistat. Violatio autem, seu pollutio Ec-
clesiae concernit totam Ecclesiam, et per haec
polluta, seu violata Ecclesia, polluuntur, seu
violantur omnia Altaria in ea fixa, ut bene ad-
vertit Abbas *in c. Proposuisti* 4. *de consecrat. Ec-
cles.* Sylvester, Phiring. et alii communiter (*). 29

Altare portatile, seu mobile, execratur solum-
modo, quando ita frangitur, et diminuitur, ut ea
pars, quae remanet, non sit amplius apta com-
mode continere Calicem, et Patenam cum Hostia,
et quando anguli ipsius, in quibus Chrisma po-
nitur, notabiliter, et enormiter franguntur; *cap.
Ad haec* 1. *cap. Quod in dubiis* 3. *et cap. Ligneis* 6.
de consecrat. Eccles. vel Altar. et quando frangitur,
vel loco movetur repositorium Reliquiarum; Sac.
Congregat. 5. *Martii* 1603. legendum est *votum* P.
Geraldi *exposit. Jur. Pontif. pag.* 420. quo demon-
strat execrari Altare, *si lapis in Altaris mensa su-
perpositus in duas partes, a vertice ad fundum usque
ob fracturam* dividatur, quamquam *in eorum una
integrum remaneat Reliquiarum repositorium, ac
commode contineri possint Calix et Hostia, et dictae
partes tali connexione* uniantur, *ut vix appareat fra-
ctura.* Per aliam autem modicam fractionem, per 30
separationem a lignis, quibus aliquando innititur,
vel circumdatur; et per mutationem loci non exe-
cratur, cum Altare portatile, seu mobile, hoc
speciali fine consecretur, ut mobile sit, et de lo-
co ad locum transferatur, et allegata Jura *in cap.*

(*) Secus est de Altari extra Ecclesiam sito, nisi unus idemque paries esset Ecclesiae, et Altaris extra Ecclesiam siti, tunc enim pollueretur etiam id Altare. (*Edit. Burdigal.*)

Ad haec, cap. Quod in dubiis, et cap. Ligneis, de consecrat. Eccles. vel Altar. intelligenda sunt solummodo quoad amotionem de Altaribus fixis, et immobilibus; et sic sentiunt Sylvester *verb. Altare*, §. 19. Tabiena, Rosignolus, Barbosa, Azorius, Amostazo, Suarez, Card. de Lugo, Petra, et alii passim.

31 Execrato Altari portatili, et mobili, non execratur Ecclesia, nec e contra, execrata Ecclesia, execratur Altare portatile, quia si sicut dictum est *n.* 27. execrato Altari fixo, non execratur Ecclesia, nec e contra propter rationem ibi adductam, multo minus execrato Altari portatili, execratur Ecclesia, nec e contra, cum inter Altare portatile, et Ecclesiam sit minor connexio, quam
32 inter Ecclesiam, et Altare fixum. Sic pariter polluta, seu violata Ecclesia, non censetur pollutum, seu violatum Altare portatile; quia licet polluta Ecclesia, censeatur etiam pollutum Altare fixum, ex quo pollutio, seu violatio Ecclesiae totam Ecclesiam afficiat, adeoque etiam omnia Altaria in ea fixa, et contenta, utpote
33 unum corpus cum ipsa Ecclesia afficientia; non tamen polluta, seu violata Ecclesia, debet censeri pollutum, seu violatum Altare portatile, cum hoc non habeat tantam connexionem cum ipsa Ecclesia, sicut Altare fixum, et censeatur esse extra Ecclesiam, cum extra ipsam transferatur de loco in locum juxta exigentiam, et commoditatem Personae privilegiatae; sic Azorius *tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 27. *qu.* 14. Amostazo, Sylvester,
34 Petra, et alii. Nullum autem Altare, sive fixum, sive portatile, execratur ex eo, quod in ipso celebraverint excommunicati, interdicti, et degradati, ut Honorius III. respondit *cap. A nobis, de Sacramentis non iterandis.*

35 Altare fixum consecrari non posse sine licentia Summi Pontificis in Ecclesia non consecrata, tenet Barbosa *Jur. Eccles. univers. lib.* 2. *c.* 7. *num.* 12. Quarti *part.* 1. *tit.* 20. *dub.* 2. Tambur. *de sacrif. lib.* 1. *c.* 5. §. 1. *n.* 2. Ventriglia *tom.* 2. *annotat.* 20. *n.* 18. ex *cap. Nullus Presbyter, et cap. Placuit. de consecrat. dist.* 1. Sed ex his textibus nihil elicitur, quod faciat ad rem, ut consideranti patebit, et praxis est in contrarium, ut docet, et observat Pasqualig. *da Sacrificio novae Legis tract.* 1. *de Altari qu.* 673. *n.* 6. testans in Urbe sua Ecclesia S. Andreae de Valle Cardinalem Maffaeum Barberinum postea Urbanum VIII. sine ulla licentia tunc regnantis Pontificis consecrasse Altare inibi erectum pro sua Familia. Et rursus fuisse ibi consecrata alia duo Altaria sine tali licentia. Et sic etiam tenet Suarez *tom.* 3. *in.* 3.
36 *disput.* 81. *sect.* 5. et alii. In Ecclesia consecrata nulli licet erigere, Altare stando in Jure communi, sine Episcopi consensu sub poena depositionis Clericis, et Excommunicationis Laicis; *cap. Nullus Presbyter, de consecrat. dist.* 1. *et cap. Quamvis dist.* 68. *et ibi* Glossa. In Ecclesiis tamen non consecratis potest Altare erigi a Presbyteris. Gloss. *in d. c. Quamvis dist.* 68. Azorius *t.* 1. *lib.* 10. *cap.* 27. *q.* 6. et alii.

Sic etiam Altare ab Episcopo consecratum, aut 37
in Ecclesia consecrata erectum, nequit destrui sine permissione Episcopi. In Ecclesiis vero non 38
consecratis quilibet jure suo potest Altare consecratum destruere. Et probatur ex paritate rationis, quae est inter erigere, et destruere. Sicut enim in Ecclesia consecrata nulli licet Altare erigere sine consensu Episcopi *ex cit. cap. Nullus Presbyter*: ita nulli licet sine ejus consensu tale Altare destruere; et sicut in Ecclesiis non consecratis potest erigi Altare a Presbyteris sine alia facultate ex Glossa *in cit. c. Quamvis*; ita etiam sine alia facultate poterit tale Altare destrui. Sic sentiunt Barbosa, Azor. Tambur. et Quarti locis citatis, Lazana *in summa* verb. *Altare num.* 12. et alii.

Altaris lapis profanatus, seu execratus, potest vendi, et licite teneri ab emptore, dummodo in loco honesto, et decenti; Sacra Rit. Congreg. *in Reatina* 9. *Maii* 1606. In Altari non consecrato nemo celebrare potest, *cap. Altaria* 2. *de consecrat. dist.* 1. 39 40

Et in ipso celebrans peccat mortaliter, cum 41
haec sit transgressio gravis Legis, et consuetudinis Ecclesiasticae, in qua nec Episcopus dispensare potest. Non requiritur tamen, quod Altare fixum 42
sit consecratum, sed sufficit quod alterutrum, idest fixum, vel portatile sit consecratum. Sic Suarez *tom.* 3. *in* 3. *par. disp.* 81. *sect.* 5. Lezana, Bonacina et alii passim. Et sic stricte est vetitum 43
celebrare in Altari non consecrato, quod praecipitur consecrari Altaria, quae ambigua sunt de consecratione, antequam super illa Missae celebrentur, *cap. Ecclesiae de consecr. dist.* 1. ubi habentur praecisa verba; *Altaria, quae ambigua sunt de consecratione, consecrentur.*

In Altari, in quo Episcopus Missam cantavit, 44
non potest alius Sacerdos eodem die celebrare, *cap. final. de consecrat. dist.* 2. ubi habentur praecisa verba: *In Altari, in quo Episcopus Missam cantavit, Presbyter eodem die aliam celebrare non praesumat*, et in summario dicitur praecise: *Presbyter in Altari Missam non celebret, in quo eadem die Episcopus celebravit.* Hoc tamen si alicubi 45
observaretur, esset intelligendum nisi adesset licentia ejusdem Episcopi, aut necessitas sic faciendi, prout exponit Gloss. *ibid.* addens hoc fuisse statutum propter Episcopi reverentiam. Verum hoc decretum exolevit, ut observat Claudius La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *n.* 316. Azorius, Layman, Castropal. Tambur. Dicastill. Pignatell. *qu.* 1235. adeoque quoad hoc est standum regionis consuetudini, ut notat Lezana *verb. Altar. n.* 11. 46
Vide infra *num.* 61. In Altari Sanctorum Aposto- 47

lorum Petri, et Pauli solus Papa celebrat, nec aliis permittitur, nisi mediante Brevi Pontificio, ut testatur Bertachin. *in repert. verb. Missa*, et Caeremonial. editum sub Leone X. *l.* 3. *sect.* 1. *tit. de Bullis pro celebr. super Altari S. Petri.* Sic Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 31. *n.* 13. et novissime Card. Petra *tom.* 4. *in Constit.* 1. *Gregor. XI. fol.* 155. *num.* 10.

48 Altare erectum super Sepultura non potest consecrari, sed prius replendus est locus ille, et si jam sepultum fuerit in eo loco aliquod cadaver, est prius extrahendum, seu ejus ossa, et cineres, et locus replendus, *cap. Praecipiendum* 13. *quaest.* 3. *cap. Non opertet de consecr. dist.* 1. et tradunt communiter Gloss. *ibidem*, Div. Antoninus 3. *part. tit.* 12. *c.* 6. §. 9. Tabiena, Armilla, Piasec. Gavant. Card. Petra et alii passim. Et sic pluries decrevit Sacra Congr. Episc. et Regular. et signanter in *Interamn.* 13. *Septemb.* 1593. *Altaria, sub quorum predellis cadavera sunt sepulta, licet propterea consecrationem non amittant, debent tamen interdici, donec dicta cadavera, vel Altaria ipsa in alium deferantur locum.* Et in eadem 8. *Februar.* 1599. *Episcopo, che non permettesse, che sotto gli Altari, e per quanto circonda la predella siano cadaveri, nè sepolture etiam sotterrance, et essendone, le facesse riempire di muro, essendo così ordine della riforma, e disposizione de' Sacri*
49 *Canoni.* Et cum Episcopus exinde apposuisset Interdictum Ecclesiae Fratrum S. Augustini, quia hujusmodi sepulturas replere distulerant; Sacra Congregatio 30. *Martii* 1594. *mandavit Fratres praedictos parere debere;* et *in Messanen.* 2. *Maii* 1601. *all' Arcivescovo; quanto alli Altari, sotto i quali, o nel mezzo sono sepolti Prelati, o Laici, non pare, che in modo alcuno si abbia da tollerare, che vi si celebri per l'avvenire, onde voi vi provederete; nisi ossibus amotis sepulchrum terra repleatur;* eadem Sac. Congregat. *in una S. Dominici* 15. *Junii* 1635. sic refert Pignat. *tom.* 4. *consult.* 32. *n.* 2. et novissime Card. Petra *tom.* 2. *comm. in*
50 *constit.* 3. *Coelestini III. n.* 12. *fol.* 108. Et per hoc sepulturae debent esse remotae ab Altaribus, ut Sacerdos celebrans non cogatur pedibus insistere super defunctorum corpora; tribusque cubitis ostium sepulchri distare debet ab Altaris pedali, seu scabello, ut ipsum sepulchrum pedale, seu scabellum non attingat, tradit Pign. *num.* 5. et Card. Petra *loc. cit.*

51 Cum Altaria in Regularium Ecclesiis quandoque reperiantur de aliorum Jure patronatus, quibus nulla, vel exigua sane est dos assignata, quaeque paramentis necessariis privata, ac vetustate consumpta, ruinam minentur in grave dedecus Ecclesiarum hujusmodi, et ad Divini Cultus praejudicium, moneri debent Patroni hujusmodi a locorum Ordinariis, ut infra brevem aliquem, sed competentem terminum, ea restaurent, doteut, ac ornent, quin si id facere detrectaverint, vel demoliantur hujusmodi Altaria, vel iidem Patroni omni Jure, et Actione, in iis competentibus priventur. Sacr. Congr. Episcop. et Regul. *in Mutinen.* 16. *Januarii* 1604. refert Barbosa *de Jure Eccl. univers. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 28. *et collect. Decis. Apost. verb. Altar. num.* 6. Vide verb. *Utensilia num.* 10. Altare majus 52 licet ex veteri consuetudine sit, ut Orientalem Mundi plagam respiciat, cum etiam antiqua consuetudine servatum sit, ut versus Orientem Ecclesiae aedificarentur, ut testatur Clemens *lib.* 2. *Apost. Constit. cap.* 61. Durand. *in Rational. lib.* 1. *cap.* 4. Piasec. Azorius, Bonacina, Barbosa, et alii; id tamen nec universaliter in Ecclesia fuit 53 receptum, nec modo est necessarium, nisi secundum quamdam decentiam, quando commode fieri potest, ut patet ex usu, et praxi Ecclesiarum Urbis, et Orbis: Lezana *ver. Altare numer.* 9. Suarez *tom.* 3. *in tertia part. disput.* 81. *sect.* 5. Vasquez 3. *part. disput.* 233. *cap.* 2. et alii passim.

In Altari majori Ecclesiarum Cathedralium 54 non debet asservari Sanctissimum Sacramentum propter functiones Pontificales; debet tamen in Altari majori servari in Ecclesiis Parochialibus, et Regularibus, ut pluries fuit declaratum a Sacra Congr. Episcop. et Regul. his verbis; *Tabernaculum Sanctissimi Sacramenti in Cathedralibus non debet esse in Altari majori propter functiones Pontificales, quae fiunt versis renibus ad Altare. In Parochialibus vero, et Regularium Ecclesiis debet esse in Altari majori regulariter tanquam digniori. In Lucensi* 10. *Febr.* 1597. *In Aquilana* 29. *Augusti* 1594. *in Casertana* 28. *Novembris* 1594. Altaria, et Cappellas in Regularium Ec- 55 clesiis, etiam per Saecularium Confraternitates constructa, visitare non potest Episcopus. Sacra Congr. Episc. et Regul. *in Papien.* 22. *Augusti* 1615. *et in Tarraconen.* 22. *Januar.* 1616. *apud Barbos. loc. cit.*

Non debet unum Altare discooperiri, ut coo- 56 periatur aliud, *cap. Cum causam* 36. *de Praebend. Clement. Quia contingit* 2. *de Religios. domib.* 6. *Novella* 6. *Collat.* 1. *tit.* 6. *cap.* 2. §. *Si vero;* Fagnan. *lib.* 3. *Decretal. in cap. Ex parte* 8. *De Clericis non resident. num.* 46. Rota recent. *part.* 11. *decis.* 72. *num.* 9. et *part.* 15. *decis.* 177. *num.* 5.

SUPPLEMENTA AUCTORIS

Altarium numerus in Ecclesiis Graecorum au- 57 geri permittitur, Benedictus XIV. *tom.* 1. *Constit.* 57. *incip. Etsi* §. 6. Item Altaria plura in 58 Ecclesiis Graecorum Melchitarum permittuntur. Idem *Constit.* 87. *incip. Demandatum* §. 9.

Super Altari, in quo Missae celebrantur, juxta 59 Rubricae, et Pontificalis praescriptum Crux col-

locari debet : ampla , etiamsi in ipso Altari asservetur Sanctissima Eucharistia in Tabernaculo. At si expositum sit in ipso Altari SS. Sacramentum , servetur consuetudo loci ; Benedict. XIV. *tom.* 2. *Constit.* 17. *incip. Accepimus* , in qua inter alia eruditissime adducta pro servanda consuetudine loci collocandi, vel non, Crucem in Altari, quando expositum est in ipso SS. Sacramentum; adducit Decretum editum a S. R. C. *die* 2. *Septembris* 1741. quae postquam omnia diligenter, accurateque perpendit , decrevit , ut quaelibet Ecclesia morem et institutum , quod antea ser-
60 vaverat , in posterum quoque retineret. Si in Tabula Altaris Crucifixi imago depicta , aut caelata sit , eaque potiorem locum in ipsa tabula obtineat , omitti potest Crux inter candelabra; Idem *ibid.* ubi ad id adducit Decretum Sacrae Rituum Congregationis *sub* 16. *Junii* 1663. quod recenset Meratus *tom.* 1. *par.* 1. *tit.* 20. *de praeparatione Altaris* , *n.* 6. et *in Indice Decretorum eod. tom. part.* 2. *n.* 400. Vide in nostro tomo 8. *Decreta S. R. C. n.* 247. *et* 428.

Ad Altare , ad quod Episcopus eo die Sacri-
61 ficium obtulit , nequit simplex Sacerdos celebrare , nisi prius obtenta ab Episcopo licentia; Benedict. XIV. *Constit. incip. In postremo.* Concordant tradita supra *a n.* 44. ad 46.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

62 Num primi Christiani ad sacra conficienda mysteria , Altaria , Templaque habuerint , haud conveniunt Critici. Confidenter , ut solet , negat haereticus Bohemer. *in Decretal. lib.* 13. *tit.* 40. §. 51.

63 Affirmat vero , et quidem rectius Bingam. *Origin. Eccles. lib.* 9. *c.* 1. §. 13. *et sequent.* Adde Thomasin. *de veter. et nov. Eccles. disciplin. part.* 3. *lib.* 1. *c.* 2. *num.* 11. et rursus *cap.* 5. *num.* 3. *et* 4. *et* Van-Espen *Jur. Eccles. univ. part.* 2. *tit.* 5. *cap.* 8. *n.* 1. et alios quos citat, et sequitur Benedictus XIV. *de Sacrif. Missae lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 3. *et seq.*

64 Disputatur etiam inter Eruditos : num usus Altaris portatilis primis Ecclesiae temporibus invaluerit ? Van-Espen *Jur. Eccles. univ. part.* 2. *tit.* 5. *n.* 10. putat : aras viaticas VIII. Ecclesiae saeculo primum in usu fuisse; quod idem sensisse videtur Thomasin. *cit. oper. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 3. Verum iu alia sententia est Gatt. *de usu Alt. portat. cap.* 1. *num.* 11. cum ejus usus ab Apostolorum usque temporibus repetat. Confer Benedictum XIV. *de Sacrif. Missae lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 4.

Ejusmodi porro mos celebrandi in aris viaticis stetit usque ad tempora Concilii Tridentini , quod *sess.* 22. *cap.* 9. *de observan. et evitand.* cum magnus circa id irrepsisset abusus, districte inhibuit Episcopis , ne amplius alibi , quam in Ecclesiis, Oratoriisque divino cultui nominatim destinatis, secretisque ac privatis domibus , Missae sacrificium celebrare facerent etc. Quo factum est , ut 65
bodie nisi a Summo Pontifice arae portatilis privilegium impertiri possit : nec amplius , ut antea, illud indiscriminatim concedere valeant Episcopi, nisi necessitate urgente , ut puta ob ruinas , pestem , incendia , expeditiones militares etc. Unde Ejusmodi potestatem haud omnimode fuisse Episcopis sublatam, sed tunc tantum, cum necessitas non urgeat, justaque non adsit causa, contendunt. Rodrig. *in Sum. verbo Missa* , *et* Gatt. *c.* 9. *n.* 7. qui et *toto c.* 10. fuse expendit causas , propter quas usus Altaris viatici non est denegandus.

Ex his patet, antiquata etiam circa hoc fuisse 66
quaecumque privilegia ante Tridentini tempora Regularibus concessa ; quod et plurics statuit S. C. Concilii interpres, ut videre est apud landatum Auctorem *a n.* 1. *usque ad* 10. *cap.* 13. ubi et is recenset nonnulla ejusmodi privilegia quibusdam Regularium Ordinibus post Concilium Trident. concessa; quae ideo vigere etiamnum demonstrare pro virili parte conatur.

At ipsis Episcopis tale Privilegium per Conc. 67
Trid. minime ademptum fuisse constat: adeoque Episcopi uti eo possunt etiam in domibus Laicorum, utut in aliena Dioecesi sitis. Quod vero ita est intelligendum, ut Episcopi ejusmodi privilegio uti non possint, nisi ad propriam commoditatem, et (ut habetur ex novissimis Pontificum declarationibus relatis a Benedicto XIV. epistola data 2. Junii 1751. ad Primat. etc. Poloniae) tantum domi propriae habitationis, ubi scilicet vel moram trahunt ab ordinario domicilio in casibus a jure permissis, aut ob impetratam Sedis Apostolicae licentiam absentes: vel hospitio excipiuntur visitationis, itinerisve occasione.

Verum praefati privilegii praetextu nec Epi- 68
scopis permissum est in Ara viatica offerre in Navi, et ut quibusdam visum, in Urbe; licet circa hoc posterius contra sentiat Gatt. *cit. cap.* 12.

Nulli igitur permissum est in Navi offerre, ni- 69
si ex speciali Apostolico privilegio ; quod raro impertiri solet, Gatt. *cap.* 11. ubi etiam de peculiaribus quibusdam ejusmodi concessionibus mentio est.

Quod demum Arae viaticae privilegio gaudeant 70
S. R. E. Cardinales, res ipsa loquitur. Sed praeter eos nullos alios, quacumque auctoritate , ac jurisdictione pollentes, dicto privilegio frui, cum tantum respiciat Episcopos, et quidem consecratos, aut saltem Praeconizatos , pluribus ostendit saepe cit. Gatt. *d. cap.* 12. *num.* 18. *usque ad* 22.

ADDITIONES EX EDITIONIBUS BARBIELLINIANIS

Similiter, si contingat Altare fixum totum, 71
ac integrum transferri de loco, in quo extru-

ctum fuerat, in alium locum. per hoc non amittit consecrationem. Ratio est, quia licet Altare fixum in hoc differre videatur Altari portatili, quod hoc sit transferibile de uno loco ad alium, ipsum vero non ita, proindeque fixum dicatur, et immobile; tamen haec differentia est mere extrinseca, accidentalis, et respectiva ad ipsum locum potius, quam intra ipsa Altaria; nam ratio formalis, per quam Altare fixum intrinsece differt a portatili proprie in eo consistit, quod Altare fixum habet, ac essentialiter importat conjunctionem tabulae cum sua structura inferiori, seu basi, cui tabula proinde necessario debet esse unita. Quare cum Altare supponatur eamdem conjunctionem servare, tabulae scilicet cum basi, non obstante ipsius translationem de uno in alium locum, dicendum est, quod adhuc retineat suum esse, ac per consequens suam consecrationem, quae eidem accesserat.

72 Addit Pater Gobat *de Indulgentiis p.* 2. *cap.* 16. *quaest.* 76. *n.* 537. quod, licet mensa frangatur, etiam per medium, modo partes fixae non moveantur loco, non amittitur consecratio. Quod si vel utraque, vel una solum, quae tamen excedat quartam partem mensae, loco moveatur, tunc utraque amittit consecrationem, etsi illa, quae remansit, sit capax Hostiae, et Calicis.

73 Ita quidem Gobat « Quae tamen Altaris tabula ex proprio formali conceptu, et in communi existimatione, pro tota Altaris mensa accipitur, ac per consequens sit quid diversum a petra, ideo longe plus integrum in ea debet remanere, ne ipsa, et Altare consecrationem amittant. Censeo itaque tantum esse debere, ut formam, et rationem tabulae Altaris, in communi existimatione retineat quod substantiam; adeout, si id, quod integrum superest, moraliter non retineat formam, et rationem hujusmodi, fractio enormis dici debeat, et sic Altare indigere nova consecratione. Ratio est, quia forma ea est, quae dat esse rei, et morale fundatur in physico. Si ergo fractura talis est, ut abstulerit formam, et rationem tabulae Altaris, simul etiam abstulit esse ejusdem, ideoque etiam ejus consecrationem; et sic Altare indiget iterum consecrari. Secus vero, si e contra: et haec opinio convenit cum sententia Panormitani, aliorumque celebriorum Canonici juris Interpretum, cum et ipsi dicant tabulae fracturam tunc dici enormem, quando tabula amisit veterem usum, et formam, usum scilicet tabulae Altaris, quae in omnium sententia habet usum diversum ab eo, quem habet simplex ara, eidem tabulae inserta.

ADDITIONES CASINENSES

74 Nomen Altaris etiam ab alendo repeti potest, quia igni Altaris addebatur alimentum. Isidor. *Orig. lib.* 15. *c.* 4.

Quoniam nulla sine sacrificio esse potest Religio, nullumque sine Altari sacrificium, ab ipsis Religionis nostrae primordiis Altarium origo est deducenda. Hinc, Altaribus omissis, quae in veteri Testamento Ada primus erexisse putatur, quaeque postea a Noe, Moyse, Samuele, Saule, Davide, Salomone fuisse extructa ex Sacris Literis compertum est, lignea illa et vulgaris mensa, qua, legali coena peracta, Christus Dominus incruenter se ipsum Patri obtulit in sacrificium, primum fuisse videtur in Ecclesia Altare. 75

Christi exemplum, quoad lignea Altaria imitatos fuisse Apostolos, persuadet et nascentis Ecclesiae simplicitas, et necessitas Altarium propter ingruentes persequutiones transferendorum, idque ipsum probat Altare in aede Sanctae Praxedis Romae asservatum, in quo Beatus Petrus incruentam Deo victimam obtulisse perhibetur; sicut et aliud in Basilica Lateranensi. 76

Quia Altare Christum significat, per quem Sacrificia acceptantur a Deo, juxta illud Ambrosii *Lib. IV. Sacr. cap.* 12. *forma corporis Christi est altare;* ideo in eminentiori Ecclesiae parte collocabatur, ut in ea praeemineret, sicut Christus inter membra ejus. Rup. *Lib. V. cap.* 30. Et quidem in medio Templi gremio, ut Sacerdos omni ex parte facilius videri possit. 77

Nullum foramen habere debet Altare, ex Actis Ecclesiae Mediolanensis, ad designandam undequaque plenitudinem et integritatem Christi; vacuum enim erat Hebraeorum Altare sine Christo. S. Thom. 3. *par. quaest.* 82. *art.* 5. 78

Gradus Altaris virtutes sunt, quibus ad Christum itur: Hugo Vict. *in Can. Missae cap.* 2. 79

Ad unitatem Christi significandam multorum eruditorum hominum sententia est, unicum prioribus Ecclesiae saeculis fuisse in templis Altare; qui ideo dicunt Eusebium *lib. X. Hist. Eccles. cap.* 4. unigenitum Altare appellasse. Verius attamen distinguendum est Graecam inter et Latinam Ecclesiam. Graeci enim unico semper usi sunt Altari, quem quidem morem ad hanc usque diem retinent, quamvis plura ipsi Ecclesiae proxima, mucoque disjuncta habeant sacella, quae *parecclesiae* ab illis vocantur, uti observat Card. Bona *lib. I. Rerum Liturgic. cap.* 14. *num.* 3. Apud Latinos vero multa ut plurimum fuisse in eadem Ecclesia Altaria, non paucis demonstrari posset exemplis. Duo dumtaxat hic subjicimus. Unum ex S. Gregorii *Epist.* 50. *lib.* 5. in qua Palladium Sanctonensem Episcopum sic alloquitur: *veniens lator praesentium insinuavit nobis, fraternitatem vestram Ecclesiam construxisse, atque illic tredecim Altaria collocasse.* Alterum ex Romanis catacumbis Sanctae Agnetis extra moenia in via Nomentana, ubi plusquam septem Altaria uno in loco cernuntur. 80

Rationem cur ex lapide facta sint Altaria sup- 81

peditat Symeon Thessalonicensis de Templo *Tom.* 22. *Magnae Biblioth. PP. edit. Lugdun. Anissoniánae* 1677. « E lapide autem est Altare, quia Christum refert, qui etiam Petra nominatur, tanquam fundamentum nostrum et caput anguli et lapis angularis; et quia petra quae olim Israelem pavit, hujus mensae imago fuit. »

82 Communis est sententia Doctorum aram Altaris, super quam peragitur Sacrificium, duobus lapidibus adunatis constare non posse, quia alioquin in duobus Altaribus fieret consecratio, in uno hostiae, in altero Calicis, et quia unitas Altaris, symbolum esse debet unitatis personalitatis Christi.

83 Ante concilium Moguntiacum circa ann. 900. nulla est mentio aerae, quoad numen; res autem erat in usu tempore persecutionum, et S. Ambrosius ea usus est celebrans Romae in dumo quadam privata. *Ara* ita appellata est vel ab ariditate ex igne; Servius; vel quasi area plena, vel ab ardore, quod in ea ardebant sacrificia: Gemma *lib.* 1. *cap.* 122. vel *ara* graece, *precatio* latine.

84 Ob metum mortis docet Diana cum Sylv. etc. *p.* 3. *t.* 6. *r.* 48. *et p.* 3. *t.* 3. *r.* 39. posse Sacerdotem sicuti nun jejunum, ita etiam sine Altari celebrare, dummodo celebratio non exigatur in contemptum Religionis, vel Ecclesiae, vel ejus praeceptorum. Verum quidquid sit de jejunio, certe semper illicitum est sine Altari, etiam cum mortis periculo, celebrare. Nam licet praecepta Ecclesiastica non obligent cum gravi incommodo, istud tamen celebrandi cum sacris vestibus et in Altari consecrato adeo rigorose acceptum est ab Ecclesia, ut in nullo casu dispensasse sciatur; et propterea vestes et Altare reputantur ut quid intrinsecum cultui tanti sacrificii. Ea ergo nunquam praeterire licet, tum quia vix potest accidere sine contemptu, tum quia id non potest fieri sine scandalo, aut saltem sine magna irreverentia; quapropter hic subit praeceptum naturale reverentiae in quocumque casu debitae sacrificio, a quo praecepto metus mortis non excusat: Vide D. Ligorium *lib.* 6. *num.* 283.

85 Quod Altare remaneat consecratum, si in eo Sacerdos ex incuria, vel etiam malitia celebrasset, docet Diana *p. q. tr.* 7. *resol.* 18. apud Bagnut. art. *Altare.*

86 Non execratur Altare fixum si aliqui tantum lapides structurae dimoveantur. Suar. *d.* 81. *sect.* 3. Lagm. *c.* 6. *num.* 6.

87 Eoque minus dicunt Vasquez et Suarez Altare non execrari, si tota mensa cum lapidibus, quibus inhaeret, alibi transferatur; nam textus nonnisi de remotione ab inferiori structura seu basi loquuntur.

88 Post decretum Clementis IX. 15. *Dec.* 1703. (apud Croix *lib.* 6. *p.*2. n. 258.) certum est privilegia Regularibus concessa utendi Altari portatili, in eoque celebrandi sine Ordinariorum licentia in locis in quibus degunt, omnino fuisse revocata per Concil. Trid. Idemque declaravit Bened. XIV. in Bulla *Magna* edita *die* 2. *Jan.* 1751. §. 29. Dicit autem P. Mazzotta *t.* 3. *pag.* 186. hoc tamen intelligendum de domibus privatis, non vero de domibus ipsorum Religiosorum.

89 Advertenda insuper Constitutio Innocentii XIII. 13. *Maii* 1725. *Apostolici ministerii*, ubi haec habentur « Circa Missarum celebrationem in privatis oratoriis, juxta Clementis XI. decretum, Episcopi debent operam dare, ut omnia ibidem statuta ubique serventur: addita etiam prohibitione, ne in privatis Regularium cellis, seu cubiculis erigatur Altare pro re sacra facienda... remota quacumque in contrarium consuetudine. »

90 Ubique abstinendum erit a celebratione Missae, in Altari, ubi Papa eo die celebravit; cujus propria Dioecesis est totus orbis. Idem fiat cum Legato a latere intra fines suae legationis. Gavant. *part. I. Tit. XX. de praeparatione Altaris.*

91 In majoribus Altaribus quatuor Basilicarum Urbis Patriarchalium nemini licet, preter Papam, celebrare, quod solus Jacobus quidam S. Pauli Abbas ex privil. Bonifac. VIII. sub anno 1301. in epist. 98. hanc facultatem pro Altari majori ejusdem Basilicae habuerat, et illi Abbates hac facultate gaudent, qui sacerdotii Ordinem a Pontifice susceperint. Macri *Hierolex. articulus Altare et Abbas.*

ALTARE PRIVILEGIATUM

SUMMARIUM

1. Altare privilegiatum solet concedi a Summis Pontificibus ad tempus, vel in perpetuum pro uno, vel pro pluribus, aut singulis bebdomadae diebus juxta numerum Missarum quae solent celebrari in Ecclesia, in qua reperitur tale Altare. — 2. Affertur tenor Literarum pro concessione Altaris privilegiati. — 3. Septennium incipit a die datae Brevis, et non a die publicationis. — 4. Clausula in Brevi solita apponi: *dummodo in dicta Ecclesia tot Missae quotidie celebrentur*, quomodo debeat intelligi. — 5. Sub generali Indulgentiarum suspensione, quae fit anno Jubilaei non comprehenduntur Altaria privilegiata, nec aliae Indulgentiae pro solis defunctis concessae. — 6. Altaria privilegiata pro defunctis non comprehenduntur sub clausula illa: *Volumus autem, ut si alias Christifidelibus dictam Ecclesiam visitantibus aliqua alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura concessa fuerit, praesentes Literae nullae sint.* Nec sub alia clausula consimili. — 7. Affertur ad haec Decretum. — 8. Missae celebratae de Festo currente in Altaribus privilegiatis in diebus, quibus non licet Missas de Requiem celebrare, habent eamdem vim, et Indulgentiam, perinde ac si essent celebratae Missae de

Requiem, seu Defunctorum. — 9. Et hoc, sive Altaria sint privilegiata in perpetuum, sive ad tempus, sive pro omnibus, sive pro aliquo solo, vel aliquibus tantum hebdomadae diebus, sive ex obligatione, sive ex sola fidelium devotione Missae celebrentur, nedum in Festis duplicibus, sed etiam in Dominicis, et Octavis, et omnibus aliis diebus, in quibus juxta Rubricas Missae defunctorum celebrari non possunt. — 10. Per hujusmodi Missas celebratas de Officio currente in Altaribus privilegiatis satisfit injunctis obligationibus, ac si in ipsis privilegiatis Altaribus fuissent celebratae Missae de Requiem, seu Defunctorum. — 11. Altare privilegiatum quotidianum, et perpetuum conceditur Patriarchalibus, Metropolitanis, et Cathedralibus totius Orbis Catholici Ecclesiis. — 12. Translato legitima auctoritate Altari privilegiato de loco ad locum adhuc durat Indulgentia, si ipsa sit concessa Altari in reverentiam alicujus Sancti, vel Mysterii, in cujus honorem dedicatum sit. — 13. 15. Privilegia Altari a Pontifice consecrato concessa. — 16. Altare privilegiatum perpetuum conceditur Cathedralibus Maronitarum; et etiam illorum Parochialibus Ecclesiis. — 17. 18. Quid requiritur pro Missa pro Defunctis celebrata in Altari privilegiato, ut suffragare possit. — 19. Privilegium *ad dies non impeditos* concessum ante declarationem Alexandri VII. non suffragatur propter illam in diebus impeditis. — 20. Anno sancto non aufertur privilegium Altaris. — 21. Cum altari alicui concessa sunt privilegia, tantum supra illud imponi debet tabella. — 22. Cum in indulto Altaris Privilegiati determinatum est quot Missae celebrari in illa Ecclesia debent, oportet ut quotidie celebrentur Missae praefinitae. — 23. Quid statum a Sac. Cong. circa hanc materiam in Collegiata S. Caroli civitatis Mutinensis. — 24. Item statuta circa Altare Majus Fratrum Minor. Convent. Montis Fosculi. — 25. Item Responsio S. Cong. Indulg. de Privilegio Ecclesiae B. V. Terrae Forigii, qua jussum Episcopo ut Indulgentias publicaret, quamvis putasset conditiones adimpleri non posse. — 26. Resp. pro Ecclesia S. Andreae Camaldulensium Romae; in cujus renovatione destructa fuerunt Altaria, illorum privilegia non indigere confirmatione. — 27. Quid responsum Capuccinis in loco Stanz dioecesis Costansiensis. — 28. Item Responsio pro Oratorio sodalitatis S. Mariae Gratiarum Tuderti. — 29. An privilegium aggregationis ad Basilicam Lateranen. concessum Montalibus S. Basilii civitatis Iustinopolitanae, amplectitur etiam privilegium Altaris illius Basilicae. — 30. Decretum S. Cong. Indulg de aggregationibus ad Indulgentias.—31. Resp. ad quaesitum; An translatum altare cathedralis Muranae amittat suum privilegium. — 32. Responsum ab eadem Congregatione in casu privilegii Ecclesiae PP. Oratorii S. Philippi Mantuae. Supplicatio Generalis Fratrum Minorum, et Rescriptum Benedicti XIV. quo conceditur altare privilegiatum perpetuum omnibus eorum Ecclesiis. — 33. Privilegium quotidianum ad septennium in perpetuum concessum omnibus Ecclesiis Parochialibus. — 34. Privilegium concessum omnibus Altaribus in Commem. Omnium Fidelium Def. — 35. Praetermissae quaestiones Theologorum, referuntur tantum quae ad Canonistas pertinent. — 36. Inter Religiones, quae gaudent communicatione privilegiorum, non habent etiam communionem Altarium privilegiatorum. — 37. Si concessio primum et per se amplectit gratias personales, tunc adest communicatio.—38. Quid dicendum si tale altare destruatur ex parte notabili.—39. Si privilegium concessum est respectu dedicationis, mutata dedicatione perit privilegium. — 40. Si Pontifex in concessione designandum reliquit altare, semel tantum designari potest. — 41. Si ex dispositione Testatoris celebrari Missa debet in Altari privilegiato, an celebrari possit in Altaribus post dispositionem privilegiatis. — * 42. De Altarium privilegiatorum antiquitate. — 43. Quot Missae in una Ecclesia celebrandae sint, ut ea semel, vel bis, vel ter in hebdomada, vel quotidie Altari privilegiato frui possit. — 44. Quae Missae omnino necessario singulis diebus in eadem Ecclesia sunt celebrandae. — 45. Privilegium Ecclesiarum Parochialium ad septennium.

1 ltare Privilegiatum solet concedi a summis Pontificibus ad tempus, vel in perpetuum pro uno vel pro pluribus, aut singulis hebdomadae diebus juxta numerum Missarum, quae solent celebrari in Ecclesia, in qua reperitur tale Altare, et per hoc attendendae sunt Literae concessionis, quae solent esse, ut sequitur pro concessione.

CLEMENS PAPA XII.

Ad futuram rei memoriam.

2 » Volentes Ecclesiam vestram, in qua Altare » Privilegiatum non est erectum, dummodo in » ea septem Missae celebrentur, et in ea sit » Altare Sancti, vel Sanctae NN. nuncupatum, » hoc speciali dono illustrare, Dei Misericordia » confisi, ut quandocumque Sacerdos aliquis » Missam Defunctorum in die commemorationis » Defunctorum, et singulis diebus infra octavam » illius, ac feria sexta cujuslibet hebdomadae » pro anima cujuscumque Fidelium Defuncto» rum, ad praefatum Altare celebrabit, anima » ipsa de thesauro Ecclesiae per modum suffragii » indulgentiam consequatur, ita ut Domini no» stri Jesu Christi suffragantibus meritis a Pur» gatorii poenis liberetur, praesentibus ad se» ptennium tantum valituris. Datum Romae etc.»

Septennium hoc incipere non a die Gratiae concessae Romae, sed a die publicationis factae per loci Ordinarium, senserunt hactenus Doctores. Sed hodie aliter est sentiendum; ex quo emanavit Decretum hoc Sacrae Congregationis Indulgentiis, et Sacris Reliquiis praepositae. An attentis verbis, quae in Brevibus Indulgentiarum apponi solent: *Praesentibus ad septennium tantum valituris;* septennii initium a die publicationis Brevis desumendum sit? *Eadem Sacra Congr. die* 18. *Maii* 1711. *declaravit, non a die publicationis, sed a die datae Brevis septennii tempus incipere. Et facta relatione Sanctissimo Domino Nostro per me infrascriptum Secretarium die* 20. *ejusdem Mensis, Sanctitas Sua Congregationis sententiam approbavit. I. M. Card. Gabriellius Praefectus. Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.* 3

Clausula in Brevi solita apponi, *dummodo in dicta Ecclesia tot Missae quotidie celebrentur*, debet intelligi juxta declarationem datam de mandato Sanctissimi a Sacra Congregatione Concilii ad sequentia dubia: 4

» Primo, an absentibus Religiosis ex causa » Praedicationis tempore Quadragesimae et Ad» ventus, vel quando occasione Festivitatum, vel

» Funerum, aut similium, a Superioribus ad » celebrandum alibi transmittuntur, Indulgentiae » concessae cum certo numero Missarum, qui » ob dictas causas adimpleri non potest, pror- » sus cessent, vel pro eo tempore, quo dictus » numerus Missarum non fuerit adimpletus, sint » suspensae, vel potius remaneant in suo ro- » bore?

» Secundo, an idem sit statuendum deficiente » praefixo numero Missarum, ob infirmitatem » Sacerdotum tam Regularium, quam Saecu- » larium?

» Tertio, an pariter idem sit statuendum » deficiente praedicto numero Missarum, ob ab- » sentiam ab Ecclesiis saecularibus Canonicorum » et Sacerdotum per aliquot dies, et menses?

Sacra Congregatio Concilii Tridentini etc. 30. *Julii* 1701. *respondit:*

Ad primum, quoad primam partem pro tempore Adventus, et Quadragesimae remanere suspensas, non autem in reliquis, dummodo raro contingat.

Ad secundum, remanere suspensas.

Ad tertium, provisum in primo.

» Cum juxta stylum Secretariae Brevium A- » postolicorum, Indultis Altarium pro Animabus » Fidelium Defunctorum a poenis Purgatorii li- » berandis ut vocant, privilegiatorum, praefiniri » soleat certus numerus Missarum in Ecclesiis, » in quibus Altaria hujusmodi sita sunt, quoti- » die celebrandarum, adjecta nimirum clausula; » Dummodo in dicta Ecclesia tot Missae quotidie » celebrentur; frequenter vero contingat, ejus- » modi conditionem non ita exacte adimpleri, et » nihilominus nonnulli favorabiliter illam inter- » pretantes afferant, sufficere quod Missae in » iisdem Indultis, sicut praemittitur, praefinitae, » pluribus saltem diebus cujuslibet hebdomadae » celebrentur, nec necesse sit, illas singulis die- » bus celebrari; idcirco exortum fuit dubium » de mandato Sanctissimi Domini Nostri in hac » Sacra Congregatione discutiendum: An, attenta » clausula supradicta, necessaria omnino sit » singulis diebus celebratio Missarum in indultis » hujusmodi praefinitarum, vel potius sufficiat » aliquibus, licet non omnibus, diebus cujus- » libet hebdomadae etc. *Die* 5. *Junii* 1694. *Sacra* » *etc.* respondit affirmative quoad primam par- » tem, negative quoad secundam, ac proinde » celebrationem Missarum Indultis praefatis, ut » praefertur, praefinitarum, omnino necessariam » esse singulis diebus in eadem Ecclesia. Et, fa- » cta de praemissis relatione Sanctissimo *die* 27. » *Julii* ejusdem anni, Sanctitas Sua Sacrae Con- » gregationis sententiam benigne approbavit; et » publicari mandavit: *Die* 11. *Septembris* 1694. » *lib.* 44. *Decretorum pag.* 467.

5 Sub generali Indulgentiarum suspensione, quae fit anno Jubilaei, non comprehenduntur Altaria Privilegiata, nec aliae Indulgentiae pro solis Defunctis concessae. Sacra Congreg. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita 24. *Januar.* 1700.

Altaria Privilegiata pro Defunctis non comprehen- 6
duntur sub clausula illa: *Volumus autem, ut si alias Christi-fidelibus dictam Ecclesiam visitantibus aliqua alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura, concessa fuerit, praesentes Literae nullae sint;* nec sub alia clausula
consimili; Sacra Congr. 13. *Junii* 1676. quod 7
Decretum utpote alia comprehendens et de mente SS. Innocentii XI. editum, per extensum hic datur. « Cum a Sacra Congreg. Indulgentiis, sa- » crisque Reliquiis praeposita Cameracensis Ar- » chiepiscopus quaesivisset, quae vis, et sen- » tentia Clausulae (quae hodie Brevibus *Indul-* » *gentiarum* apponi solet) Volumus autem, ut » si alias Christi fidelibus, dictam Ecclesiam » quolibet anni die visitantibus, aliqua alia » Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum » elapsum duratura, concessa fuerit, praesentes » Literae nullae sint, Sacra Congregatio re » diligenter examinata, clausulam sic expli- » candam censuit: Si videbitur Sanctissimo » Domino Nostro; ea minime contineri Altaria » Privilegiata pro Defunctis, neque Indulgentias, » aut certo personarum generi concessas, ut » Confraternitati, Regularibus, et Capitulo, » aut certum pium opus in ipsa Ecclesia pera- » gentibus, ac iis qui Christiana Doctrina eru- » diuntur, vel alios erudiunt, et qui Sanctissimi » Eucharistiae Sacramenti expositioni cum ora- » tione quadraginta horarum intersunt, neque » stationum Urbis, et septem Altarium Indul- » gentias instar septem Altarium Basilicae Vati- » canae concessas, neque demum quae pro unica » vice conceduntur. Caeterum si alia Indulgentia » sive plenaria, sive non plenaria, in perpe- » tuum, vel ad tempus, tum ab eodem, tum » ab alio Romano Pontifice generatim Christifi- » delibus Ecclesiam, vel aliquod ejus Altare, » seu Cappellam visitantibus eodem anni die, » vel diverso, concessa fuerit, de qua non fiat in » Literis Apostolicis mentio, has Literas ob » adjectam Clausulam esse prorsus irritas ac » nullas. Datum die 23. Junii 1676. De his autem » facta relatione ad Sanctiss. Dominum Nostrum » *die* 16. Martii 1677. Sententiam Congregationis » approbavit. Cardinalis Maximus. Michael Ange- » lus Riccius Secretarius.

Missae celebratae de Festo currente in Altari- 8
bus Privilegiatis in diebus, quibus non licet Missas de Requiem celebrare, habent eamdem vim, et Indulgentias perinde ac si essent celebratae Mis-
sae de Requiem, seu Defunctorum. Et hoc sive 9
Altaria sint Privilegiata in perpetuum, sive ad tempus, sive pro omnibus, sive pro aliquo solo, vel aliquibus tantum hebdomadae diebus, sive

ex obligatione, sive ex sola Fidelium devotione Missae celebrentur nedum in Festis duplicibus, sed etiam in Dominicis, et octavis, et omnibus aliis diebus, quibus juxta rubricas Missae De-
10 functorum celebrari non possunt. Et per hujusmodi Missas celebratas de officio currente in Altaribus Privilegiatis satisfit obligationibus, ac si in ipsis Privilegiatis Altaribus fuissent celebratae Missae de Requiem, seu Defunctorum. Sic expresse fuit definitum ab Innocentio XI. *die* 4. *Maii* 1688. in sua Constitutione incipiente *Alias* confirmativa, ampliativa, et declarativa Constitutionis Alexandri VII. incip. *Creditis*, et Constitutionis Clementis IX. incip. *Cum felicis*. Vide verb. *Missa art.* 14. *n.* 10. 11. *et* 12. ubi omnes tres istae Constitutiones ad literam adducuntur, et sub *num.* 13. alia novissima resolutio.

11 Altare Privilegiatum quotidianum, et perpetuum conceditur a Benedicto XIII. Patriarchalibus, Metropolitanis, et Cathedralibus, ut infra.

BENEDICTUS PP. XIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

« Omnium Saluti paterna Charitate intenti, » sacra interdum loca spiritualibus Indulgentiarum muneribus decoramus, ut inde Fidelium » Defunctorum animae Domini nostri Jesu Cristi, » ejusque Sanctorum suffragia meritorum consequi, et illis adjutae ex Purgatorii poenis ad » aeternam Salutem per Dei misericordiam perduci valeant. Volentes igitur omnes, et singulas Patriarchales, Metropolitanas, et Cathedrales totius Orbis Catholici Ecclesias, in » quibus Altare Privilegiatum quotidianum perpetuum forsan non reperitur concessum, et » in eis Altare per Patriarchas, Archiepiscopos, » et Episcopos respective locorum gratiam, et » communionem Sedis Apostolicae habentes semel » tantum designandum, hoc speciali dono illustrare auctoritate Nobis a Domino tradita, ac » de Omnipotentis Dei misericordia, et Beatorum » Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate, » ut quandocumque Sacerdos aliquis Saecularis, » vel cujusvis Ordinis, Congregationis, seu » Instituti Regularis Missam Defunctorum pro » anima cujuscumque Christi fidelis, quae Deo in » charitate conjuncta ab hac luce migraverit, ad » praedictum Altare celebrabit, Anima ipsa de » thesauro Ecclesiae per modum suffragii Indulgentiam consequatur; ita ut ejusdem Domini » nostri Jesu Christi, ac Beatissimae Virginis » Mariae, Sanctorumque omnium meritis sibi » suffragantibus a Purgatorii poenis liberetur, » concedimus, et indulgemus. Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus » autem, etc. Datum Romae apud Sanctam Ma» riam Majorem sub Annulo Piscatoris die 20. » Julii 1724. Pontificatus nostri anno primo.

F. Card. Olivierius.

12 Translato legitima auctoritate Altari Privilegiato de loco ad locum, adhuc durat Indulgentia, si ipsa sit concessa Altari in reverentiam alicujus Sancti, vel Mysterii, in cujus honorem dedicatum sit, ita ut censeatur idem Altare, licet translatum. Immo etiamsi Imago sit alia ejusdem Mysterii, vel Sancti, quia renovatur, vel restauratur repraesentatio; moraliter enim censetur idem Altare, Gobat *tom.* 2. *tract.* 4. *num.* 143. cum aliis ibi citatis. Vide *ibi* multa ad rem.

SUPPLEMENTA AUCTORIS

13 Altari a Pontifice consecrato plura privilegia adnectuntur; nempe quod in ipso nemo celebret sine speciali Pontificis Indulto, ut patet de hujusmodi Altaribus in Ecclesiis Lateranensi, Vaticana, aliisque Patriarchalibus Urbis existentibus; Sixtus autem V. in Altari, ad quod Sacrum fecerat, cum ritum Canonizationis mei S. Didaci peragerет, quodque Pontificium declaravit, ac Philippo Catholico Regi dono misit, permisit Cardinalibus, Episcopis, Abbatibus Mitratis, Primis Dignitatibus in Ecclesiis Metropolitanis, et Cathedralibus, ac Generali meae Seraphicae Religionis, et Priori Monasterii S. Laurentii, Missam celebrare diebus Festis Domini, Beatissimae Virginis, Feria V. in coena Domini, in celebritate Sanctorum omnium, ac Sancti Didaci, ut patet ex ejus diplomate *sub die* 20. *Augusti* 1588. promulgato. Be-
14 nedictus vero XIV. in Altari, quod solemniter consecravit Romae in Ecclesia S. Antonii Lusitanorum, ac in eo celebravit, et Joanni Portugalliae et Algarbiorum Regi fuit missum, permisit absque ulla dierum, aut Sacerdotum limitatione, ut ipse Rex, aliique Lusitaniae Reges pro tempore futuri, suo nomine, et Sanctae Sedis Apostolicae, facultatem impertiant Sacrum faciendi, pro certo habens, idipsum negotium cum tali cautela ac prudentia ab ipsis pertractandum esse, ut nihil unquam futurum sit, quod rationi parum con-
15 sentaneum videatur; ipsumque Altare perpetuo Privilegiatum declaravit, ac Regi Lusitaniae pro tempore, item Reginis, caeterisque eorum consanguineis, et affinibus usque ad tertium gradum inclusive, plenariam Indulgentiam, quoties confessi, et sacra Synaxi refecti ante ipsum Altare preces ad Deum effundent pro haeresum extinctione, Christianorum Principum concordia, et Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione. Sic tom. 1. in sua Constit. 116. incip. *Dilectus Filius.*

16 Indultum Altaris Privilegiati perpetui conceditur pro singulis Cathedralibus Ecclesiis Maronitarum; et eorum Ecclesiis Parochialibus, in

quibus aliud Altare Privilegiatum, sive perpetuum, sive ad tempus concessum non reperitur, nec sufficiens Missarum numerus celebratur, conceditur Altare Privilegiatum pro uno die in hebdomada, per Ordinarium loci designando, ad viginti quinque annos. Sic Benedictus XIV. *Constit.* 79. *incip. Nuper*, ubi id demandat Patri Fr. Jacobo a Luca mei Seraphici Ordinis de Observantia, Conventus Sancti Sepulchri, ejusque dependentium, Visitatori, ac Commissario Apostolico.

17 Missa pro Defunctis celebrata in Altari Privilegiato non suffragatur, nec Indulto satisfit, nisi sit de *Requiem*, licet in Indulto non exprimatur. S. R. C. 1. *Iunii* 1601. *in Pistorien. et* 13. *Julii*

18 *ejusdem anni in Toletana.* Intellige tamen pro illis diebus, quibus secundum ritum non prohibentur Missae Defunctorum, quia pro illis diebus, quibus secundum ritum non licet Missas de Requiem celebrare, Missae celebratae de festo occurrente in Altaribus Privilegiatis habent eamdem vim, et indulgentias perinde ac si essent ibi celebratae de Requiem, per declarationes Apostolicas citatas supra *num.* 10. et allatas sub verb. *Missa artic.* 14. a *num.* 10. ad 13.

19 An Privilegium in Altari Privilegiato perpetuo *ad dies non impeditos* ante declarationem Alexandri VII. concessum, suffragetur universim etiam diebus impeditis festo post illam declarationem? Resp. *negative* Sacra Indulg. Congreg. 16. *Julii* 1725.

20 Sub generali Indulgentiarum suspensione, quae fit anno Sancto, non comprehenduntur Altaria Privilegiata, nec aliae Indulgentiae pro solis Defunctis concessae. Benedictus XIII. *die.* 10. *Januar.* 1725.

21 Intuitu alicujus Altaris Privilegiati in aliqua Ecclesia non licet exponere tabellam super januam Ecclesiae *Indulgenza per li Morti*, sed tantum super ipso altari Privilegiato consuetis verbis: *Altare privilegiatum pro defunctis.* S. R. C. 13. *Aug.* 1667. *in Romana.*

22 Cum in Indultis Altarium Privilegiatorum haec adjici soleat clausula; *Dummodo in dicta Ecclesia tot Missae quotidie celebrentur;* quaeritur, an attenta dicta clausula, necessaria omnino sit singulis diebus celebratio Missarum in Indultis hujusmodi praefinitarum, vel potius sufficiat aliquibus, licet non omnibus, diebus cujuslibet hebdomadae? Sacra Congregatio Concilii respondit *affirmative quoad primam partem, negative quoad secundam, ac proinde celebrationem Missarum in indultis praefatis, ut praefertur, praefinitarum, omnino necessariam esse singulis diebus in eadem Ecclesia. Ita die* 3. *Junii* 1694. *approbante Innoc. XII. die* 11. *Septembris.*

23 In Collegiata S. Caroli Civitatis Mutinensis datur Altare Privilegiatum pro omni feria hebdomadae ea lege, ut singulis diebus in Ecclesia legantur triginta Missae, sed contingit, quod tempore aestivo per quatuor menses vix legantur decem, aut duodecim. E contra aliis octo mensibus numerus ita excrescit ultra triginta, ut si divideretur in omnes dies anni aequaliter, haberentur singulis diebus triginta quatuor Missae. Quaeritur, an, et pro quo tempore concessum privilegium suffragetur? Resp. *suffragari pro tempore, quo triginta Missae in Ecclesia celebrantur.* Sacra Congreg. Indul. 10. *Junii* 1720.

Altare majus Fratrum Minorum Conventualium Montis Fusculi Dioecesis Beneventanae habet perpetuum privilegium cum restrictiva ad Sacerdotes ejusdem Ecclesiae, concessum a Gregorio XIII. Cum autem in Brevi habeantur haec verba: *In Ecclesia duodecim Sacerdotibus ornata;* et nunc tantum existant sex Sacerdotes; quaeritur an privilegium adhuc subsistat? Resp. *negative* Sacra Congreg. Indulg. 16. *Julii* 1625. 24

In Ecclesia B. V. Terrae Forigii Sanctissimus concessit Altare Privilegiatum pro duabus feriis hebdomadae ad septennium sub duabus conditionibus: I. Ut in ea Ecclesia quotidie legantur quatuordecim Missae. II. Ut soli Sacerdotes praefatae Ecclesiae illo privilegio uti possint. Sed Episcopus has Indulgentias non publicavit. Interrogatus a Sacra Congregatione respondit, se credidisse, conditiones non verificari, quia Missae ibi fundatae, et Confratrum, et Montium vix ascendunt ad numerum 3400. ut proinde in diem vix referantur decem. Aliae Missae adventitiae Sacerdotum adventantium sunt quidem plures, quam quatuordecim; se tamen credidisse, Pontificem noluisse alligare Indulgentias eventui accidentali, non stabili. Secundo illa Ecclesia non est Collegialis, nec Parochialis, nec receptitia, adeoque non videtur habere Sacerdotes proprios, prout in Brevi exprimitur. Quaeritur, an nihilominus Episcopo injungenda sit publicatio Indulgentiarum? Resp. *affirmative* Sacra Congregatio Indulg. 25. *Septemb.* 1713. 25

Clemens IX. 1668. 3. Julii per Breve concessit Romae Ecclesiae S. Andreae Camaldulensium Indulgentiam plenariam in Festo S. Andreae, et S. Gregorii, et in dedicatione, et per octavam Defunctorum in perpetuum, applicandam pro Defunctis. 2. Concessum est a Clemente VIII. privilegium perpetuum ad Altare per Cardinalem Salviati constructum. 3. A Paulo V. pro privilegiatis declarantur per Breve Altaria S. Andreae et S. Silveriae. Cum vero, Ecclesia renovata, destructa fuerint Altaria, et nova facta, petitur: 1. Confirmatio Indulgentiae concessae a Clemente IX. 2. Confirmatio privilegii a Clemente VIII. concessi. 3. Confirmatio privilegii Pauli V. Resp. Ad 1. *non indigere confirmatione.* Ad. 2. *idem.* Ad 3. *itidem confirmatione non indigere.* Ita Sac. Congreg. Indulg. 13. *Sept.* 1723. 26

27 Capuccini in loco Stanz Constantiensis Dioecesis diruta quadam Ecclesia, in qua habebatur Altare Privilegiatum, petunt pro nova Ecclesia similem gratiam. Resp. *negative* Sac. Congreg. Indulg. 18. *Julii* 1712.

28 Tuderti, destructo Oratorio Sodalitatis S. Mariae Gratiarum, illud in alio loco reaedificatum est. Quaeritur 1. an Indulgentiae perseverent in nova Ecclesia? 2. an et quae de novo concedendae? Resp. *gratia translationis Indulgentiarum pro confratribus tantum.* Sac. Congreg. Indulg. 16. *Feb.* 1732.

29 Moniales Monasterii S. Basilii Civitatis Justinopolitanae obtinuerunt aggregationem ad Basilicam Lateranensem, et consuetam communicationem privilegiorum. Horum intuitu contendunt, non solum se lucrari posse Indulgentias ejusdem Basilicae praeter Indulgentias sui Ordinis, sed etiam se frui posse perpetuo privilegio Altari illius Basilicae concesso. Petunt declarari, an vi aggregationis ad Basilicam Lateranensem concessum intelligatur privilegium Altaris? Resp. *negative* Sac. Congreg. Indulg. 9. *Maji* 1729.

Ad rem addenda sunt etiam sequentia ejusdem S. Congreg. Indulgentiar. Decreta.

URBIS ET ORBIS

Ut pietatis opera in Christiana Republica augeantur, simulque charitatis vincula Fideles ipsos magis magisque obstringant, jamdiu mos invaluit Privilegia, Indulgentias, aliasque spirituales gratias, quibus Patriarchales Basilicae, aliaeque Ecclesiae, Nosocomia, Archiconfraternitates, et alia hujus generis pia Instituta gaudent, aliis per aggregationes communicandi. Verum cum super hujusmodi aggregationibus plura quotidie emergant dubia, et praesertim num qui aggregandi facultatem habent, Privilegia sibi competentia ampliare, sive limitare in aggregatione queant? Pariterque an pro suo arbitrio ipsas aggregationes ad tempus, vel in perpetuum concedere possint? Tum etiam utrum privilegium altaris, quo aggregatus fruitur, communicari possit? Neve Christifideles in re tanti momenti decipiantur, decidenda in Sacra Congregatione Indulgentiarum, et Sacrarum Reliquiarum proposita fuerunt sequentia dubia: Primo, *An Patriarchales Basilicae, aliaeque Ecclesiae, nec non Nosocomia, Archiconfraternitates, Superiores cujuscumque Ordinis sive Instituti, caeterique habentes facultatem communicandi privilegia, possint Privilegia, et Indulgentias ampliare, et limitare pro sui arbitrio in aggregationibus?* Secundo, *An aggregationes faciendae sint ad tempus, vel perpetuo?* Tertio, *An privilegium Altaris sit communicabile?* Et Sac. Congregatio die 5. *Februarii* 1748. declarandum esse censuit, *Ad primum, Negative, nisi aliter in Indultis Apostolicis provideatur. Ad secundum, Aggregationes faciendas esse in perpetuum. Ad tertium, Negative.* De quibus facta per me infrascriptum ipsius Sac. Congregationis Secretarium die 2. Mensis Martii ejusdem Anni Sanctissimo Domino relatione, Sanctitas sua Votum Sac. Congregationis benigne approbavit.

Fr. J. Cardin. Portocarrero Praefectus.

A. M. Erba Protonot. Apost. Secret.

URBIS ET ORBIS

In Brevibus, quae pro Altaris privilegio alicui Ordini, sive Congregationi concesso, expediuntur, dum de stylo soleant apponi sequentia verba: *Volentes igitur omnes et singulas Ecclesias tam erectas, quam erigendas Monachorum Congregationis etc. vel Fratrum Ordinis etc. aut Clericorum Regularium, et in qualibet ex dictis Ecclesiis Altare etc.* Sicut etiam in Brevibus Indulgentiarum pro iisdem Ordinibus, vel Congregationibus leguntur hujusmodi verba: *Universis etc. qui aliquam Ecclesiam talis Congregationis, vel Ordinis etc. in die, vel festo etc. singulis annis devote visitaverint etc. Indulgentiam plenariam concedimus.* Verentes nonnulli ex nimia generalitate verborum, tam privilegia Altaris, quam Indulgentias plus aequo extendi, praeter Summorum Pontificum illa concedentium intentionem, et Christifideles decipi tam pro Indulgentiarum consequutione, quam in offerendis eleemosynis pro Missis in Altari Privilegiato dicendis; ideirco, ut clare dignosci possit, quasnam personas, et Ecclesias comprehendant praefatorum Brevium verba, propositum fuit in Sacra Congregat. Indulgentiar. et Sacrar. Reliquiar. dubium: *An Brevia tam Altaris Privilegiati, quam Indulgentiarum pro omnibus Ecclesiis alicujus Ordinis, vel Congregationis, aut Instituti Regularis generaliter obtenta, respectivas Ecclesias tantummodo Monasteriorum, et Conventuum talis Ordinis, Congregationis, vel Instituti comprehendant, aut etiam alias quascumque tam Parochiales, quam non Parochiales ab hujusmodi Ordine etc. sive a Monachis, aut Fratribus, vel Religiosis dependentes, vel respective administrari solitas.* Et Sacra ead. Congregatio die 30. Julii 1748. censuit rescribendum esse: *Affirmative, quoad primam partem, et Negative, quoad secundam.* De quibus facta per me infrascriptum ipsius Sacrae Congregationis Pro-Secretarium die 3. Augusti ejusdem anni Sanctissimo Domino relatione, Sanctitas Sua Votum Sacrae Congreg. benigne approbavit.

Fr. J. Card. Portocarerro Praefectus.

A. E. Vicecomes S. Cong. Indul. Pro-Secretarius.

In Cathedrali Murana erat altare Privilegiatum perpetuum concessum a Gregorio XIII. Verum cum anno 1694. ea per terraemotum passa fuerit, Altare fuit alibi in eadem Ecclesia, et sub 30

eodem titulo B. V. noviter extructum. Quaeritur, an nihilominus gaudeat privilegio? Resp. *affirmative* Sac. Cong. Indulg. 13. *Septemb.* 1723.

31 Patres Oratorii S. Philippi Mantuae exponunt suae Ecclesiae a Clemente XI. concessas esse omnes Indulgentias, et gratias, quae sunt Romae in Oratorio S. Philippi in Vallicella. Cum vero ibi sint duo Altaria Privilegiata, queritur 1. an in praedicta generali communicatione Indulgentiarum, et gratiarum comprehendatur privilegium perpetuum pro duobus Altaribus? 2. an saltem unum Altare Privilegiatum quotidianum absque expressione numeri Missarum? Resp. ad primum *negative*. Ad 2. *Altare privilegiatum ad septennium juxta numerum Missarum, quae in Ecclesia Oratorum quotidie celebrantur*, Sac. Cong. Indulg. 25. *Martii* 1725.

32 Altare Privilegiatum quotidianum, et perpetuum a Benedicto XIV. conceditur Ecclesiis Fratrum Ministro Generali totius Ordinis Sancti Francisci subjectorum.

Beatissime Pater.

Frater Raphael a Lugagnano Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Minister Generalis ad pedes S. V. humillime provolutus exponit, quod Sa. Me. Benedictus XIII. sub die 14. Decembris 1725. dignatus fuit omnia Altaria Privilegiata quotidiana variis Ecclesiis dicti Ordinis in perpetuum jam concessa approbare, et confirmare; iis vero ejusdem Ordinis Ecclesiis, quae tali privilegio quotidiano in perpetuum non gaudebant, concessit illud, sed proportionate ad Missarum numerum, quae in eis celebrantur; videlicet pro quinque feriis in hebdomada, iis Ecclesiis in quibus 25. Missae quotidie celebrantur: pro quatuor feriis, iis in quibus 20. pro tribus, in quibus 15. et sic gradatim. Cum autem, Beatissime Pater, comprobaverit experientia, hoc minime sufficere ad satisfaciendum Populorum devotioni, et ex alia parte variae quotidie insurgant difficultates, ex eo quod non semper idem Missarum numerus in dictis Ecclesiis celebretur, nec celebrari valeat; ideo enixe S. V. supplicat Orator, ut praevia revocatione privilegii Altarium pro determinatis hebdomadae feriis, ut supra, per san. mem. Benedictum XIII. concessi, dignetur cuilibet Ecclesiae Fratrum Oratoris jurisdictioni subjectae, Altari Privilegiato quotidiano perpetuo non decoratae, unum concedere, ab Ordinariis Locorum semel designandum, et hoc per Rescriptum, seu aliter, ut S. V. benevisum fuerit. Et Deus etc.

RESCRIPTUM SANCTISSIMI.

Ex Audientia Sanctissimi die 17. Decemb. 1748.

Sanctissimus benigne annuit pro gratia juxta petita, pro Missis tamen, quae a Fratribus Minoribus S. Francisci in Altaribus per Ordinarios respective designandis, celebrabuntur; et voluit etiam Gratiam hujusmodi per hoc praesens Rescriptum perinde valere, ac si per Apostolicas Literas in forma Brevis solitis omnibus muniti Clausulis expedita fuisset.

Joseph Levizzani Secretarius.

Loco ✠ Sigilli.

Supplementa novissima.

Altare privilegiatum quotidianum ad septennium, in perpetuum a SS. D. N. Clemente XIII. conceditur omnibus Ecclesiis Parochialibus Orbis Christiani Decreto tenoris sequentis. 33

URBIS ET ORBIS

Sanctissimus Dominus N. Clemens Papa XIII. praevio Voto S.Congregationis Indulgentiis, et Sacris Reliquiis praepositae, revocatis omnibus hujusmodi Privilegiatis Altaribus praecedenter intuitu Paroeciae, sive in perpetuum, sive ad tempus jam concessis, indulsit die 19. Maji 1759. omnibus Ecclesiis Parochialibus Orbis Christiani absque ullo onere Missarum Altare Privilegiatum quotidianum ad septennium, ea tamen adjecta lege, ut quilibet Episcopus pro sua respectiva Dioecesi de hujusmodi gratia supplicet. Expleto vero septennio, Sanctitas Sua praecipit omnibus Episcopis, Abbatibus, et Sede vacante, Vicariis Capitularibus, sive in spiritualibus Abbatiarum Administratoribus, ut pro unaquaque suarum Dioecesum Paroecia supplicet pro confirmatione ejusdem Privilegii ad aliud septennium. Idque fieri jubet sub unico tantum Brevi, atque vult, hoc unicum Breve suffragari omnibus uniuscujusque Dioecesis Ecclesiis Parochialibus. Ne autem Parochi expensis graventur, vetat omnibus tum Episcoporum, quum Abbatum Officialibus, sub poena nullitatis praefati Privilegii, ne quicquam penitus exigant a Parochis, sive pro ipsis certiorandis, sive in expediendis literis pro designatione Altaris privilegiati in eorum Paroeciis. Praeterea, ne hujusmodi Privilegio fraudentur aliae Ecclesiae pollentes speciali praerogativa, veluti Collegiatae, et Abbatiales Nullius, et Parochiales a se dependentes, Sanctitas Sua pari benevolentia, modo supra indicato, hoc idem Privilegium mox enunciatis Ecclesiis communicatum voluit.

Ad rem quoque addendum est sequens novissimum Decretum Sac. Congreg. Indulgentiarum, quo Altaria omnia cujuscumque Ecclesiae Privilegiata declarantur pro die Commemorat. omnium Fidelium Defunctorum perpetuis futuris temporibus. 34

» Cum ex veteri more, et laudabili Ecclesiae
» instituto die secunda Novemb. omnium Defun-

» ctorum memoria recoli, eorumque animae ab » universis Christifidelibus orationibus, eleemo- » synis, aliisque piis operibus, et Ecclesiae suf- » fragiis, potissimum vero acceptabili Sacrosan- » ctae Missae Sacrificio, juvari soleant, SS. D. » N. Clemens XIII. ex paterna sua charitate erga » omnes fideles tam vivos quam defunctos, Ani- » mabus eorum, qui ex hac mortali vita in gra- » tia et charitate Dei, nondum tamen omnibus » mundsuis sordibus expiatis, decesserunt, de » inexhausto Catholicae Ecclesiae thesauro ab- » bundantius suffragari quam maxime cupiens, ut » celerius e Purgatorii poenis liberatae, ad aeter- » nam gloriam per Dei misericordiam pervenire » valeant, de consilio VV. S. R. E. Cardinalium » Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositorum, » universali hoc Decreto perpetuis futuris tem- » poribus valituro benigne concedit, ut Missa die » praedicta Commemorationis Defunctorum a » quocumque Sacerdote saeculari, vel cujuslibet » Ordinis et Instituti Regularis celebranda, gau- » deat Privilegio, ac si esset in Altari Privilegia- » to celebrata, decernendo tamen, ut nonnisi » consuetam eleemosynam unusquisque Sacerdos » pro dicta Missa licet privilegiata accipiat, et » in ea tantum quantitate, quae a Synodalibus » Constitutionibus, seu a Loci consuetudine re- » gulariter praefinita fuerit. Quibuscumque in » contrarium facientibus non obstantib.

Datum die 19. Maji 1761.

N. Card. Antonellus Praefectus.

Loco ✠ Sigilli.

I. de Comitibus S. Cong. Indulg. Secret.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

35 Quamplures, eaeque non leves circa hoc argumentum a Theologis, et Canonistis excitantur quaestiones, quae sunt legendae apud *Pasqual. de Sacrific. nov. leg. tom.* 1. *tit. de Sacrific. oblat. in Altar. privileg. quest.* 729. *et plur. sequent.* dum nos pauca tantum de more indigitabimus, quae Canonistarum magis propria sunt.

36 Quaeri igitur solet: An inter eas Religiones, quae habent communicationem privilegiorum, fiat etiam communicatio Altarium Privilegiatorum? Et fieri non posse statuit *Pasqualig. citat. loc. q.* 756. quia, licet inter hujusmodi Religiones etiam circa Indulgentias facta sit privilegiorum communicatio a *Leon. X. Constit.* 32. *tom.* 1. *Bullar.* tamen communicatio cadit tantum super iis Indulgentiis, quae conceduntur ipsis Religiosorum personis, et ideo non se extendit ad Indulgentias directe concessas pro Defunctis, quales sunt illae Altarium Privilegiatorum.

37 Quoniam vero favore quarumdam Religionum concessa fuerunt a SS. Pontificibus quaedam specialia privilegia, inspiciendus, et perpendendus tunc est tenor concessionis; hic enim si primo et directe concernat erectionem Altarium Privilegiatorum, aut Indulgentias concessas pro Defunctis, non est locus communicationi; si concessio primum et per se contineat gratias Personales, per quas alicujus Religionis personis conceditur facultas applicandi Indulgentias, quas Pontifex intendit concedere, cujusmodi est privilegium concessum Religioni Conventualium; quod scilicet Prior Conventus possit semel pro semper deputare Altare, in quo Religiosus Conventualis celebrans Missam de Requiem pro aliqua anima, eam liberet a Purgatorio, communicatum intelligitur tale privilegium, ut videre est apud eumdem Auctorem *ibid. q.* 757.

38 Deinde *q.* 761. clare citatus Pasqualig. demonstrat, quod non destruatur ejusmodi privilegium, si Altare, cui fuit adnexum, ex parte notabili destruatur, etiamsi consecrationem amitteret; dummodo tamen remaneat secundum majorem sui partem; quia in ejusmodi concessionibus respectus habetur ad Altare secundum totum suum esse materiale, non vero secundum formam consecrationis.

39 Verum, si in concessione Indulgentiae destinetur Altare ut alicui Sancto dicatum, mutata deinde dedicatione, puta si loco illius Sancti alius substituatur, prorsus perit privilegium: quia mutata est illa Altaris qualitas, quae contemplata fuit a Pontifice, et illum movit ad Indulgentiam concedendam tali Altari in specie, seu nominatim dicato tali Sancto, *ead. qu. n.* 6.

40 Si Pontifex in concessione non designavit Altare, sed eum designandum reliquit, facta semel designatione unius Altaris, nequit alterum destinari; nam pro una vice tantum delegata censetur ejusmodi destinatio, cum Pontificis dispositio restringatur ad certum casum, ut juxta *text. in l. boves §. hoc sermone ff. de verb. signific.* firmat d. Pasqualig. *d. oper. q.* 762.

41 Dubitari etiam potest: num, quando ex dispositione Testatoris celebranda vel in perpetuum, vel ad tempus Missa in Altaribus Privilegiatis, possit tum in Altaribus Privilegiatis de tempore dispositionis existentibus; tum in Altaribus privilegiatis postmodum erectis celebrare? Et posse tenet saepe cit. Pasqualig. *q.* 746. *ejusd. op.*

ADDITIONES CASINENSES

42 Altarium privilegiatorum origo juxta quosdam repetenda non est ante Gregorii PP. XIII. tempora, qui electus fuit anno 1572. Sed Congregatio Indulgentiarum probavit Julium III. an. 1550. similia privilegia concessisse, et Biel ostendit Paschalem I. electum anno 817. simile Privilegium dedisse Ecclesiae S. Praxedis. Macri *Hierolexic. art. Altare Privilegiatum.*

43 In Congregatione a Clemente XI. designata pro

Indulgentiarum observatione refert Bened. XIV. decretum fuisse, ut eae solum Ecclesiae Altari privilegiato semel in hebdomada fruerentur, in quibus quotidie saltem Missae quinque agerentur, quae certae essent, non adventitiae. Si vero decem Sacra quotidie certo fierent, eodem privilegio bis in hebdomada; si quindecim Missae certo conficerentur, ter in hebdomada privilegiato Altari uti possent; quadraginta postremo Missas necessario requiri, ut idem privilegium esset quotidianum. Benedict. XIV. *Institut. Ecclesiar. LVI. n.* 13.

43 Utrum vero praescriptus Missarum numerus necessario sit singulis diebus conficiendus, an sufficiat si pluribus celebretur cujuslibet hebdomadae diebus, post Decretum S. Con. Concilii editum die 5. *Junii* 1694. et approbatum amplius dubitari non potest. Ibi enim sancitum est: *celebrationem Missarum Indultis praefatis, ut praefertur, praefinitarum omnino necessariam esse singulis diebus in eadem Ecclesia.* Bened. XIV. *Ibidem. n.* 18.

Omnes Ecclesiae parochiales gaudent Altari pri- 44
vilegiato quotidiano ad septennium, ex Indulto Clementis XIII; qui etiam omnibus Episcopis, Abbatibus, Vicariisque Capitularibus praecepit ut, expleto septennio, confirmationem peterent ejusdem privilegii pro suis Paroeciis.

ALTERNATIVA

SUMMARIUM

ARTICULUS I.—*Quoad ea, quae concernunt Beneficia.*

1. Alternativa quoad Beneficia quando inceperit. — 2. Unde sit dicta. — 3. Ut hanc Alternativam obtineant Episcopi, quid ab ipsis agendum. — 4. Ex tempore habitae notitiae registrationis suarum Literarum factae in Dataria Apostolica incipit Episcopos gaudere Jure Alternativae, quae operatur, ut menses alternati subrogentur loco aliorum. — 5. Et sic mensis, quo Episcopus gaudet Alternativa, non est amplius Apostolicus, sed ordinarius. — 6. Episcopus in Alternativa lucratur Menses *Aprilis, et Octobris*, et cedit Martium pro Februario, et Septembrem pro Augusto. Menses autem Junii, et Decembris nec lucratur, nec cedit, sed illos retinet, ut prius, et ideo menses fixi solent appellari. — 7. Papa in Alternativa retinet sibi medietatem suorum octo mensium; scilicet Januarium, Majum, Julium, et Novembrem, in quibus nullo casu vult competere Jus aliquod Ordinario, etiam perpetuo residenti, et ideo vocantur menses fixi, et perpetuo reservati Sedi Apostolicae. — 8. Ita etiam Episcopus in Alternativa retinet sibi medietatem suorum quatuor Mensium, scilicet Junium, et Decembrem, in quibus nullum Jus competit Papae, etiamsi post acceptationem Alternativae Episcopus non resederit, et ideo Menses Junii, et Decembris vocantur Menses fixi pro Episcopo. — 9. Contrarium tenent non improbabiliter alii. — 10. In aliis duobus Mensibus ex quatuor concessis Episcopo, nempe Martio, et Septembri, Episcopus, qui acceptavit Alternativam, non potest providere Beneficia vacantia in ipsis. — 11. Episcopus habens duas Ecclesias potest accipere Alternativam pro una, et non pro alia, et si velit ea potiri pro utraque, debet utriusque nomine eam explicite acceptare. — 12. Si pro utraque acceptavit, residendo in una, potest providere Beneficia alterius. — 13. Secuta acceptatione Alternativae, non potest Episcopus ab illa recedere sine consensu Papae, nec e contra Papa sine consensu Episcopi. — 14. Si acceptatio Alternativae fiat ab Episcopo aliquo mense Apostolico, non incipit usus illius, nisi toto mense elapso; e contra vero si fiat in mense proprio Episcopi, tunc incipit usus illius a die acceptationis, adeo ut mensis ordinarius a dicta die fiat Apostolicus, et reservatus. — 15. Alternativa incipit, ac respective desinit a media nocte primi, et ultimi diei Mensis unicuique spectantis. — 16. Ut Alternativa suffragetur Episcopo, debet constare de illius acceptatione, et subsecuta admissione in Dataria. — 17. Ejus acceptatio probatur in libro Alternativarum ipsius Datariae. — 18. Ut Episcopus possit uti Alternativa requiritur ejus residentia in sua Dioecesi. — 19. Non potest ea uti etiamsi absit ex justissima causa; etiam pro servitiis Sedis Apostolicae. — 20. Nec potest ea uti etiamsi absit in tribus mensibus permissis a Concilio, vel cum licentia Superiorum. — 21. Nec potest ea uti etiamsi ex justa causa absit ad duos dies tantum, et interea vacet Beneficium. — 22. Item nec ea uti potest, etiamsi abfuerit timore mortis, vel violentia impeditus. — 23. Si Episcopus resideat initio mensis, et non postea, totum tempus sequens est Apostolicum. — 24. Si Episcopus non resideat initio mensis; totus mensis est Apostolicus. — 25. Alii tamen sentiunt contrarium. — 26. Praesentia Episcopi debet esse ordinata ad effectum permanendi, et residendi in sua Ecclesia, non autem casualis affectata, et fraudulenta. — 27. Hinc etiamsi de tempore, quo sequitur vacatio, ipse Episcopus reperiretur in residentia occasionaliter, seu affectate, non suffragaretur. — 28. Episcopus ut possit uti Alternativa debet residere in sua formaliter Dioecesi, nec sufficit esse in loco etiam vicinissimo. — 29. Immo, ut ei prosit Alternativa, debet eam acceptare dum manet in propria Civitate, aut Dioecesi, nec potest instare pro tali acceptatione, dum reperitur praesens in Romana Curia. — 30. Alternativa conceditur solis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, et Episcopis, non autem Praelatis, et Collatoribus inferioribus, nec Cathedralia Capitulo. — 31. Alternativa concessa Episcopo residenti comprehendit Beneficia tam intra, quam extra Dioecesim existentia, dummodo collatio ad eum spectet. — 32. Alternativa habet locum solum in Beneficiis, quae sunt liberae collationis Episcopi. — 33. Non autem in Beneficiis, quae non sunt liberae, sed simultaneae collationis Episcopi cum Capitulis, aut ad praesentationem, electionem, seu de consilio, consensu, vel interventu Capituli, vel aliorum. — 34. Si autem collatio Beneficiorum pertinentium ad Episcopum una simul cum Capitulo, vel cum aliis ex concordia partium sit alternis vicibus cuilibet reservata in suo turno, potest Episcopus uti Alternativa in dictis Beneficiis vacantibus in mono, vel turno suo, et in mense alternato. — 35. Episcopus potest uti Alternativa, quamvis collatio pro certo genere Personarum fuerit restricta. — 36. Item potest Episcopus uti alternativa etiam in Parochialibus, licet in ipsarum collatione requiratur examen, et Examinatorum approbatio. — 37. Item potest Episcopus uti Alternativa pro Beneficiis in posterum vacaturis, non autem pro medio tempore vacatis inter unam, et alteram Alternativam. — 38. Alternativa ex simplici facultate optandi Canonicis concessa, ceteris deficientibus requisitis non cessat. — 39. Cessat tamen Alternativa stante Statuto per Papam confirmato, in quo non solum datur facultas optandi, sed expresse disponitur optionem habere vim validae collationis, et provisionis. — 40. Exclusa censetur Alternativa ex quasi possessione Episcopi libere conferendi Beneficia. — 41. Secus vero si Episcopus non sit in hac quasi possessione, etiamsi bonum Jus foveat super proprietate. — 42. Quasi possessio conferendi Beneficia suf-

ficit ad excludendam Alternativam, quando lis non est inter Episcopum, et Capitulum, sed inter provisos. — 43. Quando unus est provisus ab Episcopo, qui dicitur resedisse, et alter est provisus a Papa, quia Episcopus negatur resedisse, tunc proviso ab Episcopo incumbit probare, quod Episcopus vere resederit. — 44. Alternativa quando expiret. — 45. Quando coepit alternativa. — 46. Est contractus non vero gratia. — 47. Episcopus gaudet Alternativa, si Datarius admittit acceptationem factam per publicum instrumentum. — 48. Sufficit ad alternativam subscriptionem Vicarii nomine Episcopi Chiragra impediti. — 49. Si Dataria admisit literas patentes sine sigillo Episcopi, valida est acceptatio. — 50. Cum Episcopus confert, uti Abbas, non gaudet beneficio Alternativae. — 51. Non item si Abbatia est incorporata Mensae Episcopali. — 52. Quando valat Alternativa pro Beneficiis unitis Sedi Episcopali, vel extra diaecesim existentibus. *Remissive* — 53. An Praelati inferiores, qui habent separatum territorium, gaudent alternativae beneficio. *Remissive.* — 54. Quo mense prodest acceptare alternativam. *Remissive*. — 55. Quale sit beneficium liberae collationis. — 56. In Collatione simultanea reservata alternis vicibus Capitulo et Episcopo, Episcopus potest in suo turno gaudere beneficio collationis. — 57. Sed si ista reservatio non est confirmata, vel est, salvis Apostolicis Reservationibus, confirmata, tunc non gaudet Episcopus alternativae beneficio. — 58. In terminis optionis, an est liberum beneficium, quando debetur optanti. — 59. In divisione per menses simultaneae collationis, si Episcopo contingant Martios et September, gaudere potest alternativa. — 60. Episcopus tamen non potest provocare, vel adstringere Capitulum ad istam divisionem. — 61. Negligentiae Episcopi in conferendo beneficia vacantia in mensibus alternatis, supplet immediate Pontifex. — 62. An Episcopus possit conferre in mensibus alternatis beneficia suae Ecclesiae, in qua tamen Cardinalis habet collationem in octo mensibus reservatis. *Remissive.* — 63. Qualis requiratur residentia pro Alternativa, ac quomodo et quando cesset. *Remissive.* — 64. Concordata Germaniae circa alternativam mensium. *Remissive.*

ARTICULUS II. — *Quoad aliqua Miscellanea.*

1. Alternativa ut verificetur, satis est alteram partem esse veram. — 2. Alternativa regulariter est electionis, non ordinis. — 3. Fallit si Alternativa sit posita inter diversas Personas, et in primo nominatis subsit major ratio. — 4. In Alternativis electio regulariter est debitoris. — 5. Fallit in debitore moroso, et doloso. — 6. Item fallit in Legatis alternativis. — 7. Item fallit in poenis Alternativa appositis. — 8. Item fallit, quando Alternativa est posita in favorem conditoris. — 9. In Alternativa prohibitione sufficit alterum verificari. — 10. Alternative petens non censetur praecise alterum petere. — 11. Obligatus ad duo alternative, potest praestare, quod maluerit, ut liberationem consequatur. — 12. Alternativa, seu turnus inter Regulares eligendi alternatim modo ex una, modo ex alia Natione Superiores tum Generales, tum Provinciales, aliosque officiales, an congruat, et liceat. — 13. Electio coarctata ad paucos eligibiles, est ipso Jure nulla; et hic multa ad rem. — 14. In illis Regionibus, et Provinciis ubi talis Alternativa pro pace, et quiete, et pro servanda Justitia distributiva, legitime introducta, et concessa est, nisi vere defecerint Religiosi capaces, est omnino servanda, alias electio esset nulla. — 15. Ad hoc, ut Alternativa legitime introducatur, debet concedi a Sancta Sede, vel fulciri ejus speciali auctoritate; et hic multa ad rem. — 16. An talis Alternativa concedi, seu demandari possit a Capitulis Generalibus. — 17. Subrogatio in Definitoriis Provinciarum Minorum habentium Alternativam, quomodo facienda. — *18. Num Vice Commissarius P. Minorum vigore alternativae eligi possit ex illa familia, cujus erat Commissarius Gen. *Remissive.*

ARTICULUS I.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT BENEFICIA.

1 Alternativa quoad Beneficia ortum duxit a
Nicolao V. de anno 1447. ut notat Pyrrhus
Corradus *in praxi Beneficiaria lib.* 3. c. 6. *n.*
8. Ipse enim Nicolaus V. ut dicit Rota Romana recent. *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 121. *num.* 13.
fuit auctor regulae nonae, alias octavae Cancellariae, in qua reservantur Summo Pontifici menses
Januarii, Februarii, Aprilis, Maji, Julii, Augusti, Octobris, et Novembris, et consequenter conceduntur Ordinariis menses Martii, Junii, Septembris, et Decembris. Et exinde ad alliciendos
Episcopos ad residentiam, conceduntur eis alii
duo menses, ita ut jam alternatim cum Papa possint providere; Papa quidem in mensibus *Januarii, Martii, Maii, Julii, Septembris, et Novembris:*
Episcopi vero, qui hanc Gratiam acceptaverint, in
mensibus *Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, O-*
2 *ctobris, et Decembris.* Et haec Gratia dicitur communiter *Alternativa*, et sic expresse appellatur in
praedicta Regula nona Cancellariae, alias octava,
ut videri potest in ipsa ad literam relata *verb.*
Beneficia art. IX. reg. 9.

3 Hac Alternativa ut gaudeant Episcopi, requiritur, quod per Patentes Literas manu propria
subscriptas, suoque sigillo munitas, et in sua
respective Civitate, vel Dioecesi datas, expresso
declarent se hujusmodi Alternativam acceptare,
et Literas ipsas ad Datariam Summi Pontificis
transmittant, quibus ab eo receptis, et recognitis,
ac in libro ad id deputato registratis, tunc solum,
et non antea, possunt incipere uti Gratia talis Alternativae. Sic expresse statuitur in citata regula
nona, alias octava, Cancellariae, ut videri potest
loc. cit. Ex tempore igitur habitae notitiae registrationis, seu adnotationis suarum Literarum 4
factae in Dataria Apostolica incipit Episcopus gaudere Jure Alternativae, quae operatur, ut menses alternati subrogentur loco aliorum. Rota recent. *par.* 3. *decis.* 379. *num.* 2. Et sic Mensis, 5
quo Episcopus gaudet Alternativa, non est amplius Apostolicus, sed Ordinarius. Rota *par.* 4.
tom. 1. *decis.* 336. *sub n.* 1. *et par.* 13. *decis.* 127.
num. 3. Unde cessat reservatio ratione mensis,
et illa inducta per *Extravagant. Ad regimen.* Rota
dict. decis. 127. *num.* 5. Hinc Episcopus in Alter- 6
nativa lucratur menses *Aprilis*, *et Octob.* et cedit
Martium pro *Februario*, *et Septembrem* pro *Augusto*; menses autem *Junii*, et *Decembris* nec lucratur, nec cedit, sed illos retinet, ut prius, qui
ideo menses fixi solent appellari. Barbosa *par.* 3.
de offic. et potest. Episc. allegat. 53. *n.* 40. Rota,
et alii mox citandi sub *n.* 8.

Unde notandum est, quod sicuti Papa retinet 7
sibi medietatem suorum octo mensium, scilicet

Januarium, Majum, Julium, et Novembrem, in quibus nullo casu vult posse competere Jus aliquod Ordinario etiam perpetuo residendi, ut patet in cit. Regul. nona, alias Octava Cancellariae, et ideo vocantur Menses fixi, et perpetuo reservati Sedi Apostolicae, sive Episcopus gaudeat Alternativa, sive non, ut observat, et tenet communis Doctorum cum Rota recent. *par.* 5. *tom.* 2. *decis.* 440. *num.* 5. *par.* 9. *tom.* 1. *decis.* 298. *num.* 4. *par.* 9. *tom.* 2. *decis.* 389. *num.* 6. *decis.* 468. *num.* 3. *par.* 13. *decis.* 223. *num.* 8. *par.* 16. *decis.* 192. *num.* 6. *par.* 18. *tom.* 1. *decis.* 232. *n.* 3. *par.* 11. *tom.* 2. *decis.* 540. *num.* 16. *par.* 19.
8 *tom.* 2. *decis.* 468. *num.* 8. et saepe alibi. Ita aequissimum est, quod etiam Episcopus sibi retineat medietatem suorum quatuor mensium, scilicet *Junium, et Decembrem*, in quibus nullum unquam Jus possit competere Papae, etiamsi post acceptationem Alternativae Episcopus non resederit, et ideo Menses *Junii*, et *Decembris* appellantur menses fixi pro Episcopo. Non enim potest dici, quod concedantur a Papa per Alternativam Episcopo, quia licet in ea fiat mentio etiam de his duobus mensibus causa demonstrationis; conditio tamen, et onus residentiae non censetur appositum respectu illorum, sed aliorum quatuor, qui per Alternativam de novo conceduntur. Dicti autem duo menses, cum jam fuerint proprii Episcopi, sine Alternativa remanent proprii, et fixi pro Episcopo, sive Alternativa sit acceptata, sive non, etiamsi post acceptationem Episcopus non resederit. Sic Rota *in una Papiensi Beneficii* 10. *Aprilis* 1617. in qua responsum fuit quoad dictos duos menses fixos, quod nulla potest considerari reservatio, ex eo quod Papa neque in prima parte Regulae, neque in secunda eos reservat, et ita illos fixos etiam appellat; Rota *in una Gienaen. Canonicatus penes* Burat. *decis.* 242. *n.* 1. ibi: *Nam Canonicatus, de quo agitur, non est reservatus ratione mensis, cum vacaverit de mense Junii, qui semper est ordinarius, et fixus.* Et ita tenet Barbosa *de Offic. et potest. Episcopi part.* 3. *allegat.* 13. *n.* 38. *et* 44. Card. de Luca *de Benefic. dis.* 18. *n.* 4. *disc.* 93. *n.* 13. *et* 14. Garcias *par.* 5. *cap.* 1. *sub n.* 56. *circa finem*, et fuse Pyrrhus Corrad. *lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 2. *et* 4. ubi testatur sic tenere, et servare Datariam, et Cancellariam.

9 Contrarium tamen non improbabiliter tenent Gonzalez *ad Regul.* 8. *Gloss.* 43. *sub n.* 122. Lotter. *q.* 41. *n.* 38. et alii, quia Papa concedit Episcopo Gratiam Alternativae acceptanti, ut possit omnia Beneficia vacantia in mensibus *Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris, et Decembris* conferre, quamdiu apud Ecclesiam, et Dioecesim suam resederit dumtaxat. Unde si non resideat in mensibus *Junii, et Decembris*, conferre, dicunt ipsi, non poterit, quia sic intrat reservatio, cum concessum sub conditione residentiae, censeatur denegatum sub contraria conditione, videlicet absentiae, seu non residentiae, ad textum *in l. Pecuniam, ff. Si cert. per l. Item quia, ff. de pactis*, cum aliis adductis per Gonzalez *loc. cit.* Tum quia, ut dicit Antonel. *de tempore legal. lib.* 3. *c.* 1. *num.* 25. ideo per Alternativam Papa concedit sex menses Episcopo, cui alias non dantur, nisi quatuor, ut cum hoc lucro, et augmento compensentur necessitas, et obligatio residendi in omnibus sex mensibus; *arg. l. Eum qui* 30. *ff. de jurejurand. et l. Feudi partem* 79. *ff. de contrah. emption.*

Quantum autem ad alios duos ex quatuor mensibus concessis Episcopo, nempe *Martium, et Septembrem*, dicendum est absolute, quod Episcopus, qui acceptavit Gratiam Alternativae, non possit providere Beneficia vacantia in ipsis, quando ipse non residet, quia jam effecti sunt reservati Papae, cum isti duo menses, qui alias erant Ordinarii, vigore acceptationis Alternativae fuerint effecti Apostolici. Sic Rota *in Sulmon. Alternativae* 14. *Maji* 1610. *coram Cardinal. Lancellotto*, in qua cum dubitatum fuisset: An collatio Beneficiorum vacantium in mensibus *Martii, et Septembris* Episcopo a sua Dioecesi absente, ad Episcopum, vel potius ad Summum Pontificem spectaret? Respondit absolute spectare ad Summum Pontificem, cum isti duo menses, qui alias sunt Ordinarii, per acceptationem Alternativae efficiantur Apostolici. Sic refert, et tenet solide respondens contrariis Aloysius Riccius *in praxi fori Ecclesiast. decis.* 684. *in prima edit. et resolut.* 582. *in secunda edit.* et antea fuisse decisum *in una Maurianen. Canonicatus* 15. *Novembris* 1593. ac etiam saepe refert Gonzalez *Gloss.* 43. *num.* 133. et tenet Pyrrhus Corrad. *loc. cit. num.* 5. Barbosa *loc. cit. n.* 36. Castropal. *in opere morali tom.* 2. *tract.* 13. *disp.* 2. *punct.* 23. §. 21. *n.* 4. Card. de Luca *de Benefic. disc.* 18. *n.* 4. *disc.* 93. *n.* 13. *et* 14. et alii plures contra Anastas. Germon. Monetam, Franciscum Leonem, et alios. 10

Episcopus habens duas Ecclesias, potest acceptare Alternativam pro una, et non pro altera, et si velit ea potiri pro utraque, debet utriusque nomine eam implicite acceptare. Sic expresse *cit. Regul.* 9. *alias* 8. Card. de Luca *de Benefic. disc.* 19. *n.* 5. *disc.* 17. *n.* 20. Gonzalez, Leurenius, et alii passim. Et si pro utraque acceptavit, residendo in una potest providere Beneficia alterius; Cardin. de Luca *de Benefic. disc.* 27. *n.* 6. Rota ibi ab ipso citata *in Maurianen. et Acien.* et alii. Secuta acceptatione Alternativae, non potest Episcopus ab illa recedere sine consensu Papae; nec e contra Papa sine consensu Episcopi, ut expresse habetur *in cit. Regul.* 9. *alias* 8. *Cancell.* cum ejusdem acceptatio sit quasi contractus initus inter Papam, et Episcopum; Papa enim ex suis octo mensibus communicat quatuor Episcopo, et Episcopus ex suis quatuor communicat duos Papae; 11 12 13

Rota rec. *par.* 3. *dec.* 289. *n.* 7. *par.* 11. *dec.* 221. *n.* 8. *par.* 29. *tom.*1. *dec.* 76. *n.* 8. Barbosa *loc. cit.* *n.* 36. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancell.* Gloss. 13. *n.*106.
14 *et* Gloss.58. *n.*14. et alii communiter. Si acceptatio Alternativae fiat ab Episcopo in aliquo mense Apostolico, non incipit usus illius, nisi toto mense elapso; e contra vero si fiat in mense proprio Episcopi, tunc incipit usus illius a die acceptationis, adeo ut mensis Ordinarius a dicta die efficiatur Apostolicus, et reservatus; Rota *part.* 10. *decis.* 49. *num.* 23. *cum seq. et n.* 32. *cum seq. et dec.* 299. *n.* 4. *et* 8. et communis Doctorum. Et ratio est quia acceptatio, vel non acceptatio Alternativae est in sola facultate Ordinarii, qui si acceptaverit in principio alicujus sui mensis, sibi imputare debet, cum potuisset expectare finem talis mensis; si vero acceptavit in aliquo mense Apostolico, non est rationi consonum, ut hoc Papae praejudicet, cum etiam ipse posuerit in facultate Episcopi quando velit acceptare Alternativam; Rota *par.* 10. *decis.* 49. *n.* 28. *et decis.* 117. *n.* 13. et Doctores passim.

15 Alternativa incipit, ac respective desinit a media nocte primi, et ultimi diei mensis unicuique spectantis; Rota *par.* 19. *tom.* 1. *decis.* 98.
16 *n.* 3. Ut alternativa suffragetur Episcopo, debet constare de illius acceptatione, et subsecuta admissione in Dataria; Rota *part.*15. *dec.*5. *n.*2. quatenus nempe miserit Literas acceptationis ad Datarium, a quo receptae, et recognitae fuerint; Rota *par.* 10. *dec.* 49. *n.* 28. et habetur totum ex
17 *Regula* 9. *alias* 8. *Cancell.* Et ideo ejus acceptatio probatur ex libro Alternativarum ipsius Datariae; Rota *part.*1. *decis.* 154. *n.*2. *par.* 3. *decis.* 349. *n.*1. *part.* 4. *tom* 1. *decis.* 205. *num.* 2. *par.* 11. *decis.* 108. *num.* 3.

18 Ut Episcopus possit uti Alternativa, requiritur ejus residentia in sua Dioecesi; Rota *part.* 2. *decis.* 64. *n.* 2. conceditur enim Episcopis, quamdiu apud Ecclesias, aut Dioeceses suas vere, et personaliter resederint dumtaxat, ut expresse
19 dicitur *in cit. Regul.* 9. *alias* 8. *Cancell.* Unde non potest ea uti etiamsi absit ex justissima causa, etiam pro servitio Sedis Apostolicae, etiam pro exercitio sui officii Inquisitoris Generalis: Barbos. *loc. cit n.* 34. Card. de Luca *de Benefic. disc.* 18. *num.* 9. *disc.* 93. *n.* 16. *Adnot. ad Concil. disc.* 4. *num.* 10. Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellariae Gloss.* 43. *num.* 84. Corradus *loc. cit. num.* 43. Aloysius Riccius, Gallet. Stephan. Gratianus, Garcias, Castropal. et alii passim. Nec potest ea
20 uti, etiamsi absit in tribus mensibus permissis a Concilio, vel cum licentia Superiorum; Rota *part.* 7. *decis.* 98. *num.* 9. 10. 11. Card. de Luca *de Benefic. disc.* 93. *n.*15. Corrad. *loc. cit. num.* 42. Garcias, et alii cum la Croix *lib.* 4. *num.* 477. qui dicunt sic declarasse Sacram Congregationem; Barbosa *loc. cit. num.* 35. cum aliis, qui referunt ita etiam declarasse *Sanctissimum*. Nec potest ea 21
uti, etiamsi ex justa causa abesset ad duos dies tantum, et interim vacasset Beneficium; quamvis toto mense resedisset, sed requiritur residentia actualis, quando incipit vacare Beneficium; Rota *in Segobiensi* 26. *Martii* 1604. quam refert, et sequitur Castrop. *in opere morali tom.* 2. *tract.* 13. *disp.* 2. *punct.* 23. §. 2. *n.* 34. La Croix *loc. cit. num.* 478. et alii passim. Item nec ea uti potest, 22
quamvis abfuerit timore mortis, vel violentia impeditus; Castropal. *loc. cit. n.* 3. Garcias, et alii cum Leurenio apud la Croix *loc. cit.* contra Gonzalez *loc. cit. Gloss.* 43. *num.* 200.

Si Episcopus resideat initio mensis, et non postea, totum tempus sequens est Apostolicum, 23
quia mensis a die, quo ob non residentiam Episcopi factus est Apostolicus, perseverat semper talis, quamvis Episcopus ad residentiam redeat; Lotter. *lib.*2. *qu.*40. *n.*87. La Croix *loc. cit. n.*479. Barbosa *loc. cit. n.* 43. Card. de Luca *de Beneficiis disc.* 93. *n.* 18. Rota apud Martinum Andream *decis.* 110. *n.*1. 17. 18. ubi late materia discutitur, *et in Calven. Parochialis* 23.*Junii* 1642. *coram Peutingerio.* Et si Episcopus non resideat initio mensis, 24
totus mensis est Apostolicus, et sic toto mense caret privilegio Alternativae, quia mensis semel Apostolicus, semper est talis; Lotter. *loc. cit. n.*54. Barbosa *loc. cit. n.* 43. La Croix *loc. cit.* Card. de Luca *loc. cit.* et idem tenuit Rota *in Segobiensi Beneficii* 26. *Martii* 1604. *coram Justo, et in Papiensi Beneficii* 10. *Aprilis* 1617. *coram Martino Andrea, et in dicta Calvensi Parochialis* 23. *Junii* 1642. *coram Peutingerio.*

Nihilominus Gonzalez *ad Regul.* 8. *Gloss.* 43. 25
num. 140. Garcias *de Beneficiis part.* 5. *cap.* 1. *n.* 697. et alii defendunt contrarium, volentes quod si Episcopus redeat ad residentiam possit uti privilegio Alternativae quoad Beneficia vacantia post reditum, quia, dicunt ipsi, non est necessaria continuata residentia totius mensis; si enim id Papa voluisset, utique, cum potuisset exprimere expressisset; *arg. cap. inter corporalia* 2. *de translat. Episc.* §. *Sed neque istud, cap. Ad audientiam* 12. *de decimis et cap. Quia circa* 22. *de privileg.* Tum quia illa dictio *Quamdiu* apposita in dicta regula nona, alias octava, Cancellariae, tempora dividit, et potest verificari in qualibet parte mensis, in qua Episcopus residet, juxta textum *in l. Si quis ita legaverit* 8. *ff. de Cond. et demon.*

Dicta tamen Regula concedens Episcopo privilegium Alternativae, quamdiu apud suam Ecclesiam vere et personaliter resederit, intelligi debet de praesentia ordinate ad effectum permanendi, et residendi in sua Ecclesia, non autem de casuali, affectata, seu fraudulenta, et malitiosa, non cum animo permanendi, sed recedendi *arg. text. in l.* 1. §. *habitare, ff. de his, qui dejecerint,* 26

vel effuderint, *et in l. Postliminii*, §. *captivus*, *ff. de cap. et postlimin. revers.* Non enim habetur pro residente, qui ut plurimum in alio loco extra Dioecesim habitat. Milin. *decis.* 171. Gregor. *decis.* 70. Antonell. *de tempore legali lib.* 3. *c.* 1. *num.* 30. Card. de Luca mox citandus cum variis
27 aliis Sacrae Rotae Decisionibus. Hinc etiamsi de tempore, quo sequitur vacatio, ipse Episcopus reperiretur in residentia occasionaliter, seu affectate, non suffragaretur. Card. de Luca *de Benefic. disc.* 18 *n.* 9. *et disc.* 93. *n.* 17. cum variis Rotae decisionibus ibi citatis. Antonell. *loc. cit. num.* 30. et alii passim. Et ratio est, quia sic aperiretur via, et aditus multis fraudibus; videns enim Episcopus imminentiam vacationis alicujus Beneficii posset ad residentiam accedere, et secuto casu, et facta provisione, statim discedere, et sic semper imminente aliqua vacatione redire; et secuto casu recedere contra dispositionem utriusque Juris, tum Civilis *l. In fundo*, *ff. de rei vindicat.* ibi *Neque malitiis indulgendum est*; *l. Cum hi*, *ff. de transact.* ibi: *Non debet via aperiri malitiis*, *et l. Si Legatarius*, *Cod. de Legatis*, ibi: *ut non accipiat fructus suae calliditatis*; tum juris Canonici, *cap. Ex litteris* 2. *de dolo*, *et contumac.* ibi: *Nos attendentes malitiam*, *et dolum nulli patrocinari debere*; *cap. Sedes* 15. *de rescriptis*, ibi; *Quia fraus*, *et dolus ei patrocinari non debent*; *cap. Ex tenore* 16. *eod.* ibi: *Quia fraus*, *et dolus alicui patrocinari non debent*; *cap. Tuae* 12. *de Cleric. non resident.* ibi: *Quum fraus*, *et dolus nemini debeat patrocinium impartiri.*

28 Episcopus ut possit uti Alternativa, debet residere in sua formaliter Dioecesi, nec sufficit esse in loco etiam vicinissimo, quia concessio praecise dicit *quamdiu apud Ecclesias*, *aut Dioeceses suas vere*, *et personaliter resederint dumtaxat*; Barbosa *cit. allegat.* 53. *n.* 34. La Croix *loc. cit. n.* 478.
29 Garcias, Castrop. et alii passim. Immo ut ei prosit Alternativa, debet eam acceptare, dum manet in propria Civitate, vel Dioecesi, nec potest instaro pro tali acceptatione, dum reperitur praesens in Romana Curia, sed oportet quod prius vadat, et redeat ad suam Dioecesim, indeque Literas acceptationis ad Datariam transmittat. Corradus *cit. lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 16. ubi dicit non semel visum fuisse denegari talem gratiam Episcopis in Curia Romana praesentibus eam petentibus *arg. cit. Regula nona*, *alias* 8. *Cancellariae*; quae expresse requirit, ut Literae talis acceptationis sint datae in sua propria Civitate, vel Dioecesi, ibi: *In sua quisque Civitate*, *vel Dioecesi datas declarare.* Et ratio est, quia cum concessio talis Alternativae fiat ad hoc, ut Episcopi alliciantur ad residendum in suis Civitatibus, vel Dioecesibus, proinde vult Papa, quod hujusmodi residentia incipiat ab acceptatione Alternativae, et quod Literae praedictae acceptationis dentur in propria Civitate, vel Dioecesi, alias autem nihil fist; Gonzal. ad *dictam Regulam* 8. *Gloss.* 62. *n.* 20. Corrad. *loc. cit. num.* 16. Garcias, et Castrop. et alii

Alternativa conceditur solis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, et Episcopis, non autem Praelatis, et Collatoribus inferioribus, nec Cathedrali Capitulo; Rota *in Salamantina Alternativae* 22. *Octobris* 1581. *coram Robusterio;* Card. de Luca *de Benefic. disc.* 93. *n.* 12. *in Summario n.* 100. Lauren. *q.* 570. Garcias *part.* 5. *cap.* 1. *num.* 683. *et seq.* Riccius *in praxi par.* 3. *resol.* 4. *et* 5. Coccin. *decis.* 51. Gonzal. Castropal. cum La Croix *loc. cit. n.* 480. Et hoc non solum colligitur ex litera *Regulae* 9. *alias* 8. quae loquitur tantum de ipsis, sed etiam ex ratione, quae fuit ejus causa, alliciendi scilicet Episcopos ad residentiam, quae ratio non adeo in Praelatis inferioribus desideratur, neque Capitulis congruit. 30
Alternativa concessa Episcopo residenti comprehendit Beneficia tam intra, quam extra suam Dioecesim existentia, dummodo collatio ad eum spectet; Rota *par.* 15. *decis.* 291. *n.* 8. *cum. seq.* 31
Alternativa habet locum solum in Beneficiis, quae sunt liberae collationis Episcopi; sic expresse ipsamet *Regula* 9. *alias* 8. *Cancellariae* per verba mox citanda. Rota recent. *par.* 3. *decis.* 165. *num.* 3. *par.* 4. *tom.* 2. *decis.* 247. *n.* 2. *par.* 10. *decis.* 299. *n.* 11. *part.* 11. *decis.* 319. *n.* 3. *part.* 31. *decis.* 127. *n.* 9. *part.* 15. *decis.* 30. *num.* 12. Card. de Luca. *de Benefic. disc.* 5. *sub n.* 8. *et seq. disc.* 17. *n.* 4. *disc.* 18. *n.* 2. *et* 10. *disc.* 63. *n.* 4. Antonell. *loc. cit. n.* 32. Gonzalez, Garcias, Castropal. Leurenius cum La Croix *loc. cit. n.* 480. et alii passim. Non autem in Beneficiis, quae non sunt liberae, sed simultaneae collationis Episcopi cum Capitulo, aut ad praesentationem, electionem, seu de consilio, consensu, vel interventu Capituli, vel aliorum. Habetur expresse ex verbis dictae *Regulae* 9. *alias* 8. *Cancellariae*, ibi: *Ad liberam ipsorum dumtaxat*, *non autem aliorum cum eis dispositionem*, *seu praesentationem*, *vel electionem*, *nec etiam cum consilio*, *vel consensu*, *seu interventu Capitulariorum*, *vel aliorum*, *aut alias pertinentibus*; Rota *part.* 3. *decis.* 683. *n.* 1. *decis.* 686. *n.* 4. *par.* 4. *tom.* 1. *decis.* 245. *n.* 1. *dec.* 336 *n.* 3. *par.* 10. *decis.* 49. *n.* 1. *et* 14. *decis.* 299. *n.* 15. *et* 19. *par.* 18. *tom.* 2. *decis.* 635. *n.* 3. *et* 5. *par.* 19. *tom.* 1. *decis.* 274. *n.* 8. Et sic communis Doctorum eum supra citatis. 32 33
Si autem collatio Beneficiorum pertinentium ad Episcopum una simul cum Capitulo, vel cum aliis, ex concordia partium sit alternis vicibus cuilibet reservata in suo turno, juxta *Clementin.* 2. *et* ibi *Gloss. in verbis alternis vicibus*, *ac Jure patron.* poterit Episcopus uti Alternativa in dictis Beneficiis vacantibus in anno, vel turno suo, et in mense alternato; Rota *in Salamantina Alter-* 34

nativae 22. *Octobris* 1581. *coram Robusterio*, Garcias *de Beneficiis part.* 5. *cap.*1. *n.* 726. ubi dicitur hoc procedere, etiamsi concordia non sit confirmata, Antonell. *loc. cit.* n. 35. Leurenius *qu.* 582. La Croix *loc. cit. n.* 480. et alii; et ratio est, quia Beneficia stante hujusmodi concordia, et turno dicuntur pertinere ad liberam collationem Episcopi, et non una cum Capitulo seu cum aliis; totum enim Jus conferendi pro illa vice censetur translatum ex vi concordiae in illum solum, qui est in turno, et non dicitur divisus usus tantum, sed totum Jus conferendi est penes ipsum solum, etiam Jure proprio, et non Jure communi. Tum quia Alternativa est favorabilis, et consequenter late interpretanda in favorem Episcoporum: *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Favores convenit ampliari; et ex cap. Olim* 16. *de verb. signif.* Beneficia Principum sunt largissime interpretanda.

35 Episcopus potest uti Alternativa, quamvis collatio pro certo genere Personarum fuerit restricta; Rota *part.* 10. *decis.* 279. *num.* 18. Non enim collationis libertas ad effectum Alternativae excluditur eo quod Episcopus teneatur conferre certo generi Personarum; Rota *part.* 2. *decis.* 600. *num.* 5. Card. de Luca *de Benefic. discept.* 93. *num.* 5. Gonzalez, Garcias, La Croix *loc. cit.*
36 *num.* 480. Item potest Episcopus uti Alternativa etiam in Parochialibus, licet in ipsarum collatione requiratur examen, et Examinatorum approbatio, cum nihilominus solus Episcopus dicatur conferre. Rota *part.* 2. *decis.* 600. *num.* 10. Leurenius *qu.* 581. La Croix *loc. cit. num.* 480. et alii. Non enim impeditur Alternativa, ex eo quod collatio fieri debeat cum approbatione, et testimonio alicujus, quia nihilominus dicitur
37 libera; Rota *ibid. n.* 10. Item potest Episcopus uti Alternativa pro Beneficiis in posterum vacaturis, non autem pro medio tempore vacatis inter unam, et alteram Alternativam; Rota *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 76. *num.* 9. ubi decidit non posse Episcopum pro Beneficiis vacatis post expiratam primam Alternativam ex morte Pontificis, qui eam concesserat, uti alia Alternativa obtenta a Successore Pontifice, sed ista nova Alternativa posse solummodo uti pro Beneficiis in posterum vacaturis.

38 Alternativa ex simplici facultate optandi Canonicis concessa, caeteris deficientibus requisitis non cessat, quia quando factum positivum, vel consilium, aut consensus alterius personae non debet intervenire in ipsa collatione, sed simpliciter Ordinarius adstringitur Beneficium conferre optandi, vel digniori, aut habenti certam qualitatem, tunc ad effectum Alternativae collatio Episcopi adhuc dicitur libera; cum limitatum tantum, et restrictum sit Jus conferendi passivum, non autem activum, quod penes ipsum remanet absolutum, et liberum, dum solus confert privative quoad omnes; Rota *part.* 13. *decis.* 127. *n.* 10. *et* 11. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancell. gloss.* 45. *n.* 19. cum quatuor sequentibus, ubi sub *n.* 23. specialiter loquitur de optione; Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 476. et alii. Cum enim Episcopus solus conferat, nullum respectu Alternativae adest impedimentum, licet in cui dando non sit absoluta potestas, et Beneficium cuicumque conferre non possit; Rota *cit. num.* 12. *et* 13. Gonzalez, et Garcias *loc. cit.* et alii. Cessat tamen Alternativa stante statuto per 39 Papam confirmato, in quo non solum datur facultas optandi, sed expresse disponitur optionem habere vim validae collationis, et provisionis; Rota *cit. part.* 13. *decis.* 127. *num.* 14. ubi citat aliam decisionem *in Urgellen. Sacristae* 3. *Junii* 1624. *coram Patriarcha Manzanedo*, et aliam in *Messanen. Decanatus* 1. *Febr.* 1641. *cor. Dunozetto.*

Exclusa censetur Alternativa ex quasi posses- 40 sione Episcopi libere conferendi Beneficia, Rota *part.* 10. *decis.* 49. *num.* 21. Secus vero si Episco- 41 pus non sit in hac quasi possessione, etiamsi bonum Jus foveat super proprietate; Rota *part.* 15. *decis.* 30. *n.* 13. Adeoque quasi possessio confe- 42 rendi Beneficia sufficit ad excludendam Alternativam, quando lis non est inter Episcopum, et Capitulum, sed inter provisos; Rota *part.* 10. *decis.* 49. *num.* 4. Quando unus est provisus ab 43 Episcopo, qui dicitur resedisse, et alter est provisus a Papa, quia Episcopus negatur resedisse, tunc proviso ab Episcopo incumbit probare, quod Episcopus vere resederit; cum enim velit gaudere privilegio residentiae, tenetur eam probare; Gonzal. Garcias, Castrop. De Luca, Leuren. cum La Croix *loc. cit. n.* 482. et alii passim.

Alternativa expirat per mortem Papae conce- 44 dentis, et per mortem Episcopi, cui fuit concessa, non enim transit ad successores; Rota *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 76. *num.* 7. La Croix *loc. cit. num.* 483. Leurenius, et alii communiter. Item expirat per translationem Episcopi ad aliam Ecclesiam; Card. de Luca *de Benefic. disc.* 93. *n.* 22. La Croix *loc. cit.* n. 483. et communis aliorum. Item expirat statim ac declaratur Episcopum scienter, et malitiose sese intromisisse in menses Papales, et in Beneficia aliorum dispositioni, aut Sedi Apostolicae alias quomodolibet reservata, vel affecta; aut impedivisse provisiones Papales. Habetur sic expresse sancitum in dicta *Regula* 9. *alias* 8. *Cancellariae*, et tenet communis Doctorum. Item expirat quando Episcopus renunciat, et renunciatio est acceptata a Papa. Habetur expresse *in cit. Regula* 9. *alias* 8. et tenet communis Doctorum cum Rot. *part.* 11. *decis.* 108. ubi dicit, quod quando conceditur Alternativae dissolutio, nihil aliud agitur, nisi acceptationem semel factam cancellare, atque cassare, ex libro Datariae,

in quo describi solet, adnotando in margine acceptationis diem, mensem, et annum, quo fuit dissoluta.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

45 Refert *Auctor* Alternativae originem cum *P. Corradi* ad annum 1447. Sed confundit Regulam mensium cum Alternativa; illa enim ortum habuit dicto anno sub *Nicolao V.* Haec vero indulgeri coepit sub *Paulo II.* circa annum 1470. Confer *Riganti in Gom. in* 2. *p. regul.* 9. *Cancell.* §. 1. *n.* 4. *et seqq.* Merito propterea Lotterius *de re benef. lib.* 2. *qu.* 37. *n.* 10. cavendum esse ait *a dec.* 196. *cor. Cavalerio*, asserente, tempore Sixti IV. ad Pontificatum assumpti an. 1471. alternativam non adhuc fuisse in usu.

46 Alternativa proprie *gratia* non est, sed *contractus* Pontificem inter et Episcopum. *Amiden. de stylo Datar. lib.* 1. *cap.* 29. *n.* 3. *et seqq.* Ros. *de resid. Episcop. cap. fin. n.* 18.

47 Quamvis, ut notat Auctor, literae patentes subscriptae ab ipsomet Episcopo, et proprio sigillo munitae, requirantur ad effectum gaudendi Alternativa, earumque formulam referant Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancell. gloss.* 62. *n.* 33. Van-Espen *in Jus. Eccles. univ. p.* 2. *tit.* 23. *c.* 6. *n.* 18. aliique; tamen limitatur primo haec regula, si facta fuit acceptatio per publicum instrumentum, illudque Datarius admisit; poterit enim Episcopus hoc in casu uti beneficio Alternativae. Garc. *de benefic. p.* 5. *c.* 1. *n.* 156. Corrad. *in prax. benef. lib.* 3. *c.* 6. *n.* 24. Riganti *loc. cit.* §. 2. *n.* 3.

48 Rursus licet debeant esse subscriptae ab ipsomet Episcopo, tamen fuit admissa Alternativae acceptatio, cum subscriptione Vicarii Generalis, nomine Episcopi chiragra impediti. Gonzalez *gloss.* 63. *n.* 43. Leuren. *in for. benef. p.* 2. *sect.* 3. *c.* 1. *qu.* 574. *n.* 4.

49 Demum licet debeant esse proprio Episcopi sigillo munitae, tamen si per Datarium fuerint admissae, licet non adesset sigillum, adhuc valebit acceptatio Corrad. *lib.* 3. *c.* 6. *n.* 24. Riganti *loc. mox cit. n.* 5.

50 Alternativa haec a Sixi V. tempestate non conceditur (quod etiam observat Auctor) nisi Patriarchis, Archiepiscopis, et Episcopis. Hinc si Episcopus, uti Abbas, et possessor Monasterii, jus habeat conferendi beneficia a Monasterio dependentia, non potest in illorum collatione gaudere Alternativa, quia ea non confert uti Episcopus, sed tamquam Abbas, et collator inferior. Cardin. de Luca *de benef. disc.* 93. *n.* 12. Piton. *discept.* 95. *num.* 12.

51 Sed contrarium locum obtinet, quando Abbatia est incorporata, et subjective unita mensae Episcopali; Piton. *dict. discept.* 95. *n.* 22. Riganti *post alios ad d. regul.* 9. *Cancell. in p.* 2. §. 1. *n.* 16. et Rota a prius decisis recedendo *coram Herrera dec.* 148. *n.* 4. *et* 5. confirmata 5. *Maji* 1726. *coram Crispolto* 20. *Januar.* 1727. *coram Nunez, et* 16. *Januar.* 1728. *coram Corio.*

An et quando Alternativa concessa Episcopis, 52
iis suffragetur etiam pro beneficiis unitis Sedi Episcopali, ipsisque extra Dioecesim existentibus, plane discutit Rota *in Caesaraugustana Beneficii* 17. *Martii* 1747. *cor. Clemente.*

An beneficio Alternativae gaudere possint Prae- 53
lati inferiores, habentes territorium separatum, cum jurisdictione quasi Episcopali? Negativam tuentur Van-Espen *in Ius Eccles. univ. p.* 2. *tit.* 23. *c.* 6. *n.* 5. Prosper *de Territ. separat. qu.* 27. *num.* 41. *et* 42. *late* Piton. *discept. Eccles.* 95. *a n.* 24. *et seqq. et n.* 39. *in fine*, quos confer.

Ut Alternativa magis sit Episcopis proficua, 54
quo mense ab ipsis acceptari debeat? Vide Rigant. *ad d. regul.* 9. *Cancell.* §. 3.

Alternativa, ut innuit Auctor *num.* 32. habet 55
locum solum in beneficiis, quae sunt liberae collationis Episcopi. Beneficium autem liberae collationis ad hunc effectum dicitur illud, quod excludit factum, seu concursum alterius; nam ubi requiritur electio, praesentatio, nominatio, consensus, consilium, interventus, aut quocumque alio modo dispositio alterius, beneficium non dicitur liberae collationis; Van-Espen *d. tit.* 23. *cap.* 6. *num.* 21. Rigant. post alios *ad d. regul.* 9. §. 4. *num.* 5. Et ad hunc effectum magis attenditur quasi possessio, quam proprietas; Gonzalez *gloss.* 45. §. 2. *per tot.* Garc. *de benef. part.* 5. *cap.* 1. *n.* 478. Rigant. *loc. mox cit. n.* 6. *et* 7.

Quod scribit Auctor *n.* 34. in beneficiis simul- 56
taneae collationis Episcopi cum Capitulo, si collatio ex concordia partium sit alternis vicibus cuilibet reservata, in suo turno posse Episcopum gaudere Alternativa; intellige si divisio percutiat substantiam, et proprietatem juris conferendi, nec sufficit, quod inter ipsum, et Capitulum divisum fuerit solum exercitium simultaneae, juxta receptiorem sententiam, quam reprobato nominatim Gonzal. firmat Barb. *vot. decis.* 95. *n.* 10. *et seqq.* Piton. *de contr. patron. alleg.* 100. *n.* 17. Rigant. *loc. proxime cit. num.* 29. *et* 30.

Pariter alienum a vero videtur, quod ait Au- 57
ctor *cit. n.* 34. *hoc procedere etiamsi concordia non sit firmata;* quia quando concordia super illius divisione inita, aut non fuit per Sedem Apostolicam confirmata, aut confirmata fuit cum clausula *salvis Apostolicis reservationibus*, tunc nec favore Episcopi locus erit Alternativae in provisione beneficiorum simultaneae collationis cum Capitulo; confer saepe laudatum Rigant. *d.* §. 4. *n.* 31.

Quid autem in terminis optionis, an dicatur 58
beneficium liberae collationis, quod velle videtur Auctor *n.* 38. quando debetur optanti? Vide *Ri-*

gaut. ad dict. §. 4. *num.* 13. *et seqq.* qui negativam tuetur.

59 Quando divisio simultaneae collationis inter Episcopum, et Capitulum, est facta per menses, tunc si Episcopo contingant *Martius*, et *September*, habet locum Alternativa, secus si *Junius*, et *December*, quia alias Capitulum amitteret jus conferendi beneficia in dictis mensibus vacantia; Garcias *de benefic. p.* 5. *c.* 1. *num.* 711. Rigant. *d.* §. 4. *n.* 32.

60 Stante simultanea beneficiorum collatione inter Episcopum, et Capitulum, non potest Episcopus ad illius divisionem provocare, et cogere Capitulum invitum ad dividendum; Rota *in Hispalen. Divisionis simultaneae* 11. *Februarii* 1697. *coram Muto*, *et* 4. *Junii* 1700. *coram Priol.*

61 Episcopo negligente conferre Beneficia, in Mensibus alternatis vacantia, devolutio fit immediate ad Papam; Lotterius *de re benef. lib.*2. *q.* 24. *n.* 36. Rigant. *d.* §. 4. *n.* 46. *et seqq.*

62 An Episcopus possessor Ecclesiae, in qua Cardinalis indulto gaudeat conferendi Beneficia in octo Mensibus reservatis, possit vigore Alternativae conferre beneficia in sex Mensibus alternatis vacantia? Vide Card. de Luca *de benef. disc.* 125. *per tot.*

63 Quae, et qualis residentia requiratur, ut suffragetur Alternativa, et quando, et quomodo cesset; ultra ea quae ab Auctore observantur, confer late disputantem Rigant. *in dict. part.* 2. *Regul.* 9. *Cancell.* §. 5. *et* 6.

Novum additamentum.

64 Quae ad alternativam mensium in Germaniae Concordatis sancitum pertinet, discussa habes a Barthelio diss. III. *de concordatis specialis cap.* 4. *p.*198. *et* 250. illud vero cum primis, an ab alternativae Beneficiorum per menses collationis, regula excipiantur *Dignitates Majores post Pontificalem in Cathedralibus*, *et Principales in Collegiatis*; quas Germanus hic Jurisconsultus Romanae Curiae perinfensus liberae Ordinariorum collationi pro singulis vacationis vicibus relictas, contra Rigantium contendit *a n.* 27. *p.* 240. et *seqq.*

ARTICULUS II.

QUOAD ALIQUA MISCELLANEA EXTRA MATERIAM BENEFICIALEM JUXTA REGULAM 9. ALIAS 8. CANCELLARIAE.

1 Alternativae ut verificetur, satis est alteram partem esse veram; Alternativae enim natura est, ut alterum sufficiat *cap. Inter caeteras* 4. *de rescriptis*; *cap. in Alternativis* 70. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *in Alternativis... sufficit alterum adimpleri*; *l. Si quis ita stipulatus fuerit*; *et l. Si quis ita stipuletur*, *ff. de verborum obligatione*; Rota recent. *part.* 2. *decis.* 719. *num.* 2. *part.* 6. *decis.* 285. *n.* 5. *part.* 12. *decis.* 156. *num.* 5. *part.* 3. *dec.* 119. *n.* 6. *et dec.* 226. *num.* 5. et saepe alibi Fagnan. *lib.* 1. *in Decretal. cap. Inter caeteras* 4. *de rescriptis n.* 2. *et lib.* 3. *in cap. Qualiter* 9. *de Clericis non resident. n.* 32. et alii communiter.

Alternativa regulariter est electionis, non ordinis; sufficit enim ut verificetur, quod altera pars eligatur, et adimpleatur ex supra citatis Juribus; Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in cap. Inter caeteras n.* 47. et alii passim. Fallit si Alternativa sit posita inter diversas Personas, et in primo nominatis subsit major ratio, quam in posterioribus in secunda parte Alternativae comprehensis; tunc enim Alternativa ordinem inducit, non electionem; et ad secundam partem Alternativae perveniri non debet, nisi in subsidium, et in defectum primae. Colligitur *ex cap. Metropolitano* 19. juncta Glossa *in verb. Ex Presbyteris*, *dist.* 63. ubi cum jubeatur, ut Metropolitano defuncto, in ejus locum subrogetur alius ex Presbyteris, vel Diaconis, Glossa notat illis verbis esse designatum ordinem, id est ut ex Diaconis Metropolitanus non eligatur, nisi desint Presbyteri. Item probat text. *in l. Haeredes mei*, §. *final. ad Trebell.* ubi Fideicommissum relictum alternative nepotibus, vel caeteris cognatis, non debetur caeteris cognatis, donec extant nepotes, qui praedilecti praesumuntur; colligitur etiam *ex l. Si fundum sub conditione*, §. *his verbis*, *ff. de leg.* 1. *et cap. mandato*, *de praebend. in* 6. et expresse dicit Glossa *in cap. In Alternativis* 70. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *Sunt tamen quaedam Alternativae*, *in quibus debet ordo servari*; Fagnan. *loc. cit. n.* 48. et alii. 2 3

In Alternativis electio regulariter est debitoris; *cap. In Alternativis* 70. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *In Alternativis debitoris est electio*, *l. plerumque* 10. §. *final. ff. de Jure Dot. et* §. *Huic autem qui loco* 33. *Institut. de Action.* Rota recent. *part.* 3. *decis.* 49. *n.* 2. *part.* 15. *decis.* 288. *num.* 3. *part.* 17. *decis.* 88. *num.* 1. *et decis.* 122. *num.* 8. et sepae alibi Card. de Luca *de locat. disc.* 17. *sub n.* 42. et alii passim. Fallit tamen in debitore moroso, vel dolose se gerente, et litem contestante, quo casu dicta electio transfertur in creditorem; Rota *part.* 17. *decis.* 88. *num.* 2. *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 362. *num.* 9. Item fallit in legatis alternativis, quorum electio in dubio est Legatarii; Glossa *in l. Lucio*, *in verb. vindicare*, *ff. de legat.* 2. Alexand. *in l. Qui duo*, *ff. de legat.* 1. Imola in *cit. cap. inter caeteras* 4. *de rescriptis n.* 5. Felinus *ibid. num.* 4. Fagnan. *ibid. n.* 43. Bald. *in d. l. Lucio*; Decius *in cit. cap. in Alternativis*, et alii. Item fallit in poenis alternative appositis, quarum electio est Judicis, et non rei, et sic debitoris; Gloss. fin. *in cap. A crapula*, *de vita*, *et honest. Cleric.* quam sequuntur Doctores communiter, teste Fagnan. *loc. cit.* Item 4 5 6 7 8

fallit quando Alternativa est posita in favorem creditoris, quo casu creditor in ea habet electionem; Rota rec. *part.* 2. *decis.* 264. *n.* 1. *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 213. *n.* 4.

9 In alternativa prohibitione sufficit alterum verificari, ut sit locus poenae, *l. Si quis ita stipulatus in fine, ff. de verborum obligations.* Decius *in cap. In Alternativis vers. ad secundam partem appono, de Regul. Juris in* 6. Fagnan. *lib.* 4. *Decretal. in cap. insinuante* 7. *Qui Clerici vel voventes n.* 53. et alii.

10 Alternative petens non censetur praecise alterum petere, *§. Huic autem, Instit. de action.* Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in cap. Inter caeteras* 5. *de rescriptis num.* 4. *et in cap. Super literis* 20. *tit. eod. n.* 36.

11 et alii passim. Obligatus ad duo alternative, potest praestare quod maluerit, ut liberationem consequatur, *l. penult. Cod. de condict. indeb. et cap. Referente, de praebend.* Gloss. *in cit. cap. Inter caeteras in verb. istorum*, quam communiter Doctores recipiunt teste Fagnano *ibid. n.* 41.

12 Alternativa seu Turnus inter Regulares eligendi alternatim modo ex una, modo ex alia Natione Superiores, tum Generales, tum Provinciales, aliosque Officiales, an congruat, et liceat necne? Plene disputatur per Fagnanum *in cap. Cum dilectus* 8. *de consuetudine a n.* 37. et per Card. de Luca *de Regularibus disc.* 3. *a num.* 9. ubi constituitur regula negativa firmata per sacram Rotam *part.* 1. *recent. decis.* 65. *n.* 7. *et* 8. Quod scilicet iste Turnus potius est in Jure prohibitus, et contra naturam electionis, et talis electio est minus tuta, maxime in parvis Religionibus, et Provinciis, ubi Electores ratione talis Alternativae, seu Turni saepius coguntur, neglectis vere dignis, et undequaque Religioni, seu Provinciae proficuis, eligere minus dignum, et Religioni, seu Provinciae undequaque inutilem. Sic se docuisse experientiam testatur Fagnanus, qui non erat Regularis. Quid vero testarentur Regulares hac in dies experientia edocti? Quum me peritiores, et undequaque expertissimos alloquar, ipsi testentur.

13 Scio tamen, quod electio coarctata ad paucos eligibiles est ipso Jure nulla, ut advertunt Portell. *de dub. verb. Electio num.* 4. Lezana *quaest. Regul. part.* 1. *cap.* 15. *num.* 11. Barbos. *Vat. decis.* 35. *num.* 65. *et seq.* Sigismund. a Bononia *electio dub.* 52. Castellin. *eod. tract. c.* 3. *n.* 7. Passerin. *eod. tract. cap.* 2. *num.* 12. *et* 48. Card. de Luca *de Canonic. decis.* 2. *num.* 2. Ursaya *tom.*3. *part.* 1. *discept.* 13. *num.* 13. et alii passim; et ratio est, quia in his casibus magis obligat Lex divina prohibens eligere indignum, quam Lex positiva limitans electionem ad certum genus personarum, ut considerat Passerin. *de elect. cap.* 2. *n.* 12. *et* 48. ubi de restrictione ad quinque Religiosos, et refert ita resolutum a Sacr. Cong. Conc. Rodriguez *qq. Regular. tom.* 2. *quaest.* 51. *art.* 11. refert irritationem trium electionum ob paucitatem eligendorum, quem in terminis Alternativae, inter Criollos et Hispanos refert, et sequitur Solorzan. *De Jur. Ind. lib.* 3. *cap.* 26. *num.* 102. *et sequent.* Et respectu P. Francisci Montani Crioli, electi Provincialis immediate ante P. Martinum de Ixar, resolvit Sacr. Cong. Episc. et Regul. *in Quiten. Confirmationis anno* 1690. Ponente Card. Carpineo, in qua neglecta fuit dicta Alternativa eodem defectu non probatae existentiae Hispanorum eligibilium; sic refert Ursaya *loc. cit. n.* 15.

In illis autem Religionibus, et Provinciis, ubi talis Alternativa, pro pace, et quiete, et pro servanda Justitia distributiva legitime introducta, et concessa est, nisi vere deficerent Religiosi habiles, et capaces, est omnino servanda, alias electio esset nulla ex adductis per Passerin. *de elect. cap.* 2. *num.* 6. Castelln. *eod. tract. cap.* 11. *n.* 31. per Ursaya *tom.* 3. *part.* 2. *discep.* 15. *n.* 111. et alios passim; et servandam esse respondit novissime Sac. Cong. Episcop. et Regul. *in Hydruntina pro Reformatis die* 29. *Aprilis* 1712. in qua propositis tribus sequentibus dubiis a Cardinali Sancti Clementis fuerunt resoluta ut sequitur. 14

Dub. I. An sit servanda Alternativa, seu concordia facta in Provincia S. Nicolai de anno 1690. *seu potius sit exequendum Laudum in casu?*

Dub. II. An dicta Provincia sit realiter dividenda in duas partes, et quatenus affirmative?

Dub. III. An sit distribuenda in tres districtus in casu etc.

Ad primum Affirmative, quoad primam partem, Negative quoad secundam, et amplius.

In reliquis provisum in primo.

Ad hoc vero, ut Alternativa legitime introducatur debet concedi a S. Sede, vel fulciri ejus speciali auctoritate, prout fuse ex multis ostendit Petrus de Baisio *in suo directorio election.* quem citat et sequitur Donatus *Rer. Regul. prax. tom.* 2. *quaest.* 32. *num.* 2. et alii. Et sic a Leone X. in *Bulla Unionis* fuit concessa Alternativa Ordini Minorum de Observantia pro eligendo Ministro Generali alternatim, modo ex Familia Ultramontana, modo ex Familia Cismontana; et in hac Cismontana Familia ab Alexandro VII. sub die 30. Augusti 1664. in Brev. incip. *Illius, qui Charitas est*, et ab Innocentio XI. sub die 3. Junii 1688. in Brevi incip. *Inter gravissima*, fuit stabilita Alternativa pro eligendo Commissario Generali alternatim uno triennio ex Reformatis, et altero triennio ex Observantibus. Et die 10. Maii 1706. a Congregatione particulari deputata a Sanctissimo, a quo fuerat ultra sexennium prorogatum Capitulum Generale, fuit resolutum, ut interim, ne violaretur Alternativa, duo eligerentur Vicecomissarii Generales, unus pro Observantibus, alter pro Reformatis, effectu subsecuto ex Sanctissimi approbatione, et electione dictorum duorum Vicecommissarior. Generalium, scilicet P. Coelestini 15

a Mediolano pro Observantibus et P. Antonii a Monte Bufo pro Reformatis. Et sic saepe saepius fuit a Sancta Sede concessa Alternativa aliis Religionibus, et variis particularibus Provinciis.

16 An autem talis Alternativa concedi, seu demandari possit a Capitulis Generalibus? respondendum est cum distinctione: Aut consentiunt Partes habentes Jus, et Interesse in electionibus et tunc fieri potest, ea ratione, quia eaedem Partes possunt proprio Juri renunciare; aut vero Partes non sunt concordes, et tunc illa demandari non potest a Capitulis Generalibus. Ita Passerin. *de elect. c.* 2. *num.* 61. Ursaya *t.* 3. *part.* 2. *discept.* 15. *n.* 113. et alii. Nisi forte Capitula Generalia ipsam concederent, aut demandarent ex permissione, et approbatione Sedis Apostolicae, ex ejus permissione, et approbatione, ita posse Capitula Generalia in Ordine Praedicatorum, testatur Donatus *loc. cit. num.* 2. ejusdem Inclyti Ordinis Sapientissimus Filius.

Pro Ordine Minorum de Observantia in Capitulo Gener. Mediolani celebrato 1729. 4. Junii in Conventu S. Angeli, (cui interfui et ego ut, quamvis immerito, Provincialis,) fuit statutum ut sequitur, ibi *num.* 41. *In Provinciis habentibus ex auctoritate legitima Alternativas statuitur, ut deficiente in Definitorio aliquo Patre, non subrogetur loco ipsius Pater dignior Provinciae, sed dignior illius partis, in qua defectio accidit.* 17

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Defuncto Commissario Generali Patrum Minorum Observantium, et Reformatorum, num Vice-Commissarius eligendus sit ex illa ipsa familia, cujus erat defunctus Commissarius Generalis, vigore Alternativae in dicto Ordine vigentis, consule *Lanfredinum respon. Eccles.* 38. *per. tot.* 18

AMBO

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. De etymologia, diversisque Ambonis nominibus. — 2. Ambo quid fuerit, deque illius situ in Ecclesia. — 3. Quare elevatus a terra. — 4. Ad Ambonem duplex patebat ascensus. — 5. Num quatuor erant illius Portae. — 6. Bini gradus in Ambone pro Epistola et Evangelio. — 7. In quibusdam Ecclesiis duo erant Ambones. — 8. Quid ex Ambone populo nunciabatur.

1 Ambonis nomen, constanti Doctiorum sententia, a Graeca voce ἀναβαίνειν, derivatur. Illum Pulpitum, et Ecclesiae Tribunal Cyprianus appellat, *Epist.* 34. *edit. Pamel.* Et aliis insuper nominibus significatur, cujusmodi sunt Dicterium (Basilius Seleucida) Analogium, idest super quo legitur, et Umbo. (Gavant. *Thésaur. Sac. Rit. part.* 2. *tit.* 6. *n.* 5.) Item Lectorium et Lampium a D. Isidoro nuncupatur, et tandem Lectricium (Rupertus) Suggestus, et Pyrgus dicitur.

2 Ambo pars erat veterum Ecclesiarum, Chorus nimirum muro circumseptus, ad quem gradibus ascendebatur ex paullulum subjecta navi. Ita autem excitatus erat Ambo ut pars una Soleam et Bema, sive Sanctuarium, altera Ναὸν et Portas ὡραίας spectaret, inter Bema vero et Ambonem Solea intercederet: id diserte colligitur ex Symeon. Thessalon. Cantacureno, Nicephoro, et aliis antiquissimis Scriptoribus. Prospiciebat praeterea Ambo Portam sacram majorem, et ante eam extabat, licet aliquanto longius distaret, ut disertis verbis declarat Germanus Patr. C. P. Atque ex Silentiario *Descript. S. Soph.* evincitur, Ambonem media in Aede extitisse, neque utramque Pilam attigisse.

Ad Ambonem gradibus ascendebatur (Papias) 3 ita ut Lector in altum sisteret. I. Ut ab omnibus audiretur (Innocentius III. *c.* 43.) II. Quia palam et ante omnium oculos, non autem in latibulis, quemadmodum ab Haereticis. Evangelium Christi annunciatur. III. Quia Christus docturus gentes, in montem conscendit. IV. Quia eminentissima doctrina est. Amalarius *lib.* 3. *cap.* 18.

Ad Ambonem vero conscendendum duplex pa- 4 tebat ascensus, ut ex Ugutione colligitur; *Ambo, pulpitum ubi ex duabus partibus sunt gradus.* Quod praeterea explicat Durandus in *lib.* 4. *Ration. cap.* 24. *n.* 17. his verbis: *Dicitur autem Ambo..... quia gradibus ambitur. Sunt enim in quibusdam Ecclesiis duo paria graduum, sive duo ascensus in illum per medium Chori, unus a sinistris, videlicet versus Orientem, quo fit ascensus: alter a dextris, videlicet versus Occidentem, quo fit descensus.* Hi porro gradus, sive aditus, *gradus ascensionis et descensionis* dicebantur: Anastas. Bibliothecar. in *Sancto Syl-*

vestro Papa pag. 17. Duplicis istius ascensus quoque Cantacuzenus lib. 1. cap. 14. meminit, et ex eo Codinus cap. 17. de Offic. quorum alterum statuit respicientem Portas ὡραίας, alterum vero Soleam et Bema.

5 Quatuor ut plurimum erant in Ambonibus Portae, ex quibus geminae ad Navim spectantes vocabantur *Speciosae*, aliae pariter geminae ad Sanctuarium praebentes ingressum, *Portae Sanctae* dicabantur. Sarnellus tamen has Portas Sanctas ad Ecclesiae Cancellos tribuit. Istarum cura et custodia Subdiaconis demandata fuit, quibus prohibent Synodi Laodicenae canones 12. et 21. ab hujusmodi januis discedere, quemadmodum eisdem in Sanctuarium et Diaconium se ingerere vetant.

6 In Ambonis parte superiori bini erant gradus; alter altior, in quo Evangelium legebatur; alter vero inferior, in quo Epistola, ut ex Ordine Romano colligitur, in quo haec legimus: *Subdiaconus vero, qui lecturus est, ascendit in Ambonem, ut legat, non tamen in superiorem gradum, quem solet ascendere, qui Evangelium lecturus est.*

In quibusdam Ecclesiis duo erant Ambones, 7 unus in Aquilonari parte, pro Epistola, alter in Australi, pro Evangelio. Zaccar. *Onom. Rit.* Romae Ambo Ecclesiae S. Clementis tria continet pulpita, duo in Cancellis dextris, unum pro Epistola versus Altare, secundum pro legendis Prophetiis versus Populum, tertium in sinistris paullo altius, et magis ornatum pro Evangelio.

Ex Ambone minores Clerici psallebant, ut li- 8 quet ex *Canone Laodiceno* 15. itemque Charthaginensis IV. Concilii *can.* 10. et ex Romano sub S. Gregorio anno 595. Ibidem Diaconus solemniter in Missa sanctum concinnebat Evangelium, proclamabantur Episcoporum edicta et jussiones, denunciebantur Excommunicati, recitabantur ex diptycis fidelium tum viventium, tum defunctorum nomina. Itemque legebantur a Clericis lectoribus Sacri Libri, atque ad populum sermones habebantur. Ex eodem loco fidei professionem emitti solitam ab his, qui ad fidem convertebantur, constat ex Augustin. *l.* 8. *Confess.* c. 2. ibique sermones habebant Episcopi, et Capitula Synodorum legebantur. Zaccar. ut supra.

AMEN

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. Hujus vocis significationes. — 2. Usus a Judaeis in Ecclesiam derivatus. — 3. Subditur in fine orationum, et quomodo. — 4. Cur in fine *Gloria Patri*; — 5. et secreto in fine *Sed libera nos a malo* in Missa. — 6. Olim in fine Evangelii, et post sumptionem Eucharistiae. — 7. Quoad alia; *Remissive.*

1 Amen, vox hebraica, una ex tribus, nempe *Hosanna* et *Alleluja*, quas Ecclesia Graeca et Latina retinet, ob vim quae hisce vocibus inest. Usurpatur in asserendi sensu, et saepe a Christo in Evangelio: *Amen, Amen dico vobis;* desiderandi, et sonat *sic fiat*, uti legitur 3. *Reg.* c. 1. *Et respondit Banajas filius Jojadae Regi dicens, Amen.* Quandoque ipsam veritatem denotat, ut in *Apoc. Haec dicit Amen testis fidelis. Macri Hierolex.*

2 Hujus vocis usus apud Judaeos Sacerdoti respondentes *Amen*, legitur *Deuteronom. Cap.*27. *Tobiae cap.* 9. Deinde in Christianam Ecclesiam derivatus ab Apostolorum tempore, Paul. *ad Corint.* 1. c. 14. *v.* 16. Vide etiam Justin. *Apol.* 2. Dionys. Alexandr. *Epist. ad Syxtum ap. Euseb.*

3 In fine conclusionis cujuscumque orationis (nisi aliter notetur in propriis locis) hac voce utitur Ecclesia, idque sancitum, vel melius confirmatum ab Anacleto Papa, refert Hugo a S. Victore *lib.* 2. *cap.* 11. Si vox *Amen* usurpatur in significatione *fiat*, concordat cum oratione, ut in fine orationum, quas Sacerdos nomine omnium profert, ideoque respondetur *Amen* in confirmationis signum, si vero sumitur pro *verum est*, cum conclusione Orationis concordat, et dicitur *Amen*, quasi diceretur: *verum est, quod Trinitas regnet.* Innoc. *lib.* 2. *cap.* 26. Durant. *lib.* 2. *cap.* 12.

In fine glorificationis *Gloria Patri* additur *Amen*, 4 ad significandum Ecclesiae desiderium, ut Gloria Trinitati a se tributa, eam reapse glorificet. Gavant. *Tom.* 2. *part.* 1. *Sect. V. cap. IV. n.* 3.

Verbis *Sed libera nos a malo* Sacerdos subdit 5 secreto *Amen*, et dicitur secreto ad significandum nos latere an exaudiamur, quam ignorantiam Deus permittit, ne mala torpeamus fiducia. Rupertus *lib.* 2. *c.* 69.

Olim *Amen* dicebatur quoque in fine Evangelii 6 cum significatione *verum est, sic fiat.* Durand. *lib.* 4. *cap.* 24. et pervetusto Ecclesiae ritu Fideles cum de Sacerdotis manu acciperent Eucharistiam, consueverant respondere *Amen*, ut apud August. *Serm.* 272. *novae edit.*

De hac voce, et Thalmudicis superstitionibus 7 circa eam, adeat lector Ugolinum *Thesaur. Antiq. Tom.* 16. *p.* 822. *et* 30. *p.* 440. 612. 620. 1340. 1341. 1342.

AMICTUS

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. Amictus quid sit, ejusque nominis etymologia. — 2. Quasnam mysticas significationes importet. — 3. Quomodo a Sacerdote induendus. — 4. Quomodo debet esse confectus, et qua qualitate telae. — 5. Amictus quando induendus, ante, vel post Albam. — 6. Qui absque Amictu Missam celebrat, graviter peccat. — 7. Vetustate attritus, comburendus.

1 Vocem Amictus, qui et *Ambolagium*, *Anabolagium*, *Aungolagium*, et *Humerale* dicitur, ab amiciendo deducit Gavantus *Par.* 2. *Tit.* 1. Amictus est sacrum indumentum quod humeris imponunt Sacerdotes, Diaconi et Subdiaconi. Gavant. *T.* 1. *de Rubr. gen. Missal. tit.* 1. *num.* 3.

2 Plura Amictus significat juxta variam Doctorum mentem. Significat enim Divinitatem Dei. Steph. Evens. *c.* 10. Custodiam vocis. Amalar. *lib.* 2. *cap.* 17. Spem gloriae coelestis, qua spe suffulti, hujus vitae mala toleramus. Gemm. Honor. *lib.* 1. *cap.* 201. Galeam salutis. *Id. cap.* 82. Justitiam. Hugo a S. Victore *in spec. Eccl. cap.* 6. Munditiam bonorum operum. Raban. *de Inst. Cleric. lib.* 1. *cap.* 15. Contemplationem et Coronam Spineam. S. Thom. 3. *part.* 9. 83. *art.* 5. Fortitudinem operum. Innoc. III. *lib.* 1. *cap.* 50. Fidem. Gabr. Biel. *in Canic. Lect.* 12. Fiduciam et spem. Scortia *de Sacrif. Missae lib.* 2. *cap.* 8. *n.* 8.

3 Quomodo Sacerdos Sacra peracturus induendus sit Amictu, hisce verbis legitur in Missali Romano *tit. Ritus celebr. Missam: Ac primum Accipiens Amictum circa extremitates, et chordulas, osculatur illum in medio, ubi est Crux, et ponit super caput, et mox declinat ad collum, et eo vestium collaria circumtegens ducit chordulas sub brachiis, et circumducens per dorsum, ante pectus reducit, et ligat.* Quae autem mysticae significationes sub unoquoque actu praescripto in Missali tegantur, legere est apud Saussay *Panopl. Sacerdotal. Par.* 1. *lib.* 1. *cap.* 5.

4 Amictus ex eadem telae qualitate conficiendus est, qua Alba conficitur: longe pateat palmos fere quatuor, et late tres, Crucem habeat in medio acu expressam. Possunt imae partes in ambitu modeste ornari. Gavant. *tom.* 1. *De mens. Sacr. suppel.*

5 Maronitae et Ambrosiani Amictum ponunt super Albam, quod etiam Graeci olim servaverunt, nunc vero nullo utuntur Amictu, teste Macro in *Vocabular. Eccles.* In quinto vero ex Romanis Ordinibus, quos eruditissimus edidit Mabillonius *tom.* 2. *Musei Italici*, apparet Amictum tunc temporis super Albam poni consuevisse. Georgius praeterea *tom.* 1. *de Liturg. Romani Pontificis* profert vetus Missale Vaticanum ante 700. annos scriptum, in quo praescribitur, ut Amictus post Albam et Cingulum accipiatur; quod nunc non Ambrosiani modo, ut dictum est, faciunt, sed Canonici quoque Lugdunenses. Nunc vero temporis in Ecclesia Romana, et in tota fere Catholica Ecclesia Amictus ante Albam induitur; et hujus Ritus vestigium extat in quodam Missali XI. Saeculi. Vid. Merat. *part.* 2. *cap.* 1. *n.* 20. *tom.* 1. *part.* 1.

6 Juxta communiorem et magis probatam Doctorum sententiam, graviter peccat, qui sine Amictu Missam auderet celebrare, cum Sacri Canones requirant, ut Sacerdos *hoc in oblatione retineat, quod recepit in consecratione honoris*, et quidem Amictum recepit, quando in Subdiaconatus ordinatione Episcopus illius caput Amictu obnubuit. (Bened. XIV. *de Sacros. Sacrif. Missae*, *cap.* 19. *lib.* 1.) Et pulchre quidem Sotus *in* 4. *Sententiar. dist.* 13. *q.* 2. *art.* 4. postquam Sacerdotales vestes descripsit, haec addit: *Ecce quibus sacratis vestibus vestitus Sacerdos ad Sacrum Altare accedit. Num si aliquam illarum consulto praetermitteret, tamquam mysteriorum contemptor mortaliter delinqueret. Secus si ex oblivione, vel aliqua negligentia id faceret.* Ita DD. communiter.

7 Amictus et omnia sacra indumenta in profanum usum converti nequeunt, sed consumpta comburantur, et eorum cineres deponantur in Sacrario. Nec possunt pretio commutari aliis Ecclesiis, nisi necessitatis casu. Facund. *Lib.* 3. *cap.* 22. et 23.

AMORTIZATIO

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS (*)

SUMMARIUM

1. Etymologia vocis Amortizationis. — 2. Quid *Manus mortuae* nomine veniat. — 3. De nonnullorum jurisperitorum haud recta sententia. — 4. Quid catholice sentiendum.

1 Amortizatio vox barbara ex gallico idiomate *amortizer* derivata, quae sonat immobilium bonorum in dominium *Manus mortuae* translatio, quae bona semel acquisita, in commercio, mutationibus, et aliis oneribus praediorum eximuntur, nec adventitia feudorum commoda producunt v. *g. laudimii, relevii*, ec. (Du Cange *Glossar. Med. et inf. Latinit. ad v. Amortizatio.*)

2 Quid vero *Manus mortuae* nomine veniat, a Petro Peckio *Tract. de Bonorum Amortizatione c. II.* Lector excipiat. « Mihi sane semper visum fuit, » ideo Manum mortuam dici, quod quemadmodum morientis hominis manus, id quod » comprehendit firmissimum conclusum tenet, » neque facile remittit, sic etiam quidquid Ecclesia, seu corpus hujusmodi, semel acquirit, et » in manum, hoc est in potestatem suam accipit, » nonnisi magna cum difficultate, et solemnitate » in commune hominum commercium post deinde remittit, sed accumulando conservat. » Ex quibus concludes, quod Ecclesiae, Monasteria, Xenodochia, et quae *loca pia* vulgo nuncupantur, in bonorum immobilium acquisitione *Manus mortuae*, et ipsa acquisitio *Amortizatio* dicantur.

3 Haec *Manus mortuae* vocabuli expositio haud arridet Jurisperitis non bene de Ecclesiastica republica sentientibus, utpote qui ideo loca pia *Manus mortuas* appellari confingant, quod illa jure acquisitionis non gaudeant, et mortua in acquirendo tabescant, et bona quae in ea fidelium pietate derivantur, velut mortis sterilitate perculsa, nihil Reipub. utilitati conferant. Cum vero divino jure Ecclesiae et loca pia bona possideant, et adipisci queant, eaque ipsi Deo oblata habeantur, nescio quomodo blaterent, Deum mortuum in possessione et in acquisitione fidelium pietatis munerum invenire. Nec nisi somniantes hae mente bona illa *mortua* nuncupent, quod nempe Reipub. prorsus infaecunda sint, et velut putrescentia: cum expergefactos eos non fugiat, ea esse Christi, quoad *dominium*, Sacerdotum, quoad *dispensationem* et *administrationem*, Ecclesiae vero, vel pauperum, quoad *usum*.

Cum vero jure divino Ecclesia bona temporalia 4 possideat, et adipiscatur, nullum humanum jus possessioni, et acquisitioni bonorum Ecclesiae obstans invenitur, nisi apud Haereticos: ita ut nulla laicalis potestas vel dominium eorum bonorum, vel acquisitionem impedire possit; et nulla lex vera *amortizationis* consistere nequit, quae vel fidelium bona offerentium Ecclesiae fervorem impediat, vel compescat, vel laicos in administrationem hujusce bonorum obtrudat, vel contra voluntatem Pontificis, bona ecclesiastica in alienum usum convertat. De *manibus mortuis, et Amortizatione* consulat lector Mamachi Opus cedro dignum — *Del diritto libero della Chiesa di acquistare, e possedere beni temporali.*

(*) Quae de Amortizatione in quadam Novissima Additione Neapolitanae editionis proponuntur, duximus expungenda, utpote quae in Jansenistarum officina procusa, et Ecclesiae libertati, et immunitati prorsus infensa. (*Edit. Cas.*)

AMPHIBOLOGIA

VIDE VERB. *ACCUSATUS* A N. 31. AD 34. ET VERB. *JURAMENTUM* ART. 1. A N. 23. AD 25. VERB. *RESTRICTIO MENTALIS* PER TOT. AC VERB. *VICTUS* A N. 34. AD 75.

ANGELICA SALUTATIO

VIDE VERB. *SALUTATIO ANGELICA*.

A N I M A

SUMMARIUM

1 Anima rationalis, seu intellectiva per se est forma hominis; contrarium est haeresis. — 2. Anima rationalis, seu intellectiva est immortalis, et contrarium asserens est haereticus. — 3. Anima rationalis non est ex substantia Dei, et hoc asserens est haereticus. — 4. Nec simul cum carne nascitur. — 5. Sed est certum, et firmum, quod a Deo creatur. — 6. Animae hominum non fuerunt omnes creatae in pricipio mundi. — 7. Nec antequam uniantur corpori, sunt creatae extra, et contrarium asserens est haereticus. — 8. Nec sunt duo animae in uno homine, et contrarium asserens est anathema. — 9. Nec est una anima in omnibus hominibus, sed in quolibet est propria, et hoc asserens est haereticus. — 10. Et ista anima infunditur, et multiplicatur ad multiplicationem corporum, et contrarium asserens est haereticus. — 11. Animae mortuorum non vident ea, quae apud nos geruntur, et quae nobis bona, malave accidunt suopte ingenio minime assequuntur. — 12. Tribus autem modis ea scire possunt, scilicet, aut Divino spiritu eas illustrante, aut beatis Angelis, qui rebus nostris praesto sunt, indicantibus, aut aliis Animabus, quae ad eadem loca demigrant, Deo permittente, nunciantibus. — 13. Animabus beatis fiunt notae nostrae preces, vel ad eas deferentibus Angelis, vel in Verbo videntibus. — 14. Animae, quae sine peccato post Baptismum separantur a corpore, Coelo recipiuntur, sic etiam animae, quae poenas condignas pro peccatis solverunt, sive in corpore, sive in Purgatorio. — 15. In Purgatorio patiuntur poenas, quibus debuerant in vita satisfacere. — 16. In Purgatorio juvantur suffragiis Fidelium. — 17. Post Purgatorium in Coelum ascendunt, ibi vident Deum sicuti est. — 17. Animae, quae sunt in Purgatorio, sunt securae de sua salute. — 19. In Purgatorio non sunt amplius in statu merendi. — 20. Ipsae Animae quaerentes requiem, et horrentes poena non peccant. — 21. Liberatae a poenis per suffragia Fidelium, dum in Coelum recipiuntur non minus beantur, quam si per se ipsas satisfecissent pro illis poenis. — 22. Animae in Purgatorio existentes an possint pro nobis orare, vel aliquid de congruo mereri, vel impetrare? Duae sunt opiniones contrariae. Affertur prima negativa cum suis rationibus. — 23. Affertur secunda affirmativa cum suo fundamento. — 24. Affertur, et solvitur instantia contra sententiam affirmativam. — 25. Affertur, et solvitur adhuc alia instantia. — 26. Affertur et solvitur alia objectio. — 27. Animas in gratia decendentium non recipi in Beatitudinem nisi post diem Judicii aliqui docuerunt; et varii dicunt hujus sententiae fuisse etiam Joannem XXII. — 28. Tamen ipsum fuisse sententiae contrariae multis ostenditur, ad 30. — 31. Animas justorum ante diem Judicii visuras esse intuitive Deum post purgatam poenam, si cum aliquo reatu ex hac vita decesserint, expresse definivit Benedictus XII. — 32. Animae justorum, si nihil restat illis luendum, non expectato ultimo judicio, Deum vident sicuti est. — 33. De erroribus circa hunc fidei articulum. — 34. De controversia, hac de re, inter Minoritas et Dominicanos. — 35. Joannes XXII defenditur ab haereticorum calumnia. — 36. Animae justorum in Purgatorio degentes fidelium suffragiis juvantur.

1 Anima rationalis, seu intellectiva per se est
forma hominis. Contrarium est haeresis,
Clem. I. *de fide Catholica*, *Concil. Vienn.*
Generale 15. §. *porro;* ubi fuit sic definitum
praecisis his verbis, quod *quisquis deinceps asserere,*
defendere, seu tenere pertinaciter praesumpserit, quod
anima rationalis, seu intellectiva, non sit forma cor-
poris humani, per se et essentialiter, tamquam hae-
2 *reticus sit censendus.* Anima rationalis, seu intelle-
ctiva est immortalis, et contrarium asserens est
haereticus; habetur ex pluribus Sacrae Scripturae
locis, sed praecipue *Matth.* 10. ex verbis Chri-
sti: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam*
autem non possunt occidere, sed eum timete, qui pot-
est animam, et corpus in gehennam perdere; ex quo
praecipue loco statuit Ecclesia in Concilio Late-
ranensi V. *sub Leone X. sess.* 8. immortalitatem
animae firma fide tenendam esse, et omnes, qui
eam mortalem asserunt; tamquam haereticos dam-
nandos, his verbis: *Damnamus, et reprobamus om-*
nes asserentes animam intellectivam mortalem esse, et
hoc in dubium vertentes, cum illa non solum vere,
et per se, et essentialiter humani corporis forma exi-
stat, verum et immortalis, quod manifeste constat ex
3 *Evangelio.* Anima rationalis non est ex substan-
tia Dei, et hoc asserens est haereticus, sicut Ma-
nichaeus, et Priscillianus, Concil. Bracharens. I.
c. 5. Nec simul cum carne nascitur per Adamum, 4
ut multi Sancti Patres antiqui dubitarunt, et di-
xerunt esse rem insolubilem in hac vita, ut colli-
gitur ex Gregor. I. *lib.* 7. *ex regul. cap.* 52. his
praecisis verbis: *De origine animae inter Sanctos Pa-*
tres requisitio non parva versata est, sed utrum ipsa
ab Adam descenderit, an certe singulis detur, incer-
tum remansit; eamque in hac vita insolubilem fassi
sunt. Gravis enim est quaestio, nec valet ab homine
comprehendi, quia si de Adam substantia anima cum
carne nascitur, cur non etiam cum carne moritur?
Si vero cum carne non nascitur, cur in ea carne,
quae de Adam prolata est, obligata peccatis tenetur?
sed cum hoc sit incertum etc. Sed est certum, et 5
firmum, quod a Deo creatur, ut statuit creden-
dum esse Concilium Lateranense IV. *sub Innocen-*
tio III. c. 1. *de Fide, et Summa Trinitate.*
Animae hominum non fuerunt omnes creatae in 6
principio Mundi; Leo I. *Epistol.* 39. *cap.* 10. Con-
cil. Constantinop. 3. *General.* 6. *action.* 11. Nec 7
antequam uniantur corpori sunt creatae extra; et
contrarium asserens est haereticus; Concil. Bra-
charens. 1. *cap.* 6. Nec sunt duae animae in uno 8
homine: et contrarium asserens est anathema;
Concil. Constantinop. 4. *General.* 8. *capit.* 10. Nec 9
est una anima in omnibus hominibus, sed in quo-
libet est propria; et contrarium asserens est hae-

10 reticus; Leo X. *Constitut.* 5. *incip. Apostolici.* Et ista anima infunditur, et multiplicatur ad multiplicationem corporum; et contrarium tenens est haereticus; Concil. Lateranens. V. *sess.* 8.

11 Animae mortuorum non vident ea, quae apud nos geruntur, et quae nobis bona, malave acci-
12 dunt, suopte ingenio minime assequuntur. Tribus autem modis ea scire possunt, scilicet, aut Divino spiritu eas illustrante, aut Beatis Angelis, qui rebus nostris praesto sunt, indicantibus, aut aliis animabus, quae ad eadem loca demigrant. Deo permittente, nunciantibus. Sic expresse D. Augustinus *lib. de cura pro mortuis agenda cap.* 13. 14.
13 15. 16. *et lib. de Anima, et Spiritu cap.* 29. Et quod animabus beatis nostrae preces sint notae inficiari non possumus, vel ad eas deferentibus Angelis sanctis, ut significat D. Dionysius (*) *in* 2. *cap. Caelest. Hierarch.* vel in Verbo videntibus, ut placet D. Gregorio *lib.* 12. *moral. c.* 13. quem citat, et sequitur D. Thomas 2. 2. *quaest.* 83. *art.* 4. nam de rebus nostris in Verbo vident ea, quae eos decet videre, ut ibi inquit idem S. Thomas, et tenent
14 S. Bonaventura, Scotus, et alii passim. Animae, quae sine peccato post Baptismum separantur a corpore, Coelo recipiuntur. Sic etiam animae, quae poenas condignas pro peccatis solverunt, sive in corpore, sive in Purgatorio; Concil. Florent. *sess. ultim. in Literis unionis.*
15 In Purgatorio patiuntur poenas, quibus debuerant
16 in vita satisfacere, idem Conc. *ibid.* In Purgatorio juvantur suffragiis Fidelium, ut Missis, orationibus, Indulgentiis, et aliis, quae fieri solent pro eis
17 per Ecclesiam, idem Conc. *ibid.* Post Purgatorium in Coelum ascendunt, et ibi vident Deum sicuti est, idem Concil. *ibid.* Animae vero, quae cum peccato mortali decedunt, in Infernum descendunt, et ibi dispares poenas patiuntur pro dispa-
18 ritate culparum. Idem Concil. Florent. *ibid.* Animae, quae sunt in Purgatorio sunt securae de sua
19 salute; Leo X. *in Bulla contra Luterum.* In Purgatorio non sunt amplius in statu merendi; idem
20 *ibid.* Ipsae Animae quaerentes requiem, et horren-
21 tes poenas non peccant; idem *ibid.* Liberatae a poenis per suffragia Fidelium, dum in Coelum recipiuntur, non minus beantur, quam si per se ipsas satisfecissent pro illis poenis, idem *ibid.*

22 Animae in Purgatorio existentes an possint pro nobis orare, vel aliquid de congruo mereri vel impetrare; duae sunt opiniones. Prima est S. Thomae 2. 2. *quaest.* 83. *art.* 11. *ad* 3. *et in* 4. *dist.* 15. *quaest.* 4. *art.* 5. *quaest.* 2. *ad* 2. Alexand. *part.* 4. *quaest.* 26. *num.* 3. *art.* 4. *ad* 4. Azor. *Instit. moral. part.* 1. *lib.* 9. *c.* 10. *q.* 12. et plurium aliorum dicentium, eas non posse pro nobis orare, nec aliquid nobis mereri, vel impetrare. Et ratio est, dicunt ipsi, quia animae Purgatorii non sunt in statu orandi pro aliis, et aliquid impetrandi, sed potius in statu, ut oretur pro illis, quam ut ipsae orent pro aliis; sunt enim debitrices, et in carcere propter debita propria. Tum quia, cum adhuc Deum non videant, non possunt cognoscere, quae nos hic facimus, aut cogitamus, nec quibus indigemus; nam ut ait D. Augustinus *lib. de cura pro mortuis agenda cap.* 13. mortui ignorant, quae nos hic agimus, adeoque frustra orarentur a nobis, cum nostras orationes cognoscere nequeant. Se- 23
cunda sententia est Bellarmini *lib.* 2. *de Purgatorio c.* 15. Suarez *disp.* 42. *sect.* 2. *num.* 9. Fabri Faventini *in* 4. *sentent. dist.* 19. *disp.* 36. *quaest. unic. num.* 105. Mastrii *in Theologia Morali disp.* 24. *quaest.* 2. *art.* 3. *n.* 42. *de Purgatorio*, Astesani *lib.* 3. *tit.* 38. *art.* 1. Brancati *disp.* 26. *art.* 8. Richardi *in* 4. *dist.* 45. *art. ultim. quaest.* 2. *et* 3. Soti *in* 4. *dist.* 45. *q.* 3. *art.* 1. Valentiae, Medinae, et plurium aliorum cum la Croix, *lib.* 6. *par.* 2. *num.* 1337. volentium Animas Purgatorii posse pro nobis orare, et aliquid nobis de congruo mereri, vel impetrare. Et ratio est, quia animae Purgatorii sunt Sanctae, et Deo charae, et quamvis ab ipso affligantur, non tamen affliguntur tamquam ab inimico, sed tamquam a justo Judice, et Patre benigno. Cum igitur nos ex charitate diligant, et sint gratissimae in recompensatione orationum, aliorumque bonorum operum, quae in earum suffragium a nobis fiunt, pie et rationabiliter credendum est, eas pro nobis orare. Eo vel maxime quod innumera beneficia referantur passim a scriptoribus ab Animabus Purgatorii praestita suis devotis, statim ac fuerunt rogatae.

Nec valet dicere, quod ipsae non possunt scire 24
orationes nostras, aliaque bona opera in earum suffragium facta, nec cognoscere indigentias nostras. Non valet, inquam, quia licet haec scire nequeant ex se ipsis, possunt tamen intelligere ex relatione Animarum, quae ex vivis ad illas accedunt, ut docet S. Augustinus *loc. cit.* et ex Sanctis Angelis, qui sine dubio res nostras cognoscunt, ut S. Augustinus *ibid.* probat, vel ex alio Dei munere, et adjutorio; *cap. Fatendum est* 29. *caus.* 13. *quaest.* 2. Ex 2. enim Machabaeorum *c. ult.* habetur, quod Onias, et Jeremias in Limbo orabant pro viventibus, et pro sancta Civitate, et tamen nec illi videbant indigentias viventium, et sanctae Civitatis.

Nec valet etiam dicere, quod animae Purgato- 25
rii sint debitrices, et in carcere propter debita propria, ibique maximis tormentis afficiantur, adeoque non posse pro nobis orare, sed potius indigere, ut pro ipsis oretur. Non valet, inquam; quia etiam nos debitores sumus, et tamen pro aliis oramus; et quamvis sint debitrices, et in carcere, hoc tamen non obstante, sunt in gratia, et

(*) Sive Auctor Operum, quae sub Dionysii Areopagitae nomine circumferuntur.

gratae Deo, et ideo possunt pro nobis orare. Nec facit, quod ibi maximis tormentis afficiantur, quia, ut notat Bellarminus *loco citato*, Dives in Inferno orabat pro fratribus suis, *Luc.* 16. et tamen erat in tormentis majoribus, quam sint animae in Purgatorio. Et Martyres in hoc mundo in tormentis constituti orabant pro se, et aliis, ut patet de Sancto Stephano *Actor.* 7. Tum quia animae Paschasii, et S. Severini, licet in poenis Purgatorii adhuc existerent, tamen miracula operabantur, ut referunt Sanctus Gregorius *lib.* 4. *Dialogorum cap.* 4. et S. Petrus Damianus *in Epistola de miraculis sui temporis*, adeoque possunt a fortiori orare pro nobis.

26 Nec valet tandem dicere, quod ipsae non possunt pro nobis orare, et intercedere, seu aliquid impetrare, quia sunt nobis inferiores. Non valet, inquam, quia animae Purgatorii, quamvis nobis sint inferiores ratione poenarum, tamen sunt superiores ratione gratiae, et Charitatis in qua jam confirmatae sunt. Tum quia in hoc mundo nos oramus pro Episcopis, et Summis Pontificibus, qui sunt nobis superiores, et etiam oramus pro illis, quos non dubitamus esse sanctiores, sicut orabant Christiani olim pro Apostolo Paulo, qui eorum orationes petebat, *ad Rom.* 15. et alibi.

27 Licet Animas in Gratia decedentium non recipi in Beatitudinem nisi post diem Judicii aliqui docuerint, et varii dicant hujus sententiae fuisse etiam Joannem XXII. tamen ipsum fuisse sen-
28 tentiae contrariae ostenditur: Primo auctoritate Doctorum Parisiensium, qui eodem anno, quo illam opinionem erroneam damnarunt, palam professi sunt, eam sententiam a Pontifice productam esse, non quod veram crederet, sed solum indagandae veritatis gratia, praecisis his verbis: *Advertentesque quod multorum fide dignorum relatione audivimus, quod quidquid in hac materia Sua Sanctitas dixit, non asserendo seu opinando protulit; sed solummodo recitando.* Sic Spondanus *ad annum* 1334. *Hist. Univers. Parisiens. ad eumdem annum;* Natalis Alexander *Saecul.* 14. *diss.* 11. *art.* 2. Juven. *dist.* 4. *cap.* 2. et Card. Petra *in Constit.* 4. *Benedicti*
29 *XII. num.* 12. Secundo ex verbis ipsiusmet Pontificis in Epistola ad Philipp. Veles. Regem: *Adhuc in iisdem Literis Regiis vidimus contineri quod a pluribus dicebatur*, quod *Nos miseramus Geralpum Generalem Minorum Parisios ad docendum, et praedicandum, quod animae separatae a corpore, et a poenis purgatae, divinam Essentiam usque post ressurrectionem corporum non videbunt; ad quod dicimus, et asserimus coram Deo, quod nunquam hoc cor nostrum intravit, nec exivit ab ore.* Sic Wading. *in regest. ad annum* 1333. Card. Petra *ubi supra n.* 13. Et hanc fuisse suam mentem, clarius constat ex aliis ipsius Pontificis verbis in Epistola relata a Guarnieri *lib.* 2. *de Ecclesia militante cap.* 22. *num.* 130. *Ecce*, ait Pontifex, *ecce quod nostram intentionem, quam circa statum animarum habemus et habuimus, scire praesentium declaramus. Fatemur siquidem, et credimus, quod animae purgatae separatae a corporibus sint in Coelo, Caelorum Regno, et Paradiso cum Christo in consortio Angelorum congregatae, et vident Deum facie ad faciem, et Divinam essentiam clare, in quantum conditio, et status patitur animae separatae.* Matthaeucci *controvers.* 6. *c.* 4. *n.* 49. et Joannes Villanus *lib.* 11. *cap.* 9. dicit intellexisse ex fratre suo, qui in Palatio ipsius Joannis XXII. commorabatur, ipsum Pontificem die 3. Decembris 1334. palam professum fuisse hanc sententiam se habere, et antehac se habuisse; et sic Maimburgus ipse *lib.* 6. *de Imperii occasu*, Wading, et Card. Petra *loc. cit.*
n. 13. 30. et sic ex Bulla Canonizationis S. Lu- 30
dovici Episcopi Tolosani, incip. *Sol oriens in* §. 18. expresse dicit: *Tandem gloriosam resolutus in mortem, qui hic vivus ambulavit in innocentia, a medio domus suae ad Deum suum contemplandum in gaudio facie revelata* (nota) *in sua innocentia est ingressus*, et similia habet in Bulla Canonizationis S. Thomae de Aquin. incip. *Redemptionem*, in qua apertissime profitetur, *Caelum credentibus, et humilibus patere. A Christo in Caelos ascendente reseratam dudum clausam in se credentibus januam Paradisi.* Ipsum S. Thomam *devicto, triumphatoque mundo, in perpetuas aeternitates receptum in patria, ejus animam Caelum possidere.* Et pariformia habet etiam in Bulla Canonizationis S. Thomae Herfordiensis Episcopi incip. *Unigenitus;* ex quibus omnibus clarissime patet fuisse Joannem XXII. sententiae contrariae, cum nullimode potuisset ita loqui, si Beatitudinem Sanctorum ad extremum usque Judicii diem differri credidisset (*).

Animas justorum ante diem Judicii visuras es- 31
se intuitive Deum post purgatam poenam, si cum aliquo reatu ex hac vita decesserunt, expresse definivit Benedictus XII. *in sua Constit. incip. Benedictus Deus* praecisis his verbis: *Definimus, quod secundum communem Dei ordinationem Animae Sanctorum omnium mox post mortem suam, et purgationem praefatam in illis, qui purgatione hujusmodi indigebant, etiam ante resurrectionem suorum corporum, et Judicium generale post Assumptionem Domini Nostri Jesu Christi in Coelum, fuerunt, sunt, et erunt in Coelo, Coelorum Regno, et Paradiso Coelesti cum Christo, Sanctorum Angelorum consortio aggregatae, et post Christi Jesu Passionem, et mortem viderunt, et vident, et videbunt divinam essen-*

(*) Vide quae animadvertit Cl. Franciscus Antonius Zaccaria *in Addit. ad Tournely Tom.* 1. *par.* 1. *pag.* 754. et *seqq. edit. Ven.* 1765. Confer Cardinalem Gotti *De visione Dei quaest.* 2. *dub.* 2. §. 4. Berti *Theologic. discipl. lib.* 3. *cap.* 11. et alios, qui Joannem XXII. egregie ab inusta ipsi calumnia vindicarunt. (*Edit. Barbiell.*)

tiam immediate se bene, et clare, et aparte illis ostendentem, et quod nihilominus in die Judicii omnes homines ante Tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt reddituri de factis propriis rationem, ut recipiat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. Quod autem hoc non determinaverit Joannes XXII. est quia cum ad decisionem se praepararet, fuit morte praeventus, ut testatur idem Benedictus XII. in cit. Constitut. *Benedictus Deus*, his verbis: *Cumque idem Praedecessor noster, ad quem praedictorum determinatio pertinebat, ad decisionem se pararet, tamen morte praeventus, sicut Domino placuit, perficere illud nequivit* (*).

ADDITIONES CASINENSES

32 Animae Justorum, quibus nihil luendum superest, simul ac ex hac vita discedunt, Coelo recipiuntur et intuentur clare ipsum Deum trinum et unum sicuti est, nec expectata corporum resurrectione, neque ultimo judicio. Hanc veritatem primum definivit Benedictus XII. in Constitutione, cujus initium *Benedictus Deus*, deinde Concilium Florentinum, quod in Decreto unionis postquam haec verba Concilii Lugdunensis recitata fuerunt: » Credimus..... illorum animas, qui post baptisma susceptum nullam omnino maculam incurrunt, eas etiam animas, quae post contractam peccati maculam, vel in suis, vel iisdem coporibus sunt purgatae in Coelum mox recipi » sequentia addidit verba « Et intueri clare ipsum » Deum trinum et unum sicuti est » Lab. *in Collec. Conc. T.* 13. *col.* 1167.

33 Non una ratione circa hoc Fidei dogma erraverunt veteres novique haeretici. Saeculo tertio quidam docuerunt Arabes cum corporibus simul interire animas, sed post judicii diem iterum cum corporibus ad gloriam. aut poenam. juxta eorum merita, revocari. Vid. Euseb. *Hist. Ec. l.* 6. *cap.* 37. Æretici recentiores, agmen ducente Priestly, docuerunt Dei visionem differendam esse ad corporum resurrectionem, licet aliqua requie animae omnino purgatae gauderent. Vid. Pierr. de Joux *let. Sur l' Ital. T.* 2. Murat. *De Paradis. non expectat. Cor. resur. Ed. Ver.* 1738. *cap.* 18.

Ab hoc haereticorum errore distinguenda est 34 questio illa, quae tempore Joannis XXII. quosdam Minoristas inter et Dominicanos, agitari caepit. Isti animas Justorum ipsam Dei essentiam videri ante corporum resurrectionem contendebant. Illi quaestione nondum satis eliquata, negabant ante corporum resurrectionem hujusmodi animas Dei essentiam videre, sed eas in Coelum recipi, et Christo sub aliquo respectu frui etiam ante corporum resurrectionem admiserunt. Orta haec est quaestio anno circiter 1331. Vid. Raynaldi Tarvisin. *Annal. eccl. ad an.* 1333.

Ex documentis certissimis, quae videri possunt 35 apud Raynaldum an. 1333. 4. Marten. *Thesaur. nov. anecdot. Paris.* 1717. *Tom.* 1. *col.* 1383. Ciacon, *Hist. Rom. Ponti. Romae* 1630. *T.* 1. 871. aliosque, constat Joannem XXII. sententiae de dilatione visionis beatificae nunquam favisse. Sed contrariam sententiam, quae nimirum pro immediata Dei militat visione, definivisset, nisi morte fuisset praeventus.

Animae justorum in Purgatorio detentae fide- 36 lium suffragio juvantur. De Fide est, ut liquet ex fidei professione, jussu Pii IV. edita, ex Conciliis Flor. et Trid. *sess.* 25. *Decreto de Purgat. et sess.* 6. *can.* 30. Vide Bellarm. *L.* 1. *De Purgat. cap.* 3. Perrone *Tract. De Deo Creat. par.* 3. *ar.* 2. *De Purgatorio.*

(*) Vide, si lubet, Cl. Ludovici Antonii Muratorii opus inscriptum « *De Paradiso Regnique Coelesti gloria, non expectata corporum resurrectione, justis a Deo conlata, adversus Thomae Burnetti Britanni librum De statu mortuorum. Veronae* 1738. (*Edit. Barbiell.*)

ANNATÆ

ARTICULUS EX NOVISSIMA EDITIONE BARBIELLINIANA

SUMMARIUM

1. Quid Annatae. — 2. Triplicis generis sunt, ex Thomassino. — 3. Quatuor autem species ex stylo Romanae Curiae. — 4. Examinatae in Conc. Constant. et a Martino V. confirmatae. — 5. Cum clausula, quae etiamnum observatur. — 6. Immo et a Conc. Basileensi retentae. — 7. Et suo exemplo roboratae. — 8. Concordatis Germaniae instauratae. — 9. A quibus tamen, quod ad solutionis tempus attinet, Pontifices discedere compulsi sunt. — 10. Gallicis quoque Concordatis, et multo magis Trident. Concil. auctoritate assertae. — 11. 12. 13. A Simoniae, aliisque impactis calumniis vindicantur. — 14. Auctores alii indicantur, qui de Annatis agunt.

1 nnatae dicuntur ab annis, quod olim certos annos, unum, vel plures spectarent: et pro temporum, et Constitutionum diversitate sumuntur vel pro fructibus primi anni, quos Episcopi ex vacantibus suarum Dioecesum Ecclesiis percipiebant, vel pro certa quantitate fructuum anni, vel demum (quo modo hodie solvuntur) pro certa quota juxta Romanae Curiae prae-

scriptum solvenda. Annatae igitur Romanae Curiae sensu generatim definiri possunt certa portio vel fructuum, vel illorum valoris juxta canones, et pacta ex beneficiis Romano Pontifici, illiusque Curiae persolvenda.

2 Triplex earum genus Thomassinus *p.* 3. *lib.* 2. *cap.* 58. distinguit, *antiquissimarum, novarum, et novissimarum.*

3 Verum quatuor Annatarum species ex stylo Romanae Curiae cum Fagnano *in lib.* 5. *Decretal. ad cap. Praeterea ne Praelati vices suas etc.* distinguendas moneo. Prima est *annata* proprie dicta, quae scilicet pro omnibus beneficiis inferioribus solvitur, et consistit in dimidia parte valoris annuorum fructuum beneficii vacantis; eaque integre Summo Pontifici solvenda est. Altera vocatur *commune servitium;* estque quantitas pro quolibet Episcopatu, vel Abbatia Consistoriali secundum antiquam taxationem solvenda. *Servitium* dicitur, quia ex vulgari nostro idiomate quaelibet datio *servitium* nuncupari solet; *commune* veterum Cardinalium Collegio inter Cardinales praesentes dividendum. Tertia species Annatarum sunt *servitia minuta,* nempe quinque portiunculae, quae pro ratione fructuum Episcopatus, vel Abbatiae inter certos Papae ministros, et officiales distribuuntur, hincque *minuta* dicuntur, tum quia minores sunt Annatao partes, tum quia minoribus penduntur ministris. Quarta denique species *quindennium* appellatur; atque nonnisi nomine tenus, atque adventitia temporis finitione a superioribus differt. Nam singulis elapsis quindecim annis juxta Pauli II. Constitutionem, qua a. 1469. alii solutionis Annatarum termini ad illud tempus servati aboliti fuere, pro beneficiis perpetuo unitis solvi ab illis debet, in quorum commodum beneficia unita sunt.

4 Episcopi, ac Reges in ejusmodi annatas querimoniis, libellis, edictis insurrexerunt. Sic Carolus VI. Galliarum Rex a. 1406. 18. Februarii apud Thomassinum *P.* 3. *lib.* 2. *cap.* 58. *num.* 12. illas solvi vetuit. Itaque Alexander V. in Pisano a. 1409. Concilio e re sua esse censuit declarare *sess.* 22. se abstenturum *a reservandis fructibus medii temporis Beneficiorum vacantium:* quae verba ad Annatas quoque exporrigi poterant; licet spolia tantum, non vero annatas Alexander V. spectasse Barthelio visus sit *diss.* 3. *de concord. cap.* 5. §. 16. Sed ubi Constantiense Concilium habitum est, acriter in eo de annatis disputatum scimus a Gallis praesertim; sed hi in varias abiere sententias; immo praeclarissimi inter eos Theologi Gersonius, et Petrus Alliacensis temperatius, quam caeteri, de annatis senserunt. Nihilominus post graves ea de re concertationes non solum nihil in eas a Concilio constitutum fuit; sed etiam *sess.* 20. apud Labbeum *T.* 12. *Concil. p.* 1451. Patres decretum edidere, quod *provisorium* vocatur, rebus Pontificis satis favorabile. Eo illud redit; 1. ut pro sustentatione Pontificis, et Cardinalium solvantur tantum *servitia communia,* nec nisi de Ecclesiis, Monasteriis virorum, nova instituta taxatione, si invecta minus aequa videretur; 2. ut taxata pecunia non una vice, sed binis pro dimidia vicibus solvatur; 3. ut de caeteris dignitatibus, Officiis, et beneficiis a Pontifice conferendis solvantur integri fructus primi anni. Huic Decreto Galli intercesserunt. Verum Germani pacta quaedam, licet nonnisi ad quinquennium valitura, cum Martino V. iuire a. 1418. maluerunt, in illisque ipsum illud Constantiense decretum iisdem fere verbis iteratum fuit. Recitat ea Concordata Hartzheim *T.* V. *Concil. Germ. p.* 127. et *seqq.* ubi quae de aunatis diximus, legere est §. 17. *p.* 131.

Notanda autem in hisce pactis conventis celebris clausula: *de beneficiis, quae valorem viginti quatuor florenorum de camera non excedunt, nihil solvatur.* Eamdem clausulam postea Nicolaus V. in sua concordata cum Natione Germanica intulit. Non dubitat Franciscus Antonius Durr in dissertatione a. 1772. Moguntiae excusa *de annis carentiae Canonicorum Ecclesiarum Cathedralium, et Collegiatarum Germaniae* §. 7. quin ea clausula ex fictione juris orta sit, et per secretam pactionem stabilita, ut Germani quidem a primis fructibus Beneficiorum non Consistorialium solvendis reapse liberarentur, quin tamen id aliis nationibus pateret, ne et ipsae similes a Romana Curia immunitates sibi deposcerent. Certum tamen est, eam consuetudinem, nunc non tantum in Germania, sed etiam in Belgio, Gallia, et Hispania obtinuisse, ut ex Chokier Zypaeus *Consult.* 6. *de Rescriptis n.* 2. ex Zypaeo Van—Espen *Jur. Eccles. univ. T.* 2. *Tit.* 24. *cap.* 3. *num.* 23. adnotavit. « Hinc » patet, inquit idem Espenius, clausulam ex» pressionis valoris (XXIV. Florenorum) in hu» jusmodi beneficiis (non Consistorialibus) ho» die tantum esse meram formulam styli; nec si» gnificare verum valorem beneficiorum non ex» cedere 24. ducatos de Camera; sed vi consue» tudinis sat notae nihil aliud significare, quam » haec beneficia solutioni Annatarum non esse » subjecta. 5

Recruduit tamen haec de Annatis controversia tempore Basileensis Concilii. Itaque a. 1433. *sess.* 12. Patres vetuerunt, nequid Roma pro confirmandis, quae ad eam referrentur, electionibus acciperet; statuerunt tamen, ut Concilium ipsum curam susciperet providendi sustentationi, et oneribus Romanae Ecclesiae, et Cardinalium; si autem Concilium (ut accidit) ante solveretur, quam tantae rei consuluisset, voluere, ut quae hactenus beneficia exactionibus obnoxia fuissent, ea dimidium taxatae summae in posterum solverent, idque intra annum, quo inita essset illorum possessio, donec ab aliquo Concilio certi redditus 6

ad Papae, Sacri collegii, et ministrorum necessarios sumptus assignarentur. Deinde a. 1435. idem Concilium *sess.* 21. Annatas novo decreto generatim abrogavit; sed nimirum ut ex Thomassino *p.* 3. *lib.* 2. *cap.* 59. *n.* 5. animadvertit Barthel *de concord. Germ. diss. Praelim. cap.* 3. *Sect.* 2. *num.* 3. sumebant Patres, *ei sessionis* 12. *assignatum jam fuisse, aut assignandum mox fore fundum alium, et uberrimum proventum ad onera Curiae Rom. et Cardinalium expensas, ministrorumque. Alias enim pugna foedissima, et manifesta ea foret conflictatio decretorum Concilii.*

7 Extat et aliud hujus Concilii decretum *sess.* 12. ubi creato Papa, immo Antipapa Felice V. ad ejus, et Cardinalium suorum expensas assignavit illi a. 1440. quintam partem proventuum ex omnibus Episcopatibus, Abbatiis, dignitatibus, et quibuscumque demum Beneficiis per annos quinque, et decimam partem per quinque proximos sequentes annos. Ostendit porro P. Berthier, hanc Felici a Basileensi Conciliabulo concessam annatam caeteris annatis, quas antea de medio tollendas susceperat, multo fuisse graviorem. Hinc vero invictum et prorsus ineluctabile ducitur argumentum, quo ostendatur, quaenam fuerit de annatis Basileensium sententia.

8 Postea pacati tandem fuere Germanorum animi per Concordata, quibus Annatae confirmatae sunt, magnis tamen adhibitis temperamentis. Nam praeterquamquod omnia non consistorialia beneficia vi clausulae, de qua supra, ab Annatarum onere liberata sunt, non amplius, ut olim exiguntur fructus integri unius anni, nec dimidium, sed quaedam solummodo pars, *ita ut*, inquit Barthelius, *fortassis annatas quoad annuos proventus se habeant, ut unum ad quinque.* Praeterea pro solutione indulgetur biennii mora sic, ut intra primum annum a die habitae possessionis pacificae, et utilis dimidia praescriptae taxationis pars, et altera intra alterum annum numerari possit.

9 Non multo tamen post Concordata, modus solutionis immutatus fuit, ac moribus inductum, ut solutio ante Praelatorum inaugurationem, sive in ipsa Apostolicarum literarum expeditione fieri debeat. Causam mutationi dedere non pauci, qui Bullis impetratis, et beneficiorum possessionem adepti per summam injuriam, ac turpissimum ingrati animi vitium, annatarum subsidium Apostolicae Sedi denegabant; qua de re legenda est Æneae Sylvii Cardinalis Senensis, et summi postea Pontificis Pii II. epistola ad Martinum Mayerum Moguntini Archiepiscopi Cancellarium, qui *quod ad exigendos beneficiorum, quae Romae conferuntur, medios fructus, sive, ut ajunt, annatas nullam permitti creditoribus moram* expostulaverat.

10 Variam fortunam Annatae apud Gallos expertae sunt, sed tandem in Concordatis a Leone X. cum Rege Francisco I. initis, modus annatis, et beneficiorum provisionibus positus est. Non tamen omnis querelis aditus occlusus fuit. Qua de re de Marca *lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 15. denique Tridentini Patres, licet Cardinalis Lotharingius de annatis in privato cum Legatis colloquio mentionem injecisset, de illis nihil sibi decernendum duxerunt.

Fuere olim, qui Annatas injustitiae, atque 11
adeo simoniae labe infectas esse docuerunt. Neque id miror; « Contigit nempe, ut ait Benedictinus » Zallvvein *T.* 3. *Princip. Jur. Eccl. p.* 256. an» natis, quod olim investituris per annulum, et » baculum, quas plures Pontifices Gregorius » VII. Victor III. Callixtus II. in variis Conciliis » damnarunt... et tamen investiturae quoad sub» stantiam, solo mutato ritu, quo olim conferebantur, nempe per annulum, et baculum, abro» gatisque abusibus, fuere in Concilio Lateranensi » I. confirmatae. Et unde hoc? nempe ex diverso » hominum judicio: nam credebant non pauci, » annulum, et baculum esse signa contestativa » potestatis Episcopalis, nonnisi a Deo per Epi» scopos, neutiquam per Imperatores conferen» dae. At vero innoxiae sunt habitae Investiturae, » postquam in locum annuli, et baculi aliud » signum, videlicet sceptrum ab Imperatoribus » fuit assumptum, ut significaretur, per sce» ptrum nonnisi feudum Imperii conferri. Haud » dispari ratione diversum fuit judicium de An» natis. Habebantur Simoniacae, quamdiu cre» ditum erat, eas solvi, et exigi ob electiones, » confirmationes, et ordinationes sacras, et de » genuino exigendi titulo nondum constabat. Im» munes ab omni Simoniae suspicione habeban» tur, quamprimum de legitimo titulo, nempe » subventionis, zelosiores disciplinae Ecclesia» sticae vindices edocti sunt.

Postremis tamen hisce annis inventus est Pseu- 12
donymus Auctor libri *de Statu Ecclesiae*, qui Annatas *Simoniam sapere, nec ullo praetextu sanari posse* contenderet. Verum ecquis de Catholicis Scholis Theologus vel suspicari queat, generalia tria Concilia, ac Tridentinum praesertim, quod severissimas adversus Simoniam leges tulit, in confirmandas Annatas conspirasse, si quid in illis ejusmodi criminis latuisset? Recte Alliacensis *Tract.de auctor. Eccles.* « Status Summi Pontifi» cis, et Sacri Collegii Cardinalium dum recipit, » et quaerit subventiones consuetas in oblationi» bus, decimis, vel annatis, et similibus, non » debet eo ipso de simoniaca pravitate notari, » nisi forte vitium aliud in exactionis modo con» currerit: quod vitium corrigi debet, non » obinde status minui, destrui, culpari, vel » juribus aliunde defraudari ... oppositum vero » pertinaciter imponere, notando generaliter de » simoniaca pravitate totum statum istum, te-

« merarius error est nec esset ferendus ». Quae quidem Alliacensis sententia quanto magis objicienda est Pseudonymo illi Jurisconsulto post corroboratas a Constantiensi, Basileensi, ac Tridentino Conciliis annatas ?

13 Verum is *T.* 2. *pag.* 488. urget, ut titulus promatur, quo Annatae exigantur, et solvantur. Quatuor omnino titulos in medium affert Antifebronii vindicati Auctor *T.*3. *p.* 301. *et seqq.* Ego hic cum Zallvvein unum subsidii titulum repono. Enimvero audiatur iterum eruditus hic Benedictinus *p.* 259. Inprimis « Annatae dantur in vim » alimentorum Pontificis, Cardinalium, aliorumque Ministrorum ... 2. applicantur in Legatos, » et Nuntios Apostolicos, quos Pontifices ad » certas nationes, et aulas Principum ablegare » necessum habent; 3. ex his Annatis subvenitur » Episcopis sua sede dejectis, et Principibus a » suo Regno iniqne deturbatis... Quod si ulterius » dicatur, Pontificem aliunde habere amplissimum patrimonium, et ex hoc percipere immensos redditus pro sublevandis necessitatibus » sufficientissimos; replicamus, fors ne hos quidem sufficere, ut inde necessitatibus extraordinariis subveniri valeat. Et numquid prudentis » Patris familias est providere etiam casibus futuris ? etc.

Haec de Annatis sufficiant. Qui Plura de hoc argumento nosse velit, omissis Protestantibus I. H. Boehmero *in I. E. Protest. l.* 1. *Tit.* 11. §. 33. *et seqq.* Pfeffingero *in Vitriar. illustr. T.* 1. *p.*1403. *et seqq.* Strauchio *diss. de Annatis ad. J. P. W. art.*5. §. 5. et citato J. P. Ludevvig. *in diss. de jure Annatarum*, uti etiam Duareno *de S. E. ministeriis lib.* 6. *c.* 3. consulere poterit Petrum de Marca *lib.* 6. *de Conc. cap.* 10. 11. *et* 12. Ludovicum Thomassinum *P.III. lib.*2. *cap.*58. *et seqq.* Natalem Alexandrum in *diss. de annatis T.* 8. *hist. Eccl.* P. Schvvarz *Colleg. historic. T.* 6. *quaest.* 7. Guillelmum Franciscum Berthier *Discours sur les Annates*, qui *Tomo XV. hist. Eccles. Gallic.* praemissus legitur. Barthel tum *Diss. Praelimin. in Concord. Germ. cap.* 3. tum *Diss. III. speciali* in *eadem Concordata cap.* 5. P. Gregorium Zallvvein *T.* 3. *Principior. Jur. Eccles. quaest.* 11. *cap.* 1. §.7. *et seqq.* Benedictinum Vdalricum Huhndorff in *Tract. de Jure annatarum in terris Protestantium Germaniae*, Elvaci 1734. et Franciscum Antonium Zaccaria *Antifebronii T.* 4. *lib.* 5. *cap.* 3. *et Antifebr. Vindic. T.* 3. *Diss. VII. cap.* 6. 14

ANNIVERSARIUM

SUMMARIUM

1. Anniversarium quid sit. — 2. In communi, et stricto sensu sumitur Anniversarium pro onere, seu adimplemento oneris impositi ad suffragia singulis annis pro defunctis impartienda ea anni die, qua accidit, et recurrit mors Institutoris. — 3. Anniversaria, et Missae de Requie, quae ex dispositione Testatorum cum cantu sunt quotannis celebrandae, possunt cantari, etiamsi ipsorum obitus dies inciderit in Festum duplex majus. — 4. Advertendum hic tamen est, quod decretum loquitur de Anniversariis, et Missis cantandis ex dispositione Testatorum, non autem ad placitum vivorum. — 5. Anniversaria, et Missae de Requie, quae certo die dici debent, ut die tertia, septima, et trigesima, eo impedito, transferri possunt in sequentem diem. — 6. Varii autem recte dicunt anticipari posse, ut citius succurratur Defunctis. — 7. Unde clare patet nullimode posse cani Missas de Requie ad solum placitum vivorum in duplicibus, et quandocumque est Officium excludens duplicia. — 8. Habens injunctum onus faciendi celebrari Anniversarium quindecim V. G. vel viginti Missarum pro anima Fundatoris, non tenetur celebrari facere Missam cantatam. — 9. Ipsae enim Missae privatae, licet legatae de mente Testatoris, nequeunt dici, et legi de Requie, si ejus dies Anniversaria incidat in duplici, et quandocumque est Officium excludens duplicia. — 10. Anniversarium ordinatum a Testatore pro anima sua sine declaratione, an pro una vice, vel an in perpetuum, praesumendum est pro perpetuo *ad* n. 12. — 13. Onera in fundo imposita pro Anniversariis transeunt cum eodem fundo. — 14. Anniversarium relictum a Testatore, ut celebretur pro anima sua in Ecclesia, in qua statuit sepeliri, cessat si Testator culpabiliter se ipsum occiderit, aut in puteum se projecerit. — 15. Si autem Anniversarium fuerit ordinatum a Testatore pro sua anima, et animabus suorum, non cessat, quamvis Testator culpabiliter se occiderit. — 16. Anniversaria non fixa, et alia similia, quae ex expressa voluntate Testatorum et Fundatorum prohibentur dari absentibus, ex quacumque causa, et jubentur dari solummodo ipsis physice, et corporaliter interessentibus, non participantur ab habentibus Indultum a Papa, ut etiam in absentia possint participare omnes, et quascumque Distributiones ordinarias, et extraordinarias, et quocumque nomine nuncupentur. — 17. Testator conditionem, ac legem quam vult, in suo Testamento, et Legatis, rebusque suis dare, et apponere, potest. — 18. Papa potius piae voluntati Testatorum adhaeret, quam praejudicet. — 19. Nec obstant verba illa generalia in Indulto apposita, scilicet, *omnes, et quascumque distributiones ordinarias, et extraordinarias, et quocumque nomine nuncupentur.* — 20. Afferuntur ad hoc plura Decreta Sacrae Congregationis Concilii *ad n.* 23. — 24. Ex quibus omnibus satis constat, quod Indultum, quantumcumque amplum, non comprehendat Anniversaria non fixa, et pro solis vere, et corporaliter interessentibus a Testatore relicta, nisi in Indulto sit expressa voluntas Papae Testatoris menti clare derogantis, et etiam talia Anniversaria Indultario explicite indulgentis. — 25. Nec talia Anniversaria possunt reponi in distributionibus quotidianis per Episcopum. — 26. Anniversaria autem fixa, et alia similia, in quibus non adsit contraria dispositio Testatoris, et Fundatoris, participantur ab Indultariis, ac si personaliter interessent. — 27. Anniversarium a quonam die enumerandum. — 28. 29. De Anniversariis, et Missis cantatis relictis ex dispositione Testatorum. — 30. 31. In Anniversario occurrente in festo dup. 2. classis, et infra Octavas privilegiatas non potest cantari Missa de Requie. — 32. Missae cantatae Defunctorum infra Octavam Corporis Christi, non sunt celebrandae nisi praesente cadavare. — 33. De translatione Anniversarii.

— 34. Quomodo in Ecclesiis ruralibus Missa solemnis de Requie cantari possit in festo dup. minori. — 35. De translatione Anniversarii relicti ex dispositione Testatorum pro certis diebus, his impeditis. — 36. In Ecclesiis Parochialibus ruralibus, in quibus per annum plerumque unus tantum Sacerdos celebrat, potest dici Missa de Requie, quando Anniversaria ex Testatorum dispositione, recurrente obitus die, incidunt in Festum duplex minus. Et quid de diebus 3. 7. et 30. — 37. Quando Missa solemnis de Requie cantari possit in diebus relictis a Testatore 3. 7. et 30. — 38. Quid de non valentibus satisfacere Anniversariis Defunctorum in diebus ferialibus. — 39. De translatione Missarum de Requie. — 40. In die Anniversarii et depositionis non potest cantari Missa Defunctorum loco Conventualis. — 41. 42. Et quid de Missa Conventuali. — 43. De Conviviis in Anniversariis Defunctorum. — 44. 45. De Episcopi facultate quoad reductionem Missarum, et Anniversaria. *Remissive.* — 46. 51. Quoad alia *Remissive.* 52. De antiquitate Anniversarii pro defunctis. — 53. De Officio et lectionibus in eo olim recitatis. — 54. De Anniversario obitus Papae. — 55. De Missa quae in Anniversariis dicenda est.

1 Anniversarium secundum Glossam *in cap.*
rum creatura, de celebratione Missarum, dicitur
quod pro Defuncto fit anno revoluto a
2 *die mortis suae.* Unde in communi, et stricto
sensu sumitur Anniversarium pro onere, seu adimplemento
oneris impositi ad suffragia singulis
annis pro defunctis impartienda ea anni die, qua
3 accidit, et recurrit mors Institutoris. Anniversaria,
et Missae de Requie, quae ex dispositione
Testatorum cum cantu sunt quotannis celebrandae,
possunt cantari, etiamsi ipsorum obitus dies
inciderit in Festum duplex majus, ut decrevit
Sacr. Congreg. Rit. 22. *Novemb.* 1664. et Alexand.
VII. 22. *Januar.* 1667. in Decreto incip. *Creditae.*
4 Advertendum hic tamen est, quod Decretum loquitur
de Anniversariis, et Missis cantandis ex
dispositione Testatorum, non autem ad placitum
5 vivorum. Anniversaria, et Missae de Requie,
quae certo die dici debent, ut die tertia, septima,
et trigesima, eo impedito, transferri possunt in sequentem
diem, Sacr. Rit. Congr. 27. *Septemb.* 1607.
6 et 19. *Maji* 1614. Corsetus autem, Raymundus,
et La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 510. recte dicunt,
anticipari posse, ut citius succurratur Defunctis.
7 Unde clare patet nullimode cani posse Missas de
Requie ad solum placitum vivorum in duplicibus,
et quandocumque est Officium excludens duplicia;
cum possit sic satisfieri eorum piae voluntati,
et petitioni, vel anticipando, vel transferendo
in diem non impeditam, ne violentur Rubricae, et
Decreta hoc vetantia.
8 Habens injunctum onus faciendi celebrari Anniversarium,
quindecim v. g. vel viginti Missarum
pro anima Fundatoris, non tenetur celebrari facere
Missam cantatam, quia nisi aliud exprimatur
in fundatione, tale Anniversarium intelligitur de
quindecim, vel viginti Missis privatis eadem Anniversaria
die celebrandis in loco Haeredi, seu
Beneficiato beneviso; Sacr. Cong. Conc. *in Pla-*
9 *cent.* 13. *Januar.* 1691. Ipsae tamen Missae privatae,
licet legatae de mente Testatoris, nequeunt
dici et legi de Requie, si ejus dies Anniversaria
incidat in duplici, et quandocumque est Officium
excludens duplicia, Sac. Con. 28. *Augusti* 1627.
et 21. *Junii* 1670.
10 Anniversarium ordinatum a Testatore pro anima
sua sine declaratione, an pro unica vice, vel
an in perpetuum, praesumendum est pro perpetuo,
quia in dispositione indefinita, quando dispositum
est iterabile, non intelligitur de unica
vice, per textum *in leg. cum quidam: ff. de ann.*
legat. prout explicat Cumanus *in leg. cum qui Kalendis,
in princip. de verb. significatione;* sed dies
Anniversaria recipit reiterationem, ut eleganter
tenet Lancellottus *decis. in dict. leg. cum quidam,*
et Barbosa *in leg. divortio, §. quod in annuo* 11. *ff.*
solut. Matrimon. Anniversarium enim secundum
communem conceptum non restringitur ad unum
annum, ut dicit Perez *de Annivers. et Cappell. lib.* 1.
et 3. *num.* 13. Et ad hoc facit textus *in l. Annua* 11
20. §. *Atria, ff. de annuis legat.* ubi cum Atria disposuisset,
ut ex reditu coenaculi, et horrei sui
post ejus obitum daretur quaedam summa Sacerdoti,
aliisque ministris in die nundinarum, quas
ibi posuit, responsum fuit, quod illa summa non
semel tantum, sed in perpetuum danda esset. Et 12
etiam textus *in l. Defuncta in fin. ff. de usufructu,*
ubi cum esset legata sexta pars fructuum oleris,
quam Testator habebat in agro, responsum fuit,
non pro anno, sed quotannis intelligi relictum.
Sic Perez *de Annivers. et Cappellan. lib.* 1. *cap.* 3.
num. 9. *et seqq. per tot.* et alii plures ab ipso cit.
cum Rosignol. *de Eucharist. quaest.* 23. *art.* 3.
num. 3.
Onera in fundo imposita pro Anniversariis 13
transeunt cum eodem fundo, quia Testator, ex
quo fundum illum assignavit pro onere Anniversarii,
ut ex ejus fructibus, seu redditibus onus
ejusdem persolvatur quotannis, intelligitur ipsum
fundum obligasse; per illam enim assignationem
talis fundi, quodammodo separavit ipsum fundum
a caetero corpore suorum bonorum, seu suae haereditatis,
ut firmiori vinculo fundum illum obstringeret,
ne obligatio Anniversarii facile dilaberetur;
et patet a pari, quia quando Testator
assignat determinatum fundum pro alimentis alicui
praestandis, tunc fundus ille intelligitur hypothecatus
pro eisdem alimentis, ut notat Glossa
in leg. Lucius, de aliment. legat. textus in leg. 2. *ff.*
eodem titul. adeoque idem dicendum est quando
assignatur fundus pro Anniversariis, ut expresse
tenet Guido Papa *decis.* 576. Salazar *de usu, et*
consuetudine cap. 11. *num.* 34. Tiraquell. Petrus
Jacobus, Mascardus, Rosignol. et alii passim.

14 Anniversarium relictum a Testatore, ut celebretur pro anima sua in Ecclesia, in qua statuit sepeliri, cessat si Testator culpabiliter se ipsum occiderit, aut in puteum se projecerit; *cap. Pro obeuntibus* 13. *quaest.* 2. ubi pro impiis, qualis esset, qui culpabiliter se interficeret, expresse prohibetur orari his verbis: *Non tamen pro impiis, quamvis Christiani fuerint, tale quid agere licebit;* ex quo autem per hanc sanctionem Gregorii Papae oritur prohibitio orandi, et adimplendi Legatum, Legatum ipsum desinit per textum *in leg. Cum tale §. falsam ff. de condit. et demonst. et leg. Si quis ita legaverit. §. fin. ff. de adimen. leg.* Sic Perez *de Annivers. et Cappell. lib.* 1. *cap.* 11. *fere pertotum*, Turrecremata, Covvarruvias, Menochius,
15 Rosignolus, et alii passim. Si autem Anniversarium fuerit ordinatum a Testatore pro sua anima, et animabus suorum, non cessat, quamvis Testator culpabiliter se ipsum occiderit, quia licet tale Anniversarium non possit consequi effectum in favorem Testatoris, qui se ipsum culpabiliter occidit, potest tamen consequi in favorem aliorum, in quorum suffragium est institutum; in hac enim, et simili dispositione aeque principaliter veniunt suffragia pro animabus suorum, nec sunt ita necessario connexa suffragia pro animabus suorum cum suffragiis pro anima sua, ut istis cessantibus, debeant etiam illa cessare, sicuti illa non cessarent, etiamsi certo constaret, Testatorem suffragiis non amplius pro se ipso indigere, ex quo certo sciretur, ipsum jam esse in Gloria perfecte beatum.
16 Anniversaria non fixa, et alia similia, quae ex expressa voluntate Testatorum, et Fundatorum prohibentur dari absentibus ex quacumque causa, et jubentur dari solummodo ipsis physice et corporaliter interessentibus, non participantur ab habentibus Indultum a Papa, ut etiam in absensia possint participare omnes, et quascumque distributiones ordinarias, et extraordinarias, et quo-
17 cumque nomine nuncupentur. Et ratio est, quia Testator conditionem, ac legem, quam vult, in suo Testamento, et legatis, rebusque suis dare, et apponere potest; *leg. In re mandata, Cod. mandat. leg. Cum acutissimi in fin. Cod. de Fideicomm. l. ex facto, ff. de haered. instit.* Quae non minus, quam leges Juris communis, servanda sunt, *l. Plane* 94. §. 1. *de Legat.* 1. *l. Paulo* 27. §. 1. *ff. de Legat. III.* et contra quas nunquam praesumitur Papam voluisse dispensare; Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *quaest.* 43. *n.* 63.
18 Immo Papa potius piae voluntati Testatorum adhaeret, quam praejudicet, ut recte dixit Rota
19 Romana *part.* 7. *decis.* 158. *num.* 24. Nec obstant verba illa generalia in Indulto apposita, scilicet, *omnes et quascumque distributiones ordinarias, et extraordinarias, et quocumque nomine nuncupentur;* quia haec restringi debent solummodo ad eas, quae debentur ex provisione Juris communis, non autem ex provisione hominis, quae facit cessare provisionem legis, et dum Papa huic hominis provisioni speciatim, et expresse non derogat, ejus Rescripta, et indulta secundum dispositionem Juris communis semper interpretanda sunt, *cap. Cum delictis*, et ibi Glossa *verb. Jure communi, de consuetud.* Cassad. *decis.* 38. *num.* 7. *super regul.* Gonzalez *ad regul.* 8. Glossa 4. *num.* 135. Passerin. *cap. un. de Cleric. non resident. in* 6. *num.* 133. Moneta, Cened. Castropal. Panimol. Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 134. *num.* 11. Rota *part.* 3. *decis.* 194. *n.* 3. *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 361. *et par.* 7. *dec.* 59. *num.* 7.

Et sic fuit pluries decisum a Sacra Congrega- 20
tione, et signanter in Neapolitana Indulti, quod fuerat concessum Canonico Neapolitano causa studii cum sequentibus verbis: *Omnia, et singula dicti Canonicatus, Praebendae, proventus, fructus redditus, jura, et emolumenta quaecumque, nec non distributiones etiam quotidianas ordinarias, et extraordinarias quomodolibet nuncupatas, et in quibusvis rebus consistentes, ac undequaque provenientes, ac etiam solis praesentibus, et Divinis Officiis, singulisque diurnis et nocturnis Horis interessentibus dari, et praestari solitas, et ad te, si in dicta Ecclesia personaliter resideres, ac Officiis, et Horis praedictis assidue interesses, spectantibus, et pertinentibus percipere, et exigere* etc. Disputatis subscriptis dubiis 21
in Sacra Congregatione Concilii 20. *Febr.* 1677. *Primo, an Canonico Ragna debeantur integrae distributiones quotidianae, et omnia quae loco distributionum quotidianarum succedunt? Secundo, an emolumenta interessentium Anniversariis? Tertia, Funeralibus? Quarto, Missis assignata?* Sacra Congregatio respondit *affirmative quoad distributiones, in reliquis negative.* Et idem respondit Sacra Congregatio Episcopor. *in Monapolitana* 9. *Septemb.* 1677. Et idem in una *Bituntina Anniversariorum*, in qua cum quaesitum fuisset, *An vigore Indulti Jubilationis Canonicus Jubilatus percipere valeret, perinde, ac si Choro personaliter interesset, emolumenta Anniversariorum?* Sacra Congregatio Concilii *die* 1. *Junii* 1679. respondit *negative.* Et simi- 22
liter in Romana 5. *Martii* 1678. *in Novarien.* 29. *Novemb.* 1681. *et in Perusina* 17. *Julii* 1688. ubi fuit decisum Canonico Jubilato deberi etiam, quae proveniunt ex emolumentis Processionum, et Anniversariorum, et aliorum, dummodo Testatorum voluntas non obstet. Et sic etiam *in Romana Ju-* 23
rium Canonicalium 5. *Maji* 1703. in qua ad dubium; *An Indultum vacandi a Choro, aliisque Divinis Officiis ex causa infirmitatis concessum, valeat etiam pro Laudemiis, Quindemniis, Capitulis, Anniversariis, Festivitatibus, processionibus, ac quibuscumque functionibus in Ecclesia peragendis, ita ut lucrari debeat omnia emolumenta communia nuncupata, et etiam victualia, et Candelas?* Respondit *af-*

firmative, etiam quoad Laudemia, exceptis Anniversariis, et aliis obventionibus non fixis, et in quibus diversimode fuerit a Testatore dispositum: quae etiam confirmata fuit *die* 20. *Junii* 1705.

24 Ex quibus omnibus satis constat, quod Indultum, quantumcumque amplum, non comprehendat Anniversaria non fixa, et pro solis vere et corporaliter interessentibus a Testatore relicta, nisi in Indulto sit expressa voluntas Papae Testatoris menti clare derogantis, et etiam talia Anniversa-
25 ria Indultario explicite indulgentis. Nec talia Anniversaria possunt reponi in distributionibus quotidianis per Episcopum, quia commutatio voluntatis Testatorum spectat ad Summum Pontificem, ut declaravit Sacra Congreg. Concil. *in Elboren.*
26 12. *Martii* 1592. Anniversaria autem fixa et alia similia, in quibus non adsit contraria dispositio Testatoris, et Fundatoris, participantur ab Indultariis, ac si personaliter interessent, cum taliter privilegiati pro interessentibus habeantur, quia licet Papa non faciat vere praesentes tales privilegiatos, qui revera tales non sunt, facit tamen tales quoad effectus inde resultantes, cum fictio Principis idem operetur, ac veritas; et sic ficti praesentes habeantur pro vere praesentibus, ut egregie Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *quaest.* 52. *num.* 45. *et lib.* 3. *quaest.* 15. *n.* 64. *et* 65. Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 19. *num.* 33. *et sequent.* ubi dicit sic observari in Basilicis Urbis, quoad dispensatos per Breve, et sic tenuit Rota *decis.* 1251. *num.* 16. *et* 17. *coram Seraphino.*

SUPPLEMENTA AUCTORIS

27 Anniversarium, uti jam diximus supra *n.* 1. secundum Glossam *in Cap. cum creatura, de celebratione Missarum,* numerari debet a die obitus illius, pro quo celebrandum venit, et non a die sepulturae, ut colligitur etiam clare ex verbis sequentium Decretorum, *recurrente obitus die,* et clarius ex verbis Decreti 19. Junii 1700. ibi: *Dummodo sermo sit de die vere anniversaria a die obitus.* Ubi ly *vere* expresse declarat veram, et non fictam diem obitus. Nec obstat ly *depositionis diem* in anniversarii Missa repertum, cum talis dies aeque proprie pro die obitus aptus sit recipi, ubi dies obitus nonnisi improprie pro die sepulturae accipi valet, ut recte exponit doctissimus P. Cavalieri *loc. cit. cap.* 4. *n.* 7. qui tamen *ib. n.* 8. aliter censet de diebus 3. 7. et trigesimo credens harum numerationem petendam esse non a die obitus, sed a die sepulturae, uti et nos docuimus sub verb. *Missa art.* 14. *n.* 15. quamvis non desint, ut et ipse refert *loc. cit. n.* 6. qui ex verbis collectae Missae *Pro anima famuli tui, quam hodie de hoc saeculo migrare jussisti,* liberum censeant ab utroque die numerationem petere, cum Ecclesia per dicta verba videatur totum temporis spatium ab instanti mortis usque ad sepulturam, pro uno die reputare in favorem recens mortui; quod rovera sine contradictione a variis in praxim deduci in dies conspirimus.

Anniversaria, et Missae cantatae de Requiem 28
relictae ex dispositione Testatorum, quotannis in dies ipsorum obitus, etiam in dupliei majori contingentis possunt celebrari, et proinde in Decreto die 5. *Augusti* 1662. edito non comprehenduntur; S. R. C. 22. *Novembris* 1664. *in Novarien.*

Anniversaria, et Missae de Requiem quae ex 29
dispositione Testatorum cum cantu sunt quotannis celebrandae, possunt cantari, etiamsi ipsorum obitus inciderit in festo duplici majori, non tamen de praecepto: Sac. Rit. Congreg. 20. *Julii* 1669. annuente Clemente IX. 13. *Augusti ejusdem anni in Decreto Generalis.*

In Anniversario occurrente in festo dupliei 2. 30
classis, non potest cantari Missa de Requiem, S. R. C. 6. *Julii* 1698. *in Collen.*

Infra octavas privilegiatas non potest cantari 31
Missa Defunctorum in anniversario, et officio solemni; Sac. Rit. Congr. 5. *Julii* 1698. *in Collen.*

Missae cantatae mortuorum infra octavam Cor- 32
poris Christi non sunt celebrandae, nisi praesente Corpore; S. R. C. 12. *Septemb.* 1671. *in Nuscana.*

Anniversaria, et aliae Missae pro defunctis cer- 33
to die dicendae, eo impedito, possunt transferri in diem sequentem; S. R. C. 27. *Septemb.* 1608.

Ex privata devotione Parochianorum peten- 34
tium saepius per annum anniversaria pro Defunctis parentibus, fratribus, amicis, et aliis Defunctis, potest in ruralibus Ecclesiis, cantari Missa solemnis de Requie in festo duplici minori, altera Missa cantata de festo, ubi adsunt plures, vel saltem duo Sacerdotes, dummodo sermo sit de die obitus, S. R. C. 19. *Junii.* 1700. *in Curien.*

Anniversaria, sive Missae quotidianae cantatae 35
de Requie, relictae ex dispositione Testatorum pro certis diebus, hisque impeditis die Dominica, seu alio festo de praecepto, cantari possunt in diebus subsequentibus, seu antecedentibus, in quibus occurrunt officia de duplici majori, non tamen de praecepto, praecipue de Sanctis alicujus Ordinis, non relicta tamen Missa in cantu de duplici minori occurrente, quatenus adsit obligatio cantandi; S. R. C. 4. *Maji* 1686. *in una Canon. Regul. Lateranen.*

In Ecclesiis Parochialibus ruralibus, in quibus 36
per annum plerumque unus tantum Sacerdos celebrat, et sine cantu, potest dici Missa de Requie, quando anniversaria ex Testatorum dispositione, recurrente obitus die, incidunt in festum duplex minus. Non idem tamen dicendum est de diebus 3. 7. et 30. sed servetur Decretum generale editum 5. Augusti anno 1662. quod incip. *Cum Sanctissimus.* S. R. C. 19. *Junii* 1706. *in Curien.*

In diebus relictis a Testatore 3. 7. 30. Missa

solemnis de Requie potest cantari, etiam in duplici majori, dummodo non sit festum de praecepto, et non sit duplex 1. vel 2. classis; S. R. C. 27. *Septembris* 1669.

38 Non valentes satisfacere Anniversariis Defunctorum in diebus ferialibus, possunt ipsa adimplere in festis duplicibus, non tamen de praecepto; S. R. C. 3. *Martii* 1629. *in Papien.*

39 Anniversaria, et Missae de Requie, quae certo die dici debent, eo impedito, transferri possunt in sequentem, prout translulit S. R. C. 19. *Maji* 1614. *in Turritana.*

40 In die Anniversarii, et depositionis non potest cantari Missa Defunctorum loco Conventualis; S. R. C. 5. *Julii* 1698. *in Collen.*

41 Missa Conventualis non potest celebrari pro Anniversario, sed cantandae sunt duae Missae. In die vero depositionis dicenda est Missa pro defuncto, non obstante contraria consuetudine; S. R. C. 11. *Julii* 1628. *in Januen.*

42 Quando adest obligatio, et onus faciendi diversa Anniversaria statis diebus, in quibus occurrunt festa duplicia, sive semiduplicia, nec non etiam tempus quadragesimale, et quatuor Tempora, Vigiliae, et similia, Missa Conventualis nullo pacto est omittenda, sed utraque Missa cantanda est, altera de die, altera de Requie, etiamsi occurrat festum duplex, dummodo non sit festum de praecepto, ad hoc ut Testatorum voluntates adimpleantur, et licite eleemosyna lucrari possit, ut declaravit S. R. C. 1. *Septembris* 1607. *in Pampilonen. et* 29. *Novemb.* 1628. *in Januen.*

43 Convivia, et prandia tolerari possunt in Anniversariis Defunctorum, ubi est consuetudo, praesertim si ita a defuncto cautum fuisset in dispositione testamentaria, habita ratione pauperum, qui de illis participant; sed providendum erit, ut absit excessus sumptuum, et quidquid potest esse scandali (*); Sacra Congr. Episcop. 6. *Decembris* 1588. Sic praedicta Decreta refert, et scite explicat eruditissimus P. Cavalieri *in Agenda Defunctorum.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

44 Num Episcopus ea, qua secundum Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.*4. *de reform.* pollet facultate reducendi in Synodo Dioecesana numerum Missarum, uti possit quoad Anniversaria, consule
45 Fagnan. *in cap. Ex parte n.* 30. *de Constit.* Tum an Episcopus valeat immutare Anniversaria in Missas Conventuales de die, adi Pasqualig. *de Sacrific. nov. Leg. tom.* 2. *tit. de Reduct. Missar. qu.* 188. *per tot.*

De quaestione, quam tractat Auctor n. 10. an 46
scilicet Anniversarium ordinatum a Testatore pro anima sua, nullo alio expresso, censeri debeat perpetuum, confer Louvrex *dissert. can.* 23. *n.* 46. *et plur. seq.*

Quid juris, si quis Ecclesiae, in qua sepulturam 47
eligit, legatum reliquit pro Anniversario, et deinde mutato consilio, alibi sepeliri voluit, legato expressim haud revocato, vide Louvrex *loc. cit. n.* 50. *et seqq.*

Si Testator fundum aliquem, vel redditum an- 48
nuum praeexistentem, et antea constitutum pro Anniversario reliquerit, fructus, et proventus ab Ecclesia percipiendi sunt ea die, qua cedunt. Sin 49
autem Testator redditum annuum ab haerede suo praestari voluerit, solutio facienda est eo tempore, quo Anniversarium celebrari debet; Louvrex *eod. loc. n.* 52. Quod si fundus, vel redditus annuus, 50
super quo fundatum est Anniversarium, in totum, vel partem perierit, magna quaestio est, an ab haerede alius sit praestandus? Alibi de ea agemus; interim legendus Louvrex *ubi supra n.* 53.

De absentibus ex causa infirmitatis, ex causa 51
studii, ob utilitatem Ecclesiae, tum de Canonicis in servitio Episcopi occupatis, et demum de Canonicis jubilatis, an, et quando participent de Anniversariis, videndus idem Louvrex in pluries citata *dissert.* 23. *a n.* 36.

ADDITIONES CASINENSES

Anniversaria perpetua Missarum pro defunctis 52
a primis Ecclesiae saeculis repetenda sunt. *Vid.* Car. Bona *Rer. Litur. Tom.* 1. *cap.* 15. Ios. *vol. de Ritu Miss. c.* 4. *cap.* 2.

De Anniversarii officio, et in eo lectionibus re- 53
citandis: Vid. Marten. *l.* 3. *cap.* 15. *n.* 16. *De Ant. Ecc. Rit.*

In die Anniversario obitus Papae praecedentis 54
defuncti, Missam pro anima ejusdem defuncti in Cappella celebrat aliquis Praelatus consanguineus, vel alumnus defuncti. Vid. Ord. Roman. Parid. Grass. *n.* 11. Marten. *loc.cit. l.* 4. *cap.* 34.

Missae in diebus Anniversariis dicendae sunt 55
juxta Decreta S.R.C. Vid. Gavant. cum notis Merate *Par.* 1. *Tit.* 5.

(*) De Conviviis et prandiis, quae parari solent, cum Officia pro Defunctis indicuntur, dignum est quod legatur Prosperi Cardinalis Lambertini, deinde Benedicti XIV. *Institut.* 54. *inter ejusdem Institutiones edit. Latin.*

ANNULUS

SUMMARIUM

1. Annuli prius ad signandum sunt adinventi. — 2. Annuli signatorii, et sigilla promiscue fuerunt usurpata ab utroque Jure. — 3. Progressu tamen temporis ad virorum, et mulierum ornatum, et luxuriam, ut in dies cernitur, fuerunt mutati. — 4. Annulus Piscatoris quid sit. — 5. Quare dicatur annulus Piscatoris. — 6. Hic annulus Piscatoris maxima custodia servatur ab intimo Papae familiari, et post Papae mortem, statim frangitur per Cardinalem Camerarium. — 7. Annuli usus in Missa prohibetur Protonotariis non participantibus, et Doctoribus quibuscumque, et Canonicis Cathedralium. — 8. Possunt tamen Canonici Missam celebrare cum annulo aureo, et de rigore uti, sed sine gemma et sine aliqua effigie. Benedictus tamen XIII. novissime in Concilio Romano statuit in Missae celebratione esse deponendum. — 9. Communionem de manu Episcopi capiens, antequam capiat ipsam communionem, debet manum Episcopi osculari, non autem annulum. — 10. Annulum ferre prohibitum est Clericis, iis exceptis, quibus competit ex Officio dignitatis. — 11. Alia Remissive. — 12. Episcopis inter reliqua sui Ordinis insignia traditos annulos, testimonia habemus in Ordine Romano etc. Item primis etiam Ecclesiae saeculis Christiani utebantur annulis nuptialibus. — 13. Annuli, tamquam ornamenti Pontificalis, meminit vetus Ordo Romanus, ubi tres verborum formulae, per quas annulus tradi possit, referuntur. — 14. Concilium Toletanum IV, ornamentis Episcopalibus annumeravisse annulum, constat. — 15. Serius in Gallia et Germania hanc caeremoniam notam fuisse, argumentum est silentium aliquorum Scriptorum. — 16. Graeci quoque Episcopi annuli usum ignorant. — 17. Formula, qua utitur Consecrator Episcopus, Annulum in digitum annularem dexterae manus consecrati immittens. — 18. Quid praescribat Rituale Romanum quoad annulum sponsalitium. — 19. Apud veteres antiquissimus est annuli usus; dabatur in omni pactione, loco arrhae, annulus. — 20. Apud antiquos Christianos annulis sponsalitiis insculptum fuit signum fidei. — 21. Annuli significationem insinuat Nicolaus I. et Isidorus. — 22. Eandem mysticam annuli significationem indicat formula traditionis annuli, nec non benedictionis. — * 23. Annulorum usus tantae antiquitatis est, ut fere a Mundi exordio legere sit in Sacris Scripturis. — 24. Antiqui Christianorum Annuli ab hodiernis differebant, quod in eis non profanae, sed Divinae, vel Sanctorum Imagines pingebantur. — 25. Annulus Episcoporum sacrum ornamentum est, et quare illum gestant. — 26. De Annuli Episcopalis forma. — 27. De Annulo, quem Pontifex novo imponit Cardinali. — 28. Annulus inter Regalia ornamenta quoque numeratur. — 29. Annulus consacratae Virgini imponitur, in signum desponsationis cum Christo. — 30. Annuli traditio an sit sufficiens sponsaliorum signum.

1 Annuli prius ad signandum sunt adinventi. Et hoc initium constat ex lege Civili, eum causa custodiae usurpentur *in leg. Cum pater* 77. §. *pater pluribus, ff. de legat.* 2. *et leg. argento, et ornamento, ff. de auro, et argento legat.* et Macrob. *lib.* 7. *Satur. c.* 13. expresse ait, *Veteres non ornatu, sed signandi causa annulum circumferebant*, et idem dicit Polyd. Virg. *l.* 2. *c.* 21. Card. Petra *tom.* 1. §. *Proemial. n.* 50. et aperte colligitur ex pluribus Sacrae Scripturae locis, vetustissimum fuisse morem, annulos pro obsignando adhibere, ut 3. Regum *cap.* 21. *num.* 8. ubi de Jezabele contra Naboth habetur: *Scripsit itaque literas ex nomine Achab, et signavit eas annulo ejus.* Esther *cap.* 3. *num.* 12. de Aman nomine Assueri contra Judaeos habetur; *Literae signatae ipsius annulo, missae sunt per Cursores Regis etc.* Esther *cap.* 8. *num.* 8. habetur, *signantes literas annulo meo*, et ibidem num. 10. *ipsaeque epistolae... annulo ipsius obsignatae sunt.* Daniel *cap.* 6. *num.* 17. de lapide supra lacum Leonum habetur, *quem obsignavit Rex annulo suo, et annulo optimatum suorum. Et ibid. cap.* 14. *num.* 10. de ostio Templi Bel habetur: *Signa annulo tuo: et num.* 13.
2 *signantes annulo Regis.* Hinc annuli signatorii, et sigilla promiscue fuerunt usurpata ab utroque Jure, ut *in Canon.* 1. *dist.* 73. *et in leg. Signatorius* 74. *ff. de verb. significat. lege Argento* 25. §. *orna-*
3 *mento ff. de auro, et argento legato.* Progressu tamen postea temporis, cum usus luxuriantis aetatis hos annulos signatorios pretiosis gemmis coeperit decorare, quod prius ad signandum fuerat adinventum, ad virorum, et mulierum ornamentum, et luxuriam, ut in dies cernitur, fuit mutatum.

Annulus Piscatoris est signum, seu sigillum 4
illud ex cera rubra, quo signantur Brevia. Et dicitur Annulus Piscatoris, ex quo contineat ima- 5
ginem Divi Petri modo, quo e navicula in mari piscabatur, et eo simpliciter usum fuisse Divum Petrum traditur, ut optime de suo more observat Eminentiss. Petra *tom.* 1. *Comment. ad Constit. Apostol.* §. 2. *prooemial. num.* 1. *et* 2. Hinc annu- 6
lus Piscatoris maxima custodia servatur ab intimo Papae familiari, et post Papae mortem statim frangitur per Cardinalem Camerarium; *idem ibid. num.* 5. Annuli usus in Missa prohibetur Proto- 7
notariis non participantibus, et Doctoribus quibuscumque, et Canonicis Cathedralium, Sacra Congregat. Rituum 13. *Februarii* 1625. *et* 20. *Novembr.* 1628. Possunt tamen Canonici Missam cele- 8
brare cum annulo aureo, et de rigore uti, sed sine gemma, et sine aliqua effigie; Sacra Congreg. Rit. 4. *Augusti* 1663. Benedictus tamen XIII. *in Concil. Rom. titul.* 16. *cap.* 3. statuit in Missae celebratione esse deponendum. Communionem de manu E- 9
piscopi capiens, antequam capiat ipsam Communionem, debet manum Episcopi osculari, non autem annulum; Bauldry *in Manuali Sacr. Caeremon. cap.* 29. *n.* 4. et alii.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

10 Annulum ferre prohibitum est Clericis, iis exceptis, quibus competit ex officio dignitatis, *cap.* 15. *de vit. et honest. Clericor.* Ii autem, quibus competit ferre annulum ex officio dignitatis, sunt Episcopi, et Abbates, quibus jus Pontificalium est concessum. Confer Gonzal. *in d. cap.* 15. *de vit. et honest. Clericor. num.* 13.

11 Plura de annulis congesserunt Kochier. *in Face Histor. cent.* 2. *cap.* 12. *et* 97. Henricus Kidsecius *de jure aurei annuli*, Calvin. *in Lexic. et* Du-Cange *in Glossario ad Scriptores med. et infim. Latinit. verb. Annulus.*

ADDITIO EX EDITIONE ROMANA NOVISS. ANNI 1767.

12 Episcopis inter reliqua sui Ordinis insignia traditos aonulos, mille et amplius annorum testimonia habemus tum in Ordine Romano, et aliis Sacramentorum antiquissimis libris, tum etc. Verba sunt Cardinalis Bona *Rer. Liturg. lib.* 1. *cap.* 24. §. 13. Item primis etiam Ecclesiae saeculis Christiani utebantur annulis nuptialibus, quos ferreos fuisse scribit Tertullianus de Habitu Mulierum *cap.* 15. Videndus et Clemens Alexandrinus *l.* 3. Paedag. c. 11.

ADDITIONES NOVISSIMAE

13 Annuli tamquam ornamenti Pontificalis meminit vetus Ordo Romanus, ubi et tres verborum formulae, per quas anoulus tradi possit, referuntur; quarum sola tertia hodiernae formulae conformis est.

14 Et ante annos mille Concilium Toletanum IV. *an.* 633. *Can.*28. ornamentis Episcopalibus annumeravisse annulum constat: ut proinde hanc caeremoniam jure merito admodum antiquam dicat Morinus *de Sacris Ordinat. cap.* 2. n. 5.

15 Attamen quia apud Alcuinum, Amalarium, et Rabanum de annulo summum est silentium, argumentum est sat plausibile, serius in Gallia et Germania fuisse notam hanc caeremoniam.

16 Graecos quoque Episcopos annuli usum ignorare, testatur Jacobus Goar in *Notis ad Rituale Graecorum.*

17 Quidquid sit de antiquitate hujus ritus, formula, qua utitur Consecrator Episcopus, Annulum in digitum annularem dexterae manus Consecrati immittens, haec est: « Accipe annulum fidei, scilicet signaculum; quatenus Sponsam Dei, Sanctam videlicet Ecclesiam, intemerata fide ornatus, illibate custodias. »

18 Quoad annulum Sponsalitium, sive Nuptialem, Rituale Romanum praescribit, ut sponsus annulum benedictum de manu Sacerdotis acceptum imponat digito annulari sinistrae manus sponsae, Sacerdote dicente: *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.*

Apud veteres antiquissimus est annuli usus; 19
tam enim apud Romanos, quam apud Hebraeos moris fuisse, ut in omni pactione loco arrhae annulus daretur, ex Plinio et Historia Sacra *Genesis* 38. observat Baronius ad annum 57. atque ex bujusmodi usu fluxisse videtur, ut cum sponderentur nuptiae, Sponsus, loco arrhae, Sponsae det annulum.

Apud antiquos Christianos annulis sponsalitiis 20
insculptum fuisse signum fidei, quod est Hieroglyphicum amoris et concordiae, monet ibidem Baronius.

Hanc annuli significationem non obscure insi- 21
nuat Nicolaus I. in responsis ad Bulgaros apud Gratianum *Caus.* 30. *q.* 5. *Can.* 3. « Postquam arrhis Sponsam sibi Sponsus per digitum fidei annulo insignitam desponderit. Et apertius Isidorus apud idem Gratianum ibidem *can.* 7 » Quod in primis nuptiis annulus a Sponso Sponsae datur, sit hoc nimirum vel propter mutuae fidei signum, vel propter id magis, ut eodem pignore eorum corda jungantur. Unde et quarto digito annulus idem inseritur, quod in eo vena quaedam (ut fertur) sanguinis ad cor usque perveniat ».

Eamdem mysticam annuli esse significationem 22
indicat formula traditionalis annuli ex Pastorali Meschliniensi, nec non benedictionis, in qua juxta Rituale Romanum dicitur: « Benedic, Domine, annulum hunc, quem nos in tuo nomine benedicimus, ut quae eum gestaverit, fidelitatem integram suo sponso tenens, in pace et voluntate tua permaneat; atque in mutua charitate semper vivat ».

ADDITIONES CASINENSES

Extra omne dubium est, annulorum usum 23
tantae antiquitatis esse, ut fere a mundi exordio legere sit in Sacris Scripturis celebratum. Genes. 38. siquidem memoratur Iudas Patriarcha, annulum et armillam gestasse; item et Rex Aegypti, qui c. 41. *v.* 42. *tulit annulum de manu sua et dedit in manu Ioseph. Saussay Panoplia Episcop. lib.* 3. c. 2. ubi et alia monumenta affert.

Antiqui annuli Christianorum ab hodiernis dif- 24
ferebant, quod in eis non profanae, sed divinae vel Sanctorum, vel mysticas significationes secum ferentes imagines pingebantur, aut sculpebantur. De Albertis *de sacr. Utensilibus* c. 5. *n.* 89. De qua re scribit Clemens Alexandrinus: *Sint nobis signacula Columbae, Piscis, vel Navis, quae celeri cursu a vento fertur, vel Lyra musica, qua usus est Polycrates; vel Anchora, quam insculpebat Seleucus; et,*

si sit piscans aliquis, meminerit Apostoli et puerorum, qui ex aqua extrahuntur. Neque Idolorum imprimendae sunt facies, quibus, vel solum attendere prohibitum est; sed nec ensis, vel arcus iis, qui pacem prosequuntur; vel poculi iis, qui sunt moderati, ac temperantes. Paedagog. lib. 3. *c.* 11.

25 Annulus Episcoporum sacrum ornamentum est, quem tamquam Sponsi suarum Ecclesiarum gestant. Optat. Milevit. *lib.* 1. *contra Parmen.* Et Gemin. *Pontifex ergo*, inquit, *Annulum portat, ut se sponsum Ecclesiae agnoscat, et pro illa animam, si necesse fuerit, sicut Christus, ponat, mysteria Scripturae a perfidis sigillet, secreta Ecclesiae resignet.* (*De Antiq. Rit. Miss. lib.* 1. *c.* 216.)

26 Episcoporum Annuli ex auro puro solide sint conflati, palam habeant gemmam, in qua nihil sculpti esse debet; verisimile est, eos antiquitus signo Crucis fuisse obsignatos. De Albertis *l. c. n.* 91. *et* 140. *Durand. l.* 2. *c.* 9. *De Ritibus Eccl.*

27 Quando Pontifex dat novo Cardinali titulum, ponit ei annulum sapphiro gemmatum, pro quo quingenta scuta solvit; de quo annulo disponere nequeunt Cardinales, etiamsi Indulto testandi sint suffulti. Macri *Hierolex.* De Albertis *c.* 15. *n.* 38-41.

Annulus etiam inter regalia ornamenta oumeratur. Annulum quidem novi Regis digito immissum in sua ipsius benedictione, docent nos vetus Ordo Romanus et mss. libri Pontificales; ritusque tradendi annulum novo Regi meminit etiam Codex Ratoldi Abbatis Corbeiensis. 28

Aonulus consecratae Virgini imponitur; et quidem recte institutum ab Ecclesia fuit, ut Virginibus, quao spirituale cum Christo conjugium inirent, a Pontifice annulos inter alia ornamenta traderetur, in signum desponsationis cum Jesu Christo. 29

Annuli traditio ex se non est sufficiens signum sponsaliorum, nisi praecessit contractus de Sponsalibus, vel speciale quid habeat consuetudo loci. Sanchez. *lib.* 1. *de Matrim. Disp.* 22. *num.* 1. Mascardus *de Probat. cond.* 1024. *n.* 2. *et seqq.* Menochius *lib.* 3. *de Praesumpt.* 2. *n. l. et seqq.* Annuli traditio vero, si praecesserit tractatus de futuro Matrimonio, aut verbum unius, ex se est signum sufficiens sponsaliorum, quia habetur pro consensu alterius, Glossa *in c. Si inter* 31. *tit. De Sponsal. v. Dicente.* Sanchez. *loc. cit. n.* 3. Mascardus *loc. cit.* Menochius *loc. cit. n.* 4. 30

ANNUNTIATIO B. MARIÆ VIRGINIS

SUMMARIUM

1. Si Festum Annuntiationis B. M. Virginis occurrat in Feria 6. in Parasceve, vel io Sabbato Sancto, transfertur ejus Officium cum praecepto audiendi Missam, et vacandi ab operibus servilibus, ad Feriam secundam post Dominicam io Albis, protracto ad aliam diem Festo in ea occurrente, nisi fuerit duplex primae Classis. — 2. Notandum primo, quod si alicubi in praedicta Feria secunda occurreret duplex primae classis, ibidemque Annuntiatio celebraretur sub eodem ritu, adhuc duplex illud esset transferendum, et celebranda Annuntiatio. — 3. Notandum secundo, quod licet Annuntiatio sit secundae Classis, si tamen haberetur repooeodum officium translatum primae Classis, oihilominus in praedicto casu esset agendum de Annuntiatione. — 4. Notandum tertio, quod protracta ulterius Annuotiatione, ob Festum altioris ritus io ea occurrens, non ideo protrahenda est obligatio audiendi Missam, et vacandi ab operibus servilibus. — 5. Si simul transferenda sint Festa S. Joseph, et Annuntiationis, prius reponatur Annuntiatio, deinde S. Joseph. — 6. Annuotiationis Festum non licet celebrare in majori hebdomada. — 7. Nec potest fieri ejus officium in Dominicis Quadragesimae, nisi in Ecclesiis sub Aonuntiationis invocatione dedicatis. — 8. Nuperrima concessio Clementis XIII. quoad Annontiationis Festum in Dioecesi Venetiarum. — 9. Anountiatio B. M. V. diversis nominibus olim significata. — 10. De hujus Festi antiquitate. — 11. Aliquando ab Ecclesia octavum ante D. Nativitatis diem celebratum fuit. — 12. De Annuntiatione B. M. V. penes Orientales.

1 Si Festum Annuntiationis Beatae Marine Virginis occurrerit in ferin sexta in Parasceve, vel in Sabbato Sancto, transfertur ejus officium una cum praecepto audiendi Missam, et vacaodi ab operibus servilibus, ad feriam secundam post Dominicam io Albis, protracto ad aliam diem Festo in ea occurrente, nisi fuerit duplex primae Classis; Sacra Rituum Congreg. 11.
2 *Martii* 1690. Notandum primo, quod si alicubi in praedicta Feria secunda occurreret duplex primae Classis, ibidemque Annuntiatio celebraretur sub eodem ritu, adhuc duplex illud esset tran-
3 sferenduoi, et celebranda Annuntiatio. Notandum secundo, quod licet Annuntiatio sit secundae Classis, si tamen haberetur reponendum Officium translatum primae Classis, nihilominus in praedicto casu esset agendum de Annuntiatione. No- 4
tandum tertio, quod protracta ulterius Annuntiatione ob Festum altioris ritus in ea occurrens, non ideo protrahenda obligatio audiendi Missam, et vacandi ab operibus servilibus. Si simul tran- 5
sferenda sint Festa S. Joseph, et Annuntiationis, prius reponatur Annuntiatio, deinde S. Joseph, non obstante Decreto edito in contrarium *sub die* 12. *Junii* 1728. *Decretum est* 14. *Junii* 1692. An- 6
nuotiationis Festum ooo licet celebrare in majo-

ri hebdomada; Sac. Congr. Rit. 15. *Martii* 1614.
7 Nec potest fieri ejus Officium in Dominicis Quadragesimae, nisi in Ecclesiis sub Annuntiationis invocatione dedicatis; Sacra Congreg. Rituum 1. *Septembris* 1612.

Si festum SS. Annunciationis incidet in feriam quintam majoris hebdomadae, praeceptum audiendi Missam, et abstinendi ab operibus servilibus non est transferendum, sed per Ordinarios Locorum providendum, ut eo die pro Civitate, spectato degentium numero, plures Missae privatae ante celebrationem Missae Conventualis pro praecepti adimplemento non desint. Sac. Rit. Congr. 12. *Sept.* 1716. *approbante Clement. XI.* Vide decreta Sac. Rit. Cong. *n.* 890.

8 Demum SS. D. N. Clemens XIII. sub die 19. Julii 1760. concessit, ut Annuntiationis Festum in Dioecesi Venetiarum celebretur cum Octava, etiamsi trasferendum occurrat.

ADDITIONES CASINENSES

9 Antiquitus multis nominibus donata fuit Festivitas Annuntiationis B. M. V. nempe Conceptionis Christi, Annunciationis ejusdem, Annuntiationis Dominicae. Item, Initium Redemptionis, Annunciatio Christi in Virgine Maria, Denunciatio B. M. atque Christi Passio dicta fuit. Martene *De Antiq. Eccl. Rit. Tom. III. lib.* 4. *cap.* 31.

De hujus Festi antiquitate ex S. Augustini te- 10
stimonio constat *lib.* 4. *de Trinitate c.* 5. ubi sic loquitur : *Sicut a majoribus traditum suscipiens Ecclesiae custodit auctoritas, octavo Kalendas Aprilis conceptus creditur, quo et passus.* Et Concilium Toletanum X. anno 656. celebratum, de hac Festivitate, tamquam de Festo jamdiu instituto, et ab universis passim Ecclesiis recepto, loquitur
canone 1. Insuper ab eodem Toletano Concilio spe- 11
ciali Constitutione sancitur, ut *ante octavum diem, quo natus est Dominus, Genetricis quoque ejus dies habetur celeberrimus et praeclarus. Ex pari enim honore constat, ut sicut Nativitatem Filii sequentium dierum insequitur dignitas; ita festivitatem Matris tot dierum sequatur Sacra Solemnitas. Nam quod est Festum Matris, nisi Incarnatio Verbi? Cujus utique ita debet esse solemne, sicut est ejusdem Nativitas Verbi.* Insuper addit, hanc institutionem exemplo non carere, quae *per diversas mundi partes dignoscitur observari. In multis namque Ecclesiis* (inquit) *a nobis et spatio remotis, et terris, hic mos cognoscitur retineri.*

Hanc autem B. M. V. Festivitatem, non in 12
Occidente tantum celebratam invenimus, verum etiam in Oriente singulari cultu celebrari consuevisse, ex Concilio Quini-Sexto manifestum apparet, cujus *can.* 52. Fideles eo die incruento Sacrificio gaudere jubet, quamcumque tandem in diem incidat.

ANNUS

SUMMARIUM

1. Annus unde sit dictus. — 2. Annus ut recte accipiatur in Sacris Canonibus, Bullis, Decretis, Statutis, et similibus est regulandus, secundum regulas a Theologis, et Canonistis observatas, ut sequitur. — 3. Primo si Leges, Bullae etc. assignent annum in genitivo, tunc requiritur annos completus. — 4 Secundo si assignent annum per accusativum, et praepositionem *ad*, sufficit quod anni sint incepti. — 5. Tertio si assignent annos in accusativo cum praepositione *per*, requiruntur anni completi. — 6. Quarto si assignent cum praepositione *ante*, et cum accusativo, tunc sufficiunt incepti. — 7. Quinto si assignent annos cum praepositione *post*, et accusativo, intelligendum est de annis completis. — 8. Sexto si assignent annum cum praepositione in, et in ablativo, sufficit annus inceptus. — 9. Septimo si in Bullis, Decretis etc. nulla reperiatur aliquando ex supradictis particulis, et res sit dubia, an debeat intelligi de annis inceptis, vel completis, tunc in materia favorabili sufficiunt anni incepti, et in materia odiosa requiruntur anni completi. — 10. Anni initium non ubique eodem tempore, sed diverso pro diversis Regionibus, et variis stylis calculatur. Antiqui tam Hebraei, quam Ethnici incipiebant annum a Kalendis Martii, uti incipiunt adhuc in dies Astrologi, et alii communiter pro calculandis Kalendis mensium. — 11. Moderni in actibus privatis, et epistolis annum incipiunt a die prima Januarii, quo tempore plurimi annum calculant, et incipiunt in omnibus actibus familiaribus, et etiam Judicialibus suorum Tribunalium, uti signanter fit Romae in omnibus suis Tribunalibus, etiam Sacrarum Congreg. — 12. In actibus vero publicis, et instrumentis annum incipiunt a die 25. Decembris, uti signanter fit a Notariis in Italia. — 13. In Bullis Pontificiis initium anni in data fit a die Incarnationis 25. Martii. — 14. In Brevibus Papae a die Nativitatis 25. Decemb. — 15. In decretis Sac. Congr. a die Circumcisionis 1. Januarii. — 16. Unde ne aequivocis laboremus, attendendus est proprius Stylus uniuscujusque Regionis, et Tribunalis. 17. — 18. Annus inceptus quando haberi possit pro completo, et quando non. 19. — 20. Voci agit de anno continuo, et de anno utili. Quaestio an quoties in statutis fit simpliciter mentio anni, utrum de anno continuo, an de anno utili intelligi debeat. *Remissive.* — 21. De actionibus, quae de jure civili spatio unius anni praescribuntur. *Remissive.* — 22. De anno plura. *Remissive.* — 23. Quid sit annus. — 24. Olim varie distribuebatur annus. — 25. A quo tempore annum computent Graeci, a quo Romani, et Christiani. — 26. Anni divisiones. — 27. Qualis mutatio induxerit Imperator Justinianus. — 28. Plura de anni computatione. — * 29. Quid est *Annus Bisextus?* — 30. Quid est *Annus Gratiae?* — 31. Annus secundum Evangelium. — 32. Initium Anni Novi. — 33. Anni Novi Festum.

1 Annus, ut tenet Varro *lib.* 5. *de lingua latina*, dicitur ab annulo, eo quod in se ipsum redeat. Et Archidiaconus *in c. Si propter n.* 3. *vers. annus dicitur, de rescript. in* 6. existimat annum dici ab *una* quod est *circum*, et *nonas* quasi *circumiens, per tex. in cap. Quadragesima, de consecrat. dist.* 5. Annus enim ubi incipit, ibi desinit, et resolvitur, ut inquit Baldus con-

sult. 458. *in fin. vol.* 1. Glossa et DD. *in leg. ita vulneratus* §. *aestimatio*, *ff. ad leg. Aquiliam*, et qua hora incipit finitur. Bartol. *in leg. Libellorum*, *ff.*
2 *de accusationibus*. Annus, ut recte accipiatur in Sacris Canonibus, Bullis, Decretis, Statutis, et similibus, est regulandus, secundum sequentes regulas a Theologis, et Canonistis observatas.

3 Primo, si Leges, et Bullae etc. assignent annum in genitivo, ut si dicatur: Ne quid fiat ab aliquo, nisi fuerit verb. gr.20. annorum, tunc requiritur annus completus; Sylvester *in Summ. verb. aetas q.* 2. Azor *tom.* 1. *Instit. moral. lib.* 5. *cap.* 28. §. *Dubiae est quaestionis;* Portellus *in dub. Regular. verb. Annus*, Lezana, et alii.

4 Secundo, si assignent annum per accusativum, et praepositionem *ad*, ut si dicant: Ad quatuor annos, sufficit quod sint incepti; *l. Qui filium*, *ff. ad Trebellianum*, et supracitati Doctores.

5 Tertio, si assignent annos in accusativo cum praepositione *per;* v.g. si dicatur: Per septem annos, requiruntur anni completi: *leg. Non putabam*, *et leg. Si annos ff. de condit. et demonstrat.* et citati Doctores.

6 Quarto, si assignent annos cum praepositione *ante*, et cum accusativo, v.g. si dicatur: Ante annos viginti duos, vel viginti quinque, tunc sufficiunt incepti; colligitur ex Concil. Trident. *sess.* 23.*cap.* 12. ubi assignans annos requisitos ad Ordines Sacros recipiendos, dicit, ante viginti duos, anto viginti tres, ante vigintiquinque, quod de annis inchoatis praxis Ecclesiae demonstrat.

7 Quinto, si assignent annos cum praepositione *post*, et accusativo, v. g. si dicatur: Post decem annos, tunc intelligendum est de annis completis; colligitur ex Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 11. ubi praecepit ut nulli promoveantur ad Sacros Ordines, nisi post annum a susceptione postremi gradus minorum Ordinum, quod de anno completo per Doctores intelligitur.

8 Sexto, si assignent annum cum praepositione *in*, et in ablativo, v. g. si dicant: Quod fiat aliquid in anno quinto, sufficit annus quintus inceptus, itaut quocumque die illius quinti anni fieri possit, cum, per quemcumque diem sit inchoatus ille annus quintus, dicatur id fieri in anno quinto.

9 Septimo, si in Bullis, Decretis etc. nulla reperiatur aliquando ex supradictis particulis, et res sit dubia, an debeat intelligi de annis inceptis, vel completis; tunc in materia favorabili sufficiunt anni incepti, *leg. Ideo de usucap. l. de aetat. de Testament. leg. ad Rempublicam*, *ff. de municip.* et in materia odiosa requiruntur anni completi, *leg. In omnibus de action. et oblig. l.* 3. §. *minorum*, *ff. de minoribus*, et Rota Rom. *part.* 1. *decis.* 175. *num.* 7. cum pluribus ibi cit.

10 Anni initium non ubique eodem tempore, sed diverso pro diversis Regionibus, et variis stylis, calculatur. Antiqui tam Hebraei, quam Ethnici incipiebant annum a Kalendis Martii, ut incipiunt adhuc in dies Astrologi, et alii communiter pro calculandis Kalendis mensium. Moderni in actibus 11
privatis, et epistolis annum incipiunt a die prima Januarii, quo tempore plurimi annum calculant, et incipiunt in omnibus actibus familiaribus; et etiam Judicialibus suorum Tribunalium, uti signanter fit Romae in omnibus suis Tribunalibus, etiam Sacrarum Congregationum. In actibus vero 12
publicis, et Instrumentis, annum incipiunt a die 25. Decembris, uti signanter fit a Notariis in Italia, ut testatur Rota Romana *part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 506. *num.* 1. In Bulla Pontificia initium anni in 13
data fit a die Incarnationis 25. Martii. In Brevibus 14
Papae a die Nativitatis 25. Decembris. In Decretis 15
Congregationum a die Circumcisionis 1. Januarii. Unde ne aequivocis laboremus, attendendus est 16
proprius stylus uniuscujusque Regionis, et Tribunalis, quia ut docte observat praecipue in data Bullarum, et Brevium Pyrrhus Corradus *in praxi dispensat. Apostol. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 47. *et* 49. si 17
in Bulla, vel in Brevi stylus proprius non servetur, adesset suspicio falsitatis; *cap. Quam gravi*, *de crimine falsi*, nisi hinc inde probaretur veritas per textum *in leg. Sacri affatus* 6. *de diversis rescriptis*, Barbosa *ibid. num.* 6. Mascard. *de probat. conclus.* 1269. Rebuff. *in prax. benefic. tit. Opponi quas contra Bullam possint n.* 27. *pag.* 150.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Annus inceptus quando haberi possit pro com- 18
pleto, et quando non, tradit *Voet in Comment. ad Pandect. lib.* 44. *tit.* 31. Subdit vero idem Au- 19
ctor eodem loco, quod *ubi de momento in momentum tempus computandum est*, *disputari subinde potest*, *quo tempore hora lapsa intelligatur*, *an incipiente praeludio*, *an pulsu primo Campanae horarum numerum designantis*, *an pulsu finito. Definitum vero Ultrajecti fuit ex iudicio Mathematicorum*, *praeludium sequentis*, *horae esse finem praecedentis*, *ne praeludium longius*, *aut brevius horam anticipet vel retardet.*

Agit quoque laudatus Auctor ubi supra a *n.* 2. 20
et duobus sequent. de anno continuo, et de anno utili, et utrumque eleganter explicat. Hic autem omittendum haud est, quod quoties in Statutis fit simpliciter mentio anni, utrum de anno continuo, an de anno utili intelligi debeat, non levis quaestio est; Anton. Matthaeus *de Auction. l.* 2. *cap.* 6. *n.* 26. Van-Leeuwen. *censur. For. part.* 1. *l.* 4. *cap.* 10. *n.* 8. sentiunt de anno continuo intelligendum esse. Contra vero Groenewveg. *ad tit. instit. de Perpet. et Temporal. Action. n.* 4. *et sequent.* tenet intelligendum esse de anno utili.

De actionibus, quae de jure civili spatio unius 21
anni praescribuntur, consule Cujacium *de div. praescript. cap.* 20. *per tot.*

22 De anno qui plura cupit, adeat Calvin. *in Lexic. Verb. Annus*, tum Du-Cange in *Gloss. ad Script. med. et infim. latin. verb. Annus* (*).

NOVAE ALIAE ADDITIONES EX ALIENA MANU

23 Annus nihil alind est, quam *circus*, nam ut parvi circuli *annuli*, sic magni dicebantur *anni* teste Varrone *lib. 5. de Lingu. Latin*... quotiescumque enim Sol circulum suum absolvit, et circum redit revolutione sui annum definit.

24 Olim annus varie e variis gentibus distribuebatur, ut videre est apud. *Macrobium* 1. *Saturnal.* 14. Sunt equidem qui quae *Genes.* 5. de longaeva vita priscorum Patrum narrantur, negant accipi posse de annis Solaribus. Sed sententiam hanc refellit Alphonsus a Caranza *de partu cap.* 12. §. 2. *num.* 25. ubi innititur Divo Augustino *de Civitate Dei.*

25 Judaei aonom computant a diluvio, Graecia a ludis olympicis, qui quovis quinquennio in Monte Olympo fiebant, Romani ab Urbe condita, Christiani ab Incarnatione Salvatoris. An autem initio novi Anni a die Nativitatis Christi, nimirum 25. Decembris, an vero a Kalendis Jannarii computandum sit, vide *Schauffer part.* 3. *quaest.*

26 Multae occurrunt divisiones, sed nos agemus de ea, quae praecipua, et in jure frequentissima est, quod vel sit continuus, qui constat 365. diebus continuis, in quo etiam dies feriati computantur, nullis agendi obstaculis interceptis; vel utilis, qui constat tot diebus utilibus, quibus nimirum Actori est agendi copia, Reo defendendi facultas et Judici potestas judicandi *leg.* 1. *ff. de divers. tempor. praescript.*

27 Sed Imperator Justinianus *in Leg. ultima Cod. de in integr. restit.* utilem hunc annum mutavit in quatriennium continuum. At quia lex haec est correctoria, non est generaliter de omnibus restitutionum speciebus accipienda, sed de quibus loquitur, nimirum majorum, et minorum propter absentiam, multo minus ad alias actiones tradenda.

28 Plura alia de anno dici possent. Sed de ejus computatione agendum omnino est. Non eodem modo in Jure nostro computatur, sed in aliis quidem negotiis, naturaliter, et ad momentum exigitur, de aliis vero civiliter accipitur, ut dies novissimus caeptus pro completo habeatur. Non immerito sane quaeritur, quo id nitatur fundamento.

Varii varia sentiunt, ut praesertim Accursius, Viglius, Cujacius, Noodt et alii. Sed ut animadvertit Quecher, *de civili, et naturali temporis computatione cap.* 5. §. 9. « ut plurimum inutilis est, odiosa semper, quae in aliorum praesertim magnorum Virorum sententiis solicitandis consumitur diligentia, nisi certiora simul proferantur. Experiar itaque an forte indagare valeam, quam tandem in Jure nostro varia illa temporis computatio habeat rationem. Eam vera non in singulis diversam, sed in omnibus in universum speciebus eamdem esse opinor, unice exinde petendam, quod naturalis quidem temporis computatio ipsis legum verbis inhaeret, atque inservit, civilis autem computatio tota Prudentum Interpretationi debetur. Cum lex annum dicit, verba legis etiam ultimam anni horam complectuntur, quia haec quoque partem anni constituit, eique perficiendo necessaria est, adeoque ut ille annus cum revera exactus nondum est, Juris fictione tamen interdom pro impleto habeatur, hoc non aliunde, quam ex Jurisconsultorum interpretatione venire potest. Cum vero interpretatio aequitatis, et humanitatis causa fiat, et propterea verba legis, si occasio sit in mitiorem quidem sensum accipi patiatur, in duriorem accipi non patiatur; ultro enasci mihi videtor, quae naturalis et civilis temporis computationis fines in genere regit, nimirum civilis computatio adhibetur, quoties ea meliorem reddit conditionem ejus, cui Lex certum tempus praefinit, quoties vero ea conditionem ejus reddit duriorem, naturali computationi stamus. Reddit autem civilis computatio meliorem conditionem ejus, quem lex ad certum usque tempus arcet, et vetat: eadem computatio deteriorem redderet conditionem ejus, cui Lex ad certum tempus usque permittit, et indulget. Nam civilis computatio de tempore, quod lex praefinit, particulam detrahit. Ut clarius elucescat haec simplicissima naturali ratione subnixa esse, in rem praesentem veniamus, ut varias species ad regulam nostram revocemus.

Praetor (*pergit idem Auctor*) vigintiquinque annis minorem aetatis lubrico captom in integrum restituere pollicetur. Quaeritur *in leg.* 3. §. 3. *D. de minor.* an Minor etiam die natalis sui, adhuc dici debeat ante horam, qua natus est, ut si captus sit, restituatur. Quaestio huc redit, an tempus in proposita specie naturaliter computari debeat, an civiliter. Si naturaliter illud numeramus, minor est, ut recte restitutionem petat, si vero civilem computationem adhibemus, et diem caeptum pro completo accipimus, majorem eum facimus, et a restitutionis beneficio excludimus: illud veritati, et verbis edicti convenit; hoc nonnisi per fictionem, et interpretationem inducere possumus. Atqui aequitatis ratio non patitur, ut nocendi causa ad fictiones confugiamus, et hoc unom interpretando agamus, quo verba legis in duriorem sensum detorqueamus: non foret hoc jura interpretari, sed calumniari. Unde Ulpianus ait in *Edicto de minoribus* a momento ad momentum tem-

(*) His adde Gulielmum Beverigium Institut. Cronologicar. cap. 8. seqq. (Edit. Barb.)

poribus spectandum esse: nec admittit in hac re civilem computationem, quia conditio minorum, quibus Praetor hoc tempus indulget, per eam redderetur deterior. Unusquisque eadem omnia nullo negotio applicare poterit, etiam ad actionum praescriptiones, in quibus tempus itidem a momento ad momentum computari supra *ex l.* 6. *D. de oblig. et action.* vidimus. Ne taediosa repetitione gravis sim, quae ad edictum de minoribus paulo plenius explicui, hic in pauca compellam. Leges actionibus instituendis omnibus, tam in rem, quam in personam, certu intemporis spatium, aliis brevius, aliis longius indulgent. Si quod in civili computatione fit, de illo tempore particulam aliquam detraheremus, conditionem Domini, vel Creditoris, cui Lex illud tempus permittit, redderemus duriorem, ut dominio, aliove jure suo citius excideret. Unde in actionibus praescribentis diem caeptum non habemus pro completo, sed naturali computatione stamus, ut nemo a rei Jurisve sui persequutione ante excludatur, quam novissimus illius temporis dies totus exierit. *d. l. D. de oblig. et action.* Stat regula nostra quod ad naturalem temporis computationem. Sed exigamus ad eamdem ejusmodi quoque species, in quibus veteres tempus civiliter numerant. Lex puerum a testamenti factione arcet usque ad annum quartumdecimum completum; *l.* 5. *D. qui testam. fac. poss.* Si verbis stricte inhaeremus, et naturaliter tempus computamus non valebit testamentum, quod puer quartodecimo anno die suo natali fecit ante horam, qua natus est, completus enim annus dici nequit, cui vel hora deest. Sed Marcianus, et Ulpianus *in d. l.* 5. annum completum ex vulgari loquendi consuetudine benigne interpretantur, simul ac novissimus ejus anni dies caeptus est, eaque ratione de tempore, quod lex puero praefinit, particulam detrahunt, ut eo maturius testandi facultatem habeat, et sic melior ejus conditio reddatur. Idem plane contigit in *l.* 1. *D. de manumiss.* Lex Elia Sentia vetat ut Dominus viginti annis minor servum sine consilio manumittat. Sed placuit, Prudentum scilicet interpretatione, tempus civiliter computari, et diem ultimum caeptum pro completo haberi. Sic enim melior fit conditio Domini, ut is, qui Kalendis Januarii natus est post sextam noctis pridie Kalendas quasi annum vigesimum compleverit recte manumittat. Eadem ratione Paulus *l.* 132. *princ. et l.* 134. *D. de verbor. signific.* civilem adhibet computationem, quia per eam melior redditur conditio Patris Latini, cui Lex Papia Pappaea, et Junia Norbana jura Quiritium tribuunt, si ei filius natus, et is anniculus factus esset, Paulus anniculum secundum vulgarem loquendi consuetudinem accipit die trecentesimo sexagesimo quinto incipiente, ut Pater eo citius ad Civitatem Romanam perveniat: item ne filio, ante ultimum anni diem exactum, moriente, ab ea excludatur. Tandem cum *in l.* 15. *princip. D. de divers. temp. praescript. l.* 6. *et l.* 7. *de usurp. et usucap.* dicitur in usucapionibus non ad momentum, sed civiliter tempus computari, evidens iterum est, hoc pertinere ad meliorem reddendam conditionem ejus, cui Lex illud tempus implendum praefinivit, et cum Venulejus *in d. leg.* 15. ait, hoc in usucapione ita servari non obscure indicat ex Jurisconsultorum interpretatione receptum esse, ut Possessor non demum exacto, quod verba Legis requirebant, sed statim incipiente postremo die, dominium acquirat, quasi tunc jam tempus totum implevisset. Sed an non eo ipso tamen vitiatur regula nostra? Negari enim non potest per civilem temporis computationem in usucapione deteriorem reddi conditionem Domini, ut eo citius dominio rei suae cadat. Sic autem verum non esse videri potest, quod supra diximus, veteres naturali temporis computatione stare, quoties per computationem civilem in duriorem causam incideret is, cui lex illud tempus praefinivit. Speciosa est haec objectio, sed quae non imponet animadvertentibus, illud triennium, decennium, vicennium, cujus novissimum diem caeptum in usucapione pro completo accipimus, non praefinitum esse Domino, ut intra illud rem suam vindicare, illiusque temporis praescriptione a rei suae vindicatione excludi debeat: sed possessori, qui in conditione usucapiendi est, ut eo tempore elapso dominium acquirat. Domino ad rem suam vindicandam, sive ea mobilis sit, sive immobilis, Lex concedit annos triginta, et hos ne civiliter ad momentum numeramus, nec quidquam de eo tempore detrahimus, nec conditionem Domini in re sua persequenda reddamus deteriorem, sed illud tempus, quod effluxisse debet, ut Lex possessori, cum usucapionis requisita adsunt, dominum adjiciat, computamus civiliter, et secundum vulgarem loquendi consuetudinem, quia sic meliorem reddimus conditionem ejus, cui Lex hoc tempus ad acquirendum dominium praefinivit. Ex his, quae adhuc disputavimus apparere opinor, rationem, quae diversam temporis computationem in Jure nostro niti diximus, apte quadrare in eas species, in quibus a veteribus diserte cautum, atque definitum reperimus, civiliter, an naturaliter tempus computari debeat; regulamque adeo, quam supra proposuimus, non ex ingenio, et ad libitum, ut Jus ex ea sumatur confictum; sed ex Jure, quod est, collectam et factam esse. Quod si est, non video cur non eadem in illis quoque sequenda sit speciebus, in quibus una temporis computandi ratio adhibenda sit, expresse traditum ac decisum non invenimus. Veteres per varia illa in eamdem rationem, et sententiam conspirantia exempla, satis nobis auctoritate, et doctrina sua praeivisse mihi videntur, et in causis similibus omnibus tuto si-

militer statuere possimus. Quoties igitur conditio ejus, cui Lex certum tempus praescribit per civilem computationem redditur melior, civiliter tempus numerabimus, postremumque diem caeptum benigna interpretatione pro completo accipiemus, nisi tamen interpretandi occasionem ipsa Legis verba praecedant; tunc enim regulam cessare debere vix opus est ut moneatur. Exemplo sit edictum, quo Praetor minorem septem et decem annis postulare prohibet *in l.* 1. §. 3. *de postulando.* Veteres in hoc Edicto tempus naturaliter ad momentum numerasse, neque ad postulandum admisisse, nisi qui octavum et decimum annum attigisset, colligere possumus *ex* §. *ult. Instit. quibus ex caus. man. non lic.* atqui civilis temporis computatione adhibita, melior futura erat conditio adolescentis, qui sic exeunte anno septimo decimo, jamdudum postulare posset: verum id non patiebantur Edicti verba, quae minorem annis decem et septem, qui eos non in totum complevit, postulare prohibent; *d. leg.* 1. §. 3. *D. de postulando.* Simile quid observare possumus circa legitimam contrahendarum nuptiarum aetatem, masculus quartum decimum, puella duodecimum annum implevisse debet, ut jus connubii habeat. Minor quatuordecim, vel duodecim annis a nuptiis arcetur, *leg.* 17. §. 1. *D. de reb. auct. jud. poss. l.* 74. *D. de jur. dot.* sed quomodo hoc tempus computabimus, civiliter an naturaliter? Finge ex *l.* 4. *D. rit. Nupt.* duodecim annis minorem domum ductam esse ipso autem die ejus natali, quo duodecimum annum explebat, ante horam tamen, qua nata est, Virum mori. Si regulam nostram sequimur, supremum diem totum quasi plenum computare debemus, ut expleto per humanam interpretationem, quod justo nuptiarum deest tempori, legitima defuncti Uxor fuisse dici queat, quae ab omni Matrisfamilias dignitate, et juribus excluditur, si duodecim annos naturaliter et ad momentum numeramus. Sed verius puto in hac specie a regula nostra recedendum, et naturali temporis computationi standum esse, quia lex, quae justam nuptiarum aetatem definivit, eas non completo, sed post completum demum duodecimum, aut quatuordecimum annum, contrahere permittit. *Leg.* 24. *Cod. de Nupt.* Unde etiam tertiidecimi, et quintidecimi anni mentionem in hac re aliquando fieri supra monuimus.

ADDITIONES CASINENSES

Annus Bissextus, vel *Intercalaris* vel *Bissextilis* 29
ille est, cui semper post quatuor annos additur una dies, ita dictus a *Bissexto Kalendas.*

Annus Gratiae; ita dicitur quod a Christi gra- 30
tiae Auctoris ortu exorditur. Vid.Gos.Scal. *in Can. Isag.*

Annus secundum Evangelium. Vid. Du Cange. 31

Anni Novi initium olim apud Romanos, die 32
Nativitatis Domini, in cereis designatum fuit: Vid. Ven. Bed. *l.* 1. *de tempor. ratione cap.* 45. Mabillon. 12. *de re diplomatica Cap.* 23. Marteu. *T.* 3. *l.* 4. *Cap.* 12 *n.* 47. *De Ant. Eccl. Rit.*

Anni Novi Festum sollemne fuit in Ecclesia S. 33
Martini, cujus officium et ritum lege apud Marten. *loc. cit. Cap.* 13. *n.* 17.

ANNUS PROBATIONIS, SEU NOVITIATUS

SUMMARIUM

1 Annus Probationis institutus est, ut Religio probet mores Novitii, et Novitius austeritatem Religionis. — 2. Annus Probationis sive in masculis, sive in foeminis incipit solum a die susceptionis Habitus. — 3. Habitus Regularis de essentia, et substantia est deferendus a Novitiis per annum Probationis. — 4. Annus Probationis nequit fieri in Habitu saeculari. — 5. Pro admittendis ad annum Probationis, seu Novitiatus licet in Jure nulla reperiatur statuta praecisa aetas; — 6. tamen ex Sacra Cong. requiritur quod saltem attingant quintum decimum annum. — 7. Puella, quae non complevit annum duodecimum, recipi poterit interim pro educanda. — 8. Sed regulariter Novitia vestiri non potest ante XIV. annum expletum, et hoc de licentia Sacrae Congreg. si velit esse formaliter Novitia ante 15. expletum. — 9. Conversi nequeunt recipi ante vigesimum aetatis suae annum. — 10. Annus Probationis debet esse continuus, ita ut Novitius annum Probationis animo Religionem deserendi interrumpens, licet per duas horas solas, teneatur incipere de novo annum Novitiatus. — 11. Si tamen Novitius non exivisset a Monasterio, sed animo fugiendi intra Claustrum, aliquantisper latitasset, non propterea annus Probationis censeretur interruptus. — 12. Immo annus Novitiatus non interrumpitur, etiamsi Novitius retento Habitu, perterritus severitate, vel iracundia, aut minis Superioris, aut Magistri a Monasterio abdite exeat causa se celandi, dummodo habeat animum redeundi. — 13. Et de uno, qui a Religione S. Francisci de Paula per spatium 20. horarum extra Monasterium sine Habitu permansit, declaravit Sac. Cong. posse tolerari de exitu cum Habitu, et animo redeundi. — 14. Annus Novitiatus non interrumpitur, si Novitius Habitu Religionis indutus a Monasterio ex sui Superioris licentia exeat causa peregrinandi ad Stationes, vel ad alia loca pia, vel invisendi parentes, aut cognatos, aegrotantes, vel mendicandi, aut recreandi, aut alia hujusmodi causa. — 15. Vel etiamsi ob adversam valetudinem maneat extra Monasterium. — 16. Annus tamen Novitiatus interrumpitur a Novitia, quae infirma morbo contumaci remittitur curanda domum, eo pacto, ut reversa reincipiat Novitiatum a capite ad 17. — 18. Absque tamen caeremoniis, ad evitandas expensas. — 19. Sed si Novitiatus annum expleverat, posteaque ex causa supradicta de consensu Monialium, et Superioris exiit, potest, cum redit, admitti sine novo Novitiatu. — 20. Annus Novitiatus non dicitur interrumpi, nec discontinuari a Novitiis, qui, completo anno probationis, propter infirmitatem ante emissam Professionem cum licentia Superiorum exeunt.

— 21. Immo neque deberet alium annum Novitiatus emittere, qui, finito, et integre completo anno probationis, exiret etiam sine licentia. — 22. Sic etiam Novitius, qui, finito anno Probationis, fuit Habitu spoliatus potest iterum admitti, et profiteri absque novo Novitiatu. — 23. Secus si Habitum sponte deposuisset. — 24. Et sic etiam non interrumpitur Noviatus a Novitio, seu Novitia, si intra annum Novitiatus a Capitulo dimittatur, et Habitu Religionis expolietur, et postea mutata sententia ad Habitum restituatur, antequam exeat a Monasterio. — 25. Annus Novitiatus debet esse completus de momento in momentum. — 26. Adeo ut Professio facta nondum completo anno, etiam per modicum tempus, esset nulla. — 27. Immo debet esse ita completus, et integer, ut anno bissextili debeat necessario expectari lapsus diei, qui tunc de novo additur, ad 28. — 29. Anno Probationis completo non potest a Superioribus Regularibus ultro protrahi tempus Probationis, non solum reluctante Novitio; — 30. sed neque ipso Novitio consentiente. — 31. Monialibus, elapso tempore Novitiatus, si habiles sint, praefigendus est terminus 15. aut 20. dierum ad deliberandum, num velint profiteri, nec ne; et si renuant profiteri, continuo remittendae Sunt ad parentes, aut consangineos. — 32. Aliqua rationabili, aut justa causa interveniente possunt Superiores annum Probationis, et Professionem prorogare ad breve tempus. — 33. Tempus, ad quod usque possunt Superiores Professionem prorogare ex justa causa, esset V. G. usque ad quintum, et sextum mensem, maxime si Novitius, vel Novitia de praesenti esset inhabilis ad profitendum, et adesset spes superventurae habilitatis. — 34. Si autem propter aliquam pertinacem infirmitatem, vel aliam causam esset protrahenda Professio ultra sex menses, tunc pro facultate esset adeunda Sedes Apostolica, ad 35. — 36. Annus Novitiatus, sicuti et Professio sub poena nullitatis debet necessario fieri in Conventibus designatis, et dantur ad hoc Decreta, ad 37. — 38. Ex talibus Decretis manifeste patet non posse extra Conventus designatos fieri neque Novitiatum, neque Professionem sub poena nullitatis. — 39. Decreta in Clausula irritante loquuntur copulative, et absolute volunt, quod tam Novitiatus, quam Professio fiat in Conventibus designatis, aliter sive Novitiatus, sive sola Professio fiat extra ipsos, Professio erit absolute nulla. — 40. Non obstant tamen allegata Clementina Decreta, quin possit aliquis a Superioribus ad Habitum recipi in Conventu non designato, ut sic ejus Filius instituatur, dummodo postea transmittatur ad Conventum designatum, et ibi integrum annum Novitiatus peragat, incipiendo a die residentiae, et religiosi convictus in tali designato Conventu, et ipso sic completo, in eodem designato Conventu Professionem emittat. — 41. Talis Novitius, inspecto effectu, dicitur admissus, et receptus in Convento designato. — 42. Licet enim indutus fuerit Habitu Regulari in Conventu non designato, non tamen fuit ibi indutus ut Novitiatum peragerel in tali Conventu non designato, sed ut Novitiatum peragerel integro in Conventu designatu, et ibi Professionem emitteret. — 43. Annus Probationis non potest renonciari neque a Novitio, neque a Monasterio. — 44. Annus probationis, seu Novitiatus ad valide profitendum exigitur etiam in Religione Hierosolymitana. — 45. De jure antiquo annus Probationis ex consensu utriusque partis diminui poterat, secus de jure novo. — 46. Equites Ordinum militarium emittere Professionem valent nondum completo anno Probationis. — 47. Equites S. Joannis non possunt Professionem emittere ante sextumdecimum aetatis annum completum. — 48. Commendatarii Monasteriorum intra sex menses Professionem solemnem emittere debent, vel cedere commendas. — 49. Moniales S. Dominici in articulo mortis constitutae possunt, Probationis anno nondum completo, Professionem emittere. — 50. Verum haec Professio operatur, ut Monialis professa capax sit indulgentiarum, aliarumque gratiarum, quas Religiosi in articulo mortis consequuntur. — 51. Si vero Monialis convalescat, annum complere debet Probationis, et denuo Professionem emittere. — 52. Alii Novitii utriusque sexus gaudent mox dicto privilegio cum Ordine D. Dominici. — 53. Quaestio de Professione a quadam Novitia in articulo mortis emissa.

1 Annus Probationis institutus est, ut Religio
probet mores Novitii, et Novitius austeritatem Religionis; habetur expresse *cap. Apostolicam, de Regularibus, et cap. Is, qui Monasterium; et cap. Non solum, de Regularibus in*
2 *6.* Et hic annus Probationis sive in masculis, sive in foeminis, incipit solum a die susceptionis Habitus, sive ab eodem die, quo in Habitu Religio-
3 nis Novitii incipiunt sequi communem aliorum Religiosorum vitam; ex Concil. Trident. *cap. 15. sess. 25. de Regular.* Habitus enim Regularis de essentia, et substantia a Novitiis est deferendus per annum Probationis, ut expresse habetur ex eodem Concil. ibid. praecisis his verbis: *Nec qui minore tempore, quam per annum, post susceptum Habitum in probatione steterit, ad Professionem admittatur: Professio autem antea facta sit nulla, nullamque inducat obligationem.* Sic tenent communiter Doctores, et Gloss. *in cap. final. verb. Habitus 17. quaest. 2. et in cap. Super eo de Regularib.* ubi expresse dicit, probationem debere fieri in Habitu Monachali; et *cap. Statuimus, de Regularibus: alioquin,* inquit *non posset probare austeritatem Monachalem, quae magna ex parte in vestibus consistit.*
4 Et quod in Habitu saeculari nequeat fieri Novitiatus, expresse decrevit Sac. Congreg. Episcop.
et Regul. *in una Senogallien. 17. April.* 1602. *et in una Mediolanen. 25. Octobris ejusdem anni* 1602.
Pro admittendis ad annum Probationis, seu 5
Novitiatus, licet in Jure nulla reperiatur statuta praecisa aetas, et in Const. Clemen. VIII. incip. *Cum ad Regularem,* dicatur praecise: *Quisque recipiendus in aliquo ordine Regulari, etiam Mendicantium, in ea sit aetate constitutus, quam ejus Ordinis, in quo recipitur, Regularia Instituta, et Ordinationes requirunt;* tamen ex Sacra Congreg. ut refert 6
Nicol. *in Floscul. verb. Novitius num.* 5. fuit sic decretum: *Recipiendi Novitii decimum quintum saltem aetatis suae annum attingant;* in una Theatinorum 16. *Julii* 1632. et in una Observantium 7. *Aprilis* 1634. Et pro puellis *ibid. num.* 25. refert fuisse sic decisum. Puella, quae non complevit an- 7
num duodecimum, recipi poterit interim pro educanda; *in una Venetiarum* 21. *Novembris* 1600.
Sed regulariter Novitia vestiri non potest ante 8
14. annum expletum; et tunc de licentia Sacrae Congregationis, si velit esse formaliter Novitia ante 15. expletum; *in una Perusien. 5. Novembris* 1602. Pro Conversis autem Religiosis a Clem. 9
VIII. in sua citata Constit. incip. *Cum ad Regularem,* fuit sic statutum: *Ipsi autem Conversi non recipiantur ante vigesimum aetatis suae annum.*

10 Annus Probationis, seu Novitiatus debet esse
continuus, ita ut Novitius annum Probationis a-
nimo Religionem deserendi interrumpens, licet
per duas solas horas, teneatur incipere de novo
annum Novitiatus, ex decreto Sac. Congr. Conc.
quae, ut refert Fagnan. *in cap. Ad nostram, de Re-
gul. num.* 27. *et in cap. Insinuante, qui Clerici, vel
voventes num.* 36. interrogata a Procuratore Ge-
nerali Ordinis Minimorum: *An Novitius, qui a Mo-
nasterio, ut aliam Religionem ingrederetur, abierat,
ac duas tantum horas in alio Conventu moram tra-
xerat, ac statim deinde facti poenitens reversus fue-
rat, teneretur incipere novum annum Probationis?*
11 *Respondit teneri ab eo die quo rediit.* Si tamen dicit
Fagnan. *loc. cit. in cap. Insinuante*, Novitius non
exivisset a Monasterio, sed animo fugiendi intra
claustra, aliquantisper latitasset, non propterea
annus Probationis censeretur interruptus, ut ex
facto respondit Navarr. *consul.* 33. *Puer quidem de*
12 *regularib.* Immo secundum Galv. *consul.* 12. *n.* 17.
Tamburin. *tom.* 3. *disput.* 6. *q.* 7. *n.* 18. Bartholom.
De Vecchis, et Barbosam *Juris Eccles. lib.* 1. *c.* 42.
n. 128. annus Novitiatus non interrumpitur, e-
tiamsi Novitius, retento Habitu, perterritus seve-
ritate, vel iracundia, aut minis Superioris, aut
Magistri, a Monasterio abdite exeat, causa se
13 celandi, dummodo habeat animum redeundi. Et
de uno, qui a Religione S. Francisci de Paula per
spatium 20. horarum extra Monasterium sine Ha-
bito permansit, declaravit Sac. Congreg. Episcop.
et Regular. 11. *Augusti* 1626. posse tolerari de
exitu cum Habitu, et animo redeundi. Sic apud
Barbosam *loc. cit. n.* 124.
14 Annus Novitiatus, seu Probationis non inter-
rumpitur, si Novitius habitu Religionis indutus
a Monasterio ex sui Superioris licentia exeat cau-
sa peregrinandi ad Stationes, vel ad alia Loca Pia,
vel invisendi parentes, aut cognatos aegrotantes,
vel mendicandi, seu recreandi, aut alia hujusmo-
15 di causa; vel etiam si ob adversam valetudinem
maneat extra Monasterium. Ita tenent Jacob. de
Graff. *in aur. dec. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 18.
Fr. Emmanuel. *q.* 15. *art.* 7. Peyrin. Gonzalez, Ste-
phanus Gratian. Barbosa *Juris Eccles. univers. lib.*
1. *cap.* 42. *num.* 126. cum aliis, et Bartholomaeus
De Vecchis *disp.* 12. *dub.* 3. *n.* 13. ubi refert fuisse
16 ita a Sacra Congreg. decisum. Annus tamen No-
vitiatus, seu Probationis, interrumpitur a Novi-
tia, quae infirma morbo contumaci remittitur cu-
randa domum, ex Sac. Congreg. *in una Neapoli-*
17 *tana* 14. *Decemb.* 1593. *et* 4. *Augusti* 1597. Eo pa-
cto ut reversa reincipiat Novitiatum a capite, ut
decrevit eadem Sacra Congreg. *in una Venetiarum*
14. *Decemb.* 1605. *et in Traneus.* 15. *Sept.* 1634.
18 10. *Febr.* 1645. *et* 12. *Aprilis* 1647. Absque ta-
men caeremoniis ad evitandas expensas, *in Neapo-*
19 *litana* 26. *Novemb.* 1624. Sed si Novitiatus annum
expleverat, posteaque ex causa supradicta de
consensu Monialium, et Superioris exiit, potest,
cum redit, admitti sine novo Novitiatu, *in Nea-
politana* 8. *Novemb.* 1619. Sic refert Nicol. *in Flo-
scul. verb. Novitia n.* 39. *et* 40.
Annus Probationis non dicitur interrumpi, nec 20
discontinuari a Novitiis, qui completo anno Pro-
bationis, propter infirmitatem ante emissam Pro-
fessionem cum licentia Superiorum de Monaste-
rio exeunt. Sic Divus Antoninus, Joannes An-
dreas, Sylvester, Sanchez, Lopez, et alii passim,
Glossa *in c. Eum qui de Regul. Juris in* 6. quae
dicit eum, qui certus est, certiorari amplius non
oportere; et sic etiam fertur fuisse responsum ad
dubium, an is, qui Habitu Regulari suscepto per
annum integrum mansit in Religione, eoque la-
pso gravi morbo correptus, propterea Professio-
ne nequaquam emissa, permissu Superiorum ad
saeculum rediit, possit inde ad trienniom mor-
bo liberatus, et ad Monasterium reversus, proti-
nus emittere Professionem, vel potius per alium
annum stare in Probatione teneatur: *Die* 27. *Fe-
bruar.* 1596. Sac. Gongreg. censuit *posse statim
emittere Professionem non expectato alio Probationis
anno, nisi Religionis, aut personae conditio sit im-
mutata; idque Superiores Religionis animadvertere
diligenter debere.*
Immo neque deberet alium annum Novitiatus 21
peragere, qui, finito, et integre completo anno
Probationis, exiret etiam sine licentia, nam propo-
sito dubio, an Novitia, quae finito anno Probatio-
nis, exivit e Monasterio absque licentia Ordinarii,
iterum reversa, possit sine nova Probatione ad
Professionem emittendam admitti? *Die* 12. *Fe-
bruarii* 1598. Sacra Congreg. censuit *posse, nisi
conditio Religionis, aut personae sit immutata, idque
a Superioribus Monasterii diligenter esse dispicien-
dum.* Sic tenet et refert Fagnanus *in c. Qui Pre-
sbyterum, de poenit. et remiss. num.* 119. Sic etiam 22
Novitius, qui, finito anno Probationis, fuit Habi-
tu spoliatus, potest iterum admitti, et profiteri
absque novo Novitiatu. Secus si Habitum sponte
deposuisset; Sac. Congregat. *in una Observantium* 23
26. *Aprilis* 1619. apud Nicol. in *Floscul. verb. No-
vitiatus num.* 11. Et sic etiam non interrumpitur 24
annus Novitiatus a Novitio, seu Novitia, si intra
annum Probationis, seu Novitiatus a Capitulo di-
mittatur, et Habitu Religionis expolietur, et po-
stea mutata sententia ad Habitum restituatur, an-
tequam exeat a Monasterio, quia in hoc casu Ha-
bitus dimisso non est cum effectu egressionis;
Suarez, Vecch. Peyrin. et alii passim.
Annus Probationis, seu Novitiatus debet esse 25
completus de momento in momentum, ut colligitur
ex *c. Non solum, de Regularib. in* 6. ubi habentur
praecisa verba: *Districtius inhibemus, ne ante annum
Probationis elapsum, quempiam ad Professionem ve-
stri Ordinis recipere praesumatis;* et ex Trident. *sess.*
25. *de Regular. c.* 15. nullam declarante Profes-

sionem illius *qui minori tempore quam per annum post susceptum Habitum, in Probatione steterit*; quod indicat annum Probationis debere esse integrum, et completum de momento in momentum, ut expresse declaravit Sacra Congreg. Concil. 1.
26 *Februar.* 1631. Adeo ut Professio facta, nondum completo anno, etiam per modicum tempus, esset nulla, ex ead. Sac. Congr. Concil. quae 21. *Januarii* 1617. declaravit *Professionem emissam non completo anni curriculo, etiam per duas horas tantum, non valere.*

27 Immo debet esse ita completus, et integer annus Novitiatus, seu Probationis, ut anno bissextile debeat necessario expectari lapsus diei, qui tunc de novo additur, cum illi duo dies pro uno computentur, *arg. text.* in *l. Minorem* 3. *ff. de minoribus, et in l. Cum bissextus, ff. de verbor. signi-*
28 *ficat. et in c. Quaesivit, eodem titulo.* Et sic expresse habetur ex Sacra Congreg. Concil. quae in *una Patavina* 4. *Junii* 1527. censuit *non valere Professionem respectu anni bissextilis cujusdam, qui ingressus est Religionem* 27. *Martii, et die* 26. *ejusdem Mensis sequentis anni, currente anno bissextili, emisit Professionem.* Et in *una Andegavensi* 31. *Augusti* 1533. eadem Sacra Congreg. Concil. censuit, *Professionem emissam a Fratre Ordinis Recollectorum S. Francisci in anno bissextili, non expectato lapsu diei, qui illi anno accrescit, esse invalidam, ut emissam ante lapsum anni praescripti a Concilio Tridentino.*

29 Anno Probationis completo, non potest a Superioribus Regularibus ultro protrahi tempus Probationis, non solum reluctante Novitio, cum hoc esset nimis ei gravosum, *arg. cap. Ad Apostoli-*
30 *cam, de Regularib.* sed neque ipso Novitio consentiente, cum expresse obstet Concilium Tridentin. quod cum *cap.* 15. *sess.* 25. *de Regularibus* praefixerit pro Probatione terminum unius anni, in *cap.* 16. immediate sequenti praecipit per haec praecisa verba: *Ut finito tempore Novitiatus, Superiores Novitios, quos habiles invenerint ad profitendum, admittant, aut a Monasterio ejiciant*; contra quam Conciliarem dispositionem Superiores Regulares, et omnes Papa inferiores nequeunt dispensare; *Extravagant. Sancta Romana,* §. *quidam autem*; et ibi Glossa *in verb. Concilii de Religiosis*
31 *domibus.* Et juxta hoc Tridentinii Decretum Sac. Congregatio Concilii, teste Miranda *quaest.* 8. *de Monialibus art.* 3. declaravit Monialibus, elapso tempore Novitiatus, si habiles sint, praefigendum esse terminum quindecim, aut viginti dierum, ad deliberandum, num velint profiteri nec ne; et si renuant profiteri, continuo remittendas esse ad parentes, aut consanguineos.

32 Aliqua tamen rationabili, et justa causa interveniente, sentio cum Rodriquez, Suarez, Miranda, Navarr. Sanchez, Lessio, Faust. Fagnan. et aliis, posse Superiores annum Probationis, et Professionem prorogare ad breve tempus, et proinde verba illa Concilii *finito tempore* intelligenda esse civiliter, et cum moderata latitudine, et quando nulla subest rationabilis et justa causa prorogandi, et sic declaravit Sac. Congregatio 21. *Maji* 1597. ut refert Aldao. in *Compend. Canon. resolut.*
lib. 1. *tit.* 25. *num.* 10. Tempus autem, ad quod 33
usque possunt Superiores Professionem prorogare ex justa, et rationabili causa, dicerem esse usque ad sextum mensem, maxime si Novitius, vel Novitia de praesenti esset inhabilis ad profitendum, et adesset spes superventurae habilitatis, ut declaravit S. Pius V. pro Patribus Dominicanis in eorum *Constitutione ad text.* 11. *cap.* 14. *de Novit. dist.* 1.

Si autem propter aliquam pertinacem infirmi- 34
tatem, vel aliam causam esset protrahenda Professio ultra sex menses, tunc pro facultate esset adeunda Sedes Apostolica, et sic fuisse decisum a Sacr. Congreg. refert Fagnan. *in cap. Ad Apostolicam, de Regul. num.* 9. 10. 11. pro Novitia longa infirmitate correpta, quae cum pro remedio adiisset Sacram Congregationem Concilii, *ipsa Sacra Congregatio censuit agendum cum Sanctissimo, ut concedatur prorogatio ultra menses sex a finito anno, donec duret spes recuperandae sanitatis; Sanctissimus annuit, ut concedatur ista prorogatio;*
et ibidem refert Sacr. Congr. censuisse opus esse, 35
ut Sanctissimus daret dilationem Olimpiae Spinulae Novitiae, quae verebatur, ne emissa Professione bona sua apud Mercatores existentia recuperare non posset, Sanctitas Sua indulsit sex menses ultra annum Novitiatus, ut manere posset in Monasterio absque Professione.

Annus Novitiatus, sicuti et Professio sub poe- 36
na nullitatis debet necessario fieri in Conventibus designatis ex Decretis Clementis VIII. Et ut clare hoc pateat, damus hic ad literam ipsa Decreta. Decretum primum editum 12. *Martii* 1596. sic praecise habet: *Praecipimus omnibus Generalibus, ut de caetero neminem sub quovis praetextu, aut colore ad Habitum Regularem admittant, nisi in Conventibus auctoritate nostra designandis. Insuper sancimus, ut quo ad hujusmodi Conventus per Nos deputati non fuerint, Superiores a receptione quorumcumque Novitiorum, sive ad Habitum, sive ad Professionem, omnino abstineant.* Et infra: *Receptiones vero et Professiones quaslibet eorum, qui contra hujusmodi Decretum admissi fuerint, nullas, et*
irritas esse ex nunc decernimus. Secundum Decre- 37
tum editum 20. *Junii* 1599. habet praecisa verba: *Sanctissimus cum districte prohibuerit, ne quis ad suscipiendum Habitum Religionis admitteretur, profiteretur ve, quousque Monasteria, et Conventus aliquot destinarentur, quia tamen non obstante tali prohibitione cognovit nonnullos praetextu licentiarum receptos, et admissos fuisse, nunc denuo praecipit, ne quemquam nisi per Literas in forma Brevis ad*

Habitum Regularem suscipiendum nisi in Conventibus designandis, recipere, aut receptos ad Professionem admittere ullo modo audeant; quinimmo receptos contra primam prohibitionem etiamsi imperfectum Habitum, aut sine capucio gerant, omnino ejicere debeant. Et infra: *Receptiones vero, et Professiones quaslibet eorum, qui contra Decretum admissi fuerint, nullas et irritas esse ad quemcumque effectum ex nunc decernit, et declarat.*

38 Ex istis Decretis manifeste patet, non posse extra Conventus designatos fieri neque Novitiatum, neque Professionem sub poena nullitatis; sunt enim clara verba Pontificis et Novitiatum, et Professionem extra tales Conventus emissam, irritantia. *A receptione quorumcumque Novitiorum sive ad Habitum, sive ad Professionem omnino abstineant.... Ne quis ad suscipiendum Habitum Religionis admitteretur, profitereturve... Ne ad Habitum Regularem suscipiendum, nisi in Conventibus designandis, recipere, aut receptos ad Professionem admittere ullo modo audeant. Receptiones vero, et Professiones quaslibet eorum, qui contra hujusmodi Decretum admissi fuerint, nullas et irritas ad quemcumque effectum ex nunc decernit, et declarat.*

39 Ubi vides quod Decreta in clausula irritante loquuntur copulative, et absoluto volunt, quod tam Novitiatus, quam Professio fiant in Conventibus designatis, aliter sive Novitiatus solum, sive sola Professio fiat extra ipsos, Professio erit absolute nulla, cum talis sit natura copulae; *l. Si haeredes, ff. de condition. instit. l. Si quis ita stipulatus in fine, ff. de verbor. obligat. et cap. Ex parte, de rescriptis,* ut late probant pluribus adductis Fagnanus *lib. 4. Decretal. cap. Insinuante, qui Clerici, vel voventes.* Pignatell. *tom. 9. consult.* 173. *num.* 56. *et consult.* 175. *a n.* 24. Moron. *respons.* 82. *num.* 94. *et seqq.* Passerin. *de statu homin. q.* 189. *art.* 10. *num.* 334. Donatus *Tom. 2. part. 2. tract.* 8. *q. 2. et* 4. Ursaya *tom.* 8. *part.* 1. *discept.* 33. *num.* 34. Matthaeuc. *Offic. Cur. cap.* 34. *n.* 20. et alii plures. Vide verb. *Professio* n. 10.

40 Non obstant tamen supra allegata Clementina Decreta, quin possit aliquis a Superioribus ad Habitum recipi in Conventu non designato, ut sic ejus Filius instituatur, dummodo postea transmittatur ad Conventum designatum, et ibi integrum annum Novitiatus peragat, incipiendo a die residentiae, et Religiosi Convictus in tali designato Conventu, et ipso sic completo in eodem Conventu designato, Professionem emittat, quia sic salvatur finis Summi Pontificis, qui fuit, ut Novitii probarentur in Conventibus strictioris Observantiae, atque ibi probati per integrum annum, et idonei reperti, ad Professionem admitterentur, vel si inhabiles, e Monasterio ejicerentur, ad praescriptum Tridentini *cap.* 15. *et* 16. *sess.* 25. *de Regular.* Verba enim illa: *Praecipimus, ut de caetero neminem sub quovis praetextu ad Habitum Regularem admittant,* vel similia, intelligenda sunt cum effectu, *arg. cap. Relato, de Cleric. non resident. cap. Aut verba, de poenit. dist.* 1. Gloss. *in Extravagante Suscepti, in verb. Cum effectu, ne Sede vacant.* Feder. de Senis *cons.* 10. *casus talis est, in fine.* Fagnan. *in lib.* 4. *Decretal. cap. insinuante; Qui Clerici, vel voventes. n.* 46.

Talis autem Novitius inspecto effectu dicitur admissus, et receptus in Conventu designato, ubi per annum de momento in momentum completum probat austeritatem Religionis, et Religio mores illius, juxta textum *in cap. Ad Apostolicam, de Regularib.* et ibi postea ad solemnem Professionem admittitur, ad praescriptum Concilii Tridentini *cap.* 16. *vers. finito tempore Novitiatus sess.* 25. *de Regularib.* et juxta ipsa Clementina Decreta superius allegata. 41

Licet enim indutus fuerit Habitu Regulari in Conventu non designato, non tamen fuit ibi indutus, ut Novitiatum perageret in tali Conventu non designato; sed ut Novitiatum perageret integre in Conventu designato, et plene eo completo in tali Conventu designato, ibi Professionem emitteret, juxta Decreta Clementis VIII. *die* 12. *Martii* 1596. *et* 20. *Junii* 1599. et Urbani VIII. *die* 2. *Aprilis* 1632. a quo declarantur solum invalidae Professiones eorum, qui annum Probationis non fecerunt in Conventibus ad recipiendos Novitios designatis. Sic solide cum pluribus aliis Fagnan. *loc. cit.* 42

Annus Probationis post Concil. Tridentin. non potest renunciari neque a Novitio, neque a Monasterio; Concil. Trident. *sess.* 25. *de Regularib. cap.* 15. ubi irritat omnes Professiones factas ante annum Novitiatus expletum; Decretum autem irritans inducit formam, cui renunciari non potest, ut notat Bald. *in l.* 1. *num.* 2. *vers. in contrarium, ff. de liber. et posth.* et Albert. Brun. *in tract. de form. fol.* 3. *col.* 1. ubi enim est data forma, consensus partium non operatur; Gloss. *in cap. Statutum in princ. verb. Committatur, de rescript. lib.* 6. et ita anno Probationis renunciari non posse saepius declarasse Sacram Congreg. Concil. testatur Fagnan. *lib.* 3. *Decretal. in cap. Ad Apostolicam, de Regul. num.* 24. et tenet Barbosa *in Trident. sess.* 25. *de Regul. c.* 16. *num.* 33. Navarr. Roderic. Fr. Emmanuel et alii communiter. 43

Annus Probationis, seu Novitiatus ad valide profitendum exigitur etiam in Religione Hierosolymitana *ex statut.* 28. *de reception. Fratr.* et sic declaravit Sacra Congr. Concil. ut referunt Flamin. Paris *de resignat. benefic. lib.* 1. *n.* 120. et Stephan. Gratian. *discept. forens.* 163. *num.* 27. et Fagnan. *lib.* 5. *Decretal. in cap. Qui Presbyterum, de Poenit. et remiss.* Excipiuntur tamen Bohemi, quibus indultum est, ut non teneantur esse in Probatione, nisi per sex menses, *ut ordinat.* 39. *de recept. Frat. in nov. et* 36. *in antiq.* Sic Fagnan. *loco citato.* Alia vide verb. *Professio.* 44

ADDITIONES EX ALIENA MANU

45 De jure antiquo annus Probationis consensu
mutuo utriusque partis, Novitii nempe et admit-
tentium illum ad Professionem, diminui poterat;
secus vero de Jure novo Conc. Trid. ut recte ob-
servat *Auctor. n.* 41.
46 Equites Ordinum militarium, secluso proprio
statuto, emittere Professionem valent, nondum
completo anno Probationis, propterea quod Con-
cilium Tridentinum solummodo comprehendit
Religiosos in commune viventes, strictam pauper-
tatem, castitatem, et obedientiam profitentes,
47 quales non sunt Equites Ordinum militarium. Ad-
didi *secluso proprio statuto*, nam Equites Sancti
Joannis statutum habent, ne possint Professionem
emittere ante sextumdecimum aetatis annum
completum, et ante annum Probationis exactum;
confer Schmalzgrueber *Jur. Eccles. univ. lib.* 3.
part. 4. *tit.* 31. §. 4. *n.* 49.
48 Commendatarii Monasteriorum, quae capita
Ordinum sunt, intra sex menses Professionem so-
lemnem emittere debent, vel cedere Commendas;
Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 21. *de Re-
gular.* Idem Auctor eodem loco *n.* 50.
49 Moniales S. Dominici, si legitimam aetatem
habeant, et judicio Medici articulo mortis consti-
tutae sint, possunt, Probationis anno nondum com-
pleto, Professionem emittere, ex privilegio a San.
mem. Pio V. in Constit. 109. hujus Pontificis Bul-
lar. nov. *tom.* 2. Verum haec Professio solum ope- 50
ratur, ut Monialis professa capax sit Indulgen-
tiarum, et aliarum gratiarum, quas in articulo
mortis Professae, et Professi consequuntur. Cae- 51
terum si Monialis convalescat, ut caetera jura
Professis competentia participare possit, Proba-
tionis annum complere debet, et denuo Professio-
nem emittendo prius editam ratam habere; Donat.
*tom.*2. *Prax. Regul. tract.*9. *quaest.*16.*n.*1. *et* 2. Gau- 52
dent vero mox dicto Privilegio alii Novitii utrius-
que sexus cujuscumque Ordinis, modo cum Or-
dine Divi Dominici in privilegiis communicent.
Miranda *in Manual. Praelat. tom.* 1. *quaest.* 22.
art. 10. *in fin.*
Quaedam Novitia in aetate erat Professionem 53
emittendi, tum annum Probationis compleverat,
nondum tamen Professionem emiserat. Correpta
gravi morbo Professionem emisit, et deinde obiit.
Quaestio exorta fuit, utrum Professio haec facta
dicenda esset juxta Jus commune, et Concilium
Tridentinum, an secundum mox dictum Pianum
Privilegium. Magni erat momenti haec quaestio,
ob effectus diversos, qui ab una et altera Profes-
sione promanant. Si enim Professio referebatur
ad Pianum Privilegium, dos Monialis spectare
nequibat ad Monasterium. Delata autem ad Ro-
tam, ea decidit, Professionem emissam dici debe-
re conformiter ad Jus commune, et Concilium
Tridentinum. Vide Barchinonen. *dotis* 26. *Junii*
1650. *cor. Reverendiss. Corrado.*

ANNUS SANCTUS

SUMMARIUM

1. Annus Sanctus unde sumpserit originem, et denominationem. — 2. Apud Christianos consuevit vocari Annus Sanctus ille universalis Jubilaeus, qui certis revolutis temporibus pro integro anno Romae solet indici. — 3. Licet varii censeant Anni Sancti, seu magni Jubilaei inchoationem, et institutionem derivare a Bonifacio VIII. — 4. tamen reperitur etiam ante ea tempora fuisse celebratos Jubilaeos. — 5. Immo multi referunt principium Jubilaei ad tempora Apostolorum Petri, et Pauli. — 6. Et alii expresse referunt Jubilaeos celebratos ann. 49. et 50. post Christum natum. — 7. Annus Sanctus quare a Bonifacio VIII. fuerit indictus pro unoquoque centesimo. — 8. Annus Sanctus sic a Bonifacio dispositus, fuit statim a Deo, tamquam sibi gratissimus, miraculis comprobatus. — 9. Et tanta fuit ipsa multitudo populi ex omnibus mundi partibus ad lucrandum hunc magnum Jubilaeum accurrentis, quod ex omnibus nationibus, quae sub coelo sunt, sine Romanis, semper, et continuo peregrinorum ducenta millia connumerabantur, absque venientibus, et recedentibus. — 10. Et quod mirum est, huic pene infinitae hominum multitudini nihil ad victum defuit, et pretio satis commodo. — 11. Annus Sanctus a Bonifacio VIII. pro unoquoque centesimo determinatus, fuit postea redactus ad quinquagesimum a Clemente VI. — 12. Deinde Urbanus VI. instituit, ut ob memoriam annorum triginta trium, quibus Christus Dominus in Terris vixit, Jubilaeus celebraretur quovis anno trigesimo tertio. — 13. Hanc Urbani reductionem ad triginta tres annos, ratam habuerunt, et servarunt Martinus V. et Nicolaus V. — 14. Exinde Paulus II. statuit, ut in posterum Jubilaeus perageretur anno quolibet vigesimo quinto, ut sic omnis aetas tanti Thesauri particeps efficeretur. — 15. Et hoc tempus 25. annorum determinatum a Paulo II. fuit ab omnibus ejus Successoribus usque ad praesens servatum. — 16. Annus Sanctus publicatur die Ascensionis Domini praecedentis anni. — 17. Annus Sanctus incipit a primis Vesperis Nativitatis Domini, et durat usque ad primas Vesperas ejusdem Nativitatis Domini anni sequentis. — 18. Porta Sancta quare sic dicta. — 19. Porta Sancta quibus caeremoniis aperiatur, *ad n.* 20. — 21. Porta Sancta quibus caeremoniis claudatur, *ad n.* 22. — 23. Dum Porta Sancta Basilicae S. Petri ab ipso Summo Pontifice, et aliae Portae Sanctae aliarum Basilicarum suis a respectivo Cardinalibus destinatis aperiuntur, et clauduntur, recitantur variae, et determinatae preces. — 24. Pro Anni Sancti Jubilaeo lucrando indictae sunt variae Ecclesiae visitandae. Bonifacius VIII. determinavit visitandas esse Basilicas Apostolorum Petri, et Pauli. — 25. Clemens VI. addidit visitandam Basilicam Lateranensem. — 26. Gregorius XI. adjecit visitandam Basilicam S. Mariae Majoris de Urbe, prout usque ad praesens servatur. — 27. Interdum justis de causis fuerunt subrogatae aliae Ecclesiae praedictis Basilicis — 28. Tales Basilicae debent visitari per triginta vices a Romanis, et incolis Urbis, et per quindecim vices ab exteris. — 29. Quandoque autem dignis de causis fuerunt redactae ad minores vices, et data etiam facultas Poenitentiariis Basilicarum tales visitationes diminuendi.

1 nnus Sanctus ab anno Jubilaei veteris legis
sumpsit originem, et denominationem, unde
sicuti apud Hebraeos annus ille plenissimae
remissionis sanctificabatur, et Jubilaeus vo-
cabatur; *Sanctificabisque annum quinquagesimum,
et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terrae,
ipse enim est Jubilaeus*; Levit. *cap.* 25. *num.* 10.
2 sic apud Cristianos consuevit vocari Annus San-
ctus ille universalis Jubilaeus, qui certis revo-
lutis temporibus pro integro anno Romae solet
indici, et etiam juxta S. Isidorum Hispalen. *in
Origin. lib.* 5. *hic Jubilaeus interpretatur remissionis
3 annus.* Et licet Polydorus Virgilius, et varii
alii censeant Anni Sancti, seu magni Jubilaei
inchoationem, et institutionem derivare a Boni-
facio VIII. ex quo ipse vere magnum Jubilaeum
instituerit pro anno 1300. ut claro constat ex
ejus Extravagante incipiente *Antiquorum*, *de
4 poenit. et remiss.* tamen reperitur etiam ante ea
tempora fuisse celebratos Jubilaeos, ut ostendunt
Navarrus *de Jubilaeo not.* 1. et Benzonius *lib.* 3. *cap.*
4. Cardinal. Lauraea, Panciroll. Pauvin. Victorell.
Turrecremata, et multi alii, praesertim Zacca-
ria *Tratt. dell' Anno Santo p.* 1. *lib.* 1. *cap.* 1. *pag.*
16. *e seqq.* ubi inter alia disertum de Anno Sancto
Innocentii III. temporibus testimonium recitat,
expenditque Alberici Monachi apud Leibnitium
5 in *Accessionibus historicis.* Et Palaus §. 1. princi-
pium Jubilaei refert ad tempora Apostolorum
Petri, et Pauli. Et Gherard. *in histor. lib.* 13.
pag. 4[illegible]0. substinet anni Jubilaei institutionem,
vel ab ipsis Apostolis ortam, vel ab eorum imme-
diatis Pontificibus. Et Scaliger *in Euseb. part.*
18. et Petavius *in Rationar. temp.* referunt Jubi-
6 laeos celebratos ann. 49. et 50. post Christum
natum. Mihi Scaliger ad manus non est: Petavius
est, qui nihil ejusmodi aut tradidit, aut tradere
potuit; immo quovis pignore contenderem, ne
Scaligerum quidem ista somniasse, et Joannes
Card. Monachus testatur in cit. Extravagante *Anti-
quorum*, quod ex ipsius Bonifacii ore audivit,
*se ad hujusmodi Constitutionem edendam impulsum
esse, quia vulgatum est, quod talis Indulgentia in
annis centesimis a Nativitate Christi olim concedi
solebat.*

7 Annus Sanctus a Bonifacio VIII. fuit indictus
pro unoquoque centesimo, ex quo ipse Pontifex
percepisset, incolas Romanos una voce tenere,
quod, qui Basilicam Sancti Petri visitarent uno-
quoque centesimo plenariam Indulgentiam con-
sequerentur, et de facto comperisset 1. *die Ja-
nuarii* 1300. turmatim populum Romanum ad
limina Apostolorum convolare, et in dies augeri
peregrinorum concursum, omnes uno ore ex
Majorum relatione exclamando in Basilica Sancti
Petri maximam esse peccatorum expiationem,
et signanter propriis auribus audivisset a quodam
sene aetatis annorum 107. quod suus Pater pro-
ximo tunc elapso centesimo Romam petiisset,
ipsumque in sua ultima voluntate admonuisset,
ut venturo saeculo tantum spiritualem thesaurum
lucrifacere non omitteret, Cardinalium, et Ro-
mani populi supplicationibus annuens die 22.
Februarii supradicti anni 1300. Festo Cathedrae
S. Petri Antiochiae recurrente, magni Jubilaei
celebritatem quolibet centesimo recolendam in-
stauravit. Espenius Bonifacii VIII. credulitatem
redarguit; plura in hunc Pontificem scommata
evomunt Indulgentiarum osores Protestantes,
eumque ad Jubilaeum instituendum corradenda-
rum undequaque a peregrinis pecuniarum causa
permotum ajunt. Zaccaria Bonifacium vindicavit,
ab Espenii cavillis *loco nuper citato*, a Protestan-
tium calumniis *p.*2.*lib.*4. *cap.*2. Sic refert Cajetanus
de Stefaneschis Cardinal. S. Georgii ad velum au-
reum, seu velabrum, et ipsius Bonifacii affinis
in suo libro *de anno centesimo* inserto *tom.* 6. *Bi-
blioth. Patrum.*

Annus Sanctus sic a Bonifacio dispositus, fuit 8
statim a Deo tamquam sibi gratissimus Miraculis
comprobatus. Plurimi enim in Sanctorum Apo-
stolorum Basilicis a diversis morbis, et infirmi-
tatibus liberati sunt, et praesertim varii a Dae-
monibus obsessi, a quibus exibant clamantes,
et dicentes, quod non solum ab Apostolis Petro,
et Paulo ejiciebantur a corporibus obsessis, sed
a multitudine animarum populi Christiani virtute
Sancti Jubilaei cogebantur exire, et quod ex
dictorum Apostolorum meritis animae in Purga-
torio existentes a poenis liberatae Gloriam aeter-
nam jam obtinere meruerunt: sic diffuse refert
Raynald. *ad ann.* 1300. *num.* 7. Conferatur Zacc.
p. 1. *lib.* 1. *cap.* 2. Et tanta fuit ipsa multitudo 9
populi ex omnibus Mundi partibus ad lucrandum
hunc magnum Jubilaeum accurrentis, quod ex
omnibus nationibus, quae sub coelo sunt, sine Ro-
manis, semper, et continuo peregrinorum ducenta
millia connumerabantur, absque venientibus, et
recedentibus, ut testatur S. Antoninus *part.*2. *hist.
tit.* 20. *c.*8. §. 11. Et quod mirum est, huic pene 10
infinitae multitudini nil ad victum defuit, et pre-
tio satis commodo, ita ut sensibiliter cognosce-
retur esse speciale opus Dei, ut narrat Brietius
in Annal. ad ann. 1300.

Annus Sanctus a Bonifacio VIII. pro unoquo- 11
que centesimo determinatus 1300. in sua *Constit.
incip. Antiquorum*, fuit postea redactus ad quin-
quagesimum a Clemente VI. 1350. *in sua Constit.
incipiente Unigenitus*, et sic 1350. fuit prima
vice Jubilaeus quinquaginta annis anticipatus.

12 Deinde Urbanus VI. creatus Pontifex 1378. insti-
tuit , ut ob memoriam annorum triginta trium,
quibus Christus Dominus in terris vixit , Jubi-
laeus celebraretur quovis anno trigesimo tertio,
ut late scribunt Benzonius *lib.* 3. *cap.* 6. et San-
13 ctarellus *cap.* 1. *dup.* 3. Et hanc Urbani reductio-
nem ad triginta tres annos ratam habuerunt , et
servarunt Martinus V. et Nicolaus V. ut enunciat
Paulus II. in sua Constitutione incip. *Ineffabilis*
14 *Providentia* , in qua anno 1470. ut omnis aetas
tanti Thesauri participes efficeretur, statuit ipse
Paulus II. ut in posterum Jubilaeus perageretur
15 anno quolibet 25. Et hoc tempus 25 annorum a
Paulo II. determinatum , fuit ab omnibus ejus
Successoribus usque ad praesens servatum; Post
ipsum enim annos Jubilaeos indixerunt Sixtus
IV. pro anno 1475. Alexander VI. pro anno 1500.
Clemens VII. pro anno 1525. Julius III. pro anno
1550. Gregorius XIII. pro anno 1575. Clemens
VIII. pro anno 1600. Urbanus VIII. pro anno
1625. Innocentius X. pro anno 1650. Clemens X.
pro anno 1675. Innocentius XII. pro anno 1700
qui tamen non potuit ipsum claudere, ex quo ob-
ierit die 28. Septembris ejusdem anni 1700. et
ipsum clausit Clemens XI. qui fuit electus Ponti-
fex Maximus die 23. Novembris ejusdem anni
1700. Benedictus XIII. pro anno 1725. et Bene-
dictus XIV. pro anno 1750. Pius VI. elect. in
Pont. 15. Kal. Martii 1775. pro dicto anno.
16 Anno Sancto imminente , die Ascensionis Do-
mini ante Annum Sanctum maximo apparatu in
Basilica Sancti Petri post Evangelium recitatur
publice Pontificis Diploma de proximi anni Jubi-
17 laeo. Et Annus Sanctus incipit a primis Vesperis
Nativitatis Domini , et durat usque ad primas
Vesperas ejusdem Nativitatis Domini anni sequen-
tis , cum hac tamen diversitate , quod Vesperae
initio anni Jubilaei dicuntur post aperitionem
Portae Sanctae , at in fine ejusdem anni Jubilaei
dicuntur antequam ipsa Porta Sancta claudatur,
unde Jubilaeus perseverat , dum Porta Sancta
18 sistit aperta ; et vocatur Sancta eo quia , qui
per eam , ut decet , ingrediuntur , sanctitatem,
seu Gratiam Divinam consequuntur , et dum ea
clauditur , benedicuntur lapides , calx , et alia
id genus.
19 Porta autem Sancta aperitur, ut sequitur. In
Vigilia Nativitatis Domini instituitur mane (*)
supplicatio celeberrima , cui interest Summus
Pontifex cum Cardinalibus , Principum Legatis ,
Praelatis etc. Post meridiem Pontifex e sacello
Palatii se confert ad Ecclesiam Sancti Petri , ac-
que ac reliquae , clausam , ejusque Portam mu-
ratam , quae dicitur *Porta Sancta,* ter ipse mal-
leo argenteo percutit , Summus Poenitentiarius
bis (**) , tunc a Fabris murariis disjicitur mu-
rus foribus Ecclesiae Sancti Petri appositus, cujus
omnes lapides , ac caementum magna cum devo-
tione accipiunt Populus Romanus , ac peregrini.
Deinde Pontifex Templum ingreditur , interest- 20
que Vesperis solemnibus ; et interim cum magno
comitatu Cardinalis Decanus pergit ad aperiendam
portam Sanctam Basilicae S. Pauli, et Cardinales
Archipresbyteri ad aperiendas Portas Sanctas ,
quisque suae respective Basilicae, Lateranensis,
et Sanctae Mariae Majoris. Postquam autem per 21
totum annum dictae Sacrae Basilicae visitatae
fuerunt , paulo ante Nativitatem Domini edicitur
Portam Sanctam Divi Petri claudendam esse in
Vigilia Nativitatis ejusdem Domini post Vesperas,
quas praecessit non minus solemnis a Palatio
Apostolico supplicatio , quam quando aperienda
erat.
Unde postquam ipse Summus Pontifex, et post- 22
modum ipse Summus Poenitentiarius in medium
liminis ingressus ipsius Portae Sanctae jecit cal-
cem trulla , seu cochleari argenteo , ternosque
lapides posuit , tunc mox in altum , latumque
murus erigitur, manetque integer, donec redeat
alius Annus Sanctus. Et dum Porta Sancta Basi- 23
licae Sancti Petri ab ipso Summo Pontifice , et
aliae Portae Sanctae aliarum Basilicarum a suis
respective Cardinalibus destinatis aperiuntur, et
clauduntur , recitantur variae , et determinatae
preces , quas prae aliis refert Navarrus in fine
sui Commentarii. Legendus tamen cum primis
Zacc. qui *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 3. *et* 7. omnia ad
Portam Sanctam pertinentia persecutus est.
Pro Anni Sancti Jubilaeo lucrando indictae sunt 24
variae Ecclesiae visitandae. Bonifacius VIII. de-
terminavit visitandas esse Basilicas Apostolorum
Petri , et Pauli. Clemens VI. addidit visitandam 25
Basilicam Lateranensem. Et Gregorius XI. adau- 26
xit visitandam Basilicam Sanctae Mariae Majoris
de Urbe , prout usque ad praesens servatur , et
semper exprimuntur Basilicae visitandae in Con-
stitutionibus, quae publicantur per Summos Pon-
tifices in indictione hujusmodi magni Jubilaei
Anni Sancti. Interdum tamen justis de causis fue- 27
runt subrogatae aliae Ecclesiae praedictis Basili-
cis , ut contigit sub Urbano VIII. a quo fuit de-
putata visitanda Ecclesia Sanctae Mariae Trans-
tyberim loco Basilicae S. Pauli extra moenia, ra-
tione pestis , quae tunc temporis grassabatur in

(*) Clerus Saecularis , et Regularis ad Vaticanam Basilicam hora decimaoctava convenit. Supplicatio tamen circa horam vigesimam incipit.

(**) In forma *ritus servandi a SS. D. N. Pio Papa VI. in aperitione Portae Sanctae Basilicae Vaticanae* haec ad rem habentur « Malleum accipit Pontifex a ma- « nibus Cardinalis Poenitentiarii , terque cum illo percu- « tit Portam ..... statimque Malleum dimittit in manibus « Cardinalis Poenitentiarii, et redit ad Sedem. Porta vero « Sancta integra ruit. »

28 Urbe , et Regno Neapolitano, et Siciliae. Et tales
Basilicae debent visitari per triginta vices a Romanis, et incolis Urbis, et per quindecim vices
ab exteris in gratiam laborum , et poenarum
29 itineris. Quandoque tamen ad minores vices fuerunt redactae dignis de causis a variis Summis Pontificibus, et data etiam facultas Poenitentiariis Basilicarum tales visitationes diminuendi , ut observat Archiepiscopus Tarsensis Franciscus Maria Pheboeus *in suo libro de progressu celebritatis anni Jubilaei p.* 240. (*)

Alia ad rem , vide verb. *Jubilaeum.*

(*) Legenda est hac de re *Epistol. Encycl.* Benedict. XIV. *od Poenitent. et Confessar.* ubi fuse agitur de controversiis excitatis circa opera injuncta pro Jubilaei adquisitione, et circa facultates concessas, earumque usum, ubi et multa de notione *Romanorum*, *et Incolarum* Urbis; ac *de Peregrinorum*, atque *Externorum* Vocabulis. (*Edit. Neapol.*)

ANTIPHONA

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. Antiphona quid significet. — 2. Quidve in Ecclesiasticis Officiis. — 3. Auctor Antiphonarum apud Graecos S. Ignatius creditur. — 4. Apud Latinos S. Ambrosius. — 5. Desumuntur ex Sacris Literis. — 6. 7. Antiphonae in Missa. — 8. Quando duplicantur, et quid per hoc intelligitur. — 9. Antiphonae antiquitus ad omnes Psalmorum versus repetebantur, quod nunc in Psalmo tantum Invitatorio servatur. — 10. Quare Antiphonae duplicentur. — 11. Tempore Paschali pauciores dicuntur Antiphonae. — 12. Quomodo intonandae Antiphonae ante Psalmos, et quid si iisdem verbis constant ac Psalmi initium. — 13. Quando dicantur. — 14. Juxta Ritum Monasticum Psalmi *Domine quid multiplicati*, etc. et *Deus misereatur*, etc. dicuntur sine Antiphona — 15. De Antiphonis propriis. — 16. De Antiphonis propriis in primis Vesperis. — 17. In Adventu Antiphonae de Laudibus Dominicae, repetuntur per hebdomodam. — 18. Cur Antiphonae sumantur in Dominicis ex utroque Testamento, et tempore Paschali de Novo tantum. — 19. Cur Antiphonis tempore Paschali addatur Alleluja. — 20. 23. De Antiphonis Majoribus — 24. De aliis tribus Antiphonis privilegiatis in Adventu. — 25. De Antiphonis propriis ad *Magnificat* in Feriis Septuagesimae, Sexagesimae et Quinquagesimae. — 26. Propriae Antiphonae in secundis Vesperis Apostolorum, S. Joannis B. et plurimorum Martyrum. 27. 30. De Antiphonis finalibus B. M. V. — 31. Antiphonae finales, quatuor, et quaenam. — 32. 35. Antiphona finalis quando dicenda vel omittenda, in Choro et extra. — 36. Quando flexis genibus dicenda. — 37. 40. De Antiphona *Alma Redemptoris.* — 41. 42. De *Ave Regina Coelorum.* — 43. 46. Antiphona *Regina Coeli.* — 47. 50. De *Salve Regina.*

1 Antiphona graeca vox, *Αντιφωνη reciproca vociferatio;* est Cantus Ecclesiasticus alternus, cum scilicet a duobus Choris alternatim Psalmi, aut Hymni concinuntur. Isidor. *lib.* 6. *Orig. c.* 19. *et lib.* 7. *de Eccl. off. c.* 7.

2 Antiphonae strictius loquendo in Ecclesiasticis Officiis dicuntur merae ex variis Psalmis diversorum versuum, qui magis solemnitatis mysterium exprimunt, eclogae, quae Psalmis ipsis concinendis praemittuntur, seu sententiae, quae Psalmum antecedunt, quia ad ejus symphoniam Psalmus cantatur per duos choros, ipsaque Antiphona conjunguntur duo Chori. Gloss. Du Cange, et Amalarius *l.* 4. *de Eccl. off.*

3 Auctor Antiphonarum apud Graecos primus creditur S. Ignatius, S. Joannis discipulus, saepe ac diu congressus cum Apostolis. Is, cum visio Angelorum Sanctam Trinitatem hymnis alterna vice decantatis collaudantium, objecta fuisset, formam illam alterna vice canendi Ecclesiae Antiochenae tradidit, quae tandem in omnes Orientis Ecclesias propagata est. Nicephor. *l.* 13. *c.* 8. Walafridus Strabo *de reb. eccles. c.*28. Radulph. Tungrens. *de canonum observ. ont. propos.* 12. Hunc ritum in usu receptum in Oriente Basilii saeculo docet ipse Basilius: « *De nocte populus consurgens antelucano tempore domum precationis petit , in qua ad psalmodiam instituuntur. Et nunc quidem in duas partes divisi alternis succinentes psallunt.* » *Epist.* 63. *ad Cler. Neocaesar.*

4 Apud Latinos vero primus S. Ambrosius Antiphonas constituit, Graecorum exemplum imitatus; ex hinc in cunctis Occidentis regionibus earum usus increbuit. Isidorus *l. c. Hoc tempore*, ait Paulinus in vita S. Ambrosii, *primum Antiphonae , hymni ac vigiliae in Ecclesia Mediolanensi celebrari coeperunt , cujus celebritatis devotio non solum in eadem Ecclesia , verum per omnes pene Occidentis provincias manet.*

5 Antiphonae ex Ss. Scripturis desumptae sunt. Regula Pauli et Stephani c. 14. *Nullus praesumat Responsoria vel Antiphonas, quae solent aliquo composito sono pro suo libito , et non ex canonica Scriptura desumpta canere in Congregatione ista, vel meditari vel legere.*

6 Antiphonarum usus major est in horis Canonicis, quam in Missa. In hac tamen suus quoque locus est Antiphonis, nempe tum in Introitu, qui etiam *Antiphona* , et *Antiphona ad Introitum* vocatur in *Ord. Rom. I.* tum in Offertorio, ut ex Gregorii M.

Antiphonario constat, ubi *Antiphona ad offerenda*, id est ad Offertorium praescribitur. Antiphona, quae *Communio* dicitur, non post ipsam Communionem, ut in plerisque Ecclesiis modo fit, sed tempore ipsius Communnionis cum Psalmo cantabatur, cujus moris locuples pro Africana Ecclesia testis est S. Augustinus. *Retract. lib.* 2. *c.* 11.

7 Antiphona ad Introitum componitur regulariter ex Psalmo Davidis. Caeteros, qui ex aliis Scripturae libris hausti sunt, ut in Nativitate Domini: *Puer, qui natus est*, in Ascensione: *Viri Galilaei* etc. Gavantus vocat irregulares, quibus annumerat Meratus etiam alios, qui neque ex Scriptura decerpti sunt, quemadmodum censendi sunt: *Salve S. Parens; Gaudeamus omnes* confer Gavant. *Comment. in rub. Miss. P. I. tit.* 8.

8 Aliquando Antiphonae duplicantur, et aliquando non. Duplicantur autem ad Vesperas, Matutinum et Laudes (nam ad alias horas minores nunquam dicuntur integrae, nisi in fine Psalmorum) quando Officium fit duplex, secus vero, quando semiduplex, simplex, vel feriale. Pro *duplicantur* intelligimus, quod tota Antiphona dicatur tam ante, quam post Psalmum, sive Canticum, quando vero non duplicantur, tunc ante Psalmum incipitur tantum Antiphona, quae post Psalmum tota repetitur. Biss. *Hierurgia.*

9 Antiquissimam Antiphonarum repetitionem ad omnes Psalmorum versus attigisse videtur Anonymus Auctor opusculi *de Benedictione Dei.* Decimo tamen saeculo in Ecclesia Orientali repetendae Antiphonae ad singulos Psalmorum versus testimonium gravissimum extat in vita S. Oddonis Abb. Cluniac. auctore Joanne: *Quia ejusdem Officii Antiphonae* (Vigiliarum S. Martini) *breves sunt, et ejus temporis longiores noctes, volentes Officium ad lucem usque protendere, unamquamque Antiphonam per singulos Psalmorum versus repetendo canebant.* In praesentiarum priscum illum repetendi Antiphonam ritum ad unumquemque Psalmi versum non servamus nisi in Psalmo Invitatorio, in quo bis ad initium Antiphonam dicimus, et repetimus modo integram, modo ex parte ad ejusdem Psalmi versus. Merati *obs. in Gav. sect.* 5. *c.* 7. *n.* 5.

10 Rationem, quare aliquando Antiphonae duplicentur et aliquando non, affert Gavant. *t.* 2. *sect.* 3. *c.* 4. Quod Antiphonae significent Charitatem, ideo in solemnioribus festis duplicantur, quia tunc perfectiorem Charitatem ostendere debemus; quando vero Antiphona ante Psalmum solum incipitur, tunc denotatur, Charitatem incoeptam in hac vita, esse perficiendam in alia, quare post Psalmum Antiphona perfecte dicitur.

11 Tempore Paschali pauciores dicuntur Antiphonae; nam Vesperae Dominicae et feriales, itemque Psalmi Nocturnorum dicuntur sub unica Antiphona, quae de communi sumpta erit prima cujuslibet Nocturni, quia ut docet Gavant. *n.* 5. *l. c.* tempore Paschali, Clerici supponuntur per laetitiam Resurrectionis Christi majori charitate inflammari.

Initium Antiphonae, quando solum incipitur, 12
non sit unius syllabae, neque ita pronunciata praecise, ut auribus dissonet. Quando vero Antiphona, quae dicitur ante Psalmum vel Canticum, est idem cum principio Psalmi, in eo casu Psalmus, dicta Antiphona, non incipitur a capite, sed ab eo quod sequitur. Excipe, si Antiphonae adderetur *Alleluja*, quod praesertim tempore Paschali contigit, quia Alleluja discontinuat Antiphonam a Psalmo. Biss. *Hierurg.*

Ad omnes horas cum Psalmis et canticis dicun- 13
tur semper Antiphonae, pro diversitate Officii vel horarum, aliquando plures, aliquando pauciores, quod secundum occurrit tempore Paschali, quo saepe Psalmi Nocturnorum, et Vesperarum dicuntur sub una Antiphona, item aliquando Nocturni Officii infra Octavas, et Officii ferialis dicuntur sub una Antiphona. Item Psalmi horarum minorum semper sub una Antiphona dicuntur. Ex *Rubr. gener. Brev. tit.* 21. Ad horas minores una dicitur Antiphona, quae desumitur in festis regulariter a Laudibus, quarta praetermissa, quia est Antiphona pro cantico, non pro Psalmo, addit Gavant. *Sect.* 5. *c.* 7.

Ab hac regula excipiuntur secundum ritum 14
Monasticum Ps. *Domine quid multiplicati sunt* etc. qui dicitur ad Matutinum ad Invitatorium, *Ps. Deus misereatur nostri* etc. ad Laudes immediate post *Deus in adjutorium* etc. et Psalmi Completorii, qui semper dicuntur sine Antiphona.

Antiphonae propriae, vel a tempore privilegia- 15
ta, vel a festo etc. praeferuntur communibus. Biss. *Hierurg.*

Ob festi solemnitatem in primis Vesperis po- 16
nuntur aliae Antiphonae diversae a Laudibus, et a secundis Vesperis, ut in Natali Domini, Festo Corp. Christi etc. *Idem. l. c.*

In Adventu ob temporis celebritatem Antipho- 17
nae de Laudibus Dominicae repetuntur ad horas per Hebdomadam, quousque octo diebus ante Nativitatem dicuntur Antiphonae propriae, postremis diebus ad Laudes, et per Horas assignatae. Gavant. *Sect.* 5. *c.* 7.

Antiphonae ad *Magnificat* in primis Vesperis 18
Dominicarum, ut plurimum, sumuntur ex S. Scriptura veteris Testamenti legenda in Matutino ejusdem Dominicae. In secundis autem Vesperis sumuntur de Evangelio, quod in eadem Dominica legitur, sicut etiam ad Laudes, ut diei Dominico deserviat utrumque Testamentum. Dominicae Paschales Antiphonis gaudent de novo tantum Testamento, quia Christi Resurrectio causa est, ut in novitate vitae ambulemus. Gav. *l. c.*

Additur Antiphonis tempore Paschali in fine 19

Alleluja, ad laetitiam Paschalem saepissime decla-
randam. *l. c.*

20 Antiphonae Majores in Adventu dicuntur eae,
quae per septem dies ante Nativitatem Domini
recitantur, incipientes a litera *O*, quae majores
aliis sunt, quia duplicantur. Gavaut. *Com. Sect.* 6.
21 c. 2. n. 1. Quae recitantur congruentius ad *Magni-*
ficat, quam ad Canticum Zacchariae, quia, ut docet
Amalar. *de Ord. Antiph. c.* 13. spectant magis ad
B. Virginem, quam ad Zachariam; et Duraodus ad-
dit *l.* 6. *c.* 11. quia Christus expectabatur ad Ve-
speram mundi, ideo dicuntur in Vesperis ad *Ma-*
22 *gnificat.* Duplicantur ad explicanda iterata suspi-
ria SS. Patrum; Dur. *l. c.* Septem recitantur, ut per
Octavam ante Nativitatem Domini accendamur
erga Christum venturum, admiraotes potius,
quam vocaotes Salvatorem, qui jam venit. Nam
illud *O* admirantis est magis, quam vocantis; Gav.
l. c. ex Amalar. Mystice quoque septeoarius nu-
merus siguificat septiformem Spiritus Sancti gra-
tiam, et septem humani generis miserias, quas
ex Aotiphouis haustas recenset Durandus. *l.* c.

23 Ordo Antiphonarum a Gemma *l.* 3. c. 5. sic
explicatur, ut in prima dicatur Christus *Sapien-*
tia, quia venit in Spiritu sapientiae; in secunda
Adonai, quod nomen Muysi indicavit Deus, qui
legem dedit, et venit nos redimere per Spiritum
intellectus; in tertia *Radix Jesse in signum popu-*
lorum, hoc est, in signum Crucis, et liberare nos
venit in Spiritu consilii; in quarta *Clavis David*,
qui Coelum justis aperit, et Inferoum claudit in
Spiritu fortitudinis; in quinta *Oriens*, qui nos il-
luminat Spiritu scientiae, in sexta *Rex gentium*
et lapis angularis, qui salvat omnes per Spiritum
pietatis; in septima *Emmanuel*, qui venit non sine
Spiritu timoris, dans cunctis charismata amoris.
Gav. Vid. *Art. Nav. Casin. Adventus* n. 22.

21 Tres aliae Antiphonae sunt privilegiatae tem-
pore Adveotus. Prima est *Expectetur*, quae sem-
per in Sabbato diceuda est quarto loco, ut concor-
det cum cantico Sabbati, de quo sumpta est. Alte-
ra est *Nolite timere*, quae die 21. mensis Decem-
bris semper est poneuda, sive sit festum S. Tho-
mae, sive Dominica. Tertia est *Ecce completa sunt*,
quae ultimo die dicitur ante Vigiliam Nativitatis.
Congruit autem dici, ut ex verbis ejusdem Anti-
phonae constat. Gavant. *Com. l.* 2. *sect.* 6. *c.* 2.
Rubr. Brev.

25 Datae sunt Antiphonae ad *Magnificat* fere om-
nibus feriis Septuag. Sexages. et Quinquagesimae.
Propriae sunt, quia hae feriae non sunt ita com-
munes ut aliae per annum, neque ita propriae, ut
feriae Adventus, et Quadragesimae, quarum Anti-
phonae nunquam omittuntur. In feria 6. nulla est
Antiphona, quia saltem de S. Maria in Sabbato fit
in Vesp. a Capitulo. Gav. *l. c.* c. 9.

26 In secundis Vesperis Apostolorum dicuntur
Antiphonae aliae a primis Vesperis et Laudibus,
ad majorem scilicet solemnitatem, et ad declaran-
dam eorundem propinquitatem majorem cum
Christo, in cujos Festis fit haec additio Antipho-
oarum et multiplicatio. Gav. *Com. l.* 2. *sect.* 8. *c.*
1. Quod in Nativitate S. Joh. Baptistae idem fie-
ri solet, rationem affert *l.* c. quia missus a Deo,
idest, Apostolus ipse quoque fuit, Christo carne
propinquior et mente. In festo quoque plurimo-
rum Martyrum idem fit; quia *majorem charitatem*
nemo habet, quam etc. et ubi plures coluntur Mar-
tyres simul, multiplicata charitas per Antiphonas
plures indicari debet.

Antiphonae finales B. V. M. pars quidem Of- 27
ficii non sunt, sed ad devotionem dici solent, lo-
cumque serius in Breviario Romano obtinuerunt.
Catalani *Caereman. Episcop. T. II. c.* 2. §. 15. 28
Bzovius affirmat, Gregorium IX. Papam anno
1239, jussisse, ut *Salve Regina* recitaretur, ve-
rum id in nullo Breviario ante annum 1449. in-
venitur. Cardinalis vero S. Crucis suo inseruit,
atque inde procul dubio Pius V. in Romanum
suum transtulit. *Ibidem.* Gavant. *in Rubric. Brev.*
Rom. Sect. 5. *c.* 22. *n.* 12. Grancolas *in Brev. Rom.* 29
c. 40. Habentur in Breviario *Ven. edito* 1521. ubi
dicuntur statutae a Clemente VI. anno 1350.
meminitque Turrecremata in *Reg. S. Bened. ad*
Complet. De iis tamen distincte meminit Jo. Par-
mensis in Epistola data ad Fratres suos Minores
an. 1249. quam recitat Lucas Wadingus *eod. an-*
no in Annal. Minorum n. 2. ubi easdem quatuor,
quibus nos utimur, solitas caotari post Completo-
rium indicat a Franciscanis. Gavant. *in Rom. Brev.*
sect. 5. *c.* 22. *n.* 5. Harum mentio est etiam in 30
MSS. statutis Capituli Floriacensis Abbatum
Floriaci, et Prioris et Conventus *de Reg. c.* 4.
apud Martene *de Antiq. Monach. Ritib.* c. 12. *n.*
17. his verbis: *In fine Completorii loco Antiphona-*
rum.... debet alia Antiphona scil. Alma Redempto-
ris *aut* Salve Regina, *seu quaelibet alia Antiphona...*
singulis diebus in Conventu solemniter decantari.

Aotiphonae B. M. V. quae pro diversitate tem- 31
poris sunt dicendae in fine horarum, sunt quatuor,
videlicet: *Alma Redemptoris*, *Ave Regina*, *Regina*
Coeli et *Salve Regina.*

Antiphona finalis B. M. V. tempori conveniens 32
dicitur semper in Choro, quando finita aliqua hora
discedendum est a Choro. Si post horam alia subse-
quatur hora, dicitur in fine ultimae horae, ut prae-
scribunt *Rubr. Brev.* Omittitur post illam horam, 33
postquam sequuntur Psalmi Poenitentiales, Lita-
niae vel Off. Defunctorum, excepto Completorio,
in cujus fine semper dicitur. Si sequatur Off. B. M.
V. tunc dicitur eo finito. Biss. Item omittitur in Cho- 34
ro post illam horam canonicam, post quam imme-
diate sequitur Missa, neque post Missam est dicen-
da. Ex Gav. *Extra Chorum dicuntur tantum in fine* 35
Completorii et in fine Matutini dictis Laudibus, si tunc
terminandum sit Officium, alioquin si alia subsequa-

tur hora in fine ultimae horae. Rubr. gen. Brev.
tunc non dicuntur ratione horae, sed Laudum,
36 quae antecedenter sunt dictae. *Dicuntur autem*
flexis genibus praeterquam in diebus Dominicis, a
primis Vesperis Sabbati, et toto tempore Paschali;
Hebdamadario tamen ad Orationem surgente. Rubr.
Brev.

37 Antiphonae finalis *Alma Redemptoris* Hermannus Contractus Monachus Benedictinus auctor
extitit, qui XI. Ecclesiae saeculo floruit, obiitque
anno 1054. In honorem B. M. V. illam Hermannus conscripsit, et Romae in Ecclesia ejusdem
B. M. V. illam primo cecinit. Durand. *lib.* 4. *cap.*
22. Benrou *in Magnificat lib.* 1. *cap.* 19. Macri
aliique.

38 Haec autem Antiphona a primis Vesperis Sabbati I. Dominicae Adventus dicitur usque ad Vesperas Festi Purificationis Beatae Mariae Virginis inclusive. Hic autem nota, quod quamvis Auctores quamplures cum Gavanto dicant, quod si
contingat transferri Festum Purificationis B. M.
V. tunc non dimittenda Antiphona *Alma Redemptoris*, nisi in fine Officii Purificationis: itemque
quod si Purificatio B. M. V. Octavam alicubi habeat, Antiphona *Alma* protahi debet usque ad
Completorium diei Octavae ejusdem Festi, et hoc
ex quodam Decreto S. R. C. pro PP. Discalceatis
emanato: tamen hujusmodi sententia non amplius
videtur admittenda, quia Decretum illud revocatum est aliis Decretis, quibus declaratum est,
quod die 2. Februarii dimissa ad Completorium
Antiphona *Alma Redemptoris*, dicatur alia, nempe *Ave Regina Coelorum*, etiamsi Festum Purificationis transferatur, vel Octavam habeat.
Merati *in Gavant. Sect.* 5. *cap.* 22.

39 Placuit superius distincte loqui de Vesperis et
Completorio, quia si Completorium Festi Purificationis B. M. V. immediate Vesperas ejusdem
Festi non sequitur, tunc quidem post eas dicenda
foret Antiphona finalis *Alma Redemptoris*, sed ad
Completorium resumenda *Ave Regina Coelorum* etc.
Gavant. *tom.* 2. *Sect.* 5. *Cap.* 22. *n.* 8. *De fine offic.*

40 In primis Vesperis Festi Nativitatis D. N. J.
C. ad Antiphonam *Alma Redemptoris* mutatur
versus *Angelus Domini* etc. ejusque loco dicitur
Post partum, etc. Gavant. ut supra.

Antiphona finalis *Ave Regina Coelorum* dicitur 41
a Completorio festi Purificationis inclusive usque
ad feriam quintam in Coena Domini exclusive.
Rubr. Brev. Haec Antiphona habet innominatum 42
auctorem. Versus eidem additus *Dignare me* etc.
est S. Ephrem, teste S. Hieronymo citato a Cornelio Schultingio *Tom.* 4. *p.* 3. *de Peculiaribus*
Missae.

Regina Coeli etc. dicitur post horas Canonicas 43
a Completorio Sabbati Sancti usque ad Nonam
Sabbati post Pentecosten inclusive. *Rubr. part.*
Breviar. Sane congruit, quod haec Antiphona 44
dicatur tempore Paschali, tum quia plena est
laetitiae, tum quia in laudem B. V. Mariae tempore Paschali ab Angelis fuit pronunciata. Biss.
Hierurgia. Durandus *in Ration. Divinorum Off.* 45
lib. 6. *c.* 89. *n.* 3. narrat tempore B. Gregorii Romae
fuisse magnam aeris pestilentiam, quam ob causam Beatus ordinavit, ut imago S. Mariae, quam
B. Lucas pinxisse dicitur, processionaliter portaretur; et ecce tota aeris infectio cedebat imagini fugiens, et auditae dicuntur juxta imaginem tres voces Angelorum canentium *Regina Coeli*
etc. statimque B. Gregorius adjunxit: *Ora pro nobis Deum Alleluja*, quae narratio non placet Merato *Observat. in Gav. T.* 2. *Sect.* 5. *c.* 22. sed
nullam suae sententiae rationem affert. *Regina* 46
Coeli etc. dicitur etiam pro Antiphona ad Cantica
in Officio parvo *B. M. V.* tempore Paschali. *Rubr.*
part. Brev.

Salve Regina dicitur a primis Vesperis festi 47
SS. Trinitatis usque ad Nonam Sabbati ante
primam Dominicam Adventus inclusive. *Rubr.* 48
Brev. Salve Regina vel habet auctorem Petrum
Compostellanum, ex Dur. *l.* 4. *c.* 22. vel Hermannum Contractum ex Trithemio *l.* 2. *de viris*
Illustribus Benedic. c. 84. *ann.* 1040. secundae
opinioni accedit Merat. *Observ. in Gav. Sect.* 5. *c.* 49
22. et probabiliorem tenet. Ultimam partem hujus
Antiphonae *O Clemens* etc. addidit S. Bernardus,
cum in Ecclesia Spirensi *Salve Regina* caneretur; 50
ut patet ex Chronico Spirensi. Hujus Antiphonae
usus in Ecclesia antiquior videtur, sed aliquam
verborum mutationem passa est; nam Hermannus
Contractus ita scripserat: *Salve, Regina misericordiae*, etc. Merati *l.* c.

ANTIQUATA PROPOSITIO

VIDE VERB. *PROPOSITIONES DAMNATAE* N. 41.

APOCRYPHA PROPOSITIO

VIDE *IBID.* N. 43.

APOCRYPHÆ INDULGENTIÆ

VIDE VERB. *INDULGENTIA* ART. 4. PER TOT

ATHEA PROPOSITIO

VIDE D. VERB. *PROPOSITIONES DAMNATAE* N. 20.

APOSTASIA

SUMMARIUM

1 Apostasia ex vi nominis quid significet, et importet. — 2. Apostasia est triplex, scilicet Apostasia a Fide, ab Obedientia, a Religione professa, vel a Sacro Ordine. Quid sit Apostasia a Fide. — 3. Apostata a Fide ille dicitur, qui in totum a Fide Christi recedit, sive totaliter eam deserit. — 4. Apostasia differt ab Haeresi solum secundum magis, et minus, ex quo Apostasia deficiat a Fide Christi totaliter, et Haeresis solum partialiter. — 5. Apostata Christum, et Fidem Christianam, quam suscepit, totaliter abnegat, Haereticus vero non totaliter eam abnegat, sed solum partialiter, secundum unum vel aliquos Articulos. — 6. Apostatae incurrunt omnes poenas, quas incurrunt Haeretici. — 7. Et insuper incurrunt alias majores, et graviores, quam ipsi Haeretici. — 8. Nec suffragatur eis poenitentia, uti suffragatur Haereticis. Et si alios seducant, spoliantur omnibus, et capitali sententia damnantur. — 9. Quae autem poenae de Jure sint statutae Haereticis, et consequenter Apostatis. *Remissive.* — 10. Apostatae a Fide in Turcarum ditionibus existentes, si ibi redeant ad poenitentiam, omnino debent abjurare Apostasiam coram Fidelibus captivis, quibus dederunt scandalum in propriis carceribus publice, et explicite; at coram infidelibus non videtur hoc necessarium, sed sufficit, ut coram ipsis abstineant ab actibus infidelitatis, deponatque habitum protestativum falsae Religionis, etc. — 11. Apostatae reversi ad fidem in terris infidelium tuta conscientia omnem habitum indistincte deferre possunt nationis discretivum, dummodo non sit protestativus falsae Religionis, donec nanciscantur occasionem transfugiendi ad Fideles. — 12. Nec proinde arcendi sunt a susceptione Sacramentorum, si propositum habent profitendi Fidem, quando juridice de illa interrogentur. — 13. Apostatam poenitentem in articulo mortis constitutum, et in terris infidelium existentem absolvere debet Confessarius, abjurata prius verbo Apostasia in Foro conscientiae; et si per aliquod temporis spatium supervixerit, poterit abjurare in balneo coram Fidelibus. — 14. Quod si non poterit, relinquat Chirographum suae abjurationis, saltem signo Crucis conscriptum. — 15. Quod si neque hoc possit, committat Confessario, ut suam abjurationem Fidelibus manifestet. — 16. Non autem tenetur poenitens, tunc in periculo vitae constitutus, etiam suadentibus Turcis, cum periculo vitae Fidem Catholicam, quam tunc, abjurata infidelitate, amplexus est, confiteri, sed eorum suasionibus eludere, vel non respondere, vel aequivocis verbis utendo. — 17. Apostasia a Fide per Chirographum fraude Daemonis facta, nullum Jus illi tribuit, et reconciliatus est Apostata absque eo quod Daemon cogatur Chirographum reddere. — 18. Nec valet dici illud esse requirendum ad probandam Apostasiam Malefici. — 19. Apostasia ab Obedientia late capta quid sit. — 20. Apostasia ab Obedientia stricte et proprie loquendo quid sit. — 21. Apostasia a Religione proprie loquendo quid sit. — 22. Qui a Religione professa etiam sine legitima facultate ad aliam laxiorem Religionem transiret, non esset rigorose, et proprie Apostata. — 23. Apostasiam vere incurrit, et dicitur Apostata, qui a Religione temere discedit cum animo non amplius redeundi, etiamsi retineat Habitum, ad 24. — 25. Quamvis ex dictis colligatur rationem formalem Apostasiae proprie dictae in hoc praecise consistere, quod discessio a Religione fiat cum animo non amplius redeundi, adeoque eos, qui cum animo redeundi discedunt, non esse proprie Apostatas, sed fugitivos. — 26. Tamen in praxi communiter accipiuntur, et tractantur, ut veri Apostatae, qui extra Claustra sine Superiorum licentia, Habitu etiam rejecto, et cum animo redeundi ad Religionem, vagantur. — 27. Sic pro eodem sumuntur in Decretis de Apostatis, et ejectis. — 28. Et pro eodem etiam sumuntur a Clemente X. *Const. incip. Pastoris aeterni vices.* — 29. Non est tamen Apostata Regularis, qui injuste, et notabiliter gravatus a Superiore recta via ad Generalem, Provincialem, aut alios, ad quos de Jure, accedit absque licentia Superioris. — 30. In tali casu ipse Religiosus non recedit ab Obedientia, sed dicitur appellare de facto, quamvis antea non appellaverit. — 31. Regulares non sunt deterioris conditionis, quam caeteri homines, qui ab injustis gravaminibus possunt appellare; et ad majores Judices recurrere. — 32. Solvitur instantia, quae adducitur ex Tridentino, ad 34. — 35. Solvitur instantia, quae adducitur ex Statutis variorum Religionum, ad 36. — 37. Debet tamen talis Religiosus ad Superiorem majorem sine Obedientia confugiens esse sic notabiliter, et manifeste gravatus, ut evidenter constet, vel de facili probari possit non habere aliud remedium, nisi ut ad majorem Superiorem confugiat, et sic apud illum se ipsum tueatur. — 38. Ad justificandum autem suum recursum, et ut nulla pro Foro etiam externo sit Apostasiae umbra, et suspicio fugae, nec contra eum militent sancita a Sac. Congr. Regul. expediret, immo esset sic instruendus, ut prius ipse recurrens peteret facultatem a Superiore gravante majorem Superiorem adeundi, et tali facultate sibi negata, peteret testimoniales Apostolos a testibus fide dignis de petita, et sibi denegata tali facultate. — 39. Et dato quod nec tales testimoniales Apostolos posset obtinere; aut petendo tales Apostolos, aut licentiam, aliquod majus gravamen certo timeret, tunc nulla petita licentia, et nullis testimonialibus, posset recta via Superiorem adire pro necessario sublevamine. — 40. Immo, ut tenent plurimi, in tali casu periculoso, posset etiam Regularis Habitum dimittere absque incursu Apostasiae, et sic directe ad Superiorem accedere, dummodo vero, et certo timeat, quod in itinere capiatur, et reducatur per vim ad manus Superioris gravantis, ad 41. — 42. Quinimmo vitandi periculi causa licet Clericis arma deferre. — 43. Et etiam ad vitanda talia pericula licet eis comam deferre. — 44. Regularis cum Literis Obedientialibus itinerans, et ad liberius divagandum Habitu Regulari in itinere dimisso, et in veste saeculari incedens, non est Apostata. — 45. Nec etiam talis Regularis censendus est fugitivus. — 46. Ligatur tamen Excommunicatione lata in Regulares temere Habitum dimittentes vagandi causa. — 47. Et hanc Excommunicationem etiam incurrit, qui Habitum defert, sed ita coopertum, ut cognosci non possit. — 48. Regulariter quantumcumque Habitus etiam ex lascivia relinquatur, ac cooperiatur, si non relinquatur animo deliberato illum non reassumendi, non contrahitur Apostasia. — 49. Poenae Apostasiae a Religione, seu statu Religioso de Jure communi sunt sequentes: Prima est Excommunicatio, quae ipso facto incurrit, si fiat Apostasia cum dimissione Habitus. — 50. Secus autem si Apostasia fiat cum retentione Habitus. — 51. Secunda poena est Suspensio ab Ordinibus Sacris, quos Apostata suscepit durante Apostasia. — 52. Et si durante suspensione celebret, vel alios Ordines exerceat, fit Irregularis. — 53. A qua Irregularitate, licet de Jure communi non possit dispensare nisi Papa, de Jure tamen particulari per privilegia possunt ab ipsa dispensare cum suis Subditis omnes Praelati Regulares. — 54. Tertia poena est quod durante Apostasia Regularis Apostata existat privatus privilegiis suae Religionis. — 55. Praeter autem has poenas a Jure communi statutas, sunt etiam aliae, ut privatio vocis activae, et passivae, carceris, flagellationis, jejunii, et hujusmodi, quae diversimodo a qualibet Religione in particulari pro suis Apostatis sunt impositae; et ideo circa istas potest quisque consulere proprias, et particulares suae Religionis Constitutiones. — 56. Apostatas, et fugitivos recipientes, retinentes, vel occultantes, aut eis pro fuga, et Apostasia consilium, aut auxilium praestantes, peccant mortaliter, et ipso facto Excommunicationem incurrunt. — 57. Praelati, seu Superiores Regulares tenentur fugitivos, seu Apostatas requirere, et revocare, et eos cogere, ut ad Ordi-

nem revertantur ad 60. — 61. Apostatae a Religione debent recipi salva Regulari disciplina, dum poenitentes redeunt, non obstantibus Constitutionibus prohibentibus recipi eos, qui ter apostatarunt.—62. Apostasia a Sacro Ordine, et Apostata ab illo dicitur, cum quis a perfectiori statu Clericali, quem in manu Episcopi, edito continentiae voto, assumpsit, ad statum Laicalem, vel etiam conjugii, dimisso suo Habitu, propria temeritate se transfert. — 63. Poenae Apostasiae a Sacro Ordine sunt sequentes. Prima est Excommunicatio non lata sed ferenda, si Clericus Apostata non contraxerit Matrimonium; si vero in Sacris constitutus contraxerit Matrimonium, erit latae sententiae. — 64. Secunda est poena infamiae, quam ipso facto incurrit. — 65. Tertia poena est Irregularitas, si Apostata a Sacro Ordine Matrimonium contrahat. — 66. Quarta poena est amissio privilegii ordinis Clericalis. — 67. Quinta poena est quod tales Apostatae, qui nec minis, nec blanditiis induci possunt ad reassumendum Habitum abjectum, possint ab Episcopo duro carceri mancipari. — 68. Quomodo Apostatae, et fugitivi absolvantur a Summo Poenitentiario. — 69. Major Poenitentiarius potest concedere, ut Apostata vel fugitivus, si expediat, ad alium Ordinem transeat. — 70. Apostatae nullatenus admittuntur ad allegandam nullitatem Professionis, sed ad Monasterium redire coguntur. — 71. Apostatae declarantur illi, qui post unicam sententiam latam pro nullitate Professionis, etiam appellatione non interposita, Habitum abjecerint. — 72. Item ii, qui post sibi indultam restitutionem in integrum, e Religionis claustris migrare praesumant. — 73. Refertur Constitutio Benedicti XIV. 74. — 75. Quaestio utrum verus Apostata a Religione sit ille, qui ad aliam Religionem discedit animo illam ingrediendi, sed non petita licentia a Superiore Religionis, quam deserit. 76. — 77. Alia quaestio, an scilicet ad Apostasiam a Religione requiratur dimissio Habitus.

1 Postasis ex vi nominis significat quandam desertionem, vel recessum a Deo, aut aliquo bono, in quo homo tenebatur perseverare, vel ex praecepto, vel ex voto. Unde quia a Deo tripliciter recedere possumus, secundum tres modos conjunctionis debitae ad ipsum, scilicet per Fidem, Obedientiam, et Religionem professam, vel Sacrum Ordinem susceptum, ideo triplex est Apostasis, seu defectio, scilicet a Fide, Obedientia, Religione professa, vel Sacro Ordine suscepto. Ita communiter Doctores cum Divo Thoma 2. 2. *q.* 12. *art.* 1. et Glossa *in cap.*
2 1. *de Apostatis.* Apostasia a Fide (quae propriissime Apostasia est, et a communi post Gloss. *in cap.* 1. *de Apostatis verb. Apostata, Apostasia perfidiae* vocatur) est totalis discessus, seu de-
3 fectio a Fide Christiana; unde Apostata a Fide ille dicitur, qui in totum a Fide Christi recedit, sive totaliter eam deserit, ut si Christianus efficitur Judaeus, vel Turca, sive Paganus; *leg.* 1. *et* 2. *Codic. de Apostat. cap. Non potest* 24. *caus.* 2. *quaest.* 7. Pirhing. *lib.* 5. *tit.* 9. §. 1. Farinac. *tract. de Haeresi q.* 183. §. 2. *n.* 13. Sylvester *verb. Apostasia*, et alii communiter.

4 Hinc Apostasia differt ab Haeresi solum secundum magis, et minus, ex quo Apostasia deficiat a
5 Fide Christi totaliter, et Haeresis solum partialiter; Apostata enim dicitur, qui Christum, et Fidem Christianam, quam suscepit, totaliter abnegat; Haereticus vero non totaliter eam abnegat, sed solum partialiter secundum unum, vel aliquos Articulos, ideoque magis late patet Apostasia, quam Haeresis; omnis enim Apostata est Haereticus, sed non omnis Haereticus est Apostata, ut de se patet, quia licet Lutherani, Calvinistae, et alii Haeretici vulgo, et improprie dicantur Apostatae, vere tamen, et proprie loquendo non sunt Apostatae a Fide Christi, cum adhuc Christiani sint, ad differentiam verorum Apostatarum, qui amplius non sunt Christiani, sed vel Judaei, vel Pagani, secundum sectam, quam amplexi sunt.

6 Unde Apostatae ultra quam quod omnes poenas, quas incurrunt Haeretici, ut expresse habetur *cap. Contra Christianos* 13. *de Haereticis in* 6. praecisis his verbis: *Contra Christianos, qui ad ritum transierint, vel redierint Judaeorum* etc. *erit tamquam contra Haereticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Judaeos convicti, et sicut contra fautores, receptatores, et defensores Haereticorum, sic contra fautores, receptatores, et defensores talium est procedendum*; et tenent communiter Doctores; 7
adhuc tamen alias majores, et graviores incurrunt, quam ipsi Haeretici: cum Apostatae semper quamdiu vivunt, et post mortem usque ad quinquennium accusari, et in suis puniri possint, *leg. Si quis* 1. *et l. Apostatarum* 4. *Cod. de Apostatis.*
Nec suffragatur eis poenitentia, uti suffragatur 8
Haereticis, *leg. Hi qui* 3. *Cod. de Apostatis*, ubi aperte dicitur: *Lapsis enim, et poenitentibus subvenitur, perditis vero, hoc est Sanctum Baptisma profanantibus, nullo remedio succurritur.* Et si alios seducant, spoliantur omnibus bonis, et capitali sententia damnantur, *l. Cum* 5. *Cod. de Apostatis.*
Quae autem poenae de Jure sint statutae Haere- 9
ticis, et consequenter Apostatis, vide suo loco verb. *Haeresis.*

Apostatae a Fide in Turcarum ditionibus exi- 10
stentes, si ibi redeant ad poenitentiam, omnino debent abjurare Apostasiam coram Fidelibus captivis, quibus dederunt scandalum in propriis carceribus publice, et explicite, ac coram infidelibus non videtur hoc necessarium, sed sufficit, ut coram ipsis abstineant ab actibus infidelitatis, deponantque habitum protestativum falsae Religionis, et curent ut successu temporis cognoscant etiam infideles, vel ab ipsis, vel ab aliis eorum abjurationem, licet id cum periculo vitae; Sac. Congregatio Sanctissimae Inquisitionis 18. *Julii* 1620. Sacra Congregatio de Propaganda Fide *sub die* 7. *Aprilis* 1629. quam refert Laurent. de Peyrinis *de privil. Regul. tom.* 3. *in addit. ad Constitut. Leonis X. cap.* 4. *n.* 26. *pag.* 430.

Apostatae reversi ad Fidem in terris infidelium 11
tuta conscientia omnem habitum indistincte deferre possunt nationis discretivum, dummodo non sit protestativus falsae Religionis, donec nanciscan-

12 tur occasionem transfugiendi ad Fideles. Nec pro-
inde arcendi sunt a susceptione Sacramentorum,
si propositum habent profitendi Fidem, quando
juridice de illa interrogentur; Sac. Congreg. de
Propaganda Fide 7. *April.* 1629. cujus meminit
Laurent. de Peyrin. *laca superius cit. n.* 27. Sac.
Congreg. S. R. et univers. Inquisitionis *coram
Sanctissimo Domina Nostro Urbano VIII.* 18. *Julii*
1630. apud eumdem Laurentium de Peyrinis
dict. cap. 4. n. 41. censuit deponendum esse habi-
tum infidelium, quatenus sit protestativus falsae
Religionis; si vero sit aequivocus, potest rever-
sus illum deferre; quod si ex illa delatione ratio-
ne personae aliqua oriretur suspicio, tenetur au-
fugere quam primum poterit.

13 Apostatam poenitentem in articulo mortis con-
stitutum, et in terris infidelium existentem accer-
situs Confessarius, ut secreto absolvat, absolvere
debet, abjurata prius verbo Apostasia in Foro
conscientiae, et si per aliquod temporis spatium
supervixerit, poterit abjurare in balaeo coram
14 Fidelibus. Quod si non poterit, relinquat Chiro-
graphum suae abjurationis saltem signo Crucis
15 conscriptum. Quod si neque hoc possit, committat
Confessario, ut suam abjurationem Fidelibus ma-
16 nifestet. Non autem tenetur poenitens tunc in pe-
riculo vitae constitutus, etiam suadentibus Turcis,
cum periculo vitae Fidem Catholicam, quam tunc,
abjurata infidelitate, amplexus est, confiteri, sed
eorum suasiones eludere, vel non respondendo,
vel aequivocis verbis utendo; Sac. Congreg. S. R.
etc. universalis Inquisitionis 18. *Julii* 1630. teste
Laurent. de Peyrinis. *d. cap.* 4. *num.* 42.

17 Apostasia a Fide per Chirographum fraude
Daemonis facta, nullum Jus illi tribuit, et recon-
ciliandus est Apostata, absque eo quod Daemon
cogatur Chirographum reddere, cum in tali casu
sufficiat vera poenitentia commissi criminis, seu
Apostasiae; ex illo enim Chirographo nullum Jus
acquiritur Daemoni, ut bene advertit Lupus *in
Edictis Inquis. part.* 3. *lib.* 22. *dist.* 5. *art.*2. *diff.* 2.
18 Nec valet dici illud esse requirendum ad proban-
dam Apostasiam Malefici, quia neque ad hoc est
necessarium, cum corpus delicti Apostasiae non
oporteat per scripturam probari, dum de eo con-
stat per confessionem ipsius rei; Card. Albit. *de
inconst. in Fide cap.* 32. *n.* 153.

19 Apostasia ab Obedientia late capta est omnis
mortalis Divinae Legis transgressio, ut docet D.
Thomas 2. 2. *q.*12. *art.*1. *ad* 1. juxta illud Eccle-
siast.10. *Initium superbiae haminis apostatare a Deo.*
20 Stricte tamen, et proprie loquendo Apostasia ab
Obedientia sumitur pro recessu a mandatis Ec-
clesiae, cum quis ex superbia, vel contemptu
schismatice resistit Ecclesiae legitime praeci-
pienti, vel suis Canonibus, Conciliaribus Decre-
tis, et justis Legibus obtemperare contumaciter
recusat; colligitur *ex cap.* 2. *de majoritat. et obe-
dientia, et c.*1. *caus.* 3. *q.*4. *et cap.*2. *ejusdem caus.
et quaestion.* ubi praecise dicitur: *Transgressores
enim sponte Legis suae, ejusque vialatores Apostatae
nominantur;* et hujus Apostasiae praecipua spe-
cies est Schisma, de quo suo loco verb. *Schisma.*

Apostasia a Religione proprie loquendo est 21
criminosa discessio a Religione cum animo non
amplius redeundi ad regulare Institutum. Dicitur
criminosa discessio ad denotandum, quod ad incur-
rendam veram Apostasiam, debet esse temeraria
discessio, et facta sine licentia Superioris, undo
Apostatae non sunt, qui discedunt cum legitima
facultate, vel liberantur a Regulari observantia,
vel ad Episcopatum legitime transferuntur, juxta
Clement. I. de elect. Dicitur autem *cum animo nan
amplius redeundi ad Regulare Institutum,* ad deno-
tandum quod ut incurratur vera Apostasia, debet
haberi animus deliberatus nunquam redeundi,
sive ad suum derelictum, sive ad aliud quodcum-
que Regulare Institutum. Unde qui a Religione 22
professa etiam sine legitima facultate ad aliam
laxiorem Religionem transiret, non esset rigorose,
et proprie Apostata, quia ut inquit Innocentius
in cap. Intelleximus in fine de aetate et qualitate in
nullo venit contra ea, quae sunt de substantia
Ordinis, cum semper sit in alicujus obedientia,
nam non dicitur Apostata proprie, nisi qui ad sae-
culum redit, et tenet Glossa *in cap. ult. de Apo-
statis,* Abbas, Joannes Andreas, Archidiaconus,
Sylvester. Fagnan. Pirhing. Rodrig. Cajetan. Lay-
man, et alii plurimi.

Apostasiam vere incurrit, et dicitur Apostata, 23
qui a Religione temere discedit cum animo non
amplius redeundi, etiamsi retineat Habitum; nam
nihil refert, an cum, vel sine Habitu discedat,
dummodo habeat animum deliberatum non ampli-
us redeundi, sicut enim Habitus non facit Mona-
chum, sed Professio Regularis, *cap. Parrectum,
cap. Ex parte, de Regularib.* ita retentio Habitus
tantum non debet facere quempiam esse in Reli-
gione, ut aequaliter fiat dissolutio, et colligatio
vinculi; *l. Nihil est, de Reg. Jur. leg. Ab emptione,
Cod. quando licet, §. item per acceptillationem, In-
stit. quib. mod. obligat. tollat.* Et expresse a Cle-
mente VIII. in decreto pro reservatione casuum 24
edito 26. *Maji* 1593. vocatur Apostasia, sive fiat
Habitu retento, sive dimisso, praecisis his verbis;
*Apostasia a Religione, sive Habitu dimisso, sive re-
tenta, quando eo pervenit, ut extra septa Monasterii,
sive Canventus fiat egressio.* Quod decretum fuit
etiam confirmatum ab Urbano VIII. 21. *Septem-
bris* 1624. Sic tenet Abbas *in cap.* 1. *num.* 2. *de
Apastat.* Farinac. *tract. de Haeresi quaest.* 183. §.
1. *n.* 62. Cajetanus, Sanchez, Rodriquez, Angelus,
Sylvester, Pirhing. Anaclet. Donatus, et cum plu-
rimis aliis Pignatell. *tam.* 7. *cons.* 68. *n.* 5.

Quamvis autem ex dictis colligatur rationem 25
formalem Apostasiae propriae dictae in hoc prae-

cisc consistere quod discessio a Religione fiat cum animo non amplius redeundi, adeoque eos, qui cum animo redeundi discedunt, non esse pro-
26 prie Apostatas, sed fugitivos: tamen in praxi communiter accipiuntur, et tractantur ut veri Apostatae, qui extra Claustra sine Superiorum licentia Habitu etiam retento, et cum animo redeundi ad Religionem, vagantur, prout refert Sanctor. *Com. in statut. Relig. S. Francisci c.* 2. *statut.* 61. esse definitum per statuta Papalia Julii II. *c.* 7. *part.* 31. praecisis his verbis: *Intelligimus autem Apostatam omnem, qui sine licentia, vel contra obedientiam suorum Praelatorum per terras, loca, seu patrias cum Habitu, vel sine, cum socio, vel sine*
27 *illo iverit, atque quomodolibet discedentem.* Et sic pro eodem sumuntur in Decretis de Apostatis, et ejectis a Sac. Congr. Concil. jussu Urbani VIII. 21. *Septembris* 1624. editi, ubi §. 3. expresse dicitur: *Rursus statuit, ut fugitivi, et Apostatae sive Habitum Regularem deferant, sive non, possint, ac debeant ab Episcopis loci, ubi moram trahunt, in Carceres conjici, ac Superioribus Regularibus con-*
28 *signari secundum Regularia statuta puniendi.* Et pro eodem etiam sumuntur a Clemente X. in Constitut. incip. *Pastoris aeterni vices* edita 18. Februar. 1675. in qua habetur praecise: *Ut Regulares Apostatae et fugitivi etc. tunc poenarum ipsis propter Apostasiam hujusmodi inflictarum, vel infligendarum etc.*

29 Non est tamen Apostata Regularis, qui injuste, et notabiliter gravatus a Superiore recta via ad Generalem, Provincialem, aut alios, ad quos de
30 jure, accedit, absque licentia Superioris. In tali enim casu talis Religiosus non peccat, nec recedit ab obedientia, sed dicitur appellare de facto, quamvis antea non appellaverit. Appellatio autem ex Pasqualigo ad Lauretum de Franchis *part.* 1. *n.*1359. est defensio contra injustitiam, et praesidium innocentiae: et defensio per omnes est de jure naturae, adeoque Regularibus nedum licita, sed et necessaria, ut per majorem Superiorem
31 a gravamine Superioris inferioris liberentur. Non est enim dicibile, utpote nimis durum, quod ex propriu statu Regulares sint deterioris conditionis, quam caeteri homines, qui ab injustis gravaminibus possunt appellare, et ad majores Judices recurrere; *cap. Suggestum, cap. Pastoralis Officii, de appellationibus, l.* 2. *tit.* 28. Et sic tenent Lezana *sum. tom.* 1. *cap.* 16. *n.* 8. Peyrin. *de subdito q.* 1. *cap.* 20. Ameno *de delictis tit.* 2. §. 1. *Apostasiae, n.* 27. Pignatell. *tom.* 10. *Consult.* 24. *n.* 27. et plurimi apud ipsum, Pirhing, Bonacina, Tamburin. et alii.

32 Nec officit quod Concilium Trident. *cap.* 4. *sess.* 25. *de Regular.* decernat: *Nec liceat Regularibus a suis Conventibus recedere, etiam praetextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui vero sine praedicto mandato in scriptis obtento, repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tamquam desertor sui Instituti puniatur;* nam, ut inquit Rodriquez *tom.* 1. *quaest. Regul.* 30. *art.* 3. et Pignatell. *tom.* 10. *consult.* 24. *num.* 28. non est credendum Concilium voluisse derogare juri naturali de se defendendo ab injuste gravante, et iniquo oppressore, et loqui voluisse non de Religiosis sic injuste gravatis, et inique oppressis, sed solum de illis, qui sine vera causa, et solo apparenti, levi, ac emendicato praetextu recurrunt, uti illa dictio *praetextu* significare videtur. Mens igitur 33
Concilii fuit providere, ne Regulares ex quocumque levi, inani, et colorato praetextu vagandi, et se subtrahendi a Superiorum obedientia, occasionem quaerant, ut saepissime in dies accidebat; et per hoc praecipit tales Regulares esse puniendos, tamquam sui Ordinis desertores, etiamsi emendicatis praetextibus accedendi ad Superiores, a Conventu, vel Monasterio sine facultate discedant; non autem prohibere, ne in causa veri, et realis notabilis gravaminis praesentis, vel imminentis, ad majores Superiores posset haberi recursus, eo vel maxime, quod non est petenda licentia ab illo, ad cujus gravamen tollendum agitur. Et sic declaratum fuisse a Sac. Congr. refert Rodriquez *l. c.* et tenent Navarr. *tom* 2. *de Reg. num.* 67. juxta Gloss. *in cap. Cum Pastoris* 2. *q.* 7. *et arg. cap. Ex parte de accusat.* Suarez *de Religione tom.* 4. *lib.* 2. *c.* 102. *num.* 4. Quaranta, 34
Ameno, et alii plurimi. In tali enim casu praesumitur licentia tacita Superioris *ad quem*, ut optime dicit Suarez *tom.* 4. *tract.* 5. *lib.* 3. *c.* 1. *n.*6. Lezana *tom.* 1. *cap.* 16. *num.* 9. Pignatell. *tom* 10. *consult.* 24. *num.* 28. Barbosa *in concil. sess.* 25. *c.* 4. *num.* 9. cum Aragon. et plurimis aliis ibi citatis.

Nec etiam obstat, quod in multis statutis va- 35
riarum Religionum declaretur Apostata, qui sine obedientia extra Conventum ierit, *etiam praetextu ad Superiores accedendi, etiamsi recta via coram Superiore se sistat,* ut signanter cavetur in Constitutionibus Minorum de Observantia *statut. Sambucan. cap.* 2. §. 8. *num.* 5. nam, ut optime dicit Sanctorus in compendio Commentariorum super ipsa statuta Minorum, verb. *Apostasia, et Apostata, num.* 7. statuta recursum, et confugium ad Superiorem non condemnant absolute, sed frivolum, et sub praetextu, ob causas scilicet leves, et frivolas. *Non enim est Apostata, qui supra modum gravatus ad Superiorem sine licentia confugit; Poenal. cap.* 9. *qu.* 2. *et constit. cap.* 3. *statut.* 22. Et talem non esse Apostatam tenet etiam Lantuscha *verb. Appellatio, num.* 8. Ameno *de delictis tit* 2. §. 1. *Apostasia, n.* 31. Matthaeucci *Official. quoad Apostatas, num.* 16. *et* 17. Rodriquez, Portell. ex nostris.

Et a fortiori non est Apostata Regularis recur- 36
rens recto tramite ad Urbem a gravaminibus Su-

periorum sine eorum liccutia, dummodo nou vagetur, et se praesentet R. P. D. Secretario Sac. Cong. ut pluries fuit decretum et signanter iu *Valentina* 6. *et* 27. *Junii* 1698. Monacell. *tom.* 1. *in Appendic. adnotat. ad Decret.* de Ejectis *n.* 1. Ursaya *Instit. Criminal. lib.* 1. *tit.* 8. num. 29.

37 Debet tamem talis Religiosus ad Superiorem majorem sine obedientia coufugiens esse sine notabiliter et manifeste gravatus, ut evidenter constet, vel de facili probari possit nou habere aliud remedium, nisi ut ad majorem Superiorem eou-
38 fugiat; et sic apud illum se ipsum tueatur. Ad justificandum tamen suum recursum, et ut nulla pro Foro etiam externo sit Apostasiae umbra, et suspicio fugae, nec contra eum militeut sancita a Sac. Cong. Regul. *anno* 1587. in Decreto incip. *Quoniam nonnulli Regulares vagandi studio* etc. et a Sixto V. in Constit. incip. *Ad Romanum spectat*, §. 20. et a Concil. Trideut. *sess.* 25. *de Regul. cap.* 4. *super recessu Regularium sine Obedientialibus a Conventibus*, bis verbis: *Nec liceat Regularibus a suis Conventibus recedere, etiam praetextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui vero sine praedicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tamquam desertor sui Instituti puniatur;* expediret, immo esset sie instruendus, ut prius ipse recurreus peteret facultatem a Superiore gravante adeundi majorem Superiorem; et tali facultate sibi negata, peteret testimoniales Apostolos a testibus fide dignis de petita, et sibi denegata tali facultate.

39 Et dato quod uee tales testimoniales Apostolos posset obtinere propter aliquem timorem, vel respectum, aut aliam causam in testibus; seu potius petendo tales testimoniales Apostolos, aut licentiam, aliquod majus gravamen certo timeret, quod nisi festinanter, et occulte discederet, statim incarceraretur, et adderentur gravamiuibus gravamina, tunc nulla petita licentia, et nullis testimonialibus. posset recta via Superiorem adire pro necessario sublevamine, quia nemo tenetur sibi majus malum procurare, et in tali casu, licet non verbo, facto diceretur appellare, quod plus est; *cap. Dilecti filii* 2. *de appellat.* et Gloss. *ibi:* Navar. Pignatell. Suarez, Peyrin. Ameno, Nicolius, et alii supracitati. Immo plurimi ut Peyrinus cit. ex Portello *in addit. ad dubia Regul. verb.*
40 *Habitus* n. 3. Diana *tom.* 3. *tract.* 2. *resolut.* 115. et alii tenent, quod in tali periculoso casu possit etiam Regularis Habitum dimittere absque incursu Apostasiae, et sic incognitus directe ad Superiorem accedere, dummodo vere, et certo timeat, quod in itinere capiatur, et reducatur per vim ad
41 manus Superioris gravantis. Et hoc est juxta *cap. Clerici officia, de vita, et honest. Cleric.* ubi expresse dicitur. *Nisi justa causa timoris exegerit Habitum transformari*, et Glossa ibi explicite: *Clericus justa de causa potest postponere Habitum Clericalem, nec censetur Apostata.* Et Gloss. *In cap. Ut periculosa, Ne Clerici, vel Monachi in* 6. *verb. temere*, ubi babet praecisa verba: *Ex causa licet Habitum transformare, si justa sit, puta timor.*

Et quod Regularis dimittens Habitum ad evitanda pericula non sit Apostata, tenent expresse 42
Sylvester *verb. Habitus num.* 3. Divus Antonin. *in* 3. *part. tit.* 24. *c.* 33. et Pignatell. *tom.* 10. *consult.* 24. *c.* 14. *n.* 14. cum pluribus aliis ibi citatis. Addo quod evitandi periculi causa licet Clericis arma deferre juxta Gloss. *in cap. Clerici arma, de vita et honest. Cleric.* ubi dicit: *Clerici arma portare non debent sine justa causa: justam causam intellige, si per loca periculosa transitum faciant, tunc possunt portare arma ad terrorem latronum.* Et e- 43
tiam ad evitanda talia pericula licet eis comam deferre; Glossa *in cap. Clericus neque Comam*, ubi dicit, quod cum quidam reprehenderetur a Papa, sic pro sua justa defensione respondit:

Tutius ut peterem Laici sub imagine Romam,
Fas fuit, ut sinerem luxuriare comam.

Regularis cum Literis Obedientialibus itine- 44
rans, et ad liberius divagandum Habitu Regulari in itinere dimisso, et in veste saeculari incedens, non est Apostata, quia ex superius dictis, ratio formalis Apostasiae est, quod discessio a Religione fiat cum animo deliberato non amplius redeundi, hic autem Regularis, ut supponitur, haberet aoimum, et voluutatem iterum redeundi ad claustra sub obedientia Superiorum, et in tantum dimisit Habitum Regularem, ut liberius sub veste saeculari divagaretur; Sanchez *lib.* 6. *Moral. c.*8. n.5. Pirbing. *lib.*3. *tit.*31.*sect.* 5. *n.*187. et alii.
Nec etiam talis Regularis censendus est fugitivus, 45
quia recessit a Conventu, seu Provincia cum legitima facultate suorum Superiorum.

Ligatur tamen Excommunicatione lata in Re- 46
gulares Habitum dimittentes liberius vagandi causa, *cap. Ut periculosa, ne Clerici vel Monachi in* 6. ibi: *Ut periculosa Religiosis vagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne de caetero aliquis Professus, temere Habitum dimittat. Si quis autem temerarius violator extiterit, Excommunicationis incurrat sententiam ipso facto.* Et hanc Excommu- 47
nicationem etiam incurrit, qui Habitum defert, sed ita coopertum, ut cognosci non possit, ut cum multis a se citatis tenet Peyrin. *de subdito cap.* 26. et facit Glossa in *Clementina de vita, et honestat. Cleric. cap. Quoniam qui, verb. extrinsece.* Et ratio est clara, quia licet ipse non dimittat Habitum materialiter, dimittit tamen formaliter, et deferre illum coopertum alio Habitu, idem est ex Quaranta *Summ. Bull. verb. Apostata*, ac illum non deferre, et ita faciliter potest libere vagari deferendo Habitum coopertum, ac si uullo modo

ipsum deferret; et per hoc Concil. Trident. *sess.* 25. *de Regul. cap.* 19. decrevit sic: *Ne detur licentia cuiquam Regulari occulte ferendi Habitum suae Religionis.*

48 Regulariter autem quantumcumque Habitus etiam ex lascivia relinquatur, vel cooperiatur, si non relinquitur animo deliberato illum non reassumendi, non contrahitur Apostasia, ut respondit Oldrad. *cons.* 102. in hanc rem edito, et tenet Rodriq. *tom.* 1. *qu. Regul.* 30. *art.* 1. Pignatell. *tom.* 10. *consult.* 24. *n.* 15. Peyrin. et alii etc.

49 Poenae Apostasiae a Religione, seu statu Religioso de Jure communi sunt sequentes. Prima est Excommunicatio, quae ipso facto incurritur, si fiat Apostasia cum dimissione Habitus, ut expresse habetur *in cap. Ut periculosa* 2. *Clerici vel*
50 *Monachi in* 6. Secus autem si Apostasia fiat cum retentione Habitus, quia nullus textus dictam Excommunicationem infligens allegari potest. Ipse enim textus *cap. ut periculosa*, quem aliqui in contrarium allegant, loquitur solum de illis, qui Habitu dimisso discedunt, ibi: *Ne de caetero aliquis Professus temere Habitum dimittat etc.* Sic tenet Glossa *de temp. Ordinat. verb. Apostata*, Abbas *in cap. fin. num.*2. *de Apost.* Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 8. *n.* 20. Pirbing. *hoc tit. n.* 9. Sylvester, Hostiens. et alii communiter.

51 Secunda poena est suspensio ab Ordinibus Sacris, quos Apostata suscepit, durante Apostasia, *Cap. Consultationi, de Apost. et reiter. Baptism. lib.*5.
52 *lib.*9. Et si durante suspensione celebret, vel alios Ordines exerceat, fit Irregularis, *cap. Cum aeterni, de sentent. et re jud. lib.* 2. *tit.* 14. *in* 6. *et cap. cum medicinalis, de sentent. excomm. pariter in* 6.
53 A qua Irregularitate, licet de Jure communi non possit dispensare nisi Papa, ut clare innuunt dicti duo Canones *Cum aeterni;* et *Cum medicinalis*, de Jure tamen particulari per privilegia possunt ab ipsa dispensare cum suis subditis omnes Praelati Regulares, ut patet ex concessione Sixti IV. *in Bulla Maris Magni* incipiente *Regimini;* Pauli III. incipiente *licet debitum*, et S. Pii V. incip. *Dum ad Congregationem Casinensem.* Vide verb. *Irregularitas art.* 3. *num.* 16. *et* 17.

54 Tertia poena est quod durante Apostasia, Regularis Apostata existat privatus privilegiis suae Religionis; Concil. Trident. *sess.* 25. *de Regul. cap.*19. ubi expresse dicit: *Interim vero nullo privile-*
55 *gio suae Religionis juvetur.* Praeter autem has poenas a Jure communi statutas, sunt etiam aliae, ut privatio vocis activae, et passivae, carceris, flagellationis, jejunii, et hujusmodi, quae diversimode a qualibet Religione in particulari pro suis Apostatis sunt impositae, et ideo circa istas potest quisque consulere proprias, et particulares suae Religionis Constitutiones, in quibus fere omnibus est imposita Excommunicatio ipso facto incurrenda ab Apostatis, et fugitivis, sive Habitu retento, sive dimisso, fiat Apostasia, aut fuga.

Apostatas, et fugitivos recipientes, retinentes, 56
vel occultantes, aut eis pro fuga, et Apostasia consilium, aut auxilium praestantes, peccant mortaliter, et ipso facto Excommunicationem incurrunt, ut patet ex pluribus Constitutionibus Pontificiis citat. a Casarub. *in compendio privilegior. verb. Apostata ab ordine*, ubi *n.* 19. signanter refert Constitutionem Innocentii VIII. qua in favorem Ordinis Minorum Regularis Observantiae statuit, ut *recipientes, et detinentes hujusmodi Fratres a suis Conventibus sine licentia suorum Superiorum recedentes, sint ipso facto Excommunicati, non obstantibus quibuscumque privilegiis, et Literis Apostolicis in genere, vel in specie quibuslibet locis, vel Personis per Sedem Apostolicam concessis, et in posterum concedentis.* Et fere idem statuerunt alii Pontifices pro aliis Ordinibus, ut videri potest etiam apud Hyacinth. Donat. *tom.* 1. *tract.*7. *q.* 22. Mirandam *t.* 1. *quaest.* 51. *art.* 2. Pellizar. *tom.* 2. *tract.* 8. *cap.* 8. *section.* 3.

Praelati, seu Superiores Regulares tenentur 57
fugitivos, seu Apostatas requirere, et revocare, et eos cogere, ut ad Ordinem revertantur. Sic expresse praecipitur a Gregorio IX. *in cap. Ne Religiosi* 24. *de Regul. lib.* 3. *tit.* 31. *Ne Religiosi vagandi occasionem habentes propriae salutis detrimentum incurrant, et sanguis eorum de Praelatorum manibus requiratur, statuimus ut Praesidens Capitulis celebrandis secundum statutum Concilii Generalis* (scilicet Lateranensis sub Innocentio III. *cap.* 22. quod refertur *cap. In singulis de statu Monachorum*) *seu Patres Abbates, seu Priores fugitivos suos, et ejectos ex Ordine suo requirant solicite annuatim... Si vero hujusmodi fugitivos, vel ejectos inobedientes invenerint, eos excommunicent, et tamdiu faciant ab Ecclesiarum Praelatis excommunicatos pubblice nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter revertantur.*

Nec valet dicere hunc Canonem sic praecipien- 58
tem, fuisse consuetudine abrogatum, quia ut solide probat Fagnanus *in hoc capite, Ne Religiosi de Regular. num.* 4. *et seqq.* haec obligatio, quae incumbit Praelatis inquirendi, et reducendi fugitivos, et Apostatas, oritur ex Jure Divino, quo tenentur omnes, quibus animarum cura commissa est, oves suas curare, et errantes reducere; fugitivi vero, et Apostatae non desinunt esse subditi Praelatorum Regularium, ideoque consuetudo contraria non revocandi illos, cum nutriat peccatum, tam ex parte Superiorum, quam Subditorum, qui extra Religionem vagando, propriae salutis detrimentum incurrunt, ut dicitur in principio ipsius capitis *Ne Religiosi etc.* non valet; eo vel maxime, quod haec obligatio perquirendi, 59
et reducendi ad ordinem fugitivos, et Apostatas fuit renovata, et iterum imposita Superioribus Regularibus, de mandato Urbani VIII. a Sacra

Congreg. Concilii in suis Decretis editis 21. Se-
ptembris 1624. in quibus §. 4. sic praecise prae-
cipitur: *Rursus statuit, ut fugitivi, et Apostatae sive
habitum Regularem deferant, sive non, possint, ac
debeant ab Episcopo loci ubi moram trahunt, in car-
ceres conjici, ac Superioribus Regularibus consigna-
ri secundum Regularia Instituta puniendi: utque
ipsi quoque Superiores teneantur* (nota attente) *eos
perquirere, ad Religionem reducere, atque efficere,*
60 *ut apprehendantur.* Quae obligatio eos perquiren-
di, et ad Religionem reducendi fuit iterum inno-
vata, et confirmata ab eadem Sacra Con. in Decre-
to jussu Innocentii XII. edito 24. *Julii* 1694. *in*
§. *primo* per haec praecisa verba: *Quodque ad
praescriptum legem Sanctae memoriae Gregorii IX.
in cap. final. de Regularib. annuatim fugitivi requi-
rantur, et respective cogantur ad Claustra reverti.*
61 Apostatae a Religione debent recipi, salva Regu-
lari disciplina, dum poenitentes redeunt; non
obstantibus Constitutionibus prohibentibus reci-
pi eos, qui ter apostatarunt; Sacra Congreg. Epi-
scop. et Regular. *in una Carthusianorum* 15. *De-
cembris* 1603.
62 Apostasia a Sacro Ordine, et Apostata ab illo
dicitur, cum quis a perfectiori statu Clericali,
quem in manu Episcopi, edito continentiae voto,
assumpsit, ad statum Laicalem, vel etiam conju-
gii, dimisso suo Habitu, propria temeritate se
transfert: *c. Praeterea Clerici* 1. *de Apostat.* Gloss.
ibi verb. *Apostasia.* Hostiens. *in summ. n.* 1. *et* 2.
Sanctus Thomas 2. 2. *quaest.*12. *art.*1. *in corp.* Pi-
rhing. et est *in jure Communis.* Poenae Apostasiae
63 a Sacro Ordine sunt sequentes. Prima est Ex-
communicatio non lata, sed ferenda, si Clericus
Apostata non contraxerit matrimonium. Si vero
in Sacris constitutus matrimonium contraxerit,
Excommunicatio erit latae sententiae; *arg. c.*1. *de
Apostatis, et Clem. unic. de consang. et affinit.* ubi
expresse habetur: *Clericos in Sacris constitutos Or-
dinibus Matrimonia contrahentes refraenare metu poe-
nae ab hujusmodi eorum temeritatis audacia cupientes,
ipsos Excommunic. ipso facto decernimus subjacere:*
Abbas *in cap.* 1. *de Apostatis,* Sanchez *de Matrim.*
64 *lib.* 7. *disp.* 48. Pirhing. *de Apostat. num.* 5. Secun-
da est poena infamiae, quam ipso facto incur-
rit, ideoque ab accusando, et testimonio ferendo
repellitur, *arg. cap. Alieni erroris, caus.* 2. *q.* 7.
et cap. Beatus Praedecessor, caus. 3. *quaest.* 4.
Pirhing. *lib.* 5. *tit.* 9. *num.* 5. Diaz. *in pract. Crim.
cap.* 115. *num.* 2. Anaclet. *lib.* 5. *tit.* 9. *num.* 29.
65 Tertia poena est Irregularitas, si Apostata a Sa-
cro Ordine Matrimonium contrahat, quia in tali
casu esset bigamus similitudinarius, *cap. Nuper
a nobis, et cap. A nobis fuit, lib.* 1. *tit.* 21. Anaclet.
66 *lib.* 5. *tit.* 9. *de Apostat.* et alii. Quarta poena est
amissio privilegii Ordinis Clericalis, ita ut per-
cutiens Clericum Apostatam non incidat in Ca-
nonem, *Si quis suadente, caus.* 17. *c.* 4. Sic colli-
gitur ex *cap. Praeterea Clerici lib.* 5. *tit.* 9. *de Apo-
statis, et cap. Perpendimus, de sentent. excomm. lib.*
5. *tit.* 39. et maxime si talis Apostata tertio mo-
nitus ab Episcopo, non resipiscat, nullo privilegio
Clericali gaudere debet; *cap. in audientia lib.* 5.
tit. 39. ubi de similibus Apostatis expresse dici-
tur: *De privilegio Clericorum subsidium aliquod ha-
bere non debent;* Abbas *in cap.* 1. §.5. *et* 6. *de Apo-
stat.* Farinac. *tract. de Haeresi quaest.* 183. *num.*
127. Pirhing. *loc. cit. n.* 5. Quinta poena est quod 67
tales Apostatae, qui nec minis, nec blanditiis
induci possunt ad reassumendum abjectum Habi-
tum possint ab Episcopis duro carceri mancipari,
ut expresse habetur *cap. A nobis, lib.* 5. *tit.* 9. *de
Apostatis: Tales, si volueris, poteris sub gravi cu-
stodia carcerare, ita quod solummodo vita sibi misera
reservetur, donec a suae praesumptionis nequitia re-
sipiscant;* Abbas, Pirhing. Anaclet. *lib.* 5. *tit.* 9. *de
Apostatis.*

SUPPLEMENTA AUCTORIS

Apostatae, et fugitivi Regulares quomodo ab- 68
solvantur a Summo Poenitentiario, assignatur a
Benedicto XIV. *tom.* 2. *Constit.* 95. incipiente
Pastor bonus. §. 33. Quoad Apostatas, vel fugiti-
vos Regulares ad Apostolicam Poenitentiariam
recurrentes, servetur laudabilis ejusdem praxis,
ut scilicet Major Poenitentiarius, audito prius,
si in Urbe adsit, Ordinis Superiore, seu Procura-
tore Generali, injungat Apostatae, seu fugitivo,
intra tempus, arbitrio ipsius Majoris Poenitentia-
rii taxandum, reditum ad proprium Ordinem.
Interim vero, si expediat, a censuris eumdem ab-
solvere, vel absolvi mandare possit cum reinci-
dentia, si intra dictum tempus minime redierit
(dilata tamen usque ad actualem reditum dispen-
satione super Irregularitate; si forte eam iasuper
contraxisset) et alias praeterea poenas, sive de
Jure communi, sive ex statutis Ordinum, propter
Apostasiam, seu fugam inflictas, discrete mode-
rari, commutare, vel etiam, juxta peculiares cir-
cumstantias, condonare possit. Si vero casus ejus- 69
modi sit ut re praesertim in Signatura discussa,
censeatur expedire, quod absque reditu ad pro-
prium, transitus eidem ad alium Ordinem conce-
datur; possit Major Poenitentiarius istud etiam
concedere, adhibitis tamen iis cautionibus, quas
ad refraenandam vagandi licentiam necessarias,
seu opportunas judicaverit; nec non illa prae
oculis habendo, quae infra circa transitum dispo-
nentur. Nemini autem Regulari quacumque de
causa permittere valeat, ut in Habitu saecolari,
seu Clerici Saecularis, in perpetuum extra Clau-
stra vivere possit.
Apostatae nullatenus admittuntur ad allegan- 70
dam quamcumque causam super nullitate Profes-
sionis Regularis, sed ad Monasterium redire co-
guntur. Idem *tom.* 2. *Constitut.* 47. incip. *Si da-*

71 *tam hominibus.* Apostatae declarantur illi, qui post unicam sententiam latam pro nullitate Professionis, etiam appellatione non interposita habitum
72 abjecerint. Idem *ibid.* Item ii, qui post sibi indultam restitutionem in integrum, e Religionis claustris migrare praesumant. Idem *ibidem.*
73 Hic attendenda est novissima sequens Constitutio Benedicti XIV. (*) incip. *Pastoris aeterni,* qua Regulares Apostatae ad suos Ordines cum poenarum condonatione revocantur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad futuram rei memoriam.

Pastoris aeterni vices etc. Itaque in praesenti Anno Jubilaei... pietatis Nostrae viscera erga Regulares Professionis suae desertores aperire, eosque ad Christi ovile, suos videlicet cujusque Ordines, extra quos, Luporum rapacium insidiis, atque periculis expositi, misere vagantur, quantum Divina benignitas largiri dignabitur, ut ad salutarem vitae normam, quam amplexi fuerant, velut postliminio reversi vota sua Domino reddere studeant, revocare cupientes, ac fel. recor. Urbani VIII. Clementis X. Innocentii XII. et Benedicti XIII. Romanorum Pontificum Praedecessorum Nostrorum, qui Annis Jubilaei tunc instantibus, seu currentibus, ejusmodi Regularium desertorum reductioni provide consuluerunt, vestigiis inhaerentes, auctoritate Apostolica tenore praesentium misericorditer indulgemus, ac statuimus, et decernimus, ut Regulares Apostatae, et fugitivi cujuscumque sint Ordinis, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Congreg. Societ. et Instituti etiam necessario exprimendi, qui citra Montes intra quatuor, ultra Montes vero intra octo menses a publicatione earumdem praesentium Literarum inchoandos, sua sponte ad suam quisque Religionem redierint, tunc poenarum omnium ipsis propter Apostasiam hujusmodi inflictarum, vel infligendarum remissionem, atque impunitatem assequantur. Ita tamen, ut debeant a suo quisque respective Superiore humiliter petere absolutionem, et coram eo culpam fateri, atque emendationem polliceri; et viceversa Superior benigne illos teneatur ab hujusmodi poenis absolvere, et paterna charitate complecti; cui propterea ad effectum praemissum dumtaxat, quatenus opus sit, omnem facultatem necessariam dicta auctoritate harum serie impertimur.

Non obstantibus etc.

Ut autem etc.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem, Anno incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo quadragesimo nono, pridie Idus Januarii, Pontificatus Nostri anno decimo.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Gravis est quaestio illa, quam obiter examinat Auctor *num.* 22. utrum verus Apostata a Religione sit ille, qui ad aliam Religionem discedit animo illam ingrediendi, sed non petita licentia a Superiore Religionis, quam deserit. Negant cum Auctore loco citato Fagnan. *in cap. ult.* n. 11. *et seq. de Apost.* Gonzal. *ibidem n.* 4. et alii. 74

At cum aliis affirmat Suarez *de Religion. tom.* 4. *tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 12. *a num.* 17. Media via pariter cum aliis incedit Farinac. *prax. quaest.* 183. *num.* 105. ubi distinguit, et Apostasiae poenas evitare tenet eum, qui intrat Religionem aliquam, quae ejusdem est Regulae, tametsi habitus diversi ab illa, e qua est egressus. Secus si intrat Religionem, quae simul est diversi habitus, diversaeque Regulae; hunc, et Apostatam esse, poenisque subjici Apostatarum, contendit. 75

In quaestione, de qua agit Auctor *num.* 23. *et seqq.* an scilicet ad Apostasiam a Religione requiratur dimissio habitus. Schmier *Jurisprudent. Canon. Civil. lib.* 5. *trac.* 2. *cap.* 3. *sect.* 1. *num.* 74. *et seqq.* relati opinione affirmativa Fagnan. *in d. cap. ult. num.* 7. *de Apostat.* aliorumque, et negativa opinione Gonzal. *in eod. cap. ult. num.* 4. et pariter aliorum, ita concludit: « Attamen quoad » excommunicationem latae sententiae incurrendam juxta *cap. Ut periculosa* 2. *Ne Cleric. vel Monach.* uti et quoad amissionem Privilegiorum Ordinis, praecedente saltem sententia declaratoria, juxta Concilium Tridentinum *sess.* 25. *de Regular. cap.* 19. infligendam, requiritur habitus dimissio. At quoad irregularitatem, qua Religiosus Apostata sacros Ordines in Apostasia susceptos etiam post conversionem et reditum ad Monasterium exercere nequit, in *cap. ult. de Apost.* nulla fit distinctio, num habitum deposuerit, vel retinuerit. » 76

Ricciol. *de Jur. Person. extr. grem. existent. lib.* 6. *de Apost. Fidei lib.* 7. *de Apostat. a stat. Ordin. Cleric. et lib.* 8. *de Apostat. a stat. Relig. Regular.* ex ratione instituti agit. Theophilus quoque Raynaud. hoc ipsum argumentum tractat in opere cui titulus: *Judaei Posteri Apostat. a Religiosis Ordin. Lucubratio.* Consule utrumque, dum res ita postulat (**). 77

(*) Similem Constitutionem Anno 1775. edidit SS. D. N. Pius VI

(**) Primis Ecclesiae saeculis eorum, qui aut Judaeorum, aut Ethnicorum sacra amplectebantur, triplex erat genus. Unum eorum, qui penitus abjecta Christiana Religione, ad Judaicam accedebant; alterum genus erat eorum, qui Christianam Religionem non penitus abjiciebant, sed eum ea Judaicam commiscebant. Tertium tandem genus eorum erat, qui nullum Judaeorum dogma amplectebantur, sed ritibus Judaeorum adhaerebant. Vid. S. August. *de Haeres.* c. 8. (*Edit. Rom.*)

APOSTOLUS

SUMMARIUM

1. Apostolus idem est ac latine Missus. — 2. Apostoli omnes fuerunt baptizati Baptismo Christi. — 3. Apostolus Petrus inter ipsos fuit baptizatus a Christo suis propriis manibus, a Petro Andreas, Jacobus, et Joannes, et ab eis caeteri. — 4. Apostoli omnes a Christo ordinati sunt Sacerdotes, et Episcopi; ad 5. — 6. Apostoli omnes immediate a Christo, et non mediante Petro, acceperunt munus Apostolatus, sicque jurisdictionem, et auctoritatem ubique terrarum praedicandi verbum Dei, fundandi Ecclesias, et creandi Episcopos; ad 7. — 8. Adducitur, et solvitur Instantia; ad 11. — 12. Apostoli singuli posuerunt suum articulum in Symbolo, et verisimilius juxta ordinem traditum a Scoto meo Doctore. — 13. Ordo a Scoto traditus fundatur in Sacra Scriptura; ad 14. — 15. Apostolorum Canones indicantur in *c. Placuit*. 4. *dist*.16.—16. Afferuntur dicti Apostolorum Canones.—17. Apostolorum traditiones non possunt in dubium revocari, et ab omnibus sunt observandae. — 18. Apostolorum Literas contemnens est Haereticus. — 19. Apostoli cum Christo habuerunt usum, et dominium aliquorum mobilium, et affirmare contrarium est haereticum. — 20. Apostoli cum Christo multa habuerunt, de quibus poterant disponere. — 21. Apostolorum praeceptum de pecunia non habenda, non fuit rigorosum.—22. Notatur Auctor. — 23. Apostoli origine Galilaei fuerunt. — 24. Quinam ex his dicuntur Fratres Domini. — 25. Quinam, praeter duodecim, Apostoli fuerint. 26. — 27. An fuerint Matrimonio conjuncti. — 28. De Baptismo Apostolorum, contra Auctoris mentem. 29. 30. 31. — Quandonam eis Eucharistiae conficiendae, ligandi atque solvendi potestas tradita. 32. — 33. Clarius demonstratur Apostolos Symbolum Fidei condidisse, et alia ad rem. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. — De Apostolicorum Canonum auctore, antiquitate, numero, auctoritate. etc.

1 Apostolus idem est ac latine Missus; Concil. Aquisgran. *sub Ludovico Pio cap.* 9. ubi habentur praecisa verba: *Apostoli Latina lingua Missi interpretantur, quia ipsos misit Dominus evangelizare ad illuminationem omnium populorum.* Et Gloss. *in cap. Cordi nobis* 15. *de Appellat. in* 6. *verb. Petat, et additio*, ubi habet: *Sic etiam de Apostolis dicimus, quod a Deo, vel*
2 *de Coelo missi fuerint.* Apostoli omnes fuerunt baptizati Baptismo Christi, *cap. Quando ob Hieroso-*
3 *lymis; et cap. Si vos, de consecrat. dist.* 4. Cum hac tamen advertentia, quod solus Petrus inter ipsos fuit baptizatus a Christo suis propriis manibus. Scribit enim Evodius Petri succesor in Episcopatu Antiocheno, a Christo ex Mulieribus solam Virginem Matrem, et ex viris baptizatum solum Petrum, a Petro Andream, Jacobum, et Joannem, ab iis caeteros. Sic referunt Euthimius *in cap.* 3. *Joann.* et Nicephorus *lib.* 2. *hist. cap.* 3. et tenet Bellarminus *lib.* 1. *de Romano Pontifice cap.*
4 23. Apostoli omnes a Christo ordinati sunt Sacerdotes, et Episcopi, *cap. ult. lib.* 8. *Constit. Apostolicar.* ubi habetur praecise: *A Moyse constituti sunt Pontifices, Sacerdotes, et Levitae; a Christo autem Salvatore nostro Nos tredecim Apostoli, ab Apostolis vero ego Jacobus, et ego Clemens, et alii nobiscum, ne omnes iterum recenseamus; communiter vero a Nobis omnibus Presbyteri, Diaconi,*
5 *Hypodiaconi, et Lectores.* Et quod a Christo fuerint ordinati Sacerdotes, habetur praecisis verbis in Conc. Trident. *cap.* 1. *de Sacrificio Missae sess.* 22. *In Coena novissima Corpus, et Sanguinem sub speciebus panis, et vini Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit*; et Canon. 2. *Si quis dixerit, illis verbis: Hoc facite in meam Commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent Corpus, et Sanguinem suum, Anathema sit.*

Apostoli omnes immediate a Christo, et non 6
mediante Petro, acceperunt munus Apostolatus, sicque jurisdictionem, et auctoritatem ubique terrarum praedicandi Verbum Dei, fundandi Ecclesias, et creandi Episcopos, ut colligitur aperte ex verbis ipsiusmet Christi *Joan.* 20. *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos.* Quibus verbis dicunt Patres, et praecipue Chrysostomus, Cyrillus, et Theophylactus factos fuisse Christi Vicarios; immo ipsum Christi Officium, et auctoritatem accepisse, et sicuti Pater Filium misit summa potestate praeditum, ideo (addit Cyrillus) adjecit Christus; *Sicut misit me*, ut intelligeremus in Apostolica auctoritate eis a Christo tributa, contineri omnimodam potestatem Ecclesiasticam, et *Lucae* 6. expresse habetur: *Vocavit discipulos suos, et elegit duodecim ex ipsis quos et Apostolos nominavit*, et Joan. 6. *Nonne ego vos duodecim elegi?* Et Paulus Apostolus expresse dicit, se auctoritatem, et jurisdictionem habuisse a Christo, et inde probat se esse verum Apostolum. Ad Galat. 1. *Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, et Deum Patrem*; et *ibidem*, ut ostenderet, se non accepisse auctoritatem a Petro, vel aliis Apostolis, ait: *Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero Matris meae, et vocavit per gratiam suam, continuo non acquievi carni, et sanguini, neque veni Hierosolymam ad antecessores meos Apostolos, sed abii in Arabiam, et iterum reversus sum Damascum; deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum:* et c. 2. *Mihi enim, qui videbantur esse*
aliquid, nihil contulerunt. Et quod par fuerit 7

omnium Apostolorum potestas, et jurisdictio administandi pro toto Orbe terrarum absque ulla limitatione, habetur etiam *in cap. In novo, dist.* 21. his verbis: *Caeteri vero Apostoli cum eodem,* idest Petro, *pari consortio honorem et potestatem acceperunt. Et cap. Loquitur Dominus, caus.* 24. *quaest.* 1. *Hoc erant utique et caeteri Apostoli, quod fuit et Petrus, pari consortio praediti et honoris, et potestatis.* Et sic tenet Bellarmin. *de Rom. Pontific. lib.* 4. *cap.* 22. *et* 23. et multi apud ipsum Barbos. *part.* 1. *de offic. et potest. Episc. tit.* 1. *num.*31. Pirhing. *lib.* 1. *Decretal. tit.* 31. *num.* 40. Anaclet. *lib.* 1. *tit.* 31. *num.* 71. et alii plurimi cum communiori.

8 Nec valet objicere Canonem *Cap. Ita Dominus, dist.* 19. ubi Leo Papa videtur innuere, Apostolos non recepisse jurisdictionem immediate a Christo, sed a Petro his verbis: *Hujus muneris Sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum Officium pertinere voluit, ut in Beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne*
9 *diffunderet.* Non valet, inquam, quia ex Canone isto nullimode potest deduci, voluisse Pontificem innuere, quod Apostoli receperint jurisdictionem immediate a Petro, sed solum voluit ibi Pontifex (ut Canonem, Summarium, et ejus expositionem legenti patet) arguere quosdam Episcopos, qui contra Ecclesiam Romanam erigebant cervicem, et contra ipsos probare, quod non deberent recedere ab Ecclesia Romana, ita a Deo confirmata, et in Petri soliditate corroborata, ut nulla temeritas hominum, nec portae Inferi adversus eam possint unquam praevalere, et quicumque a Petri soliditate, cujus vice Papa fungitur, recedere voluerit, sit deponendus, quod nos ultro fatemur, et insuper cum Cypriano in Canone *Loquitur Dominus caus.* 24. *quaest.* 1. dicimus, quod, *quamvis Apostolis omnibus post Resurrectionem suam parem potestatem tribuat, et dicat: Sicut misit me Pater, et ego mitto vos; tamen, ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem auctoritate sua disposuit. Hoc utque erant caeteri Apostoli, quod Petrus fuit, pari consortio praediti et honoris, et potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia Chri-*
10 *sti una monstretur.* Quia igitur voluit Christus exordium Ecclesiae sumere ab unitate capitis ex omnibus Apostolis, qui erant Pastores, et Episcopi constituti, Petrum selegit, qui omnibus praeesset, et esset caput Ecclesiae; quoniam si in Ecclesia non esset unum Caput, cui reliqua membra obtemperarent, non posset Corpus Ecclesiae unum esse, sed membra Ecclesiae sine Capite inter se dissiderent, et in partes abirent.
11 Licet enim Christus aequalem potestatem fundandi ubique terrarum Ecclesias, creandique Episcopos dederit omnibus Apostolis, tamen voluit inter ipsos esse quamdam discretionem, ut scilicet Petrus esset eorum Caput, et tamquam suus in tota Ecclesia Vicarius, ordinariam, et perpetuo duraturam haberet potestatem, quae una cum Officio Vicariatus Christi deinde transiret ad legitimos ejus Successores Romanos Pontifices, et Apostoli Petrum recognoscerent tamquam eorum Caput, et Principem, et sua jurisdictio esset solummodo personalis, et extraordinaria propter necessitatem illius temporis, et primae fundationis Ecclesiae; adeoque in se ipsis terminatura, nec transitura ad suos successores, quales sunt Episcopi Papa inferiores; Melchiades *in Epist. Decretali*, Anacletus Papa *cap. In novo dist.* 21. et idem Anaclet. *cap. Sacrosancta dist.* 22.

Apostoli singuli posuerunt suum articulum in 12
Symbolo. Varii tamen variant in assignando ordine, quo quisque Apostolus suum articulum posuit; et inter omnes verisimilior videtur ordo, quem tradit Doctor meus subtilis *in* 3. *dist.* 25. *quaest. unic.* Sic Petrus posuit primum articulum, scilicet: *Credo in Deum Patrem Omnipotentem, Creatorem Coeli, et Terrae.* Joannes posuit secundum, scilicet: *Et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum.* Jacobus Zebedaei posuit tertium, scilicet: *Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.* Andreas posuit quartum, scilicet: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, et sepultus.* Philippus posuit quintum, scilicet: *Descendit ad Inferos.* Thomas posuit sextum, scilicet: *Tertia die resurrexit a mortuis.* Bartholomaeus posuit septimum, scilicet: *Ascendit ad Coelos, sedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis.* Matthaeus posuit octavum, scilicet; *Inde venturus est judicare vivos, et mortuos.* Jacobus Alphaei posuit nonum, scilicet: *Credo in Spiritum Sanctum.* Simon Zelotes posuit decimum, scilicet: *Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum Communionem.* Judas Jacobi posuit undecimum, scilicet: *Remissionem peccatorum.* Sanctus Matthias posuit duodecimum, scilicet: *Carnis resurrectionem, vitam aeternam.* Et hic Scoti ordo fundatur in Sacra Scriptura; nam Actorum *cap.* 13
1. *num.* 13. hoc eodem ordine referuntur Apostoli post Christi in Coelos Ascentionem: *Et cum introissent in Coenaculum, ascenderunt, ubi manebat Petrus, et Joannes, et Andreas, Philippus, et Thomas, Bartholomaeus, et Matthaeus, Jacobus Alphaei, et Simon Zelotes, et Judas Jacobi; et exinde cecidit sors super Matthiam, et annumeratus est cum undecim Apostolis*, ibi *num.* 26. Unde ve- 14
risimilius est, quod singuli Apostoli posuerint suos Articulos in Symbolo ab ipsis confecto, juxta ordinem post Christi Ascentionem inter se observatum, et a S. Luca hic *Actorum cap.* 1. *num.* 13. relatum.

Apostolorum Canones indicantur *in cap. Pla-* 15

16 *cuit dist.* 16. Dicti autem Canones Sanctorum Apostolorum per Clementem a Petro Apostolo Romae ordinatum Episcopum in unum congesti, sunt sequentes (*).

I. Episcopus a duobus, aut tribus Episcopis ordinator.

II. Presbyter ab uno Episcopo ordinator: item Diaconus, et reliqui Clerici.

III. Si quis Episcopus, aut Presbyter, praeter ordinationem Domini, quam de Sacrificio instituit, alia quaepiam, puta aut mel, aut lac, aut pro vino siceram, aut confecta quaedam, aut aves, aut aliqua animalia, aut legumina super Altare obtulerit, ut qui contra orationem Domini faciat, deponitor: excepto novo frumento, et uva opportuno tempore. Praeterea licitum non esto aliud quidpiam admovere ad Altare, quam oleum in Candelabrum, et incensum, oblationis tempore (**).

IV. Omnium aliorum pomorum primitiae Episcopo, et Presbyteris Domum mittuntor, non super Altare. Manifestum est autem, quod Episcopus, et Presbyteri inter Diaconos, et reliquos Clericos eas dividunt.

V. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus Uxorem suam praetextu Religionis non abjicito; si abjicit, segregator a communione; si perseverat, deponitor.

VI. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus saeculares curas non suscipito, alioquin deponitor.

VII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus sanctum diem Paschae ante vernum aequinoctium cum Judaeis celebraverit, deponitor.

VIII. Si quis Episcopus, aut Praesbyter, aut Diaconus, aut quicumque ex Sacerdotali consortio, oblatione facta, non communicaverit, causam dicito. Et si bona ratione subnixa sit, veniam promeretor. Sin minus dixerit, a communione excluditor, tamquam qui populo auctor offensionis fuerit, mota contra eum suspicione, qui obtulit.

IX. Quicumque Fideles Ecclesiam ingrediuntur, et Scripturas audiunt, neque apud preces, et sanctam communionem permanent: eos tamquam qui ordinis in Ecclesia perturbationem inducant, a communione arceri oportet.

X. Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces conjunxerit, iste communione privator.

XI. Si quis cum deposito Clerico, ut cum Clerico, preces conjunxerit, deponitor et ipse.

XII. Si quis Clericus, aut Laicus a communione segregatus, seu nondum in communione receptus ad aliam profectus Civitatem sine commendatitiis Literis receptus fuerit, a communione excluditor, tam qui recepit, quam qui receptus est. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus Excommunicatio protenditor.

XIII. Episcopo, qui Parochiam suam dereliquerit, alteri insilire nefas esto, licet a pluribus ad hoc compellatur, nisi rationabilis aliqua causa subsit, quae hoc ipsum facere vi adigat, nempe quod plus lucri, et utilitatis his, qui illic constituti sint, verbo pietatis conferre possit: neque hoc tamen a se ipso, sed multorum Episcoporum judicio, et exhortatione maxima.

(*) Apostolicos Canones, quos Auctor hic noster singillatim recenset, atque exscribit maximopere jucundos futuros eruditis lectoribus haud temere arbitror; siquidem illi nobis exhibent, atque ob oculos ponunt disciplinam vigentem in Ecclesia primis illis beatissimis aetatibus, quibus Ecclesia nunquam purior, nunquam vigilantior, nunquam firmior visa fuit. In eosdem Canones quantum spectat ad illorum Auctorem, aliaque ad ipsos attinentia, doctas atque eruditas animadversiones adexuit Cl. *Additionum* Auctor *n.* 13. *et seqq.* adeo ut nihil ultra esse videatur, quod desiderari queat. Circa tempus porro collectionis eorumdem Canonum libentissime adsentior sententiae Cl. hujusce Auctoris; hujusmodi nimirum collectionem fuisse exaratam longe ante Nicaena tempora; scilicet ex veteribus trium priorum saeculorum Synodis, ac moribus tunc vigentibus congesti fuere, licet non una simul collecti. Lege Albaspinaeum *Observation. Lib. I. Observ.* 13. Quod vero adjungit *n.* 16. a Concilio Nicaeno, Ephesino, Chalcedonensi hujusmodi Canones fuisse persaepe non obscure indicatos, atque insuper laudatos, haud satis comperta, atque explorata res videtur. Quandoquidem Cl. Natal. Alexander *Dissertat.* 18. *Histor. Ecclesiast. Saecul.* I. naviter et egregie ostendit memoratorum Conciliorum testimonia, quae pro hac sententia adduci solent; ut et alia his similia, non esse intelligenda de Canonibus Apostolicis, sed potissimum de publicis, legitimis, receptisque in Ecclesia moribus, qui dicebantur *Canones*, sive etiam *Canones Apostolici*; quasi regulae traditae a viris Apostolicis, sive ab ipsis Apostolis, quae ubivis Ecclesiarum servarentur atque in universalem propemodum consuetudinem transiverant, ut par erat. Lege Eruditissimum Historiographum *loc. cit. Prop.* 3.

Verum ut antiquissima fuerit isthaec Canonum Apostolicorum collectio, et Nicaena etiam tempora quam longissime praecessisset, verosimiliora mihi videntur, quae ipse idem Natalis Alexander hac de re tradit *Prop.* 1. et 2. Canones nempe, qui dicuntur Apostolici ab Orientalibus Ecclesiis fuisse receptos initiis Saecul. VI. neque ante V. Saecul. extrema in Oriente fuisse probatos.

Hoc ipsum fere de Ecclesia Occidentali probat; nimirum initio Saecul. VI. fuisse relatos in codicem Ecclesiae Latinae; nec tamen inter Ecclesiasticas Regulas ab omnibus statim Ecclesiis admissi fuere; atque insuper quinquaginta tantum numero obtinuisse auctoritatem per Occidentalem Ecclesiam universam, trigintaquinque posterioribus rejectis. Ubi advertas quaeso discrimen in numero inter Orientalem, atque Occidentalem Ecclesiam; Orientalis enim Ecclesia integros octoginta quinque agnoscit, atque recipit; Occidentalis vero tantummodo quinquaginta ex collectione Dionysii Exigui. Vide apud Gratian. in Decret. *Distinct.* 15. *Cap. Clementis* 3.

De Capite porro *Cap.* 2. qui profertur apud Gratianum sub nomine Zephyrini ubi 60. seu 70. Canones Apostolorum numerari videntur, non est magnopere laborandum, siquidem illius Epistolae non est Zephyrinus Auctor; sed consarcinator fuit Isidorus Mercator, qui 600. post verum Zephyrinum annis vixit. Vid. Natal. Alexand.

Demum quod ex Tertulliano adversus Praxeam affert Cl. *Additionum* Auctor ad conciliandam laudatis Canonibus auctoritatem omnino supposititium est; nec in lib. adversus Praxeam, nec alibi apud Tertullianum, aut vola aut vestigium. Lege laud. Natal. Alexandr. *Proposit.* 3. *Object.* 2. (*Edit. Neapol.*)

(**) *Hic Canon ab aliquibus dividitur in duos.* (*E. B.*)

XIV. Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut quicumque tandem de Clericorum consortio, relicta Parochia sua, in aliam concesserit, et omnino transmigratione facta, praeter voluntatem sui Episcopi, in alia Parochia moram traxerit, hunc jubemus, ne porro in ministerio publico sit Ecclesiae, maxime si, accersente ipsum Episcopo ejus, redire contemnat; perverso illic ordine perseverans, ut Laicus tamen ibi Laicorum in communionem admittitor.

XV. Quod si Episcopus, ad quem accesserint, pro nihilo reputata vacationis a ministerio Ecclesiastico poena, quae contra eos definita est, ipsos ut Clericos susceperit, a communione excluditor, ut perversi ordinis magister.

XVI. Qui post Baptismum duabus implicitus fuit nuptiis, aut concubinam habuit, is Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut denique in consortio Sacerdotali esse non potest.

XVII. Qui viduam duxit, aut divortio separatam a viro, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquam, quae publicis mancipata sit spectaculis, Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, aut denique ex consortio Sacerdotali esse non potest.

XVIII. Qui duas Sorores duxit, aut Consobrinam, Clericus esse non potest.

XIX. Clericus, qui fidejussiones dat, deponitor.

XX. Si quis humana violentia eunuchus factus est; aut in persecutione amputata ei sunt virilia, aut ita natus fuit, et dignus est, efficitor Episcopus.

XXI. Qui sibi ipsi virilia amputavit, Clericus non efficitor, sui enim ipsius homicida est, et inimicus creationi Dei.

XXII. Si quis, cum Clericus esset, virilia sibi ipsi amputaverit, deponitor, homicida etenim sui ipsius est.

XXIII. Laicus, qui se ipsum mutilavit, per tres annos a communione ejicitor, puta, quia ipsae vitae suae posuit insidias.

XXIV. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus in fornicatione, aut perjurio, aut furto deprehensus deponitor; non tamen a communione excluditor. Dicit enim Scriptura: Bis de eodem delicto vindictam non exiges; Eidem conditioni consimiliter, et reliqui Clerici subduntor.

XXV. Ex his, qui coelibes in Clerum pervenerunt, jubemus, ut Lectores tantum, et Cantores (si velint) nuptias contrahant.

XXVI. Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, qui vel Fideles delinquentes, vel Infideles injuriam inferentes percutit, et terrorem ipsis per hujusmodi vult incutere, deponi praecipimus. Nusquam enim Dominus hoc nos docuit. Immo vero contra cum ipse percuteretur, non repercutiebat, cum lacesseretur convitiis, non reddebat convitium, cum pateretur, non comminabatur.

XXVII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, ob certa crimina juste depositus, attingere Ministerium, quod aliquando tractaverat, praesumpserit, omnino hic ab Ecclesia abscinditor.

XXVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter aut Diaconus, pecuniae interventu, hanc Dignitatem nactus fuerit, deponitor tam ipse, quam qui cum ordinavit, et omnino a communione abscinditor, quemadmodum Simon Magus a me Petro.

XXIX. Si quis Episcopus saecularium Magistratuum familiaritate usus, per ipsos Ecclesiam nactus fuerit, deponitor; segregantor quoque a communione quicumque cum ipso communionem habent.

XXX. Si quis Presbyter proprium aspernatus Episcopum, seorsum conventicula egerit, et Altare erexerit, cum de nullo crimine Episcopum in pietate, ac justitia condemnarit, deponitor, quasi qui Principatum ambiat: Tyrannus enim est. Consimiliter, et reliqui Clerici, qui suum illi calculum apponunt; Laici vero a communione segregantor. Atque haec post unam, et item alteram, ac tertiam Episcopi exortationem fiunto.

XXXI. Si quis Presbyter, aut Diaconus per Episcopum a communione exclusus sit, hunc neutiquam ab alio fas esto suscipi, quam ab eo, qui ipsum a communione exclusit, nisi forte fortuna Episcopus, qui ipsum a communione segregavit, defunctus sit.

XXXII. Nemo peregrinorum Episcoporum, aut Presbyterorum, aut Diaconorum sine commendatitiis suscipitor Literis, et si eas obtulerit, attentius in disquisitionem vocantor: et quidem si Praedicatores pietatis fuerint, suscipiuntor: sin minus, ubi necessaria ipsis suppeditaveritis, ad communionem, et ulteriorem ipsos consuetudinem non admittitote, multa enim per obreptionem fiunt.

XXXIII. Cujusque gentis Episcopus oportet scire, quinam inter ipsos primus sit, habereque ipsum quodammodo pro capite, neque sine illius voluntate quidquam agere insolitum: illa autem sola quemque pro se tractare, quae ad Parochiam ejus et loca ipsi subdita attinent. Sed neque in illa citra omnium voluntatem aliquid facito; ita enim concordia erit, et Deus glorificabitur per Dominum in Sancto Spiritu.

XXXIV. Episcopus extra terminos suos in Civitatibus, et Regionibus sibi non subjectis ordinationes facere non praesumito. Si vero praeter voluntatem eorum, qui Civitates illas aut Regiones detinent, id fecisse convictus fuerit, deponitor tam ipse, quam etiam hi, quos ordinavit.

XXXV. Si quis ordinatus Episcopus ministerium, et curam populi sibi commissam non susceperit, hic a communione sejunctus esto tamdiu, donec susceperit obedientiam accommodans. Similiter autem Presbyter, et Diaconus. Si vero non

prae voluntate sua, sed prae malitia populi non susceperit, maneto ipse quidem Episcopus; Clerus vero ejus Civitatis a communione segregator; eo quod tam inobedientem populum non corripuerit.

XXXVI. Bis in anno Episcoporum celebrator Synodus; ac pietatis inter se dogmata in disquisitionem vocantor; neque non in Ecclesiis incidentes contradictiones dirimuntor; semel quidem quarta feria Pentecostes, secundo duodecima Hyperberetaei, idest Octobris.

XXXVII. Omnium rerum Ecclesiasticarum curam Episcopus gerito, et eas dispensato, quasi inspectante Deo. Non licitum autem ei esto quidpiam ex iis sibi tamquam proprium assumere, aut cognatis elargiri, quae Deo dedicata sunt; quod si pauperes illi sint, ut pauperibus subministrato, non tamen horum praetextu res Eccclesiae venundato.

XXXVIII. Presbyteri, et Diaconi absque voluntate Episcopi nihil peragunto: ipsius enim fidei populus Domini commissus est; et pro animabus ab ipso repetetur ratio.

XXXIX. Manifestae sunto privatae res Episcopi, si modo et privatas habet: manifestae item sunto Dominicae, ut privatas quidem res Episcopus cum moritur, quibus vult, et quomodo vult, relinquendi facultatem habeat: neque occasione Ecclesiasticarum rerum intercidant res Episcopi, qui nonnumquam uxorem, et liberos, cognatos, aut servos habet. Justum enim est apud Deum pariter, et homines, simul ne Ecclesia per ignorationem rerum Episcopi, damni aliquid sustineat, simul ne Episcopus, aut cognati ejus praetextu Ecclesiae oblaedantur; aut etiam qui illum generis proximitate contingunt, incidant in negotia, ejusque mors implicetur diffamationibus.

XL. Praecipimus, ut Episcopus res Ecclesiae in potestate habeat. Nam si pretiosae hominum animae fidei ejus committendae sunt, multo utique magis oportuerit et de pecuniis mandatum dare, ut illius arbitratu dispensentur, nec non cum timore Dei, summaque sollicitudine per Presbyteros, ac Diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem, et ipse (si modo indiget) quantum ad necessarios suos, et hospitio exceptorum fratrum usus opus habet, ne quo modo ipse posteriore loco habeatur, quam caeteri. Ordinavit enim Lex Dei, ut qui Altari inserviunt, de Altari nutriantur, quando nec milites unquam suis annonis arma hostibus inferant.

XLI. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui vel aleae, vel ebrietatibus indulget, vel definito, vel deponitor.

XLII. Subdiaconus, aut Cantor, aut Lector, qui consimilia facit, vel definito, vel a communione sejungitor; similiter et Laici.

XLIII. Episcopus aut Presbyter, aut Diaconus, qui usuras a mutuum accipientibus exigit, vel definito, vel deponitor.

XLIV. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui cum haereticis preces conjunxerit, dumtaxat a communione suspenditor. Si vero etiam ipsos tamquam Clericos aliquid agere permiserit, deponitor.

XLV. Episcopum, aut Presbyterum, qui haereticorum Baptisma, aut Sacrificium susceperint, deponi praecipimus. Quae etenim conventio inter Christum, et Belial, aut quae particula Fidelis cum Infideli.

XLVI. Episcopus, aut Presbyter, si eum, qui verum Baptisma habeat, iterum baptizaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponitor: ut qui Crucem, et mortem Domini derideat, neque discernat veros Sacerdotes a Sacerdotibus impostoribus.

XLVII. Si quis Laicus, eum suam a se uxorem abjicit, alteram duxerit, aut ab alio dimissam, a communione segregator.

XLVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter secundum ordinationem Domini non baptizaverit in Patrem, et Filium, et Spiritum Sanctum, sed in tres principio carentes, aut tres Filios, aut tres Paracletos, deponitor.

XLIX. Si quis Episcopus, aut Presbyter in una initiatione, non tres immersiones, sed unam dumtaxat, quae in mortem Domini detur, peregerit, deponitor. Non enim dixit Dominus: In mortem meam baptizate, sed profecti docete omnes gentes baptizantes eos in Nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.

L. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quivis omnino de Sacerdotali consortio, nuptiis, et carnibus, et vino abstinuerit, non propterea quo mens ad cultum pietatis reddatur exercitatior, sed propter abominationem, oblitus, quod omnia pulchra valde, et quod masculum, et foeminam Deus creavit hominem, sed diffamationibus lacessens creationem Dei vocat ad calumniam, aut corrigitor, aut deponitor, aut ex Ecclesia rejicitor. Consimiliter et Laicus.

LI. Si quis Episcopus, aut Presbyter eum, qui a peccato revertitur, non recipit, sed rejicit, deponitor, eo quod Christum offendat, qui dixit, ob unum peccatorem, qui resipiscat, gaudium oboriri in Coelo.

LII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus carnibus et vino Festivis diebus non utatur, idque per abominationem, non propter exercitationem, ac cultum pietatis, deponitor, tamquam qui cauterio notatam habet conscientiam, et multis auctor sit offendiculi.

LIII. Si quis Clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit, a communione excluditor: excepto tamen eo, qui necessario in itinere in commune divertit hospitium.

LIV. Si quis Clericus Episcopum contumelia affecerit, deponitor: Principi enim populi tui non maledices.

LV. Si quis Clericus contumelia affecerit Presbyterum, aut Diaconum, a communione segregator.

LVI. Si quis Clericus mancum, aut mutum, surdumve, aut caecum, aut eum, cui vitiosus incessus est, subsannaverit, communione privator. Consimiliter et Laicus.

LVII. Episcopus, aut Presbyter, qui negligentius circa Clerum, vel populum agit, neque in pietate eos erudit, a communione segregator. Si vero in ea socordia perseveravit, deponitor.

LVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter Clerico ex inopia laboranti necessaria non suppeditaverit, a communione rejicitor, sin perseverat, deponitor, ut qui Fratrem suum negaverit.

LIX. Si quis falso inscriptos impiorum libros tamquam Sacros in Ecclesia ad populi et Cleri corruptionem publicaverit, deponitor.

LX. Si accusatio contra Fidelem instituatur de fornicatione, aut adulterio, aut quacumque alia actione prohibita, et convictus fuerit, in Clerum non perducitor.

LXI. Si quis Clericus per metum humanum, vel Judaei, vel Graeci, vel Haeretici negaverit, si quidem nomen Christi, ab Ecclesia rejicitor, si vero nomen Clerici, deponitor; poenitentia tamen ductus, ut Laicus recipitor.

LXII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicumque ex Sacerdotali consortio comederit carnes in sanguine animae ejus, aut a bestiis abreptum, aut suffocatum, deponitor: hoc enim Lex prohibuit. Sin vero Laicus fuerit, a communione excluditor.

LXIII. Si quis Clericus, aut Laicus Synagogam Judaeorum, aut Haereticorum conventiculum ingressus fuerit, ut preces cum illis conjungat, deponitor, et a communione excluditor.

LXIV. Si quis Clericus in concertatione aliquem pulsaverit, et uno ictu, ac pulsatione interemerit, deponitor propter temeritatem suam. Sin vero Laicus sit, arcetor a communione.

LXV. Si quis Clericus dominicum diem, aut Sabbatum, uno solo dempto, jejunare deprehendatur, deponitor; sin Laicus, a communione ejicitor.

LXVI. Si quis virginem sibi non desponsatam admota vi detinet, a communione suspenditor. Non licitum autem esto aliam ducere: sed eam detineto, quam sollicitavit, quamvis paupercula sit.

LXVII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus secundam ab aliquo ordinationem susceperit, deponitor tam ipse, quam qui ipsum ordinavit: nisi forte constet ordinationem eum habere ab Haereticis. Qui a talibus baptizati, aut ordinati sunt, hi neque Fideles, neque Clerici esse possunt.

LXVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut Lector, aut Cantor Sacram Quadragesimam Paschae, aut quartam feriam, aut Parasceve non jejunaverit, deponitor, praeterquam si imbecillitate impediatur corporis: sin Laicus sit, communione privator.

LXIX. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicumque ex Clericorum consortio cum Judaeis jejunaverit, aut communem Festum diem cum ipsis egerit, aut Lautitia Festi, nempe azyma, aut aliud hujus generis ab eis susceperit, deponitor: si Laicus a communione segregator.

LXX. Si quis Christianus oleum ad Sacra Gentilium, ad Synagogam Judaeorum in Festis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, a communione excluditor.

LXXI. Si quis Clericus, aut Laicus ceram, aut oleum ex Sancta subripiat Ecclesia, e communione sejungitor.

LXXII. Vas aureum, et argenteum sanctificatum, aut velamen, linteumve nemo amplius in suos usus assumito; iniquum enim est. Caeterum si quis deprehensus fuerit, excommunicatione mulctator.

LXXIII. Episcopum de aliquo per fide dignos accusatum homines, ab Episcopis vocari necessarium est. Et si quidem comparuerit, et confessus, convictusque fuerit, censura irrogator Ecclesiastica. Si vero vocatus non obtemperaverit, secunda quoque vice vocator, missis duobus ad ipsum Episcopis. Quod si per contumaciam, nec sic quidem comparuerit, Synodus suam contra ipsum pronuntiato sententiam, ne quid tergiversando, detrectandoque judicium lucrifacere videatur.

LXXIV. In dictionem testimonii contra Episcopum Haereticus non admittitor; sed neque Fidelis, si solus sit; in ore enim duorum, aut trium testium consistet omne dictum.

LXXV. Item non oportet Episcopum Fratri, aut Filio, aut alteri cognato humano gratificari affectu. Neque enim Ecclesiam Dei conferre debet in haeredes. Enim vero si quis id fecerit, irrita permaneto ordinatio: ipse autem Excommunicatione percellitor.

LXXVI. Si quis oculo defectus, aut obtuso crure existat, et dignus sit; Episcopus efficitor: non enim mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio animae.

LXXVII. Qui vero mutus, surdusve, et caecus est, Episcopus non efficitor: non quia oblaeso corpore est, sed ne Ecclesiastica impediantur munia.

LXXVIII. Si quis Daemonem habeat, Clericus non efficitor: sed neque cum Fidelibus preces fun-

dito; mundatus vero recipitor: et si dignus fuerit, efficitor.

LXXIX. Qui ex vita gentili advenerit, et baptizatus est, aut ex conversatione prava: eum justum non est protinus promoveri in Episcopum. Injurium enim est, eum, qui non prius speciem, et documentum de se praebuerit, aliorum Doctorem existere, nisi alicubi dono Divinae Gratiae hoc fiat.

LXXX. Dicimus, quod non oporteat Episcopum, aut Presbyterum publicis se administrationibus immittere: sed vacare, et commodum se exhibere usibus Ecclesiasticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus Dominis servire juxta praeceptum Dominicum.

LXXXI. Servi, si in Clerum promoveantur citra Dominorum voluntatem, hoc ipsum operatur redhibitionem. Si quando vero servus quoque gradus ordinatione dignus videatur (qualis et noster Onesimus apparuit) et Domini consenserint, manuque emiserint, et domo sua oblegaverint, efficitor.

LXXXII. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui militiae vacaverit, et simul utrumque retinere voluerit, tam Officium Romanum, quam sanctionem Sacerdotalem, deponitor. Quae enim Caesaris sunt, Caesari: et quae Dei, Deo.

LXXXIII. Quisquis Imperatorem, aut Magistratum contumelia affecerit, supplicium luito, et quidem si Clericus sit, deponitor, si Laicus a communione removetor.

LXXXIV. Sunto omnibus vobis Clericis simul, et Laicis venerandi, ac sacri Libri, veteris quidem Testamenti, Moysis quinque, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Jesu Filii Nave unus, Judicum unus, Ruth unus, Regnorum quatuor, Derelictorum ex libro dierum duo, Esther unus, de Machabaeorum gestis tres, Job unus, Psalterium unus, Salomonis tres, Proverbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum; Prophetarum duodecim: unus Esaiae, Hieremiae unus, Exechiel unus, Daniel unus. Inquiritor autem a vobis extrinsecus, ut adolescentes vestri addiscant item Sapientiam eruditi Syrach. Nostra vero, hoc est novi Testamenti Evangelia quatuor, Matthaei, Marci, Lucae, Joannis: Pauli Epistolae quatuordecim, Petri Epistolae duae, Joannis tres, Jacobi una, Judae una, Clementis Epistolae duae, et praeceptiones, quae vobis Episcopis per me Clementem in libris octo nuncupatae sunt, quas omnibus publicare non oportet, ob quaedam arcana, quae in se continent: et actiones nostras Apostolorum (*).

(*) *Iste Canon est apocryphus, quia amittit varios libros Canonicos, et alios non Canonicos ad mittit.* (*Edit. Barbell.*)

Apostolorum traditiones non possunt in dubium 17
revocari, et ab omnibus sunt observandae; Con-
cil. Ephesin. *in Epist. ad Nestorium*, Cyrillus Ale-
xandr. *in Lib. de recta Fide ad Theodosium*, Inno-
cent. I. *Epist.* 2. *ad Victric. apud Turrion. de Ca-
nonib. Apost. lib.* 1. *cap.* 12. Marcellus I. *Epist.* 1. 18
Apostolorum Literas contemnens est haereticus,
cap. Quid. autem caus. 24. *q.* 3. Apostoli cum Chri- 19
sto habuerunt usum, et dominium aliquorum mo-
bilium, et affirmare contrarium, est haereticum,
cap. Cum inter Extravagant. Joann. XXII. *de ver-
borum significat.* Apostoli cum Christo multa ha- 20
buerunt, de quibus poterant disponere; *cap. Quia
quorumdam*, Extravag. Joann. XXII. *de verbor. si-
gnificat.* Apostolorum praeceptum de pecunia non 21
habenda, non fuit rigorosum; *cap. Quia quorum-
dam ibidem* §. *Adhuc licet*; ubi post multa haben-
tur haec praecisa verba: *Praeterea Augustinus di-
cit expresse, quod illud non fuit praeceptum, sed
potestas recipiendi necessaria ab iis, quibus praedi-
cabant Evangelium, quam servare Apostolis licuit,
vel etiam non servare.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Plura de Apostolis ab Auctore asseruntur, quae 22
non solum in contraversiam revocantur, sed etiam
ut falsa exploduntur ab omnibus aetatis nostrae
eruditis Viris. Nos vero tum ea, quae omisit, ipse,
supplebimus, tum ea indicabimus, quae ex au-
ctoribus hac de re suspectis nimis confidenter as-
seruit. Apostolos itaque Christus Dominus elegit
duodecim, non generis nobilitate, non honoribus,
nec literis conspicuos, sed *idiotas elegit, ut con-
funderet Mundum*, teste Augustino *tract.* 1. *in
Joannem: et humiliter natos, inhonoratos, illitera-
tos, ut quidquid magnum essent, et facerent, ipse in
eis esset et faceret*, ut idem asserit S. Pater *lib.* 18.
de Civit. Dei cap. 49. Rem praeclare exponit Am-
brosius *lib.* 5. *in Lucam cap.* 7. per haec verba:
*Adverte coeleste consilium: non sapientes aliquos,
non divites, non nobiles, sed Piscatores, et Publi-
canos, quos dirigeret, elegit, ne traduxisse pruden-
tio, ne redimisse divitiis, ne potentiae, nobilitatisque
auctoritate traxisse aliquos ad suam gratiam videre-
tur, ut veritatis ratio, non disputationis gratia prae-
valeret.*
Origine Galilaei fuere. Nam Angeli *Actorum* 19. 23
Viros Galilaeos appellarunt, et Judaei diversarum
nationum Galilaeos eosdem dixere, dum eos au-
dientes mirarentur dicentes: *Nonne omnes isti, qui
loquuntur Galilaei sunt? quos tamen nos audivimus
loquentes nostris linguis Magnalia Dei.* Qui fratres 24
Domini dicuntur, ortum ex Tribu Juda habuere;
reliquos vero ex Tribu Zabulon et Nephthali fuis-
se tradunt Hieronymus *in Esaiam cap.* 9. Theo-
doretus *in Psal.* 67.
Praeter duodecim a Christo selectos tres alii 25

recensentur Apostoli, S. Matthias in locum Judae proditoris ab Apostolis suffectus, atque Paulus et Barnabas peculiari Sancti Spiritus instinctu Apostolatus munere insigniti. Nec desunt qui dicant, S. Joannem Baptistam Apostolum fuisse Æterni Patris; Hieronymus *in c.* 1. *ad Galatas* ait: *Unde et nos possumus intelligere Joannem quoque Baptistam, et Prophetam et Apostolum appellandum. Siquidem ait Scriptura:* Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes.

26 Inquiri hic quoque solet, num fuerint Apostoli matrimonio conjuncti; Tertullianus *lib. de Monogamia cap.* 8. *Petrum solum*, inquit, *invenio Maritum per Socrum.* Eamdem sententiam clarius exponit Hieronymus *lib.* 1. *adversus Jovinianum cap.* 14. *Quoniam excepto Apostolo Petro non sit manifeste relatum de aliis Apostolis, quod uxores habuerint: et cum de uno scriptum sit, ac de caeteris tacitum, intelligere debemus sine uxoribus eos fuisse, de quibus nihil tale Scriptura significat.* Paulo vero infra subdit: *Petrus, et caeteri Apostoli; ut ei* (hoc est Joviniano) *ex superfluo interim concedam, habuerunt quidem uxores, sed quas eo tempore acceperant, quo Evangelium nesciebant. Qui assumpti postea in Apostolatum reliquerunt officium conjugale. Nam cum Petrus ex persona Apostolorum dicit ad Dominum:* Ecce nos reliquimus omnia, et sequuti sumus te: *respondit ei Dominus:* Amen dico vobis, quoniam nemo est, qui dimiserit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei, qui non recipiat multo plura in saeculo ipso, et in saeculo futuro vitam aeternam. Et *epist.* 50. *ad Pammachium cap.* 8. *Apostoli vel Virgines, vel post nuptias continentes fuerunt.* Ambrosius autem in ea esse videtur sententia *lib.* 4. *in Lucam cap.* 4. ut non solum Petro, sed etiam Andreae uxor fuerit, et quidem soror uxoris ipsius Petri; ait enim: *Fortassis in typo mulieris illius Socrus Simonis et Andreae variis criminum febribus caro nostra languebat.* Auctor Commentarii in Epistolas Sancti Pauli, qui non Ambrosius, sed Hilarius, quidam Sardus secta Luciferianus, et Anabaptista a viris eruditis censetur et quem S. Hieronymus false irridens orbis Deucalionem appellat *adversus Luciferianos cap.* 9. *in epist.* 11. *ad Cor. cap.* 11. scripsit: *Omnes Apostoli, exceptis Joanne et Paulo, uxores habuerunt.* At obscuri suspectique auctoris sententia fidem non meretur, praesertim dum cum iis, quas recitavimus

27 auctoritatibus comparatur. Ferunt nonnulli, Petrum ante Apostolatum ex conjuge filiam Petronillam suscepisse; etsi aliqui arbitrantur Petronillam filiam Petri spiritualem dumtaxat fuisse, eodem prorsus modo, quo idem Petrus *epist.* 1. *cap.* 5. *v.* 13. Marcum filium suum appellavit; idque comprobat etiam Baronius *ad annum* 69. §. 3.

28 Quantum ad Apostolorum baptismum prob[illegible] neutiquam videtur Auctoris asserti[illegible] qui S[illegible] Petrum a Christo, Apostolos vero reliquos ab ipso Petro baptizatos contendit. Evodius enim ille, cujus ipse sententiam sequitur, non is est, qui Antiochenam Sedem post Petrum occupavit. Nam epistola illa, quae inscribitur *lumen*, et ex qua sententiam illam decerpsit Nicephorus, veteribus omnibus ignota fuit, ut Baronius *ad annum* 71. §. 13. animadvertit, ac nonnisi ut alterius obscuri Evodii, sive suspecti auctoris foetus haberi potest. Nec tanta haberi potest fides Moscho haud multae auctoritatis septimi saeculi Scriptori, dum id ex jam amisso quinto hypotyposeon Clementis Alexandrini libro comprobare studet. Nam scimus, in suo *Prato Spirituali* plures hunc habere fabellas, et aliunde constat, etiam Alexandrinum Clementem apocryphis plerumque usum fuisse. Satius ergo ducimus id hac in re tenere, quod indubiae fidei auctores, Patresque tradiderunt: Augustinus *epist.* 265. *alias* 108. ait: *Scriptum est quando baptizatus sit Apostolus Paulus, et scriptum non est quando baptizati sint alii Apostoli. Veruntamen etiam ipsos baptizatos intelligere debemus sive baptismo Joannis, sicut nonnulli arbitrantur, sive, quod magis credibile est, baptismo Christi.* Nam Christus apud Joannem *cap.* 13. *v.* 10. lotos illos, ac mundos esse affirmat. Ambrosius vero in Lucam *cap.* 18. omnes a Christo baptizatos pro certo statuit: nam ait: *Laverat eos Jesus, lavacrum aliud non quaerebant. Uno enim Christus baptismate omnia solvit baptismata.* Similia habet Hilarius Pictaviensis *in Matth. cap.* 20. ubi scribit, Apostolos sequutos esse Christum *in regeneratione, in lavacro baptismi, in fidei sanctificatione, in adoptione haereditatis.* Vide Antonii Sandini Historiam Apostolicam, *de Apostolis in universum, n.* 10. Confer not. 33. *ad Hermam Tom.* 1. *R. D. Apostolicor.*

Apostolis in ultima coena potestatem contulit 29
conficiendi Eucharistiam, dum postquam dixerat: *Accipite et manducate*, subjunxit *hoc facite in meam commemorationem.* Sed post resurrectionem eisdem 30
ligandi solvendique potestatem fecit per illa verba, *quodcumque ligaveritis super terram, erit ligatum et in coelis, et quodcumque solveritis super terram, erit solutum et in coelis.* Quoad extraor- 31
dinariam eorumdem potestatem, nil Auctori addendum censeo. At certa res est, Petrum Apostolorum, atque caput totius Ecclesiae fuisse constitutum, cui jure ordinario, in Successores quoque transferendo, jus, seu potestas esset in Universam Ecclesiam, cum privilegio conjuncto, quo errare non posset, dum gregi sibi concredito ea, quae Christus Ecclesiae suae revelavit, inculcaret, proponeret, et explicaret. Nam [illegible] Petro dictum est: *Tu es Pe[illegible], [illegible] petram aedificabo Ecclesi[illegible]* [illegible] Petro [illegible] est etiam [illegible]

confirma Fratres tuos. Soli denique Petro post trinam de suo erga Christum amore Confessionem, dictum legimus: *Pasce oves, pasce agnos meos.* Iis sane, cum spectato verborum tenore, tum ex perpetua et constanti Ecclesiae traditione edocemur, hanc Petro, ejusque Successoribus prae ceteris fuisse Apostolis concessam praerogativam, ut fundamentum illud sit, quo tota Christi Ecclesia regitur; ut Caput sit ac Princeps totius Christianae Reipublicae; ut ille sit Pastor, qui universum Christianum Populum, omnesque per Universum Orbem constitutos Episcopos, concredita sibi a Christo doctrina, regere debeat; ut ille denique Judex sit, cujus sententia, quae errori obnoxia esse non potest, ortae de Religione controversiae finiantur.

32 Non negamus, Apostolos condidisse Symbolum, Christianae scilicet doctrinae compendium, quo fideles, veluti propriae Fidei tessera, uterentur. Perpetua enim et constans hac de re universae Ecclesiae traditio id extra controversiam ponit. Nam initio V. saeculi, cum de hoc Symbolo ex professo tractare Patres coepissent, nemine contradicente, veluti traditam ab Apostolis Fidei regulam jam antea ab omnibus Ecclesiis susceptam universim receptum ac commendatum fuit. Testantur id Rufinus *in expositione Symboli*, Hieronymus *in Epistola ad Pammachium*, Ambrosius tum variis in locis, tum praesertim in *sermone ultimo de jejunio Eliae*, Augustinus *de Fide et Symbolo*; Maximus Taurinensis *Homilia de traditione Symboli*, Petrus Chrysologus *sermone* 65. *in Symbolum Apostolorum*, Caelestinus Papa in *Epistola ad Nestorium*, Cassianus *lib.* 5. *de Incarnatione cap.* 3. ac Leo I. *Epistola* 27. *quae est ad Pulcheriam Augustam*, *atque alii.* Ii omnes, aliique illius aetatis Patres duo testantur, scilicet omnes per universum dispersas Ecclesias hanc Fidei regulam habuisse, omnes Ecclesias credidisse ab Apostolis hanc fuisse profectam. Itaque V. Ecclesiae saeculo Ecclesiae omnes Symbolum, quod ab Apostolis confectum crederent, habuerunt; nec scimus ab aliquo ante XV. Ecclesiae saeculum fuisse in dubium revocatum. Quamobrem certo statui posse videtur, rem ita se habere.

Sed clariora quoque suppetunt ad rem demonstrandam. Primum, quia verisimile non est Apostolos Fidei compendium non edidisse, quod catechumenis memoriae mandandum esset, et quo veluti tessera fideles discernerentur ab aliis. Deinde quia hujusmodi Symboli mentio occurrit apud Patres secundi, et tertii saeculi, qui palam faciunt, Ecclesias omnes ab Apostolis illud suscepisse. Irenaeus *lib.* 1. *adversus haereses cap.* 1. de regula veritatis immobili verba facit, *quam quisque per baptismum acceperit*: et *cap.* 2. *Ecclesia*, inquit, *per universum Orbem usque ad fines terrae seminata ab Apostolis et Discipulis eorum accepit eam fidem, quae est in unum Deum Patrem Omnipotentem etc.* ubi veluti paraphrasi explicatum exhibet Apostolorum Symbolum. Tertullianus circa finem secundi saeculi *libro de velandis virginibus* ejusdem Fidei confessionis mentionem facit, eamque Fidei regulam Christianis omnibus communem vocat, cujus initium esse ait: *Credo in unicum Deum Omnipotentem etc.* Idemque repetit cum *adversus Praxeam cap.* 2. tum *alibi passim.* Cyprianus quoque ejusdem meminit Symboli *Epistola, quae est ad Magnum*, atque *alia ad Numidiae Episcopos scripta.* Itaque a Patribus trium priorum saeculorum satis indicatum habemus Symbolum per Apostolos confectum. Ex quo facile concludere est, Patres quinti saeculi, qui literis illud tradidere, ac veluti in Ecclesias omnes ab Apostolis derivatum commendavere, perpetuam atque constantem omnium saeculorum traditionem fuisse sequutos. Reliqua vide apud Natal. Alexand. Matthaeum Petitdidier *in observationibus ad Bibliothecam Dupini*, Cellier, aliosque Theologos, qui Haereticos ac intemperatos illos Criticos confutaverant, qui aut certum non esse Apostolos hujusmodi Symbolum confecisse, cum Calvino et Erasmo asseruerunt; aut paulatim ab Ecclesia fuisse confectum cum Kinchio et Basnagio docuerunt, vel denique ab Episcopis et Presbyteris Ecclesiae Romanae repetendum esse cum Vossio, atque Pachero arbitrantur.

Hactenus a nobis indicata ostendunt quidem, 33
Apostolos discessuros ab invicem, normam prius futurae sibi in commune praedicationis constituisse, atque hanc bene credentibus dandam esse regulam statuisse, ab ipsis compositam, ut scribit Rufinus *in expositione Symboli*, non vero quemlibet suum articulum pronunciasse, ut ex Auctore sermonis *de tempore* falso Augustino adjudicati, Auctor noster asseruit. Nam ad id certo adstruendum, Antiquorum traditio deest, et varietates, quae in Symbolo occurrebant quinto Ecclesiae saeculo, dum scripsit Rufinus, valde suspectam faciunt incerti illius Scriptoris auctoritatem, qui praedictum *de tempore* sermonem conscripserat. Etenim articulus de descensu Christi ad inferos neque in Symbolo Ecclesiae Romanae, neque in Orientalibus reperiebatur, ut refert ipse Rufinus, sed Fides illi subjecta verbis continebatur *sepultus est*, ex ejusdem Rufini observatione. Item articulus de Sanctorum Communione in Symbolo Ecclesiae Aquilejensis, atque in Graecis Latinisque antiquis Symbolis desiderabatur; sicut etiam articulus de Vita aeterna, qui articulo de Carnis resurrectione inclusus reputabatur in Symbolis plerisque, qui pro fine habebant, *Carnis resurrectionem.* Id autem demonstrare videtur, non extitisse prioribus saeculis traditionem, de duodecim articulis ita a duodecim Apostolis confectis, ut suum quisque pronunciaverit. Haec enim tra-

ditio, ne illa occurreret variatio, obstitisset. Quamobrem statuendum videtur, fuisse quidem Fidei compendium ab Apostolis confectum, quo veluti tessera uterentur fideles, sed incertum omnino esse, num ab uno alteri communicatum fuerit, num omnes simul convenerint, vel num singuli suum articulum pronunciaverint.

Quantum ad Canones Sanctorum Apostolorum; quos ex *Capite Placuit*, per Clementem Romanum in unum congestos asserit Auctor, haec ex Joanne Doujatio adnotare necessarium existimavimus.

34 Certum est, a temporibus Apostolorum, atque adeo ab ipsis Apostolis de rebus Fidei ac morum haberi coepta Concilia, ut vel ex Apostolorum actibus liquet. Unde nil mirum, si antiquissima Regularum Ecclesiasticarum collectio, aut collectionis instar, sub canonum Apostolicorum nomine prodierit, quam J. C. Beveregius, qui nuper in Anglia Synodicon edidit, Codicem Canonum Ecclesiae primitivae merito dici posse opere proprio contendit.

35 Haec sub Clementis Romani Episcopi titulo una cum octo libris Apostolicarum Constitutionum vulgata est: nec desunt qui Apostolis has Regulas assignaverint: atque in eo numero esse videtur Justinianus *Nov.* 9. *in fin. praefat.* et Balsamon *in can.* 2. *Synodi Trullanae.* Eaque de causa inter Agiographa recensentur a Joanne Damasceno, et aliis. Turrianus et Salmeron e Societate Jesu in Concilio Hierosolymitano, quod in actibus Apostolorum memoratur, editas arbitrantur; et collectio Arabica, e Bibliotheca Bodlejana a jam nominato Beveregio laudata, in summo Sionis conditas, atque a Clemente Petri discipulo enunciatas refert. Contra *in praefat. Nemo-Canonis* Photius, Hincmarus, aliique, in quibus ipsi Quinisextae Synodi Patres, non Canones Apostolorum vocant, sed *Canones, qui dicuntur Apostolorum.*

36 Clementem sane eorum Auctorem aut editorem fuisse, plurima sunt, quae dissuadeant; praesertim vero quod non pauca his Canonibus contineantur partim ab Ecclesiae Romanae usu aliena, ut prohibitio jejunandi Sabbato *can.* 65. partim quae tempore S. Clementis recepta fuisse, ac certo jure constituta non facile probari possit: qualia forte Provinciarum Ecclesiasticarum, et Parochiarum seu Dioeceseon Episcopalium distributio, Concilia Metropolitanorum annua, bonorum ad Ecclesiam pertinentium ab Episcopi bonis distinctio, quo pertinent Canones 14. alias 15. 35. 38. et 48. Sed quamvis Eruditorum fere consensu nec Canones illi, nec Constitutiones et alia Clementi adscripta opus esse credantur aut Apostolorum, aut etiam Clementis Papae; nihil tamen ambigitur, quin tum hae, tum illi satis expressa servent antiquae disciplinae vestigia, quae Auctorem ostendunt non doctum modo et pium, sed priscum quoque, nec tertio Christi saeculo posteriorem.

De tempore vetustae hujus collectionis parum constat. Dubitari quidem non potest, quin non modo ante Chalcedonensem *can.* 2. *Chalced. ex* 30. *Apostol.* et Ephesiuam Universales Synodos cogniti essent, cum in illis Synodis horum Canonum aliqui non obscure indicentur; sed et ante Concilium Antiochenum, quod eorum non paucos innovavit, atque ideo ante Nicaenum Oecumenicum 1. in lucem prodiisse, facile probari potest, cum in hoc Canones illi partim insinuentur, partim etiam palam laudentur. Canon quippe Apostolicus sextus designatur canone 9. Concilii Nicaeni, ubi de criminis alicujus reis ad Ordines praeter Canonem promotis agitur. Canon 15. sive 14. Apostolorum de migrationibus Episcoporum et Clericorum indicatur Canon. 15. et 16. Nicaenis. Canon quoque 62. Apostolorum de lapsis non promovendis Canone Nicaeno 10. demonstratur. Aperte vero repeti videntur Niceno 1. Canon Apostolicus 21. et seqq. de Eunuchis per vim factis a Clero non arcendis. Canone autem 2. Nicaeno, qui est de recens baptizatis non statim promovendis contra Canonem Ecclesiasticum, quid aliud quam Canon Apostolorum 80. scribitur? Canone denique Nicaeno 15. qui tradit de excommunicatis ab Epicopis unius provinciae servandum esse Canonem, qui ab aliis Episcopis eos admitti prohibet, nonne manifeste ad Canones Apostolorum 12. alias 13. et 42. alias 43. refertur. 37

Nondum innotuisse hanc collectionem anno Christi 258. quo agitabatur controversia de baptismo haereticorum inter Stephanum Summum Pontificem illorum baptisma recipientem, atque B. Cyprianum Carthaginensem, et Firmilianum Caesareae in Cappodocia Episcopum illud respuentes, ex eo inducit Illustriss. Petrus de Marca *l.* 3. *de concord. Sacerd. et Imp. c.* 2. quod Firmilianus cum Sanctorum Petri, et Pauli quaedam loca non satis perspicua in suam sententiam adduceret, eamque consuetudine Asiaticorum tueretur, non tamen meminit Canonum Apostolorum 46. et 47. quos profecto, si illi tum in lucem prodiissent, minime omissurus fuisset, utpote qui ejus sententiam manifeste adstruerent. Damnatur enim Canone 46. Episcopus et Presbyter haereticorum baptismum admittentes; et Canone 47. deponi jubetur is, qui pollutum ab impiis (idest ab Haereticis baptizatum) non baptizaverit, non minus quam is qui rite et secundum veritatem baptizatum adhuc baptizaverit. Hinc conjicit Eruditissimus Praesul, paulo post illam Firmiliani adversus Stephanum contentionem, forte et ejus occasione, editos, aut collectos fuisse hos Canones, paulo scilicet postquam Iconii in Lycaonia vicinarum Orientis Regionum Episcopi frequenti Synodo convenissent; quae 38

Synodus eadem sanxerat, quae duobus illis Canonibus Apostolorum 46. et 47. continentur.

39 Verum nuperus Synodici Editor ante laudatus probat, horum Canonum aliquos antiquissimis tum Graecis, tum Latinis Patribus longe ante Iconiense Concilium cognitos fuisse, Clementi Alexandrino, ac Tertulliano circa annum Christi 165. Origeni non multo post, et Cypriano, qui anno 225. passus legitur. Indicantur ab iis verb. grat. Canones 7. 17. 31. 47. 50. 61. 81. deque iis rebus habita jam ante Concilia. Nam Cypriano teste *in Epistola ad Jubajanum*, jam ejus tempore statutum fuerat, ut haeretici ad Ecclesiam Catholicam conversi baptizarentur, *cum*, inquit, *jam multi anni sint, et longa aetas, ex quo sub Agrippino bonae memoriae viro convenientes in unum Episcopi statuerunt*: quod de Episcopis Africanis accipiendum est; Agrippinus enim Carthaginensis Episcopus fuerat. Idem autem, ut diximus, Canone Apostolorum 47. constitutum reperitur. Pascha quoque cum Judaeis celebrari non debere, quo pertinet Canon Apostolicus 7. alias 8. Synodi plures ante annum 198. sanxerant, Romana sub Victore I. Palaestina, Pontica, Gallica etc. de quibus Eusebius *lib.* 5. *Eccles. histor. cap.* 22. et Beda: ex quibus patet, recte Hincmarum conjecisse, editos fuisse, aut collectos Canones, qui dicuntur Apostolorum, iis temporibus, quibus nondum libere Concilia celebrabantur.

40 Quod attinet ad horum Canonum auctores, locumve, ubi primum prodierint, ex 1. illorum Canonum colligi potest, conditos non esse ab Episcopis Asianae Dioecesisut, qui 14. luna Pascha celebrarent a temporibus S. Polycarpi. Et si quidem omnes simul, eodemque loco esse compositos constaret, minus impeditam quaestionem faceret Hyperberetaei mensis habita mentio Can. 38. quo nomine cum October lingua Syro-Macedonica, usu tunc per Syriam, et Orientem recepta, significetur, apparet, hunc Canonem in Syria conceptum; unde sequeretur caeteros quoque iisdem e locis manasse. Verum non desunt, qui satis probabiliter conjiciant, diversis in Synodis, diversisque temporibus editos. Huic ego sententiae sic accedo, ut magnam partem ex Conciliis, quae in Orientis praesertim tractibus sub finem secundi, et initium tertii saeculi habita sunt, partim ex moribus, qui per earumdem Regionum Ecclesias invaluerant, tertio currente saeculo, sive quod verisimilius videtur, plurium Antistitum opera collectos existimem; neque aliud voluit Illustrissimus Marca, cum paulo post Iconiensem anni 258. Synodum in lucem exiisse scripsit hanc Collectionem. Itaque Orientales Episcopi sub illud tempus antiquas disciplinae regulas, et traditiones vel ab Apostolis acceptas revera, vel quas ab iisdem accepisse videri volebant, in unum codicem conjecerunt: cui ut majorem conciliarent auctoritatem, *Canones Apostolorum* appellarunt, et Clementem Petri Discipulum ac Successorem pro illorum collectore venditarunt; idque forte, quemadmodum non inscite suspicatur Marca, ut Stephano Romano Pontifici vetustioris longe Pontificis nomen opponerent.

Numerum horum Canonum alii alium constituunt. Graeci 85. habent, vel 84. duobus in unum collatis. Apud Latinos nonnisi 50. numerantur. At *Canon.* 2. *dist.* 16. sub nomine Zephyrini Papae sexaginta; vel quemadmodum alii legunt, septuaginta agnoscit. Quamquam Bellarminus errorem in numero suspicatur, et Polycarpus ex eodem Zephyrino quinquaginta tantum numerat. Verum haec lis satis facile dirimi poterit, si dicamus, sub nomine Apostolorum re vera proditos fuisse quinque et octoginta Canones; sed veris Apostolorum, aut Apostolicorum virorum traditionibus ac regulis quaedam ab Haereticis fuisse admixta, ita ut corrupti ac interpolati prodierint; quod et Epiphanius observavit: unde nihil mirum si non omnes ubique recepti fuerint, praesertim cum in Oriente compositi non pauca contineant ex moribus Orientalium Ecclesiarum ab Occidentalium usu aliena. 41

Auctoritatem eorum confirmare videtur, uti jam dictum est, Tertullianus *lib. adversus Praxeam*, dum Canones Apostolorum scribit esse nobis per manus traditos: S. Athanasius *in Synopsi* (siquidem ea vere Athanasii est) ubi eos numerat inter Agiographa: Synodus sexta in Trullo *Can.* 2. jubens eos posthac firmos, et stabiles permanere; atque omnium maxime S. Joannes Damascenus *lib.*4.*de Fide orthod. cap.* 14. qui eos inter Scripturas Sacras videtur recensere. Accedit quod a Dionysio Exiguo inserti sunt initio Codicis Canonum Ecclesiae Romanae, atque ab Isidoro corpori Canonum praefixi, cujus in praefatione relata *Can.* 4. *dist.* 16. eos caeteris Conciliis se praeponere ait: *propter eorum auctoritatem; et quod SS. Patres eorum sententias Synodali auctoritate roboraverunt, atque inter Canonicas Constitutiones posuerunt*: quae verba sine dubio ad dictum Canonem 2. Synodi Quini-Sextae referenda sunt, cum illius quoque verba initio ejus *Canonis* 4. *dist.* 16. habeantur: ideoque tribui non possunt Isidoro Hispalensi ante illam Synodum defuncto. Sunt tamen alterius Isidori, qui ejus corpus Canonum amplificavit; qua de re infra. Contra Gelasius Papa *Can.* 3. *dist.* 15. Vetus Isidorus *Can.* 1. *dist.* 16. eos apocryphis adscribunt: posterior enim ab haereticis sub nomine Apostolorum compositos fuisse affirmat. Ad haec concilianda observandum est, Apocrypha esse duorum generum, alia quippe omnino rejecta atque damnata sunt ab Ecclesia Catholica; alia non improbata quidem, sed e numero Canonicorum, quibus a nonnullis inserebantur, rejecta. Hoc posteriore sensu Apo- 42

cryphi sunt omnes illi Canones nomine Apostolorum inscripti: priore vero sensu illa dumtaxat, quorum sententia receptae in Ecclesia doctrinae adversatur. Generaliter vero, quamvis omnes a Graecis admittantur, a Latinis tamen ex parte tantum, hoc est Quinquaginta priores recipiuntur, ex Urbano II. Apud Gratian. §. *Verum sciendum*, post *Can.* 6. *dist.* 32. ex Humberto Cardinali sub nomine Leonis IX. *Can.* 3. *dist.* 16. quos sequitur Hincmarus Rhemensis in *Opusculo* 55. *Capitulor.* illi nimirum, qui a Dionysio Exiguo relati sunt in Codicem Canonum. Quin et in quinquaginta illis prioribus multa contineri, quae temporum progressu apud Catholicos Occidentis non plene observantur, et res ipsa docet et palam profitetur Martinus Perezius *de traditionibus part.* 3. *c. de auctoritate Canon. Apostolic.* adeo ut Michael Medina *lib.* 5. *de Sacratorum hominum continentia c.* 165. scribere ausus sit, vix sex, aut octo in latina Ecclesia observari. Quod sane hyperbolice dictum, cum nec tertia pars eorum in desuetudinem abierit; et vix duo tresve reperiantur, quos palam Ecclesia repudiet. Hi sunt *Quadragesimus sextus* cum *Quadragesimo septimo* de Baptismate Haereticorum non recipiendo (quos tamen duos Canones adhibita distinctione servari adhuc non absurde dici potest) et *Quinquagesimus* de trina mersione in Baptismo necessario usurpanda. Nam *sextus* de Uxore ab Episcopo, aut Presbytero non abjicienda, alium habet intellectum ab eo, quem nonnulli putant, fortasse, et *decimus* de iis, qui Ecclesiam ingressi communionem non percipiunt; et *Vigesimus* de Clerico fidejussionibus inserviente, ac *Vigesimus Septimus*, qui non omnibus Clericis, sed Lectoribus tantum, Cantoribusque conjugium permittit. Vide Jo. Beveregium in *Pandectis Canonum, sive Synodico*, et Joan. Baptistam Cotelerium *in notis ad Clem.* Videntur etiam Van-Espen *part.* V. Adde Binerum *P.* 1. *Appar.* Rupprecht in notis historicis *ad lib.* 1. *Titul.* 11. *cap.* 2. et Ballerini in Tract. *de antiq. Collection. et Callector. Canon. p.* 1. *cap.* 1.

Ad Constitutiones quod attinet, eas Baraterius in appendice suae disquisitionis *de succes. Episcopor. Roman. diss.* 1. et 2. collectas tuetur sacc. XI. ineunte e monumentis Apostolorum; immo Guil. Whistonus apud Anglos id egit omni studio, ut Apostolis tribuendas esse suaderet; sed fuit is confutatus a multis, quorum scripta percensent Fabricius *Bibl. Gr. lib.* 6. *cap.* 1. §. 7. et Praffius *Introd. in histor. Theol. liter. P.* 11. *p.*274. *et seqq.* Primus illarum meminisse Epiphanius videtur; cum Canonibus tamen collectas crediderim ego quarto ineunte saeculo.

Joannes Baptista Bartholus Episcopus Feltriensis *Institut. Juris Canon. cap.* 6. *et* 7. Coletus in *dissert. de Canonibus Apostolicis tom. ultim. Continuat. Praelect. Taurnely Ven. edit.* Ballerinii *De antiquis Callectionibus et Collectoribus Canonum part.* 1. *cap.* 1. ut alios omittam, quos recensere longum esset.

APOSTOLI, IDEST LITERÆ MISSORIÆ

SUMMARIUM

1. Apostoli unde dicti. — 2. Apostolorum nomine in Jure veniunt Literae dimissoriae, quibus reus dimittitur a Judice inferiori ad superiorem, qui per eos Apostolos instruitur de causa, et processu. — 3. Isti Apostoli, qui petuntur in causa appellationis, interdum vocantur Epistolae, et interdum Dimissoriae. — 4. Apostolorum quinque sunt species, scilicet Apostoli Conventionales, Dimissorii, Reverentiales, Refutatorii, et Testimoniales. — 5. Qui sint Apostoli Conventionales. — 6. Qui sint Dimissorii. — 7. Qui sint Revereotiales. — 8. Qui sint Refutatorii. — 9. Qui sint Testimoniales. — 10. Si Judex requisitus non tradit Apostolos, et appellanti eos denegct, et postea procedit in causa, non valat processus, nisi renunciatum fuisset appellationi. — 11. Si appellans non petat Apostolos infra triginta dies, censetur renuntiare appellationi. — 12. Et si Judex illos denegat, vel infra praemissum tempus malitiose, aut negligenter ei tradere praetermittit, non valet ejus interim confectus processus. — 13. Triginta dies sunt terminus ad petendum Apostolos. — 14. Alia de Apostoli, idest dimissoriarum literarum, ethymologia. 15. — 16. Apostolorum forma atque solemnia de jure veteri Romano. 17. — 18. De jure Ecclesiastico Apostolorum usus gratia testandae Appellationis ad R. Pontificem. — 19. Etiam illos expostulandi consuetudo quoties, licet non jure, ad Concilium Generale a Pontifice provocaretur. — 20. Apostoli dicti quoque *Apostilli.*

1 Postoli nomen dicitur derivari a verbo graeco *Apo*, quod latine valet idem ac *De*, et *Stolon*, quod latine idem valet ac *Missio*, quasi Dimissio alicujus causae, quam facit unus Judex ad alium. Sic Hostiensis relatus *in c. Cordi nobis tit.* 15. *de appellat. in* 6. *verb. Petat.*
2 Unde Apostolorum nomine in Jure veniunt Literae dimissoriae, quibus reus dimittitur a Judice inferiori ad Superiorem, qui per eos Apostolos instruitur de causa, et processu, ut colligitur *ex cap. Ut super, de appellat. in* 6. et expresse Glossa *in cap. Cordi nobis, de appell. in* 6. *verb. Petat*, et Gloss. *notabil. in Clement. cap. Si a Judicibus, de appell. verb. Nota Apostolos*, et *in cap. Quamvis rigor, Clement. de appellat.* Et isti Apo- 3
stoli qui petuntur in causa appellationis, inter-

dum vocantur Epistolae, et interdum Dimissoriae;
Glossa *ibid. in Clementin. de appel. cap. Quamvis
rigor. verb. Nota;* et dicuntur Dimissoriae, quia
ad eum, ad quem appellatur, causa dimittitur;
Joann. Andreas in *l. Dimissoriae, ff. de verbor. si-
gnificat. n.* 3. Fagnan. *in cap. Significasti de Officio*
4 *Archidiacon.* et *Communis.* Apostolorum quinque
sunt species, scilicet Apostoli Conventionales, Di-
missorii, Reverentiales, Refutatorii, et Testimo-
5 niales. Apostoli Conventionales sunt illi, qui dan-
tur a parte adversa appellationem admittente,
sive judicialiter tacente, vel refutante Judice,
sive extrajudicialiter sine Judicis interventu; *cap.*
6 *Saepe contingit, de appellat.* Dimissorii sunt illi,
per quos Judex dimittit appellantem ad Judicem
ad quem, quia appellationi detulit, et eam admi-
7 sit, *cap. Ab eo caus.* 2. *q.* 6. (*). Reverentiales
sunt illi, per quos Judex ob reverentiam Supe-
rioris appellati defert appellationi, cui alias de-
8 ferre non tenebatur; *cap.* 1. *de appellat. in* 6. Re-
futatorii sunt illi, quos dat Judex non deferens
appellationi, exprimendo simul causam, cur ap-
pellationem non admiserit; *cap. Cordi nobis de*
9 *appellat. in* 6. Testimoniales sunt illi, qui non con-
ceduntur a Judice, sed ab honestis, et probis vi-
ris. qui testantur reum tempore, et modo debito
Apostolus petiisse, et sibi fuisse denegatos. Sic
Gloss. *notabil. in cap. Si a Judicibus, Clement. de
appell. verb. Nota Apostolus;* et Gloss. *cap. Cordi
nobis, de appellat. in* 6. *verb. Petat in additione;*
Speculator *in part.* 4. *tit. de appellat.* §. *Sequitur;*
Joannes Andreas, et alii passim.

10 Si Judex requisitus non tradit Apostolos, et
appellanti eos denegat, et postea procedit in cau-
sa, non valet processus, nisi renunciatum fuisset
appellationi; *Cap. ut supra, de appellat. in* 6. ubi
expresse dicitur: *Si vero non exhibuerit, si forte
in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuis-
set) ejus invalidus, et irritus sit processus, cap. Ab
eo, eodem tit.* ubi etiam expresse dicitur. *Ut si is,
a quo appellatur, Apostolos appellanti non tribuat
requisitus, ex tunc si forte in causa procedat (nisi
appellationi renunciatum fuerit) ejus invalidus sit*
11 *processus.* Si appellans non petat Apostolos infra
12 triginta dies, censetur renuntiare appellationi. Et
si Judex illos denegat. vel infra promissum tem-
pus malitiose, aut negligenter ei tradere praeter-
mittit, non valet ejus interim confectus proces-
sus; *cap. Ab eo, de appell. in* 6. ubi dicitur ex-
presse; *Ab eo, qui appellat infra triginta dies,
instanter Apostoli peti debent, et eidem infra dictum
tempus a Judice exhiberi; alias praesumitur appel-
lationi suae renunciare appellans, si eos infra idem
tempus petere praetermittat, etiamsi vadat, aut mittat
ad appellationem hujusmodi prosequendam. Illud
autem, quod felicis recordationis Innocentius Papa
IV. Praedecessor noster statuendum decrevit, ut si
is, a qua appellatur, Apostolos appellanti non tri-
buat requisitus, ex tunc si forte in causa procedat
(nisi appellationi renunciatum fuerit) ejus invalidus
sit processus, tunc demum obtinet, cum Judex super
hoc cum debita instantia, loco, et tempore congruo
requisitus eos expresse denegat, vel infra praemissum
tempus malitiose, aut negligenter illi tradere praeter-
mittit.* Et quod triginta *dies* sint terminus ad pe- 13
tendum Apostolos, habetur clare etiam *in leg.
Judicibus, Cod. de appellat.* et Rot. Rom. *par.* 10.
decis. 164. n. 7.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Apostoli, Dimissoriae scilicet Literae, ab 14
ἀποστέλλω (Graece) *remitto* dicti sunt; ἀποστολή
idest *Apostole*, remissio est. Ab *Apo* et *Stole, mis-
sio*, non autem *Stolon*, ut Auctor putat, id quod
notavit Calvin. in suo *Lexico juridico, verbo Apo-
stol.*

Apostolorum autem, qui Libelli pariter dimis- 15
sorii appellantur, formam atque solemnia de Jure
Romanorum veteri exponit Brissonius *ex leg.* 1.
ff. de libell. dimissor. ubi Marcianus haec habet:
Post appellationem interpositam literae dandae sunt 16
*ab eo, a quo appellatum est, ad eum, qui de appel-
latione cogniturus est; sive principem, sive per quem
alium. Quas Literas Dimissorias sive Apostolos
appellant. Sensus autem literarum talis est:* APPEL-
LASSE, *puta* LUCIUM TITIUM, A SENTENTIA ILLIUS,
QUÆ INTER ILLOS DICTA EST. *Sufficit autem petiisse
intra tempus dimissorias instanter et saepius, ut etsi
non accipiatur, ad ipsum contestetur.* Vide Brisso-
nium ipsum, ex quo haec exscripsimus, *de for-
mulis lib.* 5. *formul.* 179.

De Jure quoque Ecclesiastico Apostolorum u- 17
sum testandae Appellationis gratia habitum fuis-
se, quoties Romam ad Summum Pontificem pro-
vocaretur, patet ex Concil. Lugdunen. *an.* 1245.
nec non ex epist. Hildeberti Episc. Cenomanensis
epist. 82. quam refert Du-Fresne *verb. Apost.* Adeo 18
autem religiose mos hic et forma observari debe-
bat, ut Judex superior, ad quem fuerat appella-
tum, de causa non judicaret, nisi constitisset, A-
postolos per Appellantem postulatos fuisse, atque
impetratos, cujus observantiae negligentiam, quae
aliquantulum irrepserat, graviter redarguit Con-
cil. Narbonen. *ann.* 1430. *apud Martene tom.* 4.
Anecd. col. 354.

(*) Dicebantur etiam Apostoli dimissoriae Literae ab Episcopo datae cuipiam Clerico, vel Laico in aliam Dioecesim proficiscentibus, ut vel Ordinibus initiarentur, vel ad majores promoverentur, aut in Catalogum alterius Ecclesiae referrentur. Ita Auctor *Additionum ad Hierolexicon Macri. Bononiae editum an.* 1765. *verb. Apostoli.* De hujusmodi Literis Dimissoriis, seu Dimissorialibus, vide verb. *Ordo art.* 3. *a n.* 36. *usque in finem.* (*Edit. Barbiell.*)

19 Item expostulandi Apostolos consuetudo obtinuit etiam, quoties a Pontifice ad Concilium generale, licet non jure, provocaretur ut, patet ex *tom.* 6. *Spicilegii Dacheriani pag.* 152. *in appellatione Universitatis Parisien. a Benedicto XIII.* Vide ulterius Du-Fresne *verb. Apostoli.*

20 Apostoli dicti quoque fuerunt Apostilli, ut hac notione eosdem vocari patet apud Matth. Paris *pag.* 458. ita: *Si quis ad Papam duxerit appellandum, causam appellationis in scriptis assignare deproperet, petat Apostillos, quos ei praecipimus exhiberi* (*).

(*) Nunc fere nullus in foro est Apostolorum usus. Confer. Voet. *in Pandect. c.* 49. *Tit.* 6. *n.* 2. Devoti *T.* 3. *Tit.* 15. *n.* 11. *(Edit. Casin.)*

APPELLATIO

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quoad ea, quae concernunt Appellationis essentiam, divisionem, et finem.*

1. Appellatio quid sit. — 2. Appellatio est duplex, Judicialis una, et Extrajudicialis altera. — 3. Appellatio Judicialis quae sit. — 4. Appellatio Extrajudicialis quae sit; ad n. 5. — 6. Appellatio Judicialis, et Extrajudicialis tripliciter differunt inter se, et assignatur haec triplex differentia; ad n. 8. — 9. Appellatio alia est rationalis, seu legitima, et est illa quae fit justa de causa, ac servatis jure servandis, et isti legitimae Appellationi tenetur Judex regulariter deferre. — 10. Alia est Appellatio frustratoria, et est illa, quae solummodo morandae solutionis, aut protrahendae litis causa interponitur, et isti non tenetur Judex deferre. Immo sic injuste appellans omnino puniendus est. — Alia est Appelatio frivola, ac levis, et est illa, quae fit ex minimis, ac frivolis, seu futilibus rationibus, et isti pariter non tenetur Judex deferre, sed merito potest eam sic cognitam statim rejicere. — 12. Appellatio propter tres causas potissimum introducta est, quae tres causae assignantur, ad n. 14. — 15. Fieri potest, ut, licet sententia prioris Judicis sit formaliter justa, isque recte processerit, tamen ea a Judice appellationis propter novas allegationes rescindi debeat. — 16. Extrajudicialis Appellationis definitio. — 17. Ejus vestigia passim in Jure Canonico occurrunt. — 18. De jure Civili haec appellatio minime permissa erat. — 19. Gravamina a quibus appellare licet, a quo proficiscantur. — 20. Plura Lyncher suppeditat de causis Appellationis. — 21. Hujusmodi Appellatio potius provocatio dicenda est. — 22. Hinc sequitur, quod non ad Superiorem appellandum sit, sed ad judicem, qui talia gravamina cognoscere valet. — 23. Quando quis dicatur extra judicium a Judice *qua tali* gravari. — 24. Si autem haec Appellatio aliquando ad naturam appellationis proprie dictae accedat, intra decem dies ad Superiorem dirigenda est. — 25. Plura ad rem. *Remissive.* — 26. Quid Appellans facere possit in Appellatione judiciali. — 27. De differentia Appellationem inter et Relationem. *Remissive.*

ARTICULUS II. — *Appellare quis possit, vel non possit?*

1. Appellare potest omnis a Judice injuste gravatus. — 2. Etiamsi quis juraverit stare sententiae, vel praecepto, si injuste gravetur, appellare potest. — 3. Etiam Excommunicatus, si injuste opprimatur, et gravetur, Appellare potest. — 4. Immo non solum ille, qui gravatus existit, sed etiam alii, quorum interest, appellare possunt. — 5. Procurator pro Domino, et Tutor pro Pupillo, vel Minore. — 6. Pater, et Mater pro Filio, cujus causa deserta est. — 7. Filius familias pro Patre, et Matre. — 8. Procurator, et gestor negotii alieni, dummodo Dominus mox id ratum habeat. — 9. Episcopus pro suo Clero, Abbas pro suo Monacho, Civitas pro Cive, Dominus pro subdito, vel servo. — 10. Clericus, vel Monachus pro sua Ecclesia, vel Monasterio. — 11. Utraque pars litigantium appellare potest ab eadem sententia continente plures articulos, quatenus in aliquibus utrique parti est contraria. — 12. Si eadem sententia plures reperiantur gravati, licet caeteris non appellantibus, unus solus appellet, iste debet audiri, et ejus appellatio pro omnibus prodest, si eadem sit ratio, et causa pro omnibus. — 13. Appellare non potest primo, qui appellationi renunciavit, vel expresse, vel tacite negligendo fatalia, vel prosequendo litem coram Judice a quo. — 14. Secundo, qui sententiam contra se latam expresse, vel tacite, ipsoque facto approbavit. — 15. Tertio, qui Appellationi partis adversae non detulit, in eadem causa appellare non potest. — 16. Quarto, qui confessus est, et convictus in Judicio. — 17. Quinto, qui est excommunicatus, non potest appellare extrajudicialiter Appellatione, quae se habet per modum provocationis: potest tamen appellare judicialiter Appellatione, quae rationem defensionis habet. — 18. Sexto appellare non potest ille omnis, cujus nihil interest Appellatio. — 19. Definitio Communionis Appellationis. — 20. Communis est Appellatio omnibus consortibus ejusdem litis. — 21. Quando sententia, a qua est appellatum omnibus prosit. — 22. Concurrentibus requisitis, omnibus prodest Appellatio, licet appellans protestatus fuerit, nequaquam in incomodum reliquorum appellare. — 23. Et non modo in civilibus, sed etiam in criminalibus. — 24. In criminalibus Appellatio unius reliquis prodest. — 25. Communis est Appellatio Appellato. — 26. Qua distinctio facienda. — 27. Si a tota sententia fuerit appellatum liberum est Appellato, an interpositae appellationi adhaerere velit necne. — 28. Intra decem dies fieri debet adhaesio. — 29. Eaque facta, nequit appellans appellationi renunciare. — 30. Et si non adhaeserit, potest Appellans suae Appellationi renunciare. — 31. Quando Appellatus Appellatione se juvare potest. — 32. An Appellan sit in expensas a judice condemnandus. *Remissive.* — 33. Quando Appellatio non est communis Appellato. — 34. Quando vero est communis. — 35. Ex quo aestimanda est Connexio. — 36. Alia ad rem. *Remissive.* — 37. An et quando Appellatio communis sit tertio, qui in lite non fuit. *Remissive.*

ARTICULUS III. — *A quo Judice, et ad quem appellari possit, vel non possit?*

1. Appellari potest ab omnibus Judicibus Judicem Superiorem cognoscentibus. — 2. Hinc a Principe Supremo non habente Superiorem appellari non potest. — 3. A Papa appellari non potest. — 4. Neque appellari potest a Concilio Generali legitime congregato, et approbato. — 5. Neque appellari potest a sententia totius Congregationis Cardinalium. — 6. Sic etiam, sicuti nequit appellari a sententia Imperatoris, Regum, aliorumque Principum suprema auctoritate gaudentium, ita neque potest appellari ab eorum supremis Consiliis, et Tribunalibus. — 7. Appellatio regulariter fieri debet gradatim ad proximum, et immediatum Superiorem ejus, a quo appellatur, non autem, omisso medio, ad remotum, et mediatum. — 8. Et hoc jure merito fuit cautum, ne jurisdictiones Judicum confundantur, sed cuilibet sua jurisdictio conservetur. — 9. Excipiuntur tamen plures casus. Primo ad Papam ab omnibus appellari potest immediate, omissis cunctis Judicibus intermediis in causis Ecclesiasticis, ac Spiri-

tualibus, et a subjectis suae jurisdictioni temporali etiam in causis temporalibus. — 10. Secundo appellari potest immediate ad Legatum Papae in tota sua Provincia, omissis Judicibus intermediis. — 11. Tertio appellari potest immediate ad Superiorem; verb. grat. ad Metropolitanum, omisso medio Episcopo, si id consuetudo legitime praescripta permittat. — 12. Quarto potest appellari immediate ad Superiorem, omisso medio, si habetur privilegium. — 13. Quinto, et sic possunt Scholares indebite gravati appellare immediate ad Superiorem, puta Imperatorem, omisso medio, ex speciali privilegio ipsis Scholaribus concesso. — 14. Sic etiam ratione privilegii possunt immediate appellare ad Superiorem Viduae, Pupilli, aliaeque miserabiles Personae. — 15. Sexto ab Officiali, seu Generali Vicario Episcopi appellatur, omisso Episcopo, immediate ad Archiepiscopum. — 16. Septimo, quando Episcopus litigat cum suo subdito, tunc eligendi sunt Arbitri, a quorum sententia appellandum est immediate ad Papam omissis mediis. — 17. Octavo quando Judex intermedius est inhabilis, quia v. gr. est excommunicatus, suspensus, haereticus, negat Justitiam, vel sua sponte causam remittit ad Superiorem. — 18. Si utraque pars litigantium appellat a sententia sui Judicis, v. gr. Episcopi, ut una appellet ad Archiepiscopum, et altera immediate ad Papam, potest Archiepiscopus procedere contra alteram partem, si nesciat eam appellasse, ad Papam, et ipsa pars citata ab Archiepiscopo tenetur comparere, ad n. 19. — 20. Appellari non potest regulariter loquendo a Judice saeculari ad Papam, nisi litigantes, sint temporali jurisdictioni Papae subjecti, ad n. 21. — 22. De Regularium appellationibus, ad n 46. — 47. Quid Clerzelius de hujus Articuli prima parte. — 48. Utrum a sententia subdelegati ad subdelegantem, vel ad subdelegantis Superiorem interponenda sit appellatio. — 49. 50. Doctorum sententiae. — 51. Num a sententia Judicis Ecclesiastici in causa saeculari lata appellari possit ad Superiorem Laicum *Remissive*. — 52. 56. Quid si quis in appellatione erraverit, ut cum ad unum appellare deberet, ad alium appellaverit. — 57. 58. Vel si quis pro alio alium adeat. — 59. Quid consultius ne quis erret. — * 60. A Romano Pontifice appellari non potest. — 61. Jus appellationum insitum est in ipso Primatu Romani Antistitis. — 62. De Jure appellationum a Metropolitis ad Primatas.

ARTICULUS IV. — *A quibus sententiis, et quibus causis Appellatio fieri possit, vel non?*

1. Duplex est sententia, una definitiva, et altera Interlocutoria. — 2. Sententia Definitiva quae sit. — 3. Sententia Interlocutoria quae sit. — 4. Quare dicatur sententia Interlocutoria. — 5. Sententia Interlocutoria subdividitur in mere Interlocutoriam, et in Interlocutoriam habentem vim *Definitivae*, et quae sit utraque, ad 7. — 8. De jure Canonico appellari potest ab utraque sententia, scilicet Definitiva, et Interlocutoria. — 9. In appellatione facta in Judicio ab Interlocutoria decem requiruntur, quorum si unum solum defuerit, non valebit Appellatio. — 10. Primum est causa gravaminis illati, vel comminati. — 11. Secundum, ut causa hujusmodi sit probabilis. — 12. Tertium, ut sit vera. — 13. Quartum, ut sit expressa. — 14. Quintum, ut appellantis petitio non sit admissa. — 15. Sextum, ut sit facta Appellatio, eo quia petitio non sit admissa. — 16. Septimum, ut fiat Appellatio in scriptis. — 17. Octavum, ut petantur Apostoli. — 18. Novum, ut si appellatus hoc petierit, veniat instructus appellans. — 19. Decimum, ut Appellatio fiat intra decem dies. — 20. De Jure Civili appellari potest solum a sententia Definitiva; ab Interlocutoria vero, etiamsi praedicta decem concurrant, non potest appellari nisi in quibusdam casibus. — 21. Ad dignoscendum, qui sint hujusmodi casus, in quibus de Jure Civili potest appellari ab Interlocutoria, traduntur communiter a Doctoribus duae Regulae, quae assignantur, ad numer. 23. — 24. Concilium vero Tridentinum statuit, quod quantum ad hujusmodi Appellationes conformiter Juri Civili procedatur, etiam in Jure Canonico. — 25. Unde ex Decretis Concilii aperte colligitur posse in Judicio universaliter loquendo in quatuor casibus tantum. — 26. Primo a sententia Definitiva, quod procedit etiam in causis Visitationis, et Correctionis. — 27. In causis praedictis tamen post Definitivam sententiam admittitur Appellatio devolutiva tantum, non autem suspensiva, nisi gravamen esset irreparabile; quia tunc liceret appellare quoad devolutivum, et suspensivum. — 28. Secundo appellari potest ex Conc. Trid. a sententia habente vim Definitivae. — 29. Tertio appellari potest ex Tridentino a sententia Interlocutoria, vel alio quocumque gravamine, quando gravamen hujusmodi per sententiam Definitivam reparari non potest. — 30. Quarto appellari potest ex Tridentino a sententia Interlocutoria, quotiescumque a sententia Definitiva appellari non potest. — 31. Extra hos recensitos casus ab Interlocutoria, vel quovis alio gravamine ante Definitivam sententiam hodie in Judicio appellare non licet, uti licebat de Jure veteri. — 32. Inhibitio autem ista Concilii comprehendit solum Appellationes judicialiter factas in Judicio, non autem appellationes extrajudicialiter factas extra Judicium. — 33. Ex suprafirmatis universalibus conclusionibus varii inferuntur casus, in quibus Appellatio admittitur ab Interlocutoria, vel quia vim Definitivae habet, vel quia damnum irreparabile continet. — 34. Primo appellari potest ab injusta articulorum admissione, vel ab eorum denegata justa admissione. — 35. Secundo appellari potest ab admissione, vel rejectione testium. — 36. Tertio appellari potest a rejectione probationum. — 37. Quarto appellari potest a victore ab expressa absolutione expensarum. — 38. Quinto appellari potest a declaratione juramenti in litem alteri parti per Judicem facta. — 39. Sexto appellari potest, quando datur dilatio ad probandum adeo brevis, ut ex brevitate possit deficere facultas probandi. — 40. Septimo appellari potest a sententia, qua Judex pronunciat aliquem tormentis esse subjiciendum, utpote continente damnum irreparabile. — 41. Octavo appellari potest a sententia Interlocutoria, ut quis in carcerem conjiciatur. — 42. Nono appellari potest a condemnatione ad Triremes quoad effectum suspensivum. — 43. Decimo appellari potest a privatione Beneficii, quoad effectum suspensivum. — 53. Undecimo appellari potest, quando Judex se pronuntiat competentem, vel incompetentem. — 45. Duodecimo appellari potest a sententia lata, qua quis excluditur ab aliquo Officio publico, tamquam infamis. — 46. Tertiodecimo appellari potest a sententia legitimationis Personarum. — 47. Quartodecimo appellari potest a Decreto denegationis copiae actorum, vel instrumentorum communium. — 48. Casus, in quibus Jura prohibent appellare, recensentur, et brevibus versibus adducuntur. — 49. Primo per ly *Sublimis Judex* denotatur sublimitas, seu excellentia Judicis supremi, ver. gr. Papae, Concilii Generalis, Imperatoris, Regis, Principis suprema auctoritate gaudentis, a quibus appellari non potest. — 50. Secundo per ly *Scelus* denotatur causa Criminaliter mota, in qua non admittitur appellatio ab illis, qui jam sunt de crimine convicti, et confessi. — 51. Tertio per ly *Executio* denotatur, quod non potest appellari ab executione sententiae, quae transiit in rem judicatam. — 52. Quarto per ly *Pactum* intelligitur, quod appellare nequeunt, qui in Judicio transegerunt. — 53. Quinto per ly *Contemptus* intelligitur, quod contemptus Judicis, qui fit a vero contumaci legitime citato, et contumaciter comparere renuente, impedit, quominus a sententia in contumacem lata appellari possit. — 54. Sexto per ly *Res minimae* denotatur, quod res exigui momenti non merentur appellationem, et protractionem litis. — 55. Septimo per ly *Dilatio nulla* denotatur, quod quando res non patitur dilationem, tunc appellari non potest saltem quoad effectum suspensivum. — 56. Octavo per ly *Clausula quae removet*, denotatur, quod quando a Supremo Principe delegatur alicui causa cum Clausula *appellatione remota*, tunc amplius appellari non potest. — 57. Nono per ly *Res quae notoria constat* indicatur, quod in notoriis, quae per evidentiam rei nulla possunt tergiversatione celari, non potest appellari. — 58. Decimo per ly *Et textus juris clarus* denotatur, quod non potest appellari circa id, quod Judex secundum clarum juris textum decrevit, et definivit. — 59. Undecimo per ly *Possessio* denotatur, quod a sententia lata in possessorio non datur appellatio, si possessorium sit momentaneum, sed summariissimum. — 60. Si vero possessorium sit ordinarium, at magni praejudicii, in isto locum habet Appellatio. — 61. Duodecimo per ly *Fatum* intelliguntur fatalia, seu tempora Appellationi

praefixa, quibus elapsis, non potest amplius appellari. — 62. 64. Appellari a quanam sententia possit de jure Civili et Canonico; quidve sancitum in Concilio Tridentino. — 65. Quae sententia dicitur Interlocutoria. — 66. 75. An onus probandi per sententiam Interlocutoriam imponatur ei, qui probare non tenetur. — 76. 77. Quando a sententia dicitur contineri gravamen irreparabile. — 78. 92. Differentiae inter Appellationem a definitiva, et ab interlocutoria. — 93. 94. Quid si sententia Interlocutoria reformata fuerit in Appellationis instantia. — 95. Quaenam exceptio sit facienda.

ARTICULUS V. — *Quandonam sit prohibita, vel non, Clericis Appellatio a correctione Superioris, et a Censuris.*

1. Appellatio a legitima correctione Superioris est omnibus subditis Clericis prohibita. — 2. Appellatio tamen admittitur a correctione Superioris, si in corrigendo modum excedat. — 3. A correctione morum facta a Praelato, seu Superiore extrajudicialiter, seu paternaliter, et ad poenitentiam nullo formato processu Judiciario, admittitur Appellatio subditi solum quoad effectum devolutivum, non autem quoad suspensivum, ad 4. — 5. Hinc Appellatio quoad effectum suspensivum non admittitur a Visitatione Ecclesiae Cathedralis, et Personarum ipsius ab Episcopo facienda, nec ideo potest Appellatione suspendi. — 6. Nec Appellatio datur a Decreto facto in Visitatione per Episcopum. — 7. Appellationis cujuscumque praetextu nequaquam potest impediri, seu retardari Dioecesanae Synodi celebratio. — 8. Nec Appellatione a Decretis, et Constitutionibus Synodalibus, quae fuerunt a Sede Apostolica confirmatae, potest illarum executio impediri, nec retardari. — 9. A mandato de residendo in Visitatione edito, non datur Appellatio ad effectum suspensivum, sed solum ad effectum devolutivum. — 10. A correctione morum facta a Praelato, seu Superiore judicialiter formato processu Judiciario admittitur Appellatio subditi, et quoad devolutivum, et quoad suspensivum. — 11. Appellatio a Censuris absolute ab homine latis, admittitur solum quoad effectum devolutivum, non vero quoad suspensivum; ad 14. — 15. Appellatio a Censuris ab homine latis sub conditione admittitur: nedum quoad devolutivum, sed etiam quoad suspensivum ante conditionis eventum, etiamsi conditio non servetur; ad 16. — 17. Appellatio a Censuris comminatis admittitur etiam quoad utrumque effectum, scilicet devolutivum, et suspensivum. — 18. Hinc si quis citetur ad adducendam rationem, quare non debeat excommunicari, hic poterit appellare, et Ordinarius tenebitur huic Appellationi deferre. — 19. Econtra vero si quis citetur ad adducendam rationem, quare non debeat declarari incidisse in Excommunicationem, hic non poterit appellare, nec Ordinarius tenebitur simili Appellationi deferre. — 20. Ad uberiorem notitiam, et solidiorem confirmationem praesentis materiae adducitur declaratio Sacrae Congregationis Episcoporum de mandato Clementis VIII. edita. — 21. 22. Adducuntur Declarationes Sac. Cong. Cardin. et alia Decreta pro hac materia. — 23. De Appellatione Regularium: *Remissive.* — 24. 25. Quando non admittitur Appellatio quoad effectum suspensivum a decreto lato in Visitatione. — 26. 28. A sententia Excommunicationis, et ab alia quacumque re spirituali, et animam concernente, appellari nequit. — 29. 32. De Appellatione a sententia incursus Censurarum.

ARTICULUS VI. — *Appellatio quoad vim, et effectus Clausulae*: Appellatione remota.

1. Causas committere cum clausula *Appellatione remota*, potest solus Papa in causis Ecclesiasticis ubique terrarum, et in causis profanis Papa in locis suae temporalis Jurisdictionis, Imperator, Reges, et omnes Principes supremi in suis respectivis ditionibus. — 2. Unde nec Legatus a Latere potest sub illa clausula subdelegare. — 3. Nec Sacra Congregatio Cardinalium. — 4. Nec Signatura Justitiae. — 5. Vi Clausulae *Appellatione remota*, censetur prohibita omnis Appellatio, quae a jure expresse concessa non reperitur. — 6. Per clausulam *Appellatione remota*, non solum non prohibentur Appellationes a jure expresse concessae cum adjecto *non obstante clausula, Appellatione remota*, sed neque prohibentur Appellationes a jure expresse concessae, et approbatae, licet sine tali adjecto, *non obstante clausula, Appellatione remota*; ad 7. — 8. Clausula *Appellatione remota*, plures operatur effectus, quorum principaliores assignantur. Primus effectus est, quod tollat omnem Appellationem, quae non reperitur expresse in Jure concessa. — 9. Secundus effectus est, quod non suspendatur jurisdictio Judicis *a quo*, nec iste teneatur deferre Appellationi, sed possit sententiam suam mandare executioni, antequam sciat per Judicem *ad quem* fuisse receptam Appellationem, et sibi inhibitum, ne ad ulteriora procedat. — 10. Tertius effectus est, quod Judex non deferens tali Appellationi, quantumvis probabili, non punitur, nec incidit in poenas *cap. Decreto 11. caus. 2. quaest. 6.* — 11. Quartus effectus est, quod Rescriptum posterius non revocet prius datum sub tali clausula *Appellatione remota*, nisi prioris Rescripti, et talis clausulae faciat expressam mentionem. — 12. Quintus effectus, quod attentata post talem Appellationem non revocantur a Judice *ad quem* per viam attentati, vel nullitatis. — 13. Sextus effectus est quod teneat Excommunicatio lata in contumacem post Appellationem ipsius a Judice dato cum clausula *Appellatione remota*: dummodo tamen Appellatio illa non sit in casibus expresse ad appellandum a Jure approbatis. — 14. Delegati a principe sub clausula *Appellatione remota* subdelegare nequeunt. — 15. De vi hujus clausulae *Appellatione remota*. *Remissive.* — 16. Observatio circa effectus hujus clausulae. Per hanc clausulam non praejudicatur Tertio. — 17. De altera clausula, *Omni et quacumque Appellatione remota*. *Remissive.*

ARTICULUS VII. — *Appellatio quoad Fatalia.*

1. Appellationum Fatalia quid sint. — 2. Fatalia dicuntur a Fato, sive morte. — 3. Appellationum Fatalia seu tempora Appellationis sunt quadruplicia. Prima sunt Fatalia, seu tempora interponendae Appel. Secunda fat. seu tempora petendi Apostolos. Tertia sunt Fatalia, seu tempora praesentandae Appellationis. Quarta sunt Fatalia, seu tempora finiendae Appellationis. — 4. Fatalia, seu tempora interponendae Appellationis de jure antiquo erant duo dies in causa propria, tres in causa aliena, seu procuratorio nomine actitata. — 5. De jure vero novo sunt decem dies a die gravaminis illati, vel latae sententiae, et scientiae numerandi. — 6. Isti decem dies ad appellandum concessi incipiunt currere statim a momento habitae notitiae de illato gravamine, et data sententia. — 7. Hoc decendium currit de momento in momentum. — 8. Et taliter debet currere de momento in momentum, ut etiam debeat esse continuum, ita ut in eo decendio includantur etiam Feriae, nec propter ipsas censeatur prorogari. — 9. Fatalia, seu tempora petendi Apostolos. *Remissive.* — 10. Fatalia, seu tempora praesentandae Appellationis de Jure Civili sunt sex menses. — 11. De jure vero Canonico nullum reperitur determinatum tempus, sed videtur relictum dispositioni Judicis *a quo*. — 12. Fatalia, seu tempora finiendae Appellationis de jure sunt duodecim menses, et ex causa necessaria, et evidenti biennium, ita tamen, ut Judex *a quo*, secundum locorum distantiam, et Personarum, et negotii, seu causae qualitatem, prout expediens judicaverit, possit brevius tempus praefigere. — 13. Hoc tempus est numerandum non a die latae sententiae, sed a die interpositae Appellationis. — 14. Taliter quod, si ipse appellans, cessante justo impedimento, non fuerit prosecutus, neque terminaverit, debet ejus Appellatio censeri deserta. — 15. Et sic tenebit sententia prius lata. — 16. Fatalia, seu tempora unius anni, et ex justa causa biennii ad prosequendam, et finiendam Appellationem a Jure concessa, non currunt legitime impedito. — 17. Impedimenta legitima, quorum quodlibet sufficit, ut appellans, etiam elapso biennio, habeat jus ad prosequendam Appellationem, enumerantur a Canonistis communiter sex; et primum se tenet ex parte appellantis, scilicet ratione propriae impotentiae. — 18. Secundum impedimentum provenire potest ex parte appellati. — 19. Tertium impedimentum provenire potest ex facto utriusque, scilicet appellantis, et appellati. — 20. Quartum impedimentum provenire potest ex parte Judicis *ad quem*. — 21. Quintum impedimentum provenire potest ex facto tertii. — 22. Sextum impedimentum provenire potest ex causa fortuita. — 23. Ad hoc tamen, ut unumquodque ex dictis impe-

dimentis sufficiat ad prosequendam Appellationem post elapsum biennium, debet esse reale, et veridicum, et ut tale evidentissima probatione constet. — 24. Et hoc onus probandi esse verum, et legitimum impedimentum incumbit appellanti. — 25. Immo nedum appellanti incumbit onus probandi verum esse, et reale impedimentum, sed insuper probare debet, quod diligentiam adhibuerit ad removendum tale impedimentum, et Appellationem prosequendam. — 26. Solus enim ille dicitur ex justa, necessaria, et evidenti causa impeditus, qui post adhibitam diligentiam adhuc remanet impeditus. Non vero ille, qui de facili potest tollere impedimentum, et non tollit. — 27. Intra quot dies liceat appellare a publicatione Sententiae dubiae. — 28. Quando sit appellandum a sententia conditionae. *Remissive.* — 29. An post decem dies a lata sententia liceat Domino appellare, non appellante Procuratore. — 30. Quaestio est, an id ipsum obtineat, si Procurator qui non appellavit, sit non solvendo. — 31. Decendium an et a quo tempore contra Tertium currat. *Remissive.* — 32. Si gravamen sit successivum sine temporis praefinitione appellari potest. — 33. In Appellatione extrajudiciali an petendi sint Apostoli. *Remissive* — 34. Quum Appellanti conceditur annus, et ex causa biennium, quae sit causa sufficiens. *Remissive.* — 35. An Judex tempora Appellationis arctare et viceversa prorogare possit. *Remissive.*

ARTICULUS VIII. — *Appellatio coram quibus, quomodo, et quoties fieri debeat, et possit?*

1. Appellatio regulariter debet fieri coram Judice *a quo* ad n. 2. — 3. Si vero copia Judicis *a quo* haberi non possit, tunc Appellatio debet fieri coram Judice *ad quem*, et intimari Judici *a quo*. — 4. Si vero neque haberi possit copia Judicis *ad quem*, tunc in defectum utriusque Judicis appellari potest coram viris honestis, vel saltem coram uno honesto adhibitis et testibus. — 5. Dato quod aliquis justo metu cadente in constantem virum correptus non auderet appellare coram Judice *a quo*, tunc sufficeret, quod coram honestis viris intra decem dies protestaretur, se velle appellare a sententia contra se injuste lata, sed detineri justo timore Judicis *a quo*. — 6. In tali enim casu ejus protestatio haberetur pro vera Appellatione ad n. 7. — 8. Appellatio potest fieri duplici modo. Primo modo illico, seu incontinenti a sententia lata, seu ut alii dicunt *stante pede*, et Judice adhuc pro Tribunali sedente, et tunc ea fit viva voce. — 9. Hoc autem solum procedit in Appellatione a sententia Definitiva. — 10. Secundo modo potest fieri ex intervallo, intra tamen decem dies. — 11. Appellatio potest fieri, nedum per haec verba expressa *appello*, vel *provoco*, sed etiam per alia aequipollentia. — 12. Appellatio potest fieri, nedum scriptis, et verbis, sed etiam facto, dummodo serventur ea, quae ad Appellationem sunt necessaria, scilicet, quod appellans *facto* iter arripiat ad legitimum Superiorem, petat Apostolos, et exprimat causam gravaminis. — 13. Aliter si negligenter ipsos Apostolos petere praetermittat, censetur renunciasse Appellationi. — 14. Appellatio generalis super omnibus causis, quae contra appellantem quovis tempore possint moveri, non potest fieri, et non admittitur. — 15. Potest tamen fieri Appellatio generalis respectu cujuscumque gravaminis, quod in aliqua determinata causa, sibi quis timeat esse inferendum. — 16. Assignatur ratio differentiae, *ad n.* 17. — 18. Appellatio a sententia Interlocutoria, vel a gravamine extrajudiciali, debet fieri in scriptis petendo Apostolos, et expressa in specie causa rationabili Appellationis, aliter est invalida. — 19. Nec sufficit, quod causa rationabilis exprimatur in genere. — 20. Immo adeo necesse est in hac Appellatione causam in specie exprimere, ut appellans ab interlocutoria non possit alias causas in Appellatione prosequi, nominatim dumtaxat antea in ea expressas. — 21. Appellatio vero a sententia Definitiva, si ea fiat statim, ac est lata sententia, et adhuc Judice pro Tribunali sedente, et nondum ad alia divertente, potest fieri viva voce. — 22. Si vero fiat ex intervallo, etiam ipsa debet fieri in scriptis, aliter est invalida. — 23. In Appellatione a Definitiva non est necesse exprimere causam Appellationis in specie, sed sufficit dicere in genere *appello*, quia gravatus sum, vel quia lata sententia est injusta, nulla expressa in specie causa, vel gravamine, *ad n.* 24. — 25. In eadem causa non potest ab eodem tertio appellari a sententia, quae fuit bis confirmata. — 26. Et hoc verum est, non solum in Appellatione a Definitiva, sed etiam in Appellatione ab Interlocutoria. — 27. Immo hoc verificatur etiam in sententiis, quae non transeunt in rem judicatam. — 28. Et hoc adeo verum est, ut nec Papa, nec alius Princeps Supremus possit potestate ordinaria per viam Rescripti concedere, quod tertio appelletur ab eodem in eadem causa; licet possit per viam Privilegii, et ex certa scientia hoc Princeps concedere. — 29. Potest tamen ab eodem appellari pluries, si pluries gravaretur super diversis articulis, licet in una eademque causa. — 30. In eadem causa, et super eodem articulo licet utrique parti collitigantium bis appellare successive, ad n. 31. — 32. Et adhuc quilibet tertius, cujus intersit, potest appellare, non obstante, quod utraque pars litigantium jam bis appellaverit. — 33. De formula Appellationis, quae antiquitus obtinuit. *Remissive.* — 34. De Appellatione coram honestis viris, an et quando locum habere possit. *Remissive.*

ARTICULUS IX. — *Appellatio quando, et in quibus pariat, vel non, effectum suspensivum, vel devolutivum?*

1. Appellationis effectus principaliter est duplex, scilicet suspensivus et devolutivus. — 2. Effectus suspensivus est, quod Appellatio statim liget manus Judicis *a quo*, et ejus jurisdictionem suspendat, ut ad executionem sententiae a se latae procedere non possit. — 3. Effectus devolutivus est, quod Appellatio totam causam cum suis accessoriis devolvat ad Judicem *ad quem*, ita ut is, cognita Justitia Appellationis, possit causam principalem cum suis accessoriis examinare, et si opus fuerit, novam sententiam ferre. — 4. Appellatio a sententia Definitiva regulariter parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis *a quo* — 5. Jurisdictio tamen Judicis *a quo* suspenditur solum respectu illius causae, in qua appellatur, non autem respectu aliarum. — 6. Potest tamen appellans recusare Judicem *a quo* tamquam suspectum etiam in aliis causis. — 7. Dummodo aliae causae non sint de notoriis, et manifestis. — 8. Appellatio a Definitiva in variis item casibus non parit effectum suspensivum Jurisdictionis Judicis *a quo*, et primo in casibus a jure expressis, et supra allegatis in articulo 4. — 9. Secundo, Appellatio a Definitiva non parit effectum suspensivum in iis, quae tendunt ad faciliorem exitum, seu finem causae Appellationis; dummodo Judex *a quo* se abstineat a cognitione ipsius causae Appellationis. — 10. Tertio, Appellatio a Definitiva non parit effectum suspensivum Jurisdictionis Judicis *a quo* in excessibus, et criminibus, quae committuntur ab appellante post Appellationem. — 11. Quarto, Appellatio a Definitiva non parit effectum suspensivum in censuris Ecclesiasticis absolute inflictis, ad n. 13. — 14. In Censuris autem ab homine latis sub conditione, vel comminatis, Appellatio ante conditionis eventum parit effectum suspensivum. — 15. Quinto, Appellatio a Definitiva non parit effectum suspensivum in causis piis, in causis subsidii charitativi, in causis alimentorum futurorum, in causis praecedentiae, et in aliis causis hujusmodi, quae celeritatem requirunt, et dilationem non patiuntur. — 16. Appellatio a sententia Interlocutoria, si sit super aliquo articulo, sive quaestione incidenti, vel gravamine ita connexo cum causa principali, ut causa principali non discussa, nec possit definiri, et discuti ille articulus, seu quaestio incidens, vel gravamen, parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis, nedum super illo articulo, seu quaestione incidenti, vel gravamine super quo appellatum est, sed etiam super cognitione ipsius causae principalis. — 17. Appellatio ab Interlocutoria, etiamsi sit super aliquo articulo, sine quo causa principalis terminari potest, adhuc parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis *a quo*, nedum super illo articulo, in quo est appellatum, sed etiam super cognitione ipsius causae principalis, ad n. 18. — 19. Appellatio legitima, ultra effectum suspensivum, parit etiam effectum devolutivum, ita ut causae cognitio devolvatur ad Judicem *ad quem* appellatur, et ipse de Justitia Appellationis cognoscere debeat, et non Judex *a quo*; immo Judex *ad quem* non solum cognoscere potest de Justitia Appellationis, sed

etiam hac probata, causam principalem examinare, et sententialiter definire potest. — 20. Appellatio a sententia Definitiva devolvit ad Judicem *ad quem*, non solum causam principalem, sed etiam ejus accessoria, *ad* n. 21. — 22. Nec tunc ipse Judex *ad quem* potest causam remittere ad Judicem *a quo*, sed tenetur propria sententia eam ultimare, et definire. — 23. Appellatio a sententia Interlocutoria, si sit probata legitima, devolvit totam causam ad Judicem *ad quem*. — 24. Si vero appellatio ab Interlocutoria non fuerit probata legitima, et rationabilis, debet Judex *ad quem* remittere causam principalem Judici *a quo*, et irrationabiliter, et frivole appellantem in expensis condemnare. — 25. In casu autem, quod Judex *a quo* jam ipsi Appellationi frivolae, et illegitimae detulerit, concedendo v. g. Apostolos dimissorios, vel reverentiales, tunc Judex *ad quem* non obstante quod Appellatio sit frivola, et illegitima, adhuc potest in tota causa procedere, ipsamque totaliter terminare, nec tenetur uti prius ipsum remittere Judici *a quo*. — 26. De effectu Appellationis, in quo tam appellantis et appellati, quam Judicis *a quo* et Judicis *ad quem* appellatur, officia continentur. *Remissive.*

ARTICULUS X. — *Appellatio quoad attentata, et revocationem eorum.*

1. Attentata idem sunt ac innovata contra Jus, lite, seu appellatione pendente. — 2. Merito dicuntur innovata, quia, si nil innovetur, seu non fiat aliquid novi, non vocatur attentatum, sed potius continuatum. — 3. Attentara non dicitur is, qui facit actum continuativum. — 4. Additur *contra Jus* ad denotandum, quod ea, quae fiunt de novo post Appellationem ex concessione Juris, non dicuntur proprie attentata. — 5. Attentata, pendente Appellatione a sententia Definitiva, revocantur ante omnia per remedium *Attentati*; ita ut Judex *ad quem* ante omnia debeat penitus revocare, nedum ea, quae sunt innovata post Appellationem interpositam, sed etiam ea omnia, quae sunt innovata, et mutata medio tempore inter sententiam, et Appellationem, perinde ac si post eamdem Appellationem innovata fuissent; dummodo postea intra decem dies appellatum sit. — 6. Non solum innovata post Appellationem a Definitiva sententia interjectam debent semper ante omnia per Appellationis Judicem penitus revocari sed etiam ea omnia, quae medio tempore inter sententiam, et Appellationem, quae postmodum infra decendium interponitur, ab eadem contingit innovari, ac si post Appellationem eamdem innovata fuissent, ad 7. — 8. Attentata autem, pendente Appellatione a sententia Interlocutoria, seu a gravamine, non revocantur ante omnia, sed debet prius justificari causa Appellationis. — 9. Assignatur ratio differentiae ad 10. — 11. De attentatis. *Remissive.*

ARTICUL. XI. — *Appellatio quoad aliquos casus, in quibus moraliter est illicita, vel licita.*

1. Appellatio est illicita, et contra Justitiam, cum interponitur cum solo fine, ut causa longius protrahatur, et ne contra se justa sententia proferatur, et sic appellans tenetur de damnis illatis. — 2. Affertur clarissima ratio. — 3. Appellatio est penitus illicita in causa, quam appellans scit esse injustam, et talis appellans tenetur ad integram restitutionem damnorum illatorum. — 4. Appellatio est illicita, et peccaminosa, si fiat a Judice Catholico ad Judicem Acatholicum, seu alterius Fidei. — 5. Condemnatus a Judice non habente sufficientes probationes pro illo condemnando, licet revera sit Reus coram Deo, nihilominus potest ab illa sententia licite appellare. — 6. Ipse enim condemnatus, uti non sufficienter convictus in tali casu, justissime appellaret. — 7. Benedictus XIV. statuit ne Appellationes, per quas retardetur executio a Tribunalibus recipiantur. — 8. Quando tales Appellationes, inhibitionesque nullae fiunt. — 9. Excipiuntur aliquot casus. — 10. Quam poenam incurrant Notarii non servantes formam. — 11. Quando Appellatio admitti nequit. — 12. Quando vero admitti nequit Appellatio a gravamine. — 13. Appellatio suspensiva, ubi locum non habet, non intelligitur inducta per ea, quae disposita sunt circa valorem Citationum Cameralium in partibus. — 14. Quo in casu Appellatio irrationabilis permissa sit judicio Episcopi. — 15. Infra quot dies a die collationis interponenda sit Appellatio ab irrationabili judicio Episcopi. — 16. Quando Appellatio ab irrationabili judicio Episcopi non permittatur. — 17. Modo in concursu observata fuerit, et examine forma ibi praescripta. — 18. In hujusmodi Appellationis judicio quando judex *ad quem* non possit pronunciare. — 19. Omnimodam fidem habebit Episcopo *a quo* ex informata conscientia ipsi revelaverit, et secreti legem custodiet. — 20. Et in hujusmodi judicio duae conformes faciunt rem judicatam. — 21. Appellatio a judicio Episcopi super Parochia liberae collationis, admittitur in devolutivo tantum. — 22. Appellatio a judicio Episcopi instituentis, si id conforme sit judicio Patroni praesentantis, non admittitur, nisi in devolutivo. — 23. Si vero Episcopus postponendum censuerit eum, quem Patronus praeelegerit, hujus Appellatio admittitur etiam in suspensivo. — 24. Appellatio a sententia lata super nullitate Matrimonii semper suspendit executionem. — 25. Appellatio in causis Matrimonialibus praecludi nequit per acta poenalia — 26. Appellatio a sententia pro nullitate Professionis Regularis est interponenda et prosequenda. — 27. Appellatio ab unica sententia lata pro nullitate Professionis semper suspendit executionem. — 28. Et licet non interposita fuerit, res non dicitur judicata, nec Professus exire potest e Claustro. — 29. Appellantes ad futurum Concilium excommunicantur. — 30. Appellantes a gravamine ad potestatem saecularem excommunicantur. — 31. Clericus ob crimen occultum ab Episcopo suspensus non potest appellare. — 32. Appellatio cum inhibitione in suspensivo a quibus concedi prohibetur ex Constit. Benedicti XIV.

ARTICULUS I.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT APPELLATIONIS ESSENTIAM, DIVISIONEM, ET FINEM.

1 Appellatio est ab inferiori ad Superiorem Judicem provocatio ratione gravaminis illati, vel inferendi facta. *cap. Placuit* 2. *q.*
2 6. *Est in re communis.* Est igitur duplex, Judicialis una, et Extrajudicialis altera; *cap. Cordi nobis*, *cap. Concertationi*, *de appellat. in* 6.
3 *et Clementin.* 3. *eod. tit.* Appellatio Judicialis est, quae fit ab actu judiciali, scilicet a sententia Judicis, sive definitiva, sive interlocutoria, qua quis se gravatum existimat, aut cum quis citatur a Judice dato nimis brevi tempore peremptorio, tunc si gravatus habet justam causam appellandi juxta *cap.* 1. *de dilation.* vel cum Judex delegatus justam exceptionem partis, quod v. g. vi impetrati Rescripti Apostolici conveniri non possit, admittere non vult, tunc ea pars tamquam aggravata ad Superiorem appellare potest, juxta *cap. Significante* 34. *et cap. Rodulphus* 35. *de Rescriptis.* Appellatio Extrajudicialis est, quae fit 4
ab actu aliquo extrajudiciali, quo quis se gravatum existimat, vel probabiliter gravandum timet, ut si quis injuste sit captus, vel incarceratus, vel nominatus, et obligatus ad tutelam, ad quam

non tenetur, tunc potest, si se gravatum sentit, appellare, *l.* 1. §. *Si quis Tutor ff. Quando appel-*
5 *land. sit.* Sic etiam Appellatio Extrajudicialis dicitur, quae fit contra electiones, collationes, et provisiones, ex quibus se quis gravatum sentit; *cap. Concertationi, de Appellat. in* 6.

6 Appellatio Judicialis, et Extrajudicialis tripliciter differunt inter se. Primo, quia Appellatio Judicialis supponit Judicium esse coeptum, cum sit provocatio a Judice inferiore ad superiorem. Appellatio vero Extrajudicialis non supponit Judicium incoeptum, sed ipsum Judicium, seu causam incipit, tunc enim solum incipit causa, cum interponitur ipsa Appellatio Extrajudicialis, et ideo magis proprie dicitur provocatio ad causam, ut habetur *cap. Cum sit Romana* his verbis: *Sacri Canones etiam extra Judicium passim appellare permittunt. Nec solent hujusmodi dici Appellationes, sed provoca-*
7 *tiones ad causam.* Secundo, differunt, quia Appellatio Judicialis supponit necessario Judicem *a quo* et Judicem *ad quem;* Extrajudicialis vero non necessario supponit Judicem *a quo*, cum possit extrajudicialiter appellari etiam contra alium
8 quemcumque gravantem distinctum a Judice. Tertio, differunt, quia Appellatio Judicialis, etiam male, et simpliciter proposita, suspendit executionem, et facit in contrarium attentata revocari; *cap. Post Appellationem* §. *Appellatione, caus.* 2 *q.* 6. *et cap. Dilectis filiis, de Appellation.* Extrajudicialis autem non suspendit executionem, nec facit in contrarium attentata revocari, nisi sit bene, et rationabiliter proposita, expressa etiam causa legitima appellandi, quae ut talis sit a Superiore admissa, ut colligitur ex *cap. Constitutus* 45. *de Appellat. et ex cap. Cum inter* 16. *de election.* ubi expresse habetur: *Appellationem illam dicimus legitimam non fuisse, unde per eam electio non potuit impediri.*

9 Appellatio alia est rationabilis, seu legitima, et est illa, quae fit justa de causa, ac servatis jure servandis, et isti legitimae Appellationi tenetur Judex regulariter deferre; *cap. Cum Ap-*
10 *pellationibus, de Appellat. in* 6. Alia est Appellatio frustatoria, et est illa, quae solummodo morandae solutionis, aut protahendae litis causa interponitur, ut *l. Tutor, ff. de Usuris* et isti non tenetur Judex deferre; *cap. Cum. speciali de Appellat.* Immo sic injuste appellans omnino pu-
11 niendus est: *cap. Omnino caus.* 2. *q.* 6. Alia est Appellatio frivola, ac levis, et est illa, quae fit ex minimis, ac frivolis, seu futilibus rationibus, et isti pariter non tenetur Judex deferre, sed merito potest eam sic cognitam statim rejicere; *cap. Cum Appellationibus frivolis de Appellat. in* 6. *et cap. Cum parati essemus, de Appellationibus lib.* 2. *tit.* 28. in cujus Summario habetur expresse: *Appellatio frivola non excusat inferiorem, quominus teneatur obedire Superiori, et ut de contemptu puniatur.*

Appellatio propter tres causas potissimum introducta est. Prima est, ut gravamen inique oppressis illatum removeatur *cap. Suggestum* 15. *de Appellat.* ubi Alexander. III. scribens Archiepiscopo Eboracensi *de motivo editae suae Decretalis,* sic praecise dicit: *Non ad deprimendam cujusque Justitiam, sed ad removendum gravamen, nos fecisse cognoscas,* et *cap. Cum speciali* 51. *de Appellat.* ubi §. *Porro* habentur praecisa verba: *Cum Appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed ad praesidium innocentiae institutum.* Secunda est, ut iniquitas Judicantium, aut imperitia corrigatur; *l.* 1. §. 1. *ff. de Appellat. et relat.* ubi expresse dicitur: *Appellandi usus iniquitatem judicantium, vel imperitiam corrigit.* Tertia, ut ex propria ignorantia, vel negligentia laesus Jus suum consequi possit; nam quae in prima instantia Judicis, nec allegata, nec probata sunt, ea in secunda, seu coram Judice Appellationis, ab utraque litigantium parte allegari, et probari possunt; dummodo ea faciant ad decisionem causae *l. Prolatum* 4. *Cod. de temp. Appellat. cap. Cum Joannes* 10. *de fid. instrum.* Unde fieri potest, ut licet sententia prioris Judicis sit formaliter justa, isque recte processerit, tamen ea a Judice Appellationis propter novas allegationes rescindi debeat, ut patet exemplo *in cit. cap. Cum Joannes,* ubi expresse habetur: *Sententiam vero Judicum praedictorum, qui alias juste pronunciasse noscuntur (cum hujusmodi exceptio coram ipsis, nec probata fuerit nec objecta) quoad dictum Capitulum infirmamus.* 12 13 14 15

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Appellatio extrajudicialis, definiente Lyncher. *tract. de Gravam. extrajudic. cap.* 1. *sect.* 1. §. 2. *Est provocatio a gravamine per Judicem, vel Partem extra judicium illato, vel inferendo.* Vestigia hujus Appellationis passim in jure Canonico occurrunt. Videsis *Cap.* 5. *de Appellat. cap.* 8. *eod. tit. in* 6. *et Clement.* 3. *pariter eod. tit.* De jure vero Civili haec Appellatio minime permissa erat, ut, confutato Lyncher, probat Bohemer. *in decretal. lib.* 2. *tit.* 28. §. 2. 16 17 18

Gravamina extrajudicialia, a quibus appellare licet de Jure Canonico, vel a *Parte* proficiscuntur, vel a *Judice.* A *Parte* multifariam gravari quis potest extra Judicium: quod exemplis illustratur *in cap.* 8. *de Appellat. in* 6. Plura suppeditat Lyncher *d. tract. cap.* 3. *p.* 1. veluti si quis inique a Collegio Opificum excluditur, si alicui inique alimenta denegantur, si quid in praejudicium jurispatronatus attentatur, si alienatio in praejudicium alterius suscipitur etc. Huc etiam pertinent gravamina, quae a Judice non *qua tali,* sed *qua privato* procedunt. Hujusmodi vero Appellatio non est proprie talis, sed potius provo- 19 20 21

catio ad causam, quae naturam *simplicis que-*
22 *relae* habet; *Cap.* 5. *de Appell.* Sequitur hinc, quod
non ad Superiorem statim recurrendum sit, sed
ad eum Judicem, qui de tali gravamine cogno-
scere in prima instantia valet. Proinde si Magi-
stratus ut privatus gravavit, hic coram Magi-
stratu suo ordinario primae instantiae conveniendus,
nec praecise fatalia observanda sunt, Lincher. *d.*
tract. cap. 7. *p.* 2. §. 4.
23 A Judice *qua tali* gravari quis extra judicium
potissimum dicitur, quando Judex de facto, et
sic non judicialiter procedit, scilicet absque omni,
vel sufficienti causae cognitione aliquid decernen-
do, vel mandando in praejudicium alterius; et
quando aliquid decernit ante litem contestatam.
Exornat hoc Lincher. *d. tract. cap.* 3. *part.* 2. §.
1. uberrima exemplorum serie, veluti si dene-
24 gantur processus, justitia denegatur etc. Accedit
autem haec Appellatio extrajudicialis ad naturam
Appellationis proprie dictae. Quo fit, ut diriga-
tur ad Superiorem, interponenda sit intra decem
dies a tempore scientiae computandos, et intra
annum finienda sit, licet hoc fatale justificandae
Appellationis in Praxi vix observetur: Bohemer.
25 *in Decretal. lib.* 2. *tit.* 28. §. 5. Vide, si plura cu-
pias de Appellatione hac extrajudiciali, Lincher.
saepe dict. de gravam. extrajud.
26 In Appellatione judiciali Appellans ea, quae in
prima instantia non probavit, adhuc probare, et
non deducta deducere potest; *L.* 4. *Cod. de Appel-*
lat. Stryck. *in usu modern. Pandect. lib.* 49. *tit.*
1. §. 15.
27 De differentia Appellationem inter et Relatio-
nem, tum de forma et solemnitate Relationis,
consule Jacob. Gothofred. *in comment. ad Cod.*
Theodosian. lib. 11. *tit.* 20.

ARTICULUS II.

APPELLARE QUIS POSSIT, VEL NON POSSIT.

1 Appellare potest omnis a Judice injuste grava-
tus; *cap. Omnis oppressus* 3. *et sequen. caus.* 2.
quaest. 6. *et cap. Pastoralis* 53. *de Appellat.* Appel-
latio enim est remedium defensionis, et praesi-
dium innocentiae *cap. cum speciali* 61. §. *Porro,*
2 *et cap. Suggestum* 15. *de Appellat.* Adeoque jure
naturae omnibus injuste gravatis permissa esse
debet, ita ut etiam qui juraverit stare senten-
tiae, vel praecepto, si injuste gravetur, appellare
3 possit; *cap. ad. haec* 20. *de appellat.* Etiam excom-
municatus, si injuste opprimatur, et gravetur,
appellare potest; *cap. Cum inter* 5. *cap. Dilecti* 8.
4 *et cap. Significaverunt* 11. *de exceptionibus.* Immo
non solum ille, qui gravatus existit, sed etiam
alii, quorum interest, appellare possunt; *l.* 1. *de*
Appellationibus recipiendis, cap. non solent caus. 2.
q. 6. Sic Fidejussor appellare potest pro principali
debitore; *l. A sententia, ff. de Appellat. recipiend.*
Procurator pro Domino, et Tutor pro Pupillo, 5
vel Minore; *l. Tutor, ff. de Appellat.* Pater, et Ma- 6
ter pro Filio, cujus causa deserta est; *l.* 1. §. 1.
De Appellation. recipiend. Filius Familias pro Pa- 7
tre, et Matre; *l. Ex consensu* 23. §. *Filius familias;*
juncta Glossa *verb. Nonnisi Patris, ff. de Appellation.*
Procurator, et gestor negotii alieni, dummodo 8
Dominus mox id ratum habeat; *citat. l. c. de Ap-*
pellat. recipiend. et citat. cap. Non solent 2. *quaest.* 6.
Episcopus pro suo Clero, Abbas pro suo Monacho, 9
Civitas pro Cive, Dominus pro subdito, vel servo;
cap. Cum super de sent. et re judic. et cap. Dilectis filiis,
§. *de Appell.* Clericus, vel Monachus pro sua Eccle- 10
sia, vel Monasterio *cit. l.* 1. *de Appell. cap. Non solent.*
2. *qu.* 6. *cap. Dilectis filiis, de Appell.* Utraque pars 11
litigantium appellare potest ab eadem sententia
continente plures articulos, quatenus in aliqui-
bus utrique parti est contraria, ut docet Glossa
in cap. Significaverunt, verb. Absolvit de exceptioni-
bus, et patet exemplo *in cap. Si duobus* 10. *de Ap-*
pellat. et cap. Raynucius 16. *et cap. Raynaldus* 18.
de Testamentis, ubi a sententia prolata utraque
pars appellasse legitur. Si eadem sententia plures 12
reperiantur gravati, licet caeteris non appellanti-
bus, unus solus appellet, iste debet audiri, et e-
jus Appellatio pro omnibus prodest, si eadem sit
ratio, et causa pro omnibus, *cap. Una sententia*
72. *de Appellationibus,* ubi expresse habetur: *Una*
sententia pluribus condemnatis, si unus solus ad Ap-
pellationis beneficium convolaverit, illius victoria ju-
ri communi caeteris suffragatur, si communi jure ju-
ventur, idemque negotium, et eadem causa defensionis
existat.

Appellare non potest primo, qui Appellationi 13
renunciavit, vel expresse, vel tacite negligendo
fatalia; *cap. personas* 4. *cap. Cum sit* 5. *de Appell.*
vel prosequendo litem coram Judice *a quo, cap.*
Gravatum 20. *Officio Delegati.* Secundo, qui sen- 14
tentiam contra se latam expresse, vel tacite, ip-
soque facto approbavit; *l. Ultim.* §. *final. Cod. de*
temp. Appellat. cit. cap. Gravatum; et Glossa *final.*
de Officio Delegati. Tertio, qui Appellationi partis 15
adversae non detulit, in eadem causa appellari
non potest; *cap. Constitutis* 23. *cap. An sit* 42. *de*
Appellat. Quarto, qui confessus est, et convictus 16
in Judicio; *l.* 2. *Cod. Quorum Appellat. non reci-*
piend. cap. Ei qui 41. §. *Nullus etiam caus.* 2. *qu.*
6. *cap. Per tuas* 10. *de probat. cap. Romana* 3. *de*
Appell. in 6. Quinto, qui est excommunicatus, 17
non potest appellare extrajudicialiter Appellatio-
ne, quae habet se per modum provocationis, cum
excommunicato provocare non liceat; *cap. Intel-*
leximus de Judiciis; potest tamen appellare judi-
cialiter Appellatione, quae rationem defensionis
habet; *cap. Cum inter* 5. *cap. Dilecti* 8. *cap. Si-*
gnificaverunt 11. *de exceptionib.* ut dictum est *num.*
3. *antec.* Sexto, appellare non potest ille omnis, 18

cujus nihil interest appellatio; *l. 1. ff. de appellat. recipien.* et *cap. Non solent caus.* 2. *qu.* 6. ubi habentur praecisa verba: *Non solent audiri appellantes nisi hi, quorum interest; et cap. cum inter* 16. *de election.* ubi praecise dicitur: *cum, nisi quorum interest, audiri non soleant appellantes, appellationem illam dicimus legittimam* non *fuisse.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

19 De communione Appellationis breviter agit hic Auctor *num.* 22. At latius disserendum de ea est. Communio Appellationis, definiente Strychio *juridic. dissert. tom.* 5. *disput.* 20. *c.* 1. *n.* 75. *est participatio beneficii ex interposita ab altero Appellatione Legum auctoritate alteri indulta.* Quibus autem a Legibus haec participatio sit indulta, videndum est.

20 Communis in primis est Appellatio omnibus consortibus ejusdem litis, licet illi expresse non appellaverint, vel adhaeserint, et quidem *quoad omnes effectus*, qui ex ipsa Appellatinne derivant: Strichius, *ubi supro cap.* 2. *n.* 1. *et plur. sequent.*

21 Notandum voro est, quod si sententia, a qua est appellatum, contineat res individuas, indistincte omnibus prodest Appellatio; sin autem circa res dividuas versetur, seqnentia haec concurrant oportet, ut prosit Appellatio caeteris litis consortibus. I. Ut ex eadem causa sint omnes condemnati. II. Ut eadem defensionis sit causa. III. Ut uterque juro communi fretus appellaverit, non ex singulari jure ac ratione impetraverit Appellationem. IV. Ut unus taotum appellaverit. Si enim omnes appellaverint, alterque eorum in prosecutione Appellationis defecerit, consortes ejus Appellatione non juvabuntur. V. Ut consortes cum Appellante eumdem non item diversum habeant Procuratorem. VI. Ut reliqui consortes sententiae non acquieverint. VII. Ut intra decem dies scivcrint esse appellatum. VIII. Demum ut contrarium prius non fuerint confessi consortes. Vide de his omnibus fuse disserentem Strychium *d. cap.* 2. *n.* 17. *ad num.* 59.

22 His vero concurrentibus prodest Appellatio omnibus litis consortibus, licet appellans protestatus fuerit, se ratione sui interesse, nequaquam
23 vero in commodum reliquorum appellare. Et non
24 modo in civilibus,sed etiam in criminalibus.Quinimmo in criminalibus Appellatio unius reliquis prodest, quamvis ii acquieveriut sententiao, nec alterius Appellatione juvari voluerint.

25 Communis praeterea est Appellatio parti adversae, idest Appellato; *L. Ampliorem C. de Ap-*
26 *pellat.* Distingui vero oportet, utrum a tota sententia, au a certis tantum capitibus fuerit appel-
27 latum. Priori casu liberum est appellato, an in-
28 terpositae Appellationi adhaerere velit nec ne. Ad-
29 haesio autem intra decem dies fieri debet. Eaque facta nequit Appellans Appellationi renunciare.
Quod si non adhaeserit, potest Appellans suae 30
Appellationi renunciare, antequam citationem contra partem adversam extraxerit, ac Appellationem
interpositam prosequi inchoaverit. Postquam au- 31
tem Appellationem suam Appellans inchoavit, Appellatus se non minus Appellatione juvare potest, ac si ipse appellasset, vel Appellationi adhaesisset, et judex Appellationis potest corrigere sententiam in favorem Appellati, etiam eo non petente. Confer Strychium *citat. dissertat. cap.* 3. *a n.*
1. *ad plur. seq.* ubi de eo etiam inquirit, an Judex 32
Appellationis debeat Appellantem condemnare in expensas, tum in nsuras intermedii temporis.

Posteriori autem casu videndum, utrum sen- 33
tentia capitula contineat connexa, an separata. Si contineat capitula separata, Appellatio non est
Appellato communis. Sin autem capitula connexa 34
contineat, Appellatio est communis Appellato.
Connexio autem aestimanda est non ex rebus, sed 35
ex causa petendi, ita ut si haec una sit, Capitula, quae actionem veniunt, tametsi concepta sint de rebus diversis, adhuc tamen censeantur connexa; Strychius *d. cap.* 3. *a num.* 61. *ad num.* 81.
Vide quoque eumdem n *n.* 82. *ad finem*, ubi de 36
his etiam disserit, an scilicet communis sit Appellatio, si utraque pars appellavit seorsum: an appellanti prosit, quod Appellatus prosecutus sit Appellationem desertam: et demum an etiam in causis criminalibus Appellatio prosit Parti adversae.

Reliquum est, ut examinaretur, an et quando 37
Appellatio communis sit tertio, qui in lite non fuit. Sed ne longiores simus, quam par est, consule de hac materia Strychium *in dict. dissert. cap.* 4. *per totum.*

ARTICULUS. III.

A QUO JUDICE, ET AD QUEM APPELLARI POSSIT VEL NON POSSIT.

Appellari potest ab omnibus Judicibus Judicem 1
Superiorem cognoscentibus. Cum enim Appellatio sit quaedam species defensionis, quae datur oppressis contra injuriam Judicis, *l. 1. ff. de appellat. cap. Cum speciali* 61. §. *Porro, de appellat.* ab omnibus Judicibus, qoi injuste gravant, regulariter appellari potest; *cap. Omnis* 3. *cap. Ad Romanam* 8. *caus.* 2. *qu.* 6. Nec injuriam facit Judici, qui ab ejus sententia appellat; *l. Et in Majorib. C. de appell. et relat.* ubi expresse dicitur: *Neque enim Judicem oportet injuriam sibi fieri existimare, quod litigator ad provocationis auxilium convolavit.* Notanter autem dicitur *Judicem Supe-*
riorem cognoscentibus, ut sciatur non posse appel- 2
lari a Principe supremo non habente Superiorem,

l. 1. *ff. A quibus appellare non licet;* ubi expresse dicitur; *Stultum est illud admonere, a Principe appellare fas non esse, cum ipse sit, qui provocatur.*
3 Et Glossa ibi exponens vers. *Stultum,* dicit, idest *Supervacuum, quia omnes sciunt.* Unde a Papa appellari non potest; *cap. Ipsi sunt, et cap. Cuncta per mundum, caus.* 9. *qu.* 5. Ipse enim in terris, ut Vicarius Christi, Superiorem non recognoscit, et de essentia Appellationis est, ut fiat ab inferiori ad Superiorem, per quem sententia inferio-
4 ris corrigatur. Immo Appellantes a Papa ad futurum Concilium Generale, quicumque sint, et in quacumque fuerint Dignitate, vel gradu constituti, excommunicantur Excommunicatione Papae reservata in Bulla Coenae, et sic Universitates, Collegia, vel Capitula, interdicuntur per haec praecisa verba, *in* §. *secundo* contenta; *Item excommunicamus, et anathematizamus omnes, et singulos cujuscumque sexus, gradus, seu conditionis fuerint. Universitates vero, Collegia, et Capitula, quocumque nomine nuncupentur, interdicimus ab ordinationibus, seu mandatis nostris, ac Romanorum Pontificum pro tempore existentium ad universale futurum Concilium appellantes, necnon eos, quorum auxilio, vel favore appellatum fuerit.* Sic Pius II. in sua Constit. incip. *Execrabilis,* et deinde Successores Pontifices in suis respective Constitutionibus Bullae Coenae. Insuper sunt Schismatici, multasque alias poenas incurrunt ex Constit. Julii II. incip. *Su-*
5 *scepti.* Neque appellari potest a Concilio Generali legitime congregato, et approbato, quia una cum Romano Pontifice, qui illud approbavit, repraesentat totam Ecclesiam, a cujus sententia nequit appellari, quia injuriam facit Judicio Generalis Concilii, si quis semel judicata, ac recte disposita revolvere, et publice disputare contenderit, ut dicitur *in l. Nemo* 4. *Cod. de Summa Trinit.* Ne-
6 que appellari potest a sententia totius Congregationis Cardinalium, ut tradunt communiter Doctores apud Dianam *in Summa verb. Appellatio n.*
7 6. Sic etiam sicuti nequit appellari a sententia Imperatoris, Regum, et omnium aliorum Principum suprema auctoritate gaudentium, *ex l.* 1. §. 1. *ff. A quibus appellare non licet.* Neque potest appellari ab eorum supremis Consiliis, quia eorum sententia nomine supremi Principis lata, ejusdem sententia censetur, ut tradit Maranta *de Ordine Judic. part.* 6. *act.* 2. *n.* 240. Pirhing. *lib.* 2. *tit.* 28. *sect.* 6. *n.* 81. et alii.
8 Appellatio regulariter fieri debet gradatim ad proximum, et immediatum Superiorem ejus, a quo appellatur, non autem, omisso medio, ad remotum et mediatum. Sic expresse colligitur *ex cap. Dilecti filii* 66. *de appellat.* ubi Appellatio, quae, omisso Dioecesano Episcopo, fuit facta immediate ad Archiepiscopum, exceptione partis contrariae opposita non habuit effectum, et sententia lata ab Officiali, idest Vicario ipsius Archiepiscopi de mandato Honorii III. fuit declarata irrita: colligitur etiam *ex cap. Romana* §. *Ab Archidiaconis, de appellat.* in 6. *et cap. Anteriorum* §. *Ita tamen caus.* 2. *q.* 6. *et l. Imperatores, ff. de appellat.* ubi statuitur Appellationem esse gradatim faciendam, et Appellantem diversimode esse remittendum ad Judicem immediatum, et proximum, juxta *l.* 1. §. *Si quis, ff. de appellat.* Et hoc 9
juremerito fuit cautum, ne jurisdictiones Judicum confundantur, sed cuilibet sua jurisdictio conservetur; *can. Pervenit ad nos, caus.* 11. *quaest.* 1. *et leg. Nemo,* cum Glossa *verb. auxilium, Cod. de jurisdict. omnium Judicum:* et ne Judex medius per contemptum praeteritus videatur, atque, ut partium laboribus, et expensis parcatur; Vivian. *in Rational. hic,* Pirhing. *lib.* 2. *tit.* 28. *sect.* 4. §. 3. n. 88. Scaccia, Anaclet. et alii.

Excipiuntur tamen plures casus, in quibus ob 10
specialem rationem potest appellari ad Superiorem mediatum, omisso Superiore medio, seu proximo. Et primo ad Papam ab omnibus appellari potest immediate, omissis cunctis Judicibus intermediis in causis Ecclesiasticis, ac spiritualibus, et a subjectis suao jurisdictioni temporali, etiam in causis temporalibus; *cap. Si quis vestrum, cap. Ad Romanam, et cap. Quoties caus.* 2. *quaest.* 6. *et cap. Si duobus* 7. *de appellat.* Papa enim est Judex Ordinarius omnium Christianorum habens concurrentem potestatem cum omnibus Ordinariis; *cap. Cuncta per mundum, caus.* 9. *qu.* 3. *et cap. ultim. de foro competenti,* ideo ab omnibus appellari potest immediate ad ipsum in causis Ecclesiasticis, ac spiritualibus, et a suae jurisdictioni temporali subjectis, etiam in causis temporalibus. Secundo appellari potest immediate ad 11
Legatum Papae in tota sua Provincia, omissis Judicibus intermediis, scilicet Episcopo, Archiepiscopo etc. *c.* 1. *de Officio Legati.* Legatus enim in sua Legatione, et Provincia vices Papae gerit; Abbas *in cap. Dilecti filii num.* 12. *et* 19. Maranta *part.* 6. *tit. de appellat. n.* 371. Pirhing. et alii communiter. Tertio, appellari potest immediate ad 12
Superiorem, verb. grat. Metropolitanum, omisso medio Episcopo, si id consuetudo legitime praescripta permittat; *cap. Romana* 3. *de appellat. in* 6. Quarto, potest appellari immediate ad Superio- 13
rem, omisso medio, si habeatur privilegium; privilegium enim est Lex privata, *cap. Abbate* 25. §. *contra, de verbor. significat.* Quinto, et sic possunt 14
Scholares indebite gravati appellare immediate ad Superiorem, puta Imperatorem, omisso medio, ex speciali Privilegio ipsis Scholaribus concesso; *in Authent. Habita, Cod. Ne Filius pro Patribus* 4. Sic etiam ratione privilegii possunt im- 15
mediate appellare ad Superiorem viduae, pupilli, aliaeque miserabiles Personae, ut colligitur ex *l. Unica, Cod. Quando Imperator inter Pupillos.* Sex- 16
to, ab Officiali, seu Generali Vicario Episcopi

appellatur, omisso Episcopo, immediate ad Archiepiscopum, ne videatur Appellatio fieri ab eodem ad eumdem, seu ad seipsum, cum Vicarii Generalis, et Episcopi unum indivisum sit tribunal, seu Auditorium; *cap. Romana* 3. *de appellat. in* 6. Rota Romana *part.* 13. *dec.* 182. *num.* 5. *et*
17 *part.* 14. *dec.* 115. *n.* 210. Septimo, quando Episcopus litigat cum suo subdito, tunc eligendi sunt Arbitri, a quorum sententia appellandum est immediate ad Papam, omissis mediis; *cap. ab Arbitris, de Offic. delegati in* 6. Glossa *ibi*, Abbas,
18 Scaccia, Pirhing, et alii passim. Octavo, quando Judex intermedius est inhabilis, quia v. g. est excommunicatus, suspensus, haereticus, negat justitiam, vel sua sponte causam remittit ad Superiorem, ut colligitur ex *cap. Si is cui* 10. *de Officio Delegat. in* 6. et tenet Abbas *in cap. Dilecti filii, de Appell.* Soccin. Feliu. Scaccia, Marant. Pirhing, Anaclet. et alii passim.

19 Si utraque pars litigantium appellet a Sententia sui Judicis, v. g. Episcopi, et una appellet ad Archiepiscopum, et altera immediate ad Papam, potest Archiepiscopus procedere contra alteram partem, si nesciat eam appellasse ad Papam, et ipsa pars citata ab Archiepiscopo tenetur comparere, vel per se, vel per Procuratorem, aliter si contumax parere contemnat, poterit ab Archiepiscopo, seu judice inferiore excommunicari, et Excommunicatio valebit, non obstante, quod ipsa appellaverit ad judicem Superiorem, seu ad Papam; *cap. Si duobus tit.* 28. *de appellat.* ubi praecise habetur: *Si duobus coram suo Judice litigantibus, alter ad nostram, alter ad sui Judicis audientiam super eodem negotio appellaverit, et ille, qui ad suum Judicem appellavit, ad diem Appellationis veniens, se ad eum appellasse proponit, eo tacito, quod adversarius ejus ad audientiam Romani Pontificis appellaverat; si legitime citatus, nec venit, nec responsalem misit, aut etiam alias parere contemnit, tenebit Excommunicationis sententia in eum pro contumacia promulgata; nisi Judex cognoverit eum ad audientiam Romani Pontificis*
20 *appellasse.* Et ratio est clara, quia Judex inferior habet jurisdictionem ordinariam in talem, donec ea per exceptionem, sive oppositionem Appellationis ad Papam, seu Superiorem elidatur, adeoque hac Appellatione ad Papam, seu Superiorem non opposita, vel saltem sibi non patefacta, poterit contra legitime citatum, et contumacem procedere usque ad promulgationem Excommunicationis, sicuti contra alios contumaces, et sic tenent hoc loco Abbas, Barbosa, Scaccia, Pirhing. Anaclet. et alii.

Appellari non potest regulariter loquendo a 21
Judice Saeculari ad Papam, nisi litigantes sint temporali jurisdictioni Papae subjecti; *cap. Si duobus* 7. §. *Denique appellat.* ubi Alexander III. super hoc consultus sic praecise respondit: *Denique quod quaeris, si a Civili Judice ante Judicium, vel post, ad nostram audientiam fuerit appellatum, an hujusmodi Appellatio teneat? tenet quidem in his, qui sunt nostrae temporali jurisdictioni subjecti; in aliis vero etsi de consuetudine Ecclesiae teneat, juris rigorem credimus non tenere;* et in ejus
summario sic etiam praecise habetur: *A Civili* 22
Judice, qui non est de temporali jurisdictione Ecclesiae, non appellatur ad Papam. Et ratio est, quia Papa in causis temporalibus Christianorum laicorum jure communi jurisdictionem non habet, nisi temporali ejus jurisdictioni sint subjecti; adeoque non debet se in his intromittere in praejudicium Potestatis saecularis; *arg. cap. Novit ille* 13. *num.* 1. *de Judiciis, et cap. Lata, et cap. Causam quae* 7. *tit.* 17. *Qui filii sint legitimi; et summar. hujus ultim. c.* in quo expresse dicitur: *De causa civili inter Laicos non cognoscit Ecclesia.* Sic tenet Abbas *in cap. Si duobus num.* 5. Barbosa *ib. n.* 6. Anaclet. *lib.* 2. *tit.* 28. *de appell. n.* 70. *et seqq.* Pirhing. *ib. n.* 98. et alii.

A Regularibus etiam, et potissimum, grada- 23
tim est facienda Appellatio, prout statuit Bonifacius IX. *Constit. incip. Sacrae Religionis.* Et Leo X. in *Constit. incip. Romani Pontificis*, et expresso Sacra Congreg. Regul. praecisis his verbis: « Quoniam nonnulli Regulares vagandi studio, sive » dum imminentem admissorum criminum poenam ex suis Constitutionibus, aut alias debitam, » metuunt, falsa et commentitia gravamina causati, non ad immediate sui Ordinis Superiores, scilicet a gravamine Prioris ad Provincialem, a Provinciali ad Generalem; a Generali ad » Protectorem (*) prout cujusque Religionis Constitutionibus disponitur, sed ad hanc Romanam Curiam absque licentia saepius fugiunt, » potius quam recurrant, ex quo Ordinum disciplina relaxatur, Praelati contemnuntur, et ipsi » in dies audaciores evadunt, placuit Sac. Congregationi Regular. ex ordine Sanctissimi statuere, » ut si quis Regularium in posterum temere, levique ex causa hanc Almam Urbem, sive Curiam

(*) Hodie, inquit Giraldi *exposit. Jur. Pont. pag.* 201. quoad Appellationem ad Protectorem, huic decreto derogatum est ab Innocentio XII. qui *Constit. Christifidelium.* 16. *Februarii* 1694. §. *insuper*, illi ademit facultatem cognoscendi causas particularium Religiosorum, *ibi.* Et nihilominus ne hujusmodi Protectores in aliquibus negociis, causis, seu rebus, quae universum Ordinem, seu totum Corpus Religionis non concernunt, ex quacumque causa, occasione, titulo, seu praetextu sese quoquomodo intromittant, seu ingerant, etiam tenore praesentium, penitus prohibemus, statuimus, atque decernimus.

Haec Innocentiana Constit. confirmata est a Benedicto XIV. *Constit. Quantum* 13. *Februarii* 1741.

» absque sui Superioris licentia, et supradicta for-
» ma praetermissa, adire praesumpserit, ad suos
» eosdem Superiores severiori poena plectendus
» remittatur. Frater Michael Bonnellus Card.
» Alexandrinus. Romae 1587. Georgius Palearius
» U. J. D. Secretarius. Quaraut. *Summ. verb.*
» *Monaster. et Convent.*
24 Nullimode tamen possunt Regulares appellare
ad Judices extraneos, seu ad Tribunalia Saecu-
laria. Colligitur ex *cap. Ad nostram* 3. *et cap. Re-*
25 *prehensibilis* 26. *de Appellat.* Et sic appellantes, et
eos admittentes incurrunt Excommunicationem
latae sententiae, prout decreverunt varii summi
Pontifices, et signanter Bonifacius IX. in sua
Constit. incip. *Sacrae Religionis*, Julius II. in
Constit. incipient. *Exposuisti Nobis*, et Leo X.
in Constit. incip. *Romani Pontificis*, Gregorius
XIII. in Constit. incip. *Quoniam nostro* pro Fran-
ciscanis de Observantia, Clemens VIII. in Constit.
incip. *Quoniam nostro* pro Carmelitis, idem Cle-
mens in Constit. etiam incipient. *Quoniam nostro*
pro Augustinianis, idem pariter Clemens in Con-
stit. quoque incip. *Quoniam nostro* pro Servitis.
26 Immo nec licet Regularibus appellare ad Judices
Ecclesiasticos, quibus non subduntur, v. g. Epi-
scopos, Archiepiscopos, Primates, et Patriar-
chas, nec querelam coram ipsis contra suos Prae-
latos facere. Et ratio est, quia, cum Regulares
sint exempti a jurisdictione Ordinariorum, nullo
jure possunt ad illos appellare, vel coram ipsis
contra suos Praelatos talem querelam facere. Ap-
pellatio enim, seu querela non fit nisi ad Supe-
riorem, cum sit ab Inferiori ad Superiorem Judi-
cem provocatio ratione gravaminis illati, vel infe-
27 rendi, ex *cap. Placuit caus.*2. *quaest.* 6. Et ideo Leo
X. in supracit. Constit. incip. *Romani Pontificis*,
punit Excommunicatione latae sententiae supra-
dictos Regulares sic appellantes, et Judices Eccle-
28 siasticos eorum Appellationem admittentes. Et per
hoc Sacra Congregat. Episc. et Regular. *die* 10.
Octobr. 1586. omnibus Ordinariis sic praecise
prohibuit: *Tertio, Ordinarii in cognitionibus causa-*
rum Fratrum Mendicantium, tam Civilium, quam
29 *Criminalium minime sese ingerant.* Quinimmo licet
Nuncii Apostolici sint Judices Appellationum pro
aliis exemptis, non tamen recipere debent Appel-
lationes Regularium, sed relinquere gradatim a
suis Superioribus cognoscendas, ut decrevit Sac.
Cong. Episcop. et Regul. *in Florentina* 8. *Novem-*
bris 1593. Adverte tamen, subdit hic satis op-
portune Antonius a Spiritu Sancto in *Directorio*
Regularium tract. 3. *disp.* 6. *sect.* 5. §. 6. *n.* 776. *et*
777. quod licet Regulares non possint ad Tribu-
nalia saecularia recurrere per Appellationem,
quando se sentiunt gravatos, si tamen per Appel-
lationem, vel alia via inter Ordinem non possunt
vitare vim sibi illatam injuste, quia vel non re-
cipitur Appellatio, vel Superior, ad quem pos-
seut recurrere, longe distat, ita ut non possint
illum adire instante gravamine, tunc posse Re-
gulares recurrere ad Judicem Saecularem, non
quasi appellent ad Judicem competentem, sed
solum ut sibi succurrat in illo gravamine injusto,
tollendo vim factam, modo quo licite potest,
suadendo scilicet Praelato, ut vel abstineat a vi
injusta, vel det locum Appellationi, vel Judices
novos assignet. Ita Portel *in Additionibus ad dubia*
regularia, *verb. appellare n.* 3. Sousa *in Bullam*
Coenae c. 15. *dis.* 78. *n.* 2. Delbene *tom.* 2. *c.* 9.
dub. 6. *sect.* 1. *num.* 23. Et hic modus defensionis,
quam Tuitivam dicunt, videtur his nostris tem-
poribus in Romana Curia approbatus in judicio
contradictorio in causa cujusdam Tuitivae, quam
Fratres provinciae Matris Dei in Indiis Orientali-
bus impetrarunt adversus suum Commissarium
pro defensione creationis novae Provinciae, in
quo casu Romae fuit judicatum, Tuitivam licite
fuisse impetratam a Judice saeculari Regiae co-
ronae, et validam fuisse, ut testatur P. Emman.
a Monte Oliveti *in pract. regulari p.* 2. *art.* 7. *num.*
495. Quod maxime notandum est contra Suarium,
Azorium, et alios, quos refert, et sequitur Del-
bene *sup. num.* 27. qui existimarunt, praedictas
Tuitivas esse contra libertatem Ecclesiasticam. Ita
Antonius a Spiritu S. De hujusmodi ad saecularia
Tribunalia Ecclesiasticorum recursu fuse agit, et
satis docte, more suo, Nicolaus Rodriquez
Fermosinus *in tract. de Judiciis quaest.* 19. quem
vide.

Nec licet Regularibus recurrere extra Ordi- 30
nem, et Religionem ad quascumque Personas,
tam Ecclesiasticas, quam Saeculares, etiam
Cardinalatus honore, et excellentia Ducali, Re-
gali, et Imperiali fulgentes, pro consequendis
Honoribus, Dignitatibus, Gratiis, et Officiis in
ipso Ordine, vel Religione, cum ipsis talis re-
cursus sit expresse prohibitus a variis Summis
Pontificibus sub gravissimis poenis privationis
vocis activae et passivae, et perpetuae inhabi-
litatis ad illa, et similia Officia, vel Dignitates.
Sic prohibuit Patribus Ordinis Praedicatorum 31
Gregorius XIII. in Constit. incip. *Cum nihil ma-*
gis; et hoc ampliavit Clemens VIII. in sua Con-
stit. incip. *Religiosos viros*, confirmando Decre-
tum Capituli Generalis ejusdem Ordinis, et hoc
ipsum praecipiendo in virtute S. Obedientiae. Sic 32
prohibuit idem Clemens Carmelitis in Constit. in-
cip. *Quoniam nemo.* Sic etiam idem Clemens prohi- 33
buit Camaldulensibus in Constit. incip. *Ambitiosam.*
Sic idem Clemens prohibuit Hieronyminis in Con- 34
stit. etiam incip. *Ambitiosam.* Sic idem Clemens pro- 35
hibuit Cruciferis in Constitut. incipiente *Quoniam*
nemo. Sic idem Clemens prohibuit Augustinianis in 36
Constitut. etiam incipiente *Quoniam nemo.* Sic Pau- 37
lus V. prohibuit Canonicis Regularibus S. Salvato-
ris in Constitut. incip. *Quoniam nemo.* Sic idem 38

Paulus prohibuit Augustinianis in *Constitut. incip.*
39 *Admonemur.* Sic idem Paulus prohibuit Coelestinis
40 in *Constitut incip. Quoniam nemo.* Sic idem Paulus prohibuit Franciscanis de Observantia in Constitut. incip. *Admonemur.* Sic idem Paulus prohibuit Franciscanis Conventualibus in *Constit.* eti-
41 am *incip. Admonemur.* Sic idem Paulus prohibuit Praedicatoribus in *Constit.* etiam *incip. Admonemur*, praecipiendo ipsis in virtute S. Obedientiae, et sub Excommunicatione latae sententiae Papae reservata, ne ad favores extra Religionem recurrant pro se, vel aliis ad effectum conse-
42 quendi Officium Generalis. Sic etiam idem Paulus prohibuit Minimis S. Francisci de Paula in *Con-*
43 *stit.* etiam *incip. Admonemur.* Sic idem Paulus prohibuit Monachis Cistercensibus Congreg. Italiae recursum ad favores extra Religionem in virtute S. Obedientiae et sub poena Excommunicationis latae sententiae in *Const. incip. Alias per*
44 *nos.* Et sic Urbanus VIII. prohibuit Franciscanis
45 de Observ. in *Const. inc. Admonemur.* Sic etiam prohibuit Franciscanis de Observ. Bened. XIII. in *Constit. incip. Universalis Ecclesiae*, praecipiendo eis in virtute S. Obedientiae, et sub poena perpetuae inhabilitatis, et incapacitatis ad Dignitates et Officia Religionis, nedum ut ad eas Dignitates obtinendas sibi favores extra Ordinem non curent, sed nec etiam sponte oblatos, aut ab eis minime
46 procuratos, recipere praesumant. Et hic est advertendum, quod non solum est prohibitum Regularibus subditis recurrere extra Ordinem pro Dignitatibus, et Officiis in ipso Ordine consequendis; sed insuper sub gravissimis poenis, et etiam Excommunicationis latae sententiae est prohibitum Superioribus Regularibus ad instantiam, et requisitionem quarumcumque personarum extra suos Ordines, Officia, et Dignitates eis concedere, ut in supracitatis Constit. expresse cavetur; vide verb. *Recursus*, ubi multa ad rem.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

47 Primam partem hujus Acticuli exornat more suo Cletzelius *de Appellatione c.* 4. plucibus discussis quaestionibus, inter quas sunt, *an appellari queat a Judice non admittente Appellationem, a Judice protrahente justitiam, a Judice excedente fines delegationis, a Judice exequente*, aliaeque id genus.

48 Exornat idem Auctoc et secundam pactem. Non incongrue quaeri hic potest, utrum a sententia subdelegati ad subdelegantem, an vero ad subdelegantis Superiorem interponenda sit Appellatio?

49 Multi tenent, appellandum esse ad subdelegantem, allegato *text. in Leg. unic. cap. Qui pro sua jurisdict.* Contrarium vero asserit Vaconius a Vacuna *lib.* 6. *declar.* 84. *num.* 9. et ad *d. L. unicam* respondet legendum esse: *Ad nos jure judicia remeabunt, non autem ad eos.* Distinguunt alii, num 50
totum subdelegatum sit, an vero pars, ut hic ad ultimum delegantem, illic ad primum devolvatur Appellatio. Vide Gilchen. *in d. L. unic. per tot. et* Cletzelium *de Appellat. c.* 4. *a n.* 19. *ad plur. sequent.*

Celebris est etiam in hac materia, et magna 51
Interpretum contentione agitata quaestio, num a sententia Judicis Ecclesiastici in causa saeculari lata, appellari possit ad Superiorem laicum. Vide dissidentes intec se opiniones apud Cletzelium *de Appell. d. cap.* 4. *n.* 32. *et sequent.*

Omissisque aliis quaestionibus, de quibus hic 52
agit idem Auctor omnino hic videndus, claudat additionem hanc quaestio haec: Si quis in Appellatione erraverit, ut quum ad unum appellare deberet, ad alium appellaverit, num causa remittenda sit ad priorem Judicem, an vero ad primum, tamquam deserta, executioni mandanda? Movet 53
dubitationem, quod currunt decem dies de momento ad momentum a tempore scientiae, ita ut aut non interposita, aut non jure interposita Appellatione, hujusmodi erroc post decem dies corrigi nequeat. Petenda autem resolutio hujus quae- 54
stionis ex *Leg.* 1. *§.* 3. *ff. de Appellat.* ut si quis ad parem vel majorem appellaverit, ad alium tamen pro alio, in ea causa sit, ut ei error non noceat, si ad minorem noceat. Quod ita intelligen- 55
dum, non ut intercidat Appellatio, sed ad medium Superiorem remittenda veniat, nisi appellans data opera medium Superiorem praetergrediatur, et ipsum tamquam Appellationis Judicem recognoscere noluerit. Si itaque medius Judex se opponat, 56
et definiatur ad illum appellandum fuisse, intercidit Appellatio, ut exemplo illustrat Grevaeus ad Gail. *conclus.* 111. *num.* 5. quum ratio dictae Legis 1. *§.* 3. *ff. de Appellat.* cessare videatur.

Alias si alium pro alio quis adeat, nihil obe- 57
rit, ac pro eo habebitur, atque si is aditus sit, qui adiri debuit *L.* 5. *§.* 3. *ff. de Appell. recip. vel non*, modo ad minorem non appellaverit, nam si intra decem dies iterum appelletur ad competentem Judicem, nihil et hic error proderit, *de Leg.* 5. *§.* 3. *et. seqq. ff. de Appellat. recip. vel. non.* Ex 58
justa tamen causa probabiliter ignocanti ad quem appellandum, eaque propter appellanti ad alium Judicem quam deberet; decursis fatalibus, beneficio restitutionis in integrum subveniendum; Cletzel. *de Appellat. cap.* 4. *sub num.* 30.

Ne quis itaque erret, consultius est, ut dicat: 59
Appello ad talem Judicem, aut ad quemcumque alium competentem. Ita enim appellando sustinetuc haec altecnativa Appellatio. Hoc vero cum temperamento intelligi debet, modo intra decem dies certioretur, aut declaretur, quis sit Judex appellatus. Sin autem simpliciter appellatum, non expresso Judice, intelligitur ad Superiocem competentem appellatum; Cletzelius *ubi supra.*

ADDITIONES CASINENSES

60 A Papa appellari non potest. Calvinus, Lutherus, aliique Novatores docuerunt, praeter supremi Pastoris judicium, requiri etiam plebis consensum, ita ut illud sine plebis consensu vim haberet nullam. Hanc doctrinam avide nimis arripuerunt Appellantes. Verum quam absurda est Appellantium sententia, ex eo patet, quod inferior superioris sententiam emendare nequit. Atqui judicium Romani Antistitis soli Deo subest, sequeretur ergo ex sententia Appellantium inferiorem superioris sententiam emendare posse: « *Unam hic animadversionem*, inquit Petrus Ballerinus, (*De potest. Eccl. Summorum Pontif. et Conc. Gen. Cap.* 9.) *non praetermittendam existimo. Qui ex necessitate remedii in periculis fidei, vel in scandalis morum aut schismatum, ad generalium conciliorum auctoritatem supra ipsos summos Pontifices propugnandam movetur, velim serio conferant pericula et scandala, quae ex ipsorum sententia dimanant, eaque non difficilia nec rara, sed facillima et frequentissima apud eos, qui eamdem sententiam sequuntur.* »

61 Jus ipsum Appellationum non extrinsecus accessit Romano Antistiti, uti nonnulli volunt, sed insitum est in ipso Primatu, atque jurisdictione: quae hujus Primatus divina institutione est. Vid. de erroribus Appellantium, praeter caeteros, Chrys. Lup. *de Appel.* Fratr. Ballerini *in edit. op. S. Leon. M. Obser. ad Disser.* 5. Quesnel. *T.* 2. *col.* 927. Mamach. *Epist.* 3. *p.* 234. *T.* 1. Zaccar. *Anti-Febron. T.* 3. et *Anti-Febron. Vindic. T.* 3. *Dissert.* 7. *cap.* 5. 6.

62 Jus Appellationum a Metropolitis ad Primates concessum, hodie tantum Primati Lugdunensi reliquum est, caeteri solam honoris praerogativam retinent. Devoti *T.* 1. *Sect.* 3. *n.* 38.

ARTICULUS IV.

A QUIBUS SENTENTIIS, ET QUIBUS CAUSIS APPELLATIO FIERI POSSIT, VEL NON?

1 Ad faciliorem captum est praemittendum, duplicem esse sententiam, unam Definitivam, Inter-
2 locutoriam alteram. Definitiva est illa, quae principalem causam, seu controversiam in Judicium deductam definit, eique finem imponit per absolutionem. Sic desumitur *ex l.* 1. *ff. de re judicata* et eam ita definit Glossa *in Clement. unica, verb. Definitiva, de Sequestr. posses.* Abbas *ad Rubr. de sent. et re judicata num.* 4. Hostiens. *in Summ. num.* 1. *de sent. et re judic.* Durand. Pirhing. et alii
3 passim. Interlocutoria vero est illa, quae non super principali causa, et controversia, sed super aliquo emergente, vel incidente articulo inter principium, et finem causae fertur, ut v. g. super dilationibus dandis, vel testibus producendis, recipiendis, examinandis, repellendis, et similibus rebus incidenter in Judicio se offerentibus. Sic Glossa *c. l.* Abbas, et Hostiens. pariter *loc. cit.* Maranta *per.* 6. *Speculi aurei tit. de sentent. n.* 3. Speculator, Durand. *Et est in re Communis.* Et 4
dicitur *Interlocutoria*, vel quia Judex in ista sententia causam non definit, sed interloquitur inter principium, et finem; vel quia inter partes loquendo sine solemnitate scripturae pronunciat, ut ex multis a se citatis tenet Fagnan. *in cap. Super eo, de Appellat. num.* 38. Unde quidquid Judex decernit, et statuit inter principium et finem litis contestatae ante sententiam definitivam, pertinens ad ipsam litem contestatam, dicitur *Interlocutoria*. *Est in re communis.* Et 5
haec sententia Interlocutoria subdividitur in mere Interlocutoriam, et Interlocutoriam habentem vim definitivae. Sententia mere Interlocutoria 6
est illa mox definita, sententia vero interlocutoria habens vim definitivae, est illa, quae quidem causam principalem non definit, eam tamen ferme perimit, ut deducitur ex *l. Post. sententiam Cod. de sentent. et interlocut. omn. Jud.* ubi dicitur: *Nec causam ullam interlocutiones plerumque perimunt.* Dicitur enim notanter *Plerumque*, quia interlocutio aliquando rem firme perimit, ut ex aliis Anaclet. *lib.* 2. *titul.* 27. §. 1. *num.* 17. et proinde talis sententia interlocutoria dicitur habere vim sententiae definitivae, ut est omnis illa sententia, postquam non speretur alia sententia ferenda in eadem instantia, eo quod ipsi finem imponat, ut sententia absolutoria ab observatione Judicii. Sic 7
etiam sententia, per quam pronunciat Appellationem esse desertam, quia per talem quoque sententiam finitur instantia, vel per quam alicui mulcta imponitur, vel praecipitur aliquid esse dandum, vel faciendum, vel per quam finitur Officium non esse Judicis, ut si Judex interloquendo pronunciat se Judicem competentem, vel per quam definitur unus articul. substantialis controversiae principalis, vel per quam admittitur, vel rejicitur exceptio peremptoria, et aliae similes, ut videri potest apud Felinum *in Rubr. de sentent. et re judicat.* Marant. Pirhing. Anaclet. Alexand. Jason. et alios.

De Jure Canonico appellari potest ab utraque 8
sententia, scilicet Definitiva, et Interlocutoria, habetur expresse *in cap. Super eo* 2. *de Appellat.* praecisis his verbis: *Sacri Canones ante, et post litis contestationem, et in prolatione sententiae, et post, singulis facultatem tribuunt appellandi. Leges autem Saeculares Appellationem (nisi in casibus) ante sententiam* (scilicet definitivam, quae nomine sententiae absolute positae intelligitur, *Abbas hic num.* 6.) *non admittunt;* et colligitur etiam *ex*

cap. Cum. sit 5. *de Appellation. et cap. Cordi de Ap-*
9 *pell. in* 6. In Appellatione tamen facta in Judicio
ab Interlocutoria decem requiruntur, quorum si
10 unum solum defuerit, non valebit Appellatio. Pri-
mum est causa gravaminis illati, vel comminati,
ut colligitur *ex cap. Cum essante* 60. *de Appella-*
11 *tion.* Secundum, ut causa hujusmodi sit probabi-
lis, idest talis, ut si foret probata, deberet legi-
tima reputari, ut habetur *in cap. Ut debitus* 49. *et*
cap. cum speciali 61. §. *Excessu, de Appellat. et cap.*
12 *Romana*, §. *Cum autem de Appellat. in* 6. Tertium,
ut sit vera, ut expresse habetur *cap. Interposita*
13 70. *de Appellat.* Quartum, ut sit expressa, *cap.*
Cum causam 62. *et cit. cap. Ut debitum* 49. *de Ap-*
14 *pellat.* Quintum, ut Appellantis petitio non sit ad-
15 missa, ut *in cit. cap. Interposita de Appellat.* Se-
xtum, ut sit facta Appellatio, eo quia petitio non
sit admissa, ut expresse cavetur in *cap. Dilecto*
filio 63. *de Appellat.* Septimum, ut fiat Appellatio
in scriptis; *cap. Cordi. nobis.* 1. *de Appellat. in*
16 6. ibi. Causam Appellationis in scriptis assignare
17 deproperet. Octavum, ut petantur Apostoli; *cit.*
18 *cap. Cordi nobis*, ibi: *petat Apostolos.* Nonum, ut
si Appellatus hoc petierit, veniat instructus Ap-
19 pellans, *cit. cap. Cordi nobis*, §. *Post hoc.* Deci-
mum, ut Appellatio fiat intra decem dies; *cap.*
Bonae memoriae 3. *de confirmat. utili, vel inutili,*
cap. Cum inter 13. *et cap. Quod ad Consultationem*
15. *de sentent. et re judicat. cap. Romana* 3. *Si vero,*
et cap. Concertationi 8. *de Appellat. in* 6.

20 De Jure Civili appellari potest solum a sen-
tentia Definitiva. Ab Interlocutoria vero etiamsi
praedicta decem concurrant, non potest appella-
ri, nisi in quibusdam casibus *cit. cap. Super eo*
2. *de Appellat. l. Apertissime, Cod. de Jud. l. fin.*
Cod. de sentent. Interlocut. omn. Jud. et l. Ante sen-
tentiae tempus, Cod. Quorum. Appellat. non recip.
21 Et ad dignoscendum, qui sint hujusmodi casus,
in quibus de jure Civili potest appellari ab In-
terlocutoria, communiter a Doctoribus traduntur
22 duae regulae. Prima est, quod ubi post Interlo-
cutoriam non expectatur alia Definitiva, tunc li-
cet ab hujusmodi Interlocutoria appellare etiam
de juro Civili, ut colligitur ex Glossa *fin. in Au-*
thent. Habita, Cod. Ne Filius pro Patr. dum ait,
a sententia, qua quis pronuntiat, se non esse Ju-
dicem competentem, licitum esse appellare, quia
non expectatur alia Definitiva, et hanc regulam
assignant *in cap. super eo, de Appellat.* Abbas *n.*
3. *vers. et qui sint isti casus.* Franc. *in not. vers.*
Et comm. conclusus est. Praeposit. *num.* 7. *vers. et*
est alia regula. Fagnan. *num.* 27. Pirhing. *lib.* 2.
23 *tit.* 28. *sect.* 3. *num.* 32. Lanfranc. et alii. Secun-
da regula est, quod, quotiescumque gravamen
ante Definitivam illatum, per ipsam Definitivam,
vel per Appellationem a Definitiva reparari non
potest, tunc ab hujusmodi gravamine etiam de
Jure Civili licitum est appellare, ut colligitur
ex Glossa *in Clement.* 1. *in verb. Ipso Jure, de*
haeret. et l. 2. *ff. de Appellat.* et hanc regulam etiam
assignant citati Doctores pro prima regula.

Concilium vero Tridentinum *sess.* 13. *c.* 1. et 24
sess. 24. *cap.* 20. *de reform.* statuit, quod quan-
tum ad hujusmodi Appellationes, conformiter Juri
Civili procedatur etiam in Jure Canonico; nam
decrevit, quod « In causis Visitationis et corre-
» ctionis, sive habilitatis, et inhabilitatis, nec
» non in Criminalibus ab Episcopo, seu illius in
» spiritualibus Vicario Generali ante Definitivam
» sententiam ab Interlocutoria, vel alio quocum-
» que gravamine non appelletur; nec Episcopus,
» seu Vicarius Appellationi hujusmodi, tam-
» quam frivolae, deferre teneatur; sed ea qua-
» cumque inhibitione ab Appellationis Judice
» emanata, nec non omni stylo, et consuetudine
» etiam immemorabili, contraria non obstante,
» ad ulteriora valeat procedere, nisi gravamen
» hujusmodi per Definitivam sententiam repara-
» ri, vel ab ipsa Definitiva appellari non possit,
» quibus casibus sacrorum, et antiquorum Cano-
» num statuta illibata persistant; » sunt verba
praecisa Concilii *sess.* 13. *cap.* 1. quod Decretum
sess. 24. *cap.* 20. extendit ad omnes causas ad
Forum Ecclesiasticum pertinentes. Unde ex istis 25
Concilii Decretis aperte colligitur, posse in Judi-
cio universaliter loquendo appellari in quatuor
casibus tantum. Primo a sententia Definitiva, ut 26
cit. c. 20. *sess.* 24. expresse dicitur, *nisi a Defini-*
tiva: quod procedit etiam in causis Visitationis,
et Correctionis, ut patet *in cit. c.* 1. *sess.* 13. li-
cet in his Appellatio executionem non suspendat,
ut decernitur in ipso *cap.* 1. *sess.* 13. *et in c.* 10.
sess. 24. per expressa haec verba: *Nec in his, ubi*
de Visitatione, aut morum Correctione agitur, exem-
ptio, aut alia inhibitio, Appellatio, seu querela etiam
ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eo-
rum, quae ab his mandata, aut judicata fuerint
quoquo modo impediat, aut suspendat. Et sic in cau- 27
sis praedictis post Definitivam sententiam admit-
titur Appellatio Devolutiva tantum, non autem
Suspensiva; nisi gravamen esset irreparabile, quia
tunc liceret appellare quoad utrumque effectum,
scilicet Devolutivum, et Suspensivum, ut declara-
vit Sacra Congregatio Concilii teste Fagnano *in*
cap. Super eo, de Appellat. num. 30. Secundo ap- 28
pellari potest, ex Concilio, a sententia habente
vim Definitivae, ut expresse habetur *cap.* 20.
sess. 25. per haec praecisa verba: *Vel a Definiti-*
vae vim habente. Tertio potest appellari, ex Con- 29
cilio, a Sententia Interlocutoria, vel alio quocum-
que gravamine, quando gravamen hujusmodi per
sententiam Definitivam reparari non potest, *cit.*
c. 1. *sess.* 13. per haec praecisa verba: *Nisi gra-*
vamen hujusmodi per Definitivam sententiam repa-
rari non possit. Quarto potest appellari, ex Con- 30
cilio, a sententia Interlocutoria, quotiescumque

a sententia Definitiva appellari non potest, *cit. c.*
1. *sess.* 13. per haec Verba: *Vel ab ipsa Definitira*
appellari non possit.
31 Extra autem bos recensitos casus ab Interlo-
cutoria, vel quovis alio gravamine ante Definiti-
vam sententiam hodie in Judicio appellare non
licet, uti licebat de jure veteri, *ex cap. Super eo,*
de appellat. et cap. Cordi, de appellat. in 6. cum
isti Cannnes, quatenus permittunt Appellationem
ante sententiam Definitivam a quocumque grava-
mine, siut modificati, et restricti a Concilio, et
redacti ad terminos juris Civilis. *Ne rei criminum*
plerumque ad evitandas poenas et Episcoporum sub-
terfugienda Judicia, querelas, et gravamina simu-
lent, et Appellationis diffugio Judicis processum im-
pediant, ne remedio ad innocentiae praesidium insti-
tuto, ad iniquitatis defensionem abutantur, ut loqui-
32 tur Concilium *cap.*1. *sess.* 13. Inhibitio autem ista
Concilii comprehendit sulum Appellationes judi-
cialiter factas in Judicin, non autem Appellationes,
extrajudicialiter factas extra Judicium, ut decla-
ravit Sacr. Congreg. ejusdem Concilii interpres.
» Nam proposito dubin, an Decretum Cuncilii
« *sess.* 24. *c.* 20. in principin locum habeat, quan-
» dn Ordinarius extrajudicialiter procedendo
» gravat partes, adeo ut non licat partibus a tali
» actu extrajudiciali ad alios Superiures Judices
» appellare, seu reclamare qnatenus id Jus per-
» mittat, sed umnino causa gravaminis in prima
» instantia curam eodem Ordinarin cognosci de-
» beat. Responsum est, hoc casu non habere lo-
» cum Decretum Cuncilii. Unde jura, quae per-
» mittunt Appellationem extra Judicinm a quo-
» cumque gravamine etiam reparabili per Defi-
» nitivam sententiam, ut in *d. cap. Cordi*, in hoc
» non sunt correcta a Concilin, sed in ea tantum
» parte in qua concedunt posse appellari ab In-
» terlocutoria vel alio gravamine Judicialiter il-
» latn. » Sic decisum fuisse refert Fagnan. *in cap.*
Super eo, de appellat. n. 7.
33 Ex supra autem firmatis universalibus conclu-
sionibus varii inferuntur casus, in quibus Appel-
latio admittitur ab Interlocutoria, vel quia vim
Definitivae babet, vel quia damnum irreparabile
34 continet. Primo ab injusta articulorum admissione,
vel ab eorum denegata justa admissione appellari
potest; Bald. *in leg. Post sententiam* 9. *n.* 4. *in fine*
Cod. de sentent. et *interlocut.* Mascard. *de probat.*
concl. 131. *et sequent.* et multi alii cit. a Barbosa
35 *in Concil. Trident. sess.* 24. *c.* 20. *num.* 22. Secun-
dn appellari potest ab admissinne vel rejectione
testium; an scilicet testes admittendi sint, vel
non admittendi? Stephanus Gratian. *c.* 24. *n.* 15.
c. 77. *n.* 13. Salgad. *c.* 1. *n.* 151. Osac. *decis.* 25.
36 *n.* 14. Bsrbos. *loc. cit. n.* 24. Tertio appellari po-
test a rejectione probationum; Maranta *de ord. Jud.*
part. 6. *tract. de decis. judicii n.* 44. *in fine;* Tar-
vis Venet. *decis.* 4. *part.* 1. Surd. *decis.* 36. *n.* 17.
Scaccia, et alii cum Barbosa *loc. cit. n.* 25. Quarto 37
appellari potest a victore ab expressa absolutinne
expensarum; Stephan. Gratian. Marchiae *decis.* 50.
n. 1. *et* 2. Gam. Lusit. *decis.* 65. *n.* 1. Barbosa *loc.*
cit. n. 27. cum Salgadn *c.* 1. n. 176. Quinto ap- 38
pellari potest a delatinne juramenti in litem al-
teri parti per Judicem facta; Lancellot *de attent.*
part. 2. *c.* 12. *limit.* 50. *n.* 190. Gonzalez *ad regul.*
8. *Cancellar. Gloss.* 1. §. 1. *in annotat. num.* 195.
Barbosa *loc. cit. n.* 28. cum Seraphin *de privileg.*
jurament. privileg. 102. *n.* 15. *limit.* 4. Sextn ap- 39
pellari potest, quandn datur dilatio ad proban-
dum adeo brevis, ut ex brevitate possit deficere
facultas probandi: *de appellat. quaest.* 17. *limit.* 47.
in princip. memb. 1. *n.* 36. Salgad. *c.* 1. *num.* 118.
Barbos. *loc. cit. n.* 29. Septimn appellari potest a 40
Sententia, qua Judex pronunciat aliquem tormen-
tis esse subjiciendum, utpote continente damnum
irreparabile; Aloysius Ricc. *in Collectanea decis.*
collect. 642. *vers. et in Praxi rerum fori Ecclesia-*
stici resolut. 405. *vers. Tutius,* Zerola *in prax. E-*
piscop. part. 1. *verb. Appellat.* Scaccia *dict. quaest.*
17. *num.* 143. Barbosa *l. c. num.* 30. Fagnan. *c.*
Super. eo de appellat. n. 39. Octavn appellari po- 41
test a sententia Interlocutoria, ut quis in carce-
rem conjiciatur, quia affert damnum irreparabi-
le; Piasec. *in praxi Episc. part.* 2. *cap.* 2. *n.* 100.
Aloysius Ricc. *in d. praxi resolut.* 505. *n.* 4. *vers.*
primus; Barbus. *loc. cit. n.* 31. Fagnan. *loc. cit. n.*
40. *et seq.* ubi *n.* 44. dicit sic fuisse declaratum a
Sac. Congreg. Concil. Nonn appellari potest a con- 42
demnatione ad Triremes quoad effectum suspen-
sivum; Aldan. *in Compend. Canon. resolut. lib.* 1. *tit.*
9. *num.* 9. ubi dicit ita fuisse resolutum a Sac.
Congreg. Episc. et Regul. *in Aversana 22. Janua-*
rii 1591. Decimo appellari potest a privatione Be- 43
neficii quoad effectum suspensivum; Aldan. *loc.*
cit. tit. 4. *num.* 10. ubi asserit sic fuisse decisum a
Sac. Cong. Episc. et Reg. *in Milevitana* 1. *Junii*
1604. Undecimn appellari potest quandn Judex 44
se pronunciat competentem, vel incompetentem;
Marant. *de Ordin. Jud. part.* 6. *tract. de dec. Jud.*
act. 1. *n.* 43. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.*
47. *num.* 15. Scaccia, Salgado, et alii cum Bar-
bosa *l. c. cit. num.* 32. Duodecimn appellari potest 45
a sententia lata, qua quis excluditur ab aliquo
Officio publico tamquam infamis, Gam. Lusit. *dec.*
139. *num.* 1. Barbosa *l. c. num.* 33. Tertiodecimo 46
appellari potest a sententia legitimationis Perso-
narum, veluti si pars opposuerit non esse quem
Tutorem, non Procuratorem, aut legitimo man-
datn carentem, non Filium, et similia vel e con-
tra; Scaccia *cit. q.* 17. *limit.* 6. *membr.* 73. *n.* 73.
Pacian. *de probation. l.* 1. *question.* 68. *sub. num.*
47. Salgad. *cit. part.* 2. *cap.* 1. *n.* 47. Fagnan. *l. c.*
num. 47. Barbos. *loc. cit. num.* 47. Quartodecimo 47
appellari potest a Decretn denegationis copiae
Actorum, vel instrumentorum communium; Alo-

ysius Ricc. *cit. resolut.* 405. *vers. Sixtus;* Salgado *cit. part.* 2. *c.* 1. *num.* 72. et alii cum Barbos. *l. c. num.* 35. Sunt etiam alii casus, in quibus appellari potest a sententia Interlocutoria, et maxime in materia de Censuris, et correctione morum, sed de istis diffusius agetur in articulo sequenti, et hic subnectuntur statim casus, in quibus Jura prohibent appellare.

48 Casus, in quibus Jura prohibent appellare, sunt plures, et ideo ut facilius maxime a Tyronibus memoriae retineantur, in sequentibus versibus praecipue adducuntur.

Sublimis Judex, Scelus, Executio, Pactum,
Contemptus, et Res minimae, Dilatio nulla,
Clausula, quae removet, Res, quae notoria constat,
Et textus Juris clarus, Possessio, Fatum.

49 Primo per ly *Sublimis Judex* denotatur subli-
mitas, seu excellentia Judicis supremi v. g. Pa-
pae, Concilii Generalis, Imperatoris, Regis, Prin-
cipis suprema auctoritate gaudentis, a quibus ap-
pellari non potest, ut dictum est *supra art.* 3. *n.*
50 1. *et* 2. Secundo per ly *Scelus* denotatur causa
Criminalis criminaliter mota, in qua non admit-
titur Appellatio ab illis, qui jam sunt de crimine
convicti, et confessi: *l.* 2. *Cod. quorum Appellatio-*
51 *nes non recipiuntur.* Tertio per ly *Executio* denota-
tur, quod non potest appellari ab executione sen-
tentiae, quae transit in rem judicatam, *leg.* 4. *ff.*
de Appellat. l. Ab execut. 5. *Cod. Quorum Appellat.*
52 *non recip.* Quarto per ly *Pactum* intelligitur, quod
appellare nequeunt qui in Judicio transegerunt;
c. 1. *et ultim. de transactionibus; leg. Causas* 16. *l.*
Minorem 20. *Cod. de transact.* sicuti nec appellare
possunt, qui causam per delationem juramenti
voluntarii, aut Judicialis terminarunt; *leg. Non*
erit 5. §. 2. *ff. de Jurejurando*, vel pepigerunt de
acquiescendo sententiae Judicis, et non appel-
lando, *leg. Ult.* §. *fin. Cod. de tempor. Appellat. et l.*
1. *ff. A quibus appellare non licet;* ubi expresse
dicitur; *Si quis ante professus fuerit se a Judice non*
provocaturum, indubitate provocandi auxilium per-
53 *didit.* Quinto per ly *Contemptus* intelligitur, quod
contemptus Judicis, qui fit a vero contumaci le-
gitime citato, et contumaciter comparere renuen-
te, impedit quominus a sententia in contumacem
lata, appellari possit, quia Appellatio datur solum
gravato, et oppresso, non vero rebelli, et contu-
maci, ne sit iniquitatis defensio; *leg.* 1. *Cod. Quo-*
rum Appellat. non recip. l. Contumacia, ff. de re ju-
54 *dicata.* Sexto per ly *Res minimae* denotatur, quod
res exigui momenti non merentur Appellationem,
et protractionem litis, saltem spectatis diversa-
rum Regionum Constitutionibus. In Camera e-
nim Imperiali non admittitur Appellatio, nisi in
causis, quae non sint minus 100. Imperialium,
ut refert Gail. *leg.* 1. *pract. observat.* 123. et in Cu-
ria Romana, nisi in causis excedentibus saltem
quinque Ducatos auri de camera, et in Curia Nea-
politana, nisi in causis excedentibus saltem valo-
rem duarum unciarum, et pariformiter in aliis
Regionibus, ut refert Barbosa *in c. de Appellat.*
11. *hoc tit.* Quod tamen aliter se habet de Jure
Canonico, ex quo potest appellari etiam pro re-
bus minimis, ut expresse habetur *cap. de Appel-*
lationibus pro causis minimis 11. *hoc tit.* quia Ap-
pellatio non est fundata super quantitate grava-
minis, sed super injustitia sententiae, et iniquita-
te, seu imperitia Judicis, *l.* 1. §. 1. *ff. de Appellat.*
ibi: *Appellandi usus iniquitate Judicantium, vel im-*
peritiam corrigit. Injustitia autem, et imperitia
Judicis intervenire potest etiam in causis minori-
bus, et ideo etiam Jus Civile ipsis appellare per-
mittit; *leg. Et in majoribus, Cod. de appellat.* ubi
expresse dicitur: *Et in majoribus, et in minoribus*
negotiis appellandi facultas est. Septimo per ly *Di-* 55
latio nulla denotatur, quod quando res non pati-
tur dilationem, tunc appellari non potest, saltem
quoad effectum suspensivum, ne, cum periculum
sit in mora, interim res pereat, aut grave prae-
judicium patiatur, propter dilationem causatam ab
Appellatione, ut si agatur super futuris alimen-
tis, de aperiendo Testamento, de erogando triti-
cum in usum Militum, et similibus, quae dilatio-
nem non patiuntur sine magno gravamine, ideo
ne interim, dum pendet Appellatio, hoc praeju-
dicium habeatur, prohibetur in istis Appellatio,
saltem quoad effectum suspensivum; *leg. Si res*
7. *ff. de Appellat. recipiend.* Octavo per ly *Clausula,* 56
quae removet denotatur, quod, quando a Supremo
Principe delegatur alicui causa cum clausula *Ap-*
pellatione remota, tunc amplius appellari non po-
test; *leg.* 1. §. *fin. A quibus appellare non licet, et*
cap. Pastoralis 53. *de Appellat.* sed de hac clausula
diffusius agetur *infra in* 6. *articulo.* Nono per ly 57
Res, quae notoria constat, indicatur, quod in noto-
riis, quae per evidentiam rei nulla possunt tergi-
versatione celari, non potest appellari, quia tunc
talis Appellatio solummodo ad differendam litem,
et impediendam executionem sententiae interpo-
neretur; *cap. Cum sit Romana* 5. *in fine, cap. Per-*
venit 13. *c. consuluit* 14. *de Appellat.* Sic etiam con-
victus in Judicio, simulque sponte confessus ap-
pellare non potest, *l. Observare, Cod. Quorum*
Appellationes non recip. et c. Ei, qui appellat caus. 2.
quaest. 6. ubi expresse dicitur: *Nullus, etiam Homi-*
cidarum, Veneficorum, Maleficorum, Adulterorum,
itemque eorum, qui manifestam violentiam commise-
runt, argumentis convictus, testibus superatus, voce
etiam propria vitium, scelusque confessus, audiatur
appellans. Decimo per ly *Et textus juris clarus,* deno- 58
tatur, quod non potest appellari circa id, quod
Judex, secundum clarum juris textum decrevit, et
definivit; *leg. Si res* 7. §. 1. *ff. de Appell. recip. cap.*
consul. 29. *de Appel.* Et sic verb. grat. si Episcopus

jubeat Clerico nullam justam excusationem haben-
ti, ut resideat in suo Beneficio, et is appellet, non
est admittenda ejus Appellatin; *cap. Resolutum* 4.
59 *de Clericis non resident.* Undecimo per ly *Possessio*
denotatur, quod a sententia lata in possessorio
non datur Appellatio, si possessorium sit momen-
taneum, seu summarissimum; *l. Unic. Cod. Si
momentanea possessione fuerit appellat. et cap. Ei
qui appellat. §. de possessione, raus. 2. quaest.* 6.
ubi expresse dicitur: *De possessions etiam, et ejus
momento, si causa dicatur (quae sententia interlo-
cutoria appellatur) quamvis provocatio interposita*
60 *fuerit, tamen lata sententia sortitur effertum.* Si vero
possessorium sit ordinarium, et magni praejudi-
cii, in isto locum habet Appellatio; *rap. Cum ad
Sedem* 15. *de restitut. spoliat. et Clement. unir. de
causa possess. et propriet.* Et ratio discriminis est,
quod in possessorio momentaneo est superflua Ap-
pellatio, quia ejus praejudicium, et gravamen,
utpote momentaneum, potest illico in momento
reparari per judicium ordinarium, seu petitorium;
Condemnatus enim in possessorio potest statim
rem controversam recuperare in petitorio, et sic
possessio parti adversae adjudicata durabit mo-
mento, seu modicissimo tempore, ut constat e-
xemplo *in* c. *Cum Ecclesia* 2. *c. cum dilectus* 6. *de
raus. possessionis, et proprietatis:* In possessorio
autem Ordinario, seu petitorio, cum non possit
aliter reparari ejus praejudicium, et gravamen,
est necessaria Appellatio, utpote ad bunc finem
instituta; *c. Omnis oppressus* 3. *et seq. caus.* 2. *qu.*
6. *c. suggestum* 15. r. *Pastoralis* 53. *cap. Et cum*
61 *speciali* 61. *de appellat.* Duodecimo per ly *Fatum*
intelliguntur fatalia, seu tempora Appellationi
praefixa, qoibus elapsis, non potest amplius ap-
pellari, et de istis diffusius agetur infra in *arti-
culo septimo.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

62 De jure civili, ut tradit *Auctor*, nonnisi a sen-
63 tentia definitiva appellari potest. De Jure vero Ca-
nonico permissa quoque fuit Appellatio a senten-
tia interlocutoria. In Concil. Tridentino Johannes
Gropperus summopere adlaboravit, ut Appellatio
64 a sententia interlocutoria tolleretur. Placuit vero
eidem Coucilio sancire, Appellationem non esse
recipiendam ab interlocntoria sententia nisi vim
definitivae habente, et cujus gravamen per Ap-
pellationem a definitiva reparari nequeat.
65 Dicitur interlocntoria senteutia vim definitivae
habere, ex qna per uecessariam consequentiam
totius cansae decisio quodammodo pendet, Gail.
1. *observ.* 130. *num.* 8. quod variis illustrat exem-
plis Altimar. *ds nullit. sentent. part.* 1. *quaest.* 85.
66 *per tot.* Huc pertinet, si ei qui probare band te-
netur, onus probandi per sententiam interlocuto-
67 riam imponatur; Si super exceptionibus pe-
remptoriis juramento delato, vel relatn pronun-
cietur; Si habita appellatio pro deserta; Si re- 68
jecti testes; Si probatio elapso jam termino pro- 69
batorio recipiatur, vel rejiciatnr; Si quis ab in- 70
stantia absolvatur. Si rejiciantur instrumenta, 71
vel denegetur recognitio; Si rejiciantur articuli 72
tanquam impertinentes; Si suppletorium vel pur- 73
gatorium deferatur; Si productio instrumentorum 74
noviter repertorum post conclusionem in causa 75
denegetur. Dicitur vero sententia continere grava- 76
men irreparabile, quod neque peripsam definiti-
vam, neque per Appellationem a sententia defini-
tiva reparari potest; Lyncher. *de gravam. extraju-
dic. p.*40.*n.*2. Quale autem gravamen illud sit, erui 77
potest ex *cap.* 12. *de appellat. in* 6. Distinguitur
enim in eo inter gravamina, quae judicium red-
dunt nullum, aut negotio principali praejudicant,
et ea quae judicium non reddunt nullum, nec
parant praejudicium negotio principali. Illa per
Appellationem a definitiva sententia emendari et
reparari possunt, non vero baec, nisi speciatim
ab iis appellatum fuerit.

Omittendae bic haud sunt plnres, quae inter- 78
cednnt, differentiae Appellationem ab interlocu-
toria inter, et Appellationem a definitiva. Prima
est circa fatale interponendae Appellationis. De-
cennium utique in utroque casu observandum
est, sed in Appellatione a sententia definitiva il-
lud statim incipit currere a tempore publicatae
sententiae, ad cujus publicationem necessario ci-
tare oportet litigantes. Sententiae interlocutoriae
talem solemnem publicationem semper non desi-
derant, neque est necesse, ut Partes ad ejus pu-
blicationem ubique citentur. Ubi ergo solemnis 79
publicatio baud desideratur, a tempore scientiae,
et quidem certae et specificae, fatale currere in-
cipit, Altimar. *de nullit. sentent. q.* 251. *n.* 27. Me-
vius *part.* 5. *decis.* 269.

Secunda differontia est, quod Appellatio a de- 80
finitiva fieri potest vel viva voce, vel in scriptis,
sed ab interlocutoria semper in scriptis facienda
est; *cap.* 1. *de Appellatione in* 6. Excipiuntur ta- 81
men sententiae interlocutoriae vim definitivae
habentes; Ab iis enim in voce appellari posse te-
nent Gail. 1. *observ.* 130. *n.* 5. et Scacc. *de appel-
lat. quaest.* 3. *n.* 12.

Tertia differentia est, quod appellari a defini- 82
tiva indefinite potest, nec necesse est, ut grava-
mina schedulae Appellationis inferantur, sed suf-
ficit si Appellans se gravatum esse asserat; *l.* 2.
ff. de appell. At in Appellatione ab interlocntoria 83
specifica expressio gravaminum fieri necessario
debet, *cap.* 59. *dict. titul. et cap.* 1. *eod. tit. in* 6.
Gail. 1. *observ.* 130. *n.* 1. Mevius *part.* 17. *decis.*
1. *n.* 13.

Qnarta differentia superiori confectaria est, 84
quod in Appellatione a definitiva licet afferre no-
vas causas, si forte Appellans aliquas expresse- 85

rit; secus vero in Appellatione ab Interlocutoria, nam Appellans nonnisi causas in Appellatione nominatim expressas prosequi potest; Cletzelius *de Appell. c.* 5. *n.* 57. *et seqq.*

86 Quinta differentia est, quod appellari a Defini-
87 tiva debet ad Judicem proxime superiorem; ab Interlocutoria vero appellari valet ad Judicem aequalem; vide Bohemer. *in decretal. l.* 2. *tit.* 28. §. 14.

88 Sexta differentia est, quod Appellatio a Defini-
89 tiva statim suspendit Officium Judicis. Sed in Appellatione ab Interlocutoria duo haec singularia concurrunt. I. Quod si Judex inferior non deferat Appellationi, ante inhibitionem in causa procedere valeat. II. Quod Superior Judex non statim decernat inhibitionem, sed antea cognoscendum de veritate gravaminum, inquirendumque, utrum Appellatio admitti debeat, nec ne; *cap.* 3. §. *Quod si objiciatur, de Appellat. in* 6. Gail. 1. *observ.* 130. *num.* 7. *et observ.* 144. *n.* 4. Bohemer. *ubi supra* §. 15.

90 Septima differentia est, quod in Appellatione a Definitiva locum habet Beneficium *Legis* 4. *C. de temp. Appellat.* scilicet non deducta deducendi, et
91 non probata probandi; non item in Appellatione ab Interlocutoria; Mevius *part.* 2. *decis.* 153. et *decis.* 235. *part.* 3. *decis.* 84. *et part.* 8. *decis.* 48.
92 *et sequent.* Limita tamen si agatur de Appellatione ab Interlocutoria, quae vim Definitivae habeat; vide Bohemer. *eod. loc.* §. 16. et *duob. sequent.* ubi alias tradit differentias.

93 Silentio demum nec illud est praetereundum, quod si est reformata sententia Interlocutoria in instantia Appellationis, tota causa ad Judicem Appellationis devolvitur, neque locus est remissioni, *cap.* 59. *de Appellat.* Gail. 1. *obser.* 131. *n.* 1. idque quia Judex, qui semel gravavit, semper
94 gravare praesumitur. Quinimo id ipsum obtinet, si pro parte tantum reformata fuerit sententia;
95 Mynsing. *art.* 4. *observ.* 76. *per tot.* Excipe tamen, si super eo puncto incidenti, an Judex inferior sit competens, nec ne, pronunciasset Judex, et in Appellationis instantia hanc sententiam Judex Superior reformasset, conreoque responsionem imposuisset, non posset non ex natura rei remissio causae ad Judicem prioris instantiae decerni, uti pronunciatum refert Berger. *in elect. discept. Forens. ad Process. Saxon. tit.* 35. §. 8. *num.* 2.

ARTICULUS V.

QUANDONAM SIT PROHIBITA, VEL NON, APPELLATIO A CORRECTIONE SUPERIORIS, SIVE REGULARIS, SIVE SAECULARIS, ET A CENSURIS.

1 Appellatio a legitima correctione Superioris, sive Regularis, sive Saecularis, est omnibus subditis prohibita, ut habetur expresse *in cap. Reprehensibilis* 26. *de Appellat.* ubi de subditis, seu Clericis Saecularibus sic statuitur: *Nec subjecti contra disciplinam Ecclesiasticam in vocem Appellationis erumpant. Si vero quispiam pro sua necessitate crediderit appellandum, competens ei ad prosequendam Appellationem terminus praefigatur, infra quem, si forte prosequi neglexerit, tunc Episcopus libere sua auctoritate utatur;* et de subditis Regularibus sic praecipitur: *Ne Religiosi, cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra Regularem Praelati sui, et Capituli disciplinam, appellare praesumant;* et pro istis concordat similis prohibitio *in cap. Ad nostram* 3. *de Appellat.* quia dicit ibi Alexander III. *Remedium Appellationis non ideo est inventum, ut alicui a Religionis, et Ordinis observantia exorbitanti, debeat in sua nequitia patrocinium exhibere.* Appellatio tamen admittitur a correctione 2
Superioris, sive Regularis, sive Saecularis, si in corrigendo modum excedat; *cap. Irrefragabili* 13. *de Offic. Jud. Ordinar.* ubi sic expresse habetur: *Ut autem correctionis, et reformationis Officium libere valeant exercere, decernimus, ut executionem ipsorum nulla consuetudo, vel Appellatio valeat impedire, nisi formam in talibus excesserint observandam.* Tunc enim Superior potestate sua abutitur, et subditum injuste gravat, et ideo ad reparandum tale gravamen potest subditus appellare; ut colligitur etiam ex *cap. Priore* 31. *de Appellat. et cap. Super quaestionem* §. *Nos autem, de Officio delegati, cap. Licet, de Officio Ordinar. et cap. Inquisitionis, de accusat.*

A correctione morum facta a Praelato, seu Su- 3
periore extrajudicialiter, seu paternaliter, et ad poenitentiam nullo formato processu Judiciario, admittitur Appellatio subditi solum quoad effectum devolutivum, ita quod potest quidem Judex *ad quem* cognoscere de praetenso excessu in corrigendo, sed interim non impeditur executio eorum, quae ab ordinario Judice, seu Superiore decreta sunt; *cap. Irrefragabili* 13. *de Offic. Ordinar.* ibi: « Decernimus, ut executionem ipsorum nulla consuetudo, vel Appellatio valeat » impedire, *et aperte habetur ex Conc. Trid. sess.* » 22. *c.* 1. *ibi:* Nec Appellatio executionem hanc, 4
» quae ad morum correctionem pertinet, suspendat: et *sess.* 24. *c.* 10. *ibi:* Ut Episcopi aptius, » quem regunt, populum possint in officio, atque » obedientia continere, statuitur, ut omnibus iis, » quae ad visitationem, ac morum correctionem » subditorum suorum spectant, jus habeant etiam » tamquam Sedis Apostolicae delegati ea ordinandi, et exequendi, quae illis pro subditorum » emendatione, et Dioecesis suae utilitate necessaria videbuntur; nec in his, ubi de visitatione, et morum correctione agitur, exemptio, » aut ulla inhibitio, Appellatio, seu querela, etiam » ad Sedem Apostolicam interposita, executionem » quoquomodo impediat, aut suspendat. *Et sic* 5
» *censuit Sacra Congr. Conc.* Nam consulta, an

» in causis visitationis, et correctionis appellari » possit post Definitivam? *respondit*, posse, ita tamen, ut Appellatio non suspendat executionem, » ut sancitum est *cap.* 10. *sess.* 24. et *cap.* 1. *sess.* » 2. *Item consulta*, an Decretum *c.* 10. *sess.* 24. » sustulerit Appellationem devolutivam? *censuit*, » non sustulisse devolutivam, sed suspensivam » tantum. Sic testatur Fagnan. *in cap. Ad no-* » *stram, de Appellat. n.* 8. et 9. » Hinc Appellatio ad effectum suspensivum non admittitur a visitatione Ecclesiae Cathedralis, et Personarum ipsius ab Episcopo facienda, nec ideo potest Appellatione suspendi; Sacra Cong. Conc. *in Orio-*
6 *lensi* 27. *Martii* 1637. *in respons. ad* 6. Nec Appellatio datur a Decreto facto in visitatione per Episcopum; Sac. Congr. Rit. *in Genuensi* 24. *Se-*
7 *ptembris* 1605. Appellationis cujuscumque praetextu nequaquam potest impediri, seu retardari Dioecesanae Synodi celebratio; Sacra Congreg. Conc. *in Oriolensi* 27. *Martii* 1632. *in respons. ad*
8 17. Appellatione a Decretis, et Constitutionibus Synodalibus, quae fuerunt a Sede Apostolica confirmatae, non potest illarum executio impediri, nec retardari; Sacra Cong. Conc. *in d. Oriolensi*
9 *in respons. ad* 18. *dub.* A mandato de residendo in visitatione edito non dari Appellationem ad effectum suspensivum, sed ad effectum devolutivum tantum, decisum refert Armend. *in addit. ad recep. Legum Navarrae lib.* 1. *tit.* 6. *lib.* 5. §. 2. *n.* 2.

10 A correctione morum facta a Praelato, seu Superiore, judicialiter formato processu judiciario, admittitur Appellatio subditi quoad utrumque effectum, scilicet devolutivum, et suspensivum; colligitur ex *cap. Irrefragabili* 13. *de Offic. Judic. Ordinar. in princip.* ubi dicitur: *Nisi formam in talibus excesserint observandam*, et tenent Gratian. *Marchiae decis.* 188. *n.* 4. Cevall. *de cognit. per viam viol. part.* 2. *q.* 113. *n.* 14. *et* 15. Piasec. *in prax. Episcop. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 61. Barbosa in Conc. Trid. *sess.* 13. *c.* 1. *n.* 8. et alii plurimi; et sic censuit Sacra Congreg. Conc. Nam consulta ab Auditore Camerae, an, cum Episcopi, servata Tela Judiciaria, ferunt sententiam definitivam contra delinquentes, habeant locum Decreta Concilii de Visitatione loquentia, et praecipue *cap.* 10. *sess.* 24. adeo ut Appellatio ad effectum suspensivum nullatenus debeat admitti, etiamsi sententia lata fuerit ad puniendum delictum blasphemiae, vel adulterii, Sacra Congregatio censuit, « Appellatione correctionis morum non compre- » hendi blasphemiae, et adulterii correctionem, » seu punitionem, quando Episcopus judicialiter » processit, cognovit, et pronunciavit; ideoque » si Episcopus in dictis duobus criminibus judi- » cialiter processit, admittendam esse Appellatio- » nem, etiam ad effectum suspensivum. Et San- » ctitas sua Congregationis sententiam approba- » vit, ut si Episcopus judicialiter processit ad » definitivam, non comprehendatur hic casus Ap- » pellatione correctionis morum, et detur Appel- » latio etiam suspensiva, nedum in praedictis » duobus casibus blasphemiae, et adulterii, sed » etiam in omnibus aliis similibus, ubicumque » Episcopus judicialiter processit. » Sic tenet et refert Fagnan. *in cap. Ad nostram, de Appellat. n.* 14. et 15. vide supra *in art.* 4. *num.* 7.

Appellatio a Censuris absolute ab homine latis 11
admittitur solum quoad effectum devolutivum, non vero quoad suspensivum, *cap. Pastoralis* 53. *de Appellat.* Ipsa enim censura, v. g. Excommunicatio, trahit secum executionem, adeo ut per subsequentem Appellationem non solum ea non suspendatur, sed etiam non impediatur ejusdem denunciatio, sive quominus Judex talem excommunicatum esse denunciare, et declarare possit, non obstante Appellatione, ut expresse decernitur *in cit. cap. Pastoralis* §. *Verum*, ubi cum ab Episcopo Parisiensi quaesitum fuisset ex Pontifice Innocentio III. si Judex Ecclesiasticus, Episcopus v. g. in Dioecesanum suum sententiam Excommunicationis proferat, ille vero ab ea tamquam irrationabiliter, seu injuste lata appellet, utrum Episcopi jurisdictio censeri debeat, quod pendente Appellatione, suspensa sit, ac dormitet, proinde ac si ante latam Excommunicationem Appellatio facta fuisset, an vero nihilominus eumdem denunciare possit, et Ecclesiasticis Beneficiis Clericum ipsum privare. Sic praecise respondit Pontifex: *Nos itaque respondemus, quod cum executionem Excommunicatio secum trahat, et Excommunicatus per denunciationem amplius non ligetur, ipsum Excommunicatum denunciare potest, ut ab aliis vitetur, et illi proventus Ecclesiastici merito subtrahuntur, cui Ecclesiae communio denegatur.* Et sic etiam currit 12
de Suspensione, ut habetur *in cap. Is cui* 20. *De senten. excommun. in* 6. praecisis his verbis: *Sane sicut Excommunicatio, sic ab Officio, vel ingressu Ecclesiae lata Suspensio, aut ipsius effectus per Appellationem sequentem minime suspendantur.* Idem 13
pariter est dicendum de Interdicto, *cap. Ad haec* 37. *de Appellat.* ubi praecise habetur: *Ad haec quoniam sub Interdicto aliqui constituti appellant, et deinde illud servare contemnunt, quid in hoc casu servandum sit, consulere voluisti. Noveris igitur, quod sicut post Appellationem excommunicari non possunt, sic Interdictum nequeunt, cui ante appellationem eos constat suppositos, declinare:* et clarissime innuitur in hujus capitis Summario his verbis: *Sententia Interdicti non suspenditur per Appellationem seq.* Et ratio est, quia cum Censurae Ecclesiasticae sint medicinales, et principaliter sint ad corrigendum; *cap. Cum medicinalis* 1. *de sent. excommun. in* 6. fuit per allegatos Canones justissime dispositum, quod per Appellationem subsequentem non suspendantur, ne praetextu frivolae Appellationis

14 quandoque impediatur medicinalis correctio. Unde stat, quod Appellatio a Censuris ab homine latis non pariat effectum suspensivum, sed solum devolutivum, ex quo Judex, ad quem appellatur, de justitia latae Censurae, et interpositae ab illa Appellationis cognoscere possit, ac debeat. *Est Communis.*

15 Appellatio a Censuris ab homine latis sub conditione admittitur, nedum quoad effectum devolutivum, sed etiam quoad suspensivum ante conditionis eventum, etiamsi conditio non servetur. Habetur clare, et expresse *in cap. praeterea* 40. *de Appellat.* praecisis his verbis: *Praeterea requisiti fuimus, si quis Judex ita protulerit sententiam: nisi Sempronio infra* 20. *dies satisfeceris, te excommunicatum, vel suspensum, aut interdictum, esse cognoscas: ille, in quem fertur sententia, medio tempore appellans, ad diem statutum minime satisfecerit, utrum ille sententia tali ligetur, aut interpositione Appellationis tutus existat. Videtur autem nobis, quod hujusmodi sententiam Appellationis obstaculum debeat impedire.* Et clarissime innuitur in ejus Summario: *Sententia Excommunicationis, Suspensionis, vel Interdicti lata sub conditione, suspenditur, si ante conditionis eventum fuerit appella-*
16 *tum.* Et ratio est, quia in tantum a Censura absolute lata non admittitur Appellatio quoad suspensivum, in quantum ipsa jam arctat Censuratum ante Appellationem, cum censura absolute lata secum trahat executionem, ex *cap. Pastoralis* 53. *de Appellat.* et Censura lata sub conditione non arctat Censuratum ante positam conditionem, cum conditionale nihil ponat inesse, nisi purificata conditione, adeoque ante eventum conditionis, potest libere appellare quoad suspensivum, *cum per Appellationem sit suspensa ipsius* (scilicet Judicis) *jurisdictio*, ut expresse habetur *cap. Si*
17 *a Judice* 10. *de Appellat. in* 6. Appellatio a Censuris comminatis admittitur etiam quoad utrumque effectum, scilicet devolutivum, et suspensivum. Et ratio est, quia licet illarum sententia sit potius Interlocutoria, quam Definitiva, ut notat Innocent. *in cap. Per tuos*, Joann. Andreas *in cap. Venerabilibus, de sentent. excomm. in* 6. et Doctores passim, *in Rubr. de re judicata*, tamen semper infert gravamen, quod per Appellationem reparari non potest, et ideo ante sententiam admittitur Appellatio ab hoc futuro gravamine, ita ut si a comminata censura, v. g. Excommunicatione, appellatum fuerit, Excommunicatio postea lata sit ipso jure nulla, ut cavetur *cap. Per*
18 *tuas de sentent. Excommun.* Hinc deducitur, quod si quis citetur ad adducendam rationem, quare non debeat excommunicari, hic possit appellare, et Ordinarius tenebitur huic Appellationi deferre, quia agitur de gravamine, quod si non reparetur per Appellationem, est aliunde irreparabile, ut de se patet, cum Censura statim ac est fulminata, trahat secum executionem, ex *cit. cap. Pastoralis* 53. *de Appellat.* E contra vero si 19
quis citetur ad adducendam rationem, quare non debeat declarari incidisse in Excommunicationem, hic non poterit appellare, nec Ordinarius tenebitur simili Appellationi deferre; Sacra Congreg. Concil. *in Tropien.* 16. *Martii* 1619. *et in Neocastrens.* 1620. Et ratio est, quia cum a declaratoria detur Appellatio etiam suspensiva, praeterquam in judicialibus, *cap. Solet in fin. de sentent. Excomm. in* 6. Felin. *in cap. Rodulphus n.* 43. *de rescript.* Rota *decis.* 2. *num.* 5. *de dolo, et in novis*, illius comminatio non infert gravamen, quod reparari non possit per Appellationem a Definitiva, et ideo in hac comminatione non admittitur Appellatio, sicut in alia. Et hanc differentiam inter comminationem Excommunicationis ferendae, et comminationem declaratoriae Excommunicationis jam latae tradunt Felin. *in cap. Cum non ab homine n.* 12. *de jud.* et Duen. *in regul.* 42. *n.* 8. et saepius probavit Sacra Congr. Concil. ut refert, et tenet Fagnan. *in cap. Super eo n.* 50. *de Appellat.*

Ad uberiorem notitiam, et solidiorem confirmationem praesentis materiae placet hic referre 20
per extensum declarationem Sacrae Episcoporum Congregationis de mandato, et approbatione Clementis VIII. editam 16. *Octobris* 1600. quae est, ut sequitur.

» Ad tollendas ambiguitates, et controversias » jurisdictionales, quae inter Appellationem, et » prioris instantiae Judices, non sine partium » dispendio, cursusque Justitiae impedimento, » et saepe cum scandalo oriuntur; Sac. Cong. » caus. Episcoporum praeposita, facta prius re» latione Sanctissimo D. N. Clementi Papae VIII. » ac Sanctitatis Suae mandato vivae vocis Ora» culo desuper habito in hunc, qui sequitur, » modum ab omnibus, ad quos spectat, in po» sterum servari debere mandavit, et mandat.

» Metropolitani, Archiepiscopi, Primates, aut » Patriarchae suffraganeos, eorumque subditos » non judicent, nisi in casibus a jure expressis.

» Item et alii quivis Superiores, etiam Nun» cii, vel Legati de Latere specificam facultatem » majorem non habentes, causas in Curiis Ordi» nariorum, vel aliorum inferiorum Judicum » pendentes ad se non advocent, nisi per viam » legitimae Appellationis ad ipsorum Tribunalia » deferantur, tunc Appellantes, ab inferiorum » jurisdictionibus, quoad alias causas, eximi » non possunt.

» Appellationes nunquam recipiantur, nisi per » publica documenta, quae realiter exhibeantur, » prius constiterit, Appellationem a sententia » Definitiva, vel habente vim Definitivae, aut » a gravamine, quod per Definitivam reparari » non possit, in casibus a jure non prohibitis

» per legitimam Personam, aut intra debita » tempora fuisse interpositam, ac prosecutam.

» Dum causae coram inferioribus Judicibus pendent, ante Definitivam sententiam, vel habentem » vim Definitivae de gravamine illato, Superiores » cognoscere non valeant, licet circa praejudicium cursus causarum se id facere contestentur, nec ad hunc effectum liceat eis inhibere, » aut simpliciter mandare, ut ipsi copia processus transmittatur etiam expensis Appellantis.

» Inhibitiones post Appellationem sicut praemittitur receptam, non concedantur, nisi cum » insertione tenoris sententiae, aut Decreti definitivi, aut vim Definitivi habentis, vel damnum per Definitivam irreparabile continentis; » alias inhibitiones, et processus, et inde secuta » quaecumque, sint ipso Jure nulla, eisque impune non parere liceat.

» Si Appellans asserat sententiae, aut Appellationis exemplum culpa Judicis *a quo*, aut » Actuarii haberi non posse, non ideo recipienda » erit Appellatio, aut aliqua inhibitio concedenda. Sed eis tantum, ad quos pertinet, injungi » poterit, ut soluta condigna mercede, Actorum » exemplum authenticum Appellanti intra brevem » aliquem competentem terminum tradatur. Caveat tamen Judex *a quo*, nisi vere appellatum » fuerit in causa appellabili, interim aliquid in » praejudicium Appellantis attentet, et si per » actum publicum, aut per testium depositiones » constiterit, Acta denegari appellanti, Judex » Appellationis mandato tradendi Acta possit » adjicere, ne interim aliquid novi contra appellantem attentetur.

» A sententia autem Definitiva contra verum » contumacem prolata, Appellatio non recipiatur, nec inhibitio, aut alia quaevis provisio, » quamdiu Appellans in hujusmodi vera contumacia perstiterit, concedatur.

» Ab executione Decretorum Sacri Concilii » Trid. aut Visitationis Apostolicae, Appellationes a Metropolitanis non recipiantur, nec etiam » quando Episcopi virtute ejusdem Sacri Concilii » Trident. procedunt uti Sedis Apostolicae delegati in causis, quae sub eorum jurisdictione » ordinaria non comprehenduntur, salva tamen » in hoc casu Legatorum, et Nunciorum Apostolicorum auctoritate.

» In causis vero Visitationis Ordinariorum, aut » correctionis morum, quoad effectum devolutivum tantum, Appellationes admittantur, nisi » de gravamine per Definitivam irreparabili agatur; vel cum Visitator citata parte, et adhibita causae cognitione judicialiter procedit, » tunc enim Appellationi locus erit, etiam quoad effectum suspensivum.

» Cum a gravamine, quod per Definitivam » reparari nequit, ut indebitae incarcerationis, » vel torturae, aut Excommunicationis etiam » comminatae appellatur, non nisi visis Actis, » ex quibus evidenter appareat de gravamine, » Appellatio admittatur, aut inhibitio, vel provisio aliqua concedatur.

» Causa Appellationis pendente, Appellans in » eodem, quo reperitur, carcere permanebit quoad Judex, ad quem appellatum est, visis actis, et » causa cognita, aliter decreverit. Et tunc si a Judicis ad quem Decreto vim Definitivae habente » fuerit appellatum, is nihil mandare, aut pro sui » Decreti executione attentare poterit, donec per » Judicem Superiorem aliud fuerit ordinatum.

» Acta originalia processus primae instantiae » ad Judicem Appellationis Notarius mittere non » cogatur, nisi probabilis aliqua falsitatis causa, » et suspicio incidat, quae judicialiter objiciatur, » et tunc terminata causa, remittenda sunt ad » Ordinarium, ut in suo Archivio conserventur.

» Censura Ecclesiastica contra Appellantem » prolata relaxari, aut nulla declarari per Judicem Appellationis non possit, nisi auditis » partibus, et causa cognita, tuncque si constiterit eam justam esse, ad Judicem, qui » excommunicavit, Appellans remittendus est, » ut ab ipso juxta Sacros Canones beneficium » absolutionis, si humiliter petierit, debitamque » emendationem praestiterit, obtineat. Si vero » injustam esse clare appareat, Superior absolutionem impendat; si autem dubitatur, honestius est, ut ad Excommunicatorem intra brevem aliquem competentem terminum eidem » praefigendum absolvendus remittatur, licet » etiam Superior hoc casu idipsum per se praestare jure possit.

» Absolutio ad cautelam, non nisi parte citata, » et visis Actis, cum dubitatur de nullitate Excommunicationis ab homine prolatae, vel a » jure, si occurrat dubium facti, vel probabile » dubium Juris, concedenda erit, tuncque ad » tempus breve cum reincidentia, et praestita » per Excommunicatum cautione de stando Juri, » et parendo mandatis Ecclesiae tantum: et si » juxta formam a jure praescriptam apparebit, » aliquem ob manifestam offensam excommunicatum fuisse, debitam etiam satisfactionem » praestare: et si ob contumaciam manifestam, » expensas pariter reficere, ac insuper cavere » de judicio sisti coram Excommunicatore, quis » tenebitur, priusquam ad cautelam absolvatur.

» A sententia etiam definitiva contra verum » contumacem prolata Appellatio non recipiatur, » nec inhibitio, aut alia quaevis provisio, quamdiu Appellans in hujusmodi vera contumacia » perstiterit, concedatur.

Romae in Sac. Cong. die 16. Octob. 1600.

Alex. Cardin. Florent.

Hieron. Agucchius Secret.

ADDIT. EX EDIT. BARBIEL.

21 Huc pertinet Declaratio Sac. Congregationis Cardinalium, et Praelatorum, a san. memor. Urbano VIII. alias deputatae, et a SSmo D. N. Innocentio X. renovatae, super Appellationibus Tribunalis Auditoris Camerae, et aliorum Tribunalium Curiae Romanae, in praejudicium Nuntiorum, Episcoporum, ac Superiorum Regularium, tenoris infrascripti, videlicet, dubitatum fuit.

» I. An in Tribunali Auditoris Camerae Romanae possint concedi monitiones, seu monitoria cum absolutione, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam, excommunicatis per Episcopos, et alios Ordinarios ex causa violatae jurisdictionis, immunitatis, vel libertatis Ecclesiasticae Appellantibus, vel alias recurrentibus ad supradicta Tribunalia.

» II. An in causis, quae agitantur in supradictis Tribunalibus Curiae Romanae, possit recursus haberi ad Sac. Congreg. super Immunitate, et controversiis jurisdictionibus, pro resolutione, vel declaratione, an sit vel non sit commissa violatio jurisdictionis, immunitatis, vel libertatis Ecclesiasticae, et an sit locus reintegrationi hujusmodi violationis, et interim debeant dicta Tribunalia supersedere usque ad resolutionem, seu declarationem ejusdem S. Congr. illamque sequi, et exequi. »

Die 4. et 11. Augusti 1626. Dubiis supradictis, cum interventu omnium Illustrissimorum DD. Cardinalium, et Reverendissimorum Praelatorum deputatorum, mature discussis, ac rationibus, hinc inde deductis, diligenter ponderatis, unanimi consensu censuit:

Quoad I. Tribunal Auditoris Camerae, nec non alia Tribunalia supradicta non posse hujusmodi absolutiones concedere, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam.

Quoad vero ad II. Ut supra, recurri posse; et interim supradicta Tribunalia expectare debere resolutionem, seu declarationem, et illam omnino sequi, et exequi.

Quibus quidem decretis eidem Sanctissimo die 5. Septembris ejusdem anni 1626. plene relatis, una cum rationibus, et auctoritatibus, Sua Sanctitas ea approbavit, et confirmavit, illaque omnia exequi jussit, et ad hunc effectum notificata fuerunt. Et subinde, cum de supradictis dubiis iterum actum esset in Congregatione habita die 27. Aprilis 1650. nemine dissentiente, resolutum fuit, Auditorem Camerae debere decreta, ut supra, edita omnino observare, ac praecipere, ut a suis Ministris, et Officialibus exacte observentur.

Locum quoque hic sibi vindicant additiones seu declarationes super quibusdam ex allatis decretis, quas Benedictus XIII. de consilio, et voto Congregationis particularis ab ipsomet deputatae super reformatione Tribunalium, et Congregationum, servandas in posterum mandavit.

Ad II. Decretum.

» I. Recipi possint, et dumtaxat in Tribunali Auditoris Camerae, constituta Reorum in Causis primae Instantiae, in quibus de poenis corporalibus agitur, habita ratione ad titulum inquisitionis, non vero in Causis Censurarum, vel simplicis multae, vel declarationis irregularitatis, sive in aliis Causis, in quibus dicta poena corporalis non intrat.

» II. Regularium constituta nunquam recipiantur.

» III. Hujusmodi constituta fieri tantum possint coram A. C. in criminalibus, non vero coram alio Judice Appellationis, neque in Urbe, neque extra eam, nec etiam in Sacr. Congreg. negotiis Episcoporum et Regularium praeposita.

» IV. Constitutus Reus coram A. C. debeat statim in Carceribus formalibus Urbis detineri; deinde primum expediantur in ejus tribunali literae inhibitoriales, et compulsoriales (absque eo quod constitutus juret, se suspectum habere Ordinarium) pro transmissione Actorum coram dicto Ordinario; nec possit Reus habilitari per Urbem, et extra Carceres formales, nisi visis, et discussis actis, et quatenus de jure sit locus dictae habilitationi, audita parte offensa, vel ejus Procuratore, si in Curia sit praesens, nec non Fisco R. C. A. et quatenus causa sit, cum Procuratore Fiscali Curiae Ecclesiasticae, audito Promotore Fiscali Curiarum Episcopalium in Urbe, atque insuper facto desuper verbo in plena Congregatione Criminali A. C.

» V. Si acta, vel non incoepta coram Ordinario, vel sufficienter impinguata non fuerint, non communicentur Reo, sed, eo retento in Carceribus formalibus, committatur Ordinario Processus informativi compilatio, vel respective impinguatio, facienda expensis partis querelantis, vel Fisci Ecclesiastici, si ea non adsit.

» VI. Actis sufficienter impinguatis, servatis servandis, procedatur ad expeditionem Causae, prout de jure, audita semper parte offensa, vel ejus Procuratore, nec non Fisco R. C. A. et Curiarum Episcopalium, ut supra, in quolibet actu, districte injungente Sanctitate Sua, ut coram semetipso A. C. tractari, et expediri faciat hujusmodi causas juxta meritum justitiae, ne rei inquisiti, forum Ordinarii declinantes in prima instantia in Urbe quaerant reatuum praesidium.

Ad V. et VI. Decretum.

Cum experientia docuerit, non raro Appellantibus ad Tribunal A. C. Ordinarios denegare copias publicas Sententiarum, vel decretorum, et aliquando continuare actus praejudiciales, contra appellantes in odium etiam Appellationis interpositae. Quapropter, si forma, Decreti VI. indistincte servanda esset, tempore, quo requisitoriae judicis Appellationes expediuntur, et ad manus Judicis, a quo appellatum fuit, perveniant, praesertim si magna sit locorum distantia, praejudicia contra appellantes cumularentur: ideo Sanctissimus Dominus Noster declarat, et denuo statuit, et mandat, in aliquibus casibus, et circumstantiis, in quibus arbitrio, et prudentia A. C. et Locumtenentium, ad quos Appellatio fuit interposita, necesse est opportune, et solicite provideri, ut praevia in Actis productione copiae simplicis sententiae, seu decreti, possint expediri inhibitiones vigore Appellationis cum insertione ejusdem simplicis copiae: ita tamen, ut in corpore ejusdem inhibitionis exprimatur, quod, si sententia, sive decretum insertum, non fuerit latum ante expeditionem literarum inhibitorialium, vel copia non fuerit conformis originali sententiae, sive decreto promulgato, tunc inbibitio nullatenus vim habeat, et afficiat, sicuti praesentis decreti tenore nulla, et irrita declaratur, ut impune sperni possit, ac valeat.

Caveant autem Notarii, ne inhibitiones vigore Appellationis concedant, nisi cum copia publica ad formam dictorum Decretorum sub Clemente VIII. et in casibus particularibus cum copia simplici, modo tamen supra expresso; facto de his verbo cum Judice sub poena suspensionis ab officio, aliisque corporalibus, arbitrio Sanctitatis Suae.

Ad IV. Decretum.

Sanctitas Sua declarat, et mandat: in casu praetensae indebitae carcerationis, quatenus sit sequuta cum mandato Judicis verbali, ut possint expediri inhibitiones vigore Appellationis, constito tantum de carceratione per publicum documentum Notarii, vel Carcerarii, sive etiam cum depositione duorum Testium. In Causis vero comminatae injustae carcerationis, torturae, vel excommunicationis, Sanctitas Sua declarat, et mandat, ut non expediantur inhibitiones generales, et indefinitae, sed tantum compulsoriales pro transmissione copiae actorum ad effectum cognoscendi, an sit deferendum, nec ne Appellationi, adjuncta in dictis literis compulsorialibus inhibitione, ut interim Judex a quo ad ulteriora non procedat, et quatenus, visis actis, resultet evidens gravamen, tunc admittatur Appellatio cum inhibitione, et causa agnoscatur coram Judice ad quem, si vero de hujusmodi gravamine non constet, remittatur causa ad Judicem, a quo cognoscenda in prima instantia.

Ad I. et II. Decretum Urbani VIII.

Statuit praeterea Sanctitas Sua, quod in Causis violatae jurisdictionis, immunitatis, et libertatis Ecclesiasticae, A. C. vel alia quaelibet Tribunalia Urbis, et extra eam, nequeant Appellationes admittere, inhibitiones relaxare, aut absolutionem a censuris, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam, concedere, sed recursus, et Appellationes fieri tantum possint ad Sac. Congr. Immunitatis. Quod si aliqua causa dubitari contingat, an agatur de casu violatae immunitatis, seu jurisdictionis, aut libertatis ecclesiasticae, supersederi debeat in causa coram quolibet Judice, donec fuerit resolutum in eadem Sac. Congr. an fuerit violata immunitas, jurisdictio, vel libertas ecclesiastica, et an sit locus reintegrationi, juxta declarationem allatam in supra recensitis Decretis Urbani VIII.

Insuper cum A. C. ex facultatibus sibi concessis, sit executor omnium Literarum Apostolicarum, vel solus, cum alii non sunt deputati executores, vel quando sunt deputati: cumulative cum ipsis, atque etiam sit executor omnium sententiarum, tam in Curia, quam extra, per quosvis Judices prolatarum; ac tandem concedere soleat monitoria super executione resolutionum Sacrarum Congregationum, Sanctitas Sua decrevit, quod monitoria in Tribunali A. C. super executione literarum Apostolicarum non expediantur, nisi exhibitio legitimo documento earumdem literarum Apostolicarum. Quoad vero Sententias, monitoria non concedantur, nisi praevio documento publico Actuarii causae cum legalitate Ordinarii, et quoad Decreta Sac. Congr. exhibeantur copiae subscriptae a Secretario cum sigillo Cardinalis Praefecti; nec possint hujusmodi monitoria super executione Sententiarum, vel Decretorum aliter expediri, etiam si Sententiae, et Decreta publice typis evulgata fuerint, vel in libris impressa referantur, et in dictis monitoriis apponatur clausula: *dummodo non vigeat lis, adhuc pendens, coram Judice competente super Sententia, vel Constitutionibus Apostolicis, aut Decretis Sacrarum Congregationum de quibus agitur.*

Quia vero inoluit abusus, quod citationibus typis impressis in Urbe, cum subscriptione alicujus ex Notariis A. C. quae dicuntur Camerales, quaeque introductae sunt ad hoc, ut partes absentes a Curia, citentur, ut compareant coram A. C. seu ejus Locumtenente in judiciis executivis, seu obligationibus cameralibus, in ejus Tri-

bunali promovendis, utantur Curiales, et partes in aliquibus causis Appellationum ab Ordinariis, et etiam audeant iis uti in causis coram Sac. Congregationibus, adeout per intimationem in partibus bujusmodi citationum cum appositione inhibitionis, deterreantur Judices, a quibus procedere, et partes judicia continuare coram dictis primis Judicibus, et Ordinariis desinant, ob reverentiam Tribunalis A. C. et fortius Sac. Congregationum, et ob timorem incursus attentatorum: ideo Sanctitas Sua mandavit, quod per intimationem dictarum citationum, etsi in iis apponatur clausula inhibitoria, non intelligatur ulla inhibitio facta, aut interposita, ita ut sperni impune valeat, ac debeat in quibuscumque causis in Sac. Congregationibus, et coram A. C. sed quoad istius Curiam, dictae citationes suam vim, prout de jure habeant, quatenus causae executivae, seu obligationes camerales fuerint, quae in prima instantia coram eo agitari possint, ita, quod dictae citationes in aliis causis nullo modo afficiant, neque ad comparendum arctent.

Itidem Sanctissimus Dominus Noster in causis exemptorum, et mercedum, et miserabilium personarum, servari omnino, et districte mandat dispositionem Sac. Concil. Trid. *c. 4. sess. 7. de reform.* privilegiis, exemptionibus, et consuetudinibus quibuscumque, etiam post Trident. a Sede Apostolica concessis, et respective introductis, non obstantibus; quae conciliaris dispositio est sequens: *In civilibus causis mercedum, et miserabilium personarum, Clerici Saeculares, aut Regulares extra Monasterium degentes, quomodolibet exempti, etiamsi certum Judicem a Sede Apostolica deputatum in partibus habeant; in aliis vero, si ipsum Judicem non habuerint, coram locorum Ordinariis, tamquam in hoc ab ipsa Sede delegatis, conveniri, et prout de jure ad solvendum debitum cogi, et compelli possint, privilegiis, exemptionibus, Conservatorum deputationibus, et eorum inhibitionibus, adversus praemissa nequaquam valituris.*

Ad XII. et XIII. Decretum Clementis VIII.

Quoad absolutionem ultimam censuris servetur dispositio supradicti Decreti XII. Clem. VIII. juxta etiam canonicam sanctionem, quod in casu constet de justitia censurarum, debeat remitti absolutio danda ad Judicem *a quo*; si vero constet clare de injustitia, Judex *ad quem*, absolutionem impendat. Si vero adsit dubietas, an fuerit justa, honestius esset, ut ad Excommunicatorem infra aliquem competentem terminum praefigendum, absolvendus remittatur, licet etiam Judex *ad quem*, hoc casu idipsum per se praestare jure possit. Verum quoad absolutiones cum reincidentia, quae partibus concedi solent a Judicibus, ad quos appellatur, ad effectum audiendi, cum inoluerit usus tam in Tribunali A. C. quam forsan etiam in Metropolitanis, aliisque Tribunalibus Appellationum, quod committantur absolutiones cuicumque Confessario, itaut rei, absque ulla reverentia proprii Ordinarii, pro absolutis se publice habeant, Sanctitas Sua statuit, ut in futurum hujusmodi absolutiones cum reincidentia, tam in Tribunali A. C. quam in Curiis Metropolitanis, aliorumque Judicum Appellationum, committantur ipsis Ordinariis excommunicantibus cum clausula, ut infra tres dies absolvant censuratos, juxta commissionem; quibus elapsis, si requisitus Ordinarius absolvere recusaverit, vel neglexerit, absolvantur a Confessario juxta commissionis formam, quae in praesenti servatur in dictis commissionibus absolutionum. Quoad vero censuratos in Urbe commorantes, committi debeat absolutio Cardinali Urbis Vicario, seu ejus Vicesgerenti, ac praefata servari etiam mandavit in absolutionibus, quae conceduntur per Congr. prout jam religiose in ipsis servatum fuit: declaravitque rursus Sanctitas Sua, quod hujusmodi commissiones de absolvendo praesentari debeant Cancellario Ordinariorum, a qua praesentatione currere debeant tres dies, post quorum lapsum, et non data absolutione, possint ab aliis absolvi, ut supra, in commissione.

Quoad insuper censuratos mandat Sanctitas Sua, quod, reportata absolutione a censuris cum reincidentia, cedulones, quatenus affixi fuerint, amoveri non habeant, sed tantummodo tegantur, et tecti remaneant, durante termino obtentae absolutionis.

Cum in hujusmodi Decretis agatur de Appellationibus in causis judicialibus, Sanctitas Sua enixe hortatur omnes Ordinarios, ut cum ipsi patrum nomen erga subditos promereantur, potius quam Judicum caveant, ne lites excitent, sed excitatas componere curent, praesertim inter pauperes, et miserabiles personas, quas protegere praecipuum munus eorum est. Ideoque Sanctitas Sua mandat, quod pauperibus condonentur sportulae, et emolumenta quaecumque, etiam Cancellarii, et aliae quaecumque expeditiones gratis dentur, etiam copiae actorum transmittendorum ad Judices, ad quos: et quoad qualitatem paupertatis, haec summarie cognoscatur per testes, gravatis etiam examinandos, et de ea stetur arbitrio ipsius Ordinarii, et Judicis, serio onerando conscientiam Ordinariorum, et Judicum in re tam gravi, de qua specialiter Deo ipsi rationem erunt reddituri, ultra condignas poenas contra inobservantes, relaxandas arbitrio Sanctitatis Suae; quodque decretum servari debeat in quacumque Curia Ordinariorum, Metropolitanorum, et quorumcumque Judicum Appellationum, etiam Nunciorum Apostolicorum, et in quacumque causa tam civili, quam crimininali

Similiter, ut satis provideatur pauperibus litigantibus, prout summopere Ecclesiasticos Judices decet, Sanctitas Sua mandat, in quibuscumque supradictis Curiis deputari Procuratorem pauperum, et Advocatum, qui iis assistant in quibuscumque causis civilibus, et criminalibus, viros pietate, et doctrina praestantes, cum assignatione alicujus mercedis, si possibile foret, et de iis electis habeatur ratio in provisionibus beneficiorum, et in attestationibus faciendis Datariae Apostolicae, ut per Romanos Pontifices in provisionibus haberi valeat respectus ad servitia praestita in tam pio opere.

Itidem Sanctitas Sua, quoad Tribunal A. C. mandavit, inviolabiliter servari reformationem Pauli Papae V. in Constitutione incipien. *Universi agri* §. 20. videlicet, ut pauperibus dentur gratis extractus, registra, instrumenta, etiam publica, copiae, et aliae quaecumque expeditiones, et scripturae, tam civiles, quam criminales, et ostendantur etiam originalia pauperum Advocato, et Procuratori, similiter gratis, et absque ulla impensa. Et si quando contigerit, probandam esse paupertatem, testes similiter gratis, et summarie examinentur, et de paupertate stetur arbitrio Judicis; addito per Sanctitatem Suam, quod in casu gravaminis Judicis, quoad paupertatem non admissam, recurri valeat ad Auditorem pro tempore Summi Pontificis, qui debita charitate servari faciat, quod aequum erit; praedictaque omnia mandat Sanctissimus servari in quibuscumquo Curiis Urbis inviolabiliter.

Quia in causis infra summam scutorum quinquaginta monetae romanae, in quibus a Judicibus de partibus appellatur ad Urbem, juxta stylum, et Apostolicas ordinationes non debet in Curia procedi in gradu Appellationis, sed per viam recursus, deputantur Judices in partibus, cum ex penuria temporum videatur gravans appellantibus in causis, etiam ultra dictam summam scutorum 50. causas prosequi Appellationum in Curia; ideo Sanctitas Sua extendit dictam summam scutorum quinquaginta monetae usque ad centum ejusdem monetae romanae, itaut si summa causae non sit ultra quantitatem scutorum centum, ut supra, causa non dicatur curialis, et appellabilis per viam Appellationis, sed tantum deputandos esse Judices in partibus, qui procedant per viam recursus, quorum deputatio fieri debeat per Tribunalia Urbis, ad quae pertinet.

Mandat rursus Sanctitas Sua, ut in causis mercedum miserabilium personarum, recursus et Appellationes respective non admittantur a quocumque Judice Appellationum, nisi in devolutivo, pro rata scutorum quinquaginta monetae romanae, et ultra dictam summam admitti debeant in suspensivo, vel devolutivo, prout juris est, firmis tamen remanentibus Apostolicis ordinationibus, stylis, et privilegiis, quae forsan existerent in Tribunalibus Urbis, et Districtus ejusdem; in quibus nihil innovare intendit.

Demum ad conservandam debitam reverentiam pontificali dignitati, Alexander Papa IV. Decretalem edidit, relatam in cap. *Quia Pontificali, de offic. et potest. Judic. deleg. in* 6. ibi.

Quia Pontificali dignitate praeditis, ob reverentiam sacri officii, plurimum deferri convenit, et eos plus aliis honorari decet, ut, cum a Judicibus, vel Conservatoribus a Sede Apostolica deputatis, contra eos ad coactiones aliquas, sive poenas fuerit procedendum, gradus, et modestia in hujusmodi processu servetur, ita quod (eis quadam condigna reverentia supportatis) ingressus primo ipsius Ecclesiae, vel sacerdotale interdicatur ministerium, ac deinde ab officio suspendantur, et subsequenter aggravetur censura Ecclesiastica contra eos, nisi forte aliter fieri suaserit nimia contumacia, protervitas, sive culpa. Hanc itaque Decretalem Sanctitas Sua inviolabiliter servari mandavit in quibuscumque Curiis Judicum Appellationum, tam A. C. quam Metropolitanorum, et etiam Nunciorum Apostolicorum, et aliorum quorumcumque.

F. A. Archiep. Episc. Abellinen. S. Conc. Secret.

Insuper die 15. Maji 1700. circa hanc materiam fuerunt edita a Sacr. Congr. Concilii alia Decreta in causa Insulae, seu Regni Sardiniae, quae pariter ad litteram cum propositis dubiis hic adducuntur. 22

« 1. An quando Ordinarii ad evitanda scandala » procedunt, non citata parte, nec adhibita causae cognitione in causis Visitationis, aut Correctionis morum, possit Judex Delegatus Apostolicus Appellationem simpliciter admittere?

» 2. An ab Interlocutoria, vel alio quocumque » gravamine, quod tamen potest reparari per » sententiam Definitivam, valeat Appellationem » admittere?

» 3. An quando appellatur a gravamine, quod » per Definitivam reparari nequit, ut carcerationis, torturae, aut Excommunicationis, possit » Appellationem admittere, aut inhibitionem, vel » aliam inhibitionem concedere non visis Actis, » ex quibus evidenter appareat de gravamine?

» 4. An Censuras Ecclesiasticas in appellantem prolatas valeat relaxare, aut nullas declarare, non auditis partibus, nec cognita causa?

» 5. An valeat absolutiones ad cautelam concedere, non citata parte, nec visis Actis, nec » praestita cautione ab appellante de stando juri, » et parendo mandatis Ecclesiae.

» 6. An ab executione Decretorum Sacri Concilii Trident. valeat Appellationem admittere.

» 7. An valeat causas in Curiis Ordinariorum,

» vel aliorum Judicum inferiorum pendentes ad » se avocare, vel illorum cursum impedire sub » quolibet praetextu, praeterquam per vinu legitimae Appellationis fuerint ad ipsius Tribunal » delatae.

» 8. An valeat Appellationem recipere, nisi » per publica documenta (quae realiter exhibeantur) prius constiterit Appellationem a sententia » Definitiva, vel habente vim Definitivae, aut a » gravamine, quod per definitivam sententiam » reparari non possit in casibus a jure non prohibitis per legitimam Personam, et intra debita » tempora fuisse interpositam, et prosecutam.

» 9. An valent inhibitionem concedere post receptam Appellationem absque insertione tenoris sententiae, aut Decreti Definitivi, aut Definitivi vim habentis, etiamsi appellans asserat » culpa Judicis a quo, vel Actuarii exemplum » habere non posse, non justificato impedimento, et an in causa possint inhibitiones impune » sperni.

» 10. An valeant Appellationes in secunda instantia recipere a Decretis, seu sententiis Suffraganeorum, omisso medio Curiae Metropolitanae.

» 11. An in causis de sua natura appellabilibus, » in quibus dictus Judex processit, valeat Appellationem quo ad effectum suspensivum denegare.

Sacra Congreg. die 15. *Maji* 1700. *respondit.*

Ad 1. *Negative quoad effectum suspensivum.*
Ad 2. *Negative.*
Ad 3. *Negative quoad cognitionem causae in gradu Appellationis tantum, et Affirmative quoad breve supersessoriam.*
Ad 4. *Negative.*
Ad 5. *Negative praeterquam in casu absolutionis ad breve tempus, et tunc cum obligatione de stando juri, et parendo mandatis Ecclesiae.*
A 6. 7. 8. 9. 10. *et* 11. *Negative.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

23 De Appellatione Regularium a praeceptis Superiorum late agit Murg. *de Appellat. quoad Regular.* omnino ubi res postulat videndus.

Quod tradit Auctor *num.* 6. non admitti Appellationem quoad effectum suspensivum a decreto
24 lato in visitatione, ita distingue. Aut decretum illud concernit res ad cultum divinum, morumque correctionem pertinentes, et non habet locum Ap-
25 pellatio quoad effectum suspensivum: aut dictum decretum respicit alia negotia, quae nil commune habent cum cultu divino, morumque correctione, et quoad ipsum effectum suspensivum procedit Appellatio; Van-Espen *Jur. Eccles. unic. part.* 1. *tit.* 17. *cap.* 4. *num.* 3. *et sequent.* Card. de Luc. *in adnot.* ad Concil. Trident. *discurs.* 5. *fer. per tot.* Ventrigl. *de Jurisdict. Archiep. cap.* 121. *n.* 5. *et* 6. Rot. *cor. Rembold. decis.* 294. *num.* 3. *cor. Dunozet. jun. decis.* 333. *n.* 3. *et cor. Caprar. decis.* 523. *num.* 5.

A sententia excommunicationis, ut advertit *Auctor*, Appellari nequit. Idem dicendum est (ut ait 26
Murg. *de Appellat. part.* 1. *quaest.* 17. *n.* 648.) *de* 27
suspensione ab ingressu Ecclesiae, ab officio, sive ab alia re mere spirituali et animam concernente; quia haec parificantur excommunicationi, quoad hunc effectum suspensivum etc. aliud in suspensione 28
a beneficio, vel ab alia re temporali, tunc enim appell. suffragatur quoad utrumque effectum.

Tametsi a sententia declaratoria incursus cen- 29
surum appellari queat. Id tamen fallit, si dicta 30
sententia declaratoria lata sit in executionem mandati executorialis rei judicatae, nam ut sit tandem aliquando litium finis, non admittitur ab eo Appellatio; Murg. *de Appellat. part.* 1. *quaest.* 7. §. 2. *dicis.* 12. *n.* 227. Quod ipsum obtinet quoque, 31
quando Judex in mandato dicit: *Nisi infra sex dies, quem terminum tibi damus, obediveris etc.* Idem. Auctor loco citato.

De appellatione ab ipsa sententia incursus cen- 32
surarum, haec habet Murg. *de Appellat. part.* 2. *quaest.* 7. §. 2. *dicis.* 12. *n.* 318. *Sed est notandum, quod a sententia declaratoria incursus censurarum solum appellare licet quoad effectum devolutivum, non vero quoad suspensivum. Interim enim habendus est appellans pro excommunicato, donec Judex ad quem super excommunicatione pronunciet.*

ARTICULUS VI.

APPELLATIO QUOAD VIM, ET EFFECTUS CLAUSULAE APPELLATIONE REMOTA.

Causa committere cum clausula *Appellatione re-* 1
mota potest solus Papa in causis Ecclesiasticis ubique terrarum, et in causis profanis Papa in locis suae temporalis jurisdictionis; Imperator, Reges, et omnes Principes suprema jurisdictione gaudentes in suis respective ditionibus, *leg.* 1. §. *fin. ff. A quibus appell. non licet, cap. Super quaestionum artic.* 27. *cum ibi notat. de Offic. Delegati;* et sic tenent communiter Doctores hic, ut testatur Abbas *num.* 4. Unde nec Legatus a Latere potest 2
sub illa Clausula subdelegare, *ex cit. cap. Super quaestionum, §. Si vero.* Nec Sacra Congreg. Car- 3
dinalium, ut testatur Fagnan. *in cap. Pastoralis num.* 3. *de Appellat.* se non semel audivisse Urbanum VIII. dicentem, Congregationem Cardinalium non posse dare clausulam *Appellatione remota* Quam nec Signatura Justitiae dare potest; Mar- 4
ches. *de commiss. part.* 1. *cap.* 10. Fagnan. *loc. cit. mox*, et alii cum Rota apud Card. Seraphin. *decis.* 837. *n.* 2.

5 Vi clausulae, *Appellatione remota*, censetur prohibita omnis Appellatio, quae a Jure expresse concessa non reperitur, ut habetur expresse *cap. Pastoralis* 53. *de Appellat.* praecisis his verbis: *Quaesivisti, utrum quando inhibetur Appellatio in Rescripto, frustratoria tantum inhibita videatur? Nos igitur attendentes, quod per Appellationem frustratoriam, etiamsi non fuisset inhibita, negotium non debeat impediri, respondemus, quod quaelibet provocatio intelligitur removeri, quae a Jure non indulgetur expresse, sed si Appellans fuerit gravatus injuste, gravamen hujusmodi per Superiorem poterit emendari.* Et clarissime in ejus Summario: *Per clausulam,* Appellatione remota, *inhibetur omnis Appellatio, quae a Jure non indulgetur expresse.*

6 Per clausulam, *Appellatione remota,* non solum non prohibentur Appellationes a Jure expresse concessae, cum adjecto, *non obstante clausula Appellatione remota*, sed neque prohibentur Appellationes a Jure expresse concessae, et approbatae, licet sine tali adjecto, *non obstante clausula Appellatione remota.* Ita Hostiens. *in cit. cap. Pastoralis verbo Expresse.* Abbas *ibid. num.* 14. citans Doctores communiter, et sequitur Fagn. *in cap. Pastoralis num.* 24. Pirhing. *lib.* 2. *tit.* 28. *de Ap-*

7 *pellat. num.* 7. Anaclet. *ibid. num.* 289. Et ratio est, quia ubi Jura permittunt expresse Appellationem, gravamen est notorium, et manifestum, sed clausula, *Appellatione remota,* non potest impedire Appellationem, ubi gravamen est notorium, et manifestum. Superior enim committens causam cum clausula *Appellatione remota,* existimat Judicem non injuste gravaturum partes, *arg. cap. Secundo requiris* 41. *de Appellat.* alias non posset juste committere causam cum tali clausula, quia sic censetur velle gravamen alterius, adeoque a Judice notorie, et manifeste gravante potest appellari, non obstante quod causa sit ei commissa cum clausula, *Appellatione remota.* Colligitur *ex cap. Ex Conquestione* 10. *de restitut. Spoliator.* et Glossa *ibi* verb. *Post Appellationem,* ubi sic praecise dicit: *Et ita tenuit Appellatio, licet esset inhibita in Literis, quia remotio Appellationis non impedit Appellationem, ubi manifeste quis gravatur*; et hanc Glossam sequuta est Rota apud Puteum *decis.* 414. *lib.* 3. et colligitur etiam ex variis aliis Juris Canonici capitulis, scilicet ex *cap. Significante* 34. *cap. Rodulphus* 35. *cap. Significavit* 36. *de Rescript. cap. Exhibita* 19. *de Judic. cap. Dilecti* 8. *cap. Dilecte* 10. *cap. Significaverunt* 11. *de except.* ex quibus omnibus, et aliis similibus constat Appellationem admitti, ubi adest gravamen notorium, et manifestum, licet causa sit alicui commissa cum clausula, *Appellatione remota*, Johan. Andreas *in cit. cap. Pastoralis num.* 12. Hostiens. Abbas, et alii loco supracit. cum Lancellut. Seraph. Scaccia, Marches. Gonzalez, et Barbosa cum pluribus aliis a se cit. *tract. de Clausul. Clausula* 9. *num.* 20. et Rota *part.* 3. *decis.* 117. *num.* 1.

Clausula, *Appellatione remota*, plures operatur effectus, quorum principaliores sunt: Primus effectus est, quod tollat omnem Appellationem quae non reperitur expresse in Jure concessa; *cap. Pastoralis* 53. *de Appell.* Secundus effectus est, quod non suspendatur jurisdictio Judicis *a quo*, nec iste teneatur deferre Appellationi, sed possit sententiam suam mandare executioni, antequam sciat per Judicem *ad quem* fuisse receptam Appellationem, et sibi inhibitum, ne ad ulteriora procedat; c. *Pastoralis* 28. §. *Praeterea, de Offic. Jud. Delegati*; Abbas *loc. cit.* Pirhing. *loc. cit.* et Barbosa citans plures alios *claus.* 9. *num.* 9. Tertius effectus est, quod Judex non deferens tali Appellationi quamvis probabili, non punitur, nec incidit in poenam; c. *Decreto* 11. *caus.* 2. *quaest.* 6. Cum enim hoc sit ei a Jure expresse concessum, et sic Juris auctoritate eam non admittat; nec Principis Majestatem contemnit, nec peccat, adeoque nec ullam poenam meretur; c. *Qui peccato* 4. *caus.* 23. *quaest.* 4. et *l. Gracchus* 34. *Cod. Ad leg. Juliam, de adult.* Hostiens. *in c. Pastoralis num.* 9. Abbas *ibid. num.* 10. Fagnan. *ibid. num.* 29. Pirbing, Anacl. Barb. *cit. claus.* 9. Quartus effectus est, quod Rescriptum posterius non revocet prius datum sub tali clausula, *Appellatione remota,* nisi prioris Rescripti, et talis clausulae faciat expressam mentionem; Abbas *loc. cit. num.* 14. hoc probans ex *cap. Ex conquestione* 10. *et notatis ibid. de restitut. Spoliator.* Quintus effectus est, quod attentata post talem Appellationem non revocantur a Judice *ad quem* per viam attentati, vel nullitatis, quia cum per eam Appellationem non suspendatur jurisdictio Judicis *a quo*, omnia ab eo acta erunt valida, licet possint exinde a Superiore revocari per viam querelae, ut concludunt Hostiens. *n.* 9. Johan. Andr. *num.* 4. Butrius *num.* 3. Abbas *num.* 11. Pirhing. et alii plurimi. Sextus effectus est, quod teneat Excommunicatio lata in contumacem post Appellationem ipsius a Judice dato cum clausula, *Appellatione remota*, dummodo tamen Appellatio illa non sit in casibus expresse ad appellandum a Jure approbatis; Abbas *in cit. c. Pastoralis* 53. *num.* 9. Scaccia *de Appellat. quaest.* 19. *limit.* 22. *num.* 56. Barbos. *tract. de clausul.* 9. *n.* 13. Francus *in c. Pastoralis num.* 7. et alii. Plures adhuc hujus clausulae effectus enumerantur a Doctoribus, sed, ut minus principales, relinquuntur videndi apud Abbatem *in cap. Ut debitus* 59. *num.* 14. *de Appellation.* Francum *in cap. Pastoralis col.* 3. *circa med. vers. Operatur ergo primo.* Praeposit. *num.* 32. *vers. Succedit tertia quaestio principalis.* Alexan. *n.* 30. *et seqq.* et Barbos. *in cit. claus.* 9.

8

9

10

11

12

13

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Conclusioni ab Auctore positae *num.* 1. quod 14

nonnisi Princeps causas committere valeat cum clausula, *Appellatione remota*, consectaria est haec altera, quod scilicet Delegati a Principe sub hac clausula subdelegare nequeant; idque quia si subdelegarent, indirecte sibi tribuerent facultatem delegandi sub clausula, *Appellatione remota;* cum eo, quo delegati sunt, modo subdelegatio institui debeat. Confer. Bohemer. *de decretal. lib.* 2. *tit.* 28. §. 10.

15 De vi hujus clausulae, *Appellatione remota*, dissidentes inter se Doctorum opiniones recenset Bohemer. *loc. cit.* §. 21. *et* 22. Quoad effectum vero ab Auctore *num.* 13. relatum nempe quod virtute hujus clausulae valeat Excommunicatio post Appellationem lata, nota, id eatenus verum esse, quatenus Judex adamussim servata forma commissionis procedat, nec Partem gravet; Rot. *cor. Ludovis. decis.* 91. *num.* 10.

16 Illud hic praetereundum haud est, hanc clausulam non praejudicare Tertio, qui pro suo interesse appellare intendit; *c.* 15. *de offic. et Potest. Jud. delegati;* Bruneman. *dissert. de Appellat. Rescript. Princip. remot. c. ultimo;* nec esset per eam sublata alia Juris remedia. Primo enim facultas recusandi Judicem non est prohibita, c. 3. *et* 9. *de Appell.* Secundo integrum est gravato remedium supplicationis, vel restitutionis in integrum; Gail. 1. *observ.* 33. *n.* 5. Tertio non est impedita querela nullitatis; Bohemer *ibidem.* §. 23.

17 De altera, eaque potentiori clausula, *Omni et quacunque Appellatione remota*, confer Scacc. *de Appell. qu.* 16. *limit.* 1. *n.* 96.

ARTICULUS VII.

APPELLATIO QUOAD FATALIA.

1 Appellationum Fatalia sunt illa tempora, intra quae debet inchoari, et terminari causa Appellationis; aliter Appellatio, seu facultas appellandi fit deserta, et extinguitur. *Est in re Communis.*

2 Et ista dicuntur Fatalia a Fato, sive a morte, prout colligitur *ex leg.* 2. *Cod. de temporibus in integrum restit.* ubi expresse dicitur: *Pater tuus in Fata concessit.* Sicut enim mors extinguit totaliter hominem, ita lapsus temporis pro Appellatione concessi, extingnit Appellationem; ita ut ipso elapso, censeatur etiam elapsa, et totaliter deserta Appellatio, et rata maneat prior data sententia. Sic Abbas *in c. Ex ratione* 8. *de Appellat.* Scaccia *q.* 15. *de Appellat. n.* 1. Maranta *part.* 6. *Speculi aurei tit. de Appell. n.* 232. et alii communiter.

3 Appellationum Fatalia, seu tempora Appellationis sunt quadruplicia. Prima sunt Fatalia, seu tempora interponendae Appellationis. Secunda Fatalia, seu tempora petendi Apostolos. Tertia Fatalia, seu tempora praesentandae Appellationis.
Et quarta Fatalia, seu tempora finiendae Appellationis; Engel, Pirhing. et alii hoc loco, et est
in re *Communis.* Fatalia interponendae Appella- 4
tionis, seu tempora concessa ad appellandum, quibus elapsis, elabitur etiam, et extinguitur facultas appellandi, de Jure antiquo erant duo dies in causa propria, et tres in causa aliena, seu procuratorio nomine actitata; *leg.* 1. §. *Biduum ff. Quando appelland. sit, leg. Eos* 6. §. *sint*
autem, Cod. hoc tit. et *c. Biduum* 29. *quaest.* 6. De 5
Jure vero novo sunt decem dies a die gravaminis illati, vel latae sententiae, et scientiae numerandi. *Est Communis;* et expresse habetur *in Authent. Hodie* juncta Glossa *ibid. Cod. de Appellat. et c. Anteriorum* 28. *caus.* 2. *quaest.* 6. ubi expresse habetur: *Sancimus omnes Appellationes, sive per se, sive per Procuratorem, sive per Defensores, vel Curatores, et Tutores ventilentur, posse intra decem dierum spatium ab his, quorum interest, afferri.* Et clarissime in ejus Summario: *Infra decem dies remedium Appellationis conceditur.* Et expresse etiam habetur *in cap. Quod ad consultationem* 15. *de sentent. et re judicata* praecisis his verbis: *Cum post decem dierum spatio sententia in auctoritatem rei transeat judicatae, qui ad provocationis subsidium infra id temporis* non *recurrit, appellandi sibi aditum*
denegavit. Isti decem dies ad appellandum con- 6
cessi incipiunt currere statim a momento habitae notitiae de illato gravamine, et data sententia; *cap. Concertationis* 8. *de Appellat. in* 6. ubi expresse dicitur: *Quisquis ex eis* (scilicet electionibus, postulationibus, provisionibus, et quibuslibet extrajudicialibus) *Quisquis ex eis gravatum se reputans per Appellationis beneficium gravamen illatum desideravit revocari, infra decem dies, postquam sciverit, si velit, appellet. Post decendium vero*
eidem aditus non patet appellandi. Et hoc decendium 7
currit de momento in momentum, taliter quod, si sententia lata sit contra praesentem hora vigesima v. g. primae diei mensis, decendium debeat currere usque ad horam vigesimam diei undecimae ejusdem mensis, ad hoc ut sit integrum et completum, cum horae antecedentes ad vigesimam primae diei, in qua lata est sententia, non ingrediantur tale decendium, et ideo Gailus *lib.* 1. *practic. observ.* 139. *n.* 5. Pirhing. *lib.* 2. *tit.* 28. *n.* 135. Anaclet. *ibid. n.* 159. cum aliis monent Notarios, uti in instrumento Appellationis, non tantum diem, sed etiam horam interpositae Appellationis exacte notent, ad hoc ut certo sciatur, quando decendium sit elapsum nec ne. Et colligitur ex Glossa *in Clementina Sicut de Appellat. verb. A die,* ubi dicit: *Ergo videtur, quod illa pars diei, in qua appellatur, cedat lucro Appellationis, nec computatur in anno, et in hoc differat a tempore Appellationis interponendae,* quod currit de mo-
mento in momentum. Et taliter debet currere de 8
momento in momentum, ut debeat esse continuum,

ita ut in eo decendiu includentur etiam Feriae, ne propter ipsas censeatur prorogari: *leg.* 1. *Cod de Feriis ; leg. Sive* 3. §. *Feriae , Cod. de dilation.* et Doctores supracitati.

9 Fatalia, seu tempora petendi Apostolos; vide supra in verb. *Apostoli* , idest *Literae missoriae.*

10 Fatalia , seu tempora praesentandae Appellationis , idest praesentandi Apostolos , et introducendae coram Judice *ad quem* Appellationis , secundum jus Civile sunt sex menses, intra quos computandos , et numerandos a die interpositae Appellationis , et non a die latae sententiae, debent praesentari Apostoli, et Appellatio introduci coram Judice *ad quem* ; *l.* 2. *et* 3. *Cod. de temporib. Appellat.* Camera Spirens. *p.* 2. *tom.* 30. Gailus *lib.* 1. *pract. observ.* 140. *a.* 1. *et* 3. Pirbing. *l.* 2. *tit.* 28. *n.* 145. Sannig. *ibid. c.* 6. *n.* 9. Anaclet.
11 *ibid. n.* 167. De jure tamen Canonico nullum reperitur determinatum tempus ad praesentandos Apostolos, seu ad praesentandam, vel introducendam Appellationem coram Judice *ad quem*, sed videtur relictum dispositioni Judicis *a quo*, qui secundum locorum distantiam, Personarum, et negotii seu causae qualitatem, debet praefigere congruum terminum , intra quem Appellatio praesentetur Judici *ad quem*, aliter elapso tali termino babeatur Appellatio pro deserta ; *cap. Cum sit* 5. et *cap. Ad aures* 83. *de Appellat. et Clementina Quamdiu* 4. *de Appellat.* Et sic tenent Scaccia *qu.* 15. *de Appellat. num.* 12. Engel. *l.* 2. *tit.* 28. *num.* 48. Pirbing. *ibid. num.* 145. Anaclet. *ibid. num.* 168. et alii passim.

12 Fatalia , seu tempora finiendae , seu prosequendae usque ad finem Appellationis , de jure sunt duodecim menses , seu annus integer , et ex causa necessaria , et evidenti biennium , ita tamen , ut Judex *a quo* secundum locorum distantiam , et Personarum et negotii , seu causae qualitatem , prout expediens judicaverit , possit brrvius tempus praefigere ; ut babetur expresse *in cap. Cum sit Romana* 5. *de Appellat.* bis verbis: *Si ante Sententiam , vel postea fuerit appellatum , hujusmodi Appellantibus annus indulgetur , aut ex necessaria , et evidenti causa biennium , nisi forte Judex a quo appellatum fuerit , secundum locorum distantiam , et Personarum , et negotii qualitatem praecisius fuerit moderatus.* Et concordat *Clement.*
13 *Sicut Appellationem* 3. *de Appellat.* Et boc tempus est numerandum, non a dio latae sententiae, sed a die interpositae Appellationis, ut exprosse habetur ex *Clement. Sicut Appellationem* 3. *de Appellation.* bis verbis: *Infra annum a die interpositionis ipsius* (scilicet Appellationis) *prosequi, et finire tene-*
14 *tur Appellans.* Taliter quod si ipse Appellaus, cessante justo impedimento , non fuerit prosecutus, neque terminaverit, debet ejus Appellatio censeri deserta, ut praecise statuit *cit. Clement. Sicut Appellationem* , his verbis: *Quod si justo impedimento cessante , non fecerit , debebit ejus Appellatio deserta censeri.* Et sic tenebit sententia prius lata , ut
15 expresse statuitur *in cap. Cum sit Romana* 5. *de Appellat. Infra quod si is, qui appellaverit, causam Appellationis non fuerit prosecutus, tenebit sententia, si post sententiam appellaverit, et causa sua cecidisse videtur, nec amplius super eodem negotio audietur Appellans.* Concordat *cap. Ei qui Appellat. caus.* 2. *qu.* 6. his verbis: *Ei qui appellat , impertitur annus , intra quem secundum se communiter cum adversario litem exequatur, aut (si justa intercesserit causa) alius annus indulgeatur , quo transacto, lite non completa maneat sententia rata ;* et jam sic fuerat statutum *in Authent. Ei qui appellat , Cod. de temporibus Appellat.* Et est *Communis.*

Fatalia, seu tempora unius anni, et ex justa 16
causa biennii ad prosequendam , et finiendam Appellationem a jure concessa non currunt legitime impedito; si quis enim intra tale tempus propter legitimum impedimentum interpositam Appellationem prosequi intermisit, etiam post elapsum biennium debet admitti ad ipsam prosequendam, ut expresse habetur *cap. Ex ratione* 9. *de Appellat.* his verbis: *Verum si Appellationem , biennio elapso, interpositam a sententia contra vos prolata prosecuti non estis, dummodo prosecutionem ipsius per impotentiam vos consisterit omisisse, nolumus , quod justitiae vestrae debeat praejudicium generare;* et Glossa ibi, Abbas , Hostiens. et Canonistae communiter, a quibus sex in specie assignantur pro impedimentis legitimis, quorum quodlibet sufficit, ut Appellans, etiam elapso biennio, babeat jus ad prosequendam Appellationem.
Primum igitur lrgitimum impedimentum se tenet 17
ex parte Appellantis, scilicet ratione propriae impotentiae, quia v. g. propter infirmitatem, vel propter inopiam, aut hujusmodi, non potuit intra tempus statutum Appellationem prosequi, et terminare; *cit. cap. Ex ratione* 8. expresso verbo *per impotentiam*, et Glossa ibi, Innocentius Abbas,
et *communis.* Srcundum legitimum impedimentum 18
provenire potest ex parte Appellati, si v. g. is per se, vel per alios impediat Apprllantem, ne intra tempus statutum possit causam Appellationis terminare, petendo frustatorias dilationes, vel per suas cavillationes prorogando judicium, et hujusmodi; Abbas *in cap. Ex ratione n.* 8. *vers. Quandoque impedimentum provenit, ex facto solius Appellati;* Alexander de Naevo *ibid. num.*27. Scaccia *q.* 15. *de Appellat. n.* 61. Pirbing. *lib.*2. *tit.* 28. *n.*165.
et alii. Tertium legitimum impedimentum prove- 19
nire potest ex facto utriusque, scilicet Appellantis, et Appellati; ut si v. g. uterque in Arbitros compromittat, vel de utriusque exprrsso consensu differatur tempus ad prosequendum; *Clementin. Quamdiu* 4. *de Appell.* ubi expresse sic dicitur: *Quando Appellationis prosecutio per compromissum, vel alios de partium expresso consensu differtur ,*

tempus ad prosequendam eamdem ab homine, vel a jure praefixum currere nolumus Appellanti.

20 Quartum impedimentum legitimum provenire potest ex parte Judicis *ad quem*, si v. g. Judex *ad quem* noluerit, vel non potuerit intra tempus statutum Appellationem audire, et expedire. *Authent. Si Appellatione, Cod. de temporib. Appellat.* ubi statuitur, quod si Judex causam Appellationis in definitis diebus suscipere differat, nullum praejudicium partibus, vel uni earum penitus fiat. Et Baldus in summario sic praecise ait: *Si stat per Judicem Appellationis, non currunt Fatalia*, et *cap. Ex insinuatione* 50. *de Appellat.* ubi expresse dicitur: *Lis, quae in Consistorio speratur inferri, absque damno morae intacta permaneat, donec ipsam faciat introduci, et a Proceribus dirimi juxta morem.*

21 Quintum legitimum impedimentum provenire potest ex facto tertii v. g. Procuratoris, qui ex negligentia, vel dolo, debito tempore non est prosecutus Appellationem, vel alterius tertii, qui dolo et malitia Appellationis prosecutionem impedivit, licet enim tunc currant tempora Appellationis, tamen Appellans habet actionem ad interesse contra malitiose impedientem, vel contra Procuratorem dolosum, et negligentem; *l. a procuratore* 13. *Cod. Mandati*, et si non est solvendo Appellans restitui debet in integrum ad prosequendam Appellationem; Glossa *in cap. Ex ratione* 8. *de Appellat. verb. Impotentiam*, ubi praecise dicit: *Si vero dolo alicujus privati circumventus appellat, et Appellationem non fuit prosequutus, tunc currunt tempora Appellationis, sed habet recursum contra dolosum ad interesse, qui si solvendo non fuit, restituitur Appellans ad prosecutionem suae Appellationis, ff. De eo per quem fact. erit, l. Ex hoc edicto, ff. de dolo, l. Et eleganter, §. Si dolo.* Et sic Abbas *in cit. cap. Ex ratione n.* 8. Alexander *ibid n.* 69. *et* 70. et alii.

22 Sextum legitimum impedimentum provenire potest ex casu fortuito, ut si Appellans, vel ejus Procurator sit ab hostibus captus, vel via ad Judicem sit ab hostibus, inundatione aquarum, vel morbo contagioso impedita, et hujusmodi, quia imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum; *Regul. Juris* 41. *in* 6.

23 Verum tamen est, quod unumquodque ex istis impedimentis, ad hoc ut sufficiat ad prosequendam Appellationem post elapsum biennium, debet esse reale, et veridicum, et ut tale evidentissima probatione constare: ut colligitur *ex cap.*

24 *Ex ratione* 8. *de Appellat.* ibi: *Constiterit.* Et hoc onus probandi, esse verum et legitimum impedimentum, incumbit Appellanti, ut expresse habetur *l. fin. §. Illud etiam, Cod. De temporib. Appellat.* praecisis his verbis: *Nisi ipse Appellator evidentissimis probationibus possit ostendere, se quidem summa ope nisum, voluisse litem exercere, per Judicem autem stetisse, vel aliam inexorabilem causam subsecutam, propter quam hoc facere minime valuit.*

Immo nedum Appellanti incumbit onus probandi 25 verum esse, et reale impedimentum, sed insuper probare debet, quod diligentiam adhibuerit ad removendum tale impedimentum, et Appellationem prosequendam, ut colligunt Doctores ex ipsa mox cit. *l. fin. §. Illud etiam* per illa verba: *Nisi ipse Appellator evidentissimis probationibus possit ostendere, se quidem summa ope nisum voluisse litem exercere*, alioquin probatio non concluderet, et consequenter nec relevaret, *arg. leg. Qui commeatus, ff. de re militari.* Solus enim ille dicitur ex justa, necessaria, et evidenti causa impeditus, qui 26 post adhibitam diligentiam adhuc remanet impeditus, non vero ille, qui de facili potest tollere impedimentum, et non tollit. Iste enim nedum non dicitur vere impeditus, sed potius dicitur volens illud impedimentum pati, qui enim potest facere, ut possit conditioni parere, jam posse videtur; *l.* 174. *ff. de R. J.* Sic Gailus *lib.* 1. *pract. obser.* 143. *num.* 1. *et seq.* Pirhing. *lib.* 2. *tit.* 28. *n.* 171. Anaclet. *ibid. num.* 177. et alii passim.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

A Sententia dubia, eaque ad instantiam par- 27 tium a Judice declarata, utrum intra decem dies ab ejus publicatione, an intra decem dies a declaratione ipsius sit appellandum, vide Strychium *in usu modern. Pandectar. lib.* 49. *tit.* 1. §. 4.

A sententia conditionali (intellige lata sub con- 28 ditionibus intrinsecis, et negotio principali cohaerentibus) quando itidem sit appellandum, consule Cletzel. *de Appellat. cap.* 5. *n.* 4. *et seq.*

Procuratore existente apud acta, eoque non ap- 29 pellante, an post decem dies a lata sententia Dominus appellare queat? Affirmat Fachinaeus *controvers. lib.* 10. *cap.* 96. Negat vero ex textu *in L.* 1. *§. final. ff. Quando Appell.* juncta *l.* 4. *§.* 2. *ff. de tempor. Appellat.* Fachinaeo confutato, Cletzel. *de Appell. c.* 5. *num.* 22. *et plur. seq.* ubi tamen limitat, si agatur de Procuratore ad unum actum constituto.

Quaestionis vero est, an id ipsum obtineat, si 30 Procurator, qui non appellavit, sit non solvendo? Domino remedio restitutionis in integrum succurrendum esse tenet Gail. 1. *observ.* 45. *num.* 7. Addit vero Lancellot. *de Attentat. part.* 2. *cap.* 14. *num.* 4. modo ipse Dominus se laesum probet, nimirum bonum jus in causa fovere. Vide de hac ipsa quaestione Cletzel. *eod. loco n.*25. *et plur. seq.*

Decendium an et a quo tempore contra tertium 31 currat, discutit idem Cletzel. *loco citato num.* 14. *et plur. seq.*

Quod dicitur de tempore Appellationis inter- 32 ponendae a sententia Definitiva sive Interlocutoria lata, transferendum, et observandum in gravamine tam judiciali, quam extrajudiciali illato, a die

nimirum gravaminis intra decendium esse appellandum. Intellige tamen hoc cum temperamento, si gravamen sit momentaneum, nam a gravamine successivo, quamdiu illud durat, sine temporis praefinitione appellari potest; Gail. 1. *observ.* 269. *num.* 13. Lancellot. *de Attent. cap.* 12. *limit.* 50. *num.* 149.

33 In Appellatione extrajudiciali an petendi sint Apostoli, vide Cletzel. *dicto loco n.* 63.

34 Quum Appellanti conceditur annus, et ex causa biennium, si is partim negligens, partim impeditus fuerit, ut per mensem impeditus, alia autem parte negligens, an concedendum biennium? Consule Cletzel. *ubi supra num.* 101. *et plur. seq.*

35 An Judex tempora Appellationis arctare, et viceversa prorogare possit, discutit etiam et quidem recte idem Auctor *ibidem a n.* 123.

ARTICULUS VIII.

APPELLATIO CORAM QUIBUS, QUOMODO, ET QUOTIES FIERI DEBEAT, ET POSSIT.

1 Appellatio regulariter debet fieri coram Judice *a quo*, alioquin est nulla, et non habet effectum suspensivum, neque devolutivum. Colligitur ex *cap. Ut debitus* 59. *de Appellat.* ubi sic habetur: *Quum autem ex rationabili causa putaverit appellandum coram eodem Judice, causa probabili Appellationis exposita etc. Superior de Appellatione cognoscat.* Et in ejus Summario dicitur: *Appellans ante sententiam tenetur exprimere causam rationabilem coram ipso Judice a quo;* et colligitur etiam ex *cap. Si justus metus* 73. *de Appellat.* et Gloss. *ibid.* expresso verbo *coram Judice a quo.* Et sic tenent Barbos. *in cap. Ut debitus n.* 5. *de Appellat.* Scaccia *tract. de Appellat. quaest.* 6. *n.* 1. *et seqq.* Pirhing *lib.* 2. *tit.* 28. *de Appell. n.* 83. Rota Romana *in una Salernitana Contributionis* 14. *Novembr.* 1614.
2 *coram Dunozetto*, et est *Communis.* Et ratio est, quia per Appellationem agitur principaliter de suspendenda, et rescindenda sententia Judicis *a quo*, adeoque coram ipso, et non coram parte, vel aliis est appellandum, ne ipse Judex ignarus de tali interposita Appellatione, ulterius se tali cau-
3 sae immisceat. Si vero copia Judicis *a quo* haberi non possit, tunc Appellatio debet fieri coram Judice *ad quem*, et intimari Judici *a quo*, ne amplius se tali causae immisceat, et si adhuc illi se immiscuerit, acta per ipsum possint tamquam attentata revocari; *l.* 1. *§. Dies autem, ff. quando appellandum sit, cap. Biduum* 29. *§. Si quis, caus.* 2. *qu.* 6. Innocent. *in cap. ult. in fin. de Appell.* Jo. Andreas *ibid. n.* 5. Francus *in cap. Appellat. n.* 24.
4 Pirhing. *loco cit. num.* 83. et alii. Si autem neque haberi possit copia Judicis *ad quem*, tunc in defectum utriusque Judicis appellari potest coram viris honestis, vel saltem coram uno honesto, adhibitis ei testibus, vel si fieri potest, coram Notario, qui adhibitis testibus, conficiat authenticam attestationem, quod talis in sui, et talium testium praesentia appellaverit, ut colligitur ex *cap. Ut circa* 4. *de elect. in* 6. ubi dicitur: *Appellantes in Instrumento publico, seu Literis super Appellatione confectis omnia, et singula exprimant... coram Personis authenticis, aut Personis, quae super hoc testimonium perhibeant veritati.* Abbas *in cap. Si justus metus* 73. *de Appellat. n.* 3. Alexander de Naevo *ib. n.* 9. Scaccia *de Appellat. quaest.* 6. *n.* 18. *et seqq.* Pirhing, Anaclet. et alii.

Et dato quod aliquis justo metu cadente in con- 5
stantem virum correptus, non auderet appellare coram Judice *a quo*, tunc sufficeret, quod coram honestis viris intra decem dies protestaretur, se velle appellare a sententia contra se injuste lata, sed detineri justo timore Judicis *a quo.* In tali e- 6
nim casu ejus protestatio haberetur pro vera Appellatione, ut expresse habetur *in cap. Si justus metus,* 73. *de Appellat.* praecisis his verbis: *Si justus metus, quominus appellaveris, te excusat, ad Appellationis reputaris beneficium convolasse, dummodo infra tempus, quo licite provocatur... in praesentia bonorum virorum contestatione super hoc proposita, causas Appellationis duxeris exprimendas.* Et in ejus Summario dicitur: *Justus metus excusat, adeoque non Appellans habetur pro Appellante, si fuerit protestatus, et Appellationis causas duxerit exprimendas.* Glossa *ibi.* Abbas, Barbosa, et alii pas-
sim *ibidem.* Et ratio est, ne propter gravem me- 7
tum cadentem in constantem virum praecludatur aditus, et medium ad justam defensionem gravaminum, ad quae reparanda est instituta Appellatio; *cap. Suggestum* 15. *et cap. Cum Speciali* 51. *de Appellat.* Vide sup. *art.* 1. *n.* 4.

Appellatio potest fieri duplici modo. Primo mo- 8
do illico, seu incontinenti a sententia lata, seu, ut alii dicunt, *stante pede*, et Judice adhuc pro tribunali sedente, idest eo nondum ad extraneos actus divertente, et tunc ea fit viva voce; *l. Litigatoribus* 14. junct. Glossa verb. *Illico, l. A sententia* 5. *§. fin. ff. de Appellat.* et sufficit, quod Appellans dicat: *Appello, l.* 2. *ff. de Appell.* et hoc ipsum faciat per Notarium scribere in Actis; Maranta *de ordin. Judic. par.* 6. *in act.* 2. *n.* 124. *et seqq.* Pirhing. *lib.* 2. *tit.* 28. *de Appellat. num.* 101.
Anaclet. *ibid. n.* 119. Hoc autem solum procedit 9
in Appellatione a sententia Definitiva, nam Appellatio ab Interlocutoria, vel a gravamine aliquo debet fieri in scriptis, ut expresse habetur *in c. Cordi nobis* 1. *de Appell. in* 6. his verbis: *Sancimus igitur, ut si quis in judicio, vel extra super Interlocutoria, vel gravamine aliquo ad nos duxerit appellandum, causam Appellationis in scriptis assignare
deproperet.* Secundo modo potest fieri ex interval- 10
lo, intra tamen decem dies, juxta *Authent. Hodie*

cum Gloss. *ibid. Cod. de Appellat. et cap. Anteriorum* 28. *caus.* 2. *quaest.* 6. et tunc ea facienda est in scriptis per Libellum, qui vocatur *Appellatorius*, in quo Libello debet exprimi quis appellat, contra quem, et sententia, a qua fit Appellatio; *l.* 1. §. *fin. ff. de Appellat.* et *ibi* Glossa verb. *Libellos ;* Maranta *loc. cit.* Anaclet. *lib.* 2. *tit.* 28. *de Appellat. num.* 120. Pirbing. *ibid. n.* 101. et alii communiter.

11 Appellatio potest fieri, nedum per haec verba expressa *Appello*, vel *Provoco;* sed etiam per alia aequipollentia, dicendo, v. g. Committo, vel subjicio me Appellationi Papae, vel alterius Superioris, ex quo sim nimis gravatus, vel similia: tunc enim per similia verba censetur quis vere, et valide appellasse, et acta ex post contra ipsum a Judice *a quo* pro attentatis habeatur, ut clare patet ex *cap. Ad audientiam* 34. *de Appellat.* praecisis his verbis; *Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod cum Zamorensis Episcopus G. Presbyterum Ecclesiae S. Jacobi Zamorensis multipliciter molestaret, tandem idem Presbyter se, et Ecclesiam suam nostrae protectioni subjecit. Licet autem praedictus Presbyter ex simplicitate forte verbum* Appello *non expresserit, quia tamen postquam se, et sua nostrae protectioni subjecerat, non debuit sine causae cognitione aliqua sententia condemnari, mandamus quatenus (si ita tibi constiterit) sententiam, quam praefatus Episcopus in eumdem Presbyterum tulit, denuncies non tenere.* Et in ejus Summario dicitur: *Si praecedente gravamine quis submittit se protectioni Superioris, habetur pro Appellante, dummodo servaverit ea, quae in Appellatione sunt necessaria.*

12 Appellatio potest fieri, nedum verbis, et scriptis, sed etiam facto, dummodo serventur ea, quae ad Appellationem sunt necessaria, scilicet quod Appellans *facto* iter arripiat ad legitimum Superiorem, petat Apostolos, et exprimat causam gravaminis; *c. Olim* 7. *de dolo, et contumacia,* ubi expresse dicitur: *Et si non verbo, facto tamen intelligitur, provocasse, arrepto itinere ad Sedem Apostolicam ;* et *c. Dilecti filii* 52. *de Appellat.* ubi insuper dicitur, quod *plus sit ad Sedem Apostolicam facto provocare, quam verbo.* Et in ejus Summario dicitur: *Itineris arreptio habet vim Appellationis, si serventur ea, quae servari debent in Appellatione*, idest iter arripiens ad Papam, seu alium legitimum Superiorem, quamvis non exprimat verbum *Appello*, vel *Provoco*, habetur pro vero Appellante; dummodo petat Apostolos, exprimendo causam gravaminis.

13 Aliter si negligenter ipsos Apostolos petere praetermittat, censetur renunciasse Appellationi, cum ad ipsam Appellationem non sufficiat sola itineris arreptio, aut missio ad Superiorem, textu expresso, *in c. Ab eo* 6. *de Appellat. in* 6. ubi sic praecise statuitur: *Alias praesumitur Appellationi suae renunciare Appellans, si eos (scilicet Apostolos) infra idem tempus petere praetermittat, etiamsi vadat, aut mittat ad Appellationem hujusmodi prosequendam.* Abbas *in cit. c. Dilecti filii* n. 4. Anaclet. *lib.* 2. *de Appellat. tit.* 28. *num.* 113. Pirhing. *ibidem num.* 105. et alii.

14 Appellatio generalis super omnibus causis, quae contra Appellatorem quovis tempore possint moveri, non potest fieri, et non admittitur; *cap. Inter caetera* 2. *de Appellat.* ubi expresse habetur: *Super eo, quod Abbas Sancti Apollinaris in Claustro a te Appellationem interposuit generalem super omni causa, quae adversus eum aliquo tempore possit moveri, ipsum exinde redarguimus. Nec hujusmodi Appellationem duximus admittendam.* Et in ejus Summario sic dicitur: *Appellatio generalis respectu causae non valet.* Nec etiam potest fieri Appellatio generalis, et vaga super omnibus gravaminibus, quae sibi possunt contingere, *cap. Consuluit* 16. *de Appellat.* ubi dicitur: *Quod si generaliter Appellationem quis interponeret ab omni gravamine, quod sibi posset contingere, hujusmodi Appellatio tenere non debet.*

15 Potest tamen fieri Appellatio generalis respectu cujuscumque gravaminis, quod in aliqua determinata causa sibi quis timet esse inferendum; *cit. cap. Consuluit* §. 2. ubi sic habetur: *Si vero ab aliquo Judice super omni gravamine, quod in una causa sibi possit inferri, quamquam generalis Appellatio sit interposita, Appellationi tamen ejus est ab eodem Judice deferendum.*

16 Ratio autem quare non possit fieri Appellatio generalis super omnibus causis, et super omnibus gravaminibus, et postea possit fieri respectu cujuscumque gravaminis sibi inferendi in aliqua determinata causa, ratio, inquam, est, quia Appellatio est instituta ad removendum gravamen certo jam alicui illatum, vel jam coeptum de praesenti in aliqua parte inferri, ut colligitur ex *l.* 1. §. *de Appellat. et relat. c. Suggestum* 25. *et c. Cum speciali* 51. *de Appell.* Per Appellationem autem generalem super omnibus causis, et super omnibus gravaminibus, nullum de praesenti potest removeri gravamen, cum nullum adhuc ab imperitia, et iniquitate Judicis sit generaliter Appellanti illatum, adeoque non admittitur similis generalis Appellatio, eum cessante causa cesset effectus, textu expresso *in c. Cum cessante causa* 60. *de Appellat.*

17 Non sic vero in Appellatione respectu cujuscumque gravaminis sibi inferendi in aliqua certa, et determinata causa, quia per istam Appellationem removetur de facto gravamen, vel quod jam supponitur fuisse illatum, vel quod praetenditur de praesenti, saltem in aliquo talis causae articulo, inferri. Unde propter connexionem, et unitatem, quam habet articulus cum tota causa, et tota causa cum articulo, gravamen illatum super uno articulo censetur contingere quodammodo totam causam, adeoque haec valet Appellatio, et non illa, ut expresse Glossa *in cit. c. Consuluit* per praecisa verba concludit: *Generalis Appellatio, si*

fiat in omnibus causis, non valet, si fiat una tantum, bene valet. Abbas, Barbosa, et alii communiter *in cit. c. Consuluit* 18. *de Appellat.*

18 Appellatio a sententia Interlocutoria, vel a gravamine extrajudiciali, debet fieri in scriptis, petendo Apostolos, et expressa in specie causa rationabili Appellationis, aliter est invalida, et Appellator reputatur non Appellans, *c. Cordi nobis* 1. *de Appellat. in* 6. praecisis bis verbis : *Sancimus igitur, ut si quis in Judicio, vel extra super Interlocutoria, vel gravamine aliquo ad nos duxerit appellandum, causam Appellationis in scriptis assignare deproperet, petat Apostolos, quos ei praecipimus exhiberi*, et postea §. *Quod si Appellator*, sic sequitur : *Quod si Appellator, quae praemissa sunt, non observet, reputabitur* non *appellans, et ad prioris Judicis redibit examen in expensis legitimis con-*
19 *demnandus.* Et quod debeat exprimi in specie causa rationabilis, et non sufficiat exprimi in genere, habetur etiam *in cap. Ut debitus honor* 59. *de Appellat.* his verbis : *Statuimus, ut si quis coram idoneo Judice convenerit adversarium, ille ante sententiam ad Superiorem Judicem absque rationabili causa non provocet*; et ibi infra : *Cum autem ex rationabili causa putaverit appellandum coram eodem Judice causa probabili Appellationis exposita ... Et si minus rationabiliter eum appellasse constiterit, illum ad inferiorem remittat;* ex quibus verbis clare patet non sufficere exprimere causam Appellationis in genere, sed debere exprimi in specie, ut de ejus rationabilitate possit Judex cognoscere. Maranta *part.* 6. *Speculi aurei titul. de Appell. num.* 153. Scaccia *qu.* 4. *de Appell.* Anaclet. *lib.* 2. *tit.* 28. *de Appell. n.* 96. *et* 97. et alii passim.
20 Immo adeo necesse est in hac Appellatione causam in specie exprimere, ut Appellans ab Interlocutoria non possit alias causas in Appellatione prosequi, nisi nominatim dumtaxat antea in ea expressas, ut expresse statuitur *in Clement. Appellat.* 5. *de Appellat.* bis verbis : *Appellanti ab Interlocutoria, vel gravamine Judicis non licet alias causas prosequi, quam in Appellatione sua nominatim dumtaxat expressas;* et sic etiam colligitur ex *cap. Cum causam* 62. Gloss. *ibi* verb. *Dummodo, de Appellat.*

21 Appellatio vero a sententia Definitiva, si ea fiat statim ac est lata sententia, et adhuc Judice pro Tribunali sedente, et nondum ad alia divertente, potest fieri viva voce; *l. Litigat* 14. juncta Gloss. verb. *Illico; l. A sententia* 5. §. *fin. ff. de Appel.*
22 Si vero fiat ex intervallo, etiam ipsa debet fieri in scriptis, aliter est invalida; *l. Eos* 6. §. *Si quid autem*, et Glossa *ibi vers. Libellos, et cap. Post Appellationem caus.* 2. *q.* 6. ubi expresse dicitur: *Et hujusmodi Appellationes in scriptis fieri debent*, et
23 Glossa, *ibi vers. In scriptis.* In Appellatione a Definitiva non est necesse exprimere causam Appellationis in specie, sed sufficit dicere in genere *Appello*, quia gravatus sum, quia lata sententia est injusta, nulla expressa in specie causa, vel gravamine; *l.* 2. *ff. de Appell. et cap. Cordi nobis* 1. *de Appell. in* 6. ubi expresse dicitur: *His, quae in Appellationibus a Definitivis sententiis interpositis antiquitus statuit, non mutatis*, ubi Glossa verb. *Statuit* exponit, *quod Appellans in eis Appellationis causam non teneatur exprimere, sed sufficit dicere:*
Appello ab illa iniqua sententia. Et ratio clara est, 24
quia in Appellatione a Definitiva frustra exprimeretur causa in specie, cum de hac Judex *a quo*, utpote jam functus suo officio, amplius cognoscere non debeat, nec valeat, ad differentiam Appellationis ab Interlocutoria, in qua Judex *a quo* potest adhuc de gravamine cognoscere, illudque revocare, et eo revocato, in causa principali adhuc procedere, ut habetur expresse *in c. Cum cessante causa* 60. *de Appellat.* et clarissime in ejus Summario praecisis his verbis: *Si Judex, a quo est appellatum a gravamine, illud revocat, potest in principali causa procedere.*

In eadem causa non potest ab eodem tertio ap- 25
pellari a Sententia, quae fuit bis confirmata, *l. Unica Cod. Ne liceat in una, eademque causa ter provocare, et c. Sua nobis* 65. *de Appel.* et in ejus Summario, ubi expresse dicitur : *Ab eadem sen-*
tentia ab eodem tertio appellare non licet. Et hoc ve- 26
rum est, non solum in Appellatione a Definitiva, sed etiam in Appellatione ab Interlocutoria: Reiffenstuel *lib.* 2. *decretal. tit.* 28. *num.* 31. Pirhing *ib. num.* 119. Scaccia *tract. de Appellat. q.* 17. *limit.* 1. *num.* 3. Barb. *in c. Sua nobis* 65. *de Appell. num.*
2. cum aliis multis. Immo hoc verificatur etiam in 27
sententiis, quae non transeunt in rem judicatam, licet enim possit causa de novo inchoari, non potest tamen tertio appellari; Abbas *in c. Sua nobis num.* 2. Barbosa *ib. num.* 2. Pirhing *lib.* 2. *tit.* 28.
de Appellat. num. 126. Anaclet. *ib. n.* 312. Et hoc 28
adeo verum est, ut nec Papa, nec alius Princeps suprema auctoritate gaudens, possit potestate ordinaria per viam rescripti concedere, quod tertio appelletur ab eodem in eadem causa, licet possit per viam Privilegii, et ex certa scientia, hoc Princeps concedere; Marcb. *de commiss. par.* 2. *de commiss. super nullit. c.* 2. *num.* 1. *fol.* 140. Scaccia *loc. cit. num.* 2. Barbosa *loc. cit. n.* 2. Pirhing. *l. cit.* Anaclet. *loc. cit.* n. 215. et alii passim.

Posset tamen ab eodem appellari pluries, v. 29
gr. centies, et millies, si centies et millies gravaretur super diversis articulis, licet in una, eademque causa; *c. Quoties Episcop.* 16. *caus.* 2. *q.* 6. ubi praecise habetur : *Quoties Episcopi se a suis Comprovincialibus, vel a Metropolitano putaverint praegravari..... more Romanam appellent Sedem.* Glossa *in c. Directae* 39. *de Appell. verb. Appellare*, ubi haec habet praecisa verba: « Immo ante » sententiam si gravaretur, quis posset appellare » pluries, quam secundo, vel tertio, vel quarto,

» quoties super diversis articulis gravaretur, quia
» super unoquoque articulo licitum est appellare,
» si gravaretur; » Abbas *in c. Sua nobis, de Appell.*
n. 7. Pirbing *leg.*2. *tit.*28. *de Appell.* n.127. Scaccia
in tract. de Appell. qu. 17. *n.* 18. *et* 40. Barbosa *in*
30 *e. Sua nobis* 49. *de Appell. n.*2. cum variis aliis. In
eadem causa, et super eodem articulo licet utri-
que parti collitigantium bis appellare successive,
et sic in eadem causa, et super eodem articulo
possunt utrinque interponi quatuor Appellationes.
Detur casus, v. g. quod Petrus contra Paulum li-
tigans appellet a sententia contra se lata, et suc-
cumbat, tunc Petrus potest adhuc secundo appel-
lare, et si in sua secunda Appellatione obti-
neat victoriam causae, tunc Paulus ejus adver-
sarius poterit etiam ipse appellare, et erit ter-
tia Appellatio in eadem causa, et super eodem
articulo, et si feratur sententia contra ipsum
Paulum, poterit adhuc Paulus appellare, et erit
quarta Appellatio io eadem causa, et super eodem
articulo, post quam quartam Appellationem nec
Petro, nec Paulo licebit amplius appellare, cum
jam uterque bis appellaverit, et sic victoria cau-
sae remanebit illi, qui in quarta, et ultima Appel-
latiooe sententiam favorabilem obtinendo tres con-
formes sententias in eadem causa, et super eo-
31 dem articulo reportavit. Siculi pariter dicendum
est de eo, qui noo successive, sed interpolatim
modo uno, modo altero litigantium appellante,
tres habuit conformes favorabiles sententias; *arg.*
Clement. Ut Calumniis litigantium 1. *de sentent. et*
re judicata; Abbas *loc. cit. n.* 8. Barbosa, Scaccia,
32 Pirhing. *locis supracitatis.* Post totum hoc autem
potest adhuc quilibet tertius, cujus intersit, ap-
pellare, non obstanto quod utraque pars litigan-
tium jam appellaverit; Scaccia *in tract. de Appel-*
lat. quaes. 17. *limit.* 1. *num.* 63. Barbosa *in e. Sua*
nobis 65. *de Appellat. n.* 2. *in fine,* Pirhing. *lib.* 2.
tit. 28. *n.* 127. et alii.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

33 De formula Appellationis, quae antiquitus obtinuit, tum de Appellatione, quae fieri dicitur apud acta, seu ut ait *Lex* 14. *Cap. de Appell.* illico, ac demum de Appellatiooe *facta ipsa*, veluti itinere arrepto versus Romanam Ecclesiam a jure Canonico inducta, vide Cletzel. *de Appell. c.* 5. *n.* 34. *et plur. sequent.*

34 De Appellatione coram honestis viris, an et quando locum habere possit, vide Bohemer. *in Decretal. lib.* 4. *tit.* 28. §. 27. Strych. *in usu modern. Pandect. lib.* 49. *tit.* 4. §. 4.

ARTICULUS IX.

APPELLATIO QUANDO, ET IN QUIBUS PARIAT, VEL NON EFFECTUM SUSPENSIVUM, VEL DEVOLUTIVUM.

Appellationis effectus principaliter est duplex, 1
scilicet Suspensivus, et Devolutivus. Effectus Sus- 2
pensivus est, quod Appellatio statim ligat manus
Judicis *a quo*, et ejus jurisdictionem suspendat,
ut ad executionem seotentiae a se latae procedere
non possit, *l. Unica, ff. Nihil innovari Appellatiane*
interposita, ubi praecise dicitur: *Appellatione in-*
terpasita medio tempore nihil navari aportet; e. Ve-
nientes 19. *de jurejurando;* ubi praecise dicitur: *Vas*
sententias Appellatione suspensas executioni mandatis,
et c. *Dilectis filiis,* §. 55. *de Appellat.* ubi praecise
habetur: *Cum interim Appellatione interposita pro-*
cedere non debuerit ad sententiam exequendam. Effec- 3
tus devolutivus est, quod Appellatio totam causam
cum suis accessoriis devolvat ad Judicem *ad quem*,
ita ut is, cognita justitia Appellationis, possit cau-
sam principalem cum suis accessoriis examioare,
et si opus fuerit, novam sententiam ferre, *leg. Eos*
qui, §. 1. *Cod. de Appellat. cit.* c. *Dilectis filiis* 55. *de*
Appellat. in cujus Summario sic praecise habetur:
Per Appellatianem legitime interpositam, principale
cum accessoriis ad Judicem Appellationis defertur;
concordat c. *Ut debitus honor* 59. *de Appell. et* c.
Raynaldus 18. *de Testamentis.*
Appellatio a sententia Definitiva regulariter parit 4
effectum Suspensivum jurisdictionis Judicis *a quo*
c. *Si a Judice* 10. *de Appellat. in* 6. ubi expresse
dicitur: *Cum per Appellationem sit suspensa ipsius*
jurisdictia, adeo ut Judex, Appellatione pendente,
noo possit sententiam a se latam executioni man-
dare absque vitio attentati, ut patet ex citatis
juribus *numero antecedenti, l. Unica ff. Nihil. inno-*
vari Appellatiane interposita, c. *Venientes* 19. *de ju-*
rejuranda, e. Dilectis filiis 55. *de Appellat.* juncto c.
Cum ad Sedem 15. §. *fin. de restitution. Spoliato-*
rum. Est tamen hic advertendum, quod per Ap- 5
pellationem jurisdictio Judicis *a quo* suspenditur
solum respectu illius causae, in qua appellatur,
non autem respectu aliarum, quia Appellans exi-
mitur per Appellationem a jurisdictione sui Ju-
dicis ordinarii solum in illa causa, in qua appel-
lavit; c. *Cum teneamur* 17. *de Appellat.* et Gloss. *ibi*
verb. *Praetermisso* his verbis: *Et sic videtur, quod*
in eo tantum articula, super quo appellatur, exem-
ptus est a jurisdictione Judicis sui ordinarii; adeo-
que non suspenditur ejus jurisdictio in aliis cau-
sis, quin cognoscere de illis possit, et patet ex-
presse *in c. Ad. haec,* 6. *de Appell.* ubi habentur
haec praecisa verba: *Ad haec, si in una causa*
quis appellaverit, et pendenti Appellatione, aliquod
crimen committat, vel prius commisisse dicatur, vel

modo etiam accusetur, aut conveniatur de alia re, super qua non sit appellatum, et illam proferri contingat ad audientiam Judicis, a quo in alio negotio appellaverit, eum potest si voluerit, tamquam suspectum citare, alioquin debebit ejus stare judicio, maxime si suus ordinarius Judex existat, et clarissime etiam in ejus Summario sic: *Coram Judice, a quo appellavi in una causa, possum in alia conveniri, nisi eum recusem ut suspectum.* Et c. *Proposuit* 24. *de Appellat.* ubi dicitur, quod Appellans, *non minus teneatur in aliis, super quibus appellatum non est, respondere*, et etiam clarissime in ejus Summario sic: *Appellans ab Ordinario in una causa,*
6 *in aliis coram eodem respondere tenetur.* Potest tamen Appellans recusare Judicem *a quo*, tamquam suspectum etiam in aliis causis, quia, cum gravaverit in causa, a cujus sententia appellavit, periculum est, et suspicio, ne etiam in aliis causis gravet, ut habetur expresse in *cit. c. Ad haec*, his verbis: *Eum potest, si voluerit, tamquam suspectum citare*, et etiam in *cit. c. Proposuit*, his verbis: *Judex tamen, a quo appellatur (quia illi omnino suspectus est) eum non debet ad respondendum super aliis compellere, nisi pro crimine adeo gravi, et ma-*
7 *nifesto, quod ipso actu merito sit damnandus.* Ex quibus clare patet, posse Judicem recusari ut suspectum in aliis causis; dummodo non sint de notoriis, et manifestis, quia in notoriis non est locus nec recusationi, nec Appellationi, cum Appellatio, et recusatio in istis aequiparentur. textu expresso *in c. Super eo* 12. *de Appellat.* his verbis: *Ubi Appellationis remedium tollitur, sicut Appellationi, ita recusationi non est aliquatenus deferendum.*

8 Appellatio a Definitiva in variis item casibus non parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis *a quo*. Et primo in casibus a Jure exceptis, et supra allegatis in *articulo quarto*, in quibus Jura, ut *ibi* videri potest, post sententiam prohibent appellari. Colligitur ex c. *Non solum* 7. *de Appellat. in* 6. ubi sic habetur: *Innovata post Appellationem a Definitiva sententia interjectam, debent semper (exceptis casibus, in quibus Jura post sententiam prohibent appellare) ante omnia per Appellationis Judicem revocari.* Per ly enim *exceptis casibus* etc. clare demonstratur, non suspendi jurisdictionem Judicis *a quo* per Appellationem in casibus, in quibus Jura prohibent appellari. Et ratio est manifesta, quia Appellatio, quae fit contra Juris prohibitionem, habetur pro infecta ex c. *Imperiali caus.* 25. *q.* 2. ibi: *Imperiali constitutum est sanctione aperte, ut ea, quae contra Leges fiunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sint*; et ex *Regula* 64. *Juris in* 6. ibi: *Quae contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi.* Quod autem nullum est, atque infectum, nullum parit effectum, ut constat ex c. *Illud* 8. c. *Cum laici* 10.
9 *et c. suggestum* 20. *de Jurepatronatus.* Secundo Appellatio a Definitiva non parit effectum suspensivum in iis, quae tendunt ad faciliorem exitum, seu litem causae Appellationis; dummodo Judex *a quo* se abstineat a cognitione ipsius causae Appellationis. Colligitur ex c. *cum teneamur* 17. *de Appellat.* ubi decidtur, quod Judex *a quo* Appellationis possit reformare possessionem, a qua Appellans, pendente Appellatione, fuerat turbatus, et ejectus; sic enim praecise dicitur in ejus Summario: *Si Appellans turbatur in possessione, super qua fuit appellatum, Judex a quo potest illam possessionem sibi reformare, Appellatione in suo statu permanente*; et desumitur etiam ex c. *Ex literis* 2. *de Matrimonio contracto contra Interdictum Eccles.* ubi licet Judex *a quo* detulerit Appellationi de quadam causa Matrimonii, nihilominus districtius interdixit, ne Appellans a valore talis Matrimonii nuberet alteri, donec causa ipsius Matrimonii debitum sortiretur effectum, ibi: *Cujus Appellationi Archiepiscopus deferens eidem sub Excommunicationis interminatione districtius interdixit, ne cui nuberet, donec causa ipsa finem debitum sortiretur*; et Glossa hic praecise dicit, quod *licet Judex deferat Appellationi, nihilominus mihi potest interdicere, ne faciam id, propter quod appellavi*; sic etiam Abbas in c. *Cum teneamur num.* 1. Barbosa *ibi num.* 3. Alexander de Naevo *ibi num.* 7. et 8. Scaccia, Maranta, Pirhing. et alii.

Tertio Apppellatio a Definitiva non parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis *a quo* in 10
excessibus, et criminibus, quae committuntur ab Appellante post Appellationem; *cap. Praeterea* 22. *de Appellat.* ubi sic expresse statuitur: « Praeterea de his, qui ad Sedem Apostolicam appellant, et postea gravia committentes, se, dum conveniuntur, Appellatione tuentur, duximus respondendum, quod eos Appellatio non debet in sua iniquitate tueri, quominus eorum excessus Censura Canonica puniantur. » Et in ejus Summario sic praecise dicitur: « Appellans ab Ordinario, postea de delicto ab eo commisso puniri potest per ipsum Ordinarium » et Glossa *ibi verb. Gravia* ubi sic ait: « Quoniam si super articulo aliquo Appellatio facta est, ad ea, quae postea emergunt, non extenditur, quia in aliis remanet sub jurisdictione Judicis sui; » Appellatio enim, ut patet ex textu, non debet delinquentem in sua iniquitate tueri, cum ista sit instituta, ut relevet Appellantes ab oppressione injusta, non ut justitiam pervertat; eo vel maxime quod per Appellationem non suspenditur jurisdictio Judicis *a quo* nisi in ea sola causa, super qua est appellatum, ita ut in aliis retineat liberam et plenam jurisdictionem, et possit, prout de jure, libere procedere, ex *cap. Ad haec* 6. *cap. Cum teneamur* 17. *et cap. Proposuit* 24. *de Appellat. et cap. Romana* 3. *de Appellat. in* 6. §. *Cum vero*, ubi sic expresse habetur: *Cum vero is, qui ad Remensem Curiam super aliqua causa vocem Appellationis emittit; nihil-*

ominus in causis aliis Ordinarii sui jurisdictioni subjiciatur, Remensis Archiepiscopus, vel Officialis ipsius nequaquam jurisdictionem ipsam in aliis impediant, ut ab ejusdem Ordinarii potestate totaliter eximant taliter Appellantem, et tenet Abbas *in cit. c. Praeterea n.* 2. Alexander de Naevo *ibidem n.* 4. Pirhing *lib.* 2. *titul.* 28. *de Appellat. num.* 224. et
11 alii. Quarto Appellatio a Definitiva non parit effectum suspensivum in Censuris Ecclesiasticis absolute inflictis; et in primis quod non pariat effectum suspensivum Excommunicationis absolute latae, habetur *in cap. Pastoralis* 53. *de Appellat.*
12 Quod non pariat effectum suspensivum Suspensionis absolute latae, habetur aperte *in c. Is, cui*
13 20. *de Sententia Excommunicationis in.* 6. Et quod neque pariat effectum suspensivum Interdicti absolute lati, habetur *in c. Ad haec* 37. *de Appellat.* vide supra *in articulo quinto n.* 12. *et seqq.* ubi afferuntur citati textus pro istis tribus Censuris.
14 In Censuris autem Appellatio ante conditionis eventum parit effectum suspensivum, ut habetur expresse *in c. Praeterea* 40. *de Appellat. et cap. Per tuos* 40. *de sententia Excommunic.* vide supra *in*
15 *art.* 5. *num.* 15. *et seqq.* Quinto Appellatio a Definitiva non parit effectum suspensivum in causis piis, in causis subsidii charitativi, in causis alimentorum futurorum, vel pensionis assignatae loco alimentorum, in causis Praecedentiae, in causis pertinentibus ad Visitationem, et a Decreto Episcopi visitantis Confraternitatem Laicorum, et compellentis Administratores ad reddendum computa, in causis, ubi quis condemnatur ad solvendum salarium famulis, vel mercedem operariis, in causis Dotis, et in causis illis, quae celeritatem requirunt, et dilationem non patiuntur. In omnibus enim istis assignatis, et consimilibus casibus Appellatio non parit effectum suspensivum, et non obstante Appellatione, proceditur ad executionem sententiae. Sic Barbosa *in cap. Ut debitus* 59. *de Appellat. n.* 15. cum pluribus aliis Doctoribus ibi citatis.

16 Appellatio a sententia Interlocutoria, si sit super aliquo articulo, sive quaestione incidenti, vel gravamine ita connexo cum causa principali, ut causa non discussa, nec possit definiri, et discuti ille articulus, seu quaestio incidens, vel gravamen, parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis, nedum super illo articulo, sive quaestione incidenti, vel gravamine, super quo appellatum est, sed etiam super cognitione ipsius causae principalis; ut habetur expresse *in cap. Super eo* 10. *de Appellat.* praecisis his verbis: *Super eo, quod sollicitudo tua quaesivit, prudentiae tuae duximus respondendum, quod si de aliqua exceptione quaestio oriatur, et exinde Appellationem fieri contingat, eidem exceptioni erit merito supersedendum, et si principalis causa sine illa terminari non poterit, ei nihilominus supersedeatur.* Et clarissime in ejus Summario sic: *Supersedeatur propter articulum, in quo appellatum est, etiam super principali causa, si sine illo art. expediri non potest.* Appellatio ab Interlocutoria, e- 17
tiamsi sit super aliquo articulo, sine quo causa principalis terminari potest, adhuc parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis *a quo*, nedum super illo articulo, in quo est appellatum, sed etiam super cognitione ipsius causae principalis. Sic tenet Glossa *in c. Super eo* 10. *de Appell. verb. Terminari;* Abbas *n.* 4. *et sequent. hoc tit.* hanc opinionem appellans communem, et eam probans ex *cap. Non solum* 7. *et cap. Si Judice* 10. *de Appellat. in* 6. Anaclet. *lib.* 2. *tit.* 28. *de Appellat. n.* 228. et alii. Et ratio est, quia si Judex *ad quem* deberet 18
solum cognoscere super articulo incidente, super quo appellatum est, et Judex *a quo* posset, et deberet procedere super causa principali, continentia causae divideretur, et Appellans in eadem causa cogeretur comparere coram diversis Judicibus, quod nimis dispendiosum, et durum esset; et ideo prohibitum in *l. Nulli* 10. *Cod. de judiciis, et in cap. Dispendia litium* 3. *de Rescriptis in* 6. Tum quia nimis durum esset Appellanti, nedum ratione dispendii, sed etiam ratione suspicionis, et inimicitiae Judicis, *a quo* jam gravatus appellavit, si deberet iterum coram ipso causam prosequi, et ab eo expectare sententiam, cum maxime propter hoc suspecti, et inimici prohibeantur esse Judices; *cap. Quod suspecti, caus.* 3. *quaest.* 5. ibi: *Quod suspecti, et inimici Judices esse non debeant, et ipsa ratio dictat, et pluribus probatur exemplis.*

Appellatio legitima, ultra effectum suspensivum, parit etiam effectum devolutivum, ita ut 19
causae cognitio devolvatur ad Judicem *ad quem* appellatur, et ipse de justitia Appellationis cognoscere debeat, et non Judex *a quo;* immo Judex *ad quem* non solum cognoscere potest de justitia Appellationis, sed etiam, hac probata, causam principalem examinare, et etiam sententialiter definire potest; *l. Eos, qui* §. *Cod. de Appell. cap. Dilectis Filiis* 55. *et cap. Ut debitus honor* 58. *de Appellat.* Appellatio a sententia Definitiva de- 20
volvit ad Judicem *ad quem*, non solum causam principalem, sed etiam ejus accessoria; *cap. Dilectis filiis* 55. *de Appellat.* in cujus Summario sic praecise habetur: *Per Appellationem legitime interpositam principale cum accessoriis ad Judicem Appellationis defertur*, et Glossa *ibi* verb. *Principale*, ubi dicit: *Quod idem juris debet esse in accessorio, quod in principali.* Et sic per talem Appellationem a De- 21
finitiva devoluta tota causa cum suis accessoriis ad Judicem *ad quem*, ipse debet judicare, an bene, vel male fuerit judicatum a Judice *a quo;* et si invenit, quod bene judicaverit, debet confirmare latam sententiam, sententiando quod a Judice fuerit bene judicatum, et ab Appellante male appellatum, et si invenit, quod Judex *a quo* male judicaverit, debet latam sententiam cassare,

vel ipsam reformare, aliquid addendo, vel detrahendo, prout de jure opus fuerit sententiando, quod ab Appellante fuerit bene appellatum, et a
22 Judice male judicatum. Nec tunc ipse Judex *ad quem* potest causam remittere ad Judicem *a quo*, sed tenetur eam propria sententia ultimare, et definire; *l. Eos, qui, Cod. de Appellat. et cap. Ei, qui appellat. caus.*2. *quaest.*6. §.*Ab eo*, ubi sic praecise habetur: *Ab eo autem, qui de Appellat. cognoscit, non potest fieri recessus ad Judicem, a quo fuerit provocatum; quapropter remittendi litigatores ad provincias, remotam sibi occasionem, atque exclusam penitus intelligant, cum super omni causa interpositam provocationem, vel injustam tantum liceat pronunciare, vel justam;* et Glossa *in cit. cap. Ut debitus, verb. Alioquin.*

23 Appellatio a sententia Interlocutoria, si sit probata legitima, et ex rationabili causa proveniens, devolvit totam causam, ejusque cognitionem ad Judicem *ad quem;* qui tunc non debet causam remittere ad Judicem *a quo*, sed ipsemet etiam de causa principali cognoscere, et ipsam terminare, seu sententialiter definire; *cap. Et debitus honor* 59. *de Appellat.* ubi dicitur expresse: *Alioquin ipse*
24 *procedet.* Si vero Appellatio ab Interlocutoria non fuerit probata legitima, et rationabilis, debet Judex *ad quem* remittere causam principalem Judici *a quo*, et irrationabiliter, et frivole Appellantem in expensis alteri parti condemnare; *cit. cap. Ut debitus honor* 59. *de Appellat.* ibi: *Cum autem* (scilicet quis ante sententiam) *ex rationabili causa putaverit appellandum coram eodem Judice, causa probabili Appellat. exposita, tali videlicet, quae si forte probata deberet legitima reputari, Superior de Appellatione cognoscat. Et si minus rationabiliter eum appellasse constiterit, illum ad inferiorem remittat, et in expensis alteri parti condemnet alioquin ipse*
25 *procedet.* In casu autem, quod Judex *a quo* jam ipsi Appellationi frivolae, et illegitimae detulerit concedendo verb. gr. Apostolos Dimissorios, vel Reverentiales, tunc Judex *ad quem*, non obstante, quod Appellatio sit frivola, et illegitima, adhuc potest in tota causa procedere, ipsamque totaliter terminare, nec tenetur, uti prius, ipsam remittere Judici *a quo*, cum ipse per talem delationem factam Appellationi frivolae censeatur abdicasse a se omnem jurisdictionem quoad illam causam; *cap. Cum Appellationibus* 5. *de Appellation. in* 6. §. *Si vero*, ubi sic praecise habetur: *Si vero Judex admittat eamdem*, (scilicet Appellationem frivolam) *licet tam Appellatio, quam ipsius Judicis delatio a Superiore valeant refutari, quia tamen Judex ipse quantum in se fuit, a se jurisdictionem abdicavit, eamdem Appellationi deferens minus juste; totius causae decisio in Superioris est potestatem transfusa, nec est illi causa de necessitate ulterius remittenda;* in tali igitur casu erit in plena libertate Judicis *ad quem* talem causam remittere, vel non, prout sibi libuerit, Judici *a quo.* Sic etiam Glossa *in cit. cap. Cum Appellationibus;* Ancharanus *ibi num.* 3. Anaclet. et alii.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De effectu Appellationis, in quo tam Appellantis et Appellati, quam Judicis *a quo*, et Judicis *ad quem* appellatum, officia continentur, adisis Cletzel. *de Appellat. c. sexto, et ultimo per tot.* Materia enim hic addenda, et praesertim a laudato Auctore exornata, ampla adeo est, ut intra angustos limites hujus additionis coarctari haud patiatur. 26

ARTICULUS X.

APPELLATIO QUOAD ATTENTATA, ET REVOCATIONEM EORUM.

Attentata, prout ad praesens spectat, idem sunt ac innovata contra Jus, lite, seu Appellatione pendente. Colligitur *ex l. Unica, ff. Nihil novari Appellatione interposita, et ex toto titulo* 16. *Ut lite pendente nihil innovetur.* Et merito dicuntur innovata, quia, si nihil innovetur, seu non fiat aliquid novi, quod antea inceptum non fuerit, non vocatur attentatum, sed potius continuatum. Attentare enim non dicitur is, qui facit actum continuatum, idest, qui continuat actum praecedentem, quia lis, seu Appellatio non debet quemcumque sua possessione privare, et nemo tenetur desistere a continuatione sui juris, aut possessionis, propter aliquam Appellationem; Franciscus Herculanus *tom.* 5. *Tractatum tract. de attentatis c.* 3. *n.* 4. *et seqq.* Scaccia *quaest.* 4. *de Appellat. num.* 70. Franchus *in c. Cum teneamur* 17. *de Appellat. n.* 1. et alii cum Rota *Decision.* 44. *n.* 1. *et* 2. *de Appellation. in novis.* Et additur *contra Jus* ad denotandum, quod ea, quae fiunt de novo post Appellationem ex concessione Juris, non dicuntur proprie *attentata.* Et sic licet Judex *a quo* post Appellationem praefigat Appellanti terminum ad recipiendos Apostolos, vel ad prosequendam Appellationem, et similia, non committit vitium *attentati*, quia haec facit ex concessione juris; *c. Personas* 4. *de Appellation. et Clementin. Quamvis de Appellation.* Sicuti etiam non diceretur Judex *a quo* aliquid innovare, vel attentare, si post Appellationem prae timore dilapidationis fructuum faceret eos sequestrari, cum ei concedatur a Jure; *c. Quoties potest caus.* 2. *qu.* 6. ubi expresse dicitur: *Quoties post auditam causam Judicem possessor appellat, fructus possessionis, de qua agitur (dum sequentiae audientiae eventus dubius est) merito sequestrantur, et c. Ab eo* 3. *de sequestr. possession. et fructuum*, ibi: *Ab eo, qui a sententia provocavit, fructus pos-*

sess.onis (si dissipentur ab ipso) possunt, lite pendente, rationabiliter sequestrari.

5 Attentata, pendente Appellatione a sententia Definitiva, revocantur aate omnia per remedium *Attentati*, ita ut Judex *ad quem* ante omnia debeat penitus revocare, nedum ea, quae sunt innovata post Appellationem interpositam, sed etiam ea omnia, quae sunt innovata, et mutata medio tempore inter sententiam, et Appellationem, perinde ac si post eamdem Appellationem innovata fuissent; dummodo postea infra decem dies appellatum sit. Sic praecise habetur in *c. Non solum* 7.
6 *de Appellation. in* 6. Non solum innovata post Appellationem a Definitiva sententia interjectam debent semper (exceptis casibus in quibus jura post sententiam prohibent appellare) ante omnia per Appellationis Judicem penitus revocari, sed etiam ea omnia, quae medio tempore inter sententiam, et Appellationem, quae postmodum infra decendium interponitur ab eadem, contingit innovari, ac si post Appellationem eamdem innovata fuissent. Et ratio est, quia Appellatio a Definitiva eximit Appellantem a jurisdictione Judicis *a quo* quoad illam causam, a cujus sententia appellavit, taliter quod durante Appellatione, respectu illius causae non sit amplius proprias ejus Judex, adeoque quidquid interim Judex *a quo* circa eam innovat, seu attentat, est ipso jure invalidum, tamquam factum a Judice non suo, et incompetente; *c. At si Clerici* 4. *de Judiciis*, ibi: *Sicut etiam sententia a non suo Judice lata non tenet, ita et facta confessio coram ipso;* Et *regul.* 26. *de Regulis Juris in* 6. *Ea quae fiunt a Judice, si ad ejus non spectant officium, viribus non subsistunt.*

7 Ratio autem, quare revocanda sint ante omnia etiam innovata, et attentata medio tempore inter sententiam, et Appellationem, quae postmodum infra decendium interponitur, ut dicit citatus textus, est, quia sententia lata a Judice *a quo* non transit in rem judicatam, nisi post decendium elapsum, textu expresso in *c. Quod ad consultationem* 15. *de sententia, et re judicata*, et intra ipsum decendium stat in libertate condemnati appellare, vel non a sententia Definitiva Judicis *a quo*, juxta textum expressum *in Authentic. Hodie; et in c. Anteriorum* 28. *caus.* 2. *q.* 6. adeoque intra id temporis a jure concessi ad appellandum nequeunt aliqua innovari a Judice *a quo*, aliter ea omnia tamquam attentata sunt revocanda statim a Judice *ad quem*, ut praejudicialia contra jus libertati appellandi.

8 Attentata autem, pendente Appellatione a sententia Interlocutoria, seu a gravamine, non revocantur ante omnia, sed debet prius justificari causa Appellationis, et causa justificata, et probata, tunc revocantur, nisi tamen Judex *ad quem*, post devolutam ad se causam, per Appellationem canonice inhibuerit Judici *a quo*, ne ulterius procederet, quia tunc omnia innovata a Judice *a quo* post inhibitionem essent ante omnia reducenda in statum pristinum per ipsum Judicem *ad quem*, textu expresso in *c. Non solum, de Appellat. in* 6. §. *Illa vero, ibi:* « Illa vero, quae post Appellatio» nem interpositam ante Definitivam sententiam » innovantur, donec Appellationis causam veram » esse constiterit, non debent, nisi Judex Appel» lationis (postquam sibi constiterit per Appella» tionem emissam ex causa probabili fore ad se » negotium devolutum) inhibeat canonice Judici » *a quo* appellatum extitit, ne procedat; tunc e» nim quidquid post inhibitionem hujusmodi fue» rit innovatum, est (licet causa eadem non sit » vera) per eumdem Appellationis Judicem ante » omnia in statum pristinam reducendum. » Ra- 9
tio autem quare attentata, pendente Appellatione a sententia Definitiva, debeant statim, et ante omnia revocari, et attentata, pendente Appellatione ab Interlocutoria, non debent revocari, nisi postquam fuerit justificata Appellatio, et constiterit veram esse causam appellandi, ratio, inquam, differentiae, et disparitatis est, quia per sententiam Definitivam finitur officium Judicis *a quo*, qui, postquam sententiam pronunciavit, desinit esse Judex, *l. Judex* 55. *ff. de re judicata*, et per Appellationem ab ea devolvitur tota causa ad Judicem *ad quem*, statim suspensa omni jurisdictione Judicis *a quo* absque ulla justificatione causae appellandi. Unde si Judex *a quo* ulterius se immisceret causae illi, procederet sine jurisdictione et invalide ageret, ut colligitur *ex cap. At si Clerici* 4. *de Judiciis*. E contra vero per Appellationem 10
ab Interlocutoria, non finitur totaliter officium Judicis *a quo*, qui, postquam sententiam pronunciavit, remanet adhuc Judex; *l. Quod jussit* 14. *ff. de re judicata;* nec per Appellationem ab ea devolvitur taliter causa ad Judicem *ad quem*, ut statim remaneat suspensa omnis jurisdictio Judicis *a quo*, absque ulla justificatione causae appellandi, quia Judex *a quo*, non obstante tali Appellatione, potest adhuc in causa procedere, si revocet gravamen; *cap. Quum cessante* 60. *de Appellat.* et priusquam remaneat suspensa jurisdictio Judicis *a quo*, quoad effectum revocandi attentata, debet allegari, et probari causa rationabilis appellandi; *cap. Ut debitus honor* 59. *de Appellat.* et per hoc in Appellatione ab Interlocutoria necesse est, ut prius constet de veritate causae Appellationis, ut ex eventu litis sciatur, an attentata sint revocanda, nec ne. Glossa in *cit. cap. Non solum* 7. *de Appellation. in* 6. §. *Illa vero, verb. Ante Definitivam*, et ibi Doctores passim.

ADDITIO EX ALIENA MANU

De attentatis quoque fuse aeque ac docte more 11
suo agit idem Cletzel. *de Appellatione illo ipso cap.* 6. citato in praecedenti additione ad Art. IX.

ARTICULUS XI.

APPELLATIO QUOAD ALIQUOS CASUS, IN QUIBUS MORALITER EST ILLICITA, VEL LICITA.

1 Appellatio est illicita, et contra justitiam, cum interponitur cum solo fine, ut causa longius producatur, et ne contra se justa sententia proferatur, et sic appellans tenetur de damnis illatis. Colligitur *ex cap. Omnino* 27. *caus.* 2. *quaest.* 6. ubi sic praecise habetur: *Omnino puniendus est, ut quoties injusta Appellatio pronunciatur, sumptus, quos, dum sequerentur, adversarius impendit, red-*
2 *dere cogatur, non simplos, sed quadruplos.* Et ratio est clara. quia talis Appellans magnam injuriam infert Judici *a quo* appellat, et magnam injustitiam committit in proximum, quem cogit ad indebitas expensas, protrahendo injuste causam sua iniqua Appellatione; Sic Divus Thomas 2. 2. *quaest.* 69. *art.* 3. *in corpore* his praecisis verbis: » Duplici de causa contingit aliquem appellare. » Uno quidem modo confidentia justae causae, » quia scilicet injuste a Judice gravatur, et sic » licitum est appellare... Alio modo aliquis ap- » pellat causa afferendae morae, ne contra eum » justa sententia proferatur, et hoc est calum- » niose se defendere, quod est illicitum... facit » enim injuriam et Judici, cujus Officium impe- » dit, et adversario suo, cujus justitiam, quan- » tum potest, perturbat; et ideo, sicut dicitur » *caus.* 2. *qu.* 6. omnino puniendus, cujus Ap- » pellatio injusta pronunciatur. » Et corroboratur auctoritate S. Bernardi *lib.* 3. *de consideratione c.* 2. *num.* 7. « Iniqua autem omnis Appellatio, » ad quam justitiae inopia non coegit. Appellare, » non ut graves, sed si gravaris, licet... Qui » igitur non gravatus appellat, liquet, quia aut » gravare intendit, aut tempus redimere. Non » est autem suffugium Appellatio, sed refu- » gium.

3 Appellatio est penitus illicita in causa, quam Appellans scit esse injustam, et talis Appellans tenetur ad integram restitutionem damnorum illatorum. Desumitur ex *cit. cap. Omnino* 27. *caus.* 2. *q.* 6. in cujus etiam Summario expresso habetur: *Injuste Appellans omnino puniendus est.* Et confirmatur ex *cap. Cum speciali* 41. *de Appellat.* §. *Porro*, ubi Pontifex Innocentius III. declarat Appellationem institutam fuisse, ne innocentes in causis justis a Judicibus subalternis opprimantur, non vero, ut in causis injustis iniquitas Appellantium defendatur, ibi: *Cum Appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed in praesidium innocentiae institutum;* Et ad hoc facit auctoritas Sancti Bernardi *lib.* 3. *de consideratione c.* 2. *num.* 7. amplexa, et adducta a Sancto Antonino *t.* 3. *Summ. Historialis pag.* 48. *editionis Lugdunensis anni* 1587. his verbis: *Non est Appellatio suffugium, sed refugium: sed antidotum versum est in venenum.* Appellatio est illicita, et 4
peccaminosa, si fiat a Judice Catholico ad Judicem Acatholicum, seu alterius Fidei. Habetur expresse *in c. Catholicus* 32. *caus.* 2. *q.* 6. his verbis: *Catholicus, qui causam sive justam sive injustam ad Judicium alterius Fidei Judicis provocat, excommunicetur* (*). Et in ejus Summario sic clarissime dicitur: « Excommunicatur Catholicus, qui committit » causam suam Judicio alterius Fidei. » Et sic tenet expresse S. Thomas 2. 2. *q.* 69. *art.* 3. *ad primum,* his verbis: « Quia non praesumitur esse » rectitudo, ubi vera Fides non est; ideo non » licet Catholico ad infidelem Judicem appellare, » secundum illud *causae* 2. *quaest.* 7. *c. Catholi-* » *cus* etc. » Nam et Apostolus 1. *ad Corinthios c.* 6. *num.* 5. *et* 6. arguit eos, qui judicio contendebant apud Infideles. Verba Apostoli sunt ista praecisa: » Ad verecundiam vestram dico. Sic » non est inter vos sapiens quisquam, qui possit » judicare inter Fratrem suum? Sed Frater cum » Fratre Judicio contendit, et hoc apud Infideles. » Et in Summmario hujus capitis clarissime dicitur: » Corripit eos, quod Judicio contenderent coram » Judice Ethnico (**).

Condemnatus a Judice non habente sufficientes 5
probationes pro illo condemnando, licet revera sit Reus coram Deo, nihilominus potest ab illa sententia licite appellare, quia licet sit Reus coram Deo, et in Foro interiori, non est tamen Reus in Foro exteriori, et coram Judice, qui ferre debet sententiam juxta allegata, et probata. Unde cum Judex juxta allegata, et probata non habeat sufficientes probationes ad ferendam talem sententiam condemnationis, poterit condemnatus licite ab ipsa appellare tamquam illegitime prolata. Colligitur *ex cap. Ei, qui Appellat.* 41. *caus.* 2. *q.* 6. §. *Item sententia*, ubi sic praecise habetur: *Item sententia contra solitum ordinem judiciorum a Praeside prolata auctoritatem rei judicatae non habet.* Et sic habetur etiam *in l. Prolatam* 4. *Cod. de sententiis, et interlocutionibus omnium Judicium lib.* 7. *tit.* 45. Ipse enim condemnatus, uti 6

(*) Vide Berardum in Gratiani decretum *part.* 1. *cap* 15. *pag.* 197. ubi de hoc Canone disserens ait: « Frustra « in Africanis Codicibus, aut Conciliis quaeritur; » tum. « Ad hanc sane rem nullus huc usque proditus est canon. »

(**) Intelligitur autem haec prohibitio de Catholicis qui inter Catholicos vivunt; nam illi nostrates, qui in terris Infidelium negotiationis causa commorari permittuntur, nihil peccant, si coram ipsorum Judicibus vel actores compareant vel rei. Dominicus Soto *de just. et jure lib.* 5. *quaest.* 6. *art.* 3. Confer S. Thomam *lect.* 2. *in cit. cap.* (*Edit. Barbiel.*)

non sufficienter convictus, in tali casu justissime appellaret, ut desumitur *ex cap. Nos in quemquam* 1. *caus.* 2. *quaest.* 1. per haec praecisa verba S. Augustini ibi adducta: *Nos in quemquam sententiam ferre non possumus, nisi aut in convictum aut sponte confessum.* Et in Summario hujus capitis expresse dicitur: *Damnari non valet, nisi aut convictus, aut sponte confessus.* Vide supra verb. *Accusatus n.* 5. 6. *et* 7.

SUPPLEMENTA AUCTORIS

7 Appellationes omnes, et inbibitiones, per quas
retardetur executio, aut impediatur processus ad
ulteriora in iis, quorum executio a Tridentino,
vel Constitutionibus Apostolicis commissa est
locorum Ordinariis, addita clausula *Appellatione,*
vel inhibitione quacumque postposita; ne a Tribuna-
libus recipiantur, statuit Benedictus XIV. *Const.*
8 *incip. Ad militantis.* Quae Appellationes, inhibi-
tionesque si concedantur, praeterquam quod ejus
statutum violatur, nullae sint; *ibid.* §. 38.
9 Excipiuntur tamen casus, qui forte occurrerint
singulares ab hac regula eximendi; tunc vero ne
decetur monitoria, citationesque vetat, nisi prius
in supplici libello ad hoc porrigendo facti circum-
stantia peculiaris clare exponatur cum aliquo do-
cumento semiplene saltem eamdem circumstan-
10 tiam verificante; *ibid.* §. 39. Et Notarii non ser-
vantes talem formam, infamiam et inhabilitatem
incurrunt, cum poenis pecuniariis; *ibid.* §. 40.
11 Appellatio admitti nequit, nisi legitime interpo-
12 sita, et in casibus a Jure permissis; *ib.* §. 43. Ap-
pellatio a gravamine admitti nequit, nisi probato
gravamine non reparabili per Definitivam; *ibid.*
13 Appellatio suspensiva, ubi locum non habet,
non intelligitur inducta per ea, quae disposita
sunt circa valorem citationum Cameralium in
partibus. Idem *tom.* 1. *Constitutione* 165. *incip.*
Romanae §. 14.
14 Appellatio ab irrationabili judicio Episcopi a
Pio V. permissa est in devolutivo tantum. Idem
Constit. 68. *incip. Cum illud* §. 2. Sicut etiam ta-
15 cite a Concilio Tridentino. Idem *ibid.* §. 15. Ap-
pellatio ab irrationabili judicio Episcopi infra de-
cem dies a die collationis est interponenda. Idem
ibid. §. 7. Ibique traditur forma transferendi acta
16 coram Judice *ad quem.* Appellatio ab irrationabili
judicio Episcopi non permittitur, non probato
gravamine, tam quoad doctrinam, ex actis, quam
quoad reliqua, saltem extrajudicialiter. Idem *ib.*
17 Intellige tamen, ubi servata fuerit in concursu, et
18 examine forma ibi praescripta. Idem *ib.* In hujus-
modi Appellationis judicio Judex *ad quem* non
potest pronunciare nisi comperto gravamine, et
secundum *acta*, tam quoad doctrinam, quam quo-
19 ad reliqua. Idem *ib.* §. 16. In iis vero, quae
Episcopus *a quo* ex informata conscientia ipsi re-
velaverit, omnimodam fidem ei habebit, et secreti
legem custodiet. Idem *ibid.* Et in hujusmodi ju- 20
dicio duae conformes faciunt rem judicatam. Idem
ibid. §. 17.
Appellatio a judicio Episcopi super Parochiali 21
liberae collationis, admittitur in devolutivo tan-
tum. Idem *tom.* 2. *Constitut.* 4. *incip. Redditae.*
Appellatio a judicio Episcopi instituentis, si id 22
conforme sit judicio Patroni praesentantis, non
admittitur, nisi in devolutivo. Idem *ibid.* Si vero 23
Episcopus postponendum censuerit eum, quem
Patronus Ecclesiasticus tamquam digniorem prae-
elegerit, hujus Appellatio admittitur etiam in sus-
pensivo. Idem *ibid.*
Appellatio a sententia lata super nullitate Ma- 24
trimonii in quacumque instantia semper sus-
pendit executionem. Idem *tom.* 1. *Constit.* 33. *incip.*
Dei miseratio, §. 11. Appellatio in causis matrimo- 25
nialibus praecludi nequit per acta poenalia inter
partes inita. Idem *tom.* 1. *Constit.* 85. *incip. Ni-*
mia, §. 7.
Appellatio a sententia pro nullitate Professio- 26
nis Regularis prolata, a Defensore Professionum
est interponenda, et prosequenda. Idem *tom.* 2.
Constit. 47. *incip. Si datam.* Appellatio ab unica 27
sententia lata pro nullitate Professionis semper
suspendit executionem. Idem *ibid.* Et licet non 28
interposita fuerit, res non dicitur judicata, nec
Professus exire potest e Claustris. Idem *ibid.*
Appellantes ad futurum Concilium excommu- 29
nicantur, et respective interdicto subjiciuntur.
Idem *tom.* 1. *Constitut.* 14. *incip. Pastoralis,* §. 2.
Appellantes a gravamine, vel futura executione 30
Literar. Apostolicarum ad potestatem saecularem,
excommunicantur. Idem *ibid.* §. 12.
Clericus ob crimen occultum ab Episcopo sus- 31
pensus a susceptis, vel a suscipiendis Ordinibus
non potest appellare, sed tantum suas querelas ad
Sedem Apostolicam *deferre;* et si appellet, ac in
Ordine ministret, incurrit irregularitatem. Idem
de Synodo Dioecesana, *lib.* 7. *c.* 71. *a n.* 3. *ad* 5.
Vide verb. *Ordo*, *Art.* 3. *a n.* 84. *ad* 87. ubi ad
id afferuntur varia Decreta.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Appellatio cum inhibitione in suspensivo con- 32
cedi prohibetur ex *Constit.* Benedicti XIV. *Ad*
militantis cit. ab Auctor. num. 7. non obstante
quacumque contraria consuetudine etiam immemorabili, aut privilegio, sub poena nullitatis actorum etiam, quoad citationes expediri solitas coram Signaturae Praefecto, ad effectum comparendi aut adeundi eamdem Signaturam:

I. A decretis, quorum executio a Trid. demandata est locorum Ordinariis, etiam uti sedi Apostolicae delegatis, Appellatione, vel inhibitione quacumque postposita.

II. Ab eorum decretis, tam in visitatione,

quam extra, circa cultum divinum conservandum, vel augendum, et praecipue circa Missae celebrationem.

III. A decretis cogentibus Clericos, tam seculares quam regulares, etiam monachos, et exemptos ad Processiones publicas; servata tamen forma Constitut. S. Pii V. *Et si mendicantium,* et circa praecedentias in eisdem inter dictos Clericos, vel associatione cadaverum, delatione umbellae, etc. ac super observantia censurarum, etiam episcopalium, et festorum dioecesum.

IV. A decretis circa curam animarum, et Sacramentorum administrationem, aliaque parochialia munera, etiam quoad exemptos, tam saeculares, quam regulares.

V. A deputatione Vicariorum, etiam perpetuorum, cum assignatione congruae, in parochialibus perpetuo unitis quibuscumque Ecclesiis, aut locis piis.

VI. A visitatione dictarum Ecclesiarum parochialium, et aliarum quarumcumque, quomodolibet exemptarum, et a decretis circa earumdem reparationem, et curam animarum.

VII. A decretis, quibus Episcopi, etiam uti Sedis Apost. delegati, cogunt rectores Ecclesiarum parochialium, aut baptismalium, ob populi numerositatem sibi tot Sacerdotes adjungere, quot sufficiant ad Sacramentorum administrationem, aut quibus ob grave populi incommodum ad haec percipienda, ipsis etiam invitis, novas parochias constituunt, cum assignatione competentis portionis; vel quibus tandem ob paupertatem, et in caeteris casibus, a Jure permissis, perpetuo alia simplicia beneficia uniunt.

VIII. A deputatione coadjutorum, aut Vicariorum parochialium Ecclesiarum ob earum rectorum illiteraturam, vel suspensionem, aut etiam privationem, quando turpiter, et scandalose vivunt, si moniti, incorrigibiles perseverant.

IX. A translatione beneficiorum simplicium, etiam jurispatronatus, ex Ecclesiis collapsis, quae ob inopiam reparari nequeunt, in matrices, aut alias Ecclesias, cum omnibus emolumentis, et oneribus; vocatis iis, quorum interest: et a decretis cogentibus Patronos, Rectores, beneficiatos, aut parochianos ad restaurationem Ecclesiarum parochialium, servata forma Trident. *sess. XXI. cap. VII.*

X. A censuris, sequestratione, et subtractione fructuum contra curam animarum habentes, non residentes.

XI. A denegatione, revocatione, suspensione, vel restrictione facultatis audiendi saecularium confessiones contra Sacerdotes non parochos, etiam regulares.

XII. A divisione, seu distinctione parochiarum, earumque institutione in titulum, juxta Trid. *sess. XXIV. de reform. cap. XIII.* ubi parochiae, vel certos non habent fines, qua de causa earum Rectores promiscue petentibus Sacramenta administrant, vel nullae sunt.

XIII. A deputatione Oeconomi tempore parochialis Ecclesiae vacantis: sicut et ab indictione concursus, relatione Examinatorum, et praeelectione, et provisione Episcopi in eodem concursu.

XIV. A decretis contra habentes publicas lectiones, nec non praedicationem verbi Dei sine licentia Episcopi, etiam a Regularibus in alienis Ecclesiis, et in suis, non petita ejus benedictione, juxta *Constit.* Clem. X. *Superna.*

XV. A decretis circa clausuram monialium, ac punitionem delinquentium in eam, et personas intra eam degentes. Item circa examen pro approbatione, vel reprobatione confessariorum earumdem, tam ordinariorum, quam extraordinariorum, et tam saecularium, quam regularium, quomodolibet exemptorum, etiam pro monialibus subjectis iisdem Regularibus, sicuti et contra earumdem ministros, tam pro mala administratione, quam pro reddenda singulis annis bonorum ratione: ac demum circa quorumcumque illarum officialium amotionem, servata forma, quoad Regulares, et exemptos, *Constit.* Gregor. XV. *Inscrutabili.*

XVI. A pastoralis visitatione dioecesis, et praesertim monasteriorum commendatorum, abbatiarum, prioratuum, et praepositurarum, in quibus non viget regularis observantia, ac beneficiorum tam curatorum, quam non, saecularium, et regularium, qualitercumque commendatorum, etiam exemptorum; et ab executione decretorum in ipsa visitatione factorum: sicuti et ab illis factis extra visitationem pro conservatione, et reparatione disciplinae ecclesiasticae circa vitam, mores, honestatemque quorumcumque Clericorum, ac luxum, commessationes, choreas, ludos, crimina, et saecularia negotia evitanda, ad formam tamen decretorum Congreg. Episc. edit. an. 1600. de mandato Clem. VIII.

XVII. A decretis cogentibus praesentatos, electos, vel nominatos a quibusvis ecclesiasticis personis, etiam Sedis Apost. Nunciis, ad se subjiciendum examini Ordinariorum, antequam instituantur, et confirmentur.

XVIII. A denegatione promotionis ad sacros Ordines, et a suspensione susceptorum ob crimen occultum, sive ex informata conscientia.

XIX. A praefixione termini pro punitione Regularis Episcopo non subjecti, degentis intra claustra, sed extra notorie, scandalose delinquentis, facienda a suo Superiore, et pro notitia punitionis hujusmodi, Episcopo danda.

XX. A censuris, aliisque provisionibus contra concubinarios; et etiam contra detinentes mulieres suspectas domi, aut extra.

XXI. A privatione privilegii fori, et a decretis

contra Clericos, non incedentes in habitu, et tonsura; et in aliis casibus, a Triden. praescriptis *sess. XIV. cap. VI. et XXIII. de reform.*

XXII. Ab Approbatione, et reprobatione patrimonii, pensionis, aut beneficii, quoad promovendos ad sacros Ordines.

XXIII. A convocatione capituli, facta ab Episcopo pro deliberando aliquo negotio cum voto capitularium, ad ipsius tamen, vel suorum commodum non spectante.

XXIV. A decretis circa conversionem tertiae partis quorumcumque proventuum, et obventionum tam dignitatum, quam canonicatuum, et personatuum, portionum, et officiorum in distributiones quotidianas, earumque divisionem inter dignitates obtinentes, et alios, divinis interessentes in Ecclesiis cathedralibus, et collegiatis; in quibus nullae sunt hujusmodi quotidianae distributiones, vel sunt ita tenues, ut verisimiliter negligantur, juxta Trident. *cap. III. sess. XXI. et sess. XXII. cap. III. de reform.*

XXV. Ab executione piarum dispositionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos, juxta idem Trident. dicta *sess. XXII. cap. VIII.*

XXVI. A visitatione hospitalium, et quorumcumque piorum locorum, etiam exemptorum, et a laicis administratorum, collegiorum, confraternitatum, eleemosynarum, montium pietatis, ac a cognitione, et executione pertinentium ad Dei cultum, et pauperum sustentationem; atque a ratione administrationis eorumdem locorum, singulis annis Episcopo reddenda; nisi aliter in ipsorum institutione, et ordinatione expresse cautum fuerit, juxta cit. *capit. VIII. sess. XXII. et cap. XV. sess. VII. cap. IX. sess. XXII. et cap. VIII. sess. XXV.*

XXVII. Ab examine, suspensione, vel remotione quorumcumque notariorum, scribentium in causis ecclesiasticis, juxta *cap. X. dictae sess. XXII.*

XXVIII. Ab erectione Seminarii, et praefixione taxae, imponendae dignitatibus, personatibus, officiis, praebendis, portionibus, abbatiis, et prioratibus cujuscumque Ordinis, etiam Regularium, hospitalium (quae dantur in titulum, vel administrationem) beneficiis quibuscumque, tam regularium, quam jurispatronatus, exemptorum, et Nullius dioecesis, vel annexis aliis Ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, aut quibusvis locis piis, licet exemptis: ac tandem imponendae redditibus, pertinentibus ad fabricas Ecclesiarum, confraternitates, et monasteria omnia, non tamen Mendicantium, et decimis, quacumque ratione spectantibus ad laicos, et milites cujuscumque Militiae, aut Ordinis (excepto Hierosolymitano) nec ab unione aliquot beneficiorum simplicium; sicuti neque a decretis contra scholasterias obtinentes, quibus lectionis, vel doctrinae munus ad docendum, aut per se, aut per alios, est annexum. Nec denique a quibuscumque provisionibus, curam, directionem, et administrationem Seminarii respicientibus, juxta Tr. *sess. XIII. de reformat. capit. XVIII.*

XXIX. A reddenda ratione administrationis gestae ab Oeconomo, et Vicario capitulari tempore Sedis episcopalis vacantis, juxta Trident. *sess. XXIV. de reform cap. XVI.*

XXX. A comminatione excommunicationis a jure latae, et a sententia suspensionis, et interdicti, nisi Appellatio fuerit interposita ex capite nullitatis: et e converso, a sententia absolutionis ab iisdem censuris.

XXXI. Ab executione quorumcumque aliorum decretorum, Locorum Ordinariis a Trident. et Const. Pii IV. *Benedictus Deus*, demandata.

XXXII. In praedict. omnibus causis permittitur simplex dumtaxat, et extrajudicialis recursus ad Sanctam Sedem, et juxta earum naturam Appellatio in solo devolutivo, ad quos de jure sine retardatione legitimae executionis decretorum super eisdem causis: nunquam autem admittenda, nisi prius constito de legitima ejus interpositione, et in causis a jure permissis.

XXXIII. Si denegatum fuerit instrumentum sententiae, a qua appellatur, Appellans tenetur producere in actis ejus copiam simplicem, et in inhibitione exprimenda est conditio, quatenus vero tenor insertus vere, et in substantialibus cum originali concordet, eodemque originali praesentes literae sint in tempore posteriores, alioquin nullae, et irritae censeantur sub infrascriptis poenis respectu notariorum, ut *seq. num. XXXV.*

XXXIV. Si appellatum fuerit a gravamine, quod per Definitivam reparari nequit, si hoc est de carceratione jam secuta cum mandato verbali, non admittitur Appellatio, nisi prius constito de carceratione per depositionem duorum saltem testium; et interim Appellans remanere debet in carcere, donec aliter decisum fuerit. Si vero gravamen est de censuris, jam prolatis, vel de comminatione carcerationis, torturae, aut censurarum, observanda est dispositio decretorum Cong. Episcoporum sub Clem. VIII. juxta declarationes Benedicti XIII. in appendice ad Conc. Rom. ad 12. et 13. decretum Clem. VIII.

XXXV. Ab hac generali regula denegandae Appellationis Pontifex excipit particulares casus, in quibus per Trid. Constitut. Apostolic. aut communem Doctorum sententiam in suspensivo admitti potest: serio tamen expendendis a Judice superiori, an sint de exceptis; et tunc aliter non concedenda, nisi adjecta hac clausula—Nos enim, attentis juribus, et supplici libello nobis praesentatis, atque in actis exhibitis, sicut praefertur, inhibendum esse speciali rescripto mandavimus—sub poena nullitatis; notariis vero infamiae, et perpetuae inhabilitatis ad officium notarii in

causis ecclesiasticis exercendum ipso facto incurrenda, si praesumpserint citationes cum inhibitione expedire sine tali speciali rescripto, ejus productione, et insertione praedictae clausulae in actis: et insuper quoad notarios Urbis quinquaginta ducatorum auri de Camera, huic pro una medietate, et pro altera parti recurrenti, sin minus locis piis, arbitrio Pontificis applicandorum.

XXXVI. Item excipiuntur monitoria in causis privilegiatis coram Auditore Camerae Apostolicae, ejusque Locumtenentibus, etiam in prima instantia tractandis, juxta praescriptum Constit. Pauli V. *Universi*, et citatas declarationes Bened. XIII. Quae si expediantur ultra montes, offerri prius debet supplex libellus, universam facti speciem clare continens, et praevio ejusdem Auditoris Camerae rescripto de ipsis expediendis, sub poenis, ut supra, in notarios, aliter expedientes.

XXXVII. Denique in cit. Const. *Ad milit.* §. XLII. statuitur, ut causae omnes, tam civiles, quam criminales, ad forum ecclesiasticum pertinentes, exceptis privilegiatis, et aliis de jure excipiendis, in prima instantia coram locorum Ordinariis cognoscantur, nec a quoquam avocari possint, nisi per viam legitimae Appellationis.

APPLICATIO MISSÆ

VIDE VERB. *MISSA* ART. 2. ET 7. *PER TOT.*

APPROBATIO PRO CONFESSIONIBUS EXCIPIENDIS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quoad varia, quae concernunt Confessariorum Approbationem.*

1. Approbatio est authenticum judicium, seu declaratio de idoneitate, et sufficientia Sacerdotis ad audiendas Confessiones, facta ab habente potestatem Episcopalem, vel quasi Episcopalem. — 2. Hinc patet quod Approbatio non sit collatio Jurisdictionis, sed ista duo inter se differunt. — 3. Approbatio enim est actus intellectus, seu judicium, quo Episcopus, vel Superior solum judicat Sacerdotem A. v. g. esse idoneum, et sufficientem ad audiendas Confessiones. — 4. Collatio vero Jurisdictionis est actus voluntatis, quo Superior confert, seu dat tali Sacerdoti potestatem in suos subditos ad audiendas eorum Confessiones. — 5. Approbatio stare potest sine Jurisdictione. — 6. Approbatio Ordinarii praerequiritur ad valide absolvendum saeculares. — 7. Approbatio praerequiritur etiam ad valide absolvendum a peccatis venialibus, et a peccatis mortalibus alias confessis; ad 9. — 10. Approbatio ad beneplacitum, seu absque temporis limitatione concessa, non expirat per mortem, vel amotionem ab officio ipsius concedentis. — 11. Approbatio ad beneplacitum quibuscumque etiam Regularibus concessa, quandocumque revocari potest. — 12. Et potest reduci ad tempus limitatum. — 13. Quo tempore limitato elapso, expirat sine alia revocatione. — 14. Ante vero limitum tale tempus, non potest sine causa revocari. Immo, sine gravi causa, neque prorogatio debet denegari. — 15. Approbatio Confessariorum pro locis exemptis pertinet ad Episcopum, intra cujus Dioecesim existunt loca exempta, non autem ad Praelatum Loci. — 16. Secus vero si Locus sit nullius Dioecesis. — 17. Generaliter loquendo Approbatio potest dari ab Episcopis, ab eorum Vicariis in spiritualibus, a Vicariis Capitularibus Sede vacante, ab Abbatibus, Commendatariis, Prioribus, et aliis habentibus proprium Territorium, et a Generalibus, et Provincialibus Regularibus quoad suos subditos. — 18. Approbatio potest dari etiam ab Episcopis electis, et confirmatis, licet nondum consecratis. — 19. Non autem ab Episcopis praecise electis, et nondum consecratis, et praecise Titularibus. — 20. Quod dari possit a Vicariis Generalibus, Capitularibus, Abbatibus, Commendatariis, Generalibus, et Provincialibus ostenditur, ad 23. — 24. Approbatio nequit dari a Parochis pro suis Parochianis. — 25. Immo Parochi nequidem possunt sibi in Confessarium eligere simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario. — 26. Approbatio an dari possit a Nunciis, et Legatis in suis respectivis Provinciis, ad 30. — 31. Licet Nuncii, sive Legati in suis Provinciis dicantur Ordinarii, non tamen sunt Ordinarii naturales, sed quasi extraordinarii, et superinducti. — 32. Nec ex quo dicatur quod Nuncii, et Legati possint in suis Provinciis omnia, quae possunt Episcopi in suis Dioecesibus, sequitur quod possint omnia simpliciter, et absolute quae possunt Episcopi, ad 33. — 34. Quamvis Nuncii habeant potestatem Episcopali majorem, non tamen simpliciter, sed solum ratione eorum, quae Episcopis non competunt, aut non conceduntur. — 35. Non constat Nuncios habere privilegium approbandi Confessarios, et Ordines conferendi in sua provincia absque licentia Dioecesani. — 36. Ex hucusque adductis videtur sequi, quod Nuncii non possint approbare Confessarios, nec Ordines conferre sine licentia Dioecesani. — 37. Unde nisi Nuncii, et Legati speciali facultate sint muniti post Concilium Tridentinum in praedictis casibus, et causis ab ipso Episcopis reservatis, nullatenus se ingerere possunt. — 38. An haec specialis facultas sit eis post Concilium concessa. — 39. Approbatio debet dari ab Episcopo illius loci, in quo Confessarius Confessiones audit, ad numer. 40. — 41. Hinc Sacerdos, sive Saecularis sive Regularis approbatus in una Dioecesi, non potest audire Confessiones extra illam. — 42. Regulares in Dioecesi in qua sunt approbati, possunt audire Confessiones omnium Saecularium, etiam ex aliis Dioecesibus confluentium. — 43. Immo Regulares in Dioecesi, in qua sunt approbati, possunt absolvere confluentes ex aliis Dioecesibus, a casibus in ipsis reservatis, nisi eosdem poenitentes noverint in fraudem reservationis ad alienam Dioecesim pro obtinenda absolutione migrasse. — 44. Approbatio petita, et non obtenta ab Ordinario, licet injuste denegetur, non sufficit, nec pro Confessario saeculari, nec pro Regulari; ad 46. — 47. Approbatio Ordinarii pro Confessionibus saecularium est necessaria Regularibus, etiamsi

sint Lectores, et in Theologia Magistri. — 48. Immo ipsi, sicuti et caeteri alii Sacerdotes, possunt examinari, etiamsi essent Examinatores Synodales, non obstantibus privilegiis etiam Cruciatae. — 49. Regulares praevio examine semel approbati, non possunt iterum ab eodem Episcopo examinari. — 50. Immo nedum non possunt ab eodem Episcopo iterum examinari, sed neque ab eisdem Confessionibus audiendis suspendi, nisi nova superveniente causa, quae ipsas Confessiones concernat. — 51. Interveniente tamen aliqua rationabili, et justa causa, possunt ab eodem Episcopo suspendi. — 52. Quilibet Confessarius quantumvis Regularis simpliciter approbatus ab Episcopo antecessore, potest iterum examinari, et si minus idoneus repertus fuerit, reprobari ab Episcopo successore. — 53. Quamvis autem iterum examinare eos possint, non tamen ad hoc aliqua lege obligante tenentur. — 54. Licet autem possint iterum examinari ab Episcopo successore, non tamen iterum examinari possunt a Vicario Capitulari Sede vacante, nec ab ipso revocari potest eorum facultas, et Approbatio habita ab Episcopo, seu Ordinario defuncto, ad 57. — 58. Et neque Vicarius Apostolicus examinare potest approbatum ab Episcopo. — 59. Et multo minus Vicarius Generalis Episcopi. — 60. Regulares generaliter idonei reperti debent sine limitatione temporis, loci, et personarum approbari ad differentiam eorum, qui non adeo idonei reperti, possunt admitti cum limitata facultate ad arbitrium Ordinariorum. — 61. Et hoc expresse decretum, nedum a Sac. Congr. Episc. et Regul. sed etiam a Clemente X. in Const. incip. *Superna*. — 62. Ex quibus clare patet, quod approbare Regulares cum limitata facultate relinquitur arbitrio Ordinariorum, solum quoad illos, qui non adeo idonei reperti fuerint; quoad illos vero qui ad audiendas Confessiones idonei generaliter reperti fuerint, generaliter quoque, et indistincte absque aliqua limitatione temporis, certorumque locorum, aut generis personarum decernitur esse admittendos. — 63. Regulares sine Approbatione Ordinarii nequeunt excipere Confessiones Tertiariorum, qui vivunt in propriis domibus, licet habeant requisita pro Tertiariis. — 64. Possunt autem Regulares sine Approbatione Episcopi, et cum sola Approbatione sui Praelati regularis audire Confessiones illorum saecularium, qui sunt vere de familia in suis Monasteriis, et continui commensales. — 65. Secus vero illorum, qui tantum ipsis deserviunt, et cum Saecularibus exteris extra Monasterium habitant, et vivunt. — 66. Vere autem de familia, et continui commensales ad fruendum hoc privilegio dicuntur omnes Oblati, Donati, seu Tertiarii, atque etiam saeculares, qui Religiosis deserviunt, et intra eorum Monasteriorum septa, ac domos resident, et sub eorum obedientia vivunt, licet non ratione voti, sed ratione servitutis. — 67. Isti namque eximuntur a subjectione Ordinariorum, et gaudent privilegiis Religiosorum, quibus inserviunt, quamvis salario sint stipendiati. — 68. Hinc famuli Religiosorum diu, noctuque degentes in eorum Monasteriis, sub omnimoda subjectione eorum Praelatorum possunt absolvi a Confessariis Regularibus approbatis a solo suo Praelato Regulari, sine Approbatione, et facultate Episcopi, seu Ordinarii Loci. — 69. Hoc tamen privilegio non gaudent saeculares illi, qui tantum ipsis Monasteriis deserviunt, sed in eis non sunt de familia, nec continui commensales, et cum saecularibus exteris extra Monasteria habitant, et vivunt. — 70. Nec hoc privilegio gaudent advenae, qui in Monasteriis Regularium infirmantur. — 71. Regulares approbati ad Confessiones saecularium audiendas, nequeunt omnes simul unius Conventus suspendi a Locorum Ordinariis. — 72. Nec Confessarii Regularium restringi debent ad duo pro qualibet Ecclesia. — 73. Confessarii ubicumque, etiam Romae approbati, licet etiam sint Regulares, non possunt hodie audire Confessiones extra territorium approbantis absque licentia Ordinarii loci. — 74. Unde revocatum remanet privilegium concessum a Sixto V. Congregationi Presbyterorum S. Mariae de Vallicella ab Urbe, et fortasse etiam aliis, sive principaliter, sive per communicationem, quod approbati semel in Urbe, non indigeant iterum ab Ordinariis approbari, sed sufficiat se coram eis praesentare, ad 75. — 76. Confessarii etiam Regulares in vim Bullae Cruciatae a poenitentibus ad audiendas eorum Sacramentales Confessiones electi nullatenus Confessiones hujusmodi audire possunt sine Approbatione Ordinarii Loci, in quo ipsi poenitentes degunt, et Confessarios eligunt, vel ad excipiendas Confessiones requirunt. — 77. Nec ad hoc suffragatur Approbatio semel, vel pluries ab aliis Ordinariis aliorum locorum, et Dioecesum obtenta, etiamsi poenitentes subditi forent illorum Ordinariorum, qui Confessarios electos approbassent. — 78. Confessiones autem aliter deinceps faciendae, et excipiendae (praeterquam in mortis articulo) declarantur nullae, et invalidae, et Confessarii ipso jure pronunciantur suspensi, et rigide puniendi ab ipsis Locorum Ordinariis. — 79. Quaecumque contraria opinio damnatur, et contraria consuetudo aboletur, ac proinde omnibus Christifidelibus prohibetur, ne supradictam opinionem docere, vel tueri, aut ad praxim deducere quovis modo praesumant, sub poena Excommunicationis per contrafacientes ipso facto absque alia declaratione incurrenda, reservata Papae absolutione. — 80. Approbatus in una Dioecesi, non potest in alia Dioecesi, in qua non sit approbatus, excipere Confessionem alicujus habentis licentiam, seu privilegium eligendi quemcumque Confessarium. — 81. Hinc Episcopus vigore privilegii sibi concessi in *cap. fin. de poenit. et remiss.* nequit extra suam Dioecesim sibi eligere Sacerdotem non subditum, qui non sit approbatus a proprio Loci Ordinario. — 82. Immo Episcopus extra suam Dioecesim non potest confiteri neque Regulari, qui non sit approbatus ab Ordinario Loci. — 83. Et sic virtute facultatis datae in Jubilaeis seu in Bullis etiam Cruciatae nequeunt poenitentes eligere sibi Confessarios non approbatos ab Ordinario Loci, in quo Confessiones sunt excipiendae. — 84. Parochus post dimissum Beneficium non potest absque nova Approbatione audire Confessiones, nec etiam tempore Jubilaei, nisi forte fuisset prius approbatus sine limitatione temporis independenter a Beneficio parochiali. — 85. Parochus non indiget alia Approbatione ad audiendam Confessionem sui Parochiani extra propriam Parochiam et Dioecesim. Varii autem tenent contrarium. — 86. Cappellani Militum, seu Missionarii castrenses, in casibus, in quibus non adest Breve Apostolicum aliter disponens, debent approbari ab Ordinario Loci, non autem a Cappellano Regio. — 87. Immo quatenus adsit Breve, est inspiciendum, an fuerit Personale concessum alicui Regi, vel limitatum pro aliquo Regno, quia nequit extendi. — 88. Et quatenus non appareat dispositio Brevis Apostolici, sunt observanda Generalia Decreta Sacrae Congregationis Concilii, quae hic ad literam dantur. — 89. Approbatio potest dari ab Ordinario etiam extra propriam Dioecesim existente, ad 90. — 91. Regularis approbatus ab aliquo Episcopo, dum in ejus Dioecesi versatur, sive ut hospes, sive cum domicilio, si postquam transierit ad diversam Dioecesim, redeat ad propriam, in qua fuit approbatus, non indiget ibi nova Approbatione, sed virtute illius prioris nondum revocatae, potest ibi Confessiones audire. — 92. Immo Regularis rediens ad Dioecesim in qua fuit approbatus, nedum recuperat Approbationem, et potest Confessiones audire adhuc vivente eodem Episcopo, sed etiam mortuo, quamvis successor ejus advenerit; dummodo iste Approbationes praedecessoris non revocaverit. — 93. 94. Ad quid Locorum Ordinarii in Approbatione pro Confessionibus excipiendis obligare teneantur Confessarios — 95. Approbatio ad audiendas Confessiones nihil prodest extra Dioecesim Episcopi approbantis. — 96. Primis Ecclesiae saeculis praecipua auctoritas, et cura Confessiones excipiendi penes Episcopos stetit. — 97. Post saeculum VII. Presbyteris communicari coepit. — 98. Sed non omnibus Presbyteris, sed fere solis Parochis. — 99. Saeculo XIII. Fratribus Mendicantibus haec facultas data fuit. — 100. Quid Sacrosancta Tridentina Synodus decrevit — 101. Quidque Urbanus VIII. in sua Constitutione: *Sicuti accepimus*. — 102. Presbyteri saeculares Beneficium Curatum non obtinentes nullam habent ordinariam jurisdictionem ad Confessiones. — 103. Ita etiam Regulares. — 104. Contrariam sententiam Alexander VII. damnavit. — 105. Num Episcopus suspendere possit a Confessionibus excipiendis Regulares nulla nova superveniente causa. — 106. 108. Quid si aliqua superveniat causa; et an Episcopus teneatur eis illam pandere. — 109. 110. Num Regulares possint iterum examinari a Vicario Capitulari Sede vacante, post habitam ab Episcopo Approbationem. — 111.

Qua poena puniendus Regularis, qui sine Approbatione et licentia Episcopi Confessiones excipit. *Remissive.* — 112. An Episcopus excommunicatus non toleratus, suspensus ab officio, ac jurisdictione approbare possit ad Confessiones audiendas — 113. De Regularium facultate audiendi Confessiones — 114. Opus non est Approbationem in scriptis babere — 115. Quid si Episcopus externe tantum approbet Sacerdotem. — 116. Approbatus ad ministranda Sacramenta in generali, a fortiori approbatus estat ad Poenitentiae Sacramentum. — 117. Quid de Sacerdote dicendum, qui non approbatus (sciente Episcopo) coram ipso excipit Confessiones — 118. Approbatus ab Episcopo in suum Confessarium, non intelligitur etiam respectu aliorum. — * 119. Tridentina Synodus duos Approbationis modos assignat. — 120. Parochi jure proprio, reliqui Sacerdotes delegato jure Confessiones excipiunt. — 121. Quid de Parocho in aliena Dioecesi.

ARTICULUS II.—*Quoad varia, quae concernunt Approbationem Regularium et Dependentium ab eorum Superioribus.*

1. Regulares pro Confessionibus suorum Regularium non indigent Approbatione Episcopi, sed solum sui Praelati Regularis. — 2. Confessarii approbati pro Fratribus sine espressa exclusione Novitiorum, possunt valide absolvere etiam ipsos Novitios, ad 4. — 5. Novitii absque licentia Praelatorum Ordinis possunt valide confiteri, et absolvi a peccatis, etiam in Religione reservatis per quemcumque Confessarium ab Ordinario pro saecularibus approbatum, ad 7. — 8. Confessarii approbati pro Fratribus possunt valide absolvere Juvenes Professos sub cura Magistrorum degentes, nisi Praelatus Regularis in Approbatione expresse excluserit tales Juvenes Professos. 9. — Regulares itinerantes, seu tempore Concionum, vel alterius occasionis extra Conventum existentes, nec copiam Confessarii approbati propriae Religionis habentes, possunt confiteri cuilibet Confessario sive Regulari, sive Saeculari. — 10. Immo secundum plurimos possunt tales Regulares confiteri cuicumque simplici Sacerdoti, sive Saeculari, sive Regulari, licet a nullo Ordinario approbato, ad 13. — 14. Tenentur tales Religiosi, si habeant casus reservatos, se postmodum sistere Superiori suo, aut alteri Religioso facultatem habenti, ut ei confiteantur, et a casibus reservatis directe absolvantur. — 15. Regulares quamvis ab Episcopis approbati, nequeunt virtute privilegiorum audire Confessiones Regularium alterius Ordinis, nisi forte ipsi Religiosi, qui volunt audiri in Confessione, licentiam habeant suorum Praelatorum. — 16. Si vero Regularis habeat legitimam facultatem a suo Praelato eligendi sibi Confessarium extra suum Ordinem, poterit eligere etiam simplicem Sacerdotem sive Saecularem, sive Regularem non approbatum ab Episcopo, ad 17. — 18. Regularis, qui inscio, vel invito Praelato sui Ordinis, approbatur ab Ordinario ad audiendas Confessiones in sua Dioecesi, licet eas illicite audiat, tamen eas valide excipit. — 19. Si vero in aliqua Religione habeatur Constitutio a Sede Apostolica, vel condita, vel approbata, qua caveatur, quod nullus Religiosus sine sui Praelati facultate se praesentet Ordinario ad Approbationem pro Confessionibus obtinendam, et aliter obtenta revocetur; tunc nedum illicite, sed etiam invalide Confessiones audiret. — 20. Generalis Regularium potest suos subditos a se, vel a suis praedecessoribus, vel aliis quibuscumque Superioribus ad audiendas Confessiones approbatos, eosdem ab eisdem Confessionibus audiendis suspendere, etiam ex causa occulta, et extrajudicialiter. — 21. Tempore Jubilaei possunt omnes Regulares confiteri peccata sua Sacerdotibus ab Ordinario approbatis, tam Saecularibus, quam cujusvis Ordinis Regularibus. — 22. Et possunt absolvi a casibus suo Superiori Regulari reservatis. — 23. Equites S. Joannis Hierosolymitani possunt confiteri cum Regulari Sacerdote a suo Superiore tantum approbato, sicuti possunt alii Regulares. — 24. Peculiare Capuccinorum statutum, quo ipsis vetitum erat, ne Confessariis extra proprium Ordinem unquam confiteri possent, revocatur a Benedicto XIV. Const. incip. *Quod communi.* — 25. 26. De Confessariis Regularium itinerantium. — 27. Responsio pro Auctore. — * 28. Regulares itinerantes possunt cuicumque idoneo Sacerdoti confiteri. — 29. Episcopi aliique Monasteriorum Praelati, subjectis sibi Monialibus praeter ordinarium, extraordinarium debent Confessarium concedere. — 30. Et cujusnam sit ipsum approbare.

ARTICULUS III. — *Quoad ea, quae concernunt Approbationem Confessariorum pro Monialibus.*

1. Confessarii Monialium debent esse approbati ab Ordinario loci, quamvis sint Regulares, pro Monialibus sibi subjectis, ad 2. — 3. Confessiones Monialium sibi subjectarum auditae a Confessariis Regularibus sine Approbatione Episcopi sunt nullae. — 4. Neque Superiores quicumque, etiamsi sint Generales possunt sine Approbatione Episcopi audire Confessiones Monialium sibi subjectarum. — 5. Licet iidem Confessarii sint generaliter approbati ab Episcopo ad audiendas Confessiones Saecularium, adhuc est eis necessaria specialis Approbatio pro Monialibus sibi subjectis. — 6. Nec approbati ab Episcopo ad audiendas Confessiones Monialium unius Monasterii censentur approbati ad audiendas Confessiones Monialium alterius Monasterii. — 7. Etiam Confessarii extraordinarii indigent speciali Approbatione Episcopi. — 8. Nec semel approbati, censentur semper approbati. — 9. Nec in vim unius Approbationis possunt pluries Monialium etiam ejusdem Monasterii Confessiones audire, sed toties debent ab Episcopo approbari, quoties casus deputationis contigerit. — 10. Immo tales Confessarii indigent Approbatione Ordinarii ad audiendas Confessiones Monialium sibi subjectarum, non obstante etiam contraria consuetudine immemorabili. — 11. Confessarii non approbati specialiter ad audiendas Confessiones Monialium, nequeunt earum Confessiones audire neque tempore Jubilaei. — 12. Approbatus pro Monialibus unius Monasterii, neque tempore Jubilaei censetur approbatus pro Monialibus alterius Monasterii. — 13. Confessarius praesentatus ad excipiendas Confessiones Monialium Regularibus subjectarum, debet absolute rejici, vel per totum triennium approbari, non vero ad tempus brevius. — 14. Nulla ex Monialibus subjectis Regularibus sentiens se non gravatam mortali culpa, potest de venialibus valide confiteri sacramentaliter cuicumque Sacerdoti non approbato ab Ordinario. — 15. Praelati Regulares licite et valide possunt excipere Sacramentales Confessiones Monialium sibi subjectarum, absque Approbatione et facultate Episcoporum. — 16. Moniales ex lege fundationis, tum ex consuetudine an jus habere queant eligendi in Confessarium aliquem ab Episcopo approbandum. — 17. Moniales vigore consuetudinis possunt sibi in Confessarium aliquem de approbatis ab Episcopo eligere, sed approbatum pro Monialibus. 18. — 19. Et tenetur Episcopus electum confirmare, modo non adsit legitima causa contra ipsum.

ARTICULUS I.

QUOAD VARIA, QUAE CONCERNUNT CONFESSARIORUM APPROBATIONEM.

1 pprobatio est authenticum judicium, seu
declaratio de idoneitate, et sufficientia Sa-
cerdotis ad audiendas Confessiones, facta ab
habente potestatem Episcopalem, vel quasi
Episcopalem. *Est in re communis;* et additur *ly*
quasi Episcopalem, ad denotandum, quod etiam
Praelati exempti Regularium potestatem quasi
Episcopalem habentes, examinare, et approbare
possunt Confessarios pro Regularibus sibi sub-
2 jectis. Hinc patet quod Approbatio non sit collatio
jurisdictionis, sed ista duo inter se differunt.
3 Approbatio enim est actus intellectus, seu judi-
cium, quo Episcopus, vel Superior solum judicat
Sacerdotem A. v. g. esse idoneum, et sufficientem
4 ad audiendas Confessiones. Collatio vero jurisdi-
ctionis est actus voluntatis, quo Superior confert,
seu dat tali Sacerdoti potestatem in suos subditos
ad audiendas eorum Confessiones, et sic clare
patet, quod collatio jurisdictionis necessario prae-
supponat Approbationem, cum Episcopus, seu
Superior nolit quemquam posse suorum subdito-
rum Confessiones audire, nisi prius saltem natura
judicaverit ipsum esse idoneum, et sufficientem.
5 Approbatio stare potest sine jurisdictione, ut si
Episcopus, non obstante judicio de idoneitate
Sacerdotis, eum adhuc non deputaret ad audien-
das Confessiones; sic cum communi Sporer *tom.*
3. *part.* 3. *c.* 6. *sect.* 1. *q.* 3. *num.* 669. Reginaldus
lib. 1. *num.* 168.
6 Approbatio Ordinarii praerequiritur ad valide
absolvendum saeculares, ita ut Confessio scienter
habita apud Confessarium non approbatum sit
penitus invalida, ut colligitur ex Concil. Trident.
sess. 23. *c.* 15. *de reform.* ubi sic ait: « Quamvis
» Presbyteri in sua Ordinatione a peccatis absol-
» vendi potestatem accipiant, decernit tamen S.
» Synodus, nullum, etiam Regularem, posse Con-
» fessiones saecularium, etiam Sacerdotum audi-
» re, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Paro-
» chiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen,
» si illis videbitur esse necessarium, aut alias
» idoneus judicetur, et Approbationem, quae
» gratis detur, obtineat, privilegiis, et consuetu-
» dine quacumque, etiam immemorabili, non ob-
» stantibus: » ubi signanter notanda est illa par-
ticula *Non posse*, quae cum sit negativa importat
carentiam exercitii jurisdictionis, adeo ut in
actum valide absolvendi exire non possit. Et sic
statuerunt varii Summi Pontifices Leo X. *die* 9.
Decemb. 1516. in *Constit.* incip. *Dum intra mentis*,
apud Confectium; Gregorius XV. *nonis Febr.* 1622.
Constit. incip. *Inscrutabili Dei providentia;* Urba-
nus VIII. *die* 12. *Septembris* 1628. *Constit.* incip.
Cum sicut accepimus; et Innocentius X. *die* 13.
Maji 1648. *Constit.* incip. *Cum sicut accepimus;*
ubi confirmavit Decretum Sacrae Congregationis
specialiter deputatae ortis controversiis inter Epi-
scopum Angelopolitanum, et Patres Societatis
Provinciae Mexicanae, quae Congregatio ad no-
num censuit: « Praedictos Religiosos nequaquam
» posse in Civitate Angelopolitana Confessiones
» Saecularium audire sine Approbatione Episcopi
» Dioecesani. » Insuper idem Pontifex in hac Con-
stitutione statuit: « Contravenientes ab Episcopo
» tamquam Sedis Apostolicae delegato coerceri,
» et puniri posse, etiam Censuris Ecclesiasticis
» in vim Constitutionis sanctae memoriae Gregor.
» XV. quae incipit: *Inscrutabili Dei providentia:*
» ac proinde memoratis Religiosis, qui hujusmodi
» Approbationem, et licentiam se obtinuisse non
» docuerunt, potuisse Episcopum, sive ejus Vi-
» carium Generalem praecipere sub poena Ex-
» communicationis latae sententiae, ut a Confes-
» sionibus audiendis, et Verbi Dei praedicatione
» se abstinerent, » sunt ejus praecisa verba. Et
quod Regularis Sacerdos, qui absque praevia
Episc. Approbatione Confessiones Personarum
saecularium audiret, possit etiam poenis Censu-
rarum puniri, declaravit etiam Sac. Con. Concil.
in Neapolit. 14. *Apr.* 1646. *lib.* 18. *decret. p.* 73.
Approbatio praerequiritur etiam ad valide ab- 7
solvendum a peccatis venialibus, et peccatis mor-
talibus alias confessis. Et ratio est, quia licet
materia sit libera, absolutio tamen est sententia,
et actus judicii, qui si exerceatur in non subdi-
tum, est nullus; *c. At si Clerici* 4. *de Judiciis*, *et*
Regul. 26. *de Regulis Juris in* 6. et expresse habe-
tur ex Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. his verbis: « Quo-
» niam igitur natura, et ratio judicii illud expo-
» scit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur;
» persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et ve-
» rissimum esse Synodus haec confirmat, nullius
» momenti absolutionem eam esse debere, quam
» Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam,
» aut subdelegatam non habet jurisdictionem. »
Tum quia Concilium Trident. in decreto allato 8
numero praecedenti, ubi definit, ad validitatem
absolutionis requiri Approbationem, nullum ponit
discrimen inter absolutionem a mortalibus, et
absolutionem a venialibus, sed simpliciter dicit,
ut legenti patet, ad absolutionem a peccatis re-
quiri Episcopi Approbationem, qua sola confertur
Confessariis jurisdictio in poenitentes, unde cum
sine Approbatione nullam habeant jurisdictionem
in poenitentes, sine ipsa invalida erit absolutio
etiam a venialibus; omnis enim potestas absol-

vendi a peccatis quam Presbyteri in sua Ordinatione accipiunt, per hoc Concilii Decretum est ipsis penitus suspensa, antequam Approbationem
9 obtineant. Unde jure merito oppositae opinionis usus fuit prohibitus ab Innocentio XI. 12. *Febr.* 1679. in decreto de Communione quotidiana, et Confessione venialium incip. *Cum ad aures*, ubi sic praecise praecipitur Ordinariis: *Non permittant, ut venialium Confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario.* Sic Mastrius *disp.* 21. *q.* 8. *n.* 202. Faber, Brancatus, Felix Potestas, Matthaeucci, et alii passim.

10 Approbatio ad beneplacitum, seu absque temporis limitatione concessa, non expirat per mortem, vel amotionem ab Officio ipsius concedentis, quia ejus beneplacitum, et voluntas, eo ipso quod non fuerit revocata, moraliter perseverare censetur, ut tenent communiter Doctores; eo vel maxime quia ipsa est quaedam gratia, *quae morte non perimitur concedentis*, ex *cap. Si super gratia, de Officio Delegati lib.* 1. *tit.* 14. *in* 6. et hoc etiam *re integra*, idest etiamsi concedens decesserit, priusquam habens talem Approbationem Confessiones excipere incoeperit; *cit. cap. Si super gratia, et cap. Si cui nulla, de praebendis.* Et colligitur etiam ex *Constit.* S. Pii V. incip. *Romani Pontificis providentia*, et ex *Constit.* Clem. X. incip. *Superna*, ubi ex quo dicatur quod possit a successore revocari Approbatio facta a praedecessore, supponitur evidenter quod non sit revocata per mortem, aut amotionem praecise ejusdem praedecessoris. Vide verb. *Gratia ut est gratiosum Rescriptum num.*
11 8. Approbatio ad beneplacitum quibuscumque etiam Regularibus concessa, quandocumque revocari potest. Sacra Congregatio Episc. et Regul.
12 *in una Papiensi* 19. *Martii* 1619. Et potest reduci ad tempus limitatum; Sac. Congr. Conc. *in una*
13 *Patavina* 7. *Januarii* 1654. Quo tempore limitato elapso, expirat sine alia revocatione. Eadem Sac. Congreg. *in una Toletana* 18. *Septembris* 1595. *et*
14 *in una Consentina* 1. *Martii* 1595. Ante vero finitum tale tempus, non potest sine causa revocari. Immo sine gravi causa, neque prorogatio debet denegari. Sac. Congr. 27. *Martii* 1615. *et* 14. *Februarii* 1648 (*).

15 Approbatio Confessariorum pro locis exemptis pertinet ad Episcopum, intra cujus Dioecesim existunt loca exempta, non autem ad Praelatum loci, ex *Constitut.* Gregorii XV. incip. *Inscrutabili.*
16 Secus vero si locus sit nullius Dioecesis; quia in tali casu Praelati propriam Dioecesim, et separatum Territorium habentes possunt pro suis subditis Confessarios approbare. Sacra Congregat. Concilii *in Nicastrotens.* 24. *Januarii* 1595. *et in Nullius Maruggio* 20. *Aug.* 1630.

Generaliter loquendo Approbatio potest dari ab 17
Episcopis, ab eorum Vicariis in Spiritualibus, a Vicariis Capitularibus Sede vacante, ab Abbatibus, Commendatariis, Prioribus, et aliis habentibus proprium Territorium, in quo ex privilegio Papae exerceant jurisdictionem Episcopalem privativo quoad Episcopos, et a Generalibus, et Provincialibus Regularibus quoad suos subditos.
Est communis. Quod possit dari ab Episcopis, de- 18
finit expresse Tridentinum *cit. cap.* 15. *sess.* 23. et hoc procedit etiam in Episcopis electis, et confirmatis, licet nondum consecratis, quia per confirmationem confertur eis jurisdictio in subditos,
a qua promanat facultas approbandi. Non autem 19
sic de Episcopis, praecise electis, et nondum confirmatis, et praecise Titularibus, quia isti per nudam electionem et Titulum non habent jurisdictionem in subditos; Suarez *tom.* 4. *disp.* 28. *sect.* 5. Reginald. *lib.* 1. *num.* 181. Rosignolus, et
alii. Quod dari possit a Vicariis Generalibus, pa- 20
tet, quia Vicarius Generalis habet potestatem ordinariam jurisdictionis, et constituit unum Tribunal cum Episcopo, cujus vices in jurisdictionalibus sustinet. Quod dari possit a Vicariis Ca- 21
pitularibus, ratio est evidens, quia Vicarius Capitularis succedit Episcopis in Jurisdictionalibus, quae Jure Ordinario competunt eidem Epi-
scopo; *cap. cum olim de major. et obedient.* Quod 22
dari possit ab Abbatibus, Commendatariis etc. ratio est, quia in suis respective Territoriis plena potestas jurisdictionis spectat ad ipsos Abbates, Commendatarios etc. privative quoad Episcopos.
Quod possit dari a Generalibus, et Provincialibus 23
quoad suos subditos, est clarum, quia ipsi in suos subditos habent jurisdictionem uti Episcopalem, adeoque dicuntur venire nomine Episcopi. *Est communis*, et colligitur ex Concil. Trid. *sess.* 23. *c.* 15. ubi non derogat hoc jus antiquum competens Regularibus, sed solum est sermo de Confessariis saecularium, et habetur ex Decreto Clementis VIII. edito 26. *Maji* 1593. confirmato ab Urbano VIII. 21. *Septemb.* 1624.

Approbatio nequit dari a Parochis pro suis 24
Parochianis. Et ratio est, quia Concil. Trid. *sess.* 23. *c.* 15. requirit Approbationem Episcopi, seu saltem habentis jurisdictionem quasi Episcopalem independenter a quocumque alio praeterquam a

(*) Non obstante tamen quacumque Approbatione, si manifeste constet, approbatum quempiam fuisse redditum inidoneum, nequit eligi in Confessarium; Trulleuch. *in Bull. Cruciat lib.* 1. §. 7. *cap.* 1. *dub.* 3. *num.* 8. cum Ledesma *cap.* 13. *de poenit. concl.* 1. *dub.* 15. secus si dubitetur de idoneitate, quia tunc praesumptio stat pro Approbatione Episcopi, et pro opinione, ac fama Confessarii. Si vero poenitens in Confessione dignoscat, eum esse inidoneum, cum alio debet confiteri, non secus ac si cum amento confessus fuisset. Mendo *in Bull. Cruciat. disp.* 22. *num.* 106. *(Edit. Barbiel.)*

Romano Pontifice; Parochus autem licet habeat jurisdictionem in suos Parochianos, non habet tamen Episcopalem, et independentem, sed solum limitatam, et dependentem. Sic Barbosa *de Offic. et Potest. Episcopi part.* 2. *allegat.* 25. Nugnes *in addit. quaest.* 8. *art.* 5. *dub.* 6. Lugo *disp.* 21. *sect.* 1. *num.* 6. Vasquez, Bonacina, et alii passim; et sic decrevit Sacra Congr. Episcop. et Regul. 20.
25 *Augusti* 1602. Immo Parochi ne quidem possunt sibi Confessarium eligere simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario; nam Alexander VII. *die* 24. *Septembris* 1665. damnavit hanc propositionem 16. in ordine: *Qui Beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.*

26 Approbatio, an dari possit a Nunciis, et Legatis Apostolicis in suis respective Provinciis? Variant Doctores. Posse Nuncios, et Legatos pro suis Provinciis approbare quoscumque Sacerdotes, tenent multi, et expresse Lessius *in Actuario verb. Confessarius casu* 1. Pellizarius *tom.* 6. *c.* 2. *n.* 1. Gobat *tract.* 7. *n.* 56. ubi dicit D. Nuncium N. N. certo suo facto hoc probasse anno 1671. Et idem tenere videtur Barbosa *in lib.* 1. *Decretal. tit.* 30. *capit. Cum non ignoretis num.* 2. ubi ait: *Legatus tamen potest in sua Dioecesi;* Tuscus *verb. Legatus conclus.* 158. ubi ait: *Legatus Apostolicus in sua Provincia habet ordinariam jurisdictionem: quidquid potest Episcopus in sua Dioecesi respectu jurisdictionis, potest Legatus in sua Provincia.* Et sic tradunt Speculator *tit. de dispensat.* §. *Consequenter num.* 4. *et tit. de Legato* §. *Nunc ostendendum n.* 54. Gonzalez *ad Regul.* 7. *Cancellariae Gloss.* 25. *n.* 15. Abbas *in c.* 1. *de Officio Legati n.* 2. Sylvester *verb. Delegatus qu.* 12. *et* 14. Rosella *verb. Legatus n.* 4. Guttierez *quaest. Canon. lib.* 1. *c.* 11. *num.* 6. Rebuff. *in praxi Beneficiar. tit. de unione n.* 14. Pirhing. *lib.* 1. *tit.* 30. *n.* 4. Henriquez *lib.* 14. *de Irregular. cap.* 18. *n.* 2. Sannig *lib.* 1. *tit.* 30. Pontius *de Matrimon. lib.* 5. *c.* 10. *num.* 7. Azorius *part.* 3. *lib.* 5. *cap.* 27. *qu.* 5. Viva *de Jubilaeo qu.* 9. *art.* 4. Riccius *in Praxi resolut.* 363. *n.* 2. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 194. Ugolin. *de Offic. Episcopi cap.*
27 52. §. 1. Immo Nuncii in sua Provincia gerunt vices Sedis Apostolicae; *cap. Mandata, de praesumpt.* ubi sic habetur: *Proinde super cunctas Ecclesias Siciliae te vices Sedis Apostolicae ministrare*
28 *decernimus.* Et in ea Provincia Summi Pontificis gerunt personam, ut tradunt Vitalin. *in Clementina* 2. *de Offic. Ordinar. num.* 13. Villadieg. *part.* 1. *qu.* 9. et Rota *part.* 19. *n.* 1. *dec.* 485. *n.* 2. adeoque possunt Nuncii, et Legati pro suis Provinciis approbare quoscumque Sacerdotes ad audiendas Confessiones.

29 Non posse autem Nuncios Apostolicos approbare Confessarios pro suis Provinciis, tenent plurimi cum Pignat. *qui tom.* 2. *consultat.* 1. solide probat non posse Nuncios, nec approbare Confessarios, nec Clericos ordinare in sua Provincia: et probat ex Concilio Tridentino *sess.* 6. *cap.* 5. *de reformatione*, ubi habentur praecisa verba: *Nulli Episcopo liceat cujusvis privilegii praetextu Pontificalia in alterius Dioecesi exercere, nisi de Ordinarii Loci expressa licentia, et in personas eidem Ordinario subjectas tantum. Si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, et sic ordinati ab executione Ordinum sint ipso Jure suspensi.* Et idem disponit Concilium *sess.* 14. *c.* 2. *et sess.* 23. *cap.* 8. *de reformat.* ubi expresse praecipit, quod unusquisque a proprio Episcopo ordinetur, ut addit: *quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujusvis generalis, aut specialis rescripti, aut privilegii praetextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi ejus probitas, ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur.* Et clarissime *sess.* 7. *cap.* 11. *de reformat.* his verbis: *Facultates de promovendo a quocumque non suffragentur, nisi habentibus legitimam causam, ob quam a propriis Episcopis ordinari non possint, in Literis exprimendam, et tunc non ordinentur, nisi ab Episcopo in sua Dioecesi residente, ac pro eo Pontificalia exercente.* Et 30
hoc idem saepius declararunt Sacrae Congregationes, prout patet in sequentibus declarationibus ab eodem adductis, *die* 9. *Martii* 1593. *in Taurinensi* Sacra Rit. Congreg. censuit: *Nuncium Apostolicum non debere exercere Divina in Ecclesia Archiepiscopi absque ejus licentia;* Sacra Congr. Concil. *die* 16. *Aprilis* 1633. *in Taurinensi: Nuncius Apostolicus si promoveat ad Ordines Sacros suae Provinciae Clericos absque facultate Sedis Apostolicae, ipse, et ordinati incurrunt in poenas impositas a Sacro Concilio Tridentino sess.* 23. *cap.* 8. *de reformat.* Tertio *in Taurinensi* 23. *Augusti* 1653. *supplicat Nuncius Taurinensis pro resolutione: An ipsi Nuncio Jus competat absque licentia Episcopi Dioecesani Ordines in propria Cappella conferendi habentibus Literas Dimissoriales a propriis Episcopis, ut possint a quocumque Episcopo ordinari?* Sacra Congreg. Concil. respondit, *Jus ordinandi non competere Nuncio absque licentia Dioecesani.* Monacell. autem *part.* 2. *tit. XIII. formul.* 4. *n.* 42. citat idem Decretum in contrarium. Hinc sequitur Pignat. *sub n.* 4. Innocentius X. ex voto Sacrae Congregationis Episcop. et Regul. negotiis praepositae *sub die* 30. *Septem.* 1650. prohibuit Cardinali Sabellio Legato Bononiensi, ne se ingereret materiis spiritualibus, quas Concilium Tridentinum Ordinario remittit, ut est Clausura Monialium, Approbatio Confessariorum, Collatio Ordinum, et hujusmodi; et sic citat, et tenet Eminentiss. Petra *tom.* 1. *sect.* 1. *Constitut. unica Urbani II. n.* 44. Et Sacra Congr. Concil. *in Ferrarien. Jurisdictionis* 12. *Januarii* 1704. resolvit non posse Cappellanum Arcis Ferrariensis audire in eadem Arce Confessiones cum licentia Eminentissimi Legati, a quo deputatur absque licentia Eminentissimi Episcopi, ut *in lib.*

54. *decret. fol.* 6. Vide verb. *Legatus n.* 35. ubi referuntur aliae resolutiones ad rem.

31 Et licet Nuncii, sive Legati in suis Provinciis dicantur Ordinarii, non tamen sunt Ordinarii naturales, sed quasi extraordinarii, et superinducti, et sic odiosi ex Glossa *in Clementin.* 2. *de Officio Ordinar. verb. Nolumus* et ibi Vital. *num.* 7. Abbas *in cap. Si quis contra, de Foro compet. n.* 4. Crescent. *dec.* 20. *de praebend.* Puteus *lib.* 2. *decis.* 45. *in fin.* Gonzalez *in reg.* 8. *Cancell.* Gloss. 21. *n.* 30. Cassad. *decis.* 5. *n.* 3. *et* 11. *de decret. et re-*

32 *serv.* et Rota *decis.* 206. *n.* 3. *par.* 1. *div.* Nec ex quo dicatur, quod Nuncii, et Legati possint in suis Provinciis omnia, quae possunt Episcopi in suis Dioecesibus, sequitur quod possint omnia simpliciter, et absolute, quae possunt Episcopi, quia hoc non verificatur in iis, quae a Sacris Canonibus, et Concilio Tridentino expresse proprio Ordinario reservata sunt, cum ad haec non extendantur facultates generales, ut in terminis fortioribus Legati a latere, firmat textus *in cap.*

33 *Studuisti, de Offic. Deleg.* Et quod Nuncii non possint omnia simpliciter, et absolute in suis Provinciis, possunt Episcopi in suis Dioecesibus, clarissime habetur ex Concil. Trident. *sess.* 7. *cap.* 13. ubi sic praecise decernitur: *Praesentati, seu electi, vel nominati a quibusvis Ecclesiasticis personis, etiam Sedis Apostolicae Nunciis, ad quaevis Ecclesiastica Beneficia, non instituantur, nec confirmentur, neque admittantur, etiam praetextu cujusvis privilegii, seu consuetudinis, etiam ab immemorabili tempore praescriptae, nisi fuerint prius a locorum Ordinariis exa-*

34 *minati, et idonei reperti.* Quamvis enim Nuncii habeant potestatem Episcopali majorem, non tamen simpliciter, sed solum ratione eorum, quae Episcopis non competunt, aut non conceduntur; majoritas enim attenditur respectu privilegiorum,

35 quae Pontifex Nunciis concedit. Non constat autem Nuncios habere privilegium approbandi Confessarios, et Ordines conferendi in sua provincia absque licentia Dioecesani. Immo constat, quod Nuncii jurisdictionem Episcoporum non debent enervare, neque confundere; *cap. Pervenit* 39. *caus.* 11. *quaest.* 1. et neque habere, ut decernit Concil. Trident. *sess.* 24. *c.* 20. *de reform.* nec in iis, quae spectant ad Episcopos, se ingerere, ut statuit Urbanus VIII. 27. *Aprilis* 1641. in Decreto confirmatorio Reformationis Tribunalis Nunciaturae Hispaniarum his verbis: *Et in concedendis licentiis suscipiendi Ordines extra tempora a Jure statuta tenorem suarum facultatum adamussim observet, illarumque fines non excedat, minusve cuique Literas Dimissoriales ad suscipiendum Ordines concedat, sed hujus rei curam propriis Ordinariis relinquat, quibus qualitas personarum, quae ad Ordines volunt promoveri, et necessitas, aut utilitas Ecclesiarum, cognitae sunt;* et ut censuit pluries Sacr. Cong. et Innocentius X. *die* 30. *Septembris* 1650. ut patet *supra n.* 30.

Adeoque ex hucusque adductis videtur sequi, 36
quod Nuncii non possint approbare Confessarios, nec Ordines conferre sine licentia Dioecesani, aliter contemnerentur casuum reservationes, et eximerentur a jurisdictione Episcopi Presbyteri quoad examen, et Approbationem doctrinae, et morum, et sequeretur, quod Episcopus non posset quoscumque suos Clericos praesertim in Sacris constitutos absque eorum praecedenti examine, et commendatitiis Literis quacumque auctoritate promotos a susceptorum Ordinum exercitio suspendere, quod est contra Concilium Trident. *sess.* 14. *c.* 3. *de reformat.* Unde nisi Nuncii, et 37
Legati, infert Fagnan. *in c. Ad nostram, de Conjugio servorum num.* 3. speciali facultate sint muniti, post Concilium Tridentinum in praedictis casibus, et causis ab isto Episcopis reservatis, nullatenus se ingerere possunt. An autem haec 38
specialis facultas sit eis post Concilium concessa, viderint ipsi. Hoc pro certo refert Pascucc. *in compend. ad consult. Canon.* Jacobi Pignatell. *part.* 2. *tit. de Nunciis Apostolicis pag.* 128. fuisse eis a Sacra Congr. Inquisit. *die* 16. *Maji* 1630. concessam facultatem absolvendi ab Haeresi in utroque Foro, cum potestate eam communicandi aliis sibi benevisis pro Foro conscientiae.

Approbatio debet dari ab Episcopo illius Loci, 39
in quo Confessarius Confessiones audit, quia spectat ad Episcopum, ne quis in sua Dioecesi Confessiones audiat, qui ab eo non est judicatus idoneus; unde quilibet Confessarius, sive Saecularis, sive Regularis approbatus in una Dioecesi, non potest saecularium Confessiones in alia Dioecesi audire, nisi etiam in tali Dioecesi sit approbatus, quia ut refert, et tenet Fagnan. *in c. Ne pro dilatione, de poenitentiis, et remissionibus n.* 10. Sacra 40
Congr. interpretando Bullam Jubilaei, et ex ejus sententia Sanctissimus, declaravit Bullam esse intelligendam de Ordinariis eorum, qui audiunt Confessiones, non autem de Ordinariis poenitentium. Unde Approbatio debet haberi ab Ordinario Confessarii, non autem ab Ordinario poenitentis. Et per hoc Sacerdos, sive saecularis, 41
sive Regularis, approbatus in una Dioecesi, non potest audire Confessiones extra illam, ut similiter alias resolvit Sac. Congr. teste ipso Fagn. *ibid. num.* 65. et ut statuit de Regularibus Clemens X. in sua Constitutione incip. *Superna* praecisis his verbis: *Ad haec Religiosos ab Episcopo ad Confessiones saecularium in sua Dioecesi audiendas approbatos, non posse in aliena Dioecesi eas absque Episcopi Dioecesani Approbatione audire, quamvis poenitentes subditi sint ejus Episcopi, a quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati.* Sic tenet Lugo *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 35. Cardenas *in secunda Crisi disp. n.* 2. *n.* 217. Navarr. Barbos. Tamburin. et alii passim.

Regulares in Dioecesi, in qua sunt approbati, 42
possunt audire Confessiones omnium saecularium,

etiam ex aliis Dioecesibus confluentium; quia ipsi habent jurisdictionem a Papa ex Clementiua *Dudum, de sepulturis*, ut notat Glossa *in c. Ante figurationem casus, de poenit. et remiss. lib.* 6. cujus jurisdictio non restringitur ad limites alicujus Territorii; *cap. Cuncta per mundum, caus.* 9. *q.* 3. sed universus orbis est sua Dioecesis; *cap. Per principalem caus.* 9. *qu.* 3. et sic tenet, et testatur Fagnanus *in cap. Omnis, de poenitentiis, et remissionibus num.* 79. declarasse Sacram Congregationem Concilii.

43 Immo Regulares in Dioecesi, in qua sunt approbati, possunt absolvere confluentes ex aliis Dioecesibus a casibus in ipsis reservatis, nisi eosdem poenitentes noverint in fraudem reservationis ad alienam Dioecesim pro absolutione obtinenda migrasse. Ita expresse Clem. X. in *Const.* incip. *Superna* §. 6. his verbis: *Posse autem Regularem Confessorem in ea Dioecesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Dioecesi, a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem poenitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Dioecesim pro absolutione obtinenda migrasse.*

44 Approbatio petita, et non obtenta ab Ordinario, licet injuste denegetur, non sufficit nec pro Confessario Saeculari, nec pro Regulari, ut colligitur ex Concilio Trident. *sess.* 23. *c.* 15. ubi requirit actualem Approbationem cum derogatione quorumcumque privilegiorum, et consuetudinum, quantumvis immemorabilium, eo quia illa particula conditionalis *Nisi*, eam vim habet, ut si conditio requisita non ponatur re ipsa, non sequatur effectus.

45 Et licet Regularibus fuerit in *Clementina Dudum, de sepult. l.* 3. *tit.* 7. §. *statuimus* concessum circa hoc amplissimum privilegium praecisis his verbis: *Si vero iidem Praelati praefatis Fratribus ad Confessiones, ut praemittitur, audiendas electis, hujusmodi exhibere licentiam recusaverint; Nos ex nunc ipsis, ut confessiones sibi confiteri volentium libere, liciteque audire valeant, et eisdem poenitentias imponere salutares, atque eisdem beneficium absolutionis impertiri, gratiose concedimus de plenitudine Apostolicae potestatis.*

46 Huic tamen fuit derogatum a Concil. Trident. *dict. sess.* 23. *cap.* 15. ubi expresse excludit etiam Regulares per illam particulam, *Nullum etiam Regularem*, per quam fecit Regulares quantum ad Approbationem communes cum caeteris aliis Sacerdotibus; per ipsum enim Concilii Decretum, ut refert Fagn. *in c. Omnis, de poenitentiis, et remissionibus num.* 61. declaravit Sacra Congr. restringi quod statutum fuerat in dict. Clement. *Dudum* §. *Statuimus*, nempe, ut Regulares approbati ad audiendas Confessiones a suis Superioribus possent audire Confessiones saecularium, etiam sine licentia Ordinariorum, si tamen illam petiissent, et sine justa causa ab ipsis non obtinuissent; et clarissime fuit etiam derogatum ab Alexandro VII. 24. *Septembris* 1665. damnante sequentem propositionem 13. in ordine: *Satisfacit praecepto annuae Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo praesentato, sed ab eo injuste reprobato*, et a Clemente X. *undecimo Kalendas Julii* 1670. in sua *Constit.* incip. *Superna*, ut eam legenti patet.

47 Approbatio Ordinarii pro Confessionibus saecularium est necessaria Regularibus, etiamsi sint Lectores, et in Theologia Magistri, ut decrevit S. Pius V. *octavo idus Augusti* 1571. *Constit.* incip. *Romani Pontificis* his verbis: » Nos super his pro » debito pastoralis Officii, prout tenemur, salu» briter provideri volentes, tenore praesentium, » hac nostra Constitutione perpetua sancimus, » decernimus, et declaramus, Decretum Con» cilii Tridentini, de Approbatione Regularium » audiendis Confessionibus saecularium praepo» sitorum ab Episcopis facienda, observari de» bere, etiam in omnibus Regularibus quorum» cumque Ordinum, etiam Mendicantium, etiam » sub Regulari disciplina viventibus, etiamsi sint » Lectores, aut in Theologia, etiam de Superio» rum suorum licentia, graduati, vel promoti, » vel a suis Magistris Generalibus, vel Provin» cialibus vel Ministris, saecularium Confessio» nibus audiendi expositis. «

48 Immo ipsi sicuti et caeteri alii Sacerdotes possunt examinari, etiamsi essent Examinatores Synodales, non obstantibus privilegiis, etiam Cruciatae, ut plenius novissime declaravit Innocent. XII. 19. *Aprilis* 1700. in *Constit.* incip. *Quam sicut* apud Monacell. *tom.* 3. *tit.* 2. *form.* 9. *n.* 3.

49 Regulares praevio examine semel approbati, non possunt ab eodem Episcopo examinari. Sic S. Pius V. in mox *cit. Constit.* incip. *Romani Pontificis*, pracisis his verbis: *Volumus tamen eos, qui semel ab Episcopo in Civitate, et Dioecesibus suis praevio examine approbati fuerint, ab eodem Episcopo iterum non examinari.* Quod item declaravit Sac. Congr. Concil. his verbis: *Cong. Concilii censuit Regulares ad audiendum saecularium Confessiones in Civitate, et Dioecesi ab Episcopo praevio examine approbatos, iterum ab eodem examinandos non esse; caeterum posse iterum a successore examinari juxta Constitutionem Sanctae Memoriae Pii V. dat. octavo idus Augusti* 1571. Et idem statuit Clemens X. in *Constit. Superna* per verba mox adducenda.

50 Immo nedum non possunt ab eodem Episcopo iterum examinari, sed neque ab eisdem Confessionibus audiendis suspendi, nisi nova superveniente causa, quae ipsas Confessiones concernat, ut decernit dictus Clemens X. *cit. Constit. Superna* §. 5. per haec praecisa verba: » Regulares vero ad ejus» modi Confessiones audiendas praevio exami» ne simpliciter, et absque ulla temporis prae» finitione ab ipsomet Episcopo, secus autem si » ab ejus Vicario, aut ab antecessoribus Episco» pis, approbatos non posse ab eodem, qui sic

« approbavit, iterum examinari, aut ab eisdem » Confessionibus audiendis suspendi, seu licen» tias illis concessas revocari, nisi nova super» veniente causa, quae ipsas Confessiones con» cernat, de qua tamen haud necessarium esse, » ut in actis constet; nec eam teneri Episcopum » ipsis Regularibus significare, sed Sedi Aposto» licae dumtaxat, ubi eam sibi aperiri postula-
51 » verit. « Interveniente tamen aliqua rationabili, et justa causa possunt ab eodem Episcopo suspendi, prout statuit idem Clemens sic prosequendo: » Porro si Regulares cum scandalo, aut alias » inhoneste vivant, vel aliquod delictum com» mittant, per quod rationabili Episcopi judicio » videantur a Confessionibus suspendi, in quo » ipsius Episcopi conscientiam oneratam esse vo» lumus, cum praecipua Ministri Sacramenti » Poenitentiae qualitas sit vitae integritas, ac » morum honestas; utique eam causam ad Con» fessionis ministerium pertinere, ac proinde ni» hil obstare, quominus ob eam possit Episcopus » Regulares a semetipso approbatos suspendere, » aut repellere a Confessionibus audiendis. »

52 Quilibet Confessarius quantumvis Regularis simpliciter approbatus ab Episcopo antecessore, potest iterum examinari, et si minus idoneus repertus fuerit, reprobari ab Episcopo successore. Sic Sanctus Pius V. in *cit. Constit.* incip. *Romani Pontificis*, praecisis his verbis: *A successore autem Episcopo pro majori conscientiae suae quiete examinari de novo poterunt, et si minus idonei reperti fuerint, reprobari.* Idem citata Sac. Congreg. Concilii per haec verba: *Caeterum posse iterum a successore examinari*, et idem sanxit Urban. VIII. 20. *Augusti* 1629. et Clemens X. in *cit. Constit.* incip. *Superna*, per illa verba: *Secus autem, si ab ejus Vicario, aut ab antecessoribus Episcopis approbatos.* Et ratio justa, et congrua videtur, ut Episcopi successores plenius cognoscere possint idoneitatem et sufficientiam Ministrorum, qui in tanto Ministerio debent esse eisdem coadjuto-
53 res. Quamvis autem iterum examinare eos possint, non tamen ad hoc aliqua lege obligante tenentur, cum allegata jura concedant eis praecise potentiam facultativam, et nullo modo coarctativam, ut ea legenti patet.

54 Licet autem possint iterum examinari ab Episcopo successore, non tamen iterum examinari possunt a Vicario Capitulari Sede vacante, nec, ab ipso revocari potest eorum facultas, et Approbatio habita ab Episcopo, seu Ordinario defuncto; Sylvester *verb. Confess. n.* 49. Antonell. *de regimine Ecclesiae, lib.* 4. *cap. ult. num* 79. Miranda in *Manuali Praelator.* 1. *q.* 45. *art.* 7. *in fin.* Stephanus Fagundez *de Ecclesiastic. praec. lib.* 7 *c.* 1.
55 *n.* 28. Cespedes, Rosignolus, et alii passim. Et colligitur ex privilegio Clementis IV. in *Constit.* incip. *Exigentibus vestrae Devotionis*, quam refert Rodriquez *tom.* 1. *fol.* 1036. et Confectus *pag.* 16. praecisis his verbis: « Exigentibus vestrae De» votionis meritis, votis vestris libenter annui» mus, et petitiones vestras, quantum cum Deo » possumus, favorabiliter exaudimus. Ex parte » siquidem vestra fuit propositum coram Nobis, » quod licet vobis a nonnullis Patriarchis, Ar» chiepiscopis, Episcopis, et aliis Ecclesiarum » Praelatis audiendi Confessiones subditorum » suorum, necnon praedicandi, et aliqua vota » in alia pietatis opera commutandi, in suis Ci» vitatibus, et Dioecesibus, licentia sit concessa, » quin tamen ipsis praelatis decedentibus, uti » licentia hujusmodi, Ecclesiis sic vacantibus, » dubitatis, Nobis humiliter supplicastis, ut pro» videre vobis super hoc paterna diligentia cu» raremus. Vestris igitur supplicationibus incli» nati, praesentium vobis auctoritate concedi» mus, ut in hujusmodi casu, possitis uti tamdiu » libere praedicta licentia, donec viduatis Eccle» siis provisum fuerit de Pastore. » *Nulli ergo etc. Dat. Perusii XVII. Kalend. Julii Pontificat. nost. an. primo.* Et hoc etiam clare deducitur ex 56
cit. Constit. S. Pii V. incip. *Romani Pontificis providentia*, ubi facultas iterum examinandi, et revocandi datam ab antecessore Episcopo Approbationem, tribuitur Episcopo successori, praecisis his verbis: *Ab Episcopo autem successore pro majori conscientiae quiete examinari de novo poterunt, et si minus idonei reperti fuerint, reprobari*: ex quibus verbis patet facultatem hanc revocandi Ap- 57
probationem, et iterum examinandi restringi ad Episcopum successorem. Et sic expresse decrevit Sacra Congreg. Concilii in *Fanensi* 5. *Sept.* 1603. et in *Aquensi* 38. *Julii* 1604. ut refert Nicolius *part.* 2. *lucubrat. Canon. l.* 5. *tit.* 38. *de poenit. et remiss. num.* 9. his verbis: *Regulares praevio examine approbati ab Episcopo defuncto, non possunt a Capitulo, seu ejus Vicario, Sede vacante, examinari propter privilegium Clementis IV.* Et neque Vica- 58
rius Apostolicus examinare potest approbatos ab Episcopo; eadem Sac. Congreg. *in una Civitatis Castellanae* 22. *Februarii* 1592. Et multo minus 59
Vicarius Generalis Episcopi; ead. Sac. Congr. *in una Reatina* 8. *Junii* 1599. apud Nicol. *loc cit.*

Regulares generaliter idonei reperti, debent 60
sine limitatione temporis, locorum, et personarum approbari; ad differentiam eorum, qui non adeo idonei reperti, possunt admitti cum limitata facultate ad arbitrium Ordinariorum. Sic decrevit Sac. Congreg. Episcop. et Regular. *die* 2. *Julii.* 1587. his praecisis verbis: « Regulares, qui ad » Confessiones audiendas idonei generaliter ab » Ordinariis eorumque Examinatoribus reperti, » et probati fuerint, generaliter quoque, et indi» stincte absque alia limitatione temporis, certo» rumque locorum, aut generis personarum ad» mittantur in Dioecesi propria. De caeteris vero,

» qui non adeo idonei reperientur, si petieriut se » admitti, arbitrio Ordinariorum relinquitur, ipsis » cum limitata facultate, prout eisdem Ordinariis » magis expedire videbitur, probare et admitte-
61 » re. » Et hoc ipsum decernitur a Clemente X. in saepe *cit. Const.* incip. *Superna*, praecisis his verbis: « Illos autem Religiosos, qui ad Confes- » siones audiendas idonei generaliter reperti fue- » rint ab Episcopis, generaliter quoque, et indi- » stincte absque aliqua limitatione temporis, cer- » torumque locorum, aut generis personarum in » Dioecesi propria admittendos. Quoad caeteros » vero, qui non ideo idonei reperientur, si petie- » rint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinqui » ipsis cum limitata facultate, prout eisdem Or- » dinariis magis expedire videbitur, probare et
62 » admittere. » Ubi vides quod approbare Regulares cum limitata facultate, relinquitur arbitrio Ordinariorum solum quoad illos, qui non adeo idonei reperti fuerint, quoad illos vero, qui ad audiendas Confessiones idonei generaliter reperti fuerint, generaliter quoque, et indistincte absque aliqua limitatione temporis, certorumque locorum, aut generis personarum decernitur esse admittendos, ut tam ex decreto Sacrae Congregationis, quam ex Coustitutione Clem. X. expresse, et clare patet. (*)

63 Regulares sine Approbatione Ordinarii nequeunt excipere Confessiones Tertiariorum, qui vivunt in propriis domibus, licet habeant requisita pro Tertiariis. Sic decrevit Sac. Congr. Episc. et Regul. *die.* 20. *Decembris* 1616. his verbis: *Sac. Cong. etc. statuit juxta multas ejusdem Cong. responsiones non posse Sacerdotes Regulares audire Confessiones Sacramentales Mulierum Tertii Ordinis, quae de poenitentia dicuntur, nisi ab Ordinario approbati fuerint ad Confessiones saecularium audiendas*, et idem statuit Sac. Cong. Conc. ut refert Nicolius *in Flosculis verb. Tertiariae num.* 2. sub istis terminis: *Sacr. Congreg. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum saepius censuit, minime posse Sacerdotes Regulares Mulierum Tertii Ordinis, quas de poenitentia, vel Bizochas vocant, Confessiones Sacramentales audire, nisi fuerint ab Ordinario approbati ad Confessiones Personarum saecularium audiendas; quemadmodum nec posse illis sacrosanctum Eucharistiae Sacramentum administrare in die Paschalis Resurrectionis Sanctissimi Domini Nostri Jesu Christi*, et sic tenet Fagnanus *in cap. Omnis, de poenit. et remiss. num.* 61. *et seq.* Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 34. *num.* 32. Barbosa *in Summa Apostolic. decis. collectan.* 700. *num.* 6. et alii passim, et novissime Eminentissimus Petra *tom.* 4. *in constit.* 15. *Martini V. num.* 5. ubi dicit supradictas resolutiones esse intelligendas de Tertiariis habentibus requisita, ex quo de his, qui non habent requisita, nequeat cadere disputatio, cum isti uti Laici omnino reputentur.

Possunt autem Regulares sine Approbatione 64
Episcopi, et cum sola Approbatione sui Praelati Regularis audire Confessiones illorum saecularium, qui sunt vere de familia in suis Monaste-
riis et continui commensales. Secus vero illorum, 65
qui tantum ipsis deserviunt, et cum saecularibus exteris extra Monasterium habitant et vivunt. Sic statuit Sac. Congreg. Concilii 14. *Augusti* 1568. Decreto hujus tenoris: *Praelati Regulares, seu alii Religiosi Confessores non possunt audire Confessiones saecularium, qui deserviunt ipsorum Monasteriis absque Approbatione, vel licentia Episcopi; secus autem, si illi Saeculares sint vere de familia, et continui commensales*; et sic expresse decrevit Clemens X. in saepius laudata *Constit.* incip. *Superna*, praecisis his verbis: *Caeterum in Monasteriis, et etiam Collegiis, ubi juxta Regularia Instituta vivitur, posse tam Praelatos Regulares, quam Confessores Regularium eorumdem Monasteriorum, seu Collegiorum audire Confessiones illorum saecularium* (intellige sine Approbatione Episcopi) *qui inibi sunt vere de familia, et continui commensales; non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt*; et colligitur etiam ex Concilio Tridentino *c.* 11. *sess.* 25. *de reformat.* ubi has personas continue commensales, et de familia in Monasteriis Regularium excipit omnino a jurisdictione Episcoporum, praecisis his verbis: *Praeter eas, quae sunt de illorum Monasteriorum, sive locorum familia, personae tam Regulares, quam saeculares,*

(*) Et ratio ex Confectio *in Summar. Privileg. Ordin. Mendicant. tit.* 17. *cap.* 4. haec est, quia « cum Regularis ab » Episcopo omnino exemptus, et Sedi Apostolicae immediate » subjectus existat, nulla per ipsius Episcopi Approbationem » jurisdictionis potestas ei tribuitur. Sed illam, approbatus, » statim ab ipsa Sancta Sede, et Summo Pontifice per privi- » legia Ordinis concessa immediate consequitur, qua quidem » jurisdictione personae non solum illius Civitatis, et Dioe- » cesis, in qua approbantur, sed etiam forenses, et aliarum » Dioecesium in ea ad illos confluentes eis in foro poeniten- » tiae subjiciuntur, illasque audire valent ubique; haec au- » tem jurisdictio, cum ob decretum Conc. Trid. ipsis Regu- » laribus suspensa sit, donec ab Episcopo prius examinati » approbentur, aut alias idonei ab eo judicabuntur, tunc » secuta dicta Approbatione jam eis jurisdictionis attributa » potestas relaxatur. » Confirmatur auctoritate Sac. Congr. Conc. quae ad secundum dubium, occasione Bullae Greg. XV. *Inscrutabili*, inter alia propositum sub his terminis: « An Episcopi possint Regularibus praescribere, ut certis » tantum in locis, ac temporibus, aut certarum personarum » Confessiones audiant, vel alias eorum privilegia restringe- » re, ac moderari in Sacramentis administrandis? prout sequitur respondit: « Hac in parte Constitutionem nihil no- » vi juris induxisse, nec ullam novam auctoritatem Episcopis » in Regulares attribuisse, ideoque in vim ipsius Constitutio- » nis non posse Episcopos Regularibus praescribere, ut cer- » tis tantum in locis ac temporibus, ac certarum personarum » Confessiones audiant, vel alias illorum Privilegia in Sacra- » mentis administrandis restringere, aut moderari. » *Bull.* Cherub. *ad Const.* Gregor. XV. Fagnan. *cap. Cum Capella de privileg. et lib.* 12. *Decret. fol.* 130. vide Matthaeucci *Official. Cur. Regul. Tom.* 1. *cap.* 8. *num.* 10.

ut circa hoc ex citata Sac. Congregatione advertit, et tenet Fagnan. *in c. Omnis, de poenitentiis, et remissionibus num.* 63. et Barbosa *ad sess.* 23. *c.* 15. *Concil. Trid. num.* 11. Pignatell. *tom.* 10. *consult.* 30. *num.* 35. et alii passim.

66 Vere autem de familia, et continui commensales ad fruendum hoc privilegio dicuntur omnes Oblati, Donati, seu Tertiarii, atque etiam saeculares, qui Religiosis deserviunt, et intra eorum Monasteriorum septa ac domos resident, et sub eorum obedientia vivunt; licet non ratione voti,
67 sed ratione servitutis. Isti namque eximuntur a subjectione Ordinariorum, et gaudent privilegiis, Religiosorum, quibus inserviunt, quamvis salario sint stipendiati, ut colligitur ex Concil. Trident. *sess.* 24. *c.* 11. his verbis: *Exceptis tamen iis, qui praedictis locis, aut militiis actu inserviunt, et intra eorum septa, ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt;* et deducitur clare etiam ex citato decreto Sacrae Congregationis, et ex *cit. constit. Superna*, ubi ut saeculares fruantur hoc privilegio, non requiritur nisi, ut ibi *sint vere de fami-*
68 *lia, et continui commensales;* uti de facto sunt etiam Religiosorum famuli diu noctuque degentes in eorum Monasteriis sub omnimoda subjectione eorum Praelatorum, et per hoc Confessarii Regulares possunt eorum Confessiones excipere cum sola Approbatione sui Praelati Regularis, et sine Approbatione, et facultate Episcopi, seu Or-
69 dinarii Loci. Hoc tamen privilegio non gaudent saeculares illi, qui tantum ipsis Monasteriis deserviunt, sed in eis non sunt de familia, nec continui commensales, et cum saecularibus exteris extra Monasteria habitant, et vivunt, ut expresse statuit Clemens X. per illa verba: *Non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt.* Sic Turanus *tit. de Confess. num.* 12. *pag.* 117. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *de Minist. Sac. Poenit. num.* 3297. Donatus *praxis Reg. tom.* 3. *tract.* 4. *q.* 7. *num.* 3. et
70 alii. Nec hoc privilegio gaudent advenae, qui in Monasteriis Regularium infirmantur, ex decreto Sac. Congreg. Concilii, quae *in una Monopolitana* 17. *Septemb.* 1670. censuit: *non licere Fratribus absque licentia Episcopi, vel Parochi administrare Sacramenta advenis, qui in eorum Conventibus infirmantur, et si decedant, non posse sepeliri in eorum Ecclesiis;* et sic jam decreverat Sacr. Congr. Conc. 31. *Julii* 1627.

71 Regulares approbati ad Confessiones Saecularium audiendas nequeunt omnes simul unius Conventus suspendi a locorum Ordinariis. Sic expresse decrevit Sac. Congr. Episcop. et Regul. 20. *Novembris* 1615. decr. tenoris sequentis: « Cum Sa» crae Congregationi Cardinalium negotiis Episco» porum, et Regularium praepositorum innotue» rit Confessarios Regulares graviter conqueri, » quod ab Archiepiscopis, Episcopis, et locorum » Ordinariis ab audiendis Confessionibus, qua» vis ex causa indiscriminatim suspendantur, » ac propterea saepe contingere, ut ab eisdem » Archiepiscopis, Episcopis, et locorum Or» dinariis, omnibus simul unius Conventus Con» fessariis, Confessiones audiendi facultas adima» tur, Illustrissimi ejusdem Sacrae Congregatio» nis Patres rati vix fieri posse, ut haec sine » scandalo, magnaque animarum pernicie contin» gant, re mature perpensa, ad omnem scandali » materiam submovendam et, quo magis spiri» tuali piarum mentium consolationi consulatur, » statuunt, et declarant Archiepiscopis, Episco» pis, aliisque locorum Ordinariis, ad quos Con» fessarios approbandi jus spectat, Confessarios » Regulares, alias ab ipsis libere approbatos ab » audiendis Confessionibus posthac suspendere » minime licere, nisi ex nova causa, eaque ad » Confessiones pertinente, vel ob non servatum » Interdictum ab ipsis Ordinariis appositum. Sta» tuunt insuper eosdem Archiepiscopos, Episco» pos, et locorum Ordinarios Confessiones au» diendi facultates omnibus simul unius Conven» tus Regularibus Confessariis, eadem Sac. Con» greg. inconsulta nullo pacto adimere posse; » et hoc absolute etiam statuit Clemens X. in toties *citat. Constit.* incipiente *Superna*, praecisis his verbis: *Attamen Confessiones audiendi facultatem omnibus simul unius Conventus Regularibus Confessoribus adimi ab Episcopo, inconsulta Sede Apostolica, nullatenus posse.* Nec Confessarii Regularium 72
restringi debent ad duos pro qualibet Ecclesia; Sac. Congreg. 2. *Martii* 1646. relat. a Nicol. *in Flosculis verb. Confessarius num.* 6.

Confessarii ubicumque, etiam Romae approba- 73
ti, licet etiam sint Regulares, non possunt hodie audire Confessiones extra Territorium approbantis absque licentia Ordinarii Loci; Urb. VIII. in *Constit.* incipien. *Cum sicut accepimus*, edit. *Septemb.* 1628. in qua revocavit omnia privilegia quibuscumque concessa, Confessiones saecularium audiendi absque examine, et Approbatione Ordinarii. Unde revocatum remanet privilegium 74
concessum a Sixto V. Congregationi Presbyterorum saecular. S. Mariae de Vallicella de Urbe, et fortasse etiam aliis, sive principaliter, sive per 75
communicationem, quod approbati semel in Urbe non indigeant iterum ab Ordinariis approbari, sed sufficiat se coram eis praesentare. Nicol. *part.* 2. *l.* 5. *tit.* 38. *de poen. et rem. num.* 10. et alii.

Confessarii etiam Regulares in vim Bullae 76
Cruciatae a poenitentibus ad audiendas eorum Sacramentales Confessiones electi, nullatenus Confessiones hujusmodi audire possunt sine Approbatione Ordinarii loci, in quo ipsi poenitentes degunt, et Confessarios eligunt, vel ad excipiendas Confessiones requirunt. Nec ad hoc suffragatur 77
Approbatio semel, vel pluries ab aliis Ordinariis aliorum locorum, et Dioecesum obtenta, etiamsi

poenitentes subditi forent illorum Ordinariorum,
78 qui Confessarios electos approbassent. Confessiones autem aliter deinceps faciendae, et excipiendae (praeterquam in mortis articulo) declarantur nullae, et invalidae; et Confessarii pro jure pronunciantur suspensi, et rigide puniendi ab
79 ipsis locorum Ordinariis. Quaecumque contraria opinio damnatur, et contraria consuetudo aboletur, ac proinde omnibus Christi-fidelibus prohibetur, ne supradictam opinionem docere, vel tueri, aut ad praxim deducere quovis modo praesumant sub poena excommunicationis per contrafacientes ipso facto absque alia declaratione incurrenda, reservata Papae absolutione. Innocentius XII. in *Const. incip. Quum sicut*, edita 19. *Aprilis* 1700.
80 Approbatus in una Dioecesi non potest in alia Dioecesi, in qua non sit approbatus, excipere Confessionem alicujus habentis licentiam, seu privilegium eligendi quemcumque Confessarium.
81 Hinc Episcopus vigore privilegii sibi concessi *in c. fin. de poenit. et remiss.* nequit extra suam Dioecesim sibi eligere Sacerdotem non subditum, qui non sit approbatus a proprio loci Ordinario, ut audita relatione Sacrae Congregationis declaravit
82 Gregorius XIII. *die* 1. *Decembris* 1582. Immo Episcopus extra suam Dioecesim non potest confiteri neque Regulari, qui non sit approbatus ab Ordinario loci. Sac. Congreg. 3. *Octobris* 1609. *in responsione ad primum*. Nicol. port. 2. *Lucubr. Can.*
83 *lib.* 5. *titul.* 38. *de poenit. et remiss. num.* 19. Et sic virtute facultatis datae in Jubilaeis, seu in Bullis etiam Cruciatae nequeunt poenitentes eligere sibi Confessarios non approbatos ab Ordinario loci, in quo Confessiones sunt excipiendae. Sac. Congreg. Concilii *in Limono* 29. *Januarii* 1633. et sic etiam ab ipsa Sacra Congregatione fuit responsum Archiepiscopo Valentino per sequentia verba: *Congregatio Concilii respondet, approbatum ab alio, quam a Valentino Archiepiscopo in Dioecesi Valentina, non censeri approbatum ab Ordinario*, quae verba Emmanuel Rodriquez *in Expositione Bullae Cruciatae* §. 5. testatur se legisse in Epistola missa ad praedictum Archiepiscopum, et eam refert etiam Lezana *in Summa qq. Reg. c.* 10. *n.* 19. Lugo *in disp.* 21. *de Sacra. Poenit. sect.* 2. *num.* 34. et alii.
84 Parochus post dimissum Beneficium non potest absque nova Approbatione audire Confessiones, nec etiam tempore Jubilaei, nisi forte fuisset prius approbatus sine limitatione temporis independenter a Beneficio Parochiali. Sic Barbosa *in sess.* 21. *capit.* 15. *Concil. Trident. n.* 21. cum multis ibi citatis. Suarez, Henriquez, Gobat, Lugo, Sporer,
Viva, et alii passim. Parochus non indiget alia 85
Approbatione ad audiendam Confessionem sui Parochiani extra propriam Parochiam, et Dioecesim, quia Parochus omnis ex jure habet in suos Parochianos, ubicumque reperiantur, ordinariam jurisdictionem quoad ea, quae ad Forum internum pertinent, adeoque tamquam proprius ejus Pastor satis a Concilio Tridentino censetur pro illo ubicumque audiendo approbatus. Sic Illsung. *tract.* 6. *disp.* 6. *n.* 177. et alii multi cum Leurenio *de Foro Benef. par.* 1. *q.* 434. *num.* 1. Ludovicus Thomassinus *discipl. Eccles. part.* 4. *lib.* 1. *c.* 69. n. 10. Natalis Alex. *in Theolog. Dogmatic. et moral. de Sacram. Poenit. reg.* 9. *pag.* 696. et alii passim cum Barbosa *in Trid. sess.* 23. *c.* 15. n. 20. et late Faguan. *in cap. Ne pro dilatione* 16. *de Poenit. et remiss. n.* 29. cum multis aliis; La Croix *l.* 6. *part.* 2. *a num.* 1516. Varii autem tenent contrarium. (*)

Cappellani Militum, seu Missionarii castrenses 86
in casibus, in quibus non adsit Breve Apostolicum aliter disponens, debent approbari ab Ordinario loci, non autem a Cappellano Regio. Immo qua- 87
tenus adsit Breve, est inspiciendum, an fuerit Personale concessum alicui Regi, vel limitatum pro aliquo Regno, quia nequit extendi, ut proposito dubio in Sacra Congreg. Concil. *in Nazarien. facultatis approbandi Confessarios: An Approbatio Confessariorum pro Sacramentalibus militum Confessionibus audiendis pertineat ad Cappellanum Regium, vel ad Ordinarium Loci? die* 22. *Martii* 1687. *respondit, pertinere ad Ordinarium Loci.* Breve enim, quod aderat respectu Regis Catholici, videbatur ex variis circumstantiis non extendi ad Regna extra Hispanias; et per hoc est diligenter, et caute attendenda natura Brevis Apostolici, a cujus dispositione est semper petenda regula in similibus casibus. Et quatenus non appareat di- 88
spositio Brevis Apostolici, sunt observanda generalia Decreta Sacrae Congregationis Concilii edita *die* 6. *Martii* 1694. in dubio jurisdictionis Cappellanorum exercitus occasione, et tempore, quo Milites e variis Germaniae partibus in Italiam irrumpebant; cum enim tunc fuerit ei remissa cognitio a Sac. Congreg. S. Officii, ab illa fuerunt proposita, et resoluta infrascripta dubia:

Primo. *An Cappellani cujusvis exercitus, sive Regulares, sive Saeculares Catholici possint administrare Militibus in praesidiis degentibus Sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae, Extremae Unctionis sine speciali facultate Sedis Apostolicae,*

(*) Sed horum opinio nunc ab omnibus Theologis rejicitur. « Omnes quidem, *inquit Prosper Cardinalis Lambertini Instit.* 86. *num.* 7. unanimes affirmant, permitti Parocho, « ut populum suum in aliena Dioecesi confitentem excipiat, « licet concessio Episcopi ejus Dioecesis non interveniat. » Cum enim a Sac. Congregatione Concilii petitum fuisset. *In Curati unius Dioecesis vocati a Parochis alienae Dioecesis possent in ista audire confessiones tam suorum subditorum, quam alienorum absque licentia Episcopi*, die 3. Decembris anno 1707. respondit his verbis: *Affirmative quoad subditos: Negative quoad alios* (Edit. Barbiel.)

vel licentia, et Approbatione Ordinarii, in cujus Dioecesi extare contigerit?

Secundo. *An assistere Matrimoniis Militum cujuscumque Nationis degentium in praesidiis cum militaribus foeminis sine dicta facultate Apostolica, et praecedente probatione status liberi, ejusque recognitione coram Ordinario loci, et licentia Parochi, sub cujus Parochia manent?*

Tertio. *An idem cum Militibus degentibus in castris, et stationibus hibernis, vel aestivis?*

Quarto. *An idem cum Militibus in actuali expeditione positis?*

Quinto. *An idem cum Militibus nubere volentibus cum foeminis non militaribus, sed Italis non originariis loci, sive Dioecesis, in qua reperiuntur?*

Sexto. *An, et quid pro sanatione gestorum in praeteritum, et faciendorum in futurum super praedictis omnibus pro certo regula Sanctissimo consulendum, et statuendum sit?*

Ad 1. 2. 3. 4. *et* 5. *respondit Negative, ad* 6. *in praeteritum non esse inquietandas conscientias, quoad Sacramentum Poenitentiae. Quo vero ad Matrimonia sine speciali facultate Apostolico, vel sine licentia Ordinarii loci, vel Parochi non servata forma Sacri Concilii Tridentini in cap.* 1. *sess.* 24. *de reformat. Matrimonii, pro sanatione, si Sanctissimo Domino nostro placuerit, renovato tamen consensu etiam coram Confessario approbato, qui teneatur tradere testimonium renovationis dicti consensus Parocho illius loci, in quo fieri contingat hujusmodi renovatio.*

Provisio in futurum differatur in prima proxima Congregatione, in qua consulendum erit, ac deliberandum, sub die 29. *Martii ejusdem anni, super provisione, Congregatio dixit, Secretario cum Sanctissimo pro tali provisione, et sanatione:* apud Petram *to.* 2. *in Constit.* 12. *Innoc. III. n.* 18.

89 Approbatio potest dari ab Ordinario etiam extra propriam Dioecesim existente, quia approbare Confessarios non est actus jurisdictionis contentiosae, quae exigat exerceri in proprio Tribunali, sed voluntariae, quae extra proprium Territorium communiter exerceri potest; Ugolin. *de potest. Episcopi c.* 4. §. 14. *n.* 4. Cardin. Tusch. *lit.* 1. *conclus.* 546. Stephanus Gratian. *Discept. Forens. cap.* 127. Barbos. *de Offic. et potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 6. *num.* 16. Lugo *in respons. moral. lib.* 1. *dub.* 17. *et disp.* 21. *de poenit. num* 37. ubi dicit, quod Episcopus v. g. Ostiensis Romae existens potest approbare Sacerdotem Romanum pro sua Dioecesi Ostiensi, et talis Romanus Sacerdos posset Confessiones audire in Dioecesi Ostiensi, non tamen posset Romae audire Confessiones Civis Ostiensis ibi existentis, quia dum Sacerdos ille Romae commoratur, non est subditus ullo modo Episcopi Ostiensis, nec Episcopus Ostiensis est Ordinarius Civis Ostiensis Romae commorantis, adeoque non esset approbatus a suo Ordinario, prout requiritur ex Tridentino, nec ab Ordinario illius Dioecesis, in qua Confessiones audiret, prout requiritur ex cit. Constit. incip. *Superna*, et ex aliis Declarationibus citatis supra *sub n.* 39. *et seq.* Cum autem talis Sacerdos 90
Romanus perget ad Dioecesim Ostiensem, tunc incipiet esse approbatus a suo Ordinario ex vi Approbationis praeteritae factae ab Episcopo Ostiensi, et adhuc virtualiter manentis, quia tunc incipit esse subditus illius, et subjacere ejus foro, et correctioni, atque adeo habere illum pro suo Ordinario in ordine ad illud Ministerium.

Regularis approbatus ab aliquo Episcopo, dum 91
in ejus Dioecesi versatur, sive ut hospes, sive cum domicilio, si postquam transierit ad diversam Dioecesim, redeat ad primam, in qua fuit approbatus, non indiget ibi nova Approbatione, sed virtute illius prioris nondum revocatae, potest ibi Confessiones audire, quia iterum sit subditus ejusdem Episcopi, a quo fuit approbatus, atque ideo est jam approbatus ibi a suo Ordinario; Suarez *disput.* 28. *sect.* 7. *num.* 9. Lezana *tom.* 1. *cap.* 19. *num.* 7. *in fin.* Amicus *disp.* 15. *num.* 135. *de satisfact. Sacramental.* Lugo, et alii passim. Immo Regularis redeundo ad Dioecesim, in qua 92
fuit approbatus, nedum recuperat Approbationem, et potest Confessiones audire, adhuc vivente eodem Episcopo, sed etiam mortuo, quamvis successor ejus advenerit; dummodo isto Approbationes praedecessoris non revocaverit. Et ratio est, quia Regularis redeundo ad priorem Dioecesim, a qua recesserat, recuperat jura, quae antecedenter habebat, perinde ac si non recessisset; sed si non recessisset, gauderet facultate excipiendi Confessiones subditorum illius Dioec. licet jam mortuo Episcopo approbante, quinimmo etiam adveniente successore, donec ab isto fuerint facultates revocatae, ut patet ex adductis *sup. n.* 10. *et* 14. adeoque etc. Sic Rodriquez *in Bulla Cruciatae* §. 9. *n.* 5. Nugnus *in addit. ad tertiam partem quaest.* 8. *art.* 3. *dub.* 1. *conclus.* 2. Joannes Valerius *verb. Absolutio differ.* 1. *n.* 19. Tamburin. *de Jure Abbat. disp.* 3. *qu.* 14. *num.* 2. Lugo *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 44. ubi cum pro ratione adducat ipsum Regularem iterum fieri subditum ejusdem Episcopi, a quo, vel a cujus praedecessore fuit prius approbatus, supponit evidenter recuperare Approbationem, licet jam mortuo Episcopo approbante, et adveniente Episcopo successore.

SUPPLEMENTA AUCTORIS

Quoad Approbationem pro Confessionibus exci- 93
piendis Locorum Ordinarii in Approbatione Confessariorum tenentur eos obligare ad attente legendas, et accurate observandas Constitutionem Gregor. XV. incip. *Universi Dominici Gregis* editam

contra Confessarios solicitantes, et Constitutionem Benedicti XIV. incip. *Sacramentum Poenitentiae*, ut expresse praecipitur in hac ultima Constitu-
94 tione §. *Volumus demum, ac praecipimus*. Et expediret ut legenda una simul traderetur ejusdem declaratio incip. *Apostolici muneris*, ab eodem Benedicto XIV. facta, utpote ad ejus intelligentiam, et observantiam necessaria, et a nobis ob id ad Verb. *Complices peccati* adducta sub. *num.* 23. Vide *ibi*.

95 Approbatio ad audiendas Confessiones nihil prodest extra Dioecesim Episcopi approbantis. Idque etiamsi Sacerdos approbatus excipere vellet Confessionem personae subditae Episcopo, qui ipsum approbavit; Benedict. XIV. *Constit.* incip. *Apostolicum ministerium*. Vide ad id etiam superius hoc ipso art. dicta *a num.* 39. *ad* 43.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

96 Primis Ecclesiae saeculis, praecipuam auctoritatem, et curam excipiendi Confessiones, penes Episcopum stetisse, pluribus ostendunt Morinus *de discipl. Eccl. in administ. Sac. Poenit.* et Espe-
97 nius *in jur. Eccles. univ. par.* 2. *tit.* 6. *c.* 5. Haec Episcoporum auctoritas post saeculum VII. (*) sensim Presbyteris communicari coepit. Hinc deprehendimus, Libros, et Canones Poenitentiales, octavo, et sequentibus saeculis conditos, praecipue ad ipsos Presbyteros verba dirigere, cum antiquiores Canones solos Episcopos respiciant.

98 Non tamen omnibus Presbyteris, sed fere solis Parochis, respectu suorum Parochianorum, haec auctoritas competebat; et pluribus saeculis absolutio ab alieno Sacerdote sine licentia proprii obtenta nulla habita fuit, quod non obscure innuit Concilium Lateranense sub Innocentio III. saeculo XIII. celebratum, *relat. in cap. Omnis utriusque sexus* (**) *de poenit. et remiss.* Videsis Espenium, sed non sine cautione, *loc. cit.*

99 Saeculo XIII. coepit impertiri facultas excipiendi Confessiones Fratribus Mendicantibus (***) a variis Summis Pontificibus, et sensim aliis Presbyteris, non sine turbis, et controversiis, ut refert Matthaeus Parisiensis *ad an.* 1246. et eruitur ex *Defensorio Curatorum* Richardi Archiepiscopi Armacani, et *sem. ad popul. Paris. ex parte Univers. super facto Bullae Mendicant. an.* 1409. Joan. Gersonii, ab opusculo *contra Guillelmum de S. Amore*, D. Thomae, *ex defensione privilegior. Fratr. Mendicant. contra defensorium Curator. Richardi Archiepisc. Armacani*, Rogerii Chonnoii, et a pluribus opusculis S. Bonaventurae, qui etiam pro privilegiis Mendicantium calamum strinxit. (****)

Successit S. Synodus Tridentina *sess.* 23. *cap.* 100
15. *de Reform.* decernens, nullum Presbyterum, etiam Regularem, posse Confessiones saecularium excipere, nec ad id idoneum reputari, nisi ab Episcopo Approbationem accipiat, excepto tantum Presbytero Parochiale beneficium obtinente.

Quoniam vero nonnulli Regulares venditabant, 101
quod a Concil. Tridentino abrogata non erant omnia eorum privilegia, idcirco Urbanus VIII. *Constitutione*, quae incipit: *Sicuti accepimus*, edita *die* 12. *Sept.* 1628. et est in *Bullario Romano Cherubini t.* 4. *constit.* 92. *pag.* 103. motu proprio, clausulis amplissimis, ex certa scientia, ac de plenitudine Apostolicae potestatis, revocavit, cassavit, sustulit, abrogavit, et annullavit, omnia et quaecumque privilegia dicto decreto Concilii Tridentini contraria omnibus et singulis Religiosorum Ordinibus, quandocumque et quomodocumque concessa, *etiamsi talia essent, ut de iis specialis, specifica, et expressa, ac de verbo ad verbum mentio habenda foret.*

Atque hinc sicuti Presbyteri Saeculares bene- 102
ficium Parochiale, seu Curatum non obtinentes nullam ordinariam, seu beneficio annexam jurisdictionem habent, cujus vigore Confessiones possint excipere, sed solam *delegatam*, sive *vicariam*;
ita Presbyteri Regulares, nullam curam obtinen- 103
tes, solam habent jurisdictionem *delegatam*, per Episcopi Approbationem. Convenitque naturae hujus *delegatae* jurisdictionis, ut pro arbitrio, et voluntate delegantis restringi, et coarctari ad
tempus, personas, atque materiam possit. Contra- 104
riam assertionem primum Clerus Gallicanus notavit, ac postmodum Alexander VII. in decreto ad Episcopum Andegavensem, *falsam, temerariam, scandalosam, in haeresim et schisma inducentem, Sac. Concilio Tridentino, et Sedi Apostolic. injuriosam*, declaravit; vide *Espen. loc. cit.* c. 6. *num.* 18.

Hinc a vero alienum esse puto, quod scribit 105
Auctor *num.* 50. Episcopum haud posse suspendere Regulares ab excipiendis Confessionibus, nisi nova superveniente causa, quae ipsas Confessiones concernat; contrarium enim resolutum

(*) Ex monumentis a Chardonio indicatis *lib.* 1. *de Sac. Poenit. Cap.* 10. *et* 11. conficitur, Confessiones excipiendi facultatem ante saec. VII. communicari Presbyteris coepisse. (*Edit. Barbiell.*)

(**) De Canonis hujus sensu legatur *Dissert.* IV. Natalis ab Alexandro *in hist. Eccl. rec.* 13. *et* 14 in qua num. 3. ostendit et ante Innocentii III. tempora, et ab ipsis Lateranensis Concilii Patribus *Proprii* Sacerdotis nomine significatum vel Parochum, vel Presbyterum quemlibet ab Episcopo ad Sacramenta administranda institutum, vel delegatum. (*Edit. Barbiell.*)

(***) Longe ante saec. XIII. Monachis Poenitentiae Sacramentum administrandi facta potestas fuit. Vide Chardonium *lib. cit. cap.* 10. (*Edit. Barbiell.*)

(****) Haec S. Bonaventurae opuscula una cum Opusculis S. Thomae *adversus Guilielmum a S. Amore ejusque asseclas admonitionibus praeviis, notisque illustrata*, excussa Romae fuerunt An. 1773. (*Edit. Barbiell.*)

fuit a Sac. Congr. Concilii Interprete *in una Patavina* 8. *Novemb.* 1596. *ad secundum dubium;* fuit enim dictum, facultatem et Approbationem ad beneplacitum concessas posse per Episcopum absque causa revocari; vide Clericat. *de Sacram. Poenit. decis.* 38. *n.* 20. (*).

106 Eo magis poterit Episcopus suspendere Regulares a Confessionibus audiendis, si superveniat causa, quae ipsas Confessiones concernat, ut vult
107 Auctor *loc. cit.* quinimmo et si superveniat alia quaevis legitima causa, ut, puta, si praedicti Regulares inhoneste vivant, vel aliquod scandalum dent, aut delictum committant, ut respondit Sac. Congr. *in una Orielden* 30. *Augusti* 1630. *apud* Barbosam *lib.* 1. *Jur. Eccles. Univers. cap.* 43. *n.* 209.

108 Et notat Pignatellus *tom.* 4. *consult.* 174. *num.* 21. ex pluribus declarationibus Sacr. Congregationis, non teneri Episcopum pandere ipsis Regularibus causam, ob quam eorum aliquos suspendat a Confessionibus excipiendis, sed satis esse, si eam Sacr. Congregationi aperiat, ubi ab ea fuerit interpellatus; vide Clericat. *dict. dec.* 38. *n.* 22.

109 Quod tradidit Auctor *num.* 54. *et seq.* Regulares non posse iterum examinari a Vicario Capitulari Sede vacante, nec ab ipso revocari posse facultatem, et Approbationem habitam ab Episcopo; cum hac distinctione intelligendum. Si Confessarii Regulares habuerint illimitatam licentiam audiendi Confessiones ab Episcopo, eo mortuo, non possunt obligari a Vicario Capitulari ad novam licentiam suscipiendam, et multo minus ad subeun-
110 dum novum examen. Aliter vero se res habet, si licentia limitata fuit ad Episcopi concedentis beneplacitum; quum enim ea expiret morte ipsius Episcopi, tenentur Regulares comparere coram Vicario Capitulari pro nova Approbatione, et quatenus ipse velit, novum examen subire: confer Clericat. *d. decis.* 38. *n.* 24.

Qua poena puniendus sit Regularis, qui absque 111
Approbatione, et licentia Episcopi, se pro Confessario gerat, consule saepe laudatum Clericat. *loco mox cit. n.* 30. *et decis.* 40. *n.* 12.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Episcopus excommunicatus non toleratus, aut 112
suspensus ab officio, ac jurisdictione, approbare nequit ad Confessiones audiendas, quia Approbatio est actus jurisdictionis, quam ille nequit exercere. Ita P. Suarez *disp.* 28. *sect.* 5. Victoria *de confess. num.* 152. Sotus, Sylvester, Guttierez, et alii. Oppositum tamen est etiam in praxi certo probabile ob auctoritatem (**); cum hanc teneant sententiam Basylius de Leon *lib.* 5. *de Matrim. c.* 17. §. *unic. num.* 14. Navarrus, Henriquez, Facundez, Tabiena, et alii non pauci.

Ad ea quae ab Auctore *n.* 60. *et seqq.* constituta 113
sunt, pertinent quae habet Prosper Cardinalis Lambertinus *Instit.* 86. *num.* 9. his verbis: Pro Regularibus... rationes afferuntur, ob quas contendunt aliqui facultatem audiendi Confessiones, quae nullo temporis spatio definita fuit, Regularibus adimi non posse, nisi legitima causa obvenerit, quae ad Confessiones ipsas pertineat *in Constit.* 32. *Innocentii X.* §. 2. *An Episcopus.* Nec profecto desunt, qui id magno studio tueantur; nec desunt sententiae editae a Sacra Congregatione Concilii, quae statuunt ab Episcopo facultatem excipiendi Confessiones secularium, aut penitus denegandam Regularibus, aut sine ulla limitatione concedendam *apud Clericat. dec.* 38. *n.* 20. *de Poenitentia.* Nos plures ex his sententiis congessimus *in nostris Commentariis in cap.* 15. *sess.* 23. *de Reform.* Attamen Clemens X. *in allata Const.* 7. §. 4. aditum Episcopis reseravit, ut limitatas ejusmodi facultates Regularibus imperti-

(*) Vide utique Clericatum *loc. cit.* sed nihil omittendo, atque ibi, praeter secundi dubii, etiam primi resolutionem invenies, quod erat: *An facultas, seu Approbatio audiendi Saecularium Personarum Confessiones, praevio examine, sit simpliciter, et absolute Regularibus concedenda?* Cui dubio Sacra Congregatio *die* 17. *Januarii* 1654. (non 8. Novembris 1596. ut errore deceptus scripsit Auctor Additionum) per haec praecisa verba respondit: *dandas esse declarationes antiquas tenoris sequentis. Die* 8. *Novembris* 1596. Sacra Congregatio Concilii, omnium Patrum sententia mature perpensa, censuit, Episcopum minime posse facultatem Regularibus audiendi saecularium Confessiones limitare; ideoque munus Episcopi esse, ex decreto Concilii *cap.* 16. *sess.* 23. ipsos Regulares approbare si idonei sint; sin minus, reprobare; sed minime posse illis facultatem coarctare. *In Salernitana* 15. *Augusti* 1597. dubitatum fuit, an Episcopus posset Regularibus restringere licentias audiendi Confessiones Personarum saecularium, ut ad certum tempus, vel ad ejus beneplacitum dumtaxat dare? Sacra Congregatio Concilii, post maturam discussionem; respondit: Non posse; sed praevio examine servandam esse Constitutionem S. mem. Pii Quinti, ut absolute admittantur, vel repellantur. *Die* 16. *Januarii* 1616. Sacra Congregatio Concilii declaravit, Episcopum debere de vigore S. Concilii Regulares ad Confessiones audiendas Personarum Saecularium approbare, vel reprobare. Hactenus Sacr. Congregatio.

Ex his declarationibus authenticis, concludit ibidem Clericatus, colligere potest quilibet studiosus, quod de rigore juris Confessores Regulares praetendere possunt licentiam absolutam, et indefinitam audiendi Laicorum Confessiones, ut dictum est supra, et respondit Sacra Congregatio Domino Episcopo Patavino ad primum quaesitum. Distinguamus igitur Aprobationem datam ad beneplacitum, sine praevio examine, et Approbationem datam praevio examine. De prima loquitur Sacra Congregatio in responsione citata ad secundum quaesitum. De secunda loquitur eadem Sac. Cong. in responsione ad primum, quam praeterire omnino non debebat Auctor Additionum; illa enim expresse consonat cum Bulla *Superna* Clementis X. cujus oraculo suam sententiam confirmat P. Ferraris, immerito propterea hic ab eodem Auctore taxatus. (*Edit. Barbiell.*)

(**) Judicent sapientes tantumne paucorum Teologorum, eorumque non probatissimorum judicio deferendum sit, ut opinionem ab ipsis traditam, doctissimis viris magno rationum pondere contrapugnantibus in praxi *serio probabilem* censere possimus.

rent. praeripiens, ut magis idoneis absque ulla limitatione, contra vero minus idoneis circumscripta facultas tribuatur: *Illos autem* (inquit) *Religiosus, qui ad confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint, ab Episcopis generaliter quoque, et indistincte absque aliqua limitatione temporis, certorumque locorum, aut generis personarum in Dioecesi propria admittendos: quoad caeteros vero, qui non adeo idonei reperiuntur, si petierint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinqui, ipsos cum limitata facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare, et admittere.* Quamobrem, cum haec doctrinae, virtutisque praestantia dignosci nequeat, nisi examen circa quaestiones Theologiae Moralis instituatur, quod ita facile non est, ideo facultas tantum limitata tum saecularibus, tum Regularibus Presbyteris tradi consuevit, ita ut magis idoneis ad annum, caeteris autem ad minus temporis spatium eadem facultas protrahatur. Nicolius *lucubrat. lib.* 5. *tit.* 38. *n.* 9. Clericat. *in dec.* 38. *de Poenitentia n.* 17. Scriptores etiam ex Regularibus idem unanimes asserunt: *Hinc infero primo* (inquit Cardinalis de Lugo *De Sacram. Poenit. disp.* 31. §. 1. *num.* 59.) *non debere damnari Approbationem cum ejusmodi limitationibus ab Episcopis datam* (inter quas illa temporis limitatio numeratur) *tamquam injustam etiam respectu Regularium, possunt enim de facto intervenire vel omnes, vel aliqua ex rationibus adductis, vel aliae similes, quibus prudenter moveatur Episcopus ad non approbandum absolute, et universaliter, sed cum aliqua limitatione.* Congruit etiam Fagnanus *in cap. Grave* n. 50. *de Officio Ordinarii*, qui fatetur probari a Sacra Congregatione pro Episcoporum et Regularium causis instituta, ut limitatae facultates Regularibus tribuantur. Cum vero nonnulli Regulares in hac re adversarentur Cardinali Sandoval, et Episcopo Andegavensi, Urbanus VIII. opinionem ejusdem Cardinalis confirmavit *in sua Const. an.* 1639. Alexander autem VII. die 30. Januarii anno 1659. hanc sententiam tamquam falsam, temerariam, pravamque proscripsit: *Non possunt Episcopi limitare, seu restringere Approbationes, quas Regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque ulla ex parte revocare.* Cabassut. in *Theoria, et praxi Juris Canonici lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 13. Tandem illud etiam certissimum est, quod Constitutione Innocentii XIII. a Benedicto XIII. ut dictum est, confirmata, sancitur: « Declaramus, Sacerdotes tam saeculares, quam Regulares, qui ab Episcopis obtinuerint licentiam audiendi confessiones limitatam vel quoad locum, vel quoad genus personarum, vel quoad tempus, non posse Poenitentiae Sacramentum administrare extra tempus, vel locum, vel genus personarum ab ipsis Episcopis praescriptum, quocumque privilegio, etiam in vim Bullae, quae appellatur Cruciatae Sanctae, competente, nullatenus suffragaturo ».

114 Non est opus, esto sit conducens, Approbationem in scriptis habere, cum nullo jure id praescribatur. Approbatio autem valebit, etiamsi propter pecuniam detur. Nam esto constet ex jure invaliditas collationis simoniacae Beneficii, non tamen constat invaliditas hujusmodi Approbationis, et semper valor in actu esse praesumitur, quoties oppositum in jure non declaratur. Et Tridentinum licet praescribat, Approbationem gratis esse praestandam, non tamen irritat Approbationem non gratis praestitam; quare peccabit secus faciens, non vero Approbationis valor irritabitur. Ita Barbosa, Fagundez, Bossius, et alii, quos refert, et sequitur Leander de SS. Sacramento *tom.* 1. *tr.* 5. *disp.* 11. *q.* 80.

115 Si Episcopus externis verbis approbet Sacerdotem, licet interne non judicet eum idoneum, valide dictus Sacerdos excipit Confessiones, alias causa daretur innumeris scrupulis, nec homines aliter agunt, nisi humano modo, nempe externo: et ut judicetur a poenitente idoneus, ea Approbatio sufficit, nec opus est investigare mentem Episcopi; Sanchez *lib.* 3. *de Matrim. disput.* 22. *num.* 25. Basilius Legionen. *lib.* 5. *de Matrim. cap.* 19. *num.* 14. Card. de Lugo *de Poenit. disp.* 21. *n.* 25. aliique plures.

116 Approbatus ad Sacramenta administranda in generali, a fortiori est approbatus ad Sacramentum Poenitentiae, cum hoc Sacramentum sit illud, ad quod ex suasione communi specialius exigitur Approbatio ab Episcopo; Reginaldus *lib.* 1. *n.* 71. Henriquez, Fagundez, et alii.

117 Si quis non approbatus (sciente Episcopo) coram ipso excipiat Confessiones, dum incipit excipere, invalide incipit, et graviter peccat, quia absque Approbatione se immiscet actui, quem nequit exercere; at postmodum, non prohibitus, valide, et licite operatur. Ita censent Coriolanus *P.* 1. *sect.* 2. *artic.* 10. Granado in 3. *part. tract.* 10. *disp.* 3. *num.* 5. Sotus, Sylvester, et alii, quos refert, ac sectatur Diana 3. *part. tr.* 4. *resol.* 68. Est enim ratihabitio de praesenti, et tacita Approbatio (*), dum Episcopus, qui videns tenebatur prohibere, tacet, et consentit. At ea Approbatio est limitata pro eo tractu temporis, quo continuate assisteret ibi ille Sacerdos. Fagundez *Prae-*

(*) Ex quo Episcopus Sacerdotem non approbatum ad confessiones excipiendas, coram se confessionem excipientem non prohibeat a confessione excipienda probabiliter concludi potest, ab ipso potestatem Sacerdoti illi confessionem excipiendi fieri, certo statui non potest. Itaque Cardinalis Toletus *Instruct. Sacerdot. lib.* 3. *cap.* 10. ubi dixit: *Cum Episcopus scit aliquem audire confessionem, et non prohibet, visus est probabiliter dare facultatem*, subdit: *Modo vero Concilium Tridentinum Sess.* 23. *cap.* 5. *statuit esse necessariam Approbationem Episcopi expressam. Edit. Barbiel.*)

cept. 2. *lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 71. Bonacina, Toletus, et alii. Nec est fundamentum, ut ulterius extendatur, Mendo *in Bull. Cruciat. disp.* 22. *n.* 116.

118 Si quis eligatur ab Episcopo in suum Confessarium, non ideo approbatus manet, respectu aliorum; est enim ea Approbatio limitata ad personam; Angelus, Bosius, et alii, quos citat, et sequitur Leander a SS. Sacram. *tom.* 1. *de Sacram. tr.* 5. *disp.* 11. *q.* 93.

ADDITIONES CASINENSES.

119 Tridentina Synodus duos *Approbationis* modos
assignat *Sess.* 23. *de Refor. c.* 15. Alterum per
collationem Parochialis Beneficii, alterum per
120 examen, *si illis videbitur*. Hinc Parochi rite constituti, jure proprio, reliqui Sacerdotes, sive regulares, sive saeculares sint, jure delegato poenitentiae Sacramentum administrant.

121 Quod dicit Auctor *n.* 80. de Parochis non est intelligendum. Namque docet Benedictus XIV. *Instit.* 86. Parochum populum suum in aliena Dioecesi confitentem excipere posse, licet concessio Episcopi ejus Dioecesis non interveniat. Idem declaravit Sacr. Cong. Conc. *die* 16. *Julii a.* 1667.

ARTICULUS II.

QUOAD VARIA, QUAE CONCERNUNT APPROBATIONEM REGULARIUM PRO CONFESSIONIBUS REGULARIUM, ET DEPENDENTIUM AB EORUM SUPERIORIBUS.

1 Regulares pro Confessionibus suorum Regularium non indigent Approbatione Episcopi, sed solum sui Praelati Regularis, quia ex quo Praelati Regulares habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in suos subditos, competit eis haec facultas approbandi ad Confessiones a jure communi, et antiquo, nec est revocata a Concilio Tridentino *sess.* 23. *c.* 15. quia ibi fit solum sermo de Confessariis saecularium, ut legenti patet, et expresse habetur ex Decreto Clementis VIII. edito 26. *Maji* 1593. ubi sic praecipit ipsis Regularibus Praelatis: *Superiores in singulis domibus deputent duos, tres, aut plures Confessarios pro subditorum numero majori, vel minori, iique sint docti, prudentes, ac charitate praediti, qui a non reservatis eos absolvant, et quibus etiam reservatorum absolutio committatur, quando casus occurrerit etc.* quod Decretum fuit etiam confirmatum ab Urbano VIII. per Decretum Sacrae Congregationis Concilii *die* 21. *Septembris* 1624. addendo quod sequitur: *Sanctitas sua deinceps declaravit, ut si hujusmodi Regularium Confessariis casus alicujus reservati facultatem petentibus, Superior dare noluerit, possint nihilominus Confessarii illa vice Poenitentes Regulares, etiam non obtentu a Superiore facultate, absolvere.*

Confessarii approbati pro fratribus sine expres- 2
sa exclusione Novitiorum possunt valide absolve-
re etiam ipsos Novitios. Nec obstant, ut censent 3
aliqui, Decreta Clementis VIII. pro Novitiis, ubi §. 17. sic dicitur: *Magistro soli Novitiorum Confessiones audiendi cura committatur. Liceat autem Superiori etiam locali, si ita expedire judicaverit, vel per se ipsum, vel per alium ab eo deputandum semel, aut bis in anno eorumdem Novitiorum Confessiones audire*, quia istae ordinationes non sunt per modum praecepti, sed solum per modum regulae et consilii, unde statutis Regul. non derogant, nec minus irritant Confessiones aliter factas. Sic in istis terminis tenet Mulfes. *part.* 1. *summ. tract.* 7. *c.* 14. *n.* 83. *ex Peyrin. pag.* 298. quae verba sunt impressa immediate post verba *cit. Decret.* §.
17. *in Familiare Regularium typis Dat. Neap.* 1706.
a Patre Josepho a Neapoli. Et talem esse mentem 4
Pontificis, colligitur etiam ex illis suis verbis: *Licet autem Superiori etiam locali, si ita expedire judicaverit, vel per se ipsum, vel per alium ab eo deputandum semel, aut bis in anno, eorumdem Novitiorum Confessiones audire*, cum Superior localis de jure non habeat facultatem alios approbandi ad valide absolvendum. Unde etiam Bordon. *resol.* 4. n. 11. tenet Confessiones Novitiorum factas alteri a Magistro esse validas, quia censet Decreta Clementis VIII. pro Novitiis non obligare sub culpa.

Novitii absque licentia Praelatorum Ordinis 5
possunt valide confiteri, et absolvi a peccatis,
etiam in Religione reservatis per quemcumque
Confessarium ab Ordinario pro saecularibus ap-
probatum. Quia Novitii ante Professionem non 6
sunt vere, et realiter Religiosi, licet gaudeant fa-
voribus, et privilegiis Religionis, sed quoad hoc
sunt instar saecularium, adeoque, cuicumque
Confessario approbato ab Ordinario confiteantur,
valida erit eorum Confessio. Tum quia Novitii 7
ante Professionem non obligantur sub culpa ad
observationem Regulae, et statutorum Religionis, adeoque neque ligantur hoc statuto de confitendo soli Magistro Novitiorum. Rodriquez *tom.* 1. *quaest.* 22. *art.* 11. Miranda *tom.* 2. *qu.* 34. *art.* 16. Portell. *verb. Novitii absolutio*, Melphi *in cap.* 6. *statut.* 6. *quaest.* 10. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *de Minist. Poenit. num.* 3298. Kazenberger *supplement. Theol. Decalog.* P. Sporer *cap.* 2. *sect.* 3. *de statu Religioso n.* 127. Diana et alii cum Patre
Kerckovo *in statuta Generalia c.* 1. §. 7. *num.* 4.
Confessarii approbati pro Fratribus possunt vali- 8
de absolvere Juvenes Professos sub cura Magistrorum degentes, nisi Praelatus Regularis in Approbatione expresse excluserit tales Juvenes Professos, quia in tali casu Confessarii non essent approbati quoad ipsus Juvenes Professos, sicuti non sunt approbati quoad mulieres Confessarii illi, qui ab Ordinariis approbantur pro solis viris

cum expressa exclusione foeminarum; Melphi, et Felix Potestas *loc. mox cit.*

9 Regulares itinerantes, seu tempore concionum, vel alterius occasionis extra Conventum existentes, nec copiam Confessarii approbati propriae Religionis habentes, possunt confiteri cuilibet Confessario, sive Regulari, sive Saeculari. Sic concessit Innocent. *VII.* Patribus Ordinis Praedicator. in *Constitut.* incipiente *Provenit ex vestrae devotionis affectu*, edita *sextodecimo Kalendas Novembr.* 1404. et Sixto IV. Fratribus Minorib. in *Constitutione* incipiente *Supplicari Nobis humiliter fecistis die* 11. *Augusti* 1479. apud Coofect. reticendo alias consimiles concessiones factas ab aliis Pontificibus aliis Regular. cum sit superfluum omnes alias concessiones singillatim adducere, ex quo alii communicent in hoc privilegio cum ipsis. *Est communis sententia Doctorum;* quia per licentiam itinerandi, vel aliam legitimam occasionem extra Conventum permanendi, conceditur illis im-
10 plicite talis facultas. Immo Suarez. *de poenit. disp.* 28. *sect.* 4. cum multis aliis; Sa *in summa verb. Confessor. num.* 6. Sporer *Theolog. Sacrament. part.* 3. c. 6. *sect.* 1. *n.* 685. Lezana *tom.* 1. *cap.* 18. n. 27. Corduba *super Regul. S. Francisci cap.* 7. *q.* 5. *punct.* 1. Burg. *cent.* 2. *caus.* 8. Rosignol. *de Sacram. poenitent. quaest.* 7. *art.* 16. *n.* 5. Tambur. et alii multi contra Vasquez cum paucis, tenent posse tales Regulares confiteri cuicumque simplici
11 Sacerdoti, sive Saeculari, sive Regulari, licet a nullo Ordinario approbato, quia Regulares non sunt adstricti confiteri Confessariis approbatis ab Episcopis, cum ante Concilium Tridentinum adstricti non essent, et per Concilium nihil sit immutatum circa Confessiones Regularium; nam in Decreto *sess.* 23. *cap.* 15. ubi requirit Approbationem Episcopi, non comprehendit Confessarios Regularium, seu Religiosorum, sed solummodo Confessarios saecularium, praecisis his verbis: *Nullum etiam Regularem posse Confessiones saecularium, e-*
12 *tiam Sacerdotum audire.* Nec alibi reperitur requisita haec Approbatio Ordinarii pro Confessariis
13 Monialium, ut docetur in sequenti articulo. Nec a suis Superioribus isti Religiosi itinerantes, aut extra Conventum aliquo tempore existentes coarctantur, et restringuntur ad Confessarios ab Ordinario approbatos (*), ut supponitur; quia aliter sic coarctati, et restricti sine ullo dubio ne-
14 quirent confiteri Sacerdotibus non approbatis. Tenentur autem tales Religiosi, si habeant casus reservatos, se postmodum sistere Superiori suo, aut alteri Religioso facultatem habenti, ut ei confiteantur, et a casibus reservatis directe absolvantur

(*) Vide *Addit. ex aliena manu, et nostras responsiones pro Auctore subjectas.* (*Edit. Barbiell.*)

Regulares quamvis ab Episcopis approbati ne- 15
queunt virtute privilegiorum audire Confessiones Regularium alterius Ordinis, nisi forte ipsi Religiosi, qui volunt audiri io Coofessione, licentiam habeant suorum Praelatorum. Sic Clemens VIII. in *Constitutione* incipiente *Romani Pontificis*, data 23. *Novembris* 1599. ubi declarat in omnibus indultis numquam fuisse mentem Sedis Apostolicae dare licentiam ulli Religioso, vel Moniali confitendi alicui contra dispositionem suorum Superiorum; sed inquit, *nostrae intentionis existere, quod iidem Fratres, et Moniales, quantum ad Sacramenti Poenitentiae, seu Confessionis administrationem, dispositioni suorum Praelatorum subjecti sint, Apostolica auctoritate tenore praesentium perpetuo declaramus.* Si vero Regularis habeat legitimam 16
facultatem a suo Praelato eligendi sibi Confessarium extra suum Ordinem, poterit eligere etiam simplicem Sacerdotem, sive Saecularem, sive Regularem non approbatum ab Episcopo, quia, ut dicit Navarrus *in Enchirid.* c. 4. *in addition. ad primum dictum*, Concilium Tridentinum nihil circa Confessarios Regularium innovavit de jure antiquo. De jure autem antiquo habentes licen- 17
tiam eligendi Confessarium, poterant eligere Sacerdotem simplicem, etiam ab Episcopo non approbatum, et ad hoc faciunt dicta, et adducti Doctores *sub* n. 10. 11. *et seqq.*

Regularis, qui inscio, vel invito Praelato sui 18
Ordinis approbatur ab Ordinario ad audiendas Confessiones in sua Dioecesi, licet eas illicite audiat, ex quo peccet contra Obedientiam, et voluntatem Superioris, tamen eas valide excipit, cum in eo concurrant omnia requisita in Ministro ad validitatem talis Sacramenti, scilicet Ordo Sacerdotalis, Approbatio Episcopi, et jurisdictio delegata; sicut enim Episcopus potest conferre jurisdictionem in suas oves Sacerdoti alterius Dioecesis, inscio, vel invito Episcopo illius alterius Dioecesis, ita poterit conferre etiam Regulari, inscio, vel invito suo Superiore. Si vero in 19
aliqua Religione habeatur Constitutio a Sede Apostolica vel condita, vel approbata, qua caveatur quod nullus Religiosus sine sui Praelati facultate se praesentet Ordinariis ad Approbationem pro Confessionibus obtinendam, et aliter obtenta revocetur, tunc nedum illicite, sed etiam invalide Confessiones audiret. Sic Miranda *tom.* 1. *q.* 45. *art.* 12. Laym. *lib.* 5. *tr.* 4. *c.* 10. *n.* 105. *de Sacram. Poenit.* Lezana *tom.* 1. *cap.* 19. *num.* 12. Navarr. *in c.* 1. *de Poenit. dis.* 6. n. 73. Sporer, Tambur. et alii plurimi.

Generalis Regularium potest suos subditos a 20
se, vel suis praedecessoribus, vel aliis quibuscumque Superioribus ad audiendas Confessiones approbatos, eosdem ab eisdem Confessionibus audiendis suspendere, etiam ex causa occulta, et extrajudicialiter, ut declaravit Sacra

Congreg. Episcop. et Regular. *in una Theatinorum* 2. *Julii* 1617. apud Nicol. *in lucubrat. tom.* 2. *lib.* 5. *tit.* 38. *de Poenit. et remiss. n.* 91. *in fine*, et refert etiam Barbosa *in Concil. sess.* 23. *capit.* 15. *num.* 50.

21 Tempore Jubilaei possunt omnes Regulares confiteri peccata sua Sacerdotibus ab Ordinario approbatis, tam saecularibus, quam cujusvis Ordinis Regularibus. In Bulla enim non fit mentio nisi de Ordinario eorum, qui audiunt Confessio-
22 nes, non autem de Ordinario Poenitentium. Et possunt absolvi a casibus suo Superiori Regulari reservatis. Alexander VII. in *Constit.* incipiente *Unigenitus* apud Nicol. *in Flosculis*, *verb. Jubilaeum num.* 6. Et sic antea declarasse Gregorium XIII. testatur Peyrin. *de privileg. Regul. tom.* 3. *c.* 4. *num.* 3. *pag.* 1324. ac Murga *in tract. de Beneficiis Eccl. quaest.* 2. *n.* 121. *pag.* 44.

23 Equites S. Joannis Jerosolymitani possunt confiteri cum Regulari Sacerdote a Superiore tantum suo approbato, sicuti possunt alii Regulares. Sic Barbos. *in Concil. Trident. sess.* 23. *cap.* 15. *n.* 10. Novarius *in tract. de elect. et variat. fori qu.* 69. *n.* 23. *sect.* 2. Aloysius Ricc. *in praxi part.* 4. *resol.* 171. *n.* 2. et alii passim.

SUPPLEMENTA AUCTORIS

24 Circa tradita in hoc *art. a n.* 9. *ad* 11. observanda est novissima *Constitutio* Benedicti XIV. incip. *Quod communi*, in qua revocat peculiare statutum Ordinis Capuccinorum, quo ipsis vetitum erat, ne Confessariis extra proprium Ordinem unquam confiteri possent. Etenim observato, quod similia statuta secum afferre solent incommoda, *propter quae* (refert ibi) *non sine aut conscientiae angore, aut populorum offensione adimpleri posse*, *alias nonnulli Fratrum praesertim Ordinum Praedicatorum, Minorum S. Francisci, aliorumque Superiores serio cogitantes, super hujusmodi statutis Ordinum suorum dispensationem ab eadem Sede Apostolica sibi impertiendam curarunt.* Et relato deinde dicto statuto Capuccinorum, et quae ex ejus observantia oriebantur, et cum conscientiarum angoribus poterant oriri mala, sic pergit: « Hisce malis opportunum Apostolicae providentiae nostrae remedium afferro cupientes, motu » proprio, et ex certa scientia, ac matura delibe» ratione nostris, deque Apostolicae potestatis » plenitudine, ac praevia cujuscumque statuti, » seu decreti, ut praemittitur, a generali Defini» torio editi, et per generalia dicti Ordinis Capi» tula approbati, etiam ab Apostolica Sede prae» fata confirmati revocatione, tenore praesentium » statuimus, decernimus ac mandamus, ut quili» bet ex Fratribus dicti Ordinis, sive in sacro » Presbyteratus Ordine constitutus, cujuscumque » status, gradus, dignitatis, et conditionis, sive » laicus, sive conversus fuerit, qui de Superio» rum suorum licentia, quacumque ex legitima » causa, titulo, et occasione, sive praedicandi » Verbum Dei quocumque tempore, sive sacras » missiones peragendi, sive iter agendi, et alicubi » commorandi, ubi nullus Conventus, seu Ho» spitium, nullusque Frater dicti Ordinis Con» fessarius reperitur, libere, et licite possit, ac » valeat quemlibet Presbyterum saecularem, ab » Ordinario loci, vel Regularem a suo Superiore » Regulari ad Sacramentales Confessiones exci» piendas approbatum adire, eique peccata sua » confiteri, atque ab ipso obtinere Sacramenta» lem absolutionem, etiam quoad casus per Con» stitutiones, et Statuta Regularia dicti Ordinis » reservatos, incursasque proinde censuras re» cepta salutari poenitentia, praestitaque obliga» tione se statim, quoad ipsi permissum fuerit, » coram suo Regulari Superiore praesentandi, ac » de novo super casibus, et censuris bujusmodi » absolutiones impetrandi. »

ADDITIONES EX ALIENA MANU

25 Scribit Auctor *n.* 10. *et seqq.* Regulares itinerantes, seu tempore concionum, vel alterius occasionis extra Conventum existentes, nec copiam Confessarii approbati propriae Religionis habentes, posse confiteri cuicumque simplici Sacerdoti, sive Saeculari, sive Regulari, licet a nullo Ordi-
nario approbato. Sed non obstante turba Morali- 26
starum, qui pro hac sententia, tamquam pro aris, et focis pugnant, eam solide confutat Clericat. *de Sacram. Poen. dec.* 39. *per tot.* Quinimmo idem Auctor *num.* 13. hanc ipsam inhabilitatem eligendi in Confessarium Sacerdotem a nemine approbatum ad ipsos Praelatos Regulares extendit.

RESPONSIO EX EDITIONE BARBIELLINIANA PRO AUCTORE

Argumenta, quibus suam tuetur sententiam 27
Clericatus *loc. cit.* sunt: 1. Auctoritas Glossae *in cap. Omnis*, *v. alieno Sacerdoti*, *de Poenit. et Remiss.* nec non *in Clem.* 1. *v. Speciali*, *de Privil.* quae utrobique advertit, ab eo qui habet a Superiore licentiam eligendi sibi Confessarium, eligendum esse Sacerdotem habentem Ordinis executionem, et a suo Superiore ad Confessiones audiendas approbatum. 2. Verba ipsiusmet Innocentii VII. hoc privilegium concedentis Religiosis S. Dominici, *ut si aliquem Presbyterum idoneum, e r professoribus dicti Ordinis habere non possint, quemcumque alium Presbyterum idoneum, et discretum Religiosum, vel saecularem in eorum Confessorem eligere valeant.* Si ergo explicite vult esse *idoneum*, *et discretum*, consequenter et implicite

supponit etiam approbatum, cum nemo dici possit idoneus ad Confessiones audiendas, qui a suo Superiore non sit examinatus, et approbatus. 3. Exemplum Episcoporum. Non enim debet esse concessum Regularibus, quod non permittitur Episcopis, et Cardinalibus.

Sed bona venia tanti Auctoris haec argumenta in nostro proposito nihil concludunt. Non primum; quia *Glossa*, ut ait Navarr. (*in Manual. cap* 27. *n.* 263.) *damnatur ibi* (*cap. Omnis, de poenit. et remiss.*) *communiter.* Deinde nihil facit ad rem. Primo enim loco loquitur de Confessionibus saecularium, qui de licentia proprii Sacerdotis confiteri nequeunt alieno Sacerdoti, qui non habeat Ordinis executionem Sacerdotalis, ut sunt illi qui non sunt a populo electi, vel qui ab Episcopo populo non praeficiuntur. Secundo loco Glossa loquitur incidenter tantum de Sacramento Poenitentiae, dicens, quod *etiam de licentia Sacerdotis proprii recipi non possit a Presbytero non habente Curam*, quod in proposito casu applicari nequit Regularibus, ut patet.

Non concludit secundum argumentum, quia ut notat Jo. de la Cruz *de Statu Religion. lib.* 1. *c.* 6. *dub.* 11. idoneus Sacerdos pro Religiosis absolvendis reputari debet quilibet Sacerdos alias non suspensus, aut excommunicatus. Ita D. Antoninus 3. *p. tit.* 1. *c.* 7. Sylv. *v. Confessor* 1. §. 3. Soto *dist.* 18. *qu.* 4. *art.* 3. Et idem isti censebant de Confessore idoneo pro saecularibus ante Concil. Trident. ubi jam *sess.* 23. *cap.* 15. statuitur, quod pro saecularibus etiam Sacerdotibus ille solus idoneus reputetur, qui est Parochus, aut ab Ordinario approbatus; et pro Religiosis nihil ibi innovatur. Minor etiam, et multo minor idoneitas requiritur in Sacerdote ad absolvendum moribundum, ipso Clericato teste, *disp.* 37. *num.* 27. Ergo falsa est in genere propositio illa tam universalis, quod *nemo dici possit idoneus ad Confessiones audiendas, qui a suo Superiore non sit examinatus, et approbatus.* Sed dato etiam quod idoneitas importans aliquid amplius, et nonnullae aliae conditiones requirerentur in hoc casu ex vi Bullae ab Innocentio VII. emanatae, ut notat Clericatus *loco cit.* adhuc staret, quod ex vi Bullae Sixti IV. Regulares haberent privilegium sine ulla limitatione, ut patet ex concessione Pontificia tenoris sequentis: *Ut Fratres, vestra, vel aliorum Praelatorum, et suorum, qui pro tempore erunt, licentia, solummodo tamen cum itineraverint, vel extra Conventum fuerint, prout eis concedetis, confiteri possint .... tenore praesentium Apostolica auctoritate concedimus, et indulgemus.* Unde concludendum est cum Pellizzario in *Manual. Regular. tract.* 8. *cap.* 1. *num.* 9. posse Regulares peregrinos confiteri cuilibet Sacerdoti idoneo, sive Saeculari, sive Regulari, idque ex licentia Praelati saltem tacita, inclusa in licentia peregrinandi, aut manendi extra Conventum. Ita Suarez *tom.* 4 *de Relig. tr.* 8. *l.* 2. *c.* 17. *num.* 2. addens n. 6. Religiosum in hoc casu non teneri eligere Sacerdotem approbatum ab Episcopo (adde tu, nec a Superiore Sacerdotis electi, si is sit Regularis) cujus rei ea est ratio, quod Religiosus etiam peregrinans nunquam dici potest vagari extra suam Dioecesim, cum Religio non claudatur certis terminis localibus alicujus Dioecesis; ideoque semper retinet actualem subjectionem perfectam ad proprium Praelatum Regularem, et consequenter per ipsius jurisdictionem regitur in utroque foro; quod est dicere Confessarium Religiosi peregrinantis approbari a Praelato ipsius Religiosi poenitentis, huncque absolvi per jurisdictionem ab illo manantem.

Ex quo patet responsio ad tertium Clericati argumentum. Episcopi enim, et Cardinales extra proprium territorium sunt in aliena Dioecesi, ubi nulla in hoc particulari gaudent immunitate aut privilegio. Hinc neque approbare possunt Confessarios, ut suum ibi ministerium exerceant. Regulares vero, quoad hoc, sunt ubique in propria Dioecesi, et suis gaudent immunitatibus, ac privilegiis. Quo posito nihil mirum, si propterea quaedam Regularibus concedantur, quae non conceduntur Episcopis. Diversa enim juris dispositio pendet a diversitate circumstantiarum; et pro diversa conditione status variare necesse est (*).

ADDITIONES CASINENSES

Religiosos itinerantes se confitendi cuicumque Sacerdoti idoneo, licet non approbatus sit ad Confessiones, habere facultatem, tenet S. Ligorius 28

(*) Non est otiom quae pro Auctore adversus Clericatum disputata sunt in superiori responsione expendere. Hoc unum moneo Sacr. Congregationem Concilii Confessiones Regularium, qui Presbyterum non approbatum ab Ordinario sibi in Confessarium eligant, illicitas et invalidas declarasse. Nam » Cum sub die 16. Septembris 1769. Episcopus Hildesimen. supplici Libello Clementi XIII. exhibito, et ad » Cong. Conc. remisso exposuisset, usum invaluisse in Civitate Hildesimensi, ut nonnulli Regulares ad Civitatem » ipsam pluribus intra annum vicibus accedentes, ibique » per aliquot dies commorantes, soleant sibi eligere Presbyterum saecularem ab Episcopo non approbatum, qui » eis sit a Confessionibus, quamvis non desint qui vel ex » Saecularib. vel ex Regularib. propriaeque cujusque Ord. » familiae de Episcopi, vel Praelati Regular. licentia Con» fessiones excipiant, idque minime ferri posse censens, » sequentia dubia declaranda proposuit.

» I. An tales Confessiones licitae sint in casu?

» II. An ignorante Episcopo, validae fuerint?

» III. An Episcopo sciente, et contradicente in posterum peragendae validae futurae sint?

» Sacra Congreg. die 18. Novembr. 1769. respondit negative in omnibus, et amplius.

(L. 6. n. 575.) Sane haec sententia est communissima penes Theologos. Unde demitari satis non possumus auctorem Novarum Additionum, qui putat, eam solide confutasse Clericatum.

29 Benedictus XIV. *Const. Pastoralis* 5. *August.* 1748. statuit, ut Episcopi, aliique Monasteriorum Praelati subjectis sibi Monialibus praeter ordinarium, extraordinariom Confessarium bis, aut ter in anno exhibere teneantur.

30 Ipsius vero est extraordinarium Confessarium approbare cujus est ordinarium. Benedict. *loc. cit.*

ARTICULUS III.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT APPROBATIONEM CONFESSARIORUM PRO MONIALIBUS

1 Confessarii Monalium debent esse approbati ab Ordinario loci, quamvis sint Regulares pro Monialibus sibi subjectis. Gregor. XV. in *Constit.* incip. *Inscrutabili* his verbis: *Confessores vero sive Regulares, sive saeculares quomodocumque exempti, tam ordinarii, quam extraordinarii, ad Confessiones Monialium, etiam Regularibus subjectarum audiendas, nullatenus deputari valeant, nisi prius ab Episcopo Dioecesano idonei judicentur, et Approbationem, quae gratis concedatur, obtineant*, et sic expresse etiam Sacra Congregatio Concilii *in declaratione dictae Constitutionis in responsione ad*
2 *sextum.* Quae Sacra Congregatio, posito sub numero septimo hoc quaesito: « An Superiores Regulares similiter ante ipsius Constitutionis publicationem electi, seu deputati, alia indigeant » Episcopi Approbatione pro Confessionibus Sanctimonialium sibi subjectarum audiendis? Sic etiam respondit: Ad septimum, Superiores Regulares electos, seu deputatos, ante ipsius Constitutionis publicationem, quibus alioquin facultas competat audiendi Confessiones Monialium sibi subjectarum, posse, durante eorum officio, pergere sine alia Episcopi Approbatione in Confessionibus audiendis, illarum tantum quae sponte, ac proprio motu, id ab eis petierint. At vero eos, qui post Constitutionem eligentur, aut quomodo deputabuntur, vel qui eorum Officiis, seu Dignitatibus, expleto jam tempore a Constitutionibus cujuscumque Ordinis, vel alias legitime praefinito, ad aliud tempus confirmabuntur, nequaquam posse Sanctimonialium Confessiones audire, nisi prius a Dioecesano Episcopo idonei judicati, atque approbati fue-
3 rint. » Insuper, declarans Confessiones Monialium auditas a talibus Superioribus Regularibus sine Approbatione Episcopi esse nullas, ut patet in responsione ad hoc octavum quaesitum: 8. *An Confessiones, quas audiunt Superiores Regulares electi, seu deputati, vel confirmati post publicationem, et scientiam tenoris dictae Bullae, non obtenta Episcopi Approbatione, sint nullae atque irritae necne? Ad octavum Confessiones hujusmodi nullas, atque irritas esse*, apud Fagnan. *in cap. Cum Capella* 16. *de Privileg. fol.* 257. Et quod non possint 4
Superiores Regulares, et neque ipsi Generales audire Confessiones Monialium sibi subjectarum sine Approbatione Episcopi, iterum declaravit Sacra Congregatio Concilii: nam proposito dubio pro parte Abbatis Generalis Vallumbrosanorum: *An ipse possit audire Confessiones Monialium sibi subjectarum absque praecedenti Approbatione Episcopi Dioecesani?* Eadem Congregatio *sub die* 23. *Novem.* 1637. respondit: *Non posse.* Vide tamen infra *n.* 15.

Licet autem sint iidem generaliter approbati 5
ab Episcopo ad Confessiones saecularium audiendas, adhuc est eis necessaria specialis Approbatio pro Monialibus; sic expresse declaravit eadem Sacra Congregatio *in responsione ad nonum*, et Clemens X. in *Constitut.* incip. *Superna* praecisis verbis: *Et generaliter approbatos ab Episcopo ad personarum saecularium Confessiones audiendas, nequaquam censeri approbatos ad audiendas Confessiones Monialium sibi subjectarum, sed egere quoad hoc speciali Episcopi Approbatione.* Nec appro- 6
bati ab Episcopo ad audiendas Confessiones Monialium unius Monasterii censentur appprobati ad audiendas Confessiones Monialium alterius Monasterii. Citata Sacra Congreg. apud Fagnan. *in respons. ad decimum*, et *cit. Constit. Superna* his verbis: *Atque approbatos pro audiendis Confessionibus Monialium unius Monasterii, minime posse audire Confessiones Monialium alterius Monasterii.*

Etiam Confessarii extraordinarii indigent spe- 7
ciali Approbatione Episcopi. Nec semel approbati, 8
censentur semper approbati. Nec in vim unios 9
Approbationis possunt pluries Monialium etiam ejusdem Monasterii Confessiones audire, sed toties debent ab Episcopo approbari, quoties casus deputationis contigerit; eadem Sacra Congreg. *in responsione ad undecimum*, et *cit. Constitutio Superna*, bis verbis: « Itidemque Confessores » extraordinarios semel deputatos, atque approbatos ab Episcopo ad Monialium Confessiones » pro una vice audiendas, haud posse expleta deputatione in vim Approbationis hujusmodi illarum Confessiones audire, sed toties ab Episcopo » esse approbandos, quoties casus deputationis » contigerit.

Immo tales Confessarii indigent Approbatione 10
Ordinarii ad audiendas Confessiones Monialium sibi subjectarum, non obstante etiam contraria consuetudine immemorabili, ut decrevit Sac. Congreg. Concilii *in Cadurcen.* 12. *Julii* 1618. *in responsione ad secundum*, praecisis his verbis: *Ad secundum, Confessarios etiam extraordinarios Monialium, etiam Regularibus subjectarum, post Constitutionem Gregorii XV. hac de re editam, nullatenus posse earum Confessiones audire, nisi prius ab Epi-*

scopo Dioecesano idonei judicentur, et approbentur; non obstante quacumque contraria consuetudine, *lib.* 18. *Decretor. p.* 60.

11 Confessarii non approbati specialiter ad audiendas Confessiones Monialium, nequeunt earum Confessiones audire, neque tempore Jubilaei. Deducitur ex *cit. Constitut.* Gregorii XV. incip. *Inscrutabili*, et Clement. X. incip. *Superna*, ubi declaratur, Confessarios approbatos generaliter ad audiendas Confessiones saecularium, non posse audire Confessiones Monialium sine speciali Approbatione pro ipsis. Et hoc etiam clare habetur ex declaratione Sacrae Congreg. missa ad Episcopum Abulensem anno 1593. et relata ab Arauxo in *Select. tract.* 1. *quaest.* 8. *sect.* 3. *num.* 15. in qua decernitur, quod approbatus ad audiendas Confessiones certi generis Personarum, vel in certa Ecclesia, non censetur approbatus simpliciter, ac proinde quod non potest virtute Jubilaei eligi ad audiendas Confessiones aliarum Personarum, aut extra Ecclesias sibi designatas, et sic tanto minus ad audiendas Confessiones Monialium sine specifica Approbatione pro ipsis; Viva *q.* 9. *art.* 2. Molfesius, Pellizarius, Alfons. de Leon.

12 Faustus et alii. Et sic etiam potest dici, quod approbatus pro Monialibus unius Monasterii, neque tempore Jubilaei censetur approbatus pro Monialibus alterius Monasterii; cum Clemens X. in sua *Constit.* incip. *Superna* absolute, et simpliciter statuat, ut jam declaraverat Sac. Congreg. Conc. super *Constit.* Gregor. XV. incip. *Inscrutabili* in responsione ad nonum: *Approbatos pro audiendis Confessionibus Monialium unius Monasterii minime posse audire Confessiones Monialium alterius Monasterii.*

13 Confessarius praesentatus ad Confessiones excipiendas Monialium Regularibus subjectarum, debet vel absolute rejici, vel per totum triennium approbari, non vero ad tempus brevius, prout declaravit, et respondit Sac. Congreg. Episcoporum, et Regular. *in Cataniens. ad favorem PP. Minorum de Observantia, sub die* 4. *Maji* 1696. rescribendo Episcopo prout sequitur: « Riferito
» in Sac. Congr. dall'Eminentissimo d'Adda tutto
» ciò che V. S. ha rappresentato in ordine all'Ap-
» provazione fatta da lei per un sol anno del Con-
» fessor Ordinario deputato dal Provinciale della
» Provincia Osservante di Sicilia per le Monache
» del Monastero di S. Chiara d'Adernò di cotesta
» Diocesi, soggetto all'Ordine de' Minori Osser-
» vanti di S. Francesco, questi Eminentissimi miei
» Signori sono stati di senso, ch'ella o ammetta
» il Confessor deputato a compire il Triennio, o
» assolutamente lo rigetti, o che in avvenire debba
» così osservarsi dal principio dell'Approvazione
» di simili Confessori. Glielo significo, ed il Si-
» gnor Iddio la prosperi. »

14 Nulla ex Monialibus, quae subjiciuntur Regularibus, sentiens se non gravatam mortali culpa, potest de venialibus valide confiteri sacramentaliter cuicumque Sacerdoti non approbato ab Ordinario prout rescripsit Sac. Congregat. Concilii *in Januensi* 9. *Junii* 1657. apud Nicol. *in lucubrat. Canon to.* 2. *lib.* 3. *tit.* 1. *n.* 11. Pascucc. *in compend. ad consult. Canon.* Jacobi Pignatell. *part.* 2. *tit. de Monialibus.*

SUPPLEMENTA AUCTORIS

Quoad dicta in hoc *art. num.* 4. advertendum 15
nunc est, praelatos Regulares, scilicet Generales, et Provinciales posse licite et valide excipere Sacramentales Confessiones Monialium sibi subjectarum, absque Approbatione, et facultate Episcoporum, solidissime ostendi, et probari in *Appendice Tract. VI. Cursus Theologiae Moralis* celeberrimi Collegii Salmanticensis *Edition. Venetae anni* 1755. *apud Nicolaum Pezzana, cap.* 6. *punct.* 2. §. 1. *num.* 74. ad quaesitum: An Praelati Regulares indigeant speciali Approbatione Episcopi Dioecesani pro excipiendis confessionibus Monialium, quae sub gubernio eorum existunt? Relatis prius contrariis sententiis, et argumentis, statim *sub num.* 75. sic concluditur: Sed his non obstantibus, dicendum est, Praelatos Regulares, scilicet Generales, et Provinciales non indigere Approbatione Episcoporum, ut confessiones Monialium, quae ipsorum Regularium jurisdictioni subduntur, licite et valide excipere queant. Quae quidem sententia definita fuit auctoritate et declaratione SS. D. N. Benedicti XIII. qui in Bulla incip. *Pastoralis Officii* §. 8. sic expresse praesentem difficultatem resolvit; ibi: *ab hujusmodi tamen lege et ordinatione ad supplicationem dilecti filii nostri Ludovici S. R. E. Cardinalis Belluga, et Moncada nuncupati, eximimus Superiores Generales, ac etiam Provinciales cujusvis Ordinis Regularis, quibusq. ut Confessiones Monialium sibi subjectarum dumtaxat absque istiusmodi speciali Approbatione Episcopi Dioecesani audire licite et valide possint, permittimus, et indulgemus.* Et ibidem *num.* 76. sic subjungitur: Probatur resolutio hac unica ratione (qua forte motus SS. Benedictus hanc exceptionem posuit) quia quoties aliquis est verus Parochus respectu aliquorum, non indiget Approbatione Episcopi pro audiendis eorum confessionibus; sed Praelati Regulares, Generales, et Provinciales sunt veri Parochi suarum Monialium: ergo possunt absque speciali Episcopi Approbatione illarum confessiones audire. Probatur minor. Generalis, et Provincialis habent jurisdictionem ordinariam in Moniales, quae sunt sub eorum regimine, suntque veri earum Pastores, non secus ac Domini Episcopi; (sic diximus de Privilegiis *cap.* 4. *num.* 1. *et* 2.) sed Episcopi sunt vere Parochi suarum ovium, ergo et Praelati Regulares, Generales, et

Provinciales sunt vere Parochi suarum Monialium. Confirmatur. Nam Summus Pontifex conferens Superioribus Religionum jurisdictionem ordinariam in ordine ad confessiones Monialium illis subjectarum, ipso facto illos judicat idoneos, et consequenter illos approbat. Si ergo illos approbat, Episcopi Approbatio minime requiritur. Explicatur. Jurisdictio ordinaria expedita, et absoluta est officio Generalis, et Provincialis annexa; sunt enim Parochi respectu suorum subditorum, et ad obtinendum Generalis, vel Provincialis Officium nulla requiritur Episcopi Approbatio; ergo nec ad fruendum jurisdictione ordinaria expedita, et absoluta opus est illis Episcopi Approbatione; ergo nec pro audiendis confessionibus Monialium suae jurisdictionis erit necessaria. *Haec ibi ad literam.* Nec valet dicere, quod dicta Constitutio edita fuit tantummodo pro Regnis Hispaniarum; non valet inquam, quia etiam Constitutio Benedicti XIV. incip. *Suprema*, edita fuit solummodo pro Regnis Portugalliae et Algarbiorum, et confirmata pro dictis Regnis alia ejusdem Pontificis Constitutione incip. *Ubi primum.* Et tamen idem SS. Pontifex ad eliminandas erroneas opiniones, ac pravas interpretationes quorumdam Doctorum volentium dictas duas Constitutiones, utpote ad Lusitaniae regnorum ac ditionum opportunitatem accomodatas, et pro iisdem solummodo emanatas extra ipsa Regna non obligare, et generalis definitionis et legis vim et auctoritatem habere, temere negantium (sunt verba Pontificis) aliam edidit Constitutionem incip. *ad eradicandum pravum*, qua declaravit dictas duas Constitutiones, quamvis emanatas solummodo pro Lusitaniae regnis atque ditionibus, tamen ubique locorum, ac temporum generalis definitionis et legis vim et auctoritatem habere. Et quidem merito; ubi enim eadem est ratio, eadem est legis dispositio: *L. idea* 27. *ff. de legib. L. Illud* 31. *ff. ad leg. Aquiliam*, *cap. inter corporalia* 2. *de Translat. Episcop.* cum similibus; cum ratio legis sit anima legis; *L. cum ratio* 7. *ff. de bonis damnatorum.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Num Moniales ex lege fundationis, tum ex con- 16
suetudine jus habere queant eligendi in Confessarium aliquem ab Episcopo approbandum? Affirmat Zypaeus *consult. Canon. lib.* 3. *tit. de Regular. consult.* 5. *num.* 7.

De eo quoque novissime disputatum fuit in Sacra Congregatione Episcoporum, et Regularium negotiis proposita, an Moniales ex consuetudine eligere in Confessarium valeant aliquem de approbatis ab Episcopo, fierique ab ipsis haec electio possit, absque interventu Episcopi, vel alterius ab ipso destinandi, et demum teneatur Episcopus
Confessarium ab iis electum confirmare; resolu- 17
tumque fuit, posse Moniales vigore consuetudinis eligere in Confessarium aliquem de approbatis ab Episcopo, modo tamen approbatus ille sit pro Monialibus: et electionem fieri posse ab iis abs-
que Episcopi, vel ejus deputati interventu, et 18
teneri Episcopum Confessarium electum confir-
mare, quatenus non adsit legitima causa non con- 19
firmandi; vide Resolutiones *in Brunusina Januarii* 1754. *et Febr.* 1755. *ad* 1. 2. *et* 3. *dub.* (*)

(*) Ex quo Benedictus XIII. in Bulla incip. *Pastoralis Officii*: ut notat. Clariss. Auctor *sup. num.* 15. — quamquam mihi percurrenti Constitutiones praefati Pontificis nullatenus occurrerit — (extat *Tom. XII. Bullor. Rom. edit. Rom.* 1736. *et est ordine CXIX.*) pro Regnis Hispaniarum indulserit Generalibus, et Provincialibus Superioribus, ut Monialium sibi subjectarum Confessiones absque Episcopi Approbatione audire possint: quomodo inde regula generalis firmetur, idem eis ubique locorum licere, non video. At, inquit, Benedictus XIV. Constitutiones *Suprema*, et *Ubi primum*, editas pro Portugalliae ditionibus, in alia Constitutione *Ad eradicandum*, declaravit ubique locorum definitionis vim sibi vindicare. Verum inclytus Canonista non ignorat differentiam, quae intercedit inter Constitutiones, quae pravum aliquod dogma, vel reprobandam aliquam consuetudinem rectae Sacramentorum administrationi adversantem, damnant, et Constitutiones aliquod speciale Privilegium largientes. Priores firmam, et immobilem ubique locorum habent auctoritatem. Aliae vero Provinciarum limites, in quorum favorem concessae sunt, non excedunt. Haec vel ipsis tironibus notissima sunt. Ex his prudens discere potest lector, non omnia privilegia, quae nonnunquam a quibuscumque venditantur, secluso examine, esse admittenda. (*Ex Edit. Rom.* 1767.)

AQUA BENEDICTA

SUMMARIUM

1. Aqua benedicta est duplex, et quae sit; *ad n.* 2. — 3. Diaconi nequeunt aquam lustralem benedicere. — 4. Aquae lustralis benedictio, si fieret a Sacerdote excommunicato, vel suspenso, ipse Sacerdos evaderet irregularis. — 5. Aqua benedicta non Sacramentum, sed solum est quoddam Sacramentale. — 6. Aquae lustralis benedictio est facienda singulis quibusque diebus Dominicis (exceptis Dominicis Paschae, et Pentecostes). — 7. Aqua Benedicta aspergendus est populus, et Altare cum Antiphona *Asperges*, vel alia quae pro tempore occurrat, et Psalmo, vel versu *Miserere mei Deus* — 8. Haec Aquae benedictae aspersio in Dominicis diebus fieri debet per ipsum celebrantem, etiam quod sit prima Dignitas, vel alia Dignitas, non obstante contraria consuetudine. — 9. Aquae benedictae aspersio debet fieri singillatim quibuscumque Dignitatibus, et Canonicis, incipiendo ab iis, qui in dextro cornu existunt, non unico ictu in circulum. — 10. Aqua benedicta, vel oleum benedi-

ctum, si deficere videatur, et alia Aqua benedicta, vel oleum benedictum haberi non possit, potest reparari per additionem alterius Aquae non benedictae, vel respective alterius olei non benedicti in minori quantitate. — 11. Aquae benedictae aspersorium Episcopo accedenti ad Ecclesiam debet ministrari a prima Dignitate, vel digniore Canonico. — 12. Accedenti vero ad Ecclesiam Collegiatam, seu ad quamcumque aliam, etiam Regniarium, porrigendum est a Digniore illius Ecclesiae, ad quam accedit Episcopus, sive Legatus, sive alius Praelatus, non vero a prima Dignitate, vel primo Canonico Ecclesiae Cathedralis quatenus ibi adsit. — 13. Praelato Referendario, et Gubernatori Civitatis accedenti ad Ecclesiam datur Aqua benedicta per contactum aspersorii ab aliquo Ministro Cotta induto, non autem per traditionem aspersorii, quo se ipsum signet, et alios per aspersionem. — 14. Aqua benedicta non se signat Sacerdos, dum e Sacristia celebraturus procedit. — 15. Antiqui manu tantum ante amictum ter se signabant. — 16. Num Aqua benedicta ex opere operato deleat venialia peccata. — 17. Prodest animabus Purgatorii Aqua benedicta aspersa super sepulchra. — 18. Utrum unica benedictione possint benedici plures fontes aquae intra se distantes. — 19. An liceat Aquae benedictae parum miscere aquae rosaceae ob fragrantiam. — 20. An et quale peccatum esset, exponere Aquam non benedictam pro benedicta. — 21. Utrum ad consequendos effectus Aquae benedictae requiratur ejusdem contactus physicus. — 22. Quale peccatum sit Aquam benedictam profanare. — 23. Num illius usus prohibitus sit excommunicatis. — 24. An tempore Interdicti fieri possit aspersio Aquae benedictae. — 25. Utrum vendi possit absque labe simoniae. — * 26. De Judaeorum more nonnisi lotis manibus adorandi Deum. — 27. Hujusmodi ritus ad Ethnicos traductus. — 28. 29. Unde repetendus usus Aquae benedictae apud Christianos. — 30. An Sacerdos pergens ad Altare, manu sua sinistra Calicem tenens, possit se signare Aqua benedicta.

1 Aqua benedicta est duplex; una ordinata ad
consecrationem, vel reconciliationem Ecclesiae pollutae sanguine, vel semine, quae
benedicitur solum ab Episcopo cum vino,
et cinere, ut *in Cap. Propusuisti* 4. *et cap. Aquae*
2 9. *de Consecrat. Eccles. vel Altaris.* Alia ordinata
ad aspersionem hominum, vel domorum, et aliarum rerum inservientium ad usum nostrum, et
ad repellendos invisibiles inimicos, quae benedicitur a Sacerdote cum sale, ut *in cap. Aquam sale*
3 *conspersam, de consecrat. dict.* 3. Quam Diaconi
benedicere non possunt, ut colligitur ex dicto
cap. Aquam sale etc. *et ex cap. Perlectis §. Ad Presbyterum dict.* 25. ubi dicitur quod *ad Presbyterum*
4 *pertinet benedicere Dona Dei.* Et ideo cum hujus
Aquae lustralis benedictio sit certe Ordinis Sacerdotalis, si fieret a Sacerdote excommunicato, vel
suspenso, ipse Sacerdos evaderet irregularis; *argument. c. Si quis Episcopus* 1. *et* 2. *caus.* 11. *q.* 3.
cap. Cler. cap. Latores, cap. Illud, et cap. Fraternitati tuae, de Clerico excommunicato celebrante.
5 Aqua benedicta non est Sacramentum, quia non
infundit gratiam, nec remittit peccata ex opere
operato, sed solum est quoddam Sacramentale
aliquo modo delens venialia, in quantum excitat
mentem ad quamdam elevationem, et devotionem
actualem, quae est virtualis contritio de venialibus, ea diluens. Unde Aqua benedicta habet virtutem hominum sanctificativam, in quantum excitat devotionem, et purificativam, in quantum
per eam venialia diluuntur, et ablutivam sterilitatis rerum mundanarum, sicut sal sub Eliseo sanavit aquae, et terrae sterilitatem 4. *Reg. c.* 2. *n.* 20. 21. *et* 22. (*) et virtutem aversivam insidiarum Diaboli, et defensivam a malis phantasmatibus; (**) Alexander I. *Ep.* 1. *c.* 5. *et cap. Aquam sale conspersam* 20. *dist.* 30. *de consecrat.* (***) ubi sic praecise habetur: « Aquam sale » conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti » aspersi sanctificentur, et purificentur. Quod et » omnibus Sacerdotibus faciendum esse mandamus; nam si cinis vitulae sanguine aspersus » populum sanctificabat, atque mundabat, multo » magis aqua sale aspersa, divinisque precibus » sacrata populum sanctificat, atque mundat. Et » si sale asperso per Eliseum Prophetam sterilitas » aquae sanata est, quanto magis divinis precibus » sacratus sal sterilitatem rerum aufert humanarum, et coinquinatos sanctificat, atque mundat, » et purgat, et caetera bona multiplicat, et insidias Diaboli avertit, et a phantasmatum versutiis » homines defendit? » Et sic colligitur etiam ex *cap. Nec quemquam distinct.* 4. *de consecr.*

Aquae lustralis benedictio est facienda singulis 6
quibusque diebus Dominicis (exceptis Dominicis Paschae, et Pentecostes; ut habet Gavant. ex Missali Rom. *in Manuali Episc. verb. Aqua benedicta*) Et ea aspergendus est populus, et Altare cum Antiphona *Asperges*, vel alia, quae pro tempore occurrat, et Psalmo, vel versu *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.* Sic expresse *Concil. Ravennaten. sub Clemente V. cap.*

(*) Hinc Tirinus in hunc locum, et Gavantus, quibus praeiverat Rabanus Maurus *de Instit. Cleri. lib.* 2. *c.* 55. Aquae benedictae institutionem ab Elisei similitudine repetunt, eamque S. Matthaeo Apostolo tribuunt, alii tamen S. Clementi I. plerique S. Alexandro I. de quo *adnot.* 3.

(**) Vide quae de S. Hilarione narrat in ejus vita S. Hieronymus. Rident haec Isaacus Casaubonus, et Joannes Savaro; sed pro meritis castigantur ab Heriberto Rosweydo, Theophilo Raynaudo, aliisque, de quibus Saia in notis ad Card. Bona *Rer. liturgic. lib.* 1. *c.* 20. *T.* 11. *p.* 82. et *seqq.*

(***) Conficta haec epistola fuit a Pseudo-Isidoro, qui in libro Pontificali haec de Alexandro legerat: *hic constituit aquam aspersionis cum sale benedici in habitaculis hominum.* Quisquis tamen Aquae benedictae primus auctor fuerit, iis minime assentiri possum, qui hujus lustralis Aquae origines vel a fontibus, ac lavacris olim in templorum aditu positis, vel ab Ethnicorum expiationibus repetunt. Nam et diversissimi generis est Aqua benedicta ab illis fontibus, et ab Hebraeorum aqua sacra potius quam a Gentilium caeremoniis est ea repetenda. Vide Cl. Lazerum in diatriba *de falsa veterum Christianorum rituum a ritibus Ethnicorum origine,* §. 2. *num.* 10. et *seq.*

9. *Leo IV. homil. de cura Pastorali. Concil. Medio-*
8 *lanen. I. p. 2. tit. de Officio Sacristae.* Et haec Aquae benedictae aspersio in Dominicis diebus fieri debet per ipsum Celebrantem, etiamsi sit prima Dignitas, vel alia Dignitas, non obstante contraria consuetudine, quae potius corruptela, quam consuetudo dici debet, cum sit contra Rubricas Missalis Romani, et dispositionem Caeremonialis Episcoporum *lib. 2. c.* 30. quae tollit omnem contrariam consuetudinem; Sacra Congr. Rituum *in*
9 *Perusina* 29. *Novembris* 1632. Et quoad hujus Aquae benedictae aspersionem est sciendum, debere fieri singillatim quibuscumque Dignitatibus, et Canonicis, incipiendo ab iis, qui in dextero cornu existunt, non unico ictu in circulum; Sacra Congr. Rit. *in Perusina* 20. *Decembris* 1601.

10 Aqua benedicta, vel oleum benedictum, si deficere videatur, et alia Aqua benedicta, vel oleum benedictum haberi non possit, potest reparari per additionem alterius Aquae non benedictae, vel respective alterius olei non benedicti in minori quantitate, quia tunc tota Aqua fiet benedicta, sicuti totum oleum redditur benedictum; *cap. Quod in dubiis* 3. *de consecrat. Eccles. vel Altar.* quia ut ait Glossa ibi *verb. Consecrato: Sacrum tamquam dignius trahit ad se non sacrum.* Et sic disponit Ritual. Roman. *rubr. de Sacramento Baptismi, et Extremae Unctionis;* et talis creditur esse voluntas Ecclesiae, quam usus, et Doctorum traditio confirmat.

11 Aquae benedictae aspersorium Episcopo accedenti ad Ecclesiam debet ministrari a prima Dignitate, vel digniore Canonico; Sacra Congr. Rit. *in Salmantina* 16. *Julii* 1605. *et in Sarzanensi* 12.
12 *Martii* 1612. Accedenti vero ad Ecclesiam Collegiatam, seu ad quamcumque aliam, etiam Regularium, porrigendum est a Digniore illius Ecclesiae, ad quam accedit Episcopus, sive Legatus, sive alius Praelatus, non vero a Dignitate, vel primo Canonico Ecclesiae Cathedralis, quatenus ibi adsit; Sacra Congr. Rit. *in Camerinensi* 15. *Martii* 1608. ibi: Sacra Rit. Congr. *inhaerendo aliis decretis alias hac de re emanatis censuit aspersorium Aquae benedictae porrigendum esse Episcopo a Priore Ecclesiae Collegiatae, dum ibi accedit Episcopus; non autem a prima Dignitate, vel primo Canonico Ecclesiae Cathedralis;* et idem resolvit *in una Bononiensi* 14. *Februarii* 1632. ibi Sacra Rit. Cong. respondit: *Aspersorium Eminentissimo, et Reverendissimo Domino Cardinali Legato aliquam Ecclesiam occasione publicae Processionis, seu quacumque alia de causa ingredienti, non ab Archidiacono, seu aliis de Capitulo Metropolitanae porrigi debere, sed a Digniore illius Ecclesiae, ad quam Eminentissimus, et Reverendissimus Cardinalis Legatus accedit, et ita in posterum servari mandavit;* et iterum *die* 8. *Februarii* 1648. ibi: Sacra Rit. Congr. respondit, *Episcopo Rhegiensi extra suam Cathedralem in aliam Ecclesiam, sive Saecularium, sive Regularium ingredienti aspersorium porrigi debere per Digniorem illius, ad quam Episcopus accedit, et nullo modo per Dignitates, aut Canonicos Cathedralis, et ita in casu proposito servari mandavit.* Et rursus declaravit *die* 12. *Martii* 1665. in causa inter Archiepiscopum, et Abbatem ac Monachos S. Vitalis Ravennae, quod accedente Domino Archiepiscopo ad praefatam Ecclesiam una cum Capitulo Metropolitano ad exercendum Pontificalia in die festo, debeat Abbas tradere, et porrigere aspersorium Aquae benedictae eidem Archipiscopo immediate, non autem Archidiacono, vel alteri de Capitulo, qui illud porrigat Archiepiscopo; et cum fuerint pro parte dicti Capituli exhibiti articuli ad probandum ex literis remissorialibus antiquam consuetudinem porrigendi per Abbatem aspersorium primae Dignitati, ead. Sacra. Congr. *die* 6. *Junii* 1666. *denegandas esse censuit.*

Praelato Referendario, et Gubernatori Civita- 13
tis, accedenti ad Ecclesiam datur Aqua benedicta per contactum aspersorii ab aliquo Ministro cotta induto, non autem per traditionem aspersorii, quo seipsum signet, et alios per aspersionem, ut auditis partibus Sacra Congr. Rituum declaravit *in Æsina* 7. *Junii* 1704.

SUPPLEMENTA AUCTORIS

Aqua benedicta non se signat Sacerdos, dum e 14
Sacristia celebraturus procedit. Sic expresse eruditiss. P. Cavalieri in *agenda defunctorum cap.* 12. *n.* 3. ubi ineluctabile argumentum desumit ex Rubrica, quae nulla mentione facta super Crucis signo, Sacerdotem manu sinistra tenentem Calicem, et manu dextera super bursam ad Altare facit incedere, ubi quoties requirit signum Crucis, illud semper aperte indicat. Et urget adhuc, quod eadem Rubrica, Cruci tum Sacristiae, tum Altaris majoris, si ante illud Sacerdotem transire contingat, velato capite reverentiam praescribit, ne detracta e bursa manu (concordes exponunt Auctores) aliquid e Calice decidat. Hinc, quum quid simile facile evenire posset, si Sacerdos, dum e Sacristia ad Ecclesiam procedit, sumere deberet Aquam lustralem, et se signo Crucis signare, et aliunde insuper facile humectaret bursam; quid unquam per silentium super Crucis signo credi potest voluisse Ecclesiam, nisi quod hoc minime fiat? Haec ille; et quidem recte, nam hanc praxim vigere apud Sacerdotes Rubricarum exactos observatores scio.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBELLINIANA

Notat Cavalieri in *agenda defunctor. cap.* 12 *n.* 15
2. ex Severo Patriarcha Alex. *in Ordine Oblationis, Biblioth. PP. Tom.* 12. *pag.* 734. *edit. Lugd.* 1677.

quod antiqui ante amictum ter se signabant, et manu tantum; Rubrica vero signi Crucis non meminit, unde praeter Rubricam deprehenduntur agere, qui hoc loco se signant, et adhuc peccant contra consuetum morem, qui in hujusmodi signo a fronte ad pectus ducunt amictum. Immo petita venia fidenter subjungit, quod se gerunt contra Rubricam; quam credit substituisse oscula crucum in amictu, manipulo, et stola loco trium signorum Crucis, quae sumptioni sacrarum vestium veteres solebant praemittere. Ex quibus tandem *num.* 3. concludit, superfluum adhuc esse illud signum Crucis in egressu Sacerdotis e Sacristia, quod jam idem Sacerdos in Sacristia aequivalenter egit in recensitis osculis trium Crucum, et formaliter statim debet agere, antequam ante Altare Missam inchoet, juxta illum consuetum in Ecclesia morem, initium quodlibet auspicandi a salutifero Crucis signo. Haec P. Cavalieri, qui eamdem quaestionem denuo proponit, et similiter resolvit *tom.* 5. *Oper. cap.* 7. *num.* 26. novisque argumentis, et auctoritatibus confirmat; quibus addi potest P. Labranti *lib.* 1. *Direct. sacr. part.* 2. *tit.* 2. *n.* 141.

16 Quod Aqua lustralis, seu benedicta, ex opere operato deleat peccata venialia, est plurimorum auctorum, et quidem gravissimorum, opinio apud Paulum Mariam Quarti *de Benedictionibus tit.* 1. *sect.* 5. *dub.* 3. *et tit.* 3. *praelud.* 3. et Dianam *part.* 3. *tract.* 4. *resol.* 62. quam opinionem Didacus Nugnus *in* 3. *part. tom.* 2. *qu.* 87. *art.* 3. *diss.* 2. sic defendit. Sicut Sacramenta novae legis elevantur a Deo ad causandum gratiam physice, et realiter per verum contactum physicum realem ad modum rerum naturalium, quia scilicet materia sensibilis vere tangit animam tactu reali, non quidem contactu quantitativo, propter quod appellatur, contactus virtualis; est nihilominus contactus realis, et entitativus, sicut Angelus vere, et realiter tangit Coelum, quando illud movet. Ita similiter Aqua benedicta elevatur a Deo, ut vere, et realiter tangat animam tactu illo, qui appellatur virtualis, propterea quod non est quantitativus, et nihilominus ille contactus est realis, et entitativus, quo medio aqua movet ipsam animam, remittendo, et realiter corrumpendo veniale peccatum. Et sicut in adultis semper requiritur aliquis actus, ut Sacramenta causent gratiam; qui tamen actus vel non est secundum se sufficiens ad tantam gratiam, quanta est illa, quae causatur de facto in Sacramento: et sic verum est, quod Sacramenta causent gratiam ex opere operato. Ita similiter licet ad hoc, quod Aqua benedicta remittat peccata venialia, semper requiritur aliquis actus, tamen vel actus non est sufficiens ad peccata venialia remittenda, vel saltem non est sufficiens ad omnia illa, quae de facto remittuntur per Aquam benedictam. Et sic verificatur proprie, et rigorose, quod ipsa Aqua benedicta ex opere operato remittit peccata venialia, ad quod tamen non est necessarium, quod maneat in illa aliqua qualitas permanens, sed sufficit ipsa elevatio divina, quae est motus transiens. Ita Nugnus *loc. cit.* Bellarminus *lib.* 3. *de Eccl. triumph. cap.* 7. ait expresse Aquam benedictam valere *ad deletionem venialium.* Et deinde ad probandum, quod *rerts ad effectus supernaturales efficiendos, et significandos utimur aqua, oleo, aliisque rebus benedictione consecratis*, subjungit, quod quemadmodum sanguis Christi applicatur per Baptismum, et Poenitentiae Sacramentum, ad delenda omnia peccata: ita etiam applicatur per Sacramentalia, et Orationem Dominicam, ad delenda venialia in eo, qui est in gratia. Et *lib.* 2. *de Sacram. cap.* 31. concludit, esse probabile, posse Ecclesiam instituere novas caeremonias, ut exorcismos, Aquam benedictam, etc. non quidem ad justificandum impium, sed ad alios effectus spirituales, per applicationem Christi meritorum: ita ut ex opere operato illos effectus producant; quomodo Sacramenta ex opere operato justificant. Christus enim sine dubio meruit Ecclesiae suae, non solum gratiam, sed etiam omnia alia beneficia, quae illi utilia esse possunt. Et quidem ad gratiam, et justificationem impii consequendam, instituit ipse Sacramentum, quibus applicentur ipsius merita; nec licet jam alia signa instituere ad effectum illum principalem: ad alia beneficia minora reliquit Ecclesiae potestatem, ut instituat signa, quibus applicentur ipsius merita. Haec Bellarminus; vide etiam Azorium *p.* 1. *l.* 4. *c.* 11. *qu.* 4.

Prodest etiam Aqua benedicta, aspersa super sepulchra, animabus purgatorii. Apud P. Mendo *in Append. ad Bull. Cruc. disp.* 4. *c.* 2. habemus quod *in perillustri Canonicorum Regularium S. Augustini Coenobio Legionen. sub titulo S. Isidori extructo extat in Bibliotheca Vita S. Martini Canon. Regul. ibidem sepulti, in qua refertur, eum, dum viveret, familiaria habuisse colloquia cum anima Sacerdotis defuncti in purgatorio vexata, ab eaque plura didicisse circa animarum cruciatus, inter quae id fuisse illi significatum, animas purgatorii refrigerium in cruciatu ignis sentire, quoties fideles sepulchra suorum corporum Aqua benedicta aspergebant, idque in se ipsis experiri, quod experitur quis in hac vita, dum nimio calore vexatur, si aspergatur Aqua.* Hinc P. Cavalieri *in Agenda Defunctorum cap.* 15. *Decr.* 48. *n°* 4. non sine fundamento asserit, aspergi cadaver Aqua benedicta non tantum ad expellendos Daemones, ne ei illudant, aut fidelium orationes impediant, sed etiam *in symbolum desiderii nostri, quo defunctorum animas coelesti rore aspergi optamus, unde illis purgatorii ardor mitigetur, et omnino extinguatur.* Ex veteri quodam libro Sacerdotali Marsilius Columma *in Hydragiologia sect.* 2. *c.* 2. profert etiam hoc decretum a 17

Nannetensi Synodo promulgatum: *Omnibus diebus Dominicis unusquisque Presbyter in sua Ecclesia ante Missarum solemnia Aquam benedictam faciat, in vase nitido, et tanto mysterio conveniente, de qua populus intrans Ecclesiam aspergatur; et atrium ejusdem Ecclesiae cum crucibus circumeundo similiter aspergat, et pro animabus ibidem quiescentibus oret.* Eadem ferme recitant Centuriatores *Cent.* 10. *cap.* 6. ex libro 1. Rheginonis *de Disciplina Ecclesiastica cap.* 110. et ex Burchardo Wormatiensi *lib.* 2. *cap.* 12. P. Meratus in Gavantum *tom.* 1. *part* 4. *tit.* 19. *num.* 1. Atque inde fortassis orta consuetudo illa, quam stetisse apud priscos Ecclesiae Fideles tradit ex Casalio P. Cavalieri *in Agenda Defunct. cap.* 15. *Decr.* 9. *num.* 6. tum Crucem, tum Aquam benedictam in sepulchris ipsis una cum cadaveribus recondendi. Consule P. Raynaudum *in Heteroclit. Spiritual. t.* 15. *par.* 2. *sect.* 3. *punct.* 12. *q.* 5. et *T.* 16. *sect.* 2. *punct.* 5. ubi suo more doctrinam hanc mirifice illustrat.

18 Liceat hic nonnullas quaestiones apponere ad ejusdem materiae complementum aliquod. Primo igitur quaeritur: Utrum unica benedictione possint benedici plures fontes aquae inter se distantes? Respondet P. Quarti *tit.* 3. *de benedict. sect.* 1. *dub.* 3. *nu.* 209. posse valide, et licite, modo sint coram benedictionis ministro, et modo idem minister post orationes, vel exorcismos, accedat ad singulos fontes, quando facienda est mixtio salis cum aqua. Ratio est, quia sufficit praesentia moralis coram ministro.

19 Quaeritur secundo: An liceat Aquae bened. miscere parum aquae rosaceae ob fragrantiam? Respondet P. Quarti cit. *dub.* 5. *n.* 211. in parva quantitate non esse illicitum; tum quia nulla apparet indecentia; tum quia consuetudo ita obtinuit, scientibus et non contradicentib. Episcop.; tum denique a pari, quia cum incenso benedic. misceri solent alia aromata melioris odoris.

20 Quaeritur tertio: An, et quale peccatum esset, si quis exponeret Aquam non benedictam pro benedicta? Respondet P. Quarti cit. *dub.* 6. *num.* 212. si id fieret data opera, vel ex gravi negligentia, fore peccatum veniale, secluso contemptu, vel fine moraliter malo; quia in hoc non apparet irreverentia gravis contra Religionem, nec grave damnum aliorum; sicut nec graviter peccaret, qui daret alteri candelam non benedictam pro benedicta. Nec valet paritas Reliquiarum, in quibus hujusmodi fraus committi nequit sine peccato lethali; quia Sanctorum Reliquiae sunt in superiori ordine rerum sacrarum, et majori veneratione dignae. De facto nunquam permittit Ecclesia sacras Reliquias in terram projici, vel conculcari, quum tamen saepissime contingat Aquam benedictam in terram cadere, quando asperguntur fideles, nec ulla adhibetur cautela, ne a praetereuntibus teratur pedibus.

Quaeritur quarto: Utrum ad consequendos effectus Aquae benedictae requiratur ejusdem contactus physicus? Respondet P. Quarti *loc. cit. dub.* 7. *n.* 213. sufficere contactum moralem, qui censetur intervenire, quoties aspersio aquae acceptatur a personis, ad quas dirigitur, signo aliquo, ex. gr. inclinatione, aut simili gestu: vel si fiat aspersio super res insensibiles, quoties intentio aspergentis ad eas dirigitur, quamvis Aqua non pertingat physice ad illas; tum quia secundum Ecclesiae usum fieri solet aspersio hujusmodi aquae, vel in Choro super Clerum, vel in Ecclesia super populum in tali distantia, ut vix aqua ad paucos pertingat, et tamen omnes censentur aspersi, et participes fructus inde provenientis; tum etiam a pari, quia quando benedicuntur palmae, vel candelae etc. praesertim in magno numero, certum est Aquam non pertingere ad singulos ramos, vel candelas, et tamen omnes censentur benedictae et aqua sanctificatae; tum denique a simili, quia ad valorem, et effectum Sacramenti Ordinis sufficit contactus moralis materiae, juxta probabilem multorum sententiam. 21

Quaeritur quinto: Quale peccatum sit, Aquam benedictam profanare, si quis ex. gr. citra scandalum tamen aut contemptum, Aqua benedicta uteretur ad humectandum atramentarium, scripturus praesertim res turpes aut peccaminosas? Respondet P. Coronelli *in Biblioth. univ. tom.* 1. *pag.* 1090. hoc, secundum aliquos, nullum fore peccatum lethale, quia ille abusus Aquae benedictae fit solo animo humectandi atramentum; aqua vero suam omnino perdit benedictionem statim ac usum aquae deperdit. Ita ex Castropal. *tom.* 2. *tr.* 8. *disp.* 1. *punct.* 6. *num.* 25. Sed probabilius, ac tutius esse ait, hujusmodi abusum non posse fieri sine peccato lethali, tum propter indecentiam, atque irreverentiam gravem; tum quia, ex Azor. *part.* 1. *Instit. mor. lib.* 9. *cap.* 9. *quaest.* 7. id, quod cultui divino consecratum est non debet in usus profanos, et multo minus peccaminosos converti; Cassian. a S. Elia *vers. Aqua* §. 4. 22

Quaeritur sexto: An usus Aquae benedictae sit prohibitus excommunicatis? Aliqui docent esse prohibitum ita, ut venialiter peccet excommunicatus, si ea se aspergat, quia privatur communibus Ecclesiae suffragiis, inter quae numeratur Aqua benedicta, quippe quae totam vim suam habet ex meritis et intercessione Ecclesiae; Bonac. *de excomm. disp.* 2. *quaest.* 2. §. 2. *num.* 9. Alii tamen cum P. Quarti *cit. dub.* 8. *num.* 214. sustinent, tamquam probabilius, quod quamvis excommunicati non possint Aqua benedicta uti, tamquam bono communi, seu communi Ecclesiae suffragio, videlicet ad consequendos ejus effectus ex meritis Ecclesiae, a quibus sunt exclusi, possunt nihilominus ea uti, tamquam re sacra, et instrumento 23

suae privatae devotionis, sicut possunt uti signo Crucis, Rosario, vel Corona B. V. tunsione pectoris, et aliis similibus rebus sacris, quarum aliquae inter Sacramentalia computantur.

24 Quaeritur septimo: An tempore Interdicti fieri possit aspersio Aquae benedictae? Respondet P. Coronelli *loc. cit. pag.* 1092. posse fieri, dummodo populus sine ulla solemnitate aspergatur; Sayr. *de cens. lib.* 5. *cap.* 6. Tabiena *v. Aqua n.* 5. *et* 23. Cassian. a S. Elia *v. Aqua* §. 3.

25 Quaeritur ultimo: Utrum Aqua benedicta vendi possit sine labe Simoniae? Respondet P. Raynaudus *Tom.* 16. *in Heterocl. Spirit. Sect.* 2. *Punct.* 5. eam non posse vendi pretio majore, eo quod sit consecrata. Sic enim admitteretur Simonia, ut recte statuit Mich. Lochmajer *in Paroch. Curat. tit. ult.* et Gul. Redoan. *tract. de Simon. p.* 3. *c.* 18. P. Valentia *t.* 3. *disp.* 6. *qu.* 16. *punct.* 2. *qu.* 5. negat aquam benedictam vendi posse etiam ratione materiae, et eam venditionem damnat Simoniae. Marsilius Columna in *Hydragiol. sect.* 2. *c.* 7. *num.* 45. anceps videtur, an facultas portandi Aquam benedictam vendi possit; quamvis ait esse aliquorum sententiam, quod ea facultas vendi possit. Verum quod Aqua benedicta, quatenus elementum, sit vendibilis, est communis sententia, ut notat Suar. *de Simon. cap.* 14. *num.* 6. 7. *et* 10. Neque sane est fundamentum idoneum, asserendi eam elementi invendibilitatem, quia ut sic non est res sacra. Unde sicut calix consecratus, quamvis non possit vendi ratione consecrationis, potest tamen vendi quatenus aureus, vel argenteus; ita et aqua. Et idem est de materia remota Sacramentorum, quam constat vendi posse, ut recte statuit Suarez *de Simon. cap.* 11. *n.* 2. retundens *cap.* 14. *a num.* 5. varias distinctiones, sub quibus aliqui Doctores asseruerunt, Sacramentalia vendi non posse quoad materiam, contrarium adstruens ut simpliciter verum.

ADDITIONES CASINENSES

Mos erat Judaeis (et nunc quoque manet) 26
non nisi lotis adorare Deum manibus, uti notat Aristaeas de Septuaginta duubus Interpretibus. Vid. quoque *Exodum cap.* 30. *v.* 18.

Ritum istum a Judaeis ad Ethnicos fuisse tra- 27
ductum pluribus suadet Tertullianus; *De Praescript. c.* 40. *ed. Rig.* Vid. *c.* 8. *Epigram.* Martial. de hoc ritu penes gentiles. Baron. *ad an.* 44. *n.* 85. 8.

Sicuti Judaei ex praescripto Exodi vas ad emun- 28
dationem in templo habuerunt positum, ita veteres Christiani prae foribus templi fontem extruxere vel vas posuere, ut sese purificarent ante ingressum in Ecclesiam. Vid. Euseb. *Hit. Ecc. l.* 10. *c.* 4. Paulin. *Epist.* 32. *ad Sever.* Jo. Chrisost. *in Jo. Hom.* 73.

Hinc usus Aquae benedictae est repetendus. 29
Quem Apostoli nobis tradidere, atque Ecclesia semper observavit, uti demonstrant Baronius *ad an.* 132. *n.* 3. Bona *Rer Lit. l.* 1. *cap.* 20. §. 4. Sala *ad locum* 1. 77. 8. qui solide haereticorum argumenta contra usum Aquae benedictae repellit.

Quaerenti: An Sacerdos pergens ad celebran- 30
dum, et calicem manu sinistra portans possit ad jannam sacristiae accipere Aquam benedictam, eaque se signare Sac. Cong. Rit. *die* 27. *Martii* 1779. ita reposuit: Si commode fieri potest, se signet, sin minus abstineat. Caeterum licet nulla est ad hoc faciendum obligatio, laudabile tamen est, praxique pene universali apprime conforme. Vid. Baldeschi *Espos. delle Sac. Ceri. T.* 1. *ar.* 2. *n.* 17.

ARBITER, ARBITRATOR

SUMMARIUM

1. Arbiter unde sit dictus. — 2. Arbitri vocabulum varias habet acceptiones. — 3. Arbiter proprie, et stricte quis sit. — 4. Arbitrorum duplex est genus: Alii sunt Arbitri juris, seu necessarii, et alii Arbitri voluntarii, seu compromissarii. — 5. Arbitri juris, seu necessarii qui sint. — 6. Arbitri voluntarii, seu compromissarii qui sint. — 7. Arbitri juris, seu necessarii in multis differunt ab Arbitris voluntariis, seu compromissariis. Et primo quia Arbitri juris, seu necessarii compelli possunt ad hoc onus accipiendum; non sic autem Arbitri voluntarii, seu compromissarii. — 8. Possunt tamen Arbitri voluntarii compelli ad illud implendum, si acceptaverint. — 9. Nisi aliquod superveniens necessarium ac grave impedimentum eos excuset. — 10. Secundo differunt, quia Arbitri juris habent jurisdictionem, non sic autem Arbitri voluntarii, qui habent solum quamdam notionem. — 11. Tertio differunt, quia a Laudo Arbitrorum juris appellari potest; secus autem a Laudo Arbitrorum voluntariorum. — 12. Licet autem a Laudo Arbitrorum voluntariorum non detur proprie appellatio; tamen si eorum Laudum sit manifeste injustum, potest Officium Judicis implorari, ut illud ad justitiam reducatur secundum boni viri judicium. 13. Arbitri nomen, quamvis in lata, et generali acceptione possit etiam convenire Arbitratori, et amicabili compositori, stricte tamen, et proprie isti inter se differunt. — 14. Amicabiles compositores stricte, et proprie sumpti qui sint. — 15. Arbitratores stricte, et proprie sumpti qui sint. — 16. Sententia Arbitratorum vocatur *Arbitramentum*. Illa autem Arbitrorum vocatur *Arbitrium*, seu *Laudum*. — 17. Arbitri stricte, et proprie sumpti qui sint. — 18. Inter Arbitrum, et Arbitratorem multae intercedunt differentiae; quae assignantur. — 19. Etiam inter Arbitrum praesertim voluntarium, et Judicem multae intercedunt differentiae, quae assignantur. — 20. Arbiter juris non multum differt a Judice. — 21. Ast tamen proprie non est Judex, nec Ordinarius, nec Delegatus, sed ad similitudinem Delegati. — 22. In Arbitros compromittere generaliter loquendo possunt omnes qui habent rerum suarum liberam administrationem: secus autem non. — 23.

In specie loquendo in Arbitros compromittere non possunt multi, qui assignantur. — 24. Arbitri esse possunt generaliter loquendo omnes, vel jure non prohibentur, et assignantur varii, *ad* n. 27. — 28. In specie loquendo Arbitri esse non possunt multi, qui assignantur. — 29. Licet foeminae nequeant esse Arbitrices, possunt tamen esse Arbitratrices. — 30. Immo foeminae possunt etiam esse Arbitrices, si habeant jurisdictionem de jure communi, vel secundum consuetudinem regionis. — 31. Item licet Religiosi nequeant esse Arbitri, possunt tamen cum consensu Superiorum esse Arbitratores. — 32. Sic etiam licet nemo possit esse Arbiter in re propria, potest tamen esse Arbitrator. — 33. Ita pariter licet Laicus nequeat in causis spiritualibus esse Arbiter, potest tamen esse Arbitrator. — 34. Insuper accedente auctoritate Judicis Ecclesiastici Laicus conjunctim cum Clerico potest esse etiam Arbiter in causa spirituali, et valet Laudum ab ipsis prolatum. — 35. Laici possunt esse Arbitri in causis civilibus Clericorum. — 36. Compromissum tam de jure Civili, quam de jure Canonico potest fieri in Judicem ut in Arbitratorem etiam respectu causae coram ipso agitatae. — 37. An etiam utroque jure possit fieri tale compromissum in Judicem ut in Arbitrum. 38. Compromissum potest fieri in unum, duos, vel plures Arbitros, pari, vel impari numero. — 39. Consultius tamen est, ut impari numero assumantur. — 40. Unde quando plures Arbitri impari numero electi non concordant, stari debet Arbitrio majoris partis concordantis. — 41. Quid si ipsi omnes discordent in taxanda aliqua quantitate. — 42. Si duo eliguntur Arbitri, ea conditione, ut si inter se discordent, eligant aliquem tertium innominatum, tunc tale compromissum, et secutum inde Laudum non valet. — 43. Immo tale compromissum, et secutum inde Laudum erit invalidum, etiamsi duo illi Arbitri concorditer eligant dictum tertium innominatum. — 44. Si autem eligantur duo Arbitri ea conditione, ut si inter se discordent, sibi associent tertium nominatum et determinatum, tunc tale Compromissum, et inde secutum Laudum erit validum. — 45. Arbiter de iis tantum ferre potest Arbitrium, de quibus in ipsum factum est Compromissum. — 46. Potest tamen Arbiter cognoscere, et arbitrari de illis, quae ita sunt cohaerentia, et connexa cum causa principali, ut haec sine illis commode expediri non possint, licet ipsa non sint in Compromisso expressa. — 47. Item potest Arbiter arbitrari super fructibus perceptis ex re, de qua in se factum est Compromissum. — 48. Item potest Arbiter statuere, seu assignare diem solutionis faciendae. — 49. Quamvis Arbiter Compromissarius non possit punire partem contumacem in parendo, nisi in Compromisso sit specialiter cautum, potest tamen eam condemnare ad solvendas expensas ob dictam suam contumaciam ab altera parte factas. — 50. Coram Arbitro compromissario non potest fieri reconventio. — 51. Nec etiam talis reconventio potest fieri coram Arbitro juris electo non ad totam causam, sed solum ad certum causae articulum. — 52. Potest tamen dicta reconventio fieri coram Arbitro juris electo ad totam causam. — 53. Arbiter tenetur per se ipsum Laudum ferre. — 54. Arbiter Laudum pronunciare debet in praesentia partium compromittentium, nisi aliter in Compromisso sit cautum. — 55. In Arbitros potest fieri Compromissum super qualibet causa, seu re, de qua in jure non sit expresse prohibitum. — 56. In jure prohibentur committi in Arbitros causae illae, quae ob sui gravitatem, et praejudicii periculum a majoribus Judicibus sunt expediendae. — 57. Primo igitur non potest fieri Compromissum in Arbitros super causa criminali criminaliter intentata. — 58. Secundo nequit fieri Compromissum in Arbitros super causa liberali. — 59. Tertio nequit fieri Compromissum super causa Matrimoniali carnali. Potest tamen super causa Matrimoniali spirituali. — 60. Quarto nequit fieri Compromissum in Arbitros super causa restitutionis in integrum nisi coram eis nova sit incidenter. — 61. Quinto non potest fieri Compromissum in Arbitros de iis, quae vergunt in praejudicium Ecclesiae. — 62. Sexto nequit fieri Compromissum in Arbitros super causis jam decisis, et in rem judicatam transactis. — 63. Septimo nequit fieri Compromissum in Arbitros super omnibus causis majoribus Judicibus reservatis. — 64. Quando Compromissum simpliciter factum est, et Laudum necdum receptum, aut homologatum, datur ex eo actio ad interesse. — 65. Quando Laudum est receptum, vel homologatum, datur ex eo exceptio, et actio in factum. — 66. Si in Compromisso apposita sit poena, tunc sub ea standum est Laudo per Arbitros pronunciato. — 67. Poena tamen soluta non compellitur pars nolens stare Laudo. — 68. Excipite tamen primo: Nisi dicto Compromisso poenali adjecta sit clausula: *Rato manente Compromisso, et Arbitrio, seu Laudo super eo lato.* — 69. Excipe secundo, *Nisi Compromisso adjectum sit juramentum de stando Laudo.* — 70. Si nullo interveniente legitimo impedimento solutio non fiat intra tempus ab Arbitro praefixum, tunc poena committitur, quamvis post ipsum dictum tempus solutio offeratur. — 71. Secus tamen interveniente legitimo impedimento. — 72. Item poena non committitur, si pars altera post ipsum praefixum tempus solutionem oblatam accipiat. — 73. Si pro solutione facienda non fuerit ab Arbitro praefixum certum tempus, tunc facienda est post modicum tempus Arbitrio boni viri, seu Judicis taxandum. — 74. Contra iniquum Laudum, seu injustam sententiam Arbitri competunt tria praesertim remedia, quae assignantur. — 75. Compromissum, et Arbitrorum Officium, seu potestas finitur multis modis, et primo finitur per sententiam definitivam super tota causa compromissa prolatam. — 76. Hinc semel sic lata sententia, Arbiter nihil in ea addere, vel minuere, nec si in ea erraverit eam mutare, aut corrigere potest. — 77. Immo semel sic definitiva lata super tota causa sententia, nec potest eam exequi. — 78. Si Compromissum habeat plures articulos, et Arbiter super uno articulo pronunciaverit, an hanc sententiam postea mutare possit. — 79. Secundo finitur Compromissum, et Officium, seu potestas Arbitrorum per lapsum termini in Compromisso praefixi. — 80. Tertio finitur recusatione ipsorum Arbitrorum suspectorum. — 81. Quarto finitur acceptilatione. — 82. Quinto finitur judicio. — 83. Sexto finitur pacto. — 84. Septimo finitur interitu rei, de qua erat ipsum Compromissum, nisi tamen in tali casu aliquis litigantium intersit. — 85. Octavo finitur morte utriusque, seu etiam unius tantum compromittentium, nisi secus in Compromisso fuerit expressum. — 86. Nono finitur morte Arbitrorum. — 87. Decimo finitur etiam morte unius solius Arbitri, si plures sint, nisi secus in Compromisso sit expressum. — 88. De variis Arbitrorum generibus, et differentiis. *Remissive.* — 89. Quando quis electus in Arbitratorem, et non in Arbitrum dici queat. *Remissive.* — 90. 91. Num et quinam ex Religiosis eligi possint in Arbitros et Arbitratores. — 92. 93. An jure civili Judex eligi possit a partibus *volentibus* in Arbitrum — 94. Sententia ab Arbitro prolata non potest impugnari, quia is non processit praemissis necessariis probationibus, et quare. — 95. 97. De jure Civili, ac jure Canonico quid statutum sit pro sententia ab Arbitris proferenda. — 98. Si tres fuerint electi Arbitri, quorum unus postea inhabilis repertus sit, an sententia a duobus lata valida sit. *Remissive.* — 99. Arbitrorum est omnia definire, de quibus Compromissum est, idque per sententiam definitivam. Quoad alia, *Remissive.* — 100. Pactum juratum de non petenda reductione ad Arbitrium boni viri, non sustinetur. — 101. De Arbitro Feudali. *Remissive.* — * 102. De Arbitris. *Remissive.* — 103. Qui Arbitri esse possint. — 104. Mulieres jure Civili excluduntur; quando jus canonicum eis Arbitrium permittat. — 105. Compromissum factum a Canonicis de certa eligenda persona non valet. — 106. Quatuor casus in quibus non est obligatio standi Laudo.

1 Arbiter dictus est ab arbitrando, censendo, et aestimando: Est enim Arbiter quilibet vir bonus ad aliquod negotium aestimandum, et terminandum, assumptus, ut sic quid sibi de re aliqua videatur, pronunciet. Sic Doctores communniter per text. in *l. Quis, tom.* 52. *Cod. de Decurionibus.*

2 Arbitri vocabulum varias habet acceptiones: Interdum sumitur pro teste, ut Genes. *c.* 39. *n.* 11. ibi: *Accidit autem quadam die ut intraret Joseph domum, et operis quidpiam absque Arbitris faceret.* Aliquando accipitur pro domino alicujus rei, de qua pro suo arbitrio, seu libito disponere potest, unde *quisque dicitur rei suae moderator, atque Arbiter; leg. In re mandata* 23. *Cod. Mandati.* Quandoque Arbiter capitur pro Judice, sive ordinario, sive delegato, ut in *l. Arbitro* 9. et *l. Si ab Arbitro* 10. *ff. Qui satisdare cogantur, leg. Quisquis* 6. *Cod. de postulando.*

3 Proprie autem, et magis stricte quantum ad nostrum propositum, Arbiter est is, qui sive ex Juris, seu Legis praescripto, sive ex partium conventione constituitur, seu eligitur, ut circa exortam controversiam suum arbitrium, seu judicium pronunciet. *Sic in re Communis.*

4 Arbitrorum duplex est genus: Alii enim sunt Arbitri Juris seu necessarii, et alii Arbitri voluntarii seu Compromissarii, *Communis* per text. in *l. Societatem* 76. *ff. pro Socio.*

5 Arbitri Juris, sive necessarii sunt illi, qui ex necessitate, ac praescripto Legis, aut Statuti, vel a Judice, vel a partibus constitui debent, et de istis varia habentur exempla in Jure, ut in *cap. Suspicionis* 39. *de Officio Delegati, cap. Si contra* 4. *et cap. Ab Arbitris* 11. *eod. in* 6. ubi jubentur eligi Arbitri ad cognoscendum, cur Judex pro suspecto recusetur? item in *cap. Pastoralis* 14. *de Rescriptis,* ubi statuitur eligendos esse a partibus Arbitros ad dijudicandam causam inter diversos Judices super revocatione Literarum Apostolicarum discordantes. Item *in cap. Si Clericus* 46. *caus.* 11. *quaest.* 1. ubi si Episcopus cum Clerico sibi subdito controversiam habeat, ea decernitur decidenda per Arbitros de utriusque partis consensu electos. Et sic de aliis. *Communis.*

6 Arbitri voluntarii, seu Compromissarii sunt illi, qui sponte et nullo Jure praecipiente, ex libero partium consensu, seu Compromisso constituuntur. Hinc dicuntur *Voluntarii* ad denotandum, quod nulla Juris, seu Legis necessitate, sed libera partium voluntate eliguntur, et *Compromissarii* appellantur, quia ex concordi partium compromisso assumuntur. *Communis*

7 Arbitri Juris seu necessarii in multis differunt ab Arbitris voluntariis, seu Compromissariis. Primo quia Arbitri Juris, seu necessarii compelli possunt ad hoc munus suscipiendum; *cap. Cum specialis* 61. *de appellat.* Arbitri autem voluntarii, seu Compromissarii compelli non possunt ad illud munus, seu Compromissum acceptandum, sed libere illud possunt suscipere, aut respuere, prout eis placuerit, *l. Labeo* 3. *ff. de Receptis, qui arbitrium receperunt.* Et ratio hujus diversitatis est, quia Arbitri voluntarii, seu Compromissarii assumuntur libere, et extra necessitatem jurisdictionis ut dicitur in *cit. l. Labeo,* §. 2. et Arbitri Juris, seu necessarii assumuntur ex necessitate, seu praescripto Juris, habentque jurisdictionem. Unde sicut munus judicandi est necessitatis, et necessario acceptari debet; *l. Munerum* 18. §. *Judicandi, ff. de muneribus, et honoribus,* ita etiam hoc munus arbitrandi, seu judicandi ex praescripto Legis; Pirhing *lib.* 1. *decret. tit.* 43. *n.* 4. Reiffenstuel *ib.* n. 20. et alii passim.

Quamvis autem Arbitri voluntarii, seu compromissarii ex dictis compelli nequeant ad compromissum acceptandum, compelli tamen possunt ad illud implendum, si acceptaverint, textu expresso *in cit. leg. Labeo,* §. 2. Nisi aliquod superveniens necessarium, ac grave impedimentum eos excuset, ut invalitudo, propriorum negotiorum necessaria occupatio, urgens profectio, inimicitiae capitales inter eos, et litigatores, susceptum munus aliquod Reipublicae, et hujusmodi; textu expresso in *leg. Licet autem* 15. *et leg. Et si* 16. *ff. de Receptis, qui arbitrium receperunt;* Pirhing *cit. n.* 4. Reiffenstuel *citato num.* 20. et alii passim. 8 9

Secundo differunt, quia Arbitri Juris, seu necessarii habent jurisdictionem, et quamdam coercitionem a Lege ipsius datam ad expedienda omnia, quae ad causam deliniendam sunt necessaria, ut citare partes, testes compellere, eosque examinare, ac punire, si sint inobedientes; *cap. Suspicionis* 39. *de officio Delegati,* et ibi Glossa verb. *Ad quos omnia.* Arbitri vero voluntarii, seu Compromissarii nullam habent jurisdictionem et coercitionem, sed tantum cognitionem, seu notionem quamdam, *l. Ait Praetor* 5. *ff. de re judicata* ac notat Abbas *in cap. Cum dilectus* 6. *n.* 3. *de Arbitris.* Isti enim Arbitri totam potestatem a partibus compromittentibus accipiunt: privati autem jurisdictionem, seu potestatem publicam conferre non possunt; *leg. privatorum* 3. *cod. de jurisdict. omnium Judic.* Hinc Arbitri voluntarii, seu Compromissarii non possunt compellere testes ad comparendum, nec eos, si delinquant, punire, nec partibus compromittentibus imperare, nisi quatenus ipsae per compromissum sponte se obligarunt; Glossa in *cit. cap. Cum dilectus* 6. *vers. Nisi de Arbitris;* Molina *tract.* 5. *de justitia disp.* 23. *num.* 11. Pirhing *loc. cit. n.* 3. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 18. *et* 19. et alii. 10

11 Tertio differunt, quia ab Arbitrio, seu Laudo Arbitrorum Juris, seu necessariorum appellari potest; *l. Arbitro* 9. *ff. Qui satisdare cogantur, cap. Ab Arbitris* 11. *de officio delegati in* 6. et Glossa final. *ibidem.* Ab Arbitrio autem, seu Laudo Arbitrorum voluntariorum, seu Compromissariorum appellari non potest; *l. Diem proferre* 27. §. 2. *et l. Non distinguemus* 32. §. 14. *ff. de Receptis, qui arbitrium receperunt, leg. Ex sententia* 1. *eod. de receptis Arbitris.* Et ratio diversitatis est, quia, cum partes compromittere in Arbitros Juris, seu necessarios teneantur necessitate Legis, seu coactione Judicis, aequum est, ut pars, quae se gravatam sentit, ab eorum Arbitrio, seu Laudo, vel sententia appellare possit. E contra autem quum partes non necessitate Legis, nec coactione Judicis, sed mera, et spontanea sua voluntate Arbitros voluntarios, seu Compromissarios eligant, et se obligent ad standum eorum Arbitrio, seu Laudo, aequum est, quod non impugnent illud, et pars, quae se gravatam sentit, sibi imputare debet, si omisso Judice competenti, a quo si laesa fuisset, appellare potuisset, voluit adire Arbitrum, a cujus Arbitrio, seu Laudo non datur appellatio, textu expresso in *cit. leg. Diem proferre* 27. §. 2. *ff. de receptis*, ibi: *Stari autem debet sententiae Arbitri, quam de re dixerit, sive aequa, sive iniqua sit, et sibi imputet, qui compromisit.* Glossa *fin.* in *cit. cap. Ab Arbit.* Abbas in *cit. cap. Suspicionis n.* 7. Engel. *l.* 1. *Decret. tit.* 43. *n.* 7. Pirhing *ib. n.* 5. Reiffenstuel *ibid n.* 57. et alii passim.

12 Licet autem ab Arbitrio, vel Laudo Arbitrorum voluntariorum, seu Compromissariorum non detur proprie appellatio; tamen si eorum Laudum, seu Arbitrium sit manifeste injustum, potest Officium Judicis implorari, ac postulari, ut illud ad justitiam reducatur secundum boni, ac prudentis viri judicium; et interim contra executionem dicti injusti, iniqui, seu dolosi Arbitrii, vel Laudi dabitur exceptio *doli mali*, per text. *in cit. leg. Non distinguemus* 32. §. 14. *ff. de Receptis, qui Arbitrium, et in l. Arbitrorum* 3. *Cod. de receptis Arbitris*, et *in cap. Non sine* 2. §. *Quoniam, de Arbitris;* Sic Glossa margin. *in cit. cap. Ab Arbitris in fine;* Abbas *in cit. cap. Non sine, num.* 14. *et* 15. Engel *l. c. n.* 8. Pirhing *l. c. n.* 5. et alii.

13 Quamvis nomen Arbitri in lata, et generali acceptatione possit etiam convenire Arbitratori, et amicabili compositori, stricte tamen, et proprie
14 isti inter se differunt. Nam amicabiles compositores stricte et proprie sumpti sunt, qui nullo praecedente compromisso, vel pacto partium, sponte, ac proprio motu, seu rogatu alicujus extranei, discordantes partes amicabiliter componunt, et pacificant; *Authent. Si vero, Cod. de Judic.* Et isti amicabiles Compositores non sunt proprie dicti, nec Arbitri, nec Arbitratores, ut colligitur ex *leg. Pomponius* 13. §. *Recepisse, ff. de receptis, qui Arbitrium;* Molina *tract.* 5. *dict.* 30. *n.* 9. Pirbing *loc. c. n.* 8. Reiffenstuel *loc. c. n.* 4. et alii.

Arbitratores stricte et proprie sumpti sunt illi, 15
qui a partibus eliguntur, in ipsosque compromittitur ad perficiendos suos contractus, vel damna illa resarcienda, et alia negotia extrajudicialia expedienda, ut cum in contractu emptionis, venditionis, societatis, transactionis etc. a partibus eligitur tertius, ut extrajudicialiter recognoscat, quid aequum sit, ut una pars det alteri ex causa talis contractus, vel aestimet pretia rerum, aut operarum, sicque desuper contractu arbitretur, et discordantes partes concordet, cuilibet tribuendo portionem ipsi contingentem; vel cum a partibus tertius eligitur, ut pro injuria, vel damno illato, laedens tantum det laeso, quantum ipse fuerit arbitratus; Abbas *in cap. Quintavallis* 23. *num.* 8. *de jurejurando;* Bartolus *in leg.* 1. §. *Et post operis novi, num.* 1. *ff. de operis novi nunciat.* Pirhing. *loc. cit. num.* 6. *vers. alii.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 8. ac alii. Et horum Arbitratorum sen- 16
tentia a DD. vocatur *Arbitramentum.* Illa autem Arbitrorum *Arbitrium, seu Laudum;* Pirbing *loc. cit. num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 12. et alii passim.

Arbitri stricte et proprie sumpti sunt illi, qui 17
sive ex Legis praescripto, sive ex partium conventione assumuntur super lite, sive ad cognoscendum, et arbitrandum circa controversiam super re litigiosa exortam; *arg. leg. Non distinguemus* 32. §. 16. *ff. de Receptis, qui arbitrium receperunt;* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 8. Pirbing *l. c. n.* 1. Sanig *tit. de Arbitris cap.* 1. Abbas *loc. cit.* Speculator *tit. de Arbitris* §. *Arbiter n.* 3. et alii.

Unde in multis differt Arbiter ab Arbitratore. 18
Primo quia Arbiter assumitur super lite, et Arbitrator super contractu, ut patet ex dictis *num.* 15. *et* 17. Secundo quia Arbiter debet procedere juris ordine servato, *arg. leg. Pomponius* 13. §. 2. *ff. de receptis, qui Arbitrium.* Non sic autem Arbitrator, qui solum extrajudicialiter atque ex aequo, et bono rem componit, ut patet ex dictis *num.* 15. Tertio quia Arbitri sententiae standum est, sive aequa sit, sive iniqua; *l. Diem proferre* 27. §. 2. *ff. de receptis, qui Arbitrium;* non sic vero sententiae Arbitratoris, quae si fuerit injusta, reducitur ad arbitrium boni viri; *leg. Societatem* 76. §. *Arbitrorum*, et *l. Unde* 79. §. *Porro pro socio.* Quarto quia Arbiter nequit quis esse in re sua; *leg. Si de re sua* 51. *ff. de receptis* etc. Bene tamen potest quis esse Arbitrator in propria re, seu offensa; dummodo juste arbitretur, alioquin recurritur ad arbitrium boni viri; *l. Si cum ea* 3. *Cod. de dotis promissione.* Quinto quia sententia Arbitri proprie dicti proprio nomine dicitur *Arbitrium sive Laudum;* sententia vero Arbitratoris proprie dicti dicitur *Arbitramentum* ex dictis *su-*

pra num. 16. et notat Abbas in *cit. c. Quintavallis* 23. *de jurejurando*, ubi viginti duas affert differentias, quae brevitatis gratia apud ipsum videndae relinquuntur.

19 Arbiter praesertim voluntarius, seu Compromissarius in multis etiam differt a Judice. Primo quia Judex etiam invitus dari potest; *l. Munerum* 18. §. *Judicandi ff. de muneribus*, cum similibus ibidem a Glossa adductis, Arbiter autem voluntarius, seu Compromissarius, non nisi volens, cum nemo invitus cogatur arbitrium suscipere, licet illud semel susceptum cogatur adimplere *l. Labeo* 3. §. 1. *ff. de receptis etc.* Secundo quia a sententia Judicis appellari potest; *l.* 1. *et tot. tit. ff. de appell.* Non sic vero a sententia Arbitri; *leg. Ex sententia Arbitri* 1. *Cod. de receptis Arbitris.* Tertio quia Arbiter latam a se sententiam invalidam mutare, seu retractare non potest; *l. Qualem* 19. *in fine, et l. Quia Arbiter* 21. *ff. de receptis etc.* Judex autem ordinarius potest; *l. Si Praeses* 7. *Cod. Quomodo et quando Judex* etc. Quarto quia Arbiter Compromissarius Laudum suum executioni mandare non potest, quia jurisdictionem nullam habet; *l. Ait Praetor* 5. *ff. de re judicata*, *l. Cum antea* 5. *Cod. de receptis Arbitris*, seu executio demandatur Judici ordinario ipsius rei: *c. l. Cum antea*, et firmant DD. passim. Judex vero potest; *cap. Quaerenti* 26. *de offic. delegati*, et patet ex *tot. ff. et Cod. de Judiciis*, et *lib.* 2. *decretal. tot.* 1. *tit. de Judiciis*, cum similibus. Quinto quia Arbiter Compromissarius non potest testes cogere, nec punire contumaces, quia ex mox dictis jurisdictionem non habet nisi in Compromisso hoc actum fuerit; Judex autem potest *l. Consensisse* 2. §. *final. ff. de judiciis* cum similibus. Sexto Arbiter non potest delegare Arbitrium; *l. Non distinguemus* 32. §. 16. *ff. de receptis* etc. Judex vero delegare potest vices suas; *l. More* 5. *ff. de jurisdiction. l.* 1. *ff. de officio ejus, cui mandata est jurisdictio.* Septimo quia ex Laudo Arbitri neque actio, neque exceptio rei judicatae datur, sed poenae petitio; *l. Si contra* 2. *Cod. de receptis Arbitris* cum similibus, nisi expresse, vel tacite sit approbatum. *l. Cum antea* 5. *Cod. eod.* Ex sententia vero Judicis datur, ut patet *tot. tit. ff. et Cod. de re judicata, et except. rei judicat.* Octavo quia in Arbitrium venit solum id, de quo actum est, ut veniret; *leg. Quid tamen* 21. §. 6. *de receptis* etc. stricti enim juris est; in judicium autem veniunt omnia, quae expresse, ne venirent, non prohibentur 3. *l. Solemus* 61. *ff. de judiciis.* Nono quia reconventio non habet locum coram Arbitro Compromissario, cum non possit judicare, nisi de his tantum, super quibus in ipsum extitit Compromissum; locum autem habet coram Judice; *cap. Cum dilectus* 6. *de Arbitris* Plures aliae differentiae referuntur a Durand. *in specul. tit. de Arbitro* §. *Differt.* Hiltrop. *in process. part.* 1. *tit.* 9. *n.* 19., *et pluribus seq.* Pirhing *loc. cit. num.* 9. apud ipsos videndae.

Arbiter Juris, seu necessarius, quamvis non 20
multum differat a Judice, cum ad instar Judicis habeat jurisdictionem, et coercitionem quamdam, *cap. Suspicionis* 39. *de Offic. Delegati* juncta Glossa *ibid. verb. Ad quos omnia*; possitque ab eo appellari non minus ac a Judice; *cap. Ab Arbitris* 11. *de officio delegati in* 6. proprie tamen non est Ju- 21
dex, nec ordinarius, nec delegatus, sed ad similitudinem delegati. Sic Glossa *in cit. cap. Suspicionis vers. Ad quos omnia*; ubi horum necessariorum Arbitrorum jurisdictionem appellat *quasi ordinariam*, quae dictio *quasi* minuit, et indicat, quod non sit plene ordinaria, nec mere delegata, quia Princeps eos non elegit, sed consensus partium, jure sic disponente, ac proinde esse quasi mixtam ex utraque, licet magis videatur accedere ad delegatam quam ad ordinariam; *arg. cit. cap. Suspicionis* et *cit. cap. Ab Arbitris*, utpote quae duo capitula tractant de istis Arbitris juris, seu necessariis, et tamen sunt collocata sub tit. *de officio delegati*, et non sub titulo *de Officio Ordinarii*: Multum enim valet argumentum a situatione Rubricae, ut notat Glossa *in cap. Bonae memoriae* 3. *verb. Primae tamdiu, de confirmat. utili*, et in *c. Tibi qui* 12. *verb. Certo, de rescriptis in* 6. et *in cap. Statuimus* 1. *verb. Conservatores, de officio delegati in* 6. *et in Clement. unic. verb. Executores de officio delegati*; Abbas *in c. Ultim. n.* 22. *de sententia, et re judicata* expresse dicens: *Valeat argumentum a situatione Rubricae*, ut notatur *in cap. Tibi qui* 12. *de Rescriptis in* 6. *cap. Si super gratia* 9. *de officio delegati in* 6. *cap. Bonae memoriae* 3. *de confirmat. utili*, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 18. *et* 21. et *in proemio l.* 1. *Decretal.* §. 6. *n.* 103. 104. *et* 105. cum aliis ibi allegatis.

In Arbitros compromittere generaliter loquendo 22
possunt omnes, qui habent rerum suarum liberam administrationem; secus autem non. Colligitur ex *l. Non solum* 4. *Cod. de praediis minor. et cap. Cum tempore* 5. *et Arbitris*, et tenent Abbas *in cit. cap. Cum tempora num.* 3. Barbosa *in collect. n.* 2. *hoc tit.* Pirhing. *loc. cit. num.* 10. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 32. *et seq.*, et alii passim.

In specie loquendo in Arbitros compromittere 23
non potest: Primo Pupillus sine Tutoris auctoritate, nisi fidejusserit, a quo poena peti possit, textu expresso *in l. Si pupillus* 25. *ff. de receptis, qui Arbitrium etc.* Secundo compromittere nequit Minor sine sui Curatoris auctoritate; *l. Labeo* 3. juncta Glossa *verb. Commissae, et verb. Dabitur, ff. de receptis qui etc.* Tertio Servus; *leg. Non distinguemus* 32. §. *Si servus ff. eod.* Quarto Procurator sine speciali mandato Domini; *cap. Per tuas* 9. *de Arbitris*, et ibi Abbas *n.* 2. Glossa *in cap. Qui ad agendum* 4. *verb. Pacisci, de Procuratoribus in* 6. Quinto Religiosus sine licentia sui Superioris

non potest compromittere, etiamsi administrationem habeat; Hostiensis *in Summa hoc tit.* n. 7. Pirbing. *loc. cit. n.* 11. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 37. Sexto Clericus sine auctoritate Ordinarii nequit facere Compromissum de bonis Ecclesiasticis, per quod obbligetur Ecclesia, aut cum praejudicio Ecclesiae, cujus est Rector; *c. Pervenit* 3. juncta ibi Glossa fin. *de Arbitris;* Reiffenstuel. *loc. cit. n.* 37. Pirbing *loc. c. n.* 11. Immo si tale Compromissum esset celebratum in forma, quae alienationem induceret, neque posset fieri etiam cum auctoritate Ordinarii, per text. *in Extrav. Ambitiosae, de rebus Eccles. non alienandis,* et *in cit. cap. Cum tempore* 5. *de Arbitris.* Quinimmo ubi Compromissum celebretur in forma, quae alienationem inducat, neque potest fieri de rebus Ecclesiae ab ipsomet Ordinario, seu Praelato quocumque sine solemnitatibus requisitis ad alienationem, per text. *in cit. Extrav. Ambitiosae, et cit. cap. Cum tempore*, cum similibus, et concordant Doctores communiter.

24 Arbitri esse possunt generaliter loquendo om-
nes, qui jure non prohibentur. *Communis* per text.
in l. Lobeo 3 *§. final. ff. de receptis, qui Arbitrium.*
Quicumque enim non prohibetur expresse, per
consequentiam admittitur; *l. Cum Praetor* 12. *ff.*
de judiciis, cap. Cum apud 25. *de sponsalibus,* cum
concessum intelligatur, quod expresse non prohi-
betur: *arg. l. Testimonium* 1. *§.* 1. *ff. de Testibus,*
25 et *leg. Mutus* 43. *§.* 1. *ff. de Procuratoribus.* Unde
Arbitri esse possunt non solum illi, qui sunt in-
tegrae famae, sed etiam infames, textu expresso
in l. Pedius 7. *ff. de receptis etc.* et *cap. Infames* 2.
26 *§. Cognitiones caus.* 3. *qu.* 7. Et non solum privati,
sed etiam qui in Magistratu sunt, Arbitri esse
possunt, licet tales non possint cogi, ut Arbitrium
recipiant; *l. Labeo* 3. *§. final.* et *l. Nam Magistratus*
27 4. *ff. de receptis.* Item Arbitri esse possunt etiam
Filiifamilias, cum isti etiam in rebus suorum
Genitorum Arbitri esse possint; *l. Sed et Filiusfamilias* 5. et *l. Quin etiam* 6. *ff. de receptis* etc.

28 In specie loquendo Arbitri esse non possunt: Primo Servi; *l. Pedius* 7. *ff. de receptis etc.* et *cap. Infames* 2. *§. Si quis vero in fin. caus.* 3. *quaest.* 7. Secundo pupilli, furiosi, muti, et surdi, *l. Sed. etsi* 9. *ff. de receptis.* Tertio Minores 20. annis; *leg. cum Leg.* 41. *ff. eod.* In majorem autem 20. annis potest quidem compromitti, at si is sit minor 25. annis, et compromissum temere acceptando, atque arbitrium pronunciando laesus fuerit, restituitur in integrum, textu expresso *in cit. l. Cum Lege.* Quarto Religiosi privati, nisi id exposcat suorum Monasteriorum utilitas, et suorum superiorum consensus accedat; Glossa *in leg. Pedius* 7. *§. Ultim. verb. Nullum sit, ff. de receptis* etc. Durandus *tit. de Arbitris §. sequitur num.* 29. *et* 30. Engel. *lib.* 1. *decret. tit.* 43. num. 6. Sanig. *eod. cap.* 2. *num.* 3. Pirbing *loc. cit. n.* 24. Reiff. *loc. cit. n.* 40. et alii. Monachi enim non possunt esse forensis judicii susceptores; *cap. De praesentium* 20. *cap. Monachi* 33. *caus.* 16. *qu.* 1. Quinto foeminae, licet summae, atque optimae opinionis sint; textu expresso *in l. Sancimus* 6. *Cod. de receptis Arbitris;* sicut enim foeminae nequeunt fungi officio Judicis; textu expresso *in l. quum Proetor* 12. *§.* 2. *ff. de judiciis,* et *in l. Foeminae* 2. *ff. de Regulis Juris, et in cap. infomis* 1. *caus.* 3. *qu.* 7. ita neque officio Arbitri, quum arbitria redacta sint ad instar judiciorum; textu expresso *in leg. Compromissum* 1. *ff. de receptis qui Arbitrium,* etc.

Licet autem foeminae ex dictis nequeant esse 29
Arbitri seu Arbitrices, id est nequeant pronunciare Arbitrium proprie dictum possunt tamen esse Arbitratrices, id est pronunciare Arbitramentum, sicque ratione Compromissi in se facti, tamquam in Arbitratrices, seu amicabiles compositrices, possunt partes pro bono, et aequo componere, ut colligitur per contrarium sensum ex *cop. Dilecti* 3. *de Arbitris,* ubi dicitur, quod foeminae *ab omni sunt judiciali examine separandae*, ergo, secus de cognitione extrajudiciali in Arbitramento, seu amicabili compositione, quae fit extra judicium, et ordinem judiciarium non requirit. Sic Abbas *in cit. c. Dilecti n.* 2. et *in cap. Quintocallis* 23. n. 2. *de jurejurando;* Durandus *tit. de Arbitris §. potest* n. 1. *et seq.* Reiffenstuel, *loc. cit. n.* 43. Pirhing *loc. cit.* n. 19. Molina *tract.* 5. *disp.* 39. *n.* 4. et alii.
Immo foeminae possunt esse etiam Arbitrices, 30
sicque proferre Arbitrium, si habeant jurisdictionem de jure communi, vel secundum consuetudinem regionis, tunc enim sicut judicare, ita et arbitrari possunt, *cit. cap. Dilecti* 4. *de Arbitris*, et *cop. Vere* 22. *caus.* 8. *quaest.* 1. Abbas *in cit. cap. Dilecti n.*1. Durandus *loc. cit. n.* 2. Engel. *loc. cit. n.* 6. Reiffenstuel. *loc. cit. n.* 42. Pirbing *loc. cit.* n. 17. *et seq.* et alii.

Item licet ex dictis *sup. num.* 28. Religiosi ne- 31
queant esse Arbitri, possunt tamen cum consensu suorum Superiorum esse Arbitratores seu amicabiles compositores, quia Arbitramentum, seu amicabilis compositio fit extra judicium, et ordinem judiciarium non requirit; Abbas *in cit. cap. Quintavallis* 23. *n.* 13. *de jurejurondo;* Molina *loc. cit. n.* 5. Pirbing *loc. cit. n.* 24.

Sic etiam licet nemo possit esse Arbiter in re 32
propria, cum sententiam, ac jus sibi dicere, sibique imperare non possit, textu expresso in *l. Si de re sua* 51. *ff. de receptis qui Arbitrium* etc. potest tamen quis in re propria esse Arbitrator; *leg. Veluti* 77. *ff. Pro socio;* Molina *cit. disp.* 39. *n.* 9. Pirbing *loc. cit. n.* 24. *in fine.*

Ita pariter licet Laicus nequeat in causis spiri- 33
tualibus esse Arbiter, textu expresso *in cap. Contingit* 8. *de Arbitris,* potest tamen esse Arbitrator, seu amicabilis Compositor. Sic Fagn. *in cit. cap. Contingit n.* 20. plurimos alios citans, et testans

de communi; Pirhing *loc. cit. num.* 23. Decius *in cap.* 2. *de judiciis n.* 4. affirmans banc esse communem opinionem, et ab ca non recedendum, quidquid asserant aliqui in contrarinm. Et ratio est, quia Arbiter procedit instar Judicis servato ordine judiciali; per text. *in leg. Compromissum* 1. *ff. de receptis, qui Arbitrium* et *in leg. Rem non novam* 14. *Cod. de judiciis;* adeoquo nequit Laicus esse Arbiter in causis spiritualibus, ne dicatur in ipsis esse Judex, quod est ei expresse probibitum *in cap. Decernimus* 2. et *cap. Quanto* 3. *de judiciis* cum similibus; non sic autem Arbitrator, qui eligitur solnm, ut aliquid aestimet, et sine ordine judiciario dicat, et arbitretur, quid sibi videatur, et amicabiliter componat, ut *Instit. de empt. et vendit.* §. *Pretium*, *leg. Si societatem* 6. *ff. Pro socio* cum similibus; tum quia *in cit. cop. Decernimus* 2. *de judiciis, et seq.* non nniversim prohibentur Laici tractare negotia Ecclesiastica, cum Laici possint esse Procuratores in causis spiritualibus, textu expresso *in cap. Non indiscrete* 1. *de Procuratoribus in* 6. sed solum prohibentur tractare negotia Ecclesiastica judicando et disponendo, non autem ut nndi ministri, sicnti sunt Arbitratores. Unde *in cit. cap. Contingit* 8. *de Arbitris* est sermo de Arbitro, et non de Arbitratore.

34 Insuper accedente auctoritate Judicis Eccles. Laicus conjunctim cum Clerico potest esse etiam Arbiter in causa spirituali, et valet Laudum ab ipsis, prolatnm; *cap. Per tuas* 9. *de Arbitris*, quia Compromissum de re spirituali factum in Laicum et Clericum simul sustinetur propter mixturam Clerici, ut patet *in cap. Ex parte tua* 10. *de Arbitris:* nam magis dignum trahit ad se minus dignum ut res potius valeat, qnam pereat; *cap. Quod in dubiis* 3. et *cap. Abbate* 25. *de verb. signific.* Quod procedit, etiamsi unus tantum sit Clericus, et plures Laici, ut patet *in cit. cap. Ex parte tua.* Sic Fagnan. *in cit. cap. Contingit* 8. *de Arbitris n.* 8. *et seq.* cum pluribus ibi citatis; Covarr. *c.* 34. *practic. quaest. n.* 1. Pirh. *l. cit. n.* 22. Reiff. *loc. cit. num.* 44. et alii.

35 Laici possunt esse Arbitri in causis Civilibus Clericorum, seu super rebus temporalibus ipsorum, et ab ipsis Clericis potest in Laicos fieri tale Compromissum, etiam sine auctoritate Superioris, seu Judicis Ecclesiastici. Sic colligitur ex *cit. c. Contingit* 8. desumpto argumento a sensu contrario, et *ex c. Exposita* 11. *de Arbitris;* sic Glossa *in cit. c. Exposita verb. Compromisit;* Abbas *in cit. c. Dilecti* 4. *de Arbitris n.* 8. post Hostiensem, et Joan. Andream; Reiffenstuel *l. cit. n.* 45 Pirhing *loc. cit. num.* 22. *vers. Limitatur secundo*, et alii.

36 Compromissum tam do jure Civili, qnam de jure Canonico, potest fieri in Judicem, ut in Arbitratorem, seu amicabilem compositorem, etiam respectu causae coram ipso agitatae. *Communissima* omnium tum Juristarum, tum Canonistarum.

37 An autem utroque jure possit fieri tale Compromissum in Judicem, non solum ut in Arbitratorem, sed etiam nt in Arbitrnm, variant Doctores. Aliqui enim apud Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in c. ex parte* 10. *de Arbitris n.* 20. volunt tale Compromissum posse quidem fieri in Judicem de jure Canonico per text. *in cap. Cum tempore* 5. *c. Cum olim* 7. *cap. ex parte* 10. *c. Cum a nobis* 13. *de Arbitris*, *c. Causam* 8. *de elect.* et *c. Literas* 14. *de praesumptionibus*, at non de jure Civili per expr. text. *in l. Sed etsi* 9. §. 2. *ff. de receptis, qui Arbitrium*, ubi expresse sic habetur: *Si quis Judex sit, Arbitrium recipere ejus rei, de qua Judex est, inve se compromitti jubere, prohibetur Lege Julia* etc. Alii autem apud ipsum Fagnan. *loc. cit. n.* 21. existimant nec de jure Civili, nec de jure Canonico compromitti posse in Judicem Ordinarium tamquam Arbitrum, sed solum tamquam in Arbitratorem, seu amicabilem compositorem. Alii tandem probabilius sustinent posse tale Compromissum utroque jure fieri in Judicem, sive ordinarium, sive delegatum, non solum ut in Arbitratorem, sed etiam nt in Arbitrum, etiam respectu causae coram ipso agitatae; dummodo id fiat a partibus sponte, et non jubente dicto Judice. Sic Glossa *in cit. cap. Cum tempore verb. Magdeburgensis;* et Abbas *ib. n.* 5. *de Arbitris;* et alia Glossa in *cap. Infames* 2. §. *Si quis vero, in verbo, Judex, caus.* 3. *quaest.* 7. Joan. Tancred. Vincent. Philipp. et Gloss. *in cap. final. de rerum permut.* quos refert, et sequitur Joan. Andr. *in cap. ex parte* 10. *de Arbitris in gloss.* 1. *n.* 9. *et* 10. Vallensis *de Arbitris* §. 3. *n.* 4. Sanig. *ib. cap.* 2. *n.* 2. Reiffenst. *loc. cit. num.* 47. Pirhing *loc. cit. num.* 13. et est fere communis opinio Canonistarum, ut ex Abbate *loc. cit. num.* 5. testatur Fagnan. *loc. cit. n.* 22. *vers. Tertia, et ultima opinio.* Et quod id fieri possit de jure Canonico patet ex citatis juribus supra pro prima sententia. Tota difficultas est quoad Jus Civile, quod videtur resistere *in cit. l. Sed etsi* 9. §. 2 *ff. de receptis etc.* At dicta Lex intelligenda est boc sensu, nempe quod ibi solum prohibeatur, ne Judex cogat partes litigantes, ut causam in ipsum compromittant; non autem est ibi prohibitum acceptare Compromissum, si sponte a partibus fiat in ipsum Judicem, et non eo jubente, et haec intelligentia desumitur ex subjunctis ibid. verbis: *inve se compromitti jubere prohibetur*, ubi particula *inve*, non disjunctive, sed copulative accipienda est, ut patet ex *cit. cap. Infames* 2. §. *Si quis vero caus.* 3. *quaest.* 7. ubi refertur integer §. *Si quis Judex* dictae Legis *Sed etsi*, et loco illius dictionis *ve*, seu *vel* ponitur copula *et*, atque ita ubi Lex Civilis dicit: *inve se compromitti*, Lex Canonica quasi jus Civile exponendo dicit *et in se compromitti*, adeoque dictio *ve* in dicto §. *Si quis Judex* est accipienda copulative.

Nec est novum, ut dictio illa *et* stet copulative, ut *in leg. Saepe*, 53. *ff. de verbor. significat. et in leg. Cum quidam* 4. *Cod. eodem*, et consequenter tenendum est, quod in dicta Lege *Sed etsi* prohibeatur solum ne Judex cogat partes litigantes, ut causam in ipsum compromittant, non autem prohibeatur, ne acceptet Compromissum a partibus sponte factum in ipsum; tum quia Lex Civilis dubia, et obscura intelligenda est juxta claram, et certam Legem Canonicam. Si enim in dubiis, et obscuris pro interpretatione Legis recurritur ad consuetudinem, ut in *l. Si de interpretatione ff. de Legibus*, et *in cap. Cum dilectus, de consuetudine*, a fortiori recurrendum est ad jus Canonicum, quod est majoris auctoritatis, quam consuetudo, arg. a simili *in c. Quis nesciat* 11. *dist.* 11. adeoque cum per allegatos Canones supra pro prima sententia sit id clare decisum de jure Canonico, tenendum est etiam de jure Civili; cum non sit ponenda differentia inter jus Canonicum, et jus Civile, nisi ubi clare id reperitur expressum; *arg. cap.* 1. *de nov. oper. nunciat.* et sint jura juribus concordanda; *cap. Cum expediat, de elect. in* 6. et consequenter clara hujus articuli decisio in jure Canonic. servanda est etiam de jure Civili per text. *in cit. cap.* 1. *de novi operis nunciatione*, ubi expresse dicitur, quod *Leges non dedignantur Sacros Canon. imitari.* Sic pluribus adductis Fagn. *l. c. a num* 22. *ad* 33. et omnes supracitati, aliique plures.

38 Compromissum potest fieri in unum, duos, vel plures Arbitros pari, vel impari numero; *Communis*, per text. *in cap. Sane* 1. *in cap. Non sine* 2. et *cap. Innotuit* 12. *de Arbitris*, et *l. Item si unus* 17. §. *Si in duos, ff. de receptis, qui Arbitrium*
39 *etc.* Consultius tamen est, ut impari numero assumantur, ut si non omnes in judicando, seu arbitrando consentiant, seu conveniant, saltem major pars reperiatur, cujus Arbitrio stetur, et sic causa concludatur; *l. Item si unus* 17. §. 6. *ff. de receptis, qui Arbitrium receperunt, cap. Sane* 1. *de*
40 *Arbitris.* Unde quando plures Arbitri impari numero electi non concordant, stari debet Arbitrio, seu sententiae majoris partis concordantis; *cit. l. Item si unus.* 17. §. 7. et *l. Sicut tribus* 18. *ff. de receptis etc. c. Sane* 1. *de Arbitris*, et *cap. Si ex tribus* 1. *eod. in* 6.

41 Si tres v. g. sint electi Arbitri, et omnes inter se discordent in taxanda aliqua quantitate, ut si unus taxet in quindecim, alter in decem, et tertius in quinque, stari debet minori summae, seu quantitati, quia in hanc minorem summam omnes consenserunt, textu expresso *in l. Diem* 27. §. 3. *ff. de receptis etc.* et *in c. Si ex tribus* 1. *de Arbitris n.* 6. In summa enim majori continetur et minor; *l. In eo, quod plus* 110. *ff. de R. J.* adeoque qui taxavit in 15. aut 10. censetur etiam taxasse in quinque, et sic isti minori summae standum est.

Si duo eligantur Arbitri ea conditione, ut si inter se discordent, eligant aliquem tertium innominatum, tunc tale Compromissum, et secutum inde Laudum non valet, textu expresso *in cit. leg. Item si unus* 17. §. 5. *ff. de receptis etc.* et *in cap. Innotuit* 12. *de Arbitris*, addita ratione, quia Arbitri illi semel discordantes possent etiam discordare in assumendo tertio. Immo tale Compromissum, et inde secutum Laudum erit invalidum, etiam si duo illi Arbitri concorditer eligant dictum tertium innominatum. Colligitur clare *ex citato cap. Innotuit* 12. *de Arbitris*, ubi licet duo Arbitri habentes potestatem associandi sibi tertium innominatum concorditer istum elegerint, adhuc tamen Compromissum, et Laudum inde secutum, declaratum fuit invalidum. Et ratio est, quia tale Compromissum a principio jam fuit invalidum per *cit. leg. Item si unus* 17. §. 5. *ff. de receptis* etc. Quod autem ab initio non valet, neque postea convalescit; *l. Quod initio vitiosum est* 29. *ff. de Regul. Juris, cap. Non firmatur* 18. *de Reg. Juris in* 6. Sic Glossa fin. *in cit. cap. Innotuit*, et Abbas *ib. num.* 8. ubi addit, contrariam opinionem Glossae *in d. l. Item si unus* et paucorum aliorum, indubitanter non esse veram; Bartol. *in d. l. Item si unus* §. *Si in duas*, Specul. *tit. de Arbitris* §. *fin. n.* 20. *vers. Sed pone in eligendo*, Pirhing *l. c. n.* 43. *vers. Notandum sexto*; Reiffenstuel *loc. cit. num.* 55. et alii passim. 42 43

Si autem eligantur duo Arbitri ea conditione, ut si inter se discordent, sibi associent tertium nominatum et determinatum, puta Franciscum; tunc tale Compromissum, et Laudum inde secutum erit validum, quia tunc in assumendo tertium dissentire non possunt textu expresso *in cit. l. Item si unus* 17. §. 5. *ff. de receptis etc.* Pirhing *loc. cit. num.* 42. *vers. Notandum quarto*; Reiff. *l. c. num.* 54. et alii passim. 44

Arbiter de iis tantum ferre potest Arbitrium, de quibus in ipsum factum est Compromissum: tota enim sua potestas dependet ex Compromisso, nec illius fines potest excedere; *Communis* text. expresso *in l. Non distinguemus* 32. §. 15. *et* §. 21. *ff. de receptis etc.* et *in cap. Cum dilectus* 6. *de Arbit.* 45

Potest tamen Arbiter cognoscere, et arbitrari de illis, quae ita sunt cohaerentia, et connexa cum causa principali, ut haec sine illis commode expediri non possit, licet ipsa non sint in Compromisso expressa. Sic Glossa *in cit. cap. Cum dilectus vers. Nisi de his*, et Abbas *ib. num.* 10. Glossa *in cit. l. Non distinguemus* 32. §. 15. *verb. Laudum*; Pirhing *loc. cit. num.* 49. *vers. Excipienda*; Reiffenstuel. *loc. cit. num.* 64. testans de communi, et desumitur *ex cap. Praeterea* 5. *et cap. Prudentiam* 21. §. *Sexto, de officio delegati*, ubi commissa causa principali, etiam accessorium committi videtur, licet non sit specialiter expressum: Accessorium 46

enim naturam sequi congruit principalis; *cap. Accessorium* 42. *de Regul. Juris in* 6. juncta Glossa *ibid. verb. Accessorium.*

47 Item potest Arbiter arbitrari, seu pronunciare super fructibus perceptis ex re, de qua in se factum est Compromissum; Glossa *in citata leg. Non distinguemus* 32. §. 15. *verb. Cautum* hoc probans inter alia *ex leg. Ad rem mobilem, et leg. Ad legatum, ff. de Procuratoribus*, Pirhing *loc. cit. num.* 49. *vers. Excipienda;* Reiffenstuel *loc. cit.* n. 67. et alii. Tales enim fructus veniunt accessorie ad causam principalem commissam, unde et hic locum habent jura *num. anteced.* adducta. Item potest

48 Arbiter statuere, seu assignare diem solutioni faciendae; *l. Quid tamen* 21. §. *Solutioni, et l. Celsus* 23. *ff. de receptis* etc. Glossa *in cit. cap. Cum dilectus verb. Nisi de his;* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 65. Pirhing *l. c. n.* 49. *vers. Excipienda.*

49 Quamvis Arbiter Compromissarius, seu voluntarius non possit punire partem contumacem in parendo, nisi in Compromisso id specialiter cautum sit, ut dictum est *supra num.* 10. potest tamen eam condemnare ad praestandas expensas, quas ob suam contumaciam pars altera fecit; per hoc enim non dicitur quid fieri extra, vel ultra, sed juxta Compromissum, cum id spectet ad interesse alterius partis comparentis; Joan. Andreas *in cit. cap. Cum dilectus num.* 6. Abbas *ibid. num.* 12. id probans ex dict. *leg. Non distinguemus* 32. §. 5. *ff. de receptis* etc.

50 Coram Arbitro Compromissario non potest fieri reconventio, textu expresso *in cit. cap. Cum dilectus* 6. *de Arbitris;* Abbas *ibid. num.* 7. Pirhing *loc. cit. num.* 50. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 60. et

51 alii passim. Nec etiam talis reconventio potest fieri coram Arbitro juris seu necessario, quando iste electus est, non ad totam causam, sed solum ad certum causae articulum, v. g. An Judex sit suspectus, ut *in cap. Suspicionis* 39. *de officio delegati.* Talis enim articulus sine alia reconventione expediri debet, ne progressus causae principalis retardetur; *cap. Legitima* 2. *de appellat. in* 6. Abbas *l. c.* Pirhing *l. c.* Reiffenstuel *loc. c. n.* 61. et alii.

52 Potest tamen dicta reconventio fieri coram Arbitro juris, seu necessario, si sit electus ad totam causam, ut si Clericus contra Episcopum suum litem moveat; *capit. Si Clericus* 46. *caus.* 11. *quaest.* 1. Arbiter enim juris, seu necessarius electus ad totam causam habet jurisdictionem ad instar Judicis delegati; *cap. Suspicionis* 39. *de officio delegati* juncta Glossa *ibidem verb. Ad quos omnia.* Sic Abbas *in cit. cap. Cum dilectus num.* 7. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 61. Pirhing *loc. cit. num.* 51. testans de communi.

53 Arbiter tenetur per se ipsum Laudum, seu sententiam ferre, nec potest ad id alium delegare, nisi hoc sit ei expresse commissum, textu expresso *in l. Non distinguemus* 32. §. 16. *et l. in Compromissis* 45. *ff. de receptis etc.* Et ratio est, quia censetur Compromissum esse factum in talem certam personam ex speciali fiducia, seu confidentia erga ipsam: Glossa *in cit. cap. Cum dilectus* 6. *de Arbitris vers. Nisi de his;* Pirhing *loc. cit. num.* 51. *vers. Infertur secundo;* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 62. et alii passim.

Arbiter Laudum, seu sententiam pronunciare 54 debet in praesentia partium compromittentium, nisi in Compromisso sit ei specialiter concessum, ut parte utraque vel altera earum absente, causam definire possit, textu expresso in *l. Diem.* 27. §. 4. *ff. de receptis* etc. et colligitur *ex cap. Ex parte* 10. *de Arbitris*, ibi: *In tua praesentia partibus constitutis.* Unde Arbiter partes citare potest, ac debet, ut ad certum diem, et locum, in quo Arbitrium, seu Laudum pronunciandum est, compareant. Colligitur ex *cit. cap. Ex parte*, et *l. Quid tamen* 21. §. 8. *ff. de receptis* etc. Et quidem potest Arbiter citare partes per Nuncium, vel per Epistolam, textu expresso *in l. Sed et interpellatur* 49. §. 1. *ff. de receptis etc.* ibi: *Arbiter adesse litigatores, vel per nuncium, vel per Epistolam jubere potest;* sic Glossa *in cit. cap. Cum dilectus verb. Nisi de his;* Molina *tract.* 5. *disp.* 44. *num.* 1. Pirhing *loc. cit. num.* 52. et alii.

In Arbitros potest fieri Compromissum super 55 qualibet causa, seu re, de qua in jure non sit expresse prohibitum. Quod enim non prohibetur expresse, per consequentiam admittitur; *l. Cum Praetor* 12. *ff. de judic.* et *c. Cum apud* 23. juncta Glos. *ib. verb. Prohibitorum de Sponsalib.;* Sic Hostiensis *in summa de Arbitris n.* 5. Speculator *de Arbitris* §. *Restat, n.* 3. Molina *tract.* 5. *de justitia dis.* 40. *in princ.* Reiffenstuel *loc. c. num.* 69. Pirhing *loc. cit. num.* 25. et alii communiter.

In jure autem prohibentur committi in Arbi- 56 tros causae illae, quae ob sui gravitatem, et praejudicii periculum a majoribus Judicibus sunt expediendae. Sic colligitur ex *leg. Non distinguemus* 3. §. 6. *et* 7. *ff. de receptis* etc. ubi plures assignantur, quae in Arbitros committi non possunt, *ex cap. Causa* 9. *de in integrum restit.* ubi variae specificantur, addita ratione quod in ipsis, *Cum majores Judices exigant, Arbiter nequit assumi.*

Primo igitur non potest fieri Compromissum 57 in Arbitros super causa criminali criminalit. intentata, textu expresso *in cit. c. Cum causa* 9. *de restit. in integrum, cit. leg. Non distinguemus* 32. §. 6. *de receptis.* Talis enim criminalis causa exigit majores Judices veram jurisdictionem habentes, quorum publica auctoritate sunt crimina condigne punienda, et non privatorum arbitrio remittenda; Pirhing *loc. cit. num.* 25. *vers. Tertio;* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 75. Zoesius

tit. de Arbitris num. 19. et alii passim. Potest tamen assumi Arbiter in causa criminali, quando est solum civiliter intentata, ut patet ex *cap. Veniens* 16. *et cap. Quintavallis* 23. *de jurejurando;* sic Glossa *in cit. l. Non distinguemus* §. 6. *verb. Famoso delicto;* Abbas *in cit. c. Causa n.* 4. Molina *cit. dis.* 40. *n.* 4. Pirhing, et Reiffenstuel *loc. cit.*

58 Secundo nequit fieri Compromissum in Arbitros super causa liberali, textu expresso *in cit. cap. Causa*, et *cit. l. Non distinguemus* §. 7. ubi haec additur ratio, quia *favor libertatis est, ut majores Judices habere debeat:* causae enim liberales, in quibus agitur de hominis libertate, ingenuitate, vel libertinitate, sunt de majoribus, adeoque majores exigunt Judices, nec sufficiunt Arbitri, quamvis tamen isti incidenter de causa status cognoscere possint, juxta *l. Cum proponas* 6. juncta Glossa fin. *Cod. de rebus creditis;* Molina *l. c. num.* 2. Pirhing *l. c. vers. Secundo*, et alii.

59 Tertio nequit fieri Compromissum in Arbitros super causa Matrimoniali carnali; *Communis* per text. *in cap. Ultim. de transact.* et *cit. cap. Causa*, juncta Glossa *ib. verb. In matrimoniali;* spectato enim jure communi solus Episcopus de his cognoscit, ut patet *ex c. Accedentibus* 12. *de excessibus Praelator.* et statuit Concil. Trid. *sess.* 24. *cap.* 20. *de reform.* Potest tamen id fieri super causa Matrimonii spiritualis, ut est causa electionis, ut patet ex *cap. Ex parte* 10. *de Arbitris cap. Cum inter* 21. *de election. cap. Nisi essent* 21. *de praebendis;* Fagnan. *in cit. cap. Ex parte num.* 3. 4. *et* 5. ubi plures alios allegat; Pirhing *loc. cit. vers. Primo;* Molina *loc. cit. num.* 4. Abbas *loc. cit. num.* 4. et alii.

60 Quarto nequit fieri Compromissum in Arbitros super causa restitutionis in integrum, nisi coram eis mota sit incidenter: talis enim causa solum coram Judicibus ordinariis administrationem habentibus, vel eorum delegatis tractari, et finiri potest, textu expresso *in cit. cap. Causa* 9. *de in integrum restitutione* juncta Glossa *ibid. verb. Incidenter*, ubi id probat in pluribus; Abbas *ibid. num.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 71. testans de communi.

61 Quinto non potest fieri Compromissum in Arbitros de iis, quae vergunt in praejudicium Ecclesiae. Unde Praelati, et Clerici exempti, et immediate subjecti Sedi Apostolicae nequeunt compromittere sine consensu Summi Pontificis in praejudicium exemptionis, quia id verteret potius in praejudicium Sedis Apostolicae tollendo ejus jus in exemptos sibi reservatum, quam ipsorum exemptorum; *cap. Cum tempore* 5. §. *final. de Arbitris.* Nec exempti possunt renunciare juri exemptionis: *cap. Si diligenti* 12. *de Foro compet. leg. Jus publicum* 38. *ff. de pactis;* adeoque neque supra ipsum exemptionis jus facere Compromissum, quia ex eo posset fieri Arbitrium contra exemptionem; Pirhing *l. citat. num.* 26. *et seq.* Reiffenstuel *l. c. num.* 78. Engel *l. c. n.* 4. et alii passim.

Sexto nequit fieri Compromissum in Arbitros super causis jam per legitimam sententiam decisis, jamque in rem judicatam transactis; *cap. Exposita* 12. *de Arbitris;* Glossa *ibid. verb. Cum parte altera;* Innocentius, et Joan. Andr. *ibid. num.* 3. Pirhing *loc. cit. num.* 30. *et* 31. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 79. et alii passim. Cum enim Compromissum aequiparetur transactioni *cap. Per tuas* 9. *de Arbitris*, et transactio, sive compositio fieri debeat de re dubia, et lite *l.* 1. *ff. de transactionibus*, sequitur, quod non possit in Arbitros compromitti super causis per certam, et indubitatam sententiam decisis, et jam in rem judicatam transactis et sic jam redditis claris, certis, ac indubiis. 62

Septimo nequit fieri Compromissum in Arbitros super omnibus causis majoribus Judicibus reservatis; *Communis* per text. in *cit. cap. Causa* 9. *de in integrum restitutione* ibi: *Cum majores judices exigant, Arbiter nequit assumi*, et *cit. l. Non distinguemus* 32. §. 6. *et* 7. *ff. de receptis, qui arbitrium etc.* 63

Quoad vim, seu obligationem, aut effectum Compromissi in Arbitros, et Laudi per ipsos pronunciati tenendum est, quod quando Compromissum factum est simpliciter, nulla adjecta poena, et Laudum nondum a partibus fuit receptum, nec expresse, idest subscriptione, seu verbis, quod non displiceat arbitrium factum, nec tacite, idest taciturnitate decem dierum illud roborando, quod vocant *homologari* per text. *in l. Cum antea* 5. *Cod de receptis Arbitris*, tunc ex eo datur actio ad interesse contra non stantem Compromisso, seu Laudo lato, ut solvat alteri parti quanti ejus interest Compromissum, aut Laudum servatum esse. Colligitur *ex cap. Per tuas Verb. Ratum haberi; et* Abbas *ib. num.* 10. Glossa fin *in cit. l. Diem proferre;* Pirhing *loc. cit. num.* 61. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 83. et alii. Et quamvis ex pacto nudo, ut hic intervenit, videatur non dari actionem per jus Civile *in l. Juris gentium* 7. §. 5. *ff. de pactis*, tamen de jure Canonico etiam ex pacto nudo oritur actio, idest jus exigendi in judicio illud, de quo inter paciscentes conventum fuit, ut contra paucos tenent Canonistae communiter, teste Reiffenstuel *l.* 1. *Decretal. tit.* 35. *n.* 31. per text. *in cap. Antigonus* 1. *de pactis* juncta Glossa final. *ibidem*, et *cap. qualiter* 3. *eod.* Et insuper secundum hodiernos mores etiam in Foro Civili datur actio ex pacto nudo, prout tradunt uno ore Interpretes, teste Christophoro Clingensperger *lib.* 3. *Instit. tit.* 14. *quaest.* 10. et Reiffenstuel *loc. cit. n.* 37. idque merito, ut subjungit ibidem, ne forum externum discordet ab interno. 64

65 Quando Laudum per Arbitros pronunciatum vi Compromissi in ipsos absolute, et sine adjectione poenae facti a partibus expresse receptum fuit, aut saltem per silentium decem dierum homologatum, seu tacite approbatum, tunc istud indistincte observandum, et executioni mandandum est, ac datur ex eo exceptio, et actio in factum ad petendam coram Judice ordinario executionem Laudi; *l. Ne in Arbitris* 4. *et l. Cum antea* 5. *Cod. de receptis Arbitris*, *c. Per tuas* 9. *de Arbitrie*, ubi Glossa *verb. Ratum haberi;* et Abbas *num.* 8. Pirhing *loc. cit. num.* 62. Reiffenstuel *loc. cit n.* 86. et alii passim.

66 Si in Compromisso apposita sit poena, tunc sub eadem poena standum est Laudo per Arbitros pronunciato, et contra partem Laudo stare recusantem datur actio ad ipsam compellendam in Judicio, ut dictam poenam solvat; *Communis* per text. *in cit. cap. Per tuas* 9. *Arbitris*, *et in l. Ex Compromisso* 2. *ac leg. Diem proferre* 27. §. *ff. de receptis etc.* et concordat *l. Ex sententia* 1. *Cod. de receptis Arbitris* addita hac ratione, quia *ob hoc invicem poena promittitur*, *ut metu ejus a placitis non recedatur.*

67 Dicta autem poena soluta, pars nolens stare Laudo non potest compelli ad illi standum, seu ad illud executioni mandandum; *Authent. Decernit jus*, *Cod. de receptis Arbitris* ubi expresse dicitur, quod *praestita poena liceat a judicatis* (idest a sententia Arbitri) *recedere*, et concordat *l. Ex sententia* 1. *Cod. eod.* et *l. Ex Compromisso* 2. *ff. de receptis etc.* Quando enim Compromisso adjicitur poena, tunc Compromissum evadit conditionatum, seu alternativum, ut videlicet vel stetur Compromisso, vel solvatur poena, prout condemnatus elegerit, ideo enim poena adjicitur, et invicem promittitur, ut metu ejus a placitis non recedatur, ut expresse cavetur *in cit. l. Ex sententia.* Sic Glossa *verb. metu.* Abbas *in cit. cap. Per tuas num.* 15. Engel. *l.* 1. *Decr. tit.* 43. *n.* 15. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 88. Pirhing *l. c. n.* 77. et alii passim.

68 Excipe tamen primo, nisi in dicto Compromisso poenali adjecta sit clausula: *Rato manente Compromisso, et Arbitrio seu Laudo super eo lato*, idest, ut non obstante solutione poenae adhuc sententia Arbitrorum rata maneat: tunc enim contraveniens non solum poenam solvere, sed etiam sententiam Arbitrorum exequi tenetur, quia tunc in effectu duplex Compromissum intervenire censetur, unum poenale, seu obligans ad solutionem poenae, si non servetur, et alterum purum, seu simplex, vi cujus non obstante solutione poenae agi potest in judicio ad ipsum compellendum pro observantia, et executione Laudi; Glossa final. *in cap. Dilecti* 4. *de Arbitris*, et *ibidem* Abbas *num.* 17. Maranta *in speculo aureo part.* 6. §. *de num. appellat. num.* 263. Gaill. *lib.* 1. *observ.* 150. *n.* 14. Card. Tuschus *lit. C. conclus.* 300. *num.* 2. Pirhing *loc. cit. num.* 69. Reiffenst. *l. c. n.* 91. et alii passim; *arg. l. penul. ff. de transaction. et l. Cum proponis* 37. *Cod. eod.* ubi habetur, quod si transactioni adjecta sit poena cum clausula *Rato manente pacto*, transgressor et ad poenam compelli potest, et ad transactionem observandam.

Excipe secundo, *nisi Compromisso praeter poenam transgressori statutam adjectum sit juramentum de stando Arbitrio, seu Laudo*, quia tunc transgressor potest compelli et ad solvendam poenam, et ad observandam, seu exequendam sententiam Arbitri, seu Arbitrorum ratione appositi juramenti, quod omnino servari debet, *cum non vergat in aeternae salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum c. Quamvis* 2. *de pactis in* 6. cum similibus; Glos. *in c. Non est* 2. *verb. Sacramentum;* et Abbas *ibid n.* 8. *de Arbitris;* Molina *tr.* 5. *disp.* 35. *n.* 22. Pirhing *loc. cit. n.* 70. Reiffenst. *l. c. n.* 89. et alii; tum quia juramentum appositum pacto, seu Compromisso poenali habet vim clausulae *Rato nihilominus manente pacto, seu Compromisso*, ut post Baldum notat Abbas *in cap. Per tuas* 9. *num.* 14. *de Arbitris:* Card. Tuschus *lit. C. concl.* 300. *num.* 4. Barbosa *clausul.* 118. *n.* 3. et alii. 69

Si nullo interveniente legitimo impedimento, solutio non fiat intra tempus ab Arbitro praefixum, tunc poena committitur, quamvis post lapsum dictum tempus solutio offeratur, quia semper verificatur, quod intra praefixum tempus solutio facta non fuit; *Communis*, textu expresso *in leg. Celsus ait* 23. *ff. de receptis etc.* Quod si ob aliquod legitimum impedimentum, seu justam causam intra praefixum tempus non sit facta solutio, tunc poena non committitur; dummodo postea condemnatus quam primum poterit, solvat; *Communis*, textu expresso *in cit. leg. Celsus ait* §. 2. Item poena non committitur, si pars altera post lapsum praefixum tempus solutionem oblatam acceptat, quia sponte illam solutionem acceptando censetur cessisse juri suo; *Communis*, textu expresso *in cit. leg. Celsus ait* §. 3. 70 71 72

Si pro solutione facienda non fuerit ab Arbitro praefixum certum tempus, tunc facienda est post modicum tempus Arbitrio boni viri, seu Judicis taxandum; *Communis*, textu expresso *in l. Quid tamen* 21. §. 12. *ff. de receptis etc.* et concordat text. *in leg. Quod dicimus* 105. *ff. de solutionibus*, ibi: *Debere statim solvere, cum aliquo temperamento temporis intelligendum est, nec enim cum Sacco adire debet.* Et tale temperamentum, sive modicum tempus, in actione reali censetur esse spatium decem dierum, ut cavetur *in l. Promissor stichi* 31. *Si sine die, ff. de constituta pecunia;* ibi: *Sed modicum tempus statuendum est non minus decem dierum, ut exactio celebretur:* In actione autem personali spatium 4 mensium; *l. Eos, qui* 2. et *l. Saacimus* 3. *Cod. de usuris rei judicatae, c. Quaerenti* 26. juncta Glossa *ibid. verb. Quadrimestre, de officio delegati.* 73

74 Contra iniquum Laudum, seu injustam sententiam Arbitri tria praesertim remedia competunt. Primo exceptio doli, si Compromittens conventus actione ex stipulatu ad poenam praemissam solvendam apponat exceptionem doli mali, quod nempe altera pars Arbitrum pecunia corruperit, seu si adversarium callide circumvenerit, et hujusmodi; *leg. Ita demum* 31. *ff. de receptis etc.* Vel quod Arbiter effectus sit suus inimicus; *l. Non distinguemus* 23. §. 14. *ff. eod.* Vel quod per sortes, aut per gratiam arbitratum sit; *leg. Arbitrorum* 3. *Cod. de receptis Arbitris.* Secundo si Laudum contineat manifestam, et evidentem iniquitatem, potest officium Judicis implorari, ac postulari, ut illud ad justitiam reducatur secundum boni, ac prudentis viri judicium, etiamsi Compromissum fuerit juramento confirmatum, quia regulariter Compromittentium in aliquem mens est, ut intendant se obligare ad standum ejus arbitrio, si justum, et aequum sit, non vero si immodice aut inique arbitratus fuerit, textu expresso in *leg. Si libertus* 30. *ff. de operis Libertorum* ibi: *Si Libertus ita juraverit dare se quot operas patronus arbitratus sit, non aliter ratum foret arbitrium patroni, quam si aequum arbitratus sit. Et fere ea mens est personam arbitrio substituentium, ut, quia sperent eum recte arbitraturum, id faciant, non quia vel immodice obligari velint;* nisi expresse in eo Compromisso conventum fuerit, ut arbitrium qualecumque fuerit, sive aequum, sive iniquum servetur, aut ex circumstantiis constiterit id partes suo Compromisso intendisse, quia tunc locum haberet *l. Diem proferre* 27. §. 2. *ff. de receptis etc.* ibi *Stari autem debet sententiae Arbitri, quam de re dixerit, sive aequa, sive iniqua sit, et sibi imputet, qui compromisit.* Et hoc colligitur ex *l. Societatem* 76. *vers. Arbitrorum, ff. Pro socio;* ibi: *Unum ejusmodi* (arbitrium), *ut sive aequum, sive iniquum sit, parere debeamus, quod observatur, cum ex Compromisso ad Arbitrum itum est.* Tertio si Compromittens per Laudum ab Arbitro pronunciatum sit laesus ultra dimidium justi pretii, potest intentare remedium legis *Rem majoris pretii* 2. *Cod. de rescindenda venditione.* Sic pluribus adductis, et citatis Pirhing *loc. cit. n.* 79. et Reiffenstuel *loc. cit. a n.* 96. *ad* 99. aliique plures.

75 Compromissum, et Arbitrorum officium, seu potestas finitur multis modis. Et primo finitur per sententiam definitivam super toto causa compromissa prolatam; *Communis*, per text. *in leg. Qualem* 19. *ff. de receptis etc.* juncta Glossa *ibid. verb.*
76 *A tota.* Hinc semel sic lata sententia, Arbiter nihil in ea addere, vel minuere, nec, si in ea erraverit, eam mutare, aut corrigere potest, cum postquam super tota causa definitive pronunciarit, damnando, vel absolvendo, totum suum expleverit officium, et Arbiter esse desierit; *Communis*, textu expresso *in cit. leg. Qualem* 19. §. 2. *et l. Quia Arbiter* 20. *ff. de receptis etc.* Immo semel sic definitive lata super tota causa sententia, nec potest dictam suam sententiam exequi, quia cum solum censeatur electus ad pronunciandum, seu sententiandum, pronunciatione facta, seu lata sententia, extinguitur omnis ejus potestas, et executio dictae sententiae fieri debet a Judice ordinario cei; *leg. Cum antea* 4. *Cod. de receptis Arbitris, cap. Si quis* 4. *de Foro competenti*, vide dicta *supra n.* 19. 77

Fuit autem notanter dictum in conclusione *super tota causa*, quia si Compromissum contineat plures controversos articulos, et ita factum sit, ut Arbiter de omnibus simul pronunciet, aut sententiet, et ipse de uno solum sententiam dixerit, et nondum de aliis, poterit ipsam mutare, cum non valeat, nec habeatur pro vera sententia, ex quo non sit servata forma mandata Compromissi. Si autem ita factum sit Compromissum, ut ex singulis separatim possit pronunciare, cum sic censeantur plura esse Compromissa, tunc pronunciata sententia super uno articulo, non potest amplius ipsam mutare, quia quantum ad illum articulum desiit esse Arbiter, licet adhuc Arbiter perseveret quoad alios articulos, de quibus nondum pronunciavit seu sententiavit. Sic textus expressus in *l. Quid tamen in princ.* 21. *de receptis etc.* et tenent Pirhing *loc. cit. n.* 84. *ff.* Reiff. *loc. cit. n.* 102. et alii passim. 78

Secundo finitur Compromissum, et potestas, seu officium Arbitrorum per lapsum termini, seu temporis, aut diei in Compromisso praefixi, et expressi; *leg. Quid tamen* 21. §. 5. *l. Non distinguemus* 32. §. 3. *ff. de receptis etc.* Non finiretur tamen Compromissum, et potestas Arbitrorum, si partes tempus praefixum prorogarent, vel in ipso Compromisso Arbitris facultatem concederent tempus prorogandi, dato quod impedimentum sententiam, seu Laudum pronunciandi intervenial; *cit. leg. Non distinguemus* 32. §. 11. *et* 12. *l. Arbiter* 33. *ff. receptis etc.* 79

Tertio finitur Compromissum, et potestas Arbitrorum recusatione ipsorum Arbitrorum suspectorum; *Communis* per text. *in l. Sed si in servum* 9. §. 5. *et in l. Non distinguemus* 32. §. 14. *ff. de receptis etc.* 80

Quarto finitur Compromissum, et potestas Arbitrorum Acceptilatione; *cit. l. Non distinguemus* 32 §. 3. *de receptis etc.* ibi: *Acceptilatione*, ut si uni Compromittentium acceptilata sit poena, non cogitur Arbiter Laudum proferre, sed Compromissum expirat; *l. Pomponius* 13. *in princ. ff. de receptis etc.* Tali enim Compromisso statuc solum metu poenae, quae si est acceptilata uni, videtur et alteri Compromittentium acceptilata; Glossa *in cit. leg. Pomponius verb. Alteri;* Pirhing *loc. cit. num.* 95. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 109., et alii passim. 81

Quinto finitur Compromissum, et potestas Ac- 82

bitrorum judicio; *cit. l. Non distinguemus* §. 4 ibi: *Judicio*, ut si unus Compromittentium ab Arbitris recedat, et coram Judice ordinario causam, de qua erat compromissum, in judicium deducat. Tunc enim quamvis pars recedens poenam Compromisso adjectam incurrat, tamen causa non amplius coram Arbitris, sed coram eodem ordinario Judice agitanda est; *Communis* textu expresso *in l. Si quis rem* 30. *ff. de receptis etc.*

83 Sexto finitur Compromissum, et potestas Arbitrorum pacto, seu transactione; *citata leg. Non distinguemus* §. 3. ibi: *Pacto*, ut quando inter partes compromittentes super causa compromissa postea transigitur; *cit. leg. Non distinguemus* §. 5. *ff. de receptis etc.* seu quando partes concorditer a Compromisso recedunt. *Omnis enim res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*, textu expresso *in cap. Omnis res* 1. *de Regul. Juris.*

84 Septimo finitur Compromissum, et potestas Arbitrorum interitu rei, de qua erat ipsum Compromissum, et erat Laudum pronunciandum. Nisi tamen in tali casu aliquid litigantium intersit, videlicet propter fructus, et partus ipsius rei, quia tunc non obstante interitu rei principalis, adhuc de bis Arbiter Laudum proferre posset; *Communis* per text. *in cit. leg. Non distinguemus* 32. §. 5. *ff. de receptis etc.*

85 Octavo finitur Compromissum, et potestas Arbitrorum morte utriusque, seu etiam unius tantum Compromittentium, nisi secus in Compromisso fuerit expressum; *cap. Ex parte* 10. *de Arbitris*, *et leg. Diem proferre* 27. §. 1. *ff. de receptis etc.* Compromissum enim non transit ad haeredes; nisi id fuerit expressum, ut dicitur *in cit. l. Diem proferre* §. 1. ibi: *Si haeredis mentio, vel caeterorum facta in Compromisso non fuerit, morte solvetur Compromissum;* Reiffenstuel *loc. cit. n.* 104. Pirhing *loc. cit. n.* 88. et alii passim.

86 Nono finitur Compromissum, et potestas Arbitrorum morte eorumdem Arbitrorum; *Communis* per text. *in cit. l. Non distinguemus* §. 3. ibi: *morte*, et *cap. Uno Delegatorum* 42. *de officio delegati.*

87 Decimo finitur Compromissum, et potestas Arbitrorum etiam morte unius solius ex ipsis, si plures sint, nisi secus in Compromisso sit expressum, scilicet ut uno eorum defuncto, vel impedito, alii procedere adhuc possint; *Communis* textu expresso *in cit. cap. uno delegatorum* 42. *de officio delegati*; ibi: *Uno delegatorum, vel Arbitrorum rebus humanis exempto eorum officium exspiravit; nisi aliud in delegatione, aut Compromisso fuisset expressum.* Et ratio est, quia nisi secus expressum sit, ita in plures Arbitros censetur factum Compromissum, ut omnes judicent; *arg. l. Duo* 39. *ff. de re judicata*, ibi: *Duo ex tribus Judicibus, uno absente, judicare non possunt, quippe omnes judicare jussi sunt*, et concordat text. *in leg. Si unus* 17. §. 122. *ff. de receptis etc.* ibi: *Si plures sunt, qui Arbitrium receperunt, nemo unus cogendus erit sententiam dicere, sed aut omnes, aut nullus*, et *ibid.* §. 6. ibi: *Si in tres fuerit Compromissum, sufficere quidem duorum consensum, si praesens fuerit et tertius; alioquin absente eo, licet duo consentiant, Arbitrium non valere, quia in plures fuit Compromissum, et potuit praesentia ejus trahere eos in ejus sententiam*, et *in l. Siculi tribus* 18. et *in l. Distinguemus* 32. §. 13. *ff. eod.* cum similibus.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De variis Arbitrorum generibus, tum de differentiis Arbitros inter et Arbitratores consule, si lubet, Gonzal. *in c.* 1. *n.* 7. *et sequent. de arbitr.* Bohemer. *in Decretal. lib.* 1. *tit.* 43. §. 1. Voet. *in Comm. ad. Pandect. lib.* 4. *tit.* 8. *n.* 2. 88

Quando quis electus in Arbitratorem, et non in Arbitrum dici queat, expendit *Rota in Regien. Pensionis super executione Laudi* 21. *Junii* 1748. §. 7. et in confirmatoria 30. *Junii* 1749. §. 5. *et sequent. cor. bon. mem. Vicecom.* 89

Quod scribit Auctor n. 28. Religiosos privatos nequire eligi in Arbitros, id in Fratribus Minoribus locum dumtaxat habet; nam quod attinet ad simplices etiam Monachos, ii tum in Arbitros, tum in Arbitratores eligi possunt; vide mox citatam *Regien. Pensionis super executione Laudi, locis laudatis.* 90 91

Sententiam Auctoris *n.* 37. quod scilicet etiam de jure civili Judex eligi a partibus *volentibus* in Arbitrum possit, tuetur Stryckius *in usu modern. Pandect. lib.* 4. *tit.* 8. §. 4. putat vero *leg.* 9. §. 2. *ff. de recept. arbitr.* quae videtur obstare, intelligendam esse de Judice pedaneo, quippe qui non libere, sed ad formulam praescriptam adstricta potestate gaudebat. 92 93

Sententiam ab Arbitro prolatam hoc nomine impugnari haud posse, quod is non processit praemissis necessariis probationibus, firmavit Rota *cor. Ratto decis.* 192. *num.* 4. ea reddita ratione, quod potuit se extrajudicialiter informare. 94

De jure civili sententia ab omnibus Arbitris praesentibus proferri debet, ita ut vel uno eorum absente prolata, nullitatis vitio laboret, nisi aliud actum sit; *l. non distinguemus* 32. §. *cum in plures* 13. *ff. de recept. et qui arb.* At de jure Canonico si legitime omnes citati fuerint, nec justum allegaverint impedimentum quominus adessent, licet duobus praesentibus absente tertio perinde negotii commissi examen accedere, illudque sua dirimere sententia, ac si tertius legitime vocatus praesens sit; *cap. ult. de arb. in* 6. Id summa ratione statutum fuit a jure Canonico. Uti enim recte observavit Voet. in *Comm. ad Pandect. lib.* 4. *tit.* 7. *num.* 16. absoluta illa necessitas praesentiae omnium Arbitrorum non raro malitiis atque 95 96 97

calumniis posset ausam praebere, dum aliquando unus sui gratia, aut odio, aut sordibus corruptus sui copiam non faceret, et ita quaestiones malitiosa absentia diutius protraherentur, ac manerent indecisae.

98 Si tres fuerint electi Arbitri, quorum unus postea inhabilis repertus sit, an sententia a duobus lata valida sit, vide dissidentes inter se opiniones apud Stryckium *jurid. diss. tom.* 4. *disp.* 25. *c.* 9. *num.* 26.

99 Arbitrorum est omnia definire, de quibus Compromissum est, idque per sententiam definitivam. Non possunt tamen fines Compromissi excedere. An sub generali Compromisso contineantur quaestiones futurae; an possint Arbitri dilatiouem solutionis dare, an compensationem objectam admittere, verba sententiae obscurae interpretari, consule Voet. *in Comm. ad Pandect. l.* 4. *t.* 8. *n.* 18.

100 Non sustineri pactum juratum de non petenda reductione ad Arbitrium boni viri, tenet Sorge *jurisprud. Forens. tom.* 8. *c.* 34. *n.* 51.

De Arbitro Feudali adi Stryckium *jurid. dissert. tom.* 7 *disp.* 4. *per tot.* 101

ADDITIONES CASINENSES

De Arbitris agitur in *Sexto h. tit. In Decretal. canon.* 33. *canon.* 1. *De infamis; In Pandectis lib.* 4. *tit.* 8. 102

Arbitri esse possunt infames, libertini, et in causa patris filii. 103

Mulieres jure civili excludnutur; eis tamen jus canonicum Arbitrium permittit, si lege aut moribus ordinariam habeant jurisdictionem. *Vid. cap.* 4. *de Arbit.* 104

Compromissum factum a Canonicis de eligenda certa persona non valet. Abb. *in cap. Quia propter.* 105

Quatuor sunt casus in quibus non est obligatio standi Laudo: 1. si forma Compromissi non est 106
observata; 2. si Laudum juri adversetur; 3. si dolus intervenit; 4. si pars enormiter sit laesa. Vid. Maschat *t.* 1. *de Arbitr. Tit.* 43.

ARBOR CONSANGUINITATIS, ET AFFINITATIS

VIDE VERB. *IMPEDIMENTA MATRIMONII ART.* 1. *N.* 34. *ET* 35. ET VERB. *AFFINITAS N.* 14.

ARCANI DISCIPLINA

ARTICULUS EX NOVISSIMA EDITIONE BARBIELLINIANA

SUMMARIUM

1. Arcani disciplina. — 2. Spectabat dogmata. — 3. Uti et Sacramenta, illorumque ritus, ac formas. — 4. Celabantur autem Judaeis, Ethnicis.— 5. Catechumenis. — 6. Immo et Fidelibus ipsis. — 7. Causae cur haec disciplina invecta fuit; ad n. 9. — 10. Patres tamen aliqui eam tantisper remiserunt. — 11. Hujus disciplinae origo. — 12. Desuetudo.

1 Mirantur aliqui, quid sit, quod Apostoli fidei Symbolum scripto nequaquam tradiderint. Mirari tamen desinerent, si, quae prioribus Ecclesiae saeculis maxime viguit, Arcani disciplinam considerarent. Multa de hac cl. Schelestratius in libro sane eruditissimo, quem pro hac disciplina edidit, atque a Tentzelii Lutherani hominis cavillis strenue vindicavit. Nos selectiora quaedam atque utiliora delibabimus.

2 Ac primum ipsa dogmata, *quo erant sublimiora*, ut ait Petavius *Theol. dogm. T.* 2. *Praef. cap.* 1. *num.* 5. *et a communi captu remotiora mysteria, eo magis occultabantur, et in sinu quodammodo fovebantur, eratque cautior illorum, et magis arcana traditio, nec ea scripto temere committebantur: aut si id necesse foret, parce fiebat, ac dissimulanter, et obscure, ut nisi interpretatione Doctorum adjuti, passim ista liquido capere non possent.* Hujusmodi sunt Trinitatis, Eucharistiae etc. mysteria, *neque enim*, inquit S. Basilius *lib. de Sp. S. ad Amphiloch. cap.* 27. *mysterium est omnino, quod ad populares, et vulgares aures effertur.*

Sacramenta deinde, illorumque ritus universus 3
religiose celabatur; cum primis vero sacratior Liturgiae pars, et Sacramentorum formae. Celeberrimus est hac super re Innoc. I. locus in epistola ad Decentium Eugubinum Episcopum: agens enim Sanctus Pontifex de consignationis, seu confirmationis forma, *verba vero*, inquit, *dicere non possum, ne magis prodere videar, quam ad consultationem respondere.*

Celabantur isthaec Judaeis, Gentilibus, et Ca- 4
techumenis. De Mysterio tamen SS. Trinitatis multo frequentior, et apertior coram Judaeis ser-

mo haberi solitus fuit, quam coram Gentibus; immo fuisse posterioribus his omnino absconditum, vel ex Actis Apostolorum patet. Videmus enim Apostolos, cum in Synagogis Judaeos alloquerentur, satis perspicue de fide in Christum unigenitum aeterni Patris filium, ac de misso consolatore Spiritu Sancto disseruisse: secus cum Gentibus verba facerent; ibi enim nullum, nisi unius Dei mentionem factam legimus: quod ex capitibus Actuum XIV. XVII. XXIV. intelligitur; quibus in locis Pauli ad Gentes sermones referuntur. S. Chrysostomus *hom.* 6. *de incomprehen.* hujus rei documentum etiam in Pauli epistolis observavit. Idem a Patribus tractatus contra Ethnicos edentibus factitatum fuisse, ex eorum scriptis cognoscimus.

5 Catechumenis quoque ne nostra mysteria, et sacra paterent, magno studio Patres cavebant. *Non enim*, ajebat S. Cyrillus Hieros. *Catech.* 6. *gentili, quae Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum spectant, mysteria declaramus, neque Catechumenis coram de mysteriis palam loquimur; sed multa saepe tecte dicimus, ut qui norunt, fideles intelligant; qui vero nesciunt, non laedantur.* Hinc solemnes illae Patribus, ac praesertim Chrysostomo formulae: *initiati sciunt quod dicitur, et norunt fideles.* Eodem spectat vetus disciplina, quae Catechumenos a Missa fidelium arceri jubebat. Quamobrem Tertullianus, Epiphanius, et Hieronymus haereticos arguebant, quod Catechumenos indiscriminatim cum fidelibus ad omnia mysteria sua admitterent; et Athanasius impactam sibi ab Arianis calumniam de sacrae mensae tempore oblationis eversione, quam Catechumeni cujusdam testimonio confirmare allaborabant, sic depellit: *Qui potuit oblatio apposita esse, cum intus essent catechumeni? Si enim erant intus Catechumeni, nondum oblationis tempus erat.* Symbolum ipsum, quod abstrusiora Incarnationis, et Trinitatis mysteria complecteretur, nonnisi quadraginta ante baptismum diebus Catechumenis memoriae mandandum tradebatur. De oratione quoque dominica scribit Theodoretus: *Hanc orationem haud nondum initiatos, sed jamjam baptizandos condocemus.*

6 Nec Ethnicis solum, et Catechumenis, sed ipsis Christianis jam perfectis mysteria disciplinae Ecclesiasticae occultabant veteres, ni Episcopi essent, vel Sacerdotes judicio, et auctoritate graves: verba sunt Ferdinandi Mendozae in *Can.* 36. *Conc. Illiberit.*

7 Jamvero causae, cur haec disciplina tanta abs veteribus Episcopis providentia servaretur, tres videntur potissimum fuisse. Prima fuit, ne Christianorum mysteriorum difficultas, rituumque simplicitas contemptui haberetur, neve illis, qui de horum natura satis adhuc eruditi non essent, occasio praeberetur. Patres appello Synodi Alexandrinae, qui postquam vitio Meletianis verterant, quod non eos puderet, coram Catechumenis, atque adeo ipsis Ethnicis mysteria traducere, statim addunt: *Nefas enim est mysteria apud non initiatos traducere, ne Ethnici quidem horum ignari irrideant; catechumeni vero ad curiositatem deducti scandalizentur.* Idem de Fidelibus Basilius prodit *lib. de Sp. S. Haec, inquit, est ratio, cur quaedam citra scriptum tradita sint, ne dogmatum notitia neglecta, propter assuetudinem vulgo veniret in contemptum.*

Causa altera fuit, ut reverentia illis mysteriis 8 conciliaretur. Hinc S. Augustinus: *adhibuimus tam sanctis rebus, atque dicinis honorem silentii.*

Fuit et alia causa, ut nempe Catechumenorum, 9 quibus occultabantur, curiositas sancta excitaretur, ac zelus ferveret, quò ad ea pernoscenda sollicitius festinarent, seu, ut idem Augustinus ajebat, *ut tanto ardentius ab iis concupiscerentur, quanto eis honorabilius occultabantur.*

Fatendum tamen est, Justinum, Athenagoram, 10 Theophilum Alexandrinum, Tatianum, ipsumque Tertullianum mysteria non solum Trinitatis, sed etiam arcana baptismatis, et Eucharistici Sacrificii mysteria Gentilibus declarasse; sed id ab illis factum in Apologiis, quas Senatui Romano, Magistratibus, Imperatoribus pro Christiana Religione obtulerunt, ita poscente Religionis, quam Ethnici criminabantur, necessaria defensione.

Restat, ut de hujus disciplinae ortu, ac desuetudine pauca dicamus. Eam Tentzelius inductam 11 docuit altero Christianae aerae saeculo exeunte. Verum ab ipsis Christi temporibus hanc consuetudinem repetendam esse consentiunt Patres, qui illam ex illis Christi verbis *Matth.* VII. 6. *nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos*, passim colligunt, ut Chrysostomus *hom.* 7. *in* 1. *Cor.* Apostolis tribuit Basilius *loc. cit.* Clemens vero Alexandrinus *lib.* 5. *Stromatum* Paulum jam illa utentem 1. *Cor.* 3. inducit.

Quando vero haec disciplina in desuetudinem 12 abierit, non tam facile est definire. Schelestratius eam existimat in Oriente sub saeculi quinti exitum, in Occidente post medium saeculum sextum desuevisse. Verius dicam, pro diversa apud varias Gentes Religionis Christianae susceptione aliis, atque aliis temporibus affixa, disciplinam quoque Arcani non eodem ubivis tempore obliteratam, exstinctamque fuisse. Praeter Schelestratium consule P. Adrianum Daude in *Historia universali To.* 1. *Reflexion. ad l.* 2. *hist. Eccles. reflex.* 3. Gerbertum in *Mantissa ad principia Theologiae Exegeticae de arcanis Ecclesiae traditionibus*, P. Hermannum Scholliner Benedictinum *de disciplina arcani*, et Selvaggium *Antiquit. Christianar. l.* 1. *p.* 71. *c.* 19.

ARCHIDIACONUS

SUMMARIUM

1. Archidiaconus unde dictus. — 2. Primis Apostolorum temporibus in singulis Civitatibus Episcopalibus septem Diaconi constitui solebant, ex quibus, qui caeteris antiquior erat, appellabatur Archidiaconus, et ejus officium erat curare, ut caeteri Diaconi rite suo munere fungerentur. — 3. Postea vero Archidiaconi auctoritas est sic adaucta, ut Vicarius Episcopi in omnibus esset. — 4. Immo sic excrevit Archidiaconi auctoritas, ut nedum Vicarius natus Episcopi fuerit constitutus, sed etiam Episcopi oculus appellatus.—5. Et ob hanc tantam suam elevatam auctoritatem, et dignitatem Archidiaconus anteferiur Archipresbytero, et Archipresbyter Archidiaconi Jurisdictioni subjacere tenetur.—6. Affertur ratio. — 7. Archidiaconus de jure debet praecedere Archipresbytero, quamvis non sit Sacerdos. — 8. Si tamen sit Sacerdos, debet praecedere Archipresbytero, absente Episcopo, in celebratione Missarum in diebus solemnibus, et aliis solemnioribus functionibus. — 9. Excipitur tamen casus funeralium, in quibus Archipresbytero curam animarum exercenti ratione stolae danda est praecedentia. — 10. Multa de jure communi pertinent ad officium Archidiaconi. Primo Clericis, et Ministris Ecclesiae praecipere omnia ea, quae ab ipsis juxta suos gradus sunt obeunda, et de tertio in tertium annum, si Episcopus non possit, Dioecesim totam visitare, et cuncta, quae emendatione, et correctione indigent, corrigere, et emendare. — 11. Hodie tamen Dioecesis visitatio debet fieri per Episcopum, vel eo impedito, per suum Vicarium Generalem quolibet anno, vel saltem quolibet biennio compleri, si Dioecesis sit nimis ampla, et vasta. — 12. Secundo ad ipsum spectat Ecclesiasticum, et Divinum Officium disponere, Lectiones Clericis distribuere, Acolythos instituere, et omnes alios Clericos dirigere in iis, quae in altaris Ministerio agere debent. — 13. Tertio ad Archidiaconi officium pertinet principaliorem Sacrorum Vasorum, et Ecclesiae custodiam habere. — 14. Quarto ad ipsum attinet Ecclesias sui Archidiaconatus semel in anno visitare, nec saepius, nisi forte talis causa emerserit, propter quam ipsum oporteat praefatas Ecclesias visitare. — 15. Quoad hoc tamen statuit Tridentinum, quod Archidiaconi, Decani, et alii inferiores in Ecclesiis, ubi hactenus visitationem exercere legitime consueverunt, debeant assumpto Notario de consensu Episcopi deinceps per seipsos tantum visitare, et visitationis suae rationem Episcopo intra mensem reddere; et depositiones testium, ac integra acta ei exhibere teneantur, non obstantibus quacumque consuetudine, exceptione, vel privilegio. — 16. Quinto ad Archidiaconum pertinet institutio corporalis, tam in Beneficiis, quam in Dignitatibus, sicut etiam examinatio Clericorum ordinandorum, et eorum, qui Beneficiis Ecclesiasticis praeficiendi sunt. — 17. Quantum vero ad examen promovendorum ad Ordines, hodie ex Tridentino competere dignoscitur Episcopo cum assistentia virorum peritorum. — 18. Et quantum ad examen eorum, qui praeficiendi sunt ad Parochiales, est statutum a Tridentino, quod hoc spectet ad Examinatores synodales. — 19. Haec, et alia de jure communi spectant ad officium, et potestatem Archidiaconi. — 20. Ast hodie attendenda est cujusque Ecclesiae specialis consuetudo. — 21. In quibusdam igitur Ecclesiis Archidiaconus exercet jurisdictionem in Clericos, et Parochias Civitatis, et certum districtum adjacentem, qui fines Archidiaconatus dicuntur. — 22. In quibusdam aliis non unus tantum, sed plures Archidiaconi sunt constituti; qui totam Dioecesim in certas partes distributam regunt tamquam Vicarii Episcopi perpetui. — 23. In quibusdam aliis Archidiaconus habet tantum praeeminentiam inter Canonicos sine ulla juridictione, et administratione. — 24. In quibusdam aliis neqnidem habet praecedentiam ad omnes, sed hanc habet alia prima Dignitas. — 25. In quibusdam aliis nullus est Archidiaconus, et ejus Officium peragit Archipresbyter, vel Praepositus, vel Decanus, vel Primicerius: vel alia prima Dignitas diverso nomine nuncupata. — 26. De Archidiaconi Officio, Dignitate, et praeeminentiis plurima saepe saepius insuper disposita sunt a Sacris Congregationibus, quae pro omnium commodo hic adnotantur. — 27. In Choro igitur tanquam prima Dignitas post Pontificalem aliis Superior, et major habetur, et ipsi in Choro permanenti spectat in principio Matutini, Horarum Canonicarum, et Vesperarum intimare *Pater noster;* quo dicto, eidem pariter spectat suo more signum dare, ut incipiatur *Domine labia etc.* vel *Deus in Adjutorium*, et hujusmodi. — 28. Archidiaconus, ut prima Dignitas, debet exercere Officium Presbyteri assistentis cum pluviali Episcopo celebranti juxta formam Caeremonialis, illique candelam, et palmam benedictam ministrare, dummodo sit in Sacerdotali Ordine constitutus. — 29. Non autem Archipresbyter. — 30. Et recusans cogendus est poenis, et censuris Ecclesiasticis. — 31. Et dum in assistentia est apud Episcopum, intelligitur praesens in Choro tam in Ecclesia Cathedrali, quam in alia. — 32. Ubi autem Archidiaconus non est prima Dignitas, Officium supradictum spectat ad primam Dignitatem. — 33. Archidiaconus, qui sustinet baculum Episcopi, dum celebrat solemniter, thurificandus est immediate post Diaconos assistentes. — 34. Etiamsi sit primus Archidiaconus, et habeat alias praerogativas. — 35. Archidiaconus, qui sedet a dextris Episcopi celebrantis in Cathedrali, a dextris pariter sedere debet, cum celebret in Collegiatis. — 36. Archidiaconus ad quem de consuetudine Ecclesiae spectat absente Decano convocare Capitulum, et in eo proponere, ac resolutiones accipere, id potest etiamsi non sit in Sacris. — 37. Archidiaconus habens jurisdictionem contentiosam debet esse Doctor promotus in publico Gymnasio, seu Universitate, alias gradus ei non suffragatur. — 38. Archidiaconus qui vel curam animarum habet, vel jurisdictionem in omnibus Ecclesiis, ubi fieri potest, debet esse magister, seu Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel jure Canonico. — 39. Archidiaconus, qui vere cura animarum et omni prorsus jurisdictione caret, non comprehenditur *in Decret. Conc. Trid. sess.* 24. quoad qualitatem Doctoratus, vel Licentiaturae in eo requisitam. — 40. Si vero Archidiaconus sit prima Dignitas in Cathedrali, debet esse Doctor, quamvis non habeat curam animarum, nec contentiosam jurisdictionem. Contrarium tamen fuit resolutum posterioribus Decretis. — 41. Archidiaconus, qui ex privilegio est Protonotarius, non lucratur fructus, et distributiones sui Archidiaconatus, si cum habitu Protonotarii in Ecclesia, Choro, et Processionibus, ac Divinis Officiis assistat. — 42. Et si voluerit in Ecclesia uti habitu Protonotarii, reputatur tamquam extraneus, et ei locus assignandus est non inter Dignitates, et Canonicos, sed post Abbates.—43. Nec potest in publicis functionibus in assistentia Episcopi, et aliis actibus sibi tamquam Archidiacono competentibus uti habitu Protonotarii, sed suo habitu Canonicali. — 44. Potest tamen uti habitu Protonotarii in actibus non competentibus sibi tamquam Archidiacono.—45. Archidiaconus Protonotarius non ex Altari, sed ex Sacristia, ut faciunt caeterae Dignitates, et Canonici, debet sumere paramenta pro Missa privata celebranda in Ecclesia Cathedrali. — 46. Licet Archidiacono solita sedes in choro adimi non possit, attamen Vicarius Generalis Episcopi illum tam in Choro, quam ubilibet praecedere debet. — 47. Vicarius enim Generalis, absente Episcopo, debet habere primum locum super omnes Dignitates, et Canonicos, non obstante consuetudine, aliisque in contrarium. — 48. Dummodo tamen ipse non sit de gremio Capituli, quia tunc sedere debet in suo stallo Canonicali, si distributiones quotidianas lucrari velit.—49. Hac occasione de Vicario, et Archidiacono advertendum est, quod isti inter se sic differunt; Primo quia Archidiaconus est perpetuus ratione Dignitatis, cui Officium Vicarii est annexum, ideoque vocatur Vicarius natus, et a jure datus; et Vicarius Generalis est temporalis, revocabilis, et Vicarius ab homi-

ne constitutus. — 50. Secundo, Archidiaconus habet jurisdictionem propriam ab Episcopali distinctam, ideoque datur appellatio ab Archidiacono ad Episcopum; Vicarius Generalis habet idem Tribunal cum Episcopo. — 51. Tertio, mortuo Episcopo, vel civiliter, vel physice, expirat jurisdictio Vicarii Generalis, non tamen Archidiaconi. — 52. Archidiaconus quamvis *ex cap. Ad haec* 7. *et c. Ut nostrum* 9. *de Offic. Archidiac.* deberet examinare Ordinandos, illosque Episcopo praesentare; tamen hodie non tenetur Episcopum ipsum vocare, ut intersit examini Ordinandorum. — 53. Sic etiam non tenetur Episcopus eum vocare, ut intersit cum Examinatoribus Synodalibus, nec ipse debet cum ipsis necessario intervenire examini instituendorum ad Parochiales. — 54. Immo nedum Archidiaconus non habet jurisdictionem ad supradicta, quae sibi a Concilio, et a Sacra Congregatione sunt limitata, sed neque habet facultatem et jurisdictionem ad multa alia, quae sibi a jure ipso sunt specialiter interdicta. — 55. Ut committere curam animarum, vel dare Institutionem auctorizabilem. — 56. Dare Literas Dimissoriales ad Ordines. — 57. Exercere jurisdictionem in Regulares. — 58. Excommunicare. — 59. Suspendere ad longum tempus. — 60. Unire Ecclesias. — 61. Causas Matrimoniales cognoscere. — 62. Deponere Beneficiatos. — 63. Archidiaconorum dignitas antiquissima in Ecclesia. — 64. 66. Quinam ad id officii in Orientali et Occidentali Ecclesia assumerentur. — 67. 72. De antiquo officio Archidiaconorum, intra Ecclesiam. — 73. 76. Et extra eam. — 77. 91. De jurisdictione, et quidem ampla, Archidiaconorum, quam tandem amiserunt, et quare. — 92. In quibusdam Ecclesiis adhuc amplissima jurisdictione gaudent. — 93. Quid in Belgicis Ecclesiis. — 94. Quoad alia. *Remissive.* — * 95. De Archidiaconorum electione. — 96. Et jurisdictione.

1 Rchidiaconus sic dictus est quasi Princeps Diaconorum, seu primus inter Diaconos; Graeca enim significatione *Archos* denotat *primum, seu Principem, et Diaconus Mini-*
2 *strum, dist.* 21. *cap. Cleros, et Clericos.* Et primis Apostolorum temporibus in singulis Civitatibus Episcopalibus septem Diaconi constitui solebant, ut constat *ex c.* 6. *Actuum Apostolorum, et ex cap. Diaconi* 12. *et cap. Diaconi septem* 13. *dist.* 93. ex quibus qui caeteris antiquior erat, appellabatur Archidiaconus, et ejus Officium erat curare, ut caeteri Diaconi rite suo munere fungerentur, ut inter alios refert Azorius *part.* 2. *Instit. lib.* 3.
3 *cap.* 14. *quaest.* 1. Postea vero Archidiaconi auctoritas est sic adaucta, ut Vicarius Episcopi in omnibus esset, ut expresse dicitur *in c. Ut Archidiaconus* 1. *de Offic. Archidiaconi*, bis verbis: *Ut Archidiaconus post Episcopum sciat se Vicarium esse ejus in omnibus etc.* et *cap. Ad haec* 7. *eodem titulo*, dicitur: *Secundum vero Romani Ordinis constitutionem major post Episcopum, et ipsius Episcopi Vicarius reperitur;* et tenet Rota *part.* 11. *dec.* 160. *num.* 22. *et part.* 14. *decis.* 189. *num.* 18. *et* 19. ubi dicit Archidiaconum esse Vicarium Episcopi, licet non assumptum ab Episcopo, sed datum a jure habentem perpetuam Vicariam, et ordinariam jurisdictionem.

4 Immo sic excrevit Archidiaconi auctoritas, ut nedum Vicarius natus Episcopi fuerit constitutus, sed etiam Episcopi oculus appellatus; ut in Epistola Divi Clementis Papae *cap. Diaconi Ecclesiae* 7. *dist.* 93. *Diaconi Ecclesiae sint tamquam oculi Episcopi; et in cap. Ad haec* 7. *de Officio Archidiaconi* Innoc. III. sic expresse ait: *Item in Epistola B. Clementis Papae Praedecessoris nostri oculus Episcopi Archidiaconus appellatur, ut loco Episcopi per Episcopatum prospiciens, quae corrigenda viderit, corrigat, et emendet.* Et in Epistola Evaristi *cap. Diaconi* 12. *dist.* 93. *Diaconi qui quasi oculi videntur esse Episcopi* (*), et in Concilio Tridentino *sess.* 24. *c.* 12. *v. Archidiaconi*: *Archidiaconi etiam, qui oculi dicuntur Episcopi.* Et ob hanc tantam suam 5
elevatam auctoritatem, et Dignitatem Archidiaconus antefertur Archipresbytero et Archipresbyter Archidiaconi jurisdictioni subjacere tenetur; *cit. c. Ad haec* 7. *de Off. Archidiaconi*, ubi sic expresse dicitur: *Archipresbyteri, qui a pluribus Decani nuncupantur, ejus jurisdictioni se noverint subjacere.*
Cum enim Archidiaconus ratione majoris juris- 6
dictionis, et Ministerii immediatius ministret, et assistat Episcopo, quam ipse Archipresbyter, debet ei praecedere, quamvis Ordine sit ei inferior; sicuti Cardinales, ex quo immediatius assistant Summo Pontifici, ut ejus administrent negotia, ratione hujus majoris Officii, et administrationis praecedunt Episcopos, Ordine majores. Adeoque 7
debet de jure praecedere Archipresbytero, quamvis non sit Sacerdos, ut tenuit etiam Rota *p.* 3.
dec. 214. *num.* 2. *et seq.* Si tamen sit Sacerdos, cum 8
in tali casu sit par in Ordine, et major in Administratione, debet praecedere Archipresbytero, absente Episcopo, in celebratione Missarum in diebus solemnibus, et aliis solemnioribus functionibus, prout decrevit Sac. Rit. Congr. *in Regiensi* 9. *Decemb.* 1600. his verbis: *Censuit Sac. Congr. Archidiaconum dictae Ecclesiae, qui prima Dignitas post Pontificalem existit, et Sacerdos nunc est, non quidem ex obligatione, sed ex sua voluntate, et devotione in decantatione Missarum in diebus solemnibus, delatione Sanctissimi Sacramenti, benedictione Candelarum, Cinerum, Palmarum, et aliis hujusmodi actibus, et functionibus Sacerdotalibus, Episcopo absente, praeferendum esse Archipresbytero, neque allegatam consuetudinem, quae legitime probata non fuit, eidem Archipresbytero ad excludendum Archidiaconum Sacerdotem in casu, de quo agitur, suffragari.* Sic etiam *in S. Agathae Gothorum* 23. *Martii* 1629. et *in Juvenacensi* 17. *Novembr.* 1697. et *in Baren.* 19. *Januar.* 1608. et *in Pennen.* 24. *Januar.* 1615. et Rota *part.* 3. *dec.* 244. 11. *Decemb.* 1609. *in Viterbien. Celebrationis Missarum.*

Excipitur tamen casus, in quo de eadem Ca- 9

(*) Moneo, Clementis, et Evaristi, quae hic citantur, epistolas apocryphas esse.

thedrali concurrat in funeralibus Archidiaconus,
qui est prima Dignitas, et Archipresbyter qui est
secunda, et cui incumbit cura animarum, et do-
fert stolam, quia cum Archipresbyter, dum in
Ecclesia facit officium, praecedat Archidiacono,
ei praecedere debet etiam in via, nulla probata
ex alterius parte consuetudine in contrarium. Sic
Sac. Congreg. Rituum *in una Trojana die* 14. *Maji*
1613. declaravit dandam esse praecedentiam Ar-
chipresbytero ratione stolae, ut refert Lavor.
verb. lucubr. tom. 1. *tit.* 2. *c.* 3. *num.* 211. Barb.
Juris Eccles. univers. lib. 1. *cap.* 25. *de Archidiac.*
n. 49. *et collect.* 40. *Apostol. decis. n.* 23. *et de*
Canon. et Dignit. c. 5. *n.* 49. (*)

10 Multa de jure communi pertinent ad Officium
Archidiaconi. Primo: Clericis et Ministris Eccle-
siae praecipere omnia ea, quae ab ipsis juxta suos
gradus sunt obeunda, et de tertio in tertium an-
num, si Episcopus non possit, Dioecesim totam
visitare et cuncta quae emendatione, et corre-
ctione indigent, corrigere, et emendare; *cap. Ut*
11 *Archidiaconus* 1. *de Offic. Archidiaconi.* Hodie ta-
men Dioecesis visitatio debet fieri per Episcopum,
vel eo impedito per suum Vicarium Generalem
quolibet anno, vel saltem quolibet biennio com-
pleri, si Dioecesis sit nimis ampla, et vasta: Trid.
12 *sess.* 24. *de reformat. c.* 3. Secundo: Ad ipsum spe-
ctat Ecclesiasticum, et Divinum Officium disponere-
re, Lectiones Clericis distribuere, Acolythos in-
stituere, et omnes alios Clericos dirigere in iis,
quae in Altaris Ministerio agere debent; *cap.*
13 *Officium vero* 2. *eodem tit.* Tertio: Ad Archidiaconi
Officium pertinet principaliorem Sacrorum Vaso-
rum, et Ecclesiae custodiam habere; *cap. Ea*
14 *quae* 3. *eodem titulo.* Quarto: Ad ipsum attinet
Ecclesias sui Archidiaconatus semel in anno visi-
tare, nec saepius, nisi forte talis causa emerserit,
propter quam ipsum oporteat praefatas Ecclesias
15 visitare; *cap. Mandamus* 6. *eodem tit.* Quoad hoc
tamen statuit Conc. Trident. *cit. sess.* 24. *et c.* 3.
quod Archidiaconi, Decani et alii inferiores in
Ecclesiis, ubi hactenus visitationem exercere le-
gitimo consueverunt, debeant assumpto Notario
de consensu Episcopi deinceps per se ipsos tan-
tum visitare, et visitationis suae rationem Epi-
scopo intra mensem reddere, et depositiones te-
stium, ac integra acta ei exhibere teneantur, non
obstantibus quacumque consuetudine, exemptio-
16 ne, vel privilegio. Quinto: Ad Archidiaconum
pertinet institutio corporalis tam in Beneficiis,
quam in Dignitatibus, sicut etiam examinatio
Clericorum Ordinandorum, et eorum, qui Bene-
ficiis Ecclesiasticis praeficiendi sunt, ita tamen ut
postea Episcopo praesententur, et ab eo appro-
bentur; *cap. Ad haec* 7. et *cap. Ut nostrum* 9. *eo-*
dem tit. Quantum vero ad examen promovendorum 17
ad Ordines, bodie ex Conc. Trid. *sess.* 23. *cap.* 7.
de reformat. Episcopo cum assistentia virorum
peritorum competere dignoscitur. Et quantum ad 18
examen eorum, qui praeficiendi sunt ad Parochia-
les, est statutum a Tridentino *sess.* 24. *c.* 18.
quod hoc spectet ad Examinatores Synodales.
Haec et alia de jure communi spectant ad Offi- 19
cium, et potestatem Archidiaconi, ut videre est
in toto suo titulo.

Ast hodie attendenda est cujusque Ecclesiae 20
specialis consuetudo, cum ista juri communi scri-
pto in Officiis praevaleat; *cap. Cum olim* 6. *de*
Consuetud. et *cap. Ad. haec* 2, *de excessib. Praelator.*
Innocent. *in cap. tit. Archidiaconus* 1. *de Offic. Ar-*
chid. et in cap. Cum olim 6. *de Consuetud.* Silves-
ter *in summ. verb. Archidiaconus num.* 1. et Glos-
sa *in cit. cap. Ad haec* 2. *de excessib. Prael. verb.*
Consuetudines, ubi dicit quod jurisdictio Archi-
diaconi potius ex consuetudine, quam ex jure
juvatur. In quibusdam igitur Ecclesiis Archidia- 21
conus exercet jurisdictionem in Clericos, et Pa-
rochias Civitatis, et in certum districtum adjacen-
tem, qui fines Archidiaconatus dicuntur. In qui- 22
busdam aliis non unus tantum, sed plures Archi-
diaconi sunt constituti, qui totam Dioecesim in
certas partes distributam regunt tamquam Vicarii
Episcopi perpetui. In quibusdam aliis Archidia- 23
conus habet tantum praeeminentiam inter Canoni-
cos sine ulla jurisdictione, et administratione.
In quibusdam aliis nequidem habet praeceden- 24
tiam ad omnes, sed hanc habet alia prima Di-
gnitas. In quibusdam aliis nullus est Archidia- 25
conus, et ejus Officium peragit Archipresbyter,
vel Praepositus, vel Decanus, vel Primicerius, vel
alia prima Dignitas diverso nomine nuncupata.
Sic Azorius *part.* 2. *institut. lib.* 3. *cap.* 14. *quaest.* 7.
Card. Tuschus *verb. Archidiaconus concl.* 482. *num.*
1. Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. c.* 24. *n.* 37.

De Archidiaconi Officio, Dignitate, et praeemi- 26
nentiis plurima saepo saepius in dies disposita
sunt a Sacris Congregationibus, quae ut commo-
de ab omnibus sciri possint, placet hic referre,
prout referuntur a variis Doctoribus, et signanter
a Barbosa *in Collectan. Apostolicar. decis. verb.*
Archidiaconus, *de Canonicis*, *et Dignitatibus cap.*
5. *et l.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. c.* 24. In Cho- 27
ro igitur tamquam prima Dignitas post Pontifi-
calem aliis superior, et major habetur, et ipsi in
Choro permanenti spectat in principio Matutini,
Horarum Canonicarum, ac Vesperarum intimare
Pater noster, quo dicto eidem pariter spectat sua
manu signum dare, ut incipiatur *Domine labia etc.*

(*) Cathedralium Archidiaconi *majores* dicebantur, *minores* rurales. Vide Cangium in Glossario. Utrique suas singulis fere mensibus Synodos habebant, de quibus confer cl. Antonium Schmid in dissertatione *de Synodis Archidiaconalibus et Archipresbyteralibus in Germania.* Heidelbergae 1773. (*Edit. Borbtell.*)

vel *Deus in adjutorium meum etc.* ipsi etiam ad
Primam pertinet dicere: *Dies et actus nostros etc.*
Adjutorium nostrum, et *Deus nos benedicat etc.* Ad
Completorium, *Noctem quietam etc. Benedicat et*
custodiat nos etc. et in fine Horarum, et Matutini,
Dominus det nobis etc. et antequam per ipsum de-
tur signum finis, nemo, Officio expleto, e Choro
egredi valet. Ita Sac. Congreg. Episcop. et Regul.
in Theatina sub die 18. *April.* 1617. Sic etiam *in*
Aprutina 18. *Apr.* 1627. et *in Cassanen.* 16. *Sep-*
temb. 1633.

28 Archidiaconus, ut prima Dignitas, debet exer-
cere Officium Presbyteri assistentis cum Pluviali
Episcopo celebranti juxta formam Caeremonialis,
illique candelam et palmam benedictam ministra-
re, dummodo sit in Sacerdotali Ordine constitu-
tus; Sac. Cong. Rit. *in Brixien.* 28. *Maji* 1616.
29 et *in Reatina* 10. *Januar.* 1690. Non autem Ar-
chipresbyter; eadem Sac. Congreg. *in Vercell.* 7.
30 *Augusti* 1610. Et recusans, cogendus est poenis,
et censuris Ecclesiasticis, ut in dicta *Brixiensi*
28. *Maji* 1616. et *dict. Reatina* 10. *Januar.* 1690.
31 Et dum in assistentia est apud Episcopum, intel-
ligitur praesens in Choro, tam in Ecclesia Cathe-
drali, quam in alia, ut *in Camerin.* 15. *Martii* 1608.
32 Ubi autem Archidiaconus non est prima Dignitas,
Officium supradictum spectat ad primam Digni-
tatem; Sac. Cong. Rit. *in Brixiensi* 28. *Maji* 1616.

33 Archidiaconus, qui sustinet baculum Episcopi,
dum celebrat solemniter, thurificandus est imme-
diate post Diaconos assistentes; Sacra Congr. Rit.
34 *in Bracharen.* 28. *April.* 1600. Etiamsi sit primus
Archidiaconus, et habeat alias praerogativas; ea-
dem Sacra Congreg. in *eadem causa* 18. *Januar.*
35 1608. Archidiaconus, qui sedet a dextris Episcopi
celebrantis in Cathedrali, a dextris pariter sedere
debet, cum celebrat in Collegiatis; Sac. Cong. Rit.
36 *in Thelesina* 2. *Martii* 1602. Archidiaconus, ad
quem de consuetudine Ecclesiae spectat, absente
Decano, convocare Capitulum, in eo proponere,
ac resolutiones accipere, id potest etiamsi non sit
in Sacris, cum iste sit actus jurisdictionis, qui
competit Archidiacono etiam in Sacris non con-
stituto, at ad Decanum non spectat ratione Ordi-
nis, sed antiquitatis, et superioritatis; Sac. Cong.
Conc. referente Nicol. Garc. *de Benefic. p.* 3. *c.* 4.
num. 26.

37 Archidiaconus habens jurisdictionem conten-
tiosam debet esse Doctor promotus in publico
Gymnasio, seu Universitate, alias ei non suffra-
gatur, cum Doctoratus ex privilegio ad hujusmo-
di Dignitatem nequaquam promoveri possit, *ex*
Bulla 63. S. Pii V. Sacra Congr. Conc. quam re-
ferunt Squilant. *de privileg. Cler. c.* 4. *num.* 114.
Navarr. *in Regul. Canon. conc.* 4. *n.* 4. Nicol. Garc.
38 *part.* 7. *c.* 7. *n.* 40. Archidiaconus, qui vel curam
animarum habet, vel jurisdictionem, juxta *titul.*
de Officio Archidiaconi in omnibus Ecclesiis, ubi
fieri potest, debet esse Magister, seu Doctor, aut
Licentiatus in Theologia, vel jure Canonico; Conc.
Trid. *sess.* 24. *cap.* 12. et Sacra Cong. Conc. refe-
rente Piasecco *in praxi Episcop. part.*2. *c.*5. *num.* 20.
Archidiaconus, qui vere cura animarum et omni 39
prorsus jurisdictione caret, non comprehenditur
in citato Decreto Concil. Trident. *sess.* 24. *c.* 12.
quoad qualitatem Doctoratus, vel Licentiaturae
in eo requisitam; Sac. Cong. Conc. referente Pia-
secco *in praxi Episc. part.* 2. *c.* 5. *num.* 20. Si vero 40
Archidiaconus sit prima Dignitas in Cathedrali,
debet esse Doctor; quamvis non habeat curam
animarum, nec contentiosam jurisdictionem; Sac.
Congr. Concil. *in Adrien.* 1. *April.* 1628. Postea
tamen pluries statuit contrarium et signanter in
Lavellen. 12. *Januarii* 1697. et *in Cortonen.* 16.
Februar. 1704. apud Monacell. *tom.* 3. *supplement.*
ad 1. *tom. n.* 212. Vide ipsum *ibi*, ubi multa habet
ad rem; et dicit quod clausula in Bullis provisio-
nis Archidiaconatus apponi solita, scilicet *Quod*
infra annum Lauream Doctoralem suscipere tenea-
ris, potius de stylo scriptorum, quam ex volun-
tate Papae hodie apponi solet, et ideo tamquam
vana a Sac. Congregatione Concilii spernitur.

Archidiaconus, qui ex Privilegio est Protono- 41
tarius, non lucratur fructus et distributiones sui
Archidiaconatus, si cum habitu Protonotarii in
Ecclesia, Choro, et Processionibus, ac Divinis
Officiis assistat; Sac. Congreg. Rit. *in Asculana*
in Apulia 6. *Martii* 1610. Et si voluerit in Eccle- 42
sia uti habitu Protonotarii, reputatur tamquam
extraneus, et ei locus assignandus est non inter
Dignitates, et Canonicos, sed post Abbates; ea-
dem Sacra Congr. in dicta *Asculana.* Nec potest 43
in publicis functionibus in assistentia Episcopi,
et aliis actibus sibi tamquam Archidiacono com-
petentibus uti habitu Protonotarii, sed suo habitu
Canonicali; eadem Sacra Congr. in dicta *Asculana*
in Apulia 19. *Novembr.* 1611. Potest tamen 44
uti habitu Protonotarii in actibus non competen-
tibus sibi tamquam Archidiacono; eadem Sacra
Congr. in dicta *Asculana*, et *in Nullius terrae Pi-*
sciae 19. *Januarii* 1612. Archidiaconus Protono- 45
tarius non ex Altari, sed ex Sacristia, ut faciunt
caeterae Dignitates et Canonici, debet sumere pa-
ramenta pro Missa privata celebranda in Ecclesia
Cathedrali; eadem Sacra Congr. Rit. in dicta *A-*
sculana 6. *Martii* 1610.

Licet Archidiacono solita sedes in Choro adimi 46
non possit, attamen Vicarius Generalis Episcopi
illum tam in Choro, quam ubilibet, praecedere
debet, ut declaravit Sacra Congr. Episcop. et Re-
gul. *in Theatina* 6. *Julii* 1618. Vicarius enim Ge- 47
neralis, absente Episcopo, debet habere primum
locum super omnes dignitates, et Canonicos, non
obstante consuetudine, aliisque in contrarium,
sicuti censuit etiam Sacra Congr. *in Andrien.* 7.
Augusti 1610. *et in Ferrarien.* 20. *Decemb.* 1614.

et in Militen. 15. *Julii* 1619. ubi quod praecedit
48 Capitulo, et Clero. Dummodo tamen ipse non sit
de gremio Capituli, quia tunc sedere debet in suo
stallo Canonicali, *si* distributiones quotidianas
lucrari velit, ut pluries decrevit Sacra Congr. Vi-
49 de *verb. Vicarius Generalis.* Hac occasione de Vi-
cario, et Archidiacono advertendum est, quod
isti inter se *sic* differunt: Primo, quia Archidiaco-
nus est perpetuus, ratione Dignitatis, cui Offi-
cium Vicarii est annexum, ideoque vocatur Vica-
rius natus, et a jure datus, et Vicarius Genera-
lis est temporaneus, revocabilis, et Vicarius ob
50 homine constitutus. Secundo, Archidiaconus ha-
bet jurisdictionem propriam ab Episcopali distin-
ctam; ideoque datur appellatio ab Archidiacono
ad Episcopum; et Vicarius Generalis habet idem
Tribunal cum Episcopo, *cap. Romana* 3. *de ap-
pellat.* nec datur appellatio a Vicario ad Episco-
51 pum *cap. Non putamus* 2. *de consuetud. in* 6. Ter-
tio, mortuo Episcopo, vel civiliter, vel physice
expirat jurisdictio Vicarii Generalis; non tamen
Archidiaconi, Gloss. *in cap. Ut Archidiaconus* 1.
de Officio Archidiac. verb. Vicarius.
52 Archidiaconus quamvis *ex cap. Ad haec* 7. *et cap.
Ut nostram* 9. *de Offic. Archidiacon.* deberet exami-
re Ordinandos, illosque Episcopo praesentare;
tamen hodie non tenetur Episcopus ipsum vocare,
ut intersit examini Ordinandorum, ut colligitur
ex Concilio Tridentino *sess.* 22. *c.* 7. et expresse
53 decrevit Sacra Congr. *sub die* 21. *Jun.* 1617. Sic
etiam non tenetur Episcopus eum vocare, ut in-
tersit cum Examinatoribus synodalibus, nec ipse
debet cum ipsis necessario intervenire examini
Instituendorum ad Parochiales, ut colligitur ex
Conc. Trid. *sess.* 24. *c.* 18. et expresse decrevit
Sacr. Congr. Cum enim, ut refert Fagnan. *in cap.
Ad haec, de Offic. Archidiacon. n.* 25. et Pignatell.
to. 4. *cons.* 181. *n.* 17. in Sacra Congreg. Concilii
Tridentini quaesitum esset, 1. an facultas de ju-
re antiquo competens Archidiacono examinandi,
nedum promovendos ad Sacros Ordines, sed etiam
instituendos in Ecclesiis, ut habetur *in cap. Ad
haec* 7. *de Offic. Archidiaconi,* sit sublata per Conc.
Trident. dispositionem, quae habetur *sess.* 24. *cap.*
18. ubi quoad Ecclesias Parochiales hoc munus
demandatur Examinatoribus electis in Synodo.
Secundo, quatenus sit derogatum praerogativae
Archidiaconi, ut non possit solus haec facere, an
saltem debeat intervenire cum Examinatoribus,
licet ipse non sit unus ex deputatis in Synodo?
Sacra Congreg. ad primum censuit *Concilium pri-
vasse Archidiaconum sua facultate examinandi; ad*
secundum *respondit, non debere, nisi sit unus ex
deputatis in Synodo.*
54 Immo nedum Archidiaconus non habet jurisdi-
ctionem ad supradicta, quae sibi a Concilio, et
Sacra Congregatione sunt limitata, sed neque ha-
bet facultatem, et jurisdictionem ad multa alia,
quae sibi a jure ipso sunt specialiter interdicta.
Ut committere curam animarum, vel dare Insti- 55
tutionem auctorizabilem; *cap. Cum satis* 4. *de Of-
ficio Archidiaconatus.* Dare Literas Dimissoriales 56
ad Ordines; *cap. Significasti* 8. *eod. tit.* Exercere 57
jurisdictionem in Regulares; *cap. Dilecto* 10. *eod.
tit.* Excommunicare; *cit. cap. Dilect.* 10. *eod. tit.* 58
Suspendere ad longum tempus, *cap. Veniens ad* 59
nos 1. *de excessib. Praelator.* Unire Ecclesias; *cap.* 60
Sicut unire, eod. tit. de excess. Praelator. Causas 61
Matrimoniales cognoscere; *cap. Accedentibus* 12.
eod. tit. de excess. Praelator. Deponere Beneficiatos. 62
cap. Suffraganeis 11. *election.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Quod Archidiaconorum dignitas antiquissima 63
sit in Ecclesia, et fere a temporibus Apostolorum
repetenda, innuere videtur et ipse Thomassin. *vet.
et nov. Eccles. disciplin. part.* 1. *lib.* 2. *cap. n.* 1. (1).
Num vero ad id officii assumeretur *is*, quem 64
Episcopus arbitratu suo, vel potius quem Diaconi
de se, utpote magis *industrium* elegissent, non
constat inter eruditos. Tu interim consule Tho-
mas. *cit. loc. n.* 2. 4. *et* 12. At nunquam in Eccle- 65
sia Occidentali ad ejusmodi dignitatem evehebatur,
qui antiquior erat in ordinatione, ut certe visum
est Salmasio *de Primatu Pap.* et forte etiam au-
ctori nostro *sub n.* 2. Num vero idem obtinuerit 66
in Ecclesia Orientali, et praesertim Constantino-
politana, haud satis liquet, Thomas. *eod. n.* 11.
Illud autem exploratum est, ab initio Archidia- 67
conos minime ea fuisse donatos jurisdictione, qua
posterioribus temporibus, et praesertim post De-
cretalium Gregor. IX. libros polluisse, nemo est
qui ignorat, et fuse hic tradit Auctor. Olim enim 68
praecipuum eorum munus erat intra Ecclesiam,
in qua vice Episcopi officia inter Diaconos, ac
minores Clericos dividebant. Sacra etiam cujus- 69
que Ordinis instrumenta, cum ii ab Episcopo or-
dinabantur, porrigebant, Concil. Carthag. IV.
can. 5. 6. *et* 9. Eucharistiam distribuebant vel ipsis 70
Presbyteris, licet id indiscriminatim permissum
quoque erat omnibus Diaconis: ut habetur *dist.*
93. ubi hujusmodi mos improbatur, variaque re- 71
lata sunt Conciliorum decreta, audaciam, et ambi-
tionem coercentia Diaconorum, qui etiam supra
Presbyteros sese extollebant: aliaque tandem intra 72
Ecclesiam peragebant Diaconi, quae habes penes
Thom. praesertim *cit. oper. cap.* 18. *n.* 2.
Extra Ecclesiam quoq; munia Archidiaconorum 73
se extendebatur, cum iis pupillorum, viduarum,
et peregrinorum cura fuerit demandata, Thom.
dict. cap. 18. *n.* 10. collectam e communione pe- 74

(1) Primus tamen, qui hoc nomine usus sit, fuit Optatus Milevitanus *lib.* 1. ubi de Caeciliano, quem sub saeculi III. finem *Archidiaconum* fuisse scribit. (*Edit. Barbiell.*)

cuniam inter Clericos distribuerint, laudat. Auct.
75 *d. cap.* 18. *n.* 2. de moribus ordinandorum a Lai-
cis, et Clero retulerint, Conc. Chalced. *act.* 10.
76 Juniores Clericos edocuerint, quae scire singulos
oporteret, sive ad mentes instituendas, sive ad
formandos mores, Concil Carthag. IV. *can.* 9. Greg.
Turon. *hist. lib.* 6. *c.* 36.
77 Tractu vero temporis jurisdictio etiam Archi-
78 diacono accessit. Eam ab initio tamquam ab Epi-
scopo delegatam in minores tantum Clericos exer-
cuit. Deinde vero jurisdictio omnis cum volunta-
ria, tum contentiosa in universam Dioecesim man-
data Archidiacono fuit, ut omnino esset Episcopi
Vicarius Generalis in Occidente, aeque ac in O-
79 riente, ubi tamen non adeo effraenis, praesertim
in Clericos superioris gradus auctoritas fuit; qua
de re abunde Thomas. *citat. oper. cap.* 17. 18. et
19. et *noster Auctor.*
80 Verum cum Archidiaconis diutissime, et sine
ullo limite fuerit ab Episcopis delegata jurisdictio;
haec sensim, ut in ejusmodi concessionibus eve-
nire solet, Ordinaria existimata fuit, et propterea
81 etiam Sede Episcopali vacante exercita. Hinc au-
82 ctoritas Archidiaconorum non modo in Laicos, et
minores Clericos, sed in Presbyteros, et Archi-
presbyteros ipsos extendebatur; de qua fuse Au-
83 ctor noster. Sed eorum potestatem in Archipre-
sbyteros fuisse per Decretales constabilitam ob
relatum inibi spurium quoddam monumentum
ejusmodi auctoritatem Archidiaconis tribuens,
tradit Van-Espen *jur. Eccles. univers. part.* 1. *tit.*
84 12. *cap.* 1. *n.* 4. *per tot.* Ex eo insuper factum, ut
Archidiaconi Sacerdotii accessione injuriam sibi
fieri putarent, Hieron. *in Ezech. cap.* 18. Petr.
85 Blesen. *ep.* 123. Quamobrem gradui Archidiaconi
quemdam restituendum decernitur in *can.* 8. *dist.*
86 74. quod eum Episcopus, ut loco, dignitateque
moveret, aliumque sibi amicum instituerct Ar-
87 chidiaconum, Presbyterum ordinaverat. Tanta
autem in exercenda jurisdictione fuit Archidiaco-
norum avaritia, ut nonnullae prodierint Concilio-
rum sanctiones eam coercentes, et ulterius an-
sam dederit Laicis, ut Archidiaconatus invaserint,
quo ditescere sic possent; Thom. *cit. opere c.* 19.
88 *num.* 2. *et* 3. Avaritiae insuper Archidiaconorum
accessit, quod sic agere post annum Christi millesi-
mum coeperint, ut suo magis, quam vicario jure
89 agere viderentur; unde haud esse ferendum fuit
visum, non Presbyteros Presbyteris praeesse, eis-
90 que necessitas imposita presbyteratus. Tandem
eorum quoque contumacia in Episcopos fecit, ut
hi paulatim jurisdictionem repeterent suam, quam
Vicariis Generalibus pro arbitrio amovibilibus de-
mandarunt, ut fuse Auctor. Hos vero libris De- 91
cretalium recentiores esse, patet ex dictis, reque
vera mentio est in sexto.
Verum amplissimam ejusmodi Archidiacono- 92
rum jurisdictionem adhuc hodie in aliquibus Ec-
clesiis stare, tradit Van-Espen. *loc. cit. num.* 22.
quod et exemplis Ecclesiae Leodiensis, et Eccle-
siae S. Jacobi Lovanii demonstrat *n.* 22. 23. *et* 24.
In plerisque etiam Ecclesiis Belgicis consuetu- 93
dinem ademisse Archidiaconis omnem plane ju-
risdictionem contentiosam, salva tamen eis extra-
judiciali cura, et sollicitudine tam in Clerum,
quam in Populum, affirmat mox cit. Auctor
eod. n. 22.
Si plura cupis cum ad veterem, tum ad prae- 94
sentem disciplinam spectantia, praeter hic laudatos
Auctores, adire potes Morin. *de SS. Ordin. p.* 3.
ex. 16. *cap.* 3. Sirmond. *tom.* 1. *oper. p.* 967. caute
legendum Bohemer. *ad tit. Decretal. de offic. Archi-
diac.* et Zypaeum *Consult. can. ad eumdem tit.*

ADDITIONES CASINENSES

Quoniam de institutione, officio, et dignitate 95
Archidiaconi satis in Auctore habetur, ea propter
hic de ejusdem electione aliquid subjungere vi-
sum est. Archidiaconi ex ordine erant Diaconorum,
sed eorum Principes, et ratione habita meritorum,
ab Episcopo ut plurimum eligebantur. Hinc male
Salmasius (*) Archidiaconum dictum putat, qui
ordinatione esset antiquior; nam ille eligebatur,
quem Diaconi *industrium noverant*, ut Hierony-
mus *Epist.* 146. *num.* 1. loquitur; et quamvis Ar-
chidiaconum a Diaconis electum videtur tradere
loc. cit. idem S. Doctor, tamen plerumque Archi-
diaconi ab Episcopis constituebantur. Sozomen.
Ambrosius, vide etiam Selvagium *Antiquit. Chri-
stian. lib.* 1. *pag.* 2. *cap.* 2. §. 4. Nunc autem ut
quis in Archidiaconum eligi possit, requiritur
aetas 25. annorum. Mascbat. *Instit. Canon. tom.* 1.
Licet olim magna esset Archidiaconorum po- 96
testas, bodie tamen vix, aut ne vix quidem ejus
manet imago. Hinc si aliquibus iu Ecclesiis adhue
illa ampla potestas Archidiaconorum permanet,
uti tradit Van-Espen, dicendum est illos adversus
Tridentinum agere. *Vid. num.* 53. 54.

(*) Uti etiam advertit Auctor Additionum ex aliena ma-
nu *num.* 65.

ARCHIEPISCOPUS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quoad suum esse, et jurisdictionem, quam habet in tota sua Provincia.*

1. Archiepiscopus unde dictus. — 2. Archiepiscopus alio nomine appellatur Metropolitanus, et quare. — 3. Archiepiscopus, et Metropolitanus in re sunt idem. — 4. Dantur tamen aliqui Archiepiscopi, qui proprie non sunt Metropolitani, ex quo nullum habeant Suffraganeum. — 5. Episcopi Metropolitano subjecti quare appellantur Suffraganei. — 6. Archiepiscopus, seu Metropolitanus, ultra jurisdictionem, quam habet in propria Dioecesi, sicut caeteri Episcopi in suis, habet ordinariam jurisdictionem in omnes Suffraganeos, seu Episcopos non exemptus suae Provinciae. — 7. Archiepiscopus est Judex Ordinarius, et competens omnium Episcoporum suae Provinciae. — 8. Archiepiscopus potest libere suam exercere jurisdictionem, et auctoritatem in omnibus sequentibus casibus. Primo potest Archiepiscopus suam exercere jurisdictionem cogendo suos Suffraganeos Episcopos ad observandum eumdem modum in Divinis Officiis celebrandis, quem servat Ecclesia Metropolitana. — 9. Secundo potest suam exercere jurisdictionem, quando causa per appellationem ad ipsum defertur. — 10. Tertio potest injungere Episcopis Suffraganeis, ut observent Sacros Canones in materia Simoniae, alias ipse Archiepiscopus poenam poterit infligere. — 11. Quarto potest cogere Episcopos Suffraganeos ad erigendum Seminarium. — 12. Quinto potest ipsos compellare ad faciendam Synodum. — 13. Sexto potest ipsos cogere ad constituendum Archipresbyterum ruralem. — 14. Septimo potest Episcopos Suffraganeos ad Concilium Provinciale vocare. — 15. Octavo potest cogere Suffraganeos ad residendum apud suas Ecclesias. — 16. Nono potest deputare Vicarium, seu Officialem in Ecclesia Suffraganea, si infra octo dies post mortem Episcopi Capitulum non providerit, vel non idoneum elegerit. — 17. Decimo potest cogere, et compellere Suffraganeos pro consecratione alterius Suffraganei. — 18. Undecimo potest cognoscere de injustitia sententiae Excommunicationis Suffraganei. — 19. Duodecimo potest Archiepiscopus, interveniente causa, suos Suffraganeos suspendere, interdicere, et excommunicare. — 20. Et, Archiepiscopo absente, et a sua Provincia distante, id etiam poterit ejus Vicarius. — 21. Tertiodecimo potest Archiepiscopus excommunicare Vicarium, vel Officialem Episcopi Suffraganei, causa rationabili existente. — 22. Assignantur tales causae rationabiles. — 23. Exceptis dictis et similibus causis, si Vicarius delinquat extra Officium, non subjacet jurisdictioni Metropolitani, nisi in casibus a Jure expressis, sicut caeteri subditi Suffraganeorum. — 24. Quartodecimo potest Archiepiscopus absolvere subditum Suffraganei, quem ipse non vult absolvere. — 25. Quintodecimo potest dispensare in subditis Suffraganei, quando ipse denegat dispensationem, et dispensatio est debita ratione personae, loci, aetatis, temporis, pietatis, necessitatis, et utilitatis Ecclesiae. — 26. Sextodecimo potest conferre Beneficia vacantia per negligentiam Suffraganei. — 27. Decimoseptimo potest instituere praesentatum a Patronis per negligentiam Suffraganei, nam si Episcopus noluerit instituere intra duos menses praesentatum in Jure patronatus a Patronis, illum instituet Archiepiscopus, quem possunt adire Patroni. — 28. Decimoctavo potest cogere Episcopum, et subditum pro testimonio ferendo, si Episcopus sit negligens in compellendo subdito ad prohibendum tale testimonium, et alia opportuna in causis. — 29. Decimonono potest exequi ultimas voluntates subditorum Episcopi, ipso Episcopo negligente. — 30. Vigesimo potest dispensare in votis, et juramentis Episcoporum Suffraganeorum. — 31. Vigesimoprimo potest cognoscere causas subditorum Suffraganei, si habeant praedium in suo Archiepiscopatu. — 32. Vigesimosecundo potest Archiepiscopus in visitando Provinciam compellere Suffraganeos, et subditos eorum ad solvendam Procurationem. — 33. Vigesimotertio Archiepiscopus, dum actu visitat Provinciam, potest subditorum Suffraganeorum confessiones audire, ipsos absolvere atque poenitentias injungere salutares. — 34. Immo nedum per se, sed etiam per alios, potest subditos Suffraganeorum absolvere, etiam a casibus suis respective Episcopis reservatis. — 35. Vigesimoquarto potest concedere Indulgentias per totam suam Provinciam, etiamsi non sit in actu Visitationis, dummodo statutum Generalis Concilii non excedat. — 36. Vigesimoquinto potest procedere contra Canonicos Suffraganeorum in casu inobservantiae Censurarum ab Episcopis latarum, et cognoscere ipsorum excessus in cessatione a Divinis. — 37. Vigesimosexto potest absolvere Excommunicatum subditum Suffraganei, licet contrarius appellet, et cogere Episcopum, ut deferat appellationi. — 38. Vigesimoseptimo potest Archiepiscopus exercere jurisdictionem in subditos suffraganeorum, in coercentibus totam Provinciam, ut in tollendo pravam consuetudinem. — 39. Vigesimoctavo potest, cum in Provincia sua jurisdictionem exercet, punire notorios injuriantes sibi, nunciis et familiae suae, sive suam jurisdictionem impediant, sive non. — 40. Vigesimonono potest interdicere Praedicationis Officium aliquibus per totam suam Provinciam. — 41. Trigesimo potest exules facere a tota sua Provincia delinquentes in sua Dioecesi. — 42. Trigesimoprimo potest mittere Quaestores Eleemosynarum per totam Provinciam pro Fabrica Ecclesiae Metropolitanae. — 43. Trigesimosecundo potest mittere Edicta per totam Provinciam in casibus ad suam jurisdictionem pertinentibus. — 44. Trigesimotertio potest compellere Abbates, et Regulares Praelatos negligentes, ut Praedicatio Evangelii fiat in Ecclesiis Parochialibus subjectis Monasteriis in nulla Dioecesi existentibus. — 45. Trigesimoquarto potest ante se facere deferri Crucem in tota sua Provincia etiam per loca exempta. — 46. Nisi tamen esset praesens Legatus Papae, vel Cardinalis non Legatus, seu Nuncius cum facultate Legati a latere. — 47. Trigesimoquinto potest populo benedicere per totam suam Provinciam etiam in locis exemptis, et extra visitationem. — 48. Nisi tamen, ut supra, esset praesens Legatus, Cardinalis, seu Nuncius Apostolicus. — 49. Trigesimosexto potest in tota sua Provincia, etiam in locis exemptis, uti Mozetta, et Rochetto discoperto nisi, ut supra, sit praesens Legatus vel Cardinalis, et similiter in tota sua Provincia etiam in locis exemptis potest uti Pallio. — 50. Trigesimoseptimo potest in tota sua Provincia, etiam in locis exemptis celebrare Divina Officia in Pontificalibus, et alios in sua praesentia sine Pontificalibus celebrare facere. — 51. Archiepiscopus in tota Provincia benedictionem super populum impertiri potest. — 52. 53. Primum Archiepiscoporum nominum, fuit illud Metropolitae, et unde mutuatum; et quare Episcopus in Ecclesiastico regimine honoratior reliquis. — 54. De Metropolitarum origine. — 55. De eorum jurium antiquitate. — 56. Metropolitarum jurisdictio ante Concilii Nicaeni tempora constabilita. — 57. 58. Quando Archiepiscopi vocati. — 59. Archiepiscopis Primatis nomen tributum. — 60. 61. An Metropoles Ecclesiasticae ad normam Civilium formatae. — 62. Posterioribus temporibus Metropolium Ecclesiasticarum erectionem sibi vindicavit Ecclesia. — 63. Et tandem ejusmodi potestas ad unum devoluta est Romanum Antistitem. — 64. Duplex apud Graecos Archiepiscopi notio. — * 65. Archiepiscopus inferior est Synodo Provinciali, ejusque non potest derogare decretis. — 66. Potest ab Archiepiscopo appellari ad Synodum Provincialem. — 67. Ab Archiepiscopo, Suffraganeis carente, Synodus convocata Dioecesana, non Provincialis est habenda. — 68. Quoad Constitutiones Archiep. totam provinciam obligantes.

ARTICULUS II. — *Archiepiscopus quoad casus, in quibus non habet jurisdictionem.*

1. Primo non potest hodie Archiepiscopus visitare Dioeceses Suffraganeorum, nisi causa cognita, et probata in Concilio Provinciali. — 2. Secundo non potest se ingerere in causis suorum Suffraganeorum, quae agitantur

coram eis in prima instantia, et si se ingerat, sperni potest ejus inhibitio. — 3. Tertio non potest exequi sententias civiles, nec exigere poenas criminales delictorum, ex eo quod ipse confirmavit sententiam Suffraganei. — 4. Quarto non potest Archiepiscopus absolvere Excommunicatos a Suffraganeis, vel Officialibus ipsorum, nisi in caso appellationis. — 5. Quinto non potest populos Suffraganeorum excommunicare. — 6. Sexto non potest ad visitata loca Suffraganei redire denuo, antequam visitet totam Provinciam, nisi a Dioecesanis locorum requiratur. — 7. Septimo non potest recipere Procurationem in pecunia, nec munera a subditis Suffraganeorum, et si recipit, tenetur restituere in duplo. — 8. Octavo non potest cogere subditos Suffraganeorum, ut suam delegationem accipiant, vel sententias exequantur. — 9. Nono non potest esse Judex competens pro salariis Advocatorum, et Procuratorum sui Fori contra subditos Suffraganeorum. — 10. Decimo non potest ferre Censuram contra Officiales Suffraganei ex eo, quia citati noluerunt comparere coram eo. — 11. Undecimo non potest in Dioecesi Suffraganeorum sibi facere Officiales pro causis futuris. — 12. Quod si per consuetudinem tale jus habeat, non possunt Officiales inhibere ante appellationem. — 13. Duodecimo non potest citare in causa appellationis ab Episcopo, nisi causa appellationis fuerit sufficiens, et legitima. — 14. Tertiodecimo non potest eximere ab Episcopo eum, qui ad ipsum appellavit in aliis causis, quam in illa appellationis. — 15. Quartodecimo non potest statuere, ut causae quae per appellationem ad ipsum deferuntur, agitentur alibi, quam in sua Civitate, vel Dioecesi, aut in eis, in quibus fuit appellatum, vel causae ipsae consistunt, nisi aliud sibi competat de consuetudine. — 16. Quintodecimo non potest dare Visitatorem Ecclesiae Suffraganeae vacanti, si Capitulum bene administret. — 17. Sextodecimo non potest concedere aliquam exemptionem subditis Suffraganeorum in prima instantia. — 18. Decimoseptimo non potest revocare censuram latam a proprio Ordinario contra appellantem. — 19. Decimooctavo non potest inhibere Suffraganeis in materia observationis festorum. — 20. Decimonono non potest inhibere Suffraganeis, ne se ingerant in causis Immun. Ecclesiast. sed remittere debet ad S. Sedem Apostol. eos, qui recurrunt ad ipsum. — 21. Vigesimo non potest publicare Monitoria Excommunicationis ad finem revelationis in forma *Significavit*, in Dioecesi sui Suffraganei. — 22. Vigesimoprimo non potest expedire Commissarium contra suos Suffraganeos sine licentia Sacrae Congregat. — 23. Vigesimosecundo non potest concedere dimissoria subditis Suffraganeorum cum visitat Provinciam. — 24. Sic nec sine licentia Suffraganei, vel Superioris loci exempti potest ordinare, chrismare, degradare, et alia similia, quae dicunt jurisdictionem. — 25. Archiepiscopus enim nequit exercere Pontificalia in Ecclesiis Suffraganeorum absque licentia Episcopi Ordinarii. — 26. Vigesimotertio non potest procedere contra Suffraganeos in causis criminalibus. — 27. Vigesimoquarto in casu, quo Ordinarius nolit supplicantibus Ordines conferre, non poterit ab Archiepiscopo, cujus est Suffraganeus, compelli ad allegandas causas, cur rennat, sed ad Sedem Apostolicam, seu Sacram Congregationem Concilii erit recurrendum. — 28. Vigesimoquinto non potest praecipere Suffraganeo, ut expediat aliquam causam intra certum terminum. — 29. Vigesimosexto non potest vocare Episcopos Suffraganeos ad praestandum ei obedientiam etiamsi eos non cogat, neque per se, neque per alios, seu per Procuratores ad comparendum. — 30. Si vero probetur immemorabilis consuetudo vocandi Episcopos, bis patientibus, et non contradicentibus, tunc manutenendus est Archiepiscopus in vocandis Suffraganeis, sed non tenentur Episcopi accedere, nec Procuratores. — 31. Vigesimoseptimo non potest statim, et simpliciter absolvere illum, qui de Excommunicatione appellavit ad ipsum, sed eum remittere debet ad Episcopum, qui si noluerit ipsum absolvere, tunc solum recepta juratoria cautione, poterit ipsum absolvere. — 32. Vigesimoctavo nihil potest facere in Dioecesibus Suffraganeorum, nisi quatenus reperiatur in jure expressum. — 33. Vel quatenus de consensu Episcoporum Suffraganeorum ipsi permittitur. — 34. Vigesimonono Archiepiscopus non potest concedere inhibitiones in causis pendentibus coram suis Suffraganeis, nec absolutiones, quoad Censuras latas ab Episcopo in causa Immunitatis. — 35. Trigesimo Archiepiscopo injungitur, ut non se ingerat in hujusmodi causis pendentibus coram Suffraganeis absque licentia Sacrae Congregationis. — 36. Trigesimoprimo injungitur Archiepiscopo Metropolitano, ut quatenus Excommunicatus a Suffraganeo ad ipsum recurrat pro absolutione, omnino abstineat, sed remittat ad suum Ordinarium. — 37. Archiepiscopus tamen bene se gerit procedendo ad Censuras contra violatores Immunitatis in Dioecesi Suffraganei, quando Vicarius Capitularis Episcopatus Suffraganei est negligens in tuenda libertate, et Immunitate Ecclesiastica. — 38. Trigesimosecundo Archiepiscopus Brundusinus acriter monetur, eo quia praesumpserit excommunicare Vicarium Generalem, et Actuarium Curiae Episcopalis Suffraganeae, eo quod non paruerit ejus inhibitioni in causa violatae Immunitatis Ecclesiasticae. — 39. Archiepiscopus Bononiensis et alii quidam executores deputantur pro libertate mutui commercii inter subditos ditionis Ecclesiasticae. — 40. Archiepiscopi jurisdictio quosnam concernat. — 41. 45. De antiqua Archiepiscopi jurisdictione in Episcopos Suffraganeos. — 47. 51. Quid posterioribus saeculis. — 52. 53. Ex Concilii Tridentini jure Archiepiscopi jurisdictio diminutionem passa est. — 54. 55. Quoad causas criminales majores et minores contra Episcopos. — 56. 57. Circa causas civiles nihil a Concilio Tridentino innovatum. — 58. 60. Quoad Censuras. — 61. Et jus supplendi negligentiam. — 62. De visitatione. — 63. 69. De Archiepiscopi jurisdictione in subditos Episcoporum suffraganeorum. — 70. 72. De ejusdem jurisdictione in Episcoporum Suffraganeorum Dioeceses.

ARTICULUS III. — *Archiepiscopus quoad Pallium.*

1. Pallium est praecipuum Archiepiscoporum insigne, seu ornamentum de Corpore Beati Petri sumptum, in quo Pastoralis officii plenitudo cum Archiepiscopalis nominis appellatione ipsis a Papa confertur. — 2. Pallium quare dicatur de Corpore Beati Petri sumptum; *ad* n. 4. — 5. Quare dicatur, *In quo Pastoralis Officii plenitudo cum Archiepiscopalis nominis appellatione confertur.* — 6. Archiepiscopus quamvis sit consecratus in Episcopum, nequit multa exercere ante receptionem Pallii. — 7. Adducitur modus, quo Pallium ipsum conficitur, et traditur. — 8. Usus Pallii antiquissimus est, et a quo habuerit originem. — 9. Adducitur forma, qua Praelatus indigens Pallio, illud per seipsum petit, et recipit. — 10. Adducitur forma, qua illud petit, et recipit per Procuratorem. — 11. Qui Pallium sunt recepturi, postquam fuit petitum in Consistorio, et concessum, componunt primum cum Subdiaconis. — 12. Archiepiscopus, et quilibet alius, cui usus Pallii competit, debet infra tres menses a die consecrationis, si ante non fuit consecratus, vel a die confirmationis, si jam ante fuit consecratus, cessante justo impedimento, per se, vel Procuratorem petere Pallium, alias privatur commissa sibi Dignitate; *ad* n. 13. — 14. Ante receptionem Pallii non licet Archiepiscopo, quamvis sit consecratus in Episcopum, immo etiamsi possessionem acceperit, nec se Archiepiscopum nominare, nec eos actus exercere, qui sunt jurisdictionis majoris, quos non ut simplex Episcopus, sed tamquam Archiepiscopus facere videtur; ut convocare Concilium, visitare Provinciam, et hujusmodi. — 15. Potest tamen Archiepiscopus confirmatus ante receptum Pallium ea, quae sunt Ordinis Episcopalis demandare suis Suffraganeis, qui licite de ejus mandato possunt talia exercere. — 16. Si vero Archiepiscopus jam consecratus in Episcopum ante receptum Pallium faciat ea, quae sibi proveniunt ex Pallio circa potestatem Ordinis, et Chrismatis etc. tunc ipsa sunt valida, sed Archiepiscopus peccat contra Canones, et jura. — 17. Papa in omnibus Missarum solemniis semper, et ubique locorum utitur Pallio. — 18. Archiepiscopi tamen, Primates, Patriarchae, et alii, quibus Pallium concessum est, eo nec semper, nec ubique, sed in Ecclesia tantum suae respectivae Dioecesis, et Provinciae et certis tantum diebus uti debent. — 19. Et isti possunt etiam uti Pallio in Ecclesiis exemptis. — 20. Dies, quibus ipsi Pallio uti possunt generaliter enumerantur. — 21. Particulariter tamen sunt attendendi dies in cujusque privilegiis expressi. — 22. Archiepiscopi, et alii jus Pallii habentes,

nequeunt eo uti extra Missarum solemnia. — 23. Nec etiam Pallio uti possunt extra Ecclesiam. — 24. Unde si sub papilione, seu tentorio in Castris, aut in domo privata extra Ecclesiam, propter necessitatem Archiepiscopus, vel alius Palliatus celebret, Pallio uti non potest. — 25. Sicuti nec etiam si processionaliter, aut alio modo ab Ecclesia exeat. — 26. Secundum Glossam, et alios Archiepiscopus etiam in Synodo uti potest Pallio; *ad n.* 27. — 28. Probabile etiam est, si Altare portatile ob populi multitudinem, quam Ecclesia capere non possit, prae foribus ejus extruatur, Archiepiscopum in eo solemniter cum Pallio celebrare posse. — 29. In hac tamen re spectandum est, quae sit cujusque Ecclesiae consuetudo. — 30. Archiepiscopi, et alii Jus Pallii habentes nequeunt sine speciali privilegio Papae uti Pallio in aliena Provincia, neque de consensu ejus ad quem spectat Ecclesia, vel Provincia. — 31. Immo neque Pallio uti possunt ibi, etiamsi adsit generalis Regni consuetudo. — 32. Et licet ibi Pontifex concedat tali Archiepiscopo, ut pro consecrandis suis Suffraganeis, vel Clericis Ordinandis possit uti Pallio in Ecclesia, et Provincia aliena de consensu ejus, ad quem pertinet Ecclesia, hoc tamen est ex speciali privilegio ipsi soli propter specialia motiva concesso; unde sine nova gratia Pontificis non debet extendi ad alios. — 33. Tria requiruntur, ut Archiepiscopus possit uti Pallio in aliena Dioecesi, et Provincia, et assignantur. — 34. Archiepiscopus, et alii Jus Pallii habentes, possunt tam in sua, quam in aliena Dioecesi, et Provincia privatim celebrare sine Pallio. — 35. Sic etiam possunt, immo debent, secluso speciali privilegio, celebrare sine Pallio in Missis Defunctorum. — 36. Archiepiscopus nequit alteri Archiepiscopo Pallium commodare. — 37. Pallium est privilegium personale, adeoque debet sequi Personam usque ad mortem, et cum ea sepeliri. — 38. Sic Archiepiscopus translatus ad alium Archiepiscopatum non potest uti Pallio priore, sed debet obtinere novum Pallium. — 39. Et in secunda Ecclesia non poterit Archiepiscopus uti nisi Pallio secundo sibi concesso contemplatione illius secundae Ecclesiae. — 40. Archiepiscopus mortuus vestiri debet Pallio posterius accepto pro secunda Ecclesia, et alterum acceptum pro prima Ecclesia debet supponi ejus capiti. — 41. Dato quod Archiepiscopus retineat duos Archiepiscopatus simul et semel, debet habere duo Pallia, unum pro unaquaque Ecclesia. — 42. Archiepiscopus, qui renuntiavit Archiepiscopatui, non potest amplius in illa Provincia, neque alibi uti Pallio, quamvis transferatur ad Ecclesiam Episcopalem. — 43. Immo Archiepiscopus, qui sponte sua suo se Archiepiscopatu abdicavit, si iterum ad eamdem Ecclesiam eligatur, alio indiget Pallio. — 44. Sicut etiam Archiepiscopus, qui semel habuit Pallium unius Archiepiscopatus, si ab illo ad alium transferatur iterumque redeat ad priorem, indiget novo Pallio. — 45. Archiepiscopus vero si perdat Pallium a Papa acceptum, vel casu igne comburatur, poterit absque illo Pontificalia munia exercere, donec aliud obtineat Pallium, sicuti in tali casu petere tenetur. — 46. Pallium concessum, et non traditum Archiepiscopo, cum non possit eo amplius uti, est comburendum, et cineres in Sacrario ponendi. — 47. 50. De origine Pallii. — 51. Quo tempore ab Imperatoribus ad Pontificem et Patriarchas usus Pallii transierit incompertum est. — 52. Tempore S. Gregorii tam in Latina, quam Graeca Ecclesia Pallium in usu fuit. — 53. Antiquitus summi Pontifices Pallium aliis non communicabant, nisi prius obtento Imperatorum assensu. — 54. Verum postea ejusmodi ornamentum jure suo summi Pontifices Archiepiscopis conferre coeperunt. — 55. Utrum Pallii origo ab Imperatoribus sit repetenda. — 56. Conjectura Baronii et Gagliardi. — 57. Quis Pallii auctor. — 58. Olim non omnibus Archiepiscopis Pallii honor conferebatur. — 59. Episcopus suffraganeus Pallio insignitus non subtrahitur jurisdictioni Archiepiscopi.

ARTICULUS I.

QUOAD SUUM ESSE, ET JURISDICTIONEM, QUAM HABET IN TOTA SUA PROVINCIA.

1 Archiepiscopus sic dicitur tamquam primus, seu Princeps omnium Episcoporum suae Provinciae. *Archos* enim graece *primum*, vel *Prin-*
2 *cipem* sonat; *cap. Cleros verb. Archiepiscopus, dist.* 21. Et Archiepiscopus alio nomine appellatur *Metropolitanus* sive a mensura, aut numero Civitatum; *cit. cap. Cleros verb. Metropolitani,* quia Provincia cui praeest Metropolitanus, decem aut undecim Civitates, et totidem Episcopos Suffraganeos olim sub se continere solebat; *cap. Scitote* 2. *c.* 6. *q.* 3. Glossa *in cit. c. Cleros ver. A mensura dist* 21. Vel potius, et rectius dicitur Metropolitanus a *Metros,* quod idem sonat quod *Mater,* et *Polis,* quod idem sonat quod *Civitas,* quia videlicet Archiepiscopalis, seu Metropolitana Ecclesia, in qua residet Archiepiscopus, seu Metropolitanus, sita est in Metropoli, seu Civitate praecipua, quae est veluti Mater, seu Matrix aliarum Ecclesiarum, seu Civitatum totius Provinciae; *cit. cap. Cleros dist.* 21. *et ibi* Glossa *verb. A mensura.* Abbas *in cap. Suffraganeis num.* 4. *de election.* Covarruv. *pract. cap.* 19.
3 *num.* 2. Pirhing *lib.* 1. *tit.* 31. *num.* 13. Unde in re Archiepiscopus, et Metropolitanus idem sunt, ut deduci potest etiam in textu *in cap. Pastoralis in princip. de Offic. Ordinarii, et in Extravagant. Salvatur, de Praebend. inter Commun.* Dantur ta- 4
men aliqui Archiepiscopi, qui proprie juxta datam explicationem non sunt Metropolitani, ex quo nullum sub se habeant Suffraganeum, ut testatur Homobon. *De humanae vitae statibus part.* 1. *cap.* 6. Azorius *Institut. Moral. part.* 2. *l.* 3. *cap.* 33. *q.* 1. et Barbosa *De Offic. et potestat. Episcop. p.* 1. *tit.* 1. *c.* 6. et *lib.* 1. *Juris univers. Ecclesiast. cap.* 7. *num.* 7. ubi dicit tales esse inter alios Archiepiscopos Rossanen. et Lancianen. qui nullum habent Suffraganeum. Quare autem in jure, *ut citat. Sci-* 5
tote 2. *caus.* 6. *quaest.* 3. *et cap. Suffraganeis* 11. *de election. et cap.* 1. *de Foro competent. in* 6. Episcopi Metropolitano subjecti appellentur Suffraganei, est quia suffragantur ipsi in Officio Episcopali, scilicet in consecrando alios Episcopos, in celebrando Concilia, et hujusmodi. Abbas in *cap. Suffraganeis, de election.* 1. et alii passim.

Archiepiscopus, seu Metropolitanus, ultra ju- 6
risdictionem, quam habet in propria Dioecesi, sicuti caeteri Episcopi in suis, habet ordinariam jurisdictionem in omnes Suffraganeos, seu Episcopos non exemptos suae Provinciae, adeoque tamquam Ordinarius, et immediatus eorum Superior potest eisdem praecipere, quae ad eorum spectant officium, et si negligentes sint, potest ipsos etiam per Censuras compellere ad praestandum suum Offi-

cium, ut colligitur *ex cap. Quod autem Archiepiscopus* 1. *et cap. Per Provincias* 2. *et* 3. *caus.* 9. *quaest.* 3. *cap. Quia cognovimus* 6. *caus.* 10. *qu.* 3. *et cap. Pastoralis* 11. §. 1. *de Officio Jud. Ordinarii*, ubi expresse dicitur: *Quod Episcopus suus eidem* (scilicet Archiepiscopo) *sit Metropolitana Lege subjectus; cap. Venerabili* 52. *de sentent. Excommunicat. cap. Romana Ecclesia* 1. *de Offic. Ordinarii*
7 *in* 6. Est enim Archiepiscopus Judex Ordinarius, et competens omnium Episcoporum suae Provinciae, unde quicumque habens actionem contra Episcopum, potest illum convenire coram Archiepiscopo, textu expresso *in cit. cap. Quia cognovimus* 6. *caus.* 10. *quaest.* 3. Abbas *in cit. cap. Pastoralis*, et alii passim. Qui Archiepiscopus potest libere suam exercere jurisdictionem, et auctoritatem in omnibus sequentibus casibus.

8 Primo, potest Archiepiscopus suam exercere jurisdictionem cogendo suos Suffraganeos Episcopos ad observandum eumdem modum in Divinis Officiis celebrandis, quem servat Ecclesia Metropolitana; *cap. de his* 14. *dist.* 12. Glossa *in cap. Pa-*
9 *storalis, de Offic. Ordinarii, ver. exceptis.* Secundo, potest suam exercere jurisdictionem quando causa per appellationem ad ipsum defertur, scilicet quando a sententia, vel gravamine Episcopi legitime appellatur ad Archiepiscopum; *cap. Cum non ignoretis* 1. *de Offic. Legati, cap. Duo simul* 9. *de Offic. Judic. Ordinarii.* Si tamen Suffraganeus cognoscat de causa ex delegatione speciali Pontificis, ad hunc appellari debet. Si vero ut delegatus, ex vi decretorum Tridentini ad Archiepiscopum est appellandum. *Declarat. Emin. Cardinalium Tridentini in una Tarraconensi.*

10 Tertio, potest injungere Episcopis Suffraganeis, ut observent Sacros Canones in materia Simoniae, alias ipse Archiepiscopus poenam poterit infligere,
11 *cap. Dilectus Filius* 30. *de Simonia.* Quarto, potest cogere Episcopos Suffraganeos ad erigendum Seminarium. Conc. Trid. *sess.* 23. *cap.* 18. *de reform.*
12 Quinto, potest ipsos compellere ad faciendam Sy-
13 nodum quotannis. Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 2. Sexto, potest ipsos cogere ad constituendum Archipresbyterum ruralem; *cap. Ut singulae Plebes* 2. *de*
14 *Offic. Archipresbyteri.* Septimo, potest Episcopos Suffraganeos ad Concilium Provinciale vocare, ut diffuse statuitur *dist.* 18. *per totam*, *et in* Conc.
15 Trid. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.* Octavo, potest cogere Suffraganeos ad residendum apud suas Ecclesias; Conc. Trid. *sess.* 23. *de reform. cap.* 1. et illis sine legitima causa non residentibus applicare fructus Fabricae Ecclesiae, aut pauperibus loci, et crescente contumacia, denunciare Summo Pontifici. Conc. Trid. *ibid.* et Pius IV. in *Const.*
16 incip. *De salute gregis.* Nono, potest deputare Vicarium, seu Officialem in Ecclesia suffraganea, si infra octo dies post mortem Episcopi, Capitulum non providerit, vel non idoneum elegerit; Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. c.* 16. Decimo, potest vocare et compellere Suffraganeos pro consecratione 17
alterius Suffraganei; *cap. non debet* 3. *et cap. Episcopus* 4. *dist.* 65. Undecimo, potest cognoscere de 18
injustitia sententiae Excommunicationis Suffraganei; *cap. Sollicitudinem* 54. *de appellat.* §. *Nos igitur, vers. Si vero Notorium.*

Duodecimo, potest Archiepiscopus, interveniente causa, suos Suffraganeos suspendere, interdicere, et excommunicare; *cap. Venerabili, de sententia excommunicat. et cap. Romana Ecclesia* 1. *de Offic. Ordinar. in* 6. Et Archiepiscopo absente, et a sua Provincia distante, etiam ejus Vicarius poterit ipsos Suffraganeos suspendere, interdicere, et excommunicare; *textu claro in cit. cap. Romana Ecclesia*, §. *Officiales autem, de Offic. Ordin. in* 6. Bertachin. *de Episcopo part.* 7. *l.* 4. *titul. de Vicario Episcopi quaest.* 10. *et cum aliis* Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. univers.* c. 7. *num.* 28. Tertiodecimo, 21
potest Archiepiscopus excommunicare Vicarium, vel Officialem Episcopi Suffraganei, causa rationabili existente; *cap. Romana, de Offic. Vicarii in* 6. *et ibi* Glossa *verb. rationabili.* Causae autem ratio- 22
nabiles excommunicandi Vicarium sunt quae referuntur a Glossa *in cit. c. Romana*, et ab Archidiac. et Gemin. *ibi num.* 6. scilicet, quando Vicarius impedit causam appellationis ad Archiepiscopum; vel si delinquit circa Officium commissum; vel si peccaret in his, quae sunt jurisdictionis; vel si uteretur jurisdictione Episcopi excommunicati; vel si non servet privilegia Sedis Apostol. vel si sit criminosus, et incorrigibilis. Exceptis 23
tamen his, et similibus casibus, si Vicarius delinquat extra Officium, non subjacet jurisdictioni Metropolitani, nisi in casibus a Jure expressis, sicut caeteri subditi Suffraganeorum, sed cognitio, et punitio delicti a Vicario commissi extra Officium pertinet ad suum Episcopum, qui habet facultatem a Jure, prout quivis alius Magistratus coercendi Officialem suum, appellatione remota, prout disponitur *in l. Nulli Officialium, Cod. quomod. appellat. non recip.* Gratian. *in cap. Et qui appellat*, §. *Nulli quoque* 2. *quaest.* 6. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. part.* 1. *tit.* 4. *num.* 18.

Quartodecimo, potest Archiepiscopus absolvere 24
subditum Suffraganei, quem ipse non vult absolvere; *cap. Ad reprimendam* 8. *de Offic. Judicis Ordinarii.* Quintodecimo, potest dispensare in subdi- 15
tis Suffraganei, quando ipse denegat dispensationem, et dispensatio est debita ratione personae, loci, aetatis, temporis, pietatis, necessitatis, et utilitatis Ecclesiae. Sanchez *in praecepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 38. *n.* 13. Genuens. *in praxi Archiepiscop. Neapol. cap.* 88. *n.* 3. Barbos. *de Offic. et potest. Episcop. part.* 1. *tit.* 4. *n.* 24. Sextodecimo, 26
potest conferre Beneficia vacantia per negligentiam Suffraganei; si enim Suffraganeus sit negligens ad conferenda Beneficia intra semestre, tunc col-

latio devolvitur ad Archiepiscopum; *c. Licet* 3. *de*
27 *supplenda negligentia Praelator.* Decimoseptimo,
potest instituere praesentatum a Patronis per ne-
gligentiam Suffraganei; nam si Episcopus nolu-
erit instituere intra duos menses praesentatum in
Jure Patronatus a Patronis, illum instituet Ar-
chiepiscopus, quem possunt adire Patroni; Pius
V. *Constit.* incip. *In conferendis, edita* 16. *Maji* 1567.
28 Decimoctavo, potest cogere Episcopum, et subdi-
tum pro testimonio ferendo, si Episcopus sit ne-
gligens in compellendo subdito ad perhibendum
tale testimonium, et alia opportuna in causis;
Abbas *in cap. Si quis contra Clericum* 4. *de Foro
competent. num.* 7. Quarant. *in Summa Bullar.
verb. Archiepiscop. auctoritas num.* 14. Barbosa in
29 *cap. Pastoralis de Offic. Ordinarii num.* 11. Deci-
monono, potest exequi ultimas voluntates subdi-
torum Episcopi, ipso Episcopo negligente; Abbas
in cap. Pastoralis, de Offic. Ordin. in principio,
Marta *de Jurisdict. part.* 2. *cap.* 10. *num.* 4. Franc.
Carpi, *de execut. Testamenti lib.* 1. *cap.* 22. *num.*
30 77. Vigesimo, potest dispensare in votis, et jura-
mentis Episcoporum Suffraganeorum, ut cum S.
Antonin. Palud. Henriq. Avila, Sayr. et aliis tenet
Sanchez *in praecepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 38.
31 *num.* 16. Vigesimoprimo, potest cognoscere cau-
sas subditorum Suffraganei, si habeant praedium
in suo Archiepiscopatu; *cap. Sane* 3. *et cap. Licet*
20. *de Foro competenti.*

32 Vigesimosecundo, potest Archiepiscopus in vi-
sitando Provinciam compellere Suffraganeos, et
subditos eorum ad solvendam Procurationem *cap.
Cum ex Officii sui debito* 16. *de Praescriptionibus,
cap. Sopitae* 14. *de Censibus, et cap. Romana Eccle-*
33 *sia* 1. *de Censib.* in 6. Vigesimotertio, Archiepisco-
pus dum actu visitat Provinciam, potest subdito-
rum Suffraganeorum Confessiones audire, ipsos
absolvere, atque poenitentias injungere salutares,
cap. Perpetuo declaramus 5. *de. Censibus* in 6. ubi
in fine sic expresse dicitur: *Potest etiam idem Ar-
chiepiscopus, dum visitat, Confessiones subditorum
Suffraganeorum audire, ac absolvere confitentes, et*
34 *ipsis injungere poenitentias salutares.* Immo nedum
per se, sed etiam per alios, potest subditos Suf-
fraganeorum absolvere etiam a casibus suis re-
spective Episcopis reservatis, quia eo tempore, quo
Archiepiscopus Dioeceses Suffraganeorum visitat,
quaelibet Dioecesis actu visitata, censetur tam-
quam sua, et ipse habere in ea jurisdictionem quasi
Episcopalem Episcopo superiorem; Suarez *tom.* 4.
disp. 30. *sect.* 3. *num.* 8. *et tom.* 5. *disp.* 14. *sect.* 2.
num. 12. Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. univers. cap.*
35 7. *num.* 89. cum multis aliis. Vigesimoquarto, po-
test concedere Indulgentias per totam suam Pro-
vinciam, etiamsi non sit in actu Visitationis,
dummodo statutum Generalis Concilii non exce-
dat; *cap. Nostro* 15. *de poenitent. et remiss. et ejus
Summar.* ubi sic praecise dicitur: *Archiepiscopus
intra Provinciam suam potest concedere Indulgentias
secundum formam Conc. Gener.* Vigesimoquinto, 36
potest procedere contra Canonicos Suffraganeorum
in casu inobservantiae Censurarum ab Episcopis
latarum; et cognoscere ipsorum excessus in ces-
satione a Divinis; *cap. Irrefragabili* 13. *de Offic. Jud.
Ordinarii* §. *Caeterum.* Vigesimosexto, potest ab- 37
solvere Excommunicatum subditum Suffraganei,
licet contrarius appellet, et cogere Episcopum, ut
deferat appellationi; *cap. Qua fronte* 25. §. *Sane
de appell.*

Vigesimoseptimo, potest Archiepiscopus exer- 38
cere jurisdictionem in subditos Suffraganeorum
in concernentibus totam Provinciam, ut in tol-
lendo pravam consuetudinem; *cap. Ad extirpandas*
11. *et cap. Nimis* 1[illegible]. *de Filiis Presbyter. et cap.
Ex frequentibus* 3. *de Institutionibus.* Vigesimoctavo, 39
potest, cum in Provincia sua jurisdictionem exer-
cet, punire notorios injuriantes sibi, Nunciis, et
Familiae suae, sive suam jurisdictionem impedi-
ant, sive non; *c. Romana* 1. *de poenis.* Vigesimonono, 40
potest interdicere Praedicationis Officium aliqui-
bus per totam suam Provinciam; *cap. Tuarum* 11.
de privilegiis. Trigesimo, potest exules facere a tota 41
sua Provincia, delinquentes in sua Dioecesi; *cap.
Non sine* 2. *de Arbitris et cap. Tuarum* 11. *de pri-
vilegiis.* Trigesimoprimo, potest mittere Quaestores 42
eleemosynarum per totam Provinciam pro Fabrica
Ecclesiae Metropolitanae: *cap. Romana* 1. *de Poe-
nit. et remiss.* Trigesimosecundo, potest mittere edi- 43
cta per totam provinciam in casibus ad suam ju-
risdictionem pertinentibus: Gem. et Franch. *in
cap.* 2. *de supplend. neglig. Praelat. in* 6. Quaranta
verb. Archiep. Auctoritas vers. 27. Barbosa *lib.* 1.
Juris univ. Eccles. cap. 7. *num.* 79. Trigesimotertio, 44
potest compellere Abbates, et Regulares Praela-
tos negligentes, ut Praedicatio Evangelii fiat in
Ecclesiis Parochialib. subjectis Monasteriis in
nulla Dioecesi existentibus: Concil. Trid. *sess.* 5.
c. 3. Trigesimoquarto, potest ante se facere defer- 45
ri Crucem in tota sua Provincia, etiam per loca
exempta: *Clement. cap. Archiepiscopo* 2. *de privil.
et excessibus privilegiat.* et Sac. Congr. Rit. *in The-
atina* 13. *Julii* 1613. Et *Communis* cum Quaranta
verb. Archiepiscopi auctoritas, vers. 28. ubi dicit
quod locus exemptus non desinit esse intra Pro-
vinciam, et hoc etiam extra visitationem. Nisi ta- 46
men esset praesens Legatus Papae, vel Cardinalis
non Legatus, seu Nuncius cum facultate Legati a
Latere, quia in istorum praesentia non potest;
Sac. Congreg. Rit. *in Taurin.* 9. *Mart.* 1593. Ead.
Sac. Congr. 2. *Octob.* 1601.

Trigesimoquinto, potest populo benedicere per 47
totam Provinciam, etiam in locis exemptis, et ex-
tra visitationem, *cit. cap. Archiepiscopo*, tam bene-
dictione solemni, quam simplici. Nisi tamen, ut su- 48
pra, esset praesens Legatus, seu Nuncius Aposto-
licus, quia in praesentia istius, ut decrevit Sacr.

Congr. Rituum *in Taurin.* 9. *Mart.* 1593. Archiepiscopus debet rogare Nuncium, ut populo benedicat, qui hoc deinde remittat Archiepiscopo, ut populus cognoscat dignitatem Apostolicam, et de Legato praesente decrevit posse Archiepiscopum populo benedicere solum ipso annuente; Sac. Rit. Congr. 2. *Octob.* 1601. Praesente vero, aut adveniente Archiepiscopo, nequit Episcopus Suffraganeus benedictionem privatam impertire; *Caeremonial. Episcop. l.* 1. *cap.* 4. *n.* 4.

49 Trigesimosexto potest in tota sua Provincia etiam in locis exemptis uti Mozzetta, et Rochetto discooperto, nisi ut supra, sit praesens Legatus, vel Cardinalis; Sac. Congr. Rituum 2. *Octob.* 1601. et similiter in tota sua Provincia, etiam in locis exemptis, potest uti Pallio; *cap. Cum. super.* 1. *de auctorit. et usu Pallii.*
50 Trigesimoseptimo potest in tota sua Provincia, etiam in locis exemptis celebrare Divina Officia in Pontificalibus, et alios in sua praesentia sine Pontificalibus celebrare facere; *cit. Clement. cap. Archiepiscopo* 2. *de privil. et excessibus privil.*

ADDITIO AUCTORIS

51 Archiepiscopus in tota Provincia benedictionem super populum impertiri potest; Bened. XIV. *tom.* 2. *constit.* 40. incip. *Exemptis Praedecessorum.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

52 Primum eorum nominum, quae veluti honoratiora tractu temporis accesserunt dignitati Episcopali, fuit quidem illud Metropolitae, mutuatum proculdubio a Civitate Metropoli, quae Civili regimine totius Provinciae mater, et caput erat, et
53 inter caeteras urbes eminebat. Quo factum fuit, ut Episcopus illius urbis, et in Ecclesiastico regimine reliquis honoratior, digniorque haberetur.
54 Metropolitarum originem, juraque a temporibus usque Apostolorum repetunt Usser *de Origin. Episc. et Metropolit.* Petr. de Marca *de Concil. l.* 6. *cap.* 1. *num.* 9. aliique, qui et Eusebium, divumque Johannem Chrysost. suae sententiae Auctores habere ex eo putant, quia hic *in epist.* 1. *ad Timoth.* et ille *in hist. Eccles. lib.* 3. *cap.* 4. narrant, a Paulo Apostolo Titum fuisse constitutum Episcopum Ecclesiarum totius insulae Cretae.
55 Verum haec tanti haud esse, ut eam Metropolitarum juribus tribuant antiquitatem, demonstrat Van-Espen. *Jur. Eccles. univ. part.* 1. *tit.* 19. *cap.* 2. *n.* 3. qui ideo illorum tuetur sententiam, qui eorumdem jura a temporibus Apostolis proximis descendisse arbitrantur, et quidem ex quadam consuetudine. (*)

56 Ut autem res se habuerit, longe quidem ante Concilii Nicaeni tempora Metropolitarum jurisdictio constabilita fuit, cum eadem in ejusdem Conc. canonibus 4. 6. et 7. diserte concepteque confir-
57 metur. Hinc, postquam sensim, praesertimque Conciliorum canonibus, illorum jura firmata fuere, coeperunt Metropolitae, et Archiepiscopi vo-
58 cari; quod nomen non ante saec. V. usurpasse Latinos affirmat Van-Espen *cit. loco verb. postquam,* cum illud apud Graecos fuisse in usu tempore SS. Chrysostomi, et Epiphanii constet ex Thomass. *vet. et nov. discipl. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 7. ubi et *num.* 10. habetur, ab eo nomine, ut quid fastus, et ambitionis praeseferente, Africanos abstinuisse.
59 Fuisse autem omnibus Archiepiscopis indiscriminatim nomen quoque Primatis olim tributum, pluribus docet Ziegler. *de Episc. lib.* 1. *cap.* 11. *n.* 4. *et seqq.* ubi etiam nonnulla circa hoc argumentum scitu digna erudite animadvertit.
60 Illud quoque sat compertum est, (**) Metropoles Ecclesiasticas ad normam Civilium formatas fuisse; ita ut, si Principes Provincias divisissent,
61 et Ecclesia eorum divisiones adoptaverit. Unde factum, ut Episcopi Metropolitica jura ambientes Imperatores adirent, et obtenta ab iis in urbis suae gratiam Metropoleos dignitate, Ecclesiastica
62 quoque jura Metropolitica invaderent. At posterioribus temporibus Metropolium Ecclesiasticarum erectionem sejunctim a Civili regimine, sibi
63 vindicavit Ecclesia; et tandem ejusmodi potestas ad unum devoluta est Romanum Pontificem, ita ut hodie, et Episcopatuum, et Archiepiscopatuum, sive Metropoleon institutio erectiove nonnisi auctoritate S. Pontificis fiat, Van-Espen *c. l. num.* 13. Thomass. *vet. et nov. discipl. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 45. De Archiepiscoporum vero jurisdictione pauca adnectam *seq. art.* ut eorum jura uno aspectu, et per summa capita, ut instituti ratio postulat, dignosci possint.

ADDITIO EX EDITIONE BARBIELLINIANA

64 Duplex fuit apud Graecos *Archiepiscopi* notio; prima usurpata saepius prioribus saeculis, posterioribus altera. Qui multas suo nutu regebant Provincias, ii, quo ab aliis secernerentur *Archiepiscopi* saepe appellati sunt, *Patriarchae* essent, sive *Exarchi;* unde in Conciliis eum honoris titulum Alexandrino, Antiocheno, Constantinopolitano, Ephesino, immo et Romanis Pontificibus Coelestino I. et Leoni M. datum legere est. Plures illis

(*) Hanc Espenii, aliorumque sententiam multis infirmat Cl. P. Bianchi, quem omnino consulas velim. (*Edit. Barbiell.*)

(**) Non ita tamen, ut doctissimi Viri Bacchinius, Maffejus *Veron. illustr. P.* 1. *lib.* 10. *col.* 279. *seqq.* Ballarinii *T.* 2. *S. Leon.* in 2. *p. diss.* 5. *Quesnelli cap.* 5. *n.* 12. aliique complures in adversam sententiam abeant, velintque Ecclesiasticas Metropoles ad civilium normam erigendas non esse. (*Edit. Barbiell.*)

suberant Metropolitae, quorum singuli singulis praesidebant Provinciis. Primatibus haud absimiles erant *Archiepiscopi* et Seleuciae, et Æthiopiae, quorum uterque et *Catholicus* dictus est, et multis praeerat Metropolitis; sed ille Antiocheno parebat Patriarchae, hic Alexandrino. Alter postea inductus est *Archiepiscoporum* ordo, qui priori nomine quidem similis erat, ro vero multo inferior, cum ii nec Provincias haberent, nec Suffraganeos Episcopos, sed nudo nomine, honoris causa, *Archiepiscopi* dicerentur. Qua id de causa factum, vide apud Cautelium *P.* 1. *histor. Metrop. verb. dist.* 1. *cap.* 4. *num.* 3.

ADDITIONES CASINENSES

65 Licet Archiepiscopus jure polleat adunandi Synodum Provincialem, eique praeesse, attamen est illa inferior, nec ejus decreta derogare potest ut lata a Superiore, nempe ab Episcoporum corpore, in quo major jurisdictio consistit, quam in peculiari Episcopo, Suarez *lib.* 6. *de leg. cap.* 15.
66 *n.* 4. Hinc potest ab Archiepiscopo appellari ad Synodum Provincialem. Glossa in *cap. penult. de appell. in* 6.

67 Archiepiscopus sive Metropolita, qui nullos habeat suffraganeos, ut Lucensis, Rossanensis, Lancianensis, et Ferrariensis, si convocat Synodum, haec haud Provincialis sed Dioecesana habenda et dicenda: etiamsi ad eum conveniant Abbates, qui jurisdictione quasi episcopali, in ambitu Dioecesis propriae consistenti, gaudeant. Unde hujusce Archiepiscopi Suffraganeis carentes, tales habendi sunt nomine dumtaxat et honore, non jure. Vide Bened. XIV. *De Syn. Dioec. c.* 4. *n.* 3. *et seq.* Haec sententia autem firmata fuerat a Concilio Romano habito a Bened. XIII. *tit.* 9. *c.* 2.

68 Novae Constitutiones obligantes totam provinciam condi nequeunt ab Archiepiscopo nisi in Concilio provinciali, et de consensu suorum Suffraganeorum: quod si secus egerit, lata constitutio irrita habetur, et ipse *gradus sui periculo subjaceat. Can. Nullus Primas* 9. *quaest.* 3. Suarez *lib.* 4. *de legib. c.* 5. Pirhing *lib.* 1. *Decr. t.* 11. *n.* 4. et alii.

ARTICULUS II.

ARCHIEPISCOPUS QUOAD CASUS, IN QUIBUS NON HABET JURISDICTIONEM.

1 Primo non potest hodie Archiepiscopus visitare Dioeceses Suffraganeorum, nisi causa cognita, et probata in Concilio Provinciali. Sic statuit Conc.
2 Trid. *sess.* 24. *de reformat.* Secundo non potest se ingerere in causis suorum Suffraganeorum, quae agitantur coram eis in prima instantia, et si se ingerat, sperni potest ejus inhibitio, Concil. Trid. *sess.* 13. *c.* 1. et *sess.* 24. *cap.* 20. *de reformat.* Sac. Congr. Episcop. 29. *April.* 1697. Tertio non potest 3
exequi sententias civiles, nec exigere poenas criminales delictorum, ex eo quod ipse confirmavit sententiam Suffraganei, Sac. Congr. Episcop. *in una Squillacen.* 6. *Martii* 1618. Quarto non potest 4
Archiepiscopus absolvere Excommunicatos a Suffraganeis, vel Officialibus ipsorum, nisi in casu appellationis, *cap. Venerabilibus, de sentent. excommunicat. in* 6. Quinto non potest populos Suffra- 5
ganeorum excommunicare, *cap. Nullus* 8. *caus.* 9. *q.* 3. Sexto non potest ad visitata loca Suffraganei 6
redire denuo, antequam visitet totam Provinciam, nisi a Dioecesanis locorum requiratur, *cap. Romana* 1. §. *Ex qua, de Censibus in* 6. Septimo non 7
potest recipere procurationem in pecunia, nec munera a subditis Suffraganeorum, et si recipit, tenetur restituere in duplo, *cit. cap. Romana* §. *Procurationes.* Octavo non potest cogere subditos 8
Suffraganeorum, ut suam delegationem accipiant, vel sententias exequantur, *cap. Romana Ecclesia* 1. §. *Neque, de Foro compet. in* 6. Nono non po- 9
test esse Judex competens pro salariis Advocatorum, et Procuratorum sui Fori, contra subditos Suffraganeorum, *cit. cap. Romana Ecclesia* §. *Neque etiam, de Foro competenti, in* 6. Decimo non 10
potest ferre Censuram contra Officiales Suffraganei, ex eo quia citati noluerint comparere coram eo; *cit. cap. Romana Ecclesia* §. *Nec Clericos, de Foro compet.*

Undecimo non potest Archiepiscopus in Dioe- 11
cesi Suffraganeorum sibi facere Officiales pro causis futuris, ut habetur *in cit.* 1. *de Offic. Jud. Ord. in* 6. Quod si per consuetudinem tale jus habeat, 12
non possunt Officiales inhibere ante appellationem; *cit. cap.* 1. *de Offic. Jud. Ord. in* 6. et Sacra Congr. Episcop. *in una Vulturan.* 13. *Maji* 1603. Duode- 13
cimo non potest citare in causa appellationis ab Episcopo, nisi causa appellationis fuerit sufficiens, et legitima; *cap. Romana* 3. §. *Cum autem, de appellation. in.* 6. Tertiodecimo non potest eximere 14
ab Episcopo, eum, qui ad ipsum appellavit in aliis causis, quam in illa appellationis *cit. cap. Romana* §. *Cum vero, de appellat. in* 6. Quartodecimo non 15
potest statuere, ut causae, quae per appellationem ad ipsum deferuntur, agitentur alibi, quam in sua Civitate, vel Dioecesi, aut in eis, in quibus fuit appellatum, vel causae ipsae consistant nisi aliud sibi competat de consuetudine, *cap. Ut litigantibus* 5. *de Offic. Ordin. in* 6. et hoc est dispositum, ne augeantur expensae. Quintodecimo 16
non potest dare Visitatorem Ecclesiae Suffraganeae vacanti, si Capitulum bene administret *cap. Ecclesiae Cathedrali vacanti* 4. *de supplen. neglig. Praelator in* 6. Sextodecimo non potest concedere 17
aliquam exemptionem subditis Suffraganeorum in prima instantia; Sac. Congr. Episc. *in una Montisregalis* 2. *Decembris* 1608. Decimoseptimo non 18

potest cevocare Censuram latam a proprio Ordi-
nacio contca appellantem; *cap. Romana §. Sen-*
19 *tentias, de appellat. in* 6. Decimoctavo, uon po-
test inhibece Suffraganeis in materia observatio-
nis Festorum. Ita declaravit Sac. Congr. Episcop.
20 *in una Bcnerentana* 11. *Januorii* 1622. Decimono-
no. aon potest inhibece Suffcaganeis, nec se inge-
rere in causis Immunitatis Ecclesiasticae, sed re-
mittere debet ad Sanctam Sedem Apostolicam eos,
qui recurrunt ad ipsum; Sac. Cong. Episc. *in una*
Anglon. 23. *Septembris* 1624.
21 Vigesimo, non potest publicare Monitoria Ex-
communicationis ad finem cevelationis ia focma
Significavit, in Dioecesi sui Suffcaganei; *cap. Ro-*
mana 1. *de Offic. Ordin. in* 6. et Sac. Congr. Episc.
22 *in una Alessandri.* 15. *Septembris* 1603. Vigesimo-
pcimo, non potest expedire Commissacium cuntra
suos Suffragancos sine licentia Sac.Congregationis.
Sic Sac. Cungr. Episc. *in una Umbriat.* 25. *Moji*
23 1629. Vigesimosecundo, non potest concedere Di-
missorias subditis Suffraganeocum cum visitat
Provinciam, quia non reperitur hoc in Juce per-
24 missum. Sic nec sine licentia Suffraganei, vel Su-
periocis loci exempti, potest Ocdinace, Chrismate
iuungere, Degradare, et alia similia, quae dicunt
jurisdictiunem; Glossa *in Clement. cap. Archiepi-*
scopo 2. de pricilegiis et excessib. pricilegiator. Franc.
et Geminiau. *in cap. fin. de Censibus in* 6. Covarr.
pract. c. 9. *n.* 2. Barbosa *l.* 1. *Juris Eccles. cap.* 7.
num. 132. *et de Offic. et potest. Episc. p.* 1. *tit.* 4. *n.*
25 59. Archiepiscopus enim nequit exercece Pontifi-
calia in Ecclesiis Suffraganeorum absque licentia
Episcopi Ocdinarii; Sac. Cong. Episc. et Regul.
18. *Aprilis* 1599.
26 Vigesimotectio, non potest procedere contra
Suffcaganeos in causis Cciminalibus, nam in de-
lictis majocibus, depositioae, aut privatione dignis,
cognoscit solus Papa, et de minocibus Concilinm
Provinciale, aut Deputandi per ipsum; Conc. Tri-
27 dent. *sess.* 24. *de reformat.* c. 5. Vigesimoquarto, in
casu, quo Ordinarius nolit snpplicantibus Ordi-
nes conferre, non poterit ab Acchiepiscopo, cnjus
est Suffraganens, compelli ad allegandas causas,
cur renuat, sed ad Sedem Apostolicam, sen Sacram
Congregationem Cnncilii erit recurrendum, ut di-
cta Congregat. respondit: *in Rhemensi* 21. *April.*
1668. confirmata *in Calaguritana Gravaminum* 16.
28 *Julii* 1695. *in rcspoasionc ad* 10. Vigesimoquinto,
non putest praecipere Suffraganeo, ut expediat
aliquam cansam intra certum terminum, pnta
triginta dierum; Sac. Congr. Episcoporum *in una*
29 *Murana* 25. *Aprilis* 1612. Vigesimosexto, nnn po-
test vocace Episcopos Suffraganeos ad pcaestan-
dum ei obedientiam, etiamsi eos non cogat, neque
pec se, neque per alios, seu per Proruratores ad
comparendum; Sacra Congr. Concilii *in Surrenti-*
30 *na* 11. *Septembris* 1694. Si veco probetuc imme-
morabilis consuetudo vocandi Episcopos, his pa-
tientibus et non contradicentibus, tunc manute-
nendus est Archiepiscopus in vocandis Suffraga-
neis, sed non teneutuc Episcopi accedere, nec pec
Procuratores; eadem Sacra Congceg. Concilii 23.
Martii 1697. *in dicta Surrentina;* ubi compilato
processu remissoriali fuit iterum causa proposita,
et resolutum *Recedcndum a decisis, et manuteneri*
Archicpiscopum in vocandis Suffraganeis, sed non
teneri Episcopos accedere, nec per Procuratores,
apud Petram *tom.* 1. *in Constit. unica Honorii II.*
sect. 1. *num.* 134. Vigesimoseptimo, non potest sta- 31
tim, et simpliciter absolvere illum, qui de Ex-
communicatioae appellavit ad ipsum, sed eum
remittere debet ad Episcopum, qui excommuni-
cavit; qui si noluerit ipsum absolvece, tuac solum,
recepta jucatoria cautione, poterit ipsum absol-
vere; *cap. Ad reprimendam* 8. *de Offic. Jud. Ordin.*
Vigesimoctavo, aihil potest facere in Dioecesibus 32
Suffraganeorum, nisi quateaus repeciatur in Jura
expressum; *cap. Pastorali* 11. *de Offic. Judic. Ordin.*
cap. Romana 5. *cap. Vencrabilibus* 7. *de sentent. ex-*
comm. in 6. *et cap. Romana Eccles.* 1. *de supplend.*
negligent. Praelat. in 6. Vel quatenus de consensu 33
Episcoporum Suffraganeorum ipsi permittituc;
cap. per siagulas 2. *cap. Archiepiscopus* 6. *cap. Con-*
questus 9. *cap. Episcopo* 10. *caus.* 9. *qu.* 3. Vigesi- 34
monono, Archiepiscopus non potest concedere in-
bibitiones in causis pendentibus coram suis Suf-
fcaganeis, nec absolutiones quoad Censucas latas
ab Episcopis in causa Immnnitatis; Sacra. Congr.
Immun. *in Mojoric.* 16. *Junii* 1614. *l.* 1. *decret.*
Paul. pag. 44. *in Aquen.* 17. *Januar.* 1703. *lib.*
3. *decret. Vallemani pag.* 468. *et* 19. *Februar.* 1704.
pag. 557. *et* 558. *In Motulen.* 11. *Octob. pag.* 622.
et 8. *Novembr.* 1704. *lib.* 3. *decretor. Vallemani*
pag. 626.
Tcigesimo, Archiepiscopo iajungitur, nt non se 35
ingerat in hujusmodi causis pendentibus coram
Suffcaganeis absque licentia Saccae Cong. Sacra
Congr. Immun. *in Caputaquen. Junii* 2. 1591. *lib.*
1. *decret. Vallemani pag.* 49. *et in Bisacen.* 6. *Fe-*
bruar. 1694. *l.* 1. *Decret. Valleman. pag.* 102. Tri- 36
gesimoprimo, injungitur Acchiepiscopo Metropo-
litano, ut quatenus Excommunicatus a Suffcaga-
neo ad ipsum recurrat pro absolutione, omnino
abstineat, sed remittat ad sunm Ordiaacium;
Sacra Coagceg. Immnn. *in Octunen.* 13. *Octobr.*
1668 *lib.* 1. *Altoviti pag.* 277. Archiepiscopus ta- 37
men bene se gerit procedendo ad Censuras con-
tra violatores Immunitatis in Dioecesi Suffraga-
nei, quaado Vicarius Capitulacis Episcopatus
Suffraganei est negligens in tuenda libertate, et
Immunitate Ecclesiastica; Sacra Congregatio Im-
munit. *in Tricaricen.* 22. *Septembris* 1683. *lib.* 1.
decret. Altoviti pag. 8. Trigesimosecundo, Acchiep. 38
Brundusinus acciter monetur, eo quia praesump-
serit excommunicare Vicarium Generalem, et
Actnarium Curiae Episcopalis Suffcaganeae, eo

quod non paruerint ejus inhibitioni in causa vio-
latae Immunitatis Ecclesiasticae, cum non possit
ignorare decreta Sacrae Congregationis expresse
probibentia Metropolitania se ingerere in causis
Immunitatis pendentibus in Curiis Suffraganeo-
rum; quare revocet omnia, quae in hac materia
attentavit; et Vicarius, et Actuarius non attenta
tali Excommunicatione tamquam irrita, et nulla,
exerceant propria munera; Sac. Congreg. Immu-
nit. *in Ostunen.* 19. *Aprilis* 1693. *lib.* 2. *Decret.*
Vallemani pag. 4.

ADDITIO AUCTORIS

39 Archiepiscopi Bononiensis, Ferrariensis, Ra-
vennatensis, et Urbinatensis una cum Cardinali
S. R. E. Camerario executores deputantur pro li-
bertate mutui commercii inter subditos ditionis
Ecclesiasticae; Benedict. XIV. *tom.* 2. *Constit.*
53. incip. *Quo die.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

40 Jurisdictio Archiepiscopi vel Episcopos Suffra-
ganeos, vel Subditos, vel Dioeceses ipsorum con-
41 cernit. Quod attinet ad jurisdictionem Archiepi-
scopi in Episcopos Suffraganeos, ea tanta ab initio
fuit, ut prohibiti ipsi Episcopi Suffraganei fuerint,
aliquid magni momenti agere sine ejus consensu.
42 Quinimo Archiepiscopus primas habebat partes in
electione Episcoporum suae Provinciae; adeo ut
citra ejus sententiam nemo posset Episcopus con-
43 stitui. Ejus item erat electos jam Episcopos exa-
minare, confirmare, ordinare, insuperque insti-
tuere, erudire, ac in eorum mores animadverte-
44 re. Hinc factum, ut Metropolita Episcoporum di-
45 ceretur Pater, Magister, Judex. Hinc Suffraga-
neorum obligatio juramentum fidelitatis praestan-
di suo Metropolitano. Sed si de his, idest de veteri
Metropolitarum jure, plura cupis, adi Tomass.
vet. et nov. discip. lib. 1. *cap.* 40. *et seq. usq. ad* 48.
Van. Espen. *Jur. Eccles. p.* 1. *tit.* 19. *cap.* 2. *et* 3.
46 Posterioribus saeculis Archiepiscopi in Episco-
pos Suffraganeos jurisdictio aliquam passa fuit
diminutionem, sed et magna adhuc remansit, et
47 quidem ordinaria. Ejus enim vigore poterat Ar-
chiepiscopus, 1. Episcopos Suffraganeos ad Con-
48 cilium Provinciale convocare. 2. Eorum negligen-
tiam in Episcopalis muneris administratione sup-
49 plere. 3. Eisdem praecipere, quae aliunde ratione
sui muneris tenentur exequi, ac contumaces Ec-
50 clesiasticis censuris coercere. 4. Suffraganeorum
51 causas cognoscere. 5. Ipsorum Dioeceses visitare,
aliaque in iis peragere, de quibus Auctor *a num.*
8. *usq. ad ult.*
52 Majorem diminutionem passa est jurisdictio
Archiepiscopi in Suffraganeos Episcopos ex jure
Concilii Tridentini. Imprimis ex justissimis illis 53
causis, quas expendit Thomass. *vet. et nov. discipl.*
p. 1. *lib.* 1. *c.* 48 reservatae fuerunt Apostolicae
Sedi omnium Episcoporum Confirmationes, Con-
secrationes, et etiam electiones; licet de electio-
nibus Episcoporum non idem ubique jus sit; qua
de re fuse Van-Espen. *jur. Eccles. par.* 1. *tit.* 13.
per tot.
Ex decreto insuper Conc. Trid. *sess.* 23. *c.* 5. 54
de reformat. constat, causas criminales contra Epi-
scopos majores, i. e. quae depositionem aut pri-
vationem secum ferunt, Summo Pontifici reser-
vatas esse; quod sane et ante laudatum Concilium
obtinuisse, ostendit idem Auctor *cit. loc. tit.* 19.
cap. 3. ubi et de moribus Belgicis circa eamdem
rem. De minoribus criminalibus Episcoporum 55
causis sic in *eodem cap.* 5. *d.* Conc. *in fin.* sanci-
tum deprehenditur, ut scilicet eae *in Concilio tan-*
tum Provinciali cognoscantur, et terminentur, vel a
deputandis per Concilium Provinciale.
At quoad causas civiles cum nihil circa eas a 56
Concilio Tridentino immutatum appareat, man-
sisse Metropolitanos Judices Ordinarios Suffraga-
neorum, affirmant idem Van-Espen. *cit. cap.* 3.
num. 12. Barbosa *de off. et potest. Episc. p.* 1. *tit.*
4. *num.* 38. Schmier *Jurisp. Canonico-Civ. lib.* 1.
tract. 5. *cap.* 4. *sect.* 2. §. *n.* 29.
Sunt tamen qui et in causis civilibus nullam 57
Archiepiscopo in Episcopos Suffraganeos invitos
competere jurisdictionem, praeterquam in casibus
a jure expressis, tenent. Vide Loter. *de Re bene-*
fic. l. 1. *quaest.* 22. *num.* 74. Cardin. Petra *in Com-*
ment. ad Constit. Apost. Const. 2. *Leon. IX. num.*
8. *et seq.*
Quod vero ad censuras attinet, licet eas in Suf- 58
fraganeos infligendi de jure communi, ut dictum
est, potestatem habeant Archiepiscopi; tamen id
agendum cum magna consideratione, et nonnisi
consulta Sac. Congr. Concil. interprete, docet
Card. Pet. *citat. loc. num.* 88. *et seq.* Haec vero ad 59
rem habet Schmier *loc. cit. in supplem. ad d. cap.*
4. *num.* 35. *et plur. seqq. Quia ejusmodi poenae, et*
censurae Ecclesiasticae non dictantur, nisi praecedat
culpa et delictum: cognitio vero de delicto Suffraga-
neorum ex num. 28. *ad Archiepiscopum haud spe-*
ctat: ideo praetactum jus Archiepiscopi non aliter
in usum deducere poterunt, quam cum Provinciali
Concilio prout textum in c. Venerabilis *post* Ema-
nuellem Gonzalez *interpretatur* Petra, *aut saltem*
in ea hypothesi, qua Suffraganeus delinquit in offi-
cio, et actu, qui spectat ad jus Metropolitanum, per
ea, quae tradit d. Petra *etc. aut denique in casu,*
quo Archiepiscopus procedit ad declarationem cen-
surae latae ab ipso jure; hanc enim declarationem
etiam contra exemptos fieri posse, satis innuit Card.
de Luca etc. Censuras ab Archiep. latas in Vica- 60
rium sui Episcop. Suffraganei, qui ipsius manda-
tis obtemperare renuit, sustinuit Rota *in Taur-*

nen. seu Salutiarum Excessuum 3. *Februar.* 1747. *et* 5. *Maji ejusdem anni cor. R. P. D. Canilliac.*

61 Circa jus supplendi negligentiam a Suffraganeis in administratione sui muneris, esse qui sentiant, non aliter Archiepiscopis illud competere, nisi in casibus in jure nominatim expressis, tradit saepe cit. Schmier *eod. loc. n.* 40.

62 Ad visitationem demum quod attinet, eam nonnisi, causa cognita et in Concilio Provinciali probata, ab Archiepiscopo in Dioecesibus Episcoporum Suffraganeorum fieri posse, statuit Concilium Trid. *sess.* 24. *cap.* 3. *de reformat.* ut observatum est ab Auctore *n.* 1. Hactenus de jurisdictione Archiepiscopi in Episcopos Suffraganeos.

63 Jurisdictio Archiepiscopi in subditos Episcoporum Suffraganeorum minime ordinaria est, sed media ordinariam inter et extraordinariam, et ad
64 casus in jure expressos restricta. Archiepiscopus enim procedere valet in subditos Episcoporum Suffraganeorum. 1. Dum ab Episcopis Suffraganeis, vel eorum Vicariis Generalibus ad ipsum
65 appellatur. Nota vero, quod seclusa consuetudine, Archiepiscopus non potest destinare Officiales in Dioecesibus Episcoporum Suffraganeorum pro futuris appellationibus; *cap. Romana Ecclesia*,
66 *de Offic. Ordin. in* 6. Num autem idem obtineat quoad appellationes jam interpositas, consule Passerin. *in d. cap. per tot.* ubi et alia ad rem
67 habet. 2. Dum visitat Provinciam, hoc enim casu saltem in foro interno Archiepiscopum omnem jurisdictionem habere in omnes Provinciae incolas, et sic eorum confessiones audire, et deinde absolvere, et poenitentias salutares imponere, liquet *ex cap. Romana* §. *Sane*, *de Appell. in* 6. 3.
68 Dum agitur de criminibus notoriis. Ea profecto statutis poenis coercere valet Archiepiscopus ex adeo inexcusabili Episcoporum Suffraganeorum
69 negligentia: *cit. c.* 4. *Romana* §. *Sane.* 4. Dum ipsi Archiepiscopo, vel suis infertur injuria, aut usus jurisdictionis impeditur.

Reliquum est, ut disseratur de jurisdictione Archiepiscopi in Dioeceses Episcoporum Suffraganeorum. Ea pariter restricta est ad casus in
70 jure expressos. Ejus vigore valet 1. Archiepiscopus relegare ex tota Provincia delinquentes in sua Dioecesi: *arg. cap. Non sine*, *de Arbitr. et ibi*
71 Barbosa *num.* 1. 2. Mittere quaestores per totam Provinciam pro restauranda fabrica Ecclesiae Metropolitanae; *cap. Romana* 1. *de Poenitent. et*
72 *Remiss. in* 6. 3. Prohibere ex justa causa munus praedicationis per totam Provinciam; *cap. Suarum de Privil.*

ARTICULUS III.

ARCHIEPISCOPUS, QUOAD PALLIUM.

1 Pallium est praecipuum Archiepiscoporum insigne, seu ornamentum de Corpore Beati Petri sumptum, in quo Pastoralis Officii plenitudo cum Archiepiscopalis nominis appellatione ipsis a Papa confertur. Colligitur *ex cap. Significasti* 4. *de electione* §. *Cum igitur*, *et cap. Nisi specialis* 3. *de auctoritate et usu Pallii*, et sic Hostiensis *in summa hujus tituli num.* 1. Engel, et alii passim cum Glossa *in Rubrica hujus tituli.* Dicitur autem 2
Pallium de Corpore Beati Petri sumptum, quia benedicitur, et consecratur a Papa super Altare S. Petri, et de ipso Altari accipitur ab eo, qui ipso debet uti, vel per se, si sit praesens, vel per Procuratores, si sit absens, et sic assumitur de corpore Beati Petri, ut praecisis terminis dicit Glossa *in cit. cap. Significasti*, *verb. Corpore assumuntur*, et ut clare habetur etiam ex ipsomet textu istis verbis: *Cum igitur a Sede Apostolica nostras insignia dignitatis exigitis, quae de Beati Petri tantum corpore assumuntur.* Vel dicitur *de Corpore* 3
Beati Petri sumptum, quia significat veluti particulam Pontificiae potestatis, quae plenarie ex Christi concessione residet in Beato Petro, ejusque legitimis successoribus, et partialiter ex Papae indulto medio Pallio communicatur aliis; ut deducitur *ex cit. cap. Significasti*; nam alii Praelati inferiores Papa non sunt vocati in plenitudinem, sed solum in partem sollicitudinis Pastoralis, ut expresse dicitur *in cap. Ad honorem* 4. *hoc tit.* §. *fin.* his verbis: *Quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis*, et clarissime etiam *in cap. Qui se* 12. *caus.* 2. *quaest.* 6. his verbis: *Ipsa namque Ecclesia, quae prima est, ita reliquis Ecclesiis vices suas credit largiendas, ut in partem sint vocatae sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.* Vel dicitur *de Corpore Beati Pe-* 4
tri sumptum, quia a solo Romano Pontifice propria auctoritate Pallium confertur, ab aliis vero non nisi ex privilegio ejusdem, ut notat Abbas *in cit. cap. Significasti num.* 9. Dicitur: *In quo Pastoralis* 5
Officii plenitudo cum Archiepiscopalis nominis appellatione confertur; quia sicut Episcopus non habet plenum Jus in suo Episcopatu, antequam consecratus sit; ita neque Archiepiscopus plenum Jus habet in sua Provincia, priusquam Pallium recipiat, adeo ut ante Pallii receptionem non possit se appellare Archiepiscopum; *cap. Nisi specialis* 3. *hoc tit.* ibi: *Non tamen deberet se Archiepiscopum appellare, priusquam a nobis Pallium suscepisset, in quo Pontificalis Officii plenitudo cum Archiepiscopalis nominis appellatione confertur*, et Glossa ibi *verb. Nominis*, his verbis: *Et ita licet consecratus sit in Episcopum, non est appellandus Archiepiscopus ante Pallii receptionem.* Immo Archiepi- 6
scopus, quamvis sit consecratus in Episcopum, nequit multa exercere ante receptionem Pallii, ut infra videbitur.

In primis tamen non erit abs re ad uberiorem 7
omnium notitiam hic adducere modum, quo Pal-

lium ipsum conficitur, et traditur, prout addu-
citur a variis, et signanter a Christophoro Mar-
cello Corcyrensi Archiepiscopo *in Caeremoniali*
Rom. lib. 1. *sect.* 10. *c.* 8. his verbis: « Cura con-
» ficiendorum, et conservandorum Palliorum ad
» Subdiaconos Apostolicos pertinet, qui ex lana
» munda et alba illa hoc pacto conficiunt. San-
» ctimoniales Monasterii Sanctae Agnetis, vel
» Religiosi, qui sunt in illa Ecclesia, offerunt
» quotannis Agnos duos albos super Altare illius
» Ecclesiae in die Festivitatis S. Agnetis, dum in
» Missa solemni cantatur Agnus Dei, qui Agni
» recipiuntur a duobus Canonicis Ecclesiae La-
» teranensis, et ab eis postea consignantur Sub-
» diaconis Apostolicis, qui Agnos ipsos in pascua
» mittunt, quoad veniat tempus opportunum
» ipsos tondendi. Tempore opportuno advento,
» ex his Agnis lana tondetur, quae mixta cum
» alia lana alba, et pariter munda, reducitur in
» filum, ex quo Pallia hujusmodi contexuntur;
» latitudine digitorum trium redacta in orbem
» quatuor Crucibus nigris, aut purpureis intexta,
» ita ut velut Stolae Sacerdotales humeros Prae-
» sulum ambiant a pectore et renibus particulam
» pendentem habentia longitudinis palmi, et se-
» mis, et in eorum extremitatibus laminas plum-
» beas tenues ad parem latitudinem in fine orbi-
» culatas nigro serico textas, insutas supra pen-
» dentes particulas ante, et post, et super hume-
» ros utrosque. Sic confecta Pallia per Subdiaco-
» nos, portantur ad Basilicam Principis Aposto-
» lorum, et per Canonicos Basilicae ponuntur
» super Corpora Petri et Pauli Apostolorum sub
» Altari majore, ubi factis ex more vigiliis, illa
» per noctem dimittunt; deinde restituunt Sub-
» diaconis, qui in loco honesto ea conservant.

8 » Usus autem Pallii hujusmodi antiquissimus
» est, et a Lino Pontifice, Petri Apostoli imme-
» diato successore, habuit originem; ita enim
» scriptum legimus a Maximo Episcopo *in Homil.*
» *de veste Sacerdotali*: *In Lege gratiae antiquum*
» *est illud nostrum Ephod* (idest Pallium), *quod*
» *nostri Patriarchae arbitrantur a Lino post Petrum*
» *II. Romano Pontifice institutum, et in singulare*
» *potestatis privilegium nostris primis Praesulibus*
» *datum.* Et Eusebius Caesariensis *in Sermone de*
» *Epiphania* scribit: *Nihil antiquius veste illa Sa-*
» *cerdotali Praesulis nostri, quae illi vesti de veteri*
» *Testamento successit bysso auroque contextae; qua*
» *in signum plenissimae potestatis primus Linus*
» *amictus est, cui ad typum dedit, et nomen, ut a*
» *veteribus accepimus scriptoribus, quam appella-*
» *vit et Pallium.*

9 » Cum autem aliquis Praelatus indiget Pallio,
» illud primo per quempiam ex Advocatis consi-
» storialibus, Procuratorem ab eo ad hoc specia-
» liter constitutum, a Summo Pontifice in Consi-
» storio instanter, instantius, et instantissime pe-
» titur. Pontifex, excluso Advocato, exquirit Pa-
» trum sententias, an dandum sit Pallium, deinde
» committit priori Diaconorum Cardinalium, ut
» Pallium Praelato, vel ejus Procuratori assignet:
» expediuntur super ea re Literae Apostolicae
» in forma consueta, et primus Diaconorum Car-
» dinalium designat locum, et diem, ubi et in
» quo Pallium consignare debeat. Id plerumque
» fieri solet in domo ipsius Cardinalis in sua Cap-
» pella; interdum autem in Ecclesia S. Petri, et
» super majus Altare, et valde condecenter, ma-
» xime pro maximis Ecclesiis, et ultramontanis.
» Statuta die Praelatus, si est praesens, vel ejus
» Procurator in absentia cum speciali mandato
» venit ad locum ordinatum. Adsunt Dominus
» primus Diaconorum Cardinalium, et Subdiaco-
» nus Apostolicus cum ipso Pallio, qui Pallium
» explicat super medium Altaris. Praelatus si
» est praesens, indutus super Rochettum, sive
» Superpelliceum Planeta genuflexus in gradu
» Altaris, ante Priorem Diaconorum stantem in
» cornu dextro Altaris, ubi legitur Evangelium,
» petit sibi dari, et consignari Pallium, his ver-
» bis: *Ego N. electus Ecclesiae N. instanter, instan-*
» *tius, et instantissime peto mihi tradi, et assignari*
» *Pallium de Corpore B. Petri sumptum, in quo est*
» *plenitudo Pontificalis Officii.* Tunc Dominus pri-
» mus Diaconorum accipiens Pallium de Altari
» imponit illud super humeros Praelati genuflexi
» dicens: *Ad honorem omnipotentis Dei, et B. Ma-*
» *riae semper Virginis, atque Beatorum Apostolo-*
» *rum Petri, et Pauli, nec non Ecclesiae N. tibi*
» *commissae, tradimus tibi Pallium de Corpore B.*
» *Petri sumptum, in quo est plenitudo Pontificalis*
» *Officii cum Patriarchalis, vel Archiepiscopalis no-*
» *minis appellatione, ut utaris eo intra Ecclesiam*
» *tuam certis diebus, qui exprimuntur in privilegiis*
» *ab Apostolica Sede concessis. In nomine Patris,*
» *et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.* Et illud cum
» Subdiacono aptat, non tamen infigit spinulas,
» et recipit illum ad osculum pacis. Demum Cle-
» ricus Caeremoniarum extrahit illi Pallium, et
» advocatis testibus, rogat se de illo actu, plicat
» Pallium, et illud portat ad dictum Praelatum,
» vel illud servat in loco Sacro, quoad Praelatus
» recedat, et tunc dat illi Pallium cum publico
» Instrumento.

» Si autem Pallium tradendum sit Procurato- 10
» ri in absentia Praelati, Procurator indutus Su-
» perpelliceo genuflectit, ut de Praelato diximus,
» et petit Pallium, et jurat in hanc formam: *Ego*
» *N. Procurator, et Procuratorio nomine, et pro*
» *parte Rev. in Christo Patris et Dñi, Dñi N. elec-*
» *ti Ecclesiae N. instanter, instantius, et instantis-*
» *sime peto mihi tradi, et assignari Pallium de*
» *Corpore B. Petri sumptum, in quo est plenitudo*
» *Pontificalis Officii, et promitto illud reverenter*
» *portare eidem Rev. Patri D. N. nec pernoctabo*

» *in aliquo loco, nisi una nocte tantum, nisi prae-*
» *peditus fuero legitime, et tunc in Cathedrali ipsius,*
» *et si non fuerit Cathedralis, in Collegiata, et si*
» *non fuerit Collegiata, in Parochiali Ecclesia re-*
» *mittam, et honorifice reponam, sic me Deus adju-*
» *vet, et haec Sancta Dei Evangelia.* Diaconus au-
» tem Cardinalis accipiens Pallium de Altari im-
» ponit illud super humeros Procuratoris dicens:
» *Ad honorem Omnipotentis Dei, et Beatorum Aposto-*
» *lorum Petri et Pauli, et Domini nostri Papae, ac*
» *Sanctae Rom. Eccl. assigno tibi Pallium de Cor-*
» *pore B. Petri sumptum, in quo est plenitudo Offi-*
» *cii cum Archiepiscop. nominis appellatione, nomi-*
» *ne, et pro parte Rev. in Christo Patris DD. no-*
» *stri N. et Ecclesiae N. ad quam electus est, ut eo*
» *utatur infra Ecclesiam suam certis diebus, qui*
» *exprimuntur in privilegiis ab Apostol. Sede con-*
» *cessis. In nomine Patris etc.* Et in fine Procura-
» tor osculatur illi manum, et rogat Clericum
» Caeremoniarum, et petit Instrumentum; Cleri-
» cus extrahit illi Pallium, plicat, et reportat, et
» conservat in loco Sacro, quoosque Procurator
» sit discessurus, et tunc dat illi Pallium et in-
» strumentum in publica forma.

11 » Qui Pallium sunt recepturi, postquam fuit
» petitum in Consistorio, et concessum, compo-
» nunt primum cum Subdiaconis, nam illi, ut su-
» pra diximus, tenent Pallia: et isti accipiunt se-
» cundum valorem, et taxam Ecclesiae aliquando
» plus, aliquando minus pro Centenario. Clerici
» Caeremoniarum et ipsi ratione Officii sui, et in-
» strumenti mercedem suam exigunt ad propor-
» tionem taxae et valoris Ecclesiarum, non tamen
» tantum quantum Subdiaconi. Solent etiam qui
» Pallium accipiunt dare dono duo Birreta Diacono
» Cardinali, et totidem suis Camerariis. » At circa
hoc, et de quota nihil firmi statutum legitur, adeo-
que standum consuetudini, et praxi pro qualibet
differentia temporum, et aliarum circumstantia-
rum; et haec de Pallii occurrentibus Caeremoniis
dicta sufficiant.

12 Archiepiscopus, et quilibet alius, cui Pallii jus
competit, debet intra tres menses a die consecra-
tionis, si ante non fuit consecratus, vel a die
confirmationis, si jam ante fuit consecratus, ces-
sante justo impedimento, per se vel Procuratorem
petere Pallium, alias privatur commissa sibi Di-
gnitate; *cap. Quoniam* 1. *dist.* 100. ubi sic praeci-
se dicitur: *Placuit, ut quisque Metropolitanus ultra*
tres menses consecrationis suae ad fidem suam ex-
ponendam, Palliumque suscipiendum ad Apostoli-
cam Sedem non miserit, commissa sibi careat Digni-
tate. Sitque Metropolitanis aliis licentia post secun-
dam, et tertiam commonitionem, viduatis Ecclesiis
cum consilio Romani Pontificis ordinando Episcopos
subvenire; et clarissime in ejus Summario: *Infra*
tres menses fidem suam exponere, et Pallium postu-
lare a Romana Ecclesia quisque Metropolitanus stu-
deat. Hodie vero ex Tridentino *sess.* 7. *cap.* 9. alii 13
tres menses dantur ad petendam consecrationem;
qui etiam ad petendum Pallium consequenter dari
censentur; Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 7. *n.*
115. Ante receptionem Pallii non licet Archiepi- 14
scopo, quamvis sit consecratus in Episcopum,
immo etiamsi possessionem acceperit, nec se Ar-
chiepiscopum nominare, ut etiam diximus *num.*
5. nec eos actus exercere, qui sunt jurisdictionis
majoris; quos non ut simplex Episcopus, sed
tamquam Archiepiscopus facere videtur, ut con-
vocare Concilium, visitare Provinciam, et hujus-
modi, textu expresso *in cap. Quod sicuti* 28. *de*
electione his verbis: *Praeterea cum non liceat Ar-*
chiepiscopo sine Pallio convocare Concilium, confi-
cere Chrisma, dedicare Basilicas, ordinare Clericos,
et Episcopos consecrare, multum profecto praesumit,
qui antequam impetret Pallium, Clericos ordinare
festinat; cum id non tamquam simplex Episcopus,
sed tamquam Archiepiscopus facere videatur. Potest 15
tamen Archiepiscopus confirmatus ante receptum
Pallium ea, quae sunt Ordinis Episcopalis, de-
mandare suis Suffraganeis, qui licite de ejus man-
dato possunt talia exercere, textu claro *in cap.*
suffraganeis 11. *de electione,* his verbis: *Suffraganeis*
alicujus Metropolitani, ad mandatum ipsius post con-
firmationem electionis suae, etsi Pallium non recepe-
rit, licitum est Electum, qui ad ejus jurisdictionem
pertinet, consecrare. Si vero Archiepiscopus jam 16
consecratus in Episcopum ante receptum Pallium
faciat ea, quae sibi proveniunt ex Pallio circa po-
testatem Ordinis et Chrismatis etc. tunc ipsa sunt
valida, sed Archiepiscopus peccat contra Canones,
et Jura, et per hoc fuit dictum supra, quod *ante*
receptum Pallium non licet Archiepiscopo etc. non
autem quod non possit; Azorius *Institut. Moral. par.*
2. *lib.* 3. *cap.* 34. *quaest.* 6. Barbosa *lib.* 1. *Juris*
Eccles. cap. 7. *num.* 17. et alii.

Quamvis Papa in omnibus Missarum solemniis 17
semper, et ubique locorum Pallio utatur, quia as-
sumptus est in plenitudinem Ecclesiasticae Potes-
tatis, quae per Pallium significatur; *cit. cap. Ad*
honorem 4. et quam habet in tota Ecclesia Catho-
lica; *cap. Cuncta* 17. *et cap. Per principalem* 21.
caus. 9. *quaest.* 3. Archiepiscopi tamen, Primates, 18
Patriarchae, et alii quibus Pallium concessum
est, ut Episcopus Ostiensis, Papiensis, Lucensis,
Bambergensis, Quinque Ecclesiensis, et omnes
qui sunt hoc privilegio muniti, eo nec semper,
nec ubique, sed in Ecclesia tantum suae respe-
ctive Dioecesis, et Provinciae et certis tantum
diebus uti debent, quoniam in partem sollicitudi-
nis, et non in plenitudinem potestatis, sunt vo-
cati, textu expresso *in cap. Ad honorem* 4. *de*
Auctorit. et usu Pallii, et cap. Ex tuarum 5. *cap.*
Cum sis 6. *eodem titulo et cap. Pallium* 6. *dist.* 100.
Et isti possunt etiam Pallio uti in Ecclesiis ex- 19
emptis: *Clem. cap. Archiepiscopo* 2. *de privilegiis,*

et Glossa *ibi verb. Pontificalibus;* et Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 7. *num* 195. cum multis aliis
20 ibi citatis. Dies autem, quibus ipsi Pallio uti possunt, generaliter enumerantur a Glossa *in cit. cap. Ad honorem* 4. *hoc tit.* et partim ab Hostiensi *in Summa h. tit. num.* 5. et sunt Nativitas Domini, Festivitas S. Joannis, et S. Stephani, Circumcisio Domini, Epiphania, Dominica Palmarum, Coena Domini, Sabbatum Sanctum, tres dies Resurrectionis, Ascensio Domini, tres dies Pentecostes, Festivitas S. Joannis Baptistae, et omnium Apostolorum, quatuor Festivitates Beatae Mariae V. S. Michaelis, et omnium Sanctorum, Dies Dedicationis Ecclesiarum, Consecrationis Episcoporum, Ordinationis Clericorum, et dies Anniversarius ipsius Palliati, atque Festivitates princi-
21 pales suae Ecclesiae Cathedralis. Particulariter tamen sunt attendendi dies in cujusque privilegiis expressi; *cap. Quia nos* 7. *de Auctorit. et usu Pallii*, bis verbis: *Non debes semper celebrare cum Pallio, sed diebus illis dumtaxat, qui in Ecclesiae tuae privilegiis sunt expressi.*

22 Archiepiscopi, et alii jus Pallii habentes, nequeunt uti Pallio extra Missarum solemnia; *cap. Ad honorem* 4. *hoc tit.* ibi: *In Missarum solemniis cap. Pallium* 6. *dist.* 100. ibi: *Pallium tibi transmisimus, quo Fraternitas tua intra tuam Ecclesiam ad sola Missarum solemnia utatur;* et clarissime in ejus Summario sic: *Non nisi ad Missarum solemnia Archiepiscopo uti Pallio licet: et cap. Contra* 8. *eadem dist.* 100. ibi: *Illud Frater carissime non putamus tibi ignotum, quod pene de nullo Metropolitano in quibuslibet mundi partibus sit auditum extra*
23 *Missarum tempus usum sibi Pallii vindicasse.* Nec etiam Pallio uti possunt extra Ecclesiam; *c. Cum*
24 *super, hoc tit.* Unde si sub papilione seu tentorio in castris, aut in domo privata extra Ecclesiam propter necessitatem, Archiepiscopus, vel alius Palliatus celebret, Pallio uti non potest; Glossa *marg. in cap. Cum sis* 6. *hoc tit.* Joannes Andreas
25 *num.* 3. Sicuti nec etiam si processionaliter, aut alio modo ab Ecclesia exeat, textu expresso in *cap. Cum super* 1. *eod. tit.* bis verbis: *Si vero te Sacris indutum vestibus Ecclesia processionaliter, vel alio modo exire contigerit, tunc tuo Pallio mini-*
26 *me uti debes.* Glossa tamen *in cap. Pallium* 6. *dist.* 50. dicit, quod Archiepiscopus etiam in Synodo uti possit Pallio; quod ipsum etiam videtur colligi *ex cap. Quod sicut* 28. *de electione* §. *Praeterea*, ubi dicitur, quod *non licet Archiepiscopo sine Pal-*
27 *lio convocare Concilium.* Et quod *Archiepiscopus possit uti Pallio in Synodo* tenet Petra *t.* 5. *in Const.* 3. *Pii II. sect. unica num.* 29. *et num.* 32. ubi dicit: *Benedictum XIII. ante Pontificatum semper usum fuisse Pallio in Synodis Provincialibus celebratis in Ecclesia Benevent. et S. Carolum in Ecclesia*
28 *Mediol.* Sicuti etiam probabile est, si Altare portatile ob populi multitudinem, quam Ecclesia capere non possit, prae foribus ejus extruatur, Archiepiscopum in eo solemniter cum Pallio celebrare posse, quia, ut recte dicit Pirhing *hoc tit. num.* 10. non solet haberi ratio ejus, quod per accidens in aliquo casu contingit, et cum talis celebratio substituatur in locum ejus, quae in Ecclesia fieri deberet, consequenter iisdem privilegiis gaudere debet. In hac tamen re spectandum 29
est, quae sit cujusque Ecclesiae consuetudo; Layman *in cap. Cum sis* 6. *h. tit. n.* 2. Pirhing *loco cit.* et alii.

Archiepiscopi, et alii jus Pallii habentes ne- 30
queunt sine speciali privilegio Papae uti Pallio in aliena Provincia, neque de consensu ejus, ad quem spectat Ecclesia, et Provincia, *c. Cum super* 1. *hoc tit.* ubi usus Pallii restringitur, et conceditur Archiepiscopo dumtaxat in sua Ecclesia, ibi: *Tradimus tibi Pallium, ut eo infra Ecclesiam tuam utaris; quod ita intelligitur, videlicet infra quamlibet Ecclesiam Provinciae tibi commissae;* et clarissime in ejus Summario sic: *Intra quamlibet Ecclesiam Provinciae suae Archiepiscopus Pallio uti potest, sed extra non potest.* Immo neque Pallio 31
ibi uti possunt, etiamsi adsit generalis Regni consuetudo; *cap. Ex tuarum* 5. *hoc tit.* ubi Innocentius III. rescribens Archiepiscopo Compostellano declarat, quod *talis consuetudo dicenda sit potius corruptela.* Et in ejus Summario expresse dicitur: *Archiepiscopus extra suam Provinciam Pallio uti non potest, etiamsi hoc habeat consuetudo.* Et licet 32
ibi Pontifex concedat tali Archiepiscopo, ut pro consecrandis suis Suffraganeis, vel Clericis ordinandis, possit uti Pallio in Ecclesia, et Provincia aliena de consensu ejus, ad quem pertinet Ecclesia, hoc tamen est ex speciali privilegio ipsi soli propter specialia motiva concesso, unde sine nova gratia Pontificis non debet extendi ad alios, juxta Gloss. *in c. Cum sis* 6. *hoc tit. verb. Ubicumque*, ubi dicit, quod Archiepiscopus extra suam Provinciam uti potest Pallio *ubicumque, si habeat privilegium ad hoc, et ille ad cujus Provinciam, vel Dioecesim transit, id permittat secundum caput: Ex tuarum.* Quam Glossam sequuntur Doctores communiter, teste Rusaeo apud Barbos. *lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 7. *n.* 108. Tria enim requiruntur, ut 33
Archiepiscopus possit uti Pallio in aliena Dioecesi, et Provincia, ut colligitur *ex cit. c. Ex tuarum*, et notat *ibi* Host. *in fine*, et Abbas *num.* 11. nempe privilegium Papae, permissio ejus, ad quem spectat Ecclesia, et ut una ex causis in textu expressis interveniat, ita ut uno horum deficiente, non possit uti Pallio in aliena Provincia, licet habeat plenissimam facultatem ejus, ad quem spectat Ecclesia; quia cum hic Pallium sine speciali Papae privilegio dare non possit, neque usum illius concedere potest alteri in sua Ecclesia, vel Provincia sine speciali privilegio Papae.

Archiepiscopi, et alii jus Pallii habentes pos- 34

sunt tam in sua, quam in aliena Provincia, et
Dioecesi privatim celebrare sine Pallio *cap. Quia*
nos 7. *de Auctorit. et usu Pallii*, ibi: *Tam in tua,*
quam in aliena Dioecesi potes sine Pallio, et Sandaliis celebrare, qui utique in tua Dioecesi non debes
semper celebrare cum Pallio, sed diebus illis dumtaxat, qui in Ecclesiae tuae privilegiis sunt expressi, et
colligitur etiam ex *cap. Ad honorem* 4. *hoc titulo*
et cap. Pallium 6. *dist.* 100. ubi circa usum Pallii
35 fit mentio tantum de Missarum solemniis. Sic e-
tiam possunt, immo debent, secluso speciali pri-
vilegio, celebrare sine Pallio in Missis Defun-
ctorum *cit. cap. Quia nos* 7. *hoc titulo* ibi: *Sicque*
soluta est quaestio, an sit licitum pro Defunctis cum
Pallio celebrare, et ibi Glossa *verb. Quarta*, ubi sic
habet: *Quia respicere debet privilegium suum, et si*
ibi continetur, quod possit celebrare cum Pallio pro
defunctis, ita observet secundum quod ibi continetur,
et *ibi* Innocent. et Abbas *n.* 3. *et* 6.

36 Archiepiscopus nequit alteri Archiepiscopo Pal-
lium suum commodare; *cap. Ad hoc* 2. *hoc tit.* ibi:
Ad hoc quod quaesitum est a nobis ex parte tua, u-
trum liceat tibi Pallium tuum Metropolitano alteri
accommodare... Respondemus, quod non videtur esse
conveniens, ut Pallium tuum alienis commodes, cum
Pallium personam non transeat, sed quisque cum eo
debeat (sicut tua novit discretio) sepeliri. Et ex-
presse habetur in hujus Summario: *Archiepisco-*
pus alteri Archiepiscopo Pallium suum accomodare
37 *non potest.* Pallium enim, ut clare deducitur ex
ipso textu, est privilegium personale concessum
personae cum restrictione ad locum, idest ad Ec-
clesias propriae Dioecesis, et Provinciae, adeo-
que debet sequi personam usque ad mortem, et
38 cum ea sepeliri. Sic Archiepiscopus translatus
ad alium Archiepiscopatum, non potest uti priore
Pallio, sed debet obtinere novum Pallium; *cap.*
Bonae memoriae 4. *de Postulation. Praelatorum, in*
fine, ibi: *A vinculo, quo tenebatur Coloccensis Ec-*
clesia, absolventes, ad Metropolim Strigoniensem
transferimus, et ei licentiam tribuimus transeundi;
Pallium (nota: erat enim utraque Ecclesia Ar-
chiepiscopalis) *Pallium ei ad nomen, et usum ejus-*
dem Ecclesiae transmissuri, et Glossa ibi dicens,
quod *Pallium datur personae, sed contemplatione*
loci, adeoque mutando locum seu Ecclesiam, de-
39 bet et mutari Pallium. Et in secunda Ecclesia non
poterit Archiepiscopus uti nisi Pallio secundo sibi
concesso contemplatione illius secundae Ecclesiae:
licet secum possit, et debeat asportare etiam pri-
mum Pallium (cum Pallium *ex cit. cap. Ad hoc* 2.
hoc tit. sequatur personam usque ad mortem, et
debeat cum eo sepeliri) ad hoc, ut possit cum u-
40 troque sepeliri. Ita tamen ut mortuus Archiepi-
scopus vestiatur Pallio posterius accepto pro se-
cunda Ecclesia, et alterum acceptum pro prima
Ecclesia supponatur capiti ejus, ut docent Inno-
cent. Hostiens. Abbas *in cit. cap. Ad hoc* 4. *hoc tit.*
n. 2. et alii passim. Et dato quod Archiepiscopus 41
retineat duos Archiepiscopatus simul et semel,
debet habere duo Pallia, unum pro unaquaque
Ecclesia, uti accidit in Cardinali de Judice, qui
cum esset Archiepiscopus Montis Regalis, optavit
Episcopatum Ostiensem, qui gaudet privilegio
Pallii, et etiam pro hac Ecclesia recepit Pallium
a Bened. XIII. Petra *in Constitut.* 3. *Pii II. n.* 39.
in fine.

Archiepiscopus, qui renunciavit Archiepisco- 42
patui, non potest amplius in illa Provincia, neque
alibi, uti Pallio, quamvis transferatur ad Eccle-
siam Episcopalem; *cap. Ad supplicationem, de re-*
nunciatione, ubi Innocent. III. de Archiepiscopo
Ragusiensi, qui ob mortis periculum renuntiave-
rat Archiepiscopatui, et fuerat translatus ad Ec-
clesiam Episcopalem sic statuit: *Cui concessimus,*
ut in ipso Episcopatu absque usu Pallii Officium E-
piscopale valeat exercere; et sic expresse decrevit
Sacra Congreg. Rit. *in Majoricen.* 16. *Octob.* 1604.
Immo Archiepiscopus, qui sponte sua se suo Ar- 43
chiepiscopatu abdicaverit, si iterum ad eamdem
Ecclesiam eligatur, alio indiget Pallio; sicuti e- 44
tiam Archiepiscopus, qui semel habuit Pallium
unius Archiepiscopatus, si ab illo ad alium trans-
feratur, iterumque redeat ad priorem, indiget
novo Pallio; Petra *tom.* 5. *in Constitut.* 3. *Pii II.*
n. 34. Rodericus a Cunha *in compend. ad cap. Pal-*
lium 6. *distin.* 100. Diana *Moral. resolut. part.* 1.
tract. 6. *resolution.* 37. *vers. notandum est;* Barbosa
lib. 1. *Juris Eccl. c.* 7. *num.* 122. *et seq.* Archiepi- 45
scopus vero, si perdat Pallium a Papa acceptum,
vel casu igne comburatur, poterit absque illo Pon-
tificalia munia exercere, donec aliud obtineat
Pallium, sicuti in tali casu petere tenetur; Petra
loco cit. n. 38. et Doctores mox citati. Pallium con- 46
cessum, et non traditum Archiepiscopo, cum non
possit eo amplius uti, est comburendum, et cine-
res in Sacrario ponendi; Sac. Congr. Rit. *in causa*
Urbis Subdiaconorum 4. *Maji* 1606.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Egregie fallitur *Auctor* originem Pallii *num.* 8. 47
ab usque temporibus Apostolorum repetendo. Pro 48
comperto enim, exploratoque habetur apud omnes
magnae notae, ac emunctioris naris viros: quod
Pallium fuerit primitus ornamentum imperiale,
quo forsan Imperatores gentiles utebantur ad in- 49
dicandam Pontificiam potestatem, quam una cum
caeteris majoribus Reip. liberae dignitatibus u-
surparunt. Imperatores vero Christiani fuere, qui 50
ad Episcopalem ordinem in Ecclesia cohonestan-
dum, ipsum primo impertiti fuerunt Summo Pon-
tifici, ac Patriarchis, tum Metropolitanis, et de-
mum etiam aliis Episcopis.

Quo vero tempore, et a quibusnam Imperato- 51
ribus fuerit primum hujusmodi ornamentum Sum-

mo Pontifici, caeterisque Patriarchis communicatum, hactenus incompertum est. (*)

52 Illud tamen certum est, tempore Sancti Gregorii et Justiniani Imperatoris tam in Ecclesia Latina, quam in Ecclesia Graeca Pallium in usu fuisse; ut manifestissima res est ex illius Epistolis (quarum plura fragmenta refert Grat. *dist.* 100.) atque ex Novellis laudati Imperatoris Constitutionibus.

53 Manifestum insuper ex S. Gregorii Epistolis est, quod ipsi quoque Summi Pontifices diu ab initio ejusmodi ornamentum tamquam ex munificentia et pietate Imperatorum profectum, non aliter communicarent aliis, quam prius obtento illorum assensu. (**)

54 Verum posterioribus temporibus ejusmodi ornamentum jure suo Summi Pontifices conferre Archiepiscopis coeperunt; sed non eadem prorsus forma, et solemnibus, quibus nunc utitur Ecclesia. Quae quidem omnia singillatim hic expendere longum esset; unde ut de Pallii forma, materia, et usu, antiquitus tam in Ecclesia Graeca, quam Latina receptis, consulo Thomasinum, qui totam rem fuse, et erudite persequitur *Vet. et Nov. discipl. part.* 1. *lib.* 2. *c.* 53. *et seqq. usque ad* 57. Adde Van-Espen *Jur. Eccl. Univers. part.* 1. *tit.* 19. *cap.* 5. et Bohemer *in decret. lib.* 1. *tit.* 8. *per tot.* qui tamen caute est legendus; in primis autem eruditissimam *Dissertationem Historico-Canonicam de Pallio* Johannis Gaspari Barthel, Herbipoli, seu potius Romae, anno 1743. secundo editam, in qua res antea obscura mirum in modum illustratur. De hodierna vero Ecclesiae disciplina fuse disserit Auctor.

ADDITIONES CASINENSES

55 Licet cum Ruinartio putemus, Pallium ducere originem potuisse ex Imperatorum permissione, contendimus tamen nullo satis solido argumento probari posse, Pallii usum ab Imperatoribus esse repetendum. Re sane vera argumentum petitum ex diplomate Constantini Magni de donatione Papae Silvestro facta nullius est momenti. Omnes enim eruditi fictitium illud esse fatentur. Cum vero Pallii usus in Ecclesia jam viguerit antequam Diploma illud sub nomine Constantini fuerit conscriptum, apparet ex ejusdem antiquitate nihil afferri posse ad probandum, Pallii usum ab Imperatoribus esse repetendum. Neque cum De Marca dicas, hanc Constantini donationem pro sincera diu esse habitam, ideoque qui genuinam admiserunt, eos Pallium inter Imperialia vestimenta connumerasse. Etenim Pallii nomen nullibi occurrit in diplomate Constantini, in quo dicitur: *Phrygium et superhumerale, videlicet lorum, quod imperiale circumdare assolet collum* Silvestro contulisse Constantinum. Hunc locum de Pallio ecclesiastico interpretati sunt De Marca et Antonius de Dominis; sed quis non videt, magnum esse inter haec duo discrimen: scilicet, plures olim genuinum illud diploma esse admiserunt, et Pontificale Pallium ab Imperatoribus est repetendum? At si supposititia diplomata nihil conferunt ad probandum, originem Pallii ab Imperatoribus esse ducendam, neque id probat argumentum petitum ex Epistolis nonnullorum Pontificum, vel ex eo quod necessario Imperatoris consensus olim requirebatur ad Pallii concessionem. Namque imprimis licet probari posset, hunc consensum fuisse necessarium, non inde tamen sequeretur, Pallium revera imperiale ornamentum fuisse. Deinde prorsus negamus, consensum Imperatoris unquam fuisse ad hoc necessarium. Sane, uti notat Jo. Garnerius S. J. *Dissert. De usu Pallii*, Pelagius I. mittens Sapaudo Pallium, consensionem Justiniani

(*) Ac porro erit. Nam, inquit Garnerius in *App. ad no. cap.* IV. *libri diurni num.* 18. Imperialium haec vestium concessio, unde facta orientalibus Patriarchis habetur? unde Romanis, nisi forte ex conclamata illa donatione Constantini facta Sylvestro? Cantelius quoque in historia Metropolitanarum Urbium *p.* 1. *diss.* 3. *cap.* 2. immo et Ruinartius in *dissert. de pallio Archiepiscopali*, licet non eamdem viam ineant, in illud conspirant, Pallium ab Imperatoribus originem nequaquam duxisse: ut dubitari merito possit, an vere n. 48. *ad* 50. dictum fuerit *pro comperto, exploratoque haberi apud omnes magnae notae, ac emunctioris naris viros, Imperatores Christianos pallium primo impertitos fuisse Summo Pontifici etc.*

(**) Achilleum hoc est Petri de Marca, caeterorumque, qui eum sequuntur, argumentum. Infringitur tamen non difficulter. Sexcentis plus minus diversarum et regionum, et gentium Episcopis, inquit doctus vir Cantelius *l. c.* n. 43. datum a Romanis Praesulibus Pallium est; pro iis omnibus, si Auxanium, et Aurelianum Arelatenses Episcopos, ac Syagrium Augustodunensem exceperis, quaesiti ab imperatore consensus ne ullum quidem exstat vestigium. Cujus ergo hominis est, quod semel tantum, atque iterum factum est, id non casu aliquo, sed *certa lege* factum esse contendere? indeque dandi Pallii potestatem asserere Imperatoribus? Quid vero si longe verosimillima afferri ratio possit, cur pro duobus illis Arelatensibus Episcopis a Justiniano Vigilius Papa, a Mauritio S. Gregorius pro Syagrio consensum petierint? Potest enim vero, eaque est quam Cantelius, et Garnerius, atque ex hoc Ruinartius *l. c.* proferunt. Reddo Garnerii verba n. 17. « Quoniam » sexto, septimoque saeculo mittebatur Pallium Episcopis, » etiam extra Imperii ditionem positis, factum est, ut quo » tempore Summi Pontifices pene servirent sub Exarchis, » Imperatoribusque, eoque suspicaciores forent Exarchi, ac » Imperatores, quod vix Romae dominatum retinerent, » adversus invadentes aliarum gentium Reges, factum, » inquam, est, ut Pontifices, cum Pallium mitterent, con» sensum Imperatoris expeterent, ne ea de causa oriretur » suspicio affectati aliunde praesidii. Ita Vigilius Justiniani, » ita Gregorius M. Mauritii consensum poposcit: gemebat » enim sub Theodorae, Justinianique serviliter uxori ty» rannide Vigilius, et Gregorius Exarchi calumnias, con» viciaque Imperatoris patiebatur. Neuter scilicet, pro sua » prudentia, volebat animos hominum quaerentium rixas » tangere vel levissima suspicione societatis initae cum Re» gibus Childeberto, Theodorico, et Theodeberto II. ». Hactenus Garnerius. Vid. etiam Ruinartium, qui et hanc Garnerii conjecturam p. 414. confirmat, et novam praeterea rationem addit, qua Petri de Marca argumento satisfieri posse nemo cordatus inficiabitur. (*Edit. Barthell.*)

non postulavit, quia nulla erat suspicio affectati auxilii. Vigilius vero et Gregorius Magnus Imperatorum consensum petierunt, ne ullam calumniae occasionem praeberent, neve ulla oriret suspicio quod Pontifices ad aliorum auxilium confugerent. De rescripto Valentiniani III. quod etiam nobis opponitur, et extat penes Agnellum *lib. Pont. in vita S. Maxim.* videndi sunt Baron. *ad an.* 432. Schelestrat. *Ant. Eccl. dis.* 4. Noris *Diss. de Syn.* V. Christ. Lupus *Diss.* 2. *de Afric. Eccl.* Bacchinius *ad Agnelli lib.*

56 Gagliardus *Inst. Jur. Can. lib.* 1. *tit.* 17. post Baronium tradit Pallium ab Ecclesia inductum fuisse exemplo Rationalis et superhumeralis, de quo Exodi XXVIII. 4. et quo solus summus Pontifex utebatur. Sed quidquid de hac conjectura sentiendum sit, illud pro certo habemus, nullo solido argumento probare posse, Pallii originem ab Imperatoribus esse repetendam.

57 Cum nequeat tempus assignari, quo primum Pallii usus fuerit inductus, cumque nullum extiterit tempus quo in Ecclesia hic usus non viguerit, merito statuendum videtur, semper constan-
terque Pallium tum a Patriarchis tum a Romanis
Pontificibus fuisse adhibitum. Sane in Romana
Ecclesia anno 336. S. Marcus Papa Ostiensi Episcopo Pallium gerere permisit. Hinc nobis probabilis videtur sententia Ruperti in *lib.* 1. *de Div. Offic. c.* 27. et August. Patritii *lib.* 1. *Sacror. Rit.* qui Linum Petri successorem Pallii faciunt auctorem. Pallium antiquitus non omnibus Archie- 58
piscopis Pontifices conferre consueverunt, sed paucis, et forte iis, qui Vicarii Apostolici eligebantur. Quapropter olim soli Arelatensi in Gallia, Hispalensi in Hispania, Salonitano in Dalmatis, Ravennati in Italia, Syracusano in Sicilia, Caralitano in Sardinia Pallii privilegium tribuebatur. Bona *Rer. Litur. lib.* 1. c. 24. Saeculo octavo exeunte solummodo omnes Archiepiscopi eo uti coeperunt. Mabill. *Oper. Post. t.* 2. *p.* 457. *c.*
11. Episcopus suffraganeus Pallio insignitus non 59
subtrahitur hoc privilegio ab Archiepiscopi jurisdictione. De Marca *de Concordia lib.* 7. *cap.* 23. *n.* 7. Thomassinus *de Benef. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 56. *num.* 11.

ARCHIMANDRITA

SUMMARIUM

1. Archimandrita unde sit dictus? — 2. Archimandrita in propria sui significatione idem est, ac Abbas Generalis, seu supremus aliorum Ordinum. — 3. Archimandrita in rigoroso suo significatu in hoc differt ab Abbate, quod Abbas, ut sic, importat solum praeesse unico Monasterio, Archimandrita vero, ut sic, importat praeesse pluribus Monasteriis. — 4. Abbas enim est solum Pater, Archimandrita vero est primus, et Princeps Patrum. — 5. Hoc Archimandritae nomen maxime in usu fuit apud Graecos in Oriente. — 6. In Italia vero coepit in usum devenire anno 1094. quo Rogerius primus Siciliae Rex quemdam Bartholomaeum Monachis Basiliensibus praeficiendum duxit sub nomine Archimandritae. — 7. Vicissitudine tamen temporum rebus in hac Religione varie mutatis, fuit Apostolica auctoritate statutum, ut, sicut adhuc impraesentiarum servatur in Monasterio S. Salvatoris Messanae, in eo erectur Commendatarius Archimandrita Praelatus Saecularis cum omnibus fere proventibus, excepta alimonia pro Monachis, et in eumdem Praelatum translata est jurisdictio Archimandritae. — 8. Jurisdictio, et praeeminentia in loca, et subditos dicti Archimandritatus residet penes Commendatarium ex Brevi Urbani VII. — 9. Hic Archimandritatus Messanensis est de Jurepatronatus Regis, et in maxima veneratione habetur. — 10. In Cappella Pontificia habet usum Rochetti, et Cappae, et sedet primus post Episcopos. — 11. Palatium hujus Archimandritae habitantis in Civitate Messanensi, etiam conductitium non fixum, nec cohaerens alicui Ecclesiae concurrente legitima consuetudine, gaudet Immunitate, quemadmodum gaudet Palatium Episcoporum. — 12. Idem Archimandrita exercens jurisdictionem in suos subditos, potest procedere ad Censuras, et alias poenas juxta Sacros Canones, et Constitutiones Apostolicas contra Magistratus Laicos, et alios quoscumque ipsum in exercitio dictae suae jurisdictionis perturbantes. — 13. Item Familiares dicti Archimandritae etiam ad tempus conducti durante servitio, gaudent privilegio Fori. — 14. Archimandrita Messanensis non tenetur ad personalem residentiam. — 15. 20. De Archimandritarum nominis etymologia et significatione. — 21. 22. De dignitate Archimandritarum apud Graecos. — 23. Archimandritae a Patriarchis promovebantur. — 24. 25. De Diplomate Rogerii Sicil. Regis ad Archimandritam Messanensem et quid inde colligendum. — 26. Alexander III. Rogerii donationes confirmavit. — 27. 29. Archimandrita Messanensis quid facere possit, vel non. — * 30. 31. De Archimandritis Ordinis S. Basilii M. Ruthenorum. — 31. De Messanensi Archimandrita, deque sua Dioecesi. — 32. Erecto Monasterio Salvatoris in Commendam, quaenam fuerit Archimandritae jurisdictio. — 33. 34 Controversiae inter Archimandritam et Priorem Sancti Salvatoris, nec non inter ipsum Archimandritam et Messanensem Archiepiscopum — 35. 36. Compositio hujusmodi litigiorum, ex quo hodierna Archimandritae jurisdictio quae sit ostenditur.

1 Rchimandrita sic appellatur ex vocabulis
Graecis *Archos*, et *Mandra*, quae latine
idem sonant, ac *Pater*, et *Praelatus* omnium
2 Abbatum, qui sub eo existunt. Unde in propria sui significatione idem est ac Abbas Generalis seu supremus aliorum Ordinum, et licet in Ordine Divi Basilii varii Superiores locales particularium Monasteriorum vocentur etiam Archimandritae, sicuti Superiores locales variarum Religionum vocantur etiam Abbates, cum Archi-

mandrita, et Abbas idem sit; ut exponit Glossa
*in Epist. Inter Clara, §. Manifestum igitur, in verb.
Archimandrita, Cod. de Summa Trinit. et Fide Catholica;* Fagnan. in cap. *Ut Abbates num.* 6. *de*
3 *aetate, et qualitate praeficiendor.* Tamen Archimandrita in rigoroso suo significatu in hoc differt ab
Abbate, quod Abbas, ut sic, importat praeesse
unico Monasterio, Archimandrita vero, ut sic,
4 importat praeesse pluribus Monasteriis. Abbas
enim est solum pater; Archimandrita vero est
primus, et Princeps Patrum, ut apud Rocchum
Pyrrhum in *Histor. Sicil. Sac. lib.* 4. *notitia Archimandritatus Messanae.*

5 Hoc Archimandritae nomen maxime in usu fuit
apud Graecos in Oriente, et de eo fit mentio per
Justinianum in *l. Reddentes, §. omnes vero, Cod. de
Summ. Trinit.* ibi: *Omnes vero Sacerdotes Sanctae,
Catholicae, atque Apostolicae Ecclesiae, et Reverendissimi Archimandritae Sanctorum Monasteriorum;*
et in *Concilio generali Ephesino part.* 1. *num.* 3.
nec non *in Concilio Chalcedonensi art.* 1. in quo
subscripserunt post Episcopos vigintiduo Archi-
6 mandritae. In Italia vero coepit in usum devenire
anno 1094. quo Rogerius primus Siciliae Rex
quemdam Bartholomaeum Monachis Basiliensibus
praeficiendum duxit sub nomine Archimandritae,
et exinde Regum munificentia in Sicilia, et Calabria variis auctis, et satis ditatis Monasteriis
ejusdem Ordinis, omnes eorum Abbates, seu locales Superiores Archimandritae subjiciebantur,
cique singulis annis die 6. Augusti in festo S.
Salvatoris cum suis Monachis obedientiam prae-
7 stabant. Vicissitudine tamen temporum rebus in
hac Religione varie mutatis, fuit Apostolica auctoritate statutum, ut, sicut adhuc impraesentiarum servatur in Monasterio S. Salvatoris Messanae, in eo creetur Commendatarius Archimandrita
Praelatus saecularis cum omnibus fere proventibus, excepta alimonia pro Monachis, et in eumdem Praelatum translata est jurisdictio Archimandritae, solumque retinent Monachi instar Canonicorum Ecclesiae Cathedralis, ut Vicarium
Generalem Capitularem Monachum ejusdem Instituti, vacante Sede Archimandritali, eligant,
hocque privilegium alias per Pontifices, et Reges
concessum, nunc pro antiqui decoris monumento
habent etiam ex declaratione Sac. Congr. ut testatur Rocchus Pyrrhus ejusdem Ordinis *in vita
S. Basilii fol.* 378.

8 Jurisdictio igitur, et praeeminentia in loca, et
subditos dicti Archimandritatus residet penes
Commendatarium, ex Brevi Urbani VIII. *sub die*
23. *Februarii* 1635. in quo declaratum fuit, Archimandritam Commendatarium habere Dioecesim
propriam, et distinctam, ac separatam a quavis
alia Dioecesi cum jurisdictione ordinaria, et quasi
Episcopali, et cognitione causarum civilium, et
criminalium privative quoad Archiepiscopos, et
Episcopos; ac nullum alium Superiorem habere,
quam Sedem Apostolicam: nec non cum facultate
Beneficia conferendi, Pontificalia cum Mitra gemmata, Baculo Pastorali, Cruce pectorali, ac Baldachino exercendi, benedictionem solemniter, vel
privatim populo impertiendi, per vias Crucem argenteam ante se per Cappellanum deferri faciendi,
habendique erectum Tribunal in Civitate Messanae, ac ibi, et in quavis ejus parte deputandi Vicarium Generalem, Assessorem, Advocatum, et
Procuratorem Fiscalem, Familiamque necessariam pro justitia administranda, et jurisdictionem
exercendi in suos subditos, deferendi habitum
violacei coloris ubique, cum Rochetto, et Moz-
zetta, aliaque ornamenta Episcopalia. Hic Archi- 9
mandritatus Messanensis est de Jurepatronatus
Regis, et in maxima veneratione habetur. In 10
Cappella Pontificia habet usum Rochetti et Cappae: et sedet primus post Episcopos, ut notavit
Gaspar Servantius Magister Caeremoniarum Papae *anno* 1634. et Pignattell. *tom.* 1. *consult.* 105.
num. 24. et sic literaliter Petra in *Const.* 6.
Alexandri III. n. 15.

Palatium hujus Archimandritae habitantis in 11
Civitate Messanensi, etiam conductitium, non
fixum, nec cohaerens alicui Ecclesiae, concurrente legitima consuetudine, gaudet immunitate,
quemadmodum gaudet Palatium Episcoporum in
locis propriae jurisdictionis, licet non exerceat
jurisdictionem, nisi in proprios subditos. Secundo 12
idem Archimandrita exercens jurisdictionem in
suos subditos, potest procedere ad censuras, et
alias poenas juxta Sacros Canones, et Constitutiones Apostolicas contra Magistratus Laicos, et
alios quoscumque ipsum in exercitio dictae suae
jurisdictionis perturbantes. Tertio familiares dicti 13
Archimandritae etiam ad tempus conducti, durante servitio, gaudent privilegio Fori, concurrente eadem legitima consuetudine; Sacr. Congr.
Immunitatis *in una Messanensi* 6. *Novembris* 1634.
lib. 2. *decr. Paul. p.* 221. Archimandrita Messa- 14
nensis non tenetur ad personalem residentiam, ex
decr. Sac. Congreg. Concilii responsivi ad sequens
quaesitum: *An Abbas Commendatarius Monasterii
Ordinis S. Basilii Nullius Provinciae Messanensis,
Archimandrita nuncupatus, Jurisdictionem Spiritualem, et temporalem habens cum usu Baculi, et Mitrae, non tamen Curam aliquam Regularem, nec
Sacramentalem Monachorum, vel Personarum Saecularium, teneatur ad personalem residentiam, et maxime cum Commendatarii hucusque non resederint,
die* 2. *Aprilis* 1646. Sac. Congr. *Eminentiss. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum post maturam discussionem censuit, ad personalem residentiam
non teneri supradictum Archimandritam Commendatarium.* Sic refertur a Roccho Pyrrho *in dicta
notitia hujus Monasterii fol.* 42.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

15 Archimandritarum nomen ex graecis vocabulis ἀρχός καὶ μάνδρα originem duxisse, optime post alios advertit Auctor *n.* 1. Ἀρχὸς enim graeco idem est ac *Princeps, Dux, is, qui imperium obtinet*, μάνδρα *spelunca, cubile, grex* est, et etiam *Monasterium* apud Gregorium Alexandrinum in *vita B. Chrysost.* Dorotheum *doctr.* 23. Nicephorum Callistum *lib.* 14. c. 51. Alcuinum *Epist.* 27. *et lib.* 2. *in vita S. Wilibrordi*, in charta Rogerii Regis Siciliae apud Roccbum Pyrrbum *in Histor. Sicil. Sacr. to.* 1. *pag.* 304. Adde Haeftenum *disquis. Monast. lib.* 3. *tract.* 3. *disp.* 1. Habertum *in Obs. ad edict. Patriar. quae ad Archimandrit. etc. spectant.*

16 Dicta Monasteria ἀπὸ τῶν μανδρῶν quidam putant a specubus, et cavernis, in quibus primitus Monachi habitarunt; Alciatus *in L. ultim. de*
17 *Summ. Trin. et fid. Cath.* Alii, ut Budaeus, a grege Monachorum, cui ceu *mandrae*, idest ovili, praesint pastores Abbates: quippe Latinis quoque *mandra* pro grege passim sumitur, ut apud Juvenalem *Sat.* 3. Martialem *l.* 4.

18 Hinc *Mandrita* pro *Monacho* accipitur in epitaphio Gaitelgrimae Principissae Beneventanae apud Du-Cange *in* Gloss. *ad Script. med. et inf. Lat. ver. mandrita*, ab Ermenoldo *in vita S. Solae Monachi cap.* 9. in Concil. Constantinopolitano sub Menna *act.* 5. Vide Glossar. Fabroti *ad Cedrenum ver.* μάνδριτα.

19 Quare factum, ut is qui *mandritis* praeerat, *Archimandrita* diceretur, quasi *Princeps Mandritorum*. Avitus Viennensis *Epist.* 2. *Copiosae Monachorum multitudinis praepositus fuit; cujus officii personas Episcopi Orientales Archimandritas appellant.* Et vetus interpres Concilii Chalcedonensis *Archimandritam*, Monachorum Principem interpretatur. Confer Du-Cange *in* Gloss. *Med. et inf. Latin. verb. Archimandrita.*

20 Archimandrita non solum in hac significatione accipitur, sed et pro quovis Praelato etiam Archiepiscopo, ut in charta Dagoberti Archiepiscopi Bituricensis relata a Du-Cangio *loc. proxime citat.* in tabulario Ecclesiae Gratianopolitanae. Adde Vitam Sancti Gebardi Archiepiscopi Salisburgensis apud Canisium *t.* 6. *pag.* 1251. *Analecta* Mabillonii *tom.* 1. *pag.* 98. Quare Ugutio apud saepe laudatum Du-Cange *verb. mandra, Archimandrito*, scribit, *Princeps vel Pastor ovium, unde quadam translatione Episcopi, et Archiepiscopi, et Sacerdotes dicuntur Archimandritae, quasi Pastores ovium Christi.*

21 Archimandritarum dignitas apud Graecos alia fuit a dignitate Ἡγουμένου seu Abbatis, licet quandoque promiscue accipiantur, ut in Concil. Ephesino *part.* 1. *n.* 30. *in Novell.* 125. *et* 126. c. 5. §. 2. Vide Habertum *in obs. ad edict. Patriar.*
quae ad Archim. etc. spectant. Eaquo superior in 22
jure Graeco-Romano, apud laudatum Habertum *in Archieratico pag.* 579. Exarcho Monasteriorum, qui Visitatoris vicem obtinuit, praeponitur, ut et Hegumenis, et *apud Codinum cap.* 14. §. 19. et c. 20. §. 16. Protosyncellis.

Archimindritae a Patriarchis promovebantur, 23 ut liquet ex *Pontificali Ecclesiae Graecae sub. tit. Ritus elect. et design. Patriar. Episcop. et Archim.* edito ab Haberto *pag.* 434. et ex *forma instit. Archimandr. apud eumdem loc. cit. pag.* 570. Idem Goarus scribit *in* Εὐχολογ. *pag.* 240. Ἀρχιμανδρίτας *superiores perpetuos a Patriarcha Monasteriis sibi subjectis praefectos, hoc Episcopali privilegio donatos, ut scilicet Lectores ordinare valeant, quo non gaudent caeteri, qui* Ἡγούμενοι *unde appellantur.*

Sed prae caeteris vim hujusce vocabuli prodit 24 Rogerius Siciliae Rex in Sigillo, seu Diplomate pro Monasterio SS. Salvatoris apud Roccbum Pyrrum *in Hist. Sicil. Sacr. lib.* 4. *Notitia Archimandritatus Messanae*, et ex Graeca lingua translato a Constantino Lascari apud Du-Cange *in* Gloss. *ad Script. med. et infimae Graecitat. sub. verb.* Μανδρίτης, ubi inter alia privilegia a Rogerio concessa Archimandritae, et illud impertiit: *habere dominationem et propriam potestatem in omnibus dictis Monasteriis et Grangiis subjectis, ac Abbatibus, et hominibus omnibus, Clericis, et Laicis, et eorum subjectis eisdem Capitaneis Monasterii tam in spiritualibus quam in temporalibus, et diligenter examinare et recte judicare, et ad finem causas perducere, sicut Pater Archimandrita judicaverit. Ipse autem Archimandrita, et successores ejus, non judicentur ab aliqua persona, neque alicui respondeant, nisi nostrae soli Celsitudini, et successoribus nostris.*

Ad quod Diploma respiciens Card. Petra *Com-* 25 *ment. ad Constit. Apost. tom.* 2. *ad Constit.* 6. *Alexandri III.* Archimandritarum nomen, institutionem, ac seriem, ab eodem Rogerio Rege deducit; quod non alio sensu accipiendum est, quam vel primum Rogerium in Civitate Messanensi instituisse Archimandritae dignitatem, vel ab ipso auctam fuisse. Nam alias falsus in eo esset Card. Petra, cum Archimandritarum mentionem multis ante Rogerium saeculis deprehendamus factam fuisse in Concilio Ephesino *p.* 1. *num.* 30. *An.* 431. et frequentissime postea occurrat.

Per Constitutionem editam ab Alexandro III. 26 anno 1175. quae incipit *Apostolicae Sedis*, confirmatae fuerunt omnes donationes a Rogerio obtentae, et dictus Archimandritatus receptus fuit sub protectione Sedis Apostolicae, ita ut veram exemptionem acquisiverit oraculo, ut decet, Sedis Apostolicae, quae omnia privilegia et ampliora translata fuerunt ex Brevi Urbani III. *sub. die* 27. *Februarii* 1635. in Abbatem Commendatarium; ut dicit Auctor *num.* 8.

27 Archimandritam Messanensem non posse dare Dimissorias ad Ordines suscipiendos, resolutum referunt Fagn. in *c. Significasti de offic. Archid. nu.* 26. et Petra *Comm. ad Const. Ap. ad Const.* 6. *Alex. III. in Epit. n.* 17.

28 Ex concordia inita inter Episcopum Messanensem, et Archimandritam a S. Sede approbata, posse Archimandritam indicere, et instituere concursus ad beneficia curata, in sua quasi Dioecesi vacantia, et vacatura refert, BENEDICTUS XIV. *de Synodo. Dioeces. lib.* 2. *cap.* 11. §. 7.

29 Archimandritae Messanensi non competere jus convocandi Synodum, resolutum fuit a Sacra Congregatione 5. *Julii* 1738. Tamen idem BENEDICTUS XIV. suis litteris in forma Brevis 14. *Januarii* 1741. personale privilegium Cardinali P. M. Silvio Valenti Gonzagae concessit, celebrandi Synodum in aliquo loco suae jurisdictionis, extra Civitatem Messanensem, quod privilegium suffragari noluit futuris Archimandritis, nisi simile indultum a Sede Apostolica ipsi quoque obtinuerint. Adi *cit. loc. de synod. Dioecesana.*

ADDITIONES CASINENSES

30 Archimandritae Monasteriorum Ordinis S. Basilii Magni Ruthenorum, tam in Lithuania, quam in Polonia seu Russia existentium, quorum unio a Bened. XIV. per *Literas Apostol.* incip. *Inter plures*, approbata et confirmata fuit, immediate jurisdictioni Proto-Archimandritae pro tempore existentis subesse debent; ita tamen ut unusquisque eorum institutionem quidem a Metropolitano, installationem vero a Proto-Archimandrita suscipere teneatur, obedientiae autem juramentum in Metropolitani manus praestet. Bened. XIV. *Constit. Super Familiam.* Archimandritae tam in provincialibus suarum respective Provinciarum, quam etiam in generalibus universae Congregationis Capitulis activi et passivi suffragii jure fruantur, ita tamen ut aequalis numerus votantium ex utraque Provincia servetur; subjiciuntur visitationi Proto-Archimandritae, a quo possunt in actu visitationis, quoties id exigat Monasteriorum utilitas, suspendi ab officio, reservato tamen illis jure appellationis in devolutivo ad Metropolitanum tamquam Sedis Apostolicae Delegatum. Id. *Ibid.*

31 Inter caetera Monasteria a Rogerio Comite in Sicilia extructa, primum obtinuit locum Messanense illud SS. Salvatoris Basiliensibus Monachis addictum, et propter aedificii magnitudinem, jurisdictionem, innumeraque privilegia ejusdem Su-
periori concessa, *Magnum* dictum *Monasterium.*
Quoniam vero hujus Monasterii Abbas, aliis pluribus praeerat, eorumque Abbates suae jurisdi-
ctioni subjectos agnoscebat, jure quidem optimo
Archimandritae nomen adeptus est. Obtentam insuper
ampliorem jurisdictionem non in Monachos
tantum exercebat, sed Messanae Dioecesim pro-
priam sibi constituit. Denique anno 1421, Mona- 32
sterium jam ab Ordinarii jurisdictione exemptum
in Commendam erectum est, et distinctio inducta
inter Archimandritam et Priorem. Ille jurisdictio-
nem quasi Episcopus in suae Dioecesis subditos
et in Monachos quoad Sacramentorum tantum
administrationem et Divinum cultum exercebat.
Huic vero Regularis Disciplinae observantia demandata fuit.

Hinc variae jurisdictionis exortae controversiae 33
Commendatarium Archimandritam inter et Mo-
nachorum Priorem; cum alter nimiam jurisdictio-
nem in septa Monasterii, alter Abbatis nomen sibi
vindicare niteretur, et omne Archimandritae ju-
gum prorsus excutere. Hinc etiam lites excitatae 34
inter Archimandritam ipsum et Messanensem Ar-
chiepiscopum, qui aliam jurisdictionem in sua
Dioecesi acrius ferens Bullas exemptionis Archi-
mandritae ab Alexandro III. Callisto II. et Xysto
IV. concessus apocryphas proclamabat. Sed bis om- 35
nibus controversiis peculiaribus statutis finis im-
positus est, unde quae sit hodierna Archimandri-
tae jurisdictio liquido apparet. Nam quoad ipsum 36
et Priorem, juxta Bullam Gregorii XIII. declara-
tum fuit, Archimandritam Ordinarium esse Ec-
clesiae SS. Salvatoris, totiusque territorii, sive
Dioecesis separatae; Pontificalibus uti posse in-
signiis, sicuti et Sacramenta administrare, adpro-
bare Confessarios, verbi Dei praecones mittere,
Indulgentias dispensare, et omnia Ordinarii jura
et officia exercere; ex adverso quoniam illius Ec-
clesiae principalis Capitulum Monachi efforma-
bant, ea propter Priorem Pontificalia agere non
posse, imo etsi Abbatis titulo insignitus foret,
Pontificalibus uti Insigniis neque posse, nisi Com-
mendatarii Archimandritae permissus accederet;
Monachos insuper immediate subjectos esse Prio-
ri, quoad ea quae regularis Disciplinae observan-
tiam spectant. Similiter dissensiones compositae
sunt Archimandritam inter et Messanensem Ar-
chiepiscopum, concordia inita inter Sylvium Gar-
dragam Archimandritam et Archiepiscopum Mi-
gliaccium, a Clemente XII. confirmata et 8. Ca-
pitulis contenta quae reperies apud Giamballar.
Dr. Eccles. Siculo T. II. cap. 13.

ARCHIPRESBYTER

SUMMARIUM

1 ARchipresbyter idem sonat ac primus, et dignior inter Presbyteros, qui videlicet praeest, atque imperat aliis Presbyteris in iis, quae sunt Presbyteralis Officii, sicuti primus et dignior inter Diaconos vocatur Archidiaconus, et primus, et dignior inter Episcopos vocatur Archiepiscopus. *Archos* enim graece, *primum* seu *Principem* sonat latine, et *Presbyter graece, latine Senior interpetratur, non modo pro aetate vel decrepita senectute, sed propter honorem, et Dignitatem Ecclesiasticam, quam acceperunt, Presbyteri nominantur; c. Clericos §. Presbyter dist.* 21.

2 Archipresbyter duplex communiter assignatur,
unus Urbanus, seu Civitatensis, et alter Ruralis,
seu Foraneus; c. *Officium* 3. *de Officio Archipre-
sbyteri*, in quo, ut expresse dicit ejus Summarium,
*Declarat, quod sit Officium Archipresbyteri Civita-
tensis;* et *cap. Ut singulae* 4. *hoc titulo*, in cujus
Summario sic praecise dicitur: *Presbyterorum et*
3 *Laicorum Plebaniae suae curam gerit.* Archipre-
sbyter Urbanus, seu Civitatensis est, qui in Urbe
Episcop. constitutus ordinarie praeest caeteris
Presbyteris in agenda cura animarum, et vice
Episcopi supplendo in divinis Officiis, c. *Archi-
presbyter* 1. et *c. Officium Archipresb.* 3. *de Offic.
Archipresb.* et hic solet etiam dici Ecclesiae Ca-
thedr. Decanus. *c. Ad haec* 7. *de Offic. Archidiac.*
ibi: *Archipresbyteri, qui a pluribus Decani nuncu-
pantur,* licet soleant etiam appellari Archipresby-
teri seu Decani Urbani, vel Civitatenses, qui in
Collegiatis Civitatis praesunt aliis Presbyteris, ut
4 dicit Barbosa *l.* 1. *Juris Eccl. c.* 25. *n.* 6. Archi-
presbyter Rural. seu Foraneus, seu etiam Deca-
nus Ruralis, vel Vicarius Foraneus appellatur c.
Ad haec 7. de *Off. Archidiac. et Clement. c. Et si
principalis Officialis, de rescriptis cum* Glossa *hic
verb. Foraneo*, est qui extra Civitatem in certa
parte Dioecesis, seu in suo Vicariatu praeest cae-
teris Presbyteris per minores Titulos, sive Ec-
clesias habitantibus, eorumque, et plebis curam,
et inspectionem habet; *c. Ut singulae* 4. *hoc. titulo*
et c. *Si in Plebibus* 20. *dist.* 63.
5 Officium Archipresbyteri Urbani, seu Civitaten-
sis Ecclesiae Cathedralis de Jure communi est
curare, ut caeteri Sacerdotes divina Officia, et
Missas rite celebrent, absentis Episcopi vices sup-
plere, vel praesentis munus sublevare in omnibus
his, quae sunt Officii Sacerdotalis, ut Missarum
solemnia celebrare, audire Confessiones, aliaque
Sacramenta Ecclesiae Fidelibus ministrare, Fon-
tem benedicere, aliaque similia Officia Sacerdo-
talia peragere, vel aliis peragenda injungere, et
qualiter ista peragantur fideliter Episcopo referre;
cap. Perlectis 1. *dist.* 25. *verb. Archipresbyter vero,
cap. Ut Archipresbyter* 1. *cap. Ministerium Archi-
presbyteri* 2. *et cap. Officium Archipresbyteri* 3. *de*
6 *Offic. Archipresb.* Sicut enim Archidiaconus Epi-
scopo in his, quae ad Ministri Officium pertinent,
ex Officio adjuvat, ita Archipresbyter in his, quae
ad munus Sacerdotis spectant, eidem inservit:
unde uterque est Vicarius Episcopi a Jure datus;
cap. Ad haec 7. *de Offic. Archidiac.* ibi: *Ipsius Epi-
scopi Vicarius reperitur,* et *cap. Ut Archipresbyter*
1. *de Offic. Archipresbyteri,* ibi: *Ad vicem ipsius etc.*
7 Cum hac tamen distinctione, quod Archipresby-
ter est Vicarius Episcopi, quoad Divinorum ce-
8 lebrationem; Archidiaconus vero, quoad juris-
dictionem, uti dicit Joannes Andreas *in* c. 1. *de*
9 *Offic. Archipresbyteri.* Vel ut inquit Cardinal. Pe-
tra *in eod. loc. n.* 1. Archidiaconus est Vicarius
Episcopi quoad jurisdictionem, Archipresbyter
vero quoad Sacerdotalia. Vel ut clarius dicit Card. 10
de Luca *de praeeminentiis disc.* 20. *n.* 13. Archidia-
conus est Vicarius natus in temporalibus, et Ar-
chipresbyter est Vicarius natus Episcopi in spi-
ritualibus. Hodie tamen quae istis Vicariis natis 11
Episcopi de Jure competebant, fere ubique abie-
runt in desuetudinem, adeoque respectu Officii
ab istis praestandi in omnibus et per omnia stan-
dum est cujusque Ecclesiae laudabili praescriptae
consuetudini, cum ista Juri communi scripto in
Officiis praevaleat; *cap. Cum olim* 6. *de consuetu-
dine et cap. Ad haec* 2. *de excessib. Praelat.* juncta
Glossa *hic verb. Consuetudines,* Innocentius, Syl-
vester, et alii communiter.
Archipresbyter debet thurificari duplici ductu 12
sicuti Canonici; non obstante constitutione Capi-
tulari, cui per Caeremoniale derogatum est; Sac.
Cong. Rit. *in Perusina* 23. *Martii* 1602. Archipre- 13
sbyterum Sedem paratam habere non convenit;
Sac. Congr. Rit. *in Baren.* 4. *Julii* 1615. Archipre- 14
sbyter si non poterit, vel noluerit celebrare, non
potest Missas suo arbitrio alteri delegare, sed
Dignitates, et Canonici per ordinem subintrant
in locum Archipresbyteri; Sac. Congr. Rit. in *Ta-
rentina Criptaliarum* 3. *Septembris* 1605. Hoc idem 15
confirmatum fuit in eadem Tarentina cum addito,
quod non semper uni, et eidem Dignitati, vel
Canonico sunt distribuendae, sed per ordinem
successive incipiendo a Digniore, et Seniore, ser-
vata eorum praerogativa, ut sic omnes per tur-
num honorentur. Eadem Sac. Cong. Rit. in eadem
Tarentina 27. *Februarii* 1610. Archipresbyteri 16
substitutus non debet cantare Missas, quae ad Ar-
chipresbyterum pertinent, nec locum, nec hono-
rem incensi, et pacis ipsius Archipresbyteri reci-
pere; Sac. Congr. Rit. *in Marugen. nullius* 14. *De-
cemb.* 1601. Archipresbyter, licet sit prima Digni- 17
tas, in Choro tamen cedere debet primum, et
digniorem locum Canonico celebranti; Sac. Cong.
Rit. *in Arboren.* 27. *Julii* 1610. Nec debet se in- 18
tromittere in regimine Chori, quod ad solum Can-
torem pertinet; Sacra Congr. Rit. *in Tarentina
Criptaliarum* 3. *Septembris* 1605. Archipresbyter 19
Vicario Episcopi uti Canonico in Choro, Capitu-
lo, Processionibus, aliisque actibus publicis prae-
cedere debet, ideoque solemnes Missas canere,
aliasque functiones, quae Episcopo absente pri-
mae Dignitati competunt, peragere potest; Sac.
Congr. Episcop. et Regul. *in Lancianen.* 8. *Martii,*
et 31. *Augusti* 1615. Archipresbytero ratione sto- 20
lae in funeralibus, et non Archidiacono primae
dignitati debetur praecedentia; Sacra Congr. Rit.
in Nullius, seu Trojana 12. *Martii* 1612. et 4. *Maji*
1613. Archipresbyter manutenendus est in sua 21
quasi possessione celebrandi Missas absente Epi-
scopo, non obstante contradictione Vicarii; Sac.
Congr. Rit. *in Tranen.* 21. *Febr.* 1604. Archipre- 22

abyter Collegiatae paratus praecedit Canonicis Cathedralis; Sac. Congr. Rit. *in Funden.* 20. *Decemb.* 1601. *et* 25. *Januar.* 1602.

23 Officium Archipresbyteri Ruralis, seu Foranei clare exprimitur *in cap. Ut singulae Plebes* 4. *de Officio Archipresbyteri*, his verbis: « Ut singulae » Plebes Archipresbyterum habeant propter assiduam erga populum Dei curam, singulis plebibus Archipresbyteros esse volumus, qui non solum imperiti vulgi sollicitudinem gerant, verum etiam Presbyterorum, qui per minores Titulos habitant, vitam jugi circumspectione custodiant et qua quisque industria divinum opus exerceat, Episcopo suo renunciet. Nec contendat Episcopus, non egere Plebem Archipresbytero, quasi ipse eam gubernare valeat, quia etsi valde idoneus sit, decet tamen, ut sua onera partiatur, et sicut ipse Matrici Ecclesiae praeest, ita Archipresbyteri praesint Plebibus, ut in nullo titubet Ecclesiastica sollicitudo; cuncta tamen referant ad Episcopum, nec aliquid contra ejus

24 » decretum ordinare praesumant. » Ex quibus clare patet, quod Archipresbyter Ruralis, licet sit tamquam Vicarius Foraneus Episcopi constitutus ad regendum Clerum, et Plebem in toto suo Vicariatu, habet tamen jurisdictionem subordinatam, et omnimode dependentem ab Episcopo, et ejus Vicario Generali, ita ut debeat plene attendere ad facultatem ab ipsis sibi concessam, et nihil contra eorum praecepta agere possit, et dubias et graviores causas ad eos pro resolutione referre debeat; textu ipso clarissimo, et Glossa ibi: *verb. Referant*, cum communi.

25 Loco Archipresbyteri Ruralis, de quo loquitur cit. textus *in cap. Ut singulae* 4. *de Offic. Archipresbyt.* successit Vicarius Foraneus, ut tenent communiter Doctores cum Rota *in Parmen. Parochialis coram Rondinino part.* 17. *recent. decis.* 195. *n.*

26 19. Unde dispensare super Festorum observatione spectat ad ipsum Vicarium Foraneum, non autem ad Archipresbyterum sive Curatum, nisi Vicario absente; Sac. Congr. Episcop. *in una Cireu.* 2. *Augusti* 1697. *et in una Materana* 18. *Novembris* 1596. apud Nicol. *lib.* 2. *tit.* 5. *de Feriis*

27 *p.* 2. Archipresbyter Ruralis non debet associari a Presbyteris, et Clericis, neque convenit, quod eorum Dignior in porta Ecclesiae ei porrigat aspersorium, et alia obsequia, quae soli Episcopo a Canonicis debeatur, non obstante consuetudine;

28 Sac. Congr. Rit. in *Baren.* 4. *Julii* 1615. Archipresbyter Ruralis non habet Dignitatem Ecclesiasticam, seu Personatum; Rota *part.* 17. *recent. decis.* 195. *n.* 18. *et part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 496. *n.* 44.

29 Archipresbyter Ruralis, quando accedit ad Cathedralem ad praestandam obedientiam Episcopo, vel ut Synodo intersit, non debet sedere in Choro simul cum Canonicis Cathedralis; Sac. Rit. Cong.

30 *in Lattern.* 11. *Januarii* 1612. Archipresbyter et Canonici Collegiatae N. excommunicantur, quia carcerari fecerant Clericos ob suppositum furtum rerum Collegiatae, et institerant coram Judice Laico, ne excarcerarentur nisi praevia cautione de non offendendo; Sac. Cong. Immunit. *in Potentina* 19. *Augusti* 1698. *lib.* 2. *decret. Vallemani pag.* 172. et facta retractatione absolvuntur cum reincidentia; *ibidem.* Archipresbyter qui ad vitandum 31
populi tumultum permiserat extrahi quosdam confugitos ab Ecclesia, absolvitur in forma privata, sicut et alii culpabiles in eadem causa; Sac. Coagr. Immunit. *in Tudertina* 7. *Julii* 1699. *lib.* 2. *decret. Vallemani pag.* 231. Archipresbyter Ar- 32
pajae cum aliis familiaribus Ducis N. ob violentam Sacrae Reliquiae ablationem o Conventu Religiosorum, Censuras incurrit; Sac. Cong. Immun. *in una S. Agathae Gothorum* 17. *Februarii* et 17. *Novembris* 1699. *pag.* 258. et 8. *Junii* 1700. *lib.* 2. *decret. Vallemani pag.* 294. Et constito, quod sa- 33
bauerint pro Censuratis post praesentationem Decreti Sacrae Congreg. datur facultas illos absolvendi cum reincidentia, praevia consignatione Reliquiae loco depositi in Ecclesia dicti Conventus; in ead. 12. *Januarii* 1700. *dict. lib. decret. pag.* 266.

ADDITIONES AUCTORIS

Archipresbyterorum Basilicarum urbis jurisdi- 34
ctio aboletur; Benedict. XIV. *tom.* 1. *Const.* 44. incip. *Quantum* §. 3. *et.* 6. Praeterquam quae con- 35
cernunt servitium Ecclesiae, et correctionem morum. Idem *ib.* §. 11.

Archipresbyteri Basilicarum Patriarchalium 36
Urbis fiunt S. R. E. Cardinales, nec tamen dignitas Cardinalatus inferior judicatur dignitate Archipresbyteri; idem *tom.* 2. *Const.* 6. *incip. Cum a nobis.* idem nulla jurisdictione in judicialibus 37
potiuntur, post reformationem Tribunalium ab Innocentio XII. editam; sed solam paternam, et oeconomicam auctoritatem habent in iis, quae pertinent ad servitium Ecclesiae, disciplinam, et mores. Idem *ib.* Inter eos solas Archipresbyter 38
Basilicae Vaticanae Dimissoriales Literas subditis suis dat ad Ordines suscipiendos, iisdemque Confirmationis Sacramentum confert toto anni tempore. Idem *ib.* Caeteris vero infra Octavam Sanctorum Apostolorum Petri, et Pauli singulis annis ad eamdem Basilicam in hunc finem confluentibus, ut habetur in Constitutione Benedicti XIV. quae incipit: *Ad honorandam* §. *Volumus autem* edita 27. *Martii* 1752. per haec praecisa verba: « Insuper moderno et pro tempore existenti » S. R. E. Cardinali Vaticanae Basilicae Archipresbytero, non tam ratione veterum titulorum, jurium, privilegiorum, atque consuetudinum, quae tamen Nobis plene cognita esse supra memoravimus, quam vigore novae hujus » concessionis, quam motu proprio ipsi ejusdem-

» quae in Archipresbyteratus dignitate Successo-
» ribus quibuscumque, de Apostolica liberalitate
» tribuimus, praesentium tenore perpetuo con-
» cedimus, indulgemus, ut singulis annis infra
» octavam Natalitiae Solemnitatis Sanctorum A-
» postolorum Petri et Pauli, principalium hujus-
» ce Almae Urbis Patronorum, singulis videli-
» cet septem diebus dictam Solemnitatem imme-
» diate sequentibus, in praedicta Vaticana Basi-
» lica, per se ipsum, si ipse Episcopali gaudeat
» charactere, sin minus, vel etiam si ipse aliquo
» impedimento detineatur, per suum vicarium
» Episcopum, aut per alium Antistitem de gre-
» mio Capituli, vel, his deficientibus, etiam per
» alium quemlibet Antistitem ab ipso deputan-
» dum, omnibus et singulis non solum Vaticanae
» Basilicae inservientibus, atque ipsius Archi-
» presbyteri jurisdictioni, ut praefertur, subje-
» ctis, et non solum ex Civitate Leonina nuncu-
» pata, aut ex Septimiano praedictis, sed etiam ex
» caeteris Urbis Regionibus quibuscumque, et
» alias undecumque in hunc finem confluentibus,
» Sacramentum Confirmationis perpetuis futuris
» temporibus administrare, et conferre libere et
» licite possit et valeat.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

39 Sicuti olim in singulis Ecclesiis sub directione
Episcopi consessus fuit Presbyterorum, qui Col-
40 legium quoddam constituerunt; ita in Ecclesiis
Cathedralibus post saeculum III. idem consessus
quodammodo retentus est, hoc ad minimum sensu,
41 ut plures in iis essent Presbyteri. His primitus
praeerat Episcopus; et sic alium directorem hoc
42 Collegium non requirebat. Segniores vero paula-
tim facti Episcopi, ea quae proprie ad suum offi-
cium spectabant aliis delegarunt, et vel Diaconis
43 vel Presbyteris commiserunt. Unde Archidiaconi,
et Archipresbyteri orti sunt, qui hoc intuitu Vi-
carii nati Episcoporum dicuntur.
44 Episcopum sublevabant Archipresbyteri in of-
ficio sacro, si vel morbo, vel alia justa de causa
rem divinam facere nequiret; *c.* 1. *d.* 25. *Thomass. de veteri et nova Eccl. discipl. lib.* 2. *par. cap.* 3.
45 *in fine.* Cura iis quandoque committebatur pau-
perum, aegrotantium, viduarum, pupillorum, et
46 peregrinorum; Concil. Carthagin. IV. *cap.* 17. In
potestate tamen erat Episcopi, utrum curam hanc
Archipresbytero, an Archidiacono committere
vellet, Idem Concil. Carthag. IV. *loco citato.*
47 Tenet Thomassin. *loc. cit.* §. 2. eos locum Ar-
chipresbyterorum primis temporibus tenuisse,
qui primum in consessu Presbyterorum locum
obtinerent, aut primo loco ordinati essent. Idem-
que videtur sentire Rousseaud de la Combe *in Jurisprud. Canon. verb. Archipresbyter sub num.* 2.
At Bohemer *in decretal. lib.* 1. *tit.* 14. §. 49. in ar-
bitrio Episcopi fuisse autumat, eligere ex Presby- 48
teris Archipresbyterum. (*)
Aucta Dioecesi Episcoporum, hanc distribue- 49
runt in plures Decanatus, et singulis Decanatibus
Decanum seu Archipresbyterum praefecerunt,
quem dixere ruralem Archipresbyterum, qui
Presbyterorum ruralium curam haberet.
Ab his tamen distinguebantur Archipresbyteri 50
in Ecclesiis Cathedralibus constituti, quales illi
erant, de quibus modo disseruimus.
Quae fuerint primis saeculis munia Archipre- 51
sbyterorum, qui plenius scire cupit, adeat Rous-
seaud de la Combe *in sua Jurisprud. Canonic. verb. Archipresbyt. num.* 2. *et plur. sequent.* Quae vero
nunc sint eorumdem Archipresbyterorum munia,
tradit Corvin. *de Person. et Benef. Eccles. lib.* 1.
tit. 20. *per tot.* Verum munia Archipresbyterorum 52
non sunt eadem in omnibus Ecclesiis, in quibus
ipsi Archipresbyteri sunt; Rousseaud de la Com-
be *in sua Jurisprudentia Canonica verb. Archipresbyter num.* 8.

ADDITIO EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Quem nos *Archipresbyterum* dicimus, Graeci 53
Protopresbyterum appellabant; hoc nomine utun-
tur Concilii Chalcedonensis Patres *act.* 10. Socra-
tes *lib.* 6. *cap.* 9. aliique. Unus olim erat in uno- 54
quoque Episcopatu, quod ex S. Hieronymo disci-
mus in epistola ad Rusticum, ubi ait: *Singuli Ec-*
clesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri. Tanti 55
porro fiebat antiquitus Archipresbyteri dignitas,
ut qui illa perfuncti essent, annos suae in illa
sessionis numerarent. Exemplo sit Comitioli,
quinto, ut videtur, saeculo Archipresbyteri *Beatae Marinae* epitaphium a Remondinio *Nolanae Ecclesiasticae historiae lib.* 1. *cap.* 47. allatum, ubi is
nonaginta annis vixisse dicitur, *et sedisse annos* 30.

ADDITIONES CASINENSES

Archipresbyter singulis mensibus coetus pro 56
examinandis Theologiae Moralis quaestionibus
indicere tenetur. Bened. XIV. *Instit. Eccl. Institut.* 102, *n.* 5.
A tali officio coetus indicendi nec Archipre- 57
sbyteri eximuntur, qui Titulares vocantur; unde
sive Titulares sint, sive alios Parochos subjectos
habeant, tenentur. *Ibid. n.* 3. Titulares autem
Archipresbyteri magnopere hortantur deligere si-

(*) Verius existimarim cum Zallwein *T. IV. Princip. Jur. Eccl. quaest.* 2. *cap.* 5. §. 8. in oriente non tam religiose hanc fuisse disciplinam servatam; secus in occidente. Quamobrem S. Leo M. *ep.* 19. Dorum Beneventanum Episcopum graviter reprehendit, qui juniorem Presbyterum, seniore praeterito, Archipresbyterum dixerat.

bi alium Archipresbyterum, qui Titularis non sit, ad quem cum suae Parochiae Confessariis, atque Cappellanis, quanto coetus ab illo convocabitur, se conferant, vel se adjungere aliis Titularibus Archipresbyteris, cum hujusmodi coetus instituunt, quia ut Benedictus XIV. advertit, coetus revera nuncupari nequit, ubi Archipresbyter et Cappellanus ejusdem tantum conveniunt. *Ibid. n.*
58 5. Cum autem hujusmodi coetus ab illis indicuntur, satis minime est, ut suam Archipresbyteri sententiam in scriptis transmittant, nisi legitimum impedimentum interveniat. *Ibid. n.* 5.

59 Omnes vero Archipresbyteri hujusmodi mandata violantes, solvere teneutur decem scutata Romana, quae piis operibus sunt impendenda. *Ibid. n.* 6.

60 An Archipresbyteri contentiosam jurisdictionem exercere possint, celebris aliquando fuit exagitata quaestio. Concilium equidem Turonense *anni* 1294. *can.* 3. apud Thomassinum *de vet. et nov. Eccles. disciplin. part.* 3. *lib.* 1. *cap.* 74. Archidiaconos, Archipresbyteros, et Decanos Rurales contentiosam jurisdictionem exercentes acriter reprehendit, quod *a Clericis et laicis poenam pecuniariam, contra canonum prohibitionem, exigerent et extorquerent.* Ex adverso Episcopus Augustodunensis in celebri illa disputatione super finibus Ecclesiasticae et Laicalis jurisdictionis, habita *anno* 1329. in Conventu Cleri Gallicani a Rege Philippo Valesio indicto, pluribus argumentis evicit, secundum et Canonicum et Civile Jus, posse ab Episcoporum officialibus poenas pecuniarias decerni. Idem viguit dissidium inter juris communis sanctiones. Siquidem Alexander III. *in cap. Licet,* 3. *de poenis,* improbare videtur, *ut pro corrigendis excessibus, et criminibus puniendis, a Clericis et laicis poena pecuniaria exigatur.* Sed idem Alexander III. *cap. in Archiepiscopatu* 4. *de raptoribus*, et Honorius III. *cap. Dilectus*, 18. *de offic. Judic. Ordin. emendas, seu multas imponere, et praecipere* permittunt. Si porro sanctorum Antistitum exempla investigantur, ea non minus hac in re inter se discrepare invenientur. Verum omnem de hac re controversiam Concilium Tridentinum diremit, quod *sess.* 25. *cap.* 3. *de reformat.* potestatem decernendi multas pecuniarias Episcopis vindicavit, inquiens: *Liceat eis* (Episcopis), *si expedire videbitur, in causis civilibus, ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, contra quoscumque, etiam laicos, per multas pecuniarias.... procedere, et causas definire.* Bened. XIV. *de Synodo Dioecesan. lib.* 10. *cap.* 9.

Archipresbyteri Rurales sedere debent in Synodo infra Vicarios Foraneos, nisi usus invaluerit, ut promiscue cum Parochis assideant. Bened. XIV. *Synod. Dioeces. lib.* 3. *cap.* 10. *n.* 7. 61
Quibus vestibus Archipresbyteri Rurales uti debeant, dum Synodo intersunt, ritus servandus est uniuscujusque Ecclesiae. Bened. XIV. *ibid. lib.* 3. *cap.* 11. *n.* 9.

Antiquiores ordinatione apud Latinos fuisse Archipresbyteros constitutos constat ex S. Leonis Martyris *Epist.* 19. *col.* 733. *et seq. tom.* 1. Apud Graecos hi eligebantur, qui caeteris virtute praestabant. Thomassinus *par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 3. Unaquaeque autem Ecclesia suum habebat Archidiaconum, et Archipresbyterum. S. Hieronym. *Ep. ad Rusticum Monachum* 125. *col.* 936. *tom.* 1. 62

Nunc omnis Archipresbyteri potestas ex mandato Episcopi, statuto Ecclesiae, et consuetudine pendet. Et plerumque officio Archipresbyteratus animarum cura adnectitur, nec Archipresbyter quis efficitur, nisi annum aetatis 25. attigerit, et scientia morumque integritate polleat. Devot. *Sect.* 8. *n.* 76. 63

Archipresbyter Basilicae Vaticanae ordinariam in spiritualibus jurisdictionem exercet in eamdem Basilicam, ejusque Seminarium et adnexa aedificia, ac in personas Canonicorum, Beneficiatorum, aliorumque Basilicae inservientium in his, quae ad illius servitium pertinent. Bullar. Bened. XIV. *Constit.* 59. *n.* 5. *p.* 479. *et* 480. 64

Potest per se vel per alium Episcopum in sacris ordinare Canonicos et alios Basilicae inservientes absque alterius licentia, sine dimissoriis et examine Episcopi eorum originis, quae tamen requiruntur quoad convictores Seminarii. *Ibid. tom.* 3. §. 6. *p.* 480. Potest pro eisdem ordinandis Examinatores e Canonicis deputare, super interstitiis dispensare, et celebrandi facultatem ordinatis concedere. *Ibid.* §. 7. *p.* 481. Potest per se vel per alium idoneum altaria Basilicae consecrare, Ecclesias illi subjectas, utensilia, atque vestimenta benedicere, et in eadem Basilica Pontificalia celebrare. *Ibid.* §. 8. *p.* 481. 65

Archipresbyteri Basilicae Vaticanae semper fuerunt Praefecti Fabricae ejusdem, Congregationisque Fabricae. *Ibid. Con.* 53. *n.* 3. *p.* 113. 66

ARCHIVIUM

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. Quae huic voci subjecta sit vis et significatio. — 2. De publicis Archiviis. — 3. De Ecclesiae Archiviis. — 4. Diversa Archivii significatio. — 5. De Romanae Ecclesiae tabulario. — 6. De Monasteriorum Archiviis. — 7. De Archiviorum auctoritate. — 8. Quid in Jure nomine Archivii publici venit. — 9. Scripturae ex publico Archivio desum-

piae plene probant. — 10. Conditiones necessariae, ut scripturae ratione Archivii plene probent. — 11. Num scripturae privatae in publico Archivio repertae, fidem dumtaxat faciant intra territorium Domini sui vel etiam extra illud. — 12. De Archivio Episcopali. — 13. Quod in eo est asservandum. — 14. De Archiviis Capituli.

1 Quae loca monumentis colligendis ac custodiendis olim erant assignata, ea Graeci Ἀρχίαου Ἀρχεῖα, Romani *Archium*, Archivum, Archivium, appellarunt. Hujus vocis mentio tam apud veteres Romanos quam Graecos reperire est: sic Vopiscus, ut alios ipso antiquiores silentio praeteream, de Cornelii Taciti opere scribens, ait: *Et in evicis Archiis:* id est: *et in cunctis Archiis*, vel *et in Cimiliarchiis*, vel simpliciter in *Archiviis*. Nos minime latet Scaligerum, Gruterum aliosque aliter istum Vopisci locum interpretari, verum et illud quoque scimus Cl. virum Scip. Maffei *Histor. Diplom. lib.* 2. §. 15. nobiscum sentire. Paulus *lib.* 4. *Sententiarum tit.* 6. utitur hac voce, nec non Cujacius, Justinianus *nov.* 74. S. Ignatius in *Epistola ad Philadelp.* Tertullianus *adversus Marcionem Archiva* nominat *Romana*. Isidorus vero *lib.* 20. *Orig. c.* 9. *Archa, dicta quod arceat visum atque prohibeat. Hinc et Archivum, hinc et Arcanum, id est secretum, unde caeteri arcentur.*

2 Ex 15. Novella Justinianea colligimus, in unaquaque civitate domum publicam fuisse ad acta custodienda et describenda, immo jussit Justinianus, ut penes actores, *Testamenta, donationes, et quodvis monumentum sit in acta relatum.* Vide quoque hac de re Papian. *Resp. Tit.* 24.

3 Sicut civitates ita et Ecclesiae sua habuere *Archivia*, in quibus codices, donationes piae, et singula monumenta in tabulis conservarentur. De his Augustinus *Epist.* 43. *ad Glorium: Non chartis veteribus, non Archivis publicis, non gestis forensibus, aut ecclesiasticis agamus.*

4 Loca ubi sacri codices, Acta Conciliorum et Synodorum, epistolae et constitutiones ad fidem, mores, sacrosque ritus spectantes custodiebantur, *Archiva* appellata sunt. Concilium Milevitanum saeculo quinto ineunte, in codice canonum Ecclesiae Africanae penes Labbeum *T.* 2. *col.* 2001. statuit: *ut matricula, et Archivus Numidiae et apud primam sedem sit, et in metropoli, idest Constantina.* Item in Concilio Carthaginensi, quod ex Ms. Vaticano *t.* 6. *spicilegii* in lucem edidit Dacherius, *proferantur*, inquit Bonifacius Episcopus, *ex Archivio hujus Ecclesiae scripta, quae direximus, et rescripta, quae sumpsimus.*

5 Romanam Ecclesiam, caeterarum matrem et caput, sua tabularia habuisse testis est Hieronymus adversus Rufinum; quorum custos, uti notat Isidorus, tabularius Romae vocatus fuit; Constantinopoli vero, qui curam scriniariorum gerebant, chartophylaces appellabantur.

6 Ecclesiarum exemplo Monasteria sua habuisse Archivia, omnibus notum esse debet: iis enim accepta referre debemus fere omnia antiquitatis monumenta, quae temporum injuria aut hominum malitia non perierunt. Cum enim Archivia publica, in regnorum casu, aut permutatione, aut locorum ruina ac incendiis fuerint saepe destructa, divina providentia servata fuerunt Monasteriorum ac Ecclesiarum *Archiva*, unde in rei literariae nec non religionis bonum tot monumenta ab interitu vindicarunt ii, qui veterum scripta sedulo perscrutati publica luce donarunt. Vide Balthasar. Bonifacium in opusculo *de Archivis*, Jonam in *vita S. Johannis Ab. Reomaënsis Monasterii*, Mabillonium *de an. lib.* 19. Montfaucon, *Diur. Ital.* Scip. Maffei *cit. loc.*

7 De Archivis Ecclesiarum et Monasteriorum vindicias sumpserunt Fontanini *lib.* 2. *adversus Germonium*, et Constantius.

8 Ad publicum constituendum Archivium tria sunt, quae in Jure requiruntur. Primo quod erectum sit ab eo, cui jus Archivii competere dignoscitur: quod tantummodo competere Praelatis Ecclesiasticis majoribus, nempe Episcopis, eorumque Superioribus, nec non et illis Dominis temporalibus, qui in suis territoriis jura Imperii et Regalium exercent, communis Doctorum sententia censet. Secundo et specialiter requiritur, ut hujusmodi Archivium sub cujusdam Officialis custodia sit. Card. Tuschus *Lit. A. Conclus.* 486. *n.* 1. Felinus, Scaccia, Engel. Tertio denique, ut is in alicujus scripturae productione testatur, ejusmodi Scripturam inter alia authentica instrumenta in tali Archivio, seu Cancellario repertam et asservatam fuisse. Abbas, Genova, Glossa, et Engel, qui communem allegat *tit.* 22. *de Fid. Instrum.*

9 Libri autem rationum, omnesque scripturae privatae ex publico Archivio desumptae certis concurrentibus conditionibus plenam faciunt fidem. Abbas *cap.* 2. *n.* 6. *tit.* 22. *de Fide Instrum.* Mascardus, Cravetta, aliique. Siquidem per publicum Archivium datur robur scripturae, caeteroquin non authenticae, *arg. authent. Ad haec de iis C. de fid. instrument.* ibi: *Item ex charta, quae profertur ex Archivio publico, et testimonium publicum habet.* Concordat textus in *can. Pervenit*, 30. *quaest.* 1. juncto *c. ad audientiam*, 13. *de Praescript.* ubi plene creditur libro censuali, et aliis, in Archivio Sedis Apostolicae repertis. Accedit ratio ibidem relata; quia, cum *Scrinarius juratus sit officium suum fideliter exequi*, ratione juramenti, et publici officii praesumitur, nihil ipsum scripsisse, nec ibidem reposuisse, quam quod verum extiterat; Pontifex *in cit. cap. ad audientiam.*

10 Conditiones tamen requiruntur ad hoc, ut scripturae ratione Archivii plene probant. Prima, quod

Archivium hujusmodi sit publicum vid. n. 8. Secunda, quod scriptura illa, de cujus fide agitur, in publico Archivio reperiatur inter authenticas scripturas, vel pro authenticis habitas. Abbas, Scaccia allegans alios. Tertia est, quod ex consuetudine fides hujusmodi scripturis detur: quoniam vero Archivii auctoritas est hujus consuetudinis causa, illa veluti notoria non indiget alia probatione, sed praesumptio stat pro ea: ac proinde in dubio scripturae repertae in publico Archivio de consuetudine habentur pro authenticis, nisi probetur contrarium. Scaccia *de Judiciis n.* 768. *et* 770. Quarta denique conditio est, quod constet, scripturam illam esse scripturam Archivii; seu, quod scriptura illa testimonio corroboretur Officialis ipsi Archivio assistentis, et attestantis, illam scripturam in Archivio publico fuisse repertam. Textus est in *Authent. Ad haec ex iis l. tit. cit.* ibi: *Item ex charta, quae profertur ex Archivio publico, et testimonium publicum habet:* ubi Glossa ỳ. *Testimonium publicum* asserit, istud eo ipso haberi, quod confiteatur magistratus, ex Archivio eam esse; vel quod ea contineat signa, quae manu Commentariensis fieri solent. Glossa *c. ad audientiam.*

11 Utrum scriptura sumpta ex Archivio publico cum testimonio Officialis ad hoc deputati, plenam fidem faciat ubique locorum, etiam extra territorium et inter non subditos Domini Archivii, varie inter DD. disputatur. Sententia tamen affirmans probabilior videtur, jurique conformior, tum quia ex textu legis *si non speciali, n.* 3. *c. de testament.* infertur non solum testamentum, sed generaliter omnem scripturam factam in loco secundum privilegium loci (quale etiam privilegium publici Archivii) ubique probare. Genova *tract. de scrip. privat. lib.* 5. §. 1. *n.* 18. 19. Tum quia circa fidem scripturae inspiciendus est locus, ubi facta est, ubicumque postea producatur. Cravetta *tom.* 17. *tractatuum, tract. de antiquitate temporum,* §. *quarto limitatur. n.* 6. 7. Id tamen prout limitant Mascardus *de probat concl.* 712. n. 46. aliique, valet tantummodo, ubi non agatur de commodo eorum, quorum est Archivium.

12 Quod Ecclesiasticum Archivium spectat, haec omnino animadvertenda sunt, scilicet, quod ex Constitutione Sixti V. anno 1587. edita quaeque incipit *Provida,* omnes Praelati et Ecclesiarum administratores, Archivium bonorum Ecclesiasticorum in suis Dioecesibus habere tenentur. Quaranta *Summ. Bullar. verb. Archiv.* Omnino autem id facere in statu Ecclesiastico debent, Urbe et Bononia exceptis. Ann. 1588. *in Bullar.* Et in Cathedrali cum duabus clavibus, quarum altera penes Episcopum sit, hoc Archivium constituendum est.

13 Quod autem in Episcopali Archivio sit asservandum, ex Decreto Sacrae Congregationis Concilii Tridentini discimus; nempe, Processus et acta civilia, criminalia, et mixta facta in foro Episcopali. Sententiae in iisdem causis latae, compositiones cum reis requisitis. Praecepta et decreta quaecumque inter personas Ecclesiasticas, aut etiam laicas in causis spiritualibus, vel alias ad forum pertinentes. Edicta cujusvis generis, Statuta et Ordinationes Ecclesiarum. Mandata procurae pro negotiis Episcopalibus. Scripturae mulctarum et poenarum. Item supplicationum et absolutionum. Acta Synodi. Visitationes Ecclesiarum, Monasteriorum, nec non piorum locorum cum Decretis. Registra Bullarum Apostolicarum ad eamdem Curiam directarum. Collationes et institutiones Beneficiorum, eorumque concursus et renuntiationes, ac permutationes, et scripturae omnes beneficiales. Instrumenta traditionis possessionis eorumdem, erectiones Parochialium, Beneficiorum, Cappellaniarum, et Fontis Baptismalis. Acta cognitionum, Canonizationum personarum tam Ecclesiasticarum, quam laicarum, seu mixtarum. Scripturae concernentes executionem dispensationum Matrimonialium, et aliarum Literarum Apostolicarum. Remissiones denunciationum, divortia et aliae Matrimoniales scripturae. Explorationes voluntatum Novitiorum, licentiae profitendi, et aliae hujus generis scripturae ad Moniales spectantes. Interpositiones auctoritatis, et Decreti in renuntiatione Novitiorum, et alienationibus aliarum personarum fori Episcopalis, et instrumenta dotis Monialium. Licentiae accedendi ad Monialium Monasteria, aut in ea ingrediendi. Scripturae Consecrationis Ecclesiarum, Altarium, Coemeteriorum, Campanarum, etc. Item Professiones Fidei. Itemque Visitationis liminum. Scripturae ordinationum et collationis Chrismatis. Monitoria ad finem revelationis. Approbationes Confessariorum et Curatorum. Dimissoriae et Commendatitiae. Licentiae pro Parochis, Canonicis aliisque Clericis abscedendi a Dioecesi cum literis testimonialibus. Erectionis Seminarii. Locationis in emphyteusim bonorum Episcopatus, feudalium ejusdem mensae, et aliorum Beneficiorum. Haec ex literis ad Episcopum Comen. 8. *Dec.* 1626. Adde inventaria bonorum Ecclesiasticorum mobilium et immobilium totius Dioecesis; et in eodem Episcopali Archivio locus constituatur, ubi causarum et judiciorum acta fori Episcopalis singulis annis confecta recondantur. *Prov.* 3. Locus iste duabus claudatur clavibus, quarum altera apud Episcopum, altera vero apud Cancellarium: *ibi:* Defuncto Episcopo ejusdem clavis datur Vicario Capitulari.

In Archiviis Capitulorum duo Canonici praeficiendi sunt cum diversis clavibus, et ad biennium; ita tamen, ut alter tantum per vices mutetur, et novus sit cum antiquiori. *Prov.* 3. Periculo vero suo asservanda recipiant per instrumen- 14

tum, et Successoribus scripta consignent coram deputato a Capitulo. Ideoque inventarium fiat in libro, et ea, quae ad Praebendas singulorum Canonicorum attinent, in illud inserantur, vel saltem exempla authentica. Nec auferri, neque describi quidquam liceat sine Capituli consensu, quod si detur exscribi, fiat in loco Archivii, seu Capituli coram Praefectis Archivii. *Ibidem.*

ARMA

SUMMARIUM

1. Arma deferre non possunt Clerici. — 2. Immo est eis prohibitum Arma deferre sob poena Excommunicationis. — 3. Clericorum Arma, et munimenta debent esse orationes, et illi qui in quacumque factione Arma volentes sumpserint, tamquam Sacrorum Canonum contemptores, et Ecclesiasticae sanctitatis profanatores, omisso sui Ordinis gradu, in Monasterium poenitentiae tradi jubentur. — 4. Monachi tenentes Arma intra septa Monasterii sine licentia Superioris, ipso facto incurrunt Excommunicationem. — 5. Et quamvis haec Excommunicatio afficere videatur tantum Monachos, tamen tam Monachis, quam omnibus Regularibus prohibitum est Arma gestare, seu tenere, sive intra, sive extra Monasterium, non solum propter particularia statuta omnium Religionum, sed etiam ex Jure communi. — 6. Regulares status Mediolanensis siva Monachi, siva Mendicantes ex decreto Sacrae Congreg. Episcop. et Regul. si retineant sclopos tam longiores, quam breviores, aliaque Arma probihita intra Ecclesias, et sua Monasteria. Incurrunt Excommunicationem latae sententiae, et privationem Officiorum, et Dignitatum ac beneficiorum, ac inhabilitatis ad quaecumque Officia in posterum obtinenda ipso facto absque ulla alia declaratione. Quod decretum videtur comprehendere omnes Regulares. — 7. Quinimo Regulares deferentes publice Arma possunt de mandato Episcopi carcerari, si ita notorie deferant, et delinquant extra clausica, ut populo scandalo sint. — 8. Episcopus tamen, antequam ad haec deveniat, debet prius publicare Edictum, ne Clerici saeculares, vel Regulares Arma deferant, et solum, si parere detrectent, et contca prohibitionem ita notorie Arma deferant et delinquant extra Claustra, ut populo scandalo sint, potest uti hac facultate. — 9 Clerici omnes licite portare possunt Arma cum justa, et legitima causa v. g. ad se et proximum defendendum contra latrones, et hostes. — 10. Immo in itineribus periculosis nedum possunt ipsi ad terrorem latronum, et hostium portare Arma siva defensiva, sive offensiva, sed etiam possunt secum ducere ad uberiorem securitatem familiares armatos. — 11. Quinimmo ex recepta jam consuetudine Clerici praesertim saeculares, dum iter faciunt, Arma defensoria deferre possunt. — 12. Extra tamen casum itineris, et sine justa et legitima causa non possunt Clerici licite Arma deferre, neque causa venationis voluptuosae, et clamorosae. — 13. Et multo magis talis venatio frequens, voluptuosa, et clamorosa est interdicta Monachis, aliisque Religiosis. — 14. Unde neque Episcopis licet Arma concedere Clericis pro simili venatione. — 15. Affertur ad hoc Decretum Concilii Mediolanensis. — 16. Affertur etiam ad rem Decretum Sac. Cong. Immunitatis. — 17. Clerici cum legitima causa juxta Sacros Canones dispensati, et ab Episcopo licentiam habentes gestandi Arma, non comprehenduntur sub bannimentis Laicalibus. — 18. Unde Curia saecularis non potest a Clericis Arma deferentibus prohibita auferre. — 19. Nec etiam a Clericis conjugatis. — 20. Immo Laici auferentes Arma a Clericis Excommunicationem incurrunt. — 21. Nec Curia Laicalis potest sine licentia Episcopi ad carceres perducere Clericos cum Armis prohibitis repertos, licet postea ipsos Curiae Episcopali consignet. — 22. Licet Episcopus possit concedere licentiam absolute executoribus Curiae saecularis, ut persecutentur, an Clerici Arma deferant, et quod carcerent, si repererint ipsos cum Armis, ita tamen ut ad carceres Ecclesiasticos statim conducantur: tamen non expedit, nec Episcopus debet dare licentiam generalem. — 23. Aliquando injungitur Archiepiscopo, ut personali zelo curet per Clericos non deferri Arma, et deferentes condigne puniat, quod si Curia saecularis illos carcerare attentaverit, procedat juris remediis pro defensione libertatis, et jurisdictionis Ecclesiasticae. — 24. Arma Clerici carcerati consignanda sunt a Laicis Curiae Episcopali. — 25. Non licet Curiae saeculari auferre Arma Laicis confugientibus ad Ecclesias, et alia loca immunia. — 26. Etiamsi dicta Arma sint probibita. — 27. Unde Arma ablata a confugitis sunt omnino restituenda. — 28. Arma ablata per Curiam saecularem a loco immuni sunt ibidem restituenda. Vel Episcopus sibi consignari faciat ad effectum disponendi juxta Ordines Sac. Cong. — 29. Ablatio Armorum a confugitis non est permissa absque facultate S. Sedis. Et conceditur facultas ad tempus Archiepiscopo auferendi Arma a confugientibus in Ecclesiis etiam exemptis, et aliis locis immunibus; hac tamen conditione, ut Arma retineantur apud Curiam Archiepiscopalem, et ablatio fiat per ministrum ejusdem Curiae. — 30. Contra auferentes Arma a confugitis procedendum est ad declarationem Censurarum. Immo laudatur Episcopus excommunicans eos, qui confugitos in locis immunibus Armis spoliarunt. — 31. Procedendum prout Juris contra auferentes Arma a ministris Curiae Ecclesiasticae. — 32. Arma portantes ad Infideles sunt excommunicati ipso facto Excommunicatione majori. — 33. Haec prohibitio, et Censura magna ex parte lata est in Jure communi. — 34. Si tamen aliqui Fideles captivi facti a Turcis nequeant aliter redimi, nisi ultra conventam pecuniam, etiam bellica instrumenta, et Arma tradantur, iste casus non est comprehensus sub Censura, dummodo modica intercveniat quantitas, et aliter redemptio fieri non possit, ut respondit Sacra Congr. Concilii. — 35. 36. Quid nomine Armorum venit. — 37. 39. Eorumdem delatio, seu usus privatis prohibitus. — 40. 42. Nobilibus concessus. — 43. Ob institutum et peculiarem professionem ab Armorum usu arcentur Clerici. — 44. De abusu Episcoporum et Clericorum. — 45. Quid ex Concilio Liptinensi cautum sit hac de re. — 46. Armorum gestatio quando interdicta vel permissa Clericis sit. *Remissive.* — 47. 51. Summorum Pontificum Constitutiones aeque Clericis ac Laicis Armorum delationem prohibentes. — * 52. Quid agendum si Arma prohibita sub plurium pedibus inveniantur, et cujus nam sint, ignoratur. — 53. Arma indicium perhibent contra reum.

1 ARma deferre non possunt Clerici, *c.* 1. *cap. cum a Judaeis, cap. Non pila, cap. Clerici, cap. Quicumque ex Clero, caus.* 23. *q.* 8. *cap. Clerici arma* 2. *de vita, et honestate Clericor. cap. In audientia* 25. *de sentent. excomm. et Clement. cap. Dioecesanis* 1. *de vita et honestate Clericor. in fin.* ibi *arma portantes.* Immo est eis prohibitum 2
Arma deferre sub poena Excommunicationis, textu expresso *in c. Clerici arma* 2. *de vita, et honest. Clericor.* ibi: *Clerici Arma portantes....* excommu-

nisentur, quae tamen Excommunicatio non est latae sententiae, sed solum ferendae per Judicem, si Clerici admoniti Arma non deponant, ut desumitur ex ipso textu dum dicit, *excommunicentur*, et notat Abbas *ibid. n.* 8. et Barbosa *in collect. num.* 3. Pirhing. *in cit. cap.* 2. *num.* 22. Dicit vero Glossa ibi *verb. Clerici arma;* Abbas ibi *n.* 1. Graff. *decis. aur. part.* 2. *c.* 121. *num.* 5. Monacell. *par.* 1. *tit.* 5. *form.* 11. *num.* 5. et alii quod deferendo Arma prohibita peccant graviter, quia ut pro Summario notatur ab ipso *cit. cap. Clerici arma: Tale delictum Excommunicatione dignum*, ut patet ex verbo, *excommunicentur;* sed Excommunicatio non infertur nisi pro gravi crimine; *cap. Nemo Episcoporum* 41. *et cap. Nullus Sacerdotum* 42. *caus.* 11. *q.* 3. cum nulla poena major sit in Ecclesia, quam Excommunicatio; *cap. Corripiantur caus.* 24. *quaest.* 3. adeoque, ut inferunt ipsi, et praecisis verbis notatur in Glossa cit. *Armorum delatio Clericis est inhibita in tantum, quod contra-*
3 *facientes graviter peccant.* Clericorum enim Arma et munimenta debent esse orationes; *cap. Convenior.* §. *quid ergo, caus.* 23. *quaest.* 8. et illi qui in quacumque factione Arma volentes sumpserint, tamquam sacrorum Canonum contemptores, et Ecclesiasticae sanctitatis profanatores, amisso sui Ordinis gradu in Monasterium poenitentiae tradi jubentur, textu expresso, *in cap. Clerici qui, caus.* 23. *q.* 8. his verbis: *Clerici, qui in quacumque factione Arma volentes sumpserint, reperti, (amisso Ordinis sui gradu) in Monasterio perenniter tradantur.*

4 Monachi tenentes Arma intra septa Monasterii sine licentia Superioris, ipso facto incurrunt Excommunicationem; *Clement. cap. Ne in agro* 1. §.
5 *quia vero, de statu Monachor.* Et quamvis haec Excommunicatio afficiat tantum Monachos, ut clare loquitur textus dictae Clementinae, et tenet Glossa *ibid. verb. Monachos;* Suarez *tom.* 5. *de Censuris, disp.* 23. *sect.* 5. n. 4. *et* 8. et speciatim inter alios Nicol. qui *lib.* 5. *tit.* 39. *de sentent. excommunic. num.* 190. *pag.* 315. sic praecise dicit: *Sed haec neque Canonicos Regulares, neque alios Religiosos, immo neque monachos albos, puta Olivetanos, vel S. Bernardi comprehendit, sed solum Monachos nigros, pro quorum reformatione lata fuit, ut patet ex principio dictae Clementinae.* Tamen Abbas *in cap. Clerici arma* 2. *de vita et honestate Clericor. num.* 8. Graffius *in dec. aureis lib.* 4. *cap.* 21. n. 19. et alii dicunt tam Monachis praedictis, quam omnibus Regularibus prohibitum esse Arma gestare, seu tenere, sive intra, sive extra Monasterium, non solum propter particularia statuta omnium Religionum, sed etiam *ex cit. cap. Clerici arma* 2. *de vita, et honestate Cleric.* ubi id prohibetur Clericis sub poena Excommunicationis ferendae; Religiosi sunt enim vere Clerici, cum sint in Sanctum Domini adscripti, quinimo in Claustris strictius, quam alii Clerici in saeculo, Deo famulatum praestent. Pro Regularibus Status Medio- 6
lanensis, quicumque illi sint, sive Monachi, sive Mendicantes, exstat Decretum Cong. Episcop. et Regul. prout refert Naldus *in Summa, verbo Religiosus n.* 50. hujus tenoris: *Sac. Congregat. Sac. Rom. Eccles. Cardinalium negotiis, et consultationibus Episcoporum, et Regularium praepositorum justis, et gravibus etc. Innovans Decretum Clementis V. de Armis sub poena Excommunicationis intra septa Monasteriorum non tenendis, statuit, ne in statu Mediolanensi quisque Regularis cujuscumque Ordinis Arma cujusvis generis prohibita, praesertim vero sclopos retortos, tam longiores quam etiam breviores intra Ecclesias, suave Monasteria in dicto Statu tenere audeat, vel praesumat sub poena Excommunicationis latae sententiae, quam sibi reservavit, ac insuper privationis Officiorum, et Dignitatum, ac inhabilitatis ad quaecumque officia in poeterum obtinenda ipso facto absque ulla declaratione incurrenda etc.* Quod Decretum licet, quantum est ex se, comprehendat solos Regulares Status Mediolanensis, tamen per illa verba: *Innovans Decretum Clementis V. de Armis sub poena Excommunicationis intra septa Monasteriorum non tenendis*, videtur innuere, quod illa Clementina *Ne in agro* comprehendat generaliter omnes Regulares, sicut illud Decretum illam innovans, comprehendit omnes Regulares particulariter Status Mediolanensis sub gravioribus poenis, et sic illam Clementinam de omnibus Regularibus videtur intelligere Pirhing. *in cap. Clerici arma n.* 22. dum dicit: *Verum si Religiosi (nota non dicit Monachi) intra septa Monasterii Arma teneant absque Praelati sui licentia, ipso facto eunt excommunicati. Clem.* 1. §. *quia vero, de statu Monachor.*

Quinimmo Regulares deferentes publice Arma 7
possunt de mandato Episcopi carcerari, si ita notorie deferant, et delinquant extra claustra, ut populo scandalo sint, ex decreto Sac. Congr. Conc. emanato *sub die* 3. *Febr.* 1635. *in Turritana*, quod est tenoris sequentis: *In locis, ubi adest abusus inter Clericos deferendi Arma, et Episcopus non habet familiam armatam, debet publicare Edictum, ne Clerici saeculares, vel Regulares Arma deferant; et si parere detrectent, et ubi necessitas expoecit, ministris Curiae saecularis facultatem tribuere, Clericos contra prohibitionem Arma deferentes, capiendi, etiam quoad Regulares, si hi ita notorie deferant, et delinquant extra Claustra, ut populo scandalo sint, ac in aliis casibus in Jure et Constitutionibus Apostolicis expressis, ita tamen ut ea, qua decet, decentia capiantur, et recto tramite ad carceres Curiae Ecclesiasticae ducantur, lib.* 15. *decr. pag.* 162. *juxta dispositionem Concilii cap.* 3. *sess.* 25. *de reformat.* No- 8
ta tamen, quod Episcopus antequam ad haec deveniat, debet prius publicare Edictum, ne Clerici saeculares, vel Regulares Arma deferant, et solum,

si parere detreetent, et contra prohibitionem ita notorie Arma deferant, et delinquant extra claustra, ut populo scandalo sint, potest uti hac facultate. Clara enim sunt verba Decreti: *Debet publicare Edictum, ne Clerici saeculares et Regulares Arma deferant, st si parere detrectent, et ubi necessitas exposcit, ministris Curias saecularis facultatem tribuere Clericos contra prohibitionem Arma deferentes capiendi, etiam quoad Regulares, si hi ita notorie deferant, et delinquant extra Claustra, ut populo scandalo sint.*

9 Clerici omnes licite portare possunt Arma eum justa et legitima causa e. g. ad se, et proximum defendendum contra latrones, et hostes; Glossa *in cit. eap. Clerici Arma 2 de vita et honestate Clericor. verb. Clerici Arma;* Abbas *ib. num.* 8. Baldus *num.* 2. Socin. *reg.* 30. *limit.* 4. Farin. *q.* 108. *n.*
10 110. Barbosa *hoc tit. n.* 5. et alii passim. Immo in itineribus periculosis nedum possunt ipsi ad terrorem latronum, et hostium portare Arma sive defensiva, sive offensiva, sed etiam possunt secum ducero ad uberiorem securitatem familiares armatos, textu claro *in cap. Maximilianus caus.* 23. *q.* 3. ubi inter alia in fine sic babetur: *Unde factum est, ut eum ad locom, quo fuerat perducendus, deduceret miles armatus; ne illorum pateret insidiis.*
11 Quinimmo ex recepta jam consuetudine Clerici praesertim saeculares, dum iter faciunt, Arma defensoria deferre possunt. Pirhing *in cit. c. Clerici Arma 2. de vita et honestate Cleric.* Et boc eis pro itinere fuisse concessum, reperitur in quinque Conciliis, scilicet in Moguntino anno 1549. bis verbis: *Nulla Arma induant, nisi itinerantes.* In Narbonensi 1551. in Aquensi ejusdem anni: *Nec ensem, nee pugionem, nec aliud Armorum genus gestens, nisi propter itineris necessitatem.* In Aquilejensi 1595. et in altero Narbonensi 1609.

12 Extra tamen easum itineris, et sine justa, et legitima causa non possunt Clerici licite Arma deferre, neque eausa venationis voluptuosae, et clamorosae, cum talis venatio sit illis expresse prohibita a Sacris Canonibus; *cap. Episcopum* 1. *de Clerico venatore*, ubi ipsis interdicitur venatio sub poena Suspensionis his verbis: *Si Episcopus est, tribus mensibus a communione, si Presbyter, duobus, si Diaconus, ab omni Officio suspendatur*; *cap. Omnibus* 2. *de Clerico Venatore.* Concil. Lateranense IV. *can.* 15. *sub Innocent. III.* his verbis: *Venationem et aucupationem universis Clericis interdicimus*; *cap. Quorumdam* 1. *dist.* 34. *capit. Qui venatoribus, et capit. Esau, dist.* 86. ubi S. Hieronymus sie ait: *Esau venator erat, quoniam peccator erat, et penitus non invenimus in Scipturis Sanctis Sanctum aliquem venatorem.* Et in Conc. Trid. *sess.* 23. *c.* 12. *de reformat.* praecipitur, ut Clerici *ab illicitis ve-*
13 *nationibus, et aucupiis abstineant.* Et multo magis talis venatio frequens, voluptuosa, et clamorosa est interdicta Monachis, aliisque Religiosis *in Clem. cap. Ne in agro* 1. §. *Porro, de statu Monachor.* quia adhuc magis illos dedecet, ut est communis opinio apud Diaz *in pract. Canon. verb. Venatores cap.* 1. *in addition. lit. C. verb. Recreationis;* Pirhing *lib.* 5. *tit.* 24. *de Clerico Venatore num.* 3.
Unde neque Episcopis licet Arma concedere Cle- 14
ricis pro simili venatione, quia a Sac. Congregat. Immunit. fuit declaratum, licere Episcopia concedere Clericis licentiam gerendi Arma solum cum legitima causa juxta Sacros Canones, *ut in Carinolen.* 2. *Julii* 1647. *lib.* 4. *decr. Paul. pag.* 14. *et in Bellocastr.* 18. *Junii* 1618. *lib. decret. Roeci p.* 92. his verbis: *Episcopus cum legitima causa juxta Sacros Canones concedere potest Clericis licentiam gerendi Arma, nec illi comprehenduntur sub bannimentis Laicalibus;* adeoque cum ex supra adductis aperte constet, extra casus itineris, et necessariae defensionis ab hostibus, et latronibus, Clericos Arma deferre, et praesertim pro simili venatione, esse contra et non juxta Sacros Canones, stat evidenter, quod Episcopi nequeant licite pro ista sola causa eis licentiam concedere Arma gestandi.

Et per hoc Patres in Concilio Mediolanensi I. 15
part. 1. *tit. de Armis, ludis et spect. pag.* 18. una cum S. Carolo congregati, sic absolute decreverunt: *Idcirco edicimus, ne Clerici Arma cujusvis generis ferant; quod si Episcopus probabili justaque de causa sis permittendum judicaverit, tunc scripto impetrata venia, ipsis uti liceat, non tamen publice, nisi rei, aut facti necessitas postulet. Omnino balista, et selopeto, aliisque hujus generis instrumentis ipsis inter-*
dicimus. Et sic etiam censuit Sacra Congreg. Im- 16
munit. *in Ostunen.* 9. *Julii* 1697. in qua, cum Clerus Terrae Sancti Viti illius Dioecesis recursum habuisset ad dictam Sacram Congregationem pro moderatione synodi, in qua inter caetera *in titulo de vita et honest. Clericor.* statutum reperiebatur sic: *Ne quis gestare audeat, seu afferre Arma non prohibita offensiva, videlicet Pistole, Terzette, Archibugi, seu Schioppette, Spade etc. ed altre offensive, sub poena exilii ab Civitate, et Dioecesi per quinquennium etc.* Et cum Clarae Memor. Card. Casanatta, cui dictae Synodi revisio commissa fuerat, votum dedisset ita conceptum: *Episcopus gratis, et discrete licentiam concedat;* facta relatione in plena Cong. sub dicta die prodiit resolutio: *Servetur Decretum Synodi prout jacet. Vide verb. Clericus art.* 6. *quoad Arma, et venationem, per tot.*

Clerici eum legitima causa juxta Sacros Cano- 17
nes dispensati, et ab Episcopo licentiam habentes gestandi Arma, non comprehenduntur sub bannimentis Laicalibus; Sac Cong. Immunitatis *in Carinolen.* 2. *Julii* 1647. *lib.* 4. *decr. Paul. pag.* 14.
et in Bellocastren. 18. *Junii* 1618. Unde Curia 18
Saecularis non potest a Clericis Arma deferentibus prohibita auferre; ead. Sac. Cong. Immunit. *in Adjacen.* 18. *Martii* 1631. *lib.* 2. *decret. Paul.*

19 *pag.* 97. Nec etiam a Clericis conjugatis, *in Co-*
sentina 1. *Decemb.* 1638. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.*
20 80. Immo Laici auferentes Arma a Clericis Ex-
communicationem incurrunt; Sac. Cong. Immu-
nit. *in una Nullius Abbatiae S. Vincentii in Vul-*
turno 26. *Februarii* 1695. *lib.* 1. *decr. Valleman.*
21 *pag.* 173. Nec Curia Laicalis potest sine licentia
Episcopi ad carceres perducere Clericos cum
Armis prohibitis repertos, licet postea ipsos Cu-
riae Episcopali consignet; ead. Cong. *in d. Adja-*
22 *cen.* 18. *Martii* 1631. Licet Episcopus possit con-
cedere licentiam absolute executoribus Curiae
saecularis, ut perscrutentur, an Clerici Arma de-
ferant, et quod carcerent, si repererint ipsos cum
Armis, ita tamen, ut ad carceres Ecclesiasticos
statim conducantur; tamen non expedit, nec Epi-
scopus debet dare licentiam generalem. Ead. Sac.
23 Cong. *in dicta Adjacen.* 18. *Martii* 1631. Aliquan-
do injungitur Archiepiscopo, ut personali zelo
curet per Clericos non deferri Arma, et deferen-
tes condigne puniat; quod si Curia saecularis il-
los carcerare attentaverit, procedat Juris remediis
pro defensione libertatis et jurisdict. Ecclesia-
sticae; Sac. Cong. Immunitat. *in Tarentina* 1. *Sep-*
24 *temb.* 1643. *lib.* 3. *decr. Paul. p.* 209. Arma Cle-
rici carcerati consignanda sunt a Laicis Curiae
Episcopali. Ead. Sacr. Congregat. *in Papien.* 29.
Sept. 1674.
25 Non licet Curiae saeculari auferre Arma a Lai-
cis confugientibus ad Ecclesias, et alia loca im-
munia. Sac. Cong. Immunit. *in Neriton.* 17. *Janua-*
rii 1628. *lib.* 1. *decret. Paul. pag.* 80. *In Adjacen.*
18. *Martii* 1630. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 79. *in*
Motulana 11. *Augusti* 1631. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.*
97. *in Cranen.* 6. *Novemb.* 1634. *lib.* 2. *decr. Paul.*
26 *pag.* 207. Etiamsi dicta Arma sint prohibita. Ead.
Sac. Congr. *in dicta Adjacen.* 18. *Martii* 1630. et
in Venusina 18. *Febr.* 1635. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.*
27 215. Unde Arma ablata a confugitis sunt omnino
restituenda. Ead. Sac. Cong. *in Januen.* 9. *Junii*
1636. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 34. et in *Fanen.* 27.
28 *Martii* 1703. *lib. decr. Vallem. pag.* 481. Arma
ablata per Curiam saecularem a loco immuni sunt
ibidem restituenda: *in Camerinen.* 20. *Februarii*
1529. *lib.* 1. *decr. Paul. pag.* 124. Vel Episcopus
sibi consignari faciat ad effectum disponendi jux-
ta Ordines Sacrae Congregationis. Eadem Sac.
Congreg. *in Neapolitana* 24. *Decembris* 1762. *lib.*
29 1. *decr. Altovit. pag.* 759. Ablatio Armorum a con-
fugitis non est permissa absque facultate S. Sedis.
Et conceditur facultas ad tempus Archiepiscopo
auferendi Arma a confugientibus in Ecclesiis eti-
am exemptis, et aliis locis immunibus; hac tamen
conditione, ut Arma retineantur apud Curiam Ar-
chiepiscopalem, et ablatio fiat per ministrum ejus-
dem Curiae Sac. Cong. Immunit. *in Neapolitana*
30 20. *Januar* 1654. *lib.* 5. *decr. Paul. pag.* 31. Con-
tra auferentes Arma a confugitis procedendum est
ad declarationem Censurarum. Ead. Sac. Cong.
in Trauen. 6. *Novemb.* 1634. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.*
207. Immo laudatur Episcopus excommunicans eos,
qui confugitos in locis immunibus Armis spolia-
runt. Ead. Sac. Congr. in *Martoranen.* 15. *Julii*
1636. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 9. Procedendum 31
prout Juris contra auferentes Arma a ministris
Curiae Ecclesiasticae. Sacra Cong. Immunit. *in*
Cosentina 20. *Novemb.* 1657. *l. dec. Rocci pag.* 42.
Arma portantes ad Infideles sunt excommunica- 32
ti ipso facto Excommunicatione in Bulla Coenae,
ut patet expresse in ipsa solita publicari quotan-
nis §. 7. his verbis: « Item excommunicamus, et
» anathematizamus omnes illos, qui ad Saracenos,
» Turcas, et alios Christiani nominis hostes et
» inimicos, vel Haereticos per nostras, sive hujus
» Sanctae Sedis sententias, expresse, et nomina-
» tim declaratos, deferunt, seu transmittunt
» equos, Arma, ferrum, filum ferri, stannum,
» chalibem, omniaque alia metallorum genera, at-
» que bellica instrumenta, ligamina, canapem, fu-
» nes, tam ex ipso canape, quam ex alia quacun-
» que materia, et ipsam materiam, aliaque hu-
» jusmodi, quibus Christianos, et Catholicos im-
» pugnant.... Non obstantibus quibuscumque
» Privilegiis, quibusvis Personis, Principibus,
» Rebuspublicis per nos, et Sedem praedictam
» hactenus concessis de hujusmodi prohibitione
» expressam mentionem non facientibus. »
Et haec prohibitio, et Censura magna ex parte 33
lata est in Jure communi; *cap. Ita quorumdam* 6.
cap. Significavit 11. *cap. Quod olim* 12. *cap. Ad*
liberandam 17. *de Judaeis, et Saracenis.* Et in Ex-
travagantibus Clementis V. incip. *Cedit quidem*, et
Johan. XXII. incip. *Copiosus de Judaeis et Sarace-*
nis. Quia vero saepe contingit in Provinciis, et 34
Insulis proximis, et conterminis locis Turcarum
Fideles in captivitatem duci, et liberari non va-
lent, nisi ultra conventam pecuniam, bellica etiam
instrumenta, et Arma tradantur, quaesitum fuit ab
Episcopo Jadrensi, an iste casus comprehensus
remaneret sub prohibitione Bullae, et proposito
dubio in sequentibus terminis: *An vendentes, et*
deferentes Arma cum hoc solo fine redemptionis cap-
tivorum, incidant in casu Bullae? Sac. Congreg.
Concilii *die* 1. *Decembris* 1695. respondit *Negative,*
dummodo modica interveniat quantitas, et aliter re-
demptio fieri non possit.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Armorum licet variae acceptiones sint, tamen in 35
inhibitione de Armis non deferendi Arma accipiun-
tur pro omnibus illis instrumentis, quibus ad no-
cendum homines utuntur, et quae eo animo de-
ferunt; unde Jctus in *l. armatos* 9. *ff. ad leg. Ju-* 36
liam de vi publ. armatos non tantum eos accipien-
dos esse monet, qui tela habuerunt, sed etiam

quidquid aliud, quod nocere possit; vide Panci-rol. *in not. Imper. c.* 66. Dempsterum ad Rosin. *lib.* 3. *c.* 3.

37 Armorum delationem, seu usum privatis ut
plurimum probibitum fuisse indicat *leg. un. Cod.*
38 *ut arm. usus*, adeo ut nec fabris ipsorum usus
39 permittatur *in Novel.* 85. *cap.* 1. ac ne militibus
quidem extra usum belli, ut probat Arnisaeus
40 *lib.* 2. *de majestate cap.* 5. In sequiori aetate nobiles
a plebe distinxit Armorum delatio, unde Guntherus *lib.* 3. *Ligust. in Prider.*

Utque suis omnem depellere finibus hostem
Possit, et Armorum patriam virtute tueri,
Quoslibet ex humili vulgo, quod Gallia foedum
Judicat, accingi gladio concedit equestri.

41 Quo ex loco intelligimus, de nobilibus tantum
accipiendum esse *Canon.* 17. Concil. Mogunt. 1.
42 tuncque nobiles enses accipiebant de altari, ut
indicat Petrus Blesensis *ep.* 94. et probat Alteserra *de Ducib. c.* 7.

43 Ob institutum vero, et peculiarem professionem ab Armorum usu arceantur Clerici, cum eorum Arma non sint gladii, sed dolor, fletus, orationes, et lacrimae: *cap. non pila*, *cap. convenior* 23. *quaest.* 8. et maxime repugnet habitui, et honestati sacerdotali Arma gestare, et qui armatus incedit, arrogantior sit, et ad injuriam inferendam proclivis, quod ab honestate Clericorum prorsus alienum est; vide Gonzalez *ad lib.* 2. *decret. lit.* 1. *de vita et honest. Cleric. per tot.*

44 Sequioribus saeculis tantus abusus inoleverat, ut passim Episcopi, et Clerici Armis stipati essent, ut refert Aymonus agens de Ludovici Imperatoris temporibus, ibi: *Tunc coeperunt deponi ab Episcopis, et Clericis cingula baltheis aureis et gemmeis cultris onerata;* vide etiam Gregorium Turonensem *lib.* 4. *c.* 43. Bedam *lib.* 2. *cap. lib.* 3. *cap.* 18. et late disserentem Thomassin. *vet. et nova Eccles. discipl. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 44.

45 Huic malo medicinam fecit Concilium Liptinense *can.* 2. vetando Clericis, Monachisque, ne Arma unquam inducrent, aut pugnarent, vel exercitibus intervenirent, nisi paucissimi illi numero Episcopi, quorum est in castris Principibus, Ducibus, et militi ipsi Sacramenta erogare. Idem cautum ab aliis Conciliis, quae postea successerunt. Qui plura scire cupit, adeat Rousseaud de la Combe *in sua jurisprudentia Canonica v. Arma.*

46 Armorum gestatio Clericis quando sit interdicta, et quando permissa, et qui plura, quae ad hanc materiam spectant, nosse desiderat, consulat Sperellum *a decis.* 122. *ad* 128.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

47 Æque Clericis, ac Laicis probibita est delatio Armorum probibitorum. Ac I. quidem ex *Const.* Pii IV. incipien. *Cum vices*, 6. *Martii* 1562. ut *apud.* Girald. *Exposit. Juris Pontif. pag.* 214. deferentes Archibusettos, duobus palmis breviores comprehensa canna, et capsa, incurrunt poenas rebellionis, et laesae Majestatis, a jure inflictas; et Gubernatores, ac Ministri, eis deferendi licentiam dantes, incurrunt eo ipso Suspensionem a Divinis, et excommunicationem, non tamen reservatam; Legati vero indignationem Pontificis. Insuper declarat Pontifex tali licentia utentes, dictas poenas incursuros pro statu Ecclesiae temporali tantum.

48 II. Ex Bulla S. Pii V. *Cum vices*, 12. *Februarii* 1575. prohibitum est, deferre pugiones, aut cultellos, aut quodvis genus Armorum brevioris mensurae trium palmorum sub poena laesae Majestatis, ipso facto incurrenda; Legati vero, Gubernatores, et Officiales licentiam dantes, peccant mortaliter, et incurrunt excommunicationem, ac suspensionem a Divinis, non tamen reservatam; et si sint Legati a Latere, incurrunt pontificiam indignationem, non vero dictas Censuras.

49 Citatae Constitutiones Pii IV. et V. confirmatae, et innovatae sunt sub poenis laesae Majestatis, et rebellionis, ab Alexandro VIII. Constit. *Et si cuncta*, ibid. *Augusti* 1690. pro toto statu Ecclesiastico, comprehensis etiam Legationibus, et Civitatibus Bononiae, Ferrariae, Beneventi etc. vetando insuper sub iisdem poenis nedum dictorum Armorum retentionem, sed etiam fabricationem, et venditionem; ac declarando in hac sua Const. ac Pii IV. et V. comprehendi quoscumque Clericos, tam Saeculares, quam Regulares, cujuslibet Ordinis, etiam Militarium, et S. Joan. Hierosolymitani, ac alios, quomodolibet immunitate personali gaudentes.

50 Haec Alex. Constit. confirmata est in omnibus a Clem. XI. *Jan.* 1708. addendo tam in deferentes, quam in fabricantes, et vendentes poenam triremium ad septennium, ac etiam in perpetuum, arbitrio Congr. S. Consultae, et in Clericos, aliosque, ut supra per quinquennium, vel ultra juxta casuum, et personarum circumstantias. Item a Clem. XII. Constit. *In Suprema, Kal. Febr.* 1724. §. *Et quia.*

51 Ac tandem a Bened. XIV. Constit. *Securitatem*, 15. *Jan.* 1752. declarando insuper, nihil fisco ad hujusmodi reos condemnandos incumbere, quam probare transgressionem dictarum Constitutionum.

ADDITIONES CASINENSES

52 Casu quo Arma probibita sub plurium pedibus inveniantur, et ignoretur cujusnam sint, est sententia, quae tenet neminem esse damnandum, quia melius est nocentem absolvere, quam innocentes

condemnare; *L. favorabiores ff. de R. J.* et quia in criminalibus probationes requiruntur luce meridiana clariores. *l. sciant c. de probat.* Cabal. *resol. crim. cas.* 230. Farin. *d. quaest.* 108. *n.* 158. Est et alia sententia, juxta quam omnes essent puniendi, ne delicta maneant impunita, et locus detur fraudibus. Tertia vero sententia, standum esse monet gratificationi Judicis. Menoch. *de Arbitr. cas.* 384.

Arma faciunt indicium contra reum. Bart. *in* 53
l. fin. ff. de quaest. Boss. *de Judic. n.* 51. Mascard *de prob. conclus.* 131. Farin. *quaest.* 52. Ciarlin. *controv. for. c.* 12.

ARMA, SEU INSIGNIA

SUMMARIUM

1. Arma seu Insignia, quae modo in usu sunt, successerunt loco imaginum, et statuarum, quibus Nobiles olim utebantur. — 2. Antiquitus enim ante hujusmodi usum Armorum, seu stemmatum, vel insignium Viri Nobiles ad denotandum splendorem propriae Familiae, in atriis domorum retinebant statuas, vel imagines Majorum suorum praestantium, et excellentium, a quorum serie imaginum, et statuarum deducebant proprii generis Nobilitatem. — 3. Et istud Jus statuarum, stemmatum, seu imaginum, usum Armorum, seu Insignium peperit. — 4. Et ideo videntur Arma, et Insignia esse propria Nobilium. — 5. Et quamvis etiam ab ignobilibus deferantur, et eorum delatio non reddat eos Nobiles. — 6. Tamen in Nobilibus Arma, et Insignia necessario requiruntur ad probandam eorum Nobilitatem. — 7. Et per hoc in Nobilissima Religione Hierosolymitana adest statutum, ut in receptione ad Habitum, et probatione Nobilitatis, probari debeat, Familias Patris, et Avi, Matris, et Aviae habuisse per centum annorum spatium Arma, sive Insignia, et quod istis usi fuerint. — 8. Quamvis autem, quod proprium est Nobilium, ab omnibus usurpetur, et sic plebeji quoque Insignibus, et Armis Nobilium utantur, non possunt tamen assumere, et deferre Arma, et Insignia Nobilium, et eo minus alterius singularis Dignitatis. — 9. Aliter id facientes severa poena puniri debent, et adhuc severiori, et severissima, si usurpaverint Arma, et Insignia Dignitatis supremae, et Magistratus. — 10. Insignia, et Arma sunt distinctiva generis Personarum, et Familiarum, et per hoc dicitur emanatum esse usum Cimeriorum seu Coronarum in Armis. — 11. Nam aliter a Regibus, aliter a Ducibus, et titulo pollentibus, aliter a privatis Nobilibus, et alio modo a plebejis usurpantur scuta, et sic plebeji nequeunt uti Armis Nobilium neque in forma scutorum. — 12. Arma, et Insignia solent apponi in operibus publicis ad acquirendum, et demonstrandum jus in illis. — 13. Hinc eorum insculptio demonstrat rem esse de Dominio, et pertinentia illius, cujus sunt Arma, et Insignia. — 14. Et sic reperta in aliqua Cappella, vel Altari inducunt praesumptionem Jurispatronatus, et bonae fidei in antiquis, et arguunt illum, cujus sunt Arma, et Insignia, sibi, et suis aedificare, et acquirere voluisse. — 15. Similiter sepulchrum habens insculpta Arma, et Insignia probat illius concessionem, et licentiam obtentam. — 16. Et hic mos apponendi Insignia, et Arma in Templis, Cappellis, et sepulchris viguit etiam priscis temporibus. — 17. Et hunc morem magis in dies servari videmus hisce nostris temporibus, ut sepulchris Arma, et Insignia Defunctorum, nomen, et familiam referentia affingantur, sicuti in sedibus, scamnis, et scabellis Templorum signum fieri, nomen imprimi, Arma pingi, vel sculpi, ne loco amoveantur, vel aliorum usui pateant. — 18 Et Insignia, stemmata, seu Arma sculpi vel pingi in parietibus, portis, aut turribus Ecclesiarum, in Cappellis, Altaribus, immo etiam quandoque in lapide Fontis Baptismalis, ut observavit Rota; ea ratione, quod sicut Patronus ex gratia habet in Ecclesia Juspatronatus; sic ei concedatur habere sedem, stemmata, Arma, et Insignia in Ecclesia de facultate Praelati. — 19. Arma in Ecclesia imprimi non possunt, nisi ex voluntate Praelati. — 20. Hac stante communi consuetudine, ac pene universali usu Insignia, Arma, seu stemmata ponendi in Altaribus, Cappellis, dicimus licitum esse, maxime, si qui id facit legitimo Jure, et justo fine agat. — 21. Episcopus non debet amovere Arma, seu Insignia, et monumenta, seu memorias suorum Praedecessorum ab Ecclesia, vel Palatio Episcopali, maxime si fuerunt constructa propriis ipsorum expensis. Neque de paramentis, non obstante Concilio Provinciali, si in Metropolitana tolerantur. — 22. Unde coactus fuit per Censuras Baro, qui eraserat Insignia Episcopi a quibusdam paramentis factis ab Archipresbytero, et sua substituerat, ad restituendum omnia in pristinum. — 23. Nec Arma Fundatorum Ecclesiae, vel Monasterii. — 24. Et si fuerunt amota, restitui debent ut prius. — 25. Armaque ejus, qui Cappellam ornavit, non debent amoveri, sed ejus, qui nihil contulit, vel cui fuit erogata pecunia restituta, debent amoveri, maxime si est laicus. — 26. Attamen Patroni debent manuteneri in quasi possessione tenendi in Ecclesia sua Insignia. — 27. Potest haeres gravari, ut teneatur Arma testatoris pingi facere in ejus rebus, et cognomen, et ejus Insignia semper deferat. — 28. Et hoc onus deferendi Arma, et Insignia familiae a Testatore impositum, censetur inductum intuitu conservandae agnationis. — 29. Unde ab Haeredibus nequeunt abradi, seu deleri Arma, et Insignia Testatoris, et Fundatoris Ecclesiae vel Cappellae, et tanto minus ab aliis. — 30. Aliter in modico tempore ignorari posset, quis dictam Ecclesiam vel Cappellam fundaverit, vel quae Domus, et sic non conservaretur agnationis Dignitas contra mentem Fundatoris. — 31. Et per hoc tam Jure communi, quam particularibus multorum locorum legibus statutum est, quod corrumpentes, ac delentes alicujus Familiae Insignia in Ecclesiis, aliove loco ad perpetuam memoriam collocata, severe puniantur. — 32. Patavii extat statutum, quo poena quinquaginta Ducatorum indicitur illi, qui Arma, Insignia, et epitaphia a sepulchris deleverit atque corruperit. — 33. De Insignibus fusiora tractans Hopingius citatur. — 34. Quisnam Insignia apponere possit in Ecclesia. — 35. Qui eleemosynis Fidelium Sacellum vel Capellam aliquam restaurari curat, ibi Insignia nequit apponere. — 36. An Matrix Ecclesia in Ecclesia filiali. *Remissive.* — 37. Quid de Praepositis operi publico, publico vel regio aere construendo circa Insignia. — 38. Quilibet Dominus alicujus loci potest illa in eo apponere. — 39. Quid de onere deferendi Insignia Testatoris. *Remissive.* —* 40. 41. 42. Aliqua de transmissione juris Insignium.

1 Rma seu Insignia, quae modo in usu sunt,
successerunt loco imaginum, et statuarum,
2 quibus Nobiles olim utebantur. Antiquitus
enim ante hujusmodi usum Armorum, seu
stemmatum, vel Insignium Viri Nobiles ad denotandum splendorem propriae Familiae in atriis Domorum retinebant statuas, vel imagines Majorum suorum praestantium, et excellentium, a quorum serie imaginum, et statuarum deducebant proprii generis Nobilitatem, juxta Sacram Scrip-

turam 1. *Machab. c.* 2. ibi: *Mementote operum Patrum, quae fecerunt in generationibus suis, et accipietis gloriam magnam, et nomen aeternum;* et *Sapient.* 18. *n.* 24. ibi: *Parentum magnalia in quatuor*
3 *ordinibus lapidum erant sculpta.* Et istud Jus statuarum, stemmatum, seu Imaginum, usum Armorum, seu Insignium in sigillis peperit; *l. Lex, quae tutores, Cod. de administr. Tutor. l. Injuriarum §. Si quis, ff. de Injuriis, leg. Capitulum §. ad statuas, ff. de poenis, leg. Si Legatum, ff. de Operibus publicis.* Tiraquell. *de Nobilitate cap.* 6. *n.* 6. *inter*
4 *ejus opera tom.* 1. *fol.* 33. Et ideo videntur Arma et Insignia esse propria Nobilium. Cassan. *Catal. glor. mundi part.* 1. *conclus.* 19. Tiraquell. *de Nobilitate, citat. cap.* 6. *num.* 8. *et in* 12. ubi ait: *Stemmata antiquitus nonnisi illis de Magistratu competiisse.* Thesaur. *decis.* 270. *num.* 33. *et sequent.* Unde Armorum, et Insignium delatio inservit pro medio, et signo ad probandam Nobilitatem. Rota *part.*
5 17. *decis.* 130. *num.* 4. Et quamvis etiam ab ignobilibus deferantur, et eorum delatio non reddat
6 eos Nobiles, ut notat Rota *ibid. num.* 5. tamen in Nobilibus Arma, et Insigna necessario requiruntur ad probandam eorum Nobilitatem. Guttierez *practic. quaest. lib.* 3. *et* 4. *quaest.* 16. *num.* 42. Tiraquell. *cit. cap.* 6. *num.* 12. et Rota coram Merlino *decis.* 164. *num.* 13. 17. *et* 19. ubi docet Nobiles necessario debere habere Insignia, et Arma; alias non dici tales, ut usus observat, et *coram*
7 *Cardin. Celso decis.* 266. *num.* 9. Et per hoc in Nobilissima Religione Hierosolymitana adest statutum, ut in receptione ad habitum, et probatione nobilitatis probari debeat, Familias Patris, et Avi, Matris, et Aviae habuisse per centum annorum spatium Arma, sive Insignia, et quod istis usi fuerint, ut ex *ordinatione* 7. *et* 11. *de receptione Fratrum*, ut testatur Rota *in dicta decis. coram* Merlino *num.* 13. *et part.* 17. *decis.* 139. *num.* 1.
8 Quamvis autem quod proprium est Nobilium ab omnibus usurpetur, et sic plebei quoque Insignibus et Armis Nobilium utantur, non possunt tamen assumere, et deferre Arma, et Insignia Nobilium; Rota *part.* 13. *decis.* 253. *num.* 24. *et* 25.
9 et eo minus alterius singularis Dignitatis. Aliter id facientes severa poena puniri debent, et adhuc severiori, et severissima, si usurpaverint Arma, et Insignia dignitatis supremae, et Magistratus, ut late Tuschus *Conclus.* 437. Vivian. *com. opin.* 540. *num.* 15. ita ut etiam poena ordinaria mortis sint puniendi rei, prout de usurpante Insignia Papae, et de usurpantibus Insignia Magistratus, quod puniantur poena ordinaria legis Juliae Ma-
10 jestatis; *l.* 1. *et l.* 3. *in fin. ff. ad l. Jul. Majest.* Insignia enim, et Arma sunt distinctiva generis Personarum, et Familiarum, et per hoc dicitur emanatum esse usum Cimeriorum, seu Coronarum
11 in Armis. Nam aliter a Regibus, aliter a Ducibus, et Titulo pollentibus, aliter a privatis Nobilibus, et alio modo a plebeis usurpantur scuta, juxta Thesaur. *dec.* 270. et sic plebei nequeunt uti Armis Nobilium, neque in forma scutorum, *Leg.* 1. *Cod. de his qui Potent.* Abbas *in cap. Dilecta* 14. *de Excessib. Praelator.* Tiraquell. *cit. cap.* 6. *num.* 17. *in fin.* Cassan. *consider.* 52. *conclus.* 23. Hoping. *de jure sigill. cap.* 4. *n.* 79. *et* 80.

Arma et Insignia solent apponi in operibus pu- 12
blicis ad acquirendum et demonstrandum Jus in illis; Rota *part.* 14. *decis.* 337. *num.* 9. Hinc eorum 13
insculptio demonstrat rem esse de dominio, et pertinentia illius, cujus sunt Arma, et Insignia; Rota *part.* 17. *decis.* 139. *n.* 5. Et sic reperta in 14
aliqua Cappella, vel Altare inducunt praesumptionem Jurispatronatus, et bonae fidei in antiquis; Rota *part.* 2. *decis.* 548. *num.* 7. Et arguunt illum, cujus sunt Arma, et Insignia, sibi, et suis aedificare, et acquirere voluisse. Rota *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 134. *n.* 21. Similiter sepulchrum habens 15
insculpta Arma, et Insignia probat illius concessionem, et licentiam obtentam; Rota *part.* 7. *decis.* 139. *n.* 5. Et hic mos apponendi Insignia, et 16
Arma in Templis, Cappellis, et sepulchris viguit etiam priscis temporibus, ut colligitur ex 1. *Machab. c.* 13. *v.* 27. ibi: *Ædificavit Simon super sepulchrum Patris sui, et Fratrum suorum aedificium altum visu, lapide polito retro et ante; et statuit septem Pyramides unam sibi, unam Patri, et Matri, et quatuor Fratribus, et his circumposuit columnas magnas, et super columnas Arma, ad memoriam aeternam, et juxta Arma naves sculptas, quae viderentur ab omnibus navigantibus mare;* ubi vides Simonem erexisse, et statuisse etiam Pyramidem pro seipso, cum duae fuerint pro Patre, et Matre, et quatuor pro quatuor suis Fratribus, videlicet Juda, Jonatha, Johanne, Eleazaro, et septima sibi, ut notat Tirinus in *cit. cap.* 13. *Machabaeor. vers.* 25. Et hunc morem magis in dies servari vi- 17
demus nostris hisce temporibus, ut sepulchris Arma, et Insignia Defunctorum nomen, et Familiam referentia affigantur; Anton. Thesaur *decis. ultim. num.* 34. sicuti in sedilibus, scamnis, et scabellis Templorum signum fieri, nomen imprimi, Arma 18
pingi, vel sculpi, ne loco moveantur, vel aliorum usui pateant per traditionem; Menoch. *de recup. remed.* 15. *n.* 47. Et Insignia, stemmata, seu Arma sculpi, vel pingi in parietibus, portis, turribus Ecclesiarum, in Cappellis, Altaribus, imo etiam quandoque in lapide Fontis Baptismalis, ut observavit Rota *part.* 9. *decis.* 115. *n.* 5. ea ratione, quod sicut Patronus ex gratia habet in Ecclesia Juspatronatus; *cap. Quoniam* 3. *de Jure Patron.* sic ei concedatur habere sedem, stemmata, Arma et Insignia in Ecclesia de facultate Praelati; quum 19
Arma in Ecclesia imprimi non possint, nisi de voluntate Praelati; Rota *part.* 17. *decis.* 139. *n.* 6.

Hac stante communi consuetudine, ac pene u- 20
niversali usu, Insignia, Arma, seu stemmata po-

nendi in Altaribus, Capellis, porietibus, turri-
bus Templorum, et in aliis locis Ecclesiarum,
seu etiam in Ecclesiasticis ornamentis, Candela-
bris, Lampadibus, Calicibus, Planetis etc. dici-
mus licitum esse, si qui id facit, legitimo Jure
et justo fine agat, aut, ut alios exemplo suo ad
Templa, et Altaria construenda, restauranda, vel
adornanda attrahat, vel ut Armorum et Insignium
suorum appositione fidem Tituli Patronatus fir-
met, et probet, et sic clare colligitur ex sequen-
tibus Sac. Cong. Episc. et Regul. declarationibus
21 a Pignatello *to.* 8. *cons.* 25. relatis. Episcopus non
debet amovere Arma, seu Insignia, et monumen-
ta seu memorias suorum Praedecessorum ab Ec-
clesia, vel Palatio Episcopali, maxime si fuerunt
constructa propriis ipsorum expensis; Sac. Cong.
super Episcopis *in Messanensi* 9. *Martii* 1593. et
olibi 21. *Novembris* 1603. 26. *Januarii* 1604. 18.
Septembris 1606. *et* 30. *April.* 1609. Neque de pa-
ramentis, non obstante Concilio Provinciali, si
in Metropolitana tolerantur, 26. *Januarii* 1604.
22 Unde coactus fuit per Censuras Baro, qui erase-
rat Insignia Episcopi a quibusdam paramentis fa-
ctis ab Archipresbytero, et sua substituerat, ad
restituendum omnia in pristinum, 27. *Novembris*
23 1615. Nec fundatorum Ecclesiae, vel Monasterii,
24 9. *Octobris* 1618. Et si fuerunt amota, restitui
debent ut prius, 11. *Augusti et* 6. *Octobris* 1645.
25 Armoque ejus qui nihil contulit, vel cui fuit ero-
gata pecunia restitute, debent amoveri, 15. *Octo-
bris* 1601. maxime si est Laicus, 28. *Septembris*
26 1596. et 20. *Martii* 1600. Attamen Patroni debent
manuteneri in quasi possessione tenendi in Eccle-
sia sua Insignia, 17. *Septembris* 1601. *et* 4. *Se-
ptembris* 1602.

27 Potest Haeres gravari, ut teneatur Arma Testa-
toris pingi facere in ejus rebus, et Cognomen, et
ejus Insignia semper deferat; *l. Facta* 63. §. *Si
vero nominis, ff. ad Trebell.* Anton. Thesaur. *decis.
ultima*, Ancharan. *cons.* 113. Molin. *de primog. lib.*
28 2. *c.* 14. *in fine.* Et hoc onus deferendi Arma et
Insignia familiae o Testatore impositum, censetur
inductum intuitu conservandae agnationis; Rota
29 *par.* 14. *decis.* 194. *num.* 8. Unde ab Hoeredibus
nequeunt abradi, seu deleri Arma, et Iosignia
Testatoris, et Fundatoris Ecclesiae, vel Capellae,
et tantu minus ob aliis; *l. Qui liberalitate* §. *nec
ejus nomine, ff. de operibus publicis*, ibi: *Nec ejus
nomine, cujus liberalitate opus extructum est, era-*
30 *so, aliorum nomina inscribantur.* Aliter in modico
tempore ignorari posset, quis dictam Ecclesiam,
vel Capellam fundaverit, vel quae Domus, et sic
non conservaretur agnationis Dignitas contra men-
tem Fundatoris, qui in signum Patronatus ibi-
dem Arma, et Insignia, seu stemmata Familiae
suae ponendo, videtur id facere sub eo lege, ne
unquam amoverentur, per dict. *l. Qui liberalitate*
et *leg. Si Judices ff. de operib. publ.* et *l. Legatum,*
ff. de administ. rer. ad Civit. pertin. Et per hoc tam 31
Jure communi, quam particuloribus multorum
locorum legibus statutum est, quod corrumpen-
tes, ac delentes alicujus Familiae Insignia in Ec-
clesiis, aliove loco ad perpetuam memoriam col-
locata, severe puniantur, *l. opus, ff. de operibus
publ.* Et quidem Romanus *sing.* 474. scriptum re-
liquit, poenam ejusmodi esse Judici arbitrariam,
cui subscripserunt Gom. §. *poenales n.* 5. *instit. de
actionib.* Curt. Jun. *in Leg. Si quis id quod* n. 6. *de
Jurisdict. omn. Jud.* Rebuff. *in compend. ad Reg.
Const. Gall. tom.* 3. *tit. de mut. possess. art.* 1. *gloss.*
2. *num.* 35. *ex textu*, ubi Bartol. *in l. Qui libera-
litate, ff. de operibus publ.* Menoch. *de arbit. lib.* 2.
centur. 3. *qu.* 281. ubi *n.* 6. dicit, extare Patavii 32
statutum sub rubr. *Quibus liceat acquirere bona,
cap. Nullus hominum*, quo poena quinquaginta
Ducatorum indicitur illi, qui Arma, Insignia, et
epitaphia a sepulcbris deleverit, atque corruperit.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Moteria haec levi brachio tractata est ab Au- 33
ctore, latior vero est, quam ut intra angustos
limites hujus additionis concludi queat. Ageadum
esset de Insignium varia acceptione, de distribu-
tione Insignium multifario, de Insignium proprie
sic dictorum principiis, et originibus, discussione
et conciliatione contrariorum, de causis, et oc-
casione Insignium in genere, de causis et occa-
sione Insignium in specie, de his, quibus jus de-
ferendi Insignia primario tam suo, quam alieno no-
mine competit, et de his, qui ab Insignium delatio-
ne arcentur, de his quibus jus deferendi Insignia ju-
re transmissionis, ac sic secundario vel consequen-
ter competit, vel minus de variis acquirendi Insi-
gnia modis, de his, ex quibus Insignia constant, cly-
peo scilicet, imagine, coloribus, metallo, galea,
et cimerio, laciniis sive vittis, et sustentaculis, de
rebus, et locis tam publicis, quam privatis, in
quibus pinguntur, caelantur, scutpuntur, et su-
spenduntur Insignia, de modo rite conficiendo-
rum, locandorum, et cumulandorum Insignium,
de finibus Insignium multiplicibus, de vario usu,
effectu et potestate Insignium, de actionibus In-
signium nomine competentibus, de probationibus
Insignium, eorumque juris modis variis, de mo-
dis, quibus Insignia amittuntur, extinguuntur,
et obolentur, nec non do ordine ac processu cir-
ca privationem Insignium servando, tum demum
de affinibus Insignium. Vide de his omnibus fuse
aeque, oc erudite disserentem Hopingium *de In-
signium, sive Armorum prisco et novo jure.* Nos
pauca adnotabimus concernentia appositionem In-
signium in locis sacris, publicis, et privatis.

In Ecclesia Insignia apponere nonnisi is po- 34
test, qui vel Patronus, vol Benefactor sit. Defi-
ciente outem utroque titulo etiom Insignia appo-

sita sunt removenda, nisi favore apponentis concurrat vel immemorabilis, vel centenaria. Quadragenaria autem nullius efficaciae hoc in casu est. Vide decisionem Rotae *in Calaguritana Praeeminentiarum super reservatis* 11. *Februarii* 1755. *cor. R. P. D. Canilliac.*

35 Hinc sequitur, quod Rector alicujus Ecclesiae, si Capellam, aut sacellum alicujus Familiae, aut Universitatis fidelium eleemosynis restaurari curet, haud potest sua Insignia ibi apponere; Sorg. *jurisprud. Forens. tom.* 7. *cap.* 29. *sub n.* 12. ubi quod idem procedat in Episcopo; Sanfelic. *decis.* 283. *per tot.*

36 Ecclesiae Matrici an competat jus apponendi Insignia in Ecclesia filiali, discutit idem tribunal Rotae *in Romana Funeris super reservatis* 26. *Januarii* 1742. *cor. bon. mem. Perali.*

37 Praepositus ad constructionem alicujus operis publici, quod fit impensis Civitatis vel Regia, nequit sua Insignia in eo apponere; de Franch. *dec.* 443. *per tot.* ibique de Luca *in observ. pariter per tot.* Dubitat vero de hac opinione de Ponte *de potest. Pro-Reg. tit. de dicers. Provis. fieri solit. n.* 7. At Thor. *in addit. num.* 6. tenet posse inscribi nudum nomen; eumque sequitur Prato *observ. Practic.* 49. *n.* 15.

Quilibet Dominus alicujus loci potest in eo sua 38
apponere Insignia. Staiban. 2. *forens.* 193. *n.* 42. Sorg. *Jurisprud. forens. tom.* 7. *cap.* 29. *num.* 10. Idque procedit etiamsi agatur de Domino directo, ut praeter allegatos firmat de Luca *in observ. ad Franch. dec.* 453. *n.* 5. tum de Barone, qui subinfeudat, iidem Auctores *ubi supra.*

De onere deferendi Insignia Testatoris utilis est 39
tractatio. At alio, eoque oportuniori loco agemus; Consule interim Knipskildt *de fideicomm. famil. nobil. c.* 6. *a n.* 126. *ad plur. seq.* Sorg. *Jurisprud. forens. tom.* 7. *c.* 29. *n.* 4. *et plur. seq.*

ADDITIONES CASINENSES

Insignia domorum concessa pro se et filiis, vel 40
pro sua familia et agnatione trasmittuntur ad filios et descendentes tantum de illa familia et agnatione servata forma concessionis; non autem
ad cognatos et affines. *L. Jus familiare.* Nequa 41
ad bastardos, et spurios transeunt. Insignia, 42
quae competunt ratione dignitatis, non transeunt nisi ad illos qui succedunt in dignitate. *L.* 1. *de Off. Procur.*

AROMATARIA, AROMATARII

SUMMARIUM

1. Regulares non possunt Aromatariam tenere nisi pro seipsis; quo casu visitari non potest a Protomedico. — 2. Permitti tamen potest Regularibus, et Monialibus praesertim pauperibus vendere medicinalia suae Aromatariae renovandi gratia, maxime pretiis moderatis. — 3. Nec obstat Decretum Sacrae Congregationis Visitationis Apostolicae edit. 29. Augusti 1637. in quo prohibet omnibus Regolaribus exercere *ullam artem venalem, sive Aromatariam* etc. quia ipsum Decretum non habet locum extra Urbem, ut declaravit Sacra Congregatio. — 4. Pro solo tamen fine lucri, et negotiationis nequeunt Regulares Aromatariam tenere: et praesertim in Statu Mediolanensi. — 5. Neque Clerici possunt exercere Officium Aromatarii, neque in Hospitalibus sine licentia Papae, vel Sacrae Congregationis. — 6. Aromatarii non possunt societatem contrahere cum Physicis, et Chirurgis. — 7. Aromatarii privilegium prioritatis habent contra quoscumque alios privilegiatos. — 8. Ita ut in creditis Defunctorum decoctorum praeferendi sint etiam illis, qui habent obligationem Cameralem. — 9. Etiam in causa Dotis ad summam scutorum 50. tantum. — 10. Aromatariorum libris plena fides est adhibenda, si eos tenent secundum usum suae artis; sed solum per quinquennium, et debitores eorum usque ad quinquennium tantum intelliguntur obligati, si in eorum libris inveniantur descripti. — 11. Aromatariorum causae a nullo Judice possunt cognosci, nisi a Consulibus artis, nec ab olio reassumi. — 12. Aromatariae defalcationes in computis ex generali consuetudine fiunt in tertia parte. — 13. Et in computis defalcum dicitur probatum in consueta remissione alias observata. — 14. Extractionem ex suis libris si Aromatarius permittere nolit, praesumitur taxae remissionem negasse. — 15. Peccant Aromatarii seu Pharmacopolae, si rudes, et ignari munus exerceant. — 16. Item si sine arte, vel diligentia medicamenta conficiant. — 17. Item *si quid pro quo* in medicamentis conficiendis immisceant, vel unum medicamentum praebeant pro alio contra Medici praescriptum, nisi tamen esset aeque bonum, et non majoris pretii. — 18. Ad cognoscendum autem in similibus casibus, an sit peccatum mortale, vel veniale, attendenda est gravitas, vel levitas materiae, in qua delinquunt. — 19. Sic peccant mortaliter Aromatarii, qui in conficiendis medicinis aliquando ponunt aromata multum vetusta, modicam, vel non exactam virtutem habentia; et aliquando alia non ita conferentia ponunt loco illorum, quae ponere deberent, unde medicina infirmo parum prodest, vel forte nocet. — 20. Et Aromatarii sic delinquentes, cum nedum charitatem, sed etiam justitiam violent, ad omnia secuta mala, et damna tenentur. — 21. Sic mortaliter peccant, et fiunt irregulares conficiendo medicinas ex rebus corruptis, ob quas sequitur mors infirmi. — 22. Sic mortaliter peccant, si vendant medicamenta ad non pariendum, vel ad foetum expellendum, et rei fiunt culpae, et poenae cooperantium ad abortum. — 23. Aromatariorum officinae in Urbe sexaginta. — 24. Aromatariae artis exercitium Regularibus vetitum, exceptis Hospitalariis S. Joannis de Deo. — 25. Nonnullorum farmacorum venditio his licita. — 26. Quibus conditionibus Aromataria permittantur Regularibus. *Remissive.*

1 REgulares non possunt Aromatariam tenere
nisi pro seipsis, quo casu visitari non po-
test a Protomedico. Sacra Congreg. Episc.
et Regul. *in una Neapolitana* 9. *Januarii*
1602. Idipsum declaravit Sacra Congr. Immuni-
2 tatis *in Barchinonensi* 21. *Novembris* 1635. Per-
mitti tamen potest Regularibus, et Monialibus
praesertim pauperibus, vendere medicinalia suae
Aromatariae, ea renovandi gratia, maximo pretiis
moderatis. Eadem Sacra Congreg. in *Neapolitana*
26. *Maji* 1602. *et in una Dominicanorum* 11. *O-*
3 *ctob.* 1647. Nec obstat decretum Sacrae Congre-
gationis Visitationis Apostolicae edit. 29. *Aug.*
1637. in quo prohibet omnibus Regularibus exer-
cere *ullam artem venalem, sive Aromatariam etc.*
quia ipsum Decretum non habet locum extra Ur-
bem, ut declaravit Sacra Congregat. *in Neapolita-*
na 5. *Octob.* 1646. et constat ex verbis ejusdem-
met Decreti, ibi: *Regularium in Urbe ejusque di-*
4 *strictu existentium.* Pro solo tamen fine lucri, et ne-
gotiationis nequeunt Regulares Aromatariam te-
nere, cum negotiatio causa lucri sit in Sacris Ca-
nonibus expresse prohibita, et signanter in Con-
cilio Lateranensi III. sub Alexandro III. celebra-
to; *par.* 17. *c.* 3. bis verbis: *Secundum instituta Prae-*
decessorum nostrorum sub interminatione anathema-
tis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causa lucri
negotientur. Et sic decrevit Sacra Congr. Concilii
in Camerin. 28. *Februarii* 1603. *ad tertium.* Et
novissime Benedictus XIV. sub gravissimis poenis
id prohibuit in toto statu et Ducatu Mediolanensi
Constitutione incip. *Exponi nobis* edita die 2. *Mar-*
5 *tii* 1741. Hinc neque Clerici possunt exercere
officium Aromatarii neque in Hospitalibus sine
licentia Papae vel Sacrae Congregationis; eadem
Sacra Congr. *in Panormitana* 23. *Aprilis* 1591.
6 Aromatarii non possunt societatem contrahere
cum Physicis, et Chirurgis; Gregor. XIII. *Consti-*
tut. 29. incip. *Officii nostri*, ibi: *Neque Medico, sive*
Physico, sive Chirurgo cum Aromatario, neque Aro-
matario cum Medico societatem ullo modo inire liceat.
Qui aliter fecerit viginti quinque ducatorum poena a
Collegio Medicorum, si Medicus fuerit, si vero Aro-
7 *matarius a Consulibus Aromatariorum officiatur.* Aro-
matarii privilegium prioritatis habent contra quos-
8 cumque alios privilegiatos. Ita ut in creditis Defun-
ctorum decoctorum praeferendi sint etiam illis, qui
9 habent obligationem Cameralem, etiam in causa
Dotis usque ad summam Scutorum 50. tantum. Cle-
10 mens VIII. *Constitut.* 47. incip. *Laudabilis.* Aroma-
tariorum libris plena fides est adhibenda, si eos te-
nent secundum usum suae artis, sed solum per
quinquennium, et debitores eorum usque ad quin-
quennium tantum intelliguntur obligari, si in eo-
rum libris inveniuntur descripti. Clemens VIII.
in cit. *Constit. Laudabilis.* Aromatariorum causae 11
a nullo Judice possunt cognosci, nisi a Consuli-
bus artis; nec ab ullo reassumi. Idem Clemens
VIII. in *Constitut. Laudabilis*, edita pro toto statu
Ecclesiastico. Aromatariae defalcationes in com- 12
putis ex generali consuetudine fiunt in tertia par-
te. Rota *part.* 14. *decis.* 252. n. 8. Et in computis 13
defalcum dicitur probatum in consueta remissio-
ne alias observata: Rota *ibid. num.* 6. *et* 7. Extra- 14
ctionem ex suis libris si Aromatarius permittere
nolit, praesumitur taxae remissionem negasse;
Rota *ibid. num.* 15.
Peccant Aromatarii, seu Pharmacopolae, si ru- 15
des, et ignari munus exerceant. Item si sine arte, 16
vel diligentia medicamenta conficiant. Item *si quid* 17
pro quo in medicamentis conficiendis immisceant,
vel unum medicamentum praebeant pro alio con-
tra Medici praescriptum, nisi tamen esset aeque
bonum, et non majoris pretii. *Ita Doctores com-*
muniter. Ad cognoscendum autem in similibus ca- 18
sibus, an sit peccatum mortale, vel veniale, at-
tendenda est gravitas, vel levitas materiae, in
qua delinquunt. Sic peccant mortaliter Aromata- 19
rii, qui in conficiendis medicinis aliquando po-
nunt aromata multum vetusta, modicam vel non
exactam virtutem habentia, et aliquando alia non
ita conferentia ponunt loco illorum, quae ponere
deberent, unde medicina infirmo parum prodest,
vel forte nocet. *Sic cum communi* Div. Antoninus
part. 3. *tit.* 8. *cap.* 4. §. 6. et Aromatarii sic de- 20
linquentes, cum nedum charitatem, sed etiam
justitiam violent, ad omnia secuta mala, et
damna tenentur; Homobonus *in Commentar. Re-*
solutor. tract. 10. *c.* 4. *quaest.* 12. Sic mortaliter 21
peccant, et fiunt irregulares conficiendo medici-
nas ex rebus corruptis, ob quas sequitur mors
infirmi, quia dant caussam periculosam homicidii;
ita cum Ugolino et aliis Bonacina *de Censur. disp.*
7. qu. 4. *punct.* 7. *num.* 11. Bassaeus *in florib. verb.*
Irregularitas 7. *num.* 8. Sic mortaliter peccant, si 22
vendant medicamenta ad non pariendum, vel ad
foetum expellendum, et rei fiunt culpae, et
poenae cooperantium ad abortum, et juxta
Constitutionem Sixti V. incip. *Effraenatam*, et
aliam hujus moderativam Gregorii XIV. incip.
Sedes Apostolica.

ADDITIONES AUCTORIS

Aromatariorum officinae in Urbe redactae sunt 23
ad sexaginta; Benedict. XIV. *tom.* 1. *Constit.* incip.
Essendo Noi; §. 4. Aromatariae artis exercitium 24
pro saecularibus, et venditio pharmacorum, et
medicamentorum prohibetur in Urbe omnibus
Regularibus, exceptis Hospitalariis S. Joannis de
Deo. Idem *ibid.* Vide dictam Constit. in qua inse-

runtur varia ad id decreta edita, et signanter 29. *Augusti* 1637. 9. *Decemb.* 1720. 2. *Jan.* 1722. 11. *Mart.* 1722. 20. *Julii* 1733. *et* 11. *Octob.* 1735.
25 Balsamum tamen apoplecticum, et Theriaca vendi possunt a Regularibus. Idem *ib.* §. 2.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

26 De Aromataria quibus conditionibus permittatur Regularibus, plene disserit Rota *in Barchinonen. Aromatariae* 27. *Junii* 1687. *et* 8. *Maji* 1688. *coram Rondinino*, 2. *Junii* 1690. *cor. Manuel.* 14. *Januar.* 1692. *cor. Caccia*, 7. *Maji* 1736. *cor. Calcagnino*, et quando iis dici nequeat satisfactum, consule idem Tribunal *in Barchinonen. Aromatarior.* 12. *Januar.* 1746. *cor. clar. mem. Milin.*

ARRHA

SUMMARIUM

1. Arrha ut sic sumitur pro pignore, quod traditur pro stabilienda obligatione ad non recedendum a facto contractu v. g. emptionis, venditionis, seu alterius sub poena amittendi tale pignus, si sine legitima causa a tali contractu recedatur. — 2. Speciatim tamen solet accipi Arrha pro eo, quod per Sponsos, vel per eorum Parentes post Sponsalia datur veluti pignus pro assecuratione perficiendi contractum Matrimonii promissi.—3. Arrha per quod contradistinguatur a sponsalitia largitate.—4. Si aliquid detur post Sponsalia, et expresse exprimatur, quod datur veluti in pignus, et assecurationem futuri Matrimonii, tunc non erit Arrha, sed sponsalitia largitas.—5. Quod autem datur ante Sponsalia, non est Arrha, nec sponsalitia largitas, sed est donum datum ad conciliandum amorem, vel affectum, cujus Dominium, potest Donataria acquirere sine ullo onere. — 6. Et quamvis Donataria vicissim redonet aliquid Donatori, per hoc non spondent Matrimonium, sed potest tantum velle recognoscere liberalitatem Donatoris. — 7. Datio tamen Arrhae si fiat inter Sponsum, et Sponsam praesumitur pro matrimonio, nisi probetur contrarium, vel esset contraria consuetudo, vel aetas repugnaret. — 8. Si vero hoc fiat a Parentibus, sola Sponsalia contrahuntur, vel praesumuntur, eo tamen modo, quo a Parentibus Sponsalia contrahi possint. — 9. Arrhae licite, et valide dari, et accipi possunt in contractu Sponsalitio. — 10. Arrhae de Jure communi possunt tradi, et constitui in quavis quantitate etiam in rebus immobilibus etiam reciproce, *ad n.* 11. — 12. De Jure vero municipali Regni Castellae Arrhae non possunt in quacumque quantitate constitui, sed solummodo quoad decimam partem bonorum constituentis. — 13. Sive de Jure communi, sive de Jure Hispano, si Arrhae consistant in immobilibus, seu mobilibus pretiosis, quae servando servari possunt, non possunt constitui per Pupillos, et Minores inconsultis Tutoribus, et Curatoribus, et absque Judicis Decreto. — 14. Si vero Arrhae consistant in mobilibus, quae servando servari non possunt, possunt licite tribui per Pupillos, et Minores sine decreto Judicis. — 15. Non tamen sine Tutoris, et Curatoris auctoritate; *ad n.* 16.— 17. Injuste resiliens a Sponsalibus perdit Arrhas, quas dedit in contractu sponsalitio. — 18. Si vero postea Matrimonium, seu contractum compleat, denuo acquirit. — 19. Si tamen non qui dedit, sed solum qui recipit Arrhas, injuste resiliat a Sponsalibus, tunc si sit major vigintiquinque annis debet restituere Arrhas in duplum, scilicet et Arrhas quas accepit, et insuper tantundem de patrimonio suo. — 20. Si autem sit minoris aetatis, tenetur restituere solum id, quod accepit. — 21. Et si uterque contrahentium Arrhas dedit, et accepit, tunc injuste resiliens debet perdere quas dedit, et restituere quas accepit. — 22. Pater, vel Mater, sive Avus, vel Pro-Avus, si Arrhas pro Filia, Nepte, seu Pronepte receperint, vel pro Filio, Nepote, seu Pronepote, et sine legitima causa Matrimonium non contrahatur, tenentur ad duplum. — 23. Si ex causa, quam dignoscere potuerint, et nihilominus receperint, item in duplum. — 24. Si ex causa quam penitus ignoraverint, nec praecognoscere potuerint, tenentur tantum receptum reddere. — 25. Patri, vel Matri, sive Avo, vel Pro-Avo restituendae sunt Arrhae, quas dederunt promittentes Filiae, Neptis, vel Proneptis Matrimonium, si ista nolit adimplere, facientibus ipsis quidquid in se, ut vere Matrimonium sequatur. — 26. Arrhae sponsaliorum nomine datae non acquiruntur de Jure communi, si interea sponsus, vel sponsa decesserit, nisi causam, ut nuptiae non celebrarentur, defuncta persona jam praebuerit; *ad n.* 27. — 28. Arrha unde dicta. — 29. Apud quosdam Auctores Arrha simpliciter est pignus. — 30. Apud jurisconsultos quid. — 31. 38. De Arrha in contractu emptionis et venditionis. — 39. Arrhae an sint signum contrahendorum sponsalium. — 40. Olim in sponsalibus Arrharum nomine plerumque annuli tradebantur. — 41. Poena mulieris detrectantis nuptias post Arrhas. — 42. De consuetudine circa Arrhas sponsalitias in Saxonia. — 43. Veteres Arrham dixerunt saepe Arrhabonem. — 44. Arrhae datio est actus, quo res aliqua in evidentiorem negotii gesti probationem datur. — 45. Arrhae divisio in jure nostro non invenitur, sed ratione subjecti cui accedit distinguitur. Sed vide quomodo. — 46. Arrhae datio est antiquissima. — 47. Causa efficiens Arrharum est voluntas paciscentium. — 48. Potestas vero requiritur in hisce. — 49. Prodigus et minor vigintiquinque annis Curatorem habentes sine Curatore Arrham dare nequeunt. — 50. Quid vero in sponsalibus. — 51. Ecquaenam sint negotia in quibus dari solent Arrhae. — 52. Et ecquaenam Arrhae nomine dari possint. — 53. Effectus Arrharum ecquinam sint. — * 54. Arrha data quando recedi potest a contractu. — 55. Ad quid teneatur, qui justa ex causa a sponsalibus resiliit. — 56. Completo contractu, an Arrha restituenda sit. — 57. In Germania et aliis locis quid consuetudine receptum sit, quoad Arrhae restitutionem.

1 Rrha, ut sic, sumitur pro pignore, quod traditur pro stabilienda obligatione ad non recedendum a facto contractu, v. g. emptionis, venditionis, seu alterius sub poena amittendi tale pignus, si sine legitima causa a tali contractu recedatur. *Instit. de empt. et vendit. in*
2 *principio.* Speciatim tamen solet accipi Arrha pro eo, quod per Sponsos, vel eorum Parentes post Sponsalia datur veluti pignus pro assecuratione perficiendi contractum Matrimonii promissi: *l. Arrhis, l. fin. Cod. de Sponsalib. et lib.* 1. ibi: *Arrharum nomine data; Cod. Si nuptiae ex rescriptis.* Unde Arrha contradistinguitur a sponsalitia 3
largitate in hoc, quod Arrha detur tamquam pi-

gnus futuri Matrimonii. sponsalitia vero largitas,
quae solet etiam vocari aliis nominibus jocalium,
donum sponsalitium, donatio ante nuptias, non
datur in pignus futuri Matrimonii, sed in signum
4 amoris, vel affectus. Immo si aliquid detur post
Sponsalia, et expresse exprimatur, quod datur
veluti in pignus et assecurationem futuri Matrimonii,
tunc non erit Arrha, sed sponsalitia largitas,
ut recte advertit Sanchez *lib.* 1. *disp.* 35.
n. 1. Bosco *in Theologia Sacrament. disp.* 11. *sect.*
5 1. *concl. num.* 312. et alii plurimi. Quod autem
datur ante Sponsalia non est Arrha, nec sponsalitia
largitas, quia haec, ut diximus, dantur post
Sponsalia, sed est donum datum ad conciliandum
amorem, vel affectum, cujus dominium potest
6 donataria acquirere sine ullo onere. Et quamvis
donataria vicissim redonat aliquid donatori, per
hoc non spondet Matrimonium, sed potest tantum
7 velle recognoscere liberalitatem donatoris. Datio
tamen Arrhae si fiat inter Sponsum, et Sponsam
praesumitur pro Matrimonio, nisi probetur contrarium,
vel esset contraria consuetudo, vel aetas
8 repugnaret. Si vero hoc fiat a Parentibus, sola
Sponsalia contrahuntur, vel praesumuntur, eo
tamen modo, quo a Parentibus Sponsalia contrahi
possunt; Silvester et Tabiena *verb. Arrha num.* 3.
et alii.

9 Arrhae licite, et valide dari, et accipi possunt
in contractu sponsalitio *l. Arrhis* 3. *et l. Mulier.*
10 5. *Cod. de sponsalibus. Et est communis.* Arrhae de
Jure communi possunt tradi, et constitui in quavis
quantitate etiam in rebus immobilibus, etiam
reciproce: ut colligitur *ex cit. l. Arrhis* 3. *et leg.*
Mulier 3. *Cod. de Sponsalibus*, quae traditionem
etiam reciprocam Arrhae permittendo universaliter,
indistincte, et illimitate loquuntur, ar consequenter
universaliter, indistincte, et illimitate
debent intelligi, *arg. l. de pretio*, *ff. de public. in*
11 *rem act.* Tum quia *ex d. l. Mulier* 5. *Cod de sponsal.*
habetur, quod potest inter Sponsos conveniri, ut
recedens a contractu Sponsalium Arrhas quadruplo
restituat, ibi: *Nisi specialiter ex communi consensu
inter contrahentes de quadrupli ratione placuerit*,
ideoque etiam statim ab initio Sponsalium
tanta quantitas Arrharum tradi poterit absque eo,
12 quod laedatur necessaria libertas matrimonii. De
Jure vero municipali Regni Castellae, Arrhae non
possunt in quacumque quantitate constitui, sed
solummodo quoad decimam partem bonorum
constituentis, *l.* 1. *tit.* 2. *de las Arrhas lib.* 3. *for.* et
hoc fuisse inductum, ne mutuo se conjuges amore
spolient, asserit Sanchez *l.* 6. *de Matr. disp.* 29.
13 n. 1. Sive de Jure communi, sive de Jure Hispano,
si Arrhae consistant in immobilibus, seu mobilibus
pretiosis, quae servando servari possunt, non
possunt constitui per Pupillos, et Minores, inconsultis
Tutoribus et Curatoribus, et absque Judicis
Decreto. Et ratio est, quia ex genere suo Arrhae
sistendo in Jure communi substituuntur loco
pignorum; *l. Arrhis* 3. *l. Mulier* 5. *Cod. de Sponsalibus*,
*et Arrhis, ibique Glossa, et in l. unica Cod.
Si Rector Provinciae.* Pupilli autem, et Minores
sine auctoritate Tutorum et Curatorum, et absque
decreto Judicis oppignorare nequeunt immobilia,
l. Julianus, ff. de contrah. empt. et vendit. et in l. 1. §.
Impuberes, ff. commodat. Si vero Arrhae consistunt 14
in mobilibus, quae servando servari non possunt,
possunt licite tribui per Pupillos et Minores sine
Decreto Judicis. Non tamen sine Tutoris et Cura- 15
toris auctoritate; Suarez *lib.* 3. *for. tit.* 2. *de las
Arrhas lib.* 1. *n.* 63. Antonius Gomez *lib.* 52. *Tauri*,
n. 24. Barb. *in l. Si ante* 6. *ff. solut. Matr.* 24.
Et ratio est, quia regulare est in omnibus fere
Regionibus, ut Pupilli, et Minores iis etiam contractibus
translationis Dominii contrahant accedente
Tutoris, vel Curatoris auctoritate, etiam
sine decreto Judicis, per quos immobilia non transferuntur.
Quod autem in hac hypothesi requira- 16
tur Tutoris, vel Curatoris auctoritas, colligitur
expresse *ex l. Si Curatorem*, *Cod. de in integrum
restit. et ex l.* 2. *et l. Mulier*, *Cod. de Jur. Dot.*

Injuste resiliens a Sponsalibus perdit Arrhas, 17
quas dedit in contractu sponsalitio. Si vero po- 18
stea Matrimonium, seu contractum compleat, denuo
acquirit; ut colligitur *ex l. Arrhis* 3. *et l. Mulier.*
5. *Cod. de Sponsalibus. Et est communis.* Arrhae
enim, ut dictum est, dantur in pignus futuri
Matrimonii, et pignora amittuntur ab injuste recedentibus
a contractibus, ut patet in contractibus
emptionis et venditionis; *Institut. de empt. et
vendit. in princip.* Si tamen non qui dedit, sed so- 19
lum qui recipit Arrhas, injuste resiliat a Sponsalibus,
tunc si sit major viginti quinque annis, debet
restituere Arrhas in duplum, scilicet et Arrhas,
quas accepit, et insuper tantumdem de patrimonio
suo. Si autem sit minoris aetatis, tenetur 20
restituere solum id quod accepit, textu expresso
in l. Mulier 5. *Cod. de Sponsalibus*, ibi: *Mulier sui
juris constituta, Arrharum Sponsalium nomine usque
ad duplum teneatur, idest in id quod accepit, et aliud
tantumdem, si post completum vigesimum quintum
annum, vel post impetratam veniam aetatis hujusmodi
Arrhas accepit. In simplicem autem, id est tantummodo
in id quod accepit, si minoris aetatis est.*
Et si uterque contrahentium Arrhas dedit, et ac- 21
cepit, tunc injuste resiliens debet perdere quas
dedit, et restituere quas accepit, ut subeat poenam
dupli praescriptam *in cit. l. Mulier* 5. *Cod. de
Sponsalibus. Est communis* cum Suarez *lib.* 1. *disp.*
36. *n.* 9.

Pater, vel Mater, sive Avus, vel Pro-Avus, si 22
Arrhas pro filia, nepte, seu pronepte receperint,
vel pro filio, nepote, seu pronepote, et sine legitima
causa Matrimonium non contrahatur, te-
nentur ad duplum. Si ex causa, quam dignoscere 23
potuerint, et nihilominus receperint, item in du-

24 plum. Si ex causa, quam penitus ignoraverint, nec praecognoscere potuerint, tenentur tantum receptum reddere: sic colligitur expresse *ex cit. leg.*
25 *Mulier* 5. *Cod. de sponsalibus, et Arrhis.* Patri, vel Matri, sive Avo, vel Pro-Avo restituendae sunt Arrhae, quas dederunt promittentes filiae, neptis, vel proneptis Matrimonium, si ista nolit adimplere, facientibus ipsis quidquid in se est, ut vere Matrimonium sequatur. Et ratio est, quia tales Parentes in hoc culpam non haberent, adeoque nec poenam sentire deberent, impossibilitas enim in facti obligatione excusat a quacumque poena per textum *in l. fin.* §. *idem juris, ff. l. Rhod. de jact.* et *in l. 2. ff. Si quis caut.* Sic Bartolus *in l. continuis* §. *Istud, ff. de verb. oblig.* Socin. sen. *cons.* 3. num. 9. *vol.* 1. Rosella *verb. Sponsalia num.* 7. Angelus *eodem verb. num.* 14. Silvester *ibid. q.* 8. *D.* 1. Guttierez *de jurom.* 1. *part. c.* 43. *num.* 3. Molina *tom.* 2. *de just tract.* 2. *disp.* 167. *vers. quod si* 15. Brunellus *de Sponsalibus conclus.* 16. *num.* 6. et alii.
26 Arrhae Sponsaliorum nomine datae non acquiruntur de jure communi, si interea Sponsus, vel Sponsa decesserit, nisi causam, ut nuptiae non celebrarentur, defuncta persona jam praebuerit; ut colligitur expresse *ex l. Arrhis* 3. *Cod. de Sponsal. et Arrhis.* Et ratio est, quia Arrhae sunt veluti pignora ad perficiendum contractum; Glossa *in cit. l. Arrhis, in princip. Cod. de Sponsalibus,* et *in l. unica, Cod. Si Rector Provinciae verb. pignora;* pignora autem in ordine ad contractum non amittuntur, nisi ex aliqua culpa contrahentis, si contractus non sequatur, cum amissio sit in poenam, et poena esse non potest, ubi non est culpa; *l. Sancimus* 22. *Cod. de poenis;* uti supponitur in hoc casu, ubi contractus non perficitur
27 solum ratione obitus. Et per hoc dixi *nisi causam, ut nuptiae non celebrarentur, defuncta persona jam praebuerit,* quia cum tunc ratione praecedentis causae dici possint Sponsalia dissoluta ex culpa ipsius, est in poenam statutum, quod Arrhae a superstite innocente acquirantur; *cit. l. Arrhis* 3. *Cod. de Sponsalibus, et Arrhis.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

28 Arrha dicitur, auctore *Isidoro lib.* 10. *etymol. cap. ult.* a re pro qua datur, vel ut aliis magis placet, a verbo graeco *ἀῤῥαγής*, quod firmum significat.
29 Arrha simpliciter pignus est apud idoneos Auctores; non solum enim in argumentum contractae emptionis, vel matrimonii, sed pro qualibet
30 promissa re datur, ut compleatur. Apud Jurisconsultos, Arrha, et Arrhabo proprie illud est, quod pro emptionibus confirmandis datur.
31 Arrha in contractu emptionis et venditionis, vel in pecunia numerata, vel in aliis rebus consistere potest. Si in pecunia numerata, nihil vetat 32
quominus ab emptore venditori data penes accipientem remaneat pretio imputanda. Sin aliis in 33
rebus post impletum contractum id quod Arrhae nomine datum fuerat, actione ex empto, vel condictione sine causa, a dante repeti potest; *l.* 11. §. 6. *ff. Act. empt.*

Arrha saepe datur in signum emptionis contra- 34
ctae et perfectae, et ulterius utroque ex latere implendae, ut ita evidentius probari possit de pretio convenisse; *l.* 35. *in princip. ff. de contr. empt.* Quandoque tamen in judicium emptionis 35
inchoatae, ac ulterius in scriptis, aut aliter secundum partium voluntatem perficiendae; *l.* 17. *in fin. C. de fid. Instrum.* Posteriori hoc casu recedi 36
ab emptione inchoata posse sub dispendio Arrhae, quam quis dedit vel restitutione duplicatae, si acceperit, liquet *ex d. l.* 17. *in fin. C. de fid. Instrum.* Num autem idem obtinere debeat in priori casu, 37
non conveniunt inter se DD. Affirmant Odofred. Salicet et Sichard. in *d. l.* 17. §. *Illud. C. d. fid. Instrum.* Zasius *lib.* 2. *singul. Respons. cap.* 24. *per tot.* Facbin. *controver. for. l.* 2. *c.* 28. *per tot.* Treutler. *select. disp. vol.* 1. *disp.* 28. *th.* 8. *lit. B.* Gomez *var. resolut. tom.* 2. *cap.* 2. *n.* 18. Et hanc affirmativam opinionem communem dicit Emmanuel Suarez *in Thesauro recept. sentent. verb. Arrhas n.* 274. Negant vere Voet *in comment. ad Pandect.* 38
lib. 18. *tit.* 1. *num.* 25. Harprect. *in comment. ad Instit. lib.* 3. *tit.* 24. *in princip. a num.* 91. *ad plur. seq.* et qui ab Harprecto plena manu citati sunt Doctores.

Interveniunt quoque Arrhae, sed non semper, 39
in Sponsalibus. Sunt autem Arrhae, quatenus in Sponsalibus interveniunt, non signum contrahendorum Sponsalium, sed ad majorem solemnitatem, probationem, et argumentum contractorum sponsalium vulgo a sponso sponsae dari solent; *l.* 3. *C. de sponsa.*

Olim in sponsalibus Arrharum nomine plerum- 40
que annuli tradebantur; *C. Nostrates* 3. *caus.* 30. *q.* 5. *Leg. Cuicumque* 5. §. *Si item* 15. *ff. de Inst. act. l. exemption.* 11. §. *Si is qui* 6. *de act. exempt. L. donatae* 36. §. 1. *ff. de donat. int. vir. et uxor.* Nec annulis usae sunt foeminae, nisi quos virgini sponsus miserat, neque amplius quam binos aureos in digito habere solebant; Hotomanus. *de cast. nupt. part.* 3. *c.* 2.

Mulieris detrectantis nuptias post Arrhas olim 41
poena quadrupli erat, ut indicat *l.* 6. *Cod. Theod. de sponsalib. et ante nupt. donat.* et ibi, Gothofredus. *L. un. si nupt. ex rescr. d. l. un. si Prov. Rector Cod. Theod.* quod pariter indicant Papiniani responsa *tit.* 27. Haec poena deinde mutata est in duplum; *l. pen. Cod. de sponsal. et arr.* Vide Schultinginm. *vet. Jurisp. anti-Justin. ad d. loc. Papiniani num.* 2.

Arrhas sponsalitias in Saxonia non repeti de- 42

cedente sponso, vel sponsa, ante nuptias tradit Carpzov. *Jurispr. forens. port.* 3. *Constit.* 19. *defin.* 13. *num.* 5. *et plur. sequent.*

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

43 Veteres Arrham saepe Arrhabonem dixerunt.
44 Varro *lib.* 4. *de lingu. latin.* Arrhae datio est actus, quo res aliqua in evidentiorem negotii gesti pro-
45 bationem datur. Arrhae divisio in Jure nostro non invenitur, praeterquam quod ratione subjecti, cui accedit, distinguitur in Arrham negotii perfecti, et inchoati, sive perficiendi, vel contractae, et contrahendae emptionis; *princ. Instit. de empt. et vendit.* et in Arrham Sponsaliorum, quae sponsalitia dicitur, et Arrham emptionis, vel similium negotiorum; *l.* 35. *princ. ff. de contrahen. empt.*

Duplici modo Arrha secundum aliquos dari solet, vel ut sit argumentum, et probatio emptionis, ut cum annulus, aut similis species datur, vel ut sit pars pretii. Besold. *in delib. jur. lib.* 18. *q.* 6. Schneidew od *princip. Instit. de empt. et vend. num.* 13. Sed quod Arrha non sit pars pretii sed tantum ejus probatio probat textus *in l.* 2. *C. quando liceat ab empt. discedere*, ubi Arrha data est pars pretii solum tamquam diversa per particulam adversativam sibi invicem opponuntur, illisque diversi effectus attribuuntur verbis hisce: *Ergo siquidem Arrhae nomine aurum datum sit, potes hoc solum secundum fidem pacti recuperare; sin vero partem pretii persolvisti ad ea, quae venditorem ex venditione oportet praestare magis actionem, quam ad pretii quantitatem, quam te dedisse significas habes.* Datur enim Arrha ad contractum probandum, pars vero pretii ad illud implendum. Licetque aliquando pecunia Arrhae nomine data, postea in pretium commutetur, illud tamen fit plane per accidens et ex post facto, quae in discernendis negotiis non considerantur. *l.* 8. *princ. ff. mandati.*

46 Arrhae datio est antiquissima, eamque a primis parentibus originem trahere, et inter nuncium Abrahae Rebecchae, quam herili filio uxorem petebat, res pretiosas, et ornamenta loco Arrhae dedisse, tradit Wessembeccius *in Pandect. tit. de Sponsalib.* Sed Bachov. *in nov.* ros illas Rebecchae datas haberi nequire pro veris Arrhis, sed potius simplicem donationem fuisse tenet. Leges Romanae Arrharum usum specialiter approbarunt, et multa singularia de iis constituerunt ipsisque singulares effectus constituerunt.

47 Causa efficiens Arrharum est voluntas paciscentium, Arrhae enim datio est actus correlativus, qui consistit in unius oblatione, et alterius acceptatione, *leg.* 3. *et* 5. *C. de Sponsal.* Ut igitur Arrha rite videatur data necesse est, ut concurrat utriusque dantis, et accipientis voluntas. Hinc si quis Virginis amorem et sponsalia ambiens, ipsi invitae annulum eriperet, illumque postea tamquam signum sponsaliorum contractorum produceret, aut recusantis digito annulum insereret cum declaratione sponsaliorum contrahendorum, et illud postea tamquam signum sponsaliorum contractorum allegaret, hoc ipso nihil plane probaret, nec annulus ille Arrha dici posset. Imo etiamsi sponsalia essent contracta, aut emptio, et venditio inita, tamen in re Arrhae nomine invito extorta vel obtrusa, non locum haberent Arrharum jura. Item si quis vi, metuque compulsus aliquid Arrhae nomine daret, in effectu nil sibi praejudicaret. Denique etiam ex hisce apparet furiosum et mentecaptum Arrham dare, et accipere impediri, quippe quorum nulla voluntas, nullusque consensus. §. 9. *Instit. de inutili stipulat.*

Ut autem dicta paciscentium voluntas quid operetur et in dante, et in accipiente, requiritur etiam potestas, et facultas Arrham dandi, et accipiendi. Arrham vero dare, et accipere possunt omnes, qui non prohibentur. Est enim Arrharum datio, et acceptio de genere promissorum. Prohibentur autem qui negotium, cujus Arrha danda est, jure contrahere nequeunt. Hinc Prodigus et minor viginti quinque annis Curatorem habens, cum sine Curatorum consensu, regulariter emere vel vendere nequeunt, ideo nec Arrham emptionis vel venditionis nomine sine illorum consensu dare vel accipere possunt. 48 49

Sed quid si sponsalia contraxerint? In hisce non requiritur Curatorum consensus *l.* 8. *Cod. de Nupt.* Hoc sane in casu Arrha etiam sine Curatoris consensu data, vel accepta, quantum ad probationem subsistit, sed quantum ad amissionem vel duplo in praejudicium Minoris, vel Prodigi *leg.* 5. *C. de Sponsal.* adeo ut quantum ad minorem nec Curatoris consensus ratione ultimi effectus illam confirmet. *d. l.* 5. *princip.* 50

Controversia est, an uterque contrahentium v. g. in emptione, et venditor, et emptor, in locatione Locator, et Conductor, in Sponsalibus Sponsus, et Sponsa Arrham dare possint? Multi in ea sunt opinione, in emptione dari Arrhas a solo emptore, in locatione a solo Locatore, in Sponsalibus a solo Sponso. Verum tenent alii, quod etiam Venditor, Conductor, et Sponsa Arrhas dare possint. Bocer. *de univers. jur. clous.* 1. *disput.* 9. *thes.* 23. *lit. C. Colleg. Argentoratens lib.* 23. *lib.* 1. *thes.* 10.

Hac praesupposita opinione quaeri solet, an uterque Emptor, et Venditor, Conductor, et Locator, Sponsus et Sponsa, Arrham reciproce dare queant. Variant in hac quaestione Doctores, quos certe referre necesse haud est. Possunt etiam contrahentes non tantum per se, sed etiam per alios Arrhas dare, vel accipere. Sententia vero quod Procurator ad vendendum constitutus possit Arrham accipere, limitatur si ipsi praesenti pecunia vendere teneatur, nec fidem habere possit

de pretio, tunc enim si perfecto contractu Arrham acciperet, fines mandati excederet. Bertazol. *de clausul. clausul.* 31. *gloss.* 7. *n.* 3.

51 Transeamus nunc ad subjectum Arrharum. Negotia porro, quibus Arrhae accedere solent, sunt emptio, et venditio *leg.* 30. *princ. ff. de contrah. empt. et vendit.* Locatio, et conductio *princ. Instit. de loc. et conduct.* Frequenter Arrhae dari solent in signum sponsaliorum *l.* 3. *et l.* 5. *Cod. de Sponsal.* quod nec jus canonicum improbat. Canis. *in cap.* 10. *de Sponsal.* Cum vero Sponsalibus nulla addi possit poena, et promissio poenalis sponsalibus addita uti libertati Matrimonii contraria et jure civili, et jure canonico rejiciatur, quaeritur cur Arrha data in sponsalibus subsistat, cum tamen per timorem Arrhae amittendae, vel ejus restituendae in duplum, triplum, vel quatruplum juxta *leg. fin. Cod. de Sponsal.* non minus videatur obstringi libertas Matrimonii quam per poenalis stipulationis adjectionem? Non est una omnium hac in re sententia. Verisimile nobis videtur Romanos hac parte, uti in multis similibus, non tam ad ipsam rem, et effectum, sed potius ad principalem contrahentium intentionem respexisse. Cum enim finis principalis contrahentium in stipulatione poenali sit, ut quis ad aliquid adstringatur, et illud non adimplens coerceatur, matrimonium vero benevolentia, et amore debet conciliari, et propter poenales illae stipulationes tamquam odiosae et huic summae amicitiae plane contrariae visae, ac rejectae sunt jure Romano. Aliud autem obtinet in Arrhis, utpote quae dantur non principaliter ad hoc, ut adstringantur, et coerceantur partes, sed potius ut, quod gestum est, probetur *l.* 35. *princ. ff. de contrah. empt.*

52 Veniamus nunc ad res, quae Arrhae nomine dari possunt, quarum ratione duo veniunt consideranda; 1. illarum qualitas, et 2. quantitas illarum. Ratione qualitatis primo requiritur, ut res, quae Arrhae nomine dantur, sint in commercio, secundo ut res illae dantis sint propriae, tertio ut res sit corporalis, et veram, ac actualem recipiat traditionem, utpote quae ad formam hujus negotii pertinet, et in incorporalibus locum non invenit, quarto secundum Bartolum in *l.* 134. *n.* 10. *de verb. oblig.* ut res, quae Arrhae nomine datur in quantitate consistat, et sic functionem in genere suo recipiat. Sed contra Bartolum stant Trentacinque *lib.* 3. *resol.* 2. *n.* 51. Guttier. *de Matrim. c.* 18. *n.* 7. tum alii.

Quod attinet ad quantitatem rerum, quae Arrhae nomine dari solent, in jure nulla reperitur definitio. Zoes. *in comment. tit. de Sponsal. num.* 7. In Sponsalibus vero an idipsum procedat, variant Doctores. Videatur Alciatus *in l.* 134. *princ. de verb. obligat. num.* 13.

Ratione formae requiritur rei traditio *princip. Instit. de empt. et vendit.* Hinc quaeritur, si Arrha sit promissa, an illa promissio nihil valeat, nullaque ex illa promissione ad Arrham promissam consequendam detur actio? Contrarii inter se sunt Doctores. Quod attinet ad sponsalia major sane difficultas est, an promissio subsistat, et efficax sit? Si promissio facta sit pacto nudo, non est quod valere possit. At si quis sponsalia contraxit stipulatione, se aurum, catenam, vel certum annulum in symbolum contractorum intra tres dies daturum promittere, cur stipulatio haec valere non debeat, nulla sufficiens ratio adesse videtur. Textus specialis et expressus, qui hanc stipulationem improbaret, non reperitur. Lex enim 134. *in princip. ff. de verb. oblig.* loquitur de poenali stipulatione, qualis nostra non est. Haec porro stipulatio evidenter probationis, non sponsi coercendi causa interponitur, quod ultimum requiritur, ut aliquid poenae nomine factum esse dicatur. Hinc Marcianus Jurisconsultus, *poenam*, inquit, *a conditione voluntas Testatoris separat, et an poena, an conditio, an translatio sit ex voluntate defuncti*, *leg.* 2. *ff. de his quae poenae caus.* Illa stipulatio dicitur poenalis, si quis ita stipuletur: *Nisi Matrimonium contraxeris, tot aureos dare spondes* §. 8. *instit. de inutil. stipul.* Nostra autem stipulatio ita concipitur: Decem aureos Arrhae nomine, vel in symbolum sponsalium contractorum dare spondes.

Cum autem res non tantum vere, et naturaliter tradantur, sed interdum etiam per fictam traditionem illarum possessio transferatur, quaeritur an ad Arrham constituendam vera, et naturalis requiratur traditio, num vero sufficiat ficta, et in specie, an per constitutum possessorium Arrha dari possit? Affirmat hoc Alciatus *in l.* 134. *n.* 18. *de verb. oblig.*

Secundo requiritur ratione formae, ut res tradatur evidentioris probationis gratia, et eum in finem, ut evidentius probari possit negotium gestum esse, 3. *leg. princ. ff. de contrah. empt.* et ut rei gestae argumentum *princip. instit. de empt. et vendit.* sive ut loquuntur Doctores, ut detur ob majorem rei certitudinem.

Verum v. g. si Sponsus Sponsae suae catenam auream, vel similia argumenta pretiosa daret nulla ejus causa expressa, datio illa non Arrha, sed potius donatio sponsalitia esse censetur. Arnisaeus *de jur. connub. cap.* 3. *sect.* 1. *num.* 8. modo Sponsus sit nobilis, aut consuetudo loci talem donationem requirat, aut aliae donationis conjecturae concurrant, alias his deficientibus, usus tantum gratia data, vel transmissa videntur ornamenta illa, ut scilicet ornatior Sponsa incedat. Nec in dubio regulariter donatio praesumitur, uti haec omnia pluribus deducit Castil. *decis. Regn. Sicil.* 92.

Disseramus nunc de Arrharum effectibus. Hi vel 53
sunt primi, vel mediati. Primi dicuntur, qui immediate ex Arrhae datione profluunt quidem et,

quidem vel ratione ipsius, quae Arrhae nomine data sit, vel negotiationis gratia Arrha data est. Effectus primus ratione rei Arrhae nomine consistit in possessione, et dominii translatione. Effectus Arrhae dationis immediatus ratione negotii cui accessit est negotii illius probatio. Effectus mediatus vel consideratur pendente, vel eo non pendente. Longum sane esset de his omnibus agere. Videantur Auctores, qui de Arrhis disseruerunt, et praesertim Feltzius, Mader, Pestel, Reuter, et Christian. Thomasius.

ADDITIONES CASINENSES

54 Si Arrha datur ante contractum omnino perfectum in signum et securitatem illum perficiendi, recedi potest a contractu; sed qui alio invito recedit, Arrham amittit, vel duplum reddit. Quod si completo contractu, et ante rei traditionem et solutionem pretii datur Arrha, recedi non posse a contractu, probat Reiffenstuel *lib.* 3. *tit.* 17. *n.* 304.

Qui justa ex causa a sponsalibus resilit, Ar- 55
rham, quam dedit, minime amittit, nec receptam in duplum reddere tenetur, tantummodo vero in simplum. Sanch. *lib.* 2. *Disp.* 36. *n.* 4. Layman, Engel apud Reiffenst. *Decret. tit.* 1. *n.* 185. Si vero pars altera culpabiliter causam ponat, quod matrimonium non sequatur, neque ad hoc resiliens tenetur, scilicet ad Arrhae acceptae restitutionem. Reiffenst. *ibid. n.* 186. cum aliis.

Completo contractu, et pretio soluto, restituen- 56
da est Arrha, nisi in pretium sit computata. Reiffenstuel ut supra *n.* 300. *et seqq.*

In Germania et aliis locis consuetudine rece- 57
ptum est, ut etiam secuto matrimonio Arrha tradita non amplius restituatur, sed recipienti maneat. Layman. *lib.* 5. *tract.* 1. *p.* 1. *cap.* 1. *n.* 8.

ASPERSORIUM

SUMMARIUM

1. Aspersorium cum aqua benedicta Episcopo accedenti ad Ecclesiam ministrari debet a prima Dignitate, vel digniore Canonico, et hoc cum osculo manus. — 2. Si vero Praebendae sint distinctae, ministrandum est a primo Canonico Presbytero. — 3. Episcopo tamen accedenti ad Ecclesiam Collegiatam porrigendum est Aspersorium a Priore ejusdem Ecclesiae. — 4. Sicuti si accedat ad quamcumque aliam Ecclesiam, sive Saecularium, sive Regularium, ministrandum est ei Aspersorium a Digniore illius Ecclesiae, et nullimode a Dignitate seu digniore Canonico Cathedralis. — 5. Episcopo accedenti ad Ecclesiam, dum in Choro a Canonicis recitantur Horae Canonicae, saltem duo ex Canonicis tenentur obviam ire porrigentes Aspersorium. — 6. Si Suffraganeus de licentia Episcopi deferat Cappam, tenentur duo Canonici ire usque ad ostium Ecclesiae, et dignior debet ei porrigere Aspersorium, quo Suffraganeus seipsum tantum aspergat. — 7. Aspersorium non est porrigendum Archipresbytero a digniore Presbytero. — 8. Aspersio aquae benedictae fieri debet singillatim quibuscumque Dignitatibus, et Canonicis, non vero unico ictu in circulum. — 9. Aspersio aquae benedictae fieri debet in Dominicis diebus per ipsum Celebrantem, etiamsi sit prima, vel alia Dignitas, non obstante contraria consuetudine. — 10. Ad solum Parochum Defuncti, etiam interveniente Capitulo Cathedralis, vel Collegiatae spectat aspergere aqua benedicta Cadaver, antequam levetur de domo, et intonare Antiphonam *Si iniquitates.* — 11. Et idem currit, etiamsi defunctus deferatur ad Ecclesiam Regularium. — 12. Aspersiones domorum in Sabbato Sancto spectant ad Parochos privative quoad alios. — 13. Praelato Referendario, et Gubernatori Civitatis accedenti ad Ecclesiam datur aqua benedicta per contactum Aspersorii ab aliquo Ministro Cotta induto, non autem per traditionem Aspersorii, quo se ipsum signet, et alios per Aspersionem. — 14. Quoad alia. *Remissive.*

1 Spersorium cum aqua benedicta Episcopo accedenti ad Ecclesiam ministrari debet a prima Dignitate, vel digniore Canonico: Sac. Cong. Rit. *in Salmantina* 16. *Julii* 1605. *in Sarzanen.* 22. *Mar.* 1618. *et in Bononien.* 14. *Februar.* 1632. Et hoc cum osculo manus; Caeremonial. Episcop. *lib.* 1. *cap.* 15. Gavant. *Manual. Episc. verb. Canonicorum munera erga Episco-*
2 *pum num.* 9. Si vero Praebendae sint distinctae ministrandum est a primo Caconico Presbytero. Ead. Sac. Congreg. Rit. *in Placentina* 19. *Maji* 1607.

3 Aspersorium aquae benedictae porrigendum est Episcopo a Priore Ecclesiae Collegiatae, dum ibi accedit Episcopus, non autem a prima Dignitate, vel primo Canonico Ecclesiae Cathedralis. Ead. Sacra Congreg. Rit. *in Camerinen.* 15. *Martii* 1618. Concordant quae habet Card. Lambert. Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 105. §. 128.

Episcopo extra suam Cathedralem in aliam Eccle- 4
siam sive Secularium sive Regularium ingredienti Aspersorium porrigi debet per digniorem illius, ad quam Episcopus accedit, et nullo modo per Dignitates, aut Canonicos Cathedralis; Ead. Sacra Congreg. Rit. *in. Bononien.* 14. *Februar.* 1632. *et in Rhegiensi* 8. *Februar.* 1648. *et in Ravennaten.* 21. *Martii* 1665. Vid. verb. *Aqua benedicta num.* 12. *in fine.*

Si Episcopus venerit ad Ecclesiam, dum in 5
Choro a Canonicis recitantur Horae Canonicae, saltem duo ex Canonicis tenentur a Choro discedere, et obviam ire porrigentes Aspersorium. Ead. Sac. Congreg. Rit. *in Lunen. Sarzanen.* 3. *Martii.* 1633.

Si Suffraganeus de licentia Episcopi deferat 6

Cappam, tenentur duo Canonici ire usque ad ostium Ecclesiae, et Dignior porrigat ei Aspersorium, quo Suffraganeus se ipsum tantum aspergat, et pariter eum associare in reditu usque ad eumdem locum. Ead. Sac. Congreg. Rit. 6. *Sep.* 1698.

7 Aspersorium non est porrigendum Archipresbytero a digniore Presbytero; neque alia obsequia ei sunt praestanda, quae soli Episcopo a Canonicis praestantur. Ead. Sac. Congr. Rit. *in Baren.* 4. *Julii* 1615.

8 Aquae benedictae aspersio fieri debet singillatim quibuscumque Dignitatibus, et Canonicis incipiendo ab iis, qui in dextro coruu existunt, non vero unico ictu in circulum. Ead. Sac. Cong. Rit. *in Perusina.* 20. *Decembr.* 1601.

9 Aspersio aquae benedictae in Dominicis diebus fieri debet per ipsum Celebrantem, etiamsi sit prima, vel alia Dignitas, non obstante contraria consuetudine, quae potius corruptela, quam consuetudo dici debet, cum sit contra Rubricas Missalis Romani, et dispositionem Caeremonialis Episcoporum *lib.* 2. *c.* 30. quae tollit omnem contrariam consuetudinem. Ead. Sacra Congreg. Rit. *in Perusina* 29. *Novembris* 1632.

10 Ad solum Parochum defuncti, etiam interveniente Capitulo Cathedralis, seu cujuscumque Collegiatae, spectat aspergere aqua benedicta Cadaver, antequam levetur de domo, et ad eumdem pertinet intonare Antiphonam: *Si iniquitates.* Ead. Sac. Congr. *Rit. in Aversana* 15. *Septembris* 1640. *in responsione ad tertium*, et *in Novarien.* 21. *Septemb.* 1651. Vid. verb. *Canonicus art.* 8. *n.* 5. 6. 7. 8. *et* 9. ubi multa ad rem.

Sic pariter ead. Sacra Rit. Congreg. *in Squila-* 11
cen. 18. *Novembris* 1606. censuit Curatos, in quorum Parochia defunctus obiit, et non Regulares, ad quorum Ecclesiam defunctus portatur, debere benedicere corpus defuncti. Ita refert Barbosa *de Offic. et potest. Parochi, cap.* 27. *num.* 67.

Aspersiones domorum in Sabbato Sancto Pa- 12
schae Resurrectionis spectant ad Parochos privative quoad alios Ecclesiae Clericos. Sic post alios resolvit Barbos. *l. cit. c.* 12. *num.* 11. *et* 12. ubi refert Sacram Congreg. Concilii *sub. die* 23. *Novembris* 1616. decrevisse Regulares non posse in Sabbato Sancto benedicere domos.

Praelato Referendario, et Gubernatori Civita- 13
tis accedenti ad Ecclesiam datur acqua benedicta per contactum Aspersorii ab aliquo Ministro Cotta induto, non autem per traditionem Aspersorii, quo se ipsum signet, et alios per aspersionem, ut auditis partibus declaravit ead. Sacra Congreg. Rit. *in Æsina* 7. *Junii* 1704.

ADDITIO EX ALIENA MANU

Multa ad hanc materiam pertinentia vide apud 14
Barbosam *in Summa Apostolic. decis. d. collect.* 39. *et collect.* 88. *num.* 29. *et collect.* 253. *num.* 3.

ASSASSINIUM

SUMMARIUM

1. Assassinium proprie dictum est cum pro pecunia, aut alia re pretio aestimabili accepta, vel promissa de alterius mandato homo incautus occiditur. — 2. Assassini proprie dicti sunt illi, qui pro pecunia, pretio, aut promissione occidunt homines incautos, vel occidere ipsos faciunt, et sic tam occidentes, quam mandantes occisionem sunt vere Assassini. — 3. Antequam tamen sequatur effectus, qui mandatum, et pecuniam dedit propter homicidium, gaudet Immunitate. — 4. Sicuti etiam ipsa Immunitate gaudet mandatarius, si non sit secuta mors, nec intentatum homicidium. — 5. Sic etiam gaudet Immunitate, tam mandans, quam mandatarius, si mandatum, et pecunia intervenerit ad solummodo vulnerandum, non autem ad occidendum. — 6. Assassini sunt, et privantur Immunitate Ecclesiastica, qui receptant, defendunt, vel occultant Assassinum; dummodo receptantes, defendentes, vel occultantes sint vere causa mortis illatae per Assassinium, et cognoscant Assassinum esse, cui auxilium praestant, et quatenus tali auxilium praestant. — 7. De receptoribus, et occultatoribus est textus expressus *in cap. Pro humani* 1. *de homicid. in* 6. — 8. Receptatores sunt, qui scientes Assassinum, ad eum tuendum in domum suscipiunt. — 9. Immo non in propriis tantum domibus, sed etiam in alienis, in quas suscipere possunt, receptantes poenae huic fiunt obnoxii. — 10. De defensoribus patet etiam expresse, in *cit. cap. Pro humani* 1. *de homicid.* in 6. — 12. De praestantibus auxilium docent item passim Doctores. — 13. Assassini sunt testes, qui pro pecunia accepta perhibent falsum testimonium, ob quod innocens morte punitur. — 14. Sicuti etiam sunt Assassini, qui pecunia, et pretio corrupti, innocentes ad mortem damnant. — 15. Sic etiam dicuntur Assassini, et Immunitate carent pro pecunia occidentes; seu mandantes occidi quemlibet infidelem v. g. Judaeum, vel Paganum in ditionibus Christianorum toleratum. — 16. Assassinus tamen non dicitur, qui adversarium, cum quo inimicitias gerebat, sociis pecunia conductis, occidit. — 17. Sic etiam non est Assassinus, qui occidit communem inimicum, etiam si pecuniam ab altero ad hoc acceperit. — 18. Nec etiam dicitur Assassinus, qui sine pretio, et sine pretii promissione aliquem interficit, ut alteri rem gratam faciat. — 19. Nec etiam est Assassinus, qui occidit aliquem ob solam spem obtinendi praemium, aut ob solas preces, aut alios respectus. — 20. Nec etiam est Assassinus, qui alium occidit spe succedendi in bonis occisi, aut vincendae litis. — 21. De primo ad ultimum ad hoc ut possit de facili cognosci, an quis dicatur, et sit vere Assassinus, et privetur immunitate Ecclesiastica sciendum est, quod quatuor principaliter requiruntur. — 22. Primo requiritur, ut praecedat mandatum ad occidendum. — 23. Secundo requiritur, quod ad occidendum mandatarius conducatur pretio certo soluto, vel certo promisso, nec sufficit vaga, et jactatoria promissio. — 24. Tertio requiritur, ut promissio sit expresse acceptata. — 25. Quarto requiritur, ut conventio, et pecunia data, vel alterius rei aequivalentis promissio acceptata sit pro ipsa occisione, non autem pro alia re. — 26. Clerici diffidati Assassini excluduntur a privilegio Canonis contra percutientes eos, et sunt spoliati omni privilegio Clericali, et sine alia degradatione cum sint ipso jure degradati, possunt occidi, vel verberari sine Excommunicatione, vel alia poena. — 27. Cognitio tamen Assassinii commissi a Clericis non spectat ad Curiam Laicalem. — 28. Nec Judex laicus ullam habet jurisdictionem in Clericos sub praetexto hujus criminis ante sententiam declaratoriam, quae non a saeculari, sed ab Ecclesiastico

judice fieri debet.—29. Sic etiam cognitio Assassinii confugitorum spectat ad judicem Ecclesiasticum. — 30. Assassini veri incurrunt varias poenas, et primo incurrunt Excommunicationem ipso facto. — 31. Quae tamen Excommunicatio non est reservata. — 32. Et haec Excommunicatio incurritur, quamvis intendens occidere, solum vulneret, et mors non sequatur. — 33. Secundo incurrunt poenam perduellionis, seu diffidationis perpetuae a toto populo Christiano ipso facto in personam, et bona sua, ut tamquam publici hostes habeantur, ita ut possint impune occidi, nedum per Judicem, sed etiam per quemcum, e privatum. — 34. Requiritur tamen prius sententia declaratoria Assassinii probati. — 35. Tertio incurrunt poenam depositionis, seu privationis omnis dignitatis, honoris, et officii, ac Beneficii ipso facto. —36. Et haec poena respicit tam Laicos, quam Clericos, dummodo prius praecedat declaratoria criminis commissi. — 37. Immo tam mandans, quam mandatarius, et omnis cooperans, effectu secuto, incurrunt Irregularitatem. — 38. Quarto tam mandans, quam mandatarius, et cooperantes eo ipso immunitate Ecclesiastica privantur effectu tamen secuto. — 39. Aliae autem poenae indictae *in cit. cap. Pro humani* 1. *de homicid. in* 6. incurruntur etiam effectu non secuto. — 40. Primo de Assassinio jus Canonicum mentionem facit. —41. De Assassinii natalibus. *Remissive.* — 42. 44. Quaenam requirantur, ut Assassinium commissum dicatur. —45. 48. Quibus conditionibus non dicatur tale. — 49. 53. Quodnam crimen Assassinium, et quid singulare habet, quod aliis criminibus non adnectitur. — 54. An mandans Assassinium gaudeat immunitate. — 55. De Clerico Assassino. *Remissive.*—56. Assassinium non latina sed barbara vox est. — 57. Unde vox haec dicta ac derivata sit. — 58. Dividitur Assassinium in verum et fictum, et utrumque explicatur.— 59. Ecquaenam est causa efficiens Assassinii. — 60. Quid requiritur ut crimen hoc commissum dicatur. — 61. Causa impulsiva hujus criminis et quaenam sit. — 62. Finis hujus criminis ecquis sit. — 63. Assassinator dicitur, qui homicidium alteri cum oblatione praemii mandat.—64. Assassinus vero qui mandatum hoc pacta mercede suscipit. —65. Propter defectum usus rationis crimen hoc non committunt infantes.—66. Quid de impuberibus censendum sit. — 67. Furiosus et mente captus excusantur ab hoc delicto.—68. De prodigo quid dicendum sit.—69. Non solum masculi sed etiam foeminae rei hujus delicti esse possunt. — 70. Ut pecunia seu merces interveniat forma hujus delicti efflagitat.—71. Nec refert an praemium magni aut parvi sit pretii. — 72. Pariterque nec refert an praemium fuerit numeratum an solum promissum. — 73. Is qui non data vel promissa pecunia solo animo lucrandi aliquem interficit Assassinus dici nequit. — 74. Poena hujus criminis in Jure Civili determinata haud est, eo quod hoc delictum in Jure Civili incognitum est. — 75. De Jure Canonico ecquaenam sit poena hujus criminis.— 76. An licitum sit Assassinium inimici. *Remissive.*

1 Ssasinium proprie dictum, est, cum pro pe-
cunia aut alia re pretio aestimabili accepta,
vel promissa, de alterius mandato homo in-
2 cautus occiditur. Unde Assassini proprie
dicti, sunt illi, qui pro pecunia, pretio, aut pro-
missione occidunt homines incautos, vel occidere
ipsos faciunt, et sic tam occidentes, quam man-
dantes occisionem, sunt vere Assassini. Colligitur
ex cap. Pro humani 1. *de homicid. in* 6. et ibi
3 Doctores communiter. Antequam tamen sequatur
effectus, qui mandatum, et pecuniam dedit prop-
ter homicidium, gaudet Immunitate. Sac. Episc.
Congreg. *in una Sarzanen.* 21. *Februarii* 1620.
4 Sicuti etiam ipsa Immunitate gaudet mandatarius,
si non sit secuta mors, nec intentatum Assassini-
um. Sac. Cong. Immunitatis *in Mediol.* 25. *Se-*
ptemb. 1633. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 161. *et in Me-*
liten. 21. *Novembris* 1690. *lib. decret. Martelli pag.*
686. ubi statuitur reum confugitum ad Ecclesiam,
et ab ea extractum ob intentata Assassinia, sed
non secuta, gaudere Immunitate, et esse restitu-
endum, proviso tamen, ne ex restitutione orian-
5 tur scandala. Sic etiam gaudet Immunitate tam
mandans quam mandatarius, si mandatum, et pe-
cunia intervenerit ad solummodo vulnerandum,
non autem ad occidendum, ut expresse decrevit
Sac. Congreg. super Episcopis *in Neapolitana* 25.
Junii 1601. per haec verba: *Gaudet Ecclesiastica*
Immunitate qui mandat, et mandatum recipit, vel
cooperatur propter pretium acceptum, vel promissum
ad faciem ferro cuipiam deformandum, aut vulne-
randum, quia tales improprie dicuntur Assassini.
6 Assassini sunt, et privantur Immunitate Eccle-
siastica, qui receptant, defendunt, vel occultant
Assassinum, dummodo receptantes, defendentes,
vel occultantes sint vere causa mortis illatae per
Assassinium, et cognoscant Assassinum esse, cui
auxilium praestent, et quatenus tali auxilium
praestent, Farinac. *de homicid. quaest.* 123. *num.*
29. *et seq.* Guttierez *lib.* 3. *quaest.* 7. *num.* 53.
Peregrinus *tract. de Immunit. Eccles. c.* 7. *num.*
336. Pignatell. *tom.* 9. *cons.* 43. *num.* 16. De re- 7
ceptatoribus, et occultatoribus est textus expres-
sus *in. cit. cap. Pro humani* 1. *de homic. in* 6. ibi:
Aut eos receptaverint, seu occultaverint, et tradunt
Glossa *ibid. verb. receptaverint;* Hostiensis ibi *in*
princ. et num. 15. et alii. Receptatores autem sunt, 8
qui scientes Assassinum, ad eum tuendum in
domum suscipiunt *arg. l.* 1. *et* 2. *ff. de recept. leg.*
congruit, ff. de offic. Praesid. Immo non in propriis 9
tantum domibus, sed etiam in alienis, in quas
suscipere possunt, receptantes poenae huic fiunt
obnoxii; *arg. leg.* 1. §. *Quod autem, ff. de serv. cor-*
rupt. De defensoribus patet etiam expresse *in cit.* 10
cap. Pro humani, de homicid. in 6. ibi: *Vel defen-*
derit, et firmant *ibidem* Hostiens. *num.* 26. Johan.
Monachus *num.* 9. et alii. De fautoribus docet 11
Plazza *in epist. de delict. cap.* 19. *n.* 24. Remig. *de*
immunit. fall. 15. *num.* 9. Guttierez *dict. qu.* 7.
num. 13. Farinac. *de Carcer. qu.* 28. Peregr. *dict.*
cap. 7. *num.* 35. et alii. De praestantibus auxili- 12
um tenent Probus, et Johannes Monachus *in d.*
cap. Pro humani, de homic. n. 1. *lit. C.* ubi etiam
ait, quod prohibeatur auxilium omne, per quod
insultans efficitur audacior, et insultatus timidior.
Quod etiam tradit Bald. *in l. Non ideo minus col.*
ult. Cod. de accus. et late Ancharan. *cons.* 276.
Angel. *cons.* 14. *col.* 2. Paris. *cons.* 186. *n.* 1. *lib.*
4. et alii plurimi.
Assassini sunt testes, qui pro pecunia accepta 13
perhibent falsum testimonium, ob quod innocens
morte punitur. Sicuti etiam sunt Assassini Judi- 14

ces, qui pecunia, et pretio corrupti innocentes ad mortem damnant; sic tenent Nicolius *part.* 1. *l.* 1. *tit.* 8. *de his qui sunt sui num.* 32. amplia 3. *num.* 4. Marius Italia *de Immun. lib.* 1. *cap.* 5. §. 4. *et* 5. *num.* 144. *et seq.* Curtell. *lib.* 1. *quaest.* 19. *num.* 14. *et seq.* Peregrin. *dict. cap.* 7. *num.* 42. Delbene *de Immun. cap.* 16. *dub.* 21. *sect.* 7. *num.* 2. Pignatell. *loc. cit. num.* 40. Isti enim puniuntur lege Cornelia de Sicariis, quae punit omne homicidium dolo illatum, si quis falsum testimonium capitalis criminis dixerit, si quis, cum esset in Magistratu, pecuniam accepit, ut capitalis criminis reus fieret; *l.* 1. *et* 4. *ff. ad Leg. Cornel. de Sicariis.* Unde incurrunt Sicariorum crimen, et poenam, atque adeo privationem Immunitatis Ecclesiasticae, ut videtur colligi ex *l. non solum* §. *Si mandato, ff. de injur.* et ex dict. *cap. Pro humani, de homicid. in* 6. ubi expresse tales delinquentes vocantur *Assassini*, et in Constitutione Greg. XIV.
15 incip. *Cum alias* dicuntur *Assassinii rei.* Sic etiam dicuntur Assassini, et Immunitate carent pro pecunia occidentes, seu mandantes occidi quemlibet Infidelem v. g. Judaeum, vel Paganum in ditionibus Christianorum toleratum, ut tenent Decian. *tract. crim. lib.* 6. *c.* 28. *num.* 18. Farinac. *in append. de Immun. lib.* 1. *c.* 5. §. 4. *num.* 20. *et seq.* Marius Italia *de Immun. lib.* 1. *cap.* 5. §. 4. *n.* 20. Peregr. *de Immun. c. cap.* 7. *num.* 29. Delbene *l. c. n.* 2. Bonac. *tom.* 2. *disp.* 3. *q.* 7. *punct.* 7. *n.* 9. Pignat. *l. c. n.* 13. et alii plurimi. Et ratio est, quia Fidelis, vel Infidelis se habet materialiter et per accidens ad crimen Assassinii, cum malitia, et quidditas formalis hujus criminis in hoc consistat, quod quis pretio temporali vitam hominis perdat. Tum quia c. Const. Greg. XIV. incip. *Cum alias* non distinguit inter illos Assassinos, qui occidunt, vel occidi faciunt Fideles, vel Infideles, adeoque intelligenda est de omnibus Assassinis ad textum *in l. de pretio, ff. de public. et l. Praeses, ff. de offic. Praesid.*

16 Assassinus tamen non dicitur, qui adversarium, cum quo inimicitias gerebat, sociis pecunia conductis, occidit, quia non occidit incautum; Farinac. *in append. de Immun. cap.* 8. *num.* 232. Ambrorin. *de Inmun. cap.* 7. *num.* 10. Peregrin. *de*
17 *Immun. cap.* 7. *num.* 45. et alii. Sic etiam non est Assassinus, qui occidit communem inimicum, etiamsi pecuniam ab altero ad hoc acceperit, quia non occidit incautum, et qui pecuniam dedit, potius dicitur instigator, quam Assassinus; Covarruvias *lib.* 2. *variar. resolut. cap.* 20. *n.* 9. Farin. *in append. de Immun. quaest.* 8. *n.* 132. Ambrosin. *dict. cap.* 7. *num.* 19. Delbene *loc. cit. sect.* 2. *n.* 1. *et* 2. Gratian. *cons.* 53. *n.* 45. *ac seq. lib.* 2. Gabr. *cons.* 170. *num.* 13. *lib.* 1. Bonacina *loc. cit. num.* 18. Pignatell. *loc. cit. num.* 15. Lezana, Diana, et
18 alii plurimi. Nec etiam dicitur Assassinus, qui sine pretio, et sine pretii promissione aliquem interficit, ut alteri rem gratam faciat; Mascard. *de prob. tom.* 1. *concl.* 138. *n.* 2. Menoch. *de arbit. lib.* 2. *centuria* 4. *casu* 360. *num.* 42. Farinac. *loc. cit. num.* 130. Ambrosin. *loc. cit. num.* 8. et alii plurimi. Nec etiam est Assassinus, qui occidit a- 19
liquem ob solam spem obtinendi praemium, aut ob solas preces, aut alios respectus: quia in Assassinio opus est, ut adsit pecunia, vel aliqua res pretio aestimabilis data, vel promissa loco pecuniae. Sic Nicol. *loc. cit. num.* 32. *limit.* 4. Diana *tom.* 1. *n.* 1. *resolut.* 18. *et tom.* 4. *tract.* 1. *resolut.* 199. Farinac. *loc. cit. num.* 129. et alii multi apud ipsum cum Bald. Ambrosin. Peregrin. Pignatell. et aliis plurimis. Nec etiam est Assassinus, qui 20
alium occidit spe succedendi in bonis occisi, aut vincendae litis, quia non accepta pecunia, nec habita promissione pecuniae, ac sine mandato occidit, uti requiritur ad verum Assassinium, *ex cap. Pro humani* 1 *de homicid. in* 6. et expresse tenent Ambrosin. *loc. cit.* Peregrin. *loc. cit. num.* 51. et alii.

De primo ad ultimum ad hoc, ut possit de facili 21
cognosci, an quis dicatur, et sit vere Assassinus, ac privetur Immunitate Ecclesiastica, sciendum est, quod quatuor principaliter requiruntur. Pri- 22
mo requiritur, ut praecedat mandatum ad occidendum, textu expresso *in cit. c. Pro humani* 1. *de homicid. in* 6. et ibi Doctores communiter. Se- 23
cundo requiritur, quod ad occidendum mandatarius conducatur, pretio certo soluto vel certe promisso, nec sufficit vaga, ac jactatoria promissio, ut si mandans homicidium dicat mandatario, se nunquam defuturum ipsius necessitatibus; Burs. *lib.* 1. *cons.* 20. *n.* 4. Vulpell. *cons.* 143. Pignatell. cum multis aliis *loc. cit. n.* 32. et sic Sac. Congr. Immun. *in Mediolan.* 21. *Septemb.* 1633. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 171. ubi decrevit, *quod non probata conventione, aut solutione certi pretii, non probatur qualitas Assassinii, ideoque reus in Ecclesiam confugitus gaudet Immunitate.* Tertio requiritur, ut 24
promissio sit expresse acceptata, alioquin nullam ponit obligationem, ac proinde non est pretio aestimabilis, nec aequivalet pecuniae; Bald. *consil.* 183. Decian. *lib.* 9. *cap.* 30. *num.* 17. Gratian. *Disceptat. forens. lib.* 4. *cap.* 619. *num.* 6. *et seq.* Farinac. *quaest.* 113. *num.* 147. Boss. *de homicid. n.* 35. Gabriel. *de malefic. lib.* 7. *conclus.* 1. *n.* 39. Pignatell. *loc. cit. num.* 37. cum aliis, et Gramm. *cons.* 11. *num.* 19. qui subdit non sufficere promissionem esse postea executam, quia requiritur, ut interveniat conventio, et contractus mutuae voluntatis inter mandantem, et mandatarium, ut colligitur ex *cit. cap. Pro humani* 1. *de homic. in* 6. et *ex cit.* Decreto Sac. Cong. Immun. *in Mediolan.* et ex alio ejusdem Congr. Decreto mox adducendo. Quarto requiritur, ut conventio, et pecu- 25
nia data, vel alterius rei aequivalentis promissio acceptata sit pro ipsa occisione, non autem pro

alia re, ut pro expensis itineris, vel pro occisore
a morte eripiendo, vel pro simili: requiritur e-
nim ad verum Assassinium, et ad privationem Im-
munitatis, quod homicidium committatur cum
pretio sanguinis convento; Bald. *cons.* 170. *num.*
21. *et* 23. Boss. *loc. cit. n.* 34. Farinac. *d. quaest.*
173. *num.* 158. *et in append. Immunitatis cap.* 8.
num. 127. Ambrosin. *loc. cit. cap.* 7. n. 9. Pignat.
loc. cit. num. 38. Lezana, Bonac. et alii passim, et
expresse decrevit Sac. Congr. Immunitatis *in As-
sisin.* 25. *Maji* 1632. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 25.
his verbis: *Committens homicidium absque pretio
sanguinis convento gaudet Immunitate.*

26 Clerici diffidati Assassini excluduntur a privi-
legio Canonis contra percutientes eos, et sunt
spoliati omni privilegio Clericali, et sine alia de-
gradatione, cum sint ipso Jure degradati, possunt
occidi, vel verberari sine excommunicatione, vel
alia poena; Angelus *Verb. Assassinus num.* 3. Syl-
vester *verb. Assassini q.* 3. *et* 4. Jul. Clar. §. *final.
qu.* 36. *num.* 30. Squillant. *de privileg. Cler. cap.*
6. *num.* 12. Covarruvias *lib.* 2. *variar. cap.* 20. n.
10. et alii passim, et colligitur aperte *ex cap. Pro*
27 *humani* 1. *de homicid. in* 6. Cognitio tamen Assas-
sinii commissi a Clericis non spectat ad Curiam
Laicalem; Sac. Congr. Immunit. 26. *Martii* 1629.
28 *lib.* 1. *decr. Paul. pag.* 131. Nec Judex Laicus ul-
lam habet Jurisdictionem in Clericos sub prae-
textu hujus criminis ante sententiam declarato-
riam, quae non a Saeculari, sed ab Ecclesiastico
Judice fieri debet; Clemens VIII. Constit. 37. in-
cip. *Æqua, et circumspecta,* edita pro Hierosoly-
mitanis 18. *Decemb.* 1595. et Sac. Cong. Episcop.
29 *in Capacen.* 14. *Februarii* 1601. Sic etiam cogni-
tio criminis Assassinii confugitorum spectat ad
Judicem Ecclesiasticum; Sac. Congreg. Immunit.
in Amalphitana 4. *Decembr.* 1626. *libr.* 2. *Paul.
pag.* 16.

30 Assassini veri incurrunt varias poenas. Primo
31 incurrunt Excommunicationem ipso facto, quae
tamen non est reservata, ut notat Glossa *in cap.*
32 1. *de homic. in* 6. Farinac. *q.* 123. et alii. Et haec
Excommunicatio incurritur, quamvis intendens
occidere solum vulneret, et mors non sequatur,
textu expresso *in cit. cap. Pro humani* 1. *de homic.
in* 6. ibi: *Quamquam mors ex hoc forsan non sequa-*
33 *tur.* Secundo incurrunt poenam perduellionis, seu
diffidationis perpetuae a toto populo Christiano
ipso facto in personam, et bona sua, ut tamquam
publici hostes habeantur, itaut possint impune
occidi, nedum per Judicem, sed etiam per quem-
cumque privatum; quia idem est bannire, et diffi-
dare, quod statuere, et praecipere, ut impune
34 possint occidi, ut *not. c. de accus. l. Reos.* Requiri-
tur tamen prius sententia declaratoria Assassinii
probati; et dum textus *in d. cap. Pro humani,* dicit
non requiri aliam sententiam, debet intelligi, quod
non requiratur sententia, quae det licentiam oc-
cidendi, et hujusmodi, quia sufficit quod decla-
rentur Assassini, vel fautores. Sic Tabiena *verb.
Assassinus num.* 2. Angelus *eod. verb. n.* 4. Fariu.
et alii. Tertio incurrunt poenam depositionis, seu
privationis omnis Dignitatis, Honoris, et Officii, 35
ac Beneficii ipso facto *ex dict. cap. Pro humani.*
Et haec poena respicit tam Laicos, quam Cleri- 36
cos, dummodo prius praecedat Declaratoria As-
sassinii commissi, ut docet Suarez. *disp.* 23. *sect.*
5. *num.* 47. *de Censur.* ac de communi testatur
Farinac. *q.* 123. *n.* 17. immo tam mandans, quam 37
mandatarius, et omnis cooperans, effectu secuto,
incurrunt Irregularitatem; Reginald. *lib.* 30. *n.*
123. Suarez. *de Censur. disp.* 44. *sect.* 3. *num.* 7.
Adeo ut Episcopus non possit rehabilitare talem
Irregularem ad retinendum Beneficium, quamvis
simplex, et de Jurepatronatus suae Familiae, de
quo servat. servand. sit privatus propter simile
homicidium, ut censuit Sac. Congr. Concil. *in una
Catacen.* 23. *Augusti* 1631. Quarto tam mandans, 38
quam mandatarius, et cooperantes privantur eo
ipso Immunitate Ecclesiastica, ex Gregor. XIV.
Constit. incip. *Cum alias,* et Benedict. XIII. Const.
incip. *Ex quo,* effectu tamen secuto, quia Assas-
sini propter intentata, et non secuta Assassinia
gaudent Immunitate, ex declarat. Sac. Cong. Im-
munit. *in una Mediolanensi* 21. *Septembris* 1633.
et in una Meliten. 21. *Nov.* 1690. et hic nota quod 39
aliae poenae indictae *in cit. cap. Pro humani* 1. *de
homicid. in* 6. incurruntur etiam effectu non se-
cuto, ut expresse loquitur textus ibi: *Quamquam
mors ex hoc forsan non sequatur,* et poena priva-
tionis Immunitatis Ecclesiasticae indicta in cit.
Gregoriana *Cum alias* non incurritur nisi effectu
secuto, ut expresse declaravit Sac. Cong. *in cit.
Mediol. et etiam in una Bononiensi* 10. *April.* 1628.
et in una Florentina 10. *Julii* 1636.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Assassinium de Jure civili incognitum est; Jus 40
Canonicum primo mentionem de eo habuit *in cap.
Pro humani, de homicid. in* 6.

De Assassinii natalibus, et antiqua ratione, con- 41
sule Bohemer. *in decr. lib.* 5. *tit.* 12. §. 26. *et seq.*
Adde et Strikium *juridic. dissert. tom.* 6. *disp.* 16.
sect. 2. *n.* 19. *et sequent.*

Ut Assassinium commissum dicatur, tria et qui- 42
dem copulative a Doctoribus requiruntur. 1. Man-
datum ad occidendum. 2. Ut pecunia vel alia mer- 43
ces interveniat certa, data, aut promissa. 3. Ut 44
hujus praemii dati intuitu, aut ejusdem saltem
certa spe Assassinus mandatum det executioni,
aut ad minimum deveniatur ad actum effectui
proximum; Theodor. *in Colleg. criminal. disput.* 2.
th. 4. *lit. B.*

Hinc sequitur: 1. Quod Assassinium non sit, si 45
a Mandante Mandatario data, vel promissa sit pe-

46 cunia ad percutiendum, non ad occidendum. 2. Quod ad Assassinium non sufficiat generalis promissio.

47 3. Quod Assassinium non inducat mutuum, depositum, commodatum. Conf. Farinac. *l.* 1. *cons.* 10. *fer. per t.* Mascard. *de probat. l.* 1. *cons.* 235. *n.* 11.

48 At sunt qui tenent, Assassinium committi, si Mandans promiserit, bona, et mala sua ei fore communia; tum si dixerit: Domus mea erit domus tua; Domus mea tibi semper erit aperta. Liberabo te a morte. Vide Sorg. *jurisprud. Forens. tom.* 9. *cap.* 3. *num.* 133. et Auctores ab eo cumulatos.

49 Crimen hoc tam atrox est, ut crimini laesae ma-
jestatis compareture. Farinac. *lib.* 1. *consil.* 4. *n.* 7.
50 item latrocinio. Multa quoqne singularia habet,
51 quae aliis criminibus non sunt annexa. 1. Quod
in probando crimine illo, si agatur coram Judice
Ecclesiastico, probabilia etiam sufficiunt argu-
menta, quum tamen alias in criminibus probatio-
nes luce meridiana clariores requirantur; secus
52 si coram Saeculari. 2. Quod Judex sine accusa-
tione procedere valeat; quando nimirum constat
aliquo modo de qualitate Assassinii, nequaquam
53 vero si dubitetur. 3. Quod reus confugiendo ad
Ecclesiam non gaudeat ejus immunitate; aliaque
plura de quibus omnino vide Farinac. *quaest.* 123.
inspect. 3.

54 De mandante Assassinium an gaudeat immunitate, et quid effectu non sequuto, vide contrarias inter se opiniones apud Sorg. *jurisprud. forens. tom.* 9. *cap.* 5. *num.* 149. *et seq.* ubi ait, quod ex concordia de anno 1741. inita S. Sedem inter et Regem utriusque Siciliae in Regno Neapolitano, Mandans non gaudet immunitate, etiam non sequuto effectu, *dummodo* (sunt verba concordiae) *deventum fuerit ad actum proximum, hoc est ad insultum, ita ut intercenerit vulnus.*

55 De Clerico Assassino vide quae copiose habet Sorg. *jurisprud. forens tom.* 9. *cap.* 34. *n.* 10. 11. 12. 13. 26. *et plur. seq.*

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

56 Assassinium vox latina haud est, sed barbara, aetate enim Romanorum et longo post tempore plane incognita fuit, dicta quippe, et deducta non a scindendo, quod videlicet animam a corpore scindat, ut aliqui existimarunt cum haec derivatio omni homicidio conveniat, delictumque hoc non tam per ipsum actum homicidii, quam per conventionem de futura caede perficiatur; sed ab Assassinis Asiae quondam incolis, qui erant colluvies quaedam gentis obscurae, et perfidae circa sexaginta millia virorum, qui in regione Essinorum decem omnino incolebant oppida circa Phoeniciam. Hi mahumetanis erroribus obcaecati sanctissimi omnium a Barbaris existimabantur, nec qua caeteri mortales bonorum cupiditate ducebantur, ipsi inter se maxime unanimes, nulla de imperio, magistratura ambitione inter eos existente, summam arbitriumque rerum, non nobilitati, sanguinique tribuebant sed quem optimum judicabant, cum sibi praeficiebant, senioremque in Arsacidum vocitabant, ejusque jussu magnates Christianos, quos summo prosequebantur odio, eorum doctrinam edocti, ac tales proditorie se simulantes interimebant, etiamsi praesentissimum cernerent mortis periculum, et gravissimas subituros poenas scirent. Nil quippe sanctius nilque gloriosius, quo et immortalitatem consequi possent, judicarunt, quam pro Patria, Rege, et Domino suo, ac pro Religione, et secta cui adhaerebant, ei infensos adeoque homines Christianos trucidare, eaque de causa mortem oppetere. Petr. Theodoric. *disput.* 7. *Colleg. crimin. th.* 4. *lit. A.* Carpzov. *tract. crimin. par.* 1. *quaest.* 19. *n.* 1.

Hos impios Assassinorum mores, cum et Chri- 57
stiani, bannitos aliosve venalis animae homines conducendo, et praemiis invitando imitari coeperint, tale delictum Assassinium appellari consuevit. Ab hoc vocabulo descendit Assassinator, qui videlicet dato, vel promisso pretio, alterum interfici jubet, Assassinus qui tale inhumanitatis officium, satis abominandum accepta, vel promissa pecunia in se suscipit. Ex hisce patet esse Assassinium delictum, publicumque homicidium, cum praemii oblatione mandatur, et ab altero suscipitur,

Dividitur Assassinium in verum seu non inter- 58
pretatum, et fictum interpretatum, seu improprium. Verum seu proprium est, cum infidelis homo videlicet extra pomaeria Catholicae Ecclesiae constitutus ad occidendum hominem Christianum intuitu oblati praemii operam suam pollicetur, et de hoc vero Assassinio loquitur *Cap.* 1. *De homicid. in* 6. Improprium est, cum Christianus ad interficiendum hominem Christianum spe promissae mercedis conduci se patitur. Et ad hanc Assassinii speciem dictum *cap.* 1. per interpretationem extensivam a Doctoribus communiter est productum, cum par, imo major ratio militet in Christiano, qui longe gravius peccat, quam infidelis, dum hominem Christianae Religioni addictum, quemque in Christo fratrem agnoscere debet, sola spe lucri perimit.

Causa efficiens hujus criminis est malitiosa vo- 59
luntas tum Assassinatoris, tum Assassini tertium aliquem occidendi. Non itaque sufficit unius voluntas, et oblatio, sed alterius acceptatio, ut accedat necesse est; haec si non interveniat, cum videlicet quis alteri pecuniam offert ad hoc ut inimicum suum e medio tollat; is vero pietatis, et honestatis memor inhonestum hujusmodi officium in se suscipere recuset, tunc Assassinium contractum non est. Idem dicendum, si quis sine prae-

cedente consensu, mandato, aut oblatione praemii, sed complacendi studio alterius inimicum occideret, etiamsi forsan aliqua praemii vel lucri spes, non tamen in hoc Assassinii crimen incurrit.

60 Ut delictum hoc commissum proprie dicatur, adeoque ordinaria poena possit coerceri, necesse est, ut sceleratissimum consilium exteriori aliquo signo proditum sit. Hinc sola cogitatio, qua quis sibi proposuit mandare aliquem occidi, ad infligendam Assassinii poenam non sufficit, adeo ut si quis cogitaverit de internecione inimici alteri demandanda, ejusque rei gratia mandatarium accersiri curaverit, nec tamen poenitentia forsan ductus, aut aliquo alio obstaculo forsan impeditus animi sui sensus explicaverit, nec quidquam tale mandaverit, perfectum non censetur hoc delictum, proptereaque nullus poenae locus erit, cum mandatum in mera cogitatione steterit, cogitationis siquidem poenam in foro fori, secus in foro poli nemo patitur; *l.* 18. *ff. de poen.*

Fluit ex dictis sponte sua, quod sicut utriusque ad consciscendum scelus hoc necessaria est, ita et ab utroque, videlicet non tantum a locatore, sed a Conductore, ut voluntas haec declaretur necesse est; Assassinator enim, licet suum impiae mentis manifestaverit decretum, Assassinus quoque exinde cupiditate quadam ad perpetrandum hoc facinus, in mente sua alliciatur, metu tamen, poenitentia, aut alia ratione impeditus, propositum hoc in mente retineat, ipse hujus delicti reus censeri non potest. Verbis vero id fiat, sive factis, sive quocumque alio signo, nihil refert, v. g. si Assassinus pecuniam hac lege, ut interficiat Titium, sibi oblatam acciperet, quin hoc ipso ejus voluntas ad hoc delictum necessaria satis videatur declarari, nullus dubitat, cum plus sit factis demostrare, quam verbis dicere; *l.* 18. §. 3. *ff. de Ædilit. Ædict.* et facta ad voluntatem declarandam plus ponderis habere dicuntur, quam verba; Thoming. *decis.* 44.

Ad perficiendum hoc delictum sufficit voluntas dictis modis declarata, et conventio de tali homicidio committendo inita, etiamsi ejus executio nondum fuerit secuta; *d. leg.* 1. *de homic. in* 6.

61 Causa impulsiva quoad Assassinatorem pro variis hominum voluntatibus varia esse potest. Eum enim ad hoc detestandum facinus impellit, vel aliqua capitalis inimicitia, et vindictae cupiditas, vel ambitio, et ad sublimiora Reipublicae gubernandae munera aspirandi libido, vel cupiditas potiendi bonis assassinandi, vel denique invidia, aut aemulatio, ob praeclara vel animi, vel corporis, vel fortunae dona, quibus assassinandus forsan prae aliis dotatus est.

62 Hujus delicti finis respectu Assassinatoris est, ut is, quem necatum cupit, e medio tollatur. Respectu vero Assassini est, ut hoc inito pacto pecuniam sibi acquirat, non curans sive per fas, sive per nefas idipsum fiat.

Assassinator dicitur qui homicidium alteri cum 63
oblatione praemii mandat. Assassinus vero qui 64
tale mandatum pacta mercede in se suscipit. Mandare autem homicidium cum oblatione pretii, et mandatum suscipere, et exinde ad poenam commeritam obligari possunt omnes, qui ex delictis aliis, praecipue vero ex homicidio doloso obligari possunt, quales sunt illi qui doli sunt capaces, rationis usu pollent, adeo ut illud quod agunt intelligant. Hinc propter defectum usus rationis ex- 65
cluduntur infantes, nimirum qui septennio sunt minores.

Impuberes tamen pubertati, quae in materia 66
criminali in foeminis, aeque ac in masculis anno 14. expleto aestimatur, proximi, quia doli sunt capaces et delinquere, et delinquendo obligari possunt, sicuti autem in aliis delictis, mitius cum iis agitur, ita in hoc crimine non ordinaria, sed extraordinaria a Judice determinanda afficiuntur poena, nisi cum proxima accedunt ad pubertatem, et supina sit malitia, quae aetatis defectum suppleat, nec ulla correctionis spes adsit. Minores autem secundae aetatis, qui pubertatem expleverunt, excusationem merentur nullam.

Quae dicta sunt de infante, multo magis pro- 67
cedunt in furioso, et mentecapto. Furioso in jure 68
nostro aequiparantur Prodigi; sed cum haec comparatio manifeste restringatur ad actus administrationis bonorum, in quibus Prodigus sine Curatoris consensu non plus juris, nec majorem disponendi facultatem habet, quam impubes ac furiosus; et proinde in delictis plane non excusat, nullum dubium est, quin prodigus, data pecunia homicidam conducens, poena ordinaria sit afficiendus.

Hisce sepositis personis, reliqui omnes hujus 69
atrocissimi criminis rei fieri possunt, cujuscumque sexus sint; etenim non solum masculi, sed et foeminae committentes hoc delictum ordinariam poenam luere debent. Nihil etiam interest, cujuscumque gradus, vel dignitatis existat, qui alterum occidi mandat, vel tale suscipit mandatum.

Ut pecunia seu merces interveniat, forma hujus 70
delicti afflagitat. Nec refert an praemium, vel alia 71
res alterius occidendi causa data magni aut parvi sit pretii, sufficit enim si incertum quid sit promissum. Denique nihil interest, sive jam realiter 72
numerata fuerit pecunia, sive solum promissa. Is 73
vero, qui non data, vel promissa pecunia, sola spe futurae successionis, vel animo lucrandi litem, quam cum occiso habet, aliquem interficit, Assassinus dici nequit.

Certa poena hujus criminis determinata haud 74
est Jure civili, quippe cui hoc delictum incognitum est. In Jure vero canonico ab Innocentio IV. 75
Pontifice sancitum est, ut pessimi illi capitum

licitatores diffidati sint in toto orbe Christiano, ita ut a quocumque privato impune, ubicumque reperiuntur, occidi possunt. *Cap.* 1. *de homicid. in* 6. *Paul. Merend. consil. Crimin. divers.* 88. *tom.* 2. *num.* 3. *Petr. Theodor. in Colleg. Crimin. disp.* 7. *thes.* 6. *lit. D.* Atque haec diffidatio, sed et bona Assassinatoris afficit, ita ut illa cuilibet occupanti conceduntur, et a Fisco quoque apprehendi possunt. Privatur etiam non acquisitis tantum bonis, sed et acquirendis; haereditas enim si qua spes vel ex dispositione hominis, vel legis defertur, aufertur, et non quidem Fisco, sed proximioribus haeredibus offertur.

Praeterea secundum hanc Juris Canonici sanctionem, spirituales quoque Excommunicationis poenas sentire debet, qui hoc crimine se adstringit. In odium quoque hujus atrocissimi sceleris constitutum est, ut Assassinator omni honore, dignitate, atque officio exuatur, et in hasce poenas reus Assassinii incurrit ipso jure, ita ut non opus sit sententia condemnatoria, sed saltem declaratoria. Nec refert sive homicidium promissum fuerit sequutum, sive non. De mandante Assassinium an gaudeat immunitate, vide contrarias inter se opiniones apud Sorge *Jurisprud. forens. tom.* 9. *cap.* 5. *n.* 13. *et seq.* De Clerico Assassino copiose agit idem Sorge *d. tom.* 9. *cap.* 34. *n.* 10. *et plur. seq.*

De receptoribus Assassinatorum consule *Carpzov. tract. Crimin. par.* 3. *quaest.* 13. *num.* 4. *et seq.* Auxiliatores eadem poena sunt plectendi. *Petr. Theodor. disput.* 7. *lit. D.*

Licet Pontifex in d. *Cap.* 1. *de homicid. in* 6. tantum de Assassinatore loquatur, et non de Assassino, communiter tamen Doctores ipsum etiam extendunt ad Assassinum. Carptzov. *tract. crimin. par.* 2. *quaest.* 10. *num.* 7.

Quaeri solet, an liceat Assassinium inimici. De 76
hoc agit Grotius omnino videndus.

ASSECURATIO

SUMMARIUM

1. Assecuratio est contractus, quo suscipitur in se periculum alicujus rei alienae pro pretio, vel interesse accepto. — 2. Licet possit aliquis etiam gratis assecurare, et suscipere in se periculum, quae erit quasi gratuita donatio, communiter tamen fit pro pretio, sicut emptio, et venditio. — 3. Hic contractus Assecurationis est licitus, et non usurarius, si justum intercedat pretium pro ratione periculi cum aliis conditionibus requisitis. — 4. Conditiones ad justitiam hujus Assecurationis contractus requisitae principaliter sunt: Prima, ut sit aequalitas inter pretium, quod Assecuranti datur, et obligationem, quam in se suscipit secundum varias circumstantias temporum, locorum, et personarum. — 5. Et haec aequalitas consideranda est ex quantitate periculi tempore contractus, non autem ex rei eventu, juxta communem hominum aestimationem, et praxim cujusque Regionis, et Civitatis. — 6. Secunda conditio est, ut Assecurator ab eo qui petit Assecurationem, moneatur de veris periculis, quibus subjacet res assecuranda, si aliqua adsint penitus incognita Assecuratori. — 7. Tertia conditio est, ut merces, quae assecurantur, revera existant, alias invalidus est Assecurationis contractus. — 8. Quarta conditio est, ut merces assecuratae subsint revera, et expositae sint periculo, alias si Assecurator sciret merces non amplius subesse periculo, non valeret contractus, et teneretur Assecurator restituere omne pretium acceptum. — 9. Resolvitur hic: Primo quod si is, qui Assecurationem petit, sciat merces jam periisse, vel esse in eo statu, in quo certissime perire debeant, non potest pretio promisso securitatem ab alio exigere, et si aliquid tali doloso contractu exigit, debet integre restituere. — 10. Si tamen tempore Assecurationis notitia depraedationis, vel deperditionis mercium haberi non potuit, licet de facto merces fuissent jam deperditae ante celebrationem contractus, in tali casu Assecurator remanet obligatus. — 11. Secundo resolvitur, quod si quis non habeat merces in mari, sed fingat eas habere, non est valida Assecuratio, et Assecurans, qui per fraudem et dolum adductus est a Mercatore ad praestandam Assecurationem mercium non existentium, potest sibi retinere pretium acceptum a Mercatore. — 12. Tertio resolvitur, quod Assecurans, qui fingit se habere bona, quae revera non habet, agit contractum invalidum Assecurationis, et tenetur restituere pretium totum acceptum pro Assecuratione; immo et damna Mercatori inde provenientia. — 13. Quarto resolvitur, quod si Assecurans sciat, vel per literas amicorum, vel alio modo merces jam esse in tuto, vel pervenisse navim ad portum, licet hoc ab aliis communiter ignoretur; non potest pretium sibi pro Assecuratione pacisci, et si pretium receperit, tenetur illud integre restituere, immo et omnia damna Mercatori inde secuta ex ejus dolo resarcire. — 14. Si autem Assecurator non sciat certo merces jam esse in tuto, sed solum sciat pericula magna ex parte cessasse, tunc potest aliquid accipere, et retinere pro quantitate decrementi, vel incrementi periculorum secundum prudentis viri judicium. — 15. Sic etiam Assecurator, qui ex Astrologia, aut ex alio capite cognoscit non futuram in mari tempestatem, aut ex literis amicorum scit, mare esse securum, et liberum a latronibus, et piratis, non potest tantum accipere, quantum alter Assecurator, qui haec ignorat; sed solum potest accipere tantum pretii, quantum adhuc restat dubium periculi ratione cognitionis astrologicae saepe saepius nimis fallacis. — 16. Assecuratio facta a periculo maris non extenditur ad alia pericula, et ideo satis erit, si merces salvae pervenerint ad locum statutum, et conventum, quidquid postea de illis contingat; si vero non pervenerint, tunc tenetur Assecurator. — 17. Si vero in contractu Assecurationis exceptio facta sit de uno tantum casu, tunc manifeste declarat omnes alios casus fuisse comprehensos. — 18. Si mercium Assecuratio facta fuerit super una, et certa determinata navi, et postea sine nova conventione merces deferantur super diversam, si fuerint depraedatae, vel naufragio deperditae, contra Assecurantem agi non potest. — 19. Assecurans merces, vel pecunias per loca periculosa vehendas, intelligitur in se suscipere periculum solius fortunae, non autem culpae vehentis, aut alterius. — 20. Assecurans navim, vel merces de uno loco ad alium, mercibus deperditis, vel deterioratis, tenetur resarcire damnum secundum aestimationem loci, ad quem erant deferendae, et non simpliciter loci, a quo fuerunt delatae, et sic habita etiam ratione lucri, quod Assecuratus percepisset salvis rebus in loco, ad quem deferebantur. — 21. Assecuratio navium, si sit facta in forma amplissima se obligando ad omne risicum et pe-

riculum per quod possit impediri transportatio ad locum conventum, nullum casum excludere videtur, adeoque Assecurans non potest se excusare, quod merces non sint deperditae. — 22. Assecurator non potest consequi integrum pretium Assecurationis, si naves totum iter non fecerint, ejusque integrale periculum non subierint. Immo pretium Assecurationis praeventive solutum restitui debet, retento aliquo, si navis totum iter destinatum non fecerit, sed modicum. — 23. Assecurationis causa unice consistit in periculo itineris, quo cessante sine culpa pastium, deficit Assecuratio, ita ut pretium correspectivum non debeatur, vel solutum restituatur, competit tamen retentio medii scuti pro quolibet centenario, tanquam pretium proportionatum pro modico periculo. — 24. 27. Vox Assecurationis non uno sensu accipitur. — 28. 30. Nonnulla de definitione hujus vocis. — 31. Assecurationis vocabulum antiquis Jurisconsultis certe incognitum. — 32. Non vero res. — 33. 37. An Assecuratio sit contractus nominatus vel innominatus. — 38. 40. Quid nomine periculi in hoc contractu veniat. — 41. 42. Non venit nomine periculi quod intrinsecus ex ipsa mercium conditione naturae vitio accidit. — 43. 45. Non valet Assecuratio quae concepta est in praeteritum vel praesens. — 46. 47. Agitur de periculo, utrum duret de portu in portum, an de litore in litus. — 48. Nihil certi de praemio definiri potest. — 49. De conditionibus quae praemio adjici possunt. *Remissive.* — 50. 51. In computando damno cujusnam loci et temporis aestimatio inspicienda sit. — 52. Affertur statutum Genuense. — 53. De formula hujus contractus. *Remissive.* — 54. De actione competente Assecurato et Assecuratori, tum de tempore quo ab utroque sua actio institui potest. *Remissive.* — 55. De exceptionibus, quae utrique competunt. *Remissive.* — 56. Quo recurri debeat ad judicandum de materia Assecurationis. — 57. Refutatur opinio Auctoris circa cognitiones ex Astrologia. — 58. Quoad alia. *Remissive.* — 59. Definitur Assecuratio. — 60. Duplex est Assecuratio, alia terrestris, quae fit ratione rerum et mercium, quae per terram alio transvehuntur licet rara, alia maritima quae merces per mare venientes vel abeuntes concernit et haec frequentissima. — 61. Romanis incognita fuit Assecuratio. — 62. In Italia primo Assecuratio invaluit. — 63. Assecuratio num sit contractus nominatus, an innominatus, et ecquinam sit effectus hujus differentiae. — 64. Contractus est Assecuratio de iis, qui aleam continent. — 65. Pretium periculi crescit in Assecuratione et decrescit in nautico foenore. — 66. Si incertae rei existentiae innititur hic contractus, et alia est ipsius fundamentum, quid juris hoc in casu. — 67. An merces Assecuratoris detrimento pereant, si ex una navi in aliam fuerint translatae. — 68. Ab Assecuratore indemnitas praestanda est earum, quae periculi avertendi causa amittuntur. — 69. Illustratur res haec exemplis. — 70. Quoad alia. *Remissive.*

1 Sscuratio est contractus, quo suscipitur in se periculum alicujus rei alienae pro pretio, vel interesse accepto. *Est communis.*
2 Licet enim possit aliquis etiam gratis assecurare, et suscipere in se periculum, quae erit quasi gratuita donatio, communiter tamen fit pro pretio, sicut emptio et venditio; qui enim pretio assecurat, videtur vendere suam obligationem, qua se obligat ad solvendam rei aestimationem, dato quod perierit, et alter hanc videtur emere. Sic Molina *disp.* 507. *num.* 2. Lessius *lib.* 2. *de justit. cap.* 28. *dubit.* 4. *num.* 24. Lugo *de justit. et jure tom.* 2. *disp.* 31. *sect.* 7. *num.* 63. et alii passim, et Rota *par.* 2. *decis.* 988. *num.* 4. ubi dicit quod *assecurare idem importat, ac se obligare, adeoque assecurans statim conveniri possit,* et expresse
3 *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 447. *num.* 7. Et hic contractus Assecurationis est licitus, et non usurarius, si justum intercedat pretium pro ratione periculi, cum aliis conditionibus *numeris sequentibus* assignandis; Rota *part.* 17. *decis.* 400. *n.* 1. et *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 369. *num.* 89. et Doctores communiter.
4 Conditiones ad justitiam hujus Assecurationis contractus requisitae principaliter sunt: Prima, ut sit aequalitas inter pretium, quod assecuranti datur, et obligationem, quam in se suscipit secundum varias circumstantias temporum, locorum, et personarum; sicut enim in contractu emptionis, et venditionis debet servari aequalitas inter pretium, et rem venalem: ita in contractu Assecurationis inter pretium, et illam obligationem, quae
5 alteri venditur. Et haec aequalitas consideranda est ex quantitate periculi tempore contractus, non autem ex rei eventu, juxta tamen communem hominum aestimationem, et praxim cujusque Regionis, et Civitatis. Secunda conditio est, ut Asse- 6
curator ab eo, qui petit Assecurationem, moneatur de veris periculis, quibus subjacet res assecuranda, si aliqua adsint penitus incognita Assecuratori; sicuti venditor tenetur manifestare vitium, et defectum intrinsecum rei penitus incognitum emptori. Tertia conditio est, ut merces, 7
quae assecurantur, revera existant; alias invalidus est Assecurationis contractus, cum non possint assecurari merces, quae non existunt. Quarta 8
conditio est, ut merces assecuratae subsint revera, et expositae sint periculo, alias si Assecurator sciret merces non amplius subesse periculo, ex quo jam pervenissent ad portum, vel terminum, non valeret contractus, et teneretur Assecurator restituere omne pretium acceptum, eum periculum, pro quo datur pretium, non adesset; unde istis bene ponderatis

Resolvitur: Primo, quod si is, qui Assecurationem 9
petit, sciat merces jam periisse, vel esse in statu, in quo certissime perire debeant, non potest pretio promisso securitatem ab alio exigere, et si aliquid tali doloso contractu exegit, debet integre restituere. Sic communiter Doctores, et Rota *part.* 2. *dec.* 88. *num.* 1. et *part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 373. *num.* 31. Si tamen tempore Assecurationis 10
notitia depraedationis, vel deperditionis mercium haberi non potuit, licet de facto merces fuissent jam deperditae ante celebrationem contractus, in tali casu Assecurator remanet obligatus, quia mens contrahentium juxta receptam praxim est, ut periculum intelligatur susceptum, etiam quoad praeteritum, si mercator ignorat, merces esse deperditas. Ita Rebell. *de obligat. justit. lib.* 16. *de contractu Assecurationis qu. unica num.* 7. et alii cum Rota *part.* 16. *tom.* 1. *dict. dec.* 373. *num.* 33.

et 34. et *part.* 6. *dec.* 229. *num.* 17. In hac tamen ultima *dec. num.* 19. dicit Rota, *quod dum dicitur, quod Assecurationis contractus potest fieri de re perempta, id intelligitur rerum, quando adest pactum expressum, ut etiam jam perempta nave, Assecurator teneatur de interitu.*

11 Secundo resolvitur, quod si quis non habeat merces in mari, sed fingat eas habere, non est valida Assecuratio. Doctores communiter, et Rota *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 447. *num.* 4. et assecurans, qui per fraudem, et dolum addurtus est a Mercatore ad praestandum Assecurationem mercium non existentium, potest sibi retinere pretium acceptum a Mercatore, quia nihil retinet invito Domino, cum quo quantum in se fuit, voluit justum Assecurationis contractum inire; tum quia sicut adductus per fraudem ad ludendum, potest lucrum in ludo acquisitum retinere, quamvis qui fraude utitur, non possit aliquid lucrari, ita etiam Assecurator; Bonacina *de Contractib. disp.* 3. *p.* 9. *punct.* 3. *num.* 3. *vers. respondeo affirmative*, et multi alii apud ipsum; Sabell. *summ. divers. tract.* §. *Assecuratio n.* 5. Santerna Lusitan. *tract. de Assecurat. et Sponsion. par.* 3. *num.* 10. *et seq.*

12 Tertio resolvitur, quod Assecurans, qui fingit se habere bona, quae revera non habet, agit contractum invalidum Assecurationis, e tenetur restituere pretium totum acceptum pro Assecuratione, immo et damna Mercatori inde provenientia, quia illorum est causa injusta. Dolus enim dedit causam contractui, nec Mercator contractum Assecurationis celebrasset, nec aliquod ei pretium pro Assecuratione dedisset, si cognovisset, Assecuratorem non habere bona ad solvendum, mercibus pereuntibus; *Communis Doctorum.*

13 Quarto resolvitur, quod si Assecurans sciat vel per literas amicorum, vel alio modo, merces jam esse in tuto, vel pervenisse navim ad portum, licet hoc ab aliis communiter ignoretur, non potest pretium sibi pro Assecuratione pacisci; cum periculum, pro quo datur pretium, non adsit, et per hoc si pretium receperit, tenetur illud integre restituere; immo et omnia damna Mercatori inde secuta ex ejus dolo resarcire, ut tenet *Communis.*

14 Si autem Assecurator non sciat certo, merces jam esse in tuto, sed solum sciat pericula magna ex parte cessasse, tunc potest aliquid accipere, et retinere pro quantitate decrementi, vel incrementi periculorum secundum prudentis viri judicium; Azorius *inst. Moral. part.* 2. *l.* 11. *cap.* 18. *dub.* 5. *et* 9. Molina *disp.* 507. *num.* 3. Lessius, Lugo, et alii passim.

15 Sic etiam Assecurator, qui ex Astrologia (*cfr. n.* 57.) aut ex alio capite cognoscit non futuram in mari tempestatem, aut ex literis amicorum scit, mare esse securum et liberum a latronibus et piratis, non potest tantum accipere, quantum alter Assecurator, qui haec ignorat, sed solum potest accipere tantum pretii, quantum adhuc restat dubium periculi ratione cognitionis astrologicae saepe saepius nimis fallacis. Et ratio est, quia Assecuratio est contractus sortis, quo periculo perdendi, et lucrandi quis se exponit, unde qui scit nullum, aut minus fore periculum, nulli, aut minori periculo se exponit, adeoque non potest tantum accipere, quantum alter Assecurator, qui haec ignorat, cum ille talia ignorans, contractum sortis cum Mercatore iniret cum aequalitate conditionis, quod est justum, et talia cognoscens iniret cum conditionis inaequalitate, quod est injustum. Sic Azorius *loc. cit.* Salonius, Lugo, Valentia, Toletus, Bonacina, et alii passim.

Assecuratio facta a periculo maris non extenditur ad alia pericula, et ideo satis erit, si merces salvae pervenerint ad lorum statutum, et conventum, quidquid postea de illis contingat; si vero non pervenerint, tunc tenetur Assecurator; *l.* 1. *Cod. de naut. foenore;* Rota *part.* 6. *recent. dec.* 24. *n.* 6. et *part.* 12. *dec.* 157. *n.* 26. *et seq.* 16

Si vero in contractu Assecurationis exceptio facta sit de uno tantum casu, tunc manifeste declarat omnes alios casus fuisse comprehensos; Rota *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 58. *num.* 9. Sicuti omne periculum in se assumentes uno tantum excepto, in reliquis omnibus undequaque tenentur; Rota *part.* 16. *decis.* 420. *n.* 5. 17

Si mercium Assecuratio facta fuerit super una, et certa determinata navi, et postea sine nova conventione merces deferantur super diversam, si fuerint depraedatae, vel naufragio deperditae, contra Assecurantem agi non potest; Rota *part.* 6. *recent. dec.* 54. *num.* 18. 18

Assecurans merces, vel pecunias per loca periculosa vehendas, intelligitur in se suscipere periculum solius fortunae non autem culpae vehentis, aut alterius, *l. Cum proponas,* ubi Bart. Bald. Castren. et alii, et in *l. penul. Cod. de naut. foenor.* Leonin. *cons.* 23. Paul. Christin. *decis. Belg.* 47. *n.* 5. *et* 6. *vol.* 3. 16

Assecurans navim, vel merces de uno loco ad alium, mercibus deperditis, vel deterioratis, tenetur resarcire damnum secundum aestimationem loci, ad quem erant deferendae, et non simpliciter loci, a quo fuerunt levatae, et sic habita etiam ratione lucri, quod Assecuratus percepisset, salvis rebus in loco, ad quem deferebantur; Rota *p.* 6. *rec. dec.* 258. *per tot.* et *p.* 7. *dec.* 47. *per tot.* 20

Assecuratio navium, si sit facta in forma amplissima se obligando ad omne risicum, et periculum, per quod possit impediri transportatio ad locum conventum, nullum casum excludere videtur, adeoque Assecurans non poterit se excusare, quod merces non sint deperditae, sed alibi ex facto Principis adsportatae; Rota *par.* 6. *recent. decis.* 24. *per totum.* 21

22 Assecurator non potest consequi integrum pre-
tium Assecurationis, si naves totum iter non fe-
cerint, ejusque integrale periculum non subierint;
Rota *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 448. *num.* 5. Immo
pretium Assecurationis praeventive solutum resti-
tui debet, retento aliquo, si navis totum iter de-
stinatum non fecerit, sed modicum; Rota *part.*
23 18. *tom.* 2. *decis.* 713. *num.* 1. *et* 9. Assecurationis
enim causa unice consistit in periculo itineris,
quo cessante sine culpa partium, deficit Assecu-
ratio, ita ut pretium correspectivum non debeatur,
vel solutum restituatur: Rota *ib. n.* 3. *et* 6. com-
petit tamen retentio medii scuti pro quolibet cen-
tenario tamquam pretium proportionatum pro
modico periculo; Rota *ib. n.* 9.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

24 Vox Assecurationis non uno sensu accipitur;
nam et dotis restituenda securitatem, ac indem-
nitatem *Assecurationem* vocari tradit Anton. Fab.
25 *in Cod. lib.* 5. *tit.* 7. *de fin.* 2. *et* 3. Salvum Condu-
ctum eodem vocabulo designat de Franch. *decis.*
26 717 *et ibi Rovit. in Addit.* Quin voce ita usu rece-
27 pta omnes securitates seu cautiones veniunt. Hic
vero pro negotio illo accipitur, quo quis mercium
alio transvehendarum periculum suscipit.
28 De definitione Assecurationis non conveniunt
inter se Doctores. Non male ea definitur a Kurri-
che *in Diatrib. de Assecuratione in principio: Con-
ventio qua quis periculum trajiciendarum, vel alio
terra marique vehendarum mercium, vel etiam navis
ipsiusmet, et indemnitatis eo nomine praestationem
29 in se pro certo periculi pretio, sive praemio recipit.* Alia
enim est Assecuratio terrestris, quae fit ratione
rerum et mercium, quae per terram alio trans-
30 vehuntur, licet rara; alia maritima, quae mer-
ces per mare venientes vel abeuntes concernit,
31 eaque frequentissima. Vocabulum Assecurationis
Jurisconsultis incognitum fuisse, inter omnes con-
32 venit. Sunt tamen qui autumant, plane ignotam
haud fuisse susceptionem periculi vel damni ex
certa conventione. Innituntur hi Livio *l.* 3. *cap.*
49. tum et maxime Suetonio *in Claudio* c. 18.
33 Utrum Assecuratio contractus sit nominatus
an innominatus, magna quaestio est. Stypman. *de
Jur. marit. p.* 4. *cap.* 7. *a num.* 159. tenet, Asse-
curationem esse contractum nominatum. Contra
Assecurationem contractum esse innominatum,
volunt Santern. *de Assecur. p.* 1. *n.* 7. Rutger. Ru-
land. *de commiss. p.* 2. *lib.* 3. c. 15. *num.* 5.
34 Effectus hujus quaestionis praecipue in eo se-
cundum mox allegatos aliosque Doctores consistit,
an Assecuratio admittat poenitentiam nec ne, nam
licita est in contractibus innominatis poenitentia.
35 Caeterum quum moribus hodiernis ex quovis de-
liberato inito pacto detur actio, supervacanea est
dicta quaestio, et absolute pronunciandum, in
Assecuratione locum non esse poenitentiae, sive
nominatus, sive innominatus contractus ea diju-
dicetur. Confer Struv. *S. J. C. ex* 25. *th.* 48. *ibiq.*
in addit. Muller. et omnium optime Strych. *jurid.
dis. tom.* 12. *disp.* 16. *cap.* 3. *n.* 12. *et duob. seq.* Ex 36
quo sequitur, quod etiam nondum soluto pretio
Assecurator teneatur de periculo; Strych *jur. diss.
t.* 9. *dis.* 17. *par.* 1. *c.* 4. §. 7. Ad amputandas vero 37
controversias praestat vel facultati poenitendi
expresse renunciare, vel praemium assecuranti
mox dare.
Quid nomine periculi in hoc contractu veniat, 38
cum primis videndum. Periculum, quo existente
committitur Assecuratio est, ut recte ait Henri-
cus de Cocceji ad Grot. *de jur. bell. et pac. l.* 2. c.
12. §. 23. casus fortuitus incertus, quo extrinse-
cus damnum mercibus accidit, quale est quod a
tempestatibus, piratis, incendiis, scopulis etc. me-
tuitur. Nec soliti tantum sed et insoliti omnino con- 39
tinentur, licet dissentiat Marquard. *de Mercat.
l.* 2. *cap.* 13. *n.* 66. Hinc primo recte videtur sen- 40
tire Savary in suo *Perfecto negotiatore, judicio* 60.
quod etiamsi periculum susceptum sit *sans aucune
exception et reserve quelconque:* nihilo tamen secius
l'Assureur (sunt ejus verba) *n'est point tenu de la
baratterie du Patron, ni obligé d'indemniser l'assu-
ré du vol qu'a fait le maitre du Navire des Marchan-
dises assurées. La raison est, que la baratterie du Pa-
tron ne peut passer pour cas fortuit qu'à l'egard
du Bourgeois du Navire*: quidquid in contrarium
moliatur Kurricke in allegata *diatriba de Assecu-
ratione sub initium.*
Secundo nec periculi nomine venit, quod intrin- 41
secus ex ipsa mercium conditione naturae vitio
accidit. *Neque enim* (opportune Henric. de Coc-
ceji *ubi supra*) *damno sunt, quae aliunde mercibus
allata, sed ex ipsis nata sunt, nec pericula itinerum,
sed vitia mercium. Quin hi casus nec in se semper
incerti sunt, sed fere a peritis prospici possunt,
alios etsi lateant. Immo causa horum casuum in ipsis
mercibus jam tum et quasi ab initio existit.* Quinimmo 42
laudatus Auctor tenet, non valere pactum Assecu-
rationi adjectum, ut praestentur hi quoque casus
intrinseci, idque quia contractus hic, qui ratione
tantum periculi illius incerti, et futurorum even-
tuum permittitur, hoc pacto usurarius evaderet.
Tertio nec valet Assecuratio, quae concepta est 43
in praeteritum vel praesens, puta si navis in iti-
nere perierit, dabo, quum periculum non ampli-
us sit rei jam praeteritae, nec casus, aut eventus
nisi in futurum. Confer Mastrill. *dec.* 284. *num.*
56. *et plur. seq.*
Idque sive ignota, sive et multo quidem magis 44
nota fuerit res illa praeterita. Nam autem data 45
ignorantia rei praeteritae conventio haec, si va-
lere nequeat uti Assecuratio, saltem valere possit
uti sponsio, vel alius contractus innominatus,
consule Henric. de Cocceji loco mox allegato.

46 De periculo etiam illud discutiendum est, utrum
duret de portu in portum, an de litore in litus.
Nisi autem contrarium expresse conventum sit,
vel moribus earum gentium obtineat, periculum
47 de portu in portum durat. Quo fit, ut si forte vis
maris aut piratarum in ipsum portum effundatur,
damnumque dederit, tenebitur Assecurator, licet
Nauta nondum e portu solverit, non item si mer-
ces, quum immitti in navim deberent, in litore
positae sunt, atque a mari haustae, vel a piratis
raptae. Adi Henricum de Cocceji *ibid.*

48 De praemio nihil certi definiri potest, sed uti
navigatio longinqua vel brevis, et loca pluribus
periculis obnoxia sunt, ita hoc praemium exten-
ditur vel remittitur; Stypmann. *de jur. marit. part.*
4. *cap.* 7. *num.* 354. *et plur. sequent.* Henric. de
49 Cocceji *loco toties citato*, ubi et de conditionibus,
quae praemio adjici possunt, illudque vel augent
vel minuunt, disserit.

50 In computando damno cujus loci et temporis
aestimatio inspicienda sit, non incongrue hic
quaeritur. Juxta autem naturam contractus nul-
lius certi loci, vel temporis aestimatio spectanda
est, sed quanti merces emptae fuere. Id enim ex
natura Assecurationis agitur, ut indemnis serve-
tur Assecuratus; nequaquam vero ut lucrum
capiat; Henricus de Cocceji in dicta *disput. de As-*
51 *securatione* §. 49. Aliud vero contrahentes conve-
nire possunt, quod exemplis illustrat Samuel de
Cocceji ad Grotium *de Jur. Belli et Pacis lib.* 2.
52 *cap.* 22. §. 23. Omittendum vero haud est, quod
statutum illud Genuense, ut medietate itineris
pretia distinguantur, et loci unde solvitur pretium
spectetur, si medium iter nondum emensa navis
fuerit, alias autem ejus loci, in quem iter dirigi-
tur, communiter receptum est; Coren. *rer. judicat.*
observ. 41. *in not. ad num.* 4.

53 Formulas hujus contractus exhibent Scaccia *de*
commerc. §. 1. *quaest.* 1. *num.* 141. Marquard. *lib.*
12. *c.* 14. *num.* 68. aliique.

54 De actione competente Assecurato ad obtinen-
dum valorem mercium, et Assecuratori ad haben-
dum praemium, tum de tempore, quo ab utroque
sua actio institui potest, plene Stypmann. *de Jure*
marit. part. 4. *cap.* 7. *a num.* 425. *ad plur. sequent.*
55 Idem quoque Auctor eodem loco disputat et de
exceptionibus, quae utrique, tam Assecurato,
quam Assecuranti competunt.

56 Quoniam in antiquis legibus circa materiam
Assecurationis nihil speciatim dispositum, quaeri
solet, ex quibus legibus de ea judicandum;
Kuricke *in diatriba de Assecuratione*, et Strykius
juridic. dissert. tom. 12. *sect.* 3. *cap.* 5. §. 30. ajunt,
recurri ut plurimum ad consuetudines Bursae
Antwerpiensis, vel etiam Amstelodamensis, ordi-
nationesque illas, quas Philippus II. Hispaniarum
Rex suis maritimis Ordinationibus adnexit, et
Amstelodamensium ad hoc condita plebiscita, nisi
quae Civitas suas leges vel consuetudines habeat.
Quod ait Auctor *n.* 15. de Astrologia, merae nu- 57
gae sunt, ideoque corruunt consectaria proposita.

Caeterum qui plenius instrui cupit de hoc As- 58
securationis contractu, legat quas de eo evulga-
runt dissertationes Hertius, Kuricke, et qui pri-
mo loco nominandus erat, Henricus de Cocceji,
tum adeat Marquard. *de Jure Mercatur. tom.* 2. *lit.*
R. et *S.* Stypmann. *de jure maritim. par.* 4. *cap.* 7.
la Placette *de Restitutione lib.* 4. *cap.* 7. aliosque.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Assecuratio conventio est, qua quis periculum 59
trajiciendarum, vel alio terra marique vehendarum
mercium, vel etiam navis ipsiusmet, et indemni-
tatis eo nomine praestationem in se pro certo pe-
riculi pretio sive praemio recipit. Duplex porro 60
est Assecuratio, alia terrestris, quae fit ratione
rerum, et mercium, quae per terram alio trans-
vehuntur, licet rara, alia maritima, quae merces
per mare venientes vel abeuntes concernit, et
haec frequentissima.

Romanis penitus incognita fuit Assecuratio, 61
licet aliqui ejus exemplum apud Livium invenire
sibi suadent, cum ait *lib.* 3. *cap.* 49. *ut quae in*
naves imposuissent, ab hostium tempestatisque vi pu-
blico periculo essent, ibi enim licet Respublica re-
rum ad Hispaniensem exercitum vehendarum pe-
riculum in se susciperet, et earum securitatem
promitteret, nihilominus ea in conventione multa
deficiunt, quibus ab hodierna Assecuratione distat
quamplurimum, ac multo minus ex Suetonii *loco*
in Claud. cap. 18. illud colligimus, ubi Claudius
Imperator praemium ex hyberno commeatu secu-
ritatem vectoribus promittebat, navigationem et
ita commercium promoturus.

In Italia Assecurationem primo invaluisse res 62
certa est, sed non ante initium VI. saeculi, cum
prima Capitula a Florentinis composita invenian-
tur an. 1529. ut constat ex contractu Juliani
Silvestri Florentini Notarii, quem refert Targa
de jur. maritim.

Utrum Assecuratio contractus sit nominatus an 63
innominatus, magna inter Scriptores juris mari-
timi quaestio est. Hujus quaestionis effectus in
hoc praecipue consistit, an Assecuratio admittat
poenitentiam nec ne, quippe quia in innominatis
poenitentia licita est. Sed quum hodiernis mori-
bus ex quolibet pacto detur actio, quaestio haec
supervacanea est, et absoluto pronuntiandum,
locum poenitentiae in Assecuratione neutiquam
esse, sive Assecuratio nominatus, sive innomina-
tus contractus dijudicetur. *Strych. juridic. dissert.*
tom. 12. *disput.* 16. *cap.* 3. *n.* 12. *et duob. sequen.*
Sequitur hinc quod nondum soluto pretio teneatur
Assecurator de periculo; modo laudatus *Strychius*
juridic. dissert. tom. 9. *disp.* 7. *part.* 1. *c.* 1. § 7.

64 Assecurationem pactum esse in genere dicimus, et remittimus ad eos contractus qui *aleam* continent, veluti qui in certa rei existentia omnino consistit. Ea enim est illius natura, ut quis periculum rem nempe probabilem cum praemio illius permutat, quod sane pactum jure naturae licitum est, cum rei probabiliter exiturae nomine quidquid veniat aestimabile, ac rei certae quodammodo aequiparetur, probabilitates enim ad calculum redigi possunt, ac veluti aliquod ens reale habentur. Sed statur pretio rerum, cum aequalitas servari in contractibus debeat, tunc Assecuratores, et Assicuratos aequaliter convenisse dixeris, si futuri periculi probabilitas sit ad ejus improbabilitatem, ut praemium periculi ad valorem rei probabiliter periturae, eamdemque inversa methodo proportionem invenias, adjicias tamen aliquid oportet pro Assecuratoris mercede, quam homines in agendis negotiis operae, et industriae praemium merito percipiunt.

65 Hinc pretium periculi crescit in Assecuratione, et decrescit ut in nautico foenore, prout periculum majus, minusve percipitur, veluti si navigatio hyberno fiat tempore, aut si iter longum, mare scopulis infestum, contrariisque ventis agitatum, praedonum aut piratarum incursu, aliisque periculis metuendum debeat navigari, uno verbo si rei naturam spectes, eo usque per seriem quamdam arithmeticam pervenire poteat periculi metus, ut illius pretium commercium cui rerum assecuratarum aestimationem aequiparet, quod tunc liet, cum probabilitates eas amittendi, et illius servandi ejusdem mensurae, et ponderis esse cognoscamus. Periculi nomine hic loci ea omnia discrimina intelligimus, quae fortunae tribuenda sunt, et quorum causa res assecuratae cur pereunt, cur deteriores fiant.

66 Si incertae rei existentiae innititur hic contractus, et alea est ipsius fundamentum, ac justitiae mensura, injuria aget Assecurator, si merces jam salvas esse noverit, aut aliter periisse certo sciat, proindeque nullus erit contractus, cum incertus rei eventus in quo peculiariter sita est illius substantia omnino deficiat. Dubitatum vero fuit, an licet res salvae, aut perditae fuerint et id neutri contrahentium innotescat, contractus valeat, et vicissim obligationes vindicari possint; ubi distinguendum esse videtur, utrum Assecuratio de futura navis fortuna contracta sit, aut elapsum jam tempus respiciat, veluti si ita convenitur, Contrahens, ut in eventum boni aut mali nuntii alter indemnitatem praestet, aut praemium consequatur. Primo casu Assecuratio est irrita, cum rei futurae existentiam in contractum deduxarint contrahentes: secundo vero licitum est pactum, et ut ceterae voluntariae sponsiones naturali lege non adversatur.

Quae hactenus exposuimus contractus naturam, aequitatem, et substantiam constituunt. Ex hisce vero jura, et obligationes, quae ex naufragio ortum ducunt, facile deducuntur. Cum enim in miserrimo illo infortunio conditio adimpleatur, sub qua Assecurator pollicitus est praestare damnum, obligatio perficitur, et Assecurato contra eum actio competit ad aestimationem rerum quae perierunt, et quarum indemnitati subscripsit Assecurator. Excipe tamen casum, ubi non vi majori et fortunae, sed dolo potius, fraudi, aut culpae nautarum vel domini mercium accepta sit earum amissio, cum maris pericula, et casus fortuitos, non eorum imperitiam, et negligentiam, sive dolum in se susceperit Assecurator, tunc enim ejusmodi calamitatis auctores rerum aestimatione tenentur ex universalis justitiae regula, qua cautum est, ut qui causam damni dedit, et ipse ad ejusdem damni refectionem obligetur. Dolus ex culpa hic loci intervenire dicitur, puta si Nauarchus rectum iter lucri causa negligat, ac devium, et longiorem cursum teneat; si neglecto aeris coelique favore, ac interposita mora ad aliud tempus valde incomodum et inconsulto Assecuratore navigationem differat, si mare scopulis, et tempestatibus celebre conventionis placita naviget, uno verbo si quid ob negligentiam, inscitiam, aut fraudem commiserit, cui naufragium potissimum acceptum referendum sit, ab indemnitate praestanda liberatur.

Quaeri solet an merces Assecuratoris detrimento pereant, si ex una navi in aliam fuerint translatae, quae exinde suborta tempestate periit. 67
Negat *Stymanus c. num.* 290. At juxta legem naturalis aequitatis contrarium deduci posse videtur, si illud majori mercium securitati expedire visum fuerit, veluti si merces ex veteri, et minus instructa navi in novam firmisque instrumentis munitam conjiciantur, quae melius navigationi inservire videatur, dummodo diutius non immoretur, quam necessitas postulet. Unde enim Magister navis negotium assecurantis gesserat, cui et ipsum assensum praebiturum fuisse merito praesumi potest. Improbandum tamen non est pro majori commercii facilitate, fraudibusque tollendis, ut instrumenti verba rigido observentur, et ex iis juris, et injuriae regulae deducantur.

Facile ex iis, quae dicta a nobis hactenus sunt, 68
colligitur ab Assecuratore indemnitatem praestandam, esse earum rerum, quae periculi avertendi causa amittantur. Hinc jactus, qui a Jureconsulto merito casui, et perditioni aequiparatur 69
Assecuratoris detrimento fit, si tamen excipiatur casus ubi culpae, aut dolo alicujus imputetur, casus enim fortuitus et inevitabilis in contractum deducitur. Quantum vero ex contributione, et Avaria Dominus recuperat, tantum rerum aestimationi detrahitur, et Assecuratoris beneficio computatur, alioquin Assecuratus locupletaretur

cum aliena jactura, quod fas non est. Illud autem animadvertendum est, veram non apparentem indemnitatem praestare Assecuratorem, ita ut si merces vel nullae sint, vel non tantum aestimabiles, quanti earum Dominus affirmavit, vitietur contractus, et quod revera detrimentum passus est Assecuratus ab Assecuratore praestandum sit.

70 Qui plura de hac Assecurationis materia desiderat, adeat Stygmannm, Kurichium, Locennium et *Librum* cui titulus est: *Code de l'humanite tom.* 1. *verb. Assecurance.*

ASSISTENTIA

SUMMARIUM

1. Assistentia Episcopo facienda est juxta Caeremoniale. — 2. Assistentia cum Pluviali Episcopo celebranti facienda est a prima Dignitate, vel a primo Canonico in Ordine Presbyterali constituto, quocumque nomine appelletur. — 3. Et quamvis prima Dignitas sit unica, tenetur ad praestandam hanc Episcopo Assistentiam, et recusans potest cogi poenis, et Censuris Ecclesiasticis. — 4. Et dum est in Assistentia apud Episcopum, intelligitur praesens in Choro tam in Ecclesia Cathedrali, quam in alia Ecclesia. — 5. Assistentia duorum Canonicorum semper convenit Episcopo, sive celebret, sive divinis officiis assistat. — 6. Et hoc intelligitur de Episcopo loci ordinario tantummodo. — 7. Et haec Assistentia duorum Canonicorum hinc inde facienda est a Canonicis Praebendae Diaconalis; illis deficientibus, a Canonicis Praebendae Subdiaconalis, et etiam illis deficientibus, ab ultimis Canonicis Presbyteris. — 8. Assistentia, quae fit ad Missam, et Vesperas, facienda est cum Pluviali. — 9. Assistentes Episcopo Diaconi, et Subdiaconi omnibus aliis praeferuntur. — 10. Unde Assistentes licet minus Digni, ratione Assistentiae inter Dignitates thurificantur, et accipiunt pacem. — 11. Immo Canonici parati assistentes Episcopo praecedunt Vicarium Generalem, et sunt ante ipsum thurificandi. — 12. Et sic post Episcopum etiam ante Magistratum, quamvis sit de majoribus. — 13. Assistentes Canonici supervenientibus Dignitatibus, vel Canonicis dignioribus, debent discedere; et locum Assistentiae digniorem cedere Dignioribus secundum consuetudinem et usum Cappellae Papalis. — 14. Assistentes Dignitates, et Canonici, vel aliquo modo Episcopo solemniter celebranti inservientes, nullo modo tenentur genuflectere. — 15. Canonici duo assistentes Episcopo debent eligi ex numero Diaconorum, quando Praebendae sunt distinctae. — 16. Assistens Presbyter, sive Dignitas sit, sive Canonicus, et non Diaconus Evangelii, debet Episcopum thurificare. — 17. Non convenit, ut Episcopus in Vesperis decantandis per aliquam ex Dignitatibus Cathedralis stante penuria Sacerdotum, admittat pro Assistentibus cum Pluvialibus Clericos in minoribus constitutos, etiam in solemnioribus Festivitatibus. — 18. Assistere tenentur Episcopo celebranti Diaconus, seu prima Dignitas, et duae aliae Dignitates, vel Canonici praeter Diaconum, et Subdiaconum Ministros, qui cantant Evangelium, et Epistolam, et sic assistere debent Digniores, et honoratiores. — 19. Canonici tenentur Episcopo assistere non modo in Cathedrali, verum etiam in quibuscumque Civitatis Ecclesiis, ad quas ad publicas, vel solemnes Episcopales functiones exercendas Episcopum ire contigerit. — 20. Dummodo tamen in Cathedrali numerus sufficiens Canonicorum, et Ministrorum remaneat, ut officium, ac servitium Chori non deferatur. — 21. Secus si ad private celebrandum accesserit ad alias Ecclesias, quia tunc Canonici cogi non poterunt ei assistere. — 22. Immo Episcopo Missam private celebranti neque in Cathedrali tenentur Canonici ei assistere; et quatenus Episcopo in his Missis privatis inserviunt, non gaudent distributionibus. — 23. Nisi tamen ex consuetudine Ecclesiae assistere tenerentur, quia talis consuetudo esset observanda, et Canonici assistentes non amitterent distributiones quotidianas. — 24. Ad Dignitates, et Canonicos Cathedralis, si adsint, pertinet assistere Episcopo pontificaliter celebranti etiam in Ecclesia Collegiata, vel Parochiali, non autem ad Canonicos Collegiatae, vel Presbyteros Parochialium, etiamsi numerus alioquin sufficiens sit Presbyterorum. — 25. Quod etiam procedit, quando Episcopus celebrat, aut Missae seu Vesperis solemnibus quacumque ex causa interest in Ecclesiis exemptis, et Sedi Apostolicae immediate subjectis, intra fines tamen suae Dioecesis existentibus. Et id est intelligendum solum de Canonicis Cathedralis intervenientibus capitulariter, non autem ut singulis. — 26. Canonici, qui assistunt Episcopo cum Cappa, non tenentur ei ponere et deponere birretum, sicuti ei tenentur ponere, et deponere Mitram. — 27. Canonici duo Diaconi assistentes, et non Presbyter assistens, debent elevare fimbrias Pluvialis hinc inde, dum Episcopus progreditur, et thurificat Altare. — 28. Canonici assistere debent Episcopo, quando facit Ordinationes, tam si faciat cum Missa solemni, quam si faciat cum Missa privata. — 29. Diaconi Assistentes non tenentur, immo non debent inservire Archiepiscopo de Bugia, seu candela, sed ea administranda est per Cappellanum. — 30. Et non possunt cogi Canonici ad inserviendum Archiepiscopo in Missis privatis praeter consuetudinem. — 31. Canonici tenentur assistere Suffraganeo, quando nomine proprii Episcopi functiones Episcopales exercet. — 32. Eadem enim obsequia praestanda sunt Episcopo Delegato, quae praestari debent Deleganti. — 33. Canonicorum duorum Assistentiam habere non debet Episcopus Suffraganeus ultra Diaconum, et Subdiaconum, qui sunt cantaturi Evangelium, et Epistolam, sicut haberet proprius Episcopus. — 34. Nisi consuetudo antiqua id permitteret. — 35. Canonici, et Dignitates omnes non debent assistere parati, quando Episcopus Suffraganeus solemniter celebrat, sed in habitu ordinario, sicut et quando facit Ordinationes, Consecrationes, vel alias similes functiones pro Ordinario; quo casu illi tantum debent accipere paramenta, qui sunt necessarii in ministerio. — 36. De primo ad ultimum circa Assistentiam facienda Episcopo a Dignitatibus, et Canonicis servandum est Caeremoniale Romanum. — 37. Prout etiam circa alia omnia servari debet. — 38. Qui assistit in Choro Missae conventuali, non potest portare pileolum per totum Canonem; in aliis vero Divinis officiis uti potest. — 39. Matrimonii Assistentia non temere deleganda est Sacerdotibus extraneis. — 40. Talis delegandi facultas adimitur Nuncio Apostolico in Polonia commoranti. — 41. Assistentia Matrimonio non inducit cognationem Spiritualem. — 42. Primae dignitati post Pontificalem solemniter in majoribus festivitatibus celebranti, duo Canonici assistere debent. — 43. 45. Num id obtineat in Collegiatis non insignibus. — 46. Quoad alia. *Remissive.*

1 ASsistentia Episcopo facienda est juxta Cae-
remoniale; Sacra Congreg. Rit. *in Legionen.*
2 2. *Junii* 1601. Assistentia cum Pluviali
Episcopo celebranti facienda est a primo
Canonico in Ordine Presbyterali constituto, quo-
cumque nomine appelletur, sivo Archidiaconus,
sive Archipresbyter, sive Decanus; Sac. Rit. Con-
greg. *in Reatina* 10. *Januarii* 1609. et *in Vercel-*
3 *lensi* 7. *Augusti* 1610. Et quamvis prima Digni-
tas sit unica, tenetur ad praestandam hanc Epi-
scopo Assistentiam, et recusans potest cogi poenis,
et Censuris Ecclesiasticis. Eadem Sac. Congr. *in*
dicta Reatina 10. *Januarii* 1609. et *in Calaguritta-*
4 *na* 12. *Decemb.* 1720. Et dum est in Assistentia
apud Episcopum, intelligitur praesens in Choro,
tam in Ecclesia Cathedrali, quam in alia Ecclesia;
eadem Sac. Cong. *in Camerinensi* 15. *Martii* 1608.
5 Assistentia duorum Canonicorum semper conve-
nit Episcopo, sive celebret, sive divinis Officiis
assistat. Ead. Sac. Congr. *in Granatensi* 10. *Maji*
1608. maxime quando est paratus, ut *in Saonen.*
21. *Augusti* 1604. et *in Esina* 30. *Augusti* 1602.
6 Et hoc intelligitur de Episcopo loci Ordinario
tantummodo, ut *in Caesaraugustana* 9. *Maji* 1616.
7 Et haec Assistentia duorum Canonicorum hinc in-
de facienda est a Canonicis Praebendae Diacona-
lis; illis deficientibus, a Canonicis Praebendae
Subdiaconalis; et etiam illis deficientibus, ab ul-
timis Canonicis Presbyteris. Ead. Sac. Congr. *in*
8 *Saonen.* 17. *Julii* 1606. Assistentia, quae fit ad
Missam, et Vesperas, facienda est cum Pluviali.
Ead. Cong. 3. *Augusti* 1602.

9 Assistentes Episcopo Diaconi, et Subdiaconi
omnibus aliis praeferuntur; Sac. Congr. Rit. *in*
10 *Caputaquen.* 18. *Maji* 1608. Unde assistentes, licet
minus digni, ratione Assistentiae inter Dignitates
thurificantur, et accipiunt pacem. Ead. Sac. Cong.
in Cremensi 28. *Septemb.* 1602. et *in Nolana* 22.
11 *Maji* 1603. *et in Bracharensi* 19. *Junii* 1609. Im-
mo Canonici parati assistentes Episcopo praece-
dunt Vicarium Generalem, et sunt ante ipsum
12 thurificandi. Ead. Sac. Congr. 6. *Martii* 1610. Et
sic post Episcopum, etiam ante Magistratum,
quamvis sit de Majoribus. Ead. Sacra Congr. *in*
13 *Patav.* 12. *Martii* 1602. Assistentes Canonici su-
pervenientibus Dignitatibus, vel Canonicis dignio-
ribus, debent discedere, et locum Assistentiae
digniorem cedere dignioribus, secundum consue-
tudinem, et usum Cappellae Papalis. Ead. Sacra
Congr. *in Asten.* 18. *Novembris* 1606. *et in Ferra-*
14 *rien.* 20. *Junii* 1609. Assistentes Dignitates, et Ca-
nonici, vel aliquo modo Episcopo solemniter ce-
lebranti inservientes, nullo modo tenentur genu-
flectere. Ead. Sac. Congr. *in Monopolitana* 15. *De-*
15 *cemb.* 1632. Canonici duo assistentes Episcopo
debent eligi ex numero Diaconorum, quando
Praebendae sunt distinctae. Ead. Sacra Congreg.
in Nolana 14. *Maji* 1603. Assistens Presbyter, 16
sive Dignitas sit, sive Canonicus, et non Diaconus
Evangelii, debet Episcopum thurificare. Ead. Sac.
Cong. *in Placentina* 19. *Maji* 1607. Non convenit, 17
ut Episcopus in Vesperis decantandis per aliquam
ex Dignitatibus Cathedralis, stante penuria Sacer-
dotum, admittat pro Assistentibus cum Pluviali-
bus Clericos in minoribus constitutos, etiam in
solemnioribus Festivitatibus. Ead. Sac. Congr. *in*
Casertana 18. *Sept.* 1632.

Assistere tenentur Episcopo celebranti Decanus, 18
seu prima Dignitas, et duae aliae Dignitates, vel
Canonici praeter Diaconum, et Subdiaconum Mi-
nistros, qui cantant Evangelium, et Epistolam,
et sic assistere debent digniores et honoratiores;
Sac. Congr. Rit. in *Calaguritana* 1. *Julii* 1601. et
postea *in Jacensi* 1609. *et* in *Reatina* 10. *Januarii*
1609. *et in Vercellensi* 7. *Augusti* 1610. Canonici 19
tenentur Episcopo assistere non modo in Cathe-
drali, verum etiam in quibuscumque Civitatis
Ecclesiis, ad quas ad publicas vel solemnes Epi-
scopales functiones exercendas Episcopum ire
contigerit. Ead Sac. Cong. *in Typhernacen.* 5. *Ju-*
lii 1603. *in Salamantina* 10. *Januarii* 1604. *in*
Granaten. 9. *Maji* 1606. *et* in *Elbor.* 7. *Julii* 1612.
Dummodo tamen in Cathedrali numerus sufficiens 20
Canonicorum, et ministrorum remaneat, et offi-
cium, ac servitium Chori non deferatur. Ead Sac.
Congreg. *in Lamacen.* 17. *Martii* 1607. *et in dict.*
Elboren. 7. *Julii* 1612. Secus si ad private cele- 21
brandum accesserit ad alias Ecclesias, quia tunc
Canonici cogi non poterunt ei assistere. Ead. Sac.
Congr. in *dict. Typhernacen.* 5. *Julii* 1603. Immo 22
Episcopo Missam privato celebranti, neque in
Cathedrali tenentur Canonici assistere, ut reso-
lutum ait Scipio de Rubeis *verb. Assistentia num.*
4. Machado *lib.* 4. *part.* 5. *tract.* 2. *num.* 3. *in fin.* et
quatenus Episcopo in his Missis privatis inser-
viant, non gaudent distributionibus, ut censuit
Sac. Congr. Concilii 17. *Martii* 1619. Nisi tamen 23
ex consuetudine Ecclesiae assistere tenerentur,
quia talis consuetudo esset observanda, et Cano-
nici assistentes non ammitterent distributiones
quotidianas, ut censuit Sac. Congr. Rit. *in Lama-*
censi 25. *Aprilis* 1608. Ad Dignitates, et Canoni-
cos Cathedralis, si adsint, pertinet assistere Epi-
scopo pontificaliter celebranti, etiam in Ecclesia
Collegiata, vel Parochiali, non autem ad Canoni- 24
cos Collegiatae, vel Presbyteros Parochialium,
etiamsi numerus alioquin sufficiens sit Presbyte-
rorum; Sacra Rituum Cong. *in Calaguritana* 1. *Jul.*
1601. et *in Bononien.* 20. *Aprilis* 1602. et *in Brun-*
dusina 15. *Julii* 1617. et *in Isernien.* 2. *Augusti*
1631. Quod etiam procedit, quando Episcopus 25
celebrat, aut Missae, aut Vesperis solemnibus,

quacumque ex causa, interest in Ecclesiis exemptis, et Sedi Apostolicae immediate subjectis, intra fines tamen suae Dioecesis existentibus. Sac. Rit. Cong. *in Alexandrina S. Petri in Borgolio* 7. *Februar.* 1604. Secus autem respondit eadem Sac. Rit. Congr. *in Camerinen.* 3. *August.* 1726. apud Pitonium *p.* 4. *disceptat.* 149. ubi ex multis probat talem Assistentiam praestandam esse Episcopo a Canonicis Cathedralis solum, quando capitulariter interveniunt, non autem quando ut singuli. Vide Pitonium *l. c.* ubi ex Rota, Pignatell. Cardin. de Luca, et pluribus aliis multa habet ad rem.

26 Canonici, qui assistunt Episcopo cum Cappa non tenentur ei ponere, et deponere Birretum, sicut ei tenentur ponere, et deponere Mitram. Sac. Rit. Cong. *in Saonen.* 21. *Augusti* 1604. et in *Lauden.* 4. *Aprilis* 1620. ubi pro parte Capituli Cathedralis petitum fuit a S. Rit. Cong. declarari: *An in Provincia Mediolanen. sit laudabilis ea consuetudo, ut Episcopo cum Cappa sedenti ad sedem suam caput operiatur, et cooperiatur ab altero ex Diaconis assistentibus, et eo casu ad quem spectabit:* Sacror. Rit. Congr. *audita relatione Eminentissimi Cardinalis Bellarmini, respondit*: *Birretum debere Episcopum sibi de per se extrahere.* Et in *Thelesina*, ubi petitum fuit a Sacrorum Rituum Congregatione responderi: *An Episcopo assistenti Divinis Officiis cum Cappa Canonici debeant deponere et ponere Birretum in capite Episcopi, et an isto casu debeatur Assistentia Canonicorum?* Ead. Sac. Cong. *sub die* 22. *Decemb.* 1629. *respondit*, *nihil deberi de praedictis Episcopo.* Et eadem Sac. Congreg. *in Isernien.* 21. *Augusti* 1632. censuit: *neque Dignitates neque Canonicos assistentes Episcopo teneri caput Episcopo tegere, et detegere, quando assistit Divinis*

27 *cum Cappa, et Birreto.* Canonici duo Diaconi assistentes, et non Presbyter assistens, debent elevare fimbrias Pluvialis hinc inde, dum Episcopus progreditur, et thurificat Altare; Sac. Rit. Cong.

28 *in Placentina* 19. *Maji* 1607. *in respons. ad* 7. Canonici assistere debent Episcopo, quando facit Ordinationes, tam si faciat cum Missa solemni, quam si faciat cum Missa privata. Eadem Sacra

29 Cong. *in dict. Placentina in respons. ad* 2. *dub.* Diaconi assistentes non tenentur, immo non debent inservire Archiepiscopo de Bugia, seu candela,

30 sed ea administranda est per Cappellanum. Et non possunt cogi Canonici ad inserviendum Archiepiscopo in Missis privatis praeter consuetudinem. Sac. Cong. Rit. *in Ragusina* 15. *Martii* 1638.

31 Canonici tenentur assistere Suffraganeo, quando nomine proprii Episcopi functiones Episcopales exercet. Sac. Congreg. Rit. *in Bracharen.* 21.

32 *Feb.* 1684. Eadem enim obsequia praestanda sunt Episcopo Delegato, quae praestari debent Deleganti. Ead. Sac. Cong. *in d. Bracharen.* 20. *Martii*

33 1604. Canonicorum duorum Assistentiam habere non debet Episcopus Suffraganeus ultra Diaconum, et Subdiaconum, qui sunt cantaturi Evangelium, et Epistolam, sicut haberet proprius Episcopus. Sac. Rit. Congr. *in Bracharen.* 1. *Septembris* 1607. Nisi consuetudo antiqua id permitteret, ut fuit 34
consideratum *in Taraconen.* 7. *Julii* 1612. Cano- 35
nici, et Dignitates omnes non debent assistere parati, quando Episcopus Suffraganeus solemniter celebrat, sed in habitu ordinario, sicut et quando facit Ordinationes, Consecrationes, vel alias similes functiones pro Ordinario, quo casu illi tantum debent accipere paramenta, qui sunt necessarii in Ministerio. Ead. Sac. Congr. *in d. Bracharen.* 1. *Septembris* 1607. De primo ad ulti- 36
mum circa Assistentiam faciendam Episcopo a Dignitatibus, et Canonicis servandum est Caeremoniale Romanum, ut expresse monuit Sac. Cong. Rit. *in Visen.* 31. *Junii* 1605. Prout etiam circa 37
alia omnia servari debere censuit ead. Sac. Cong. *in Alex.* 15. *Mart.* 1608. et *in Mexican.* 4. *Aprilis* 1620. Qui assistit in Choro Missae Conventuali, 38
non potest portare pileolum per totum Canonem; in aliis vero Divinis Officiis uti potest. Sac. Rit. Cong. 5. *Novemb.* 1602.

ADDITIONES AUCTORIS

Assistentiam Matrimoniis non temere delegan- 39
dam Sacerdotibus extraneis, qui non sint contrahentium Parochi, docet Bened. XIV. *tom.* 1. *Const.* 85. incip. *Nimiam* §. 9. et 12. Talis dele- 40
gandi facultas adimitur Nuncio Apostolico in Polonia commoranti. Id. *ib.* §. 16. Assistentia Matri- 41
monio non inducit cognationem spiritualem. Idem *Constit.* 89. incip. *Inter* §. 17.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De Assistentia praestanda primae dignitati post 42
Pontificalem solemniter in festivitatibus majoribus celebranti, nec verbum facit Auctor. Paucis tamen de ea disserendum. Ei assistere omnino debent duo Canonici, alter qua Diaconus, alter qua Subdiaconus ex *Caeremoniali Episcoporum lib.* 2. *cap.* 17. firmavit Rota *cor.* Molin. *dec.* 920. *n.* 12. *et cor.* Kaunitz *dec.* 6. *n.* 4.

Dubitasse autem videtur idem Sac. Tribunal 43
in Tolentina Praeeminentiarum 12. *Februarii* 1758. §. 8. *coram* Reverendissimo Bussio, num id obtineat in Collegiatis non insignibus. Pro certo au- 44
tem habuit, locum sibi non vindicare in Collegiatis etiam insignibus, in quibus Canonici ex peculiari lege onus haud habent ascendendi ad sacros Ordines, ut videre est *in d.* §. 8. tum in §. *sequenti.* Quinimmo censuit nec sufficere quod aliqui de 45
Canonicis onus hoc ascendendi ad sacros Ordines habeant: *Hoc enim* (sunt verba §. 10.) *intervertere opportunam aequalitatem, quam in Ecclesia Dei summopere servari decet, dum Canonici Presbyteri*

obnoxii continuo reperirentur oneri ministrandi, quod caeteri Canonici, veluti Clericali praebenda dumtaxat provisi, nullo unquam tempore subirent.

46 An vero id ipsum locum saltem habere possit ex consuetudine in dictis Collegiatis, in quibus Canonici non habent onus ascendendi ad sacros Ordines, et quando haec consuetudo inducta sit nec ne, vide eamdem decisionem *a* §. 24.

ASTROLOGIA

SUMMARIUM

1. Astrologia est duplex, una naturalis et alia judiciaria. — 2. Astrologia naturalis quae sit. — 3. Astrologia judiciaria quae sit. — 4. Interdum Astrologia judiciaria sua judicia facit de praeteritis, et praesentibus occultis. — 5. Astrologia est una de septem artibus liberalibus, quia non solum ordinatur ad intelligere, sed etiam ad alias operationes. — 6. Astrologia naturalis non est prohibita. — 7. Est tamen Astrologia naturalis magna ex parte incerta, et parum utilis, excepta ea parte, quae sumitur ex ortu, occasu, aspectu, et calore Solis, ac Lunae. — 8. Joannes Picus jurejurando affirmat ex 130. praedictionibus nobilissimi cujusdam Mathematici de mutatione coeli, et aurae, se, adhibita accurata observatione, tantum septem veras deprehendisse. — 9. Et similes praedictiones tanto magis erunt incertae, si de temperamento, inclinationibus, propensionibus, moribus hominum fiant ex astris, et hora nativitatis eorum. — 10. Unde ex Lessio mera amentia est ex aspectu syderum, qui tempore nativitatis viget, velle de temperamento, vel inclinationibus prolis judicare; licet tamen hoc judicium, si ulterius non procedat, sed sistat in naturalibus effectibus, et temperamento, non sit damnatum, sed permittatur. — 11. Astrologia judiciaria praedicens eventus pendentes ex libera hominum voluntate, aut casus fortuitos, est superstitiosa, et omni Jure prohibita, ac proinde usus illius est peccatum mortale. — 12. Habetur clare ex Sacra Scriptura. — 13. Habetur etiam expresse ex utroque Jure. — 14. Et praecipue ex Constitutione Sixti V. incip. *Coeli, et terrae Creator.* — 15. Et ex alia Constitutione Urbani VIII. incip. *Inscrutabilis judiciorum.* — 16. Hanc judiciariam Astrologiam damnant etiam omnes Doctores communiter. — 17. Utentes hac divinatione subjiciunt se disciplinae diaboli, ex cujus traditione per homines curiosos ab ipso deceptos regulae hujus artis processerunt. — 18. Notabile dictum Pauli Rubei de hac Astrologia. — 19. Laudabile ejusdem monitum ad similes Astrologos. — 20. Pars millesima eorum, quae quotidie Astrologi praedicunt, non est vera. — 21. Hujus damnatae artis cultores dicuntur Astrologi planetarii ab astris, et planetis, et quia ex astris, et planetis generationes praedicunt, dicuntur *Genethliaci*, et communi nomine vocantur *Mathematici*. — 22. Proprie tamen, et rigorose sunt illi, qui vanam, et falsam syderum, et astrorum scientiam professi, ex motu syderum, et astrorum, et maxime planetarum praedicunt futura fortuita, aut praesentia, et praeterita, penitus hominibus occulta. — 23. Tales Astrologi judiciarii praedicentes absolute aliquid in particulari, quamvis non certo, sed tantum probabiliter eventura praenuntient, peccant mortaliter. — 24. Si aliquando vera fuerint ab eis praenuntiata, ideo est, vel quia casu ita accidit, vel quia intercedit pactum, et invocatio daemonis suggerentis sibi nota ad homines decipiendos. — 25. Si vero Astrologi solum in genere praenuntient, ita ut probabilis ratio reddi possit ex aetate, dispositione corporis, temperamento, consuetudine vitae, aut aeris affectione, quae ex syderum concursu, vel astrorum aspectu proveniat, non sunt condemnandi. — 26. Inquirentes occulta furta, vel alia delicta occulta ab Astrologis judiciariis, sicuti et per quamvis divinationem, peccant mortaliter. — 27. Sic etiam peccant mortaliter consulentes Astrologos ad inveniendos thesauros occultos, et consulentes eos, qui affirmant, se videre venas metallorum, et thesauros in terrae visceribus latentes, et recurrentes ad eos pro difficili curatione morborum. — 28. Contra Astrologos judiciarios variae sunt statutae poenae; et in primis eadem poena, quae est statuta contra Necromanticos, et alios. — 29. Item poena Excommunicationis ipso facto. — 30. Item poena ultimi supplicii, et confiscationis omnium bonorum, si praesumant praedicere, et sua falsa judicia formare de statu Reipublicae Christianae, vel Sedis Apostolicae, sive de vita aut morte Papae, et ejus consanguineorum usque ad tertium gradum. — 31. Easdem poenas incurrunt Astrologi talia judicia, sive a se, sive ab aliis facta, scienter retinentes, vel dantes, seu ostendentes aliis, aut de iis quovis modo tractantes. — 32. Si Ecclesiastici sint, tam saeculares, quam regulares, incurrunt, ultra praedictas poenas, etiam privationem omnium Beneficiorum, et officiorum, et perpetuam inhabilitatem, et praevia degradatione, tradendi sunt Curiae saeculari pro condigna punitione. — 33. Si sint Episcopi, aut etiam majores Praelati, ipso facto privantur omnibus gradibus, dignitatibus, et beneficiis, et incurrunt, ultra Excommunicationem, sicuti alii, privationem regiminis, et perpetuam inhabilitatem. — 34. Easdem poenas incurrunt etiam omnes ad id consulentes tales Astrologos, Ariolos, Mathematicos, Aruspices, Vaticinatores, et alios hujus generis. — 35. Vel qui judicia, aut praedictiones in praefatis etiam sponte oblata receperint, illisque usi fuerint, vel apud se retinuerint. — 36. Hujusmodi Astrologi judiciarii a quibus sint judicandi, et condemnandi. — 37. Astrologiae judiciariae libros retinentes, ac legentes ab Inquisitoribus contra haereticam pravitatem puniri possunt. — 38. Ægyptianae, vel *Ægyptiani*, vulgo *Zingari*, vel Zingare, qui se jactant divinare bonam, vel malam fortunam, et in dies ab idiotis praesertim, et plebejis passim de sua sorte consuluntur, possunt ab Inquisitoribus puniri. — 39. Tam Ægyptianae, et Ægyptiani id facientes, quam omnes alii ipsos, vel ipsas consulentes peccant mortaliter, si fiat cum firma fide, vel scandalo. — 40. Si vero fiat propter solam curiositatem, vel animo ridendi, ut communiter fieri solet, peccant tantum venialiter. — 41. Celebre dictum S. Augustini de Astrologis. — 42. Astrologia naturalis, sive Astronomia, n nullo Jure prohibetur. — 43. Quaecumque Auctor contra illam, de judiciaria tantum intelligenda sunt. — 44. 46. Astrologia judiciaria plurimis etiam Imperatorum Constitutionibus ab initio vetita, ac fere vindicata fuit.

1 Astrologia est duplex. Una est *naturalis*, quae
etiam dicitur Astronomia, et altera est *judiciaria*, quae retinet nomen Astrologiae.
2 Astrologia naturalis est illa, quae ex astrorum, maxime planetarum ortu, occasu, conjunctione, oppositione, varioque aspectu tum inter se, tum ad stellas fixas de futuris elementorum affectionibus conjectat ea, quae naturaliter contingunt, et sic praedicit eclypses, pluvias, siccitates, morbos animalium, pestes, salubritates, frigora, calores, grandines, ventos, et alia hujusmodi, quae a Coelo pendent. Astrologia judiciaria est illa, 3

quae ex aspectu, situ, motu, ac positione astrorum, vel planetarum eventus in particulari a libera hominis voluntate aliquo modo pendentes praedicit, ut de conditione vitae, et Matrimoniis, de liberis, honoribus, infortuniis, divitiis, proeliis, exilio, carcere, morte, et aliis hujusmodi casibus humanis. Interdum hujusmodi judicia facit de praeteritis, et praesentibus occultis, ut revelando quis sit hujus parens, quis furtum, vel homicidium commiserit, et hujusmodi. Sic Doctores communiter.

5 Astrologia est una de septem artibus liberalibus, quia non solum ordinatur ad intelligere, sed etiam ad alias operationes. Tabiena *verb. Ars n.* 1. et fit per motum, et situm astrorum. Tolet. *Summ. lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 5. et expresse inter ipsas artes liberales enumeratur a Doctoribus, ut patet in sequentibus versibus de omnibus artibus liberalibus, quos refert Hostiensis *in Summa titul. de Magistris §. quam sententiam;* Ambrosius de Vignate *quaest.* 6. *de Haeret.* Nicol. *in Floscul. verb. Ars*, et alii, prout sequitur:

Grammatica: *Quidquid agunt artes, ego semper praedico partes.*

Dialectica: *Me sine Doctores frustra coluere sorores.*

Rhetorica: *Est mihi dicendi ratio cum flore loquendi.*

Musica: *Invenere locum per me modulamina vocum.*

Geometria: *Rerum mensuras, et rerum signo figuras.*

Arithmetica: *Explico per numerum, quid sit proportio rerum.*

Astrologia: *Astra, viasque Poli vindico mihi soli.*

6 Astrologia naturalis non est prohibita, nec a Sixto V. nec ab Urbano VIII. quia, ut patet in eorum Constitutionibus infra adducendis, non prohibetur Astrologia judicans temporum mutationem, ubertatem, sterilitatem, pluvias, grandines, ventos, et hujusmodi, et ex constellationum influxu in nativitate hominis, ejusdem inclinationes naturales, temperamentum, et ea, quae ad sanitatem pertinent judicans, et actiones in genere, quia haec naturaliter ex astris cognosci possunt, ut de facto D. Gregor. Nazianzenus ex physiognomia Juliani sui condiscipuli ejus pravi animi affectus conjecit, *orat. in Julianum* his verbis: « Neque enim mihi boni quidquam significare videbantur cervix minime firma, humeri quos subinde agitabat, et attollebat, oculus vagus et oberrans, ac furiosum quiddam intuens, pedes instabiles, et titubantes, nasus contumeliam
7 » spirans, vultus lineamenta ridicula etc. » Est tamen naturalis magna ex parte incerta, et parum utilis, excepta ea parte, quae sumitur ex ortu, occasu, aspectu, et calore Solis, ac Lunae, nam virtus reliquorum astrorum est valde obscura, et omnis experientia, quae de illis haberi potest, incerta, uti solide demonstrat Lessius *lib.* 2. *c.* 43.
de Superstitione dubitat. 6. *n.* 33. Adducens Joann. 8
Picum, *qui lib.* 2. *contra Astrologos cap.* 9. ait, ex 130. praedictionibus nobilissimi cujusdam Mathematici de mutatione Coeli, et aurae, a se adhibita accurata observatione, tantum 7. veras deprehendisse, idque jurejurando confirmat. Et similes 9
praedictiones tanto magis erunt incertae, si de temperamento, inclinationibus, propensionibus, et moribus hominum fiant ex astris, et hora nativitatis eorum, ut patet in gemiois simul editis, qui saepe diversissimas habent inclinationes, temperamenta, mores, et eventus, ut patuit in Esau, et Jacob. Unde dicit Lessius *loc. cit. num.* 34. quod 10
mera amentia est ex aspectu syderum, qui tempore nativitatis viget, velle de temperamento, vel inclinationibus prolis judicare; licet tamen, ut ibi subjungit, hoc judicium, si ulterius non procedat, sed sistat in naturalibus effectibus, et temperamento, non sit damnatum per Canones, aut Leges, sed permittatur, sicut multa alia frivola, quae per se noxia non sunt, permittuntur.

11 Astrologia judiciaria praedicens eventus pendentes ex libera hominum voluntate, aut casus fortuitos, est superstitiosa, et omni Jure prohibita,
ae proinde usus illius est peccatum mortale. Ha- 12
betur clare ex Scriptura: *Levitici* enim 19. *num.* 31. sic praecise cavetur: *Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, ut palluamini per eos:* et *Deuteronomii cap.* 18. *n.* 14. dicitur: *Gentes istae, quarum possidebis terram, Augures Divinos consulunt, tu autem aliter a Domino Deo tuo institutus es;* ubi per *Augures* intelliguntur Astrologi, ut docet Lessius *loc. cit. n.* 35. et colligitur aperte ex Isaia *cap.* 47. *num.* 13. *Stent, et salvent te Augures Coeli* (idest secundum 70. Astrologi Coeli) *qui contemplabantur sydera, et supputabant menses, ut ibi vera praedicerent*, maxime Astrologia judiciaria, cui prae caeteris nimis fidebant Chaldaei, et in poenam, ut subjungit Isaias, *ignis combussit eos;* idest, ut explicat Tirinus *hic vers.* 14. *omnes Astrologos, et Augures, et Ariolos.* Unde ad refutandas horum Astrologorum falsas praedictiones sic ajebat Jeremias *cap.* 1. *num.* 2. *A signis Coeli nolite metuere, quae timent gentes, quia Leges populorum vanae sunt.* Falsum est enim quod a stellis ut certis, et fatalibus signis omnia praemonstrentur, ut censent Astrologi judiciarii. Sic Tirinus *hic vers.* 2.

13 Habetur etiam expresse ex utroque Jure; damnatur enim Astrologia judiciaria in *lib.* 2. 5. *et* 7. *Cod. de Maleficis, et Mathematicis*, ubi jubentur puniri Astrologi judiciarii eodem modo, quo Necromantici, et alii Magi; *et cap. Illud, et cap. Sed et illud et quaest.* 2. *caus.* 26. *cap. Igitur q.* 3. *caus.*
eadem, et cap. Non liceat qu. 5. *eadem caus.* 26. Et 14

praecipue *Constitutione* incip. *Coeli, et Terrae*
Creator, edita a Sixto V. 1566. 5. *Januarii* contra
istos Astrologos judiciarios, ubi sic praecise habe-
tur : « Nos igitur etc. damnantes, et reprobantes
» omne genus divinationum, quae Diabolo aucto-
» re in fidelium deceptionem, a praedictis cu-
» riosis, vel perditis hominibus fieri solent, etc.
» hac perpetuo valitura Constitutione Apostolica
» auctoritate statuimus, et mandamus, ut tam
» contra Astrologos, Mathematicos, et alios quos-
» cumque dictae judiciariae Astrologiae artem,
» praeterquam circa agriculturam, navigationem,
» et rem medicam in posterum exercentes, aut
» facientes judicia, et nativitates hominum, qui-
» bus de futuris contingentibus, successibus, for-
» tuitisque casibus, aut actionibus ex humana
» voluntate pendentibus, aliquid eventurum affir-
» mare audent, etiamsi id non certo affirmare
» asserant, et protestentur etc. tam Episcopi, et
» Praelati, Superiores, ac alii Ordinarii locorum,
» quam Inquisitores haereticae pravitatis etc. di-
15 » ligentius inquirant, et procedant. » Et alia
Constitutione incip. *Inscrutabilis Judiciorum*, edita
ab Urbano VIII. 31. *Martii* 1621. ubi postquam
confirmat dictam Sixti V. Constitutionem editam
contra Astrologos judiciarios, subdit : « Et insu-
» per omnibus, et quibuscumque Laicis cujus-
» cumque sexus, conditionis, status, gradus,
» qualitatis, et Dignitatis etiam Marchionalis, vel
» Ducalis existentibus, qui de statu Reipublicae
» Christianae, vel Sedis Apostolicae, sive de vita,
» aut morte Romani Pontificis pro tempore exi-
» stentis, ejusque ad tertium gradum inclusive
» Consanguineorum, Mathematicos, Ariolos, Aru-
» spices, Vaticinatoresque nuncupatos, vel alios
» Astrologiam judiciariam exercentes, seu alios
» quomodolibet profitentes, de caetero consulue-
» rint, sive desuper eorum judicia, prognostica,
» praedictiones, seu praecognitiones etiam sibi
» oblatas receperint, illisve quomodolibet usi fue-
» rint, vel illas penes se scienter retinuerint,
» aut alicui ostenderint, nec non iisdem Mathe-
» maticis, Ariolis, Aruspicibus, Vaticinatoribus,
» sive aliis Astrologiam judiciariam, seu quam-
» libet artem divinatoriam quomodolibet profi-
» tentibus, qui judicia, prognostica, seu praeco-
» gnitiones, et praedictiones, super praemissis,
» etiamsi id non certo se affirmare protestentur,
» fecerint, sive a se, vel ab aliis jam facta, seu
» factas in posterum penes se similiter retinue-
» rint, vel alicui dederint, seu ostenderint ; aut
» de eis quovis modo etiam improbando scripto,
» vel verbis tractaverint, nedum Excommunica-
» tionis majoris latae sententiae, sed etiam, uti
» laesae Majestatis reis, ultimi supplicii, ac con-
» fiscationis omnium bonorum suorum etiam Ro-
» manae Curiae officiorum, ac devolutionis quo-
» rumcumque Civitatum, Castrorum, et Locorum
» Jurisdictionalium, et Feudalium. §. 4. Clericis
» quoque, et Presbyteris, aliisque Personis Ec-
» clesiasticis, tam Saecularibus, quam cujusvis
» ordinis, Congregationis, societatis, seu Insti-
» tuti, vel Militiarum quarumcumque, etiam Ho-
» spitalis Sancti Joannis Hierosolymitani, aliisque
» quomodolibet exemptis, ac Nobis, et Apostolicae
» Sedi immediate subjectis, Regularibus utrius-
» que sexus, ultra praedictas, etiam privationis
» beneficiorum, et dignitatum, ac officiorum Ec-
» clesiasticorum, etiam Monasteriorum, Priora-
» tuum, et Praeceptoriarum, ac aliorum quorum-
» cumque ; et inhabilitatis perpetuae ad illa in
» posterum obtinenda, ita quod personae Eccle-
» siasticae, praevia illarum degradatione, Curiae
» saeculari tradantur puniendae, in Episcopali ve-
» ro, Archiepiscopali, Metropolitana, Primatiali,
» Patriarchali, aut quacumque alia etiam Supe-
» riori Ecclesiastica, vel mundana quantumvis
» sublimi, excellente, et speciali nota digna, etiam
» suprema constitutis Dignitate, easdem Excom-
» municationis, ac privationis etiam regiminis,
» et administrationis Ecclesiarum, et aliorum
» quorumcumque Beneficiorum, et dignitatum
» quantumvis amplissimarum, et Patriarchali ma-
» jorum, ac officiorum suorum, et inhabilitatis
» poenas, ipso facto incurrendas, Apostolica au-
» ctoritate, tenore praesentium, infligimus, et
» imponimus. »
Hanc judiciariam Astrologiam damnant etiam 16
omnes Doctores communiter cum D. Augustino;
lib. 2. *de Genesi ad literam cap.* 17. *et lib.* 2. *de*
Doctrina Christi c. 21. 22. 23. 24. *lib.* 5. *de Ci-*
vitate Dei c. 1. et sequentibus, quibus locis re-
futat diffuse hanc judiciariam Astrologiam, et
ostendit eam pertinere ad occulta cum Daemoni-
bus commercia; D. Thom. 22. *quaest.* 95. *art.* 5.
Et juremerito dicunt omnes esse gravissimum
peccatum, quia haec divinatio supponit actiones
humanas pendere ab astris, quod est gravissimus
error contra Fidem, cum judicet *fatum, quod an-*
tiqui Astrologi dicebant esse immutabilem omnium
eventuum dispositionem a stellis dependentem, et
consequenter tollat liberum arbitrium, Deumque
faciat auctorem peccati, ut eleganter ostendit
Origenes apud Eusebium *de praeparatione Evan-*
gel. lib. 6. *cap.* 8. *et* 9. Eo vel maximo, quod 17
utentes hac Divinatione subjiciunt se disciplinae
Diaboli, ex cujus traditione per homines curiosos
ab ipso deceptos regulae hujus artis processerunt,
ut docet Lactantius *lib.* 2. *Divinarum instit. c.* 17.
Apulejus apud Augustinum *lib.* 8. *de Civitate Dei*
cap. 16. et ipse Div. Augustinus plurimis in locis.
Unde optime asserit Paulus Rubeus *in annotation.* 18
ad decis. 320. Rotae *part.* 9. *tom.* 2. *n.* 44. *et seq.*
nescire, an Astrologia judiciaria *vocanda sit ju-*
diciaria, vel sine ratione, digna potius despectu,
quam aspectu stellarum, a quibus ipsa extrahit

mendacia, ut ea rendat tanto carius, quanto illa sit
19 *mercatura coelestis.* Et apposite (subjungit ipse
num. 54.) tales Astrologi, dum adeo intrepide de
planetis coelestibus verba faciunt, possent facete
interrogari una cum Diogene : *Quandonam de coelo
venistis ?* Et tandem *num.* 68. pro finali puncto
concludit hortando omnes, qui huic fallaci, et
prohibitae arti incumbunt, ut possessores, et non
scrutatores coelorum generose quaerant se constituere, et non se, et alios seducere ; nam ut
inquit S. August. *in Psal.* 71. *Mathematicus sedu-*
20 *ctus seducit, et deceptus decipit.* Et per hoc Phavorinus apud Gellium *lib.* 4. *cap.* 1. dicit partem
millesimam eorum, quae quotidie Astrologi praedicunt, veram non esse, et de facto Cicero *lib.* 2.
de Divinations observat, *quod promiserunt Astrologi
Pompejo , Crasso , et Caesari laetissima omnia, et
nonnisi jam senes domi cum summa gloria morituros, at quisque eorum infeliciter, et immature periit.*

21 Hujus damnatae artis cultores dicuntur Astrologi planetarii ab astris, et planetis ; et quia ex
astris, et planetis generationes praedicunt, dicuntur *Genethliaci*, et communi nomine vocantur
22 *Mathematici, cap. Igitur* 1. *qu.* 3. *caus.* 26. Et
proprie, et rigorose sunt illi, qui vanam, et falsam syderum, et astrorum scientiam professi ex motu syderum, et astrorum, et maxime planetarum praedicunt futura fortuita, aut praesentia, et praeterita penitus hominibus occulta, aut ex hominum ortu, et natali die, aut quavis alia temporum, et momentorum observatione, et notatione indicant, et praenunciant de cujusque hominis statu, conditione, vita, cursu, honoribus, divitiis, nuptiis, sobole, salute, moribus, morte, itineribus, certaminibus, inimicitiis, simulationibus, odiis, carceribus, exiliis, caedibus, aliisque variis discriminibus, et fortuitis rerum eventibus adversis, vel prosperis. Ita Azorius *part.* 2. *institut. moral. lib.* 9. *cap.* 13. Suarez *tom.* 1. *de Religione l.* 2. *de superstit. cap.* 11. *num.* 8. Farinac. *in prax. crimin. quaest.* 20. *num.* 111. *et de Haeresi quaest.* 185. n. 56. Martin. Delrio *lib.* 4. *cap.* 3. *quaest.* 1. Lessius, *lib.* 2. *cap.* 43. *dubitat.* 6. Sanchez *in praecept. Decalogi lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 27. *et sequent.* Benedictus Pereira *de Magia*, *lib.* 3. *cap.* 1. *cum sequent.* Salas, et alii communiter.

23 Tales Astrologi judiciarii praedicentes absolute aliquid in particulari, verb. grat. Paulum tali morte, tali tempore, et loco moriturum, futurum homicidam, furem, Cardinalem, vel Pontificem, et similia, quamvis non certo, sed tantum probabiliter eventura praenuntient, peccant, mortaliter,
quia cum revera nihil tale ex Astris colligi possit,
omnis similis praedictio referenda est ad disciplinam malignorum spirituum, et occultam eorum societatem, ut colligitur ex citata *Constitut.*
Sixti V. quam obligare non solum in foro exteriori, sed etiam in interiori conscientiae, tenent
Sanchez, Salas, Homobonus, Bonacina, Barbosa,
et alii. Quod si aliquando vera fuerint praenun- 24
tiata, non est quod ex astris potuerint certo praecognoscere, sed ideo est, vel quia casu ita accidit,
ut docet Divus Augustinus *l.* 7. *Confess. cap.* 9.
vel (quod verius est) quia intercedit pactum, *et*
invocatio Daemonis suggerentis sibi nota ad
homines decipiendos, ut docet idem S. Augustinus
lib. 5. *de Civitate Dei c.* 17. *in fine;* et sic Lessius
lib. 2. *cap.* 43. *dubit.* 6. *num.* 43. Filiuc. *tract.* 6.
num. 93. et alii passim. Si vero Astrologi solum 25
in genere praenuntient, ita ut probabilis ratio reddi possit ex aetate, dispositione corporis, temperamento, consuetudine vitae, aut aeris affectione, quae ex syderum concursu, vel astrorum aspectu proveniat, non sunt condemnandi. Lessius *loc. cit. num.* 42. et alii. (*)

Inquirentes occulta furta, vel alia delicta occul- 26
ta ab Astrologis judiciariis, sicuti et per quamvis divinationem, peccant mortaliter, quia absque Daemonis auxilio haec sciri nequeunt. Sotus *De Justitia lib.* 8. *quaest.* 3. *art.* 2. *circa solutionem ad* 3. Navarr. *sum. c.* 11. *num.* 10. Martin. Delrio *lib.* 4. *disquisit. Mag. cap.* 2. *quaest.* 7. *sect.* 4. et
alii. Sic etiam mortaliter peccant consulentes 27
Astrologos ad inveniendos thesauros occultos, et consulentes eos, qui affirmant se videre venas metallorum, et thesauros in terrae visceribus latentes, et recurrentes ad eos pro difficili curatione morborum, quia non possunt naturaliter, sed solum ope Daemonis illa scire, et penetrare, et respective curare. Naldus *verb. Astrologus num.* 1. Sanchez *in Decalogo tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 38. num. 36. et alii plurimi. Et colligitur *ex c. Qui sane salvatore quaest.* 2. *caus.* 26. ubi sic dicitur: *Omnis inquisitio, et curatio, quae a Divinis, et Magicis artibus ... expetitur, mors potius dicenda est, quam vita ; qui ea sectantur, si se non correxerint, ad aeternam perditionem tendunt.*

Contra Astrologos judicarios variae sunt statu- 28
tae poenae. In *l. Nemo*, et in *l. Etsi*, *Cod. de Maleficis , et Mathematicis* statuitur eadem poena, quae est statuta contra Necromanticos, et alios
Magos. In Conc. Toletan. 1. *cap. ult.* et in *Const.* 29
Sixti V. incip. *Coeli*, et *Terrae Creator*, et in *Constit.* Urbani VIII. incip. *Inscrutabilis judiciorum*

(*) Hinc peccatum non est timere, aut cavere aliquid praenunciatum ex cognitione syderum, quatenus ex corporibus pendet, ita tamen ut homo pro conjectura solum habeat quidquid inde cognitum est, et non certo id sibi suadeat, cum scientia astrorum non habeatur perfecte; Bonacina, Escobar, et plures apud Mendo *de Jure Academico t.* 2. *q.* 30. *in Append.* §. 4. Neque illicitum est, si cometa, aut stella nova appareat, vestigare ejus causas, et effectus ex principiis naturalibus, quantum ex his conjici potest. Divus Thomas 3. *p. quaest.* 36. *art.* 7. *ad* 1. *(Edit. Harbiel.)*

Dei altitudo, statuitur poena Excommunicationis
ipso facto. Et in praefatis Constitutionibus statni-
tur, quod severius possint ab Inquisitoribus, et
Ordinariis locorum puniri, et si praesumant prae-
dicere, et sua falsa judicia formare de statu Rei-
publicae Christianae, vel Sedis Apostolicae, sive
de vita, aut morte Papae, et ejus Consanguineorum
usque ad tertium gradum, statuitur, quod tam-
quam rei laesae Majestatis poena ultimi supplicii,
30 et confiscationis omnium bonorum puniantur. E-
tiamsi protestentur, se non certo affirmare, quod
dicunt. Urbanus VIII. in citata *Constit. Inscruta-*
31 *bilis.* Easdem poenas incurrunt Astrologi talia
judicia sive a se, sive ab aliis facta scienter re-
tinentes, vel dantes, seu ostendentes aliis, aut de
iis, quovis modo tractantes. Urbanus VIII. *ibid.*
32 Si Ecclesiastici sint, tam saeculares, quam regu-
lares incurrunt, ultra praedictas poenas, etiam
privationem omnium beneficiorum, et officiorum,
et perpetuam inhabilitatem, et praevia degrada-
tione, tradendi sunt Curiae saeculari pro condi-
33 gna punitione; *ibid.* Si sint Episcopi, aut etiam
majores Praelati, ipso facto privantur omnibus
gradibus, dignitatibus, et beneficiis, et incurrunt,
ultra excommunicationem sicut alii, privationem
34 regiminis, et perpetuam inhabilitatem; *ibid.* Eas-
dem poenas incurrunt etiam omnes consulentes
tales Astrologos, Ariolos, Mathematicos, Aruspi-
ces, Vaticinatores, et alios bujus generis de statu
Reipublicae Christianae, aut Sedis Apostolicae,
vel de vita, et morte Papae, aut ejus Consangui-
35 neorum usque ad tertium gradum. Vel qui judi-
cia, aut praedictiones in praefatis etiam sponte
oblata receperint, illisque usi fuerint, vel apud
se retinuerint. Urbanus VIII. in *Constit. Inscruta-*
bilis judiciorum Dei altitudo.

36 A quibus autem judicandi, et condemnandi sint
hujusmodi Astrologi judiciarii, statuitur expresse
in cit. *Constit. Inscrutabilis* §. 5. his praecisis ver-
bis: « Cognitionem autem causarum bujusmodi
» quoad personas Ecclesiasticas, tam saeculares,
» quam Regulares in Urbe nostra, et illius di-
» strictu, ad dilectos Filios nostrum in eis Vica-
» rium in Spiritualibus Generalem, nec non ejus-
» dem Urbis Gubernatorem, ac causarum Curiae
» Camerae Apostolicae Auditorem Generalem, et
» eorum quemlibet in solidum, extra vero Ur-
» bem, et districtum praedictum in Provinciis
» Nobis et Apostolicae Sedi subjectis ad S. R. E.
» Cardinales in eisdem Provinciis de latere Le-
» gatos, et Praelatos, et Praesides in Dignitate
» Ecclesiastica constitutos pro tempore existen-
» tes. In aliis vero omnibus et singulis Provin-
» ciis, Regnis, Civitatibus, Oppidis, Castris, et
» Locis, tam sub nostra, et dictae Sedis, quam
» cujusvis alterius Principis ditione compreben-
» sis, privative quoad omnes etiam Superiores
» Religiosorum, ipsisque Superioribus penitus
» exclusis ad Ordinarios locorum; ubilibet vero
» locorum etiam ad haereticae pravitatis inqui-
» sitores spectare volumus. » Astrologiae judi- 37
ciariae libros retinentes ac legentes ab inquisito-
ribus contra haereticam pravitatem puniri pos-
sunt. Sixtus V. in cit. *Constit.* incip. *Coeli et terrae*
Creator.

Ægyptianae vel Ægyptiani vulgo dicti Zingari, 38
vel Zingarae, qui se jactant divinare bonam, vel
malam fortunam, et in dies ab idiotis praesertim,
et plebejis passim de sua sorte consuluntur, pos-
sunt ab inquisitoribus puniri. Sic Villadiego *in*
polit. cap. 5. §. 20. *num.* 40. et alii. Tam Ægy- 39
ptianae, et Ægyptiani id facientes, quam omnes
alii ipsos, vel ipsas consulentes peccant mortali-
ter, si fiat cum firma fide, vel scandalo. Si vero 40
fiat propter solam curiositatem, vel animo riden-
di, ut communiter fieri solet, peccant tantum
venialiter. Filliucius *tract.* 24. *n.* 135. Lupus *pag.*
323. *Diss.* 2. Busembaum *Medull. lib.* 3. *tract.* 1.
dub. 2. *num.* 10. Sanchez, et alii passim. Vide
verb. *Zingari per tot.*

Astrologi, qui vera dicunt, magis cavendi sunt, 41
quam qui falsa. Hi enim vanitatem suam osten-
dunt; illi vero cum Daemone foederis suspicio-
nem. S. Augustin. *lib. de Civit. Dei cap.* 7. apud
Ursayam *in Miscellaneo primo lit. A. n.* 299.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Astrologia naturalis sive Astronomia, quae 42
astrorum theoriam contemplatur, a nullo jure
prohibetur. Quaecumque autem Auctor contra 43
illam accumulat, de judiciaria tantum sunt intel-
ligenda, quae nec scientia, nec ars, nec nisi futilis
est conjectatio; quapropter et illam profitentes,
et illi credentes a doctis viris, et ab utroque jure
merito damnantur.

Astrologia judiciaria plurimis etiam Imperato- 44
rum Constitutionibus jam inde ab initio vetita, et
fere vindicata fuit. Ulpian. *lib.* 7. *de offic. Proc. in*
Collat. Leg. Mosaic. tit. 16. Nusquam vero severius
in hujusmodi homines saevitum est, quam quum
Valens ea de causa omnes Philosophos extinxit,
nec solum Philosophos, sed et qui Philosophorum
habitu utebantur, adeout nemo jam palliis indui
vellet ob periculi metum, ne ex eorum numero
videretur, qui futura praedicarent. Sozomen. *lib.*
6. *Hist. Eccles. cap.* 35. Ammian. Marcellin. *lib.*
29. Tulitque tunc temporis Valens legem 8. C.
Theodosiani *de Malefic. et Mathematic.* his verbis
conceptam: *Cesset Mathematicorum tractatus. Nam*
si qui publice aut privatim in die noctuque deprehen-
sus fuerit in cohibito errore versari, capitali sententia
feriatur uterque, neque enim dissimilis est culpa
prohibita discere, quam docere: cujus portio est lex
itidem 8. Codic. Justinianei, *eodem titul.*

Jacobus Gothofredus *in commentar. ad d. L.* 45

Cod. Theod. de Malefic. et Mathemat. Huic legi, ait, *occasionem omnino praebuisse credo memorabilem illum Gentilium, et Mathematicorum tractatum, quom memorant* Amm. Marcelliu. *etc.* Zosimus *etc.* Socrates *etc.* Sozomenus *etc.* Philostorgius *etc. et post omnes* Nicephorus *etc. et* Cedrenus *etc. Gentiles scilicet Christiani Principis pertaesi suarum vicissim partium Imperatorem avidius expetentes, imperaturi post Valentem nomen detestando divinandi genere exploratum iverant. Quae res et Mathematicorum nonnullos, Consultoresque ad ultimum supplicium perduxit, et Valentem ad hanc Constitutionem procul dubio adegit.*

Refert Procopius *in Anecdotis*, Justinianum infensum Astrologis fuisse, eosque camelis per Civitatem vectos humeris caecidisse; et tamen nulla lex Justiniani adversus eos reperitur in titulo *Codic. de Malefic. et Math.* 46

ASYLUM

VIDE VERB. *IMMUNITAS ART.* 2. *PER TOT.*

ATHEI

ARTICULUS EX NOVISSIMA EDITIONE BARBIELLINIANA

SUMMARIUM

1. Quid hic de Atheis quaerendum. — 2. Athei qui sint. — 3. Duplex eorum genus.—4. 8. Gentesne aliquae existent omnino Atheae, ut Baylius contendit. — 9. 10. Nullum in Republica tollerandum Atheum.

1 Non hic mihi animus est, Atheos refellere. Id pro hujus Bibliothecae instituto satis praestitum infra est in eo articulo, qui *Religio naturalis* inscribitur. Duo tantum paucis adversus Baylium disputabimus; primum an gentes existent omnino Atheae, alterum an Athei in bene constituta Republica tollerandi sint?

2 Sed antea, quinam *Athei* revera appellandi sint, videamus. Agens Plato *de legib. lib.* x. *sub initium* de iis, qui *faciunt, aut dicunt impium aliquod in Deos*, tres illos in classes tribuit, *vel quia Deos esse negant, vel quia etsi putant esse deos, de rebus tamen humanis curare ipsos minime arbitrantur, vel tertio, quamvis et sint, et de hominibus curam habeant, facile tamen placari eos votis, et sacrificiis opinantur.* Baylius *Rep. aux quest. d'un Prov. P.* 3. *cap.* 18. et Ephraimus Chambers in *Diction. Art. Athei* tres hic vident a Platone percensas Atheorum classes; ego tria impiorum genera hic intelligo, non Atheorum. Immo satis aperte Plato eos, qui negarent esse Deos, ab iis, qui Deos humana curare nollent, eo loco distinguit. Igitur (quod vox ipsa monet, si quid Graece scimus) illi tantummodo appellandi sunt Athei, quibus nullus est Deus.

3 Sunt autem hi duplicis generis, *negativi*, ut in Schola loquuntur, et *positivi*. *Negativos* dicimus, qui Deum omnem ignorant, nihil de illo audiverunt, suspicati sunt nihil: *positivos*, qui cum esse Deum acceperint, et ipsi forsitan aliquando crediderint, jam veritatem illam argumentis oppugnant, lapidemque omnem movent, ut non esse Deum omnino sibi persuadeant. Prima illa, quam proposuimus, quaestio ad *negativos* potissimum spectat; altera ad *positivos*.

Jam vero ut ad primam disputationem accedam, circa gentes non moror, quae penitus ignotae nobis sunt. Nam cum illarum gentium sensus nos omnino lateant, sit, ut sin minus favere, certe neque officere sententiae nostrae, quae Deum esse statuit, dicendae sint. Sed et illud cum Jacobo Bernardo *Nouvel. de la Rep. des lettres teur.* 1705. considerari pervelim, in hac nostra controversia maximam habere vim debere Ἀναλογίαν, aut inductionis rationem, quae caeteris in causis et debet, et solet valere plurimum. Cum enim gentes universae, quarum mores, ipsosque de Religione sensus probe perspectos habemus, Numen aliquod esse mirifica quadam, et insitata consensione doceant, merito colligimus hanc esse naturae vocem, quam gentes quoque nobis ignotae aliqua tandem ratione non exaudire non possint. Sed de notis gentibus jam videamus. 4

Ajo primum, non probari gentem aliquam omni Dei cognitione caruisse, quod apud aliquem antiquum Auctorem Athea vocitetur. Nimirum saepe 5

ab antiquis Scriptoribus, dum non pressius, et accuratius, Philosophorum more loquuntur, *Atheorum* vox non ad apertos tantummodo cujusque Numinis hostes, sed ad alia etiam impiorum genera significanda fuit usurpata. Frequentius autem Atheorum nomine ab Ethnicis notatos invenimus, quos veluti suorum Numinum contemptores execrabantur. Id de Diagora, Theodoro, Euhemero, Nicanore, et Hippone animadvertit Clemens Alexandrinus *in Protrep.* cujus auctoritatem frustra Baylius evertere conatus est. Quamquam non dubito, quin Christiani Scriptores non pauci plures e veteribus Philosophis Atheos appellarint, *quia*, ut Vossius ait *de orig. Idol. lib.* 1. *cap.* 1. *Sic apud Gentiles legissent; a Gentilibus vero, quia Deos Gentilium pro Diis non habebant.* Hac ipsa de causa ab Ethnicis Atheismi calumniam Apostolis, caeterisque primaevis Christianis liberaliter impactam novimus; idque idem ipse Baylius (ut videas hominis inconstantiam) Justini Martyris, aliorumque Christianae Religionis apologetarum gravissimo testimonio confirmat; *Contin. des pensées etc.* §. 28. *pag.* 134.

6 Nec facile viatorum, et aliorum quorumdam hominum recipienda sunt testimonia, gentes aliquas nullo tangi divinitatis sensu referentium. Joannes Hooke *T.* 1. *p.* 1. *pagin.* 13. de iis jure queritur, qui levissimis conjecturis illorum hominum mores nobis retulerunt, cum quibus non audebant, aut etiam non poterant conferre sermones, neque aliud de regionibus, aut moribus eorumdem sciebant, quam quod ex specula conspicere contingeret. Similia Auctor Anglus praeclari operis, quod gallice versum Amstelodami exiit an. 1731. *de providentia, et possibilitate physica Resurrectionis;* similia Nonnotus *Err. de Voltaire T.* 11. *cap.* 2. similia caeteri fere omnes, qui in hoc argumenti genere versati sunt; cum primis vero P. Lafitau, accuratus Auctor, quo nemo fere melius res barbarorum aut ipse novit, aut ut noscerent alii, praestitit, *Moeurs des Sauv. T.* 1. *c.* 1. *p.* 5. *seqq.* et Philippus Salvator Gilius, qui res Americae Meridionalis oculatus per multos annos testis egregiis apud nos commentariis Romae vulgatis diligenter, copioseque illustravit. Sed non omittam, quae hac de re Jacobus Acosta, occidentalium Indiarum oraculum appellatus, scribit in proemio *lib. de procur. Ind. salute: hoc,* inquit, *commune apud barbaros est, ut Deum quidem omnium rerum supremum, et summe bonum fateantur.*

7 At Gentes aliquae saltem sunt, quae Deum nec verentur, nec colunt, sed tantum Cacodaemonem, quem precibus, ac sacrificiis demereri student. Verum Barbaros illos graves viri non desunt, qui narrent cultum internum Deo sibi praestandum sumere, quin per sacrificia, vel caeremonias alias hominibus innotescat; quod de Canadensibus aliqui testificantur. Cacodaemonem vero quod colant, non ea de causa factum, quod maligno spiritui Deum subdant, sed quod Deum aut non curare nostra, aut qua est bonitate neque preces, neque vota praestolari, ut nobis bona impertiatur; contra Diabolum, nisi deliniatur obsequiis, humanum genus maximis aerumnis affligere sibi persuadeant. Qua in re stultissimos homines video, video homines maxima impietate implicatos; Atheos proprie dictos non video.

Etenim qui gentem aliquam esse atheam cum Baylio velint, non eam exlegem esse, non efferatam, atque omni immanitate barbaram, non divinae providentiae ignaram ostendere debent; sed 8
illam, quae nec Mundi hujus adspectu, nec traditione majorum, aut alia quapiam ratione aliquam esse praestantem excellentemque naturam didicerit, sive quae hujus rerum universitatis auctrix sit, vel legum latrix, vel scelerum vindex. Haec autem nemo hactenus ostendit, aut potuit ostendere. Satis nobis ista sint ad primam illam, quam posuimus dirimendam quaestionem. Qui haec copiose, nervose, eleganter disputata videre velit, adeat is ab Aloysio Brenna conscriptum, ac duobus tomis vulgatum Florentiae opus *de generis humani consensu in agnoscenda Divinitate*, ubi etiam singulas, quae notae nobis sunt, nationes ab Atheismi crimine invicte vindicatas inveniet.

Ad secundam transeo quaestionem, quae de tol- 9
lerandis Atheis erat. Hanc vero quaestionem facile solvam P. Zauwein. verbis *Tom.* 3. *Principior. Jur. quaest.* 2. *cap.* 5. §. 10. *p.* 396. dicamque nullum in Republica tollerandum esse Atheismum. « Ex
» quacumque enim causa Athei ita dicti negent
» Deum, sive quia ex erroneis suis principiis id si-
» bi persuasum habent, sive ut suis voluptatibus
» liberius servire possint; sive etiam quaedam
» moralia principia ad vitam caeteroquin honeste
» degendam decentia admittunt; nihilominus ta-
» men per necessariam consequentiam negare
» debent Deum esse legislatorem, dari leges, dari
» praemia, et supplicia sive pro hac, sive pro
» altera vita. Inde autem quid consequitur? sane
» nihil aliud, nisi quod hi tales tollant omne vin-
» culum inter superiores, et subditos, omnem
» nexum inter hominem, et hominem, omnem
» obligationem ex pacto, foedere, juramento re-
» sultantem, et inducant libertatem agendi quid-
» quid libuerit, atque hac ratione subruant fun-
» damenta, et convellant lapides angulares, qui-
» bus moles Reipublicae sustentatur ». Haec ille.

Equidem Baylius, Thomasius, et Tollandus 10
nefarii illi Atheismi tollerandi Magistri ajunt, Atheum etsi dogmata foveat Reipublicae maxime noxia, posse tamen ex aliis moralibus, politicisque principiis in Republica, suosque inter cives vitam ducere honestam, tranquillam, et pacificam, atque ex privata sua utilitate, metuque, ne Republica exterminetur, pacta servare, et Magi-

stratibus obtemperare. Caeterum quid inde inferas? Hoc unum, Atheos bonorum civium, et Philosophorum larva se tegere, revera inpos rapaces esse, homines nullius frontis, nullius religionis, nullius fidei, pestes Reipublicae, qui tamdiu intra honestatis fines sese contineant, quamdiu proprium commodum postulare id videatur; data vero occasione, et poenarum civilium depulso metu in omne criminum genus sint proruptari. Moshemius ipse, qui solum Atheorum multitudinem Reipublicae infensam habuit, ingenue fassus est, nullum Atheum fore bonum civem, nisi magno prorsus ingenio, ac judicio polleat. « Sed iterum cum Zauweinio loquor, quotusquisque » inter Atheos erit, qui illum principiorum moralium apparatum ad vitam civilem recte degendam necessarium secum afferat, ut non praevaleant praejudicia, et principia Atheismo propria, ab his vero meliora moralitatis principia supprimantur? »

ATTENTIO

SUMMARIUM

1. Attentio quid sit, et per quid differat ab Intentione. — 2. Attentio est duplex interna, et externa. — 3. Attentio interna quid sit. — 4. Attentio externa quid sit. — 5. Attentio interna circa orationem est triplex, scilicet superficialis, literalis, et spiritualis. — 6. Attentio superficialis quae sit. — 7. Attentio literalis quae sit. — 8. Attentio spiritualis quae sit. — 9. Quaelibet ex his tribus Attentionibus adhuc est triplex, scilicet, actualis, virtualis, et habitualis. — 10. Attentio actualis quae sit. — 11. Attentio virtualis quae sit. — 12. Attentio habitualis quae sit. — 13. Ad satisfaciendum praecepto de recitando Divino Officio, et de audienda, vel celebranda Missa, requiritur sub culpa mortali, nedum Attentio externa, sed etiam interna. — 14. Dantur ad id duo Glossae versiculi. — 15. Afferuntur ad faciliorem captum alii duo versiculi. — 16. Adducitur clara ratio; ad n. 17. — 18. Afferuntur et solvuntur duae objectiones; ad n. 23. — 24. Ad peccatum mortale incurrendum ob defectum debitae Attentionis internae, non est necesse, ut mentis evagatio sit deliberata, directeque volita, sed sufficit si sit volita indirecte. — 25. Si vero distractio non sit plene voluntaria, vel inadvertenter aliud cogitet, aut faciat, quousque advertat se distrahi, semper reputatur sufficienter attentus, et per consequens satisfacit praecepto attente recitandi Officium, vel audiendi, seu celebrandi Missam. — 26. Clerici Beneficiati, qui cum voluntariis distractionibus recitant Divinum Officium, licet mortaliter peccent, non tenentur tamen ad ullam fructuum restitutionem, dummodo tamen integre, et cum intentione orandi, et Deum colendi recitent. — 27. Affertur efficacissima ratio; ad n. 28. — 29. Ad satisfaciendum praecepto recitandi Divinum Officium, vel audiendi, seu celebrandi Missam, sufficit Attentio tacita, vel implicita. — 30. Qui officium incipit recitare, vel Missam audire cum intentione recitandi, vel audiendi debite, quoties dedita opera mentem non divertit, licet per totum Officium, vel Missam distractus, non peccat mortaliter. Et hoc Sanchez intelligit de omnibus. — 31. Gobat tamen merito intelligit de solis scrupulosis, et solitis recitare, et respective audire pie, et devote. — 32. Qui accedit ad Ecclesiam de more ibi Officium recitaturus, vel Missam celebraturus, seu auditurus, ut adimpleat munus suum, sufficientem habet Attentionem, ac proinde satisfacit, quamvis postea recitet, audit, vel celebret involuntarie distractus. — 33. Dummodo quis adhibeat mediocrem diligentiam pro repellendis distractionibus se vexantibus, et non supina, et crassa negligentia se evagari sinat, satisfacit praecepto cum sufficienti Attentione. — 34. Quinimmo absque culpa poterit admitti aliqua brevis mentis evagatio ad refocillandum cerebrum, vel cor. — 35. Quamdiu scrupoloso evidenter non constet, quod mutaverit propositum recitandi attente, licet advertens, sciens, volens inhaeserit cogitationibus plane alienis inter recitandum Officium, vel audiendum Sacrum, credere potest, se satisfecisse suae obligationi. — * 36. An Attentio Ministri in conficiendo Sacramento, sit necessaria. — 37. An peccat, qui voluntarie se distrahit in confectione Sacramenti. — 38. An teneatur ad restitutionem Beneficiarius, qui recitat Officium sine debita Attentione.

1 Attentio est actus intellectus, per quem homo considerat ea quae facit, et differt ab intentione, quia intentio non est actus intellectus, sed est actus voluntatis circa fi-
2 nem. Sic Doctores communiter. Attentio est du-
3 plex, interna, et externa. Attentio interna est animi advertentia, et applicatio ad id, quod agit, seu
4 recitat. Attentio externa est illa, per quam nihil externe fit incompatibile cum Attentione interna,
5 ut legere, scribere, pingere etc. Attentio interna circa orationem vocalem est triplex, scilicet su-
6 *perficialis*, *literalis*, *et spiritualis*. Attentio *superficialis* est illa, qua attenditur ad verba tantum, ut ea recte, distincte, et reverenter proferantur,
7 et non confundantur. Attentio *literalis* est illa, qua attenditur ad sensum verborum, ut haec percipiantur mente, et affectus applicetur ad hoc,
quod verba significant. Attentio *spiritualis* est il- 8
la, qua attenditur ad Deum, ut terminum nostrae orationis, et ad rem, seu gratiam, pro qua oratur.
Quaelibet ex his tribus Attentionibus adhuc est 9
triplex, scilicet *actualis*, *virtualis* et *habitualis*. *Ac-* 10
tualis est illa, qua sic actu mente attenditur ad verba, sensum, et Deum, seu gratiam petitam, ut sit exclusa omnis alia cogitatio extranea, idest in genere, est illa, qua reipsa mens cogitat eodem momento, quo actus producitur externus.
Virtualis est illa, qua a principio quidem mente 11
attenditur ad verba, sensum, et Deum, seu gratiam petitam, postea tamen orans involuntarie distrahitur, et ista durat tamdiu, quamdiu quis involuntarie distrahitur, vel quando dedita opera non distrahitur; idest in genere Attentio virtualis est animi ad opus applicatio non actu, sed virtute remanens

12 ex actuali praehabita non revocata. *Habitualis* est
illa, qua ex frequentatione actuum redditur quis
sic dispositus ad attendendum ad verba, sensum,
et Deum, seu gratiam petitam, ut licet antea At-
tentionem actualem non habuerit, ex cujus vi
sequeretur vocalis oratio, tamen si ei in mentem
venisset, ipsam Attentionem actualem non omisis-
set, ut si Clericus dormiens ex habitu aliquam
horam Canonicam recitaret, certe si de ea actu
cogitasset, necessariam Attentionem non omisisset:
idest in genere: Attentio *habitualis* est propensio
ad attendendum, orta ex frequentatione actuum,
ita ut si actu de ea cogitatum fuisset, necessaria
Attentio non omissa esset.

13 Ad satisfaciendum praecepto de recitando Di-
vino officio, et de audienda, vel celebranda Missa
requiritur sub culpa mortali, nedum Attentio ex-
terna, sed etiam interna. Sic Divus Chrysostomus
homil. 79. *ad populum Antiochenum*, Divus Thomas
in 4. *dist.* 15. *quaest.* 4. *art.* 2. *quaestiune.* 4. *ad* 2.
Major *in* 4. *dist.* 12. *quaest.* 2. Cajetanus, Sotus,
Navarrus, Azorius, Lessius, Suarez, Sa, Reginal-
dus, Aragonius, Filliucius, Valentia, Vasquez,
Rodriquez, Malderus, Moneta, Macignus, Garzi-
as, Paulus Squillante, Bonacina et alii plurimi.
Et colligitur aperte *ex c. Dolentes* 6. *de ce-
lebratione Missar.* ubi sic praecise habetur: *Et
si quando, cum haec celebrantur, intersint, Chori
silentium fugientes intendunt exterius collocutionibus
laicorum, dumque auditum ad indebitos sermones
effundunt, aures intentas non porrigunt ad Divina.
Haec igitur et similia sub poena suspensionis peni-
tus inhibemus, districte praecipientes in virtute obe-
dientiae, ut Divinum Officium nocturnum pariter, et
diurnum, quantum eis dederit Deus studiose celebrent
pariter, et devote.* Ubi Glossa notat *studiose*,
quantum ad Officium oris, idest sine Syncopa, et
devote, quantum ad officium cordis juxta illud
Apostoli *ad Ephes* 5. *Cantantes, et psallentes in cordi-*
14 *bus vestris Domino.* Unde Glossa *in c. Cantantes
dist.* 92. hos versiculos refert:

Non vox, sed votum, non musica chordula, sed cor,
Non clamans, sed amans cantat in aure Dei.

15 Et ad hoc faciunt etiam alii duo sequentes ver-
siculi a Doctoribus pro faciliori captu adducti:

Dirige cor sursum, bene profer; respice sensum;
Inque Choro ne sis corpore, mente foris.

16 Et ratio est clara, quia Ecclesia praecipit Divi-
num Officium devote recitari in *supracit. c. Do-
lentes* ibi: *Devote.* Devotio autem est actus inter-
nus, adeoque ultra Attentionem externam requi-
17 ritur etiam interna. Tum quia praecipitur Offi-
cium, prout est actus orationis Deo gratus, sed
nulla oratio est Deo grata sine Attentione interna,
immo a Deo reprehenditur; *Matth.* 15. *Populus hic
labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me;*
et juxta id, quod ex Divo Gregorio refert, et ap-
probat Divus Thomas 2. 2. *quaest.* 83. *art.* 13. *Il-
lius orationem Deus non audit, cui qui orat, non
attendit;* et per hoc asseveranter idem Divus Tho-
mas *in* 4. *Dist.* 15. *quaest.* 4. *art.* 2. *quaestiuncula*
4. *ad* 2. sic ait: *Si ad contrarium mens evagetur,
etiam culpa mortalis erit;* et S. Chrysostomus *homil.*
79. *ad populum Antiochenum* in haec praecisa ver-
ba prorumpit: « Quae enim excusatio, et venia
» dabitur nobis, si cum amicis loquentes adsu-
» mus animo, mentemque adhibemus, cum Deo
» vero colloquentes animo in rebus indignis pe-
» regrinamur? Possetque tam foeda, et turpis
» esse peregrinatio illa mentis, ut duplicis sce-
» leris, seu lethalis culpae labem haberet; unam,
» verbi causa, cogitati, optatique stupri, seu
» homicidii, alteram insignis injuriae, quia divi-
» nae preces, Psalmi, Sacraeque Scripturae ver-
» ba tunc afficiuntur.»

Nec valet objicere, quod Ecclesia actus inter- 18
nos praecipere non potest, cum super illos pote-
statem non habeat, nec de illis judicet. Nec etiam 19
valet objicere, quod difficillimum est, talem Atten-
tionem internam habere, ac proinde credibile non
sit, Ecclesiam voluisse talem jugum imponere, cum
ipsa sit piissima mater, et ejus jugum suave sit.
Non valet, inquam, primum, quia licet Ecclesia 20
non possit per se, ac directe praecipere actum
mere internum, ac seorsim sumptum, potest ta-
men Ecclesia ipsum compraecipere, seu indire-
cte, et concomitanter praecipere una cum actu
externo, quando ad ejus rationem, seu moralem
substantiam actus internus requiritur, prout in
proposito Attentio interna requiritur ad rationem,
et moralem substantiam orationis, cum haec sine
ulla Attentione interna potius esset simulatio ora-
tionis a Deo reprehendenda juxta illud Matth. 15.
*Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum
longe est a me;* adeoque Attentio interna circa re-
citationem Officii cadit sub Ecclesiae praecepto,
et hac praecipiendi potestate Ecclesia usa est tri-
bus Œcumenicis Conciliis, in quibus Officii reci-
tationem attentam praecipit, videlicet in Concil. La-
teranensi sub Innocentio III. *in c. Dolentes* 9. *de ce-
lebratione Missar.* in Concil. Viennensi sub Clemen-
te V. in Clementina *cap. Gravi* 1. *de celebratione
Missar.* et in Concil. Tridentino sub Pio IV. *in sess.*
24. *de reformat. cap.* 12. Nec pariter valet secun- 21
dum, quod scilicet difficillimum sit, talem Atten-
tionem internam habere pro adimplendo tali prae-
cepto, nam facillime adimpleri potest praeceptum
cum Attentione tantum virtuali, quam habere
non est arduum, ut experientia patet in omnibus
aliis negotiis. Tum quia facillima est Attentio in- 22
terna superficialis ad verba cum pia intentione
orandi, et colendi Deum prolata, quae Attentio
superficialis ex communi Doctorum est sufficiens

pro adimplendo praecepto, quia Attentio haec superficialis cum dicta pia intentione facit orationem perfectam quoad substantiam, Deoque pergratam, ut patet in Monialibus, aliisque idiotis Horas Canonicas ignoto idiomate recitantibus, qui omnes sine dubio praecepto satisfaciunt cum sola illa Attentione superficiali ad verba animo lau-
23 dandi, et colendi Deum prolata. Immo tanta saepe est sententiarum Divini Officii profunditas, ut eorum sensus et mysteria vix doctissimis pateant. Unde etiam docti eam Attentionem licite omittunt, et quia necessaria non est, et ut ne nimia illa Attentio caput gravet, vel laedat; quamvis tamen omnium consensu doctorum sit consulenda Attentio literalis, vel spiritualis, si sine capitis offensione haberi possit.

24 Ad peccatum mortale incurrendum ob defectum debitae Attentionis internae non est necesse, ut mentis evagatio sit deliberata directeque volita, sed sufficit si sit volita indirecte, ut cum quis advertit se non attendere, et per crassam, et supinam negligentiam de hoc non curat; aut cum quis licet nolit esse distractus, tamen voluntarie occupat se in actionibus sive interioribus, sive exterioribus, quae secum non patiuntur Attentionem necessariam. Unde si quis advertat, se per id quod cogitat, aut facit, esse distractum ab Attentione requisita ad recitationem officii, ad auditionem, vel celebrationem Missae, et per crassam, et supinam negligentiam non curet ad id mentem colligere, sed per totum Officium, et totam Missam, aut per notabilem partem perseveret sic crasse, et supine
25 distractus, non satisfacit praecepto. Si vero distractio non sit plene voluntaria, sed inadvertenter aliud cogitet, aut faciat, quousque advertat se distrahi, semper reputatur sufficienter attentus, et per consequens satisfacit praecepto attente recitandi Officium, seu Missam audiendi, vel celebrandi: quia licet pro tunc non habeat Attentionem actualem, habet tamen virtualem, quae sicut in omni alio opere, ita etiam in recitatione Officii, et auditione, vel celebratione Missae sufficit; non enim requiritur Attentio actualis semper durans, ut scilicet quis per totum Officium, seu Missam attendat actu semper ad omnia verba, vel Deum; immo haec Attentio continua ob naturalem mobilitatem, et instabilitatem mentis humanae naturaliter vix possibilis esset, ideoque sub humano praecepto cadere non potest. Sic *Doctores communiter*.

26 Clerici Beneficiati, qui cum voluntariis distractionibus recitant Divinum Officium, licet mortaliter peccent, non tenentur tamen ad ullam fructuum restitutionem, dummodo tamen integre, et cum intentione orandi, et Deum colendi recitent. Sic D. Antoninus, Hostiensis, Major, Gerson. Corduba, Medina, Sotus Toletus *lib.* 2. *cap.* 12. Navarrus *de Orat. cap.* 10. *num.* 31. Layman *lib.* 4. *tract.* 1. *cap.* 5. *n.* 10. Gobat *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 2. *num.* 842. Sporer *tom.* 2. *c.* 2. *sect.* 2. §. 5. *n.* 88. et alii multi contra Suarez, et Barbosam *in*
cap. Dolentes, et alios multos a se citatos. Et ra- 27
tio efficacissima est, quia Leges odiosae, et praesertim poenales non sunt extendendae ultra proprietatem verborum, sed potius intra eamdem restringendae quoad fieri potest, *cap. fin. de Transact.* ibi: *In his, in quibus Jus non invenitur expressum, procedas* (aequitate servata) *in humaniorem partem declinando semper secundum quod personas, et causas, et loca, et tempora postulare videris*; et *c. Ex literis, de probat.* ibi: *Promptiora sunt Jura ad absolvendum, quam ad condemnandum*, et *l. Benignius* 18. *ff. de leg.* ibi: *Benignius leges interpretandae sunt, quo eorum voluntas conservetur; l. Semper in dubiis, ff. de regul. Jur.* ibi: *Semper in dubiis benigniora praeferenda sunt; l. Placuit, Cod. de Jud.* ibi: *Placuit in omnibus rebus praecipuam justitiae aequitatisque, quam stricti juris, esse rationem*, et similiter statuitur *l. Arianus, ff. de obligat. et action. l. In ambiguis ff. de regul. Jur.* Atqui Sacri Canones praecipientes Attentionem non faciunt ullam prorsus mentionem restitutionis, ut patet *in cap. Dolentes* 9. *de celebrat. Missar.* Clement. *Gravi, de celebrat. Missar.* et Trident. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 1. et Leges Canonicae praecipientes restitutionem fructuum ob neglectum pensum Canonicum expresse solum loquuntur *de non recitante, non dicente, omittente, vel intermittente*, ut patet *in sess.* 9. §. *Statuimus* Concil. Lateran. celebrati sub Leone X. et in *Constit.* S. Pii V. incip. *Ex proximo.* Recitans autem Officium cum distractionibus voluntariis non potest vere dici illud non recitasse, vel omisisse; quomodo enim posset vere dici illud recitasse distracte, si nullimode recitasset, et penitus omisisset, adeoque stat clarum, quod Beneficiati recitantes Officium cum voluntariis distractionibus, licet peccent mortaliter, non tenentur ad restitutionem fructuum, si illud integre, et cum inten-
tione orandi, et Deum colendi recitent. Tum quia 28
obligatio restitutionis non est imponenda maxime a Confessariis, nisi cogat indubitata veritas, ut recte post Graff. Polancum, et alios docet Gobat *loc. cit.* (*)

(*) Fructuum restitutioni obnoxium esse Beneficiarium, voluntaria animi *evagatione* Officii Breviarium persolventem, hoc ratiocinio evidenter constare reor. Recitatio Beneficiariis imposita, qua deficiente, fructuum restitutioni subjiciuntur, est vera oratio. A vera autem oratione inseparabilis est Attentio saltem virtualis omnem voluntariam animi distractationem excludens. Itaque Beneficiarius, qui voluntarie distractus Canonicas horas percurrit, vere eas non recitat, adeoque fructuum restitutioni adstringitur. Major certa est, nisi forte quis dicat Officium sub resti-

29 Ad satisfaciendum praecepto recitandi Divinum
Officium, vel audiendi, seu celebrandi Missam,
sufficit Attentio tacita, vel implicita, non enim
requiritur propositum expressum ante recitandi,
audiendi vel celebrandi. Unde intendens in genere recitare Officium, audire seu celebrare Missam, modo consueto, vel intendens Deum laudare, et debito suo satisfacere, sufficientem habet
Attentionem; Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 3. *c.* 3.
num. 6. et *lib.* 4. *cap.* 26. *num.* 5. Lessius, Bona-
30 cina, et alii. Qui Officium incipit recitare, et Missam audire cum intentione recitandi vel audiendi
debite, quoties dedita opera mentem non divertit, licet per totum Officium, vel Missam distractus, non peccat mortaliter. Ita Sanchez cum multis a se citatis *lib.* 7. *Consil. Moral. c.* 2. *dub.* 28.
31 *n.* 10. intelligens de omnibus. Gobat tamen *l. c.*
num. 845. merito intelligit de solis scrupulosis,
et solitis recitare, et respective audire pie, et de-
32 vote. Qui accedit ad Ecclesiam de more ibi Officium recitaturus, vel Missam celebraturus seu
auditurus, ut adimpleat munus suum, sufficientem habet Attentionem, ac proinde satisfacit,
quamvis postea recitet, audiat, vel celebret involuntarie distractus. Ratio est, quia in tali intentione includitur Attentio, quae quasi necessario consequitur intentionem orandi, et Deum
colendi. Ita cum multis a se citatis Bonacina *tract.
de Hor. Canon. disp.* 1. *quaest.* 3. *punct.* 2. §. 2.
33 *num.* 24. Dummodo quis adhibeat mediocrem diligentiam pro repellendis distractionibus se vexantibus, et non supina, et crassa negligentia se
evagari sinat, satisfacit praecepto cum sufficienti
Attentione. Ita Sanchez cum multis aliis a se ci-
34 tatis *loco supra laudato num.* 25. Quinimmo absque culpa poterit admitti aliqua brevis mentis
evagatio ad refocillandum cerebrum vel cor. Idem
ibid. num. 10. post Gersonem, et alios. Idemque
censet Suarez *lib.* 4. *de Horis cap.* 24. *in fine*, si
inter recitandum Officium, et consequenter etiam
inter audiendum Sacrum aliquid quis annotet, vel
famulo mandet, quia nimirum advertit, se non
posse aliter conservare interiorem quietem, quam
turbat cognitio identidem illum stimulans ad man-
35 dandum chartae, ne forte obliviscatur. Quamdiu
scrupuloso evidenter non constat, quod mutaverit propositum recitandi attente, licet advertens,
sciens, volens inhaeserit cogitationibus plane alienis inter recitandum Officium, vel audiendum Sacrum, credere potest se satisfecisse suae obligationi; cum hoc sit privilegium scrupulosorum,
ut ex communi Doctorum docent Suarez *cit. lib.*
4. *cap.* 25. *n.* 20. et Gobat *l. c. n.* 844.

ADDITIONES CASINENSES

Attentio Ministri, in conficiendo Sacramento, 36
non est necessaria ad valorem Sacramenti; dum
Suarez *in* 3. *p. d.* 12. *sec.* 3. *v. Dico* 1. docet, quod
minister, etsi distractus, vere conficit Sacramentum. *Quia* (ut ait) *actio ejus est simpliciter humana et libera, et procedit a priore intentione.* D. Ligorius *lib. VI. trac.* 1. *de Sacramentis cap.* 2.

Minister voluntarie se distrahens in confectione 37
Sacramenti, probabiliter dicunt DD. venialiter
tantum peccare, nisi esset periculum errandi in
formis, praesertim longioribus. In confectione tamen Eucharistiae voluntariam distractionem mortalem esse probabiliter tradunt Conc. *tom.* 8. *pag.*
513. *num.* 13. et Tamb. *de sacrif. missae lib.* 2. *c.*
23. Distractio enim in tali sacramento gravi irreverentia non carere videtur.

Ad quaesitum: an teneatur ad restitutionem 38
Beneficiarius, qui recitat officium sine debita Attentione? S. Alphonsus de Lig. distinguens respondit: *Qui interne voluntarie se distrahit, certe non satisfacit officio, et tenetur restituere.* De se distrahente *interius* probabiliorem sententiam edicit,
illum *non satisfacere, sed non esse obligandum ad restitutionem fructuum semper de bona fide eos percepерit;* quia oppositam sententiam non possumus
negare adhuc esse probabilem. Quibus confirmantur, quae Auctor noster *a num.* 26. *ad* 28. affert,
quae insuper non fuerunt infirmata ab Auctore
Adnotationis ad n. 28. ubi adducit locum ex Cabasutt. qui vero non de sola *voluntaria animi evagatione*, sed de *interceptione partis notabilis* divini
Officii loquitur. S. Alph. de Lig. *Theol. Mor. l.*
3. *n.* 669. et *lib.* 4. *n.* 177.

tutionis vincula Beneficiariis impositum Psittacorum more pronunciandum esse. Confer Cabassut. *Jur. Can. Theor. et Pr. lib.* VI. *cap.* XIV. *num.* 14. ubi hanc sententiam ratione et auctoritate firmat, additque: *Quisquis etiam sic recitat divinum Officium, ut notabilem ejus partem per nimium celeritatis affectum, aut per socordiam et negligentiam male proferendo intercipiat, tenetur quoque, si ea pars intercepta sit notabilis, restituere de fructibus, ad ejus partis proportionem.* (Edit. Rom. a. 1767.) Vide Addit. Casin. num. 38.

ATTRITIO

VIDE VERB. *POENITENTIAE SACRAMENTUM*

AVARITIA

SUMMARIUM

1 Varitia est inordinatus appetitus divitiarum,
erogationisque illarum tenacitas. *Est in re*
communis, et colligitur ex *Ecclesiast.* 5. ibi:
Avarus non implebitur pecunia, et ex Sancto Augustino *serm.* 107. *cap.* 3. ubi sic expresse
dicit: *Non solum avarus est, qui rapit aliena, sed*
2 *et ille avarus est, qui cupide servat sua.* Avaritia
consistit in tribus, scilicet in appetendo, in acquirendo, et in retinendo divitias inordinate. *Com-*
3 *munis.* Avaritia in avaro potest considerari et
circa Deum, et circa proximum, et circa se ipsum.
4 De Circaum fit peccatum mortale, quando repugnat charitati Dei, cum scilicet homo adeo inordinate, et immoderate appetit divitias, ut in eis ultimum finem constituat, paratus ob eas legem Dei violare, atque adeo amicitiam Dei, curamque salutis omnino postponat, vel excludat, quod innuere voluit Christus *Matth.* 6. ubi postquam dixisset: « Nemo potest duobus Dominis servire; » aut enim unum odio habebit et alterum diliget, » aut unum sustinebit, et alterum contemnet, » statim subjunxit: *Non potestis Deo servire, et Mammonae*, ita scilicet ut in divitiis totum affectum, curam, spem, aut velut ultimum finem constituatis, sic enim Deo contempto, Mammonae pro Deo servietis; unde Apostolus *ad Colossens.* 3. sic ad rem ait: *Avaritia est simulacrorum servitus*, et jam Osea *cap.* 12. dixerat: *Dives effectus sum, inveni Idolum mihi*; et Isaias *cap.* 2. *Repleta est terra argento, et auro, et repleta est terra Idolis*, ad quae egregie alludens Innocentius III. *lib. de vilitate conditionis humanae*, sic ait: *Sicut Idolatra servit simulacro, sic avarus servit thesauro; nam ille cultum Idololatriae diligenter ampliat, et iste cumulum pecuniae libenter augmentat; ille cum diligentia colit simulacrum, et iste cum omni cura custodit thesaurum; ille spem ponit in Idololatria, et Idolo, et iste spem ponit in pecunia, et nummo; ille timet mutilare simulacrum, et iste timet minuere thesaurum.* Et revera quod avarus Deum postponat divitiis, observat S. Augustinus *in psalm.* 96. ubi avarum alloquens sic ait: *Nam multa jubet Christus, et non facis, jubet Avaritia, et facis: jubet Christus, ut vestias pauperem, et non facis, jubet Avaritia, ut fraudem facias, et hoc potius facis.* Et idem *lib.* 2. *de Civitate Dei c.* 25. dicit, quod avari *frui volunt nummo, uti autem Deo; quoniam non nummum propter Deum impendunt, sed Deum propter nummum colunt.*

Circa proximum fit Avaritia peccatum mortale, 5
quando repugnat graviter charitati, vel justitiae erga proximum, v. g. immoderato habendi amore, aut injuste auferendo, aut retinendo rem alienam, aut duriter non succurrendo extremae, vel gravi proximi necessitati. *Communis* cum S. Thoma 2.2. *q.* 118. *art.* 4. *in corp.* ubi explicans quomodo Avaritia sit peccatum mortale, utpote justitiae oppositum in re gravi, dicit: *In quantum aliquis ... acquirit pecuniam ultra debitum aliena surripiendo, vel retinendo*, et S. Eusebius super illa verba Matth. 25. *Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare etc.* ubi sic ait: *Intelligamus quantae damnationis est spoliasse pauperem, quem summum crimen est non pavisse.*
Circa seipsum peccat avarus, cum ratione suae 6
Avaritiae, non tantum saevit in alios, sed etiam in suammet personam, nec pro se utendo suis divitiis, vel facultatibus ad necessitatem, vel sufficientiam; unde egregie Sanctus Petrus Chrysologus *serm.* 19. dicit: *Avarus nullius erit, nec*

suus erit; ita ut sibi negando etiam necessaria, red-
dat avarus suam vitam suum supplicium, ut ob-
servat Seneca *lib. de consolatione ad Polit* 8. ibi:
Ejus vita supplicium est.

7 Avaritia semper est lethalis, ubi opponitur jus-
titiae in re gravi *Communis* cum S. Thoma *loc. cit.*
8 *supra n.* 5. Aliquoties est etiam lethalis, licet
non opponatur justitiae; S. Thom. 2. 2. *quaest.*
118. *art.* 4. *in corpore* ubi sic expresse dicit: *Si*
in tantum . . . . amor divitiarum crescat, quod prae-
feratur charitati, ut scilicet propter amorem divitia-
rum aliquis non vereatur facere contra amorem Dei,
et proximi, sic avaritia erit peccatum mortale. Et
9 sic alii passim. Avaritia ubi opponitur soli libe-
ralitati, est peccatum ex genere suo veniale, quia
sic est mera illiberalitatis, seu affectus nimius
divitiarum in hoc consistens, quod licet quis eas
superflue quaerat, amet, possideat etc. non tamen
earum amorem amori Divino praeferat, et ideo
supponitur paratus potius velle omnium divitia-
rum jacturam facere, quam praeceptum aliquod
graviter obligans violare. *Communis.*

10 Hinc colligitur, quod Avaritia opponitur dupli-
ci virtuti, scilicet justitiae, et liberalitati; justi-
tiae auferendo, vel retinendo quod alienum est
invito domino rationabiliter; liberalitati pro-
pter nimium, et immoderatum affectum ad pro-
11 prias. Justitia recte definitur cum Ulpiano *l. Ju-*
stitia, ff. de Justitia et Jure, sic: *Justitia est con-*
stans, et perpetua voluntas Jus suum unicuique tri-
buendi, idest justitia est virtus inclinans, et fir-
mans voluntatem ad perpetuo tribuendum Jus
12 suum unicuique. *Est in re communis.* Liberalitas
est virtus inclinans voluntatem ad dispensanda
bona in usus proprios, et alienos, juxta praescri-
13 ptum rationis. *Est in re communis.* Prodigalitas e
contra est vitium inclinans voluntatem ad dan-
dum ultra mensuram ratione praescriptam. *Est in*
14 *re communis.* Unde ut vides, quanto est laudabilis
liberalitas, tanto magis est damnabilis prodigali-
tas, quae licet ex genere suo sit tantum pecca-
tum veniale, potest tamen ab extrinseco fieri mor-
tale, si nempe prodiga bonorum dilapidatio fit in
causa, cur non possit prodigus debita solvere,
familiam sustentare, sit inde aliis scandalo, aut
gravi detrimento, et hujusmodi. *Communis.*

15 Avaritia septem habet filias, quae recensentur,
et a S. Gregorio *lib.* 31. *Moral. cap.* 31. et a Divo
Thoma 2. 2. *qu.* 118. *art. fin.* et ab aliis commu-
niter. Prima est *Duritia cordis,* quae est vitium
a compassione pauperum avertens. Secunda est
Inquietudo mentis, quae est vitium ab ordinata
quiete animum avertens. Tertia est *Violentia,*
quae est vitium animum inclinans ad inferendam
vim pro rapiendo, vel injuste retinendo aliena.
Quarta est *Fallacia,* quae est vitium inclinans ad
decipiendum verbis. Quinta est *Perjurium,* quod est
vitium inclinans ad decipiendum verbis juratis,
seu cum falso juramento. Sexta est *Fraus,* quae est
vitium inclinans ad decipiendum factis *dolo,* quae
proximum nostrum quoad res. Septima est *Pro-*
est vitium inclinans ad decipiendum proximum no-
strum quoad personas. Et sub his, juxta Div. Isido-
rum continentur *Mendacium, Falsum testimonium,*
Appetitus lusri turpis, Rapacitas, et *Inhumanitas.*

Pro Avaritia fugienda possunt considerari se- 16
quentes Sacrae Sripturae textus: *Eccles. cap.* 2.
sic ait Sapiens: *Detestatus sum omnem industriam*
meam . . . . . habiturus haeredem post me, quem ignoro
utrum sapiens, an stultus futurus sit, et dominabi-
tur in laboribus meis, quibus desudavi, et sollicitus
fui, et est quidquam tam vanum? Ad Timoth. 6.
dicitur: *Qui volunt divites fieri incidunt in tentatio-*
nem, et in laqueum Diaboli, et desideria multa inu-
tilia, et nociva, quae mergunt homines in interitum,
et perditionem. Radix enim omnium malorum est cu-
piditas. Et *Eccles.* 10. habetur: *Avaro nihil est sce-*
lestius; nihil est iniquius quam amare pecuniam, shi
enim et animam suam venalem habet. Ad *Ephes.* 5. sic
scribit Apostolus: *Hoc enim scitote intelligentes,*
quod omnis avarus non habet haereditatem in Regno
Christi, et Dei. Matth. 19. sic dicit ipse Jesus Chri-
stus: *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in*
Regnum Coelorum; facilius est Camelum per fora-
men acus transire, quam divitem intrare in Regnum
Coelorum; et de facto, ut dicitur *Lucae* 16. *Mor-*
tuus est dives, et sepultus est in Inferno; et *Matth.*
25. sententia finalis reproborum assignatur his
verbis: *Discedite a me maledicti in ignem aeternum,*
esurivi enim, et non dedistis mihi manducare, nudus
fui, et non cooperuistis me, etc. Reflectant quaeso
divites avari, quod *relinquent alienis divitias suas,*
Psal. 48. *num.* 11. et sic: *Divitiae si affluant, no-*
lint (nolite) *cor apponere, Psal.* 61. *num.* 11. sed
juxta monitum Salvatoris nostri *Matth.* 6. *Nolite*
thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi aerugo, et
tinea demolitur, et ubi fures effodiunt, et furantur;
thesaurizate autem vobis thesauros in Coelo, ubi nec
aerugo, neque tinea demolitur, et ubi fures non effo-
diunt, nec furantur; et ut alias innumeras hujusmo-
di Scripturas omittam, sit pro complemento gra-
ve, et serio reflectendum monitum D. Jacobi Apo-
stoli in sua Epistola *cap.* 5. *Agite nunc divites in*
miseriis, quae advenient vobis.

Avarus est bursa Principum, capserius latro- 17
num, rixa Parentum, et sibilus hominum; S. Hie-
ronymus apud Ursajam *in Miscellaneo primo l. A.*
num. 305.

ADDITIONES CASINENSES

Avaritia merito inter capitalia peccata enume- 18
ratur, nam ex illa, veluti ex fonte et radice, multa
alia dimanant. Hinc Apost. ad *Timoth.* 1. 6. *Qui*
volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in
laqueum Diaboli, et desideria multa inutilia et noci-

ea, quae mergunt homines in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas.

19 Inter alia quae vitam, et Clericorum honestatem maxime maculant, vitium est Avaritiae; proinde ab eo Clericos alienos esse oportet. Textus est in *Can. His igitur, d.* 23. et *Can. Quaero ergo*, 6. *q.* 1. ubi Avaritia haeresi acquiparatur. Ab Apostolo insuper *idolorum servitus* nominatur, unde ex *Can. Cum omnis* habetur: *Cum omnis Avaritia idolorum sit servitus, quisquis hanc, et maxime in dandis Ecclesiasticis honoribus, vigilanter non praecavet, infidelitatis perditioni subjicitur, etiamsi tenere fidem, quam negligit, videatur.*

Quam vero abhorreat Mater Ecclesia ab omni Avaritiae specie, satis declarat Benedictus XIV. *de Synod. Dioecesan. lib.* 5. *cap.* 9. *n.* 6. Et hinc est quod omnis illius species a foro Ecclesiastico arcenda sit. Id. *ibid. lib.* 10. *cap.* 10. *num.* 6. 20

AUDITOR

SUMMARIUM

1. Auditores ui sic qui sint. — 2. Auditores non possunt causam definire, nisi delegatam habeant facultatem. — 3. Auditorum genera licet sint multiplicia, hic tamen de duobus tantummodo principalioribus est sermo, scilicet de Auditore Camerae, et Auditoribus Rotae. — 4. Auditor Camerae habet jurisdictionem ordinariam, quae per obitum Papae non expirat. — 5. Auditor Camerae est Judex Ordinarius appellationum a sententiis per Ordinarios latis, etiam extra statum Ecclesiasticum. — 6. Auditor Camerae habet generalem facultatem procedendi contra Episcopos in quibuscumque causis etiam gravioribus, eosque puniendi absque speciali commissione, et signatura Papae. — 7. Dummodo tamen monitoria contra Episcopos ad comparendum personaliter nonnisi praevia commissione manu Papae signata decernat. — 8. Affertur, et solvitur instantia; *ad* n. 9. — 10. Affertur, et solvitur alia instantia; *ad* n. 12. — 13. Affertur, et solvitur adhuc alia instantia ex variis exemplis, in quibus Auditor Camerae processit contra Episcopos ex speciali commissione Papae, et etiam ex speciali commissione Sacrae Congreg. *ad* n. 14. — 15. Auditor Camerae de facto processit in variis causis contra Episcopos, et Archiepiscopos; *ad* n. 17. — 18. Auditori Camerae non est necessaria specialis commissio in scriptis ad procedendum contra Episcopos, nisi in casu transmissionis monitorii ad personaliter comparendum. — 19. Auditor Camerae non potest cognoscere de causis Ecclesiasticorum in prima instantia; nec monitoria decernere ad extrahendas partes a suis domiciliis. — 20. Nec potest cognoscere causas in Beneficialibus, etiam quoad judicium manutentionis inter Beneficiatos. — 21. Nec potest dare absolutionem a Censuris ex causa violatae Immunitatis Ecclesiasticae; *ad* n. 22. — 23. Nec potest concedere inhibitiones, et absolutiones a Censuris in causis praedictis, etiam cum reincidentia. — 24. Et ideo Episcopi non debent attendere ejus inhibitiones, sed debent procedere ad ulteriora. — 25. Notarius Auditoris Camerae, qui absque facultate Sacrae Congregationis per sua acta expedierat absolutionem cum reincidentia in causa violatae Immunitatis, suspenditur ab exercitio sui muneris arbitrio Eminentissimi Praefecti. — 26. Auditor Camerae in causis pendentibus in suo Tribunali debet supersedere, si partes recurrant ad Sacram Congregationem Immunitatis pro alicujus dubii declaratione, et illam exequi. — 27. Immo Auditor Camerae debet etiam supersedere in cognitione causae, donec ab Episcopo sit confectus processus, an confugitus gaudeat nec ne Immunitate. — 28. Auditor Camerae est legitimus Judex obligationum Cameralium. Unde potest judicare causas omnium Praelatorum, Cardinalium, Regum, et Imperatorum in proventibus, et aliis juribus Ecclesiarum. — 29. Potest procedere in omnibus causis criminalibus, civilibus, et mixtis in Statu Ecclesiae; et recipere causas appellationum omnium Judicum (exceptis causis Vicarii Papae, Senatoris, et Judicum Capitolii), et omnium Episcoporum, etiam extra Statum Ecclesiae. — 30. Potest procedere in causis omnium Exemptorum, in causis Campsorum, et Mercatorum, ac Pensionum, quamvis solutio alibi facienda esset. — 31. Est executor omnium Literarum; ubi quidem nullus alius est deputatus, solus, ac privative; ubi vero deputati sunt alii, cumulative. — 32. Remissorias, et Compulsorias dat; Monitoria ad partes decernit, Censuras promulgat, ac solus cognoscit de causis et litibus ortis vigore obligationis Cameralis. — 33. Et vigore suarum facultatum est executor obligationum Cameralium privative quoad omnes. — 34. Intellige tamen non posse Auditorem Camerae avocare causas obligationis Cameralis extra Urbem ductas, sed solum motas in eadem Urbe. — 35. Auditor Camerae potest etiam in pluribus casibus procedere in causis Regularium. — 36. Primo in causis Regularium Monasteriorum Episcopis subjectorum. — 37. Secundo in causis ordinariis, et telam judiciariam requirentibus, quae vertuntur inter diversas Religiones. — 38. Tertio cum iis, et causa vertitur inter Regulares, et Saeculares, sive Clericos, sive Laicos; si Regulares sint, conveniendi sunt coram suo Conservatore, vel Ordinario; si vero sint Actores, et agant contra Laicum, tenentur sequi forum rei. — 39. Si vero reus sit Clericus, conveniendus erit coram Ordinario suo in prima instantia; et in secunda instantia appellari poterit, omisso medio ad Papam; et in utroque casu appellationis ad Sedem Apostolicam interpositae Auditor Camerae est judex competens. — 40. Quarto in causis Praelatorum Regularium, qui Regularibus Capitulis, aut Episcopis non subsunt, nec suos habent Ordinarios Visitatores Regulares, sed sub immediata Sedis Apostolicae protectione existunt. — 41. Has enim causas in prima instantia cognoscere possunt tam Legati, et Nuncii Apostolici, quam ipse Auditor Camerae tamquam Judex Ordinarius Exemptorum. — 42. Et quamvis in hoc casu facultatem habeat privative quoad omnes; tamen in his procedunt etiam Legati, et Nuncii. — 43. Si Legati, et Nuncii in causa praevenerint, ab eorum sententiis appellabitur ad Sedem Apostolicam, et in secunda instantia Auditor Camerae erit Judex competens. — 44. Quinto cum agitur de debitis in Curia contractis, aut de salario, seu contractu in ipsa inito. — 45. Sexto ubi agitur de executione Literarum Apostolicarum, vel Decretorum, seu declarationum Congregationum. — 46. Non potest autem Auditor Camerae procedere in causis Regularium, in quibus agitur de disciplina, et morum correctione. — 47. In his enim Auditor Camerae nequit se ingerere, nedum in prima instantia, sed neque in gradu appellationis. — 48. Et hoc idem dicendum est de Nunciis Apostolicis. — 49. Immo Regulares ad se recurrentes remittere debent suis Superioribus. — 50. Neque potest Auditor Camerae se immiscere in prima instantia in causis Regularium ejusdem Ordinis. — 51. In casibus, in quibus Auditor Camerae potest appellationes recipere a sententiis, et gravaminibus Praelatorum Regularium, inhibitiones minime decernit, nec Praefectus signaturae justitiae dat commissiones, nisi prius citato Procuratore Ordinis. — 52. Auditores Rotae duodecim esse debent, ad istum numerum sic redacti a Sixto IV. — 53. Auditores Rotae ex quibus nationibus esse debeant. — 54. Auditores Rotae in eorum origine erant Cappellani Sum-

mi Pontificis. — 55. Exerescentibus deinde causis decidendis, majoribus negotiis pressi Summi Pontifices, unum Tribunal ipsorum Cappellanorum erexeront pro decisione talium causarum, et Sacri Palatii Auditores sunt appellati. — 56. Et eum causae per turnum coeperint examinari ab istis in orbem sedentibus ex figura consessus orbicularis, Auditores Rotae sunt appellati. — 57. Horum Auditorum, seu Rotae Romanae Decisiones sunt tantae existimstionis, quod praevalent communi opinioni.—58. Auditorom Rotae jurisdictio, auctoritas, officium, et obligatio late statuta est a pluribus Romanis Pootificibus, qui assignantur. — 59. Eorum Locumtenentes non possunt manifestare vota sua sub poena Excommunicationis latae sententiae. — 60. Possunt vero assignare, vel sigoificare difficultates, motiva, et rationes, ob quas dilata est resolutio in aliqua causa, tacito tamen nomine eorum, qui illas adducunt. — 61. Auditorum Rotae adjutores, msnuenses, et alii, qui sciunt tractatus, et causas, sub eadem Censura tenentur celare, et nulli patefacere — 62. Auditores Rotae accipientes aliquod munus a Notariis ratione officii, incurrunt Excommonicationem, et tenentur ad restitotionem in dupio erogandam pauperibus. — 63. Immo Auditores Rotae nihil recipere possunt, neque per se, neque per alium a partibus litigantibus. — 64. Solent tamen ab istis recipi munera quaedam solita pro Festis Natalitiis et Kalend. Augusti. — 65. Auditores Rotae nequeunt votum proferre in causis propriis suorum Consanguineorum, usque ad secundum gradum consanguinitatis, Dominorum, Familiarum, et Ecclesiarum sui Beneficii, et tunc debent exire. — 66. Immo dictae causae modo prohibentur agitari in Rota. — 67. Auditores Rotae prohibentur dare consilium, sive publicum, sive privatum in causis pendentibus, sive introducendis in Rota, et si dederint, debent repelli a voto ferendo. — 68. Sic etiam debent repelli a voto ferendo in causis, quas ut Advocati patrocinati sunt antequam Auditores eligerentor. — 69. Auditores Rotae possunt anticipatis horis recitare Officium cum uno, vel pluribus Familiaribus. — 70. Possunt uti Altari portatili, Missam ante lucem facere celebrare. — 71. Tempore Interdicti esse praesentes Sacris cum sex aliis personis, quae non dederint causam Interdicto. — 72. Interdicti tempore, si moriantur, possunt tradi sepulturae etiam cum pompa funerali. — 73. Tempore Quadragesimae visitando duas Ecclesias, et in Curia tempore audientiae propriam Cappellam, Indulgentias stationum Urbis lucrantur. — 74. In diebus prohibitis comedere caseum et caetera lacticinia, et in diebus, in quibus prohibentur carnes, et comeduntur ova, possunt comedere carnes. — 75. Possunt habere plura Beneficia, etiamsi alterum sit Curatum, et alia incompatibilia. — 76. Non tenentur ad residentiam Beneficii, sed per alios possunt illud regere absque licentia Ordinarii. — 77. Nominare possunt amicos, consanguineos, etc. pro Beneficiis sibi concessis. — 78. Praeferri debent aliis in his provisionibus.—79. Bullae pro quovis Beneficio ipsorum gratis expediendae sunt pro illis. — 80. Sunt exempti a jurisdictione Ordinariorum, Legatorum etiam de latere, et aliorum, et Papae immediate subduntur ipsi, et ipsorum bona.—81. Eximuntur a gabellis, taxis, et hujusmodi. — 82. Habent exemptionem pro 15. vegetis vini, sive ex Ripa, sive ex aliis partibus recipiatur. — 83. Et alia multa habent privilegia sibi concessa a variis Summis Pontificibus, qui assignantur. — 84. Auditores Rotae ubi olim congregarentur, et ubi congregentur nunc. — 85. Qua hora, et quo tempore congregentur. — 86. Auditores Rotae Missam semper audiunt collegialiter in Rota, antequam ad causarum discussionem procedant. — 87. Antequam novus Auditor in hanc Congregationem, seu Collegium admittatur, ultra publicum examen, debet etiam sustinere examen privatum coram Eminentissimo Vicecancellario. — 88. Rotae jurisdictio quoad singulos quando cesset; *ad n.* 89. — 90. Rotae Auditores circa personas, loca, festa, causas, et alia omnia, quomodo regulari debeant. — 91. 93. Auditor Generalis Camerae Apostolicae, quid facere possit, quidve non. — 94. Auditor Papae executioni Legum a Pontifice statutarum pro Tribunali Viarum peculiariter invigilare jubetur. — 95. 96. De habitu Auditorum Rotae. — 97. A Rota Romana assumi consuevit Regens Poenitentiariae. — 98. Auditores Rotae in Subdiaconorum officio Pontifici solemniter celebranti ministrant. — 99. Eorum Decano traduntur Agni, ex quorum velleribus sacra Pallia conficiuntur. — 100. 102. Ad Rotae Tribunal in secunda sententia quaenam causae spectent. — 103. 104. De causis in Rotae Auditorio tractandis. — 105. 106. Causae quae Auditoribus Rotae committi nequeunt. — 107. Antiquitus inter duodecim Rotae Auditores locum obtinuerunt Neapolitani. —108. Bulla Clementis XIV.

1 Auditores, ut sic, sunt illi, quibus cura demandatur causam audiendi, et examinandi; *c. super quaestionum art.* 27. §. *intentionis*,
2 *de Offic. et potest Jud. Delegati.* Non tamen possunt causam definire, nisi delegatam habeant facultatem; *Clement. Auditor, cap.* 3. *de Rescriptis.*
3 Auditorum genera licet sint multiplicia, nos tamen hic de duobus tantummodo, quibus principaliores, et universaliores causae competunt in Curia Romana, agemus, videlicet de Auditore Camerae et de Auditoribus Rotae.
4 Auditor Camerae habet jurisdictionem ordinariam, quae per obitum Papae non expirat. Tenet Glossa *in Clementina Ne Romani cap.* 2. §. *eo tamen proviso*, *verb. expirare*, et expresso habetur in *Constit.* Pii IV. incip. *Ad eximiae* §. 5. ibi: *Tua ordinaria auctoritate*; et in alia simili Pauli V. incip. *Eximiae* §. 7. ubi repetuntur eadem verba: *Tua ordinaria auctoritate.* Et propterea, ut observat Fagnan. *in cap. Cum olim*, *de majorit. et Obed. num.* 71. in suis literis semper inscribitur: *Camerae Apostolicae Generalis Auditor*, *Romanaeque*
5 *Curiae Judex Ordinarius.* Unde Auditor Camerae est Judex ordinarius appellationum a sententiis per Ordinarios latis, etiam extra statum Eccles. Paul. V. in *Const.* incip. *Eximiae fidelitatis* §. 10. Potest procedere contra Episcopos non residentes usque ad sententiam definitivam exclusive. Pius IV. in *Constit.* incip. *Cum tam Sacrosanctum*; et Urbanus VIII. in *Constit.* incip. *Sancta Synodus.*
Immo Auditor Camerae habet generalem facultatem procedendi contra Episcopos in quibuscumque causis etiam gravioribus, eosque puniendi absque speciali commissione et Signatura Papae. 6
Colligitur aperte ex *Const.* Gregorii XIV. impressa post practicam Salustii Tiberii *in praxi* §. 12. et ex alia Pauli V. incip. *Eximiae fidelitatis* §. 11. *et* 13. in quibus Auditor Camerae declaratur Judex Ordinarius quorumcumque Praelatorum exemptorum, etiam Episcopali, Archiepiscopali, Primatiali, vel majori Dignitate Ecclesiastica praeditorum, tam per accusationem, quam denunciationem, instigationem, et inquisitionem, in casu omnium, et singulorum, ac quorumcumque, et quantumcumque enormium criminum, delictorum, et excessuum tam in Urbe, quam extra com-

missorum, nec non quoad poenas contra culpabiles repertos juxta excessuum exigentiam devenire valeat. Dummodo tamen Monitoria contra
7 Episcopos ad comparendum personaliter non nisi praevia commissione manu Papae signata decernat, ut expresse cavetur in citatis Constitutionibus; et sic stat clarum, quod signatura Papae non requiratur, nisi in casu illo speciali, cum Monitoria decernuntur ad personaliter comparendum, ut etiam statuit Pius IV. *Constit.* incip. *De Salute gregis* §. 3. nam illa exceptio firmat regulam in contrarium in aliis casibus exceptis; *Leg. Nam quod liquide* §. *fin. ff. de poen. legat.*

8 Nec refert quod dictae Constitutiones non derogent expresse Concilio Tridentino, quod *sess.* 24. *cap.* 5. sic praecise statuit; « Causae criminales graviores contra Episcopos, etiam Haeresis, quod absit, quae depositione, aut privatione dignae sunt, ab ipso tantum Summo Romano Pontifice cognoscantur, et terminentur. Quod si ejusmodi sit causa, quae necessario extra Romanam Curiam sit committenda, nemini prorsus ea committatur, nisi Metropolitanis, aut Episcopis a Beatissimo Papa eligendis. Haec vero commissio et specialis sit, et manu ipsius Sanctissimi Pontificis signata, nec unquam plus his tribuat, quam ut solam facti instructionem sumant, processumque conficiant, quem statim ad Romanum Pontificem trasmittant, reservata eidem Sanctissimo sen-
9 tentia definitiva. » Non refert, inquam, quia nulla requiritur expressa derogatio Conc. Tridentini propter expressam praeservationem auctoritatis Sedis Apostolicae *in cap. ultimo sess.* 25. *de reformat.* sed sufficit, quod Pontifex statuat, prout statuit in hoc casu, contrarium ejus, quod Concilium disponit, cum sola clausula generali: *Non obstantibus Constitutionibus Apostolicis*, ut declaravit S. Pius V. et saepius censuit Sac. Cong. ejusdem Concilii interpres, ut testatur et tenet Fagnan. *in cap. Nulla n.* 86. *de concessione Praebend.* Barbosa in Conc. Trident. *cap.* 21. *sess.* 25. *de reformat.* Garcias *de Benefic. part.* 4. *cap.* 5. *num.* 36. ubi refert hanc esse praxim Cancellariae, et stylum Romanae Curiae, et expresse tenet Rota *part.* 2. *decis.* 687. *num.* 24. et *decis.* 724. *n.* 6. et *part.* 6. *decis.* 71. *num.* 9. et *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 398. *num.* 27.

10 Nec refert etiam quod in dictis *Constitutionibus* Gregorii XIV. §. 26. et Paul. V. §. 38. addita sit clausula: *Per praesentes tamen non intendimus Concilii Tridentini decretis in aliquo derogare, vel alias praejudicare, sed illa salva esse, et in suo robore permanere, eaque omnia omnino, et inviolabi-*
11 *liter servari mandamus.* Non valet, inquam, quia cum facultas procedendi contra Episcopos concessa Auditori Camerae ex generali commissione absque Signatura Papae in *cit. Constitutionibus* obviet expresse Concilio Tridentino, talis clausula praeservativa decretorum Concilii, ut evitetur contradictio, debet intelligi praeter ea, quae ibi statuuntur expresse contraria eidem Concilio; Rota coram Cavaler. *decis.* 601. *num.* 3. *idem addit. ad* Buratt. *decisione* 163. *numero* 5. et *part.* 7. *recentior. coram* Pancirolo *decis.* 155. *num.* 2. Oldrad. *cons.* 320. *in fine;* Crescent. *decis.* 7. *in fin. de Jurepatron.* Seraphin. *decis.* 1445. Fagn. *in cap. Pervenit, de testibus cogendis num.* 30. Petra *in Constitut.* 2. Leonis *IX. sect.* 1. *n.* 40. Et quod vere Pontifices in *cit. Constitutionibus* voluerint 12
expresse dare Auditori Camerae facultatem procedendi sine aliqua commissione manu Papae signata requisita a Concilio, patet aperte, quia utuntur his verbis: *Omnibus, et singulis, quibuscumque criminibus, et quantumcumque enormibus delictis et excessibus*, quae verba singula universalitatem casuum important, et praesertim verificatur de verbo *Quibuscumque*, ut non excludat aliquem, et sit terminus infinitus; *l. A Procuratore, Cod. Mandati, cap. Solitae* 6. *de majoritate et obedient.* Glossa *verb. Quicumque in cap. Quicumque, de sentent. Excommun. in* 6. Decian. *cons.* 41. *num.* 48. *lib.* 2. *et cons.* 35. *num.* 23. *lib.* 3. Gom. *in reg. de trien. quaestione* 1. *vers. tamen istis;* Fagn. *loco citato num.* 29. Petra *loc. cit. n.* 42. et alii passim.

Nec refert tamen adducere exempla, in quibus Auditor Camerae processit contra Episcopos ex 13
speciali commissione Papae, immo etiam ex speciali commissione Sacrae Congregationis Episcoporum, quod non potuisset evenire, si ipse haberet ordinariam jurisdictionem in ipsos quoad causas graviores absque speciali commissione, et Signatura Papae. Non valet, inquam, quia per hoc non censetur controversa ejus auctoritas, nam id evenit, 14
quia directe fuerunt habiti recursus ad Papam, vel ad dictam Sacram Congregationem, a quibus postmodum fuit commissa causa Auditori Camerae ad excitandam potius ejus jurisdictionem, quam ad novam concedendam; nam si illam non haberet, non potuisset procedere contra Episcopos in variis causis. Uti de facto processit contra 15
quemdam Archiepiscopum in Regno Neapolitano, inquisitum de homicidio, stupro, adulterio, aliisque excessibus, ipsum condemnando per sententiam definitivam in poenam extraordinariam relegationis in Monasterium Nursiae, Suspensionisque a Divinis, et ab exercitio jurisdictionis per triennium, ac deinde ad beneplacitum Sanctissimi, quae sententia fuit judicata legitima a Congregatione pro revisione ejusdem deputata ab Innocentio X. et habita in aedibus Domini Fagnani *die* 10. *Julii* 1637. quae Congregatio, re accurate discussa, et Archiepiscopo, ejusque Procuratoribus, et Advocatis saepius auditis, unanimi consensu censuit bene fuisse judicatum per Auditorem Came-

rae; et ita referendum Sanctissimo, non obstantibus oppositionibus pro parte Archiepiscopi factis, quod non potuerat Auditor Camerae ad dictam poenam extraordinariam procedere. Sic refert Faguan. *in cap. Pervenit, de testibus cogend. n.* 30.
16 Sic pariformiter contra alios Archiepiscopos, et Episcopos processit pluries Auditor Camerae, ut variis aliis constat exemplis. Anno enim 1642. cum solo Pontificis oraculo, et sine Commissione processit contra Archiepiscopum Tranen. ad instantiam Fisci, et Capituli dictae Cathedralis. Anno 1647. contra Episcopum Guardiae ad instantiam Fisci, et D. Josephi della Rocca pro causa
17 gravissima etiam sine Pontificis oraculo. Anno 1661. contra Archiepiscopum Beneventi; quae et alia exempla, quae possent conferri, fuerunt extracta ab officiis dicti Auditoris Camerae, et deducta a fisco in causa Sorana contra Reverendissimum Episcopum anno 1701. in cujus Soranae causae commissione facta Auditori Camerae certo cognoscitur ejus radicalis potestas procedendi contra Episcopos, etiam sine speciali commissione et signatura Pontificis; ibi: *Et alias Tribunal R. P. A. C. ex facultatibus sibi indultis omnimodam valeret exercere jurisdictionem, tam contra praefatum R. P. Episcopum Soranum, quam contra ipsius qualitercunque complices; nihilominus ne in re adeo gravi ulla valeat excitari dubietas, et ulla opponi quovis tempore contra competentiam cavillatio etc.* ex quibus quidem verbis patet commissionem potius ex abundanti, et ad removendas cavillationes fuisse impetratam, quam ex necessitate; excepta evocatione Episcopi extra Dioecesim ad personaliter comparendum flagranto inquisitione, et quoties videretur pro justitiae implemento expedire, propter dispositionem Concilii Tridentini *sess.* 13. *cap.* 6. expresse inhibentis, ne Episcopi citentur ad personaliter comparendum, et reservationem dictae facultatis expresse factam in jurisdictionibus concessis Auditori Camerae a Gregorio XIV. et Paulo V. in *cit. Constitutionibus*, ibi: *Dummodo tamen Monitoria contra Episcopos ad comparendum personaliter nonnisi praevia commissione manu Papae signata decernat.* Et ob dictam potissimam dispositionem, reservationem, et finem fuit Auditori Camerae expedita specialis commissio, ut recte observat Petra *in Constit.* 2. *Leonis IX. sect.*
18 1. *num.* 26. Cum Auditori Camerae non sit necessaria specialis commissio in scriptis ad procedendum contra Episcopos, nisi in casu transmissionis Monitorii ad personaliter comparendum, ut constat ex *cit. Const.* Gregorii XIV. et Pauli V. et ex *Constit.* Pii IV. incip. *De Salute gregis* §. 3. et S. Pii V. incip. *Inter multiplices.*
19 Auditor Camerae non potest cognoscere de causis Ecclesiasticorum in prima instantia; nec Monitoria decernere ad extrahendas partes a suis domiciliis. Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.* 126. Barbosa *de offic. et potest. Episc. part.* 3. *allegat.* 81. *num.* 3. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 837. *num.* 15. et alii passim ex Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 20. cujus Conciliaris Decreti praecipua causa, et ratio fuit, ne partes extra suas Provincias, et Dioeceses tot sumptibus, et incommoditatibus degere, et litigare cogerentur, ut observant cit. Doctores. Et sic expresse decrevit Sac. Cong. Immunitatis *in Taurinen.* 15. *Martii.* 1650. *lib.* 4. *decr. Paul. pag.* 101. his verbis: *Auditori Camerae annuente Sanctissimo injungitur, ut se abstineat a concessione inhibitionum in prima in-*
stantia. Nec potest cognoscere causas in benefi- 20
cialibus, etiam quoad judicium manutentionis inter beneficiatos, quia nullam habet jurisdictionem in materia beneficiali. Rota *part.* 9. *recent. tom.* 1. *decis.* 222. *numero* 24. *decisione* 265. n. 13. *et part.* 10. *decis.* 84. *n.* 9. *decis.* 99. *num.*
20. *et part.* 17. *decis.* 228. *num.* 4. Nec potest dare 21
absolutionem a Censuris ex causa violatae Immunitatis Ecclesiasticae. Sac. Cong. Immunit. *in*
Roman. 4. *Augusti* 1626. Immo eadem Sacra Con- 22
gregatio approbante Sanctissimo praecipit Auditori Camerae, ut revocet absolutionem concessam censurato ex causa violatae Immunitatis, libertatis, et jurisdictionis Ecclesiasticae, nec se ingerat in hujusmodi causis; *in Rossanen.* 25. *Febr.* 1638. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 38. *in Nullius Canusiae* 4. *Junii* 1641. *dict. lib. p.* 146. *in Alatrina* 27. *Januarii* 1643. *dict. lib. pag.* 194. *in Neocastren.* 1.
Februar. 1688. *lib. decr. Mart. pag.* 417. Nec po- 23
test concedere inhibitiones, et absolutiones a Censuris in causis praedictis, etiam cum reincidentia. *In una Regni Neapolitani* 27. *Maji* 1642. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 176. Et desuper datae fuerunt Literae circulares omnibus Episcopis Regni; *ibid. et in Melphiten.* 22. *April.* 1673. *lib.* 1. *decr. Alt. pag.* 792. *in Satrien.* 17. *et* 24. *April.* 1694. *lib.* 1. *decr. Valleman. pag.* 117. *Ravellen.* 30. *Au-*
gusti 1698. *l.* 2. *decret. Valleman. pag.* 172. Et 24
ideo Episcopi non debent attendere ejus inhibitiones, sed debent procedere ad ulteriora, ut saepius fuit resolutum ab eadem Sacra Congregatione, et praecipue in praefatis *Melphiten. Satrien.*
Ravellen. et *in Neapolitana* 29. *Aug.* 1671. Nota- 25
rius Auditoris Camerae, qui absque facultate Sacrae Congregationis per sua acta expedierat absolutionem cum reincidentia in causa violatae Immunitatis, suspenditur ab exercitio sui muneris arbitrio Eminentissimi Praefecti. *In una S. Agathae Gothorum* 8. *Junii* 1700. *lib.* 2. *decret.*
Valleman. pag. 294. Auditor Camerae in causis 26
pendentibus in suo Tribunali debet supersedere, si partes recurrant ad Sacram Congregationem Immunitatis pro alicujus dubii declaratione, et illam exequi ex Decreto emanato *die* 4. *et* 11. *Augusti* 1626. approbato et confirmato ab Urbano VIII. *die* 5. *Septembris* 1626. et iterum cum

approbatione Innocentii X. confirmato *in Congre-*
27 *gatione habita* 27. *Aprilis* 1650. Immo Auditor Camerae debet etiam supersedere in cognitione causae, donec ab Episcopo sit confectus processus, an confugitus gaudeat nec ne Immunitate? *In Interamnen.* 4. *Aprilis* 1656. *lib.* 5. *decis. Paul. p.* 91.
28 Auditor Camerae est legitimus Judex obligationum Cameralium. Rota *part.* 3. *recent. decr.* 52. *num.* 1. Unde potest judicare causas omnium Praelatorum, Cardinalium, Regum, et Imperatorum, io proventibus, et aliis Juribus Ecclesiarum.
29 Potest procedere in omnibus causis Criminalibus, Civilibus, et Mixtis in statu Ecclesiae, et recipere causas appellationum omnium Judicum (exceptis causis Vicarii Papae, Senatoris, et Judicum Capitolii) et omnium Episcoporum, etiam extra
30 statum Ecclesiae. Potest procedere in causis omnium exemptorum, in causis Campsorum, et Mercatorum, ac Pensionum, quamvis solutio alibi
31 facienda esset. Est executor omnium Literarum Apostolicarum, ubi quidem nullus alius est deputatus, solus, ac privative; ubi vero deputati
32 sunt alii, cumulative. Remissorias, et Compulsorias dat, Monitoria ad partes decernit, Censuras promulgat, ac solus cognoscit de causis, et litibus ortis vigore obligationis Cameralis. Pius IV. *Constit.* 33. incip. *Ad eximia.* Sac. Cong. Episcop. et
33 Regul. *in Pistorien.* 18. *April.* 1595. Et vigore suarum facultatum est executor obligationum Cameralium privative quoad omnes; Rota *par* 10.
34 *dec.* 21. *num.* 1. *et part.* 13. *dec.* 242. *num.* 2. Intellige tamen non posse Auditorem Camerae avocare causas obligationis Cameralis extra Urbem introductas, sed solum motas in eadem Urbe; in qua sola est Judex privative quoad alia Tribunalia, non autem extra, ubi habet tantum cumulativam jurisdictionem. Rota *part.* 14. *dec.* 123. *num.* 8. quia Bullae dictam privativam concedunt solum in primo casu, ut in *Constit.* Pii IV. §. 5. et alibi, et ita dixerunt Ridolph. *in praxi part.* 1. *c.* 1. *num.* 4. *et* 114. Scaccia *de Jud. lib.* 1. *c.* 22. *n.* 29. Zacch. *de obligat. Camer. q.* 7. *num.* 48. Panimol. *dec.* 12. *adnot.* 1. *num.* 9. Petra *in Constit.* 2. *Leonis IX. sect.* 5. *num.* 5. Rota *dec.* 462. *coram Buratto*, ubi id firmatur ex verbis Bullae et aliis.
35 Auditor Camerae potest etiam in pluribus ca-
36 sibus procedere: primo in causis Regul. Monasteriorum Episcopis subjectorum, prout sunt plures Abbatiae, et Monasteria in Germania, Belgio, et Polonia in Congregationem non redacta, quae nulla potiuntur praerogativa exemptionis, sed Episcopis Dioecesanis sunt subjecta, quemadmodum erant Monasteria omnia de Jure veteri. *Cap. Si quis Abbas*, et *cap. Abbates caus.* 18. *quaest.* 2. *cap. Qui vera in fin. caus.* 16. *quaest.* 1. *et* 2. et *cap. Cum Dilectus* 8. *de Religiosis Domibus.* Nam si in eorum causis ordinarius Episcopus pronuntiaverit, a tali sententia potest appellari, vel ad Metropolitanum; *cap. Licet in corrigendis, de offic. Ordinarii*, vel ad Papam omisso medio; *cap. ad Metropolitanum caus.* 2. *quaest.* 7. *cap. ad Romanam* 1. *et* 2. et *cap. Si quis caus.* 2. *quaest.* 6. et tunc poterit procedere, et inhibitiones Auditor Camerae, qui est Judex ordinarius appellationum, quae a sententiis per quoscumque ordinarios latis, etiam extra statum Ecclesiasticum ad Sedem Apostolicam interponuntur. Paulus V. in *Constit.* incip. *Eximiae fidelitatis* §. 19. Secundo in causis 37
ordinariis, et Telam judicariam requirentibus, quae vertuntur inter diversas Religiones; nam in praedictis causis una Religio convenienda erit coram suo Conservatore, si illum habeat, alioquin coram loci Ordinario ad praescriptum Constitutionis Gregorii XV. *de exemptorum privilegiis*; et Auditor Camerae erit Judex competens in causa appellationis ad Sedem Apostolicam interpositae a Sententia per Conservatorem, vel Ordinarium lata. Idem Paulus V. *loco citato.* Tertio cum lis, 38
et causa vertitur inter Regulares, et Saeculares, sive Clericos, sive Laicos; si Regulares sint rei, conveniendi sunt coram suo Conservatore, vel Ordinario, ut dictum est in casu praecedenti. Si vero sint Actores, et agant contra Laicum, tenentur sequi Forum Rei; *cap. Si Clericus Laicum, de Foro competenti*, et tunc extra statum Ecclesiasticum a Sententia Judicis Laici appellatur ad Superiores Judices Laicos gradatim, *ut in l. Imperator. ff. de appellat.* non autem ad Curiam, seu Auditorem Camerae, sed in statu Ecclesiastico potest appellari ad Sedem Apostolicam, ex cit. *Constit. Eximiae fidelitatis* §. 10. Si vero Reus sit 39
Clericus, conveniendus erit coram Ordinario suo in prima instantia, juxta Trident. *sess.* 24. *cap.* 20. et in secunda instantia appellari poterit, omisso medio, ad Papam; et in utroque casu appellationis ad Sedem Apostolicam interpositae, Auditor Camerae est Judex competens. Paulus V. *in eadem Constitut.* §. 10. Quarto in causis Prae- 40
latorum Regularium, qui Generalibus Capitulis, aut Episcopis non subsunt, nec suos habent Ordinarios Visitatores Regulares, sed sub immediata Sedis Apostolicae protectione existunt, de quibus in Concilio Tridentino *c.* 8. *sess.* 25. *de Regularibus.* Has enim causas in prima instantia cognosce- 41
re possunt tam Legati, et Nuncii Apostolici, quam ipse Auditor Camerae tamquam Judex Ordinarius Exemptorum, ut in dicta *Constit.* Pauli V. §. 12. Et quamvis in hoc casu facultatem habeat priva- 42
tive quoad omnes, ut ibi disponitur; tamen in his procedunt etiam Legati, et Nuncii, ex speciali facultate, quam habent a Sede Apostolica; et ideo, cum inter istos, et Auditorem Camerae jurisdictio sit cumulativa, est locus praeventioni; *arg. cap. Proposuisti, de Foro competenti cum concordant. de quibus ibi in* Glossa 1. *et cap. Cum sit generale* 8. cum ibi notatis per Abbatem, et Doctores *eo-*

dem Titul. de Foro competenti. Et in Monasteriis
apponenda est clausula: *Quatenus lis non pendeat,*
alioquin praesentes literae minime suffragentur.
43 Quod si Legati, et Nuncii in causa praevenerint,
ab eorum sententiis appellabitur ad Sedem Apo-
stolicam, et in secunda instantia Auditor Camerae
erit Judex competens juxta suas facultates ei
concessas ab Innocentio VIII. *Constit.* 7. incip.
Apprime, et Pio IV. *Constit.* 33. incip. *Ad Eximiae*:
et ab eodem *Constitut.* 56. incip. *Inter multiplices*;
a S. Pio V. *Constit.* 113. incip. *Inter illa*; et a
Paulo V. *Constit.* 28. incip. *Eximiae fidelitatis*; et
ab eodem *Constit.* 71. incip. *Universi*, *titul. de Au-*
44 *ditore Camerae.* Quinto, cum agitur de debitis in
curia contractis, aut de salario, seu contractu in
ipsa inito, tunc Auditor Camerae potest citare,
et monere ad satisfaciendum curiales Ecclesiasti-
cos Saeculares, vel Regulares etiam ab ipsa Cu-
ria absentes: pro quibusvis rebus, et pecuniarum
summis ad instantiam quorumvis etiam absen-
tium, ut clare constat ex citata *Constitut.* Pauli V.
45 incip. *Eximiae fidelitatis* §. 10. Sexto ubi agitur
de executione Literarum Apostolicarum, vel De-
cretorum, seu declarationum Congregationum,
quia Auditor Camerae pro hujusmodi executione
dat Monitoria, etiam in causis, et negotiis Regu-
larium ex *cit. Constitut.* Paul. V. §. 14. et expedit
ut haec facultas ei conservetur, quia favorabilis
est Religionibus, quae hoc praesidio se tuentur
adversus eos, qui eorum privilegia convellere,
aut laedere moliuntur.
46 Non potest autem Auditor Camerae procedere
in causis Regularium, in quibus agitur de disci-
plina, et morum correctione. Haec enim spectant
ad Abbatem, etiamsi Monasterium esset Episcopo
subjectum; *cap. Corripiantur caus.* 24. *qu.* 3. et
47 *cap. reprehensibilis* 26. *de Appellationibus.* In his
enim Auditor Camerae nequit se ingerere, nedum
in prima instantia, sed neque in gradu appellatio-
nis, quia in praedictis, nisi adsit gravis exces-
sus (ut *in cap. De priore* 31. *de appellat.*) non da-
tur appellatio; cit. *c. reprehensibilis* 26. *de ap-*
pellationibus, ubi sic expresse habetur: *Nec subje-*
cti contra disciplinam Ecclesiasticam in vocem appel-
lationis erumpant... Praecipue vero haec in Religio-
sis volumus observari, nisi Religiosi cum pro aliquo
excessu fuerint corrigendi, contra Regularem Prae-
lati sui, et Capituli disciplinam appellare praesumant,
sed humiliter ac devote suscipiant, quod pro salute
sua fuerit eisdem injunctum, et concordat *cap. Ad*
48 *nostram* 3. *de appellationibus.* Et hoc idem dicen-
dum est de Nunciis Apostolicis, quia non possunt
amplius cognoscere in prima instantia de causis
ad Forum Ecclesiasticum pertinentibus, ex Con-
49 cil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 20. Immo Regulares
ad se recurrentes remittere debent suis Superio-
ribus. Sacra Congr. Episcop. et Regul. *in Flo-*
rentina 30, *Martii* 1594. *ut in regesto fol.* 91 *et in*
una Venetiar. 4. *Junii* 1602. *in regesto fol.* 74. *et*
in una Dominicanorum 26. *Januarii* 1604. *in rege-*
sto fol. 9. Neque potest Auditor Camerae se immi- 50
scere in prima instantia in causis Regularium
ejusdem Ordinis, sive sint inter subditos, sive inter
subditum, et Praelatum, sive inter subditos et Ca-
pitulum, sive inter Monasterium, et Monasterium,
sive inter Provinciam, et Provinciam vel alias quo-
modolibet; sic resolutum fuit *die* 5. *Junii* 1650. in
S. Cong. Card. et Praelatorum super appellationibus,
et inhibitionibus Tribunalis Auditorii Camerae, et
aliorum Tribunalium Curiae Romanae a Sanct.
mem. Urbano VIII. deputata, et ab Innocentio X.
renovata. Et in casibus, in quibus Auditor Came- 51
rae potest appellationes recipere a sententiis, et
gravaminibus Praelatorum Regularium, fuit ab
eadem Sacra Congregatione habita *die* 19. *Julii*
ejusdem anni 1650. declaratum, ut inhibitiones
minime decernat, nec Praefectus Signaturae ju-
stitiae det commissiones, nisi prius citato Procu-
ratore Ordinis. Haec ex Fagnano *in cap. de Priore*
31. *de appellationibus.* Qui de Auditore Camerae
plura desiderat, revolvat attento *Constitutionem*
septimam Innocentii VIII. incip. *Apprime*, *trige-*
simam tertiam Pii IV. incip. *Ad Eximiae*, *quinqua-*
gesimam sextam ejusdem incip. *Inter multiplices*,
centesimam tertiam decimam S. Pii V. incip. *In-*
ter illa, *vigesimam octavam* Pauli V. incip. *Exi-*
miae fidelitatis et *septuagesimam primam* ejusdem
incip. *Universi*, *tit. de Auditore Camerae*, in quibus
sunt omnia statuta, quae ad ipsum spectant.
Auditores Rotae duodecim esse debent, ad 52
istum numerum sic redacti a Sixto IV. in *Const.*
2. incip. *Romani Pontificis.* Et ex istis unus debet 53
esse Germanus, unus Gallus, unus Hispanus
ex Corona Castellae, unus Hispanus ex Corona
Aragoniae, unus Mediolanensis, unus Bono-
niensis, unus Ferrariensis, unus Tuscus,
et tres Romani. Auditores Rotae in eorum origi- 54
ne erant Cappellani Summi Pontificis, quibus e-
tiam utebatur pro dandis responsis in variis cau-
sis, et praesertim Beneficialibus ad Sedem Apo-
stolicam deductis, et sunt plura ipsorum respon-
sa in Decretalibus registrata. Crescentibus autem 55
exinde causis decidendis, majoribus negotiis pres-
si Summi Pontifices, unum Tribunal ipsorum
Cappellanorum erexerunt pro decisione talium
causarum; et cum isti nomine Papae Jus dicerent,
ac veluti ejus Vicesgerentes causas in Palatio A-
postolico definirent, Auditores Sacri Palatii Apo-
stolici sunt appellati. Et cum causae per turnum 56
coeperint examinari ab istis in orbem sedentibus
ex figura consessus orbicularis fuit suo Tribunali,
seu Auditorio nomen *Rotae* addictum, et ipsi ex-
inde, ut impraesentiarum, Auditores Rotae sunt
communiter appellati. Vestrius *in praxi Cur. Ro-*
manae lib. 2. *cap.* 17. Petra *in Constit.* 14. *Joann.*
XXII. *num.* 2. et alii. Et horum Auditorum, seu 57

Rotae Romanae decisiones sunt tantae existima-
tionis, quod praevalent communi opinioni secun-
dum Imolam *in cap. 1. de Lit. contest.* et Fagna-
num *in cap. Cum venissent, de Judiciis n.* 32.
58 Auditorum Rotae jurisdictio, auctoritas, offi-
cium, et obligatio late statuitur a Joann. XXII.
in *Constitutione* 14. incip. *Ratio Juris*, a Martino
V. in *Constit.* 3. incip. *In Apostolicae*, ab eodem
Martino in *Constit.* 5. incip. *Romani*, a Sixto IV.
in *Const.* 2. incip. *Romani Pontificis*, ab Innocen-
tio VIII. in *Constit.* 6. incip. *Circumspecta*, a Paulo
V. in *Constit.* 71. incip. *Universi*, *tit. de Auditore
Rotae*, ab Urbano VIII. in appendice Bullarii *Con-
stit.* 57. alias 167. incip. *Exponi*, et ab Innocen-
59 tio XII. in *Const.* incip. *Auditores Rotae.* Et eorum
Locumtenentes non possunt manifestare vota sua,
vel suorum Coadjutorum alicui, exceptis Locum-
tenentibus, et Coadjutoribus, nec patefacere qui-
nam ex sociis votum dederit, vel non, sub poena
Excommunicationis latae sententiae, a qua a nullo
possunt absolvi neque a summo Poenitentiario, ne-
que per ullum Jubilaeum, aut Bullam Cruciatae,
neque in anno Sancto, sed a solo Papa. Urb. VIII.
60 in *cit. Constit. Exponi.* Possunt vero assignare
vel significare difficultates, motiva, et rationes,
ob quas dilata est resolutio in aliqua causa, tacito
tamen nomine eorum, qui illas adducunt. Urba-
61 nus. VIII. *ibidem.* Auditorum Rotae Adjutores,
Manuenses, et alii qui sciunt tractatus, et causas
sub eadem Censura tenentur celare, et nulli pa-
tefacere: Urbanus VIII. *ibidem.* Auditores Rotae,
Locumtenentes, Adjutores studii etc. tenentur
praestare juramentum, et quale? Urban. VIII.
ibidem, et Joannes XXII. in *cit. Constit. Ratio juris.*
62 Auditores Rotae accipientes aliquod munus a
Notariis a ratione Officii, scilicet quia utuntur
ipsis, incurrunt Excommunicationem, et tenentur
ad restitutionem in duplo erogandam pauperibus.
63 Immo Auditores Rotae nihil recipere possunt ne-
que per se, neque per alium a partibus, vel per
Notarios, aut alios pro iisdem, nec etiam pro si-
gillo, aut rubricis, vel alio quaesito colore. Joan-
nes XXII. in *cit. Constit. Ratio juris*, et Martin. V.
46 in *cit. Constit. In Apostolicae.* Solent tamen ab istis
recipi munera quaedam solita pro Festis Natali-
tiis, et Kalend. Augusti, quae mittuntur a Prin-
cipibus, aliisque nota dignis litigantibus; munu-
scula dicta ex quadam inveterata consuetudine
in uniformi, invariabilique fere certa quantitate
in cereis, parvis panibus saccari, pullis, seu vino
mitti solita, ut de stylo testatur Card. de Luca
disc. 32. *num.* 30. *in relatione Romanae Curiae*,
quae munuscula solent etiam mitti Advocatis, et
Procuratoribus per litigantes, quaeque uti con-
sueta debent bonificari Agenti causarum, ut dixit
Rota *in Bononiensi Expensarum* 18. *April.* 1704.
coram D. Omann. Vide *verb. Xenia.*
65 Auditores Rotae nequeunt votum proferre in
causis propriis suorum Consanguineorum usque
ad secundum gradum Consanguinitatis, Domino-
rum, Familiarium, et Ecclesiarum sui Beneficii,
et tunc debent exire de Rota. Joan. XXII. in *cit.
Const. Ratio juris.* Immo dictae causae modo pro- 66
hibentur agitari in Rota. Pius IV. in *Const.* 44.
incip. *In Throno*, et Paul. V. in *Const.* 71. incip.
Universi, ibi: *Causa propria Auditorum, et eorum
Familiarium, ac Consanguineorum, vel affinium
usque ad secundum gradum juxta jus Canonicum
computandum, non cognoscantur in Rota.* Auditores 67
Rotae prohibentur dare consilium, sive publicum,
sive privatum in causis pendentibus, sive intro-
ducendis in Rota, et si dederint, debent repelli
a voto ferendo. Urban. VIII. in *cit. Constit. Exponi.*
Sic etiam debent repelli a voto ferendo in causis, 68
quas ut Advocati patrocinati sunt, antequam Au-
ditores eligerentur. In jure enim prohibitum est,
Advocatum in causa, quam patrocinatus fuit, Ju-
dicis munus gerere; *cap. Postremo* 36. *de appell.
et l. nemo ex his* 13. *Cod. de Assessor.* et maxime
quidem suadente ratione, *ne*, ut ibi ait Imperator,
*ne affectionis suae, vel advocationis memor, incor-
rupti Judicis non possit nomen proferre.*
Auditores Rotae habent maxima privilegia. 69
Possunt anticipatis horis recitare Officium cum
uno, vel pluribus Familiaribus. Possunt uti Al- 70
tari portatili, et Missam ante lucem facere cele-
brare. Tempore Interdicti esse praesentes Sacris 71
cum sex aliis personis, quae non dederint causam
Interdicto. Interdicti tempore, si moriantur, pos- 72
sunt tradi sepulturae etiam cum pompa funerali.
Tempore Quadragesimae visitando duas Ecclesias, 73
et in Curia tempore audientiae propriam Cappel-
lam, Indulgentias stationum Urbis lucrantur. In 74
diebus prohibitis comedere caseum, et caetera
lacticinia, sic etiam in diebus, in quibus prohiben-
tur carnes et comeduntur ova, possunt comedere
carnes. Possunt habere plura Beneficia, etiamsi 75
alterum sit Curatum, et alia incompatibilia. Non 76
tenentur ad residentiam Beneficii, sed per alios
possunt illud regere absque licentia Ordinarii.
Nominare possunt amicos, Consanguineos etc. 77
pro Beneficiis sibi concessis. Praeferri debent aliis 78
in his provisionibus. Bullae pro quovis Beneficio 79
ipsorum gratis expediendae sunt pro illis. Sunt 80
exempti a jurisdictione Ordinariorum, Legatorum
etc. etiam de Latere, et aliorum, et Papae imme-
diate subduntur ipsi, et ipsorum bona. Eximuntur 81
a gabellis, taxis etc. Clemens VII. in *Constit.* 13.
incip. *Convenit.* Habent exemptionem pro 15. ve- 82
getibus vini, sive ex Ripa, sive ex aliis partibus
recipiatur. Paul. III. in *Constit.* 12. incipien. *Ro-
mani.* Et alia multa habent privilegia sibi a variis 83
Summis Pontificibus pluries concessa, et confir-
mata, ut signanter videri possunt in *Constit.* 3.
Leonis X. incip. *Sedis*, in *Const.* 13. Clement. VII.
incip. *Convenit*, in *Const.* 12. Pauli III. incip.

Romani, in *Const.* 71. Pauli V. incip. *Universi.*
84 Auditores Rotae, licet olim congregarentur modo in Palat. Vat. modo in Eccl. D. Mariae Pacis Canon. Regul. modo in Palat. Vicecancellarii, seu Cancellaria, Pontificatu tamen Urbani VIII. coeperunt congregari, ut nunc servatur, in Vati-
85 cano, seu Quirinali, prout Papa ibi degit. Hora competens suae Congregationis est de mane, ut duret per quatuor circiter horas, et pro signo attenditur pulsatio Campanae Tribunalis A. C. ab
86 Innocentio XII. instituti. Auditores Rotae Missam semper audiunt collegialiter in Rota antequam ad
87 causarum discussionem procedant. Antequam novus Auditor in hanc Congregationem, seu Collegium admittatur, ultra publicum examen, quo in publicis conclusionibus probari debet juxta disposita a Martino V. in *Constit.* 3. incip. *In Apostolicae*, debet etiam sustinere examen privatum coram Eminentissimo Vicecancellario, prout statuit Sixtus IV. in *Constitutione* 2. incip. *Romani*
88 *Pontificis.* Rotae jurisdictio quoad singulos, cessat statim ac Papa moritur, et innotescit per sonum Campanae Capitolinae, quae juxta morem pulsari solet, dum Papa expirat; quod evenit *die*
89 9. *Decembr.* 1699. Cum Rota jam erat congregata, et lectum erat primum memoriale, et tunc cessavit processus ad ulteriorem discussionem causarum, ut testatur Emerix Junior, *in decis.* 18. *in initio.* Sed postea repertum fuit contrarium fuisse servatum in obitu Leonis XI. *apud Coccin. in annot.* 48 *lib.* 1. *decis.* et in obitu Urbani VIII. *apud Cardinal. Cerrum*, ut testatur idem Emerix *ibid.* nam continuata fuit Rota usque ad expeditionem causarum, uti aequius videtur, ut sic continuet Rota, quia actus incoeptus legitime debet prosequi, ut recte notat, et tenet Petra *in Constitut.*
90 14. *Joannis XXII. num.* 18. De primo ad ultimum Rotae Auditores circa personas, loca, festa, causas, et alia omnia, regulari debent juxta disposita a Joanne XXII. in *Constitut.* incip. *Ratio Juris*, a Martino V. in *Constit.* 3. incip. *In Apostolicae*, a Sixto IV. in *Constit.* 2. incip. *Romani Pontificis*, ab Innocentio VIII. in *Constitut.* 6. incip. *Circumspecta*, a Paulo V. in *Constitut.* 71. incip. *Universi*, ab Urbano VIII. in *Constitut.* 57. incip. *Exponi* et ab Innocent. XII. in *Constit.* 44. incip. *Circumspecta.*

ADDITIONES AUCTORIS

91 Auditor Generalis Camerae Apostolicae commissiones pro causis criminalibus expedire potest expensis accusatoris, sive adhaerentis Fisco, facto nimirum ab hoc congruo deposito pro viaticis, cibariis etc. et data fidejussione pro reliquo. Sic Bened. XIV. *tom.* 2. *Constitut.* 44. incip. *Rerum*
92 *humanarum*. Deficiente autem accusatore, seu adhaerente commissiones expedire nequit, sed demandare debet inquisitiones Ordinariis Ecclesiasticis locorum, seu aliis ibi existentibus in dignitate Ecclesiastica constitutis. Idem *ibid.* Quod 93
si expedire judicetur, commissiones ex Officio ab Urbe mittere, vel eas injungere Judicibus extra locum delicti existentibus, reportare tenetur Commissionem specialem manu Papae signatam, et ab Auditore Sanctissimi subscriptam, sub poena solvendi de proprio. Idem *ibid.*

Auditor Papae executioni legum a Pontifice 94
statutarum pro Tribunali Viarum peculiariter invigilare jubetur. Idem *tom.* 2. *Const.* 67. incip. *Dum omnibus.* Auditor Papae tamquam Secretarius Congregationis œconomicae, examinare, et approbare debet causas mittendi commissiones criminales ex officio a Tribunalibus Cardinalis Vicarii Urbis, et A. C. Idem *Const.* 4. incip. *Rerum humanarum.*

Auditoribus Rotae conceditur delatio Rochetti 95
per Urbem. Idem *tom.* 1. *Constitut.* 84. incipien. *Praeclara.* Rotae Auditores electi habitum Advo- 96
catorum Consistorialium assumere nequeunt absque licentia Collegii; idem *Constit.* 106. incip. *Inter* §. 12. A Rota Romana assumi consuevit 97
Regens Poenitentiariae. Idem *Constit.* 96. incip. *In Apostolicae* §. 12.

Auditores Rotae in Subdiaconorum Officio 98
Pontifici solemniter celebranti ministrant. Idem *tom.* 2. *Constit.* 60. Incip. *Rerum.* Eorum Decano 99
traduntur Agni, ex quorum velleribus sacra Pallia conficiuntur. Idem *ibid.* Idcirco item deputantur ad deferenda eadem Pallia coram Pontifice cum solemnem eorum Benedictionem perficit. Idem *ibid.*

Ad Rotae Tribunal in secunda sententia perti- 100
nent causae graviores, quae in Urbe in prima instantia judicatae fuerint coram Camerae Auditore, vel Cardinali Vicario. Idem *tom.* 2. *Constit.* 21. incip. *Justitiae.* Item causae graviores in par- 101
tibus judicatae, et per appellationem ad Curiam devolutae, vel immediate, vel post alteram instantiam coram A. C. aut coram Cardinali Vicario expletam arbitrio appellantis; Idem *ibid.* Ad Rotae 102
Tribunal, vel ad Congregationem Concilii privative spectant causae super foedere Matrimonii, et nullitate Professionis Regularis. Idem *ibid.* In Rotae Auditorio post primam, aut ulteriorem 103
causae propositionem in turno ordinario, si suffragia aequentur, causa ipsa proponenda erit *videntibus quinto, sexto, et septimo.* Idem *ibid.* In iis 104
vero causis, quae *videntibus omnibus* proponuntur, *Auditor proponens* suffragium ferre debebit, vel non, prout aliorum suffragium par erit, vel impar. Idem *ibid.* Rotae Auditorio committi nequeunt 105
causae Praelatitiae, vel ad Capitolii Curiam spectantes, nisi de omnium partium consensu. Idem *ib.* Rotae Auditoribus tamquam Praelatis committi 106
nequeunt causae de sui natura Rotales, nequidem de partium consensu. Idem *ibid.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

107 Antiquitus inter duodecim Rotae Auditores e diversis nationibus assumendos, locum obtinuisse Neapolitanos, refert Marta *de Tribunal. Urb. cap.* 3. *n.* 19. Quomodo vero suum postea locum amiserint Neapolitani, in obscuro est.

CLEMENS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

108 Cum primum supremo coelestis Patrisfamilias consilio ad Sacram B. Petri Sedem evecti fuimus, non solum percepimus, ac penitus hausimus animo divinam illam vocem, qua ad Pastoralis officii implendas partes in excolendo Dominico Agro, pascendisque CHRISTI ovibus continuo excitamur; sed insonuit etiam nostris auribus, atque intimis haesit sensibus coeleste illud mandatum, quo *judicare populum in justitia, et pauperes in judicio jubemur.* Quamobrem etsi ad gerendam Ecclesiarum omnium sollicitudinem quotidianas impendimus cogitationes, et curas, ad ea tamen etiam convertimus animum, quae vel ad confirmandam, vel ad restaurandam in hujus Almae Urbis Nostrae Tribunalibus rectam, atque integram judiciorum rationem apta ac consentanea esse comperimus. Cum vero potissimum in causarum Palatii nostri Apostolici Auditorio, toto Orbe celeberrimo, sapientissimis, ac exquisitissimis Legibus a Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris instructo, jus non solum nostris, atque Apostolicae Sedis temporali ditioni subditis populis, sed universo etiam Christiano Orbi miro ordine reddatur, et qui in illo assident duodecim Viri, ab exteris quoque delecti, quaesitique Regionibus, nec studio, nec labori parcant in cognoscendis, et summa integritate, ac sapientia dirimendis controversiis, ac litibus, quae ad eorum Auditorium deferuntur; propterea nos majori semper earumdem Legum, ac Statutorum hujus Tribunalis firmitati prospicere volentes, et si quid in iisdem ex fluxa, variabilique humanarum rerum natura sit immutatum, renovare, ac restaurare, ut negotiorum, et Causarum, quae in illo tractantur accuratissimus ordo, ac ratio constet; et praeterea dignum omnino existimantes eorumdem duodecim virorum dignitatem, ac splendorem augere, et novis eos beneficiis, ac gratiis prosequi, hac nostra Constitut. perpetuae Legis vim habitura, edicimus, atque sancimus.

Ac primum omnes, et singulas Constitutiones, ac Literas Apostolicas quocumque nomine nuncupentur, quae in ipsius Auditorii, ejusque Auditorum, et Locumtenentium pro tempore existentium, commodum, et favorem a Romanis Pontificibus Antecessoribus nostris, praesertim Martino V. Julio II. Leone X. Clemente VII. Paulo III. Alexandro VII. Clemente X. Clemente XI. Benedicto XIV. et nuper a Clemente XIII. editae, ac promulgatae fuere; dummodo non sint expresse revocatae, et Nostrae huic semper valiturae dispositioni non adversentur, motu proprio, et ex certa scientia, earum tenores pro expressis habentes, de Apostolicae potestatis plenitudine adprobamus, et confirmamus, et quatenus opus sit, ex integro renovamus, easque omnimodam et plenariam in posterum habere exequutionem volumus, et mandamus.

Suam vero prae ceteris firmitatem habere praecipimus, indultum illud Innocentii X. a laudato Benedicto XIV. in sua Constitutione incipien. *Praeclara debitae* commendatum; quo praedicti Auditores consequuti sunt facultatem induendi, ac deferendi Rocchettum, sive dum ad Romani Pontificis pro tempore existentis Audientiam, sive dum ad Pontificias Cappellas, et Functiones, sive dum ad Auditorium accedunt, ac inde discedunt. Edicimus propterea, et quatenus opus sit ampliori modo declaramus, Auditores ipsos non tantum in casibus praemissis, atque in Functionibus Sacris quibuscumque, sed etiam omnibus omnino, ac singulis vicibus, ac temporibus, quibus eos habitu Praelatitio indui, ac uti contigerit. Rocchetto pariter uti, ac indui libere, ac licite posse, atque valere. Et ne singulare hoc honoris privilegium ob inobservantiam, si quae forte adsit, Legum caeremonialium, commune remaneat, et vilescat; ideo decretum diei 22. Novembris 1742. editum in Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum S. Romanae Ecclesiae Cardinalium Sacris Caeremoniis praeposita, ab eodem nostro praedecessore Benedicto XIV. in praedicta sua Constitutione adprobatum, innovamus confirmamus, atque in usum, et observantism restituimus; mandantes, ut deinceps nemini ex aliis Praelatis, cujusvis ordinis et Collegii fuerit, qui Rocchetti praerogativa potiatur, liceat eo ornamento insignito per Urbem, incedere, nisi juxta temporum, et occasionum discrimina, in laudato decreto praescripta; iis dumtaxat Praelatis exceptis, qui in eadem Constitutione excipiuntur, et quibus ex Summorum Pontificum munificentia insigne illud dignitatis, libere, et quandocumque gestare, praecipuorum suorum officiorum ratione, ac praestantia permissum est.

Praeterea, quum Auditores Causarum Sacri Palatii eorumque Locumtenentes sint Apostolicae Sedis Officiales, ejusque, et Romanorum Pontificum Cappellani, et veri Familiares domestici, et continui Commensales, idque propterea consequuti fuerint privilegium ab immediato Praedecessore nostro recognitum, et confirmatum, ut

quaevis Literae Apostolicae eorum favore expediendae per viam, uti ajunt, secretam, sine solita jurium, sive emolumentorum solutione expediantur. Nos hoc merito factum, ratumque habentes, ipsis Auditoribus, eorumque Locumtenentibus itidem impertimur, et concedimus, ut quatenus Beneficia, et Pensiones Ecclesiasticas, aut Prioratuum, et Monasteriorum Commendas obtinuerint, vel demum ad Ecclesias Episcopales, et Archiepiscopales fuerint promoti; nullam tam in supplicationibus, vel Schedulis motus proprii, aut decretis, Cedulisve Consistorialibus a Romano Pontifice subscribendis, quam in Literis Apostolicis desuper expediendis, teneantur facere aliorum, quae possident, Beneficiorum, vel Pensionum, ad quas jus habent, mentionem. Sed in supplicationibus, Schedulis, decretis, et Cedulis ejusmodi, si, et quatenus velint, adjiciatur, quod obstantiae beneficiales, etiam majores valeant in Literis Apostolicis desuper expediendis exprimi, ac declarari.

In illud autem Collegium adsciti, cum jam publicis, privatisque exercitationibus satis certum praebuerint scientiae, doctrinaeque suae experimentum, aequum ducimus, eorumque dignitati consentaneum, idque volumus, ac statuimus, ut si quempiam ex ipsis Auditoribus ad minores, vel Sacros Ordines promoveri contingat, is prorsus ab eo examine sit exemptus, quod coram Ven. Fratre nostro Cardinali pro tempore Romani Pontificis in Urbe, ejusque districtu Vicario juxta Constitutionem Alexandri PP. VII. caeteri omnes Ordinibus initiandi subire debent, ac solent. Quod si ipsorum aliquis Auditorum ad Episcopatum eligatur, id quoque servari optamus, quod jam saepe a Praedecessoribus nostris, ac Nobismetipsis factum est; ut consueto examini se coram Romano Pontifice humiliter sistentes, ab eo absoluti, ac dispensati cum Apostolica benedictione statim dimittantur.

Ejusdem porro qua gaudent, ac praestant singularis opinione doctrinae, certo accepimus documento Sacram Indicis Congregationem sub Praedecessore Nostro Clemente PP. VIII. ipsorum Auditorum examini, ac judicio, nonnullos pravae, aut suspectae doctrinae Libros subjecisse, atque eorum operam in iis censendis, configendis, vel expurgandis utiliter ac feliciter adhibuisse. Cumque praeterea varii, ac multigeni argumenti Causae ad eorum Tribunal identidem deferantur, quae variam in Judicibus postulant eruditionis, et Doctrinae copiam, quae e suspectis, vel pravis etiam Libris aliquando hauriri potest: Nos de ipsorum Auditorum sapientia, fide, ac probitate satis confisi, eorumque studiis favere cupientes, omnibus, et singulis, quamdiu Auditorum, et Locumtenentium munere perfungentur, indulgemus, et facultatem concedimus legendi, retinendique omnes, et quoscumque ab Apostolica Sede, vel ejus Congregationibus damnatos, ac prohibitos Libros ad jus publicum, civile, vel Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, iis tamen exceptis, qui Catholicam Religionem oppugnant, dummodo illos diligenter custodiant, ne ad aliorum manus deveniant. Permittimus autem, ut pro necessitate, aut opportunitate Causarum, et Studiorum hujusmodi, eorum quoque in studio Adjutoribus dictorum Librorum lectiones mandare, et concedere possint.

Quia vero decet, eum, qui egregio hoc munere decoratus, atque perfunctus fuerit, accepta semel, quaedam honoris insignia non dimittere, sed retinere, ideo et hoc indulgemus, ut Auditor ille, sive Nostrae Pontificiae, sive exterae fuerit Ditionis, qui ad alia forte munera promotus Auditoratu se abdicaverit, valeat deinceps, aeque ac si eo se officio non abdicasset, infrascriptis honoribus, privilegiis, atque exemptionibus uti, ac frui facultate nimirum induendi, ac deferendi consuetum habitum praelatitium cum Rocchetto; vescendi ovis, caseo, butyro, et aliis lacticiniis, sibi tamen uni, causa valetudinis, vel laboribus attritae, vel aetate ingravescentis concessis, diebus, et temporibus, quibus iis uti omnino aliis vetitum est, idque ad tramites Constitutionis Clementis VII. incipien. *Convenit aequitati;* transferendi praeterea annuas Ecclesiasticas Pensiones usque ad summam ducentorum ducatorum auri de Camera, juxta Breve a Clemente XI. editum die 19. Septembris 1716. atque erigendi demum Altare, ibique diebus singulis celebrandi, seu celebrare bis faciendi Sacrosanctum Missae Sacrificium, quod ad implendum Ecclesiae praeceptum quibuscumque personis, tunc praesentibus suffragetur, ad formam praelaudatae Constitutionis Clementis XIII. incipien. *Etsi Justitia.*

Sacri quoque Palatii Apostolici Magister unus cum sit ex collegio eorumdem Auditorum, atque illorum Ordini juro ac merito adjunctus; ratam, firmamque haberi volumus, et jubemus veterem hanc unionem, et aggregationem juxta Apostolica Indulta Praedecessorum nostrorum Eugenii PP. IV. anno 1437. et Alexandri VII. anno 1655. Ita ut Sacri Palatii Apostolici Magister, ultimum de more locum post omnes Auditores tenens, Cappellis omnibus Pontificiis una cum illis interesse debeat; tum illi, quae infra Octavam Festivitatis SS. Apostolorum Petri, et Pauli in Ecclesia S. Mariae in Via lata ab ipso Auditorum Collegio haberi solet, nec non alteri ab iisdem quotannis habendae Mense Novembri in Basilica SS. Laurentii, et Damasi pro Auditorum jam vita functorum exequiis, atque suffragiis: Sedis praeterea vacantis tempore Rotarum Conclavis custodiae cum aliis per vicem interesse: cum ipsis quoque in solemni, ac publico Summi Pontificis co-

mitatu equitare, nec non cujuslibet Auditoris funeri, et exequiis, caeterisque demum Ecclesiasticis Functionibus cum publicis, tum privatis, ad idem Collegium quovis modo pertinentibus, semper adesse (exceptis tamen Judiciis, nec non Disputationibus in Aula Cancellariae Apostolicae, atque aliis omnibus actis, quae haberi, vel fieri solent ab Auditore noviter electo). Vicissim vero ad exequias ipsius Sacri Palatii Apostolici Magistri adesse debeant, iisque adsistere praedicti Auditores collegialiter, ut ajunt, sine alterius personae cujusvis commixtione. Caeterum ex ejusmodi per Nos confirmata unione, atque aggregatione, nil volumus innovatum, vel detractum de singularibus gratiis, et privilegiis quibuscumque tum Rotae Auditoribus, tum S. P. A. Magistris in suis respective muneribus, et officiis competentibus.

In Judiciis autem, atque in justitiaa administrationa servandam, atque constanter exequendam volumus in praedicto Auditorio antiquam judicandi methodum a memorato Praedecessore Nostro Clemente XIII. restitutam, nec non praxim, usus, et consuetudines pro ejusdem Auditorii, ac Tribunalis regimine, sive interno, sive externo, probe, ac laudabiliter inductas. Et servandum, retinendumque praesertim praecipimus quidquid in Constitutionibus Nostrorum pariter Praedecessorum Gregorii XI. et Pauli V. continetur circa competentem eidem Auditorio auctoritatem in personas Advocatorum, et procuratorum Curialium, quam Nos iterum ei concedimus, et impertimur. Et novas insuper, quatenus opus sit, facultates adjungimus, tum pro admissiona, et approbatione illorum, qui vel inter Advocatos, et Rotalium Causarum Patronos, seu Procuratores adscribi volunt; ut scilicet admitti, et adprobari ii tantummodo mereantur, qui doctrina, morum honestate, aliisque arbitrio Tribunalis necessariis qualitatibus polleant; tum etiam pro praefinitione, ac praescriptiona regularum, et reformationum, prout occasio, ac opportunitas feret, circa modum, ac stylum scribendi, tractandi, atque agendi in causis: tum denique pro eorumdem Advocatorum, et Patronorum, seu Procuratorum, quoties praefinitis, et praescriptis Legibus ausi fuerint contraire; correctione, ac punitione cum poenis ipsius Auditorii arbitrio infligendis, ac subeundis.

Cum vero ad hujus Tribunalis decus, et ornamentum, non tuendum modo, sed etiam amplificandum maxime conferat hominum egregiorum delectus, qui laboribus, ac studiis suis opem conferant et auxilium Judicibus optimis in multiplicium, ac gravissimarum Causarum examine, et definitione: volumus propterea, praecipimus, ac mandamus, ut qui nuper fuere vel erunt in posterum in Rotae Auditores electi, quique jam de sua quisque electione Pontificium motum proprium Auditorio exhibuerint, aliquo tempore priusquam publicas Disputationes, seu Conclusiones habuerint, tradere omnino teneantur ipsius Auditorii Decano notulam, in qua nomen cognomen, et Patria inscribantur illius, quem novus quisque Auditor ascriverit, atque aptum, et idoneum censuerit ad implendam operam, et munus *sui in Studio Adjutoris*, una cum Authenticis probationibus infrascriptarum qualitatum, et requisitorum, quibus ille praeditus esse debeat: quaeque erunt ab eodem Decano summa diligentia, ac rigore expendenda, ut ea deinde referat in pleno Auditorio, cui integra sit potestas, et arbitrium admittendi praesentatum, ut supra, vel etiam eum repellendi, quatenus ita in Domino censuerit, omni sublata ab ejus judicio recurrendi, ac reclamandi facultate; censeri enim omnino debet, nonnisi justis ex causis, ac urgentibus prudentissimis rationibus, silentio etiam quandoque obtegendis, ab integerrimo Tribunali exclusionem ejusmodi decerni. Requisita vero haec esse debebunt; nempe Natalium honestas: Ætas non minor annis triginta: Doctoratus in Archigymnasio Sapientiae hujus Almae Urbis nostrae susceptus: Studium Juris expletum in eadem Alma Urbe octo saltem annorum spatio, vel apud aliquem ex iisdem Auditoribus, aut Locatenentibus in *Secreti*, ut vocant, officio, ac munere vel cum quis apud alios Urbis Judices Ordinarios, aut celebriores Advocatos sedulam, atque utilem operam per idem tempus navaverit. Quae autem modo decernimus esse servanda pro legitima admissione novi in studio *Adjutoris;* servari pariter debebunt toties, quoties alter in locum jam admissi erit forte ab unoquoque ex Auditoribus assumendus, et subrogandus.

Ab onere tamen probandi requisita mox exposita exemptos esse declaramus, ac volumus eos omnes, qui editae hujus Constitutionis tempore, penes aliquem ex praedictis Auditoribus munus *Adjutoris in Studio*, vel actu exercent, vel alias laudabiliter exercuerunt: Sicuti pariter neque huic Legi subjectos unquam esse intendimus duos illos (neque enim plures esse debent) qui sub *Secreti* nomine a singulis Auditoribus in majus quoddam Studii, ac laboris levamen assumuntur. Optamus autem hos quoque praeditos esse, quantum fieri poterit, natalium, aetatis, ac morum, doctrinaeque praerogativis; ideoque Auditores ipsos vel nuper electos, vel in futurum eligendos, paterno commonemus affectu, ac vehementer hortamur, ut dum pro ipsorum arbitrio, ac conscientia juvenes hos in studii societatem seligere, atque admittere indulgemus, optimos selegisse, atque admisisse utiles tum sibi, tum illis, tum denique publico bono sentiant, et gratulentur.

Quia porro ad conciliandam magis in dies no-

stro huic Auditorio prudentiae famam, ac tuendam in dicendis pro justitia, ejusque sententiis libertatem, confert quammaxime diligens, ac perpetua silentii, sive secreti custodia. Ideo tum omnibus, et singulis Auditoribus, et Locumtenentibus, tum eorum in studiis *Adjutoribus*, atque *Secretis* serio praecipimus, et jubemus, ut prae oculis habeant, religioseque servent, ac exequantur Praedecess. Nostri Urbani VIII. Constitutionem, qua sub perjurii, et majoris excommunicationis poena interdicitur, et inhibetur, ne vota ac suffragia, et Secreta Auditorii pandantur, sublata quoad Auditores ipsos, et Locumtenentes contraria quacumque consuetudine, excusatione, aut perversa Legis interpretatione, quasi in ipsorum tantum lata sit commodum, cui libere, et pro arbitratu valeat unusquisque renunciare. Curent autem iidem Auditores et Locumtenentes, ac omnino provideant, ut ineunte quolibet anno Rotali omnes prorsus, ac singuli sive *studiorum Adjutores*, sive *Secreti* eam Constitutionem sese servaturos, juxta formam inibi traditam promittant, et jurent in Rota, quae ideo vocatur *Juramentorum*, quaeque habetur in Quirinali post factam Rotae aperitionem in Vaticano. Si vero supradicti *studiorum Adjutores*, et *Secreti*, fortasse ob absentiam ab Urbe, vel ob aliud legitimum impedimentum in Rota Juramentorum non interfuerint; tunc ad praedictum juramentum praestandum omnino teneantur in manibus Praelati, cui sunt addicti, priusquam resumant Studii Rotalis exercitium, praestitique juramenti testimonium apud Tribunalis Decanum deferre; et si praescriptis hisce temporibus, ac modis non juraverint, ab officio, et munere removeantur.

Conveniens praeterea, et consentaneum praemissis est, quod praecipimus, et sancimus; ne Decisiones, quae sunt exaratae, et in promptu, ut typis vulgentur, per Adjutorem Studii, sub iisdem poenis, quae in Urbana Constitutione Secreti violatoribus inflictae sunt, Partibus litigantibus, aut alteri cuiquam extra Auditorium tradantur, vel communicentur, nisi prius fuerint a proprio Praelato Ponente adprobatae, ac subscriptae. Ponens vero antequam subscribat, eas diligenter inspicere, et examinare teneatur, valeatque pro suo prudenti arbitrio copiam ipsarum facere, (ut jam in more positum est) Partibus instantibus pro promulgatione, et in iis, quae facti sunt Partes ipsas audire, ad hoc, ut omnino edantur veritate factorum, juris regulis, et rationum momentis probo subnixae, superfluis rejectis: ac praesertim consentaneae sint suffragiis, quibus Causa definita est; nam si in lucem prodierint non satis, ac decet, emendatae, et castigatae, ipsemet Ponens non solum universo Auditorio, sed etiam Summo Pontifici rationem erit redditurus. Utque hac de re magis, magisque caveatur, volumus, et mandamus, ut Typographus Cameralis, sub gravioribus Nostro, et Successorum nostrorum arbitrio reservatis poenis, nullam prorsus audeat imprimere decisionem, cum desit solitum Ponentis *Imprimatur*. Imo etiam quamvis adsit, si tamen animadverterit scripturam lituris, atque additamentis fuisse corruptam, quae manu, et charactere Ponentis minime probata fuerint, differat adhuc typis mandare, donec sibi compertum fuerit nullam fraudem, ac dolum intercessisse.

Quoniam vero sua debetur labori merces, et praemium, plane aequum, et congruum existimamus, ut Studiorum Adjutori propter laborem in hujusmodi Decisionibus exarandis impensum aliquid persolvatur; quod tamen laudatissimae nostrae Romanae Curiae integritati, ac moderationi respondeat; quod ipsius Rotae studio in coercendis litium expensis conveniat; quod denique non sit turpis cupiditatis et avaritiae veluti incitamentum. Quamobrem praecipimus, et jubemus, ut Studiorum adjutoribus, neque minus scutis tribus pro qualibet Decisione solvatur; neque ipsi plus scutis triginta recipere possint, etiamsi longa, difficilis, et operosa esset Decisio; etiamsi Lis inter Nobiles Viros, Principes, Capitula Cathedralium aut Metropolitanarum Ecclesiarum, Episcopos, Archiepiscopos, S. R. E. Cardinales, et quoscumque alios, quavis dignitate praestantes agatur; etiamsi sponte a Procuratoribus, Agentibus, aut aliis quibuscumque major quantitas offeratur, ne alienae liberalitatis colore obducta videatur eorum lucrandi cupiditas. Nolumus tamen, ut quao duo Decisionum emolumenta modo nominavimus, ita accipiantur, ut semper, et indistincte alterutrum ex iis debeat solvi; prudenti enim Procuratorum arbitrio committimus, ut juxta Causarum qualitatem, Litigantium conditionem, quaestionis gravitatem, et laborem in extendenda decisione impensum, major, vel minor quantitas intra summam scutorum trium, et summam scutorum triginta pro qualibet Decisione tribuatur; dummodo eorum arbitrium summam, ut praecipimus, scutorum triginta non excedat; Studii vero Adjutores oblatam ultro quantitatem comiter, ut decet, accipiant, et sine ulla prorsus illiberali querela. Quod si quid ultra summam scutorum triginta quocumque nomine, modo, praetextu, colore, et titulo etiam muneris, et rei gratuito dono datae exactum fuerit, volumus, ut quilibet delator nuntiare id possit, vel Auditori Decano, vel alteri ex duobus aliis Auditoribus in Ordine antiquioribus, qui tres, collatis insimul consiliis, ac pensatis facti probationibus, Adjutorem istum ad male accepti restitutionem compellent, et cum, prout expedire judicaverint, severius etiam animadvertent.

Ipsum praeterea Auditorii Decanum duosque in

Ord. antiquiores Auditores, quorum prudentiam, maturitatem, et rerum in Tribunali agendarum diuturnam experientiam plurimi faciendam esse existimamus, Inspectores quasi, ac Censores nominamus, constituimus, et deputamus, penes quos in studiorum Adjutores, atque Secretos omnes sit praecipua potestas; ita ut non modo adversus illos, si in officio reprehendantur, querelas excipiant, verum etiam studiose inquirant, utrum suo aliqui munere abutantur; et si aliquos deliquisse comperiant, facultatem concedimus, vel eos animadversione aliqua ad tempus coercere, vel etiam ab officio repellere, vel alias irrogare poenas, prout idem Decanus, antiquioresque duo Auditores convenienus, atque oppportunum magis judicaverint. In gravioribus tamen, et si muneris privatio erit irroganda, Nos, Successoresque Nostros instructos, et certiores prius fieri volumus, ut judicium suprema nostra auctoritate munitum procedat exactius, et tutius exequi valeat. Alacri igitur animo pergant Juvenes, Virique selectissimi in iis, quae sui sunt muneris, diligentissimam navare operam. Noverint enim, quod Nos paterno semper amore eos prosequemur, et tamquam Nostro, ac Sanctae hujus Sedis obsequio addictos, eorum commoda, honores, et progressus pro opportunitatibus diligentissime curabimus, ac in conferendis Dignitatibus, Muneribus, et Officiis, Canonum Legumque peritiam requirentibus, ipsos praesertim ob assiduam, et laudabilem exercitationem, ut magis aptos, et idoneos, caeteris, quantum Nobis integrum erit, amantissime praeferemus, atque id ipsum non dubitamus praestituros esse Romanos Pontifices Successores Nostros. Non secus enim, ac Nos, intelligent, quantum ad virtutis incrementum, ac Reipublicae utilitatem pertineat ornare laudibus, et praemiis afficere Viros inter Legum studia assidue versatos, doctos, ac eruditos, et ad publica gerenda munera prae caeteris aptissimo excultos, atque institutos.

Nostrae pariter sollicitudini, ac prudentiae convenit sedulo prospicere, nostraque efficere auctoritate, ut inter eosdem Auditores, pro officii ac laboris merito, quae ipsis debentur emolumenta, aequo jure dividantur. Quamobrem praecipimus, ac statuimus, ut si quis ex Auditoribus, et Locumtenentibus absit ab Urbe, vel ratione infirmitatis, vel statutis de more feriarum temporibus, in quibus Auditorium a Judiciis vacat, nihil ipsi de juribus, sportulis, ac emolumentis decedat; si vero absit non feriato anni tempore, atque eo praesertim, in quo copiosior est Litium, et Causarum numerus, idque ex speciali Summi Pontificis commissione, proque Apostolicae hujus Sedis causa contingat, habeat quidem stipendium Mense quolibet distribui solitum, alia vero omnia emolumenta Auditoribus praesentibus tantum aequo jure accrescant: in caeteris autem ejusmodi absentiae casibus quamvis Summi Pontificis veniam pro discesso impetraverit, omnibus tamen careat juribus, menstruis stipendiis, sportulis, emolumentis quibuscumque, tam certis, quam incertis, habita ratione temporis absentiae; quam si protraxerit etiam ad ferias interim recurrentes, feriati quoque hujus temporis emolumentis privetur, quae inter caeteros Auditores dividantur, tamquam in majorum laborum, quos in Collegae absentia illos ferre necesse fuit, praemium, ac compensationem. Indulgemus tamen, atque permittimus eo toto tempore quempiam abesse posse (debita cum venia Sum. Pont.) quod intercedit ab ultima Rot. mens. Jul. usque ad primam Mensis Nov. et quamvis Congr. Rotali, quae mense Augusti, et primae Rotae, quae habetur mense Octobris ille non interfuerit, nihilo tamen minus volumus ejusdem absenti rationem haberi in distributione stipendii, et emolumentorum, quae illo tempore debentur. Relinquimus imo in potestate, et arbitrio totius Auditorii longioris absentiae veniam per totum dumtaxat mensem Decembris cuilibet prorogandi absque ullo praedictorum emolumentorum detrimento, juxta singulorum casuum vices, et circumstantias, prout magis pro sua aequitate, et prudentia expedire judicaverit.

Tandem neque illud eosemus praetereundum, quo juribus litigantium, et recto Judiciorum ordini conservando magis consulitur, ac providetur. Itaque statim ac quilibet Auditor, aut Locumtenens, vel suo se munere abdicaverit, vel alia quacumque ratione eo fungi desierit, volumus, ut neque ipse, neque suorum Studiorum Adjutor, aut Secreti ullo modo in rebus, aut negotiis ad Tribunal spectantibus, neque etiam in Decisionibus elucubrandis sese immiscere audeant, sed immo idem ipse, qui Auditoratus, vel Locumtenentis munere perfunctus est, ejusque Studii Adjutor, et Secreti, Diaria Rotalia, atque suffragia tam sua, quam aliorum Auditorum, in iis quidem Causis, in quibus jam Decisio prodiit in lucem, Auditori Camerario tradere teneantur, vel in Archivio, quod a Praedecessore nostro Clemente XIII. nuper in Palatio Apostolico Quirinali extructum est, custodienda; vel ad alios usus juxta Leges, et Instituta Tribunalis retinenda; in aliis vero Causis, in quibus Decisio desideratur, Auditori Decano porrigere debeant, qui eadem suffragia novo, qui subrogabitur Causae Ponenti tradere debebit.

Utque omnia a Nobis in Nostra hac perpetuo valitura Constitutione sancita, atque decreta, altius semper insideant mentibus, tum nuper Electorum, tum Eligendorum in posterum Rotae Auditorum, et rite, accurateque ab omnibus servari valeant; jubemus, atque mandamus eidem Auditori Decano, ut instructioni, per ipsum tradi so-

litae unicuique ex noviter Electis ad eos erudiendos de his quae agenda sunt, vel ante, vel post acceptum Auditoratus Officium, suis apte locis adjungere, et adnotare curet ea omnia, quae ex hac ipsa Constitutione Nostra viderit scitu digna ad novi ipsius Auditorii uberiorem cognitionem, notitiam, directionemque, ac Nostrae huic voluntati debitam observantiam, atque obedientiam.

Decernentes postremo has nostras Literas, et in eis contenta quaecumque, etiam ex eo quod quicumque in praemissis seu illorum aliquo quomodolibet interesse habentes, seu habere putantes ad hoc vocati et auditi non fuerint, aut ex quibusvis aliis causis de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae, vel quovis alio defectu notari, impugnari, aut alias infringi seu quomodolibet retractari, suspendi, restringi, limitari, vel eis in aliquo derogari nullatenus unquam posse, easque omnino sub quibusvis generalibus Constitutionibus, revocationibus, derogationibus, modificationibus, decretis, vel declarationibus etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus, ac etiam consistorialiter, ac alias quibusvis de causis pro tempore factis minime comprehendi, sed semper ab illis exceptas, semperque et perpetuo validas, firmas, et efficaces esse et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri, et obtinere, ac ab omnibus, ad quos spectat et spectabit quomodolibet in futurum perpetuo et inviolabiliter observari: eidemque Auditorio, illiusque Auditoribus, et Locumtenentibus, necnon Studiorum Adjutoribus, et Secretis nunc, et pro tempore existentibus, perpetuis futuris temporibus plenissime suffragari debere. Eosdemque super praemissis omnibus et singulis, vel illorum occasione per quoscumque alios quavis auctoritate et praeeminentia fulgentes quomodolibet molestari, perturbari, vel impediri nunquam posse.

Sicque et non aliter in praemissis, et circa ea per quoscumque Judices, ac Tribunalia etiam Collegialia S. R. Ecclesiae praedictae Cardinales, etiam de latere Legatos, Vice-Legatos, dictaeque Sedis Nuncios, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate et auctoritate judicari, et definiri debere, et si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, et inane pari auctoritate etiam decernimus.

Non obstantibus quatenus opus sit nostra et Cancellariae Apostolicae Regula de Jure quaesito non tollendo, et Pii IV. de gratiis interesse Camerae Apostolicae quomodolibet concernentibus in eadem Camera registrandis, et insinuandis, aliisque Apostolicis aliorum quorumcumque Romanorum Pontificum Praedecessorum Nostrorum, et praecipue Clementis VIII. et Alexandri VII. super examine promovendorum ad Ecclesiarum regimina, et ad sacros ordines, ac in quibusvis Concil. editis specialib. vel generalib. Constitutionib. et Ordinationib. Privilegiis quoq. Indultis, et Literis Apost. quibusvis Tribunalib. et Congregationibus Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, ac pro tempore existenti in Urbe ejusque Districtu Cardinali Vicario in spiritualibus generali, et quibuscumque Romanae Curiae Praelatorum ordinibus, et Collegiis, et singularibus Personis per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores Nostros, et Sedem Apostolicam praedictam sub quibuscumque tenoribus, et formis, ac cum quibusvis derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus, et insolitis clausulis, nec non irritantibus, et aliis decretis in genere vel in specie etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus: quamvis iteratis vicibus concessis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus et singulis, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus speciali, specifica, expressa, et individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret; tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata, praesentibus inserti forent, iisdem praesentibus nostris Literis pro sufficienter expressis, et insertis habentes; illis alias in suo robore permansuris ad effectum validitatis, et perpetuae firmitatis praemissorum omnium, et singulorum, hac vice dumtaxat harum serie specialiter, et expresse derogamus, aliisque omnibus, et singulis, quae superius enunciati Praedecessores Nostri in singulis eorum Literis, indulta, privilegia, praerogativas, exceptiones, et gratias eidem Auditorio, illiusque Auditoribus, et Locumtenentibus attributa concernentibus voluerunt non obstare, contrariis quibuscumque.

Volumus autem, et eadem auctoritate praedicta mandamus, ipsas praesentes, seu earum Transumpta in locis solitis almae Urbis nostrae per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est, publicari, et affigi, sicque publicatas, et affixas omnes et singulos quos concernunt, et concernent in futurum perinde afficere, et arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatae, et notificatae fuissent.

Volumus insuper, quod earumdem praesentium transumptis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo ipsius Auditorii munitis, eadem prorsus fides in Judicio, et extra illud adhibeatur, quae ipsis praesentibus originalibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum confirmationis, approbationis, innovationis, indulti, concessionis, declarationis, commissionis, mandati, praecepti, decreti, dero-

gationis, et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo septuagesimo, decimo septimo Kalendas Junii, Pontificatus nostri anno primo.

AVE REGINA

VIDE ART. NOV. CAS. *ANTIPHONA* NUM. 41. ET SEQ.

AUGURIUM

VIDE VERB. *SUPERSTITIO* N. 28.

AUGUSTANA CONFESSIO

ARTICULUS EX NOVISSIMA EDITIONE BARBIELLINIANA

SUMMARIUM

1. Melanchthon Confessionem edidit. — 2. Quae Carolo V. Augustae oblata fuit, unde illi Augustanae nomen.—3. 5. Innumerae ejus editiones, eaeque mire inter se discrepantes. — 6. Ne illo quidem excepto exemplo, quod Jeremiae Constantinopolitano Patriarchae missum fuit. — 7. Ab eoque, in summum Protestantium dedecus gravi censura notatum. — 8. 9. Catholici Auctores, qui hanc Confessionem refellerunt. — 10. 11. Ejus Confessionis summa. — 12. Alii Lutheranorum symbolici libri.

1 CUm Carolus V. collato Bononiae cum Romano Pontifice Clemente VII. consilio, anno 1530. Comitia totius Imperii Augustam indixisset; per semetipsum iisdem praefuturus, Protestantes famosam illam suam *Confessionem Augustanam* 28. articulis comprehensam ediderunt. Praeerat novo huic operi Philippus Melanchthon quam obscuro in Palatinatu ad Rhenum genere, tam illustri ingenio, atque humana literatura, ac philosophicis disciplinis exculto. Commotus fama juvenis Fridericus Saxoniae Elector ad Academiam suam Wittembergensem eumdem accivit. Ibi vero praecipua quadam cum Luthero, indole licet dissimili, familiaritate, et amicitia junctus, asperos illius mores, doctrinamque, etsi discipulus, moderari, ac temperare quandoque satagebat; homo scepticus, dubitans, varians, vacillans; de quo etiamnum disceptatur, cujusnam fidei fuerit, Lutheranis sibi illum vindicantibus, reposcentibus Calvinistis, Arianis suum esse dicentibus.

2 Imperator Carolus magnifica pompa Augustam ingressus est. Ibi postea a sex Lutheranis Principibus, Saxone nempe, Onolsbacensi, duobus Luneburgicis, Hasso, et Anhaltino, et duabus Civitatibus Norimbergensi, et Reutlingana oblata Caesari fuit ea fidei formula, cui a loco, ubi praelecta primum a Christiano Bayero Cancellario Saxonico, et Carolo exhibita, *Augustanae* nomen indutum, statim Catholici confutationem a Joanne Fabro, Episcopo postea Viennensi adjutoribus Joanne Eckio, et Joanne Cochlaeo compositam opposuerunt, atque huic standum Caesar edixit. Verum Melanchthon anno sequente 1531. *Apologiam* suae illius *Confessionis* Wittembergae evulgavit in 4. itemque in 8. quae secunda editio etsi eodem quo prima anno prodiit, ab hac tamen in nonnullis discrepat non diffitentibus Nalchio *Bibl. Theol. T.* 1. *p.* 315. et Clement. *Biblioth. Curieuse T.* 2. *p.* 227. Innumerae extant hujus formulae 3
editiones, immo et versiones, quarum duas indicare libet, alteram Italicam, Graecam alteram, hanc a Paulo Dolscio Plavensi elaboratam atque anno 1559. Basileae excusam; illam Petro Paulo Vergerio, ut creditur, interprete Tubingae 1562. iterumque Antonio Dalmata, et Stephano Istriano curantibus 1563. emissam in lucem. Confer laudatum Clement. *loc. cit. p.* 232. *et* 236.

Cave autem harum editionum titulis credas, in 4
quibus *invariata* mendacissime praedicatur. Cor-

rupta fere, et interpolata omnia earum exempla. Insignem de hac re locum ex Cardinalis Hosii epistola ad Albertum Morchionem Brandeburgensem illius formulae sectatorem 10. Dec. 1561. Tridento data recitat Cl. Lagomarsinius, *Julii Pogiani epistolarum Vol. II. p.* 146. Reddo illum: *sunt apud me Confessionis hujus aliquot libri, diversis in locis, ac temporibus typis excusi, qui mirabiliter inter se variant. Neque tacent hoc rigidiores Lutherani, qui corruptam cum a Melanchthone postea fuisse non dubitanter affirmant.* Certe David Chytraèns Lutheranus, qui hujus Confessionis historiam Rostochii a se primum editam quinto Islebii 1599. recudit, variatam, depravatamqne illam fateri coactus est, praesertim p. 771. Nicolaus quoque Selneccerus, qui latinam ejusdem editionem Lipsiae 1580. curavit, multos, ait, scandalizari propter Confessionem toties, et tantopere variatam. Jacobus Andreae, sive Schmidlinus, praecipuus faber celeberrimi apud Luthericolas libri *concordiae* asserit: Namburgi nullum exemplum cum altero concordasse, ut in colloquio Herzbergensi legere est *fol.* 92. ut mirum non sit, Jacobum Marchionem Badensem in *motivis suae conversionis fol.* 271. *seqq.* testatum fuisse, Confessionem hanc pluribus in dies erroribus deturpatam fuisse, atque corruptam, et Laurentium Forerum ex 20. exemplis nullum alteri simile invenisse. Leopoldus demum a Kollonitsch in libro, cui titulus: *Augustana, et Anti-Augustana Confessio, Viennae* 1681. quatuor editiones in Caesarea Vindomiensi Bibliotheca asservatas in quatuor columnis uno intuitu conspiciendas proposuit, ut ad oculum pateret, quantum illae inter sese dissiderent.

5 Sed ne mireris, recole, lector, Graecam hujus formulae versionem, quam *num.* 3. indicabam. Saligius in Germanica Confessionis historia, quam tribus voluminibus Halae 1730. 1735. evulgavit, *T.* 1. *pag.* 721. eam versionem ait ex Germanica ann. 1540. correcta editione prodiisse, immo et illam hac multo liberiorem esse. Verum non id satis. Audiamus Davidem Clement. *Tom. II. suae Bibliothecae p.* 233. *J'ai examiné*, inquit ille, *ces deux versions* (Graecam, et Germanicam Wittembergae 1540. recusam), *et je n' ai trouvé aucune Edition, avec la quelle elles conviennent exactement. Le Grec de* Dolcius *ne repond pas a l'Edition Allemande de Wittemberg* 1540. *in* 4. *Elle est beaucoup plus ample, que les deux editions latines de l'an* 1531. *in* 4. *et* in 8. *et quand on les joindroit ensemble, comme a fait M. Salig l. c. encore ne les exprime-t-elle pas. Le Latin ne repond pas exactement au Grec : ainsi je ne saurois determiner, sur quelle edition le Texte Grec a été formé, ni sur quelle edition. L'on a copié le Texte Latin, qui l'accompagne.* Eant nunc Protestantes, et Catholicis indignentur, qui eorum in sua hac formula inconstantiam redarguunt.

Atque hic illud maxime observare velim, Graecum hoc exemplum tam a Germanicis, latinisque editionibus discrepans a Martino Crusio fuisse anno 1574. Constantinopolim missum, ut Jeremiae Graecorum Patriarchae Constantinopolitano traderetur. Nimirum sperabant Crusius, ejusque contribules fore, ut Graecae Ecclesiae, licet Schismaticae auctoritate, quaecumque demum ea foret, liceret sibi adversus Pontificios dimicare. Enimvero Stephanus Gerlachius Caesarei oratoris Constantinopoli Minister acceptis Tubingensium, et Wittembergensium literis, libroque, in quo Latina, et Graeca Augustanae formulae editio continebatur, Patriarcham adiit, nihilque non egit, ut eam Confessionem doctrinae Orientalis Ecclesiae conformem esse, Patriarchae persuaderet. At Patriarcha aperte contestatus, Confessionem Augustanam Catholicae fidei, ac Dei verbo adversari, tribus ad eos missis doctissimis libellis, errores confutavit, tandemque, cum novis epistolis patientiam Praesulis Tubingenses fatigarent, ne sibi amplius molesti essent, monuit, cum pervicacibus in errore nihil sibi deinceps fore negocii. Sex hac super re datas a Jeremia epistolas Fabricius commemorat *Bibl. Graecae Vol. X. p.* 511. 6

Pudere Protestantes debuisset tam infelicis ad Constantinopolitanum Patriarcham confugii. Schismaticus enim cum esset, quid, quaeso, Augustanae fidei sectatoribus inde praesidii, quod de Papae Primatu, connexisque cum eo articulis idem ille, quod ipsi, sentiret? At quantum dedecoris, quantum detrimenti Lutheranorum causae inferebatur, quod ipse ille Schismaticus Patriarcha caeteros Augustanae fidei articulos veluti a Dei verbo alienos, atque ab orthodoxa Ecclesia jure proscriptos execrantur? Quamobrem mirum non est Catholicos, ut Hieremiae ad Tubingenses responsa in eorum manus venere, ea in vulgus emisisse, additis, quae nostram causam maxime juvabant, animadversionibus. Primus id praestitit celeberrimus Socolovius, edita *censura Orientalis Ecclesiae de praecipuis nostri saeculi haereticorum dogmatibus, Hieremiae, Constantinopolitano Patriarchae, judicii, et mutuae communionis causa, ab orthodoxae doctrinae adversariis non ita pridem oblatis, ab eodem Patriarcha Constantinopolitano ad Germanos Graece conscripta : a Socolovio ex Graeco in Latinum conversa, ac quibusdam adnotationibus, ad proprias Graecorum opiniones respondentibus, illustrata, ad Gregorium XIII.* Cracoviae 1582. fol. atque iterum eodem anno Dilingae, et Coloniae, 8. itemque cum notis Francisci Fevardentii Parisiis 1584. 8. Eamdem Hieremiae censuram anno 1583. Coloniae Guillelmus Lindanus in librum a se praenotatum : *concordia discors* intulit, Georgius vero Schererus in epitomen redegit, et Germanice vertit eodem anno 1583. Viennae 4. 7

nonnullis auctam epistolis. Illud mirum, Protestantes an. 1584. Wittembergae acta, et scripta tum a suis ad Patriarcham Constantinopolitanum, tum ab hoc ad illos vulgasse cum praefatione, in qua Socolovium, Lindanum, aliosque refellere aggrediebantur. Irritos eorum conatus ostenderunt idem Schererus, Joannes Baptista Ficklerus Thomas Sunobbigius, et Jacobus Gorscius.

8 Haec nostratium Theologorum opera, qua parte Augustanam formulam vel ipsius schismaticae Ecclesiae Graecae cum nostris dogmatibus consensione everti docebant, multum eidem Confessioni incommodabant. Verum alii extitere, qui praeterea singulos illius articulos confutarunt. Sunt hi praeter Jo. Cochlaeum, Alphonsum Viversium, Jo. Hofmeisterum, et Antonium Possevinum *in judicio de Confessione Augustana*:

Jo. a Daventria, qui Coloniae 1535. protulit *exegesin absolutissimam juxta, et brevissimam Evangelicae veritatis, errorumque, et mendaciorum, quae sunt cum in Confessione Lutherana, Caesareae Majestati in Comitiis August. exhibita; tum in ejusdem apologia.* 8.

Balthasar Adamus Tanner, in *Luthero, sive anatomia Confessionis Augustanae*, Ingolstadii 1613. 4. Hagerus, cujus extat egregius liber, frustra ab Hulsemanno confutatus, inscribiturque: *collatio Confessionis Augustanae, et Oecumenici Concilii Tridentini cum Verbo Dei.* Herbipoli 1627. 8.

Thomas Henrici, qui etiam *anatomiam Confessionis Augustanae, institutam per omnes articulos* Friburg. 1631. exhibuit, etiam an. 1677. recusam.

Longe utilissimum opus a Jacobo Masenio habuimus Coloniae 1662. 8. Alexandro VII. inscriptum, cui titulus: *Meditata concordia Protestantium cum Catholicis in una Confessione fidei ex S. Scriptura desumpta.* In eo autem *parte secunda* (tribus enim partibus constat) Augustana Confessio reformatur in singulis articulis ex scripto verbo Dei.

9 Mitto Comitis Leopoldi a Kollonitsch, tunc Neostadiensis Episcopi *Augustanam, et Anti-Augustanam Confessionem*, quam *num.* 4. indicavi, pluresque Germanico idiomate conscriptos libros. Sufficere hi possunt. Est autem, quam minime praeteream, brevis illa quidem, solida tamen, atque perspicua P. Josephi Bineri *observatio in Confessionem Augustanam.* Extat haec *Apparatus eruditionis ad Jurisprudentiam, praesertim Ecclesiasticam Vol. VII. p.* 95. 110.

Non ante Augustanam hanc formulam dimittam, quam moneam 28. illam articulis constare. Horum viginti, et unus doctrinam exhibent Lutheranam. Post hos, inquit laudatus Binerus *p.* 101. « subjungunt falsissime, doctrinam suam » nihil discrepare a Scripturis, vel ab Ecclesia » Catholica, vel ab Ecclesia Romana, quatenus » ex Scriptoribus sit nota: totam dissensionem » esse de paucis quibusdam abusibus, qui sine » certa auctoritate in Ecclesiam irrepserint; in » quibus licet esset aliqua dissimilitudo, tolerandos tamen esse *Confessionistas*, quia ne Canones » quidem tam duri sunt, ut eosdem ubique ritus » postulent. Falsissime, inquam, haec dicunt: » nam licet errores suos dealbare, fucare, et abscondere studuerint, tamen ea, quae tradunt » de peccato originali, de justificatione, de sola » fide justificante, de bonis operibus, de poenitentia, de Sacramentis, de praeceptis Ecclesiae, » de libero arbitrio, de invocatione Sanctorum » manifesti sunt errores contra fidem. » 10

Ad abusus, quod spectat, nobis, Romanaeque Ecclesiae exprobratos, *qui*, ut ajunt, *novi sunt, et contra voluntatem canonum recepti*, eos extremis septem articulis Confessio exhibet, nempe 1. utramque speciem laicis denegatam. 2. vetitum Sacerdotum conjugium. 3. Missas privatas. 4. auricularem Confessionem 5. traditionum curam, et observantiam. 6. vota Monachorum 7. potestatem Ecclesiasticam, quam queruntur, relicta doctrina de fide, de justitia fidei, tot induxisse ferias, jejunia, caeremonias novas, ordinesque novos induxisse. Vel haec abusuum, quos nobis objiciunt, enumeratio satis ostendit, qua fronte in his novitatem, et a veteribus, receptisque canonibus dissidium reprehendant. 11

Caeterum praeter Confessionem Augustanam, ejusque apologiam apud Lutheranos, teste Joan. Pertschio in *elementis Juris Canonici l. c. Tit.* 5. Symbolicorum librorum auctoritate pollent: 1. uterque Lutheri catechismus, major, et minor, 2. Articuli Smalcaldici, quos ab ipso Luthero conscriptos excepto tractatu *de potestate, et primatu Papae* ait idem Pertschius *l. c.* 3. *Formula Concordiae*, de qua ipse Pertschius fateri debuit, eam *discordiarum matrem foecundissimam fuisse.* 12

AURORA

SUMMARIUM

1. Aurora unde dicta. — 2. Aurora pro diversitate Mensium diverso tempore praecedit solem, et assignatur pro singulis Mensibus. — 3. Quomodo regulanda, et sumenda Aurora pro licita Missarum celebratione.

1 Aurora est sic dicta, quasi avium hora; Hostiens. *in cap. Dolentes* 9. *de celebrat. Missarum num.* 5. *in fin. in verb. ad Diurnum concentum;* Jo. Andreas *ibid. num.* 3. Cardin. *ibid. in princ.* Fagnan. *ibid. n.* 4. ubi notatur reprehensibile esse Praelatis, et Clericis e somno non surgere ad diurnum concentum avium; ibi: *Vix ad diurnum concentum avium excitantur*, idest in Aurora, nam ut ait Sanctus Augustinus, indecens est Christiano, si radius solis ipsum in lecto dormientem inveniat, et facit textus *in cap. Sunt qui arbitrantur, de poenit. dist.* 1. et *in cap. Clericus victum dist.* 91.

2 Aurora pro diversitate Mensium diverso tempore praecedit solem. In Martio enim circa aequinoctium praecedit solem per horam cum quadrante; in Junio circa solstitium praecedit solem per duas circiter horas cum quadrante; in Februario, et Septembri per horam cum dimidio; in aliis mensibus, aliquando per duas horas, vel per unam cum tribus quadrantibus; itaque excepto Martio semper durat saltem per horam, et dimidiam; Aversa *q.* 11. *sect.* 15. §. *quarto;* Quartus
in Rubr. Missal. part. 1. *tom.* 15. *D.* 2. notans Au- 3
rorae tempus sumendum esse non mathematice, sed moraliter, ideoque nihil peccare qui ea hora celebrat, ut dici possit adhuc in Aurora celebrasse, vel absolvisse cum Aurora, ita ut saltem finis Missae attingat Auroram; Suarez, Aversa, et alii. A Sacra tamen Rituum Congregatione pro licita Missarum celebratione fuit sic decretum: *Ubi non est Aurora physice, pro licita Missarum celebratione attendatur ea moraliter, et politice, quando scilicet ibi terminari solet quies, et inchoari labor, juxta probatam Regionum consuetudinem.* 18. *Sept.* 1634. (*)

(*) Horarium ab Auctore allatum inservit tantum nostrae Zonae temperatae.

AUSPICIUM

VIDE VERB. *SUPERSTITIO N.* 29.

AUTONOMIA

ARTICULUS EX NOVISSIMA EDITIONE BARBIELLINIANA

SUMMARIUM

1. Autonomia libertas est credendi. — 2. Quam plures docti viri oppugnarunt. — 3. 9. Gravissimis ducti momentis. — 10. Frustra Protestantes Zizaniorum parabolam *Matthaei* XIII. urgent. — 11. Aliaque. — 12. Ac praesertim florentem, ubi Autonomia recepta sit, Reipublicae statum. — 13. Qui factum, ut in Pace primum *Religiosa*, deinde *Westphalica* Religionis electio Protestantibus libera dimitteretur.

1 Nomen Autonomiae e Graecia sumptum, et ante Lutherum inauditum, generatim libertatem designat, seu potius licentiam agendi, credendique quod lubet. In specie tamen, atque ut in actis imperii Romano-Germanici publicis usurpatur, solam significat libertatem credendi, quae per tot motus a Protestantibus quaesita, tandem in *Transactione Passaviensi*, ac *Pace Religiosa* ab Augustanae Confessionis sectatoribus obtenta est, non paucos tamen intra limites arctata.

2 Infaustam hanc unitatis fidei perniciem, foecundam discordiarum nutricem, schismatum parentem doctissimi inter Germanos viri oppugnarunt, Burckardus in Tractatu *de Autonomia* Jurisconsulti Dilingani in egregio opere de *compositione pacis*, P. Ignatius Schwarz in *Collegiis historicis* P. IV. *q.* 2. Bincrus in dissertatione de *libertate Religionis Apparat.* P. VII. *pag.* 117. *seqq.* et Jo. Petrus Banniza in *gemina dissertatione*, quae exstat *T.* III. *Thesauri Schmidtiani*, altera *de diversarum Religionum in eodem Territorio tolerantia ac receptione*, altera *de vera Religionis libertate.* Pauca ex his delibabimus.

3 Illud ergo ponamus, quod ipsum naturae jus nos docet, homines sive considerentur singulatim extra alterius potestatem viventes, sive in coetum quemdam, et societatem coacti, eo demum spectare debere, ut quem illis finem ultimum conditor Deus praestitit, hunc adsequantur, ejus scilicet honorem, cultum, gloriam. Beatae proinde esse nequeunt humanae per orbem Respublicae, nisi ad hunc finem bene sint comparatae.

4 Hinc fit, Principes, ac Reges, Dei veluti Vicarios humanis rebus esse praepositos, ut obnoxios sibi populos regant ad summi imperantis leges, nec politica dumtaxat gubernatione ad publicam dirigant tranquillitatem, sed ad verum etiam Numinis cultum cogant: hoc enim et recte mortalium animis insita ratio persuadet, nec sine eo consistere potest, quam curare, ac tueri tenentur Principes, humanorum coetuum felicitas.

5 Iste porro Dei cultus nequaquam est arbitrarius, sed is esse debet, qui Domino dominantium adrideat, hancque ob causam consentaneus sit sanctissimis ejus legibus, neque iis solum, quae juris sunt naturalis, et sive bona suapte natura praecipiunt, ut supremum rerum omnium dominum adorare, sive ex se ipsis mala vetant, uti blasphemiam, Dei despectum, sacrarum rerum contemptionem; sed illis quoque, quae *positivae* dicuntur, ac libero Dei placito latae sunt, ut quae in Novo Testamento Sacramentorum necessitatem, administrationem, usumque definiunt.

6 Ædificavit videlicet Dominus noster Jesus Christus suam in terris Ecclesiam, quam certa, ac definita fidei, morumque doctrina constituit. Una haec est arca, extra quam nulla salus. Hanc omnes oportet ingredi, ejusque legibus ab ipso illius Conditore Christo praescriptis vivere. Hic unus cultus est, qui Deo placet; haec una Religio, quam Christus praecipit. Haec una mortalium vera felicitas, sine qua bene constituta esse nequit Respublica, nec ad finem suum ultimum, ad conditorem scilicet suum optimum maximum colendum recte comparata.

7 Cum igitur Princeps vi sibi concreditae potestatis veram populi sibi subditi felicitatem, quoad fieri potest, procurare teneatur, an non unam, ac veram Christi Ecclesiam protegere debeat, hostes illius coercere, vetita a Deo contraria dogmata vetare, veram Christi fidem in subditis suis conservare, et Evangelii illius Patrisfamilias exemplo intrare renuentes compellere? Neque propter ea humanum arbitrium se laesum conqueri jure potest. Felix enim necessitas, quae ad meliora compellit; quae gladium eripit, ne te ipsum ferias; quae foveam occludit, ne praeceps eas; quae aberrantem in salutis aeternae semitam revocat; quae etiam reluctantem divinis mandatis subjicit, ut sis beatus.

8 Quid? quod Princeps non frustra gladium portat, ut nempe sit scelerum vindex. Verum si Magistratibus vindicanda est injuria homini illata, quanto magis quae Deo irrogetur. Quid autem cum Dei contemptu, atque injuria conjunctius, quam deserta Christi militia, ejusdem hostis castra sequi, repudiare Christi Ecclesiam, abjicere veram fidem, ut Diabolo obtemperes? 9

Urgent hic Protestantes, ac Pfaffius cum primis in *diss. Theol. de Zizaniis;* Tubingae 1737. et 10
Jo. Christophorus Balser Jurisconsultus Giessensis in *disquisitione de libertate Religionis* 1738. parabolam *Matth. XIII.* Zizaniorum, quae Paterfamilias eradicari vetuit. Sed quid hoc ad tollerandos haereticos? Edisserant enimvero nobis primum duumviri isti, qui factum sit, ut Lutherani in Pace *Religiosa* Calvinistas, Zwinglianos etc. excluserint; in pace vero Westphalica omnes Religiones ex Imperio proscriptas voluerint, praeter Catholicam, Lutheranam, et Calvinianam? Cur Evangelicae Parabolae non obtemperarunt jubenti, si illis credimus omnes nullo discrimine haereticos tolerari? Deinde (quod ad nos pertinet) dicimus, Christum ajentem: *sinite utraque crescere usque ad messem*, non vetuisse absolute, ne zizania evellerentur (fures certe, homicidae, idque genus facinorosorum hominum inter zizania putantur, neque tamen quis sanus dixerit, in Evangelio interdictam capitalem horum poenam, qua evellantur); noluisse tantum praematuram illorum eradicationem, quando zizania a tritico nondum satis discerni possunt; quare addit: *ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis et triticum.* Hinc si hocce periculum absit, ac de frumentorum certa stabilitate securitas maneat, non erit ex ipsius Patrisfamilias sententia, cur zizania non evellantur.

Novi quid ad haec Protestantes reponant, fidem nimirum in mente reconditam esse; ob eamque causam nec zizania a tritico secerni posse, nec ullam esse in fidem hominibus jurisdictionem. Frustra tamen haec obtendunt. Verum hoc esto, dum fides in animo abscondita latet. At quando in apertum erumpit, quando voce, calamo, actuve alio externo falsum dogma se prodit, quando contagii virus editis libris grassatur; non divinae solum; sed etiam humanae reddenda tunc ratio est potestati. Tunc scilicet Ecclesiae Pastor a Christo constitutus, dum dixit: *pasce oves meas*, bona pascua a venenatis discernere, noxia subtrahere, lupos ab ovili arcere, gregem quoad liceat, integrum servare pro sui muneris auctoritate tenetur. Laicus vero Princeps ad frangendam contumaciam heteredoxorum suam Ecclesiae jungit operam, unaque in obstinatos animadvertit, vetatque virus impune in publicum spargi. Id certe ab imperatoribus Christianis Constantino, aliisque factitatum vel ex solo Codicis Justinianaei titulo *de Haereticis, et Manichaeis* abunde novimus. 11

Illud praeterea magno hiatu Protestantes ogge- 12

runt, quaestuosa commercia, artes, ac disciplinas minus florere, ubi alienae religionis hominibus aditus sit interclusus. Florerent ergo magis, si in Imperio aliae a Calviniana, et Lutherana sectae admitterentur; eas tamen Calvinianorum, et Lutheranorum studio instrumentum pacis Westphalicae ab Imperio exclusit. Prudenter tamen id factum, et utique absque commerciorum, artiumque detrimento, ne ipsi quidem Protestantes, si sapiunt, inficiabuntur. Est etiam aliud, quo commercii, et artium amplificationi absque acatholicarum Religionum tolerantia consulatur. Etenim Catholici etiam Principes ad litora sua, et portus, ad nundinas, et commercia heterodoxos mercatores admittunt; immo ad rem militarem, nauticam, aliasque artes Protestantium quoque opera uti non renuunt (quod tamen haeretici Principes vix cum Catholicis facerent); id solum cavent, ne illis publicum religionis alienae exercitium, jus civitatis, aut stabile domicilium concedant.

13 Quaeres, quomodo ergo Imperator. Principesque Catholici in pace primum religiosa, deinde Westphalica Religionis electionem Protestantibus liberam dimiserunt? Resp. prudentis esse tolerare minora mala, ut evitentur majora. Quamdiu Protestantium sectae ad eam nondum potentiam devenerant, quam pacis illius temporibus adepti fuerant, spesque supererat earumdem ad desertae fidei unitatem revocandarum, Imperatores, et Principes Catholici sui muneris esse censuerunt, ut gliscenti dissidio se se opponerent. At quando adversae vires cum deploranda Germaniae ruina tantopere invaluerant, ut frangi amplius non possent, ne Provinciae adhuc in fide integrae eodem impetu pariter abriperentur, summam esse sibi necessitatem intellexere, ut non quidem adprobaretur, sed tamen toleraretur, quod evitari jam amplius non poterat. Vide Bannizam in *citata dissertatione de diversarum religionum tollerantia. cap.* 2.

BACCHANALIA

SUMMARIUM

1. Qui Bacchanalium abusus reprobentur. — 2. 5. Decreta circa abusus tempore Bacchanalium in Ecclesiastica Ditione. — 6. Quibus vero non derogatur Ss. Canonibus, Constitutionibus Apostolicis etc. — 7. 8. Bacchanalium foeditas et corruptela.—9. His opponuntur specialia pietatis exercitia. — 10. Conceditur Indulgentia plenaria his diebus visitantibus Ss. Eucharistiae Sacramentum in Ditione Ecclesiastica.—11. Quae extenditur ad quascumque Orbis Catholici Ecclesias. — 12. Bacchanalia dicta sunt a bacchando. — 13. Quid significat bacchari. — 14. In jure nostro in duobus locis de Bacchanalibus aliquid reperitur. — 15. Afferuntur haec duo loca. — 16. Successu temporis quis fuerit Bacchanalium progressus. — 17. Romani quamvis gentiles poenas Bacchanalium statuerunt. — 18. Bacchanalia an toleranda sint.

1 Quamvis Bacchanalium honesta remissio tolleretur, duo tamen graviores abusus in eorum frequentationem invecti, ab Ecclesia reprobantur; nempe quod vigiliae, choreae, et ludi ultima Bacchanalium nocte usque ad diem Cinerum protrahantur, et multi ab iisdem discedentes, iisdem induti vestibus quibus personati quaquaversus processerant, Ecclesiam subeant, divinis mysteriis intersint, sacros Cineres de more accipiant, domum deinde redeuntes dormiant plerumque totum mane primi quadragesimalis diei. Et quod in aliquibus civitatibus, et oppidis perversa haec consuetudo, ut festis quoque diebus personati homines pervagentur; circulatores, et id generis blaterones majori spectatorum frequentia diebus festis, quam ferialibus populum ludificiant; iisdem demum diebus saltationes, et choreae publice per summam licentiam celebrentur. Bened. XIV. *tom.* 2. *Constit.* 45. incip. *Inter caetera.*

2 Hinc Sanctissimus Pontifex in tota sua Ecclesiastica ditione expresse vetat, ne personati homines incedant diebus festis de praecepto, et feriis sextis juxta disciplinam in urbe Roma vigen-
3 tem. Item ne choreae ultima nocte ante feriam quartam Cinerum, ultra mediam noctem produ-
4 cantur. Item ne quis habitu bacchanalitio indutus mane ipsius feriae quartae incedat, multoque mi-
5 nus Ecclesiam ingrediatur. Item ne circulatores et scurrae festis diebus in plateis, et publicis viis spectacula edant, et potissimum matutinis horis, ac tempore officiorum Vespertinorum, et doctrinae Christianae. Et serio mandat Episcopis, ut nullam operam, nullumque studium praetermittant, ut haec morum perversitas, ubi deest, perpetuo desit, ubi autem invaluit, penitus extirpetur, ac funditus evellatur, illiusque auctores, defensoresque nulla rerum humanarum ratione habita accerrime puniantur. Idem *ibid.*

Insuper monet omnes zelantissimus Pontifex, 6
quod dum res desuper enarratas vetat, interdicto non liberat caetera omnia, quae sacris Canonibus, Constitutionibus Apostolicis, Conciliis aut Provincialibus, aut dioecesanis quoad Bacchanalium solatia prohibentur, et praecipue quoad Ecclesiasticos viros, nunquam oculos a Concilio Tridentino deflectens, quod *sess.* 22. *cap.* 1. postquam Sacr. Canon. mentionem fecit, qui Ecclesiasticis luxum, convivia, choreas, aleas severe prohibent, sic Episcopos alloquitur: *Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse compererint, ea quamprimum in usum revocari, et ab omnibus accurate custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscumque, ne subditorum neglectae emendationis ipsi condignas, Deo vindice, poenas persolvant.* Idem *ibidem.*

Ut facilius odio, et horrore concipiantur bac- 7
chanalitiae pravitates, promptiusque eradicentur,

adductis ad id exemplis SS. Caroli Borromaei, et Philippi Nerii, ac duabus Epistolis Clementis XI. ad plurimos eodem exemplo datis, altera *die* 11. *Januarii* 1719. altera 4. *Januarii* 1721. quae in ejus Bullario *pag.* 533. undecima sunt, et duodecima, adducit Bacchanalium foeditatem, et corruptelam, prout ipsam describit clarae memoriae Episcopus Gratianus in Synodo Ameriae habita 1595. *pag.* 150. ibi : *Hinc factum (adeo nos prava pervertit consuetudo) ut septuagesimam inter et quadragesimam interjecti dies, quos S. Mater Ecclesia magno Mysterio veluti lugubres, funebresque habet, praevalens lasciviae risus, hilaritatis amor, non in laetitiam solum, inconditumque gaudium verterit, sed pene communi cuidam insaniae dedicavit, eoque porrecta licentia sit, ut ipsas quoque leges, ipsos Magistratus traxerit, et quod ne privato quidem cuiquam ulla bene morata civitas concederet, id penitus jam publica auctoritate nitatur, et populi veluti obliti nominis, quo feruntur, in ipsos profana-*
8 *rum gentium ritus, moresque degenerarunt.* Refertque quod illustris Gislenius Busbequius, qui medio saeculo XVI. Ferdinandi I. Imperatoris ad Solimanum II. Orator fuit, scriptum reliquit, Turcarum Legatum, postquam Bacchanalium tempore in quadam Christianorum regione moratus esset, Constantinopolim reversum retulisse, certo anni tempore Christianos sui impotes insanire ; tum cujusdam pulveris arcana vi, quo eorum capita conspergebantur, redire ab bonam mentem, ac resipiscere consuevisse: *Ut non frustra creditum sit, hominem Turcam, qui eo tempore ad nos publici negotii causa Legatus venisset, domum reversum, retulisse Christianos certis diebus bacchari, et furere, donec genere quodam cineris in templo respersi redirent ad se, et convalescerent.* Idem *ibid.*

9 Dictis Bacchanalitiis pravitatibus opponit Pontifex specialia pietatis exercitia, enixo exhortando Episcopos, ut caeteris incitamento sint suo exemplo, praesertim divinis officiis Bacchanalium tempore quotidie interesse, sacrosanctum Missae sacrificium coram populo celebrare, Ecclesias, et Xenodochia invisere, et Ecclesiasticos homines, laicosque
10 secum ad id muneris invitare. Curando insuper, ut in una, aut in pluribus Ecclesiis Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum per triduum publico cultui exponatur, et quotidie populo ad vesperas benedicatur, in septuagesimae, aut sexagesimae, aut quinquagesimae hebdomadis, aut tribus omnibus, concedens ob id indulgentiam plenariam per omnes Ecclesiasticae ditionis dioeceses, acquirendam ab iis, qui poenitentia, et Sacra Synaxi rite muniti singulis diebus dictorum Triduorum, SS. Sacramentum expositum visitaverint, et Deum juxta mentem Ecclesiae oraverint. Idem *ibid.*

ADDITIO EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Hanc indulgentiam Clemens XIII. confirmavit, 11
et ad quascumque Orbis Catholici Ecclesias extendit. Vide verb. *Indulgentia art.* 6. *n.* 22.

Plura expendenda hic sunt. Primo unde bac- 12
chanalia nomen habeant. Secundo unde trahant originem. Tertio quis eorum progressus. Quarto quid in iis vulgo agitur. Quinto an id quod agitur juri honestati, pietati, et fidei Christianae conforme sit.

Dicta sunt Bacchanalia a bacchando. Bacchari 13
autem idem est quod insanire ac furere, unde Bacchus ipse Maenobes, quasi totus furens dictus fuit, ut scribit *Eusebius cap.* 5. *lib.* 2. *de praepar. evangel.* In Jure nostro in duobus locis de Bac- 14
chantibus aliquid reperitur, nimirum §. 1. *instit. de success. sublat.* ubi Mulier libera ex Senatus 15
consulto Claudiano servili amore bacchata, idest, ut Spigelius *in Lexic. verb. bacchari* explicat, quae amore plane furenti agitata et correpta fuit, ut luxuriantes et bacchantes sint symbolica. Secundo *in L.* 1. §. 9. *et sequent. ff. de Edilit. Edict.* ubi Ulpianus jurisconsultus quaerit, an actio redhibitoria, et redhibitio locum habeant, si servus emptus caput jactaret, et aliqua profatus esset. Item si circa fana bacchatus sit, et quasi demens, responsa subdiderit, quia id vitium animi, non corporis est.

Successu temporis quis fuerit Bacchanaliorum 16
progressus tradunt Alexander *ab Alexandro genial. dier. lib.* 6. ac Tiraqelli *in notis.* Certe ipsi Romani 17
adhuc Gentilismo addicti videntes, quod Bacchanalia essent maximorum scelerum causa, et seminarium, ea perpetuo Senatus consulto non solum in Urbe, sed per totam Italiam maximis poenis inhibuerunt. Alexander *ab Alexandro loco citato.*

At impii sese illis diebus ingurgitant furentes, et insanientes in publicum prodeunt, veluti larvati et personati per vicos et plateas discurrunt, stultos ex professo agunt, deridenda faciunt, et loquuntur Deo ingrati, naturae injurii, hominibus molesti, diabolo devoti, fatuos et momos repraesentant.

Restat ut quaeratur, an ejusmodi Bacchanalia, 18
et larvati discursus tolerari debeant. Negative respondendum est. Etenim omne illud e republica Christiana tollendum est, quod in se est peccaminosum, vel occasionem peccandi, vel scandalum praebet, et quod contra legem divinam, et humanam, contra honestatem, et bonos mores tendit. Atqui talis est discursus larvatorum, ergo discursus illo tollendus est, et prohibendus. Consule Langleum et Gregor. *Tholosan. in Syntagm. lib.* 39. *c.* 11. *de Larvis, et personatis.*

BACULUS

SUMMARIUM

1 Baculus est duplex, alius communis, quo homines praesertim infirmi, ac debiles uti solent ad sustentandum corpus. Alius est Pastoralis, et est unum ex insignibus, seu
2 ornamentis Episcopalibus. Et hic Baculus Pastoralis est acutus in fine, rectus in medio, et retortus in summo, ad designandum, quod Pastor, seu Episcopus debet pungere pigros, regere debiles sui rectitudine, et colligere vagos, ut denotant sequentes versus relati a Glossa *in cap. unico de sacra unctione.*

In baculi forma, Praesul, datur haec tibi norma:
Attrahe per primum, medio rege, punge per imum,
Attrahe peccantes, rege justos, punge vagantes,
Attrahe, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta.

Glossa *in cap. unico de Sacra unctione in fine, verb. propter Historiam.* Sic Hieronymus Vielmius *de Episcopis Titularibus part.* 2. *fol.* 13. Moscon. *in pract. de Majestat. milit. Eccles. part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 8. *vers. Item Baculus;* Gavant. *in comment. Rubr. Missal. et Brev. tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 1. *num.* 7. *et part.* 5. *tit.* 3. Tamburin. *de Jure Abbat. tom.* 1. *disp.* 20. *quaest.* 1. *num.* 4. *et cap.* 2. *in fin.* Durandus *in Rationali Divinorum leg.* 3. *cap.* 15. *n.* 4. Barbosa *de offic. et potest. Episc. par.* 1. *tit.* 1.
3 *cap.* 5. *num.* 13. Priori Baculo, scilicet communi, possunt uti omnes, etiamsi aureus, vel argenteus sit, cum non sit proprium dignitatis. Sacra Con-
4 gregat. Rit. *in Novarien.* 19. *Maji* 1614. Hoc tamen communi Baculo non potest uti Sacerdos in Altari Missam dicens; neque ad Altare cum eo accedere; Concil. Roman. sub Zacharia *cap.* 13.
5 Posteriori Baculo, scilicet Pastorali, non possunt
6 uti, nisi Episcopi, et alii privilegiati. Et isto non utitur Papa; *cap. unico* §. *ultimo, de Sacra Unctione,* ibi: *Licet Romanus Pontifex non utatur Baculo Pastorali, tum propter Historiam, tum propter mysticam rationem, tu tamen ad similitudinem aliorum Pontificum poteris eo uti.*

Historia autem quare Papa non utatur Baculo pastorali, est, quoniam Beatus Petrus Apostolus Martialem Discipulum suum, quem Dominus inter discipulos constituit, cum dixit: *Nisi efficiamini sicut parvulus iste, non intrabitis* etc. misit cum quibusdam aliis ad praedicandum Germanis, in qua via ad viginti dietas defuncto Frontone collega ejus, rediit ad annunciandum hoc Petro, cui Petrus, accipe hunc baculum, et tangens illum dic: *Surge in nomine Domini, et praedica;* ille vero in quadragesimo die a tempore mortis illius tetigit eum, et surrexit, et praedicavit; et ita Petrus Baculum a se removit, et subditis dedit, nec recuperavit. Innocentius vero Papa tertius scripsit 7
in *Ecclesiae speculo,* quod Beatus Petrus misit Baculum suum Eucherio primo Trevirorum Episcopo, quem una cum Valerio, et Materno ad praedicandum Evangelium genti Teutonicae destinavit, cui successit in Episcopatu Maternus, qui per Baculum Petri de morte fuerat suscitatus, quem Baculum usque hodie cum magna veneratione Ecclesia Trevirensis servat; ideo Papa in illa dioecesi utitur Baculo, et non alibi. Haec Durandus *in Rationali Divinorum lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 6. Alzedo *de praecellent. Episcop. dignit. part.* 1. *cap.* 13. *num.* 70. Hieron. Venerius. *de exam. Episcop. lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 21. Barbosa *de offic. et potest. Episcop. part.* 1. *tit.* 1. *n.* 14. Tamburin. *de Jure Abbat. tom.* 1. *disp.* 20. *qu.* 1. *n.* 4.

Mystica ratio, quare Papa non utitur Baculo 8
est: Primo quia Baculus habet in summitate quamdam recurvationem quasi ad trahendum, quod non est necessarium Romano Pontifici, quia *cum Ecclesia non possit esse nulla, ex cap. Pudenda in fine caus.* 24. *quaest.* 1. non potest ab illo finaliter divertere. Secundo in signum, quod Romanus 9
Pontifex non habet coarctatam potestatem, id quod curvatio Baculi significat. Tertio, quia per Bacu- 10
lum significatur coarctatio, et ideo alii Pontifices recipiunt a suis Superioribus Baculos, quia potestatem ab homine recipiunt; Romanus vero Pontifex non utitur Baculo, quia potestatem recipit

a solo Deo; Glossa *in cap. unico de sacra Unctione* §. *Ungitur vers. mysticam rationem*, S. Thomas *suppl. qu.* 40. *art.* 7. *ad* 8.

11 Baculi, et Mitrae usus sunt correlativa, et cui unum conceditur, alterum etiam concedendum videtur. (Vide infra *num.* 20.) Sacra Congregat. Rit *in Treviren.* 8. *Januarii* 1605. *et in Argentina*
12 7. *Octob.* 1606. Baculo Pastorali uti non debet Episcopus Suffraganeus seu Coadjutor, quando solemniter celebrat, sicut utitur Episcopus proprius, nisi in ordinationibus, et aliis similibus necessariis. Sacra Rit. Congregat. *in Bracaren.* 1.
13 *Septembris* 1607. Baculo et Mitra in Processionibus extra suum Monasterium Abbas uti prohibetur, nec ante se deferri facere facultatem habet. Sacra Congreg. Rit. *in Eugubina* 17. *Julii* 1604. et *in Camerocen.* 6. *Decemb.* 1631. et in decreto circa usum Pontificalium Praelatis Episcopo inferioribus concessorum a Sacra Rit. Congregatione ordinaria habita coram Sanctissimo Domino nostro Alexandro Papa VII. *die* 27. *Septembr.* 1659. *sub num.* 8. ibi: *Baculum Postoralem albo velo appenso deferant, ab iisque, et aliis Pontificalibus etiam de Ordinariorum licentia extra Ecclesias sibi subjectas prorsus abstineant, et neque in Processionibus, quae ab eorum Ecclesiis per vias extra ambitum, vel Parochiam ducuntur, insigniis praedictis utantur, vel penes se perferri faciant.* Et sic iterum fuit ab eadem Congreg. decisum *in Cremonensi* 14. *Junii* 1687. Vide verb. *Abbas sub num.* 31.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

14 Quidquid sit de congestis ab Auctore usque ad *num.* 10. quae nolumus ad examen revocare, Baculus Pastoralis a Patribus, aliisque Scriptoribus variam appellationem accepit; dum modo ferula pastoralis, modo pedum pastorale, et cambuca, modo virga Episcopalis dictus fuit, ut observat Strauch *in Amoenit. jur. can. sem. II. Elog.* 7. *cop.* 8. Adde Schmidt. *dissert. de Boculo Pastoroli* §. 8.

15 Pedum Pastorale uti et sceptrum Regum videntur initio non fuisse nisi Baculi, quibus gressum firmarent, dum longum emetiabantur iter. Lapsu vero temporis addita iis opulentia evaserunt utrorumque insignia; Thomassin. *de veter. et nov. Eccl. discipl. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 58. *num.* 2.

16 Abbatibus utrum ex veteri Monachorum consuetudine relictus, an ex similitudine et participatione quadam Episcopalis sollicitudinis auctoritatisque, sit commmunicatus Baculus pastoralis, in medio relinquit Van Espen *Jur. Eccl. univ. p.* 1.
17 *tit.* 31. *cap.* 6. *num.* 6. Illud tamen asserit, Abbatibus competiisse Baculum pastoralem, priusquam alia Pontificalia insignia, ut sunt mitra, annulus,
18 sandalia, et similia, iis fuerint communicata. Quinimmo notat, esse Abbates etiamnum, et Abbatissas, quibus Baculus pastoralis competit, communicata vero haud sunt alia Pontificalia.

Quae si vera sunt, non ita facile pronunciari 19
cum Auctore (*num.* 11.) debet, quod cui usus Baculi pastoralis concessus est, ei et usus mitrae concessus intelligi debeat.

An Episcopus celebrans extra propriam Dioe- 20
cesim uti queat Baculo pastorali? Tum an idem obtineat, quoad Episcopum celebrantem in locis exemptis suae Dioecesis? V. Pasq. *de Sacrific. nov. Legis tom.* 2. *qu.* 1231. *a. n.* 10.

ADDITIONES CASINENSES

Inter caetera Episcopalis dignitatis insignia 21
Baculi certe eminet magis post Mitram spectabilis ornatus, cujus antiquitas, vix a quoquam, aliqua cum rationis specie, potest in dubium revocari. Sane Concilium IV. Toletanum, in quo Episcopi septuaginta convenerunt, Honorio I. Summo Pontifice, anno 633. *cap.* 27. inter Episcopi insignia Baculum signatim connumerat: *Si Episcopus est* (inquit Synodus), *recipiat coram Altari orarium, annulum et Boculum.* Beda quoque, qui anno 731. maxime florebat, in collectaneis quae ad calcem *tom.* 3. ejus Operum extant, sub epigraphe *de septem Ordinibus*, Baculum Episcopalis honoris insigne speciatim consignat. *Baculum*, inquit, *habet Episcopus, ut subditos regat, infirmos substineat, etc.* Liber de antiquo Missae ritu, alias *Animae gemma* inscriptus, caput praenotat proprium: *De Boculo Episcopali*, de quo sic habet: *Baculus ex auctoritate legis et Evangelii assumitur, qui et virga Pastoralis, et caputia et ferula et pedum dicitur. Moses quippe dum oves pavit, virgam manu gestavit. Hanc ex praecepto Domini in Aegyptum pergens secum portavit, hostes signis per eam factis terruit, qui velut lupi oves Domini strangulabant etc.* Sequenti vero capite, cui titulus iterum est *de virga et boculo Episcopi*, sic Honorius, cui adscribitur *Gemma*, loquitur: *In Evangelio quoque Dominus praecipit Apostolis, ut in praedicatione nihil nisi virgam tollerent etc.* (*Marc. cap.* 6.) Et quamvis apud *Matth.* X. vetitam Apostolis virgam legimus, quam iis a Domino apud Marcum constat fuisse concessam, tamen ad hujusmodi loca conciliandа, adhibenda prorsus est illa circa *Virgae* nomen distinctio, quam quidam adhibuerunt recentiores Theologi. (Emman. Sa, Johan. Mariana in *scholiis*, et Cornel. Sansen. In *Comment. super Matth.*) Duplex est virga seu Baculus, ad nitendum scilicet et sine ferro, et hanc intellexit Sanctus Marcus dumtaxat a Domino permissam. Et cum ferro, seu ferrea cuspide, quam gestarent ad defensionem, hanc enim Apostolis vetitam a Domino S. Matthaeus insinuat. Virgam autem ad indicium directionis ovium, correctionisque etiam non prohibitam, facile hinc perspicere licet, quod Paulus *Corinth. I.* 4. nomine virgae, correctionem signi-

ficaverit Pastoralem. *Non enim* (inquit) *in sermone est regnum Dei, sed in virtute. Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate et spiritu mansnetudinis?*

22 Baculi autem originem et antiquitatem Auctores nonnulli ex S. Petro Apostolorum Principe trahunt; ex illo Petri Baculo scilicet, quem S. Eucherius primus Trevirensium Antistes accepit, et quo ad vitam ejus socius S. Maternus revocatus est. Card. Bona *Rerum Liturgic. L.* 1. *T.* 2. *c.* 24.

23 Quoniam Baculus est acutus in fine, rectus in medio, retortus in summo, sunt qui ex hac Baculi inflexione, reflexam in Episcopis particularibus, et coercitam potestatem, existimant designari. Ideoque Summum Pontificem ejusmodi incurvatam virgam non gerere, quia ejus potestas nullis locorum limitibus circumscribitur, ac ubique patet. Quin et Episcopalem Baculum incurvari, quod superiori, Summi scilicet Pontificis fastigio inferiorum Praelatorum sit subjecta potestas, ejus vero ita summa, ut non pendeat ab homine. Sic communiter (*vid.* Auctor. *n.* 9. et 10.) Secus tamen primum actum est. Quod enim Pontifex Romanus Baculo Pastorali dudum uteretur, perspicuum est ex iis, quae Luitprandus Ticinensis in fine *libri* 6. de rebus per Europam gestis enarrat. Quendam enim Benedictum, qui Sedem Apostolicam invaserat, more legitimi Pontificis sacra insignia refert usurpasse, in hisque signatim Baculum Pastoralem, quem, a Leone Papa Sede ejectus, eidem restituit: Pontifex vero in ablatae potestatis signum Baculum confregit. Quod etiam confirmat Rhegin. *Chron. lib.* 2. his verbis: *Leo Apostolicus coadunata multorum Episcoporum Synodo, eumdem Benedictum Romanae sedis invasorem, judicio omnium ab invaso gradu deposuit, et Pontificale Pallium, quod sibi imposuerat, abscidit, ferulamque Pastoralem manu ejus arreptam coram omnibus in frusta confregit, et ad preces Imperatoris Diaconatus ei tantum gradu uti concessit.* Ubi per ferulam Baculum Pastoralem designari, indubium est. Sublimi Cruce utitur tamen huc usque Romanus Pontifex, quam instar pedi esse Episcopalis, si quis censuerit, non a veritate ipsum idcirco deflectere existimandum est; quod etiamnum apud Ruthenos et Moscovitas Episcopi pro virga Crucem perferant, seu cruciatis utantur Baculis, quemadmodum prodidit Sigismundus Baro in suis commentariis rerum Moscovitarum. Hinc eruitur Pastoralem virgam ad Crucis modum efformatam antiqui usus esse, et pro Baculo etiam gestari.

24 Baculus apud Graecos non ejusdem formae est ac apud Latinos. Apud illos enim summa ejus pars in globum definit eburneum, vel in signum Crucis, vel in lignum transversum instar literae *Tau*, vel etiam duobus ex ebore serpentibus ornatur, qui reflexis se mutuo capitibus respiciunt. Zaccar. *Onom. Rit.*

Fuerunt Pastorales Baculi aliquando cupressini, et ex Stephano Tornacensi id fiebat, ut qui eo uterentur, mortis meminerint; aliquando ex osse et ligno, Honor. *Gemm. l.* 1. *c.* 219. saepe aurei vel argentei, vel etiam auro, aut argento, aliave pretiosa materia exornati. S. Pet. Damian. *lib.* 2. *p.* 2. 25

Baculi usum Cardinales non habent, nisi etiam Episcopi sint: Baculus enim signum est jurisdictionis: ideo legimus Marinum Vicarium Romanum in octava synodo auferri jussisse Photio ingredienti Baculum; *Quia*, inquit, *Baculus signum est Pastoralis dignitatis, quod hic habere nullatenus debet.* Baron. *Annal. Tom. X. pag.* 427. 26

Antiquitus et aliud erat Baculi genus, Poenitentium scilicet, *quo*, inquit Honorius Augustodunen. *lib.* 3. *cap.* 77. *eorum peregrinatio innuitur; quia se a regno Dei alienant:* unde cum Ecclesiae reconciliabantur, eos deponebant. Ordo Romanus. Cum Sacerdos susceperit Poenitentem, si Laicus est, dimisso Baculo, quisquis vero ille est, sive Laicus, seu Monachus suppliciter se inclinet ante Sacerdotem. 27

Baculi honorem et usum nunc temporis Abbatibus etiam concessum inspicimus, sed ante millesimum a Christo annum, vix Monachorum Praefecti, scilicet Abbates jurisdictione pollentes, illum obtinebant. Subinde vero fere passim hoc decus impertitum; deinde tandem et communi quasi more omnibus tributum Abbatibus, qui jus habent solemnis Benedictionis gratiam suscipiendi, et honorem. Hinc in Pontificali Romano, ubi ordo praescribitur, quo benedicitur Abbas, extat oratio, quam profert Episcopus, dum ei Baculum tradit pastoralem, his concepta verbis: *Sustentator imbecillitatis humanae, Deus, benedic Baculum istum, et quod in eo exterius designatur, interius in moribus hujus famuli tui, propitiationis tuae clementia operetur. Per Christum etc.* Tumque Episcopus stans Baculum aqua benedicta aspersum Abbati coram se genuflexo, et ambabus illum manibus capienti, tradit dicens: *Accipe Baculum pastoralis officii, quem praeferas catervae tibi commissae, ut sis in corrigendis vitiis pie saeviens; et cum iratus fueris misericordiae memor eris.* In tractatu vero de antiquo Missae ritu, seu opusculo inscripto *Gemma animae, lib.* 1. *cap.* 238. cujus praenotatio est: *de virga, quae Abbati conceditur,* moris hujus assignantur mysticae ac morales rationes, ac quaenam fuerit antiqui Baculi Abbatialis forma atque figura satis ostenditur. *Abbati conceditur Pastoralis virga; quia ei conceditur dominici gregis custodia, per virgam accipitur disciplina. Unde dicitur: Virga tua et Baculus tuus ipsa me consolata sunt. Hujus Baculi flexura non ex albo, sed ex nigro debet esse, quia in commissa cura, non debet gloriam quaerere. Summitas curvaturae debet esse sphaerica, quia cuncta disciplina debet esse deifica.* 28

BALDACHINUM

SUMMARIUM

1 BAldachini usus est concessus nedum Episcopis, sed etiam pluribus Abbatibus et aliis Privilegiatis; Urbanus enim VIII. concessit illius usum Abbatibus Olivetanis 4. *April.* 1619. in *Constit.* 97. incip. *Exponi Nobis;* Abbatibus Cassinensibus 11. *Julii* 1629. in *Constit.* incip. etiam, *Exponi Nobis;* Abbatibus Coelestinis 26. *Septembr.* 1629. in *Constitut.* incip. pariter *Exponi Nobis;* Abbatibus Camaldulensibus 15. *Septemb.* 1632. in *Constitut.* 126. incip. *Nuper.* Et Sacra Congregat. Rit. 15. *Januarii* 1633. expresse illius usum concessit Praelatis Congregationis Canonicorum Regularium Lateranensium habentibus
2 usum Mitrae, et Baculi. Et pluries aliis Abbatibus, et Praelatis Episcopis inferioribus, et Pontificalium usu gaudentibus, fuit concessum, ut Baldachino, sine auro tamen, et pompa uti liceat in tribus tantum anni Festivitatibus solemniter celebrantibus, necnon assistentia unius Presbyteri, et duorum Diaconorum, ac aliorum sex ad summum Canonicorum, vel Monachorum sacris vestibus coloris solemnitati respective convenientis indutorum, duorum nempe cum Pluvialibus, duorum cum Planetis, et aliorum duorum cum Tunicellis, ultra Diaconum, et Subdiaconum, qui in Missa cantaturi sunt Evangelium, et Epi-
3 stolam. Dummodo iidem Abbates nullo modo teneant Sedem Abbatialem fixam, et permanentem prope Altare, ut Sedes Episcopalis retineri solet; sed eorum sedes retineatur in Ecclesia iis tantum diebus, quibus solemniter, ut supra, celebrari debet, et dicti sex Monachi, seu Canonici ut supra parati, non in sedibus Choralibus, sed super scabellis sedeant in situ congruo juxta Ecclesiarum convenientem situm; et sic fere eisdem verbis loquuntur omnes citatae *Constitutiones*, et Decreta pro concessione usus Baldachini, et denuo sic fuit resolutum 27. *Septembris* 1659. a Sac. Rituum Congreg. coram Sanctissimo Domino nostro Alexandro VII. in Decreto circa usum Pontificalium Praelatis Episcopo inferioribus concessorum. Vide verb. *Abbas n.* 31. ubi per extensum affertur.

Baldachino uti pontificaliter nequeunt Abbates 4
in Officiis, et Missis defunctorum, et nec etiam quum solemni ritu in suis Ecclesiis celebrant exequias Nobilium Virorum, et Principum; Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 44. *n.* 7. et sic decrevit citata Sac. Rit. Congr. 27. *Semptembr.* 1659. §. 5. his verbis: *Dies vero, in quibus solemniter ipsis operari conceditur, sint de praecepto festivi, vel alii, in quibus ipsos Pontificaliter celebrare Festivitatis ratio exigat, nempe Patroni loci, Fundatoris Ordinis, Tituli, et Dedicationis Ecclesiae, abstineant autem ab hujusmodi Pontificalium usu in Officiis, et Missis Defunctorum quocumque die, etiam Festivo, et de Praecepto.* Et iterum eadem Sacra Congregat. *die* 12. *Junii* 1660. in declaratione praecedentis Decreti his verbis: *Ad §. quintum, quo tribus diebus tantum de praecepto etc. Pontificalis celebratio permittitur, exponentibus Monachis taxativam hujusmodi non extendi ad usum Pontificalium sine Baldachino, ac praeterea ex indulto Alexandri II. sibi competere Pontificalium usum in exequiis Nobilium Virorum; Sac. Cong. censuit hujusmodi Privilegium tantummodo suffragari Monasterio Cavensi, nec ad alia Monasteria extendi;* quae Decreta Sanctissimus D. D. noster Alexander Septimus approbavit *die* 20. *Julii* 1660. *salva quavis contraria verbaliter expressa dispositione privilegiorum particularibus Monasteriis Congregationis Cassinensium concessorum.*

6 Regulares tenentur in propriis Ecclesiis volenti Episcopo Pontificales functiones exercere, Baldachinum erigere, Sac. Congreg. Episcop. et Regul. 10. *Junii* 1603. ex expresso mandato Clementis VIII. et poenis et Censuris ad id, vel saltem ne impediant, quin Episcopus ipse illud attollere faciat, compelli possunt, ut apparet ex verbis Decreti, quod est tenoris sequentis: *Decet Episcopis pro eo, quo in Ecclesia Dei excellunt dignitatis gradu, in quocumque suarum Dioecesum loco quoties eos ibi Pontificalia exercere, aut in Pontificalibus adesse, et assistere contingit, eam, quam par est reverentiam, et honorem decoro cultu, et ornatu exhibere. Quare non sine animi dolore auditum est, nonnullos Regulares vano quorumdam immunitatum, et privilegiorum praetextu, Episcopis in eorum Ecclesiis in Pontificalibus interessentibus, non modo renuisse in eis supra locum Episcopalis solii Baldachinum erigere, verum id etiam jussu ipsorummet Episcoporum curantes, prohibere, et arcere ausos fuisse. Atque ideo* Sacra Congregatio S. R. E. *Cardinalium negotiis, et consultationibus Episcoporum, et Regularium praeposita, facto verbo cum Sanctissimo Domino nostro Papa Clemente VIII. ac de Sanctitatis suae speciali, et expresso mandato, hoc praesenti decreto perpetuis futuris temporibus valituro declarat, statuit, decernit, et mandat, ut de caetero Episcopi, ubi tam ex consuetudine, et privilegio, quam ex Sacrorum Canonum Constitutionibus, et Pontificalis Romani praescripto, aut alio Jure Pontificalia exercere, aut Pontificalibus paramentis cum Mitra, vel etiam sola Cappa induti in quibusvis Regularium, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Monachorum, etiam Cassinensium, Clericorum, Presbyterorum, et cujusvis alterius Ordinis et Religionis, Militiae, Societatis, aut Congregationis Ecclesiis interesse possunt, ipsi Regulares, quoties opus fuerit, teneantur ibi, et debeant in loco ad solium Episcopi constituendum opportuno, et congruo, Baldachinum attollere. Eis autem id facere negligentibus, aut nolentibus, liceat eisdem Epis. illud asportari et in quacumque eorumdem Regularium, aut alia quantumvis exempta Ecclesia, ut supra, Episcopale solium, seu Pontificale Faldistorium erigi facere, atque sub eo sedere, et stare quemadmodum in propriis, et Cathedralibus eorum Ecclesiis stare, et sedere solent, eo tamen dumtaxat tempore, quo Pontificales hujusmodi functiones exercebunt, vel dum actus ipse, cui in Pontificalibus aderunt, peragetur. Si qui vero Regularium huic declarationi, statuto, decreto, et mandato inobedientes, et contumaces fuerint, sciant se ab eisdem Episcopis ad id per censuras, et poenas Ecclesiasticas, hujus decreti virtute cogi, et compelli posse, aliisque poenis tam Spiritualibus, quam Temporalibus arbitrio Summi Pontificis Romani subjacere, et obnoxios fore. Non obstantibus quibuscumcumque etc.* Romae 10. *Julii* 1603.

7 Moniales tamen Regularibus subjectae, non tenentur erigere Baldachinum Episcopo Clausuram visitare volenti, sed sufficit stratum praeparare, Sac. Cong. S. R. E. Card. Conc. Trid. interpretum die 19. *Januarii* 1686. quae interrogata, et consulta super variis dubiis a P. Francisco do Monelia Procuratore Generali Minorum de Observantia, ad quartum dubium, his terminis propositum: *An Episcopo Monasteriorum clausuram visitare volenti, dictae Moniales teneantur erigere in Ecclesia exteriori, vel interiori Sedem cum Baldachino, vel solummodo sufficiat illi stratum praeparare in utraque Ecclesia;* respondit ad quartum, *sufficere praeparationem strati.*

Baldachinum a propriis personis, quibus de 8
jure, consuetudine, vel privilegio competit, non
autem ab eorum substitutis deferendum est. Unde
Baro, sive alius, qui de consuetudine solet deferre
hastam Baldachini, id per seipsum, non autem
per substitutum facere debet, Sac. Congr. Rit. *In
Montis Perusii* 5. *Jul.* 1603. Baldachini hastae in 9
Ecclesia deferendae sunt, ut dicitur in libro Caeremonialis Episcoporum. Sacra Congr. Rit. *in
Melphiten.* 30. *Aug.* 1602. Baldachinum non est 10
parandum pro benedictione sponsi, et sponsae;
Sacra Congreg. Rit. *in Neritonen.* 26. *Februarii*
1606. Baldachinum non potest erigi a Vicario 11
Episcopi, ipso Episcopo absente, in Ecclesiis Monasteriorum Cassinens. invitis Monachis; Sacra
Congreg. Rit. *in Cassinensi* 10. *Julii* 1621.

Baldachinum in Ecclesia, loci Dominus, seu 12
Marchio, Comes, vel Baro erigere non potest, et 13
Episcopus omnibus Sacrorum Canonum remediis Baldachinum omnino removeri facere debet;
Sacra Congr. Episcop. et Regul. *in Bojanen.* 12.
Januarii 1628. Unde Sacra Congr. Immun. in cau- 14
sa Baldachinorum censuit esse scribendum Episcopis Conversani, et Rubi, ut procedant servatis servandis ad Censuras contra personas, quas constant reposuisse Baldachina, et procedant etiam contra mandantes, et fautores, et ut praefixo tempore, et termino ad removenda Baldachina, et hoc elapso, et non constito de remotione, procedant ad Interdicta Civitatum, et Locorum, quae possidentur a Baronibus in ipsis Dioecesibus, et eadem observanda esse in aliis Locis, si apponatur Baldachinum auctoritate Laicali. Secundo censuit scribendum etiam esse Episcopo Andrien. ut statim assignet terminum ad removendum Baldachinum, et hoc elapso et non constito de remotione, procedat ad Interdictum Ecclesiae, et postea etiam ad Interdictum ipsius Civitatis Andriae, et omnium Locorum suae Dioecesis subjectorum Domino Ducis Andriae. Et Sanctitas sua approbavit decretum in omnibus, Sacra Cong. Immunitatis *die* 27. *Julii* 1690. *lib. decr. Martelli pag.* 642.

Pro his, et similibus juvat hic afferre decretum 15 Generale Sacrae Rit. Congregationis, quod est tenoris sequentis: *Cum pluries S. Rit. Congr. in-*

haerendo Decretis alias editis, et signanter, in Lucerina die 22. *Novembris* 1664. 24. *Septembris* 1675. *et* 13. *Martii* 1688. *declaraverit, nullo modo dandum esse Evangelium ad osculandum saecularibus, etiam Praesidi in celebratione Missarum, nec non prohibuerit usum Baldachini, et praesertim in Acernina* 26. *Junii* 1666. *in Barensi* 5. *Martii* 1667. *et* 17. *Junii* 1684. *in Marsicensi, Polignanensi, et Miletensi* 5. *Martii* 1667. *in Hieracensi* 2. *Octobris* 1683. *et Bituntensi* 23. *Septembris* 1684. *ac insuper denegaverit assistentiam in Presbyterio, et specialiter in Materanensi* 24. *Januarii* 1665. *in Melphitana* 15. *Junii* 1667. *et in Barensi* 20. *Novembris* 1677. *et* 22. *Februarii* 1687. *Eminentissimi, et Rreverendissimi DD. Cardinales eidem Sacrae Congregationi praepositi mandarunt, ut praedicta Decreta prohibentia personis saecularibus osculum Evangelii, usum Baldachini, et assistentiam in presbyterio renoventur, et copiae illorum transmittantur Archiepiscopis et Episcopis Regni Neapolitani, eisdemque injungendo, ut illa intimari faciant superioribus Ecclesiarum suae Dioecesis, tam saecularibus, quam Regularibus, et in casu transgressionis procedant etiam contra Regulares auctoritate ejusdem Sacrae Congregationis ad poenam Interdicti. Et ita decreverunt, et in Ecclesiis Regni Neapolitani omnino servari jusserunt die* 13. *Martii* 1688. Et aliud consimile generale Decretum editum est die 22. *Aprilis* 1690. approbatum a Sanctissimo die 22. ejusdem Mensis, et anni 1690. Vide verb. *Ecclesia art.* 5. *n.* 30. (*)

ADDITIONES EX ALIENA MANU

16 Praelatis Episcopo inferioribus competere non
17 potest usus Baldachini, nisi ex speciali privilegio. Barbosa *de Offic. et potest Episcop. alleg.* 80. *num.* 18. Tambur. *de Jur. Abbat. tom.* 1. *disp.* 21. *quaest.* 10. *n.* 10.

18 Episcopo Pontificalia exercenti competit retentio Baldachini supra Sedem a latere Altaris majoris positam, dummodo non sit pretiosum nec
auratum. Idque procedit, etiamsi Capitulum omit- 19
teret apponere Baldachinum super altare majus, et ad illud apponendum potest Episcopus Capitulum cogere. Sac. Cong. Rituum *in Terulen.* 20. *Augusti* 1729. *ad* 5. *et* 6. *dub.*

Principi supremo debitum est Baldachinum in 20
Ecclesia. At collocari illud debet non solum extra 21
Presbyterium, sed et a parte sinistra Baldachini Episcopi, seclusa tamen consuetudine. Card. de Luca *de Praeemin. discurs.* 26. *n.* 16. Scarfanton. *in Animadvers.* ad Ceccoper. *lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 13.
Num etiam debitum sit Baldachinum Principi, qui 22
aliquam habet subjectionem, pollet vero principalioribus juribus Imperii? Affirmat Scarfanton.
loco cit. num. 15. Quinimmo idem Auctor ibidem 23
haec habet: *Licet excludantur Duces, Barones, vel Marchiones, qui non habent jura imperii, et proinde sunt simplices Feudatarii, et solummodo abusive, et in simplici nuncupatione sunt ac nominantur Principes, ut relatis* Sac. Congr. Rituum *decretis advertit* de Luca *etc. videtur tamen tolerandus usus, si praedicti Barones in illius quasi possessione reperiantur propter rationes solide suo more deductas a Cardinali* de Luca *ubi supra.*

ADDITIONES CASINENSES

Baldachinum in processione, celebrante Epi- 24
scopo, et Christi Corpus deferente, ab Ecclesiasticis albis pluvialibus indutis, sine stola, deferendum. Gavant. Thesaur. S. Rituum. *tom.* 2. *par. IV. Tit. VIII.* Pluvialibus deficientibus incedant cum Cottis tantum sine stola, melius vero si in
habitu Chorali. Ib. *t.* 9. Ob parvum Clericorum nu- 25
merum Baldachini hastae, etiam in Ecclesia, deferri possunt a Nobilioribus ex Laicis, aliisque. Ib. *t.* 12.

Feria VI. in Parasceve malo nigrum adhibetur 26
Baldachinum, ejusdem enim esse debet coloris ac velum, quod Calicem tegit, et illud idem quod hesterna die tegebat. Ibid. *Tit. XI.*

(*) Baldachinum in processionibus Pontificis deferri debet a Referendariis utriusque signaturae, et his deficientibus, praesente Pontifice, ab ipsius Cubiculariis secretis, vel his etiam deficientibus, ab aliis ejusdem Cubiculariis honoris nuncupatis. Eodem vero Pontifice absente, ab Advocatis Consistorialibus suppleri debet. Benedict. XIV. *tom.* 1. *Constit.* 106. *incip. Inter conspicuos* §. 10.

BANNITUS

SUMMARIUM

1. Bannitus unde dicatur. — 2. Proscriptio quid sit. — 3. Bannitorum genus est duplex; unum eorum qui solum sunt missi in exilium extra aliquam Civitatem; et aliud eorum, qui propter crimen capitale damnati sunt ad mortem illis impune a quocumque infligendam. — 4. Solum ultimi isti dicuntur proprie Banniti. — 5. Capitaliter Banniti possunt licite etiam in *foro* conscientiae occidi a quacumque etiam privata persona; quae non sit Ecclesiastica. —6. Dummodo tamen interveniant quatuor conditiones; *usque ad n.* 10. — 11. Talibus conditionibus

interveniendibus possunt Banniti, atiam proditorie per insidias, aut se̅emo occidi. — 12. Immo ipsi Banniti, et proscripti inter seipsos possnut aodem modo se ad invicem interficere. — 13. Landatur a pluribus Doctoribus usus quorumdam Principum, qui proponunt praemia Bannitos occidentibus. — 14. Attamen nonnisi ob gravissimas causas ejusmodi sententiam, at facultatem contra Bannitos pronunciare, et concedere expedit, maxime, ne in culpa mortali existentes, ut plurimum accidit, occidantur. — 15. Assignatur ratio, cur a Republica flat potestas occidendi Bannitos sine culpa, et e contra peccet maritus occidendo adulterum, vel uxorem. — 16. Ecclasiastici livet occidendo Bannitos essent immunes a poena temporali, graviter tamen peccarent. — 17. Bannitom juste damnatum ad mortem posse occidere suum aggressorem, tenent aliqui cum Claro. At reliqui communissime merito hoc negant; *usque od n.* 20. — 21. Regulares prohibentur receptare, et retinere in Conventibus Bannitos, et faltitos, at aare alieno gravatos. — 22. Adducitur Epistola de mandato Pauli V. transmissa ad hoc ad Nuncium Neapolitanum. — 23. Banniti non possunt receptari, et retineri in statu Ecclesiae, neque a Baronibus, neque ab aliis, sed fugari dabent sub gravissimis poenis. — 24. Bannitos existentes in aliquo loco non revelantes intra tres dies, similes poenas incurrunt. — 25. Bannitos receptans in Statu Ecclesiae, vel faciens cum eis treguam praeter excommunicationem, incurrit crimen laesae Majestatis. — 26. Bannitos occultantes etc. val impedientes alios, ne ipsos capiant atc. in Statu Ecclesiae fiont rei laesae Majestatis, et privantur omni Ecclesiastico Beneficio, honore, at dignitate. — 27. Banniti in Statu Ecclesiae a nullo Principe, Duce, Marchione, Comite, vel alio habenta mixtum Imperium possunt aggratiari, vel componi, sed a solo Papa. — 28, Banniti neque aggratiari possunt a Legatis Papae. — 29. Banniti vel alii exules Urbis Romae minantes partibus offensis, nisi pacem habeant cum eis, criman laesae Majestatis incurrunt. — 30. Defarentes literas, vel ambasciatas da hac re ad partes offensas idem incurrunt. — 31. Bannitus occidens alium Bannitum ad consequendam gratiam non potest aggratiari, nisi seipsum personaliter praesentet. — 32. Conceditur facultas Episcopo carcerandi in propriis carceribus Bannitos abutentes Ecclesia, ad quam confugerant. — 33. Datur facultas Ordinariis extrahendi ab Ecclesia Bannitos obsidentes vias publicas, et itinera frequentata. — 34. Conceditur facultas ejiciendi a locis immunibus infra triduum Bannitos committentes ibi atrocia, et publica furta. — 35. Conceditur Episcopo, mandante Sanctissimo, ut consignet Bannitum captum in Feudo mensae Episcopalis. — 36. Datur facultas Eminentissimo Urbis Vicario absolvendi siva per se, siva per alium Cooperatores extractioni ab Ecclesia aliquorum delinquentium, qui fuerunt jugulati. — 37. Bannitus Capitalis ab aliis Bannitis violenter extractus a scalis Ecclesiae gaudet immunitata. — 38. Bannitus violenter a Laicis ab Ecclesia extractus, et in carceres laicales conjectus, non obstanta, quod post ajus fugam e carceribus, fuerit alapsis sex mensibus captus in loco non immuni, gaudat immunitate. — 39. Contra Dominos Laicos, Personas Ecclesiasticas bannientas, relegantes etc. est indicta poena excommunicationis ipso facto, et eorum Oppida, et Communitates supponuntur interdicto. — 40. Immo contra bannientes Personas Ecclesiasticas ultra praedictas Censuras, sont indictaa gravissimae poenae. — 41. Quinimmo oedum Leges Canun. sed atiam Leges Civiles, at Imperiales statuerunt gravissimas poenas contra bannientes Personas Ecclesiasticas. — 42. Ultra praedicta omnia est lata Excommunicatio specialis contra ejicientes Cardinales, Patriarchas etc. — 43. Loca, et dominia bannientium Clericos supponuntur interdicto. — 44. Et hoc ut poena, et clamoribus subditorum facilius expergiscantur Domini. — 45. Bannum a Communitata publicatum, ne quis accedat ad molendum in molendino pertinente ad mensam Archiepiscopalem, est invalidum. — 46. Banna Laicalia circa amotionem, ut dicitur *de' torcoloti* a domibus seu Apothecis, non ligant bona Ecclesiarum, at Ecclesiasticorum. — 47. Banno Laicali inhibente, ne extra domos nocturno tempore quivis permeat, non comprehenduntur personae Ecclesiasticae. — 48. Bannum inhibens emi vinum, at hujusmodi a personis exemptis, ast ravocandum. — 49. Bannum publicatum per Ministros Communitatis, quo prohibetur manuteneri in exemptione Ecclesiasticos a gabella vini, est omnino revocandum. — 50. Curia saecularis non potest prohibere, ut dicitur, *a' pescivendoli*, ne vendant pisces Ecclesiasticis, antequam sint appretiati a Curia saeculari. — 51. Curia saecularis non potest coarctare Ecclesiasticos ad venditionem proprii frumenti justa pratium impositum a Laicis. — 52. Curia saecularis non potest obligare Ecclesiasticos ad accipiendam licentiam a Foro Laico pro extractione granorum. — 53. Curia saecularis non potest prohibere colonis Ecclesiasticorum, ne amoveant, ut dicitur *le Covate del grono* absque licentia Fori Laici. — 54. Curia saecularis non potest extendere bannimenta pro consignationa Messis ad Ecclesiasticos. — 55. Bannum Curiae Lagationis inhibens, at sibi reservans venationem, non comprehendit, nec afficere potest Ecclesiasticos. — 56. Bannum Laicale super assertis contractibus simulatis cum Ecclesiasticis, est abolendum. — 57. Bannum Laicala contra Ecclesiasticos debet ravocari et aboleri ea forma, qua fuit publicatum. — 58. 59. Bannitus propter homicidium an gaudeat immunitate Ecclesiastica. — 60. Bannitus quid significet. — 61. 66 Proscriptorum varia genera. — 67. Banniti jure communi incogniti sunt. — 68. 69. An occidens Bannitum immunis a poena asse debeat, si Bannum ipso jure fuerit nullum. — 70. Quoad alia. *Remissive.* — 71. Banniti an occidi possint extra territorium. — 72. Variae hujus vocis significationes. *Remissive.* — 73. Banniti an gaudeant immunitata Ecclesiastica. — 74. An sint incapaces successionis. — 75. Banniti capitaliter an amittant omnia Beneficia. — 76. An possint sepeliri in territorio, in quo fuerunt banniti. — 77. An incurrat fautorum poenas, qui eos sepelit.

1 Bannitus dicitur a *Banno*, idest edicto publico juxta Gloss. *in cap. Quod Clerici, de Foro competenti*, et a *Bannire*, quod est idem quod proscribere, et sic *Bannitus* idem est
2 ac proscriptus de Civitate, vel Provincia. Proscriptio autem est adversus absentem judicialis pronuntiatio, ut in posterum procul agat, idest procul maneat ab imperio, a quo proscribitur. Silvester *in*
3 *summa ver. Bannum n.* 1. et alii. Bannitorum genus est duplex: unum eorum, qui solum sunt missi in exilium extra aliquam Civitatem; et aliud est eorum, qui propter crimen capitale damnati sunt ad mortem
4 illis impune a quocumque infligendam. Et isti ultimi sunt proprie Banniti, qui vocantur etiam proscripti, seu capitaliter Banniti, cum priores exules proprie loquendo appellari debeant.

Capitaliter Banniti, seu damnati ad mortem, 5
possunt licite etiam in Foro conscientiae occidi a quacunque etiam privata persona, quae non sit Ecclesiastica; dummodo tamen interveniant sequentes quatuor conditiones. Primo, ut sententia 6
Banni per appellationem legitime interpositam non sit suspensa, quia appellatio legitima habet effectum suspensivum et devolutivum; *cap. Si a Judice* 10. *de appellat. in* 6. et *cap. Dilectis filiis* 53. et *cap. Ut debitus* 59. *de appell.* Secundo, ut occi- 7
sio praecise fiat ex zelo justitiae, et ob bonum publicum, non vero ex odio, aut passione privata, vel affectu vindictae, aut turpis lucri. Tertio, ut 8
occisio fiat intra territorium, seu dominium pro-

scribentis, et non extra, quia sicuti ipsi Magistra-
tui, ita a fortiori privatis personis illicitum est
executionem contra reum facere extra territo-
rium. Farinac. *in practic. crim. part.* 3. *q.* 103. *n.*
9 213. *Arg. l. fin. ff. de Jurisd. omn. Jud.* Quarto, ut
persona bannita non sit speciali Jure conjuncta
personae privatae volenti occidere, v. g. Pater,
Filius, Conjux, etc. hos enim occidere semper
illicitum est, nisi aliter ab armis contra Patriam
averti non possiut; *arg. l. Minime* 35. *ff. de Relig.
et sumpt. fin.* quia in tali casu praevalet bonum
universale Patriae, quae est communis omnium
mater. Ita conditiones recensitas merito requiri
docent Clarus *§. homic. num.* 54. Laym. *§. l.* 3. *tr.*
3. *p.* 3. *c.* 3. *n.* 2. Silvester, Sà, et alii passim. (*)
10 Istis autem intervenientibus conditionibus pos-
sunt licite occidi, quia eo ipso, quod sunt juste
(ut supponitur) proscripti, et damnati ad mor-
tem illis a quocumque infligendam: quilibet con-
stituitur publica auctoritate veluti minister, seu
executor justitiae ad illorum occisionem; Azorius
tom. 3. *lib.* 2. *cap.* 2. *q.* 2. Layman *loc. cit.* Bonaci-
na *de contractib. disp.* 2. *q. ult. sect.* 1. *punct.* 2. et
11 alii. Unde etiam proditorie, et per insidias, aut
veneno occidi possunt propter eamdem rationem;
Molina *de Justitia tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 7. *num.* 1.
Azorius *loco cit. q.* 4. Naldus *in summa verb. Ban-
nitus num.* 5. Lezana *in summa verb. Bannitus n.* 9.
12 et alii. Immo ipsi proscripti, et Banniti inter se
ipsos possunt eodem modo se ad invicem interfi-
cere, militat enim eadem ratio. Bonacina, Lezana
13 *loco cit.* et alii. Propterea laudatur a pluribus Do-
ctoribus usus quorumdam Principum, qui propo-
nunt praemia occidenti illos, posito enim quod
juste damnati sint ad mortem, nulla illis sit inju-
ria in hoc, immo aliquando expedit pro bono com-
muni; Azorius *loc. cit.* Diana *p.* 5. *tract.* 4. *de homi-
14 cid. resol.* 24. Lezana *lco. cit.* et alii. Recte tamen
monet ipse Diana *loc. cit.* et Molina *tract.* 7. *disp.* 7.
quod raro, et nonnisi ob gravem causam ejusmodi
sententiam et facultatem contra Bannitos pronun-
ciare, et concedere expedit, propter multa incom-
moda, et grave periculum, quod ipsi Banniti ne-
dum corpus, sed et animam perdant, cum ordinarie
sic Sacramentis destituti in peccato mortali dece-
15 dant. Cur autem a Republica fiat potestas hos oc-
cidendi sine peccato, et e contra peccet v. g. ma-
ritus occidens adulterum, vel uxorem, disparitas
est, quia Banniti sunt Reipublicae hostes, qui nec
capi, nec accusari possunt, ideoque ob bonum
commune conceditur ea facultas; adulteri autem
non sunt Reipublicae hostes, et possunt capi, at-
16 que accusari, et sic a Judice puniri. Fuit autem
dictum in conclusione posse occidi a quacumque
persona privata, *quae non sit ecclesiastica*, quia
esto quod Ecclesiastici, sive Regulares occidentes
Bannitum immunes essent a poena temporali, re-
vera tamen graviter peccarent, quia illis non licet
se immiscere in causa sanguinis, quamvis justa;
cap. Sententiam, 9. *Ne Clerici, vel Monachi.*

Bannitum juste damnatum ad mortem posse 17
occidere suum aggressorem, tenent aliqui cum
Claro *lib.* 5. *sentent. verb. homicid. num.* 71. quia
utitur Jure naturali defensionis, quo per Judicis
sententiam spoliari non posse videtur. Reliqui 18
tamen communissime, et merito negant cum Azo-
rio *tom.* 3. *lib.* 2. *cap.* 1. *q.* 11. Sà, *verb. Bannitus*,
et Layman *lib.* 3. *tract. part.* 3. *cap.* 1. *n.* 3. Leza-
na verb. *Bannitus num.* 13. quia Bannitus juste
condemnatus ad mortem per auctoritatem publicam
privatur jure defensionis; *non enim est permissa
defendendi facultas, ubi offendendi est danda libertas*,
ajunt DD. *in l.* 1. *Cod. Quando liceat unicuique si-
ne Judice se vindicare.* Tum quia alioquin rei, qui 19
ad supplicium ducuntur, etiam possent se defen-
dere, et carnificem occidere vitae propriae sal-
vandae causa; tum etiam quia sic dari posset bel- 20
lum ex utraque parte formaliter justum, seclusa
ignorantia, quod omnes negant.

Regulares prohibentur receptare, et retinere in 21
Conventibus Bannitos, fallitos, et aere alieno gra-
vatos sub poena privationis officiorum, vocisque
activae, et passivae. Sac. Congr. Episc. et Regul.
17. *A.* 1601. de mandato Clem. VIII. et constat ex- 22
presse etiam ex sequenti Epistola de mandato Pauli
transmissa ad Nuncium Neapolitanum, his verbis:

Molto Illustre etc.

» Benchè Nostro Signore voglia, che sia osser-
» vata l'Immunità Ecclesiastica, o la Costitu-
» zione di Gregorio XIV. di felice memoria sia
» eseguita come sta, non gli piace però che le
» Chiese, nè gli altri luoghi Sacri servano di asi-
» lo, nè di ricettacolo a' tristi, onde mi ha co-
» mandato di scrivere a V. S. che faccia proibire
» ed intimare per parte di Sua Beatitudine ai
» Superiori de' Monasteri de' Regolari di tutti gli
» Ordini col mezzo degli Ordinarj, o come me-
» glio parerà a lei, che per l'avvenire non diano
» ricetto a sorta alcuna di Condannati, Banditi,
» Ladri, o altra gente di mal affare, nè a falliti,
» o debituri sotto pena della privazion dell'officio,
» e di voce attiva, e passiva, se si avrà notizia
» del ricetto, ancorchè non sieno trovati questi
» tali ue' Monastert, e sotto altre pene ancor
» maggiori ad arbitrio della Santità sua; e vuole
» inoltre che sia avvertito di punire quelli, che

(*) In legibus regni Neapolitani statutum est, ut hujus-
modi homines, minimam resistentiam, etiam praesumptam, contra ministros publicae securitatis opponentes, impune ab his occidi possint. *(Edit. Casin.)*

» avranno ardire di contravvenire a quest'ordine. » Potrà dunque V. S. far pubblicare nel modo sudetto la detta proibizione ne' luoghi, dove ne » sarà maggior bisogno, e di mano in mano per » tutto, acciocchè non se ne possa pretendere » ignoranza, ed il Signore la consoli.

Roma li 13. Agosto 1613.

Come Fratello affezionatissimo
Il Cardinal Savelli

Sic in regesto Sac. Cong. Episc. et Regul. fol. 55.

23 Banniti non possunt recipi in statu Ecclesiae neque a Baronibus, neque ab aliis, sed fugari debent sub gravissimis poenis. Julius *in Const.* 2. incip. *Quia nihil*, in *Const.* 4. incip. *Romani*, in *Constit.* 6. incip. *Cum homines*; Julius III. in *Const.* 25. incip. *Cum sicut;* Sixtus V. in *Const.* 6. incip. *Hoc nostri*, ubi praescribit, quomodo persequendi sint etiam a personis privatis, saltem manifestan-
24 do, et probando. Bannitos existentes in aliquo loco non revelantes intra tres dies, similes poenas incurrunt. Julius II. in *Const.* 6. incip. *Cum homi-*
25 *nes*. Bannitos receptans in statu Ecclesiae, vel faciens eum eis treguam praeter excommunicationem incurrit crimen laesae Majestatis. Leo X. in *Const.* 36. incip. *Omnes;* Clemens VII. in *Constit.* 10. incip. *In Sancta*, in qua Clemens praecipit, quod Banniti a Communitatibus capiantur, et carcerentur. Eadem circa Bannitos, et eorum receptatores confirmat Julius III. in *Const.* 25. incip. *Cum sicut*, et Pius IV. in *Const.* 27. incip. *In eminenti*,
26 et Gregorius XIII. in *Const.* 65. incip. *Tanta*, in qua Gregorius etiam decernit, quod Bannitos occultantes, vel impedientes alios, ne ipsos capiant in statu Ecclesiae, laesae Majestatis rei fiunt; privantur omni Ecclesiastico Beneficio, bonore, dignitate etc. et fiunt inhabiles ad ea, omnesque actus legitimos, et eadem incurrunt eorum filii; privantur feudis etc. subditi eorum absolvuntur a juramento fidelitatis. Haec, et alia in ipsa *Const.* incip. *Tanta*.

27 Banniti in statu Ecclesiae a nullo Principe, Duce, Marchione, Comite, vel alio habente mixtum imperium possunt aggratiari, vel componi, sed a solo Papa; admittentium poenae, et gratia est nulla. Julius III. in *Const.* 25. incip. *Cum sicut*, et Clemens VIII. in *Const.* 15. incip. *Inter caeteras*
28 §. 7. Neque Banniti aggratiari possunt a Legatis Papae; Pius IV. in *Const.* 27. incip. *In eminenti* §.
29 6. Banniti, vel alii exules Urbis Romanae minantes partibus offensis, nisi pacem habeant cum eis,
30 crimen laesae Majestatis incurrunt. Deferentes literas, vel ambasciatas de hac re ad partes offensas, idem incurrunt. Innnoc. VIII. in *Constit.*
31 14. incip. *Licet*. Bannitus occidens alium Bannitum ad consequendam liberationem a poena capitis, vel nominatus ab alio, qui habet talem gratiam, juxta tenorem Banni non potest aggratiari, nisi seipsum personaliter praesentet, neque sufficit, si compareat per Procuratorem. Pius IV. in *Const.* 52. incip. *Etsi cuncta*.

Contra Bannitos in magna quantitate confugitos 32 ad Ecclesias, reducentes ipsas ob abusus quasi speluncas latronum, conceditur Episcopo, ut carceret quotquot in propriis carceribus poterit retinere. S. C. Imm. *in Lyciensi* 29. *Decembr.* 1625. *l. scripturarum Veter. pag.* 78. Injungitur Nuncio 33 ad supplicationem Proregis, ut deleget Ordinariis locorum, vel aliis personis Ecclesiasticis facultatem extrahendi ad formam Bullae Bannitos obsidentes vias publicas, et itinera frequentata: eadem Congr. *in Neapolitana* 4. *Maji* 1669. *l.* 2. *decr. Altoviti p.* 341. Conceditur facultas ejiciendi a 34 locis immunibus infra triduum Bannitos in magno numero ibi concurrentes, et committentes varia, et atrocia delicta, et publica furta; in casu vero contraventionis, extrahendi ad formam Bullae, ad effectum transferendi ad alias Ecclesias Neapolim; ead. Cong *in Salernit.* 11. *Nov.* 1679. *l.* 2. *decr. Altoviti par.* 1870. Conceditur, mandante Sanctis- 35 simo Episcopo, ut consignet Bannitum Capitalem captum in Feudo mensae Episcopalis, Tribunali Legationis, cum solita praeservatione ab irregularitate; ead. Congr. *in Imolen. seu Ferrarien.* 23. *Novembris* 1697. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 221. Constito quod extracti ab Ecclesia fuissent Banno 36 Capitali obnoxii, datur Emiaentissimo Urbis Vicario facultas absolvendi Cooperatores extractionis eorumdem, qui fuerunt jussu Curiae saecularis jugulati, cum facultate subdelegandi, erogata eleemosyna Ecclesiae violatae pro ejus arbitrio, etiam non obtenta remissione partis. Ead. Congreg. 19. *Decemb.* 1690. *lib. Decr. Martel. pag.* 688. Bannitus Capitalis ab aliis Bannitis violenter ex- 37 tractus a scalis Ecclesiae, et consignatus Curiae Laicali, ut potirentur praemio illius praesentationis, gaudere debet immunitate Ecclesiastica; ead. Congr. in *Perusina* 20. *Martii* 1662. *lib. decr. Rocci p.* 393. Bannitus violenter per Laicos ab Ecclesia 38 extractus, ac in carceres laicales conjectus, non obstante quod, post ejus fugam e carceribus, fuerit elapsis sex mensibus captus in loco non immuni, gaudet immunitate, adeoque est restituendus; ead. Congr. *in Praenestina* 17. *Junii* 1685. *lib.* 3. *decr. Altoviti pag.* 468.

Contra Laicos Officiales, seu jurisdictionem 39 temporalem obtinentes, Personas Ecclesiasticas bannientes, relegantes, aut proscribentes, est indicta poena excommunicationis ipso facto, Communitates, et Oppida eorum interdicto Ecclesiastico supponuntur, non obstantibus privilegiis quibuscumque. Urbanus IV. in *Const.* 3. incip. *Quia sicut*. Immo contra bannientes Personas Ecclesia- 40 sticas ultra praedictas Censuras sunt indictae gravissimae poenae a Clemente V. *in Clementina, de*

41 *poenis cap.* 1. Quinimmo nedum Canones Ecclesia-
stici, sed etiam gravissimas poenas contra ipsos
banaientes statuerunt Imperatores Valentinianus,
Theodosius, ac Arcadius in Cod. Theodos. *lib.* 16.
tit. de Episcop. aud. c. ult. et Federicus II. ac Ca-
rolus IV. Imperatores, de quibus Legibus fit men-
tio in *Const.* 10. Innocent. III. incip. *Ad nostram*,
et *Const.* 1. Honorii III. incipien. *Has leges*, et in
Const. 4. Bonifacii IX. incip. *Justis*, ubi ita habetur
ex Lege Caroli ibi adnexa: « Item pronunciamus,
» et declaramus Imperiali auctoritate, quod qui-
» cumque Laicus cujuscumque status, et condi-
» tionis existat, casu sacrilego, et propriae teme-
» ritatis audacia Sacerdotem, et Clericum saecu-
» larem, vel religiosum diffidaverit, vel captiva-
» verit, proscripserit, spoliaverit, occiderit, mu-
» tilaverit, aut in carcere detinuerit, aut hujus-
» modi maleficia perpetrantes scienter recepta-
» verit, vel favorem in his eis praestiterit, prae-
» ter poenas a Sacris, et Imperialibus, et Cano-
» nicis sanctionibus eis inflictas, sint ipso facto
» infames, et omni honore privati, nec ad placi-
» ta, et concilia nobilium admitti quovis modo
42 » possint. » Et ultra praedicta omnia est lata ex-
communicatio in Bulla Coenae *n.* 11. contra eji-
cientes Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos,
Episcopos, Sedis Apostolicae Legatos, vel Nun-
cios a suis Dioecesibus, Territoriis, Terris, seu
Dominiis, necnon illi mandantes, vel ratum haben-
43 tes, seu praestantes consilium, vel favorem. Nec-
44 non sunt interdicta ipso facto loca, et Dominia
bannientium Clericos; Concil. Tolet. 22. *c.* 24. Et
juste loca, et Dominia, quae supponuntur Interdi-
cto per hoc Toletanum Concilium, per citatam
Constitutionem Urbani VI. et aliam Clementis V.
patiuntur dictam poenam pro delicto sui Domini,
prout alias a sacris Canonibus id idem impositum
reperitur pro delictis Superiorum; *cap. Non est
vobis, de sponsalibus; cap. Sane 2. de offic. delega-
ti; cap. Ubi periculum §. Praeterea in 6. cap. Si
Sentententia, de sent. excomm. in* 6. Hac potissima
ratione, quia subditorum poena redundat in Do-
minum, et Rectorem, et subditorum clamoribus
facilius Domini expergiscuntur, et videmus plu-
rimis exemplis in sacra Scriptura id factum, quia
pro peccato Davidis interfectus fuit populus, et
alia similia sunt compilata *in cap. Ecclesia, causa
prima q.* 5.
45 Bannum a Communitate publicatum, ne quis
accedat ad molendum in molendino pertinente ad
Mensam Archiepiscopalem, est invalidum, et re-
vocandum, prout Sac. Congr. revocavit, et jussit
revocari ac cassari a Communitate una cum aliis
actis secutis, et hujusmodi actum revocationis
transmitti ad Sac. Congr. Immunit. *in Firmana* 7.
46 *Sept.* 1638. *lib.* 3. *decr. Paul. p.* 7. Banna Laicalia
circa amotionem, ut dicitur *de' tarolati*, e domi-
bus, seu Apothecis, non ligant bona Ecclesiarum,
et Ecclesiasticorum; si autem adsit publica utili-
tas, provideri poterit ab Episcopo. *Bajanen.* 10.
Maji 1630. *lib.* 3. *decr. Paul. p.* 89. In Banno Lai- 47
cali inhibente, ne extra domus nocturno tempore
quis permaneat, non comprehenduntur personae
Ecclesiasticae, et quatenus istae in Banno expri-
mantur, omnino est revocandum. *Gravinen.* 23.
Julii 1647. *lib.* 4. *decr. Paul. p.* 20. Bannum edi- 48
tum de ordine Ministrorum Regiorum Neapolis
ab officialibus Civitatis Aquilanae ordinans carce-
ribus mancipari laicos donationes, vel contractus
fraudulentos ineuntes cum Ecclesiasticis in prae-
judicium Civitatis, et non excarcerandi, nisi so-
luta gabella; item inhibens emi vinum a personis
exemptis, et prohibens Ministris Civitatis conce-
dere Ecclesiasticis majorem franchitiam illa, quae
fuit taxata a Camera Regia, tamquam laesivum
Immunitatis, libertatis, et jurisdictionis Eccle-
siasticae, est revocandum, et de facto *die* 31. *O-
ctobr.* 1664. per dictos Officiales de ordine Mini-
strorum Regiorum Neapolis fuit revocatum pu-
blice ad sonum tubae. *Aquilana* 18. *Novembr.*
1664. *lib. decr. Rocci p.* 591.
Bannum publicatum per ministros Communi- 49
tatis, quo prohibetur manuteneri in exemptione
Ecclesiasticos a gabella vini, omnino revocari cu-
ret Episcopus. *Bituntina* 6. *Octobr.* 1672. *lib.* 1.
decr. Alt. p. 742. Quoad Banna, Edicta, et Ordi- 50
nes Curiae Saecularis Fanen. Sac. Congr. resolvit
ut infra: 1. Curia Saecularis non potest prohibe-
re, ut dicitur *a' Pescivendoli*, ne vendant pisces
Ecclesiasticis, antequam sint appretiati a Curia
Saeculari, et consequenter neque carcerare contra-
venientes, nec declarare, quod Ecclesiastici de-
beant stare ad pretium impositum piscibus a Lai-
cis. 2. Curia saecularis non potest coarctare Ec- 51
clesiasticos ad venditionem proprii frumenti jux-
ta taxam, et pretium impositum a Laicis, nec
molestare Laicos ementes ipsum frumentum ab
Ecclesiasticis. 3. Curia Saecularis non potest obli- 52
gare Ecclesiasticos ad accipiendam licentiam a fo-
ro laico pro extractione granorum cum solutione
unius Julii, sed si Ecclesiastici accipiant, hanc licen-
tiam gratis eis dandam esse. 4. Curia saecularis 53
non potest prohibere Colonis Ecclesiasticorum,
ne amoveant, ut dicitur, *le Corate del grano* absque
licentia Fori Laici concedenda cum solutione uni-
us Julii. 5. Curia Saecularis non potest extende- 54
re Bannimenta pro consignatione messis ad Eccle-
siasticos, sed mens Sac. Congr. est, quod debeat
fieri in Cancellaria Episcopali. *Fanen.* 21. *Martii*
1673. *l.* 1. *decr. Altoriti pag.* 785. Bannum Curiae 55
Legationis inhibens, et sibi reservans venationem,
non comprehendit, nec afficere potest Ecclesiasti-
cos. *Ravennaten.* 27. *Martii* 1666. *lib.* 2. *decr. Val-
lem. p.* 15. Bannum Laicale super assertis contra- 56
ctibus simulatis cum Ecclesiasticis, est abolendum
per Locumtenentem. *Ruben.* 11. *April.* 1690. *lib.*

57 *decret. Martelli pag.* 599. Bannum Laicale revocetur, et aboleatur ea forma, qua fuit publicatum, deinde absolvi poterit in forma Ecclesiae Baroncellus, qui illud promulgavit etiam cum potestate subdelegandi. *Neocastren.* 21. *Augusti* 1694. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 140.

ADDITIONES AUCTORIS

58 Bannitus propter homicidium non gaudet immunitate Ecclesiastica in statu Ecclesiae, sive sit Laicus, sive Clericus. Bened. XIV. *tom.* 1. *Const.* 88. incip. *Alias*, in qua id extendit ad loca Reipublicae Lucanae confirmans *Constitutionem* Clemen-
59 tis XII. incip. *In supremo*. Et quod Laici rei talis praemeditati homicidii non gaudeant immunitate Ecclesiastica ubique, jam statuerat Bened. XIII. *Constit.* incip. *Ex quo* §. 6. uti jam adnotatur in verb. *Immunitas art.* 2. *num* 130. Vide *ib.* ubi traduntur varia ad rem.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

60 » Bannitos (*ait* Antonius Matthaei *in lib.* 48. » *digest. tit.* 5. *cap.* 2. *num.* 2.) si latine loqui vo- » luerimus, sacros, et proscriptos nuncupabimus.
61 » Quamquam proscriptorum quoque non unum » genus. Proscriptus enim in libris nostris, no- » minatim *tit. eod. de Bon. Proscript.* et ille di- » citur, cujus bona expressim confiscabantur, » damnatus cujus bona tacite. Sequebatur enim » facile poenam capitalem bonorum publicatio.
2 » Hunc vero occidi non potuisse inde colligitur, » quod Civitatem quidem amittat, retineat tamen » ea, quae sunt juris nat. et gentium. *arg. L. de-*
63 » *portatus* 15. *ff. de interd. et Releg.* Eadem igitur » fortuna utitur, qua exules et deportati, quos » occidi non potuisse, praeterquam quod ex *d.* » *tit. de interd. et Releg.* constat etiam Lactan- » tius *lib. de orig. err.* 2. *cap.* 20. Exulibus, in- » quit, igni, et aqua interdici solebat. Adhuc enim » videbatur nefas, quamvis malos, tamen homi-
64 » nes capitis supplicio afficere. At sacer homo » dicebatur, cujus anima Diis destinata erat. Et » quia ad Deos pervenire non poterat nisi soluto » corpore, ideo hominem sacrum occidere fas fuit, » uti Macrobius docet. Ut Festus, homo sacer is » erat, quem Populus judicaverat ob maleficium, » neque fas erat eum immolari. Sed qui occide- » rat, parricidii poena non tenebatur, nam lege » tribunitia prima cautum erat: Si quis eum, qui » ex plebiscito sacer sit, occiderit, parricida ne » sit. Ea vero lege, qua Tribuni sacrosancti facti » sunt, teste Dionysio, ita sancitum fuit: Ne quis » vi Tribunum quasi privatum facere cogito, ne- » ve caedito, neve caedi, occidive jubeto. Qui » adversus ea fecerit, sacer esto, bonaque ejus » Cereri sacra sunto: quique eum occiderit, pu- » rus a caede esto. His autem hominibus Banniti 66
» similiores videntur; praeterquam enim quod » nemo tecto, nemo ope, consilio juvare eos pos- » sit, etiam injuriis et libidini omnino expo- » nuntur. »

Monet Sorge *Jurisprud. Forensi t.* 9. *cap.* 65. 67
num. 6. *et plur. seq.* hos, quos dicimus Bannitos, jure communi incognitos esse, idque quia eo jure, excepto crimine laesae majestatis, mortis sententia reo absenti decerni non poterat.

De eo quaeri solet, an qui occiderit Bannitum 68
immunis a poena esse debeat, si Bannum fuerit ipso jure nullum? Distinguunt Interpretes, ut ex- 69
cusetur qui ignoravit, non excusetur cui nullitas Banni nota fuit. Caeterum si Bannum fuerit iniquum, non tamen ipso jure nullum, tam ignoranti quam scienti remittendam esse poenam tenet Anton. Matthaei *ubi supra num.* 5. Bannitus quando 70
dici queat tacite restitutus? Num Bannitus hic tacite restitutus jus habeat successionis? Et quid in Bannito simpliciter tolerato? Vide Sorge *Jurisprud. Forensi tom.* 9. *c.* 65. *num.* 30.

ADDITIONES CASINENSES

Verum quidem est, Bannitos licite occidi non 71
posse extra territorium; sed hoc est intelligendum ubi non praesumatur licentia alterius Principis.

De variis vocis significationibus vide Du Cange 72
Gloss. Med. et infim. Latin. ad verb.

Banniti gaudent immunitate Ecclesiastica dum- 73
modo delictum, pro quo sunt banniti, non sit de exceptis. Barbos. *de Jur. Eccles. l.* 2. *c.* 3.

Banniti non sunt successionis incapaces, quae 74
eis a jure communi defertur. Marta *de success.*

Banniti capitaliter, si Bannum est Pontificium 75
aut imperiale, amittunt omnia Beneficia juris communis. Marta *loc. cit.*

Banniti mortui non possunt sepeliri in territo- 76
rio, in quo fuerunt banniti tempore mortis. Nellus *de Ban. p.* 2.

Qui vero sepelit, is non incurrit fautorum 77
poenas. Tusch. *lit. M. concl.* 832.

BAPTISMUS

SUMMARIUM

ptizantes solemniter etiam in casu necessitatis. — 23. Subdiaconi, et alii Clerici inferiores, et a fortiori Laici solemniter baptizantes etiam in casu necessitatis, contrahunt Irregularitatem, etiamsi baptizarent ex commissione Episcopi. — 24. Affertur ratio; *usque ad n.* 27. — 28. Clerici inferiores, et Laici, et etiam Sacerdotes Censura irretiti, baptizantes extra casum necessitatis, etiam privatim, graviter peccant. — 29. Isti omnes mortaliter, vel venialiter peccant juxta gravitatem, vel levitatem injuriae alteri majori praesenti irrogatae, si in casu necessitatis conferendi Baptismum non servent debitum ordinem, ut videlicet inferior in baptizandu cedat superiori, seu digniori praesenti. — 30. Nisi tamen justa causa in aliquo casu aliud suadeat. — 31. Inferiores aliquem baptizantes praesentibus Superioribus paratis, et dispositis ad baptizandum, peccant mortaliter. — 32. Unus solus Minister potest in casu necessitatis plures simul per aspersionem baptizare. — 33. Extra tamen casum necessitatis est peccatum mortale simul plures baptizare. — 34. In tali casu essent plura Baptismata. — 35. Plures Ministri simul valide baptizant, si quilibet abluat, et formam proferat independenter ab intentione alterius. — 36. Si vero unus ex ipsis aquam effundat, et alter verba formae Baptismi proferat, invalide baptizant. — 37. Si plures simul concurrant ad eumdem baptizandum sub hac forma: *Nos baptizamus in nomine Patris etc.* nullum faciunt Baptismum. — 38. Baptizatus a Christo, vel ab Angelo est valide baptizatus; *usque ad n.* 40. — 41. In casu necessitatis, si nullus alius existat, potest baptizare Pater, vel Mater pueri sine solutione conjugii, seu absque debiti matrimonialis praejudicio. — 42. Nemo tamen, etiam in casu necessitatis, potest baptizare seipsum. — 43. Monachi, et Regulares nedum in casu necessitatis, sicuti omnes alii possunt valide, et licite baptizare, sed etiam de licentia Ordinarii vel Parochi possunt licite baptizare extra casum necessitatis. — 44. Quando Baptismus administrare possit a Laicis. — 45. Bigamus an Baptismum administrare possit. — 46. An spectet privative ad unumquemque Parochum, habentem fontem in sua Ecclesia, Baptismum conferre propriis Parochianis. — 47. De Baptizatis ab Haereticis. — 48. Quinam infantes baptizandi sint sub conditione. — 49. De Baptismo cum conditione adjecta, ubi prudens dubitandi ratio non adest. — 50. An officiat validitati Baptismi error privatus baptizantis. — * 51. De Baptismo sub conditione conferendo iis, qui ab Haereticis ad Catholicam fidem revertuntur.

ARTICULUS V. — *Baptismus quoad ejus Subjectum, et dispositiones in Subjecto requisitas.*

1. Subjectum capax Baptismi est omnis, et solus homo adhuc viator. Unde sunt capaces etiam infantes vix nati. — 2. Item capaces sunt, et baptizari debent furiosi, et amentes a nativitate, qui nullis gaudent lucidis intervallis. — 3. Sic furiosi, et amentes, qui ex sana mente in furorem, et amentiam inciderunt, si pro tempore sanae mentis Baptismum petierint, vel voluntatem illum recipiendi sensibiliter exhibuerint, sunt baptizandi, licet in furore, et amentia contradicant. — 4. Si vero non petierint, nec voluntatem exhibuerint illum recipiendi, non sunt baptizandi. — 5. Sic etiam baptizari debent monstra ex viro, et muliere genita, et si constet ex geminatis partibus principalibus corporis duas habere animas, bis sunt baptizanda. — 6. Si vero dubitetur, an duas habeant animas, bis Baptismus conferri debet, unus absolute in illa parte, in qua perfectius apparet caput, et alius in alia parte sub conditione. — 7. Monstrum genitum ex muliere, et bruto baptizari non debet. — 8. Si vero monstrum sit genitum ex viro, et bruto femella baptizari debet sub conditione. — 9. In dubio autem, an sit ex bruto masculo, vel ex viro, baptizari debet sub hac conditione, *si homo es etc.* — 10. Si daretur casus, quod infans non via ordinaria, et per seminalem generationem, sed miraculose formatus ex humana carne prodigiose nasceretur, esset baptizandus, non quidem ad delendum peccatum originale, quod non contraxisset, sed ut charactere baptismali adscriberetur Ecclesiae Christi, et propter gloriam consequendam. — 11. Filii parvuli quorumcumque Infidelium sive nunquam baptizatorum, sive jam baptizatorum, possunt valide baptizari invitis parentibus. — 12. Nec obstat suorum parentum contradictio. — 13. Filii parvuli Infidelium baptizatorum, idest Haereticorum, seu Apostatarum a Fide, nedum valide, sed etiam licite possunt baptizari invitis parentibus, si ita velint legitimi Superiores Ecclesiastici. — 14. Filii infidelium nunquam baptizatorum ordinarie loquendo non possunt licite baptizari invitis parentibus, etiam degentibus in ditionibus Principum Christianorum. — 15. Immo Ecclesia hoc expresse prohibet. — 16. Et qui id faceret, peccaret graviter, et esset severe puniendus. — 17. Hoc tamen, ut fuit dictum n. 14. procedit ordinarie loquendo, quia dantur aliqui casus in quibus parentibus invitis possunt eorum filii licite baptizari. — 18. Primo potest licite baptizari infans, si unus parens sive Mater, sive Pater sit conversus ad Fidem. — 19. Et hoc etiam extenditur ad Avum paternum, qui in locum Patris defuncti successit, et ad fidem est conversus. — 20. Secundo potest licite baptizari infans etiam utroque parente manente in infidelitate, quando unus consentit in Baptismum filii et non alter. — 21. Tertio licite baptizari potest talis infans in articulo mortis constitutus. — 22. Et hoc idem potest dici de filiis Infidelium perpetuo amentibus. — 23. Quarto si filii Infidelium pervenirent ad usum rationis, et Baptismum petierint, possunt licite baptizari invitis parentibus. — 24. In infantibus ante usum rationis, et in perpetuo amentibus nulla requiritur moralis dispositio, tam ad valide, quam ad fructuose recipiendum Baptismum. — 25. In adultis tamen ad recipiendum Baptismum valide et fructuose simul, tres dispositiones requiruntur. Prima est consensus voluntarius. — 26. Secunda est Fides. — 27. Tertia dispositio necessaria in adultis, qui cum originali habent etiam aliquod peccatum mortale personale, est poenitentia, seu dolor peccatorum commissorum. — 28. Non requiritur tamen in ipsis adultis baptizandis exterior peccatorum confessio. — 29. Ad recipiendum Baptismum valide, in adultis ratione utentibus requiritur solum prima dispositio, scilicet consensus voluntarius. Hinc ratione habitae voluntatis non retractatae recipiendi Baptismum, possunt etiam valide baptizari amentes, dormientes, et ebrii. — 30. Immo sufficit ad valide recipiendum Baptismum quilibet consensus voluntarius, licet cum involuntario mixtus. — 31. Aliae duae dictae dispositiones, scilicet Fides, et dolor de peccatis non requiruntur ad recipiendum Baptismum valide, sed solum ad recipiendum fructuose, nempe cum effectu gratiae. — 32. Hinc si quis adultus sine actu Fidei, et doloris de peccatis commissis Baptismum susciperet, valide eum reciperet, non tamen fructuose. — 33. Recedente vero fictione, idest posito actu Fidei, et doloris de peccatis, tunc reciperet etiam fructuose absque reiteratione ex vi praeteriti Baptismi recepti sine Fide, et dolore. — 34. Et idem de Haereticis, qui baptizati in Haeresi recipiunt valide Baptismum, et recedente fictione, idest abnegata Haeresi, recipiunt statim gratiam. — 35. Filii expositi quando, et quomodo debeant baptizari. *Remissive.* — 36. 38. De conferendo Baptismo filiis mulierum Christianorum ex Turcarum contubernio genitis. — 39. 42. De Baptismo infantium natorum ex patre et matre Graecis, vel Graeci et Latini ritus. — 43. 47. De Baptismo conferendo filiis infidelium. — 48. 50. Quando bis conferri non debeat. — 51. Baptismus infantibus collatus sine consensu parentum validus quidem, sed illicitus est. — 52. Et Baptizans puniendus. — 53. 55. De Baptismo adultorum. — 56. 58. Quid agendum, si adultus Baptismum animo palam contrario susceperit. — 59. Quando adultus sub conditione iterum baptizari debeat. — 60. Baptismus valide in febris ardore, insania etc. confertur iis, qui antea illum postularunt. — 61. Baptismus ab adulto susceptus animo suscipiendi lavacrum tamquam Ecclesiae Christianae proprium, validus est. — 62. Baptismi collatio unius testimonio comprobatur. — 63. Charinlae anonymae non creditur. — 64. Sed schedulae cujus scriptor est notus, et fide dignus. — 65. 66. An baptizandus sit infans in utero matris. — 67. Alia ad rem. *Remissive.* — 68. Emendatur Auctoris opinio circa monstra. — 69. 90. Circa Baptismum infantium Hebraeorum et infidelium. — 91. 97. Adultorum, qui eum petierint. — 98. 105. Adultorum, qui illum non petierint. — 106. Quomodo probanda sit voluntas adulti baptizati. — 107. 109. Quid

faciendum, si voluntas fuisset nulla. — 110. 115. Afferuntur alia dubia. — 116. 126. De Sponsis et Conjugibus Hebraeis, ab earum viris fidei Christianae oblatis. — 127. Baptizandus est moribundus sensibus destitutus, quando unicus testis affirmat, eum petiisse Baptismum. — 128. Etiam si dubitetur, sitne mortuus nec ne. — 129. Etsi testis dubitet, an petierit, nec ne — 130. Si adultus post petitionem Baptismi eum nolle dicat, tamen sub conditione baptizandus est, si dubitetur, an renuat ex phrenesis laesione. — 131. Item si dubitetur de veritate testis. — 132. Quomodo agendum circa surdos, coecos, et mutos adultos, qui non fuerunt baptizati a parentibus. — * 133. Quaedam in praxi observanda quoad Baptismum monstris conferendum. — 134. An baptizandus abortus. — 135 Quando sub conditione. — 136. Quomodo baptizandus si adhuc membrana involutus. — 137. Quaedam necessario advertenda in abortu antequam Baptismo incapax habeatur. — 138. An mortua matre foetus extrahendus ut baptizetur. — 139. Quomodo gerere se debeat Parochus vel Confessarius in mulierem praegnantem morti proximam, et renuentem subjici incisioni caesareae, et in foetum in ordine ad Baptismum. — 140. Quid de Baptismo puero collato, adhuc matrice detento.

ARTICULUS VI. — *Baptismus quoad tempus, locum, et Caeremonias.*

1. Baptismus est ab omnibus suscipiendus quam primum. — 2. Licet olim Baptismus differendus esset pro puero nato usque ad Pascha, vel Pentecostem, si nullum adesset periculum. — 3. Tamen nunc dari potest Baptismus parvulis statim ac nati sunt. — 4. Et in Concilio Mediolanensi statuitur sub poena Excommunicationis, quod Baptismus conferatur ante nonum diem post nativitatem pueri. — 5. Aliquis tamen solemnior Baptismus apud Principes cum gravi causa, quia v. g. expectari debet Patrinus, potest differri usque ad sesquimensem. — 6. Adulti autem mortaliter peccant, si absque justa causa diu differant suscipere Baptismum. — 7. Baptismus extra casum necessitatis est omnibus ministrandus in Ecclesiis, ubi sunt Fontes, exceptis Filiis Regum, et Principum. — 8. Aliter facientibus a Concilio Mediolanensi est imposita Excommunicatio, adeoque peccant mortaliter. — 9. Nomine principum secundum Glossam *in Clementina unica de Baptismo*, et varios Auctores intelliguntur solum Principes Supremi. — 10. Secundum alios vero Auctores intelliguntur etiam magnates Hispaniae, Galliae, aliorumque Regnorum, Comites, Barones, Legati Regum, et universim omnes obtinentes jurisdictionem temporalem; *ad* n. 11. — 12. Illae Caeremoniae sunt adhibendae in Baptismo, quibus utitur Ecclesia Romana. — 13. Per Filios Principum intelliguntur etiam Nepotes, et Pronepotes. — 14. Baptismi Caeremoniae, quibus nunc utitur Ecclesia, fuerunt tempore Apostolorum. — 15. Hinc Baptismi Caeremoniae, et aliorum Sacramentorum ritus mutari, aut omitti non possunt, nec a privatis personis, nec ab Episcopis. — 16. Caeremoniae omissae in Baptismo privato suppleri debent postea in Ecclesia. — 17. Caeremonias omnes, aut etiam unam principaliorem omittere, et negligere extra casum necessitatis, est peccatum mortale. — 18. Baptismus conferendus est a propriis respective Parochis, in propria Parochiali Ecclesia, non obstante contraria consuetudine. — 19. Baptismi conferendi ritus et caeremoniae sine gravi causa non omittantur. — 20. Baptismus extra casum necessitatis conferri non debet aqua communi. — 21. In Baptismo conferendo omitti non debent sacramentalia. — 22. 23. Quid omitti permittebatur quibusdam Missionariis. — 24. Baptizandis imponenda sunt solum nomina Sanctorum in Martyrol. Rom. descriptorum. — 25. Baptismus infantibus protrahi non debet ultra praefixum tempus. — 26. Neque conferendum, qui de sacramentalibus caeremoniis perperam sentiunt. — 27. Natis infantibus Baptismus conferri quam primum debet. — 28. Non licet absque necessitate Baptismum conferre in privatis domibus.

ARTICULUS VII. — *Baptismus, quoad ejus effectus, et Patrinos.*

1. Effectus Baptismi sunt tres: Primus est gratia sanctificans. — 2. Secundus effectus est remissio omnis poenae proprie dictae pro peccatis debitae. — 3. Tertius effectus est impressio characteris. — 4. Patrinus saltem unus requiritur sub peccato mortali in Baptismo solemni. — 5. Est enim hoc de Jure Ecclesiastico ex antiquissima Ecclesiae consuetudine. — 6. Unde Parochus baptizans solemniter sine Patrino peccaret mortaliter. — 7. Non peccatur mortaliter, si sine Patrino administretur Baptismus privatim. — 8. Patrinus Baptismi unus, vel una esse debet. — 9. Vel ad summum possunt esse duo, unus masculus, et alia foemina. — 10. Nec Episcopus potest dispensare, ut duo viri, vel duae foeminae simul suscipiant. — 11. Unde qui plures Patrinos, vel Matrinas adhiberet, peccaret mortaliter. — 12. Si tamen plures designati suscipiant Baptizatum de Fonte, omnes contrahunt cognationem spiritualem cum ipso Baptizato, et cum ejus parentibus. — 13. Patrinos designare spectat ad parentes, non autem ad Parochum; unde si alii a Parocho, et alii a parentibus sint designati, contrahunt cognationem solum designati a parentibus — 14. Si vero parentes, aut habentes curam infantis nullum Patrinum designaverint, veri Patrini erunt, quos Parochus nominaverit. — 15. Si autem nullus specialiter esset designatus Patrinus ex negligentia, aut oblivione parentum, seu Parochi, et multi simul tenendo tangerent baptizatum, aut de Fonte aeque susciperent, omnes contraherent cognationem spiritualem. — 16. Si incertum sit, quis ex pluribus, qui tetigerunt, fuerit designatus, aut quis primus tetigerit, omnes contraxisse decisum est. — 17. Levans de Fonte infantem tamquam Procurator nomine alterius, non contrahit cognationem, sed ipsam contrahit mittens, seu mandans. — 18. Ex duobus Patrinis designatis, quorum unus tangit infantem in Baptismo, et alter assistit, sed non tangit, contrahit cognationem solum is qui tangit. — 19. Licet ad munus Patrini non possint admitti duo ejusdem sexus, possunt tamen admitti, si unus teneat proprio nomine, et aliter ut Procurator alterius personae diversi sexus. — 20. Quamvis suscipiens puerum in Baptismo privatim administrato non contrahat cognationem, privatim tamen baptizans cognationem contrahit, etiamsi sit Laicus, etiamsi baptizet in necessitate, unde baptizans filium Concubinae morientem, non potest cum ea contrahere absque dispensatione. — 21. Si tamen Maritus in extrema necessitate baptizaret proprium filium, non impediretur debitum petere. — 22. Tenentes infantem dum in Ecclesia supplentur solemnes Caeremoniae omissae in Baptismo ei privatim collato, non contrahunt cognationem. — 23. Commater suscipiens puerum de manibus compatris non contrahit cognationem. — 24. Patrinus, et Matrina non contrahunt inter se cognationem. — 25. Unde Maritus, et Uxor non peccant, si simul suscipiant, vel teneant alienum puerum in Baptismo, nec prohibentur sibi debitum reddere. — 26. Solo enim Jure antiquitus hoc erat eis vetitum propter cognationem spiritualem, quam tunc contrahebant. — 27. Suscipientes, et baptizantes filium infidelium, non contrahunt cognationem spiritualem cum ejus parentibus infidelibus v. gr. Paganis, et Judaeis, sicuti haec cognatio spiritualis non contrahitur inter infidelem baptizantem, seu suscipientem, et Fidelem baptizatum, seu susceptum, et parentes ejus. — 28. Affertur ratio. — 29. Secundum multos si contingat Judaeum vel Infidelem converti deinde, et baptizari, nihilominus ex tali actu gesto in infidelitate non incipiet habere locum cognatio spiritualis. — 30. Affertur eorum ratio. — 31. Dato tamen casu quod tales Infideles ex post conversi, et baptizati, vellent contrahere cum a se susceptis vel baptizatis, vel cum istorum parentibus, pro tutiori esset recurrendum ad S. Sedem. — 32. Patrinus potest esse omnis Fidelis ad usum perfectae rationis perventus, etiamsi esset junior Filiastro adulto, et licet adhuc impubes contraheret cognationem spiritualem. — 33. Haec sententia decisa a Sacra Congregatione, fuit etiam confirmata a Gregorio Tertiodecimo. — 34. Non potest autem esse Patrinus Infidelis, et qui non est baptizatus, sicuti non potest esse Patrinus in Confirmatione, qui non est confirmatus. — 35. Haeretici saltem licite Patrini esse non possunt. — 36. Urgente tamen causa, vel necessitate, etiam Haeretici pro Patrinis admitti possunt. — 37. Immo urgente gravi causa, vel metu posset etiam Catholicus esse Patrinus infantis Haeretici a Praedicante baptizandi. — 38. Patrini licite esse non possunt ex-

communicati, nec facinorosi, aut criminosi, aut moribus infames. — 39. Nec Patrini licite, et ordinarie possunt esse muti. — 40. Nec possunt esse proprii parentes infantis baptizandi; et si admitterentur, non contraherent inter se cognationem spiritualem. — 41. Monachi, et Regulares utriusque sexus nequeunt licite esse Patrini; *ad n.* 42. — 43. Immo a Conciliis Provincialibus, et Synodis Dioecesanis, nedum hoc munus solet interdici Regularibus omnibus, sed etiam aliis Ecclesiasticis saecularibus; *usque ad n.* 47.

ARTICULUS I.

QUOAD BAPTISMI INSTITUTIONEM, DIVISIONEM, ET NECESSITATEM.

1 Baptismus fuit a Christo institutus ante suam passionem, et mortem. Sic Scotus *in* 4. *d.* 2. *q.* 4. cum suis, et recentioribus passim. Ratio est, quia *Joannis* 3. dicitur: *Post haec venit Jesus, et discipuli ejus in terram Judaeam, et illic demorabatur cum eis, et baptizabat;* ergo tunc jam erat institutus Baptismus, nam usus Baptismi supponit, aut continet ejus institutionem.
2 Nec valet dicere, quod Apostoli tunc baptizabant
3 Baptismo Joannis; non valet, inquam, quia, ut ait Scotus *loc. cit.* cum S. Augustino *cap.* 118. videntes discipuli Joannis discipulos Christi baptizantes, conquesti sunt apud Joannem, quod ausi sint baptizare, ut constat ex Joannis 3. Si autem baptizassent Baptismo Joannis, nullam habuissent causam querelae quod Apostoli baptizassent, adeoque Apostoli baptizabant Baptismo a Christo
4 instituto, et non Baptismo Joannis. Tum quia Christus ante suam passionem in ultima Coena dedit Apostolis Eucharistiam; Lucae 22. et ordinem Sacerdotii, ut expresse constat ex definitione Concilii Tridentini *sess.* 22. *cap.* 1. *et can.* 2. ubi sic definit: *Si quis dixerit illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem: Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent Corpus, et Sanguinem suum, anathema sit.* Non est autem credendum hoc Christum fecisse ipsis Apostolis needum baptizatis, adeoque Baptismo needum instituto, cum hic sit janua ad reliqua alia Sacramenta, et sit primum novae Legis Sacramentorum primitate institutionis, et necessitatis, ut docet Concil. Florent. *in decreto unionis Latinor. et Armenor.* his verbis: *Primum omnium Sacramentorum locum tenet Baptismus, quod vitae Spiritualis janua est; per ipsum enim membra Christi, et de Corpore efficimur Ecclesiae.* Et non suscepto ipso non suscipiantur alia Sacramenta, *ex capite Veniens* 3. *de Presbytero non baptizato*, ibi: *Cum Baptismus sit fundamentum omnium Sacramentorum, ante susceptionem Baptismi, non suscipiatur aliud Sacramentum, quoniam ubi fundamentum non est, superaedificari non potest;* et in ejus Summario expresse dicitur: *Non baptizatus ordinari non potest, et si de facto ordinetur, non recipit Ordinis Characterem, licet crederetur baptizatus;* et *in cap.* 1. *ejusdem tituli* sic praecise statuitur: *Si quis Presbyter ordinatus deprehenderit se non
esse baptizatum, baptizetur, et iterum ordinetur.* Tum 5
etiam quia est probabilis opinio, quod Christus propriis manibus baptizaverit suam Sanctissimam Matrem, Sanctum Petrum, et alios Apostolos, seu saltem quod S. Petrus a Christo baptizatus Baptismo Christi, alius postea Apostolos baptizaverit. Et quod Apostoli omnes fuerint baptizati Baptismo Christi, habetur in *cap. Quando ab Hierosolymis, de consecr. dist.* 4. ibi: *Quando ab Hierosolymis exiit Jesus cum discipulis suis in Judaeam terram, et illic commorabatur cum eis; baptizabat non per se ipsum, sed per discipulos suos, quos intelligimus jam fuisse baptizatos, sive Baptismo Joannis (sicut nonnulli arbitrantur) sive quod magis credibile est Baptismo Christi. Item respondit Dominus Petro, qui lotus est etc. ubi intelligitur, quod jam Petrus baptizatus fuerat* et in *cap. Si eos ead. dist.* 4. *de consecr.* ubi sic dicitur: *Sed ipsos, idest Apostolos baptizatos esse per hoc nobis innotescere potuit, quando B. Petro Apostolo Dominus ait, qui lotus est, etc.* adeoque Baptismus fuit a Christo institutus ante suam passionem, et ante illud tempus, quo ipse, et discipuli ejus baptizabant. Joann. 3.

Baptismus est triplex, scilicet Fluminis, Fla- 6
minis et Sanguinis. Baptismus Fluminis est Sa- 7
cramentum ablutionis animae a peccato, consistens in ablutione hominis aliqualiter consentientis, facta in aqua ab alio abluente, et in verbis certis simul ab eodem abluente cum debita intentione prolatis. Scotus *in* 4. *dist.* 3. *q.* 1. quae definitio est eadem cum illa, quae communiter traditur, quod Baptismus Fluminis sit ablutio corporis exterior facta sub praescripta forma verborum; et de hoc Fluminis Baptismo dicitur Joann. 3. *Venit Jesus, et discipuli ejus in terram Judaeam, et
illic demorabatur cum eis et baptizabat.* Baptismus 8
Flaminis est contritio perfecta hominis cum voto, seu proposito recipiendi Baptismum Fluminis in re, necessario, et de isto Baptismo legitur Actorum 1. *Vos autem baptizabimini Spiritu Sancto
non post multos hos dies.* Baptismus Sanguinis est 9
Martyrium, seu perpessio mortis, vel cruciatus lethalis pro Christi Fide, supplens defectum Baptismi Fluminis; et de hoc Baptismo dicitur Marci 10. *Potestis bibere Calicem, quem ego bibo, aut Baptismo, quo ego baptizor, baptizari?*

Per hoc tamen, quod triplex sit assignatus Ba- 10
ptismus, non sequitur, ut notat Glossa *in cap. Baptismi vicem, de consecr. dist.* 4. tria esse Ba-
ptismi Sacramenta, quia Baptismus Fluminis so- 11
lum est Sacramentum, qui est unicus in essentia,

et specie atoma, juxta illud Apostoli ad Ephesios 4. *unus Dominus*, *una Fides*, *unum Baptisma*; quem locum de unitate specifica interpretatur ibi
12 Joannes Chrysostomus. Baptismus autem Flaminis, et Sanguinis non sunt Sacramenta, quia, ut dicit Glossa: *Non fiunt accedente verbo ad elementum*; sed vicem tantum Sacramenti supplendo per cordis contritionem, vel Sanguinis pro Christi Fide effusionem, quia sic, inquit Glossa, mundatur homo a peccatis per Poenitentiam, vel Sanguinis effusionem, sicuti per lavacrum Baptismi.
13 Et quod in defectu Baptismi Fluminis sufficiat ad obtinendam justificationem, et salutem Baptismus Flaminis, vel Sanguinis clare patet. De Baptismo enim Flaminis est expressa decisio Innocentii III. *cap. Apostolicam*, *de Presbytero non*
14 *baptizato*; et ideo Tridentinum, *sess.* 6. *c.* 4. docet justificationem haberi, aut lavacro regenerationis, aut ejus voto, et colligitur ex pluribus Sacrae Scripturae textibus, in quibus hominibus Deum super omnia amantibus, aut vere poenitentibus promittitur justificatio, et remisssio peccatorum; Proverb. 10. *Universa delicta operit Charitas*; Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa*, *quoniam dilexit multum;* Ezechiel. 18. *Si egerit poenitentiam impius*, *vita vivet*, *et non morietur*; et de facto Centurio ante susceptum Baptismum Flminis fuit justificatus
15 Baptismo Flaminis, ut patet Actorum 3. De Baptismo Sanguinis habetur *in cap. Baptismi vicem*, *de consec. dist.* 4. ubi dicitur expresse: *Baptismi vicem aliquando implere passionem*, *de latrone illo*, *cui non baptizato dictum est*, *hodie meeum eris in Paradiso*, *Beatus Cyprianus non leve documentum assumpsit*, et in ejus Summario praecise dicitur: *Effusio sanguinis implet vicem Baptismi*; et hoc desumitur ex promissione Christi, qui voluit hoc speciale privilegium concedere iis, qui pro ejus Fide martyrium subeunt, ut non minus in sanguine, quam in aqua Baptismi dealbari possint. Nam ut notat S. Augustinus *l.* 13. *de Civit. Dei c.* 7. Qui dixit: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua*, etiam dixit, *omnis qui me confessus fuerit coram hominibus*, *confitebor et ego eum coram Patre meo*; *et qui perdiderit animam suam propter me*, *inveniet eam*. S. Thomas *quaest.* 87. *art.* 1. *ad* 2. sic habet: *Passio pro Christo suscepta obtinet vim Baptismi*, *et ideo purgat ab omni culpa et veniali et mortali*, *nisi actualiter voluntatem peccato invenerit inhaerentem*. Vide verb. *Martyrium*, *a num.* 26.
16 Baptismus extra casum Martyrii est omnibus
17 ad salutem necessarius necessitate medii; Parvulis necessitate medii in re; Adultis vero in re, vel in voto. Habetur expresse ex verbis Christi Jo. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu S. non potest introire in regnum Dei*. Et hoc item definivit Concilium Florentin. *in decreto de Armenis* dicens: *Nisi ex aqua*, *et Spiritu Sancto renascimur*, *non possumus* (ut inquit Veritas) *in regnum Coelorum introire*; et idem de Fide habetur ex Concil. Trident. *sess.* 7. *can. de Baptismo* sic definiente: *Si quis dixerit Baptismum liberum esse*, *hoc est*, *non necessarium ad salutem*, *anathema sit*. Idem habetur in *cap. Quisquis*, *de consecr. dist.* 4. et *in Clement. de Trinit. et Fide Catholica cap. unic.* §. *final.* Unde S. Augustinus *Epist.* 28. *ad Hieronymum* expresse docet, Baptismum esse parvulis omnino necessarium necessitate medii in re, praecisis his verbis: *Quisquis dixerit*, *quod in Christo vivificabuntur etiam parvuli*, *qui sine Sacramenti ejus participatione de vita exeunt*, *hic profecto*, *et contra Apostolicam praedicationem venit*, *et totam condemnat Ecclesiam. Ubi propterea cum baptizandis parvulis festinatur*, *et curritur*, *quia sine dubio creditur*, *aliter eos in Christo vivificari omnino non posse*. Et quod 18
Adultis sit necessarius necessitate medii in re, vel in voto, expresse docet Tridentinum *sess.* 6. *de justificatione c.* 2. dicens: *Quae quidem translatio* (ab eo scilicet statu, in quo homo nascitur filius primi Adae in statum gratiae) *post Evangelium promulgatum sine lavacro regenerationis*, *aut ejus voto*, *fieri non potest*, *sicut scriptum est*: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto*, *non potest introire in regnum Dei*.

Baptismi fides non est simpliciter necessaria 19
pro contrahendo Matrimonio. Sac. Congreg. Concil. *in Nullius Orbitelli* 6. *Junii* 1662. *lib.* 42. *Decretor. fol.* 290. teste Ursaya *in Miscellan.* 1. *lit. B. n.* 4.

ADDITIO AUCTORIS

20

Baptismum non esse validum, nisi insimul Chrisma et Eucharistia baptizato infanti tribuantur, tamquam haereticum dogma damnavit Benedictus XII. Inter enim errores Armenorum ab ipso damnatos quinquagesimus octavus apud Raynaldum *ad annum* 1341. §. 66. recensetur ille, quo asserebant ad aeternam puerorum salutem, et Baptismi iis collati validitatem, praeter Confirmationis Sacramentum, Eucharistiam etiam iisdem esse administrandam. Bened. XIV. *Constitut.* incip. *Allatae sunt* §. 24.

ADDITIONES CASINENSES

Christum non instituisse Baptismum prius quam 21
a Joanne baptizaretur exploratum est. Difficultas est: an solum post Resurrectionem; an cum ipse a Joanne baptizatus fuit; an medio aliquo tempore ante passionem. Verum cum in Jordane baptizatus fuit, illum instituisse tradunt S. Thom. 3. *p. q.* 6. 2. *a.* 2. Ambrosius *l.* 2. *in Lucam*. Catechismus Con. Trid. *de Bapt. n.* 19.

De tempore quo coepit obligare *Baptismus*, va- 22
riae sunt sententiae. Quidam enim olim asserebant, coepisse obligare quando Christus dixit: *Nisi quis*

renatus fuerit etc. Scotus, Estius aliique sentiunt, non
nisi post sufficientem Evangelii promulgationem
obligare coepisse Baptismum; Sotus, Vasquez et
alii volunt coepisse obligare statim post Resurre-
ctionem.

ARTICULUS II.

QUOAD BAPTISMI MATERIAM

1 Materia Baptismi est duplex, proxima, et re-
mota. Proxima est ablutio corporis, quae debet
esse sensibilis, ut aqua corpus physice tangat.
2 Et haec ablutio potest fieri tripliciter: Primo per
immersionem alicujus partis corporis baptizandi
in aquam; secundo per effusionem aquae in cor-
pus, ut communiter fit in Ecclesia latina; tertio
per aspersionem aquae sufficientis ad ablutionem
in corpus baptizandi. Sic Doctores communiter. (*)
3 Materia remota est aqua naturalis, et elementaris.
Est de fide definitum in Conc. Lateranensi *cap.
Firmiter, de summa Trinitate*, in Conc. Florent. *In
decreto unionis Armenor.* et in Conc. Trid. *sess.* 7.
can. 2. *de Baptismo*, ubi sic definit: *Si quis dixerit
aquam veram et naturalem non esse de necessitate
Baptismi, Anathema sit:* et constat ex pluribus
Sacrae Scripturae locis, ut ex illo Joann. *Nisi
quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto;* ex
Actor 8. *Ecce aqua, quis prohibet me baptizari?* et
ex cap. Non ut apponeres 3. de Baptismo.
Valida Baptismi materia est aqua elementaris, 4
sive calida, sive frigida, sive amara, sive dulcis,
sive fluvialis, sive pluvialis, sive sit putei, sive fontis,
sive balnei, sive maris, sive sit turbida, vel parum lu-
tosa, sive sulphurea. Item aqua resoluta ex nive, vel
gelu, vel grandine, vel vaporibus condensatis, vel
fluens ex lapidibus, aut parietibus hyberno tem-
pore, quia est liquor ex aere conversus in veram
aquam naturalem. Item aqua, quae licet habeat 5
aliquid admixtum, est tamen potius denominanda
aqua, quam aliud, ut aqua expressa ex luto, vel
alia, quae ex permixtis exprimitur purior, et sub-
tilior sub nomine verae aquae. Invalida Baptismi
materia est oleum, saliva, lacrymae, sudor, san- 6
guis, urina, vinum, lac, item liquores et succi ex-
pressi ex arboribus, pomis, piris, cerasis, radici-
bus, granis, et similibus. Idem dicendum de nive, 7
glacie, grandine, et pruina, nisi prius dissolvantur,
licet enim sint aqua naturalis, non tamen sunt
aqua usualis, seu fluida, per quam possit fieri ablu-
tio requisita ad valorem Baptismi. Materia Bapti- 8
smi dubia est omnis aqua ex floribus, et herbis per
distillationem extracta, liquores naturaliter ex vi-
tibus et arboribus emanantes, cerevisia valde te-
nuis, lixivium non nimis crassum, et coctum, aqua
ex sale resoluta, quae tamen, si sit resoluta ex sale 9

(*) Marcus Ephesinus, qui post dimissam Florentinam Synodum Constantinopolim revectus, Graecos iterum per summum nefas ad schisma pertraxit, ac veteres simultates ac inimicitias, quae in laud. Florentina Synodo feliciter extinctae, sive consopitae fuere, in Romanam Ecclesiam renovavit; inter alias suae nefariae defectionis causas, hanc quoque praetexuit: nimirum Baptisma apud Graecos trina immersione collatum alium esse a Baptismo, quem, aquae infusione adhibita, Romana ministrat Ecclesia, ac proinde illam a vera fide descivisse; quoniam *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma:* uti docet Paulus ad Ephes. IV. *v.* 5. Sed quanta inscitia, et temeritate, haec nobis objiciantur, nemo est quin perspiciat.

I. Etenim neminem, qui Theologicarum rerum tractationes vel leviter pervolutarit, latere posse arbitror, aquam nimirum in Baptismate praescriptam fuisse ad usum ablutionis corporalis, qua significetur interior ablutio peccatorum. At ablutio fieri potest per aquam non solum per modum immersionis, sed etiam per modum aspersionis, et infusionis. Ergo etc. Quoties enim verbum accedit ad elementum, et servetur analogia, sive signum interioris ablutionis: quocumque tandem modo aqua fundatur, nihil reliqui est, quod desiderari possit ad perfectionem Sacramenti, sive ad illius substantiam constituendam. Ita praeeunte D. Thoma 3. *P. qu.* 66. *art.* 6. universus Theologorum coetus.

II. Licet Apostolica traditione, uti probant eruditi, et confirmat D. Hieronymus, jam inde ab Ecclesiae incunabilis ritus baptizandi per trinam immersionem, vel ad designandum tridnum sepulturae Christi, vel Mysterium Trinitatis, uti Patres docent, fuisset servatus; isque perdurasset ad aetatem usque Divi Thomae b. e. ad finem usque Saecul. XIII. non inde tamen eruendum, alium quemcumque ritum fuisse insufficientem ad Sacramenti effectum conferendum, aut non fuisse etiam interea temporis servatum, cum vigeret lex immersionis in Baptismate; saltem cum rationabilis causa id exposceret, aut suaderet. Hoc sane mirifice probat Baptisma *Clynicis* collatum; iis nempe, qui in lectulo prae infirmitate decumbebant, *per modum infusionis;* qua de re legendus Cyprianus *Epist ad Magnum*, &c. qui cum de veritate hujusce Baptismatis dubitaret, exquisitis Sacrarum Literarum testimoniis, illius dubitationes abstersit Sanctissimus Martyr. Deinde neque ritus baptizandi per trinam immersionem constanter ubique, et perpetuo servatus fuit. Antiquitus enim, uti constat *Can.* 49. *Apostolorum* severissimo interdicto prohibitum erat Episcopis, aut Presbyteris aliter baptizare, quam per trinam immersionem; propterea quod Eunomiani exorti, imperante Constantio, h. e. circa annum 337. semel tantum mergebant in Baptismate *in mortem Domini* baptizantes. At postea quum Ariani Saeculo sexto per Hispanicas Regiones grassantes inde ansam arriperent contendendi, vel ex ipsa trina mersione suum confirmari errorem de triplici in Trinitate substantia, inde prohibitum fuit trinam mersionem in administrando Baptismate adhibere. *Propter vitandum schismatis scandalum, vel haeretici dogmatis usum simplam teneamus Baptismi mersionem.* Verba sunt Concilii Toletani IV. *can.* 6. *An.* 633. Vide D. Thomam *Part.* 3. *qu.* 66. *art.* 8.

De Baptismate etiam collato per infusionem illustria monumenta exhibent eruditi, quae occurrunt apud Martene, Mabillonium, aliosque Antiquitatum Ecclesiasticarum diligentissimos investigatores; quibus accenseri possunt, quae profert D. Thom. *loc. cit. art.* 7. ex Vita S. Laurentii, atque ex *Actis Apostolor. Cap. II. et cap. IV.* ubi conspiciuntur una die baptizata tria millia hominum, et alia die quinque millia.

Ex his porro abunde colligitur, varium fuisse pro varietate temporum baptizandi ritum; unde manifestissime patet, quam temere, quam inepte Graeci schismatis Auctores, aut Adsertores calumniati sint Romanam Ecclesiam, quod nunc temporis in administrando Baptismate communissime servet ritum *per infusionem;* praesertim quum justissimae adfuerint causae, quae omnino suaserint, ut uni potius, quam alteri adhaerendum praeciperet. Hasce autem causas hujusce ritus immutandi legere poteris apud Juenin. *Dissert. II. de Baptis. Qu.* 3. §. 1. *caeterosque Theolog.* (*Edit. Neapol.*)

maris, secundum aliquos est materia valida, quia est
aqua naturalis, quae antea erat coagulata, sicut
10 aqua ex nive; si vero sit ex sale petrae, est inva-
11 lida, quia non est sal ex aqua. De jusculo, in quo
decoctae sunt carnes, varie discurrunt Doctores;
at vero tenenda est sententia Divi Thomae 3. *part.*
summ. quaest. 66. *art.* 4. *in corpore*, et Scoti *in* 4.
dist. 3. *art.* 4. et aliorum dicentium, quod jusculum
est materia apta, quando non est tale, ut species
aquae sit soluta, seu destructa essentialiter, modo
12 remaneat apta ad abluendum; et tunc non esse
materiam aptam, quando in tali jusculo est plus
de alia substantia, quam de aqua, cum sic species
aquae censeatur soluta, et essentialiter destructa.
Unde circa ista omnia pro praxi.

13 Resolvitur primo, quod peccat mortaliter, qui
in solemni Baptismo absque necessitate adhibet
aquam aliam, quam benedictam in Sacro Fonte.
Palaus *part.* 4. *tract.* 19. *punct.* 3. Bonac. *de Ba-*
ptismo punct. 7. Nugn. *in* 3. *part. quaest.* 79. *art.*
4. Sylvester *verb. baptizans* 2. *quaest.* 3. et alii,
qui dicunt peccare mortaliter, tum ob violatum
morem universalem Ecclesiae, tum ob *Clementinam*
unic. de Baptismo incipien. *Praesenti prohibemus*
14 *edicto*. Dixi *in Baptismo solemni*, quia in privato
15 per omnes uti licet aqua non benedicta. Secundo
resolvitur, quod peccat mortaliter, qui cum
possit habere materiam validam, seu aquam ele-
mentarem, adhibet pro suo libitu aliam; quia
sic absque urgente necessitate exponit salutem
infantis supremo discrimini. *Ita communis Doctor.*
16 Tertio resolvitur, quod mortale peccatum sacri-
legii committit adhibens in Baptismo aquam im-
puram et turbidam absque gravi necessitate, quia
in re gravi agit contra reverentiam Sacramenti.
Palaus *loc. cit.* Gobat *tract.* 2. *sect.* 1. *num.* 41.
Bonacina *de Baptismo punct.* 3. *num.* 7. et alii.
17 Quarto resolvitur, quod in necessitate, quando
non potest haberi materia certo valida, non so-
lum licite potest, sed etiam sub peccato mortali
tenetur quis adhiberi aquam dubiam, quia qui-
libet Jure naturali, divino, et humano tenetur
alterius aeternam perniciem impedire, saltem
quando potest sine gravi damno, et peccato; sed
deficiente materia certa Baptismi, potest quis
per materiam dubiam applicatam impedire aeter-
nam alterius perniciem, cum possit esse, quod
sit materia valida, et quidem sine suo damno,
ut patet, ac etiam sine peccato, cum necessitas,
et appositio conditionis evitet nullitatem, et ir-
reverentiam Sacramenti, *quia non intervenit teme-*
ritas praesumptionis, ubi est diligentia pietatis;
cap. Si nulla de consecr. dist. 4. *Est communis.*
Quinto resolvitur, quod in necessitate, quando 18
non potest infundi aqua, seu fieri ablutio in
capite, vel alia parte principali corporis, possit,
et debeat ablui, seu baptizari Infans in qua-
cumque tandem minima parte corporis, etiam in
solis capillis, in unguibus, in secundinis vel umbi-
lico, etiam totaliter in utero matris existens, si
obstetrix sit adeo perita, ut manu intra matris
uterum super infantis corpus possit aquam per-
fundere, vel alio quovis modo possibili corpus
infantis mox perituri duabus guttis aquae, vel
etiam una sola gutta possit attingi, et ablui, quia
periclitanti animae infantis de salute aeterna suc-
currendum est omni possibili modo. Sic Dicastill.
disp. 1. *de Baptismo num.* 29. Bonacina *quaest.* 2.
punct. 3. *num.* 24. Tannerus *quaest.* 1. *num.* 56.
cum Victoria, Gabriel. Valent. Tolet. et aliis, et
expresse Chapeaville, *de modo ministrandi Sacra-*
menta tempore pestis c. 3. *quaest.* 10. et alii passim. (*)

Advertendum tamen est, quod cum in casu ne- 19
cessitatis defectu materiae certae adhibetur ma-
teria dubia, debet Baptismus conferri non abso-
lute, sed conditionaliter, dicendo v. g. voce, vel
mente sola: *Si haec materia est valida, Ego te ba-*
ptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.
Amen; et deinde habita materia certo valida de-
bet Baptismus reiterari sub conditione dicendo v.
g. *Si non es baptizatus, Ego te baptizo in nomine*
Patris etc. Sic etiam dum in casu necessitatis Ba- 20
ptismus confertur in aliqua minima parte corpo-
ris, de qua dubitatur, an sit sufficiens ad Bapti-
smum, tunc Baptismus est conferendus sub con-
ditione dicendo v. g. *Si es capax, Ego te baptizo*
in nomine etc. et sublata necessitate Baptismus
debet reiterari sub conditione, dicendo v. g. *Si*
non es baptizatus, ego te baptizo in nomine etc. quia
sic, et certo consulitur aeternae saluti proximi,
et salvatur debita reverentia Sacramenti. Colligi-
tur aperte *ex cap. de quibus dubium* 1. *de Baptismo*,

(*) Auctor noster varias profert agendi rationes, quibus, mederi quo possit modo, infantibus de aeterna salute periclitantibus succuratur; ac inter ipsa casum proponit de infante adhuc penitus latitante intra materni uteri ergastulum, ac nulla corporis parte foras producta; qui, si fieri poterit obstetricia manu aqua perfundi debet, atque sub conditione baptizari, scilicet: *si capax es*, et si postea vivus emerserit iterum sub conditione baptizandus; nimirum: *Si non es baptizatus* etc. Qua quidem in re illud sciendum erit, acre dissidium inter Theologos fervere, num scilicet valide baptizetur infans cujus corpusculum, licet nulla sui parte foras in lucem prodierit, aqua nihilominus, aut ope alicujus instrumenti, aut obstetricia manu perfundi possit, ac tingi. Plures magni nominis inter Theologos acriter decertant pro hujusmodi Baptismatis validitate, aliis tamen, nec inferioris subsellii in diversam abeuntibus sententiam, atque urgentibus praesertim D. Augustini testimonia, quibus evincitur, nec quemquam renasci posse, antequam natus sit. Qua de re lege Benedictum XIV. *laud. oper. de Synodo Dioeces. lib.* 6. *cap.* 5. qui utriusque partis argumenta profert. Interim in tanta isthac Theologorum discrepantia, praxis quam indicat Auctor noster, ac nos supra illustravimus, quam rectissime se habet, atque aeternae infantis saluti, quoad fieri potest, consulit; atque etiam ejusdem Benedicti XIV. auctoritate confirmatur, qui eandem proponit *loc. cit. n.* 6. atque etiam monet ad officium Parochi pertinere, ut obstetrices instruantur de hac agendi ratione, quam sequi oportet, quum praedictus casus occurret. (*Edit. Neap*)

et ejus effectu, ubi Innocentius tertius sic respon-
det Arelatensi Archiepiscopo: *De quibus dubium*
est an baptizati fuerint, baptizentur his verbis prae-
missis: Si baptizatus es, non te rebaptizo, sed si
21 *nondum baptizatus es, ego te baptizo etc.* Unde de
primo ad ultimum in his et similibus haec pro
certa, et tuta adhibenda est praxis: *quando possi-*
biliter adest via certa, eligenda est: si non adest
possibilitas, via tutissimae proxima tenenda est; ces-
sante impossibilitate, caute supplendum id quod im-
possibilitas prohibebat. Sic concludit Scotus *in* 4.
dist. 3. *quaest.* 2. (*)

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

22 Ad illud quaesitum, quod hac occasione su-
scitant nonnulli Theologi; an scilicet minima
quantitas aquae, ut gutta una, vel duae suffi-
ciant ad conficiendum Baptismum, responden-
dum est cum Diana *Part.* 3. *tract.* 4. *resol.* 5. illam
quantitatem aquae esse ad Baptismum sufficientem,
quae potest contingere corpus, et successive flue-
re ac decurrere per partem corporis, quod facere
potest exigua quantitas aquae; unde recte Paulus
Comitolus *in resp. mor. l.* 1. *quaest.* 12. et post il-
lum Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 2. *cap.* 2. *num.* 34. asse-
runt verum fuisse Baptismum, quem contulit
quaedam mulier moribundo infanti, baptizando il-
lum signo crucis impresso in fronte, digito aqua
madefacto.

Notandum praeterea, quod si Sacerdos post 23
ablutionem infantis statim pronunciet formam Ba-
ptismi, vel finita prolatione verborum statim ab-
luat, est validus Baptismus, neque repetendus:
quia tunc materia, et forma censentur moraliter
concurrere, et esse simul. Ita docet Henriquez
lib. 1. *de Sacram. in genere cap.* 9. *n.* 10. et post
illum eamdem sententiam tenent Villalob. *in Summ.*
tom. 1. *trac.* 4. *diffic.* 2. *n.* 6. et Layman *in Theol.*
mor. lib. 5. *tract.* 2. *cap.* 7. *n.* 5. qui pro hac opi-
nione citat etiam Victoriam, et Suarez. Nimis 24
laxa tamen, ac proinde non admittenda est sen-
tentia Vincentii Fernandez de Herodia *in disp. de*
Sacram. in genere p. 6. *dub.* 2. *num.* 8. ubi ait: *Qui*
baptizatur potest ablui in totum ante inchoatam for-
mam, quinimmo interposita brevi morula, e. g. in
qua possit (ut ita dicam) oratio Dominica recitari,
adjici potest forma Baptismi, et vice versa; quae do-
ctrina communis est Sacramentis Confirmationis, Or-
dinis, et extremae Unctionis. Ita ille.

(*) Primis Ecclesiae Saeculis conditionatae formae in Baptismo adhibitae, neque vula, neque vestigium, ut ajunt, in Ecclesiasticis monumentis, occurrit; quum prorsus fuisset inaudita hujusmodi conditionalis forma apud Christianos illarum feliciorum aetatum, atque apud Ecclesiasticarum rerum tractatores. Saepius profecto dubitationes intercurrebant de validitate et veritate quorumdam Baptismatum; atque ita saepius etiam occurrebat necessitas conditionalem formam adhibendi, si illam aut usus adinvenisset, aut Sanctorum Patrum in illis aetatibus nosset auctoritas. Dubitationibus itaque incidentibus de validitate, ac veritate Baptismatis, incunctanter Patres, et Concilia praecipiebant hujusmodi homines, de quorum Baptismate dubitatum esset, sine haesitatione ac scrupulo baptizandos. Atque ita respondit atque sanxit Concilium Carthaginense V. anno 393. de parvulis, quos Episcopi Mauritaniae a Barbaris redimebant; ut nimirum quum baptizatos nullo testimonio constaret, neque ipsi per aetatem idonei essent, qui de traditis sibi Sacramentis responderent, nulla interposita mora ac scrupulo, baptizarentur. Quam quidem disciplinam non Africana tantum, sed et Romana Ecclesia secuta est, uti constat *ex Epist.* 92. S. Leonis ad Rusticum Narbonensem data, in responsionem ad Inquisitionem 16. et ex ejusdem *Epist.* 37. ad Neonam Ravennensem; et ex S. Gregorio M. *Lib.* 12. *Indict.* 8. *Epist.* 31. ad Felicem Siciliae Episcopum data, aliisque ex Ecclesiasticis monumentis. Vide Natal. Alexandrum *Hist. Eccles. Saecul. IV. c.* 5. *art.* 13.

Saeculo deinde VIII. in Statutis S. Bonifacii Archiepiscopi Moguntini conditionatae formae in Baptismate adhibendae, quum de prioris veritate non constaret, disertissimis verbis mentio occurrit; atque inde in Capitularibus Caroli Magni. Saeculo deinceps XII. hujusmodi praxis adhibendi formam conditionatam in Baptismate, quum de prioris veritate dubitaretur, inter Ecclesiasticas leges relata fuit ab Alexandro III. cujus hac in re decretum reperire est in *Cap. De quibus* 2. *de Baptism.* ac demum D. Thomas, qui obiit anno 1274. in 3. *parte Summae suae Theologicae Qu.* 68. *art.* 7. *ad* 2. hunc ritum jam extra omnem dubitationis aleam repositum, et sectatus est, et docuit.

At vero Benedictus XIV. in suo eruditissimo Opere *de Syn. Dioecesan. Lib.* 6. *cap.* 6. in ea fuit sententia, qua arbitratus est hujusmodi conditionalem formam tacitam tamen, et mente tantum conceptam, semper in Ecclesia a primis usque saeculis in usu fuisse, licet ante VIII. Saeculum nulla ejusdem expressa mentio in sacris Canonibus, et Patrum Operibus occurrat. Hoc autem, ut evincat, et persuadeat hujusmodi utitur argumento. Patres edocti illo Apostoli *Ephes. IV. Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma*; iterationem Baptismatis summum nefas arbitrabantur: sed iidem Patres, quoties dubitatio incideret de prioris Baptismatis veritate, Baptisma iterum conferendum et docebant, et praecipiebant, et incunctanter conferebant. Ergo cum tacita, et mente concepta hujusmodi conditione: *Si nondum es legitime baptizatus etc.* illud conferebant; ne crimen iterationis Baptismatis incurrerent, atque in errorem Rebaptizantium, quem semper et ubique insectati fuere, prolaberentur.

Recensitum porro laudatissimi Pontificis argumentum, aliquam suae opinioni conciliare videtur probabilitatem; sed quominus in ejusdem sententiam descendamus, illud facit, quod attentius Patrum sententias, et Canonum auctoritates perscrutantes deprehendimus ipsos non tam curasse conditionatae formae praesidio Baptismatis iterationem evitare; sed potius non formidasse ejusdem iterationem, quum, hujusmodi urgentibus dubitationibus de Baptismi veritate, ipsum iterum ministrandum praecipiebant. Quare hanc sui facti rationem proferebant: *quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum*; uti Innocentius III. in *Cap. Veniens De Presbytero nondum baptiz. etc.* quum jubet ipsum baptizari, et per singulos ordines ad Sacerdotium usque promoveri. Hanc quoque rationem urgebant SS. Pontifices Leo, et Gregorius M. uti constat ex laud. Epistolis. Vide hanc in rem Juenin. *Dissert. I. De Sacram. in Gener. Cap.* 5. *Art.* 1.

Nisi forte dicere velimus, antiquiorum saeculorum Patres Baptisma conferentes iis omnibus, de quibus dubitatio incesseret, an revera baptizati fuissent; dum animum non haberent ac voluntatem rebaptizandi, aut Baptisma iterum illis administrandi, si revera antea baptizati fuissent, facto ipso *conditionale* quodammodo baptizasse hujusmodi homines; (licet tunc sanctitati Sacramenti minus consultum volebant, quam spirituali istiusmodi hominum incolumitati.) At hoc, utrum satis reputandum sit, quo affirmari possit, conditionatam formam in Baptismate (tacitam tamen, ac mente conceptam) semper, ac quovis saeculo in Ecclesia adhibitam fuisse, peritiores judicent. (*Edit. Neap.*)

ADDITIONES CASINENSES

25 Fuerunt olim qui dubitarunt de vi *Baptismi* per *aspersionem*, aut *effusionem* dati; sed cum valere certum est. Vid. Catechis. Roman. *par.* 2. *cap.* 3. Marten. *de ant. Eccl. rit. l.* 1. *cap.* 1. *art.* 14. *T.* 1.

26 Trinam immersionem omnes fere patres commemorant. Vid. Tertul. *de coron. c.* 3.S. Epiphan. *Haer.* 59. Ambros. *de Sacrament.* aliosque.

27 Graeci nunc etiam in Baptismo conferendo immersionem retinent; sed quaeritur, quo tempore Latini effusionem adhibere coeperunt. Guilelmus Beveregius in *not. ad. can.* 50. *Apost.* putat immersionis loco aspersionem, sive profusionem aquae in occidentali praesertim Ecclesia Gregorii I. tempore substitutum fuisse. Sed nullis solidis argumentis innititur haec Beveregii sententia. Sane tempore D. Thomae communior Baptismum conferendi modus erat per immersionem. *S. P.* 3. *q.* 66. *a.* 7. Imo, auctore Chardonio, *His. Sacr. l.* 1. 9. immersio saeculo XV. obtinuit. Vid. *P.* 344. *cod.* 451. Arch. Cas.

ARTICULUS III.

BAPTISMUS QUOAD EJUS FORMAM

1 Vera, et legitima forma Baptismi in Ecclesia Latina est ista: *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Est de Fide, et desumitur clare ex illis verbis Christi Matth. ult. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti;* et habetur definitum in Conciliis Lateranensi, *cap. Firmiter, de Summa Trinitate*, Florentino *in decreto unionie Armenorum* §. *Quinto Ecclesiasticorum*, et Tridentino *sess.* 7. *can.* 4. *de Baptismo*, et *cap. Si quis*
2 *puerum* 1. *de Baptismo*. In Ecclesia vero Graeca observatur haec forma: *Baptizetur*, vel, ut vult Arcudius, *Baptizatur servus Christi in nomine Patris, et Filii et Spiritus Sancti* (*).

3 Et est de Fide, utroque modo formam esse validam, et legitimam, ut est expresse definitum a Concilio Florentino *in cit. decreto unionis Armenorum*, quamvis nobis Latinis non liceat uti forma Graecorum, quia esset contra consuetudinem Ecclesiae Latinae, nec fieret sine scandalo.
Rationem autem hujus diversitatis deducit Scotus 4
in 4. *dist.* 2. *quaest.* 2. ex eo, quod refert S. Paulus 1. *Corinth c.* 1. ortum fuisse dissidium inter Christianos; gloriabatur enim unusquisque de suo Ministro Baptismi; unde unus dicebat: *Ego quidem sum Pauli*; alter: *Ego autem Apollo*: alius: *Ego vero Cephae;* et alter: *Ego autem Christi*; et sic videbantur adscribere virtutem Baptismi Ministro, sive esset Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive Christus, unde Apostolus eos reprehendit sic: *Divisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?* Ad tollendum itaque hoc schisma 5
inter eos ordinatum fuit, ut Minister non exprimeretur in propria persona, ne haberent occasionem gloriandi in Ministro, quo motivo cessante in Ecclesia Latina adhibetur consueta Baptismi forma: *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti;* quia verba hujus formae conformantur institutioni Christi, et significant Baptismum a Ministro procedere tantum ministerialiter, non vero principaliter.
Ad essentiam formae Baptismi requiruntur 6
quatuor necessario necessitate Sacramenti exprimenda, aliter nullum erit Sacramentum. Primo 7
debet exprimi persona, quae baptizatur, quod
fit per ly *Te.* Secundo actio ipsius Ministri baptizan- 8
tis, quod fit per ly *baptizo.* Tertio invocatio Sanctis- 9
simae Trinitatis, quod fit per ly *in nomine Patris,*
et Filii, et Spiritus Sancti. Quarto requiritur, 10
ut exprimatur non solum Trinitas Personarum,
sed etiam *Naturae unitas*, quod fit per ly *In nomi-*
ne, non autem *In nominibus.* Hoc totum colligi- 11
tur ex forma Baptismi a Christo praescripta *cit. cap. ult. Matthaei*: *Baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti*, et *ex cap. Si quis puerum* 1. *de Baptismo*, ubi Alexander Tertius sic definit: *Si quis puerum ter in aqua immerserit in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, Amen, et non dixerit: Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, Amen, non est puer baptizatus*; (*)

(*) In hac tamen Graecorum forma debet exprimi persona baptizandi, dicendo: *baptizetur hic servus Christi*, vel *servus Christi Petrus;* ut docet Dicastillus *de Sacram. tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 1. *dub.* 5. *num.* 83. cui adde Cabreram in 3. *part. D. Th. qu.* 66. *art.* 5. Estium in 4. *sent. dist.* 3. §. 3. et Petrum de Ledesma *de Sacram. tom.* 1. *c.* 4. *concl.* 1. *dub.* 3. et deducitur ex definitione Conc. Florentini, ubi forma Graecis praescripta non est haec: *Baptizetur servus Christi*, sed haec *Baptizetur talis servus Christi*. At non desunt adhaerentes contrariae sententiae; vide Franc. Lugo *de Sacram. lib.* 2. *cap.* 3. *quaest.* 2. *num.* 11. Jo. Paulum Nazarium *tom.* 8. *suorum Operum, Opusc.* 3. *cas.* 3. Trullench *de Sacram. l.* 2. *c.* 1. *dub.* 4. *num.* 6. Castropal. *tom.* 4. *tract.* 19 *punct.* 5. *n.* 5. (*Edit. Barbiell.*)

(*) Abs re profecto non arbitramur hic ob oculos ponere facti speciem, quae praebuit occasionem Alexandro III. Pontifici hanc Decretalem edendi. Irrepserat in Galliis hujusmodi abusus, ut cum urgente necessitate Baptismus esset conferendus, laicus hac ratione baptizaret, praetermissis illis verbis: *Ego te baptizo.* Quare cum quidam ex laicis ita baptizasset filium susceptum ex ea muliere, cum qua contracturus erat matrimonium, in dubitationem incidit, num ex hujusmodi Baptismate impedimentum cognationis spiritualis contraxisset, atque idcirco inhabilis esset ad hujusmodi matrimonium contrahendum. Episcopum adiit suum, Pontium nempe Claramontanum, eique facti speciem proponit: ab eoque sciscitatur, quid sibi hac in re agendum esset. Pontius difficultatis pondere pressus, duos tunc temporis doctissimos Episcopos hac de re consuluit; Mauritium nempe Parisiensem, et Stephanum Tornacensem. Prior Baptismi invaliditatem disertissime, et invictissime probavit, unde fiebat, ut impedimento cognationis spiritualis locus esse non posset. At Stephanus oppositam sectatus est sententiam innixus Evangelicis verbis, atque quibusdam D. Augustini auctoritatibus haud recte intellectus,

et quod de essentia formae debeat dici *in nomine* et non *in nominibus*, ex quo ista vox non essentiae unitatem in tribus Personis significet, cujus tamen expressio ad validitatem Baptismi non minus est necessaria, quam expressio trium personarum, ut habetur clare in *cap. Eodem modo* 81. *de consecrat. dist.* 4. ubi de mente Divi Hieronymi sic praeciso dicitur: *Non baptizamur in nominibus Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, sed in uno nomine, quod intelligitur Deus* Et idem sentit D. Augustin. *l.* 2. *contra Maximum cap.* 23. *in nomine*, inquit, *non in nominibus; hi enim tres unum sunt, et hi tres unus est Deus*, et sic etiam Divus Thomas 3. *part. summ. q.* 66. his verbis: *Et si sint tria nomina personalia, trium Personarum, est tamen nomen unum essentiale. Virtus autem Divina, quae operatur in Baptismo, ad essentiam pertinet, et ideo dicitur in nomine, et non in nominibus. Et est communis Doctorum.*

12 De aliis particulis in citata forma Baptismi usitatis, varii varia sentiunt Doctores. De pronomine *Ego* dicunt Dicastill. *tract. de Baptismo n.* 130. Bonacina *quaest.* 2. *punct.* 4. et alii non solum non esse de essentia formae Baptismi, sed etiam ejus omissionem esse ex se solum venialiter malam, cum pronomen *Ego* satis contineatur in verbo *Baptizo.* Ast Gobat. *tract.* 2. *de Baptismo n.* 69. dicit non posse eorum responsionem esse veram, ni si in lingua Latina, nam dicit ipse, si in lingua Germanica, vel Gallica omittatur pronomen *Ego*
13 nullus efficietur sensus. De praepositione *In* negant Bonac. et Dicastillo *loc. cit.* et alii esse de essentia formae Baptismi. Ast esse de essentia affirmant Srotus *in* 4. *dist.* 3. *q.* 2. Toletus *lib.* 2. *cap.* 19. Reginaldus *lib.* 23. *cap.* 1. *num.* 30. et plures alii; et per hoc recte ait Toletus peccatum
14 esse mortale omittere praepositionem *In*. De conjunctione *Et* negant esse de essentia formae Baptismi Comitolus *lib.* 1. *de respons. moral. quaest.* 9. Toletus, Gobat *l. c.* et alii, quia saepissime omittitur conjunctio *Et* in variis locutionibus, permanente immutato sensu ipsorum. Affirmant tamen Conradus, Vivaldus, Bartbol. ab Angelo apud Dianam *par.* 2. *tract.* 15. *resol.* 47. Gabriel, Major, Reginaldus, Sylvester, et alii; quia alias non exprimeretur distinctio Personarum. Quidquid sit, in praxi debet forma consueta plene pronunciari, nec potest sine gravi peccato omitti con-
15 junctio *Et* ob periculum nullitatis Baptismi. De verbo *Amen* conveniunt communiter Doctores, quod non sit de essentia formae Baptismi, cum sine ipso omnia significata per formam salventur. Immo volunt fere omnes posse etiam citra pecca- 16
tum veniale omitti, cum in Rituali Romano non addatur, sicut additur verbis absolutionis, ut ipsum legenti patet. Unde ex istis faciliter cognoscitur, quaenam sint formae validae, quae invalidae, et quae dubiae.

Formae validae sunt: Primo valida, et semper tenenda est forma consueta in Ecclesia Latina: *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, Amen*, quae valida, et licita est in quocumque idiomate proferatur, sive latino, sive vulgari. Concil. Oxonien. c. 16. et Gregor. III. *epist.* 5. 17
Secundo valida est, etsi venialiter illicita, haec forma: *Ego te abluo in nomine etc. Ego te lavo etc. Ego baptizo Dominationem, vel Majestatem vestram in nomine Patris etc.* Laymau *lib.* 5. *tom.* 2. *c.* 4. *num.* 6. Bonacina *lib.* 5. *tom.* 2. *punct.* 4. *num.* 9. Busembaum, et la Croix *lib.* 6. *part.* 1. *de Baptism. dub.* 2. *num.* 268. Tertio valida est ista: *Ego te baptizo in nomine Patris Omnipotentis etc.* Quarto valida est ista: *Baptizo te ego*, vel *te baptizo ego in nomine etc.* vel *in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti ego te baptizo.* Quinto valet ista ex ignorantia latinitatis, et simplicitate sic prolata: *Ego te baptizo in nomine Patria, et Filia, et Spiritua Sancta.* Habetur expresse ex decisione Zachariae Papae *cap. Retulerunt de consecrat. dist.* 4. praecisis his verbis: *Retulerunt nuncii tui, quod fuerit in eadem Provincia Sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignorabat, et dum baptizaret, nesciens latine loqui, infringens linguam diceret, Baptizo te in nomine Patria, et Filia, et Spiritua Sancta. Ac per hoc tua R. F. consideravit eos rebaptizare, sed sanctissime Frater, si ille qui baptizavit non errorem introducens, aut haeresim, sed pro sola ignorantia Romanae locutionis, infringendo linguam, ut supra fati sumus, baptizans dixisset, non possumus consentire, ut denuo baptizentur.* Sic praecise respondit Zacharias S. Bonifacio Archiepiscopo Moguntino, a quo super hac re fuerat consultus. Sexto valet 22
ista: *Ego te baptizo in nomine Patris, et in nomine Filii, et in nomine Spiritus Sancti.* Sic declaravit Sac. Congr. Conc. *in una Poloniae* 4. *Maji* 1641. *lib.* 16. *pag.* 519. *apud C. Petram in Const. Innocentii IV. num.* 32.

Formulae invalidae sunt: Primo si dicatur: *Ego* 23
te baptizo in nominibus Patris etc. quia non exprimitur Unitas essentiae in tribus Personis, quae expressio ad valorem Baptismi ita necessario requiritur, sicut expressio trium Divinarum Perso-

Cum adhuc in proposita quaestione propter discordantes sententias dubius penderet laud. Pontius, ad Alexandrum III. scribit Pontificio edoceri peroptans oraculo, quid ei hac in re sectandum esset, cui Alexander III. responsum adhibuit laud. Decretali controversiam dirimens. Hanc rejectam doctrinam quidam renovare per summam temeritatem non sunt veriti, at Apostolico telo confixa iterum explosa, atque inter damnatae Moralis doctrinae capita detrusa est damnatione *Prop.* 27. facta ad Alexandro VIII. an. 1690. Quae hunc in modum se habebat: *Valuit aliquando Baptismus sub hac formula collatus: In nomine Patris etc. praetermissis illis, Ego te baptizo.* (*Edit. Neap.*)

gatis textibus Actuum Apostolorum; et ideo juxta
mox datam expositionem, et responsionem ad ip-
sos textus, respondetur ad Canonem Nicolai Pa-
39 pae, et auctoritatem Divi Ambrosii. Et si quis
pertinaciter dicat, quod Nicolaus Papa vult in cit.
Canone esse validum Baptismum collatum in solo
nomine Christi, exclusis aliis duabus Personis,
40 tunc respondetur cum Vega *in Trident. c.* 4. et aliis,
Nicolaum loquutum fuisse ibi ut privatum docto-
rem, non ut Pontificem Decisorem; non enim ab
eo requirebant Bulgari, an idem esset Baptisma
collatum in nomine Sanctissimae Trinitatis, atque
collatum solummodo in nomine Christi, sed solum
illum consulebant, an validus esset Baptismus col-
latus a Judaeo quodam, cujus incerta erat Reli-
gio. Proprio itaque ingenio respondet hic Papa
iis, de quibus non interrogabatur, ac sententiam
suam ut privatus Doctor proponit de re non peti-
ta: quare quod addit de suo, non haberi potest ut
formalis decisio, nec proinde aequalis potest esse
auctoritatis, ac decisionis expresse contrariae
Papae Pelagii *in cit. cap. Si revera* 30. *de consecrat.
dist.* 4. ubi sic praecise definit: *Si revera hi de Hae-
reticis, qui in locis tuae Dilectioni vicinis commorari
dicuntur, solummodo se in nomine Domini baptizatos
fuisse forsitan confitentur, sine cujusdam dubitationis
ambiguo, eos ad Catholicam Fidem venientes in San-
ctae Trinitatis nomine baptizabis: et in cit. cap. Mul-
ti sunt* 82. *ibidem*, in quo improbat Baptismum col-
41 latum *in nomine solummodo Christi;* et eum tantum
verum admittit, qui confertur in nomine Patris,
et Filii, et Spiritus Sancti, juxta praeceptum da-
tum a Christo ipso Apostolis *Matthaei ultimo*, et
deeis. Papae Zachariae *cit. c. in Synodo* 83. *de con-
secr. dist.* 4. ubi Conc. Anglicanum, in quo soluta
fuerat hujusmodi solemnis quaestio, refert, appro-
bat, et confirmat, ibi: *In Synodo Anglorum decre-
tum, firmissime praeceptum, et diligenter demonstra-
tum esse dignoscitur, ut quicumque sine invocatione
Trinitatis mersus fuisset, Sacramentum regenerationis
non haberet. Quod omnino verum est, quia si lotus
in Fonte Baptismatis quis fuerit sine invocatione Tri-
nitatis, perfectus Christianus non est, nisi in nomine
Patris, et Filii, et Spiritus Sancti fuerit baptizatus.
Hoc quoque observari in praedicta Synodo Sacerdotes
voluerunt, ut qui vel unam de Trinitate Personam
in Baptismo non nominaret, illud Baptisma esse ve-
42 rum non posset. Quod pro certo verum est.* Immo S.
Cyprianus *Epist.* 73. miratur, quomodo quidam
dicant valere Baptismum collatum in solo nomine
Jesu Christi: *Ubi post Resurrectionem a Domino
Apostoli ad gentes mittuntur, et in nomine Patris, et
Filii, et Spiritus S. baptizari Gentiles jubentur. Quo-
modo ergo quidam dicunt foras extra Ecclesiam, immo
contra Ecclesiam, modo in nomine Jesu Christi ubi-
cumque, et quomodocumque Gentilem baptizatum re-
missionem peccatorum consequi, quando ipse Christus
Gentes baptizari jubeat in plena, et adunata Trinitate?*
Idem docent S. Basilius *lib. de Spiritu S. cap.* 12. 43
in fin. S. Damascenus *libr.* 4. *de Fide cap.* 10. S.
Athanasius 3. *contra Arianos paulo post medium;*
S. Chrysostomus *homil.* 16. *in Epist. ad Roman.* S.
Fulgent. *lib. de Incarnat. cap.* 11. S. Leo *Epist.* 4.
c. 3. S. Gregor. *lib.* 9. *Epist.* 61. S. August. *lib.* 3.
de Baptismo c. 15. S. Hilarius, S. Isidorus, et alii
Sancti Patres.

Formae dubiae sunt: primo, si dicatur: *Ego* 44
*te baptizo in virtute Patris, et Filii, et Spiritus San-
cti.* Secundo, si dicatur: *Ego te baptizo in Patre,* 45
et Filio, et Spiritu Sancto; vel in *uno Deo Patre,
Filio, et Spiritu Sancto.* Tertio, si dicatur: *Ego* 46
*te baptizo in nomine Genitoris, Geniti, et Proceden-
tis ab utroque;* vel *in nomine Ingeniti, Geniti, et
Doni,* vel *in nomine Creatoris, Redemptoris, et San-
ctificatoris,* vel *in nomine Omnipotentis, Sapientis,
et Boni,* vel *in nomine primae, secundae, et ter-
tiae Personae SS. Trinitatis.* Quarto, si dicatur: 47
*Ego te baptizo in nomine Filii, et Patris, et Spiri-
tus Sancti,* vel *in nomine Spiritus Sancti, et Pa-
tris, et Filii,* vel *in nomine Filii, et Spiritus San-
cti, et Patris.* Quinto, si dicatur: *Ego Patris ba-* 48
ptizo te in nomine et Filii et Spiritus Sancti. Sexto, 49
si dicatur: *Ego te baptizo in nomine Patris, et Fi-
lii, et Spiritus,* omittendo *Sancti.* Septimo, si 50
dicatur: *Ego te baptizo nomine Patris et Filii et
Spiritus Sancti* omittendo *In.* Unde baptizati in 51
istis, et similibus formis dubiis, debent iterum
rebaptizari sub conditione, dicendo v. g. *Si non
es baptizatus, Ego te baptizo in nomine Patris, et
Filii, et Spiritus Sancti,* textu expresso *cap. de
quibus dubium* 2. *de Baptismo, et ejus effectu.*

ADDITIO EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Forma illa Chaldaeorum: *Baptizatus est in nomi-* 52
ne Patris, et Filii, et Spiritus Sancti; de qua du-
bitatum fuit Romae ann. 1630. ut patet apud
Nazarium *tom.* 8. *opusc.* 3. *cap.* 2. non est valida;
quia per eam non exprimitur persona baptizandi,
aut actio ministri, quod essentialiter requiritur
ex D. Thoma *in* 3. *part. quaest.* 66. *art.* 5. *ad* 8. et
aliis 69. quos citat Diana *Part.* 10. *tract* 16. *resol.*
92. Etsi Nazarius *loc. cit. cas.* 3. probabile putet
praedictam formam, ut in substantialibus suffici-
entem, posse auctoritate Pontificis ad evitanda
scandala tolerari.

ADDITIONES CASINENSES

Invocatio trium personarum SS. Trinitatis ex- 53
pressa adeo necessaria est ad valorem Baptismi,
ut si conferatur cum expressione unius tantum,
etiam Christi, Baptismus nullus est. An aliquando 54
Baptismus collatus fuerit in solo nomine Jesu,
aut Christi, duae sunt sententiae, affirmantium
alia, negantium altera. Pro prima sententia vide

August. Orsi Cardin. prosecunda vid. Drouven. *De Re Sacram. l.* 2. *q.* 3. *c.* 2. Probabilis est utraque sententia. Vid. Cardinal. Gotti *Theol. t.* 13. *q.* 1. *De Essentia Baptismi.*

ARTICULUS IV.

BAPTISMUS QUOAD EJUS MINISTRUM.

1 Minister Baptismi ordinarius ex officio, et solemniter administrandi cum solitis Ecclesiae Caeremoniis est Papa in toto orbe, Episcopus in sua Dioecesi, et Parochus in sua Parochia, vel alius Sacerdos ab ipsis delegatus. Clemens I. *Epist.* 3. Conc. Florent. *in decreto Unionis;* Concil. Mediolanense I. *part.* 2. *tit. de Baptismo*: *Constit. Apost. lib.* 3. *cap.* 11. *cap. Constat.* 19. *de consecr. dist.* 4.
2 Et ratio est, quia administratio Baptismi ex officio est actus Pastoris, et per consequens requirit in administrante jurisdictionem ordinariam, vel delegatam, quam jurisdictionem ordinariam habet Papa in totum Orbem, Episcopus in suam Dioecesim, et Parochus in suam Parochiam; et jurisdictionem delegatam habent alii Sacerdotes juxta amplitudinem suae commissionis, et dele-
3 gationis. Diaconi autem, Subdiaconi, et alii Clerici inferiores non possunt ex vi sui muneris, et consecrationis Baptismum solemniter cum solitis Ecclesiae Caeremoniis administrare. Clemens Papa l. 3. *Const.* 11. ibi: *Sed neque reliquos Clericos baptizare permittimus, sed solos Episcopos, et Presbyteros ministrantibus illis Diaconis.* Concil. Eboracense *decreto* 4. his verbis: *Decrevimus etiam, ut nonnisi summa, et gravi urgente necessitate, Diaconus baptizet ... ut juxta paternorum tenorem Canonum huic Ordini Sacerdotali proprie convenire decrevit ;* et Concil. Londinense I. *cap.* 3. his verbis: *Adjicimus etiam etc. et ut non liceat Diaconibus baptizare ... nisi duplici necessitate; videlicet quia Sacerdos non potest, vel absens, vel stulte non vult, et mors immi-
4 net puero; et cap. Diaconus* 13. *dist.* 93. Hinc cum illis baptizandi munus non competat, si Baptismum ministrare audeant, Irregularitatem incurrunt; *cap. Si quis baptizaverit* 1. *de Clerico non ordinato ministrante.*
5 Quamvis Diaconus ex dictis non possit ex vi suae ordinationis solemniter baptizare, ut clare etiam dicit Divus Clemens Papa *lib.* 8. *Const. c.* 46. his verbis: *Jus non est Diacono, aut Sacrificium
6 offerre, aut baptizare.* Potest tamen baptizare solemniter ex commissione Episcopi in defectu Sacerdotum. Colligitur *ex cap. Diaconus* 13. *dist.* 93. ubi praecipitur, ne Diaconus absque Episcopo, vel Presbytero audeat baptizare; ibi: *Absque Episcopo, vel Presbytero baptizare non audeat,* ergo auctoritate ab Episcopo, vel Parocho sibi communicata poterit baptizare, (*) *argumento a sensu contrario deducto*, ut expresse Glossa ibi verb. *Necessitas*, et *cap. Constat Baptisma* 19. *de
consecrat. dist.* 4. Difficultas major est, an Diaco- 7
nus factus Parochus antequam sit Sacerdos, possit licite baptizare absque alia commissione, et auctoritate; Goba *trac.* 2. *Baptismi num.* 138. tenet partem affirmativam, dicens hoc ipso quod Episcopus tali Diacono conferat canonice Beneficium Parochiale, conferre quoque, ut sane potest, Jus tam libere in sua Parochia angendi numerum Christianorum, quam si esset jam Sacerdos. Ultra quamquod Doctores tribuentes Parocho Jus ordinarium baptizandi non addunt hanc restrictivam: *si sit Sacerdos.* Tum quia, ut colligitur ex Pontificali Romano tempore ordinationis Diaconorum, dicitur ipsis: *Diaconum oportet ministrare, baptizare, et praedicare,* atqui potest talis Parochus sine ulteriori commissione praedicare; ergo, et baptizare. Sic Gobat *cit.* quem videntur sequi Stephanus a S. Paulo *tract.* 5. *disp.* 2. *dub.* 3. et La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *de Baptismo numero* 276.
Eminentissimo tamen Petrae *in Const.* 1. *Gregorii* 8
XI. n. 26. verius videtur, Parochum non Presbyterum, quamvis Diaconum, Baptismum solemniter administrare non posse, quia, dicit ipse, administratio Baptismi Diaconis delegari non valet, nisi deficientibus Presbyteris; proinde etsi Parochus ex officio illud ministrare valeat, ai Presbyter sit, qui quemadmodum licite ministrat cum licentia Episcopi, ita etiam ex officio uti Parochus. Secus autem dicendum erit de Diacono, cui sicuti non licite delegatur baptizandi facultas extantibus Presbyteris, ita ex titulo Parochi non alius solemniter baptizare poterit, nisi ob defectum Presbyterorum; quod etiam ex Concilio Illiberit. *can.* 77. colligit Gonzal. *cap.* 1. *de Clerico non ordinato ministrante num.* 15. *in fine*, ubi quod Diaconus populum regens illicite Baptismum ministret: Et Sacra Congregatio Concilii absolutionem (idest dispensationem) ab Irregularitate ad cautelam concessit Parocho Diacono, qui Baptismum bona fide ministraverat. *In Cremonen. ab-
solut.* 1. *Decembris* 1679. Et huic potius videtur 9
adhaerendum, quia si auctoritate Sacrae Congregationis Concilii fuit ad cautelam absolutus, idest dispensatus ab Irregularitate Parochus Diaconus, qui Baptismum ministraverat bona fide; a fortiori pro certo Irregularitatem incurret, et consequenter erit dispensandus Parochus Diaco-

(*) In Catechismo Romano *part.* 2. *de Sacr. Bapt. num.* 23. haec ad rem: « Secundum ministrorum locum obtinent Diaconi, quibus sine Episcopi, aut Sacerdotis concessu, non licere hoc Sacramentum administrare, plurima Sanctorum Patrum decreta testantur. » (*Edit. Barbiell.*)

nus, qui mala fide, *seu propter temeritatem*, ut lo-
quitur textus *capitulo* 1. *de Clerico non ordinato*
10 *ministrante*, solemniter Baptismum administret. Eo
vel maxime, quod sub nimis urgentibus verbis
inhibeatur a Sacris Canonibus administratio so-
lemnis Baptismi ipsis Diaconis, ut patet *num.* 3.
antecedenti in cit. Concilio Eboracensi *decr.* 4. ibi:
*Decrevimus etiam, ut non nisi summa, et gravi ur-
gente necessitate Diaconus baptizet*, et in Concilio
Londinensi I. *cap.* 3. ibi: *Adjicimus etiam, ut non
liceat Diaconibus baptizare, nisi duplici necessitate,
videlicet quia Sacerdos non potest, vel absens, vel
stulte non vult, et mors imminet puero;* et *cap. Dia-
conus* 13. *dist.* 93. ibi: *Absque Episcopo, vel Pre-
sbytero baptizare non audeat;* et *cap. Constat. Ba-
ptisma* 19. *de consecr.* ibi: *Constat Baptisma a solis
Sacerdotibus esse tractandum, ejusdem ministerium
nec ipsis Diaconis explere est licitum, absque E-
piscopo, vel Presbytero, nisi his procul absentibus
ultima languoris necessitas cogat.*
11 In casu necessitatis, videlicet in probabili pe-
riculo, quod quis possit mori sine Baptismo, nisi
statim baptizetur, validus simul, et licitus Mini-
ster Baptismi est quilibet homo usum rationis
habens, debitam materiam, et formam adhibens,
cum intentione faciendi id, quod Ecclesia intendit,
sive Sacerdos sit, sive Diaconus, sive simplex
Clericus, sive Laicus, sive Vir, sive foemina, sive
Paganus, sive Judaeus, sive Haereticus, sive ex-
communicatus. Est definitum *in cap. Firmiter, de
summa Trinitate*, et *cap. Romanus* 22. et *cap. A
quodam Judaeo*, 24. *de consecr. dist.* 4. et in Con-
cilio Florentino *in Decreto Unionis Armenor.* ibi:
*Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, cui ex of-
ficio competit baptizare. In casu autem necessitatis,
non solum Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam Laicus,
et Mulier, immo etiam Paganus, et Haereticus ba-
ptizare potest, dummodo formam servet Ecclesiae, et
facere intendat, quod facit Ecclesia.* Quinimo etiam 12
extra casum necessitatis validus est Baptismus
collatus a quocumque etiam Haeretico, et Pagano,
ut communiter tenent Doctores, quia Nicolaus
Papa *in cit. cap. A quodam Judaeo* statuit, Baptis-
mum a Judaeo sub legitima forma collatum, esse
validum, nulla facta mentione necessitatis, et sic
etiam nulla facta mentione necessitatis definivit
Concilium Tridentinum *sess.* 7. *can.* 4. *de Baptis-
mo*: *Si quis dixerit Baptismum, qui etiam datur ab
Haereticis in nomine Patris, et Filii, et Spir. S. cum
intentione faciendi, quod facit Ecclesia, non esse ve-
rum Baptismum, anathema sit.* Et *in c. Ventum
est* 18. *caus.* 1. *etc. qui in quolibet* 10. *caus* 1. *q.* 7.
adultus, qui voluntarie recipit Baptismum ab
haeretico, declaratur quidem irregularis, sed non
invalide baptizatus. Adde quod valide sunt ba- 13
ptizati, ita ut neque sub conditione sint iterum ba-
ptizandi, etiam qui sunt baptizati ab Haereticis;
et signanter a Calvinistis, qui negant Baptismum
Sacramentum esse, conferre gratiam, justificare,
et remittere peccatum, ut cum pluribus Theologis
consultis, et articulo pro rei gravitate mature
discusso de mente Sanctissimi declaravit Sacra
Congreg. Conc. apud Fagnan. *l.* 1. *Decret. in cap.
Quoniam* 13. *de Constit. n.* 24. et universim sanxit
Ecclesia, Haereticos ad Fidem Catholicam con-
versos non esse rebaptizandos; *cap. Ostenditur; cap.
Hi de quibus; cap. Nullus autem; cap. Sive Haereti-
cus, de consecr. dist.* 4. Quos omnes ad Fidem con-
versos non esse rebaptizandos, nisi adsit probabi-
le dubium invaliditatis Baptismi, respondit Sacra
Congreg. Concil. *in dubiis Baptismi* 27. *Martii*
1683. (*)

(*) Qui notas adjecit novissimae editioni Romanae *ann.* 1767. haec habet: *Nunquam Calvinistae negarunt, Baptismum Sacramentum esse; nihil enim apud ipsos solemnius, quam duo dumtaxat Sacramenta suscipere, Baptismum videlicet, et Coenam. Equidem Baptismum necessarium necessitate medii ad salutem non esse inficiantur, ut patet ex Calv. L.* 4. *Instit. c.* 15. *n.* 22. *pag.* 488. Sic ille. Prosper Fagnan. *l. c.* a P. Ferraris, affirmat, quod quum Decreto Conc. Tridentini *can.* 4. *sess.* 7. *de Baptismo* definitum sit, ut si quis dixerit Baptismum, qui etiam ab haereticis datur in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, anathema sit: magnopere haesitatum est de Baptismo Calvinistarum: nam quum hi nullam vim, efficaciam, ac virtutem tribuant Baptismo, videbatur illis deesse intentio, saltem universalis, faciendi quod facit Ecclesia. Et tamen compluribus Theologis consultis, et articulo pro rei gravitate mature discusso, Sac. Congregatio Concilii authoritate sibi tributa censuit, baptizatos a Calvinistis vero baptizatos esse, ut iterum baptizandi non sint etiam sub conditione, si non sint baptizati. Concilium ergo, etsi generaliter dicat Baptismum Haereticorum esse verum Baptismum, si habeant intentionem faciendi quod facit Ecclesia, tamen non aperit qualis esse debeat hujusmodi intentio, et an in haereticis Calvinistis eadem intentio concurrat, necne, sed Sac. Congr. ita declaravit. Haec Fagnanus. Verum licet haeretici Calvinistae, quum baptizant, veram habeant intentionem faciendi quod facit Ecclesia, prout declaravit Sacr. Congr. imo S. Pius V. ad quem controversia delata est, Bened. XIV. *de Synodo lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 9. adhuc tamen stat, eos nullam vim, efficaciam, ac virtutem tribuere Baptismo, quod tantum olim haesitandi ansam dedit. Nihil igitur mirum, si P. Ferraris absolute asserat, Calvinistas negare Baptismum Sacramentum esse, conferre gratiam, justificare, ac remittere peccatum, ut constat ex ipso Calvino *lib.* 2. *Inst. c.* 10. §. 5. *et lib.* 4. *c.* 14. §. 14. *et* 22. Quod eo minus absonum videri debeat, quia, ut P. Gordonus *in Tabul. Chronol. saec.* 16. *cap.* 15. *de Calvinistis*, 90. *Calvinismi errore*, observat, Calvinus dum septem Sacramenta ad duorum numerum redigit, prope accedit ad Archonticorum Sectam Sacramenta prorsus aversantem; et quidem eo propius, quo illa ipsa duo, quae retinet, Sacramenta pluribus modis ita depravat, ac laniat, ut parum absit, quin ea penitus deleverit. Gord. *l. c. saec.* 2. *cap.* 32. *de Archonticis.* Ad solum enim Baptismum, de quo agitur nunc, coarctando sermonem, tenet Calvinus 1. Baptismum non esse ad salutem necessarium, 2. deficiente aqua illum alio quovis liquore conferri posse, 3. Baptismi formam non esse aliam nisi concionem, 4. rebaptizandos esse quotquot non fuerunt a Ministris baptizati, 5. Baptismo hominem reddi impeccabilem, et damnationis expertem, 6. poenitentiam peccatorum in Baptismi recordatione sitam esse, 7. Christi Baptismum et Johannis eumdem esse, 8. omnes Baptismi caeremonias esse contemnendas. *(Edit. Barbiell.)*

14 Infideles ad Fidem conversi in locis Infidelium, ubi non adsunt nec Episcopi, nec Parochi, possunt licite baptizari, etiam solemniter, et extra casum necessitatis a Missionariis, quibus specialis ad hoc facultas concedi solet, ut ex concessione Pauli III. et S. Pii V. pro Missionariis apud Indos tradit Bassaeus *in summa verb. Baptismus* 3. *num.* 14.
15 Verricelli *de Apost. Missionariis tit.* 5. At si ibi adsint Episcopi, sive Parochi, ipsis non licet solemniter, et extra casum necessitatis baptizare, ut in terminis respondit Sac. Congr. Concil. *in Manillen. Baptismi* 5. *Julii* 1581. in qua fuit rejecta instantia cujusdam Missionarii in insulis Philippinis petentis facultatem sibi soli concedi baptizandi Infideles inibi conversos, cum ibi et
16 extent Episcopi, et Parochi. Et a fortiori non licet eis, nec aliis baptizare Infideles ad Fidem conversos in locis Christianorum, quum hoc spectet ad Episcopum, et ipso impedito, vel nolente, ad Parochum domicilii ipsius Infidelis baptizandi. *Ritual. Roman. rubr. de Baptismo* §. 3. bis verbis: *Adultorum Baptismus, si commode fieri potest, ad Episcopum deferatur, ut si placuerit, solemnius ab eo conferatur, alioquin Parochus ipse baptizat, statuta Caeremonia*, et specifice in terminis Baptismi adultorum Infidelium tenet Glossa *in cap. Nec numerus* 5. *caus.* 10. *qu.* 3. *verb. Aut in electa*, et ibi Archidiaconus *n.* 2. Turrecremata *verb. Caeteram*, Bellamet. *n.* 7. *vers.* in Glossa, Petra in *Constit.* 2. *Gregorii XI. n.* 31. ubi rationem dant, quod scilicet Infideles, ex quo baptizari volunt, ratione propositi, intelliguntur jam esse de Foro illius,
17 ubi habitant. Nec in praejudicium Parochi domicilii potest id praetendi a Parocho Cathedralis, ut resolvit Sac. Congr. Concilii *in Neapolitana Juris baptizandi*, in qua, praetendente Parocho, seu Vicario Curato Ecclesiae Metropolitanae, sibi competere Jus baptizandi per se, vel per alios ab ipso delegandos, Infideles ad Fidem conversos privative quoad Parochos Parochiarum, intra quarum limites baptizandi degunt; ac proinde proposito dubio: *An Jus baptizandi dictos Infideles competat Vicario Curato Ecclesiae Metropolitanae; vel potius Parochis earum Parochiarum, intra quarum limites baptizandi degunt; sub die* 27. *Septembris* 1687. responsum fuit: *Spectare ad Parochos domicilii, servata forma Ritualis Romani*, et sub *die* 21. *Februarii* 1688. perstitum fuit in decisis.
18 Sacerdotes, sive Parochi alienae Parochiae baptizantes alienum subditum sine licentia proprii Parochi vel Episcopi extra casum necessitatis, peccant mortaliter, et puniri severe possunt, quia in re gravi sibi usurpant jurisdictionem alienam contra dispositionem Concil. Trident. *sess.* 24. *c.* 13. ubi praecipiens Episcopis distinctionem populi in proprias, certasque Parochias sic ait: *unicuique suum perpetuum, peculiaremque Parochum assignent, qui eos cognoscere valeat, a quo solo licite Sacramenta suscipiant*; et contra Canonem *Ecclesias caus.* 13. *q.* 1. ubi Dionysius Papa ad Severum Episcopum sic scribit: *Ecclesias singulas singulis Presbyteris dedimus, Parochias, et Coemeteria eis divisimus, et unicuique jus proprium habere statuimus, ita videlicet, ut nullus alterius Parochiae terras, terminos, aut jus invadat, sed unusquisque suis terminis sit contentus.* Vide infra *num.* 46. Ex quibus deducitur, ut quamvis Episcopus alteri Sacerdoti, etiam Parocho invito, facultatem baptizandi, aliaque Sacramenta ministrandi delegare possit, id tamen raro, et non nisi urgenti de causa faciendum est, ut decrevit Sac. Cong. Episc. et Regul. in *Tranen.* 21. *Augusti* 1580. *in Neapolitana* 14. *Decembris* 1604. et *in Theleesina* 12. *Januarii* 1618. Non tamen tales Sacerdotes, seu Parochi alienum subditum sine licentia baptizantes incurrunt aliquam censuram, et Irregularitatem, cum nullibi reperiatur imposita haec poena censurarum, vel Irregularitatis, ut tenet Barbosa *de offic. et potestat. Parochi part.* 2. *c.* 18. *n.* 11. Suarez *tom.* 3. *in tertiam part. D. Thomae disp.* 41. *sect.* 4. *vers. Sed quaeres;* Armilla *verb. Baptismus numero* 39. Valentia, Bonacina, et alii passim. Irregularitatem tamen, ultra peccatum mortale, incurrunt Diaconi ministrantes Baptismum solemniter sine debita licentia, ut colligitur *ex cap. Si quis baptizaverit* 1. *de Clerico non ordinato ministrante*, quem textum intelligunt de ministrante solemniter, etiam in casu necessitatis; Glossa *in dict. c.* 1. *de Clerico non ordinato ministrante;* Navarr. *in manuali cap.* 22. *n.* 7. et *c.* 27. *n.* 242. Divus Antonin. *tertia part. tit.* 28. *c.* 1. *et alii.* Et ratio est, quia nulla necessitas potest ab hac Irregularitate excusare, cum nulla sit necessitas, quae cogat ad solemnem Baptismum conferendum, cum egenti provideri possit per Baptismum sine solemnitate, adeoque Diaconi ministrantes Baptismum solemniter sine debita licentia incurrunt Irregularitatem impositam in dicto *cap. Si quis baptizaverit.* 19 20 21 22

Subdiaconi, et alii Clerici inferiores, et a fortiori Laici solemniter baptizantes, etiam in necessitate, contrahunt Irregularitatem, etiamsi baptizarent cum facultate Episcopi. Et ratio est, quia Subdiaconi, et alii Clerici inferiores, et a fortiori Laici non habent aptitudinem, ut possint deputari ad hoc munus, cum haec aptitudo solum resultet in Diacono ex vi suae ordinationis privative quoad omnes alios inferiores. Unde ipsi etiam eamdem Irregularitatem contraherent solemniter baptizando, quamvis baptizarent ex commissione Episcopi, quia non sunt apti recipere talem commissionem. Et licet Laici secundum aliquos videantur non incurrere hanc Irregularitatem, ex quo *cit. c.* 1. *de Clerico etc.* ubi id imponitur, non loquatur, nisi de Clericis non ordinatis baptizantibus. Tamen bene perpensis verbis, per quae Irregulari- 23 24 25 26 27

tas imponitur, potius ex ipsis contrarium eruitur. Non enim ibi dicitur: *Si quis ordinatus baptizaverit;* sed *si quis baptizaverit non ordinatus*, aeque autem non est ordinatus Laicus, ac Clericus, qui non est Sacerdotio initiatus, et per hoc etiam Laicos incurrere hanc Irregularitatem, tenent Paludanus *in 4. dis. 5. quaest;* Major *in 4. dis. 5. quaest. unica ad argument. contra secundam conclus.* Divus Antonin. 3.*part. tit.* 18. *cap.* Scotus in 4. *dist.* 25.
28 *quaest.* 1. *art.* 2. et alii magis communiter. Clerici inferiores, et Laici, et etiam Sacerdotes censura irretiti extra casum necessitatis baptizantes etiam privatim graviter peccant; quia abutuntur in re gravi facultate, quae solum est eis concessa pro casu necessitatis urgentis, ne defectu Ministri quis imbaptizatus decedat, et Sacerdotes censura irretiti ratione censurae insuper specialiter interdicuntur a quacumque communicatione po-
29 tissimum in Divinis. Et isti omnes mortaliter, vel venialiter peccarent juxta gravitatem, vel levitatem injuriae alteri majori praesentis irrogatae, si in casu necessitatis conferendi Baptismum non servarent ordinem traditum a Divo Thoma 3. *p. quaest.* 64. *art.* 4. et communiter receptum a Doctoribus, ut scilicet inferior in baptizando cedat Superiori praesenti, adeo ut non Baptizatus Baptizato, Excommunicatus non Excommunicato, Mulier Viro, Laicus Clerico, Clericus Sacerdoti,
30 Sacerdos Parocho, Parochus Episcopo cedant. Nisi justa causa aliud suadeat, veluti si ob mortis periculum oporteat baptizari puerum nondum plene ex materno utero editum; tunc enim propter honestatem deceret foeminam ministrare, praetermisso etiam proprio Parocho; alioquin autem non
31 licet hujusmodi ordinem intervertere. Et inferiores baptizantes praesentibus superioribus paratis, et dispositis ad baptizandum peccarent lethaliter, ut tenent Doctores, apud Leandr. *tom.* 1. *de Sacram. tract. de Baptismo disp.* 4. *quaest.* 7. Diana *par.* 4. *tr.* 4. *resol.* 4. et alii passim. Et colligitur in Concil. Mediolanen. I. *part.* 2. *tit. de Baptismo*, ubi dicitur quod Mulier potest baptizare in necessitate, si non adsit Sacerdos, neque Clericus in Sacris, vel alii Clerici, neque alius masculus; et in Rit. Roman. *tit. de Ministro Baptismi.*
32 Unus solus Minister potest in casu necessitatis plures simul per aspersionem baptizare, utendo hac forma: *Ego vos baptizo etc.* quia non mutatur nec forma, nec sensus; nam ly *Vos* idem est ac *Te*, *et Te*, et patet a pari, quia potest unus eadem forma consecrare plures Hostias, et in periculo naufragii absolvere plures poenitentes. Sic
33 Scotus *in* 4. *dist.* 6. *q.* 2. et alii *communiter.* Extra tamen casum necessitatis est peccatum mortale simul plures baptizare; quia est contra morem Ecclesiae in re gravi, ut recte advertit Scotus *l. cit.* Coninch 3. *part. q.* 67. *art.* 6. *dub.* 2. Ghetius *in Thesauro animae verb. Baptismus cap.* 5. *de Ministro Baptismi num.* 13. Herincx *disp.* 6. *de Baptismo qu.* 2. *num.* 14. et alii plurimi, quidquid ex adverso dixerint Sotus, Vivaldus, Reginaldus, et alii, et colligitur ex Rituali Romano *tit. de baptizandis parvulis*, ubi agens de forma: *Ego Vos baptizo etc.* ait: *quam tamen formam in iis solum, et in aliis similibus mortis periculis ad plures simul baptizandos, et ubi tempus non patitur, ut singuli separatim baptizentur, alias numquam licet adhibere*, quod denotat gravem culpam juxta gravitatem rei, ut recte ait Herincx *loc. cit.* Et in tali 34
casu essent plura Baptismata formaliter, et quoad effectum distincta, quia essent plures Baptizati, et quamvis una tantum videatur esse forma, est tamen virtualiter multiplex, eo quod pronomen *Vos* includat in se singulare pluries geminatum, cum ly *Vos* idem sit ac *Te*, et *Te*; Scotus *loc. cit.* et alii. Plures ministri simul valide 35
baptizant, si quilibet abluat, et formam proferat independenter ab intentione alterius; patet a pari de pluribus Sacerdotibus noviter ordinatis, qui simul cum Episcopo omnes consecrant, et conficiunt Sacramentum, si simul cum illo proferant, et finiant verba consecrationis. Si vero unus ex 36
ipsis aquam effundat, et alter verba formae baptismalis proferat, invalide baptizant. Quia ultra quam quod hoc est contra Christi institutionem, ut patet ex praxi Ecclesiae, et communi sensu Doctorum; in tali casu significatio formae esset falsa, nam alter dicendo: *Ego te baptizo etc.* cum non ipse, sed alius baptizaret, seu ablueret, falsum proferret. Sic Divus Thomas *part.* 3. *qu.* 67. *art.* 6. Scotus *in* 3. *dist.* 6. *qu.* 2. et alii passim, et colligitur *ex cap. Detrahe* 54. *caus.* 1. *q.* 1. ubi ex verbis S. Augustini expresse dicitur: *Detrahe verbum, et quid est aqua, nisi aqua? accedit verbum ad elementum, et fit Sacramentum.* Si plures 37
simul concurrant ad eumdem baptizandum sub hac forma: *Nos te baptizamus in nomine Patris etc.* nullum faciunt Baptismum. Sic Divus Thomas 3. *part. q.* 67. *art.* 6. S. Bonaventura, Alensis, Contensonius, Toletus, Vasquez, Coninch, Caspensis, Bonacina, Mastrius, Ledesma, Centinus, et alii passim. Et ratio est, quia in hoc casu mutaretur essentialiter forma a Christo instituta, siquidem forma Baptismi ex sua ratione significandi, significat Baptismum ab uno Ministro perfici, et ab illo adaequate, et totaliter causari independenter ab alio, ut clare denotant ipsius verba: *Ego te baptizo etc.* sed haec forma: *Nos te baptizamus etc.* significat, quod plures conveniant ad unum Baptismum conferendum inadaequate, et tamquam concausae ab invicem dependentes, et connexae, non autem adaequate, et absolute, ergo hoc modo forma Baptismi mutaretur essentialiter, quia sic non repraesentaretur una causa totalis, et principalis, quae est Christus Dominus, ad quem finem Minister ita debet esse unus, si-

culi causa principalis est una; propter quod Apostolus ad *Ephes.* 4. ait: *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma.*

38 Boptizatus a Christo, vel ab Angelo, est valide baptizatus, adeoque non est necessario rebaptizandus, ut colligitur ex S. Thoma *q.* 64. *art.* 7. ubi sic expresse ait: *Quia boni Angeli sunt nuncii veritatis; si aliquod Sacramentale ministerium ab Angelis perficeretur, esset ratum habendum, quia debet constare* (idest certo credi) *hoc fieri voluntate Divina,* et ex Scoto *in* 4. *dist.* 6. *qu.* 1. ubi dicit quod, si constat aliquem esse baptizatum a bono Angelo, praesumendum esset illum Baptismum collatum esse jussu Dei, et idcirco pro rato habendum, ergo a fortiori habendus erit pro rato Baptismus collatus ab ipso Christo juxta id, quod *Actor.* 10. Angelus dixit Petro: *Quod Deus purifi-*
39 *cavit, tu commune ne dixeris.* Licet enim solus homo sit idoneus Minister Sacramentorum ex vi praesentis institutionis. Nihilominus tamen constat per se Angelos ministrasse hominibus Eucharistiam, ut S. Bonaventurae, S. Stanislao Kostka, et aliis; et ipsos Angelos, et Christum ipsum confecisse aliqua Sacramenta. Sic S. Amphilochius (*) fuit ab Angelis consecratus Episcopus, et ea consecratio pro rata habita a caeteris Episcopis, ut
40 refert Calixtus *l.* 11. *hist. cap.* 21. Sic Sanctus Philomenon Martyr jam constitutus in loco Martyrii, cum ei objiceretur a Praeside Tyranno nihil ei profuturam tormentorum perpessionem pro Christo, ex quo non esset baptizatus, ad implendum ejus ardens desiderium repetita supplicatione de habendo Baptismo expressum, a Christo ipso ei in nube lucida apparente inter medios Cornifices omnibus spectantibus baptizatus est. Sic ex Metaphrasto referunt Aloysius Lippomanus, Laurentius quoque Surius *in vita S. Thyrsi, et Sociorum ad* 11. *Decembr.* (**) et Gobat. *Tract.* 2. *de Baptismo cas.* 7. n. 222.

41 In casu necessitatis si nullus alius existat, potest baptizare Pater, vel Mater pueri sine solutione conjugii, seu absque debiti matrimonialis praejudicio; Concil. Londin. I. c. 3. *et cap. Ad limina* 7. *caus.* 30. *qu.* 1. ubi Joannes VIII. Papa sic scribit ad Anselmum Lemovicensem Episcopum, qui separaverat a propria muliere *quoad torum* quemdam nomine Stephanum, ex quo in extrema necessitate filium suum baptizasset, ibi: *Dicimus dimittendum esse, et inculpabile judicandum quod necessitas intulit. Nam hoc baptizandi opus Laicis Fidelibus juxta canonicam auctoritatem, si necesse fuerit, facere, libere conceditur. Unde si supradictus Genitor filium suum corpore morientem aspiciens, ne animam perpetua morte pereuntem dimitteret, sacri undu Baptismatis lavacit, ut eum de potestate auctoris mortis, et tenebrarum eriperet, et in regnum Christi jam regnaturum sine dubitatione transmitteret, bene fecisse laudatur, et idcirco suae uxori sibi legitime sociatae, impune, quamdiu vixerit, judicamus manere conjunctum, nec ob hoc .... aliquatenus separari debere.* Nemo tomen etiam in casu ne- 42
cessitatis potest baptizare seipsum, textu clarissimo in *cap. Debitum* 4. *de Baptismo*, ubi Innocent. III. sic scribit Metensi Episcopo: *Sane intimasti quod quidam Judaeus in mortis articulo constitutus, quum inter Judaeos tantum existeret, in aquam seipsum immerserit, dicendo: Ego baptizo me in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen. Respondemus quod inter baptizantem, et baptizatum debeat esse discretio, sicut ex verbis Domini colligitur dicentis Apostolis: Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, memoratus Judaeus est denuo ab alio baptizandus, ut ostendatur, quod alius est qui baptizatur, et alius qui baptizat; ad quod etium designandum ipse Christus non n seipso, sed a Joanne voluit baptizari.* Monachi, et 43
Regulares nedum in casu necessitatis, sicuti omnes alii, possunt valide, et licite baptizare, sed etiam de licentia Ordinarii, vel Parochi possunt licite baptizare extra casum necessitatis. Quamvis enim eis hoc fuerit interdictum *in cap. Placuit* 8. *caus.* 16. *quaest.* 1. his verbis: *Placuit communi nostro Concilio, ut nullus Monachorum ..... praesumat .... neque filium de Baptismo accipere, neque baptizare,* tamen fuit hoc eis concessum *in c. Doctos* 21. *eadem caus.* 16. *et qu.* 1. his verbis: *Doctos, ac probos Monachos Presbyterii honore dicatos .... baptizare .... moderata dispensatione commendamus,* et sic hoc eis esse permissum de licentia Parochi, vel Ordinarii observat Eminentissimus Petra *in Constit.* 5. *Honorii III. sect.* 2. *num.* 22. ubi dicit, quod conciliando Textus *in Canone Placuit* 8. *caus* 16. *qu.* 1. quo videtur vetitum, *et in Canone Doctos* 21. *eadem caus.* 16. *q.* 1. quod videtur permissum, declaratum fuit non licere, nisi cum licentia Ordinarii, vel Parochi; *Clementina* incipiens *Religiosi cap.* 1. *de privileg. et excessibus privilegiatorum,* et sic eis esse permissum docet etiam Glossa *in c. Pervenit* 20. *caus.* 18. *qu.* 2. allegans ad hoc textum *in cit. cap. Doctos* 21. *caus.* 16. *quaest.* 1.

ADDITIONES AUCTORIS

Baptismus a laicis, aut foeminis administrari 44
nequit, nisi in necessitatis casu. Et idem de Nu-

(*) Haec ex vita S. Amphilochii a Metaphrasto elucubrata. *Operum S. Amphilochi edit. Paris* 1644. *pag.* 228. *penes quem, cum quaestio facti sit, stet tantae rei fides,* ait Combalisius *not.* 3. *in eamdem Vitam pag.* 270. *(Edit. Barbielt.)*

(**) In actis Martyrii SS. Apollonii, et Sociorum ejus ex libro Rufini de Vitis Patrum apud Ruinartium *pag.* 487. *edit. Amstelod.* 1713. nihil ejusdem occurrit. *(Edit. Barbiell.)*

tricibus in specie; Benedict. XIV. *tom.* 2. *Constit.* 28. incip. *Postremo mense* §. 31.

45 Baptismus a Bigamo administrari non debet, etiam in necessitatis casu, si alius adsit magis idoneus; *idem ibid. cit.* §. 31.

46 Relate ad ea, quae tradita sunt in hoc *art.* sub *num.* 18. juvat hic adducere responsa Sac. Congreg. Concil. ad sequentia dubia proposita in Fabrianen. *Fontis Baptismalis, et juris baptizandi*, nempe, an liceat Parocho Ecclesiae Cathedralis S. Venantii in ea baptizare natos in alienis Parochiis, etiam Fontem baptismalem habentibus, seu potius spectet privative ad unumquemque Parochum, habentem Fontem in sua Ecclesia, Baptismum conferre propriis Parochianis in casu etc. Sac. Congregatio *die* 21. *Junii* 1732. respondit: *Servetur solitum.*

Sed postea *die* 14. *Novemb.* 1733. reproposita causa, respondit: Praevio recessu a decisis negative *ad primam partem*, et affirmative *ad secundam.* Visum quippe fuit expedire, ut sublata etiam contraria consuetudine, quisque Parochus habens fontem baptismalem, infantes in sua Parochia natos aqua salutis respergat, adeo ut singuli Pastores suas cognoscant oves, quae per primum Baptismi Sacramentum in Christi Domini gregem cooptentur, et in Ecclesiae sinum excipiantur: quemadmodum advertit Rota in *Romana Juris baptizandi* 12. *Januarii* 1733. *coram Samminiato.* Id etiam suadente tum ea ratione, quod Parochis propriis facilius compertum esse potest, quinam ex justis nuptiis procreati sint, et tamquam tales in Parochialem librum referri debeant: tum et alia, quod ab eis vigilantia adhiberi major valet, ne a parentibus procrastinetur delatio infantium ad Ecclesiam, in qua spiritualem regenerationem sunt assecuturi.

Reproposita tandem eadem causa sub dubio, *an sit standum in decisis die* 21. *Junii* 1732. *vel potius in decisis die* 14. *Novemb.* 1733. *in casu etc.*

Eadem Sac. Congregat. *die* 20. *Martii* 1734. rescripsit: In secundo loco in decisis, et amplius. Sic apud Thesaurum Resolutionum Sac. Congreg. Conc. *tom.* 6. et apud Ursajam *tom.* 9. *part.* 1. *discept.* 32. *et* 33. ubi multa ad rem. Vide Resolutiones Sacrae Congregationis Conc. in Fabrianen. *Fontis Baptismalis*, et Savonen. *Jurium Parochialium.*

47 Baptizati ab Haereticis materiam, et formam debitam adhibentibus, nec sub conditione iterato baptizari debent; Benedictus XIV. *Cons.* incip. *Jam inde* §. 3. *et* 5. Et concordant dicta supra *n.* 11. *ad* 13.

48 Infantibus vero, de quibus dubium subest, an fuerint, vel an rite fuerint baptizati, Baptismus ministrandus est sub conditione. Idem *ibid.* §. 2.

49 Baptismus cum conditione adjecta non confertur absque lethalis culpae crimine, nisi prudens dubitandi ratio suppetat, an antea validus Baptismus collatus sit. Idem *de Synodo dioeces. l.* 7. *c.* 6. §. 3.

Nihil officit validitati Baptismi error privatus Baptizantis, dummodo in materia et forma nihil innovetur. *Ibid.* §. 9. 50

ADDITIO CASINENSIS

Quamvis veteres de non rebaptizandis haereticis quaestiones neminem lateant, nullusque sit qui ignoret in Ecclesia Dei custoditum semper fuisse valide ab haeretico etiam ministro Baptismum conferri, mos tamen nunc temporis invaluit hoc sacramentum sub conditione iis iterandi, qui haeretica pravitate deposita ad catholicam redeunt unitatem. Haeretici enim cum incredibili odio ferantur in Ecclesiam, Sacramentorum formas pervertunt, et materiam contemnunt, ac ab Ecclesiae intentione mentem habent alienam, ideoque rationabiles semper adsunt dubitandi causae, haereticum ministrum non tam ignorantia quam contemptu et odio substantialem aliquem errorem in Baptismo conferendo commisisse. Hinc Joannes de Dicastillo de hoc argumento ita disserit: *Verum enim vero in re tanti momenti non admodum tuta videtur sententia Coninck* (judicantis, nisi peculiaris obstet ratio, praesumendum, quod minister haereticus rite baptizarit) *sed multo magis caute agendum inter praedictos haereticos, qui sic solent in Baptismo errare; ideo nisi constet satis prudenter, nullum circa materiam et formam errorem irrepsisse, non video, cur sub conditione rebaptizari non debeant. Tamen haec omnia judicio prudentis committenda sunt, et semper inclinandum in tutiorem partem conferendi sub conditione Baptismum.* (*Disp.* 1. *de Baptism. n.* 18.) Confer Antoine, Sylvium in 3. *part. q.* 66. *art.* 9. Card. de Lugo *Respons. moral.* Gobat *tract.* 2. *n.* 292. Neessen, Michon, et La Croix. Quem morem Baptismi sub conditione renovandi Cl. P. Perrone in suis *Praelectionibus Theologicis* his verbis confirmat: « Ex persuasione de nulla Baptismi necessitate, quae penes Protestantes vulgata est, fit, ut eorum ministri adeo oscitanter hoc Sacramentum administrent, ut gravo dubium ortum sit de valore Baptismi ab illis collati. Hinc receptum est, ut passim non solum in Anglia, Galliis, Germania, verum etiam Romae, sub conditione iis, qui se ex diversis sectis recipiunt ad Ecclesiam Catholicam iterum Baptisma conferatur. » *Lib.* 8. *Tract. de Baptismo, cap.* 5. *num.* 133. *not.* 2. 51

ARTICULUS V.

BAPTISMUS QUOAD EJUS SUBJECTUM, ET DISPOSITIONES IN SUBJECTO REQUISITAS.

Subjectum capax Baptismi est omnis, et solus homo, adhuc viator. *Est communis.* Unde nedum adulti, sed etiam infantes vix nati sunt capaces 1

Baptismi. Est de fide definitum in Concilio Tri-
dentino *sess.* 7. *can.* 12. *et* 13. *de Baptismo*, et *in*
cap. Firmiter, de summa Trinitate, et *in cap. Ma-*
2 *jores* 3. *de Baptismo.* Item capaces sunt, et bapti-
zari debent furiosi et amentes a nativitate, qui
nullis gaudeat lucidis intervallis, quia isti cen-
3 sentur ejusdem conditionis cum infantibus. Sic
etiam furiosi, et amentes, qui ex sana mente in
furorem, et amentiam inciderunt, si pro tempore
sanae mentis Baptismum petierint, vel volunta-
tem illum recipiendi sensibiliter exhibuerint, sunt
baptizandi, licet in furore, et amentia contradi-
4 cant. Si vero non petierint, nec voluntatem exhi-
buerint illum recipiendi, non sunt baptizandi, ut
colligitur *ex cap. Majores* 3. *de Baptismo.* Divus
Thomas *tertia part. q.* 68. *art.* 12. *in corpore ;* Graf-
fiis *par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 45. Suarez, Hen-
5 riquez, Bonacina, Laymaa, et alii passim. Sic
etiam baptizari debent monstra ex viro, et mu-
liere genita, et si constet ex geminatis partibus
principalibus corporis, duas habere animas, bis
6 sunt baptizanda. Si vero dubitetur, an duas ha-
beant animas, ut v. g. si aliquod monstrum habeat
duo capita cum uno pectore, aut duo pectora sub
eodem capite, bis Baptismus conferri debet, unus
absolute in illa parte, in qua perfectius apparet
caput, alius in altera parte sub conditione: *Si*
non es baptizatus, vel si es capax, ego te baptizo
7 *etc.* Si autem monstrum sit genitum ex muliere,
et bruto, baptizari non debet, quia certum vide-
tur, quod non sit homo, cum ad generationem
hominis per omnes requiratur semen viri. (*)
8 Quod si monstrum sit genitum ex viro, et bruto
femella, baptizari debet sub hac conditione: *Si*
es capax, Ego te baptizo etc. quia probabiliter est
homo, cum dubium sit, an semen foeminae ad
9 foetum active concurrat. In dubio vero, an sit ex
bruto masculo, vel ex viro, baptizari debet sub
10 conditione: *Si homo es : ego te baptizo etc.* Si de-
tur casus, quod infans non via ordinaria, et per
foeminalem generationem, sed miraculose forma-
tus ex humana carne prodigiose nascatur, ut ac-
cidisse *anno* 1330. *in Pago de Ulaslao props Dix-*
mundam in Flandria authentice testatur Ludo-
vicus Bertrandus Loth *in resol. Theol.* 15. *art.* 1.
et Franciscus Bonaespei cit. a Patre Columbano
a Sancto Spiridione de Monte Carmelo in quae-
stione illa: *An miraculose formatus ex humana car-*
ne haberet necessitatem Baptismi ; Henno *tom.* 2.
tract. de Baptismo disp. 4. *q.* 1. *concl.* 1. *resol.* 2.
et la Croix *lib.* 6. *par.* 1. *num.* 295. narrantes
quod quidam Ludovicus Roussel ridens dolores
uxoris suae parturientis, quasi eos simularet, ex
imprecatione uxoris, et ultione Divina per novem
menses sensit dolorem maximum, et tumorem in
femore dextro, quo tempore completo, inde exci-
sus fuit infans masculus, qui nomen Patris sor-
titus est. Dato igitur casu, talis infans esset ba-
ptizandus, non quidem ad delendum peccatum
originale, quod, ut habet communis cum S. Tho-
ma *apud Dicastill. dist.* 2. *num.* 114. non contra-
xisset, quia non descendisset ab Adamo per or-
dinariam, et foeminalem generationem, sed ut
charactere baptismali adscriberetur Ecclesiae
Christi, et propter gloriam consequendam, juxta
illud Joann. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et*
Spiritu Sancto, non potest intrare in regnum Dei.
Vide *infra n.* 68.

Filii parvuli quorumcumque infidelium sive 11
numquam baptizatorum, sive jam baptizatorum,
possunt valide baptizari invitis parentibus; et
ratio est, quia ad valorem Baptismi ex parte in-
fantium non requiritur propria dispositio; *cap.*
Majores 3. *de Baptismo.* Neque obstat suorum pa- 12
rentum contradictio, quia infantes non baptizan-
tur in Fide suorum parentum, sed in Fide totius
Ecclesiae, ac secundum voluntatem Christi. S.
August. *Epist.* 23. *ad Bonif.* Sanct. Thom. 3. *par.*
quaest. 69. *art.* 9. et alii fere communiter. Filii 13
parvuli Infidelium jam baptizatorum, idest Hae-
reticorum, seu Apostatarum a Fide, nedum va-
lide, sed etiam licite possunt baptizari invitis pa-
rentibus, si ita velint legitimi Superiores Eccle-
siastici, ut colligitur ex Conc. IV. Tolet. *cap.* 56.
relato in cap. De Judaeis 5. *dist.* 45. et Laym. *lib.*
5. *tr.* 2. *cap.* 6. *num.* 11. dicit hoc esse certum,
quia Haeretici Ecclesiae jurisdictioni subjecti
sunt, unde sicut Ecclesia potest ipsos parentes
cogere poenis ad servandam Fidem, ita potest ab
ipsis filios eripere, et baptizare. Filii infidelium 14
numquam baptizatorum ordinarie loquendo non
possunt licite baptizari invitis parentibus, etiam
degentibus in ditionibus Principum Christiano-
rum, ut colligitur *ex c. de Judaeis* 5. *dist.* 45. ex
Conc. Tolet. IV. *cap.* 15. ubi *praecipit Sancta Sy-*
nodus nemini deinceps ad credendum vim inferri,
non enim tales inviti salvandi sunt, sed volentes, ut
integra sit forma justitiae. Item ex Divo Gregor.
lib. 11. *Ep.* 15. *et lib.* 2. *c.* 91. *Epist.* 52. Et ratio
est, quia filii Infidelium ante usum rationis se-
cundum jus naturale sunt sub cura parentum;
et ideo contra justitiam naturalem esset, si tales

(*) Quin in futilem quaestionem mentem conjiciamus, an nempe dari possit inter mulierem et brutum carnalis conjunctio, et foetus conceptio, auctoris opinionem refellendam censemus, quod foetus ex hoc monstruoso congressu habitus brutalis, et non humanus habendus. Auctor Aristotelico placito innititur, *hominem esse verum hominis principium*, cui in rerum naturalium accuratior inquisitio, et quamplurima experimenta adversantur. Exploratum plane est, mulierem germen in generatione praebere: nam microscopii ope gallinae ovo nondum foecundato attente inspecto, formae nascituri pulli facile deteguntur. Quapropter si foetus dari possit ex antelalto congressu, semper sub conditione et Baptismus conferendus. (*Edit. Casin.*)

pueri invitis parentibus baptizarentur; tum quia,
ut dicit Divus Th. 2. 2. *qu.* 10. *art.* 12. *esset etiam*
periculosum taliter filios Infidelium baptizare, quia
de facili ad infidelitatem redirent propter naturalem
affectionem ad parentes, et ideo non habet hoc Ec-
clesiae consuetudo, quod filii Infidelium invitis pa-
15 *rentibus baptizentur.* Immo Ecclesia hoc expresse
probibet, nam Julius Tertius teste Pignatell. *tom.*
4. *cons.* 192. *num.* 51. imposuit tali Baptizanti
poenam Suspensionis, et mulctam 100. ducato-
16 rum. Hinc etiam Sac. Cong. Conc. a Sinensium
Missionariis consulta, decreto, quod approbavit
Innocent. X. statuit, ne invitis parentibus bapti-
zarentur pueri eorum; et quia Judaei cujusdam
puella Avenione, ipso inscio, fuerat baptizata,
omnibus Divini verbi Praeconibus jussit, ut de-
clarent eum, qui hoc facere temere praesumeret,
praeter peccatum mortale, quod committeret,
poenae pro Superioris arbitrio infligendae fore
subjectum. Sic refert Lud. Bancel. *t.* 1. *Moral.*
S. Th. verb. Infidelitas.
17 Fuit dictum, quod Filii Infidelium non possunt
licite baptizari invitis parentibus *ordinarie loquen-*
do, quia dantur aliqui casus, in quibus ipsis in-
18 vitis possunt licite baptizari. Primo potest licite
baptizari infans, si unus parens, sive Mater, sive
Pater sit conversus ad Fidem, quia melior est
conditio Fidelis, et innocentis, ideoque praefe-
renda. Habetur expresse decisum *in cap. Ex li-*
teris 2. *de conversione Infidelium*, et *cap. Judaei* 10.
19 *caus.* 28. *qu.* 1. Et hoc etiam extenditur ad Avum
paternum, quippe qui in locum patris defuncti
successit, unde si ipse sit conversus, et velit in-
fantes baptizari, potest licite baptizari infans,
sicut testatur additio Navarri, etiam Matre relu-
ctante; *cons.* 4. *de convers. Infidel. edit.* 3. Layman
20 *lib.* 5. *tract.* 2. *cap.* 6. *num.* 10. et alii. Secundo
potest licite baptizari infans, etiam utroque pa-
rente manente in infidelitate, quando unus con-
sentit in Baptismum filii, et non alter, quia prae-
ferenda est voluntas justa injustae; justior autem
est voluntas consentientis, utpote favorabilior, et
Fidei Christianae, et saluti infantis. Bartholomaeus
ab Angelo *de Baptismo* §. 3. Passerinus *de Bapti-*
smo cap. 6. *num.* 20. Bonacina *de Baptismo disp.*
2. *q.* 2. *punct.* 6. *num.* 2. *vers. respondeo* 5. Rosi-
gnol. *de Baptismo q.* 3. *de subjecto art.* 1. *sect.* 5.
21 *num.* 12. et alii. Tertio licite baptizari potest in-
fans in articulo mortis constitutus, quia talis
extrema necessitas videtur praeponderare Juri,
quod habent parent in filios, et tunc cessat
periculum subversionis; dummodo tamen bapti-
zetur occulte, et non per manifestam violentiam,
ad evitandam occasionem scandalorum, et aliorum
incommodorum. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part.* D. Tho-
mae *disp.* 25. *sect.* 3. *vers. ex his autem.* Sotus *in*
4. *dist.* 5. *q. unica art.* 7. Fillincius *tract.* 2. c. 6.
qu. 8. *num.* 144. Rosignol. *loc. cit. n.* 8. et alii
communiter. Et hoc idem potest dici de filiis Infi- 22
delium perpetuo amentibus, alioquin spoliati es-
sent omni spirituali remedio, quando nulla spes
est, quod ad proprium rationis usum possint per-
venire. Layman *loco cit. num.* 10. Anaclet. et alii.
Quarto si filii Infidelium pervenerint ad usum 23
rationis, et Baptismum petierint, possunt licite
baptizari, invitis parentibus, quia filii rationis
capaces in iis, quae spectant ad salutem animae,
sunt sui Juris, et nullimode dependent a parent-
tibus. Sic Doctores communiter.

Quoad dispositiones requisitas in subjecto ad 24
recipiendum Baptismum, dicimus, quod licet
in infantibus ante usum rationis, et in per-
petuo amentibus, nulla requiratur moralis dis-
positio tam ad valide, quam ad fructuose recipien-
dum Baptismum, cum Fidem, aliamque disposi-
tionem in ipsis ob eorum incapacitatem suppleat
Christus, et Ecclesia, ut colligitur ex *cap. Parvuli*
74. ex *cap. Nihil* 76. et *cap. Cum pro parvulis* 87.
c. in Ecclesia 140. et *cap. Mater Ecclesia* 136. *de*
consecr. dist. 4. et est definitum *in cap. Majores* 3.
de Baptismo, et Concil. Trid. *sess.* 7. *can.* 13. *de*
Baptismo. Tamen in adultis ad recipiendum Ba- 25
ptismum valide, et fructuose simul requiruntur
tres dispositiones. Prima est consensus volunta-
rius, quia Deus neminem invitum vult suae fami-
liae adscribi, juxta illud *Prov.* 13. *Fili, praebe mihi*
cor tuum; et habetur *c. Qui sincera* 3. et *c. de Judaeis* 5.
dist. 45. et *c. Majores* 3. *de Baptismo*, et *c. Sicut Judaei*
9. *de Judaeis, et Saracenis.* Secunda est Fides, quia 26
Marci ultimo dicitur: *Qui crediderit, et baptizatus fue-*
rit, salvus erit, qui vero non crediderit, condemna-
bitur. Ad Hebraeos 11. scribit Paulus: *Sine Fide im-*
possibile est placere Deo; credere enim oportet acceden-
tem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator
sit. Unde *Actor* 8. Eunucho postulanti Baptismum
respondit Philippus: *Si credis ex toto corde, licet;* et
idem colligitur ex Conc. Trid. *sess.* 6. *c.* 6. *et* 8. et
sufficit quod haec Fides sit actualis, non enim est
necessaria habitualis, nam ante justificationem in
Baptismo receptam non datur in recipiente Fides
habitualis, cum simul dentur in effectu Bapti-
zatis tres virtutes Theologicae. Tertia dispositio 27
necessaria in adultis, qui cum originali habent
etiam aliquod peccatum mortale personale, est
poenitentia, seu dolor peccatorum commissorum.
Est de Fide ex Actor. 2. *Poenitentiam agite, et ba-*
ptizetur unusquisque vestrum in remissionem pecca-
torum, et ex Concil. Trid. *sess.* 6. *cap.* 6. (*) et *sess.*

(*) Dispositiones adultorum, qui sacro lavacro mergi exoptant, traduntur a Trident. *sess.* 6. *de Justific. cap.* 6. ubi praeter fidem, et timorem, seu attritionem, qua utiliter concutiuntur, ad *considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur*, inquit, *fidentes Deum sibi propitium fore; illumque, tamquam omnis justitiae fontem, di-*

14. *cap.* 1. ubi sic habetur: *Fuit poenitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam, et justitiam assequendam necessaria illis etiam, qui Baptismi Sacramento ablui petivissent;* qui dolor peccatorum sufficit, quod sit attritio supernaturalis, ut docet Scotus *in* 4. *dist.* 4. *quaest.* 5. et Doctores communiter cum S. Thoma *qu.* 68. *art.* 4. *et quaest.* 79. *art.* 3. *ad* 2. (*)

28 Non requiritur tamen in ipsis baptizandis exterior peccatorum confessio, ut docet S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 16. *part.* 1. *art.* 2. *quaest.* 2. et S. Ambrosius *l.* 3. *de Sacrament.* (**) *c.* 2. his verbis: *etiamsi non confiteatur (exterius) peccatum qui venit ad Baptismum, tamen hoc ipso implet confessionem omnium peccatorum, quod baptizari petit, ut justificetur, hoc est, ut a culpa ad gratiam redeat.* Et S. Thomas *qu.* 68. *art.* 6. *duplex est peccatorum confessio; una interior, quae fit Deo, et talis confessio peccatorum requiritur ante Baptismum, ut scilicet ho-*

ligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, et detestationem, hoc est, per eam poenitentiam, quam ante Baptismum agi oportet; denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, et servare divina mandata. (*Edit. Rom. an.* 1767.)

(*) Ad propositam hoc in Articulo doctrinam illustrandam, duo in memoriam nobis erunt revocanda. Primum: Dispositiones ad justificationem adultorum, quas accurate recenset atque explicat Tridentina Synodus *Sess.* 6. *de Justification.* Postquam enim *cap.* 5. *laud. Sess.* docuisset justificationis exordium in adultis a Deo per Christum Jesum praeveniente gratia, sumendum esse: h. e. ab ejus vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur; ut qui per peccata a Deo aversi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiae libere assentiendo, et cooperando disponantur.

Quaenam porro sint hujusmodi dispositiones, quae justificationem adultorum praecedere debent *cap.* 6. hunc in modum declarat, atque recenset. Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, atque adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, quae divinitus revelata, atque promissa sunt; atque illud in primis, a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quae in Christo Jesu; et dum peccatores se esse intelligentes, a divinae justitiae timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum propter Christum sibi propitium fore, illumque tamquam omnis justitiae fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod et detestationem, h. e. per eam poenitentiam, quam ante Baptismum agi oportet: denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, et servare Divina mandata etc. Haec sane licet leviter indicata deprehendimus per Roman. Theolog. in Notula subjecta *huic Art. V.* nihilominus ab isthac doctrina integre referenda supersedere non licuit; exhibent enim allata verba, atque ob oculos ponunt Divinam OEconomiam in opere maxime admirando Divinae potentiae, cujusmodi est hominis justificatio, sive translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adae, in statum gratiae, et adoptionis filiorum Dei per secundum Adam J. C. Salvatorem nostrum; tum praesertim quia recensitae dispositiones potiori jure in secundo, scilicet laborioso Baptismo, atque in secunda post naufragium tabula; h. e. in Poenitentia ad peccatorem justificandum exquiruntur. Qua de re legi poterit Natal. Alexander, qui post Catechismum Concilii Tridentin. hosce gradus, sive dispositiones, quibus ad Poenitentiae virtutem, atque inde ad justitiae munus pervenitur recenset, atque illustrat. *Theol. Dogmat. et Moral. Lib.* 2. *De Sacram. Poenit. cap.* 1. *Art.* 14.

II. Ad rem etiam facit oculos animumque intendere ad vetustam prioris Ecclesiae disciplinam, qua Sanctissimi illi beatorum Saeculorum Patres, eos omnes, qui inter Fideles accenseri, atque regenerationis lavacro ablui petiissent summa cura erudiebant, piis operibus, ac Poenitentiae laboribus diu exercebant, quo tanto muneri recipiendo idonei invenirentur.

Quotquot ergo Christianam Fidem, amplecti statuerant, atque inter Christi Fideles cooptari exoptabant ad Episcopum adducti, eique praesentati in *Catechumenos* adsciscebantur sive accensebantur, impresso iisdem signo Crucis in fronte, sive etiam in quibusdam aliis corporis partibus, addita etiam manuum impositione quibusdam precibus adjunctis, necnon exorcismis atque insufflationibus. Hujusmodi ritum recipiendi aliquem inter *Catechumenos* describit ac praecipit Gregorius M. in suo Sacramentario. Hisce itaque caeremoniis in illam Catechumenorum classem recepti, quam *Audientium* dicebatur, aditum in Ecclesiam habebant, atque jus eisdem fiebat sacras lectiones, aut conciones audiendi, indeque dimittebantur. Exacto *Audientiae* tempore inter *Competentes* recipiebantur, inde hoc nomine appellati, quia sollicita prece atque ingenti animi demissione ad Baptismi gratiam admitti petebant. In hac itaque classe Christianae fidei mysteria edocebantur, indeque dicti *Catechumeni* passiva significatione h. e. *edocti.* Illud vero summopere mirandum in hac disciplina, quam Ecclesia erga Catechumenos servabat; scilicet quod non solum a SS. Eucharistiae conspectu atque etiam obtutu arcebantur, velut prophani; imo etiam inter rudimenta Fidei, quae iisdem tradebantur, ne verbum quidem de hoc coelesti mysterio ipsis fiebat. Qua de re legendus Albaspinaeus in Tractatu, qui inscribitur: *L'Ancienne Police de l'Eglise sur l'Administration de l'Eucharistie liv. I. chap.* 1. ubi et ejusdem disciplinae causas ac rationes diligentissime perscrutatur.

Porro cum primo Catechumeni inter *Audientes* coeperant recenseri, poenitentiae operibus ac laboribus perfungebantur, quam *Primam Poenitentiam* vocat Albaspinaeus *laud. Lib.* 2. *Observation. Observat.* 1. qui etiam *ibid.* docet hujusmodi Poenitentiam neque fuisse publicam, neque fixa lege ab Ecclesia imperatam, aut indictam. Interim cum propius Catechumeni accederent ad diem, quo recipiendum erat Baptisma, quo digniores, quoad fieri poterat, se se exhiberent ad Baptismi gratiam adsequendam, non praetermittebant singulares quasdam austeritates consectari, atque in se exercere. Hinc illud Tertulliani: *Ingressuros Baptismum orationibus crebris, et jejuniis, geniculationibus, et pervigiliis orare oportet, et cum confessione omnia retro delictorum. De Baptismo.* Si qui porro scelere aliquo ipso Catechumenatus tempore se se maculassent, poena aliqua inde fuisse affectos comperta res est, qua quidem fiebat, ut detrusi ad inferiores classes longiori dilatione Baptismatis plecterentur. Quandoque etiam, si res id exposceret ab Ecclesia ipsa ejiciebantur, velut indigni gratia Baptismatis. Qua de re legendi sunt Canones; h. v. 14. Concilii Nicaeni, 67. et 68. Concilii Eliberini, et Albaspinaeus *laud. lib.* 2. *Observation. Observat.* 2. Demum qui recensitas Catechumenorum classes strenue percurrissent, neque scelere aliquo indignos se gratia Baptismatis praebuissent, pluribus prius habitis scrutiniis inter *Electos* recensebantur, velut proxime Baptismi gratia initiandi.

Haec autem omnia eo scilicet pertinebant, ut patefactis Sacramentis coelestibus, atque edocti universas vias Domini, misericordiam nempe ac veritatem, insuper Poenitentiae laboribus diutius excitati ad horrorem peccati, Fide, Divinae Justitiae timore, infinitae bonitatis spe, ac caritate, peccatorum odio ac detestatione, aliisque necessariis dispositionibus induerentur, quibus digni haberentur tanto muneri recipiendo, ac consepulti cum Christo per Baptismum in mortem, in novitate vitae mererentur ambulare, ac nova prorsus in illo effici creatura.

(**) De horum librorum Auctore certo non constat. Vide Maurinorum in eos Praefat. *Tom.* 3. *Oper. S. Ambrosii edit. Venet. col.* 42. *seqq.* (*Edit. Barbiel.*)

mo sua peccata recogitans de eis doleat, non enim potest inchoare novam vitam, nisi poeniteat veteris vitae. Alia est peccatorum confessio exterior, quae fit Sacerdoti, et talis confessio non requiritur ante Baptismum, quia pertinet ad Sacramentum poenitentiae.

29 Ad valide autem recipiendum Baptismum in adultis ratione utentibus, requiritur solummodo prima dispositio, scilicet consensus voluntarius, sive sit actualis, sive virtualis, sive etiam habitualis, idest voluntas, seu intentio habita et non retractata, unde ratione habitae voluntatis, seu intentionis non retractatae recipiendi Baptismum, possunt etiam valide baptizari amentes, dormientes, et ebrii. Habetur expresse definitum *in cap. Majores* 3. *de Baptismo, ff. et cap. Item quaeritur,*

30 *et cap. de Judaeis* 5. *dist.* 45. Immo sufficit ad valide recipiendum Baptismum quilibet consensus voluntarius, licet cum involuntario mixtus sit, videlicet vi, aut metu quocumque extortus seu praestitus ob perversum finem v. g. propter flagitium patrandum, propter Principis favorem, vel lucrum temporale consequendum, *cit. c. Majores*, ubi Innocentius III. sic praecise definit: *Is qui erroribus atque suppliciis violenter attrahitur, et ne detrimentum incurrat, Baptismi suscipit Sacramentum, talis (sicut et is qui ficte ad Baptismum accedit) characterem suscipit Christianitatis impressum; et ipse tamquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est ad observantiam Fidei Christianae*, in quo casu dicit Pontifex debet intelligi Decretum Conc. Toletani IV. *c.* 56. *in Canone de Judaeis* 5. *dist.* 45. ubi sic dicitur: *Qui autem ad Christianitatem coacti sunt venire... oportet, ut Fidem quam etiam vi, vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur; et Fides, quam susceperunt, vilis et contemptibilis habeatur.* Unde S. Th. *in* 4. *dist.* 6. *quaest.* 1. *art.* 2. *quaestiunc.* 3. *in corpore*, sic concludit: *Si autem sit coactio inducens sicut minis, vel flagellis, ita quod baptizatus potius eligat Baptismum suscipere quam talia pati; tunc suscipit Sacramentum, sed non rem Sacramenti.*

31 Aliae vero duae dispositiones, scilicet Fides, et dolor de peccatis, non requiruntur ad recipiendum Baptismum valide, sed solum ad recipiendum

32 fructuose, nempe cum effectu gratiae. Unde si quis adultus sine actu Fidei, et doloris de peccatis commissis Baptismum susciperet, valide eum susciperet, quia characterem reciperet, non tamen fructuose, quia non reciperet gratiam, et caeteros effectus ex illa pendentes. Habetur clare *in c. Sicut* 151. *de consecr. dist.* 4. §. 1. ex istis praecisis verbis S. Augustini: « Non interest cum » de Sacramenti integritate, et sanctitate tractatur, quid credat, et quali Fide imbutus sit ille, » qui accipit Sacramentum; interest quidem plurimum ad salutis viam, sed ad Sacramenti » quaestionem nihil interest. Item manifestum » est fieri posse, ut Fide non integra integrum » quoque maneat Sacramentum Baptismi; » et expresse habetur ex *cit. c. majores* 3. *de Baptismo*, ibi: » Sicut et is, qui ficte ad Baptismum accedit, » characterem suscipit Christianitatis impressum.»

Recedente vero fictione, idest posito actu Fidei, 33 et doloris, tum gratiam, et caeteros effectus reciperet absque reiteratione Baptismi ex vi praeteriti Baptismi recepti sine Fide, et dolore de peccatis, quia Sacramentum irreiterabile non debet carere suo fructu recedente fictione recipientis, idest adveniente vera Fide, et vero dolore de peccatis commissis. Habetur expresse *in c. Tunc valere incipit* 42. *de consecr. dist.* 4. ex istis verbis S. Aug. « Tunc valere incipit ad salutem Baptis» mus, cum illa fictio veraci confessione recesse» rit, quae corde in malitia, vel sacrilegio perse» verante, peccatorum abolitionem non sinebat » fieri. » Et idem de Haereticis, qui baptizati in 34 Haeresi recipiunt valide Baptismum, et recedente fictione, idest abjurata Haeresi, per conversionem ad veram Fidem recipiunt statim gratiam, et virtutem Spiritus Sancti, habetur clare *in c. Quamvis de consecr. dist.* 4. ibi: « Quamvis unum Ba» ptisma sit et Haereticorum, eorum scilicet, qui » in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti » baptizant, et Ecclesiae Catholicae, tamen qui » foris Ecclesiam baptizantur non sumunt Ba» ptismum ad salutem, sed ad perniciem, habentes » nimirum formam Sacramenti, virtutem autem » ejus abnegantes, et ideo eos Ecclesia non re» baptizat, quia in nomine Trinitatis baptizati » sunt, et ipsa est perfecta forma Sacramenti. » Ideo quum reversi fuerint, accipiunt virtutem » Spiritus Sancti, quam qui foris Ecclesiam ba» ptizantur nondum habent. » Unde S. Thom. *in* 4. *dist.* 4. *q.* 3. *art.* 2. *ad* 2. sic ait: « Baptismus, » recedente fictione, habet illum effectum, quem » prius habuisset, si fictio non fuisset; et ideo » peccata praecedentia Baptismus remittit, et » quoad culpam, et quoad poenam; sed peccata » sequentia remittuntur virtute contritionis, quae » fictionem amovet, quantum ad culpam, sed non » quantum ad poenam totaliter. » Sic etiam Scotus *in* 4. *dist.* 4. *q.* 5. et alii communiter juxta Trid. *sess.* 6. *c.* 14. *et sess.* 7. *Canone* 10. (*)

(*) Cum quis animo ficto accedit ad Baptismum, videns scilicet, et sciens se accedere in peccato mortali, vel cum ignorantia crassa vincibili suscipit Baptismum, qui dicitur fictus proprie talis, et novum sacrilegii peccatum committit; fictio non remittitur per Baptismum, sed per poenitentiam in ordine ad claves, atque ideo necessario est in confessione explicanda. Omnia autem peccata ante Baptismum commissa, et omnia etiam quae in ipsa Baptismi susceptione perpe-

35 Filii expositi quando, et quomodo debeant baptizari? Vide verb. *Expositi Filii.*

ADDITIONES AUCTORIS

36 Baptismus conferri debet filiis mulierum Christianarum ex Turcarum contuberuio genitis, quando eorum vitae periculum imminere videtur, admonitis tamen matribus, ut si convaluerint, ipsos in Christiaua Religione educare sedulo cu-
37 rent. Pro aliis autem extra tale periculum existentibus hortantur Ecclesiae Ministri, ut invocato cum gemitibus lumine Spiritus S. juxta illius ductum, et prudentiae suae dictamina, se gerant.
38 Et si eos ad Baptismum admitti posse crediderint, debent eorum matres serio monere de obligatione eos educandi in Religione Christiana. Benedictus XIV. *tom.* 1. *Const.* 89. incip. *Inter omnigenas* §. 8.
39 Infantes nati ex Patre, et Matre Graecis, ritu Graeco, nisi aliter parentes, accedente Ordinarii
40 consensu, voluerint, baptizari debent. Nati vero ex Patre Latino, et Matre Graeca, latinis sunt
41 caeremoniis baptizandi. Si autem Pater sit Graecus, et Mater Latina, liberum erit eidem Patri, ut proles, vel ritu Graeco baptizetur, vel etiam ritu Latino, si uxor Latina praevaluerit, idest si in gratiam uxoris Latinae, consenserit Graecus Pater, ut Latino ritu baptizetur. Idem *Const.* 57.
42 incip. *Et si* §. 2. *n.* 8. 9. *et* 10. Baptismus Graecorum filiis collatus in casu necessitatis ritu latino, non imponit obligationem sequendi ritum latinum. Idem *Const.* 87. incip. *Demandatam* §. 18.
43 Baptismus infidelium filiis sine consensu parentum conferre, est contra justitiam, et contra Ecclesiae consuetudinem. Idem *tom.* 2. *Constit.* 28.
44 incip. *Postremo mense* §. 4. Limita si in extremo
45 mortis discrimine reperiantur. Idem *ibid.* §. 8. Item si a parentibus projecti et destituti inveniantur. Id.
46 *ibid.* §. 7. Alterutro tamen parente consentiente, quamvis patriae potestatis jura matri non compe-
47 tant baptizari possunt. Idem *ibid.* §. 13. et 16. Item si Avus Nepotes ad Baptismum offerat, patre, et matre invitis Idem *ibidem* §. 17.
48 Baptismus conferri non debet infidelium filiis, quos Christiana educatione fraudandos fore, et infidelitatem parentum sequuturos esse dignosca-
49 tur. Idem *ib.* §. 23. Item Baptismus conferri non debet infidelium filiis, qui a parentibus offeruntur, non ut originalis culpa ex eorum anima deleatur, sed ut a malignis spiritibus, vel morbo ali-
50 quo liberentur. Idem *ibid.* §. 19. Quod intellige ubi infans in parentum infidelium potestatem rediturus in eorum infidelitate educandus fore dignoscatur, sed si perversionis periculum absit, tunc babita potius ratione intentionis Ecclesiae ejusque Ministri, quam voluntatis parentum infidelium, ex sententia S. Augustini baptizandus est. Idem *ibidem* §. 24.

Baptismus infantibus collatus sine consensu 51
parentum, quamvis illicitus, validus tamen censendus est ex sententia S. Augustini, et decreto Congregationis S. Officii *sub die* 3. *Martii* 1633. 30. *Martii* 1638. 23. *Decemb.* 1698. *et* 8. *Martii* 1708. Idem *ibid.* §. 26. *et* 27. Baptizans illicite, 52
et absque consensu parentum, infidelium filios puniendus est. Ibem *ibid.* §. 31.

Baptismus adulto conferri non debet, nisi antea 53
instructus fuerit in Mysteriis Fidei, quae sunt necessaria necessitate medii. Idem *ibidem* §. 41. Baptismus enim sine baptizati adulti voluntate 54
collatus, est invalidus; ideoque in adultis voluntas est investiganda. Idem *ib.* §. 43. *et* 44. Bapti- 55
smum si quis neutra voluntate susceperit, idest neque volens, neque nolens, non erit valide baptizatus. Idem *ib.* §. 47. *et* 48.

Si Baptismus violenter, atque animo palam 56
contrario suscipiatur, tunc adultus sic baptizatus est caute, et serio examinandus, nec facile credendus, ubi responderit se baptizatum non libere, sed invite, etiamsi cum juramento deponat, nisi hoc idem comprobent adjuncta plurima, et circumstantiae anteced. concomitantes, et subseq. et eae quidem momenti sint ineluctabilis, et inconcussi. Quod si ex dictis clarissime constet nul- 57
lam prorsus habuisse voluntatem, aut intentionem recipiendi Baptismum, tunc hortandus est, ut rite id faciat, quod jam irrito ferit, et suscipiat absolute, ac libere sacramentum, et si adhuc obstinate repugnet, est remittendus. Si autem res 58
in dubio sit, nec intelligi possit, an defuerit intentio, an sufficiens fuerit, necne, adultus tunc detinendus, baptizandusque sub conditione. Item 59
quoties de Baptismi validitate, sive in jure, sive in facto, dubitetur, adultus sub conditione iterum baptizari debet. Idem *ibidem* §. 49. 50. et 52.

Baptismus valide in febris ardore, insania, so- 60
mno, vel furore, confertur iis, qui ante praemissa illum postularunt. Idem *ibid.* §. 46. Baptismus ab 61
adulto susceptus animo suscipiendi lavacrum tamquam Ecclesiae Christianae proprium, erit validus, *ib.* §. 45.

Baptismi collatio, unius testimonio comproba- 62
tur, si tamen cum probatae fidei esse constet;

trantur, sive sint sacrilegia contra Baptismum, sive non, delentur recedente fictione per Baptismum, etiamsi ficte baptizatus nullam prorsus attritionem habuisset in ipso Baptismo, ac proinde non sunt, recedente fictione, in confessione explicanda. Denique peccata post Baptismum commissa, recedente fictione, remittuntur per poenitentiam in ordine ad claves Ecclesiae; ideoque quamdiu in confessione non aperiuntur, requiritur contritio ad tollendam fictionem, et effectum Baptismi consequendum; Cabrera *de Sacram. qu.* 69. *art.* 10. *disp.* 2. §. 2. 3. 4. *et* 5. Sylvius in 3. *part. qu.* 69. *art.* 10. Jo. de la Cruz in *Direct. cons. p.* 2. *de Bap. quaest.* 4. *dub.* 4. *concl.* 2. Villalobos *in Summ. tom.* 1. *tr.* 5. *diffic.* 20. et Nugnus *in* 3. *part. tom.* 1. *quaest.* 69. *art.* 10. *dub.* 2. (*Edit. Barbiell.*)

63 Idem *ibid.* §. 31. Non creditur autem chartulae
anonymae, cum qua infantes aliquando projecti
reperiuntur; tunc enim tales infantes baptizandi
64 sunt sub conditione. Si autem schedula habeat
certitudinem, ex quo ejus scriptor sit notus, ac
fide dignus, tunc infantes habendi sunt ut bapti-
zati, et nequidem baptizandi sunt sub conditione.
Idem *ibid. cit.* §. 31. Vide verb. *Expositi Filii* ubi
ad id datur Decr. Sac. Congr. Concilii 15. *Janua-
rii* 1724. (*)

65 Baptizandus non est infans in utero matris, si
nulla ejus pars aqua perfundi possit; et Bapti-
smus sic collatus non prodest. Idem *de Synodo*
66 *Dioec. lib.* 7. *cap.* 5. *n.* 1. Si infans in utero possit
in aliqua sui parte immediate aliquo modo tangi,
aut aliqua ejus pars ex utero prodierit, poterit
in periculo mortis baptizari, rebaptizandus sub
conditione, nisi pars prodiens fuerit caput, aut
alia ex principalioribus. Idem *ibidem a num.* 2.
ad 10. plura ad rem scite et erudite suo more
adducens.

67 Alia ad rem, vide verb. *Infantes.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

68 Plura de Baptismo *septem articulis* congessit
Auctor, quae vel non plane explicata, vel magis
receptis opinionibus contraria videri fortassis pos-
sunt. Nos brevitati studentes, quoad prima Lecto-
rem amandamus ad eos, qui uberes tractatus de
Baptismo conscripsere; quoad caetera vero con-
tenti fuimus pauca verba uncinulis conclusa suis
in locis addidisse. Hic tantum adjicimus (quod
ea, quae profert Auctor *art.* 5. *num.* 7. *et* 8.) mon-
strum genitum ex muliere et bruto, tum etiam
ex viro et bruto femella, quod Auctor *ibi* possi-
bile ponit, per nos *impossibile* praedicari. *Pueriliter*
etiam assertam censemus factum illud *ibid. sub n.*
10. relatum, quod Auctor *authentice* testatum a
pluribus Scriptoribus *ib. cit.* pronunciat. Restat,
ut quod anno Domini 1747. a SS. P. N. Benedicto
XIV. super Baptismi administratione decretum
est, hic copiosius subnectamus.

69 Auctor sane in suis supplementis *ad art.* 5. *a n.*
43. *ad* 64. de Iudaeorum, sive Infantium, sive
Adultorum Baptismo iis contra parentum, sive
adultorum ipsorum voluntatem collato, locutus
est juxta eam, quam Benedictus XIV. anno su-
pradicto die 27. Februarii decretalem Epistolam
Archiepiscopo Tarsensi direxit super hac re incip.
Postremo mense, in ejus Bullario *tom.* 2. *a pag.*
186. *ad* 237. in qua haec continentur.

Cum Antonius quidam Vivianus domum He- 70
braeae ingressus tres ejus filias, quarum major
12. annos non excedebat, baptizasset, consultus
Pontifex fuit a praefato Archiepiscopo, Romae
Vicesgerente, de hoc Viviani facinore, et de ba-
ptizatarum puellarum educatione; Bened. XIV.
epist. Postremo mense *n.* 1.

Quoniam facta hujusmodi frequenter audiun- 71
tur: *ibid. n.* 2. ideo illis prospecturus materiam
dividit Pontifex in duas partes, in quarum prima
discussurus sit, an invitis parentibus Hebraei in-
fantes baptizari licite possint? Quando id liceat?
Cum non liceat, situe ratus, an irritus Bapti-
smus impertitus? Quid in praxi observandum?
Et quomodo collatio Baptismi sit probanda? In
altera vero de Adultorum Baptismate loquuturus;
ibid. num. 3.

Quoad infantes Hebraeorum, adductis DD. opi- 72
nionibus, negat, eos posse reluctantibus parenti-
bus baptizari; *ibid. n.* 4. 5. *et* 6. At varios excipit 73
casus. 1. Si ii sint in mortis extremo discrimine
constituti. 2. Si a parentibus projecti destitutique 74
inveniantur; *ibid. n.* 8. 3. Si expositi, etiamsi re- 75
petantur postea a genitoribus, qui eo casu pa-
triam amittunt potestatem; *ib. n.* 9. Hic obiter, 76
et qui vere expositi dicantur; *ibid. num.* 12. et
quam servitutem Hebraei serviant; *ibid. n.* 11. et 77
quare in ditione Ecclesiastica habitare permittan- 78
tur; *ibid. num.* 12. *et* 13. Pontifex sapientissime
suo more explicat.

Transit deinde ad Tutores, quorum deficienti- 79
bus parentibus, consensum ad infantium Bapti-
smum requiri; *ibid. n.* 14. si eorum Pater chri- 80
stianus fiat, Matris dissensum non officere; *ib. n.*
15. et viceversa nec dissensum Patris attenden-
dum, si Mater christiana conseutiat, exponit, *ib.*
num. 16. immo nec dissensum Matris, si mortuo 81
jam Patre, avus paternus nepotem baptizari per-
mittat; *ib. num.* 17.

Si Pater filios christianos fieri velit, postmo- 82
dum vero eum poeniteat, poterunt, si infantes,
baptizari, si adulti, catechizari, ut eorum volun-
tas exploretur; *ibid. n.* 18.

Infidelium filii a parentibus ob superstitionem 83
aliquam sacro lavacro mundari permissi, non ut
christiani fiant, non ideo haud regenerantur; *ib.*
n. 19. quidquid senserit Synodus anno 1148. sub 84
Patriarcha Luca habita, *ib. num.* 20. In praxi vero 85
non licet eos baptizare, si in parentum infidelium
potestate sint relinquendi, secluso tamen mortis
imminentis articulo; *ibid. a n.* 21. *ad* 24.

(*) At puer inter Christianos natus, postea a Turcis captus, et inter eos educatus, si factus grandior ad Christianos redeat, sitque de suscepto Baptismo dubius, est sub conditione baptizandus. Nam licet ea aetate credatur captus, in qua debuerit esse baptizatus, tamen hoc non constat nisi ex testibus infidelibus, qui hoc dicere potuerunt, ut hic puer postea a Christianis captus non baptizaretur; neque hi testes sunt fide digni, etiamsi asseverent illum esse baptizatum. Ita in specie docet celebris Glossa in cap. *Cum itaque, de Consecr. dist.* 4. *verb. Qui testimonio,* ubi ait: *Hoc casu tantum credendum esse Christiano, et non Pagano, vel Judaeo testificanti,* quam sequitur Jo. Sancius in *Selectis disp.* 34. *num.* 82. (*Edit. Barbiell.*)

86 Baptismus Hebraeis infantibus impertitus licet
illicite, ratus ille erit, non obstante singulari Du-
randi opinione; *ibid. num.* 26. *et* 27.
87 Hebraeorum infantes illicite baptizati, e manu
parentum sunt recuperandi, et a Christianis edu-
candi; et si postea a Fide desciverint, poenis
88 coercendi; *ibid. num.* 28. et 89. Nec attendenda
Calderini opinio, qui existimavit, eos parentibus
sub cautione restituendos; *ibid. n.* 29. et 30.
89 Qui illicite Hebraeorum infantes baptizavit,
quod id fecerit, quod Ecclesia vetat, Judicis arbi-
90 trio erit puniendus. Baptismati autem comproban-
do, unius sufficit testimonium, si testi fides pru-
denter adhiberi possit, aut si idem testetur, qui
baptizavit; *ib. n.* 31.
91 Haec quoad infantes: quoad adultos vero, qui
regulariter tales sunt censendi septennio expleto;
92 *ibid. num.* 32. Iis petentibus Baptismus non est
denegandus, si de eorum perfecto rationis usu non
93 dubitetur; alias Sacramentum esset differendum
et petentes retinendi, et instruendi, *num.* 33. 34.
94 *et* 35. et parentum consensus non attenditur, *ib.*
95 *num.* 36. 37. Iis non obstantibus, quae a Carolo
Magno Imperatore, et a Sisebuto Hispaniae Rege
facta sunt, quorum is Saxones idololatras, hic He-
braeos vi ad Baptismum recipiendum compulere:
96 *ib. n.* 38. et 39. Nam ad hoc, qui Fidelis nunquam
fuit, vi numquam erit compellendus, *ibid. n.* 40.
97 Sed adultus tantum recipiendus, qui petat, et ido-
neus inveniatur, *ibid. num.* 41.
98 Tandem inquirit Pontifex, quid dicendum de
adultis, quibus non petentibus Baptismus imper-
titus sit? Eos quidem retineri oportere, ait, in-
quirere a quo, et quomodo fuerint baptizati, et
99 instruere: *ib. n.* 42. Si vero dissentiisse ex pro-
bationibus comperiantur, non obstante Glossa in
Can. solet, de Consecr. dist. 4. invalidum declaran-
dum erit juxta S. Thomam Baptisma iis collatum,
100 *ib. num.* 43. Quare debent interrogari, quo animo
non postulatum acceperint Sacramentum; *ibid.*
101 *num.* 44. Si enim voluntate lavacrum Ecclesiae
proprium accipiendi, erit validum, *ibid. num.* 45.
102 Idem dicendum, si nulla praesenti voluntate id
faciendi, sed antecedenti tantum, non retractata,
103 *ibid. num.* 46. Si vero vultu composito, ac mente
alienissima accesserint, ac ideo neutra voluntate,
104 invalidum erit, *ibid. num.* 57. *et* 58. Tandem si
adultus ad Baptismum vi adigatur, et licet vi
105 adactus, tamen accedat, valido baptizatur; si ipsi
reluctanti Baptismus administretur, erit invali-
dus, *ibid. num.* 49.
106 Ut autem probetur voluntas adulti quae fue-
rit, cum Baptismum suscepit, is primo est au-
diendus, non tamen credendus, nisi ejus dicta
107 comprobent circumstantiae, *ibid. num.* 50. Ex
quibus si evincatur nullam ei fuisse voluntatem,
hortandus est, ut rite suscipiat Sacramentum; si
108 nolit, remittendus. In dubio vero erit baptizandus
sub conditione juxta S. Thomam, *ibid. num.* 51.
Et taliter baptizatus tenebitur Christianam Fidem 109
observare, *ibid. num.* 52.
Hic Pontifex, antequam Epistolae finem impo- 110
nat, alia dubia circa hanc materiam solvere op-
portunum existimat, *ibid. num.* 53.
Cum a vico sit evocandus Hebraeus, Christia- 111
nisque tradendus, qui nuncio haud dubio delatus
est desiderare Baptisma, quandonam haec denun-
ciatio minime dubia erit habenda? *ibid. num.* 54.
Resp. Licet unus testis regulariter non sufficiat, 112
hoc tamen varias habet limitationes, recipieturque 113
in casu nostro testis sive vir, sive mulier, claris
suffultus indiciis, et conjecturis, *ibid. num.* 55.
dummodo sit notae probitatis et fidei. Oportet 114
deinde testem vel testes examinare, et si duo in
omnibus concordent, Hebraeus erit ad Catechu-
menorum domum evocandus; sin minus, Judex 115
Hebraei voluntatem explorabit, ut vel ad vicum
remittat, vel ad Catechumenos amandet; *ib. num.*
56. Hoc decretum est a Congregatione S. Officii
anno 1727. Bened. XIII. approbante; *ibid. n.* 57.
Altera quaestio pertinet ad Sponsas, et Con- 116
juges ab eorum viris Fidei oblatis Christianae.
Notandum autem primo, statim ac vir S. lavacro 117
inunctus ad secundas nuptias transit, primum
solvi matrimonium cum Hebraea non baptizata,
licet de hac ab aliquibus dubitetur, an ideo libera
evadat; *ibid. n.* 58. II. Notandum, apud Hebraeos 118
Sponsum in Sponsam auctoritatem majorem ha-
bere quam apud Christianos; *ibid. num.* 59. Ideo 119
Hebraeorum nulla querela est, si Sponsus aut
vir, Sponsam vel mulierem ad fidem offerat, et 120
haec oblatio non erit ab Ecclesia rejicienda; *ibid.*
num. 58. *et* 59. Conqueruntur autem Hebraei, 121
aliquando fictitia esse Sponsalia, ut possit quis
virginem apud nos ducere, quam apud eos num-
quam fortasse duxisset, *ibid. num.* 60. et per hoc 122
duram existimant virginis e vico extractionem,
et in domo Catechumenorum per quadraginta dies
detentionem; *ib.*
Hic Pontifex suam Ecclesiasticam eruditionem 123
ostendit, de Hebraeorum Sponsalibus tam ex eo-
rum Scriptoribus, quam ex Rabbinorum dictis
disserens; decernitque, si de contractis Sponsali-
bus ea argumenta adsint, quae apud Christifideles
sufficiant, virginem esse evocandam, et exploran-
dam. Si vero probationes etiam apud Hebraeos 124
contracta Sponsalia evincant, tunc statim domui
Catechumenorum Praepositis esse tradendam.
Vide ib. *a num.* 61. *ad* 70.
Suppositis tandem Hebraeorum fraudibus, qui 125
Hebraeum Christianam fidem amplecti cupientem
alio mittunt, desponsatam virginem alteri matri-
monio conjungunt, sponsalium probationes oc-
cultant, vigilantem Ecclesiasticum Judicem esse 126
oportere, ac poenis etiam Hebraeos in officio ab
eo continendos, sedulo inculcant, *ibid. num.* 71.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

127 Dandus est Baptismus moribundo sensibus destituto, quando unicus testis, etiam infidelis affirmat, eum petiisse Baptismum, eodem modo quo adest obligatio absolvendi publicum peccatorem in extremis degentem, qui signa doloris ostendere non potest, unico tantum teste testimonium ferente ea manifestasse; est enim par ratio in utroque casu, immo major in baptizando, nam in Baptismo actus suscipientis illum non sunt materia Sacramenti, sicut in Confessione. Unde aequius dubitari potest, an impendi possit absolutio poenitenti nulla signa doloris ostendenti, quantumvis testis affirmet illa tradidisse, quam dubitari queat, an baptizari possit, qui Baptismum de praesenti non petit, dum adsit testis affirmans illud petivisse. Quapropter omnes Doctores affirmantes posse poenitentem absolvi, testificante alio signa doloris manifestasse, tenentur fateri posse adultum baptizari teste affirmante, Baptismum ab illo postulatum fuisse. Ita Zambranus *de Baptismo cap.* 1. accedente Jo. Sancio *in select. disp.* 44. *n.* 39. et Reginaldo *in Praxi tom.* 1. *l.* 8. *cap.* 3. *num.* 8. Jo. Sancius *loc. cit. num.* 40.
128 subjungit: quod si dubitetur, sitne mortuus adultus, vel non, adhuc baptizandus sit *ex cap. de quibus de Baptismo.* Et hinc oritur instructio baptizandi sub conditione ex quocumque capite oriatur dubitatio, cum ratione dubii licite fiant, quae
129 alias non fierent, ut notat Glossa *ibi.* Immo etsi testis dubitet, petierit, necne, adultus Baptismum, sub conditione baptizandus est, cum undeqnaque oriatur ambiguitas, apposita conditione sit vincen-
130 da. Praeterea si post petitionem Baptismi, se jam nolle illum dicat adultus, dubitetur tamen, praesertim a Medicis, ex phrenesis laesione an renuat baptizari, sub conditione baptizandus est, ut do-
131 cet Henriquez *lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 4. Item si dubitetur de veritate testis, an verum dicat, vel non de expostulato Baptismo, sub conditione erit baptizandus; aut si audientes non recordentur satis, an testis asseruerit expostulatum esse, vel non Baptismum, nec compareat testis, a quo sciscitentur, sub conditione erit ministrandum. Haec Saucius, quem vide.
132 Si parentes infantem surdum, coecum, et mutum non baptizassent, non posset postea adultus baptizari; tum quia non esset capax consensus, qui in adultis requiritur; tum quia posset habere aliquem obicem respectu gratiae Sacramentalis; Ochagavia *de Sacram. tract. unico de Bapt. qu.* 18. *num.* 5. Diana *part.* 9. *tr.* 6. *resol.* 2. Surdus autem, et mutus, qui videns alios baptizari, ut accidit in terris infidelium novi Orbis, teste Lopez *in Instruct. consc. part.* 1. *cap.* 12. surdus, inquam, et mutus talis, qui videns alios baptizari se immisceat cum illis, ad suscipiendum Baptismum, petens suo modo etiam ipse Baptismum, si deprehenderetur ex signis atque indiciis sufficienter instructus, signoque contritionis tundendo pectus vel aliter ostenderet, posset baptizari. Sed si facile posset adiri Episcopus ejus judicium esset expectandum. Ita docet Lopez *loc. cit.* et Episcopus Moscoso *in summa tract.* 2. *cap.* 2. *num.* 7.

ADDITIONES CASINENSES

De monstris baptizandis nonnulla scitu necessaria adnectenda putamus. Monstra nascuntur vel defectu vel excessu partium. Si duo capita et corpora distincta monstrum praeferat, renibus, ventre vel alia parte connexa, non dubitandum, quin cuilibet individuo Baptismus conferendus. Si vero duplici capite unoque corpore constet monstrum, vel uno capite duplicique corpore, duplex Baptismus conferendus; sed formae et materiae Baptismi haec conditio praeponenda: *Si tu es homo, et vivis*, ac deinde: *Si tu es alius homo, et vivis.* Si vero monstrum est acephalum praeponendum est: *Si vivis, et si es homo.* 133

Cum vero foetus eodem conceptionis instante anima informetur, (*) indubium est, quavis foeturae periodo abortus contingat, foetum esse baptizandum. 134

Si abortus formam humanam perfecte induerit, et clare vita vivere monstret, nulla anteponenda conditio. Sed si de vita dubitatur praeferatur conditio: *Si tu vivis;* si vero de forma: *Si tu es homo.* 135

Si foetum adhuc propria inclusum membrana, aeris contactu moriturum ante Baptismi collationem timeatur, super membranam Baptismus administrari potest, conditione apposita: *Si tu es capax.* Deinde, secta membrana, iterum foetui Baptismus conferatur sub conditione: *Si tu non es baptizatus:* cum incerta prioris Baptismi validitas habeatur, nam membranae impedimento aqua foetus corpus immediate non tetigit. Diximus *incerta validitas*, cum aliquid unum cum corpore foetus membrana illa haberi queat. 136

Parochorum erit mulieres instruere, ne praecipiti judicio, quod prima fronte haud foetum esse autument, ut inanimatam carnem absque Baptismi beneficio projiciant. Quaenam signa foetum a falso germine secernant, videre est in opero P. J. C. Debreyne, quod prae oculis habemus: *Essai sur la Théolog. Moral. considérée dans ses rapports avec la Physiolog. et la Medic.* 1843. 137

Cum vero experientia constet, foetum non extingui cum matre, imo etiam biduo posse super- 138

(*) Vid. *Abortus.* Addit. Casin.

vivere, curent Parochi, ut ex mortuae matris
corpore semper extrahatur foetus Baptismo rege-
139 nerandus, juxta Rituale Romanum. Si praegnans
morti proxima caesareae incisioni subjici renuat,
ita ut certissime moritura sit cum foetu Baptismi
gratia carente, Parochus vel Confessor exhorta-
tionibus instet praegnanti, ne propriae vitae na-
turalis nimis sollicita, foetui, quem gerit, spiri-
tualem mortem inferat. Si vero hinc probabile
adesset periculum mortis matris, et probabilis
illinc spes effulgeret prolem fore baptizandam,
mater non teneretur nec posset suo positivo con-
sensu ad incisionem concurrere, sed teneretur et
posset eam pati, si (ipsa omnino negative se
habente) chirurgus incideret; nam in dubio
utrinque probabili tenetur ipsa vitam spiritualem
prolis vitae suae temporali praeferre. Div. Ligorius
140 *Theol. Moral. lib.* 6. *tract.* 2. *num.* 106. Matre
autem omnino renuente, licet Rituale Romanum
Baptismum infanti adhuc in matris utero prohi-
beat; attamen solidis argumentis a Cangismila in
tractatu *de Sacra Embryologia*, a Benedicto XIV.
probatis demonstrat validum Baptismum puero
adhuc in matrice detento. Attamen animadver-
tendum, validum solummodo dici posse, si aqua
immediate infantis caput pertingat; secus, si in-
volucrum quo infans obvolvitur, vel quodlibet
ejus membrum. Hoc postremo casu cum Baptismi
validitas nimis dubia existat, si infans in lucem
trahi queat, iterum baptizandus est. (Vide De-
breyne. *Ibi. Par.* 3. *Cap.* 1. §. 5. *Cap.* 4. §. 5. §. 8.)

ARTICULUS VI.

BAPTISMUS QUOAD TEMPUS, LOCUM, ET CAEREMONIAS.

1 Baptismus est ab omnibus suscipiendus quam
primum; *Clemens I. Epistola* 4. (*) ibi: *omnibus*
2 *ergo festinandum est sine mora renasci Deo.* Unde
licet olim Baptismus differendus esset pro puero
natu usque ad Pascha, vel Pentecostem, si nullum
adesset periculum, ex Concil. Colon. 3. *tit. Cen-
surae cap.* 14. Concil. Antisiodor. *c.* 18. *c. Venera-
bilis*, et *c. Duo tempora, de consecratione dist.* 4. (**)
Tamen nunc dari potest Baptismus parvulis sta- 3
tim. ac nati sunt; Conc. Trid. *sess.* 5. *in decreto
de peccato Originali c.* 4. Et in Concil. Mediola- 4
nen I. *part.* 2. *tit. de Baptismo*, statuitur sub poe-
na excommunicationis, quod Baptismus confera-
tur ante nonum diem post nativitatem pueri;
Layman vero *lib.* 5. *tract.* 2. *c.* 6. *n.* 9. dicit quod, 5
si solemnis Baptismus cum gravi causa differri
debeat verb. grat. apud Principes, quia expe-
ctari debet Patrinus, possit differri usque ad ses-
quimensem. Adulti autem mortaliter peccant, si 6
absque justa causa diu differant suscipere Ba-
ptismum, et ideo *in cap. Quando quis, de consecr.
dist.* 4. graviter reprehenduntur, qui differunt
susceptionem ejusdem usque ad exitum vitae,
ubi Divus Augustinus ad Bonifacium ait: « Mihi
» credite, non terrens vos dico, quod dicturus
» sum. Multos novi, qui hoc passi sunt, qui spe
» Baptismatis multa peccabant, circa diem autem
» mortis discesserunt vacui, Deus enim propter
» hoc Baptisma tribuit, ut solvat peccata, non
» ut addat.» (***) Immo contra dicentes Baptis-
mum esset differendum usque ad mortem, vel
usque ad aetatem Christi, sic invehitur Trident.
sess. 7. *can.* 12. *de Baptismo*: *Si quis dixerit ne-
minem esse baptizandum nisi ea aetate, qua Christus
baptizatus est, vel in ipso mortis articulo, anathe-
ma sit.*

Baptismus extra casum necessitatis sub poena 7
peccati mortalis est omnibus ministrandus in Ec-
clesia, ubi sunt Fontes, (****) exceptis Filiis Re-
gum et Principum, qui extra Ecclesiam, et in do-
mibus possunt baptizari, textu expresso *in Cle-
mentina unica de Baptismo*; ibi: « Praesenti pro-
» hibemus edicto, ne quis de caetero in aulis, vel
» cameris, aut aliis privatis domibus, sed dum-
» taxat in Ecclesiis, in quibus sunt ad hoc Fon-
» tes specialiter deputati, aliquos, (nisi Regum,
» vel Principum, quibus valeat in hoc casu defer-
» ri, liberi extiterint, aut talis necessitas emer-
» serit, propter quam nequeat ad Ecclesiam abs-
» que periculo propter hoc accessus haberi) au-
» deat baptizare. Qui autem secus praesumpse-
» rit, aut suam in hoc praesentiam exhibuerit,
» taliter per Episcopum suum castigetur, quod

(*) Apocrypha epistola. *(Edit. Barbiel.)*

(**) Nimirum olim, praeter mortis periculum neque infantibus, neque adultis Baptisma conferebatur, nisi Sabbato Sancto, et Sabbato Pentecostis pervigilio. Ita statutum habes in Capitulari Gregorii II. *a.* 731. *cap.* 5. in Wormatiensi Concilio *a.* 868. *can.* 1. in Reginonis libello *de Ecclesiasticis disciplinis c.* 269. et in Concilio Rotbomagensi *a.* 1072. *can.* 24. Apud orientales tamen in die quoque Epiphaniae Baptisma solemni ritu administrabatur; quod saltem pro occidente improbatum cum a Siricio Papa in *epist. ad Himerium cap.* 2. tum a S. Leone M. in *epistola* ad Episcopos Siciliae. Alicubi etiam in Natali Domini, immo et in S. Joannis Baptistae Nativitate Baptismus conferebatur. Vide Chardonium in historia Sacramentorum, Rupprecht ad *Tit. IX. l. V. Decretal.* n. 16. et Cl. Trombellium de Baptismo.

(***) Olim tamen plures Baptismi susceptionem ad provectam usque aetatem differebant; immo non solum Tertullianus, sed etiam S. Gregorius Nazianzenus in eam propendere sententiam visus est, quan satius esse regenerandos ad Sacramentum Baptismi adultos accedere statuebat. Huic tamen opinioni Ecclesiae traditio adversatur. Confer Benedictum XIV. *de Syn. dioec. lib. XII. cap.* 6. *n.* 7. *(Edit. Barbiel.)*

(****) Chardonii dissertationem *de Baptisteriis* latine redditam, atque adnotationibus a se illustratam edidit Franc. Ant. Zaccaria *T.* II. *disciplinae populi Dei Fleurianae* nuper Venetiis recusae p. 172. *seqq.* Extat *ibidem* p. 181. Stephani Alexandri Würdtwein *commentatio historico-liturgica de Baptisterio Moguntino* digna, quae hanc in rem legatur. *(Edit. Barbiel.)*

» alii attentare similia non praesumant. » Sic etiam habet Rituale Romanum jussu Pauli V. editum: *In privatis locis nemo baptizari debet, nisi forte sint Regum, aut magnorum Principum Filii, id ipsis deposcentibus dummodo id fiat in eorum Cappel. seu Orator. et in aqua Baptismali de more*
8 *bened.* Et aliter facientib. a Conc. Med. 1. *part.* 2. *tit. de Bapt.* est imposita Excommunic. adeoque; transgressores peccant mortaliter; cum gravis poena non imponatur nisi pro gravi culpa, et Excommunicatio sit major poena, quam habeat Ecclesia; *cap. Corripiantur* 17. *caus.* 24. *quaest.* 3. ibi: *Qua poena in Ecclesia nulla major est.*

9 Nomine Principum, quamvis per Glossam *dict. Clementinae*, et Vitalin. *ibi num.* 43. Ugolin. et varios alios Auctores intelligantur solummodo Principes Supremi, neminem in sua ditione Superiorem cognoscentes, et non ii, qui Principum titulo, et dignitate gaudent, sed tamen sunt sub-
10 diti Regis, aut alterius supremi Principis; tamen Riccius *dec.* 427. Quintanadven. *Singular. tom.* 1. *sing.* 21. apud Gobat *tract.* 2. *de Baptis. n.* 492. intelligunt etiam Magnates Hispaniae, et aliorum Regnorum, Comites, Barones, Legatos Regum, et universim omnes obtinentes jurisdictionem temporalem: Jord. *tom.* 1. *elucubr. lib.* 3. *tit.* 1. *num.*
11 15. Idcirco subjungit Gobat *loc. cit.* in Dioecesi Constantiensi permittitur petentibus Nobilibus praesertim Sueviae, Hegoiae et Brisgoiae, quorum plerique vel habent jurisdictionem, vel progeniti sunt ex majoribus vera jurisdictione praeditis, ut eorum filii baptizentur extra Ecclesiam, sed non nisi in Sacello, vel Oratorio, ut loquuntur Constitutiones *part.* 1. *tit.* 6. *n.* 4. extra casum neces-
12 sitatis. Et per Filios, seu liberos Principum intelliguntur etiam Nepotes, et Pronepotes; *leg. Liberorum, ff. de verb. Significatione* ibi: *Liberorum appellatione Nepotes, et pronepotes, caeterique qui ex his descendunt, continentur.* Dummodo descendant ex Filiis masculis Glossa *in cit. Clement. verb. Liberi: Et quod dixi comprehendi Nepotes, intellige de descendentibus ex Filiis masculis.*

13 Baptismi Caeremoniae illae sunt adhibendae, quibus utitur Ecclesia Romana; Concil. Bracha-
14 rense I. *c.* 23. Concil. Mogunt. IV. *cap.* 14. Baptismi Caeremoniae, quibus nunc utitur Ecclesia, fuerunt ex tempore Apostolorum; Concil. Mogun-
15 tin. IV. *cap.* 83. Unde Baptismi Caeremoniae, et aliorum Sacramentorum ritus mutari, aut omitti non possunt, nec a privatis personis, nec ab Episcopis; Concil. Trident. *sess.* 7. *de Sacrament. canone* 13. ibi: « Si quis dixerit receptos et approbatos Ecclesiae Catholicae ritus in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a Ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, » anathema sit. » (*) Caeremoniae omissae in Ba- 16
ptismo privato, in Eccl. postea suppleri debent, ut colligitur *ex c. Hanc regulam caus.* 1. *qu.* 1. et *ex c. Pastoralis* 1. et *c. Presbyter* 3. *de Sacram. non iterandis*, et expresse statuitur in Concil. Mediolan. I. *part.* 2. *tit. de Baptismo*, ibi: *Quod si domi baptizatus postea vixerit, omnino intra nonum diem, vel cum primum post valetudinem licuerit, eum in Ecclesia sistant, ubi si rectam Baptismi formam servatam esse constiterit, ei tantum ritus, ac Caeremoniae Baptismi adhibeantur.* Et in Concil. Mogunt. IV. *cap.* 15. ibi: *Cum autem circa Sacrum Baptisma non raro evenire soleat, ut mysticae illae unctiones etc. omittantur, nos Parochis nostris hanc curam serio injungimus, eisque districte praecipiendo mandamus, ut de pueris sic baptizatis diligenter inquirentes, si compererint alioquin debitam verborum formam observatam, Baptismum quidem sic traditum approbent, eos vero, qui dum baptizarentur, unctiones non receperunt, serio exhortentur, et sedulo inducere tentent, ut consuetas unctiones cum Oleo sancto in pectore, et scapulis, et in vertice cum Chrismate (adjunctis solitis precationibus, quae in Agendis habentur) aliosque ritus omissos in seipsis per Catholicum Sacerdotem juxta vetustissimum Ecclesiae morem, caute, et pie suppleri curent.* Et hoc habetur etiam
ex Rituali Romano. Caeremonias omnes, aut etiam 17
unam principaliorem v. gr. Unctionem Chrismatis omittere, et negligere extra casum necessitatis, est peccatum mortale, quia antiquissimum praeceptum et toties repetitum de iis observandis, est de re valde gravi; Nugnus *in* 3. *part. q.* 67. *art.* 5. Gobat *tract.* 2. *de Baptismo num.* 469. La Croix, et alii passim.

Baptismus conferendus est a propriis respectivo 18
Parochis in propria Parochia, non obstante contraria consuetudine. Sacra Congreg. Concilii 6. *Febr.* 1734. Rota *in Romana juris baptizandi* 14. *Jun.* 1533. *cor. Samminiato* apud Ursayam *tom.* 9. *p.* 1. *discept.* 32. *sub num.* 157. 158. Vide *ibi*, ubi multa ad rem, et supra in *Additionibus ad art.* 4. *n.* 46.

ADDITIONES AUCTORIS

Baptismi conferendi ritus et caeremoniae in 19
Rituali praescriptae, sine gravi causa non omittantur, vel cito suppleantur; Benedictus XIV. *tom.* 1. *Const.* 89. incip. *Inter omnigenas* §. 19.

(*) Veteres Baptismi caeremonias illustrant cum primis Vicecomes *de Bapt.* Chardonius, et Trombellius *loc. cit.* brevi autem dissertatione exposuit eruditus Cabass. apud Zachariam recusa *Tit.* 11. *cit. disciplina populi Dei, p.* 169. Caeteros inter veterum Christianor. ritus eminet Sanctissimae Eucharistiae infantibus statim post Baptismum administratio: quod post Martenium, aliosque animadvertit Bened. XIV. *de Syn. Dioec. l.* 7. *c.* 12. *n.* 1. *(Edit. Barbiel.)*

20 Baptisimus extra casum necessitatis conferri non debet aqua communi, vel ea, quae pro illustratione benedicitur. Idem *ib.* §. 20.

21 In Baptismo conferendo omitti non debent sa-
cramentalia, et signanter saliva, sal, et insuffla-
22 tio. Idem *Constit.* 107. incip *Omnium* §. 3. Cle-
mens tamen XII. concessit Missionariis Regnorum
Madureu. Mayssuren. et Carnaten. ut in casu ne-
cessitatis, et salva Fide, salivam omittant, et
insufflationibus occulte utantur ad decennium.
23 Idem *ibid.* §. 14. Quae dispensatio prorogatur a Sanctissimo ad aliud decennium, absque tamen spe ulterioris prorogationis, et cum conditionibus, et praeceptis opportunis, nempe ut Episcopi, et Missionarii omni studio et labore curent intra praefinitum decennii tempus ex illarum gentium animis, errorum tenebrae, malesanaeque opiniones, quibus obcoecantur et miserrime detinentur, penitus discussae, ac radicitus evulsae eliminentur. Idem *ibid.* §. 31. *et* 32.

24 Baptizatis imponenda non sunt nomina idolorum, aut falsae Religionis poenitentium, sed Sanctorum in Martyrologio Romano descriptorum. Id. *ibidem* §. 14.

25 Baptismus infantibus protrahi non debet ultra
26 praefixum tempus ab Ecclesia. Idem *ib.* §. 3. Et a
Baptismo excludi debent, qui de sacramentalibus
caeremoniis ab Ecclesia praescriptis perperam
sentiunt. Idem *ibid.* §. 32.

27 Natis infantibus Baptismus conferri quam primum debet, peccantque graviter, qui diu illum differunt, tempus autem indefinitum est, latoque edicto mandatum fuit Romae *anno* 1723. ut infra triduum infans lavetur. Bened. XIV. *Instit. Eccl.* 98. §. 3.

28 Non licet absque necessitate Baptismum conferre in privatis domibus; *ibid.* §. 9.

ARTICULUS VII.

BAPTISMUS, QUOAD EJUS EFFECTUS, ET PATRINOS.

1 Effectus principales Baptismi sunt tres. Primus est gratia santificans, cum qua ex Trident. *sess.* 6. *cap.* 7. simul infunduntur habitus supernaturales Fidei, Spei, et Charitatis, per quam gratiam deletur peccatum originale una cum omnibus personalibus ante Baptismum commissis. Habetur expresse definitum in Concilio Florentino in decreto Unionis praecisis his verbis: « Hujus Sacramenti effectus est remissio culpae originalis, » et actualis; » et in Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 2. ibi « : Per Baptismum Christum induentes, » nova prorsus efficimur creatura, plenam, et » integram peccatorum omnium remissionem » consequentes, » et jam de peccato originali sic definierat ipsum Trident. *sess.* 5. *in decreto de peccato originali*, ibi: » Si quis per Jesu Christi » Domini nostri gratiam, quae in Baptismate » confertur, reatum peccati originalis remitti » negat, aut etiam asserit non tolli totum id, » quod veram, et propriam rationem peccati ha- » bet, sed illud dicit tantum radi, aut non im- » putari, anathema sit. » Et quod sit effectus Baptismi delere peccatum originale, et omnia alia personalia ante ipsum commissa, habetur clare etiam *in cap. Non potest*, *cap. A parvulo*, et *cap. Regenerante de consecr. dist.* 4. et patet ex Scriptura *Ad Titum* 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis;* Ad Rom. 8. *Nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu:* scilicet per Baptismum; Actor. 2. *Baptizetur unusquisque in remissionem peccatorum.* Secundus effectus est remissio omnis 2
poenae propriae dictae pro peccatis debitae. Habetur *in cap. Per Baptismum; cap. Sine poenitentia; cap. Per aquam; cap. Ut ostenderet*, et *cap. Regenerante, de consecr. dist.* 4. et expresse definitum in Conc. Florentino *loco citat.* his verbis « Hujus Sacramenti (*Baptismi*) effectus est re- » missio omnis culpae originalis, et actualis, » omnis quoque poenae, quae pro ipsa culpa de- » betur. Propterea baptizatis nulla pro peccatis » praeteritis injungenda est satisfactio, sed mo- » rientes, antequam culpam aliquam admittant, » statim ad Regnum Coelorum et Dei visionem » perveniunt, » et in Trid. *sess.* 5. *in decreto de peccato originali canone* 5. ubi de baptizatis sic ait: » Innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac » Deo dilecti effecti sunt, haeredes quidem Dei, » cohaeredes autem Christi, ita ut nihil prorsus » eos ab ingressu Coeli remoretur. » Sine autem ullo dubio eos aliquid remoraretur, si adhuc esset purganda poena pro peccatis debita. Item *sess.* 6. *cap.* 14. ubi dicit, quod in Sacramento Poenitentiae non remittatur tota poena, sicuti remittitur, in Baptismo, ibi: *Non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur illis;* adeoque Tridentinum sentit in Baptismo totam poenam pro certo remitti.
Tertius effectus Baptismi est impressio Characte- 3
ris, ut habetur *in cap. Majores* 3. *de Baptismo*, Concil. Florent. *in Lit. Unionis*, et Trid. *sess.* 6. *can.* 9. ibi: « Si quis dixerit in tribus Sacramen- » tis, Baptismo scilicet, Confirmatione, et Ordi- » ne non imprimi Characterem in anima, hoc est » signum quoddam spirituale, et indelebile, unde » ea iterari non possunt, anathema sit. » (*)

Patrinus saltem unus requiritur sub peccato 4

(*) Non abs re erit hic emphatica S. Jo. Chrysost. verba referre de Baptismi effectibus, *ex Hom. ad Neophytos* apud S. August. *lib.* 1. *contra Julian. cap.* 6. *n.* 21. Tom. 10. *Operum col.* 335. *Benedictus*, inquit, *Deus, qui fecit mirabilia, solus, qui fecit universa, et convertit universa. Ecce libertatis serenitate perfruuntur, qui tenebantur paulo

mortali in Baptismo solemni; sic tenet communis
Ecclesiae praxis, secundum quam nullus admit-
titur in Baptismum solemnem sine Patrino; et
eruitur ex omnibus Ritualibus Ecclesiasticis, qui
dirigunt omnia interrogata ad Patrinos, qui pro-
pterea in Jure appellantur Fidejussores baptiza-
torum, et sponsores pro eisdem, ut expresse ha-
betur *ex cap. Vos ante* 105. *de consecrat. dist.* 4.
bis verbis: « Vos ante omnia tam mulieres, quam
» viros, qui filios in Baptismo suscepistis, mo-
» neo, ut vos cognoscatis Fidejussores apud Deum
» extitisse pro illis, quos visi estis de sacro Fonte
» suscipere. » Et hoc esse de Jure Ecclesiastico
saltem non scripto constat ex ipsa antiquissima
Ecclesiae consuetudine, ut testantur S. Dionysius
Areopagita *Ecclesiasticae Hierarchiae cap.* 2. *part.*
2. *et cap.* 7. Tertullian. 1. *de Baptism. cap.* 18. et
S. Augustin. *lib.* 1. *de Peccatorum meritis cap.* 34.
et hanc obligationem adhibendi Patrinum suppo-
nit clarissime Concil. Trident. *sess.* 24. *de reform.*
6 *Matrimonii cap.* 2. Unde Parochus baptizans so-
lemniter sine Patrino peccaret mortaliter, ut ex-
presse dicit Tannerus *tract. de Baptismo, quaest.*
2. *num.* 23. Gobat *tract.* 2. *de Baptismo n.* 522. et
alii; adhibitio enim Patrini est una ex praecipuis
caeremoniis, et celeberrimis in Jure, ut patet *in
cap. Pervenit* 1. *in cap. Si quis* 2. *in cap. Nosse* 3.
in cap. Dictum est. 4. *in cap. De eo* 5. *caus.* 30. *q.*
7 3. et in Conc. Trident. *sess. cit.* 24. *cap.* 2. Non
peccatur autem, si sine Patrino administretur
Baptismus privatim, quia pro Baptismo privato
susceptores Ecclesia non instituit; ut declaravit
Sac. Congr. Conc. teste Nicolio *part.* 1. *lib.* 1. *tit.*
10. *de Nuptiis n.* 37.

8 Patrinus Baptismi unus, vel una esse debet;
cap. In Catechismo 100. et *cap. Non plures* 101.
de consecrat. dist. 4. *cap. Quamvis* 3. *de cogna-*
9 *tione Spirituali in* 6. Vel ad summum possunt esse
duo, unus masculus, et alia foemina, ut expresse
statuit Trident. *sess.* 24. *de reform. Matrimonii cap.*
2. ibi: *Sancta Synodus ..... statuit, ut unus tan-
tum sive vir, sive mulier juxta sacrorum Can. in-
stituta, vel ad summum unus, et una Baptizatum
de Baptismo suscipiant.... Si Parochi culpa, vel
negligentia secus factum fuerit, arbitrio Ordinarii*
10 *puniantur.* Nec Episcopus potest dispensare, ut
duo viri, vel duae foeminae simul suscipiant,
cum super Conciliari constitutione dispensandi
potestatem non habeat. Ita decisum referunt a
Sacra Cong. Zerol. *in praxi Episcopor. par.* 1. *verb.
Baptismus* §. 4. Armendariz *in addit. ad recopil.
Legum Navarrae lib.* 4. *tit.* 15. *lib.* 1. *de Matrimon.
in declarat. num.* 75. et alii. Unde qui plures Pa- 11
trinos, vel Matrinas adhiberet, peccaret morta-
liter, quia praeceptum Ecclesiae in re magni mo-
menti violaret, ex cujus transgressione multipli-
cantur cognationes sufficientes ad dirimendum
Matrimonium; sic decisum fuisse a Sacra Congr.
refert Armendariz *loc. cit. num.* 84. et cum pluri-
bus tenet Barbosa *de offic. et potest. Episcop. part.*
2. *allegat.* 30. *n.* 44. *de offic. et potest. Parochi part.*
2. *cap.* 18. *num.* 26. Si tamen plures designati su- 12
scipiant Baptizatum de Fonte, omnes contrahunt
cognationem spiritualem cum ipso Baptizato, et
cum ejus Parentibus; Barb. *l. c.* cum pluribus a-
liis, et Bonac. *de Matrim. q.* 3. *pu.* 5. §. 2. *n.* 24.
vers. quando vero non omnes, et *n.* 25. qui testatur
esse de communi, et sic decisum fuisse a Sac.
Congr. refert Armandariz *loc. cit. n.* 82. *et colligi-
tur ex Trident. loc. cit.* ubi licet prohibeat, non
tamen irritat plurium admissionem ad munus Pa-
trini; circa hoc enim nihil innovavit, sed reliquit
in suo robore canones antiquos, ibi: *Juxta sacro-
rum Canonum instituta.* Sed per antiquos Canones,
licet prohiberetur pluralitas suscipientium in Ba-
ptismo, non tamen irritabatur ipsa susceptio, nec
effectus consequens ex ipsa susceptione, scilicet
cognatio Spiritualis, ut expresse habetur *in cap.
Quamvis* 3. *de cognatione Spirituali in* 6. bis ver-
bis: « Quamvis non plures, quam unus vir, vel
» una mulier accedere debeant ad suscipiendum
» de Baptismo infantem juxta sacrorum Cano-
» num instituta, si tamen plures accesserint,
» spiritualis cognatio inde contrahitur Matrimo-
» nia contrahenda impediens, et etiam post con-
» tracta dissolvens; » adeoque aperte sequitur,
quod etiam post Tridentinum illa cognatio con-
trahatur, si a pluribus puer, vel etiam adultus su-
scipiatur de Baptismo, cum Tridentinum loquatur
juxta sacrorum Canonum instituta, nec ullam po-
nat clausulam irritantem.(*)

Patrinos designare spectat ad Parentes, non 13
autem ad Parochum, unde si alii a Parocho, et
alii a Parentibus sint designati, contrahunt co-
gnationem solum designati a Parentibus; colligi-
tur aperte ex Conc. Trident *loc. cit.* bis verbis:
« Parochus antequam ad Baptismum conficien-
» dum accedat, diligenter ab his, ad quos spe-
» ctabit, sciscitetur quem, vel quos elegerint, ut
» baptizatum de sacro Fonte suscipiant, et eum,
» vel eos tantum ad illum suscipiendum admit-
» tat, et in libro eorum nomina describat; » ubi

*ante captivi, et cives Ecclesiae sunt qui fuerunt in peregri-
nationis errore, et justitiae in sorte versantur qui fuerunt
in confusione peccati. Non enim tantum sunt liberi, sed et
Sancti; non tantum Sancti, sed et justi: non solum filii,
sed et haeredes· non solum haeredes, sed et fratres Christi:
nec tantum Fratres Christi, sed et cohaeredes, non solum
cohaeredes sed et membra; non tantum membra, sed et
templum: non tantum templum, sed et organa spiritus.
Vides quot sunt Baptismatis largitates.* (*Edit. Rom. a.*1767.)

(*) Varia fuit sacrorum Canonum disciplina circa Patri-
norum numerum. Confer *Tom.* 2. *disciplinae* Fleurianae
populi Dei. Chardonii *dissertationem de susceptoribus qui
prioribus saeculis dabantur baptizandis*, cum notis Zaccariae
p. 209. et 215. (*Edit. Barbiel.*)

clare demonstrat primo, electionem Patrinorum
non ad Parochum pertinere, dum ipse debet in-
quirere, quinam sint electi; secundo, alios omnes
14 ab electis a Parentibus excludendos. Si vero Pa-
rentes, aut habentes curam infantis, nullum Pa-
trinum designaverint, veri Patrini erunt, quos
Parochus nominaverit, cum ad ipsum spectet pro-
videre, ut omnia circa Patrinos rite peragantur,
ut patet ex verbis Tridentini *sess.* 24. *de reform.*
Matrimonii c. 2. et cum communi tenet Sanchez
15 *lib.* 7. *de Matrimon. disp.* 57. *num.* 19. Si autem
nullus specialiter esset designatus patrinus ex ne-
gligentia, aut oblivione parentum, seu Parochi,
et multi simul tenendo tangerent baptizatum, aut
de Fonte aeque susciperent, omnes contraherent
cognationem spiritualem, quia attento Jure *in*
cit. cap. Quamvis 3. *de cognatione Spirituali in* 6.
omnes contrahebant cognationem tangendo simul,
ibi: *Si tamen plures accesserint, spiritualis cogna-*
tio inde contrahitur; cui Juris dispositioni standum
est, quando aliud non decernitur Jure novo Con-
cilii Tridentini, ex textu *in l. Praecipimus, Cod.*
de appellat. Ita Barbosa *de offic. et potest. Episcop.*
allegat. 30. *n.* 47. Navarr. *in Manuali c.* 22. *num.*
20. Jacob. de Graffis *in dec. aureis part.* 1. *l.* 2. *c.*
85. *n.* 4. Coninch *tom.* 2. *quaest.* 32. *n.* 37. Hen-
riquez, Vivald. Ledesma, et sic decisum fuisse
a Sacra Congr. referunt Rebell. *de obligat. Justi-*
tiae part. 2. *l.* 3. *quaest.* 6. *num.* 5. *et in appendice*
ad lib. 8. *num.* 95. Reginald. *lib.* 31. *n.* 152. *vers.*
secundum. Bonacina *de Matrimonio q.* 5. *punct.* 2.
§. 2. *n.* 14. Gallemart *ad sess.* 24. *cap.* 2. Trident.
16 *de reform. Matrimonii.* Et similiter dicit Pignatell.
tom. 7. *consult.* 93. *n.* 6. *et* 7. Sacram Congrega-
tionem declarasse, si incertum sit, quis ex plu-
ribus, qui tetigerunt, fuerit designatus, aut quis
primus tetigerit, omnes contraxisse. Sic refert,
et tenet etiam Fagnan. *in c. ex literis* 8. *de cogna-*
tione Spirituali num. 5.
17 Levans de Fonte infantem tamquam Procurator
nomine alterius, non contrahit cognationem, sed
ipsam contrahit mittens, seu mandans, quia se-
cundum Jura potest quis medio Procuratore, quod
per se ipsum; *Reg.* 76. *de. Regul. Juris in* 6. *Qui*
facit per alium, perinde est ac si faciat per se ipsum,
et actio tangendi potest alteri committi,et itaPrin-
cipes et Magnates semper solent per Procurato-
rem levare infantes, qui tamen judicio omnium
sunt, et appellantur veri Patrini, Procurator au-
tem, cum non sit designatus, nec habeat inten-
tionem levandi suo nomine, non est vere Patrinus.
Sic declaravit Sac. Congr. Concilii *in Veronen.* 29.
Martii 1582. *et* 15. *Martii* 1631. et *in Tridentina*
16. *Martii* 1630. sic referunt, et tenent Nicol.
part. 1. *lib.* 1. *tit.* 10. *de nuptiis num.* 37. Gallemart.
ad sess. 24. *c.* 2. Trident. *de reformat. Matrim.* et
18 alii passim. Ex duobus Patrinis designatis, quo-
rum unus tangit infantem in Baptismo, et alter
assistit, sed non tangit, contrahit cognationem
solum is, qui tangit. Sic declaravit Sacra Cong.
Conc. *in una Cremonensi*, teste Fagnano *in cap.*
Veniens 6. *de cognat. Spirituali num.* 8. et Sac. Cong.
Episcop. *in una S. Marci* 13. *Februarii* 1593. de-
claravit non contrahi cognationem ab eo, qui
defert infantem ad Baptismum, nisi etiam illum
teneat, vel suscipiat, cum baptizatur: et contra-
riam consuetudinem esse abusum, ut etiam de-
claravit Sacra Congregat. Concilii, ut refert Nicol.
loco cit. Nam ut Patrinus contrahat cognationem,
requiritur contactus physicus, dum tenet infan-
tem; Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 59. *n.* 6.
Villalob. *in summa tom.* 1. *tr.* 14. *difficult.* 9. *num.*
18. Licet ad munus Patrini non possint admitti 19
duo ejusdem sexus, possunt tamen admitti, si
unus teneat proprio nomine, et alter ut Procu-
rator alterius Personae diversi sexus. Sic declara-
vit Sacra Congregatio Concilii *in una Veronensi*
29. *Martii* 1582. Quamvis suscipientes puerum in 20
Baptismo privatim administrato non contrahant
cognationem, ut declaravit Sacr. Cong. Concilii,
privatim tamen baptizans cognationem contrahit,
etiamsi sit Laicus, etiamsi baptizet in necessitate,
unde baptizans filium concubinae morientem, non
potest postea cum ea contrahere Matrimonium
absque dispensatione; *c. Pervenit* 1. *caus.* 30. *qu.*
1. Et sic declaravit Sac. Congreg. Concilii teste
Nicolio *loco cit.* Si tamen Maritus in extrema ne- 21
cessitate baptizaret proprium filium, non impedi-
retur debitum petere, textu expresso *in cap. ad*
limina 7. *caus.* 30. *quaest.* 1.

Tenentes infantem, dum in Ecclesia supplentur 22
solemnes caeremoniae omissae in Baptismo ei
privatim collato, non contrahunt cognationem.
Sic declaravit Sacra Congreg. Concilii 13. *Julii*
1624. Unde, quando Parochus simul Patrinorum
nomina describit in libro, tenetur addere, fuisse
solum Patrinos in Catechismo, et non in Bapti-
smo; Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 10. *num.* 13.
Sic Commater suscipiens puerum de manibus 23
Compatris, non contrahit cognationem, quia non
dicitur eum tenere, vel suscipere de Sacro Fonte.
Sac. Cong. Conc. 27. *Septembris* 1601. Patrinus et 24
Matrina non contrahunt inter se cognationem,
quia non impediuntur inter se conjungi. Ex Conc.
Trid. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform. Matrim.* et S. Pio
V. in *Constit.* incip. *Cum illius vicem.* Unde mari- 25
tus, et uxor non peccant, si simul suscipiant, vel
teneant alienum puerum in Baptismo, nec probi-
bentur sibi debitum reddere. Solo enim Jure an- 26
tiquo hoc erat eis vetitum propter cognationem
spiritualem, quam tunc contrahebant, quae cum
modo sublata sit a Tridentino *loc. cit.* non video
quo Jure prohibeantur tenere. Navarr. *in Ma-*
nuali cap. 21. *num.* 39. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 57.
num. 5. Barbosa *loco cit. num.* 57. et alii passim.
Suscipientes, et baptizantes filium Infidelium, 27

non contrahunt cognationem spiritualem cum ejus parentibus infidelibus, Paganis v. g. et Judacis, sicuti haec cognatio spiritualis nec contrahitur inter Infidelem baptizantem, seu suscipientem, et Fidelem baptizatum, seu susceptum, et parentes
28 ejus. Et ratio est quia Infideles, seu non baptizati, nullius cognationis spiritualis sunt capaces, quia unicum hujus principium est Baptismus, quem non habent, ut expresse docet Divus Thomas *in* 4. *dist.* 41. *quaest.* 2. *art.* 3. *quaest.* 1. *ad* 3. his verbis: « Qui non est baptizatus, non potest aliquem levare de Sacro Fonte, cum non sit membrum Ecclesiae, cujus typum gerit in Baptismo suscipiens, quamvis possit baptizare, quia est creatura Dei, cujus typum gerit baptizans, nec tamen aliquam cognationem contrahere spiritualem potest, quia est expers spiritualis vitae, in quam homo primo per Baptismum nascitur; » cum ergo cognatio spiritualis sit qualitas relativa, quae nequit esse inter duo extrema, idest nequit esse in suscipiente, seu baptizante, nisi sit etiam in suscepto, seu baptizato, et parentibus ejus, sequitur aperte, quod si ipsam non contrahant Infideles, nec etiam contrahant Fideles; et hanc sententiam tuetur mordicus Sotus *in* 4. *dist.* 41. *q.* 1. *art.* 2. *con.* 2. §. *postremo* his verbis: « Glossa *Can.* 1. *caus.* 30. *q.* 1. illud affirmat at vero Divus Thomas id meritissime negat, neque in dubium revocari debet, quoniam fundamentum cognationis spiritualis est esse spirituale, quod per regenerationem Baptismi suscipimus; et ideo sicut non Baptizatus Baptizans nullam contrahit cognationem cum Baptizato, ita ex adverso neque Baptizatus ullam contrahit cum non Baptizato. » Sic tenet Barbosa *de potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 30. *num.* 34. *et de potest. Parochi cap.* 18. *num.* 27. et in Trident. *sess.* 24. *de reform. Matrim. cap.* 2. *num.* 24. *et* 25. Fagnan. *in cap. Nobis num.* 9. *et* 10. *de Jure patronatus*, et in *cap. Veniens de cognatione Spirituali num.* 14. Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 70. Ricciul. *de Jure patron. extr. grem. Eccles. lib.* 2. *cap.* 4. Reginald. *in praxi lib.* 21. *num.* 157. Bonacina *de Matrim. quaest.* 5. *part.* 5. §. 2. Gonzalez *in cap. Ex literis* 8. *de cognatione Spirituali numero* 6. Navarr. Valent. Nicolius, Ledesma, Rebuff. Pontius, Passerin. Rosignol. La Croix, Henr. *in cap. Veniens, de cognatione Spirituali num.* 1. Alexander de Nacvo *in c. Contracto, de cognat. Spirit. n.* 13. Petra *in Constit.* 5. *Honorii III. sect.* 2. *n.* 13. et alii contra Gloss. verb. *Ex lavacro in c.* 1. *caus.* 30. *q.* 1. Archidiac. *ibi num.* 3. S. Antonin. Rosel. Angel. Cajetan. Vivald. Palud. Tolet. Coninch. Aversam, Henriquez et alios.

Immo multi tenent, quod, et si contingant Ju- 29
daeum vel infidelem deinde converti ad Fidem et baptizari, nihilominus ex actu gesto in infidelitate non incipiet habere locum cognatio spiritualis, adeoque non impeditur contrahere Matrimonium cum Baptizato, vel ejus parentibus, et similiter parentes Infideles, si convertantur, nisi aliunde impediantur. Nicolius *lib.* 1. *Civil. tit.* 10. *de nuptiis n.* 37. Anton. Ricciol. *loc. cit. num.* 7. Joan. Sanch. *in selectis disp.* 40. *num.* 16. Alexander de Naevo *in cap. Contracto, de cognat. Spirit. num.* 13. Sotus *in* 4. *dist.* 42. *qu.* 1. *art.* 3. Petrus de Ledesma *de Matrim. qu.* 56. *art.* 1. Rosignol. *par.* 6. *de Baptismo q.* 6. *art.* 2. *num.* 6. *et de Matrim. contract.* 15. *praenot.* 10. *sect.* 4. *num.* 38. La Croix *lib.* 6. *par.* 1. *de Baptismo num.* 368. *et* 369. et varii alii. Et rationem ex eo deducunt, quia quod 30
ab initio invalidum fuit, non potest tractu temporis convalescere; *Reg.* 18. *Juris in* 6. et praecipue quia nulla lex invenitur de hoc, et de modo, quo postea resultaret, et convalesceret cognatio ratione Baptismi praeteriti. Quidquid autem sit, 31
dato casu, quod tales Infideles ex post converterentur, et baptizarentur, et vellent contrahere cum a se susceptis, vel baptizatis, vel cum istorum parentibus, pro tutiori eos consulerem ad Sanctam Sedem pro decisione, et provisione recurrere, eo quia contraria opinio defenditur a Glossa, Archidiacono, S. Antonino, et aliis gravissimis doctoribus *num.* 28. citatis; et Ecclesia sine distinctione, et limitatione statuit cognationem inter omnes tales personas, ut patet *ex cap. Ita diligere* 1. *caus.* 30. *quaest.* 3. et *cap. Veniens* 6. *de cognat. Spirit.* et fere per totum titulum et *ex cap. Nedum* 1. et *cap. Quamvis* 3, *de cognat. spirit. in* 6. et ex Trid. *sess.* 24. *de reform. Matrim. c.* 2.

Patrinus potest esse omnis Fidelis ad usum 32
perfectae rationis perventus, (*) etiamsi esset junior filiastro adulto, et licet adhuc impuber contraheret cognationem spiritualem, ut declaravit Sac. Cong. Conc. quae consulta, an puella novem annorum levans de sacro Fonte infantem contrahat cum eo cognationem spiritualem? *Respondit contractam esse cognationem spiritualem non obstante aetate.* Et haec sententia fuit confirmata a 33
Gregorio Tertiodecimo, qui tamen noluit petitam dispensationem concedere, ut refert Fagnan. *in cap. ex literis* 8. *de cognatione Spirituali num.* 16. et *in cap. Veniens eod. tit. n.* 18. asserit eamdem Congregationem decrevisse *eum, qui plena pubertate baptizatum non praecedit, si ut Patrinus eum tetigerit, contrahere cognationem, quamvis secundum naturam illum generare non potuisset.* Non potest 34

(*) Concilium Rothomagense statuit tit. *De Sacramentis num.* 4. Patrinos esse debere *ad minus quatuordecim annorum, aut alterius competentis aetatis. Tom.* 15. Concil. edit. Labbeanae col. 827. *(Edit. Roman. 1767.)*

autem esse Patrinus Infidelis, et qui non est baptizatus, sicuti non potest esse Patrinus in Confirmatione, qui non est confirmatus, textu expresso *in cap. in Baptismate* 102. *de consecr. dist.* 4. *In Baptismate, vel in Chrismate non potest alium suscipere in filiolum ipse, qui non est baptizatus,*
35 *vel confirmatus.* (*) Haeretici saltem licite Patrini esse non possunt, quia oves non sunt tradendae lupis, a quibus nulla spes probae educationis in Fide sperari potest, quae tamen est finis Ecclesiae in designandis Patrinis, ut patet *ex cap. Vos ante* 194. *de consecr. dist.* 4. et Conc. Arelat. VI. *can.* 19. Conc. Moguntinum *can.* 47. et Concil. Rhemense *tit. de Baptismo* §. 3. et Conc. Mediolan. I. *pag.* 1. *tit. de Baptismo.* Immo Conc. Rhemense *tit. de Baptismo* §. 5. expresse prohibet his verbis: *Multo autem minus Haereticos, vel etiam de Haeresi suspectos sinat (Parochus) esse Fidei sponsores.*
36 Urgente tamen gravi causa, vel necessitate, ut fieri solet in terris, ubi Catholici cum Haereticis permixti vivunt, etiam Haereticum permitti posse, tradit Layman *lib.* 5. *tract.* 2. *cap.* 9. *num.* 7. et alii, quia baptizatus in hoc casu posset, et deberet in vera Fide Catholica instrui, vel a parentibus, vel a Parocho, vel a Ludimagistro, et posse Haereticos esse Patrinos supponunt Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 60. *n.* 2. Bonac. *de Matrim. quaest.* 3. *punct.* 5. §. 2. *n.* 22. Reginald. *lib.* 31. *num.* 150. Passerin. *cap.* 6. *n.* 27. Barbosa *de offic. et potest. Episcop. allegat.* 30. *num.* 35. Fagnan. *in cap. Nobis, de Jure patronat. n.* 9. *et* 10. Petra *in Const.* 5. *Honor. III. sect.* 2. *num.* 13. ubi dicunt, Haereticos levantes infantes de sacro Fonte
37 contrahere cognationem spiritualem. Immo urgente gravi causa, vel metu, posset etiam Catholicus esse Patrinus infantis Haeretici a Praedicante baptizandi dummodo per hoc munus non censeatur approbare ritum Haereticorum, quia hoc foret intrinsece malum. Si vero hoc periculum absit, ut ordinarie videtur abesse in Germania, dicendum est licere, ob piam, et notabilem utilitatem, quia Patrinus per hoc tantum profitetur, quod puerum suscipiat in curam suam instruendum in vera Fide, facitque saltem hanc caeremoniam catholice observari. Layman *loc. cit. num.* 6. Gobat. *tract.* 2. *de Baptismo num.* 565. Busemb. *lib.* 6. *de Baptismo dub.* 5. *art.* 2. *resp.* 5. Tambur. *cap.* 4. §. 7. *num.* 8. La Croix *lib.* 6. *p.* 2. *de Baptismo n.* 370. Castropal. Lugo et alii.
38 Patrini licite esse non possunt excommunicati, nec facinorosi, aut criminosi aut moribus infames; Rituale Rom. *tit. de Patrinis;* Conc. Mediolanense I. *p.* 2. *de Baptismo* Concil. Parisiense VI. *lib.* 1. *cap.* 54. quia prohibitum est cum excommunicatis non toleratis habere communionem, praesertim in Sacris; et criminosi, seu moribus infames plus promittunt destructionis, quam instructionis in Fide, et pietate, quae tamen est finis Ecclesiae in designandis Patrinis, ex textibus, et Conciliis allegatis *numero antecedenti.* Layman *de Baptismo cap.* 9. *num.* 2. Gobat *tract.* 2. *de Baptismo num.* 555. Nec Patrini licite, et ordinarie 39
possunt esse muti, ut ipsos excludunt Ancharan. et Fernandez propter *cap. Parvuli, de consecr. dist.* 4. ut refert Barbosa in Triden. *sess.* 24. *de reformat. matrimon. cap.* 2. *num.* 11. Nec possunt 40
esse proprii Parentes infantis baptizandi. Rituale Roman. *tit. de Patrinis*, et constat *ex cap. Dictum est* 4. *c. De eo* 5. *caus.* 36. *de consecr.* et *ex cap. Si vir.* 2. *de cognat. spirituali*, et docet S. Thomas *q.* 67. *art.* 8. *ad* 2. adeo ut, si extra necessitatem, ac temere Parens propriam prolem suscipiat, cognationem spiritualem cum conjuge contrahat, ideoque debitum petere non possit, nisi ab Episcopo, seu habente facultatem, prius dispensationem obtineat, ut dicunt Herincx *disp.* 7. *de Baptismo q.* 4. *num.* 18. Layman *loco cit. num.* 3. Clericat. *c.* 116, *n.* 61. Felix potestas *tom.* 1. *p.* 4. *num.* 3005. et alii. Sanchez tamen *lib.* 9. *disp.* 26. *n.* 7. fatetur esse probabile, quod nequidem petere debitum prohibeatur Patrinus communis Filii, et Rosignolus *p.* 2. *de Baptismo qu.* 6. *de Patrinis art.* 2. *num.* 14. absolute defendit, quod si Pater, et Mater admitterentur ad suscipiendum proprium Filium, non contraherent cognationem spiritualem, recte subdens sic debere omnes tenere post Concil. Trid. *loco cit. supra n.* 24. vide *ibi.*
Monachi, et Regulares utriusque sexus nequeunt 41
licite esse Patrini; *cap. Non licet* 103. *de consecrat. dist.* 4. ibi: « Non licet Abbati, vel Monacho » de Baptismo suscipere filios, vel commatres » habere; » *cap. Monachi* 104. *de consecrat. dist.* 4. ibi: « Monachi sibi compatres, commatresve » non faciant, vec osculentur foeminas; » et *c. Placuit* 8. *caus.* 16. *quaest.* 2. ibi: « Placuit communi » Concilio nostro, ut nullus Monachorum.... » praesumat... neque filium de Baptismo accipere, neque aliis quibuscumque negotiis se implicare, sit claustro suo contentus, quia sicut » piscis sine aqua caret vita, ita sine Monasterio » Monachus; sedeat itaque solitarius et taceat, » quia mundo mortuus est, Deo autem vivit. » Et in *cap. Pervenit* 26. *caus.* 18. *quaest.* 2. ubi Divus Gregorius sic scribit Valentino Abbati: « Per» venit ad Nos, quod in Monasterio tuo passim » mulieres ascendant, et quod est gravius, Mona-

(*) In Concil. Aquensi an. 1585. Tit. *de Baptismi Sacramento* hoc statutum legitur: *In Baptismo compater ne sit, qui Sacro Chrismate confirmatus non est.* Idem docet S. Antonin. 3. *parte tit.* 14. *cap.* 3. §. 1. his verbis: *ut debilis accedens Baptizandus ad hoc debet sustentari ab alio, qui tamen sit Chrismatus.* Et firmat Roman. Rituale. (*Edit. Roman. an.* 1767.)

» chos tuos sibi commatres facere; et ex hoc in-
» cautam cum eis communionem habere; ne ergo
» hac occasione humani generis inimicus sua eos
» (quod absit) calliditate decipiat, ideo hujus te
» praecepti serie monemus, ut neque Mulieres in
» Monasterio tuo permittas ascendere, neque Mo-
» nachos tuos commatres sibi facere. » Et Concil.
Coloniense III. *tit. Censurae c.* 16. ibi: « Quamvis
» Religiosis omnibus interdictum Sacris Canoni-
» bus sit, ne parvulos in Baptismo suscipiant, aut
» nuptiarum conviviis intersint, passim tamen hi
» Canones negliguntur etc. idcirco Abbatibus,
» Prioribus, et Religiosis quibuscumque susce-
» ptionem parvulorum in Baptismo, et nuptia-
» rum convivia plane interdicimus, quantavis
» necessitate, vel parvulis, vel desponsatis jun-
» gantur. Contrarium facientes pro transgressio-
» ne, et scandalo dato, severa poenitentia decer-
» nimus castigandos. » Conc. Trevirense *c.* 11.
» Religiosi .. neque pueros de sacro Baptismatis
» Fonte per se, vel per suffectas Personas susci-
» pere praesumant; » Concil. Rhemense *tit. de*
Baptismo §. 7. ibi: « Numquam vero Monachus Pa-
42 » trinus, vel Monialis Matrina esse queat. » Et
juxta haec omnia fuit in Rituali Romano Pauli
V. jussu edito, et publici Juris facto, sic expres-
se statutum: « Praeterea ad hoc etiam munus ad-
» mitti non debent Monachi vel Sanctimoniales
» neque alii cujusvis Ordinis Regul. a saeculo
» segregati: » ex quibus verbis aperte patet com-
prehendi sub hac prohibitione non solum Mona-
chos sed quoscumque alios Regulares, ut censet
Layman *l.* 5. *tr.* 2. *c.* 9. *n.* 3. Rosignolus *pag.* 2.
de Bapt. qu. 6. *art.* 2. *de Patrini num.* 18. Felix
Potestas *t.* 2. *p.* 4. *num.* 3007. et alii passim. Et
idcirco hoc munus solet interdici omnibus Regu-
laribus in fere cunctis Conciliis Provincialibus, et
Synodis Dioecesanis. Et expresse decrevit Sacra
Congr. Concil. *in Mediolanen.* 3. *Octobris* 1671. *ad*
3. *Dub. lib.* 27. *Decret. fol.* 224.

Imo a Conciliis Provincialibus, et Synodis 43
Dioecesanis, nedum hoc munus solet interdici Re-
gularibus omnibus, sed et etiam aliis Ecclesiasti-
cis saecularibus. In Concilio Provinciali Aquensi 44
tit. de Baptismi Sacramento, sic praecise statuitur:
*Compater ne adhibeatur Regularis aliquis, nec pas-
sim Clericus saecularis Sacris initiatus, aut Benefi-
cium Ecclesiasticum obtinens.* In Concil. Rhemensi 45
tit. de Baptismo §. 7. sic habetur: *Parochus in sua
Paroecia, et initiatus Sacris Ordinibus in suae resi-
dentiae, vel Beneficii loco, pueros de Sacro Fonte non
suscipiant.* In Synodo Dioecesana Mediolanen. II. 46
sub Divo Carolo *decret.* 17. *ut constat ex actis Ec-
cles. Mediolanens. p.* 2. et deinde. 4. *t. Instructiones
Baptismi de caeremoniis, quae peracto Baptismo ser-
vantur, sic praecipitur: Nec vero Monachos Regulares,
Clericosque Saeculares Sacris initiatos ad infantem de
Baptismo suscipiendum adhiberi sinet* (Parochus).
Et sic interdictum reperitur in plurimis aliis Pro- 47
vincialibus Conciliis et Dioecesanis Synodis, quae
brevitatis gratia omittuntur, adducendo tantum,
modo duas ultimas Synodos in hac Alexandrina
Dioecesi celebratas, in quarum prima celebrata
anno 1711. *tit.* 4. *de Sacramento Baptismi decreto*
2. sic praecise habetur: *Occasione Visitationis hu-
jus Alexandrinae Dioecesis inspeximus in libris Pa-
rochialibus Baptizatorum contra Ritualis Romani
praescriptum Sacerdotes, et Clericos Sacris Ordinibus
initiatos, fuisse interdum adscriptos, et admissos in
Compatres, seu Patrinos, et aliquando per Procura-
torem etiam Moniales in Commatres; supramemora-
tos idcirco non esse in hujusmodi munere admittendos,
neque in Sacramento Baptismi, neque Confirmationis
Parochis mandamus sine nostra expressa licentia in
scriptis sub poena aureorum decem pro qualibet vice*;
et in secunda celebrata 1732. *tit.* 6. *de Baptismo*
sic statuitur: *Prohibeantur a suscipiendo infante a
Sacro Fonte pro sponsore, seu Patrino, et Matrina
Regulares, Ecclesiastici, et Clerici etiam in Minori-
bus constituti sine expressa nostra licentia.*

BAPTISTERIUM

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. 2. Ubi primis Ecclesiae temporibus Baptismus collatus fuerit. — 3. Sub Constantino Baptisteria coeperunt construi. — 4. Baptisteriorum varia nomina. — 5. Fuerunt erecta extra Ecclesiam. — 6. Plerumque tamen intra Ecclesiam ad laevam. — 7. Baptisteria tantum in Cathedralibus Ecclesiis fuerunt. — 8. Postea etiam in Parochialibus. — 9. Et in quibusdam Ecclesiis Regularium. — 10. De forma Baptisterii. — 11. Fontis vasculum debet esse lapideum. — 12. Permittebatur tamen in casu necessitatis tingi in vase ligneo. — 13. De figura vasis, et ubi positum. — 14. Viris et mulieribus distinctus in iis erat assignatus locus. — 15. Altaria in iis erecta. — 16. Et Sanctorum Reliquiae reconditae. — 17. Vetitum ne mortui ibidem sepeliantur. — 18. Vox Baptisterium usurpatur etiam pro libro, in quo ritus Baptismi describuntur.

1 Primis Ecclesiae temporibus, cum christianae Religionis profitendae libertas esset nulla, nulla fidelibus essent templa, nullus etiam designatus erat locus pro baptizandis Christi discipulis, sed ubi primum occurreret aqua, ibi Baptismus conferebatur. P. C. Chardonii *Dissert. de Baptisteriis;* Martene *de antiqu. Eccl. Ritib. lib.* 1. *artic.* 2. Cujus rei testimonium legimus in *act. Apost.* c. 8. *v.* 56. *et seq.* et Justinus Martyr in *Apologia secunda* ad Antoninum Imperatorem scribit: « Quicumque persuasi fuerint, » et crediderint vera esse, quae a nobis traduntur, » et dicuntur, ac vivere se ita posse receperint, » orare jejunantes, et petere a Deo priorum peccatorum remissionem docentur, nobis cum illis » una orantibus et jejunantibus. Deinde eo adducuntur a nobis, ubi est aqua, atque eo regenerationis modo, quo ipsi regenerati sumus, re» generantur.» Idemque confirmat Tertullianus in suo *libro de Baptismo cap.* 2. his verbis: « Neque » quidquam refert inter eos, quos Johannes in » Jordane et Petrus in Tiberi tinxit. »

2 Omnium fluviorum tamen, quorum undis regenerati in Ecclesiam Dei recepti sunt, celeberrimus extitit Jordanus, qui ipse sanctificatus Baptismate Salvatoris, non paucis indidit desiderium recipiendi in eo regenerationem. Quod etiam refert S. Hieronymus in libro de locis hebraicis, uti sequitur. « Bethbaara trans Jordanem, ubi Johan» nes in poenitentiam baptizabat, unde et usque » hodie plurimi de fratribus, hoc est, de numero » credentium ibi renasci cupientes in vitali gur» gite baptizantur. » Plerumque etiam privatis in domibus baptizabantur maxime aegroti; et catechumeni qui fervente persecutionis rabie in carceribus detinebantur, in ipsis etiam carceribus abluebantur.

3 Sub Constantino Imperatore, qui Ecclesiae reddidit pacem, coeperunt passim construi aedes publicae ad unum Baptismatis ministerium designa-
4 tae, *Baptisteria* nuncupatae, quas Graeci appellant *Illuminataria;* Sidonius Apollinaris (*lib.* 2. *epist. ad Domit.*) *Piscinam;* S. Ambrosius (*ep.* 13.) *Baptisterii Basilicas;* Fortunatus (*lib.* 2. *carm.* 12.) *Aulam Baptismatis;* Gregor. Turonensis (*lib.* 2. *historiae Francorum*) *Templum Baptisterii.* Capitularia Pipini Regis Italiae (*anni* 793. *n.* 7. *et* 13.) *Baptismales Ecclesias;* ejusdem capitularia excerpta ex lege Longobardorum (*n.*16.) *Oracula;* Capitularia Caroli Calvi (*anni* 876.) *Plebes;* Flodoardus (*in lib.* 2. *Hist. Rhemens.* c. 19.) *Baptismales Titulos. Fons* etiam dicitur Baptisterium.

5 Istiusmodi loca, seu Baptisteria ut plurimum erant ab Ecclesiis distincta et separata, cujus rei causam Casalius affert dicens: hoc fieri ad indicandum, Baptismum esse portam, per quam intramus Ecclesiam ad divina mysteria. Quod patet ex pervetusto Martyrologio Corbejensi, in quo ad diem 17. Kalendas Maji legitur: *In Antissiodoro dedicatio Baptisterii, quod est* juxta Basilicam *S. Germani Episcopi et Confessoris;* et ex vita B Altonis, cujus in Monasterio cum S. Bonifacius Ecclesiam consecrasset, *fontem quemdam in eodem loco* juxta Ecclesiam positum *ea benedixit ratione, ut mulieri liceret ad eam accedere.* Idem videmus in pluribus Italiae Civitatibus, uti Romae, Florentiae, Pisis, Parmae, Pataviae, aliisque in locis nonnullis. S. Cyrillus testatur (*in Cateches. mystagogic.*) solitum construi Baptisterium extra Basilicas ad vicina ipsarum atria. Describens etenim sacros ritus, quibus olim Baptismus conferebatur, diserte indicat, Baptisterium peculiare quoddam fuisse per se aedificium, in quo porticus seu vestibulum erat, ubi Catechumeni primum renuntiabant diabolo, fidemque Christi profitebantur: « Primum, » *inquit*, ingressi estis in porticum domus Bapti» sterii, et stantes versus Occidentem mandari » vobis audistis, ut protensa manu tamquam » praesenti Satanae renuntiaretis. » Addit, habuisse Baptisterium domum interiorem, ubi Baptismi solemnitas perageretur. « Quamobrem fa» eturum me operae pretium existimo, si hester» nae mystagogiae ea, quae deinceps explicanda » sequuntur, apposuero, ut dicere possitis, quo» rum illa symbola fuerint, quae a vobis in inte» riori domo peragebantur. » Sidonius Apollinaris *lib.* 4. *epist.* 15. de Baptisterio loquitur tamquam distincto aedificio, ejusque consecrationem indicat his verbis: « Nam Baptisterium, quod » olim fabricabamini, scribitis jam posse conso» crari. » Et Mabillonius in *Itin. Ital.* narrat: « Ecclesiam Novariensem primariam in honorem » B. V. dedicatam separatum habere insigne Ba» ptisterium S. Jo. Baptistae; » et agens de Ravenna memorat *Baptisterium antiqui operis* extra
Ecclesiam. Plerumque tamen, ut refert Martene 6
de antiquis Ecclesiae Rit. lib. 1. *p.* 4. intra Ecclesiae ambitum continebatur Baptisterium, ut infinitis posset exemplis comprobari, idque *prope januam ad laevam*, quod Chardon. in *Dissert. de Baptisteriis* post sextum et septimum saeculum factum fuisse asserit; atque ita legimus in *cit. l.* Mabillonii, in Ecclesia Vercellensi *ingressis ad laevam sese offert vetus Baptisterium ex marmore, duo habens attrinsecus sedilia.* Sed de Ecclesia Badensi apud Helvetios observat idem in *Itin. Germanico tom.* 4. *Analectorum*, Baptisterium non ad portam, sed in superiori navis parte ad aquilonem positum; et hodie etiam in pluribus aliis Ecclesiis Germaniae videmus Baptisterium in superiori parte navis sive aquilonem, sive meridiem versus.

7 Baptisteria non fuerunt in omnibus Ecclesiis, sed tantum in Cathedralibus, vel in Ecclesia contigua ad baptizandum destinata, cum priscis temporibus soli Episcopi baptizarent. Undo eo proficisci oportebat eos, qui erant baptizandi, ut patet ex exhortatione facta ad illos, qui reformidant itineris longinquitatem, apud S. Gregorium Nazianz. *Orat.* 40. et ex Jo. Moscho, qui *cap.* 166. *Prati spiritualis* refert, quosdam profectos ex agro Nicopoleos Hierosolymam, ut baptizarentur; itemque ex *Canone* 2. Concilii Toletani *an.* 694. in quo fuit statutum, ut Episcopi initio Quadragesimae clauderent Baptisterium, et obsignarent usque ad Coenam Domini, ne ullus baptizari pos-
8 set. Coeperunt vero esse Baptisteria in Ecclesiis parochialibus, prout Episcopo visum erat, ut patet ex *Canone* 7. Concilii Vernens. ubi statuitur, ut *publicum Baptisterium in nulla Ecclesia esse debeat, nisi Episcopus constituerit, cujus Parochia est.* Cum vero Parochi facti fuerint ordinarii Ministri Baptismi, illudque ministerium ad illos fuerit devolutum, tunc quoque contigit, ut omnes passim erectae in plerisque civitatibus oppidisque Parochiales Ecclesiae Baptisterium erexerint, in quo omnes uniuscujusque Parochiae incolae solemniter baptizarentur, et spiritualiter renascerentur. Catalan. *Rit. Rom. tom.* 2. *tit.* 2. §. 2. *n.*
9 19. Etiam quibusdam Monachorum Ecclesiis aliquando Baptisterii privilegium indultum fuisse, tradit idem Auctor *ibidem.*

10 Qua olim forma Baptisteria constructa fuerint, difficile est definire. Lupi in *Dissert. de Baptisteriis n.* 171. *et seq.* observat, Baptisteria habuisse similitudinem cum balneis Romanorum, quod deducit ex eo, quod illis communia erant nomina horum, et ex forma eorundem, quam reperimus in ruinis et ex descriptione hominum antiquitatis peritorum. Durandus *lib.* 1. *de ritib. Eccl. Cathol. cap.* 9. *num.* 6. describens Baptisterium Lateranense, observat, illud ex lapide porphyretico ex omni parte coopertum extrinsecus, foris ac desuper a Constantino Imperatore fuisse constructum. Ex *Epistola* 12. S. Paulini colligimus, illorum formam fuisse *rotundam* in modum turris: *Iste duas inter diversi culminis aulas* turrito *fontem tegmine constituit.* Baptisteria etiam constructa fuisse forma octoangulari asserit Zaccaria *in Annotatione* 8. *ad cit. dissert. Lupi.* In vita vero S. Udalrici Episcopi Augustani saeculo X. legimus Baptisterium illius civitatis extructum fuisse in formam Crucis; narratur ibi: «Ecclesiam in coemeterio in » formam crucis aedificare coepit, et aedificatione » peracta, altaribus quinque in ea compositis, in » honorem S. Johannis dedicavit, et dolium hapti» zandi de petra excisum in ea constitui fecit. »
11 Fontis vasculum ex antiquis *Constitutionibus* Richardi Episcopi Sarum *cap.* 18. ex *Constitutionibus* S. Edmundi Cantuar. Archiepiscopi *cap.* 10. et ex Concilio Wirgoniensi *c.* 5. debet esse lapideum juxta consuetudinem omnium passim Ecclesiarum. Instante tamen mortis periculo, cum 12
Baptismum in privatis aedibus conferri necesso est, praefatae Constitutiones infantes in vase ligneo tingi permittunt; sed expleto Baptisma hujusmodi vasa comburi praecipiunt. Figura va- 13
sis, uti Baptisterii, ut plurimum erat rotunda, qualis visitur in Baptisterio Pisano. Unum memorat S. Gregorius Turonens. in modum Crucis elaboratum. *Lib.* 1. *de glor. Martyr.* c. 23. Hoc vero vas positum erat in medio Baptisterii; et intrantes aedes Baptisterii descendebant tres gradus ad significandam sepulturam Christi. « Con» sepulti enim sumus cum illo per Baptismum » in mortem; ut quomodo Christus surrexit a » mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novi» tate vitae ambulemus. » S. Paul. *ad Rom.* 6. 4. Vide Casal.

Verecundiae ut consuleretur Baptizandorum, 14
cum multos utriusque sexus baptizari oporteret, quos veste undari consuetudo postulabat, viris et mulieribus diversus erat assignatus Baptisterii locus; viris qui prius baptizabantur a dextris, foeminis vero ad sinistram. Alcuinus *de divinis Officiis, cap. de Sabbato Sancto;* et quidem, ut refert Casalius (*de veter. Christianorum Ritibus cap.* 5.) *certis lignis hinc inde exurgentibus, quasi duplicem fontem adeuntes integra verecundia baptizabantur;* quod etiam colligimus ex *Catech.* S. Cyrilli Hierosolymit. ubi ipsos baptizandos monet in suscipiendo Baptismate viri cum viris, et mulieres cum mulieribus etc.

Altaria erecta videmus in Baptisteriis, in qui- 15
bus Sacra Mysteria celebrabantur, ut recens regenerati statim post susceptum Baptismum Corporis et Sanguinis Domini participarent, quod non paucis monumentis probari potest. Reliquiae San- 16
ctorum ibi recondita fuerunt. Gregorius Turonensis in *libro de Vita Patrum cap.* 7. dicit, quod in Baptisterio Divionensi *multae Sanctorum Reliquiae tenebantur;* immo P. Lazeri enumerat in sua *Dissert. della Consecrazione del Panteon n.* 5. translationem Reliquiarum Ss. Martyrum inter praecipuos ritus Consecrationis Baptisteriorum. Sed vetitum fuit in Concilio Antissiodorensi *an.* 17
578.*can.*14. ne mortui in Baptisteriis sepelirentur.

Vox Baptisterium praeter significationem al- 18
latam sumitur etiam pro libro, in quo ritus Baptismi et orationes describuntur, vel ordo ad baptizandum; quo sensu utitur S. Bonifacius Mogunt (in *Capitul. cap.* 16.): « Unusquisque Epi» scopus in sua Parochia diligenter discutiat suos » Presbyteros, et faciat, ut illorum signacula et » Baptisteria, bene faciant, et edoceant Presby» teros, quid in illo Baptisterio unumquodque » verbum vel sententia per se significet. »

BARBITONSORES

VID. VERB. *FESTA* N. 122.

BEATIFICATIO

VID. VERB. *CULTUS SANCTORUM*

BELLUM

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quoad ea, quae concernunt ejus esse, Divisionem, et Justitiam.*

1. Bellum differt a seditione, rixa, et duello. Bellum quid sit. — 2. Quid sit seditio. — 3. Quid sit rixa. — 4. Quid sit duellum. — 5. Bellum aliud est justum, et aliud injustum. — 6. Bellum justum quale sit. — 7. Bellum injustum quale sit. — 8. Bellum justum est duplex, unum defensivum, et alterum offensivum. — 9. Bellum justum defensivum quale sit. — 10. Bellum offensivum ad hoc ut sit justum tres potissimum conditiones requirit. — 11. Prima conditio qualis sit. — 12. Qualis sit secunda. — 13. Et qualis sit tertia. — 14. Priusquam Bellum instituatur debet proponi, et indicari causa parti adversae, quae si offerat convenientem satisfactionem, debet acceptari, nec potest juste Bellum inferri, nisi neganti satisfactionem; *usque ad* n. 17. — 18. Assignantur praecipuae justae causae in particulari, propter quas potest Bellum indici, et inferri; *usque ad* n. 28. — 29. Bellum non potest esse ex utraque parte justum materialiter, et a parte rei. — 30. Potest tamen ex utraque parte esse justum formaliter. — 31. Licet sufficiat opinio probabilis pro justitia Belli, si tamen justitia manet aequaliter dubia, et alter sit in possessione, non licet ei Bellum indicere. — 32. Subditi in dubio pro justitia Belli pro Rege ad Bellum eos vocante praesumere possunt eique parere, et militare, dummodo certo non constet causam esse injustam. — * 33. Quid sit Bellum publicum. — 34. Quinam negaverint jus Belli gentibus competere. — 35. Quomodo probari possit illud ex jure gentium naturali derivari. — 36. Quae non sint justae Belli causae. — 37. Nonnulla de genere armorum, nocendique modis. — 38. De jure hostium in res hostiles. — 39. Quomodo differant socii Belli ab auxiliatoribus Belli. — 40. Quid sit neutralitas.

ARTICULUS II. — *Quoad ea quae circa Bellum debent, et juste possunt, vel non possunt Reges, et Principes.*

1. Primo debent Reges antequam Bellum incipiant se certificare cum Consiliariis, Canonistis, et Theologis de ejus justitia, et gravi causa. — 2. Secundo intellecta ab ipsis Belli justitia, et a se coram Deo examinata, et pro tali cognita, debent Reges illam proponere parti adversae, quae si offerat competentem satisfactionem pro injuria, non possunt Bellum instituere. — 3. Tertio Reges ad muniendam Civitatem, vel Fortalitium aedificantes in fundo alicujus particularis, tenentur huic compensare pro rata. — 4. Quarto tenentur Reges injustum Bellum moventes, restituere universa, quae surripiunt. — 5. Quinto tenentur Reges injustum Bellum moventes, absolvere a juramento eos, quos fecerunt jurare. — 6. Sexto tenentur Reges datam publicam fidem servare. — 7. Possunt Reges primo licite repressalias concedere cum sequentibus conditionibus. — 8. Prima est, ut certo constet, incolas alterius Provinciae vel Regni fecisse injuriam, vel damnum intulisse. — 9 Secunda, ut alter Rex, vel Respublica de hoc moniti satisfacere culpabiliter recusent, vel negligant. — 10. Tertia, ut non inferatur plus damni, quam justa satisfactio requirit. — 11. Quarta, ut non concedantur in personas Ecclesiasticas. — 12. Secundo possunt Reges in Bello justo foedera inire cum Infidelibus et haereticis, dummodo sint in summa necessitate, et absit scandalum, et periculum Fidei. — 13. Tertio possunt Reges in Bello justo Civitates incendere, si aliter capi non possint, quamvis multi innocentes cum nocentibus occidantur. — 14. Quarto possunt Reges in Bello justo repetere expensas pro recuperatione factas, et hostibus victis possunt licite tributa imponere in compensationem, et poenam. — 15. Quinto possunt Reges Bellum instituere pro recuperatione bonorum, et rerum Ecclesiae. — 16. Non possunt Reges primo instituere Bellum sine gravi necessitate. — 17. Secundo non possunt Bellum indicere ex nocendi cupiditate vel ulciscendi crudelitate, vel dominandi libidine. — 18. Tertio non possunt Reges in Bello ab aliis juste moto, et a se etiam pro justo cognito, se armis defendere. — 19. Quarto non possunt Reges militibus justa stipendia et necessaria denegare, seu culpabiliter retinere. — 20. Hinc si defectu necessarii stipendii milites in Bello compellantur ad injustas rapinas, et alia damna innocentibus inferenda, tenentur ad omnium restitutionem.

ARTICULUS III. — *Quoad ea, quae licite possunt, vel non possunt Duces seu Officiales, et Milites.*

1. Primo possunt Duces militum in Bello justo licite uti insidiis. — 2. Secundo possunt licite Belli Duces in Bello justo ferro, et igne vastare terras hostiles, oppida, agros etc. et etiam totam Urbem depraedandam militibus tradere. — 3. Debent tamen servare modum justitiae vindicativae, ut poenae non excedant quantitatem injuriae. — 4. Tertio quamvis innocentes per se, et directe, occidere numquam liceat. — 5. Possunt tamen belli Duces indirecte, et per accidens eos licite occidere, quatenus victoria aliter obtineri non possit, quam v. g. per subversionem Civitatis etc. — 6. Hinc per accidens licitum est auferre naves, arma, pecunias, animalia, et devastare agros, etiam innocentium, et Ecclesiasticorum etc. si probabilis timor sit, quod injusti hostes iis ad resistendum usuri sint. — 7. Transacto tamen Bello, nisi ea bona fide absumpta sint, debent restitui talibus innocentibus propriae Reipublica innocentis. — 8. Si autem innocentes sint pars Reipublicae hostilis, et finis Belli aliter obtineri non possit, possunt etiam per se spoliari sine onere restitutionis. — 9. Quarto possunt Belli Duces juste bellantes sine peccato devastare agros, vineas etc. tributa imponere, et surripere pecunias etiam innocentibus subditis Regis hostilis. — 10. In tali tamen casu Rex ille nocens, qui causam damni inferendi subditis dedit, ipsis ad omnium compensationem in conscientia obligatur. — 11. Quinto licet per se non possint diripi, nec occupari bona Ecclesiastica. — 12. Possunt tamen Belli Duces surripere victualia, et alia bona intra Ecclesias deposita ab hostibus, et per accidens aliquando comburere etiam Ecclesias, si hostes iis utantur tamquam Castris ad pugnandum. — 13. Non possunt primo Belli Duces, aliique Officiales sine peccato ratione stipendii sibi dimidiati, aut male antehac persoluti, postea in lustratio-

ne militum ficta nomina conscribere, ut suppleatur stipendium. — 14. Nec licet eis compensatio, si fieri debeat cum fallacia, et falsitate. — 15. Et a fortiori nequeunt ficta militum nomina conscribere Officiales, qui integrum suum stipendium recipiunt. — 16. Secundo non possunt Officiales sibi arrogare, et retinere stipendium debitum militibus defunctis; sicuti nec Principes sibi retinere stipendia debita Officialibus defunctis. — 17. Tertio peccant mortaliter Belli Duces, si disciplinam militarem servare intermittant; ac milites ab injustis rapinis, praedis, stupris, aliisque flagitiis condignis poenis non coerceant. — 18. Quarto peccant Belli Duces, et tenentur ad restitutionem, si dissimulent, qua via velint exercitum ducere, ut sic a diversis Oppidis transitum redimentibus pecunias accipiant. — 19. Quinto similiter peccant Commissarii, aliique Ministri, et tenentur ad restitutionem, si aliqua Oppida militibus, victuariis, aliisque oneribus plus aequo onerent, ut ab aliis, qui se redimunt, pecunias accipiant. Vel si a privatis Dominis, aut domibus pecunias accipiant, ne eo milites imponant; aut ne Filios juste designatos pro militibus recipiant, unde alii incolae plus aequo graventur; aut e contra uni militi plura dent Chirographa ad diversas domos, aut plures ficte pro militibus praetendant, ut sic a pluribus se redimentibus pecuniam recipiant. — 20. Sexto peccant Belli Duces, et ad restitutionem tenentur, si partem stipendii militibus debiti sibi retineant, et exinde permittant militibus a rusticis, quae sibi necessaria sunt, extorquere injustis praedationibus, et vexationibus. — 21. Septimo peccant Belli Duces, Commissarii, aliique Ministri, si commeatum, vel victualia debita non administrent, aut negligendo curam victualium advehendorum, aut praebendo minori quantitate quam praescriptum sit, aut minori pretio, quam praescribantur, aut victualia corrupta ministrando, unde morbi, vel alia pericula oriantur. — 22. Octavo peccant Commissarii, qui Capitaneis rogantibus annotant plures milites quam habeant, et tenentur ipsi ad restitutionem, si Capitanei deficiant. — 23. Nono non possunt Belli Duces molestare Presbyteros, Monachos, Conversos, Peregrinos, Mercatores, Rusticos euntes, et redeuntes, et in agricultura existentes, et animalia, quibus arant etc. — 24. Milites in Bello justo possunt primo auctoritate Principis, vel Ducis Belli licite facere ea omnia, quae sunt necessaria ad consequendum finem justi Belli, et sic possunt licite procedere ad vastationes, spoliationes, praedationes, carcerationes, et caedes partis hostilis. — 25. Secundo milites subditi, et alii ante Bellum jam conducti praecipiente Principe possunt licite militare, et ad supradicta omnia procedere, etiamsi dubii sint de justitia Belli, dummodo eis certo non constet, causam esse injustam. — 26. Milites tamen liberi, et extranei, quamvis secundum aliquos possint etiam ipsi licite militare in Bello dubio, probabilior tamen, et communior sententia est, quod tenentur prius inquirere de justitia Belli. — 27. Tertio Milites possunt licite uti pabulatione in terra hostili; non autem in amica, si pabula sufficientia advehantur, aut possint emi. — 28. Si vero pabula sufficientia non advehantur, et ob inopiam emi non possint, tunc pabula fiunt communia ratione necessitatis; immo volunt varii, quod ex communi consuetudine licita sit talis pabulatio. — 29. Alii tamen dicunt licitam esse tunc talem pabulationem ratione extremae necessitatis, sed cum onere, quod cum primum poterit, fiat compensatio. — 30. Quarto milites capti in Bello, etiam ex parte capientium justo, nisi adsit specialis promissio, possunt licite fugere. — 31. Capti vero in Bello ex parte capientium injusto, et fugere, et bona hostium secum auferre possunt. — 32. Capti in Bello justo, si fugiant, non possunt Dominis insequentibus vi resistere. — 33. Possunt tamen vi resistere capti in bello injusto. — 34. Quinto possunt milites licite sibi retinere bona mobilia ab hostibus accepta in Bello justo. — 35. Esset tamen omnimode observanda, si quae alicubi vigeret lex particularis, consuetudo, ut spolia, et praedae in communi reponantur, et singulis aequaliter dividantur. — 36. Immobilia autem, quae occupantur, qualenus justam damni compensationem, vel pro injuria satisfactionem non excedant, spectant omnino ad Principem. — 37. Milites non possunt primo militare sola avaritia, atque cupiditate praedae, et non motivo justitiae. — 38. Secundo non possunt licite milites, sive subditi, sive alieni scienter, et voluntarie militare in Bello patenter injusto. — 39. Unde nequeunt absolvi, nisi velint quam primum commode poterunt curare dimissionem, et interim procurent, quantum sine periculo aequali possunt, abstinere ab actibus hostilitatis. — 40. Tertio non possunt milites sine gravi peccato, et onere restitutionis gravare insolitis, atque indebitis exactionibus homines innocentes, per quorum Terras non hostiles transeunt, vel apud quos hospitantur. — 41. Quarto non possunt milites a justo Bello deficere, et mortaliter peccant, si in pugna non consistant, et si, nisi palam desperata victoria, fugiant. — 42. Quinto non possunt milites sine gravi peccato stationem deserere, sed debent ipsam servare, et arcem sibi commissam defendere, etiam cum periculo certo vitae, quamdiu spes defendendi superest. — 43. Sexto non possunt milites sine gravi culpa transgredi seria mandata suorum Superiorum in iis, quae spectant ad justum Bellum, nec sine eorum facultate possunt a castris, vel exercitu discedere. — 44. Faidae quid essent, et quomodo paulatim extirpatae. — 45. Reprobatur opinio Auctoris n. 23. — 46. An sit peccatum, Bellum committere in die festo.

ARTICULUS IV. — *Bellum quoad Clericos omnes, sive Saeculares, sive Regulares.*

1. Clericis omnibus, sive Saecularibus, sive Regularibus est Jure Ecclesiastico prohibitum propria manu pugnare. — 2. Potest tamen Pontifex concedere Clericis facultatem manu propria pugnandi in Bello justo, maxime contra Infideles. — 3. Qua licentia expresse concessa, omne etiam irregularitatis incurrendae periculum tollitur. — 4. Clerici possunt in Bello justo cum legitima sui Superioris facultate assistere tamquam Cappellani, ut militibus Sacramenta ministrent. — 5. Quinimmo possunt Clerici aliis justum Bellum suadere. — 6. Insuper possunt Clerici invocare Principes Saeculares in subsidium ad bellandum contra Infideles, et Haereticos in defensionem Ecclesiae. — 7. Clerici habentes jurisdictionem temporalem, nedum possunt pro tuendis Juribus suae Ecclesiae vocare in auxilium Principes saeculares, sed etiam possunt Bellum legitima cum auctoritate indicere, exercitum conscribere, et arma ad pugnandum militibus praebere. — 8. Non debent tamen esse ipsi personaliter Praefecti, aut Ductores exercitus. — 9. Clerici, et Religiosi, qui non pugnandi, sed spiritualiter adjuvandi causa Bello justo intersunt, spolia hostium non minus, quam alii milites accipere, et retinere possunt, nisi de contraria Principis, aut supremi Ducis voluntate constet. — 10. Clerici omnes, et Religiosi urgente magna necessitate defendendi Urbem, licet non possint propria manu pugnare, possunt tamen moenia, et portas Urbis custodire. — 11. Immo ad id in repentino Bello tenentur.

ARTICULUS V. — *Quoad Irregularitatem, quae ratione Belli incurritur, vel non.*

1. In bello aliquem occidentes, vel mutilantes sive sint Clerici, sive Laici, incurrunt Irregularitatem. — 2. Etiamsi Bellum esset defensivum contra quoscumque, Clerici, et Laici aliquem occidentes, vel mutilantes, fiunt irregulares. — 3. Et etiamsi Bellum esset contra Infideles, et Haereticos pro defensione Patriae. — 3. Et de facto fuit concessa facultas a Pontifice Nuncio Portugalliae, ut dispensaret cum Ecclesiasticis, qui in casu inevitabilis necessitatis Infideles, seu haereticos defendendo Patriam occiderunt vel mutilarunt. — 5. Et tanto magis evadunt irregulares Clerici, et Laici aliquem occidentes, seu mutilantes in Bello aggressivo, quantumvis justo. — 6. Et per hoc Pius II. dispensavit in Irregularitate contracta a Religiosis, et Presbyteris in Africa Bellum gerentibus contra Mauros. — 7. Et sic etiam fuit responsum, et dispensatum in casu cujusdam Canonici. — 8. In Bello manifeste injusto sive offensivo, sive defensivo, licet pauci mutilentur, seu occidantur, vel etiam unus solus, evadunt irregulares omnes militantes, licet non omnes suis manibus mutilent, seu occidant. — 9. E contra vero in Bello manifeste justo, sive offensivo, sive defensivo evadunt irregulares solum occidentes, vel mutilantes propriis manibus. — 10. Solummodo vulnerantes, vel percutientes, et non occidentes, nec mutilantes, non fiunt irregulares. — 11. Clerici, sive laici pugnantes in Bello justo, et occidentes, vel mutilantes

inimicus, fiunt irregulares non ex delicto, sicut pugnantes in Bello injusto, sed solum ex defectu lenitatis. — 12. Et hanc Irregularitatem ex defectu lenitatis incurrunt etiam Equites Hierosolymitani, et alii omnes approbati a Sede Apostolica, si in Bello etiam contra infideles aliquem necaverint, vel mutilaverint. — 13. Et de facto in contingentia similium casuum fuit data dispensatio ab Irregularitate. — 14. 15. An et quando in Bello Irregularitas contrahatur. *Remissive*. — 16. An liceat Christiano viro militiae nomen dare.

ARTICULUS I.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT EJUS ESSE, DIVISIONEM, ET JUSTITIAM.

1 BEllum propriedictum differt a seditione, rixa,
et duello, quia Bellum est pugna multitudinis
2 contra multitudinem extraneam. Seditio est
pugna multitudinis contra multitudinem ejus-
3 dem Reipublicae, seu Communitatis. Rixa est pugna
4 paucorum contra paucos. Et duellum est pugna sin-
5 gularis unius contra unum. *Est in re communis.* Bel-
6 lum aliud est justum, et aliud injustum. Bellum justum est publica armorum assumptio solo animo Reipublicae tuendae, vel vindicandae facta. Colligitur *ex cap. Dominus noster* 2. *caus.* 23. *q.* 2. ubi ex verbis S. Augustini sic praecise dicitur: *Justa autem Bella definiri solent, quae ulciscuntur injurias, si qua gens, vel Civitas quae Bello petenda est, vel vindicare neglexerit quod a suis improbe factum est,*
7 *vel reddere quod per injurias ablatum est.* Bellum injustum est publica armorum assumptio sola nocendi cupiditate, ulciscendi crudelitate, rebellandi feritate, aut dominandi libidine, vel alio simili animo facta. Colligitur *ex cap. Quid culpatur* 4. *caus.* 23. *qu.* 1. ubi ex verbis S. Augustini sic habetur: *Nocendi cupiditas, ulciscendi crudelitas, implacatus, atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, et si qua similia haec sunt, quae in Bellis Jure culpantur.*

8 Bellum justum est duplex; unum defensivum,
9 et alterum offensivum. Bellum justum defensivum est, quo vis per injuriam illata vi repellitur; et hoc non solum publica, sed etiam privata auctoritate est cuilibet omni Jure permissum, cum cuilibet liceat omni Jure vim vi repellere, et se, suaque tueri, ut habetur *in leg.* 3. *ff. de. Justitia, et*
10 *Jure.* Bellum offensivum est, quo vis infertur injuriae vindicandae causa: ad hoc, ut sit justum, tres potissimum requiruntur conditiones, ex communi cum S. Thoma 2. 2. *q.* 40. *art.* 1. *in corpore* ubi sic habet: *Ad hoc quod aliquod Bellum sit ju-*
11 *stum, tria requiruntur.* Prima conditio requisita est legitima Principis Supremi auctoritas. *Primo quidem,* dicit S. Doctor, *auctoritas Principis, cujus mandato Bellum est gerendum; non enim pertinet ad personam privatam Bellum movere quia potest Jus suum in judicio Superioris prosequi.* Et haec prima requisita conditio colligitur *ex cap. Quid culpatur* 4. *caus.* 23. *quaest.* 5. ubi ex verbis S. Augustini sic habetur: *Ordo tamen ille naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, ut suscipiendi Belli au-*
ctoritas, atque consilium penes Principes sit. Secun- 12
da conditio requisita est causa justa; *Secundo,* dicit S. Doctor, *requiritur justa causa, ut scilicet illi, qui impugnantur propter aliquam culpam, impugnationem mereantur;* et haec secunda requisita conditio colligitur *ex c. Dominus noster* 2. *caus* 23. *q.* 2. ubi ex verbis S. Augustini sic habetur: *Justa autem Bella solent definiri, quae ulciscuntur injurias, si qua gens, vel Civitas, quae Bello petenda est, vel vindicare neglexerit quod a suis improbe factum est, vel reddere quod per injurias ablatum est,* et *cap. Justum est* 1. *caus* 23. *qu.* 2. ubi ex verbis S. Isidori sic habetur: *Justum est Bellum, quod ex edicto geritur de rebus repetendis, aut propulsandorum hostium*
causa. Tertia requisita conditio est recta intentio; 13
Tertio, dicit S. Doctor, *requiritur, ut sit intentio bellantium recta, qua scilicet intenditur vel ut bonum promoveatur, vel ut malum vitetur;* et haec tertia requisita conditio colligitur *ex cap. Apud veros* 6. *caus* 23. *quaest.* 1. ubi ex verbis S. Augustini sic habetur: *Apud veros Dei cultores etiam ipsa Bella pacata sunt, quae non cupiditate, aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, ut mali coerceantur, et boni subleventur.*

Istis tribus intervenientibus conditionibus po- 14
test juste Bellum institui; cum hoc tamen, quod 15
priusquam Bellum instituatur, debet proponi, et indicari causa parti adversae, quae si offerat convenientem satisfationem, debet acceptari, nec potest juste Bellum inferri, nisi negata satisfatione; Bellum enim debet semper esse ultimum remedium injuriae vindicandae, vel Juris recuperandi, quia bellare non voluntatis, sed necessitatis est; *cap. Noli* 3. *caus.* 23. *qu.* 1. ubi ex verbis S. Augustini sic praecise habetur: *Pacem debet habere volun-*
tas, Bellum necessitas, propter ingentia mala, quae 16
secum affert Bellum, cum sit perditio substantiae corporis, et animae, *ut in Authent. de armis in princip.* et notat Glossa 1. *in leg. unic. Cod. publicae laetitiae lib.* 12. *et ex annot. ad decis.* 29. *num.* 9. *part.* 8. Rotae Romanae: *Bellum vere Bellua est, et omnia devorat.* Et per hoc sic praecipit Deus *Deuter.* 20. *num.* 10. *Si quando accesseris ad expugnandam Civitatem, offeres ei primum pacem.* Et *Jud.* 20. *num.* 12. *Filii Israel miserunt nuntios ad omnem Tribum Beniamin, ut traderent viros de Gabaa ad satisfaciendum injuriae illatae uxori Levitae pri-*
usquam Bellum inferrent. Et quod Bellum antequam 17
instituatur, debeat prius indici, habetur *ex cap. Justum est* 1. *caus.* 23. *quaest.* 2. ubi ex verbis S.

Isidori sic dicitur: *Justum est Bellum, quod ex edi-*
cto geritur, et Correctores Romani, et Glossa ibi:
Edicto, in codicibus Isidori, et in manuscriptis legi-
tur ex praedicto, citat enim *Ciceronem ex libris de*
Repub. qui negat justum esse Bellum nisi denunciatum,
nisi indictum.
18 Ut autem ab omnibus prae oculis habeantur ju-
stae causae in particulari, propter quas potest
Bellum indici, et inferri, satius duxi hic praecipuas
19 adducere. Primo, ut recuperetur Civitas, vel Pro-
vincia ab hostibus injuste capta, textu claro *in cap.*
Justum est 1. *caus.* 23. *q.* 2. ibi: *Justum est Bellum,*
quod ex edicto geritur de rebus repetendis, aut
20 *propulsandorum hostium causa.* Secundo ut Subdi-
ti, et Vassalli rebelles ad debitam obedientiam
redigantur; *Qui enim resistit potestati, Dei ordina-*
tioni resistit; ad Roman. c. 13. *num.* 2. et habetur
exemplum *in* 2. *reg. c.* 20. *num.* 21. ubi fuit insti-
tutum praelium contra Abelam David rebellem,
ibi: *Homo de Monte Ephraim Seba filius Bochri*
cognomine, levavit manum suam contra Regem Da-
vid: tradite illum solum, et recedemus a Civitate. Et
expresse habetur *in cap. Noli* 3. *caus.* 23. *qu.* 1.
his verbis Sancti Augustini: *Rebellanti et resistenti*
violentia redditur, Et haec ratio movendi Bellum
tamquam legitima iterum comprobatur auctoritate
ejusdem Divi Augustini *c. quid culpatur* 4. *caus.* 23.
21 *q.*1.Tertio, ut obtineantur, quae Jure gentium per-
missa sunt, et per injuriam denegantur, ut est v.
g. transitus sine mora, et sine nocumento per
unam regionem in aliam, et ob hanc causam Is-
raelitae justum Bellum moverunt contra Amor-
rhaeos; Numer. *c.* 21. *num.* 21. *et seq.* et pro justo
laudatur *in cap. Notandum* 3. *caus.* 13. *qu.* 2. prae-
cisis istis verbis S. Augustini: *Notandum est sane*
quemadmodum justa Bella gerebantur a filiis Israel
contra Amorrhaeos, innoxius enim transitus denega-
batur, qui Jure humanae societatis aequissimo patere
22 *debebat.* Quarto, ad vindicandam gravem contume-
liam Principi, vel Reipublicae illatam, ut fecit
David 2. Regum *c.* 10. *n.* 4. *seq.* contra Hanonem
Regem Ammonitarum pro illata injuria suis Le-
gatis in radendo dimidiam partem barbae eorum,
et praecidendo vestes eorum medias usque ad na-
23 tes. Quinto, adultionem sumendam de Rege, vel
Republica, qui hosti injustum Bellum gerenti
auxilium praebet, ut fecit pariter David contra
Syriam Damasci auxilium ferentem Adarezer Re-
gi Soba, 2. Reg. *c.* 8 *num.* 5. *Venit quoque Syria*
Damasci, ut praesidium ferret Adarezer Regi Soba:
et percussit David de Syria viginti duo millia virorum.
Sexto, ad vindictam sumendam contra eos, qui 24
injuste prohibent ne puniantur rei, et nocentes,
quos puniri Reipublicae multum interest, ut patet
Judic. c. 20. *num.* 8. *et seq.* de Bello moto a reli-
quis Tribubus Israel contra Tribum Beniamin,
quia nolebat puniri homines de Gabaa, qui imma-
ne scelus commiserant in uxorem Levitae, ibi: *Et*
possumus pugnare contra Gabaa Beniamin, et red-
dere ei pro scelere, quod meretur. Septimo, ad vindi- 25
candos eos, qui cum Rege, vel Republica initum
foedus violarunt gravi illius damno, et dedecore,
ut patet 4. Reg. *c.* 3. *num.* 5. *et. seq.* ubi ut prae-
cise dicitur in ejus Summario, *ob praevaricatum a*
Rege Moab, foedus quod cum Rege Israel habebat,
ascendunt adversus illum Rex Israel, Rex Juda, et
Rex Edom. Octavo, ut sociis, et confoederatis 26
auxilium justum feratur, ut fecit Abram Genesis
c. 14. *n.* 14. *et seq.* pro sibi confoederatis Regibus
Sodomorum, et Gomorrhae, et Lot filio Fratris
sui, ibi: *Hi enim pepigerant foedus cum Abram.*
Quod cum audisset Abram, captum videlicet Lot
fratrem suum, numeravit expeditos vernaculos suos
trecentos decem et octo, et persecutus est eos usque Dan,
et divisis sociis irruit super eos nocte, percussitque
eos. Nono, licitum est Bellum contra Haereticos, 27
aut subditos lapsos in Haeresim, et alios secum
trahentes, atque dissentiones, et rebelliones in
Regno vel Provincia excitantes, ut colligitur ex
cap. Quid culpatur 4. *caus.* 23. *quaest.* 1. Decimo, 28
licet Bellum indicere Infidelibus, si praedicationem
Evangelii impediant, et Praedicatoribus Fidei
transitum ad alias Provincias denegent, quia sic
faciunt contra Jus, qnod a Christo habet Ecclesia
evangelizandi ubique; Marci 16. *num.* 15. *Euntes*
in mundum universum, praedicate Evangelium omni
Creaturae.(*)Bellum licet non possit esse ex utra- 29
que parte justum materialiter, et a parte rei,
quia realiter, et a parte rei soli uni parti potest
competere Jus; potest tamen ex utraque parte 30
esse justum formaliter, quatenus unus certo judi-
cat habere Jus certum ad rem, et revera habeat;
et alter certo judicat idem, sed cum invincibili
ignorantia Juris certi alterius. Cum enim ex utra- 31

(*)Ob solam tamen infidelitatem non posse aliquem Bellum indicere Infidelibus, neque etiam ex licentia Papae; docent Diana *Part.* 6. *tr.* 4. *resol.* 15. Molina *t.* 1. *disp.* 105. *et* 106. Coninch *disp.* 31. *de bello dub.* 2. *num.* 54. Castro-Palaus *tom.* 1. *tract.* 7. *disp.* 5. *punct.* 3. *num.* 7. et alii. Si vero apud Infideles sit usus humanae carnis, immolatio innocentium, aut similia, possunt propter ea sola debellari, etsi nemo ex illis innocentibus auxilium imploret, et singuli sua sorte contenti vivere dicantur; Molina *tom.* 1. *tr.* 2. *disp.* 106. Bannez *in* 2. 2. *quaest.* 10. *art.* 10. Victoria *Relect.* 2. *de Indis, num.* 15. Hurtad. de Mend. *volum.* 1. *disp.* 75. *sect.* 1. §. 22. Immo ob solam idololatriam, et violationem juris naturae id permittunt multi, saltem accedente licentia Pontificis, et quotiescumque moniti ab iis non desistant; Innocentius *in cap. quod super, de voto num.* 4. *et* 9. et ibi Ancharanus, et Abbas; Ancharanus, et Boichus *in cap. gaudemus, de divortiis*; Zabarella *in Clement.* 1. *de testib.* num. 6. Sylvester. *v. Judaeus num.* 4. *v. Infidelitas q.* 8. *et* 9. *et v. Papa quaest.* 7. Armilla *v. Infidelitas*; Tabiena *eod. v. num.* 32. *et* 33. Major *in* 2. *sent. dist.* 44. *quaest.* 3. *et in* 4. *sent. dist.* 47. *quaest.* 4. *art.* Mastrilius *de Magistrat. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 10. Jo. Solorzanus *de Indiarum Jure lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 26. et alii. *(Edit. Barbiel.)*

que parte facta diligenti discussione possint esse causae et rationes probabiles de jure, vel injuria, potest ab utraque parte juste Bellum institui, quia quilibet in praxi tuto sequitur opinionem sibi vere probabilem. (*) Sic cum praxi Doctores
31 communiter. (**) Licet autem sufficiat opinio probabilis pro justitia belli; si tamen justitia maneat aequaliter dubia, et alter sit in possessione, non licet ei Bellum indicere, cum melior sit conditio
32 possidentis. Subditi autem in dubio de justitia Belli pro Rege ad Bellum eos vocante praesumere, eique parere et militare possunt, dummodo certo non constet causam esse injustam, habetur expresse in *cap. Quid culpatur* 4. *caus.* 13. *quaest.* 1. ubi ex verbis S. Augustini sic dicitur: « Vir » justus, si forte sub Rege homino etiam sacrile» go militet, recte potest illo jubente bellare, si » vice pacis ordinem servans, quod sibi jubetur, » vel non esse contra Dei praeceptum, certum » est, vel utrum sit, certum non est; ita ut for» tasse reum faciat Regem iniquitas imperandi, » innocentem autem militem ostendat ordo ser» viendi,» et ratio est, ut dicit Glossa hic:« In du» biis semper est obediendum ...quia licet Dominus » peccet praecipiendo, tamen subditus non pec» cat obediendo. »

ADDITIONES CASINENSES

33 Bellum a Cicerone definitur: *certatio per vim*, a Grotio: *status certantium per vim.* Quae quidem definitio Bellum tum privatum tum publicum complectitur. Bellum vero publicum, seu gentium proprium, est illud, quod geritur inter gentes eorum auctoritate, qui summum imperium in civitate habent. Quapropter si cives vel inter se, vel etiam cum exteris gentibus, inconsultis imperantibus praelia committunt, non est censendum publicum Bellum.

34 Jus Belli gentibus competere lege naturali pariter ac divina Manichaei negabant. Quos abunde refutat Augustinus *l.* 22. *contra Faustum v.* 74. 75. ubi Joannis et Christi Domini auctoritate milites non esse homicidas ostendit sed ministros legis, et non ultores injuriarum suarum, sed salutis publicae defensores. Postea Anabaptistae Bellum non naturali nec veteri divinae legi repugnare, verum Christianae docuerunt, cum Christus dicat, *discite a me, quia mitis sum et humilis corde; Matth. c.* 11. *v.* 19. et percutienti nobis maxillam, alteram praebere hortetur. Contra quos adeundus Bellarmin. *Tom.* 1. *Controv. lib.* 3. *c.* 14. 15. 16. et Becanus *Manual. Controv. lib.* 4. *c.* 4. Lutherus denique bella Turcis illata hac Propositione damnavit: *praeliari adversus Turcas est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos;* quae est trigesimaquarta inter damnatas a Leone P. X.

Cum juribus absolutis, et hypoteticis, quae tum 35
naturaliter, tum accedente hominum facto, gentibus sunt attributa, conjunctum est jus securitatis; et cum jure securitatis jus indemnitatis, defensionis, et praecautionis. Si nulla suppetat via haec jura benignioribus mediis tuendi, necessitas dat jus violentiae, seu belli, ne quae gentibus natura concessit, ea aliorum hominum malitia eludantur. Itaque ex jure gentium naturali origo seu jus Belli derivatur, et inter jura transeuntia, quae cuivis civitati competunt est connumerandum.

Ob sola peccata contra naturam commissa, Bel- 36
lum inferre non licet. *Cum enim*, inquit Vasquius (*Illustr. Controv. l.* 1. *c.* 24. *n.* 4.) *omne peccatum sit contra naturam, ex quolibet peccato liceret infidelibus Bellum indicere; et pari ratione Christianis peccantibus eadem mala inferri possent; qui cum omni die, omni hora, omni denique temporis momento innumera peccata non secus quam reliquae gentes committant, possent inter se perpetuo praeliari, quasi Bellum indictum sibi esse pro comperto, et notorio habere deberent, mutuaeque rapinae, caedes, incendia passim et impune fierent.* Nec justa est belli inferendi causa vel cupiditas dominandi, vel amplificatio imperii, vel praedandi ac ditescendi propositum, vel denique solum incrementum extraneae potentiae, et ratio aequilibrii, seu conservandae aequalitatis virium inter gentes, nisi id pactis inductum sit, aut nisi praepotentia unius gentis argumentis minime dubiis ad subigendas alias gentes tendere videatur.

De genere armorum, nocendique modis pu- 37
tant nonnulli vix dari arma, quae stricto naturae

(*) Non omnes fortasse Jurisconsulti, ne quid de Sacris verisque Theologis dicam, huic subscribent sententiae, posse videlicet Bellum institui ab eo, qui opinione dumtaxat probabili pro ejus justitia ducitur. Sane Grotius Jurisperitorum facile princeps, contrarium statuit, firmatque *l.* 2. *de Jur. Belli et Pac. c.* 23. §. 4. ubi posteaquam ex Aristotele probabilia esse ait, *quae omnibus videntur, aut plurimis, aut certe Sapientibus*, prosequitur: *Sicut in facti quaestionibus id pro vero habetur, unde plures maximeque idonei stant testes, ita sententiarum eas sequendas, quae plurimis praestantissimisque nitantur auctoribus.* Affert veterum Romanorum Christianorumque exemplum: *Sic Romani veteres, nonnisi consulto collegio Fecialium ad id instituto; Imperatores christiani vix nisi auditis Episcopis bella suscipiebant.* Tandem §. 5. regulam perhibet generalem; *Accidere autem*, inquit, *in multis controversiis potest, ut ab utraque parte favorabilia se ostendant argumenta, sive intrinseca, sive ab aliorum auctoritate.* Quid tum facto opus est? Respondet Vir Clar. *Id cum accidit, si res mediocres sunt, de quibus agitur, videtur vitio carere posse electio, in utramvis partem ceciderit. At, si de re magni momenti . . . . praeferenda est pars tutior.* Hoc dato principio, concludit §. 6. *Maximi momenti est Bellum, ut ex quo mala plurima etiam in innocentes sequi soleant. Ideo inter Sententias alternantes vergendum ad pacem.*

(*) Sic Josue juste debellabat ex imperio Dei Amorrhaeos, aliasque gentes, dum illae ignorantes invincibiliter id jus; quo Deus potest libere de Regnis disponere, juste se defendebant; Abulensis 11. *cap.* Josue. (*Edit. Barbiel.*)

jure prohibita sint. Venenata arma cultae gentes exterminarunt. Inedia, siti, terrore expugnari hostes humanius est, quam fuso sanguine. Peregrinis in hostili solo repertis, aeque ac hostibus in territorio pacato deprehensis parcendum est. Subditi hostium, qui in regione inveniuntur illius qui Bellum indicit, protinus capi non possunt, sed tuta iis discedendi facultas est concedenda. Crudelitatis bellicae est occidere innocentes et inermes. Eos vero capere licet, ut ita hostis ad redemptionem, et pacem compellatur, nec ut eorum periculum devitetur, a navi, domo, urbe, tormentis petenda abstineri oportet.

38 Vastatio, seu actus, quo res hostiles corrumpuntur, vel destruuntur, eatenus est justa, quatenus hostium vires per eam minuuntur; latiusque patet direptio, ereptio, depraedatio, occupatio, per quas vires agentium etiam augentur.

39 Qui ad communem injuriam vindicandam communes vires jungunt *socii Belli* dicuntur, *auxiliatores* vero qui alteri genti belligeranti subsidia mittunt ex foedere ante vel post initum Bellum contracto. Socii suo nomine, tamquam principales, agunt, et sibi acquirunt quod hosti eripiunt; auxiliatores alienae causae accedunt, et, salvis expensis bellicis, omnia acquirunt genti principali.

40 *Neutralitas* est status illarum gentium, quae aliarum Bello se minime immiscentes, neutri parti favent, neutri adversantur. Hic status cuique genti liber est, et potest etiam interdum pactis definiri, et tum neutralitas dicitur *pactitia*. In gentem etiam et regionem neutralem quaedam tamen fieri licite et juste possunt favore necessitatis, uti in ea praesidium collocare. De quibus omnibus consule Zallinger. *Instit. Juris Naturalis lib.* 4. *cap.* 5.

ARTICULUS II.

QUOAD EA QUAE CIRCA BELLUM DEBENT, ET JUSTE POSSUNT, VEL NON POSSUNT REGES ET PRINCIPES.

1 Reges primo debent, antequam Bellum incipiant, omni diligentia curare, ut certi sint de ejus justitia, et gravi causa, nam ante talem diligentem consultationem, et judicium de justitia, Bellum aggredi nulla recta intentione formali cohonestari potest, sed mortalis temeritas, et injustitia est, adeoque pro hac cognoscenda Belli justitia praestat habere non tantum peritos, sed etiam probos Consiliarios, non solum Civiles, sed etiam Canonistas et Theologos, a quibus omnibus curent justitiam Belli secundum Leges Canonicas et Evangelicas examinari, et libere pro conscientia edici; non, ut Achab, qui nolens veridicum Michaeam audire, sed solum falsarios adulatores

2 in Bello misere periit; 3. Reg. *cap.* 22. Secundo, intellecta a Consiliariis et Canonistis, et Theologis Belli justitia, et a se etiam coram Deo examinata, pro tali cognita, debent Reges illam proponere, et indicare parti adversae, quae si offerat competentem satisfactionem pro jure, vel pro injuria, non possunt Bellum instituere, quia *ex cap. Noli* 3. *caus.* 23. *quaest.* 1. *Pacem debet habere voluntas, Bellum necessitas.* Tertio Reges ad 3
muniendam Civitatem, vel Fortilitium aedificantes in fundo alicujus particularis, tenentur huic compensare pro rata, ita ut omnes aequaliter ferant damnum, quia licet privati teneantur subvenire necessitati communi, tamen tantum tenentur secundum justitiam distributivam et aequaliter ad alios; Molina *de justitia tom.* 9. *dist.* 47. *circa med.* Card. de Lugo *de justitia disp.* 6. 61. et alii passim. Quarto tenentur Reges injustum 4
Bellum moventes restituere universa, quae occupant, et surripiunt; *cap. Sicut* 29. *de jurejurando.* Quinto tenentur Reges injustum Bellum mo- 5
ventes, absolvere a juramento eos, quos fecerunt jurare; *cit. cap. Sicut* 29. *de jurejurando* §. *juramentum.* Sexto tenentur Reges datam publicam 6
Fidem servare hostibus suis etiam in Bello injusto; *cit. cap. Noli,* ubi ex verbis S. Augustini sic praecise habetur: *Fides quando promittitur, etiam hosti servanda est, contra quem Bellum geritur.*

Possunt Reges primo licite represalia conce- 7
dere his conditionibus: Prima est, ut certo con- 8
stet incolas alterius Provinciae, vel Regni fecisse injuriam, vel damnum intulisse. Secunda, ut alter 9
Rex, vel Respublica de hoc moniti satisfacere culpabiliter recusent, vel negligant. Tertia, ut 10
non inferatur plus damni, quam justa satisfactio requirit. Quarta, ut non concedantur in personas 11
ecclesiasticas, quia represalia concedi, et extendi contra personas ecclesiasticas, vel eorum bona est prohibitum sub poena excommunicationis ipso Jure lata in personas particulares et Interdicti in Communitatem, nisi talis praesumpta licentia intra mensem post diem concessionis revocetur; *cap. unic. de injuriis in* 6.

Secundo possunt Reges in Bello justo foedera 12
inire cum Infidelibus, et Haereticis, dummodo sint in summa necessitate, et absit scandalum, et periculum Fidei; S. Antoninus 3. *part. tit.* 4. *c.* 2. §. 11. « Puto infideles pacificos, non habentes » guerram active, nec passive nobiscum, immi- » nente necessitate licite posse vocari; aliter non. » Sic etiam sentit Nicolaus de Lyra *in* 1. *n.* 1. *Reg.* 28. de Davide loquens his verbis: « In tali Bello » (*idest Davidis contra Saul*) justo poterat licite » uti Philisthinorum, qui erant infideles, consor- » tio, et auxilio... nec peccasset David, si habebat » justum Bellum contra Saul, quod potuit esse... » poterant enim ipsi Filii Israel cum Philisthaeis » facere, etsi non foedera perpetua, tamen treguas » ad tempus, et juramenta firmare. » Et est com-

munior Doctorum, quod hoc per se liceat, quamvis in praxi, ratione circumstantiarum vix umquam, ut cum multis docet Diana *tom.* 2. *post pag.* 10. referens exemplum cujusdam Regis, qui moriens dicebat: *Perii, quia volui esse foederatus ei, qui hostis est Christiani nominis.*

13 Tertio possunt Reges in Bello justo Civitates incendere, si aliter capi non possint; quamvis multi innocentes cum nocentibus occidantur, quia non directe occiduntur; constat exemplo *Josue* 8. *num.*
14 2. *et seq.* Quarto possunt in Bello justo repetere expensas pro recuperatione factas, et hostibus victis possunt licite tributa imponere in compensa-
15 tionem, aut poenam. Quinto possunt Reges Bellum instituere pro recuperatione bonorum, et rerum Ecclesiae; Nicolaus I. *in decr. tit. de bellis cap.* 2. *et cap. Auctoritatem* 2. *caus.* 15. *quaest.* 6.

16 Non possunt Reges primo sine gravi necessitate Bellum instituere; *cap. Noli* 3. *caus.* 23. *quaest.*
17 1. et *c. Si nulla urget necessitas* 15. *caus.*23.*q.* 8. Secundo non possunt Bellum indicere ex nocendi cupiditate, vel ulciscendi crudelitate, vel animo implacabili, vel dominandi libidine, textu expresso
18 *in c. Quid culpatur* 4. *caus.*53.*q.*2. Tertio non possunt Reges in Bello ab aliis juste moto, et a se etiam pro justo cognito se armis defendere, quia circa eamdem rem non possunt duo habere Jura contraria, et sic se injuste defendentes, sicuti alii injusta Bella moventes, tenentur ad restitutionem omnium damnorum tam proprii Regni, quam alieni, subditis
19 illatorum; *cap. Sicut* 29. *de Jurejurando.* Quarto non possunt Reges militibus justa stipendia, et
20 necessaria negare, seu culpabiliter retinere. Et si defectu necessarii stipendii, milites in Bello compellantur ad injustas rapinas, et alia damna innocentibus inferenda, tenentur ad restitutionem, tum ipsis militibus, tum aliis, qui ab iis damnum acceperunt, ut communiter sentiunt Doctores, *quia* (ut dicitur *in cit. cap. Quid culpatur,*) *propter Bella necessario militi stipendium praebetur.*

ARTICULUS III.

QUOAD EA, QUAE LICITE POSSUNT, VEL NON POSSUNT DUCES, SEU OFFICIALES, ET MILITES.

1 Possunt primo Duces militum in Bello justo licite uti insidiis, textu expresso *in cap. Dominus* 2. *caus.* 23. *quaest.* 2. ubi ex verbis S. Augustini, sic legitur: *Cui bellare fas est ..... cum justum Bellum susceperit, utrum aperta pugna, utrum insidiis vincat, nihil ad justitiam interest;* colligitur etiam ex *cap. Utilem* 25. *caus.* 22. *quaest.* 2. et constat licitum esse ex *cap.* 4. *n.* 2. *et. seq. Josue,* ubi Deus imperat Josue, ut Urbis Hai habitatoribus Israelitarum hostibus ponat insidias, ibi: *Pone insidias Urbi post eam. Surrexitque Josue, et omnis exercitus bellatorum cum eo .... praecepitque eis dicens: Ponite insidias post Civitatem, nec longius recedatis.... Nobis ergo fugientibus, et illis persequentibus, consurgetis de insidiis, et vastabitis Civitatem ...... Insidiae, quae latebant, surrexerunt confestim et pergentes ad Civitatem ceperunt, et succenderunt eam.*

Secundo possunt licite Belli Duces in Bello ju- 2
sto, ferro, et igne vastare terras hostiles, oppida, agros, occupare hostium bona immobilia, bonisque suis spoliare quosvis nocentes, et etiam totam Urbem depraedandam militibus tradere, ut patet ex allato exemplo Josue; et est communis Doctorum, qui tamen dicunt debere servare modum 3
justitiae vindicativae, ut poenae non excedant quantitatem injuriae, ut scilicet tantum occupent, vel vastent Duces juste bellantes, quantum requiritur ad recuperationem juris et possessionis ablatae ad refundendos sumptus Belli, aestimatis etiam periculis, laboribus, aliisque incommodis, et poena, vel vindicta debita pro qualitate, et proportione injuriae.

Tertio quamvis innocentes per se, et directe 4
occidere numquam liceat, quia est intrinsece malum, juxta illud Exodi 23. *num.* 7. *Insontem, et justum non occides;* possunt tamen Belli Duces 5
indirecte, et per accidens eos licite occidere, quatenus victoria aliter obtineri non possit, quam v. g. per subversionem Civitatis, aut submersionem navis, in qua innocentes cum nocentibus pereunt: concesso enim fine principali, conceduntur omnia ad illum finem obtinendum necessaria. Et hac ra- 6
tione per accidens licitum est auferre naves, arma, pecunias, commeatum, equos, aliaque animalia, et devastare agros etiam innocentium, et Ecclesiasticorum, qui non sunt partes Reipublicae hostilis nocentis, si probabilis timor sit, quod injusti hostes iis ad resistendum usuri sint. Trans- 7
acto tamen Bello, nisi ea bona fide in ipsum usum justi Belli absumpta sint, omni Jure ablata illa restitui debent talibus innocentibus propriae Reipublicae innocentis. Si autem innocentes sint 8
pars Reipublicae hostilis, et finis Belli aliter obtineri non possit, possunt etiam per se spoliari talibus bonis absque onere restitutionis, quia cum sint pars Reipublicae, possunt propter hujus delicta puniri in iis bonis, quae subsunt Reipublicae dominio.

Quarto possunt Belli Duces juste bellantes sine 9
peccato devastare agros etc. tributa imponere, et surripere pecunias, et alia bona etiam innocentibus subditis Regis hostilis, licet ipse solus Rex deliquerit, vel injuriam intulerit, quia scilicet opus est ad diminuendas vires partis adversae, cum alio modo justa vindicta sumi, et debita satisfactio obtineri non potest a Rege nocente, in cujus odium affliguntur subditi. In tali tamen casu Rex 10
ille nocens, qui causam damni inferendi subditis dedit, ipsis ad omnium compensationem in con-

scientia obligatur omni Jure. Communis sententia, sed neque particularis praxis.

11 Quinto licet per se non possint diripi. nec occupari bona Ecclesiae, et personarum Ecclesiasticarum, *ex cap. Innovamus* 2. *de treuga et pace;*
12 possunt tamen Belli Duces surripere victualia, et bona intra Ecclesias deposita ab hostibus, et per accidens aliquando comburere etiam Ecclesias, et bostes ab iis extrahere, in iis spoliare, et occidere, si v. g. Ecclesia tamquam Castro ad pugnandum utantur; Sylvester *verb. Bellum n.* 11. Mendo *in epitom. n.* 7. Bonacina *de Contractibus D.* 2. *q. ult. sect.* 1. *punct. ult.* §. 3. et alii passim.
13 Belli Duces, aliique Officiales non possunt primo sine peccato ratione stipendii sibi dimidiati, aut male ante hac persoluti, postea in lustratione militum ficta nomina conscribere, ut suppleatur stipendium, quia est contra regulas compensationis, ob maximum, et evidens damnum Rei-
14 publicae, quae inde periclitari posset. Nec licet compensatio, si fieri debeat cum fallacia, et fal-
15 sitate. Et a fortiori nequeunt ficta militum nomina conscribere Officiales, qui integrum suum stipendium recipiunt; si id faciant, peccant mortaliter, et tenentur ad restitutionem, nisi eos excuset indulgentia, et conniventia Regis. Arsdekin *tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 6. *qu.* 1. Sporer. *tract.* 5. *in praecept. decal. cap.* 2. *sect.* 2. *n.* 125. Felix Potestas, la Croix, et alii passim.
16 Secundo non possunt Officiales sibi arrogare, et retinere stipendium debitum militibus defunctis, sicuti nec Principes sibi retinere stipendia debita Officialibus defunctis, quia Jus ad talia stipendia devolvitur ad haeredes, sicuti aliae actiones, et credita defunctorum, nec apparet unde Jus Officialibus, et respectivo Principibus possit competere, nisi dantes nomen militiae videantur in hoc consensisse; quod tamen non est praesumendum; Arsdekin *loco cit. q.* 2. La Croix *lib.* 3. *par.* 1. *art.* 2. *n.* 879. et alii.
17 Tertio peccant mortaliter Belli Duces, si disciplinam militarem servare intermittant, et milites ab injustis rapinis, praediis, stupris, aliisque flagitiis condignis poenis non coerceant, et inde obligationem restitutionis contrabunt, cum ex justitia obligati sint ad ejusmodi damna impedienda in quantum possunt. *Communis.*
18 Quarto peccant Belli Duces, et tenentur ad restitutionem, si dissimulent, qua via velint exercitum ducere, ut sic a diversis Oppidis transitum redimentibus, pecunias accipiant, quia uno tantum loco debetur ejus transitus, nec possunt ipsi illum venalem facere, aut pro libito hos prae illis gravare, neque Princeps ipse hoc concedere potest cum tanto Reipublicae detrimento; Molina, Bonacina, Dicastil. Coninch, Arsdekin *loc. cit. q.* 3. et alii passim.
19 Quinto similiter peccant Commissarii aliique Ministri, et tenentur ad restitutionem, si aliqua oppida militibus, victuariis, aliisque oneribus plus aequo onerent, aut ab aliis, qui se redimunt, pecuniam accipiant, vel si a privatis Dominis, aut Domibus pecunias accipiant, ne eo milites imponant, aut ne filios juste designatos pro militibus recipiant, unde alii incolae plus graventur, quam necesse sit, aut e contra uni militi plura dent Chirographa ad diversas domos, aut plures ficte pro militibus praetendant, ut sic a pluribus se redimentibus, pecuniam recipiant; Arsdekin *loc. cit. q.* 6. Molina *tom.* 2. *tr.* 2. *disp.* 117. Petr. Navarr. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 285. Diana, et alii passim, quia tenentur justitiam distributivam servare, ut aeque quantum fieri potest, loca, et familiae graventur; tunc autem ob pecuniam ab aliis receptam, magis reliqua loca gravarentur, quod, ut omnibus patet, est injustum, nisi pecuniam illam in gravatorum levamen impendant.

Sexto peccant Belli Duces, et ad restitutionem 20
tenentur, si partem stipendii militibus debiti sibi retineant, et exinde permittant militibus a rusticis, quae sibi necessaria sunt, extorquere injustis praedationibus et vexationibus. *Communis.*

Septimo peccant Belli Duces, Commissarii, a- 21
liique Ministri, si commeatum, vel victualia debita non administrent, aut negligendo curam victualium advehendorum, et bujusmodi, aut praebendo minori quantitate quam necesse, vel praescriptum sit: aut minori pretio, quam praescribatur, aut victualia corrupta ministrando, unde morbi, vel alia pericula oriantur. *Doctores communiter.*

Octavo peccant Commissarii, qui Capitaneis 22
rogantibus annotant plures milites quam habeant, et tenentur ipsi ad restitutionem, si Capitanei deficiant; cooperantur enim ad grave damnum Reipublicae, quae defectu necessariorum militum, pro quibus stipendia solvit, posset, ut dictum est, periclitari. La Croix *loco cit. n.* 876. Arsdekin, et alii.

Nono non possunt Belli Duces molestare Pre- 23
sbyteros, Monachos, Conversos, Peregrinos, Mercatores, Rusticos, euntes, et redeuntes, et in agricultura existentes, et animalia, quibus arant, et semina portant ad agrum, textu expresso *in cap. Innovamus,* 2. *de treuga et pace,* his praecisis verbis: *Innovamus, ut Presbyteri, Monachi, Conversi, Peregrini, Mercatores, Rustici euntes, et redeuntes, et in agricultura existentes, et animalia, quibus arant, et semina portant ad agrum, congrua securitate laetentur.* Verum hic Canon, sicuti alius *capit. Treugas* 1. *h. tit.* ubi bellare prohibetur *a quarta feria post occasum solis usque ad secundam feriam in ortu solis, ab Adventu Domini usque ad octavam Epiphaniae, et a Septuagesima usque ad octavam Paschae,* non videtur usu receptus, ut notant Glossa, Panormit. Engel, et alii, *ibidem;*

quis enim hosti, nec Pontificia, nec Caesarea statuta curanti Legem praefigat, quando inter arma silere Leges satis experientia testatur. (*)

24 Milites in Bello justo possunt primo auctoritate Principis, vel Ducis Belli licite facere ea omnia, quae sunt necessaria, vel utilia ad consequendum finem justi Belli, puta ad consequendam justam victoriam, et recuperationem rei injuste ablatae, vel ad juste vindicandam injuriam Principi, vel Reipublicae indebite illatam; et sic ex mandato, et expressa, vel tacita voluntate Principis, vel Ducis Belli possunt licite procedere ad vastationes, spoliationes, praedationes, carcerationes, et caedes partis hostilis. *Communis.*

25 Secundo, Milites subditi, et alii ante Bellum jam conducti praecipiente Principe possunt licite militare, et ad supradicta omnia procedere, etiamsi dubii sint de justitia Belli, dummodo eis certo non constet, causam esse injustam; textu expresso *in cit. cap. Quid culpatur* 4. *caus.* 23. *quaest.*
26 1. Milites tamen liberi, et extranei, quamvis secundum aliquos possint etiam ipsi licite militare in Bello dubio, probabilior tamen, et communior sententia est, quod teneantur prius inquirere de justitia Belli, cui sponte se dare volunt, et postea saltem probabile formare judicium, Bellum esse justum, quia tales milites, nulla cogente, et excusante necessitate obediendi, omnino voluntarie se exponunt periculo gravissimae injuriae cum maximo damno inferendae, adeoque mortaliter peccant; et colligitur *ex cit. c. Quid culpatur*, quia tota ratio excusans a peccato in Bello dubio militem subditum, seu jam conductum, est ejus obligatio obediendi, et potestas in Principe imperandi, ibi: *Recte potest illo jubente bellare .... ita ut fortasse reum faciat Regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo serviendi*, quod non verificatur in milite libero, et extraneo. Sic Cajetan. *verb. Bellum;* Gabriel *conclus.* 4. Major *in* 4. *sent. disp.* 15. *qu.* 20. §. *istis notatis*, Sylvester *verb. Bellum* 1. *quaest.* 9. Molina *disp.* 144. Lugo *disp.* 18. *de justitit. sect.* 1. Layman. *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 12. *num.* 8. Vasquez, Sanchez, Azorius, Malder. et alii plurimi.

27 Tertio Milites possunt licite uti pabulatione in terra hostili; non autem in amica, si pabula sufficientia advehantur, aut possint emi, quia nec Jus naturae, nec Principis auctoritas hic suffragatur; nec plus Juris habet miles ad aliena pascua, quam ad alienum panem; Lessius *verb. Bellum caus.* 4.
28 Arsdekin, la Croix, Felix, et alii. Si vero pabula sufficientia non advehantur, et ob inopiam emi non possint, tunc pabula fiunt communia ratione necessitatis; immo non desunt Doctores existi- 29
mantes ex communi consuetudine, quando pro utilitate Provinciae Bellum geritur licitam esse pabulationem, in quantum hoc onus sit commune, et compensetur emolumentis perceptis, et percipiendis, ut refert Arsdekin *tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 6. *quaest.* 7. et probabiliter tenet la Croix *lib.* 3. *part.* 1. *art.* 3. *num.* 383. Ipse tamen Arsdekin cum aliis dicit, tunc esse licitam pabulationem ratione extremae necessitatis, quia omnia fiunt communia, sed cum hoc onere, quod cum primum poterit, fiat compensatio illi, qui enorme damnum est passus; sed quando haec erunt?

Quarto Milites capti in Bello etiam ex parte 30
capientium justo, nisi adsit specialis promissio, possunt licite fugere, nam Jure gentium introductum esse videtur, ut capti juste ab hostibus, si fugiendo ad suos perveniant, libertatem consequantur. *Idem enim jus postliminii est; l. in Bello, l. nihil interest, ff. de captivis, et §. item ea, quae ex hostibus, Instit. de rerum divis.* Capti vero in Bello 31
ex parte capientium injusto (seclusa speciali permanendi promissione juramento firmata) et fugere, et bona hostium secum auferre possunt; Molina *trac.* 2. *tom.* 3. *poster. disp.* 693. *concl.* 1.
Layman *l. c. n.* 16. et alii passim. Est tamen ad- 32
vertendum, quod capti in Bello justo, si fugiant, non possunt Dominis insequentibus vi resistere.
Bene vero capti in Bello injusto possunt vi resi- 33
stere insequentibus. *Doctores communiter.*

Quinto milites possunt licite sibi retinere bona 34
mobilia ab hostibus accepta in Bello justo, quia mobilia ab hostibus capta Jure gentium fiunt militum capientium; *leg. Siquid Bello, ff. de captivis*, et §. *Item ea, Institut. de rerum divisione*, ubi sic praecise habetur: *Quae ab hostibus capimus, Jure gentium statim nostra fiunt.* Esset tamen omnimode ob- 35
servanda, si quae alicubi vigeret, Lex particularis, vel consuetudo, ut spolia omnia, et praedae in communi reponantur, et singulis aequaliter dividantur, juxta illud Davidis Regis edictum 1. Reg. *cap.* 30. *num.* 24. *Æqua pars erit descendentis ad praelium, et similiter divident*, vel pro cujusque meritis, ac dignitate distribuantur juxta c. *Jus militare est* 10. *dist.* 1. ibi: *Jus militare est... praedae decisio, et pro personarum qualitatibus, et laboribus justa divisio.* Immobilia autem, quae occupantur, 36
quatenus justam damni compensationem, vel pro injuria satisfactionem non excedunt, spectant omnino ad Principem; *l. Si captivus* §. 1. *de captivis.*

Milites non possunt primo militare sola avaritia, 37
atque cupiditate praedae, et non motivo justitiae, et sic facientes peccant mortaliter, *cap. Militare* 5. *caus.* 23. *q.* 1. ubi ex verbis S. August. sic dicitur: *Militare non est delictum, sed propter praedam militare peccatum est.*

Secundo non possunt licite milites sive subditi, 38

(*) Fuit hoc in usu, et sub poena etiam excommunicationis cautum, saeculis barbaricis. Vide Muratori *Ann. Ital.* ac in *Antiq. Ital.* et alios Historicos. (*Edit. Rom. a.* 1757.) Vid. *Add. ex Edit. Barbiel. n.* 45.

sive alieni scienter et voluntarie militare in Bello patenter injusto, cum non liceat cooperari in malo cognito, et manifesto. Adeoque nequeunt absolvi, nisi velint quam primum commode poterunt, curare dimissionem; et interim quamdiu ex Bello sine gravi incommodo, et periculo recedere nequeunt, aut a Principe subditi in Bello manifeste injusto coguntur bellare, procurent, quantum sine periculo aequali possunt, abstinere ab actibus hostilitatis, ut praeda, caede, et similibus. *Communis.*

39

40 Tertio non possunt Milites sine gravi peccato, et onere restitutionis homines innocentes, per quorum terras non hostiles transeunt, vel apud quos hospitantur, insolitis atque indebitis exactionibus gravare, neque aliquid ab iis extorquere praeter ea, quae ex constitutione Principis ipsis debent subministrare; tenentur enim ipsi esse contenti stipendiis suis, juxta illud S. Joannis Baptistae *Lucae* 3. *n.* 14. *et cit. c. Militare* 5. *caus.* 23. *q.* 1. ibi: *Item interrogaverunt Joannem milites dicentes, quid faciemus et nos? ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, sed estote contenti stipendiis vestris.*

41 Quarto non possunt milites a justo Bello deficere, et mortaliter peccant si in pugna non consistant, et si, nisi palam desperata victoria, fugiant, aliisque timorem incutiant; *l. omne delictum, ff. de re militari,* et secundum *Canones,* ut notat Glossa *in c. Jus militare* 10. *dist.* 1. *verb. deseratur; qui fugit in Bello publico, infamis est, ut c. Infames* 6. *q.* 1.

42 Quinto non possunt Milites sine gravi peccato stationem deserere, sed debent ipsam servare, et arcem sibi commissam defendere, etiam cum periculo certo vitae, quamdiu spes defendendi superest, alioquin capite plectuntur; *l.* 3. *ff. ad Leg. Juliam Majest.* et quod haec desertio sit enorme flagitium, habetur expresse in *cit. cap. Jus militare* 10. *dist.* 1. ibi: *Jus militare est .... Item flagitii militaris, si locus deseratur.*

43 Sexto non possunt milites sine gravi culpa transgredi seria mandata suorum Superiorum in iis, quae spectant ad justum Bellum, et rem militarem, nec sine ipsorum consensu, aut facultate possunt a Castris, vel exercitu discedere, quia tali pacto a Belli Ducibus, et praefectis conducti censentur milites, ut ipsis in omnibus iis, quae licite ad Regis placitum faciant, obediant, et inserviant pro toto convento tempore sine ulla libertate discedendi, taliter quod si a re militari aufugiant, hujusmodi fugae, seu desertionis delicto sit merito capitalis sententia decreta; *l. Omne delictum §. qui in acie, ff. de re militari,* et *l.* 3. *ff. ad leg. Juliam Majestatis.*

ADDITIONES EX EDITIONE BARGIELLINIANA

44 » Praenotandum est, ait Benedictus XIV. *lib.* » 11. *de Synodo cap.* 11. *num.* 9. communes olim » fuisse, ex deplorabili temporum corruptela, » privatas quasdam inimicitias, quae non solum » inter eos, quibus praecipua illarum causa intercedebat, sed etiam inter eorum consanguineos, et affines gerebantur, et diris modis exercebantur. Hae vocabantur *Faidae;* deque his » fuse agit du-Cangius *in Glossario ad Scriptores* » *mediae, et infimae Latinitatis edit. Paris.* 1733. » *in verb. Faida,* et in Dissertatione ad Joinvillam » *de privatis bellis.* Porro circa medium saeculi XI. » utraque potestas, Ecclesiastica nimirum, et saecularis, ut privatas hasce inimicitias, seu potius privata Bella, ex quibus tot hominum strages, ac bonorum devastationes oriebantur, de » medio tollerent, conjunctis viribus plura moliri » coeperunt, quae cum ad tantum malum penitus » extirpandum non suffecissent, ut illud saltem » intra modum aliquem coercerent, certos per » hebdomadam dies praefinierunt, quibus ab homicidiis, atque rapinis cessandum abstinendumque esset; qui dies *treugae Domini* appellati » fuerunt: ut videre est apud Pagium *Critic. in* » *Annal. Baronii ad ann. Christi* 1034. *num.* 3. *et* » 4. et apud Gonzalez *in cap. Treugas,* qui est » Alexandri III. *de treuga, et pace, num.* 9. Has » igitur treugas Domini infringentes, excommunicationis sententiam incurrebant. » Hactenus Bened. XIV. *loc. cit.* qui deinde *Lib.* 13. *cap.* 17. *n.* 5. subjungit: « Multa denique patientia utentes Ecclesiae Praesules, nec unquam omittentes, opportunis oblatis occasionibus, in publica crimina invehi, atque etiam, quantum fas » erat, canonicis poenis animadvertere, temporis » beneficio id a Deo consecuti sunt, ut eradicata » conspicerent vitia, quae hominum providentia » nunquam existimasset fore ut debellari, evellique « possent. Satis superque perspectum est, quid » essent *Faidae,* de quibus *superiori lib.* 11. *cap.* » 11. *n.* 9. privatorum nempe inimicitiae, instar » habentes privati Belli, quo vastabantur omnia. » Alexander III. Pontifex in Concilio Lateranensi, vehementiori, quo potuit, studio hac de ra » cum Episcopis egit, ut hi populos ad pacem allicientes, hujusmodi scandalum radicitus evellerent: *Praecipimus, ut Episcopi, ad solum* » *Deum, et ad salutem populi habentes respectum,* » *omni trepidatione seposita, ad pacem firmiter tenendam, mutuum sibi consilium, et auxilium* « *praebeant.* Verum, cum satis superque prospexisset, malum hoc adeo invaluisse, ut nullo » modo sperari posset, illud uno veluti ictu eradicatum iri, ad id conversus est, ut tempora » statueret induciarum, quae essent religiosissime inter inimicos servandae; ab Adventu Domini in octavam usque diem post Epiphaniam, » et a Septuagesima ad integram Octavam Paschae, quemadmodum videre est *in Cap. Treu-*

» *gas , de treuga , et pace ,* quod scilicet Caput ad
» bujusmodi *Faidas ,* seu privata Bella pertinet :
» *Nec enim intelligi possunt de Bellis: quae si justa*
» *sint , quocumque tempore tentanda sunt , injusta*
» *nullo:* uti animadvertit Cironius *ad titulum De-*
» *cretalium de treuga, et pace.* Quamvis autem, eo
» adhibito remedio, haud statim datum fuerit ad
» optatum finem pertingere; tamen cum ignis,
» veluti superinducto cinere, tantisper coopertus
» fuerit, subinde progressu temporis per Dei
45 » gratiam extinctus est ». Haec Benedictus. Et
ecce cur Canon iste in desuetudinem omnino ab-
ierit : cessante enim fine legis cessat lex; et cul-
pa ubi amplius non est, nec poena esse potest.
Falso igitur supposito laborant Auctores illi, quos
sequitur P. Ferraris, dum asserit Canonem illum
cap. Treugas , de treuga et pace nunquam fuisse
usu receptum. At multo magis ob eamdem cau-
sam reprehensione dignus videtur Auctor Postil-
lae hic ad calcem paginae in prima editione Ro-
mana an. 1757. subjectae, ubi tam providam SS.
Pontificis, et generalis Concilii sanctionem subin-
dicans , eam stultis barbaricorum temporum mo-
ribus quasi per contemptum, annumerat.

46 Adeo verum est , quod animadvertit Cironius
loc. suprac. Bella, inquam, si justa sint, quocum-
que tempore tentari posse, ut Bellum committere
in die festo, etiam citra necessitatem, modo Mis-
sa audiatur, nullum sit peccatum, dum non sit
opus servile , juxta Jacobum Granado *in* 2. 2. *D.*
Thomae contr. 3. *tr.* 12. *disp.* 4. *sect.* 7. *n.* 65. cum
Lorca *in* 2. 2. *quaest.* 40. *art.* 4. Hurtado de Mend.
vol. 2. *disp.* 169. *sect.* 15. §. 150. Coninch *disp.* 31.
de Bello dub. 7. *n.* 123. Molina *tom.* 1. *tr.* 2. *disp.*
111. Reginaldo *tom.* 2. *lib.* 21. *c.* 8. *n.* 99. Etsi ve-
niale illud judicet Cajetanus *in* 2. 2. *qu.* 10. *art.* 4.
cum Bannez *dub.* 4. *n.* 4. Valentia *tom.* 3. *disp.* 3.
qu. 16. *punct.* 5. Sa *v. Bellum, n.* 15. et Rodriquez
in summa part. 1. *cap.* 126. *n.* 10. Immo et mortale
Suarez *de Relig. tom.* 1. *lib.* 2. *de Festis cap.* 11.
n. 3. Filliuccius *tom.* 2. *tract.* 27. *cap.* 9. *num.* 174.
et Castro-Palaus *tom.* 2. *de observ. festorum , disp.*
2. *punct.* 5. *n.* 11.

ARTICULUS IV.

BELLUM QUOAD CLERICOS OMNES , SIVE SAECULARES , SIVE REGULARES.

1 Clericis omnibus , sive saecularibus , sive Re-
gularibus est jure Ecclesiastico prohibitum pro-
pria manu pugnare; habetur expresse ex Canone
Apostol. *c.* 82. ubi sic praecise dicitur: *Episcopus,*
aut Presbyter , aut Diaconus , qui militiae vacave-
rit, et simul utrumque retinere voluerit, tam Officium
Romanum, quam functionem Sacerdotalem, depona-
tur. Quae enim Caesaris sunt, Caesari, et quae Dei,
Deo; et desumitur *ex cap. Clericum* 5. *et cap. de*
his Clericis 36. *dist.* 10. *c. Eos qui* 3. *caus.* 20. *qu.*
3. *cap. Quicumque ex Clero* 6. *caus.* 23. *quaest.* 8.
cap. Ex multa 9. *de voto* §. *de Clericis, et cap. Quod*
in dubiis 5. *de poenis.* Indecens enim est, ut qui
Spirituali militiae se tradiderunt, arma , seu ne-
gotia saecularia pertractent , juxta illud Apostoli
Epist. 2. *ad Timoth. cap.* 2. num. 4. *Nemo militans*
Deo , implicat se negotiis saecularibus. Signanter 2
dicitur esse eis prohibitum pugnare *Jure Eccle-*
siastico et non naturali, ut intelligatur posse Sum-
mum Pontificem super hoc dispensare, et conce-
dere Clerico facultatem manu propria pugnandi
in Bello justo, ut patet in tot Cruciatis, et Bellis
Sacris; Gonzalez *in cap. Petitio num.* 7. *in fine ,*
de homicidio ; Diana *part.* 10. *tract.* 2. *resolut.* 3.
Theophil. Raynaud. *de Religioso loricato Apod.* 10.
§. 3. Bonacina *de censuris disp.* 7. *qu.* 4. *punct.* 4.
num. 12. Petra *in Constit. unica Gregor. VIII. sect.*
1. *num.* 14.

Qua licentia expresse concessa, omne etiam 3
irregularitatis incurrendae periculum a tali Cle-
rico auferre praesumitur, ut docet Silv. *verb. Ho-*
micidium 3. *cap.* 5. Covarr. *in Clement. Si furiosus*
part. 2. §. 3. *num.* 2. Bonacina *loc. cit. punct.* 4.
Molina *disp.* 108. Avila *quaest.* 7. *de Censuris disp.*
6. *sect.* 3. *dub.* 2. *conclus.* 2. Layman *lib.* 2. *tr.* 3.
c. 12. *n.* 16. Petra *loc. cit. num.* 15. et alii passim.
Signanter etiam dicitur *propria manu ,* ut intelli- 4
gatur, quod licet non possint propria manu pu-
gnare, possunt tamen in Bello justo cum legitima
sui Superioris facultate assistere tamquam Cap-
pellani, ut militibus Sacramenta ministrent, eis-
que in morte assistant; *cap. ex multa* 9. *de voto* §.
de Clericis , et possunt generatim milites hortari
ad strenue pugnandum; *cap. Igitur* 6. *cap. Omni*
tempore 9. *cap. Hortatu* 10. *cap. Ut pridem* 17. *caus.*
23. *q.* 8. et Gratian. *in c. Quicumque ex Clero* 6.
c. *cons.* 23. *q.* 8. « Sacerdotes propria manu arma
» arripere non debent: sed alios ad arripiendum ad
» oppressorum defensionem, atque ad inimicorum
» Dei oppugnationem eis licet hortari ; » et Glos-
sa *ib. verb. Casus ,* subjungit: « Clerici sua manu
» non valent arma recipere, sed alios possunt
» hortari pro tuitione oppressorum, et pro oppu-
» gnatione inimicorum Dei, » et Glossa in *c. quod*
in dubiis 5. *de poenis* ubi monet , cum ibi In-
nocentius tertius sub poena depositionis Sacerdo-
tibus probibeat, ne alios ad pugnandum incitent,
intelligendum esse *in Bello injusto,* ibi: *Incitant in*
Bello injusto; secus si esset justum , quia tunc lici-
tum est hortari.

Quinimmo possunt Clerici aliis justum Bellum 5
suadere; desumitur *ex cap. Omni tempore* 9. *et*
cap. Hortatu 10. *et cap. ut pridem* 17. *caus.* 23. *q.*
8. Insuper possunt Clerici invocare Principes sae- 6
culares in subsidium ab bellandum contra Infide-
les , et Haereticos in defensionem Ecclesiae ; *cap.*
Maximianus 2. *caus.* 23. *q.* 3. ubi ex *Epistola* 50.

S. Augustini ad Bonifacium ostenditur, quod Ec-
clesia recte potest postulare auxilium a Principi-
bus saecularibus, ut injuria repellatur; et hoc
ibi probatur duobus exemplis, scilicet Maximia-
7 ni Episcopi Vagiensis, et Apostoli Pauli. Et si
Clerici jurisdictionem habeant temporalem; ut
plures sunt Episcopi, et Abbates praecipue in
Germania, nedum possunt pro tuendis Juribus
suae Ecclesiae vocare in auxilium Principes sae-
culares, sed etiam possunt Bellum legitima cum
auctoritate indicere, exercitum conscribere, Du-
cem Belli praeficere, et arma ad pugnandum mi-
litibus praebere; ut desumitur *ex cap. Episcopus*
8 3. *Ne Clerici, vel Monachi in* 6. Quamvis exerci-
tus Praefecti, aut Ductores ipsi personaliter esse
non debeant, *ex cap. Sententiam* 9. *Ne Clerici, vel
Monachi*, ibi: *Nullus quoque Clericus ruptariis, vel
ballistariis, aut hujusmodi viris sanguinum prae-
ponatur.*

9 Clerici, et Religiosi, qui non pugnandi, sed
spiritualiter adjuvandi causa Bello justo intersunt,
spolia hostium non minus, quam alii milites acci-
pere, et retinere possunt, nisi de contraria Prin-
cipis, aut supremi Ducis Belli voluntate constet.
Et ratio est, quia tales Clerici, et Religiosi sunt
exercitui satis utiles, immo et sunt pars ejusdem
exercitus, ac patiuntur pericula, et incommoda
cum aliis, adeoque aequum est, ut etiam cum
aliis participent commoda et utilitates; Molina
disp. 108. *prope finem;* Layman *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.*
12. *numero* 20. Dicastill. *numero* 490. La Croix
10 *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 884. et alii. Clerici omnes, et
Religiosi urgente magna necessitate defendendi
Urbem, licet non possint, ut supra dictum est,
propria manu pugnare, possunt tamen moenia,
11 et portas Urbis custodire. Immo ad id in repenti-
no Bello tenentur. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2.
n. 2323. et desumitur *ex cap. Pervenit* 2. *de Im-
munit. Eccles.* ubi sic praecise dicitur: « Frater-
» nitas tua nullum per nostrae, vel Ecclesiae
» suae nomen, aut alio modo excusari a muro-
» rum vigiliis patiatur, sed omnes ad hoc gene-
» raliter compellantur. Quatenus cunctis vigi-
» lantibus melius valeat Civitatis custodia pro-
» curari. »

ARTICULUS V.

QUOAD IRREGULARITATEM, QUAE RATIONE BELLI INCURRITUR, VEL NON.

1 In Bello aliquem occidentes, vel mutilantes sive
sint Clerici, sive Laici, incurrunt Irregularitatem;
cap. Si quis per industriam 1. et *cap. Petitio* 24. *de
homicidio. Clementin. unic. de homicidio, cap. Miror*
4. et *cap. Clericum* 5. et *cap. Si quis viduam* 8. *dist.*
10. *cap. Aliquantos* 1. *dist.* 51. et *cap. Designata
sunt* 2. *ead. dist.* ubi de Laicis specialiter dicitur
sic: *Designata sunt genera Laicorum, de quibus ad
Clericatum pervenire non possunt, si quis fidelis
militaverit etc.* Etiamsi Bellum esset defensivum 2
contra quoscumque, Clerici, et Laici aliquem oc-
cidentes vel mutilantes, fiunt irregulares; *cit.
cap. Petitio* 24. *de homicid. cap. de his* 36. *dist.* 50.
Rota *part.* 2. *recent. decis.* 3. *num.* 5. Et etiamsi 3
Bellum esset contra Infideles et Haereticos pro
defensione Patriae; *cap. Clericum qui Paganum* 5.
dist. 50. *cap. Petitio de homicid.* et ut refert Fagna-
nus in *dict. cap. Petitio num.* 15. et Petra in *Con-
stit. unica Gregorii VIII. sect.* 1. *num.* 12. De facto 4
fuit concessa facultas a Sanctissimo Nuncio Por-
tugalliae, ut dispensaret cum Ecclesiasticis, qui in
casu inevitabilis necessitatis Infideles, seu Hae-
reticos defendendo Patriam occiderunt, vel mu-
tilarunt. Et tanto magis evadunt irregulares Cle- 5
rici et Laici aliquem occidentes, seu mutilantes
in Bello aggressivo quantumvis justo; *cit. cap.
Petitio tua* 24. *de homicid.* et *cap. Aliquantos* 1. *cap.
Designata sunt*, et *cap. Si quis* 4. *dist.* 51. Et per 6
hoc Pius II. dispensavit in Irregularitate contracta
a Religiosis et Presbyteris in Africa Bellum ge-
rentibus contra Mauros, ut refert Raynald. *num.*
82. *ann.* 1459. relatus a Thomass. *de Benefic. p.* 2.
l. 1. *c.* 75. *n.* 11. Et in casu cujusdam Canonici 7
Zagabriensis Ecclesiae, qui ductor quorundam
militum, quos juxta solitum, et Legem Regni
Capitulum Zagabriense mittere solet pro Patriae,
et Fidei defensione Vexilliferum Turcam necavit,
dum equi velocitate ductus a reliquo exercitu
Croatico sejunctus opprimi credebat, propositis
dubiis infrascriptis in Sacra Congregatione Con-
cilii 17. *Novembris* 1685. *in Zagabriensi*: Primo,
*An dictus Canonicus ex causa praefata factus fuerit
irregularis?* Secundo, *An cum eo sit dispensandum?*
Et tertio, *An praedicta dispensandi facultas Episco-
po sit concedenda in casibus futuris?* Respondit ad
primum et secundum *Affirmative*, ad tertium *Ne-
gative*.

In Bello manifeste injusto, sive offensivo, sive 8
defensivo, licet pauci mutilentur, seu occidantur,
vel etiam unus solus occidatur, vel mutiletur,
evadunt Irregulares omnes militantes, quamvis
non omnes suis manibus mutilent, seu occidant,
quia omnes ad homicidium cooperantur, et con-
stituunt unam causam totalem ad eam interne-
cionem, cum omnes ad invicem se excitent ad
illam; *arg. cap. Sicut Dignum* 6. *§. final. de homic.
cap. Quod in dubiis* 5. *de poenis*, et *ibi* Glossa *verb.
incitant.* E contra vero in Bello manifeste justo, 9
sive offensivo, sive defensivo evadunt irregulares
solum occidentes, vel mutilantes propriis mani-
bus; pugnantes autem, et neminem occidentes,
nec mutilantes, non fiunt Irregulares, licet ab
aliis multi occidantur, vel mutilentur; *cit. cap.
Petitio tua* 24. *de homicid.* et *cap. Si quis* 4. *dist.* 51.
et Doctores communiter. Solummodo autem vul- 10

nerantes vel percutientes, et non occidentes, nec mutilantes, non fiunt Irregulares *ex dict. cap. Petitio tua;* ubi non declaratur irregularis Pelagius Presbyter, qui pugnando aliquos percussit, et vulneravit, sed solum respondet ei Honorius tertius abstinendum esse a ministerio Altaris, si de interfectione alicujus illum conscientia remordeat, ibi: *unde cum pro eo quod aliquos percussisti, Irregularitatem metuas incurrisse mandamus, quatenus si de interfectione cujusquam in illa conflictu tua conscientia te remordet, a ministerio Altaris abstineas reverenter.* Ob vulnerationem enim, et percussionem non reperitur in Jure imposita ulla Irregularitas, adeoque non contrahitur, cum ista non contrahatur, nisi sit in Jure expressa; *Cap. Is qui* 18. *de sententia Excomm. in* 6.

11 Clerici, seu Laici pugnantes in Bello justo, et occidentes, vel mutilantes inimicos, fiunt irregulares, non ex delicto, sicuti pugnantes in Bello injusto, sed tantum ex defectu lenitatis, quia sicuti, qui juste contra aliquem profert sententiam sanguinis, secuto effectu Irregularitatem incurrit, *arg. cap. Aliquantos* 1. *dist.* 51. *cap. Saepe* 29. et *c. His* 30. *caus.* 23. *q.* 9. *c. ex literis* 10. *de excessib. Praelator. c. Clericis* 5. et *c. Sententiam* 9. *Ne Clerici, vel Monachi*, ita qui militat in Bello justo, si occidat. vel mutilet; *cap. Si quis viduam* 9. *dist.* 50. *cap. Aliquantos* 1. *dist.* 51. et *cap. Petitio tua* 24.

12 *de homicidio.* Et hanc Irregularitatem ex defectu lenitatis incurrunt etiam Equites Hierosolymitani, et alii quicumque approbati a Sede Apostolica, si in Bello etiam contra Infideles aliquem necaverint, aut mutilaverint. Si enim haec irregularitas incurritur a Judicibus juste condemnantibus reos ad mortem ex adductis Canonibus, eo magis incurretur a militibus Hierosolymitanis, et aliis consimilibus, licet juste et sine culpa ratione justi Belli Infideles occidant, ut praecise docet Thomassin. *de Benefic. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 75. *num.* 11. et Petra *in Const. unic. Greg. VIII. sect.* 1. *num.* 22. adeoque debent habere, vel praeventivam, vel

13 subsequentem Apostolicam dispensationem. Ut de facto Pius II. dispensavit in Irregularitate contracta a Religiosis, et Presbyteris in Africa Bellum gerentibus contra Mauros, et ex Sac. Congr. Conc. decretum fuit, esse dispensandum ab Irregularitate Canonicum Zagabriensem, qui necaverat Vexilliferum Turcam, ut patet ex adductis supra *n.* 6. *et* 7. Vide verb. *Irregularitas a.* 1. §. *in Bello sub n.* 11.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

14 Irregularitas, an et quando contrahatur in Bello sive justo, sive injusto tum a Laicis, tum a Clericis, vide Giballin. *de Irregular. c.* 4. *consectar.* 7. *a* 1. *ad*

15 7. *difficultat.* Illud vero hic non omittendum, quod laudatus Auctor *difficult.* 2. *et* 3. improbat opinionem Auctoris nostri *art.* 5. *n.* 8. quod scilicet in Bello injusto, vel defensivo vel offensivo, licet pauci mutilentur, seu occidantur, aut etiam unus mutiletur vel occidatur, evadant irregulares omnes milites, quamvis non omnes mutilent vel occidant.(*)

Multa disputari solent a nuperis praesertim 16
Scriptoribus, cum Catholicis, tum Protestantibus de hoc argumento, liceatne Christiano Viro militiae nomen dare. Existimant enim e Protestantium genere nonnulli nefas esse homini, qui Christo adhaeserit, militare. Horum autem quam e vero discrepans sententia sit, multis ostendere non vacat; satis sit animadvertere, probatam militiam Evangelistis fuisse, ut constat ex iis, quae apud Lucam *c.* 3. *v.* 14. leguntur, ubi Joannes militibus ipsum interrogantibus quid facere ipsi deberent, respondit: *Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, et contenti estote stipendiis vestris:* quis autem in animum inducat, ut credat, voluisse Evangelistam Jo. Baptistae dictum laudare, si militiam divina lege vetitam existimassent? Actorum *c.* 10. *v.* 1. *et sequentibus*, laudat S. Lucas Centurionem, ac justum, timentemque Deum illum appellat; non ergo censuit militiam cum pietate pugnare. Deinde certa atque explorata res est, primis Ecclesiae saeculis magnam fuisse Christianorum Militum copiam, quos tamen Episcopi, quibus et Religio, et disciplina curae erat quam maxime, ab Ecclesiae sinu minime arcebant. Celeberrimum sane fuit prodigium illud, quo Christiani milites Marci Aurelii tempore Marcomannico Bello detenti orando, obsecrandoque Deum non modo impetrarunt, ut plueret, cum nullum haberet exercitus aquandi modum, manifestumque esset periculum, ne legiones universae perirent, sed etiam ut hostes icti fulminibus partim interirent, partim dissipati venirent tandem in potestatem Populi Romani. Atque ea Christianorum militum legio, quorum precibus pluvia impetrata fuit, *fulminatrix* propterea dicta est. Haec porro luculenter ostendunt, militiae nomen dare vetitum Christianis non esse viris, neque primorum Ecclesiae saeculorum Christianis eam probatam fuisse sententiam, quae statuit, minime id licere religionis Christianae cultoribus. Plenissime de hoc argumento disserit Hugo Grotius *lib.* 1. *de jure Belli, et pacis cap.* 2. Heinecius in praelectionibus in eumdem Grotium *l.* 1. Copiose vero, atque eruditissime more suo P. Thomas Maria Mamachius ac Mag. S. Pal. Ap. Ord. Praed. Casanatensis Theologus *tom.* 1. *Originum. et Antiquitatum Christianarum pag.* 363. *et seq. et l.* 3. *p.* 303. Apud istos Scriptores argumenta omnia sententiae negantis, militiam cum Christiana pietate pugnare, eleganter producta; affirmantis vero uberrime, ac nervose refutata, adinvenies. (**)

(*) Hanc tamen auctoris sententiam defendit Prosper Lambertinus *Institut.* 101. qui multa habet de Bello justo et injusto. (*Edit. Casin.*)

(**) Vide *Addit. Casin.* ad art. *I. num.* 34. *et* 35.

BENEDICTIO

SUMMARIUM

ARTICULUS I.—*Quoad Benedictionis esse, divisionem, et Ministrum.*

1. Benedicere potest contingere tripliciter, scilicet enunciative, optative, et imperative.—2. Enunciative benedicere quid sit.—3. Optative benedicare quid sit.—4. Imperative benedicere quid sit.—5. Benedictio imperative, de qua erit bio sermo, est propter meritum Sanctitatis, et alia quas datur a Sacerdote propter meritum Christi alicui instrumentaliter applicatum. Et haec secunda adhuc est duplex, una scilicet Personarum, et alia rerum; *usque ad n. 7.* — 8. Benedictio Personarum alia est solemnis, quam in Diviuis Officiis dant Episcopi etc.—9. Hanc solemnem Benedictionem in Missis, Vesperis, et Matutinis Pontificatiter celebratis possunt dare etiam Abbates, et alii Praelati ad id privilegium habentes.—10. Minor tamen ex istis in praesentia Superioris, et Majoris nequit benedicera nisi de licentia Superioris.—11. Conveniens tamen est, ut Major, seu Superior rogatus pro Benedictione a minori, seu Inferiori ipsi dandam committat. — 12. Et alia est Benedictio Personarum simplex, ut illa quae datur a Sacerdote in fine Missae, quae etiam dari nequit a Sacerdote praesente Episcopo sine permissione ipsius.—13. Benedictio rerum, seu locorum est multiplex v. g. aquae, cinerum, agrorum, vinearum etc —14. Harum Benedictionum, quae fiunt cum sale, et exorcismo ad benedicendas res, et loca, et ad homines aspergendos, ac fugandos Daemones, atque venialia delicta abluenda, solus Sacerdos est adaequatus Minister. — 15. Hinc si Diaconus quamvis jubente Sacerdote aquam benediceret, irrita esset Benedictio. — 16. Datur autem alia aquae Benedictio, quae fit a solo Episcopo cum vino, et cinere ad reconciliandam consecratam Ecclesiam.—17. Paramenta Ecclesiastica, et ornamenta omnia tam Ministrorum, quam Altaris sunt per Episcopum benedicenda.— 18. Haec facultas benedicendi paramenta, et Ecclesiastica ornamenta, et vasa, in quibus non adhibetur sacra unctio, fuit concessa diversis Archidiaconis, Decanis, Archipresbyteris, aliisque Personis Ecclesiasticis. — 19. Hanc facultatem babent omnes Praelati Regulares, scilicet Generales, Abbates Provinciales, Priores, Guardiani, aliique omnes Superiores locales quocumque nomine nuncupati.—20. Cum hac tamen limitatione, ut non possint benedicere paramenta, et ornamenta Ecclesiastica, nisi pro usu tantummodo suarum Ecclesiarum. — 21. Similiter etiam Abbates, aliique Praelati habentes privilegium benedicendi Calices, Patenas, Campanas, et similia, in quibus adhibetur sacra unctio, possunt solum haec facare pro usu suarum Ecclesiarum.—22. Alia ad rem. *Remissive.* — 23. Benedictio olim pro ordinatione accipiebatur.— 24. An res benedicta in profanum usum verti queat. *Remissive.*—*25. Jure divino sacerdotibus benedicendi munus competit. — 26. Quomodo in V. T. Benedictio fiebat.— 27. Cur in Ecclesia signo Crucis benedicatur, et quomodo. — 28. Vetus et nova Liturgia de Benedictione in Missa impertienda.—29. Quomodo benedicat in Missa Sacerdos, praesente Pontifice, vel Legato Cardinali, vel Episcopo in sua Dioecesi, at extra.

ARTICULUS II.—*Quoad eos, qui possunt, vel non, Benedictionem Episcopalem impertiri in via, seu itinerando.*

1. Benedictionem in via, seu itinerando, dare potest Episcopus in sua Dioecesi, Archiepiscopus, Primas, seu Patriarcha in tota sua Provincia, etiam extra visitationem, Legatus, et Nuncius Apostolicae Sedis in locis suae Legationis, et Romanus Pontifex ubique terrarum. — 2. Cum hoc tamen, quod minor ex istis in praesentia Majoris, et Superioris, nequeat benedicere, nisi de licentia Superioris. — 3. Archiepiscopus, Primas, seu Patriarcha potest etiam populo benedicare in locis exemptis intra ejus Provinciam existentibus, etiam extra visitationem. — 4. Sic etiam potest Episcopus populo benedicere in locis exemptis intra suam Dioecesim existentibus.—5. Coadjutor Episcopi potest populo benedicere, dum per Civitatem incedit, de licentia tamen Episcopi Coadjuti. — 6. Archiepiscopus, Primas, et Patriarcha, Nuncius, et Legatus, extra suam Provinciam sine speciali privilegio, neque solemniter, neque privatim per viam, et itinerando possunt populo benedicere. — 7. Nec Episcopus extra suam Dioecesim. — 8. Legato praesente in Civitate Episcopus non potest benedicere populo, sed intra Ecclesiam eo absente, vel annuente, potest benedicere. — 9. Benedicere per vias Abbati non conceditur. — 10. Immo Abbates neque possunt per Ecclesiam incedentes benedicere populis, quamvis pleno Jure subjectis. — 11. Non nisi Episcopus potest benedicere populo extra actum celebrationis. — 12. A quo tempora Abbates solemniter benedicendi populo potestatem obtinuerint. *Remissive.*— 13. Confirmatur Decretum, quo nequeant Abbates per Ecclesias incedentes populo solemniter benedicere. — 14. Possunt in Ecclesiis sibi *jure pleno* subjectis.

ARTICULUS III.— *Benedictio Episcopi respectu Abbatum, Abbatissarum, et Monialium.*

1. Episcopus benedicit Abbates, Abbatissas, et Moniales. —2. Abbates, qui petunt benedici, debent recipere Benedictionem ab Episcopo, non autem ab aliis Abbatibus alias benedictis. — 3. Abbates semel benedicti cum usu birreti, si transferantur ad aliam Abbatiam cum usu Mitrae, non indigent alia Benedictione. — 4. Haec Benedictio dari debet illis diebus, quibus Ordines minores conferri possunt.—5. Et sine aliquo examine est danda. —6. Quoad alia. *Remissive.*— 7. Abbatissae, quae in Monasteriis, ubi est consuetudo, ab Episcopo benedicuntur, minores annis quadraginta, et quae per octo ante professae non fuerint, eligi, et benedici in Abbatissas prohibentur. — 8. Et anni quadraginta debent esse completi. — 9. Abbatissae temporales, quae non nisi ad triennium eliguntur, non sunt jure benedicendae.—10. Consuetudo benedicendi, et consecrandi Virgines, seu Moniales non amplius est in usu. At si alicubi vigeat, est servanda. Et Benedictus XIII. concessit Indulgentiam plenariam quibuscumque Monialibus Velum sacrum, Benedictionem, et consecrationem recipientibus. — 11. Secundum Canones non sunt benedicendae, seu consecrandae, nisi attingant vigesimum quintum annum.—12. Pro ipsarum Benedictione, seu consecratione non potest Episcopus ingredi Clausuram Monialium. — 13. Benedictio Abbatissae dicitur ordinatio. *Remissive.*—14. Abbates perpetui omnes benedicuntur. — 15. Honorii III. peculiaris concessio Monachis Hemmerodiensibus facta. —16. Ritus hujus Benedictionis ante usum Pontificalium a Monachis obtentum. — 17. Juramentum Abbatum et Abbatissarum in actu Benedictionis.—18. De installatione, seu positione eorumdem.

ARTICULUS IV. — *Benedictio quoad Sponsos.*

1. Sponsus, et Sponsa cum nubunt temporibus pro solemnitate nuptiarum non vetitis, sunt in Ecclesia benedicendi. — 2. Tales sponsorum Benedictiones, sicuti et prohibitionem solemnitatis nuptiarum certis anni temporibus damnantes, anathematizantur. — 3. Talis Benedictionis omissio, licet, cum fit sine scandalo, et contemptu, non sit peccatum mortale, est tamen saltem peccatum veniale. — 4. Talem Benedictionem debent Sponsi recipere ante consummationem Matrimonii.—5. Tamen cum Concilium Tridentinum hoc non praecipiat, sed solum hortetur, liberam relinquit voluntatem, et non obligat. — 6. Hinc sublato scandalo, et contempta

Legis Ecclesiasticae non est peccatum mortale consummare Matrimonium ante talem Benedictionem. — 7. Et nec etiam veniale peccatum esset differre Benedictionem post consummationem, si adesset aliqua justa, et rationabilis causa. — 8. Conjuges non benedicuntur, si ambo, vel alter fuerit benedictus. — 9. Hoc autem est intelligendum, quando secundae nuptiae sunt secundae ex parte viri, et ex parte foeminae, vel saltem sunt secundae ex parte foeminae. — 10. Si vero virgo contrahat cum viro, qui jam habuerat aliam uxorem, nihilominus nuptiae benedicuntur. — 11. Consuetudo enim generaliter recepta obtinuit, quod si foemina solum nondum fuerit benedicta, possit tunc Benedictio solemniter fieri. — 12. Benedicendi sunt Conjuges in secundis nuptiis, si neuter ex ipsis fuerit benedictus in primis nuptiis. — 13. Et si. benedicendi sunt Sponsus, et Sponsa, si contractis Sponsalibus per verba de futuro, antequam coram Parocho, at testibus Matrimonium contraxerint, invicem se cognoverint. — 14. Benedictio nubentium fieri debet a proprio Parocho, non autem ab alio Sacerdote, nisi de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia. — 15. Haec Nupitialis Benedictio de Jure potest dari a Parocho utriuslibet Sponsi. — 16. Consuetudo tamen fere ubique obtinuit, ut talis Benedictio detur a Parocho Sponsae, et ubi adest talis consuetudo est observanda. — 17. Si vero Sponsus, et Sponsa statim a Parochia, ubi contraxerunt, abirent ad aliam, deberent ab hoc ultimo Parocho benedici; sicut etiam si Mulier statim post contractum Matrimonium traducatur ad domum Viri in alia Parochia habitantis. — 18. Parochi alieni, et alii Sacerdotes, sive Saeculares, sive Regulares benedicentes in nuptiis alienos sponsos sine licentia proprii Parochi, vel Ordinarii, incurrunt Suspensionem. — 19. Et haec suspensio est ab Officio, et Beneficio. — 20. Haec poena Suspensionis est imposita soli benedicenti, non autem deputanti alium, qui benedicat per se. — 21. Ad hanc poenam incurrendam requiritur plena scientia. — 22. Quoad alia. *Remissive.*

ARTICULUS V. — *Benedictiones variae a quibus possint, et debeant fieri.*

1. Benedictio et distributio Candelarum, et Cinerum, et Palmarum regulariter potest fieri in omnibus Ecclesiis, tam Collegiatis, quam Parochialibus, tam Saecularibus, quam Regularibus. — 2. Benedictio, et distributio Candelarum, Cinerum, Palmarum, et Fontis, absente, vel impedito Episcopo, debent fieri ab eo, qui cantaturus est Missam. — 3. Et in Ecclesiis Regularium, in quibus exerceri consuevit Cura animarum, benedicere Cineres, illosque Fidelibus distribuere pertinet ad Regulares, et non ad Parochum — 4. Ille idem, qui benedicit Cineres, Candelas, vel Palmas, debet etiam cantare Missam sequentem. — 5. Benedicere Ecclesiam novam, vel Oratorium, et Ecclesiam reconciliare non potest simplex Sacerdos sine licentia Sedis Apostolicae. — 6. Benedictio autem simplex Coemeterii, et Ecclesiae non consecratae potest committi Presbytero in dignitate Ecclesiastica constituto. — 7. Regulares Superiores, vel alii Sacerdotes in Capitulis Generalibus deputati, possunt benedicere, et reconciliare suas Ecclesias, Coemeteria, et Oratoria. — 8. Hoc privilegium extenditur etiam ad usum Monialium existentium sub regimine Regularium. — 9. Aqua necessaria pro reconciliatione Ecclesiae continet aquam cum sale, cinere, et Vino. — 10. Qualibet Dieta continet viginti milliaria. — 11. Jesuitis fuit etiam concessum a Paulo III. ut possint benedicere Calices, et Altaria in locis, in quibus non adesset Episcopus, qui posset ea benedicere. — 12. Regulares non possunt domos benedicere in hebdomada Sancta. — 13. An autem possint Regulares benedicere mulieres post partum, et ad purificationem admittere in propria Ecclesia; *ad* n. 16. — 17. Regulares nequeunt in suis Ecclesiis, nisi de licentia Ordinarii, et causa publica ab eodem probata exponere cum solemnitate Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, et cum ipso populum benedicere. — 18. Pro personis vero particularibus exponitur in Ostiolo tabernaculi, aut in Pixide velata cum luminibus, et assistentia. — 19. Et hoc procedit etiam in omnibus aliis Ecclesiis quocumque modo exemptis, et non habentibus jurisdictionem in populo. — 20. Benedictiones agrorum, et frugum fieri non possunt a Regularibus cum stola sine Parochi licentia. — 21. Benedictiones animalium in die festo S. Antonii Abbatis dare, et oblationes recipere ab aliis Cappellanis, et Rectoribus aliarum Ecclesiarum intra fines parochiae existentium, nec prohibere, nec impedire potest Parochus. — 22. Sic etiam Benedictiones ignis, seminis, ovorum, et similium possunt fieri a quocumque Sacerdote, sive Saeculari, sive Regulari. — 23. Benedictio Crucium Altarium, et Processionum, potest fieri privatе a quolibet simplici Sacerdote. — 24. Benedicere Pixides possunt singuli, quibus est concessum posse benedicere paramenta, et ornamenta Ecclesiastica. — 25. Ad benedicenda Monialium Monasteria, et Cellas die Sabbati Sancti et quolibet alio tempore est omnibus prohibitus in clausuram ingressus. — 26. Benedictio mensae pertinet ad Sacerdotem, et eo praesente, non potest eam benedicere Diaconus, nisi sit Diaconus Cardinalis. — 27. Mulier quoque benedicere non potest, nisi eodem modo, quo potest quilibet bonus Christianus. — 28. An Clerici peccent non benedicendo mensam ante prandium, et coenam, et non agendo gratias post; *ad* n. 29. — 30. Quaedam observanda pro mutatione versuum, et Psalmorum in Benedictione mensae quae fit in Vigilia Nativitatis Domini, et vigilia Pentecostes, et in feria quarta, et quinta, et Sabbato Majoris Hebdomadae. — 31. Benedictio aquae in Sabbato Sancto etiam sine infusione Olei Sancti, non potest fieri in Ecclesiis non habentibus Fontem baptismalem, non obstante contraria consuetudine. — 32. Benedictiones praeter eas, quae in Ecclesia receptae sunt, in sacris ritibus non admittuntur. — 33. 35. De Benedictione cum SS. Cruce, et cum aliis Reliquiis Sanctorum. — 36. Quando danda sit Benedictio fidelibus post communionem. — 37. 38. Quomodo danda sit Monialibus. — 39. Benedictio super populum ubi competat Pontifici, Episcopo, et Archiepiscopo. — 40. Benedictionem impertiri olim non licebat simplicibus Sacerdotibus; nunc autem in Missa. — 41. Quomodo ab ipsis danda praesente Episcopo intra ejusdem Dioecesim. — 42. Extra illam. — 43. Ante Benedictionem in Missa discedens habebatur ac si Missae non interfuisset. — 44. Ritus adhibendus a Regularibus impertiendi Benedictionem auctoritate Pontificis cum indulgentia Plenaria. — 45. Alius ritus adhibendus a Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis et Episcopis. — 46. 47. Facultas benedicendi morituros cum plenaria Indulgentia, quam Antistites Ecclesiarum ad triennium obtinuerunt, prorogatur, et tribuitur etiam Praelatis inferioribus, separatum territorium cum activa jurisdictione habentibus, pro omnibus cum facultate subdelegandi. — 48. An Benedictio sacrarum vestium ab Episcopo simplici Sacerdoti committi possit. — 49. Utrum benedicendum sit Cingulum, Pluviale, et sacra Pyxis. — 50. Benedictio iteranda est, si ex veteri sacro vestimento novus alius diversae formae conficiatur. — 51. Episcopi titulares jus nullum habent consecrandi sacro Chrismate vasa sacra. — 52. Abbates Regulares Campanas, Calices et indumenta sacra benedicere non possunt pro usu alienarum Ecclesiarum. — 53. 57. Quaedam de Benedictione Campanarum. — 58. Tres Benedictiones impertiunt Abbates Regulares in Missis, Vesperis et Matutinis solemnibus. — 59. Formula ad Benedictionem animalium in festo S. Antonii Abbatis — 60. De significatione symbolorum, quibus pingi solet imago S. Antonii Abbatis. *Remissive.* — 61. Formula Benedictionis contra mures, locustas, bruchos et vermes noxios. — 62. Quoad Benedictiones uti expedit formulis in Rituali Rom. ac in aliis formulariis repertis. — 63. Quoad Papalem Benedictionem affertur Constitutio Clementis XIII. — 64. Benedictio candelarum in Oratorio Confraternitatis fieri potest pro sodalibus tantum. — 65. De Benedictione fontis Baptismalis. *Remissive.* — 66. De Benedictione Campanae. *Remissive.* — 67. De Benedictione diversarum rerum, aquae, ignis etc. *Remissive.* — 68. Benedictio fulminis, et grandinum est approbata ab Ecclesia. — 69. Benedictiones ignis, seminis, ovorum etc. fieri possunt a quibuscumque Sacerdotibus. *Remissive.*

ARTICULUS I.

QUOAD BENEDICTIONIS ESSE, DIVISIONEM, ET MINISTRUM.

1 BEnedicere secundum S. Thomam, ut notat
Barbosa *de Jur. Eccles. lib.* 3. *cap.* 3. *num.*
36. potest contingere tripliciter, scilicet
2 enunciative, optative, et imperative. E-
nunciative benedicere, quod fit laudando, est
Benedictio, quam Deo tribuimus, cum toties
eum benedicimus, et laudamus, juxta illud
Psal. 33. « Benedicam Dominum in omni tempore,
3 » semper laus ejus in ore meo. » Optative be-
nedicere, quod fit aliquod bonum benedictum
optando, et precando, juxta illud Psalmi 127.
» Benedicat tibi Dominus ex Sion, et videas
» bona Hierusalem omnibus diebus vitae tuae;
» et videas filios filiorum tuorum pacem super
» Israel, » est Benedictio, quam homo homini
dare solet, non laudando solum, sed etiam ali-
4 quod bonum adprecando. Imperative benedicere,
quod fit imperando, et operando effectus intentos,
est Benedictio, quam dat solus Deus per se, vel per
ministros suos, et operatur praedictos effectus,
et hanc quandoque Deus dedit per seipsum, ut
Genes 1. *num.* 28. « Benedixitque illi Deus, et
» ait, crescite, et multiplicamini, et replete
» terram, et subjicite eam, et dominamini pi-
» scibus maris, et volatilibus Coeli, et universis
» animantibus, quae moventur super terram, »
quandoque vero per suos servos, ut Josue 24. *n.*
10. *Per illum benedixi vobis, et liberavi vos;* et sic
pluries benedixisse patet in Sacris Literis; et ho-
die in Ecclesia Fidelibus benedicit per Pontifices,
et Sacerdotes et Religiosos viros: et de hac ter-
5 tia Benedictione erit sermo in praesenti. Quae
large sumpta est duplex, una scilicet, quae datur
a puro homine propter meritum Sanctitatis, in
quo Christus per gratiam inhabitat, sicuti est il-
6 la, quae a Sanctis viris peti consuevit. Et alia
est, quae datur propter meritum Christi alicui
instrumentaliter applicatum, et in hac danda re-
quiritur Ordo Sacer, non autem Sanctitas neces-
7 sario. Et haec Benedictio adhuc est duplex, una sci-
licet Personarum v. g. Abbatum, Virginum, Spon-
sorum, Militum, et etiam populi; et alia rerum,
seu locorum v. g. Aquae, Vini, Olei, Cerae, Ci-
nerum, Palmarum, Vestium, Vasorum, Altarium,
Ecclesiarum, Domorum, Agrorum, et hujusmodi.
8 Benedictio Personarum alia est solemnis, quam
in divinis officiis dat solus Episcopus in sua Dioe-
cesi, Archiepiscopus, Patriarcha in tota sua Pro-
vincia, etiam extra visitationem, et Legati Apo-
stolicae Sedis in locis suae Legationis, et Roma-
nus Pontifex ubique terrarum, ut notatur *in c.
Antiqua* 13. *de privileg.* et habetur *in Clementina
cap. Archiepiscopo* 2. *de Privileg. et excessibus pri-
vilegiator.* Ugolin. *de offic. et potest. Episcop.* c. 31.
§. 2. *n.* 1. Barbosa *de Jur. Eccles. lib.* 3. c. 3. n. 58.
Et hanc solemnem Benedictionem in Missis, Ve- 9
speris, et Matutinis, pontificaliter celebratis
possunt dare etiam Abbates, et alii Praelati
ad id Privilegium habentes. *cap. Abbates* 3. *de
privilegiis in* 6. et Sacra Rit. Congr. 27. *Septembris*
1759. Est tamen circa hoc observandum, quod 10
minor ex istis in praesentia Majoris, et Superioris
nequeat benedicere nisi de licentia Superioris;
opus enim est expressa concessione: ut contra
regulam Juris minor etiam benedicendo possit
extendere manum supra majorem; ut colligitur
ex cap. Denique 6. *dist.* 21. *cap. Ministrare* 3. *caus.*
26. *quaest.* 6. et *cap. Cum ad celebrandas* 65. *dist.*
1. *de consecratione*, et ex Apostolo *ad Hebraeos c.*
7. *n.* 7. ubi expresse dicit: *sine ulla contradictione
quod minus est a meliore benedicitur;* et sic expresso
statuit pluries Sacra Rit. Congreg. ut de Archie-
piscopo in praesentia Nuncii 9. *Martii* 1593. et in
praesentia Legati 2. *Octobris* 1601. et de Episco-
po in praesentia Metropolitani 10. *Januarii* 1609.
et 13. *Octobr.* 1618. et de Abbate in praesentia
Episcopi, seu ordinarii 27. *Septembris* 1659. §. 14.
et 20. *Julii* 1660. *in declaratione et responsione ad
ipsum* §. 14. Conveniens tamen est, ut Major, seu 11
Superior rogatus pro Benedictione a minori, seu
inferiori, ipsi dandam remittat, ut populus cogno-
scat dignitatem Apostolicam, ut decrevit Sacra Rit.
Congr. *in Taurinen.* 9. *Martii* 1593. *Archiepiscopus
debet rogare Nuncium, ut populo benedicat, qui hoc
deinde remittat Archiepiscopo, ut populus cognoscat
dignitatem Apostolicam.* Et alias est Benedictio Per- 12
sonarum simplex, ut illa quae fit a Sacerdote in
fine Missae, quae etiam a Sacerdote dari nequit
praesente Episcopo sine permissione ipsius, ex
allato textu Apostoli *ad Hebraeos* 7. et citat. Cano-
nibus: *cap. Denique* 6. *dist* 21. *cap. Ministrare* 3.
caus. 26. *qu.* 6. *et cap. Cum ad celebrandas* 65. *dist.*
1. *de consecrat.*

Benedictio rerum, seu locorum est multiplex 13
v. g. Cinerum, Candelarum, Palmarum, et Oli-
varum, Paramentorum, et utensilium Ecclesiae,
ciborum, vestimentorum, et ornamentorum ho-
minum, annuli, coronae, ensis, pilei, vexilli, et
aliarum hujusmodi rerum, sicut etiam locorum,
ut Domorum, Ecclesiarum, vinearum, agrorum,
et similium. Et harum Benedictionum, quae fiunt 14
cum sale, et exorcismo ad benedicendas res, et
loca, et ad homines aspergendos, ac fugandos Dae-
mones, atque venialia delicta abluenda, *cap. A-
quam* 16. *de consecr. dist.* 3. *cap. Aqua* 9. *de con-
secr. Ecclesiae*, solus Sacerdos ex potestate sui Or-
dinis est adaequatus Minister; *cap. Perlectis* 1. *dist.*
25. ubi dicitur: *ad Presbyterum pertinet benedicere*

dona Dei; cap. Ecce ergo, verb. benedicere 6. dist. 95. *et cap. Officium* 3. *de Officio Archipresbyteri.*
15 Unde si Diaconus, quamvis jubente Sacerdote, aquam v. gr. benediceret, irrita esset Benedictio, quia non facta ab habente auctoritatem, et ideo merito *in cap.* 28. *lib.* 8. *Constit.* Apostol. dicitur: *Diaconus non benedicit, neque Benedictionem dat,*
16 *accipit vero ab Episcopo, et Presbytero.* Datur autem alia aquae Benedictio, quae fit a solo Episcopo cum vino, et cinere ad reconciliandam consecratam Ecclesiam, quae fuerit violata, ac polluta; *cap. Proposuisti* 4. et *cap. Aqua* 9. *de consecr. Ecclesiae.*
17 Paramenta Ecclesiastica, et ornamenta omnia, tam ministrorum, quam altaris sunt per Episcopum benedicenda; *cap. Vestimenta* 42. *de consecrat. dist.* 1. ita ut simplices Sacerdotes illa benedicere non possint, neque ex delegatione, et permissione Episcopi, nisi ad hoc habeatur speciale privilegium Sedis Apostolicae, a qua interdum conceditur Personis in dignitate Ecclesiastica constitutis, dummodo in eis non sit adhibenda Sacra Unctio, vel Oleum Sanctum, quae ab ipso tantum Episcopo ordinato, et consecrato benedicenda, inungenda et consecranda sunt, ut censuit Sacra Congreg. Rit. *in Brixien.* 12. *et* 14. *Maji* 1616. *in Taurinen. Pistorien.* 9. *Octobr.* 1610. *in Imolen.* 14. *Novemb.* 1615. *in Januen.* 12. *et* 14. *Maji* 1616. *in Saonen.* 3. *Decembr.* 1616. *in Taurinen. Pistorien. et Tarvisina* 2. *Maji* 1619. *in Novarien.* 21. *Martii* 1620. *in Tridentina* 7. *Augusti* 1621. *et in Ca-*
18 *pulaquen.* 20. *Julii* 1630. Et de facto haec facultas benedicendi paramenta, et Ecclesiastica ornamenta, et vasa, in quibus non adhibetur Sacra Unctio, fuit concessa diversis Archidiaconis, Decanis, Archipresbyteris, aliisque Personis Ecclesiasticis a Sacra Rit. Congreg. et signanter *in Aquilejen.* 20. *Aprilis* 1599. *in Elven.* 17. *Maji* 1600. *in Lugdunen.* 29. *Jan.* 1605. *in Zamoren.* 15. *Novembr.* 1603. *in Maten.* 18. *Novemb.* 1606. *in Ruthen.* 9. *Maji* 1609. *in Augustana* 12. *April.* 1614. *et in Gnesnen.* 3. *Septemb.* 1621.
19 Et hanc facultatem habent omnes Praelati Regulares, scilicet Generales, Provinciales, Guardiani, Priores aliique omnes superiores locales quocumque nomine nuncupentur ex amplissimo privilegio Leon. X. in *Const.* incip. *Religionis suadet*, concesso Minoribus de Observantia, et ex aliis a variis summis Pontificibus concessis aliis Regularibus, ut a Joanne XXII. Sixto IV. Innocentio VIII. Eugenio IV. Julio II. Paulo III. Gregorio XIII. et aliis;
20 cum hac tamen limitatione, ut non possint benedicere paramenta, et ornamenta Ecclesiastica, nisi pro usu tantummodo suarum Ecclesiarum, ut expresse dicit Leo X. in *cit. Const.* ibi: *Pro vestro usu tantum*: et pluries declaravit Sac. Cong. et signanter 24. *Augu.* 1609. 18. *Augu.* 1629. *et* 23. *Martii* 1632. his verbis: *Abbates, Priores, Guardiani, et alii Religionum Praelati, etiam ex Societate Jesu, habentes privilegia benedicendi vestes sacras, Coemeteria, et similia, dicto privilegio uti non possunt, nisi in iis rebus in quibus Sacra Unctio non adhibetur, et pro servitio dumtaxat Monasteriorum, et Ecclesiarum propriarum;* et in decreto circa usum Pontificalium Praelatis Episcopo inferioribus concessorum a Sacra Rit. Congreg. ordinaria habita coram Sanctissimo Domino nostro Alexandro Papa VII. emanato *die* 27. *Septembris* 1659. §. 18. his verbis: *Ecclesiasticam Supellectilem pro servitio dumtaxat suarum Ecclesiarum, vel monasteriorum benedicant.*
Sic etiam Abbates, aliique Praelati habentes pri- 21
vilegium benedicendi Calices, Patenas, Campanas, et similia, in quibus adhibetur Sacra Unctio, possunt tantummodo haec facere pro usu suarum Ecclesiarum ex mox citato Decreto circa usum Pontificalium *num.* 10. his verbis: *Reliqua Pontificalia extra loca ipsis Abbatibus subjecta, vel pro servitio alienae Ecclesiae, aut in subditos pariter alienos, etiam de licentia Ordinariorum exercere non valeant, puta Campanarum Benedictiones, Calicum, et similium, in quibus sacra adhibetur Unctio, nec non Minorum Ordinum collationes.*

Alia ad rem. Vide verb. *Vasa Sacra.* 22

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Benedictio antiquitus pro orditione accipi so- 23
lebat; vide *Gonzal. in cap.* 7. *n.* 12. *de Sacram. non ordinand.* qui ita accepta voce hac, recte explicat plures Conciliorum Canones.

De re benedicta, et speciatim campana, an pro 24
usu profano inservire possit; vide *Frances, de Eccles. Cathedral. cap.* 24. *num.* 98. 101. 168. *et sequent.*

ADDITIONES CASINENSES

Jure divino Sacerdotibus munus benedicendi 25
super populum committitur, ut in *Lib. Num. cap. ultim. in fine: Loquutus est Dominus ad Moysen: Loquere ad Aaron; sic benedicetis filiis Israel, et dicetis eis: Benedicat tibi Dominus et custodiat te.*

In veteri Testamento elevatis manibus benedi- 26
cere consuebant; Esdr. 2. 8. *Et benedixit Esdras Domino Deo magno, et respondit omnis populus: Amen, Amen, elevans manus suas, et incurvati sunt, et adoraverunt Deum proni in terram.* Et Christus coelum ascendens, elevatis manibus benedixit Apostolis. *Luc.* 24.

Sacerdotibus in nova Lege benedicentibus ma- 27
nu elevata fit signum Crucis, ut fidelibus innotescat, divina beneficia nobis conferri per mortem et merita Christi juxta Apostolum *ad Ephesios* I. 3.

Olim Episcopi in Missae Sacrificio Benedictio- 28
nem impertiebantur post Orationem *Libera nos,* antequam dicerent *Pax Domini sit semper vobiscum;*

Bona *Rer. Liturg. l.* 15. *c.* 16. Recentiori ritu in
fine Missae populus benedicitur. Jam hic mos
saeculo XI. invalerat, teste Auctore libri *de
Ecclesiasticis observationibus*, nomine *Micrologii*
cognito, qui prope annum 1090. vivebat, *cap.* 21.
29 Si Summus Pontifex adfuerit Missae, Sacer-
dos dicto *Placeat tibi Sancta Trinitas*, antequam
benedicat, genuflectens petat licentiam benedi-
cendi a Pontifice, ac deinde surgens benedicat
adstantes semper versus oppositam partem Pon-
tifici, dirigens intentionem ad omnes praeter ad
Pontificem. Si vero adfuerit Cardinalis Legatus
Sedis Apostolicae, vel Episcopus civitatis in qua
celebratur, Sacerdos petit licentiam inclinato
capite. Extra vero Provinciam Archiepiscopi, vel
Dioecesim Episcopi celebrans, si adfuerint hu-
jusce Praelati, Sacerdos absque ullo respectu
eos simul cum populo benedicat. Rubr. apud Ga-
vant. *P. II. tit.* 12. *de Bened. in fine Missae.*

ARTICULUS II.

QUOAD EOS, QUI POSSUNT, VEL NON, BENEDICTIONEM EPISCOPALEM IMPERTIRI IN VIA, SEU ITINERANDO.

1 Benedictionem in via, seu itinerando dare potest
Episcopus in sua Dioecesi, Archiepiscopus, Pri-
mas, seu Patriarcha in tota sua Provincia, etiam
extra visitationem, et Legatus Apostolicae Sedis
in locis suae Legationis, et Romanus Pontifex
ubique terrarum, ut notatur *in cit. c. Antiqua* 23.
de Privileg. et habetur *de Privileg. et excessib. pri-
vilegiator.* Cum hoc tamen quod minor ex istis, in
praesentia Majoris, et Superioris, nequeat bene-
dicere, nisi de licentia Superioris, ut colligitur *ex
cap. Denique* 6. *dist.* 21. et aliis Sacris Canonibus,
et Decretis Sacrae Congregationis adductis *supra
art.* 1. *num.* 10. et expresse statuit Nicolaus pri-
3 mus *in decret. titul. de consuetudine cap.* 3. Archie-
piscopus, Primas, seu Patriarcha potest etiam
populo benedicere in locis exemptis intra ejus
Provinciam existentibus, etiam extra visitationem,
ex cit. Clementina cap. Archiepiscopo 2. *de Privi-
leg. et excessib. privilegiator.* et Glossa ibid. *verb.
Colligo*, et decrevit Sacra Congregatio Rituum
13. *Julii* 1613. et Rota *in Nullius, seu Urbinaten.*
4 *Jurisdictionis coram* Buratto 7. *Maji* 1618. Sic
etiam potest Episcopus populo benedicere in locis
exemptis intra suam Dioecesim existentibus *ex
eadem Clementina cap. Archiepiscopo*, et Glossa ibi-
5 dem. Coadjutor Episcopi potest populo benedicere,
dum per Civitatem incedit, de licentia tamen Epi-
scopi Coadjuti. Sac. Rit. Congreg. 31. *Janua-
rii* 1591.
6 Archiepiscopus, Primas, et Patriarcha, Nunci-
us, et Legatus extra suam Provinciam sine spe-
ciali privilegio, neque solemniter, neque priva-
tim per viam, et itinerando possunt populo bene-
cere, *argument. cit. Clementina cap. Archiepiscopo*
2. *de privileg. et excess. privil.* Nec Episcopus ex- 7
tra suam Dioecesim ex Sacra Congregat. Concil.
26. *Aprilis* 1602. Legato praesente in Civitate, 8
Episcopus non potest benedicere populo, sed in-
tra Ecclesiam eo absente, vel annuente, potest
benedicere; Sacra Rit. Congreg. 2. *Octobris* 1601.
benedicere per vias Abbati non conceditur. Sac. 9
Congregat. Rituum *in Nullius Provinciae Burgen.*
24. *Augusti* 1609. Immo Abbates neque possunt 10
per Ecclesiam incedentes benedicere populis,
quamvis pleno Jure subjectis, ex Sacra Rit. Con-
greg. *in Decreto* circa usum Pontificalium Prae-
latis Episcopo inferioribus concessorum coram
Sanctissimo Domino nostro Alexandro VII. edito
27. *Septembris* 1659. §. 13. his verbis: « Ponti-
» ficales Benedictiones cum trina Crucis produ-
» ctione in Missis tantum Pontificalibus, nec non
» Vesperis, et Matutinis Pontificaliter itidem
» celebratis licere sibi tantum meminerint. Pri-
» vatim vero populis quamvis pleno Jure subje-
» ctis, nisi expresse ipsis permissum fuerit, eti-
» am Pontificalibus induti per Ecclesiam ince-
» dentes, benedicere non praesumant; » et denuo
20. *Junii* 1660. in declaratione ejusdem Decreti
his verbis: « Ad §. decimum tertium, quo dispo-
» nitur, ne Abbates extra Pontificalia, Pontificali
» more ac trina Crucis productione, nec non pri-
» vatim occurrenti populo, tum Pontificaliter in-
» duti etiam per Ecclesiam incedentes benedicant,
» asserentibus Monachis, Abbates in Missis pri-
» vatis hactenus Episcopali more benedixisse, et
» Pontificalibus praesertim indutos per Ecclesiam
» transeuntes occurrenti populo Benedictionem
» elargiri consuevisse. » Sac. Rit. Congreg. *cen-
suit servandum esse decretum.* Non nisi Episcopus 11
potest benedicere populo extra actum celebratio-
nis. Sac. Rit. Congr. 25. *Maji* 1724.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

A quo tempore Abbates impetraverint potesta- 12
tem impertiendi solemnem Benedictionem popu-
lo, vide apud Vanespen. *Jur. Eccles. Univers. p.* 1.
tit. 31. *c.* 6. *n.* 9.

Decretum Sacrae Congreg. Rituum ab Auctore 13
allatum *num.* 10. quo Abbatibus per Ecclesias in-
cedentibus interdicitur Benedictionem solemnem
populo impertiri, suum habet fundamentum *in
cap.* 3. *de privileg.* in 6.

Tametsi Abbates solemnem Benedictionem im- 14
pertiri populo possint in Ecclesiis sibi *pleno Jure*
subjectis, tamen in iis praesente Episcopo ne-
queunt eam impertiri. Rationem autem cum Tam-
bur. *de Jur Abbat. tom.* 1. *disp.* 21. *qu.* 9. assignat
Vanespen. *Jur. Eccles. Univers. part.* 1. *tit.* 31. *c.*
6. *n.* 27. *Quia minor non debet majorem benedicere.*

ARTICULUS III.

BENEDICTIO EPISCOPI RESPECTU ABBATUM, ABBATISSARUM, ET MONIALIUM.

1 Episcopus benedicit Abbates, Abbatissas, et
Moniales, ut colligitur ex *cap. Devotis* 11. *caus.*
20 *quaest.* 1. *et ex cap. statuimus* 1. *de supplend.*
2 *negligent. Praelator.* Abbates enim, qui petunt be-
nedici, debent recipere Benedictionem ab Episco-
po, non autem ab aliis Abbatibus alias benedictis.
Sac. Rituum Con. *in una Cameracensi* 10. *Decemb.*
3 1631. Et Abbates semel benedic. cum usu birreti, si
transferantur ad aliam Abbatiam cum usu Mitrae,
non indigent alia Benedict. S. R. C. *in Bitunt.* 25.
4 *Febr.* 1606. Et haec Benedictio dari debet illis
diebus, quibus Ordines minores conferri possunt;
Glossa mox *cit. verb. Benedici*, et sic Dominico
die, et intra Missarum solemnia, ut de Virginum
Benedictione agentes resolvunt Salzed. *ad Prax.*
Bernard. Diaz. c. 26. *vers. Virginum*, Piscara in
praxi Caerem. l. 2. *c.* 7. *n.* 1. Tamburin. *de Jure Abba-*
5 *tiss. disp.* 26. *q.* 6. *v. Piscara.* Et sine aliquo examine
est danda, ut resolvit Innoc. *c. Statuimus* 1. *de suppl.*
negligent. Praelat. et Barbosa *de of. et potest. Episc.*
6 *p.* 2. *alleg.* 27. *num.* 53. Vide v. *Abbas* n. 14. *seqq.*
7 Abbatissae, quae in Monasteriis, ubi est con-
suetudo, ab Episcopo benedicuntur juxta *Clemen-*
tinam cap. Attendentes 2. *de statu Monachorum*,
minores annis quadraginta, et quae per octo ante
professae non fuerint, eligi, et benedici in Abba-
tissas prohibentur; Concil. Trident. *sess.* 25. *c.* 7.
8 *de Regularibus, et Monialibus.* Et anni quadragin-
ta debent esse completi; ex Sacra Congreg. Con-
9 cilii *in una Neapolitana* 24. *Septembris* 1678. Ab-
batissae tamen temporales, illae scilicet, quae
non nisi ad triennium eliguntur, ex ordinatione
Gregorii XIII. *ann.* 1583. *die* 1. *Januarii* non sunt
de Jure benedicendae, nisi Sancta Sedes Aposto-
lica aliud statuat expresse, vel servet consuetudo
contraria. Quaranta *in summa Bullarii verb. Ab-*
batissa in *fine*, Piasecius *in praxi Episcop. part.* 1.
cap. 2. 3. Miranda *in Manual. Praelator.* in *fine to.*
2. *tract.* 2. *de Sacris Monialibus quaest.* 7. *concl.*
10 *unica.* Consuetudo benedicendi Virgines, seu Mo-
niales non amplius est in usu, at eam servandam
esse, si alicubi adhuc vigeret, respondit Sacra
Congr. Episcop. et Regul. Patriarchae Venet. 5.
Decembris 1597. Et Bened. XIII. concessit Indul-
gentiam plenariam omnibus, et quibuscumque
Monialibus Velum sacrum, Benedictionem, et
Consecrationem recipientibus. Sic *in Constitutione*
11 incip. *In Supremo, edita* 6. *Aprilis* 1728. Et se-
cundum Canones non sunt benedicendae, seu con-
secrandae, nisi attigerint vigesimum quintum
annum, *cap. Placuit* 14. *et cap. Virgines* 55. *caus.*
12 20. *quaest.* 1. Nec pro ipsarum Benedictione, seu
consecratione potest Episcopus ingredi Clausu-
ram Monialium, ut colligitur ex Concilio Triden-
tino *sess.* 25. *de Regularibus et Monial. cap.* 5. *vers.*
Ingredi autem, ubi rigorosissime praecipitur, ut
nullus Monialium Monasteria ingrediatur, nisi in
casibus merae necessitatis; et hic casus non est
necessarius pro ingressu, cum possit Episcopus
Moniales benedicere, seu consecrare in Ecclesia
exteriori per fenestram deputatam ad imponen-
dum eisdem velum, ut expresse decrevit Sacr.
Congr. Conc. in *Hieracen.* 28. *Junii* 1627.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Benedictio Abbatissae solet dici Ordinatio, et 13
consecratio. Gonzal. in *cap.* 13. n. 3. *de Accusat.*
De ea vero consule, si vacat, Tamburin. *de Jure*
Abbatissar. disp. 29. *per totum*; Cellotium *de Eccl.*
Hierarchia c. 11. in *fine.*

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Abbates perpetui benedicuntur omnes; exem- 14
pti quidem vel in Curia, vel extra Curiam de
mandato Apostolico: non exempti vero ab Epi-
scopo.
Honorius III. a. 1219 Monachis Hemmerodien- 15
sibus peculiari diplomate clauso in corpore juris
concessit, ut « si Episcopus, in cujus Parochia
» domus eorum fundata erat, cum humilitate, et
» devotione, qua convenit, requisitus substitu-
» tum Abbatem benedicere, et alia quae ad offi-
» cium Episcopale pertinent, ipsis conferre re-
» nuisset, licitum esset eidem Abbati, si tamen
» Sacerdos esset, proprios novitios benedicere,
» et alia, quae ad officium suum pertinent, exer-
» cere etc. » Vide *historiam diplomaticam Trevi-*
rensem To. 1. *pag.* 655.
Ritus hujus Benedictionis, quae intra Missa- 16
rum solemnia adstantibus duobus Abbatibus dan-
da est, ante usum Pontificalium a Monachis ob-
tentum, continebatur precibus super benedicen-
dis fusis, traditione regulae custodiendae, et ba-
culi Abbatialis. Vide in *veteri disciplina Monastica*
1726. Parisiis vulgata; Guidonis *disciplinam Far-*
fensem lib. 2. c. 3. et Bernardi *ordinem Cluniacen-*
sem P. 1. *cap.* 1.
In actu Benedictionis Abbates, et Abbatissae 17
vel Papae si exempti, vel Episcopo si secus, jura-
mento se obstringunt. Vide Pontificale Romanum.
Cisterciensium Abbatum juramentum exstat *cap.*
43. *de Simon.* ubi Honorius III. jubet, Archiepi-
scopos, Episcoposque ea sacramenti formula esse
contentos debere, tanquam ab ipsius ordinis pri-
mordiis instituta. Alias ejusmodi formulas recitat
Martenius *de ant. Monachor. ritibus l.* 5. *c.* 1. *n.* 32.
et seqq.
Benedictionem Abbatum, et Abbatissarum se- 18
quebatur solemnis *installatio*, sive *positio* eorum-

dem in Sede Abbatiali, quam de jure Archidiaconus facit. *c.* 9. *de offic. Archidiac.* Hunc tamen usum saltem apud Germanos, desuesse Nellerus notat *diss. altera de Sacr. elect. processu* §. 5. *num.* 12. Honorius III. quo sumptibus parceretur, neve Archidiaconus *parafredum* praetenderet, *cit. cap.* 43. eum Cisterciensibus interdixit: *installationis solemnitates in Abbatibus ordinis vestri fieri prohibentes.* Confer in hoc ipsum caput Gonzalez.

ARTICULUS IV.

BENEDICTIO QUOAD SPONSOS.

Sponsus, et Sponsa cum nubunt temporibus pro solemnitate nuptiarum non vetitis, sunt in Ecclesia benedicendi; *cap. Sponsus, et Sponsa* 33. *dist.* 23. *c. Aliter* 1. *c. Nullus Fidelis* 2. *c. Nostrates* 3.
2 *et cap. Sponsus* 5. *caus.* 30. *quaest.* 5. Et tales Sponsorum Benedictiones, sicuti et prohibitionem solemnitatis nuptiarum certis anni temporibus damnantes, anathematizantur a Concilio Trident. *sess.* 24. *Canone* 11. ibi: « Si quis dixerit prohibitionem solemnitatis nuptiarum certis anni temporibus suspensionem esse tyrannicam ab Ethnicorum superstitione profectam, aut Benedictiones, et alias Caeremonias, quibus Ecclesia
3 in illis utitur, damnaverit, anathema sit. » Talis Benedictionis omissio, licet, cum fit sine scandalo, et contemptu, non sit peccatum mortale, est tamen secundum communem Doctorum saltem peccatum veniale; Sanchez *lib.* 7. *de Matrimonio disp.* 82. Bonacina *qu.* 4. *p.* 6. *n.* 2. Sa, Filliucius, Henriq. la Croix et alii communiter.

4 Et talem Benedictionem debent sponsi recipere ante consumationem Matrimonii, prout hortatur Conc. Tridentinum *sess.* 24. *de reformat. Matrimonii cap.* 1. ibi: « Praeterea eadem Sancta Synodus hortatur, ut conjuges ante Benedictionem sacerdotalem in Templo suscipiendam in eadem
5 domo non cohabitent. » Unde cum Concilium hoc non praecipiat, sed solum hortetur, liberam voluntatem relinquit, et non obligat, *cap. Ultimum in fin. dist.* 4. Glossa *verb. statuta in cap.* 1. *de constit. ibid.* Abbas *num.* 9. et Felin. *num.* 20. Quare peccatum mortale non esse ante Ecclesiae
6 Benedictionem Matrimonium consumare, sublato scandalo, et contemptu Legis Ecclesiasticae, maxime si probabile adsit incontinentiae periculum, resolvunt Navarr. in *Manuali cap.* 22. *num.* 83. Covarruv. *de sponsalib. part.* 2. *c.* 7. n. 2. Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *disp.* 12. Bonacina *qu.* 4. *p.* 6. *num.* 1. *in fine*, *et num.* 4. *vers. rogabis* 4. et alii plurimi cum Barbosa *de offic. et potest. Episcopi*
7 *allegat.* 32. *num.* 181. Et nec etiam veniale peccatum esset differre hanc Benedictionem post consummationem, si adesset aliqua justa, et rationabilis causa, uti esset, si aliquis initio Adventus, vel Quadragesimae contraheret, quia nimis durum esset, et grave periculum incontinentiae differre consummationem usque ad Benedictionem post Epiphaniam, vel post octavam Paschae faciendam: cum intra talia tempora, licet non prohibeatur contractus Matrimonii, aut ejus consummatio, probibentur tamen nuptiarum solemnitates, ut est Benedictio Sponsorum, solemnis Sponsae in domum Sponsi traductio, et hujusmodi. Conc. Trid. *sess.* 24. *c.* 10. *de reform. Matrim.*

Conjuges *ex cap. Vir autem* 3. *de secundis nuptiis*, 8
non benedicuntur, si ambo, vel alter fuerit benedictus, ibi: « Vir autem, vel mulier ad bigamiam transiens, non debet a Presbytero benedici, quia cum alia vice benedicti sint, eorum Benedictio iterari non debet; » et rationem dant Doctores ex S. Thoma *in* 4. *dist.* 42. *quaest.* 3. *art.* 2. *ad secundum*, quia secundum Matrimonium, quamvis in se consideratum sit perfectum Sacramentum, tamen in ordine ad primum consideratum habet aliquid de defectu Sacramenti, quia non habet plenam significationem, cum non sit una unius, sicut est in Matrimonio Christi et Ecclesiae, et ratione hujus defectus a secundis nuptiis subtrahitur. Subdit tamen S. Thomas *loc. c.* 9
hoc esse intelligendum, quando secundae nuptiae sunt secundae ex parte viri, et ex parte foeminae, vel saltem sunt secundae ex parte foeminae. Si vero Virgo contrahat cum viro, qui jam ha- 10
buerit aliam uxorem; nihilominus nuptiae benedicuntur; salvatur enim aliquo modo significatio etiam in ordine ad primas nuptias, ut diffuse per eum, *ibi.* Hinc consuetudo generaliter recepta ob- 11
tinuit, quod si foemina solum nondum fuerit benedicta, possit tunc Benedictio solemniter fieri, quia ad illam praecipue ex forma Benedictionis pro foecunditate dirigitur ipsa Benedictio, et nihil in viro intelligitur iterari. S. Thomas, S. Bonaventura, Covarruvias *de sponsalibus part.* 2. *c.* 8. §. 11. *num.* 2. Gregor. Lopez *leg.* 2. *t.* 11. *part.* 4. Saleed. Genuens. Riccius, et alii cum Barbosa *de offic. et potest. Episcop. part.* 2. *allegat* 32. *num.* 184. Benedicendi sunt Conjuges in secundis nu- 12
ptiis, si neuter ex ipsis fuerit benedictus in primis nuptiis; *arg. cit. cap. Vir autem* 3. *de secundis nuptiis*, ubi solum prohibentur benedici, si alia vice fuerint benedicti. Et sic benedicendi sunt 13
a Parocho sponsus, et sponsa, si contractis sponsalibus per verba de futuro, antequam coram Parocho, et testibus Matrimonium contraxerint, invicem se cognoverint. Sacr. Congregat. Concil. *die* 11. *Octobris* 1593. ut refert Aldan *d. tit.* 3. *num.* 23.

Benedictio nubentium fieri debet a proprio Pa- 14
rocho, non autem ab alio Sacerdote, nisi de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia, non obstante immemorabili consuetudine, vel privilegio ut colligitur *ex cit. c. Vir autem* 3. *de secundis nuptiis*, ibi:

A *Presbytero benedici;* idest Presbytero Parochiali dumtaxat, ut expresse cautum est decreto Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform. Matrimon.* his praecisis verbis: « Statuitque Benedictionem a » proprio Parocho fieri, neque a quoquam, nisi » ab ipso Parocho, vel ab Ordinario, licentiam ad » praedictam Benedictionem faciendam alii Sa- » cerdoti concedi posse, quacumque consuetudi- » ne, etiam immemorabili, quae potius corrupte- » la dicenda est, vel privilegio non obstante. » Unde Parochus proprius debet recipere eleemosynam ratione Benedictionis, et non alius; Sac.
15 Congr. Rit. *in Acheruntina* 25. *Januarii* 1602. Et haec nuptialis Benedictio de Jure potest dari a Parocho utriuslibet Sponsi; uterque enim est proprius, et eodem tenore, et eadem clausula praecipitur a Tridentino *sess.* 24. *de reform. Matrim. cap.* 2. ut proprius Parochus intersit Matrimonio, et ut Benedictionem conferat; unde cum ex communi ad illud sufficiat Parochus utriuslibet contrahentis, sufficiet etiam ad hanc Benedictionem conferendam; Cened. *ad Decretal. collect.* 31. *num.* 8. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 82. *num.* 4. Guttierez *de Matrim. cap.* 106. *num.* 8. *et* 9. Bonacina *q.* 4. *p.* 6. *num.* 3. Barbosa *de offic. et potest. Episc. p.* 2. *allegat.* 32. *num.* 185. Armendariz, Gobat,
16 et alii fere communiter contra paucos, qui dicunt hanc Benedictionem fieri debere a Parocho Sponsae: quae vero consuetudo ubi legitima, et pacifica adsit, est observanda, ut de facto fere ubique
17 observatur. Si vero statim a Parochia, ubi contraxerunt, abirent ad aliam, deberent ab hoc ultimo Parocho benedici, quia hic solus jam est proprius; sicuti etiam si mulier post contractum Matrimonium traducatur ad domum viri in alia Parochia habitantis, quia mulier ad domum viri traducta efficitur de ejus Foro; *leg. Cum quaedam puella*, ubi *DD. ff. de Jurisdict. omn. Jud. l. Mulieres Cod. de incol. lib.* 10. *leg. final.* §. *Item rescripserunt, ff. ad municip. de incol.* et sicut per talem traductionem constituitur Parochiana ejusdem Ecclesiae, cujus est maritus, ut per Hostiens. *in summa, tit. de Parochis* §. *quis intelligatur, vers. Sed et uxor*, Joann. de Anan. *in cap. fin. n.* 13. *eod. tit.* ita desinit esse Parochiana illius Parochi, in cujus Parochia ante traductionem morabatur, quia translatio domicilii subtrahit eam illius jurisdictioni, ex quo sequitur, ut Parochus Mulieris non sit amplius proprius ipsius Parochus; Glos. *in c. fin. in verb. Habitatores*, per illum text. ubi *DD. de Paroch.* Fagnan. *l.* 4. *decr. c. Vir autem* 3. *de secundis nuptiis n.* 13. Tales autem Benedictiones conjugales non possunt nisi inter Missarum solemnia fieri; Sac. Congr. Conc. *in Pisaurensi* 13. *Julii* 1638.
18 Parochi alieni, et alii Sacerdotes, sive Saeculares sive Regulares benedicentes in nuptiis alienos sponsos sine licentia proprii eorumdem Parochi, vel Ordinarii, incurrunt Suspensionem; Conc. Trid. *sess.* 24. *de reformat. Matrim. cap.* 1. ibi: « Quid si quis Parochus vel alius Sacerdos, » sive Regularis, sive Saecularis, etiamsi id sibi » ex privilegio, vel immemorabili consuetudine » licere contendat, alterius Parochiae Sponsos si- » ne illorum Parochi licentia, Matrimonio con- » jungere, aut benedicere ausus fuerit, ipso jure » tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordina- » rio ejus Parochi, qui Matrimonio interesse de- » bebat, seu a quo Benedictio suscipienda erat, » absolvatur. » Et hanc Suspensionem esse ab 19
Officio et Beneficio resolvunt Franc. Molina *de ritu nuptiarum lib.* 2. *dissert.* 14. *num.* 9. Aversa *q.* 4. 5. 8. §. *ult.* et varii alii, quia dum non restringitur ad alterutram partem, intelligitur de utraque; cum non sit ratio, cur potius intelligatur de una, quam de altera; et in gravibus id regulare est; ex Glossa *in Clement. Cupientes, de poenis, et c. Latores, de Clerico excommunic. ministr.* et Glossa *fin. in cap. Pastoralis, de appell.* Covarr. *de Spons. part.* 2. *c.* 6. *in princip. num.* 13. Perez *in leg. prima, vers. Est etiam alia poena, tit.* 1. *lib.* 5. Et haec 20
poena est imposita soli benedicenti, non autem deputanti alium, qui benedicat per se; regulariter enim poenae illatae contra exercentes non extenduntur ad mandantes, et consulentes, nisi exprimatur, et hic a Conc. exprimitur solum *benedicens*, ibi: *benedicere ausus fuerit.* Aversa *q.* 20. *sect.* 3. Rosign. *contr.* 15. *de Matr. praenot.* 38. *n.* 18. et alii. Et ad hanc poenam incurrendam requiri- 21
tur plena scientia, quia Concilium dicit *ausus fuerit;* audacia autem importat ingentem temeritatem, quae non potest esse cum ignorantia, licet crassa; unde quaecumque ignorantia excusare potest ab incursu illius. Marius Alterius *de censur. tom.* 2. *disp.* 11. *c.* 5. *vers. Hoc autem quod dixi*, Bonac. *tom.* 3. *de suspens. disp.* 3. *q.* 3. *p.* 5. *num.* 1. Rosignol. *loc. cit.* et alii.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Benedictio nuptialis unde originem sumpserit? 22
Quinam sint ritus in Ecclesia recepti Benedictionis nuptialis? Et quare in secundis nuptiis non adhibeatur Benedictio nuptialis? tum alia ad idem argumentum pertinentia; vide apud Gonzalez *in cap.* 1. *fere per tot. de secundis nuptiis.* An impendenda matrimoniis catholicorum cum haereticis, consule Benedic. XIV. de *Synod. Dioecesana lib.* 6. *c.* 5. *num.* 5.

ARTICULUS V.

BENEDICTIONES VARIAE A QUIBUS POSSINT, ET DEBEANT FIERI.

Benedictio, et distributio Candelarum, Cinerum 1

et Palmarum regulariter potest fieri in omnibus
Ecclesiis, tam Collegiatis, quam Parochialibus,
tam Saecularibus, quam Regularibus; Sac. Cong.
2 Rit. *in Ostien.* 28. *April.* 1607. Benedictio, et
distributio Candelarum, Cinerum, et Fontis, ab-
sente, vel impedito Episcopo, fiat ab eo, qui can-
taturus est Missam; Sacra Rit. Cong. 12. *Jun.*
3 1627. Et in Ecclesiis Regularium, in quibus
exerceri consuevit Cura animarum, benedicere
Cineres, illosque Fidelibus distribuere, pertinet
ad Regulares, non ad Parochum; Sac. Cong.
4 Episcop. et Regul. *in Firmana* 3. *Julii* 1615. Ille
idem, qui benedicit Cineres prima die Quadrage-
simae, vel Candelas in Festo Purificationis, aut
Ramos in Dominica Palmarum, debet etiam can-
tare Missam sequentem; Sac. Rit. Congr. 12. *Ap.*
5 1640. Benedicere Ecclesiam novam, vel Oratori-
um, et Ecclesiam reconciliare non potest simplex
Sacerdos sine licentia Sedis Apostolicae; Sac. Rit.
Cong. *in Placentina* 19. *Maji* 1707. *in respons. ad*
6 10. *dubium.* Benedictio autem simplex Coemeterii,
et Ecclesiae non consecratae potest committi Pre-
sbytero in Dignitate Ecclesiastica constituto; Sac.
Rit. Congreg. *in Cameracensi* 9. *Febr.* 1508.
7 Regulares Superiores, vel alii Sacerdotes in Capi-
tulis Generalibus deputati, possunt benedicere, et
reconciliare suas Ecclesias, Coemeteria, et Ora-
toria ex variis summorum Pontificum privilegiis,
et signanter ex privilegio concesso Minoribus de
Observantia a Leone X. in *Const.* incip. *Religionis
suadet,* his praecisis verbis: « Nos igitur, qui Re-
» ligiosarum Personarum vota, per quae eorum
» dispendiis obviatur, ac commodis, et profecti-
» bus providetur, studio charitatis libenter prose-
» quimur, hujusmodi supplicationibus inclinati
» etc. ac vestri Ordinis Generalibus, Provinciali-
» bus, Vicariis, et Custodibus, ac Guardianis pro
» tempore existentibus praefatis, ut omnia, et
» singula ejusdem Ordinis de Observ. Ecclesias,
» Coemeteria, et Capitula, et Oratoria ubicum-
» que existentia receptas, et recepta, recipien-
» das, seu recipienda, ac Paramenta, et orna-
» menta, ac alia quaecumque ad Divinum cultum,
» et usum vestrum necessaria, in quibus Chrisma
» non interveniit, pro vestro usu tantum, solem-
» ni Benedictione, ac etiam per Vicarium, seu
» Guardianos, aut alios ad hoc a vobis in vestris
» Capit. Gener. provide deputandos benedicere,
» ac illos, seu illa, et eorum qualibet Sangui-
» nis, seu seminis effusione, seu alias quomodo-
» libet pollutas, seu polluta, quoties opus fuerit,
» aqua per vos, (praesertim in locis ubi Episco-
» pum aquam benedicentem per duas Dictas adire
» non poteritis) benedicta, reconciliare libere,
» et licite valeatis, auctoritate Apostolica tenore
» praesentium concedimus; non obstant. etc. » No-
var. *in Summa Bull.* 2. *part. tit. de consecr. Eccles.
Regul. n.* 9. Ventriglia *tom.* 2. *annot.* 17. §. 2. *num.*
32. et alii passim. Et hoc privilegium extenditur 8
etiam ad usum Monialium existentium sub regi-
mine Regularium, ut docet Miranda *tom.* 3. *cap.*
40. *art.* 1. *conclus.* 2. et alii. Hic nota, quod aqua 9
necessaria pro reconciliatione Ecclesiae ex Pon-
tificali Romano jussu Clement. VIII. edito conti-
net aquam cum Sale, Cinere, et Vino. Et quae- 10
libet Dieta ex Enriquez apud Mirandam *tom.* 3.
quaest. 39. *art.* 8. *concl.* 3. et Reiffenstuel *lib.* 3.
Decretal. tit. 40. *num.* 27. *arg. l.* 3. *de Verbor. si-
gnificat.* continet viginti miliaria. Jesuitis est eti- 11
am concessum, ut possint benedicere Calices, et
Altaria in locis, in quibus non adesset Episcopus,
qui possit ea benedicere. Paul. III. *Const.* incip.
Licet debitum.

Regulares non possunt domos benedicere in 12
hebdomada Sancta; Sac. Cong. Conc. *in una Bo-
noniensi* 2. *Julii* 1620. *in responsione ad* 14. *dubium.*
An autem possint Regulares benedicere Mulieres 13
post partum, et ad purificationem admittere in
propria Ecclesia, lis non parva est inter Doctores.
Pro affirmativa stat decretum Sac. Cong. Conc. 14
in dict. Bononiensi 2. *Julii* 1620. *in responsione ad*
9. his praecisis verbis: *Ad* 9. *Regulares non pro-
hiberi in eorum Ecclesiis Mulieres post partum ad
Purificationem admittere.* Nihilominus Pignatel. *tom.* 15
5. *consult.* 76. *num.* 17. dicit, quod a dicto Decre-
to, quod inaitebatur concordiae, et consuetudini
praescriptae, fuit ab eadem Sacra Congregatione
recessum *in Antuerpiensi* 19. *Novembris* 1662. et
huic resolutioni famulatur alia novissima Sac.
Congregationis Visitationis Apostolicae *in Roma-
na Jurium Parochialium* 15. *Septemb.* 1695. *et* 23.
Januarii 1698. in qua, ut refert Monacell. *tom.* 1.
tit. X. formul. 18. *num.* 12. articulo partibus infor-
mantibus plene discusso, decisum fuit, proponente
Eminentissimo Cardinali Bichio, Benedictionem
Puerperarum spectare privative ad Parochum S.
Nicolai in Carcere ad exclusionem Ecclesiae, et
Ministrorum Hospitalis B. M. Consolationis, et
Sac. Congreg. Rit. *die* 10. *Decemb.* 1703. *in respon-
sione ad sextum dubium* his verbis conceptum: 6.
*An Benedictiones Mulierum post partum, Fontis
Baptismalis, Ignis, Seminis, Ovorum, et similium,
sint de Juribus mere Parochialibus; Ad sextum,
Negative; sed Benedictiones Mulierum, et Fontis
Baptismalis fieri debere a Parochis. Et iterum non
posse Regulares in propriis Ecclesiis Mulieres post
partum benedicere, et ad purificationem admittere,
declaravit* Sacr. Congreg. Rit. *in Urbis, et Orbis
Jurium Parochialium* 12. *Januarii* 1704. Attamen 16
Sacra Congreg. Concil. ad quam potissimum spe-
ctat haec cognitio, in decreto super dubiis propo-
sitis *in causa Aquen. Jurium Parochialium* inter
Patres Carmelitas et Praepositum loci Incisae ad
10. dubium conceptum his praecisis verbis: *X. An
possint in propria Ecclesia Mulieres post partum
benedicere, et ad Purificationem admittere; diebus*

10. *Maji et* 9. *Junii* 1708. respondit *ad decimum affirmative.* Sic praecise habetur in Bullario Clementis XI. Decreto tertio inter Decreta Sac. Congregationis Concilii *fol.* 542. *et* 543. impressionis Romanae. Unde cum talia Decreta supponantur fundata in consuetudine legitime introducta, et praescripta, ubi talis reperitur, est observanda; *cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine*, et *cap. Cum dilectus* 8. ac *cap. Cum consuetudinis* 9. *eod. titul.* Et posse Mulieres post partum accedere ad quamcumque Ecclesiam sibi benevisam pro recipienda Benedictione, statuit Sac. Congreg. Concil. *in Derthonens.* 3. *Decembris* 1718. et 8. *Decemb.* 1720.

17 Regulares nequeunt in suis Ecclesiis, nisi de licentia Ordinarii, et ex causa publica ab eodem probata exponere solemniter Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, et cum ipso populum benedicere; Sac. Coogreg. Episcop. et Regul. *in Cajetana* 25. *Octob.* 1602. *et in Derthonensi* 27. *Maji*
18 1603. et Sac. Congr. Rit. 16. *Februarii* 1628. Pro Personis vero particularibus exponitur in ostiolo Tabernaculi, aut in Pyxide velata cum luminibus et assistentia; Sacra Cong. Episcop. et Regular. 7. *Septembris* 1598. Et sic etiam decrevit 10. *Decembris* 1602. praecisis his verbis: « Non liceat Regularibus etiam in eorum propriis Ecclesiis » Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum publice adorandum exponere, nisi ex causa publica, » quae probata sit ab Ordinario. Ex causa autem » privata possint, dummodo Sanctissimum Sacra» mentum a Tabernaculo non extrahatur, et ve» latum remaneat, ita ut ipsa Hostia videri non » possit. » Et Sac. Congreg. Concil. *in Neapolitana* 17. *Augusti* 1630. Et iterum Sac. Congreg. Rit.
19 *in Firmana* 22. *Januarii* 1701. Et hoc procedit etiam in omnibus aliis Ecclesiis quocumque modo exemptis, et non habentibus Jurisdictionem in populum, ut declaravit Sacra Cong. Episcop. et Regular *in Florentina Jurisdictionis inter Archiepiscopum, et Episcopum Fesulanum* 18. *Maji* 1696. *referente Eminentissimo Cardinali Pamphilio.*

20 Benedictiones agrorum, et frugum, fieri noo possunt a Regularibus cum stola sine Parochi licentia. Supplicante enim in Sacra Congregatione Concilii Procuratore Generali Capuccinorum declarari: « Primo, An Regulares dicti » Ordinis requisiti ab agrorum Dominis pos» sint absque licentia Parochi benedicere agros, » et maledicere locustas, et brucos, et caeteros » hujusmodi vermes, et quatenus affirmative. » Secundo, An in hujusmodi functionibus per» agendis uti possint stola absque licentia Pa» rochi? » Sacra Coagr. *die* 28. *Augusti* 1688. *respondit ad utrumque Negative.*

21 Benedictiones Animalium in die Festo S. Antonii Abbatis dare, et oblationes recipere ab aliis Cappellanis et Rectoribus aliarum Ecclesiarum intra fines Parochiae existentium, nec prohibere, nec impedire valet Parochus, quia inter functiones Parochiales ista Benedictio non connumeratur. Sac. Congr. Episcop. et Regul. *in Fulginaten.* 25. *Maji* 1685. *et in Tudertina* 18. *Novembris* 1695. et Sac. Congr. Concil. *in Ravennaten.* 12. *Novembris* 1695. quae conclusio vera est etiam quoad Religiosos S. Antonii Viennen. qui nullum Jus privativum id prohibendi habent. Eadem Sacra Congr. Episc. et Regul. *in Tudertina* 18. *Novembris* 1695. Sic etiam Benedictiones Ignis, Semi- 22
nis, Ovorum, et similium possunt fieri a quocumque Sacerdote, sive Saeculari, sive Regulari, quia nec istae connumerantur inter functiones mere Parochiales, ut colligitur ex Decreto Sacr. Congreg. Rit. edito 10. *Decembris* 1703. ubi ad sextum dubium his terminis conceptum. Sexto: « An Benedictiones Mulierum post partum, Fon» tis Baptismalis, Ignis, Seminis, Ovorum, et » similium, sint de Juribus mere Parochialibus » *sic respondit:* « Ad 6. negative, sed Benedictio» nes Mulierum, et Fontis Baptismalis fieri de» bere a Parochis. » Ubi vides quod Sacra Congregatio negat omnes tales Benedictiones esse de Juribus mere Parochialibus, et inter Benedictiones faciendas a solis Parochis non enumerat illas Ignis, Seminis, Ovorum, et similium. Benedictio Cru- 23
cium Altarium, et Processionum, potest fieri privato a quolibet simplici Sacerdote. Patre enim Josepho Maria a Turribus Ordinis Capuccinorum supplicante demisse a Sac. Rit. Cong. declarari: *Primo: An Cruces Altarium, seu Processionum sint benedicendae de praecepto; et Secundo: An si non sint de praecepto, possit simplex Sacerdos eas benedicere private, si non solemniter?* Sac. Rit. Congr. *censuit respondendum ad primum Negative. Ad secundum Affirmative, et ita declaravit die* 11. *Julii* 1704. Benedicere Pyxides possunt singuli, quibus 24
est concessum posse benedicere paramenta, et ornamenta Ecclesiae, quia in eorumdem Benedictione sacrum Chrisma non exigitur. Rubr. Pontific. Roman. *de bened. Vascul. pro conserv. SS. Eucharist.* et a Leone X. in *cit. Constit.* incip. *Religionis suadet*, est concessum Minoribus de Observantia, et consequenter aliis Regularibus posse benedicere ea, *in quibus Chrisma non intervenit.* Ad be- 25
nedicenda Monialium Monasteria, et Cellas die Sabbati Sancti, et quolibet alio tempore, est omnibus prohibitus in Clausuram ingressus. Sac. Cong. Conc. 13. *Sept.* 1583. et Sac. Cong. Episc. *in Regul. Aretina* 3. *Septembris* 1596.

Benedictio mensae pertinet ad Sacerdotem, et 26
eo praesente non potest eam benedicere Diaconus, nisi sit Diaconus Cardinalis. Colligitur ex *cap. Legimus* 24. *dist.* 93. Mulier quoque benedicere 27
non potest, nisi eodem modo, quo potest quilibet bonus Christianus; *Cap. Nova* 10. *de poenitent. et remissione*, quia ea, quae sunt Ordinis, non cadunt in mulierem: *Sylvester in Summa Verb. Be-*

28 *nedictio, et benedicere num.* 19. Licet Clericis, et
Religiosis non sit de jure communi imposita aliqua gravis obligatio benedicendi mensam ante prandium, aut Coenam, et postea gratias agere, ex quo *in cap. Non liceat* 12. *dist.* 41. quod adduci solet, non sit aliquod verbum includens praeceptum, ut observat et tenet Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *de orat. voc. cap.* 7. et Lezana *tom.* 1. c.
29 9. *num.* 28. Peccare tamen saltem venialiter eos,
qui haec non faciunt, tenet Navarrus *in Manuali cap.* 25. *num.* 110. et hoc recte, quia ex citato Canone *Non licet* non oportet Clericos comedere sine anteriori Benedictione, et posteriori gratiarum actione, ibi: *Nec oportet aliquando Clericos nisi hymno dicto comedere panem, et post cibos gra-*
30 *tiam auctori Deo referre.* Hic juvat adducere, quae
notat Bauldry in Manuali Sacrarum Caeremoniarum *part.* 2. *cap.* 21. *de bened. Mensae num.* 6. his verbis: Regulariter mutationes versuum, et Psalmorum debent fieri mane in Vigilia Nativitatis Domini, Sabbato Sancto, et Vigilia Pentecostes, quia vespere fit tantum jentaculum, seu collatio, quam sic vocamus. Si tamen Vigilia Nativitatis Domini venerit in Dominica, mutatio tantum fit post Vesperas. Idem de Epiphania dicendum, si in vigilia fit jejunium, ut apud multas Congregationes. Idem etiam videtur dicendum Feria quinta in Coena Domini; ideo Feria quarta praecedenti a Superiore dicitur versus *Christus factus est pro nobis etc.* et *Pater noster* ad Benedictionem, tum benedicit cibos nihil dicens. Non dicitur *Jube Domne*, nec *Tu autem.* In fine Mensae repetitur *Christus factus est etc.* et statim post *Pater noster* secreto dicitur Psalm. *Miserere mei Deus*, quo dicto sine *Gloria Patri etc.* celebrans dicit genibus flexis cum omnibus absolute orationem *Respice quaesumus* eo modo, quo in Breviario. Si aguntur gratiae in Coenaculo, convenit tunc, ut hoc triduo omnes genuflectant, etiam ad Psalmum *Miserere mei Deus etc.* (*)

31 Benedictio aquae in Sabbato Sancto etiam sine infusione Olei Sancti fieri non potest in Ecclesiis non habentibus Fontem Baptismalem, non obstante contraria consuetudine; Sac. Rit. Cong. *In Januen.* 13. *Julii* 1697.

ADDITIONES AUCTORIS

32 Benedictiones praeter eas, quae in Ecclesia receptae sunt, in sacris ritibus non admittantur; Benedict. XIV. *tom.* 1. *Bull. Const.* 89. incip. *inter omnigenas*, §. 18.

Advertendum est, quod quamvis Tonell. in *Sac.* 33
Enchiridio l. 2. c. 5. §. 4. sub n. 7. dicat non debere dari Benedictionem cum Sanctissima Cruce, seu cum Reliquiis Sanctorum, et sacris Imaginibus praecisis his verbis: *Hic adverte, quod in fine aliarum Processionum, quae fiunt sive cum Sanctissima Cruce, sive cum Reliquiis Sanctorum, et Sacris Imaginibus non debet dari Benedictio; quum nullibi talis Benedictio praescribatur, nisi cum Sanctissimo Sacramento;* eruditissimus tamen Card. 34
Lambert. Benedictus XIV. *Instit. Eccles.* 47. §. 3. *num.* 24. *et seq.* pluribus ostendit recte dari posse talem Benedictionem, et de facto solere dari nedum in Archidioecesi Bononien. et alibi, sed et Romae Sacrorum rituum magistrae, ut suis propriis oculis ipse perspexit dari a Clemente XI. in Basilica S. Petri cum Reliquiis Sanctissimae Crucis, Veronicae, et Lanceae, ut et ipsemet dedit ibidem, dum esset Canonicus ejusdem Basilicae. Et revera dari posse dictam Benedictionem, 35
constat ex pluribus Decretis Sacrae Rit. Congregrationis, et signanter *in Collen.* 5. *Julii* 1698. et *in Brixien.* 18. *Septemb.* 1736. praecisis his verbis: *Post expositionem Reliquiae Sanctissimae Crucis, vel post ejus delationem in Processione, benedicendus est populus cum ipsa.* Vide 10. Decreta S. R. C. *sub num.* 704. *et* 1037.

Benedictio post communionem danda est fidelibus postquam Sacerdos reposuit Pyxidem, clausitque in tabernaculo; sic expresse Caeremoniale Monastic. *lib.* 3. *part.* 13. §. 3. *num.* 5. Caeremoniale Ord. Min. de Observantia *part.* 1. *cap.* 6. *num.* 2. et varia alia; Merati *tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 10. *Rubr.* 7. *num.* 34. cum pluribus aliis ibi citatis. Monialibus non est danda cum Pyxide ex fenestrella, sed dari eis debet Benedictio consueta, manu tantum dextra, etiamsi Sacramentum sit praesens. Sic expresse cum aliis Merati *loc. cit. num.* 3. *in fin.* Et nota ad rem, quod in communione Monialium habentium fenestrellam ex parte Evangelii, Sacerdos debet descendere, et reverti per gradus anteriores, et non per laterales Altaris; Sac. Rit. Congr. *in Toletana* 25. *Septembris* 1736. Vide Decreta S. R. C. *num.* 1036.

Benedictio super populum, actus solemnis est 39

(*) Hic etiam juvat addere, quae scribit Paulus Maria Quarti in suo Tractatu de Benedictionibus *tit.* 3. *n.* 259. his verbis: Sententia probabilior docet, hujusmodi Benedictionem *(Mensae)* esse meri consilii. Probatur, quia jure communi nullibi praecipitur, et in *cap. non liceat*, quod pro se adducit contraria sententia, nullum est verbum praeceptivum, sed directionis, et consilii. Regulares autem ad id non tenentur, nisi ex vi suarum Constitutionum, quae communiter non praecipiunt Benedictionem, sed solum proponunt, ut piam, et viris Religiosis ac bonis moribus congruam. Idemque dicendum de gratiarum actione post mensam. Colligitur, neque cadere sub obligatione ritus benedicendi mensam in fine Breviarii praescriptos; neque peccare eis non utentes, sed aliis: vel benedicentes mensam Benedictione communi, omissa propria, quae assignatur pro festis particularibus, e. gr. Natalis Domini, Epiphaniae, etc. quia illae regulae Breviarii sunt directivae, non praeceptivae. Haec Quarti. P. Haiden in suo Ephemerologio *part.* 3. *pag.* 309. notat, quod ea, quae habet Bauldry (de dicendo versu *Christus factus est obediens* etiam feria IV. majoris Hebdomadae) nec praxi, nec aliorum sensui, aut etiam ipsi Breviario videntur satis congruere. Neque ea, quae citatus Bauldry habet de Vigilia Nativitatis, probantur a Gavanto *sect.* 9. *cap.* 6. Guyeto *lib.* 4. *cap.* 20. *qu.* 8. et Merato in Gavant. *l. c. n.* 1. (*Edit. Barbiell.*)

Romano Pontifici competens in quacumque Orbis terrae parte; Episcopis in eorum Dioecesibus et locis eorum exemptis, Archiepiscopis in suis Provinciis; Benedict. XIV. *tom.* 2. *Constit.* 88. incip.
40 *Exemplis*. Benedictionem impertiri olim non licebat simplicibus Sacerdotibus; nunc autem ipsis
41 permittitur in fine Missae: cui si intersit Episcopus, et in sua sit Dioecesi, debet Sacerdos ad eum prius se convertere, eique caput inclinare, veluti facultatem postulans populo benedicendi.
42 Quod ab eodem Sacerdote praetermittitur, si Episcopus Missae intersit, sed extra suam Dioecesim versetur, prout desumitur ex Rubricis Missal. *tit. de Benedictione in fine Missae, et Evangelio S. Joann.* Idem *ib.*
43 Ante Benedictionem, quae datur in fine Missae, ab Ecclesia discedens, Concilii Agathensis judicio habetur ac si Missae non interfuisset; *ib.*
44 Benedictio auctoritate Pontificis *cum Indulgentia Plenaria*, a Regularibus, quibus talia privilegia concessa sunt, dari debet sequenti ritu. Admonito nempe populo de Indulgentia a Sede Apostolica concessa, de praeceptis operibus pro ea lucrifacienda, de die quo visitanda est Ecclesia, de hora denique, qua datur Pontificia Benedictio (quae admonitio fieri potest, quatenus opus sit etiam schedis impressis, et consuetis locis palam affixis), postquam statutis die et hora populus ad Ecclesiam convenerit alta voce legantur Literae Apostolicae ad id obtentae, et vulgari idiomate explicentur, populum ad suorum scelerum detestationem pio brevique sermone, excitando: deinde Sacerdos nullis circumstantibus ministris, stola et superpelliceo indutus (ut in Rituali Romano praescribitur, cum agitur de Benedictionibus, quae extra Missam permittuntur) ante Altare genuflexus, sequentibus verbis Dei opem imploret.

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.
℟. Qui fecit Coelum et terram.
℣. Salvum fac populum tuum, Domine.
℟. Et benedic haereditati tuae.
℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.
Deinde stans sequentem recitat Orationem.

OREMUS

Omnipotens et misericors Deus da nobis auxilium de sancto, et vota populi hujus in humilitate cordis veniam peccatorum poscentis, tuamque Benedictionem praestolantis et gratiam, clementer exaudi; dexteram tuam super eum benignus extende, ac plenitudinem divinae Benedictionis effunde, qua bonis omnibus cumulatus, felicitatem et vitam consequatur aeternam. Per Christum Dominum nostrum.
℟. Amen.

Post quam ad Cornu Epistolae accedat, (ut in Actis Ecclesiae Mediolan. *part.* 4. *Benedicat in Ecclesia ad Altare, stans in cornu Epistolae*) *et stans in Cornu Epistolae non trina, hoc est triplici signo Crucis, sed una Benedictione, unico videlicet signo Crucis benedicat, proferens alta voce haec verba:*

Benedicat vos Omnipotens Deus ✠ *Pater, et Filius, et Spiritus Sanctus.*
℟. Amen.

Trina siquidem Benedictio Episcopo competit, non Sacerdoti. Sic ad literam in *cit. Const. Exemplis* dat. die 19. *Martii* 1748.

Vide tamen infra sub *n.* 63. novissimam *Constitutionem* SS. D. N. Clementis XIII. in qua inter caetera merito ibi attendenda, alius ritus praescribitur adhibendus a Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis et Episcopis pro impertienda praefata Benedictione cum plenaria indulgentia. 45

Facultatem benedicendi morituros cum plenaria Indulgentia, quam Antistites Ecclesiarum cum Epistolis in forma Brevis ad triennium obtinuerunt, ad totum illud tempus, quo in ea Dioecesi perseverabunt, prorogat Bened. XIV. *in Encyclica* ad omnes Antistites, quae inc. *Pia Mater* (*tom.* 2. *Bullar. n.* 34.) ac imposterum ita esse expediendas facultates illas denunciat, easque pariter communes esse vult Praelatis inferioribus territorium separatum habentibus cum qualitate nullius, et activa in populum et Clerum jurisdictione. 46
His omnibus dat facultatem subdelegandi, ut ipsis quomodocumque impeditis etiam diurno tempore possint per alios hanc Benedictionem impertiri modo, qui habetur descriptus in eadem Encyclica, et affertur a nobis verb. *Moribundus* 38. Vide *ibi*. 47

Benedictio sacrarum Vestium utrum ab Episcopo simplici Sacerdoti committi possit, quaestio est anceps inter scriptores. Insignes tamen Episcopi quidam facultatem hanc plerumque a Sac. Congr. petierunt, et obtinuerunt; Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 21. *num.* 9. *et* 10. 48

Utrum benedicendum sit Cingulum, Pluviale, et sacra Pyxis, quaestio est inter Doctores. Probabilior tamen censetur opinio, quae Benedictionem exigit, cum pro Pyxide sit peculiaris Benedictio in Rituali; *ib. num.* 12. 49

Si ex veteri sacro vestimento novus alius diversae formae conficiatur, ut si ex stola manipulus etc. Benedictio iteranda est; *ib. num.* 12. 50

Episcopi titulares jus nullum habent consecrandi sacro chrismate vasa sacra, quia cum in his adhibendis sit usus Pontificalium, non datur illis hisce uti in aliena Dioecesi; *ib. num.* 15. 51

Abbates Regulares benedicere Campanas, et Calices posse pro usu alienarum Ecclesiarum (possunt enim pro suis) negavit Alexander VII. in *suo Decreto* die 27. *Septemb.* 1659. Consulta enim S. Congreg. num potuerint indumenta sacra be- 52

uedicere pro alienis Ecclesiis, eo quia obtinuerint Indultum Apostolicum; responsum fuit, exhiberi illud Indultum authenticum ex Archivio Apostolico desumptum ac interim abstiuerent; *ib. num.* 19.

53 Benedictiones et unctiones Campanarum, quum Capitularibus Caroli M. indicentur, antiquissimae sunt, *Instit. Eccles.* 47. *num.* 30. eisque nomen alicujus Sancti imponi consuevisse ex Alcuino discimus; *ibid. num.* 26.

54 Benedictiones Campanarum, ad nimbos depellendos approbantur, neque id tribui posse impressioni aeris a Campana impulsae asseritur; *ib. num.* 37.

55 Solus Episcopus jus habet Campanas benedicendi, cum sacra unctio adhibenda sit, nec potest facultatem alteri subdelegare; *ibid. num.* 38.

56 Ex praecepto Pontificalis Romani Campanae Ecclesiarum benedici debent; *ib.*

57 Potest Episcopus suspendere sonum Campanarum, quae ab Episcopo benedictae non fuerint, ut ex Decretis Sac. Congr. *ib.*

58 Tres Benedictiones impertiunt Abbates Regulares ex Decreto Alexandri VII. in Missis, Vesperis et Matutinis solemnibus. In Missis privatis nihil supra reliquos Sacerdotes illis concessum est. Ex iisdem decretis *Institution. Ecclesiae* 34. *numero* 19.

59 Quoad Benedictionem Animalium in festo S. Antonii Abbatis, de qua supra *num.* 21. juvat hic adducere formulam, quae praescribitur pro ea peragenda; *Institut. Eccles.* 47. *num.* 12. et est tenoris sequentis:

BENEDICTIO EQUORUM ET ANIMALIUM

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.
℟. Qui fecit Coelum, et terram.
℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS

Deus refugium nostrum, et virtus, adesto piis Ecclesiae tuae precibus, auctor ipse pietatis, et praesta, ut quod fideliter petimus, efficaciter consequamur. Per Christum Dominum nostrum.
℟. Amen.

OREMUS

Omnipotens sempiterne Deus, qui gloriosum Beatum Antonium variis tentationibus probatum inter mundi hujus turbines illaesum abire fecisti, concede famulis tuis, ut et praeclaro ipsius proficiamus exemplo, et a praesentis vitae periculis ejus meritis et intercessione liberemur. Per Christum etc.

OREMUS

Benedictionem tuam, Domine, haec animalia accipiant, qua corpore salventur, et ab omni malo per intercessionem Beati Antonii liberentur. Per Christum Dominum nostrum.
℟. Amen.

Deinde aspergat aqua benedicta.

60 De significatione symbolorum quibus pingi solet Imago S. Antonii Abbatis, vide verb. *Imagines n.* 79.

61 Hic etiam juvat subnectere formulam Benedictionis, qua uti expedit, quaque utebatur contra mures locustas, bruchos, et vermes noxios Benedictus XIV. ut extat in *cit. Inst. Ecclesiae* 47. *numero* 22.

BENEDICTIO CONTRA MURES, LOCUSTAS, BRUCHOS, ET VERMES NOXIOS

Antiph. Exurge, Domine, adjuva nos, et libera nos propter nomen tuum.
Psalm. Deus auribus nostris audivimus, patres nostri annunciaverunt nobis.
℣. Gloria Patri etc. *et repetitur Antiphona.*
℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.
℟. Qui fecit coelum, et terram.
℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS

Preces nostras, quaesumus Domine, clementer exaudi, ut, qui juste pro peccatis nostris affligimur, et hanc murium (vel *Locustarum*, vel *vermium*) persecutionem patimur, pro tui nominis gloria ab ea misericorditer liberemur, ut tua potentia procul expulsi (vel *expulsae*) nulli noceant, et campos, agrosque nostros in tranquillitate, ac quiete dimittant, quatenus ex eis surgentia, et orta tuae Majestati deserviant, et nostrae necessitati subveniant. Per Christum Dominum nostrum.
℟. Amen.

OREMUS

Omnipotens sempiterne Deus omnium bonorum remunerator, et peccatorum maximus miserator, et in cujus nomine omnia genuflectuntur, coelestia, terrestria, et infernalia: tua potentia nobis peccatoribus omnipotenter concede, ut, quod de tua misericordia confisi agimus, per tuam gratiam efficacem consequamur effectum, quatenus hos pestiferos mures (vel *locustas*, vel *vermes*) per nos servos tuos maledicendo maledicas, segregando segreges, exterminando extermines, ut

per tuam clementiam ab hac peste liberati, gratiarum actiones Majestati tuae libere referamus. Per Christum Dominum nostrum.

℟. Amen.

Exorcizo vos pestiferos mures (vel *locustas* vel *vermes*) per Deum Patrem Omnipotentem ✠, et Jesum Christum Filium ejus ✠, et Spiritum Sanctum ab utroque procedentem ✠, ut confestim recedatis a campis, et agris nostris, nec amplius in eis habitetis, sed ea ad loca transeatis, in quibus nemini nocere possitis, pro parte Omnipotentis Dei et totius Curiae coelestis, et Ecclesiae Sanctae Dei vos maledicens, ut, quocumque ieritis, sitis maledicti (vel *maledictae*) deficientes de die in diem in vos ipsos (vel *ipsas*) et decrescentes, quatenus reliquiae de vobis nullo in loco inveniantur, nisi necessariae ad salutem, et usum humanum. Quod praestare dignetur, qui venturus est judicare vivos, et mortuos, et saeculum per ignem.

℟. Amen.

Postremo aqua benedicta aspergantur loca infecta.

62 Quo autem ad varias alias Benedictiones, uti expedit formulis in Rituali Romano praescriptis, ac in aliis probatis formulariis repertis.

63 Quoad Papalem Benedictionem attendenda est novissima Clementis XIII. *Constitutio*, per quam Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, nec non aliquibus inferioribus Praelatis, benedicendi Populo nomine Sanctitatis suae facultatem postulantibus, concedendam esse statuitur, Ritusque servandus praescribitur.

CLEMENS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam

Inexhaustum Indulgentiarum thesaurum a Jesu Christo etc.

Inter caetera siquidem spiritualium gratiarum dona, quibus Summorum Pontificum liberalitate Christifideles cumulantur, potissimum locum habet Plenaria peccatorum Indulgentia, et remissio, quae statis anni diebus conceditur, dum Romanus Pontifex solemni caeremonia Populo coram ipso congregato benedicit, et non raro ipsius Summi Pontificis nomine, effundendae Apostolicae Benedictionis super Principes Viros absentes delegata fuit facultas: sed inde invaluit praeter modum usus, etiam Verbi Dei Praeconibus indulgendi, ut similiter cum Plenaria Indulgentia Apostolicam Benedictionem, non singulari alicui Personae, vel Familiae, sed universo ad Ecclesiam confluenti Populo impertiri valerent. Nonnullos pariter, non sine aliquo Ecclesiasticae disciplinae discrimine circa harum facultatum exercitium, irrepsisse abusus deprehendimus.

Ut autem spiritualium gratiarum dona, pie, sancte, atque incorrupte administrentur, quodque adeo salubriter institutum est, in perniciem non cedat abutentium: Praemissa omnia Congregationi venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Indulgentiis, sacrisque Reliquiis praepositae examinanda commisimus, quae exquisitis etiam Consultoribus, votum suum Nobis aperiret. Postquam igitur, quid eadem Congregatio, auditis Consultoribus, hac in re sentiret, percepimus, omnibus mature perpensis, justam rationem, congruosque limites in his praescribere volentes, de ipsius Congregationis consilio, Motu proprio et ex certa scientia, deque Apostolicae potestatis plenitudine, omnia, et singula particularia indulta, et privilegia effundendi supra Populum Apostolicam Benedictionem, per Romanos Pontifices Praedecessores Nostros, ac per Nos etiam, quibusvis particularibus Personis, sive Ecclesiasticis saecularibus, sive cujusvis Ordinis, et instituti Regularibus, ad certum tempus, seu ad eorum vitam, non tamen illa per Praedecessores praedictos aliquibus Ordinibus Regularibus attributa, quae modo infrascripto salva esse volumus, respective concessa et elargita, etiamsi eaedem particulares Personae, ex quavis causa illa impetrarint, et in possessione Indultorum ac privilegiorum hujusmodi reperiantur; harum serie revocamus, ac de medio tollimus et abolemus.

Porro ad submovendos quosvis abusus, qui in hac re, vel suborti deprehenduntur, vel quandoque suboriri possent, et ad augendam erga Pastores eminenti Episcopatus dignitate pollentes Populorum devotionem, simulque Christifidelium utilitati, de immenso et inextimabili thesauro Ecclesiae tradito consulere volentes, ipsarum tenore praesentium statuimus, quod deinceps Venerabil. fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscop. Episcop. necnon dilectis filiis Praelatis inferioribus, Mitrae, et pontificalium usum, Territoriumque separatum cum vera qualitate nullius Dioecesis habentibus, et activa in Clerum, et Populum jurisdictione gaudentibus, nunc et pro tempore existentibus; Patriarchis, videlicet, Primatibus, Archiepiscopis et Episcopis, duabus anni solemnitatibus, nimirum Paschate Resurrectionis Domini, alioque die festo solemni eorum respective arbitrio designando: Praelatis vero, praemissis qualitatibus praeditis, et in propriis Territoriis degentibus, semel in anno, in uno ex diebus, quibus eorum singulis Pontificalium usus ab Apostolica Sede permittitur, Populo in Ecclesia congregato, Apostolica Summi Romani Pontificis pro tempore existentis auctoritate, illiusque Nomine, facultas solemniter benedicendi, cum elargitione Plenariae Indulgentiae, juxta ritum et formulam inferius tradendam, concedi possit,

et ipsorum unicuique, quamdiu illi suis respective Ecclesiis praefuerint, gratiamque et Communionem cum Apostolica Sede habuerint, per Literas Apostolicas in forma Brevis, gratis, ut in similibus mos est, concedatur. Ad quorum effectum ipsos Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, et Episcopos, ac supramemoratos Praelatos, nunc et pro tempore existentes, in Domino hortamur, ut pro Dignitatum eorum splendoris augmento, et fidelium Populorum ipsis creditorum congrua erga Divinam justitiam satisfactione, a Nobis, et Successoribus nostris Romanis Pontificibus pro tempore existentibus, facultatem hujusmodi ultro ipsis oblatam postulent, et impetrare non praetermittant.

Quoniam vero eas facultates, impertiendi Romani Pontificis nomine Apostolicam Benedictionem, aliquibus Regularibus Ordinibus concessas praeservare intendimus; harum serie declaramus, illas juxta concessiones Apostolica auctoritate factas, salvas et illaesas esse debere. Districte tamen dilectis filiis eorumdem Ordinum Superioribus, et Professoribus, etiam speciali mentione dignis, facultate, et indulto hujusmodi gaudentibus, et qui in posterum gaudebunt, harum quoque serie praecipimus et mandamus, quod in illius exercitio, in omnibus ritum, et formam a fel. rec. Benedicto PP. XIV. per ejus Epistolam Encyclicam sub die XIX. Martii anni Domini 1748. Pontificatus Sui anno octavo editam, praescriptum, servare: et insuper in dictis duabus solemnitatibus, quatenus Episcopi in illis facultate hujusmodi utantur, ab effundenda Benedictione penitus abstinere respective debeant. Ac itidem, ad submovendam quamcumque dubii causam, declaramus etiam, per Benedictionem Apostolica auctoritate, sive per ipsos Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, et Episcopos, sive per Regulares quoslibet, ut praefertur, impendendam, nullam prorsus a censuris et poenis Ecclesiasticis scienter, vel ignoranter incursis, absolutionem concedi, neque ab illis absolutio praetextu Benedictionis hujusmodi susceptae praetendi possit.

Decernentes etc.

Non obstantibus, etc.

Volumus autem, etc.

Ritus vero et formula a Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, et Episcopis pro impertienda Benedictione, una cum Plenaria Indulgentia post Missarum solemnia, triplici signo Crucis emisso, et in Episcopali Throno, cum Mitra caeterisque sacris paramentis indutis, circumstantibus Ministris, adhibendus, quod congrue de Praelatis inferioribus intelligatur, talis esse debet.

Expleta in utraque solemnitate Missae solemnis celebratione, in primis alta voce, per Ministrum Superpelliceo indutum, legantur Literae Apostolicae, in quibus Indulgentia Plenaria conceditur, una cum potestate Benedictionem Apostolicam super Populum effundendi, ut de delegatione adstantibus constet, et concessio ex Latino sermone in vulgarem, ad Populi intelligentiam, translata recitetur. Postea Episcopus surgens, juxta Ritum in Caeremoniali Episcoporum expressum, dicet: *Precibus et meritis Beatae Mariae semper Virginis, Beati Michaelis Archangeli, Beati Joannis Baptistae, et Sanctorum Apostolorum Petri, et Pauli, et omnium Sanctorum.*

Misereatur vestri omnipotens Deus, et dimissis omnibus peccatis vestris, perducat vos Jesus Christus ad vitam aeternam.

Indulgentiam, absolutionem, et remissionem omnium peccatorum vestrorum, spatium verae, et fructuosae poenitentiae, cor semper poenitens, et emendationem vitae, perseverantiam in bonis operibus, tribuat vobis Omnipotens, et misericors Dominus.

℟. Amen.

Et Benedictio Dei Omnipotentis PA✠TRIS, *et* FI✠LII, *et* SPIRITUS✠SANCTI *descendat super vos, et maneat semper.*

℟. Amen.

Demum, post impertitam Benedictionem, publicabitur latino, et vernaculo idiomate concessio Plenariae Indulgentiae sequenti formula.

Attentis facultatibus a Sanctissimo in Christo Patre, et Domino Nostro, Domino Clemente, divina providentia, Papa Decimotertio, in enunciatis Apostolicis Literis expressis, datis Reverendissimo Domino N. Dei, et Apostolicae Sedis gratia, hujus Sanctae N. Ecclesiae Antistiti, eadem Dominatio sua Reverendissima, Summi Pontificis Nomine dat, et concedit omnibus hic praesentibus, Indulgentiam Plenariam in forma Ecclesiae consueta. Rogate igitur Deum pro felici statu Sanctissimi Domini Nostri Papae, Dominationis Suae Reverendissimae, et Sanctae Matris Ecclesiae.

Nulli ergo omnino hominum, etc.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo sexagesimosecundo, Tertio Nonas Septembris, Pontificatus Nostri Anno Quinto.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Benedictionem Candelarum, de qua *Auctor n.* 1. fieri haud posse in Oratorio Confraternitatis tradit Frances *de Eccles. Cathedrali cap.* 25. *num.* 301. 304. *et* 361. Fieri tamen pro sodalibus posse monet Bened. XIV. *Instit. Eccles.* 105. *n.* 115. 64

De Benedictione Fontis Baptismalis quibus diebus fieri, tum a quo fieri debeat, idem Frances *in eod. tract. cap.* 19. *n.* 61. 128. *et seqq.* 65

De Benedictione Campanae plane agit idem scriptor *d. tract. c.* 24. *n.* 71. *et plur. sequent.* Confer etiam Bened. XIV. *Instit. Eccles.* 17. *a n.* 30. 66

Benedictione diversarum rerum, veluti aquae, 67

ignis etc. quare utatur Ecclesia, vide apud eumdem Frances *ibid. c.* 24. *n.* 83.

68 Benedictio fulminis, et grandinum est approbata ab Ecclesia, dummodo fiat exorcismis approbatis ab Ecclesia, et Ministris necessariis; Romaguer. *ad Synod. Gerund. lib.* 3. *tit.* 1. *c.* 5. *n.* 1. *et duob. seqq.*

Decretum Sac. Congreg. Rituum ab Auctore 69
n. 22. relatum, quo dictum fuit Benedictiones ignis, seminis, ovorum etc. non esse de Juribus Parochialibus, adeoque fieri posse a quibuscumque Sacerdotibus, illustrat Rota *coram Ansald. dec.* 527. *n.* 3. *et plur. seqq.* Adi quoque Bened. XIV. *Instit. Eccles.* 105. *sparsim pluribus locis.*

BENEFICIUM

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quoad Beneficii esse, et divisionem.*

1. Beneficium ut sic, seu generice captum quid sit. — 2. Beneficium generice captum dividitur in Beneficium proprie, et stricte sumptum, in Privilegium, et in Rescriptum. — 3. Beneficium proprie, et stricte sumptum quid sit. — 4. Privilegium quid sit. — 5. Rescriptum quid sit. — 6. Beneficium Ecclesiasticum quid sit. — 7. Ad verum Beneficium Ecclesiasticum sex potissimum requiruntur. — 8. Primum requisitum est, quod Beneficium Ecclesiasticum sit erectum auctoritate Episcopi. — 9. Hinc si quis in aliqua Ecclesia certas Missas, vel etiam Anniversaria sub competenti stipendio in perpetuum fundaverit, aut etiam Cappellanum, nisi approbatio Episcopi accesserit, non erit Beneficium Ecclesiasticum. — 10. Secundum requisitum est, quod habeat aliquid spiritualitati annexum, scilicet quod detur propter divinum officium. — 11. Tertium requisitum est, quod conferatur a Persona Ecclesiastica scilicet a Papa, vel Ordinario. — 12. Quartum requisitum est, quod conferatur Clerico, id est Personae saltem prima Tonsura initiatae. — 13. Quintum requisitum est, quod sit perpetuum. — 14. Sextum requisitum est, quod sibi non possit retineri, sed necessario sit conferendum alteri. — 15. Beneficia Ecclesiastica varie dividuntur. Primo, ratione diversi status hominum, quibus conferenda sunt, dividuntur in Beneficia Regularia, et in Beneficia Saecularia. — 16. Beneficia Regularia quae sint. — 17. Beneficia Saecularia quae sint. — 18. Beneficia Saecularia nequeunt conferri Clerico Regulari, nec Beneficia Regularia Clerico Saeculari. — 19. Secundo, ratione annexae curae animarum, administrationis, et aliorum Jurium dividuntur in Beneficia Curata, et non Curata. — 20. Beneficia Curata quae sint. — 21. Beneficia non Curata quae sint. — 22. Beneficia Curata sunt duplicis generis, scilicet alia, quae habent Curam animarum in Foro externo, seu contentioso; et ista quae sint. — 23. Et alia, quae habent Curam animarum in Foro interno seu animae, et ista quae sint. — 24. Rursus Beneficia Ecclesiastica, alia sunt duplicia, et alia simplicia; Beneficia duplicia quae sint. — 25. Quaedam Beneficia non Curata, ut sunt Dignitates, Personatus, et Officia, licet saepe saepius appellentur *simplicia*, rigoroso tamen loquendo non sunt talia. — 26. Dignitas quid sit. — 27. Personatus quid sit. — 28. Officium quid sit. — 29. Plerumque neque Canonicatus veniunt nomine Beneficiorum simplicium. — 30. Beneficia simplicia quae sint. — 31. Beneficia Ecclesiastica adhuc dividuntur in electiva, in Patronatus, et in collativa. — 32. Beneficia electiva quae sint. — 33. Beneficia Patronata quae sint. — 34. Beneficia collativa quae sint. — 35. Insuper Beneficia alia sunt manualia, et alia non manualia. — 36. Beneficia manualia quae sint. — 37. Beneficia non manualia, seu titularia quae sint. — 38. Ulterius Beneficium aliud vocatur Canonicatus, et quid sit. — 39. Aliud vocatur Vicaria perpetua, et quid sit. — 40. Aliud vocatur Commenda, et quid sit. — 41. Aliud vocatur Praestimonium, et quid sit. — 42. Aliud vocatur interdum Pensio, et quid sit. — 43. De origine Ecclesiasticorum Beneficiorum. *Remissive.* — 44. Beneficium quomodo a Theologis definitur. — 45. Principaliter et accessorie in quo consistit secundum Theologos et Canonistas. — 46. 50. Quaenam essentiam constituunt Beneficii. — 51. Beneficia *inspecto officio* in majora et minora dividi queunt, et quae dicuntur majora, quaeque minora. — 52. Majora rursus ratione dignitatis diversimode dicuntur. — 53. 54. In Capitulis quoque dantur dignitates, quibus adnexa Beneficia ad majora referuntur. — 55. 56. De dignitate Canonicatus Cathedralis Ecclesiae. — 57. 59. Quomodo etiam Beneficia dividuntur *inspecto officio*. — 60. 61. Et *inspectis Personis conferentibus*. — 62. 63. Notanda quaedam de Beneficiis electivis. — 64. Divisio Beneficiorum *inspectis Personis quibus conferuntur*. — 65. 66. De nomine et origine Beneficii. — 67. Pensiones Ecclesiae ministris collatae non sunt Beneficia.

ARTICULUS II. — *Beneficia quomodo erigenda.*

1. Beneficia Ecclesiastica debent erigi cum auctoritate expressa Episcopi. — 2. Erecta sine auctoritate Episcopi non sunt Beneficia, nec per ipsa advenit aliquod Juspatronatus Fundatori. — 3. Talia Beneficia ante approbationem Episcopi possunt concedi per Laicum per modum simplicis deputationis Sacerdoti. — 4. Cappellaniae cum onere celebrationis Missarum constituta sine auctoritate Episcopi censentur Laicales, et possunt ad eas mere Laici praesentari. — 5. Neque ad canonicam erectionem Beneficii Ecclesiastici sufficit auctoritas Praelati Inferioris. — 6. Beneficia Ecclesiastica erigi debent in Ecclesia ad certum Altare, sub invocatione alicujus Sancti, sub onere praestandi ibi aliquod Officium spirituale. — 7. Nec possunt erigi sine congrua dote. — 8. Hinc ad Episcopum pertinet in limine fundationis diligenter examinare de dotis congruentia juxta qualitatem Beneficii, loci, ac personarum. — 9. Dotem debet Fundator Beneficii, ad hoc, ut habeat legitimum Juspatronatum, assignare de propriis bonis liberis. — 10. Si quis Administrator, et Executor, vel Protector loci pii, ex illius redditibus, aut aliis piorum Fidelium contributionibus, largitionibus, et eleemosynis annuis erigeret, non posset Episcopus illi Juspatronatum reservare. — 11. Hinc si Haeres, vel successor in Cappellania manuali non collativa, ab aliquo testatore relicta, cum onere celebrationis Missarum, vellet illam in Beneficium perpetuum collativum erigere cum reservatione Jurispatronatus, non potest Episcopus, neque cum consensu talis Haeredis hoc facere. — 12. Beneficii Fundator potest in limine fundationis adjicere quascumque qualitates, leges, et conditiones sibi benevisas, etiam Juri communi contrarias. — 13. Et tales qualitates, leges, et conditiones in limine fundationis adjectae debent omnimodo integre observari. — 14. Hinc si fundator statuit, ut vacante Beneficio istud debeat conferri uni ex consanguineis descendentibus ex sua cognatione, talis dispositio est omnino observanda. — 15. Si in fundatione Beneficii sit cautum, quod possit conferri etiam non habentibus aetatem a Jure communi praescriptam, talis dispositio est observanda; *usque ad n.* 16. — 17. Patronus haeres, sive Fundatoris successor, non potest neque cum consensu Episcopi alterare,

seu mutare leges, conditiones, seu qualitates in limine fundationis a Fundatore appositas, licet Juri communi contrarias; *usque ad* n. 18. — 19. Immo neque ipse Fundator, et etiam de consensu Episcopi, potest mutare leges, et conditiones a se in fundatione positas, et ab Ordinario acceptatas, si talis mutatio esset in praejudicium Ecclesiae, vel Tertii. — 20. Episcopus neque de consensu, et positiva voluntate Haeredis, seu Patroni potest in erectione Cappellaniae, seu Beneficii simplicis injungere onus residentiae, quod Testator non injunxit, nec addere, quod Beneficiatus, sive Cappellanus pro tempore per se ipsum Missas celebret. — 21. Et neque alio modo Testatoris voluntatem immutare. — 22. Nec Episcopus, etiam de consensu Patroni, potest reducere, et moderari Missas in limine fundationis Beneficii impositas, quamvis reditus ipsius Beneficii ob temporum injuriam sunt diminuti. — 23. Episcopus nequit ullimode onera, et Missas reducere, ac moderari, nisi sit ei concessum in ipsa Beneficii erectione. — 24. Beneficia Ecclesiastica simplicia de jurepatronatus laicorum erigi possunt in Commendas Militiae SS. Mauritii et Lazari. — 25. An pactus Fundatoris Beneficii, ut ipse possit illo frui, et juspatronatus ad haeredes transmitti, sit simoniacus. — 26. Pacisci non potest, ut conferatur Beneficium ei, qui illud bonis auxit. — 27. Potest Beneficiatus pecunia injustam vexationem redimere. — 28. Nequit vero litigantem pecunia amovere. — 29. Potest si jus certum et manifestum ad repellendam injustam vexationem. — 30. 40. Notatur auctor circa ea, quae necessaria sunt ad erectionem Beneficii.

ARTICULUS III. — *Beneficia quomodo, et quando conferenda.*

1. Beneficia Ecclesiastica tribus potissimum modis conferuntur. — 2. Primo per electionem v. g. Canonicorum, seu Capitulariam. — 3. Secundo per praeviam praesentationem factam a Patrono. — 4. Tertio per liberam collationem. — 5. Quamvis dentur alii modi, quibus Beneficia Ecclesiastica possunt conferri, scilicet per Postulationem, per Nominationem, per Resignationem, per permutationem, et per Translationem, tamen omnes isti reducuntur ad aliquem ex illis tribus assignatis. — 6. Tribus etiam potissimum modis Summus Pontifex Beneficia Ecclesiastica conferre solet. — 7. Primo Jure praeventionis. — 8. Secundo Jure Concursus. — 9. Quamvis enim Papa potestatem conferendi Beneficia dederit Ordinariis, sibi tamen majorem reservavit. — 10. Quapropter inter Papam, et reliquos inferiores Ordinarios, datur locus praeventioni. — 11. Tertio, Jure devolutionis; *usque ad* n. 12. — 13. Beneficia Ecclesiastica debent conferri, seu provideri canonice, scilicet juxta praescriptum Sacrorum Canonum. — 14. Unde in quacumque collatione, seu provisione Beneficiorum debet necessario observari forma a jure communi, vel legitima consuetudine, aut particulari statuto, vel fundatione praescripta. — 15. Primo igitur, ut valida sit collatio, seu provisio, debet fieri gratis sine ullo pretio, aut mercede temporali. — 16. Secundo debet fieri pure, idest sine ullo pacto, conditione, ac modo privata partium conventione adjecto. — 17. Tertio requiritur, ut Collatio Beneficii non sit obtenta subreptitie, vel obreptitie. — 18. Quarto collatio debet esse libere absque omni vi, et metu. — 19. Quinto debent conferri Beneficia sine minutione fructuum. — 20. Sexto ad collationem omnes vocari debent, ad quos spectat collatio. — 21. Beneficia Curata debent necessario conferri ad praescriptum Conc. Trid. — 22. Unde pro eorum collatione debet indici examen per concursum coram Episcopo, vel ejus Vicario, et saltem tribus Examinatoribus Synodalibus habendum. — 23. Tales examinatores, qui non possunt esse minores, quam tres, debent esse electi in ultima Synodo, vel si in aliis electi, saltem in ultima confirmati, aliter concursus erit nullus. — 24. Sic etiam nullus est concursus, in quo cum examinatoribus Synodalibus intervenit alter, qui non sit Examinator Synodalis. — 25. Nullus etiam est concursus factus cum Examinatoribus Synodalibus, qui non praestiterunt requisitum juramentum. — 26. Non licet Episcopo auctoritate ordinaria sibi assumere Examinatores non Synodales, qui suppleant etiam in casu non existentium Examinatorum Synodalium numero sufficientium ad concursus faciendos. — 27. Nec potest Episcopus in locum demortuorum Examinatorum alios subrogare usque ad novam Synodum. — 28. Provisi tamen de Parochialibus non servata forma Concilii ex eo quod ob varias difficultates non potuisset cogi Synodus, nec deputari Examinatores Synodales, non sunt removendi etc. — 29. Beneficia Curata debent conferri per viam concursus, etiamsi Cura Ecclesiae, vel Episcopo incumbere dicatur. — 30. Per viam concursus debent conferri Beneficia Curata, etiamsi sint Jurispatronatus Ecclesiastici. — 31. Et ad hunc concursum admitti debent, tam nominati a Patronis, quam alii. — 32. Dispositio Conc. Trid. de habendo concursum, procedit nedum in Rectoriis de Jurepatronatu Ecclesiastico, verum etiam in Vicariis perpetuis. — 33. Intellige tamen concursum requiri in Vicaria perpetua, quando in Vicarium est translata totalis Cura, secus vero quando est translatum solum exercitium. — 34. Dicitur autem totalis Cura in Vicarium translata, quando certa portio, seu congrua assignatur Rectori Ecclesiae, caeteris fructibus remanentibus penes Vicarium, et e contra, ubi certa portio, seu congrua assignatur Vicario, dicitur in ipsum translatum solum exercitium. — 35. Etiam Beneficium Parochiale Jurispatronatus Laicalis confertur per concursum inter plures praesentatos, si ipsi praesentati habent aequales voces. — 36. Immo etiam Beneficia Parochialia Jurispatronatus Laicorum, quae ab Episcopo ob praesentationem in tempore debito non secutam Jure devoluto conferuntur, debent conferri per concursum. — 37. Cum concursu conferri debet Praebenda Theologalis, et Canonici Poenitentiarii. — 38. Sine concursu conferuntur: Primo Vicariae perpetuae Parochialium unitarum seu incorporatarum aliis Ecclesiis, Monasteriis, Beneficiis, Collegiis, vel locis piis, in quibus non proprie Parochus, sed Vicarius ponendus est; *usque ad* n. 39. — 40. Secundo sine concursu pariter confertur Parochialis unita, seu annexa dignitati, seu Canonicatui Ecclesiae Cathedralis, seu Collegiatae. — 41. Tertio sine concursu confertur Cura animarum, quae in Ecclesia Collegiata exercetur per Canonicos, vel Hebdomadarios. — 42. Quarto sine concursu confertur Beneficium Curatum, quod vere est dignitas. — 43. Quinto sine concursu confertur Parochialis Ecclesia, quando est subjecta Monasterio, aut annexa, vel de ejus mensa. — 44. Sexto sine concursu conferuntur Beneficia Regularia, quae Regularibus conferri consueverunt. — 45. Septimo sine concursu confertur dignitas Abbatiae, quamvis sit ei unita Parochialis Ecclesia. — 46. Octavo sine concursu confertur Parochialis, quam quis acquirit per regressum, et prius possedit. — 47. Nono sine concursu confertur Parochialis resignata ad favorem alicujus in manibus Papae. — 48. Decimo non requiritur concursus in permutationibus Ecclesiarum Parochialium. — 49. Undecimo, quando nullus comparuit, aut certe nullus ex comparentibus vult subire examen, Episcopus assignare debet aliud tempus sive Edictum, et si adhuc nemo comparet, tunc potest conferre Parochiam absque concursu. — 50. Duodecimo sine concursu conferuntur Beneficia simplicia. — 51. Tertiodecimo sine concursu conferuntur Parochiales, quae sunt de Jurepatronatu Laicorum. — 52. Quartodecimo sine concursu conferuntur Parochiales Jurispatronatus, quod ab origine erat totum Laicale, sed pro duabus tertiis partibus ex donatione Laicorum effectum est postea Ecclesiasticum. — 53. Quintodecimo sine concursu conferuntur Parochiales Jurispatronatus mixti. — 54. Sextodecimo sine concursu conferuntur Beneficia Regularia Curata, licet Clericis Saecularibus commendari solita. — 55. Beneficia quaecumque Ecclesiastica conferri solum possunt ab inferioribus Papa, quando sunt vere vacantia; et si conferantur, vel promittantur ante vacationem etiam a Patronis, earum collatio, seu promissio est nulla. — 56. Immo Beneficium non vacans obtinens scienter est deponendus. — 57. Licet Beneficia solum, quando sunt vacantia, possint conferri ab inferioribus Papae, tamen Papa ipse ratione suae plenariae potestatis potest Jus tribuere etiam in Beneficiis vacaturis. — 58. Et de facto hoc fit passim in Coadjutoriis. — 59. Immo nedum Coadjutoriae cum futura successione, sed etiam simplices expectativae a Papa concedi possunt, et conceduntur. — 60. Nec ad hoc requiritur specialis, et expressa derogatio Concilii Tridentini. — 61. Beneficia omnia vacantia, etiam

in quibuslibet Cathedralibus, et aliis Ecclesiis ab Episcopo, ad quem collatio spectat, sunt conferenda intra sex menses, quibus elapsis de Episcopo ad Capitulum, et e converso, et demum ad proximum Superiorem collatio devolvitur. — 62. Sic etiam Parochialium provisio intra sex menses facienda est, quando earum collatio ad illum spectat. — 63. Intra quatuor vero menses, quando ad Papam spectat. — 64. Menses sex dati ad conferendum incipiunt currere non a die vacationis Beneficii, sed a die scientiae. — 65. Sic etiam tempus quatuor mensium concessum Ordinariis ad provisionem faciendam de Parochialibus ad Papae collationem spectantibus, non currit nisi a die notitiae vacationis habitae. — 66. Et haec notitia, seu scientia vacationis praesumenda est in Ordinario. — 67. Et ita praedicti sex menses, et sic respective quatuor, incipiunt currere ab eo tempore, quo scire potuit, vel debuit Episcopus. — 68. Et isti sex vel quatuor menses debent computari juxta Kalendarium, secundum quod occurrunt, et jacent per totum circulum anni. — 69. Praesentatio ad Beneficium Jurispatronatus Laicorum fieri debet intra quatuor menses. — 70. Quo quadrimestris tempore elapso, Patroni auctoritas expirat. — 71. Non praejudicat tamen dictum quadrimestre Pupillo, quin eidem ob non petitam in tempore dispensationem competat restitutio in integrum. — 72. Patronus Ecclesiasticus de Jure habet semestrem ad praesentandum. — 73. Sic etiam idem semestre ad praesentandum habet locus pius. — 74. Nihilominus si Patronus Ecclesiasticus prima die v. g. semestris aliquem praesentet, non potest deinde semestri adhuc durante alium praesentare. — 75. Et tanto minus suffragatur praesentatio per eum facta post dictum semestre. — 76. Si agatur de Jurepatronatu mixto Laicorum, et Ecclesiasticorum, tunc praesentatio fieri potest ab omnibus Patronis intra semestre. — 77. Tale enim Juspatronatus mixtum gaudet privilegio Ecclesiastici ad effectum praesentandi intra semestre. — 78. Etiamsi minor pars sit Clericorum. — 79. Ita tamen, ut Patroni uti Laici intra quadrimestre ad praesentandum ante Episcopi institutionem possint variare. — 80. Quin amittant tamquam Clerici semestre ad praesentandum. — 81. In Jurepatronatu mixto attenditur qualitas favorabilior Patronis. — 82. Tempus ad praesentandum non currit Patronis, nisi a die scientiae vacationis. — 83. Non autem a die ipsius vacationis; *usque ad n.* 84. — 85. Nisi ignorantia vacationis sit inverisimilis, praesumitur autem ignorantia potius, quam scientia etc. — 86. Si intra tempus sex, vel quatuor respective mensium Beneficia non conferantur, vel praesententur, collatio devolvitur gradatim ad Superiorem. — 87. Et quilibet eorum habet sex menses ad conferendum a tempore scientiae. — 88. Quamvis devolutio esset facta a Laico Patrono, qui tantum habet quadrimestre. — 89. Metropolitanus conferre non potest Jure devoluto, nisi omnes inferiores collatores ultra sex menses conferre neglexerint. — 90. Sed Papa lapso primo semestri, statim potest providere. — 91. Si Papa Beneficia vacantia in Curia non conferat infra mensem a die vacationis, illi, ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre, ac si nulla umquam reservatio extitisset. — 92. In caeteris autem Beneficiis praeter vacantia apud Sedem Apostolicam nullum est Papae praefinitum tempus ad conferendum. — 93. In exemptis immediate Papae subjectis, devolutio fit immediate ad Papam, vel Legatum de Latere. — 94. In Beneficiis, quorum collatio Jure proprio pertinet ad Episcopum, eo negligente conferre intra tempus debitum, potestas conferendi devolvitur ad Capitulum Cathedralis, et e contra. — 95. Si tamen ambo neglexerint, tunc potestas conferendi devolvitur ad Metropolitanum. — 96. Quod si autem collatio Beneficii non pertinet ad Episcopum Jure proprio, sed Jure speciali, v. g. ex delegatione, privilegio, aut devolutione; tunc Episcopo negligente, Jus conferendi, non ad Capitulum, sed immediate ad Metropolitanum devolvitur. — 97. Et si Episcopus sit exemptus, tale Jus devolvitur immediate ad Papam. — 98. Devolutio ad immediate Superiorem fit etiam in Episcopatibus, Archiepiscopatibus, et Abbatiis, seu Praelaturis Regularibus, si illi, ad quos spectat electio, negligunt eligere intra tres menses. — 99. Talis autem poena devolutionis locum solum habet, quando ii, ad quos spectat electio, seu collatio, distulerint eligere, vel conferre per negligentiam. — 100. Secus autem si per impotentiam Juris vel facti, etiam culpa contigentem. — 101. Juste impeditus non potest dici negligens, et ideo tempus ei non currit. — 102. Justo impedimento cessante omnis electio, seu collatio, quae fit post lapsum tempus a Jure praescriptum, est nulla; nisi de patientia, seu misericordia toleretur; *usque ad n.* 103. — 104. Potest Superior, elapso tempore maxime in Beneficiis patronatis gratiam facere Patronis, et tempus ad praesentandum prorogare. — 105. Dummodo tamen Superior non proroget tempus ultra sex menses. — 106. In Parochialibus Ecclesiis de Jurepatronatus, tenetur Episcopus infra duos menses instituere illos, qui ad eas promoti fuerunt. — 107. Eveniente vacatione alicujus parochialis potest Episcopus intra quatuor, vel sex menses respective a die vacationis apponere edictum pro concursu Parochialis. — 108. Quod Edictum non potest apponi cum majori termino viginti dierum. — 109. Tempus decem, vel viginti dierum ad nominandum idoneos Clericos coram deputatis Examinatoribus praefixus, non currit a die habitae notitiae vacationis Ecclesiae, sed potest ab Episcopo quandocumque assignari. — 110 Debet tamen Episcopus statim, ac occurrerit alicujus Parochialis Ecclesiae vacatio, deputare, si opus fuerit pro ejus regimine aliquem idoneum Vicarium, seu OEconomum. — 111. Forma collationis dupliciter concipi solet. — 112. Quomodo Ordinariorum collationes fiant. — 113. 117. Summus Pontifex confert Beneficia ad Beneficiarii petitionem vel in *forma gratiosa*, vel in *forma dignum*, seu in *forma commissaria*; et quid importet. — 118. De Bullis novae provisionis a summo Pontifice elargiri solitis.

ARTICULUS IV. — *Beneficia, a quibus conferenda, vel non?*

1. Summus Pontifex habet plenariam potestatem conferendi omnia Beneficia Ecclesiastica totius Mundi. — 2. Primitus omnia Beneficia solus Papa conferebat, et postea dilatata Ecclesia, dedit Episcopis facultatem conferendi Beneficia suarum Dioecesum, reservata sibi tamen majori, et superiori potestate. — 3. Unde indulta, et privilegia conferendi Beneficia, numquam impediunt, quin Papa valeat cum Ordinario Collatore concurrere — 4. Neque Ordinarius tamquam inferior potest praejudicare Papae, quin eum praevenire, et cum eo concurrere possit super collatione Beneficiorum. — 5. Immo Papa concurrendo cum aliis Collatoribus, potest conferre Beneficia in omnibus mensibus, ejusque provisio in dubio semper est praeferenda, ubi non constet de anteriore provisione Ordinarii. — 6. Ita ut provisio, seu collatio per Papam facta, ut amplioris praerogativae, praeferenda sit in concursu collationis factae per inferiorem eodem tempore. — 7. Taliter quod si non sustineatur Jure devoluto, valeat tamen ratione et Jure concursus. — 8. Immo facta in mense reservato cum derogatione, et suspensione indulti Ordinario concessi in mensibus reservatis, valet saltem per modum praeventionis. — 9. Quinimmo ratione suae amplissimae potestatis, valet etiam collatio, ab ipso facta per modum praeventionis absque ulla derogatione. — 10. Legatus a Latere potest conferre Beneficia, quae in sua Provincia vacant tempore suae Legationis. — 11. Etiam, quae pertinent ad praesentationem Patroni Ecclesiastici. — 12. Immo spectato Jure communi Legatus a Latere concurrit cum quolibet Ordinario suae Provinciae in collatione Beneficiorum, ita ut inter ipsos simul, et Papam locus sit praeventioni. — 13. Insuper potest Legatus a Latere reservare suae collationi Beneficia vacatura, quae caeteroquin potest conferre vacantia. — 14. Cum hoc tamen, ut Legatione finita, expirent reservationes ejusmodi; simulque una pendente reservatione, Legatus aliam in eadem Ecclesia, vel respectu ejusdem collatoris aliquatenus non faciat. — 15. Quinimmo potest etiam Legatus a Latere conferre Beneficia ad sedem Apostolicam devoluta. — 16. Et a fortiori potest Legatus a Latere conferre Beneficia ad Episcopum devoluta, dummodo praeveniat. — 17. Dato, quod idem Beneficium sit collatum a Legato a Latere, et ab Episcopo, et nesciatur, quae collatio prius facta fuerit; si neuter adhuc possideat, erit praeferendus provisus a Legato. — 18. Legatus potest conferre Beneficia suae Provinciae cuique etiam existenti extra Provinciam. — 19. Cardinales Titulares habent Jus conferendi Beneficia in Ecclesia sui Tituli. — 20. Nuncius Apostolicus vigore suarum facultatum potest conferre quaecumque Beneficia etiam reservata, dummodo non

excedant valorem Ducatorum 24. *ad n.* 26. — 27. De Jure autem communi Nuncii Apostolici, etiam cum potestate Legati a Latere missi, non possunt conferre Beneficia in Provincia, sicuti possunt Legati a Latere Cardinales. — 28. Unde ad hoc debent Nuncii attendere facultates specialiter sibi concessas. — 29. Et proinde nequeunt concurrere cum Ordinario. — 30. Inter ordinarios Beneficiorum Collatores Papa, ejusque Legato inferiores, primus est Episcopus, cujus nomine veniunt Archiepiscopi, Primates, Patriarchae, aliique Praelati exempti, speciale Territorium, et jurisdictionem quasi Episcopalem habentes. — 31. Episcopus in propria Dioecesi confert etiam Beneficia ibi fundata ab Episcopo alterius Dioecesis. — 32. Episcopo aedificatori competit solum Juspatronatus respectu Ecclesiae a se aedificatae. — 33. Episcopus loci de Jure communi habet fundatam intentionem super collatione omnium Beneficiorum suae Dioecesis. — 34. Episcopus potest cuilibet facere collationem de Beneficio permutato, quando ad eum spectat collatio ejusdem Beneficii. — 35. Episcopus potest conferre Beneficia vacantia mensibus reservatis tempore vacantis sedis Apostolicae. — 36. Episcopus potest conferre etiam Beneficia vacantia in Curia, si Papa ipsa non conferat infra mensem a die vacationis, Capitulum Cathedralis, Episcopo negligente, potest conferre Beneficia ad hujus collationem spectantia. — 38. Quando collatio Beneficii communiter pertinet ad Episcopum, et Capitulum, mortuo Episcopo, vel effecto inhabili, potest illud conferre Capitulum. — 39. Sic etiam Capitulo effecto inhabili ad conferendum, tunc solus Episcopus poterit illud conferre. — 40. Capitulum sede Episcopali vacante potest confirmare electiones ad Beneficia celebratas, vel eas, justa exigente causa, infirmare. — 41. Potest etiam Sede vacante Praesentatos a Patronis ad Beneficia instituere. — 42. Item potest Sede vacante resignationes Beneficiorum recipere, quando fiunt non ex causa libera, sed necessaria. — 43. Et sic etiam sede vacante potest recipere, atque auctorizare resignationes Beneficiorum, quando horum collatio spectat ad solum Capitulum, vel ad Episcopum, et Capitulum simul. — 44. Vicarius Generalis, seu Officialis Episcopi per commissionem Officii sibi generaliter factam, potest praesentatos a Patronis instituere in Beneficiis. — 45. In generali tamen Vicariatus commissione non venit potestas conferendi Beneficia, nisi Vicario Generali Beneficiorum collatio sit specialiter commissa. — 46. Data Vicario Generali speciali facultate conferendi Beneficia poterit Vicarius Generalis conferre etiam ea Beneficia, quae Jure devoluto ad Episcopum pertinent. — 47. Vicarius Generalis, cui data est facultas conferendi Beneficia, potest conferre etiam Curata. — 48. Beneficia conferre non possunt Laici. — 49. Licet ex speciali privilegio Imperatori, Regibus aliisque Laicis Principibus haec potestas concessa reperiatur, tamen talis collatio non reputatur Imperialis, Regalis, aut alterius Principis, sed mere, et absolute Apostolica; *usque ad* n. 50. — 51. Legati a Latere varia Beneficia conferre non possunt: Primo conferre non possunt Ecclesias Cathedrales, vel Regulares, aut Collegiatas. — 52. Secundo Legati conferre non possunt Beneficia per Papam sive collationi specialiter, vel generaliter reservata; *usque ad* n. 53. — 54. Tertio Legati non possunt conferre Beneficia, quae ad Episcopi collationem spectant Jure speciali *seu* delegato. — 55. Quarto Legati non possunt conferre Beneficia Jurispatronatus Laicalis; *ad* n. 56. — 57. Immo neque expedit, ut Papa ipse libere disponat de Beneficiis Jurispatronatus Laicorum; *usque ad* n. 58. — 59. Quinto Legati non possunt conferre Beneficia litigiosa. — 60. Sexto Legati non possunt admittere resignationem Beneficii ad favorem certae Personae. — 61. Episcopi conferre non possunt; primo Beneficia Ecclesiarum Cathedralium, et Collegiatarum electiva. — 62. Idem dicendum de Abbatiis. — 63. Secundo Episcopi non possunt conferre Beneficia Jurispatronatus sine consenso Patroni. — 64. Tertio durante lite inter Episcopos, et Patronos, non possunt Episcopi conferre Beneficium. — 65. Quarto non possunt Episcopi Beneficia conferre lite pendente inter Patronum, et praesentatum, vel inter ipsos Praesentatos. — 66. Quinto non possunt Episcopi Beneficium conferre collitiganti. — 67. Sexto non possunt Episcopi conferre Beneficia vacantia ob non factam publicationem resignationis. — 68. Septimo non possunt Episcopi Beneficia conferre, quando collatio est devoluta per lapsum sex mensium. — 69. Octavo non possunt Episcopi conferre Beneficia, quae sunt reservata Sedi Apostolicae. — 70. Nono non possunt soli conferre Beneficia quae sunt simultaneae collationis cum Capitulo. — 71. Decimo non possunt Episcopi admittere resignationem Beneficii ad favorem certae Personae. — 72. Capitulum Sede Episcopali vacante, primo non potest conferre Beneficia libera, quorum collatio ad solum Episcopum pertinet. — 73. Secundo non potest Capitulum sede vacante praesentare ad Beneficia, quando Jus praesentandi pertinet ad solum Episcopum dum vivit. — 74. Tertio non potest Capitulum libere, ac simpliciter loquendo in favorem resignantis recipere resignationem Beneficiorum spectantium ad collationem solius Episcopi; *usque ad* n. 76. — 77. Vicarius Generalis Episcopi Primo non potest vigore sui officii sibi generaliter concessi conferre Beneficia, quorum collatio pertinet ad Episcopum. — 78. Secundo Vicarius Generalis sine speciali commissione Episcopi saltem in Literis Vicariatus expressa, non potest recipere resignationes Beneficiorum; *usque ad* n. 79. — 80. Beneficia conferri non possunt a Schismaticis. — 81. Neque conferri possunt ab excommunicatis non toleratis. — 82. Neque conferri possunt a suspensis. — 83. Etiamsi suspensi essent occulti. — 84. Beneficia Ecclesiastica triplici jure conferri possunt. — 85. 86. *Jure plenario* Summus Pontifex omnia prorsus Beneficia conferre potest. — 87. Jus praeventionis nominatim Papae reservavit Synodus Basileensis. — 88. Quid per Tridentinum Concilium. — 89. Regula qua dignoscitur, an Pontifex contulerit, necne Beneficium non reservatum jure praeventionis. — 90. Papa retinet potestatem conferendi Beneficia jure praeventionis etiam in locis, in quibus vigent Concordata. — 91. 96. De concursu Collationis Papae, factae jure praeventionis, et collationis Ordinarii. — 97. 98. De jure *Indultario* conferendi Beneficia. — 99. 100. Jure *Ordinario* conferunt Episcopi Beneficia omnia suarum Dioecesum. — 101. 103. Quaedam de jure conferendi Canonicatus et Dignitates Ecclesiae Cathedralis.

ARTICULUS V.—*Beneficia Ecclesiastica quibus conferenda, vel non.*

1. Beneficia Ecclesiastica conferenda sunt habentibus qualitates a Jure, et a Tridentino requisitas, quae praecipua sunt. — 2. Primo ut promovendus ad Praelaturas, et Beneficia Ecclesiastica sit ex legitimo Matrimonio procreatus. — 3. Secundo ut eligendus sit Clericus, idest saltem prima Tonsura initiatus. — 4. Laicus enim est incapax ad quodlibet Beneficium, nec sufficit post illud jam acquisitum, tonsurari. — 5. Nisi Papa dispensaret cum aliquo Laico, ut possit eligi, et postea quamprimum tonsurari. — 6. Aut nisi ejusmodi electio fiat ex instinctu Spiritus Sancti. — 7. Tertio ut eligendus sit legitimae aetatis a sacris Canonibus praescriptae; *usque ad* n. 8. — 9. Quarto ut promovendus sit in statu coelibatus. — 10. Clericus in minoribus Ordinibus constitutus habens Beneficium, si postea contrahat Matrimonium, illud ipso Jure perdit. — 11. Quinto ut eligendus, seu promovendus habeat saltem tantam scientiam, et peritiam, quanta sufficit pro exequendo officio, ad quod eligitur. — 12. Multae aliae sunt qualitates in promovendis requisitae, quae magis patebunt *a num.* 56. *usque ad* 90. — 13. Beneficia Ecclesiastica non nisi dignis, et idoneis sunt conferenda. — 14. Hinc, qui promovet indignum ad quodcumque Beneficium Ecclesiasticum, peccat mortaliter. — 15. Et tenetur ad restitutionem. — 16. Ad hanc restitutionem tenentur ante omnes indigni illi, qui procurarunt sibi Beneficia; post indignos, illi, qui injuste talia Beneficia ipsis indignis contulerunt; denique cooperatores. — 17. Immo peccant etiam mortaliter eligentes, seu promoventes ad Beneficia Ecclesiastica minus dignum relicto digniore. — 18. Electores enim Patroni, et Collatores Beneficiorum praesertim Curatorum, quantum in ipsis est, tenentur in conscientia ad praeferendum inter dignos digniorem; *usque ad n.* 22. — 23. Afferuntur rationes; *usque ad* n. 27. — 28. Conferre personis dignis, omissis dignioribus, Beneficia simplicia, et non curata, non est peccatum mortale; *usque ad* n. 30. — 31. Ad Beneficia patrimonialia, seu de Jurepatronatus possunt eligi illi, qui sunt vocali, dummodo

sint idonei, quamvis alii meliores, sed extranei, reperiantur. — 32. Cum Patronus Laicus praesentat Clericum dignum ad Beneficium, etiam curatum, tenetur Episcopus eum instituere, licet judicet aliquem alium fore digniorem. — 33. Immo praeferendus est praesentatus a pluribus in discordia Patronorum, dummodo sit idoneus, et dignus, licet alius Praesentatus sit dignior. — 34. Patronus Laicus non tenetur praesentare ad Parochialem sui Jurispatronatus semper digniorem, sed sufficit, quod praesentet dignum, seu idoneum; *usque ad* n. 35. — 36. Eligendus non semper debet esse simpliciter melior, sed melior quoad regimen Ecclesiae; *usque ad* n. 39. — 40. Pro Beneficiis assequendis quis censeatur indignus, et dignior; *usque ad* n. 42. — 43. Adducuntur praecipuae qualitates, propter quas potest aliquis, caeteris paribus, censeri dignior, ut alteri praeferatur. — 44. Primo, qui est de gremio Ecclesiae, praefertur alteri non de gremio; et indigena, seu oriundus alienigenae, et forensi. — 45. Secundo praefertur ille, de cujus bonis fundata est Ecclesia. — 46. Tertio inserviens Ecclesiae, et benemeritus ejusdem praefertur non inservienti; *usque ad* n. 48. — 49. Quarto Doctor, seu graduatus praefertur non Doctori, et non graduato. — 50. Nisi gradus Doctoratus fuerit assecutus lite pendente; *usque ad* n. 51. — 52. Quinto approbatus ad curam animarum praefertur non approbato; *usque ad* n. 53. — 54. Sexto confessarius approbatus ad audiendas confessiones praefertur non approbato. — 55. Septimo non Beneficiatus praefertur Beneficiato. — 56. Praesertim ubi non Beneficiatus sit pauper in concursu Beneficiati, et divitis. — 57. Octavo, senior praefertur juniori. — 58. Nono praesens in curia praefertur absenti. — 59. Decimo nobilis praefertur minus nobili. — 60. Undecimo, Sacerdos praefertur non Sacerdoti. — 61. Etiamsi Beneficium non sit Sacerdotale. — 62. Quandoque tamen praefertur Clericus, si caeteris doctior, et habilior ab examinatoribus reputetur. — 63. Duodecimo, Sacerdos antiquior praefertur Sacerdoti juniori. — 64. Nisi agatur de Beneficio, in quo solum requiritur, quod sit Presbyter, et idoneus. — 65. Inhabiles, et incapaces ad Beneficia Ecclesiastica sunt: Primo Haeretici, eorumque fautores, receptatores, nec non filii eorum usque ad secundam generationem. — 66. Sic etiam Schismatici; *ad* n. 68. — 69. Secundo, incapaces sunt ad Beneficia qui illa obtinent ad preces Haereticorum, et ipso facto privati sunt, si obtineant, et inhabiles fiunt ad alia. — 70. Tertio, inhabiles, et incapaces sunt Excommunicati excommunicatione majori; Suspensi, et interdicti; *ad* n. 71. — 72. Quarto, inhabiles, et incapaces sunt Irregulares. — 73. Quinto, inhabiles, et incapaces sunt infames. — 74. Sexto, inhabiles, et incapaces sunt furiosi, et mentecapti. — 75. Septimo, inhabiles, et incapaces sunt Simoniaci, Sodomitae, omnesque indigni, inhonesti, et hujusmodi; *ad* n. 78. — 79. Octavo, incapaces sunt Beneficiorum Clerici uxorati. — 80. Nono, quilibet Clericus ex Tridentino est incapax Beneficii ante annum 14. — 81. Et Beneficii curati est incapax, qui non habet annos 25. — 82. Insuper Beneficii Curati est incapax, qui nescit loqui in idiomate illius nationis, in qua habere vult Curam. — 83. Decimo, filii illegitimi Clericorum in Ecclesiis, ubi eorum parentes habent Beneficia, vel ante habuerunt, nullum Beneficium obtinere possunt. — 84. Haec prohibitio procedit non solum de filiis illegitimis Presbyterorum in Sacerdotio genitis; sed etiam de naturalibus procreatis ante Clericatum parentum. — 85. Undecimo, filii etiam legitimi Clericorum nequeunt immediate succedere in Beneficiis Paternis. — 86. Non prohibetur tamen filios legitimus habere in eadem Ecclesia, in qua Pater ministrat, aliud Beneficium dissimile. — 87. Immo potest filius legitimus praeesse Ecclesiae, in qua Pater sine Titulo quandoque ministravit. — 88. Alias autem solus Papa potest dispensare, ut filius etiam legitimus in Ecclesia paterna, seu Beneficio a Patre praehabito immediate succedat. — 89. Immo hac Pontificia dispensatione indiget filius legitimus ad succedendum Patri etiam in Beneficio de Jurepatronatus, ad quod in fundatione vocati sunt proximiores de genere. — 90. Duodecimo, filii, ac nepotes offendentium Cardinales, efficiuntur inhabiles ad Ecclesiastica Beneficia obtinenda. — 91. 93. Beneficia Ecclesiastica saecularia conferri nequeunt canonicis SS. Salvatoris absque indulto, nec Curata Clericis Cogr. Missionis, nec Praemonstratensibus Beneficia Parochialia. — 94. De filiis illegitimis clericorum circa Beneficia. *Remissive.* — 95. 96. Nequit filius legitimus consequi Beneficium a Patre praehabitum. — 97. Quoad consecutionem Beneficii etiam postea legitimati illegitimi habentur. — 98. 99. Potest filius obtinere Beneficium a Patre praehabitum, postquam tertius obtinuit. — 100. Quid de nepote legitimo nato a patre illegitimo. — 101. 103. Fusius de requisito legitimitatis. — 104. Possunt illegitimi obtinere Beneficia simplicia, dummodo Patres non habeant nec habuerint Beneficia in eadem Ecclesia. — 105. 109. Fusius de requisito Clericatus. — 110. 112. De requisito aetatis. — 113. 114. De requisito Coelibatus. 115. 120. De Praelatione in Beneficiis plura. — 121. 122. Et de inhabilibus ad assequenda Beneficia. —* 123. Beneficia Regularia Regularibus professis sunt conferenda, saecularia saecularibus. — 124. Beneficia quadragenaria possessione fiunt Regularia, et e contra. — 125. Beneficia Sacerdotalia debent conferri Sacerdotibus actu. — 126. An valeat Beneficii collatio facta ab Episcopo putativa.

ARTICULUS VI. — *Beneficia quoad pluralitatem, et incompatibilitatem.*

1. Pluralitas Beneficiorum est prohibita eidem Personae cujusvis dignitatis, etiamsi Cardinalatus honore fulgeat; *usque ad* n. 3. — 4. Pluralitas Beneficiorum ab eodem simul retentorum redditur incompatibilis generatim loquendo ex duplici capite; *usque ad* n. 6. — 7. Retinens sine justa dispensatione plura Beneficia, quorum unum sufficiat ad sui honestam sustentationem, peccat mortaliter, et est in statu damnationis aeternae; *usque ad* n. 9. — 10. Non valet, quod se excusent sub fragili praetextu, quod illa plura Beneficia impetraverint a Papa; *usque ad* n. 13. — 14. Nec valet dicere Papam super tali retentione tacite dispensasse; *usque ad* n. 15. — 16. Nec valet etiam pro excusatione adducere pene universalem consuetudinem; *usque ad* n. 20. — 21. Quodnam Beneficium in specie debeat censeri sufficiens pro honesta Beneficiati sustentatione; *usque ad* n. 27. — 28. In defectu Judicis prudenter arbitrantis pro sufficientia ad congruam Beneficiati sustentationem, relinquitur ipsius Beneficiati conscientiae. — 29. In judicanda Beneficii sufficientia non debet haberi ratio bonorum patrimonialium Clerici Beneficiati. — 30. Beneficiatus potest vivere de Beneficio, et Patrimonium suum, fructusque ejus sibi reservare. — 31. Cum justa rationabili, et legitima Papae dispensatione possunt licite retineri simul plura Beneficia etiam sub eodem tecto, et de se incompatibilia; *usque ad* n. 35. — 36. Ad hoc, ut licite plura Beneficia simul incompatibilia cum dispensatione Papae licita retineantur, requiritur justa, rationabilis, et legitima causa dispensandi; *usque ad* n. 38. — 39. Si non appareat justa causa in Pontificia dispensatione, dicendum est, aut fuisse Papam precum importuna instantia victum, aut a supplicante obreptitie, aut subreptitie fuisse dispensationem obtentam. — 40. Retinens plura Beneficia incompatibilia, ex tali dispensatione non esset tutus in conscientia; *usque ad numer.* 41. — 42. Quando Papa non ad instantiam partis, sed motu proprio cum aliquo dispensat, ut possit simul retinere plura Beneficia incompatibilia, tunc praesumendum est, se moveri ex justa causa ad dispensandum; *usque ad* n. 44. — 45. Causa justa, et legitima dispensandi in pluralitate Beneficiorum triplex recenseri solet, scilicet necessitas Ecclesiae, utilitas Ecclesiae, et evidens praerogativa meritorum; *usque ad* n. 48. — 49. Dispensatio Apostolica, ut cum justa causa possint simul ab uno plura Beneficia licite retineri, requiritur: Primo in omnibus Beneficiis incompatibilibus. — 50. Secundo dispensatio Apostolica requiritur in Beneficiis etiam de se incompatibilibus, quando unum est sufficiens ad congruam Beneficiati sustentationem. — 51. Tertio requiritur dispensatio Apostolica, ut quis possit retinere tertium Beneficium simplex, etiamsi duo priora sint ad obtinentis sustentationem sufficientia. — 52. Immo tertium Beneficium simplex, etiamsi sit de Jurepatronatus, non potest retineri cum duobus aliis absque Sedis Apostolicae dispensatione. — 53. Quarto requiritur dispensatio Apostolica, ut quis obtineat, et retineat duo Beneficia uniformia, etiam simplicia sub eodem tecto. — 54. Quaenam sint Beneficia sub eodem tecto. — 55.

Beneficiu sub eodem tecto alia dicuntur uniformia, sed similia, et alia difformiu, seu dissimiliu, et quae sint; *usque ad n.* 57. — 58. Licet sine Apostolicu dispensatione non possint ab eodem obtineri, et retineri simul duo Beneficiu uniformiu sub eodem tecto, possunt tamen sine tali dispensatione obtineri, ut retineri simul ab eodem duo Beneficia difformia sub eodem tecto, quando unum non est sufficiens ad honestam Clerici sustentationem; *usque ad n.* 59. — 60. Immo plures volunt nulla hodie opus esse dispensatione etiam Episcopali ad talia Beneficia difformiu sub eodem tecto simul obtinenda, et retinenda; *usque ad n.* 62. — 63. Episcopus potest dispensare, Primo ut quis obtinere possit duo Beneficiu simplicia difformia sub eodem tecto, dummodo quodlibet non sit per se sufficiens ad sustentationem provisi. — 64. Secundo potest Episcopus conferre secundum Beneficium obtinenti primum sufficiens juxta suum verum valorem, sed insufficiens ob id quod pensione est gravatum, dummodo provisus post collationem sibi factam, non consenserit pensioni. — 65. Tertio potest Episcopus dispensare, ut habens Beneficium insufficiens, sive simplex, possit etiam aliud simplex per se sufficiens obtinere, et dummodo utrumque personalem residentiam non requirat. — 66. Adducitur, et solvitur instantia; *usque od n.* 68. — 69. Non potest Episcopus dispensare, ut habens duo Beneficia etiam simplicia, ut ad honestam Clerici sustentationem non sufficientia, possit obtinere, et retinere tertium Beneficium, etiamsi omnia simul ad Beneficiati sustentationem non sufficiant; *usque ad n.* 70. — 71. Immo neque potest Episcopus dispensare, ut quis retineat tertium Beneficium simplex, etiamsi esset de Jurepatronatus. — 72. 74. Incompatibilitas in Beneficiis triplici ex capite oriri potest. — 75. 81. Quaedam de praesumpta dispensatione super retentione incompatibilium Beneficiorum.

ARTICULUS VII. *Beneficiu quoad eorum vacationem ipso Jure.*

1. Beneficia Ecclesiastica pluribus modis vacare possunt, quorum quaelibet, vacatione secuta, ulteri conferri libere possunt. — 2. Primo vacat de Jure, ut facto Beneficium per mortem naturalem Beneficiati. — 3. Secundo vacat ipso Jure per mortem civilem, veluti per ingressum Religionis Professione secuta. — 4. Secus autem Professione nondum secuta. — 5. Tertio vacat per renunciationem. — 6. Quarto vacat per assecutionem pacificam alterius Beneficii incompatibilis. — 7. Quinto vacat per contractum Matrimonii per verba de praesenti, etiam non secuta copula; *usque ad n.* 9. — 10. Sesto vacat ipso Jure Beneficium per militiam Saecularem a Clerico Minoristu assumptam; *usque od n.* 11. — 12. Septimo per promotionem ad Episcopatum post obtentam possessionem ipsius, et secutam consecrationem, vel saltem post lapsum temporis ad petendam confirmationem praefixi, vacant ipso Jure praehabita Beneficia. — 13. Octavo per translationem Episcopi ad aliam Ecclesiam illico vacat prior Episcopatus a die, qua ipse in Curia, seu Consistorio Papae absolvitur a vinculo prioris Ecclesiae, atque auctoritate Pontificia transfertur ad aliam etiam ante expeditionem Literarum Apostolicarum etc. — 14. Nono vacat Beneficium ob invaliditatem electionis, vel collationis. — 15. Decimo vacat ipso Jure Beneficium per electionis cassationem. — 16. Undecimo vacat per postulationis repulsionem. — 17. Duodecimo si electus intra mensem a tempore electionis ei praesentatae, vel a tempore sibi praestituto non consenserit electioni, vacat praelature. — 18. Tertiodecimo si electus intra tres menses post consensum electioni praestitutum, non petierit confirmationem. — 19. Quartodecimo, quando electus, vel praesentatus ante confirmationem, vel institutionem per se, vel per alium in ipsum se ingesserit, vel administraverit. — 20. Quintodecimo per violentam ingressionem in possessionem Beneficii perdit quis eo ipso Jus, quod ad illud habet, et vacat ipso Jure. — 21. Sextodecimo per violationem sequestri impositi vigore sententiae definitivae in Romana Curia prolatae in causa beneficiali. — 22. Decimoseptimo vacat ipso Jure Beneficium per alienationem rerum immobilium, aut pretiosarum Ecclesiae, seu ipsius Beneficii, factam sine debitis solemnitatibus Juris. — 23. Decimoctavo vacat Beneficium, si habeatur pro derelicto per decem annos. — 24. Decimonono vacat ipso Jure Beneficium per non ostensionem Tituli, seu dispensationis coram Ordinario, postquam Beneficiatus fuerit monitus. — 25. Vigesimo vacat ipso Jure Beneficium per depositionem, et privationem. — 26. Vigesimoprimo vacat ipso Jure Beneficium, immo et pensio Clerici, Tonsuram, et Habitum Clericalem non deferentis. — 27. Vigesimosecundo, vacat ipso Jure Beneficium per apprehensionem possessionis Beneficio collato a Papa ante Literarum expeditionem. — 28. Vigesimotertio vacat Beneficium ipso Jure sive per obitum, quando illud resignans non supervixerit per viginti dies. — 29. Vigesimoquarto vacat ipso Jure Beneficium ob non publicationem resignationis. — 30. Vigesimoquinto vacat ipso Jure Beneficium Curatum per concursum conferendum, quando in ejus collatione non fuit servata forma praescripta. — 31. Vigesimosexto vacant ipso Jure omnia Beneficia illorum, qui pro obtinendis pro aliis Beneficiis, seipsos fraudulenter pro illis examini supponunt, aut Beneficia impetrant pro aliis, ut ab iis aliquid consequuntur, vel quando pro se ipsis impetrent Beneficiu cum intentione illa resignandi reservata sibi pensione, vel ad favorem aliorum. — 32. Vigesimoseptimo vacant ipso Jure Beneficia per simoniam confidentialem obtenta. — 33. Vigesimo octavo, vacant ipso Jure Beneficiu retinentium indebite scripturas spectantes ad cameram Apostolicam, illasque non restituentium, nec non scientium, et non revelantium. — 34. Vigesimonono vacat ipso Jure Beneficium propter crimen Haeresis. — 35. Trigesimo vacant ipso Jure Beneficia, quae fuerunt obtenta per preces Haereticorum. — 36. Trigesimo primo vacant ipso Jure Beneficia falsificantium literas Apostolicas. — 37. Trigesimo secundo vacat ipso Jure Beneficium ob crimen simoniae realis in ejusdem consecutione commissum. — 38. Trigesimo tertio, vacant ipso Jure Beneficiu committentium nefandum crimen sodomiae. — 39. Trigesimo quarto vacant ipso Jure Beneficiu Clerici ob crimen assassinii per ipsum procurati, vel mandati. — 40. Trigesimo quinto vacant ipso Jure Beneficia percutientis, capientis etc. Cardinales S. R. E. — 41. Trigesimo sexto vacant ipso Jure Beneficia occidentis, vel percutientis Episcopum illius Ecclesiae, in qua est Beneficiatus. — 42. Trigesimoseptimo vacant ipso Jure Beneficia occidentis Rectorem, aut alium Clericum suae Ecclesiae. — 43. Trigesimooctavo vacant ipso Jure Beneficiu Clericorum inferiorum, qui carcerent, captumque tenent Clericum, donec resignaverit suum Beneficium. — 44. Trigesimonono vacant ipso Jure Beneficia offendentium litigantes in Romana Curia, eorumque Judices, Advocatos, Procuratores, Notarios, Testes, ut alios. — 45. Quadragesimo vacant ipso Jure Beneficia per collationem factam consanguineis, aut affinibus, vel familiaribus Collatoris, vel Resignantis, de Beneficiis resignatis in manibus Ordinarii. — 46. Beneficiorum vacatio inducitur per solemnem Professionis emissionem. — 47. Beneficiorum resignationes cum reservatione pensionis, et pacto eam cassandi, prohibentur et annullantur. — 48. Vacationes Beneficiorum *ipso jure* ad quinque genere referri possunt. — 49. 57. Desertatione status Clericalis multipliciter vacare possunt ipso jure Beneficia. — 58. De vacatione Beneficiorum ex mutatione status Clericalis. — 59. Jesuitae per sola vota simplicia non amittunt Beneficia. — 60. Sed ex vi resignationis praescriptae. — 61. De vacatione Beneficiorum ex neglecta susceptione Ordinum. *Remissive.* — 62. 71. De vacatione Beneficiorum ex incompatibilitate. — 72. De vacatione Beneficiorum *ipso jure* ob impetrationem defectivam, seu irritam. *Remissive.* — 73. De vacatione propter crimina. *Remissive.*

ARTICULUS VIII. — *Beneficia quoad eorum reservationem, seu affectionem.*

1. Quid sit Beneficii reservatio. — 2. Solus Papa potest in toto orbe Beneficia reservare. — 3. Legatus autem a Latere in sola sibi demandata Provincia potest reservare suae collationi Beneficia vacatura, quae caeteroquin potest conferre vacantia. — 4. Cum hoc tamen, ut Legatione finita expirent reservationes hujusmodi. — 5. Et simul una pendente reservatione, Legatus aliam in eadem Beneficiu, vel respectu ejusdem Collatoris aliquatenus non facit. — 6. Quid sit Beneficii affectio. — 7. Papa apponendo manum, seu semel intromittendo se di-

spositioni alicujus Beneficii, censetur ipso facto collationem pro ea vice ad se revocare. — 8. Postquam Papa manum apposuit confirmando Jura cujuspiam, nequit Judex inferior de iisdem cognoscere. — 9. Papa manum apponente, puta, reservante sibi electione, vel saltem inhibente, ne Electores ad electionem procedant, omnia carere effectu censentur, si quae postmodum subsequantur. — 10. Reservatio, et affectio Beneficiorum differunt inter se ex differentia, quae intercedit inter causam, et causatum, inter tacitum, et expressum. — 11. Si Papa per constitutionem, aut per verbum expressum dicat: Reservamus tale Beneficium; tunc Beneficium dicitur reservatum. — 12. Si vero sine Constitutione, aut sine expresso verbo, facto ipso mentem demonstret, puta per appositionem manus super dispositione alicujus Beneficii, tunc Beneficium dicitur affectum. — 13. Beneficia affecta differunt a reservatis. Primo quia reservatio actum expressum verbalem, seu scriptum; Affectio e contra respicit actum realem, et factum aliquod. — 14. Secundo differunt Beneficia affecta a reservatis, quia Beneficium reservatum nunquam amplius potest conferri ab inferiore; Beneficium vero affectum prohibetur solum conferri ab inferiore pro ea vice, quia Papa manum apposuit super ejus provisione. — 15. Tertio differunt Beneficia affecta a reservatis, quia affectio Beneficiorum, seu appositio manus Papae est majoris efficaciae, ac potentiae quam simplex generalis reservatio. — 16. Beneficia plurimis modis redduntur affecta per appositionem manus Papae. Primo ex mandato Papae concesso de providendo aliquem de certo Beneficio. — 17. Etiamsi mandatum sit subreptitium ex defectu personae provisae. — 18. Secundo ex resignatione facta in manibus Pontificis etiam in mense Ordinarii. — 19. Tertio ex mandato Papae facto Electoribus, ne procedant ad electionem. — 20. Quarto ex gratia praeventiva. — 21. Quinto ex Decreto Papae facto alicui de dimittendo Beneficio in manibus ejus. — 22. Sexto ex Commenda, quando scilicet Papa dat alicui Beneficium in Commendam, vel in eo ponit Administratorem. — 23. Septimo ex Decreto facto a Papa, quando mandat suo Beneficio aliquem privari, licet non secuta privatione. — 24. Octavo ex sola signatura supplicationis. — 25. Nono ex Coadjutoria. — 26. Assignatur regula generalis pro cognoscendo, an Beneficia reddantur, et dicantur affecta per appositionem manus Papae; *usq. ad n.* 30. — 31. Beneficia Papae reservata sunt sequentia. Primo quaecumque Beneficia vacatura per obitum S. R. E. Cardinalium, sive post, sive ante Cardinalatum assecuta. — 32. Secundo Beneficia vacatura per obitum Officialium Sedis Apostolicae. — 33. Horum tamen reservatio solum intrat, ubi dicti Officiales moriantur in Curia, vel intra duas dietas. — 34. Nisi agatur de Legatis, Nunciis, Rectoribus, et Thesaurariis, quorum Beneficia reservantur ubicumque eos mori contingat. — 35. Tertio Beneficia Conclavistarum quocumque tempore obtenta semper sunt reservata Pontifici. — 36. Quarto Beneficia quorumcumque Curialium, quos dum Curia Romana de loco ad locum transfertur, eam sequendo decedere contigerit in quovis loco. — 37. Quinto reservata sunt Beneficia venientium ad Curiam ac in ea decedentium. — 28. Sive recedentium ab ea, ac decedentium intra duas dietas. — 39. Quae reservatio procedit, sive sint Curiales, sive non, ac nulla habita ratione negotiorum pro quibus accedant, vel recedant. — 40. Consideratur enim solus obitus in Curia, et locus ipsius, in quo contingat Beneficiatum decidere. — 41. Sexto Beneficia quorumcumque Collectorum, et subcollectorum, puta decimarum, fructuum, et proventuum Camerae Apostolicae. — 42. Et respectu Collectoris, seu subcollectoris decimarum procedit, sive decimae sint Papales, sive impositae pro subventione Imperatoris, seu pro subsidio adversus infideles, vel ob aliam causam publicam. — 43. Quorum Beneficia semel reservata, semper remanent reservata, etiamsi esset officium; *usque ad n.* 47. — 48. Septimo Beneficia vacantia per obitum Protonotariorum Apostolicorum; *usque ad n.* 53. — 54. Octavo Beneficia Referendariorum utriusque Signaturae, et Auditorum Rotae remanent reservata; etiam post dimissa officia. — 55. Nono Beneficia omnia Cubiculariorum etiam honoris nuncupatorum, ac Cursorum Papae. — 56. Decimo Beneficia familiarium Papae; *usque ad n.* 57. — 58. Sic etiam Beneficia Familiarium, et continuorum Commensalium S. R. E. Cardinalium. — 59. Undecimo Beneficia quaecumque vacantia, et vacatura per promotionem ad Patriarchatum, Archiepiscopatum, Episcopatum, et Monasteriorum regimina sunt Sedi Apostolicae reservata. — 60. Duodecimo, sunt reservata Beneficia vacantia, vel in posterum vacatura per dispositionem, vel privationem seu translationem, aut muneris consecrationis suspensionem auctoritate Papae factam, vel facienda. — 61. Tertiodecimo Beneficia vacantia, et vacatura per assecurationem pacificam quorumcumque Prioratuum, Dignitatum, Personatuum, Officiorum, Canonicatuum, et Praebendarum, aliorumque Beneficiorum per Papam collatorum sunt Sedi Apostolicae reservata. — 62. Quartodecimo omnes Ecclesiae Patriarchales, Archiepiscopales, et Episcopales, et quaecumque alia Beneficia vacantia, seu vacatura in Curia, seu apud Sedem Apostolicam, sunt collationi Papae reservata. — 63. Quintodecimo omnes dignitates majores post Pontificales in Cathedralibus, etiam Metropolitanis, et Patriarchalibus; nec non principales in Collegiatis Ecclesiis. — 64. Sic Beneficia, spectantia ad aliquam Dignitatem, et vacantia per vacationem ejusdem Dignitatis, sunt reservata Sedi Apostolicae, quando Dignitas est reservata. — 65. Sextodecimo Beneficia vacatura, Sede Patriarchali, Primatiali, Archiepiscopali, Episcopali, aut Abbatiali, vel alterius Collatoris, seu Collatricis vacante, per obitum, aut dimissionem, seu amissionem, vel privationem, usque ad promotionem successorum, et pacificam illorum possessionem adeptam, sunt reservata Sedi Apostolicae. — 66. Decimoseptimo Beneficia quaecumque de quibus Ordinarii, aut alii Collatores disposuerunt contra Decreta Concilii Tridentini, et formam ab ipso praescriptam. — 67. Sic etiam Beneficia ab Ordinariis contra dispositionem Tridentini unita, ipso Jure censentur reservata. — 68. Decimo octavo quaecumque Beneficia vacantia propter crimen Haeresis. — 69. Decimo nono quaecumque Beneficia vacantia propter Simoniam. — 70. Vigesimo Beneficia quaecumque recepta per Simoniam confidentialem. — 71. Vigesimoprimo Beneficia vacantia ob non factam publicationem resignationis. — 72. Vigesimo secundo Beneficia vacantia propter delictum offendentis litigantes in Romana Curia, eorumque Judices, Advocatos, Notarios, Testes etc. — 73. Vigesimotertio Beneficia illorum, qui seipsos pro aliis examini supponunt, vel annuas pensiones offerunt pro consequendis Beneficiis, aut Beneficia impetrant pro aliis, ut aliquid consequantur, vel quando pro seipsis impetrant Beneficia, cum intentione illa resignandi. — 74. Vigesimoquarto Beneficia omnia cum Cura, et sine Cura, saecularia, et quorumvis Ordinum Regularium qualitercumque qualificata, et ubicumque existentia in singulis Januarii, Febru. Aprilis, Maji, Julii, Augusti, Octobris, et Novembris mensibus extra Romanam Curiam, tam per obitum, quam per resignationem quocumque modo vacatura. — 75. Vigesimoquinto Beneficia collata personis prohibitis propter suum genus, veluti descendentibus ex sanguine infecto, aut ex genere, seu stirpe de haeresi condemnata, aut ratione alicujus particularis statuti a Sede Apostolica confirmati. — 76. Vigesimosexto Beneficia Titulorum Cardinalium sive in Urbe, sive extra, si vacant quando ipsi sunt absentes, Papae reservantur. — 77. Sunt et alii varii casus, in quibus collatio quorumdam Beneficiorum est reservata Papae; sed cum adducti sint caeteri notabiliores, reliquuntur alii brevitatis gratia videndi apud *Gonzalez*. — 78. Circa haec tamen observandum, quod Beneficia vacantia, Sede Apostolica vacante, non sunt reservata, nisi sint primae Dignitates. — 79. Vacante enim Sede Apostolica, cessant reservationes, et dicuntur sublatae omnes Regulae Cancellariae. — 80. Hoc tamen non procedit in Beneficiis Germaniae vigore Concordatorum, ubi reservationis ut supra perpetuo durant. — 81. Beneficia pariter vacantia in Curia, Sede Romana vacante, conferuntur ab Episcopo, vel aliis, ad quos spectat. — 82. At si sunt reservata Papae ex alio capite, non possunt conferri, nisi a Papa futuro. — 83. Sic etiam Beneficia, quae vacaverunt in Curia ante mortem Papae, si non fuerunt provisa, conferuntur ab eis, ad quos spectat. — 84. Immo etiam Beneficia vacantia in Curia vivente Papa si ipse Papa ea non conferat infra mensem a die vacationis, illi, ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre. — 85. De Reservationum origine. *Remissive.* — 86. 90. Re-

servationum aliae clausae sunt in corpore juris, aliae non. — 94. 95. Effectus hujus divisionis. — 96. In potestate fundatorum Beneficiorum est excludere in limine fundationis reservationes. — 97. Quando a fundatore exclusae dici queant Reservationes. *Remissive.*—98. Quando non censeantur exclusae. *Remissive.*

ARTICULUS IX. — *Beneficia quoad reservationes, et dispositiones in Regulis Cancellariae contentas.*

1. Quid sint Regulae Cancellariae. — 2. Quis Pontifex primas Regulas Cancellariae condiderit. — 3. Regulae Cancellariae successu temporis in pluribus fuerunt mutatae, atque augmentatae, vel magis declaratae. — 4. Regulae Cancellariae habent vim legis, et Constitutionis. — 5. Incipiunt obligare statim ab eo tempore, quo a novo Papa reassumuntur, licet nondum fuerint publicatae. — 6. Regulae Cancellariae durant tantum vivente Papa eas faciente, eoque moriente expirant, durante vacatione Sedis Apostolicae dicuntur non esse in rerum natura. — 7. Hinc Sede Papali vacante, potest Collator Ordinarius conferre Beneficia reservata solum per Regulas Cancellariae, ut puta vacantia in mensibus Pontificis. — 8. Dummodo tamen id fiat antequam Papa noviter creatus alias Regulas constituat, vel a Praedecessoribus suis factas renovet. — 9. Licet Collator Ordinarius, Sede Apostolica vacante, possit conferre Beneficia reservata per Regulas Cancellariae, non potest tamen conferre illa Beneficia, quae sunt reservata Papae ex alio capite, sed ipsa sunt a Papa futuro. — 10. Ad omnium promptius commodum dantur hic ad literam ipsaemet Cancellariae Regulae.

ARTICULUS X. — *Quoad quasdam observationes circa ipsas Cancellariae Regulas.*

1. Regula prima Cancellariae continet reservationes similes illis, quae habentur in Extravaganti, *Ad Regimen*, et reservat Beneficia eorum, qui promoventur ad Episcopatum sive tunc vacantia, sive in futurum vacatura. — 2. Per hanc Regulam sublata remanet dispositio Juris communis in *cap. Cum in Cunctis 7. de election.* — 3. Regula secunda Cancellariae reservat omnia Monasteria virorum valorem annuum 200. florenorum auri communi aestimatione excedentia. — 4. Et procedit etiam dicta Regula, etiamsi Monasteria non sint in dicta summa descripta in libris Camerae, dummodo tamen valorem 200. florenorum excedant. — 5. Non tamen habet locum haec Regula, nisi in Monasteriis solitis commendari; neque procedit in Beneficiis manualibus. — 6. Similiter haec Regula non procedit in Germania vigore Concordatorum. —7. Prout etiam non habet locum, ubi adsit aliquod privilegium in contrarium. — 8. Regula hodie tertia, olim secunda Cancellariae, reservat Pontifici Beneficia vacantia Sede Episc. vacante. — 9. Et reservat Beneficia vacantia post translationem Episcopi usque ad provisionem Successoris, et adeptam ab eo pacificam possessionem, etiamsi ab immemorabili collatio talium Beneficiorum ad aliquem spectaret. — 10. Item reservat Beneficia vacantia de tempore obitus Abbatis, vel cujuscumque alterius Dignitatis, ad quos spectabat provisio dictorum Beneficiorum. — 11. Haec tamen Regula solum locum habet in Beneficiis, quorum collatio spectat ad alia Beneficia Sedi Apostolicae reservata, puta ad Abbatem, vel ad primam Dignitatem post Pontificalem in Ecclesia Cathedrali; *ad n.* 12. — 13. Regula quarta, olim tertia Cancellariae reservat Summo Pontifici dignitates majores post Pontificalem in Cathedralibus, et dignitates principales excedentes valorem decem florenorum auri. — 14. Haec Regula reservat in Ecclesia Cathedrali primam dignitatem post Pontificalem, licet non excedat valorem decem florenorum. — 15. Taxatio enim praedicta 10. florenorum respicit solum dignitates principales Ecclesiae Collegiatae, sed non Cathedralis. — 16. Praedicta regola reservat unam dignitatem tantum scilicet majorem, vel duas, si sunt aeque majores. — 17. Praedicta Regula reservat Pontifici primam dignitatem in Ecclesia Collegiata, quamvis in ea unica tantum adsit. — 18. Praedicta regula comprehendit sub reservatione etiam Parochialem in dignitatem erectam. — 19. Quando sunt plures dignitates, si primae non possunt cadere sub reservatione regulae, est reservata prima aliarum sequentium. — 20. Praedicta regula habet solum locum in Ecclesiis Collegiatis actu, et non habitu. — 21. Dignitas principalis in Collegiata est solum reservata, ubi Ecclesia Collegiata est distincta a Cathedrali. — 22. Unde si Collegium, cui talis est caput, sit in ipsa Ecclesia Cathedrali, tunc haec dignitas non venit sub reservationem. — 23. Regula quinta, alias quarta, reservat omnia Beneficia Ecclesiastica quorumcumque Collectorum, et Subcollectorum, fructuum, et proventuum Camerae Apostolicae. — 24. Regula sexta reservat Beneficia Curialium, et habet locum etiam in Curialibus ad honorem, sicuti in Cubicularlis ad honorem. Patetque in Regula 7. et 8. quae de se clare constat absque alia observatione. — 25. Regula nona, alias octava, cujus auctor fuit Nicolaus V. reservat Papae omnia Beneficia qualitercumque qualificata in singulis Januarii, Februarii, Aprilis, Maji, Julii, Augusti, Octobris, et Novembris mensibus qualitercumque extra Curiam vacantia. — 26. Haec Regula intelligenda est de mensibus integralibus computandis a media nocte mensis praecedentis ad mediam noctem sequentis. — 27. Hinc quando nullimodo sciri potest, an Beneficiarius obierit ante, vel post mediam noctem ultimi diei Mensis, et sic nescitur, an obierit in Mense Papae, vel Ordinarii, tunc nemine adhuc in possessione existente, praesumendum est pro Mense Episcopali. — 28. Haec Regula revocat quaecumque privilegia, et indulta concessa quibuscumque Personis disponendi de Beneficiis vacaturis in dictis mensibus. — 29. Unde derogat etiam quibuscumque privilegiis, cum quibuscumque clausulis etiam insolitis, et cum derogatoriis derogatoriarum; *ad n.* 31. — 32. Haec Regula tollit quascumque consuetudines dictae Regulae contrarias. — 33. Et derogat expresse optandi consuetudini, quamvis immemorabili in Beneficiis. — 34. Haec Regula reservatoria Mensium comprehendit etiam Beneficia de Jurepatronatus Ecclesiastici, et ex privilegio; *ad n.* 35. — 36. Haec Regula comprehendit sub reservatione etiam Beneficia Religionis Hierosolymitanae; *ad n.* 37. — 38. Haec nona Regula exceptuat expresse: Primo Beneficia spectantia ad collationem, praesentationem, electionem, et quamcumque aliam dispositionem Cardinalium; *ad n.* 42. — 43. Haec tamen exceptuatio non intelligitur de Cardinalibus Legatis. — 44. Nec intelligitur praedicta exceptio de Capitulis Cathedralium, quibus S. R. E. Cardinales praesunt. — 45. Secundo exceptuat expresse Beneficia, et personas, quarum favore adsunt Concordata. — 46. Tertio specialiter exceptuat Beneficia vacantia in mensibus, in quibus adest alternativa cum Episcopo. — 47. Quarto expresse exceptuat vacationem Beneficiorum per resignationem in dictis mensibus vacantium, dummodo resignatio valida fuerit, et vere Jus competierit resignanti. — 48. Quinto exceptuat, et non comprehendit Beneficia unita. — 49. Nec comprehendit Beneficia manualia. — 50. Et sic non comprehendit Vicarias temporales. — 51. Immo nec comprehendit Vicarias perpetuas. — 52. Nec comprehendit Cappellanias. — 53. Sexto dicta Regula non comprehendit Beneficia de Jurepatronatus. — 54. Ratione hujus nonae Regulae Episcopus, vel alius Collator inferior non amittit Jus conferendi Beneficium in suo mense vacans, etiamsi istud eodem mense non contulerit, et sic vacatio ejus duraverit in mensem Apostolicum, neque prohibetur idem collator inferior ejusmodi Beneficium conferre currente ipsomet mense Apostolico; *ad n.* 55. — 56. Regula decima nulla indiget speciali observatione; Regula undecima generaliter, et indefinite comprehendit reservationem omnium, et singulorum Beneficiorum reservatorum per praedecessores Pontifices. — 57. Haec tamen potest dici, quod comprehendat etiam Parochiales. — 58. Regula duodecima de se patet. Regula tertiadecima expresse derogat unionibus effectum non sortitis. — 59. Haec Regula non comprehendit uniones factas ex causa minus necessaria. — 60. Et sic comprehendit unionem factam non pro necessitate Ecclesiae, sed pro commodiori sustentatione Beneficiatorum. — 61. Sola tamen necessitas Ecclesiae non sufficit, sed etiam requiritur, quod propter tenuitatem redituum, non reperiantur, qui velint Beneficia acceptare. — 62. Haec Regula derogat etiam unionibus non effectuatis, etiamsi in eis adesset decretum illas ex tunc fuisse effectum sortitas; *ad n.* 63. — 64. Haec Regula plures habet limitationes.

Primo non habet locum in unionibus, quae effectum sortitae sint. — 65. Secundo excipiuntur uniones factae auctoritate Sacri Concilii Tridentini. — 66. Tertio huic Regulae non subjacet unio facta pro augmento cultus Divini; *ad n.* 67. — 68. Quarto non comprehendit reservationes factas ex causa dotis, vel augmenti dotis. — 69. Quinto sub hac Regula non cedit unio, si sit facta ex titulo oneroso permutationis. — 70. Sexto non procedit, quando unus ordo in totum supprimitur et ejus Beneficia alteri uniuntur. — 71. Regula quintadecima, alias quartadecima, licet non legatur inter Regulas Innocentii VIII. attamen a caeteris ab eo Pontificibus ad nostra usque tempora approbata, et inter Regulas semper inserta reperitur. — 72. Haec Regula revocat facultatem conferendi Beneficia reservata, seu affecta. — 73. Et revocat quaecumque Indulta huic Regulae contraria quibuscumque personis, quibuscumque clausulis, et de quibuscumque Beneficiis concessa; *ad n.* 74. — 75. Immo revocat non solum privilegia activa eligentium, et Collectorum, sed etiam passiva eligendorum, et providendorum, nisi quando Jus passivum competit ex fundatione; *ad n.* 76. — 77. Regula sextadecima, decima septima, et decima octava de se patent. Regula decima nona, quae inscribitur de viginti, seu de infirmis resignantibus, annullat quamcumque resignationem factam ab infirmo, qui ex ea infirmitate decedat, vel etiam factam a sano, qui intra viginti dies a die praestiti consensus, decedat; *ad n.* 80. — 81. Regula 20. 21. 22. 23. 24. et 25. de se patent. Regula vigesimasexta, quae apud antiquiores est 24. apud alios 25. annullat resignationes Beneficiorum factas ab eo, qui est promotus ad Praelaturam. — 82. Haec tamen Regula solum habet locum in Beneficiis resignandis post vacationem Praelaturae, non autem in resignatis, ante ejus vacationem. — 83. Regula vigesima septima disponit, quod non judicetur juxta formam supplicationis, sed juxta tenorem Literarum. — 84. Per hanc Regulam adimitur facultas ferendi judicium ante expeditionem Literarum Apostolicarum ad effectum audientiae, et disputationis. — 85. Regula vigesima octava de se est clara; Regula vigesimanona, quae de subrogandis collitigantibus inscribitur, disponit, quod si duo super Beneficio litigent, et alter moriatur, vel alio quovis modo recedat, superstes possit petere per subrogationem gratiosam substitui in Jura, vel ad Jus, et possessione, quae adversario competebant. — 86. Haec tamen Regula non habet locum ad favorem intrusi; *usque ad n.* 89. — 90. Regula trigesima, quae de verisimili notitia appellatur, annullat concessionem Beneficii obtenti, quando inter vacationem, et datam gratiae, tantum temporis non intercesserit, quo verisimiliter Pontifex notitiam habere potuerit vacationis; *usque ad n.* 92. — 93. Regula trigesima prima adimit omnem jurisdictionem Executori quoad omnia acta, Literis non expeditis. — 94. Ita ut ante Literarum Apostolicarum expeditionem nulla jurisdictio data censeatur. — 95. Haec tamen Regula non habet locum, ubi fuerint expeditae Literae gratiae principalis. — 96. Regula trigesima secunda disponit, quod in collatione Beneficiorum Familiarium Cardinalium reservatorum per regulam quartam, praestari debeat consensus per Cardinalem Patronum; *ad n.* 100. — 101. Regula trigesima tertia disponit, quod Beneficia vacantia per obitum Familiarium Cardinalium, conferantur per Cardinalem Ordinarium Collatorem, non autem per Cardinalem Patronum; *ad n.* 105. — 106. Regula 33. non aderat de tempore Sixti IV. et Innocenti VIII. — 107. Et fuit inducta ad tollendas lites, quae ex praecedenti Regula oriri possent inter Cardinalem Ordinarium Collatorem, et Cardinalem Patronum super provisione Beneficiorum vacantium per obitum Familiaris Cardinalis. — 108. Nec tamen Regula haec tollit reservationem Regulae quartae. — 109. Regula trigesima quarta de se est clara. Regula trigesima quinta de annali possessore disponit, quod impetrans Beneficium Ecclesiasticum ab alio possessum, quod certo modo de Jure vacare, et injuste ab alio possideri praetenditur, exprimere debeat qualitates possessoris, et nullitates possessionis, et intra sex menses possessorem in judicium vocare debet, et infra annum sententiam obtinere, alias gratia impetrata corruit. — 110. Haec Regula introducta fuit in odium impetrantium aliena Beneficia, et in favorem possidentis. Hinc ad excludendum impetrantem non attendit possessorem, neque requirit Titulum, sed solum meram detentionem, dummodo sit actualis, bona, et pacifica; *usque ad n.* 115. — 116. Regula trigesima sexta appellata de triennali possessore defendit quemcumque possessorem Beneficii ex quovis titulo possessi, si per triennium in ejusdem possessione pacifice permanserit, ita ut non possit a quocumque alio molestari. — 117. Haec regula procedit tam in collatione facta a Papa, quam ab Ordinario. — 118. Haec Regula suffragatur triennali possessori adversus quascumque molestias, tam in possessorio, quam in petitorio illatas; *usque ad n.* 122. — 123. Ab hac tamen Regula excipitur possessor, qui in Beneficio per simoniam ingressus est. — 124. Ab hac Regula excipiuntur reservationes in corpore Juris clausae. — 125. Haec triennalis possessio debet esse pacifica, alias non suffragatur; ita ut ad eam excludendam sufficiant etiam controversiae extrajudiciales. — 126. Haec regula de triennali ad effectum, ut habeat locum, praeter pacificam triennalem possessionem requirit saltem Titulum coloratum. Hinc Regula non suffragatur, ubi cesset Titulus, vel Titulus sit discoloratus. Prout etiam non suffragatur stante nullitate, et invaliditate Tituli exhibiti. — 127. Reliquae Cancellariae Regulae satis de se patent. — 128. De origine Regularum Cancellariae. *Remissive.* — 129. Habent Regulae Cancellariae vim legis. — 130. Non vero ipsarum Rubricae. — 131. Expirant morte Pontificis. — 132. Unde Beneficia, quae vacant sede Pontificia vacante, non subjacent Regulis Cancell. — 133. Non cessant illae Regulae Cancell. super quibus emanatae fuerint Pontificiae Constitutiones. — 134. Regulae Cancell. ligant a crastina die post assumptionem ad Pontificatum. — 135. Et Beneficium ea die vacans obnoxium est illis. — 136. De locis, in quibus vim habent. *Remissive.* — 137. Regulis Cancell. subjacent Beneficia Jurispatronatus Ecclesiast. — 138. Cardinales an comprehendantur sub his Regulis. *Remissive.* — 139. Quomodo interpretandae sint. — 140. Sua natura sunt stricti juris. — 141. Illis derogari potest, excepta 71. — 142. Ordinariis caeterisque Collatoribus fas haud est illarum formam et efficaciam immutare. — 143. Centenaria an et quando vim habere possit contra Regulas Cancellariae. *Remissive.*

ARTICULUS XI. — *Beneficia quoad Concordata.*

1. Per Concordata quid intelligatur. — 2. Pro cujuscumque Nationis Concordatorum notitia adducuntur exemplariter Concordata Germaniae. — 3. Concordata Germaniae fuerunt inita inter Papam Nicolaum V. ex una parte, et Imperatorem Fridericum III. et Principes Germaniae Ecclesiasticos, et Saeculares ex altera. — 4. Adducitur Constitutio ad literam. — 5. Per haec Concordata non sunt sublatae omnes reservationes Papales. — 6. Per Concordata Germaniae remanent adhuc Papae reservata sequentia Beneficia. Primo omnia Beneficia, quae collationi Papae sunt reservata per Extravag. *Execrabilis.* — 7. Secundo prima Dignitas post Pontificalem in Ecclesiis Cathedralibus, et Dignitas principalis in Collegiatis. — 8. Tertio Beneficia vacantia in Mensibus Januarii, Martii, Maji, Julii, Septembris, et Novembris. — 9. Neque per Concordata Germaniae sublatae, et irritae censeri possunt Regulae omnes Cancellariae. — 10. Concordata Germaniae derogant Regulis Cancellariae solummodo quoad ea, quae circa reservationem Beneficiorum sibi propria continent, seu specialiter disponunt. — 11. Per Concordata Germaniae sublatae sunt reservationes Papales sequentium Beneficiorum. Primo in Metropolitanis, et Cathedralibus etiam immediate non subjectis Ecclesiis, et Monasteriis immediate subjectis Sedi Apostolicae, quando extra Curiam vacaverint, permittuntur fieri electiones Canonicae. — 12. Et sic tollitur reservatio, quae circa istas Ecclesias, et Beneficia est inducta per regulam secundam Cancellariae. — 13. Secundo Concordata Germaniae tollunt quamcumque reservationem, et gratiam expectativam a Papa factam, vel faciendam super Dignitates caeteras et quaecumque Beneficia saecularia et Regularia, quae vacabunt de Mensibus Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris, et Decembris, et ea vacantia in alternativa talium Mensium possunt libere disponi per illos, ad quos earum provisio, praesentatio, electio, seu quaevis alia dispositio pertinebat. — 14. Excipiuntur tamen Beneficia omnia, sive majora, sive mi-

nora, quae vacant apud Sedem Apostolicam, seu in Curia, et quae vacant per promotionem auctoritate Apostolica factam ad Episcopatus, vel Monasteriorum regimina. — 15. Tertio Concordata Germaniae tollunt reservationem Beneficiorum vacantium etiam in mensibus Pontificis, quoties de ipsis non provideatur per Papam intra tres menses a die notae vacationis in loco Beneficii, quibus tribus mensibus integre elapsis, poterit Ordinarius Collator de illis libere disponere. — 16. Isti tres menses debent esse elapsi integre, idest debent esse completi de momento in momentum. — 17. In hac alternativa mensium Concordatorum Germaniae non comprehenduntur omnia Beneficia, sed sunt aliqua etiam in titulum concessa, quae semper, et in quocumque mense vacaverint, per Collatores Ordinarios conferri possunt. — 18. Sic primo non comprehenduntur sub tali alternativa Beneficia Jurispatronatus Laicorum ex fundatione, aedificatione, aut dotatione acquisiti. — 19. Idem currit de Beneficiis Jurispatronatus mixti, idest partim Laicalis, et partim Ecclesiastici. — 20. Secus vero est dicendum de Beneficiis Jurispatronatus mere Ecclesiastici. — 21. Secundo sub tali reservatione non comprehenduntur Beneficia, quae vacant per resignationem; *usque ad n.* 22. — 23. Tertio Beneficia perpetuo, et accessorie unita alteri, verb. gr. Vicariae perpetuae non cadunt sub Concordatis Germaniae seu horum mensium alternativa; immo nec sub reservationibus Regularum Cancellariae. — 24. Beneficia vacantia in mensibus Papalibus Sede Papali vacante, non possunt conferri ab Ordinariis Germaniae. — 25. Contrarium tamen defenditur ab aliquibus. — 26. Quamvis Papa possit ob justam, et gravem causam derogare Concordatis; tamen non solet derogare, nisi in casibus valde necessariis ob causas graves, et extraordinarias concernentes commune bonum Ecclesiae; *usque ad* n. 34. — 35. Concordata Germaniae, quia habent vim pacti, sunt ab omnibus observanda. — 36. Nec valet opponi praescriptio, seu exceptio ac non usus ipsorum Concordatorum. — 37. Summi Pontifices semper declararunt, et Rota saepius judicavit omnes, et quascumque provisiones ab Ordinariis contra Concordata attentatas fuisse nullas, et irritas. — 38. Hinc si quis obtinuisset Beneficium Ecclesiasticum contra Concordata Germaniae, etiamsi id recepisset bona fide, et ignorantia Concordatorum, nihilominus cognito suo errore, teneretur Romam adire pro nova provisione, atque reformanda priori Collatione utpote nulliter facta. — 39. Ipse enim censeretur vere intrusus, et careret omni titulo; esset habendus possessor malae fidei; nec posset facere suos fructus talis Beneficii, et ad eorum restitutionem teneretur in utroque Foro. — 40. Concordata religiosissime sunt servanda. — 41. Quid requiratur, ut Concordata locum sibi vindicare queant. — 42. Summo Pontifici competit facultas derogandi Concordatis. — 43. 46. Quando Concordatis derogatum dici queat.

ARTICULUS XII. — *Beneficia quoad primas preces Imperatoris.*

1. Per primas preces Imperatoris quid intelligatur. — 2. Nominationes ab Imperatore Ordinariis Collatoribus praesentatae, quare vocantur primae preces. — 3. Hoc privilegium primarum precum Imperatoris est antiquissimum; *usque ad* n. 4. — 5 Refertur summa hujus privilegii juxta tenorem concessionis a Paulo V. factae Imperatori Ferdinando II. *usque ad* n. 7. — 8. Ex hujus privilegii, seu Indulti tenore colligitur, primo, posse Imperatorem primas preces porrigere solum in Ecclesiis infra fines Sacri Romani Imperii, prout nunc est, existentibus, non autem in Ecclesiis, et Provinciis ad ipsum Imperium pertinentibus, sed hactenus ab eodem avulsis. — 9. Quamvis Collator, vel Collatrix v. g. Episcopus, Abbas, vel Abbatissa habitet extra fines Sacri Romani Imperii, sed intra istud Beneficia saltem quatuor habeat ad sui collationem spectantia, tenentur ad recipiendas primas preces Imperatoris ratione dictorum Beneficiorum. — 10. Secus vero est dicendum, quando Collator habitat quidem in Imperio, sed Beneficia conferenda consistunt extra illud. — 11. Colligitur secundo: posse Imperatorem concedere primas preces ad Beneficia vacantia, etiam in mensibus Ordinariorum. — 12. Et sic de facto continua praxi semper solent Imperatores primarias preces concedere, etiam in mensibus Ordinariorum. — 13. Colligitur tertio, posse Imperatorem preces primarias concedere ad quaevis Beneficia Sedi Apostolicae reservata. — 14. Excipiuntur tamen ea Beneficia, quae Papae reservata sunt in Extravaganti *Ad Regimen;* ut sunt Beneficia Cardinalium, et Officialium Curiae Romanae, ubicumque decedant. — 15. Item excipiuntur Beneficia eorum, qui aliunde cujusvis negotii causa ad Curiam veniunt, si in Curia, vel in accessu, et reditu intra duas dietas a Curia distantes moriantur. — 16. Item excipiuntur Beneficia, quae vacant per privationem, depositionem, translationem, promotionem, assecutionem alterius Beneficii incompatibilis, si tales privatio, depositio, translatio, promotio seu collatio Beneficii per Sedem Apostolicam factae sint; *usque ad* n. 17. — 18. Colligitur quarto: posse Imperatorem per primas preces nominare eamdem personam ad plura Beneficia, cum hoc tamen, quod, quam primum talis persona de aliquo dictorum Beneficiorum provisa fuerit, cesset nominatio ipsius quoad alia Beneficia; *usque ad* n. 19. — 20. Colligitur quinto: Nominatum per preces Caesareas ad Beneficium, debere intra mensem per se, vel per Procuratorem illud ipsum Beneficium acceptare, sicque ante elapsum mensem Collatori Ordinario, v. g. Episcopo, vel ejus Vicario insinuare Rescriptum precum Caesarearum. — 21. Aliter si post lapsum mensem nulla sit facta insinuatio primariarum Caesarearum precum, Collator Ordinarius poterit Beneficium vacans conferre alteri. — 22. Et iste mensis est computandus a tempore vacationis publice notae in loco, vel Ecclesia Beneficii vacantis, non obstante, quod precista talem vacationem ignoraverit. — 23. Colligitur sexto: Precistam post acceptum semel Beneficium non posse variare. — 24. Colligitur septimo: Neque posse precistam, qui negligens fuit in acceptando primum Beneficium vacans, petere postea secundum vacans nulli adhuc debitum. — 25. Colligitur octavo: Non posse Imperatorem per primas preces nominare ad Dignitates Pontificales, nec ad Dignitates majores post Pontificales in Cathedralibus, nec ad principales in Collegiatis. — 26. Colligitur nono: Non posse Imperatorem per primas preces nominare ad Beneficia Jurispatronatus Laicalis. — 27. Secus tamen est dicendum de Beneficiis Jurispatronatus Ecclesiastici. — 28. Colligitur decimo: Non posse Imperatorem per primas preces gravare eumdem Collatorem plusquam semel. — 29. Solum autem tunc censetur Imperator gravasse semel Collatorem, quando preces ad effectum pervenerunt, et precista actu sibi Beneficium praesentatum obtinuit; si vero precista ante Beneficium obtentum mortuus sit, vel quacumque ex alia causa ipsum Beneficium non obtinuerit, poterit Imperator pro alio novas preces ad eumdem Collatorem porrigere. — 30. Colligitur undecimo: Non posse Imperatorem primas preces porrigere, nisi illis Collatoribus, qui habent saltem quatuor Beneficia suae liberae collationis; *usque ad n.* 31. — 32. Colligitur duodecimo: quod licet concessio primarum precum pertineat ad gratias expectativas, non tamen prohibetur a Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 19. *de reformat. usque ad* n. 33. — 34. Et dato quod ab ipso Concilii decreto videretur prohibita concessio primarum precum, adhuc subsisteret, et valeret Indultum ipsarum, utpote concessum a Papa, qui de jure potest supra Jus, et Concilium dispensare; *usque ad n.* 35. — 36. Immo Papa in indulto primarum precum expresse derogat etiam Concordatis Germaniae. — 37. Quinimmo gravissimi Auctores volunt ita vigere tale indultum, ut Imperator statim ac est electus, possit eo uti, et primas preces concedere ante confirmationem a Papa obtentam. — 38. Colligitur ultimo: quod ut indultum hoc primarum precum Imperatoris suum omnino sortiatur effectum, concedit Papa eidem Imperatori executores, qui per se, vel per alios etiam per censuras Ecclesiasticas possint compellere ordinarios collatores ad Beneficia conferenda precistis. — 39. Isti executores, et alii subexecutores ab ipsis deputati, debent esse in dignitate Ecclesiastica constituti, vel personatum obtinere, aut Cathedralium Canonici esse. — 40. Preces primariae S. R. Imperio vacante expeditae, vel expediendae a Vicariis Imper. nullae declarantur. — 41. Unde jus primariarum precum Imperatori ortum sit. — 42. De Beneficiis primariis precibus subjectis. — 43. Ex his excipiuntur Beneficia Regularia. — 44. Nec omnia

Beneficis saecularis subjecta sunt primariis precibus.—45. Qualitates de jure, vel ex fundatione requisitae in Beneficiariis, concurrere debent in Precistis.—46. An Precistae pollere itidem debeant qualitatibus a statuto, vel consuetudine requisitis. — 47. An preces obtinere solummodo possint Germani et Indigenae.— 48. Precista ad quid teneatur, ut effectum primariarum precum consequatur. — 49. 51. Quaedam quaestiones ad Precistam spectantes. *Remissive*. — 52. Jus ex primariis precibus alicui quaesitum morte Imperatoris haud expirat. — 53. Num Imperatori fas sit, revocare primarias preces. — 54. 55. Morte, vel renuntiatione Precistae jus precum executioni nondum datum cessat. — 56. Quid, si post mortem renunciationem primi Precistae alius compareat, qui ab Imperatore preces impetravit. — 57. Precista an jus primariarum precum possit in alterum transferre. *Remissive*. — 58. De Executoribus primariarum precum. *Remissive*. —*59. An jus primariarum precum ad Vicarios imperiales transeat post obitum Imperatoris. — 60. De origine primariarum precum.

ARTICULUS I.

QUOAD BENEFICII ESSE, ET DIVISIONEM.

1 Beneficium, ut sic, seu generice captum, est benevola actio, tribuens gaudium capientibus, ut definitur *in lib.* 2. *de Feudis tit.* 23.
2 *vers. Beneficium.* Et Beneficium sic generice captum dividitur in Beneficium proprie, et stricte sumptum, in Privilegium, et in Rescriptum.
3 *Beneficium* proprie seu stricte sumptum est benevola actio, sive liberalitas quaedam concessa sine alterius praejudicio praeter Jus commune; colligitur *ex cap. Cum dilecti* 6. *de donatione*, ubi donatio dicitur Beneficium, et tenet Joann. Andr. *in c. ad aures* 10. *de poenis*; Fagnan. *in c. Olim* 19. *de*
4 *verbor. significat. Privilegium* est benevola actio concessa contra Jus commune, *c. Privilegium* 3. *dist.* 3. *cap. Abbate* 25. *de verbor. signific.* Unde cum Princeps aliquem eximit a Jure communi, dicitur proprie privilegium, et ita desumitur *toto tit. Privileg.* ideoque dici solet, quod Jure cummuni competit, frustra per privilegium impetratur; *L.*
5 *unica C. de Thesaur. lib.* 10. *Rescriptum* est benevola actio concessa secundum Jus commune; sic desumitur *ex tit. de Rescriptis*, et *cap. de divers. rescript. in rubr. et nigr.* Impetratur enim Rescriptum ad Juris observantiam, ut impetranti fiat justitia; et hinc Rescripta contra Jus elicita non valent; *Cap. Rescripta* 15. *caus.* 25. *q.* 2.
6 Beneficium Ecclesiasticum, de quo hic est sermo, est Jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis ratione spiritualis Officii Personae Ecclesiasticae auctoritate Ecclesiae constitutum: colligitur ex *cap. Cum secundum Apostolum* 16. *de Praebend.* et *ex cap. Si quis amodo* 16.
7 *dist.* 18. Unde ad verum Beneficium Ecclesiasticum sex potissimum requiruntur ex communi Cano-
8 nistarum. Primum requisitum est, quod Beneficium Ecclesiasticum Episcopi auctoritate sit erectum; requirit enim Canonicam erectionem, alias non est Beneficium; *cap. Nemo* 9. *de consecrat. dist.*
9 1. *cap. Omnes* 1. *dist.* 22. Et per hoc, si quis in aliqua Ecclesia certas Missas, vel etiam Anniversaria sub competenti stipendio in perpetuum fundaverit, aut etiam Cappellaniam, nisi approbatio Episcopi accesserit, non erit Beneficium Ecclesiasticum, sed solummodo Pium Legatum, et quia talis Cappellania, seu tale Legatum caret erectione, seu institutione Ordinarii, erit quid Laicale, et temporale, ut decidit Rota *in una Monopolitana Hebdomadar. Vener.* 14. *Decembris* 1612. *coram Manzanedo*, quia nullus privatus sine Ordinario auctoritate potest locum Sacrum, vel rem spiritualem constituere; *arg. c. ad hoc* 4. *de Religios. domib.* Secundum requisitum est, quod 10
habeat aliquid spiritualitatis annexum, scilicet, quod detur propter Divinum Officium v. gr. celebrandi Missas, recitandi Horas, et deserviendi in Officiis spiritualibus alicui Ecclesiae, secus si pars redituum Ecclesiasticorum daretur propter ministerium mere temporale, v. gr. Musicis, Æditiuis, et hujusmodi pro laboribus suis laicalibus; *cap. ult. de Rescriptis in* 6. ubi dicitur: *propter Officium datur Beneficium Ecclesiasticum.* Tertium 11
requisitum est, quod conferatur a Persona Ecclesiastica, scilicet a Papa, vel Ordinario, non vero a Laico, nam Laici non possunt conferre Beneficia Ecclesiastica (non obstante, quod Juspatronatus eisdem competat; sicque idoneum Clericum ad Beneficium vacans praesentare valeant) sed ea conferunt talis Ecclesiae Praelati, eorumque Officiales; *c. Ex frequentibus* 3. *de constit. cap. Si quis deinceps* 12. *cap. Si quis Clericus* 16. et *cap. Nullus Laicorum* 18. *caus.* 16. *q.* 7. Quartum re- 12
quisitum est, quod conferatur Clerico, idest Personae saltem prima Tonsura initiatae, taliter quod non sufficiat post illum jam acquisitum tonsurari; *arg. c. ex literis* 6. *de transact.* et notat Glossa final. et Abbas *ibid.* illud limitans, nisi forsan Papa cum aliquo Laico insigni, et eminenti dispensaverit, ut possit Beneficium recipere, et postea quam primum tonsurari: aliter collatio Beneficii facta in personam Laici seu necdum prima Tonsura initiati, est ipso Jure nulla et invalida, nam Laicus est incapax omnis Juris Ecclesiastici; *cap. Causam* 6. *de Rescriptis*, et colligitur etiam *ex cap. Cum adeo* 17. juncta Glossa *verb. Ne Clericus, de Rescriptis*, et *cap. In Ecclesia* 2. *de institutionib.* Quintum requisitum est, quod 13
sit perpetuum; *cap. Praecepta* 12. *dist.* 55. *cap. Sanctorum* 2. *dist.* 70. *cap. Veniens de filiis Presbyteror. c. Ex parte* 5. *de Clerico aegrotante*, et notatur *in cap. Si gratiose* 5. *de Rescriptis in* 6. Sextum 14
requisitum est, quod sibi non possit retinere, sed necessario sit conferendum alteri; *cap. Cum ad*

nostram 7. *de institutionib.* ibi: *Quia cum ratione Abbatiae ad ipsum pertineat donatio tam Custodiae, quam aliarum Dignitatum, ac etiam Praebendarum in Ecclesia Patranen. Custodiam ipsam recipere non potuit a se ipso, cum inter donantem, et accipientem debeat esse distinctio Personalis.* Et in ejus Summario praecise dicitur: *Is, ad quem spectat collatio Dignitatum, seipsum instituere non potest.*

15 Beneficia Ecclesiastica sunt multiplicia, et varie dividuntur. Primo ratione diversi status hominum, quibus conferenda sunt, dividuntur in Beneficia
16 Regularia, et in Beneficia Saecularia. Beneficia Regularia sunt, quae ex sui fundatione, seu in consuetudine legitime praescripta, competunt solis
17 Regularibus; et Beneficia Saecularia e contra sunt illa, quae ex sui fundatione, seu ex consuetudine legitime praescripta, competunt solis Clericis
18 Saecularibus. Unde nec Beneficia Saecularia possunt conferri Clerico Regulari, nec Beneficia Regularia Clerico Saeculari; *cap. Cum de Beneficio* 5. *de Praebend. in* 6. *c. Cum ad nostram* 37. et *cap. Officii tui* 38. *de election.* Concilium Tridentinum 14. *sessione capite* 10. *de reformat. et sessione* 25. *cap.* 21. *de Regularibus.* Quoad Praemonstratenses tamen, et Canonicos Regulares,
19 vide verb. *Canonici Regulares num.* 11. Secundo ratione annexae Curae animarum, administrationis, et aliarum Jurium dividuntur in Beneficia
20 Curata, et non Curata. Beneficia Curata sunt,
21 quae habent annexam Curam animarum; et Beneficia non Curata sunt illa, quibus nulla anima-
22 rum Cura est annexa. Beneficia Curata sunt duplicis generis, scilicet alia, quae habent Curam animarum in Foro externo, seu contentioso, quatenus habent Jurisdictionem spiritualem visitandi, corrigendi, excommunicandi, et alia hujusmodi praestandi juxta notabilem textum *in cap. Dudum* 54. §. *sed cum Jure, de electionib.* et haec solum large, et improprie dicuntur Beneficia Curata, seu habentia Curam animarum, cum etiam non Sacerdotibus, puta Archidiaconis convenire possint; ut patet *ex cap. Mandamus* 6. *et c. Ad haec* 7. *de Offic. Archid.* Et alia, quae habent Curam anima- 23
rum in Foro interno, seu animae, quatenus habent potestatem ligandi, et solvendi in Foro poenitentiali; simulque subditis suis administrandi Ecclesiastica Sacramenta in Foro interno, et externo, qualia habent omnes Parochi quocumque nomine nuncupentur, et talia dicuntur stricte, et proprie Beneficia Curata. Rota *in una Conchensi Archipresbyteratus* 29. *Junuarii* 1594. *cor. R. P. D. Penna.*

Rursus Beneficia Ecclesiastica alia sunt dupli- 24
cia, et alia simplicia. Beneficia duplicia sunt illa, quae vel Curam animarum habent annexam, vel quamdam jurisdictionem, praecedentiam, sive administrationem adjunctam continent, uti sunt Dignitates, Personatus, et Officia. Licet enim Be- 25
neficia non Curata saepe saepius appellentur *simplicia*, tamen rigorose loquendo, et indistincte, id non recte dicitur, neque subsistit, nisi benigne interpretetur; cum de facto Dignitas v. g. Personatus, et Officium, Curam animarum non habeant annexam, nec tamen vere loquendo sint Beneficia simplicia, sed duplicia propter adjunctam eis administrationem, vel praeeminentiam. Dignitas enim 26
est praecedentia cum Jurisdict. ut sunt v. g. Abbatia, Archidiaconatus, Decanatus, et hujusmodi, et licet alicubi de consuetudine istae Dignitates non habeant jurisdictionem, adhuc tamen Dignitates censeri debent ex praxi, quamvis de Jure sine ulla jurisdictione non sint tales. Personatus est 27
praecedentia sine Jurisdictione, et talem Personatum habere dicuntur, qui in Ecclesia, in Capitulo, et aliis honoribus praecedunt Canonicos. (*)

Officium vero *est administratio rerum Ecclesiastica-* 28
rum sine alia speciali praecedentia, et Jurisdictione, ut sunt Thesaurarius, Custos, Sacrista, et hujusmodi. Sic Glossa in *cap. Consuetudinem* 1. *de Consuetudine in* 6. Unde patet, quod rigorose loquendo ista non sunt proprie Beneficia simplicia. Immo 29
ut observat Engel. *lib.* 3. *tit.* 5. *de Praebend. et dignit. num.* 5. plerumque neque Canonicatus veniunt nomine Beneficiorum simplicium; Canonici

(*) Personatus, seu Beneficium personale dicitur etiam illud, quod instituitur ex redditibus certis, et stabilibus auctoritate Episcopi in favorem alicujus personae, quae sola, vel alii duo, aut tres, juxta voluntatem fundantis, obtineant illud, et postmodum cesset Beneficium, et illi redditus in alia Opera Pia convertantur juxta mentem ipsius. Haec Beneficia non sunt de jure communi, cum non sint perpetua, sed ab eo jure exorbitantia. At Ecclesiastica sunt, cum auctoritas Episcopi requiratur, et fundentur in bonis stabilibus; et Papa possit concedere, ut sint Ecclesiastica, licet collatio non fiat ab Ordinario; et consuetudo immemorialis, quae certe circa illos Personatus datur, id ipsum praestare possit. Concil. Taraconense ann. 1591. inter Hispan. *tom.* 4 *pag.* 524. haec habet: *Licet Personatus; sive Personalia Beneficia ideo nuncupata sint, quod non ut in perpetuum Beneficia remanerent, sed ad vitam aliquarum Personarum Ecclesiasticarum dumtaxat instituerentur etc. nullus Personatus, seu Personale Beneficium, sine auctoritate, et decreto Episcopi ... erigatur.* Hinc in his Beneficiis committitur simonia, quando in aliis committitur. Obligant sicut alia ad recitationem Officii Canonici. Poscunt esse prima Tonsura initiatum eum, qui ea obtinet. Vacat Beneficium id, si ille maritetur. Cum quis instituit Personatum cum animo interno permutandi illum cum Beneficio ordinario, non committit simoniam. Quod si illum fundet cum pacto inito cum alio Beneficiato, permutandi eum cum Beneficio illius, stando regulis communibus, est simoniaca pactio, cum omnes hujusmodi pactiones in permutatione, et fundatione Beneficiorum sint reprobatae Jure Ecclesiastico; *cap. Tuae, de Simonia; cap. fin. de pact.* et saepe alibi. Si tamen alicubi factum extaret in contrarium, ut de Provincia Taraconensi testatur P. Mendo *in Epitome, verb. Beneficium, num.* 15. ubi talis viget consuetudo, scientibus viris doctis, et timoratis, nec referantur eae pactiones Ordinario, cum fit permutatio; dicendum erit, sicut Papa potuit facere, ne illae pactiones essent simoniacae, ita consuetudinem immemorialem id praestitisse; alias a labe simoniae numquam possent excusari. *(Edit. Barbiel.)*

enim teneatur ad personalem residentiam ex Tri-
dent. *sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat.* et majorem
prae caeteris Clericis praecedentiam habent; *cap.*
Statutum 22. *de election. in* 6. et ideo vi provisionis
Apostolicae de conferendo Beneficio simplici ali-
cui, non potest ei conferri Canonicatus; *arg. cap.*
Quamvis plenissima 4. et *cap. Cui* 27. *de praebend.*
30 *in* 6. Beneficia simplicia sunt illa, quae neque Cu-
ram animarum, neque dignitatem, neque Persona-
tum, neque Officium adjunctum habent, sed tan-
tum sunt instituta ad preces Deo persolvendas, et
de talibus Beneficiis solummodo sunt intelligenda
Rescripta Pontificia, quae mandant, aliquem de
Beneficio simplici esse providendum, nam Bene-
ficium habens aliquid praedictorum annexum, non
est simplex; adeoque non potest ipsi conferri in
vim talis Rescripti; *arg. c. Quamvis plenissima* 4.
c. Cum in illis 16. et *c. Cui* 27. *de Praebend. in* 6. (*)
31 Beneficia Ecclesiastica adhuc dividuntur in Ele-
32 ctiva, in Patronata, et in Collativa. Beneficia Electi-
va sunt illa, quae conferuntur per electionem le-
gitime celebratam, atque a Superiore confirmatam.
33 Patronata sunt illa, quae ad Patroni praeviam
praesentationem, et subsecutam institutionem a
34 Praelato factam conferuntur. Collativa, seu libe-
rae collationis sunt illa, quae per liberam Supe-
rioris collationem sine praevia capitulari electio-
35 ne, vel alterius praesentatione conferuntur. Insu-
per Beneficia alia sunt Manualia, seu ad nutum
revocabilia, et alia non Manualia, seu Titularia,
36 quae in Titulum perpetuum conferuntur. Manu-
alia sunt illa, quae ad nutum alterius possunt au-
ferri, ideoque dicuntur manualia, quia in alterius
manu, et dispositione stat illa relinquere, vel au-
ferre, et haec rigorose loquendo non sunt proprie
Beneficia; cum de natura Beneficii proprie dicti
sit, ut institutus in eo perpetuo duret, *cap.*
37 *Sanctorum* 2. *dist.* 70. Non Manualia, seu Titula-
38 ria sunt illa, quae conferuntur in perpetuum. Ul-
terius, Beneficium aliud vocatur Canonicatus, et
est Jus spirituale proveniens ex electione, seu
receptione alicujus in Canonicum, et est verum
Beneficium, si habeat suam Praebendam, ut con-
venit *ex cap. Relatum* 9. *de Praebend.* ibi: *Quia*
non est congruum, ut Praebenda careat, qui in Ca-
39 *nonicum noscitur esse receptus.* Aliud vocatur *Vica-*
ria perpetua, et est, quae confertur cum Canonica
institutione, seu investitura perpetua, ac erectio-
ne Tituli Vicariae, unde Vicarii in eisdem instituti
dicuntur perpetui cum vero Titulo; *cap. Ad haec*
3. *de Officio Vicarii*, et dicuntur habere verum Be-
neficium, *cap. Postulasti* 27. *de Rescriptis*, ibi: *Non*
enim Beneficio carere debet dici, cui competenter de
40 *perpetuae Vicariae proventibus est provisum.* Aliud
vocatur *Commenda*, et est custodia Ecclesiae ali-
cui commissa, unde Commendatarius dicitur ille,
qui accipit Ecclesiam in Commendam, seu Custo-
diam ejusmodi; et si Commenda conferatur in
perpetuum, ut de facto modernae Commendae a
Papa personis qualificatis solent in perpetuum
conferri, aequiparatur Beneficiis proprie dictis
ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 17. *de refor-*
matione, ubi prohibetur quis habere *plura Beneficia*
etiam commendata. Aliud vocatur *Praestimonium*, et 41
est stipendium, quod ab Ecclesiasticis redditibus
abstractum, dari solet Canonicis, vel aliis Clericis
in vitae subsidium; quod si sit perpetuum, est
Beneficium proprie dictum; *cap. Quoniam* 8. *de*
concessione Praebend. in 6. ubi Praestimonia aperte
connumerantur inter Beneficia, ibi: *Concessiones*
super Canonicatibus, Dignitatibus, Praestimoniis,
et aliis quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis. Aliud 42
vocatur interdum *Pensio*, quae est jus percipien-
di partem fructuum ex alieno Beneficio; et si
conferatur alicui in Titulum perpetuum, est ve-
rum Beneficium Ecclesiasticum; *cap. Conquerente*
6. *de Clerico non residente*, ubi talis Pensio, vigin-
ti scilicet solidorum, saepius appellatur Benefici-
um, et ut tale ibidem censetur. Et appellatione
Beneficii venire Pensionem, maxime in materia
favorabili gaudendi privilegio Fori Ecclesiastici,
declaravit Gregorius XIII. ad consultationem
Sac. Cogreg. 18. *Decembr.* 1576. *et* 8. *Augu-*
sti 1577.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De origine Ecclesiasticorum Beneficiorum, vi- 43
de, si lubet, Bohemer. *in decretal. lib.* 3. *titul.* 5.
a §. 2. *ad plur. sequent.* Hericourt *in dissert. histor.*
de Benefic. orig. praemiss. part. 2. *Leg. Ecclesiast.*
suo ordin. restitut. et Rousseaud de la Combe *in*
Jurisprud. Canon. verb. Benefic. sect. 1. tum Gagliard.
de Benefic. c. 1. *per tot.*

Definit Auctor *num.* 6. Beneficium cum Cano- 44
nistis. Theologi vero definiunt Beneficium: *Jus per-*
petuum in Ecclesia ministrandi auctoritate Episcopi
constitutum cum annexo, atque inseparabili jure
percipiendi fructus Ecclesiasticos. Secundum igitur 45
Canonistas Beneficium consistit principaliter in
jure percipiendi redditus, et accessorie in jure
ministrandi, seu officium obeundi. At juxta The-
ologos in jure ministrandi principaliter, accesso-
rie vero in jure percipiendi redditus. Definitionem
a Canonistis traditam tuetur Gagliard. *de Benefic.*
num. 2. *et duob. sequent.*

Agit Auctor *a num.* 7. *ad num.* 14. de iis, quae 46
essentiam Beneficii constituunt. Utile autem, im- 47

(*) In dubio utrum Beneficium sit curatum, an simplex, praesumitur simplex; quia ad curatum multae requiruntur qualitates, quae proinde praesumi non debent, nisi pro-bentur; Gutierez *alleg.* 8. *n.* 5. Hojeda *de Incompatibil. Benef. par.* 1. *q.* 13. *n.* 2. Gonzalez in *reg.* 8. *Cancell. glos. n.* 91. et alii. *(Edit. Barbiel.)*

mo necessarium est haec nosse; nam conditio essentiae Beneficii contraria, ne in limine quidem fundationis admitti ab Episcopo potest, et admissa non sustinetur; Piton. *de controvers. Patron. alleg.* 24. *num.* 10. Rota *in Casertan. Benef.* 28.
48 *Jun.* 1745. §. 6. *cor. clar. mem. Millin.* Recte autem Auctor *n.* 11. inter alia essentialia Beneficii affert, quod Clerico, non item Laico sit illud con-
49 ferendum. Verum nota, essentiae Beneficii minime repugnare, quod Laicus percipere per aliquod tempus possit fructus Beneficii, interim per alium impletis oneribus ejusdem, quum eos percipere dicatur non ex jure et titulo Beneficii, sed ex jure et titulo Saecularis administrationis, donec veniat, qui capax sit; vid. Corrad. *in prax. dispen. Apostol. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 27. Loter *de Re Benefic. lib.* 1. *quaest.* 32. *num.* 35. Garz. *de Benefic. part.* 1. *cap.* 3. *num.* 30. tum Resolutiones Sacr. Congregationis Concilii Interpretis *in Derthonen.* 15. *Augusti* 1730. *et in Senogallien. Cappellaniae* 6. *Jun.* 1750.

50 Affert Auctor *num.* 13. inter Beneficii essentialia et hoc, quod sit illud perpetuum. At num perpetuitas pertineat ad essentiam Beneficii, in medio reliquit Rota *in dicta Casertana Beneficii* 18. *Junii* 1745. *d.* §. 6. *et* 24. *Januarii* 1746. §. 13. *cor. R. P. D. Elephant.*

51 Beneficia *inspecto officio* dividi queunt in majora et minora. Majora dicuntur, quae dignitatem, aliamque praerogativam, honorisve Ecclesiastici gradum habent. Minora vero, quae in simplici
52 officio sine tali praeeminentia subsistunt. Majora rursus diversimode dicuntur ratione dignitatis. Dignitates Ecclesiasticae primariae hae sunt: Primum locum occupat Pontificatus; secundum Cardinalatus; tertium Patriarchatus, vel hodie Primatus: quartum Archiepiscopatus; quintum locum Episcopatus; sextum Abbatia, et Praepositura in primis exempta, et Episcopalibus infulis decorata; Bohemer. *in decr. l.* 3. *tit.* 5. *a* §. 9. *ad* 63.

53 In Capitulis quoque dantur dignitates, quibus
54 annexa Beneficia ad majora referuntur. Huc pertinet Praepositura, Decanatus, Archipresbyteratus, Archidiaconatus, Primiceriatus etc. Atstandum consuetudini; vide eumdem Bohemer. *loc. cit. a* §. 65. *ad* §. 71.

55 Canonici quoque in Cathedralibus Ecclesiis in adeo sublimem locum evecti sunt, ut in oppositione ad reliquos Clericos non Canonicos dignitatem quamdam habere videantur. Canonicatum Cathedralis Ecclesiae asserit Barbosa *de Canon. cap.* 19. *num.* 1. posse dici dignitatem non in stricto, sed
56 lato significatu. Duplex autem est effectus hujus observationis. 1. Quod Pontifex soleat etiam Canonicos delegatos Judices dare, quum alioquin has vices tantum bis, qui in dignitate constituti sunt concedere soleat; *cap.* 11. *de Rescript. in* 6. 2. Quatenus considerantur collective sumpti in Capitulo prae aliis Praelatis locum tenent. Singuli autem iis cedunt, qui dignitate Ecclesiastica stricte dicta instructi sunt; Schilter. *instit. Canon. lib.* 2. *tit.* 7. §. 19. Barbosa *d. tract. de Canon. c.* 18. *n.* 44. *et seqq. n.* 16.

Inspecto officio, Beneficia itidem dividuntur in 57
curata, et sine cura, puta animarum. Rursus in 58
residentialia cum onere residendi, et simplicia sine residendi onere. Demum in compatibilia, quae 59
simul ab uno retineri possunt, et incompatibilia, quorum scilicet simultanea retentio uni est prohibita. De singulis suo loco agetur.

Dividuntur etiam Beneficia, *inspectis Personis* 60
conferentibus, primum in reservata vel affecta, quae nimirum pertinent ad collationem Pontificiam, et non reservata nec affecta. Secundo, alia sunt ele- 61
ctiva, quae ad alicujus electionem conferuntur: alia de jure patronatus, quae ad Patronorum praesentationem, et collativa alia, quae ad liberam Ordinarii, vel alterius collationem pertinent.

Quod attinet ad Beneficia electiva, notandum 62
est, ea proprie dici electiva, in quibus intervenire necessario debet confirmatio superioris. Caeterum quae conferuntur electione communibus suffragiis facta, confirmationem vero Superioris minime requirunt, ea nonnisi improprie electiva dicuntur, ut post Glossam *in Clementina* 2. *Ut dotem*, *verb. Electionem de Religios. domib.* tradunt Van-Espen *Jur. Eccles. univers. part.* 1. *tit.* 21. *cap.* 3. *num.* 4. *et seq.* Gonzal. *in Commentar. ad Regul.* 8. *hodie* 9. *Cancellar. Gloss.* 19. *n.* 10. *et sequent.* Garz. *de Benefic. par.* 1. *cap.* 6. *num.* 14. *et sequent.* Murg. *eod. tractat. quaest.* 3. *art.* 2. *n.* 114. *et plur. sequent.* Rota *in nuperrimis decis.* 27. *n.* 11. *tom.* 5. *part.* 1. ubi quod in Beneficiis proprie electivis servanda est forma, *cap. Quia propter, de elect.* et per obitum Beneficiatorum viduatae remanent Ecclesiae, et *in Colon. Decanatus* 28. *Januar.* 1724. §. *Ex quibus cor. bon. mem. Gamach. in Uladislavien. Archidiaconatus super Coadjutoria* 14. *Jan.* 1757. §. 7. *cor. R. P. D. Parraciano.*

Utilis autem est haec observatio, nam expres- 63
sio, quae de jure facienda est in collationibus Beneficiorum, electivae qualitatis ipsorum, obtinet quoad Beneficia proprie electiva: Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *q.* 18. *n.* 14. *et plur. seq.* Tondut. *de Benefic. part.* 1. *cap.* 40. *num.* 9. *et seq.* Rota *in nuperrimis d. decis.* 27. *d. num.* 11. *tom.* 5. *part.* 1. *et in d. Colonien. Decanatus* 28. *Jan.* 1724. §. 12. *cor. bon. mem. Gamach.* et in *d. Uladislavien. Archidiaconatus super Coadjutoria* 14. *Januar.* 1757. *d.* §. 7. *cor. R. P. D. Parraciano.*

Denique Beneficia, *inspectis Personis, quibus con-* 64
feruntur, dividuntur in Regularia, quae nonnisi Regularibus, vel Saecularia, quae saecularibus tantum Clericis conferri possunt. De Beneficiis autem, quando regularia, et quando saecularia dici queant, consule Rot. *in Colonien. Pastoratus* 3.

Jul. 1744. *cor. Illustris Molin. et* 2. *Maji* 1746. *cor. bon. mem. Vicecom. in Argentina Parochialium* 30. *Aprilis* 1735. *cor. clar. mem. Millin. in Colonien. Parochiali* 7. *Februarii* 1746. *et* 27. *Junii. ejusdem anni cor. Reverendis. P. D. Bussio Decano, et* 21. *Aprilis* 1749. *cor. Illustris. Caprara Almae Urbis Gubernatore.*

ADDITIONES CASINENSES

65 Beneficium scriptoribus mediae aetatis dicitur praedium fiscale, quod a Rege, vel Principe, vel ab alio quolibet ad vitam viro nobili utendum conceditur; ita autem appellatum est, quod is ex mero dantis *Beneficio* ac liberalitate illud possideat. Eodem pene sensu Latini hanc vocem usurparunt, et praedia, quae Principes militibus aut aliis largiebantur, Beneficia appellarunt; et librum, in quo ea describebantur, *Librum Beneficiorum.* Beneficia *Regia* et *Regalia* appellata ea invenimus, nempe quia ex regalibus praediis conferebantur; *Militaria*, quia qui iis donati erant, servitium militare praestare tenebantur, si bella ingruerent. Quod autem *Beneficium* primitus appellatum est, postmodum *feudi* nomen accepit. Ubi agros et fundos Ecclesiae Laici usurparunt, eosque illis Princeps et Ecclesia ipsa fruendos concessit eadem conditione merendi et stipendia faciendi ad Regni et Ecclesiae tuitionem, ea dici tum coepere Beneficia. Postquam denique ab Imperatoribus et Regibus illi ipsi agri Ecclesiarum Laicis adempti, Clericis Monachisque restitui coepere, inhaesit his usque ea vox Beneficii, quae et deinceps latius patere coepit, omnes prorsus titulos et dignitates sive Regularium, sive Saecu-
66 larium Ecclesiarum complexa. Hodiernorum ergo Beneficiorum, quae in agris et praediis sunt, rudimenta quaedam haberi possunt illi Ecclesiae fundi, quos Episcopi sexto jam ineunte saeculo, vel quinto exeunte et toto deinceps Clodovaei ac familiae ejus imperio in Gallia, Hispania, Italia et Oriente, etsi nondum usitato Beneficii nomine, leguntur concessisse quibusdam Clericis usufructario jure, post eorum vitam ad Ecclesiam revocandos. Du-Cange *Glossar. ad scrip. med. et infim. Latinit. verb. Beneficium;* Lud. Thomassin. *vet. et nova Eccles. Discipl. Tom. II. lib.* 3. *c.* 13. *n.* 5. *et Tom. III. lib.* 2. *c.* 16. 17.

67 Cum Beneficium sit annexum officio spiritali, consequitur Clericis tantum illud conferri posse. Hinc pensiones laicales, quae ministris dantur Ecclesiae, non sunt Beneficia.

ARTICULUS II.

BENEFICIA QUOMODO ERIGENDA.

1 Beneficia Ecclesiastica debent erigi cum auctoritate expressa Episcopi; Glossa *in Clement. c.* 2. *de Decimis verb. si Beneficiorum, in fine*, et cum communi Barbosa *Juris Ecclesiast. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 15. et Rota *decis.* 1. *num.* 24. *coram Burati.* Requirunt enim Canonicam erectionem, alias non sunt vera Beneficia Ecclesiastica; *cap. Nemo* 9. *de consecrat. dist.* 1. *cap. Omnes* 1. *dist.* 22. quia ut dictum est, nullus privatus sine Ordinarii auctoritate potest locum sacrum vel rem spiritualem constituere: *arg. cap. Ad hoc* 4. *de Religiosis domib.* Si enim Episcopi auctoritas, et assensus in cre- 2
ctione deficeret, non dicerentur Beneficia proprie dicta, nec aliquod Juspatronatus quaereretur Fundatori; Felin. *in cap. ex p.* 12. *de Rescriptis num.* 2. Barbosa *loc. cit. n.* 16. allegans Rotam cum aliis; Lotter. *de Re Benefic. lib.* 1. *quaest.* 5. *n.* 55. diceretur que simpliciter pia donatio, ac pium Legatum, si forte pro Missis celebrandis, vel pro Anniversario, vel etiam in perpetuum quidpiam relictum esset; Rebuff. *in praxi tit. Quare instituta sunt Beneficia num.* 10. Barbosa *loc. cit. n.* 17. Lotter. *cit. quaest* 5. *num.* 56. *ubi num.* 57. subdit, quod Beneficium ante approbationem Epi- 3
scopi potest concedi per Laicum, per modum tamen simplicis deputationis Sacerdotis, et *n.* 56.
60. Quod Cappellaniae cum onere celebrationis 4
Missarum constitutae sine auctoritate Episcopi, censentur Laicales, possuntque ad eas mere Laici praesentari; Barbosa *de Jur. Eccles. lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 18. Neque ad Canonicam erectionem Bene- 5
ficii Ecclesiastici sufficit auctoritas Praelati inferioris, qui Jura Episcopi non habet, quamvis sit exemptus et nullius; Glossa *Clement. de Decimis cap.* 2. *in fin.* Abbas *cons.* 59. *n.* 3. *part.* Lotter. *de Re Beneficiar. lib.* 1. *quaest.* 1. *n.* 40. *et* 46. Vivian. *de Jure patronatus lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 28.

Beneficia Ecclesiastica erigi debent in Ecclesia 6
ad certum Altare sub invocatione alicujus Sancti sub onere praestandi ibi aliquod officium spirituale sive Ecclesiasticum; Beneficium enim datur propter officium; *cap. Quia* 15. *de Rescript. in* 6. Nec possunt erigi sine congrua Dote, *cap.* 7
Nemo 9. *de consecrat. dist.* 1. Unde ad Episcopum 8
pertinet in limine fundationis diligenter examinare de Dotis congruentia juxta qualitatem Beneficii, loci, ac personarum, aliarumque circumstantiarum, ut cognoscat, an Clericus inde honeste sustentari possit, nam ut Christus ipse dicit Matth. *c.* 10. *n.* 10. *Dignus est operarius cibo suo*, et secundum Apostolum 2. *ad Corinth. cap.* 9. *n.* 13. *Qui in sacrario operantur, quae de Sacrario sunt edunt, et qui Altari deserviunt, cum Altari participant*, et sic expresse statuitur *in cap. Cum secundum Apostolum* 16. *de Praebend.* his verbis: *Cum secundum Apostolum, qui Altari servit, vivere debeat de Altari, et qui ad opus eligitur, repelli non debeat a mercede, patet a simili, ut Clerici vivere debeant de patrimonio Jesu Christi, cujus obsequio deputantur*, et infra: *Dignum est, ut Ecclesiae stipendiis susten-*

tentur, in qua, et per quam Divinis obsequiis adscri-
9 *buntur.* Et hanc Dotem debet Fundator Beneficii, ad hoc, ut habeat legitimum Juspatronatum, assignare de propriis bonis liberis, ut decidit Rota *coram Celso dec.* 239. *num.* 6. *coram Cerro decis.*
10 126. *num.* 6. Si quis enim Administrator, Executor, vel Protector Loci pii ex illius redditibus, aut ex aliis piorum Fidelium contributionibus, largitionibus, et eleemosynis annuis erigeret, non posset Episcopus illi Juspatronatum reservare; Rota *decis.* 383. *et decis.* 413. *coram Peutingero.*

11 Unde infertur, quod si Haeres, vel Successor in Cappellania manuali non collativa ab aliquo Testatore relicta cum onere celebrationis Missarum, vellet illam in Beneficium perpet. collativum erigere cum reservatione Jurispatronatus, non posset Episcop. neque cum consensu talis Haeredis, hoc facere, quia nihil Haeres confert de suo, nec potest mutare legem a Testatore praescriptam. Pax Jord. *lucubr. tom.* 1. *leg.* 3. *tit.* 6. *post num.* 91. Fagn. *in cap. Conquerente num.* 24. *de Clerico non residente*, asserens Sacram Congregationem censuisse, quod hodie *ex decreto Concil. Trident. sess.* 25. *cap.* 5. *de reform.* non sit in facultate Ordinarii derogare qualitatibus in fundatione appositis, etiam de consensu Patronorum.

12 Beneficii Erector, seu Fundator potest in limine erectionis, seu Fundationis adjicere quascumque qualitates, leges, et conditiones sibi benevisas, etiam Juri communi contrarias, dummodo non sint turpes, impossibiles, et contra naturam Jurispatronatus, et ab Episcopo sint concordatae, et admissae; *cap. Significatum* 11. *de Praebend. c. Praeterea* 23. *de Jurepatronat.* et *cap. Quanto* 16. *de consuet.* et est *communis* DD. cum Rota *decis.* 1. *de Praebend. in novis, et dec.* 2. *de testament.*
13 *in antiquis.* Et tales qualitates, Leges, et conditiones in limine fundationis adjectae debent omnimodo integre observari; *Clement. Quia contingit cap.* 2. §. 2. *de Religiosis Domibus*, ubi dicitur: *Cum tamen ea, quae ad certum usum largitione sunt destinata Fidelium, ad illum debeant, non ad alium (salva quidem Sedis Apostolicae auctoritate) converti*, et concordat textus *in leg. Nulli licere, Cod. de Episcop. et Cler.* et *c. Nos quidem* 3. *de testam.* et expresse Conc. Trid. *sess.* 25. *cap.* 5. praecisis his verbis: *Ratio postulat, ut illis, quae bene constituta sunt, contrariis ordinationibus non detrahatur, quando igitur ex Beneficiorum quorumcumque erectione, seu fundatione, aut aliis constitutionibus qualitates aliquae requiruntur, seu certo illis onera sunt injuncta, in Beneficiorum collatione, seu in quacumque alia dispositione eis non derogetur*, et in fine: *Aliter facta provisio subreptitia censeatur.*

14 Unde si Fundator in limine fundationis statuit, ut vacante Beneficio a se erecto, istud debeat conferri uni ex consanguineis descendentibus ex sua cognatione, haec dispositio, et conditio est omnino observanda, ut censuit Rota *in una Caesaraugustana Cappellaniae* 16. *Martii* 1587. *coram Seraphino.*

Juremerito fuit dictum posse Fundatorem Be- 15
neficii in limine fundationis ipsius adjicere conditiones sibi benevisas, etiam Juri Communi contrarias, quia etiamsi ipsae conditiones sint Jure communi contrariae, dummodo sint honestae, et possibiles, adhuc debent omnimode observari, ut tenet Glossa communiter recepta *in cap. Cum Dilectus* 8. *de consuetudine, verb. Constitutum in fine;* Card. de Luca *de Beneficiis disc.* 95. *n.* 10. Fagnan. *in cap. Cum in cunctis* 7. *de electione n.* 72. *et* 73. ubi refert sic tenuisse Sacram Congregationem, quam secuta fuit Rota *p.* 2. *dec.* 194. *num.* 1. *in Granaten. Cappellaniae* 12. *Januarii* 1606. ubi fuit decisum, quod in Beneficio simplici Jurispatronatus non debet locum dispositio Conc. Trid. *sess.* 23. *cap.* 6. *de reformat.* volens, quod obtinens sit major 14. annis, quando in fundatione dicti Jurispatronatus fuit dispositum, quod etiam minores possint illud habere. Et Fagnan. *loco cit. num.* 16
73. dicit Sac. Congregationem *respondisse Episcopo Nepesino*, quod Canonicatus Cathedralis potest conferri ante aetatem a Jure communi, vel Concilio Tridentino praescriptam, si ita dispositum fuerit a Fundatore in limine ipsius fundationis, et talem conditionem in erectione, et fundatione Beneficii posse etiam Episcopum admittere. Unde 17
infertur, quod Patronus haeres, sive Fundatoris successor, non potest neque cum consensu Episcopi alterare seu mutare leges, conditiones, seu qualitates in limine fundationis a Fundatore appositas, quamvis Juri communi contrarias. Sic conformiter Concilio Tridentino *sess.* 25. *de reformat.* Card. de Luca *de Beneficiis disc.* 96. *num.* 6. *et* 7. citans Rotam *in Alexandrina Decanatus* 12. *Junii* 1598. *coram Orano*, et etiam Rotam *p.* 1. *Recentior. dec.* 296. *num.* 9. Pirrhus Corradus *in praxi Beneficiorum lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 145. *et seq.* ubi *num.* 152. refert declarationem Sacrae Cong. Concil. quae cum inter alia interrogaretur: Quar- 18
to, «An de consensu Patroni possit dispensari cum » minori viginti quinque annorum ad Cappellaniam simplicem obtinendam, ad quam ex fundatione est praesentandus Sacerdos; » Respondit: « Ad quartum, hanc dispensandi facultatem » Episcopis post Concil. non competere. » Sic tenet, et refert etiam Fagnan. *in cap. Conquerente* 6. *de Clericis non residentib. n.* 24. ubi dicit Sacram Congregationem censuisse, quod hodie ex Decreto Concilii Tridentini *sess.* 25. *cap.* 5. *de reformat.* non sit in facultate Ordinarii derogare qualitatibus in fundatione appositis etiam de consensu Patronorum, ut etiam dixit Rota *in dicta Alexandrina Decanatus* 12. *Junii* 1595. *coram Orano.* Immo 19
neque ipse Fundator etiam de consensu Episcopi potest mutare leges, et conditiones a se in funda-

tione positas, et ab Ordinario acceptatas, si talis mutatio esset in praejudicium Ecclesiae, vel Tertii, quia Tridentinum, et declarationes *cit.* Sac. Congr. non distinguunt inter Patronum viventem, et defunctum. Sic Pirrhus Corrad. Card. de Luca, et Rota *p.* 7. *recentior. dec.* 37. *n.* 1. *et seq.*

20 Unde Episcopus, neque de consensu, et positiva voluntate haeredis, seu Patroni, potest in erectione Cappellaniae, seu Beneficii eis injungere onus residentiae, quod Testator non injunxit; nec addere, quod Beneficiatus, sive Cappellanus pro tempore per seipsum Missas celebret; Sac. Cong. Concil. *in Viterbien.* 11. *Januarii* 1698. *et in Astensi* 14. *Februarii* 1699. *et in Mexicana* 16. *Maji e-*
21 *jusdem anni* 1699. Et neque alio modo Testatoris volnotatem immutare; eadem Sac. Congr. Conc. *in*
22 *Derthonensi* 4. *Junii* 1701. Nec Episcopus, etiam de consensu Patroni, potest reducere, et moderari Missas in limine fundationis Beneficii impositas, quamvis redditus ipsius Beneficii ob temporum injuriam sint diminuti, ex Decreto de celebratione Missarum a Sac. Congr. Conc. *de Mandato Urbani VIII.* edito 2. *Junii* 1625. et confirmato *ab Innocent. XII.* 23. *Decemb.* 1697. *in cujus Decreti* §. 1. sic praecise habetur: « Districte prohibet, atque interdicit, ne Episcopi in Dioecesana Synodo, aut Generales in Capitulis Generalibus, vel alias quomodolibet reducant onera ulla Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis, sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis ad Apostolicam Sedem recurratur, quaere diligenter perspecta id statuet, quod magis in Domino expedire arbitrabitur. Alioquin reductiones, moderationes, et commutationes hujusmodi, si quas contra hujus probibitionis formam fieri contigerit, omnino nullas atque inanes decernit: » et clarissime habetur in declarationibus Sacr. Congregationis Concilii eidem Decreto subjunctis, quod Sedes Apostolica sit omnino adeunda pro hujusmodi Missarum reductionibus, seu moderationibus, ut patet in responsione ad hoc primum dubium: « Quaeritur, quid si Legatum sit ita tenue, ut non sit qui velit onus illi injunctum subire, et si recurrendum sit ad Sedem Apostolicam pro moderatione oneris, totum, aut fere totum insumendum sit pro expensis ad id necessariis? » Ad primum respondit: « Et si Legatum sit adeo tenue, nihilominus pro reductione oneris, ut supra impositi ab iis, ad quos pertinet, Sedem Apostolicam esse adeundam, quae absque ulla impensa id statuet, quod magis in Domino e
23 re esse judicaverit. » Et sic stat clarum, quod Episcopus nequit ullimode onera, et Missas reducere ac moderari, nisi sit ei concessum in ipsa Beneficii erectione, ex citata responsione Sacrae Congregationis ad primum dubium, ubi sic praecise subjungit: « Verumtamen si in ipsa Beneficii erectione expresse cautum fuerit, ut liceat Episcopo injunctum onus reducere, ac moderari, legem hanc fundationis, quam Decreta hac de re edita non sustulerunt, esse validam, et observandam. »

ADDITIONES AUCTORIS

Beneficia Ecclesiastica simplicia de Jurepatronatus Laicorum, erigi possunt in Commendas Militiae SS. Mauritii, et Lazari; Bened. XIV. *Const.* 104. incip. *Fructuosa,* in qua tradit modum, et formam pro tali erectione facienda. 24

Beneficium si quis fundaverit de suis bonis cum pacto, ut ipse tamquam Beneficiatus illis fruatur, tum post obitum suum juspatronatus transeat ad haeredes, quamquam simoniacum id audiat apud multos, attamen ab ea labe immune censeri potest; neque enim satis esse discriminis apparet inter eum, qui fundat Beneficium cum pacto, ut conferatur filio suo etc. et illum, qui vult sibi conferri; utrinque enim pactum adest; ita ex Pitonio Bened. XIV. *Instit. Eccles.* 95. §. 7. 25

Si quis vero offerat bona in augmentum Beneficii jam erecti, nec tamen Juspatronatus ejus acquirat, tunc pacisci non potest, ut sibi Beneficium illud conferatur, ut ex *cap. Tua nos de Simonia; ibidem* §. 12. 26

Si quis jam obtineat Beneficium, et injuste vexetur ab alio, potest pecunia injustam vexationem redimere, ut ex Canonistis omnibus firmatur; *Instit. Eccles.* 93. §. 4. 27

Si vero quis habeat jus ad Beneficium, et ab alio illi lis moveatur, non potest dare litiganti pecuniam, ut acquiescat, neque etiam titulo solvendi expensas in lite huc usque factas, nam tunc pararet sibi viam ad Beneficium per pecuniam; *ibid.* §. 7. 28

Beneficium obtinens jure certo, et manifesto, ut nullus sit quaestioni locus, permittitur redimere injustam vexationem, ut ex *cap. Dilectus* 27. de Simonia; idque fieri potest nulla interposita Episcopi auctoritate. Fas est tamen Episcopo praecipere in Synodo, ne id fiat absque suo assensu, ob periculum Simoniae; idem *de Synodo Dioeces. lib.* 7. *c.* 69. §. 8. 29

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Quod ait *Auctor num.* 1. Beneficia Ecclesiastica erigi debere auctoritate expressa Episcopi, id non est absolute verum; quum auctoritas Episcopi tacite ex intervallo accedere queat; Garz. *de Benefic. part.* 1. *c.* 1. *n.* 113. Lotter. *de re Benefic. l.* 1. *cap.* 5. *num.* 63. Rota *coram Ansaldo decis.* 585. *num.* 5. *et* 6. *et in Anconitana Beneficii* 21. *Martii* 1646. §. 9. *coram bo. me. de Vais.* Ut autem au- 30
ctoritas Episcopi tacite ex intervallo accessisse 31

dici queat, necessario requiritur, ut Beneficium, de quo controversia est, provisum fuerit, vel per collationem, si fuerit liberum, vel per institutionem, si juripatronatus obnoxium fuerit; Rota *in Firmana Cappellaniae* 6. *Junii* 1746. §. 6. *cor. bon. mem. Vicecom. et in Tarraconen. Cappellaniae* 11. *Martii* 1748. §. 11. *cor. Corrad.*

32 Nec indistincte accipi potest, quod asserit Auctor *num.* 11. Cappellaniam Laicalem erigi in Beneficium Ecclesiasticum nec de consensu haeredis Fundatoris posse. (*) Distinguendum enim ita est: Cappellaniae laicales fundatae in actu inter vivos, et Fundatore vivo effectum sortitae, nequeunt erigi in Beneficia Ecclesiastica, ut tradit Au-
33 ctor *d. n.* 11. At res aliter se habet quoad Cappellanias laicales vel fundatas in actu inter vivos, sed effectum sortituras post mortem Fundatoris, vel fundatas in ultima voluntate; quia possunt id genus Cappellaniae erigi in Beneficia Ecclesiastica ad instantiam haeredis vel executoris testamentarii, ut tradunt Garc. *de Benefic. Eccles. par.* 1. *cap.* 2. *num.* 198. *et sequent.* Leuren. *For. Benef.*
34 *par.* 1. *cap.* 3. §. 1. *quaest.* 89. *per. tot.* Solumque limita, si voluntas Fundatoris resistat vel expresse, vel etiam tacite; ut firmavit Rota *in Civitatis Castelli Cappellaniae* 15. *Januarii* 1744. §. 11. *et* 29. *Aprilis ejusdem anni* §. 12. *coram bon. mem. Lana; in Praenestina Legati Pii* 21. *Aprilis* 1749. §. 9. *coram eod. Lana; in Anagnina Cappellaniae* 16. *Junii ejusdem anni* 1749. §. 13. *et* 30. *Januarii* 1750. §. 6. *coram Eminentissimo Matthaejo.*

35 Quod si resistente voluntate Fundatoris Cappellania laicalis erecta sit in Beneficium Ecclesiasticum, donec in suo congruo judicio talis erectio irrita per tres sententias conformes declaretur, standum ei est in judicio possessorio; vide Rotam *in Tridentina Praemissoriae super manutentione* 11. *Januarii* 1745. *cor. bon. mem. Lana, et* 17. *Januarii* 1746. *coram clar. mem. Millino.*

36 Conditiones juri contrariae in limine fundationis Beneficiorum appositae, de quibus agit Auctor *n.* 12. *et sequenti,* ut sustineantur, requiritur omnino expressa, et specialis approbatio Ordinarii. Quo fit, ut sub generali decreto erectionis approbatae non censeantur conditiones hae juri contrariae juxta originalem doctrinam Philippi Saraceni, quam laudat et sequitur Lambertin. *de Jurepatronatus lib.* 1. *part.* 1. *quaestione principal.* 9.
37 *num.* 50. *in fine.* Quando autem dictae conditiones juri contrariae dicantur ab Ordinario approbatae, nec ne, consule Rotam *in Casertana Beneficii* 28. *Junii* 1745. §. 7. *et plur. sequent. cor. clar. mem. Millino, et* 24. *Januarii* 1746. §. 13. *et duob. sequent. cor. R. P. D. Elephantutio.*

Num Fundator adjicere ex intervallo possit 38
conditiones juri contrarias, non incongrue hic discutitur. Sequenti autem distinctione est procedendum; vel enim Fundator in ipso fundationis limine approbante Ordinario, facultatem sibi reservavit addendi, vel mutandi, vel non reservavit.
Si reservavit quidquid contradicat *Add. ad Pam-* 39
phil. decis. 54. *n.* 8. communis est sententia, posse Fundatorem etiam ex intervallo adjicere conditiones juri contrarias, quippe quae vigore dictae reservationis censentur appositae in ipso limine fundationis; Piton. *de controver. Patron. alleg.* 82. *n.* 8. *in fin. et discept. Ecclesiast.* 25. *n.* 9. *in fin.* Corrad. *in prax. Benefic. lib.* 2. *c.* 10. *num.* 151. Monet. *de commut. ultim. volunt. cap.* 10. *quaest.* 5. *num.* 203. Gagliard. *de Jurepatron. cap.* 6. *num.* 6. *in fin.* Quod si non reservavit, non est in Fundatoris potestate adjicere amplius conditionem juri contrariam; vide mox citatos Auctores ubi supra.

An autem Fundator vel ejus haeres adjicere 40
ex intervallo queant conditiones, quae non sint juri contrariae, adi Viviani *de Jurepatron. lib.* 2. *cap.* 8. *n.* 10. et Gagliard. *de Benefic. cap.* 3. *num.* 14.

ARTICULUS III.

BENEFICIA QUOMODO, ET QUANDO CONFERENDA.

Beneficia Ecclesiastica tribus potissimum mo- 1
dis conferuntur, ut signanter notat Abbas *in cap. Auctoritate* 4. *num.* 7. *de Instit.* et alii Canonistae.
Primo, per electionem, v. g. Canonicorum, seu 2
Capitularium, quam deinde Superior confirmat, si electus idoneus sit, et nullum habeat Canonicum obicem, et hac ratione Ecclesiarum Praelati institui solent; *cap. Bonae memoriae* 3. §. *fin. de postulat. Praelator.* ibi: *Quatenus per electionem ...... Canonicam in personam idoneam convenire curetis.*

Secundo, per praeviam praesentationem factam 3
a Patrono, ob quam Ecclesiasticus Praelatus cogitur instituere praesentatum, si idoneus sit; *cap. Ex insinuatione* 14. et *cap. Nobis* 25. *de Jurepatronatus,* et *cap. Decernimus* 32. *caus.* 16. *quaest.* 7.

Tertio, per collationem liberam, quando videli- 4
cet Beneficium solo Jure Praelati libere, seu absque praevia capitulari electione, vel alterius praesentatione alicui idoneo Clerico confertur; *cap. Relatum* 4. *de concession. Praebendae,* et per hoc juxta hunc triplicem modum, quo communiter conferri solent Beneficia, dictum fuit *num.* 31. *art.* 1. ipsa esse triplicis generis, scilicet *Electiva, Patronata, et Collativa,* seu liberae collationis. Quamvis 5
autem ultra tres istos assignatos communiores, et

(*) Auctor loquitur *ibi* de erectione *cum reservatione jurispatronatus;* in quo neque laxanda est ejus assertio, neque locum habet Auctoris Additionum distinctio, quam subjungit. *(Edit. Barbiel.)*

praecipue usitatos modos dentur alii, quibus Be-
neficia Ecclesiastica possunt conferri, et obtineri,
scilicet per Postulationem, per Nominationem, per
Resignationem, per Permutationem, et per Tran-
slationem, tamen omnes isti modi, ut clare patet,
reducuntur ad aliquem ex tribus illis assignatis,
et tamquam communioribus praecipue usitatis.

6 Tribus etiam potissimum modis Summus Pon-
tifex Beneficia Ecclesiastica conferre solet, ut no-
7 tat Rebuff. *in prax. tit. de devolution.* §. 46. Primo
Jure praeventionis, cum alicui confert gratiam ex-
pectativam ad Beneficium primo vacaturum *cap.
Licet* 2. *de Praebend. in* 6. ubi dicitur quod Papa
non solum ipsa (Beneficia) *cum vacant potest de
Jure conferre; verum etiam Jus in ipsis tribuere va-
caturis;* et hoc factum esse patet *in cap. Dudum*
14. *de Praebend. in* 6. quod speciale est privilegium
Papae ob plenitudinem suae potestatis, neque cui-
quam alteri concessum, Beneficium nondum va-
cans certae personae promittere, et ad illud Jus
dare, sicuti constat *ex cap. Dilectus* 19. *de Prae-
bend. cap. Relatum.* 3. *et cap. Ex tenore* 13. *de con-
cession. Praebend. et cap. Detestandi* 2. *de concession.
Praebend. in* 6. et Concil. Trid. *sess.* 24. *c.* 19. *de
. ,)rmat.*

8 Secundo; *Jure Concursus*, quia Papa concurrit
cum quolibet Ordinario in potestate, et jurisdictio-
ne conferendi Beneficia, etiamsi nulla interveniat
negligentia inferioris Collatoris Ordinarii; *cap.
Cuncta per mundum* 17. *caus.* 9. *quaest.* 3. *cap. Li-
cet* 20. *de Foro competenti cap. Licet.* 1. *de Praebend.
9 in* 6. *Clement. unic.* §. *fin. Ut lite pendente.* Quamvis
enim Papa potestatem conferendi Beneficia dede-
rit Ordinariis, sibi tamen majorem reservavit *cap.
Dudum* 14. §. *Nos igitur, de Praebend. in* 6. ubi sic
praecise se explicat ipsemet Pontifex: *Et si memo-
rato Episcopo praedictam concessimus potestatem,
10 penes Nos tamen nihilominus remansit major.* Qua-
propter inter Papam, et reliquos inferiores Ordi-
narios datur locus praeventioni, ita ut qui prior
tempore contulit, ejus collatio rata sit; si vero
idem Beneficium eadem die sit a Papa collatum
uni, et ab Ordinario collatum alteri, nec sciatur,
quae collatio prius facta fuerit, potior erit con-
ditio possidentis; si autem neuter adhuc possideat,
erit praeferendus is, cui Papa, vel ejus Legatus
Beneficium contulit, propter conferentis amplio-
rem, et excellentiorem praerogativam; textu ex-
presso *in cap. Si a Sede Apostolica* 31. *de praebend.
in* 6. ibi: « Si a Sede Apostolica, vel Legato ipsius
» uni, et ab Ordinario alteri eodem die idem Be-
» neficium conferatur, nec appareat quae collatio
» fuerit prius facta, erit potior conditio possi-
» dentis. Si vero neuter possideat is cui Sedes
» ipsa contulit, vel Legatus (propter conferen-
» tis ampliorem praerogativam) erit alteri prae-
» ferendus».

11 Tertio, *Jure devolutionis*, quando propter ne-
gligentiam Collatorum inferiorum intra debitum
tempus Beneficium vacans non conferentium, ta-
lis potestas ab inferioribus devolvitur ad Papam,
cap. Cum accessisset 8. §. 1. *de Constitut.* ubi Papa
sic ait: « Cum Canonici nostris auribus intimas-
» sent, quod Primiceriatus in Tullensi Ecclesia
» tanto tempore vacavisset, quod ad manus no-
» stras illius Personatus esset donatio devoluta».
Vel quando Canonici Ecclesiae Cathedralis scien- 12
ter eligunt indignum in Episcopum, seu eorum
electio per sententiam infirmatur ob canonicam
electionis formam non servatam; tunc enim novi
Episcopi electio non ad Metropolitanum, sed im-
mediate ad Romanum Pontificem devolvitur, tex-
tu expresso in *cap. Quamquam* 18. *de election. in*
6. ibi: *Non ad dictum Superiorem, sed ad Romanum
Pontificem potestas eadem devolvitur.*

Beneficia Ecclesiastica debent conferri, seu 13
provideri *Canonice;* scilicet juxta praescriptum
Sacrorum Canonum, hoc est sine vitio conferen-
tis, recipientis et formae; *Sic communis Canoni-
starum* juxta Regulam 1. *Juris in* 6. ibi *Beneficium
Ecclesiasticum non potest licite sine institutione Ca-
nonica obtineri*, et reg. 64. *pariter Juris in* 6. ibi:
*Quae contra Jus fiunt, debent utique pro infectis ha-
beri.* Unde in quacumque collatione, seu provisio- 14
ne Beneficiorum debet necessario observari forma
a Jure communi, vel legitima consuetudine, aut
particulari statuto, vel fundatione praescripta,
aliter collatio, seu provisio nulla erit, quia forma
dat esse rei; *Leg. Julianus* §. *Si quis rem, ff. Ad
exhibendum*, et forma non servata corruit actus
cap. quia propter 42. §. *aliter, de election. cap. Cum
Dilect.* 22. *de Rescriptis*, et *Epist. Leonis Papae ad
Episcopos Siciliae relata in cap. Sine exception.* 52.
caus. 12. *quaest.* 2.

Primo igitur, ut valida sit collatio, seu provi- 15
sio, debet fieri gratis sine ullo pretio, aut mer-
cede temporali; *cap. Si quis datur* 2. *cap. Si quis
Episcopus* 3. *cap. Quaesitum* 4. *cap. Si quis objece-
rit* 7. *cap. Salvator* 8. *cap. Si quis Praebendas* 15.
caus. 1. *qu.* 3. aliter contraheretur Simonia; qua
collatio, seu provisio Beneficii vitiatur, et ipso
Jure evadit invalida ejus arquisitio; *cap. Ea quae*
5. *causa prima quaest.* 3. *et Extrav. Cum detesta-
bile* 2. *de Simon. inter commun.*

Secundo, ut collatio, et quaevis Beneficii Ec- 16
clesiastici provisio sit valida, et Canonica, debet
fieri pure; idest sine ullo pacto, conditione, ac
modo privata partium conventione adjecta, aliter
esset pariter Simoniaca, et nulla; *cap. Super eo*
7. *de Transactionibus cap. Cumpridem* 4. *cap. Cum
Clerici* 6. *et cap. Pactiones* 8. *de pactis;* ubi sic
praecise habetur: « Pactiones factae a vobis (ut
» audivimus) pro quibusdam spiritualibus obti-
» nendis, cum in hujusmodi omnis pactio omnis-
» que conventio debeat omnino cessare, nullius
» penitus sunt momenti, et *cap. Quaesitum* 5. *de*

a rerum permut. » ubi sic expresse dicitur: « De » Jure fieri non possunt praesertim cum pactio» ne; praemissa, quae circa spiritualia, vel con» nexa spiritualibus labem continet semper Si« moniae ».

At hoc loco (inquit Josephus Maria Maraviglia Episc. Navarien. in suis *Legibus Prudentiae Episcopalis* anno 1678. Innocentio XI. dicatis, *Lege* 145.) ea tantum difficultas enodanda est, qua vertitur in dubium, an possint Collatores Beneficiorum aliquid exigere a Beneficiatis applicandum vel Locis piis, vel pauperibus, vel fabricae Ecclesiae, vel Sacristiae, cum adsit quaedam Constitutio Alexandri II. *in cap. ex multis* §. *Constituimus*, 9. *caus.* 1. *q.* 3. quae videtur expresse prohibere ejusmodi exactiones etiam piissimas pro collatione Beneficiorum, quam Constitutionem videtur ita intellexisse, et etiam Ruta coram Puteo *decis.* 396. *n.* 2. *lib.* 3. ubi decernitur omnem Beneficiorum collationem esse nullam, si fiat cum onere, ut aliquid detur pro fabrica, donariis etc. Vera tamen allati textus intelligentia ea est; quod solum probibeatur collatio Beneficiorum tamquam simoniaca, si pro obtinendo Beneficio, aut in eum praecise finem, ut obtineatur, aliquid promittatur, vel conferatur fabricae, aut aliis Lucis piis; illa enim particula *pro* importat causam finalem, ut tradunt multi Juristae, et Canonistae; unde qui ex eo fine conferret, aut reciperet Beneficium, et pactum iniret tribuendi aliquid, esset vere damnandus ab Episcopis tamquam Simoniacus ex illa *Constit.* Alexand. II. Quotiescumque enim temporale ordinatur ad obtinendum spirituale, licet bene dispensetur, semper male accipitur, ut constat ex verbis Summi Pontif. in illa *Const.* In hoc igitur tantum casu possunt, et debent Episcopi maxime invigilare, ne quid Simoniacum, et prohibitum perpetretur juxta talem *Constitutionem*. Haec piissimus, et doctissimus Auctor, qui in titulo Legis citatae haec habet: *Collatores Beneficiorum exigentes aliquid a Beneficiatis, non semper damnandi ab Episcopis tamquam Simoniaci.*

Videri etiam possunt Azor. *lib.* 12. *cap.* 12. Diana coordin. *tom.* 5. *tract.* 7. *resol.* 20. *et* 21. la Croix *lib.* 3. *p.* 1. *n.* 100. et 101. et Viva *in Prop.* 45. *et* 46. Innocen. XI. *n.* 11.

17 Tertio, insuper requiritur, ut collatio Beneficii non sit obtenta subreptitie, aut obreptitie, hoc est per expressionem falsitatis, aut suppressionem veritatis de Jure exprimendae, aliter ipsa Collatio non teneret, et nullius esset momenti; *cap. Cum adeo* 17. *cap. Constitutus* 19. *et cap. ad audientiam* 31. *de Rescriptis*, *c. Si is* 2. *de Filiis Presbyteror. in* 6. ubi sic habetur: *Talis dispensatio veluti per subreptionem obtenta, nullius penitus est momenti, et Clement. cap. Si dignitatem* 1. *de Praebend* ubi loquendo de rescriptis gratiosis super dignitate obtentis, non habita mentione necessaria exprimendorum, sic praecise dicitur: *Gratia hujusmodi velut subreptitia nullius penitus est momenti.* Quarto Collatio debet esse libera absque 18
omni vi, et metu, et debet fieri palam, *cap. unic. Ut Ecclesiastica Beneficia.* Quinto debent conferri 19
Beneficia sine diminutione fructuum, *cit. c. Unic. Ut Ecclesiastica Beneficia.* Sexto ad Collationem 20
omnes vocari debent, ad quos spectat Collatio, etiam absentes; *cap. Cum in Ecclesiis* 33. *de Praebend. in* 6.

Beneficia Curata, seu curam animarum haben- 21
tia, debent necessario conferri ad praescriptum Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 18. et *Constit.* S. Pii V. quae incipit: *In conferendis Beneficiis.* Unde pro 22
eorum collatione debet indici examen per concursum coram Episcopo vel ejus Vicario, et saltem tribus Examinatoribus Synodalibus habendum; Conc. Trid. *cit. sess.* 24. *cap.* 18. *de reformat.* Et tales Examinatores, qui ex Concilio non 23
possunt esse pauciores, quam tres, ibi: *Examinatoribus non paucioribus, quam tribus*, debent esse electi in ultima Synodo, vel si in aliis electi, saltem in ultima confirmati, aliter concursus erit nullus; Sac. Cong. Concilii *in Monopolitana die* 13. *Julii* 1630. censuit: *Concursus, in quibus fuerint adhibiti Examinatores deputati in Synodis praecedentibus, fuisse nullos, quatenus tamen praedicti Examinatores in Synodo posteriori non fuerint confirmati.* Sic etiam nullus est concursus, in quo 24
cum Examinatoribus Synodalibus intervenit alter, qui non sit Examinatur Synodalis; Sacra Congreg. Concil. *in una Messanensi* 15. *Decembris* 1625. et censuit Rota *in Bassanensi Parochialis* 18. *Februar.* 1628. *coram Cardinali Virili, et in Nicien. Parochialis* 25. *Junii* 1629. *coram eodem.* Nullus etiam est concursus factus cum Examina- 25
toribus Synodalibus, qui non praestiterunt juramentum ad praescriptum Trident. *cap.* 18. *sess.* 24. *de reformat.* Sac. Congreg. Concil. *in Albsn.* 2. *Decembris.* 1628. et Rota *coram Buratto dec.* 362. *num.* 8. Non licet Episcopo auctoritate ordinaria 26
sibi assumere Examinatores non Synodales, qui suppleant etiam in casu non existentium Examinatorum Synodalium numero sufficientium ad concursus faciendos, eo quia ob penuriam virorum habentium qualitates Doctoratus, et similes non potuerint in Synodo Dioecesana eligi; Sac. Congreg. Concil. *in Vasionen.* 13. *Novem.* 1627. Non 27
potest Episcopus in locum demortuorum Examinatorum alios subrogare usque ad novam Synod: Eadem Sac. Congr. Concil. *in dict. Vasion.* 13. *Novem.* 1627. Provisi tamen de Parochialibus non 28
servata forma Concilii ex eo quod ob varias difficultates non potuisset agi Synodus, nec deputari Examinatores Synodales non sunt removendi. At danda est facultas Episcopo deputandi Examinatores extra Synodum, illeque monendus, et hor-

tandus, ut quando citius convocet Synodum eo meliori modo, quo potest; Sac. Cong. Conc. *in Treviren.* 26. *Junii* 1627. (*)

29 Beneficia Curata debent conferri per viam Concursus, etiamsi, ut expresse dicit Concilium *loc. cit.*
« Cura Ecclesiae, vel Episcopo incumbere dica-
» tur, et per unum, vel plures administretur,
» etiam in Ecclesiis patrimonialibus, seu rece-
» ptivis nuncupatis, in quibus consuevit Episco-
» pus uni, vel pluribus Curam animarum dare,
» quos omnes ad infrascriptum examen teneri
» mandat per obitum, vel resignationem etiam
» in Curia, seu aliter quomodocumque contigerit,
» etiamsi ipsa Parochialis Ecclesia reservata, vel
» affecta fuerit generaliter, vel specialiter, etiam
» vigore indulti, seu privilegii in favorem San-
» ctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, seu Abba-
30 » tum, vel Capitulorum. » Per viam igitur Concursus debent ex Concilio conferri Beneficia Curata, etiamsi sint Jurispatronatus Ecclesiastici. Immo si Beneficium Curatum Jurispatronatus Ecclesiastici in mensibus Sedi Apostolicae reservatis vacaverit, Episcopus ipse Ordinarius nulla habita ratione Patronorum debet Edicta Concursus proponere, et idoneum eligere, ac Romam mittere cum fide Ordinarii a Summo Pontifice instituendum, sicut fit in aliis Curatis, quae non sunt de Jurepatronatus; sic referunt fuisse a Sac. Congreg. Concil. decisum Piasec. *in praxi nova Episcopor. cap.* 5. *num.* 17. *in fine*, Gonzalez *Gloss.* 6. *num.* 116. Aloysius Riccius *resolut.* 351. *vers.*
31 *amplia* 6. Et addit ad hunc Concursum admitti debere tam nominatos a Patronis, quam alios, ut censuit Sacr. Congreg. *in una Florentina Paroch. de anno* 1599. quam declarationem secu'a fuit Rota in dicta *Florent. de eodem anno* 28. *Maji coram Justo*, eadem Rota *dec.* 458. *num.* 1. *part.* 3.
32 *recentior. coram Sacrato* 10. *Decemb.* 1612. In qua decisione dicitur, quod dispositio Concilii de habendo Concursu procedit nedum in Rectoriis de Jurepatronatus Ecclesiastico, verum etiam in Vicariis perpetuis, ut fuit per eamdem Sacram Congregationem resolutum, ut in copia resolu-
33 tionis data. Haec Rota *ibi.* Intellige tamen Concursum requiri in Vicaria perpetua, quando in Vicarium est translata totalis Cura; secus vero quando est translatum solum exercitium Curae; Rota *part.* 2. *recentior. decis.* 579. *num.* 1. *et decis.* 710. *num.* 1. et *par.* 4. *tom.* 1. *decis.* 352. *num.* 6. Dicitur autem totalis Cura in Vicarium translata, 34
quando certa portio, seu congrua assignatur Rectori Ecclesiae, caeteris fructibus remanentibus penes Vicarium; et e contra, ubi certa portio, seu congrua assignatur Vicario, Cura Beneficii uniti dicitur translata in Rectorem Ecclesiae, cui fit unio, et solum nudum exercitium remanet penes Vicarium; Rota *in Dertusen. Vicariae* 8. *Novembris* 1616. *coram Ubaldo*, et *in Barchinonen. Vicariae* 17. *Maji* 1624. *coram Merlino*, et *par.* 2. *recentior. decis.* 576. *n.* 3. *in Ulyssiponen. Concursus coram Coccino Decano, et decis.* 710. *num.* 3. *in Ulyssiponen. Concursus coram Rembaldo.* Etiam 35
Beneficium Parochiale Jurispatronatus Laicalis confertur per Concursum inter plures praesentatos, si ipsi praesentati habeant aequales voces, et tunc ex ipsis solum praesentatis, qui facto examine idonei ab Examinatoribus renuntiati fuerint, Episcopus eum eligit, quem caeteris magis idoneum judicaverit, atque illum, et non alium debebit instituere; Rota *in Pampilonen. Parochialis* 27. *Januarii* 1614. *coram Coccino Decano*, et *in Illerden. Portionis de Pertusa* 11. *Decembris* 1613. *coram Buratto.* Immo etiam Bene- 36
ficia Parochialia Jurispatronatus Laicorum, quae ab Episcopo ob praesentationem in tempore debito non secutam, Jure devoluto conferuntur, debent conferri per Concursum; Sac. Congreg. Conc. 29. *Novemb.* 1600. Praebenda Theologalis, 37
et Canonici Poenitentiarii in Cathedralibus, debet conferri per viam concursus ex novissima dispositione Benedicti XIII. *Const.* incip. *Pastoralis*, edita 1725. *decimoquarto Kalendas Julii.* Nuper citatus Josephus Maria Maraviglia, in *Lege* 165. suae *Prudentiae Episcopalis* haec habet: Cum examen praecipiatur a Concilio tantum ad scientiae sufficientiam indagandam, quae sane unum est ex requisitis pro justa et recta Beneficiorum collatione, cum tamen ipsa non sit omne requisitum, poterunt Episcopi aliis in aliquo concurrentibus requisitis, illum postponere, qui in Concursu perfectior in scientia fuerit inventus; et ideo ab ipsis non erit semper attendendus examinis rigor, cum possit contingere, aliquem virum sapientiorem esse moribus et vita improbiorem; in quo casu vitae probitas est semper praeferenda, ut res magis intrinseca statui Ecclesiastico. Ubi vero in Concurrentibus inveniantur caetera paria, sane rigor examinis attendendus, ne fiat perso-

(*) Illud est animadvertendum, quod si examinatores praemoneant Examinandos de punctis petendis, peccant mortaliter, quando id cedit in praejudicium tertii, ut quando fit in Concursu pro Beneficio; in tali enim casu Examinandi praemoniti responderent melius, quam alii; unde praemonitio illa vergeret in damnum tertii, atque ideo esset peccaminosa; Rodriquez *in summa t.* 1. *c.* 54. *n.* 1. Verum si alias Examinandi essent evidenter idonei, et certa de illorum doctrina experientia, aut notitia haberetur, sed putarentur ex turbatione male responsuri, v. g. in examine Episcoporum coram Pontifice, vel Confessariorum coram Episcopo etc. possent de hujusmodi punctis praemoneri, ut ex Peyrino concedit Diana *P.* 5. *tract.* 14. *resol.* 89. qui tamen, quoad examen Episcoporum coram Pontifice, postea *Par.* 10. *tract.* 16. *resol.* 37. se retractavit, contrarium affirmans propter juramentum, quod faciunt Examinatores Episcoporum non manifestandi Examinandis neque in genere, neque in specie ea, de quibus interrogandi sunt. *(Edit. Barbiel.)*

narum acceptio, aut justitiae distributivae culpabilis laesio. Vide infra *art.* 5. *num.* 36. *et seqq.*

38 Sine Concursu conferuntur: Primo Vicariae perpetuae Parochialium unitarum, seu incorporatarum aliis Ecclesiis, Monasteriis, Beneficiis, Collegiis, vel Locis piis, in quibus non proprie Parochus, sed Vicarius ponendus est. Hujusmodi enim Vicariae, in quibus Vicarius habet solum exercitium Curae, non conferuntur per Concursum, sed solum ad nominationem, seu praesentationem illorum, quorum Dignitati, Ecclesiae, Monasterio, Collegio, vel Loco pio Parochialis unita est, Vicarii praevio Ordinarii examine sunt instituendi. Sic expresse statuit S. Pius V. in *Constit.* 47. incip. *Ad exequendum*, ubi §. 4. sic ait: » Volumus insuper, et ita mandamus, quod » dicti Vicarii perpetui non ad liberam Ordina- » riorum electionem, sed ad nominationem illo- » rum, in quorum Ecclesiis unitis ponuntur, » cum ipsorum Ordinariorum, seu eorum Vica- » riorum praevio examine, et approbatione de- » putentur. » Nec immerito, nam propter unionem perpetuo factam, Ecclesia Parochialis censetur accessoria alteri Ecclesiae, Collegio, Monasterio, Loco pio etc. *cap. Extirpandae* 30. §. *qui vero*, *de Praebendis*, atque per se nunquam censetur vacare juxta *Clementinam unic. de excessibus Praelatorum* §. *quidam etiam Ecclesias*, sed assumit naturam, consuetudines, et privilegia principalis, cui est annexa; Glossa *cap. unic. Ne Sede vacante verb. Uniendo*, simulque in ea tantum attenditur qualitas et natura Beneficii principalis, non autem accessorii; *arg. Clement. Per literas cap.* 3. *de Praebendis*, juncta *Regula* 42. *Juris in* 6. ibi: *Accessorium naturam sequi*

39 *congruit principalis.* Unde Tridentinum requirens Concursum in collatione Ecclesiarum Parochialium non habet locum in Vicariis, seu Ecclesiis perpetuo, et accessorie unitis aliis Ecclesiis, Monasteriis, Collegiis, aliisve Locis piis, ubi Vicarii, seu Parochi habent solum exercitium Curae; Rota *par.* 2. *recentior. dec.* 579. *n.* 1. *et decis.* 710. *n.* 1. et *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 352. *n.* 6. et *in Dertusen. Vicariae* 8. *Novembr.* 1616. *coram Ubaldo*, et in *Barchinonen. Vicariae* 17. *Maji* 1634.

40 Secundo, sine Concursu pariter confertur Parochialis unita, seu annexa Dignitati, seu Canonicatui Ecclesiae Cathedralis, seu Collegiatae; Rota *p.* 2. *recent. dec.* 332. *num.* 8. ubi dicit sic censuisse etiam Sacram Congregationem, et *part.* 12. *dec.* 152. *num.* 54. et *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 32. *num.* 13. et sic sensisse Sac. Conc. Congreg. hujusque sententiam fuisse a Sanctissimo approbatam refert Fagnan. *lib.* 1. *decretal. in cap. Cum sit ars num.* 19. *et* 22. *ac sequent.* Sufficit enim solum examen, et approbatio Episcopi; Rota *cit. par.* 12. *dec.* 151. *num.* 55.

41 Tertio, sine Concursu confertur Cura animarum, quae in Eccl. Colleg. exercetur per Canonicos, vel Hebdomadarios, juxta textum *c. Statutum* 22. *de elect. in* 6. quia in isto casu Cura dicitur esse penes Collegium et non penes singulos, aut quemcumque Canonicorum per se, ita ut Canonicus dicatur Curatus; sic decisum fuisse a Sac. Congregat. Concil. referunt Gonzalez *gloss.* 6. *n.* 158. Flamin. *de resignat. lib.* 8. *q.* 9. *n.* 94. et alii cum Barbosa *de offic. et potest. Episc. alleg.* 60. *n.* 29.

Quarto, sine Concursu confertur Beneficium Curatum, quod vere est dignitas. Sic decisum fuisse ab eadem Sac. Cong. refert Gallet. *in Margarita Casuum conscientiae*, *verb. Beneficium p.* 24. *et verb. Canonicus ult.* 42

Quinto, sine Concursu confertur Parochialis Ecclesia, quando est subjecta Monasterio, aut annexa, vel de ejus mensa; tunc enim Monasterium nominat Rectorem, et Episcopus confirmat; Rota *in una Tirason. Juris praesentandi* 23. *Maji* 1588. *coram Bubalo*, et *parte prima recent. decis.* 102. *num.* 1. *in una Ulyssiponen. Juris conferendi coram Litta.* Quando autem dicatur Parochialis de Mensa Monasterii, habetur diffuse *in part.* 2. *recent. dec.* 204. *per tot.* ubi plura adducuntur ad probandum Ecclesiam esse de Mensa Monasterii. 43

Sexto, sine Concursu conferuntur Beneficia Regularia, quae Regularibus conferri consueverunt; sic decisum fuisse a Sac. Congreg. Concil. referunt Piasecius *in Prax. nova Episcop. cap.* 5. *num.* 18. *vers. Hoc decretum.* Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell. gloss.* 6. *n.* 162. Garcias *de Benefic. p.* 9. *c.* 2. *num.* 197. Rota *p.* 4. *tom.* 1. *dec.* 88. *n.* 8. *et dec.* 120. *n.* 5. ubi dicit sic declarasse Sac. Congreg. Conc. 44

Septimo, sine Concursu confertur Dignitas Abbatiae, quamvis sit ei unita Parochialis Ecclesia, dummodo haec unio auctoritate Sedis Apostolicae, ac perpetuo, et accessorie facta sit; sic decrevit Sac. Congr. Concil. teste Nicolao Garc. *cit. c.* 2. *num.* 193. Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell. gloss.* 5. §. 6. *n.* 13. *et gloss.* 6. *n.* 192. 45

Octavo, sine Concursu confertur Parochialis, quam quis acquirit per regressum, et prius possedit. Sic decisum fuisse a Sac. Congregat. Conc. refert Nicol. Garc. *dict. c.* 2. *n.* 168. 46

Nono, sine Concursu confertur Parochialis resignata ad favorem alicujus in manibus Papae. Sic decisum fuisse referunt Gonzal. *d. gloss.* 6. *n.* 121. *et seq.* Flamin. *de resignat. lib.* 1. *q.* 7. *n.* 6. 47

Decimo, in permutationibus Ecclesiarum Parochialium non requiritur Concursus, immo neque aliquod examen. Sic decisum fuisse a Sac. Congregat. Conc. refert Garcias *part.* 9. *cap.* 2. *num.* 165. Si vero adsit magna inaequalitas Parochianorum, aut permutantes non fuerint examinati eo tempore, quo Parochiales adepti sunt, aut permutationes sint de Beneficio simplici, et Curato, tunc licet necessarius non sit Concursus, 48

est tamen necessarium examen ex *citata decisione* Sac. Congr. Conc. relata a Nicol. Garc. *dict. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 165.

49 Undecimo, quando nullus comparuit, aut certe nullus ex comparentibus vult subire examen, Episcopum assignare debere aliud tempus sive edictum, et si adhuc nemo compareat, tunc posse Parochiam absque Concursu conferri, decisum fuisse a Sacra Congr. Conc. referunt Nicol. Garcias *d. part.* 9. c. 2. *n.* 218. Massobr. *in d. praxi requis.* 3. *dub.* 9. Barbosa *cit. alleg.* 60. *n.* 39.

50 Duodecimo, sine concursu conferuntur Beneficia simplicia; Rota *in una Calaguritana Reductionis motus proprii* 29. *Martii* 1592. *cor. Seraphino inter ejus impressas decis.* 942. *num.* 6. *et* 7. *part.* 9. *tom.* 2. *decis.* 389. *n.* 6.

51 Tertiodecimo, sine Concursu conferuntur Parochiales, quae sunt de Jurepatronatus Laicorum; sufficit enim pro istis, quod deputatus a Patronis examinetur ab Examinatoribus Synodalibus, et ab ipsis idoneus judicetur; Conc. Trident. *cit. sess.* 24. *cap.* 18. *de reformat.* ibi: *Quod si Juspatronatus Laicorum fuerit, debeat, qui a Patrono praesentatus erit, ab eisdem deputatis, ut supra, examinari, et nonnisi idoneus repertus fuerit, admitti;* et sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. referunt Pisaec. *in praxi nova Episc. part.* 2. *c.* 5. *num.* 18. Garcias *de Benefic. part.* 9. *c.* 2. *num.* 255. Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancell. gloss.* 6. num. 134. et statuit Rota *par.* 2. *dec.* 579. *num.* 4. et *par.* 18. *tom.* 1. *decis.* 192. *num.* 11. et *part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 136. *n.* 42.

52 Quartodecimo, sine Concursu conferuntur Parochiales Jurispatronatus, quod ab origine erat totum Laicale, sed pro duabus tertiis partibus ex donatione Laicorum effectum est postea Ecclesiasticum; Sacra Congr. Conc. 17. *Junii* 1617.

53 Quintodecimo, sine Concursu conferuntur Parochiales Jurispatronatus mixti, idest partim Ecclesiastici, et partim Laicalis; Sacra Congregat. Concilii *in una Bracharen.* quam refert de verbo ad verbum Gabr. Pereira de Castro Bracharen. Lusitan. *de manu Regia part.* 1. *cap.* 7. *num.* 36. et *in Pisana* 5. *Februarii* 1628.

54 Sextodecimo, sine Concursu conferuntur Beneficia Regularia Curata, licet Clericis Saecularibus commendari solita; Sac. Congregatio Concil. 3. *Augusti* 1600.

55 Beneficia quaecumque Ecclesiastica conferri solum possunt ab inferioribus Papa, quando sunt vere vacantia; et si conferantur, vel promittantur ante vacationem, etiam a Patronis, eorum collatio, seu promissio est nulla; *cap. Nulla, de concessione Praebendae,* ubi sic expresse habetur: « Nulla Ecclesiastica ministeria, seu etiam Beneficis, vel Ecclesiae tribuantur alicui, seu promittantur, antequam vacent, ne desiderare quis » mortem proximi videatur, in cujus locum, et » Beneficium se crediderit successurum. Cum » enim in ipsis etiam Legibus Gentilium inveniatur inhibitum, turpe est, et Divini plenum animadversione judicii, si locum in Ecclesia Dei » futurae successionis expectatio habeat, quam » ipsi etiam Gentiles condemnare curarunt. » Id statuitur *c. Cum dilect.* 16. *de concess. Praebend.* bis verbis: « Cum dilecta etc. fecerit promissiones » de non vacantibus Beneficiis Ecclesiarum, in » quibus Jus obtinet Patronatus, et donationes » eorum in manibus posuerit alienis, mandamus » quatenus id irritum decernentes, inhibeatis ci» dem ne similia de caetero attentare praesumat.» Idem sancitum fuit *in Concil. Sabinensi cap.* 15. praecisis bis verbis: « Ambitionis improbae, et » cupiditatis perversae studium, per quod ad Be» neficia nondum vacantia via damnabiliter ope» ritur, resecare, et praeludere affectantes, sta» tuimus, ut nulli Ecclesiarum Patroni ad Eccle» sias, in quibus Juspatronatus obtinent, ante» quam vacent, cuiquam Literas praesentationis » concedant, quas si forte concesserint, eo ipso » irritae sint penitus, et inanes. Clerici vero, qui » hujusmodi Literas praesentationis impetrant, » vel pro quibus ipsis scientibus, vel consentien» bus, ab alio impetrantur, ad Ecclesias ipsas » obtinendas in ipsa vacatione reddantur inhabi» les ipso facto. » Sic etiam habetur *in cap. Relatum* 3. et *cap. Ex tenore* 15. *de concess. Praebend. et cap. Detestandae* 2. *de concess. Praebend. in* 6. et expresse in Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 19. *de reform.* ubi expectativae, seu concessiones ad Beneficia vacatura prohibentur et in *Constit.* 28. Pauli III. incip. *Sanctissimus* edita 11. *Decemb.* 1541. in qua Beneficia viventis impetrari vetuit, et sic tenet Rota *part.* 3. *recent. dec.* 726. *num.* 2. et *p.* 4. *tom.* 3. *p.* 609. *n.* 9. et *par.* 8. *dec.* 159. *num.* 3. et *par.* 9. *tom.* 2. *dec.* 374. *num.* 9. Immo 56
Beneficium non vacans obtinens scienter, est deponendus; *cap. Qui vivorum* 1. *de concess. Praebend.* ubi sic praecise statuitur: *Qui vivorum Sacerdotum loco ponuntur, hoc ipso sunt ab Ecclesiastica communione pellendi, quo se passi sunt successores vivis Sacerdotibus adhiberi.*

Notanter fuit dictum Beneficia Ecclesiastica 57
solum, quando sunt vacantia, posse conferri ab inferioribus Papa, quia Papa ipsa ratione suae plenariae potestatis potest Jus tribuere etiam in Beneficiis vacaturis, ut expresse habetur *in cap. Licet* 2. *de Praebend. in* 6. ubi dicitur, quod Papa *non solum ipsa* (Beneficia) *cum vacant potest de jure conferre, verum etiam jus in ipsis tribuere vacaturis.* Et hoc factum esse patet *in cap. Dudum* 14. *de Praebend.* in 6. Et passim fieri videmus in 58
Coadjutoriis, quae de consensu Coadjuti dantur a Papa in Canonicatibus, et aliis Beneficiis in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis, et hoc quia Papa est supra Jus, ut ipsemet dicit *in cap. Pro-*

posuit 4. *de concess. Praebend.* praecisis his verbis:
Qui secundum plenitudinem potestatis de Jure pos-
59 *sumus supra Jus dispensare.* Et hoc adeo verum
est, ut non solum Coadjutoriae cum futura suc-
cessione a Papa ex speciali gratia concessae, sed
etiam simplices expectativae, quae procul dubio
sunt contra Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 19. ut
dixit Rota *p.* 1. *recent. dec.* 276. *num.* 3. susti-
neantur, licet Tridentino Concilio derogatum non
fuerit, quia illi nec solet, nec oportet specialiter
derogare propter expressam praeservationem au-
ctoritatis Apostolicae Sedis, quae habetur *in cap.*
ult. sess. 25. *de reformat.* Sed satis est ut Papa di-
sponat contrarium ejus, quod Concilium dispo-
suit, dummodo supplicatio manu Papae signata
fuerit, ut expresse declaravit S. Pius V. in suo
motu proprio ad literam relato a Nicolao Garcia
de Beneficiis p. 4. *s.* 5. *n.* 32. *et* 33. et saepius
censuit Sacra Congreg. ejusdem Concilii inter-
pres, et fuit declaratum a Cancellaria Apostolica
per Abbreviatores, ut attestatur idem Garcias
cit. cap. 5. *n.* 34. *et* 35. et decidit Rota in *una*
Pensionis S. Angeli 16. *Decembris* 1594. *coram*
60 *Cardinal. Pamphilio.* Non autem requiritur spe-
cialis ipsius Trident. expressa derogatio, sed suf-
ficit, quod Papa contra Concilium disponat; Rota
p. 2. *recentior. dec.* 724. *num.* 6. et *p.* 6. *decis.* 71.
n. 9. et *part.* 19. *tom.* 2. *des.* 498. *num.* 27. Hinc
satis videtur eidem Concilio derogatum ex clau-
sula: *Non obstantibus Constitutionibus, et Ordina-*
tionibus Apostolicis; Rota *part.* 2. *recentior. decis.*
687. *num.* 24.

61 Beneficia omnia vacantia, etiam in quibuslibet
Cathedralibus, et aliis Ecclesiis ab Episcopo, ad
quem collatio spectat, sunt conferenda intra sex
menses, quibus elapsis, de Episcopo ad Capitu-
lum, et e converso, et demum ad proximum Su-
periorem collatio devolvitur. Ita expresse habetur
in sap. Nulla 2. *de concession. Praebend.* et con-
cordant *cap. Quia diversitatem* 5. *tit. sodem, cap.*
Licet 3. *de supplenda negligentia Praelatorum*, et
62 *Clementina in tit. eodem.* Sic etiam Parochialium
provisio intra sex menses facienda est, quando
63 earum collatio ad illum spectat. Intra quatuor
vero menses, quando ad Papam spectat, S. Pius
V. *Constit.* incipiente: *In conferendis Beneficiis Ec-*
clesiasticis, et praesertim Parochialibus, edita 15.
64 *Kalendas Aprilis* 1566. Menses sex dati ad con-
ferendum incipiunt currere non a die vacationis
Beneficii, sed a die scientiae vacationis; *cap. Quia*
diversitatem 5. *de concession. Prasbend.* ibi: *Seme-*
stre autem tempus non a tempore vacationis Prae-
bendarum, sed notitiae ipsius potius volumus com-
putari: et concordant *cap. Licet* 3. *de supplend.*
negligentia Praelator. ibi: *Tempore semestri ... non*
a vacatione, sed a notitia computato; et Rota *p.* 2.
recent. decis. 186. *num.* 1. Et eadem Rota *in una*
Placentina Parochialis de Malpartita 28. *Junii* 1585.
coram Seraphino dec. 702. inter impressas, tenuit
tempus sex mensium datum Ordinariis ad confe-
rendum Parochiales ad eorum collationem spe-
ctantes per dictam Bullam S. Pii V. quae dicit a
die vacationis notae, quamvis Episcopus nondum
accepisset possessionem Episcopatus, cum per
ipsum stetisset, refert Nicol. Garcias *de Benefic.*
part. 10. *cap.* 2. *num.* 21. *et seqq.* Sic etiam tem- 65
pus quatuor mensium concessum Ordinariis ad
provisionem faciendam de Parochialibus ad Papae
collationem spectantibus non currit, nisi a die
notitiae vacationis habitae, ut tenuit Rota *in una*
Toletana Beneficii 18. *Novemb.* 1578. *coram Sera-*
phino dec. 380. inter impressas.

Et haec notitia, seu scientia vacationis praesu- 66
menda est in Ordinario, cum praesumatur habere
certam notitiam Beneficiorum vacantium in sua
Dioecesi, quam tenetur visitare singulis annis ex
Concil. Trid. *sess.* 24. *cap.* 3. et de Beneficiis in-
quirere *ex cap. Ordinarii locorum* 3. *de offic. ordi-*
nar. in 6. considerata per Judicem Beneficii qua-
litate, vacationis modo, et temporis illius longi-
tudine, ac distantia locorum; Rota *decis.* 6. *de*
Jurepatronat. in novis, et in *dict. Toletana Beneficii*
coram Seraphino decis. 380. *num.* 4. Et ita prae- 67
dicti sex menses incipiunt currere ab eo tempore,
quo scire potuit, vel debuit Episcopos, ut tenuit
Rota *p.* 2. *recent. des.* 323. *n.* 3. 14. *Jan.* 1611. *in*
Vicent. Parochialis Castri Tertioli coram Manzanedo.
Et isti sex menses debent computari juxta Kalen- 68
darium, secundum quod occurrunt; et jacent per
totum circulum anni, et quod deficit de primo
mense, accipiendum est de ultimo. *Ita cum com-*
muni Glossa *in c. Quam sit* 6. *de election. in* 6.
verb. Mensem.

Praesentatio ad Beneficium Jurispatronatus Lai- 69
corum fieri debet inter quatuor menses; *cap. Quo-*
niam 3. et *cap. Cum propter* 27. *de Jurepatronatus*,
et *cap. Si Laicus unis. de Jurepatronatus in* 6. §.
verum, ubi sic praecise dicitur: *Verum licet Pa-*
tronus Laisus ad praesentandum tempus habeat qua-
drimestre dumtaxat, et in ejus Summario: *Laicus*
quadrimestre tempus habet ad praesentandum; Rota
part. 9. *tom.* 1. *decis.* 19. *num.* 13. et *eadem part.*
9. *tom.* 2. *decis.* 446. *num.* 16. *part.* 12. *decis.* 25.
num. 4. *decis.* 39. *num.* 6. *dec.* 146. *num.* 9. *decis.*
250. *num.* 3. *decis.* 394. *num.* 2. *part.* 13. *decis.*
529. *num* 5. *part.* 14. *decis.* 262. *num.* 8. *part.* 15.
decis. 176. *num.* 5. Quo quidem quadrimestri tem- 70
pore elapso, Patroni auctoritas expirat, ita ut post
illud non possit amplius praesentare; Rota *part.*
2. *recentior. decis.* 10. *num.* 7. Non praejudicat 71
tamen dictum quadrimestre Pupillo, quin eidem
ob non petitam in tempore dispensationem com-
petat restitutio in integrum; Rota *part.* 13. *recen-*
tior. decis. 290. *num.* 14. Patronus autem Eccle- 72
siasticus de Jure habet semestre ad praesentandum;
c. Eam te decet 22. *de Jurepatronatus*, et *cap. uni-*

co §. *verum, de Jurepatronatus in* 6. ubi sic dicitur:
Ecclesia tamen (vel Monasterium, cui facta est a Lai-
co Juris collatio patronatus) tempus habet Semestre;
et in ejus Summario sic: *Ecclesia vero* (habet)
semestre, licet a Laico acquisiverit Juspatronatue; Ro-
73 ta *part.* 3. *recent, decis.* 377. *num.* 2. Sic etiam
idem semestre ad praesentandum habet Locus pi-
74 us; Rota *p.* 12. *dec.* 250. *n.* 5. Nihilominus si
Patronus Ecclesiasticus prima die v. g. semestris
aliquem praesentet non potest deinde, semestri
adhuc durante, alium praesentare; Rota *part.* 13.
75 *recent. decis.* 14. *num.* 18. Et tanto minus suffraga-
tur praesentatio per eum facta post dictum seme-
76 stre; Rota *part.* 3. *recent. decis.* 377. *num.* 2. Quod
si agatur de Jurepatronatus mixto Laicorum, et
Ecclesiasticorum, tunc praesentatio fieri potest
ab omnibus Patronis intra semestre; Rota *part.*
19. *tom.* 1. *decis.* 129. *num.* 3. *et decis.* 298. *num.*
77 1. 4. *et seq.* Tale enim Juspatronatus mixtum gau-
det privilegio Ecclesiastici ad effectum praesen-
tandi intra semestre; Rota *part.* 12. *decis.* 250.
78 *num.* 15. et *p.* 13. *dec.* 376. *n.* 4. *et* 5. Etiamsi mi-
nor pars sit Clericorum; Rota *part.* 12. *decis.* 250.
79 *num.* 13. *et* 14. Ita tamen, ut Patroni uti Laici
intra quadrimestre ad praesentandum ante Epi-
scopi institutionem possint variare; ibid: *num.*
80 19. Quin amittant tamquam Clerici semestre ad
81 praesentandum, *ibid. num.* 20. *et* 21. Quia in Ju-
repatronatus mixto semper attenditur qualitas
favorabilior Patronis, *ibid. num.* 22. *et* 23.

82 Tempus ad praesentandum non currit Patronis,
nisi a die scientiae, seu habitae notitiae vacatio-
nis; Rota *part.* 2. *recent. decis.* 10. *num.* 7. *decis.*
173. *num.* 1. *et decis.* 406. *num.* 1. *part.* 3. *decis.*
377. *num.* 3. *part.* 7. *decis.* 221. *num.* 9. *part.* 19.
83 *tom.* 2. *decis.* 678. *num* 12. Non autem a die vaca-
tionis; Rota *part.* 3. *decis.* 377. *num.* 3. Et quidem
dictum tempus currit solum a die scientiae verae;
84 Rota *part.* 5. *t.* 1. *decis.* 15. *num.* 12. Ita ut pro-
batio scientiae debeat esse vera, et concludens,
nec praesumptiva sufficiat; Rota *part.* 2. *decis.* 173.
85 *num.* 1. Nisi ignorantia vacationis sit inverisimi-
lis, quo casu tempus currit a die ipsius vacationis;
Rota *part.* 3. *decis.* 377. *num.* 3. Praesumitur au-
tem ignorantia potius, quam scientia, si Benefi-
ciatus decesserit extra locum Beneficii et habita-
tionis Patronorum; Rota *part.* 3. *decis.* 1. *num.* 21.
86 Si intra tempus sex, vel quatuor respective men-
sium Beneficia non conferantur vel praesententur,
collatio devolvitur gradatim ad Superiorem, idest
de Capitulo ad Episcopum, de Episcopo ad Metro-
politanum, de Metropolitano ad Nuncium, et de
Nuncio ad Papam; *cap. licet* 3. *de supplenda neglig.*
Praelator. et *cap. Nulla* 2. *de concession. Praebend.*
et Rota *part.* 2. *recent. decis.* 181. *num.* 1. *et part.*
87 18. *to.* 1. *decis.* 180. *n.* 3. Et quilibet eorum ha-
bet sex menses ad conferendum a tempore scien-
tiae; Rota *in Spoletana Beneficiorum* 31. *Januar.*
1594. *coram Mantica inter ejus impressas decis.* 260.
et part. 18. *tom.* 1. *recentior. decis.* 108. *n.* 3. Quam- 88
vis devolutio esset facta a Laico Patrono, qui tan-
tum habet quadrimestre; Garcias *de Benefic. par.*
10. *cap.* 3. *num.* 9. Rota *decis. de Jurepatronatus*
in novis, et in Sabinen. Benefic. 11. *Maji* 1584. *coram*
Gyptio, et in Salmantina Portionis 13 *Junii* 1586.
coram Ubaldo. Metropolitanus autem conferre non 89
potest Jure devoluto, nisi omnes inferiores Colla-
tores ultra sex menses conferre neglexerint; *cap.*
Nulla 7. *de concession. Praebend. cap. Postulastis* 15.
tit. eodem. Sed Papa, lapso primo semestri, statim 90
potest providere; Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell.* §.
3. *prooem. num.* 5. Barbosa *p.* 3. *de offic. et potest.*
Episc. alleg. 58. *n.* 12. Fagnan. *in cap. Nulla, de*
concession. Praebend. n. 36. ubi dicit quod Papae
negligentiam nemo supplet, cum Superiorem non
habeat; salvo tamen eo, quod habetur *in cap. Sta-*
tutum 3. *de Praebend. in* 6. Ubi statuitur, quod si 91
Papa Beneficia vacantia in Curia non conferat in-
fra mensem a die vacationis, illi, ad quos collatio
pertinebat, poterunt illa conferre, ac si nulla nu-
quam reservatio extitisset. In caeteris autem Be- 92
neficiis, praeter vacantia apud Sedem Apostolicam,
nullum est Papae praefinitum tempus ad confe-
rendum. Sic *cum communi* Barbosa *lib.* 3. *Juris Ec-*
clesiastici cap. 13. *num.* 34. Reiffenstuel. *lib.* 3.
decret. tit. 5. *a num.* 439. *ad* 447. ubi multa
ad rem.

In exemptis immediate Papae subjectis devolu- 93
tio fit immediate ad Papam, vel Legatum de La-
tere; *cap. Sicut* 2. et *cap. Licet* 3. *de supplenda ne-*
gligentia Praelatorum. In Beneficiis, quorum colla- 94
tio Jure proprio pertinet ad Episcopum, eo ne-
gligente conferre intra tempus debitum, potestas
conferendi devolvitur ad Capitulum Cathedralis,
ac vicissim, si collatio Jure proprio spectet ad
Capitulum, eo negligente conferre intra tempus
debitum, dicta potestas devolvitur ad Episcopum;
cap. Nulla 2. *de concession. Praebend.* praecisis
bis verbis: «Si autem Episcopus, ubi ad eum spe-
» ctat conferre, distulerit, per Capitulum ordine-
» tur; quod si ad Capitulum pertinuerit, et infra
» praescriptum terminum hoc non fecerit, Epi-
» scopus secundum Deum hoc cum Religiosorum
» virorum consilio exequatur. » Et hoc ibi sta-
tuitur ob magnam communionem, quae inter Epi-
scopum, et Capitulum tamquam caput, et mem-
bra ejusdem corporis mystici intercedit, ut me-
rito unius defectus per alterum suppleatur. Si 95
tamen ambo neglexerint, tunc potestas conferen-
di devolvitur ad Metropolitanum, ut subjungitur
cit. cap. Nulla, ibi: *Vel si omnes forte neglexerint,*
Metropolitanus de ipsis secundum Deum absque illo-
rum contradictione disponat. Quod si autem colla- 96
tio Beneficii non pertineat ad Episcopum Jure pro-
prio, sed ex Jure speciali, v. g. ex delegatione,
privilegio, et devolutione ob negligentiam inferi-

oris Collatoris, tunc Episcopo negligente, Jus conferendi, non ad Capitulum, sed immediate ad Metropolitanum devolvitur. Et si Episcopus sit exemptus, tale Jus devolvitur immediate ad Papam; quia quoad similia Beneficia cessat dicta communio inter Episcopum, et Capitulum; Abbas Panormitan. *in dist. cap. Nulla* 2. *de concession. Praebend. num.* 6. Rebuff. *tit. de devolutionibus. num.* 21. Garcias *part.* 10. *de Beneficiis c.* 3. *n.* 34. Barbosa *part.* 3. *de offic. et potest. Episcop. allegat.* 126. *num.* 78. Felinus et alii passim.

98 Devolutio ad immediate Superiorem fit etiam in Episcopatibus, Archiepiscopatibus, et Abbatiis, seu Praelaturis Regularibus, si illi, ad quos spectat electio, negligunt eligere intra tres menses; *cap. Ne pro defectu* 41. *de Electione* praecisis his verbis: « Ne pro defectu Pastoris gregem Dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus suis Ecclesia viduata grave dispendium patiatur, volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, et Ecclesiarum indemnitatibus providere, statuimus, ut ultra tres menses Cathedralis Ecclesia, vel Regularis Praelato non vacet, infra quos (justo impedimento cessante) si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice, ac ipsa eligendi potestas ad eum, qui proxime praeesse dignoscitur, devolvatur; » et hic minus tempus devolutioni praescribitur, idest dumtaxat trium mensium, quia mora in talibus est periculosa, ibi: *Volentes in hoc occurrere periculis animarum, et Ecclesiarum indemnitatibus providere. Communis* cum Glossa *in cap. Quamquam* 18. *de election. in* 6. *Innocent. in cap. Nulla* 2. *de concess. praebend. circa fin. vers. et licet olim.* Hostiens. *ibid.*

99 *num.* 3. *vers. quarto.* Fagnan. *ibid. num.* 31. Notaudum est tamen, quod poena devolutionis locum solum habet, quando ii, ad quos spectat electio, seu collatio, distulerint eligere, vel conferre per

100 negligentiam. Secus autem si per impotentiam Juris, vel facti, etiam culpa contingentem; *cap. Quia diversitatem* 5. *de concession. Praebend.* De impedimento Juris exemplificat textus, ibi: *Tempus Suspensionis in sex mensibus nullatenus computetur.* De impedimento facti exemplificat ibi: *Tempus etiam, quo ad Apostolicam Sedem accessit, et apud illam permansit, vel recessit ab illa, infra sex menses nullatenus computetur; cum,* ut rationem reddens dicit hic textus, *cum illa Lateranensis Concilii Constitutio contra negligentes tantum fuerit promulgata,* ut patet in ipso *cit. cap. Nulla* 2. *de concession. Praebend.* ibi: *Si omnes forte neglexerint.*

101 Juste autem impeditus non potest dici negligens, et ideo tempus ei non currit, ut statuitur in hoc *cit. cap. Quia diversitatem* 5. *de concess. Praebend.* et *in cit. c. Ne pro defectu* 41. *de electione,* ibi: *Justo impedimento cessante,* et *l.* 1. §. *ult. C. de ann. except.* et *in l. In rebus, Cod. de Jure Dot.*

Justo autem impedimento cessante, omnis electio seu collatio, quae fit post elapsum tempus a Jure praescriptum, est nulla, nisi de patientia, seu misericordia toleretur; *cap. Licet* 3. *cap. Literas* 4. et *cap. Dilecto Filio* 5. *de supplend. negligentia Praelator.* ac tradit Glossa *in cap. Nulla* 2. *de concess. Praebend.* praecisis his verbis: *Nisi de patientia toleretur,* et in Summar. *cit. cap. literas* 4. *de supplend. neglig. Praelator.* expresse dicitur: *Si is, ad quem spectat Beneficii collatio, lapso tempore Lateranensis Concilii conferat, non valet collatio, nisi de misericordia toleretur.* Et ratio est, quia post lapsum temporis a Jure praefixi Collatores sunt privati potestate conferendi, et haec ipso Jure devoluta est ad Superiorem; adeoque si postea conferant, licet statim prima die post elapsum praefixum tempus, collatio est invalida, ut cum communi docet Rebuff. *in praxi Benefic. tit. de devolutionibus n.* 27. quia, ut expresse dicitur *in cap. Quod autem* 4. *de Jurepatronatus: Pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non potest de Jure donare.* Fuit autem notanter dictum: *Nisi de patientia, seu misericordia toleretur,* quia si collatio Beneficii post lapsum praefixi temporis per inferiorem facta, toleretur per Superiorem, ad quem Jus conferendi devolutum est, tunc electus, et institutus tutus est in conscientia illud retinendo; *arg. cap. Literas* 4. *de supplend. neglig. praelat.* et tenent *ibi communiter Doctores; Cum,* ut expresse dicitur *cap. Cum jam dudum* 18. *de Praebend. Cum multa per patientiam tolerentur, quae si deducta fuerint in judicium, exigente justitia non debeant tolerari.* Licet enim Superior non possit ratificare, seu convalidare dictam collationem Beneficii, utpote ipso Jure nullam, et invalidam, ut *cap. Auditis* 29. *de election.* potest tamen illud conferre de novo, eo quod ad ipsum propter negligentiam inferioris Jus conferendi sit devolutum, ut recte Abbas *in cit. cap. Literas* 4. *de supplend. negligent. Praelator. num.* 2. et Ancharan. *ib. etiam num.* 2. Et quia nova haec collatio videtur tacite fieri, dum Superior institutum de patientia, seu misericordia tolerat, ideo Glossa *in cit. c. Literas* rectissime dicit praecisis his verbis: *Quod sola patientia dat hoc Jus talibus institutis, non ex illa institutione ex tunc, sed ex nunc ex tali patientia,* utpote quae vim novae collationis obtinet. Immo 104
potest Superior elapso tempore, maxime in Beneficiis Patronatis, gratiam facere Patronis, et tempus ad praesentandum prorogare; *arg. cap. Sicut* 2. *de supplenda neglig. Praelat. Ex tunc tibi liceat (appellatione remota) in iisdem (Ecclesiis) ordinare Rectores:* ubi Doctores ponderando ly verbum *Liceat,* notant, quod textus ponit causam in voluntate illius, cui licet. Rota *part.* 17. *decis.* 13. *num.*
2. Dummodo tamen Superior non proroget tem- 105
pus ultra sex menses; *arg. c. Nulla, de concession. Praebend.* quia ut recte censuit Rota *loc. cit. num.*

3. et 4. hoc solum facere potest in praejudicium sui ipsius, non autem in praejudicium alterius Superioris.

106 In Parochialibus Ecclesiis de Jurepatronatus tenetur Episcopus infra duos menses instituere illos, qui juxta formam Concilii Tridentini ad eas promoti fuerunt, alioquin Patroni possunt pro hujusmodi institutione obtinenda habere recursum ad Metropolitanum, vel viciniorem Ordinarium, aut ad Sedem Apostolicam, prout statuit S. Pius V. in *Constitutione*, quae incipit: *In conferendis Beneficiis*, praecisis his verbis: « Data tamen in » Parochialibus Jurispatronatus optione ipsius » Patronis, ut si institutio ad ordinarios spectabit, ipsis Ordinariis illam facere negligentibus, » et ultra dictos duos menses differentibus, possint pro hujusmodi institutione obtinenda, habere recursum ad Metropolitanum, vel viciniorem Ordinarium, aut ad Sedem Apostolicam. »

107 Eveniente tamen vacatione alicujus Ecclesiae Parochialis, potest Episcopus ultra quatuor, vel sex menses respective a die vacationis apponere Edictum pro Concursu Parochialis, ut decrevit Sac. Congregat. Concilii *in Tiburt.* 28. *April.* 1629.

108 Quod edictum non potest apponi cum majori termino viginti dierum; quidquid enim ultra viginti dies apponitur, nullum est propter decretum irritans in citata *Constitutione* S. Pii V. incip. *In conferendis;* ibi: « Prohibentes etiam eisdem Ordinariis, ne tempus decem dierum eisdem Ordinariis, et Patronis ab eodem Concilio Tridentino » ad nominandum idoneos Clericos coram deputatis Examinatoribus praefixum, ultra alios decem dies prorogare audeant, vel praesumant; » et sic etiam ex mente Sacrae Congregationis Concilii saepissime fuisse responsum in Rota refert Lotter. *De Re Benefic. lib.* 2. *quaest.* 31. *num.* 41. Barbosa *de Offic. et potestat. Episcop. part.* 3. *alleg.*

109 60. *num.* 45. Terminus autem decem, vel viginti dierum ad nominandum idoneos Clericos coram deputatis Examinatoribus praefixus non currit a die habitae notitiae vacationis Ecclesiae, sed potest ab Episcopo quandocumque assignari infra tempus electioni magis idonei praescriptum. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. refert Aldan. *in compend. Canon. resolut. lib.* 2. *titul.* 9. *num.* 21. Barbosa *in Trident. sess.* 24. *cap.* 18. *num.*

110 57. Debet tamen Episcopus statim, ac occurrerit alicujus Parochialis Ecclesiae vacatio, deputare, si opus fuerit, pro ejus regimine aliquem idoneum Vicarium, seu Œconomum, prout expresse statuit Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 18. *de reform.* ibi: *Debeat Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesiae, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiae sustineat, donec ei de Rectore provideatur.* Ubi nota quod ly *Si opus fuerit* additum fuit ad excludendum casum, quo in eadem Ecclesia adessent alii Ministri Sacramentorum, qui interea Curam, quae ad defunctum spectabat, exercerent. Sic declaratum fuisse a Sac. Congr. Conc. refert Garcias *p.* 9. *de Benef. c.* 2. *n.* 13.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Late hic agit Auctor de concursu, tum de devolutione. Multa sane addenda essent, eaque magni momenti; sed congruum duximus alibi, et fortassis locis opportunioribus, utrumque argumentum illustrare.

Hic vero addendum est, quod forma collationis duplicitur concipi soleat; vel *motu proprio Collatoris*, vel *ad petitionem Beneficiarii supplicantis.* 111
Ordinariorum collationes semper ex inveterata Ecclesiae disciplina *motu proprio* factae sunt, quum nullam faciant mentionem de petitionibus praeviis ad reprobandum ambitum sacris Canonibus et Legibus odiosum; Gagliard. *de Benefic. c.* 10. *num.* 5. 112

Contra a Summo Pontifice conferri solent ad petitionem Beneficiarii; et quidem vel *in forma gratiosa*, *vel in forma dignum*, seu *in forma commissaria.* 113 Collatio *in forma gratiosa* nihil amplius ad sui perfectionem desiderat, adeoque jus plenum in Beneficium tribuit, et fieri solet quoties impetrator cum attestationibus ut plurimum Ordinarii idoneum se ostendit quoad mores, et doctrinam ad Beneficia obtinenda. 114 Collatio vero *in forma dignum*, seu *in forma commissaria*, aliud in substantia non est, quam mandatum Ordinario Loci, vel alio Executori Apostolico, ut si dignum atque habilem repererit impetrantem, et Beneficium conferat, ipsumque in possessionem immittat, et tunc fit, quum deest mox dicta probatio idoneitatis impetrantis. Idem Auctor *ubi supra a n.* 7. *ad plur. sequent.* 115

Hinc sequitur, quod sola collatio in forma gratiosa consumat praecedentem vacationem, ita ut si decedat Provisus possessione nondum capta, vacet Beneficium per ejus obitum, non autem ut prius, ut ex text. in *cap. Si tibi absenti*, *de Praebend. in* 6. respondit Rota *in Rossanen. Canonicatus* 23. *Junii* 1741. §. 10. *coram Illustrissimo Molino*, *in Majoricen. Beneficii* 15. *Februarii* 1742. §. 5. *coram clar. mem. Millino*, *et in Palentina Canonicatus* 11. *Martii* 1767. §. 4. *cor. R. P. D. Canilliac.* 116

Quando collatio facta dici debeat *in forma gratiosa*, et quando *in forma dignum*, seu *in forma commissaria*, facile est ex mox deductis dignoscere; vide nihilominus Amyden. *de styl. datar. lib.* 1. *cap.* 5. *qu.* 1. *n.* 6. Ros. *de execut. Literar. Apostolic. part.* 1. *cap.* 4. *n.* 1. *in fin. et num.* 71. Calcagnin. *in prax. utr. Signat. post prim. part. observ. pract. legal. cap.* 4. *num.* 39. Rota *in Corduben. Praesti-* 117

monii 21. *Januarii* 1724. §. *Neque, cor. cl. me. Corrio*, et *in Viterbien. Canonicatus super Literis Apostolicis* 28. *Jun.* 1743. §. *Praeterquam, cor. Illmo de Thunn.*

118 Solet praeterea Summus Pontifex largiri Bullas *novas provisionis* ad convalidandam, vel confirmandam priorem collationem vel a se ipso, vel ab Ordinario factam, ut suppleantur defectus, et tollantur nullitates anterioris collationis. Consule de Bullis hisce novae provisionis, earumque variis speciebus, tum effectibus variis Gagliard. *cit. tract. de Benefic. d. c.* 10. *a n.* 10. *ad plur. seqq.*

ARTICULUS IV.

BENEFICIA A QUIBUS CONFERENDA, VEL NON.

1 Summus Pontifex habet plenariam potestatem conferendi omnia Beneficia Ecclesiastica totius mundi; *c. Licet* 2. *de Praebend. in* 6. *cap. Si Papa* 10. §. *si autem de privileg. in* 6. *Clement. unica* §. *final. Ut lite pendente;* Rota *part.* 4. *recent. tom.* 1. *dec.* 21. *num.* 15. *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 59. *num.* 8. *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 630. *num.* 23. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 206. *num.* 1. *part.* 8. *dec.* 44. *num.* 21. Papa enim est Ordinarius Ordinariorum habens concurrentem potestatem cum omnibus Ecclesiae Praelatis; *c. Cuncta per mundum* 17. *caus.* 9. *quaest.* 3. *cap. Licet* 20. *de Foro compet.* Atque ab ipso omnis Beneficiorum divisio, et collatio originem habet; *cap. Ecclesias singulas unic. caus.* 13. *quaest.*
2 1. Et primitus omnia Beneficia solus Papa conferebat: et licet postea dilatata Ecclesia, in partem sollicitudinis vocaverit Episcopos, iisque potestatem conferendi Beneficia suarum Dioecesium communicaverit, sibi tamen reservavit, ut semper penes se major, et superior potestas remaneret; *cap. Dudum* 14. §. *Nos igitur, de Praebend. in* 6. ibi: *Et si memorato Episcopo praedictam concessimus potestatem, penes Nos tamen nihilominus*
3 *remansit major.* Unde indulta, et privilegia conferendi Beneficia numquam impediunt, quin Papa valeat cum Ordinario Collatore concurrere; Rota *par.* 16. *recent. dec.* 200. *n.* 7. *et* 8. Ipse enim omnia Beneficia ad Ordinariorum collationem pertinentia conferre potest, vel Jure praeventionis, vel Jure Concursus, vel Jure devolutionis, ut
4 dictum fuit *supra art.* 3. *num.* 6. *vid.* ibi. Neque Ordinarius tamquam inferior potest praejudicare Papae, quin eum praevenire, et cum eo concurrere possit super collatione Beneficiorum; Rota
5 *part.* 17. *recent. dec.* 13. *n.* 5. Immo Papa concurrendo cum aliis collatoribus potest conferre Beneficia in omnibus mensibus, ejusque provisio in dubio semper est praeferenda, ubi non constet de anteriori provisione Ordinarii; Rota *p.* 2. *recent.*
6 *dec.* 372. *num.* 2. Ita ut Provisio, seu collatio per Papam facta uti amplioris praerogativae praeferenda sit in concursu collationis factae per inferiorem eodem tempore; *cap. Si a Sede Apostolica* 31. *de Praebend. in* 6. Rota *part.* 10. *recent. dec.* 25. *n.* 18. *part.* 14. *dec.* 304. *num.* 1. et *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 18. *num* 10. Taliter quod si non sustineatur Jure devoluto, valeat tamen ratione, 7
et Jure Concursus; Rota *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 180. *n.* 7. Immo facta in mense reservato cum derogatione, vel suspensione indulti Ordinario concessi in mensibus reservatis, valet saltem per modum praeventionis; Rota *par.* 4. *to.* 3. *dec.* 520. *n.* 14. 8
et 20. Quinimmo ratione suae amplissimae potestatis valet etiam collatio ab ipso facta per modum praeventionis absque ulla derogatione; Rota *par.* 17. *dec.* 157. *n.* 16. *et cap. Dudum* 14. *vers. considerantes quoque de Praebend. in* 6. 9

Legatus a Latere potest conferre Beneficia, quae in sua Provincia vacant tempore suae Legationis; *cap. Dilectus* 6. *de Offic. Legati*, *cap. officii nostri* 1. *de Offic. Legati in* 6. et *c. Praesenti* 3. *eod. tit. in* 6. 10
Etiam quae pertinent ad Praesentationem Patroni Ecclesiastici; *cap. Dilectus* 6. *de Offic. Legati; cap. cum dilectus* 28. *de Jurepatronatus, cap. Si a Sede* 11
31. *de Praebend. in* 6. Immo spectato Jure communi Legatus a Latere concurrit cum quolibet Ordinario suae Provinciae in collatione Beneficiorum, ita ut inter ipsos simul, et Papam locus sit praeventioni; (*) *c. Si a Sede* 31. *de Praebend. in* 6. Rota *in una Assisiensi Beneficii* 9. *Mart.* 1587. *coram Orano.* Glossa communiter recepta *in c. Officii nostri* 1. *de offic. Legati in* 6. *verb. Ampliori* 12
Insuper potest Legatus a Latere reservare suae collationi Beneficia vacatura, quae caeteroquin potest conferre vacantia *cap. Praesenti* 3. *de Offic. legati in* 6. §. 1. Cum hoc tamen, ut Legatione finita expirent reservationes ejusmodi, quando ad talium Beneficiorum collationem nondum est processum, simulque una pendente reservatione, Legatus aliam in eadem Ecclesia, vel respectu ejusdem Collatoris, aliquatenus non faciat, ut expresse habetur prohibitum *in cit. cap. Praesenti* 3. *de Offic. Legati in* 6. praecisis his verbis: « Caeterum reservationes hujusmodi (per quas » interdum Praelati, et Ecclesiae nimium one» rantur) restringere cupientes; prohibemus, ne » postquam Legatus in aliqua Cathedrali, vel « Collegiata Ecclesia reservationem aliquam du» xerit faciendam, aliam (illa pendente) faciat » aliquatenus in eadem. Nec etiam postquam alibi » reservaverit aliquod Beneficium ad collationem » pertinens cujuscumque, aliud quod ad illius » collationem pertineat (quamdiu reservatio pen» det alterius) sibi quoquomodo reservet. » Quinimmo potest etiam Legatus a Latere conferre Be- 13 14 15

(*) Legati a latere in collatione Beneficiorum cum Ordinariis non concurrunt, ubi extant concordata uti in Germania. (*Edit. Casin.*)

neficia ad Sedem Apostolicam devoluta, sive ex negligentia sive ex delicto inferiorum; c. Venerabilis 37. de Praebend. Glossa in c. Offic. nostri 1. de Offic. Legati in 6. verb. Ampliori, et cum multis Barbo-
16 sa lib. 1. Juris Ecclesiast. cap. 5. num. 32. Et a fortiori potest Legatus a Latere conferre Beneficia ad Episcopum devoluta, dummodo praeveni-
17 at. Et dato quod idem Beneficium sit collatum a Legato, et ab Episcopo, et nesciatur, quae collatio prius facta fuerit, et neuter adhuc possideat, erit praeferendus is, cui Legatus Beneficium contulit propter conferentis ampliorem praerogativam, textu expresso in cap. Si a Sede 31.
18 de Praebend. in 6. Et Beneficia suae Provinciae potest Legatus conferre cuique, etiam existenti extra Provinciam, ex quo collatio est voluntariae jurisdictionis; Rota part. 4. tom. 1. recent. decis. 69. num. 2. et Annot. ad decis. 14. num 3. part. 3.
19 Cardinales Titulares de Jure communi habent Jus conferendi Beneficia in Ecclesia sui Tituli; cap. His quae 11. de Majorit. et Obedient. et Abbas ib. n. 1. Rota part. 2. recent. dec. 432. n. 3.

20 Nuncius Apostolicus vigore suarum facultatum potest conferre quaecumque Beneficia, etiam reservata, dummodo non excedant valorem Ducato-
21 rum 24. Rota part. 14. dec. recent. 259. n. 3. Sic etiam Nuncius Hispaniarum potest solum conferre Beneficia non excedentia valorem Ducatorum 24. auri de Camera; Rota p. 3. decis. 548. n. 1. par. 12. decis. 75. n. 4. part. 14. dec. 292. n. 1. part. 16. dec. 355. n. 14. part. 17. dec. 90. n. 11. et dec. 298. n. 17. part. 18. tom. 1. dec. 78. n. 2. et seq.
22 et dec. 189. n. 10. Et in tali summa computantur etiam incerta, et distributiones quotidianae, exceptis Metropolitanis, Cathedralibus, et Collegiatis; Rota part. 12. dec. 75. num. 4. part. 14. dec. 292.
23 num. 9. part. 17. dec. 298. num. 17. Et propterea debet prius ei constare, Beneficia non excedere talem summam, et debet se de ea informare ex testibus fide dignis, antequam provideat; Rota part. 3. dec. 448. num. 1. part. 12. dec. 238. num. 9. part. 16. dec. 296. num. 22. dec. 355. num. 14.
24 part. 18. tom. 1. decis. 232. num. 7. Aliter nulliter providet, nec tribuit titulum neque coloratum; Rota part. 3. dec. 548. num. 1. part. 16. dec. 296.
25 n. 22. part. 17. dec. 289. num. 19. Et hoc desumitur ex clausulis, et decreto irritante, appositis ejus facultatibus; Rota par. 18. tom. 1. dec. 189.
26 Et sufficit, quod Beneficium excedat summam praedictam in uno Regali, vel Julio pro excludenda provisione Nuncii. Rota part. 16. dec. 296. num. 14. part. 17. dec. 298. n. 16. Et talis summa 24. Ducatorum est intelligenda non deductis oneribus, immo eis comprehensis; Rota part. 16.
27 dec. 296. num. 19. De Jure autem communi Nuncii Apostolici, etiam cum potestate Legati a Latere missi, non possunt conferre Beneficia in sua Provincia, sicuti possunt Legati a Latere Cardinales, textu expresso in cap. officii nostri 1. de officio Legati in 6. ibi: « Proinde praesenti decreto statuimus, ut Ecclesiae Romanae Legati quantumcumque plenam legationem obtineant, sive a nobis missi fuerint, sive suarum praetextu Ecclesiarum Legationis sibi vindicent dignitatem, ex ipsius Legationis munere conferendi Beneficia nullam habeant potestatem, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus nostris Legatione fungentibus volumus observari, quia sicuti honoris praerogativa laetantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori. » Unde quoad hoc debent 28
Nuncii attendere facultates specialiter sibi concessas, cum non Jure ordinario, sed speciali, et delegato Papae vigore indulti tantum Beneficia conferre possint, ut de Nuntio Hispaniarum censuit Rota part. 17. recent. decis. 298. n. 24. Et 29
proinde nequeunt concurrere cum Ordinario; Petra tom. 5. in Const. 1. Nicol. V. n. 40. citans Rotam in Compostellana Beneficii 1704. coram Cardinali Caprara.

Inter Ordinarios Beneficiorum Collatores Summo Pontifice, ejusque Legato inferiores, primus 30
est Episcopus, cujus nomine veniunt Archiepiscopi Primates, Patriarchae, aliique Praelati exempti speciale Territorium, et jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, vel ad hoc speciali privilegio gaudentes; cap. Regenda 4. caus. 10. q. 1. cap. omnes Basilicae 10. et cap. Nullus omnino 11. caus. 16. qu. 7. cap. Accedens 14. et cap. Postulastis 15. de concession. praebend. cap. In Ecclesiis 1. de Cappellis Monachor. cap. Cum ex injuncto 12. de Haereticis §. final. cap. Cum et plantare 3. de Privilegiis. Episcopus in propria Dioecesi confert 31
etiam Beneficia ibi fundata ab Episcopo alterius Dioecesis cap. Si quis Episcoporum 1. caus. 16. q. 3. ibi: Omnis Ecclesiae ipsius gubernatio ad eum (Episcopum) in cujus Civitatis Territorio Ecclesia surrexit, pertinebit. Episcopo autem aedificatori 32
competit solum Juspatronatus respectu Ecclesiae a se aedificatae, nempe facultas praesentandi idoneum Clericum ad ipsam, sicut istud competit unicuique Patrono privato; Abbas in cap. cum Ecclesia Vulterana 31. de electione n. 8. Episcopus 33
enim loci de Jure communi habet fundatam intentionem, ac juris assistentiam super collatione omnium Beneficiorum suae Dioecesis, ut patet per allegata jura, et per Rotam part. 2. dec. 16. n. 1. et dec. 608. n. 1. part. 1. de Praebendis in 6. ubi potestas recipiendi resignationes Beneficiorum, et ista conferendi p. 6. decis. 43. n. 1. part. 7. decis. 247. num. 1. et seq. part. 8. dec. 15. num. 1. par. 11. dec. 128. num. 3. part. 12. dec. 300. n. 33. p. 13. dec. 70. n. 5. par. 18. to. 2. dec. 476. num. 1. p. 19. tom. 1. dec. 60. num. 5. Episcopus potest cuilibet facere collationem de 34
Beneficio permutato, quando ad eum spectat col-

latio ejusdem Beneficii; Rota *p.* 9. *tom.* 1. *dec.*
35 230. *n.* 15. Potest conferre Beneficia vacantia
mensibus reservatis de tempore vacantis Sedis
Apostolicae; Sede enim Apostolica vacante, omnes
menses sunt Ordinariorum, nisi aliam reservatio-
nem habeant. *cap. Si Apostolica* 35. *de Praebend.*
36 *in* 6. Rota *p.* 19. *tom.* 1. *dec.* 121. *n.* 11. Episco-
pus potest conferre etiam Beneficia vacantia in
Curia, si Papa ipsa non conferat infra mensem
a die vacationis textu expresso *in cap. Statutum*
3. *de Praebend. in* 6.
37 Capitulum Cathedralis Episcopo negligente po-
test conferre Beneficia ad hujus collationem spe-
ctantia; habetur expresse *in cap. Nulla* 2. *de con-
cession. Praebend.* ibi: « Si autem Episcopus, ubi
» ad eum spectat, conferre distulerit, per Capitu-
38 » lum ordinetur. » Quando collatio Beneficii com-
muniter pertinet ad Episcopum et Capitulum,
mortuo Episcopo, vel effecto inhabili, potest illud
conferre Capitulum, *cap. Unic. Ne Sede vacante in*
6. ibi: « Si ad Episcopum, et Capitulum com-
» muniter pertineat collatio praebendarum, mor-
» tuo Episcopo, vel a Beneficiorum collatione
» suspenso, poterit Capitulum vacantes conferre
» Praebendas, etiamsi Episcopus interesse habeat
39 » in collatione hujusmodi, ut Praelatus. » Et sic
etiam Capitulo effecto ad conferendum inhabili,
puta, vel quia est suspensum a collatione, vel
quia singulariter omnes de Capitulo sunt excom-
municati, tunc solus Episcopus poterit illud con-
ferre; *ex cit. c. cap. Unic. Ne sede vacante in* 6. Et ra-
tio est, quia Capitulum, et Episcopus censentur
unum corpus quoad ea, quae eis conveniunt
communiter facienda; *cap. Novit* 4. *de his, quae
fiunt a Praelatis,* ac proinde uno ipsorum effecto
inhabili, succedit alterum; nam jura corporis
mystici, seu Universitatis conservantur in uno;
leg. Sicut §. *fin. ff. Quod cujusque universitat. nomin.*
40 Capitulum, Sede Episcopali vacante, potest con-
firmare electiones ad Beneficia celebratas, vel eas
justa exigente causa infirmare; *cap. Cum olim* 14.
41 *de Majoritate et obedient.* Potest etiam, Sede va-
cante, praesentatos a Patronis ad Beneficia insti-
tuere; *cap. Etsi Capitulum* 1. *de institut. in* 6. ibi:
« Et si Capitulum Sede vacante Beneficia, quae
» ad collationem Episcopi pertinent, conferre non
» possit, praesentatos tamen a Patronis potest
» admittere, si sint idonei, et eos instituere in
» Beneficiis, ad quae fuerint praesentati. Licet ad
» Episcopum (si superesset) admissio, vel in-
42 » stitutio hujusmodi pertineret. » Item potest Ca-
pitulum Sede vacante resignationes Beneficiorum
recipere, quando fiunt non ex causa libera, sed
necessaria v. g. resignationes ex justa causa per-
mutationis factas, vi cujus Beneficia resignata
necessario sunt conferenda Clericis resignantibus
post admissam ipsorum resignationem; *Clement.
unica de rerum permutat.* Jura enim vacante Sede
indulgent Capitulo Episcopalem jurisdictionem
causa necessitatis, ne ex defectu Superioris pe-
riculum animarum generetur, ut recte notat
Glossa *in cap. His, quae* 11. *de Majorit. et Obe-
dient. verb. pro bono pacis.* Et sic etiam recipere 43
potest Capitulum Sede vacante, atque auctorizare
resignationes Beneficiorum, quando horum colla-
tio spectat ad solum Capitulum, vel ad Episco-
pum, et Capitulum simul; tunc enim nihil obstat,
quin talium Beneficiorum resignationem quasi
jure quodam accrescendi recipere possit, cum
jus ea conferendi Sede vacante pertineat ad ipsum
Capitulum; *cap. unic. Ne Sede vacante in* 6. Sic
Glossa *in Clement. unic. de rerum permutat. verb.
conferatur;* et cum multis Barbosa *de offic. et potest.
Ep. part.* 3. *allegat.* 19. *n.* 8.
Vicarius generalis, seu Officialis Episcopi per 44
commissionem officii sibi generaliter factam po-
test praesentatos a Patronis instituere in Benefi-
ciis; *cap. Ex frequentibus* 3. *de Institutionibus,*
ibi: « Ex frequentibus querelis didicimus in
» partibus vestris consuetudinem pravam a mul-
» tis retro temporibus invaluisse, quod Clerici
» Ecclesiastica Beneficia sine consensu Episcopi
» Dioecesani, vel Officialium suorum (qui hoc
» de jure possunt) recipiunt etc. » et Glossa ibi,
verb. Officialium; et summarium, in quo sic prae-
cise dicitur: « Institutio Beneficiorum spectat ad
» Episcopos, vel eorum Officiales. » In generali 45
tamen Vicariatus commissione non venit potestas
conferendi Beneficia, nisi ipsi Vicario Generali
Beneficiorum collatio sit specialiter commissa,
textu expresso *in cap. cum in generali concessione*
3. *de Officio Vicarii in* 6. ibi: « Cum in generali
» concessione nequaquam illa veniant, quae non
» esset quis verosimiliter in specie concessurus,
» nec regulariter donare valeat is, cui bonorum
» administratio etiam libera est concessa; Offi-
» cialis, aut Vicarius Generalis Beneficia conferre
» non possunt. » Data autem Vicario Generali 46
speciali facultate conferendi Beneficia, poterit Vi-
carius Generalis conferre etiam ea Beneficia, quae
jure devoluto ad Episcopum pertinent ob negli-
gentiam, vel delictum inferiorum, quorum erat
Jus conferendi, nisi Beneficia sint devoluta ad
Episcopum, tamquam Sedis Apostolicae delegatum,
puta ob negligentiam Regularium; *Clement.* 1. *de
supplend. negligent. Praelat.* sic Zerola *in praxi
Episcop. part.* 1. *verb. Beneficia* §. 3. et cum aliis
Barbosa *de officio et potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 14.
n. 62. Vicarius Generalis, cui data est facultas 47
conferendi Beneficia, potest conferre etiam Cu-
rata. Sic cum multis a se citatis Fagnan. *in cap.
Mandato* 46. *de Simonia,* et Rota *decis.* 7. *de offic.
Vicar. alias* 437. *in antiq. et dec.* 2. *eod. tit. in an-
tiquior.*
Beneficia conferre non possunt Laici; *cap. Si* 48
quis deinceps 12. *cap. Nullus Laicorum* 18. *cap.*

per *Laicos* 20. *cap. Laicis* 24. *cap. Laici* 37. *caus.* 16. *qu.* 7. quia collatio Beneficii Ecclesiastici est juris spiritualis, quod Laici nec possidere, nec praescribere possunt; *c. Causam* 7. *de Praescriptioni-*
49 *bus.* Et licet ex speciali privilegio Imperatori, Regibus, aliisque Laicis Principibus haec potestas concessa reperiatur, cujus vestigium habetur *in cap. Dilectus* 34. *de Praebendis*, et expresse in specialibus Concordatis Germaniae, Galliae, Hispaniae, Poloniae, Portugalliae, Sabaudiae, alio-
50 rumque Regnorum, et principatuum; tamen quando Imperator, sive aliquis Rex, vel alius Princeps Laicus confert aliquod Beneficium in vim privilegii Apostolici, tunc non dicitur ipse Imperator, sive Rex, aut Princeps Laicus conferre, sed confert ipse Papa mediante ministerio talis Personae, et ideo collatio non reputatur Imperialis, Regalis, aut alterius Principis, sed mere, et absolute Apostolica ad *leg. Et si Praetor. ff. de offic. ejus*, *cui mandat. jurisdict. leg. Solet, ff. de jurisdict. omn. Jud.* Rota dec. 15. *n.* 2. *vers. Quia Imperator*, *ff. de Praebenda in antiquis*, *et in Annot. ad d.* 15. *p.* 3. *recent. n.* 16. *et* 17.

51 Legati a Latere varia Beneficia conferre non possunt. Primo, non possunt conferre Ecclesias Cathedrales, vel Regulares, aut Collegiatas scilicet Episcopatus, Abbatias, Prioratus, et his similia, et dignitates post Episcopatum majores in Ecclesiis Cathedralibus, quae sunt electivae, textu expresso *in cap. Deliberatione* 4. *de offic. Legati in* 6. et Glossa *ibid.* verb. *Ecclesias.*

52 Secundo, Legati a Latere conferre non possunt Beneficia per Papam suae collationi specialiter, vel generaliter reservata; Glossa *final. in cap. officii nostri* 1. *de offic. legati in* 6. Garcias *benefic. part.* 5. *cap.* 3. *n.* 53. post Rotam *in Regiensi Canonicatus* 17. *Nov.* 1595. et cum plurimis Barbosa *lib.* 2. *juris Eccles. c.* 5. *n.* 42. In reservatis enim summo Pontifici, Legati non possunt se intromittere absque ejus speciali mandato; *c. Quod*
53 *translationem* 4. *de offic. Legati.* Immo licet Legati haberent specialem facultatem conferendi Beneficia reservata, non idcirco possent conferre Beneficia vacantia in Curia, nisi hoc ipsum specialiter, et expresse eisdem fuerit concessum; *Cap. Licet* 1. *de Praebend. in* 6. ubi sic expresse statuitur: « Eadem auctoritate statuimus, ut Ecclesias, » dignitates, personatus, et Beneficia, quae apud » sedem ipsam deinceps vacare contigerit, aliquis » praeter Romanum Pontificem, quacumque su» per hoc sit auctoritate munitus, sive Jure ordi» nariae potestatis, ipsorum electio, provisio, seu » collatio ad eum pertineat, sive Literas super » aliorum provisiones generales, vel etiam spe» ciales sub quacumque forma verborum recepe» rit (nisi ei sit super conferendis eisdem in Cu» ria Romana vacantibus specialis, et expressa » ab ipso Pontifice summo auctoritas attributa) » conferre alicui, seu aliquibus non praesumat. »

Tertio, Legati a Latere non possunt conferre 54
Beneficia, quae ad Episcopi collationem spectant Jure speciali, seu delegato. Barbosa *loc. cit. num.* 47. et Erasmus a Chochier *de jurisdictione ordin. in Exempt. part.* 2. *num.* 22. per *caput studuisti* 2. *de offic. Legati*, ubi sic praecise habetur: « Re» spondemus quod cum mandatum speciale dero» get generali, Legatus commissionem alii factam » specialiter impedire non potest. » Et in ejus summario sic: « De causa specialiter delegata a » Papa Legatus se intromittere non potest. »

Quarto, non possunt conferre Beneficia Juris- 55
patronatus Laicalis; *arg. cap. Dilectus* 6. *de officio Legati*, et *cap. cum Dilectus* 28. *de Jurepatronatus*, et ibi Abbas *num.* 2. Barb. *num.* 1. et Glossa *verb. praesentare*, et alia Glossa *in Clementina per Literas*, *de Praebend. verb. Apostolicis*, et DD. communiter; idque etiam procedit in Beneficiis Jurispatronatus mixti, quia etiam ipsa Legati conferre
non possunt. Et hoc fit, ne Patroni ex suis bonis 56
patrimonialibus fundantes, aut dotantes Ecclesiam, facile priventur Jure suo, sicque tum ipsi, tum alii retrahantur a fundatione, et dotatione aliarum Ecclesiarum; Cardinal. Tuschus *lit. L. conclus.* 172. *num.* 10. Garcias *loc. cit. num.* 67. et cum plurimis Barbosa *lib.* 1. *juris Eccle-*
siast. cap. 5. *num.* 45. Immo neque expedit, ut 57
Papa ipse libere disponat de Beneficiis Jurispatronatus Laicorum, ne Laici a fundationibus retrahantur, secundum Hostiens. *in cap. Quoniam* 3. *de Jurepatronatus num.* 5. Joan. Andr. *num.* 2. et Fagnan. *ibid. num.* 10. Unde fit, ut quamvis Papa, si velit, possit libere conferre Beneficia Jurispatronatus Laicorum, etiam invitis patronis, ut notatur in *cap. cum Dilectus* 28. *de Jurepatronat.* et Glossa *verb. praesentare*, et *in cap. Dilectus* 6. *de offic. Legati* et Glossa *verb. concessione*, quae dicit hanc potestatem soli Principi competere, non autem Legato, non tamen censeatur velle Patronatui Laicorum derogare, nisi hoc exprimat, secundum Glossam *in Clementina* 2. *de Praebend. verb. Apostolicis*; Felin. *in tract. Quando lit. Apostol. praejud. patron. in princip.* Fagnan. *loc. cit.*
num. 11. Immo Hostiens. *in d. cap. Dilectus de* 58
offic. Legati sub num. 5. testatur se vidisse Literas per Papam scriptas Praelatis Angliae continentes hanc suam protestationem, quod quando scribit pro aliquo Beneficiando, non est intentionis suae, ut cooferatur ei Ecclesia aliqua, in qua Laicus obtineat Juspatronatus.

Quinto Legati non possunt conferre Beneficia 59
litigiosa; generaliter enim lite pendente nihil est innovandum, ne inde collitiganti quoquomodo praejudicium generetur: *c. Dispendiis* 1. et *c. Sibi contra quos* 2. *ut lite pendente in* 6.

Sexto, non possunt Legati admittere resigna- 60
tionem Beneficii ad favorem certae personae; Rota

par. 4. *tom.* 2. *rec. dec.* 508. *n.* 2. Resignatio enim ad favorem certae personae, non potest fieri aliter, quam in manibus Papae; Rota *p.* 11. *d.* 177. *n.* 16. *c. Plerique* 5. *caus.* 8. *q.* 1. et S. Pius V. in *Constit.* incip. *Quanta Ecclesiae.*

61 Episcopi conferre non possunt, primo, Beneficia Ecclesiarum Cathedralium, et Collegiatarum, quae spectato Jure communi sunt electiva, sicque non per collationem, aut aliam provisionem Episcoporum, sed dumtaxat per canonicam electionem obtineri possunt; *ut cap. Nullus* 1. et *cap.*
62 *Quia propter* 42. *de elect.* Idem dicendum est de Abbatiis juxta *cap. Ne pro defectu* 31. *de elect.* et *cap. Congregato* 2. *caus.* 16. *quaest.* 7.

63 Secundo, non possunt conferre Beneficia Jurispatronatus sine consensu Patroni; *cap. Ex insinuatione* 14. *de Jurepatronatus*, *cap. Nobis* 25. *eodem tit.* et *cap. decernimus* 32. *caus.* 16. *quaest.* 7. ubi sic praecise habetur: « Quod si spretis eisdem » Fundatoribus, Rectores ibidem praesumpserit » Episcopus ordinare, et ordinationem suam irritam noverit esse, et ad verecundiam suam alios » illorum loco, quos iidem ipsi Fundatores condignos elegerint, ordinari. »

64 Tertio, durante lite inter Episcopos, et Patronos, non possunt Episcopi conferre Beneficium, sed debent instituere Œconomum, ut legitur, et notatur *in cap. Cum vos* 4. *de Offic. Ordinar.* et tenet Hostiens. *in cap. Quoniam* 3. *de Jurepatronatus num.* 7. Abbas *ibid. num.* 7. Fagnan. *ibid. num.* 18. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. p.* 3. *allegat.* 72. *num.* 141. cum Rota *dec.* 411. *num.* 3. *p.* 1. *divers.*

65 Quarto, non possunt Episcopi conferre Beneficia, lite pendente inter Patronum, et praesentatum, vel inter ipsos Praesentatos; *cap. Si hi contra quos*, 2. *ut lite pendente in* 6. Rota *p.* 3. *dec.* 162. *n.* 1. *p.* 1. *to.* 2. *dec.* 496. *n.* 21. Textus enim *in c. Quoniam* 3. *de Jurepatronatus* concedens Ordinario Jus conferendi Beneficia tempore litis, loquitur tantum de casu, quo lis est inter ipsos Patronos, adeoque tamquam exorbitans, et odiosus non est extendendus ad litem inter ipsos Praesentatos, vel inter Patronum, et Praesentatum, ut tenuit Rota apud Farin. *dec.* 186. *n.* 7. *in collect. novissim.* Barbosa *loc. cit.* Fagnan. *cit. n.* 19. Abbas *loc. cit. n.* 7.

66 Quinto, non possunt Episcopi Beneficium conferre collitiganti, etsi alter dimiserit, cum adhuc lis non dicatur terminata; Rota *in Hispalensi Beneficii de Zeres* 20. *Februarii* 1604. *coram Litta, et par.* 13. *recent. dec.* 170. *n.* 8.

67 Sexto, non possunt Episcopi conferre Beneficia vacantia ob non factam publicationem resignationis; Rota *par.* 8. *recent. dec.* 252. *n.* 17.

68 Septimo, non possunt Episcopi Beneficia conferre, quando collatio Beneficiorum est devoluta per lapsum sex mensium, quia tunc amplius non possunt ipsi conferre, etiamsi a Papa Beneficia nondum sint collata; Rota *par.* 3. *recent. dec.* 309. *numer.* 4.

Octavo, non possunt Episcopi Beneficia con- 69
ferre, quae sunt reservata Sedi Apostolicae; et si conferant, collatio est nulla; Rota *par.* 7. *recent. dec.* 236. *n.* 13.

Nono, Episcopi non possunt soli conferre Be- 70
neficia, quae sunt simultaneae collationis cum Capitulo; Rota *p.* 4. *t.* 1. *decis.* 366. *n.* 2. Adeoque si Episcopi tantum provideant, provisio erit nulla; Rota *part.* 5. *Tom.* 2. *decis.* 585. *num.* 41. *p.* 11. *dec.* 74. *n.* 2.

Decimo, Episcopi non possunt admittere resi- 71
gnationem Beneficii ad favorem certae personae; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 190. *num.* 4. Talis enim resignatio non potest fieri, nisi in manibus Papae. Rota *par.* 11. *dec.* 177. *n.* 16. *cap. Plerique* 5. *caus.* 8. S. Pius V. in *Constit.* incip. *Quanta Ecclesiae*, ubi facta in manibus alterius quam Papae annullantur; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 120. *n.* 2. Cum Beneficium resignatum fuerit in manu Episcopi, vel Collatoris, non possunt isti providere de eisdem Beneficiis consanguineos, affines, vel familiares suos, ut ex *cit.* Bulla S. Pii V. Quin neque affines, consanguinei, et familiares resignantis admitti debent, etiam cum Beneficium conferendum est in Concursu; primo, quia citata Bulla S. Pii V. quae legit *admittentium consanguineis*, mendose excusa est, cum legendum fuerit *dimittentium consanguineis*, ut monet Fagnanus *in c. Non sine, de Arbitris*; secundo, quia Sac. Congr. disposuit, ut in eo casu neque familiares Episcopi, neque consanguinei resignantis admitterentur. Haec ex Benedicto XIV. *Institut. Eccl.* 91. §. 9. *et* 11. et *de Synodo dioecesana lib.* 13. *c.* 24. §. 2. *nov. edit.* Bene tamen omnes isti admitti ad Beneficium possunt, quando illud cecidit in manus Episcopi per obitum prioris Beneficiati; neque enim tantum mali timeri potest ex obitu Beneficiati, quantum subesse potest, cum dandum est ex resignatione prioris Beneficiati. Ita *de Synodo dioeces. ib.* §. 6. *ex decr. S. Congr.*

Capitulum Sede vacante Episcopali: Primo non 72
potest conferre Beneficia libera, quorum collatio ad solum Episcopum pertinet, textu expresso *in cap. Illa* 2. *Ne Sede vacante*, ubi declaratur irrita collatio Beneficii facta per Capitulum Sede Episcopali vacante, hac addita ratione ibi: « Cum » nusquam inveniatur cautum in jure, quod Capitulum, vacante Sede, fungatur vice Episcopi » in collationibus Praebendarum, » et *cap. Et si Capitulum* 1. *de Institutionibus in* 6. praecisis his verbis: « Et si Capitulum Sede vacante Beneficia, quae ad collationem Episcopi pertinent, » conferre non possit ».

Secundo Capitulum Sede vacante non potest 73
praesentare ad Beneficia, quando Jus praesentan-

di pertinet ad solum Episcopum, dum vivit; Glossa *in Clement. unic. vers. Conferantur, de rerum permut.* Joan. Andreas *in cap. unic. n.* 2. *de Major. et Obedient. in* 6. Rebuffus *in praxi Benefic. tit. de devolutionib. n.* 70. Garcias *par.* 5. *de Beneficiis cap.* 7. *num.* 52.

74 Tertio, Capitulum Sede vacante non potest libere ac simpliciter loquendo et in gratiam, seu favorem resignantis recipere resignationem Beneficiorum spectantium ad collationem solius Episcopi; Glossa *in Clement. unic. verb. conferantur, de rerum perm.* Flamin. Parisius *lib.* 7. *de resignat. Beneficiorum quaest.* 29. *num.* 37. *et* 38. cum Rota *dec.* 6. *n.* 2. *de rerum permut. in novis;* et alia Rota *in una Ilerden. die* 6. *Novemb.* 1545. Pirhing *De*
75 *Majorit. et obedient. num.* 57. Resignationes enim Beneficiorum ad collationem solius Episcopi spectantium recipere, nullibi reperitur in Jure concessum Capitulo Sede vacante, adeoque subintrat regula negativa, quae habetur *cap. Illa* 2. *Ne Se-*
76 *de vacante.* Immo hoc ipsum videtur Capitulo expresse denegatum *cap. Si ad Episcopum unic. Ne sede vacante in.* 6. §. *Cum vero*, ubi sic praecise statuitur: *Cum vero ad solum Episcopum Praebendarum spectat collatio... defuncto Episcopo.... Capitulum se non potest intromittere de eisdem.* Capitulum vero de eisdem se intromitteret, si talium Praebendarum, seu Beneficiorum reciperet resignationem, adeoque, ut salvetur dispositio textus, dicendum est Capitulum non posse Sede vacante resignationem talium Beneficiorum recipere.

77 Vicarius Generalis Episcopi vigore sui officii sibi generaliter concessi: Primo, non potest conferre Beneficia, quorum collatio pertinet ad Episcopum, nisi eorum collatio fuerit ipsi specialiter, et expresse concessa; *cap. Cum in generali concessione* 3. *de Offic. Vicarii in* 6. praecisis his verbis: « Cum in generali concessione nequaquam illa » veniant, quae non esset quis verisimiliter in » specie concessurus, nec regulariter donare va- » leat is, cui bonorum administratio etiam libe- » ra est concessa; officialis, aut Vicarius Gene- » ralis Episcopi Beneficia conferre non possunt».

78 Secundo, Vicarius Generalis sine speciali mandato, seu commissione Episcopi saltem in Literis Vicariatus expressa, non potest recipere resignationes Beneficiorum; Garcias *par.* 11. *de Beneficiis cap.* 3. *n.* 255. Flamin. Parisius *lib.* 7. *de resign. de Benef. q.* 24. *num.* 1. *et seq.* Rebuff. *in praxi Beneficior. forma Vicariatus Archiepiscop. n.* 104. Aloysius Riccius *par.* 2. *Prax. Ecclesiast. Fori resolut.* 471. *num.* 1. cum Rota *dec.* 13. *de renunciat. in antiq.* et alii passim. Et hoc colligitur *ex cap. Dudum* 14. §. 1. *de Praebend. in* 6. ubi potestas recipiendi resignationes Beneficiorum et ista conferendi aequiparantur. Quum autem *ex cit. cap.* 79
Cum in generali concessione 3. *de officio Vicar. in* 6. Vicarius Generalis Episcopi nequeat Beneficia conferre, nisi horum collatio sibi specialiter et expresse commissa fuerit, sequitur, quod neque possit sine speciali, et expressa commissione Episcopi Beneficiorum resignationem recipere. Immo Pignatell. *tom.* 9. *consultat.* 77. n. 33. dicit quod *Vicarius Episcopi habens facultatem conferendi Beneficia non potest recipere resignationes.*

Beneficia conferri non possunt a Schismaticis, 80
et collationes Beneficiorum a Schismaticis factae sunt ipso Jure nullae; *c. Quod a praedecessore* 1. *de Schismaticis*, ibi: « Adjicientes, ut qui Digni- » tates Ecclesiasticas, seu Beneficia per dictos » Schismaticos acceperunt, careant impetratis. »
Sic etiam Beneficia conferri non possunt ab Ex- 81
communicatis non toleratis, et ab istis factae collationes sunt Jure nullae; *cap. Si ad Episcopum unic. Ne Sede vacante in* 6. ubi id notant Glossa *verb. Majoris*, Geminian. et Anchauran. num. 2. Franc. itidem *num.* 2. ubi rationem reddit, quia parificatur Praelatus naturaliter mortuus, et excommunicatus; et de excommunicato non tolerato, qualis est notorius, aut etiam publicus, declarant Imol. *in cap. Veritatis num.* 10. *de dol. et contum.* Abbas *in cap. Si vero num.* 9. *de sententia excommunic.* Succin. *in cap. de Sacris n.* 88. *de Sentent. excommunic.* et Rota *part.* 1. *recent. decis.* 534. *num.* 3. (*)

Sic nec etiam conferri possunt Beneficia a su- 82
spensis; *c. si ad Episcopum unic. Ne Sede vacante in* 6. et Glossa ibi *verb. Majoris*, his verbis: *Suspensi autem, vel majori excommunicatione ligati non eligunt;* Rota *in una Assisiensi Canonicatus* 25. *Januarii* 1599. Etiamsi suspensi essent occulti, quia 83
suspensus etiam occultus censetur prohibitus ab exercitio jurisdictionis; Rota *part.* 1. *recent. dec.* 534. *n.* 5. et consequenter collationis Beneficiorum, quae est jurisdictionis; *cap. Nosti* 9. *et cap. Transmissum* 15. *de election.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Extincto schismate laicalium Investiturarum, 84
quod per quatuor saecula ante Alexandrum III. Ecclesiam vexavit, compertum est ab Ecclesiasticis Praelatis, Beneficia Ecclesiastica privative conferri posse triplici jure, *plenario* scilicet, *delegato*, et *ordinario*.

Plenario jure Summus Pontifex omnia prorsus 85

(*) Praesentatio tamen ad Beneficium facta a Patrono laico excommunicato valida est; eam nihilominus non tenetur Episcopus, immo non potest admittere cum sit illicita; Villalobos *in summ. tom.* 1. *tract.* 17. *diffic.* 12. *num.* 3. et alii cum Diana *Part.* 5. *tract.* 9. *resolut.* 105. *(Edit. Barbiell.)*

Beneficia conferre potest; *cap.* 2. *de Praebend. in* 6. et quidem seclusis etiam reservationibus, quum concurrere queat cum quolibet Ordinario collatore, eumque praevenire intra sex menses a Conc. Lateranensi sub Alexandro III. concessos Ordinariis ad conferendum, *cap.* 2. *de concess. Praebend.*

87 Ipsa *Synodus* Basileensis abrogando expectativas ad futura Beneficia, jus praeventionis nominatim

88 Papae reservavit; Tridentinum Concilium pariter *Sess.* 24. *cap.* 9. *de reformat.* expectativas omnino abrogari decrevit; at declaravit in omnibus suis decretis salvam semper haberi supremam auctoritatem Sedis Apostolicae; *Sess.* 7. *de reform. in princip.*

89 Ad dignoscendum autem, an Papa contulerit nec ne Beneficium non reservatum jure praeventionis, haec traditur Regula. Si expressus in supplicatione fuit mensis, quo Beneficium vacavit, et tametsi is reservatus non fuerit, Papa contulit, dicendum est, Papam contulisse jure praeventionis. Secus e contra. Gonzal. *in comment. ad Regul.* 8. *hodie* 9. *Cancellar.* §. 5. *prooem. num.* 70. Cardin. Petra *in comment. ad Constit. Apostol. Constit.* 1. *Nicolai V. n.* 38. *et sequent.* Corrad. *in Prax. Benefic. lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 62. Rota *in nuperrim. decis* 34. *num.* 7. *et decis.* 74. *num.* 1. *tom.* 1. *cor. Molin. dec.* 922. *n.* 3. *et* 7. *cor. Crisp. dec.* 21. *n.* 7.

90 Et, quod hic notandum est, quod Papa retinet potestatem conferendi Beneficia jure praeventionis in Locis etiam, in quibus vigent Concordata, ut praeter allegatos firmant Nicolarts *ad Concordata German. n.* 1. *dub.* 2. §. 3. Branden. *ad ead. Concordata quaest.* 6. *n.* 5. *et notab.* 1. *n.* 2. Cbokier *ad Regul.* 8. *Cancellar.* §. 3. *num.* 173. Rota *in recent. decis.* 2. *per tot. part.* 3. ibique Rubeus *in adnot. num.* 28.

91 In concursu collationis Papae factae jure praeventionis, et collationis Ordinarii, prior in tem-

92 pore praeferendus. Quodsi eadem die dictae collationes contigerint, tenet Gagliard. *de Benef. c.* 6. *num.* 3. quod neglecta tamquam frivola anterioritate horarum praeferri primo debeat possessor, deinde si nullus in possessione sit, provisus Apo-

93 stolicus. Notat vero Rigaut. *in Commentar ad Regul.* 17. *Cancell. num.* 50. quod si proviso ab Ordinario antecedenter jus sit quaesitum in Beneficium, ei debetur praelatio supra Provisum a Papa eodemmet die. Vide exemplum apud eumdem Au-

94 ctorem. Notat quoque Rigaut. *ubi supra sequenti numero*, quod literae Provisionis de Beneficiis, quas explent Ordinarii, etiam ab ipsis subscriptae, non attenduntur ob antidatae suspicionem in concursu Provisionum Apostolicarum, nisi sint in forma publica instrumenti, Testibus, et juris so-

95 lemnitatibus munitae. Praesertim si concurrat verisimilis aliqua causa, propter quam Ordinarius induci valuerit ad simulandam praeventivam

96 collationem. Caeterum si concurrant circumstantiae excludentes antidatae suspicionem, attenduntur, ut firmavit Rota *coram Crisp. dec.* 205. *fer. per tot.* et quidem recedendo a *dec.* 24. 98. *et* 122.

Indultario jure conferunt Cardinales, et ut placet Gagliard. *de Benefic. cap.* 7. *num.* 5. Legati, ac 97
Nuncii. At suo loco agendum de hoc indultario jure. Illud vero hic non omittendum, quod S. Sedes indultum hoc concedere etiam consuevit Re- 98
gibus. Vide de hoc indulto concesso a S. Sede Regi utriusque Siciliae; Gagliard. *d. tractat. cap.* 6. *num.* 6. et Auctores ab eo allegatos.

Jure demum *Ordinario* conferunt Episcopi Beneficia omnia suarum Dioecesium; *Can. omnes Basilicas* 10. *caus.* 18. *qu.* 7. cui consonant *Can. obitum dist.* 61. *Can. decretum cum sequent.* 10. *qu.* 1. et *cap. Ex frequent.* 3. *de instit.* Idque procedit etiam 99 100
quoad ea Beneficia, quae existunt in districtu Praelati inferioris non habentis territorium separatum. Vide Rotam in *Legionen. Beneficii* 11. *Januarii* 1743. *coram de Thunn.* Notandum vero 101
est, quod de jure Canonicatus, et Dignitates Ecclesiae Cathedralis Episcopus tamquam caput illius simul cum Capitulo conferre tenetur; *cap. Pastoralis*, et *cap. Ea noscitur de his, quae fiunt a Praelatis sine consensu Capit.*

At ex consuetudine in Italia praesertim recepta non concurrit amplius Capitulum cum Episcopo in collatione dictorum Beneficiorum, Gagliard. 102
Benefic. cap. 8. *n.* 1. Ubi vero viget antiqua disciplina, non est necesse, quod concursus Episcopi, 103
et Canonicorum collegialiter fiat, sed diversis loco et tempore jus alterutrius explicari potest, dummodo in unam, eamdemque Personam conveniant. Quod si dissentiant, dubitari solet de quota votorum. At decisio hujus quaestionis pendet a capitularibus statutis, vel consuetudinibus, quae alibi votum duplex, alibi unicum, et simplex Episcopo tribuunt, singulis Canonicis coaequale. Deficientibus vero statutis et consuetudinibus, « Probabilior (inquit Gagliard. *ubi supra num.* » 4.) sententia Doctorum constituebat olim in » solo Episcopo tantam vocem, quantam in toto » Capitulo, quae Capituli vox a majori parte » quum concluderetur, posthabita minore, huic » minori nec adhaerens, Episcopus eamdem com» pleret. Quod si constanter votum Capituli ab » Episcopo dissonasset, neutrum efficax ad per» ficiendam collationem habebatur, ideoque per » lapsum semestris dabatur locus devolutioni. »

ARTICULUS V.

BENEFICIA ECCLESIASTICA QUIBUS CONFERENDA, VEL NON.

Beneficia Ecclesiastica conferenda sunt habentibus qualitates a Jure, et Concilio Tridentino 1

2 requisitas, quae praecipue sunt sequentes. Primo
ut promoveudus ad Praelatnras, et Beneficia
Ecclesiastica sit ex legitimo Matrimonio procre-
atus; illegitimus enim est iucapax omnis Beneficii,
uisi eum eo dispensetur; *cap. Cum in Cunctis* 7.
de election. et electi potest, et Glossa *ibi verb.*
Matrim.
3 Secundo, ut eligendus sit Clericus, hoc est, ut
saltem qnis prima Tonsnra initiatns sit, nam
licet quilibet Christianus de Jure communi sit
capax Beneficii, ut docnit Rota *part.* 4. *to.* 1.
4 *recent. dec.* 307. *num.* 1. hodie tamen quilibet Lai-
cus uon insiguitus Clericali charactere, seu saltem
non tonsuratus ad quodlibet Beneficium inhabilis
existit, et nullnm assequi potest, adeo quidem ut
uou sufficiat post illnd jam acquisitum tonsnrari;
cap. Ex literis 6. *de Transact.* et uotat Glossa
final. et Abbas ibi *nu.* 3. et tenet Rota *p.* 18. *tom.*
5 1. *dec.* 40. *n.* 4. Nisi tamen Papa dispensaverit
cum Laico, ut possit eligi, ac postea qnam pri-
mum tonsnrari, prout aliqnoties contigisse cnm
magnorum Principum Filiis, praesertim in Ger-
mania refert Sannig. *cap.* 2. *num.* 2. *de electione.*
6 Aut nisi ejusmodi electio fiat ex speciali instinctu
Spiritus Sancti; prout S. Nicolans, S. Severus, et
S. Ambrosins ex Laicis fuerunt electi in Episco-
pos, ut babetur *in cap. Statuimus* 8. §. *E contra*
dist. 61. (*)
7 Tertio, ut eligeudus sit maturae, seu legitimae
aetatis a Sacris Cauonibus praescriptae, qua non
servata, electio est uulla, et scienter eligentes
incurrunt poenas in Jure statutas, ut patet ex
cap. Cum in cunctis 7. *ds slection.* et *c. Indecorum*
3. *de aetate et qualitat. praeficiendor.* ubi de hoc
sequens ratio assignatur, *quia indecorum est, ut*
hi debeant Ecclesias regere, qui non noverunt guber-
nare se ipsos, cum ad Ecclesiarum regimen tales Per-
sonae sint admittendae, quae discretione praeeminent,
8 *et morum fulgent honestate.* Quaenam autem aetas
specifice requiratur pro quocumque Beneficio Ec-
clesiastico, *vid. verb. Ætas num.* 10. 11. 12. 13.
etc. ubi pro omnibus Beneficiis aetas requisita as-
signatur.
9 Quarto, ut promovendus sit in statu caelibatus,
hoc est ut uou sit Matrimonio ligatus; siquidem
collatio facta ei, qui Matrimonio junctus est, in-
valida existit; *cap. Sane* 2. *de Clericis conjugatis.*
Immo si Clericus in minoribus Ordinibus consti- 10
tutus habeat Beneficium, et postea contrahat
matrimonium, illud ipso jnre perdit; *capit. Si*
quis Clericorum 1. *capit. Quod a te* 3. *de Clericis*
conjugatis.
Quinto, ut eligendns, sen promovendns babeat 11
saltem tantam scientiam, seu rernm agendarum
notitiam, quanta est uecessaria, et sufficieus ad
rite exequendnm officium, ad qnod eligitur seu
promovetur, ut colligitur *ex c. Quum in cunctis* 7.
de election. et *c. Praecipimus* 10. *dist.* 34. et *c. Non*
confidat 59. *dist.* 50. Rota *p.* 17. *recent. decis.* 217.
n. 6. Multae aliae sunt qualitates in promovendis 12
ad Beueficia Ecclesiastica reqnisitae, qnae magis
patebnnt *a n.* 65. *usque ad* 90. ubi enumerabuntur
omnes inhabiles ad illa assequenda.
Beneficia Ecclesiastica uon uisi dignis, et ido- 13
ueis sunt conferenda. Sic *Doctores communiter.*
Rectae euim rationi adversatur assnmere Perso-
nam inidoneam et indignam ad officium spiritua-
le, et consequentar ad Beneficium Ecclesiasticum,
quod datnr propter officium *ex c. Quia per ambi-*
tiosam 15. *ds rescriptis in* 6. Unde *in cap. Grave*
nimis 29. *de Praebend.* graviter arguitur contraria
quorumdam praxis, praecisis bis verbis: « Grave
» uimis est, ot absurdnm, qnod quidam Eccle-
» siarum Praelati, cnm possint viros idoneos ad
» Ecclesiastica Beneficia promovere, assumere
» uon vereantur indignos, quibus nec mornm bo-
» uestas, nec literarum scientia suffragantnr;
» carnalitatis sequentes affectum, uon jndicium
» rationis; unde quanta Ecclesiis damna prove-
» niant, nemo sanae mentis ignorat. » Et ex-
presse Concilium Tridentinum *sess.* 7. *c.* 3. bis
verbis: « Inferiora Beneficia Ecclesiastica praeser-
» tim curam animarnm babentia personis dignis,
» et habilibus, et quae in loco residere, ac per
» se ipsos curam ipsam exercere valeant, juxta
» Constitutionem Alexandri III. in Lateranensi,
» quae incipit: *Quia nonnulli*, et aliam Gre-
» gorii Decimi in Generali Lugdunensi Concilio,
» quae incipit: *Licet Canon*, editam confe-
» rantur, aliter autem facta collatio, sive provi-

(*) Si quis oblitus schedulae, aut tituli primae Tonsurae accessit pro Beneficio obtinendo, quod meretur, et ante tempns electionis non datur via, ut afferatnr ea schedula, v. gr. si esset ab hostibus occupatum oppidum, in quo remanserat; potest licite Episcopns, si velit, fidem dare ei juranti, esse initiatnm prima Tonsnra; et conferre Beneficium. Mendo *in Epitome verb. Beneficium num.* 13. Nam cum adhiberi nequeunt aliae probationes, juramentum est probatio, et jnranti fides est adhibenda; *cap. Si eo tempore, de Rescriptis in* 6. Et judex ordinarius potest licite operari, quando datur juris praesumptio, quod existant requisita ad operandum; *leg. fin. Cod. de jure deliberand. leg. Sed isti*, §. *fin. ff. de jurejur.* ut datur in praesenti, ratione juramenti. Et quidem in aliis casibus fides datur juranti; nam quae nequeunt innotescere, et testibus probari nequeunt, partis juramento probantur. Sanches *de Matrim. l.* 1. *disp.* 62. *numer.* 6. Mascard. *tom.* 1. *de probat. concl.* 471.

Dictum est notanter *potest licite Episcopus si velit;* quia si Episcopus, a quo deberet Beneficium conferri, sed prius ostenso testimonio Tousurae, nollet ista probatione privilegiata acquiescere, cogi non posset; quia potest secundum statuta postulare, et exigere probationem plenam, et juridicam. Unde qui petit sibi conferri Beneficium illud, casui, et infortunio tunc attribuere debet, quod obtinere non posset. Ita in simili casu judicavit cum tribus aliis Doctoribus P. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 2256. ubi haec subdit: *Et scio aliquem isto modo exclusum esse a Praebenda Cathedrali, ad quam praesentatus erat.* (*Edit. Barbieri.*)

» sio omnino irritatur, et ordinarius collator « poenas Constitutionis Concilii generalis, quae » incipit : *Grave nimis*, se noverit incursu-
14 » rum. » Hinc qui promovet indignum ad quodcumque Beneficium Ecclesiasticum, peccat mortaliter, cum ut patet, *cit.* Conc. Trident. Lateranense, et Lugdunense severe praecipiant, ut Beneficia conferantur dignis, alioquin promovens indignum incurrat poenas indictas a Concilio Generali in *cit. cap. Grave nimis.* Tum quia talis indignorum promotio cadit in grave damnum Ecclesiarum, ut ex verbis *cit. cap. Grave nimis*, ibi: *Unde quanta Ecclesiis damna proveniant, nemo sa-*
15 *nae mentis ignorat.* Quibus Ecclesiis debetur restitutio, uti habet *communis* cum Garcia *par.* 7. *cap.* 16. *num.* 47. Filiucio *tract.* 41. *n.* 183. Castropal.
16 *trac.* 13. *dec.* 2. *pag.* 11. §. 4. *num.* 1. Ac tenentur damna illa compensare ante omnes indigni, qui procurarunt sibi Beneficia; post indignos illi, qui injuste talia Beneficia ipsis indignis contulerunt; denique cooperatores (*).

17 Immo peccant mortaliter eligentes, seu promoventes ad Beneficia Ecclesiastica minus dignum
18 praetermisso digniore. Electores enim, patroni, et collatores Beneficiorum, praesertim curatorum, quantum in ipsis est, sive in ipsorum libera dispositione, tenentur in conscientia ad praeferendum inter dignos digniorem, seu quem magis Ecclesiae utilem ipsi judicaverint. Colligitur *ex c. Metropolitano* 19. *dist.* 63. ibi: *Optimus ordinetur.* Concordat *c. Licet* 15. *caus.* 8. *q.* 1. ibi: « Qui praestantior est ex omni populo, qui doctior, qui » sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille
19 » eligatur ad Sacerdotium. » Unde Innocentius tertius *in cap. Unico, Ut Ecclesiastica Beneficia*, §. *omnibus*, arguit ut culpabilem Archiepiscopum Mediolanensem, ex quo non contulerit, ut debebat, Beneficium magis idoneo; ibi: « Te in tribus » comperimus fuisse culpabilem ... quia non ex » affectu carnali, sed discreto judicio debuisti » Ecclesiasticum Officium, et Beneficium in per-
20 » sona magis idonea dispensare. » Et Tridentinum Concilium *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform.* loquens de iis, quibus competit Jus electionis: « Monet, » ut in primis meminerint nihil se ad Dei gloriam, » et populorum salutem utilius posse facere, » quam si bonos Pastores, et Ecclesiae gubernandae idoneos promoveri studeant; eosque » alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores, et Ecclesiae magis » utiles ipsi judicaverint, non quidem precibus » vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis praefici » diligenter curaverint. » Et *cap.* 18. *ejusdem sess.* 24. *de reform.* expresse decernit, ut in delectu Parochorum Episcopus digniorem prae caeteris etiam dignis eligat: « Peracto deinde examine re- » nuncientur quotquot ab his idonei judicati fue- » rint, aetate, moribus, doctrina, prudentia, et » aliis rebus ad vacantem Ecclesiam gubernan- » dam opportunis. Ex hisque Episcopus eum eli- » gat, quem caeteris magis idoneum judicaverit. Atque illi, et non alteri collatio Ecclesiae » ab eo fiat, ad quem spectabit eam conferre. »
Insuper addens etiam Patronos teneri ad praesentandum Episcopo pro Beneficiis curatis, quem digniorem judicaverint: « Si vero Jurispatronatus 21
» Ecclesiastici erit, ac institutio ad Episcopum, » et non alium pertineat, is, quem Patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus judicabit, Episcopo praesentari teneatur, ut ab » eo instituatur; cum vero institutio ab alio, » quam ab Episcopo erit facienda, tunc Episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem Patronus ei praesentet, ad quem institutio spe-
» ctat. » Hic S. Pius V. in *Constit.* inc. *In conferendis Beneficiis*, Jus appellationis ad Metropolitanum, Sedemve Apostolicam concedit illi, qui se Episcopi judicio, et electione laesum existimabit, ut cognita injustitia, electio minus digni annulletur in favorem dignioris. « Ut autem non solum di- » gnis, sed magis idoneis repertis juxta ejusdem » Concilii Decretum ... Parochiales Ecclesiae conferantur, volumus, et eadem auctoritate decernimus, quod si Episcopus minus habilem, postpositis magis idoneis, elegerit, possint ii, qui » rejecti fuerint, a mala electione hujusmodi ad » Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus, aut exemptus fuerit, ad viciniorem Ordinarium, uti nostrum, et Sedis hujusmodi de- » legatum, aut alias ad ipsam sedem Apostolicam appellare, ac praeelectum ad novum examen coram ipso appellationis Judice, et ejus » Examinatoribus provocare, et constito de prioris eligentis irrationabili judicio, eoque revocato, Parochialis magis idoneo per eumdam » Judicem appellationis auctoritate nostra ... con- » feratur. » Ad hoc potissimum etiam facit pro- 22
positio 45. inter damnatas ab Innocentio XI. *die* 2. *Martii* 1679. his verbis: « Cum dixit (Conc. » Triden.) eos alienis peccatis communicantes mor- » taliter peccare, qui nisi quos digniores, et Ec- 23

(*) Proposito dubio, an aliquando eligi possit indignus ad quaevis Beneficia, quando scilicet alias eligendus esset indignissimus, e quo Ecclesiae gravissima mala imminerent, affirmativam sententiam, tanquam satis probabilem, sustinet cum Lugo, et Lesio P. Gerunda *de Episc. tom.* 2. *lib.* 6. *disp.* 6. *cap.* 2. *n.* 22. *cum seqq.* et Diana *P.* 11. *tr.* 4. *resol.* 38. Immo licere eligere in Parochum, vel Episcopum hominem plane improbum, infamem et concubinarium, quando nullo modo reperitur alius idoneus ad ministranda Sacramenta, docet Peyrinus *tom.* 1. *de subdito qu.* 1. *cap.* 31. §. 3. *concl.* 3. Sed contrarium mordicus defendit Malderus *in* 2. *tr.* 9. *cap.* 2. *dub.* 6. et Thomas Hurtadus *var. tom.* 2. *tr.* 12. *cap.* 1. §. 5. *n.* 1472. (*Edit. Barbiell.*)

» clesiae magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promoveant, Concilium, vel primo videtur » per hos digniores non aliud significare velle, » nisi dignitatem eligendorum sumpto comparativo pro positivo; vel secundo locutione minus » propria ponit digniores, ut excludat indignos, » non vero dignos, vel tandem loquitur tertio, » quando fit Concursus. »

24 Accedit ratio, quia cum in collatione Beneficiorum praefertur minus dignus digniori, fit acceptio Personarum in re gravi, ut docet S. Thomas 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad* 3. praeferendo enim Personam dignam digniori pro motivo praeferendi acceptatur aliquid velut causa, quod causa non est, et circumstantia nihil conferens ad causam substituitur pro circumstantia conferente ad causam; et per hoc D. Thomas 2. 2. *q.* 185. *art.* 3. adducit haec verba S Hieronymi: « Quidam non quaerunt » eos in Ecclesia columnas erigere, quos plus co- » gnoscunt Ecclesiae prodesse, sed quos ipsi a- » mant, vel quorum sint obsequiis deliniti, vel » dediti, vel pro quibus majorum quispiam roga- » verit, (ut deteriora taceam) qui ut Clerici » fierent, muneribus impetrarunt; hoc autem per- » tinet ad acceptionem Personarum, quae in ta-
25 » libus est grave peccatum. » Unde qui in conferendis Beneficiis, praesertim Curatis, per acceptionem Personarum, aut alio simili motivo dignioribus minus dignos anteponunt, non minus rei
26 fiunt, ac si ea pretio venderent. Hinc a Sanctis Patribus idipsum semper fuit damnatum, ut patet per laudata verba S. Hieronymi adducta a S. Thoma, et per sequentia verba S. Augustini *Epist.* 167. *alias* 29. *num.* 18. ubi exponens haec verba S. Jacobi Apostoli *cap.* 2. *num.* 1. *Epist. suae Catholicae: Nolite in Personarum acceptione habere fidem Domini Jesu Christi gloriae*, sic ait: « Nec » sane, quantum arbitror, putandum est leve esse » peccatum in Personarum acceptione habere fi- » dem Domini Nostri Jesu Christi, si illam di- » stantiam sedendi, ac standi ad honores Eccle- » siasticos conferamus. Quis enim ferat eligi di- » vitem ad sedem honoris Ecclesiae, contempto
27 » paupere instructiore, atque sanctiore? » Tum quia habentes Jus eligendi, non sunt Domini Beneficiorum Ecclesiasticorum, sed tantum *dispensatores Mysteriorum Dei*, seu Jurium spiritualium; juxta Divum Paulum 1. *ad Corinth.* 4. sicque tenentur Jure naturali, atque vi officii dispensationis consulere bono communi, sive Ecclesiae omni meliori modo; eo vel maxime, quod dispensationes spiritualium principalius ordinantur ad utilitatem communem, juxta eumdem Divum Paulum 1. *ad Corinth.* 12. *Unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem.* Atqui hoc non praestant, quando ad Ecclesiam, et regimen animarum scienter eligunt minus dignum, praetermisso digniori, et magis idoneo, adeoque etc. « Non audeo tamen » asserere (subdit hic Josephus Maria Maraviglia » *Lege* 165. *Prudentiae Episcopalis*) Non audeo » tamen asserere, quod affirmant Cajet. Salon. » Molin. Gouttierez, Vasquez, Fernandez, et alii » apud Dianam *tract.* 4. *miscell. resolut.* 210. *fol.* » 150. Episcopos illos, qui spectatis omnibus re- » quisitis etiam per examen non conferunt Bene- » ficia dignioribus, teneri singulis annis ad resti- » tutionem eorum fructuum, quibus fruuntur » minus digni, cum censeantur dignioribus sur- » repti, quia jam per Concursum jus adquisierant; » suppono enim jus ad Beneficia oblinenda esse » aequale in omnibus concurrentibus dignis, licet » fortasse non dicatur aequale in comparatione » digniorum, qui videntur jus amplius habere, » quam soli digni, cui tamen juri supplere potest » vis, et liberum arbitrium, quod a plerisque » conceditur Episcopis, eligendi dignos etiam in » comparatione digniorum, quae electio, si fiat, » cum sit secundum justitiam, non imponit Epi- » scopis aliquam restituendi obligationem. Addi- » tur, quod secundum doctrinam obligantem Epi- » scopos ad restitutionem, si in Beneficiis Curatis » omittant digniores, non imponitur eadem obli- » gatio in aliis Beneficiis, et tamen digniores sem- » per retinent ad illa jus intrinsecum majus, ra- » tione majoris dignitatis; nec videtur disparra- » tione juris, et justitiae; unde colligitur, quod » si non est obligatio restitutionis in Episcopis » pro aliis Beneficiis, neque sit pro Curatis, et » ad summum posset dici cum aliquibus, Episco- » pos peccare contra debitum fidelitatis, ratione » malae administrationis ex officio, si dignis post- » ponerent digniores, quod tamen neque ita facile » admittendum est. In foro tamen externo collatio » Beneficii Curati digno facta praetermisso di- » gniori, hoc conquerente, et probante solet re- » vocari; et affert Diana *l. c.* declarationes Sa- » crae Rotae *in una Tudensi* 18. Aprilis 1603. » coram Sacrato, *et in una Vertunensi* 18. *Decem.* » 1581. coram Gypsio, et alias ejusmodi Docto- » rum observationes ad *Decret.* Gregorii XV. quae » omnia indicant collationes ejusmodi non pro- » bari, quod testatur etiam Jo. Valerius *in diffe-* » *ren. utriusque fori.* » Haec Auctor supra laudatus. (*)

(*) Notandum primo, quod qui Beneficii Ecclesiastici collatorem jam determinatum ad conferendum alteri digniori, non vi, et fraude, sed tantum suasione, et precibus, vel etiam muneribus inducit, ut sibi, vel amico minus digno conferat, quamvis peccet, non tenetur ad restitutionem; quia relinquit collatorem in sua libertate, neque facit injuriam alteri, etiamsi ex odio id faciat, quia odium non est contra justitiam, sed contra caritatem; Lessius *lib.* 2. *cap.* 2. *dub.* 18. *num.* 128. Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *qu.* 7. *punct.* 2. Navarrus *in Manuali cap.* 17. *n.* 72. Sa *verb. Restitutio num.* 22. Sotus *de Just. lib.* 4. *q.* 6. *art.* 3. Turrianus *in* 2. 2. *tom.* 2. *disp.* 16. *dub.* 1. *num.* 5. *et* 7. Layman *Theol. mor. lib.* 3. *sect.* 5. *tr.* 2. *cap.* 7. *n.* 1. Sylvius *in* 2. 2. *D. Th. qu.* 62. *art.* 2. *q.*

28 Notanter tamen sub *num.* 18. fuit dictum *Be-*
neficiorum praesertim Curatorum ; quia loquendo
de Beneficiis simplicibus, et nullam Curam ani-
marum habentibus, non esse peccatum mortale
ipsa conferre Personis dignis omissis dignioribus,
tenent permulti Doctores, ut Garcias *part.* 7. *de*
Beneficiis cap. 17. *num.* 16. Navarrus *lib.* 2. *de*
restit. cap. 2. *num.* 172. *et* 182. Guttier. *Canon.*
quaest. lib. 2. *cap.* 11. *num.* 12. *col.* 2. Lugo *disp.*
35. *de justit. et jur. sect.* 2. *num.* 20. Lessius *lib.* 2.
de justit. et jur. cap. 34. *dubit.* 14. Laymau. *lib.* 4.
tr. 2. *cap.* 15. *num.* 8. Molina *de primogen. lib.* 2.
cap. 5. *n.* 55. Felix Potest. *tom.* 1. *part.* 2. *num.*
1358. Dians *part.* 2. *tract.* 7. *Miscellan. resolut.*
Sanchez, et alii cum Barbosa *p.* 2. *de offic. et po-*
29 *test. Episc. allegat.* 60. *n.* 103. Et ratio est, quia
neque Conc. Trid. *cit. sess.* 24. *c.* 1. *et* 18. nec S.
Pius V. *in cit. Constit.* incip. *In conferendis*, nec
dicta propositio damnata ab Iunocentio XI. *die* 2.
Mart. 1679. loquitur de Beneficiis simplicibus,
30 sed solum de Curatis. Insuper periculum tanti
mali inde non imminet; neque ex iis adeo pendet
bonum Ecclesiae, sicuti fit in Curatis: ac proinde
facilius potest excusari Elector, qui semel, atque
iterum digniorem paeternittit, dummodo alter sit
vero dignus, et idoneus. Et sic absolute Rota *p.*
10. *rec. dec.* 262. *num.* 1. dicens praecise, quod
dignus in Beneficiis simplicibus eligi potest omis-
so digniori, ex quo antiqua Jura admodum sint
dubia propter consuetudinem introductam a Papa
praeferendi in hujusmodi Beneficiis dignos di-
gnioribus, qua videtur abrogata dispositio con-
traria Innocent. III. loquens de Beneficiis non Cu-
ratis *in cap.* 1. §. *Circa, ut Beneficia sine diminu-*
tione conferant. De Jure autem Divino et naturali,
seclusa ordinatione Ecclesiae, Beneficia non vi-
dentur esse bona communia, et praemia merito-
rum; nec est praeceptum, ut dentur dignioribus,
quod si aliud diceremus, omnes fere Praelati es-
sent in statu damnationis providentes Beneficia
simplicia dignis, praetermissis dignioribus, quae
acerbissima profecto esset sententia. Hactenus
Rota *citata dec.* 262. *num.* 1. *et* 2. quae tamen *ibid.*
sub n. 8. dicit, quod tutius est etiam Beneficia
simplicia adjudicare dignioribus. (*)
Notanter etiam sub *eod. n.* 18. fuit dictum, *quan-* 31
tum in ipsis est. Nam in Beneficiis patrimonialibus,
sive quae ex primaeva fundatione, statuto, vel
consuetudine, certo personarum generi v. g. talis
Familiae, Patriae, Civitatis, seu loci conferenda
sunt, id observari debet, dummodo adsint idonei,
qui ex tali genere institui possint, non obstante
quod alii meliores, sed extranei, reperiantur; cum
dispositioni Sacrorum Canonum non repugnet,
quod ex aliqua vocata familia et natione idonei,
et habiles praeferantur extraneis; Rota *part.* 11.
recent. decis. 120. *num.* 10. *dec.* 122. *num.* 11. *et*
12. *decis.* 130. *num.* 7. Deinde quando Patronus 32
Laicus praesentat Clericum dignum ad Beneficium
etiam Curatum, tenetur eum Episcopus instituere,
non obstante quod judicet aliquem alium fore di-
gniorem; *arg. cap. Cum nobis §. His igitur*, et *cap.*
cum dilectus 32. *de election.* et Communis Doctorum.
Immo praeferendus est praesentatus a pluribus in 33
discordia Patronorum, dummodo sit idoneus, et
dignus, licet alius praesentatus sit dignior; Rota

25. *concl.* 2. Fillilucius *t.* 2. *tr.* 32. *cap.* 8. *n.* 185. et alii apud Dianam *P.* 3. *tr.* 5. *resol.* 53. *et tr.* 6. *resol.* 34. et *P.* 11. *tr.* 4. *resol.* 36.

Notandum secundo, quod qui se cognoscit minus dignum, potest se offerre ad Beneficium obtinendum, non petendo absolute, ut sibi conferatur, sed relinquendo totum judicium electori, seu collatori; ut docet Lessius *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 41. *num.* 70. Si autem in Concursu minus dignus eligatur, praetermisso digniori, potest ille sine peccato mortali Beneficium, et Cathedram acceptare. Ita Sotus *de Just. lib.* 3. *qu.* 6. *art.* 2. *post* 9. *concl.* et Turrianus *tom.* 2. *in* 2. 2. *disp.* 22. *dub.* 3. *num.* 8. qui *num.* 4. notat hoc procedere post electionem, nam ante electionem minus dignus, quando certo agnoscit ex proprio, et aliorum judicio se esse minus dignum, omnibus consideratis, non potest petere Praebendam, seu Beneficium curatum; petit enim rem injustam, quam Electores non possunt facere absque peccato simul, et damno tertiae personae. Quod juxta Ledesmam *in summa tom.* 2. *tr.* 7. *concl.* 7. *diffic.* 19. et Sylvium *in* 2. 2. *qu.* 63. *art.* 2. *concl.* 4. intelligi debet, quando certe, et manifeste alius est dignior. Nam si alterius major idoneitas sit dubia, putetque minus dignus Examinatores posse aliquid in illo advertere, ob quod eum judicent aeque dignum, non peccat bona fide se praesentans, remque totam Examinatorum judicio relinquens.

Notandum tertio, quod Examinatores non tenentur indicare digniorem, nisi Episcopus id postulet, ut faciat electionem Ecclesiae utiliorem. Ita Massobrius *in praxi, Requis.* 4. *dub.* 3. *num.* 2. Venerus *in exam. Episc. lib.* 4. *cap.* 25. *num.* 21. Lotterius *de re Benefic. tom.* 1. *lib.* 2. *qu.* 31. *num.* 98. Vivianus *in praxi juris, part.* 2. *lib.* 10. *cap.* 1. *num.* 45. et Garcias *de Benef. tom.* 2. *part.* 9. *num.* 108. *et sequ.* Certe Congregatio Concilii, apud Marxillam *lib.* 1. *tit.* 2. *cap.* 19. censuit non pertinere ad Examinatores, sed ad solum Episcopum judicare, quis ex concurrentibus ad Parochiatem sit magis idoneus, et in Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 18. tantum habetur, ut Examinatores peracto examine renuncient Episcopo quoscumque ab his idonei judicati fuerint. (*Edit. Barbiel.*)

(*) Atque haec obligatio eligendi digniorem extenditur etiam ad resignantem suum Beneficium in favorem alterius, ut tenent Navarrus in *Miscellan.* 38. *n.* 7. Sot. *de just. lib.* 3. *qu.* 6. *art.* 2. *in fin.* et Vasquez *opusc. de Benefic. cap.* 2. §. 4. *dub.* 7. *num.* 100. ubi ait: *Cavere debent renunciantes, ne praetextu consanguinitatis, vel alia via, praetextu majoris pensionis renuncient Beneficium indigno, aut saltem minus digno. Ut enim supra diximus, sicut electores, ita et renunciantes tenentur consideratis omnibus, digniorem eligere, in quo forsan plura peccata committuntur, quam advertantur.* Haec Vasquez. Sed contrariam opinionem amplexi sunt Regin. *tom.* 1. *lib.* 30. *tract.* 3. *c.* 14. *num.* 170. Lessius *lib.* 2. *c.* 34. *dub.* 13. *num.* 61. et Malderus *in* 2. 2. *tract.* 9. *cap.* 2. *dub.* 7. qui citat Cajetanum, Sa, et Salonium. Ratio est quia, cum iste resignans non sit distributor, si jure permittatur in favorem resignare, potest resignare digno, cui voluerit: neque hic est locus censensui, tanquam ad commune bonum, ex parte totius distribuendum, sed pars parti jus suum transfert. Unde patet etiam tunc collatorem non peccaturum acquiescendo resignationi factae in favorem minus digni, rejecto digniore; et sic Petrus de Aragona *in* 2. 2. *qu.* 63. *art.* 2. ait, hanc sententiam esse conformem praxi receptae, etiam ipsius Summi Pontificis. (*Edit. Barb.*)

part. 8. *tom.* 1. *decis.* 235. *num.* 7. *et part.* 19. *tom.*
34 1. *decis.* 298. *num.* 8. *et* 9. Et Patronum Laicum ad Parochialem sui Jurispatronatus non teneri praesentare digniorem, sed sufficere dignum, seu idoneum, resolvunt Lambertin. *de Jurepatronat. part.* 1. *lib.* 2. *quaest.* 10. *art.* 3. *num.* 17. Petr. Navarr. *de restit. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 150. Baun. 2. 2. *quaest.* 63. *dub.* 4. Petr. de Ledesma *in sum. part.* 2. *tract.* 7. *c.* 2. *conclus.* 7. *different.* 9. Garcias *de Beneficiis part.* 7. *cap.* 16. *num.* 19. Aloys. Riccius *in decis. Cur. Archiep. Neap. part.* 3. *decis.* 306. *num.* 4. Joan. Valer. *de differ. inter utrumque Forum verb. Electio differ.* 2. Barbosa *in c.* 18. *sess.* 24. *Conc. Trident. n.* 132. Felix Potest. *tom.* 1. *part.* 2. *cap.* 4. *num.* 1359. Et Glossa *in cap. quoniam* 3. *de jurepatronatus, verb. Qui majoribus*, et ibi Hostiens. *n.* 5. *verb. Eligitur*, et ibidem Faguan. *num.* 15. Et hanc partem non obscure approbavit Conc.
35 Trid. *sess.* 24. *cap.* 18. *de reform.* Nam ut recte ait Fagnanus *in cit. cap. Quoniam n.* 15. etsi in Parochialibus liberae collationis et Jurispatronatus Ecclesiastici jusserit digniorem esse eligendum, tamen in Ecclesiis Jurispatronatus Laicorum voluit satis esse, ut Praesentatus ab Examinatoribus Synodalibus examinetur, et idoneus repertus admittatur; ibi: *Quod si Jurispatronatus Laicorum fuerit, debeat qui a Patrono praesentatus erit, ab eisdem deputatis, ut supra examinari, et non nisi idoneus repertus fuerit, admitti.* Sunt praecisa verba Concilii.
36 Notanter pariter sub *eodem n.* 18. fuit dictum, *seu quem magis Ecclesiae utilem judicaverint*, quia non tenetur quis assumere simpliciter meliorem, sed meliorem quoad regimen Ecclesiae, qui scilicet possit Ecclesiam, et instruere, et defendere et pacifice gubernare, prout dixit D. Thomas 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *et q.* 185. *art.* 3. et expresse *quodlibet* 6. *art.* 9. *in corpore* his verbis: *Non ergo Episcopus tenetur semper dare meliori simpliciter, sed tenetur dare quo ad hoc*, quia ut dicit ibidem ipse S. Doctor, « contingit quandoque aliquem esse meliorem simpliciter, qui tamen non est melior quantum ad hoc, quod Beneficium percipiat, quia alius forte potest Ecclesiam magis juvare, vel per consilium Sapientiae, vel per auxilium potentiae, vel quia ser-
37 vivit Ecclesiae. » Unde et Conc. Trid. *sess.* 24. *c.* 1. *de reformat.* notanter monet eos a Promotoribus esse promovendos ad Ecclesias, *quos digniores, et*
38 *Ecclesiae magis utiles ipsi judicaverint.* Nam major haec dignitas est desumenda per comparationem ad bonum commune. *Contingit enim*, dicit S. Thom. 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *in corp. Contingit enim, quandoque, quod ille, qui est minus sanctus, et minus sciens, potest magis conferre ad bonum commune propter potentiam, vel industriam saecularem, vel propter*
39 *aliquid hujusmodi.* Et sic quamvis aliquis quoad aliqua sit minus dignus, tamen potest censeri esse dignus, v. g. si sit ex Patria, si sit gratior Populo, Feudatario, et hujusmodi. Unde advertendum est pro dictorum intelligentia, quod respectu 40
Beneficii Ecclesiastici obtinendi ille dicitur *indignus*, cui deest aliqua ex qualitatibus ad ministerium beneficiale requisitis, seu qui non potest satisfacere tali muneri. *Dignus* dicitur, qui habet 41
sufficientiam, omnesque qualitates ad ministerium beneficiale requisitas. *Dignior* tandem dicitur, qui 42
comparatione aliorum, majorem sufficientiam, aptitudinemque ad administrandum habere dignoscitur, quique consideratis omnibus dotibus animae, et corporis, aliisque circumstantiis futurus Ecclesiae utilior creditur.

Unde hic juvat addnecere praecipuas considerabiles qualitates, propter quas potest aliquis, caeteris paribus, censeri dignior, ut alteri praeferatur in collatione Beneficii. Primo qui est de gre- 43 44
mio Ecclesiae praefertur alteri, qui non sit de eodem gremio; et indigena seu oriundus alienigenae et forensi; *cap. Nullus* 13. *dist.* 61. ibi: « Tunc autem alter de altera eligatur Ecclesia, si de Civitatis ipsius Clero nullus (quod evenire non credimus) dignus poterit reperiri »; *cap. Obitum* 16. *eadem dist.* 61. ibi: « Commonemus etiam fraternitatem tuam, ut nullum de alia eligi permittas Ecclesia, nisi forte inter Clericos ipsius Civitatis nullus dignus (quod evenire non credimus) poterit inveniri »; *cap. Hortamur* 8. *dist.* 71. ibi: » Hortamur Christianitatem vestram juxta sanctorum Canonum instituta, ut in Ecclesiis a vobis fundatis, aliunde veniens Presbyter non suscipiatur; » *cap. Ne pro defectu* 41. *de elect.* ibi: « De persona idonea ipsius quidem Ecclesiae, vel alterius, si digna non reperiatur in illa, canonice ordinare; » *cap. Bonae memoriae* 4. *de postulatione Praelat.* ibi: « Nec vellemus ei praeficere alienum. » Et Regul. Cancellariae 17. *de concurrentibus in data*; ibi: « Et similiter caeteris paribus, oriundus non oriundo, et Dioecesanus non Dioecesano praeferantur, » et Rota *p.* 3. *decis.* 61. *num.* 1. *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 337. *n.* 2. *part.* 12. *decis.* 160. *num.* 6. *part.* 17. *decis.* 293. *num.* 18. et S. Thomas 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad* 4. *in fine*, ubi ad hoc propositum adducit illud *Deuteronomii* 17. *Non poteris alterius gentis hominem facere Regem, qui non sit Frater tuus;* praesumitur enim indigenam, et patritium propriam Civitatem, et Ecclesiam magis diligere, et a populo plus amari, ut dicit S. Thomas *loc. cit.* bis verbis: *Ille qui de gremio Ecclesiae assumitur, ut in pluribus consuevit esse utilior, quantum ad bonum commune, quia magis diligit Ecclesiam, in qua est nutritus.*

Secundo, praefertur ille, de cujus bonis fundata est Ecclesia; *cap. hortamur* 8. *dist.* 71. ibi: 45
« Hortamur Christianitatem vestram juxta sanctorum Canonum instituta, ut in Ecclesiis a vobis fundatis, aliunde veniens Presbyter non suscipiatur, » et Glossa *in cap. Neminem* 1. *dist.*

70. *verb. sive possessionis*, ibi: » Quia potius sunt » illi Clerici Instituendi, de quorum bonis fundata est Ecclesia, » *arg. cap. Cum adeo* 17. *de Rescriptis;* et *cap. Cum in Officiis* 7. *de Testamentis;* Rota *part.* 3. *decis.* 232. *num.* 13.

46 Tertio, inserviens Ecclesiae, et benemeritus ejusdem praefertur non inservienti; Rota *part.* 10. *decis.* 171. *num.* 5. *et* 6. *part.* 17. *decis.* 252. *num.* 14. servitium enim Ecclesiae valde attenditur;
47 Rota *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 584. *num.* 3. Eo vel maxime, quia debet talis Persona quaeri, quae possit residere in loco, et curam Ecclesiae per seipsam valeat exercere; *cap. Quia nonnulli* 3. et *cap. Relatum* 4. *de Clericis non residentibus;* sicuti praesumitur de benemeritis Ecclesiae, et ei solitis in-
48 servire. Immo si statutum Ecclesiae mandet, ut ejus Beneficia debeantur eidem inservientibus, tunc collatio praedictis debetur; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 337. *num.* 1.

49 Quarto, Doctor, seu graduatus praefertur non Doctori, et non graduato; Rota *part.* 3. *decisione* 61. *numero* 3. *part.* 10. *decisione* 171. *numero* 15. *part.* 12. *decisione* 62. *numero* 9. Regul. *Cancellariae* 17. *de concurrentibus in data*, ibi: *Alias graduati non graduatis, aut inter graduatos magis graduati, ac inter aequaliter graduatos prius gra-*
50 *duati, Beneficiorum assecutione praeferantur.* Nisi gradus Doctoratus fuerit assecutus lite pendente; Rota *part.* 10. *decisione* 171. *numero* 19. Nota tamen gradum in Theologia non facere quem esse
51 praeferendum Sacerdoti; Rota *ib. num.* 18. Quinimmo gradus Baccalaureatus obtentus ab habentibus facultatem conferendi, si studiis laureatus non incubuerit, non juvat ad praelationem; Rota *part.* 11. *decis.* 240. *num.* 4.

52 Quinto approbatus ad curam animarum, praefertur non approbato; Rota *part.* 11. *decis.* 232.
53 *num.* 11. *part.* 22. *dec.* 62. *num.* 8. Exercitium enim Curae animarum, et administrationis Sacramentorum valde attenditur ad effectum praelationis; Rota *part.* 11. *dec.* 225. *num.* 2. *dec.* 295. *num.* 7. et praecipue in Beneficiis Curatis; Rota *part.* 12. *dec.* 160. *num.* 7.

54 Sexto Confessarius approbatus ad audiendas Confessiones praefertur non approbato, neque habenti facultatem illas audiendi; Rota *part.* 11. *dec.* 295. *num.* 6. *part.* 12. *dec.* 62. *num.* 6.

55 Septimo, non Beneficiatus praefertur Beneficiato; Rota *part.* 3. *decis.* 62. *num.* 4. *part.* 11. *dec.* 210. *n.* 22. *et dec.* 295. *num.* 8. *part.* 12. *dec.* 160. *n.* 3. *et dec.* 177. *n.* 2. *et dec.* 301. *num.* 9. *part.* 17. *dec.* 393. *num.* 19. Regul. Cancellariae 17. *de concurrentibus in data;* ibi: *Non Beneficiati Bene-*
56 *ficiatis Beneficiorum assecutione praeferantur.* Praesertim ubi non Beneficiatus sit pauper in concursu Beneficiati; Rota *part.* 10. *dec.* 356. *num.* 3. Fortius vero si Beneficia plura, et magni valoris possideat Rota *part.* 12. *decis.* 120. *num.* 5. *et* 9 Pauper enim praefertur in concursu divitis; Rota *part.* 12. *decis.* 160. *num.* 2. *dec.* 177. *n.* 3. *part.* 17. *dec.* 393. *num.* 19. *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 584. *n.* 2. juxta text. *in cap. Is cui* 19. *de Praebend. in* 6. not. Gloss. *in cap. Dudum* 14. *de Election. verb. Intitulatam.*

Octavo, Senior praefertur juniori; Rota *part.* 3. *dec.* 61. *num.* 1. *part.* 10. *dec.* 171. *n.* 4. *part.* 11. *dec.* 225. *num.* 2. *et dec.* 232. *num.* 10. *part.* 12. *dec.* 160. *n.* 4. Major enim aetas majorem arguit prudentiam, experientiam, et maturitatem; Rota *part.* 12. *dec.* 62. *num.* 3. et ideo in Beneficiis obtinet praelationem; Rota *part.* 11. *dec.* 294. *num.* 3. *et dec.* 296. *sub. n.* 4. 57

Nono, praesens in Curia praefertur absenti; *Regula Cancellariae* 17. *de concurrentibus in data*, ibi: *Ac inter Personas alias in Curia praesentes absentibus ab ea... Beneficiorum assecutione praeferuntur;* Rota *p.* 3. *dec.* 219. *num.* 5. *part.* 18. *dec.* 238. *n.* 9. *par.* 17. *dec.* 252. *num.* 17. *et dec.* 393. *num.* 20. *par.* 18. *tom.* 2. *decis.* 461. *num.* 2. *et seq.* 58

Decimo, Nobilis praefertur minus nobili. Rota *par.* 3. *dec.* 61. *num.* 7. *et dec.* 219. *num.* 5. *par.* 18. *tom.* 2. *dec.* 461. *num.* 2. *et seq. et dec.* 584. *num.* 2. 59

Undecimo, Sacerdos praefertur non Sacerdoti; 60
Rota *part.* 3. *decis.* 61. *num.* 4. *part.* 12. *dec.* 62. *num.* 4. *et dec.* 160. *num.* 4. Etiamsi Beneficium 61
non sit Sacerdotale; Rota *part.* 12. *dec.* 62. *num.* 5. *et dec.* 240. *num.* 5. Sacerdos etiam repertus habilis semper praefertur simplici Clerico; Rota *part.* 16. *dec.* 203. *num.* 5. Quandoque tamen prae- 62
fertur Clericus etiam factus immediate ante examen, si caeteris doctior, et habilior ab Examinatoribus reputetur, quando Constitutio Synodalis disponit, ut Beneficium habere debeat, qui alios scientia praecellit, Rota *p.* 19. *tom.* 1. *dec.* 115. *num.* 11.

Duodecimo, Sacerdos antiquior praefertur Sa- 63
cerdoti juniori. Rota *part.* 11. *dec.* 225. *num.* 1. *et decis.* 269. *sub num.* 4. *par.* 11. *dec.* 62. *num.* 6. nisi agatur de Beneficio, in quo solum requiri- 64
tur, quod quis sit Presbyter, et idoneus. Rota *part.* 2. *dec.* 481. *n.* 1.

Inhabiles, et incapaces ad Beneficia Ecclesia- 65
stica assequenda sunt: Primo Haeretici, eorumque fautores, receptores, defensores, nec non Filii eorum usque ad secundam generationem, *cap. Quicumque* 2. *de Haereticis in* 6. §. *Haeretici autem*, ibi: « Haeretici autem, credentes, receptores, » defensores, et fautores eorum, ipsorumque Fi- » lii usque ad secundam generationem ad nullum » Ecclesiasticum Beneficium, seu Officium publi- » cum admittantur: Quod si secus actum fuerit, » decernimus irritum, et inane. » Sic etiam Schis- 66
matici; *arg. cap. Quia diligentia* 5. *de election*, ubi electio Schismatici ad unionem Ecclesiae redeun-

tis dispensatione solum permittitur confirmari, ac notat Abbas *ibid. num.* 1. et Barbosa *num.* 2. et alii; Paulus IV. *in Constitut.* incip. *Cum ex Apostolatus* edita 15. *Kalendas Martii* 1559. in qua statuitur, ut Haeretici, et Schismatici, ultra sententias, et poenas a variis Pontificibus inflictas sint ipso Jure privati omnibus Ecclesiis, etiam Cathedralibus, Metropolitanis, Parochialibus, ac quibuscumque Dignitatibus, et Beneficiis Ecclesiasticis; S. Pius V. in *Constit.* etiam incip. *Cum ex Apostolatus* edita 6. *Kalend. Februarii* 1567. reservavit Sedi Apostolicae Beneficia propter Haeresim vacantia, declaravitque illa non comprebendi in impetrationibus, in quibus modus vacationis propter crimen Haeresis non sit expressus. Gregorius XIII. in *Constitut.* incipien. *In Ecclesia,* edita *Idibus Novembris* 1580. decrevit dispositiones Beneficiorum factos Apostolica, vel ordinaria auctoritate in Personam Haereticorum, aut ab eis descendentium, vires, et effectum non habere, et Be-
67 neficia hujusmodi uti prius vacare. Unde licet Concilium Constantiense habilitasset Schismaticos ad Beneficia conferenda, vel obtinenda, et illius dispositio sublata non esset ex Concilio Latera-
68 nensi; tamen cum in hoc contrarium decernat Paulus IV. S. Pius V. et Gregorius XIII. *in citat. constitutionibus,* standum erit illorum Extravagantibus tamquam posterioribus. Ad hoc enim, ut *Constitutio* posterior tollat priorem Conciliarem, non est opus, ut specialiter deroget Concilio Generali, quia haec derogatio requiritur tantum in Privilegiis, et Literis gratiae, juxta textum in *cap. Ex part.* 3. *de Cappell. Monachor.* et *cap. Eam te* 4. *de aetate, et qualitate.* Non autem in *Constitutionibus,* quae fiunt per modum legis universalis, ut est casus in *cap. Licet* 1. *de Constitutionibus,* et *ibi* Glossa, Archidiaconus, et omnes notant *communiter.*

Secundo, incapaces sunt ad Beneficia, qui illa 69
obtinent ad preces Haereticorum, et ipso facto privati sunt, si obtinent, et inhabiles fiunt ad alia, *cit. c. Quicumque* 2. *de Haereticis in* 6. §. *ad haec* ibi: « Ad haec quoscumque Viros Ecclesiasticos, » qui ad preces hujusmodi pestilentium Perso» narum, dignitates, Personatus, et quaecumque » alia Ecclesiastica Beneficia sunt adepti, ex nunc » privamus taliter acquisitis, volentes, quod tales » et habitis careant perpetuo, et si receperunt illa » scienter, ad alia, vel similia nequaquam in po» sterum admittontur. »

Tertio, inhabiles, et incapaces ad Beneficia 70
sunt excommunicati excommunicatione majori, Suspensi, et Interdicti, et collatio Beneficii, sicuti et electio ad illud, nulla est, ipsoque Jure irrita, si fiat excommunicato excommunicatione majori, vel Suspenso, aut Interdicto, prout patet ex *cap. Cum dilectus* 8. *de consuetudine, cap. Ad haec* 1. *de Postulatione Praelator.* et *cap. Postulasti* 7. *de Cle-*
ric. excommunicat. (*) Dicitur notanter: *Excom-* 71
municatione majori, quia si Beneficium conferatur excommunicato excommunicatione minori, vel hic ad illud eligatur, collatio, aut electio non est ipso Jure irrita, sed solum irritanda per sententiam Judicis, ut colligitur *ex cap. Si celebrat* 10. *de Clerico excommun. ministrant.* Ubi de excommunicato excommunicatione minori dicitur, *si tamen scienter talis electus fuerit, ejus electio est irritanda;* et consequenter non est ipso Jure irrita, cum hoc nuspiam alibi sit expressum, simulque haec materia veluti odiosa, et poenalis sit restringenda; Barbosa *in cit. cap. si celebrat num.* 3. Pirbing *De Clerico excommunic. ministrant. n.* 47. Passerinus *cap.* 25. *de election. num.* 475. Suarez *disp.* 24. *de Censuris sect.* 2. *n.* 2. Lessius, et alii. (**)

(*) Qui Beneficium confert excommunicato, praeter excommunicationem minorem, quam incurrit ipso jure, suspenditur a collatione ejusdem Beneficii, ut ita puniatur in eo, in quo peccavit; *cap. Cum in cunctis,* §. *Clerici de electione:* a collatione vero aliorum Beneficiorum, non est ipso jure suspensus, sed post binam monitionem suspendi debet, ut habetur *in cap. Postulasti, de Clerico excomm. ministr.* Sayrus *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 3. Cornejo *in* 3. *par. tract.* 5. *de excomm. disp.* 10. §. 7. *dub. unic. quaest. ult.* (*Edit. Barbiell.*)

(**) Unde propter illa verba: *Si tamen scienter talis electus fuerit,* tuetur Avila *part.* 2. *cap.* 6. *disp.* 12. *dub.* 4. *concl.* 4. electionem ad Beneficium excommunicati excommunicatione minori non esse irritandam, si electores illam ignoraverint, ne vocula illa *scienter* sit omnino superflua, ut de facto esset, si electio talis excommunicati adhuc cassanda esset, sive ignoranter, sive scienter facta fuisset ab electoribus. Glossa tamen *in cit. cap. ult. ver. scienter,* vult vocem illam *scienter* referri non ad electores, sed ad ipsum electum, ita, ut sensus illorum verborum sit: Si tamen scienter talis, id est sciens minorem suam excommunicationem, atque inhabilitatem, electus fuerit, irritandam esse ejus electionem, sive sciverint electores, sive ignorarint; ignorantia enim electorum non facit eum habilem, et causa in *hoc cap.* signata nihilominus remanet. Aliam quaestionem subdit Glos. *loc. cit.* an scilicet qui talem scienter eligunt, priventur voce, seu jure eligendi; et respondet affirmative §. *de elect. cum in cunct.* et *cap. scriptum in fin.* Glossam sequuntur Alterius *de cens. tom* 1. *disp.* 4. c. 2. §. *Requiritur etiam,* et Richardus in 4. *dist.* 18. *art.* 7. *qu.* 4. Sed opinio negativa magis arridet Sebastiano a Bononia *tract. de elect. part.* 2. *cap.* 2. *dub.* 61. *num.* 12. et Gordono *tom.* 2. *lib.* 7. *quaest.* 11. *cap.* 4. §. 3. n. 26. quibus adhaeret Diana *P.* 5. *tr.* 9. *resol.* 132.

Obiter hic notandum primo, absolutum pro foro interno, si, antequam pro foro externo absolvatur, obtineat Beneficium, posse tuta conscientia illud retinere, quia vere, et valida fuit collatio quoad forum internum, siquidem facta fuit non excommunicato pro foro interno. Ita docent P. Suarez *tom.* 5. *disp.* 4. *sect.* 7. *num.* 27. Trullench *in Bull. Cruc. lib.* 1. §. 7. *cap.* 2. *dub.* 11. *num.* 2. apud Mendo *de Bull. Cruc. disp.* 25. *num.* 129. Esto possit ille accusari apud Judicem, qui privare ipsum potest Beneficio, eo quod non judicet de occultis, et collatio Beneficii facta excommunicato sit nulla; ille autem erat pro foro externo excommunicatus, *cap. postulastis, de clerico excommunicato;* Covarruv. in *cap. Alma mater par.* 1. §. 7. *num.* 1. *et communis.* Consequenter ad dicta absolutus pro foro interno, pro illo faciet fructus suos, si Beneficium habeat.

Notandum secundo, si excommunicato conferatur a Pontifice Beneficium, et in Rescripto, aut Bullis Apostolicis apponatur ea Clausula, quae juxta stylum Curiae solet

72 Quarto, Irregulares sunt inhabiles, et incapaces; *cap. Henricus* 2. *de Cleric. pugnantibus in duello cap. si celebrat.* 10. *de Clerico excommunic. ministrant.* Et *cap. ex literis* 2. *de Clerico non ordinato ministrante ;* et colligitur *ex* c. *Praecipimus* 10. *dist.* 34. et *cap. Non confidat.* 59. *dist.* 50. ubi irregulares etiam a susceptione Ordinum repelluntur; Rota *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 602. *num.* 15. *part.* 12. *decis.* 210. *num.* 11. Immo neque possunt beneficia optare; Rota *cit. part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 602. *num.* 16. Et collatio ipsis facta est ipso Jure nulla; Rota *part.* 5. *decis.* 291. *n.* 6.

73 Quinto, Inhabiles, et incapaces sunt infames; ex Regula 87. *Juris in* 6. ibi: *Infamibus portae non pateant dignitatum ;* Rota *part.* 12. *decis.* 305. *n.* 6.

74 Sexto, inhabiles, et incapaces sunt furiosi, seu mentecapti; Rota *part.* 2. *decis.* 190. *num.* 3. Laborantes morbo caduco, Rota *part.* 2. *dec.* 236. *num.* 2. Spurii, Rots *part.* 16. *decis.* 43. *num.* 2.

75 Septimo, Inhabiles, et incapaces sunt Simoniaci; *cap. Si alicujus* 59. *de election. cap. Nobis fuit* 27. *de Simonia. Extravagant. Cum detestabile , de Simonia inter communes ;* S. Pius V. in *Constit.* incip. *Cum primum.* Et in alis incip. *Intolerabilis;* Rota *Part.* 12. *decis.* 305. *num.* 2. *et decis.* 396.
76 *num.* 5. Sodomitae. S. Pius V. in *Constit.* incip.
77 *Horrendum.* Stupratores; Rota *part.* 17. *decis.* 323.
78 *num.* 30. Omnesque indigni, inhonesti, et hujusmodi; Concil. Lateranense IV. *cap.* 30. Concil. Coloniense IV. *p.* 1. *cap.* 4. Concil. Senonense *in decretis morum cap.* 8. *cap. Grave nimis* 29. *de Praebend.* Concil. Trident. *sess.* 22. *cap.* 4. *de reformatione.*

79 Octavo, incapaces sunt Beneficiorum Clerici uxorati; Conc. Lateranense III. *in appendice cap. Si qui Clericorum* 1. *cap. Sane* 2. *cap. Quod a te* 3. *de Clericis conjugatis.*

80 Nono, pueri ante decennium incapaces sunt Beneficiorum; Concil. Lateranense III. *in appendice tit. Quibus , et quando cap.* 1. Concil. Senonense *in decretis morum cap.* 8. *et* 9. Conc. Lateranense IV. *cap.* 30. Concil. Ravennat. II. *sub Clement. V. cap.* 16. *cap. Super inordinata* 35. *de Praebendis* Sed ex Conc. Trident. *sess.* 23. *cap.* 6. *de reformat.* quilibet Clericus est incapax Beneficii
81 *ante annum* 14. Et Beneficii Curati est incapax qui non habet annos 25. Idem Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat. Vid. verb. Ætas num.* 10. 11. 12. *et seq.* ubi assignatur Ætas pro quolibet
82 Beneficio requisita. Insuper Beneficii curati est incapax, qui nescit loqui in idiomate illius nationis, in qua habere vult curam; Urbanus VIII. *Constit.* 6. incip. *Sanctissimus cap.* 20.

Decimo, Filii illegitimi Clericorum in Ecclesiis, ubi eorum parentes habent Beneficia, vel ante habuerunt, quodcumque Beneficium obtinere non possunt; sic expresse Concil. Trid. *sess.* 25. *de reformat. cap.* 5. ibi: « Ut paternae incon- 83
» tinentiae memoria a locis Deo consecratis, quos
» maxime puritas, sanctitasque decet, longissimo
» arceatur, non liceat Filiis Clericorum, qui non
» ex legitimo nati sunt Matrimonio, in Ecclesiis,
» ubi eorum Patres Beneficium aliquod Ecclesia-
» sticum habent, aut habuerunt, quodcumque
» etiam dissimile Beneficium obtinere, nec in di-
» ctis Ecclesiis quoquomodo ministrare, nec pen-
» siones super fructibus Beneficiorum, quae pa-
» rentes eorum obtinent, vel alias habuerunt,
» habere, » et colligitur *ex cap. Ad praesentiam* 2. *cap. Cum decorem* 15. *etc. Ad abolendam* 16. *de Filiis Presbyterorum.* Et haec prohibitio procedit 84
non solum de filiis illegitimis Presbyterorum in Sacerdotio genitis, sed etiam de naturalibus procreatis ante Clericatum parentum, prout a Sacra Congregatione Concilii fuisse decisum refert Garcias *part. 7. de Beneficiis cap.* 3. *n.* 15. et sequitur Barbosa *de offic. et potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 45. *num.* cum aliis.

Undecimo, Filii etiam Legitimi Clericorum ne- 85
queunt immediate succedere in Beneficiis paternis; *cap. Quoniam* 10 c. *Ad extirpandas* 11. *cap. Michael* 13. *de Filiis Presbyteror.* Rota *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 12. *sub n.* 1. dicitur tamen notanter *immediate succedere* , quia filius legitimus non prohibetur patri mediate succedere, si videlicet post patrem intercesserit alia Persona media, cui Beneficium illud collatum fuit; *c. Ex transmissa* 7. *de Filiis Presbyteror.* tunc enim cessat species successionis haereditariae, quae est motivum prohibitionis, cum tales haereditariae successiones fuerint semper reputatae iniquae, detestabiles, ac Sacris Canonibus inimicae, ut *cap. Apostolica* 7. *caus.* 8. *q.* 1. *cap. Ad extirpandas* 11. *de Filiis Presbyteror. et cap. Accepimus* 2. *de pactis.* Et dicitur etiam 86
notanter *succedere* , quia aliud Beneficium dissimile non prohibetur Filio legitimo habere in eadem Ecclesia, in qua Pater ministrat; textu claro *cap. Ad haec* 12. *de Filiis Praesbyteror.* Immo po- 87
test Filius legitimus praesse Ecclesiae, in qua Pater sine Titulo quandoque ministravit, textu expresso *cap. Constitutus* 8. *de Filiis Presbyteror.* Alias autem solus Papa potest dispensare, ut Fi- 88
lius etiam legitimus in Ecclesia paterna; seu Beneficio a Patre praehabito immediate succedat; texto evidenti *cap. Dilectus* 17. *de Filiis Presbyteror.* Immo hac Pontificia dispensatione indiget 39

apponi nempe Pontificem absolvere eum, cui Beneficium indulget, ab omni censura, ad effectum dumtaxat ejusmodi rescripti consequendum, validam fore Beneficii obtentionem, cum tunc temporis, quando Beneficium obtinet, et perducit Rescriptum ad effectum, ille non sit excommunicatus, sed absolutos, esto illico in censuras reincidat, et quoad alia eis ligatus sit. Ita Garcias *de Benefic. par.* 7. *cap.* 13. *a n.* 59. Barbosa *de Clausul. clausula* 179. (*Edit. Barbiel.*)

Filius legitimus ad succedendum immediate Patri etiam in Beneficio de Jurepatronatus; ad quod in fundatione sunt vocati proximiores de genere; Sac. Congr. Concil. 23. *August.* 1631.

90 Duodecimo, Filii, ac Nepotes offendentium Cardinales efficiuntur inhabiles ad Ecclesiastica Beneficia obtinenda, textu expresso *cap. Felicis* 5. *vers. Quod si quis praedictorum, de poenis in* 6.

ADDITIONES AUCTORIS

91 Beneficia Ecclesiastica saecularia conferri nequeunt Canonicis Regularibus Lateranensibus, aut SS. Salvatoris, absque indulto Apostolico; Benedict. XIV. *tom.* 1. *Bull. Constit.* 135. incip. *quod inscrutabili;* vide verb. *Concursus art.* 1. *a*
92 *num.* 38. *ad* 56. Beneficia Curata, aut residentialia conferri nequeunt Presbyteris, aut Clericis Congregationis Missionis. Idem *Constit.* 69. incip. *Quo magis* §. 4.

93 Beneficiorum Parochialium, et Vicariarum tam saecularium, quam Regularium capaces esse Canonicos Regulares Praemonstratenses, etiam non intercedente Apostolica dispensatione, definit idem Pontifex in *Bulla* 33. *tom.* 3. inc. *Oneroso.*

94 De filiis illegitimis Clericorum circa Beneficia parentum in eadam Ecclesia etc. vide verb. *Irregularitas.*

95 Filius legitimus consequi prohibetur Beneficium a Patre praehabitum; esset enim species hae-
96 reditariae successionis. Nihil tamen vetat, quominus Pater possit obtinere Beneficium a filio praehabitum. Quod verum est etiam de Patre respectu Beneficii a filio illegitimo obtenti, ut ex responsione S. Congregationis; De *Synodo Dioec. lib.* 13. *cap.* 24. §. 15. *nov. edit.*

97 Illegitimi autem filii quoad hoc etiam illi censentur, qui postmodum legitimati sunt, non vero illi, qui post subsequens matrimonium legitimati habentur, ut partim ex Decretis Sac. Congr. partim ex Fagnano; *ibid.* §. 16.

98 Num vero filio obtinere Beneficium fas sit, quod Pater quidem habuit, sed ab eo transivit in tertium, et ab isto in eumdem filium; respondetur, filio legitimo id quidem non prohiberi; *ex cap. ad*
99 *extirpandas, de fil. Presbyter.* illegitimis vero non licet, ut ex Bulla Clementis VII. et responsis S. Congr. *ibid.* §. 18.

100 Nepos vero legitimus ex patre illegitimo natus obtinere avi Beneficium non vetatur, ipso licet avo vivente, ut ex responsis S. Congreg. et Rotali Decisione; *ib.* §. 19.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

101 Agit Auctor *a num.* 1. *ad. num.* 42. de qualitatibus de jure requisitis in iis, quibus Beneficia sunt conferenda, et primo loco recenset legitimitatem. Primis vero Ecclesiae saeculis non solum nulla erat sanctio, quae illegitimos arceret ab Ordinibus, et ministeriis Ecclesiasticis; sed expresse jure cautum erat, illegitimos admitti debere ad Ordines, ac dignitates Ecclesiasticas, dummodo moribus, ac virtute commendarentur, quia creditum fuit, non paternam, sed propriam culpam quemcumque condemnare debere. Confer Christian. Lup. *tom.* 3. *scholior.* Saeculo decimo- 102
primo Urbanus II. in Ecclesia statuit, ut Filii Presbyterorum sacris Ordinibus non initiarentur, nisi aut in Cornobiis, aut in Canonica Regulari religiose fuerint conversati, ut ex ejus Canone apud Gratian. *distinct.* 57. *can.* 1. apposite notant Hericourt *in Leg. Eccles. suo ordin. restit. par.* 3. *cap.* 4. *artic.* 2. *in princip.* et Vanespen. *jur. Eccles. univ. part.* 2. *tit.* 10. *cap.* 3. *num.* 4. Deinde Patres 103
Concilii Pictaviensis sub Paschali II. successore Urbani II. hanc prohibitionem protraxerunt ad quoscumque illegitimos, sive ex Presbyteris, sive ex Laicis procreatos, ut ex *canon. dict. Conc. relat. in cap.* 1. *decretal. de Fil. Presb.* praeter allegatos monet Gonzal. *in comment. ad d. cap.* 1. *de Fil. Presb.* idque non ex rationibus illis, quae vulgo afferuntur, sed ut obviam irent potentiae Comitum, et Baronum, qui filios suos illegitimos Ecclesiis obtrudebant, quod grande praebebat scandalum, ut observat Bohemer. in *animadvers. ad Fleur. Instit. Jur. Eccles. part.* 1. *cap.* 11. §. 8. *lit.* Vide etiam de his omnibus Rotam *in Hildesimen. Manutentionis* 17. *Martii* 1740. §. 23. *coram R. P. D. Elephant.*

Possunt vero illegitimi minores Ordines, tum 104
Beneficia, quibus non imminet cura animarum, ex Episcopi dispositione obtinere; *c.* 18. *de Filiis Presbyt.* dummodo non agatur de Beneficiis in Ecclesiis, in quibus Patres habeant, aut habuerint Beneficia; *c.* 2. *et seq. eod.*

Requisitum Clericatus Auctor affert secundo 105
loco. Canones tam antiqui, quam recentiores a *Beneficiis veris*, et rebus Ecclesiae possidendis, et administrandis semper Laicos amoverunt. Per id 106
temporis, quo Ordines a Beneficiis minime fuerunt sejuncti, Episcopi Laicis probatae vitae conferebant Ordinem Ecclesiasticum simul et Beneficium, eos in ordinatione ipsa describendo inter matricularios Clericos de proventibus certae Ecclesiae viventes. At ex quo introducta fuit separatio Be- 107
neficiorum ab Ordinibus, nonnisi Clericis prima saltem tonsura initiatis *mera Beneficia Ecclesiastica* donarunt. Laicis pauperibus distribuebant Beneficia *non mera* ob portionem redditnum communium eis debitam, scilicet bona Beneficiorum temporalia sine aliquo spirituali jure vel ministerio, ut erant praedia Ecclesiastica Beneficiario, vel precario nomine concessa; Gagliard. *de Benefic. cap.* 9. *a num.* 3. *ad num.* 11.

In Beneficiis de jurepatronatus licet Patronis 108

praesentare Laicos, sub conditione, *dummodo Clericatus intra tempus datum ad praesentandum superveniat.* An vero valida sit collatio Beneficii
109 facta cum clausula: *Si quamprimum ad Clericatum fuerit assumptus*, tum an valida sit collatio Beneficii facta eo die, quo quis ordinatus fuit, necnon de aliis id genus quaestionibus consule Ventrigl. *in Prax. tom.* 2. *adnot.* 7. *a num.* 8. *ad plur. sequent.*
110 De requisito aetatis disserit Auctor tertio loco. Nihil vero antiqui Canones de aetate statuisse videntur. Sed eam prudenti Episcoporum arbitrio reliquerunt, quum Apostolus 1. *ad Timotheum cap.* 4. scripserit: *Nemo adolescentiam tuam con-*
111 *temnat.* Quo factum est, ut primis saeculis Ecclesiae Summi Pontifices, et cum primis Siricius *in can. Quicumque*, et Zosimus *in can. In singulis dist.* 77. pueros ab infantia in Ecclesiasticis Ministeriis, ante pubertatem inter Lectores etiam, et Exor-
112 cistas adscriptos probaverint. Ex quo vero tempore certa aetas praefinita in Ecclesia fuit ad Beneficia, tum de varia in hoc aetatis requisito disciplina, consule Gagliar. *de Benefic. d. cap.* 9. *a num.* 17. *ad num.* 20. Conferenda etiam sunt, quae diximus in addit. ad verbum *Ætas*
113 De coelibatu quarto loco, et de literis quinto loco, verba facit Auctor. At ne nimii simus, tum de his, tum de eo, an Beneficia conferri possint dignis, omissis dignioribus, adi Gagliard. *d. tract.*
114 *d. cap.* 9. *a num.* 26. *ad plur. sequen.* Solent quandoque a fundatoribus nonnullae etiam Beneficiis praescribi qualitates, *Doctoratus*, *Sacerdotium*, et alia id genus. Sed de qualitatibus hisce plures, easque utiles quaestiones alibi discutiemus.
115 De praelatione in Beneficiis tractat Auctor *a n.* 44. *ad num.* 64. et quidem plene. At nihilominus sequentia addenda censuimus.
116 Qualitas Filii unius ex Patronis, quae in concursu extranei praelationem tribuit, eumdem effectum haud operatur concurrente altero, qui sit de sanguine Fundatoris, et in pari gradu
117 ipsi Fundatori. Quod dicitur, in discordia Patronorum praeferendum esse Praesentatum a Masculo Praesentato a Foemina, id procedit quando Praesentatio facienda est a Masculo, et Foemina unitim per modum Collegii, non item quando Patroni uti singuli praesentant, ut si Patronatus pro una parte pertineat ad Masculum, et pro altera parte ad Foeminam. Rota *in Colonien. Personatus* 19. *Januarii* 1748. §. 7. *et seq. cor. Illustriss. Molin.*
118 Praerogativa sanguinis et qualitatis patronalis praelationem neutiquam tribuit, si concurrat alter consanguineus, qui si non actu, habitu sit Patronus, ut in Patronatu gentilitio est filius, qui post mortem Parentis in illud est successurus; Rota *in Brundusina Beneficii* 20. *Martii* 1747. §. 9. et in confirmatoria 19. *Junii ejusdem anni* §. 12. *coram Reverendissimo P. D. Bussio Decano.*

Si fuerit dictum, ut in Jurepatronatus semper 119
magis conjunctus, et magis idoneus praeferatur, is est praeferendus, qui praerogativa senii, virtutum, et Sacerdotii alterum vincit. Major idonei- 120
tas utrum attendenda sit respectu Personae, an respectu Beneficii? Qualitas originis, aut domicilii, aut paupertatis, an attendatur ad effectum praelationis? Adi Rotam *in Romana Beneficii* 26. *Junii* 1744. *cor. bo. mem. Peralta. Impress. Romae* 1783. *To.* 2. *apud Barbiellini.*

Denique Auctor *a num.* 65. *ad finem* de iis dis- 121
serit, qui inhabiles sunt ad Beneficia assequenda. De filiis illegitimis Clericorum, qui in Ecclesiis, in quibus Patres habent, vel habuerunt Beneficia, prohibentur habere quodcumque Beneficium, tum de Filiis etiam legitimis Clericorum, qui nequeunt immediate succedere in Paterna Beneficia, consulo Murg. *de Benefic. q.* 3. *a n.* 611. *ad plur. sequent.* late de utroque hoc argumento disserentem.

Illud hic non est omittendum, quod probata 122
qualitate sororia inter duas Ecclesias, illegitimus assequi haud potest Beneficium in una Ecclesia, sororia, si ejus Pater Beneficium habeat in altera Ecclesia sororia. Rota *in Caesaraugustana Canonicatus* 2. *Julii* 1742. *cor. Reverendissimo P. D. Bussio Decano.*

ADDITIONES CASINENSES

Beneficia saecularia Saecularibus sunt confe- 123
renda, et regularia Regularibus, non Novitiis, sed professis expresse. Saecularia vero dari possunt Novitiis. Covar. *in cap.* 2. *de Test.*

Beneficia, quae a Regularibus fuerunt guberna- 124
ta quadraginta annis, fiunt regularia, et e contra. Barbos. *de Jur. Eccl. l.* 3. *c.* 4.

Beneficia sacerdotalia debent conferri Sacerdo- 125
tibus actu, neque in hoc dispensare potest Episcopus, etiam cum consensu patroni. Conc. Trid. *sess.* 25. *cap.* 5.

Valetne Beneficii collatio facta ab Episcopo pu- 126
tativa. R. affirmative in errore communi.

ARTICULUS VI.

BENEFICIA QUOAD PLURALITATEM, ET INCOMPATIBILITATEM.

Pluralitas Beneficiorum est prohibita eidem 1
Personae cujusvis dignitatis, etiamsi Cardinalatus honore fulgeat; Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 17. *de Reformat.* ibi: « Cum Ecclesiasticus Ordo » pervertatur, quando unus plurium Officia occu- » pat Clericorum, sancte Sacris Canonibus cau- » tum fuit, neminem oportere in duabus Eccle- » siis conscribi. Verum quoniam multi improbae » cupiditatis affectu se ipsos, non Deum, decipien- » tes, ea quae bene constituta sunt, variis artibus

» cludere et plura simul Beneficia obtinere non » erubescunt, sancta Synodus debitam regendis » Ecclesiis disciplinam restituere cupiens, prae» senti decreto, quod in quibuscumque Personis » quocumque titulo, etiamsi Cardinalatus honore » fulgeant, mandat observari, statuit ut in poste» rum unum tantum Beneficium Ecclesiasticum » singulis conferatur. « Et colligitur ex Concil. Lateranensi III. » in appendice tit. Uni plura » cap. 2. et cap. Sanctorum 2. dist. 70. et cap. » Singula 1. dist. 89. cap. Presbyteros 38. caus. » 16. q. 1. cap. Clericus 1. cap. Clericum 2. caus. » 21. quaest. 1. et cap. Quia in tantum 5. de » Praebend. « ubi Alexander Tertius dicit, quod » multitudo Praebendarum Canonibus inimica » dissolutionis materiam, et evagationis inducit, » certumque continet periculum animarum. Et » Extravagant. Execrabilis, de Praebendis, « ubi Joannes XXII. sic declamat contra pluralitatem Beneficiorum obtinentes, ibi: » Unde inter caetera » inconvenientia subscripta sequuntur, quod » videlicet interdum unus, qui unum quamvis » modicum vix Officium implere sufficeret, plu» rimorum sibi vindicet stipendia quae multis » litteratis viris vitae puritate, ac testimonio » bonae famae pollentibus, qui mendicant, pos» sent abunde sufficere, aequa distributione col» lata. Habentibus ipsa paratur vagandi materia, » divinus cultus minuitur, Hospitalitas in ipsis » Beneficiis debita non servatur. Et dum non sunt » sui in uuaquaquo regione Rectores, Ecclesiarum » detrahitur commodis, et bonori, quae carentes » defensorum auxilio in Juribus suis, et liber» tatibus, multipliciter collabuntur, et ruinis » patent aedificia nobilia, quae magnificentia » extruxerat decessorum. Et (quod amarius est » dolendum) animarum cura negligitur, et » vitiorum sentibus fomentum periculose prae» betur. »

4 Pluralitas Beneficiorum ab eodem simul retentorum redditur incompatibilis generatim loquendo ex duplici capite, scilicet vel quia ipsa Beneficiorum Institutio non permittit, ut plura ab eodem administreutur; vel quia unum eorum ad bonestam Beneficiati sustentationem sufficit, nam tunc plura Beneficia, licet caeteroquin compatibilia, simul
5 retineri nequeunt. Quod incompatibilitas plurium Beneficiorum ab eodem simul retentorum, oriatur primo ex ipsa Beneficiorum institutione talem pluralitatem in eodem non permittente, patet aperte in Beneficiis, quae vel Jure communi, vel ex consuetudine, statuto, seu fundatione, continuam residentiam personalem postulant, ut sunt duo Episcopatus, duae Parochiae, duae Dignitates, duo Canonicatus, aut duo bujusmodi officia Ecclesiarum Cathedralium, et Collegiatarum personalem residentiam requirentia, juxta Conc. Trident. *Sess.* 24. *de reform. juncto cap. Quia nonnulli* 3. *et cap. Inter quatuor* 10. *de Cleric. non residentib.* Quia enim nullus in duobus locis simul existere, atque personaliter residere potest, sequitur evidenter, quod sint incompatibilia, ac proinde simul ab eodem retineri non possint Beneficia illa, quorum quodlibet requirit continuam residentiam personalem; *arg. cap. Ad haec.* 13. *cap. Praeterea* 14. *cap. Cum non ignores* 15. *etc. De multa* 27. *de praebend.* et expresse Rota *p.* 1. *dec.* 124. *part.* 6. *dec.* 703. *num.* 3. Et quod incompatibilitas 6
Beneficiorum oriatur etiam ex secundo capite, scilicet ex eo quod unum ipsorum ad honestam Beneficiati sustentationem sufficiat, licet caeteroquin de se sint compatibilia in eodem, habetur clare ex Trid. *sess.* 24. *cap.* 17. *de reformatione*, ubi praemissa illa generali ratioue, quod » Ecclesiasticus Ordo pervertatur, quando unus » plurimorum officia occupat Clericorum... sta» tuit ut in posterum unum tantum Beneficium » Ecclesiasticum singulis conferatur, quod qui» dem si ad vitam eius cui confertur, honeste » sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus » aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque » personalem residentiam non requirat, eidem » conferri, « et colligitur *ex cap. Conquerente* 6. *de Clericis non residentib. et cap. cum teneamur* 6. *de Praebend.* in quorum ultimo habetur etiam ad mandatum Papae non esse providendum illi de Beneficio, *qui aliud Beneficium habeat, de quo valeat commode sustentari, nisi forte in Literis ipsis de hoc mentio habeatur;* et expresse Rota *part* 19. *tom.* 1. *dec.* 281. *num.* 18. *et Annotat. ad decis.* 254. *num.* 66. 67. 68. *part.* 9. *tom.* 1.

Unde retiuens sine justa dispensatione plura 7
Beneficia, quorum unum sufficiat ad sui bonestam sustentationem, peccat mortaliter et est in statu damnationis aeternae. Sic expresse Glossa communiter recepta *in cap. Dudum* 34. *de electione verb. retinere*: ibi: « Nota quod qui habet plura » Beneficia, quorum alterum per se sufficeret, » non potest sine mortali peccato retinere aliud, » et colligitur *ex c. Quia in tantum* 5. *de Praebendis,* ubi Alexander tertius dicit quod *multitudo Praebendarum Canonibus inimica .... certum continet periculum animarum:* et ex Conc. Trident. *sess.* 2. *c.* 17. ubi praemissa plurium Beneficiorum retentionis prohibitione, dicit quod qui improbae cupiditatis affectu plura Beneficia simul obtinere non erubescunt, non Deum, sed se ipsos decipiunt; ibi: *Se ipsos, non Deum decipientes.* Cujus dispositioni, dicit Barbosa *de offic. et potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 62. *num.* 2. *Cujus dispositioni si quis contrafacere intenderit, mortifere peccabit, et vivet in statu damnationis;* et sic tenet S. Bernardus *Epistol.* 271. *ad Comitem Theobaldum, et lib.* 3. *de consideratione ad Eugenium Papam cap.* 6. Abbas *in cit. cap. Dudum de election.* num. 36. Navarrus *cap.* 25. *Manual.* 125. Azorius *p.* 1. *l.* 6. *cap.* 10. *q.*

1. *et* 7. asserens pluralitatem Beneficiorum, quo-
rum unum honestae Clerici sustentationi sufficiat,
Jure etiam naturali damnatam esse; Sylvester
verb. Beneficium cap. 4. *quaest.* 1. *in fin.* Piasecius
in praxi. Episcopal. par. 2. *cap.* 5. *art.* 3. *num.* 83.
Layman, Parisius, Sannig. aliique fere communi-
ter cum Reiffestuel. *lib.* 3. *tit.* 5. *de Praebend. n.*
214. et Fagnan. *in cap. Quia in tantum* 5. *de Prae-*
8 *bend. num.* 16. Unde concludendum est cum Divo
Bernardo relato a Divo Thoma *quodlib.* 9. *art.* 15.
Qui non unus, sed plures est in Beneficiis, non unus,
9 *sed plures erit in suppliciis.* Et de facto multa ha-
bentur horribilia exempla eorum, qui propter plu-
ralitatem Beneficiorum aeternaliter damnati sunt,
ut referunt Joannes Geylerus *in navi fatuorum,*
turb 27. Villadiego, et alii *cit. in annot. ad decis.*
90. *n.* 29. *et in annot. ad dec.* 254. *n.* 68. *part.* 9.
tom. 1. *Rotae Romanae.*

10 Nec valet, quod se excusent illi, qui insatiabili
siti deglutiunt plura Beneficia Ecclesiastica sub
fragili praetextu, quod illa impetraverint a Papa,
ideoque a tali pluralitate a Jure, et a Tridentino
prohibita, dicantur dispensari, et a quaecumque
in contrarium facientia sublata, maxime stante
in Literis Apostolicis clausula *non obstantibus etc.*
11 *vel motu proprio;* Non valet, inquam quia ut so-
lide cavetur *in annot. ad dec.* 90. *n.* 69. *et seq. par.*
9. *tom.* 1. *Rotae Romanae recentior.* respondetur
ad praedictum effectum imaginarium tale clypeum
hoc pro nihilo deservire, quia Jura, et Concilium
Tridentinum nullatenus prohibent collationem
plurium Beneficiorum, sed retentionem, ut ad-
vertit Rota *coram Cardin. Serafin. dec.* 774. *sub
num.* 3. *vers. non facere etc.* ubi etiam testatur id
jam fuisse resolutum per Eminentiss. DD. Cardi-
nales Sac. Congregat. Concil. et sic Rota in aliis
causis receptum, et deinde ita etiam fuit dictum
coram Buratto *dec.* 248. *num.* 2. *vers. Quod vero
ad Beneficium simplex.* Addo etiam decisionem in
causa *Assisiensi Beneficiorum* 9. *Martii* 1587. *co-
ram Orano* §. 1. *vers.* Conc. Trident. *sess.* 14. *cap.*
17. *de reformat. prohibet retentionem, non autem as-*
12 *secutionem plurium Beneficiorum.* Quod enim Cle-
ricus dispensatus ad plura Beneficia recipienda
non censeatur dispensatus ad illa retinenda, re-
spondit Rota *coram Clement. VIII. dec.* 223. *num.*
26. *vers. dispensatus ad obtinendum, non est dispen-
satus ad retinendum etc. p.* 1. *divers.* et melius fuit
resolutum coram Innoc. X. *decis.* 528. *a num.* 1.
ibi: « Licet illius vigore potuisset successive re-
» cipere plura Beneficia, illa tamen simul retine-
» re non poterat. » Idem quoque fuit ponderatum
cor. Ubaldo dec. 369 *n.* 2. *vers. quia erat dispensa-
tus ad obtinendum, non autem ad retinendum etc.*
quas decisiones deinde Rota secuta est *coram Coc-
cino decis.* 302. *n.* 26. *part.* 4. *recent. tom.* 2. ibi:
« Fuit dispensatus, ut plura reciperet Beneficia,
» quo casu datur quidem acquisitio, sed non re-
» tentio etc. » quia vere aliud est retinere, et
aliud acquirere; idque fortius est dicendum in
materia strictae interpretationis, prout est dero-
gatio, unde non discedendum a propria signifi-
cationе verborum. Eo vel maxime quod ex *cap.* 13
Quamvis 5. *de Praebend. in* 6. *Quamvis plenissima
sit alia de Beneficiis interpretatio facienda, Literae,
tamen super obtinendis Beneficiis impetratae, debent
(cum sint ambitiosae) restringi.*

Nec juvat dicere Papam super dicta retentione 14
tacite dispensasse, dum in ultima, seu in ultimis
provisionibus Apostolicis fuerint narrata omnia
Beneficia prius obtenta; Nam contra hanc opinio-
nem est textus rotundus *in cap. Non potest.* 21.
§. *final. de Praebend. in* 6. ibi: « Cum vero tibi
» (non obstante quod aliud Beneficium obtinere
» noscaris) a Sede praedicta de aliquo Beneficio
» provideri contigit, per hoc tecum, ut primum
» Beneficium cum secundo retinere valeas, non
» intelligitur dispensatum; Hoc enim solum ope-
» ratur praefata expressio, quod facta tibi gra-
» tia nequeat subreptitia judicari. » Per quem te- 15
xtum adeo clarum, et alias rationes, quas adducit,
ita firmiter tenet Navarr. *in suo Tract. de oratio-
ne cap.* 12. *Miscell.* 16. *num* 64. *et* 65. ubi subdit
in hoc decipi plures credentes ex tali narrativa
dispensatos remanere, et quod si sua Sanctitas
plura obtinenti Beneficia, alia de novo concedit,
non ideo intentionem habet dispensandi contra
dictum Decretum, sed quia credit, quod omnia
Beneficia ad congruam supplicantis sustentatio-
nem necessaria sint, et quod aliter Confessarii
non absolvent eos, nisi prius talia Beneficia non
necessaria ad sui congruam sustentationem di-
miserint, vel firmo animo dimittere proposuerint;
Videatur Jacob de Graff. *in suis aureis decisionibus
cas. consc. lib.* 2. *decis.* 97. *num.* 34. ibi: *Non debet
Confessarius absolvere habentem plura Beneficia, quo-
rum unum sufficiat etc.* et insuper sequitur Navarr.
in praedicto loco. Et eandem opinionem sequitur
Ignat. de Salc. *in addit ad prax. Bernard. cap.* 42.
in gloss. ibi: *quamvis simplicia ;* Emanuel. Rodriq.
in summa cap. 31. *num.* 2. Alfons. Hojed. *in tract.
de incompatibilitate Benef. part.* 2. *cap. ultim. num.*
72. *vers. expressio facta de Beneficio obtento, cen-
setur facta ad evitandum subreptionem etc.* ubi etiam
inquit id probare *textum in cap. Gratia, de Rescri-
ptis in* 6. et alios DD. per eum allegatos, et Re-
buff. *in praxi titul. de dispensat. ad plura Beneficia
qu.* 9. *n.* 18. Paris. *de resignat. lib.* 4. *q.* 9. *n.* 34.

Nec valet etiam pro excusatione adducere pe- 16
ne universalem consuetudinem, quia, ut passim
fatentur Doctores, consuetudo in contrarium, eti-
am immemorabilis non excusat coram Deo reti-
nentes plura Beneficia, quorum unum ad honestam
eorum sustentationem sufficit. Talis enim con-
suetudo esset irrationabilis, utpote contraria Juri 17
naturae, essetque nutritiva peccati, cum inducat

vagationis, ambitionis, et avaritiae materiam, et
nimis diminuat divinum cultum per exclusionem
plurium Personarum, quae pluries legerent Mis-
sas, pluries horas Canonicas recitarent, et pluries
Choro, seu Ecclesiae assisterent, ubi unus solus
pluribus cumulatus Beneficiis, non nisi semel ho-
18 ras Canonicas recitat, Missam legit etc. Insuper
esset talis consuetudo eversiva intentionis Fun-
datorum, qui quia voluerunt esse plures in Ec-
clesia Ministros, plura fundarunt Beneficia, et plu-
rima alia absurda, et inconvenientia induceret una
cum tantis incommodis, et damnis Ecclesiarum
ad longum enumeratis *in Extravagant. Joann. XXII.*
incip. *Execrabilis, de Praebend. relat. etiam inter*
19 *communes eodem titul.* Unde de simili consuetudi-
ne sic merito statuitur *in cap. consuetudinem* 1. *de*
consuetudine in 6. *Consuetudinem, quam in vestra*
Ecclesia asservatam asseritis tanto tempore, quod
in contrarium memoria non existit .... corruptelam
(cum sacris sit inimica Canonibus, et de ambitionis
radice processerit) merito reputantes, eam auctoritate
Apostolica reprobamus, et sic cum potius sit cor-
ruptela, et sit causa tantorum malorum, nullo
unquam tempore induci poterit; *c. Cum venerabilis*
7. *c. Cum ex parte* 10. et *c. Cum tanto* 11. *de consue-*
tudine. Ita expresse tenet Abbas *in c. Quia in tantum*
5. *de Praebend. n.* 2. et fusius *in cap. Extirpandae*
consuetudinis 30. §. *Qui vero, de Praebend. num.* 36.
20 Ubi optimis rationibus concludit consuetudinem
obtinendi plura Beneficia simplicia, etiam perso-
nalem residentiam non requirentia, si unum sit
sufficiens ad honestam Beneficiati sustentationem,
esse corruptelam, et irrationabilem, et ideo im-
praescriptibilem. Et videtur ex mente *S. Thomae*
quolibet 9. *art.* 15. dum dicit Jura antiqua pro-
hibentia pluralitatem Praebendarum continere Jus
naturale, et ideo non posse per contrariam con-
suetudinem abrogari. Idemque tenet Fagnan. *in*
c. Quia in tantum 5. *de Praebend. num.* 17. *et* 19.
Alphonsus Hojeda *Tractatuum tom.* 15. *part.* 1.
tract. de incompatibilitate Benefic. cap. 19. *num.* 9.
Parisius *lib.* 5. *de resignat. Benefic. quaest.* 6. *num.*
115. *et seq.* Piasecius *in praxi Episcopali part.* 2.
cap. 5. *art.* 3. *num.* 83. Barbosa *par.* 3. *de offic. et*
potest. Episcop. allegat. 62. *num.* 9. asserens cum
multis, quod opposita consuetudo sit contraria
Juri naturali, neque excuset a peccato mortali, poe-
nisqua aeternis, licet excusari possit a poenis
temporalibus. Divus Antoninus 2. *part. tit.* 3. *cap.*
1. Tiraquel. *de poenis temp. cap.* 42. *num.* 4. *et se-*
quent. Pirhing *lib.* 3. *titul.* 5. *de Praebend.* n. 127.
Reiffenstuel *eodem lib. et titulo num.* 215. Sannig
eodem lib. et titulo cap. 2. *num.* 1. Garcias *de Bene-*
ficiis part. 11. *cap.* 5. *num.* 270. Bertach. *verb.*
Beneficiorum sufficientia; Bossius *in suis moralibus*
tom. 1. *de Beneficiis titul.* 7. §. 1. *num.* 31. ubi di-
cit quod retinere plura Beneficia, cum unum est
sufficiens ad commodam sustentationem, repugnat
rationi naturali, et rationi naturali simpliciter non
potest derogari per consuetudinem. Et sic plurimi
alii cum *annotat. ad dec.* 254. *num.* 420. *et sequent.*
part. 9. *tom.* 1. Rotae Romanae.

Quodnam autem Beneficium in specie debeat 21
censeri sufficiens pro honesta Beneficiati susten-
tatione, nullibi in Jure reperitur definitum. Unde 22
cum ob diversitatem casuum una certa regula
statui non possit, istud relinquitur prudenti Ju-
dicis arbitrio paulo plus, vel minus aestimandum,
considerata qualitate Personarum, conditione loco-
rum, temporumque diversitate, aliisque similibus
circumstantiis, ex allegatis a Rota *coram Buratto*
dec. 247. *num.* 4. *argum. cap. Sciendum* 1. *cap. Re-*
gulae 2. et *cap. Necesse* 3. *dist.* 29. Et in effectu hanc 23
tradit normam Navarr. *in Miscellan. orat. cap.* 62.
num. 146. et affertur in annotat. *ad dec.* 254. *num.*
357. *et seq. part.* 9. *tom.* 1. Rotae Romanae. Pri- 24
mo Beneficium dicitur sufficiens simplici Clerico,
et sano, si ad minus sufficiant redditus ad alen-
dum mediocriter se, et unum ministrum, et unum
coquum focarium, et ad conducendam habitatio-
nem sibi necessariam. Secundo Beneficium dicitur 25
sufficiens Nobili etiam inferioris gradus, et Magi-
stro Theologiae, seu Doctori Legum mediocris li-
teraturae, si sufficiant redditus ad alendum se, et
duos ministros, et unam equitaturam, et unum
coquum focarium, et ad conducendam habitatio-
nem digniorem ea, qua eget Clericus. Tertio Be- 26
neficium dicitur sufficiens Nobili mediocris ordi-
nis puta Filio, vel Fratri Baronum, vel Viceco-
mitum etc. vel Magistro, et Doctori excellenti,
si sufficiant redditus ad alendum se, quatuor mi-
nistros, unum coquum, et unam equitaturam, et
ad conducendam habitationem digniorem ea, qua
egent supradicti. (*)

Quarto dicitur Beneficium sufficiens Nobili, pu- 27
ta Filio, vel Fratri Ducis, Marchionis, vel Comi-
tis etc. si fructus sufficiant ad alendum se, octo
ministros, duas equitaturas, et unum coquum, et
habitationem splendidiorem praedictorum. Caete-
ris autem paribus plus pro congrua, et honesta
sustentatione competit Episcopo, quam Archidia-
cono, Archipresbytero, Decano, vel Praeposito;
plus istis quam Canonico simplici, plus Canonico
Cathedralis, quam Ecclesiae Collegiatae; plus Pa-
rocho, quam simplici Beneficiato non Canonico,
prout recte advertunt Doctores communiter; *arg.*
c. Clerici omnes 10. *caus.* 1. *q.* 1. *c. Vulterana* 25.
caus. 12. *q.* 2. *c. De multa* 28. *de Praebend.* et *cap.*

(*) Quae hic de congrua Beneficiarii Sustentatione ex familiae nobilitate desumpta Auctor interserit, haud optime congruunt iis, quae saepe a Sacris Canonibus hac de re sancita sunt. Consule Conc. I. Mediolan. sub S. Carolo. (*Edit. Rom. an.* 1767.)

Consuluit 9. *dist.* 74. in quorum ultimo specialiter plus assignatur Presbytero, quam Diacono Beneficiato; quod idem docet Glossa *in c. Clerici omnes* 10. *caus.* 1. *q.* 2. *vers. Meritum.*

28 In defectu autem Judicis prudenter arbitrantis pro sufficientia ad congruam Beneficiati sustentationem, relinquitur ipsius Beneficiati conscientiae, ut Deum prae oculis habendo, judicet, an ipsi unum Beneficium sufficiat, recto corde advertens, quod Deum omnia inspicientem fallere non possit; Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellar. glos.* 15. *num.* 39. Rota *part.* 19. *num.* 2. *decis.* 532. *num.*
29 2. *et* 27. In ipsa tamen judicanda Beneficii sufficientia, non debet haberi ratio bonorum Patrimonialium Clerici Beneficiati, quia potest Clericus habens Beneficium, et Patrimonium vivere de redditibus Beneficii, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth. c.* 9. *Nescitis, quoniam qui in Sacrario operantur, quae de Sacrario sunt, edunt, et qui Altari deserviunt, cum Altari participant;* et juxta illud Matthaei c. 10. *n.* 10. *Ita et Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere;* hoc est, ut Ecclesiae Ministri victum, et vestitum suum ab Ecclesia recipiant, temporalem laborum suorum mercedem accipiendo, non ut actum misericordiae ab ea factum, sed ut Jus eis a natura, Deoque ipso concessum, sive divitiis affluant, sive non, de iis indiscriminatim, ut patet, loquentibus Christo, et ejus Apostolo; et etiam *Canone Cum secundum* 16. *de Praebend.* his verbis: *Cum secundum Apostolum, qui Altari servit vivere debeat de Altari, et qui ad onus eligitur, non debeat repelli a mercede;* patet a simili, ut *Clerici vivere debeant de Patrimo-*
30 *nio Jesu Christi, cujus obsequio deputantur.* Unde potest Beneficiatus vivere de Beneficio, et Patrimonium suum, fructusque ejus sibi reservare, nam, inquit Apostolus *citat.* 1. *ad Corinth. cap.* 9. *Quis militat stipendiis suis unquam?* Et sic tenent Doctores passim cum Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 62. *num.* 11. Covarr. *cap.* 1. *de testamentis num.* 2. *et sequent.* et Piasec. *part.* 2. *praxis Episcopalis cap.* 5. *art.* 3. *n.* 86. ubi dicit hanc communem sententiam. (*)

31 Cum justa, rationibili, et legitima Papae dispensatione possunt licite retineri simul plura Beneficia etiam sub eodem tecto, et de se incompatibilia; *cap. De multa* 28. §. *final. de Praebend.* ibi: *Circa sublimes tamen, et literatas Personas, quae majoribus sunt Beneficiis honorandae, cum ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam poterit*
32 *dispensari.* Papa enim in quibuscumque Beneficiis plenissimam habet potestatem, plenariamque dispositionem; *cap. Licet* 2. *de Praebend.* ibi: « Licet Ecclesiarum, personatuum, dignitatum, » aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum noscatur Pontificem pertinere etc. » Et *Clementina Unic. Ut lite pendente cap.* 1. *final.* ibi: « Salva tamen in » praemissis omnibus Romani Pontificis potestate, ad quem Ecclesiarum, Personatuum, dignitatum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum plena, et libera dispositio ex suae pote-
» statis plenitudine noscitur pertinere. » Et hoc 33
quia Beneficia de Jure positivo Ecclesiastico sunt introducta, et singulae Ecclesiae singulis Presbyteris divisae: *cap. Ecclesias unic. q.* 1. *caus.* 13. ibi: *Ecclesias singulas singulis Presbyteris dedimus etc.* Unde cum Papa secundum plenitudinem 34
potestatis de Jure possit super Jus dispensare, *cap. Proposuit* 4. *de concessione Praebend.* ibi: *Qui secundum plenitudinem potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare;* stat clarum quod Papa ex rationabili, et justa causa possit super pluralitate quorumcumque Beneficiorum dispensare; Rota *par.* 4. *tom.* 1. *decis.* 337. *num.* 1. et *p.* 14. *decis.* 298. *num.* 5. Ipsa enim Pontificia dispensatione 35
attenta, Beneficia inter se incompatibilia censentur compatibilia, et eorum incompatibilitati derogatum; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 6. *num.* 1.

Dicitur notanter, *cum justa rationabili, et* 36
legitima Papae dispensatione, quia licet Papa in iis, quae sunt Juris positivi humani possit valide dispensare, etiam sine causa, cum ipse sit supra tale Jus *ex cap. Proposuit* 4. *de concessione Praebend.* ac proinde sola ejus voluntas stet pro ratione, cum de factis ejus judicare non liceat; *cap. Nemini* 30. *caus.* 17. *quaest.* 4. Quia tamen 37
dispensatio facta sine causa non meretur dici dispensatio, sed potius dissipatio, ut inquit S. Bernard. *lib.* 3. *de Consider. ad Eugenium Papam* praecisis hic verbis: « Non prohibeo dispensare, » sed dissiparo, et non sum tam rudis, ut ignorem vos positos dispensatores, sed in aedificationem, non in destructionem, ubi necessitas » urget, excusabilis dispensatio est: ubi utilitas » provocat, laudabilis dispensatio, utilitas dico » communis, non propria, nam cum nihil horum » est, non fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. » Hinc non possunt licite retineri plura 38
Beneficia simul incompatibilia cum dispensatione Papae sine rationabili causa concessa praesertim ad instantiam partis, ut colligitur *ex cap. De multa* 28. *de Praebend.* ubi dicitur posse Pontificem dispensare super pluralitate Beneficiorum incompatibilium, non sine justa ratione, sed cum rationabili causa, ibi: *Cum ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam poterit dispensari.* Un- 39
de quatenus Papa dispenset sine justa causa dicendum est, aut fuisse precum importuna instantia victum, juxta *cap. detestanda* 2. *de concessione Praebend. in* 6. ibi: *Quae per importunitatem nimiam, per quam non concedenda multoties concedun-*

(*) Tutam hanc sententiam esse nemo inficiabitur, communem autem dixerit nemo. Confer Clar. Thomassin. *Vet. et nov. Eccl. disciplinae P. III. l.* 3. *c.* 3. *et seq.* (*Edit. Rom. an.* 1767.)

tur, et per ambitionem improbam, ut plurimum extorquentur, aut per falsas narrationes fuisse deceptum, ac proinde non subsistente causa rationabili per supplicantem allegata, nec subsisteret dispensatio Pontificia, veluti subreptitie, vel obreptitie obtenta: *cap. Sede* 15. et *cap. Super*
40 *literis* 20. *de Rescriptis.* Et quod plura retinens Beneficia incompatibilia non sit tutus in conscientia, et apud Deum, si retineat, ex dispensatione a Papa concessa sine causa, et ad favorem tantum Beneficiati, lato et solide confirmatur pluribus Sanctorum Patrum oraculis, Theologorum, et Canonistarum auctoritatibus plena manu congestis in *annot. ad decis.* 234. *a num.* 145. *usque ad num.* 191. *par.* 9. *tom.* 1. Rotae Romanae, ubi omnes una voce conclamant, quod cum sit contra Jus divinum, et naturale, ut unus habeat plura Beneficia, nisi justa causa id excuset, et Pontifex non possit saltem licite dispensare in iis, quae sunt Juris divini naturalis, nisi ex justa causa, quae deformitatem, seu inordinationem tollat, ut patet
41 in votis, et juramentis. Per hoc teneatur retinens plura Beneficia resignare ea, quae secundum statum suum ei non sunt necessaria, vel in qui-
42 bus justa causa dispensandi non intervenit. Quando autem Papa non ad instantiam partis, sed motu proprio cum aliquo dispensat, ut possit simul retinere plura Beneficia incompatibilia, tunc praesumendum est ex justa causa se moveri ad dispensandum, et quod juste ex legitima causa dispensaverit, etiamsi de ipsa non constet, cum semper sit verosimile Summum Pontificem Jus observare, nam ipse est Justitia loquens, et Lex animata, ideoque praesumendum est regulariter pro facto Papae, quod ex justa causa moveatur in suis actionibus; *cap. Proposuit* 4. *de concessione Praebend. cap. In praesentia* 6. *de renuntiatione cap. si Papa* 6. *dist.* 40. *Glossa in cap.* 2. *Ad aures, de tempore ordinandi et in cap.* 2. *de majorit. et obedient.* Geminian. *in Canon. Lege Imperotorum, dist.* 10. *col.* 5. *in princip. vers. Dicit tamen;* Abbas *in cap. In causis n.* 2. *de sententia, et re judicata;* Felinus aliique plurimi *citati in annotatio. decis.* 254. *n.* 272. *et sequent part.* 9. *tom.* 1. *Rotae Romanae;* et sic pluries Rota Romana, et praesertim in *causa Gerunden. Scribaniae* 21. *Maji* 1638. *corom Merlino, inter impressas decis.* 278. *num.* 24. ibi: *Et causa semper praesumitur in gestis per Summum Pontificem.* Hinc ratiocinata est Rota *in causa Forosemproniensi et Eugubina, seu nullius Emphyteusis,* 16. *Junii* 1636. *coram Coccino,* §. *Hinc inferendo,* ut quod fit a Papa, ab ore Dei
43 videatur procedere. Tum quia regulariter praesumendum etiam venit pro sententia, vel decreto cujuscumque Judicis, quod sit interpositum ex justis, et rationabilibus causis, ut probatur *in leg. Herennius* 63. §. 1. *ff. de evict. et in leg. Ab ea part.* 5. §. 1. *ff. de probat. et in l. Manumissio* 34. *ff. de manumissis vindicta;* Baldus *in l. Juris gentium quod fere col.* 1. *in fin in vers. sed numquid in Judiciis, ff. de pactis;* Gratian. *discept. forens. cap.* 648. *num.* 19. *vers. pro decreti validitate praesumitur, tom.* 4. cum plurimis aliis passim, et ita saepissime arbitrata est Rota, et potissimum *part.* 5. *recentior. decis.* 75. *n.* 3. *vers. pro decreto praesumitur p.* 6. *dec.* 76. num. 14. *vers. semper enim praesumitur pro decreto Judicis, et decis.* 98. *n.* 8. *vers. praesumptio semper stat pro decreto Judicis,* et *part.* 7. *dec.* 245. *num.* 6. *vers. super hoc praesumitur Judex se informasse cum praesumatur pro decreto Judicis.* Unde si pro decreto a quovis Judice inter- 44
posito stat praesumptio, a fortiori debet praesumi pro Romano Pontifice, ut ex justa, et ex rationabili causa moveatur, cum ipse sit omnium Judicum totius orbis supremus Judex, et Arbiter, et cujus attestationi plena fides est adhibenda, si ipse dixerit, ex justis causis praefatam dispensationem processisse; per textum *in Clement. Literis unic. de probationibus,* adeoque hoc casu contrarium probari non possit, ut inquit textus in dicta *Clement. Literis,* et Glossa *ibi: in verb. fecisse narramus.* Et *ibid.* passim Doctores. (*)

Causa vero justa, et legitima dispensandi in 45
pluralitate Beneficiorum triplex a Doctoribus recenseri solet, scilicet necessitas Ecclesiae, utilitas Ecclesiae, et evidens praerogativa meritorum Ita Abbas *in cap. de multa* 27. *de Praebend. n.* 7. et *cap. Extirpanda* 30. §. *Qui vero num* 34. *eodem titulo* Pirhing *l.* 3. *tit.* 5. *sect.* 5. *de Praebend. num.* 191. Azorius, Layman, et alii passim; et colligitur *ex c. Tali* 17. *caus.* 1. *quaest.* 1. ibi: *Nisi forte eos, aut maxima Ecclesiae utilitas, vel necessitas postulet, vel evidens meritorum praerogativa commendet.* Et quidem ob necessitatem Ec- 46
clesiae possunt quandoque alicui plura Beneficia supra necessariam, et congruam vitae sustentationem conferri, si desint idonei Ministri, verb. grat. in locis Haereticorum, in quibus est defectus Clericorum. Ob utilitatem vero Ecclesiae id 47
accidere potest, quando unus solus magis putatur Reipublicae Christianae bono atque Ecclesiarum commodis profuturus sua auctoritate, potentia, doctrina, et prudentia, quam alius praesens, vel plures alii; qua de causa Filiis Principum conferuntur interdum plures Episcopatus, ut Ecclesiae contra Haereticos potentius defendantur. Tan- 48
dem etiam ob meritorum praerogativam conferuntur uni plura Beneficia, textu claro in *cap. de multa* 27. *de praebend.* ibi: *Nullus plures Dignitates, aut personatus habere praesumat, etiamsi curam non habeant animarum. Circa sublimes tamen, et literatas Personas, quae majoribus sunt Beneficiis*

(*) Vide *Nat. ab Alex. Theol. dogm. et mor. de Benef. Eccles. Regul.* xxx. ubi contrarium firmissimis statuitur argumentis. (*Edit. Rom. an.* 1767.)

honorandae, cum ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam poterit dispensari. Item *Extravagan. Joann. XXII.* incipiente *Execrabilis*, ubi cum sanxisset, ne quis posset accipere plures dignitates, Personatus, Officia, Prioratus, et Beneficia, quibus inest cura animarum, excipit Cardinales, et Filios Regum, ibi: *Cardinalibus tamen Sanctae Romanae Ecclesiae, qui circa Nos universali Ecclesiae serviendo singularum Ecclesiarum commoditatibus se impendunt, ac Regum Filiis, qui propter sublimitatem eorum, ac generis claritatem, sunt potioris praerogativa gratias attollendi, dumtaxat exceptis.*

49 Dispensatio Apostolica, ut cum justa causa possint simul ab uno plura Beneficia licite retineri, requiritur primo, in omnibus Beneficiis de se incompatibilibus, ut sunt illa, quae vel ex Jure naturali, Divino, aut Ecclesiastico, vel saltem ex consuetudine, statuto, seu fundatione continuam, et incompatibilem residentiam personalem requirunt; v. g. duo Episcopatus, duo Beneficia Curata, duae Dignitates, duo Personatus, duo Canonicatus, et alia hujusmodi, quae, ex quo requirant perpetuam personalem residentiam, sunt incompatibilia; *c. Ad haec.* 13. *c. Praeterea* 14. *c. Cum non ignores* 15. et *cap. De multa* 28. *de Praebend.* et Conc. Trident *sess.* 24. *cap. de*
50 *reformat.* Secundo dispensatio Apostolica requiritur in Beneficiis etiam de se compatibilibus, quando unum est sufficiens ad congruam Beneficiati sustentationem; *cap. Conquerente, de Clerico non residente*, et *c. Cum teneamur* 6. *de Praebend.* ubi habetur etiam ad mandatum Papae non esse providendum illi de Beneficio, *qui aliud Beneficium habet, de quo valeat commode sustentari*, nisi hoc ipsum fuerit expressum, et Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 17. *de reformat.* ubi statuitur, *ut imposterum unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur*, permittit secundum in eo solum casu, in quo primum est insufficiens; et hanc esse mentem Sacri Concilii Tridentini pluries declaravit Sac. Congreg. ejusdem Concil. ut refert Fagnan. *in cap. Cum jam dudum* 19. *de Praebend. n.* 71. et Garcias *part.* 11. *de Beneficiis cap.* 5.
51 *num.* 310. *et sequent.* Tertio requiritur dispensatio Apostolica, ut quis possit retinere tertium Beneficium simplex, etiamsi duo priora sint ad obtinentis sustentationem insufficientia; Sac. Congreg.
52 Conc. *in Anagn.* 15. *Aprilis* 1628. Immo Beneficium tertium simplex, etiamsi sit de Jurepatronatus non potest retineri cum duobus aliis absque Sedis Apostolicae dispensatione; Sacr. Congreg. Conc. *in*
53 *Bovinen.* 13. *Novembris* 1627. Quarto requiritur dispensatio Apostolica, ut quis obtineat, et retineat duo Beneficia uniformia, etiam simplicia sub eodem tecto, seu in eadem Ecclesia; *cap. De multa* 28. §. *Hoc idem, de Praebend.* ibi: *Hoc idem in Personatibus esse decernimus observandum, addentes, ut in eadem Ecclesia nullus plures dignitates, aut Personatus habere praesumat, etiamsi Curam non habeant animarum.* Concordat *cap. Literas* 9. *de concessione Praebend.* ubi rejicitur allegata consuetudo generalis, quod unus in eadem Ecclesia plures habeat Praebendas, atque per assecutionem secundae Praebendae, prior ipso Jure vacare dignoscitur, prout amplius declarant Glossa, et Doctores communiter *ibidem*, et clare patet *in Clement. si juxta, cap.* 6. *de Praebend.* ubi statuitur, quod Praebenda prima vacet statim ac quis in eadem Ecclesia fuerit pacifice aliam Praebendam consecutus, ibi: *Primaque Praebenda hoc ipso vacabit, cum secundam cum Archidiaconatu praedicto pacifice fuerit assecutus.*

Ad pleniorem istorum intelligentiam sciendum est, quod illa dicuntur *Beneficia sub eodem tecto*, quae existunt intra eamdem Ecclesiam, hoc est, vel in ipsa Ecclesia, atque intra parietes ipsius sunt, vel saltem intra Claustrum, aut Coemeterium contiguum ipsius continentur. Beneficia autem existentia in Cappella, vel Coemeterio non contiguo principali Ecclesiae, sed extra, non censetur esse sub eodem tecto Ecclesiae Principalis, *arg. cap. unic. de consecrat. Eccles. in* 6. ubi: polluta Ecclesia polluitur Coemeterium illi contiguum, sed non remotum. Sic Barbosa *p.* 3. *de offic. et potestat. Episcop. allegat.* 62. *n.* 15. Garcias *part.* 11. *de Benefic. cap.* 5. *num.* 259. Pirhing *lib.* 3. *tit.* 5. *de Praebend. num.* 124. Reiffenstuel. *ibid. num.* 233. Beneficia sub eodem tecto alia dicuntur uniformia, seu similia, alia dicuntur difformia, seu dissimilia. *Beneficia uniformia, seu similia sub eodem tecto* sunt illa, quae in eadem Ecclesia sunt instituta ad eumdem finem, adeo ut habeant idem prorsus onus, et officium eodem tempore peragendum. Ita Piasecius *p.* 2. *praxis Episc. c.* 5. *art.* 3. *n.* 73. Pirhing *loc. cit. n.* 124. Talia sunt duo Canonicatus, duo Personatus, duo Praestimonia, et duae Cappellaniae, quae tamen Capellaniae sint ejusdem prorsus rationis, et obligationis personalis; alias si essent diversae rationis, et distincti oneris, non essent Beneficia uniformia sub eodem tecto, nec proinde incompatibilia, si una Cappellania non sit sufficiens; et per hoc duae Cappellaniae in duobus Altaribus ejusdem Ecclesiae fundatae cum onere, ut in uno Altari bis verb. grat. in hebdomada celebretur, et in altero ter aliis distinctis diebus, licet eodem nomine generali *Cappellaniae* appellentur, reipsa tamen non sunt Beneficia uniformia sub eodem tecto, sed difformia, adeoque compatibilia, cum habeant distincta onera, seu officia in diversis Altaribus pro distinctis diebus peragenda. Sic Navarrus *Cons.* 16. *de Praebend* Garcias *part.* 11. *de Benefic. c.* 5. *num.* 225. *et* 229. Parisius *lib.* 3. *de resignat. Benefic. quaest.* 1. *num.* 128. Layman *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 8. *num.* 7. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 10. *num.* 33.

(Right-margin numbers: 54 beside "Ad pleniorem…", 55 beside "233. Beneficia sub eodem tecto…", 56 beside "seu dissimilia. Beneficia uniformia…")

et 35. allegans plures alios, ac multiplices deci-
57 siones Rotae. Beneficia *difformia, seu dissimilia sub*
eodem tecto sunt illa, quae sunt quidem in eadem
Ecclesia instituta, sed non ad eundem finem, si-
ve officium eodem tempore peragendum, immo ad
diversum. Talia sunt verb. gcat. unus Canonica-
tus, et Portio; una Dignitas, et Canonicatus; unus
Personatus, et Beneficium Curatum et hujusmodi;
Azorius *part.* 2. *l.* 6. *cap.* 11. *q.* 1. Reiffenstuel
lib. 3. *tit.* 5. *de Praebend. num.* 237.
58 Unde licet ex dictis *num.* 53. sine dispensatio-
ne Apostolica non possint ab eodem obtineri, et
retineri simul duo Beneficia uniformia sub eodem
59 tecto, seu in eadem Ecclesia; possunt tamen sine
tali Apostolica dispensatione obtineri, et retineri
simul ab eodem duo Beneficia difformia sub eodem
tecto, quando unum non est sufficiens ad honestam
Clerici sustentationem, ut colligitur *ex c. Eam te*
7. *de Rescriptis*, ubi absolute dicitur, quod aliquis
fuerit *Archidiaconus, et Canonicus ejusdem Ecclesiae*,
nulla facta mentione dispensationis Apostolicae,
et hoc fortius probatur *ex c. Consuetudinem* 1. *de*
consuetudine in 6. ubi circa finem decernitur, quod
« Nulli liceat de caetero, nisi unum Personatum,
» vel Dignitatem, aut Praepositucam, sive admi-
» nistrationem, vel Officium perpetuum, quocum-
» que nomine censeantur, cum Praebenda insimul
» absque dispensatione Sedis Apostolicae in eadem
» Ecclesia obtinere, vel jam obtenta retinere; »
ponderando enim ly *Nisi unum*, quia exce-
ptio firmat regulam in oppositum, *l. Quaesitum*,
§. *denique, ff. de fundo instructo*, inferre licet, quod
una cum Praebenda, sive Canonicatu possit in ea-
dem Ecclesia, etiam absque alia dispensatione Apo-
stolica, simul obtineri unus Personatus, Dignitas,
aut Praepositura etc. maxime si accedat Episcopi
dispensatio; Glossa *in cit. c. Consuetudinem verb.*
nisi Unicum ibi: *Ergo videtur quod de dispensatio-*
ne inferioris a Papa unicum Personatum, vel Offi-
cium, cum Canonicatu, et Praebenda possit habere.
Barbosa *ibid. num.* 4. et Francus *num.* 7. Pirbing
60 *tit. de Consuetudine num.* 97. Immo plures volunt
nulla hodie opus esse dispensatione etiam Episco-
pali ad talia Beneficia difformia sub eodem tecto
simul obtinenda, et retinenda, quum Jus ipsum
istud concedat, dummodo Beneficiarius spectato
statu suo eisdem vere indigeat pro sua honesta
sustentatione; Rebuffus *tit. de dispensations ad plu-*
ra Beneficia num. 29. Layman *l.* 4. *Theolog. mo-*
61 *ral. tract.* 2. *cap.* 2. *num.* 9. Garcias *pag.* 11. *de*
Beneficiis cap. 5. *num.* 139. ubi post Abbatem *con-*
sil. 96. *par.* 2. Navarrum *consil.* 28. *de Praebend.*
pluresque alios cum Rota *in Caesenaten. Canoni-*
catus 19. *Februarii* 1590. *coram Gypsio*, conclu-
dit, Beneficia hujusmodi de Jure communi esse
compatibilia, nisi alias sint sibi repugnantia ra-
62 tione residentiae, seu servitii, et *num.* 246. *et* 247.
asserit quod Sac. Congr. *in una Volentina* 1593.
censuerit consuetudini permittenti, quod in ca-
dem Ecclesia Dignitates cum Praebendis Canonica-
libus teneantur, non esse derogatum a Conc. Trid.
sess. 25. *c.* 17. *de reform.*
Episcopus potest dispensare, Primo, ut quis re- 63
tinere possit duo Beneficia simplicia difformia sub
eodem tecto, dummodo quodlibet non sit per se
sufficiens ad sustentationem provisi. Colligitur ex
Conc. Trident. *sess.* 25. *cap.* 17. *de reformat.* ibi:
Quod quidem si ad vitam ejus, cui confertur honeste
sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud
simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem
residentiam non requirat, eidem conferri; et sic ex-
presse declaravit Sac. Congreg. ejusdem Conc. ut
refecunt Garcias. *part.* 11. *de Beneficiis cap.* 5. *n.*
377. Armend. *tit.* 9. *de Benefic. incompatibilitate n.*
7. Franc. Leo *in Thesauro fori Ecclesiastici p.* 2.
c. 8. *n.* 55.
Secundo etiam potest Episcopus, seu Ordina- 64
rius conferre secundum Beneficium obtinenti pri-
mum sufficiens juxta suum verum valorem, sed
insufficiens ob id, quod pensione est gravatum,
dummodo provisus post collationem sibi factam
non consenserit pensioni. Sic decisum fuisse a Sac.
Congreg. Conc. referunt Garcias *cit. part.* 11. *de*
Beneficiis cap. 5. *n.* 310. *dub.* 4. Armend. *cit. titul.*
7. *de Beneficior. incompatib. n.* 47. *in* 4. *respons.*
Barbosa *de offic. et potest. Episcop. p.* 3. *allegat.* 62.
num. 7. et in Trid. *sess.* 24. *c.* 17. *de reform. n.* 5.
Tertio potest Episcopus dispensare, ut habens 65
Beneficium insufficiens sive Curatum, sive simplex,
possit etiam aliud simplex per se sufficiens obti-
nere, et retinere, dummodo utrumque personalem
residentiam non requirat, ut colligitur ex Triden-
tino *sess.* 24. *cap.* 17. *de reformat.* ibi: *Liceat ni-*
hilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrum-
que personalem residentiam non requirat, eidem con-
ferri, per quae verba non disposuit Concilium sim-
pliciter, ut habenti unum Beneficium insufficiens
ad honestam sustentationem, possit conferri aliud,
sed ut possit aliud sufficiens. Nec addidit, *sufficiens*
unacum primo, sed solum dixit *sufficiens*, et sic vide-
tur intellexisse de alio, quod per se sufficiat, ut opti-
me explicat, et solide probat Fagnan. *in c. Cum jam*
dubium 18. *de Praebend. n.* 57. *et* 59. Nec valet di- 66
cere quod sicuti habens unum Beneficium suffi-
ciens, non potest ex ipso Concilio *loc. cit.* sine di-
pensatione Apostolica obtinere, et retinere aliud,
etiam insufficiens, sic nec etiam habens Benefi-
cium insufficiens, poterit ipsum retinere cum alio
per se sufficiente. Non valet, inquam, quia inter
utrumque casum magna intervenit ratio dispari-
tatis; nam qui habet primum sufficiens, cum jam
habeat congruam sustentationem, videtur moveri
ad impetrandum secundum Beneficium ex avari-
tia, et ambitione, quae sunt praecipuae causae,
ob quas prohibetur pluralitas Beneficiorum; *cap.*
Cum jam dudum 18. *de Prabend.* ibi: *Multitudo*

videlicet tam Dignitatum, quam etiam Praebendarum, ambitionis et avaritiae vitium, et notat ibi Innoc. *n.* 3. et Fagnan. *num.* 58. et Pirbing *lib.* 3. *tit.* 5.
67 *sect.* 5. *de Praebend. num.* 186. At qui habet primum non sufficiens, juste petit secundum ad sui honestam sustentationem; et quamvis ex accidenti contigat, ut secundum per se sufficiat, tamen petendo illud non peccat, cum hoc faciat Concilii auctoritate; *cap. Qui peccat*, 40. *caus.* 23. *qu.* 4. ibi: *Qui peccat, non peccat legis auctoritate, sed*
68 *contra legis auctoritatem*, nec recipiendo secundum sufficiens debet incidere in poenam privationis primi non sufficientis, quia cum lex hoc permittat, *quod legitime factum est, nullam poenam meretur*, ut dicit *text. in leg. Gracchus, C. ad L. Jul. de adult.* Glossa 1. *in cap.* 2. *de Constit.* et Glossa *in cap. Nihil in verb. Ætatis, de elect.* et sic expresse tenent Fagnan. *in cit.* c. *Cum jam dudum n.* 57. *et* 58. Pirhing *l. c.* et Reiffenstuel *lib.* 3. *tit.* 5. *n.* 266. et alii.

69 Non potest tamen Episcopus dispensare, ut habens duo Beneficia, etiam simplicia, et ad honestam Clerici sustentationem non sufficientia, possit obtinere, et retinere tertium Beneficium, etiamsi omnia simul ad Beneficiati sustentationem non sufficiant. Sic fuit pluries declaratum a Sac. Congr. Conc. et signanter *die* 10. *Maji* 1607. et *die* 15. *Aprilis* 1628. *in una Anagn. Sic Beneficium tertium simplex retineri non potest absque provisione Sedis Apostolicae, quamvis duo priora sint ad ob-*
70 *tinentis sustentationem insufficientia.* Et hanc esse veram mentem Sacri Conc. Tridentini, quod non possit Episcopus dispensare, ut ultra duo Beneficia, etiam insufficientia ad honestam sustentationem, alia obtineantur, et retineantur, testatur Fagnan. in *c. Cum jam dudum* 18. *de Praebend. num.* 71. de mente ipsius Sacrae Congregationis Conc. quae, ut dicit ipse, saepius in casibus contingentibus respondit: *Episcopum habenti unum simplex Beneficium, quod non sufficiat ad ejus sustentationem, posse aliud simile conferre, sed non posse ultra duo absque dispensatione Sedis Apostolicae, etiamsi om-*
71 *nia simul ad illius sustentationem non sufficiant.* Immo neque potest Episcopus dispensare, ut quis retineat tertium Beneficium simplex, etiamsi esset de Jurepatronatus, ut decrevit Sac. Congreg. Conc. *in una Bovinen.* 13. *Novembr.* 1629. in qua cum dubitatum fuisset, an habens duo Beneficia simplicia, tertium de Jurepatronatus ad praesentationem Patronorum auctoritate ordinaria assequi, et retinere possit absque dispensatione Apostolica? Sac. Congr. censuit, *tertium Beneficium simplex etiamsi de Jurepatronatus, non posse retineri cum duobus aliis absque Sedis Apostolicae dispensatione;* et sic etiam censuit in *Bitecten.* 6. *Decemb.* 1721.

Traditis in hoc *art.* omnino consonant quae habet Card. Lambert. postea Bened. XIV. in Epistola ad Canon. Jo. Bapt. Scarselli, quae est in *Instit. Eccles.* 91. *edit. lat.* merito consulenda, et observanda.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Incompatibilitas in Beneficiis triplici ex capite 72
oriri potest. Primo ex cura, et residentia uniuscujusque Beneficii. Secundo ex pluralitate Benefi- 73
ciorum, quorum unumquodque sufficiat ad congruam sustentationem Beneficiarii, et quidem seclusa cura, et residentia. Tertio demum ab exi- 74
stentia Beneficiorum sub eodem tecto. Longum 75
autem esset de singulis hisce incompatibilitatis speciebus agere, et ea supplere, quae ab Auctore sunt omissa. Consule, ubi res postulat, qui materiam hanc egregie pro more tractavit Rigant. *in commentar. ad Regul* 1. *Cancellariae* §. 8. *per tot.* ubi et de dispensatione super retentione incompatibilium Beneficiorum cujusvis generis late disseruit. Aliqua vero de praesumpta dispensatione 76
super retentione plurium Beneficiorum incompatibilium ratione curae, et residentiae non incongrue hic adduntur; eo vel maxime, quod Auctor nec verbum de ea facit.

Triennalis possessio minime sufficit ad hanc 77
dispensationem praesumendam. Sufficit vero pos- 78
sessio decennalis; Rigant. *in Comment. ad Regul.* 36. *Cancell. num.* 156. Piton. *discept. Eccles.* 120. *num.* 11. *et sequent.* Rota *cor. Falconer. decis.* 9. *num.* 14. *in Hipporegien. Beneficii* 11. *Febr.* 1704. §. *Concilia cor. bon. mem. Mut. in Aurien. Parochialis* 21. *Junii* 1751. §. 12. *et in Confirmatoria* 24. *Januarii* 1752. §. 11. *cor. Illustrissimo Figueroa.*

Quaestionis vero est, an haec, quae ex decen- 79
nali possessione praesumitur dispensatio, suffragetur, si Officiales Datariae testimonium dicant,
eam non reperiri in Regestis ipsius Datariae. Ne- 80
gativam sententiam videtur tenuisse Rota *in Cracovien. Canonicatus* 11. *Maji* 1705. §. *Quod autem, cor. bon. mem. Omann. in Leodien. Canonicatus* 10. *Maji* 1743. §. 10. *cor. bon. mem. Lana, et* 6. *Martii* 1744. §. 10. *cor. bon. mem. Perall. et in Gnesnen. Canonicatus* 26. *Junii ejusdem anni* 1744. §. 6. *cor.*
bon. mem. Nunez. Affirmativae autem sententiae re- 81
centius idem sacrum Tribunal adhaesit in *d. Aurien. Parochialis* 24. *Jan.* 1752. *d.* §. 11. *cor. Illustrissimo Figueroa, et in Uladislavien. Archidiaconatus super Coadjutoria* 14. *Jan.* 1757. *coram R. P. D. Parracciano.* Hic tamen non omittendum, quod in Deci- 82
sionibus, in quibus negativa sententia a Rota fuit amplexa, articulus ille praeter causae necessitatem fuit examinatus, cum in earum casibus non decennalis, sed triennalis possessio concurreret.

ARTICULUS VII.

BENEFICIA QUOAD EORUM VACATIONEM IPSO JURE.

Beneficia Ecclesiastica pluribus modis vacare 1
possunt, quorum quaelibet, vacatione secuta, al-

2 teri conferri libere possunt. Primo, igitur vacat de jure, et de facto Beneficium per mortem naturalem Beneficiati; *cap. Susceptum* 7. *de Rescriptis in* 6. Rota *p.* 4. *t.* 1. *dec.* 482. *num.* 14.

3 Secundo, vacat ipso Jure per mortem civilem, veluti per ingressum Religionis, professione secuta: *cap. Beneficium* 4. *de Regularibus in* 6. Rota *p.* 2. *dec.* 543. *num.* 4. et *p.* 4. *t.* 1. *dec.* 246. *sub num.* 2. Beneficia enim Religiosi Professi vacant prout illa naturaliter mortui, cum in hoc mors civilis aequiparetur naturali; Rota *p.* 2. *dec.* 431.
4 *sub. num.* 1. Secus autem Beneficium intra annum probationis Beneficiati Religionem ingressi, quia illud interim non vacat, ne egrediens de Religione illo privetur; *cit. cap. Beneficium* 4. *de Regul. in* 6. ibi: *Beneficium illius, qui Religionem ingreditur, non est infra probationis annum alicui conferendum.* (*)

5 Tertio, vacat per renunciationem; *cap. Susceptum* 6. *de Rescriptis in* 6. ubi quod per renunciationem inducatur vacatio Beneficii non minus, ac per mortem, saepius repetitur, ut ibi: *Cum non per renunciationem, sed per mortem vacaverit.* Et infra: *Cum Beneficium cessione, non morte vacaverit,* et patet ex *c. Ex transmissa* 3. et *cap. Quidam* 12. *cum aliis de renunciatione;* Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 190. *num.* 3.

6 Quarto, vacat per assecutionem pacificam alterius Beneficii incompatibilis; *cap. De multa* 28. *de Praebend. cap. quia nonnulli* 3. *de Clericis non resident. Extravagant. Execrabilis, §. Qui vero, de praebend.* Concil. Trident. *sess.* 7. *c.* 4. *de reformat.* Rota *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 684. *num.* 1.

7 Quinto, vacat per contractum Matrimonii per verba de praesenti, etiam non secuta copula, non vero per sponsalia; *cap. Si quis Clericorum* 1. *cap. Quod a te* 3. *de Clericis conjugatis;* Rota *part.* 5. *t.*
8 1. *dec.* 15. *num.* 3. *et dec.* 201. *num.* 27. Et quidem Beneficium hoc casu vacat ipso Jure a die contracti ipsius Matrimonii; Rota *part.* 19. *tom.*
9 2. *dec.* 522. *n.* 1. Etiamsi Matrimonium sit nullum; Rota *Part.* 7. *decis.* 350. *n.* 21. Ad effectum enim vacationis propter Matrimonium attenditur solum factum, non autem facti validitas, ideoque probato Matrimonio, etiam invalido, vacat Beneficium ipso Jure; Rota *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 468. *n.* 5. *et* 6.

10 Sexto, vacat ipso Jure Beneficium per militiam saecularem a Clerico Minorista assumptam; Clericus enim eo ipso, quod saecularem militiam assumat, videtur Clericali militiae renunciasse, quia non potest simul Deo, et saeculo servire; *cap. Quicumque ex Clero* 6. *caus* 23. *quaest.* 8. et *cap. Ex multa* 9. §. *final. de voto.* Atque ideo extinguitur pensio Ecclesiastica ob assumptionem militiae saecularis, utpote incompatibilis cum Clericatu; Cardin. de Luca *de Pension. discurs.* 47. *num.* 3. Simulque Clericus, qui effectus est miles saecularis, tacite, seu ipso facto renunciare videtur Beneficio Ecclesiastico, quod obtinet; Glossa *in cap. Clericos* 17. *de Clericis non residentib. verb. redierint;* Parisius *de resignat. Beneficior lib.* 1. *qu.* 1. *num.* 22. Farinacius *pag.* 1. *Fragment. Crim. lit. C. num.* 182. Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellur.* Gloss. 14. *n.*
63. Adeo ut ipso Jure vacet Beneficium per mili- 11
tiam saecularem; nam eo ipso quod Beneficiarius fit miles, habetur Ecclesia pro derelicta, itaut Ordinarius Jure possit illam alteri concedere; Glossa *in cit. cap. Clericos verb. redierint*, ibi: *Si habet eam pro derelicta, puta quia contraxit Matrimonium, vel factus est miles, quum de hoc constiterit, Episcopus statim potest Ecclesiam illius alii conferre;* Barbosa *part.* 3. *de offic. et potest. Episcop. allegat.* 57. *n.* 216. Reiffenstuel *lib.* 3. *tit.* 5. *de Praebend. num.* 343. Azorius *Instit. moral. par.* 2. *lib.* 7. *cap.* 15. et alii passim.

Septimo, per promotionem ad Episcopatum post 12
obtentam possessionem ipsius, et secutam consecrationem, vel saltem post lapsum temporis ad petendam confirmationem praefixi vacant ipso Jure praehabita Beneficia; *cap. Cum in cunctis* 7. *de electión.* §. *Cum vero.* Rota *part.* 14. *dec.* 246. *n.* 2. Nisi praeventiva concessa fuerit a Papa facultas ea retinendi. Rota *dict. part.* 14. *dec.* 246. *n.* 3. *et part.* 18. *tom.* 2. *dec.* 590. *n.* 10. *et* 12. (**)

Octavo, per translationem Episcopi ad aliam 13
Ecclesiam illico vacat prior Episcopatus a die, qua ipse se in Curia, seu in Consistorio Papae absolvitur a vinculo prioris Ecclesiae, atque auctoritate Pontificia transfertur ad aliam, etiam ante expeditionem Literarum Apostolicarum, vel adeptam possessionem secundae Ecclesiae, et postea quam hujus absolutionis notitiam Episcopus habuerit etiam ex testimonio, seu documento Secretarii Sacri Collegii, tenetur statim abstinere ab exercitio ordinariae jurisdictionis. Sic expresse decrevit Sacra Congreg. Episcop. ut refert Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 14. n. 25. *et in Collectaneis ad cap.* 1. *num.* 5. *de translat. Episcop.* ubi decretum adducit conceptum praecisis

(*) Quoad Religiosos Societatis Jesu omnino servanda erat *Constit.* 25. *Tom.* 2. *Bullar.* Benedicti XIV. *die* 14. *Jan.* 1747. quae incip. *Ex quo dilectus. (Edit. Barbiell.)*

(**) Per promotionem tamen ad Cardinalatum concessa intelligitur et data retentio ad Patriarchales, Metropolitanas, et Cathedrales Ecclesias, ad Monasteria etiam commendata, ad Prioratus, et ad caetera omnia Beneficia, quae videntur convenire dignitati Cardinalatus. Ad alia vero, quae videntur repugnare dignitati, et gradui Cardinalatus, puta Archipresbyteratus, Diaconatus, Canonicatus, et similia Beneficia non extenditur, cum obtinentes hujusmodi Beneficia teneantur residere in choro, et habere debeant locum post Episcopum Cardinalis dignitati non convenientem. Extat de hac re Consistoriale Decretum incip. *Sanctissimus* sub die 16. Martii 1588. inter *Constit.* Sixti V. Vide Parisium *de resign. benefic. lib.* 3. *qu.* 1. *num.* 66. *(Edit. Barbiell.)*

bis verbis: « Die 14. Decembris 1624. Sacra Con- » gregatio Illustrissimorum Cardinalium negotiis » Episcoporum praeposita S. D. N. approbante, » censuit Ecclesiam, a qua volens transfertur, seu » quam dimittit Episcopus, vacare ab eo tempo- » re, quo idem Episcopus ab illius vinculo absol- » vitur in Consistorio Sanctitatis suae, etiam an- » te expeditionem Literarum Apostolicarum, vel » adeptam possessionem secundae Ecclesiae, » et postquam hujusmodi absolutionis notitiam » habuerit Episcopus etiam ex testimonio, seu » documento Secretarii sacri Collegii, illico tene- » ri eum abstinere ab exercitio ordinariae juris- » dictionis, eamque transire in Capitulum tam- » quam Sede vacante; et ita posse, et debere » Capitulum statim ea jurisdictione uti, ac Vica- » rium juxta Tridentini Concilii praescriptum » eligere, sedemque vacantem publicare. » Et sic colligitur *ex cap. In apibus* 41. §. *Ecce in quibus casibus, caus.* 7. *qu.* 1. *cap. Si quis jam translatus* 3. *caus.* 21. *q.* 2. et Rota *part.* 1. *decis.* 475. num. 6. *et seq. ubi sub n.* 16. estendit opinionem illorum, qui dixerunt non induci vacationem Episcopatus, nisi post adeptam possessionem secundi, esse erroneam, veluti innixam auctoritati Glossae *in cap. Si quis jam translatus*, quae loquitur de translatione abusiva.

14 Nono, vacat Beneficium ob invaliditatem electionis, vel collationis factae; *c. Cumana* 50. *cap. In Genesi* 55. *cap. Ecclesia vestra* 57. *de electione;* Rota *part.* 12. *dec.* 292. *num.* 6. *et dec.* 304. *num.* 2.

15 Decimo, vacat ipso Jure Beneficium per eletionis cassationem; *cap. Consideravimus* 10. *cap. Super eo* 12. *de election.*

16 Undecimo, vacat per postulationis repulsionem, *cap. Gratum* 2. *cap. Bonae memoriae* 3. *de postulation. Praelator. Extravagant. Ex debito*, §. *hujusmodi de elect.*

17 Duodecimo, si electus intra mensem a tempore electionis ei praesentatae, vel a tempore sibi praestituto, non consenserit electioni, nam tunc vacat Praelatura; *cap. Quam sit*, §. *electus vero* 6. *de elect. in* 6. *Extrav. Si Religiosus eod. tit. inter communes.*

18 Tertiodecimo, si electus intra tres menses post consensum electioni praestitum, non petierit confirmationem, nam ipso facto privatur Jure sibi per electionem quaesito; *cit. cap. Quam sit*, §. *Caeterum* 6. *de elect. in* 6.

19 Quartodecimo, quando electus, vel praesentatus ante confirmationem vel institutionem per se, vel alium in Beneficium se ingesserit, vel administraverit, nam eo ipso privatur Jure sibi quaesito, et Beneficium vacat ut prius; *cap. Avaritiae caecitas* 5. *de election in* 6.

20 Quintodecimo, per violentam ingressionem in possessionem Beneficii perdit quis eo ipso Jus, quod ad illud habet, et vacat ipso Jure; *cap. Eum qui* 18. *de praebend. in* 6.

Sextodecimo, per violationem sequestri impositi vigore sententiae definitivae in Romana Curia prolatae in causa Beneficiali; *Clement. unic. de sequestrat. possessionis, et proprietatis.* 21

Decimoseptimo, vacat ipso Jure Beneficium per alienationem rerum immobilium, aut pretiosarum Ecclesiae, seu ipsius Beneficii factam sine debitis solemnitatibus Juris; *Extravagant. Ambitiosae* §. *Inferiores vero, de rebus Ecclesiast. non alienand. inter communes.* 22

Decimo octavo, vacat Beneficium si habeatur pro derelicto per decem annos; *cap. Ex par.* 8. *de Clericis non resident.* et Glossa ibi: *Per decem annorum spatium.* 23

Decimonono, vacat ipso Jure Beneficium per non ostensionem tituli, seu dispensationis coram Ordinario, postquam Beneficiatus fuerit monitus; *cap. Ordinarii* 3. *de Offic. Ordinar.* §. *Quod si forte in* 6. et ibi Glossa *verb. eo ipso*, et Concil. Tridentin. *sess.* 7. *cap.* 5. 24

Vigesimo vacat ipso Jure Beneficium per depositionem, et privationem; *cap. Ex literis* 10. et *cap. grave* 25. *de excessibus Praelator.* 25

Vigesimo primo, vacat ipso Jure Beneficium, immo et Pensio Clerici Tonsuram, et habitum Clericalem non deferentis; Sixt. V. in *Constit.* incip. *Quum Sacrosanctum.* 26

Vigesimosecundo, vacat ipso Jure Beneficium per apprehensionem possessionis de Beneficio collato a Papa ante Literarum expeditionem; Julius III. in *Constit.* incip. *Sanctissimus.* 27

Vigesimotertio, vacat Beneficium Ecclesiasticum ipso jure, sivo per obitum, quando illud resignans non supervixit per viginti dies, juxta regulam 19. Cancellariae, quae inscribitur, *Regula de viginti*, nisi fuerit dictae regulae derogatum. Flamin. *lib.* 12. *quaest.* 14. *num.* 2. 28

Vigesimoquarto, vacat ipso Jure Beneficium ob non publicationem resignationis juxta formam *Constitutionis* Gregorii XIII. de publicandis resignationibus, incip. *Humano vix judicio.* 29

Vigesimoquinto, vacat ipso Jure Beneficium Curatum per concursum conferendum juxta Tridentin. *sess.* 24. *cap.* 18. *de reformat.* quando in ejus collatione non fuit servata forma praescripta in *Constitut.* S. Pii V. incip. *In conferendis.* 30

Vigesimosexto, vacant ipso Jure omnia Beneficia illorum, qui ad obtinenda pro aliis Beneficia, seipsos fraudulenter pro illis examini supponunt, aut Beneficia impetrant pro aliis, ut ab iis aliquid consequantur, vel quando pro se ipsis impetrant Beneficia cum intentione illa resignandi, reservata sibi pensione, vel ad favorem aliorum. Paul. IV. in *Constit.* incip. *Inter caeteras.* 31

Vigesimoseptimo, vacant ipso Jure Beneficia per confidentiam, seu simoniam confidentialem, qua quis v. gr. alicui Beneficium Ecclesiasticum procurat, eligendo, praesentando, resignando, 32

confirmando, aut alia ratione, sub certa confidentia, seu pacto expresso, aut tacito, ut si qui Beneficium accepturus est, illud ipsum sibi procuranti, aut alteri sibi beneviso, v. gr. Fratri, Nepoti, Amico, cum fructibus, sive aliquam ipsorum portionem suo tempore cedat. Omnia enim Beneficia per bujusmodi Simoniam confidentialem quoquo modo recepta, aut imposterum recipienda ipso Jure a die receptionis vacare decrevit Pius IV. in *Constitut.* incip. *Romanum Pontificem*, et S. Pius V. in *Constitut.* incip. *Intolerabilis.*

33 Vigesimoctavo, vacant ipso Jure Beneficia retinentium indebite scripturas spectantes ad Cameram Apostolicam, illasque non restituentium, nec non scientium, et non revelantium; Sixtus V. in *Constitut.* incip. *Non sine maxima.*

34 Vigesimonono, vacat ipso Jure Beneficium propter crimen Haeresis, *cap. Ad abolendam* 9. *de Haereticis*, ibi: *Totius Ecclesiastici Ordinis praerogativa nudetur, et sic omni Officio, et Beneficia spolietur etc. cap. Ut commissi* 12. *de Haereticis in* 6. §. *Privandi*, ibi: *Privandi praeterea, vel privatos nunciandi dignitatibus ac aliis Beneficiis Ecclesiasticis*, et S. Pius V. in *Constit.* incip. *Cum ex Apostolatus.*

35 Trigesimo, vacant ipso Jure Beneficia, quae fuernut obtenta per preces Haereticorum, *cap. Quicumque* 2. *de Haereticis in* 6. §. *Ad haec.*

36 Trigesimo primo, vacant ipso Jure Beneficia falsariorum falsificantium Literas Apostolicas; *c. Ad falsariorum* 6. *de Crimine falsi.*

37 Trigesimosecundo, vacat ipso Jure Beneficium ob crimen simoniae realis in ejusdem consecutione commissum; *Extravag. Cum detestabile, de Simonia inter communes*, et S. Pius V. in *Constitut.* incip. *Cum primum*, ibi: *Qui Beneficium, aut Officium Ecclesiasticum Simoniace adeptus fuerit, illo similiter sit ipso Jure privatus.*

38 Trigesimotertio, vacant ipso Jure Beneficia committentium nefandum crimen Sodomiae. S. Pius V. in *Constit.* incip. *Horrendum illud.*

39 Trigesimo quarto, vacant ipso Jure Beneficia Clerici ob crimen Assassinii per ipsum procurati, vel mandati, *cap. Pro humani redemptione* 1. *de homicid. in* 6.

40 Trigesimo quinto, vacant ipso Jure Beneficia percutientis, capientis etc. Cardinalem S. R. E. *cap. Felicis* 5. *de pœnis* §. *Si quis vero in* 6.

41 Trigesimosexto, vacant ipso Jure Beneficia occidentis, vel percutientis Episcopum, intellige tamen de Beneficiis obtentis in Ecclesia, cui talis Episcopus praeest; *cit. cap. Felicis*, et *Clement.* 2. *de pœnis.*

42 Trigesimoseptimo, vacant ipso Jure Beneficia occidentis Rectorem, aut alium Clericum suae Ecclesiae; intellige tamen de Beneficiis obtentis in Ecclesia, ubi deliquit; *cap. In quibusdam* 12. *de pœnis* §. *Sacri*, ibi: *Sacri nihilominus Concilii approbatione statuimus, quatenus si .... Beneficiati alicujus Ecclesiae per se, vel per alios occidere, vel mutilare ausu nefando praesumpserint... Beneficium prorsus amittant.*

Trigesimoctavo, vacant ipso Jure Beneficia Clericorum inferiorum, qui carcerant, captumque tenent Clericum, donec resignaverit suum Beneficium; *Clement. Multorum* §. *Quod si inferiores, de poenis.* 43

Trigesimonono, vacant ipso Juro Beneficia offendentium litigantes in Romana Curia, eorumque Judices, Advocatos, Procuratores, Notarios, Testes et alios. Alexander VI. in *Constitut.* incip. *In Eminenti.* 44

Quadragesimo, vacant ipso Jure Beneficia per collationem factam consanguineis, aut affinibus, vel familiaribus collatoris, vel resignantis, de Beneficiis resignatis in manibus Ordinarii. Gregor. XIII. in *Constitut.* incip. *Humano vix judicio.* 45

ADDITIONES AUCTORIS

Beneficiorum vacatio inducitur per solemnem Professionis emissionem. Bened. XIV. *tom.* 2. *Bull. Constitut.* 25. incip. *Ex quo.* Vide supra *num.* 3. 46

Beneficiorum resignationes cum reservatione pensionis, et pacto eam cassandi, prohibentur et annullantur, adjecta poena privationis Beneficii, inhabilitationis ad alia assequenda, restitutionis pecuniae etc. et irritantur cassationes et extinctiones pensionum intra sex menses a capta possessione Beneficii obtentae. Idem *tom.* 1. *Constit.* 30. incip. *In sublimi.* 47

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Vacationes Beneficiorum *ipso jure*, de quibus unice agit Auctor, ad quinque genera referri possunt: ad desertionem vel mutationem status Clericalis, ad neglectam susceptionem Ordinum annexorum, ad incompatibilitatem, ad impetrationem defectivam seu irritam, et demum ad excepta quaedam crimina. 48

Desertione status Clericalis multipliciter vacare possunt ipso Jure Beneficia. I. Matrimonio, licet nullo, practerquam tamen ex defectu consensus. Rota *in Leodien. Matrimonii* 25. *Februarii* 1733. §. *Ita quidem*, *cor. clar. mem. Corio.* 49

II. Militia; vide Cardinal. de Luca *in adnot. ad Concil. Tridentin. discurs.* 12. *num.* 8. ubi limitat, si militia esset pro servitio Papae, Sedisque Apostolicae, vel pro defendenda Patria obsessa, et Rota *in Tarraconen. Beneficii* 3. *Julii* 1724. *cor. clar. mem. Calcagnino*, quae materiam plenius discutit. 50 51

III. Dimissione habitus et tonsurae Clericalis, si standum sit Constitutioni *Dum Sacrosanctam* Sixti V. de qua post alios agit Leuren, *For. Be-* 52

nefic. part. 3. *sect.* 1. *cap.* 3. §. 2. *qu.* 187. *per tot.*
53 Sunt tamen qui tenent, mox dictam Constitutio-
nem Sixti V. revocatam fuisse a Clemente VIII.
Vide De Curt. *diversor. Jur Feudal. par.* 2. *nu-
mero* 91. De Marin. *Resolut. Jur. lib.* 1. *cap.* 56.
per. tot. Anctor *Notar. in Concord. inter. S. Sedem
et Serenissimum utriusque Siciliae Regem cap.* 3.
54 *art.* 1. *num.* 6. *et seq.* Caeterum quidquid bujus
sit, Benedictus XIII, in Bulla *Catholicas* jussit:
*quod Ordinarii locorum, ubi sita sunt Beneficia
ejusmodi, Clericorum vestes laicales deferentium
impudentiam Canonicis remediis omnino coerceant,
et hunc in finem non modo possint, sed etiam debe-
ant contra ipsos procedere per citationes, dimissa
domi copia quatenus domisilium habeant in eorum
respectivs Dioecesibus, sin minus per citationes ad
valvas; jurisque ordine caeteroquin servato, senten-
tiam declaratoriam privationis obtentorum Beneficio-
rum in ipsos ferre et pronunciare, ita tamen ut
eadem Beneficia juxta Constitutionem felis. record.
Sixti V. Praedecessoris nostri incipientem* Cum Sa-
crosanctam *nostrae, ac Romani Pontificis pro tem-
pore existentis provisioni, ac omnimode provisioni*
55 *reservsntur, st reservata censeantur.* Addidit etiam,
quod hi Clerici Beneficiati habitum, et tonsuram
Clericalem dimittentes, fructus ante sententiam
declaratoriam, immo ante quamlibet monitionem,
56 vel citationem amittant. Hinc autem perspicunm
est, quod vacant etiamnum *ipso jurs* Beneficia di-
missione habitus et tonsurae Clericalis, nam alias
non sententia declaratoria, sed privatoria locum
haberet, nec locus esse posset amissioni fructu-
um ante sententiam declaraturiam, tum ante quam-
libet monitionem vel citationem.
57 Difficultas tamen adhuc superest circa proba-
tionem dimissionis habitus et tonsurae Clericalis,
tum tempns ejusdem dimissionis. Consule pro
re nata Rotam *in S. Severini Canonicatus* 3. *Martii*
1746. *cor. slar. mem. Millini.*
58 Mutatione status Clericalis vacant *ipso jure*
Beneficia, si Clericus Beneficia obtinens solemnem
professionem emittat in aliquu Ordine approbato
Regularium; *c. Beneficium de regul in* 6. Illustrat
hoc argumentum Rigant. *in comment. ad Regul.*
59 46. *Cancell. per tot.* Tenet Gagliard. *de benefic. cap.
ultim. n.* 8. Jesuitas per sola vota simplicia emissa
completo biennio probationis non amittere Bene-
ficia, quae antea obtinuerant. At Rigant. *loc. cit.*
60 *num.* 32. haec habet: *Verum tamen est, quod ex
praescripto Societatis in Congregatione generali* 5.
cap. 5. *completo probationis biennio priusquam vota
simplicia praefata emittant, tenentur illius Alumni
Beneficia, quae prius habebant, resignare. Unde
vacant ex vi supradictae resignationis, et non
aliunde.*
61 Ex neglecta susceptione Ordinum annexorum
quando vacent Beneficia ipso jure, tradit Leuren.
For. Benefic. part. 3. *sect.* 1. *cap.* 2. *quaest.* 185.
per tot. Vide quoque Rotam *in Monasterien.
Decanatus* 23. *Januar.* 1739. *cor. bon. mem. Vi-
cecom.*
Vacationem *ipso Jure* producit etiam, ut dictum 62
est, incompatibilitas. De vacatione vero *ipso jure*
Beneficiorum promoti ad Episcopatum adi Leuren.
For. Beneficial. par. 3. *sect.* 1. *cap.* 2. §. 4. *per tot.*
ubi et de vacatione prioris Ecclesiae per transla-
tionem Episcopi ad alteram Ecclesiam.
Quod vero ad Beneficia inferiora incompatibi- 63
lia spectat, per assecutionem secundi Beneficii
vacat primum. Caeterum ambo vacant, si ambo 64
retineantur. Per assecutionem vero secundi in- 65
compatibilis non inducitur vacatio primi, nisi *sub-
sequuta possessione.* Simplex enim collatio, ut tri-
buat acceptanti jus irrevocabile quoad collatorem,
non tamen producit jus in re ita validum, ut ope-
retur vacationem primi; vide Rotam *in Burgen. Ca-
nonicatus* 10. *Maji* 1745. *cor. clar. mem. Millin. et*
6. *Decembris ejusdem anni* 1745. *cor. R. P. D. Ele-
phant. et* 27. *Junii* 1747. *cor. bon. mem. de Vais.*
Quinimmo requiritur *pacifica possessio* secundi 66
Beneficii incompatibilis *per duos menses*, tam de
facto, quam *de jure*, ita ut solae molestiae judicia-
les, vel extrajudiciales sufficiant ad impediendam
hanc vacationem. Rota *in Asten. Canonicatus* 4.
Junii 1745. *cor. bon. mem. Vicecom.* ubi quod sal-
tem per Beneficiatum non steterit, quominus ap-
prehenderit possessionem Beneficii.
Et, quod summopere notandum est, requirit 67
insuper Rota *in Compostellana Parochialium* 26.
Junii 1748. *cor. R. P. D. Canilliac*, *et* 23. *Februar.*
1750. *cor. Illustris. Migazzi, ultra pacificam posses-
sionem per duos menses* secundi Beneficii incom-
patibilis, *perceptionem emolumentorum* tum primi,
tum secundi Beneficii.
Gravis quaestio est, an ad vacationem primi 68
Beneficii sufficiat simplex collatio sine possessio-
ne, ubi non agitur de praejudicio ejus, cui fuit
collatum secundum Beneficium incompatibile, sed
res est de duobus impetratoribus ejusdem primi
Beneficii, se invicem excludere satagentibus. Ne-
gativam sententiam tenuit Rota, et quidem ex
professo *in Monasterien. Canonicatus* 9. *Decembris*
1712. *cor. slar. mem. Aldrovand.* 9. *Junii* 1713.
cor. cl. mem. Scotto, et 12. *Januar.* 1714. *cor. bon.
mem. Cerr.*
At affirmativam sententiam sequutum est idem 69
sacrum Tribunal *in Colonien. Parochialis* 27. *Junii*
1731. §. 11. *et sequent. cor. clar. mem. Cineio;* et
recentius *in Uladislavien. Canonicatus* 11. *Junii*
1748. §. 22. *et duob. sequent. cor. Illustris. Cortad.*
Hic vero non est omittendum, quod haec *ultima* 70
decisio fuit revocata *die* 24. *Martii* 1749. coram
eodem, aliis tamen ex motivis. Quoad vero prae-
sentem quaestionem haec habentur §. *finali* dictae
decisionis revocatoriae: « Inutile hinc visum fuit
» disquirere, an dici possit sequuta Canonicatus

» vacatio in mense Martio reservato per simplicem tunc factam collationem alterius incompatibilis, licet Provisus eo mense possessionem non apprehenderit, veluti sentit mea decisio §. 22. cum duob. sequent. firmando induci ex ipso provisionis actu vacationem, quatenus agatur non cum Proviso secundo, sed inter alios; quae caeteroqnin sic admissa conclusio impugnabatur proponendo Monasterien. Canonicatus etc. »

71 Nota demum, quod per assecutionem secundi Beneficii incompatibilis vacat etiam Coadjutoria, Rota *in d. Asten. Canonicatus* 4. *Junii* 1745. *coram bon. mem. Vicecom.*

72 De vacatione Beneficiorum *ipso jure ob impetrationem defecticam, seu irritam*, consule Gagliard. *de Benefic. cap. ultim. a num.* 19. *ad plur. sequent.* tum Rotam in *Cracovien. Canonicatus* 18. *Martii* 1746. *cor. Illño Caprara Alm. Urb. Gubernatore.*

73 Crimina quoque, propter quae vacant *ipso jure* Beneficia ad numerum usque quatuordecim recenset idem Gagliard. *ubi supra a num.* 26. *ad num.* 39. De iis agere non patiuntur praefixi nobis limites additionis.

ARTICULUS VIII.

BENEFICIA QUOAD EORUM RESERVATIONEM, SEU AFFECTIONEM.

1 Reservatio Beneficii nihil aliud est, quam alicujus Ecclesiastici Beneficii vacaturi per habentem ad istud potestatem ad se facta avocatio; ita cum
2 communi Rota *part.* 8. *decis.* 204. *sub num.* 1. Notanter autem dicitur *per habentem ad istud potestatem*, ut intelligatur, quod solus Papa in toto orbe possit Beneficia sibi reservare, utpote solus ipse plenariam circa omnia Beneficia Ecclesiastica totius mundi dispositionem habens; *cap. Licet* 2. *de Praebend. in* 6. *cap. Si Papa* 10. §. *Si autem, de Privileg. in* 6. *Clementin. unica* §. *final. Ut lite pendente.* Et licet Papa communicaverit Episcopis facultatem conferendi Beneficia suarum Dioecesium, sibi tamen reservavit, ut semper penes se major, et superior potestas remaneret; *c. Dudum.* 14. §.
3 *Nos igitur. de Praebend. in* 6. Et Legatus a Latere in sola sibi demandata Provincia potest reservare suae collationi Beneficia vacatura, quae caeteroquin potest conferre vacantia; *cap. Praesenti* 3. *de*
4 *offic. Legati in* 6. §. 1. Cum hoc tamen, ut Legatione finita expirent reservationes ejusmodi, quando ad talium Beneficiorum collationem nondum
5 est processum; simulque una pendente reservatione, Legatus aliam in eadem Ecclesia, vel respectu ejusdem collatoris aliquatenus non faciat, ut expresse cavetur *in cit. cap. Praesenti* praecisis his verbis: « Caeterum reservationes hujusmodi (per » quas interdum Praelati et Ecclesiae nimium » onerantur) restringere cupientes, prohibemus, » ne postquam Legatus in aliqua Cathedrali, vel » Collegiata Ecclesia reservationem aliquam duxerit faciendam, aliam (illa pendente) faciat » aliquatenus in eadem. Nec etiam postquam alibi reservaverit aliquod Beneficium ad collationem pertinens cujuscumque, aliud, quod ad illius collationem pertineat (quamdiu reservatio pendet alterius) sibi quoquomodo reservet. »

Affectio Beneficii, quantum ad praesens spectat, 6
nihil aliud est, quam quaedam tacita reservatio facta per appositionem manus Papae super dispositione alicujus Beneficii, ratione cujus impeditur Ordinarius Collator, ne pro ea vice tale Beneficium conferre possit. *Est in re communis* cum Rota *part.* 7. *dec.* 51. *num* 8. et *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 523. *num.* 39. Papa enim apponendo manum, seu se- 7
mel intromittendo se dispositioni alicujus Beneficii, censetur tacite, atque ipso facto sua suprema potestate ejus collationem pro ea vice ad se revocare, sicque sub nullitate actus ligantur manus inferioris Collatoris, ut nullatenus pro ea vice possit ejus collationi se immiscere; *arg. cap. Ut nostrum* 56. *de Appellation.* concordat *cap. Si quis* 1. et *cap. De confirmationibus autem* 2. *de confirmat. utili, et inutili.* Ubi postquam Papa manum apposuit, 8
confirmando jura cujuspiam, nequit Judex inferior de iisdem cognoscere; et *cap. Si eo tempore* 45. *de elect. in* 6. Ubi Papa manum apponente, pu- 9
ta reservante sibi electionem, vel saltem inhibente, ne Electores ad electionem procedant, omnia carere censentur effectu, si quae postmodum subsequuntur, et expresse habetur *cap. Ad. Romani Pontificis providentiam* 14. *de Praebend. inter Extravag. communis* praecisis his verbis: « Romani » quoque Pontificis manus appositionem praedictam tantae efficaciae tantaeque virtutis existere, ut etsi Literae Apostolicae super provisionibus Beneficiorum, aut de providendo mandatis, in quibus decretum, et reservatio hujusmodi apponuntur, ex aliqua causa suum debitum » non sortiantur effectum, facultatem tamen providendi de Beneficiis taliter reservatis, quibuscumque aliis fuisse ademptam hujus perpetuae, » et irrefragabilis Constitutionis edicto de venerabilium Fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium Consilio, omnia, et singula Beneficia Ecclesiastica ... per hujusmodi reservationem, et Decretum remansisse, et » remanere semper affecta, nullumque de illis » (cum primum vacare contigerit) praeter eumdem Romanum Pontificem ea vice quovis modo disponere potuisse, sive posse, harum serie » decernimus, et pariter declaramus ... Decernentes ex nunc irritum, et inane, si secus super » his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel » ignoranter contigerit attentari. » Et sic pluries

censuit Rota, et signanter *part.* 1. *decis.* 570. *num.* 2. *part.* 2. *decis.* 187. *num.* 3. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 344. *num.* 9. *part.* 6. *decis.* 45. *num.* 3. *part.* 8. *decis.* 113. *num.* 3. et *part.* 10. *decis.* 68. *num.* 14.
10 Hinc deducitur, quod reservatio, et affectio Beneficiorum differunt inter se ea differentia, quae intercedit inter causam et causatum, inter tacitum et expressum; *Annot. ad dec.* 524. *num.* 1.
11 *et* 2. *part.* 19. *tom.* 1. Si enim Papa per Constitutionem, aut per verbum expressum dicat: *reservamus Nobis tale Beneficium*, tunc Beneficium di-
12 citur reservatum, *ibi num.* 4. Si vero sine Constitutione, aut sine expresso verbo, facto ipso mentem demonstret, puta per appositionem manus super dispositione alicujus Beneficii, tunc Bene-
13 ficium dicitur affectum, *ibi num.* 5. Unde Beneficia affecta differunt a reservatis, primo, quia reservatio respicit actum expressum verbalem, seu scriptum, ut si Papa per Constitutionem, aut etiam solo expresso verbo dicat ut supra: *Reservamus Nobis tale Beneficium.* E contra vero affectio respicit actum realem, et factum aliquod, ex quo Papa demonstrat, se velle pro illa vice providere de tali Beneficio, sicque ex facto ipso oritur tacita talis Beneficii reservatio. Sic accidit, quando Papa apposuit manum super collatione alicujus Beneficii, tunc enim non obstante, quod collatio illa ob aliquod impedimentum non fuerit valida, nec sortita suum effectum, adhuc Beneficium dicitur affectum, adeo ut pro ea vice nequeat conferri per inferiorem Collatorem; *cit. Extravag. ad Roman. Pontificis providentiam* 14. *de Praebend. inter communes.* Rota *par.* 7. *decis.* 313. *num.* 1. *et* 23. *part.* 10. *decis.* 14. *num.* 45. et *part.* 13. *decis.* 92. *num.* 13. Nec enim dispositio Beneficii, cui Papa manum apposuit, revertitur ad inferiorem; Rota *part.*
14 10. *decis.* 333. *num.* 11. Secundo differunt Beneficia affecta a reservatis, quia Beneficium *reservatum* nunquam amplius potest conferri ab inferiore; reservatio enim adimit inferiori potestatem conferendi in perpetuum, nisi revocetur. Beneficium vero *affectum* prohibetur solum conferri ab inferiore pro ea vice, qua Papa manum apposuit super ejus provisione, et postquam Papa semel de illo disposuit, potest semper libere conferri ab inferiore; quia affectio non adimit inferiori potestatem conferendi in perpetuum, sed solum pro unica vice: *cap. Ut nostrum* 56. *de appellat. cap. Si quis* 1. *de confirmat. utili*, et *Extravagant. Ad Romani Pontificis providentiam* 14. *de Praebend. inter communes;* Rota *part.* 5. *tom.* 1.
15 *decis.* 196. *num* 14. Tertio differunt Beneficia affecta a reservatis, quia affectio Beneficiorum, seu appositio manus Papae est majoris efficaciae ac potentiae quam simplex generalis reservatio; Rota *part.* 2. *decis.* 401. *num.* 2. Affectio enim afficit etiam ignorantes, textu expresso *in cit. Extravagant. Ad Romani Pontificis providentiam;* ibi: *Decernentes ex nunc irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari;* non vero simplex generalis reservatio absque decreto irritante. Unde Collator ordinarius valide confert Beneficium sine apposito decreto irritante reservatum, si re vera factam reservationem ignoravit; ignorantibus enim venia non negatur; *cap. Proposuisti* 2. *dist.* 82. Rota *part.* 2. *decis.* 190. *num.* 7. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 52. *num* 9. Rebuff. *in praxi Benefic. tit. de reservat. num.* 34. Garcias *de Benefic. cap.* 1. *part.* 3. *num.* 408. *et seq.* Pirbing. *lib.* 3. *tit.* 5. *de Praebend. num.* 320.

Beneficia pluribus modis redduntur affecta per 16
appositionem manus Papae. Primo ex mandato Papae concesso de providendo aliquem de certo Beneficio; *Extravagant. ad Romani Pontificis Providentiam* 14. *de praebend. inter communes*, Rota *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 254. n. 19. *et* 20. Etiamsi man- 17
datum sit subreptitium ex defectu personae provisae, Rota *ibidem n.* 21. Secundo, ex resignatione 18
facta in manibus Pontificis, etiam in mense Ordinarii, tunc etiam Beneficium ita remanet affectum, ut nullus inferior possit de illo providere, quamvis a Papa nondum fuerit collatum. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 34. *num.* 2. *part.* 6. *dec.* 63. *num.* 1. *et* 2. *part.* 15. *dec.* 22. *n.* 2. Tertio, ex mandato 19
Papae facto Electoribus, ne procedant ad electionem; *cap. Si eo tempore* 45. *de electionib. in* 6. Quarto, ex gratia praeventiva, cum videlicet Pa- 20
pa Jure praeventionis contulit alicui Beneficium, et collatio non teneat ex aliquo defectu impetrantis, vel alias sit inutilis, quia amplius non poterit Ordinarius se intromittere in dispositione illius vacationis, quamvis contigerit in suo mense ordinario; Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 52. n. 14. 15. *et seq.* et Rota *par.* 2. *dec.* 401. *n.* 1. *et* 2. Quinto, ex Decreto Papae facto alicui 21
de dimittendo Beneficio in manibus ejus; Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. cap.* 13. *n.* 90. Gonzalez *dict.* Glossa 52. *num.* 14. cum Rota *dec.* 14. *de rerum permutat. in antiquis*, idque intellige etiamsi alter non dimitteret Beneficium; quia adhuc solus Papa posset conferre pro ea vice. Sexto ex 22
Commenda; quando scilicet Papa dat alicui Beneficium in Commendam, vel in eo ponit Administratorem, tunc enim ex appositione manus Papae adeo Beneficium remanet affectum, ut cessante Commenda, vel administratione, nequeat conferri per alium Papa inferiorem, donec de eo Papa plene, et perfecte disponat, et provideat in titulum. Rota *par.* 4. *tom.* 1. *dec.* 70. *sub num.* 1. *part.* 19. *tom* 2. *dec.* 523. *n.* 42. *et* 44. et *annotat. ad dec.* 254. *num.* 51. 52. *et* 53. *part.* 9. *tom.* 1. Septimo, ex Decreto facto a Papa, quando man- 23
dat aliquem privari suo Beneficio, nam secuta privatione, utpote jussu, et auctoritate Papae facta, Beneficium remanet affectum, atque colla-

tioni Papae reservatum: *Extravagant. ad regimen*
24 13. *de Praebend. inter communes.* Octavo, ex sola signatura supplicationis. Rota *part.* 11. *dec.* 313.
25 *n.* 28. et *part.* 16. *dec.* 112. *n.* 38. *et* 39. Nono, ex Coadjutoria. Rota *part.* 18. *dec.* 112. *n.* 5. *et* 29. Alii varii sunt casus, in quibus Beneficia ex appositione manus Papae remanent affecta, adeout nullus inferior de ipsis disponere possit, sed quia ex adductis de facili cognosci possunt, brevitatis gratia relinquuntur videndi, cum placuerit, apud Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancellar.* Glossa 52. *n.* 14. 15. *et. seq.*

26 Pro regula tamen generali ad dignoscendum, an Beneficia reddantur, et dicantur affecta per appositionem manus Papae, advertendum est, quod Beneficium non dicitur affectum ex qualibet appositione manus Papae, sed ita solum, quando Papa non moveatur ex falsa causa; *Rota*
27 *p.* 2. *decis.* 187. *n.* 5. Si enim Papa moveatur ex falsa causa ad apponendam manum super collatione Beneficii,ut si v.g.sibi narretur Beneficium esse reservatum, et re vera non sit reservatum, tunc si provisio facta fuerit ex dicta falsa causa, nulla resultat affectio, ut expresse censuit Rota *p.* 1. *dec.* 570. *num.* 9. et *part.* 10. *dec.* 25. *n.* 31. *et* 32. dependet enim affectio Beneficii a validitate gratiae, et justificatione causae, qua motus fuit Papa ad concedendum; Rota *part.* 7. *dec.* 237. n.
28 2. et *par.* 16. *dec.* 112. *n.* 6. Sic nulla affectio resultat ex gratia, quae ob non adimplementum conditionis non potuit effectum sortiri. Rota *par.*
29 2. *dec.* 180. *num.* 8. Sic pariter nulla affectio resultat, quando Papa apposuit manum ad alium effectum, et finem quam conferendi Beneficium, nam appositio manus non operatur ultra intentionem Papae, juxta illud: *Actus agentium non operantur ultra intentionem eorum, l. non omnis, ff. Si certum petatur, l. in agris, ff. de acquir. rerum dominio:* Barbosa *Axiomat.* 12. *n.* 7. cum pluribus
30 ibi citatis. Unde cum Papa v. g. super Beneficio aliquo reservat pensionem ad favorem resignantis, non propterea Collator ordinarius impeditur, quo minus Beneficium illud, dum vacat, possit conferre, quia manus appositio quoad unum effectum v. g. reservatae Pensionis, non operatur quoad alium v. g. reservatae Collationis contra intentionem agentis; *cap. Quia intentionis* 29. *de privil.* Rota *dec.* 14. *num.* 3. *et decis.* 15. *num.* 2. *de concess. Praebend. in novis*, et *par.* 2. *recen. dec.* 190. *num.* 7.

31 Beneficia reservata Summo Pontifici sunt sequentia. Primo, quaecumque Beneficia vacatura per obitum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, sive post, sive ante Cardinalatum acquisita; *Extravagant. Ad regimen.* 13. *de Praebend. inter communes*, innovata per *Regul. primam Cancellariae*, Rota *p.* 17. *dec.* 382. *n.* 9.

32 Secundo, Beneficia vacatura per obitum Officialium Sedis Apostolicae, videlicet Camerarii, Vicecancellarii, Notariorum, Auditorum Literarum Contradictarum, et Apostolici Palatii causarum Auditorum, Correctorum, et Scriptorum Literarum Apostolicarum, ac Poenitentiarii praefatae Sedis, ac Abbreviatorum, nec non Commensalium, et aliorum quorumcumque Cappellanorum Sedis ejusdem, et etiam quorumcumque Legatorum, sive Nunciorum, ac in terris Ecclesiae Romanae Rectorum, et Thesaurariorum per Romanos Pontifices specialiter deputatorum, seu missorum, aut deputandorum, aut mittendorum in posterum, ubicumque dictos Legatos, vel Nuncios, seu Rectores, aut Thesaurarios, antequam ad Romanam Curiam redierint, seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis; sic expresse *in dict. Extravagant. Ad regimen, innovata in Regul.* 1. *Cancellariae.* Horum tamen Bene- 33
ficiorum reservatio solum intrat, ubi dicti Officiales moriantur in Curia, vel intra duas dietas. *Dicta Extravagant. Ad regimen*, Rota *part.* 13. *dec.* 226. *n.* 15. Nisi agatur de Legatis, Nunciis, 34
Rectoribus et Thesaurariis, quorum Beneficia reservantur, ubicumque eos mori contingat; Rota *ibid. num.* 16.

Tertio, Beneficia Conclavistarum quocumque 35
tempore obtenta semper sunt reservata Pontifici. Rota *part.* 17. *dec.* 303. *num.* 2. *et dec.* 382. *num.* 1. 6. *et* 9. ubi afferuntur Constitutiones Urbani VIII. aliorumque Pontificum super hujusmodi reservatione. Quae quidem reservatio, utpote non adhaerens Officio, neque personae, durat etiam post mortem ipsius Papae. Rota *par.* 17. *dec.* 303. *num.* 22. et *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 476. *num.* 20.

Quarto, Beneficia quorumcumque Curialium, 36
quos, dum Curia Romana de loco ad locum transfertur, eam sequendo decedere contigerit in quovis loco, quantumcumque etiam a dicta Curia remoto, ut in *Regula* 6. *Cancellariae;* Rota *p.* 5. *t.* 2. *decis.* 429. *num.* 5. et *p.* 7. *dec.* 382. *n.* 11.

Quinto, reservata sunt Beneficia venientium ad 37
Curiam, ac in ea decedentium; Rota *part.* 6. *decis.* 28. *num.* 5. Sive recedentium ab ea, ac dece- 38
dentium intra duas dietas; *dict. Extravag. Ad regimen;* Rota *p.* 6. *dec.* 150. *n.* 1. *et* 12. Quae qui- 39
dem reservatio procedit, sive sint Curiales, sive non, ac nulla habita negotiorum ratione, pro quibus accedant vel recedant; Rota *par.* 6. *dec.* 28. *n.* 5. 10. 13. *et* 18. *et dec.* 150. *n.* 3. 4. 5. 11. *et* 12. Consideratur enim obitus in Curia, et 40
locus ipsius, in quo contingat Beneficiatum decedere; Rota *dict. p.* 6. *et dec.* 58. *num.* 6. et sic utroque casu Beneficium indistincte vacare dicitur apud Sedem; *ibid. num.* 7. *et* 8.

Sexto, Beneficia quorumcumque Collectorum, 41
et Subcollectorum, puta decimarum, fructuum, et proventuum Camerae Apostolicae; *Regul.* 5.

Cancellariae; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 261. *num.* 1. *decis.* 335. *num.* 1. 9. *et* 14. *et decis.* 385. *num.* 1. *part.* 8. *decis.* 113. *n.* 2. *part.* 11. *dec.* 155. *n.*
42 9. *part.* 18. *decis.* 249. *n.* 3. Et respectu Collectoris, seu Subcollectoris decimarum procedit, sive decimae sint Papales, sive impositae pro subventione Imperatoris, seu pro subsidio adversus Infideles, vel ob aliam causam publicam. Rota *p.*
43 5. *tom.* 1. *decis.* 355. *num.* 8. *et sequent.* Quorum Beneficia semel reservata, semper remanent reservata, etiamsi cesset Officium; Rota *part.* 9.
44 *tom.* 1. *decis.* 259. *n.* 9. *et* 10. Sufficit enim, quod Beneficia fuerint obtenta vel ante Officium, vel duranto Officio, etiamsi de tempore obitus defunctus non esset Subcollector. Rota *p.* 7. *dec.* 225.
45 *n.* 13. et *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 259. *n.* 9. *et seq.* sive Subcollector Officium suum exercuerit, sive non exercuerit; Rota *part.* 11. *decis.* 178. *num.* 5. *et* 8. quia sufficit sola ejus deputatio cum jurisdictione; Rota *p.* 11. *decis.* 155. *n.* 9. *et decis.* 178. *n.* 3. nec requiritur exercitium actuale, sed sufficit potentia; Rota *p.* 5. *tom.* 1. *decis.* 335. *n.*
46 18. Verum ad effectum inducendi reservationem ut supra, requiritur, quod Subcollector sit unicus in loco, in quo exercere debet suam Collectoriam; Rota *part.* 1. *decis.* 715. *n.* 4. *et* 5. *part.* 7. *decis.* 225. *num.* 6. *part.* 11. *decis.* 155.
47 *num.* 10. Sufficit tamen quod aliquando fuerit unicus. Rota *p.* 8. *dec.* 88. *n.* 15. *et dec.* 113. *num.* 4. nempe aliquo tempore, seu aliqua temporis parte; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 255. *n.* 6. et *part.* 11. *dec.* 166. *n.* 13.
48 Septimo, Beneficia vacantia per obitum Protonotariorum Apostolicorum. Rota *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 530. *num.* 10. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 110. *n.* 10. *part.* 15. *dec.* 30. *num.* 3. Et hoc vigore *cit. Extravagant. Ad Regimen*, super qua fundatur regula prima Cancellar. Rota *part.* 5. *tom.* 2. *decis.*
49 608. *n.* 5. Dicta reservatio comprehendit Beneficia Protonotariorum Apostolicorum, quandocumque illi effecti fuerint tales; Rota *part.* 16. *decis.* 14. *num.* 2. Sive dicti Protonotarii sint participantes, sive non; Rota *p.* 1. *decis.* 407. *num.* 1. *p.* 3. *dec.* 706. *n.* 3. *p.* 4. *tom.* 1. *decis.* 398. *num.* 2. *p.* 9. *to.* 2. *dec.* 350. *n.* 3. 4. et *p.* 15. *dec.* 262. *n.* 1.
50 Sive creati fuerint a Papa, sive a Legato. Rota *p.* 4. *tom.* 2. *decis.* 572. *n.* 15. *et sequent.* Sive creati fuerint ante dict. Extravagant. sive post;
51 Rota *part.* 3. *tom.* 2. *decis.* 572. *n.* 17. Sive fuerint creati ratione officii, sive principaliter, *ibidem*
52 *num.* 24. *et seq.* Etiam post dimissum officium, cui accedit Protonotariatus, *ibid. n.* 27. *et seq.*
53 Et haec procedunt vigore *Constitut.* 78. *et* 79. Pauli III. ubi tales Protonotarii declarantur vere, et indubitate familiares, etiam ad effectum reservationis ut supra; Rota *p.* 3. *tom.* 1. *dec.* 398. *n.* 2. et extenditur reservatio contenta *in dict. Extravagant.* ad omnes Protonotarios etiam non participantes, prout Rota declaravit attenta generalitate verborum ejusdem *Extravagant.* et Regulae Cancellariae postea emanatae, et successive innovatae a Papis; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 172. *n.* 5. *et sequent.* Vide verbo *Protonotarius titularis, in novis. addit.*

Octavo, Beneficia Referendariorum utriusque 54
Signaturae, et Auditorum Rotae remanent reservata etiam post dimissa Officia; Rota *p.* 19. *t.* 2. *decis.* 523. *num.* 47.

Nono, Beneficia omnia Cubiculariorum, etiam 55
honoris nuncupatorum, ac Cursorum Papae, ut expresse in *Regula* 7. *Cancell.*

Decimo, Beneficia Familiarium Papae sunt 56
reservata vigore *Regulae* 4. *et* 7. *Cancellariae;* Rota *p.* 5. *tom.* 1. *decis.* 196. *n.* 2. *et eadem part.*
5. *tom.* 2. *dec.* 429. n. 18. Et ad effectum reserva- 57
tionis ut supra, familiaritas Papae non attenditur de tempore vacationis, sed de tempore reservationis, quae durat etiam mortuo Papa, licet non duret familiaritas, cujus effectus nihilominus durat jam perfectus, et consummatus; Rota
part. 5. *tom.* 1. *dec.* 196. *n.* 21. *et seq.* Sic etiam 58
Beneficia Familiarium, et continuorum Commensalium S. R. E. Cardinalium, quae obtinuerint, et obtinebunt, eorum familiaritate durante, etiamsi ab pisa familiaritate per obitum dictorum Cardinalium, vel alias recesserint, sunt reservata vigore *Regulae* 4. *Cancellariae;* Rota *part.* 4. *decis.* 156. *n.* 1. *part.* 12. *dec.* 257. *num.* 6. *et* 7. *part.* 17. *dec.* 382. *n.* 10.

Undecimo, Beneficia quaecumque vacantia, et 59
vacatura per promotionem ad Patriarchatum, Archiepiscopatum, Episcopatum, vel Monasteriorum regimina sunt Sedi Apostolicae reservata; *cit. Extravagant. Ad regimen;* et *Regul.* 1. *Cancellariae*, et Rota *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 118. *num.* 1. *et decis.* 523. *num.* 48.

Duodecimo, sunt reservata Beneficia vacantia, 60
vel in posterum vacatura per depositionem, vel privationem, seu translationem, aut muneris consecrationis suspensionem auctoritate Papae factam, vel faciendam. Nec non si forsan aliqui electi, vel postulati fuerint, vel in posterum eligantur, vel postulentur in concordia, vel discordia, quorum electio cassata, seu postulatio repulsa, vel per eos facta renunciatio, et per Papam admissa fuerit; *cit. Extravagant. Ad Regim.* Rota *p.* 18. *tom.* 2. *dec.* 599. *num.* 4. *et* 5.

Tertiodecimo, Beneficia vacantia, et vacatura 61
per assecutionem pacificam quorumcumque Prioratuum, Dignitatum, Personatuum, Officiorum, Canonicatuum, et Praebendarum, aliorumque Beneficiorum per Papam collatorum sunt Sedi Apostolicae reservata; *cit. Extravagant. Ad Regimen;* Rota *p.* 13. *decis.* 127. *num.* 2. et *part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 523. *num.* 43.

Quartodecimo, omnes Ecclesiae Patriarchales, 62

Archiepiscopales, et Episcopales, et quaecumque alia Beneficia vacantia, seu vacatura in Curia, seu apud Sedem Apostolicam, sunt collationi Papae reservata; *dict. Extravagant. ad Regimen;* Rota *part.* 1. *decis.* 700. *num.* 4. *part.* 2. *decis.* 740. *num.* 1. *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 573. *num.* 3. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 66. *num.* 2. *et decis.* 385. *num.* 11. et *part.* 11. *decis.* 163. *num.* 2.

63 Quintodecimo, omnes dignitates majores post Pontificales in Cathedralibus, etiam Metropolitanis, et Patriarchalibus, nec non valorem decem florenorum auri communi aestimatione excedentes, nec non principales in Collegiatis Ecclesiis; *Regul.* 4. *Cancellariae;* Rota *p.* 9. *tom.* 2.
64 *decis.* 433. *num.* 18. Sic Beneficia etiam spectantia ad aliquam Dignitatem, et vacantia post vacationem ejusdem Dignitatis ex *Regula tertia Cancellariae* sunt reservata Sedi Apostolicae, quando Dignitas est reservata; Rota *p.* 10. *decis.* 25. *n.* 15.

65 Sextodecimo, Beneficia vacatura, Sede Patriarchali, Primatiali, Archiepiscopali, Episcopali aut Abbatiali, vel alterius Collatoris seu Collatricis vacante per obitum, aut dimissionem, seu amissionem, vel privationem, usque ad promotionem, vel provisionem successorum, et pacificam illorum possessionem adeptam, quando collatio, seu dispositio ad quemlibet illorum, vel illarum pertinet, dummodo non sit simultanea cum alio, vel aliis, aut etiam ad alterius praesentationem, vel electionem non pertineat, sunt reservata Sedi Apostolicae; S. Pius V. in *Constit.* incip. *Sanctissimus, Regul.* 2. *Cancellariae,* et Rota *p.* 1. *decis.* 475. *num.* 2. *p.* 8. *decis.* 44. *num.* 7. *et* 8. *part.* 12. *decis.* 89. *n.* 15. *decis.* 257. *n.* 15. *et decis.* 365. *n.* 6. et *part.* 13. *decis.* 354. *n.* 6.

66 Decimoseptimo, Beneficia quaecumque, de quibus Ordinarii, aut alii Collatores disposuerunt contra decreta Concilii Tridentini, et formam ab ipso praescriptam, reservantur dispositioni Summi Pontificis. *Regul.* 1. *Cancellariae,* et *Constitutio* S. Pii V. incip. *In conferendis* signanter reservans Beneficia Curata collata non servata forma
67 Concil. Trid. *sess.* 24. *de reformat. c.* 19. Sic etiam Beneficia ab Ordinariis contra dispositionem Concilii Tridentini unita ipso jure censentur reservata; Rota *part.* 7. *dec.* 207. *n.* 21.

68 Decimo octavo, quaecumque Beneficia vacantia propter crimen Haeresis; S. Pius V. *Constitut.* incip. *Cum ex Apostolatus.*

69 Decimo nono, quaecumque Beneficia vacantia per simoniam, quia aequiparatur Haeresi, seu laesae Majestatis crimini; *cap. Mediatores* 1. *de testibus in* 6. et Glossa ibi *verb. Assecuti.*

70 Vigesimo, Beneficia quaecumque recepta in confidentiam, hoc est per simoniam confidentialem; Pius IV. *Constit.* incip. *Romanum Pontificem;* et S. Pius V. *Constitut.* incip. *Intollerabilis.*

Vigesimo primo, Beneficia vacantia ob non factam publicationem resignationis; Gregorius XIII. *Constitut.* incip. *Humano vix Judicio.* 71

Vigesimo secundo, Beneficia vacantia propter delictum offendentis litigantes in Romana Curia, eorumque Judices, Advocatos, et Procuratores, Testes, et Notarios, aliosque hujusmodi; Alexander VI. *Constit.* incip. *In eminenti.* 72

Vigesimo tertio, Beneficia illorum, qui seipsos pro aliis examini supponunt, vel annuas Pensiones offerunt pro consequendis Beneficiis, aut Beneficia impetrant pro aliis, ut aliquid consequantur, vel quando pro se ipsis impetrant Beneficia cum intentione illa resignandi; Paul. IV. *Constit.* incip. *Inter caeteras.* 73

Vigesimo quarto, Beneficia omnia Ecclesiastica cum Cura, et sine Cura, saecularia, et quorumvis Ordinum Regularium qualitercumque qualificata, et ubicumque existentia in singulis Januarii, Februarii, Aprilis Maji, Julii, Augusti, Octobris, et Novembris mensibus extra Romanam Curiam, tam per obitum quam per resignationem quocumque modo vacatura; *Reg.* 8. *alias* 9. *Cancellariae* Rota *par.* 1. *decis.* 88. *n.* 1. *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 70. *sub. n.* 1. *par.* 12. *decis.* 89. *n.* 14. *part.* 13. *dec.* 127. *n.* 1. *part.* 14. *decis.* 152. *num.* 1. *part.* 15. *dec.* 5. *n.* 1. 74

Vigesimo quinto, Beneficia collata personis prohibitis propter suum genus, veluti descendentibus ex sanguine infecto, aut ex genere, seu stirpe de Haeresi condemnata, aut ratione alicujus particularis statuti a Sede Apostolica confirmati, concessionis aut privilegii; Gregor. XIII. *Constit.* incip. *In Ecclesiis.* 75

Vigesimo sexto, Beneficia Titulorum Cardinalium, sive in Urbe, sive extra, si vacent, quando ipsi sunt absentes, Papae reservantur; Urban. VIII. *Constit.* incip. *Sanctissimus cap.* 8. et *Regul.* 7. *Cancellariae.* Sunt et alii varii casus, in 76
quibus collatio quorumdam Beneficiorum est reservata Papae; sed cum adducti sint caeteris notabiliores, relinquuntur alii brevitatis gratia, videndi cui placuerit apud Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancellariae gloss.* 51. 77

Circa haec tamen notandum est, quod Beneficia vacantia Sede Apostolica vacante, non sunt reservata, nisi sint primae Dignitates; Rota *part.* 14. *decis.* 33. *n.* 3. *et* 4. Quia vacante Sede Apo- 78
stolica cessant reservationes, et dicuntur sublatae omnes Regulae Cancellariae; Rota *ibidem n.* 2. et *part.* 17. *dec.* 185. *n.* 3. *et dec.* 215. *n.* 2. et *part.* 79
18. *tom.* 2. *dec.* 635. *n.* 10. Sed hoc intellige non procedere in Beneficiis Germaniae vigore Concordatorum, ubi reservationes, ut supra, perpetuo durant; Rota *part.* 17. *cit. dec.* 175. *n.* 4. *et sequent.* 80
et dec. 215. *n.* 4. *et seq.* Beneficia pariter vacantia in Curia, Sede Romana vacante, conferuntur ab Episcopo, vel ab aliis, ad quos spectat; *c. Si Apo-* 81

82 *stolica* 35. *de Praebend. in* 6. Sed si sunt reserva-
ta Papae ex alio capite, non possunt conferri, sed
conferenda sunt a Papa futuro; Urban. VIII. *Con-*
83 *stitut.* Incip. *Sanctissimus.* Sic etiam Beneficia, quae
vacaverunt in Curia ante mortem Papae, si non
fuerunt provisa, conferuntur ab eis, ad quos spe-
ctat; *cit. cap. Si Apostolica* 35. *de Praebend. in* 6.
ibi: « Si Apostolica Sede vacante, aliquas Paro-
» chiales Ecclesias vacare de caetero contigerit
» apud ipsam, statuimus, ut de eis (ne ipsarum
» vacatio diutina periculum valeat animabus af-
» ferre) per eos, ad quos pertinet, possit libere
» ordinari; Constitutione felicis recordationis
» Clementis Papae praedecessoris nostri de Bene-
» ficiis apud Sedem ipsam vacantibus per alium,
» quam per Romanum Pontificem minime confe-
» rendis, vel alia quavis contraria super hoc edita
» non obstante. Idem volumus et de illis, quae ibi-
» dem, ipso Romano Pontifice vivente, vacabunt,
» si de ipsis per eum ante ipsius obitum non fue-
84 » rit ordinatum. » Immo etiam Beneficia vacan-
tia in Curia vivente Papa, si ipse Papa ea non
conferat infra mensem a die vacationis, illi, ad
quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre;
c. Statutum 3. *de Praebend. in* 6. ibi: « Statutum
» felicis recordationis Clementis Papae praede-
» cessoris nostri de Dignitatibus, et Beneficiis in
» Curia Romana vacantibus nequaquam per alium
» quam per Romanum Pontificem conferendis,
» decernimus taliter moderandum: ut hi, ad quos
» eorumdem Beneficiorum, et Dignitatum spe-
» ctat collatio (Statuto non obstante praedicto)
» demum post mensem a die, quo Dignitates, seu
» Beneficia ipsa vacaverint, numerandum, ea con-
» ferre valeant, tantummodo per se ipsos, vel
» (ipsis agentibus in remotis) per suos Vicarios
» Generales in eorum Dioecesibus existentes;
» quibus id Canonice sit commissum. »

ADDITIONES EX ALIENA MANU

85 De Reservationum origine non est una Scripto-
rum sententia. Adibis Gagliard. *de benefic. cap.* 5.
per tot. qui tametsi paucis, dilucide tamen de
ea agit. (*)
86 Reservationum aliae clausae sunt in corpore
87 juris, aliae non sunt clausae in corpore juris. Pri-
oris generis sunt, quae continentur in 6. libro de-
cretalium, ut *in cap. Ut lite pendente, in c. Itidem*
88 2. *de Praebend. d.* 6. *lib. decret.* Posterioris vero ge-
neris sunt caeterae, quas habemus, reservationes
extra dictum 6. librum decretalium.
89 Reservationes igitur contentae in *Extravagan-*
tibus, clausae dici nequeunt in corpore juris; Ri-
gant. *in Comment. ad Regul.* 1. *Cancellar.* §. 1. *num.*
42. Van-Espen *Jur. Eccles. univ. part.* 2. *tit.* 23. *cap.*
4. *n.* 2. Rota *cor. Othobon. decis.* 197. *num.* 22. *et*
sequent. et *in Uladislavien. Archidiaconatus* 14. *Ja-*
nuarii 1757. §. 6. *cor. R. P. D. Paracciano.*

Neque officit, quod *Extravagantes communes, et* 90
Joannis XXII. jussu Gregorii XIII. corpori juris
Canonici insertae fuerint, et Sextum, Clementi-
nas, et Extravagantes appellet ipse Corpus juris
Canonici. Quum enim *nonnisi*, (ut recte ait Ri-
gant. *loc. citat. n.* 45. *et sequent.*) *sub eodem nomi-*
ne Extravagantium in Corpore juris Canonici sint
insertae, pristinam utique naturam retinere videntur,
nec reservationes in eis contentae dicuntur clausae in
Corpore juris.

Suos autem effectus in jure habet haec divisio. 91
Reservationes enim, ut de primo effectu disse-
ramus, clausae in Corpore juris sunt perpetuae,
adeoque morte Pontificis non expirant. Quae ve- 92
ro reservationes non sunt clausae in Corpore ju-
ris, ut sunt, quae in Regulis Cancellariae con-
tinentur, eae cum ipsis Regulis Cancellariae
cessant morte uniuscujusque Pontificis. Regulae 93
enim Cancellariae eduntur ab unoquoque Pontifi-
ce crastino suae assumptionis die ad vitam suam
duraturae. Quo fit, ut Episcopi conferre valeant
Beneficia obnoxia reservationibus contentis in
Regulis Cancellariae, dummodo ea, vivente Pon-
tifice, non vacaverint, et durante vacatione col-
latio fiat; Cardin. de Luc. *de Benefic. discurs.* 31.
n. 4. *et sequent.* Gagliard. *eod. tract. cap.* 1. *n.* 37.
Intellige tamen de Beneficiis obnoxiis reservatio- 94
nibus, quae sunt *accidentales*, seu *discontinuae*
ratione *mensis* vel *loci*, non vero *reales*, vel
personales, quas *continuas* vocant. Idem Gagliard.
ubi supra num. 38. At vide materiam plenius
tractantem Rotam in *Moguntina Canonicatus* 28.
Januarii 1728. *cor. clar. mem. Calcagnino.*

Alter effectus est, quod titulus coloratus, quem 95
requirit *Regula* 37. *Cancellariae*, licet proveniat
ab eo qui pollet originaria facultate conferen-
di, talis non judicatur, ubi Beneficium fuerit
obnoxium reservationi clausae in Corpore Juris;
talis vero judicatur, ubi Beneficium sit obnoxium
reservationi non clausae in Corpore juris: Chokier
in d. Regul. 36. *Cancellar. n.* 86. Rigant. *ibidem*
n. 128. *et seq.*

In potestate Fundatorum Beneficiorum est ex- 96
cludere in limine fundationis reservationes, idque
ex sacrorum Canonum indulgentia. Quando vero 97
a Fundatore exclusae dici queant reservationes,
vide apud Rotam *in Gerunden. Eleemosynae Panis*
super reservatis 26. *Junii* 1713. *cor. clar. mem.*
Scotto et 14. *Martii* 1718. *cor. bon. mem. Cerro in*

(*) De origine Reservationum diligenter ac perquam erudite agit Zaccaria in Anti-Febronio *p.* 2. *l.* 5. *c.* 6. §. 4. Re quidem vera monumentis certis probari potest, semper Romanos Pontifices ecclesiasticorum honorum potestatem habuisse. Hinc dici non potest S. Gregorium primum fuisse, qui hoc jure uti coepit. (*Edit. Casin.*)

Tropien. Beneficii 1. *Martii.* 1720. *cor. eod. bon. mem. Cerr.* et in *Wormatien. Beneficii* 5. *Decembris*
69 1735. *cor. Eminent. Crescentio.* Et quando non censeantur exclusae, tradit idem Supremum Tribunal *in Consentina Canonicatus* 29. *Januarii* 1742. *cor. Reverendiss. P. D. Bussio Decano, in Lauretana Beneficii* 10. *Maji* 1745. *coram R. P. D. Canilliac. et* 24. *Januarii* 1746. *cor. bon. memor. Vicecom. in Majoricen. Beneficii* 29. *Novembris* 1745. *cor. clar. mem. Millin. et* 20. *Junii* 1746. *cor. R. P. D. Elephant.*

ARTICULUS IX

BENEFICIA QUOAD RESERVATIONES, ET DISPOSITIONES IN REGULIS CANCELLARIAE CONTENTAS.

1 Regulae Cancellariae sunt quaedam Apostolicae Constitutiones, quas omnes Pontifices initio sui Pontificatus circa causas Beneficiales, et Judiciales facere, vel a Praedecessoribus suis jam factas juxta occurrentium causarum varietatem, reno-
2 vare, augere, vel minuere consueverunt. Primus omnium, qui Regulas Cancellariae, sive Leges ad Cancellariam tulit, easque in scripta redegit, est Joannes XXII. Rota *part.* 9. *tit.* 1. *dec.* 185. *n.* 15. qui fuit natione Gallus antea dictus Jacobus de Ossa Cadurcensis Patre Sutore natus, et ratione summae prudentiae, ac literarum peritiae prius Roberti Siciliae Regis Cancellarius, deinde Forojuliensis (gall. *de Frejus*,) ac postmodum Avenionensis Episcopus, ac Cardinalis institutus: tandem *die* 17. *Augusti* 1316. Lugduni in Conclavi apud Patres Praedicatores parato Summus Pontifex fuit electus; Petra *in Commentar. ad Con-*
3 *stitut.* 1. *Joannis XXII. num.* 1. Ipsae autem Regulae Cancellariae successu temporis in pluribus fuerunt mutatae, atque augmentatae, vel magis declaratae, prout patet conferenti vetustiores Regulas Cancellariae, repertas in libris, cum modernis infra adducendis, usque ad septuagin-
4 ta duas redactis. Regulae Cancellariae habent vim Legis, et Constitutionis; Rota *part.* 9. *tom.* 2.
5 *decis.* 199. *num.* 6. *et decis.* 200. *n.* 7. Et incipiunt obligare statim ab eo tempore, quo a novo electo Papa reassumuntur, licet nondum fuerint publicatae, ut patet expresse ex ipsarum praefatione nunc usitata, et sic praecise loquente: *Quas etiam ex tunc, licet nondum publicatas, et*
6 *suo tempore duraturas observari voluit.* Et istae Regulae durant tantum vivente Papa eas faciente, eoque moriente expirant, et durante vacatione Sedis Apostolicae, dicuntur non esse in rerum natura; et patet aperte ex verbis citatis, et usitatis in earumdem Regularum praefatione: *Et suo tempore duraturas;* Rota *part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 654. *n.* 73. *part.* 14. *decis.* 33. *num.* 2. *part.* 17. *decis.* 185. *num.* 4. *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 121. *num.* 8. *et* 9.

Unde Sede Papali vacante, potest Collator 7 Ordinarius conferre Beneficia reservata solum per Regulas ipsius Cancellariae, ut puta vacantia in mensibus Pontificiis; Sede enim Apostolica vacante omnes menses sunt Ordinariorum, adeoque possunt providere de Beneficiis vacantibus in quolibet mense, cum pro tunc cessent reservationes Beneficiorum ab ipsis Regulis inductae; ex quo ipsae Regulae pro tunc sint extinctae, et dicantur non esse in rerum natura, ex Rota *part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 654. *num.* 73. *part.* 14. *decis.* 33. *n.* 2. *et part.* 17. *decis.* 185. *num.* 4. Dummodo tamen id fiat, antequam Papa noviter 8 creatus alias Regulas constituat, vel a Praedecessoribus suis jam factas renovet, nam noviter electus Papa sub nullitate actus in contrarium gesti expresse reservat suae provisioni, ac dispositioni ea Beneficia, quae Sede Papali vacante in mense Pontificio vacaverant, et per Ordinarium Collatorem antea collata non fuerant, ut patet *in Reg.* 68. integraliter infra videnda. Notanter 9 autem fuit dictum, posse Collatorem Ordinarium Sede Apostolica vacante conferre Beneficia *reservata solum per Regulas ipsius Cancellariae;* nam Beneficia, quae sunt reservata Papae ex alio capite, non possunt Sede Apostolica vacante conferri ab Ordinariis Collatoribus, sed conferenda sunt a Papa futuro; Urban. VIII. *Constit.* incip. *Sanctissimus.*

Ut autem ab omnibus in promptu semper, et 10 prae oculis haberi possint reservationes, et dispositiones in Regulis Cancellariae contentae, subnectuntur hic ad literam ipsaemet Cancellariae Regulae auctoritate SS. in Christo Patris D. N. D. Pii, Divina Providentia Papae VI. publicatae juxta exemplar Romae in Typographia Rev. Camerae Apostolic. impressum Ann. 1775.

REGULAE,

Ordinationes, et constitutiones Cancellariae Apostolicae SS. D. N. D. Pii Divina Providentia Papae VI.

« Sanctissimus in Christo Pater et Dominus noster, D. Pius Divina Providentia Papa VI. suorum » Praedecessorum vestigiis inhaerendo normam » et ordinem rebus gerendis dare volens in crastinum suae assumptionis ad Summi Apostolatus apicem, videlicet die decima sexta mensis » Februarii Anno ab Incarnatione Domini millesimo septingentesimo septuagesimoquarto, Reservationes, Constitutiones, et Regulas infrascriptas fecit, quas etiam ex tunc, licet nondum » publicatas, et suo tempore duraturas observari » voluit, ac quas Nos Henricus Benedictus Episcopus Tusculanus S. R. E. Vicecancellarius

» die VII. mensis Martii in Cancellaria Apostolica
» publicari fecimus.

Reservationes generales, et speciales.

I. » In primis fecit easdem reservationes, quae
» in Constitutione fel. rec. Benedicti Papae XII.
» quae incipit, *Ad regimen*, continentur, et illas
» innovavit, ac locum habere voluit, etiamsi
» Officiales in eadem Constitutione expressi A-
» postolicae Sedis Officiales ante obitum eorum
» esse desierint, quoad Beneficia, quae tempore,
» quo Officiales erant, obtinebant; declarans
» nihilominus, Beneficia, quae dictae Sedis
« Officiales, qui ratione Officiorum suorum hujus-
» modi ejusdem Sedis Notarii erant, etiam di-
» missis ipsis Officiis, et quandocumque assecuti
» fuerint, sub hujusmodi reservationibus com-
» prehendi: ac reservavit Beneficia, quae per
» Constitutionem piae mem. Joan. PP. XXII. incip.
» *Execrabilis*, vacant, vel vacare contigerint;
» quam Constitutionem, et reservationem SS.
» tam ad Beneficia obtenta, quam alia quaecum-
» que, de quibus Ordinarii, et alii Collatores con-
» tra Concil. Trident. Decreta disposuerunt, et
» disponent in futurum, extendit, et ampliavit;
» et ea etiam Beneficia omnia dispositioni suae
» reservavit, de quibus per dictos Ordinarios, aut
» alios Collatores contra ejusdem Concilii Decre-
» torum formam dispositum fuerit, decernens
» irritum etc.

*Reservatio Cathedralium Ecclesiarum, et Monaste-
riorum, ac de tempore vacationis Episcopatuum
vacaturorum Beneficiorum.*

II. » Item reservavit generaliter omnes Eccle-
» sias Patriarchales, Primatiales, Archiepisco-
» pales, Episcopales, necnon omnia Monasteria
» Virorum valorem annuum ducentorum floreno-
» rum auri communi aestimatione excedentia,
» nunc quomodocumque vacantia, et in posterum
» vacatura. Et voluit, quod excessus hujusmodi
» in Literis exprimatur. Ac etiam reservavit Di-
» gnitates, et Beneficia omnia ad collationem,
» praesentationem, electionem, et quamcumque
» aliam dispositionem Patriarcharum, Primatum,
» Archiepiscoporum, et Episcoporum, necnon
» Abbatum, ac aliorum quorumcumque Collato-
» rum, et Collatricium Saecularium, et Regula-
» rium quomodolibet (non tamen ad Collatio-
» nem cum alio, vel aliis, aut etiam ad alterius
» Praesentationem, vel electionem pertinentia)
» quae post illorum obitum, aut Ecclesiarum, seu
» Monasteriorum, vel aliarum Dignitatum suarum
» dimissionem, seu amissionem, vel privationem,
» seu translationem, vel alias quomodocumque
» vacaverint, usque ad provisionem Successorum
» ad easdem Ecclesias, aut Monasteria, vel Di-
» gnitates, Apostolica auctoritate faciendam, et
» adeptam ab eisdem Successoribus pacificam il-
» lorum possessionem, quomodocumque vacave-
» rint, et vacabunt in futurum; decernens irri-
» tum etc.

*Extensio reservationis Beneficiorum per assequutio-
nem pacificam vacaturorum.*

III. » Item, si qui de Beneficiis Ecclesiasticis
» praesertim curam animarum habentibus, seu
» alias personalem residentiam requirentibus,
» dum pro tempore vacant, Apostolica auctori-
» tate provisi, seu providendi, ante illorum asse-
» cutionem alia cum eisdem incompatibilia Be-
» neficia Ecclesiastica per eos tunc obtenta in frau-
» dem reservationis suae resignarent, seu di-
» mitterent, voluit, decrevit, et declaravit, quod
» si in posterum quibusvis personis de aliquibus
» Beneficiis Ecclesiasticis, tunc vacantibus, seu
» vacaturis, per Sanctitatem Suam, aut ejus au-
» ctoritate provideri: ipsosque providendos intra
» vacationis, et provisionis, seu assecutionis eo-
» rumdem Beneficiorum, tempora, quaecumque
» alia cum aliis incompatibilia Beneficia Eccle-
» siastica Saecularia, vel quorumvis Ordinum, ac
» etiam Hospitalium, et Regularia per eos tunc
» obtenta, nulla speciali, et expressa de eisdem in
» provisionibus praedictis facta mentione simpli-
» citer, vel causa permutationis, ac alias quomo-
» dolibet, sive in Sanctitatis Suae, vel alterius
» Romani Pontificis pro tempore existentis, aut
» Legatorum, vel Nunciorum dictae Sedis, seu
» Ordinariorum, vel aliorum Collatorum quorum-
» cumque manibus resignare, seu dimittere, aut
» Juribus sibi in illis, vel ad illa competentibus
» cedere contigerit, omnes, et singulae concessio-
» nes, collationes, provisiones, et quaevis aliae
» dispositiones de Beneficiis, seu Juribus sic re-
» signandis, dimittendis, et cedendis pro tempo-
» re faciendae, cum inde secutis quibuscumque,
» cassae, et irritae, nulliusque roboris, vel mo-
» menti existant, nec cuiquam suffragentur, sed
» Beneficia, et Jura ut praefertur, resignata, di-
» missa, et cessa, eo ipso vacent, ac sub reser-
» vatione praedicta, quam Sanctitas Sua etiam
» quoad hoc extendit, et ampliavit, comprehensa
» censeantur. Ita quod de illis per alium, quam
» per eamdem Sanctitatem Suam, vel pro tempo-
» re existentem Romanum Pontificem, nullate-
» nus disponi possit, in omnibus, et per omnia
» perinde, ac si per pacificam assecutionem Be-
» neficiorum aliorum hujusmodi vere, ac realiter
» vacavisset; ac alterius voluit, Beneficium,
» de quo resignans fuerit auctoritate Apostolica
» provisus, ac per cujus assecutionem Beneficia
» vacare debebant, ut prius vacare, perinde, ac
» si collatio favore resignantis facta non fuisset,
» salvis tamen quibuscumque Juribus competenti-
» bus alteri parti, ad cujus favorem facta esset

» resignatio, etiam ex causa permutationis, sum-
» marie, simpliciter et appellatione remota exer-
» cendis; decernens irritum etc. attentari.

Reservatio Dignitatum, necnon suorum, et S. R. E. Cardinalium Familiarium, Beneficiorum.

IV. » Item reservavit generaliter dispositioni » suae omnes Dignitates majores post Pontificales in Cathedralibus, etiam Metropolitanis, et » Patriarchalibus, necnon valorem decem florenorum auri communi aestimatione excedentes, » principales in Collegiatis Ecclesiis. Reservavit » etiam Prioratus, Praepositurus, Praepositatus, » ac alias Dignitates Conventuales, et Praeceptorias generales Ordinum quorumcumque (sed » non Militarium) ac quaecumque Beneficia, quae » sui, etiam dum Cardinalatus fungebatur honore existentes, ac S. R. E. viventium nunc, et » qui erunt pro tempore, Cardinalium familiares » continui Commensales obtinent, et in posterum » obtinebunt eorum familiaritate durante, ac in » quibus, seu ad quae Jus eis competit, aut competerit, etiamsi ab ipsa familiaritate per obitum Cardinalium eorumdem, vel alias recesserint. Declarans Dignitates, quae in Cathedralibus, etiam Metropolitanis, post Pontificales » non majores existunt, et quae ex Apostolicae Sedis indulgentia, vel ordinaria auctoritate, aut consuetudine praescripta, vel alias quovis modo in quibuscumque Collegiatis Ecclesiis » principalem praeminentiam habere noscuntur, » sub reservatione praedicta comprehendi debere; decernens irritum etc.

Reservatio Beneficiorum Collectorum, et Subcollectorum.

V. » Item reservavit generaliter omnia, et singula Beneficia Ecclesiastica quorumcumque » Collectorum, et Subcollectorum in quacumque » Civitate, vel Dioecesi, qui suo tempore Officia » exercuerint, Subcollectorum fructuum, et proventuum Camerae Apostolicae debitorum, illa » videlicet Beneficia dumtaxat, quae durante » eorum Officio obtinebant, et in quibus, seu ad » quae jus eis competebat; decernens irritum etc.

Reservatio Beneficiorum Curialium, dum Curia transfertur.

VI. » Item reservavit omnia, et singula Beneficia Ecclesiastica quorumcumque Curialium, » quos dum Curia Romana de loco ad locum transfertur, eam sequendo decedere contigerit in » quovis loco quantumcumque etiam a dicta Curia remoto; decernens irritum etc.

Reservatio Beneficiorum Cubiculariorum, et Cursorum.

VII. » Item reservavit generaliter idem D. N. » PP. dispositioni suae omnia Beneficia Cubiculariorum, etiam honoris nuncupatorum, ac Cursorum suorum; declarans in Praedecessorum » suorum Romanorum Pontificum Constitutionibus, et Regulis reservatoriis Beneficiorum Cubiculariorum, etiam cubicularios honoris nuncupatos etiam a die earum editionis, et publicationis intelligi, et comprehendi, ac comprehensos fuisse, et esse. Irritumque etc. attentari » decernens.

Reservatio Beneficiorum Ecclesiarum S. Joannis Lateranensis, et S. Petri, ac B. Mariae Majoris de Urbe, et Beneficiorum Titulorum Cardinalium a Curia absentium.

VIII. » Item reservavit dispositioni suae generaliter quoscumque Canonicatus, et Praebendas, ac Dignitates, Personatus, et Officia in S. » Joannis Lateranensis, et Principis Apostolorum » ac B. Mariae Majoris de Urbe Ecclesiis, necnon » ad collationem, provisionem, seu quamvis aliam » dispositionem S. R. E. Cardinalium a Romana » Curia absentium ratione suorum Episcopatuum, » Cardinalatus, ac ipsorum Cardinalium Titulorum, et Diaconiarum spectantia, quamdiu absentia hujusmodi duraverit, Canonicatus, et » Praebendas, Dignitates, Personatus, Administrationes, et Officia, caeteraque Beneficia Ecclesiastica cum cura, et sine cura vacantia, ac » in antea vacatura, tam in eadem Urbe, quam » in Ecclesiis, Civitatibus, ac Dioecesibus dictorum Episcopatuum consistentia; ac decrevit » irritum etc.

Reservatio mensium Apostolicorum, et Alternativa pro Episcopis residentibus.

IX. » Item cupiens SS. D. N. PP. pauperibus Clericis et aliis benemeritis Personis providere omnia Beneficia Ecclesiastica cum cura, et sine » cura, Saecularia, et quorumvis Ordinum Regularia qualitercumque qualificata, et ubicumque existentia in singulis Januarii, Februarii, » Aprilis, Maji, Julii, Augusti, Octobris, et Novembris mensibus, usque ad suae voluntatis » beneplacitum extra Romanam Curiam alias, » quam per resignationem quocumque modo vacatura, ad collationem, provisionem, praesentationem, electionem, et quamvis aliam dispositionem quorumcumque Collatorum, et Collatricium Saecularium, et quorumvis Ordinum » Regularium (non tamen S. R. E. Cardinalium, » aut aliorum sub Concordatis inter Sedem Apostolicam, et quoscumque alios initis, et per » eos, qui illa acceptare, et observare debuerant » acceptatis et observatis, quae laedere non intendit, comprehensorum) quomodolibet pertinentia dispositioni suae generaliter reservavit. » Volens, in supplicationibus, seu concessionibus

» gratiarum, quae de dictis Beneficiis tunc vacantibus, etiam motu proprio, fient de mense, in quo vacaverint, dispositive mentionem fieri: alioquin gratias nullas esse. Ac consuetudines etiam immemorabiles optandi majores, et pinguiores Praebendas nec non privilegia etiam in limine erectionis concessa, et indulta Apostolica circa eas, ac etiam disponendi de hujusmodi Beneficiis, aut quod illa sub hujusmodi reservationibus nunquam comprehendantur, etiam cum quibusvis derogatoriarum derogatoriis, et fortioribus, efficacioribus et insolitis clausulis, nec non irritantibus, et aliis Decretis, quorum tenor et pro expressis haberi et latissime extendi voluit quibusvis Personis, et Collegiis cujuscumque Dignitatis, status, gradus, ordinis, et conditionis existentibus quomodolibet concessa adversus reservationem hujusmodi minime suffragari. Insuper Sanctitas Sua ad gratificandum Patriarchis, Archiepiscopis, et Episcopis intenta, ipsis, quamdiu apud Ecclesias, aut Dioeceses suas vere, et personaliter resederint dumtaxat, de omnibus, et quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis cum cura, et sine cura Saecularibus, et Regularibus (ad liberam ipsorum dumtaxat, non autem aliorum cum eis dispositionem, seu praesentationem, vel electionem, nec etiam cum consilio, vel consensu, seu interventu Capitulorum, vel aliorum, aut alias pertinentibus,) quae in antea in mensibus Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris, et Decembris extra Curiam ipsam vacare contigerit (dummodo alias dispositioni Apostolicae reservata, vel affecta non fuerint) libere disponendi facultatem tempore sui Pontificatus tantum duraturam concessit. Ac etiam voluit, ut si ipsi in collatione, aut alia dispositione Beneficiorum in aliis sex mensibus, videlicet Januarii, Martii, Maji Julii, Septembris, et Novembris vacaturorum (quae etiam dispositioni suae, ut praefertur, reservavit) seu etiam aliorum dispositioni suae, et dictae Sedis alias quomodolibet reservatorum, vel affectorum se se intromiserint, aut quominus provisiones, et gratiae Sanctitatis suae de illis debitum effectum consequantur, impedimentum quoquomodo praestiterint, usu, et beneficio praedictae facultatis eo ipso privati existant, ac collationes, et aliae dispositiones de Beneficiis illius praetextu deinceps faciendae nullius sint roboris, vel momenti. Illi vero, qui gratiam alternativae praedictae acceptare voluerint, acceptationem hujusmodi per patentes literas manu propria subscriptas, suoque Sigillo munitas, et in sua quisque Civitate, vel Dioecesi datas declarare, et Literas ipsas huc ad Datarium Sanctitatis Suae transmittere teneantur; quibus ab eo receptis, et recognitis, ac libro ad id deputato registratis, tunc demum, et non antea uti incipiant gratia supradicta. Insuper declaravit, quod si idem Episcopus pluribus Ecclesiis quomodocumque unitis ex Apostolica concessione, et dispensatione quomodocumque praesit, teneantur hujusmodi alternativae gratiam, quatenus ea potiri velit, utriusque Ecclesiae nomine explicite acceptare, alias illi non suffragetur. Et post factam acceptationem, et admissionem in Dataria, neutri parti liceat nisi concordi consensu ab ea recedere. Declarans praeterea, exceptionem positam in Regula favore S. R. E. Cardinalium, et Indultum conferendi Beneficia reservata concessum Cardinali Episcopo non suffragari Capitulo ratione communionis, et consortii juxta declarationem fel. record. Urbani Papae VIII. Praedecessoris sui, editam die decima Septembr. anno millesimo sexcentesimo vigesimo sexto, quam Sanctitas Sua in omnibus et per omnia approbat; decernens sic in praemissis omnibus per quoscumque etc. judicari debere, ac irritum etc.

De literis in forma, Rationi congruit, expediendis.

X. » Item voluit idem D. N. Papa, quod concessa per fel. record. Clementem XIV. Praedecessorem suum, et de ejus mandato expediantur in forma: *Rationi congruit etc.* sub die Coronationis suae, ut moris est; et idem quoad concessa per piae mem. Clem. XIII. etiam Praedecessorem suum ad sex menses dumtaxat, ab ipso die Coronationis incipiendos observari voluit.

Declaratio reservationis Ecclesiarum, et Beneficiorum per Praedecessores reservatorum.

XI. » Item declaravit, omnium, et singularum Ecclesiarum Cathedralium, et Monasteriorum provisiones, quas praedicti Praedecessores sui, ordinationi, et dispositioni eorum, nec non omnia, et singula Beneficia Ecclesiastica, quae dicti Praedecessores, etiam praedictae dispositioni cum interpositione decreti reservaverant (quae quidem Ecclesiae, Monasteria, nec non sic reservata Beneficia tempore obitus eorumdem Praedecessorum vacabant, aut Ecclesiae ipsae, vel Monasteria hujusmodi, si commendata, vel eis administratores deputati non fuissent, etiam tunc vacassent) remansisse, et remanere per hujusmodi reservationem, et decretum affecta, nullumque de illis praeter Romanum Pontificem ea vice se intromittere, vel disponere potuisse, sive posse quoquomodo; decernens irritum, et inane, si secus super illis attentatum forsan erat tunc, vel in posterum contingeret attentari.

Revalidatio Literarum Praedecessoris Gratiae, et Justitiae infra annum concessarum.

XII. » Item praedictus D. N. omnes, et singu-

» las a Clemente XIV. Romano Pontifice Praedecessore suo infra annum ante diem ejus obitus concessas Gratiae, vel Justitiae Literas temporibus debitis earum Executoribus, seu Judicibus non praesentatas omnino revalidavit, et in statum pristinum, in quo videlicet antea fuerant, vel pro quibus erant obtentae, quoad hoc plenarie restituit, ac decrevit per Executores, seu Judices praedictos, vel ab eis subdelegandos ad expeditionem negotiorum in eis contentorum procedi posse, et debere juxta illarum formam.

Revocatio Unionum.

XIII. » Item rationabilibus suadentibus causis ipse D. N. omnes uniones, annexiones, incorporationes, suppressiones, extinctiones, applicationes, et dismembrationes, etiam perpetuas, de quibusvis Cathedralibus, nec non aliis Ecclesiis, Monasteriis, Dignitatibus, Personatibus, Officiis, et Beneficiis Ecclesiasticis, eorumve domibus, praediis, et locis per cessum, vel decessum, aut aliam quamvis dimissionem, vel amissionem qualiacumque fuerint invicem, vel aliis Ecclesiis, Monasteriis, et Mensis etiam Capitularibus, Dignitatibus, Personatibus, Officiis, Beneficiis, ac piis, et aliis Locis, Universitatibus etiam studiorum generalium, et Collegiis, etiam in favorem S. R. E. Cardinalium, seu Ecclesiis, Monasteriis, et Beneficiis per eos obtentis quomodolibet Apostolica, vel alia quavis (non tamen Concilii Tridentini) auctoritate (necnon pro fundatione, seu dotatione, augmento, vel conservatione Collegiorum, et aliorum Piorum et Religiosorum Locorum ad Fidei Catholicae defensionem, et propagationem, bonarumque artium cultum institutorum) factas, quae suum non sunt sortitae effectum: ac quascumque concessiones, et mandata super unionibus, annexionibus, incorporationibus, et aliis praemissis taliter faciendis, revocavit, cassavit, et irritavit, nulliusque decrevit existere firmitatis. Nec alicui quascumque clausulas, vel adjectiones, aut decreta, quae Sanctitas Sua pro expressis haberi voluit in quibusvis Apostolicis, etiam quae motu proprio, aut ex certa scientia, et consistorialiter processerunt, et emanarunt, Literis, etiamsi in eis decretum esset, illas ex tunc effectum sortitas esse, aut Jus quaesitum fore quomodolibet contenta adversus revocationem, et irritationem hujusmodi, voluit nullatenus suffragari; decernens irritum etc.

Revocatio facultatum quibusvis concessarum.

XIV. » Item revocavit quascumque facultates concessas quibusvis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, et aliis, ac praelatis, etiam utriusque Signaturae Referendariis, Personis, necnon Apostolicae Sedis Nunciis, ac fructuum, et proventuum Camerae Apostolicae debitorum Collectoribus, de dispensando cum quibusvis Personis super Matrimonio contracto, vel contrahendo in gradu prohibito, ac natalium, et aetatis defectibus et de incompatibilibus Beneficiis Ecclesiasticis insimul retinendis, necnon de Notariis publicis creandis, ac de disponendo quomodolibet de quibusvis Beneficiis Ecclesiasticis, et alias a praemissis Officia ipsorum Nunciorum, et Collectorum directe non concernentes, etiamsi in Literis desuper confectis sint Clausulae restitutoriae, et derogatoriarum derogatoriae, et aliae efficaciores, quas pro expressis haberi voluit quoad omnia, in quibus facultates ipsae non sunt sortitae effectum, etiamsi Nunciis eisdem dictae Sedis Legatis de Latere competens sit concessa potestas; decernens irritum etc.

Revocatio facultatum conferendi Beneficia reservata.

XV. » Item revocavit quascumque facultates, et Literas desuper confectas, per quas quicumquo sui Praedecessores Romani Pontifices quibusvis Personis ordinariam Collationem, seu aliam dispositionem Beneficiorum Ecclesiasticorum de Jure, vel consuetudine habentibus, et quavis etiam Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, vel alia dignitate, vel alio non tamen Cardinalatus honore fulgentibus, quavia consideratione, vel intuitu etiam motu proprio, et ex certa scientia, ac de Apostolicae potestatis plenitudine cum quibusvis Clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis, ac irritantibus, et aliis Decretis, quorum tenores habere voluit pro expressis, concesserant, ut quamdiu viverent, vel suis Ecclesiis, seu Monasteriis praeessent, aut ad aliud tempus de Beneficiis Ecclesiasticis generaliter reservatis, seu affectis ad eorum collationem, provisionem, praesentationem, electionem, et quamvis aliam dispositionem communiter, vel divisim spectantibus, disponere libere, et licite valerent, aut etiam ad id per eosdem Praedecessores Vicarii Perpetui, vel ad tempus constituti forent; decernens irritum, et inane etc.

De Dictionibus numeralibus.

XVI. » Item ut in Apostolicis Literis committendi crimen falsi peramplius tollatur occasio, voluit, et ordinavit, quod dictiones numerales, quae in dictis Literis ante Nonas, Idus, et Kalendas, immediate poni consueverunt per Literas, ac syllabas extensae describantur, et illae ex praedictis Literis, in quibus hujusmodi dictiones aliter scriptae fuerint, ad Bullariam nullatenus mittantur.

De concurrentibus in Data.

XVII. » Item voluit, quod de concurrentibus » in Data ejusdem diei, super vacantibus, seu » certo modo vacaturis Beneficiis, illi, quibus » gratiae motu proprio conceduntur, caeteris si» mili modo gratias non habentibus, alias gradua» ti non graduatis, aut inter graduatos magis gra» duati, ac inter aequaliter graduatos prius gra» duati, necnon colorato titulo possessores non » possessoribus, ac inter personas alias in Curia » praesentes absentibus ab ea, ac inter praesentes » non Beneficiati Beneficiatis, et similiter inter » absentes, caeteris paribus, oriundus non oriun» do, et Dioecesanus non Dioecesano, in reliquis » vero singuli, qui prius Apostolicas desuper » Literas eorum Executoribus praesentaverint, » aliis in ipsorum, de quibus agi contigerit, Be» neficiorum assecutione praeferantur.

De non tollendo Jus quaesitum.

XVIII. » Item ne per varias, quae pro commis» sionibus, seu mandatis, et declarationibus ha» bendis in causi splerumque fiunt, suggestiones, » justitia postponatur; idem D. N. decrevit, et » declaravit, suae intentionis foro, quod deinceps » per quamcumque signaturam, seu concessio» nem, aut gratiam, vel Literas Apostolicas pro » commissionibus, seu mandatis aut declaratio» nibus bujusmodi, etiamsi motu proprio, et ex » certa scientia, ac etiam ante motam litem a » Sanctitate Sua emanaverint, vel de ejus man» dato faciendas nulli Jus sibi quaesitum quomo» modolibet tollatur.

Regula de viginti.

XIX. » Item voluit, quod si quis in infirmitate » constitutus resignaverit, sive in Romana Curia, » sive extra illam, aliquod Beneficium, sive sim» pliciter, sive ex causa permutationis, vel alias » dimiserit, aut illius Commendae cesserit, seu » ipsius Beneficii unionis dissolutioni consense» rit, etiam vigore supplicationis, dum esset sa» nus, signatae, et postea infra viginti dies a die » per ipsum resignantem praestandi consensus » computandos, de ipsa infirmitate decesserit, et » ipsum Beneficium quavis auctoritate confera» tur per resignationem sic factam, collatio hujus» modi sit nulla, ipsumque Beneficium nihilomi» nus per obitum censeatur vacare.

De idiomate.

XX. » Item voluit, quod si contingat, tam in » Curia, quam extra, alicui Personae de Paro» chiali Ecclesia, vel quovis alio Beneficio exer» citium Curae animarum Parochianorum quo» modolibet habente, provideri, nisi ipsa Perso» na intelligat, et intelligibiliter loqui sciat idio» ma loci, ubi Ecclesia, vel Beneficium bujus» modi consistit, provisio, seu mandatum, et gra» tia desuper quoad Parochialem Ecclesiam, vel » Beneficium hujusmodi nullius sint roboris, vel » momenti; decernens irritum etc.

De non impetrando Beneficium per obitum viventis.

XXI. » Item si quis supplicaverit sibi de Be» neficio quocumque tamquam per obitum alicu» jus, licet tunc viventis, vacante provideri, et » postea per obitum ejus vacet, provisio, et quae» vis dispositio, etiam vigore alterius novae sup» plicationis, vel gratiae dicto supplicanti per » obitum hujusmodi denno faciendae, nullius sint » roboris, vel momenti.

De unionibus, et unionum confirmatione.

XXII. » Item voluit, quod petentes Beneficia » Ecclesiastica aliis uniri, teneantur exprimere » verum annuum valorem secundum commuoem » aestimationem, tam Beneficii uniendi, quam » illius, cui uniri petitur, alioquin unio non va» leat, et semper in unionibus commissio fiat ad » partes, vocatis quorum interest. Et idem voluit » observari in quibusvis suppressionibus per» petuis, concessionibus, dismembrationibus, et » applicationibus, etiam de quibuscumque fru» ctibus, et bonis Ecclesiasticis, ac etiam in con» firmationibus unionum, singularumque dispo» sitionum hujusmodi.

De Mendicantibus transferendis.

XXIII. » Item de Mendicantibus transferendis, » qui ad alios Ordines transierint pro tempore, » voluit Constitutionem fel. record. Martini Papae » V. Praedecessoris sui desuper factam, et in » libro Cancellariae Apostolicae descriptam, quae » incipit *Viam ambitiosae cupiditatis etc.* firmiter » observari.

De male promotis.

XXIV. » Item de Clericis extra tempora a Jure » statuta, sive ante aetatem legitimam, aut » absque Dimissoriis Literis ad Sacros Ordines » se promoveri facientibus pro tempore, etiam « voluit Constitutionem piae mem. Pii II. simili» ter Praedecessoris sui desuper editam, et in « dict. Cancell. Apost. libro descriptam, quae » incipit *Cum ex sacrorum Ordinum* etc. pari mo» do observari.

De Moneta.

XXV. » Item declaravit idem D. N. quod libra » Turonensium parvorum, et Florenus auri de » camera pro aequali valore in concernentibus » Literas, et Cameram Apostolicam computari, » et aestimari debeant.

De Beneficiis vacaturis per promotionem ad Ecclesias, et Monasteria.

XXVI. » Item praedictus D. N. Papa voluit, » decrevit, et ordinavit, quod quaecumque con» cessiones, gratiae, et mandata etiam motu » proprio, et cum derogatione hujus Constitutio» nis, quae ab eo pro quibusvis Personis emana» verint, de providendo eis de quibusvis Beneficiis » vacaturis per promotionem quorumcumque ad » Ecclesiarum et Monasteriorum regimina, si » hujusmodi concessiones, et mandata diem pro» motionis promovendorum ipsorum praecesse» rint, necnon quaecumque collationes, provisio» nes, et dispositiones pro tempore faciendae de » praemissis, et quibusvis aliis Beneficiis Eccle» siasticis Saecularibus, et Regularibus, quae » per promovendos, vel assumendos ad quascum» que Praelaturas inter illarum vacationis, et » hujusmodi promotionis, vel assumptionis tem» pora simpliciter, vel ex causa permutationis » ubicumque resignari, vel alias dimitti contige» rit, cum inde sequutis pro tempore, sint » cassae, et irritae, nulliusque roboris, vel » momenti.

De non judicando juxta formam Supplicationum, sed Literarum expeditarum.

XXVII. » Item cum ante confectionem Lite» rarum gratia Apostolica sit informis, voluit, » statuit, et ordinavit idem D. N. quod Judices » in Romana Curia, et extra eam pro tempore » existentes, etiamsi sint S. R. E. Cardinales, » Causarum Palatii Apostolici Auditores, vel » quicumque alii, non juxta Supplicationum si» gnatarum super quibusvis impetrationibus (ni» si in dicta Curia dumtaxat sint commissiones » justitiam concernentes per *Placet*, vel per S. » R. E. Vicecancellarium juxta facultatem super » hoc sibi concessam signatae) sed juxta Litera» rum super eisdem impetrationibus, et conces» sionibus confectarum, tenores, et formas ju» dicare debeant : decernens irritum etc. Et si » Literae ipsae per praeoccupationem, vel alias » minus bene expeditae reperiantur, ad illorum, » quorum interest, instantiam, ad Apostolicam » Cancellariam remitti poterunt per ejus Officia» les, quibus hujusmodi tenores, et formas » restringere convenit, ad formas debitas re» ducendae.

De Regulis Cancellariae producendis.

XXVIII. » Item attendens D. N. Papa, quod » super habendis de Cancellaria Apost. Regulis, » et Constitutionibus inibi descriptis faciliter » per eos, qui in Romana Curia indiguerint, » ad ipsam Cancellariam recursis dirigi potest, » nec consultum foret, quod super earumdem » Regularum, et Constitutionum (quae juxta » varietatem concurrentium causarum, et nego» tiorum aliquoties immutari convenit) proban» do tenore, vel effectu testium plerumque tena» cem desuper memoriam non habentium, dispo» sitionibus stari deberet, voluit, statuit, et or» dinavit, quod deinceps quilibet ex Auditoribus » causarum Palatii Apostolici, et aliis (etiamsi » S. R. E. sint Cardinales) in ipsa Curia pro » tempore deputatis auctoritate Apostolica Judi» cibus, etiam in causis actu pendentibus super » hujusmodi tenore, vel effectu probando dumta» xat stet, fidemque adhibeat Cedulae seu scriptu» rae desuper a duobus majoris Praesidentiae, » quod danda sit, a tergo signatae, et etiam a duo» bus aliis Literarum Apostolicarum Abbrevia» toribus in ipsa Cancellaria auscultatae, et Vi» cecancellarii, seu dictam Cancellariam Regen» tis manu subscriptae, ut moris est ; quidquid » autem secus fieri contigerit, nullius sit robo» ris, vel momenti.

De subrogandis Collitigantibus.

XXIX. » Item D. N. cupiens litium succidere » anfractus, et ne novi collitigantibus adversarii » dentur, providere, voluit, statuit, et ordina» vit, quod quoties deinceps aliquem super quo» vis Beneficio Ecclesiastico collitigantem in Ju» re, vel ad Jus, si quod forsan ejus adversario » in dicto Beneficio competierit, subrogari con» tigerit (dummodo praedictus collitigans in dicto » Beneficio intrusus non fuerit, nec super eo » contra dictum adversarium, postquam illud » per triennium pacifice possederit, lis tunc mo» ta fuerit) aliorum quorumlibet de praemisso » Jure, sive tunc vacet, vel cum vacaverit, » impetrationes, vel concessiones etiam motu » proprio infra mensem, ante concessionem hu» jusmodi factae, nullius sint roboris, vel mo» menti. Et nihilominus cupiens eorum fraudibus » obviare, qui viventium Beneficia, illorum » praesertim, quibus aut propter senium, aut » propter infirmitatem immineret vitae periculum » impetrant, ut illis decedentibus tamquam » collitigantes in eorum juribus facilius subro» gentur ; voluit, ut deinceps nullus in Jure, « vel ad Jus in Beneficio defuncti, quod illo » vivente in casibus praemissis, vel similibus » impetraverit, aliquo modo subrogetur, et sub» rogatio, vel gratia, si neutri, si nulli, seu » novae provisionis, aut perinde valere, taliter » impetranti nullatenus suffragetur, quod etiam » strictissime observari mandavit in impetratio» nibus Beneficiorum per privationem, et amo» tionem ex quibusvis criminibus, et excessibus » forsan perpetratis, etiamsi usque ad definitivam » sententiam, quae tamen in rem non transi» verit judicatam, processum foret.

De verosimili Notitia.

XXX. » Item voluit, et ordinavit, quod omnes » gratiae, quas de quibusvis Beneficiis Ecclesiasticis cum Cura, vel sine Cura Saecularibus, » vel Regularibus per obitum quarumcumque » Personarum vacantibus in antea fecerit, nullius roboris, vel momenti sint, nisi post obitum, et ante Datum gratiarum hujusmodi tantum tempus effluxerit, quod interim vacationes » ipsae de locis, in quibus Personae praedictae » decesserint, ad notitiam ejusdem S. D. N. verosimiliter potuerint pervenire.

Non valeant Commissiones Causarum, nisi Literis expeditis.

XXXI. » Item quod omnes, et singulae commissiones causarum, quas in antea fieri contigerit, obtentae, vel occasione concessionum » dumtaxat Apostolicarum de Beneficiis Ecclesiasticis gratiarum, super quibus Literae Apostolicae confectae non fuerint, ac processus » desuper habendi, nullius sint roboris, vel » momenti.

De Impetrantibus Beneficia per obitum Familiarium Cardinalium.

XXXII. » Item voluit, quod impetrans Beneficium vacans per obitum Familiaris alicujus » Cardinalis, teneatur exprimere nomen, et Titulum ipsius Cardinalis, ut si ille in Curia fuerit, ipsius ad id accedat assensus, alias desuper gratia sit nulla; et item servari voluit, si » Cardinales quomodolibet ab ipsa Curia absentes, et ubilibet etiam in locis infra duas dietas » vicinis degentes, familiamque, et lares in eadem Curia retinentes, ab ipsa Curia recesserint » ad eamdem illico reversuri, et infra decem, vel » ad summum quindecim dies vere, et personaliter reversi fuerint. Ita quod Cardinalibus alias » quam, ut praefertur, ex quacumque causa quantumlibet necessaria, et hic necessario exprimenda absentibus, facultas praestandi consensum » hujusmodi non competat, sed Beneficia hujusmodi ad liberam Sanctitatis Suae, et Sedis Apostolicae provisionem, et dispositionem pertineant. Declarans, Regulas, et Constitutiones » suorum Praedecessorum etiam a die earum » editionis, et publicationis super assensu hujusmodi praestando sic intellectas, et intelligendas » fuisse. Irritumque etc. attentari decernens. » Quodque si praedicti Familiares eorumdem » Cardinalium Familiares esse desierint, seu ad » aliorum Cardinalium familiaritatem similem » transierint, quoad Beneficia, quae familiaritate » priori durante obtinuerint, et in quibus, vel » ad quae priori ipsa familiaritate durante jus » eis competierit, Cardinales, quorum prius » Familiares fuerint, suum habeant adhibera » consensum. Declarans praesentem Constitutionem locum non habere in illis Beneficiis, quae » Familiares ipsi, tempore obitus eorum in dicta » Curia, vel extra eam obtinerent, aut antea » obtinuissent, et ratione Officiorum per eos » obtentorum dictae dispositioni generaliter reservata, vel affecta fuisse apparerent. Necnon » illos quoad effectum dictae Constitutionis Familiares eorumdem Cardinalium censeri, qui » ipsorum Cardinalium Familiares continui commensales ad minus per quatuor menses, computato etiam tempore ante promotionem ad » Cardinalatum fuisse probarentur; decernens » irritum etc.

Super eadem Familiaritate.

XXXIII. » Idem D. N. ad evitandas lites, et » contentiones, quae ex praecedenti sua Constitutione exoriri possent, vestigiis Praedecessorum suorum inhaerendo, voluit, statuit, et » ordinavit, quod si Beneficia, quae per obitum » Familiarium continuorum commensalium eorumdem Cardinalium in futurum vacabunt, » cessantibus Apostolicis reservationibus, ad » alterius Cardinalis collationem, vel aliam dispositionem pertinere deberent, in dicta praecedenti Constitutione non comprehendantur » quoad hoc, ut in provisionibus talium Beneficiorum super expeditione Literarum illius » Cardinalis, cujus Familiaris defunctus ille extitit, consensus requiri debeat. Sed Beneficia » hujusmodi ad Collationem, seu quamvis dispositionem Cardinalis Ordinarii Collatoris, ut » praefertur, libere spectare censeantur. Et si » apud Sedem Apostolicam Beneficia hujusmodi » per obitum dictorum Familiarium vacaverint, » tunc in provisione talium Beneficiorum, super » expeditione Literarum, illius Cardinalis exigatur consensus, si in Romana Curia praesens » fuerit, ad quem eorumdem collatio, et dispositio, ut praefertur, pertinere deberet; ita ut » Cardinalis Ordinarius Collator in concursu cum » Cardinali Patrono semper praeferri debeat, » salvis tamen semper indultis concessis, et concedendis eisdem S. R. E. Cardinalibus; decernens irritum etc.

Signatura per Fiat praeferatur alteri per Concessum.

XXXIV. » Item voluit idem D. N. quod concurrentibus eadem die super quocumque Beneficio » per Fiat, et Concessum Signaturis, ex eis per » Fiat etiam ut petitur habens, alteri per Concessum etiam motu proprio habenti praeferatur, etiamsi in illa per Concessum praestantiores, et quantumlibet privilegiativae essent » clausulae.

De Annali Possessore.

XXXV. » Item SS. D. N. ut improbi lites exquirentium motus reprimantur, voluit, statuit, » et ordinavit, quod quicumque Beneficium » Ecclesiasticum, tunc per annum immediate » praecedentem pacifice possessum, et quod certo modo vacare praetenditur, deinceps impetraverit, nomen, gradum, et nobilitatem possessoris ejusdem, et quot annis ipse illud possederit, ac specificam, et determinatam, ex qua » clare poterit constare, quod nullum ipsi possessori in dicto Beneficio Jus competat, causam in hujusmodi impetratione exprimere, et » infra sex menses ipsum Possessorem ad judicium evocari facere, causamque ex tunc desuper infra annum usque ad sententiam definitivam » inclusive prosequi debeat, et teneatur. Alioquin » impetratio praedicta, et quaecumque inde sequuta nullius existant firmitatis. Et idem impetrans » de damnis, et interesse possessorem praedictum » propterea contingentibus ei satisfacere, et si » possessorem ipsum injuste, frivole, et indebite » molestare repertus extiterit, quinquaginta florenos auri persolvere Camerae Apostolicae sit » adstrictus, nec alius quam praemissae vacationis modus etiam per Literas si neutri, aut » subrogationis, aut alias sibi quoad hoc, ut Beneficium hujusmodi ea vice consequi, aut obtinere valeat, quomodolibet suffragetur, illudque » nullatenus in antea litigiosum propterea censeatur. Quod etiam extendi voluit ad impetrantes Beneficia Ecclesiastica cujuscumque qualitatis per privationem, et amotionem, vel alias » propter commissa, excessus, et crimina vacantia, vel vacatura, et similiter ad impetrantes » Beneficia tamquam vacantia per devolutionem.

De Triennali.

XXXVI. » Item statuit, et ordinavit idem D. » N. quod si quis quaecumque Beneficia Ecclesiastica qualiacumque sint absque Simoniaco » ingressu, ex quovis titulo, Apostolica, vel Ordinaria collatione, aut electionis hujusmodi » confirmatione, seu praesentatione, et institutione illorum, ad quos Beneficiorum hujusmodi » collatio, provisio, electio, et praesentatio, seu » quaevis alia dispositio pertinet, per triennium » pacifice possederit (dummodo in Beneficiis hujusmodi, si dispositioni Apostolicae ex reservatione generali in corpore Juris clausa reservata » fuerint) se non intrusserit, super eisdem Beneficiis taliter possessis molestari nequeat, necnon » impetrationes quaslibet de Beneficiis ipsis sic » possessis factas, irritas et inanes censeri debere » decrevit, antiquas lites super illis motas penitus » extinguendo.

De non appellando ante sententiam definitivam.

XXXVII. » Item idem D. N. ut finis litibus celerius imponatur, et litigantium parcatur sumptibus, et expensis, suorum Praedecessorum Constitutionibus, et Statutis inhaerendo, statuit, » et ordinavit, quod in causis pendentibus, et » quas in posterum contigerit agitari, nulli ante » definitivam sententiam liceat appellare, nec » appellatio, si fuerit emissa, debeat admitti, nisi ab interlocutoria, quae vim habeat definitivae, vel a gravamine minime concernente negotium principale, quod non possit per appellationem a definitiva sententia reparari. Nullaeque causae appellationum committantur, nisi » in commissione exprimatur, quod interlocutoria vim definitivae habeat, vel gravamen sit tale, quod in appellatione a definitiva non valeat » reparari. Alioquin appellationes, et commissiones in posterum, et quidquid inde sequutum » fuerit, nullius sint roboris, vel momenti, commissionibus appellationum jam Judicibus praesentatis, et exhibitis in suo robore permansuris, in quibus latis super eisdem sententiis secundo, vel ulterius, ab eis non liceat appellare. Appellantes vero, et appellationes etiam ab » interlocutoriis, et gravaminibus hujusmodi suo, » vel alterius nomine prosequentes, si succubuerint, ultra expensas, et damna, ad quae reficienda de Jure condemnatus compellitur, viginti » florenorum auri poena mulctentur.

Non stetur Commissioni post conclusionem.

XXXVIII. » Item statuit, et ordinavit, quod » in commissionibus de justitia, seu mandatis » etiam Consistorialibus per eum, seu de ejus » mandato, vel auctoritate in causis, in quibus » conclusum existat, in posterum concedendis, » etiamsi in eis de conclusione hujusmodi implicite mentio facta fuerit, nihil censeatur esse » concessum, nisi per concessionem hujusmodi » commissionis eidem conclusioni, ac praesenti » Regulae derogetur expresse.

De Literis Religiosorum expediendis.

XXXIX. » Item voluit, et ordinavit, quod si » aliqui Religiosi petunt aliquod Beneficium ad » nutum amovibile cum clausula, quod exinde » pro solo nutu Abbatis, vel Superioris amoveri » non possint, Literae quoad ipsam clausulam » nullatenus expediantur, nisi idem D. N. ponat » in signatura, quod non possit amoveri, vel ad » partem clausulam ipsam concedat.

De clausula ponenda in Literis permutationis Beneficiorum.

XL. » Item si committatur alicui Beneficii resignationis receptio, ponatur clausula: *Attente*

» *quoque providens etc.* ot, si ex causa permutatio- » uis resignationes fiant, ponatur clausula: *Quod* » *neuter permutantium Jus acquirat*, nisi quilibet » ipsorum Jus habuerit iu Beneficio per ipsum » resiguato.

De supplendis Defectibus.

XLI. » Voluit, quod si petatur suppleri defe- » ctus in genere, nullatenus Literae desuper cou- » cedautur, uisi in petitione desuper hujusmodi » defectus exprimantur, vel per *Fiat, ut petitur,* » supplicatio signata fuerit.

De Derogatione Jurispatronatus.

XLII. » Item voluit, quod super quovis Beue- » ficio Ecclesiastico de Jurepatrouatus Laicorum » uon expediantur Literae, uisi ponatur expres- » se, quod tale Beueficium tauto tempore vaca- » vit, quod ejus collatio ad Sedem Apostolicam » legitime est devoluta, vel quia tempus Patro- » nis Laicis ad praeseutandum a Jure praefixum » lapsum existat, ut ad id Patrouorum ipsorum » accedat asseusus; et si per ipsum Jurispatro- » uatus hujusmodi derogari coutigerit, Jurispa- » trouatus hujusmodi mentio dispositive, ac spe- » cifice, et determinate, uou autem conditiona- » liter fiat, si illud ad aliquem Regem, Ducem, » Marchiouem, vel alium Principem pertineat. » Et si de hoc iu Literis provisionis, vel Manda- » to de providendo de dicto Beneficio similis men- » tio facta uou fuerit, non censeatur quomodoli- » bet derogatum.

De Commendis.

XLIII. » Item voluit, quod uulli Saeculari de » Regulari, uec Religioso de Saeculari Beneficio » Commeuda detur, nisi in signatura, vel per » clausulam ad partem super petitione Commen- » dae hujusmodi, de Commenda ipsa meutio fiat.

De Reformationibus.

XLIV. » Item voluit, statuit, et ordiuavit, » quod super quibuscumque Reformatiouibus si- » guatis super impetrationibus quorumcumque » Beneficiorum vacantium, vel certo modo va- » caturorum, iu quibus petitur, quod Literae » super prima Data expediri possint, si ex hujus- » modi expeditione sub tali Data cuiquam vi- » deatur posse fieri praejudicium, Literae hujus- » modi sub ipsa prima Data nullateuus expe- » diautur, uisi reformatioues hujusmodi per *Fiat* » *sub prima Data* signatae fuerint.

De Consensu in Resignationibus, et Pensionibus.

XLV. » Item voluit, et ordinavit, quod super » resignatione cujuscumquo Beneficii Ecclesiasti- » ci, seu cessione juris in eo, quam in manibus » suis, vel in Cancellaria Apostolica fieri conti- » gerit, Apostolicae literae nullatenus expediau- » tur, uisi resignans, vel cedens, si praesens in » Romana Curia fuerit, personaliter, alioquin » per Procuratorem suum ad hoc ab eo speciali- » ter constitutum, expeditioni hujusmodi in ea- » dem Cancellaria expresse cousenserit, et jura- » verit, ut moris est. Et si ipsum resignautem, » seu cedentem pluries super uno, et eodem Be- » neficio in favorem diversarum Personarum suc- » cessivo consentire contigerit, voluit Sanctitas » Sua, quod primus cousensus teuere debeat, et » alii posteriores consensus, ac Literae eorum » praetextu etiam sub priori Data expeditae pro » tempore uullius sint roboris, vel momenti, uec » Literae reservationis, vel assignationis etiam » motu proprio cujusvis pensionis annuae super » alicujus Beneficii fructibus expediri possint, » nisi do consensu illius, qui peusionem persol- » vere tunc debebit.

De Ingressu Religionis.

XLVI. » Item uou dentur Literae super Bene- » ficiis vacaturis per ingressum Religionis, nisi » Professio praecesserit Datam desuper petitionis.

Non valet impetratio facta per modum in Cancellaria exprimendum.

XLVII. » Item voluit, quod si petatur aliquod » Beueficium vacaus per modum in Cancellaria » Apostolica exprimendum, talis impetratio uon » valeat, uec Literae desuper expediantur.

De executione facienda.

XLVIII. » Item voluit, statuit, et ordinavit, » quod quotiescumque per signaturam suam, vel » de ejus mandato factam super exequendis ali- » quibus, cum adjectione proprii nomiuis, vel di- » gnitatis cujusvis Judex datur, Literae desuper » expediautur cum expressioue, quod idem Ju- » dex executiouem faciat per seipsum.

De Dispensationibus in gradibus Consanguinitatis.

XLIX. » Voluit, quod iu Literis dispeusatio- » uum super aliquo gradu consanguinitatis, vel » affinitatis, aut alias prohibito, ponatur clausu- » la: *Si mulier rapta non fuerit.* Et si scieuter, » pouatur clausula: *addita in quaterno.*

Super Defectu Natalium.

L. » Voluit, quod iu dispensationibus super » defectu Natalium, quod possint succedere in » bonis temporalibus, ponatur clausula: *Quod non* » *praejudicetur illis, ad quos successio bonorum ab* » *intestato pertinere debeat.*

Super dispensationibus.

LI. » Item quod per quamcumquo signaturam » in quavis gratia, uullatenus dispensatio veuiat,

» nisi specialiter exprimatur, vel dicta gratia to- » taliter effectum hujusmodi dispensationis con- » cernat, vel alias nihil conferat, aut operetur.

Nulli suffragetur dispensatio, nisi Literis confectis.

LII. » Item cum concessiones super gratiis dis- » pensationum quarumcumque, quibusvis per » ipsum D. N. concessarum, vel concedendarum » per Regulas Cancellariae Apostolicae sint pro- » vide limitatae, licet aliquando in petitionibus » super hujusmodi concessionibus oblatis, multa » sint petita, ne quis talium concessionum prae- » textu id dispensative tenere, aut facere prae- » sumat, ad quod concessiones hujusmodi se non » extendant, voluit idem D.N. quod nulla talis di- » spensatio cuiquam in Judicio, vel extra suffra- » getur, antequam super ea Literae Apostolicae » sint confectae.

De Clausulis ponendis in Literis Indulgentiarum.

LIII. » Item voluit, quod in Literis Indulgen- » tiarum ponatur, quod si Ecclesiae, vel Cappel- » lae, aut alias aliqua indulgentia fuerit conces- » sa, de qua inibi specialis mentio facta non sit, » hujusmodi Literae sint nullae.

De Indulgentiis concessis ad instar.

LIV. » Item voluit D. N. quod Literae super » Indulgentiis non expediantur *ad instar*, nisi » specificentur.

De exprimendo valore Beneficiorum in impetrationibus.

LV.» Item voluit, quod in gratiis, quas quibusvis » Personis de Beneficiis vacantibus, seu certo mo- » do vacaturis, fieri contigerit, illorum et alio- » rum quorumcumque Beneficiorum, quae dictae » Personae tunc obtinuerint, seu de quibus eis » fuerit provisum, vel concessum, aut mandatum » provideri, verus annuus valor per marchas » argenti, aut sterlingorum, vel libras Turonen. » parvorum, seu florenos auri, aut ducatos, vel » uncias auri, seu aliam monetam secundum » communem aestimationem exprimatur, nisi » Personae praedictae Beneficia, quae tunc ob- » tinuerint, aut in quibus, vel ad quae Jus eis » competit, juxta ipsarum oblationes, aut alias » dimittere teneantur, alioquin gratiae praedi- » ctae sint nullae. Et idem servetur in gratiis, quas » a Sanctitate Sua motu proprio emanare conti- » gerit; quoad Beneficia tamen, de quibus per » Sanctitatem suam pro tempore, providetur, » seu provideri mandatur, aut alias disponitur, » ac Literis, per quas pro tempore ad Ecclesia- » rum Patriarchalium, et Cathedralium, ac Mo- » nasteriorum Regimina promotis, conceditur, » ut Monasteria, et alia Beneficia Ecclesiastica » Saecularia, et Regularia per eos obtenta, et in » quibus, et ad quae Jus eis competit, retinere » possint.

De Clausulis in Beneficiis vacantibus ponendis.

LVI. » Voluit, et ordinavit, quod quando pro- » videt, seu mandat provideri alicui de Beneficio » Ecclesiastico vacante, tunc dari poterunt Clau- » sulae, si petantur, *etiamsi illud quovis modo* » *etc. seu per Constitutionem* Execrabilis *vacet;* » *et specialiter reservatum inter aliquos litigiosum* » *sit, et ejus collatio devoluta fuerit, et si pro* » *Collitigante, vel subrogationem, aut si neutri, vel* » *si nulli* etc. petente, si tunc lis specifice exprima- » tur, nec detur aliqua generalis reservatio di- » spositive, nisi desuper in concessione speciali, » et expressa, ac pure, et non sub conditione » mentio fiat, et tunc reliquae reservationes ibi » contentae veniant. Si vero tempore expeditionis » inde Literarum generalis reservatio hujusmodi » probari non possit, aut in novis provisionibus, » seu pro Collitigantibus: *Si neutri*, vel *Si nulli* » *etc.* sit expressum, quod ab aliquibus asseritur, » illum, cujus Beneficium conceditur, Collecto- » rem, vel unicum Subcollectorem, Abbreviato- » rem, vel Familiarem, Notarium, aut dictae » Sedis Officialem fuisse, clausula ponatur: *etiam-* » *si dictum Beneficium, ex eo quod talis Collector,* » *vel unicus subcollector, Abbreviator, vel Familiaris,* » *Notarius, aut dictae Sedis Officialis fuit, dispo-* » *sitioni Apostolicae generaliter reservatum existat,* » *dummodo non sit in eo alicui specialiter Jus quae-* » *situm.* In reliquis vero nulla clausula detur, » unde reservatio generalis elici possit, nisi desu- » per signatura per duplex *Fiat*, signata sit, aut » reservatio, vel alias specialiter habeatur.

De Expressione qualitatum Beneficiorum in impetrationibus.

LVII. » Item voluit, quod super Beneficiis » Ecclesiasticis de qualitatibus illorum, videlicet » an Dignitates, Personatus, vel Officia sint, » eisque immineat Cura Animarum, et qui ad » illa consueverint per electionem assumi, men- » tio fiat, alias gratiae desuper factae sint nullae. » Et si qualitates hujusmodi affirmative, vel » conditionaliter non exprimantur, negativa ex- » presse desuper fiat in Beneficiis, quae tales » qualitates, vel ex eis aliquas consueverint » habere.

De Beneficiis vacantibus per contractum Matrimonii.

LVIII. » Item si reservatur Beneficium per con- » tractum Matrimonii, non dentur alii modi va- » cationum de futuro, nec censeatur Beneficium » reservatum specialiter vel affectum, nisi sequa- » tur Matrimonium; sed in Beneficiis per pro- » motionem, aut ingressum Religionis, vel asse- » cutionem vacaturis, ponatur clausula, etiamsi

» non petatur, *cum Beneficia hujusmodi praemis-» sa, vel alias quovis modo* etc. praeterquam per » obitum obtinentis vacare contigerit, etiamsi » vacent, decernens irritum etc.

De Clausulis ponendis in Literis Religiosorum.

LIX. » Item voluit, quod si petatur, aliquem » in Religionem recipi, et sibi de quovis Benefi-» cio Ecclesiastico provideri per simplicem si-» gnaturam *Fiat*, receptio hujusmodi dumtaxat de-» tur adjecto, *si petens idoneus sit, aut aliud Ca-» nonicum impedimentum non obsistat*, et expri-» matur, si certus numerus Regularium sit ibi-» dem, cui etiam non derogetur, nisi expresse » concedatur, et si numerus iste non existat, » ponatur, *dummodo receptionis locus hujusmodi » nimium propterea non gravetur.* Possintque Exe-» cutores provisionis hujusmodi ad receptionem » emissionis Professionis, non expectato proba-» tionis anno, procedere.

De Translatione Religiosorum.

LX. » Item si Regularis petat sibi de Beneficio » ab aliquo Monasterio, vel alio Regulari loco » dependente provideri, et appareat ex petitione » hujusmodi, quod alterius Monasterii, vel loci » religiosi sit, licet ibi translatio non petatur, » nihilominus illa veniat.

De Clausula, Si est ita.

LXI. » Item, quod in Literis super Beneficiis » per Constitutionem *Execrabilis*, vacantibus po-» natur clausula, *Si est ita*, similiter de qui-» buscumque narratis informationem facti requi-» rentibus.

Petenti provideri de vacaturo, dentur Literae de vacanti.

LXII. » Item petenti sibi provideri de vacatu-» ro dentur Literae de vacanti, prout expedierit » impetranti.

Revocatio Decimarum, et aliarum impositionum.

LXIII. » Item revocavit quascumque decima-» rum, necnon subsidiorum, vigesimae, et alio-» rum onerum impositiones ex quavis causa » emanatas (non tamen decimarum, subsidiorum, » et onerum impositorum ex quavis causa, et » occasione expeditionis contra Turcas, et Or-» thodoxae Fidei hostes) et quascumque facul-» tates super Decimarum, vigesimae, et onerum » hujusmodi exactione, quibusvis fructuum et pro-» ventuum Camerae Apostolicae debitorum, Col-» lectoribus, et Apostolicae Sedis Nunciis ab eis-» dem Praedecessoribus concessas. Suspendit quo-» que ad Suae Sanctitatis, et Sedis Apostolicae » beneplacitum, quascumque plenarias Indulgen-» tias ab eisdem Praedecessoribus ex quavis cau-» sa, etiam expeditionis hujusmodi, si quae per » Nuncios, vel Quaestores deferebantur, conces-» sas, necnon deputandi, et eligendi Confessores, » qui plenarie absolvant, et alia faciant ad ea-» rumdem Indulgentiarum suspensarum effectum, » reliquasque facultates, ipsas Indulgentias quo-» modolibet concernentes, praeterquam quoad » ea, in quibus Indulgentiae, et facultates in » aliqua sui parte sint sortitae effectum; ita ut » illis, qui implentes injuncta eis in Literis In-» dulgentiarum hujusmodi jam consequuti sunt » facultatem eligendi Confessores, qui absolvant » eos plenarie in mortis articulo, per hujusmodi » suspensionem non praejudicetur, quin faculta-» te ipsa uti possint in futurum; decrevit quoque » irritum, et inane quidquid facultatum revoca-» tarum earumdem praetextu in posterum con-» tigerit attentari.

Revocatio facultatum percipiendi pretium Officiorum.

LXIV. » Item revocavit, cassavit, et annullavit, » ac irritas declaravit quascumque facultates per-» cipiendi pretium Officiorum Romanae Curiae » pro tempore vacantium in toto, vel in parte, et » quasvis concessiones et collationes, aliasque di-» spositiones per fel. record. Clementem XIV. aliosque » Praedecessores de dictis Officiis, etiam ex » die collationum, concessionum et dispositionum » in antea vacaturis, in favorem quarumcumque » Personarum, Ecclesiarum, Monasteriorum, » Piorum Locorum, Collegiorum, seu eorum » Mensarum, etiam perpetuo, etiam in vim con-» tractus, et ex titulo oneroso, et sub quavis alia » verborum forma, quam et praemissorum tenore » pro expressis haberi voluit, concessas et factas, » quoad Officia, quae post obitum dictorum Prae-» decessorum vacarunt, et in posterum quomodo-» libet vacabunt. Item revocavit quoque, cassavit, » et annullavit, ac irritas declaravit, quascum-» que Infeudationes, Investituras, Gratias, Con-» cessiones quoquomodo etiam in Emphytensim » ad tempus, seu in perpetuum, etiam motu pro-» prio, et de plenitudine potestatis, ac cum qui-» busvis derogatoriarum derogatoriis (extra ta-» men Consistorium, et sine S. R. E. Cardina-» lium consilio, et consensu) a die Constitutio-» nis fel. rec. Pii V. PP. Praedecessoris sui super » prohibitione alienandi, et infeudandi Civitates, » et Loca S. R. E. sub datum Romae apud S. Pe-» trum anno Incarnationis Dominicae millesimo » quingentesimo sexagesimo sexto, quarto Kal. » Aprilis, Pontificatus sui anno secundo, usque in » praesentem diem, per quoscumque Romanos » Pontifices suos Praedecessores, aut mandato, vel » auctoritate eorum quomodocumque, et qualiter-» cumque, et quovis colore factas, et concessas » de Civitatibus, Terris, Oppidis, Castris, Arci-

» bus, et Locis Sanctae Romanae Ecclesiae, et » Sanctae Sedi Apostolicae tam mediate, quam » immediate subjectis, tunc videlicet de tempo- » re dictarum infeudationum, investiturarum, » gratiarum, et concessionum nondum devolutis, » nec non quascumque prorogationes, et extensio- » nes quarumcumque infeudationum, investitura- » rum, gratiarum, et concessionum de dictis Ci- » vitatibus, Terris, Oppidis, Castris, Arcibus, et » Locis, tunc videlicet de tempore dictarum pro- » rogationum, et extensionum, nondum finitarum » quibusvis Personis cujuscumque gradus, sta- » tus, conditionis, et praeeminentiae, etiamsi Im- » periali, Regali, Ducali, aut alia quavis praeful- » geant Dignitate, etiam in vim contractus, et ex » quocumque titulo, etiam oneroso, et per quas- » cumque tam sub plumbo, quam in forma Bre- » vis sub Annulo Piscatoris, aut etiam alias quo- » modocumque, et qualitercumque, expeditas Lite- » ras, ac sub quavis verborum forma, quam et » praemissorum omnium tenores SS. pro expres- » sis haberi voluit, latissime extendendos.

Quod fructus in tertia parte augeri possint vigore Clausulae.

LXV. » Item cum nonulli in impetrationibus » Beneficiorum Ecclesiasticorum pro tempore » vacantium, et certo modo vacaturorum, asse- » rendo illorum fructus etc. certum per eos ex- » pressum annuum valorem non excedere, non- » nunquam obtineant a Sanctitate sua, ut bujus- » modi valorem annuum augere possint, ut verius » possit in confectione Literarum super bujus- » modi impetrationibus, summa, aut valor an- » nuus exprimi, aliter desuper non specificato, » ne de veritate bujusmodi concessionis imposte- » rum haesitari contingat; declaravit, praetextu » concessionis bujusmodi, valorem ipsum us- » que ad tertiam partem valoris expressi, et in » prima quae desuper fiet Literarum expeditio- » ne dumtaxat augeri posse, et eas, quas Literis » jam expeditis cum expressione valoris specifi- » cati, aut non integro augmento praedicto, denuo » desuper expediri contigerit, Literas, cum ali- » quo augmento valoris bujusmodi, nullius esse » roboris, vel momenti, etiamsi motu proprio be- » neficiales gratiae, et dispositiones quaecumque » a Sanctitate Sua emanaverint.

De Insordescentibus.

LXVI. » Item, ne Personis, pro quibus Literae » Suae Sanctitatis emanabunt, ob generalem » absolutionem a Censuris Ecclesiasticis, quibus » ligati forent, ad eorum effectum indifferenter » concedi, et in Literis Apostolicis apponi soli- » tam, praestetur occasio censuras ipsas vilipen- » dendi, et insordescendi in illis, statuit, et » ordinavit, bujusmodi absolutionem, et clau- » sulam in Literis, quas in futurum cum illa » concedi continget, non suffragari non paren- » tibus rei judicatae, Incendiariis, Violatoribus » Ecclesiarum, Falsificatoribus, et falsificari » procurantibus Literas, et supplicationes Apo- » stolicas, et illis utentibus, Receptatoribus, » et Fautoribus eorum, ac res vetitas ad Infide- » les deferentibus, Violatoribus Ecclesiasticae » libertatis, via facti ausu temerario Apostolicis » mandatis non obtemperantibus, et Nuncios, » vel Executores Apostolicae Sedis, et ejus Officia- » lium, ejus commissa exequentes impedientibus, » qui propter praemissa, vel aliquod eorum ex- » communicati a Jure, vel ab homine per quatuor » menses scienter Excommunicationis sententiam » bujusmodi sustinuerint; et generaliter quibus- » cumque aliis, qui Censuris aliquibus, etiam » alias, quam ut praefertur, quomodolibet ligati, » in illis per annum continuum insorduerint.

Officiales nihil exigant ultra debitum.

LXVII. » Item idem Dominus Noster exactio- » nibus, quas Sanctitas Sua non sine displicentia » plerumque fieri intellexit per Officiales Roma- » nae Curiae, qui constitutis sibi emolumentis » pro exercitio Officiorum, quae obtinent, non » contenti, ultra a prosequentibus negotiorum » quorumdam expeditionem in eadem Curia exi- » gere non verentur, obviare volens, stricte » praecipiendo inhibuit omnibus, et singulis, » quaevis Officia in eadem Curia obtinentibus, ne » de caetero quidquam praetextu Officiorum, » quae obtinent, quovis colore, etiam celerioris » expeditionis, ultra emolumenta bujusmodi exi- » gere, seu ad hunc effectum expeditionem eorum, » quae eis incumbunt, malitiose differre, sub » Excommunicationis, et praeter illam suspen- » sionis a perceptione emolumentorum bujusmodi » pro prima ad semestre, et pro secunda ad an- » num, et pro tertia vicibus, quibus sic excede- » rent, privationis officiorum per eos obtentorum, » in quibus sic excesserint, poenis, ac voluit, » quod Sanctae Romanae Ecclesiae Vicecancella- » rius et Camerarius excedentes ipsos respective, » prout eis subsunt, per subtractionem emolu- » mentorum eorumdem, ac alias, ut praefertur, » compellant ab bujusmodi illicitis exactionibus » abstinere, ac contra eos per praedictas poenas, » et alias prout melius expedire viderint, pro- » cedant.

Reservatio Beneficiorum vacantium Sede Apostolica vacante.

LXVIII. » Item Sanctissimus D. N. provide » considerans consuevisse quandoque Romanos » Pontifices Praedecessores suos Beneficia, quae » vacante Sede Apostolica vacare contigerant di- » spositioni suae reservare, intendens de Benefi-

» ciis bujusmodi, tam Conclavistis, quam pauperibus Clericis, et aliis benemeritis Personis providere, omnia et singula Beneficia per Regulas Cancellariae Apostolicae, aut quaslibet alias Apostolicas Constitutiones temporales Romani Pontificis pro tempore existentis dispositioni quomodolibet, et ex quavis causa reservari solita, quae a die obitus fel. rec. Clementis XIV. Praedecessoris sui, usque ad diem decimam quintam Februarii proximi praeteriti vacaverunt, et de quibus per quoscumque Ordinarios Collatores, tunc dispositum non fuerat, seu minus valide fuerat dispositum, suae provisioni, ac dispositioni reservavit; decernens irritum etc.

Revocatio Indultorum Superviventiae.

LXIX. » Item quia ad importunam nonnullorum suggestionem quandoque contigit, Praedecessores suos Romanos Pontifices pro tempore existentes, sub contractorum debitorum, vel diversis aliis praetextibus concessisse, et indulsisse Beneficiatis, ut fructus suorum Beneficiorum, aut partem eorum anticipatis solutionibus ad tempus elocare, vel erga creditores, aut quascumque alias personas obligare, vel hypothecare, in solutum dare, aut alias quomodolibet de eis disponere liceret, ad tempus minime restrictum, ad vitam supplicantium cum gravi successorum praejudicio, et Ecclesiarum detrimento; ideo indemnitati Ecclesiarum, et Successorum in Beneficiis hujusmodi salubriter consulere volens, revocavit, cassavit, et annullavit omnia, et singula Indulta, et facultates in ea parte, qua necdum vere, et realiter suum sortita sunt effectum, per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores suos hactenus, ad favorem quarumcumque Personarum concessas, quibus eis, vel eorum singulis ullo modo, et ex quavis causa, vel praetextu permittitur fructus certos, vel incertos, jura, obventiones, et emolumenta quaecumque quorumlibet Beneficiorum per eos obtentorum anticipatis solutionibus ultra unicum annum elocare, arrendare, ad firmam, vel responsionem concedere, vel eos ad favorem quarumcumque Personarum quomodolibet obligare, vel hypothecare, in solutum dare aut de eis quomodolibet, et ex quavis causa disponere pro tempore, ad vitam Beneficiatorum, et tempus, quo Beneficia hujusmodi obtinuerint, minime restricto, et coarctato, illorum tenore etc. decernens irritum etc.

Quod Cardinales non comprehendantur sub Regulis faciendis.

LXX. » Item cum S. R. E. Cardinales SS. D. N. assistant, ac propterea debeant specialibus praerogativis, et privilegiis gaudere, idem D. N. statuit, ordinavit, decrevit et declaravit, quod in quibuscumque Constitutionibus, et Regulis per Sanctitatem Suam edendis non comprehendantur, neque comprehensi censeantur ipsi Cardinales, nisi illae eorumdem Cardinalium favorem concernant, vel Constitutiones edendae de eorumdem Cardinalium, vel majoris partis eorum consilio editae fuerint, seu in eisdem Regulis, et Constitutionibus facta fuerit ipsorum Cardinalium expressa mentio.

Quod Regulae Cancellariae non comprehendantur sub generalibus derogationibus.

LXXI. » Item Sanctitas Sua statuit, et declaravit, quod praemissis, et quibusvis aliis Regulis Cancellariae suo tempore edendis, ac publicandis, numquam censeatur derogatum in quibuscumque Constitutionibus, Literis, Brevibus, Indultis, et aliis Ordinationibus Apostolicis, etiam motu proprio, et ex certa scientia emanatis, per quaecumque verba, et decreta derogatoria, irritantia, universalia, et amplissima, et Clausulas quantumvis efficacissimas, etiam derogatoriarum derogatorias, atque specialis, et individuae expressionis vim habentes, et habentia, nisi facta fuerit de illis expressa mentio, et non aliter, nec alio modo.

De potestate Reverendissimi Domini Vicecancellarii, et Cancellariam Regentis.

LXXII.» Primo quod possit committere absolutionem illorum, qui ignoranter in supplicationibus, vel in Literis Apostolicis aliquid scriberent, corrigerent, vel delerent.

» Item, quod possit corrigere nomina, et cognomina Personarum, non tamen eorum, quibus gratiae, et concessiones fiunt, ac Beneficiorum, dum tamen de corpore constet.

» Item, quod possit omnes Causas Beneficiales, etiam non devolutas, committere in Curia cum potestate citandi ad partes.

» Item quod processus Apostolica auctoritate decretos aggravare possit, cum invocatione brachii saecularis, et sententias executioni demandari facere contra intrusos, et intrudendos, per Literas Apostolicas desuper conficiendas, et non alias.

» Item, quod possit signare supplicationes manibus duorum Referendariorum signatas de Beneficiis Ecclesiasticis Saecularibus, et Regularibus dispositioni Apost. generaliter non reservatis, quorum cujuslibet valor centum florenorum auri de Camera, vel totidem librarum Turonen. parvorum, seu totidem in alia moneta secundum communem aestimationem valorem annuum non excedet.

» Item, quod possit signare supplicationes eti-

» am duorum Referendariorum manibus signa-
» tas de novis provisionibus, si neutri, et subro-
» gationibus pro Colligantibus, in quibus non de-
» tur clausula generalem reservationem impor-
» tans.

» Item, quod possit ad Ordines suscipiendos
» arctatis prorogare terminos de dictis suscipien-
» dis Ordinibus, usque ad proxima tunc a Jure
» statuta tempora, in quibus sic arctati succes-
» sive ad ipsos Ordines promoveantur.

Placet, Publicentur, et Describantur I. A.

» Lectae, et publicatae fuerunt supradictae Re-
» gulae, Ordinationes, et Constitutiones in Can-
» cellaria Apostolica ab uno ex RR. PP. DD. Ma-
» joris Praesidentiae Abbreviatoribus Anno Incar-
» nationis Dominicae millesimo septingentesimo
» septuagesimo quarto, die vero VII. mensis Mar-
» tii, Pontificatus praelibati Sanctissimi Domini
» Nostri Pii VI. Anno primo.

Thomas Antognettus Procustos.

ARTICULUS X.

QUOAD QUASDAM OBSERVATIONES CIRCA IPSAS CANCELLARIAE REGULAS.

1 Observandum quod Regula prima Cancellariae
continet reservationes similes illis, quae habentur
in *Extravagant. ad Regimen.* 13. *de Praebend. inter
communes*; Rota *p.* 19. *tom.* 1. *decis.* 385. n. 3. Et
reservat Beneficia eorum, qui promoventur ad
Episcopatum, sive tunc vacantia, sive in futurum
vacatura; Rota *ibidem num.* 4. *et part.* 14. *dec.* 246.
2 num. 6. Per hanc Regulam sublata remanet di-
spositio Juris communis in *cap. Cum in cunctis* 7.
§. Cum vero, de elect. cujus vigore licebat cuicum-
que Episcopo, in cujus Dioecesi erant Beneficia
promoti ad Episcopatum illa libere conferre; Ro-
3 ta *part.* 10. *tom.* 1. *dec.* 385. *n.* 5. Regula secun-
da Cancellariae reservat omnia Monasteria Viro-
rum valorem annuum 200. florenorum auri, com-
muni aestimatione excedentia; Rota *par.* 3. *dec.*
791. *sub num.* 3. Qui quidem valor exprimi debet
4 juxta Regulam de valore; Rota *ibid.* Et procedit e-
tiam dicta Regula, etiamsi Monasteria non sint in
dicta summa descripta in libris Camerae, dum mo-
do tamen valorem 200. florenorum excedant; Rota
5 *ibid.* Non tamen locum habet haec Regula nisi in
Monasteriis solitis commendari; Rota *ibidem n.* 4.
neque procedit in Beneficiis manualibus; Rota
6 *ibidem.* Similiter haec Regula non procedit in Ger-
mania vigore Concordatorum; Rota *part.* 7. *decis.*
7 250. *num.* 5. Prout etiam non habet locum, ubi
adsit aliquod privilegium in contrarium; Rota
8 *ibidem num.* 6. Regula hodie tertia, olim secunda
Cancellariae, reservat Pontifici Beneficia vacantia,
Sede Episcopali vacante; Rota *part.* 12. *dec.* 257.
num. 15. Et reservat Beneficia vacantia post trans- 9
lationem Episcopi usque ad provisionem succes-
soris, et ademptam ab eo pacificam possessionem,
etiamsi ex immemorabili collatio talium Benefi-
ciorum ad aliquem spectaret: Rota *part.* 2. *decis.*
614. *sub num.* 2. Item reservat Beneficia vacantia 10
de tempore obitus Abbatis, vel cujuscumque alte-
rius Dignitatis, ad quos spectabat provisio dicto-
rum Beneficiorum; Rota *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 536.
num. 8. *part.* 10. *decis.* 25. *sub num.* 9. *et par.* 10.
dec. 115. *n.* 13. Haec tamen Regula solum locum 11
habet in Beneficiis, quorum collatio spectat ad
alia Beneficia Sedi Apostolicae reservata, puta ad
Abbatem, vel ad primam Dignitatem post Pontifi-
calem in Ecclesia Cathedrali; Rota *part.* 10. *dec.*
25. *num.* 12. Unde Regula non habet locum in Di- 12
gnitatibus non reservatis, ita quod Beneficia ad
provisionem obtinentium aliquam Dignitatem per-
tinentia, quae post illius vacationem vacant, non
sunt reservata per hanc Regulam, si talis Digni-
tas non est Papae reservata; Rota *ibid.n.*13. *et seq.*
Regula quarta, olim tertia Cancellariae, reser- 13
vat Summo Pontifici Dignitates majores post Pon-
tificales in Cathedralibus, et Dignitates principa-
les in Collegiatis Ecclesiis excedentes valorem
decem florenorum auri; Rota *part.* 7. *decis.* 256.
num. 11. *part.* 10. *dec.* 99. *num.* 4. *part.* 17. *dec.*
297. *num.* 5. Observandum est tamen primo hanc 14
Regulam reservare in Ecclesia Cathedrali primam
Dignitatem post Pontificalem, non obstante quod
non excedat florenos 10. valoris; et hoc intuitu
majoris praeeminentiae Dignitatum in Cathedrali;
Rota *par.* 7. *dec.* 256. *num.* 11. *et sequent.* Taxatio 15
enim praedicta 10. florenorum respicit solum Di-
gnitates principales Ecclesiae Collegiatae, sed
non Cathedralis; Rota *ibidem.* Et hoc potissimum
comprobante observantia Cancellariae Apostoli-
cae; Rota *ibidem num.* 16. Observandum secundo 16
praedictam Regulam reservare unam Dignitatem
tantum, scilicet majorem, vel duas, si sunt aeque
majores; Rota *part.* 10. *decis.* 99. *num.* 4. Unde
ad hoc, ut Dignitas cadat sub hac Regula, con-
cludenter probandum est, quod sit major, vel
aeque major; Rota *ibid. num.* 5. Observandum 17
tertio Regulam praedictam reservare Pontifici
primas Dignitates in Ecclesia Collegiata, quamvis
in ea unica tantum adsit; Rota *part.* 18. *tom.* 1.
dec. 165. *num.* 9. Observandum quarto Regulam 18
istam comprehendere sub reservatione etiam Pa-
rochiales in Dignitatem erectas; Rota *part.* 17.
decis. 49. *num.* 4. Observandum quinto, quando 19
sunt plures Dignitates, si primae non possunt
cadere sub reservatione Regulae, primam sequen-
tium esse reservatam; Rota *part.* 10. *decis.* 99.
num. 24. Observandum sexto, hanc Regulam ha- 20
bere solum locum in Ecclesiis Collegiatis actu,
et non habitu; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 465. *n.*

21 9. Observandum septimo Dignitatem principalem
in Collegiata solum esse reservatam, quatenus
Ecclesia Collegiata sit distincta a Cathedrali;
22 Rota *par.* 10. *dec.* 99. *num.* 26. Unde si Collegium,
cui talis est Caput, sit in ipsa Ecclesia Cathedrali,
tunc haec Dignitas non venit sub reservatione;
Rota *ibidem*. Papa enim censetur per dictam Regulam
spoliare voluisse in eadem Ecclesia uno
tantum lumine Ordinarios Collatores; Rota *ibid.*
23 *num.* 27. Regula quinta alias quarta reservat
omnia Beneficia Ecclesiastica quorumcumque Collectorum,
et Subcollectorum fructuum, et proventuum
Camerae Apostolicae, quae, durante
eorum Officio, obtinuerint, ac in quibus, seu ad
quae Jus eis competierit; Rota *par.* 1. *dec.* 715.
num. 4. *part.* 8. *dec.* 88. *num.* 5. *part.* 16. *dec.* 167.
num. 4. Vide circa istos supra *art.* 8. *num.* 41. *et*
24 *sequent.* Regula sexta reservat Beneficia Curialium
et habet locum etiam in Curialibus ad honorem
sicuti in Cubiculariis ad honorem; Rota *par.* 4.
tom. 1. *decis.* 573. *num.* 3. et expresse habetur
in Regula VII. quae, ut octava, de se clare patent
absque alia observatione.

25 Regula nona, alias octava, cujus auctor fuit
Nicolaus V. reservat Summo Pontifici omnia Beneficia
qualitercumque qualificata in singulis Januarii,
Februarii, Aprilis, Maji, Julii, Augusti,
Octobris, et Novembris mensibus qualitercumque
extra Curiam vacantia; Rota *part.* 2. *decis.* 428.
n. 1. *et decis.* 590. *num.* 1. *part.* 4. *tom.* 3. *decis.*
530. *num.* 9. *et dec.* 531. *n.* 4. *par.* 9. *tom.* 2. *decis.*
329. *n.* 1. *decis.* 366. *num.* 1. *et decis.* 389. *n.* 6.
26 Haec Regula, cum proprio nomine menses designet,
intelligenda est de mensibus integralibus
computandis a media nocte mensis praecedentis
ad mediam noctem subsequentis. Rota *par.* 2.
decis. 141. *num.* 2. *et* 3. *et part.* 10. *decis.* 49. *n.*
34. *l. More, ff. de feriis*, et *cap. Consuluit* 24. *de*
27 *Offic. Delegati.* Unde quando nullimode sciri potest,
an Beneficiarius obierit ante, vel post mediam
noctem ultimi diei mensis, et sic, an in
mense Pontificis, vel Ordinarii obierit, tunc nemine
adhuc in possessione Beneficii existente,
pro mense Episcopali, atque pro favore Collatoris
Ordinarii praesumendum videtur; Garcias *de Beneficiis
part.* 5. *cap.* 1. *num.* 328. Castropal. *tract.*
13. *de Benefic. disput.* 2. *punct.* 21. §. 2. *num.* 3.
Engel *de Praebend. lib. tit.* 5. *num.* 26. et Pirhing
eodem tit. num. 354. *cum aliis passim.* Et ratio est,
quia Episcopus habet intentionem fundatam in
Jure, quod collatio omnium Beneficiorum suae
Dioecesis ad ipsum spectat; *cap. Ex frequentibus,
de institutionib.* Nisi probetur spectare ad collationem
alterius, puta quia probantur esse reservata;
cum autem stante illo dubio non constet de re-
28 servatione, sequitur etc. Circa hanc Regulam observandum
est primo, quod revocat quaecumque
Privilegia, et Indulta concessa quibuscumque
Personis disponendi de Beneficiis vacaturis in dictis
mensibus; Rota *part.* 1. *decis.* 58. *num.* 7. *et
dec.* 288. *n.* 5. *et sequent. part.* 11. *decis.* 65. *num.*
23. *part.* 10. *decis.* 249. *num.* 9. Regula enim loquitur
de Beneficiis ad quoscumque Collatores
quomodolibet pertinentibus. Rota *p.* 9. *tom.* 2.
decis. 266. *num.* 6. Unde derogat etiam quibus- 29
cumque Privilegiis cum quibuscumque clausulis,
etiam insolitis, et cum derogatoriis derogatoriarum;
Rota *ibid. n.* 5. Et derogat Indultis, etiamsi
concessa sint cum clausula, ut numquam contineantur
sub reservationibus Apostolicis; Rota
part. 9. *tom.* 1. *decis.* 200. *num.* 10. Nec non tollit 30
Indulta emanata motu proprio, et per viam Legis
universalis; Rota *part.* 16. *decis.* 343. *n.* 9. Et 31
potissimum cum dicta Regula emanaverit per
viam Legis, unde per eam censetur derogatum
etiam Juri communi. Rota *part.* 13. *decis.* 429.
n. 10. Observandum secundo praedictam Regulam 32
tollere quascumque consuetudines dictae Regulae
contrarias. Rota *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 336. *n.* 1.
part. 4. *tom.* 2. *decis.* 247. *num.* 12. *part.* 8. *decis.*
10. *n.* 4. Et derogare expresse optandi consuetu- 33
dini, quamvis immemorabili in Beneficiis. Rota
part. 8. *dec.* 10. *n.* 4. *et sequent. et decis.* 138. *n.* 1.
part. 9. *t.* 1. *dec.* 265. *n.* 15. Observandum tertio, 34
hanc Regulam reservatoriam mensium comprehendere
etiam Beneficia de Jurepatronatus Ecclesiastici,
et ex privilegio. Rota *part.* 4. *tom.* 1.
decis. 336. *num.* 1. *et dec.* 568. *n.* 1. *part.* 11. *dec.*
305. *n.* 17. *part.* 15. *decis.* 30. *n.* 4. Quod proce- 35
dit, etiamsi dictum fuerit, quod numquam sub
Apostolicis reservationibus comprehendatur. Rota
p. 4. *dec.* 568. *n.* 1. Et non obstante quasi possessione
praesentandi, cum propter decretum irritans
contentum in Regula, tollatur omnis Titulus, et
possessio, et quaecumque possent impedire reservationem.
Rota *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 336. *sub
num.* 3. *et decis.* 568. *num.* 6. Observandum quarto 36
hanc Regulam comprehendere sub reservatione
etiam Beneficia Religionis Hierosolymitanae. Rota
part. 2. *decis.* 569. *num.* 1. *et* 2. *part.* 3. *decis.*
568. *n.* 5. *et decis.* 597. *num.* 1. *p.* 10. *decis.* 57.
num. 32. Dicta enim Regula non comprehenditur
sub Indultis Religionis Hierosolymitanae, et propterea
illis derogat: Rota *p.* 3. *dec.* 568. *n.* 5. *p.*
10. *decis.* 57. *n.* 33. Ista enim Regula tamquam 37
Lex generalis comprehendit per verba universalia
etiam ea, quae indigent speciali mentione. Rota
par. 9. *t.* 2. *dec.* 377. *n.* 3. *et* 4.

Haec tamen nona Regula exceptuat expresse: 38
Primo Beneficia spectantia ad collationem, praesentationem,
electionem, et quamcumque aliam
dispositionem Cardinalium. Rota *part.* 3. *decis.*
635. *n.* 6. *pag.* 4. *tom.* 3. *decis.* 531. *num.* 5. *et
dec.* 588. *num.* 15. *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 440. *num.*
1. *decis.* 444. *num.* 9. *part.* 7. *decis.* 108. *num.* 2.
part. 8. *decis.* 10. *num.* 6. Adeo ut quoad Cardi- 39

les habeatur pro non emanata, et pro non scripta.
40 Rota *p.* 19. *t.* 2. *d.* 472. *n.* 72. *et* 73. Et procedit
etiam quoad Beneficia Ecclesiarum quarum Cardi-
nales non sunt Titulares. Rota *p.* 9. *t.* 2. *dec.* 366.
41 n. 19. Et intelligitur etiam de Cardinalibus, qui
sint inferiores Ordinarii Collatores. Rota *ibidem*
42 *num.* 20. Praedicta enim Regula excipiens Cardi-
nales non solum intelligitur de illis, qui sunt ma-
jores Collatores, ut Episcopi, verum etiam de iis,
qui sunt inferiores Collatores, ut Abbates, et si-
43 miles. Rota *part.* 3. *decis.* 635. *num.* 5. Quamvis
non intelligatur de Cardinalibus Legatis, quia
Papae intentio est, ut solum Cardinales non pa-
tiantur detrimentum in sua ordinaria collatione,
qualis non est collatio Cardinalis Legati, qui ha-
bet collationem quasi extraordinariam, et acci-
dentalem, et superinductam; Glossa *penult. in
Clement. fin. de offic. ordinar.* alias enim Regula in
Provinciis Papae esset quasi superflua, cum fere
in omnibus adsint Legati. Rota *par.* 3. *decis.* 635.
44 *num.* 6. Nec intelligitur praedicta exceptio de
Capitulis Cathedralium, quibus S. R. E. Cardina-
les praesunt, ipsa enim Capitula ex indultis con-
ferendi Beneficia Ecclesiastica reservata, vel af-
fecta eisdem Cardinalibus concessis, nullum jus
praetendere valent, ut expresse declaravit, et
statuit Urban. VIII. 10. *Septemb.* 1626. *Constit.*
incipient. *Accepto; Annotat. Ad decis.* 530. *num.*
62. *et seq. part.* 4. *tom.* 3. *et dec.* 366. *num.* 6.
45 *part.* 9. *tom.* 2. Secundo exceptuat expresse Be-
neficia, et Personas, quarum favore adsunt Con-
cordata. Rota *part.* 9. *tom.* 2. *dec.* 366. *num.* 9.
46 Tertio specialiter exceptuat Beneficia vacantia in
mensibus, in quibus adest alternativa cum Epi-
47 scopo. Rota *part.* 11. *decis.* 108. *n.* 12. Quarto
expresse exceptuat vacationem Beneficiorum per
resignationem in dictis mensibus vacantium,
dummodo resignatio valida fuerit, et vere Jus
competierit resignanti. Rota *part.* 3. *dec.* 379. n.
48 4. Quinto Regula haec excipit, et non comprehen-
dit Beneficia unita. Rota *part.* 15. *decis.* 101. *n.*
49 2. Nec comprehendit Beneficia manualia. Rota
50 *par.* 3. *decis.* 340. *num.* 4. Et sic non comprehen-
dit Vicarias temporales, quia loquitur de Bene-
51 ficiis. Rota *p.* 2. *decis.* 704. *num.* 1. *et* 2. Immo
neque comprehendit Vicarias perpetuas stante
Constitut. S. Pii. V. *edita Kalend. Novemb.* 1567.
quae tribuit facultatem nominandi Rectoribus Ec-
clesiarum unitarum Vicarias perpetuas, etiamsi
Vicariae vacent in mensibus reservatis. Rota *part.*
52 2. *decis.* 704. *num.* 3. Nec comprehendit Cappel-
lanias; Rota *part.* 15. *dec.* 327. *num.* 85. Et prae-
sertim sub hac Regula non cadunt Cappellaniae,
quae fundantur in Hispania ad celebrandas Mis-
sas, cum non sint Tituli Beneficiales; Rota *part.*
6. *decis.* 13. *num.* 8. Nisi probetur fuisse erectas
53 in Beneficia; Rota *ibid. num.* 8. Sexto dicta Regula
non comprehendit Beneficia de Jurepatronatus;
Rota *part.* 10. *decis.* 168. *num.* 44. Quare non
procedit contra eum, qui est in possessione prae-
sentandi; Rota *part.* 4. *decis.* 588. *n.* 6. Et quam-
vis conclusio non procedat, ubi clare constat Be-
neficium esse de Jurepatronatus ex privilegio;
Rota *ibid. num* 6. Attamen ad hunc effectum re-
quiritur, quod probationes sint, vel per rem judi-
catam, vel per confessionem partis, vel saltem per
instrumentum. Rota *ibid. num.* 7.

Ratione hujus nonae Regulae Episcopus, vel 54
alius Collator inferior, non amittit jus conferendi
Beneficium in suo mense vacans, etiamsi istud
eodem mense non contulerit, et sic vacatio ejus
duraverit in mensem Apostolicum, neque prohi-
betur idem Collator inferior ejusmodi Beneficium
conferre currente ipsomet mense Apostolico. Ratio
est clara, quia ad inducendam, vel non inducendam
reservationem Beneficii, attenditur solummodo
initium vacationis, non autem tempus, quo
duravit, atque continuata fuit vacatio Beneficii,
juxta Rotam *decis.* 774. *num.* 3. *et* 10. *l.* 3. *part.*
3. *divers.* quam refert Gonzalez ad *Reg.* 8. *Can-
cellar. Gloss.* 11. *n.* 66. Adeoque non obstante hac 55
Regula nona potest Ordinarius Collator conferre,
etiam in mense Apostolico, Beneficium, quod
vacavit in mense Ordinarii, seu collationem pro-
trahere etiam usque ad alium suum mensem Ordi-
narium; tum quia Collator inferior habet sex
menses ad conferendum; *cap. Nulla 2. de conces-
sion. Praebend.* et concordant *c. quia diversitatem
5. eodem titul. c. Licet 3. de supplenda negligentia
Praelat.* et *Clement.* 1. *tit. eodem*, et *Constit.* S. Pii
V. incip. *In conferendis Beneficiis.* Sed hoc non sub-
sisteret, si Beneficium in mense Ordinarii vacans,
amplius conferre non posset in mense Papae se-
quente; immo talis facultas conferendi foret pro-
pemodum inutilis, praesertim quando ultima die,
vel hora mensis per obitum prioris possessoris in-
ciperet vacatura Beneficii, adeoque Beneficia va-
cantia in mense Ordinarii possunt conferri etiam
in mense Papae sequente, vel etiam in alio ipsius
Ordinarii post elapsum mensem Papae; sic cum
communi Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell. Gloss.* 11.
a num. 47. *usque ad num.* 78. et Garcias *part.* 5.
de Beneficiis cap. 1. *num.* 537.

Regula decima, ut de se clara, nulla indiget 56
speciali observatione. Regula undecima Cancella-
riae generaliter, et indefinite comprehendit reser-
vationem omnium, et singulorum Beneficiorum
reservatorum per Praedecessores Pontifices; Ro-
ta *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 566. *num.* 3. Haec tamen 57
non potest dici, quod comprehendat etiam Paro-
chiales, cum de iis nulla specifica mentio in dicta
Regula fiat; nec dicitur derogare Decretali *Bo-
nifacii VIII. in cap. Si Apostolica* 35. *de Praebend.
in* 6. Rota *ibid. num.* 4. Prout dictum *caput Si
Apostolica* non potest dici correctum per Extravag.
Pauli II. incip. *Ad Romani Pontificis providentiam*

13. *de Praebend. inter communes;* Rota *ib. num.* 1.
58 *et seq.* Regula duodecima de se patet. Regula ter-
tiadecima expresse derogat unionibus effectum
non sortitis. Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 446. *num.*
27. *part.* 10. *decis* 174. *num.* 1. *part.* 11. *dec.* 305.
n. 7. Haec Regula tribuitur Adriano VI. et Urba-
no VIII. Rota *part.* 10. *decis.* 174. *n.* 1. *part.* 11.
dec. 305. *n.* 7. Facta fuit, ne per unionem dimi-
nueretur cultus Divinus, et facultas conferendi.
Rota *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 614. *n.* 65. *part.* 9. *tom.*
59 1. *dec.* 91. *num.* 19. Haec Regula comprehendit
uniones factas ex causa minus necessaria. Rota
60 *part.* 10. *decis.* 174. *num.* 1. Et sic comprehendit
unionem factam non pro necessitate Ecclesiae,
sed pro commodiori sustentatione Beneficiatorum;
61 Rota *part.* 11. *dec.* 53. *num.* 11. Hic tamen nota,
solam necessitatem Ecclesiae non sufficere, sed
etiam requiri, quod propter tenuitatem reddituum
non reperiantur, qui velint Beneficia acceptare.
62 Rota *part.* 11. *dec.* 52. *num.* 1. Haec regula dero-
gat etiam unionibus non effectuatis, etiamsi in
eis adesset decretum illas ex tunc fuisse effectum
sortitas; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 446. *num.* 27.
63 Quae derogatio non aderat in Regulis antiquis;
64 Rota *ibid. num.* 28. *et* 29. Haec tamen Regula plu-
res habet limitationes: Primo non habet locum
in unionibus, quae effectum sortitae sint; Rota
part. 4. *tom.* 2. *decis.* 90. *n.* 7. *part.* 11. *dec.* 224.
num. 5. *part.* 17. *dec.* 145. *n.* 12. Ad quem effe-
ctum sufficit, unionem fuisse in parte effectuatam;
Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 394. *num.* 11. *p.* 10. *dec.*
65 361. *num.* 4. Secundo excipiuntur uniones factae
auctoritate Sacri Concilii Tridentini; Rota *part.*
66 9. *decis.* 337. *num.* 4. Tertio huic Regulae non
subjacet unio facta pro augmento cultus Divini.
67 Rota *part.* 6. *dec.* 7. *num.* 7. Intellige tamen pro-
cedere, data valida, et non revocata erectione;
secus autem, quando erectio Beneficiorum non
fuit valida, utpote quia erectio deficiat. Rota *ibi-
dem.* Et sic intelligi debet Conc. Trid. *sess.* 25.
cap. 5. nempe quod loquatur de erectione valida,
68 non autem nulla, et invalida. Rota *ibid.* Quarto
non comprehendit reservationes factas ex causa
dotis, vel augmenti dotis; Rota *part.* 6. *dec.* 109.
69 *num.* 14. *et* 20. Quinto sub hac Regula non cadit
unio, si sit facta ex titulo oneroso permutationis.
70 Rota *part.* 6. *decis.* 30. *num.* 12. Sexto non proce-
dit, quando unus Ordo in totum supprimitur, et
ejus Beneficia alteri uniuntur. Rota *part.* 17. *dec.*
99. *num.* 22. Regula quartadecima de se patet.
71 Regula quintadecima, alias quartadecima, li-
cet non legatur inter Regulas Innocentii VIII. at-
tamen a caeteris ab eo Pontificibus ad nostra us-
que tempora approbata, et inter Regulas semper
inserta reperitur. Rota *part.* 7. *decis.* 250. *n.* 32.
72 Revocat haec Regula facultates conferendi Benefi-
cia reservata, seu affecta; Rota *p.* 7. *decis.* 250. *n.*
31. *et* 34. *p.* 9. *t.* 1. *dec.* 285. *n.* 25. *et seq. par.* 16.
dec. 383. *n.* 8. Et revocat quaecumque indulta 73
huic Regulae contraria quibuscumque Personis,
quibuscumque clausulis, et de quibuscumque Be-
neficiis concessa. Rota *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 285.
num. 27. *part.* 16. *dec.* 383. *n.* 8. Quod procedit,
etiamsi emanata fuerint motu proprio, et per
viam Legis universalis. Rota *par.* 16. *decis.* 343.
num. 9. Et etiamsi contineant clausulas ampliores 74
praevalentes clausulis cujuscumque indulti; Rota
ibid. num. 10. Quare haec Regula comprehendit
etiam Capitula, Communitates, Collegia, et Uni-
versitates, Rota *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 285. *n.* 28.
et 29. et comprehendit etiam optionem, et facul-
tatem optandi. Rota *ibid. num.* 25. *et* 27. Immo 75
revocat non solum privilegia activa eligentium,
et Collectorum, sed etiam passiva eligendorum,
et providendorum, nisi quando jus passivum com-
petit ex fundatione; Rota *part.* 6. *decis.* 243. *n.*
12. Haec Regula alias comprehendebat etiam E- 76
minentiss. Cardinales, hodie autem eos non com-
prehendit. Rota *part.* 3. *decis.* 375. *num.* 2. *et dec.*
365. *sub n.* 4. Regula sextadecima, decima septi- 77
ma, et decima octava de se patent. Regula deci-
ma nona, quae inscribitur de viginti, seu de in-
firmis resignantibus, annullat quamcumque resi-
gnationem Beneficiorum factam ab infirmo, qui
ex ea infirmitate decedat, vel etiam factam a sa-
no, qui intra viginti dies a die praestiti consen-
sus decedat, Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 344. *num.*
2. *part.* 9. *tom.* 2. *decis.* 253. *num.* 13. *p.* 10. *decis.*
184. *num.* 24. *et decis.* 307. *num.* 12. Haec Regula 78
comprehendit tam infirmitates leves, quam gra-
ves. Rota *par.* 3. *decis.* 440. *num.* 3. Et ut intret 79
haec Regula, sufficit probare resignantem obiis-
se infra 20. dies, quamvis ille tempore resigna-
tionis fuerit sanus. Rota *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 253.
num. 13. ubi asserit, sic expresse declarasse Clem.
VII. sub illis verbis Regulae de viginti: *Etiam
vigore supplicationis, dum esset sanus, signatae.* Et 80
hoc tempus viginti dierum videtur computandum
de momento in momentum, ita ut dies resignatio-
nis, seu consensus computetur in termino viginti
dierum, et sic valida erit resignatio, qua quis v. g.
resignavit Beneficium die prima Maji hora quinta-
decima, si moriatur die vigesima ejusdem Maji hora
sextadecima, quia revera intercessissent viginti
dies naturales, scilicet vigintiquatuor horarum, et
de momento in momentum completi; *arg. l. More
Romano ff. de feriis;* et *c. Consuluit* 24. *de offic. Dele-
gati.* Et sic expresse tenent Glossa hujus Regulae,
Mandosius *q.* 18. *n.* 3. Joan. de Selva *tract. t.* 15.
tract. de Beneficiis p. 3. *c.* 46. *n.* 11. Azorius *part.*
2. *lib.* 7. *cap.* 28. *q.* 7. et alii. Regula vigesima, 81
vigesima prima, vigesima secunda, vigesima tertia,
vigesima quarta, vigesima quinta, de se patent.
Regula vigesima sexta, quae apud antiquiores
est 24. et apud alios 25. annullat resignationes
Beneficiorum factas ab eo, qui est promotus ad

82 Praelaturam; Rota *part.* 3. *dec.* 328. *n.* 1. Haec
tamen Regula solum habet locum in Beneficiis re-
signandis post vacationem Praelaturae, non autem
in resignatis ante ejus vacationem; Rota *ibidem*.
Et ratio est, quia ille, qui resignat postquam va-
cavit Praelatura, est magis certus de sua promo-
tione, cum illa dependeat a sola voluntate Summi
Pontificis. Ille autem, qui resignat ante vacatio-
nem Praelaturae, quam sibi sperat resignari, non
est ita certus, cum haec dependeat a voluntate
duorum, nempe ab ea resignare debentis, et ab
illa Summi Pontificis resignationem admittere vo-
83 lentis; Rota *ibidem num.* 2. Regula vigesima se-
ptima disponit, quod non judicetur juxta formam
supplicationis, sed juxta tenorem Literarum;
84 Rota *part.* 2. *dec.* 656. *sub num.* 5. Per hanc Re-
gulam adimitur facultas ferendi judicium ante
expeditionem Literarum Apostolicarum ad effe-
ctum audientiae, et dispositionis; Rota *part.* 16.
decis. 184. *num.* 6. *et* 7. Attamen solum procedit
haec dispositio, ubi Literae sint expeditae, et di-
scordent a supplicatione; Rota *part.* 2. *dec.* 465.
n. 5. Non autem procedit, ubi incidenter tantum,
et non essentialiter agitur de verificatione gratiae;
Rota *part.* 17. *dec.* 212. *num.* 11. Item non pro-
cedit in possessorio *Retinendae*, licet secus sit in
alio Possessorio, in quo requiritur titulus colora-
tus, ne detur vitiosus regressus; Rota *part.* 2.
85 *dec.* 329. *num.* 2. Regula vigesima octava est de
se clara. Regula vigesima nona, quae de subro-
gandis collitigantibus inscribitur, disponit, quod
si duo super Beneficio litigent, et alter moriatur,
vel alio quovis modo recedat, superstes possit
petere per subrogationem gratiosam substitui in
Jure, vel ad Jus, et possessionem, quae adversariis
competebant; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 226. *n.* 4.
86 Haec tamen Regula non habet locum ad favorem
intrusi; Rota *part.* 1. *decis.* 306. *num.* 3. *et* 4. *part.*
87 3. *decis.* 336. *num.* 4. Intrusus autem generatim
loquendo dicitur ille, qui obtinet Beneficium Ec-
clesiasticum sine auctoritate illius, ad quem de
Jure spectat collatio. Ita Abbas *in cap. Quia di-
versitatem num.* 2. *de concessione Praebendae*; Go-
88 mez, Rehuff. et alii *communiter*. Unde non habetur
pro intruso is, qui absque intimatione Executo-
rialium possessionem apprehendit; nam licet pos-
sessio sit attentata, tamen ad effectum subrogatio-
nis gratiosae possessor non habetur pro intruso;
89 Rota *part.* 11. *decis.* 124. *num.* 23. *et sequent.* Et
haec Regula damnat solum intrusionem existentem
de tempore petitae subrogationis, ita ut futura
excludatur; Rota *ibid. num.* 36. *et* 44. Et inducit
solum obligationem justificandi causam de tempore
signatae supplicationis; *cap. Cum te* 7. *de Rescri-
ptis*, ubi Felin. *num.* 18. Franc. *in cap. Cum illis
sub num.* 8. *de Praebend. in* 6. Alex. *cons.* 42. *n.* 8.
lib. 4. Rota *decis.* 443. *num.* 4. *part.* 2. *recent.* non
attento quid acciderit medio tempore inter sup-

plicationem signatam, et Literarum desuper ex-
peditionem; Rota *in Nuscana Canonicatus* 11.
Martii 1647. §. *quia Breve*, *et* §. *seq. coram bon.
memor. Arguelles*, *et in puncto subrogationis decis.*
472. *num.* 4. *p.* 3. *divers.* ubi adducitur ratio, quia
effectus subrogationis incipit a die datae, et semper
viget in persona subrogata; Rota *part.* 12. *decis.*
124. *n.* 45. *et seq.*

Regula trigesima, quae de verosimili notitia 90
appellatur, annullat concessionem Beneficii per
mortem Beneficiati obtenti, quando inter vacatio-
nem, et datam gratiae, tantum temporis non
intercesserit, quo verosimiliter Pontifex notitiam
habere potuerit vacationis; Rota *part.* 17. *dec.* 74.
num. 1. Hic tamen advertendum est Regulam so- 91
lum requirere tempus, quo notitia vacationis
potuerit pervenire ad Papam, non autem requi-
rere, quod revera pervenerit; Rota *ibid.* Conside-
rat enim Regula non quod est, sed quod potuit
esse; Rota *ibid.* Hinc ad excludendam Regulam 92
praedictam, sufficit quod notitia etiam celeri
expeditione, et maxima solicitudine venire po-
tuerit; Rota *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 285. *num.* 2.
Atque in hac materia statur attestationi Cursorum
an notitia deferri potuerit, necne; Rota *part.* 17.
dec. 74. *num.* 5. Regula trigesima prima adimit 93
omnem jurisdictionem Executori quoad omnia
acta, Literis non expeditis; Rota *part.* 4. *tom.* 3.
decis. 553. *num.* 9. Ita ut ante Literarum Aposto- 94
licarum expeditionem, nulla jurisdictio data cen-
seatur; Rota *part.* 17. *dec.* 205. *num.* 30. *et seq.*
Haec tamen Regula non habet locum, ubi fuerint 95
expeditae Literae gratiae principalis; Rota *part.*
2. *dec.* 81. *num.* 5. Regula trigesima secunda di- 96
sponit, quod in collatione Beneficiorum Familia-
rium Cardinalium reservatorum per Regulam
quartam, per Cardinalem Patronum praestari de-
beat consensus; Rota *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 654. *n.*
24. *part.* 6. *decis.* 53. *n.* 12. *part.* 17. *decis.* 303.
num. 26. Intellige tamen solum procedere, quando 97
Cardinalis Patronus est praesens in Curia; Rota
part. 4. *tom.* 3. *dec.* 654. *num.* 24. *part.* 6. *dec.* 53.
num. 12. Quare hoc privilegium neque opitulatur 98
Cardinali Patrono absenti a Curia, licet resideat
in suo Episcopatu; Rota *part.* 6. *dec.* 53. *n.* 13.
Dum nec etiam gaudet hoc privilegio Legatus Se- 99
dis Apostolicae; Rota *ibid. n.* 14. Nec huic Regulae 100
est derogatum per sequentem Regulam trigesimam
tertiam; Rota *part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 654. n. 24.
part. 17. *decis.* 303. *n.* 27. Regula trigesima tertia 101
disponit, quod Beneficia vacantia per obitum Fa-
miliarium Cardinalium, conferantur per Cardina-
lem Ordinarium Collatorem, non autem per Car-
dinalem Patronum. Rota *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 654.
num. 2. *part.* 6. *decis.* 53. *num.* 8. *part.* 17. *decis.*
303. *sub num.* 26. Hoc tamen solum procedit, 102
quando Cardinalis Ordinarius Collator habet In-
dultum conferendi talia Beneficia. Rota *part.* 4.

tom. 3. *dec.* 654. *num.* 25. *et seq. part.* 6. *dec.* 53.
num. 8. Secus ubi Cardinalis Collator Indultum
non habeat. Rota *dict. part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 654.
103 *num.* 20. *et* 26. et *part.* 6. *dec.* 53. *num.* 11. Ubi
enim non adest tale Indultum, haec Beneficia per
Regulam quartam, et ex Constitutione modera-
toria Indultorum Gregorii XIV. et Pauli V. re-
servantur Summo Pontifici, non obstante, quod
collatio spectet ad Cardinalem. Rota *part.* 4. *tom.*
3. *dec.* 654. *num.* 8. *et seq. et num.* 63. *et sequent.*
104 Quare haec Regula Indulto solum inservit, et fa-
mulatur, et operatur tantum, quando Cardinalis
Ordinarius Collator habet Indultum; secus e con-
tra. Rota *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 654. *num.* 25. *et*
105 *sequent.* Et sane Regula ipsa expresse loquitur,
ubi Cardinalis Collator habet Indultum, et dispo-
nit, quod in concursu Cardinalis Patroni praefe-
ratur Cardinalis Ordinarius Collator habens in-
106 dultum. Rota *part.* 6. *decis.* 53. *num.* 10. Haec
Regula trigesima tertia non aderat de tempore
Sixti IV. et Innocentii VIII. Rota *part.* 4. *tom.* 3.
107 *decis.* 654. *num.* 47. *et* 52. Et fuit inducta ad tol-
lendas lites, quae ex praecedenti Regula oriri
possent inter Cardinalem Ordinarium Collatorem,
et Cardinalem Patronum super provisione Bene-
ficiorum vacantium per obitum Familiaris Car-
dinalis. Rota *part.* 17. *dec.* 303. *sub num.* 26. *et*
108 *dec.* 654. *num.* 21. *et sequent.* Nec tamen haec Re-
gula tollit reservationem Regulae quartae, neque
in hac Regula ulla mentio fit de dicta Regula
quarta. Rota *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 954. *num.* 20. *et*
22. Regula trigesima quarta de se est clara.
109 Regula trigesima quinta de annali possessore
disponit, quod impetrans Beneficium Ecclesiasti-
cum ab alio pacifice possessum, quod certo mo-
do de Jure vacare, et injuste ab alio possideri
praetenditur, exprimere debeat qualitates posses-
soris, et nullitates possessionis, et intra sex men-
ses possessorem in judicium vocare debeat, et in-
fra annum sententiam obtinere, alias gratia im-
petrata corruit; Rota *part.* 12. *dec.* 152. *num.* 56.
et 57. *part.* 13. *decis.* 402. *n.* 1. *et* 2. *par.* 15. *dec.*
110 51. *n.* 8. *et decis.* 329. *n.* 2. Regula haec introdu-
cta fuit in odium impetrantium aliena Beneficia,
et in favorem possidentis. Rota *part.* 15. *dec.* 51.
num. 11. *et dec.* 329. *num.* 13. *part.* 17. *dec.* 345.
num. 7. *par.* 18. *tom.* 1. *decis.* 148. n. 14. *et seqq.*
Hinc haec Regula ad excludendum impetrantem
non attendit possessionem, neque requirit Titu-
lum, sed solum meram detectionem facti, dum-
modo tamen sit actualis, bona, et pacifica. Rota *p.*
4. *tom.* 3. *decis.* 599. *n.* 42. *part.* 9. *tom.* 1. *dec.*
289. *num.* 28. *part.* 13. *dec.* 402. *num.* 13. *et seqq.*
111 Tuetur enim possessorem etiam sine titulo. Rota
part. 9. *tom.* 1. *dec.* 289. *num.* 28. *part.* 13. *dec.*
112 402. *num.* 13. Ipsa enim Regula non considerat
Personam, sed solum factum impetrantis. Rota
113 *par.* 13. *dec.* 402. *num.* 16. Unde sufficit ostendere
provisionem Beneficii ante annum, ut dicatur de
possessione constare. Rota *part.* 9. *tom.* 1. *decis.*
289. *num.* 32. *part.* 17. *dec.* 205. *num.* 22. Quae 114
possessio non excluditur per Decretum irritans.
Rota *part.* 15. *decis.* 329. *num.* 10.
Nec interrumpitur per monitorium praesenta- 115
tum possessori. Rota *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 663.
num. 10. *et seqq.* Regula trigesima sexta appellata 116
de triennali possessore defendit quemcumque
possessorem Beneficii ex quovis titulo possessi,
si per triennium in ejusdem possessione pacifice
permanserit, ita ut non possit a quocumque alio
molestari. Rota *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 423. *num.*
17. *et* 41. Unde observandum est primo, hanc Re- 117
gulam procedere, tam in collatione facta a Papa,
quam ab Ordinario. Rota *part.* 17. *dec.* 298. *num.*
22. Observandum secundo, hanc Regulam suffra- 118
gari triennali possessori adversus quascumque
molestias, tam in possessorio, quam in petitorio
illatas; Rota *part.* 3. *dec.* 783. *num.* 4. *part.* 19.
tom. 1. *dec.* 264. *num.* 2. *part.* 14. *decis.* 518. *num.*
15. Observandum tertio, hanc Regulam defendere 119
possessorem triennalem, etiam contra provisum
Apostolicum. Rota *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 423. *num.*
21. Observandum quarto, hanc Regulam de trien- 120
nali juvare etiam contra petentem executionem
Brevis de capienda possessione nomine Camerae.
Rota *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 264. *num.* 8. Observan- 121
dum quinto, hanc Regulam impedire litis ingres-
sum contra possessorem, etiam titulo optionis
nullae. Rota *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 608. *num.* 16.
Optans enim se tueri potest per hanc Regolam in
possessione Beneficii per optionem obtenti. Rota
part. 19. *tom.* 2. *dec.* 663. *num.* 9. Quae quidem 122
Regula non interrumpitur per monitorium non
praesentatum possessori. Rota *ibid. num.* 10. *et*
seqq. Advertendum tamen est, primo ab hac Re- 123
gula excipi possessorem, qui in Beneficio per Si-
moniam ingressus est. Rota *part.* 9. *tom.* 1. *dec.*
264. *num.* 6. *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 423. *n.* 19. Ad- 124
vertendum secundo, ab hac Regula excipi reser-
vationes in corpore Juris clausas. Rota *part.* 9.
tom. 1. *dec.* 264. *num.* 2. *et* 7. *part.* 17. *dec.* 345.
num. 12. *part.* 12. *tom.* 2. *decis.* 423. *num.* 19.
Advertendum tertio, hanc ipsam triennalem pos- 125
sessionem debere esse pacificam, alias non suffra-
gari. Rota *part.* 3. *decis.* 783. *num.* 4. *part.* 9.
tom. 1. *dec.* 264. *num.* 4. *part.* 11. *decis.* 255. *num.*
1. Ita ut ad eam excludendam sufficiant etiam
controversiae extrajudiciales. Rota *part.* 15. *decis.*
51. *num.* 27. Et si ante triennium fuit mota lis
juris, vel facti super re possessa in judicio, vel
extra. Rota *part.* 12. *dec.* 64. *num.* 9. Hinc moni-
torium executum contra possessorem interrumpit
effectum Regulae de triennali. Rota *part.* 19. *tom.*
2. *decis.* 663. *num.* 10. Advertendum quarto, ad 126
effectum, ut habeat locum haec Regula de trien-
nali, praeter pacificam triennalem possessionem,

requiri saltem Titulum coloratum. Rota *part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 599. *num.* 36. *part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 551. *num.* 16. *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 264. *num.* 4. *part.* 11. *decis.* 178. *num.* 11. *et* 12. Hinc Regula non suffragatur, ubi cesset Titulus, vel Titulus sit discoloratus. Rota *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 599. *num.* 37. *part.* 17. *dec.* 298. *n.* 23. *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 204. *num.* 11. *et seqq.* Prout etiam non suffragatur stante nullitate, et invaliditate Tituli exhibiti. Rota *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 232. *num.* 9. (*)

127 Reliquae Cancellariae Regulae satis de se patent, et qui circa ipsas, et alias particulares Auctorum Gloss. scire desiderat, de facili comperiet apud Gonzalez *ad Reg.* 8. *Cancellariae*, Joan. a Cokier. *in Regulas Cancellariae Apostolicae*, Ludovicum Gomezium *in Judiciales Cancellariae*, et apud Garciam, Lother. et alios. Hic autem adduxisse sufficiat praecipuas observationes, et notationes a Sacra Romana Rota congestas, et ad promptius omnium commodum novissime a vere sapientissimis Athenacis Mediolanensibus in compendium redactas.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De singulis Cancellariae Regulis disserere, eaque supplere, quae ab Auctore omissa sunt, longum esset, immo, si dicendum quod res est, inutile postquam clariss. Riganti Commentarios ad eas edidit, numeris omnibus absolutos. Pauca tantummodo afferemus, quae ipsas Regulas Cancellariae in genere concernunt.

128 De origine Regularum Cancellariae plene agit Riganti in *Commentar. ad Prooemium ipsar. num.* 4. *et plur. sequent.*

129 Habent Regulae Cancellariae vim Legis. Quinimmo sub nomine *juris communis* eas venire dixit Rota *in Tirasonen. Cappellaniae* 9. *Decembr.* 1743. *coram Illmo Molin.*

130 Rubricas vero ipsarum vim Legis non habere, nec sumi ab iis posse argumentum pro declarando nigro, firmant Rigant. *in comment. ad Rubric. Regul.* 1. §. 1. *num.* 67. ex solida ea ratione, quod Rubricae non a Conditoribus, sed ab Impressoribus, vel similibus fieri consueverunt.

131 Eae expirant morte Pontificis, sed a Successore
132 innovantur. Atque hinc factum est, ut quae Beneficia vacant Sede Pontificia vacante, ea non subjaceant, ut in superiori additione dictum est, *Regulis Cancellariae*; idque in favorem non solum Collatorum, sed et Patronorum Ecclesiasticorum; Nogueir. *qu. singular. disput.* 4. *quaest.* 12. *per tot.*
At nota, non cessare per mortem Pontificis Re- 133
gulas illas Cancellariae, super quibus emanatae fuerint Pontificiae Constitutiones. Paris. *consil.* 49. *n.* 8. *l.* 4. Rocc. *select. jur. disp. c.* 80. *n.* 16. Alter Paris. *de resignat. lib.* 11. *q.* 2. *num.* 31. Rota *cor. Puteo dec.* 92. *n.* 3. *lib.* 2.

Ligant Regulae Cancellariae a crastina die post 134
assumptionem ad Pontificatum, licet nondum publicatae; idque quia in earum prooemio sub Urbano VIII. expresse sanciri coepit: *Ex tunc licet nondum publicatas etc. observari voluit.* Ex quo se- 135
quitur, quod Beneficium vacans ea die Regulis Cancellariae obnoxium remaneat.

De locis, in quibus vim habent Regulae Can- 136
cellariae, fuse disserit Rigant. *in comment. ad Prooem. ipsar. a num.* 52. Confer etiam Rousseaud de la Combe in *sua Jurisprudentia Canon. verb. Regulae Cancellariae sect.* 1. *per tot.*

Regulis Cancellariae tametsi non subjaceant 137
Beneficia Jurispatronatus Laicalis, subjacent tamen Beneficia Jurispatronatus Ecclesiastici. Rota *in Barchinonen. Beneficii* 13. *Junii* 1721. *coram bon. mem. Cerr. et in Tarraconen. Beneficii* 8. *Mart.* 1713. *cor. cl. mem. Corio.*

De Cardinalibus quaeri solet, an comprehen- 138
dantur sub Regulis Cancellariae. Adibis Rigant. *in comment. ad Regul.* 70. *a n.* 1. *ad plur. sequent.*

Quod attinet ad interpretationem Regularum 139
Cancellariae, eae, ut interpretari solent aliae Leges, interpretandae sunt ex ipsarum origine, ex verbis quibus conceptae sunt, tum ex rationibus quibus innituntur; nisi usus, et consuetudo ipsas declaraverit, ut servavit Rota *cor. Molin. dec.* 777. *per tot.*

Peculiare vero est, quod Regulae Cancellariae 140
suapte natura sunt stricti juris; eaque propter nec ex identitate, nec ex ipsa majoritate rationis extenduntur de casu ad casum. Rota *coram Puteo decis.* 246. *num.* 1. *lib.* 1. *et in Monasterien. Canonicatus* 5. *Junii* 1716. §. *Sed et Domini*, *cor. bon. mem. Gamach.*

Derogari potest Regulis Cancellariae. At Re- 141
gula 71. disposuit, quod ipsis citra specialem mentionem per quascumque clausulas non censeatur derogatum.

Ordinariis, caeterisque Collatoribus fas haud 142
est peculiaribus pactionibus formam et efficaciam Regularum Cancellariae immutare, et juribus S.

(*) Hinc, qui Beneficium mala fide possidet, juvari non posse Regula de triennali possessione, quae praescriptio quaedam est, mordicus tenent contra Navarrum *lib.* 3. *cons.* 30. *de praebend. et lib.* 1. *cons.* 8. *num.* 2. *de renunc. ad* 2. Sa *verb. Beneficium num.* 14. *et in editione Romana expurgato num.* 19. et alios non paucos, Stephanus Baunius *in praxi Benef. disp.* 11. *quaest.* 6. Reginaldus *tom.* 2. *lib.* 3. *tract.* 3. *cap.* 18. *num.* 260. et Layman *in Theolog. mor. lib.* 3. *tract.* 1. *cap.* 8. *num.* 16. ubi sic concludit dicens: *Quod porro Navarr. ait in cit. consil.* 8. et Sa *cit. num.* 14. Triennio possidens Beneficium pacifice, etiamsi mala fide, sit ejus Dominus: *non intelligo, quomodo defendi possit, cum certum sit ad acquirendum jus titulo praescriptionis, bonam fidem requiri, saltem in conscientiae foro, de quo ipse Navarr. et Sà loquuntur.* (*Edit. Barbier.*)

Sedis ejusque Datariae officere per mensium confusionem, et promiscuam inferiorum Collatorum admissionem ad jus conferendi in mensibus reservatis. Rota *in Salamantina Beneficii* 21. *Novembr.* 1746. *cor. Illmo Molino.*

143 Centenaria an et quando vim habere possit contra Regulas Cancellariae, vide apud Rot. *in Tridentina Archipresbyteratus* 3. *Decem.* 1723. *et* 26. *Junii* 1724. *coram bon. mem. Gamach. in Urbevetana Parochialis* 13. *Martii* 1733. *coram cl. mem. Aldrovand. in Urbanien. Beneficii* 2. *Julii* 1736. *cor. bon. mem. Vais, et in Caesaraugustana Beneficii super Compulsoria* 28. *Junii* 1745. *coram Illmo Molino.*

ARTICULUS XI.

BENEFICIA QUOAD CONCORDATA.

1 Per Concordata hic intelliguntur illa, quae potissimum super provisione Beneficiorum Ecclesiasticorum in ditionibus variorum Supremorum Principum vacantium, inter Sedem Apostolicam ex una, et ipsos supremos Principes ex altera, partibus, pro firmiori unione, et pace, et tranquillitate servanda, hinc inde conclusa, approbata, et acceptata fuerunt. Et hujusmodi Concordata potissimum fuerunt inita ad tollendas lites, et controversias nonnumquam oriri solitas, ex eo quod Papa jure praeventionis (scilicet per gratias expectativas,) vel etiam jure concursus uni, et Collator Ordinarius provisionis Apostolicae ignarus alteri idem Beneficium Ecclesiasticum contulisset; sicque inter ipsosmet Provisos, vel etiam ipsorum Familias variae contentiones, et discordiae subortae fuissent. *Addit. ad dec.* 2. *n.*

2 229. *cum sequent. part.* 3. Rotae Romanae. Hic autem, ne nimis in longum trahatur discursus, adducendo singillatim specialia uniuscujusque nationis Concordata, sufficiet adducere pro omnium notitia Concordata nationis Germanicae, ex quorum dilucidatione poterit de facili servatis servandis, et caeteris paribus, deveniri ad cognitionem, et intelligentiam pro praxi etiam omnium

3 aliorum. Inter Papam Nicolaum V. igitur ex una parte, et Imperatorem Fridericum III. et Principes Germaniae Ecclesiasticos, ac Saeculares ex altera *anno* 1447. *Kalendis Aprilis* fuerunt inita Concordata tenoris sequentis Pontificiae Constitutionis.

NICOLAUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad Perpetuam rei memoriam.

4 « Ad sacram Petri Sedem Divina dispositione sublimati, singulis, quae pro universalis Ecclesiae unione, ac pace, et tranquillitate profutura fore conspicimus, Apostolicae Providentiae solicitudine libenter intendimus, et ad felicem illorum prosecutionem, et consumationem opem, et operam impedimus efficaces.

» §. 1. Nuper siquidem Carissimus in Christo Filius noster Fridericus Romanorum Rex illustris, et nonnulli alii Dilecti Filii, Ecclesiastici, et Saeculares Principes inclitae Nationis Germanicae ex una, ac Dilectus Filius noster, Joannes S. Angeli Diaconus Card. in partibus illis Apostolicae Sedis de Latere Legatus, per Nos ad dictas partes missus, sufficienti desuper a Nobis, et Sede Apostolica auctoritate suffultus, ex alia partibus, Romanae Ecclesiae et dictae nationis hominibus pro ipsius Ecclesiae unione, pace, et tranquillitate inter Ecclesiam et Nationem praedictam, perpetuo solidandis, et conservandis, diversa rationabilia, et utilia ordinationes, et statuta, a partibus ipsis hinc inde approbata, laudata, conclusa, acceptata, et concordata, fecerunt, et ediderunt; Nobisque humiliter supplicari fecerunt, ut illis pro firmiori eorum subsistentia robur Apostolicae firmitatis adjicere, nec non auctoritatem potiorem, et Decretum interponere dignaremur.

» §. 2. Nos itaque, qui statuta, ordinationes, et concordata praedicta, per nonnullos ex Venerabilibus Fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus, magnarum maturitatis, auctoritatis, et literaturae viros diligenter examinari, et discuti fecimus; eaque rationabilia, et salubria, tam Ecclesiae, quam Nationi praefatae fore comperimus, de dictorum, et aliorum Venerabilium Fratrum nostrorum praedictae Ecclesiae Cardinalium, consilio, et assensu, Apostolica auctoritate, et ex certa scientia approbamus, ratificamus, laudamus, et acceptamus, et praesentis scripti patrocinio communimus, juxta modum, et formam subsequentes. Placet nobis super provisione Ecclesiarum, et Beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcumque provisionibus, juris scripti reservationibus, et *Execrabilis*, ac *Ad regimen* Constitutionibus modificatis, ut sequitur. Ad regimen Ecclesiae generalis quamquam immeriti, superna dispositione vocati, gerimus in nostris desideriis, ut debemus, quod per nostrae diligentiae studium, ad quarumlibet Ecclesiarum, et Monasteriorum regimina, et alia Beneficia Ecclesiastica, juxta divinum beneplacitum, et nostrae intentionis effectum Viri assumantur idonei, qui praesint, et prosint committendis eis Ecclesiis, Monasteriis, et Beneficiis praelibatis. Praemissorum itaque consideratione inducti, et suadentibus Nobis aliis rationabilibus causis, nonnullorum Praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigiis inhaerentes, omnes Patriarchales, Archiepiscopales, et Episcopales Ecclesias, et etiam Monasteria, Prioratus, Dignitates, Personatus, et Officia, nec non Canonicatus, Praebendas, et

Ecclesias, caeteraque Beneficia Ecclesiastica cum cura, vel sine cura, Saecularia, et Regularia quaecumque, et qualiacumque fuerint, etiamsi ad illa Personae consueverint, seu debuerint, per electionem, seu quemvis alium modum assumi nunc apud Sedem Apostolicam quocumque modo vacantia, et in posterum vacatura, nec non per depositionem, vel privationem, seu translationem per Nos, seu auctoritate nostra factas, et in antea faciendas ubilibet: nec non ad quae aliqui in concordia, vel discordia electi, sive postulati fuerint, quorum electio cassata, seu postulatio repulsa, vel per eos facta renunciatio admissa auctoritate nostra extiterit, seu quorum electorum, vel postulatorum, et in antea eligendorum, seu postulandorum electionem cassari, seu postulationem repelli, aut renunciationem admitti per Nos, aut auctoritate nostra continget apud Sedem praedictam, vel alibi, ubicumque, et etiam per obitum Cardinalium ejusdem Ecclesiae Romanae, aut Officialium dictae Sedis, quamdiu Officia actualiter tenebunt (videlicet Vicecancellarii, Camerarii, septem Notariorum, Auditoris Literarum contradictarum, et Apostolici Palatii causarum Auditorum, Correctorum, centum et unius Scriptorum Literarum Apostolicarum, et viginti quatuor Poenitentiariae praefatae Sedis, et viginti quinque Abbreviatorum, nec non Virorum Commensalium nostrorum, et aliorum viginti quatuor Cappellanorum Sedis ejusdem in epitaphio descriptorum) et etiam quarumcumque Legatorum, seu Collectorum, ac in terris Romanae Ecclesiae Rectorum ac Thesaurariorum deputatorum, seu missorum hactenus, vel deputandorum aut mittendorum in posterum, nunc vacantia, et in antea vacatura, ubicumque dictos Legatos, vel Collectores, seu Rectores, et Thesaurarios, antequam ad Romanam Curiam redierint, seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis, necnon quorumlibet pro quibuscumque negotiis ad Romanam Curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis a dicta Curia ultra duas Dietas legales non distantibus jam forsan obierint, vel eos in antea ab hac luce transire contigerit. Et etiam simili modo quorumcumque Curialium peregrinationis, infirmitatis, seu recreationis, vel alia quacumque causa ad quaevis loca recedentium, si eos antequam ad dictam Curiam redierint, in locis ultra duas Dietas ab eadem Curia, ut praemittitur, non remotis (dummodo eorum proprium domicilium non existat ibidem) jam forsan decesserint, vel in posterum eos contigerit de medio submoveri, etiam nunc per obitum hujusmodi vacantia, vel in posterum vacatura. Rursus Monasteria, Prioratus, Dignitates Personatus, Decanatus, Administrationes, Officia, Canonicatus, Praebendas, et Ecclesias, caeteraque Beneficia Ecclesiastica Saecularia, et Regularia cum Cura, vel sine Cura quaecumque, et qualiacumque fuerint, etiamsi ad illa Personae consueverint, seu debuerint per electionem, seu quemvis alium modum assumi, quae promoti per Nos, seu auctoritate nostra ad Patriarchalium, Archiepiscopalium, et Episcopalium Ecclesiarum, necnon Monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum, nunc quocumque modo vacantia aut in posterum vacatura: nec non etiam per assecutionem pacificam quorumcumque Prioratuum, Personatuum Officiorum, Canonicatuum, Praebendarum, Ecclesiarum, aut Beneficiorum aliorum, per Nos, seu auctoritate nostrarum Literarum immediate collatorum, seu conferendorum in posterum, praeterquam si virtute gratiae, expectativae assecutio fiet, nunc vacantia, et in antea vacatura, plena super praemissis omnibus et singulis cum Fratribus nostris collatione praehabita, et matura deliberatione secuta, ordinationi, dispositioni, ac provisioni nostrae, de ipsorum Fratrum consilio, auctoritate Apostolica reservamus. Decernentes ex nunc irritum, et inane, si secus super praemissis, et quolibet eorum, per quoscumque, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

» §. 3. Item placet Nobis, quod in Metropolitanis, et Cathedralibus etiam immediate non subjectis Ecclesiis, et Monasteriis immediate subjectis Sedi Apostolicae, fiant electiones Canonicae, quae ad dictam Sedem deferantur, quas etiam ad tempus Constit. fel. rec. Nicolai Papae III. quae incipit, *Cupientes*, expectabimus; et elapso dicto tempore, si non praesentatae, vel si praesentatae, minus Canonicae fuerint, providebimus et si Canonicae fuerint, eas confirmabimus, nisi ex rationabili, et evidenti causa de dictorum Fratrum consilio, de digniori, et utiliori Persona duxerimus providendum, proviso quod confirmati praedicti, et per eos provisi, Metropolitanis suis, et aliis praestent debita juramenta, et alia, ad quae de jure tenentur. Et in Monasteriis dictae Sedi immediate non subjectis, et aliis Regularibus Beneficiis, super quibus pro confirmatione, vel provisione ad dictam Sedem non consuevit haberi recursus, electi, seu illi, quibus providendum est pro confirmatione, et provisione hujusmodi ad Curiam Romanam venire non tenebuntur, ipsaque Regularia Beneficia sub expectativis gratiis non cadant; ubi autem pro Monasteriis ad dictam Curiam venire, seu mittere consueverint, non aliter confirmabimus, vel providebimus, quam superius de Cathedralibus Ecclesiis est expressum. Et de Monasteriis Monialium non disponemus, nisi sint exempta, et tunc per commissionem ad partes. De caeteris vero Dignitatibus, et Beneficiis quibuscumque Saecularibus, et Regularibus vacaturis, ultra reservationes praedictas (majoribus Dignitatibus post Pontifi-

cales in Cathedralibus, et principalibus in Collegiatis Ecclesiis exceptis) de quibus jure ordinario providetur, per illos inferiores, ad quos alias pertinet.

» §. 4. Placet etiam Nobis, quod per quamcumque aliam reservationem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam dispositionem, sub quacumque verborum forma per Nos, vel auctoritate nostra factam, vel faciendam, non impediemus Nos, quominus de illis, cum vacabunt de Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris, et Decembris mensibus, libere disponatur per illos, ad quos eorum collatio, provisio, praesentatio, electio, seu quaevis alia dispositio pertinebat, reservatione, aliave quavis dispositione auctoritate nostra factis, vel faciendis, non obstantibus quibuscumque. Quoties vero aliquo vacante Beneficio in Jaunarii, Martii, Maji, Julii, Septembris, et Novembris mensibus specialiter dispositioni dictae Sedis reservatis, non apparuerit intra tres menses a die notae vacationis in loco Beneficii, quod alicui de illo Apostolica auctoritate provisum fuerit, ex tunc, et non antea Ordinarius, vel alius, ad quem illius dispositio pertinebit, de illo libere disponere poterit. Et ad finem, ut haec ordinatio collationum Beneficiorum non reservatorum per alternos menses, possit per dictam nationem publicari, et omnes, qui ea gaudere voluerint, tempus congruum habeant eam acceptandi, tunc quoad dictam Sedem a Kalendis Junii proxime futuris ipsa currere incipiet, et durabit deinceps, nisi in futuro Concilio de consensu dictae Nationis aliter fuerit ordinatum.

» §. 5. Placet similiter Nobis, quod, circa provisionem dictae Sedis ordinandam, modus Annatarum hoc modo currat Ecclesiis Cathedralibus omnibus, et Monasteriis Virorum dumtaxat vacantibus, et vacaturis, solvantur de fructibus primi anni a die vacationis summae pecuniarum in libris Cam. Apost. taxatae, quae communia servitia nuncupantur, et si qua excessive taxatae sint, retaxentur, et quod provideatur specialiter in gravatis Regionibus secundum qualitatem rerum, temporum, et Regionum, ne nimium praegraventur, ad quod petentibus dabimus Commissarios in partibus, qui diligenter inquirant, et retaxent. Taxae autem praedictae pro media parte infra annum a die habitae possessionis pacificae totius, vel majoris partis solvantur, et pro alia media parte infra annum sequentem. Et si infra annum bis, vel pluries vacaverint, semel tantum solvantur, nec debitum hujusmodi in successorem in Ecclesia, vel Monasterio transeat. De caeteris vero Dignitatibus, Personatibus, Officiis, et Beneficiis Saecularibus, ac Regularibus quibuscumque, quae auctoritate dictae Sedis conferentur, vel de quibus providebitur (praeterquam vigore gratiarum expectativarum, aut causa permutationis) solvantur annatae, seu medii fructus juxta taxam solitam a tempore possessionis intra annum, et debitum hujusmodi similiter in successorem in Beneficio non transeat; sed de Beneficiis, quae valorem viginti quatuor florenorum auri de Camerae non excedunt, nihil solvatur, duretque haec observantia deinceps, nisi cum similiter in futuro Concilio de ipsius Nationis consensu contingat immutari.

» §. 6. In aliis autem, quae per fel. rec. Eugenium Papam quartum, etiam Praedecessorem nostrum pro dicta Natione usque ad tempus futuri Generalis Concilii permissa, concessa, indulta, et decreta, ac per Nos confirmata fuerunt, in quantum illa concordiae praesenti non obvient, ista vice nihil volumus esse immutatum, et per hoc quod in Concordatis hujusmodi, sive quibusvia aliis eorum occasione conficiendis literis propter compendiosiorem descriptionem, Alemania specialiter appellatur, Natio ipsa censeri non debet a Germanica natione distincta, seu quomodolibet separata.

» §. 7. Et praeterea, quia difficile foret praesentes Literas ad singula, in quibus de eis forsitan fides facienda fuerit, loca deferri, eadem Apostolica auctoritate decernimus, quod ipsorum transumpto Metropolitanorum dictae Nationis sigillo munito, tamquam praesentibus si exhiberentur Literis plena fides adhibeatur; et proinde stetur, ac si dictae praesentes Literae forent exhibitae, vel ostensae, et insuper quoque irritum, et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

» §. 8. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam. etc.

Datum Romae apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicae MDCXLVII. 15. Kalendas Aprilis (hoc est die 18. Martii 1448.) *Pontificatus nostri Anno Secundo.*

Ex hac Concordatorum adducta Pontificia Consti- 5
tutione clare patet, non omnes Beneficiorum reser-
vationes Papales sublatas esse, sed eas tantum, qui-
bus Concordata specialiter, et expresse derogant,
caeteris salvis, et in suo robore permanentibus.
Unde per Concordata Germaniae remanent adhuc 6
reservata Summo Pontifici sequentia Beneficia.
Primo, omnia Beneficia, quae collationi Sum. Pon-
tificis sunt reservata per *Extrav. Execrabilis Joan.
XXII.* et per *Extravagant. Ad regimen Benedict. XII.
de praebend. inter communes.* Et ista omnia specia-
tim ad longum recensentur §. 2. mox adductae
Constitutionis *Ad Sacram Petri Sedem.* Secundo, 7
prima Dignitas post Pontificalem in Ecclesiis Ca-
thedralibus, et Dignitas principalis in Ecclesiis
Collegiatis; ut expresse cavetur §. 3. dictae Con-
stitutionis Concordatorum. Tertio Beneficia vacan- 8
tia in mensibus Januarii, Martii, Maji, Julii, Se-

ptembris, et Novembris; sic expresse in §. 4. di-
9 ctorum Concordatorum. Neque per Concordata
Germaniae sublatae, et irritae censeri possunt Re-
gulae omnes Cancellariae, nam indubitatum eat,
etiam in Germania, non obstantibus Concordatis
locum babere circa Pontilicia Regulas *De viginti,
de male promotis, de verosimili notitia, de Annali*
10 *possessore, de Triennali,* et bujusmodi. Solummodo
enim Concordata Germaniae derogant Regulis
Cancellariae quoad ea, quae circa reservationem
Beneficiorum sibi propria continent, seu specia-
liter disponunt; quoad alia autem non specialiter
disposita in ipsis Concordatis, Regulae Cancellariae
remanent plene in suo vigore reservationum, ut
observat Gregor. Brandenus super *eisdem Concor-
datis q.* 8. *n.* 8. et alii.

11 Sublatae tamen sunt per Concordata Germaniae
reservationes Papales sequentium Beneficiorum.
Primo in Metropolitanis, et Cathedralibus etiam
immediate non subjectis Sedi Apostolicae, quan-
do extra Curiam vacaverint, permittuntur fieri ele-
ctiones canonicae, cum hoc tamen quod haec po-
stea ad Sedem Apostolicam deferantur pro confir-
matione, ut expresse habetur in eisdem Concorda-
12 tis §. 3. Et sic tollitur reservatio, quae circa istas
Ecclesias, et Beneficia est inducta per Regulam
secundam Cancellariae per haec praecisa verba:
*Item reservavit generaliter omnes Ecclesias Patriar-
chales, Primatiales, Archiepiscopales, Episcopales,
nec non omnia Monasteria Virorum valorem annuum
ducentorum florenarum auri communi aestimatione
excedentia, nunc quomodocumque vacantia et in po-
13 sterum vacatura.* Secundo Concordata Germaniae
tollunt quamcumque reservationem, et gratiam ex-
pectativam a Papa factam, vel faciendam super Di-
gnitates caeteras, et quaecumque Beneficia Sae-
cularia, et Regularia, quae vacabunt de Februarii,
Aprilis, Junii, Augusti, Octobris, et Decembris
mensibus, et ea vacantia in alternativa talium
mensium possunt libere disponi per illos, ad quos
eorum provisio, praesentatio, electio, seu quaevis
alia dispositio pertinebat, ut expresse cavetur per
14 ipsa Concordata §. 4. Hic tamen adverte, quod
excipiuntur Beneficia omnia, sive majora, sive mi-
nora, quae vacant apud Sedem Apostolicam, seu
in Curia, et quae vacant per promotionem aucto-
ritate Apostolica factam ad Episcopatus, vel Mo-
nasteriorum regimina, quia talia Beneficia colla-
tioni Pontificiae semper remanent reservata in
quocumque mense vacent, ut disponitur in ipsis
Concordatis §. 2. ubi ad longum recensentur Be-
neficia varia, quaa semper remanent reservata
15 Pontifici. Tertio Concordata Germaniae tollunt
reservationem Beneficiorum vacantium etiam in
mensibus Pontificiis, quoties de ipsis non pro-
videatur per Papam intra tres menses a die no-
tae vacationis in loco Beneficii, quibus tribus
mensibus integre elapsis poterit Ordinarius Col-
lator de illis libere disponere; ut habetur ex-
presse in ipsis Concordatis §. 4. Rota *p.* 19. *t.*
2. *dec.* 468. *n.* 18. Notanter autem dicitur *integre* 16
elapsis, quia hi tres menses debent esse completi
de momento in momentum, ut ex Rota *in una
Augustana Canonicatus* 12. *Januarii* 1703. ubi
resolvit collationem Canonicatus, qui vacaverat
die 6. *Julii* 1700. factam ab Ordinario loci *die* 6.
Octobris ejusdem anni esse nullam, eo quod non
fuisset elapsum integrum trimestre.

In hac alternativa mensium Concordatorum 17
Germaniae non comprehenduntur omnia Benefi-
cia, sed sunt aliqua etiam in Titulum concessa,
quae semper, et in quocumque mense vacaverint,
per Collatores ordinarios conferri possunt. *Est
communis.* Sic primo non comprehenduntur sub 18
tali alternativa Beneficia Jurispatronatus Laico-
rum ex fundatione, aedificatione, aut dotatione
acquisiti; adeoque possunt Patroni Laici prae-
sentare ad ea Clericum idoneum quocumque
mense vacaverint; Glossa in *cap. Licet* 3. *de Prae-
bend. in* 6. Barbosa *p.* 2. *de offic. et potest. Episc.
alleg.* 57. *n.* 25. *et* 26. Gonzalez *ad reg.* 8. *Can-
cellar. glass.* 18. *n.* 2. *et seq.* allegans multiplicem
decisionem Rotae. Et idem currit de Beneficiis 19
Jurispatronatus mixti, id est partim Laicalis, et
partim Ecclesiastici, quia ad effectum exclusionis
reservationis censetur mere Laicale. Barbosa *ib.*
Garcias, Gonzalez, et alii ab ipso ibi citati, et
expressa Rota *p.* 9. *tom.* 1. *dec.* 13. *num.* 16. *et*
17. *par.* 13. *dec.* 503. *n.* 3. Secus vero est dicen- 20
dum de Beneficiis Jurispatronatus mere Ecclesia-
stici; nam Juripatronatus Ecclesiastico, utpote
ex bonis Ecclesiasticis originem trahenti, facile
derogatur; Gonzalez *ad Reg.* 8. *Cancell. gloss.* 18.
num. 6. Nicolarts *tit.* 1. *Concordat. German. dub.*
5. §. 8. *et seq.* et alii passim. Secundo sub tali al- 21
ternativa non comprehenduntur Beneficia, quae
vacant per resignationem, adeoque possunt Epi-
scopi in quocumque mense resignationes Benefi-
ciorum admittere, et ea sic resignata libere con-
ferre non obstantibus Concordatis Germaniae,
dummodo illa sint talia, quae ipsi alias in men-
sibus non reservatis per obitum vacantia confer-
re potuissent. Et ratio est, quia per reservationes 22
horum Concordatorum non videtur, quod Pontifex
voluerit conditionem Ordinariorum Germaniae
facere duriorem, illisve plus detrahere, quam
Pontifices consueverunt per Regulas Cancellariae
detrahere aliarum Provinciarum Episcopis, alias
incongrue dixisset Pontifex in principio ipsius
Bullae Concordatorum, quod eadem Concordata
non tantum Sedi Apostolicae, *sed ipsi Nationi
Germanicae sint utilia, et salubria.* Sed per Regu-
las Cancellariae, quibus ligantur caeteri Collato-
res ordinarii, excipitur modus vacationis per re-
signationem, neque hic comprehenditur sub alter-
nativa mensium, juxta Regulam 9. praecisis his

verbis : *alias , quam per resignationem quocumque*
modo vacatura, sicque possunt Collatores ordinarii
aliarum Nationum Beneficia resignata in quolibet
mense conferre, ergo hoc ipsum poterunt Colla-
tores ordinarii Germanicae Nationis non obstan-
tibus Concordatis, horumque alternativa mensium;
no concordata, et concessa mensium alternatio in
favorem Ordinariorum introducta in eorum odium
retorqueatur, contra *Regulam* 61. *Juris in* 6. ibi:
Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus
dispendium retorquendum. Sic Brandenus *super*
Concordat. Germ. q. 12. *n.* 13. Cochier. *ad Regul.*
8. *Cancell. gloss.* 11. *n.* 92. Nicolarts *tit.* 1. *Con-*
23 *cordat. German. dub.* 9. §. 9. et alii. Tertio Bene-
ficia perpetuo , et accessorie unita alteri , v. g.
Vicariae perpetuae, non cadunt sub Concordatis
Germaniae, seu horum alternativa mensium, im-
mo nec sub reservationibus Regularum Cancella-
riae; Barbosa *lib.* 4. *Juris Ecclesiast. univ. cap.* 6.
n. 45. Garcias *cap.* 9. *de Benefic. cap.* 2. *n.* 304.
et 308. Gonzalez *ad Reg.* 8. *Cancel. gloss.* 5. §. 3.
num. 49. *et seq.* cum Rota *in una Tirasonensi Vi-*
cariae 13. *Octobris* 1593. *coram Litta.* Et colligitur
aperte ex *Constit.* S. Pii V. incip. *Ad exequendum.*
24 Beneficia vacantia in mensibus Papalibus, Sede
Papali vacante, non possunt conferri ab Ordina-
riis Germaniae. Ratio est, quia ex quo Concor-
data vim pacti , et contractus habent , ut inita
inter S. Sedem, et inclitam Nationem Germani-
cam; ex Rota *par.* 2. *dec.* 580. *num.* 1. *par.* 3.
dec 2. *n.* 3. *et dec.* 266. *n.* 1. *par.* 17. *dec.* 185.
n. 5. *et dec.* 215. *num.* 5. *et* 6. sicut Apostolica
Sedes numquam moritur; ita in vacatione ejus-
dem S. Sedis Concordata non evanescunt , sed
perpetuo durare debent , juxta eorum naturam ,
et dispositionem, ut notat Barbosa *de Offic. et po-*
test. Episc. part. 3. *allegat.* 57. *num.* 63. *in princip.*
ac firmat Nicolarts *tom.* 1. *dub.* 8. §. 4. *prax. Be-*
nefic. ex Concordat. German. Cochier. *in Comment.*
Regul. Cancell. in procemial. n. 21. Petra *tom.* 5.
comment. ad Constit. 1. *Nicol. V. n.* 20. et expresse
Rota *p.* 7. *recent. dec.* 185. *num.* 3. *et seq. et dec.*
25 215. *n.* 4. *et seq.* Contrarium tamen tenet Engel
lib. 3. *tit.* 5. *de Praebend. n.* 49. hac ratione quod
per Concordata Summus Pontifex non voluerit
conditionem Ordinariorum Germaniae facere du-
riorem , illisve plus detrahere , quam Pontifices
consueverunt per Regulas Cancellariae detrahere
aliarum Provinciarum Episcopis; quam rationem
late ibi prosequitur respondendo etiam objectio-
nibus contrariis.
26 Quamvis Papa possit ob justam , et gravem
causam derogare Concordatis, quia habet ita ple-
nam a Christo potestatem , ut hanc a se omnino
abdicare non possit, et ratione suae supremae, et
absolutae potestatis pro meliori Ecclesiae guber-
nio justa interveniente causa de Jure potest su-
pra Jus dispensare; *cap. Proposuit* 4. *de conces-*
sione Praebendae, ibi: *Qui secundum plenitudinem*
potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare ;
et hoc ipsum declarant verba ipsa Concordatorum
Germaniae §. 3. ibi : *Et si canonicae fuerint (ele-*
ctiones) eas confirmabimus , nisi ex rationabili , et
evidenti causa de dictorum Fratrum consilio, de di-
gniori, et utiliori Persona duxerimus providendum;
et sic Rota *par.* 3. *dec.* 266. *n.* 1. tamen Papae 27
non solent derogare Concordatis, nisi in casibus
valde necessariis ob causas graves, et extraordi-
narias concernentes commune bonum Ecclesiae ;
Nicolarts *tit.* 3. *super Concordat. German. dub.* 3.
§. 2. *et seq.* Ac licet quandoque egerint contra 28
Concordata, postea declararunt non fuisse men-
tem suam, sed subreptitie, vel obreptitie fuisse
informatos. Et ita Julius tertius apud ipsum Ni- 29
col. *l. c. dub.* 1. §. 2. dicit : *Nos attendentes Con-*
cordata praedicta vim pacti intra partes habere ; et
quae ex pacto constant , absque partium consensu
abrogari non consuevisse, neque debere.... statuimus,
et ordinamus , atque decernimus , quod de caetero
perpetuis futuris temporibus iidem Ordinarii... juxta
ipsorum Concordatorum continentiam , et tenorem
disponere libere, et licite possint... ac irritum, et inane
existat, si secus a quoquam super his quavis aucto-
ritate scienter , vel ignoranter contigerit attentari ,
non obstantibus etc. Similiter Clemens VIII. apud 30
ipsum Nicol. §. 6. commendat Rudulpho Secundo
Imperatori, ut Concordata Germaniae tanto pon-
dere sancita , nullo modo violari , aut imminui
patiatur. Sic etiam Paulus V. apud Cochier. *Ad* 31
preces primarias sect. 5. §. 2. *num.* 15. et Nicol. §.
ult. declaravit nec Clementis VIII. praedecessoris,
nec suam unquam mentem fuisse derogare Con-
cordatis. Simili modo scripsit Urbanus VIII. suo
Legato apud Ferdinandum Secundum , ut refert
Nicol. §. 6. Nec refert, quod in provisione Con- 32
cordatis contraria fiat generalis derogatio , quia
Concordata semper censentur excepta , nec per
clausulas quantumcumque generales, et praegnan-
tes eis derogatur, cum non praesumatur Papam
voluisse eisdem derogare per generalem deroga-
tionem, nisi fuerit specialis derogatio. Rota *p.* 3.
dec. 226. *n.* 1. et Doctores passim cum Lott. *lib.*
2. *qu.* 18. *n.* 65. Unde ad hoc optime faciunt, quae 33
dixit S. Leo Magnus relatus *in cap. Quae ad per-*
petuam 3. *caus.* 25. *qu.* 2. ibi : *Quae ad perpetuam*
generaliter ordinata sunt utilitatem, nulla commuta-
tione varientur , nec ad privatum trahantur commo-
dum , quae ad bonum sunt commune praefixa , et
quae dixit S. Gregorius Magnus relatus *in cap.*
Justitiae 15. *ead. caus.* 25. *et qu.* 1. ibi : *Justitiae,*
ac rationis ordo suadet , ut qui a Successoribus sua
mandata servari desiderat, Praedecessoris sui procul
dubio voluntatem, et statuta custodiat; et quae dixit
S. Leo IV. relatus *in cap. Ideo* 16. *ead. caus.* 25.
et quaest. 2. ibi : *Ideo permittente Domino Pastores*
hominum sumus effecti, ut quod Patres nostri , sive

in sanctis Canonibus, sive in mundanis affixere Legibus, excedere minime debeamus; contra eorum quippe saluberrima agimus instituta, si quod ipsi divino statuerunt consulto, intactum non conservamus. Quae omnia maxime tenent, quando a Praedecessoribus statuta, et ordinata habent rationem pacti, et contractus, ut in proposito sunt Concordata Germaniae, quae inter Pontificem, et Nationem Germanicam sortiuntur naturam pacti, et contractus. Rota *p.* 2. *dec.* 580. *num.* 1. *p.* 3. *dec.* 2. *n.* 3. et *dec.* 266. *n.* 1. *p.* 17. *dec.* 185. *n.* 5. et *dec.* 215. *num.* 6. Et a fortiori tenent, quando ejusmodi pacta, non tam nomine Praedecessoris, quam dignitatis, et officii concepta sunt, ut in proposito Concordata Germaniae, quae sortiuntur naturam pacti, et contractus, non solum inter Pontificem, sed aeque principaliter inter ipsam Sanctam Sedem, et Nationem Germanicam. Rota *part.* 17. *dec.* 215. *n.* 6. Et consequenter sunt servanda. Rota *par.* 2. *dec.* 580. *num.* 1.

34

35 Unde quia Concordata Germaniae habent vim pacti, sunt ab omnibus observanda; Rota *p.* 2. *cit. decis.* 580. *num.* 1. cum pacti obligatio sit de Jure naturali, et gentium; *cap. Antigonus.* 1. et *cap. Qualiter.* 3. *de pactis.* et *l.* 1. *ff. eod.* cum similibus.

36 Nec valet opponi praescriptio, seu exceptio de non usu ipsorum Concordatorum, quia praescriptio non habet locum, ubi deest titulus, et bona fides cum possessione; ii autem, qui opponere praetendunt praescriptionem contra Concordata, nec titulum, nec possessionem, nec bonam fidem habere possunt, ut patet ex Decreto irritante adjecto Concordatis Germaniae, ubi in fine Bullae dicitur: *Decernentes irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.* Decretum vero irritans inficit ipsum titulum, et possessionem, et obligat etiam ignorantes; Flaminius Parisius *de resignat. Benefic. lib.* 6. *qu.* 5. *num.* 5. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 67. *num.* 29. *et seq.* Barbosa *tr. de Clausulis claus.* 40. *n.* 25. Pirhing. *lib.* 3. *tit.* 5. *de Praebend. num.* 363. Reiffenstuel, *ibidem n.* 541.

37 Et ideo summi Pontifices semper declararunt, et Rota saepius judicavit omnes, et quascumque provisiones ab Ordinariis contra Concordata attentatas, fuisse nullas, et irritas, ut refert Branden. *quaest.* 4. *num.* 45. *sub Concordat. German.*

38 Proinde infertur, quod si quis obtinuisset Beneficium Ecclesiasticum contra Concordata Germaniae, etiamsi id recepisset bona fide, et ignorantia Concordatorum, nihilominus cognito suo errore, teneretur Romam adire pro nova provisione, atque reformanda priori collatione, utpote nulliter facta.

39 Ipse enim censeretur vere intrusus, et careret omni titulo, et colore tituli, essetque habendus pro malae fidei possessore, nec fructus ex tali Beneficio perceptos, vel in posterum percipiendos, ullo tempore faceret suos, sed ad eorumdem restitutionem in utroque Foro efficaciter obligatus existeret, ut expresse cavetur a Clemente VII. in Constitutione declaratoria super Concordata Germaniae edita anno 1534. Kalendis Julii, quae incipit: *Admonet Nos*, ibi *sub* §. 2. « Declaramus praetensas collationes, et alias dispositiones de quibuscumque » Beneficiis Ecclesiasticis cum Cura, et sine Cura » Nobis, et dictae Sedi, ut praefertur reservatis .... contra tenorem, et formam dictorum » Concordatorum quomodolibet factas, vel in « posterum faciendas, Personis quibus, aut in » quorum favorem factae sunt, aut in posterum » fient, nisi sint per Nos, aut nostra, vel dictae » Sedis auctoritate approbatae, nullum Titulum, » vel colorem ipsa Beneficia possidendi tribuisse, » aut in futurum tribuere, sed illos pro malae » fidei possessoribus, et mere intrusis ab omnibus haberi, vel censeri; ac fructus per eos ex » Beneficiis hujusmodi perceptos, et percipiendos, » nullo unquam tempore suos facere, sed ad illorum restitutionem in utroque Foro efficaciter » obligatos esse, et ad illorum requisitionem, » quorum interest, seu etiam Fisci nostri in sententiam omnibus viis Juris, et Facti remediis » compelli posse, et debere, et eos nullo unquam » tempore Beneficio Regularium de Annali, et » Triennali pacifico possessore gaudere potuisse, » ac posse; » et sic Branden. *super Concord. Germ quaest.* 5. *num.* 9. et *seq.* et 31. et alii.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De singulis Concordatis agere longum itidem esset, et inutile; nam et peculiaribus Commentariis illustrata ipsa fuere a praeclaris Auctoribus. Pauca quoque afferemus, quae Concordata in genere respiciunt.

Concordata utpote habentia vim pacti religiosissime esse servanda, nemo est qui ignoret. 40
Confer si lubet Rotam in *Caesaraugustana Beneficii* 27. *Junii* 1746. *coram. R. P. D. Elephant.*

Ut autem locum sibi vindicare queant Concordata, satis est, quod concurrat alterutra qualitas 41
in eis expressa, scilicet vel localitas, vel personalitas. Vide Rotam *in recent. dec.* 291. *n.* 13. et *plur. seq. p.* 15. ubi et de interpretatione Concordatorum agitur.

De facultate Summo Pontifici competente derogandi Concordatis, nemo dubitat. 42
Quaestionis vero est, quando Concordatis derogatum dici queat. 43
In Rota invaluit opinio, ut Concordatis non aliter derogatum dici queat, quam si vel expresse derogatum Concordatis sit, vel saltem mentio Concordatorum habita sit in eo actu, qui secum necessario fert derogationem Concordatorum. Ita dictum Tribunal respondit *in Colonien. Canonicatus* 1. *Julii* 1726. *coram bon. mem. Nunez*, necnon *in*

Seguntina Archidiaconatus 4. *Februarii* 1729.*coram*
clar. mem. Aldrovand. et 9.*Junii* 1742. *cor. Eminen-*
tissimo Rezzonico, et in Compostellana Parochialis
4. *Febr.* 1746. *coram R. P. D. Bussio Decano.*

44 Contrarium usum vim habere haud posse ad-
versus Concordata, firmavit Rota *in Tridentina Ar-*
chipresbyteratus 4.*Junii* 1723. *cor. bon. mem. Gama-*
ches et 3. *Febr.* 1727.*coram clar. mem. Calcagnino.*

45 Diversum autem esset, si Concordata acceptata
et observata haud fuissent. Rigant. *in Comment.*
ad Regul. 9. *Cancellar. part.* 1. §. 3. *num.* 291.

46 Qua de ratione vim non habere Concordata Polo-
niae, dixit novissime Rota *in Uladislavien. Ar-*
chidiaconatus super Coadjutoria 14. *Januarii* 1757.
coram R. P. D. Parracciano.

ARTICULUS XII.

BENEFICIA QUOAD PRIMAS PRECES IMPERATORIS.

1 Per *primas preces Imperatoris* hic intelligitur
privilegium quoddam ex antiquissima consuetu-
dine a Sede Apostolica concedi solitum Imperatori
Romanorum recens electo, ut in qualibet Ecclesia
intra Romanum Imperium semel personam sibi
benevisam, et idoneam Collatori Ordinario nomi-
nare possit, cui Beneficium vacans, vel proxime
2 vacaturum conferre tenetur. Et hujusmodi nomi-
nationes ab Imperatore Ordinariis Collatoribus
praesentatae, vocantur *Primariae seu primae pre-*
ces,quia praeferuntur cujuscumque Juri conferen-
di, praesentandi, vel nominandi, vel quia sunt
prima Imperatoris electi petitio; Pirhing. *lib.* 3.
3 *tit.* 5. *sect.* 9. §. 6. *n.* 367. *de Praebend.* Et hoc
Imperatoris privilegium est sic antiquae consue-
tudinis, ut Nauclerus in sua *Chronologia* te-
stetur Rodulphum primum, qui anno 1273. ele-
ctus est, jam usum fuisse hoc privilegio sub no-
mine *Primariarum precum* ex antiqua, et appro-
bata ab Antecessoribus ad se perducta consuetu-
dine: sicque hanc consuetudinem dudum jam an-
4 te tempora Rodulphi primi viguisse appareat. Et
re vera de hoc *Primariarum precum* privilegio non
solum mentionem faciunt recentiores Auctores,
sed et mentionem fecerunt antiqui Canonistae,
intra quos Joan. Andr. *in cap. Is cui* 19. *de Prae-*
bend. in 6. et Speculator *tit. de Praebend.* §. *Restat*
num. 2. ubi sic asserit: *Imperator habet Privilegi-*
um, quod ego vidi Bullatum, quod in qualibet Ec-
clesia Alemanniae possit facere unum recipi. Et Joan.
a Cochier illud exacte refert, et variis quaestio-
nibus elucidat in speciali tractatu, quem inscri-
psit: *Scholia in primarias preces Imperatoris*, cujus
Indulti, seu Privilegii summam juxta tenorem
concessionis a Paulo V. factae Imperatori Ferdi-
nando II. *prid. Non. Junii* 1620. hic ad omnium
notitiam juvat referre.

« In hoc igitur Indulto §. *Hinc est*, conceditur 5
» in primis suae Caesareae Majestati facultas
» preces primarias offerendi, seu Personas ido-
» neas nominandi quibusvis Collatoribus, seu
» Collatricibus quacumque illi, illaeve Dignitate
» praefulgeant, ad quaecumque Beneficia Eccle-
» siastica per S. Roman. Imperium ubilibet con-
» stituta in Cathedralibus, etiam Metropolitanis,
» Collegiatis, vel quibusvis aliis Ecclesiis, sive
» sint cum Cura, sive sine Cura, sive Saecularia,
» sive Regularia, etiamsi Beneficia hujusmodi
» Canonicatus, Praebendae, Dignitates, Persona-
» tus, Administrationes vel Officia, etiam majo-
» ra, et electiva fuerint, easque Personas sic no-
» minatas ad hujusmodi Beneficia, postquam ipsis
» Canonice de illis provisum fuerit, praedicti
» Collatores, vel Collatrices recipere, et admit-
» tere teneantur, sive ad eorumdem Collatorum,
» et Collatricum, collationem, provisionem,
» praesentationem, electionem, seu quamvis
» aliam dispositionem communiter, vel divisim
» pertineant. Haec tamen facultas restringitur
» primo, dummodo in Cathedralibus, et Metro-
» politanis post Pontificales majores, aut in Col-
» legiatis principales non existant. Secundò,
» dummodo singulae collationes, et singulae Ec-
» clesiae ex hoc ultra, quam in uno Beneficio
» non graventur. Tertio, dummodo et ipsi Col-
» latores, aut Collatrices saltem quatuor Bene-
» ficia conferendi facultatem habeant. Additur in
» eodem Indulto §. *Ita quod*, tametsi Caesar
» unam, et eamdem Personam supra dictis Col-
» latoribus, et Collatricibus simul, vel successi-
» ve nominare possit: ita tamen, ut quam pri-
» mum Persona sic nominata de aliquo Beneficio
» provisa fuerit,ejus nominatio, quoad alios Col-
» latores, vel Collatrices, ipso Jure expiret, et
» quoad easdem preces, Canonicatum, et Prae-
» bendam, ac Dignitatem, seu Personatum, Ad-
» ministrationem, vel Officium in una Ecclesia
» pro unico dumtaxat Beneficio computari debere.
» Praeterea concedit Pontifex *in* §. *Quodque*
» *quicumque*, ut in quibusvis Dignitatibus con-
» stituti, et Ecclesiarum Cathedralium Canonici,
» quos pro singulis Personis precum, et nomina-
» tionum hujusmodi Caesar Executores constitue-
» rit per se, vel per alium, sive alios, possint
» eisdem Personis praedicta Beneficia cum omni-
» bus juribus, et pertinentiis conferre, et assi-
» gnare, in quibusvis etiam Ordinariis Collato-
» ribus per Literas alternativas, aliaque privile-
» gia concessis, aut concedendis mensibus, va-
» caverint, si intra mensem, postquam vacatio
» ejusmodi Beneficiorum ipsis innotuerit, duxe-
» rint acceptanda. Idque extenditur primo, e-
» tiamsi ipsa Beneficia dispositioni Apostolicae
» alias, quam per *Extravagantem ad Regimen*,
» generaliter fuerint reservata. Secundo, etiamsi

» ex diversis Personis vacaverint. Tertio, etsi
» Personae nominatae tempore assecutionis Be-
» neficii, ad quod nominatae sunt, aliud Benefi-
» cium in eadem Ecclesia jam ante obtine-
» ant. Quarto, etsi secundum statuta, et con-
» suetudines Ecclesiarum, in quibus Beneficia
» hujusmodi constituta fuerint, eorum capa-
» ces non fuerint ob defectum legitimae aeta-
» tis, aut legitimorum natalium, dummodo
» quoad ejusmodi qualitates requisitas, cum illis
» sit dispensatum, et Beneficia in eadem Eccle-
» sia obtinenda talia sint, quae sine dispensatio-
» ne Papae simul obtineri possint, ac consueve-
» rint, nec dictorum Beneficiorum collatio ad Se-
» dem Apostolicam legitime fuerit devoluta, ne-
» que super illis inter aliquos lis pendeat indeci-
» sa. Quinto etsi Personae ejusmodi duo, vel tria,
» vel plura cujuscumque qualitatis et annui va-
» loris Beneficia (in diversa Ecclesia) obtineant,
» aut expectent.

6 » Denique super his, ut preces seu nominatio-
» nes Caesareae effectum habeant, datur a Papa
» Executoribus plena, et libera, etiam per cen-
» suram Ecclesiasticam exequendi potestas; ipsis
» vero nominatis conceditur, ut una cum prima-
» riis precibus, aliis quoque expectativis, ac no-
» minationibus, seu gratiis specialium reserva-
» tionum, de quibus Beneficiis, aut mandatis de
» providendo, si ipsis concessae sunt, uti pos-
» sint, nec aliqua gratiarum hujus extincta, re-
» liquae cassae, vel irritae censeantur. »

7 Postremo *in dicto Indulto Pontificio precum Caesarearum* §. *Non obstantibus* subjunguntur clausulae derogatoriae eorum, quae eidem obstare possent. Et in primis derogat Pontifex Constitutionibus Apostolicis de non attendo gratiis expectativis; item de diligentiis faciendis in favorem Ordinariorum Collatorum, de quibus supra. Secundo, Literis expectativis concessis in forma pauperum juxta *cap. Si pauper* 30. *de Praebend. in* 6. sive mandatis de providendo pauperibus Clericis non habentibus Beneficium; item Literis de providendo Personis illustribus, ac graduatis; omnes enim hujusmodi Literae non obstant precibus Caesareis, si contingat illas concedi super talibus Beneficiis, quominus dictae preces iis conferantur. Tertio derogat Regulis Cancellariae Apost. quandocumque publicatis, et publicandis, quibus expresse, et speciatim derogari debuit; quia per clausulam derogatoriam generalem *non obstantibus Constitutionibus Apostolicis*, non censetur derogatum, nisi Constitutionibus ordinariis, non vero extraordinariis, quales sunt Extravagantes, et Regulae Cancellariae; Cochier *c. l. sect.* 5. §. 1. *v. Publicatis, et publicandis fol.* 90. Quarto derogat statutis, et consuetudinibus aliarum Ecclesiarum, etiam juramento, et confirmatione Sedis Apostolicae roboratis; quia similiter per clausulam generalem derogatoriam non tolluntur statuta jurata, vel per Principem confirmata. Cochier *c. l. v. Juramento, et v. Confirmatione Apostolica fol.* 91. Cui etiam indulto non voluit derogari Pontifex per quascumque Literas Apostolicas non facientes plenam, et expressam de verbo ad verbum de eodem mentionem. Quinto derogat etiam ipsis Concordatis Germaniae, eorumque confirmationi, quatenus huic Indulto adversantur. Sexto denique derogat quibusvis aliis Privilegiis, Indultis, et Literis Apostolicis, Indulto huic quocumque modo adversantibus, etiam motu proprio Papae, et ex certa scientia, ac de Apostolicae Potestatis plenitudine, etiam cum clausulis derogatoriarum derogatoriis, et aliis insolitis concessis, et decernitur quidquid contra quamcumque auctoritatem attentatum fuerit, irritum, et inane.

Ex hujus Privilegii, seu Indulti tenore colligitur: primo, posse Imperatorem primas preces porrigere solum in Ecclesiis inter fines Sacri Romani Imperii, prout nunc est, existentibus, non autem in Ecclesiis et Provinciis ad ipsum Imperium pertinentibus, sed hactenus ab eodem avulsis; siquidem in istis nullam amplius jurisdictionem habet Imperator. Cochier *l. cit. Scholia in primarias preces Imperatoris fol.* 32. sub verbis praecisis ipsius Indulti: *Per Sacrum Romanum Imperium videlicet constitutorum.* Quamvis tamen Collator, vel Collatrix v. g. Episcopus, Abbas, vel Abbatissa habitet extra fines Sacri Romani Imperii, sed intra istud Beneficia saltem quatuor habeat ad sui collationem spectantia, tenetur ad recipiendas primas preces Imperatoris ratione dictorum Beneficiorum, utpote consistentium intra fines Imperii, quia Pontifex concedens Indultum non respexit ad domicilium Collatorum, sed ad locum, in quo Beneficia consistunt, uti patet ex citatis verbis Indulti: *Per Sacrum Romanum Imperium videlicet constitutorum.* Secus vero est dicendum, quando Collator habitat quidem in Imperio, sed Beneficia conferenda consistunt extra illud, quia Indultum ad ea non extenditur, cum sit limitatum ad Beneficia existentia in Imperio; ibi: *per Sacrum Romanum Imperium*, limitata autem causa limitatum producit effectum; *l. in agris, ff. de acquir. rerum Dominio, l. Cancellaveras, ff. de iis, quae in testament. delentur*, cum similibus, neque privilegium egreditur suos terminos; Cochier *in prec. primar sect.* 2. §. *Quod si per te, in Scholiis fol.* 32. et alii passim. Colligitur secundo, posse Imperatorem concedere preces primarias ad Beneficia vacantia, etiam in mensibus Ordinariorum; habetur in ipso indulto Pontificio primariarum precum Caesarearum *cit.* §. *Quodque quicumque*, et in Rota Romana *anno* 1618. 4. *Moji* expresse decisum fuit, quod Indultum precum Caesarearum comprehendit etiam Beneficia vacantia in mensi-

bus Ordinariorum, non obstantibus Concordatis Germaniae, cum illis nominatim, et expresse, pront requiritur, fuerit derogatum in eodem Indulto posterioribus temporibus concesso; quam
12 decisionem refert Cochier *loc. cit. fol.* 53. Et sic de facto continua praxi semper solent Imperatores primarias preces concedere, etiam in mensibus Ordinariorum, alioquin nimis angusta foret haec gratia, si ad solos menses Pontificios restringeretur. Cochier *loc. cit. fol.* 62. *et* 63.

13 Colligitur tertio, posse Imperatorem preces primarias concedere ad quaevis Beneficia Sedi Apo-
14 stolicae reservata. Excipiuntur tamen ea Beneficia, quae Papae reservata sunt *in extravagant. Ad Regimen. c.* 13. *de Praebend. inter communes*, ut sunt Beneficia Cardinalium, et Officialium Curiae Ro-
15 manae, ubicumque decedant. Item Beneficia eorum, qui aliunde cujusvis negotii causa ad Curiam veniunt, si in Curia, vel in accessu, et reditu
16 intra duas dietas a Curia distantes, moriantur. Item Beneficia, quae vacant per privationem, depositionem, translationem, promotionem, vel assecutionem alterius Beneficii incompatibilis, si talis privatio, depositio, translatio, promotio, seu collatio Bene-
17 ficii per Sedem Apostolicam facta sit etc. Haec enim Beneficia non comprehenduntur sub primariis precibus, alia vero omnia, etsi reservata Papae, sub iis continentur; exceptio enim aliquorum casuum firmat regulam in contrarium, quoad casus non exceptos; *Auct. Ut autem Lex, et ibi* Glossa *verb. in auxilio, junct. Gloss. margin. de non alienand. etc.* Cochier *loc. cit. sect.* 4. *verb.*
18 *alias quam per Constitut. Ad Regimen fol.* 73. Colligitur quarto, posse Imperatorem per primarias preces nominare eamdem Personam ad plura Beneficia, ita tamen ut quam primum ejusmodi Persona de aliquo dictorum Beneficiorum provisa fuerit, cesset nominatio ipsius quoad alia Beneficia; habetur ex ipso indulto *vers. Ita quod Celsitudo*, et hanc nominationem ejusdem Personae ad plura Beneficia potest ad libitum facere, vel *simul*, scilicet per idem diploma, atque sub unico contextu verborum aliquem nominando ad diversas Ecclesias, seu Canonicatus, vel *successive*, scilicet hodie nominando Precistam ad Canonicatum v. g. Viennensem proxime vacaturum, et cras per aliud diploma nominando ipsum ad Canonicatum Pragensem, vel Coloniensem pariter proxime vacaturum, et hoc in specialem favorem Precistae, ut citius possit consequi Beneficium; nam citius solet contingere vacatio quaedam in pluri-
19 bus, quam in una solummodo Ecclesia. Una tamen vacatione eveniente, et vacantis Beneficii collatione subsecuta, omnes aliae nominationes ad alia Beneficia mediantibus primis precibus factae, illico cessant textu expresso in ipso Indulto primarum precum, ibi: *Ita tamen quod quam primum Persona sic nominata de aliquo Beneficio provisa fuerit, ejus nominatio, quoad alios Collatores, vel Collatrices facta ipso Jure expiret.* Ne videlicet praeter intentionem concedentis quis plura Beneficia incompatibilia consequatur, et retineat contra expressam prohibitionem *cap. Quia in tantum* 5. *cap. Cum teneamur* 6. et *cap. Si de multa* 28. *de Praebend.* et *cap. Si Clericus* 11. *de Praebend. in* 6. et *capit. Sanctorum* 2. *dist.* 70. *cap. Singula* 1. *dist.* 89. *cap. Presbyteros* 32. *caus.* 16. *quaest.* 1. *cap. Clericus* 1. et *cap. Clericum* 2. *caus.* 21. *q.* 1. et *Extravagant. Execrabilis Joann. XXII. de Praebend.* et Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 17. *de reformat.*

Colligitur quinto: Nominatum per preces Cae- 20
sareas ad Beneficium, debere intra mensem numerandum a tempore, quo ipsi talis Beneficii vacatio innotuit, per se, vel per procuratorem ad id speciale mandatum habentem, illud ipsum Beneficium acceptare, sicque ante elapsum mensem Collatori Ordinario v. g. Episcopo, vel ejus Vicario, vel Capitulo capitulariter congregato, si collatio ad illud spectet, insinuare Rescriptum precum Caesarearum, habetur expresse in ipso Indulto primarum precum, ibi: « et quae Personae, pro quibus preces seu nominationes ad illa se extendant, infra mensem, postquam ipsis vacatio hujusmodi Beneficiorum innotuerit, duxerint
» acceptanda. » Aliter si post elapsum mensem, 21
nulla sit facta insinuatio primarum Caesarearum precum, Collator Ordinarius poterit Beneficium vacans conferre alteri; Cochier. *loco cit. vers. Post mensem*, Pirhing. *lib.* 3. *tit.* 5. *de Praebend. n.* 577. Reiffenstuel et alii. Idque merito fuit statutum, quia diutina Ecclesiarum vacatio solet ipsis esse dispendiosa, et praejudicialis; *c. Quam*
sint Ecclesiae 6. *de election. in* 6. Et iste mensis 22
est computandus a tempore vacationis publice notae in loco, vel Ecclesia Beneficii vacantis, non obstante quod Precista talem vacationem ignoraverit; *arg. Clem. unic. de concessione Praebendae* §. *Caeterum*, ubi sic praecise statuitur: « Caeterum (ut tam diuturnis vacationibus, quam fraudibus, et litibus occuratur) praedictae vacationis notitiam impetrantem interpretamur habere, ex quo ipsa vacatio in loco, vel Ecclesia hujusmodi Beneficii publice nota erit. Imputet quidem sibi, si haec casu, quo de ipsius commodo agitur, id quod per se, vel
» per alium scire potuerit, ignoravit. » Colligi- 23
tur sexto, Precistam post acceptum semel Beneficium non posse variare; *arg. cap. perpetuo prohibemus unic. de postulatione Praelator. in* 6. ibi: *Redeundi ad aliam*, scilicet Ecclesiam, (*postquam unam elegerit*) *sibi licentia penitus interdicta*, et Regul. 21. *Juris in* 6. ibi: *Quod semel placuit, amplius displi-*
cere non potest. Colligitur septimo: Neque posse 24
Precistam, qui negligens fuit in acceptando primum Beneficium vacans, petere postea secundum

vacans nulli adhuc debitum *arg. cap. Gratia* 7. *de Rescrip. in* 6. cum Glossa ibi *verb. Eligas*, et c. *Si Clericus*. 11. *de Praeb. in* 6. ubi sic praecise statuitur: » Si Clericus, pro quo a Sede » Apostolica recepisti mandatum, ut ei de Prae- » benda proxime vacatura in certa Ecclesia pro- » videres ... Praebendam sibi debitam quando » vacat, petere negligenter omittat, aliam post- » modum in ipsa Ecclesia vacaturam nequihit » praetextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa » sibi poteris providere; cum facta, et gratia » per ipsius negligentiam sint extincta; » Cochier *loc. cit. sect.* 4. *verb. intra mensem*; Pirhing *loc. cit. num.* 379. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 494.

25 Colligitur octavo: Non posse Imperatorem per primas preces nominare ad Dignitates Pontificales, nec ad Dignitates majores post Pontificales in Cathedralibus, nec ad principales in Collegiatis, ut expresse cavetur in ipso Indulto ibi: *Dummodo dignitates ipsae in Cathedralibus, et Metropolitanis post Pontificales majores, aut Collegiatis, hujusmodi*
26 *principales non existant.* Colligitur nono: Non posse Imperatorem per primas preces nominare ad Beneficia Jurispatronatus Laicalis, quia licet possit Papa ex plenitudine potestatis derogare etiam Juripatronatui Laicorum, ut fatentur omnes *arg. cap. Licet* 1. *de Praebend. in* 6. tamen id facere non intendit, nisi exprimat, ne Laici retrahantur a fundandis, extruendis, et dotandis Ecclesiis, ut communiter notant Doctores post Glossam *in cap. Cum Dilectus* 28. *vers. Quempiam praesentare, in fin. de Jurepatronat.* et aliam Gloss. communiter receptam *in Clementin.* 2. *de praebend. verb. Apostolicis*; et quia *Patronorum Jura tollere, piasque fidelium voluntates in earum institutioni violare, aequum non est*; ut dicit Concil. Tridentin. *sess.*
27 25. *de reformat. c.* 9. Secus tamen est dicendum de Beneficiis Jurispatronatus Ecclesiastici, utpote in quibus cessat allata ratio, et quia istis, ut trahentibus originem ex bonis Ecclesiasticis facile per Clausulas generales derogatur; Cochier *loc. c. sect.* 2. *verb Praesentationem*, Reiffenstuel *lib.* 3.
28 *de Praebend. num.* 183. Colligitur decimo: Non posse Imperatorem per primas preces gravare eumdem Collatorem plusquam semel; habetur expresse ex ipso Indulto, ibi: *Salvo quod singulae collationes, et singulae Ecclesiae ex hoc ultra quam*
29 *in uno Beneficio non graventur.* Hinc autem est advertendum, quod solum tunc censetur Imperator gravasse semel Collatorem, quando preces ad effectum pervenerunt, ut Precista actu sibi Beneficium praesentatum obtinuit. Si vero Precista ante Beneficium obtentum mortuus sit, vel quacumque ex alia causa ipsum Beneficium non obtinuerit, poterit Imperator pro alio novas pre-
30 ces ad eumdem Collatorem porrigere. Colligitur undecimo: Non posse Imperatorem primas preces porrigere nisi illis Collatoribus, qui habent saltem quatuor Beneficia suae liberae collationis; textu claro in ipso indulto: *Salvo quod ... ipsi Collatores, vel Collatrices saltem quatuor Beneficia Ecclesiastica conferre habeant.* Et hoc ne forte quis 31
toto vitae suae tempore impediatur ab usu Juris suae liberae collationis, quod facile contingere posset, si intra breve tempus plures Imperatores morerentur, et novi succederent, cum quilibet de novo electus habeat Jus nominandi ad Beneficia aliquam Personam idoneam; Cochier. *loc. cit. sect.* 2. *vers. saltem quatuor Beneficia*; Pirhing. *loc. cit.* 370. Engel. *lib.* 3. *num.* 71. *de Praebend.* Reiffenstuel *lib.* 3. *de Praebend. n.* 584. et alii passim.

Colligitur duodecimo: quod licet concessio pri- 32
marum precum pertineat ad gratias expectativas, cum Imperator Jus habeat nominandi ad Beneficia proxime vacatura, non tamen prohibetur a Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 19. *de reformat.* quia in dicto Decreto Concilii non comprehenduntur primariae preces Imperatoris, ut censuit ex sententia Congregationis Concilii Gregorius XIII. in Literis Apostolicis *editis* 25. *Januarii* 1575. » *prout habetur in declarationibus Cardinalium ejus-* » *dem Decreti* » apud Joann. Gallemart. *ibid. n.* 1. et apud Cochier. *in proemio precum primariarum fol.* 2. *et* 3. De facto enim in illo Concilii Decreto 33
non nominatur Imperator, qui cum sit speciali nota dignus, nominatus fuisset, si Concilium voluisset illum comprehendere, sicut nominavit Cardinales, qui et ipsi sunt speciali nota, seu expressione digni, et ipse Gregorius XIII. dicit apud Fagnan. *in cap. Nulla, de concess. Praebendae num.* 10. quod meminit tempore Concilii quando formabatur *d. c.* 19. aliquos noluisse addi: *Et primarias preces Imperatori concessas*, sed communior sententia Patrum fuit, ut tolleretur earum mentio. Sicque non comprehenduntur primariae preces *in d. cap.* 19. Et dato quod in ipso Decreto 34
comprehenderetur etiam Imperator, sicuti omnes alii comprehenduntur ibi, et *in cap. Nulla* 2. *c. Constitutus* 11. *de concess. Praeb.* et c. *Detestanda* 2. *de concess. Praeb. in* 6. adhuc subsisteret, et vale- 35
ret Indultum primarum precum, utpote concessum Imperatori a Papa, qui de Jure potest supra Jus dispensare, textu expresso *in c. Proposuit* 4. *de concess. Praebendae*, ibi: *Qui secundum plenitudinem potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare.* Immo Papa in ipso Indulto primarum pre- 36
cum expresse derogat etiam Concordatis Germaniae, ibi: *Non obstantibus ... Concordatis Nationis Germanicae, ac eorumdem Concordatorum confirmatione.* Quinimmo Engel. *lib.* 3. *de Praebend.* §. 7. *de* 27
primis precibus num. 71. *in fin.* Pirhing. *eod. lib. n.* 571. Reiffenst. *eod. l. num.* 574. Wagnerechk *in Comment. Exegetico Ss. Canonum cap. Is cui, de Praebend. in* 6. volunt ita vigere Indultum primarum precum, ut Imperator possit eo uti ante confirmationem a Papa acceptam, et statim ac con-

corditer est electus, possit primas preces ad Beneficia vacatura interponere vigore memorati Indulti a quolibet Pontifice concedi soliti; idqueob cognitam benignitatem Summorum Pontificum, qui dictum Indultum Literis etsi posterius datis, indubitanter sunt concessuri, sicque ratihabituri nominationes ad Beneficia auctoritate ipsorum jam antea factas, nam *ex Reg.* 10. *Juris in* 6. *Ratihabitionem retrotrahi, et mandato non est dubium comparari.*

38 Colligitur ultimo: quod ut indultum hoc primarum precum Imperatoris omnino suum sortiatur effectum, concedit Pontifex eidem Imperatori Executores, qui per se, vel per alios, in casu, quo Ordinarii Collatores detrectarent parere primis precibus Imperatoris, ipsos ad parendum, et ad Beneficia conferenda Precistis, compellant etiam per Censuras Ecclesiasticas, et habeant auctoritate Apostolica liberam facultatem praestandi ea omnia, quae ad dictarum precum, seu nominationum Caesarearum effectus consequendos opportuna fuerint; habetur expresse in ipso Indulto *sect.* 4. et est ad tenorem *cap. Cum nostri* 6. *de Concess. Praebendas*, et *cap. Constitutus* 19. *de Rescriptis*, ubi pariter pro executione Literarum Apostolicarum ad Beneficia deputantur certi Exe-

39 cutores. Et isti Executores, et alii subexecutores, ab ipsis deputati, debent esse in Dignitate Ecclesiastica constituti, vel Personatum obtinere, aut Cathedralium Ecclesiarum Canonici existere, uti pro delegatis Apostolicis statuitur; *c. Statutum* 11. *de Rescriptis in* 6. Et ita expresse tenet Cochier. *l. cit. sect.* 4. *vers. Quodque quicumque, et verb. Per se, vel alium,* ubi citat Rota *decis.* 99. *in Antiq.*

40 Advertendum est, quod preces primariae, quae sacro Romano Imperio vacante, fuerunt hucusque expeditae, vel in posterum expedientur a Vicariis, et Provisoribus Imperialibus, nullae declarantur; Clem. XI. *Constit.* 45. incip. *Cum sicut accepimus;* prout etiam Collationes, et Provisiones Beneficiorum, earum intuitu factae, et faciendae.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

41 Unde jus hoc primariarum precum Imperatori ortum sit, mire inter se variant Scriptores. Consule Brand. *de Jure Caesar. primar. prec.* qui *cap.* 4. *per tot.* relatis variis variorum opinionibus, tandem concludit: *hoc jus primariarum precum quoad substantiam antiquae consuetudini, quoad modum vero qualificatum, quo exercetur, indulto Pontificio deberi.*

42 Quod attinet ad Beneficia primariis precibus subjecta, ea in primis sunt sita intra fines Imperii Romani, dummodo in Ecclesiis existant, ad quas consueverint primariae preces dirigi. Brand.

43 *d. tractatu c.* 5. §. 3. Ex his vero excipi debent Beneficia Regularia; Wiestner *ad titul. decretal. de Praebend. numer.* 16. Schmier *Jurisprud. Canon. civil. lib.* 3. *tr.* 1. *part.* 2. *cap.* 3. *num.* 321. licet Bohemer. *in decretal. lib.* 3. *tit.* 5. §. 113. nihil definiendum censeat, *quum non adeo certum sit, praxim omnem hic defuisse, saltem minus probabile est Caesarem ad Canonicatus Regulares et Praelaturas numquam praesentasse, quum vel diploma Wenceslai contrarium evincat.* Error autem Bohemeri inde provenit, quod is ad consuetudinem unice referat jus primariarum precum.

Nec omnia Beneficia Saecularia subjecta sunt 44 primariis precibus. Excipe I. reservata *Extravagant. Ad regimen.* II. Dignitates Pontificales, sive Episcopales. III. Dignitates Pontificalibus proximas in Ecclesiis Metropolitanis, et Cathedralibus, et Dignitates primas in Collegiatis. IV. Beneficia ad Sedem Apostolicam legitime devoluta. V. Beneficia litigiosa. VI. Beneficia Monocularia. VII. Beneficia Jurispatronatus saltem Laici, et mixti. VIII. Beneficia manualia ad nutum revocabilia, item ministerialia, quibus annexum est onus canendi, vel dirigendi canentes in choro. IX. Beneficia in manibus Papae libere dimissa, vel ex causa permutationis resignata. Confer Rigant. *in Commentar. ad Regul. Canc.* 26. *a num.* 115. *ad. plur. sequent.* Brand. *d. tract. c.* 5. §. 4. *et* 5. ubi quod constantissima praxis semper excepit Beneficia curata.

Quae qualitates de jure, vel ex fundatione re- 45 quiruntur in Beneficiariis, eae omnes concurrere debent in Precistis. Quaestionis vero est, an 46 Precistae pollere itidem debeant qualitatibus a statuto, vel consuetudine requisitis. Negant Pirhing. *ad tit. decretal. de Praebend. n.* 392. *Wiestner ibid. num.* 170. aliique relati a Rigant. *in Commentar. ad Reg. Canc.* 26. *n.* 95. At affirmat Bohemer *in decretal. l.* 3. *t.* 5. §. 175. ubi nominatim *Wiestnerum* confutat, Stoeknius *de primar. precib. Imperat. qu.* 9. *n.* 17. Fritsch. *eodem tract. cap.* 6. *num.* 1. Reinarthius *de Potestat. Precist.* §. 8. et aliis relatis, novissime Brand. *ubi supra cap.* 6. §. 3.

An sicuti preces non afficiunt nisi Beneficia in- 47 tra fines Imperii sita, ita preces obtinere solummodo possint Germani, et Indigenae? Affirmare videtur Ayrerus *Commentar. de Jur. primar. prec. c.* 6. §. 5. Hofman. *dissert. de Jurib. Indigenar. German.* §. 20.

Precista, ut effectum primariarum precum 48 consequatur, ante omnia tenetur infra mensem, postquam vacatio Beneficii in Ecclesiis per preces primarias expressa innotuerit, vel per se, vel per Procuratorem ad id speciale mandatum habentem, Beneficium vacans acceptare, primis precibus Collatori Ordinario Episcopo, vel Capitulo capitulariter congregato antea insinuatis; Rota *in Colonien. Canonicatus* 30. *Junii* 1749. *cor. R. P. D. Elephant.* At a quo tempore incipiat currere 49 iste mensis ad acceptandum datus? An is currat 50

contra minorem 25. annis, vel alium legitime im-
51 peditum? Si post elapsum mensem ab Ordinario
Collatore Beneficium non sit collatum, an Preci-
sta re adhuc integra post mensem Beneficium
illud acceptare possit, et hac ratione Collatorem
impedire? Tum alias affines quaestiones vide a-
pud Brand. *pluries citat. tractat. cap.* 6. *a* §. 6. *ad
plur. sequent.* Confer etiam Rotam *in Paderbonen.
Canonicatus* 14. *Maji* 1725. *coram cl. mem. Al-
dovrand. et in d. Colonien. Canonicatus* 30. *Junii*
1749. *coram R. P. D. Elephant.*
52 Jus ex primariis precibus alicui quaesitum
morte Imperatoris haud expirat; Schroeter. *de Jur.
primar. prec. cap.* 1. §. *ultim.* Cortrejus *observ. ad*
53 *Concordat. cap.* 2. *num.* 93. *et sequent.* Num autem
Imperatori fas sit revocare primarias preces, adi
Brand. *pluries citato tract. c.* 6. §. 2.
54 Morte Precistae Jus precum executioni nondum
datum cessat. Idem est, si Precista, vel expresse,
55 vel tacite renunciet. Exempla tacite renunciatio-
nis affert Brand. *d. tract. cap.* 7. §. 4. *et plur. se-
quent.* Quocirca liberum est Collatori Beneficium
56 illud conferre. Verum si post mortem, vel renun-
ciationem primi Precistae alius compareat, qui ab
Imperatore preces impetravit, easque legitime in-
tra tempus praefixum ante Collationem insinuavit,
impedit Collatori ejus Beneficii collationem, quum
novae preces, prioribus executioni haud datis, lo-
cum habere debeant. Stoecken. *d. tract. thes.* 27.
Ayrer. *cit. comment. cap.* 6. §. 13.
57 Precista an jus primariarum precum possit in
alterum transferre? Agit, et quidem fuse hac de
quaestione Brand. *d. tract. cap.* 7. *a* §. 7. *ad fin.*
Tum ipsum *cap.* 8. *per tot.* consule de Executori- 58
bus primariarum precum.

ADDITIONES CASINENSES

Autumant nonnulli scriptores, qui Romanae Se- 59
dis auctoritatem labefactare student, jus primaria-
rum precum ad Vicarios imperiales competere
post Imperatoris obitum, at nullo fundamento in-
nixi. Namque facultas dirigendi primarias preces
est praerogativa personalis, proindeque morte
cessat Imperatoris.
De illorum precum origine prima nobis pro cer- 60
to vix constat. Illud verum in comperto est, an-
tiquam hanc consuetudinem primarias dirigendi
preces non a jure Majestatis, aut Patronatus, non
a reliquiis antiqui Caesarei abusus circa collatio-
nem Episcopatuum, Abbatiarum, aliorumque Be-
neficiorum pendere, minusque ortum habuisse ex
eo, quod Romanorum Imperator in universa Ec-
clesia sit tamquam nutritius Advocatus, et Defen-
sor juxta varias Doctorum imperiali auctoritati
plus aequo blandientium sententias; sed unice
consuetudinem praedictam innixam esse benigni-
tati Sedis Apostolicae, quae ab antiquissimo tem-
pore singulis quibusque Imperatoribus, postquam
eorum electionem confirmaverat, indulgere con-
suevit facultatem dirigendi primarias preces intra
fines Germanici Imperii. Vide Conrad. Oligen.
Diss. de primar. Prec. Imp. Rigant. in Regul. 26.
n. 50. *et seq.*

BENEFICIATUS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Beneficiatus ad quid teneatur.*

1. Beneficiatus tenetur primo ad recitationem Divini Officii; et quando incipiat dicta ejus obligatio. — 2. Immo tenetur Beneficiatus ad recitationem Divini Officii, etiamsi suum Beneficium sit tenue, si scienter illud acceptavit. — 3. Arctior est obligatio recitandi Divinum Officium, quam residendi. — 4. Varii alii docent Beneficiatum ad recitationem divini Officii non teneri, cujus Beneficii fructus non attingunt tertiam mediocris sustentationis partem. — 5. Secundo tenetur Beneficiatus (si post sex menses ab obtento Beneficio, Divinum Officium non dixerit sine legitimo impedimento) fructus Beneficii, tamquam injuste perceptos in fabricam Beneficii, vel pauperum eleemosynas erogare. — 6. Beneficiatus tenetur in conscientia ad hanc faciendam restitutionem ante omnem sententiam, et declarationem Judicis. — 7. Neque hanc restitutionem compensare potest Beneficiatus per eleemosynas ante neglectam recitationem datas ex fructibus Beneficii, ob quod tenetur ad Horas. — 8. Pro restitutione tamen ob neglectas Horas, satis est post illud tempus, a quo Beneficiatus omisit, dare eleemosynam, etiamsi non cogitet de debito, neque intendat dare in exsolutionem suae obligationis. — 9. Tertio tenetur Beneficiatus Curatus professionem Fidei emittere coram Episcopo, vel eo impedito coram ejus Vicario Generali intra duos menses a die acceptae possessionis Beneficii. — 10. Et promoti ad Dignitates, et Canonicatus in Ecclesiis Cathedralibus tenentur intra idem tempus professionem Fidei emittere, non solum coram Episcopo, seu ejus Vicario Generali, sed etiam coram Capitulo; alias fructus non faciunt suos; nec illis possessio suffragatur. — 11. Hanc Fidei professionem per se ipsos, et non per Procuratorem tenentur emittere provisi de Parochialibus, et de Canonicatibus in Cathedralibus. — 12. Et hanc Fidei professionem tenentur denuo emittere illi, qui in adeptione alterius Beneficii similis, eam jam emiserunt. — 13. Fidei professionem intra duos menses non facientes tenentur restituere fructus perceptos post ipsos duos menses, nisi ipsa Sacra Congregatio eos remiserit, seu condonaverit. — 14. Tales autem omittentes Fidei professionem, licet non faciant fructus suos, distributiones tamen acquirunt, et faciunt suas. — 15. Nec ipsa professionis Fidei omissio privat Canonicum aliis effectibus possessionis. — 16. Caeteri autem Beneficiati, licet non teneantur professionem Fidei emittere vigore Concilii Tridentini, et Constitutionis Pii IV. tamen tenentur ipsam emittere vigore Legum Dioecesanarum. — 17. Quarto tenetur Beneficiatus ad reparationem fabricae Ecclesiae sui Beneficii, ad quam reparationem tenentur etiam Cardinales. — 18. Hinc Episcopus, in cujus Dioecesi reperiuntur Beneficia erecta, et reparatione indigentia,

potest sequestrare fructus eorumdem Beneficiorum. — 19. Adducuntur ad id Decreta Sacrae Congregationis; *ad n.* 20. — 21. Quinto tenetur Beneficiatus infra annum recipere Ordines requisitos a suo Beneficio, aliter justo impedimento cessante, caret voce in Capitulo, donec illos suscipiat, et perdit dimidiam partem distributionum. — 22. Sexto tenetur Beneficiatus de Jure communi ad residentiam personalem in loco Beneficii.—23. Et haec residentia de Jure communi requiritur etiam in Beneficiis simplicibus. — 24. Ex generali tamen consuetudine totius Ecclesiae Beneficia simplicia residentiam personalem non requirunt, adeoque potest quis per substitutum eisdem deservire, nisi oppositum habeatur ex fundatione, seu ex statuto, et legitima particularis alicujus Ecclesiae consuetudine; *ad n.* 25. — 26. Septimo tenetur Beneficiatus in prima Synodo, quae fit, recipere Decreta illius, et Tridentini Concilii. — 27. Octavo tenetur exercere hospitalitatem. — 28. Nono tenetur habere exempla, scripturas, et instrumenta de bonis, ac redditibus Beneficii, et debent esse duplicata, ita quod unum sit apud eum, et aliud in Archivio Cathedralis. — 29. Decimo tenetur uti supellectili modesta, et frugali mensa.—30. Undecimo tenetur jurare in manu Episcopi, quod Simoniam non commisit in adeptione Beneficii, et quod a Patrono habuit sine dono facto, promisso etc. — 31. Duodecimo tenetur restaurare Ecclesiam, domos, possessiones, et fundos dotales Beneficii. — 32. Tertiodecimo tenetur contribuere pro Procuratione Episcopi Visitantis. — 33. Quartodecimo tenetur accedere ad Processiones, ad quas Beneficiatus non accedendo potest cogi. — 34. Quintodecimo tenetur sub mortali solvere Pensionem impositam Beneficio. — 35. Sextodecimo tenetur sub peccato mortali redditus Beneficii suae honestae sustentationi superfluos erogare in causas pias. — 36. Unde Beneficiati bona superflua Beneficii expendentes in causas profanas, gravissime peccant, non obstante, quod dicant se adhaerere sententiae docentium Beneficiatos bonorum superfluorum Dominos esse; *ad n.* 37.—38. An autem Beneficiati redditus superfluos suorum Beneficiorum in pauperes, et causas pias non erogantes, sed in causas profanas expendentes ultra peccatum mortale, quod committunt, tenentur insuper ad restitutionem, controversia maxima est inter Doctores. — 39. Alii enim dicunt Beneficiatos non teneri ad restitutionem, ex quo praetendant ipsos habere verum Dominium, etiam bonorum superfluorum suorum Beneficiorum. — 40. Alii vero volunt Beneficiatos teneri ad restitutionem bonorum superfluorum, sive ipsorum Dominium habeant, sive non. — 41. Haec secunda opinio, utpote securior, et justitiae conformior, amplectenda est. — 42. Affertur efficax, et fundamentalis ratio pro hac secunda opinione; *ad n.* 46. — 47. Adducitur, et solvitur objectio; *ad n.* 48. — 49. Adducitur, et solvitur instantia; *ad n.* 50. — 51. Adducitur, et solvitur adhuc alia instantia; *usque ad n.* 57. — 58. Affertur alia solida ratio nostrae conclusionis; *ad n.* 61.—62. Assignantur innumeri Doctores, ultra Sanctos Patres tenentes hanc nostram conclusionem; *ad n.* 64.—65.73. Plura scitu digna de Professione Fidei a Beneficiatis emittenda.—74. De aliis Beneficiatorum obligationibus. *Remissive.*

ARTICULUS II. — *Beneficiatus quid de fructibus Beneficii facere possit.*

1. Beneficiatus potest primo vivere de fructibus sui Beneficii, licet habeat pingue Patrimonium; et Patrimonium cum fructibus potest servare quibus voluerit. — 2. Et si ex bonis Patrimonialibus vixit, potest uti compensatione, et tantundem ex redditibus Beneficii accipere, et detrahere. — 3. Et hoc habetur etiam ex Sacra Scriptura. — 4. Adducuntur in contrarium varii Sacri Canones, et solvuntur; *ad n.* 9. — 10. Secundo Beneficiatus potest licite distribuere superfluos redditus sui Beneficii in eos, qui quamvis habeant necessaria ad victum, non tamen habent sufficientia ad decentiam status, et pro conditione, et qualitate Personae. — 11. Et sic potest usque ad status decentiam donare consanguineis, et familiaribus. — 12. Adducitur, et solvitur objectio. — 13. Tertio Beneficiatus potest ex proventibus Beneficii alere Liberos, non tantum legitimos, sed etiam illegitimos, et spurios, et potest etiam dare dotem Filiae etiam spuriae, sorori, vel alteri consanguineae. — 14. Quarto Beneficiatus, etiamsi bona patrimonialia habeat, potest bonis Ecclesiasticis Filium suum alere, vel etiam Fratrem suum, aut alium consanguineum, etiamsi Pater ipsius posset illi sumptus ad studendum subministrare. — 15. Quinto Beneficiatus potest nepotem, vel consanguineum promovere ad Doctoratum ex fructibus sui Beneficii, si ad hoc Nepos, vel consanguineus sit indigens. —16. Sexto Beneficiatus potest ex redditibus Beneficii donare consanguineis, non solum, quod necesse habent pro tempore praesenti ad sublevandas suas praesentes necessitates, sed quod in futurum deserviat, fundando redditus perpetuos, quibus ipsi, et eorum posteri decenter vivere possint: dummodo moderatum sit, et non ob familiae memoriam principaliter fiat, sed ex pietate ad posteriorum indigentiam sublevandam; *ad n.* 17. —18. Septimo Beneficiatus, qui ex humili familia ad Episcopatum pinguem, vel ad Cardinalatum assumitur, potest suos Fratres, et propinquos, et a fortiori Parentes, ex fructibus sui Beneficii moderate elevare ad altiorem statum. — 19. Adducitur instantia ex Concilio Tridentino, et solvitur; *ad n.* 20. — 21. Cavere tamen debent tales Beneficiati non esse attendendum affectum carnis, et sanguinis, sed Christianam prudentiam, ac modestiam. — 22. Afferuntur ad id praeclara exempla; et in primis Benedicti XI. — 23. Secundum Nicolai IV. — 24. Tertium Clementis IV. — 25. Quartum S. Pii V. *ad n.* 26. — 27. Reprehenduntur aliter facientes; *ad n.* 28. — 29. Octavo Beneficiatus potest ex redditibus superfluis aliquando reservare aliquam mediocrem quantitatem ad proprias necessitates probabiliter eventuras.— 30. Nono Beneficiatus potest de redditibus Ecclesiasticis remunerare accepta servitia. — 31. Quinimmo facere etiam quasdam donationes non remuneratorias cum moderatione debita. —32. Decimo Beneficiatus potest de redditibus Ecclesiasticis exercere etiam honestam Hospitalitatem, non solum illam, quae fit erga pauperes peregrinos, sed etiam hospitalitatem urbanam cum moderatione debita juxta statum, et qualitatem Beneficii. — 33. Immo potest Beneficiatus de fructibus Beneficii aliquoties moderata convivia amicis parare, ipsos ad honestam recreationem invitare, cum debita tamen moderatione. — 34. Aliter notabiliter excedendo peccaret mortaliter. — 35. Undecimo Beneficiatus potest ex redditibus Ecclesiasticis solvere debita contracta pro sui sustentatione, vel ob causam piam, licet habeat ex bonis propriis, unde ea solvat. — 36. Dummodo tamen debita sint contracta post habitum Beneficium. — 37. Si vero debita contracta fuerint ex causa profana, et Beneficiatus habeat ex bonis propriis, unde ea solvat, tenetur solvere ex bonis propriis, et non ex Ecclesiasticis. — 38. Si autem Beneficiatus non habet aliunde ex bonis propriis, unde ea debita contracta ex causa profana solvat, potest solvere ex redditibus Beneficii.—39. Duodecimo Beneficiatus potest distributiones pro sua voluntate disponere, et expendere. — 40. Tertiodecimo Beneficiatus potest pro suo arbitrio disponere, expendere, et testari de his, quae sibi obveniunt ratione stipendii personalis.

ARTICULUS III. — *Beneficiatus quid de fructibus Beneficii facere non possit.*

1. Primo Beneficiatus non potest de fructibus Beneficii nec ad causam piam ullum de Jure facere Testamentum. — 2. De legitima tamen consuetudine potest introduci, ut Clerici saeculares de bonis Ecclesiasticis superfluis ad causas pias valide, et licite testari valeant. — 3. Secundo Beneficiatus non potest vi consuetudinis testari de bonis Ecclesiasticis in notabili quantitate ad causas profanas. — 4. Alii tamen sentiunt contrarium. — 5. At vero horum sententia fere passim rejicitur. — 6. Adducitur, et solvitur instantia; *ad n.* 7. — 8. Beneficiati autem incolae, et Cives Urbis Romanae, qui in ea, vel ejus districtu decesserint, possunt libere, et licite tam inter vivos, quam mortis causa de bonis Ecclesiasticis superfluis disponere, etiam ad causas profanas; *ad n.* 9. — 10. Tertio Beneficiatus non potest sine peccato ex bonis Ecclesiasticis consanguineos, familiaresve ditare, vel ad majorem statum exaltare, aut plus quam ad conditionem, et decentiam status necessarium habent, eis conferre; *ad n.* 13. — 14. Quarto Beneficiatus non potest sine peccato redditus superfluos sui Beneficii expen-

dere in excessivis et voluptuosis conviviis, in ludis, theatris, et amplis, et sumptuosis Palatiis. — 15. Vetitum est Beneficiatis sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae, et nullitatis actus, vendere, ac distrahere redditus suorum Beneficiorum. — 16. Consuetudo Ecclesiarum reservandi haeredibus Beneficiati jam defuncti fructus primi anni obtenti Beneficii valet.—17. Sanctio illa, qua interdictum est Beneficiato, ne quid in testamento relinquat filiis suis illegitimis, eorumque filiis etc. non excludit, quominus alimenta filiis illegitimis debeantur ex redditibus Ecclesiasticis.— 18. De Ecclesiae disciplina veteri, ac nova circa factionem testamenti Clericis prohibita. *Remissive.* — 19. 21. Distributiones quotidianae an cadant sub prohibita Clericis factione testamenti. — 22. 23. An res acquisitae Clericis ratione ministerii alicujus Ecclesiastici.

1 Beneficiatus tenetur primo ad recitationem Divini Officii: *Beneficium* enim *datur propter Officium; cap. Quia* 15. *de Rescriptis in* 6. et ut ait Concilium Constant. *Sess.* 4. *Decreto de dispensationibus: Beneficia propter Officia conceduntur;* et habetur ex *cap. Dolentes* 9. *de celebrat. Missarum*, et ex *Constitut. septima* Leonis X. incip. *Supernae dispositionis*, et ex *Constitut.* 135. S. Pii V. incip. *Ex proximo*, ubi expresse dicitur: *Item ille, qui primis sex mensibus Officium non dixerit, nisi legitimum impedimentum ipsum excusaverit, grave peccatum intelligat admisisse.* Quando autem incipiat dicta ejus obligatio? Vide
2 verb. *Officium divinum artic.* 1. *num* 26. Immo tenetur Beneficiatus ad recitationem Divini Officii, etiamsi suum Beneficium sit tenue, si scienter illud acceptavit. Et ratio est, quia sicuti Beneficiatus non excusatur a residentia, eo quod ex Beneficio vitae necessaria non percipiat, ut secundum omnes habetur *ex cap. Conquerente* 6. *de Clericis non residentibus*, ita nec excusatur a recitatione Divini Officii, nam ut formaliter inquit Cardinal. *in Clement. l. num.* 9. *de celebratione Missarum*, imputet sibi, si Beneficium non sit competens, quia nihilominus tenebitur ad Horas, ex quo fecit se ad hoc intitulari. Idem Goffred. *in cap. Clericus victum dist.* 91. et sequitur Sylvester in *verb. Hora num.* 3. *vers. Non possunt se excusare ratione exiguitatis*,
3 et Tabiena *in eodem verb. num.* 1. *in fin.* Tum quia arctior est obligatio recitandi Divinum Officium, quam residendi, quia multa sunt Beneficia, quae nullum omnino servitium requirunt, ut Praestimonia, et Praestimoniales portiones, et tamen illa obtinentes obligantur ad dicendas Horas Canonicas, ut expresse statuitur in *Extravagant.* S. Pii V. incip. *Ex proximo vers. Declarantes*, ibi: *Declarantes Praestimania, Prastimonioles portiones, et qualiacumque Beneficia, etiam nullum omnino servitium obtinentes, cum praedictis pariter convenire:* adeoque si exiguitas Beneficii non excusat a residentia multo minus a recitatione Divini Officii; *arg. cap. Ex parte* 27. *de Decimis.* Eo vel maxime, quod citata Constitutio S. Pii V. utitur verbis illis universalibus: *Et qualiacumque Beneficia*, quae comprehendunt etiam minima, ex his, quae scripsit Aym. *cons.* 249. *verb. Transactionis. col. antepenultima vers. Secundo, et vers. Tertio, et cons.* 227. Goffredus n. 12. *vers. Octava considera*, et Fagnan. *in cap. Conquerente* 6. *de clericis non residen. num.* 8. *et* 9. Et ultra praedictos hanc communiorem sententiam tenet Navarr. *de Horis Canonicis cap.* 7. *num.* 27. ubi dicit, ita semper consuluisse, et tenuisse, quod contrafaciens mortaliter peccet; Graffius *decis. aurear. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 50. *num.* 28. Garcias *de Benefic. part.* 3. *cap.* 4. n. 39. Bonacina *de Horis Canon. disp.* 1. *quaest.* 2. *punct.* 4. *n.* 17. Barbosa in *c. Dolentes* 4. *de celebrat. Missarum;* Gavant. *in rubr. Missal. part.* 2. *sect.* 1. *c.* 4. *num.* 5. Corrad. *prax. Benefic. lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 14. Monacell. *part.* 2. *tit.* 15. *form.* 1. *num.* 25. *et sequent.* Suarez, Reginald. Castropal. aliique plurimi contra varios alios, qui probabiliter docent (*) 4
Beneficiatum ad recitationem Divini Officii non teneri, cujus Beneficii fructus non attingunt tertiam mediocris sustentationis partem.

Secundo tenetur Beneficiatus (si post sex men- 5
ses ab obtento Beneficio Divinum Officium non dixerit sine legitimo impedimento) fructus Beneficii tamquam injuste perceptos in fabricam Beneficii, vel Pauperum eleemosynas erogare. Habetur expresse in *Constit.* 7. Leonis X. emanata in Concil. Lateranensi *sess.* 9. et incip. *Supernae Dispositionis*, ubi §. 38. sic expresse dicitur: *Statuimus quoque, et ordinamus, ut quilibet habens Beneficium cum Cura, vel sine Cura, si post sex menses ab obtento Beneficio Divinum Officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, Beneficiorum suorum fructus suos non faciat pro rata omissionis recitationis Officii, et temporis, sed eos tamquam injuste perceptos in fabricam Beneficiorum, vel Pauperum eleemosynas erogare teneatur.* Et expresse habetur ex cit. *Constit.* 135. S. Pii V. incip. *Ex proximo*, ubi post expressam confirmationem dictae Bullae Leonis X. emanatae in Concil. Lateranensi *sess.* 9. declarat quantitatem fructuum amittendorum ab iis, qui recitationem Divini Officii omittunt, ibi: *Qui Horas Canonicas, uno, aut pluribus diebus intermiserit, omnes Beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si quotidie dividerentur; qui vero Matutinum tantum, dimidiam, qui caeteras Horas alteram dimidiam, qui harum singulas, sextam partem fructuum ejus diei amittat.* Et Beneficiatus tenetur in 6
conscientia ad hanc faciendam restitutionem ante omnem sententiam, et declarationem Judicis, ut aperte constat ex Decreto edito ab Alexandro VII. 24. *Septemb.* 1665. damnante sequentem proposi-

(*) Quae *num. superiori* allata sunt, horum opinionem probabilem non esse demonstrant.

tionem vigesimam in ordine, ibi: *Restitutio a S. Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam*
7 *Judicis, eo quod sit poena.* Neque hanc restitutionem compensare potest Beneficiatus per eleemosynas ante neglectam recitationem datas ex fructibus Beneficii, ob quod tenetur ad Horas, ut etiam aperte constat ex posteriori Decreto edito ab eodem Alexandro VII. 18. *Martii* 1667. damnante sequentem propositionem trigesimam tertiam in ordine, ibi: *Restitutio fructuum ob omissionem Horarum, suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas ante Beneficiarius de fructibus*
8 *sui Beneficii fecerit.* Pro restitutione tamen ob neglectas Horas satis est, post illud tempus, a quo Beneficiarius omisit, dare eleemosynam, etiamsi non cogitet de debito, neque intendat dare in exsolutionem suae obligationis, quia si eleemosyna datur post omissionem, ponitur opus, quod in poenam est praeceptum, adeoque satisfit praecepto, cum virtualis intentio dantis eleemosynam sit, ut per illam satisfaciat omni suae obligationi; Layman *lib.* 3. *tract.* 2. *cap.* 12. *num.* 9. Sanch. *in Cons. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 121. Diana *part.* 3. *t.* 6. R. 57. et *part.* 7. *tit.* 10. *R.* 24. Lugo *de Justit. disput.* 4. *num.* 46. Gobat *n.* 192. Du Bois *ad proposit.* 33. *ab Alexand. VII. damnatam*; La Croix *lib.* 4. *num.* 1215. Viva ad proposit. 33. ex damnatis ab Alexand. VII. *num.* 9. Illud tamen adnotandum ex Josepho Maria Maraviglia, Episcopum omittentem Horas Canonicas non teneri ad fructuum Episcopatus restitutionem, praesertim quia ex Constitutionibus Leonis X. et Pii V. supra relatis colligitur teneri ad restitutionem fructuum illos tantum Beneficiatos, quibus datur Beneficium propter officium, quorum nomine non veniunt Episcopi, qui propter dignitatis culmen sunt speciali nota digni, et essent specialiter nominandi. Accedit, quod fructus Episcopatus, et jus ad ipsos non conferuntur Episcopo propter officium, sed ad exercendum, et sustinendum munus Pastorale, quod includit plures alias obligationes. Haec ille in suis *Legibus prudentiae Episcopalis, leg.* 307. *et* 309. Ab Episcopis autem non recitantibus Horas Canonicas restituendos esse utique fructus aliorum Beneficiorum, si quae alia Beneficia possideant, praeter Episcopatum, asserit idem auctor; neque supponendam esse talem de obligatione in hoc casu, late probat; *leg.* 308. *et* 310. *ibidem.*

9 Tertio tenetur Beneficiatus Curatus professionem Fidei emittere coram Episcopo, vel eo impedito, coram ejus Vicario Generali intra duos
10 menses a die adeptae possessionis Beneficii. Et promoti ad Dignitates, et Canonicatus in Ecclesiis Cathedralibus, tenentur intra idem tempus professionem Fidei emittere, non solum coram Episcopo, seu ejus Vicario Generali, sed etiam coram Capitulo; alias fructus non faciunt suos, nec illis possessio suffragatur, textu expresso in Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat.* ibi: « Provisi etiam de Beneficiis quibuscumque Curam animarum habentibus, teneantur a die adeptae possessionis ad minus intra duos menses in manibus ipsius Episcopi, et eo impedito coram Generali ejus Vicario, seu Officiali Orthodoxae suae Fidei publicam facere professionem, et in Romanae Ecclesiae obedientia se permansuros spondeant, ac jurent. Provisi autem de Canonicatibus, et Dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, non solum coram Episcopo, seu ejus Vicario, sed etiam in Capitulo idem facere teneantur, alioquin praedicti omnes provisi, ut supra, fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur. » Et Pius IV. in *Constit.* incip. *Injunctum*, ubi tradit etiam formam in tali Fidei professione observandam. Hanc professio- 11
nem Fidei per se ipsos, et non per Procuratorem tenentur emittere provisi de Parochialibus, et de Canonicatibus in Cathedralibus; Sac. Congregat. Concil. *in Seguntina* 18. *Aprilis* 1590. et iterum in alia causa *die* 12. *Septembris* 1620. ut referunt Nicol. Garcias *de Benefic. part.* 3. *cap.* 5. *num.* 54. *declarat.* 1. et Scortia *in Selectas Summor. Pontific. Constit. Epit.* 84. *Theorem.* 207. *vers. quid si Beneficiarius*; Barbosa *in summ. Apostol. decis. verb. Professio Fidei num.* 5. et iterum ead. Cong. Conc. *in Callaguritana* 22. *Septemb.* 1696. apud Monacell. *tom.* 1. *formul.* 13. *num.* 4. Et hanc Fidei pro- 12
fessionem tenentur denuo emittere illi, qui in adeptione alterius Beneficii similis eam jam emiserunt. Sic declarasse Sacram Cong. Conc. testantur Nicol. Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 3. *num.* 17. *et* 18. et tenent Barbosa *de Offic. et Potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 61. *num.* 8. et alii plurimi apud ipsum. Fidei professionem intra duos men- 13
ses non facientes, tenentur restituere fructus perceptos post elapsos ipsos duos menses; Sac. Congr. Conc. *in Seguntina* 18. *Apr.* 1590. nisi ead. Sac. Congr. Conc. eos condonaverit, et remiserit; ut ipsamet censuit, et benigne condonavit *in Tuscanen.* 5. *Martii* 1614. Angelo Constantino ejusdem Tuscanensis Cathedralis Primicerio, teste Barbosa *cap.* 17. *de Canonic. et Dignitat. num.* 23.
Tales autem omittentes Fidei professionem, licet 14
non faciant fructus suos, distributiones tamen acquirunt, et faciunt suas; Sacra Congreg. Concil. relata a Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell.* §. 7. *Proem. num.* 160. Nec ipsa professionis Fidei omissio 15
privat Canonicum aliis effectibus possessionis, sed ipsum, et vocem in Capitulo, et praecedentiam habere a die adeptae possessionis, nisi aliud obstet, declaravit Sac. Congregat. ut refert Quaranta *in summa Bullar. verb. Beneficiorum possessio in addit. litt. B. verb. refertur.* Caeteri autem Benefi- 16
ciati, licet non teneantur professionem Fidei

emittere vigore Concilii Tridentini, et *cit.* Constitutionis Pii IV. cum ibi sit sermo solum de obtinentibus Canonicatus, et Dignitates Cathedralium, et de Beneficia Curata habentibus; tamen tenentur ipsam emittere vigore Legum Dioecesanarum, in quibus fere omnibus reperitur statutum, ut omnes Beneficiati etiam in Collegiatis, et quicumque etiam simplicia Beneficia obtinentes, teneantur intra duos menses professionem Fidei emittere coram Episcopo, vel ejus Generali Vicario, ut expresse fuit sancitum in Synodo Alexandrina habita 1. 2. 3. *Maji* 1732. *tit.* 1. *de Fidei professione.*

17 Quarto tenetur Beneficiatus ad reparationem Fabricae Ecclesiae sui Beneficii, ad quam reparationem tenentur etiam Cardinales ex vi *citat. Bullae* 7. Leonis X. incip. *Supernae Dispositionis*

18 §. 22. Et hinc Episcopus, in cujus Dioecesi Beneficia erecta, et reparatione indigentia reperiuntur, potest sequestrare fructus eorumdem Beneficiorum, etiamsi sint Militum Hierosolymitanorum, ut respondit Sacra Congreg. Concil. *in Hieracens.* 28. *Maji* 1590. *lib.* 7. *Literar. pag.* 165. *et*

19 *in Narnien.* 24. *Maji* 1657. in qua Episcopus exposuit Congregationi, plures Ecclesias in sua Dioecesi reperiri fere collapsas, in quibus reperiebantur plura Beneficia erecta, et petiit responderi ad infrascripta dubia.

1. *An posset in actu Visitationis eorum Titulos ad Ecclesiam viciniorem transferre?*
2. *An posset eorumdem Beneficiorum possessores quacumque Dignitate fulgentes cogere ad resarciendam Ecclesiam, in qua transferuntur Tituli, quatenus restauratione indigeret, et erigendum Altare in dicta Ecclesia?*
3. *An eosdem cogere ad celebrandum, seu celebrari faciendum in die Festivitatis illius Sancti, sub cujus invocatione erectum est Beneficium?*
4. *An ad effectum praedictum, et pro conficiendis supellectilibus sacris possit sequestrari facere fructus eorumdem Beneficiorum?*

20 Et sub dicta die 24. Maji 1657. prodiit resolutio ut infra.

Ad Primum: *Si Ecclesiae, ut supponitur, sunt fere dirutae, et collapsae, Episcopum, auditis quorum interest, posse uti Sedis Apostolicae Delegatum transferre Beneficia simplicia ad Ecclesias viciniores.*

Ad Secundum: *Respondit dictos Rectores Beneficiorum, etiam in quacumque Dignitate constitutos teneri post translationem secutam ad futuram restaurationem Ecclesiarum, ad quas Beneficia fuerint translata.*

Ad Tertium: *Respondit eosdem Beneficiatos cogi posse ab Episcopo ad celebrandum, seu celebrari faciendum in die Festivitatis illius Sancti, sub cujus invocatione Beneficium est erectum, nisi aliud constet in erectione, seu fundatione.*

Ad Quartum: *Respondit posse ad effectum praedictae restaurationis, nec non pro conficiendis Sacris supellectilibus, redditus eorumdem Beneficiorum sequestrare.*

Quinto tenetur Beneficiatus infra annum recipere Ordines requisitos a suo Beneficio, aliter, justo impedimento cessante, caret voce in Capitulo, donec illos suscipiat, et perdit dimidiam partem distributionum. *Clement. de aetat. et qualit. et Ordin. praeficiend. cap. Ut hi;* et Conc. Trid. *sess.* 22. *c.* 4. *de reform.* Beneficiatus enim tenetur per se ipsum immediate exercere suum munus, et Officium, scilicet canere Missam, Evangelium etc. sub iisdem, et aliis etiam gravioribus poenis ab Ordinario infligendis; *cit.* Concil. Trident. *ib.* 21

Sexto tenetur Beneficiatus de Jure communi ad residentiam personalem in loco Beneficii; *cap. Ex p.* 8. et *cap. Inter quatuor* 10. *de Clericis non residentib.* ubi Clerici, qui Ecclesias, vel Praebendas sibi concessas sine justa causa deserunt, sicque in ipsis non resident, privatione eorumdem puniuntur. Concordant *c. Ex gestis* 2. et *c. Clericus, de Clericis non resident.* et *c. Ad haec* 13. *de Praebend.* ubi dicitur, *quod singula Officia in Ecclesiis assiduitatem exigant Personarum.* Et haec residentia de Jure communi requiritur etiam in Beneficiis simplicibus, ut colligitur *ex cap. Eleutherius* 1. et *c. Clericus* 4. *dist.* 91. *c. Si quis Presbyter* 9. *dist.* 92. et *c. Si quis in Clerico* 28. *caus.* 7. *q.* 1. et *c. Conquerente* 6. *de Clericis non resident.* in cujus Summario sic praecise habetur: *Qui non residet in Beneficio etiam modicae aestimationis, illo privatur.* Ex quo patet, quod spectato Jure communi habentes Beneficium simplex, quantumvis modicum, residere teneantur. Additur tamen notanter *spectato Jure communi;* nam ex generali consuetudine totius Ecclesiae Beneficia simplicia residentiam personalem non requirunt, adeoque potest quis per substitutum eisdem deservire, nisi oppositum habeatur ex fundatione, seu ex statuto, et legitima particularis alicujus Ecclesiae consuetudine; Abbas *in cap. Cum omnes* 6. *de Constitutionib. n.* 1. et Fagnanus *ibidem num.* 5. *et seq.* citans Rotam apud Cardinal. Seraphinum *decis.* 639. *n.* 5. et alios; Vallensis *de Clericis non resident. num.* 3. *et* 4. Garcias *de Beneficiis p.* 3. *cap.* 2. *n.* 3. *et* 11. *ac seq.* Zerola *p.* 1. *Praxis Episcopalis, vers. Beneficiorum.* §. *ad septimum, vers. Octava conclusio* allegans Declarationem Sacrae Congregationis in haec verba: *Obtinens Beneficium quod sit simplex, et sine Cura animarum, extra Ecclesiam Collegiatam, nec personalem residentiam ob aliam causam requirens, non tenetur in eo residere, sed ad inserviendum illi per alium, qui probatus sit ab Ordinario.* In quo decreto nota particulam illam: *Nec personalem residentiam ob aliam causam requi-* 22 23 24

rens ; uam si ob aliam causam, uempe si Fundator expresse obligarit Beneficarium ad residentiam personalem, vel si statuto, aut legitima consuetudine alicujus particularis Ecclesiae talis obligatio inducta fuerit, procul dubio teuebitur Beneficiatus residere in loco Beneficii simplicis, atque per semetipsum injuncta servitia Ecclesiastica praestare, prout refert Garcias *part.* 3. *de Beneficiis c.* 2. *n.* 11. *et* 12. fuisse resolutum a Sacra Rota *in una Calaguritana Beneficii de Navarrete* 10. *Junii* 1588. *coram D. Pamphilio, et in una Caesaraugustana Fructuum* 4. *Junii* 1600. *coram*
25 *D. Corduba.* De residentia autem Canonicorum sic babetur statutum a Concilio Trideut. *sess.* 24. *de reform.* ibi : « Praeterea obtiuentibus in eisdem » Cathedralibus, aut Collegiatis, Dignitates, Ca- » uonicatus, Praebendas, aut Portiones, uou » liceat vigore cujuslibet statuti, aut consuetu- » dinis ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis » quolibet auno abesse, salvis uihilominus earum » Ecclesiarum Constitutionibus, quae lougius » servitii tempus requirunt. » Et concordat *cap. Conquerente* 6. et *cap. Cum ad hoc* 16. *de Clericis non resident.* et *cap. Extirpandae* 30. §. *Qui vero, de Praebend.* ubi satis iudicatur, Canonicos esse adstrictos ad personalem residentiam. Vide *verb. Residentia.*

26 Septimo teuetur Beneficiatus iu prima Synodo, quae fit, recipere decreta illius, et Trid. Concil.
27 Idem *sess.* 25. *c.* 2. *de reformat.* Octavo teuetur exercere hospitalitatem; Coucil. Mediolan. I. *par.* 2. *tit. Quae pertinent ad bonorum etc.* Concil. Tri-
28 dent. *sess.* 25. *c. de reformat.* Nono tenetur habere exempla, scripturas, et instrumenta de bonis, ac redditibus Beneficii, et debent esse duplicata, ita quod uuum sit apud eum, aliud iu Archivio Cathedralis; Coucil. Mediolau. I. *part.* 2. *tit. Quae*
29 *pertinent ad bonorum, et Jurium etc.* Decimo teuetur uti supellectili modesta, et frugali mensa; Coucil.
30 Trident. *sess.* 25. *c.* 1. *de reformat.* Undecimo tenetur jurare in mauu Episcopi, quod Simoniam uon commisit iu adeptione Beneficii, et quod a Patrouo babuit sine douo, pacto, promisso etc.
31 Concil. Mogunt. IV. *cap.* 68. *et* 91. Duodecimo tenetur Beneficiatus restaurare Ecclesiam, domos, possessiones, et fundos dotales Beneficii. *In reformat. Cler. German. cap.* 11. et colligitur *ex c. Concesso* 26. *cap. Quatuor* 27. et *cap. de redditibus* 28. *caus.* 12. *q.* 2. et *Constit.* Leonis X. incip. *Su-*
32 *premae.* Tertiodecimo teuetur contribuere pro Procuratione Episcopi Visitantis; Sacr. Congreg. Coucil. apud Crispin. *de Visitation. part.* 1. §. 16. *n.* 10. et Sacr. Cong. Episcop. *in Civitatis Castel-*
33 *lanae* 28. *Nov.* 1687. et alibi saepe. Quartodecimo tenetur accedere ad Processiones, ad quas Beneficiatus nou accedendo, potest cogi, ut respondit Sac. Congreg. Episcop. et Regul. 3. *Julii* 1693. et Sac. Congreg. Concil. *in Surretina* 6. *Augusti* 1693.

Quintodecimo teuetur sub mortali solvere Pensionem impositam Beneficio, quia Beneficiatus acceptando Beneficium pensione gravatum, censetur quasi contraxisse cum Pensionario, et se obligasse ad Pensionis solutionem. *Est communis* cum Rota *par.* 2. *dec.* 176. *num.* 1. et *part.* 3. *dec.* 110. *n.* 1. 34

Sextodecimo teuetur Beneficiatus sub peccato mortali redditus Beneficii suae honestae susteutationi superfluos erogare iu causas pias, v. g. iu pauperes et Ecclesias. *Est communissima* omuium Doctorum, etiam eorum, qui dicunt Beneficiatos esse vere Dominos fructuum suorum Beneficiorum, quia etiam hujus sententiae Doctores dicunt Dominium talium bonorum esse Beneficiatis concessum cum praeciso onere erogandi superflua iu causas pias. Fideles enim dantes, et offerentes bona sua Ecclesiis, et piis locis hac intentione, et fine, hocque tacito, vel expresso pacto, ac onere dant, ut nou nisi ad Dei gloriam, et honorem, cultumque Divinum in subsidium pauperum, et causas pias convertantur; *arg. cap. Apostolicos* 13. *caus.* 12. *q.* 2. et *c. Pontifices* 3. *caus.* 12. *qu.* 3. et hanc iuteutionem aperte osteudit celebris Capitularium Caroli Magni formula in *cap. Caroli Magni lib.* 7. *cap.* 18. praecisis his verbis concepta : « Offero Deo, atque dedico omnes res, quae » in hac cartula teuentur insertae pro remissione » peccatorum meorum, ac Parentum, ac Filiorum » ad serviendum ex his Deo iu sacrificiis, Missa- » rumque solemniis, Orationibus, Luminariis, » Pauperum, ac Clericorum alimoniis, et caeteris » Diviuis cultibus, atque illius Ecclesiae utilita- » tibus. Si quis autem eas inde (quod fieri nul- » latenus credo) abstulerit, sub poena sacrilegii » ex hoc Domiuo Deo, cui eas offero, atque de- 35
» dico, districtissimas reddat rationes. » Unde 36
Beneficiati bona superflua Beneficii expendentes iu causas profanas, gravissime peccaut, uou obstaute, quod dicant se adhaerere sententiae docentium Beneficiatos bonorum superfluorum Dominos esse. Et ista sententia est ita indubitata, ut proin probatione nou indigeat: « Cum eam, ut praecisis his verbis dicit Eminentissimus Cardinalis Sfondrati, » omues Patres, omnes Canones, » omues Leges Divinae, et Humauae, ac denique » omnes Theologi uno ore profiteautur, adeoque » haec doctrina non pertineat ad illas sententias, » quae problematicae sunt, et iu utramque par- » tem disputantur, sed ad eas quae Dogmaticae » sunt, nullumque ambigendi locum relinquunt, » et in quam omnes Doctores nullo excepto con- » veniunt. » Et quidem quoad Sanctos Patres, « nihil firmius ab eis creditum, nihilque saepius, » ac inuixius inculcatum, quam quae viris Eccle- » siasticis de fructibus Beneficiorum superaunt, » non posse in causas profanas, ditandosve consanguineos, sed in solos pauperum usus, cau-

» easque pias impendi.» Si spectemus Sacros Canones, « ii nihil frequentius, nihilque clarius, a quam hoc ipsum inculcant, adeout fateri oportet, aut nihil Sacros Canones probare, aut nihil » magis probare, quam conclusionis tenorem. » Eamdem doctrinam semper tenuere Concilia, ut Hispalense, Carthaginense, Toletanum, Lateranense, Tridentinum etc. Sic Cardinalis Sfondratus
37 undequaque Eminentissimus. Et revera Concilium Tridentinum, aliis brevitatis gratia omissis, *sess.* 25. *c.* 2. *de reform.* sic praecise ait: « Omnino » vero eis (scilicet Episcopis) interdicit, ne ex » redditibus Ecclesiae Consanguineos, familiares» ve suos augere studeant, cum et Apostolorum » Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quae » Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes » sint, ut pauperibus distribuant, eas autem non » distrahant, nec dissipent illorum causa... Quae » vero de Episcopis dicta sunt, eadem non solum » in quibuscumque Beneficia Ecclesiastica, tam » Saecularia, quam Regularia obtinentibus pro » gradus sui conditione observari, sed et ad Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales pertinere » decernit; » quod Decretum, cum sit praeceptivum cum dictione absoluta *Omnino*, inducit praecisam necessitatem, et obligat ad mortale, nec ullam interpretationem contrariam admittit; Sperell. *decis.* 81. n. 84. *et* 85. *et decis.* 181. n. 33. Monacell. *p.* 2. *tit.* 16. *formul.* 1. *n.* 14. et alii.
38 An autem Beneficiati redditus superfluos suorum Beneficiorum in pauperes, et causas pias non erogantes, sed in causas profanas expendentes, ultra peccatum mortale, quod committunt, teneantur insuper ad restitutionem? controversia
39 maxima est inter Doctores. Alii enim dicunt Beneficiatos non teneri ad restitutionem, ex quo praetendant ipsos habere verum Dominium, etiam bonorum superfluorum Beneficiorum, adeoque non peccare contra justitiam, si ipsa bona super-
40 flua expendant in causas profanas. Alii vero volunt Beneficiatos teneri ad restitutionem bonorum superfluorum, sive ipsorum Dominium habeant, sive non; ex quo ipsa bona superflua expendendo in causas profanas, peccent semper contra justitiam, cum Beneficia sint instituta, et fundata, ut eorum fructus ad cultum Divinum, pauperum sublevamen, aliasque causas pias expendantur.
41 Unde huic secundae opinioni, utpote securiori, et justitiae conformiori adhaerendo, dicendum est, Beneficiatos redditus superfluos notabili quantitate in causas profanas expendendo ultra peccatum mortale, quod committunt, teneri ad restitutio-
42 nem. Et ratio est, quia quotiescumque alicui, sive cum, sive sine translatione Dominii aliquid datur, vel donatur sub certa conditione, ac sine, tenetur Donatarius ex justitia, vel conditionem, ac intentionem, sub qua datum accepit, adimplere, vel restitutionem facere; sed fideles dando, et offerendo bona temporalia Ecclesiis, vel piis locis, aut Beneficia fundando, semper hac intentione, conditione, ac pacto tacito, vel expresso dant, aut Beneficia fundant, ut eorum fructus non nisi ad Dei cultum, subsidium pauperum, aliasque pias causas applicentur; ergo Beneficiati tenentur ex justitia superfluos fructus ad dictas causas pias applicare, et consequenter aliter applicantes tenentur ad restitutionem. Major patet, et conceditur ab ipsismet adversariis, quia si quis v. g. donet alicui centum aureos ad peregrinationem instituendam hac conditione ac fine, et tacito, vel expresso pacto, ut quod superest post talem peregrinationem, pauperibus eroget, tenetur Donatarius ex justitia, ut vel conditionem, ac intentionem a donante praescriptam adimpleat, residuumque illud pauperibus eroget, vel aliter impendens restitutionem faciat; *arg. l.* 1. *et* 2. *Codic. de Donat. quae sub modo, vel conditione.*

Minor in qua stat difficultas, quod scilicet fideles donando bona temporalia Ecclesiis, seu piis locis, ac Beneficia fundando, semper id faciant hac intentione, conditione, et pacto tacito, vel expresso, quod eorum fructus, et redditus non nisi ad Dei cultum, subsidium pauperum, aliasque pias causas applicentur, probatur multipliciter. 43
Et primo probatur ex sacris Canonibus; *cap. Pontifices* 3. *caus.* 12. *quaest.* 3. sic praecise dicitur: *Ille qui donat, pro redemptione animae suae, non pro commodo Sacerdotis offerre probatur; cap. Quia juxta* 59. *caus.* 16. *quaest.* 1. sic: habetur: *Quia juxta Sanctorum Patrum traditionem novimus res Ecclesiae vota Fidelium esse, pretia peccatorum, et patrimonium pauperum; cap. Apostolicos* 13. *caus.* 12. *quaest.* 2. ibi: *Ac per hoc Ecclesiasticos redditus laedere, quos ad propriam utilitatem et ob escam pauperum, et peregrinorum sustentationem esse decernimus. Quisquis autem post hanc definitionem nostram contrarium quid huic Sanctae Sedi, ac universali Synodo agere tentaverit, deponatur, ut praevaricator Divinarum Legum, et praeceptorum; cap. Res Ecclesiae* 26. *caus.* 12. *quaest.* 1. ibi: *non quasi propriae, sed ut communes, et Domino oblatas cum summo timore, non in alios, quam in praefatos usus sunt fideliter dispensandae; cap. Si privatum* 26. *eadem caus.* 12. *qu.* 1. ibi: *Non illa nostra sunt, sed pauperum; c. quoniam* 68. *c.* 16. *q.* 1. ibi: *Quidquid habent Clerici, pauperum est.* Id etiam expresse habetur ex verbis S. Urbani Papae relatis in Breviario Romano 25. Maji ibi: « Ipsae res fide» lium, quae Domino offeruntur, non debent in » alios usus, quam Ecclesiasticos, et Christiano» rum Fratrum, vel indigentium converti, quia » vota sunt fidelium, et pretia peccatorum, ac » patrimonia pauperum. » Et similiter habetur *cap. Quia* 8. *caus.* 12. *quaest.* 1. *cap. Quisquis* 19. *caus.* 12. *quaest.* 2. *cap. Fraternitatem* 2. *de donationibus; cap. Cum ex eo* 34. *de Elect. et Electi* 44

patest. in 6. Similiter habetur in variis Conciliis *Aquisgranens. cap.* 116. Agathens. *cap.* 16. Carthaginens. *cap.* 46. et in pluribus aliis, ex quibus constat bona Ecclesiastica superflua *esse res Dei, et Ecclesiae, vota Fidelium, pretia peccatorum, patrimonium Christi, et pauperum*, adeoque dicendum est Fideles conferendo bona temporalia Ecclesiis, vel fundando Beneficia Ecclesiastica voluisse, ut in pias causas (inter quas etiam honesta Clericorum sustentatio) converterentur, aliter defectu veri, et justi finis, nullum meritum pro remedio, et pretio peccatorum, vel salute, et
45 requie animarum suarum habuisseut. Quis autem sanae mentis potest dicere, quod Fideles sine ullo merito, et lucro suo spirituali, immo cum demerito, et jactura voluerint bona sua temporalia conferre Ecclesiis, et Beneficia Ecclesiastica erigere, ut praefata bona, seu fructus ad superfluam pompam ad eccessiva convivia, vel aedificia, ad ditandos consanguineos, ad ludos, ad theatra, vel alios similes malos, aut indifferentes usus a Beneficiatis applicari possent? Nemo saue.

46 Probatur secundo eadem minor principalis auctoritate Sanctorum Patrum. S. Hieronymus *Epist. ad Damasum c.* 9. dicit: *Quidquid habent Clerici, pauperum est;* S. Augustinus *Epist.* 185. *ad Bonifacium alias* 50. *num.* 55. ait: *Non illa nostra sunt, sed pauperum;* S. Bernardus *serm.* 25. *in Cantic. post med.* inquit: « Timeant Clerici, timeant » Ministri Ecclesiae, qui in terris Sanctorum, » quas possident, tam iniqua gerunt, ut stipendiis, quae sufficere debeant, minime contenti, » superflua, quibus egeni sustentandi forent, impie, sacrilegeque sibi retineant, et in usus suae » superbiae, atque luxuriae victum pauperum » consumere non vereantur, duplici profecto iniquitate peccantes, quod et aliena diripiunt, et » sacris in suis vanitatibus, et turpitudinibus » abutantur. » Idem S. Bernardus *Epist.* 42. « Clamant vero nudi, clamant famelici, conqueruntur et dicunt: Nostrum est, quod effunditis. » Nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter » expenditis... vita nostra cedit vobis in superfluas copias, nostris necessitatibus detrahitur » quidquid accedit vanitatibus vestris. Duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, » dum et vos vanitando peritis, et nos spoliando » perimitis; » S. Fulgentius *Sermone de Villico:* « Nobis, inquit, credita est dispensatio facultatum » Domini nostri, vel ad utendum eis sufficienter, » vel ad distribuendum conservis, ideo non licet » nobis eas in expensas usurpare superfluas, cum » sit erogationis ratio Domino venienti reddenda: » S. Raymundus *in Summ. lib.* 2. *tit.* 5. *de raptoribus, et praedonibus* §. 6. sic habet: « Quid de Praelatis Ecclesiarum et aliis Clericis, qui bona Ecclesiastica pauperibus debita, consumunt in » usus illicitos, videlicet in meretricibus, histrionibus, consanguineis potentibus, et divitibus, » et similibus, et de his etiam faciunt aliqui Testamentum, numquid tales sunt judicandi raptores? » hoc modo respondet: « Videtur quod sic, » contrectant rem alienam invito Domino; ait » enim Hieronymus, quidquid habent Clerici, » pauperum est... Item Augustinus, si privatim, » quae nobis sufficiant, possidemus, non sunt illa » nostra, sed pauperum, quorum procurationem » quodammodo gerimus, non proprietatem nobis » usurpatione damnabili vindicamus... » Et paulo post *ibid.* §. 8. sic prosequitur idem S. Raymundus: « De meretricibus autem, et histrionibus, de quibus quaesitum est, dico Praelatos, et Clericos, » qui res Ecclesiae talibus, vel similibus turpibus » Personis conferunt, vel etiam consanguineis, » non propter naturam sustentandam, sed ut faciant eos divites de patrimonio Crucifixi... tales » inquam Praelatos, et Clericos, qui talibus conferunt bona Ecclesiastica pauperibus debita, » dico esse raptores, et per consequens teneri ad » restitutionem omnium. » S. Thomas *in sua Commentaria in Epist.* 1. *Apost. ad Corinth.* 12. *lect.* 5. ubi proposita sibi objectione ista: « Videtur quod » male fecerint Principes, et alii dando divitias » Praelatis; respondet: non dederunt Praelatis » propter se, sed propter pauperes, et ideo non » dederunt eis, sed pauperibus... Praelatis autem » dantur tamquam pauperum dispensatoribus; » et in hac sententia permansit Sanctus Doctor usque ad mortem, ut patet in ultimo ejus, ac praecipuo opere 2. 2. *quaest.* 185. *art.* 7. *in corpore et ad* 3. ubi clare, et absque ambiguo eamdem Doctrinam propugnat (*); S. Antoninus 3. *part. Summae Theol. tit.* 15. *cap.* 1. §. 19. sic effatur: « De bonis, seu fructibus Beneficiorum, quae » dant Clerici consanguineis, vel Personis turpibus, utrum in dando peccent, et teneantur ad » restitutionem. Super hoc dicit Raymundus, » quod Clerici qui consanguineis potentibus.... » bona Ecclesiastica pauperibus debita tribuunt, » raptores sunt, quia quidquid Clerici habent » pauperum est, dicit Hieronymus *q.* 6. . 1. *cap.* » *fin.* nam pauperibus debentur, unde ad restitutionem tenentur pauperibus, vel in utilitatem » Ecclesiae... et peccant mortaliter. »

Nec valet dicere, ut praetendunt adversarii, su- 47
pracitatos, et similes SS. Conciliorum, Canonum, et Patrum textus loqui, et intelligendos esse de superfluis illis bonis Ecclesiasticis, quae Episco-

(*) Non adeo clara, ut Auctor putat, est S. Thomae mens; quin Patroni tam ejus, quae ab Auctore defenditur, quam oppositae sententiae sibi suffragari contendunt Angelicum Doctorem. Vide Benedictum XIV. *de Synodo Diocces. l.* 7. *c.* 2. *n.* 10. et 11. et Billuart Compendium *de jure et Justitia dissert.* 2. *Art. III (Edit Harbiel.)*

pi, ac Clerici habuerunt ante divisionem bonorum Ecclesiasticorum factam circa annum 470. a Simplicio, et Gelasio Summis Pontificibus; non vero de bonis acquisitis post illam divisionem, mediante qua dicti Pontifices bona Ecclesiastica in quatuor partes diviserunt, unam Ecclesiae, alteram Episcopis, tertiam Clericis, et quartam pauperibus tribuentes ut constat ex *cap. Concesso* 26. *cap. Quatuor* 27. et *cap. De redditibus* 28. *caus.* 12. *quaest.* 2 per hanc enim divisionem Beneficiati acquisiverunt verum dominium bonorum sibi assignatorum, adeoque licet eorum superfluos fructus in causas profanas expendentes peccent mortaliter, non tamen tenentur ad restitutionem, cum non peccent contra justitiam. Sic DD. contrariae sententiae; sed

48 Non valet, inquam, hoc dicere, quia de facto extant similes SS. Conciliorum, Canonum, et Patrum textus, qui etiam post dictam bonorum divisionem, idem de bonis Ecclesiasticis dicunt, quod antiqui ante divisionem dixerunt, ut patet *cap. Inquirendum* 4. *de peculio Clericor.* ibi: « Inquirendum est, si quis Presbyterorum de » redditibus Ecclesiae, vel oblationibus, vel vo» tis fidelium alieno nomine res comparavit, quia » sicut nec suo, ita nec alieno nomine Presbyter » fraudem facere de facultatibus Ecclesiasticis » debet, quoniam hoc Sacrilegium est, et par » crimini Judae furis; » et *cap. Fraternitatem* 1. *de Donationibus*, ubi dicitur: « Quod Episcopus, » et quilibet Praelatus Ecclesiarum sit Procurator » non Dominus. » Et expresse S. Thomas *quodlibet* 9. *art.* 12. *in corpor.* sic dicit: « Bonorum vero » Ecclesiasticorum Clerici non sunt vere Domini, » sed dispensatores, secundum illud 1. *ad Co*» *rinth.* 7. Dispensatio autem mihi credita est. » Unde cum isti Canones fuerint editi, et Divus Thomas, sicuti citati Sancti Patres Bernardus, Raymundus, et Antoninus, et alii scripserint post dictam bonorum Ecclesiasticorum divisionem, non subsistit communis adversariorum data responsio.

49 Nec valet instare, quod tales Canones, et Patres sic loquentes post divisionem bonorum Ecclesiasticorum, loquantur solum de bonis quae ad Ecclesiam ipsam immediate spectant, et a bonis Beneficiatorum separata existunt, quorum Clerici sunt meri administratores, non autem de bonis Ecclesiasticis, quae separata ab Ecclesia immediate Beneficiatis obveniunt ratione suorum Beneficiorum sibi assignatorum, quorum Beneficiati sunt Domini.

50 Non valet, inquam, quia etiam textus Juris novi loquentes de bonis immediate spectantibus ad Beneficiatos expresse dicant, ipsos talium bonorum nullum habere dominium, ut patet *cap. Cum in Officiis* 7. *de Testamentis*, ibi: *Quidam Clerici cum ab Ecclesiis suis multa Beneficia perceperint, bona per eos acquisita in alios transferre praesumunt. Hoc igitur quia antiquis Canonibus constat inhibitum, nos indemnitati Ecclesiarum providere volentes, sive intestati decesserint, sive aliis conferre voluerint, penes Ecclesias eadem bona praecipimus remanere;* c. *Si quis sane* 5. *de peculio Clericorum;* ibi: *Si quis sane Clericorum agella, vel vineolas in terra Ecclesiae sibi fecisse probabitur, sustendandae vitae causa usque ad diem obitus sui possideat, nec Testamentario, aut successorio Jure cuiquam haeredum, prohaeredumque relinquat;* et c. *Ut unusquisque* 3. *eod. t.* praecise statuitur: *Ut unusquisque Presbyter res, quas post dies consecrationis acquisierit, propriae Ecclesiae relinquat.* Ex quibus novis Canonibus, et aliis consimilibus clare patet Beneficiatos, neque in bona ab Ecclesiae bonis distincta, et sibi acquisita aliquod habere dominium, cum nec de iis testari possint, nec in eis haeredes ab intestato succedere valeant.

Nec juvat adducere praxim, et consuetudinem 51 communem obtinuisse, quod Beneficiati de bonis Ecclesiasticis, etiam superfluis ad causam profanam pro libitu testentur, et haeredes, vel legatarii profani haereditatem relictam absque omni scrupulo accipiant, et retineant, Pontifice, et Superioribus Ecclesiasticis, non tantum scientibus, et tolerantibus, sed insuper hujusmodi testamenta Beneficiatorum ad causas profanas positive exequentibus, adeoque pro validis et licitis approbantibus, aliter non tantum Beneficiati ita testantes, sed haeredes relicta accipientes, immo Pontifex, aliique Superiores Ecclesiastici tolerantes, ac positiva executione foventes, graviter peccarent, ac in periculo aeternae damnationis existerent, quod sane de tot tantisque viris absque temeritatis nota vix dici potest.

Non juvat equidem haec adducere, quia licet 52 Pontifices, aliique Superiores Ecclesiastici Beneficiatorum contractus et testamenta ad causas profanas sciant, et tolerent, non tamen pro validis, et licitis approbant: *Cum multa per patientiam tolerentur, quae si deducta fuerint in judicium, exigente justitia, non debeant tolerari; cap. Cum jam dudum* 18. *de Praebend.* et ut dicit Divus Thomas 2. 2. *quaest.* 78. *art.* 1. *ad* 3. *Leges humanae dimittunt aliqua peccata impunita propter conditiones hominum imperfectorum, in quibus multae utilitates impedirentur, si omnia peccata prohiberentur districte poenis adhibitis.* Sed ideo Pontifices, 53 aliique Superiores Ecclesiastici similes Beneficiatorum contractus, et Testamenta tolerant, et non rescindunt, quia difficillimum, litiumque continuarum occasio foret, velle semper examinare, an hic vel ille contractus, an hoc, vel illud Testamentum de bonis mere Ecclesiasticis superfluis, an vero de necessariis, aut patrimonialibus, industrialibus, vel parsimonialibus, et consequenter valide, et licite, vel invalide, et illicite factum

54 sit. Nec ex hac nostra sententia sequitur tot, tantosque viros in periculo aeternae damnationis
55 versari; nec Beneficiatos ipsos contrahentes, seu testantes ad causas profanas, quia nulli, vel certe pauci de bonis mere Ecclesiasticis ad causas profanas testantur, cum fere omnes habeant bona patrimonialia, industrialia, vel parsimo-
56 nialia; nec Superiores tolerantes, vel etiam exequentes; quia examinare et judicare, an Testamentum ad causam profanam de mere Ecclesiasticis, an vero de bonis propriis Beneficiati factum sit, sine continuis litibus non possunt, et consequenter ad majora evitanda mala juste tolerant, et conscientiae haeredum relinquunt. Tum quia illud de bonis propriis ipsius Beneficiati conditum esse ordinarie merito praesumunt, et per consequens juste exequuntur; *arg. l. In obscuris* 114. *ff. de R. J.* ibi: *In obscuris inspici solet quod est verisimilius, et Reg.* 56. *ff. eod.* ibi: *semper*
57 *in dubiis benigniora sunt praeferenda.* Nec denique ipsos haeredes profanos, utpote qui ordinarie pariter merito praesumere possunt, Beneficiatum Testatorem non de bonis mere Ecclesiasticis, sed de propriis patrimonialibus, industrialibus, et parsimonialibus, et consequenter valide, et licite Testamentum condidisse, eo vel maxime quod Beneficiatus, ut infra dicetur, potest vivere de redditibus Beneficii, et reservare alia sua bona patrimonialia, industrialia, et parsimonialia, ut de illis pro libitu testetur, et disponat etiam ad causas profanas; *c. Episcopi* 19. et *cap. Sint manifestae* 21. *caus.* 12. *quaest.* 1. et *cap. Quia nos* 9. *de Testamen.*
58 Probatur iterum principale assertum, quod scilicet Beneficiati expendentes in causas profanas redditus superfluos suorum Beneficiorum, ultra peccatum mortale, teneantur ad restitutio-
59 nem. Per omnes Doctores, etiam adversarios, Beneficiati expendentes in causas profanas redditus superfluos, peccant mortaliter, sed hoc solide probare non possunt, nisi dicant tales Beneficiatos peccare etiam contra justitiam, et consequenter teneri ad restitutionem, ergo etc.
60 Major est certissima apud omnes; probatur minor: Non potest dici, quod peccant mortaliter contra solam virtutem charitatis, et misericordiae, ut cum aliis vult Fagnanus *in cap. Si quis sane* 5. *de peculio Clericorum num.* 1. quia Lex charitatis, et misericordiae erga pauperes obligat solum sub mortali, quando pauperes sunt in extrema, vel gravi necessitate constituti, et non est eis unde aliunde provideatur, juxta certissimam, et communissimam Theologorum sententiam; sed potest dari, quod in aliquibus locis nulli reperiantur pauperes in extrema, vel gravi necessitate constituti, vel si qui tales reperiantur, quod eis aliunde sufficienter provideatur, ergo in tali casu dici non potest, quod Beneficiati sub mortali teneantur ex charitate, et misericordia erogare redditus superfluos pauperibus, et tamen adhuc mortaliter peccant, si quid notabile ex ipsis superfluis redditibus in causas profanas expendunt, adeoque dicendum est, non peccare mortaliter contra solam virtutem charitatis, et misericordiae sed etiam contra justitiam, et consequenter teneri ad restitutionem. Nec potest dici, eos peccare 61
solummodo contra virtutem religionis, ut cum aliis vult Card. de Lugo *disp.* 3. *de justit. et jur. sect.* 2. *n.* 16. *et seq.* quia licet tales Beneficiati redditus superfluos expendentes in causas profanas peccant contra virtutem religionis, ex quo bona Ecclesiastica juxta Sacros Canones, et Conc. Trid. *Res Dei sunt,* quas in profanos usus expendere sacrilegium est, quia tamen bona Ecclesiastica dicuntur *Res Dei,* ex quo a Fidelibus, hac intentione, conditione, et pacto tacito, vel expresso data sunt, ut ad cultum divinum, subsidium pauperum, aliasque causas pias impendantur, ut fatentur etiam adversarii, sequitur evidenter Beneficiatos aliter expendentes bona Ecclesiastica superflua, peccare etiam contra justitiam, et teneri ad restitutionem, cum contrafaciant legi, et fini fundationum Beneficiorum; *arg. l.* 1. *et* 2. *Cod. de donat. quae sub. modo, vel conditione.*

Et hanc sententiam tenent, ultra supra citatos 62
sanctos Patres, Abbas *in cap. Cum secundum* 19. *num.* 4. *de Praebend.* Archidiac. *in cap. Statutum* §. *Assessorum, de Rescript. in* 6. Innocentius *in cap. Indecorum, de aetate et qualitate,* Felinus *in cap. Postulasti, de Rescriptis in* 6. Navarrus *de Redditibus Ecclesiast. q.* 1. *monit.* 21. *et qu.* 2. *monit.* 7. Pelagius *de planctu Eccles. cap.* 28. Angelus *verb. Clericus* 3. *num.* 1. *et* 3. Laymam *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 3. Reiffenstuel *lib.* 3. *tit.* 25. *de pecul. Clericor. num.* 54. Pirhing *ibidem num.* 6. *et* 7. Richard. Sylvester, Armilla, Alensis, Petrus Sotus Decius, Rosella, Dionysius Carthus. Pisanus, Joan. Lignan. et fere omnes Canonistae, et Theologi antiqui, ut fatentur etiam ipsimet adversarii; et de facto Major dicit *ante ipsius aetatem nullum tenuisse contrarium;* Paulus Comitolus dicit: « contrariam opinionem esse novam, ac periculosam » post mille, et quingentos annos in Christi Ecclesiam invectam; » Archidiaconus Canonista celeberrimus *in cap. Statutum* §. *Assessorum, de Rescriptis in* 6. dicere non dubitavit: « Contrariam opinionem esse Juris haeresim; » Petrus Sotus *in tractatu de vita Sacerdotum in principio* dicit: « Contrarium credimus errorem gravissimum, » saltem contra bonos mores, et justitiam, » quidni etiam contra Scripturam? » Eminentissimus Sfondrati sic ait: « Veritas hujus conclusionis, si ex Sacris Canonibus, sententiaque » omnium Patrum, hoc est ex principio verae » Theologiae petenda est, et certissima erit, » nullumque dubium admittet; sed hodierna die » alia docendi ratio invaluit, cum enim aut

» pigeat Patres, Canonesque evolvere, quod
» otiosis, delicatisque scriptoribus molestum est,
» aut non lubeat eorum sententias amplecti,
» quippe plerumque cupiditati adversas, et ad
» securitatem Evangelicam compositas; ideo alia
» Theologiae methodus inventa est. »

63 Denique sententiam nostram roborat et confirmat prae omnibus maximi faciendus Benedict. XIV. qui in aureo Tract. *de Synodo Dioeces. lib.* 7. *c.* 2. *num.* 3. *ad* 5. docet, Beneficiorum fructus honestae Beneficiati sustentationi superfluos, in pauperes, piosque usus erogandos esse, neque in

64 profanos insumi posse absque gravi peccato. Ibidemque subjungit *num.* 6. *ad* 14. gravem esse et adhuc indecisam quaestionem, num Clerici Beneficia possidentes sint vere fructuum domini, an solum administratores,adeoque ex justitia teneantur ad erogandos fructus superfluos in pios usus, aliter ad restitutionem obligentur. Vide ibi.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

65 Agit Auctor *a num.* 9. *ad plur. sequent.* de obligatione, qua tenentur obtinentes Beneficia curata, tum Dignitates, et Canonicatus in Ecclesiis Cathedralibus, emittendi professionem Fidei intra duos menses a die apprehensae illorum possessionis. At plura, eaque scitu digna addi possunt.

66 Professio haec Fidei emitti potest coram Vicario Generali, Episcopo nedum impedito, verum etiam non impedito, de ipsius tamen licentia; Romaguer. *ad Synod. Gerund. lib.* 1. *de Summ. Trinit. et Fid. Cathol. n.* 55. Barbosa *de Canon. cap.* 7. *n.* 3.

67 Magna autem est quaestio, an professio haec Fidei fieri possit per Procuratorem *speciale* habentem mandatum? Doctores tum *affirmantes*, tum *negantes* referuntur a Romaguero *loc. cit. num.* 45. *et sequent.* qui affirmativam sententiam tunc amplecti posse concludit, quum vult is, coram quo Fidei professio est emittenda.

68 Quaeri etiam solet, an requiratur sententia declaratoria, ut qui Fidei professionem non emittunt, fructus amittant? Refert etiam Romaguer. *ibid. num.* 81. diffidentes inter se Doctores, et pro negativa pugnat.

69 De eo etiam disputatur, an hi, qui intra duos menses professionem Fidei haud emiserunt, fructus perceptos in ipsos duos menses amittant? Negant communiter Barbosa *de Canon. cap.* 17. *num.* 23. Antonell. *de Regim. Eccles. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 7. Ros. *de Executor. Lit. Apost. cap.* 13. *num.* 49. aliique. At Romaguer. *ubi supra num.* 84. *cum* Ledesma: *Non est contemnenda* (ait) *opinio contraria, et rationi conformem eam censeo. Nam si ab initio nec possessio, nec titulus provisis officit, quomodo poterit sic infecta possessio ac causa eos acquirendi operari licitam eorum retentionem, ac eradere privationem stabilitam a Concilio Tridentino? Quomodo est conciliandum, possessionem ob emissam Fidei professionem nullius effectus esse quoad fructus acquirendos, efficique sane numquam acquiri, ut textualiter legitur, dicereque contrarium nullus somniavit, et velle inde capacitatem retentionis nasci? Ego sane cum Ledesma tenerem etc.*

Distributiones, et anniversaria non amittuntur 70
ab his, qui professionem Fidei non emittunt. At 71
si fructus Beneficii consistant solum in distributionibus, aliisque emolumentis percipiendis propter interessentiam, ac ministerium personale etiam ipsa amittuntur; Romaguer. *loc. cit. num.* 75.

Professio Fidei facta post elapsum terminum 72
dictorum duorum mensium non prodest ad recuperandos fructus praeteritos, sed solum ad acquirendos futuros; Barbosa *de Canon. c.* 17. *n.* 23.

Et nota, quoad fructus praeteritos nec suffra- 73
gari possessionem, tametsi triennalem, vel longiorem; Novar. *in Summ. Bullar. p.* 1. *comment.* 59. *n.* 9. *Thesaur. de poenis Eccles. c.* 1. §. 3.

De aliis Beneficiatorum obligationibus, de qui- 74
bus agit Auctor, et praesertim de obligationibus reparandi, suis locis opportunius disseremus.

ARTICULUS II.

BENEFICIATUS QUID DE FRUCTIBUS BENEFICII FACERE POSSIT.

Beneficiatus potest primo vivere de fructibus 1
sui Beneficii, licet habeat pingue Patrimonium, et Patrimonium cum fructibus potest servare quibus voluerit. Et si ex bonis Patrimonialibus vi- 2
xit, potest uti compensatione, et tantumdem ex redditibus Beneficii accipere, et detrahere; quia haec est quaedam compensatio; Molina *disp.* 145. *colum.* 1. Less. *libr.* 2. *cap.* 4. *num.* 33. Fagnan. *in cap. Si quis sane* 5. *de pecul. Clericor.* Barbosa *lib.* 3. *Jur. Eccles. cap.* 17. *num.* 26. Pirhing *lib.* 3. *tit.* 25. *num.* 15. et alii communiter. Nemo enim tenetur propriis stipendiis militare, etiamsi dives sit, et pingue Patrimonium habeat; *cap. Clerici* 10. *caus.* 1. *quaest.* 2. ibi: *Clerici etiam omnes stipendia sanctis laboribus debita secundum servitii sui meritum per ordinationem Canonum a Sacerdotibus* (idest Episcopis) *consequantur.* Ubi secundum Abbatem ponderandum est verbum illud *omnes*, quod includit tam pauperes, quam divites, ut ibi etiam notant DD. Alias ad quid dixisset *omnes*? Item ponderanda sunt illa verba: *Stipendia sanctis laboribus debita secundum servitii sui meritum*, quae innuunt danda esse stipendia Clericis non propter indigentiam, sed propter labores, et servitia; *c. Episcopi* 19. *caus.* 12. *qu.* 1. ibi: *Episcopi de rebus propriis, vel acquisitis, vel quidquid de proprio habent, haeredibus suis, si solue-*

rint, derelinquant; cap. Sint manifestae 21. *caus.* 12. *quaest.* 1. ibi: *Est enim justum, et apud Deum, et apud homines acceptum, ut Episcopus propria, quibus velit, derelinquat; cap. Caritatem* 45. *caus.* 12. *quaest.* 2. ibi: *Justum namque est, ut illi consequantur stipendium, qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium; cap. Ecclesiasticis* 67. *ead. caus.* 12. *et qu.* 2. ibi: *Ecclesiasticis utilitatibus desudantes Ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere; cap. Cum secundum* 16. *de Praebend.* ibi: *Cum secundum Apostolum, qui Altari servit, vivere debeat de Altari, et qui ad onus eligitur, non debeat repelli a mercede, patet a simili, ut Clerici vivere debeant de Patrimonio Jesu Christi, cujus obsequio deputantur.* Et de hoc facto habetur ex ipso Apostolo 1. *ad Corinth. cap.* 9. *n.* 7. ibi: *Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, et de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, et de lacte gregis non manducat?* et ibidem *num.* 13. subsequitur sic: *Nescitis, quoniam qui in Sacrario operantur, quae de Sacrario sunt, edunt, et qui Altari deserviunt, cum Altari participant? Ita et Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* Et similiter habetur Matth. 10. *n.* 10. ibi: *Dignus enim est operarius cibo suo;* Luc. 10. *num.* 7. ibi: *Dignus est enim operarius mercede sua; Deuteronomii* 25. *num.* 4. ibi: *Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas,* et haec omnia allegantur ab Apostolo 1. *ad Timoth. cap.* 5. *n.* 18. ibi: *Dicit enim Scriptura: Non alligabis os bovi trituranti. Et dignus est operarius mercede sua.*

3

4 Contra tamen hanc nostram conclusionem objiciuntur varii SS. Canones, et praecipue *cap. Clericos* 6. *caus.* 1. *quaest.* 2. ubi S. Hieronymus sic scribit (*) ad S. Damasum Papam: *Clericos autem illos convenit Ecclesiae stipendiis sustentari, quibus parentum, et propinquorum nulla suffragantur bona. Qui autem bonis parentum, et opibus suis sustentari possunt, si quod pauperum est, accipiunt, sacrilegium profecto committunt, et per abusionem talium judicium sibi manducant, et bibunt; cap. Pastor* 7. *ead. caus. q.* 2. ubi refertur quod S. Prosper (**) *lib.* 2. *cap.* 10. *de vita contemplativa* sic dicit: « Nec » illi qui sua possidentes dari sibi aliquid volunt, » sine grandi peccato suo, unde pauper victurus » erat, accipiunt. De Clericis quidem dicit per » Prophetam Spiritus Sanctus, peccata populi » mei comedunt: sed sicut nihil habentes propri- » um, non peccata, sed alimenta, quibus indi- » gere videntur, accipiunt, ita possessores, non » alimenta quibus abundant, sed aliena peccata » suscipiunt: » *cap. Si primatum* 28. *caus.* 12. *quaest.* 1. ubi refertur quod S. Augustinus *Epist.* 185. *num.* 35. *alias Epist.* 10. *cap.* 8. sic ad Bonifacium Comitem scribit: *Si privatum possidemus, quod nobis sufficiat, non illa nostra sunt, sed pauperum, quorum procurationem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vindicamus.*

5 Ad praedictos Canones ex SS. Hieronymo, Augustino, et Prospero dantur variae responsiones, et solutiones a Glossa et Doctoribus, quas brevitatis gratia relinquo videndas apud Fagnanum *in cap. Si quis sane* 5. *de peculio Clericorum num.* 10. *et seq.* ubi eas fuse adducit, et hic sufficiet adducere illam solummodo, quam *ibidem num.* 13. affert ex Ulrico in summa sua, relato a Praeposito *in cit. c. Clericos* 6. *caus.* 1. *quaest.* 2. *vers. Quinto.* Quod scilicet dicta Jura sint intelligenda, cum extrema necessitas pauperum hoc requirit, ut etiam sua eis quisque pro sua facultate communicet. Et est ex mente S. Thom. 2. 2. *q.* 185. *art.* 7. *ad* 3. ubi ad praedictam auctoritatem Hieronymi sic respondet: *Dicendum quod non omnia bona Ecclesiarum sunt pauperibus largienda, nisi forte in articulo necessitatis, in quo etiam pro redemptione captivorum, et aliis necessitatibus pauperum vasa cultui divino dicata distrahuntur, ut Ambrosius dicit cap. Aurum* 70. *caus.* 72. *quaest.* 2. *et in tali necessitate peccaret Clericus, si vellet de rebus Ecclesiae vivere, dummodo haberet Patrimonialia bona, de quibus vivere posset: et q.* 18. *art.* 4. *in respons. ad primum* similiter dicit, easdem auctoritates Hieronymi etc. esse intelligendas tempore necessitatis, quando scilicet non posset aliter pauperibus subveniri; tunc enim Clerici tenerentur non solum ab eleemosynis recipiendis desistere, sed etiam sua, si quae haberent, largiri ad pauperum sustentationem. Et hic intellectus secundum Praepositum *loco supracitato* probatur ex illis verbis textus, *quod pauperum est.* Nam certe sunt pauperum in extrema necessitate, et non aliter, ut idem adnotavit *in cap. Sicut dist.* 47. alias enim sunt prius ipsius Ministri pro servitio, ut *in cap. Placuit.* 1. *qu.* 2. cui solutioni secundum eum multum etiam congruit Litera *in c. cap. Pastor* 7. *caus.* 12. *quaest.* 2. ibi: *Unde pauper victurus erat.* Vel respondendum est, quod dictae auctoritates, et similes Canones debent intelligi de quarta parte bonorum Ecclesiasticorum pauperibus debita *ex cap. Vulturanae* 25. *cap. Concesso* 26. *cap. Quatuor* 27. et *cap. de Redditibus* 28. *caus.* 12. *q.* 2. ut explicat Glossa *in c. Clericos* 6. *caus.* 1. *q.* 2. ibi: *Vel dic de quarta pauperibus debita, quae dari prohibetur abundantibus.* 6 7 8 9

Secundo Beneficiatus potest licite distribuere 10

(*) Verba haec in genuinis S. Hieronymi ad S. Damasum Epistolis nunquam occurrunt, et a disciplina, quae ejus aetate vigebat, sunt aliena. Vide Berardum *Gratiani Canones etc. p.* 3. *c.* 13. *t.* 3. *T.* 4. *pag.* 189. *seq. (Edit. Barbiel.)*

(**) Non S. Prosper, sed Julianus Pomerius librorum *de Vita Contemplativa*, qui sub S. Prosperi nomine editi fuerunt, est Auctor. Vide Admonitionem iisdem libris praemissam *in Append. ad Opera S. Prosperi edit. Paris.* 1717. *(Edit. Barbiel.)*

superfluos redditus sui Beneficii in eos, qui quamvis habeant necessaria ad victum, non tamen habent sufficientia ad decentiam status, et pro con-
11 ditione ac qualitate Personae. Et sic potest usque ad status decentiam donare consanguineis, et familiaribus suis; *cap. Studeat* 39. *dist.* 59. ibi: *Praecipimus, ut tale Beneficium sibi, et Ecclesiae suae concedatur, quo et ipsi, et sui sufficienter possint*
12 *habere suas sustentationis solatium.* Et tenet S. Thomas 2. 2. *qu.* 185. *art.* 3. *ad* 2. ubi facta sibi objectione ista: « Dicit Gloss. Hieronymi in Isaiae » tertio, quod bona Ecclesiastica sunt pauperum; » sed quicumque id, quod est alterius, sibi reservat, aut aliis dat, peccat mortaliter, et tenetur » ad restitutionem: ergo Episcopi si bona Ecclesiastica, quae iis superfluunt, sibi detineant, vel » consanguineis, vel amicis largiantur, videtur » quod teneantur ad restitutionem; » his verbis respondet S. Doctor: « Bona Ecclesiae non sunt » solum expendenda in usus pauperum, sed etiam » in alios usus ... et ideo si de eo, quod usui Episcopi, vel alicujus Clerici est deputatum, velit » aliquis sibi subtrahere et consanguineis, vel aliis » dare, non peccat, dummodo illud faciat moderate, idest ut non indigeant, non autem ditiores inde fiant. » Et sic Fagnan. *in cap. Si quis Sane* 4. *de peculio Clericorum num.* 18. *et* 19. Navarr. *tract. de reddit. Eccles. qu.* 2. *monito* 27. Molina *tract.* 2. *dist.* 146. *num.* 5. et alii passim cum Gemin. 3. *dist. cap. Pervenit.* Abbas *in* 2. *notabil. de Arbitr.* Felin. *in cap. Postulasti num.* 9. *vers. Et hoc quod liceat, de Rescript.*

13 Tertio Beneficiatus potest ex proventibus Beneficii alere Liberos, non tantum legitimos, sed etiam illegitimos, et spurios, et potest etiam dare dotem Filiae etiam spuriae, Sorori, vel alteri consanguineae, quia dos succedit in locum alimentorum, si aliunde non habeat unde eos alat, nec Liberi propria bona sufficientia habeant; tunc enim est opus pietatis, et misericordiae, ut colligitur *ex cap. Est probanda* 16. *dist.* 86. ubi ex verbis S. Ambros. *lib.* 1. *de offic. cap.* 3. sic habetur: « Est probanda illa liberalitas, ut proximos » tui seminis ne despicias, si egere cognoscas: » melius est enim, ut ipse subvenias tuis, quibus » pudor est ab aliis sumptum deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitatis. Non tamen, ut illi ditiores fieri veliut ex eo, quod tu » posses conferre inopibus; » Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiast. cap.* 17. *num.* 35. *et* 39. Molina *de justit. tract.* 2. *disp.* 146. *num. ult.* Azor. *part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 10. *qu.* 10. Navarr. *de spol. Clericor.* §. 19. *n.* 10. *cum seq.* Layman *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 3. n. 4. Pirbing *lib.* 3. *tit.* 25. *de pecul. Clericor. num.* 15. et alii passim.

14 Quarto Beneficiatus, etiamsi bona Patrimonalia habeat, potest ex bonis Ecclesiasticis Filium suum alere, vel etiam Fratrem suum, aut alium consanguineum, etsi Pater ipsius possit illi sumptus ad studendum subministrare; cum enim ad id non teneatur Pater, Filius est vere egens, cum propria bona non habeat; Navarr. *lib.* 3. *consil.* 2. *de vita, et honestate Clericor. edit.* 2. Layman *loc. cit. num.* 3. Pirbing *loc. cit. num.* 15. Lugo *tom.* 1. *disp.* 4. *sect.* 4. *n.* 68. Sanch. *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 38. *n.* 18. et alii.

Quinto Beneficiatus potest Nepotem, vel consanguineum promovere ad Doctoratum ex fructibus sui Beneficii, si ad hoc Nepos, vel consanguineus sit indigeus, quia id etiam in bonum Ecclesiae redundat. Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 34. *n.* 18. Navarr. *lib.* 2. *cons.* 2. *de vita, et honestate Clericor.* Bonacina. *disp.* 4. *punct.* 2. *num.* 13. Lugo *tom.* 1. *disp.* 4. *sect.* 4. *n.* 68. et alii. 15

Sexto Beneficiatus potest ex redditibus Beneficii donare consanguineis, non solum quod necesse habeant pro tempore praesenti, ad sublevandas suas praesentes necessitates, sed quod in futurum deserviat, fundando redditus perpetuos, quibus ipsi, et eorum posteri decenter vivere possint, dummodo moderatum sit, et non ob Familiae memoriam principaliter fiat, sed ex pietate ad posterorum indigentiam sublevandam; Molina *lib.* 2. *de primogenitis cap.* 10. Sanchez *cit. cap.* 2. *dub.* 28. *num.* 10. Lugo *loc. cit. n.* 71. et alii. Et ratio est, quia non solum pie expenditur, quod datur indigenti, ut hoc mense, vel anno vivat, sed quod datur ei, ut in posterum decenter vivat. Immo non debet solum in vita dari, ita ut post mortem debeat restituere, sed potest absolute dari absque onere restituendi, et cum facultate transferendi ad posteros, ut constat in dote, quae pie datur virgini nubili, de cujus fructibus et ipsa potest vivere, et etiam frui ejus Filii; cur ergo non poterit Praelatus nepoti indigenti donare absolute domum, et vineam v. g. quibus decenter juxta suum statum vivat, et quam posteris possit relinquere? Poterit ergo fructus, et redditus illos pro ejus etiam posteris in perpetuum assignare; sicut etiam posset fundare Ecclesiam, Cappellam, vel Hospitale, et pro Cura Cappellae, vel Hospitalis, et Jurepatronatus aliquid annuum moderatum consanguineis in perpetuum relinquere; hoc enim principaliter reducitur ad opus pium, cujus fundatio ex congruitate quadam affert secum illos sumptus, pro eo, qui ejus curam, et patronatum habere debet, ut cum aliis expresse docet Lugo *loc. cit.* 16 17

Septimo potest Beneficiatus v. g. qui ex humili Familia ad Episcopatum pinguem, vel ad Cardinalatum assumitur, ejus Fratres, et propinquos, et a fortiori Parentes ex fructibus sui Beneficii moderate elevare ad altiorem statum; unde qui antea pauperes non erant, quia habebant necessaria ad suum statum, occasione promotionis illius incipiunt esse pauperes, non habentes neces- 18

saria ad novum illum statum sustinendum, et eo
titulo dari illis poterit moderate, quantum ad id
necesse fuerit. Ita Navarr. *quaest.* 1. *de redditibus*
Eccles. Monito 27. *num.* 4. *et* 5. Molina *cit. disp.*
146. §. *dubium est;* Sanchez *loc. cit. num.* 8. Lugo
19 *loc. cit. num.* 70. Nec obstat Concil. Trident. *sess.*
25. *cap.* 1. *de reformat.* ubi prohibet Episcopis,
Cardinalibus, et quibuscumque Beneficia Ecclesiastica
obtinentibus, ne ex bonis Ecclesiasticis
consanguineos ditent, et augeant, ibi: *Omnino*
vero eis interdicit, ne ex redditibus Ecclesiae consanguineos,
familiaresque suos augere studeant etc.
20 In hoc enim casu non ditantur, sed sublevantur,
ut juxta suum statum non indigeant. Quod etiam
ipsi Beneficiato necessarium videtur, cui turpe,
et indecorum esset, si ejus Parentes, et Fratres
in abjecta, et sordida conditione permanerent.
Quid enim absurdius, quam Parentem, vel Fratrem
Cardinalis, vel Episcopi videre adhuc ligna
per urbem vendere, vel calceos in publica platea
resarcire?

21 Cavere tamen debent tales Beneficiati, non esse
attendendum affectum carnis et sanguinis, sed
22 Christianam prudentiam, ac modestiam. Ad quod
Barbosa *de offic. et potestate Episcop. part.* 1. *tit.* 2.
gloss. 9. *num.* 32. *et* 33. affert praeclara exempla,
et in primis Benedicti XI. qui nullum ex suis propinquis
ad aliquod Ecclesiae munus accersivit;
dicere namque solebat, Pontificem propinquos
non habere, et Matrem suam ad se venientem
in habitu humili recepit, quam primum vi-
23 dere noluit in altiori. Secundo Nicolai IV. qui in
Cognatos, et affines ita semper alienus fuit, ut illis
nihilo plus debere se diceret, quam cuivis homo;
itaque hoc quasi domestico vinculo expeditus, eo
facilius omnes suas curas in communibus Eccle-
24 siae commodis curandis defigebat. Tertio, Clementis
IV. qui cum ante Pontificatum duas Filias legitime
suscepisset, uni in Monasterio collocatae
triginta tantum libras dedit, alteri, quae marito
suae conditionis nupserat trecentas libras dotis
nomine numeravit, et hac conditione, ne quid
amplius peteret. Habuit et Nepotem Clericum,
quem ex tribus Praebendis, quas habebat, unam
ut eligeret, et reliquas dimitteret, coegit. Instantibus
amicis, ut potius Nepoti majora tribueret,
respondit, se Deo, non autem carni acquisiturum;
Pontificibus Romanis Filios non esse, nec eis licere,
quod suum non esset, propinquis dare.
25 Quarto, S. Pii V. qui, cum multi Magnates, et
Principes aliquando ei subjicerent dotes, et alia
propinquis data subsidia tenuiora videri, quam
Pontificis, et Cardinalis Alexandrini Parentes de-
26 ceret, posseque largiori manu cum illis agi, respondit:
Quin etiam de his modicis, an salva conscientia
dederimus, saepe nobis venit in mentem dubitare.
Haec enim bona sunt Ecclesiae, in ejus tantum
sacros usus, non ad luxum, aut ad ditandos
propinquos a sanctis legibus destinata; se ad Summum
Pontificatum a Deo vocatum fuisse, ut Ecclesiae
suae, non ut consanguineorum aut commodis
inserviret, aut cupiditati. (*)

Ast proh dolor! Haec sancta digne, et juste ab 27
omnibus imitanda exempla, paucos habent in dies
imitatores, sed verificatur, quod dixit Petrus
Blesensis *Epist.* 51. *Hodie pro Filiis, quos abstulit*
Praelatis Ecclesiae Deus, habent Nepotes in dissipationem
Patrimonii Christi, et in suae salutis dispendium
permittuntur. Et ut habet vetus Distichon 28
apud Ludolph. Carth. *de vita Christi part.* 1. *c.* 68.

Cum Factor rerum privarit semine Clerum:
Ad Satanae votum successit turba Nepotum.

Octavo, Beneficiatus potest ex redditibus su- 29
perfluis aliquando reservare aliquam mediocrem
quantitatem ad proprias necessitates probabiliter
eventuras, v. g. aegritudinis, sterilitatis, litis, et
similium, non tamen ad ea, quae remotae imminent,
ut reservare aliquam portionem ad dotandas
nepotes nondum natas, ad vivendum in aetate
decrepita, cum nunc sit adolescens; Navarr. quem
refert, et sequitur Sanchez *loco citato dub.* 38. *n.*
13. Lugo *loco cit. n.* 74.

Nono Beneficiatus potest de redditibus Eccle- 30
siasticis remunerare accepta servitia; quia haec
remuneratio censetur rei debitae persolutio; alias
incurreret vitium ingratitudinis, si nullatenus
remuneraret; immo potest talis remuneratio esse
major servitio, et beneficio accepto. Ut enim
dicit Seneca *lib.* 2. *de Benefic. cap.* 18. *Diligentius*
quaerendus est beneficii, quam pecuniae creditor;
huic enim reddendum est quantum accepi, et si
reddidi, solutus sum ac liber; at illi plus solvendum
est, et nihilominus relata gratia cohaeremus; Navarr.
loc. cit. quaest. 1. *monito* 36. *num.* 1. *vers. Caeterum*
nos in ea sententia sumus; Fagnan. *loc cit. n.*
21. Pirhing. *loc. cit. num.* 15. Sanchez *loc. citato*
dub. 41. *n.* 6. Molina *disp.* 146. §. *de remuneratoris.*
Quinimmo facere etiam quasdam donationes non 31
remuneratorias cum moderatione debita, quia
spectat ad honestam sustentationem habere amicos,
quibus munera aliqua mittat, sicuti etiam
famulis aliqua praeter debitam mercedem aliquando
donantur. Virtus enim liberalitatis pro qualitate,
et conditione status requiritur in honesto,
et ingenuo viro ad politicam vitam, servata tamen
moderatione Christiana, et Ecclesiastica; Molina
disput. 145. §. *eodem modo;* Sanchez *loc. cit.*
dub. 41. *num.* 3. Lugo *loc. cit. num.* 73.

Decimo, Beneficiatus potest de redditibus Ec- 32
clesiasticis exercere etiam honestam hospitalitatem,
non solum illam, quae fit erga pauperes peregrinos,
quae inter potissima opera pietatis nu-

(*) Potest nunc et exemplum afferri Benedicti XIV. immortalis memoriae Pontificis. *(Edit. Rom. an. 1767.)*

meratus, et maxime Clericis a Tridentino *sess.* 25. c. 8. *de reformat.* commendatur, sed etiam hospitalitatem urbanam cum moderatione debita juxta statum, et qualitatem Beneficii; Bonacina *disp.* 4. *de obligat. in sum. fruct. Benef. punct.* 2. *num.* 11. Molina *disp.* 145. §. *Tertium est;* Sanchez *loco cit. cap.* 2. *dub.* 41. *num.* 2. et alii. Et hoc maxime, quando aliquis Cardinalis, Episcopus, Princeps, vel aliquis Nobilis venit ad locum, ubi non reperiatur domus, quam decenter habitare possit, nisi domus Beneficiati; qui non male tunc censetur insumere,

33 quod cum eo hospite moderate expendit. Immo potest Beneficiatus de fructibus Beneficii aliquoties moderata convivia amicis parare, ipsos ad honestam recreationem invitare; cum haec etiam faciant, qui se moderate sustentant, ut cum Abulensi, Navarro, Corduba, et Molina docet Sanchez *loco cit. cap.* 1. *dub.* 41. *num.* 2. et expresse tenet S. Thomas *quodlibet* 6. *art.* 12. *ad quartum*, ibi: *Si autem aliquis in talibus (scilicet conviviis) non multum excedat, potest bona fide fieri ab aliquo, qui vult secundum decentiam sui status morem gerere his, quibus convivit.* In iis ergo servanda est modestia Ecclesiastica, ne videatur Beneficiatus affectare fastum, et luxum more saecularium contra praeceptum Concilii Carthaginens. IV. *can.* 15. ubi praecipit: *Ut Episcopus vilem supellectilem, et mensam, ac victum pauperem habeat, et dignitatis suae auctoritatem fide, et vitae meritis quaerat.* Et contra Trident. *sess.* 25. *de reformat cap.* 1. ibi: *Sancta Synodus jubet, ut Episcopi modesta supellectili, et mensa, ac frugali victu contenti sint.*

34 Aliter notabiliter excedendo peccaret mortaliter, ut expresse dicit S. Thomas *quodlibet.* 6. *art.* 12. *in corpor. ad quartum*, ibi: *Neque moderatus usus divitiarum, neque bona fides dispensatorum salvari videtur in eo, qui scienter superfluas expensas facit in voluptuosis conviviis, et aliis hujusmodi superfluitatibus, et sic non est dubium, quod in talibus peccat mortaliter.*

35 Undecimo, Beneficiatus potest ex redditibus Ecclesiasticis solvere debita contracta pro sui sustentatione, vel ob causam piam, licet habeat

36 ex bonis propriis, unde ea solvat; dummodo tamen debita sint contracta post habitum Beneficium. Nam opera pia, vel sustentatio Clerici pro tempore antecedenti ad Beneficium, non debent ex Beneficio desumi, cum non teneatur Ecclesia alere suum ministrum, pro eo tempore quo nondum erat suus Minister, nec opera illa pia fieri potuerint ex bonis Ecclesiae, quae tunc non habebat Clericus; aliter posset Beneficiatus compensare sibi ex redditibus Beneficii omnia, quae per totam vitam pie expendit; quod nemo audebit dicere. Si vero debita contracta fuerint ex causa 37
profana, et Beneficiatus habet ex bonis propriis, unde ea solvat, tenetur solvere ex bonis propriis, et non ex Ecclesiasticis, quia hoc esset expendere redditus Beneficii in usus profanos, ut dicit Navarrus, et Avendann. quos refert, et sequitur Sanchez *loco cit. cap.* 2. *dub.* 42. *num.* 6. Si autem 38
Beneficiatus non habeat aliunde ex bonis propriis, unde ea debita contracta ex causa profana solvat, potest solvere ex redditibus Beneficii; immo tenetur, ut tenent S. Antonin. Adrianus, Speculator, Hostiensis, Sotus, Navarr. et alii, quos affert, et sequitur idem Sanchez *ibi num.* 4. et colligitur *ex cap. Pervenit* 2. *de fidejussoribus*, et *ex cap. Gravis* 11. et *cap. Olim.* 12. *de restitut. spoliatorum.* Et ratio est, quia, qui debitis premitur, nec habet, unde solvat jam quoad ea indigens, et pauper censetur; quare potest ex fructibus Beneficii solvere sua debita, sicuti posset ex eis fructibus alios aere alieno oppressos sublevare; modo et tenetur, quia debitor solvere debet, quoties potest. Et de facto praxis ita habet, ut cum aliis testatur Azorius *part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 9. *quaest* 6.

Duodecimo, Beneficiatus potest distributiones 39
pro sua voluntate disponere, et expendere, quia distributiones traduntur ob Ministerium personale tamquam merces operis, et tamquam stipendium laboris, et consequenter sunt bona quasi patrimonialia, quorum Beneficiatus absolutus est Dominus. Et de facto mancipatus Divinis Officiis dominium distributionum acquirere, si Choro intersint, habetur *ex cap. Unic. de Clericis non residentib. in* 6. Sic tenet cum plurimis Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiast. cap.* 17. *n.* 31. Gonzalez *ad regul.* 7. *Cancellar.* §. 7. *prooem. num.* 168. Fagnan. *lib.* 3. *cap. Si quis sane* 5. *de secul. Clericor. n.* 23.

Tertiodecimo, Beneficiatus potest ex eadem 40
ratione pro suo arbitrio disponere, expendere, et testari de his, quae sibi obveniunt ratione stipendii personalis, ut quia erat Doctor, aut bonus Scriptor, seu etiam de his, quae acquisivit ex Officiis Defunctorum, ex Anniversariis, ex Sacrificio Missae, aut occasione audiendarum Confessionum, aut pro Concionibus, et similibus, sicut de Patrimonialibus, quia haec non sunt bona Beneficii, sed stipendium propriae industriae, et laboris, quorum Beneficiatus absolutus est Dominus; Navarr. *de spol. Clericor.* §. 1. *num.* 2. *in fin. et de redditibus Eccles. quaest.* 1. *monito* 19. Fagnan. *loc. cit.* et cum aliis Barbosa *loc. cit. num.* 32. (*)

(*) Quod Auctor Articolo I. optime molitus est, strenue asserendo Beneficiatorum onus superflua in pauperes, vel Ecclesias erogandi, ne in profanos usus ea expendentes peccent contra religionem, misericordiam, ac etiam justitiam; id limitationibus aliquot sic extenuavit in hoc Articulo II. ut pene inutile evadat, quod in primo, laudabili zelo, praedicaverat. Nobis sufficiat hoc, levi calamo, Beneficiatos monuisse, ut sic conscientiae consolentes, nonnisi de proborum virorum consilio bona Ecclesiastica insumant: de quorum dispensatione supremo Judici districtam sunt reddituri rationem.

De obligatione igitur, qua tenentur Beneficiati fructus

ARTICULUS III.

BENEFICIATUS QUID DE FRUCTIBUS BENEFICII FACERE NON POSSIT.

1 Primo, Beneficiatus non potest de fructibus Beneficii, nec ad causam piam ullum de jure facere Testamentum. *Est communis* ob clarissima Jura in Titulo de Testamentis, et signanter *cap. Ad haec* 8. *de Testament.* ubi licet concedatur, quod Beneficiati in vivis existentes de bonis Ecclesiasticis eleemosynam dare queant, tamen etiam eleemosynae causa, consequenter ad piam causam, testari prohibentur, ibi: « Praesentibus innotescat, quod Clerici de mobilibus, quae per Ecclesiam sunt adepti, de Jure testari non possunt; viventes tamen, et sui compotes moderate valent aliqua de bonis ipsis, non ratione Testamenti, sed eleemosynae intuitu erogare in aegritudine constitutis; » *cap. Quia nos* 9. *eod. tit. de Testament.* expresse dicitur: « De his tamen, quae consideratione Ecclesiae perceperunt, nullum de Jure possunt facere Testamentum: » *cap. Relatum* 12. *eod. tit.* praecise habetur: *Mobilia per Ecclesiam acquisita de Jure in alios pro morientis arbitrio transferri non possunt.* Ratio autem, ob quam Ecclesia, etiam ad pias causas de bonis Ecclesiasticis testari prohibuit Beneficiatis, ut notant Navarr. *quaest.* 3. *Apol. monit.* 1. Layman *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 3. *num.* 6. Lessius *lib.* 2. *cap.* 19. *de testament. num.* 41. et alii, videtur quod fuerit ista, scilicet, ut Beneficiati videntes nullam sibi superesse facultatem de iis bonis mortis causa disponendi, a turpi illa, ac nociva congregandi cura, et sollicitudine liberi, bona superflua adhuc
2 in vivis in pios usus libentius erogarent. Notanter autem dicitur Beneficiatum de bonis Ecclesiasticis, nec ad causam piam testari posse *de Jure*, quia de consuetudine legitima potest introduci, ut Clerici saeculares de bonis Ecclesiasticis superfluis ad causas pias valide, et licite testari valeant; *cap. Relatum* 12. *de Testament.* ibi: « Licet autem mobilia per Ecclesiam acquisita de jure in alios pro morientis arbitrio transferri non possint, consuetudinis tamen non est improbandae, ut de his pauperibus, et religiosis locis, et illis qui viventi servierant, sive sint consanguinei, sive alii, aliqua juxta servitii meritum conferantur. » Et ratio est, quia testari ad causas pias est Clericis prohibitum solo Jure humano; contra Jus autem humanum valide, et licite introduci potest consuetudo; *cap. cum tanto* 11. *de consuetudine;* adeoque ex legitima consuetudine potest Beneficiatus testari de bonis Ecclesiasticis ad causas pias; Abbas *in cap. Cum in officiis* 7. *de testament. num.* 5. Molin. *disp.* 141. *num.* 25. Pirbing *lib.* 3. *tit.* 26. *de testament. num.* 40. Reiffenstuel *ibid. num.* 330. Layman, Navarr. et alii communiter.

Secundo, Beneficiatus non potest neque vi con- 3
suetudinis testari de bonis Ecclesiasticis in notabili quantitate ad causas profanas; Navarr. *disp.* 147. *num.* 31. Less. *lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 43. *et* 44. Abbas *in cap. cum esses.* 10. *num.* 29. *et* 30. *de Testament.* Covarruv. *in cap. Cum in Officiis* 7. *de Testament. num.* 27. Zoesius *de Testament. n.* 27. Layman. *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 3. *num.* 7. Pirbing *lib.* 2. *tit.* 27. *num.* 42. Reiffenstuel *ibid.* n. 336. *et sequent.* Engel *ibid. num.* 3. *in Manuali Parochorum port.* 4. *cap.* 4. *num.* 26. Tanner *tom.* 3. *disp.* 40. *quaest.* 6. *dub.* 8. *num.* 249. Sylvester *vers. Clericus* 4. Molina *disp.* 147. *num.* 31. Canisius *in cap.* 1. *de Testament. n.* 18. Sporer *tom.* 2. *tract.* 6. *cap.* 1. *sect.* 2. *num.* 93. Archidiaconus, Angel. Alvar. Pelag. et communior Doctorum contra
Barbosam *lib.* 3. *Juris Eccles. univ. cap.* 17. *num.* 4
67. *et* 68. et *in c. Cum in Officiis* 7. *de Testament. num.* 6. *et* 7. Garciam *de Benefic. part.* 2. *c.* 1. *n.* 16. *et sequent.* Azorium *part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 9. *qu.* 1. et nonnullos alios volentes posse Beneficiatos ratione consuetudinis licite testari de bonis Ec-
clesiasticis, etiam ad causas profanas, quorum 5
tamen sententia hodie fere passim rejicitur. Et ratio nostrae conclusionis est, quia Beneficiati majorem facultatem habent a Jure sibi concessam disponendi inter vivos ex redditibus Ecclesiasticis, quam de illis mortis causa disponendi, et testandi, textu expresso *in cap. Ad haec* 8. *de Testamentis*, ibi: « Ad haec praesentibus innotescat, quod Clerici de mobilibus, quae per Ecclesiam sunt adepti, de Jure testari non possunt; viventes tamen, et sui compotes moderate valent aliquid de bonis ipsis non ratione Testamenti, sed eleemosynae intuitu erogare in aegritudine constitutis. » Atqui per omnes Doctores Beneficiati non obstante quacumque consuetudine mortaliter peccant, si quid notabile de bonis Ecclesiasticis superfluis ad causas profanas in vivis disponunt, ergo similiter, immo magis mortaliter peccabunt, non obstante quacumque consuetudi-

Beneficiorum erogare in usus illos, qui conformes sunt voluntati Fundatorum, nihil addo, quum nostri instituti sit ab Auctore praetermissa delibare. Meminisse tamen ipsos oportet eorum, quae ait Divus Bernardus *ep.* 2. *ad Fulcon.* « Surgis (*inquit*) ad vigilias, vadis ad Missas, » horis chorum nocturnis diurnisque frequentas; bene fa- » cis. Sic Ecclesiae praebendam gratis non accipis. Dignum » est, ut qui Altari deservit, de Altari vivat. Conceditur » ergo tibi, ut si bene Altari deservis, de Altari vivas, » non autem ut de Altari luxurieris, ut de Altari super- » bias, ut inde compares tibi frena aurea, sellas depi- » ctas, calcaria deargentata varia, griseaque pellicea a » collo, et manibus ornatu purpureo diversificata. Denique » quidquid praeter necessarium victum ac simplicem ve- » stitum de Altari retines, tuum non est, rapina est, sa- » crilegium est. » (*Not. Rom. Theol.*)

ne, si de iisdem bonis mortis causa ad causas profanas disponant. Nulla enim solida ratio, vel fundamentum assignari potest, ob quam Beneficiati vi consuetudinis per dispositionem mortis causa possint bona Ecclesiastica superflua ad causas profanas applicare, et non per dispositionem inter vivos: unde cum talis consuetudo universaliter tribuens omnibus Beneficiatis potestatem de omnibus redditibus Ecclesiasticis arbitratu suo testandi ad quascumque causas, etiam profanas, sit contra Jus naturalis justitiae, et sit peccaminosa, Ecclesiis sit noxia, et Sacris Canonibus adversetur, sequitur illam per nullam praescriptionem, etiam temporis immemorabilis, induci posse; *cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine* ibi: *Nemo sanae mentis intelligit naturali Jure (cujus transgressio periculum salutis inducit) quacumque consuetudine (quae dicenda est verius in hac parte corruptela) posse aliquatenus derogari*, et colligitur etiam *ex cap. Quae contra* 2. et *cap. Mala autem consuetudo* 3. *dist.* 8.

6 Nec valet dicere, quod praxis, et consuetudo in universo pene orbe obtinuit, et habet, quod Beneficiati de bonis omnibus, etiam Ecclesiasticis superfluis ad causas profanas pro libitu suo testentur, haeredesque, vel legatarii profani haereditatem relictam absque omni scrupulo accipiant, et retineant, Papa, aliisque Superioribus Ecclesiasticis non tantum scientibus, et tolerantibus, sed insuper hujusmodi testamenta Beneficiatorum ad causas profanas positive exequentibus, adeoque clare stat, quod haec consuetudo licita, et valida sit; aliter non tantum Beneficiati ita testantes, sed haeredes relicta accipientes, et retinentes, immo Papa, aliique Superiores Ecclesiastici id tolerantes, ac positiva executione foventes graviter peccarent, et in periculo aeternae damnationis existerent, quod sane de tot, tantisque

7 viris absque temeritatis nota vix dici potest. Non valet, inquam, hoc dicere, quia licet Pontifices, aliique Superiores Ecclesiastici Beneficiatorum Testamenta ad causas profanas sciant, et tolerent, non tamen pro validis, et licitis approbant, *cum multa per patientiam tolerentur etc.* Vide *supra art.* 1. *num.* 51. 52. *et sequent.* ubi ad longum affertur responsio.

8 Hic tamen est advertendum, quod Beneficiati incolae, et cives Urbis Romae, qui in ea, vel ejus districtu decesserint, possunt libere, et licite tam inter vivos, quam mortis causa, de Bonis Ecclesiasticis superfluis disponere, etiam ad causas profanas, prout eis concessit Julius III. in sua *Constitutione* incipiente *Cupientes ut alma Urbs nostra*, edita 6. *Idus Martii* 1549. quae est tenoris, ut sequitur: « Motu proprio etc. Statuimus, » et ordinamus, quod de caetero perpetuis futuris » temporibus omnes, et singuli Urbis incolae cu» juscumque Dignitatis, Status, Gradus, Praeemi» nentiae, vel conditionis existant, etsi Cardina» latus honore, aut Patriarchali, Archiepiscopali, » etc. vel quavis Dignitate Ecclesiastica, vel mun» dana praefulgeant etc. de omnibus, et singulis » eorum immobilibus, mobilibus, et se moventibus » bonis, juribus, actionibus, et rebus aliis in dicta » Urbe, et ejus districtu pro tempore existenti» bus, et per eos etiam ex fructibus, redditibus, » et proventibus Ecclesiarum, et Beneficiorum » Ecclesiasticorum, etc. acquisitis cujuscumque » quantitatis, qualitatis, summae, valoris, et pre» tii, seu conditionis existant, tum donatione, » aut quavis alia ultima voluntate, in favorem » consanguineorum, et affinium, et quarumvis » aliarum personarum disponere licite valeant » etc. quodque si ab intestato decesserint, eorum » bona, et hujusmodi ad ipsorum pro tempore » proximos agnatos, et alios etc. qui eis (nisi » essent Beneficiati) de Jure succedere deberent, » alias juxta Juris dispositionem libere devolvan» tur. » Quam Constitutionem pro Urbe, et ejus 9
districtu ad decem milliaria denuo confirmavit Paulus V. in sua *Constitutione* incipient. *In eminenti*, edita 18. *Aprilis* 1606.

Tertio, Beneficiatus non potest sine peccato 10
bonis Ecclesiasticis Consanguineos, Familiaresque ditare, vel ad majorem statum exaltare, aut plusquam ad conditionem, et decentiam status necessarium habent, eis conferre. Habetur in primis *ex Canone* 37. *Apostolorum*, ibi: « Omnium rerum » Ecclesiasticarum curam Episcopus gerito, et » eas dispensato, quasi inspectante Deo. Non lici» tum autem ei esto, quidpiam ex iis sibi tam» quam proprium assumere, aut cognatis suis » elargiri, quae Deo dicata sunt. Quod si paupe» res illi sint, ut pauperibus subministrato. Non » tamen horum praetextu res Ecclesiae venumda» to. » Concordat *cap. Quisquis* 19. *caus.* 12. *qu.* 2. ibi: « Omnium Ecclesiasticarum rerum » Episcopus habeat sollicitudinem, et dispenset » eas tamquam Deo contemplante. Non liceat au» tem ei fraudare quidquam ex illis, vel cognatis » propriis donare, quae Dei sunt. Quod si pau» peres fuerint, ut pauperibus largiatur, sed non » sub horum occasione, quae sunt Ecclesiae de» fraudentur; » *cap. Et probanda* 16. *dist.* 86.
ubi conceditur quidem, ut pauperibus consangui- 11
neis de bonis Ecclesiasticis succurratur: « Non » tamen ut illi ditiores eo fieri velint, quod tu » posses conferre inopibus... Neque enim pro» pterea te Domino dicasti, ut tuos divites facias » ...Putant se parum poscere, pretium tuum quae» runt, vitae tuae fructum adimere contendunt, » et accusant, quod eos divites non feceris, cum » te illi velint aeternae vitae fraudare mercede; » Concil. Trident. *sess.* 25. *de reformat. cap.* 1. ibi: « Omnino vero eis interdicit, ne ex redditibus » Ecclesiasticis Consanguineos, Familiaresve su-

» os augere studeant, cum et Apostolorum Ca» nones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quae » Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes » sint, eis ut pauperibus distribuant, eas autem » non distrahant, nec dissipent eorum causa. Im» mo quam maxime potest, eos Sancta Synodus » monet, ut omnem humanum hunc erga Fratres, » Nepotes, propinquosque carnis affectum, unde » multorum malorum in Ecclesia seminarium ex-
12 » tat, penitus deponant. » Et quam grave sit scelus de redditibus Ecclesiasticis consanguineos ditare, et ad majorem statum exaltare, aut plusquam ad conditionem, et decentiam status necessarium habent, eis conferre, constat ex verbis Gregorii VII. *in cap. Pervenit* 3. *caus.* 16. *quaest.* 7. ibi: « Pervenit ad nos fama sinistra, quod quidam » Episcoporum non Sacerdotibus propriae Dioece» sis decimas, atque Christianorum oblationes » conferunt, sed potius Laicalibus Personis, mi» litum videlicet, sive servitorum, vel (quod gra» vius est) etiam consanguineis. Unde si quis » ammodo Episcopus inventus fuerit hujus prae» cepti Divini transgressor, inter maximos Hae» reticos, et Antichristos non minus habeatur. » Et sicut Nicaena Synodus de Simoniacis cen» suit, et qui recipiunt ab eo Laici, et qui dat » Episcopus sive pretio, sive beneficio aeterni in» cendii ignibus deputentur. » Qui Canon procedit etiam in fructibus secundum intellectum Hugonis, et Archidiaconi, et Fagnani *in cap. Si quis sane* 5. *de peculio Clericorum num.* 20.

13 Et sic sentiunt fere omnes Sancti Patres, ut Ambrosius relatus *in cap. Est probanda* 16. *dist.* 86. S. Augustinus relatus *in cap. Si privatum* 28. *caus.* 12. *quaest.* 1. S. Hieronymus relatus *in cap. Quoniam* 86. *caus.* 16. *quaest.* 1. S. Bernardus super illis verbis Evangelii: *Ecce nos reliquimus omnia;* Sanctus Thomas 2. 2. *quaest.* 185. *art.* 7. *ad* 2. S. Raymund. *in Summ. lib.* 2. *tit.* 5. *de raptoribus, praedonibus* §. 6. S. Antoninus 3. *p. Summ. Theolog. titul.* 15. *cap.* 1. §. 19. Petrus Blesensis *Epist.* 15. Vide *Art. I. n.* 46. et *Art. II. n.* 27. 28.

14 Quarto Beneficiatus non potest sine peccato redditus superfluos sui Beneficii expendere in excessivis, et voluptuosis conviviis, in ludis, theatris, et amplis, et sumptuosis Palatiis, et similibus. Colligitur ex *cap. Apostolicos* 13. *caus.* 12. *quaest.* 2. ubi declaratur, *redditus Ecclesiasticos ad Ministrorum propriam utilitatem* (honestam scilicet sustentationem) *et ob escam pauperum, et peregrinorum sustentationem esse;* et Clericus aliter bona expendens deponi jubetur, *tamquam praevaricator divinarum Legum, et praeceptorum;* et *capit. Pontifices* 3. *caus.* 12. *quaest.* 3. ubi dicitur: « Ille, qui donat, pro redemptione animae suae, » non pro commodo Sacerdotis offerre probatur; » et *cap. Quia juxta* 59. *caus.* 16. *quaest.* 1. ubi habetur: *Quia juxta Sanctorum Patrum traditionem novimus res Ecclesiae vota Fidelium esse, pretia peccatorum, et patrimonium pauperum.* Et est communis Sanctorum Patrum, aliorumque Doctorum sententia. Sanctus enim Bernardus in declaratione super illis verbis Evangelii: *Ecce nos reliquimus omnia,* sic ait: « Vivat de Altari, ut juxta » eumdem Apostolum, alimenta, et quibus tegatur habens, his contentus sit. De Altari, inquit, » vivat, non superbiat, non luxurietur, denique » non ditetur, non sibi de bonis Ecclesiae ampla » palatia fabricet, mutans quadrata rotundis, nec » loculos inde congreget, aut superfluitione dis» pergat. » Et idem S. Bernardus *serm.* 25. *in Cantic. post med.* et *Ep.* 42. Vide *Art. I. n.* 46. S. Hieronymus *in c.* 5. *Mich.* sic ait: *Tibi o Sacerdos de Altari vivere, ut vult S. Paulus, non luxuriari permittitur.* S. Thomas *quolibet* 6. *art.* 12. *in corp. ad* 4. inquit: « Neque moderatus usus divitiarum, » neque bona fides dispensatorum salvari videtur » in eo, qui scienter superfluas expensas facit in » voluptuosis conviviis, et aliis hujusmodi super» fluitatibus, et sic non est dubium, quod in ta» libus peccat mortaliter; » Conc. Carthagin. IV. *cap.* 15. praecipuo instinctu, et suasu S. Augustini sic statuit: *Episcopus vilem supellectilem, et mensam et victum pauperem habeat, et dignitatis suae auctoritatem fide, et vitae meritis quaerat.* Et concordat Tridentinum *sess.* 25. *de reformat. cap.* 1. ibi: « Sancta Synodus ... non solum jubet, ut » Episcopi modesta supellectili, et mensa, ac fru» gali victu contenti sint, verum etiam in reliquo » vitae genere, ac tota ejus domo caveant, ne quid » appareat, quod a sancto hoc instituto sit alie» num, quodque non simplicitatem, Dei zelum, » aut vanitatum contemptum praeseferat. Quae » vero de Episcopis dicta sunt, eadem etiam in » quibuscumque Beneficis Ecclesiastica tam regu» laria, quam saecularia obtinentibus, pro gradus » sui conditione observari decernit; » Conc. Rhemens. *tit.* 18. *de Clericis in genere n.* 6. sic decernit: « Quod si cum injuria Ordinis Ecclesiastici » deinceps quisquam Ecclesiae bona, quibus pau» peres ali oportuit, in hujusmodi lusus profu» disse convictus sit: et qui quaestum fecit, rem » pauperum male partam restituere; et qui jactu» ram passus est, tamquam Sacri Patrimonii di» lapidator, graves poenas exolvere cogatur. »

Vetitum est Beneficiatis sub poena excommuni- 15
cationis ipso facto incurrendae, et nullitatis actus, vendere, ac distrahere redditus suorum Beneficiorum ad vitam, vel in longum tempus, recepta ab emptore per unam, vel per plures solutiones pecuniarum quantitate, quam ipsi Beneficiati per spatium ejusdem temporis, vel totius vitae probabiliter consequi potuissent; Benedict. XIV. *Constit.* 29. *Tom.* 1. *Bullar.* incip. *Universalis Ecclesiae.*

Consuetudo Ecclesiarum reservandi haeredibus 16
Beneficiati jam defuncti fructus primi anni obten-

4 Beneplacitum Apostolicum reservatum per verba importantia necessitatem non impetratum irritat actum, etiamsi de jure non requirebatur.

5 Quando vero reservatum nec ne dici per verba importantia necessitatem debeat, consule Rot. *in Hispalen. Primitiarum* 19. *April.* 1720. *et* 21. *Januarii* 1721. *coram bo. mem. Gamach. et* 26. *Februarii* 1723. *coram bo. me. Foscar. in Romana, seu Albanen. Manutentionis* 11. *Januarii* 1725. *cor. mox laudato bo. me. Foscaro, et in Pennen. Jurispatronatus* 3. *Julii* 1744. *et* 8. *Martii* 1745. *cor. bo. me. Millin.*

6 Quoties contrahentes adjiciunt aliquam pactionem, vel conditionem, reservato Beneplacito Apostolico, si postea Summus Pontifex illam rejiciat vel moderetur, partes censentur etiam consensisse illi rejectioni, vel moderationi; Rota *in Compostellana Beneficii* 7. *Maji* 1736. *cor. bo. me. Harrac.*

7 De nullitate actus ex defectu Beneplaciti Apostolici potest agere quicumque, cujus interest; Rota *in Romana Pecuniaria* 4. *Junii* 1723. *coram bo. mem. Foscaro.*

8 Quod dicitur, Beneplacitum Apostolicum post lapsum Centenarium praesumendum esse in alienatione rei Ecclesiae, id locum sibi vindicat, si conformis subsecuta sit observantia, secus e contra; Rota *in Colonien. Decimarum* 29. *April.* 1733. *coram Eño Crescentio.* (*)

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

9 Dictum est in superiori additione Beneplacitum Apostolicum praesumendum esse ex centenaria. Hic vero notandum est, quod si materia de qua agitur sit odiosa, centenaria debet esse completa, ita ut si aliqui deficiant anni, allegari nequeat ipsa centenaria, ut firmavit *Rot. coram Lancett. dec.* 863. *n.* 7. *coram Falconer. dec.* 13. *num.* 4. *tit. de censib. coram Crescent. dec.* 412. *num.* 26. ibi: *Qualiscumque fuerit observantia, apta non erat notam attingere centenariae, quae in hac odiosa irregulari atque exorbitanti materia validissimam habens juris resistentiam debet esse completa* = *in Celsonen. annuae praestationis* 9. *Junii* 1752. §. 16. ibi: *coram clar. mem. Mattaejo* = ibi: *Ducto calculo ab* anno 1598. *quo decessit Gallus, ad annum* 1693. *quo successit Paulus, contra quem haec lis statim instructa fuit, deficerent anni pro complemento centenariae. Unde in re tam gravi admittenda certe non est, semel ac completa ad liquidum non inspiciatur* = *in Sutrina Juris pascendi* 16. *Mar.* 1753. §. 2. *coram. cl. me. Elephantutio, et* 29. *Apr.* 1754. *coram bo. mem. Canilliac.* ibi: *Respectu hujus secundi temporis sejunctim supradicti deficit materialis cursus centum annorum, qui ad centenariae probationem in hac praesertim odiosa materia omnino completus esse debet.*

Nescii haud sumus, quod die 15. *Martii an.* 1783. 10
prodiit decisio in *Romana Locationis super Decolutione, et Associatione*, in qua firmatum videtur, non obstante temporis defectu, allegari posse centenariam, quamvis ageretur de materia odiosa. Sed causa haec cursum non habuit, partesque 11
se composuerunt; sed etsi cursum habuisset, non 12
esset quod allegari posset contra sententiam Supremi Tribunalis Rotae, quod defectus paucorum annorum in materia odiosa sufficit, ut centenaria vim nullam habeat. In ea quae mox allegata fuit *Celsonen. annuae praestationis* solummodo quatuor anni deficiebant ad materiale complementum centenariae, et nihilominus, quia agebatur de materia odiosa, respondit Sacrum Tribunal non prodesse allegatam centenariam.

ADDITIO CASINENSIS

Tres sunt Beneplaciti Apostolici species. Una 13
scilicet ordinaria, quae dicitur in forma, *si in evidentem*, quae committitur Ordinario loci vel alteri exequutori in Apostolica dignitate constituto, qui videat an narrata vera sint, atque alienatio in evidentem Ecclesiae tendat utilitatem, eamdemque alienationem jam factam approbet ac revalidet, vel concedat licentiam illam faciendi. Card. de Luca *Theatrum Veritat. et justitiae disc.* 1. *ex num.* 59. *etc.* Altera est species, quae conceditur per viam confirmationis, istaque in concordiis tantum practicari solet, quia nempe inita sit concordia pro sedanda lite, cum receptum sit, quod etiam ista species contractus cadat sub genere prohibitae alienationis, ad hoc ut sit perpetua et successores afficiat, idcirco practicari Beneplacitum Apostolicum per hanc viam confirmationis, quae habet suas diversas species majoris ac minoris operationis, unam scilicet quae dicatur in forma specifica, et alteram in forma communi. Tertia dicitur, quae conceditur per viam Chirographi, seu quandoque per viam Brevis, aut per organum Sac. Congr. Concilii, vel Episcoporum et Regularium, per quam conceditur licentia, ut ad alienationem deveniri valeat cum ista praescriptis legibus, quandoque generaliter non expressa certa persona, et quandoque cum expressione personae certae, cum qua alienatio concluditur pro certo pretio. Id. verb. *Donatio*, *p.* 307. *n.* 5.

(*) Referre hic juvabit exemplum nobilis Archiconfraternitatis Sanctissimae Annunciationis, cujus administratores diu in ea fuere opinione, quod possent sine apostolico assensu illius Bona alienare, prout spatio centum et ultra annorum alienaverant. Sed tandem re ad examen revocata, et demonstrato ex paucis conjecturis, quod religiosa erat confraternitas, nulla prorsus habita tam longaevae possessionis ratione, definitum fuit, id eis minime licere. Quapropter in hujusmodi definitionis sequelam, in alienationibus atque contractibus ad sacram Congregationem pro assensu recurrendum est. Rigantii *Com. in Reg. Canc. Tom.* 2. *p.* 46. *num.* 272. *(Edit. Casin.)*

BESTIALITAS

VID. VERB. *LUXURIA* N. 64.

BIBLIA SACRA

VID. VERB. *SCRIPTURA SACRA* PER TOTUM.

BIGAMIA

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quid, et quotuplex sit, et quando incurritur Bigamia, et quis sit Bigamus, vel non.*

1. Bigamia est reiteratio successiva Matrimonii consummati, seu divisio carnis in duas successive uxores. — 2. Ad differentiam Polygamiae, quae non est successiva, sed simultanea pluralitas uxorum, qualis olim ex Divina revelatione, atque dispensatione Patriarchis, et aliis antiquae Legis permissa fuerat. — 3. At in Lege Evangelica fuit a Christo Domino penitus reprobata, et sublata. — 4. Bigamia est triplex, scilicet vera, interpretativa, et similitudinaria. — 5. Bigamia vera quae sit, et quis sit vere, at proprie Bigamus. — 6. Qui tres successive habuit uxores dicitur *Trigamus*, qui quinque *Quintogamus*, qui octo *Octogamus*. Et sic loquendo de aliis. — 7. Bigamia interpretativa quae sit. — 8. Bigamia similitudinarie quae sit. — 9. Bigamia vera incurritur, seu contrahitur, quando quis vere duas uxores successive legitime duxit, easque carnali copula cognovit, quamvis utramque, vel alteram habuerit ante susceptum Baptismum. — 10. Adducitur, et solvitur instantia; *ad* n. 12. — 13. Bigamia vera non incurritur ab eo, qui duas uxores legitime, et valide duxit, sed cum altera, sive priore, sive posteriore matrimonium non consummavit. — 14. Unde infertur, quod multiplicitas Matrimonii rati, et non consummati non inducit Bigamiam. — 15. Sic nec multiplicitas Sponsaliorum cum pluribus initorum inducit Bigamiam, etiamsi subsecuta sit copula. — 16. Bigamia vera non incurritur ab eo, qui cum Meretrice saepius fornicatus est, vel plures Concubinas habuit sive ante Matrimonium contractum cum una Virgine, sive eo stante, sive post illud. — 17. Neque tales conjunctiones fornicariae, sive praecedant, sive sequantur, sive fiant stante Matrimonio cum una Virgine, impediunt quominus tale Matrimonium adhuc habeat perfectam significationem Sacramenti. — 18. Bigamia interpretativa quatuor praecipue modis a Doctoribus censetur incurri. Et primus modus est, quando quis ducit viduam, vel ab alio per fornicationem corruptam, seu qualitercumque carnaliter cognitam, et cum ea Matrimonium consummans fit una caro cum illa. — 19. Hanc interpretativam Bigamiam incurrit ducens viduam, vel corruptam, etiamsi ignoraverit esse viduam, vel corruptam. — 20. Immo ducens corruptam incurrit Bigamiae Irregularitatem, etiamsi mulier per vim fuerit cognita ab alio. — 21. Hanc tamen Bigamiam interpretativam non incurrit, ducens Virginem, et existimans illam esse corruptam. — 22. Nec etiam hanc interpretativam Bigamiam incurrit, qui ducit viduam, sed a priore Marito incognitam. — 23. Nec tandem hanc interpretativam Bigamiam incurrit, qui ducit mulierem, non ab alio, sed a seipso solo corruptam. — 24. Adducitur instantia ex duobus Sacris Canonibus, qui solvuntur; *ad* n. 25. — 26. Secundus modus Bigamiae interpretativae est, quando quis ducit Virginem, et postquam adulterata est, illam adhuc carnaliter cognoscit. — 27. Et haec Bigamia interpretativa incurritur, etiamsi vir adulterium uxoris ignoraverit, et ipsa uxor non volens, sed per vim cognita sit ab adultero. — 28. Quinimmo eam incurrit, etiamsi uxori compellatur ab Ecclesia denuo conjungi, et copulari, quae ipso pro mortuo habito, praecedente Judicio Ecclesiae, alteri nupserat, et Matrimonium consummaverat. — 29. Adducitur, et solvitur instantia; *ad* n. 30. — 31. Tertius modus Bigamiae interpretativae est, quando quis init duo Matrimonia, unum validum, et alterum invalidum, et utrumque consummat. — 32. Et hoc currit non solum in Clericis in Sacris constitutis, sed etiam in Clericis in Minoribus Ordinibus constitutis, et in omnibus Laicis. — 33. Hanc Bigamiae interpretativae Irregularitatem incurrit etiam, qui bona fide contraxit unum Matrimonium, illudque consummavit, et postea cognita nullitate ejusdem, ad aliud transivit, illudque consummavit. — 34. Sic etiam hanc Bigamiae Irregularitatem incurrit, qui dissoluto priori Matrimonio legitimo, ignorans impedimentum, aliud contrahit. — 35. Quartus modus Bigamiae interpretativae est, quando quis etiamsi sit Clericus in Minoribus, vel Laicus, init duo Matrimonia, sed utraque invalida, et utraque consummat. — 36. Adducitur, et solvitur instantia; *ad* n. 37. — 38. Hanc Bigamiae interpretativae Irregularitatem incurrit omnis, qui unum Matrimonium invalidum propter aliquod impedimentum dirimens contraxit, et consummavit cum vidua, vel corrupta. — 39. Adducitur ad id optima regula generalis. — 40. Et hanc sententiam tenent Domini de Rota, et alii passim. — 41. Bigamia similitudinaria incurritur, quando quis in Sacris constitutus, vel in aliqua Religione Professus, Matrimonium contrahit cum aliqua, eamque carnaliter cognoscit. — 42. Adducuntur Sacri Canones, ex quibus id desumitur de Clerico in Sacris constituto. — 43. Adducuntur Sacri Canones ex quibus id desumitur de Professo in aliqua Religione. — 44. Affertur ad id solida ratio. — 45. Antiquitus Bigamia similitudinaria prorsus incognita. — 46. Etiamnum nonnullis Canonistis. — 47. Unde deducta. — 48. Poenae a PP. Concilii Ancyran. in hujusmodi Bigamos statutae. — 49. 59. De fundamentu irregularitatis orientis ex Bigamia vera.

ARTICULUS II. — *Bigamia quoad ejus effectus, et poenas.*

1. Bigamiae effectus in primis est Irregularitatem inducere; ac proinde Bigami prohibentur Ordines suscipere, et in susceptis ministrare. — 2. Immo Bigami prohibentur suscipere Tonsuram. — 3. Et hujusmodi Irregularitas ex Bigamia proveniens, descendit ex antiquissima traditione Apostolica. — 4. Et haec Irregularitas Bigamiae non oritur ex delicto, sed ex defectu Sacramenti. — 5. Insuper Bigamiae effectus est privare Bigamos omni privilegio Clericali, ac eos subjicere Jurisdictioni Fori Saecularis. — 6. Unde Bigamus remanet merus Laicus. — 7. Et sic non potest deferre habitum Clericalem, nec Tonsuram. — 8. Nec est capax alicujus Ecclesiastici Beneficii. — 9 Immo Bigamus non est capax Pensionum. — 10. Potest tamen harum Ecclesiasticarum Pensionum fieri capax per Apostolicam dispensationem. — 11. Et dispensatus ad obtinendas, et retinendas Pensiones, non obstante Bigamia, censetur etiam dispensatus ad retinendum privi-

legium, seu exercitium characteris Clericatus ad dictum effectum. — 12. Licet Bigamus ratione Bigamiae ordinari non debeat, tamen si secus fieret, characterem reciperet. — 13. Et quamvis Bigamus ratione Bigamiae amittat exercitium, et privilegium Clericale, tamen ratione characteris non destituitur Clericatu, tamquam signo indelebili. — 14. Poena privationis omnis privilegii Clericalis una cum prohibitione deferendi Tonsuram, et habitum Clericalem imposita Bigamis habet locum solummodo in Clericis constitutis in solis Ordinibus Minoribus. — 15. Secus autem est dicendum de Clericis jam institutis in Sacris Ordinibus. — 16. Assignatur ratio disparitatis; *ad* n. 17. — 18. Similiter non privantur privilegio Clericali Bigami Professi in aliqua Religione approbata. — 19. Unde Professi in Religione approbata, licet Bigamiam contraxerint, adhuc gaudent privilegiis Clericorum, et qui tales percuteret, esset excommunicatus. — 20. Non solum in Sacris Canonibus incurrunt suam poenam Bigami ordinati, ut videlicet nequeant in susceptis Ordinibus ministrare, et ad altiores ascendere, et sic evadant irregulares. — 21. Sed etiam suam specialem poenam incurrunt Episcopi tales Bigamos ordinantes, et promoventes. — 22. Unde Episcopus ordinans scienter Bigamum, incurrit Suspensionem annualem ipso Jure a collatione ejusdem Ordinis, quem contulit Bigamo, nec non a celebratione Missae. — 23. Nec obstat litera textus in *c. Super eo* 2. *de Bigamis*. — 24. Et quamvis Sacra Congregatio Concilii videatur sensisse Episcopum sic ordinantem in nullam poenam incidere ipso Jure; tamen contrarium probavit Sixtus V. — 25. Sententia tamen tenens Episcopis Ordinantibus Bigamos nullam poenam impositam esse ipso Jure, seu latae sententiae, sed solum poenam sententiae ferendae, est suffulta solidis fundamentis, et gravissimis Doctoribus; *ad* n. 26. — 27. Ultra quamquod Sacra Congregatio Concilii censuit Episcopum ordinantem Bigamos non incurrere aliquam certam poenam ipso Jure, seu latae sententiae. — 28. Et Constitutio Sixti V. Incipiens *Sanctum*, statuens Episcopos male promoventes a collatione Ordinum eo ipso suspensos esse, est jam redacta ad terminos Juris communis, et Tridentini per Constitutionem Clementis VIII. incipient. *Romanum Pontificem*. — 29. Principio Bigami etiam veri non nisi a Sacris ordinibus erant exclusi. — 30. Subdiaconatus non semper fuit Ordo Sacer. — 31. Quando Bigami omni Clericali privilegio fuerint nudati. — 32. Affertur ratio quare ita fuit statutum. — 33. Bigami censendi non sunt Clerici, qui ante aut post ordinationem commercium habuerunt cum pluribus concubinis.

ARTICULUS III. — *Bigamia quoad ejus Dispensationem*.

1. Papa dispensare potest in omni Bigamia, et quoad omnes Ordines, et dignitates; *ad* n. 3. — 4. Episcopus dispensare nequit in Bigamia vera, et interpretativa notoria, non solum quoad Ordines Sacros, seu Majores. — 5. Sed nequidem quoad Ordines Minores, aut primam Tonsuram, vel Beneficium simplex. — 6. Et sic declaravit Sacra Congr. Conc. approbante Sixto V. — 7. Veritas hujus nostrae sententiae ostenditur aliis solidissimis fundamentis; *ad* n. 8. — 9. Adducuntur varia contra nostram sententiam, et solvuntur; *ad* n. 17. — 18. Licet autem Episcopus nequeat dispensare in Bigamia notoria, potest tamen dispensare in Bigamia interpretativa occulta, et contracta inde Irregularitate, quoties ea provenit ex delicto occulto. — 19. Episcopus enim ex Tridentino habet potestatem dispensandi in omnibus Irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, excepta illa, quae provenit ex homicidio voluntario. — 20. In Bigamia similitudinaria, quae pure sit talis, nec Bigamiam interpretativam admixtam habeat, Episcopus dispensare potest etiam ad altiores Sacros Ordines suscipiendos, vel ad ministrandum in susceptis, dummodo Clericus in Sacris, vel Professus in Religione, qui de facto cum una virgine contraxit, et consummare praesumpsit, poenitentia correctus laudabilem vitam duxerit. — 21. Non potest autem dispensare in Bigamia similitudinaria, quae habet admixtam interpretativam; *ad* n. 22. — 23. Praelati Regulares, quicumque sint spectato Jure communi, et seclusis specialibus privilegiis, dispensare non possunt cum suis subditis Regularibus, nequidem quoad Ordines Minores. — 24. Quantum autem ad specialia Regularium privilegia plures Doctores tenent Religiosos dispensari posse in Bigamia praefata, nedum a Superioribus, sed etiam a quocumque Confessario Ordinis. — 25. Et ad id adducitur amplissimum privilegium S. Pii V. ultra aliud jam prius concessum a Sixtu IV. — 26. Nec hoc privilegium videtur revocatum per Concilium Tridentinum, cum fuerit concessum post idem Concilium. — 27. His tamen non obstantibus contrarium sustinent plurimi alii. — 28. Et pro horum sententia affertur solida ratio, *ad* n. 29. — 30. Unde concludendum est, quod, cum hoc pertineat ad quaestionem facti, sint attendenda, et caute consideranda Indulta a S. Seda supra id Regularibus concessa. — 31. In Bigamia similitudinaria possunt Praelati Regulares cum Novitiis, ac Professis sibi subditis dispensare in illis casibus, quibus possunt Episcopi. — 32. Bigamia tam propria, quam similitudinaria Diaconis Ecclesiae Orientalis prohibetur. — 33. Bigamus censetur, etiam qui unam uxorem ante, et aliam post Baptismum habuit. — 34. Bigamus abstinere debet ab administrando Sacramento Baptismi, si alius idoneus adsit. — 35. 37. De facultate dispensandi super irregularitate ex Bigamia procedente. — 38. Affert Maillani Canones, qui negant dispensari posse super Bigamia. — 39. Sed Pontifex super ea dispensat. — 40. Papa Lucius dispensavit super Bigamia celebrem Nicolaum Tedeschi. — 41. An Episcopi dispensare queant super Bigamia similitudinaria. — 42. Et an dispensare possint super Bigamia occulta.

1 Bigamia est reiteratio successiva Matrimo-
nii consummati, seu divisio carnis in duas
2 successive uxores. Additur *successiva*, vel
successive ad differentiam *Polygamiae*, quae
non est successiva, sed simultanea pluralitas
uxorum, qualis olim ex Divina revelatione,
atque dispensatione Patriarchis, et aliis anti-
quae Legis permissa fuerat; *cap. Gaudemus*
3 8. *de Divortiis*. At in Lege Evangelica fuit a Chri-
sto Domino penitus reprobata, et sublata; Matth.
19. Marc. 10. Luc. 16. et *cit. cap. Gaudemus* 8. *de
Divortiis*, et expresse noviter condemnata a Tri-
dentino *sess.* 24. *can.* 2. ibi; *Si quis dixerit licere
Christianis plures simul habere uxores, et hoc nulla
lege Divina esse prohibitum, anathema sit.*
4 Bigamia est triplex, scilicet vera, interpretati-
va, et similitudinaria; et sic Fagnanus *in cap.
Nuper* 4. *de Bigamis non ordinandis num.* 2. Navarr.
in Manuali cap. 28. *num.* 19. Speculator *in tit. de
Dispens.* §. *juxta. num.* 6. et fere communiter omnes
moderni Canonistae, et Theologi, quamvis duo
membra tantum, videlicet Bigamiam veram, et
interpretativam constituat Glossa *in cap. Super
eo* 2. *de Bigamis verb. In Bigamis*; Hostiens. *in
summ. eod. tit.* §. *quot sunt species*; Joan. Andr. et
nonnulli alii antiquiores. Bigamia vera est, cum 5
quis diversis temporibus successive valido con-
traxit Matrimonium cum duabus, illudque consu-
mavit. Unde Bigamus proprie, et vere vocatur
ille, qui diversis temporibus, et successive duas
legitimas habuit uxores, et cum utraque Matri-
monium consummavit, nam ex solo Matrimonio

rato cum secunda inito non consurgit Bigamia, nisi illud sit consummatum, ut patet *ex cap. Valentino* 20. *dist.* 34. et *cap. Debitum* 5. *de Bigamis*, et dicitur *Bigamus*, quasi homo binì conjugii, seu binae mulieris maritus, sicuti *Monogamus* dicitur unius uxoris vir; *cap. Unius Uxoris* 1. *dist.* 26. a *Monos* quod est unum, et *Gamos* quod est conjugium, vel mulier, ut explicat Glossa *ibidem.*

6 Hinc qui tres successive habuit uxores dicitur *Trigamus*, qui quinque *Quintogamus*, qui octo, *Octogamus*, et sic loquendo de aliis, textu expres-

7 so *in cap. Aperiant* 11. *caus.* 42. *q.* 1. Bigamia interpretativa est, cum quis quadam Juris fictione, seu interpretatione censetur habuisse duas uxores, licet vere illas non habuerit, ut cum quis contraxit cum vidua, vel ab alio corrupta; *cap. Meritum* 2. *dist.* 33. *cap. Si quis Viduam* 13. *dist.* 34. *cap. de Bigamis* 3. *cap. Debitum* 5. *de Bigamis non or-*

8 *dinandis.* Bigamia similitudinaria est, cum quis Sacro Ordine insignitus, vel solemniter professus Matrimonium contrahit, et consummat, etiam cum unica, et Virgine; nam hic censetur similis iterato contrahenti, adeoque incurrit Bigamiam similitudinariam; *cap. Quotquot* 24. et *cap. Monacho* 32. *caus.* 27. *qu.* 1.

9 Bigamia vera incurritur, seu contrahitur, quando quis vere duas uxores successive legitime duxit, easque carnali copula cognovit, quamvis utramque, vel alteram habuerit ante susceptum Baptismum, *cap. Acutius* 2. et *cap. Deinde* 3. *cap. Una* 4. *dist.* 26. et *cap. Si quis Viduam* 13. *dist.* 34. Et ratio est, quia hoc impedimentum non est inductum ab Ecclesia in poenam alicujus delicti, quae per Baptismum una cum delicto remittatur, sed quia tale Matrimonium non est aptum ad significandam conjunctionem Christi cum Ecclesia, quae est unius viri cum una Sponsa, eaque ab alio non assumpta; qui defectus perfectae significationis aeque reperitur in Matrimonio contracto ante Baptismum, quam post illum. Et haec sententia est Divi Aug. in Epistolam *ad Titum*, *et de bono conjugii cap.* 18. et refertur *in cit. cap. Acutius* 2. *dist.* 26. et S. Ambrosii *lib.* 1. *de Offic. cap. ult.* et refertur *in cap. Una* 4. *eadem dist.* 26. et fuit postea approbata per Innocentium Papam *in cap. Deinde* 3. *dist.* 26. et *in c. Si quis Viduam* 13. *dist.* 34. Et sic tenet communis Doctorum cum Sanchez *lib.* 6. *disp.* 83. *num.* 9. Suarez *disp.* 39. *de Censuris sect.* 6. *num.* 10. *et seq.* Barbosa *de Offic. et Potest. Episcop. alleg.* 49. *num.* 2. Fagnan. *in cap. Nuper* 4. *de Bigamis num.* 3. Pirhing. *lib.* 1. *tit.* 21. *num.* 6. Reiffenstuel *ibid.* n. 9. et aliis plurimis.

10 Nec valet objicere, quod sicuti propter homicidium ante Baptismum juste, vel injuste patratum, non incurritur Irregularitas, ita neque propter Matrimonium duplex initum ante Baptisma, incurritur Irregularitas Bigamiae. Non valet, inquam, nec currit paritas, quia prior Irregularitas est imposita a Jure homicidio patrato solum post Baptismum; *cap. Si quis Vidu am* 8. *dist.* 50. *cap. Si quis post acceptum Baptismum* 4. *dist.* 31. Posterior vero Irregularitas Bigamiae vere a Jure 11 est imposita ei, qui duplex Matrimonium legitimum quandocumque contraxit, et consummavit, sive ante, sive post Baptismum; *c. Acutius* 2. *dist.* 26. in cujus Summario expresse dicitur: *Qui ante Baptismum habuerit unam et post Baptismum aliam, ordinandus non est;* et *cap. Una* 4. *dist.* 26. in cujus Summario sic etiam praecise habetur: *Bigamus reputatur, qui ante Baptismum habuerit unam, et post Baptismum aliam.* Et ratio disparitatis est, 12 quia per Baptismum sicuti crimina pleue dimittuntur, sic etiam purgatur prava, et immitis voluntas, qua illa fuerunt commissa; secus autem est de Bigamia, neque enim in Baptismo tollitur acceptae uxoris consortium, nec reintegratur divisio carnis, ut cessare valeat defectus Sacramenti per Apostolum *cap.* 5. *ad Ephesios* explicati, et hoc clare habetur *ex cap. Una* 4. *dist.* 26. ibi: « Quod plerisque mirum videtur, cur etiam » ante Baptismum iterata conjugia electioni mu» neris, et praerogativae ordinationis impedimen» ta generent, cum etiam delicta obesse non sole» ant, si lavacri remissa fuerint Sacramento; » sed intelligere debemus quia in Baptismu culpa » admitti potest, Lex aboleri non potest; in » conjugio non culpa, sed Lex est. Quod culpae » est igitur, in Baptismo relaxatur; quod Legis » est, conjugio non solvitur. » Et ex c. *Si quis Viduam* 13. *dist.* 34. ibi: « In Baptismate enim » crimina dimittuntur, non acceptae uxoris con» jugium relaxatur. »

Bigamia vera non incurritur ab eo, qui duas 13 uxores legitime, et valide duxit, sed cum altera, sive priore, sive posteriore Matrimonium non consummavit, quia ex solo Matrimonio rato cum altera inito non consurgit Bigamia, nisi illud etiam sit consummatum, ut patet *ex cap. Valentino* 20. *dist.* 34. et *cap. Debitum* 5. *de Bigamis*, ubi is, qui mulierem ab alio viro desponsatam per verba de praesenti, sed ab illo non cognitam duxit uxorem, Bigamus non censetur, nec impeditur promoveri ad Sacerdotium, *quia* (inquit Papa Innocent. III.) *nec illa, nec ipse carnem suam divisit in plures*, sicque non intervenit defectus Sacramenti significantis conjunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, ex quo defectu velut fundamento oritur Irregularitas Bigamiae; *cit. cap. Debitum* 5. *de Bigamis*, ibi: « Cum » ergo propter Sacramenti defectum inhibitum » sit, ne Bigamus aut Maritus Viduae praesumat » ad Sacros Ordines promoveri, quoniam nec » illa est unica unici, nec iste unus unius profe» cto, ubi deficit inter hujusmodi conjuges com» mixtio corporum, non deest hujusmodi signa-

14 » culum Sacramenti. » Unde ex hoc infertur, quod multiplicitas Matrimonii rati, et non consummati non inducit Bigamiam, cum deficiat divisio carnis in plures Barbosa *de offic. et Potest.*
15 *Episc. allegat* 49. *num.* 13. *Et communis.* Sic nec multiplicitas sponsaliorum cum pluribus initorum inducit Bigamiam, etiamsi subsecuta sit copula, quia sine Matrimonio vero, vel attentato non contrahitur Bigamia; duo namque necessaria sunt, ut Bigamia vera contrahatur, Matrimonium scilicet praecedens, et usus venereus subsequens eum pluribus: Barbosa *loc. mox citato*, Pirhing *lib.* 1. *tit.* 21. *num.* 5. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 83. *n.* 5. *et* 6. et alii passim.

16 Bigamia vera non incurritur ab eo, qui cum meretrice saepius fornicatus est, vel plures concubinas habuit, sive ante Matrimonium contractum cum una Virgine, sive eo stante, sive post illud; ut colligitur *ex c. Fraternitatis* 7. *dist.* 34. et *c. Quia circa* 6. *de Bigamis*, ubi sic praecise habetur: *Sane postulasti per Sedem Apostolicam edoceri, si Presbyteri plures Concubinas habentes Bigami censeantur. Ad quod duximus respondendum, quod cum Irregularitatem non incurrerint Bigamiae, cum eis tamquam simplici fornicatione notatis, quoad executionem Sacerdotalis Officii, poterit dispensare.* Et ratio est, quia, ut diximus, ad hoc ut Bigamia vera contrahatur, duo pernecessaria requiruntur, Matrimonium scilicet praecedens, et usus venereus subsequens cum pluribus; per simplicem enim conjunctionem fornicariam non significatur conjunctio Christi cum Ecclesia per assumptionem carnis, sicuti significatur per Matrimonium cum pluribus; et sic non potest in conjunctione fornicaria habere locum defectus Sacramenti significantis talem conjunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, ex quo defectu velut fundamento oritur Irregularitas Bigamiae; *cit.*
17 *cap. Debitum* 5. *de Bigamis.* Neque tales conjunctiones fornicariae, sive praecedant, sive sequantur, sive fiant stante Matrimonio cum una Virgine, impediunt, quominus tale Matrimonium adhuc habeat perfectam significationem Sacramenti, cum sit maritalis conjunctio unius viri cum unica ab alio non assumpta, adeoque non patiantur defectum Sacramenti, qui est fundamentum Bigamiae per *cit. c. Debitum* 5. *de Bigamis*, Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 83. *num.* 3. Pirhing. *l. cit. num.* 4. et alii.

18 Bigamia interpretativa quatuor praecipue modis a Doctoribus censetur incurri. Primus modus est, quando quis ducit Viduam a priori viro carnaliter cognitam, vel ab alio per fornicationem corruptam, et cum ea Matrimonium consummat. Hunc modum inducere Bigamiae Irregularitatem, habetur *in cap. Maritum* 2. *dist.* 33. *cap. Curandum* 6. *cap. Praecipimus* 10. *cap. Si quis Viduam* 13. et *c. Si quis Viduam* 15. *dist.* 34. *c. Si quis Viduam* 8. *dist.* 50. *c. Qui* 5. *dist.* 51. *c. Quisquis* 5. *d.* 84. *c. Ut Bigami* 1. *c. de. Bigamis* 3. et *c. Debitum* 5. *de Bigamis non ordinandis.* Et ratio est, quia ducens Viduam, vel ab alio per fornicationem corruptam, seu qualitercumque carnaliter cognitam, et cum ea Matrimonium consummans, fit una caro cum illa, et per consequens sicut ipsa uxor vere carnem suam divisit in plures, ita etiam vir ejus, qui per copulam carnalem factus est una caro cum ipsa, ex juris interpretatione censetur carnem suam divisisse in plures. Unde deficit tale Matrimonium a perfecta significatione Matrimonii Christi cum Ecclesia, cum hoc sit unius cum una Virgine Ecclesia, non ab alio assumpta, et penitus intacta, et illud esset unius cum una non amplius Virgine, cum jam ab alio assumpta, seu corrupta, et sic divisa in plures carnes. *Sic Doctores communiter.* Hanc interpreta- 19
tivam Bigamiam incurrit ducens Viduam, vel corruptam, etiamsi penitus ignoraverit esse Viduam, vel corruptam; et ratio est, quia hic non agitur de Irregularitate proveniente ex delicto, seu propria culpa, sed de ea, quae provenit ex defectu Sacramenti, qualem potest incurrere, et de facto incurrit in dictis casibus etiam ignorans, quia licet ignorantia violationis posset eximere eumdem a culpa, si quae esset, non tamen a dispositis a jure quoad Irregularitatem; nam revera verificatur, quod illa fuerit corrupta, et divisa in plures carnes. Sic tradunt communiter Doctores cum Barbosa *de Offic. et Potest. Episcop. allegat.* 49. *n.* 6. Fagnan. *in cap. Nuper* 4. *de Bigamis n.* 5. Sanchez *lib.* 7. *de Matrimon. disp.* 84. *num.* 15. Sylvester *in Summa verb. Bigamia num.* 4. Immo vo- 20
lunt Doctores, quod ducens corruptam incurrat Bigamiae Irregularitatem, etiamsi mulier per vim fuerit cognita ab alio; quia vis illata excusat quidem foeminam a culpa, at non efficit, Matrimonium illud aptum esse ad significandam conjunctionem Christi cum Ecclesia una, eaque Virgine, cum talis mulier per vim cognita, adhuc re vera esset corrupta, et divisa in plures carnes; Pirhing *lib.* 1. *tit.* 21. *num.* 10. Reiffenstuel *ibidem n.* 13. Sanchez *l. c.* et alii.

Hanc tamen Bigamiam interpretativam non incurrit ducens Virginem, et existimans illam esse 21
corruptam; quia ad Irregularitates, et Censuras incurrendas non sufficit sola intentio, sed requiritur, ut factum re ipsa sequatur; Barbosa *l. c.* Sanchez *l. c.* Et re vera Irregularis non est occidens feram credens esse hominem, nec est excommunicatus percutiens Laicum, licet credat esse Clericum; Pirhing. *cit. lib.* 1. *tit.* 21. *num.* 10. et aliorum communis. Nec etiam hanc interpretativam 22
Bigamiam incurrit, qui ducit Viduam, sed a priore Marito incognitam; *c. Debitum* 5. *de Bigamis non ordinandis*, ubi Innocentius III. Summus Pontifex expresse declarat eum, qui mulierem ab alio viro de-

sponsatam per verba de praesenti, sed ab illo non coguitam, duxit uxorem, Bigamum non censeri, nec impediri promoveri ad Sacerdotium; *Quia* (inquit Pontifex) *nec illa nec ipse carnem suam divisit in plures.* Sicque non intervenit defectus Sacramenti significantis conjunctionem Christi cum una Ecclesia Virgine per carnis assumptionem.
23 Nec tandem hanc interpretativam Bigamiam incurrit, qui ducit mulierem non ab alio, sed a se ipso solo corruptam. Et ratio est, quia per illam praecedentem violationem factam ab eodem respectu neutrius facta est divisio carnis, sicque illud Matrimonium aptum est significare illam unionem Christi cum Ecclesia; Glossa communiter recepta *in cap. Debitum* 5. *de Bigamis verb. divisit*, S. Thomas *in* 4. *dist.* 27. *q.* 3. *art.* 1. *quaestiuncula* 5. *ad* 2. S. Antonin. 3. *p. tit.* 28. *cap.* 3. Sanchez
24 et alii communiter. Nec contra hoc ultimum assertum obstat textus *in cap. Qualis* 4. *caus.* 30. *q.* 5. ubi praescribitur, quod ad hoc ut vir non contrahat Irregularitatem Bigamiae, debet esse contractus cum Virgine casta, et desponsata in Virginitate. Nec pariter obstat textus *in cap. Unico, de Clericis conjugatis in* 6. ubi statuitur, quod solummodo promovendi sint ad Sacros Ordines, qui
25 cum unicis, et Virginibus contraxerint. Non obstant, inquam, citati textus, quia facillime solvuntur dicendo: Virginitatem in tantum requiri, in quantum uxor non potest esse divisa, unde sufficit, ut non sit ab alio corrupta; Glossa *in c. Debitum* 5. *de Bigamis, verb. divisit, in fine;* Sanchez *loc. cit.* Pirhing. *loc. cit. n.* 11. et alii passim.
26 Secundus modus Bigamiae interpretativae est, quando quis ducit Virginem, et postquam adulterata est, illam adhuc carnaliter cognoscit; *cap.*
27 *Si cujus* 11. et *cap. Si Laicis* 12. *dist.* 34. Et haec Bigamia interpretativa incurritur, etiamsi vir adulterium uxoris ignoraverit, et ipsa uxor non volens, sed per vim cognita sit ab adultero; Barbosa *loc. c. n.* 8. *et* 9. Sanchez *loc. cit. disp.* 84. *n.* 15. Pirhing. *loc. c. n.* 14. et aliis communiter; et ratio est, quia, ut diximus supra in primo modo, hic non agitur de Irregularitate proveniente ex delicto, seu propria culpa, sed de ea, quae provenit ex defectu Sacramenti, qualis defectus Sacramenti adhuc adesset, licet vir ignoraverit adulterium uxoris, et uxor non volens, sed coacta fuerit ab adultero coguita, quia re vera adhuc ipsa esset corrupta, et divisa in plures carnes, et sic tale Matrimonium non esset aptum ad significandam conjunctionem Christi cum Ecclesia, una eaque Virgine, et intacta. Immo hanc Bigamiae Irregularitatem incurrit vir, etiamsi debitum reddiderit uxori adulterae a Superiore compulsus, ex eo
28 quod adulterium non fuerit plene probatum. Quinimmo eam incurrit, etiamsi compellatur ab Ecclesia denuo conjungi, et copulari uxori, quae ipso in longinquis agente, vel in exercitu bellante, aut in mare navigante, et pro mortuo habito praecedente Judicio Ecclesiae, alteri nupserat, et Matrimonium consummaverat. Sic cum multis Barbosa *loc. c. n.* 10. et colligitur ex Divo Thoma *in* 4. *dist.* 27. *quaest.* 3. *art.* 1. *quaestiunc.* 3. *ad quartum*, S. Antonin. 3. *part. tit.* 28. *cap.* 3. Abulens. *cap.* 19. *in Matth. qu.* 27. *ad quartum*, Rosella *verb. Bigamia n.* 6. Henric. *cap.* 1. *n.* 18. *de Bigamis*, Sot. *in* 4. *dist.* 27. *quest.* 3. *art.* 1. et alii passim. Et ratio est, quia stante tali divisione carnis semper verificatur, quod non valeat significare illam unionem Christi cum unica Ecclesia Virgine, et intacta. Nec valet objicere contra ultima asserta, quod iis stantibus sequeretur 29
manifesta contradictio, nempe quod idem vir ex eodem actu mereretur, et demereretur; mereretur, quia adimpleret praeceptum Ecclesiae, demereretur, quia incurreret hanc Irregularitatem. Non valet, inquam, quia iste nullimode demeretur, et quod incurreret Irregularitatem, non 30
esset ex delicto, et sua propria culpa, sed solum ex defectu Sacramenti, sicuti ex communi Doctorum contrahuntur absque propria culpa omnes aliae Irregularitates ex defectu.

Tertius modus Bigamiae interpretativae est, 31
quando quis init duo Matrimonia, unum validum, et alterum invalidum, et utrumque consummat, colligitur *ex cap. Nuper* 4. *de Bigamis non ordinandis*, ubi statuitur, quod cum similibus, *tamquam cum Bigamis non liceat dispensare .... non propter Sacramenti defectum* (cum enim nullum fuerit unum Matrimonium, adeoque nec fuerit Sacramentum, non potuit pati defectum Sacramenti) *sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto.* Quia nimirum, quantum in ipsis erat, voluntarie aliud Matrimonium cum alia contraxerunt, et consummarunt. Et quamvis *in cit. cap. Nuper* 32
solum expresse sit sermo de Clericis in Sacris constitutis, communiter tamen hoc a Doctoribus extenditur etiam ad Clericos in minoribus Ordinibus constitutos, et ad omnes Laicos, quia etiam in Clericis Minorum Ordinum, et in Laicis, qui contraxerunt duo Matrimonia, unum validum, et alterum invalidum propter dirimens impedimentum, adest affectus intentionis ad alterum Matrimonium cum opere subsecuto carnalis copulae, et sic in Clericis inferioribus, et Laicis habetur eadem ipsissima ratio, ob quam in *dict. cap. Nuper* statuitur Clericos in Sacris constitutos, etsi non sint vere Bigami, tamen poenam, seu impedimentum Bigamiae incurrrere: *Non propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto.* Adeoque ex quocumque capite proveniat impedimentum dirimens, sive in Clerico, sive in Laico, procedit illa decisio secundum omnes, Fagnan. *in cit. cap. Nuper num.* 44. Layman *lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 5. *cap.* 6. *n.* 5. Sanchez *loc. c. disp.* 84. *n.* 3. Pirhing. *loc. c. n.* 16. et alii

33 passim. Hanc Bigamiae interpretativae Irregularitatem incurrit etiam, qui bona fide contraxit unum Matrimoninm, illudque consnmmavit, et postea cognita nullitate ejusdem ad aliud transivit, illudque consnmmavit; Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 84. *n.* 5. et alii passim; quia non obstante bona fide, quantum est ex parte contrahentis, per propriam voluntatem duplex Matrimonium contraxit, et in dnobus per consummationem carnem divisit, quod officit significationi Sacramenti denotantis conjunctionem unius cum
34 una, nempe Christi cum unica Ecclesia. Sic etiam hanc Bigamiae Irrregnlaritatem incurrit, qui dissoluto priori Matrimonio legitimo, ignorans impedimentum, aliud contrahit, quia etiam in hac hypotesi non obstante ignorantia, interveniunt omnia, quae requiruntur ad inducendam hanc Irregularitatem, nempe divisio carnis in plures, et affectus talis divisionis in contrahente, et quamvis talis divisio non sit culpabilis, in hoc tamen non desideratur culpa, cum Jura non respiciant affectum delinquendi, sed duplicis Matrimonii contracti, et consummati, ut patet *in cit. cap. Nuper*, ibi: *Sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto;* Joann. Andreas *in cap. Unico num.* 1. *super gloss.* 3. *de Bigamis num.* 6. et ibi Antoninus *cap. Nuper num.* 8. *de Bigamis*, Angelus *verb. Bigamia n.* 9. Sylvester *eod. verb. Bigamia quaest.* 7. et alii passim.

35 Quartus modus Bigamiae interpretativae est, quando quis, etiamsi sit Clericus in Minoribus, vel Laicus, init duo Matrimonia, sed utraque invalida, et utraque consummat. Colligitur *ex cit. cap. Nuper* 4. *de Bigamis non ordinandis* per jam adducta verba: *Non propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto.* Tunc enim incurritur Irregularitas Bigamiae non ob Sacramenti veri defectum, cum non detur aliquod Sacramentum Matrimonii veri, cui deficiat significatio Sacramenti, sed talis fit Irregularis, et quasi, sive interpretative Bigamus propter affectum intentionis ad duo Matrimonia ineunda cum subsecuto opere carnalis copnlae; quantum enim est ex se, contraxit duo Matrimonia et utraque consummando carnem suam divisit in eas, cum quibus consummavit, et sic, quantum est ex parte ipsius contrahentis, significatio Sacramenti deficit. Et sic tenent Glossa *in cap.* 2. *de Bigamis, verb. in Bigamis*, Speculator *tit. de disp.* §. *juxta num.* 5. *vers. Et scias;* Goffred. *in summa tit. de Bigamis n.* 1. Archidiac. *cap. unico num.* 1. *de Bigamis num.* 6. Navarr. *in Manuali cap.* 27. *n.* 295. S. Thomas *in* 4. *dist.* 27. *quaest.* 3. *art.* 1. *quaestiunc. prima in corp.* S. Antoninus 3. *par. tit.* 28. *cap.* 3. Barbosa *de offic. et Potest. Episc. allegat.* 49. *n.* 11. Pirbing *lib.* 1. *tit.* 21. *num.* 17. Reif-
36 fenst. *ibid. n.* 12. Sanchez, Suarez, et alii. Nec valet dicere, quod Matrimonia nulla deinde sint, ac si non essent Matrimonia, adeoque sicuti non contrahit Irregularitatem, qui plures fornicationes committit extra Matrimonium, ita nec eamdem contrahit, qui in duobus Matimoniis nullis cum duabus carnaliter commiscetur. Non valet, 37
inquam, quia in pluribus illis fornicationibus extra Matrimoninm nou aliquid, quod vel ex natura sna, vel ex voluntate fornicationis ordinetur ad repraesentandam illam conjunctionem Christi cum Ecclesia; in duobus istis autem Matrimoniis contractis, et consummatis, quantumvis nullis, adest, quod ad illam repraesentationem ordinentur, non ex natura sua, sed ex affectu ipsa contrahentis; *arg. cit. cap. Nuper* 4. *cap. A nobis* 7. *de Bigamis* ibi: *Non propter Sacramenti defectum* (cum supponatur utrumque Matrimonium invalidum) *sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto.*

Hanc Bigamiae interpretativae Irregularitatem incurrit omnis, qui unum Matrimonium invalidum propter aliquod impedimentum dirimens contraxit, et consumavit cum Vidua, vel corrupta, *arg. cap. A nobis* 7. *de Bigamis.* Et ratio est, quia contrahens cum duabus successive, et semel contrahens cum corrupta, in omnibus aequiparantur, ubi Matrimonium est validum; *cap. de Bigamis* 3. *de Bigamis non ordinandis*, ibi: *De Bigamis Presbyteris, et Viduarum maritis idem sancimus omnino*, ergo eodem modo aequiparantur, cnm Matrimonium est nullum; ut idem operetur oppositum in opposito, quod propositum in proposito, ut *l. Si ex toto, ff. de Legat.* 1. *leg.* 3. §. *fin. l.* 4. *et l. Legata in fin. ff. de adimen. legat.* et contrariorum eadem sit disciplina, *ut leg.* 1. *ff. de his, qui sunt, sui vel alieni Jur.* cum similibus; sed contrahens nulliter, et de facto cum dnabus, incurrit poenam Bigamiae, etiamsi sit Clericus Ordinum Minornm, aut Laicns, ut snpra dictum est, ergo eamdem poenam incurrit omnis, etiamsi sit Clericus in Minoribus, vel Laicus contrahens nulliter cum Vidua, vel corrupta. Et ad 39
hoc optime facit regula generalis Joan. Andr. *in cit. cap. Nuper num.* 5. his verbis: « Quomodocumque non teneat Matrimonium consanguinitate, affinitate, voto, vel alia quacumque de causa, si de Jure contractum induceret Bigamiam, contractum de facto copula subsecuta inducit poenam Bigamiae; » et infra, *satis est enim quod habuerit affectum conjugii, et iste affectus hic attenditur, ut dixi supra post Innocent. Sicuti ergo publica honestas inducitur ex Matrimonio, quod non tenet, dummodo teneat ex consensu de Sponsal. cap. unico lib.* 6. *sic ex tali Matrimonio inducitur Bigamia.* Et eamdem regulam ante ipsum posuit *ibid.* Hostien. *n.* 4. *verb. Clericis*, et eam sequuntur Collector *n.* 3. Butr. *n.* 8. Cardinal. *in* 6. *notab.* Ancharan. *in* 3. *notab.* et Joan. de Anan. *n.* 2. Sed Matrimonium de Jure contractum cum Vidua,

vel corrupta inducit Bigamiam etiam in Clericis
Minorum Ordinum, et in Laicis, ut *in cap. Maritum 2. dist.* 33. *cap. Curandum* 9. *cap. Praecipimus* 10. *cap. Si quis Viduam* 13. et *cap. Si quis Viduam* 15. *dist.* 34. *cap. Si quis Viduam* 8. *dist.* 50. *cap. Qui* 5. *dist.* 51. *cap. Quisquis* 5. *dist.* 84. *cap. Ut Bigami* 1. *cap. de Bigamis* 3. et *cap. Debitum* 5. *de Bigamis non ordinandis*, ergo etiam Matrimonium contractum de facto, seu nullum in talibus indu-
40 cit poenam Bigamiae. Et hanc sententiam tenent
Domini de Rota *dec.* 1. *de Bigamis in novis ;* ubi articulo de mandato Papae mature discusso unanimiter resolvunt, Clericum Minorum Ordinum, qui de facto contraxit cum Vidua, esse Bigamum interpretative, et egere dispensatione Apostolica, subesse tamen justam causam dispensandi, quia ille Clericus ignoravit impedimentum, et postea matrimonio divortiato, bona fide intravit Religionem, et promotus fuit ad omnes Sacros Ordines, et ita Urbanus VI. dispensavit propter talem decisionem, ut ibi infertur, teste Fagnano *in cap. Nuper* 5. *de Bigamis n.* 5. Et hanc sententiam tenent Goffred. Hostiens. *in summ. hujus tit. num.* 3. §. *quot sunt species , vers. quarto ;* Alber. *in dictionario lit. B. in verb. Bigamia in fin.* Astens. *in Summa part. lib.* 6. *tit.* 7. *art. unico qu.* 2. Montaign. *de Bigamis qu.* 6. *num.* 2. *vers. quarto;* Suarez *disput.* 49. *de Censuris sect.* 3. *n.* 3. *et seq.* et alii plurimi cum Covarruv. qui *in Clementin. Si furiosus part.* 1. §. 2. *num.* 2. *vers. secunda, et tertio, de homicid.* testatur esse communem sententiam.
41 Bigamia similitudinaria incurritur, quando quis
in Sacris constitutus, vel in aliqua Religione Professus, Matrimonium contrahit cum aliqua, eam-
42 que carnaliter cognoscit. De Clerico in Sacris
constituto desumitur *ex cap. de Diacono* 1. et *cap. Ex literrarum tuarum tenore* 2. *Qui Clerici, vel vo-*
43 *ventes*, et *ex cap. Sane* 4. *de Cleric. conjug.* De pro-
fesso in aliqua Religione desumitur *ex cap. Quotquot* 24. *caus.* 27. *quaest.* 1. ibi : « Quotquot Virginitatem pollicitam praevaricatae sunt Professione contempta, inter Bigamos, idest, qui ad secundas nuptias transierunt haberi debebunt. » Et quamvis hic textus loqui videatur de solis Virginibus Deo consecratis, tamen idem procedit etiam in Viris ; cum communis Doctorum sententia, et praxis, ac traditio Ecclesiae testetur, Religiosos propter Matrimonium illegitime contractum, et consummatum, Irregularitatem incurrere. Et sic aperte colligitur ex Summario ipsiusmet citati textus, ubi indiscriminatim de omnibus sic praecise dicitur : « Inter Bigamos reputantur, qui virginitatem pollicitam praeva-
44 ricautur. » Et ratio est, quia ratione voti ca-
stitatis adnexi tam Sacris Ordinibus, quam Professioni Regulari, uterque, scilicet tam Clericus in Sacris, quam Professus Regularis, censetur spirituali quodam Matrimonio conjunctus cum Christo, et Ecclesia, et deinde volens carnaliter cum alia conjugi per Matrimonium, censetur celebrare duo Matrimonia ; et quamvis secundum, scilicet carnale, invalidum sit per impedimentum procedens a voto solemni, vel Sacro Ordine, quia tamen adest affectus intentionis cum opere subsecuto, judicatur Bigamus similitudinarie propter similitudinem ad vere Bigamum; Speculator *tit. de dispensat.* §. *juxta num.* 6. *vers. Et scias ;* Navarr. *in Manual. cap.* 17. *num.* 195. *vers. Similitudinaria , et consil.* 1. *num.* 3. *vers. Ex quibus , de Bigamis ;* Covarruv. *in Clement. Si furiosus, de homicidio* 1. *part.* §. 2. *n.* 2. *vers.* 3. Suarez *de Censuris tom.* 5. *disput.* 46. *sect.* 6. Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 85. *n.* 11. Gargias *de Benefic. p.* 7. *c.* 6. *n.* 15. cum pluribus aliis. Barbosa *de Offic. et Potest. Episc. p.* 2. *allegat.* 49. *n.* 15. et alii.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Antiquitus cognitae dumtaxat erant Bigamia 45
vera, et Bigamia interpretativa : prorsus vero incognita erat Bigamia similitudinaria. Van-Espen *Jur. Eccles. Univers. par.* 2. *tit.* 10. *cap.* 2. *n.* 31. Rousseaud de la Combe *in sua Jurisprud. Canon.*
verb. Irregularitas sect. 3. *ar.* 2. *n.* 3. ubi quod 46
etiamnum nonnulli Canonistae hanc Bigamiae
speciem non agnoscunt : monetque Rousseaud de 47
la Combe *loc. cit. num.* 2. deductam fuisse speciem hanc Bigamiae similitudinariae *ex Canone* 24. *caus.* 27. *quaest.* 1. qui est *Canon.* 18. *Synod.*
Ancyran. juxta pravam versionem *Isidori.* Caete- 48
rum si stetur versioni *Herveti*, id unum, ait laudatus Auctor, Patres dicti Concilii statuerunt, quod, qui ita violant solemnia vota, eamdem subire debeant poenitentiam ac Bigami. (*)
Fundamentum Irregularitatis orientis ex Bi- 49
gamia vera a Patribus Graecis repositum est in
suspicione incontinentiae. Contra vero Patres La- 50
tini illud reposuerunt in defectu Sacramenti. Utraque opinio suas habet difficultates ; vide Van-Espen *Juris Eccles. Univers. part.* 2. *tit.* 10. *cap.* 2. *num.* 31. qui tamen Patribus Graecis adstipu-
latur. Mirum vero, quod Auctor hic cum Patri- 51
bus Graecis rationem irregularitatis descendentis ex Bigamia interpretativa desumendam quoque teneat ex suspicione incontinentiae, nimirum ipsius Mulieris nuptias iterantis, quam per Mulierem in Maritum aliquo modo redundare supponit.

(*) Confer Berardum *Gratiani Canon. par.* 1. *c.* 3. *to.* 1. *pag.* 38. *seq.* qui Bigamos ab Ancyrani Concilii Patribus cum promissae virginitatis violatoribus comparatos eos fuisse censet, *qui ab uxore divertendo novum conjugium appetissent.* (*Edit. Barbiel.*)

ARTICULUS II.

BIGAMIA QUOAD EJUS EFFECTUS, ET POENAS.

1 Bigamiae effectus in primis est Irregularitatem
inducere, ac proinde Bigami prohibentur Ordi-
nes suscipere, et in susceptis ministrare; *cap. Acu-
tius* 2. et *cap. Deinde* 3. *dist.* 26. *cap. Si quis* 1. et
cap. Maritum 2. *dist.* 33. *cap. Curandum* 9. *cap.
Praecipimus* 10. *cap. Si quis Viduam* 13. *cap. Co-
gnoscamus* 14. et *cap. Si quis Viduam* 15. *dist.* 34.
cap. Ut Bigami 1. *cap. Super eo* 2. *cap. de Bigamis*
3. *de Bigamis non ordinandis*, et *s. Unic. de Biga-*
2 *mis in* 6. Immo Bigami prohibentur suscipere
Tonsuram; c. *Si quis Viduam* 8. *distinctione* 50.
3 Et hujusmodi Irregularitas ex Bigamia proveniens
descendit ex antiquissima traditione Apostolica,
juxta illud Apostoli 1. *ad Timoth. capitulo* 3. *nu-
mero* 2. *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse,
unius uxoris virum.* Et infra *numero* 12. *Dia-*
4 *coni sint unius uxoris viri.* Et haec Irregularitas
Bigamiae non oritur ex delicto, sed ex defectu Sa-
cramenti, ut notatur *in cap. Acutius* 2. *dist.* 26.
et *cap. Debitum* 5. *de Bigamis non ordinandis.* Ma-
trimonium enim consummatum significat conjun-
ctionem Christi cum Ecclesiae per carnis assumptio-
nem, juxta illud Apostoli *ad Ephes.* 5. *Sacramen-
tum hoc magnum est, ego autem dico, in Christo,
et Ecclesia.* Haec autem significatio deficit in Ma-
trimonio cum secunda Uxore, vel cum Vidua, aut
corrupta, contracto, et consummato, quia non est
conjunctio unius cum una eaque Virgine, sicuti
Dei Filius per carnis assumptionem copulavit si-
bi Ecclesiam unam, Virginem, et ab alio non as-
sumptam; unde S. Thomas *in* 4. *dist.* 27. *quaest.*
3. *art.* 1. *quaest.* 1. sic praecise dicit: « Bigamia
» Irregularitatem inducit, quia habens aliis mi-
» nistrare Sacramenta, ut habens Sacramentum
» Ordinis, nullum debet in Sacramentis defectum
» pati; defectus autem in Sacramento est, quan-
» do Sacramenti significatio integra non inveni-
» tur; Sacramentum autem Matrimonii significat
» conjunctionem Christi ad Ecclesiam, quae est
» unius ad unam, unde ad perfectam significatio-
» nem Sacramenti pertinet, ut vir sit tantum u-
» nius vir, et uxor tantum unius uxor, et conse-
» quenter Bigamia, quae hoc tollit, Irregularita-
» tem inducit. »
5 Insuper Bigamiae effectus est privare Bigamos
omni privilegio Clericali, ac eos subjicere jurisdi-
ctioni Fori saecularis; c. *Quisquis* 5. *dist.* 84. *cap.
Unico de Bigamis in* 6. ubi ex verbis desumptis a
Concilio Generali Lugdunensi sic praecise dicitur:
*Bigamos omni privilegio Clericali declaramus esse
nudatos, et coercitioni Fori saecularis addictos, con-
suetudine contraria non obstante. Ipsis quoque sub
anathemate prohibemus deferre Tonsuram, vel habi-
tum Clericalem.* Et sic Rota *part.* 1. *dec.* 352. *n.* 4.
part. 5. *tom.* 1. *dec.* 50. *num.* 4. *part.* 5. *tom.* 2. *dec.*
450. *num.* 9. *et* 27. Unde Bigamus remanet merus 6
Laicus; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 7. *num.* 2. *part.*
5. *tom.* 2. *dec.* 450. *num.* 31. *par.* 19. *tom.* 1. *dec.*
253. *num.* 2. Et sic non potest deferre habitum 7
Clericalem, nec Tonsuram; Rota *part.* 5. *dec.* 450.
num. 15. et *dict. cap. Unico de Bigamis num.* 6. Nec 8
est capax alicujus Ecclesiastici Beneficii, utpote
Irregularis; *cap. Si celebrat.* 10. *de Clerico Excom-
municato ministrante*, c. *Ex literis* 2. *de Clerico non
ordinato ministrante*; *cap. Praecipimus* 10. *dist.* 34.
cap. Non confidat. 59. *dist.* 50. Immo Bigamus nec 9
est capax Pensionum Ecclesiasticarum. Rota *par.*
5. *tom.* 2. *dec.* 450. *num.* 30. *par.* 19. *tom.* 1. *dec.*
253. *n.* 1. Potest tamen harum Ecclesiasticarum 10
Pensionum fieri capax per Apostolicam dispen-
sationem; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 12. *num.* 28.
et 29. *par.* 13. *dec.* 247. *num.* 24. Et dispensatus 11
ad obtinendas, et retinendas Pensiones non obstan-
te Bigamia, censetur etiam dispensatus ad retinen-
dum privilegium, seu exercitium Characteris Cle-
ricatus ad dictum effectum; Rota *part.* 5. *tom.* 2.
dec. 450. *num.* 19. *et* 21.

Hic tamen est advertendum primo, quod licet 12
ex dictis Bigamus ratione Bigamiae ordinari non
debeat, tamen si secus fieret, Characterem reci-
peret, ut clare constat *ex cap. Super eo* 2. *de Biga-
mis non ordinandis*, ibi: « Super eo, quod tua Fra-
» ternitas de Bigamis requisivit; respondemus
» quod Ordinatores eorum potestate, et Officio
» ordinandi, et Ordinati, si ad Sacros Ordines fue-
» rint promoti, eis ideo sunt privandi; quia in
» Bigamis contra Apostolum dispensare non licet,
» ut debeant ad Sacros Ordines promoveri, vel
» in eis si promoti fuerint, remanere; » ubi pon-
deranda sunt illa verba, *sunt privandi, et remanere;*
nam quomodo privari, et remanere possent, si Or-
dines non recepissent? Idipsum patet *in cap. Qui-
cumque poenitens, quicumque Bigamus* 56. *dist.* 50.
ibi: *In hoc, in quo invenitur Ordine, perpetua stabili-
tate permaneat.* Et tenet Glossa *magna in fin. su-
per cit. cap. Super eo*, et ibi Innocent. *num.* 1. *in
verb. dispensare*, Butr. *n.* 3. *et* 7. Ancharan. *num.*
2. Fagnan. *num.* 1. et caeteri Canonistae; S. Thom.
in 4. *dict.* 27. *quaest.* 3. *art* 3. Rota *dec.* 1. *de Biga-
mis in novis*, *et dec.* 7. *n.* 3. et plenius *dec.* 50. *n.*
6. *part.* 3. *recentior.* Et quamvis Bigamus ratio- 13
ne Bigamiae amittat exercitium, et privilegium
Clericale, tamen ratione Characteris non destitui-
tur Clericatu, tamquam signo indelebili; Rota *par.*
1. *dec.* 352. *n.* 4. *in fine part.* 4. *to.* 3. *dec.* 648. *n.*
5. et *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 50. *n.* 6. *et seq.* et saepe
alias in pluribus decisionibus.

Advertendum secundo, quod poena privationis 14
omnis privilegii Clericalis una cum prohibitione
deferendi Tonsuram, et habitum Clericalem im-
posita Bigamis *in cit. cap. Unico de Bigamis in* 6.

habet locum solummodo in Clericis Minoristis seu constitutis in solis Ordinibus Minoribus, qui privantur omni privilegio Clericali, etiam quoad immunitatem Personae; ita ut qui illos percusserit, non incidat in Canonem: *Si quis, suadente Diabolo;* Glossa *in cit. cap. Unic. de Bigamis in* 6. *verb. Omni privilegio;* Suarez *disp.* 49. *de Censuris*
15 *sect.* 5. *n.* 7. Pirhing *l.* 1. *t.* 21. *n.* 24. Secus autem est dicendum de Clericis, qui jam constituti sunt in Sacris Ordinibus. Sic Glossa communiter recepta *in cit. c. Unico de Bigamis in* 6. *verb. Bigamos;* Clerici enim in Sacris Ordinibus constituti nonnisi per degradationem privantur habitu, et Tonsura, omnique privilegio Clericali, ut *c. Degradatio* 2. *de poenis in* 6. adeoque licet similitudinariam Bigamiam incurrant contrahendo de facto solum, seu invalide Matrimonium, illudque consummando, adhuc ob reverentiam Sacrorum Ordinum retinent privilegium Fori, et Canonis; *arg. cap. Nuper* 4. *et cap. A nobis* 7. *de Bigamis non ordinandis.*
16 Ratio autem diversitatis inter Clericos in Minoribus, et Clericos in Sacris est, quia Clericus existens in Minoribus factus Bigamus, quia duas uxores duxit, vel unam Viduam, vel corruptam ab alio, fit Laicus, et non remanet Persona Ecclesiastica; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 7. *n.* 2. *par.* 5. *tom.* 2. *dec.* 450. *num.* 31. et *part.* 19. *tom.* 1.
17 *dec.* 253. *num.* 2. Clericus vero in Sacris non potest redire ad saeculum propter Ordinem Sacrum, nec desinit esse Persona Ecclesiastica, ideoque etsi privatus sit usu, et executione Ordinum, non tamen privilegio Clericali Fori, et Canonis; Glossa *in cit. cap. Unico de Bigamis in* 6. *verb. Bigamos,* et alia Glossa *in cap. Tuas* 3. *de Apostatis verb. Tolerandi,* Geminian. *in dict. cap. Unico;* Suarez *disp.* 49. *de Censuris, sect.* 5. *n.* 7. Sylvester *verb. Bigamia n.* 8. Pirhing *l.* 1. *t.* 21. *n.* 24. Reiffenstuel *ibid. n.* 27. et alii passim cum Fagnano *in c. Nuper* 4. *de Bigamis n.* 28. *et* 39. ubi dicit, sic etiam reso-
18 lutum fuisse a S.Cong. Conc. Similiter non privantur privilegio Clericali Bigami Professi in aliqua Religione approbata, quia per Bigamiam similitudinariam non amittuntur privilegia Clericalia, sed solum per veram, et interpretativam; Glossa *cit. in dict. cap. Unico verb. Bigamus,* Suarez, et Pirhing *loc. cit.* et textus *in cit. cap. Unico.* Restringitur ad solos Clericos saeculares, qui sunt in Minoribus, et non comprehendit Clericos saeculares in Sacris, nec quoscumque in aliqua Re-
19 ligione Professos. Unde Professi in Religione approbata, licet Bigamiam contraxerint, adhuc gaudent privilegiis Clericorum, et qui tales percuteret, esset excommunicatus; Sylvester *vers. Bigamia,* Suarez *dict. disp.* 49. *sect.* 3. *n.* 7. Pirbing *l. c.* et Glossa *in cit. cap. Duae* 3. *de Apostatis verb. Tolerandi,* ibi: « Intellige quod hic dicitur de eo » qui... est in Ordine Sacro, vel in aliqua Pro» fessione, cui non licet ultra ad saeculum redi» re; unde tollerandi non sunt in habitu sae» culari. »

Advertendum tertio, quod non solum in Sacris 20
Canonibus incurrunt suam poenam Bigami ordinati, ut videlicet nequeant in susceptis Ordinibus ministrare, et ad altiores ascendere, et sic evadant Irregulares; *cap. Nuper* 4. *et cap. Debi-*
tum 5. *de Bigamis;* sed etiam suam specialem, 21
poenam incurrunt Episcopi tales Bigamos ordinantes, et promoventes, textu expresso *in cit. cap. Super eo* 2. *de Bigamis,* ibi: « Super eo quod » Fraternitas tua de Bigamis requisivit, respondemus, quod Ordinatores eorum potestate, et Officio ordinandi, et Ordinati, si ad Sacros Ordines fuerint promoti, eis ideo sunt privandi, » quia in Bigamis contra Apostolum dispensare » non licet, ut debeant ad Sacros Ordines pro» moveri, vel in eis, si promoti fuerint, rema» nere. In Ordinatore autem potest dispensatio » adhiberi, ut ordinandi potestate, et officio non
» privetur. » Unde Episcopus, qui scienter Biga- 22
mum ordinat, incurrit suspensionem annualem ipso Jure a collatione ejusdem Ordinis, quem contulit Bigamo, nec non a celebratione Missae, ut docet Navarr. *Consil.* 3. *num.* 2. *sub titul. de Bigamis,* quia deponi insuper potest a Potestate, et Officio ordinandi, juxta *cit. cap. Super eo* 2. *de Bigamis,* et Glossa *in cap. Nullus poenitentem, Nul-*
lus Bigamum 2. *dist.* 55. *verb. Severiorem.* Nec ob- 23
stat litera textus mox adducti *cap. Super eo,* ibi: *sunt privandi,* quia exponitur, *idest deponendi* secundum Hostiens. *in princ. in verb. Officio* Joann. And. *num.* 2. Bellam. et Card. *in princip. in eodem verb.* et notat Archidiacon. *in d. cap. Nullus num.* 2. in prima Glossa, qui ad hoc allegat *cap. Aliquanto* 1. *dist.* 51. et *cap. Nullus in Episcopum* 3. *d.* 62. Et hoc sentit Antonius de Butrio *in dict. cap. Super eo num.* 2. et Fagnan. *ibidem. n.* 2. 44.
et 46. Et quamvis Sacra Congr. Concilii videatur 24
sensisse, Episcopum sic ordinantem in nullam poenam incidere ipso Jure, tamen contrarium probavit Sixtus V. in casu contingenti de Episcopo, qui primam Tonsuram et Beneficium simplex suo subdito vero Bigamo ordinaria auctoritate contulerat, quem licet dicta Sac. Cong. Concil. censeret esse excusandum, nihilominus dictus Pontifex in Consistorio respondit, significandum Episcopo ipsum esse suspensum a collatione Ordinum, et promotum incidisse in poenas superius propositas; subjunxit tamen, se benigne acturum cum utroque, ubi absolutionem, et dispensationem peterent. Haec fideliter ex Fagnano *loc. cit. n.* 46. *in fine.*

Fateor tamen esse suffultam solidis fundamen- 25
tis, et gravissimis Doctoribus contrariam sententiam tenentem Episcopis ordinantibus Bigamos nullam poenam impositam esse ipso jure, seu latae sententiae, sed solum poenam sententiae

ferendae. Et quidem de d. poena suspensionis a
26 collatione Ordinis, quem Episcopus contulit Bigamo, videtur dicendum esse solum sententiae ferendae ex ipsomet textu *cap. Super eo* 2. *de Bigamis* ibi: *sunt privandi.* Nec ullus est Canon in contrarium asserens, nam *cap. Eo* 2. et *cap. Nullus Episcopus* 4. *de temporibus ordinationum*, ubi Episcopis ratione indebitae, et illegitimae factae Ordinationis imponitur suspensio per annum a collatione Ordinum, non loquuntur de Ordinatione Bigami, ut ibi clare patet, et poenae non sunt extendendae in alium casum, juxta vulgaria Juris. Et quamvis *in cit. cap. Nullus poenitentem*, *Nullus Bigamum* 2. *dist.* 55. videatur imponi poena suspensionis a celebratione Missae per annum, tamen ex quo antequam incurratur, requiritur factum Judicis, coram quo delictum, seu transgressio probetur, ut patet ex illis verbis ipsiusmet textus: *Ab ea die, qua potuerit ei hoc approbari;* forte illa poena non est dicenda Canonis latae sententiae, sed ferendae secundum Abbat. *in cap. Si diligenti* 12. *de Foro compet. num.* 19. qui post Hugon. et Archidiac. notat esse poenam sen-
27 tentiae ferendae. Ultraquamquod Sac. Cong. Conc. ut cavetur in addit. *ad consil. Navarr. sub titulo de Bigamis*, censuit Episcopum Ordinantem Bigamos non incurrere aliquam certam poenam ipso Jure,
28 seu latae sententiae. Ita Garcias *part.* 7. *de Benefic. cap.* 6. *num.* 8. *et seq.* ubi *n.* 11. admonet, quod quamvis ex Constitutione 91. Sixti V. incip. *Sanctum*, Episcopi male promoventes a collatione Ordinum eo ipso suspensi existerent, illa est jam redacta ad terminos Juris communis, et Tridentini per aliam Clementis VIII. incip. *Romanum Pontificem*, et quadragesimam in ordine, prout observat ipse Garcias *par.* 2. *cap.* 5. *n.* 70. Barbosa *de offic. et Potest. Episc. par.* 2. *alleg.* 49. *num.* 19. Pirbing *lib.* 1. *tit.* 21. *n.* 46.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

29 Principio Bigami, etiam veri, nonnisi a Sacris Ordinibus erant exclusi, idque quia Apostolus verbis illis = *unius uxoris vir* = loquebatur de Episcopis sub quibus et Presbyteri comprehenduntur, et Diaconi. Accedit quod in Canone 3. Concilii Toletani I. relato apud Gratian. *distinct.* 34. *Canon.* 18. habetur = *Lector si Viduam alterius uxorem acceperit in Lectoratu permaneat, aut si forte necessitas fuerit Subdiaconus fiat. Nil autem supra.* Simi-
30 liter et si Bigamus fuerit. Tunc autem Subdiaconatus nondum erat ordo sacer. Concilium vero Lugdunense sub Gregorio X. edidit Decretum relatum in *cap. unico de Bigamis in* 6. quo declaratum fuit, Bigamos omni privilegio clericali esse nudatos et coercitioni fori saecularis addictos consuetudine contraria non obstante. Addiditque: *Ipsis quoque sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem.* Vide Van-Espen *Jur. Eccl. Univ. part.* 2. *tit.* 10. *cap.* 2. *n.* 22. *et seq.* Rousseaud de la Combe in sua jurisprudent. Canonic. verb. irregularitas *sect.* 3. *Art. num.* 5.

ADDITIONES EX EDITIONE SARBIELLINIANA

Ratio quam reddunt Theologi est Matrimonium 31
Mysticum Jesu Christi cum Ecclesia, quorum ordinatio Clericorum est figura, et efficit, ut excludantur Bigami a Ministerio, non quia ipsi redditi sunt culpabiles de aliquo peccato, sed quia deficit eorum commercio aliunde legitimo perfectio Sacramenti = Quia de Sacramento agitur, non de peccato propter Sanctitatem Sacramenti, ita non absurdum visum est, Bigamum non peccasse, sed normam peccati amisisse, non ad vitae meritum, sed ad ordinationis signaculum unius Uxoris vir Episcopus significat ex omnibus gentibus unitatem uni viro Christo subditum; *cap. acutius dist.* 26. Qui autem iteraverit conjugium, culpam quidem non habet coinquinati, sed praerogativa exuitur Sacerdotis; *cap. qui sint distinct. eadem.*

Ex hisce sequitur quod Bigami censendi non 32
sunt Clerici, qui ante aut post ordinationem commercium habuerunt cum pluribus concubinis. Ii puniri debent de hoc crimine, si ipsum committunt in ordinibus, sed non contrahunt aliquod Matrimonium publicum, quod possit defigurare comparationem mysticam Matrimonii Jesu Christi cum Ecclesia, non censentur irregulares uti illi, qui absque eo, quod culpabiles sint alicujus peccati, nihilominus binis vicibus nubunt, vel se conjungendo cum foemina, quae non est Virgo, una unio, quae nequit esse imago ejus puritatis, quae relucet in duobus sponsis Cantici: *Despondi enim vos uni viro Virginem castam exhibere Christo. Paul.* 1. *ad Corinth.* 11. 2.

ARTICULUS III.

BIGAMIA QUOAD EJUS DISPENSATIONEM.

Papa dispensare potest in omni Bigamia, et 1
quoad omnes Ordines, et Dignitates; sic *communis Doctorum sententia* cum Glossa *in cap. Lector* 18. *dist.* 34. *verb. Fiat*, ubi refert Lucium Papam cum Archidiacono Panormitano Bigamo dispensasse. Et ratio est, quia Irregularitas Bigamiae non est introducta Jure naturali, aut Divino, sed solum Jure humano, et positivo Ecclesiastico; immo ut dicit Innocentius *in cap. Cum pridem* 10. *de renuntiat. num.* 9. et Abbas *in cap. Super eo* 2. *de Bigamis n.* 6. omnis Irregularitas est a Jure positivo Ecclesiastico; atqui Papa potest dispensare in omni Jure positivo Ecclesiastico; *cap. Proposuit* 4. *de Concessione Praebendae* ibi: *Secundum plenitudinem potestatis de Jure possumus supra Jus*

2 *dispensare* ergo etc. Major, in qua stat difficultas ostenditur, quia licet Apostolus 1. *ad Timoth.* 3. *num.* 2. dicat: *oportet Episcopum esse unius uxoris virum*, et infra *num.* 12. *Diaconi sint unius uxoris viri*: et Lucius Papa III. *in cap. Super eo* 2. *de Bigamis* asserat: *Quia in Bigamis contra Apostolum dispensare non licet, ut debeant ad Sacros Ordines promoveri*; tamen Divus Paulus id statuit non auctoritate Divina tamquam Apostolus promulgans Jus Divinum, sed tamquam Episcopus, et Pastor Ecclesiae condendo Leges Ecclesiasticas, adeoque quod dicitur de Bigamo non promovendo, non est Juris naturalis, et Divini, sed institutio auctoritatis humanae divinitus homini concessae. Sic S. Thomas *quodlibet* 4. *art.* 13. *ad* 1. Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 86. *num.* 6. Fagnan. *in cit.*
3 *cap. Super eo n.* 15. et alii communiter. Tum quia in eadem Epistola dicit Apostolus Episcopum oportere esse etiam *Non percussorem*, et tamen Papa nedum cum Percussore, sed et cum homicida dispensat, ut patet *in cap. Sicut Dignum* 6. §. *Clericos* 6. *de Homic. cap. Henricus* 1. *de Clericis pugnant. in Duello; c. Praesentium lator* 3. et *cap. Continentia Literarum* 4. *de Clerico percussore*; adeoque potest Papa eodem modo dispensare cum Bigamo, licet Paulus prohibeat ipsum ordinari. Et per hoc patet responsio ad textum adductum *ex cap. Super eo*, quia *ly contra Apostolum dispensare non licet*, non importat impossibilitatem dispensandi, sed solum difficultatem, idest non nisi ex justa, et gravi causa, ut desumitur *ex cap. Presbyter* 5. *dist.* 82. ubi in simili casu Papam ex rationabili causa contra Canones Apostolorum dispensare posse perhibetur; et hoc ipsum factum fuisse cum Bigamis habetur ex *cap. Si Subdiaconus* 17. et *cap. Lector* 18. *disp.* 34. et *cap. Quicumque poenitens; Quicumque Bigamus* 16. *dist.* 50.

4 Episcopus dispensare nequit in Bigamia vera, et interpretativa notoria, non solum quoad Ordines Sacros, seu Majores, ut *cap. Super eo* 2. *de Bigamis*, et Glossa ibi *Verb. dispensare*, cum
5 communi; sed nequidem quoad Ordines Minores, aut primam Tonsuram, vel Beneficium simplex; *cap. Si quis viduam*, 8. *dist.* 50. ubi sic expresse statuitur: *Si quis viduam aut ab alio dimissam duxerit, non admittatur ad Clericatum; quod si irrepserit, dejiciatur.* Glossa *fin. in cap. Virginem* 12. *caus.* 27. *qu.* 1. Innoc. *in cap. super eo* 2. *de Bigamis num.* 1. et *ibid.* Joann. Andr. Ancharan. Cardin. et Abbas. Idem tenet Franciscus Glossator relatus a Joann. Andrea *in cap.* 1. *Glossa* 2. *de Bigamis in* 6. et ibid Geminian. *post num.* 5. Ancharan. *num.* 6. et Franc. *num.* 4. expresse tenentes Episcopum non dispensare cum Bigamo, nec quoad minores Ordines. Et hanc sententiam esse communem testatur Praeposit. *in cap. Lector* 18. *dist.* 34. Covarr. *in Clement.* 1. *de Homicid. part.* 1. §. 2. *num.* 4. Majol. *de Irregul. lib.* 1. *cap.* 33. *num.* 4. Joan. Montaig. *de Bigamis qu. ultim. post num.* 13. *vers. Secunda autem pars*, et expresse tenent Navarr. *cap.* 27. *num.* 197. *vers. sexto dico;* Suarez *cit. disp.* 49. *sect.* 6. *num.* 4. Fagnan. *in cap. Super eo* 2. *de Bigamis n.* 29. *et sequent.* Garcias *part.* 7. *de Benefic. cap.* 6. *num.* 3. *et sequent.* ubi refert, sic declarasse Sacram Congregationem Conc. *die* 30. *Januarii* 1789. Et talem declarationem fuisse approbatam a Sixto V. tenet Barbosa *de Offic. et Potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 49. ubi refert sic 6
iterum declarasse eamdem Sacram Concil. Congregationem *in Feretrana* 13. *April.* 1530. in qua fuit expresse resolutum, quod *Bigamus effectus Bigamia interpretativa, etiamsi ante constitutus esset in ordine Ostiariatus, non posset, mortua uxore, dispensari per Episcopum*, ut in Ordine suscepto ministret; sic etiam refert *in collectan. decis. Apostolicar. verb. Bigamus*; Piasec. *in praxi part.* 1. *cap.* 1. *artic.* 10. *num.* 11. Layman. *lib.* 1. *tract.* 5. *part* 5. *cap.* 6. *n.* 7. Vallensis *de Bigamis num.* 5. Pirhing *lib.* 1. *tit.* 21. *de Bigamis num.* 28. Reiffenstuel *ibidem num.* 32. et alii plurimi apud Barbosam et Fagn. *loc. cit.*

Et veritas hujus nostrae sententiae ostenditur 7
aliis solidissimis fundamentis; *cap. Cognoscamus* 14. *dist.* 34. sic habetur expresse: « Cognoscamus » non solum hocde Episcopo, et Presbytero Apo» stolum statuisse, sed etiam Patres in Concilii » Nicaeni tractatu addidisse, neque Clericum » quemquam debere esse, qui secunda Conjugia » sortitus sit; » *cap. Non confidat* 59. *dist.* 50. sic praecise dicitur: *Non confidat quisquam Pontificum fas esse Bigamos ... Divinis servituros applicare ministeriis.* Concordant *cap. Super eo* 2. *cap. Nuper* 4. et *cap. A nobis* 7. *de Bigamis non ordinandis*, ubi simpliciter asseritur, quod cum Bigamis dispensare non licet. Et clarissime deducitur ex Concil. Generali Lugdunensi relato *in cap. Unico de Bigamis in* 6. ibi: « Bigamos omni privilegio Cleri» cali declaramus esse nudatos, et coercitioni » Fori saecularis addictos, consuetudine contra» ria non obstante; ipsis quoque sub anathemate » prohibemus deferre Tonsuram, vel habitum » Clericalem. » Cum igitur ex hac Decretali 8
omni Clericali privilegio nudentur Bigami, et sub anathemate prohibeantur deferre Tonsuram, et habitum Clericalem, stat clarissime, quod cum eis nequeat dispensare Episcopus, neque quoad primam Tonsuram, aut Ordines Minores, vel ad Beneficium simplex, quia in hoc casu necesse est, ut Tonsuram habitumque Clericalem deferrent, non solum contra Summi Pontificis Gregorii X. prohibitionem in Concilio Generali Lugdunensi editam, supra quam Jus dispensandi Episcopo non competit, sed etiam contra Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 17. ubi in casu, quo in Ministeriis quatuor Minorum Ordinum exercendis deficiant Clerici coelibes, permittit quidem Cleri-

cis conjugatis, ut illorum Ordinum, quos receperunt, functiones exerceant, et dummodo Tonsuram, et habitum Clericalem in Ecclesia gestent, et non sint Bigami, ibi: « Quod si in Ministeriis » quatuor Minorum exercendis Clerici coelibes » non erunt, suffici possunt etiam conjugati, » vitae probatae, dummodo non Bigami, ad ea » munia obeunda idonei, et qui Tonsuram, et » habitum Clericalem in Ecclesia gestent. »

9 Contra hanc tamen nostram sententiam varia objiciunt adversarii, inter quos est D. Thomas *in 4. dist. 27. quaest. 3.* Bonacina *de Censuris disp. 7. quaest. 2. punct. 5. num. 15.* Azorius, et alii relati a Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. allegat. 49. num. 24.* et a Fagnano *in cap. Super eo 2. de Bi-*

10 *gamis num. 21. et seq.* Primo adducunt Canonem *in cap. Lector 18. dist. 34.* ibi: *Lector si Viduam alterius uxorem acceperit, in Lectoratu permaneat, aut si forte necessitas fuerit, Subdiaconus fiat, nihil autem supra, similiter si Bigamus fuerit;* ex quo dicunt ipsi, colligitur, quod Episcopus possit dispensare cum Bigamo usque ad Subdiaconatum inclusive exigente necessitate; quia quando in Canone dicitur similiter posse dispensari, nec Papa sibi, aut alteri personae reservat dispensationem, tunc censetur Episcopo data facultas dispensandi, quamvis hoc ipsi expresse non fuerit concessum, ut recte docet Glossa *in cap. Quisquis verb. Fiat, de election.* et Glossa final. *in cap. In quibusdam,* et ibi Abbas *num. 5. de poenis;* et rursus Abbas *in cap. Etsi unanimiter n. 10. de Postulatione Praelator.* dicens, quod Episcopi semper dispensant, ubicumque a Jure permittitur dispensatio in genere, licet specifice non permittatur Episcopis, et cum multis Barbosa *de Offic. et Potest. Episcop. part. 2. allegat. 33. num. 2.* ubi dicit, quod tunc, quia frustra dispensatio conceditur Summo Pontifici, qui de Jure potestatem dispensandi habet, *cap. Proposuit 4. de concessione Praebendae,* censetur illa facultas data Praelatis inferioribus, et Episcopis, prout in specie accidit, *cap. Postulastis 7. de Clerico excomm. ministrante,* ubi textus dicit excommunicatos non posse retinere Beneficia, subdens, *nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum,* ubi Glossa *verb. dispensatum,* sic praecise ait: *Non dicit a quo, ergo videtur re-*

11 *licta potestas dispensandi Episcopis.* Respondetur autem, citatum Canonem *in cap. Lector 18. dist. 34.* parum aut nihil urgere, quia Suarez *de Censuris disp. 49. sect. 6. num. 4.* et Layman *cap. Super eo, de Bigamis num. 2* asserunt non esse Martini Papae ut a Gratiano inscribitur, sed Martini Bracharensis (*) Archiepiscopi, qui diversos Canones collegit. Et dato quod ille Canon esset Martini Papae, et tunc per ipsum facultas dispensandi fuisset concessa Episcopis, eadem tamen postmodum foret revocata per posteriores Canones, ut ex *cap. Super eo 2. cap. Nuper 4. cap. A nobis 7. de Bigamis non ordinandis,* et clarius, et clarissime mox *cit. cap. Unico, de Bigamis in 6.* desumpto ex Concilio Generali Lugdunensi, quo Bigamis sub excommunicationis poena prohibetur, ne Tonsuram, et habitum Clericalem deferant, spoliantur que omni privilegio Clericali, et tamquam mere Laici decernuntur Judicibus saecularibus subesse; et novissime ex Conc. Trid. *sess. 23. cap. 17.* ubi in casu, quo non adsint Clerici coelibes, permittit quidem Clericis conjugatis, ut illorum quatuor Minorum Ordinum, quos receperunt, functiones exerceant, sed cum expresso reservatione, quod non sint Bigami, ibi: *Dummodo non Bigami.* Unde cum contra Conciliorum Generalium praescriptum nequeat Episcopus dispensare, ut expresse cavetur in *Extravag. unica Joan. XXII. de Religiosis Domibus §. Quidam autem,* stat clarum, quod neque virtute illius Canonis *in cit. cap. Lector* possit Episcopus cum Bigamis veris, et interpretativis ullimode dispensare.

Secundo adducunt Canonem *in cap. Is qui defectum 1. de Filiis Presbyterorum in 6.* ubi habetur, quod Episcopus potest dispensare cum illegitimis, quoad Ordines Minores, et Beneficium sine Cura; ergo a pari poterit dispensare etiam cum Bigamis. 12

Respondetur ad hunc Canonem negando paritatem, et disparitas est, quia illegitimi prohibentur inter Clericos assumi, quia timetur, ne sint imitatores paternae incontinentiae; quae praesumptio cessat, si laudabiliter, et continenter vivant. Secus est in Bigamia, quae est inducta ob defectum Sacramenti, quia propter carnis divisionem numquam potest repraesentare unitatem Christi cum Ecclesia sibi copulata; *cap. Debitum 5. de Bigamis non ordinandis.* Tertio adducunt Canonem *in cap. At si Clerici 4. de Judiciis §. de Adulteriis,* ubi habetur, quod Episcopus potest dispensare ab aliis Irregularitatibus cum criminosis, ut patet de Adulteriis, et aliis inferioribus delictis, ergo etiam ab Irregularitate Bigamiae, quae est sine delicto. 13 14

Respondetur ad hunc Canonem negando consequentiam, et paritatem; et disparitas est, quia delicta per Poenitentiam delentur, ideoque facilius in iis dispensatur, quam in Bigamia, quae oritur ex defectu Sacramenti, qui defectus non tollitur per Poenitentiam, nec per Baptismum, sed postea etiam durat; *cap. Acutius 2. cap. Deinde 3. cap. Tua dist. 26. cap. Si quis Viduam 13. dist. 34.* et expresso Glossa *in cap. super eo 2. de Bigamis verb. Dispensare.* Tum quia ideo in dictis delictis Episcopus dispensat, quia in illis Jura concedunt ei facultatem dispensandi; secus vero in Bigamia, pro cujus dispensatione nedum in Jure nulla reperitur Episcopo concessa facultas, 15

(*) Berardus *Gratian. Conon. part. 1. Cap. 33. Tom. I. pag. 366.* monet, Canonem istum sumptum esse ex Concilii Toletani I. Can. 3. *(Edit. Barbiel.)*

sed immo reperitur expresse prohibita, ut patet in cit. cap. *Cognoscamus* 14. *dist.* 34. in c. *Si quis Viduam* 8. *dist.* 50. c. *Non confidat* 59. *ead. dist.* 50. c. *Super eo* 2. *Nuper* 4. c. *A nobis* 7. *de Bigamis non*
16 *ordinandis ; cap. Unico de Bigamis in* 6. Quarto adducunt Canonem *in cap. De Diacono* 1. *Qui Clerici vel voventes*, ubi habetur quod Episcopus dispensat cum Diacono, qui matrimonium contra-
17 xit. Sed ad hunc Canonem statim respondetur, non loqui de Bigamia vera aut interpretativa, sed solum de similitudinaria, a qua et nos fatemur posse Episcopum dispensare, ut infra patebit.

18 Licet autem Episcopus nequeat dispensare in Bigamia notoria, potest tamen dispensare in Bigamia interpretativa occulta, et contracta inde Irregularitate, quoties ea provenit ex delicto, qualis est illa, quae oritur ex duplici Matrimonio invalido, vel uno valido, et altero invalido, dummodo delictum sit occultum. Tunc enim nedum dispensare posset in Ordinibus susceptis, sed etiam in omnibus Ordinibus suscipiendis, etiam
19 sacris. Episcopus enim ex Tridentino habet potestatem dispensandi in omnibus Irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, excepta illa, quae provenit ex homicidio voluntario. Sic expresse cit. Conc. *sess.* 24. *cap.* 6. *ibi:* « Liceat Episcopis in Irregularitatibus omnibus, et suspensionibus ex delicto occulto provenientibus (excepta ea, quae oritur ex homicidio voluntario, » et exceptis aliis deductis ad Forum contentiosum) dispensare. » Sic Fagnan. *in cap. Nuper* 4. *de Bigamis non ordinandis num.* 9. *et* 10. Barbosa *de Offic. et Potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 49. *n.* 25. Sanchez *c. disp.* 86. *n.* 13. Reiffenstuel *l.* 1. *tit.* 21. *de Bigamis* n. 31. Pontas *verb. Dispensatio Irregularitatis caus.* 34. *in fine*, Henriquez et alii.(*)

20 In Bigamia similitudinaria, quae pure sit talis, nec Bigamiam interpretativam admixtam habeat, Episcopus dispensare potest etiam ad altiores Sacros Ordines suscipiendos, vel ministrandum in susceptis, dummodo Clericus in Sacris, vel Professus in Religione, qui de facto cum una virgine Matrimonium contrahere, et consummare praesumpsit, poenitentia correctus, laudabilem vitam duxerit; *cap. Sane* 4. *de Clericis conjugatis*, et ibi Glossa *verb. Ex indulgentia*, *cap. de Diacono* 1. *Qui Clerici vel voventes*, ubi Alexander III. in sua Decretali ad Archiepiscopum Rhemensem scripta sic praecise definivit: « De Diacono qui... uxorem accepit, hoc tuae prudentiae respondemus, » quod si contrito, et humiliato corde ad Ecclesiam redire voluerit, dimissa illa, quam accepit » in uxorem, et absolutione obtenta, injuncta » sibi poenitentia.... post eam peractam, dispensative poteris et Diaconatus Officium reddere, » et si perfectae vitae, et conversationis fuerit, » eum in Presbyterum ordinare; » et Glossa ibi: *verb. Dispensative* sic expresse ait: *Et ita Episcopi possunt etiam dispensare cum Clericis constitutis in Sacris Ordinibus, si contrahant de facto.* Notanter 21
autem additur ly *quae pure sit talis, nec Bigamiam interpretativam admixtam habeat*, quia, cum Bigamia similitudinaria habet admixtam interpretativam, v. g. si Clericus in Sacris, vel Professus in Religione approbata praesumat de facto cum Vidua, vel corrupta ab alio Matrimonium contrahere, illudque consummare, nequit amplius Episcopus cum eo dispensare, cum talis propter admixtam Bigamiam interpretativam incurrat Irregularitatem indispensabilem; textu expresso *in cap. A nobis* 7. *de Bigamis*, ibi: « Ille autem, qui in Subdiaconatus Ordine constitutus de facto tantum » (quia de Jure non potuit) duxit Viduam in » uxorem, profecto Bigamus non existit, sed nec » Viduae potest in veritate dici Maritus, cum » inter ipsum, et illam non fuerit vinculum maritale contractum; cum eo tamen contra doctrinam Apostoli tamquam cum Marito Viduae dispensare non licet, non propter Sacramenti » defectum, sed propter affectum intentionis cum » opere subsecuto. » Et licet textus loquatur 22
explicite tantum de Clerico in Sacris, intelligitur tamen implicite etiam de Professo in Religione approbata, quia Clericus in Sacris et Professus in Religione, quantum ad hanc Irregularitatem, a Doctoribus aequiparantur; Suarez *de Censuris disp.* 49. *sect.* 6. *num.* 7. Sanchez *cit. disp.* 86. *num.* 22. Layman. *lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 5. *cap.* 6. *num.* 6. Pirhing *lib.* 1. *tit.* 21. *de Bigamis num.* 31. *arg. cap. Quotquot* 24. *caus.* 27. *q.* 1.

Praelati Regulares quicumque sint spectato Ju- 23
re communi, et seclusis specialibus privilegiis, dispensare non possunt cum suis subditis Regularibus, ne quidem quoad Ordines Minores. Nam sicut Episcopi non habent hanc facultatem, ut supra ostendimus, ita nec ea gaudent Praelati Regulares, nullibi enim in Jure Canonico reperitur talis facultas concessa Praelatis Regularibus.

Quantum autem ad specialia Regularium privi- 24
legia, Avila *de Censuris part.* 7. *disp.* 8. *dub.* 4. *conclus.* 6. Henriquez *in Summa lib.* 12. *cap.* 6. §. 12. *in commento lit.* Z. Reiffenstuel l. 5. *decretal. tit.* 37. *de poenis num.* 97. dicunt, Religiosos dispensari posse in Bigamia praefata, nedum a Superioribus, sed etiam a quocumque Confessario Ordinis

(*) Non desunt Canonistae, et quidem plurimi hanc dispensandi facultatem cum minoristis Episcopo adstruentes, si irregularitas ex Bigamia tam vera, quam interpretativa proveniens, sit occulta in vim Tridentini decreti *in C.* 6. *sess.* 24. *de reform.* Verum viderint Episcopi, an revera dictum decretum locum habere possit in ejusmodi irregularitate, quae ex delicto non provenit. *Giraldi exposit. Juris Pontif. pag.* 86. *(Edit. Barbieli)*

ex amplissima concessione Sixti IV. facta Minoribus de Observantia, quae habetur *in compendio privilegiorum, verb. absolutio extraordinaria quoad Fratres n.* 5. ubi sic habetur ad Literam: « Sixtus » IV. concessit omnibus Fratribus Minoribus de » Observantia praesentibus, et futuris, tam Pro- » fessis, quam Novitiis (qui tamen habent propo- » situm profitendi) nec non sororibus S. Clarae. » et Tertiariis utriusque sexus, et famulis, et » servitoribus praedictorum omnium, ut quilibet » eorum possit semel eligere Confessorem de hu- » jusmodi Observantia, qui audita ejus Confes- » sione, poenitentiam salutarem injungendo, ab- » solvat eos ab omnibus criminibus, excessibus, » et Censuris Ecclesiasticis, et dispenset cum eis » in omnibus Irregularitatibus, si quas forte con- » traxerint (homicidio voluntario, et mutilatio- » ne membri semper exceptis) et ei remissionem » generalem, et plenariam omnium peccatorum » impertiri valeat; » ergo infert idem Avila ubi supra, cum in hoc privilegio excipiatur solummodo homicidium voluntarium, quae Irregularitas est omnium gravissima, et non excipiatur alia, quae sit facilioris dispensationis, ut Bigamia, sequitur super illam vigore memorati privi-
25 legii dispensari posse. Et ultra istud amplissimum privilegium concessum a Sixto IV. Minoribus de Observantia, adest aliud amplissimum concessum a S. Pio V. Cassinensibus, Idibus Julii 1571. *Constit.* 129. incip. *Dum ad Congregationem Cassinensem*, in qua concedit Abbatibus, et Praelatis ejusdem Congregationis (cum qua communicant alii Regulares) ut suos subditos etiam Novitios in Religione perseverantes ab omnibus casibus, et Censuris, etiam in Bulla Coenae contentis, absolvere possint, et cum eisdem dispensare in omnibus Irregularitatibus quomodocumque contractis, et pro Foro conscientiae, etiam in Irregularitate contracta ex homicidio voluntario, dummodo non sit commissum post ingressum in Religionem, et eos habilitare, ut possint ad quascumque Praelaturas suae Congregationis eligi, et assumi, et eas libere, et licite retinere, et quaecumque Ordinis Officia exercere, etiamsi Irregularitatem contraxerint ante eorum promo-
26 tionem. Nec hoc privilegium videtur revocatum per Concilium Tridentinum, cum fuerit concessum post idem Concilium cum clausula derogatoria quorumcumque Conciliorum.

27 His tamen non obstantibus contrarium sustinent Collector privilegior. Mendicantium *in compendio loc. supra cit.* Navarr. *cons.* 84. *num.* 1. *de Regular. in novis*, Frater Emanuel *in Summ. tom.* 1. *cap.* 158. *concl.* 7. Frater Barthol. de Vechiis *in praxi observanda in admittendis ad Religionis statum Novit. disp.* 9. *dub.* 15. *num.* 2. *in fine*, Hieron. Roderic. *in compend. qq. Regular. resol.* 16. *num.* 14. Portel. *in addit. ad dub. Reg. verb. dispensare num.* 5. Laurentius de Peyrinis *de Religioso Praelato, tom.* 2. *q.* 2. *cap.* 5. §. 8. *num.* 99. Ascan. Tamburin. *in tract. de Jure Abbatum tom.* 2. *disp.* 17. *q.* 3. *num.* 2. Sigismund. a Bononia *de elect. part.* 2. *cap.* 4. *dub.* 71. *n.* 2. Diana *part.* 4. *tract.* 2. *resolut.* 63. Barbosa *de Offic. et Potest. Episcop.*
allegat. 49. *part.* 2. *num.* 29. *et* 30. et alii. Et ra- 28
tio est, quia ex regula Juris 82. *in* 6. *In generali concessione non veniunt ea, quae quis non esset verisimiliter in specie concessurus*; sed in specie facultas dispensandi generaliter super Irregularitatibus, non extenditur ad Bigamiam, et homicidium voluntarium, ut tradunt Navarr. *sub. tit. de homicid. cons.* 38. *in novis*, Vivald. *in Candelabro aureo tit. de Irregul. num.* 312. Frater Emanuel *qu. Regul. tom.* 1. *q.* 24. *art.* 15. *et tom.* 2. *quaest.* 105. *art.* 1. *in fine*, Miranda *in Manuali Praelator. tom.* 2. *quaest.* 8. *art.* 14. *conclus.* 5. Homobon. *De casibus reservatis part.* 1. *t.* 5. §. *quinto observandum fol.* 100. Barbosa *loc. cit. n.* 30. Suarez 4. *t.* 1. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 2. Lezana *Summ. tom.* 1. *c.* 18. *n.* 42. et alii: ergo non obstantibus privilegiis concessis Praelatis Regularibus, ut possint dispensare generaliter super omnibus Irregularitatibus, adhuc non censetur includi in ipsis facultas dispensandi ab Irregularitate Bigamiae verae, et interpretativae. Immo Reginaldus *in praxi Fori Poenit. lib.* 39. *tract.* 2. *cap.* 28. *num.* 89. dicit, quod « id alienum est a » communi Ecclesiae praxi, quia Summus Pon- » tifex plerumque Generalibus Religionum con- » cedens facultatem cum suis dispensandi in Ir- » regularitate, solet excipere eam, quae est ex
» Bigamia. » Et de facto idem Sixtus IV. in alia 29
concessione facta Minoribus in Bulla Maris Magni incipiente *Regimini*, expresse excepit Irregularitatem, quae est ex Bigamia, homicidio voluntario, et mutilatione membrorum; ibi: « Nec non » cum his, qui ex quavis causa, praeterquam » homicidii voluntarii, Bigamiae, et mutilatio- » nis membrorum, Irregulares forent. » Et ita
sub eisdem fere terminis legitur respective in Mari 30
Magno aliorum Mendicantium. Unde de primo ad ultimum concludendum est, quod cum hoc pertineat ad quaestionem facti, ostendendum est, ut recte Suarez *de Censuris disp.* 46. *sect.* 6. *n.* 17. Pirbing. *lib.* 1. *tit.* 21. *num.* 32. et inspicienda sunt caute Indulta a Sancta Sede Religionibus concessa, et attente considerandum, an uni concessa, extendantur ad caeteras? an verba concessionis facultatem restringant? an sint certis conditionibus qualificata, ut eas observare pro valida dispensatione sit necessarium? et an per ipsosmet Pontifices concedentes, aut per suos successores concessiones ex integro, aut in parte revocentur per clausulam derogatoriam privilegiorum: *Non obstantibus quibuscumque privilegiis*, ut docte notat Lezana Summ. *tom.* 1. *cap.* 18. *num.* 41.

31 In Bigamia similitudinaria possunt Praelati Regulares cum Novitiis, ac Professis sibi subditis dispensare in illis casibus, quibus id Episcopis licitum esse supra conclusimus *num.* 7. Suarez *cit. disp.* 49. *de Censuris sect.* 6. *num.* 16. *et* 18. et *tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 11. Sigismund. *a Bonon. de elect.* 71. *num.* 2. Pirhing *loc. c.* et cum aliis Barbosa *loc. c. n.* 31. Et ratio est, quia Praelati Regulares, licet a Tridentino non habeant facultatem dispensandi concessam Episcopis, eamdem tamen habent in suos subditos per concessionem variorum Pontificum, et praecipue S. Pii V. qui *Constit.* incip. *Romani Pontificis*, indulsit Praelatis Ordinis Praedicatorum, (cum quibus communicant alii Regulares) ut sequitur: « Et insuper, quia Œcumenicum Generale Trident. Conc. concessit Episcopis, ut absolvere possint in Foro animae, seu conscientiae ab omnibus peccatis, et dispensare in irregularitatibus, prout *ses.* 24. *cap.* 6. habetur: Ne Prior Conventualis, aut Superiores Praelati dicti totius Ordinis, tam in dicta Provincia, quam extra eam ubilibet, deterioris conditionis, quam Clerici, aut saeculares existant, eisdem Priori Conventuali, et Superioribus Praelatis, ut ipsi per se ipsos idem omnino possint in Fratres, et Moniales dicti Ordinis sibi subditos, quod possunt Episcopi in Clericos, et Laicos sibi subditos, tam quoad absolvendi, et dispensandi, quam alias quascumque facultates eisdem auctoritate, et tenore perpetuo concedimus, et indulgemus. »

ADDITIONES AUCTORIS

32 Bigamia tam *propria* quam *similitudinaria* prohibetur Diaconis Ecclesiae orientalis; Bened. XIV. *tom.* 1. *Constit.* 129. incip. *Eo quamvis tempore* §.
33 31. *et* 32. Bigamus, ideoque irregularis recte censetur is etiam, qui unam uxorem ante Baptismum, et aliam post Baptismum habuit. Idem *tom.* 2. *Constit.* 54. incip. *postquam intelleximus* §. 71. ubi ostendit id contra opinionem S. Hieronymi definitum fuisse non quidem a S. Siricio, sed
a S. Innocentio I. Vide sup. *art.* 1. *a* 9. *ad* 12. Bi- 34
gamus abstinere debet ab administrando Sacramento Baptismi, etiam in casu necessitatis, si alius adsit ab hac nota immunis, et aliunde idoneus. Idem *tom.* 2. *Constitut.* 28. incip. *Postremo mense* §. 31.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Facultas dispensandi super Irregularitate pro- 35
cedente ex Bigamia inde dependet, utrum irregularitas haec sit juris Divini, an juris Ecclesiastici. Quidquid autem cum paucis quibusdam 36
contradicat Franciscus *lib.* 1. *cap.* 1. *advers. Magdeburgen.* constantissima sententia Theologorum, et Canonistarum est, dictam irregularitatem juris esse Ecclesiastici; vide Hericour. *in Leg. Eccles. suo ordin. restitut. part.* 3. *cap.* 4. *art.* 2. §. 16. *et* Giballin. *de Irregularit. cap.* 3. *quaest.* 4. *n.* 6. Quo- 37
circa jure Summus Pontifex dispensat super dicta irregularitate.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Sunt Canones, qui negant dispensari posse su- 38
per Bigamia, ut videre est apud *Maillant in suo dictionario verb. Bigamia* §. 3. Sed Pontifex summus, 39
sicut dispensat super aliis rebus Ecclesiasticis, ita et dispensat super hisce concernentibus Bigamiam, idque quia irregularitas haec est juris positivi, super qua Papa dispensat. *Maillant loc. cit.*
ubi quod Papa Lucius dispensavit super Bigamia 40
celebrem Canonistam Nicolaum Tedeschi Episcopum postea Panormitanum.
Episcopi dispensare non possunt nisi super 41
Bigamia similitudinaria permittendo causa ei, qui cecidit in hanc speciem irregularitatis, peragendi functiones Ordinis quem recipit, nequaquam vero
ascendendi ad Ordines superiores. An Episcopi 42
dispensare queant super Bigamia occulta vide *Maillant loco supra citat.*

BIRRETUM

SUMMARIUM

1. Birreti, seu Berretini, aut Pileoli usus in Missa, etiam extra Canonem, concedi non potest ab Episcopo, sed solum a Papa. — 2. Unde nullus etiam Episcopus eo uti potest sine Sedis Apostolicae licentia. — 3. Birretum debet Episcopus cum Cappa sedens ad Sedem suam de per se sibi extrahere, et reponere. — 4. Non potest Episcopus Decretum facere, quod sui Clerici teneantur semper deferre Birretum. — 5. Canonici in Processione intra Ecclesiam debent incedere capite detecto, et extra eam cum Birreto in capite. — 6. Clerici in Choro uti debent Birreto, et non Pileo. — 7. Birretum rubeum omnibus Cardinalibus, exceptis Regularibus, concessit Paulus Secundus. — 8. Postea vero Birretum rubeum gestare etiam Cardinalem ex Ordinibus Regularibus assumpto statuit Gregorius quartus decimus. — 9. Habitu tamen Religionis, in qua dicti Cardinales Regulares fuerant professi, in caeteris nihil immutato. — 10. Birretum quid sit. — 11. Communicatum etiam Birretum fuit Magistris artium et Doctoribus. — * 12. Etymologia vocis Birreti, ejusque origo — 13. De ejusdem antiquitate. — 14. Forma — 15. Et colore.

1 Birreti, seu Berretini, aut Pileoli usus in Missa, etiam extra Canonem concedi non potest ab Episcopo, sed solum a Papa; Sac. Congr. Episc. et Regular. 2. *Januarii* 1590. *et die* 17. *Junii* 1595. Idem censuit etiam, Sacra
2 Congr. Concil. 16. *Februarii* 1619. Unde nullus etiam Episcopus eo uti potest sine Sedis Apostolicae licentia. Sacra Rituum Congr. 31. *Januarii et* 24. *Aprilis* 1626. quia *cap. Nullus* 56. *de consecrat. dist.* 1. etiam Episcopo prohibet velato capite celebrare.
3 Birretum debet Episcopus cum Cappa sedens ad Sedem suam de per se sibi extrahere, et reponere. Sic pluries censuit Sac. Rit. Congreg. ut patet in sequentibus decisionibus. Pro parte Capituli Cathedralis Laudensis petitum fuit a Sacr. Rit. Congr. declarari: « An in Provincia Mediolanensi sit laudabilis ea consuetudo, ut Episcopo cum Cappa sedenti ad Sedem suam caput aperiatur, et cooperiatur ab altero ex Diaconis, assistentibus, et in eo casu ad quem spectabit. » Et Sac. Rit. Congregat. « audita relatione Eminentis. et Reverendis. D. Cardinalis Bellarmini respondit: Birretum debere Episcopum sibi de per se extrahere; » *die* 4. *April.* 1620. Capitulum, et Canonici Collegiatae Ecclesiae S. Martini Terrae Cerreti Thelesinae Dioecesis petierunt ab eadem Sacra Rituum Congregatione responderi: « An Episcopo assistenti Divinis Officiis cum Cappa, Canonici debeant deponere, et ponere Birretum in capite Episcopi? Et an isto casu debeatur assistentia Canonicorum. » Et eadem Sacra Congreg. *sub die* 22. *Decembris* 1629. *respondit: Nihil deberi de praedictis Episcopo.* Et postea eadem Sacr. Congr. *in Isernien.* 21. *Aug.* 1632. *censuit, neque dignitates, neque Canonici assistentes Episcopo teneri caput Episcopo tegere, et detegere, quando assistit divinis cum Cappa, et Birreto.*
4 Non potest Episcopus Decretum facere, quod sui Clerici teneantur semper deferre Birretum; Sacr. Congr. Episcop. et Regul. 13. *Maji* 1616.
5 Canonici in Processione intra Ecclesiam debent incedere capite detecto, et extra eam cum Birreto in capite. Sacra Rit. Congreg. 30. *Martii* 1633.
6 Clerici in Choro uti debent Birreto, et non Pileo; Concil. Mediol. I. *pag.* 2. *tit. Quomodo versandum in Choro*, ibi: « In Choro etiam in Matutino Officio Clerici Birreto, non Pileo utantur, alioquin moneantur a Praesidente Chori, vel ab eo, qui proximo loco sedet, et nisi paruerint, pro absentibus habeantur. »
7 Birretum rubeum omnibus Cardinalibus, exceptis Regularibus, concessit Paulus Secundus, ut refert *Platina in ejus vita;* Azorius *Institut. Moral.*
8 *part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *qu.* 18. Barbosa *Juris Ecclesiast. univers. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 9. Postea vero Birretum rubeum gestare etiam Cardinales, ex Ordinibus Regularibus assumptos statuit Gregorius XIV. *Constit.* 9. incip. *Sanctissimus.* Cum enim Cardinales Regulares prius de antiquo more portassent Birretum ejusdem coloris, cujus erat habitus Religionis, in qua fuerant professi, dictus Summus Pontifex Gregorius XIV. de voto aliorum Cardinalium concessit Cardinalibus Regularibus usum Birreti rubei, habitu in caeteris nihil im- 9
mutato, ut patet ex *cit. Constitutione* incip. *Sanctissimus.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Birretum tegumentum est capitis, Clericis olim 10
proprium; Ducang. *in Gloss. ad Scriptor. med. et infim. Latinit. ver. Birretum.* Pluribus enim in Conciliis imperatus est Clericis usus Birretorum tamquam conveniens Ordini ipsorum, quo a Laicis distinguerentur. In Salisburgensi Concilio anno 1386. *cap.* 6. interdicitur Clericis, *ne sine caputio capitis, Birreto, capello, vel pileo cooperto praesumant in Ecclesia, seu in publico incedere, quum hoc honestatem non deceat Clericalem.* In Concilio Turonensi anno 1583. *cap.* 14. jubentur Clerici *uti Birretis, non vero galeris, praesertim in Ecclesia.* In Concilio Bituricensi anno 1584. *tit.* 12. *cap.* 10. de Canonicis edicunt Patres: *Horas Canonicas dicturi cum tunica talari, superpelliceis mundis, almutiis, pileis quadratis... utantur.* In Concilio Tolosano anno 1590. forma describitur Birretorum, simulque edicitur, *ut nusquam aut in Ecclesia, aut per urbem absque quadrato Birreto Clerici conspiciantur.* Est igitur Birretum tegumentum speciale Clericorum, et ideo in investituris Canonicorum adhiberi solitum, quem morem adhuc hodie servant Ecclesiae Cathedrales.

Communicatum etiam Birretum fuit Magistris 11
artium et Doctoribus utpote Canonicis non absimilibus, qui itidem in solemnibus promotionibus jam olim de dignitate hac scholastica per Birreti impositionem investiti sunt; Leibnitius *tom.* 2. *Scriptor. Brunsvic.* ubi in introductione ex relatione Joannis Buschi affert: *Erfordiae Doctori juris canonici Birretum brunum, Doctori juris civilis vero rubrum impositum fuisse:* Confer etiam Dugange *ubi supra.*

ADDITIONES CASINENSES

Birretum a Graeca voce Βιῤῥὸν, latine *Birrus* 12
vel *Burrus* derivatur. Birrus enim vestis erat, qua corpus, Birretum vero superior *Birri* pars, qua caput tegebatur. Birretum insuper suam traxisse originem a pileolo sub cucullo gestari antiquitus solito, asserit Vertus (*Tom.* 2. *pag.* 272. *et seq.*); Birreti enim cuspides paulatim ex trium esse ortas digitorum impressione docet, quibus pileolus

frequenter detrahi oportebat; iis prominentibus, cuculli usum paulo incommodiorem evenisse, et propterea iu humeros rejici coeptum; atque inde cornutum pileolum super caput remansisse, qui demum idem est ac Birretum. Quam vero narrationem, ut commentitiam, rejicit Benedictus XIV. *De sacros. miss. Sacrif. lib.* 1. *cap.* 9.

13 Quod ad ejus antiquitatem pertinet, in Historia Leodiensi legimus, anno circiter 680. Notgerum Episcopum, quoddam Castellum suae Ecclesiae recuperare volentem, milites nonnullos Clericorum vestibus necnon Coronicorum induisse, et *laicalem comam pileis laneis celari jussisse.* At Romae et plerisque aliis iu Ecclesiis Birreti usum post IX. saeculum invaluisse docet Benedictus XIV. Amictu enim tunc temporis caput obnubebant, et quemadmodum nunc Mendicantium Ordinum Religiosis mos est, cum Missam inciperent, illum in humeros rejiciebant. Le Brun *Tom.* 1. *pag.* 42. Vertus *Tom.* 2. *pag.* 255. Quo autem tempore consuetudo ista exoleverit, incertum est. Illud autem facile suspicari potest, nullum fuisse Birreti usum, donec ea consuetudo viguerit. *Communis.*

14 Pileolis aotiquitus Ecclesiastici Viri utebantur in modum Camauri, quorum figuras pluribus in templis Romae observare licet, (Macri *Hierolex. verb. camelaucium.*) Progressu temporis, solida tela subjecta, Birretum a rotundo quadratum evasit, in superiori ejusdem parte etiam quatuor angulis elevatis, qui Crucis formam referunt. Itali tamen, unico angulo submisso, tres ad honorem SS. Trinitatis elevant, et nihilominus Crucis figuram retinere contendunt. Nunc quoque temporis Clericalis pilei seu Birreti forma non ubivis eadem est. De Moschis enim ita Sigismundus Baro in *Commentario de rebus Moscoviticis: Sacerdotes vestitum prope laicorum habent, extra Birretum parvum et rotundum, quo rasuram tegunt, pileum amplum contra calorem et imbres superimponentes, aut pileo oblongo ex castorum pilis, colore griseo utuntur.* Usus bujusmodi Birreti oblongi frequens est Clericis in oris septeutrionalibus. Alicubi Clericalis pilei forma est rotunda, ut videre est apud Barbosam *allegat.* 9. Passim alibi, ut superius innuimus, usurpatur forma quadrata; quam Birreti formam ad Clericos Christianos derivatam esse a Persarum, Armeniorum, ac Medorum Regibus, affirmant Pancirolus *Lib.* 1. *var. lect. Juris cap.* 21. et Caracciolus *ad Reg. Theat. p.* 2. *c.* 2. §. *pileus.*

Initio Birreti color idem erat ac usualium vestium Ecclesiasticorum; sed cum saeculo X. niger color fuerit pro Ecclesiasticis praescriptus, etiam in Birretis adhibitus est. Qua de re consule Daniel. *Tom.* 2. *pag.* 1204. Vert. *Caerem. Eccles. tom.* 2. *pag.* 273. *et seqq.* Cavaler. *in Comment. ad Decret. S. R. C. tom.* 3. *Decr.* 39. §. 7. 15

BLASPHEMIA

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quid et quotuplex sit, et quaenam culpa sit Blasphemia.*

1. Blasphemia est contumeliosa locutio io Deum, seu contumeliosa in Deo affirmatio, vel negatio. — 2. Haec contumeliosa locutio potest esse, vel immediata, quae Deum in seipso attingit, vel mediata, quae profertur in Sanctos. — 3. Blasphemia quadrupliciter potissimum committi potest; primo dum de Deo negatur, quod ei convenil, vel aliquid de ipso affirmatur, quod ei non convenit. — 4. Secondo, dum quis Deum detestatur. — 5. Tertio, dum quis hujusmodi contumeliosas locotiones profert, etiam in B. M. V. vel Sanctos aut Sacramenta, vel res Deo sacras. — 6. Quarto, dum quis absque affirmatione, vel negationa, aut detestatione, vel imprecatione per despectum, aut indignationem injuriose nominat Dei attributa, Sacramenta, Sanguinem, Vulnera, Membra Christi, aut horrendissime membra pudenda Christi, B. M. V. atque Sanctorum. — 7. Blasphemia dividitur in duas species praecipuas; una dicitur haereticalis, et altera simplex, seu non haereticalis. — 8. Blasphemia haereticalis quae sit. — 9. Blasphemia simplex, seu non haereticalis quae sit. — 10. Ad hanc simplicem, seu non haereticalem Blasphemiam reducuntur; primo omnia verba iojuriose usurpantia Christi membra, vulnera, Sacramenta, et hujusmodi. — 11. Secundo ad simplicem Blasphemiam reducuntur omnia verba contumeliosa prolata in Sanctos formaliter, quatenus Sancti sunt, sive cum habitudine saltem virtuali ad Deum. — 12. Ad simplicem Blasphemiam reducuntur etiam signa, et facta contumeliosa contra Deum, contra imagines Christi Crucifixi, Virginis Mariae, aliorumque Sanctorum, licet verba non sint. — 13. Blasphemia quaelibet deliberate commissa, est peccatum mortale. — 14. Blasphemia est tam atrox, immane, et detestabile peccatum, quod etiamsi sit joco prolata, dummodo deliberate, et advertenter ad inhonorationem Dei, est ordinarie peccatum mortale. — 15. Sic etiam Blasphemia est peccatom mortale, licet prolata ex habitu, aut ex indignatione, et ira, si Blasphemus ita loquens advertat ad vilipensionem Dei, vel rerum sacrarom, quam verba, seu Blasphemiae praeseferunt. — 16. Si vero loquens ex subita indignatione, ira, et ex habitu non advertat ad vilipensionem Dei, aut rerum sacrarum, non peccat graviter. — 17. Qui tamen haberet talem habitum, seu consuetudinem blasphemandi, tenetur sub mortali serio conari eam tollere. —* 18. De Blasphemia *Enunciativa* et *Imprecativa* — 19. De Blasphemia in Spiritum Sanctum. — 20. Et maledictione creaturarum.

ARTICULUS II. *Blasphemia quibusnam poenis plectatur, et quis sit ejus competens Judex.*

1. Blasphemiae culpa io Lege veteri erat mortis poenae subjecta. — 2. Et de facto ob Blasphemiam filius mulieris israelitidis praecepto Domini lapidibus fuit obrutus. — 3. Ob Blasphemiam Antiochus insanabili, et invisibili plaga percussus fuit. — 4. Ob Blasphemiam Holofernes foeminae manu occisus fuit. — 5. Goliath Israelem blasphemans a Davide lapidis icto e funda emisso occiditur. — 6. Et populus ob Blasphemiam gladio, et fame consumptus est. — 7. Et sic varii alii ob Blasphemiam morte puniti fuerunt, ut patet legenti Scripturam, et Covarruviam, et Salced. aliosque Scriptores plurima alia exempla afferentes. — 8. Modo Blasphemiae poenae aliae sunt de Jure Canonico, et aliae de Jure Civili. — 9. De Jure Canonico poena Blasphemantis, si sit Clericus, est depositio ab Officio, et statu Clericali. — 10. Si sit Laicus, est Excommunicatio ferenda. —

11. Assignantur variae aliae poenae *ex cap. Statuimus* 2. *de Maledicis* —12. Ultra recensitas poenas a Jure communi Canonico statutas, variae aliae contra Blasphemos, sive Clericos, sive Laicos, sunt a variis Summis Pontificibus ordinatae. —13. Assignantur poenae contra ipsos statutae a Leone X. *Constitut.* incipient. *Supernae dispositionis; ad n.* 16. — 17. Assignantur poenae contra ipsos determinatae a Julio III. — 18. Insuper Julius III. supradictas poenas extendit ad audientes et non denunciantes. — 19. Idem Pontifex statuit, quod pro condemnando hoc execrabili scelere sufficiant duo testes fide digni, et loco testium possit haberi, et admitti testis unus denuncians cum juramento. — 20. Quia tamen haec Julii Constitutio edita fuit pro solis Romanis. — 21. Fuerunt innovatae pro universo Orbe Christiano poenae Leonis X. a S. Pio V. *Constitut.* Incipient. *Cum primum Apostolatus.* — 22. Verba illa dictae Constitutionis *pro prima vice*, interpretanda sunt pro prima vice punitionis, et non Blasphemiae.—23. Blasphemiae poenae de Jure Civili est ultimum supplicium, seu poena mortis. — 24. Et licet justissimus rigor poenarum contra Blasphemos pluribus in locis ob invalescentem abusum blasphemandi exacte non observetur; tamen recte monet Clarus, has Poenas non servari ob defectum Religionis, et justitiae, et Principes Christianos graviter peccare, qui hoc execrabile crimen severissime non puniunt; *ad n.* 25.—26. Ad hoc autem, ut Blasphemi ordinariis poenis a Jure statutis subjaceant, debent deliberate et plena advertentia Blasphemias proferre. — 27. Si enim aliquis in ebrietate, vel iracundia ex gravi, et justa causa ortum habente blasphemaret, non rigore poenae a jure statutae, sed mitius arbitrio Judicis puniri deberet. — 28. Iracundia ad hoc, ut excuset blasphemantem a rigore poenae a Jure statutae debet ortum habere ex gravi et justa causa, ut si quis v. g. ab hoste injuste invasus, vel uxorem in adulterio deprehendens ira accensus blasphemet. — 29. Iracundia autem ex levi, seu injusta causa orta, non excusat blasphemantem a poena ordinaria.—30. Si quis enim v. g. juste privatus aliquo Officio, vel ob perditam in ludo pecuniam, iracundia accensus blasphemet, debet subjacere poenae ordinariae a Jure statutae. — 31. Judex competens Blasphemiae haereticalis, seu habentis conjunctam haeresim, est solus Ecclesiasticus. — 32. Judex vero competens Blasphemiae non haereticalis, seu simplicis, potest esse Ecclesiasticus seu saecularis. — 33. Datur locus praeventioni, ita tamen, ut si unus v. g. Judex Ecclesiasticus illam punit, per hoc non impediatur Judex saecularis, quin Blasphemum etiam in suo Foro punire valeat; et e contra. — 34. Quod si Judex saecularis sit negligens in puniendis Blasphemis, potest ad id compelli a Judice Ecclesiastico. — *35. An denunciandi in Blasphemiam haereticalem erumpentes, significationem non advertendo, vel per lapsum linguae — 36. Blasphemi haereticales quando denunciandi — 37. Quoad simplices Blasphemos quid antiquitus servatum.

ARTICULUS I.

QUID SIT, ET QUOTUPLEX SIT ET QUAENAM CULPA SIT BLASPHEMIA?

1 BLasphemia *est contumeliosa locutio in Deum;*
seu *contumeliosa de Deo affirmatio, vel negatio. Est communis* cum S. Thoma 2. 2. *qu.* 13. *art.* 1. in corpore, ubi sic ait: « Nomen Blasphemiae importare videtur quamdam » derogationem alicujus excellentis bonitatis, et » praecipue divinae... Quicumque ergo vel neget aliquid de Deo, quod ei convenit, vel asserit de Deo, quod ei non convenit, derogat di-
2 » vinae bonitati. » Et haec contumeliosa locu-
tio potest esse, vel immediata, quae Deum in se ipso attingit; vel mediata, quae profertur in Sanctos, et in Deum cadit; injuria enim, sicuti laus in Sanctos, redundat in Deum ex illo Luc. 16. *Qui vos spernit, me spernit;* et Psalm. 150.
3 *Laudate Dominum in Sanctis ejus.* Unde Blasphe-
mia quadrupliciter potissimum committi potest. Primo, dum de Deo negatur, quod ei convenit, ut cum dicitur: *Deus non est justus, non est omnipotens, non est verax etc.* vel aliquid de ipso affirmatur, quod ei non convenit, ut cum dicitur: *Deus est*
4 *peccator, est mendax, est ignorans*, etc. Secundo,
dum quis Deum detestatur, ut cum dicit: *sit maledictus Deus* etc. aut aliquod malum ei imprecatur, ut cum dicitur: *pereat Deus, contemnatur Deus*
5 *etc.* Tertio, dum quis hujusmodi contumeliosas lo-
cutiones profert etiam in B. M. V. vel Sanctos, aut Sacramenta, vel res Deo sacras, sicuti enim Deus laudatur in Sanctis suis, sic etiam Blasphemia, quae fit contra Sanctos, in Deum redundat, et pro Blasphemia in Deum reputatur, ut recte docet S. Thomas 2. 2. *quaest.* 13. *art.* 1. *ad* 2. *Sicut Deus in Sanctis suis laudatur, in quantum laudantur opera, quas Deus in Sanctis efficit, ita et Blasphemia, quae fit in Sanctos, ex consequente in Deum*
redundat. Quarto, dum quis absque affirmatione, 6
vel negatione, aut detestatione, vel imprecatione per despectum, ac indignationem injuriose, ac probrose nominat Dei attributa, dicendo v. g. colerice: *Dei potentia, Dei bonitas*, seu vulgariter: *Pater di Dio, Cospetto di Dio*, et hujusmodi, aut sic probrose per indignationem nominat Sacramenta, Sanguinem, Vulnera, Membra Christi, dicendo v. g. *Sangue di Cristo, Corpo di Cristo*, et hujusmodi; vel probrose, et colerice nominat horrendissime membra pudenda Christi, B. M. V. atque Sanctorum, immo etiam ipsius Dei; aut alia horrenda ipsis repugnantia, quae hic pro honestate non nominantur.

Blasphemia in duas species praecipuas dividi- 7
tur; una dicitur haereticalis, et altera simplex,
seu non haereticalis. Blasphemia haereticalis est 8
illa, quae cum haeresi connexionem habet, ut cum affirmatur, vel negatur aliquid de Deo contrarium articulis Fidei, dicendo v. g. *Deus est injustus, est mendax, Deus non est omnipotens, non*
est ubique, et hujusmodi. (*) Blasphemia simplex, 9
seu non haereticalis, est illa, quae cum haeresi

(*) Blasphemia haereticalis alia est *formalis*, quae et haeretica dicitur, alia *materialis*, seu haereticalis quidem, sed non haeretica. Illa est qua quis profert aliquid contra fidem, et mente tenet quod profert. Haec vero est, qua profertur aliquid contra fidem, attamen proferens non tenet mente, et corde errorem, quem profert. (*Edit. Borbiel.*)

connexionem non habet, ut cum aliquid Fidei non oppositum contra Deum pronuntiatur, dicendo v.g. despective, seu contemptive: *In contemptu Dei hoc volo facere*, vel detestative: *sit maledictus Deus*, vel imprecative: *Pereat Deus*, vel irrisorie: *Vah qui destruis templum Dei*, vel juratorie: *Pereat Deus, si*
10 *ita non sit*. Ad hanc simplicem, seu non haereticalem Blasphemiam reducuntur; Primo, omnia verba injuriose usurpantia Christi membra, vulnera, Sacramenta, et hujusmodi, ut si dicatur: *Perdat te Christi caput, sanguis, passio, ejusque Sacramenta*, vel si quis contra homines, animalia, vel quaecumque alia creata irritatus pronuntiet, Sanguinem Christi, Sacramenta, aliaque Deo sacra, quia ipsa non ad perdendos nos, sed ad salvandos nobis data sunt, et communiter in his apprehendunt homines magnam Dei, Sacrorumque Sacramentorum, et rerum sibi sacrarum vilipensionem contineri,
11 et graviter honori Deo debito derogari. Secundo, ad simplicem Blasphemiam reducuntur omnia verba contumeliosa prolata in Sanctos formaliter, quatenus Sancti sunt, sive cum habitudine saltem virtuali ad Deum, ita ut mortaliter etiam Dei honor censeatur tangi, et vilipendi, ut communiter advertunt Doctores cum S. Thoma *loc. cit.* Vide
12 praecisa ejus verba *num.* 5. Tertio ad simplicem Blasphemiam reducuntur etiam signa, et facta contumeliosa contra Deum, contra Imagines Christi Crucifixi, Virginis Mariae, aliorumque Sanctorum, licet verba non sint, ut spuere in Coelum, in ipsas Imagines, seu statuas, frendere dentibus, et hujusmodi. *Sic communiter Doctores.*

13 Blasphemia quaelibet deliberate commissa, est peccatum mortale. *Ita omnes;* et ratio est, quia Blasphemis est indicta poena mortis; Levitici 24. *n.* 16. ibi: *Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur;* sed ut cum communi recte docet S. Thomas 2. 2. *qu.* 13. *art.* 2. *in corp.* poena mortis non infertur, nisi pro peccato mortali, ergo Blasphemia est peccatum mortale. Et sane Legi Divinae, naturali, ipsique rationi nihil magis repugnat, et consequenter nihil gravius, quam quod Creator maledicatur a Creatura, et quod homo contra primum Decalogi praeceptum sibi stricte praecipiens debitum cultum Deo exhibendum, ei pro cultu contumeliosa convicia, et probrosa maledicta in Blasphemia rependat. Unde tam atrox, immane, et detestabi- 14
le peccatum est Blasphemia, quod etiamsi sit joco prolata, dummodo deliberate, et advertenter ad inhonorationem Dei, est ordinarie peccatum mortale, quia etiam sic joco prolata vergit in diminutionem Divini honoris; nisi tamen in raro casu talis esset jocus, ut omnibus perpensis nulla appareat diminutio Divini honoris, quia tunc, ex quo non esset vera Blasphemia, non esset peccatum mortale; Sporer *tom.* 1. *tract.* 2. *in* 1. *praecept. Decalog. cap.* 10. *sect.* 3. *num.* 22. et cum multis aliis Sanchez *lib.* 2. *cap.* 33. *num.* 41. Sic etiam Blas- 15
phemia est peccatum mortale, licet prolata ex habitu, aut ex indignatione, et ira, si Blasphemus ita loquens advertat ad vilipensionem Dei, vel rerum sacrarum, quam verba sua Blasphemiae praeseferunt. Sic S. Thomas 2. 2. *quaest.* 13. *art.* 2. *ad* 3. et alii passim. Si vero loquens absque delibe- 16
ratione, ex subreptione, non advertat ad vilipensionem Dei, aut rerum sacrarum, non peccat graviter. Sic S. Thomas *loc. cit.* Layman. *lib.* 4. *tract.* 10. *cap.* 6. *num.* 10. Burgh. *centur.* 1. *cas.* 44. et alii: tunc enim est defectus plenae cognitionis, et voluntarii; immo si verba blasphema, quae ex impetu, vel subito motu irae proferuntur, omnem rationis advertentiam praeveniant, nullum erit peccatum, sed erunt actus primo primi, ubi enim malitia non est praecognita, non potest esse volita. Si autem adsit aliqua advertentia, sed non perfecte deliberata, erunt motus secundo primi, et peccata venialia tantum, quia actus tales non sunt perfecte liberi, et malitia sicuti imperfecte est cognita, ita etiam imperfecte potest esse volita, ut docet Burgh. *centur.* 3. *cas.* 49. Qui tamen habe- 17
ret talem habitum, seu consuetudinem blasphemandi teneretur sub mortali serio conari eam tollere, quia talis consuetudo est intrinsece mala, et de se graviter inhonorativa Dei, aliter graviter peccaret, ex quo talis prava consuetudo esset voluntaria in causa. Sanctus Thomas 2. 2. *quaest.* 77. *art.* 7. *in corp.* et alii passim. (*).

(*) In editione Romana hujus Bibliothecae lector remittitur ad Epistolam R. P. Danielis Concina adversus librum inscriptum: *Dissertatio in Casus reservatos Venetae Dioecesis;* impressam ad Calcem Compendii suae Theologiae Christianae.

Sed sciendum, quod P. Concina in indicata Epistola eloquenter admodum declamat contra Propositionem hanc: *Si Blasphemia sit imperfecte deliberata ex prava consuetudine blasphemandi, vel, secundum multos Doctores, utpote non voluntaria saltem perfecte, non est culpa saltem mortalis; vel, si est culpa mortalis secundum non multos Doctores, utpote perfecte voluntaria solum in causa, seu in dicta consuetudine, non est Blasphemia formalis.* Verum in praesenti argumento doctrinam hanc dialectice magis, ac breviter dilucidat more suo R. P. Patritius Sporer Ord. FF. Min. Recollect. *in Tract.* 1. *Prooem. suae Theolog. moral. cap.* 2. *sect.* 3. *num.* 25. ubi cum communi ait: *Peccatum indirecte voluntarium tunc committitur, quando culpabiliter posita, vel non ablata causa* (*quum quis scilicet*, et sciat, et possit, et debeat auferre) *effectus praevisus factus est voluntarius indirecte, et non tunc quando re ipsa effectus sequitur. Exemplis disce.* 1. *Quando etc... Qui sciens per frequentes actus contrahit consuetudinem blasphemandi, v. gr. tunc quidem dupliciter peccat mortaliter, et non amplius tunc quando vi involuntariae remanentis consuetudinis, ac quasi naturali impetu, omnino inadvertenter in Blasphemias prorumpit. Eademque ratio est, quandocumque quis sciens et volens posuit, vel non abstulit causam effectus praevisi, sive indirecte tantum, ut in exemplis allatis, sive etiam directe intenderit talem effectum, et postea, eo non amplius volente, sequitur effectus... Tunc solum peccavit, quando causam posuit, non vero postea, quando non amplius est in potestate, quin effectus sequatur, tametsi maxime velis impedire; ideoque in se coram Deo neque majus, neque minus peccatum videtur, sive effectus sequatur, sive non.* Haec P. Sporer, quem consule: seu potius apud P. Natalem Ale-

ADDITIONES CASINENSES

18 Maledictum, sive Blasphemia, qua Deo oresumma irrogatur injuria, duplex distingui solet, alia nimirum *enunciativa*, alia vero *imprecativa*. Quando utraque committatur, habes penes Auctorem *n.* 3. *et* 4. Hic autem nota, *Enunciativas Blasphemias* saepe *haereticales* evadere, et hujusmodi appellationem sortiri cum manifestum contineut errorem; quapropter Blasphemi instar haereticorum habeutur, licet revera haeretici nou sint, si illis, quos ore evomunt, erroribus non asseutiantur. Quod autem ud *Imprecativam* spectat Blasphemiam, olim Ethnicis nihil erat antiquius, quam Christianos ad hujusmodi Blasphemias in Deum ore promendas adigere; atque haec erat communis Christianae Religionis abjiciendae ratio. De Christianis, qui a Religione defecerant scribit Plinius ad Trajanum *lib.* 10. *Epist.* 97. *n.* 6. *Omnes et imaginem tuam, deorumque simulacra venerati sunt, iique et Christo maledixerunt.* Quod autem *Imprecative* maledicerent, ex iis constat, quae de Polycarpo narrat Eusebius *Hist. c.* 15. *lib.* 4. Cum enim Asiae Proconsul juberet eum iu Christum convicia proferre, ut ita ab se abjectam Christianam Religionem ostenderet, ipse respondit: « Tres et octoginta contiuuos annos ei ministravi, nec ulla me umquam affecit iujuria, et quomodo possum impie loqui adversus Dominum meum, auctoremque salutis meae? » Vid. etiam Dionys. Alexaudrin. *Epistol.* apud eumdem Eusebium *lib.* 6. *c.* 41. et Justin. Martyr. *Apol.* 2. *num.* 31.

19 Omnium deterrima est Blasphemia iu Spiritum Sauctum, do qua ipse Christus apud Matthaeum XII. 32. haec dicit: « Quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei neque in hoc saeculo, neque in futuro.» Verum de hac Blasphemia in Spiritum Sanctum non eadem est Patrum sententia. Cyprianus *Epist.* 16. grande hoc peccatum ad eos refert, qui iu apostasiam et idololatriam lapsi, Christum abnegassent. Hilarius et Athanasius *in Matth. loc. cit.* apud eos qui Christum Deum esse negant illud constituunt. Ambrosius *de Spiritu San. lib.* 1. *cap.* 3. scelus hoc Pneumatomachorum proprium fuisse credit, atque eadem est Epiphanii sententia, et idem sentire videtur Philastrius cum Chrysostomo *Homil.* 41. *in Matth.* Basilius illud attribuit Pepuzenis, qui *in Spiritum Sanctum blasphemaverunt, Montano et Priscillae Paracleti appellationem nefarie impudenterque attribuentes. Epist.* 188. *can.* 1. Sed Augustinus, quem Fulgentius aliique sequuntur, *eum in Spiritum S. peccare*, dicit, *qui desperans, vel irridens, vel contemnens praedicationem gratiae, per quam peccata diluuntur, et pacis, per quam reconciliamur Deo, detractat agere poenitentiam in peccatis suis, et in eorum impia, atque mortifera quadam suavitate perdurandum sibi esse decernit, et in finem usque perdurat. In Epist.* 1. *ad Roman. n.* 14. Tum paulo post idem S. Doctor ostendit Hebraeos, quos Christus hujus sceleris arguit, iu id incidisse propterea quod principi Daemoniorum Spiritus S. miracula tribuentes, ejusdem Spiritus gratiam, qua ad vitam redirent, recusabant; et ideo si ex voluntate permansissent, merito nullam iis spem veniae futuram affirmat. Confer Calmet *Dist. de Peccat in Spirit. S.* Ex haetenus dictis, et ex D. Thoma 2. 2. *quaest.* 14. *art.* 1. juxta PP. sententiam, Blasphemia iu Spiritum S. tripliciter accipi potest. Primo quando ad literam aliquid blasphe-

xandrum *in Theol. dogm. moral. tom.* 8. *lib.* 3. *de peccatis, cap.* 20. *regul.* 11. ut tutius in tam salebrosa materia figas pedem, lege D. Augustinum, qui *lib.* 12. *cap.* 54. *contra Faustum*, loquens de Lot., ait: *Culpandus est, non quantum ille incestus, sed quantum ebrietas meruit.*

Longe rectius, ac solidius, quam Sporer (nos adjiciendum censemus) Cuniliati *de Poenitent. Append.* 1. *capit.* 2. §. 2. *num.* 7. » Vel . . . . blasphemator serio, et dolenter detestatus fuit impiam consuetudinem, et vivit sollicitus ed eamdem extirpandam, utendo opportunis subsidiis ipsum admonentibus obligationis suae, qua tenetur ad vigilandum supra se ipsum quoad hoc punctum, ad consequendam eradicationem vitiosi habitus; vel est blasphemator, qui quamvis detestatus fuerit in confessione impium habitum; tamen post confessionem vel nulla, vel dumtaxat levissima cura tangitur ad illum extirpandum. In primo casu verum erit quod si aliquando ex consuetudine, ei sine advertentia proferat Blasphemias, illae sint materiales, neque reservationi obnoxiae; in secundo autem casu falsum est, quod Blasphemiae ex tali consuetudine erumpentes, non sint verae formales Blasphemiae, et omnino voluntariae, atque ex plena malitia procedentes, quamvis forte absque ulla consideratione prolatae; et exinde sunt reservatae. Ita docet S. Thomas in quaestionibus disputatis de malo, *Art.* 2. « Aliquando voluntas inclinatur in bonum commutabile, cui adjungitur deformitas peccati, ex aliquo habitu, quando per consuetudinem inclinare in tale bonum (commutabile) est ei versum quasi in habitum, et naturam; et tunc ex proprio motu, absque aliqua passione inclinatur ad illud: et hoc est peccare ex electione, sive ex industria, et ex certa scientia, aut ex malitia. Quid clarius? Et iterum in prima secundae *qu.* 78. *art.* 2. Quandocumque (homo) utitur habitu vitioso, necesse est, quod ex certa malitia peccet; quia unicuique habenti habitum, est per se diligibile id, quod est ei conveniens secundum proprium habitum, quia sic fit ei quodammodo naturale, secundum quod consuetudo, et habitus vertitur in naturam: hoc autem quod est alicui conveniens secundum habitum vitiosum, est id, quod excludit bonum spirituale. ex quo sequitur, quod homo eligat malum spirituale, ut adipiscatur bonum (apparens), quod est ei secundum habitum conveniens, et hoc est ex certa malitia peccare: unde manifestum est, quod quicumque peccat ex habitu, peccet ex certa malitia. » Vides assertum nostrum a S. Doctore nedum approbatum, verum etiam probatum, et quidem ratione subtili, et metaphysica, quae ad haec pauca verba reduci potest: quia peccans ex habitu, (non retractato modis supra indicatis) peccat ex causa criminosa jam versa in naturam, quae fuit malitiose et voluntarie genita, voluntarie et malitiose aucta, voluntarie et malitiose retenta. Si igitur Blasphemiae erumpentes ex habitu et consuetudine, non retractatis, et oppugnatis modo supra dicto, sunt ex S. Doctore ex certa scientia, ex industria, ex certa malitia, erunt in hoc casu reservatae. (*Edit. Barbiel.*)

mum contra Spiritum S. dicitur. Secundo quatenus dicit impoenitentiam finalem. Tertio quando aliquis peccat contra appropriatum bonum Spiritus S. Irremissibile est autem juxta allata Christi verba hoc peccatum, *si finalis impoenitentia dicatur, quia nullo modo remittitur; secundum autem alias duas acceptiones dicitur irremissibile, non quod nullo modo remittatur, sed quia, quantum est de se, habet meritum, ut non remittatur.* Haec D. Thomas *l. c. art.* 3.

20 Ut Blasphemia in Creaturas ad lethalis peccati pertingat malitiam, opus est, ut eis maledicatur, habita ad Deum relatione; nisi creatura ipsa, cui maledicitur, specialem ad Deum relationem inducat, uti est anima nostra, Fides Catholica, coelum etc. D. Ligorius *Theol. moral. lib.* 3. *a n.* 129. Non vanum insuper omnino erit hic D. Thomae verba referre, quae procul dubio ad rem nostram faciunt. Angelicus itaque Doctor sic 2. 2. *quaest.* 76. *art.* 2. docet: « Maledicere rebus irrationabili- » bus, in quantum sunt Creaturae Dei, est pecca- » tum Blasphemiae; maledicere autem eis secun- » dum se consideratis, est otiosum et vanum. » Hinc ex Viva, maledicere horae, diei et anno non est grave peccatum, nisi addatur verbum *Sancto*, vel nisi aliquid speciale sanctitatis praeseferat; uti dies Paschatis, Epiphaniae, Natalis, Pentecostes. Ex generali etiam tradita regula, maledicere toti mundo vera est Blasphemia, raro autem si diabolo maledicitur. Hinc etiam patet Blasphemiam contra Deum, specie non differre ab ea contra Sanctos prolata. Quapropter nonnulli DD. asserunt, poenitentes non teneri in Confessione explicare utrum in Deum vel Sanctos blasphemaverint. Maledicere praeterea mortuis natura sua non est Blasphemia, neque ex se, neque relative ad eos, qui ea verba effutiunt. Sicque docte, fuseque probat D. Ligor. *loc. cit. n.* 29. et *Homo Apostolic.* 1. *tom. trac.* 4. *de Blasphem. n.* 4.

ARTICULUS II.

BLASPHEMIA QUIBUSNAM POENIS SUBJICIATUR? ET QUIS SIT EJUS COMPETENS JUDEX?

1 Tam detestabilis est Blasphemiae culpa, ut in Lege veteri fuerit mortis poenae subjecta; Levit. 24. *num.* 16. ibi: « Qui blasphemaverit nomen » Domini, morte moriatur, lapidibus opprimet
2 » eum omnis multitudo. » Et de facto ob Blasphemiam filius mulieris Israelitidis praecepto
3 Domini lapidibus fuit obrutus; Levit. *cap.* 24. Ob Blasphemiam Antiochus insanabili, et invisibili
4 plaga percussus fuit; 2. Machab. *cap.* 9. Ob Blasphemiam Holofernes foeminae manu occisus fuit, Jud. 11. Goliath Israelem blasphemans a Davide
5 lapidis ictu e funda emisso occiditur; 2. Reg.
6 *cap.* 21. Et populus ob Blasphemiam gladio, et
7 fame consumptus est; Jeremiae *cap.* 14. Et sic varii alii ob Blasphemiam morte puniti fuerunt, ut patet legenti Scripturam, et Covarruviam *in c. Quamvis pactum p.* 1. §. 7. *n.* 10. *in princ.* Salced. *in pract. c.* 113. *vers. Est quidem*, ubi varia alia exempla adducuntur.

Modo Blasphemiae poenae aliae sunt de Jure 8
Canonico, et aliae de Jure Civili. De Jure Cano- 9
nico poena Blasphemantis, si sit Clericus, est depositio ab Officio, et statu Clericali; si sit Laicus, 10
est Excommunicatio ferenda; *cap. Si quis* 10. *caus.* 22. *quaest.* 1. ibi: « Si quis.... Blasphemia » contra Deum usus fuerit, si in Ecclesiastico » Ordine fuerit, deponatur; si Laicus, anathema- » tizetur. » Deinde *in c. Statuimus* 2. *de Maledi-* 11
cis, statuuntur in Blasphemos poenae sequentes praecisis his verbis: « Statuimus, ut si quis con- » tra Deum vel aliquem Sanctorum suorum, et » maxime B. Virginem, linguam in Blasphemiam » publice relaxare praesumpserit, per Episcopum » suum poenae subdatur inferius annotatae, vide- » licet, quod in septem diebus Dominicis prae » foribus Ecclesiae in manifesto (dum aguntur » Missarum solemnia) Blasphemus existens ul- » timo illorum die Dominico, pallium, et calcea- » menta non habeat, ligatus corrigia circa collum, » septemque praecedentibus sextis feriis in pane, » et aqua jejunet, Ecclesiam nullatenus ingres- » surus. Quolibet quoque praedictorum dierum, » tres, si poterit, alioquin duos reficiat pauperes, » sive unum. Et si nec ad hoc ejus facultates » suppetant, id in poenam aliam commutetur; » cui etiam, si renuerit recipere, ac peragere » poenitentiam supradictam, Ecclesiae interdica- » tur ingressus, et in obitu Ecclesiastica careat » sepultura. Per temporalem propterea potesta- » tem, coactione (si necesse fuerit) Episcopi » Dioecesani adhibita, contra eum, Blasphemus » si dives fuerit, quadraginta solidorum, alioquin » triginta, sive viginti, et si ad id non sufficiat, » quinque solidorum usualis monetae poena mul- » ctetur, nullam in hoc misericordiam habiturus, » quod etiam inter alia Communitatum statuta » ponatur. »

Ultra recensitas poenas a Jure communi Cano- 12
nico statutas, variae aliae contra Blasphemos, sive Clericos, sive Laicos, sunt a variis Summis Pontificibus ordinatae. Et signanter a Leone X. 13
in *Constitut.* 7. incip. *Supernae dispositionis*, ubi contra Clericos Blasphemos in Jesum Christum, et M. V. ejus Matrem statuitur, quod pro prima vice mulctentur fructibus unius anni Beneficiorum Ecclesiasticorum, quaecumque habuerint; pro secunda vice si unicum habuerint Beneficium, eo priventur, si autem plura, quod Ordinarius maluerit, id amittere cogantur; pro tertia vice convicti, Dignitatibus, ac Beneficiis omnibus, quaecumque habuerint, eo ipso privati existant, et ad ea ulterius retinenda inhabiles reddantur. Contra Laicos 14

vero similiter Blasphemos statuitur, quod si nobiles fuerint, pro prima vice poena vigintiquinque Ducatorum mulctentur, et pro secunda vice quin-
15 quaginta; et pro tertia nobilitatem amittant. Si vero ignobiles fuerint, in carcerem detrudantur; quod si ultra duas vices publice blasphemaverint, mitra infami per integrum diem ante fores Ecclesiae principalis coronati stare cogantur; quod si saepius in hoc peccatum lapsi fuerint, ad perpetuos
16 carceres, vel ad triremes damnentur. Et qui reliquos Sanctos blasphemaverint, arbitrio Judicis, rationem personarum habituri, aliquando mitius puniantur. Judices vero Saeculares negligentes eis infligere tales statutas poenas decernit Pontifex, quod quasi eodem scelere contaminati eisdem quoque poenis subjiciantur; et qui in illis puniendis solliciti, et severi fuerint, qualibet vice decem annorum indulgentiam consequantur, et tertiam partem mulctae pecuniariae habeant.

17 Non dissimiles a Leonis X. poenae sunt pro Blasphemis statutae a Julio III. in *Constitut.* 23. incip. *In multis*, ubi statuit, quod Blasphemans Deum, sive Patrem, sive Filium, sive Spiritum Sanctum, vel Beatam V. M. convictus condemnetur ad solvendum quadraginta scuta auri. Secunda vice duplicetur poena pecuniaria, et infamiam incurrat, ac inhabilitatem ad Officia, Gradus, Dignitates, Beneficia, et Honores; vilibus vero perfodiatur lingua. Tertia vice condemnetur, ut in secunda, et fiat intestabilis active, ac passive, sit inhabilis ad ferendum testimonium, sitque bannitus per tres annos ab Urbe; viles vero fustigandi, aut per tres annos ad triremes damnandi, aut e-
18 xilio perpetuo plectendi. Immo ob horrendam malitiam tanti criminis idem Julius statuit supradictas poenas, nedum contra Blasphemos, sed insuper eas extendit ad audientes, et non denuntiantes. *Insuper*, sunt sua praecisa verba, « Insuper » ne sacrilega, et mortifera haec pestis, si lateat, » minus vereri, vel praecidi possit, ex omnipotentis Dei auctoritate mandamus omnibus, et » singulis, cujuscunque sint gradus, et conditionis, qui sciverint aliquos blasphemasse, ut supra, quod eos denuntient Reverendissimis Judicibus etc. sicque omnes, et singulos in districto » Dei judicio requirimus, et eorum conscientias » aggravamus, monendo tamen eos, quod si constiterit aliquem scientem noluisse denuntiare, » cujuscumque fuerit status, dignitatis, et conditionis, praeter ultionem justitiae Divinae, quam » ei anountiamus, et praeter culpam mortalem, » quam incurrent ob inobedientiam, et ob neglectum honorem Dei, puniantur eisdem poenis, » quibus Blasphemi, et sic eos mulctari praecipimus; non enim solum digni sunt poena, et » supplicio, qui ea faciunt, sed et qui non corri-
19 » gunt facientes. » Tandem idem Pontifex statuit, quod pro condemnando hoc execrabili scelere sufficiant duo testes, fide digni, et loco testium haberi, et admitti possit testis unus denuncians cum juramento.

Quia tamen haec Julii Constitutio edita fuit pro solis Romanis, ut indicat Rubrica Cherubini, et 20
prooemium, et progressus ipsiusmet Constitutionis;
fuerunt innovatae poenae Leonis X. a S. Pio V. 21
in *Constitut.* 5. incip. *Cum primum Apostolatus*, condita pro universo Orbe Christiano, ubi inter alia sic praecise disponit: « Ad abolendum vero » nefarium, et execrabile Blasphemiae scelus, » quod in antiqua Lege Deus morte puniri mandat, et Imperialibus quoque Legibus praeceptum est, nunc autem propter nimiam Judicum in puniendo segnitiem, vel potius desuetudinem supra modum invaluit, Leonis X. Praedecessoris nostri in novissimo Lateranensi Concilio statuta innovantes, decernimus, ut quicumque Laicus Deum, et Dominum nostrum » Jesum Christum, vel Gloriosam Virginem Mariam ejus Genitricem expresse blasphemaverit, » pro prima vice poenam viginti Ducatorum incurrat, pro secunda poena duplicabitur, pro » tertia autem centum Ducatos solvat, et ignominia notatus exilio mulctabitur. Qui vero plebejus fuerit, nec erit solvendo, pro prima vice » manibus post tergum ligatis ante Fores Ecclesiae constituatur per diem integrum, pro secunda fustigabitur per Urbem; pro tertia ei lingua perforabitur, et mittetur ad triremes. Quicumque Clericus Blasphemiae crimen admiserit, » pro prima vice fructibus unius anni omnium, » et quorumlibet Beneneficiorum suorum, pro » secunda Beneficiis ipsis privetur, pro tertia omnibus etiam Dignitatibus exutus deponatur » et in exilium mittatur. Quod si Clericus nullum obtinuerit Beneficium, poena pecuniaria, » vel corporali pro prima vice puniatur, pro secunda vice carceribus mancipetur, pro tertia » verbaliter degradetur, et ad triremes mittatur. » Qui reliquos Sanctos blasphemaverit pro qualitate Blasphemiae, atque Personarum, arbitrio
» Judicis puniatur. » Est tamen advertendum, 22
quod verba illa *pro prima vice* interpretanda sunt pro prima vice punitionis, et non Blasphemiae, etiamsi Clericus fuerit pro illa prima vice inquisitus, quod pluries blasphemasset, ad quod facit textus *in c. grave nimis* 29. *de Praebendis* ibi: *post primam, et secundam correctionem.* Ita Prosper de August. *in addit. ad* Quarantam *in Summa Bullarii verb. Blasphemia;* Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiep. Neapol. cap.* 63. *in noviss. edit.* Barbosa *de Offic. et Potest. Episcopi part.* 3. *allegat.* 51. *num.* 100.

Blasphemiae poena de Jure Civili est ultimum 23
supplicium, seu poena mortis; *Authent. Ut non luxurientur homines* §. *Et quoniam, collat.* 6. *novell.* 77. quam poenam ultimi supplicii pro gravi Blas-

phemia praesertim in ipsum Deum etiam statuit Carolus V. *Constit. crim. art.* 106. pro leviori autem, praesertim si non in Deum, sed B. Virg. Mariam, vel Sanctos fiat, praecisionem, vel mutilationem linguae, fustigationem, carcerationem, mulctam pecuniariam, vel aliam arbitrariam pro diversitate circumstantiarum delinquentis et delicti; quae tamen poena tunc potissimum locum habet, si quis ex consuetudine blasphemet; et in
24 hoc vitio sit incorrigibilis. Et licet justissimus rigor poenarum contra Blasphemos pluribus in locis ob invalescentem abusum blasphemandi exacte non observetur, ut observat Covarruv. *in cap. Quamvis,*
25 *de pact. part.* 1. *relect.* §. 7. *num.* 10. tamen recte monet Clarus §. *Blasphemia num.* 3. cum aliis ibi allegatis, has poenas non servari ob defectum Religionis, et justitiae, et Principes Christianos graviter peccare, qui hoc execrabile crimen severissime non puniunt. Impraesentiarum tamen usus invaluit, ut poena Blasphemiae imponatur pro arbitrio Judicis, spectata qualitate Personae et facti, ita ut si Blasphemia sit excessiva execrabilis et enormis, etiam poena ultimi supplicii, seu mortis infligi possit, ac debeat a Judice; Clarus §. *Blasphemia n.* 3. Menoch. *de Arbitr. Judic. cas.* 375. *n.* 20. Farinac. *in praxi crim. lib.* 1. *tit.* 3. *qu.* 20. *num.* 66. *et* 67. et alii.
26 Ad hoc autem, ut Blasphemi ordinariis poenis a Jure statutis subjaceant, debent deliberate, et
27 plena advertentia Blasphemias proferre. Si enim aliquis in ebrietate, vel iracundia ex gravi, et justa causa ortum habente blasphemaret, non rigore poenae Jure statutae, sed mitius arbitrio Judicis puniri deberet; Farinac. *prax. Criminal. lib.* 1. *tit.* 3. *quaest.* 24. *num.* 47. Clarus §. *Blasphemia num.* 6. *et* 55. *fin. quaest.* 6. *num.* 9. Menoch. *de Arbitr. Jud. cas.* 375. *num.* 33. cum communi aliorum; *arg. cap. Statuimus* 2. *de Maledicis*, ibi: *Linguam in Blasphemiam publice relaxare praesumpserit*, quod importat deliberationem, et plenam advertentiam, quam ebrii, et iracundi non habent,
28 cum nesciant quomodo, et quid agant. Fuit autem dictum notanter: *Vel iracundia ex gravi, et justa causa ortum habente*, ut si quis v. g. ab hoste injuste invasus, vel uxorem in adulterio deprehen-
29 dens accensus blasphemet. Nam iracundia ex levi, seu injusta causa orta non excusat Blasphemantem
30 a poena ordinaria. Si quis enim v. g. juste privatus aliquo Officio, vel ob perditam in ludo pecuniam, iracundia accensus blasphemet, debet subjacere poenae ordinariae a Jure statutae, Abbas *in cap. Statuimus* 2. *de Maledicis num.* 6. Clarus *cit. quaest.* 60. *num.* 9. Farinac. *loc. cit. num.* 48. *et* 49. Pirhing *lib.* 5. *tit.* 26. *num.* 11. Reiffenstuel *ibid. num.* 25. et alii passim.
31 Judex competens Blasphemiae haereticalis, seu habentis conjunctam haeresim, est solus Ecclesiasticus; *cap. Ut Inquisitionis* 18. §. *prohibemus*, *de Haereticis in* 6. ibi: *Prohibemus quoque districtius Potestatibus, Dominis temporalibus, et Rectoribus, eorundemque Officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cum sit mere Ecclesiasticum) quoquo modo cognoscant, vel judicent.* Et ratio assignatur in adducto textu, videlicet, quia hoc crimen *est mere Ecclesiasticum;* de Ecclesiasticis autem sola judicat potestas Ecclesiastica; c. *Decernimus*, 2. *de judiciis*, ibi: *Decernimus, ut Laici Ecclesiastica tractare negotia non praesumant, sed Episcopi, Abbates, Archiepiscopi, et alii Ecclesiarum Praelati de negotiis Ecclesiasticis (maxime de illis, quae spiritualia esse noscuntur) Laicorum Judicio non disponant; nec propter eorum prohibitionem Ecclesiasticam dimittant justitiam exercere;* concordat c. *Quando* 3. *de Judiciis*, et c. *Si Judex* 12. *de sententia Excommunic.*
in 6. Judex vero competens Blasphemiae non 32
haereticalis, seu simplicis potest esse Ecclesiasticus, vel Saecularis; cum enim talis Blasphemia sit mixti Fori, ut probat textus *in cap. Statuimus* 2. *de Maledicis*, §. *Per temporalem praeterea Potestatem*, et cum pluribus aliis a se citatis Barbosa *De Offic. et potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 51.
num. 94. datur, locus praeventioni, ita tamen, ut 33
si unus v. g. Judex Ecclesiasticus illam punit, per hoc non impeditur Judex Saecularis, quin Blasphemum etiam in suo Foro punire valeat; et e contra. Farinac. *loc. cit. quaest.* 20. *num.* 39. Pirhing *loc. cit. num.* 14. Reiffenst. *loc. cit. num.* 28.
Quod si Judex Saecularis sit negligens in puniendis 34
Blasphemis, potest ad id compelli a Judice Ecclesiastico; *cit. c. Statuimus* 2. *de Maledicis* §. *Per temporalem praeterea Potestatem*, ibi: *Coactione (si necesse fuerit) Episcopi Dioecesani adhibita contra eum*, et Glossa ibi: *verb. Contra eum* praecisis his verbis: *Contra eum, idest Potestatem, et ita habes hic, quod si Judex Saecularis negligit facere justitiam, potest compelli per Ecclesiam*, et colligitur *ex cap. Administratores* 26. *caus.* 23. *quaest.* 5. Abbas *in cit. Statuimus num.* 9. et alii passim.

ADDITIONES CASINENSES

Qui Blasphemiam haereticalem proferunt, certe 35
sunt denunciandi; sed sicut erumpentes in hujusmodi Blasphemias, si significationem non advertant, non sunt de lethali damnandi ita nec denunciandi. Neque pariter denunciare tenemur quos constat per lapsum linguae, errorem protulisse. Vide AA. a D. Ligorio citatos in sua *Theol. Moral. lib.* 3. *a n.* 129. Tempus ad Blasphemos haereti- 36
cales denunciandum requisitum generi ce loquendo, est mensis a die scientiae legis, et cessantis impedimenti, juxta id quod ex edicto generalis Inquisitionis Romanae statutum est pro denunciatione criminum de haeresi suspectorum. Quod si Sporer *de* 1. *praecept. Decal. cap.* 10. *n.* 12. Salmanticenses, necnon Viva dicunt, istos Blasphemos

infra sex dies esse denunciandos, id forte juxta edictum Hispaniarum intelligendum est, uti advertit D. Ligor. *ubi supra.*

37 Olim quoad simplices Blasphemos duae aderant obligationes, una increpandi, quae in desuetudinem abiit, eique successit onus correctionis, si fructus speratur; altera denunciandi Judici Ecclesiastico, vel Saeculari, quae etiam per desuetudinem videtur non amplius obligare. Sanchez, Viva aliique penes D. Ligorium.

BONA

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Bona Ecclesiastica quoad alienationem, locationem, occupationem, seu usurpationem.*

1. Bona Ecclesiastica sine justa causa, et debita solemnitate alienari non possunt. — 2. Quae autem veniant nomine Bonorum Ecclesiasticorum, quae sint justae causae alienandi, et quae requirantur solemnitates. *Remissive.* — 3. Bona Ecclesiastica jam incorporata alienari non possunt sine requisitis solemnitatibus, quamvis sint Ecclesiae ita relicta, ut possint pro libito sine solemnitatibus alienari. — 4. Bona tamen nondum incorporata relicta Ecclesiae sub expressa conditione, ut vendantur ad aliquem determinatum effectum, tunc ante incorporationem possunt alienari sine solemnitatibus, ut sic adimpleatur mens Testatoris. — 5. Et a fortiori existente praecepto Testatoris, ut Bona certa, et determinata vendantur, et solvantur debita, non requiritur Beneplacitum Apostolicum. — 6. Post incorporationem, et non existente dicto praecepto Testatoris, seu etiam existente, sed solum generaliter, ut Bona vendantur, et non specialiter, ut certa, et determinata Bona vendantur, requiritur Beneplacitum Apostolicum pro alienatione certorum, et determinatorum Bonorum. — 7. Hinc Ecclesia Haeres debitoris in scutis tot, nequit assignare pro credito certum, et determinatum fundum sine Beneplacito Apostolico, non existente praecepto Testatoris de tali certo, et determinato fundo assignando. — 8. Sine Beneplacito Apostolico alienari possunt Bona immobilia relicta Monasterio, seu Ecclesiae incapaci ea retinendi. Vide tamen verb. *Syndicus Apostolicus* num. 9. — 9. Bona Ecclesiastica sine Beneplacito Apostolico possunt locari solummodo ad triennium. — 10. Hoc triennium debet intelligi de tribus annis fructiferis. — 11. Locatio autem rei fructificantis singulis annis ad sexennium v. g. aut ad novennium simpliciter, et indivisibiliter est nulla, et invalida etiam primo triennio. — 12. Si vero locatio fiat ad sexennium, aut novennium divisibiliter ad primum, et secundum, aut tertium triennium, ut uno triennio elapso, semper liberi remaneant contrahentes, tunc valet, et tenet locatio pro primo triennio. — 13. Bona Ecclesiastica occupantes, seu usurpantes quicumque sint incurrunt Excommunicationem ipso facto Papae reservatam; *ad* n. 15. — 16. Excommunicationem latam contra usurpantes Bona Ecclesiastica incurrunt, primo omnes jurisdictionem Ecclesiasticam sibi tamquam propriam usurpantes. — 17. Secundo omnes sequestrantes, vel usurpantes inique fructus alicujus Beneficii. — 18. Tertio omnes sequestrantes, vel usurpantes quotidianas distributiones. — 19. Quarto omnes usurpantes fructus, redditus, vel proventus Ecclesiae, seu Beneficii vacantis, et Papatus Sede vacante. — 20. Quinto omnes usurpantes glandes, oleas, sylvas, foenum, triticum, uvas, Pensiones domorum, vel praediorum, Census, Decimas, et alia ad Ecclesiasticas Personas ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, vel Beneficiorum pertinentia. — 21. Sexto omnes vi, aut clam arbores alieni Beneficii caedentes, et usurpantes. — 22. Septimo, omnes impedientes, quominus recipiantur ab iis, ad quos pertinent, proventus Ecclesiarum, vel piorum locorum. — 23. Octavo, omnes Excommunicationem incurrunt sive publica, sive privata auctoritate Bona, seu Jura Ecclesiastica usurpantes. — 24. Nono, omnes etiam Ecclesiastici Bona, seu Jura Ecclesiastica usurpantes. — 25. Immo Clerici ultra Excommunicationem, privantur Beneficiis obtentis, fiunt inhabiles ad alia consequenda, et sunt suspendendi a suorum ordinum executione. — 26. Decimo omnes Ecclesiastici consentientes occupationi, vel usurpationi Bonorum Ecclesiasticorum, incidunt in Excommunicationem Concilii Tridentini. — 27. Undecimo omnes supradicti incurrunt Excommunicationem latam in Concilio Tridentino, contra usurpantes Bona, seu Jura Ecclesiastica, solummodo quando sciunt praedicta Bona usurpata, seu occupata esse Ecclesiastica. — 28. Excommunicationem latam contra usurpantes Bona, et Jura Ecclesiastica non incurrunt, primo, usurpantes fructus, quos Sacerdos percipere solet ex Bonis patrimonialibus, et ad quorum Titulum promotus est ad Sacros Ordines. — 29. Secundo, hanc Excommunicationem non incurrunt ii, qui Clerico tantum ex fructibus Beneficii subtrahit, quantum respondet suo credito, dummodo summam sui crediti non excedat. — 30. Tertio, probabiliter credentes Bona Ecclesiae ad se pertinere, si illa occupent, non incidunt in Excommunicationem Concilii Tridentini. — 31. Quarto, Fures, Milites, et hujusmodi surripientes Bona Ecclesiae non incurrunt Excommunicationem Concilii. — 32. Furtum autem committentes intra Ecclesiam sunt ipso Jure excommunicati excommunicatione lata in *cap. Conquesti* 22. *de sentent. Excommunicat.* — 33. Quinto Excommunicationem latam contra usurpantes Bona Ecclesiastica non incurrunt ipsa alienantes. — 34. De legibus observandis in concedendis locationibus Bonorum Camerae Apostolicae. *Remissive.* — 35. Bona de directo dominio Ecclesiae cadentia sub concursu pendente in Curia laicali contra Laicum debitorem, quomodo executari, subhastari, et deliberari debeant. *Remissive.* — 36. Bona Camerae Apostolicae devoluta in emphyteusin, aut feudum iterum concedi possunt a solo Romano Pontifice. — 37. Idem observandum in restitutionibus in integrum adversus caducitates incursas, in condonationibus etc. — 38. 39. Casus in quibus Legati, et Provinciarum Praesides renovationes concedere, et consensum in alienationibus praestare valeant. — 40. In casibus autem dubiis decisio Rom. Pontificis exspectanda est. — 41. 42. De Bonis reorum. — 43. Omne quod est in Ecclesiae patrimonio, ut ex quo redditus Ecclesiae augentur, ad Bona Ecclesiastica referri debet. — 44. Bona Ecclesiae *communia* et *mensalia* — 45. Hujus divisionis casus, qua in materia locum habeat. — 46. 47. Quo tempore Ecclesia Bona stabilia possidere coeperit. — 48. 49. Varii modi, quibus Ecclesia Bona acquirit. — 50. 55. Quaedam de donationibus. — 56. 57. Quis ad dotationem Ecclesiae teneatur. — 58. Dos Ecclesiae quanta esse, et in quibus rebus consistere debeat. *Remissive.* — 59. De acquirendis Bonis Ecclesiae per ultimam voluntatem. *Remissive.* — 60. Bona Ecclesiae, nisi de alio titulo donantur, titulo dotis acquisita censentur. — 61. De Bonis Ecclesiae invasis ab hostibus. *Remissive.* — 62. 63. De immob. Bonorum retentione in Eccl. — 64. Ecclesia jus habet tum acquirendi, tum possidendi Bona temporalia. — 65. Ecclesia jam ante Constantini tempore Bona immobilia possedit.

ARTICULUS II. — *Bona Ecclesiastica quoad eorum immunitatem.*

1. Bona Ecclesiastica quoad immunitatem tripliciter accipi possunt — 2. Bona Ecclesiastica primi generis. — 3. Quaenam sint Ecclesiastica Bona secundi generis. — 4.

Haec autem non sunt immunia et exempta ab oneribus, et tributis mere realibus. — 5. Affertur ratio. — 6. Et auctoritas Doctorum — 7. Neque sunt immunia, et exempta a pensionibus et praestationibus, quas fundatores moderate reservarunt. — 8. Immunia autem sunt a tributis, et oneribus laicalibus de novo imponendis. — 9. Non vero ab oneribus, quae ratione naturali ipsis rebus incumbunt. — 10. Non vero tenentur Ecclesiae, et Personae Ecclesiasticae ad sordida munera. — 11. Quaenam sint Bona Ecclesiastica tertii generis. — 12. 15. Quae pariter gaudent immunitate ab omnibus oneribus et exactionibus laicalibus. — 16. 23. Bona Ecclesiastica omnium trium generum sunt immunia et exempta ab omnibus oneribus, et exactionibus laicalibus, nedum de jure civili et canonico, sed etiam de jure divino. — 24. 67. Afferuntur varia Decreta S. Congreg. Immunit. de immunitate Bonorum Clericorum et Ecclesiasticorum. — 68. Constitutio Urbani VIII. — 69. Quaenam sint in hac Constitutione decreta et declarata. — 70. Quamvis Ecclesiae, et Ecclesiast. personae, ac Bona, et res ipsarum immunes et exemptae sint ab omnibus exactionibus, tributis etc. — 71. Tamen quibusdam concurrentibus conditionibus tempore necessitais ratione suorum Bonorum tenentur ad collectas, exactiones et contributiones extraordinarias. — 72. Immunitas Bonorum Ecclesiasticorum a contributionibus et collectis, legibus etiam civilibus fundatur. — 73. 77. Quid antiquitus servatum hac de re. — 78. 81. Num Bona, quae priusquam Ecclesiae obvenirent, obnoxia erant tributis et oneribus, eo ipso quod Ecclesiastica fiant, immunia evadant a tributis et gabellis. — 82. An Conductores Bonorum Ecclesiasticorum gaudeant eodem Immunitatis privilegio. — 83. Utrum hoc privilegio fruantur possessores Bonorum Ecclesiasticorum quatenus Emphyteutae et coloni partiarii. *Remissive*. — 84. Et an gaudeant Immunitate jure haereditario. *Remissive*. — 85. An emptores fructuum Bonorum Ecclesiae. — 86. Bona Ecclesiae tantum jurisdictioni Ecclesiasticae subjecta.

ARTICULUS III. — *De Poenis violantium Immunitatem Bonorum Ecclesiasticorum, et de absolutione ab eisdem.*

1. Triplex incurritur poena a violantibus Immunitatem Bonorum Ecclesiasticorum. — 2. Prima poena quae sit. — 3. Quae secunda. — 4. Quaenam sit tertia poena. — 5. 8. Quinam incurrant hanc poenam. — 9. Successores in officio imponentium collectas, vel onera Ecclesiasticis, etiam incurrunt hanc excommunicationem, nisi intra mensem satisfecerint. — 10. 11. A quibus haec satisfactio praestanda. — 12. Ab hac Excommunicatione incurrenda nulla consuetudo etiam immemorabilis, nullusque alius titulus excusat. — 13. 15. Affertur, et solvitur instantia. — 16. A praefata Excommunicatione extra articulum mortis nullus praeter Romanum Pontificem absolvere potest. — 17. Nec in articulo mortis, nisi violatores prius cautionem praestent de satisfaciendo. — 18. Quid si similis violator cautionem praestare vere non posset. — 19. Absolvens similem violatorem extra articulum mortis, vel non servatis praescriptis conditionibus, quasnam poenas incurrat. — 20. Conditiones ad validam absolutionem requisitae.

ARTICULUS IV. — *De Bonis Laicalibus; et praecipue de bonis Conjugum, et Filiorum Familias, quoad suum esse, proprietatem, et usumfructum.*

1. Bona Conjugum alia sunt Dotalia, alia Paraphernalia, alia Antiphernalia, alia propria, alia communia. — 2. Bona Dotalia sunt ea, quae ab uxore, vel ab alio nomine ipsius dantur Marito ad onera Matrimonii sustinenda; et horum Bonorum Dotalium ususfructus pertinet ad Maritum, quamdiu Matrimonium consistit. — 3. Proprietas autem Bonorum Dotalium pertinet ad Uxorem; immo Bonorum Dotalium proprietas ita spectat ad Uxorem, ut pro eis sint ipsi tacite hypothecata omnia Bona Mariti, donec sibi talia Bona Dotalia restituantur. — 4. Quare soluto Matrimonio per mortem Viri, praefertur Uxor in repetenda Dote omnibus aliis creditoribus, etiam tempore prioribus, et hypothecam habentibus. — 5. Quinimmo etiam durante Matrimonio, si Maritus ad inopiam vergat, itaut periculum sit, ne Dotem aggrediatur, et absumat, fas est Uxori eam repetere. — 6. Dantur tamen duo praecipui casus, in quibus proprietas, seu Dominium Dotis plene transit ad Maritum, sed cum obligatione tantumdem soluto Matrimonio restituendi; et isti duo casus assignantur. — 7. In his duobus casibus Bonorum Dotalium periculum spectat ad Maritum. — 8. Bona Paraphernalia, seu extradotalia sunt omnia alia Bona Uxoris extra Dotem; sunt enim sic dicta a vocabulo Graeco *Para*, idest extra, et *Pherna* idest Dotem. — 9. Horum Bonorum Paraphernalium, seu extradotalium habet Uxor plenam proprietatem, administrationem, et usumfructum; itaut Maritus sine ejus consensu nequaquam hujusmodi Bonis se immiscere possit. — 10. Et in casu, quo administratio Bonorum Paraphernalium sit commissa Marito, tunc Uxor pro his quoque Bonis habet tacitam hypothecam in Bonis Mariti. — 11. Haec tamen hypotheca pro Bonis Paraphernalibus non est ita privilegiata, sicuti hypotheca legalis pro Dote. — 12. Bona Antiphernalia, seu contradotalia sunt ea, quae Maritus assignat Uxori in compensationem reciprocam Dotis; et horum dominium etiam quoad usumfructum, est penes Maritum. — 13. Bona propria Mariti sunt omnia, quae is possidet, excepta Dote, Bona propria Uxoris quoad Jus sunt Bona Dotalia; quoad Jus, et usum sunt Bona Paraphernalia. — 14. Bona communia sunt illa, quae durante Matrimonio accedunt ex communibus Bonis, dicunturque *superlucrata*, quorum medietas quoad Jus ad Maritum, et medietas ad Uxorem spectat. Quoad usum autem, et administrationem omnia spectant ad Maritum tantum. — 15. Et hoc intellige pro illis Provinciis, et Regnis, ubi legibus, et institutis receptum est, ut Bona Mariti sint communia item et Uxoris. — 16. Ex dictis infertur primo, Maritum graviter peccare consumendo, ac dilapidando Bona Paraphernalia Uxoris sine ejus licentia, adeoque teneri ad restitutionem. — 17. Quinimmo etiamsi sit ab Uxore commissa Marito administratio Bonorum Paraphernalium, adhuc tamen is gravem committit injustitiam, si praedicta Bona in Bacchum, Venerem, aliasque prodigas, aut turpes alienationes expendat. — 18. Insuper in locis, ubi Bona Mariti, et Uxoris sunt communia, peccat mortaliter contra justitiam Maritus, tenetur que ad restitutionem, si invita Uxore quid notabile dissipet in excessivis comessationibus, et potationibus, in largis donationibus, et hujusmodi. — 19. Infertur secundo, etiam Uxorem graviter peccare consumendo, ac dilapidando, seu surripiendo summam notabilem ex Bonis Mariti eo rationabiliter invito, adeoque ad restitutionem teneri. — 20. Insuper in Provinciis, et locis, ubi lucra, tam Uxoris, quam Mariti sint communia, Uxor peccat graviter contra justitiam, et tenetur ad restitutionem, si invito rationabiliter Marito, ipsa Bona communia alienet dissipando, vel surripiendo. — 21. Immo in ipsis locis graviter peccat, et tenetur ad restitutionem, etiamsi alienet dissipando ea Bona, quae ipsa sua industria acquisivit. — 22. Si vero Uxor absumat ea in Bonum Familiae, in quod Maritus ipse erat absumpturus, non obligatur ad quidquam restituendum. — 23. Infertur tertio, Uxorem obligatam in supradictis casibus ad restitutionem, teneri saltem restituere de Bonis propriis Paraphernalibus, si habent, aut ex ipsis suis Bonis omnino propriis tantum insumere in suam, aut Familiae necessariam sustentationem, quantum est id, in quo laesit injuste Maritum. — 24. Si vero Uxor Bona Paraphernalia, et omnino propria non habeat, tenetur abstinere usu quorumdam, quae a Marito exigendi Jus habet. — 25. Si autem haec non sufficiant pro integra, et debita restitutione, tenebitur post mortem Mariti restituere haeredibus ex Dote, vel aliunde acquisitis. — 26. Intellige tamen haec de Uxore, quae non habuerit Maritum similiter prodigum, vel dilapidatorem. — 27. Dato autem, quod Mulier prodiga, vel dilapidatrix non habuerit Maritum similiter prodigum, vel dilapidatorem, et nullum habeat ex supradictis modis restituendi, et compensandi, tunc excusabit omnimoda impotentia. — 28. Infertur quarto, posse Uxorem sine peccato, et onere restitutionis de Bonis communibus, seu propriis Mariti disponere in variis casibus; primo cum ipsa Uxor Bona administrat, et Familiam gubernat, vel consentiente Viro, ut saepe fit, vel Viro absente, aegroto, aliave causa impedito, tunc potest facere honestas donationes, eleemosynas, et si-

miles rationabiles expensas, quas ipse Maritus gubernans faceret, vel secundum regulas prudentis administrationis facere deberet; non autem excessivas, at notabiliter majores. — 29. Secundo potest Uxor, etiam cum familiam gubernat Maritus, sine peccato, et onere restitutionis, ex Bonis communibus et Mariti, facere eleemosynas, et donationes secundum consuetudinem aliarum mulierum suae conditionis. — 30. Affertur, et solvitur instantia. — 31. Tertio, potest Uxor sine peccato, et onere restitutionis in suas, Filiorum, totiusque familiae necessitates accipere, et convertere tantum, quantum teneretur Maritus, posito quod hic prae avaritia, vel ignorantia non subministret talia necessaria. — 32. Quarto, potest Uxor sine peccato, et onere restitutionis eas expensas, donationes, et eleemosynas facere, quas necessarias rationabiliter judicat ad avertendum a Marito grave damnum, sive spirituale, sive temporale. — 33. Quinto, potest Uxor sine peccato, et onere restitutionis de Bonis communibus, aut Mariti, accipere ea, quae Maritus certe, et facile concederet, si rogaretur. — 34. Sexto, quando Maritus ita dilapidat Bona communia, ut periculum sit, ne Familia egeat, tunc potest Uxor licite surripere clam ea, quae judicat fore in posterum necessaria sibi, et Familiae. — 35. Immo in tali casu, eo quod Maritus dilapidando Bona communia, faciat injuriam Uxori, poterit Uxor uti occulta compensatione. — 36. Septimo, quando Pater, vel Mater Uxoris, vel ejus ex priore Matrimonio Filii sunt ita pauperes, ut juxta suum statum valde misere vivant, tunc potest Uxor, si non habet Bona propria, eis succurrere ex Bonis Mariti. — 37. Immo potest uxor ex Bonis communibus, vel Mariti, si non habet propria, succurrere etiam Fratribus, et Sororibus, simili miseria, et paupertate afflictis. — 38. Bona filiorum Familias alia sunt Castrensia, alia quasi Castrensia, alia Adventitia, et alia Profectitia. — 39. Bona Castrensia quae sint. — 40. Bonorum Castrensium proprietas, dominium, et usufructus, seu administratio spectat pleno Jure ad ipsum Filium independenter a parente. — 41. Bona quasi Castrensia quae sint. — 42. Et horum Bonorum proprietas, dominium, et usufructus, seu administratio spectat etiam pleno Jure ad ipsum Filium independenter a Parente. — 43. Bona Adventitia quae sint. — 44. Et horum Bonorum dominium directum, seu proprietatem habet Filius, adeoque mortuo Patre, illi soli competunt; dominium vero utile, usumfructum, et administrationem habet Pater, dum vivit. — 45. Quandoque tamen etiam usumfructum, et administrationem habet Filius, et assignatur quando. — 46. Si Bona Adventitia Filii sint usu consumptilia, ut pecunia, vinum, frumentum, et similia, tunc conceditur Patri usufructus minus proprie dictus cum obligatione restituendi Filio, tamquam proprietario, in aequivalenti. — 47. Bona profectitia quae sint. — 48. Et horum Bonorum dominium totale, et usufructus spectat ad solum Patrem. — 49. Unde de hujusmodi Bonis Profectitiis nihil potest Filius alienare sine consensu Patris. — 50. Quod si donentur, vel relinquantur talia Bona, occasione quidem aliqua Patris, attamen principaliter ex affecto, et amicitia erga Filium ipsum, sunt Adventitia. — 51. Quae autem ab ipsis Parentibus dantur Filio in Patrimonium, ut suscipiat Sacros Ordines, vel Filiae in Dotem, aut Filio ad nuptias, ad studia etc. non sunt Profectitia, nisi quoad hunc effectum, quod debeant postea in partitionem haereditatis cum aliis Fratribus afferri, dominium tamen eorum, et fructus percipiendi ad Filium, vel Filiam pertinent. — 52. Ex dictis infertur primo, posse Filium de Bonis Castrensibus, ac quasi Castrensibus libero ad suum arbitrium independenter a Patre disponere, non secus, ac si esset Paterfamilias, per donationes, et contractus. Immo potest de ipsis disponere etiam per Testamentum, si sit pubes. — 53. Infertur secundo, Filium peccare graviter, et teneri ad restitutionem, si rationabiliter invito Patre, notabilem quantitatem surripiat de Bonis paternis, quorum scilicet dominium, vel saltem administratio, et usufructus ad Patrem spectat. — 54. Infertur tertio, Patrem graviter peccare peccato injustitiae, si Filio rationabiter invito, auferat Bona Castrensia in notabili quantitate. — 55. Infertur quarto, Patrem graviter peccare, si Bona Adventitia Filii quoad proprietatem auferat, vel enormiter per malam administrationem, aut alio modo laedat. — 56. Infertur quinto, Patrem non graviter peccare libere disponendo, auferendo, enormiter laedendo Bona Profectitia Filiorum, sicuti non peccat disponendo de Bonis propriis. — 57. Affertur, et solvitur instantia. — 58. 59. Quo jure communio inter Conjuges inducta sit. — 60. 63. Divisio Bonorum uxoris spectato jure communi. — 64. De Bonis dotalibus. *Remissive.* — 65. 67. De Bonis paraphernalibus. — 68. 78. De jure mariti in paraphernis. — 79. De restitutione fructuum inter conjuges. *Remissive.* — 80. Tacita hypotheca competens uxori contra maritum pro paraphernis a quo tempore computanda. — 81. De Bonis receptitiis. — 82. Bona receptitia uxoris, an spectata *consuetudine generali* amplius dentur. *Remissive.* — 83. Bona filiorum familias vocabulo peculii designari solent. — 84. 85. Divisio peculii. — 86. 89. Quae ad peculium castrense referenda sint. — 90. 96. Quaedam alia de peculio Castrensi. — 97. Peculium quasi Castrense quid sit. — 98. 104. Quaenam pertineant ad quasi Castrense peculium. — 105. De eodem filius familias libere disponit. — 106. An filius de libris disponere queat, et gaudeat beneficio competentiae. *Remissive.* — 107. Peculii adventitii divisio. — 108. 121 De peculio adventitio regulari. — 122. 131. De peculio adventitio irregulari. — 132. 135. Peculium profectitium. — 136. 139. De pecunia ludrica.

ARTICULUS I.

BONA ECCLESIASTICA QUOAD ALIENATIONEM, LOCATIONEM, OCCUPATIONEM, SEU USURPATIONEM.

1 Bona Ecclesiastica sine justa causa, et debita solemnitate alienari non possunt; *cap. Apostolicos* 13. *c. Sine exceptione* 52. *caus.* 2. *q.* 2. et *c. Cum Laicis* 12. *de rebus Ecclesiastic. non alienand. Clement.* 1. *eod. t. Extrav. Ambitiosae eod. t.*
2 *inter Communes*, Trid. *s.* 25. *c.* 11. *de reform.* Quae autem veniant nomine Bonorum Ecclesiasticorum, quae sint justae causae alienandi, et quae requirantur solemnitates; vide *verb. Alienare*, ubi late per tot.

Bona Ecclesiastica jam incorporata alienari non 3
possunt sine requisitis solemnitatibus, quamvis sint Ecclesiae ita relicta, et donata, ut possint pro libito sine solemnitatibus alienari, quia cum res legata Ecclesiae, statim Testatore defuncto, efficiatur Ecclesiastica ministerio Legis, dispositio hominis non potest Constitutionem Canonum immutare. Glossa *in c. Tua nobis verb. Interdici*, *de Testament.* Corrad. *prax. dispens. lib.* 9. *cap.* 7. *n.* 15. ubi sic praecise habet: « Advertendum est tamen, » quod sub Pontificatu Urbani VIII. magna desuper orta fuit controversia, nam ita ferente casu post multa hinc inde deducta coram bonae memoriae Ægidio Ursino Datario, a pluribus Advocatis informantibus, re etiam ad ipsum Urbanum delata, fuit resolutum negative, nempe prohibitionem alienationis rerum Ecclesiae locum sibi vindicare etiam in casu, quo

» res ita donatur, vel legatur Ecclesiae, ut possit » alienari sine solemnitatibus, quia nihilominus » illae requiruntur, non obstante dicta voluntate, » quae tamquam illicita servanda non est. » Et sic tenent Quaranta, Barbosa, Donat. Passerint. Diana, Monacell. et alii jam citati sub *verb. Alienare art. 4. per tot. vide* ibi, et Cardin. Petram *tom. 1. Comment. ad Const. 1. Divi Leonis Magni sect. 4. a n. 45. et l. 5. Comment. ad Const. 5. Pauli II. sect. 2. per tot.* ubi suo more egregie multa habet ad rem.

4 Bona tamen nondum incorporata relicta Ecclesiae sub expressa conditione, ut vendantur ad aliquem determinatum effectum, v. g. ut ex illorum pretio emantur Calices, Candelabra argentea, vel Lampades, aut alia ad Dei cultum, vel ut dotentur Virgines et similia, tunc ante incorporationem possunt alienari sine solemnitatibus,

5 ut sic adimpleatur mens Testatoris. Et a fortiori existente praecepto Testatoris, ut Bona certa, et determinata vendantur, et solvantur debita, non requiritur Beneplacitum Apostolicum, quia non fiunt Ecclesiastica, nisi deducto aere alieno, et fuerunt acquisita dicta Lege. *Est communis*, et sic declaravit Sac. Congrag. Episcop. et Regul. *in Imolensi* 5. *Februarii* 1602. *Bona Ecclesiae non incorporata possunt alienari sine solemnitate ad sol-*

6 *vendum aes alienum Testatoris.* Post incorporationem autem, et non existente dicto praecepto Testatoris, seu etiam existente, sed solum generaliter, ut Bona vendantur, et non specialiter, ut certa, et determinata Bona vendantur, requiritur Beneplacitum Apostolicum pro alienatione certorum, et determinatorum Bonorum. Et ratio est, quia Ecclesia potest laedi in venditione horum potius, quam aliorum Bonorum, propter quam rationem non potest a pari Tutor alienare Bona Pupilli Haeredis pro solvendis debitis Testatoris sine solemnitatibus, licet ipse Testator mandaverit debita solvi, ut bene Surd. *dec.* 77. *num.* 2. Gratian. *dec. Marchiae* 131. *num.* 4. quia intelligi debet, ut fiat servatis servandis, ut ex verbis textus *in l.* 1. *ff. de rebus eorum;* Gratian. *loc. cit. num.* 5. et ut non requirantur solemnitates, necesse est, ut Testator mandaverit alienari certam, et determinatam rem pro debitis solvendis, nam si facultas fuerit generalis, et indeterminata, requiruntur solemnitates, quia potius in una, quam altera re vendenda, potest dari laesio, ut bene Gratian. *loc. cit. n.* 7. *et* 8. Surd. *cons.* 151. *num.* 18. *vers. ex his, et dec. num.* 2. *et seq.* Petra *loc. cit. n.* 58. et Rota *part.* 12. *recent. dec.* 355. et *part.* 19.

7 *tom.* 2. *dec.* 579. *n.* 27. *et* 28. Hinc Ecclesia Haeres debitoris in scutis tot, nequit assignare pro credito certum, et determinatum fundum sine Beneplacito Apostolico, non existente praecepto Testatoris de tali certo, et determinato fundo assignando, quia potest Ecclesia laedi vel in assignatione, vel circa pretium, unde in simili casu S. Cong. Con. *in una Policastren.* 5. *Julii* 1681. *ad dubium: An Ecclesia, seu Cappella possit sine Beneplacito Apostolico ad hujusmodi assignationem devenire; respondit negative, sed Episcopus absolvat, et convalidet contractum,* quia aderat utilitas.

Sine Beneplacito Apostolico alienari possunt 8
Bona immobilia relicta Monasterio, seu Ecclesiae incapaci ea retinendi, ut sunt Monasteria Ordinis Minorum de Observantia S. P. Francisci, Reformatorum, Capuccinorum, Clerirorum Regularium, seu Theatinorum; et Domus Professae Societatis Jesu. Et ratio est, quia talia Bona immobilia non sunt Monasterio incorporata ob incapacitatem ejusdem, *Ex Clementina Exivi, de verb. signification.* et *ex cap. Exiit qui seminat* §. *Ad haec quia de verb. significat. pro Minoribus*, et ex speciali etiam Decreto Sacrae Congregationis, *quas* 12. *April.* 1725. *censuit Fratres Minores de Observantia non comprehendi sub prohibitione alienandi immobilia, Census, et annuos redditus*, et ex Decreto Sacrae Congreg. Concil. *pro Theatinis*, ut refert Donatus *tom.* 1. *part.* 2. *tract.* 14. *qu.* 67. his verbis: « Sacra Congreg. Cardinalium Concil. Tri» dent. Interpretum censuit Religionem Clerico» rum Regularium Theatinorum, quamdiu Insti» tutum superius propositum retineat, quoad » Bona immobilia non comprehendi in probibitio» ne nuper edita de rebus Ecclesiae non alienan» dis. » Isti enim omnes cum neque in communi Bona immobilia, ut agros, vineas, et similia possint possidere, si quae talia eis legentur, possunt ea vendere sine Juris solemnitate, et pretium expendere in necessitatem, ac utilitatem Ecclesiae, vel Monasterii, ut concessit nostro Ordini de Observantia Clem. VII. 23. Nov. 1526. in *Const.* incip. *Nuper*. Vide tamen verb. *Syndicus num.* 19. et tene, ut ibi. Bona Ecclesiastica sine 9
Beneplacito Apostolico possunt locari solummodo ad triennium; *cit. Extravag. Ambitiosae, de rebus Ecclesiasticis non alienandis, inter Communes.*

Hoc triennium debet intelligi de tribus annis 10
fructiferis, ita ut si alicubi praedia locata fructificent solum singulo biennio, possunt locari ad sex annos; et si fructificent solum singulo triennio, possunt locari ad novem annos, ut sic conductores tres possint percipere fructus, cum Constitutio *Ambitiosae* respiciat fructus triennales, non autem temporis spatium sine fructu; tunc enim unum biennium, seu triennium semel tantum fructiferum unico aequivalet anno, ut decidit Rota Romana 19. *Junii* 1684. *in una Tiburtina Affictus, part.* 10. *dec.* 219. *num.* 7. Glossa *fin. in. leg. Item quaeritur* §. *qui impleto, prope finem vers. Item quod si in rusticis*, et sic Bartol. Bald. Donatus, et alii passim. Locatio autem rei fructificantis singulis 11
annis facta ad sexennium v. g. aut ad novennium simpliciter, et indivisibiliter, est nulla, et inva-

lida etiam pro primo triennio; sic decidit Rota Romana 1. *Junii* 1612. *in Aventina Bonorum part.* 3. *dec.* 435. *num.* 3. plures allegans Doctores. Nec refert, dicit Rota, quod quamplures teneant contrariam sententiam, quia non videtur recedendum a praedicta opinione, quam Rota uti veriorem pluries approbavit, ut in causa *Romana Devolutionis domus* 4. *Februarii* 1583. *coram D. de Rubeis*, et *in alia Placentina Decimarum* 2. *Jun.* 1586. et *in alia Brixien. Locatio-*
12 *nis* 5. *Decembr.* 1586. Si vero locatio fiat ad sexennium, aut novennium divisibiliter ad primum et secundum, aut tertium triennium, et uno triennio elapso semper liberi remaneant contrahentes, tunc valet, et tenet locatio pro primo triennio, quia talis locatio non censetur facta in fraudem legis, sed solummodo ad evitanda incommoda, et expensas in reiteratis contractibus, et scripturis; et sic tenet Barbosa *de Offic. et Potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 95. *num.* 10. *et sequent.* Guttierez, Engel, et alii passim, et sic decidit Rota 27. *Februarii* 1640. *dec.* 826. *coram Merlino.*

13 Bona Ecclesiastica occupantes, seu usurpantes, quicumque sint, incurrunt Excommunicationem ipso facto Papae reservatam. *cap. Conquestus* 16. *de Foro competenti*, ibi: « Cum autem valde » sit iniquum, ut ea, quae collata sunt pro reme- » dio peccatorum venerabilibus Ecclesiis, vel re- » licta, aut eis justis modis alias acquisita, aliis » usibus applicari, propter quod merito invaso- » res ipsarum rerum, tamquam sacrilegi, sunt » anathemati usque ad satisfactionem congruam
14 » supponendi. » Et licet ex hoc Canone Excommunicatio sit tantum ferendae sententiae, ut clare constat ex textu ibi: « Mandamus quatenus si » tibi constiterit de praemissis, monitione prae- » missa per censuras Ecclesiasticas cessare ipsos » ab hujusmodi, et satisfacere de praeteritis dam- » nis, et injuriis, appellatione remota, compellas; » et tenent communiter Doctores cum Gonzalez *ad cit. cap. Conquestus num.* 2. Pirhing *lib.* 5. *decretal. tit.* 39. *de sententia Excommunic. sect.* 3. §. 6. *num.*
15 99. et Suarez *de Censur. disp.* 22. *num.* 4. Tamen Excommunicationem latae sententiae et Papae reservatam incurrunt ex Trid. *sess.* 22. *c.* 11. *de refor.* ibi: « Si quem Clericorum, vel Laicorum, quacum- » que is dignitate, etiam Imperiali, aut Regali » praefulgeat, in tantum malorum omnium ra- » dix cupiditas occupaverit, ut alicujus Eccle- » siae, seu cujusvis saecularis, vel Regularis » Beneficii, montium pietatis, aliorumque pio- » rum locorum jurisdictiones, Bona, Census, » ac Jura etiam feudalia, et emphyteutica, fru- » ctus, emolumenta, seu quascumque obventio- » nes, quae in Ministrorum, et Pauperum neces- » sitates converti debent, per se, vel alios vi, vel » timore incusso, seu etiam per suppositas Per- » sonas Clericorum, aut Laicorum, seu quacum- » que arte, quocumque quaesito colore in proprios » usus convertere, illosque usurpare praesum- » pserit, seu impedire, ne ab iis, ad quos Jure » pertinent, percipiantur, is anathemati tamdiu » subjaceat, quamdiu jurisdictiones, Bona, res, » et Jura, fructus, et redditus, quos occupa- » verit, vel qui ad eum quomodocumque, etiam » ex donatione suppositae Personae pervenerint, » Ecclesiae, ejusque Administratori, sive Bene- » ficiato integre restituerit, ac deinde a Romano » Pontifice absolutionem obtinuerit. » Et similiter eam incurrunt ex Bulla Coenae §. 17. ibi: « Quive jurisdictiones, seu fructus, redditus, » et proventus ad Nos, Sedem Apostolicam, et » quascumque Ecclesiasticas Personas ratione » Ecclesiarum, Monasteriorum, et aliorum Bene- » ficiorum Ecclesiasticorum partinentes usurpant, » vel etiam quavis occasione, vel causa sine Ro- » mani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam » facultatem habentium, expressa licentia seque- » strant. »

Excommunicationem latam contra usurpantes 16
Bona Ecclesiastica incurrunt, primo, omnes jurisdictionem Ecclesiasticam sibi tamquam propriam usurpantes; Suarez *tom.* 5. *de Censuris disput.* 21. *sect.* 2. *n.* 95. Duard. *lib.* 2. *in Canon.* 17. *quaest.* 3. *num.* 13. Filiuc. *tract.* 16. *cap.* 8. *quaest.* 10. *num.* 219. Barbosa *in Trident. sess.* 22. *cap.* 11. *num.* 3. et alii communiter. Secundo, omnes 17
sequestrantes, vel surripientes inique fructus alicujus Beneficii; Suarez *loc. cit. num.* 98. Duard. *loc. cit. quaest.* 2. *n.* 5. *vers.* 1. *et* 6. Bonacina *de Censuris quaest.* 18. *punct.* 4. *num.* 9. Barbosa *loc. cit. n.* 4. et alii passim. Tertio, omnes sequestran- 18
tes, vel usurpantes quotidianas distributiones; Duard. *cit. Canon.* 17. *quaest.* 4. *n.* 12. *et seq.* Bonacina *loc. cit. qu.* 18. *punct.* 6. *n.* 8. *et de Horis Canonicis disp.* 2. *qu.* 2. *punct.* 1. *num.* 2. Barbosa *loc. cit. num.* 5. et alii. Quarto, omnes usurpantes 19
fructus, redditus, vel proventus Ecclesiae, seu Beneficii vacantis, et Papatus Sede vacante; Petra *tom.* 1. *comment. ad Constitut.* 1. *Leonis IX. sect.* 1. *num.* 9. Suarez, *loco cit. sect.* 2. *num.* 97. Valer. Reginald. *in praxi for. Poenitent. lib.* 9. *cap.* 25. *num.* 352. Duard. *loco cit. quaest.* 12. Barbosa *loc. cit. num.* 8. et alii passim. Quinto, omnes usur- 20
pantes glandes, oleas, silvas, foenum, triticum uvas, Pensiones domorum, vel praediorum, Census, Decimas, et alia ad Ecclesiasticas Personas, ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, vel Beneficiorum pertinentia; Bonacina *loco cit. quaest.* 18. *punct.* 2. *num.* 8. Duard. Ugolin. et Barbosa *loco cit. num.* 6. et alii. Sexto, omnes vi, aut clam arbores alieni Beneficii caedentes, et usurpantes; Bonacina *loco cit. qu.* 18. *punct.* 4. *num.* 4. Barbosa *loco cit. num.* 10. et alii cum Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 11. *num.* 5. ubi dicit, sic declarasse Sac. Congr. Conc. *in Feretrana* his verbis: *Hoc decretum*

non habet locum, quando Dominus Beneficii caedit arbores fructiferas, et illas ad commodum proprium convertit, seu procedit in caedentes arbores
22 *animo furandi.* Septimo, omnes impedientes quominus recipiantur ab iis, ad quos pertinent, proventus Ecclesiarum vel piorum locorum; Del Bene tom. 1. *cap.* 3 *dub.* 4. *sect.* 2. Petra *loc. cit. num.* 29. ubi refert sic declarasse Sac. Congreg. his verbis: *Usurpantes Bona, vel proventus Ecclesiarum, vel piorum locorum, vel occupantes, vel impedientes, quo minus recipiuntur ab iis, ad quos pertinent. Et Ecclesiastici consentientes incidunt in Canonem Bullae Coenae, et poenas* Conc. Trident.
23 *sess.* 32. *cap.* 11. Octavo, Excommunicationem incurrunt omnes sive publica sive privata auctoritate Bona seu Jura Ecclesiastica usurpantes; Duard. *lib.* 2. *cit. Canon.* 17. *quaest.* 2. *n.* 1. Ugolin. *in Bulla Coenae* part. 3. *cap.* 18. §. 1. Filiuc. tr. 16. *num.* 212. Petra *loc. cit. num.* 21. *et* 28. Pigna-
24 tell. to. 7. *consult.* 11. *num.* 9. et alii plurimi. Nono, omnes etiam Ecclesiastici Bona, seu jura Ecclesiastica usurpantes; Pignatell. *loco cit.* Petra *loc. cit. n.* 19. Ugolin. *loc. cit.* Duard. *loc. cit.* et alii, et colligitur *in cit.* §. 7. *Bullae Coenae*, ubi dicitur: *Quive*, idest *Quicumque*, et habetur expresse ex Tridentino *loc. cit.* ibi: *Si quem Clericorum.*
25 Immo ex Tridentino Clerici ultra Excommunicationem privantur Beneficiis obtentis, fiunt inhabiles ad alia consequenda, et sunt suspendendi a suorum Ordinum executione, ibi in fine: « Clericus vero, qui nefandae fraudis, et usurpationis hujusmodi fabricator, seu consentiens fuerit, eisdem poenis subjaceat, nec non quibuscumque Beneficiis privatus sit, et ad quaecumque alia Beneficia inhabilis efficiatur, et a suorum Ordinum executione etiam post integram satisfactionem, et absolutionem sui Ordinarii arbitrio suspendatur; » Petra *loco citato n.* 17. Barbosa *loco citato num.* 15. cum multis ab ipsis cita-
26 tis. Decimo, omnes Ecclesiastici consentientes occupationi, vel usurpationi Bonorum Ecclesiasticorum, incidunt in Excommunicationem Concilii, et Bullae Coenae; Del Bene *tom.* 1. *cap.* 3. *dub.* 4. *sect.* 2. Petra *loc. cit. num.* 29. Barbosa *loc. cit. n.* 15. et Sac. Congr. supra adducta *n.* 22. ibi: *Et Ecclesiastici consentientes incidunt in Canonem Bullae Coenae, et poenas Concil. Trident. sess.* 12.
27 *cap.* 11. Undecimo, omnes supradicti incurrunt Excommunicationem latam in Concilio Tridentino et in Bulla Coenae contra usurpantes Bona, seu Jura Ecclesiastica solummodo, quando sciunt praedicta Bona usurpata, seu occupata esse Ecclesiastica; Alter. *tom.* 1. *disp.* 18. *de Excomm. Bullae Coenae cap.* 1. Barbosa *loc. cit. num.* 12. Navarr. *in Manuali cap.* 27. *num.* 9. *et* 76. Sperell. *dec.* 105. *num.* 19. *et seq. et dec.* 129. *num.* 8. *et sequent.* et late Pignatell. tom. 7. *consult.* 11. *per totam*, et tom. 9. *consult.* 11. *num.* 1. et plurimi alii penes ipsos, et colligitur ex Concil. Trident. *loc. cit. verb. usurpare praesumpserit*, ex quo probatur non intrare ejus dispositionem sine dolo; Dec. *cons.* 37. *num.* 8. Menoch. *cons.* 767. *num.* 10. Alter. *de Censuris lib.* 5. *disput.* 22. *quaest.* 2. *vers. quantum spectat;* ideoque quilibet ignorans excusatur, cum praesumptio dolum importet. Idem Alter. *tom.* 2. *de suspens. disp.* 11. *cap.* 5. *col.* 6. et usurpatio aliud non significat, nisi scienter rem alienam sibi adscribere. Alter *tom.* 1. *disp.* 18. *de Excommunic. Bullae Coenae c.* 1. *col.* 4 Pignatell. *cit.* tom. 7. *consul.* 11. *n.* 2.

Excommunicationem latam contra usurpantes 28
Bona, et Jura Ecclesiastica non incurrunt, primo, usurpantes fructus, quos Sacerdos percipere solet ex Bonis patrimonialibus, ad quorum Titulum promotus est ad Sacros Ordines, quia illi fructus non competunt illi ratione Ecclesiarum, vel Beneficiorum Ecclesiasticorum; Navarr. *in Manuali c.* 27. *num.* 71. Sayr. *de Censuris lib.* 3. *cap.* 21. *n.* 4. Anton. de Sousa *in relect. Bullae Coenae cap.* 18. *disput.* 86. *num.* 3. Filiuc. *tract.* 16. *c.* 8. *num.* 218. *quaest.* Bonacina *de Censur. quaes.* 18. *punct.* 2. *num.* 23. Barbosa *loc. c. num.* 7. et alii. Secundo, 29
hanc Excommunicationem non incurrunt ii, qui Clerico tantum ex fructibus Beneficii subtrahunt, quantum respondet suo credito, modo summam sui crediti non excedant; Navarr. *cons.* 31. *de sentent. Excommunic.* Alter *l.* 5. *disp.* 18. *capit.* 1. *col.* 4. Filiuc. *tractat.* 16. *c.* 8. *quaest.* 11. *n.* 227. Bonacina *l. c. q.* 18. *punct.* 3. *n.* 6. Barbosa *loc. cit. n.* 9. et alii. Tertio, probabiliter credentes Bona Ecclesiae 30
ad se pertinere, si illa occupent, non incidunt in Excommunicationem Bullae Coenae, et Concil. Trident. quia ad hanc incurrendam requiritur certa scientia, quod res occupata sit Ecclesiae; unde eam non incurrunt occupantes, qui Bona Ecclesiae praetendunt esse sua aliquo Jure, quia tunc nec direptio, nec usurpatio cadit in rem, uti Ecclesiasticam, et sic cessat Censura, tam Concilii, quam Bullarum, ad quam incurrendam requiritur dolus ex proposito; Alter *tom.* 1. *disput.* 18. *de Excommunic. Bullae Coenae c.* 1. *col.* 4. Sperell. *dec.* 205. *n.* 19. *et seq. et dec.* 129. *n.* 8. *et seq.* Navarr. *in Manuali c.* 27. *n.* 9. *et* 76. et late Pignatell. t. 7. *consult.* 11. *per totam*, et *t.* 9. *consult.* 11. *n.* 1. cum multis ibi a se citatis. Ex ea ratione praesertim, quia Concilium *loc. cit.* loquitur cum verbo praesumere, ibi: *praesumserit*, quod importat ingentem temeritatem, quae non reperitur in eo, qui non est in dolo, et nescit Bona esse Ecclesiae, vel habet titulum ea occupandi. Raynald. *observat. crimin. in supplet. ad. c.* 7. *supplet.* 9. *n.* 5. et usurpatio nihil aliud significat, nisi scienter rem alienam sibi adscribere; Alter *tom.* 1. *disp.* 18. *de Excommunic. Bullae Coenae c.* 1. *col.* 4. Pignatell. *to.* 7. *consult.* 11. *num.* 2. Quarto, Fures, Milites, 31
et hujusmodi surripientes Bona Ecclesiae non

incurrunt Excommunicationem Bullae Coenae, et
Concilii. Ipsi enim non advertunt, an Bona sint
Ecclesiae principaliter, sed tantum agunt, ut
sibi consulant, nec cum armis, aut vi agunt. Ita
Petra *loc. cit. num.* 14. et Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 11. *num.* 9. ubi ait esse communem Doctorum
sententiam, et dicit sic censuisse Sacram Congregationem Concilii *in Sorana* 27. *Februarii* 1596.
bis verbis: *Fures surripientes res Ecclesiae, vel
locorum piorum non incurrere Excommunicationem
Bullae Coenae, neque Concilii, neque qui debita non
solvunt, licet possint, ut in Cajetana* 15. *Novemb.*
32 1659. Furtum autem committentes intra Ecclesiam sunt ipso Jure excommunicati excommunicatione lata *in c. Conquesti* 22. *de Sententia Excommunicat.* dummodo tamen simul concurrat januae
aut murorum effractio, ita ut unum sine altero
non sufficiat, sed debet intervenire, et furtum, et
fractura, ut recte observant Gonzalez *in ipso c. Conquesti* n. 2. et *in c. Ex literis, de Furtis,* Azorius *instit. moral. p.* 1. *l.* 9. *c.* 27. *quaes.* 10. Farinac. *quaes.*
72. Navarr. *in Bullar. comment.* 115. *nu.* 16. Petra
33 *loc. cit. num.* 5. et alii. Quinto, Excommunicationem
latam contra usurpantes Bona Ecclesiastica non
incurrunt ipsa alienantes sine solemnitate, quia
isti non dicuntur fures, latrones, nec usurpatores,
sed potius mali administratores, contra quos adsunt specialia Jura eos mulctantia; *cap. Cum
Laicis* 12. *de rebus Ecclesiasticis non alienandis,
Clementina* 1. *eod. titul. Extravagant. Ambitiosae eod.
titul. inter communes;* Petra *l. c.* Pignatell. et alii.
Reliqua de Bonis Ecclesiasticis, vid. verb. *Alienare.*

ADDITIONES AUCTORIS

34 Leges observandae in concedendis locationibus
Bonorum Camerae Apostolicae fuse traduntur a
Benedicto XIV. *tom.* 1. *Constitut.* 65. incip. *Essendo.*
35 Vide ibi per tot. ubi multa ad rem. Bona de directo dominio Ecclesiae cadentia sub concursu pendente in Curia Laicali contra Laicum debitorem,
quomodo executari, subhastari, et deliberari
debeant, assignatur ab eodem Summo Pontifice
Const. 115. incip. *Romanos Curiae* §. 26. Vide *ibi,*
ubi multa scitu digna.
36 Bona Camerae Apostolicae devoluta, in emphyteusim, aut Feudum iterum concedi nequeunt ab
ullo, praeterquam a solo Romano Pontifice. Idem
37 *tom.* 2. *Const.* 50. *incip. Concreditum.* Neque restitutiones in integrum adversus caducitates incursas,
nec purgatio morae, nec condonationes, aut compositiones super responsionibus non solutis, ab
aliis concedi possunt, et signanter a Cardinalibus
Provinciarum Legatis. Idem *ibid.*
Si tamen investiturae ea lege concessae sint, ut 38
renoventur post certum tempus, Legati, et Provinciarum Praesides adveniente termino, valent
renovationes concedere. Idem *ibid.* Item si posses- 39
soribus indultum reperitur, ut ea Bona alienare
possint de consensu Camerae, iisdem conceditur,
ut consensum nomine Camerae praestare possint.
Idem *ibid.* In casibus autem dubiis, decisio Roma- 40
ni Pontificis expectanda est. Idem *ibid.*
Bona reorum, statim ab initio inquisitionis, si 41
indicia graviora suppetant, describi debent, eaque descriptio in processu inseri debet, et Commissario Camerae intimari, ut Camera Apostolica post eorum condemnationem, viatica, aliasque
expensas repetere possit. Idem *Constitut.* 44. incip.
Rerum humanarum. Et si id in Commissionibus Tri- 42
bunalis Cardinalis Vicarii, et A. C. neglectum fuerit, Judices, et Notarii nihil pro viaticis, et cibariis
a Camera Apostolica repetere poterunt. Idem *ibid.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Referri ad Bona Ecclesiastica debet omne illud, 43
quod est in Ecclesiae patrimonio jure quocumque,
et ex quo redditus Ecclesiae augentur; Bohemer.
in jur. Paroch. sect. 5. *c.* §. 7.
Sunt autem Bona Ecclesiae in duplici differen- 44
tia, vel *communia,* vel *mensalia,* ut explicui in additione ad verb. *Alienatio art.* 1. Usus autem hujus 45
divisionis obtinet tum in materia alienationis, ut
inibi monui, tum in materia praescriptionis, ut
suo loco dicetur; vide interim Bohemer. *in decretal. lib.* 2. *tit.* 26. §. 25. *et seq.*
Initio tertii saeculi sub Urbano I. Ecclesiam Bo- 46
na stabilia possidere coepisse autumat Petrus Muller. *disput. de bon. Parochial. cap.* 2. *thes.* 1. innixus epistolae ejusdem Pontificis relatae a Gratian.
in cap. Attendendum, c. 16. *qu.* 4. At epistola haec 47
tamquam apocrypha rejicitur a Zieglero *de dote
Eccles. cap.* 3. §. 7. tum a Scoockio *de bon. Eccles.
sect.* 1. *cap.* 2. Rectius meo judicio Linck. *de origin. Templor. c.* 11. *num.* 113. « Hisce tribus saeculis (inquit) potissimum ex Bonis mobilibus
» Ecclesia sustentata est. Neutiquam enim durante persecutionum aestu temporum illorum conditio Ecclesiae, ut praedia et fundos possideret,
» permisit. Ideoque ante tempora Constantini Magni Bona Ecclesiastica in mobilibus ferme constiterint, ut de possessione rerum immobilium
» vix certi aliquid esse possit. » (*)

(*) Ex testimoniis Tertulliani, Arnobii, Origenis, Lactantii et Eusebii Caesariensis Antistitis de Christianorum templis Ethnicorum Imperatorum jussu incensis ex lege a Constantino, et Licinio An. 313. lata, literisque ad Anulinum Africae Proconsulem ab iisdem eodem Anno datis, aliisque monumentis perspicue evincitur Christianos etiam antequam Imperio Constantinus poliretur, et loca, ad quae convenire consueverant, et alia, ut domus, possessiones, agros, hortos, possedisse quae, ad jus corporis eorum, idest Ecclesiarum, non hominum singulorum pertinerent. (*Edit. Barbiell.*)

48 Modi. quibus Ecclesia Bona acquirit, varii sunt.
49 Aliquos hic tangemus. Inter vivos acquirit Bona
Ecclesia donatione; et duplici quidem modo, vel
quatenus Ecclesia adhuc est extruenda, vel quatenus jam extructa est. Prior modus in specie dicitur *dotatio*, posterior vero *donatio*, quatenus sit ab alio, quam ab ipso Patrono, ex libera voluntate nullo jure cogente.

50 Circa donationem olim hoc singulare obtinebat,
quod quum aliae donationes sine insinuatione usque ad ducentos solidos tantummodo valerent, *l.* 34. *cod. de donat.* haec cum aliis in pias causas factis etiam non munita insinuatione ad quingentos usque solidos valeret, *ci. l.* §. 1. *l. Illud quoque*, *C.*
51 *de SS. Eccl.* Sed postea iu *l.* 26. *eod. de donat.* hoc
omnibus donationibus in genere tributum est, ut possint absque insinuatione fieri usque ad quin-
52 gentos solidos. Hinc non immerito quaesitum est,
an donatio facta Ecclesiae post *hanc legem* privilegium suum amiserit, nihilque amplius singulare retineat. Vide contrarias inter se opiniones apud Harprect. *in addit. ad* Clar. §. *donatio quaest.* 17. *verb. Hodie tenendum est*, tum apud Bohemer. *in jure Parochial. sect.* 5. *cap.* 1. §. 1.

53 Plura alia singularia locum habent in donatione
facta Ecclesiae. I. Quod acceptationem non desi-
54 deret a parte Ecclesiae. II. dominium rerum dona-
tarum sola donatione absque traditione in Eccle-
55 siam transeat. III. Quod fieri Ecclesiae possit do-
natio Bonorum omnium praesentium, et futurorum; Bohemer. *dicto loco* §. 13.

56 Quod vero concernit dotationem, ad eam tene-
tur, qui Ecclesiam extruit, ita ut Episcopus consentire nequeat in extructionem Ecclesiae, nisi prius constet de dote, eaque ad conservationem ipsius sufficiente; Gonzal. *in cap.* 8. *num.* 1. *de consecr. Eccles.* Ziegler. *de dot. Eccles. cap.* 6. §. 3.
57 Quod si Episcopus extructionem Ecclesiae per-
miserit sine congrua dote, nec extruens eam praestare possit, ad ipsam tenetur ipse Episcopus; Stryk. *ad Jus Eccles.* Brunemann. *lib.* 2. c. 8. §. 7.
58 Bohemer. *d. tract.* §. 15. Dos vero Ecclesiae quan-
ta esse debeat, tum in quibus rebus consistere, alibi traditur. Confer Bohemer. *ubi supra* §. 16. *et sequent.*

59 Per ultimam voluntatem etiam acquiruntur
varie Ecclesiis Bona, et potissimum per testamentum, quod vocatur ad *pias causas*, plura habens privilegia. De eo itidem alibi erit agendi locus. Consule, si lubet, eumdem Bohemerum *pluries cit. loc. a* §. 18. *ad plur. seq.*

60 Bona Ecclesiae, nisi de alio titulo doceatur, ti-
tulo dotis acquisita censentur; Rota *in Ferrarien. Decimorum* 16. *Aprilis* 1728. *coram clarae memoriae* Millin. ubi et de usu hujus observationis.

Bona Ecclesiae invasa ab hostibus, et a Catholi- 61
co Rege iterum recuperata, an possint ab eodem donari alteri, quam antiquo domino, maxime quando de tempore recuperationis, et donationis, idem antiquus Dominus a Fide orthodoxa discesserat? Itemque an possint applicari Regio Fisco, et quatenus negative, an sufficiat illa donare alicui Religioni? Vide Rotam *in Polocen. Bonorum* 21. *Januarii* 1726. *et* 4. *Decembris ejusdem anni cor. Bon. mem. Cornelio.*

Hanc sane immobilium Bonorum retentionem 62
nemo prudens in Eclesia sugillabit. Acerrimi Ecclesiae paupertatis non minus, quam disciplinae zelotes eam verbo, factoque probarunt. Quae vigebat Hierosolymis Bonorum omnium directio, et communio donum extraordinarium, et effectus erat primavae illius charitatis omnibus saeculis non datae. (*)

Per Constantinum data pace Ecclesiae magnam 63
illi Bonorum etiam immobilium accessionem factam constat, permissum praeprimis lege Constantini quidquid liberet ultima voluntate relinquere. *Leg.* 1. *cod. de Sacrosanct. Eccles.* qua lex suas vicissitudines passa a Theodosio, et Marciano confirmata est. Extructa ubique templa, collata iis donaria fundi, redditusque assignati, ut plenius extirparetur idolatria. Ministri Ecclesiae multiplicati, iisque de proventibus tam liberaliter provisum est, ut prodigalitatis Constantinum Zosimus Scriptor Ethnicus accuset. Crevit adhuc vero post extinctum Julianum Apostatam in Oriente piorum tum Imperatorum tum privatorum in Ecclesiam liberalitas.

ADDITIONES CASINENSES

Societas, quaecumque demum sit, jus habet 64
tum acquirendi, tum possidendi Bona temporalia. Cum itaque Christus Ecclesiam ad instar corporis moralis instituit, jus acquirendi et possidendi Bona eidem tribuit, uti mediis temporalibus cultus Deo debitus persolveretur, et ministri ad hoc deputati ministerium, unde viverent, haberent. Sane Christi exemplo (*Marc.* 6. 37. *Luc.* 9. 13. *Jo.* 4. 3.) necnon Apostolorum (*Act.* 2. 44; 4. 24; 5. 1.) et primativae Ecclesiae id confirmari potest. Vid. Mamach. *Del diritto libero della Chiesa di acquistare e possedere l.* 2. c. 2. Scotti *Teoremi. Pol. v.* 2. *Teor.* 3. Devoti *l.* 2. *l.* 2. *t.* 13.

(*) Quo tempore Ecclesiae immobilia Bona coeperit possidere non adeo certum est. Mos vendendi praedia, et afferendi pretium ad Apostolorum pedes diu non duravit. Cito cessarunt Christiani omnia vendere. Ante Constantinum Ecclesiae jam domus erant celebrando cultui Divino destinatae. In Oriente praesertim erant tunc Ecclesiae, domus, agri, horti. Jam a Diocletiano eversa sunt Christianorum templa. Exhibet quoque *Eusebius lib.* 2. *cap.* 39. Constantini edictum de restituendis Ecclesiae domibus possessionibus, agris et hortis olim possessis, ut credibile sit, turbato post Valeriani captivitatem Romani Imperii statu, Ecclesiae praedia quaedam possidere coepisse. (*Edit. Barbiel.*)

65 Nobis vero minime arridet sententia, quam auctor Nov. Addit. *n.* 5. sequitur: Nempe Ecclesiam durante persecutionis aestu Bona immobilia non possedisse. Si edicto Constantini ac Licinii ethnici jussi sunt Christianis restituere, quae saeviente persecutione rapuerant, fit consequens, Ecclesiam ea etiam tempestate Bona immobilia habuisse. Vid. Mamach. *loc. cit.*

ARTICULUS II.

BONA ECCLESIASTICA QUOAD EORUM IMMUNITATEM

1 Bona Ecclesiastica, quantum ad praesens spe-
2 ctat, in triplici genere possunt considerari. Bona Ecclesiastica primi generis sunt ipsaemet Ecclesiae materiales, seu templa aedificata, adjuncta coemeteria, item vasa sacra, vestes, paramenta, et alia hujusmodi sive consacrata, sive benedicta ad Divinum cultum tamquam ejus instrumenta legitimo deputata. Et Bona Ecclesiastica hujus primi generis ex communi omnium Doctorum sunt immunia, et exempta ab omni jurisdictione Laicali, et ab omnibus oneribus, tributis, et exactionibus, quia haec Bona nullam temporalem utilitatem habent, quae in aestimationem venire possit; cum enim ad Divini cultus ministerium tamquam consecrata, vel benedicta sint dedicata, nullis aliis usibus humanis, ac profanis applicari possunt; *arg. cap. Quae semel.* 4. *caus.* 19. *quaest.* 3. *cap. Ligna* 38. *de Consecrat. dist.* 1. et *cap. semel.* 51. *de R. J. in* 6. ibi: *Semel Deo dicatum non est ad usus huma-*
3 *nos ulterius transferendum.* Bona secundi generis sunt Ecclesiarum, et Beneficiorum Bona temporalia a Fundatoribus, vel aliis Fidelibus, ad Dei honorem oblata, seu donata, ut a Praelatis Ecclesiarum tamquam administratoribus, vel ab ipsis Beneficiatis in pios usus, puta Ecclesiae ornatum, Ministrorum, et pauperum sustentationem con-
4 vertantur. Et haec Bona hujusmodi generis non sunt immunia, et exempta ab oneribus, et tributis mere realibus, quae sine habitudine ad Personarum qualitatem sunt perpetuo, certe, et invariabiliter ipsis Bonis, propter Bona, imposita, antequam ad Ecclesiam transirent, vel Bona Eccle-
5 siastica essent effecta. Et ratio est, quia Bona, et res transeunt cum onere suo; *cap. Cum ex literis* 5. *de pignoribus*, ibi: *Cum Bona suo onere transierint ad quemlibet possidentem*: et *cap. Cum non sit* 33. *de Decimis*, ibi: *Quoniam res transit cum suo onere*, et manifestum est, eum, qui venditione, donatione, legato etc. rem quampiam in Ecclesiam transfert, praejudicare non posse Juri alterius, quod in re illa habet, nam *suae quisque rei moderator, atque arbiter est*, et non alienae; *leg. In re*
6 *mandata* 21. *Cod. Mandati.* Et sic tenent communiter Doctores teste Fagnan. *in cap. Non minus* 4. *de Immunit. Ecclesiastica num.* 9. et expresse Rota *in Brundusina Gabellae* 13. *Februarii* 1604. *coram Penia*, quam decisionem, ut Magistralem in hac materia passim amplectitur Sac. Congregat. super controversiis jurisdictionalibus, ut asseritur ab eadem Sacra Rota *part.* 6. *recent. dec.* 339. *in Albensi Gabellae*, *seu Onerum* 28. *Junii* 1630. *coram Merlino*, et hanc Merlini decisionem pluries secuta est Rota, et praesertim *in Barchionen. Exemptionis* 20. *Junii* 1636. *cor. Coccino.* Et sic etiam expresse loquitur textus *in cap. Tributum* 22. *caus.* 23. *qu.* 8. ibi: *De exterioribus Ecclesiae, quod constitutum antiquitus est ... persolvendum est*, ubi Rota *cit. decis.* 339. *n.* 57. *p.* 6. *Recent.* explicat ly *Antiquitus*, nempe illud, quod constitutum est, antequam ad Ecclesiam pervenerint praedia. Nec etiam 7
Bona Ecclesiastica hujus secundi generis sunt immunia, et exempta a pensionibus, et praestationibus, quas Fundatores Ecclesiarum, et Beneficiorum cum consensu Episcopi in fundatione, sibi vel aliis moderate reservarunt; nam hujusmodi pacta, sivo conditiones debent necessario observari, ut aperte colligitur *ex cap. Verum* 4. *de Conditionibus appositis*, *cap. Cum Dilecti Filii* 6. *de Donationibus*, et *cap. Praeterea* 23. *de Jurepatronatus*, et Glossa ibi: *verb. Institutos*, et ex Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 5. ubi sic expresse habet: « Ratio postulat, » ut illis, quae bene constituta sunt, contrariis » ordinationibus non detrahatur: quando igitur » ex Beneficiorum quorumcumque erectione, seu » fundatione, aut aliis constitutionibus qualitates » aliquae requiruntur, seu certa illis onera sunt » injuncta in Beneficiorum collatione, seu in quacumque alia dispositione, eis non derogetur; » vide verb. *Beneficia quomodo erigenda art.* 2. §. 3.

Bona autem hujus secundi generis, postquam 8
sunt effecta Ecclesiastica, sunt immunia a tributis, et oneribus laicalibus de novo imponendis; *arg. cap. Non minus* 4. *cap. Adversus* 7. *de Immunit. Ecclesiast. in* 6. *Clement. unic. eod. tit. cap. Quamquam* 4. *de Censibus in* 6. *c. Nulli* 3. *caus.* 12. *q.* 2. *c. Secundum* 24. *caus.* 23. *q.* 8. ibi: « Secundum Canonicam auctoritatem, et constitutionem Domini Imperatoris Ludovici de Ecclesiastico agro... Nullus quemquam Presbyterorum aliquem » censum persolvere cogat, nec quisquam cujuslibet Ordinis, vel Dignitatis exinde quidquam » subtrahat, aut redhibitionem quamcumque exigat temporalem; quod si fecerit, communione » usque ad satisfactionem privetur, et Regia potestate dare cogatur. » Et concordat expresse Jus Civile *Authent. item nulla Cod. de Episcop. et Clericis* ibi: « Item nulla Communitas, vel persona publica, vel privata collectas, vel exactiones angarias, vel parangarias, Ecclesiis, vel aliis » piis locis, aut Ecclesiasticis Personis imponere, aut invadere Bona Ecclesiastica praesumat; » quod si fecerint, et requisiti ab Ecclesia, vel

» Imperio contempserint, triplum refundant; et » nihilominos Bona Imperiali banno subjaceant, » quod absque satisfactione debita nullatenus re- » mittatur, » Et sic tenent Bald. *in leg. Placet num.* 10. *vers. Postquam autem res facta est Ecclesiae, Cod. de. Sacrosanctis Eccles.* Abbas *in cap. Non minus* 4. *de Immunit. Ecclesiast. num.* 16. Fagnan. *ibidem num.* 10. et alii communiter cum Rota *par.*
9 16. *dec.* 339. *num.* 41. Non sunt tamen haec Bona Ecclesiastica immunia, et exempta ab oneribus, quae ratione naturali ipsis rebus incumbunt, ut relicere iter ante domum, et pro rata parietem medium inter domum Ecclesiae, seu Beneficii, et Laici, et etiam pro rata solvere expensas pro purgatione putei Ecclesiae, et toti viciniae necessarium; Bart. *in leg. Administrationem num.* 3. *Cod. de Sacr. Eccles.* Caepol. *in tract. servit. rust. tit. de via quaest.* 25. Abbas *in c. Non minus* 4. *de Immunit. Ecclesiast. n.* 16. *vers. Idem dico;* Speculat. *in*
10 *tit. de Gensibus* §. *Nunc dicendum.* Non tenentur vero Ecclesiae, et Personae Ecclesiasticae ad sordida munera, ut ad terram, et arenam fodiendam, ad fossata construenda, ad calces coquendas, ad balneorum custodias, et similia, de quibus habentur multa exempla *in leg. Munerum* 18. *usque ad* §. *Patrimoniorum, ff. de muner. et bonor.* et *in l. Maximarum, Cod. de excus. Munerum,* ibi: *Novarum etiam collationum et sordidorum munerum immunitatem acceperunt; ne,* ut paulo infra ibidem dicitur *ex l. Placet, Cod. de Sacrosanct. Eccles. ne praedia usibus coelestium secretorum dedicata sordidorum munerum faece vexentur.* Et sic communiter Doctores cum Fagnan. *loc. cit. num.* 14. *et* 15.

11 Bona Ecclesiastica tertii generis sunt Bona Ecclesiarum, et Clericorum propria titulo aliquo temporali v.g. emptione, inventione, haereditate, donatione, arte, labore, aut alio simili titulo ac-
12 quisita. Et haec pariter gaudent Immunitate ab omnibus oneribus, et exactionibus Laicalibus modo supra dicto de Bonis secundi generis; habetur aperte *ex cap. Adversus* 7. *de Immunit. Ecclesiast. cap. Quamquam* 4. *de Censibus in* 6. *cap. Quia nonnulli* 1. *de Immunit. Ecclesiast. in* 6. *Clement. unic. titul. eod. lib.* 2. et *Authent. Item nulla communitas; Cod. de Episc. et Cleric.* Nam his Juribus universim prohibetur, ne Ecclesiasticis Personis talliae, collectae, aut aliae quaecumque exactiones imponantur, quia Ecclesiasticae Personae, et res earum a Saecularium Potestatum exactione immunes esse oportet, ut habetur apertissime *in citat. cap. Quamquam,* ibi: *Cum igitur Ecclesiae Ecclesiasticaeque Personae, ac res ipsarum, non solum Jure humano, quin et Divino a Saecularium Perso-*
13 *narum exactionibus sint immunes.* Et paulo infra asseritur in specie, res etiam proprias Personarum Ecclesiasticarum esse exemptas, ibi: *Nec ad exhiben-*
14 *dum, vel solvendum talia pro rebus suis propriis.* Et clarissime de omnibus Bonis legitime acquisitis, et acquirendis ab Ecclesiis et personis Ecclesiasticis loquitur textus *in c. Quia nonnulli* 1. *de Immunit. Eccl. in* 6. ubi postquam Pontifex contra quosdam Dominos temporales conqoestus est, quod ab Ecclesiis, et Ecclesiasticis Personis exigant *collectas, tallias,* et alia similia onera praetendant, *praetextu Bonorum,* quae ad Ecclesias et personas Ecclesiasticas pertinent, statuit praecise, ut sequitur: « Volentes itaque (prout expedit) solicite provi- » dere, totque temerariis abusibus, congruis » praesidiis obviare auctoritate Apostolica, prae- » habita cum Fratribus nostris diligenti delibera- » tione, decernimus, non licere praefatis Commu- » niis, Scabinis, et his qui in eis jurisdictionem » temporalem obtinent, vel justitiam temporalem » exercent, tallias, et collectas, seu exactiones » quascumque, Ecclesiis vel personis Ecclesiasti- » cis imponere, vel exigere ab eisdem pro domi- » bus, praediis, vel qoibuscumque possessionibus, » ab eisdem Ecclesiis vel Personis Ecclesiasticis » legitime hactenus acquisitis, vel in posterum « acquirendis, etiamsi ipsae Ecclesiae, vel Per- » sonae, vel res hujusmodi sint intra illarum di- » strictum, vel territorium constitutae. Nec etiam » licet illis ipsas Ecclesias, vel personas ad distra- » hendum, vel alienandum, aut extra manum » suam ponendum acquisita jam, vel quaedeinceps
» acquirent, aliquatenus coarctare. » Et qnoad 15
Bona patrimonialia sic pluries declaravit Sacra Congreg. ut refert Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 54. *Patrimonium Clerici est exemptum instar Bonorum Ecclesiasticorum;* Sac. Congregat. *in Tricaricen.* 14. *Novembris* 1603. *Patrimonium Sacerdotum gaudet exemptione a gabellis;* S. Cong. Immunitatis *in Camerinen.* 25. *Martii* 1627. *Bona Patrimonii Clericorum sunt etiam exempta ab oneribus Cameralibus;* ead. Congreg. *in dicta Camerinen.* 7. *Octobr.* 1631. Et ratio est clara, quia solvere tributa etc. est proprium subditorum, cum id sit verum signum subjectionis, ut testatur Apostolus *Ad Roman.* 13. *n.* 5. ibi: *Necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam, ideo enim et tributa praestatis;* et clarissime habetur *ex c. Omnis Anima* 2. *de Censibus* ibi: *Vos subditi esse debetis, ideo enim tributa praestatis, quia haec est probatio subjectionis;* sed Personae Ecclesiasticae sunt immunes a jurisdictione Laicali, ut fatentur omnes in titulo de Foro competenti, ergo etiam ab oneribus, et tributis; tum quia ex quo Domini Saeculares a Clericis, aliisque Ecclesiasticis Personis spiritualia commoda accipiant, aequum non est, ut etiam temporalia ab iis exigant, sed potius tribuant, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth.* c. 9. *num.* 11. ibi: *Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus?*

Omnia supradicta Bona Ecclesiastica, tam pri- 16
mi, quam secundi et tertii generis, sunt immunia,

et exempta ab omnibus oneribus, et exactionibus
Laicalibus, nedum de Jure Civili, et Canonico ex
citatis, et aliis textibus, sed etiam de Jure Divino;
pront habetur aperte ex Genesi 47. *num.* 23. *et
sequent.* « Dixit ergo Joseph ad populos : en ut
» cernitis, et vos et terram vestram Pharao pos-
» sidet : Accipite semina , et serite agros , ut
» fruges habere possitis ; quintam partem Regi
» dabitis ... Ex eo tempore usque in praesentem
» diem in universa Terra Ægypti Regibus quinta
» pars solvitur , et factum est quasi in legem ,
» absque terra sacerdotali , quae libera ab hac
» conditione fuit; » et refertur *in cap. Non minus*
4. *de Immunit. Eccles.* ubi idcirco graviter impro-
peratur quibusdam Christianis Potestatibus saecu-
laribus, quod *deterioris conditionis factum sub eis Sa-
cerdotium videatur , quam sub Pharaone fuerit , qui*
17 *Legis Divinae notitiam non habebat.* Habetur etiam
ex primo Esdrae. *c.* 7. *n.* 24. ubi Artaxerxes Rex
gentilis ad favorem Sacerdotum, et Ministrorum
Templi Dei Israel, decretum Immunitatis edidit,
ibi: « Vobis quoque(idest Custodibus, et Guberna-
» toribus) notum facimus de universis Sacerdoti-
» bus , et Levitis, et Cantoribus, et Janitoribus,
» Nathinaeis, et Ministris Domus Dei, ut vectigal,
» et tributum, et annonas non habeatis potestatem
18 » imponendi super eos. » Et clarissime habetur
ex verbis Christi *Matth.* 17. *num.* 24. ibi: « Quid
» tibi videtur Simon ? Reges terrae a quibus
» accipiunt tributum vel censum ? a Filiis suis ,
» an ab alienis ? Et ille dixit : ab alienis. Dixit
» illi Jesus, ergo liberi sunt Filii. Ut autem non
» scandalizemus eos , vade ad mare , et mitte
» hamum, et eum piscem, qui prius ascenderit,
» tolle , et aperto ore ejus invenies staterem ;
» illum sumens da eis pro me, et te. » Eu verba Do-
mini luculenter ostendentia exemptionem rerum,
et Personarum Ecclesiasticarum. Qui enim nomine
liberorum magis censendi sunt, quam Clerici utpote
specialiter in sortem Domini electi , praesertim ,
quia Petrus tunc totius Ecclesiastici status vicem
gerebat , teste Divo Augustino *serm.* 6. *de verbis
Apostol.* Neque enim verba illa intelligi possunt de
exemptione solius Christi, seu vere Filii Dei, nam
illico jussit Christus, ut ad vitandum scandalum
Petrus inventum in ore piscis staterem daret pro
utroque, sicque de Jure exemptus dignoscebatur;
Christus quidem , utpote filius Regis Regum ,
Petrus autem veluti repraesentans Ecclesiam spon-
sam Christi Ecclesiasticasque Personas tamquam
domesticos ejus , ac proin eadem praerogativa
cum ipso gaudentes, prout inferunt Sanctus Hie-
ronymus, *ibi*, et Sanctus Augustinus *lib.* 1. *quaest.
Evangelic. qu.* 23.
19 Colligitur etiam ex variis textibus Juris Cano-
nici, exemptionem Ecclesiarum, rerum Ecclesia-
sticarum , seu Immunitatem realem esse Juris
Divini, adstruentibus. Et in primis *ex canon.* 39.
(alias 37.) *Apostolorum*, et *cap. Quicquis Episco-
pus* 19. *caus.* 12. *quaest.* 2. et Concil. Trident.
sess. 25. *cap.* 5. *de reformat.* cum similibus, ubi res
Ecclesiasticae , utpote Deo dedicatae , dicuntur
esse Dei, illis verbis: *Quae Dei sunt* , adeoque
hoc ipso sunt exempta a jurisdictione mere Laica-
li, et quidem Jure divino tamquam res Dei. Acce- 20
dit textus expressus *in cap. Quamquam* 4. *de Cen-
sibus in* 6. ibi: *Cum igitur Ecclesiae Ecclesiasticae-
que Personae , ac res ipsarum , non solum Jure
humano , quin et Divino, saecularium Personarum
exactionibus sint immunes.* Concordat *cap. Non minus*
4. *de immunit. Eccles.* ibi: *In diversis mundi partibus
Consules Civitatum , et Rectores , nec non et alii ,
qui potestatem habere videntur , tot onera frequenter
imponunt Ecclesiis , ut deterioris conditionis factum
sub eis Sacerdotium videatur , quam sub Pharaone
fuerit, qui* (nota) *Legis divinae notitiam non habe-
bat.* Unde et novissime Concilium Tridentinum *sess.*
25. *c.* 20. *de reformat.* expresse contestatur : *Ec-
clesiae, et Personarum Ecclesiasticarum Immunita-
tem, Dei ordinatione, et Canonicis sanctionibus con-
stitutam.* Accedit etiam Jus Civile *in l. Sancimus*
22. *Cod. de Sacrosanct. Eccles.* ubi Justinianus
Imperator sic expresse ait: « Cur enim non fa-
» ciamus discrimen inter res divinas , et huma-
» nas ? et cur competens praerogativa coelesti
» favori non conservetur ? » Et hanc Immunita- 21
tem Bonorum Ecclesiasticorum originem habere
non solum a Jure positivo, Canonico scilicet, et
Civili, sed immediate a Jure divino , decidit ex-
presse Rota *part.* 6. *recentior. dec.* 339. *n.* 7. *et se-
quent. et part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 493. *num.* 1. *et* 2.
quod dicit procedere etiam respectu Bonorum
patrimonialium Clericorum. Dicta *dec.* 339. *num.*
23. 24. *et* 27. *part.* 6. Et cum ea passim transit 22
Sacra Congregatio Immunitatis Ecclesiasticae, ut
refertur in argumento hujus decisionis. Et expresse
tenet cum plurimis a se citatis Barbosa *Juris Ec-
clesiastici Universi lib.* 1. *cap.* 39. §. 4. *n.* 3. late
Sperell. *dec.* 37. Fagnan. *in c. Non minus* 4. *de
Immunit. Eccles.* num. 4. ubi dicit esse unanimem
Canonistarum sententiam.
Hic juvat adducere Sacrae Congregationis Im- 23
munitatis Epistolam omnibus Episcopis Provinciae
Mediolanensis *die vigesimatertia Julii* 1652. scri-
ptam tenoris sequentis: « Avendo rappresentato a
» questa Sacra Congregazione il Clero secolare e
» Regolare di codesta , ed altre Città dello stato
» di Milano, le novità promosse con Editti, e
» provisioni Laicali totalmente ripugnanti all' Im-
» munità, e libertà concessa anche per ordinazioni
» Divine alle persone, e ai Beni Ecclesiastici ,
» perciò con partecipazione della Santità di N.
» Signore si ordina a V. S. con la presente, che
» non lasci di rimuovere simili pregiudizj, usando
» dopo le ammonizioni Pastorali i rimedj in que-
» sta materia prescritti da' Sacri Canoni, Concilj

» e dalle Constituzioni Apostoliche, con notificare
» a tutti i Confessori Secolari, e Regolari, che
» dalle censure, che incorrano per la suddetta
» causa, non può alcuno assolvere, se non il
» sommo Pontefice, al quale detta assoluzione
» da' medesimi Canoni, Concilii, e dalle Consti-
» tuzioni Apostoliche, è specialmente riservata.
» Così adunque eseguirà V. S. con la dovuta vi-
» gilanza ed applicazione per compire all'obbligo
» Pastorale, ed eseguire la Santa Mente di Sua
» Beatitudine, e del seguito si attenderà distinto
» ragguaglio per riferirlo alla Santità Sua, men-
» tre le prego dal Signor Dio compiuta felicità.
» *Di Roma a* 24. *di Luglio del* 1652. Sic ad literam reperitur apud Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 54. *num.* 61. ubi varia Sacrarum Congregationum Decreta in summarium redacta adducit, quae utpote ad nostrum propositum facientia placet hic, ut jacent, referre, quamvis tamen aliqua ex ipsis sint jam supra adducta.

24 Clerus non potest solvere collectas absque incursu Censurarum. Sac. Congreg. Immunit. *in Volaterrana* 18. *Septemb.* 1629.

25 Ecclesiastici sunt exempti a solutione collectarum. Ead. Sac. Congreg. *in Firmana* 19. *Novembris* 1630. et *in Cathanien.* 11. *Septembr.* 1634.

26 Moniales non tenentur ad collectas per aes, et libram impositas pro Bonis acquisitis. Ead. Sac. Congreg. *in Feretrana* 22. *Decembris* 1636.

27 Clerici in Minoribus sunt exempti a collectis, etiamsi non inserviant Ecclesiae. Ead. Sac. Congreg. *in Civitat. Pennen.* 21. *Martii* 1646.

28 Ecclesiastici viventes simul cum conjunctis, sunt exempti a collectis pro portione Bonorum ad eos spectante. Ead. Sac. Congregat. *in Aprutina* 6. *Martii* 1635.

29 Vendens Bona Ecclesiasticis non debet gravari collecta. Eadem Sac. Congreg. *in Callien.* 18. *Octobris* 1628.

30 Bona, quae transeunt ad Ecclesiasticos, sunt exempta a collectis Laicalibus. Ead. Sac. Congreg. *in Montis Regalis* 14. *Februar.* 1645.

31 Clerici non tenentur ad collectas pro Bonis datis. Ead. Sac. Congreg. *in Hieracen.* 4. *Julii* 1745.

32 Pro Bonis acquisitis Clerici tenentur solvere onera realia. Ead. Sac. Cong. *in Marsican.* 26. *Junii* 1628. *in Auximana* 22. *Januarii* 1629. *in Ferentina, et Firmana* 9. *Novembris ejusdem anni, et in Taurinen.* 25. *April.* 1634.

33 Pro Bonis acquisitis Clerici non tenentur ad onera Personalia. Ead. Sac. Con. *in Albanen.* 16. *Augusti* 1634.

34 Pro Bonis acquisitis servanda est decisio Rotae in Brundusina. Ead. Sac. Congregat. *in Taurinen.* 26. *Mart.* 1629. *in Faventina* 2. *Jul.* 1647. *in Fanen.* 20. *Januar.* 1637. *in Montis Regalis* 11. *Augusti* 1638. *in Senogallien.* 27. *Januar.* 1634. *et in Firmana* 11. *Augusti* 1631.

Bona Clericorum pro indiviso cum Fratribus sunt exempta pro virili. Ead. Sac. Congregat. *in Viterbien.* 6. *Decemb.* 1627. 35

Bulla Pii IV. in statu Urbinatensi non est in usu, et Clerici non tenentur, nisi ad onera realia. Ead. Sacra Congr. *in Pisaurensi* 29. *Januar.* 1636. 36

In Nazarena 2. *April.* 1669. ad tenorem Decretorum, scilicet quod Bona assignata pro suscipiendis Ordinibus non gaudent Immunitate a gabellis, donec Clerici non fuerint in sacris constituti; idem Decretum *in Tranen.* 4. *Maji ejusdem anni*, ubi etiam quod Ordinarius cognoscere debeat super fraudibus, quae in hujusmodi donationibus committuntur. Ead. Sac. Congreg. 37

Immunitas Bonorum Ecclesiasticorum non suffragatur Bonis ad Patrem, Matrem, Fratres, et Sorores spectantibus. Eadem Sacra Congreg. *in Albanen.* 14. *Augusti* 1634. *in Auximana* 25. *Januar.* 1650. 38

Si conjuncti Ecclesiasticorum vivant cum ipsis, et impensis eorum, sunt etiam immunes a collectis pro portione Bonorum. Ead. Sac. Congreg. *in Aprutina* 6. *Mart.* 1635. *et in Hydruntina* 14. *Jun.* 1630. *et in Caven.* 27. *April.* 1632. 39

Bona data pro erectione Monasterii Monialium, sunt immunia. Ead. Sac. Congregat. *in Tropien* 15. *Januar* 1641. 40

Bona assignata Cappellae Juris patronatus immunia sunt. Eadem Sacr. Congr. *in Asculana* 11. *Martii* 1642. 41

Bona assignata pro Dote Beneficii erecti sunt immunia. Ead. Sacra Congregat. *in Firmana* 20. *Januarii* 1637. 42

Clericus gaudere debet exemptione a Bonatenentia, quamvis absens. Ead. Sac. Congreg. *in Fundana* 23. *Mart.* 1638. 43

Clerici sunt Immunes a Bonatenentia. Ead. Sacr. Congreg. *in Tricarien.* 28. *Maji* 1626. 44

Clericus gaudet Immunitate a Bonatenentia pro Bonis emptis, et donatis. Ead. Sac. Congreg. *in Casertana* 19. *Augusti* 1630. 45

Clericus, quamvis inhabilis ad suscipiendum Ordines Sacros, gaudet Immunitate a Bonatenentia. Ead. Sac. Congreg. *in Sulmonen.* 6. *Maji* 1631. 46

Ecclesiastici non possunt gravari a praetensa gabella Communitatis. Ead. Sacra Cong. *in Urbinaten.* 18. *Julii* 1627. 47

Ecclesiastici non tenentur ad onera ad favorem Principis. Ead. Sac. Congreg. *in Casalen.* 18. *Augusti* 1637. 48

Non tenentur ad solutionem oneris nuncupati *il Tasso.* Ead. Sacra Congreg. *in Casalen.* 9. *Junii* 1637. 49

Clericus non potest sponte solvere gabellas a Laicis impositas. Ead. Sacra Congregat. *in Vicentina* 15. *Junii* 1528. *et in Andrien.* 27. *Sept.* 1632. 50

Non est permittendum, ut pro Universitatum 51

oneribus quidquam Ecclesiastici contribuant, neque sub eleemosynae nomine. Sac. Congr. Episc. *in Squillacen.* 21. *Maji* 1598.

52 Clerici de Bonis patrimonialibus non tenentur ad ratam pro impositionibus Cameralibus. Sac. Congreg. de Bono Regimine 4. *Februarii* 1609.

53 Clerici non tenentur solvere onera imposita per Communitatem super eorum Bonis patrimonialibus, et domibus, ubi habitant, etiam quod antea solverint. Sacra Congreg. Immun. 7. *Decemb.* 1632.

54 Bona Clericorum non tenentur solvere Bonam tenentiam. S. Congreg. Episcop. *in Baren.* 10. *Jun.* 1616. *in Ugentina* 31. *Augusti* 1618. *et* 26. *Januar.* 1619. *et Brundusina* 15. *Decemb.* 1623.

55 Bonatenentia neque donatori, seu venditori, sive cedenti imponi potest, quia sic indirecte Ecclesiasticis imponeretur. Ead. Sacra Cong. Episc. 8. *Dec.* 1582. *et* 1583.

56 Bona Clericorum, si praetendantur Feudalia, et ab eis negentur esse talia, cognitio dictae qualitatis spectat ad Judicem Ecclesiasticum. Sacra Congreg. Immunitatis *Cassanen.* 4. *Septemb.* 1631.

57 Bona acquisita a Clericis, et a quibusvis Personis Ecclesiasticis sunt immunia ab oneribus Laicis; Sac. Congr. Immunit. *saepe saepius.*

58 Bona Patrimonii Ordinati reputantur sicuti Bona Ecclesiastica, pro quo Clericus tenetur experiri coram Judice Ecclesiastico, sicuti pro Bonis beneficialibus. Sac. Cong. Concil. *in Feretrana* 6. *Augusti* 1616.

59 Bona, ad quorum titulum ordinatus est Clericus, gaudent privilegio Bonorum Ecclesiasticorum, et ideo sunt exempta ab omnibus collectis, gabellis, et oneribus Laicorum; Sac. Congreg. Episcop. *in Cathacen.* 3. *Augusti* 1591. *in Montispelusii* 24. *Martii* 1599. *et in Vulturarien.* 13. *Decembr. ejusdem anni, et in Aquilana* 2. *Maji* 1601. *et in Bisignana* 9. *Martii* 1604. ac alibi saepissime.

60 Bona hospitalium, et confraternitatum potiuntur iisdem privilegiis, ac Bona Ecclesiastica; Sacra Congreg. Episcop. *in. Baren.* 30. *Jun.* 1617.

61 Patrimonium Clerici est exemptum instar Bonorum Ecclesiasticorum; Sac. Congr. *in Tricaricen.* 14. *Novemb.* 1603.

62 Patrimonium Clerici, ad cujus Titulum fuit ad Sacros Ordines promotus, non potest capi in executionem ob illata vulnera alicui, ad reficiendas curationis expensas a Judice condemnatus, etiamsi nihil aliud praeterea possideat, quia ejus alienatio interdicta est Decreto Concilii *cap.* 2. *sess.* 21. *de reformat.* S. Cong. Con. *sub die* 5. *Febr.* 1604.

63 Ordinati ad Titulum Patrimonii gaudent Immunitate pro sufficienti Titulo; Sac. Congregat. Immunit. *in Potentina* 19. *Jul.* 1624.

64 Patrimonium Sacerdotum gaudet exemptione a gabellis. Eadem Sac. Congreg. *in Camerin.* 24. *Martii* 1627.

Bona Patrimonii Clericorum sunt etiam exempta ab oneribus Cameralibus. *In dicta Camerinen.* 7. *Octob.* 1631. 65

Bona, ad quorum Titulum Clericus est ordinatus, gaudent exemptionibus etiam post adeptum Beneficium, nisi fuerit subrogatum in locum Patrimonii. Ead. Sacra Congregat. *in Firmana* 11. *Januar.* 1633. 66

Bona Patrimonii Clericalis non possunt confiscari. Eadem Sacra Congregat. *in Mutinen.* 13. *Januarii* 1640. 67

Bona Ecclesiastica Emphyteutica.

1 Bona Emphyteutica Ecclesiarum, et Ecclesiasticorum non possunt a Laicis collectari; Sacra Congr. *in Capacen.* 27. *Augusti* 1627. *lib.* 1. *Decr. Paul. p.* 62. *Balneoregien.* 15. *Februar.* 1633. *lib.* 2. *Decr. Paul. p.* 149. *Senogallien.* 18. *Decembr.* 1668. *lib.* 1. *decr. Alt. p.* 303. *et* 3. *Jul.* 1698. *lib.* 2. *decret. Val. p.* 34.

2 Praedium Emphyteuticum Ecclesiastici non tenetur ad collectas Laicales, et Ordinarius mandet restitui pignora. *In una nullius Guastallae* 28. *Jul.* 1693. *lib.* 1. *Decr. Vallem p.* 64.

3 Molendina, et alia aedificia sub directo dominio Ecclesiae, sunt exempta, et Episcopus tueatur dictam exemptionem; *Montis Regalis* 15. *Januar.* 1644. *lib. Decr. Paul. p.* 2.

4 Bona livellaria directi dominii Ecclesiastici non subjacent collectis commutativis; *Senogallien* 12. *Januar.* 1694. *lib.* 1. *Decretal. Vallem.* 98.

5 Bona Ecclesiarum, et locorum piorum in Emphyteutica Laicis concessa, sive canones, qui pro dictis solvuntur, sive tenues, sive correspondentes fructibus, sunt exempta ab oneribus, et impositionibus Laicalibus; *Oppien.* 23. *Jul.* 1652. *l.* 4. *Decr. Paul. p.* 191. *Papien.* 24. *Augusti* 1694. *l.* 1. *Decret. Vallem. p.* 141.

6 Vineae, et Terrae Emphyteuticae Ecclesiae non comprehenduntur sub edictis, et aliis similibus publicatis a Laicis, sed sunt prorsus exempta; *Montis Falisci* 23. *Augusti* 1623. *lib.* 2. *Decr. Paul. p.* 136.

Ad hanc Bonorum Ecclesiasticorum Immunitatem tuendam, famosam Constitutionem edidit Urbanus VIII. *die* 23. *Sept.* 1641. quae incipit *Romanus Pontifex.* Et cum sit ad hoc valde scitu necessaria, pro omnium commoditate hic per extensum adducitur. 68

URBANUS PAPA VIII.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Romanus Pontifex in Sacra Beati Petri Sede a Domino constitutus, non valens curam suae Pastoralis sollicitudinis in gregem sibi commissum personaliter in qualibet mundi parte exercere,

Legatos etiam de Latere, ac Nuncios, aliosque Ministros Apostolicos ad diversas Provincias, et Regna, prout cognoscit in Domino expedire, consuevit destinare, ut vices suas supplendo, facultatesque sibi concessas non excedendo, errata corrigant, et commissis sibi populis justitiae, et gratiae incrementa ministrent, Juraque Sedis Apostolicae, jurisdictionem, et libertatem ecclesiasticam tueantur, ac de gravioribus Summum Pontificem reddant certiorem, remediaque, ac mandata opportuna Apostolica expectent, et exequantur.

» §. 1. Cum autem, ut accepimus, a nonnullis praetendatur, quosdam ex Legatis sive natis, sive aliis etiam de Latere, etiam S. R. E. Card. Nunciisque, ac aliis Ministris Apostolicis, quovis nomine nuncupatis, ac etiam ex Rectoribus, seu, Gubernatoribus Provinciarum, Civitatum, et Locorum ditionis temporalis S. R. E. per Romanos Pontifices Praedecessores nostros ac etiam per Nos missis, caeterisque Officialibus Camerae, ac Romanae Curiae, etiam Sanctae Rom. Eccles. Cardinalibus, etiam Vicecancellariis et Camerariis, ac Feudatariis, quantumlibet qualificatis, et individua mentione dignis, ac etiam Baronibus, aliisque jurisdictionem quomodolibet exercentibus, aliqua eidem Sedi, aut jurisdictioni, vel immunitati, seu libertati Ecclesiasticae, Ecclesiisque, et Personis Ecclesiasticis praejudicialia, praeter, aut contra facultates sibi concessas, nedum fecisse, declarasse, concessisse, ac decrevisse sed etiam praedicta, et quaecumque alia eis praejudicialia a quibuscumque aliis, sive Ecclesiasticis, sive Laicis, quomodolibet qualificatis sufficientem facultatem Apostolicam non habentibus commissa, et facta, oneraque super Ecclesiis, ac earum Bonis, et Juribus, earumque fructibus absque sufficiente facultate Apostolica imposita; transgressionesque, et excessus contra Sacrorum Canonum, Constitutionum Apostolicarum, et Conciliorum Universalium dispositionem, contra Sedem Apostolicam, jurisdictionem, Immunitatem, aut libertatem Ecclesiasticam, seu Ecclesias, et Personas Ecclesiasticas, earumque Bona, et Jura quaecumque quomodolibet commissos, et perpetratos tolerasse, et approbasse, vel quomodolibet permisisse, seu eisdem praejudicialibus consensisse, immo ipsorum Legatorum, Nunciorum, et Ministrorum Apostolicorum, ac etiam respective Gubernatorum Provinciarum, Civitatum et Locorum ditionis temporalis ejusdem Sedis Apostolicae, et quorumcumque aliorum Officialium ipsius seu cujuslibet eorum asserta scientia, taciturnitate, tolerantia, vel consensu, ipsorumque praejudicialium observantia inferri posse, tam in praedictis, quam in caeteris quibuscumque praejudicialibus, nedum ad praesumptam scientiam, tolerantiam, consensum, seu approbationem Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum, et cujuslibet eorum, ac nostram, sed etiam ad praesumendum super eis, et eorum quolibet fuisse concessum Beneplacitum Apostolicum, etiamsi Praedecessores nostri praedicti multoties ea via, qua licebat se opposuerint, et Nos quoque contradixerimus; concessas quoque, et Gratias quascumque, ac Investituras etiam Civitatum, Terrarum, Castrorum, aliorumque Locorum et Bonorum etiam jurisdictionalium ad eamdem Apostolicam Sedem, seu ad Ecclesias inferiores respective spectantium ab aliquibus ex eisdem Praedecessoribus nostris, vel a Praelatis, seu Rectoribus Ecclesiarum inferiorum praedictarum quomodocumque, vel quandocumque ad certas vitas, aut generationes, seu lineas jam extinctas, vel ad certum tempus jam elapsum, illorumque, ac illarum pignorationes, seu, in pignus dationes, ac alienationes cum pacto redimendi factas ex praedicta asserta scientia, et tolerantia Sedis Apostolicae nedum in longius protrahi, sed etiam perpetuari, aliaque indebita, et injusta praetendantur in praedictae Sedis Apostolicae, Jurisdictionis, immunitatis, seu libertatis Ecclesiasticae, aliarum Ecclesiarum, Personarumque Ecclesiasticarum maximum detrimentum, et populorum grave scandalum, animarumque ipsorum praetendentium, transgredientium, vel occupantium, seu usurpantium, ac in Censuris eo ipso incursis insordescentium perniciem.

» §. 2. Propterea Nos, sicut ex onere Pastorali tenemur indemnitati Sedis Apostolicae, jurisdictionisque ac libertatis Ecclesiasticae, Ecclesiarumque, et Personarum Ecclesiasticarum, quantum Nobis ex alto conceditur, iidem Praedecessores nostri omnibus praejudiciis obviam ire exoptarunt, consulere volentes, attendentesque, quod praedicti Legati, Nuncii, et Cardinales etiam Vice-Cancellarii, Camerarii, aliique omnes, et singuli praedicti sine speciali Papae mandato nulla eidem Sedi, et Ecclesiis, aliisque praedictis praejudicialia unquam tacite vel expresse facere potuerunt, vel possunt, quodque ad locorum distantiam, ac negotiorum molem, quibus Sedes Apostolica premitur, hujusmodi praejudicia non fuerunt Summo Pontifici pro tempore existenti, minusque ejus Successoribus nota, saltem cum suis circumstantiis praejudicium inferentibus, et aggravantibus quodque confirmationes, approbationes, et Beneplacita Papae praesertim ubi actum fuit, vel agitur de praejudicio perpetuo, semper consueverunt in scriptis expediri, praecipue per Literas Apostolicas, sive sub plumbo, sive in forma Brevis sub Annulo Piscatoris, prout etiam in Pontificatu nostro expediuntur, ideo si in Regestis Apostolicis, quae fideliter custodiuntur, et asservantur, praedictorum quorumcumque praejudicialium approbationes, confirmationes, vel Beneplacita Apostolica non reperiuntur descripta, seu registrata, vel non exhibentur originalia Litera-

rum Apostolicar. aut transumpta juxta formam Constitutionis nostrae desuper alias editae sub datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub die 1. Junii 1635 Pontificatus nostri Anno duodecimo, inde deducitur neque Romanos Pontifices praedecessores nostros, nec nos unquam praejudicialia approbasse, vel confirmasse, Beneplacitaque Apostolica super praejudicialibus eumquam concessisse : ac denique quod Romani Pontifices Praedecessores Nostri pro damnaedia, impugnandis, et evitandis omnibus, et singulis praejudicialibus, illisque, et praetensis tolerandis consecusibus, possessionibus, intrusionibus, occupationibus, usurpationibus, observantiis, et praescriptiouibus quibuscumque impediendis, interrumpendis, penitusque avertendis, et excludendis bactenus consueverunt quolibet annoin die Coenae Domini facere processus generales, Bullas ejusdem Coenae nuncupatas, et publicare contra quoscumque, sicut etiam nos fecimus, et publicavimus prout in eis, idcirco etiam praedicta omnia, et singula eidem Sedi Apostolicae, jurisdictioni, vel immunitati, aut Libertati Ecclesiasticae, seu Ecclesiis, vel Personis Ecclesiasticis, earumve Bonis, Juribusque, ac fructibus quomodolibet praejudicialia, per praedictos, et alios quoscumque contra, aut praeter facultatas eis concessas, facta, eo ipso fuerint, et sint nulla, et invalida.

» §. 3. Nihilominus abundantiori cautela uti volentes, omniumque, et singulorum quomodolibet praejudicialium quomodocumque, et a quibusvis, ac ex quacumque causa, et quovis modo factorum, et gestorum, ac inde secutorum quorumcumque, caeterorumque sui de necessitate forsan exprimendorum, ac inserendorum tenores etiam majores, et veriores, pro plene expressis, ac de verbo ad verbum insertis babentes, motu proprio, certaque scientia, ac mature deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine, motique ex causis praedictis, aut illarum altera, seu ex aliis justis, et rationabilibus animum nostrum moventibus, ad quarum omnium, et singularum verificationem Ecclesiam Romanam praefatam, Sedem Apostolicam, et quemcumque alium numquam teneri volumus, ultra quascumque revocationes, bactenus factas, quas innovamus, hac nostra perpetua Constitutione declaramus, omnia et singula Acta, Decreta, Statuta, Indulta, Concessiones, Ordinationes, Declarationes, Concordias et Pacta etiam nomine ejusdem Sedis Apostolicae inita, venditionesque, et alienationes Officiorum, aliorumque ejusdem Sedis, Ecclesiarumve inferiorum Jurium, et quascumque alias dispositionas quocumque nomine nuncupatas eidem Sedi Apostolicae, Romanaeque Ecclesiae, seu quibuscumque aliis Ecclesiis, seu locis piis, ac Personis Ecclesiasticis quomodolibet praejudiciales a quibuscumque Legatis etiam de Latere, etiam Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, Nunciis, seu aliis Ministris Apostolicis, Cameraeque Apostolicae, et Romanae Curiae Officialibus, et Ministris etiam Cardinalibus, Vice-Cancellariis, et Camerariis, et respective Rectoribus, et Gubernatoribus, Feudatariis, Baronibus, et caeteris jurisdictionem quomodolibet exercentibus, aliisque praefatis, quantumlibet qualificatis, et individua expressione dignis quandocumque, et qualitercumque, et quomodocumque praeter, vel contra facultates eis concessas facte, et gesta, factasque, et gestas; aut alias quovis modo ab eis emanata, et emanatas bactenus, etiam per modum Edicti, Declarationis, Constitutionis, Pragmaticae, Reformationis, ec alias quomodolibet, etiam cum clausula, salvo, reservato Sedis Apostolicae Beneplacito, vel fortasse etiam cum intentione data, vel promissione etiam facta illud ab hac Sancta Sede, seu a Romano Pontifice, aut etiam a Nobis impetrandi, etiam cum praetensa illarum executione, et observantia quantumlibet longissima, ac aliis inde quomodolibet servatis quibuscumq. etiam in favorem seu intuitu, val contemplatione Imperatoris, Regum, aliorumque Principum etiam Supremorum, etiam Laicorum, Nationum, Rerumpublicarum, Provinciarum, Regnorum, aliorumque Dominorum, et Officialium quorumcumque, vel Civitatum, Universitatum, etiam Studiorum Generalium, Collegiorum, Religionumque, seu Militiarum, Ecclesiarum, et monasteriorum quorumcumque Ordinum, vel aliorum quorumvis etiam speciali nota dignorum ex quacumque causa, occasione vel ratione quantumlibet pia, publica, favorabili, seu privilegiata, etiam transactionis, vel concordiae, sive Belli, Treugae vel Pacis etiam universalis, et ad majus malum, vel scandalum, ut asseritur, evitandum, seu ex aliis rationibus, et causis etiam omnibus simul concurrentibus, ac alias individuam expressionem requirentibes.

» §. 4. Nec noe quascumque tolerantias, taciturnitates, conniventias, permissiones, consensus, declarationes, executiones, approbationes, vel confirmationes expresse, vel tacite, dicto, vel facto, ac alias quomodolibet praeter, aut contra suas facultates ab eisdem Legatis, Nunciis, ac Ministris Apostolicis, et respective Rectoribus, Gubernatoribus, et Feudatariis, ut asseritur, factas, seu habitas, vel respective praestitas in quibuscumque actibus eidem Sedi Apostolicae, sive Jurisdictioni, Immunitati, seu Libertati, Ecclesiis, vel Personis Ecclesiasticis quomodolibet praejudicialibus per quoscumque alios, etiam Laicos, quantumlibet, ut praemittitur, qualificatos quavis auctoritate, et potestate etiam Imperiali, Regali aut quacumque alia individuam expressionem requirente fungentes, etiam sub praetextu, quod Bullae seu Constitutiones Apostolicae non

fuerint publicatae, vel usu receptae, aut contrario usu etiam decennali, et quantumlibet longissimo, ut praetenditur, abrogatae, vel sub praetextu Constitutionum, Literarum, seu dispositionum Apostolicarum, de quarum existentia per canonica documenta Apostolica non constat, seu revocatae, aut non sufficientes sunt, ac etiam in permittendo editionem, seu impressionem librorum eidem Sedi, aliisque praejudicialium, seu continentium opiniones damnatas, vel in admittendo, seu exequendo minus legitimam earumdem Constitutionum, Literarum, seu dispositionum Apostolicarum interpretationem, vel faciendo aut approbando, ex quibus disciplina Ecclesiastica quomodolibet enervatur, seu laeditur, factis, et gestis.

» §. 5. Molestias quoque, vexationes, et Impedimenta quaecumque Legatis, Nunciis, vel aliis Ministris, et Officialibus Apostolicis per quoscumque etiam Laicos cujusvis status, gradus, conditionis, qualitatis, dignitatis Ecclesiasticae, ut praemittitur, existentes quomodolibet factas, et illatas, factaque et illata tam eorum ingressum in Provincias sibi commissas denegando, quam ne suas facultates libere in illis exerceant impediendo, ac eos ab illis expellendo.

» §. 6. Nec non quascumque contributiones, collectas, gabellas, Militum hospitationes, decimas vel alias fructuum partes, aliaque onera, et gravamina quaecumque super Ecclesiis, Monasteriis, et locis piis praesertim vacantibus, Personis Ecclesiasticis, earumque vel eorum Bonis, seu fructibus, etiam praetextu, vel causa facultatis Bona stabilia acquirendi, seu retinendi; ac quomodolibet per Laicos praefatos, et quoscumque alios alias quomodolibet qualificatos absque sufficienti facultate Apostolica, impositas, exactasque etiam a sponte dantibus vel contribuentibus.

» §. 7. Item molestationes, perturbationes, acta, carcerationes, et attentata quaecumque a quibusvis Laicis etiam Officialibus quomodolibet qualificatis contra Personas Ecclesiasticas, vel Ecclesias, seu cujuslibet earum Bona sive Jura, vel fructus, tam civiliter, quam criminaliter, et alias quomodolibet quantumcumque hactenus facta, gesta, et commissa etiam de facto executioni etiam pluribus vicibus, et quocumque temporis cursu etiam longaevo, et longissimo, ac, ut praetenditur, immemorabili, etiam cum fama asserti privilegii quomodolibet demandata.

» § 7. Nec non quascumque transgressiones, et excessus contra dispositiones Sacrorum Canonum, Constitutionum Apostolicarum, et Conciliorum universalium praesertim Lateran. sub Alexandro III. Generalis nuncupati sub Innocentio III. Viennensis sub Clement V. Lateranensis ultimi sub Leone X. fel. record. Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris, seu Trid.a quibuscumque et a quibusvis causis quomodolibet, et quandocumque factis in praejudicium Sedis Apostolicae, sive jurisdictionis, vel immunitatis, aut libertatis Ecclesiasticae, seu Ecclesiar. vel Personarum Ecclesiasticarum, earumque Bonorum, seu fructuum etiam effectum, ut praemittitur, de facto sortitas, et inde secuta quaecumque.

» §. 9. Item quascumque prorogationes, extensiones, protractiones, seu perpetuationes quarumcumque Gratiarum, Concessionum, et Investiturarum a Sede Apostolica, vel a Praelatis, seu Rectoribus Ecclesiarum Inferiorum quandocumque hactenus factarum ad certas vitas, aut generationes, seu lineas jam finitas, vel extinctas, sive ad certum jam elapsum tempus, pignorationumque, et venditionum cum pacto redimendi, permutationum, aliorumque contractuum, ac dispositionum quarumcumque de Civitatibus, Terris, Dominiis, Castris, locis, et Bonis etiam Feudalibus, vel Jurisdictionibus, ac Juribus ejusdem Sedis Apostolicae, vel Ecclesiarum inferiorum aquibuscumque quantumlibet, uti praemittitur, qualificatis quandoque praesentatas, etiam executioni demandatas, et quocumque temporis cursu continuatas. Nec non reliqua omnia quaecumque, et qualiacumque eidem Sedi Apostolicae, vel Jurisdictioni, Immunitati, aut Libertati Ecclesiasticae, seu Ecclesiis, vel Personis Ecclesiasticis, earumve Juribus, Bonis, et fructibus quomodolibet praejudicialia per quoscumque sufficienti, et legitima facultate Apostolica non munitos, facta, gesta, et respective perpetrata cum omnibus, et singulis quandocumque, quomodocumque inde secutis et quocumque tempore longissimo executioni demandatis, nullas et invalidas, nulla, et invalida, nullinsque roboris, vel momenti, indebi taque, et illicita, ac de facto praesumptas, et praesumpta nullumque praejudicium eisdem intulisse, nec inferre unquam posse, illasque, et illa ex quocumque temporis cursu, nec etiam ex quacumque praetensa observantia, quantumlibet diuturna, longaeva, longissima, seu immemorabili, etiam cum fama praetensi privilegii Apostolici, ac etiam juncta quavis scientia, conniventia, tolerantia, taciturnitate, facultate et permissione etiam ex actibus positivis non legitimis resultante, Praelatorum, Ecclesiarum inferiorum, Legatorum, Nunciorum, et aliorum quorumcumque Ministrorum Apostolicorum, ac etiam respective quorumvis Rectorum, et Gubernatorum, aliorumque praedictorum, etiam Feudatariorum, etiam Sedis Apostolicae, ac Baronum, caeterorumque jurisdictionem quomodolibet, exercentium, ac forsan Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum, et nostra nequaquam hactenus fuisse, nec in posterum fore approbata, convalidata, neque respective prorogata, extensa, protracta, vel

perpetuata, minusque inde aliquam approbationem, vel praesumptionem alicujus Beneplaciti Apostolici neque aliquam bonam fidem, possessionem, vel quasi, aut praescriptionem, in aliquo etiam impediente, imponente, exigente, attentante, vel respective occupante, usurpante, vel transgrediente, aut quomodolibet continuante, nec in quocumque alio potuisse, nec unquam posse resultare, vel induci respective Sedis Apostolicae, jurisdictionis, Immunitatis, aut libertatis Ecclesiasticae, seu Ecclesiarum, vel Personarum Ecclesiasticarum, earumve Jurium, ac Bonorum, fructuum praejudicium, talemque praesumi fuisse semper mentem, et intentionem Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum praedictorum, ac respective nostram fuisse, et esse quovis modo praedicta, et quaecumque alia praejudicialia uumquam approbandi, seu confirmandi, nisi de praetensa approbatione, vel confirmatione Apostolicis constiterit ex praedictis Regestis Apostolicis, vel alias juxta formam praedictae alterius Constitutionis nostrae: quinimmo omnia, et singula praejudicialia fuisse a Sacris Canonibus, Constitutionibus Apostolicis, et Conciliis etiam universalibus, praesertimque a praedicta Bulla in Coena Domini legi solita respective reprobata, ac damnata, prout etiam ad abundantiorem cautelam tenore praesentium reprobamus, et damnamus, Beneplacitaque Apostolica per Praedecessores Nostros, et Nos hactenus denegata fuisse declaramus, sicut etiam harum vigore denegamus et quatenus foret opus, omnia, et singula praejudicialia praedicta, omniaque alia, si quae sint, irritamus et annullamus, ac respective revocamus, cum inde secutis quibuscumque praesertim intrusionibus, occupationibus, usurpationibus, et observantiis, ac usibus, et consuetudinibus, quantumvis longissimis, et immemorabilibus etiam cum asserta fama privilegii Apostolici, quas, et quae illicita, irrationabilia declaramus, et pro reprobatis, illicitis, irrationabilibus, irritis, et annullatis perpetuo haberi volumus, decernimusque, et damnamus, itaquod in posterum illa, et illae non possint unquam in judicio, nec extra judicium a quoquam quomodolibet allegari, deduci, probari, nec ab aliquo admitti ad quemcumque effectum, et quatenus opus foret adversus illos, illa, ac alia quaecumque quomodolibet praejudicialia harum serie eamdem Sedem Apostolicam, Romanamque Ecclesiam, et Ecclesias inferiores, ac Personas Ecclesiasticas quascumque plenarie, et plenissime ex justis causis Nobis benevisis, ac si talia numquam extitissent, in integrum, et pristinum, in quo antea erant, statum restituimus, reponimusque, ac reintegramus, praejudiciaque hujusmodi, ne in posterum perpetuis futuris temporibus fiant, etiam interdicimus, et prohibemus.

» §. 10. Insuperque cum etiam Nobis innotuerit, quod aliquando in provisionibus Ecclesiarum Cathedralium, Metropolitanarum, Primatialium, Patriarchalium, aliisque Gratiis, et dispositionibus Apostolicis fuit ob incuriam quorumdam Sedis Apostolicae, seu Romanae Curiae Officialium inadvertenter in praejudicium liberae provisionis earum narrata, vel etiam forsan de facto admissa, praesentatio, nominatio, vel supplicatio alterius quantumlibet, ut praemittitur, qualificati absque eo quod de ejus Jure praesentandi, nominandi, vel supplicandi constitisset, et aliquando praedicta seu alia eidem Sedi Apostolicae narrativa praejudicialis fortasse in praetenso Ecclesiarum ultimo statu, aut alias de libera provisione etiam per Literas erectionis, aut alio modo appareret, seu constare posset, aliquando etiam in provisionibus Ecclesiarum pro cultu Divino, et ipsarum Ecclesiarum felici gubernio opponuntur diversa Decreta, quae per obitum provisorum, vel alias asseruntur expirasse, cum nihilominus perdurare debeant, donec fuerint adimpleta.

» §. 11. Quandoque etiam in concedendis Facultatibus, Indultis, seu aliis Gratiis per Sedem Apostolicam etiam Regibus, et Principibus, Rebuspublicis, seu Dominiis, ac Feudatariis, quomodolibet qualificatis et speciali expressione dignis concedi solitis, in quibus juxta antiquum stylum prius erant habendae Literae declarationis et promissionis per privilegiatos scribendae Papae concedenti, quibus ipsi petentes facultates, et privilegia se e converso obligare debent pro observatione, et conservatione quarumcumque Immunitatum, Libertatum, et Jurium Sedis Apostolicae, Ecclesiarum et Personarum Ecclesiasticarum, ac Bonorum Ecclesiasticorum quorumcumque, et tamen illis Literis non receptis fuerunt concessae Facultates, Indulta, et Gratiae Apostolicae praefatae etiam absque aliquo onere illa intra aliquod tempus scribendi, et eidem Sedi praesentandi, immo etiam aliquando Officiales Camerae Apostolicae, sive notitiam Jurium, et scripturarum Camerae non habentes, seu memoriam non retinentes, vel alias expediverunt, sive expediri a Romanis Pontificibus, seu etiam a Nobis fecerunt, vel permiserunt vigore Conventionum, Concordatorum, Transactionum, et Compactorum cum Sede Apostolica initorum quasdam Gratias, Facultates, seu Concessiones, et Privilegia, uti debitas, ac debita, cum tamen Conventiones, Concordiae, et Pacta, tunc per obitum Personarum, vel alias quomodolibet etiam ex lapsu temporum saltem in ea parte cessassent, seu expirassent, quae omnia, eorumque singula etiam praetendantur in magnum ipsius Sanctae Sedis redundare detrimentum.

» §. 12. Idcirco motu, scientia, deliberatione, ac potestatis plenitudine paribus praesentium Li-

terarum tenore praefatas narrativas, enunciativas, seu assertiones quomodolibet eidem Sedi praejudiciales factas, seu admissas, ac respective easdem Facultatum, Indultorum, et Gratiarum Apostolicarum concessiones, ac Literarum expeditiones factas, non exspectatis, nec receptis Literis ipsorum Privilegiatorum, seu Privilegiandorum, Concessiones quoque in vim Conventionum, et Pactorum quomodolibet expiratorum fuisse, et esse erroneas, erroneeque respective expeditas, nullumque propterea, cum non sit aequum, ut error veritati praevaleat, intulisse, nec inferre potuisse, neque in futurum posse praejudicium Sedi Apostolicae, ac statui Ecclesiarum, statumque ultimum ipsarum Ecclesiarum et respective Civitatum, Terrarum, Dominiorum, Castrorum, et Locorum jurisdictionalium praedictorum, et quarumcumque Facultatum, Gratiarum, Concessionum, et aliorum Jurium Sedis Apostolicae Ecclesiarum inferiorum non fuisse, nec unquam esse attendendum, ubi de antecedenti coutrario statu, vel initio constat, modo, et forma praemissis pariter declaramus, et respective omnia praejudicialia tollimus, et irritamus, ac Decreta in provisionibus praedictarum Ecclesiarum apposita non expirasse, nec expirare, sed donec adimpleta fuerint vigere, et in sequentibus censeri repetita etiam declaramus, sicque in posterum perpetuo observari volumus, et quatenus umquam contingeret, tam super praesentium Literarum, quam super quarumcumque Concessionum, Facultatum, Indultorum, Gratiarum, ac dispositionum Apostolicarum in favorem Imperatoris, Regum, Principum, Rerumpublicarum, Dominiorum, Nationum, Provinciarum, seu Regnorum per Romanos Pontifices Praedecessores Nostros, et per Nos concessarum, seu alias a Sede Apostolica emanatarum, interpretatione, vel declaratione haesitari, vel dubitari, tunc omnibus et singulis cujuscumque Status, Gradus, Conditionis, Qualitatis, ac Dignitatis, etiam Ecclesiasticae existentibus, etiam quomodolibet, ut praemittitur, qualificatis, etiam Regularibus cujuscumque Ordinis, Instituti, Congregat. ac Societatis, de quibus individua expressio facienda foret, quamlibet interpretationem, ac declarationem sub majoris Excommunicationis latae sententiae, ac nullitatis omnium gerendorum poenis, eo ipso, etiam nulla facta declaratione, incurrendis prohibemus, et interdicimus, et quamcumque declarationem quomodolibet necessariam, seu opportunam desuper quandocumque faciendam dumtaxat Nobis, ac Romanis Pontificibus Successoribus nostris canonice intrantibus perpetuo reservamus, et ante factas declarationes hujusmodi, volumus praesentes nostras Literas, et quascumque Literas, Concessiones, ac Dispositiones Apostolicas praedictas intelligendas esse ad literam prout jacent.

» §. 13. Praesentes quoque Literas etc.

» §. 14. Sicque, et non aliter etc.

» §. 15. Non obstantib. praemissis etc. Non intendimus autem per praesentes tollere declarationes, et causarum terminationes, ac alia, quae etiam respectu Jurisdictionalium tam Allodialium, quam Feudalium praesertim in ditione temporali Sedis Apostolicae consistentium factae, seu facta fuerunt hucusque vel in futurum fient judicialiter, vel etiam extrajudicialiter, causa tamen cognita in Romana Curia per Rotam, vel Cameram, aut etiam per specialiter deputatam a Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris, vel a Nobis, seu a Successoribus nostris Congreg. aut Judicem; nec etiam tollere centenariam praescriptionem concurrentibus de Jure requisitis, nec immemorabilem, nisi in casibus, in quibus per Sacros Canones, seu Concilia Universalia, vel Constitutiones, Ordines, aut dispositiones Apostolicas illa reprobatur, seu illi derogatur, aut alias de Jure illa non suffragatur, firma tamen, et illibata remanente Bulla Coenae Domini, tam per Nos, et Romanos Pontifices Praedecessores nostros publicata, quam in posterum a Nobis, et Successoribus nostris publicanda, quoad omnia, et singula, quae in ea continentur.

» §. 16. Volumus autem etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die 5. Junii 1641. Pontificatus Nostri Anno Decimo Octavo.

In qua Constitutione, ut vides, decernit, et 69
declarat Pontifex: primo, quod impositiones, et exactiones quarumcumque contributionum, et collectarum, ac gabellarum super Ecclesiarum, vel Monasteriorum, et locorum piorum Bonis, vel fructibus, sint prorsus invalidae, et illicitae, ac indebitae, etsi a sponte consentientibus sint datae, ac solutae, sine speciali facultate Sedis Apostolicae. Secundo, esse nullas, et illicitas, etiam non obstante, quod per tempus quantumvis longissimum, et immemorabile sint exactae, aut solutae. Tertio etiamsi sint solutae, vel exactae sub praetextu Apostolici privilegii accepti. Quarto, etiamsi sint exactae, vel solutae cum tolerantia, facultate, ac permissione Praelatorum Ecclesiasticorum inferiorum, Episcoporum, Abbatum, ac Praepositorum, Generalium, Provincialium, Priorum, Rectorum etc. immo, et Legatorum, ac Nunciorum Sedis Apostolicae. Quinto, restituuntur in integrum omnia praejudicialia in contrarium facta, et praecipitur, ut nunquam deinceps talia attententur. Sexto, etiamsi ea sint attentata per Imperatores, et Reges, et quoscumque alios sufficienti, ac legitima facultate Apostolica non munitos. Septimo, etiamsi hujusmodi praejudicialia immunitati Ecclesiasticae sint attentata sub praetextu, quod Bullae, seu Constitutiones Apostolicae non fuerint publicatae, vel usu receptae, prout habetur *in cit. Bulla* §. 4. Denique

in §. 13. et 14. adduntur clausulae derogatoriae, et adimitur Judicibus omnibus ordinariis, et delegatis quacumque auctoritate praeditis aliter judicandi, et interpretandi facultas.

70 Quamvis autem Ecclesiae, Ecclesiasticaeque Personae, ac Bona, et res ipsarum quaelibet immunes, et exemptae sint ab omnibus exactionibus, collectis, tributis, et oneribus novis, et extraordinariis etiam illis, quae ob Bonum commune Reipublicae in casu necessitatis communis, tam Clericos, quam Laicos tangentis imponuntur, ita ut quacumque necessitate, etiam belli, famis et pestis emergente, ab eis, vel ab earum Bonis nihil exigi possit, ut expresse defendit Abbas *in cap. Ex litteris* 16. *de vita et honestat. Clericorum* n. 12. et *in cap. Non minus* 4. *de Immunit. Eccles.* n. 3. Pignatell. *tom.* 3. *cons.* 15. *per totum.* Fagnan. *in cap. Non minus* 4. *de immunit. Eccles. a n.* 45. Barbosa *in cit. cap. Non minus*, cum communissima Canonistarum; tamen sex copulative concurrentibus conditionibus tempore necessitatis, Ecclesiae, et Ecclesiasticae Personae ratione suorum Bonorum tenentur ad collectas, exactiones, et contributiones extraordinarias. *Est omnium communis* cum Rota, quae has sex necessarias conditiones adducit praecisis verbis: *In Brundusina Gabellae* 13. *Februarii* 1604. *coram Penia.* Primo: *Ut adsit magna necessitas, cui alias facile subveniri non possit, nisi Clerici cum Laicis contribuant, ut probatur in d. c. Non minus, ubi expresse notat Abb. n.* 5. *v. Secundo sequitur, et d. c. Adversus, de immunit. Eccles. ubi Abb. n.* 4. *et clarius apparet per Extravag. Ben. XI. sub. t. de Immunit Eccl.* Secundo, *debet concurrere communis utilitas, vel saltem pietas, ut in dict. c. Non minus, et c. Adversus, et c. Pervenit, de Immunit. Eccles. et de pietate consideravit textus in l. Ad instructiones, C. de Sacros. Eccles.* Tertio, *oportet quod onus illud sit tale, ut ad illud sustinendum Laici non sufficiant, quia Clerici, et Ecclesiae solum tenentur cum Laicis contribuere in subsidium, et ubi Laicorum non suppetunt facultates, ut in dict. C. non minus, c. Adversus; quas conditiones consideravit Benedictus in dict. Extravag. de Immunit. Eccles. ibi: Caeterum sollicite attendant Ecclesiarum Praelati, et alii Clerici Lateranense Concilium, quod in hujusmodi subventionibus solum casum necessitatis, aut communis utilitatis, ubi Laicorum ad id non suppetunt facultates, deliberatione provida noscitur excepisse.* Quarto, *requiritur, ut ad onus hujusmodi imponendum vocetur, et consentiat totus Clerus, nec sufficeret Episcopus cum Capitulo, quia quod omnes tangit, ab omnibus particulariter debet approbari; cap. Cum omnes, de Regul. Juris in* 6. *et probatur in d. cap. Non minus, n.* 4. *et* 5. *notab.* Quinto, *in istis oneribus imponendis ad effectum, ut Clericus teneatur, potissimum requiritur, ut Papa consulatur, et ipso consulto, et non alios Clerici contribuant, d. cap. Adversus, ubi notat Abb. n.* 4. *vers. quarto requiritur, et sic fuit expresse cautum per Benedictum XI. in d. Extravag. De Immunit. Eccles. et merito, quia si arbitrio Episcoporum, et Cleri hoc relinqueretur, facile contingerent hujusmodi impositiones, et onera per ambitum, et preces Principum, et Ministrorum Laicorum, quibus occurrere solent Romani Pontifices, qui non aliter, quam causa cognita, illas facultates, ut Clerici contribuant, concedere solent.* Postremo *requiritur, quod ad haec onera, et impositiones solvendas, postquam praedictis requisitis concurrentibus imposita fuerint, Clerici, et Personae Ecclesiasticae, non a Ministris Laicis, sed a suo Episcopo, et Superiore Ecclesiastico compellantur; Principes enim, et saeculares Potestates non possunt in his se intromittere. Ita Innocent. in dict. cap. Non minus n.* 6. *vers. Quamvis ad ea, et Bald. in dict. C. ad Instructiones n.* 5. *vers. Adhuc tamen, et n.* 8. *vers. Quod verum credo, C. de Sacros. Eccles. et Innocentium, et Baldum communiter sequuntur Doctores et signanter Abb. in dict. C. Non minus n.* 18. *vers. Dicit tamen de Immunitat. Eccles.* et *Guid. Papa dec.* 18. *in fin. vers. Si tamen dicti viri etc.* Hactenus decisio Rotae, quam sequuta est Sac. Congreg. ut in sequenti Decreto: *Sacra Congreg. Eminentissimorum Cardinalium controversiis jurisdictionalibus praepositorum alias censuit, Bona per Ecclesiasticos possessa gaudere exemptionibus a quibuscumque impositionibus, et oneribus, quae non sunt copulative certa, realia et invariabilia, juxta decisionem in Brundusina Gabellae coram bonae mem. Penia; et Concordantes, nec non ab impositionibus Cameralibus, etiam comprehensivis Ecclesiasticorum, quando Ecclesiastici libertatem ea non solvendi praescripserint juxta decretum anni* 1600. *tempore Sanctae mem. Clementis VIII. Dat. hac die* 28. *Aprilis* 1640. *refert. Barbosa Juris Ecclesiast. univers. lib.* 1. *cap.* 39. §. 5. *n.* 8.

71

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Immunitas Bonorum Ecclesiasticorum a contributionibus et collectis, legibus etiam civilibus fundatur. Videris *Legem* 5. *Cod. de SS. Eccles.* quae *in Codice Theodosiano* est Lex 40. *de Episc. et Cler.* Quinimmo hac lege spectata, adeo ampla erat immunitas Bonorum Ecclesiasticorum, ut ea ne contribuere quidem tenerentur in itinerum, et pontium instructiones. Undecim vero post annis Ecclesiastica Bona collectione hac non fuerunt amplius immunia. *Leg.* 5. *Cod. de SS. Eccles.* At immunia adhuc manserunt a sordidis muneribus, et extraordinariis collectionibus. Sordida munera recensent *Lex* 12. *C. de excus. muner. Lex* 15. *et Lex* 18. *Cod. Theod. de extraor. sive sord. mun.* Tum singillatim perlustrat Muller. *de immun. praed. Eccl. a num.* §. 18. *et seq.* Extraordinarias itidem collectiones declarat Muller. ubi supra §. 32. *et seq.* 72 73 74 75

76 Constat etiam *ex d. L.* 5. *Cod. de SS. Eccles.* Bona Ecclesiastica gavisa olim fuisse immunitate illa, adhibito discrimine, utrum Ecclesiae essent in dotem data, an vero alio quocumque titulo in Ecclesiam translata ad ejus patrimonium augen-
77 dum; Ziegler. *de Dot. Eccles. cap.* 12. §. 59. In Concilio vero Wormatiensi *cap.* 50. relato *in cap.* 23. *quaest.* 8. et *cap.* 1. *de Censib.* videtur inter Bona quaedam distinctio nata. Statutum namque fuit, ut unicuique Ecclesiae *unus* mansus integer absque ullo servitio attribueretur, atque Presbyteri, neque de domibus, neque de atriis, vel de hortis juxta Ecclesiam positis, neque do praescripto manso aliquod servitium facerent praeter Ecclesiasticum. Si quid vero amplius habuerint, inde *majoribus*, (vel, ut alii legunt, *Senioribus*) suum debitum impenderent servitium.

78 Hinc autem facilis evadit resolutio ejus quaestionis, de qua agit Barbosa *Jur. Eccles. univ. lib.* 1. *c.* 36. §. 5. *num.* 35. an Bona, quae priusquam Ecclesiae obvenirent, obnoxia erant tributis et oneribus, eo ipso quod Ecclesiastica fiant, immu-
79 nia evadant a tributis, et gabellis. Licetque nonnulli id simpliciter asseruerint, rectius tamen Barbosa explosis horum sententiis illa Bona propterea immunia fieri negat, quod tributa, et exactiones sint onera ipsi rei inhaerentia, adeoque ad Ecclesiam quoque transeant tamquam eorum
80 possessorem. Intellige vero cum eodem Barbosa *num.* 59. de onere reali ipsi fundo inhaerente,
81 non autem Personis propter Bona imposito. Probeque laudatus Auctor advertit, quod Bona nullo onere antea affecta, libera quoque in Ecclesiam transeant, et mutata pristina qualitate, ab extraordinariis, quae noviter imponuntur, immunia sint.

82 De Conductoribus Bonorum Ecclesiasticorum quaeri solet, an gaudeant ii eodem Immunitatis privilegio? Affirmant communiter Doctores; vide Carpzov. *l.* 2. *Jurisp. Consistor. defin.* 300. Bohemer. *in Jur. Paroch. sect.* 5. *c.* 3. §. 14. « Quamvis enim (inquit Bohemer. *loc. cit.*) intuitu » Ecclesiae hoc privilegium concessum sit, quia » tamen adhuc Ecclesia illa mediante possidet, » licet ea locando in alium transferat, in ejus » damnum, et praejudicium vergeret, si Condu- » ctor ad solvenda tributa obstringeretur, quia » regulariter Conductor non obstringitur ad tri- » buta; quamvis Fiscus possessionem sequatur » etc. tamen nisi aliud actum a Locatore Condu- » ctor repetere potest, quae tributorum nomine » solvit etc. adeoque in effectu gravaretur Eccle- » sia, et sic contra Immunitatem suam teneretur » ad collectas. » Confer etiam Rotam *in Cervien. Dazii vini* 13. *Junii* 1746. §. 17. *coram clar. mem. Millin.*

83 An autem, et quatenus Emphyteutae, et coloni partiarii, qui Bona Ecclesiastica possident, tali Immunitate fruantur, tradunt Menoch. *de Arbit. c.* 562. *per tot.* Tamburin. *de Jur. Abb. tom.* 1. *disp.* 15. *q.* 21. *pariter per tot.* Tum an hoc privilegio 84
gaudeant possessores Bonorum Ecclesiasticorum, non simplices uti Conductores, sed jure haereditario, vel coloni perpetui talia possidentes, excutiunt Carpzov. *Jurisprud. Consist. lib.* 2. *defin.* 307. Bohemer. *in Jur. Parochial. sect.* 5. *c.* 3. §. 15.

Gravior est quaestio, an emptores fructuum 85
Bonorum Ecclesiae gaudeant immunitate illa, qua gaudet ipsa Ecclesia? Invaluit autem haec distinctio, quod aut in pactum deducta ab Ecclesia fuit immunitas, et gaudere illa ipsa immunitate debeant emptores; aut immunitas minime conventa fuit, et non est, cur ea gaudere debeant emptores. Ita post alios distinguit Piton. *discept. Eccles.* 158. *fer. per tot.* quem secuta est Sac. Congregat. Immunitatis *in Fanen.* 13. *Februarii* 1754.

Alterum privilegium Bonis Ecclesiasticis com- 86
petens consistit in eo, quod sunt exempta a saeculari jurisdictione, et subjecta tantummodo jurisdictioni Ecclesiasticae. Sed de eo alibi fuse disseremus.

ARTICULUS III.

DE POENIS VIOLANTIUM IMMUNITATEM BONORUM ECCLESIASTICORUM, ET DE ABSOLUTIONE AB EISDEM.

Ultra gravissimam Sacrilegii culpam, triplex 1
potissimum poena incurritur a violantibus Immunitatem Bonorum Ecclesiasticorum. Prima 2
poena est, quod omnia eorum acta contra talem Immunitatem, omnesque Constitutiones, et Sententiae, quae a collectantibus Ecclesias, vel Ecclesiasticos, ac compellentibus ad contribuendum etiam pro necessitatibus communibus sunt editae, vel de ipsorum mandato promulgatae, ipso Jure sint irritae, nec ullo umquam tempore valiturae, textu expresso *in cap. Adversus* 7. *de Immunit. Eccles.* ibi: « Quia vero nec sic quorumdam ma- » litia contra Dei Ecclesiam conquievit, adjici- » mus, ut Constitutiones, et Sententiae, quae a » talibus, vel de ipsorum mandato, fuerint pro- » mulgatae, inanes, et irritae habeantur, nullo » umquam tempore valiturae. » Et ratio est quia *ex Regul. Juris* 26. *in* 6. *Ea quae fiunt a Judice, si ad ejus non spectant Officium, viribus non subsistunt.* Secunda poena est, quod teneantur restitue- 3
re ea omnia, quae ab Ecclesiis, et Ecclesiasticis Personis, aut Bonis earum exegerunt; *citat. cap. Non minus*, ibi: *Donec satisfactionem impenderint competentem. Et est communis.* Quidquid enim injuste acquiritur, aut usurpatur, restitui debet, et a fortiori, si vi, vel minis fuerit extortum; ut habetur expresso *Levit.* 6. ibi: *Qui vi aliquid extorserit... omnia integra primum restituat.* Tertia 4

poena est, quod incurrant ipso Jure, et facto Excommunicationem majorem; *cap. Non minus* 4. *de Immunit. Eccles.* ibi: *Sub anathematis districtione talia prohibemus*, *cap. Adversus* 7. *Tit. eod.* ibi: *Provide praesumptionem hujusmodi anathematis distinctione prohibuit; c. Quamquam* 4. *de Censibus in* 6. ibi: *Excommunicationis sententiam ipso facto incurrat;* concordat *Clement. Quoniam cap. unic. de Immunit. Eccles. et Extravagant. Quod olim cap.* 1. *tit. eod.* et expresse Bulla Coenae §. 18. et Constitutio Urbani VIII. incipiens *Romanus Pontifex* supra *art.* 2. *sub n.* 68. relata.

5 Hujus Excommunicationis poenam incurrunt omnes, et singuli sine expressa speciali licentia Romani Pontificis exigentes ab Ecclesiis, Ecclesiasticisque Personis, aut earum Benis collectas, Decimas, talias, praestantias, et quaecumque alia hujusmodi; *cap. Non minus* 4. et *cap. Adversus* 7. *de Immunit. Eccles. cap. Quia nonnulli* 1. *eodem tit. in* 6. *Constit. cit.* Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex*, et expresse Bulla Coenae §. 18. ibi: « Quive collectas, Decimas, talias, praestantias, et alia onera Clericis, Praelatis, et aliis Personis Ecclesiasticis, ac eorum Ecclesiarum, Monasteriorum, et aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum Bonis, illorumque fructibus, redditibus, proventibus hujusmodi absque simili Romani Pontificis speciali, et expressa licentia imponunt, et diversis etiam exquisitis

6 » modis exigunt. » Item qui Pedagia, Quidagia, Talias, vel Vectigalia eisdem imponunt, vel ab eis exigunt, etiam pro rebus propriis ipsorum Ecclesiasticorum; *c. Quamquam* 4. *de Censibus in* 6. ubi expresse statuitur: « Ecclesias, et Ecclesiasticas Personas ad Pedagia, et Quidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum, vel solvendum talia pro rebus suis propriis, quas non causa negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, aut transmittunt, etiam contraria consuetudine quacumque, quae dicenda est corruptela verius,

7 » non obstante. » Immo hanc Excommunicationem incurrunt, qui sic imposita etiam a sponte dantibus, et concedentibus (hoc est sine alia vi, aut coactione praeter exactionem, seu impositionem) recipiunt; Bulla Coenae *in cit.* §. 18. ibi: *Aut sic imposita etiam a sponte dantibus, et concedentibus recipiunt*, et citat. *Constit.* Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex* §. 6. ibi: *Etiam a sponte dantibus, et contribuentibus*, et Sacra Congregat. *in Adrien.* 27. *Septembris* 1632. *et in Vincentina* 15. *Junii* 1638. vide *in decretis supra relatis art.* 2.

8 *num.* 24. *et seqq.* Item ea incurrunt omnes, qui per se, vel per alios, directe, vel indirecte praedicta faciunt, procurant, vel exequuntur, aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem praestant, sive sint Supremi Principes cujuscumque praeeminentiae, seu Dignitatis, etiam Imperialis, Regalis, Ducalis etc. sive sint subordinati Senatus, Magistratus, aut alii hujusmodi Praesidentes, et Judices, sive sint infimi servi, vel famuli, aut lictores, vel satellites, aut milites directe, vel indirecte exequentes, vel ad executionem juvantes, textu expresso *in citata* Bulla Coenae §. 18. ibi: « Nec non qui per se, vel alios directe, vel indirecte praedicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem praestare non verentur, cujuscumque sint Praeeminentiae, Dignitatis, Ordinis, Conditionis, aut Status, etiamsi Imperiali, aut Regali praefulgeant Dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, et alii Potentatus quicumque etiam Regnis, Provinciis, Civitatibus, et Terris quoquomodo Praesidentes, Consiliarii, et Senatores, aut quavis etiam Pontificali Dignitate insigniti. Innovantes Decreta super his per Sacros Canones tam in Lateranensi novissime celebrato, quam aliis Conciliis Generalibus edita cum censuris, et poenis in eis contentis. »

Quinimmo etiam successores in officio imponentium collectas, vel onera Ecclesiasticis, Excommunicationem incurrunt, nisi intra mensem satisfecerint, textu expresso *in cit. cap. Adversus* 7. *de Immunitate Eccles.* ibi: « Successorem ipsius, nisi satisfecerit intra mensem, manere decernimus Ecclesiastica censura conclusum, donec satisfecerit competenter; cum succedat in onere, qui in honore substituitur. » Hujusmodi autem successores, ne Excommunicatione obstringantur, tenentur ad satisfactionem, curando satisfactionem praestari a Communitate, in cujus utilitatem concessum est tributum, seu collecta; vel constringendo satisfactionem praestari ab iis, quibus collectae applicatae sunt; nam quantum ad hoc merito succedunt in onere, qui succedunt in honore, sive Officio, et Magistratu, ut dicitur *in citato cap. Adversus*. In defectu vero Communitatis, vel illorum, quibus collectae applicatae sunt, si successores in officio sint etiam haeredes praedecessorum, qui collectam imposuerunt, tenentur ipsi ad restitutionem damni, quod Ecclesiae, vel Ecclesiasticae Personae ex impositione illius collectae passae sunt; nam cum in tali casu, et defectu tenerentur ad restitutionem ipsi praedecessores, qui collectam imposuerunt, ut colligitur *ex citat. cap. Adversus* 7. *de Immunit. Ecclesiast.* et tenet Abbas ibi *num.* 9. Pirhing *lib. decretal. tit.* 49. *sect.* 3. §. 7. *num.* 91. et alii, et haereditas transeat cum suo onere per vulgaria; *arg. cap. Ex literis* 5. *de Pignoribus*, ibi: « Cum Bona cum suo onero transierint ad quemlibet possidentem, » et *cap. Cum non sit* 33. *de Decimis* ibi: « Quoniam res transit cum suo onere, » ideo evidenter sequitur ad eandem restitutionem teneri in tali defectu etiam successores, si sint haeredes. Sic Suarez *disp.* 21. *de Censuris sect.* 9 10

2. *num.* 101. et cum aliis Barbosa *in cit. cap. Ad-*
11 *versus num.* 4. *et* 5. Si vero successores in Officio
non sint haeredes, non tenentur ex propriis Bo-
nis satisfacere, seu restituere, cum ipsi non de-
liquerint, nec aliquid ex collectis ab Ecclesia da-
tis usurpaverint; adeoque si intra mensem non
possint satisfactionem praestare, non incurrent
Excommunicationem, quia revera non delique-
runt; Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 49. *sect.* 3. §. 7.
n. 91. et alii.
12 A praefata Excommunicatione incurrenda, nul-
la consuetudo etiam immemorabilis, nulla prae-
scriptio, nullum privilegium, nullusque alius ti-
tulus excusat; *cap. Quamquam* 4. *de Censibus in*
6. ibi: « Contraria consuetudine quacumque (quae
» dicenda est corruptela verius) non obstante. »
Et expresse Bulla Coenae §. 24. ibi: « Non ob-
» stantibus privilegiis, Indulgentiis, Indultis, et
» Literis Apostolicis, generalibus, et specialibus,
» supradictis, vel eorum alicui, seu aliquibus
» aliis cujuscumque Ordinis, Status, vel Condi-
» tionis, Dignitatis, et Praeeminentiae fuerint,
» etiamsi, ut praefertur Pontificali, Imperiali,
» Regali, seu quavis Ecclesiastica, et mundana
» praefulgeant Dignitate, vel eorum Regnis, pro-
» vinciis, Civitatibus, seu Locis a praedicta Se-
» de ex quavis causa, etiam per viam contractus,
» aut remunerationis, et sub quavis alia forma
» et tenore, ac cum quibusvis clausulis, etiam
» continentibus, quod excommunicari, anathe-
» matizari, vel interdici non possint per Literas
» Apostolicas, non facientes plenam, et expres-
» sam, ac de verbo ad verbum de Privilegiis,
» Indulgentiis, Indulti hujusmodi, ac de Ordi-
» nibus, Locis, Nominibus propriis, Cognomi-
» nibus, et Dignitatibus eorum mentionem, nec
» non consuetudinibus, etiam immemorabilibus,
» ac praescriptionibus quantumcumque longissi-
» mis, et aliis quibuslibet observantiis scriptis,
» per quae contra hos nostros processus, ac sen-
» tentias, quo minus includantur, in eis se ju-
» vare valeant, vel tueri; quae omnia quoad
» hoc, eorum omnium tenores, ac si de verbo ad
» verbum, nihil penitus omisso, insererentur,
» praesentibus pro expressis habentes, penitus
» tollimus, et omnino revocamus, caeteraque
13 » contraria quaecumque. » Nec valet objicere
quod Bulla Coenae Domini non sit ubique rece-
pta, et consequenter non ubique obliget, cum
Lex non recepta, vel non promulgata, non obli-
14 get secundum plures Doctores. Non valet, in-
quam, quia Alexander VII. anno 1665. *die* 24.
Septembris inter alias propositiones etiam sequen-
tem ordine 28. damnavit: « Populus non peccat,
» etiamsi absque ulla causa non recipiat Legem
» a Principe promulgatam. » Immo dato, et non
concesso, quod Leges aliae non obligent in locis,
in quibus non sunt receptae, et promulgatae,
obligant tamen Leges, et constitutiones Pontifi-
ciae pro Immunitate Ecclesiastica editae (inter quas
praecipua est Bulla Coenae) non obstante prae-
textu Legis non receptae, aut non promulgatae,
prout expresse sancivit Urbanus VIII. in allata
Constit. incip. *Romanus Pontifex* §. 4. ibi: « Etiam
» sub praetextu quod Bullae, seu Constitutiones
» Apostolicae non fuerint publicatae, vel usu re-
» ceptae, aut contrario usu decennali, et quam-
» tumlibet longissimo, ut praetenditur, abroga-
» tae. » Unde Bulla Coenae etiam in locis, ubi 15
non est promulgata, quoad ea, quae pro Immu-
nitate Ecclesiastica reali, et Personali disponit,
certissime obligat, et vim suam habet, ut claris-
sime patet ex relatis verbis Urbani VIII.
A praefata Excommunicatione, aliisque poenis 16
extra articulum mortis nullus praeter Romanum
Pontificem absolvere potest; et articulo mortis 17
nullus absolvere potest, nisi violatores prius
cautionem praestent de satisfaciendo, seu resti-
tutionem faciendo, et mandatis Ecclesiae integre
parendo, et similia non ulterius faciendo, ut ha-
betur expresse in *cit.* Bulla Coenae §. 21. ibi:
« Caeterum a praedictis sententiis nullus per a-
» lium, quam per Romanum Pontificem, nisi in
» articulo mortis constitutus, nec etiam tunc,
» nisi de stando Ecclesiae mandatis, et satisfa-
» ciendo cautione praestita absolvi possit etiam
» praetextu quamvis facultatum, et Indultorum
» quibuscumque Personis Ecclesiasticis Saecula-
» ribus, et quorumvis Ordinum, etiam Mendi-
» cantium, et Militarium Regularibus, etiam
» Episcopali, vel alia majori Dignitate praeditis,
» ipsisque Ordinibus, et eorum Monasteriis, Con-
» ventibus, et Domibus, ac Capitulis, Collegiis,
» Confraternitatibus, Congregationibus, Hospi-
» talibus et Locis Piis; nec non Laicis etiam Im-
» periali, Regali, et alia mundana excellentia
» fulgentibus, per Nos, et dictam Sedem, ac cu-
» jusvis Concilii Decreta, verba, Literis, aut
» alia quacumque scriptura in genere, vel spe-
» cie, concessorum, innovatorum, aut conceden-
» dorum, et innovandorum. » Advertendum ta- 18
men hic, quod dato casu, quo aliquis similis Vio-
lator cautionem praestare vere non posset, adhuc
in simili casu potest absolvi, dummodo firmiter
proponeret, et promitteret de satisfaciendo, seu
restitutionem fideliter faciendo, et de stando to-
taliter Ecclesiae mandatis, et similia non amplius
faciendo. *Communis.*
Si aliquis alius, quam Romanus Pontifex extra 19
mortis articulum, vel in articulo mortis, non
servatis praefatis conditionibus, similem Viola-
torem absolveret, gravissime peccaret, excom-
municationem incurreret, et gravius spirituali-
ter, et temporaliter adhuc contra eum posset pro-
cedi. Sic expresse *cit.* Bulla Coenae §. 23. ibi:
« Quod si forte aliqui contra tenorem praesen-

» tium talibus Excommunicatione, et anathemate » laqueatis, vel eorum alicui absolutionis Beneficium impendere de facto praesumpserint, eos » Excommunicationis sententia innodamus, gravius contra eos spiritualiter, et temporaliter, » prout expedire noverimus, processuri.

20 Immo nulla absolutio, etiam per Romanum Pontificem facta, violatoribus Immunitatis suffragatur, nisi prius a praemissis cum vero proposito ulterius similia non committendi, destiterint, seu facta decreta contra Ecclesiasticam libertatem publice revocaverint, et ex Archivis, librisque, in quibus fuerant annotata, expunxerint, et de his Pontificem certiorem fecerint. Sic expresse cit. Bulla Coenae §. 23. ibi: « Declarantes, ac » protestantes quamcumque absolutionem etiam » solemniter per Nos faciendam praedictos Ex» communicatos sub praesentibus comprehensos, » nisi prius a praemissis cum vero proposito ul» terius similia non committendi, destiterint: ac » quoad eos, qui contra Ecclesiasticam liberta» tem, ut praefertur, statuta fecerint, nisi prius » statuta, Ordinationes, Constitutiones Pragma» ticas, et Decreta hujusmodi publice revocave» rint, et ex Archivis, seu Capitularibus Loci; » aut Libris, in quibus annotata reperiuntur, » deleri, et cassari, ac nos de revocatione hujus» modi certiores fecerint, eos non comprehende» re, nec eis aliter suffragari, quin etiam per » hujusmodi absolutionem, aut quoscumque alios » actus contrarios, tacitos vel expressos, aut » etiam per patientiam, tolerantiam nostram, vel » Successorum nostrorum quantocumque tempo» re continuatam in praemissis omnibus, et sin» gulis, ac quibuscumque Juribus Sedi Aposto» licae, aut S. R. E. undecumque et quandocum» que quaesitis vel quaerendis nullatenus prae» judicari posse, aut debere. »

ARTICULUS IV.

DE BONIS LAICALIBUS; ET PRAECIPUE DE BONIS CONJUGUM, ET FILIORUM FAMILIAS, QUOAD SUUM ESSE, PROPRIETATEM, ET USUMFRUCTUM.

1 Bona Conjugum alia sunt Dotalia, alia Paraphernalia, alia Antiphernalia, alia Propria, alia
2 Communia. Bona *Dotalia* sunt ea, quae ab Uxore, vel ab alio nomine ipsius dantur Marito ad onera Matrimonii sustinenda, puta ad alendam Uxorem, Liberos, et Familiam. Haec enim cura Marito incumbit; adeoque horum Bonorum dotalium ususfructus pertinet totaliter ad Maritum, quamdiu Matrimonium consistit, textu expresso in *l. 7. ff. de Jure Dotium*, ibi: « Dotis fructum » ad Maritum pertinere debere, aequitas sugge» rit; cum enim ipse onera Matrimonii subeat, » aequum est etiam fructus percipere.» Proprie- 3
tas autem horum Bonorum pertinet ad Uxorem; *L. In rebus* 30. *Cod. de Jure dotium; l. Quamvis* 75. *ff. eodem*. Immo Bonorum dotalium proprietas ita spectat ad Uxorem, ut pro eis sint ipsi tacite hypothecata omnia Bona Mariti, donec sibi talia Bona Dotalia restituantur, *text. clar. l. In rebus* 50. *Cod. de Jure Dotium*. Quare soluto Matrimonio 4
per mortem Viri, praefertur Uxor in repetenda Dote omnibus aliis creditoribus, etiam tempore prioribus, et hypothecam habentibus; *l. Assiduis* 12. *Cod. qui pot. in pign. hab.* ubi sic expresse habetur: « Sancimus ex stipulatu actionem, quam » Mulieribus jam pro Dote restituenda dedimus, » cuique etiam tacitam donavimus inesse hypo» thecam, potiora Jura contra omnes habere Ma» riti creditores, licet anterioris sint temporis » privilegio vallati. » Quin etiam durante Matri- 5
monio, si Maritus ad inopiam vergat, ita ut periculum sit, ne dotem aggrediatur, et absumat, fas est Uxori eam repetere; *L. Si constante, in princip. 24. ff. solut. Matrim. l. Ubi adhuc 29. Cod. de Jure Dot. et Authen. Quod locum, C. de Collat.* Dantur tamen duo praecipui casus, in quibus proprietas, seu dominium dotis plene transit ad Maritum, sed cum obligatione tantumdem soluto Matrimonio restituendi. Primus casus est, si Dos consistat in numerata pecunia, vel aliis rebus usu consumptibilibus; tunc enim quasi mutui contractus intervenit, adeoque Maritus plenum dominium recipit ipsius pecuniae cum sola obligatione restituendi tantumdem ejusdem generis, et qualitatis soluto Matrimonio; *arg. l. Res in Dotem* 42. *ff. de Jure Dotium*. Secundus casus est, si res 6
dotales usu non consumptibiles, ut puta domus, praedium etc. Marito aestimatae tradantur, non quidem eo solo animo, ut sciatur earum valor, si forte deperditae, vel diminutae fuerint culpa Mariti, sed ita aestimatae, ut aestimatio faciat venditionem, et emptionem; nam tunc Maritus acquirit dominium ipsarum, et summae pecuniae taxatae veluti pretii debitor efficitur, ac soluto Matrimonio potest retinere rem, et offerre, seu restituere pecuniam taxatam; *textu claro l. Quoties* 5. *Cod. de Jure Dotium*. Et in his duobus casibus 7
Bonorum dotalium periculum spectat ad Maritum; *arg. l. Res in dotem* 42. *ff. de Jure dot.* quod alioquin ad Uxorem tamquam dominam Bonorum dotalium pertineret, si sine dolo, aut culpa Mariti deterioarent, vel omnino perirent, ut colligitur *ex l. Plerumque* 10. *ff. de Jur. Dot. juncta l. pen. et ultim. ff. soluto Matrimonio, quemadmodum dos petatur, et leg. ultim. Cod. de pactis conventis; Gloss. verb. Dolum.*

Bona *Paraphernalia*, seu extradotalia sunt omnia 8
alia Bona Uxoris extra dotem, sic dicta a vocabulo Graeco *Para*, idest extra, et *pherna*, idest Dotem, *text. et DD. in l. Hac lege* 8. *Cod. de pa-*

9 *etis conventis*. Horum Bonorum *Paraphernalium*, seu extradotalium habet Uxor plenam proprietatem, administrationem, et usumfructum, ita ut Maritus sine ejus consensu nequaquam hujusmodi Bonis se immiscere possit; *l. Hac lege* 8. *Cod. de pactis conventis*, quamvis bonum, atque consultum sit *Mulieri, quae seipsam Marito committit, res etiam ejusdem pari arbitrio gubernari*, ut expresse habetur *cit. l. Hac Lege* 8. *Cod. de pactis conventis.*
10 Et in casu, quo administratio Bonorum *Paraphernalium* sit commissa Marito, tunc Uxor pro his quoque Bonis habet tacitam hypothecam in Bonis Mariti, ut expresse colligitur ex *l. final. C. de pactis conventis*, ubi sic legitur: *Sin autem hoc scriptum minime invenitur, ex praesenti nostra Lege*
11 *habeat hypothecam contra res Mariti.* Haec tamen hypotheca pro Bonis *Paraphernalibus* non est ita privilegiata, sicuti hypotheca legalis pro dote, cum ipsi non competat privilegium praelationis concessum pro dote; *in l. Assiduis* 12. *Cod. qui pot. in pign. hab.* adducta supra *n.* 4. Ita Glossa in *l. Si ego §. Dotis, ff. de Jure Dot.* Salicet. *in l. Assiduis, num.* 13. *C. qui pot. in pign.* Merlinus *de pignor par.* 3. *quaest.* 54. *n. ultim.* Cardin. de Luca *de Dot. discurs.* 120. *n.* 2. *et disc.* 168. *n.* 20. et alii passim. Et ratio est, quia de hoc privilegio non est cautum in Jure, et sic subingreditur regula, quod non sint extendenda privilegia ultra
12 expressa. Bona *Antiphernalia*, seu contradotalia sunt ea, quae Maritus assignat Uxori in compensationem reciprocam dotis; et horum dominium, etiam quoad usumfructum, est penes Maritum; Claudius la Croix *l.* 3. *part.* 1. *dub.* 4. *de furto n.*
13 1019. Bona *Propria* Mariti sunt omnia, quae is possidet, excepta dote. Bona *Propria* Uxoris quoad Jus sunt Bona *Dotalia:* quoad Jus, et usum
14 sunt Bona *Paraphernalia*. Bona *Communia* sunt illa, quae durante Matrimonio accedunt ex communibus Bonis, dicunturque *superlucrata*, quorum medietas, quoad Jus ad Maritum, et medietas ad Uxorem spectat; quoad usum autem, et administrationem omnia spectant ad maritum tan-
15 tum. Et hoc intellige pro illis Provinciis, et Regnis, ubi Legibus, et Institutis receptum est, ut Bona Mariti sunt *Communia*, item et Uxoris; uti Jure Hispanico *Communia* sunt tum ea, quae communi industria, tum ea, quae proprio singuli Conjuges labore, emptione, venditione etc. lucrantur; tum fructus Patrimonii Bonorum Castrensium, et quarumcumque donationum, quae quidem ita sunt communia, ut dimidium illorum sit Mariti, et dimidium Uxoris, ut testatur Petrus Navarra *de restitut. lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 93. 97. 100. 122. consentiente Molina *tract.* 2. *disp.* 272. Id ipsum in tota fere Gallia practicari docet Cassan. *in consuetudine Burgundiae rubr.* 4. §. 2. Unde circa haec attendendae sunt speciales cujusque Provinciae Leges, et legitimae consuetudines.

Ex dictis infertur primo, Maritum graviter peccare consumendo, ac dilapidando Bona *Paraphernalia* Uxoris sine ejus licentia, adeoque teneri ad restitutionem. Et ratio est, quia revera usurpat rem alienam, scilicet ad Uxorem Jure dominii et administrationis spectantem juste invito domino, et expresse contra *Leg. Hac Lege, C. de pactis conventis*, ubi sic statuitur: « Hac Lege » decernimus, ut Vir in his rebus, quas extra do- » tem Mulier habet, nullam Uxore prohibente » habeat communionem, nec aliquam rei necessi- » tatem imponat. » Quinimmo etiamsi sit ab Uxo- 16
re commissa Marito administratio Bonorum *Paraphernalium*, adhuc tamen is gravem committit injustitiam, si praedicta Bona in Bacchum, Venerem, aliasque prodigas, aut turpes alienationes expendat, juxta Legem *Quidquid tutoris, Cod. arbit. tutelae.* Insuper in locis, ubi Bona Mariti, 17
et Uxoris sunt *Communia*, et consequenter medietas ipsorum spectat ad Uxorem, peccat mortaliter contra justitiam Maritus, tenetur que ad restitutionem, si invita Uxore, quid notabile dissipet in excessivis commessationibus, et potationibus, in largis donationibus, et hujusmodi; Laymau *lib.* 3. *sect.* 5. *trac.* 4. *cap.* 12. *num* 6. Petr. Navarr. *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 114. Lessius *l.* 2. *cap.* 12. *dub.* 14. *num.* 87. Molina *disp.* 274. §. *Media tamen.* Et ratio est, quia vera injuria, injustoque damno afficit tunc Uxorem, utpote quae in praedictis locis habet cum Marito contractum societatis, ut refert communis opinio Jurisconsultorum apud Navarrum *loc. cit. num.* 108. 18

Infertur secundo, etiam Uxorem graviter peccare consumendo, ac dilapidando, seu surripiendo summam notabilem ex Bonis Mariti, eo rationabiliter invito, adeoque ad restitutionem teneri. Et ratio eadem est, quia ipsa re vera usurpat rem alienam, scilicet ad Maritum Jure dominii, et administrationis spectantem, juste, et rationabiliter invito domino. *Est Communis.* Insuper in Provinciis, et locis, ubi lucra tam Uxoris, quam Mariti sunt communia, Uxor peccat graviter contra justitiam, et tenetur ad restitutionem, si invito rationabiliter Marito ipsa Bona *Communia* alienet, dissipando, vel surripiendo; *arg. Regul.* 19. *Juris in* 6. ibi: *Non est sine culpa, qui rei, quae ad ipsum non pertinet, se immiscet.* Et ratio eadem est, quia vera injuria, injustoque damno afficit tunc Maritum, utpote qui in praedictis locis habet cum Uxore contractum societatis, et quoad omnia plenam administrationem, et usum. Immo in ipsis locis graviter peccat, et tenetur ad restitutionem, etiamsi alienet dissipando ea Bona, quae ipsa sua industria acquisivit; et ratio est, quia in ejusmodi locis tum administratio, tum etiam saltem media ex parte ususfructus ipsi Marito competit; Petrus Navarr. *lib.* 3. *de restitut. cap.* 1. *num.* 90. post Cordubam, Gobat. *trac.* 5. *Quinarii cap.* 24. 19 20 21

22 *sect.* 2. *num.* 28. et alii. Si vero Uxor absumat ea in bonum Familiae, in quod Maritus ipse erat absumpturus, non obligatur ad quidquam restituendum, quia nullo damno reali afficit hoc modo Maritum, esto afficiat injuria usurpando sibi ipsius officium, atque administrationem Bonorum *Communium*. Restitutio enim proprie non debetur; Molina *tom.* 3. *disp.* 715. Card. de Lugo *t.* 1. *de Justitia disp.* 6. n. 56. Gobat. *l. c.*

23 Infertur tertio, Uxorem obligatam in supradictis casibus ad restitutionem teneri saltem restituere de Bonis propriis *Paraphernalibus*, si habeat, seu ex ipsis suis Bonis omnino propriis tantum insumere in suam, aut Familiae necessariam sustentationem, quantum est id, in quo laesit in-
24 juste Maritum. Si vero Uxor Bona Paraphernalia, et omnino *propria* non habeat, tenetur abstinere ab usu quorumdam, quae a Marito exigendi
25 Jus habet. Si autem haec non sufficiant pro integra, et debita restitutione, tenebitur post mortem Mariti restituere haeredibus ex Dote,
26 vel aliunde acquisitis. Intellige tamen haec de Uxore, quae non habuerit Maritum similiter prodigum, vel dilapidatorem, quia si Maritus prodigat, vel dilapidet Bona *Communia*, vel *Parapher-*
27 *nalia*, tunc erit locus compensationi. Dato autem quod Mulier prodiga, vel dilapidatrix non habuerit Maritum similiter prodigum vel dilapidatorem, et nullum habeat ex supradictis modis restituendi, et compensandi, tunc excusabit omnimoda impotentia, juxta communem doctrinam in materia de restitutione.

28 Infertur quarto, posse Uxorem sine peccato, et onere restitutionis de Bonis *communibus*, seu *propriis* Mariti disponere in variis casibus. Primo cum ipsa Uxor Bona administrat, et Familiam gubernat, vel consentiente Viro, ut saepe fit, vel Viro absente, aegroto, aliave causa impedito; tunc potest facere honestas donationes, eleemosynas, et similes rationabiles expensas, quas ipse Maritus gubernans faceret, vel secundum regulas prudentis administrationis facere deberet; non autem excessivas, et notabiliter majores, ut notat Navarr. *cap.* 173. *n.* 3. Sporer *t.* 2. *tract.* 5. *sect.* 2. *n.* 53. et alii.

29 Secundo, potest Uxor, etiam cum Familiam gubernat Maritus, sine peccato, et onere restitutionis, ex Bonis *communibus*, et Mariti facere eleemosynas, et donationes secundum consuetudinem
30 aliarum Mulierum suae conditionis. Nec obstat Canon *cap. Quod Deo* 2. *caus.* 33. *qu.* 5. ubi ex verbis S. Augustini sic dicitur: *Nihil de tua veste, nihil de tuo auro, vel argento, vel quacumque pecunia, vel de rebus terrenis tuis sine ejus* (id est Mariti) *arbitrio facere debuisti.* Non obstat inquam, quia, ut constat ex contextu, S. Augustinus loquitur de nimis profusa eleemosyna cujusdam nobilis Matronae nomine Ecditiae, quae omnia fere Bona, quae domi habebat, duobus Monachis, uti pauperibus, inscio Marito, erogaverat; ibi: «Omnia, » vel pene omnia, quae habebas, nescio quibus » duobus transeuntibus Monachis tamquam pau- » peribus eroganda donaveris. » Maritus enim quando eleemosynas, et donationes vetat, videtur vetare solum excessivas, alioquin foret irrationabiliter contrarius, seu invitus; siquidem Uxor non est mancipium Viri, sed socia habens etiam quamdam auctoritatem administrationis, etsi vero subjectam, ne quid inordinate fiat. Unde nequit Maritus omnes eleemosynas, et donationes etiam moderatas, et rationabiles secundum consuetudinem aliarum Mulierum suae conditionis Uxori prohibere.

Tertio, potest uxor sine peccato, et onere re- 31
stitutionis in suas, Filiorum, totiusque Familiae necessitates, atque adeo in victum, vestitum, medicinas, et hujusmodi accipere, et convertere tantum, quantum teneretur Maritus, posito, quod hic prae avaritia, vel ignorantia non subministret talia necessaria; Maritus enim tenetur praestare Uxori tamquam Matrifamilias victum, et sustentationem competentem, ut per text. in *l. Et caetera* 44. *ff. de Verbor. signif. Victus appellatione ea significantur, quibus curandi tuendique corporis nostri gratia utimur.*

Quarto, potest Uxor sine peccato, et onere re- 32
stitutionis eas expensas, donationes, et eleemosynas facere, quas necessarias rationabiliter judicat ad avertendum a Marito grave damnum, sive spirituale, largiendo v. g. eleemosynas, ne Deus ipsum ob flagitia puniat; sive temporale v. g. morbum, mortem, carcerem, si prae avaritia, vel ignorantia id negligat Maritus; sicut fecisse Abigail ad perpetuam ejus laudem legitur 1. *Reg. cap.* 25. *n.* 18. *et* 19. Quae cum Nabali viro suo iratum Davidem novisset, eo quod cibaria recusasset, Regem hunc donis maximis, quae non indicavit Marito suo, placavit, ibi: « Festinavit igitur Abi- » gail, et tulit ducentos panes, et duos utres vi- » ni, et quinque arietes coctos, et quinque sata » polentae, et centum ligaturas uvae passae, et » ducentas massas caricarum... Viro autem suo » Nabal non indicavit. » Sic enim Uxor gerit utilissime negotium Mariti, cujus damnum etiam redundaret in ipsammet Uxorem, ac proinde nequit rationabiliter esse invitus.

Quinto, potest Uxor sine peccato, et onere resti- 33
tutionis de Bonis *Communibus*, aut Mariti, accipere ea, quae Maritus certe, et facile concederet, si rogaretur. Communiter enim est justa causa non petendi, ne se velut ancillam ostendat; Lessius, Lugo, Dicastillo, Bonacina, et alii cum Gobat *l. c. num.* 46. et hoc confirmari potest per Doctrinam Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 8. *cap.* 11. *num.* 10. *et cap.* 19. *num.* 2. Layman *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 10. *num.* 16. Lugonis *de Poenit. disp.* 19. *sect.* 2. *num.* 22. Raynaud, *in morali disciplina dist.*

2. *num.* 50. generatim negantium a Petro v. g. committi furtum, si Paulo inscio rem ipsius surripiat, prudenter credens, Paulum, si eam peteret, donaturum esse. Quod quidem licet videatur aperte decidi *l. Inter omnes, ff. de furt.* numquam erit in praxi sequendum.

34 Sexto, quando Maritus ita dilapidat Bona *Communia*, ut periculum sit, ne Familia egeat, tunc potest Uxor licite surripere clam ea, quae judicat
35 fore in posterum necessaria sibi, et Familiae. Immo in tali casu, eo quod Maritus dilapidando Bona *communia* faciat injuriam Uxori, poterit Uxor uti occulta compensatione, aliquid de Bonis *propriis* ipsius Mariti subtrahendo, dummodo caveat, ne soluto Matrimonio propter ignorantiam factae occultae compensationis, restitutio Dotis ipsi denuo fiat. *Communis.*

36 Septimo, quando Pater, vel Mater Uxoris, vel ejus ex priore Matrimonio Filii sunt ita pauperes, ut juxta suum statum valde misere vivant, tunc potest Uxor, si non habet Bona *propria*, eis succurrere ex Bonis Mariti. Ratio est, quia Jure naturae tenetur istis succurrere, si potest, et isti Jus habent alimenta ab ea petendi, unde Maritus non potest Jure id inique prohibere, cum Jus, quod habet Uxor ad honestam sustentationem, extendat se ad illas largitiones, ad quas naturae Lex obligat. Hoc tamen casu ex Jure communi, soluto Matrimonio, debebit ipsa, quae dedit, restituere ex sua Dote haeredibus Mariti, ut docet communis, nisi ab ipso Marito vivente, vel ab ejus hae-
37 redibus fuerint condonata. Immo potest Uxor ex Bonis *Communibus*, vel Mariti, si non habet *propria*, succurrere etiam suis Fratribus, et Sororibus simili miseria, et paupertate afflictis. Et ratio est, quia cum Maritus Jure communi teneatur Fratribus, et Sororibus suis gravi necessitate pressis subvenire, ut tradunt communiter Doctores; cum Glossa *in l. Qui Filium* 4. *ff. Ubi pupillus educari debeat;* sic pari ratione tenebitur Uxor respectu suorum, ut etiam innuitur *l. Mutus* 73. §. 1. *ff. de Jure Dotium*, ibi: *Manente Matrimonia, non perditurae Uxori ob has causas dos reddi potest, ut se, suosque alat, ut fundum idoneum emat, ut in exilium, vel insulam relegata Parenti praestet alimenta, aut egentem Virum, fratrem, sororemve sustineat.*

38 Bona Filiorum-familias alia sunt Castrensia, alia quasi Castrensia, alia Adventitia, et alia
39 profectitia. Bona *Castrensia* sunt ea, quae Filius familias acquirit ratione militiae, sive mobilia sint, sive immobilia, ut stipendia militum, praedae ex hostibus, donationes Ducum, data a Parentibus Filio eunti ad bellum; et omnia lucra, quae ex talibus Bonis mediante fructu, vel con-
40 tractu proveniunt. Et horum Bonorum proprietas, dominium et ususfructus, seu administratio spectat pleno Jure ab ipsum Filium independenter a Parente, adeoque potest de ipsis suo arbitrio disponere, donando, contrahendo etc. *l. Castrense* 11. *ff. de Castrensi peculio.* Bona *quasi Ca-* 41
strensia sunt ea, quae licet ratione Militiae acquisita non sint, gaudent tamen privilegio Castrensium, eo quod acquiruntur medio etiam ordinato ad bonum commune Reipublicae, ut sunt ea, quae Filius acquirit ex Artium Liberalium professione, ex publico Officio Ministri, Advocati, Medici, Judicis, consiliarii, Praetoris, et hujusmodi, et ea quae Filius Clericus ex Beneficio, vel Officio Ecclesiastico. *Est communis*; et colligitur *ex l.* 2. *Cum multa* 7. *Cod. de Bonis quae liberis.* Et horum 42
Bonorum proprietas, dominium, et ususfructus, seu administratio spectat etiam pleno Jure ad ipsum Filium independenter a Parente cum sua omnimoda libertate disponendi de ipsis, ut sibi placuerit; *cit. l. Castrense* 11. *ff. de Castrensi peculio.* Et ratio est, quia ita expedit bono communi Reipublicae, ut Filius-familias in Bonis acquisitis ex Officio aliquo publico, sicuti in Bonis acquisitis in bello, sit sui Juris, et independens a Parentibus, ne alias ab obsequio Boni communis retrahatur. Bona *Adventitia* sunt ea, quae nec 43
sunt Castrensia, nec quasi Castrensia, ita tamen acquisita a Filio adhuc sub patria potestate constituto, ut nec a Patre proveniant, nec Patris intuitu, aut causa, principaliter sint data, sed omnino aliunde, uti sunt Bona, quae Filius acquirit arte mechanica, industria, casu, fortuna, inventione, legato, donatione aliorum, et ea quae Jure haereditario a Matre, Avis maternis, aliisque propinquis in linea materna acquirit. Et 44
horum Bonorum *Adventitiorum* dominium directum, seu proprietatem habet Filius, adeoque mortuo Patre illi soli competunt; dominium vero utile, usumfructum, et administrationem habet Pater, dum vivit. *Leg. Cum oportet* 6. *Cod. de Bonis, quae liberis.*

Quandoque tamen etiam usumfructum, et ad- 45
ministrationem habet Filius, ut si Pater ipsi concedat, vel saltem tacite consentiat. Item si ab aliis ipse ususfructus sit expresse relictus, vel concessus Filio, tunc enim Pater nihil potest habere, cum super usumfructum non possit statui alius ususfructus. Item si Filius accipiat Dotem Patre non consentiente, nec se obligante. Item quando Pater noluit consentire Filio adeunti aliquam haereditatem; tunc enim non habebit ejus usumfructum. In his, et similibus casibus ex communi Doctorum pro certo est, teste Lugone *tom.* 1. *disp.* 5. *sect.* 2. *num.* 23. etiam usumfructum, et administrationem Bonorum *Adventitiorum* spectare ad Filium. Quod si Bona *Adventitia* 46
Filii sint usu consumptibilia, ut pecunia, vinum frumentum, et similia, cum super his non possit dari ususfructus proprie dictus, tunc conceditur Patri ususfructus minus proprius, cum obligatione

restituendi Filio tamquam proprietario in aequivalenti, idest, Bona *Adventitia* usu consumptibilia debent pro usufructu consignari Patri aestimata cum obligatione reddendi aestimationem transacto tempore ususfructus; *l.* 1. *ff. de usufructu*
47 *earum rerum, quae usu consumuntur.* Bona *Profectitia* sunt ea, quae proficiscuntur, et proveniunt ex rebus Patris, et Filius in ipsis negotiando lucratur, vel intuitu Patris donantur Filio adhuc sub patria potestate constituto; *l.* 6. *Cod. de Bo-*
48 *nis, quae liberis.* Et horum Bonorum *Profectitiorum* dominium totale, et ususfructus spectat ad solum Patrem; §. *Sancitum, instit. Per quas Personas*
49 *cuique acquir.* Unde de hujusmodi Bonis *Profectitiis* (immo nec de Adventitiis, cum eorum fructus ad Patrem spectet) nihil potest Filius alienare sine consensu Patris; *leg. fin.* §. *Filiis, Cod.*
50 *de Bonis, quae liberis.* Quod si donentur, vel relinquantur talia Bona occasione quidem aliqua Patris, attamen principaliter ex affectu, et amicitia erga Filium ipsum, sunt *Adventitia*; *l.* 6.
51 *Cod. de Bonis, quae liberis.* Quae autem ab ipsis Parentibus dantur Filio in Patrimonium, ut suscipiat Sacros Ordines, vel Filiae in Dotem, aut Filio ad nuptias, ad studia etc. non sunt *Profectitia*, nisi quoad huoc effectum, quod debeant postea in partitionem haereditatis cum aliis Fratribus afferri; dominium tamen eorum, et fructus percipiendi ad Filium, vel Filiam pertinet; neque ii fructus afferri debent in partitionem; Molina *disp.* 233. §. *hujusmodi autem;* Lugo *loc. cit. n.* 37. *in fine;* Sporer *t.* 2. *tract.* 6. *in complem. septim. praecept. c.* 1. *sect.* 2. *n.* 51. et alii passim.
52 Ex dictis infertur primo, posse Filium de Bonis *Castrensibus*, ac *quasi Castrensibus* libere ad suum arbitrium independenter a Patre disponere, non secus, ac si esset Paterfamilias, per donationes, ac contractus; *l. Castrense* 11. *ff. de Castrensi peculio.* Immo potest de ipsis libere disponere etiam per Testamentum, et ultimam voluntatem, si tamen sit pubes, idest si expleverit annum 14. ante enim hoc tempus testari nequit; *l. A qua aetate* 5. *ff. qui Test. fac. poss. Et est communis.*
53 Infertur secundo, Filium peccare graviter, et teneri ad restitutionem, si rationabiliter invito Patre notabilem quantitatem surripiat de Bonis paternis, quorum scilicet dominium, vel saltem administratio, et ususfructus ad Patrem spectat, ut sunt ipsa etiam Bona Filii *Adventitia*, et *Profectitia*. *Est communis* DD. ex illo *Proverb.* 28. *num.* 24. *Qui subtrahit aliquid a Patre suo, et a Matre, et dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidae est.*
54 Infertur tertio, Patrem graviter peccare peccato injustitiae, si Filio rationabiliter invito auferat Bona *Castrensia*, vel quasi *Castrensia* in notabili quantitate; *arg. Qui abstulerit* 6. *caus.* 21. *q.* 2. et *l. fin. C. de inoff. Testam. l.* 1. §. *fin. C. ad Macedon. l. Castrense* 11. *ff. de Peculio Castrensi,* ubi expresse statuitur hujusmodi Bona pleno Jure, tam quoad dominium, quam quoad usumfructum pertinere ad Filium, et in eis Patrem nihil habere.

Infertur quarto, Patrem graviter peccare, si Bona *Adventitia* Filii quoad proprietatem auferat, vel enormiter per malam administrationem, aut alio modo, laedat; colligitur ex *l. Non solum*, et *l. cum oportet, C. de Bonis quae liberis,* ubi dicitur, quod proprietas hujusmodi Bonorum nullo Jure pertinet ad Patrem, adeoque Pater proprietatem hujusmodi Bonorum, vel eripiendo, vel enormiter per malam administrationem, aut alio modo laedendo mortifere peccat; cum de facto aliena sibi usurpet, aut laedet invito rationabiliter Domino. 55

Infertur quinto, Patrem non graviter peccare libere disponendo, auferendo, enormiter laedendo Bona *Profectitia* Filiorum, sicuti non peccat disponendo de Bonis propriis; colligitur *ex cit.* §. *Sancitum, Institut. Per quas Personas nobis acquir.* Ubi dicitur, quod in hujusmodi Bonis tam proprietas, quam ususfructus pertinent ad ipsum Patrem, et nullo modo ad Filios, adeoque Pater de illis ad suum libitum disponendo non peccat, cum utatur re sua, cujus pleno gaudet Jure. Neque ex his potest inferri; ergo Bona *Profectitia* Filiorum nil amplius habent, ac si essent Bona Patrimonialia, et *propria* Patris. Non, inquam, hoc potest inferri, quia Bona *Profectitia* hoc amplius habent supra Bona Patrimonialia Patris, ut si Bona Patris publicentur ex aliquo delicto, sub illa publicatione non veniant Bona illa *Profectitia* Filii, prout probat Sylvester *verb. Peculium quaest.* 3. *per textum in l. Si finita;* §. *si de vectigalibus, ff. de damno infecto.* (*) 56 57

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De Bonis Conjugum, tum Filiorum familias hic Auctor disserit, at parce prae vastitate materiae. Latius igitur disserendum.

De jure communi nullam inter Conjuges esse communionem, vel societatem propriam, receptissima DD. opinio est; Bugnynon. *de Leg. abrog. lib.* 6. *cent.* 16. Schilter *Prax. For. Roman. exercit.* 36. §. 97. Kohl. *de Pact. dotal. ad Const. March. quaest.* 2. At statutis plurium gentium haec communio inducta est. Immo laudant haec statuta Crusius *ad Jus statut. Mindens. lib.* 1. *tit.* 13 *dec.* 3. Mev. *ad Jus Lubec. lib.* 1. *art.* 5. *tit.* 5. *num.* 9. *et sequent.* 58 59

(*) Vide, quae de opinionibus plerisque superioribus numeris ab Auctore propositis statuunt Antoine, Cuniliati, Colet, et alii. *(Edit. Barbiell.)*

60 Spectato itaque jure communi, Bona uxoris
vel sunt dotalia, vel paraphernalia, vel receptitia.
61 Bona dotalia sunt res quaevis datae marito propter
62 nuptias ad ferenda onera matrimonii. Bona para-
phernalia stricte dicta sunt, quae uxor marito
63 praeter dotem tradit. Bona receptitia sunt, quae
uxor marito non tradidit; Strykius *juridir. dissert.
tom.* 5. *disp.* 18. *cap.* 3. *num.* 17. *et plur. sequent.*
ubi et illud, an data Bona dotalia potius, quam
paraphernalia praesumenda sint.
64 De Bonis dotalibus agemus in *verbo Dos.* Ad
65 Bona paraphernalia quod attinet, ea constitui
possunt voluntate uxoris, vel *expressa*, vel *tacita*;
DD. *in l.* 9. §. 3. *ff. de Jur. Dot.*
66 Nomine autem paraphernorum tradi possunt
67 Bona omnia, quae sunt in uxoris dominio. Et
quidem dari possunt multo facilius nomine para-
phernorum, quam dotis, idque quia dotis consti-
tutio transfert jus in re, non idem vero in consti-
tutione paraphernorum. Quo fit, ut feuda nomine
paraphernorum transferri queant. Rosenthal. *de
Feud. cap.* 9. *conclus.* 9. *num.* 12.
68 Jus autem mariti in paraphernis competens,
69 potissimum est *administratio*. Et in dubio, si *admi-
nistratio* ab uxore simpliciter sit credita, maritus
est generalis, seu universalis *administrator* para-
phernorum; Strykius *juridic. dissert tom* 4. *disp.*
17. *cap.* 3. *num.* 8.
70 Maritus nomine uxoris agens an mandato opus
habeat in paraphernis? Affirmant post alios Gipban.
ad l. 21. *C. de Procurat.* et Hilliger *in suo Donello
enucleato lib.* 18. *cap.* 12. *lit. L.* Negat vero et
quidem nominatim refutatis mox laudatis Aucto-
ribus, aliisque Strykius *juridir. dissert. tom.* 5. *disp.*
17. *cap.* 3. *num.* 9. *et seq.*
71 Extra judicium fas haud est marito juramen-
72 tum deferre in paraphernis. In judicio vero licere
marito in paraphernis deferre juramentum, mo-
do causa sit dubia, tenet idem Stryk. *loc. cit.
num.* 12.
73 Restitutionem in integrum nomine uxoris pe-
tere in paraphernis prohibetur; *l.* 21. §. 3. *ff. de
Minor.*
74 Alienatio in paraphernis est interdicta marito,
si excipies fructus, et res, quae servando servari
nequeunt, et alia id genus, de quibus Strykius
75 *allegat. disp. num.* 14. *et plur. seq.* ubi, quod nec
consentiente uxore possit maritus alienare Bona
paraphernalia, quod tamen difficultate non caret.
76 Solvere etiam potest maritus ex paraphernis
77 creditoribus uxoris. Quinimmo cogi ab illis potest
ad solvendum; Strykius *ibidem n.* 15. *et seq.*
78 Tenetur maritus circa paraphernа praestare
tantummodo dolum et diligentiam, quam circa
suas res habere inveuitur. *l. fin. C. de Pact. con-
vent.* Majorem vero exigit diligentiam laudatus
Auctor *d. loco.* n. 19 si maritus fructus lucretur.
79 Ad quos fructus restituendos teneatur maritus?
An fructus consumptos uxor repetere queat a ma-
rito? Quid si maritus illos in communem utilita-
tem, sed invita uxore, consumsit? Haec et alia
de fructibus excutit Strykius *d. loco a n.* 2. *ad
plur. seq.* Confer etiam Rotam *in Pisaurien. Pecu-
niaria super fructibus Bonorum extradotalium* 12.
Jun. 1712. *coram R. P. D. Canilliar.*
Tacita hypotheca, quae ut ait Auctor *num.* 10. 80
sine praelatione competit uxori contra maritum
pro paraphernis, non a die nuptiarum, sed a
tempore commissionis, et illationis computanda.
Carpzov. *par.* 1. *constit.* 8. *defin.* 87. *et seq.*
De Bonis receptitiis, ut disseramus, quod ma- 81
rito in ea competit jus, in hoc consistit, quod
cautione rati praestita, admittatur ad agendum;
Strykius *cit. disp. c.* 4. *num.* 2.
Hactenus de Bonis uxoris *jure communi* attento; 82
at spectata *consuetudine generali* tribuente marito
administrationem Bonorum omnium uxoris, du-
bitari potest, an amplius dentur Bona haec rece-
ptitia uxoris. Vide Rotam *in d. Pisaurien. Pecu-
niaria super fructibus Bonorum extradotalium* 15.
Junii 1712. *coram R. P. D. Canilliar.*
Bona Filiorumfamilias vocabulo *Peculii* desi- 83
gnari solent. Dividitur autem Peculium in mili- 84
tare, et paganum. Militare vel est castrense, vel
quasi castrense. Paganum vel adventitium vel
profectitium. Castrense peculium est, *quod Filio* 85
*familias, vel in ipsa militia, vel occasione illius, et
ut instructior ad illam redderetur, obvenit*; *l.* 11. *ff.
de Castr. Pecul.* Ut igitur peculium dici queat
castrense, non sufficit a milite illud esse acquisi-
tum, sed ut in militia vel occasione illius quis
illud acquisiverit, praecise requiritur. Hinc facile 86
est dignoscere, ad peculium Castrense referenda
esse, I. quae in militiam eunti donata etiam ab
amicis sunt, modo Bona sint mobilia. II. Res quas 87
Filius secum tulit. III. in Militia acquisita. Hae- 88
reditates Commilitonis extranei etiam agnati,
item fratris, non etiam matris. IV. Quae ex pe- 89
culio Castrensi sunt. Consule, ubi res postulat,
Strykium *juridicar. dissert. tom.* 8. *disput.* 26. *cap.*
2. *a* §. 5. *ad* 8.
Est autem hoc peculium Castrense in totum a 90
Bonis paternis separatum, nam et proprietas, et
ususfructus, et libera ejus administratio filio
competit; *princ. Instit. Quibus non est permiss. fa-
cere testam. L.* 16. §. *final. C. de usufr. et habit.*
Quocirca intuitu ejus omnes contractus filius ce- 91
lebrat; libere de illo disponit, ut paterfamilias;
mutuum etiam accipit, et cessat exceptio Sena-
tusconsulti Macedoniani. Conventus tamen vel ex 92
mutuo, vel ex alio contractu, gaudet beneficio,
quod dicitur *competentiae*; Strykius *d. disp.* 26. *d.
capit.* 2. *a* §. 9. *ad* 11.
Erratque Michalor. *de Fratrib. part.* 1. *c.* 2. *n.* 93
18. ajendo, non omnes fructus ex peculio castrensi
provenientes Castrensium jure censeri, sed illos

tantum, qui immediate ex eo proveniunt; quos vero opera et industria humana producit, eos pro dimidia peculio adventitio cedere. Vide enim refutantem Strykium *d. disput.* 26. *d. cap.* 2. §. 12.
94 Cedit vero peculium Castrense patri, si ob delictum filii Bona ipsius filii confiscentur; *L.* 3. *C. de Bon. proscript.* Farinac. *quaest.* 24. *num.* 13. *in fine*, licet alii dissentiant, quos citat *num.* 12. Confer Bruneman. *in comment. ad L.* 1. *et* 3. *utro-*
95 *bique fere per tot. d. titul.* Quod si ob crimen laesae majestatis Bona filii occupet Fiscus, pater hoc peculium praecipuum non habebit, ut praeter allegatos firmat Michalor. *de fratrib. part.* 1. *cap.*
96 1. *num.* 9. *et cap.* 3. *num.* 16. *in fin.* Mortuo vero Filio, quid obtineat quoad successionem in peculium Castrense, expendit Strykius *d. dissert.* 26. *cap.* 2. §. 13.
97 Peculium quasi castrense describitur: *Substantia rerum a filio familias occasione muneris alicujus publici, et ex literarum studiis honeste acquisitarum.*
98 Pertinent I. ad peculium quasi castrense, quae filius occasione alicujus muneris publici honeste
99 quaesivit; *Leg.* 4. *Cod. de Advoc. div. Jud.* Sunt tamen qui tenent ad peculium quasi castrense referenda dumtaxat esse, quae Ministris aliisque personis in publico officio constitutis ex publico solvuntur, non item quae hisce personis a priva-
100 tis intuitu officii, quod gerunt, afferuntur. Qua ratione Advocati hodie peculium castrense haud haberent, ob defectum publici salarii. Sed pro Advocatis, tum etiam pro Procuratoribus causam dicit Strykius *d. dissert.* 26. *cap.* 2. §. 15. et 16.
101 Pertinent II. donata a patre, vel ab alio intuitu di-
102 gnitatis; etiam libri licet studioso donati. III. Ar-
103 tibus liberalibus quaesita. IV. Donata a Principe,
104 vel Augusto. V. Haereditates, quae filio occasione militiae togatae obvenerunt, item ea, quae ex quasi castrensi peculio empta sunt. Confer Strykium *tit. disput.* 26. *cap.* 2. §. 16. *et seq.*
105 De quasi castrensi peculio, non secus ac de castrensi, libere disponit filius familias, et valide
106 se obligat; agere et conveniri potest. Idem Auctor loco mox citato, ubi an filius de libris disponere queat, tum an intuitu hujus peculii quasi castrensis gaudeat filius beneficio competentiae?
107 Peculium adventitium vel est regulare, vel ir-
108 regulare. Regulare dicitur: *substantia rerum, quae filio familias non ex re patris vel ejus intuitu, sed*
109 *aliunde extra militiae tamen casum, obvenerunt.* Ad regulare hoc peculium adventitium referuntur, quae prospera fortuna, labor, industria, favor amicorum etc. filiofamilias, citra tamen respectum patris, et extra militiae casum adjecerunt. Vide exempla apud Strykium *d. dissert.* 26. *cap.* 3. *a* §. 3. *ad plur. sequent.* ubi quid obtineat de quaesitis partim industria filii, partim ex re patris.
110 Jure Justinianeo peculii adventitii regularis proprietatem habet filius, pater vero usumfructum et administrationem. *L.* 6. *C. de Bon. quae*
liber. Ratione vero administrationis patri compe- 111
tentis, valde est restricta dispositio filii respectu etiam proprietatis. Ut itaque actus inter vivos 112
celebrare possit filius, consensu patris opus habet. *L. Final.* §. 1. *C. de Bon. quae liber.* Caeterum si 113
contraxerit sine consensu patris, valide obligatur, sed differenda est executio donec vel moriatur pater, vel ipse filius consequatur usumfructum cum administratione v. g. si patris Bona ob delictum, laesae majestatis exceptae, confiscentur; Cavalcan. *de usufr. mulier. relict. num.* 235.
Agere quoque, et conveniri, nonnisi consensu 114
patris, filius de hoc peculio valet; *d. l. final.* §. 1. *l. d. t.* Testamentum vero de hoc peculio, ne con- 115
sentiente quidem patre, condere valet; *l.* 3. *C. Qui testam. facere poss.* An vero de consensu pa- 116
tris mortis causa donare possit? Affirmat Strykius *d. disput.* 26. *capit.* 3. §. 11.
Pater non tenetur cavere de rato; *l. final.* §. 4. 117
C. de bon. quae liber. nec conficere inventarium, nec reddere rationem de administratione sua, licet ad secundas transeat nuptias, *l.* 6. §. 2. *l. final.* §. 4. *d. t.* Non tamen effraenata patri datur 118
licentia liberis sine justa causa praejudicandi. In- 119
distincte alienare haec Bona pater nequit. Vide tamen limitationes apud Strykium *d. disput.* 26. c. 3. §. 15. ubi an et quando agere in judicio va- 120
leat, et transigere. Prospectum etiam est filio 121
hypotheca tacita in omnibus Bonis patris; *l.* 9. §. *fin. C. de sec. nupt.* nec ratione solum Bonorum maternorum, lucrorumque nuptiarum tantum, sed omnium Bonorum adventitiorum, quorum pater habet usumfructum et administrationem; Strykius *eod. loc.* §. 12.
Irregulare peculium adventitium est, quod non 122
quoad proprietatem tantum, sed etiam quoad usumfructum et administrationem a Bonis et rationibus paternis separatum est, ita ut pater nil juris in illud praetendere queat. Ad irregulare 123
hoc peculium adventitium spectant I. Quae dissentiente patre acquisita, II. Quae sub conditione re- 124
licta, ne patri ususfructus acquiratur. III. Portio 125
haereditatis fraternae. IV. Quod ob divortium 126
parentum acquisitum. V. Bona adventitia, quorum 127
usumfructum pater remisit. VI. Quae pater ex 128
peculio adventitio alienavit, et filius recuperavit. VII. Fructus dotis. VIII. Quae pater gravatus 129
est restituere. Confer Lauterbach. *dissert. de Pecul.* 130
Advent. irregul. thes. 10. *et seq. et de usufr. patern. thes.* 23. *num.* 5. *et thes. sequent.* et Stryk. *d. disp.* 26. *cap.* 3. §. 18. *et plur. seq.*
Filius in hoc peculio adventitio irregulari idem 131
juris habet, quod in quasi castrensi ipsi competit, excepta solummodo factione testamenti; Strykius *d. disp.* 26. *cap.* 3. §. 30. *et sequent.* ubi quod etiam mutuum contrahere potest.
Peculium profectitium est *Substantia rerum*, 132

quas filius vel ex re patris, vel ejus occasione et intuitu, acquisivit, citra tamen militiae casum. Refe-
133 runtur ad peculium profectitium I. Bona ex re
134 patris profecta. II. Quae intuitu patris filio sunt donata. In dubio vero praesumptio est, quod filio
135 facta sit donatio. III. Fructus ex rebus filio in peculiu a patre concessis obvenientes, sive industriales sive civiles; modo illos sciente et patiente patre filius administrare incipiat; Strykius *d. disp.* 26. *cap.* 4. §. 2.

136 De pecunia ludrica quaeritur quorsum sit referenda? Vide Strykium *disput.* 26. *cap.* 3. §. 21. *et plur. seq.* tum Rotam *in Ferrarien. Jocalium* 4. *Februarii et* 17. *Junii* 1746. *cor. clar. mem. Milin.*

Hujus peculii pater nedum proprietatem, sed 137
et usumfructum habet. Quocirca nec directe, nec indirecte in hoc peculio praejudicare filius patri potest. Quae vero pater praesumptive faceret, 138
vel facere deberet, si Bona administraret, facere filius potest.

Hinc descendit, quod filius contrahere potest 139
de hoc peculio; et quidem obligando ipsum patrem peculio tenus; Strykius *d. disp.* 26. *c.* 5. §. 4. *et* §. 5. ubi quid, patria potestate sublata, de hoc peculio obtineat.

BREVE, BULLA

SUMMARIUM

1. Nomine Brevis Apostolici veniunt illae Literae Pontificiae, quae in membranis subtilibus, et candidis charactere latino, nitido, eleganti, ac intelligibili sunt descriptae, et non sigillo plumbeo, sed cera rubea chordulis lineis inclusa, annulo Piscatoris sunt signatae, ac manu Secretarii subscriptae. — 2. Tales Literae Pontificiae, seu Brevia Apostolica signantur annulo Piscatoris sic dicto ab insculpta Imagine S. Petri eo modo, quo a navicula in mari piscabatur. — 3. Haec Brevia subscribuntur tantum a secretario Brevium, qui solet esse aliquis magnus Praelatus, vel Cardinalis maximae Doctrinae, et apprime versatus in Sacris Canonibus, et in variis stylis Sedis Apostolicae pro concedendis Gratiis, et expediendis Literis Pontificiis. — 4. Quare dicantur Brevia; *ad n.* 5. — 6. Nomine Bullae veniunt illae Literae Pontificiae, quae expediuntur sub plumbo, sive sigillo plumbeo pendente ex chordulis, conscriptae in membrana magis nigra, et rudi, atque antiquo charactere Gothico. — 7. Bullae scribuntur in membranis rudibus cum charactere Gallico, licet latino, ducto tali usu ab eo tempore, quo Sedes Apostolica residebat in Civitate Avenionensi. — 8. Bullare idem est, ac sigillare, et Literae bullatae, sigillatae significantur. — 9. Brevia, et Bullae inter se multipliciter differunt. Primo, quia Brevia a Curia Romana expediuntur per Secretariam Apostolicam sub annulo piscatoris; Bullae vero expediuntur per Cancellariam Apostolicam sub sigillo plumbeo habente hisce temporibus ex una parte imaginem SS. Petri, et Pauli, et ex altera nomen Papae regnantis impressum. — 10. Secundo, quia Brevia inscribuntur in membranis subtilibus, et albis; Bullae vero in membranis magis nigris, et grossis, seu rudibus. — 11. Tertio, quia Brevia scribuntur charactere latino juxta nostrum usum intelligibili, nitido, et eleganti; Bullae vero scribuntur charactere antiquo Gothico, licet latino, nulla linea, nec puncto adhibito, nec servata orthographia, sicut in Brevibus observatur. — 12. Quarto, quia in Brevibus *data* fit incipiendo annum a die Nativitatis, in Bullis vero a die Incarnationis. — 13. Quinto, quia in Brevibus ponitur *data* temporis brevior, in Bullis vero *data* temporis longior. — 14. Sexto, quia Brevia incipiunt cum his verbis ad formam tituli, *Clemens Papa XII.* Bullae vero incipiunt cum verbis *Clemens Episcopus Servus Servorum Dei*, non in medio, et in forma tituli, sed a capite versiculi. — 15. Septimo, quia Brevia expediuntur etiam ante Papae coronationem, Bullae vero regulariter solum post Papae coronationem; et dato quod ratione dilatae coronationis expediatur ante ipsam aliqua Bulla, tunc inscribitur Pontificatus, ut infra: *Datum suscepti a Nobis Apostolatus Officii anno etc*, ubi post coronationem inscribitur Pontificatus absolute ut infra. *Datum Pontificatus nostri etc.* incipiendo tantum annos Pontificatus a die coronationis. — 16. Et quoad supradictas, et alias differentias inter Brevia, et Bullas, vide Corradum, Rosam, Card. Petram, Card. de Luca, Ameyden, Reiffenstuel etc. — 17. Non obstantibus autem supradictis, et aliis differentiis inter Brevia, et Bullas, et non obstante, quod major fides soleat adhiberi Bullis, quam Brevibus; tamen in hoc conveniunt, quod Brevia Apostolica rite confecta tantam vim habeant in illis materiis, in quibus conficiuntur, quantam habent Bullae in caeteris materiis, ac proinde Brevia rite confecta parificantur, et conveniunt in effectu cum Bullis; *ad n.* 18. — 19. Sicque non solum ille incidit in crimen falsi, hujusque poenis tenetur, qui corrumpit Bullas Romani Pontificis, sed etiam, qui falsificat, et corrumpit Brevia Apostolica. — 20. Unde etiam Brevia Apostolica habent vim Legis. — 21. Gratiarum genera per Secretariam Brevium secretorum privative expediendorum sub poena nullitatis. — 22. Quae promiscue per eandem, et Datariam Apostolicam expediri possunt. — 23. Regulae, quibus verae a falsis Bullis sint secernendae. *Remissive.* — * 24. De variis nominibus Brevis. — 25. Literis in forma Brevis, et non sub plumbo, utuntur Pontifices ante Coronationem. — 26. Breve Apostolicum non attenditur, si discrepet a Supplicatione, vel a Minuta. — 27. Breve Pontificium obtentum post litem coeptam, non facta ejusdem pendentiae mentione, an sit subreptitium. — 28. De Brevi Pontificio obtento non facta mentione Juris tertii. — 29. Breve concedens gratiam audiendi Missam in Oratorio privato Domino et ejus familiae, ad quosnam extenditur. — 30. Quid operatur Breve continens decretum irritans. — 31. Quo tempore Pontifices suas Literas Bulla plumbea obsignare coeperint. — 32. Antiquitus Episcopi Bullis plumbeis utebantur. — 33. 34. De SS. Apostolorum Petri et Pauli Capitibus in Bulla sculptis. — 35. RB. Pontificum Bullae Juris Canonici partem efficiunt. — 36. Earum divisio. — 37. De Bullis a Rom. Pontifice in collatione Beneficiorum concedi solitis. — 38. Rationes quare variis in Regionibus ex Pontificiis Bullis multae sunt, quae non obligant.

QUID SINT, UNDE DICANTUR, ET IN QUIBUS DIFFERANT ET CONVENIANT.

1 Nomine Brevis Apostolici veniunt illae Literae Pontificiae, quae in membranis subtilibus et candidis, charactere latino, nitido, eleganti ac intelligibili sunt descriptae, et non sigillo plumbeo, sed cera rubea chordulis lineis inclusa, annulo Piscatoris sunt signatae, ac manu Secretarii subscriptae; Rosa *de Exec. Lit. Apost. cap.* 2. *num.* 30. Amcyden. *de stylo Datariae cap.* 28. *num.* 2. Reiffenst. *lib.* 1. *decret. tit.* 2. *num.* 16. Petra *tom.* 1. *ad Constit. Apostol.* §. 2. *Prooe*-
2 *mial.* n. 1. Tales Literae Pontificiae, seu Brevia Apostolica signantur annulo Piscatoris, sic dicto ab insculpta imagine S. Petri eo modo, quo a navicula in mari piscabatur, quo annulo simpliciter usum fuisse Divum Petrum traditur; Petra *loc. cit. num.* 2. et caute servatur apud intimum Familiarem Papae, post cujus mortem statim fran-
3 gitur per Cardinalem Camerarium. Haec Brevia subscribuntur tantum a Secretario Brevium, qui solet esse aliquis magnus Praelatus, vel Cardinalis maximae doctrinae, et apprime versatus in sacris Canonibus, et in variis stylis Sedis Apostolicae pro concedendis Gratiis, et expediendis Lite-
4 ris Pontificiis. Dicuntur autem Brevia, quia res in ipsis contentae conscribuntur summatim, et in brevioribus verbis, quam in Bullis, in quibus magis Pontificia dignitas longiori sermone explicatur; Rebuffus *in praxi Benefic. n.* 6. *et* 7. Cherub. *ad Bullarium lib.* 2. *fol.* 86 *ad Bullam* 18. *Gregorii XIII.* Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancellar.* Glos-
5 sa 60. *num.* 19. Petra *loco cit. n.* 2. Vel cum interdum prolixitate sua non correspondeant hujus nominis etymologiae, dicuntur *Brevia* ex eo, quia in brevibus materiis, seu breve negotium concernentibus, concedi solent, nam in arduis negotiis communius Bullae expediuntur; Rebuff. *in addit. ad Regul. Cancellar.* 34. §. *Breve.*; Card. de Luca *tom.* 3. *de relatione Curiae discurs.* 7. *n.* 9.
6 Nomine Bullae veniunt illae Literae Pontificiae, quae expediuntur sub plumbo, sive sigillo plumbeo pendente ex chordulis, conscriptae in membrana magis nigra et rudi, atque antiquo charactere Gothico; Card. de Luca *tom.* 3. *de relat. Curiae discurs.* 7. *n.* 9. Reiffenst. *loco cit.* Rebuff. *ad dict. Regul. Cancell.* 34. *circa finem*, ubi addit, sicuti praxis habet, quod si Bulla expediatur in materia Gratiae, sigillum plumbeum pendeat ex chorda serica: si vero fuerit Bulla Justitiae, seu data in materia contentiosa, illud pendeat ex corda de canaba, ut jam antea observavit Felinus *in cap. Postulasti num.* 1. §. *Dum declarat, de Rescriptis*, et hoc sigillum custoditur in Palatio Vaticano per Praesidem Plumbi, et statim rumpitur post
7 obitum Pontificis sicut annulus Piscatoris. Bullae scribuntur in membranis rudibus cum charactere Gallico, licet latino, ducto tali usu ab eo tempore, quo Sedes Apostolica residebat in Civitate Avenionensi; Card. de Luca *loc. cit. num.* 18. Bulla vocatur a *Boule*, quo nuncupabantur ornamenta quaedam orbicularia; Carolus Dufresne *in Glossario, verb. Bulla;* Petra *loc. cit.* §. 1. *Prooemial. num.* 2. et ex hoc existimatur morem invaluisse, ut sigilla quoque propter formam orbicularem nuncuparentur Bullae; Petra *ibidem*; Bulla enim proprie erat Imperatoris sigillum, quod apponi consueverat in Literis ardua continentibus; *cap. Licet, de crimine falsi*, et quia sigillum erat aureum, dicebantur hujusmodi Imperiales Literae Bullae aureae. juxta Gloss. *verb. Aurea Bulla*, *in Clement.* 1. *de jurejurando.* Sicque bullare idem est ac 8
sigillare, et Literae bullatae, sigillatae significantur; Arnoldus *Histor. Sclavor. l.* 7. *c.* 14. ibi: *Et Rex vade, ait, et post modicum revertere, et invenies Literas bullatas;* Opingh. *de Jure sigilli c.* 6. Petra *l. c. n.* 9.

Brevia, et Bullae inter se multipliciter differunt. 9
Primo, quia Brevia a Curia Romana expediuntur per Secretariam Apostolicam sub Annulo Piscatoris; Bullae vero expediuntur per Cancellariam Apostolicam sub sigillo plumbeo habente hisce temporibus ex una parte imaginem SS. Petri et Pauli, et ex altera nomen Papae regnantis impressum, quod sigillum est suum ultimum complementum, adeo ut ipsae Bullae ante illius appensionem nec dum expeditae censeantur; *cap. Licet* 5. *de crimine falsi*; Rota *p.* 5. *tom.* 2. *dec.* 560. *num.* 5. Secundo 10
quia Brevia scribuntur in membranis magis nigris et grossis, seu rudibus. Tertio, quia Brevia scri- 11
buntur charactere latino, juxta nostrum usum intelligibili, nitido et eleganti; Bullae vero scribuntur charactere antiquo Gallico, licet latino, nulla linea, nec puncto adhibito, nec servata orthographia, sicut in Brevibus observatur. Quarto, 12
quia in Brevibus *data* fit incipiendo annum a die Nativitatis; in Bullis vero a die Incarnationis. Quinto, quia in Brevibus ponitur *data* temporis 13
brevior; in Bullis vero *data* temporis longior. Sexto, quia Brevia incipiunt cum his verbis ad 14
formam tituli: *Pius Papa VI.* Bullae vero incipiunt cum verbis: *Pius Episcopus Servus Servorum Dei*, non in medio, et forma tituli, sed a capite versiculi. Septimo, quia Brevia expediun- 15
tur etiam ante Papae coronationem. Sed quae ante Papae coronationem expediuntur, non semper annulo Piscatoris signantur, sed aliquando sigillo, quo utebatur Pontifex ante suam electionem. Quod exstat in Urbivetanae Urbis archivio, Innocentii VII. Breve exemplum esto, quod his verbis clauditur: *datum Romae apud Sanctum Petrum die assumptionis nostrae* (fuit is dies Octobris 17. ann. 1404.) *sub parvo signato, quo utebamur, cum eramus in minoribus constituti.* Bullae vero regulariter solum post Papae coronationem;

et dato quod ratione dilatae coronationis expediatur ante ipsam aliqua Bulla, quae etiam media, seu dimidia Bulla ideo appellatur, quia Pontifices tunc temporis non bullant Bulla integra, sed mediam tantum Bullam ponunt, seu sigillum plumbeum, habens ex uno latere capita SS. Apostolorum Petri, et Pauli insculpta, et ex alio latere, quo ponitur nomen, Bulla est sine nomine. Vide Fagnan. *in cap. Licet; de election., num.* 9. tunc inscribitur Pontificatus, ut infra: *Datum suscepti a Nobis Apostolatus Officii anno etc.* ubi post coronationem inscribitur Pontificatus absolute, ut infra: *Datum Pontificatus nostri anno etc.* incipiendo tantum annos Pontificatus a die coronationis, ut observavit Fagnan. *lib.* 1. *decret. in cap. Licet* 6. *de elect. num.* 9. *et* 10. Petra *l. c.* §. *tertio procemi-*
16 *al. num.* 7. Et quoad supradictas, et alias differentias inter Brevia, et Bullas, vide Corrad. *in praxi dispensat. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 29. Rosam *de Executione Literar. Apostolicar. cap.* 2. *num.* 67. Petram *loc. cit. num.* 6. *et* 7. Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellariae*; Card. de Luca *in relation. Romanae Curiae discurs.* 7. Ameyden. *De stylo Datariae*, Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 2. §. 1. *num.* 19. *et* 20. et alios Canonistas passim.

17 Non obstantibus autem supradictis, et aliis differentiis inter Brevia, et Bullas, et non obstante, quod major fides soleat adhiberi Bullis, quam Brevibus, ex quo Bullae sint solemniori ritu conscriptae omnibus patenti, ut observavit Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell. Gloss.* 59. *num.* 6. et Petra *loc.*
18 *cit.* §. 2. *procemial. num.* 14. Tamen in hoc conveniunt, quod Brevia Apostolica rite confecta tantam vim habent in illis materiis, in quibus conficiuntur, quantam habent Bullae in caeteris materiis; ac proinde Brevia rite confecta parificantur,
19 et conveniunt in effectu cum Bullis; sicque non solum ille incidit in crimen falsi, hujusque poenis tenetur, qui corrumpit Bullas Romani Pontificis; sed etiam qui falsificat, et corrumpit Brevia Apostolica; *argum. cap. Ad falsariorum* 7. *de crimine falsi*, et notat Rebuffus *in addit. ad Regul.* 34. *Cancellariae* §. *Breve*, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 18. Gonzal. *loc. cit. num.* 15. Petra *loc. cit. num.* 14.
20 Unde etiam Brevia Apostolica habent vim Legis; *l. fin. Cod. de Legibus*; Rota *part.* 10. *recent. dec.* 79. *num.* 9. Non esse tamen censendos ab Episropo excommunicatos in Bulla Coenae, qui mutant verba in literis Apostolicis rei veritatem non inficientia, solidis rationibus defendit Maraviglia *Lege* 229. *Prudentiae Episcopalis* contra nonnullos *ib.* citatos.

ADDITIONES AUCTORIS

21 Gratiarum genera per Secretariam Brevium secretorum privative expedienda sub poena nullitatis, assignantur a Benedicto XIV. *tom.* 1. *Const.* 145. incip. *Gravissimum* §. 5. nempe Altaria portatilia, Altaria privilegiata, concessiones habitus Militiae Domini nostri Jesu Christi, aut alterius Militiae similis, Advocationes causarum, et extinctiones litium, Abbreviatoriae Nuntiaturarum, et plurima alia, quae ibi enumerantur, et brevitatis gratia ibi videnda relinquuntur. Et quae promi- 22
scue per eamdem, et Datariam Apostolicam expediri possunt, assignantur *ib.* §. 6. nempe Confirmationes contractuum, statutorum, Privilegiorum, Ordinationum, Concordiarum, et Transactionum, tam in forma communi, quam in forma specifica. Absolutiones cum dispensationibus ad Ordines super irregularitate proveniente ex defectu corporis, vel ex delicto, non tamen homicidii in statu Ecclesiastico commissi; confirmationes decreti Judicis, et alia multa ibi videnda, una cum illis, quae Datariae Apostolicae privative quoad Secretariam praedictam reservantur.

ADDITONES EX ALIENA MANU

Saepe in foro de eo quaestio est, utrum Bullae verae sint, an falsae. Longum autem esset cunctas Regulas tradere, quibus verae a falsis Bullis sint secernendae. Consule pro re nata Rotam *in Ratisbonen. Vicariae* 1. *April.* 1743. *cor. bon. memor. de Vais*, 5. *Mar.* 1746. *cor. clar. mem. Millin. in Nullius seu Tarraconensi Praecedentiae* 13. *Maji* 1746. *cor. mox memorato clar. mem. Millin.* 20. *Februar. et* 19. *Jun.* 1747. *cor. Eminentissimo Elephantutio.* (*) 23

ADDITIONES CASINENSES

Apostolica Epistola, alias *Brevigerulus*, *Breviculum*, *Breviarium* atque *Pitacium* dicta, nunc temporis *Breve* nuncupatur vel quia breviori stylo conscribitur, vel a Germanico vocabulo *Brief*, quod Epistolam significat. Macri *Hierolex.* 24

Pontifex ante Coronationem, si quae vult expedire negotia, regulariter id facit per Brevia, in quibus non utitur Plumbo, sed semplici Annulo Piscatoris, nec se scribit simpliciter *Episcopum*, sed *Electum Episcopum*; neque scribit Pontificatum in *Data*, sed *Officium Apostolatus* per haec verba: *Datum a nostri suscepti Apostolatus Officii anno primo.* Si vero uti velit Literis sub Plumbo, non integram ponit Bullam, sed mediam, id est partem, quae sculpta refert Capita SS. Apostolorum Petri et Pauli, vacua altera parte relicta, in qua nomen Pontificis solet inscribi. Fagnan. *cap.* 25

(*) Spectant huc regulae omnes artis Criticae diplomaticae, de quibus Mabillonius, et Maurini novi diplomaticae scientiae Tractatus Auctores. Ad has regulas nescio, quae Gregorii V. ad Ravennatem Archiepiscopum epistola, aliaeque ejusdem furfuris chartae paucis abhinc annis expensae sunt in celeberrima, quae Romae magno partium studio acta est, causa inter Ferrarienses, et Ravennatem Archiepiscopum. (*Edit. Barbiell.*)

Licet de evitanda, Du Cange *Glossar ad scriptor. med. et infim. latinit.* Id autem et priscis Ecclesiae saeculis observarunt Pontifices. Rigant. *Reg.* 17.

26 Quoad Brevium Apostolicorum valorem, notandum, quod si hujusmodi Literae expeditae discrepare comperiantur a Supplicatione, haec tamquam matrix, non vero Literae, attendenda est. Supplicatio enim manu Pontificis subscripta, per Datarium visa, et tot Officiales, majori cura, et diligentius praesumitur examinata, quam Bulla, sive Breve, quod ab aliis extenditur Officialibus. Similiter si Breve a Minuta discrepet, ista attenditur. Vid. Auctores apud Rigant. *Commentar. in Reg. Cancellar.* 27. *n.* 73. 75.

27 Breve Pontificium post litem coeptam obtentum, in quo non est facta mentio litis pendentiae, est subreptitium. Begnudelli *Biblioth. juris verb. Rescriptum.* Ejus insuper verba quomodo intelligenda sint, invenies apud eundem sub *v. Verba.*

28 Breve Pontificium obtentum non facta mentione juris tertii, tamquam subreptitium non valet. *L.* 2. §. *si quis a Principe ff. ne quid in loco publ.* Gemin. *cap. quamvis n.* 3. *de praescriptis;* Buratt. *dec.* 576.

29 Quando per Breve conceditur gratia audiendi Missam in oratorio privato Domino et ejus familiae, extenditur etiam ad familiam ipsam, absente Domino principali. Diana *par.* 9. *tr.* 1. *resol.* 2. Novar. *Summ. Bullar. tom.* 1. *de orat.* Et tunc familiae nomine veniunt etiam extra domum Domini commorantes, sed qui ejusdem expensis vivunt. Palaus *tom.* 4. *tr.* 25. *res.* 27. Cum vero in Brevi fit mentio Consanguineorum, in dubio intelligitur tantum de primo gradu. Diana *l. c.* et DD. apud eumdem.

30 Per Breve Apostolicum continens decretum irritans fit, ut praecisa forma ex eo inducatur, nec possit contentis in Brevi renunciari, quamvis illa privatam respiciant utilitatem Breve impetrantis. *Text. et glos. in c. dilecta de praebend.* Felin. *in cap. cum accessissent n.* 7. *de constit.* Bich. *decis.* 98. *n.* 1.

31 Quoad tempus quo Pontifices suas Literas plumbea Bulla obsignare coeperint, sententia est Polydori Virgilii *lib.* 8. *de Inventione rer.* Agathonem Papam in cera annulo impressisse Sigilla. Verum postea cum Summi Pontifices multa indulgerent Privilegia, hinc, ut Diplomata diuturniora forent, placuisse Stephano III. qui Pontifex renunciatus fuit anno 752. et Adriano I. Pontifici electo anno 772. Literas Apostolicas obsignare Plumbo, nec antiquiorem plumbeam Bullam inveniri opinatur. At hanc Polydori sententiam non veritati conformem esse, demonstrant Diplomata plumbo obsignata Summorum Pontificum Sylvestri, Leonis I. Gregorii Magni, ac Sergii, qui omnes Stephanum III. longe praecesserunt. Quapropter usum Bullae plumbeae ad S. Sylvestrum usque referunt Macri, Du Cange, Van-Espen, aliique magnae notae Doctores. Episcopos itidem priscis temporibus 32 Bullis plumbeis fuisse usos, constat ex Canone 41. Concilii Cabillonensis II. anno 813 celebrati, ibi: *Literas quoque habebit, in quibus sint nomina Episcopi et Civitatis plumbo impressa.* Vide Auctores citatos.

Saeculo Ecclesiae XI. sub Paschali II. qui Pon- 33 tifex renunciatus fuit anno 1099. morem coepisse imprimendi in Bulla Capita Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, tenent Daubletum et Du Cange *loc. cit.* §. *Porro.* Varias Doctores expendunt 34 rationes, ut demonstrent quare S. Pauli Imago dexteram, S. Petri vero sinistram occupet partem. Sed earum praecipua videtur quae affirmat id ex antiquo usu originem traxisse, quo videlicet usu inspecto, laeva dextera parte dignior habebatur. Vid. Allat. *lib.* 1. *de Eccles. Occident. et Oriental. perpet. consens. cap.* 14. *n.* 13. Petra *in Constit. Apost.* §. 3. *Prooemial. n.* 39. *et seq.* Chassan, aliique.

Romanorum Pontificum Bullae, quamvis extra 35 corpus Juris Canonici vagent, attamen ipsius juris partem efficiunt. Earum aliae sunt Consistoriales, 36 quae in Consistorio expediuntur, adhibito consilio Cardinalium, a quibus subscribuntur, et hae aliud praeterea sigillum *ad formam Crucis* habere solent. Aliae vero sunt non consistoriales, quae extra Consistorium nullis Cardinalium subscriptionibus emittuntur. Sunt etiam *Bullae dimidiae*, quae tali hoc vocantur nomine, quod in sigillo impressum non habent Nomen Pontificis, qui eas fert antequam consecretur. Vid. *num.* 25.

Romanus Pontifex in collatione Beneficiorum 37 dat Diplomata, quae Bullae dicuntur, quaeque a pluribus Datariae et Cancellariae ministris obsignantur. Earum aliae dicuntur *in forma gratiosa*, aliae *in forma dignum*, aliae demum *in forma commissaria.* Literae *in forma gratiosa* dantur ad Clericum, qui sui Episcopi exhibito testimonio, beneficium obtinuit, eaeque veram secum ferunt beneficii collationem. Literae *in forma dignum*, quae ita dicuntur, quod ab eo verbo exordiantur, locum habent, cum illud Episcopi testimonium, ex quo pateat idoneum esse clericum, in medium allatum minime fuit: ea propter ad Episcopum mittuntur, cujus est certo clerico beneficium conferre. Denique *in forma Commissaria* conceduntur Literae, cum clericus illud quidem dedit Episcopi testimonium, sed multa adhuc a se narrata Summo Pontifici, ut beneficium consequatur, demonstrare debet, coram designatis Exequutoribus, vocatis omnibus quorum interest. Atque hae Literae non veram collationem continent, sed tantum *mandatum*, ut ajunt, *de conferendo.*

Variis in Regionibus ex Pontificiis Bullis mul- 38 tae sunt quae non obligant, et nonnullae afferuntur rationes; vel quia in iis nec publicatae, neque receptae fuerunt; vel quia defectu publicationis et acceptationis, quamvis ab initio culpabili, in

desuetudinem abierunt; vel quia Ordinarii existimant utilitati Dioecesium suarum non congruere; vel quia interdum isti a Laica potestate mandata Apostolica pro suo libitu exequi prohibentur, donec eadem in desuetudinem abeant. Reiffenstuel *Theol. Moral. Tract.* 2. *dist.* 1. *tom.* 1.

BULLA AUREA

ARTICULUS EX NOVISSIMA EDITIONE BARBIELLINIANA

SUMMARIUM

1. Bulla aurea pragmatica Caroli IV. Sanctio est. — 2. Latine scripta. — 3. Cujus tamen gemina extat Germanica versio. — 4. 5. 6. Primum et praecipuum authenticum Latinum exemplum Francofurti servatur, ex quo caetera omnia prodierunt. — 7. 8. Promulgata haec Bulla fuit non simul tota, nec eodem in loco. — 9. Quorumdam Protestantium in eam querelae. — 11. 12. Quaestiones duae ex hac Bulla enatae. — 13. Immutari ne possit.

1 Bullam Auream Germani vocant Sanctionem pragmaticam inter Carolum IV. Imperatorem, et Germaniae status firmatam, qua, quae ad Imperatoris electionem, et coronationem, Jura Imperii, aliaque nonnulla ejusdem Imperii negotia pertinent, constituta sunt. Dicitur autem Bulla aurea ab appenso aureo sigillo, quo a Carolo conditore obsignata est. Quod nomen etsi ob similia appensa sigilla plurimis aliis convenit, ut instrumento, quo Carolus V. ducatum Mediolanensem filio suo Philippo II. contulit; tamen per excellentiam quamdam huic a Carolo IV. editae Bullae tamquam inter reliquas cum materiae dignitate, tum communi Imperii utilitate, ac veneratione, quam omni aevo obtinuit, praestantissimae ita proprium adhaesit, ut cum *Aureae Bullae* injicitur mentio, quin aliud addatur, non de alia, quam de nobilissima hac Caroli IV. sanc-
2 tione intelligatur. Authentica hujus Bullae lingua, qua scilicet primum concepta, Latina est; hac primum conscribi illam ac publicari Carolus jussit, ac singula ejus exempla singulis Electoribus tradita fuere, ut quae in Electorum archivis etiamnum exstant, archetypa ejus exempla nos docent. Latinum vero idioma eo potissimum consilio a Carolo adhibitum, ut etiam ad Romani Pontificis, Italorumque notitiam facilius adduceretur, hincque jura Imperii magis magisque firmarentur. Sunt equidem, qui mirentur, Latina hanc sanctionem, non Teutonica lingua fuisse conscriptam, quod a Rudolpho I. dudum constitutum norint, ut in dicasteriis non alia quam Germanica lingua adhiberetur. Verum hi meminerint, velim, lege illa dicasteriis, et subditis Imperii praescripta, Imperatorem, et suprema Imperii Comitia ligari adeo rigide non potuisse, ut nefas sibi ducerent gravi de causa ab ea tantisper recedere.
3 Gemina extat hujusce sanctionis Germanica versio, altera Friderici III. Imperatoris jussu edita, altera a Schiltero ex MS. veteri vulgata, priore emendatior; neutra tamen Latino textui plane conformis, et privatus potius labor quam publica auctoritate suscepta versio. Nullum certe hactenus prodiit autographum Germanicum, Caesareo, aut alio publico sigillo munitum; illudque ipsum Germanicum exemplar, quod Francofurti in eadem, in qua Latinus authenticus Codex, area adservatur cum involucro ex rubra membrana literis minoribus descriptum, nullo extat sigillo roboratum.

Primum, et praecipuum authenticum exemplar 4
Latinum videtur hoc esse, quod Francofurti, ut indicatum, videre est in loco Imperatoris electioni adsignato, quem Curiam dicunt; est autem literis elegantibus descriptum, tribusque supra quadraginta foliis membraneis constat, quorum postremum glutine conjunctum est cum membranaceo involucro sat rudi, et impolito. Primum hoc, ex quo caetera exarata omnia videntur, in titulos distinctum non est; indiculum autem capitum generalem pagina secunda, et rubricam ante quodvis caput tertia exhibet; uti qui Autographum Francofurtense vidit, Thulemarus, ostendit *de Bulla Aurea cap.* 8.

Ab indicato fortassis foliorum numero, et quod 5
plures constitutiones, et decreta in unum edictum collecta contineat, a nonnullis *Codex*, et in ipsa Bulla *Liber* appellatur, *tit.* 1. §. 20. ubi dicitur: *ad finem praesentis* Libri.

Ex hoc autem primo, praecipuoque authentico 6
exemplo, reliqua Electoribus singulis data, descripta, et majori legentium commodo titulis suis distincta videntur.

Promulgata porro est Bulla Aurea non simul 7
tota, nec eodem in loco. Duas namque diversas continet partes. Prior harum XXIII. articulos complexa, an. 1356. in Curia Norimbergensi publicata est, qua in Urbe hodieque ostenditur domus, et conclave, in quo facta est promulgatio; sacellum quoque decem pedes longum, et quinque latum, et altare parvum, ganustumque, in quo Bulla illa solemni sacrificio confirmata, et veluti consecrata fuit; immo in rei gestae memoriam,

typis impressum Latino, et Germanico idiomate, et coriaceo involucro munitum Aureae Bullae exemplar altari impositum cernitur.

8 Altera pars a vigesimo quarto articulo ad finem, Metis in Lotharingia sub exitum ejusdem anni 1356. maxima cum Germanorum, tum Gallorum magnatum frequentia edita fuit, ac vulgata.

9 Quae a Limnaeo adversus Auream Bullam colliguntur censurae, adeo leves sunt, ac juveniles, ut mirere adferri illas a gravi scriptore potuisse. Nec desunt alii e publici Juris inter Protestantes doctoribus, quorum ad palatum (nec ignotum qua de causa) Bulla Aurea non omnino facit, Pfeffingerus cum primis in notis ad Vitriarium *t.* 4. *l.* 4. *tit.* 6. Horum querelas doleo a Cl. P. Zallwein. *t.* 3. *p.* 272. non fuisse, uti merebantur, flocci factas. Confer Binerum *Appar. p.* 7. cui dissertatio praemittitur *de Bulla Aurea*, singulisque ejus articulis.

10 Duae potissimum ab eo quaestiones discutiuntur. Prima est, an Acatholicus Princeps stante Bulla eligi Imperator possit. Negantem autem, ut omnino necesse est, sententiam propugnat; pro qua vide etiam P. Schwartz. *Collegior. historic. p.* 8. *quaest.* 9. *sect.* 2.

11 Altera quaestio est, an exterus eligi possit Imperator? Nihil hac super re Bulla Aurea disertis verbis definit. Ex ea tamen, accedente praesertim consuetudine, satis eruitur, e re Germanici Imperii esse, ut qui Imperator eligitur, Germanus sit, *saltem origine*; dixi *saltem origine*, neque enim necesse esse, ut in Germania natus sit, passim AA. consentiunt. Adi praeter Binerum, ex Protestantibus Vitriarium, ex Catholicis Schwarzium *quaest. cit. sect.* 1. §. 4. Sic Fridericus II. in Sicilia, Carolus V. in Belgio, Ferdinandus I. in Hispania nati fuerant; quia tamen majores habuerant Germanos, nemo unus dubitavit, quin Imperatores creari possent.

Immutata nonnumquam fuit haec Bulla, ut 12
circa numerum Electorum, qui novem nunc sunt, cum septem vi illius esse deberent; circa electionis locum, qui Francofurtum a Bulla designatur, alius tamen saepe delectus est; circa jus coronandi Imperatorem, quod ad Electorem Coloniensem pertinet, nunc vero inter ipsum, et Electorem Moguntinum alternatur. Verum haec mutationes substantiam Bullae non attingunt. Itaque qui bis exemplis abutuntur, ut abrogari illam posse, vel saltem aliis Imperii fundamentalibus legibus nequaquam aequiparandam esse velint, *suum*, ut recte monet eruditissimus P. Josephus Pichlerus in *Augusta quinque Carolorum historia* Viennae 1735. evulgata *p. IV. num.* 242.
« suum, inquam, suis armis jugulum petunt: si
» namque indignum non ducant legem primam
» fundamentalem Imperii, antiquissimam, inno-
» centissimam, cum summa omnium ordinum
» dignitate conjunctam, in emolumentum non
» publicum modo, sed et privatum Statum latam,
» communi totius Imperii consensu, applausuque
» comprobatam ac receptam ... immutari haud
» aegre posse; quid de aliis Imperii legibus,
» atque pactis erit consectaneum, quas tamen sa-
» crosanctas illi, aeternas, immutabiles volunt,
» etsi non omnibus bis praerogativis fortasse
» munitas? »

BULLA IN COENA DOMINI

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. 2. De hujus Bullae origine. — 3. Ex Ordine Romano, Processus in Coena Domini antiquitas deducitur. — 4. Hujus Ritus mentio fit etiam in Caeremoniali Gregorii Papae jussu edito. — 5. Quoad alia. *Remissive.*

1
Ujus Bullae, quae apud nostrum Auctorem prostat sub Verbo *Excommunicatio*, originem indagare heic operae pretium ducimus. Quae quidem origo a processu, qui olim in Cappella Pontificia, Feria V. in Coena Domini, in Ascensione Domini, itidemque in Dedicatione Basilicarum Apostolorum Petri et Pauli, adversus haereticos, piratas, falsarios Bullae aliosque legi consueverat, repetenda est. *Ordo Romanus* XIV. Auctore G. Gajetano *n.* 92. *Qualiter et quibus diebus fiant processus Generales.*

« Processus nempe generales secundum con- 2
» suetudinem approbatam fiunt tribus diebus in
» anno, videlicet feria quinta in Coena Domini,
» item in Ascensione Domini, item in Dedicatio-
» ne Basilicarum Apostolorum Petri et Pauli: et
» praedictis tribus diebus fiunt etiam aliqui pro-
» cessus speciales prout expedit, sive contra ali-
» quas communitates, vel personas notabiles,
» etiamsi Reges, vel Imperatores essent, contra
» quos eorum.... ad monitionem, citationem, su-
» spensionem, excommunicationem.... procedere-

» tur. » Et paulo post, quid nomine Processus venit, hisce verbis describit: « Et sciendum quod » processus communes, qui fiunt contra haereti- » cos, et contra piratas maris, et contra impo- » nentes nova pedagia, et contra falsarios Bullae, » et portantes prohibita Saracenis, et impedientes » euntes et redeuntes ad curiam, non consueve- » runt omitti. »

3 Ex his inferre licet, quam antiqua sit Bullae Coenae origo: namque *ad minus* Ordini Romano est Coeva. Porro hujus ordinis codicem in monasterio S. Galli extantem, Thomasius *tom. 7. p. 52. ed. Rom. a.* 1744. haud levi conjectura ductus circa annum 795. exaratum fuisse putat. Insuper Mabillonius *Mus. Ital. Tom. 2. Comment. num.* 2. *p.* 8. *de ordine Romano* sic scribit: « Nullum anti- » quiorem habemus de ritibus Ecclesiae Romanae » quam illum, qui vulgo inscribitur *Ordo Romanus.* » Ejus antiquitatem plerique referunt ad saeculum » octavum: nec eam sane serius differri posse con- » stat ex Amalario saeculi noni auctore, qui libel- » los *de Ordine Romano* passim laudat, eosque com- » mentatus est. Verum Ordinem illum saeculo octa- » vo antiquiorem esse, atque ad tempora vel Gelasii » Pontificis, vel saltem Gregorii M. revocandum » existimo. » Cum vero hujus ordinis scriptor consuetos ritus Ecclesiae Romanae describat, et jam usitatos fuisse supponat, apparet *processum* Feriae V. in Coena Domini hujus ordinis auctore longe esse antiquiorem.

In Caeremoniali Gregorii Papae jussu edito 4
hujus etiam ritus fit mentio his verbis: *In Ascensione Domini, et in festo Dedicationis Basilicae duodecim Apostolorum hujusmodi excommunicationes fiant in Ecclesia Dei.* Et de Coena Domini idem ordo de processibus dicit: *Praedictos omnes excommunicamus.* In Caeremoniali vero S. R. Ecclesiae, *cap.* 45. habemus: *Itur processionis more ad locum, ubi processus legi debent.* De hoc ritu in 5
Coena Domini consuli possunt Jo. Burchardus ad annum 1686. *de ritibus in Coena Domini;* Mucantius ad annum 1674. *de eodem ritu;* Catalan. *in ritus S. R. Ecclesiae lib.* 1. *cap.* 45.

BULLA CRUCIATÆ

SUMMARIUM

1. Bulla Cruciatae unde sit dicta. — 2. Bulla Cruciatae quid sit. — 3. Ad obtinendam valide hanc Bullam debet quis consistere in Regnis, vel Provinciis, seu Territoriis, Regi Hispaniarum subjectis, vel ad illa accedere. — 4. Possunt tamen extranei valide recipere Bullam, si personaliter ad locum Bullae accedant, etiamsi solum transeunter per unum diem, aut etiam per unam horam quacumque de causa. — 5. Pro Bulla Cruciatae obtinenda quid requiratur. — 6. Assignatur eleemosyna taxata pro Bulla obtinenda. — 7. Pecunia eroganda pro Bulla debet esse propria illius, qui vult Bullam obtinere. — 8. Regulares nihil habentes proprium quomodo possint Bullam obtinere. — 9. Pauperes etiam debent eleemosynam erogare pro obtinenda Bulla. — 10. Tales autem pauperes impotentes ad praestandam taxatam eleemosynam pro obtinenda Bulla, licet non possint acquirere Indulgentias a Bulla concessas, lucrari tamen possunt alias Indulgentias extra Bullam quamvis a Commissario suspensas. — 11. Bulla durat per annum integrum, qui annus incipit a die promulgationis Bullae in quovis respectivo loco. — 12. Bullae valor durat per totum annum, etiamsi intra ipsum moriatur Pontifex, vel Commissarius Bullae. — 13. Bulla communis, ut prosit, debet necessario et recipi, et acceptari, et simul retineri impressa, aut scripta, ac sigillo, et nomine Commissarii, seu ejus Delegati firmata, et consultius etiam cum inscriptione nominis illam accipientis. — 14. Ut Bulla prosit, non est necesse, ut eam quis secum ferat, vel manu tangat, quando vult aliquo ejus privilegio uti, sed satis est eam domi retinere, quamvis in alia Civitate, immo etiam apud absentem. Non potest tamen retinqui apud Distributorem, seu Thesaurarium. — 15. Si Bulla amittatur inculpabiliter, potest adhuc amittens ejus privilegiis uti; secus si consulto amittatur, projiciatur, aut laceretur. — 16. Potest Bulla sumi pro Petro a Paulo existente in eadem Civitate Regni, seu Provinciae Bullae, si Paulus illam ferat ad Petrum, vel Petrum de acceptione moneat, et ipse Petrus acceptet. — 17. Immo valet dicta Bulla sumpta pro Petro a Paulo existente in diversa Civitate, seu Provincia, sed tamen ejusdem Regni Bullae, si Petrus admonitus de Bullae receptione pro se facta, eam acceptavit, et Paulus pro Petro eleemosynam dedit, et Petri nomen in illa inscripsit, et pro Petro servat. — 18. Non potest autem valide recipi Bulla pro Petro existente in Regno, vel Provincia, ubi non promulgatur Bulla, a Paulo existente pariter extra Regnum, vel Provinciam promulgationis Bullae, quamvis alteruter, vel uterque esset nativus illius Regni, seu Provinciae, ubi Bulla promulgatur. — 19. Bulla non prodest Petro, antequam sit admonitus de acceptione Bullae pro se facta a Paulo, sive in eadem, sive in diversa Civitate ejusdem Regni Bullae Petrus, et Paulus existant, etiamsi Petrus acceptionem Bullae Paulo commiserit, et ipse Petrus sciat Paulum esse diligentissimum in exequendis ejus negotiis, seu quolibet anno solitum esse eodem die pro se Bullam accipere. — 20. Bulla communis potest eodem anno bis sumi, data utraque vice eleemosyna taxata. Et secunda Bulla prodest, ut eam accipiens possit iterum Indulgentiam plenariam in vita, et in morte acquirere, licet per primam Bullam eam acquisierit. Insuper ut iterum possit a reservatis absolvi. Et tertio poterit iterum, seu bis accipere eodem anno Bullam pro defunctis. — 21. Per communem Bullam Cruciatae varia conceduntur privilegia. — 22. *Primo* conceditur amplissimum privilegium varia complectens circa tempus Interdicti. — 23. Nomine Ecclesiarum, in quibus conceditur habenti Bullam, ut tempore Interdicti possint coram eo, et suis familiaribus, ac consanguineis celebrari et audiri Missae, et Divina Officia, intelliguntur quaecumque Ecclesiae, et Oratoria, in quibus fuerint alias supradicta permissa. Et Oratoria privata supponuntur jam rite ab Ordinario approbata. — 24. In Oratoriis privatis ratione Bullae Cruciatae majora permittuntur quam ratione Indulti ordinarii a Pontifice soliti concedi Nobilibus. — 25. An in dictis Oratoriis prohibeatur in die Paschatis receptio Eucharistiae etiam ex devotione. — 26. Habens dictam Bullam an teneatur audire Missam diebus Festis tempore Inderdicti. — 27. Qui Bullam recipiunt, nisi excommunicati decedant, possunt tempore Interdicti cum moderata pompa sepeliri, et quae sit moderata pompa. — 28. Qui privato Oratorio ad supradictos effectus uti voluerint, debent ad suum arbitrium orare mentaliter, vel vocaliter pro unione Principum contra Infideles etc. et sufficit quaelibet brevis Oratio. — 29. *Secundo* conceditur privilegium vescendi Ovis, lacticiniis, et carnibus diebus jejuniorum

dorante Bulla. — 30. Quid veniat nomine utriesque Medici, de cujus consilio habens Bullam potest carnibus vesci. — 31. Pro usu carnium diebus jejuniorum requirnntur causa, et consilium utrinsque Medici, si necessitas non sit patienti certa. Pro usu autem ovorum, et lacticiniorum sefficit solom Bullae privilegium. — 32. Ratione Bullae Cruciatae possunt omnes non excepti etiam sine consilio utriusque Medici vesci ovis, et lacticiniis cunctis diebos jejeniorum etiam Quadragesimalium. Et assignantur excepti per Bullam Communem quoad jejunia Quadragesimalia. — 33. Ex praedictis exceptis per Bullam communem varii per aliam Bullam vocari solitam *Bullom lacticiniorum*, possunt vesci ovis, et lacticiniis etiam in Quadragesima, excepta bebdomada Sancta, quae incipit a Dominica Palmarom inclusive. — 34. Assignatur taxa pro hac Bulla lacticiniorum. — 35. Regulares utriusque sexus non possunt uti Bulia lacticiniorum quoad jejunia Quadragesimalia, exceptis Episcopis noe assumptis ex Ordine Minimorum. — 36. Cardinales Regulares an possint uti dicta Bulla lacticiniocum, — 37. Cardinales saeculares non Presbyteri per solam Bullam communem Cruciatae vesci possnnt ovis, et lacticiniis per totam Quadragesimam, etiam in majori hebdomada, uti caeteri saeculares. — 38. Sic etiam Novitii, et Novitiae cujnscumque Religionis. — 39. Sic etiam Religiosi Ordinum Militarium, etiam S. Joanois Hierosolymitani. — 40. Omnes sexagenarii, sivo Episcupi, sive Regulares, sive Presbyteri saeculares, et quicumque alii habentes Bullam possunt etiam in jejuniis Quadragesimalibus vesci ovis, et lacticiniis, et annus sexagenarius sufficit incoeptus. — 41. *Tertio* conceditur privilegium quoad varias Indulgentias, et participationes bonorum operum. — 42. Quid intelligatur per ipsos quindecim annos, et Qnadragenas, et quid per participationem bonorum operum. *Remissive.* — 43. Quarto conceditur privilegium lucrandi Indulgentias stationum Almae Urbis. — 44. Quaenam autem, et quot sint, et quomodo acquirantur Indulgentiae Stationum Urbis. *Remissive.* — 45. Regulares utriusque Sexus licet sine Bulla nequeant lucrari Indulgentias ipsios Bullae, possunt tamen lucrari omnes alias sibi aliunde concessas. — 46. Ad lucrandas Indulgeotias Jubilaei non est necessaria Bulla Cruciatae. — 47. *Quinto* conceditur maximum privilegium circa absolutionem a reservatis, et acquisitionem Indulgentiae plenariae semel in vita, et semel in articulo mortis. — 48. Confessarius eligendus virtute Bullae Cruciatae debet esse approbatus ab Ordinario loci, ubi fit, et recipitur Confessio, nec sufficit, quod fuerit approbatus in aliis Dioecesibus. — 49. Ad quae se extendat facultas dicti Confessarii. — 50. Bulla Cruciatae quoad casus reservatos non suffragatur nisi pro Foro interno. — 51. Regulares, et Moniales non possunt vi Bullae Cruciatae eligere sibi Confessarium quoad casus reservatos. — 52. Cruciatae vigore, et facultatis in ea concessae, non possunt Moniales eligere alios Confessarios, quam approbatos ab Ordinario ad audiendas earum Confessiones. — 53. *Sexto* conceditur privilegium quoad commutationem votorum. — 54. Ad quae vota commutanda se extendat potestas electi Confessarii; *ad n.* 55. — 56. Dicta Votorem commutatio potest fieri extra Confessionem. — 57. In commutatione Votorum imponenda est a Confessario personae vovenli aliqua eleemosyna, et quae. — 58. *Septimo* conceditur Commissario Generali Cruciatae facultas suspendendi Indulgentias. — 59. Virtute dictae facultatis Commissarius Generalis suspendit pro toto anno cunctas Indulgentias, et Gratias in locis Bullae (exceptis illis concessis Regularibus Mendicantibus) et postea illas revalidat pro sumentibus Bullam. — 60. Unde non potest d. Commissarius suspendere Indulgentias, et Gratias concessas Regularibus utriusque sexus. — 61. An per promulgationem Bullae suspendaotur certae peculiares facultates concessae Regularibus. — 62. Indulgentiae, et Gratiae Jubilaei possunt a quibuscumque conseqoi etiam sine Bulla, non obstante suspensione facta a Commissario Cruciatae. — 63. Pro solemniori promulgatiooe Bullae Commissarius Generalis suspendit Interdictum locale a quocumque Judice positum per octo dies ante, et post promulgationem, et sic probabiliter per dies 17. — 64. Non suspenditur autem a d. Commissario Interdictum personale particulare. — 65. *Octavo* conceditur Commissario Generali facultas faciendi compositionem super bonis male habitis, illicite retentis, aut usurpatis, quando eorum Dominus omnino ignoratur. — 66. Compositio generaliter loquendo fieri potest in omnibus casibus, in quibus certum est, faciendam esse restitutionem, sive ratione rei male acceptae, sive ratione injustae acceptionis, et retentionis, sive ratione damni illati, sive ratione contractus, concurrentibus tamen duabus conditionibus, quae assignantur. — 67. Si jam facta legitima compositione debitor inveniat Creditorem, an teneatur restituere debitum. — 68. Compositio potest etiam fieri super Legatis, et quomodo. — 69. Item compositio fieri potest super fructibus Beneficiorum, et aliorum redituum Ecclesiasticorum male perceptis, et restitutioni obnoxiis ratione omissionis Divini Officii, et quomodo. — 70. Non potest tamen fieri compositio super distributionibus injuste perceptis. — 71. Nec potest fieri compositio super Missis celebrandis pro eleemosynis acceptis, quamvis debitor non recordetur, a quibus acceperit, et nec pro quibus debeat applicare. — 72. Compositio fieri potest solum usque ad determinatam summam, quae assignatur. — 73. Si debitum excedat d. summam, quid agendum. — 74. Qui habet debitum excedens d. Summam, non potest differre compensationem, aut restitutionem ad sequentem annum, ut componat excessum summae per novas Bullas. — 75. Quot sunt debitores, tot debent accipi Bullae, nec sufficit una Bulla pro pluribus, quamvis totum eorum debitum simul non excedat summam componibilem per unicam Bullam. — 76. Assignatur taxa pro una Bulla compositionis solvenda a qualibet persona, sive privata, sive insigni. — 77. Qui vult hanc Bullam compositionis obtinere, debet existere in Regno, ubi Bulla promulgatur, vel ad illud personaliter declinare. — 78. In Bulla compositionis debet inscribi nomen eam accipientis, et scribi, seu imprimi nomen Commissarii cum appositione sigilli ejusdem. Non est tamen necesse, ut haec Bulla compositionis conservetur sicut Bulla communis. — 79. Bulla compositionis prodesse potest etiam defuncto, qui pro exoneranda conscientia injunxit haeredi, aut alteri, ut necessarias ad id Bullas pro se acciperet. — 80. *Nono* conceditur etiam Bulla pro defunctis. — 81. Hac Bulla pro defunctis elargitur Pontifex Indulgentiam plenariam per modum suffragii applicandam ab ipso Bullam sumente cuicumque animae sibi benevisae. — 82. Quamvis non sit necesse, ut in hac Bulla inscribatur nomen defuncti, pro cujus anima accipitur, et nomen illam accipientis, tamen usus invaluit, ut in illa inscribatur nomen utriusque. — 83. Taxa hujus Bullae est, quod erogentur duo Reales a quibusvis personis, sive privatis, sive insignibus. — 84. Una Bulla non potest applicari pro pluribus animabus, sed solum pro una anima. — 85. Possunt tamen pro eadem anima sumi singulis annis duae Bullae, et valde utile est ut aliae aliis annis pro eadem Anima sumantur. — 86. Et hoc non obstante quod teneatur Indulgentiam hujus Bullae sicuti quamcumque aliam Indulgentiam plenariam rite concessam, et acquisitam certo et infallibiliter prodesse animae illi, cui applicatur. — 87. Qui Bullam pro defuncto accipit, et illi applicat, non est necesse quod sit in Gratia. — 88. Vivus existens in Regno, ubi promulgatur Bulla, potest ipsam sumere, et applicare Animae defuncti etiam extra ipsum Regnum, seu locum Bullae. — 89. Anima quando liberetur per Indulgentiam hujus Bullae. — 90. Semel facta applicatione pro tali anima non potest amplius variari, et fieri applicatio pro alia. — 91. Cruciatarum origo. — 92. 93. Unde haec Bulla dicatur Cruciatae. — 94. Primus Terram sanctam e manibus infidelium eruere conatus est Urbanus II. — 95. Deinde varii Pontifices Cruciatam indixerunt. — 96. Pontifices, qui Hispanis Cruciatam concesserunt. — 97. 99. Quae concessio ampliatur. — 100. Sub qua conditione. — 101. Bulla Gregorii XIII. omnium praecedentium est amplissima. — 102. Affertur exemplar Bullae compactum ex omnibus, quas Pontifices indulserunt et ampliarunt. — 103. *Epitome* Bullae a Pio VI. concessae pro Regno Neapolitano. — * 104. *Bulla* ejusdem Pont. ad Ferdinandum Siciliae Regem. — 105. Aliae Literae in forma Brevis Pii VI. ad praedictum Regem, quibus anteriorem Bullam ad Archiepiscopos, Episcopos, etc. extendit. — 106. 109. De privilegiis Regni utriusque Siciliae per Cruciatae Bullam concessis. — 110. De eleemosyna pro Bullae fruitione.

1 Bulla Cruciatae sic dicitur, quia olim haec Bulla concedebatur militibus, qui rubeo signo Sanctae Crucis insigniti ad Bellum contra Turcas proficiscebantur sub Urbano II. et in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. et nunc concedi solet cunctis utriusque sexus Christi fidelibus in Regnis, ac Provinciis omnibus Hispaniarum Regi subjectis certam opem, seu operam in subsidium belli contra Infideles, et haereticos conferentibus (*).

2 Unde Bulla Cruciatae recte describitur, quod sit: « Diploma, seu Breve Pontificium continens » gratias multas concessas Christifidelibus, sive » per pugnam, sive per pia opera, sive per eleemo- » synam ad Bellum contra Infideles, et haereticos » concurrentibus. » *Est in re communis.*

3 Ad obtinendam valide hanc Bullam debet quis consistere in Regnis, vel Provinciis, seu Territoriis Regi Hispaniarum subjectis, vel ad illa accedere, ut patet ex verbis Bullae, ibi: *Consistentibus, et ad illa declinantibus.* Hinc non valet Bulla in Regnis, Insulis, aut Locis, quae ab obedientia, et Dominio Regis Hispaniarum secesserunt, et obedientiae, ac dominio alterius Principis se cum juramento submiserunt; nisi Summus Pontifex Bullam in favorem talis Regni, Insulae, aut loci denuo concesserit; La Croix *lib.* 8. *de Sanctae Cruciatae Bulla, dub.* 2. *vers. Infertur secundo*, et alii passim. Unde etiamsi alicui existenti extra Regna, et Provincias Bullae, ab alio accipiatur, et remittatur Bulla, non poterit gaudere Bullae privilegiis, quia Bulla requirit, ut qui ejus privilegiis gaudere voluerit, eo tempore, quo Bulla accipitur, sit in eo ipso Loco, cui Bulla conceditur; La Croix *loc. cit. vers. Deducitur quinto*; Felix Potest. *tom.* 1. *part.* 4. *cap.* 10. *num.* 341. et alii.

4 Possunt tamen extranei valide recipere Bullam, si personaliter ad locum Bullae accedant, etiamsi solum transeunter per unum diem, immo per unam horam quacumque causa, etiam solo animo sumendi Bullam, et statim discedendi, quia Bulla conceditur non solum illis, qui in Regnis, et Insulis Regi Hispaniarum subjectis fixe commorantur, sed etiam iis, qui ad illam ditionem declinant, seu adveniunt, ut patet ex adductis verbis: *Consistentibus, et ad illa declinantibus.* Et idem dicendum est etiamsi solum ad illius Loci, seu Civitatis marinum portum perveniant, et inde mittant amicos, qui ipsis Bullam accipiant, ipsis in Civitatem, immo in littus non descendentibus, quia portus absolute, et simpliciter pars est Civitatis, seu Regni; Tamburin. *tract. de Bulla Cruciatae c.* 3. *num.* 1. *et* 2. La Croix *loc. cit. vers. Habetur septimo*, et alii; aliis repugnantibus inter quos est Vodal *de Bulla Cruciatae. exam.* 1. *num.* 12. qui verba illa, *et ad illa declinantibus*, adversae opinionis Patronis obesse, non prodesse ostendit, quia *declinare est ad morandum vel negotium ire.* Ipsi autem extranei, si de loco acceptae Bullae transeant ad locum, ubi Bulla non valet, possunt adhuc ibi gaudere privilegiis ejusdem Bullae, exceptis privilegiis quoad lacticinia, et carnes, quia ista sola privilegia extra Provincias Regi Hispaniarum subjectas expresse in Bulla excipiuntur, minime vero alia. Exceptio autem firmat regulam in contrarium in casibus non exceptis, *l. Quaestum* 12. §. 43. *ff. de instructo, et instrumento legato cap. Dominus* 6. *caus.* 32. *quaest.* 7. *cap. Quoniam* 2. *de conjugio leprosorum* cum similibus; Mendo *disp.* 3. *num.* 6. Suarez *l.* 8. *de legibus cap.* 26. *num.* 4. Felix Potestas *loc. cit. num.* 3840. La Croix *loc. cit. vers. Infertur quarto*, cum aliis ibi allegatis.

Pro Bulla Cruciatae obtinenda, ejusque privi- 5
legiis fruendis debet quis, vel propriis expensis militare personaliter in exercitu ab Hispaniarum Rege contra Turcas, aut aliam personalem operam per totum annum praestare. Vel si nequiverit, seu noluerit id personaliter praestare, debet alium ad talem exercitum mittere, ut supradicta suo nomine praestet. Vel tandem si nec per se, nec per alium id praestiterit, debet taxatam a Commissario Bullae eleemosynam erogare, cum a Summo Pontifice non sit ipsa taxata, sed taxanda a Commissario Bullae relicta, ut patet ex verbis Bullae Gregorii XIII. a subsequentibus Pontificibus confirmatae: « Item conceditur facultas » Commissario, ut dictam subventionis quantita- » tem a Fidelibus, ut praedicitur, pro vivis, et de- » functis juxta personarum qualitatem, et bonorum » quantitatem arbitrari possit. »

Eleemosyna autem a Commissario Bullae taxa- 6
ta est sequens, diversa pro diversitate personarum; Cardinales enim, Patriarchae, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates habentes jurisdictionem Episcopalem, Inquisitores, et Dignitates Cathedralium, Duces, Marchiones, Comites, Commendatores, Majores, Proreges, Generales,

(*) Cum per nos de hoc argumento, nempe de Bulla Cruciatae, Neapolitana peculiaris ac cumulatissima dissertatio edita fuerit, ubi quaecumque ad rem illustrandam faciebant et congessimus, ac pro virili discussimus; adeo ut omnium votis plane ibi satisfactum videatur; ne hic acta repetantur, illuc studiosos lectores amandare satius nobis erit. Interim praestat hic per Auctoris nostri Assertiones leviter discurrendo indicare discriminum capita, quae intercedunt inter Bullam nostram Neapolitanam atque Hispanicam, cujus Auctor hic exemplum adducit, atque simul peculiares quasdam nostrae Bullae formulas hic ob lectorum oculos ponere; id enim novimus et a multis fuisse jamdiu, et frustra optatum. (*Edit. Neap.*)

et alii Officiales Curiae suae Majestatis, ac Domini Vassallorum, eorumque uxores suis viris viventibus debent pro communi Bulla vivorum praestare octo Reales, seu octo Argenteos Castellanos. Viduae vero si nullo proprio titulo ex dictis gaudeant duos solum Reales, aut Argenteos Castellanos erogare debent. Reliquae personae cujuscumque status, et conditionis existant, duos item solum Reales, aut Argenteos Castellanos erogare tenentur.

7 Pecunia eroganda pro Bulla debet esse propria illius, qui vult Bullam obtinere, cum Pontifex in Bulla expresse dicat: *Ex bonis sibi a Deo collatis.* Unde non potest obtineri Bulla cum pecunia in individuo furtiva, cum ipsa non sit propria, sed aliena. Potest tamen obtineri Bulla, cum tali pecunia furtiva, si jam fuerit ita immixta cum alia propria furis, ut discerni non possit, quia in tali casu illa per dictam immixtionem jam transit in dominium furis, et potest illam utiliter in eleemosynam dare, licet ipsi furi remaneat onus restituendi tantumdem, ut patet ex dictis sub verb. *Dominium art.* 3. *num.* 82. unde si ex illa potest fur facere valide eleemosynam, poterit etiam valide cum illa Bullam obtinere, et ejus privilegiis gaudere. Sic etiam meretrix cum pecunia ex meretricio acquisita potest valide Bullam accipere, quia licet illa peccaverit, dum eam medio peccati acquisivit, tamen pecunia est sub pleno ejus dominio, et omnino sua, ut patet ex dictis sub verb. *Meretrix.* Sic Doctores communiter.

8 Regulares quamvis nihil proprium habere possint, cum quidquid acquirit Monachus acquirat Monasterio, *cap. Statutum* 1. *caus.* 18. *qu.* 1. *cap. Abbates* 16. *caus.* 18. *qu.* 2. *cap. Quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *qu.* 3. *cap. In praesentia* 8. *de probat.* cum similibus, tamen si ex pecuniis sibi ab amicis, seu parentibus donatis, aut suis licitis officiis acquisitis, praestando praesertim de licentia suorum Superiorum debitam eleemosynam, valide Bullam possunt obtinere, et privilegiis sibi ex ipsa competentibus gaudere, quia cum Pontifex facultatem obtinendi Bullam concedat etiam Regularibus, censetur tali defectui satis superque supplere, ut recte docet Tamburin. *l. c. c.* 3. §. 6. *n.* 4.

9 Pauperes etiam debent eleemosynam erogare pro obtinenda Bulla; Tambur. *loc. cit.* §. 1. *num.* 12. et alii contra Henriq. *lib.* 7. *cap.* 20. Et ratio est, quia Bulla tamquam opus accessorium requirit generaliter ab omnibus pro consecutione ejus privilegiorum eleemosynam. Verba autem generalia generaliter sunt intelligenda; *cap. Quia circa* 22. *de privilegiis*, et qui dicit omnes, neminem excipit; *cap. Solitae.* 6. §. *Nobis, de majorit. et obedient. cap. Si Romanorum.* 1. *dict.* 10. *l. Praeses* 3. *ff. de Offic. Praesidis*, *l. A Procuratore* 13. *Cod. Mandati.* Si enim voluisset Pontifex excipere pauperes ab hac obligatione praestandi eleemosynam, expressisset, cum quod voluit expresserit; *arg. cap. Inter corporalia* 2. §. *sed neque istud, de Translat. Episcop. cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis*, cum similibus.

Tales autem pauperes impotentes ad praestandam taxatam eleemosynam pro obtinenda Bulla, 10
licet non possint acquirere Indulgentias a Bulla concessas, lucrari tamen possunt alias Indulgentias extra Bullam, quamvis a Commissario suspensas durante anno promulgationis; Bardi *part.* 2. *tr.* 1. *cap.* 1. *sect.* 6. Quintanadvenas *in appendice ad singul. de Poenit. tr.* 3. *dub.* 3. *num.* 3. *et* 6. cum Ludovico a Cruce ibi citato contra Mendo, et Tambur. *l. c. num.* 13. Et ratio est, quia non potest praesumi ex pietate Pontificis, quod velit privare ordinariis Indulgentiis similes impotentes pauperes, qui sine culpa Bullam habere non possunt; cum rem, quae culpa caret, in damnum vocari non conveniat; *cap. Cognoscentes* 2. *de constit. l. Gracchus.* 4. *Cod Ad Leg. Jul. de adulteriis:* nec sit addenda afflictio; *c. Ex part.* 6. *de Clerico aegrotante; cap. Cum percussio* 7. *qu.* 1.

Bulla durat per annum integrum, qui annus 11
incipit a die promulgationis Bullae in quovis respectivo loco. Habetur expresse in ipsa Bulla. An autem hic annus debeat numerari naturalis de die in diem, nempe a die promulgationis usque ad finem duodecim mensium, vel Ecclesiasticus ab una promulgatione ad aliam, nempe a Dominica Septuagesimae hujus anni ad Dominicam Septuagesimam sequentis anni? variant Doctores. Debere numerare annum naturalem, tenent Rodriq. *in Bulla* §. 5. *num.* 2. Thomas Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. dist.* 15. *num.* 17. *in med.* Mendo *d.* 2. 1. *et in Append. d.* 1. c. 14. Et e contra debere numerari annum Ecclesiasticum docent Ludovic. a Cruce *d.* 1. *cap.* 10. *dub.* 2. Trullench. *l.* 1. §. 1. *d.* 11. *num.* 3. Joann. Sanch. *d.* 55. Gallegus *in Bulla cap.* 4. *dub.* 14. Utraque opinio est probabilis; La Croix *l. c. cap.* 1. *dub.* 3. *vers. Haec tertia;* Tambur. *l. c. cap.* 4. §. 2. *n.* 3. At secunda videtur probabilior. Et ratio est; quia haec est res Ecclesiastica, Ecclesia autem in praxi solet uti anno Ecclesiastico; ut patet de Communione pro obbligatione, et satisfactione praecepti annui, de Interstitiis pro Ordinibus suscipiendis, et hujusmodi, adeoque etc.

Bullae valor durat per totum annum, etiamsi 12
intra dictum annum moriatur Pontifex, vel Commissarius Bullae, quia gratia concessa non expirat morte concedentis; textu expresso *in cap. Si super gratia* 9. *de Offic. Delegati in* 6. *cap. Si cui* 36. *de praebend. in* 6. sic DD. communiter. (*)

(*) Disputat Cl. Auctor de duratione Bullae spatio integri anni Ecclesiastici, etiamsi interea contingat fato concedere Summ. Pontificem. Qua de re vide quae dicta per nos fuere in *Quaestionib. Praelimin. ad Exposit. praedict. Bull.* (*Edit. Neap.*)

13 Bulla communis ut prosit, debet necessario et recipi, et acceptari, et simul retineri impressa, aut scripta, ac sigillo, et nomine Commissarii Generalis, seu ejus Delegati firmata. Sic clare habetur ex Bulla, et ex ejus Summario, quod a Commissario Cruciatae Fidelibus solet distribui, et tradit Tambur. *loco cit. cap.* 15. §. 1. *num.* 1. qui *ibid.* §. 2. *sub num.* 3. subjungit cum Gallego *claus.* 14. *d.* 119. esse etiam in dicta Bulla inscribendum nomen illam accipientis, ut securius in re tanti momenti procedatur, quamvis Bulla id expresse non requirat, ut patet ex ejus verbis ab ipso relatis *loco cit. claus* 14. *c.* 15. ibi: « Item » mandatur a Summo Pontifice, ut Summarium » Bullae (sane in vulgari sermone impressum, et » sigillo Commissarii, vel ejus delegati munitum) » per omnes Christi fideles ad praedictum bellum » contribuentes, qui hujusmodi gratiarum parti» cipes esse voluerint, recipiatur, et retineatur;» et ex aliis verbis Summarii vulgaris soliti distribui, et ab ipso relatis *ibid. cap.* 15. §. 1. *num.* 1. ibi: « Dichiariamo, che quelli, che la piglieranno » abbiano da ricevere, e conservarsi questo » Sommario, e Bolla, che è stampata, sigillata, » e firmata di nostro nome e sigillo, perchè d'al» tra maniera non guadagnano detta Bolla, nè » le grazie di quella. » Adducit autem ad id *ibid.* §. 2. *num.* 2. verba Summarii, quod in suo Regno Siciliae Fidelibus distribuitur, ibi: » E perchè » voi Titio de Amatis avete dati due Regali, ed » avete ricevuta questa Bolla, essendosi in essa » scritto il vostro nome, dichiariamo, che avete » conseguito, e vi si concedono le dette Indul» genze, Grazie etc. »

14 Ut Bulla prosit, non est necesse, ut eam quis secum ferat, vel manu tangat, quando vult aliquo ejus privilegio uti, sed satis est eam domi suae retinere, quamvis in alia Civitate, immo apud etiam absentem; Tamburin. *loc. cit. cap.* 15. §. 4. *n.* 2. et alii. Non potest tamen relinqui apud Distributorem, seu Thesaurarium. quia, ne inde subrepant aliquae fraudes, id prohibetur a Commissario Generali sub poena Excommunicationis, ut patet §. *ultimo suae Instructionis* editae pro iis, qui de Bullae privilegiis conciones ad populum habituri sunt; Tambur. *l. c.* c. 15. §. 3. *num.* 4. Sebast. Acosta *in explicat. Bullae quaest.* 12. et alii.

15 Si Bulla amittatur inculpabiliter, potest adhuc, qui amisit, ejus privilegiis uti, secus si consulto amittatur, projiciatur, vel laceretur. Sic enim colligitur ex verbis Summarii Bullae traditi a Commissario, et tenent Gallegus *claus.* 14. *dub.* 18. Diana *p.* 10. *tract.* 2. *resol.* 4. Tamburin. *loc. cit.* §. 4. *num.* 3. *et* 4. et alii. (*)

Potest Bulla sumi pro Petro a Paulo existente in eadem Civitate Regni, seu Provinciae Bullae, si Paulus illam ferat ad Petrum, vel Petrum de acceptione moneat, et ipse Petrus acceptet; *Communis.* Id enim docet quotidiana praxis, qua non pauci servis, amicisque utuntur ad recipiendam Bullam. 16

Immo valet dicta Bulla sumpta pro Petro a Paulo existente in diversa Civitate, seu Provincia, sed tamen ejusdem ditionis Regis Hispaniarum, ubi promulgatur Bulla, si Petrus admonitus de Bullae receptione pro se facta eam acceptavit, et Paulus pro Petro eleemosynam dedit, et Petri nomen in illa inscripsit, et pro Petro servat; uterque enim est in loco apto ad sumptionem Bullae, ut requirit Summus Pontifex, et ubi actio personalis non requiritur, *qui per alium facit, est perinde ac si faciat per se ipsum*, textu expresso in *Reg.* 72. *Juris* in 6. cui consonat *l. Quod jussu alterius* 180. *ff. eod.* ex qua desumpta est talis Canonica Regula juxta Gloss. *ibid. vers. Qui facit*, Tambur. *loc. cit.* §. 2. *n.* 8. et Gallegus *l. c. claus.* 1. *dub.* 170. cum Suarez, Henriq. Villalobos, et Trullench. ibi allegatis. 17

Non potest autem valide recipi Bulla pro Petro existente in Regno vel Provincia, ubi non promulgatur Bulla, a Paulo existente pariter extra Regnum, seu Provinciam promulgationis Bullae. quamvis alteruter, vel uterque esset nativus illius Regni, vel Provinciae, ubi promulgatur Bulla; *Communis* per clarum textum Bullae, in qua Pontifex statuit, quod solum existentibus, vel declinantibus ad Regna, seu Provincias Regi Hispaniarum subjectas concedatur Bulla, ibi: *Consistentibus, et ad illa declinantibus.* 18

Bulla non prodest Petro, antequam sit admonitus de acceptione Bullae pro se facta a Paulo, sive in eadem, sive in diversa Civitate ejusdem Regni, seu Provinciae Bullae Petrus et Paulus existant, etiamsi Petrus acceptionem Bullae Paulo commiserit, et ipse Petrus sciat Paulum esse diligentissimum in exequendis ejusdem negotiis, seu quolibet anno solitum esse eodem die pro se Bullam accipere; Gallegus *loco cit. claus.* 14. *dub.* 180. citans Vegam, et Rodriq. Tambur. *loc. cit.* §. 3. *num.* 11. et alii. Et ratio est, quia privile- 19

(*) Docet Cl. noster Auctor ex Pontificio praecepto Bullam retinendam esse apud accipientem, ut ipse ejusdem privilegiis potiatur; aliter tamen apud nos res isthaec se habet. Ejusdem nihil nobis injungitur, uti patet, de retentione, aut conservatione *Summarii Bullae*, ut quis privilegiis per ipsam concessis perfruatur, sed tantum ut eleemosyna conferatur in pium opus belli juxta taxam Commissarii: *Omnibus et singulis utriusque sexus Christifidelibus... ut ipsi, dummodo intra annum a die publicationis... aliquam eleemosynam ad Naves ab ipso Ferdinando Rege parandas... sponte contulerint... privilegio vescendi...* verba sunt nostrae Bullae Latinae. Quare satis superque nobis erit, si collata definita eleemosyna Bulla et recipiatur, et acceptetur; id enim insinuat apud nos praxis, et communis usus fidelium. (*Edit. Neap.*)

gia Bullae, et absolutio a reservatis, et similia, cum sint maximi momenti, requirunt certam potestatem, vel saltem vere probabilem, quae vera probabilitas non adest in nostro casu, sed res potius remanet valde dubia: Petrus enim non potest certo moraliter scire fuisse tali die pro se acceptam Bullam a Paulo, qui a multis casibus, et periculis, potuit expediri, ut a morte, infirmitate, oblivione, absentia a loco promulgationis, multitudine negotiorum, et hujusmodi. Unde non adest hic certitudo moralis, praeterea a Diana, Henriquez, et Villalobos apud Gallegum *loc. cit.* adeoque etc.

20 Bulla communis potest eodem anno bis sumi, data utraque vice eleemosyna taxata, et secunda Bulla inserviet, ut qui eam accipit possit iterum Indulgentiam plenariam in vita, et iterum in morte acquirere, licet per primam Bullam eam acquisierit. Item ut iterum absolvatur ab iis reservatis, a quibus semel forte absolutus fuit per primam Bullam. Et insuper poterit iterum, seu bis accipere eodem anno Bullam pro defunctis, atque adeo bis applicare pro ipsis plenariam Indulgentiam. Sic expresse Tamburin. *loc. cit. cap.* 16. §. *unic. num.* 2. et colligitur clare ex verbis Bullae Cruciatae Gregorii XIII. ubi sic expresse habetur: « Ac etiam ut omnes Christifideles non » tantum semel, sed bis singulo quoque anno » servatis tenore, et forma praedictis, quibus » eodem anno idem summarium sumpserint, tam » pro se, quam per modum suffragii pro Animabus in Purgatorio detentis, Indultis, Concessionibus, et Gratiis, et Indulgentiis praedictis » uti, et potiri, et gaudere, ac dictorum bonorum spiritualium participes fieri valeant, in » Domino misericorditer concedimus, et indulgemus. » (*)

21 Per communem Cruciatae Bullam varia conceduntur privilegia taxatam eleemosynam ad ipsam obtinendam erogantibus, ut patet ex ipsius Bullae summario relato a Ludovico a Cruce *in expositione ipsius Bullae in principio libri*, et a Mendo *in elucidatione ejusdem Bullae Cruciatae disp.* 1. et ab aliis. Unde omissis brevitatis gratia, et ut minus ad nos hodie spectantibus Indulgentiis, et privilegiis concessis personaliter ad pugnandum contra Infideles se conferentibus, seu ad tale bellum alios mittentes, et Clericis, ac Regularibus exercitum comitantibus, ut milites in spiritualibus adjuvent, traduntur, et explanantur breviter privilegia concessa dictam taxatam eleemosynam pro ipsa Bulla habenda largientibus.

Primo igitur conceditur amplissimum privilegium varia complectens circa tempus Interdicti, ut patet a Clausula quinta ad septimam dicti summarii, ibi: *Conceditur, ut possint in Ecclesiis, in quibus alia Divina Officia (Interdicto durante) quomodolibet celebrare permissum fuerit, vel in privato Oratorio ad Divinum cultum tantum deputato ab Ordinario visitando, et designando etiam tempore Interdicti, cui ipsi causam non dederint, vel per eos non steterit, quominus amoveatur, et qui facultatem ad id a Commissario Generali habuerint, etiam per horam, antequam elucescat dies, et per horam post meridiem in sua, ac familiarium, ac consanguineorum suorum praesentia Missas, et alia Divina Officia per se ipsos, si Presbyteri fuerint, vel per alium celebrare facere, et tempore Interdicti Divinis interesse, eis tamen qui privato Oratorio ad praemissa uti voluerint, ut quoties id fecerint, aliquas preces pro unione Principum Christianorum contra Infideles, eorumque contra eosdem victoria fundere teneantur, imponitur. Item conceditur tempore Interdicti, idest Interdicti Generalis, Eucharistiam, et alia Sacramenta, praeterquam in die Paschalis, posse recipere. Item conceditur mortuorum corpora (nisi forte vinculo excommunicationis innodati decesserint) cum moderata funerali pompa sepeliri.* (**) 22

Nomine Ecclesiarum, in quibus conceditur habenti Bullam Cruciatae, ut tempore Interdicti possint coram eo, et suis familiaribus, ac consanguineis celebrari et audiri Missae, et Divina Officia, intelliguntur quaecumque Ecclesiae, et Oratoria, in quibus fuerint alias supradicta permissa (***). Et Oratoria privata supponuntur jam rite approbata ab Ordinario, cum Bulla non det facultatem ad ipsa erigenda, sed jam supponat erecta, sicuti cum concedit, ut tempore Interdicti possit audiri Missa in Ecclesia, supponit jam Ecclesiam erectam, non autem concedit, ut de novo erigatur; Diana *part.* 9. *tract.* 1. *resol.* 23. Tambur. *loc. cit. cap.* 4. §. 4. *num.* 2. *et* 3. Mendo *disp.* 6. *cap.* 1. *num.* 6. Trullench. *de Bulla lib.* 1. §. 3. *dub.* 4. Gallegus *l. cit. cap.* 4. *dub.* 31. 23

(*) Quae hoc num. occurrunt de duplici Bullae receptione, ac de iterata privilegiorum, sive concessionum adsecutione ad nos non pertinent, cum nihil hujusmodi in nostra Bulla occurrat. Item quoque dicendum de illa Indulgentia plenaria, quae accipientibus Bullam Hispanicam concedebatur, semel in vita, et semel etiam in mortis articulo per Confessarium electum applicanda, de qua in nostra Bulla nihil omnino hujusmodi legitur, uti patet. Hinc temere nonnulli prorsus dixere hujusmodi Indulgentiam etiam nobis Bullam nostram accipientibus impertiri. Potius videtur loco ipsius aliam nobis Indulgentiam impertiri; conferentem nimirum eleemosynam, sive recipientem Bullam participem fieri omnium, et singularum Indulgentiarum, ac peccatorum remissionum, ac poenitentiarum relaxationum, quae quibusvis Confraternitatibus Sodalitatibus, et Congregationibus in nostro Regno existentibus alias fuerint concessae, perinde ac recipientes Bullam illarum essent *Confratres ac respective Consorores, illisque personaliter reperirentur adscripti.* (*Edit. Neap.*)

(**) De his quae leguntur hic *et seqq.* num. circa privilegia concessa in Bulla Hispanica sacris officiis assistendi, eademque celebrandi tempore interdicti, aut circa privilegia spectantia Oratoria domestica, nullum ne vestigium quidem occurrit in nostra Bulla. (*Edit. Neap.*)

(***) Nempe quae nominatim non fuerint interdicta. (*Edit. Barbiell.*)

Felix Potest. *loc. cit. num.* 3865. La Croix *l. c. cap.* 1. *dub.* 12. et alii plures contra paucos alios.

24 In Oratoriis privatis ratione Bullae Cruciatae majora permittuntur, quam ratione ordinarii indulti Pontificii soliti concedi nobilibus. Indultum enim ordinarium non concedit nisi celebrationem unius Missae, item non concedit ipsam in solemnioribus Festivitatibus, et non concedit ipsam nisi in praesentia Domini, ejusque Familiae, ac hospitum Nobilium, exclusis familiaribus actu non necessariis; Privilegium vero Cruciatae concedit, ut possint celebrari quot Miss ae voluerit Dominus eadem die. Item concedit, ut possint ibi celebrari Missae, et alia Sacramenta Poenitentiae, et Eucharistiae recipi, etiam in solemnioribus Festivitatibus, praeterquam in die Paschatis, de quo numero sequenti. Et insuper concedit, ut possint praedictis gratiis gaudere etiam familiares non necessarii, et consanguinei non commensales Domini habentis Bullam. Sic patet ex ipsa Bulla, et Indulto.

25 Num autem per illam particulam *Praeterquam in die Paschatis* prohibeatur solum receptio Eucharistiae, quae ad satisfaciendum praecepto Paschali praestari debet in propria Parochia, vel etiam receptio Eucharistiae ex devotione; La Croix *l. cit. c.* 1. *dub.* 12. §. *Respondeo secundo.* Felix Potest. *loco cit. num.* 3866. Tambur. *loc. cit. cap.* 6. *num.* 3. et alii tenent non prohiberi receptionem Eucharistiae ex devotione, sed solum ad satisfaciendum praecepto, quia dicunt Bullam per illam exceptionem nihil aliud intendere, nisi quod communio annua ex praecepto fiat in propria Parochia, ut Pastor ovium suarum faciem agnoscere possit, et receptionem Eucharistiae ex devotione in die Paschatis licere ex consuetudine in Ecclesia qualibet; adeoque etiam in Oratorio privato. Quia tamen Sacra Congregat. Conc. pluries decrevit, non posse Regulares in die Paschatis administrare saecularibus Eucharistiam, etiamsi tales personae saeculares in alia die satisfecerint praecepto, ut *in Burdigalen.* 8. *Junii* 1644. *in Senonen.* 11. *Junii* 1650. *et in Mechlinien.* 31. *Januarii* 1682. videtur id non licere, nisi vere adsit talis consuetudo in locis, ubi promulgatur Bulla Cruciatae, quia in tali casu, cum consuetudo sit optima Legum interpres, *l. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*, *c. Cum dilectus* 8. *de consuetudine*, ipsa consuetudo, nisi de mente Pontificis, seu Sac. Congr. aliud constet, posset observari, *leg. De quibus* 32. *ff. de Legibus*, *cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine.* (*)

26 Habens Bullam an teneatur audire Missam diebus Festis tempore Interdicti; variant DD. Negativam sententiam tenent Coninch, Avila et Alterius apud Tamburin. *loco cit. cap.* 5. §. 2. *num.* 6. quia, dicunt ipsi, nemo cogitur uti suo privilegio, adeoque obtinens cum Bulla privilegium assistendi Missae tempore Interdicti, potest hoc privilegio nolle uti, alias non esset privilegium, et honor, sed onus. Affirmativam autem defendunt Ludovicus a Cruce, Villalobos, Joan. Sanch. Trullench. apud Tambur. *loco cit. num.* 7. Felix Potest. *loco cit. n.* 3881. Mendo *disp.* 25. *num.* 19. et alii. Et ratio est, quia quando instat praeceptum, et quis potest illud adimplere, tenetur ad impletionem. In diebus autem Festis instat praeceptum audiendi Missam, et qui habet Bullam Cruciatae, potest illud adimplere audiendo Missam, adeoque tenetur audire. Quae opinio affirmativa est probabilior, et securior, ut tenet etiam la Croix *loc. cit. dub.* 11. *art.* 5. *vers. Respondetur*, quamvis negativa sit etiam probabilis, ut dicit ipse *loco cit.* et Tambur. *loc. cit. num.* 7. et alii. Suarez *in* 3. *part. S. Thomae disp.* 88. *sect* 6. negativam opinionem practice probabilem esse inficiatur.

Qui Bullam recipiunt, nisi excommunicati decedant, possunt tempore Interdicti cum moderata pompa sepeliri, quae moderata pompa ex Corduba apud Ludovicum a Cruce *loc. cit. d.* 7. *num.* 2. est, ut cum cantu, et tribus campanarum clamoribus cadaver deferatur, et sepeliatur apertis januis Ecclesiae, sed sine Missa; seu est medietas pompae, et solemnitatis, quae juxta qualitatem defuncti fieret extra tempus Interdicti. At vero Ludovicus a Cruce *loc. cit.* Rodriquez, Villalobos, et Trullench. citati a Mendo *loc. cit. num.* 47. dicunt illam esse moderatam pompam, quae juxta consuetudinem locorum fuerit ab Episcopo, aut ejus Vicario, vel Parocho, in eorum absentia, prudenter determinata. 27

Qui privato Oratorio ad supradictos effectus uti voluerint, debent ad suum arbitrium orare mentaliter, seu vocaliter pro unione Principum Christianorum contra Infideles, eorumque contra dictos Infideles victoria. Et sufficit quaelibet brevis devota oratio etiam unius Pater, et Ave, et ejus omissio non esset nisi venialis, cum praeceptum Pontificis sit in materia levi; Tambur. *loco cit. cap.* 7. *n.* 4. Henriq. Avila, Trullench. et alii citati, et secuti a la Croix *l. c. dub.* 11. *art.* 1. *num.* 9. 28

Secundo, conceditur privilegium vescendi ovis, lacticiniis, et carnibus, diebus jejuniorum durante anno Bullae. « Item ut durante dicto anno intra » ipsa Regis Hispaniae Regna (intellige ubi pro» mulgatur Bulla), et non extra, carnibus, de » consilio utriusque Medici temporibus jejunio» rum totius anni, etiam Quadragesimalium, ve- 29

(*) Sunt qui negant fas esse ex vi Bullae Cruciatae in Oratoriis die Paschatis celebrare, vel celebrare facere. Adeatur Vidal. *de Bulla Cruciatae exam.* 2. *n.* 6. (*Edit. Barbiell.*)

» sci, ac pro eorum libitu ovis, et lacticiniis. Ita» que qui carnes comederint, servata in caeteris » jejunii Ecclesiastici forma, dicto jejunio satis» fecisse censeantur. Excipiuntur ab Indulto ve» scendi ovis, et lacticiniis quoad Quadragesimalia » jejunia tantum Patriarchae, Primates, Archie» piscopi, Episcopi, et alii Superiores, vel Infe» riores Praelati, et quaelibet Persona Regularis, » et ex Saecularibus illi, qui in Presbyteratus » Ordine constituti sunt, nisi fuerint sexagena» rii. » (*)

30 Nomine utriusque Medici, de cujus consilio potest habens Bullam carnibus vesci, intelligitur Medicus spiritualis, et Medicus corporalis. Pro Medico spirituali venit non solum Parochus, sed etiam Confessarius quilibet, etiamsi non sit proprius, cum in foro conscientiae omnes Confessarii reputentur, ut unum quid, nec requiratur, quod consilium detur in Confessione, sed sufficiat, quod detur extra Confessionem, ex quo Bulla Confessionem actualem non requirat; Tambur. *loc. cit. cap.* 8. §. 1. *num.* 3. Gallegus *loc. cit. cap.* 6. *dub.* 45. La Croix *loco cit. dub.* 15. *art.* 1. *vers. Quod ad minus.* Pro Medico corporali venit non solum doctorali laurea insignitus, sed etiam ubi non est talis Medicus, nec ad illum facilis est recursus, ut in parvis locis, quaelibet persona perita, et experta aliquam in infirmitatibus, aut languoribus cognitionem habens; Tambur. *loc. cit. num.* 4. Henriq. *l.* 6. *cap.* 23. La Croix *loco cit. num.* 3. ubi addit, quod qui pollet scientia, et conscientia ad noscendum dubium, potest carnibus vesci absque alicujus Medici declaratione, seu consilio, quia ideo consilium utriusque Medici requiritur, ex quo in propria causa non soleat quis esse ita integer Judex.

31 Pro usu carnium diebus jejuniorum requiritur causa, scilicet necessitas, et consilium utriusque Medici, si necessitas non sit patienti certa, et manifesta. Pro usu autem ovorum, et lacticiniorum non requiritur causa, sed sufficit Bullae privilegium. Nec potest dici, quod privilegium vescendi carnibus de consilio utriusque Medici sit superfluum, cum etiam sine Bulla, quando necessitas est patienti dubia, possit quis de consilio utriusque Medici carnibus vesci. Non potest, inquam, id dici, quia ratione privilegii Bullae, quamvis de consilio utriusque Medici vescatur carnibus, is satisfacit praecepto, et ex dispensatione thesauri Ecclesiae per Pontificiam Bullam ei facta habet meritum jejunii, ac si carnibus non vesceretur; Tambur. *l. c.* §. 1. *n.* 2. Felix Potest. *l. c. n.* 3875. et alii.

Ratione Bullae Cruciatae possunt omnes non 32
excepti etiam sine consilio utriusque Medici vesci ovis, et lacticiniis cunctis diebus jejuniorum etiam Quadragesimalium. Excepti autem quoad jejunia Quadragesimalia per Bullam communem sunt Patriarchae, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, et alii superiores, vel inferiores Praelati, et quaelibet persona Regularis, et ex Saecularibus illi, qui in Presbyteratus Ordine sunt constituti, qui tamen omnes possunt illis vesci, si fuerint sexagenarii, ut patet expresse ex verbis Bullae adductis *supra n.* 29.

Notanter autem dicitur: *Excepti per Bullam* 33
Communem, quia ex praedictis exceptis per Bullam communem varii per aliam Bullam Urbani VIII. quae vocari solet *Bulla parva, seu Bulla lacticiniorum*, possunt vesci ovis, et lacticiniis, etiam in Quadragesima, excepta Hebdomada Sancta, quae incipit a Dominica Palmarum inclusive, cum hebdomada constet ex septem diebus, et tales privilegiati per dictam Urbani VIII. *Bullam Lacticiniorum* sunt expressi in sequentibus Bullae verbis: *Venerabilibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, et aliis inferioribus Praelatis, nec non Presbyteris saecularibus dumtaxat, ut Quadragesimali tempore (hebdomada tamen majori excepta) ovis similiter, ac lacticiniis pro eorum libitu uti, et vesci valeant indulgemus, data eleemosyna per Commissarium Generalem taxanda.* (**)

Taxa pro hac lacticiniorum Bulla obtinenda est 34
sequens: Pro Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis etiam Titularibus, et Abbatibus jurisdictione gaudentibus sunt viginti quatuor Reales, seu argentei Castellani. Pro dignitatibus Canonicalibus Ecclesiarum Cathedralium, vel Collegiatarum Reales, seu Argentei Castellani octo. Pro illis, qui gaudent portionibus, et pro Beneficiariis curam habentibus animarum, vel non habentibus, et quorum redditus annuus ascendit ad scuta trecenta, Reales, seu Argentei Castellani sex. Pro habentibus Beneficia, Cappellanias, Portiones, et quosvis redditus Ecclesiasticos ascendentes ad scuta ducenta, Reales, seu Argentei Castel-

(*) Enumerat A. privilegia pertinentia ad usum ciborum, uti est privilegium vescendi carnibus, accedente tamen utriusque Medici consilio, temporibus jejuniorum totius anni; item privilegium comedendi ova, et lacticinia pro cujusque lubitu. Quantum porro spectat ad hoc postremum privilegium, hoc idem iisdem fere verbis visitur in nostra Bulla; et licet in priori Bulla exclusi fuissent ab hujusce privilegii usu Archiepiscopi, Episcopi, inferiores Praelati, cujusvis Regularis Ordinis professores atque et Presbyteri saeculares, donec annum sexagesimum suae aetatis non compleverint; anno tamen insequenti per aliam Bullam hoc ipsum privilegium ad eosdem Archiepiscopos, Episcopos et prorogatum fuit, nulla de Regularibus facta mentione in hujusmodi extensione; hac tamen adjecta conditione, ut decurrente Majori Hebdomada ab hujusmodi privilegii usu praedicti abstineant. Hebdomadam porro Majorem a Dominica Palmarum incipere rectissime docet Auctor noster, quod et nos in laud. Dissertatione evidentissime comprobavimus, ac Salmanticenses aliter opinantes dimisimus. De hac concessione, ac de Quaestionibus ad illam pertinentibus late egimus *in III. Parte* memoratae Dissertationis. Consulantur ibi dicta. (*Edit. Neap.*)

(**) Vide Addit. Cas. *III. Privileg. Nota I.* (*Ed. Cas.*)

lani quatuor. Pro caeteris Clericis, et Presbyteris saecularibus, Reales, seu Argentei Castellani duo.

35 Regulares utriusque sexus non possunt uti *Bulla lacticiniorum* quoad jejunia Quadragesimalia, cum ipsi sint quoad talia jejunia expresse excepti *in Bulla Communi*, ut patet ex verbis adductis *supra num.* 29. Nec est eis tale privilegium concessum in *parva Bulla lacticiniorum*, ut constat ex verbis adductis *supra sub n.* 33. Nec possunt uti Episcopi ex Ordine Minimorum, quia Episcopi assumpti ex hoc Ordine, nisi specialiter dispensentur, tenentur adhuc ad vitam Quadragesimalem; Peyrin. *tom.* 3. *cap.* 14. *num.* 3. referens tres Summos Pontifices, nempe Paulum V. Gregorium XV. et Urbanum VIII. cum tribus Episcopis dicti Ordinis Minimorum dispensasse, et ipsum Urbanum VIII. in examine Patris Francisci Castellani pro Episcopatu Caprulensi, qui ad interrogationem: An factus Episcopus teneretur ad votum vitae Quadragesimalis, respondit non teneri, dixisse, *Errasti, teneris enim*, et parum defuisse, ut excluderetur, nec voluisse cum ipso dispensare. Sic Felix Potest. *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 1868. *et seq.* cum Montoya, Ledesma, et Vasquez, *tom.* 1. *part.* 4. *num.* 3873. recte addens, quod tali Bulla de lacticiniis, et ovis in Quadragesima uti possunt alii Episcopi Regulares, quia in ipsis praevalet qualitas Episcopalis, cum dignius debeat ad se trahere minus dignum; sic etiam Tambur. *loc. cit. c.* 8. §. 5. *n.* 10. Trullen. *l. cit. n.* 9. et alii.

36 Cardinales Regulares nisi sint Episcopi, non possunt uti dicta *Bulla parva lacticiniorum*, quia in dicta Bulla non fit talis concessio Regularibus, nec merae Dignitati Cardinalatus, ut patet ex iisdem verbis adductis supra *sub num.* 33. Tambur. *loc. cit.* §. 1. *num.* 11. Felix Potest. *loc. cit. num.* 3873. Quamvis tamen non sit improbabilis contraria sententia, quod lacticiniis, et ovis vesci possint etiam Cardinales Regulares non Episcopi, quia in tantum non includuntur expresse in concessione *parvae Bullae*, in quantum non sunt expresse exclusi a concessione *Bullae communis*, ut patet ex verbis utriusque Bullae. Unde sicuti Regulares Episcopi possunt vesci ovis, et lacticiniis in Quadragesima, quia in ipsis praevalet qualitas Episcopatus, ita etiam Regulares Cardinales, quia in ipsis praevalet qualitas Cardinalatus per regulam: *Si id, de quo minus videtur inesse, inest; igitur, et de quo magis; Authent. Multo magis, Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*, et illa verba Bullae communis: *Et qualibet persona Regularis*, possunt intelligi de quacumque persona Regulari adhuc in Religione existenti, et non de assumptis extra Religionem ad Cardinalatum etc.

37 Cardinales saeculares non Presbyteri per solam Bullam communem Cruciatae vesci possunt ovis, et lacticiniis per totam Quadragesimam, etiam in majori hebdomada, sicuti caeteri saeculares, ut colligitur ex verbis ipsius Bullae, et tenent Gallegus *claus.* 7. *d.* 54. Tambur. *l. c.* §. 4. *n.* 7. Felix Potest. *l. c. n.* 3873. La Croix *l. c. dub.* 13. *art.* 2. *n.* 6. et alii.

Novitii, et Novitiae cujuscumque Religionis uti possunt privilegio Bullae quoad usum ovorum, et lacticiniorum in tota Quadragesima, quia non comprehenduntur in odiosis nomine Regularium, cum nondum Professionem emiserint; Trullen. *l.* 1. §. 4. *dub.* 5. Tambur. *loco cit. num.* 8. La Croix *loc. cit. num.* 7. et alii passim. 38

Religiosi Ordinum Militarium etiam S. Joannis Hierosolymitani, si Bullam legitime sumant, hoc privilegio vescendi ovis, et lacticiniis participant, ut patet in Summario Bullae vulgaris, quod fidelibus distribuitur; Tambur. *loco cit. num.* 9. *et* 11. ubi subjungit, quod hoc privilegium concessum Religionibus Ordinum Militarium intelligitur concessum non solum Equitibus, sed etiam Regularibus utriusque sexus earumdem Religionum, quia Pontifex includit in hoc privilegio omnes, qui sunt Ordinis Militaris. Sic etiam Mendo *d.* 18. *num.* 16. et 17. afferens Basilium Legionensem, et Alfonsum de Vico DD. Salmaticenses testantes talem esse praxim; La Croix *loco. cit. num.* 14. Gallegus *claus.* 6. *dub.* 8. ubi dicit hanc doctrinam practicari in Conventu Sanctae Mariae de Monte Ordinis Militaris Sancti Joannis in Dioecesi Toletana. 39

Omnes sexagenarii, sive Regulares, sive Presbyteri saeculares, et quicumque alii habentes Bullam Cruciatae possunt etiam in jejuniis Quadragesimalibus vesci ovis, et lacticiniis: et annus sexagesimus sufficit, quod sit incoeptus, quia in favorabilibus annus incoeptus valet pro completo, cum favores sint ampliandi; *cap. Odia* 15. *de Regul. jur. in* 6. La Croix *loc. cit. num.* 10. Tambur. *l. c.* §. 4. *n.* 19. uterque Sanchez, et multi alii apud Leandr. *de praecept. Eccles. tract.* 5. *d.* 8. *q.* 17. 40

Tertio, conceditur privilegium quoad varias Indulgentias, et participationem bonorum operum: *Item praedicti Bullam sumentes, qui diebus jejunii non suppositis ad implorandum Divinum auxilium pro unione, et victoria praedictis voluntarium jejunium, vel si jejunare impediti legitime fuerint, aliud opus pium arbitrio eorum Confessarii, vel Parochi assumpserint, et simul pro unione, et victoria praedictis preces fuderint, quoties id fecerint, dicto anno durante, quindecim anni, et totidem quadragenae de injunctis eis quomodolibet debitis poenitentiis misericorditer in Domino relaxentur, et insuper omnium precum, eleemosynarum, peregrinationum, etiam Hierosolymae, et, aliorum bonorum, quae in universali militante Ecclesia, et singulis ejus membris fiunt, participes reddantur.* (*) Dictum privilegium 41 42

(*) Recenset varias indulgentias per Bullam Cruciatae solitas concedi, sed quam refert n. 41. nostra non interest. (*Edit. Neap.*)

clare patet ex ipsius verbis; si autem quaeras, quid intelligatur per ipsos quindecim annos, et Quadragenas etc. vide verb. *Indulgentia, art.* 1. Et si insuper scire desideres, quid intelligatur per participationem bonorum operum, vide verb. *Suffragia.*

43 *Quarto*, conceditur privilegium lucrandi Indulgentias stationum Almae Urbis: *Item qui dicto anno durante in singulis diebus stationum Almae Urbis quinque Ecclesias, seu Altaria, seu in illorum defectu quinquies unum Altare devote visitaverint, precesque ad Deum pro unione, et victoria praedictis fuderint, omnes, et singulas Indulgentias stationum intra, et extra muros praedictae Urbis tam pro se, quam per modum suffragii, pro defunctis, pro quibus visitaverunt, consequentur.* (*)

44 Quaenam autem, et quot sint, et quomodo acquirantur Indulgentiae stationum Urbis? Vide verb. *Indulgentia art.* 4. *a n.* 17. *ad* 19. *et art.* 6. *sub n.* 23.

45 Regulares utriusque sexus, licet sine Bulla nequeant lucrari Indulgentias speciales a Bulla Pontificia concessas, possunt tamen sine dicta Bulla lucrari alias omnes sibi aliunde concessas. Habetur ex ipsa Bulla: *Exceptis tamen iis, quae concessae sunt Ordinum Mendicantium Superioribus quoad eorum Fratres.* Et ex declaratione Sacrae Cong. Concil. quam refert Turanus *pag.* 215. *num.* 5. his verbis: *Ad instantiam Fratrum Minorum in Regno Siciliae existentium* Sacra Congr. Concil. *die* 24. *Martii* 1640. *respondit, Oratores gaudere Indulgentiis a Sede Apostolica concessis, etiamsi Cruciatam non acceperint. Habetur in Archivio Procurat. Reform. S. Francisci Transtyberim fol.* 78. et refert Felix Potest *loc. cit. n.* 3883.

46 Cruciatae Sanctae Bullam ante, vel post suscipere non est necessarium ad consequendas in Regnis Hispaniarum Indulgentias Jubilaei, quae a Summis Pontificibus concedi consueverunt; Sac. Congr. S. R. E. Cardinalium negotiis Indulgentiarum praefecta *approbante Urbano VIII. sub die* 8. *Febr.* 1631. apud Barbosam *in Sum. Apostolicarum decision. verb. Cruciata Sancta num.* 5.

Quinto, conceditur maximum privilegium circa absolutionem a reservatis, et acquisitionem Indulgentiae plenariae semel in vita, et semel in articulo mortis: *Item quo omnes, et singuli praedicti purius ad Deum preces effundere, et efficacius divinum auxilium implorare possint, conceditur, ut possint eligere quemcumque Presbyterum Saecularem, vel Regularem ex approbatis ab Ordinario, et ab eo quorumcumque peccatorum, etiam Censurarum, etiam Sedi Apostolicae, et in Bulla Coenae Domini reservatorum, et reservatarum plenariam Indulgentiam, et remissionem semel in vita, et semel in articulo mortis. Aliorum vero Sedi Apostolicae non reservatorum, aut reservatarum toties quoties confitebuntur, absolutionem, et remissionem mediante salutari poenitentia secundum culparum indigentiam obtinere; dummodo, ubi necessaria erit, per ipsos, vel dato impedimento per haeredes, aut alios satisfactio fiat.* (**) 47

Confessarius eligendus virtute Bullae Cruciatae debet esse approbatus ab Ordinario loci, ubi fit, et excipitur Confessio, nec sufficit, quod fuerit approbatus in aliis Dioecesibus. Sic pluries declaravit Sac. Congr. Conc. et signanter *in Valentina* relata a Rodriquez *in Bulla Cruciatae* §. 9. *num.* 5. *et in Hispalensi* confirmata a Paulo V. *die* 11. *Octobris* 1611. *et in alia Hispalensi* 16. *Febr.* 1675. et expresse declaravit Innoc. XII. die 19. April. 1700. *Constit.* incip. *Cum sicut*, ibi: *Adeo ut Confessarii, tam saeculares, quam Regulares quicumque illi sint, in vim dictae Bullae Cruciatae a poenitentibus ad audiendas eorum Sacramentales Confessiones electi, nullatenus Confessiones hujusmodi audire valeant sine approbatione Ordinarii, et Episcopi Dioecesani loci, in quo ipsi Poenitentes degunt, et Confessarios eligunt, vel ad excipiendas Confessiones requirunt. Nec ad hoc suffragari approbationem semel, vel pluries ab aliis Ordinariis aliorum locorum, et Dioecesum obtentam, etiamsi Poenitentes illorum Ordinariorum, qui Confessarios electos approbassent, subditi forent.* (***) 48

(*) Refert Indulgentias, quas vocant *Stationarias*, quasque nostra etiam Bulla nobis impertitur per haec verba: *Et insuper Christi Fidelibus praedictis in singulis diebus stationum Almae Urbis Nostrae quinque Ecclesias, seu Altaria, aut in illorum defectu, quinquies unum et idem Altare .. devote visitantibus, et in eis pias ad Deum preces pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione et S. Matr. Ecclesiae exaltatione effundentibus, omnes, et singulas Indulgentias, et peccatorum remissiones, ac Poenitentiarum relaxationes alias Ecclesiis tam intra, quam extra moenia Urbis praefatae, ad quas dictae stationes fixae existunt, concessas, eadem Apostolica auctoritate misericorditer in Domino concedimus, quas tam pro se, quam pro defunctis, pro quibus visitaverint, consequi valeant.* De hac porro Indulgentia *Stationaria*, ejusdem antiquitate, praestantia, valore plura diximus in §. *IV. Part. II. laud. Dissert.* Legantur, si cupido insit, illic adducta. (*Edit. Neap.*)

(**) Refert Cl. Auctor insigne privilegium circa absolutionem a reservatis; qua quidem in re peculiarem quamdam loquendi rationem servat nostra Bulla, quam lectorum ob oculos ponere operae pretium ducimus: *Praeterea*, verba sunt nostrae Bullae, *ut ipsi bis in toto eorum vitae decursu, ac etiam in mortis articulo valeant seligere Confessarium ex approbatis ab Ordinario loci, qui eos a peccatis Sedi tantum Apostolicae, non autem Ordinariis locorum respective reservatis, nisi eorumdem Ordinariorum accedat licentia, absolvere libere pariter, ac licite possit, auctoritate, et tenore praefatis tribuimus et impertimur.* Qua quidem ex formula graves, ac salebrosae exarsere quaestiones; num scilicet peccata Sedi Apostolicae reservata, a quibus absolvendi hic nobis fit potestas, complectantur etiam censuras eidem Sedi Apostol. reservatas; et quaenam sint intelligenda peccata Ordinariis locorum respective reservata, quae excipiuntur a praedicta concessione. Quas quidem controversias, quemadmodum et illas, quae respiciunt approbationem Confessarii per Bullam eligendi §. *III. et IV. I. Part. laud. Dissert.* discussas pro modulo, ac resolutas eruditi lectores nanciscentur. (*Edit. Neap.*)

(***) Parochus tamen unius loci ubique terrarum est eligibilis (*nempe ab ejus subditis, non ab aliis*) in Confessarium, quia approbatus est pro omni Ecclesia. Idem di-

49 Confessarius electus ab habente Bullam Cruciatae potest anno Bullae durante ipsum absolvere pro Foro interno ab omnibus casibus, et Censuris reservatis, tam Episcopo, quam Summo Pontifici, etiam in Bulla Coenae, excepta haeresi formali, et externa, etiam occulta. Cum hac tamen intelligentia, quod pars laesa, si detur, sit satisfacta vel per se ab ipso Poenitente, vel dato impedimento per suos haeredes, aut alios, et quod ipse Poenitens a casibus reservatis Episcopo absolvi possit toties quoties, sicuti etiam toties quoties a casibus reservatis Pontifici extra Bullam Coenae Domini, si sint occulti, quia evadunt Episcopales, cum absolvi possint ab Episcopo; a casibus autem reservatis Pontifici extra Bullam Coenae si sint publici, et a casibus in Bulla Coenae contentis sive sint publici, sive occulti, potest absolvi semel tantum in vita, et semel in articulo mortis per primam Bullam, et iterum secundo, si secundam, seu aliam Bullam accipiat. Non vero tertio, si tertiam Bullam sumeret, cum pro se non possit Bulla Cruciatae accipi nisi bis singulo quoque anno, ut patet ex dictis *sup. n.* 20.

50 Cruciata Sancta Laicis, et Clericis saecularibus cujuscumque status, gradus, qualitatis, et conditionis, etiam speciali nota dignae, quoad casus reservatos etiam in Bulla Coenae, haeresi excepta, contentos non nisi in Foro conscientiae, non autem in Foro externo suffragatur. Urban. VIII. *Const.* 105. incip. *In specula*, ut in *n. seq.* Hinc etiam facultas concessa in eadem Bulla Cruciatae de absolutione a censuris obtinenda, valet tantummodo pro fore interno, ut patet ex cit. Urbani VIII. *Const.* mox afferenda; quare constitutiones Hispanicae aliter statuentes rejiciendae sunt; Benedict. XIV. *de Syn. Dioeces. lib.* 7. *cap.* 65. §. 7.

51 Regulares, et Moniales non possunt vi Bullae Cruciatae eligere sibi Confessarium quoad casus reservatos. Sic expresse declararunt plures Summi Pontifices, et signanter S. Pius V. *Const.* 232. incip. *Exponi Nobis*, Clemens VIII. *Const.* 60. incip. *Romani Pontificis*, et Urbanus VIII. *Constit.* 105. incip. *In specula*, ibi: *In* etc. *Nos* etc. *Motu proprio* etc. *Concessionem S. Cruciatae, quas respectu facultatis hujusmodi etiam Laicis, et Clericis saecularibus cujuscumque status, gradus, et conditionis, etiam speciali nota dignae, quoad casus reservatos, etiam in Bulla Coenae Domini (haeresi excepta) contentos non nisi in Foro conscientiae, non autem in Foro externo suffragatur, aliorumque Indultorum hujusmodi, quantum ad praedictum articulum eligendi Confessarium, et absolvendi praedictos a casibus reservatis, etiam in Bulla Coenae Domini contentis, cum Fratribus, et Monialibus praedictis Fratrum Praedicatorum, et aliorum quorumcumque Ordinum etc. locum minime habuisse, neque habere, neque illis ullo modo suffragari potuisse, neque posse etc. sed nostrae intentionis fuisse, et esse, quod iidem Fratres, et Moniales quantum ad Sacramentum Poenitentiae, etc. ordinarias dispositioni suorum Praelatorum, et Sedis Apostolicae quoad sibi reservata subjecti sint earumdem tenore praesentium perpetuo declaramus etc. ac irritum, et inane, si secus etc. Dat. Romae etc.* 16. *Junii* 1630.

Cruciatae vigore, et facultatis in ea concessae non possunt Moniales alios Confessarios praeter eos, qui ad audiendas ipsarum Monialium Confessiones ab Ordinario approbati fuerint, eligere; Sacra Congreg. Concil. apud F. Eman. *in explicat. Bullae Cruciatae* §. 9. *num.* 24. ubi ejus addit. *sect.* 2. *num.* 40. et Barbosa in *Summ. Apost. decis. verb. Cruciata sancta.* Vide verb. *Approbatio art.* 3. *a n.* 5. *ad* 11. 52

Sexto, conceditur privilegium quoad commutationem Votorum. « Item sumentibus Bullam conceditur Vota omnia, ultramarino, Castitatis, » et Religionis exceptis, in aliquod subsidium » hujus expeditionis per eumdem Confessarium » commutari. » (*) 53

Ex quibus verbis clare patet, quod Confessarius electus ab habente Bullam potest ei commutare (non autem dispensare) omnia vota etiam jurata, exceptis tribus, nempe Castitatis perpetuae, ac perfectae, voti simplicis Religionis, et peregrinationis Jerusalem devotionis causa. 54

cendum de eo, qui habens jurisdictionem ordinariam est superior Parocho. Bulla Cruciatae nihil concedit Confessario circa approbationem, sed confert illi electo jurisdictionem; quod satis ostendunt ipsa verba Bullae asserentia, posse accipientem illam eligere unum Confessarium ex approbatis ab Ordinario in ordine ad ea privilegia absolutionis, et commutationis votorum ibi contenta, quare supponit approbationem requisitam a Tridentino, neque huic vult Pontifex in aliquo derogare, Tridentinum autem indefinite asserit, parochiale Beneficium habentem posse confessiones audire, in quo jus novum erga Parochos non introducit: juxta antiquum autem poterat Parochus ubivis audire confessiones, ergo et nunc potest. Et merito, nam Parochus est minister publicus Ecclesiae, ab illaque approbatus: unde etiam potest non solum in sua Parochia sed in tota dioecesi confessiones audire, hoc ipso quod Parochus sit, quamvis diversam approbationem non habeat respectu reliquae Dioecesis. Ita communis apud Mendo *in Bul. Cruc. disp.* 22. *cap.* 2. *et in Append. disp.* 2. *num.* 123. *et disp.* 5. *n.* 130..

(*) Ob oculos ponit privilegium quantum spectat ad Commutationem Votorum. At nobiscum hac in re per nostram Bullam liberalius egit Summ. Pontifex, uti patet ex formula concessionis in nostra Bulla adhibita; cujus haec sunt verba: *Necnon Christifidelibus* (concedimus nempe, et indulgemus) *ut dispensari possint super votis simplicibus per eos emissis in alia pia opera rite commutandis, exceptis tamen Votis solemnibus Religionis, et Castitatis.* Porro quousque sese extendat haec nostrae concessionis formula diligentius, uti par erat, investigare conati sumus *I. Part.* §. *II. Nostrae Dissert.*; quidque in hisce dubietatibus, quae ex nostrae Concessionis formula suboriuntur, sit tenendum, aut sentiendum aperuimus, approbante etiam ipso Eminentissimo Commissario nostrae Bullae; ubi et plura ad praxim apprime necessaria occurrunt. (*Edit. Neap.*)

55 Hinc talis potestas se extendit etiam ad vota jurata. Item ad vota in favorem tertii facta, et nondum acceptata; secus si essent acceptata. Item ad promissiones factas Sanctis. Item votum de non petenda commutatione, et dispensatione votorum. Item ad vota Castitatis, et Religionis, quando sunt poenalia, quando sunt conditionata, et quando emissa sunt ex metu, et alia hujusmodi. Vide verb. *Jubilaeum art.* 2. *a n.* 35. *ad* 49. et discurre ut ibi salva proportione.

56 Dicta votorum commutatio potest fieri etiam extra Confessionem, nec ad eam requiritur alia causa praeter aliquod subsidium praestandum pro belli expeditione contra infideles; La Croix *loco c. dub.* 16. *art.* 1. *q.* 2. *et* 3. cum aliis ibi allegatis; Felix Potest. *loco cit. num.* 3861. et alii; vide verb. *Jubilaeum art.* 2. *a num.* 64. *ad* 67. et verb. *Votum art.* 3. *num.* 128.

57 In commutatione votorum imponenda est a Confessario personae voventi aliqua eleemosyna in subsidium Sanctae Cruciatae, quae eleemosyna, si votum non habeat annexam aliquam expensam in ipsius adimpletione faciendam, debet a Confessario taxari juxta qualitatem, et commoditatem voventis. Si autem habeat annexam expensam, eleemosyna debet esse tanta, quanta esset expensa facienda pro adimpletione voti, et regulanda est juxta dicta sub verb. *Votum art.* 3. *a num.* 42. Vide *ibi.*

58 *Septimo*, conceditur Commissario Cruciatae facultas suspendendi Indulgentias: (*) *Item praedicto Commissario datur facultas, ut suspendere possit, dicto anno durante, omnes similes, aut dissimiles Indulgentias, et facultates ab eisdem, et a Sede Apostolica, vel ejus auctoritate concessas quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, Piis Locis, Universitatibus, et singularibus personis in Regnis, Insulis, Terris, Locis, et Dominiis praefatis etc.* Et paulo post: *Ita ut interim neque publicari, neque praedicari possint, neque publicatae cuivis hominum communiter, vel divisim suffragentur; exceptis tamen concessis Ordinum Mendicantium Superioribus quoad eorum Fratres. Item dicto Commissario conceditur etiam facultas, ut ipse per se, vel per alium, vel alios (quantum, et quoties sibi videbitur) Indulgentias, et alias Gratias per eum suspensas in favorem illorum, qui praesentium Gratiarum in hanc causam pro Religionis defensione concessarum, participes effecti fuerint, revalidare absque alio praemio possit.*

59 Virtute dictae facultatis sibi a Papa concessae Commissarius Generalis Sanctae Cruciatae suspendit pro toto anno publicationis Bullae cunctas Indulgentias, et Gratias in locis omnibus, ubi fit Bullae promulgatio, exceptis illis concessis Ordinum Mendicantium Superioribus quoad eorum Religiosos. Et postea ad animandos fideles ad erogandam eleemosynam in Sanctae Cruciatae subsidium revalidat cunctas ante suspensas Indulgentias, et gratias pro accipientibus Bullam, media erogatione taxatae eleemosynae.

60 Non potest tamen dictus Commissarius suspendere Indulgentias, et Gratias concessas Regularibus utriusque sexus, ut constat ex allatis Bullae verbis: *Exceptis tamen concessis Ordinum Mendicantium Superioribus, quoad eorum Fratres*, ut patet ex dictis *supra n.* 45.

61 An autem per promulgationem Bullae Cruciatae suspendantur facultates aliquae concessae Regularibus, v. g. facultas, quam habent absolvendi a casibus reservatis, commutandi vota, dispensandi in quibusdam rebus, et aliae similes facultates; variant Doctores. Suspendi enim tenent Navarrus, Lopez, Acosta, et Trullench. apud La Croix *loco c. dub.* 23. *n.* 13. Non suspendi autem docent plusquam decem et octo Auctores, quos citat, et sequitur Mendo *disp.* 29. *n.* 63. et La Croix *loc. cit.* ubi ex ipso Mendo addit S. Pium V. consultum respondisse, mentem suam non esse revocare per Bullam haec privilegia, et expressit anno 1571. in privilegiis Ordinis Praedicatorum, et putandum est hunc fuisse, et esse animum reliquorum Pontificum. Et de facto teste Tamburino *loco cit.* c. 14. *n.* 7. talis est praxis timoratorum Religiosorum, qui suis praedictis privilegiis utuntur sine scrupulo, etiam in ordine ad saeculares non habentes Bullam, quae continuata praxis potuit certo legitimam introducere consuetudinem, quae est optima Legum interpres: *l. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus, cap. Cum dilectus* 8. *de consuetudine.*

62 Indulgentiae, et Gratiae Jubilaei possunt a quibuscumque consequi etiam sine Bulla non obstante suspensione Indulgentiarum etc. facta a Commissario Generali Cruciatae. Vide *supra num.* 46. Decretum Sacrae Congreg. Indulgentiarum, et approbationem ad id factam ab Urbano VIII.

63 Ut solemnius fiat Bullae Cruciatae promulgatio, Commissarius Generalis ex facultate sibi a Papa concessa suspendit interdictum locale a quocumque Judice positum per octo dies ante, et per octo post promulgationem; unde probabile est, dictam Interdicti suspensionem extendi usque ad 17. dies, cum dies promulgationis, ex quo favorabilis non videatur includi in illis 16. sed excludi ab illis et ampliari ad 17. *arg. c. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, et favores convenit ampliari;* Mendo *loc. c. disp.* 39. *n.* 2. La Croix *loc. c. dub.* 17. *art.*

(*) Auctor agit de Suspensione aliarum Indulgentiarum, et facultatum facienda per Commissarium Bullae Cruciatae Hispanicae, ac de compositione bonorum debitorum ex delicto, sed incertorum, sive ignotis Dominis debitorum. At de his nihil omnino in nostra Bulla occurrit; quare ne in re nobis non necessaria inutiliter fortasse immoraremur, illa Hispanicis Scriptoribus, aliisque, quorum interest, disputanda, atque discutienda dimisimos. (*Ed. Neap.*)

64 5. *num.* 1. et alii. Nen suspenditur autem a d. Commissario Interdictum personale particulare, quia hoc Interdictum non obstat solemnitati promulgationis Bullae, qui est finis intentus in suspensione interdicti; Mendo *loc. cit. num.* 12. La Croix *loc. cit. n.* 5. et alii.

65 *Octavo*, conceditur Commissario Generali facultas faciendi compositionem super bonis male habitis, illicite retentis, aut usurpatis, quando eorum Dominus omnino ignoratur. Haec sunt verba Pontificis in Bulla compositionis: *Ut possit Commissarius componere super illicite habitis, nec non super medietate Legatorum omnium, quae propter male ablata facta sunt, si Legatarii per annum in exactione negligentes fuerint, ac super illis, quae facta erunt (hoc est quae invenientur jam esse facta) et quae dicto anno durante fient, si Legatarii inveniri non potuerunt; necnon super male ablatis, et per usurariam pravitatem, aut aliter male acquisitis, si in omnibus praemissis casibus (praeterquam dictae annualis negligentiae) personae, quibus restitutio, seu solutio facienda est (praestito per restitutorem juramento de diligentia per eum facta pro inveniendo Legatario, seu Creditore, et minime invento) non reperiantur; possit inquam Commissarius componere, et ita debitores liberare.* Et paulo post: *Ita etiam datur facultas eidem Commissario componendi cum iis, qui ad restitutionem fructuum ex omissione Horarum Canonicarum tenentur, ita ut quantitas compositionis pro medietate Ecclesiis, vel aliis locis, quarum, vel quorum ratione Horas praedictas recitare debent, et pro altera medietate in subventionem hujus negotii detur.*

66 Compositio igitur generaliter loquendo fieri potest in omnibus casibus, in quibus certum est, faciendam esse restitutionem, sive ratione rei malae acceptae, sive ratione injustae acceptionis, et retentionis, sive ratione damni illati, sive ratione contractus, concurrentibus tamen duabus conditionibus, nempe quod facta debita diligentia dominus certus, aut ejus haeres non inveniatur, et quod Bona restituenda non fuerint ablata, et retenta ex confidentia hujus Bullae. *Communis.*

67 Si jam facta legitima compositione, debitor in notitiam certam veniat Creditoris, tenetur restituere totum id, in quo factus est ditior, quia Papa per Bullam compositionis non intendit juri alieno praejudicare; unde illam concedendo concedit sub conditione, si, seu donec Dominus non inveniatur. Sic Rodriquez, Villalobos, Ludovicus a Cruce apud Trullench. *lib.* 3. *d. num.* 4. Felix Potestas *loco cit. num.* 3898. et alii contra Henriq. Bannez, Trullen. La Croix, et alios volentes talem debitorem ad nihil amplius obligari in Foro Conscientiae. Quorum opinio est vere probabilis, quia Papa habet supremam auctoritatem transferendi per compositionem Dominium talium bonorum, quando haec concernunt bonum spirituale, et sunt in tali statu, quod ad pauperes pertineant. Et sic tenet etiam Tambur. *loc. cit. cap.* 18. §. 5. *num.* 10. *et seq.* Si autem debitor bona fide jam omnia talia bona consumpsit, ad nihil tenetur in foro interno conscientiae, ut tenent Doctores utriusque sententiae. At pro Foro externo (quamvis etiam in hoc Foro ad nihil amplius teneretur, cum compositio sit facta auctoritate Papae potentis liberare, atque sine ulla conditione, et restrictione absolute liberantis debitorem) posset ipse debitor a Judice cogi ad restituenda talia bona Creditori comparenti, quia cum in Foro externo debeat constare eam compositionem fuisse legitime expeditam, et hoc sit valde difficile, ex quo posset Creditor dicere compositionem non fuisse factam super suo Credito, non fuisse praemissam debitam diligentiam, et hujusmodi: ideo possunt ad id a Judice cogi, et consequenter quamvis talis compositio possit prodesse in utroque Foro propter adductam rationem regulariter non prodest nisi in Foro interno. Sic Tambur. *loco cit. num.* 11. 12. *et* 13. cum Trullench. Bard. et aliis ibi allegatis; Felix Potest. *loc. c. vers. Hoc autem;* La Croix *loco cit. cap.* 2. *art.* 2. *quaesit.* 1. et alii.

Item compositio fieri potest super Legatis, cum hac tamen advertentia, quod si Legata fuerint facta pro exoneranda conscientia a bonis male habitis, seu ablatis, et Legatarii conscii, seu moniti de talibus Legatis negligentes fuerint per annum integrum in exigendis ipsis Legatis, tunc haeredes possunt se componere super medietate totius summae legatae. Si autem Legata facta fuerint non pro exoneranda conscientia, sed pro alia pia causa, tunc si haeredes legantis facta debita diligentia invenire, seu scire non possint Legatarios, possunt se componere quoad totam summam legatam accipiendo tot Bullas, quot requiruntur ad ratam quantitatis summae legatae. *Communis.* 68

Item compositio fieri potest super fructibus Beneficiorum, et aliorum reddituum Ecclesiasticorum male perceptis, et restitutione obnoxiis ratione omissionis Horarum Canonicarum, seu ratione non recitati Officii Divini cum erogatione tamen eleemosynae taxatae, ut infra dicetur sub *num.* 76. vide *ibi.* 69

Non potest tamen fieri compositio super distributionibus injuste perceptis, quia istae habent certos Dominos, quibus debeant restitui, nempe Choro interessentes, seu assistentes. *Communis.* 70

Nec potest fieri compositio super Missis celebrandis pro eleemosynis acceptis, quamvis debitor non recordetur, a quibus acceperit, et nec pro quibus debeat applicare, quia hic satisfaciet offerendo Sacrificia pro illis, qui eleemosynas erogaverunt, seu pro quibus debet. *Communis.* 71

Compositio fieri potest solum usque ad determinatam summam, nempe usque ad summam, trecentorum scutorum Hispaniae, seu trecento- 72

rum scutorum, et viginti unius cum tarenis octo, et granis novem monetae Siculae (aut aliter, juxta illius, quod vocant *Cambio*, diversitatem) aut duorum millium nongentorum quadraginta, et unius Argenteorum, seu Realium, et sex Maravedisiorum, cum quinquaginta tamen Bullis Compositionis acceptis, quia per unam Bullam non potest componi nisi summa quinquaginta Realium, seu Argenteorum, et viginti, et octo Maravedisiorum. Unde pro componenda tota summa dictorum duorum millium nongentorum quadraginta, et unius argenteorum, seu Realium, et sex Maravedisiorum quinquaginta debent sumi Bullae compositionis, quae singulis annis omnes accipi possunt, sive simul, sive seorsim. At in uno anno non possunt accipi plures quam quinquaginta. *Communis.*

73 Si debitum excedat dictam summam, quae cum quinquaginta Bullis componi potest, debet recurri ad Commissarium, qui per Compositionem particularem solet exigere decimam partem summae componendae, seu decem pro singulis centenariis in subsidium Cruciatae. *Communis.*

74 Nec qui habet tale debitum excedens summam per quinquaginta Bullas componendam potest differre compositionem, aut restitutionem ad sequentem annum, ut componat excessum summae per novas Bullas, sed statim debet restituere, aut componere cum Commissario etiam illum excessum summae, alias graviter peccat; *Communis.*

75 Quot sunt debitores, tot debent accipi Bullae, nec sufficit una Bulla pro pluribus, quamvis totum eorum debitum simul non excedat summam componibilem per unicam Bullam. Praxis enim est, quod unaquaeque Bulla uni soli concedatur, et quilibet pro sua Bulla taxatam eleemosynam solvat.

76 Taxata eleemosyna pro una Bulla est, quod erogentur duo Argentei Castellani, seu duo Reales a qualibet persona, tam privata, quam insigni, et illi multiplicentur ad multiplicationem Bullarum, quae accipiuntur usque ad quinquaginta, pro quibus quinquaginta Bullis debentur centum Argentei, seu Reales. Si autem compositio facienda sit de bonis, seu fructibus Ecclesiasticis debitis, seu restituendis pro omissione Divini Officii, seu Horarum Canonicarum, debent erogari quatuor Argentei Castellani, seu Reales, duo in subsidium Cruciatae, et alii duo in subsidium illius Ecclesiae, in qua habet Beneficium, seu redditus, qui Officium divinum omisit, et si summa a Beneficiario male percepta excedat summam componibilem per quinquaginta dictas Bullas, ut supra *in num.* 72. ita ut pro excessu dictae summae debeat fieri particularis compositio immediate cum Commissario, tunc summa hujus particularis compositionis pro medietate debetur in subsidium Cruciatae, et pro altera medietate pari modo in subsidium Ecclesiae, ubi habet Beneficium, seu redditus, qui horas Canonicas culpabiliter omisit. Sic colligitur ex verbis Summarii vulgaris, quod pro hac compositione solet distribui, teste Tamburino *loc. cit. c.* 18. §. 4. *n.* 2. ibi: *Che abbi da dare altri due Reali alla fabrica della Chiesa del Beneficio ec. e volendosi comporre di più, si osservi l'ordine dichiarato di sopra.*

Qui vult hanc Bullam compositionis obtinere, debet existere in Regno, ubi Bulla promulgatur, vel ad illud personaliter declinare, uti etiam dictum est de Bulla *supra num.* 8. *Communis.* 77

In Bulla compositionis debet inscribi nomen eam accipientis, et scribi, seu imprimi nomen Commissarii cum appositione sigilli ejusdem, ut patet ex verbis Summarii vulgaris, quod ut testatur Tamburin. *loco cit. c.* 16. §. 5. solet distribui conceptum his verbis: *Ed ordiniamo precisamente, che riceviate in Voi questa Santa Bolla essendovi in essa scritto il vostro nome, perchè così vuole, e comanda Sua Santità, o che altrimenti non godiate della composizione, che per essa vi si concede. La quale Bolla ordiniamo, che sia stampata col nostro nome, e sigillata col nostro sigillo.* Non est tamen necesse, ut haec Bulla compositionis conservetur, sicut Bulla communis, ut contra Mendo tradunt Tamburin. *loco cit. cap.* 15. §. 5. *per tot. et cap.* 18. §. 7. *num.* 2. Bardi *part.* 3. *tract.* 5. *cap.* 2. *sect.* 2. *num.* 20. Felix Potest. *loco cit. num.* 3894. *vers. In Bulla*, et alii. Et ratio diversitatis est, quia Pontifex per suum Commissarium mandat conservationem Bullae communis, et non conservationem Bullae compositionis; nec sine ratione, ut observant Bardi et Tamburin. *locis citatis*, quia in Bulla communi multa adsunt privilegia. quae habent tractum successivum pro toto anno, unde congruum fuit mandare, ut ea conservaretur, ne scilicet erraret Privilegiatus, quando uti ejus privilegiis voluerit; at in Bulla compositionis unica est Gratia: qua scilicet Bullam hanc recipiens liberatur a restitutione incertorum, qua Gratia semel habita, nihil refert Bullam conservare. Hactenus doctissimus Tamburinus. 78

Bulla compositionis prodesse potest etiam defuncto, Qui pro exoneranda conscientia injunxit haeredi, aut alteri, ut necessarias ad id Bullas compositionis pro se acciperet; La Croix *loco cit. cap.* 2. *dub.* 1. *art.* 2. *quaesit.* 2. Felix Potest. *loco cit. n.* 3894. *vers. Haec Bulla*, et alii passim. 79

Nono conceditur etiam Bulla pro defunctis: *Item eadem Indulgentia (utique plenaria) suffragabitur per modum suffragii etiam Animabus defunctorum, pro quibus in hujusmodi subsidium (nempe belli contra infideles,) proficisci, vel milites mitti contigerit, aut pro quibus non euntes, nec mittentes, tamen eleemosynam de Bonis suis juxta taxam per Commissarium, personarum qualitate inspecta, faciendam, pro Religionis defensione contulerint.* 80

81 Hac Bulla pro defunctis elargitur Pontifex liberationem unius Animae a poenis Purgatorii, seu Indulgentiam plenariam per modum suffragii applicandam ab ipso sumente Bullam cuicumque Animae sibi bene visae, et haec Indulgentia est distincta ab Indulgentiis Bullae communis, quae etiam applicari possunt in suffragium, seu liberationem cujuscumque Animae sibi bene visae, ut patet ex dictis *supra num.* 20. 43. *et* 44. (*)

82 Quamvis non sit necesse, ut in hac Bulla inscribatur nomen defuncti, et ipsam accipientis, tamen praxis invaluit, ut in ipsa inscribatur et nomen defuncti, pro cujus anima accipitur, et nomen ejus, qui illam accipit, ut testatur Tamburinus *loc. cit. cap.* 17. §. 2. *num.* 3. afferens verba ipsius Bullae solitae distribui in suo Regno Siciliae, ibi: *Per quanto voi Pietro Romano dassivo due Reali di Plata, cioè d'argento, che è quello, che sta tassato, e dichiarato per noi il Dottor D. Pietro Paceo Commissario Generale della Santa Cruciata a beneficio dell' Anima di Bernardo Amadeo, e ricevessivo in voi questa santa Bulla, gli è concessa l' Indulgenza sopradetta ec.*

83 Ubi ut vides, pro hac obtinenda Bulla erogantur duo Reales, seu duo Argentei Castellani ab omnibus personis, sive privatis, sive insignibus. Quamvis enim pro Bulla vivorum Commissarius distinctam taxam statuerit pro diversitate personarum, ut patet ex dictis *supra num.* 6. non sic tamen pro defunctis, cum ex pietate voluerit illis sanctis Animabus favere liberalius, ut recte observat Tamburin. *loc. cit. num.* 8.

84 Una Bulla non potest applicari pro pluribus Animabus, sed solum pro una Anima, quia in Bulla, quae distribuitur, expresse ponitur *pro Anima talis Personae*, ut patet *supra num.* 82. Sic Tamburin. *loc. cit. num.* 6. Felix Potestas *loco cit. num.* 3888. et alii contra Mendo *disp.* 36. *num.* 2. La Croix *loco cit. cap.* 3. *dub.* 1. *quaesit.* 5. volentes unam Bullam posse applicari pro pluribus, et tunc fructus Indulgentiae dividi inter illas plures Animas pro rata, quae opinio non caret sua probabilitate.

85 Possunt tamen pro eadem Anima sumi singulis annis duae Bullae, et valde utile est, ut aliae aliis annis sumantur, sicuti pro eadem Anima utiliter plures applicantur Indulgentiae, et Missae; Tamburin. *loco cit.* n. 10. *et* 11. La Croix *loc. cit. qu.* 3. Felix Potestas *loco cit. num.* 3883. et alii passim.

86 Et hoc non obstante quod teneatur Indulgentiam hujus Bullae, sicuti quamcumque aliam plenariam rite concessam et acquisitam, certo, et infallibiliter prodesse Animae illi, cui applicatur; vide verb. *Indulgentia art.* 3. *a num.* 16. *ad* 20.

Qui Bullam pro defuncto accipit, et illi appli- 87
cat, non est necesse, ut sit in gratia; La Croix *loco cit. cap.* 3. *dub.* 2. *quaest.* 1. *num.* 1. *et* 2. Tamburin. *loco cit. cap.* 17. *num.* 5. et alii; vide dicta verb. *Indulgentia art.* 3. *num.* 21.

Vivus existens in Regno, ubi promulgatur 88
Bulla, potest ipsam sumere, et applicare Animae defuncti, etiam extra dictum Regnum, aut locum Bullae; Tamburin. *loco cit. num.* 9. allegans ad id Ludovicum a Cruce; Bulla enim pro defunctis non exprimit esse necessarium ad obtinendam hanc Indulgentiam, quod quis obierit in loco promulgationis Bullae, sicuti esse hoc necesse exprimit Bulla communis pro vivis; unde sicuti hic quod voluit, expressit, ita illic, si id voluisset, expressisset; *arg. cap. Inter corporalia* 2. *de translation. Episcop.* §. *Sed neque illud, cap. Ad audientiam* 12. *de decimis*, et *cap. Quia circa* 22. *de privileg.* Eo vel maxime quod in suffragium Animarum defunctorum privilegia ampliari debent, quantum possunt.

Anima per Indulgentiam hujus Bullae libera- 89
tur, quando accipiens Bullam applicat illi suffragium. Si autem prius accipiat Bullam, et inde ad tempus applicat, liberatur quando applicat, quia ultimum requisitum est applicatio; Tamburin. *loco cit. num.* 7. *vers. At quandonam;* La Croix *loco cit. quaesit.* 2. et alii. Unde etiamsi Bulla accipiatur credito, suum effectum habet statim facta applicatione, absque eo quod expectetur tempus solutionis; Felix Potest. *loco cit. num.* 3890. et alii.

Semel facta applicatione pro tali anima, non po- 90
test amplius variari, et fieri applicatio pro alia, quia Indulgentia Bullae per primam applicationem jam habuit totum suum adaequatum effectum. Tamburin. *loc. cit. num.* 7. *vers. Nota;* Felix Potestas *loco cit. num.* 3889. et alii.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Cruciatarum originem alii deducunt ab Urba- 91
no II. alii vero a Concilio Lateranensi sub Innocentio III. habito; vide Mendo *de Bulla Cruciatae disp.* 1. *cap.* 4. *num.* 18. qui contra Emman. Rodriquez asserit Urbanum II. primum earum Institutorem; Auctor noster tam Urbano II.

(*) Auctor varias adducit quaestiunculas respicientes applicationem Indulgentiarum defunctis faciendam, cujusmodi controversias ad praxim magnopere conducentes fusius discussimus *P. II.* §. *III.* Quae docet demum Auctor n. 84. Indulgentiam uni tantum defuncto applicandam in ejusdem levamen, videtur respicere Bullam Hispanicam, quae id diserte praecipiebat; caeterum quantum ad Bullam nostram oppositum nobis probabilius visum fuit. Insuper n. 87. docet Cl. Auctor necessarium non esse statum gratiae in eo, qui Defunctis ad ipsorum levamen, sive liberationem applicatas velit Indulgentias per ipsum quaesitas. Quam sententiam uti verosimiliorem et nos propugnavimus, et argumentis non contemnendis constabilivimus refragante licet communi Theologorum coetu duce Suaresio. Consulantur ibidem dicta. (*Edit. Neap.*)

quam Innocentio III. adjudicat hanc institutionem.
92 Dicitur autem haec *Bulla Cruciatae*, a Cruce,
qua proficiscentes ad expeditiones Terrae Sanctae,
vel contra alios Infideles, aut Haereticos, donabantur cum multis indulgentiis et privilegiis.
93 Quae per hanc Bullam extenduntur etiam ad eos,
qui eleemosynas ad earum expeditionum sumptus
94 faciendos erogant. Primus Terram Sanctam e manibus Infidelium eruere conatus est Urbanus II.
in Concilio Claramontano anno 1095. habito, Episcopos et Praelatos ad eam expeditionem cohortatus, data pro militari tessera ad hoc bellum
Cruce super scapulam dexteram ex purpureo
panno gestanda; ac propterea is verus Cruciata-
95 rum Institutor est appellandus. Varii deinde Pontifices Cruciatam indixerunt aliquibus Principibus juxta temporum indigentiam; vide Mendo
disp. 1. *cap.* 4. *per totum.*
96 Quoad Hispanos vero, ut Gelasium II. praetereamus, de quo vide Baronium *ad an.* 1118. iis
speciatim Cruciatam concessit Julius II. an. 1509.
juxta Alph. Perez apud Mendo *loc. cit. num.* 21.
Deinde Leo X. ann. 1519. Clemens VII. an. 1529.
Paulus III. annis 1535. et 1537. Julius III. anno
1555. Paulus IV. anno 1559. Pius IV. annis 1562.
97 et 1563. et Pius V. anno 1571. Qui et concessionem ampliavit ad sexennium, itaut binis quoque
98 annis publicaretur; quae ampliatio in ejus concessione hodie viget, quandocumque scilicet Pontifices Maximi illam concedunt, sive renovant,
eam ad sexennium valere indulgent. Postea concessit Gregorius XIII. annis 1573. et 1576. Sixtus V. anno 1585. Gregorius XIV. anno 1591.
Clemens VIII. annis 1592. 1600. et 1603. Paulus V. anno 1605. cum prorogatione pro Hispaniis
99 usque ad annum 1625. et pro Indiis ad 1663. Caeteri Pontifices, excepto Gregorio XV. cujus tempore ampliatio Pauli V. perdurabat, singulis sexenniis illam prorogarunt; numquam enim in
perpetuum illam concesserunt; vide Mendo *ubi supra num.* 21. *et* 22.
100 Nota tamen, Gregorium XIII. in prima ejus
concessione anno 1573. decrevisse, ut Bulla Cruciatae in Hispaniis singulis annis, in Indiis vero singulis
101 bienniis publicaretur; Mendo *ibi, num.* 22. Et Bulla
ab hoc Pontifice concessa omnium praecedentium
est amplissima, et favorabilissima, tam quoad privilegia, quam quoad personas. Bullae vero a subsequentibus Pontificibus usque in hodiernam diem
ad ejus normam efformantur.
102 Ut autem, quae Auctor pro explanatione, et
interpretatione hujus Bullae amplissime affert,
plenius intelligantur, placuit hic illius exemplar
apponere, non quidem ad verbum, qualem Pontifex aliquis ex his, qui Cruciatam indixerunt, expedierit, sed ex omnibus, quas Pontifices indulserunt, et ampliarunt, compactam a Commissario Generali Cruciatae, qui fideliter gratias, privilegia, et facultates extraxit. Is igitur, loquens
de variis Pontificibus, sic ait post prooemialia verba, apud saepe citatum Mendo *in disp.* 1. *capit.* 1. *num.* 1.

« Primo, concedunt praedicto Ferdinando Regi
» huic defensioni, et expeditioni contra Turcas
» et Infideles assidua cura et diligentiam incum-
» benti; nec non omnibus, et singulis utriusque
» sexus Cristifidelibus, in Hispaniarum Regnis, et
» Insulis illis adjacentibus, ac etiam Sardiniae,
» nec non Siciliae ultra Pharum, similiter Re-
» gnis, locis, terris, oppidis, et dominiis Terrae
» firmae, et maris Oceani, seu alias nuncupatis,
» eidem Ferdinando Regi, tam mediate, quam
» immediate, et alias quomodocumque, et qua-
» litercumque subjectis, consistentibus, et ad illa
» declinantibus, qui intra annum a die publicatio-
» nis praesentium in singulis locis praedictis fa-
» ciendae inchoandum, fidei zelo moti, ad exer-
» citum praedicti Serenissimi Regis Hispaniarum
» contra Turcas, et alios Infideles, in illos pu-
» gnaturi, aut aliud genus servitii gratis facturi
» accesserint, et ibidem usque in finem expedi-
» tionis ejusdem anni permanserint, plenam om-
» nium suorum peccatorum (si de illis corde con-
» triti, et ore confessi fuerint) aut non valentes
» confiteri id corde desideraverint, indulgentiam,
» et remissionem, quae proficiscentibus ad recu-
» perationem Terrae Sanctae, quaeque in anno
» Jubilaei concedi consuevit. Item declarant, quod
» eandem Indulgentiam assequantur, qui ante fi-
» nem expeditionis, aut in itinere ad exercitum,
» aut in eodem exercitu obierint; et illi, qui pro-
» pter infirmitatem, seu aliam supervenientem
» necessitatem inde recesserint. Item qui alios
» suis expensis miserint, dummodo si mittens
» fuerit Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis,
» Primas, Patriarcha, aut Episcopus, Regis fi-
» lius, Princeps, Dux, Marchio, aut Comes, mit-
» tat quot homines, usque ad decem inclusive, si
» commode poterit, nec mittat pauciores quatuor,
» si plures non poterit. Alius vero cujuscumque
» sit conditionis, sive Laicus, sive Clericus sae-
» cularis, unum mittere teneatur. Quod si tenues
» adeo fuerint facultates, ut id praestare non pos-
» sit, eo casu, duo, vel tres, aut quatuor stipen-
» dium uni persolvant, pro rata facultatum inter
» eos distribuendum. Item Capitula Ecclesiarum,
» Monasteria, et loca etiam Regularium, et Men-
» dicantium tam foeminarum, quam masculorum,
» si pro decem personis eorumdem Capitulorum,
» et locorum, praecedente Capitulari, seu Con-
» ventuali deliberatione, unum miserint. Item
» eamdem Indulgentiam assequantur etiam om-
» nes, qui mittentur, si pauperes fuerint. Item
» Clerici saeculares, qui ab Ordinariis, et Regu-
» lares a suis Superioribus habita licentia Ver-
» bum Dei in eodem exercitu praedicaverint,

» Confessiones audierint, seu Missas celebraverint, vel alia Ecclesiastica, et pia ministeria exercuerint. Quibus etiam conceditur, ut beneficiis tam Saecularibus, quam Regularibus, per idoneos Vicarios deservire possint, exceptis beneficia curam animarum habentia obtinentibus. Item eadem Indulgentia suffragabitur per modum suffragii etiam animabus defunctorum, pro quibus in hujusmodi subsidium proficisci, vel milites mitti contigerit, aut pro quibus non euntes, nec mittentes, de bonis suis, juxta taxam per Commissarium, personarum qualitate inspecta, faciendam pro religionis defensione contulerint. Item milites in bello occupati a jejuniis votivis, vel Ecclesiae excusantur; et quod in die Festo belli negotiis vacare possint, declaratur. Item conceditur omnibus praedictis, nec non iis, qui nec ibunt, nec mittent, si tamen infra dictum annum, ex bonis sibi a Deo collatis, in hanc expeditionem, pro religionis defensione liberaliter contulerint, ut dicto anno durante possint in Ecclesiis, in quibus alias Divina Officia, interdicto durante, quomodolibet celebrare permissum fuerit, vel in privato Oratorio ad divinum cultum tantum deputato, ab Ordinario visitando, et designando etiam tempore interdicti, cui ipsi causam non dederint, vel per eos non steterit, quo minus amoveatur; et qui facultatem ad id a Commissario generali habuerint, etiam per horam antequam illucescat dies, et per horam post meridiem, in sua, ac familiarium, et domesticorum, ac consanguineorum suorum praesentia, Missas, et alia Divina Officia, per se ipsos, si Presbyteri fuerint, vel per alium celebrare facere, et tempore interdicti divinis interesse, eis tamen, qui privato oratorio ad praemissa uti voluerint, ut quoties id fecerint aliquas preces Deo pro unione Principum Christianorum contra infideles, eorumque contra eosdem victoria, fundere teneantur, imponitur. Item Eucharistiam, et alia Sacramenta, praeterquam in die Paschatis, recipere. Item mortuorum corpora (nisi forte vinculo excommunicationis innodati decesserint) cum moderata funerali pompa sepeliri. Item, ut dicto anno durante, in omnibus, et singulis Regnis, Insulis, locis, terris, uppidis et dominiis praedictis (et non extra illa) carnibus de consilio utriusque Medici, temporibus jejuniorum totius anni, etiam Quadragesimalibus, vesci, ac pro eorum libitu ovis, et lacticiniis; ita quod, qui carnes non comederint, servata in caeteris jejunii Ecclesiastici forma, dicto jejunio satisfecisse censeantur. Et sub hoc indulto vescendi carnibus, ovis et lacticiniis, comprehenduntur omnes cujusvis militiae Regulares. Patriarchis vero, Archiepiscopis et Episcopis, aliisque inferioribus Praelatis, nec non aliis personis Regularibus, et qui in ordine Presbyteratus fuerint, saecularibus, id minime conceditur, nisi sexagenarii fuerint. Item erogantes praedicti, qui, diebus jejunio non suppositis ad implorandum divinum auxilium pro unione, et victoria praedictis, voluntarium jejunium, vel si jejunare legitime impediti fuerint, aliud opus pium, arbitrio eorum Confessoris, vel Parochi, assumpserint, et simul preces ad Deum pro unione, et victoria praedictis fuderint, toties quoties id fecerint, dicto anno durante, quindecim annos, et totidem quadragenas, de injunctis eis, et quomodolibet debitis poenitentiis, misericorditer in Domino relaxantur; et insuper omnium precum, eleemosynarum, peregrinationum, etiam Hierosolymitanae, et aliorum bonorum operum, quae in universali militanti Ecclesia, et singulis ejus membris fiunt, participes redduntur. Item, qui dicto anno durante in singulis diebus Stationum almae Urbis, quinque Ecclesias, seu Altaria, seu in illorum defectum, quinquies unum Altare devote visitaverint, precesque ad Deum pro unione, et victoria praedictis fuderint, omnes, et singulas indulgentias Stationum intra et extra muros praedictae Urbis tam per se, quam per modum suffragii, pro defunctis, pro quibus visitaverint, consequantur. Item mandatur, ut Summarium hoc per omnes Christifideles ad praedictum bellum contribuentes, qui hujusmodi gratiarum participes esse voluerint, recipiatur, et retineatur; ne circa sibi concessas gratias errare, neve alii illas sibi usurpare possint, et unusquisque, qua facultate eisdem gratiis, et facultatibus utatur, docere valeat. Item quo omnes, et singuli praedicti purius ad Deum preces fundere, et efficacius divinum auxilium implorare possint, conceditur, ut possint eligere Confessorem saecularem, vel quemcumque etiam Mendicantium Ordinum Regularem, ex his, qui ab Ordinario, et quoad Regulares, qui semel tantum approbati fuerint, et ab eo quorumcumque peccatorum, et censurarum (etiam Sedi Apostolicae, et in Bulla Coenae Domini reservatorum et reservatarum) plenariam Indulgentiam, et remissionem semel in vita, et semel in mortis articulo: aliorum vero Sedi Apostolicae non reservatorum toties quoties confitebuntur absolutionem, et remissionem mediante salutari poenitentia, secundum culparum indigentiam obtinere. Modo in casibus, in quibus necessaria erit, per ipsos, vel dato impedimento, per haeredes, aut alios satisfactio fiat. Et illis vota omnia (Ultramarino, Castitatis, et Religionis exceptis) in aliquod subsidium hujus expeditionis per eumdem Confessorem commutari. Item, si dicto anno durante contingat vel ob

» repentinam mortem, vel Confessorum absentiam » siae confessione decedere, modo contriti decesserint, et prius statuto tempore confessi fuerint, et neque hujus confessionis fiducia negligentiores fuerint, plenariam, ut supra, remissionem consequantur. Ac uti item omnes Christi fideles non tantum semel, sed his singulo » quoque anno, quo idem summarium sumpserint, » tam per se, quam per modum suffragii, pro » animabus in Purgatorio detentis, indulgentias, » concessiones, gratias, et indulta praedicta consequi, eisque infra eumdem annum, bis (ut » praefertur) uti, et potiri, gaudere, ac dictorum bonorum spiritualium participes fieri valeant, in Domino misericorditer concedimus, » et elargimur. Item praedicto Commissario, et » Receptori generali datur facultas, ut suspendere possit, dicto anno durante, omnes similes, » vel dissimiles indulgentias, et facultates, ab » eisdem et Sede Apostolica, vel ejus auctoritate, » quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, » Piis Locis, Universitatibus, Confraternitatibus, » et singularibus personis in Regnis, Insulis, » terris, locis, et dominiis praefatis (etiam in » favorem fabricae Basilicae Principis Apostolorum de Urbe, vel alterius similis Cruciatae, » si quae in Regnis, Insulis, terris, locis, et » dominiis praefatis recepta adhuc durent) concessas hujusmodi, etiamsi clausolas aliquas contra suspensionem facientes continerent; ita ut » interim neque publicari possint, neque publicatae cuivis hominum communiter, vel divisim suffragentur; exceptis tamen concessis » Ordinum Mendicantium Superioribus, quoad » eorum Fratres tantum. Item dicto Commissario » etiam conceditur facultas, ut ipse per se, vel » alium, seu alios, quando, et quoties sibi videbitur indulgentias, et alias gratias per eum » suspensas in favorem illorum, qui praesentium » gratiarum in hanc causam pro religionis defensione concessarum, participes effecti fuerint, » revalidare absque aliquo praemio possit. Item » omnes Ordinarii, Episcopi, et Archiepiscopi » dictorum Regnorum, Insularum, Terrarum, » et Dominiorum praedictorum enixe rogantur, » et in virtute sanctae obedientiae eis praecipitur, » ut omnes poenas pecuniarias, etiam loco corporalium, durante dicto anno, imponendas, » seu exigendas, huic tam pio operi velint applicare; eaeque poenae omnes, de quarum tamen » quantitate, assertioni Ordinariorum, quorum » conscientiae onerantur, standum esse decernitur, thesauro ejusdem expeditionis contra Turcas, et alios Infideles, ex nunc, prout ex tunc, » applicantur, et appropriantur, una cum poenis » eorum, qui aliquid in hujus expeditionis praejudicium vel ad eam euntium patraverint. Item N. » Commissario, et Receptori generali hujus ex» peditionis deputato, et constituto, ut supra Ordinariorum hujusmodi poenis inquirere, et contra » eos qui in praejudicium hujus expeditionis, et » ad eam euntium aliquid patraverint, procedere. » Item eidem Commissario datur etiam facultas » ad singulas Provincias Commissarios deputandi, et erigendi, per Ordinarios locorum, praevia » matura deliberatione (onerando eorum conscientias) approbandos, cum simili, et limitata » facultate, etiam pro collectione pecuniarum. » Item eidem Commissario conceditur facultas » deputandi Notarios, quorum opera utendum » erit, ab Ordinariis tamen locorum, in quibus » illi deputandi sunt, similiter approbandos; nec » non cogendi tabelliones, et quemlibet alium » ad exhibitionem quarumcumque scripturarum, » vel instrumentorum huic negotio pertinentium, » et deinde inhibendi, quibus inhibendum erit. » Neque possit Commissarius generalis praedictus » coram alio quam nobis, neque ab eo deputandi » possint coram alio, quam ipso Commissario » pro re ad hoc munus pertinente, quamdiu istis » negotiis vacaverint, in judicium trahi. Possint » tamen a locorum Ordinariis, si ibi deliquerint, » coerceri, et puniri. Item quod si in loco, ubi » erit facienda publicatio, fuerit interdictum, » possit hujusmodi interdictum, per octo dies » antea, et post suspendere. Item, quod monere » possit habentes pecunias, et bona in hoc opus » destinata, seu instrumenta, aut scripturas hoc » negotium principaliter, vel secundario concernentes, ut statim cum copiam Commissarii, » aut ab eo deputati habuerint, propalare teneantur sub poenis pecuniariis in subsidium, » quoad Episcopos, et alios majores Praelatos, » suspensionis a divinis, et interdicti in Ecclesiam ingressus; quoad alios, excommunicationis » latae sententiae, a qua, nonnisi a Sede Apostolica, absolvi possint; et qui scienter aliquod » praedictorum retinuerit, nullo modo possit harum literarum, et gratiarum in eis contentarum » beneficio frui. Item declarant, quod expirante » anno, omnes supradictae Facultates, et Gratiae, et Indulta expirent, tantumque poterunt » causae pendentes ad finem perduci. Item similiter conceditur facultas dicto Commissario » dispensandi, et componendi super irregularitate cum his, qui quibusvis Ecclesiasticis censuris ligati Missas, et alia divina Officia (non » tamen in contemptum clavium) celebraverint, » seu alias se immiscuerint, et super alia illis » qualibet irregularitate praeterquam homicidii » voluntarii, aut simoniae, vel apostasiae a fide, » aut haeresis, vel propter malam ordinum susceptionem, contracta, cum retentione beneficiorum, et fructuum ex eis perceptorum, et » infamiae, ac inhabilitatis exinde provenientis, » abolitione et executione ordinum non malo

» susceptorum. Ac nullis datis literis, seu per » Confessores laceratis, cum his, qui primo et secundo affinitatis ex fornicatione contractae gradibus conjuncti Matrimonium contraxerunt; » dummodo, si post Concilium Tridentinum illius formam servaverint ac impedimenta hujusmodi penitus occulta sint, et alter contrahentium tempore contracti matrimonii impedimenti ignarus extiterit, ut altero, ita ut praedicitur impedimentum ignorante, de nullitate prioris consensus prius certificato, tacitaque, si videbitur, causa nullitatis, matrimonium inter se etiam secrete de novo contrahere, in foro conscientiae dumtaxat, si ad evitanda gravia scandala dispensandum judicaverit, dispensare, » prolemque susceptam, et suscipiendam exinde legitimam decernere; nec non etiam in supervenienti simili affinitatis impedimento, similiter dispensare, ut debitum petere possint. Item etiam conceditur facultas dicto Commissario, quod personis nobilibus, et quae juxta ipsius Commissarii arbitrium qualificatae fuerint, ut Missas per horam ante lucem, et post meridiem audire, et celebrare facere valeant, indulgere possit. Ac super illicite habitis, nec non super medietate legatorum omnium, quae propter male ablata facta sunt, si legatarii per annum in exactione negligentes fuerint; ac super illis, quae facta erunt, et quae dicto anno durante, fient, si legatarii inveniri non potuerunt; necnon super male ablatis, et per usurariam pravitatem, aut aliter male acquisitis, si in omnibus praemissis casibus (praeterquam dictae annualis negligentiae) personae, quibus restitutio, seu solutio facienda est, praestito per restitutorem juramento de diligentia per eum facta pro inveniendo legatario, seu creditore, et minime invento, non reperiantur, componere, et ita debitores liberari possint. Item etiam datur facultas eidem Commissario componendi cum eis, qui ad restitutionem fructuum ex omissione horarum Canonicarum tenentur, ita ut quantitas compositionis, pro medietate Ecclesiis, vel aliis locis, quorum, vel quarum ratione horas praedictas recitare debent, et pro altera medietate in subventionem hujus negotii detur. Caeterum, ut omnibus pateat hoc praesens Summarium, de latino idiomate in vulgari lingua juxta ritus Provinciarum, ubi publicatio facienda erit, non mutata illius substantia, ac praemisso aliquo convenienti, ac pro praesentium temporum conditione idoneo prooemio, converti, illudque de ejusdem Commissarii mandato simul, vel ad partem additis, etiam nominatim prosingulorum notitia diebus stationum totius anni intra, et extra muros hujus Almae Urbis ipsorum Commissarii, et deputandorum arbitrio imprimi.

ADDITIO EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Bulla Cruciatae a SS. D. N. Pio VII. concessa pro Regni Neapolitani Incolis fuit, cujus Bullae hic epitomen damus afferendo formulam ipsam Neapoli italico idiomate impressam, quae eleemosynam ad Bullam obtinendam erogantibus distribuitur. 103

MDCCLXXVIII.

BOLLA DELLA S. CROCIATA PIENA DI GRANDI INDULGENZE PERDONI CONCESSA DALLA SANTITA' DI N. S. PAPA PIO SESTO REGNANTE, A QUESTO REGNO DI NAPOLI,

In favore di coloro, che ajutassero e servissero il nostro Piissimo Sovrano Ferdinando Quarto pel mantenimento delle Navi contro i Turchi

Ci è stato un tempo, cari Fratelli miei nel Signore, in cui i nostri Padri penetrati da un vivo sentimento di Religione, ebbero il coraggio di passare il Mare per torre dalle mani degl'Infedeli i Santi Luoghi della Palestina sparsa de' monumenti della nostra Redenzione, e bagnata dal Sangue dell'Agnello Immacolato che vi volle morire per operarvi la nostra salute. I Pontefici di quei Secoli, Capi visibili del Regno di Gesù Cristo, ed Angioli della Chiesa universale, perchè apportatori di buone novelle alle Nazioni fedeli, aprirono i tesori della Chiesa e versarono a larga mano le sante Indulgenze sopra que' Fedeli, che presero l'armi, non già per ispegnere le sanguinose voglie della conquista, ma per liberare dalle mani de' Barbari i loro Fratelli oppressi, e per piantare il Tempio, e l'Altare in que'Santi Luoghi, dove l'Uomo, invece di sfacciarsi le scarpe, perchè Santa era la Terra che calpestava, riempiva il tutto di profanazione e d'orrore.

Or il nostro Regnante Pontefice Pio Sesto mosso da uno spirito di tenerezza e di pietà verso i suoi figli, apre in questo Regno l'istesso tesoro. Per fare questo profittevol guadagno, cari Fratelli miei, non dovete correre i rischi del Mare, o andare erranti per gli arenosi ed infocati Deserti dell'Arabia, come fecero i Cristiani nel tempo delle prime Crociate. Non si tratta più d'esporre la vostra vita, e le vostre fortune a'lunghi pellegrinaggi, ed al furore dei Barbari; nè ci è conquista da fare, nè da ricuperare i Santi Luoghi. Le lagrime, i sospiri ed i lamenti de'nostri Fratelli, che gemono schiavi sotto la catena delle Repubbliche Piratiche di Barberia, sono stati que'potentissimi mezzi, per cui il nostro Santo Padre chiama i Fedeli ad asciugare le lagrime de' loro Fratelli, ed a rendere la pubblica tranquillità a' nostri Mari, promettendo loro un ampio tesoro d'Indulgenze, che nella società spirituale dei veri Credenti, formano quella grazia di carità, e di condiscendenza, che la Chiesa accorda a'Fedeli penitenti, rallentando le regole

della sua disciplina ordinaria riguardo alle pene del peccato per aver compassione della debolezza de' peccatori, che non hanno la forza di portare tutt' intero il fardello dell' iniquità e di proporzionare i loro delitti col rigore della penitenza.

Non ci è, cari Fratelli, impresa più degna d'un uomo, e d'un uomo che crede, se non quella di prestare la mano al suo fratello caduto, e calpestato da' Barbari. I nostri Mari sono già pieni di legni Barbareschi, che troppo frequentemente avvicinandosi alle nostre contrade, vi pongono in catena gl'infelici Cittadini, che o lavorando ne' loro campi, o scorrendo le nostre coste pel loro traffico, trovano un pane di doloro, dove credevano di trovare il sostentamento alle loro abbandonate famiglie. Questi Padri lontani dai Figli, questi Figli lontani dalle Madri, e questi Sposi dalle Spose lontani, non solo recano il turbamento alle loro case abbandonate, ma sono nel rischio di cedere allo stento ed al dolore, e di permettere un giorno, che gl'Infedeli strappino dal loro petto il sacro deposito della Fede.

L'amore adunque di questa Fede, la pietà verso tanti infelici, il vostro spirituale vantaggio, e la vostra istessa sicurezza, vi muova, Fratelli miei cari, ad entrare in questa Sacra Lega, che può influire nel nostro Regno il vero bene dello spirito, e 'l vero vantaggio de' Cittadini. Sappiano però i Fedeli, che 'l nostro S. Padre ad istanza del nostro Piissimo Sovrano, chiama i Cristiani di questo Regno a questa Sacra Lega coll' esortazioni piuttosto, che col comando; e che Noi v' aggiugniamo le preghiere, e le lagrime. Queste sono le nostre armi, e queste sono state sempre quelle della Chiesa, allorchè ha voluto invitare i Cristiani alle pie prestazioni. Ognuno di Voi adunque, cari Fratelli miei, non è costretto, ma chiamato a questa grand' opra, perchè quel che si cerca non è un tributo, ma un elemosina, la quale di sua natura bisogna che sia interamente libera e volontaria.

La Santità del nostro Regnante Pontefice Pio VI. concede a tutti i Fedeli dell' uno, e dell' altro sesso, che essendo sudditi del nostro Augustissimo Sovrano, dimorano in questo Regno, o che essendo Esteri, verranno a dimorarvi, gl' infrascritti Privilegi, Indulti, ed Indulgenze. Primo, coloro che prenderanno questa Bolla, prestando il solito sussidio da determinarsi dal Commessario Generale, per le Navi contro i Turchi, e gl' infedeli, oltre dell' infrascritte Facoltà, Indulgenze, e Grazie, goderanno dell' Indulto di mangiar Ova, e Latticini in tutt' il tempo di Quaresima, comprendendovi i giorni feriali, le Domeniche, anche quella delle Palme, e la Settimana Santa, restando salda la forma del digiuno. I Patriarchi, Arcivescovi, Vescovi, Prelati inferiori, gli altri tutti che professano qualche Ordine Regolare, dell' uno, e l' altro sesso, e tutti gli Ecclesiastici Secolari, che si ritrovano promossi al Sacro Ordine del Presbiterato, prendendo questa Bolla, e prestando il solito sussidio, goderanno le sole Indulgenze, e tutti gl' infrascritti Privilegi, eccetto il permesso di cibarsi di Latticini, e d' Ova. Ma tutti i predetti Arcivescovi, Vescovi, Prelati, tutti coloro che professano qualche Ordine Religioso, dell' uno, o l' altro sesso, e tutti i Sacerdoti Secolari, che sono giunti al sessantesimo anno, prendendo la Bolla, godono nel tempo stesso delle Indulgenze, e dell' Indulto de' Latticini. Secondo, coloro che prenderanno questa Bolla, possono essere dispensati da' voti semplici, da permutarsi in altre opere pie, eccetto però il voto solenne di Castità, e di Religione. Terzo, potranno due volte nel corso di loro vita, ed anche in punto di morte, eligersi un Confessore approvato dall' Ordinario, il quale li possa assolvere dalle colpe riserbate alla Sede Apostolica solamente, e non già da quelle riserbate all' Ordinario del Luogo, purchè tutto ciò non si faccia *in confidentiam Bullae*. Quarto, potranno godere di tutte le Indulgenze, e remissione di peccati, che sono annesse a qualunque Confraternita, o Congregazione esistente nel Regno; di maniera che chiunque prenderà questa Bolla, avrà quel tesoro d' Indulgenze, come se fosse Fratello, o Sorella di detta Confraternita, potendosi queste Indulgenze applicare in suffragio dell' Anime Sante del Purgatorio. Quinto, coloro che ne' giorni di Quaresima e negli altri giorni dell' anno, nei quali sempre ricorrono in Roma le Stazioni, visiteranno cinque Chiese, o cinque Altari, ed in loro mancanza cinque volte un istesso Altare, pregando per l' esaltazione di S. Madre Chiesa Cattolica, e per la pace, e concordia tra i Principi Cristiani, guadagneranno la remissione de' peccati, e tutte quell' Indulgenze annesse in quel giorno alla visita di quelle Chiese di Roma. Le Monache di qualunque Ordine, ed Instituto, e tutte le Donne, e Donzelle, che si troveranno chiuse ne' Monasterj, Conservatori, o Ritiri, potranno per guadagnare dette Indulgenze, visitare le Cappelle assegnate da loro Superiori; e queste tali Indulgenze, possono essere applicate in modo di suffragio per l' Anime del Purgatorio. Tutti i sudditi del nostro Re, che prenderanno questa Bolla nel Regno, goderanno delle dette Indulgenze, anchorchè dentro l' anno andassero a dimorare fuora del Regno, nel qual caso non goderanno del privilegio di cibarsi dell' Ova, e Latticini. E perchè Voi daste l' elemosina di grana 26. e calli tre, somma da Noi tassata pel sussidio di questa S. Impresa, e perchè riceveste questa Bolla, nella quale è scritto il vostro nome, dichiariamo che potrete godere le sudette Indulgenze, e Grazie nella forma sopradetta. Data in Napoli — *Febbraro* 1778.

Serafino Arcivescovo di Napoli Comm. Gen.

ADDITIONES CASINENSES

104 In praesenti hac nostra pertractatione, quoniam de Bulla S. Cruciatae acturi sumus, ea nobis mens est, brevitate qua possumus, praecipua privilegia, a Summis Pontificibus per laudatam Bullam utriusque Siciliae Regno concessa referre, juxta declarationem Generalis Commissarii ejusdem Bullae Cruciatae. Nec autem inopportunum fore putamus, hic utriusque Bullae Cruciatae a S. P. Pio VI. ad Siciliae Regem Ferdinandum IV. transmissae exemplaria praemittere; quoniam ex illarum lectione praeclare inspicere est quaenam fuerint Bullam Cruciatae concedendi causae, onera a Pontifice imposita, eleemosynarum distributiones, indulgentiae elargitae, Bullae duratio, restrictiones, privilegia demum concessa.

PIUS PP. VI.

Ad futuram rei memoriam.

« Catholicae Ecclesiae per ineffabilem divinae » bonitatis abundantiam, quamvis nullis nostris » meritis praesidentes, illud praecipue inter caetera Apostolicae procurationis nostrae munera » studiosius curare omnino debemus, ne Christifidelium Animae pretioso Salvatoris nostri Sanguine redemptae apud Barbaras, et in potestate tenebrarum jacentes Nationes incidant, » neve praeter corporis afflictiones, quod nos gravius urget, in discrimen deserendae Religionis » traducantur. Quocirca Apostolicae auctoritatis » nostrae partes in re hac nunquam desiderari » patimur, sed eas libenter interponimus, sicuti » omnibus mature perpensis in Domino magis » expedire arbitramur. Sane pro parte Carissimi » in Christo filii nostri Ferdinandi Utriusque Siciliae Regis Illustris, expositum nobis fuit, » quod infensi Christiani nominis hostes Piratae » ac Praedones, diebus quoque nostris suis incursionibus utriusque Regni praedicti littora » aggrediuntur; ut inde Christifideles ibidem » existentes captivos reddant, non sine evidenti » periculo suarum Animarum. Quamvis autem » idem Ferdinandus Rex munitissimas naves, » quibus eorum impetus retundi possent, propriis » sumptibus parare indesinenter curaverit, aui » tamen Regii Aerarii vires impares prorsus agnoscit ad repellendas, et propulsandas tot Barbarorum incursiones, nisi ei aliquod congruum » subsidium Apostolica nostra auctoritate prompte feratur; et sicuti eadem petitio subjungebat, » si saltem infrascripta privilegia, et indulta universis Christifidelibus in dictis Regnis commorantibus, et antedicti Regis subditis tantum ut » infra concederentur, et impertirentur, ex hoc » profecto Christifideles ejusmodi spe assecutionis spiritualium bonorum permoti, ad Eleemosynas communi Regio Aerario praedicto conferendas allicerentur, et adducerentur. Quare » ejusdem Ferdinandi Regis nomine nobis fuit » humiliter supplicatum, quatenus in praemissis » opportune consulere de benignitate Apostolica » dignaremur. Nos igitur piis ipsius Ferdinandi » Regis votis, quantum cum Domino possumus, » favorabiliter annuere volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, praesentibus nostris Apostolicis Literis, ac omnibus, et singulis facultatibus, indultis, et gratiis in eis contentis ad » *sexennium* a die primae publicationis praesentium, ut infra faciendae, inchoandum, et non » amplius, nec ulterius valituris, omnibus, et » singulis utriusque sexus Christifidelibus in Regnis praefatis commorantibus, et ad illa declinantibus, non tamen iis, qui Archiepiscopi, » Episcopi, et Inferiores Praelati, nec non cujusvis » Regularis Ordinis Professores, et quoad Ecclesiasticos Saeculares, qui ad sacrum Presbyteratus Ordinem promoti, respective sint, ac fuerint, nisi hujusmodi Archiepiscopi, Episcopi, » Praelati, aliique Ecclesiastici Regulares, et » Presbyteri Saeculares sexagesimum aetatis annum compleverint: ut ipsi dummodo intra annum a die publicationis earumdem praesentium » in locis praedictorum Regnorum, ubi libuerit » faciendae aliquam eleemosynam ad Naves ab » ipso Ferdinando Rege contra Turcas, et Infideles hujusmodi parandas, et non in alios etiam » pios usus convertendam juxta cujusque facultatem, et qualitatem, ad arbitrium infrascripti » Commissarii, sponte contulerint, servata tamen » certa illius portione fabricae nostrae Ecclesiae » Principis Apostolorum applicanda, privilegio » vescendi omnibus tam Dominicis, quam ferialibus diebus Quadragesimae, etiam Dominica » in Palmis, et per Hebdomadam Majorem nencupatam, ovis, et lacticiniis, servatis tamen in » singulis feriis jejunii legibus, et unica tantum » comestione in die, uti libere, et licite possint, » ac valeant, Auctoritate Apostolica, tenore praesentium concedimus, et indulgemus. Nec non » Christifidelibus praedictis, ut dispensari possint » super votis simplicibus per eos emissis, in alia » pia opera rite commutandis, exceptis tamen » votis solemnibus Religionis, et Castitatis; facultatemque praeterea, et ipsi bis in toto eorum » vitae decursu, ac etiam in mortis articulo valeant eligere sibi Confessarium ex approbatis » ab Ordinario loci, qui eos a peccatis Sedi tantum Apostolicae, nec autem Ordinariis locorum » respective reservatis, nisi eorumdem Ordinariorum licentia accedat, absolvere libere pariter, ac licite possit, Auctoritate, et tenore » praefatis tribuimus, et impertimur. Atque insuper de Omnipotentis Dei misericordia, ac

» Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus » Auctoritate confisi, eisdem Christifidelibus » utriusque sexus, ut ipsi de caetero perpetuis » futuris temporibus de omnibus, et singulis Indulgentiis, et peccatorum remissionibus, ac » poenitentiarum relaxationibus, quibusvis Confraternitatibus, Sodalitatibus, et Congregationibus in dictis Regnis existentibus alias jam » per Sedem Apostolicam concessis, veluti si illarum essent Confratres, et respective Consorores, illisque personaliter reperirentur adscripti, seu adscriptae, atque eaedem Indulgentiae, » et peccatorum remissiones, ac poenitentiarum » relaxationes, ut etiam Animabus Christifidelium Defunctorum, quae Deo in Caritate conjunctae ab hac luce migraverint, per modum » suffragii applicari possint, plene, et libere » fruantur, Auctoritate, et tenore similibus concedimus itidem, ac indulgemus. Et insuper » Christifidelibus praedictis in singulis diebus » Stationum Almae Urbis nostrae, quinque Ecclesias, seu Altaria, aut in illorum defectu » quinquies unum, et idem Altare: Monialibus » vero cujusvis Ordinis, et Instituti Regularis » existentibus, ac in aetate praedicta constitutis, nec non Mulieribus, et puellis in quibusvis » Monasteriis, et respective Conservatoriis degentibus, si forte Ecclesias non habuerint, Cappellas ab earum legitimis Superioribus designandas devote visitantibus, et in eis pias ad » Deum preces pro Christianorum Principum » concordia, haeresum extirpatione, ac Sanctae » Matris Ecclesiae exaltatione effundentibus, » omnes, et singulas Indulgentias, et peccatorum » remissiones, ac poenitentiarum relaxationes » aliis Ecclesiis tam intra, quam extra moenia » praefatae Urbis, ad quas dictae Stationes fixae » existunt, concessas, eadem Apostolica Auctoritate misericorditer in Domino concedimus, » quas tam pro se, quam pro Defunctis, pro quibus visitaverint consequi valeant. Atque praemissa omnia, excepto tamen privilegio vescendi ovis, et lacticiniis Christifidelibus praefatis, » etiam extra Regna hujusmodi commorantibus » suffragari debere volumus, et declaramus. Demum ut praesentes Literae plenum sortiantur » effectum, et facultates, largitiones, ac Indulgentiae, aliaque praemissa debitae executioni » demandentur, in praecipuum Executorem, et » Commissarium earumdem praesentium, vel Venerabilem fratrem Archiepiscopum pro tempore » Neapolitanum, vel Archiepiscopum pro tempore » Capuanum, arbitrio nostro praeeligendum; ita » ut unus ex dictis, praesentes etiam in vernaculam linguam convertere, seu in compendium, » convenienti edito prooemio reducere, illasque, » et in eis contenta praefata, aut compendium » hujusmodi in quibuslibet dictorum Regnorum » locis, ubi magis libuerit, viva voce, vel scriptis, » aut typis impressis exemplis, publicare, et » enunciare, ac Eleemosynas in causam praefatam, » ut praefertur, contribuendas ad sui arbitrium » juxta opes, et facultates, et qualitates personarum contribuentium determinare, ac definire, atque omnia, et singula alia, quae faciliori, » et expeditiori executioni earumdem praesentium conferre visa fuerint, peragere, ut ulterius Depositarium, Ratiocinatorem, aliosque » similes Officiales ab ipso Ferdinando Rege pro » tempore approbandos seligere quoque possit, » et valeat, eadem Apostolica Auctoritate constituimus, et deputamus. Volumus praeterea, » quod praefatus Executor, seu Commissarius » praesentium Literarum annuum proventum Eleemosynarum a Christifidelium pietate in memoratos usus erogandarum nobis referat, ut » illorum portionis quantitatem favore nostrae » Ecclesiae Sancti Petri constituamus, proportionate ad quantitatem introitus, quae annuatim » praefatae Fabricae solvitur pro alia Cruciata » Regni Siciliae ultra Pharum. Non obstantibus » nostrae et Cancellariae Apostolicae Regula de » non concedendis Indulgentiis ad instar ... aliisque » etiam in Synodalibus, Provincialibus, Generalibus, et Universalibus Conciliis editis, vel edendis, specialibus, vel generalibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, et quibusvis suspensionibus, vel limitationibus similium » concessionum, et facultatum per Nos, et Sedem » praefatam quomodolibet factis, necnon quoque » quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus, Privilegiis quoque, » Indultis, et Literis Apostolicis in contrarium » praemissorum quomodolibet confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi » de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, » specifica, expressa, et individua, ac de verbo » ad verbum, non autem per clausulas generales » idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio facienda, et habenda, aut aliqua alia » exquisita forma ad hoc servanda foret, eorum » tenores, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata, » exprimerentur, et insererentur, praesentibus » pro plene, et sufficienter expressis, et insertis » habentes, illis alias in suo robore permansuris, » latissime, et plenissime, ac specialiter, et expresse harum serie derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem quod » omnes, et quaecumque eleemosynae a quibusvis » personis quandocumque, et quomodocumque, » ut praefertur, contribuendae, in supra expressam causam tantum impendantur, et non in » alios etiam pios usus, sub poena caducitatis, et » cessationis omnium, et singulorum Privilegio-

» rum, ac concessionum praefatarum, distrahantur, et convertantur. Praeterea etiam volumus, quod earumdem praesentium transumptis, etiam typis impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides in judicio, et extra illud adhibeatur, quae eisdem praesentibus adhiberetur, si illae exhibitae forent, vel ostensae. Datum Romae apud sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die 21. Novembris 1777. Pontificatus Nostri Anno Tertio. »

I. Card. de Comitibus , etc.

105 Per hanc Pontificis Bullam, ut legenti constat, a facultate, sive privilegio vescendi ovis et lacticiniis omnibus tam Dominicis, quam ferialibus diebus Quadragesimae, omnes eximuntur Archiepiscopi, Episcopi, Inferiores Praelati, necnon cujusvis Ordinis Professores et Saeculares Presbyteri usque ad sexagesimum aetatis annum expletum ; tamen praelaudatus Pontifex votis annuens Ferdinandi Regis praedictam facultatem ad Archiepiscopos, Episcopos, etc. quoque extendit, qua de re sequentes Literas in forma Brevis ad praedictum Regem transmisit.

PIUS PP. VI.

Ad futuram rei memoriam.

« Quamvis Pastoralis Officii Nobis divinitus » injuncti sollicitudo, qua assidue urgemur, Nos admoneat, ut omni cura, et vigilantia in ea intendamus, per quae Ecclesiae disciplina juxta Sacrorum Canonum Sanctiones illibata persistat, inter eos praesertim, qui in sortem Domini tamquam Aaron vocati, vel uti simplices Sacerdotes in Ecclesia Dei ministrant, vel uti Pastores ad pascendum Dominicum Gregem in Apostolici nostri ministerii partem adsciti sunt Cooperatores ; quoniam nihil est, quod alias magis ad pietatem, et Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita, et exemplum, qui se Divino ministerio dedicarunt; cum enim a rebus saeculi in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos tamquam speculum reliqui oculos conjiciunt, ex iisque sumunt, quod imitentur : nihilominus, cum pro rerum, temporum, ac locorum varietate, et conditione inter ipsos Ecclesiasticos illa in pristino suo robore permanere nequeat, ea, quae Nobis a Deo data est, potestate, eam interdum immutamus, prout magis expedire in Domino conspicimus. Itaque, cum inter plures gratias spirituales, et temporales alias a Nobis ad sexennium, et non amplius per Literas in simili forma Brevis die 13. Novembris anni 1777. expeditas Carissimi in Christo Filii nostri Ferdinandi Utriusque Siciliae, et Hierusalem Regis Illustris votis annuendo, ex causis tunc expressis concessas, indultum quoque fuerit omnibus et singulis utriusque sexus Christifidelibus in Regnis praedictis commorantibus, et ad illa declinantibus, qui certa munera adimplevissent, non tamen iis, qui Archiepiscopi, Episcopi, et Inferiores Praelati, nec non cujusvis Ordinis Regularis Professores, et quoad Ecclesiasticos Saeculares, qui ad Sacrum Presbyteratus Ordinem promoti respective essent, ac fuissent, nisi hujusmodi Archiepiscopi, Episcopi, Inferiores Praelati, aliique Ecclesiastici Regulares, ac Presbyteri Saeculares sexagesimum aetatis annum complevissent, ut ipsi privilegio vescendi omnibus tam Dominicis, quam ferialibus diebus Quadragesimae, etiam Dominica in Palmis, et per Hebdomadam, Majorem nuncupatam, ovis, et lacticiniis, servatis tamen in singulis feriis jejunii legibus, et unica tantum comestione in die, uti libere, ac licite possent, et valerent, prout uberius in dictis Literis desuper expeditis, quarum tenorem praesentibus pro expresso, et inserto haberi volumus, continetur. Nuper vero cum pro parte memorati Ferdinandi Regis iterum supplicatum fuerit, ut gratias spirituales, et temporales, ac indultum hujusmodi ad Archiepiscopos, Episcopos, Inferiores Praelatos, aliosque Ecclesiasticos extendere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur piis ipsius Ferdinandi Regis votis, ac spirituali consolationi Archiepiscoporum, Episcoporum, aliorumque Inferiorum Praelatorum, et Presbyterorum Saecularium praedictorum tantum consulere, et, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes, ac eorum singulares personas a quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatae existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutas fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, Episcopis, et aliis Inferioribus Praelatis, necnon Presbyteris Saecularibus praedictis tantum ad sexennium a die publicationis memorati primi Brevis, servatis tamen in praedictis nostris Literis tunc expressis conditionibus, ac legibus, ut ipsi gratiis tam spiritualibus, quam temporalibus, ac Quadragesimali tempore, Hebdomada tamen Majori excepta, ovis similiter, et lacticiniis pro eorum libitu uti libere, ac licite possint, et valeant eadem auctoritate Apostolica, tenore praesentium concedimus, et indulgemus. Ac in praecipuum Executorem, seu Commissarium earumdem praesentium, vel Venerabilem Fratrem

» Archiepiscopum pro tempore Neapolitanum, vel » Archiepiscopum pro tempore Capuanum arbitrio nostro praeeligendum eadem Auctoritate, » et tenore praesentium constituimus, et deputamus. Volentes demum, quod licet in memoratis nostris Literis privilegium vescendi ovis, » et lacticiniis praedictum omnibus utriusque » sexus Christifidelibus, exceptis tamen personis » in iisdem Literis expressis, ad Quadragesimale » dumtaxat tempus verbo tenus concessum legatur, nihilominus in eo omnes totius anni Vigilias esse comprehensas, prout tenore praesentium comprehendi decernimus, ac declaramus, » et servatis in reliquis jejunii Ecclesiastica forma. Decernentes irritum, et inane, si secus » super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non » obstantibus Literis praedictis, et omnibus, ac » singulis illis, quae in eis concessa sunt, non » obstare, caeterisque contrariis quibuscumque.

» Datum Romae apud S. Petrum sub Annulo » Piscatoris die 20. Novembris 1778. Pontificatus » Nostri Anno Quarto.

I. Cardin. de Comitibus.

106 Ad privilegia per Bullam Cruciatae concessa, ejusque declarationes quod attinet, quae ex Vella in Appendice II. editionis Neapolitanae *Compend. Theolog. Moral. S. Alphonsi Auctore D. Neyraguet* Editores exposuerunt, hic iisdem verbis referre juvabit.

« I. Igitur privilegium est, ut Confessarii ex justa causa dispensare possint commutando vota quaecumque, etiam reservata, emissa a poenitentibus, habentibus hanc Bullam, exceptis tantum ex declaratione Em. Commissarii Zurolo, votis solemnibus castitatis, et religionis. Ideoque intelligendum de omnibus votis emissis sive ante, sive post Bullae concessionem.—§. 2. *quaer.* 1. 2. *et* 6.

» *Nota* 1. Haec facultas, cum detur Confessariis, extra Poenitentiae Sacramentum exerceri nequit, sed tantum intra. Ita ex declarat. cit. Em. — §. 3. *quaer.* 1. — 2. Recepta Bulla, et contributa eleemosyna non statim quis absolutus manet a voto per dispensationem in eadem Bulla concessam, sed a suo Confessario absolvi debet; haec enim dispensatio concessa est in forma commissoria.—Immo poenitens a peccatis absolutus non idcirco est a voto dispensatus, sed a Confessario dispensari debet. — *quaer.* 2. — 3. Per facultatem Cruciatae, vel Jubilaei Confessarius commutare potest vota in opera, quae postea declarabit, sic enim commutat tempore habili, et jurisdictionis, recipiendo enim poenitentis postulationem jam causam inchoat, potestatem acceptat, et quodammodo commutationem concedit; est contra *Sanch. etc.* per hanc commutationem non cessat prioris voti obligatio, secus enim vovens maneret absque ulla obligatione, sed solum cessat, quando aliud pium opus Confessarius praescripserit. — Item licet esset optimum, ut vota realia dispensando commutentur in alia realia, et personalia in alia personalia, et ita servata proportione in votis mixtis, tamen id non exigitur ex natura rei, et quando non ita sit praescriptum vel per legem, vel per delegatam potestatem. — *quaer.* 3. *et* 4. *et* §. 2. *quaer.* 7. — 4. Completo termino annuae durationis Bullae Cruciatae Confessarius nequit commutare vota emissa ante, vel intra illud tempus, si tempore idoneo nulla fuerit commutatio petita. — Quaestio vero est inter DD. an transacto Jubilaeo commutari possint vota, quae intra illud non fuerunt commutata. §. 3. *quaer.* 5. — 5. Vota etiam reservata, intra tempus durationis Bullae commutari possunt toties quoties fuerint emissa, *quaer.* 6. — 6. Haec facultas per Bullam concessa extenditur etiam ad juramenta pia, quae scilicet in solius Dei honorem cedunt, quia haec habentur tamquam vota. Est vero inter DD. litigium an hoc idem dici possit de votis juramento firmatis; *quaer.* 7. *et* 8. — 7. Juramenta non intuitu pietatis, nec Deo facta, et ab homine per metum gravem, et injustum extorta *juxta aliquos* in virtute Bullae commutando dispensari possunt, quia, qui potest majus, potest et minus, sed *juxta alios* non possunt, quia Bulla Cruciatae concedit hoc tantum quoad vota, et haec nullam voti rationem induunt, sed tantum merae promissionis humanae; *quaer.* 9. — 8. Bened. XIV. in occasione Jubilaei anni S. decrevit, ne commutarentur vota, in quibus agitur de praejudicio tertii, vota simplicia perseverantiae, seu alia emitti solita in aliqua Congregat. vel Communitate, et vota obligatoria a tertio acceptata, et demum vota poenalia praeservativa a peccatis, nisi quoad haec ultima aliquae circumstantiae adsint, quae commutando votum aeque a peccato committendo removeant. §. 2. *quaer.* 16. Hinc si votum emissum in commodum tertii sit pure, et nude Deo factum, dispensari poterit; cum sic nullum jus tertius acquisivisset, secus vero si promissio facta sit Deo, et homini, et hic promissionem acceptasset. §. 3. *quaer.* 10. — 9. Per Bullam Cruciatae, ut Jubilaei dispensari possunt vota reservata, et Pontificia auctoritate commutata in aliud opus pium non reservatum, quia sic non est amplius reservatum; *quaer.* 2.

» II. Privilegium est, ut habens Bullam Cruciatae eligere possit Confessarium, qui cum bis 107
in vita, semel in morte absolvere possit ab omnibus casibus S. Sedi reservatis.

» *Nota* 1. Confessarius hic debet esse ab Ordinario approbatus, et quidem ab Ordinario illius loci, in quo fit Confessio. Immo Confessarius approbatus ad certum locum, tempus, ac personas eligi nequit extra dictum locum, tempus, ab aliis personis extra designatis, quia Cruciatae Bulla non continet privilegium contra formam Trid. quo-

ad approbationem Confessariorum. §. 4. *quaer.* 1. 2. *et* 3. — 2. Parochus ratione solius Beneficii approbatus in Confessarium eligi potest ex privilegio Bullae tam Cruciatae, quam Jubilaei ab omnibus suis ovibus non solum intra Paroeciam, sed etiam ubique locorum, nulla etiam petita, vel obtenta Episcopi loci approbatione. Secus vero si Beneficium Parochiale dimisisset, aut eodem fuisset per sententiam privatus, aut si fuisset suspensus vel ab officio, vel etiam a sola jurisdictione; *quaer.* 5. — 3. Sacerdos pro Monialibus non approbatus a Monialibus eligi nequit; *quaer.* 6. — 4. A poenitente eligi potest Confessarius censura irretitus, aut irregularis, dummodo non sit jurisdictione privatus, immo etiam id licite fiet, si adsit aliqua justa causa Confessarium hunc eligendi; *quaer.* 7. — 5. Facultas haec per Bullam Cruciatae concessa eligendi Confessarium, qui eum a reservatis absolvat, suffragari nequit Regularibus ex *Constit.* Bened XIV. *Indulta Apost. etc.* Bene tamen suffragari potest Bulla Jubilaei. Item suffragari nequit Bulla Cruciatae, vel Jubilaei pro complice in peccato turpi, nam ex *Constit.* dicti Bened. XIV. *Sacramentum Poenitentiae* Confessarius complex relate ad complicem omni jurisdictione caret, excepto mortis articulo; *quaer.* 8. *et* 9. — 6. Haec facultas absolvendi a casibus Sedi Apostolicae reservatis complectitur etiam facultatem ab iisdem absolvendi, quando censuram habeant annexam eidem Apostolicae Sedi reservatam, quia, exceptis duobus, Apostolica Sedes casus sibi reservat tantum ratione censurae. §. *ult. quaer.* 1. — 7. Confessarius virtute Bullae Cruciatae absolvere potest et a sex casibus Clementis VIII. qui dici solent *extra Urbem*, *et intra Italiam* excepto casu excommunicationis per simoniam realem contractae in Ordinum susceptione. Ita ex declaratione Commissarii Zurolo; *quaer.* 17. Item ex dicta declaratione absolvere potest a peccato falsae denuntiationis apud Judices Ecclesiasticos de sollicitatione innoxii Sacerdotis, sive id fiat per se, sive mandando, consulendo, etc. *quaer.* 18. *et* 19. Item potest absolvere sive Moniales violantes clausuram per egressum a monasterii septis, sive qui praetextu facultatum ingredi Monasteria Monialium ausus est contra legem clausurae, sive demum foeminas ingredientes Religiosorum monasteria, etiamsi in hisce supradictis casibus clausura violata sit ad malum finem. §. *ult. in addit. quaer.* 3. Item ab excommunicatione, in quam inciderunt Carbonarii, vel alii ejusdem furfuris descripti in *Constit.* Pii VII. *Ecclesiam a J. C.* 13. Sept. 1821. Ita ex declarat. S. Poenitent. ann. 1822. dummodo tamen haeresim non sint professi. §. *ult. cit. in addit. in fin.* Demum potest absolvere a censura suspensionis, et interdicti, si hae censurae habeant annexa peccata, quae per absolutionem remittantur, secus vero si hae censurae relaxari nequeant, nisi per dispensationem, quia Bulla Cruciatae tantum continet facultatem absolvendi a casibus Apostolicae Sedi reservatis, sive sine, sive cum censura. Hinc Confessarius privilegio Bullae Cruciatae absolvere potest a suspensione, in quam incurrunt Clerici suscipientes Ordines ante legitimam aetatem, vel sine literis dimissoriis, vel extra tempora, aut recipientes duos Ordines sacros eodem die, aut aliquem minorem cum Subdiaconatu, et tandem recipientes Ordines vel sine justo, vel ficto titulo. Haec tamen intelliguntur, quando delinquit contra jus commune, non vero quando etiam contra jus peculiare alicujus Dioecesis, in hoc enim casu absolvi nequit absque Ordinarii illius Dioecesis facultate. Si vero suspensio sit lata in perpetuum, vel ad certum tempus, virtute Bullae Cruciatae, a Confessariis remitti nequit. Idem dic, si nulla additio exprimatur in jure, sed ex circumstantiis colligantur fore perpetua, uti suspensio, in quam incidit Clericus, qui scienter Sacros Ordines suscepisset ab Episcopo, qui jam dignitati Episcopali renuntiasset. §. *ult.* in *addit. quaer.* 5. — 8. Confessarius, etiam virtute Bullae Cruciatae, ex declarat. Em. Zurolo, absolvere nequit 1. ab haeresi formali, et externa licet occulta. §. *ult. in addit. quaer.* 1. sed potest fautores, et receptores haereticorum, item legentes, et retinentes eorum libros, dummodo ipsi non se aliquo errore intellectus inquinaverint, idest dummodo eorum erroribus non adhaeserint. §. *ult. quaer.* 7. — 2. Nequit tollere inhabilitatem, quam Confessarius ad absolvendum suum complicem in peccato turpi contra 6. Decal. praeceptum incurrit, nam quoad hoc adest privilegiis Bullae Jubilaei, et Cruciatae specialis derogatio ex *Constit.* Bened. XIV. *Sacramentum poenitentiae. cit.* Ast ut Confessarius suum complicem absolvere nequeat requiritur, ut peccatum turpe a Confessario admissum sit grave, externum, et in suo genere perfectum, et ut complex sit formalis, nempe socius in crimine; *quaer.* 22. *et addit. quaer.* 1. — 3. Nequit absolvere ab excomm. contracta a Confessario suum complicem in peccato turpi absolvente. — 4. Neque a casu simoniae realis in ordine admissae tam ex parte promoventis, quam promoti. — 5. demum ab iis casibus Papalibus, in quibus habeatur privilegii Bullae Cruciatae expressa derogatio per verba: *Non obstantibus privilegiis Bullae Cruciatae.* §. *ult. in addit. quaer.* 1. *cit.* — 9. Ante impletum onus denuntiationis absolvi nequit excomm. contracta ob illius omissionem: quia est contumax, bene vero post impletum tale onus. Immo *ex S. Ligor.* potest tunc a quocumque Confessario absolvi etiam absque hac Bulla, quia non est amplius reservata. §. *ult. quaer.* 7. *et* 11. — 10. Quidquid sit in Regnis Hispaniae, immo et in nostro Regno trans Pharum, citra Pha-

rum tamen ex declarat. Em. Zurolo, etiam virtute Bullae Cruciatae, absolvi nequeunt casus, quos Neapolitani dicere solent : *Ab Episcopis, seu a nobis reservat.* absque eorum licentia, bene vero casus, qui dicuntur *Nobis. quaer.* 2. — 11. Per Bullam Cruciatae nulla conceditur facultas quoad irregularitates; *quaer.* 20. — 12. Facultas haec absolvendi a censuris exerceri nequit extra Sacramentum poenitentiae, uti patet ex natura concessionis, et ex declaratione Bened. XIV. facta Poenitentiariis occasione Jubilaei; *quaer.* 3. — 13. Verba haec: *bis in vitae decursu, atque in mortis articulo valeant seligere sibi Confessarios* etc. ex declaratione Em. Zurolo ita intelliguntur, scil. quod possit bis in quolibet anno, in quo accipit Bullam, et ea durante, absolvi a casibus S. Sedi reservatis, et sic in quolibet sequenti anno accipiendo Bullam, dummodo id non fiat in confidentiam Bullae, ideoque in vitae Bullae decursu, non autem in vitae temporalis accipientis. Item quod accipiens Bullam possit in anno perdurationis Bullae ab iisdem casibus absolvi toties quoties inciderit in articulum, vel mortis periculum. Per hanc Bullam hoc est quod conceditur peculiariter, quod Confessarius in mortis articulo absolvendo eum, qui habet Bullam, non teneatur eidem onus imponere, ut se Papae praesentet, si convaluerit, neque poenitens ad id obligatur, quia virtute Bullae poenitens a Confessario ita absolvitur, ac si a Superiore absolveretur, et Confessarius a poenitente electus ipsum absolvere potest quocumque Superiore, etiam Papa, praesente; *quaer.* 4. *et* 5. — 14. Confessarius, qui virtute Bullae poenitentem absolvit a reservatis Papae, debet 1. exigere satisfactionem partis laesae, si damnum alicui sit illatum, et poenitens satisfacere possit, si vero satisfacere nequeat, debet exigere cautionem pignorativam, aut fidejussoriam, aut saltem juratoriam, et 2. Si agatur de crimine enormi, ut de publica Clerici percussione, crimine incendii, etc. juramentum obtemperandi mandatis Ecclesiae, scilicet ne in posterum in idem crimen relabatur. Ast hoc juramentum exigi debet tantum a puberibus, non vero ab impuberibus, etiamsi absolutionis beneficium post pubertatem adeptam tantum exquirant. Ast si Confessarius poenitentem absolveret non satisfacta parte, vel non praestito juramento de satisfaciendo etc. et poenitens bona fide procederet, licet Confessarius, peccasset, absolutio a censuris valeret, quia haec non est conditio apposita, sine qua non, sed praeceptum Confessario impositum; *quaer.* 8. *et* 9. — 15. Haec absolutio a censuris concessa virtute Bullae Cruciatae valet tantum pro foro conscientiae, non vero pro foro exteriori, et contentioso, etiamsi parti laesae sit satisfactum. Patet ex Bulla Urbani VIII. *In specula militantis Ecclesiae ; quaer* 12. — 16. Licet per invalidam confessionem, bona fide factam, tempore Jubilaei, non auferatur reservatio peccati in ea confessione detecti, et idcirco Confessarius, nullius privilegii ope munitus, non possit postea eum absolvere, quia Pontifex facultatem hanc tribuit, ut fidelis Jubilaeum lucretur, tamen per hujusmodi invalidam confessionem factam virtute Bullae Cruciatae reservatio tollitur, quia jam habetur praesentatio facta apud superiorem, vel delegatum. Utrum vero hoc idem dicendum sit quoad confesssionem sacrilegam, quaestio est; *quaer.* 15. — 17. Per confessionem factam tempore Jubilaei, aut intra annum durationis Bullae Cruciatae, si contigerit oblivio inculpata alicujus criminis Papae reservati cum censura annexa, aut sine ea, per omnes Theologos tollitur reservatio, et poenitens, quando recordatur peccati sic obliti, absolvi potest a quocumque Confessario, dummodo tamen poenitens habuerit intentionem, saltem virtualem, gaudendi privilegiis Bullae sive Jubilaei, sive Cruciatae. Si vero oblivio contigerit ex poenitentis culpa, scil. ex omissione diligentis examinis, etc. tunc juxta *S. Ligor. Pontas. etc.* reservatio non tollitur; *quaer.* 16.

» III. Privilegium est, ut in Ecclesiasticis jeju- 108
niis comedi possint ova, et lacticinia.

» *Nota.* I. Haec concessio, sive privilegium comprehendit omnes, et singulos Christi fideles, utriusque sexus, commorantes in nostro Siciliae regno. Olim Regulares utriusque sexus hoc privilegio non gaudebant, sed nunc et ad istos est extensum a Leone XII. sua concessione anni 1827. 14. Augusti. Excipitur tamen pro Archiepiscopis, Episcopis, et aliis inferioribus Praelatis, necnon pro Presbyteris saecularibus, et ex ultima supramemorata concessione Leonis XII. pro Regularibus utriusque Sexus hebdomada major, quibus diebus eis non licet, vi hujus concessionis, edere lacticinia, et ova. *Parte* 3. §. *unic. quaer.* 5. *et* 6. — 2. Unde vero major haec hebdomada excepta pro Presbyteris, etc. incipienda sit, num a Dominica Palmarum, num vero a feria 2. insequenti, non constat. Sed contra alios probabilius incipit a Dominica Palmarum; *quaer.* 11. — 3. Nomine Regularium, quibus excepta est Hebdomada major, veniunt omnes ii, qui in Religione a Sede Apostolica approbata, et coram legitimo Praelato tria vota substantialia, licet simplicia, emiserunt, scil. etiam laici professi, et Moniales professae, non vero Novitii; *quaer.* 12. — 4. Qui jejunium vovit animo abstinendi etiam a lacticiniis, si non sit dispensatus, minime potest vesci ovis, et lacticiniis. Idem dic de eo, cui a Confessario jejunium, abstinendo etiam a lacticiniis, in satisfactionem peccatorum fuisset imperatum. Ast si non constet de mente voventis, aut Confessarii, litigium est inter DD. an lacticiniis vesci possit. Aliqui negant, quia tale jejunium promissum, aut impositum impleri debet secundum consuetudi-

nem jejunii ab Ecclesia praescripti, abstinendo scilicet non solum a carne, verum etiam ab omnibus, quae sementivam originem babent a carne. Alii e contra affirmant tum quia *semper in dubiis, quod minus est, sequimur,* tum quia, excepta Quadragesima, in aliis jejunii diebus, de jure communi non adest obligatio abstinendi a lacticiniis. *Quaer.* 16. — 5. Quidquid sit de illa quaestione, scilicet utrum dispensati ad carnes ratione privilegii a Bulla Cruciatae diversi, sint exempti a Benedictina lege de epulis non miscendis, v. g. an ab hac lege sint exemptae copiae militares Hispanae, necne; loquendo tamen de copiis nostris Neapolitanis, certum est ex ipso diplomate, quod dispensationem ipsis concedit ad carnes; non posse epulas permiscere. *Quaer.* 9. — 6. Hoc praeceptum de non permiscendis epulis obligat etiam in diebus Dominicis Quadragesimae. *Quaer.* 9. Item obligat in aliis diebus jejunii per annum, non vero diebus Veneris, et Saturni, si in eis nulla adsit jejunii obligatio: Pontifex enim sic praecepit « epulae interdictae cum licitis non « permisceantur, et fiat unica comestio» Ergo intellexit hoc praeceptum de epulis non permiscendis adesse tantum diebus jejunii, non vero aliis diebus. Non desunt tamen DD. qui contrarium teneant. *Quaeritur* 16. — 7. Ii, quibus concessum est diebus jejunii vesci ovis, etc. possunt etiam per Bullam nostrae Cruciatae ad condiendas dapes uti larido, et adipe suis, sive, uti vocant, axungia, ut patet ex Bulla Italice scripta, non vero adipibus, et sagimine aliorum animalium, v. g. vervecis, juvenci, etc. Immo ex declaratione Em. Zurolo pro condiendis epulis est etiam permissum laridulum. Nunc vero ex declarat. Em. Caracciolo an. 1836. licet uti sagimine juvenci, vulgo reguonata, per modum condimenti. Et haec concessio quoad laridum, et adipem suis intelligitur etiam pro aliis diebus totius anni scilicet pro omnibus diebus Veneris, et Saturni. *Quaeritur* 7. — 8. Ii, quibus ex Bullae nostrae privilegio concessum est vesci lacticiniis, possunt una cum istis comedere pisces, aliosque esuriales cibos. Constat ex *cit. Encycl.* Bened. XIV. ad Archiepisc. Compostellae, *Si Fraternitas tua. Quaer.* 8. — 9. Ova, etc. concessa per Cruciatae Bullam diebus jejuniorum adhiberi nequeunt in collatiuncula vespertina; quia privilegium vescendi ovis, etc. concessum est sub conditione: *servatis in singulis feriis jejunii legibus, et unica tantum comestione in die.* Patet etiam ex *cit. Encycl.* ex verbis Clementis XIII. et ex declaratione Em. Zurolo. *Quaer.* 10. Attamen, qui sunt dispensati a jejunio Ecclesiastico aut ratione aetatis, aut ratione laboris, ex alia declarat. Em. citati, possunt virtute Bullae qualibet hora diei adhibere lacticinia, ova, laridum, etc. Et Dominicis diebus hoc idem permittitur etiam illis, qui adstricti sunt ad legem jejunii. *Norae adnotationes.* 1.

Sunt et alia privilegia concessa iis, qui Crucia- 109
tae Bullam accipiunt, uti lucratio plurium Indulgentiarum, applicabilium etiam pro animabus Purgatorii, etc. Sed de his vide *La Croix.* de Bulla Cruciatae, et alios DD.

Cum vero haec privilegia concedantur tantum iis, qui habent Bullam Cruciatae hinc 1. ad perfruendum privilegiis hujus Bullae non sufficit habere intentionem eam accipiendi, seu conferendi eleemosynam, sed requiritur factum ipsum tamquam conditio sine qua non, ut patet ex verbis Bullae: *Dummodo aliquam eleemosynam.* — 2. Non tamen est necesse, ut Bulla haec recipiatur, aut retineatur, sed sufficit ad perfruendum privilegiis, ut eleemosyna sit collata apud depositarium. Hinc si quis putans bona fide recipere Bullam, et collata eleemosyna reciperet aliquam aliam chartam, posset uti privilegiis Bullae, et cognito errore non est obligatus, accipere aliam Bullam. *Parte* 1. *quaer.* 1. — 3. Bulla accepta pro uno, qui ea non indiget, potest applicari alteri, nam Bulla ante acceptionem illius, pro quo est accepta, manet in pendenti, ideoque potest alteri applicari. *Quaer.* 2. — 4. Bulla accepta pro absente eidem prodest, dummodo sit inter confinia nostri Regni. At ut perfruatur privilegiis, non sufficit sola moralis praesumptio, quod ab alio pro ipso sit accepta, v. g. quia parentes, amici, etc. solebant quotannis pro ipso accipere, sed de hoc debet esse saltem moraliter certus. *Quaer.* 3. — 5. Praedicta Bulla prodest etiam exteris hominibus apud nos commorantibus, aut huc accedentibus, uti patet ex ipsis verbis Bullae. *Quaer.* 4. — 6. Bulla hic accepta prodest etiam iis, qui a Regno nostro exeunt, excepto tamen privilegio vescendi ovis, et lacticiniis, et utendi adipe pro condiendis dapibus. Patet ex verbis Bullae. *Quaer.* 5. — 7. Etiam excommunicati possunt frui privilegiis Bullae, excepto privilegio indulgentiarum, dummodo tamen non sint haeretici, aut schismatici. *Quaeritur.* 6. — 8. Qui ex confidentia Bullae reservata committunt, non fruuntur privilegio Bullae, ut ab iisdem absolvi possint per Confessarium ab ipsis electum, ut luculenter constat ex ipsis Bullae verbis. Porro ex confidentia Bullae peccare est, quando confidentia in Bullam inducit ad perpetrandum peccatum, quod alias non committeretur. At si quis confidentia Bullae ductus vota emitteret, non idcirco privatus existit privilegio, ut votum illud possit sibi dispensari, nam Bulla unum excipit, non vero hoc alterum; *quaer.* 7. — 9. Bulla Cruciatae juxta probabiliorem DD. sententiam non censetur revocata, aut suspensa per Bullam Jubilaei, nec privilegia Bullae expirant morte Pontificis, quia gratia facta per mortem concedentis, etiam re integra, non expirat; *quaer.* 8. *et* 9. — 10. Tempus durationis pro recipientibus est annus integer, computandus a die pro-

mulgationis Bullae usque ad aliam novam promulgationem, quae fit singulis annis die Dominica Septuagesimae, ideoque computantur juxta annum Ecclesiasticum, non vero Civilem. Quod si contingeret Bullam non esse amplius promulgandam, tunc annus durationis esset solaris, seu naturalis; *Quaer.* 10. — 11. Num privilegia Bullae sint stricte, vel late interpretanda, litigant DD. Aliqui affirmant esse late interpretanda, quia sunt favores. Alii negant, quia Bened. XIV. in sua Encycl. ad Archiep. Compostellae ait: *tenorem Bullae Cruciatae stricte, et considerate esse perpen-*
110 *dendum; Quaer.* 11. — 12. Em. Ruffo anno 1816. declaravit, *che il possidente ricco, il quale vivesse anche colla sua industria e fatica, debba prendere tante Bolle di grana 26 e mezzo quanti sono gli individui di sua famiglia; il possidente poi non ricco, e che vive insieme col suo soldo, debba prendere una Bolla di grana 26 e un quarto per se, ed un altra simile per la moglie, se ha portati fondi in dote, e tante Bolle minori, quanti sono i figli.* Vedi *Novae additiones, quaer.* 3. — 13. Ex eadem declaratione: *Quando il solo capo di famiglia, non possidente, lucra pel mantenimento dell' intiera famiglia, e gli altri lucrano niente, può prendere una sola Bolla commune per se e per tutta la famiglia, ma se alcun individuo di essa anche lucra, e vivono insieme, chi lucra deve prendere la Bolla minore per se, ed il capo la prenderà commune per se, e pel rimanente della famiglia; Quaer.* 4. — 14. *Le famiglie nobili, ed insieme ricche devono prendere tante Bolle di grana* 52. *e mezzo quanti sono gli individui, che la compongono. Le famiglie poi nobili, ma che si trovano in anguste circostanze, possono prendere una pel capo di casa titolato, un altra per la moglie, che ha portati fondi dotali, e la terza per tutti i figli, purchè questi vivano de communi mensa, e tutte e tre queste Bolle debbono essere di grana* 52 *e mezzo l' una. Se poi i detti figli abbiano avuto il loro assegnamento, o alcun d' essi l'abbia avuto, allora costui dovrà prendere la sua Bolla di gr.* 52. *e mezzo particolarmente per se.* Declarat. Em. Ruffo, *quaer.* 6 — 15. Tandem ex eadem declaratione: *le Religiose nobili, che hanno livello particolare devono prendere la Bolla di gr.* 26. *e un quarto per ciascuna. Quelle poi, che non hanno affatto livello, e ricevono tutto dalla Communità, si possono considerare come povere, e così prendere la Bolla minore pei poveri di grana* 13. *Quaer.* 5.

Denique Em. Caracciolo suis editis declarationibus ad art. IV. instructionum pro Bulla Cruciatae statuit 1°. *I nobili, ed i prelati anche minori daranno la limosina di gr.* 52. *e mezzo. Le famiglie nobili, e ricche prendano la Bolla di gr.* 52. *e mezzo per ciascuno individuo. Se sono in anguste circostanze, se ne prenda una per il capo di casa titolato, un' altra per la moglie, che ha dote, fondi sieno rustici, sieno urbani, o capitali*, o *partite di annue entrate; la terza per l'intiera famiglia, purchè vivano de* communi mensa.. *Se poi i figli, o alcuno di essi abbia ricevuto assegnamento particolare, deve prendere la stessa Bolla di gr.* 52 *e mezzo per se particolarmente.*

2.° *Le religiose nobili, che hanno livello particolare, anchorchè abbiano la sola mensa comune a peso della Comunità prendano per ciascuna di esse la Bolla di gr.* 26. *e un quorto: chi poi riceve tutto dalla Comunità, prenda quella di gr.* 13; *purchè però la stessa Comunità non se ne interessi. Lo stesso deve valere per i religiosi professi non nobili, dell' uno e l' altro sesso. I religiosi laici prenderanno la Bolla di gr.* 13. *A quelli religiosi però dell' uno e l' altro sesso, ch' è dovuta la Bolla di gr.* 26. *e un quarto, si distribuirà la Bolla* Sacerdote.

3.° *I benestanti, seu possidenti ricchi prendano la Bolla di gr.* 26. *e un quarto, una per se, una per la moglie e tante altre quanti sono i figli, di maniera che se tutta la famiglia fosse di otto, o dieci individui, otto, o dieci Bolle di gr.* 26 *e un quarto devono prendere. Per i ricchi, anchorchè non possidenti, deve valere la stessa regola; se i figli però fossero più di quattro, e di piccola età, basta per essi prendere una Bolla di gr.* 13 *per ciascuno; purchè però alcuno di essi non lucri, poichè in tal caso deve prendere per se la Bolla di gr.* 26. *e un quarto. Per i possidenti non ricchi si prende una Bolla di gr.* 26 *e un quarto per se, ed un' altra per l' intiera famiglia.*

4.° *I professori, i negozianti, gl' impiegati, gli Ecclesiastici, tutti in somma, che non vivono alla giornata, prenderanno la Bolla di gr.* 26. *e un quarto. Però se solo il capo di famiglia, lucra, e nessun' altro della famiglia, o pure lucrasse uno de' figli e questo lucro servisse unito a quella del padre per sostentamento dell' intiera famiglia, basta prendere una Bolla di gr.* 26 *e un quarto per tutti; anchorchè per accidente alcuno de' figli fosse fuori casa a tempo breve, pure gode della medesima Bolla.*

5.° *Se è Sacerdote quello che è alla testa di una famiglia, che alimenta a peso suo, oltre la Bolla* Sacerdote, *che deve prender per se, ne prende un' altra di gr.* 26 *e un quarto per detta famiglia.*

6.° *Chiunque vive d' industria giornaliera, come l' uomo di campagna, di marina, il venditore di piazza, il garzone artista, il servidore di livrea, il facchino, ed ogni altro, che non è in istata di prendere la Bolla di gr.* 26 *e un quarto, prenderà quella di gr.* 13. *Se alcuno però di essi abbia famiglia, prenda per tutti una Bolla di gr.* 26 *e un quarto, anchorchè i figli lucrassero in comune col padre: purchè alcuno di essi non vivesse con economia separata, poichè in tal caso dovrebbe regolarsi come si è detto di sopra. Nel caso poi, che solo il capo di famiglia lucrasse, ed il lucro appena fosse sufficiente per il sostentamento della famiglia, basta prendere per tutti una sola Bolla di gr.* 13. *giacchè in tanta angustia è meglio prender questa, che non prenderne alcuna affatto.*

7.° *Per la gente di servizio prenda il padrone tan-*

te Bolle di gr. 13. quanti essi sono, purchè convivono con esso, da valere durante il loro servizio in modo, che se escano dal servizio, vale per chi entra in loro vece, purchè però il padrone non desse a ciascuno di essi un salario mensile sufficiente a provvedersi a proprie spese di detta Bolla.

Occorrendo dubio o nell' esposte classificazioni, o in altro qualunque caso, restano ampiamente facoltati gli Ordinari de' luoghi a decidere in favore dei loro diocesani secondo le regole di cristiana prudenza, per la tranquillità delle coscienze de' fedeli, estendendosi tale facoltà anche a' Parrochi in favore de' loro filiani, quando il caso non patisse dilazione, e non offrisse facile l' accesso all' Ordinario; non esclusi i Parrochi di questa Città di Napoli.

APPENDIX EX EDITIONE BARBIELLINIANA

IN QUA EXPEDITIONUM SACRARUM SYNOPSIS HISTORICA EXHIBETUR.

Huic de Bullae Cruciatae articulo non incongruum visum est, expeditionum Sacrarum, unde Pontificiis hac de re diplomatibus *Bullarum Cruciatae* nomea derivatum est, epitomen historicam subjicere.

Decem autem celebriores ejusmodi numerantur expeditiones. Prima auctore Urbano II. adversus Saracenos pro terra Sancta recuperanda in Concilio Claromontano Cruce signatorum expeditio praedicata est anno 1095. Petro Eremita e Palaestina reduce, Patribus gementis sub jugo immani terrae sanctae suspiria exhibente. Altero vero post anno a Christianis Proceribus suscepta est, Principe Godefrido Bullionio Lotharingiae Duce, cui Cumites se dedere Balduinus, et Eustochius ejus fratres, Hugo frater Galliarum Regis, Robertus Flandriae Comes, Stephanus Blesensis, Raymundus Tolosanus, Boemundus Apulus cum effusissima militum copia.

Praelusum expugnatione Nicaeae in Bithynia et Antiochiae in Syria, centum facile millibus Saracenorum caesis. Tum vero Bullionius, Boemundo Antiochiae Duce praeposito, ad ipsam Hierosolymam admovit exercitum, quam memorabili apud posteros fortitudine, primus in muros assiliens, incredibili edita hostium strage, trigesimo octavo obsidionis die in potestatem Christianorum redegit, non tantum murali, sed etiam regia corona dignus, quam copiarum Duces ei anno 1099. imposuere. Atque hoc pacto Hierosolyma jure cum postliminii, tum belli facta Christianorum ad multos annos Regnum eisdem dedit, ad hodiernum autem usque diem Regni titulum. Ad Ascalonem mox promota victoria, Barbaris ubique magna suorum clade in fugam actis.

Jacta tunc Hierosolymis sub ejusdem anni 1099. Octobrem a B. Gerardo tenui principio magnarum rerum semina, institutis *Hospitalariis*, quorum erat ad Sanctum Christi Sepulcrum peregrinis non solum necessaria providere, sed etiam illos in sacris locis perlustrandis adversus barbarorum saevitiam armis strenue tueri. Patronum hi statim sibi S. Johannem Baptistam adsciverunt, unde a prima ipsorum origine dicti Hospitalarii *S. Johannis*, uti et Equites Hierosolymitani S. Johannis. postea Rhodii, dein Melitenses, irrumpentis Turcae conati bus agger perennis, et succrescens sibi ipsi sobo les Martia. Quem praestantissimi Ordinis initiis annum 1099. posuimus, tot inter dissidentium Scriptorum sententias; primus ex certissimis monumentis, firmissimisque conjecturis feliciter detexit in operosa dissertatione *dell' origine, ed istituto del sacro Militar Ordine di S. Gioronbattista* hic edita 1781. amicus meus eruditissimus et Clementino Pianae Nobilium Ecclesiasticorum Academiae Praeses Paulus Antonius Paoli e Matris Dei Clericis Regularibus.

Res tam prospere, atque ultra Europae spem in Asia gestae, mirum dictu, quantum erexerint animos, quos operis tam ardui, et ancipitis desperatio antea dejecerat. Secunda igitur anno 1101. expeditio adornatur, tripartito exercitu, ex Italis, Germanis, et Gallis conflato, Duce Welfone Bavariae Principe. At haesit fortuna, fatigante illam invidia Alexii Comneni Imperatoris Graecorum, qui licet a Saracenis, ac Turcis undique oppressi, et in majores semper redacti angustias, aegrius tamen ferebant, Latinos in agro, ut rebantur, suo metere: unde non tantum consilia, et arma cum Latinis conjungere detrectabant, quibus increscens illa, et formidanda Othomanorum potentia succidi poterat, sed intentatum quoque nihil reliquerunt, quo sacras illas expeditiones perditum irent. Cumque vis eorum cruento praelio a Boemundo novo Antiochiae Principe esset fracta, ad artes Graecas, fraudes scilicet conversi, Welfonis expeditionem cassam reddere sunt conati.

Malum alterum mors Godefridi Bullionii, quem altero ab inito Regno anno immatura rebus Christianis falce demessuit. Successit in Regno Hierosolymitano Balduinus demortui frater; urbesque maritimae Palaestinae Genuensium ope expugnatae. Interea anno 1119. vel saltem 1118. Hierosolymis nata est Ecclesiae altera Equitum Progenies Hospitalariis S. Johannis instituto ferme similis. Templarios intelligo sic dictos, quod juxta porticum Templi sedem fixere. Finis erat, peregrinos in Palaestinam deducere, et adversum grassantem Saracenum tutos praestare: non tamen nisi anno 1127. confirmatus hic ordo fuit. Haud multo post anno fortassis 1130. quo Jo. Wirceburgensis Palaestinam invasit, ex S. Joannis Equitibus novus ordo, isque splendidissimus emersit ex Germanis conflatus, qui propterea Teutonicorum Ordo appellatus est. Profecto ann. 1130. Joannes eorum Ecclesiam vidisse se scribit aedificari coeptam. An-

no vero 1143. orta prima dissensio est inter Hospitalarios S. Joannis, ac Teutonicos ab ipsis avulsos, quam Coelestinus II. composuit. Sunt equidem, qui ad annum usque 1190. Teutonici Ordinis primordia protrahant; sed eos a vero penitus aberrare, quae indicavimus, satis ostendunt. Confer laudatum P. Paoli haec diligenter tractantem in sua illa dissertatione *p.* 40. *seq.* Venetorum tunc etiam gloria grandibus in Oriente rebus gestis inclaruit. Eorum quippe Dux Michael, instructa classe tranans maria Joppen a Turcis obsessam liberavit, Tyrumque felicior Alexandro, quia promptior, expugnavit.

Subsidebat tamen jam Christiana fortuna. Saraceni Edessam receperant, neque Equites, quorum tres ordines non multorum annorum spatio institutos diximus, peregrinos ab eorum injuriis satis defendere poterant; quin etiam ipsum Hierosolymorum Regnum periclitabatur. Itaque auctoro Eugenio III. Claravallensis Abbas Bernardus suavissima suae eloquentiae vi Principes Christianos ita permovit, ut Conradus III. Imperator, et Ludovicus VII. Gallorum Rex tertiam expeditionem cum innumerabili signatorum multitudine an. 1145. susciperent. Heu! tamen irritus tantus apparatus fuit, invidia praesertim, perfidiaque Graeci Imperatoris Manuelis. Is enim cum transitum, et commeatum promisisset, frumento subtracto, aut gypso permixto, morbis, fame, viarumque erroribus latinos corrupit exercitus. Delatae tandem accisae tot malis copiarum reliquiae in Syriam, Damascum oppugnarunt; sed orta inter Duces invidia, atque rerum gerendarum peste discordia, soluta obsidio est, redeuntibus in Europam Caesare, et Rege.

Tum vero ad ruinam properavit Palaestina, et spe, et subsidiis destituta. Saladinus quippe (magnum apud Saracenos nomen) Ægypti Calypha magna virtute conserto proelio, Guidonem Lusignanum Hierosolymae Regem acie fudit, captivumque abduxit, flore Equitum caeso, ipsaque Hierosolyma Barbaris tradita funestum exemplum sequentibus reliquis urbibus, ut adeo tres dumtaxat, Tripolis, Tyrus, et Antiochia Christianis superfuerint; sicque amissum Hierosolymorum Regnum, quod 88. annis steterat, a novem Christianis Regibus, magna rerum vicissitudine alternante gubernatum.

Ingemuit Occidens, andita fatali Orientis clado, moxque ad reparandas ruinas animum adjunxit. Quare Gregorio VIII. auctore ingentes tota Europa Signatorum delectus facti, ac Ducibus Friderico Aenobarbo Imperatore, Leopoldo Austriae Duce, Philippo II. Galliarum Rege, Richardo I. Rege Anglorum, totus fere Occidens in Orientem moveri visus est anno 1190. Quis non crederet, obruendum tanta molo Saracenum lasciv ientem victoriis? at minor semine messis fuit. Causa non una frustratae expectationis; casus funestus Friderici Imperatoris, infelicius Alexandro balneantis in Cydno; dissidia ob obsidionem Ptolemaidis tum Gallos inter, Anglosque, tum inter hos, et Leopoldum Austriacum exorta, morsque, quam Fridericus Imperatoris filius in flumine obiit. Occupata proinde Ptolomaide, exili tantae molis monumento, in Europam redierc exercitus, captusque in redito a Duce Leopoldo Richardus Rex Angliae (in sinu Hadriatico naufragium passus is fuerat, atque ad Austriacas terras appulsus) ob injuriam ad Ptolemaidem, detractis a tentorio insignibus Austriacis, irrogatam.

Felicior in itu, quam in reditu Richardus fuerat; dum enim classem Palaestinam versus trajiceret, in transitu Cyprum perfidis Graecis eripuit, ejectoque Regi Hierosolymorum Guidoni Lusignano dedit: unde extincto Hierosolymitano (retentoque solo illus titulo) novum a Christianis regnum erectum, sub 17. Cypri Regibus per 283. annos, ac denique per alios 95. ad annum Christi 1571. sub Venetorum potestate continuatum.

Ursit deinde ann. 1195. Coelestinus III. quintam Cruce signatorum expeditionem, mittente etiam Henrico VI. Barbarossae filio ex Germania suppetias. At hujus pariter prosperos initio successus vetus malum, discordia, et perfidia evertit.

Sextam magnis conatibus Innocentius III. promovit, adjutore Martino, Perisii in Alsatia Ordinis Cisterciensis Abbate. Profugus, supplexque, ut throno, unde excoecato Isacio Patre fuerat a patruo Alexio Comneno dejectus, armis restitueretur Alexius Angelus Junior ad Venetos confugerat. Balduinus vero Flandriae Comes, qui sacrae militiae Dux in Italiam perveuerat, persuasus a Venetis, iter per Thraciam arripit, conjunctisque Venetorum copiis cogit Graecos, ut Alexium Juniorem Imperatorem agnoscerent. Verum Graeci pro sua levitate Alexium Ducam, regii generis hominem, interempto Isacio, filioque Alexio Imperatorem dicunt. Injuriam igitur acturus Balduinus Constantinopolim expugnat, sibique Orientis Imperium vindicat, Venetis Cretam cum plerisque Archipelagi insulis cedens, debitum auxilii praemium. Alios quoque laborum socios in partem victoriae vocavit, Bonifacium enim Montferratensem Thessaliae, ac Peloponesi Regem dixit, Achaiam, et Athenas Godofredo tradidit. Graeci porro Europa ejecti, transmisso Bosphoro, Hellesponto, et Propontide, primum Nicaeae, dein Trapazuntii novum constituerunt Imperium; hincque 60. annis geminus Orientis Imperator fuit, Latinus in Europa, Graecus in Asia. Balduino tamen haud diu frui victoria licuit. Nam cum Adrianopolim obsideret, captus a Bulgaris fuit, et in carcere crudeliter occisus, succedente in Imperio Constantinopolitano Henrico fratre.

Innocentius igitur III. omnem curam ad terram sanctam Barbaris eripiendam Concilium generale Lateranense IV. indixit, ut totum Christianum orbem ad ferendum oppressis illarum regionum Fidelibus auxilium incitaret. Septima itaque ann. 1217. suscepta est expeditio ab Andrea Hungariae Rege, et Leopoldo Austriae Duce. Expugnata denuo Hierosolyma cum Damiata, mox tamen in Saracenorum potestatem relapsa.

Tristi hoc rerum Orientalium statu Joannes Brennus, uxorio nomine Regis Hierosolymitani titulo insignitus in Italiam venit ann. 1223. ubi filiam suam Jolantham Friderico II. Imperatori, ac Siciliae Regi despondit, dato in dotem jure Regni Hierosolymitani. Quare Imperator, jam anno 1215. Cruce signatus, et sub anathematis minis ad solvendum votum compulsus, tandem an. 1228. validissimo comparato exercitu, iter Orientale iniit, atque octavam in Palaestina expeditionem aggressus est. Nec ulla a prima Bullionii expeditione hac felicior futura videbatur. Fridericus enim Hierosolymam, Bethlehemum, et Nazarethum cum aliis quibusdam locis recepit, Rexque Hierosolymitanus an. 1229. coronatus est. Verum cum totam facile expugnare Palaestinam potuisset, inita repente cum Barbaris pace, nullo tentato praelio, in Europam rediit. Hierosolyma vero brevi post iterum a Saracenis occupata, relicto dumtaxat Siciliae, ac Cypri Regibus titulo.

Duae supersunt a S. Ludovico Galliarum Rege susceptae expeditiones, altera, quae in Concilio Lugdunensi I. an. 1245. fuerat decreta, a. 1248. adhortante Innocentio IV. altera an. 1270. cum Eduardo Angliae Rege Damiata in priori expugnata fuit; sed peste in exercitum grassante, reliquiae a Barbaris caesae sunt, capto ipso Ludovico Rege, qui pro Lytro Damiatam restituere debuit, sicque tota expeditio optato effectu caruit. Felicibus quoque initiis posterior coepta fuerat; sanctus enim Ludovicus, expugnata Carthagine Tunetum obsederat; verum in ipsa illa obsidione coelos migravit. Carolus ejus frater, Siciliae Rex, pacem cum Tunetanis iniit; Eduardus vero morte Ludovici intellecta inducias cum Saracenis pactus, ex Palaestina revertitur.

Protestantes in sacras istas expeditiones passim acerrime invehuntur. Sed insignem earum apologiam texuit Heterodoxorum apud Germanos malleus P. Jacobus Gretserus in celeberrimo suo *de Cruce* commentario. Conferri etiam poterit brevitatis studioso P. Josephi Biner *observatio critica* circa istas expeditiones *P. III. Apparat. ad Jurisprud. cap.* 3. *art.* 4. §. 2. Cum vero Voltairium quoque non puduerit Protestantium exemplo in has expeditiones calamum distringere, auctor sum, ut quae pro his adversus illum cl. Nonotte eleganter, solideque disseruit *T.* 1 celeberrimo operis praenotati *les Erreures de Voltaire cap.* 18. attente perlegendus.

SACRARUM CONGREGATIONUM DECRETA

JUXTA VOCUM QUÆ HOC VOLUMINE COMPLECTUNTUR
SERIEM DIGESTA

ABBAS

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Abbati et Monachis Monasterii Abdingoffensis non debetur futuris temporibus praecedentia in processionibus supra Capitulum Ecclesiae Cathedralis et universum Clerum saecularem Paderboonensem tam praesente, quam absente Episcopo. *Paderbonen. die* 7. *April.* 1770. *dub.* 1. *et* 3.

2 Abbas et Monachi praedicti intervenire debent aliis publicis processionibus tam ordinariis, quam extraordinariis; *ibid. n.* 2.

3 Franciscus Xaverius de Taufferer Abbas, et Archidiaconus Monasterii Litticensis Ordinis Cisterc. in Dioecesi Goritiae, humillime supplicavit S. R. C. quatenus indulgere dignaretur eidem Abbati, suisque successoribus nonnulla privilegia, praeter contenta in Decreto S. Memor. Alexandri PP. VII. edito die 27. Sept. anni 1659. circa usum Pontificalium Praelatis Episcopo inferioribus concessorum. Cui eadem S. Congr. rescribendum censuit: Consulendum Sanctissimo pro concessione Indulti, juxta modum ab Eminentissimo Ponente explicandum, videlicet, ut liceat Abbati Oratori, ejusque successoribus, praeter consuetos tres dies in Decreto Alexandrino praescriptos singulis annis, tribus aliis vicibus in Ecclesiis sibi subjectis pontificaliter celebrare, nec non aliis duabus vicibus in Ecclesiis sibi non subjectis, quatenus tamen ab Episcopo loci Ordinario, non autem a Praelato inferiore rogatus fuerit. Item pontificalia insignia adhibere in pastoralibus visitationibus Ecclesiarum sibi subjectarum, nimirum ad absolutionem pro defunctis, et ad visitationem Sanctissimi Sacramenti Eucharistiae dumtaxat. Praeterea in Processionibus pro causa publica infra ambitum, et districtum Ecclesiarum sibi subjectarum solemniter habendis, et in conferenda clericali Tonsura, et quatuor minoribus Ordinibus subjectis sibi Monachis, et in consecratione Altarium portatilium, Patenarum, et Calicum, aliisque benedictionibus, in quibus sacra Olea sunt adhibenda. Denique, ut pro usu Ecclesiarum sibi subjectarum tantummodo liceat ei benedicere sacra indumenta et suppellectilia, Cruces, Imagines, Vasa sacra et Campanas, nec non consecrare Calices, Patenas, et Altaria tantum portatilia, dummodo tamen quotiescumque juxta Pontificale Romanum Sacra Unctio adhibenda est, fiat cum oleis, et Chrismate ab aliquo catholico Antistite benedictis, seu confectis. In reliquis serventur decreta S. R. C. *Goritien. Die* 11. *Augusti* 1770. Quibus omnibus Sanctitas sua benigne annuit. *Die* 18. *ejusdem mensis* 1770.

Aloysio Biaodra, Abbati perpetuo Congregationis Lateranensis cum omnibus privilegiis Abbatibus competentibus, et Archipresbytero Ecclesiae parochialis antedictae suppressae Congregationis, non licet in Ecclesiasticis ejusdem Paroeciae functionibus, uti Abbatialibus privilegiis, non obstante sequuta antedictae Congregationis suppressione; sed consultus Sanctissimus, usum personalem Mozzettae, ad instar aliorum Parochorum concessit; in *Asten. Die* 4. *Junii* 1817. 4

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

Abbatiam in Ecclesia Collegiata SS. Jacobi, et 1

Philippi Terrae Tabiae Dioecesis Albiganen. erectam a Maria Antonia Pastorelli de bonis relictis a Joanne Baptista Pastorelli, confirmandam esse dixit S. Congr. quae praeterea censuit, non indigere absolutione a censuris ob commutationem voluntatis Joannis Baptistae, quia hic haeredibus potestatem fecit, dispositionem commutandi. Tandem celebratis decem Missis pro omnibus omissionibus absolutionem concedendam esse statuit facto verbo cum Sanctissimo in *Abbiganen. Erectionis Abbatiae 22. Novembr. ad* 1. 2. *et* 3. *dub.*

2 In Cerbariae loco jurisdictioni Abbatiae Sublacensi subjecto adest Parochialis Ecclesia S. Mariae dicata, in qua reperitur Parochus titulo Archipresbyteri, et quatuor Cappellani, Canonicorum nomine vulgo nuncupati. Hi ex pietatis et devotionis impulsu singulis diebus Dominicis aliisque festis sacrum Conventuale ac Vesperas conficiebant. Card. Conale Commendatarius Abbas praecepit in visitatione eos applicare Missam Conventualem pro benefactoribus in genere teneri. Mandata exhauserunt, sed supplicant hodie, ut decernatur, num decretum hoc sit validum? et uequaquam validum esse S. C. definivit. *Nullius Sublacen. 7. Julii* 1781. *Dub.* 1.

3 Abbati Spada veluti quartae dignitati Metropolitanae Ecclesiae Lucanae competere jus Missam canendi diebus solemnioribus, si illam Archiepiscopus non caetet, necnon eundem habere vocem activam in Capitulo, quando de rebus spiritualibus, et mixtis agatur; non vero si de rebus tantum temporalibus, quamvis tunc Capitulo interesse possit, dixit haec S. Congr. quia redditibus Capituli non gaudet, neque temporalia onera sustinet; eamque ob causam decrevit quoque, ut ad munera Capitularia eligi possit, et illa obire, si spiritualia et mixta sint, si vero temporalia tum solum poterit, cum ad formam Bullae erectionis Abbatiae suae redditus in Massam Capitularem contulerit. Tandem censuit eidem competere jus percipiendi emolumenta Legatorum, quae post Abbatiae fundationem erecta fuere, in *Lucana Praeeminentiarum et Jurium.* 26. *Februarii.* 1825. *ad* 1. 2. 3. 4. *et* 5. *Dub.*

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

1 Kalendis Octobris Anno 1834. Eminentissimi, et Reverendissimi DD. S. R. E. Cardinales Carolus Odescalchi Praefectus, et Relator, Carolus Maria Pedicini, et Thomas Weld a Sanctissimo Domino Nostro Gregorio XVI. ex S. Congregatione negotiis, et consultationibus Episcoporum, et Regularium praeposita speciatim deputati, quo aptius Monasteria Trappensium in Gallia instituantur, et virtutibus florescant auditis Episcopis singularum Dioecesium, in quibus eadem Monasteria erecta sunt, et audito P. Antonio Abbate Mallceriensi, et Visitatore ab eadem S. Congregatione deputato, censuerunt ea, quae sequuntur, decernere, et statuere.

I. Monasteria omnia Trappensium in Gallia unam Congreg. constituant, quae appellabitur *Congregatio Monachorum Cistercensium B. Mar. de Trappa.*

II. Huic Moderator Generalis Ordinis Cistercensis praeerit, et singulos Abbates confirmabit.

III. In Gallia Vicarius Generalis habeatur omni potestate praeditus ad Congregationem recte administrandam.

IV. Id muneris perpetuo conjunctum erit cum Abbatia antiqui Monasterii B. Mariae de Trappa, ex quo Trappenses initium habuerunt, ita ut singuli illius Monasterii Abbates canonice electi potestatem simul, et munus Vicarii Generalis consequantur.

V. Quotannis Vicarius Generalis tum Capitulum celebrabit reliquis Abbatibus, vel Prioribus Conventualibus accitis, tum etiam singula Monasteria per se, vel per alium Abbatem visitabit: Monasterium vero B. Mariae de Trappa a quatuor Abbatibus Monasteriorum Mallcariensis (de Mellaray), Portus salutis (du port du salut), Bellofontensis (de belle fontaine), et Gardiensis (du Gard) visitabitur.

VI. Tota Congregatio Regulam S. Benedicti, et Constitutiones Abbatis de Rancé observabit, salvis praescriptionibus, quae hoc decreto continentur.

VII. Pareant decreto Congregationis S. Rituum diei 20. Aprilis 1822. super Rituali, Missali, Breviario, et Martyrologio, quibus uti debebunt.

VIII. Labor manuum ordinarius aestivo tempore ultra sex horas, et ultra quatuor et dimidiam reliquo anni tempore non producatur. Quod vero ad jejunia, precationes, et cantum Chori pertinet, aut S. Benedicti Regulam, aut Constitutiones Abbatis de Rancé ex recepto more cujusque Monasterii sequantur.

IX. Quae articulo octavo constituta sunt, ea Praesides Monasteriorum moderari possint, et mitigare pro iis Monachis, quos ob aetatem aut valetudinem, aut aliam justam causam aliqua indulgentia dignos existimaverint.

X. Quamvis Monasteria Trappensium a jurisdictione Episcoporum exempta sint, ea tamen ob peculiares rationes, et donec aliter statuatur, jurisdictioni eorumdem Episcoporum subsint, qui procedant tamquam Apostolicae Sedis delegati.

XI. Moniales Trappenses in Gallia ad hanc Congregationem pertineant, et earum Monasteria a jurisdictione Episcoporum non erunt exempta: cura tamen spiritualis uniuscujusque Monasterii Monialium uni, aut alteri Monacho proximioris Monasterii committatur. Monachos autem, quos idoneos ad illud munus judicaverint Episcopi delegant, atque approbent, Confessarios extraordi-

narios e clero etiam saeculari deputare poterunt.

XII. Constitutiones, quas Moniales servare imposterum debebunt, judicio S. Sedis subjiciantur.

Hoc decretum SS. D. N. Gregorius PP. XVI. in audientia habita a D. Secretario S. Congregationis negotiis, et consultationibus Episcoporum, et Regularium praepositae hac die 3. Oct. An. 1834. ratum in omnibus habuit, et confirmavit, et servari mandavit.

CAROLUS CARD. ODESCALCHI PRÆFECTUS
Joan. Archiep. Ephesinus Secr.

2 S. C. Negotiis et Consultationibus Ep. et Reg. praeposita acceptis postulationibus P. Prioris et Monachorum Monasterii Westmallensis Ordinis Cisterciensis Congr. B. M. de Trappa in Dioecesi Mechliniensi et cognito eorumdem Monachorum studio in curanda prosperitate ipsius Ordinis et disciplina regulari tuenda, atque omnibus sedulo diligenterque perpensis in generali Auditorio diei 11. Mart. 1836. statuit et decrevit, prout sequitur.

I. Archiepiscopus Mechliniensis Monasterium Westmallense Ord. Cist. strictioris Observantiae, sublata qualitate, et praerogativa Prioratus, in titulum Abbatiae vel per se, vel per aliam personam in ecclesiastica dignitate constitutam elevet cum omnibus juribus, privilegiis, honoribus, jurisdictionibus, et omnibus, quae et Apostolicis Constitutionibus et Regula Ordinis ad Ecclesias Abbatiales, et Abbates spectant.

II. Hoc Monasterium et reliqua in Belgio erecta vel erigenda peculiarem Congregationem cum toto Ordine conjunctam constituent, cui praeerunt Abbates Monasterii Westmallensis canonice electi uti Vicarii Generales P. Praesidis Generalis Ord. Cister. qui in Urbe commoratur.

III. Ipse Abbas Westmallensis, et caeteri Abbates et Priores Monasteriorum, quae in Belgio fundata sunt, vel in posterum fundabuntur, juxta Canonicas regulas et Constitutiones Ordinis eligantur, et Abbatum electio a Praeside Generali Ord. Cist. confirmanda erit.

IV. Haec Congr. ad servandam uniformitatem in Ordine, Regulam S. Benedicti, et Constitutiones Abbatis de Rancè a summis Pontificibus Innocentio XI. Benedicto XIV. Pio VI. ut Pio VII. laudatas observabit.

V. In usu Ritualis, Missalis, Breviarii, et Martyrologii servetur Decretum S. Congregationis Rituum latum die 20. Apr. 1822.

VI. Praesides Monasteriorum jejunia, precationes, cantum chori, aliasque austeritates moderari, et mitigare poterunt pro iis Monachis, quos ob aetatem, aut valetudinem, aut aliam justam causam aliqua indulgentia dignos existimaverint.

VII. Infirmorum cura ante omnia, et super omnia adhibenda est, ut monet S. Benedictus, eisque omnia praestanda erunt, quae circa cibum, potum eorumque curam medicus praescripserit.

VIII. Praesides Monasteriorum diligenter curabunt, nequis nisi post sufficientem probationem ad sumendum habitum religiosum accipiatur, neque deinceps ad vota nuncupanda admittatur, nisi toto tyrocinii tempore praecipua divinae vocationis signa dederit.

Et facta de praemissis relatione SSmo D. N. Gregorio XVI. ab infrascripto Secretario S. Congregationis Negotiis et Consult. Ep. et Reg. praepositae in Audientia habita die 18. Martii 1836. Sanctitas Sua hoc ejusdem S. Congregationis Decretum ratum in omnibus habuit et confirmavit, atque literas Apostolicas in forma Brevis expediri mandavit.

J. A. CARD. SALA PRÆFECTUS.
J. Patriarcha Constant. Secr.

Pater Abbas Procurator Generalis Congregationis Monachorum Cistercensium B. M. V. de Trappa in Gallia, ut omnis dubitandi causa in interpretatione decreti incipientis *Kalendis Octobris* editi *die* 3. *Octobris* 1834. a S. Congregatione negotiis et consultationibus Episc. et Regul. praeposita, e medio tolleretur; dubia, quae sequuntur eidem S. Congregationi resolvenda proposuit. 3

1.° Cum in articulo X. decernatur, quamvis Monasteria Trappensium a jurisdictione Episcoporum exempta sint, ea tamen ob peculiares rationes, et donec aliter statuatur, jurisdictioni eorumdem Episcoporum subesse, qui procedant tamquam Sedis Apostolicae Delegati, quaeritur, in quo ea jurisdictio consistat, et quaenam jam Episcopi circa Monasteria exercere valeant? 2.° quaenam sit Abbatum jurisdictio. 3.° Utrum Abbates potestatem habeant excipiendi suorum Monachorum sacramentales confessiones, eamque aliis sacerdotibus Monachis suorum Monasteriorum delegare valeant absque approbatione Episcoporum?

S. Congregatio audito voto P. Procuratoris Generalis Ordinis Cisterciensium respondendum censuit, nempe ad primum: Donec aliter a sancta Sede Apostolica decernatur, Monasteria et Monachos subjectos esse Visitationi et correctioni Episcoporum, salvis Constitutionibus Ordinis. Ad secundum: In administratione et regimine interiori Monasterii Abbates eam potestatem habere, quam habent Abbates Cistercienses, salva subjectione ab Episcopis, ut in primo dubio, servatisque aliis, quae in Decreto Sacrae Congregationis praescribuntur. Ad tertium: Affirmative in omnibus quoad Monachos; negative quoad Moniales, pro quibus servetur Articulus XI. citati Decreti ejusdem S. Congregationis.

Et facta de praemissis relatione ad Sanctissimum D. N. Gregorium Papam XVI. in audientia habita die 3. Maji 1839. Sanctitas Sua Sacrae Congregationis resolutionem in omnibus approbavit ac confirmavit.

Emus Cardinalis Morozzo post dissipatam, Gallici regiminis tempestatem, uti Apostolicus Monasteriorum Pedemontis Visitator a S. Sede una cum Archiepiscopo Januensi renonciatus, assecutus est *auctoritatem, qua supremi Moderatores, seu Generales cujusvis Regularis Instituti fruuntur*, quorum potestas interim interdicta manebat. Nominatim vero potestatem accepit cujusvis Ordinis Officiales ad tempus vel in perpetuum removendi et subrogandi, et universim ea omnia exercendi, quae ad hanc Apostolicam visitationem complendam erant necessaria. Sed simul eidem vetabatur, ne decreta generalia Ordinum constitutionibus vel derogantia, vel novum aliquod inducentia sine Sedis Apostolicae judicio proferret.

Visitatione absoluta Sedes Apostolica, *omnia et singula decreta aliaque in Visitatione peracta approbavit, sancivit, confirmavit.*

Postbac cum Generalis Ordinis Cisterciensis Praeses Monasteriorum suorum visitationem perageret, in eam dubitationem devenit, num aliqua Sacrae Visitationis acta valida forent; peculiariter, num valida esset retinenda electio N. N. in Abbatem Monasterii, nuncupati Moncrivello. Deinde num valida essent aliqua Decreta, de quibus singulatim agemus, cum primae partis tractationem compleverimus.

Ut quis in Abbatem juxta Ordinis Cisterciensis Constitutiones eligatur, oportet, decem annis aliquod in Ordine officium gesserit. At Monachus N. N. occasione tantum Capituli Generalis Perusiae Prior factus fuerat, et postea uti Cellerarius in *S. Maria di Vico* translatus. Deinde Praeses Ordinis Generalis, ne tempore quidem S. Visitationis potest Abbates constituere sine Regiminis consensu. At vero Visitator Apostolicus nec Regiminis consensum requisiverat, nec specialem S. Sedis veniam sibi comparaverat. Nihilominus literae Apostolicae, tam quae Visitationem creaverant atque constituerant, quam quae Visitationis acta confirmaverant, contrariae sententiae tuendae materiam suppeditare videbantur.

Quod pertinet ad decreta ab Apostolico Visitatore prolata duo sub *numero* 2. *et* 3. Constitutionibus directe adversantur. Nam primum sub poena suspensionis ab Officio ipso facto incurrendae prohibet, ne Abbates Regiminis in temporalem sui Monasterii administrationem sese ingerant; at vero Constitutiones *cap.* 3. in praecipuis rebus agendis praecipiunt Abbatibus, *ut audiant consilium totius Congregationis, tractent apud se prudenter, et quod utilius judicaverint, faciant.* Secundum vero sub *numero* 3. prohibet Cellerario, ne ullam extraordinariam expensam, quae libellas decem excedat, sine totius familiae approbatione exequatur; at Constitutiones *cap.* 31. imperant, ut Cellerarii faciant ea, quae jusserint Abbates, quae vetuerint, facere non praesumant; quod iterum inculcatur *cap.* 49.

Caetera sub *numeris* 11. 22. 27. 24. indirecte tantum a Constitutionibus discordare videntur.

Nam *numero* 11. sub poena suspensionis a divinis ipso facto incurrendae districte praecipitur, ut ultra tres dies non negligat Monachus in arca trium clavium deponere pecuniam, quam acceperit supra libellam unam. Constitutiones autem *C.* 8. volunt, ut, sexto quolibet mense, cuilibet Monacho tantum pecuniae suppeditetur, quantum vestitui comparando suppetat. Deinde hujus decreti executio in conventibus praesertim parvis difficultatem implicaret, tam eum deponi, quam cum extrahi pecunia deberet.

Numero 22. vetatur ne diebus festis, et ante prandium ullo unquam die Monachis e domo egredi permittatur, excepto Abbate et Cellerario in casu necessitatis. Atqui multoties evenit, ut ad animi recreationem ante prandium aliquando egredi necesse sit; ideoque in more positum est, ut superioribus localibus hujus egressionis concedendae facultas committatur.

Numero 27. sub poena suspensionis ipso facto incurrendae prohibetur, ne quis, nullo unquam excepto casu, habitum Ordinis deponat. At vero consuetudinem invexit necessitas, ut in itinere habitus diversus induatur.

Tandem *N°* 24. vetatur, ne quis Monachus ullo unquam in casu sine socio prodeat e claustro. Cum tamen adsint familiae exiguae, et inter Monachos ii reperiantur, qui Parochum, et Confessarios agant, aliaque hujusmodi, factum est, ut Superiorum localium arbitrio dispensatio ab hac re fuerit commissa.

Itaque tria dubia condita sunt in *Vercellen. Ord. Cisterc. super elect. Abbatis*, in plenario conventu diei 26. April. 1839. 1° *Se la elezione del P. Abbate N.N. in Abbate di Monerivello si possa avere per valida; ed in caso affermativo, se convenga sanarla?* 2° *se, e come debbano riformarsi i decreti sotto il N.* 2. *e* 3.*?* 3° *se, e come convenga moderare i decreti di cui al N.°* 11. 22. 27. 24*?*

Eminentissimi PP. rescripserunt; Ad primum *supplicandum Sanctissimo pro confirmatione tituli Abbatialis tantum, et pro sanatione actorum, facta potestate NN. regendi Monasterium dumtaxat usque ad complementum quinquennii*; Ad secundum *Affirmative juxta Constitutiones*; Ad tertium *firmis censuris dumtaxat contra non gestantes habitum monasticum, in reliquis sedulo serventur Constitutiones; ac serio moneantur Abbates, ut omnino curent earum observantiam, et praesertim, quod quantum fieri potest, incedant cum socio.*

Et facta relatione Sanctissimo D. N. Gregorio XVI. iu audientia babita die 3. Maji 1839. ab infrascripto D. Subsecretario Sanctissimus resolutioucm Sacrae Congregationis in omnibus ratam babuit et confirmavit.

A. Riparri Subsecretarius.

ABBATISSA

S. RITUUM CONGREGATIONIS DECRETUM

Petentibus Sanctimonialibus SSmi Salvatoris in asceterio S. Birgittae in civitate Victoria intra fines Dioecesis Calaguritanae, ut liberum sit Confessario et Abbatissae pro tempore nonnullas Sanctimoniales deputare ad Sanctorum reliquias exornandas perpoliendasque, respondit S. R. C. adeant Episcopum. *Calaguritan. die* 17. *Aug.* 1833.

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

1 Dispositio *Constitutionis Clem. VII. nullus omnino* §. 6. ubi Superioribus Regularibus prohibetur distractio pecuniarum ad Conventum pertinentium, etiam nomine Conventus, comprehendit Conversarum Dotium deposita, quae ab *Abbatissis* erogari nequeunt propria auctoritate neque in pecudum emptionem, neque in domorum colonicarum restaurationem; reinvestiri debent in loca stabilia, ut constat ex literis Archiepiscopo Camerinensi datis *a S. C. Episcoporum et Reg. diei* 15. *Junii* 1830. *ex Reg. Mon. illius anni*, hujus tenoris: « Consultati i Superiori dell'Ordine Domenicano circa la consuetudine della erogazione delle doti delle Converse di codesto Monastero di S. Caterina, se debbonsi queste rinvestire, ovvero se sia in libertà della Superiora di erogarle a favore del Monastero, i medesimi hanno dichiarato, essere questa prattica un abuso introdotto recentemente, giacchè quando essi governavano detto Monastero, le versavano nella cassa delle Doti per rinvestirle nell'opportunità in uno stabile a favore del Monastero. Hanno inoltre rivelato, che la Cost. di Clem. VIII. nell'art. 6. de' 20. Marzo 1601. che comincia *Nullus omnino* toglie questo potere a' Superiori locali riguardo all'Amministrazione de' beni, ed altre cose del Convento e nello spendere il denaro, e rendite del medesimo; per cui arbitraria è stata l'erogazione della Madre Abbadessa NN. de' 268. scudi provenienti dai Depositi delle doti spirituali delle Converse in compra de' bestiami, ed in restauri delle Case coloniche senza superiore autorizzazione. Siccome però l'oggetto della erogazione è favorevole al Monastero, specialmente nel restauro delle case coloniche, perciò la S.C.de' Vesc. e Reg. autorizza i Vescovi deputati del suo rendiconto ad ammettere questa partita in scudi 268. purchè null'altro osti nella liquidazione de' conti, acciò venga confermata in Abbadessa di detto Monastero per altro triennio, previa l'assoluzione delle pene e censure dalla colpevole incorse. Riguardo poi all'altro Monastero ec. ec. »

Quid agendum sit, quando Sanctimoniales discordant in electione Abbatissae, patet ex literis datis *die* 14. *Sept.* 1830. *a S.C. Ep. et Reg. Episcopo Platiensi ex Reg. Monial. anni illius.* « È prassi quasi comune corroborata dai Decreti di questa S. C. de' VV. e RR. che se le Monache discordano nella elezione dell'Abbadessa, prefisso dal Prelato de' rispettivi Monasteri alle Monache il tempo congruo a concordare, il diritto di nominarla resta devoluto allo stesso Prelato. La S. M. di Greg. XIII. nella Cost. de' 6. Aprile 1574. ne ha determinato i modi, cioè, che se le Monache per due scrutinii non convengano nel fare la elezione dell'Abbadessa, debba il Prelato proporre due o tre Monache, che giudicherà più atte al governo del Monastero. Quella tra le due o tre proposte, che avrà maggiori voti in suo favore, sarà la Badessa canonicamente eletta. » 2

Constitutio Gregorii XIII. incipiens ex nostri edita fuit pro forma observanda in electione Abbatissarum Monasteriorum Monialium Congregationis Casinensis Ordinis S. Benedicti.

Quando in uno Monasterio deest persona idonea, quae Abbatissae munus exerceat, summus Pontifex interdum ad tempus indulget, ut, adhibitis necessariis cautelis, Monialis ejusdem ordinis ex alio monasterio desumatur, ceu patet ex epistola S. C. Episcoporum et Regularium data Archiepiscopo Spoletino die 31. Aug. 1830. *ex Reg. Monialium illius anni* « Riferitasi alla Santità di Nostro Signore dall'infrascritto Segretario della S. C. nell'Udienza accordatagli la sera 27. spirante, l'istanza di Monsignor Vescovo di Narni, che domanda la facoltà di avere una Monaca per eleggerla Abbadessa nel Monastero di S. Margarita, non essendovi nello stesso un soggetto adattato, e questa Religiosa prenderla da un Monastero di Spoleto, Sua Beatitudine ha benignamente condisceso accordarle la grazia per un triennio soltanto, e nello stesso 3

» tempo mi ha comandato di scrivere a V. S., » affinchè, qualora vi sia il suo consenso, permetta l'egresso alla Religiosa per l'oggetto » indicato, e che venga nel viaggio accompagnata » da una onesta Madrona, e probo Ecclesiastico » da eleggersi da V. S. Illma, osservandosi tutte » le cautele prescritte.

ABSENS

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Canonicus Nicolaus de Bubalo Basilicae Lateranensis absens ab Urbe fuit absque indulto Pontificis contra leges residentiae, quum Coadjutorem in Canonicatu haberet, qui Chori et Ecclesiae servitiis quam diligenter incumbebat; et quamvis consensus Capituli adesset, pacto tamen adjecto, quod beneficii vacandi in hebdomada ad eum spectante collatio devoluta intelligeretur ad Capitulum, adstrictus fuit ad solutionem punctaturarum pro rata tangente ad Beneficiatos et Clericos beneficiatos, absolutus autem fuit quoad Canonicos ad formam consensus a Capitulo praestiti. *Romana Fructuum* 29. *April.* 1780.

2 Episcopus acta Visitatione in Ecclesia Cathedrali B. M. V. et Collegiata S. Secundi Civitatis Astae Pompejae haec dubia in medium protulit, an sustineatur consuetudo Canonicorum interveniendi Choro per novem menses sive continuos, sive interpolatos qualibet die pro una tantum vice, sive una hora canonica pro lucrandis redditibus grossae nuncupatis? — An sustineatur consuetudo in Capitulo Cathedralis Ecclesiae privandi de dictis redditibus grossae novum Canonicum primo anno suae residentiae? S. C. nulla data definitione scribendum Episcopo pro meliori informatione audito utroque Capitulo putavit. Nam Episcopus postulaverat, an hujusmodi consuetudines licet immemorabiles servandae sint, vel proscribendae ad mentem Conc. Trident. *Asten. Visitat. Sacr. Liminum* 10. *Febr.* 1781. *dub.* 1. *et* 2.

3 Clericus Paulus Giuuri Canonicus Ecclesiae Collegiatae civitatis Pergulae causa studiorum indultum a residentia abscedendi, ejusque prorogationes obtinuit. Hujus gratiae praesidio immunem se esse a praestatione punctaturarum ille credidit; sed Capitulum contrarium sentiebat; idcirco postulatum fuit declarari, an eidem indultum praefatum suffragetur etiam ad effectum non solvendi punctaturas? sed negative prodiit responsio, pro tertia parte tantum fructuum sui Canonicatus. *Eugubina Punctaturarum* 5. *April.* 1783. *dub.* 1.

4 Et quum etiam exquisivisset, an, et a quo tempore sint solvendae dictae punctaturae? responsum fuit, a die non interventus choro, et ad mentem, mens est, *ut videretur particulariter de examine statuti Collegiatae transmissa per Episcopum ipsius particula, et decretis approbationis Episcopi. Ibid. dub.* 2.

Inter statuta Ecclesiae Cathedralis anno 1539. 5
collecta cautum erat, ut Praepositus et Canonici possint, et valeant pro eorum negotiis parandis se absentare sine aliqua annotatione facienda per tres menses, dummodo non sint continui, exceptis diebus Quadragesimae et solemnioribus. Diminuto Canonicorum numero convenerunt postea, ut tres tantum Canonici abesse possent. Adaucto exinde Canonicorum ob beneficia simplicia in Canonicatus erecta numero antiquam trium mensium vacationem restituendi Capitulum expostulavit et obtinuit. *Albintimilien. vacationum* 16. *Jun.* 1787. *dub.* 1.

Capitulum Ecclesiae Collegiatae Pultoviensis 6
oppidi, cui Absentia trium mensium vetita fuit in Ecclesiae Collegiatae erectione ante Concilium Tridentin. peracta, modo pro indulto absentandi per tres menses ad formam dicti Concilii, tum ob diurnum servitium et redditus exiguos, cum ob noxium Pultoviae aerem postulavit. Et S. C. annuit juxta votum Nuncii Apostolici, qui tres proponit conditiones, *ut omnes intersint divinis Officiis debeant diebus dominicis per omne tempus Adventus, Quadragesimae, Octavae Nativitatis Domini, Resurrectionis, Pentecostes, et Corporis Christi, nec non S. Ecclesiae Titularis,* secundo, *ut nunquam plures Canonici, quam in tertia parte eodem tempore absint et frui vacatione possint,* ac tertio, *quilibet Canonicus, quo primum possessionem aggreditur, continuum integro primo anno praestare servitium debeat, ut gratiam vacationum quodammodo mereatur. Plocen. Servitii Chori* 19. *Febr.* 1791.

Vacationes dierum sexaginta, quibus jampridem fruebantur Capitulares Ecclesiae Cathedralis, 7
auxit Gregorius XIII. Pont. Max. ad septuaginta, dummodo ultra tertiam simul partem non abessent. Secundam nuper postularunt illarum vacationum ampliationem, ad tres menses nempe cum perceptione reddituum, qui in distributionibus omnes consistunt, et cum indulgentia, ut qui in uno vacare non possent anno, vacationes duplicare valerent in sequenti. S. C. vero quoad ampliationem affirmative juxta votum Ordinarii, *qui*

Capitulo favet ob maximum calorem Oriolensis civitatis, reddituque post Indultum Gregorianum ob pensiones et subsidia imminutos, servata forma Constitut. Gregorii XIII. Pont. Max. in reliquis negative rescripsit. *Oriolen.* 14. *Jan.* 1792.

8 Choralium vacationum ampliatio ad tres menses denegatur Capitulo et Canonicis Collegiatae Ecclesiae S. Michaelis Brixichellae, qui oblatam assistentiam nonnullis divinis officiis ac functionibus Ecclesiae, veluti in remunerationem praestare tenentur ex Bulla erectionis Collegiatae, etiamsi indiligenter faciant, et additur a S. C. ut servari mandetur solitas vacationes dierum 36. *Faventina Vacationum* 14. *Decembr.* 1793.

9 Capitularibus Collegiatae Ecclesiae S. Nicolai Civitatis de Alicante, qui tenues habent praebendas, et sub insalubri sunt coelo, vacationum juxta Episcopi votum extensio a bimestre ad trimestre conceditur. *Oriolen.* 6. *Decembr.* 1794.

10 Canonicus Ferdinandus Valenti passus est punctaturas ad formam constitutionum capitularium suae Ecclesiae Collegiatae S. Mariae in Via Lata Urbis, qui discessit a choro pro celebratione Missae absque obtenta Praefecti licentia, sed tantum cum bona fide praevia solita salutatione in discessu a Choro juxta Ecclesiae consuetudinem. Hinc postulat punctaturarum restitutionem. S. C. autem ei non debere dictam restitutionem resolvit. *Romana servitii chori* 17. *Sept.* 1796. *dub.* 2. Deinde dubio reproducto respondit quoad punctaturas elapsas post decretum diei 1. Januarii 1793. in decisis, in reliquis recedendum a decisis. Nam eo tempore Capitulum mandavit Aeditimus moneret de Ecclesiae necessitate, et de Canonico, qui celebrare vellet. 19. *Aug.* 1797.

11 Indultum abessendi studiorum causa arbitrio Episcopi conceditur Clerico Domnino Streccone, dummodo non excedat aetatem annorum 25. *Burgi S. Domnini Legati* 19. *Aug.* 1797. *ad* 3. *dub.*

12 Abessendi indultum conceditur ad triennium Sacerdoti Paschali Piglialarmi Canonico Cathedralis Casertae veteris ob nocuum illius aerem, cum obligatione accedendi interdum ad Ecclesiam juxta votum Episcopi, *Casertana Indulti abessendi.* 16. *Decem.* 1797.

13 Chori abessendi privilegium indulget Sacra Congregatio uno Lectori in Capitulo Sedunensi ab Episcopo eligendo, ita tamen ut vacet a Choro iis diebus, in quibus legit, perceptis etiam distributionibus quotidianis. *In Sedunen. Praebendae Theologalis.* 24. *Januarii* 1801. *ad* 1. *dub.*

14 Indultum Absentiae, ut Theologiam dogmaticam doceret in seminario Dioecesano Archipresbytero Caliendi juxta votum Episcopi, contradicente licet Capitulo, pro solis horis matutinis et diebus, quibus docet, concedendum existimavit S. Congregatio ad triennium tantum, omissis distributionibus inter praesentes favore inservientium in *Feretrana Indulti* 12. *Julii.*

15 Francisco Salina Canonico Casalensi, qui ex regio jussu in Taurinensi Academia Sacram Theologiam docet, Indultum Absentiae facto verbo cum SSmo S. Congr. concedendum putavit ad quinquennium a die suscepti muneris, dummodo ad residentiam rediret tempore vacationum generalium, omissis distributionibus inter praesentes etc. *In Casalen.* 29. *Novem. ad* 4. *dub.*

16 Indultum abessendi a Choro causa studiorum, quod S. Congreg. die 30. Martii superioris anni concesserat Cosmati Calasanti Canonico Cathedralis Balneoregiensis ea conditione, ut maneret in Seminario Dioecesano, et inserviret diebus festis vacationum recurrentium, iterum confirmavit, demptis conditionibus praecedentis rescripti diei 30. Martii elapsi anni; in *Balneoregien.* 25. *Januar.* 1806.

17 Prorogationem indulti abessendi a Choro causa infirmitatis Canonico Olignani non concedendam esse censuit S. Congr. nisi nova informatio Episcopi intercederet, audito Capitulo; *in Vintimilien.* 11. *April.* 1807.

18 Indultum abessendi a Choro Canonico Maschetti per triennium concessit S. Congreg. amissa tertia parte distributionum et adimpletis per alium caeteris oneribus; *in Firmana* 27. *Junii et* 18. *Julii* 1807.

19 Indultum Absentiae ex causa infirmitatis concessit S. Congr. Sacerdoti Benigno Pistoja Mansionario Collegiatae Ecclesiae Sublaci juxta votum Emi Abbatis in *Nullius Sublacen.* 17. *Sept.* 1808.

20 Sacerdoti Hyppolito Fossati, qui post Canonicatus renunciationem e Dioecesi adhuc absens erat, quamvis eum Episcopus Amerinus cogere vellet, ut in Dioecesim rediret, S. Congr. concessit indultum Absentiae, donec convalesceret. *In Amerina Residentiae* 25. *Jan.*

21 Sacerdoti Pio Francisco Corsi alteri ex duodecim Cappellanis in Ecclesia Ss. Martini et Laurentii oppidi Horti Novi Lunen. Sarzan. Dioecesis, quia Paroeciam di Migliarina tenuis redditus volente Episcopo, ac alio deficiente idoneo Presbytero, regendam susceperat, indultum abessendi a residentia, et a Choro, fructusque omnes Cappellaniae percipiendi attenta necessitate, quibusdam oneribus per alium Sacerdotem impletis juxta votum Episcopi ad triennium, facto verbo cum SSmo concessit. S. Congreg. *in Lunen. Sarzanen. Indulti* 14. *Aug.* 1824.

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETUM

Episcopus nequit suo decreto prohibere, ne Sacerdotes nulla alia beneficii, aut Cappellaniae

obligatione detenti absint etiam die festo a Dioecesi, ut alibi Missam celebrent. Cum enim Episcopus NN. videret, quod festis diebus Sacerdotes suae jurisdictioni subditi le vicinam dioecesim transmearent ad Missam inibi celebrandam, ideoque in suae dioecesis ecclesiis Missarum defectus haberetur, suo decreto sancivit: *che nessun prete specialmente nelle feste si trasferisca a celebrare la Messa in qualunque Chiesa extradiocesana sotto pena della sospensione ipso facto incorrenda*. Re ad S. Congr. Ep. et Reg. delata, dubium concinnatum est: *Se, e come si debba sostenere il decreto emanato da Monsignor Vescovo di NN.?* in Congr. generali 4. Martii 1842. rescriptum fuit: « *Quoad censuras negative in omnibus, in reliquis ad mentem: mens est: che ad eccezione di quei Sacerdoti, i quali hanno l'obbligo di celebrare entro i confini della diocesi, la Circolare del Vescovo non può sostenersi per gli altri Preti.*

ABUSUS

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETUM

Abusus est, quod subsidia dotalia non conferantur illis puellis, quae praeditae sunt conditionibus a testatore praescriptis, et quamvis Abusus hujusmodi a multis annis inoleverit, est omnino tollendus; id ostendit resolutio S. C. Ep. et Reg. in epistola ad Episcopum Camerinensem die 18. Julii 1835. quae sic habetur in *Regesto Episcoporum* illius anni: « Il fu Giuseppe Tamburelli della terra di S. Gionesio nel 1582. scrisse » il suo testamento, con cui in mancanza di qualunque discendente istituì suoi eredi le tre » Confraternite del SSmo Sacramento, della Trinità, o della Concezione coll'obbligo però, che » ogni anno dovesse dotarsi una povera zitella » di quella terra. Sebbene fosse per due secoli » esattamente osservata la disposizione del pio » testatore, pur da molti anni si è introdotto » l'Abuso, che nulla badando alle condizioni richieste della povertà della giovane dotanda, » vengano detti sussidii dotali accordati a giovani » figlie o parenti dei Priori delle accennate Confraternite. A rimuovere un tanto disordine, » Ilarione Morichelli Natimbeni nella qualifica » di Priore della Confraternite del SSmo Sacramento avanzò istanza alla S. C. de' VV. e RR. per » far decidere alcuni quesiti, su quali ritornare la Collazione delle Doti alla primiera istituzione. Mentre la S. C. prendeva ad esamina una » tale istanza, due oltre ne furono umiliate, una » a nome delle povere zitelle di S. Ginnesio, Colla » quale sollecitavano la risposta a' quesiti del » Morichelli, reclamando anche contro la Collazione delle Doti fatta dai Priori delle tre confraternite contro i giusti divieti di cotesta Curia Arcivescovile; e l'altra per parte della Confraternita della Concezione, onde ottenere l'assegno dotale del 1829. non conferito per la » morte di uno de' Priori, e ciò per antistare ad » urgenti bisogni del Culto. Di tali istanze fece » relazione l'Emo Signor Card. Weld Ponente » nella piena Adunanza de' 14. dell'andante Marzo, o dopo aver preso gli Emi Padri ad esaminare i quesiti proposti dal Morichelli dettati » da uno spirito di religioso zelo e di esatta giustizia giudicarono opportuno di sanzionare i » soli cinque qui descritti, come adatatti a porre » un regolare sistema alla Collazione della Dote » lasciata dal Testatore, cioè: 1.° Che la mente » del pio testatore fu diretta dalla vera carità, » ed al sollievo delle più povere ed oneste zitelle » native o stabilmente domiciliate in S. Gienesio » e suo distretto. Le più povere adunque e mancanti di ogni mezzo di esser dotate, oneste e » più prossime a prender stato dovranno esser » prescelte pel sussidio Tamburelli. 2.° Quelle » che avranno ottenuto un intiero sussidio dotale, » non potranno più concorrere per un secondo. » Potrà bensì essere ammessa a conseguire il » supplemento della dote chi per qualunque ragione avesse percepita una rata soltanto. 3.° » Niuna prelazione potrà nella nomina competere » alle zitelle parenti de' Collatori; ma nel caso » di povertà potranno essere ammesse al concorso colle altre. 4.° L'elezione delle Dotande avrà » luogo nelle Feste natalizie di ciascun anno, e » si farà colle regole prescritte dal Testatore. » Nel caso di sortizione, ogni elettore dovrà mettere nell'urna il nome di una zitella, nè lo stesso » nome potrà esser notato in due schedole differenti. Gli elettori saranno sempre i Priori *pro* » *tempore* delle tre Confraternite, e nel caso di » morte, o legittimo impedimento saranno suppliti da chi di dritto esercita le loro funzioni » in tutte le occorrenze. 5.° Appena seguita l'elezione, verrà la dote depositata dalle Confraternite nella Cassa del monte della Pietà, donde non sarà tolta prima, che sia fissato il Matrimonio, o monacazione dell'aletta. Nel caso » poi, che la dotata venisse a morire prima di aver » preso lo stato, resterà la dote in deposito a favore dell'opera pia per essere conferita nel se-

» guente anno ad un'altra zitella. Con tali prescrizioni trovansi preoccupate tutte le domande del Priore reclamante. Riguardo poi ai sussidii dotali accordati nel 1829. e 1830. non ostante l'espresso divieto di V. S. riflettendo che le » nominate hanno acquistato già il diritto alle doti, e forse l'avranno percette; hanno giudicato questi Emi Signori di non ritrattare le Collazioni fatte. Esaminata in tal guisa la rispettiva istanza ec. 9. Aprile 1834. »

ACOLYTHUS

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Acolythus beneficiatus, seu Clericus beneficiatus Basilicae Vaticanae sustinens librum Cardinali Archipresbytero, dum sedens legit praeparationem ad Missam solemnem, tenetur genuflectere, prout Cardinali celebranti placuerit, ejusque commoditas postulaverit. *Urbis Basilicae Vaticanae* 2. *Febr.* 1762. *dub.* 1. confirm. 28. *Aug.* 1762.

2 Idem modus sustinendi librum ad commodum Celebrantis servari debet ab eodem Acolytho in omnibus aliis sacris actionibus, in quibus Cardinalis Archipresbyter sedens legit aliquid. *Ibid. dub.* 2.

Idem modus sustinendi librum in omnibus sopradictis actionibus debet ad commodum Celebrantis pariter servari ab eodem Acolytho, quotiescumque Episcopus Canonicus ejusdem Basilicae, vel quicumque alter Episcopus de mandato Cardinalis Archipresbyteri exercet munia Pontificalia in dicta Basilica. *Ibid. dub.* 3. 3

In Missa solemni, quando Celebrans et Ministri sacri sedent, possunt etiam in gradibus Presbyterii sedere Acolythi et etiam Thuriferarius, quando non gerit vicem Caeremoniarii. *Ord. Min. S. Francisci de observ. Provinciae Conceptionis B. M. V. Regn. Portugalliae. Decembr.* 1779. *dub.* 18. 4

Acolythus cum pluviali baculum deferens episcopalem incedere debet in processionibus ad formam Caeremonialis. *Melevitana* 19. *Maji* 1786. *dub.* 13. 5

ADMINISTRATIO

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Administrationem bonorum Ecclesiae, seu Cappellae B. M. V. Gratiarum de jurepatronatus Scholasticae Quartucci, spectare ad Cappellanum praecepit S. Congreg. quamquam eadem Ecclesia una cum bonis cessa fuit PP. Congregationis SSmi Redemptoris, et ob vetustatem a populo, praeservato tamen jurepatronatus, fuit e fundamentis extructa. *Verulana Jurispatronatus* 16. *Januar.* 1779. *dub.* 3.

2 Constare S. Congr. definivit de legitima deputatione Administratoris seu Praefecti, et collectoris redditunm inexactorum quatuor locorum piorum terrae Triboniani in favorem Sacerdotis Bartholomaei Berti. Nam hanc Apostolicus Visitator Card. Pamphilius anno 1772. explevit. *Sutrina* 16. *Martii* 1782. *dub.* 1.

3 Non autem esse tuendum in collato munere dictum Sacerdotem Berti decrevit eadem S. Congr. itaut omnia, et singula gesta in praejudicium dictae deputationis, et praecipue nuperrima substitutio Sacerdotis Josephi Parisi sint abroganda; licet is aliquo dolo in Administratione peracta coargutus fuerit; tamen reddita eundem ratione, neque aguito legaliter dolo removeri non debere contendebat. *Ibid. dub.* 2.

Sacerdos Bartholomaeus Berti Administrator, sive Praefectus ratiocinator, et Exactor, seu Collector redditnum inexactorum quatuor locorum piorum terrae Triboniani non reddidit rationem actae Administrationis, licet onus reddendi quolibet anno haberet; ita ut de redditione rationis haud constet. *Sutrina* 16. *Martii* 1782. *dub.* 3. Et ad dubium an sit locus traditioni Syndicatoriae, et restitutioni librorum et documentorum per Curiam Episcopalem retentorum? rescripsit S. C. ut Vicarius Capitularis praefigat terminum Berti ad reddendam rationem, eique praestet commodum inspiciendi documenta juxta decretum D. Secretarii, et successive pronontiet sententiam Syndicatoriam. *Ibid. dub.* 4. 4

Administratorem Montis Frumentarii Terrae Arcisgurgae ab Antistite loci ad certam annonae quantitatem annuatim tradendam, recte compulsum fuisse juxta susceptam suam obligationem censuit S. Congr. ideoque illius Episcopi decretum in actu Visitationis latum approbavit, et sententiam Syndicatoris eumdem absolventem rejecit. *Terracinen. et Privernen.* 3. *Aug.* 1782. 5

6 Administratores Communitatis Civitatis Fori Livii de bonis, sortibus ac redditibus quomodolibet spectantibus ad Altare et Cappellam Divi Peregrini Latiosi Ecclesiae PP. Servorum B. M. V. ab anno 1781. rationem referre Episcopo tenentur. *Forolivien.* 11. *Sept.* 1784. *dub.* 13.

7 Communitati Fori Livii Administrationem bonorum, reddituumque, quae ad Cappellam Ecclesiae PP. B. M. V. Servorum in honorem Divi Peregrini Latiosi dicatam ultra triennium deputare non licere Sacra Cong. definivit. *Ibid.* 11. *Sept.* 1784. *dub.* 17.

8 Et elapso triennio eidem Communitati dictum Administratorem confirmare in officio absque Ordinarii venia, et non reddita ratione prius, et reliquatu non persoluto, non licere S. Congreg. declaravit. *Ibid. dub.* 18.

9 Et dicti Administratores pro tempore, si praesertim ab Ordinario fuerint requisiti, tenentur singulis etiam annis rationem reddere de praedictis bonis ac redditibus. *Ibid. dub.* 19.

10 Ac renuente vel differente dicta Communitate illum Administratorem eligere Ordinario, quem maluerit, eligendi optionem deferre, ac ex officio deputandi, atque independenter a Communitate S. Congr. explicavit. *Ibid. dub.* 20.

11 Assisiensis Episcopus edicto mandaverat, ne Administratores Societatum suae Dioecesis expensas cujuscumque generis usque ad scuta 3. facerent sine collegiali consensu in pluralitate suffragiorum praestito. Repetebant Sodales, Administratores ordinarios sumptus impendendi facultatem habere, et impossibile prorsus esse asserebant toties evocare comitia, quoties ordinariae faciendae sunt expensae. Ajebant ulterius, quod si Administratores arbitrio abuterentur, in redditione rationum id erant emendaturi. Proposito hinc dubio: num Edictum Episcopi sustineretur? responsio prodiit, sustineri quoad expensas extraordinarias tantum. *Assisiens.* 21. *Jan.* 1786. *dub.* 3.

12 Quaesitum quoque fuit, an si expensae cujuscumque generis excedant scuta 3. praeter adprobationem majoris partis Confratrum, impetrari Episcopi venia deberet? rescriptum est affirmative ad formam Synodi Episcopi Sermattei. *Ibid. dub.* 2.

13 Declaravit S. Cong. constare de Administratione exercita per Archipresbyterum Philippum Dominici, ac Priorem Bernardinum Laurenti pro negotiis societatem SSmi Sacramenti, Conceptionis et Rosarii Civitellae spectantibus quoad piam haereditatem Pauli Spatiani dictis sodalitiis relictam, etsi illi negarent unquam bona haereditaria contrectasse. *Tudertina Redditionis rationis* 21. *April.* 1787. *confirmat.* 28. *Julii ejusdem anni.*

14 Constantia Zerbiaati haerede substituto Monasterio in Monte Veteri aedificando ex redditibus suae haereditatis Universitatem dicti loci in exequutricem pii Operis designavit. Hujus Universitatis consilio ejusdem Monasterii patrocinium commendavit. Dubium exinde exortum est quod jus deputandi Administratorem, quatenus sit eligendus, ac rationum redditionem exquirendi; S. Coagr. idcirco decrevit esse Administratorem deputandum, et jus ad Episcopum spectare. Nam Episcopus hoc jus plurimis ab hinc annis exercuit. *Forosempronien. Subsidiorum Dotalium* 8. *Aug.* 1789. *dub.* 3.

15 Dum Canonici Collegiatae S. Nicolai Montis Prandonis electuri erant Sacerdotem Felicem Novelli in Ministrum Capituli, tres adversus hujusmodi electionem protestati fuerunt Capitulares, eo quod abjectum ministerium Sacerdoti dedeceret, nec ullam exhibebat cautionem, nihilque in id agendum dixerunt, nisi audita mente S. Congr. Concilii. Hoc tamen non obstante facta fuit dicta electio, quam vim habere S. C. censuit. *Ripana Administrationis* 19. *Sept.* 1789.

16 Alter Administrator ob neglectam a Comite Petro Mancinelli superextantis pecuniae investimentum arbitrio Episcopi de mandato S. C. ad formam testamenti quoad Administrationem bonorum, quae Comitissa Marta Scotti reliquerat Hospitali Castri S. Viti, designatur. *Narnien.* 27. *Febr.* 1790. *dub.* 3.

17 Administratio bonorum Cappellaniae Brunelli et Perioni, quam S. C. data occasione de anno 1732. concessit Cappellano, restituitur sodalitio fabrorum lignariorum Urbis Veteris haeredi juxta votum Episcopi. *Urbevetana Administrationis* 20. *Sept* 1794.

18 Confirmatur a S. Congr. deputatio Administratoris facta ab Episcopo pendente lite super Cappellania laicali instituta a Petro Andrea Marinucci, et Administratio in posterum tribuitur Cappellano. Nam graves erant controversiae inter patronos circa fructuum Cappellaniae perceptionem. *Montis Alti Cappellaniae* 22. *Aug.* 1795. *dub.* 4.

19 Omnia pia opera in favorem trium Ecclesiarum Dioecesis Camerinensis, quae fundavit Card. Petrus Paulus de Comitibus, et ejus frater P. Thomas exequutor testamentarius, adimpleta fuerunt usque ad an. 1790. quo Canonicus Valenti, quem P. Thomas in suum locum substituit, omnem negotii curam dimisit. Hinc neglecta sunt Sacra, et Ecclesiarum suppellex. Hac de causa Marchionissa Theresia Grassi, haeres Josephi fratris germani Cardinalis, et Patrona trium Ecclesiarum exorat, ut ei concedatur Administratio ad exequenda ea, quae testator exequutor et procurator disposuerant. Archiepiscopus ei favet, et S. Congr. decidit esse concedendam Administrationem, et facultatem exigendi fructus LL. MM. in favorem patronorum Paroeciae S. Mariae de Trivio, quae est una ex tribus Ecclesiis, reddita tamen quotannis

ratione Archiepiscopo. *Camerinen.* 18. *Nov.* 1797. *dub.* 2.

20 Juxta votum Episcopi Administratoris Anagninae Dioecesis ad sublevandam inopiam Simonis Panetta Oppidi Carpineto S. Congr. suspensionem nominationis, et Administrationem Cappellaniae ab Hercule et Annunciata Panetta fundatae illi tamquam Patrono concessit, ejusque bonis frui permisit, ita tamen ut ejusdem Cappellaniae onera plene satisfaciat. Voluit vero, ut Episcopus curaret, fieri inscriptionem hypothecariam super bonis Cappellaniae, nec non, attenta paupertate, et aliqua bona fide Patroni, illum celebratis tantum quatuor Missis lectis absolvit, et fructus omnes jam perceptos condonandos respondit facto verbo cum SSño in *Anagnina Nominationis* 22. *Febr.*

21 Administratio bonorum pii operis Petri Pauli Cardinalis de Comitibus, et exactio fructuum locorum montium ad illud spectantium, permittitur patronis Parochiae S. Mariae de Trivio, cui prae caeteris consuluit Testator. *Camerinen.* 18. *Nov.*

22 Administratio pii operis, seu Cappellaniae a Christophoro Raffaelli ex oppido Montis Coelii Tyburtinae Dioecesis relictae, concedendam esse censuit S. Congr. unico Administratori ab Episcopo constituendo cum annuo emolumento scutorum trium, et obligatione reddendi quotannis suae Administrationis rationem, ac de onerum adimplemento, et ad D. Secretarium cum SSño, quo provisum fuit renunciationi emissae a Parocho Rusconi in *Tyburtina* 18. *Decembr.* 1824. *ad* 1. *et* 2. *dub.*

23 Indultum Administrationis Beneficii S. Exuperantii in Ecclesia S. Mariae de Castronovo Dioecesis Recinetensis ex voluntate Margaritae Acti constitutum pro uno Presbytero, quod S. M. Pius VII. Antonio Leoninio 14. annos nato concesserat, usque dum ad legitimam perque S. Canones statutam aetatem pervenerit suscipiendi S. Presbyteratus ordinem; S. Congr. *in Recineten. Administrationis Beneficii* 26. *Jan. ad* 1. *dub.* 1833.

Illudque cessare expleto anno vigesimo quarto respondit in *eadem ad* 2. *dub.*

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

1 Si in limine erectionis alicujus loci pii pro fundamentali lege fuerit stabilitum, ut temporalis ejusdem praesidentia atque oeconomica Administratio Deputatis laicis in perpetuum demandetur, hujusmodi dispositio ab ordinario est omnino custodienda ad formam Concilii Tridentini.

Lex autem uti fundamentalis ac perpetua habenda videtur, si hujusmodi munera personis de aliquo coetu concedantur cum facultate Deputatis facta alium in demortui locum subrogandi, et addita clausula *salva jurisdictione Ordinarii pro tempore.*

Id liquido patet ex facti specie, quae sequitur. Pius VI. Pontifex Fel. Rec. orphanotrophium in quadam urbe erigendum mandaverat, idemque dotaverat pluribus bonis undequaque collectis, praesertim ex quorumdam Institutorum redditibus, quae ad Municipium pertinebant. Ad hanc rem Apostolicas dedit literas in forma Brevis, quas (Ordinario perpetuo morbo laborante) Episcopo vicinieri exequendas commiserat.

In iisdem prope finem legitur: *Volumus denique, ut tres cives Nobiles... prudentia, zelo, et patriae amore spectabiles auctoritate praedicta* (nempe Delegati Apostolici) *designes, quibus eidem Conservatorio praeesse, ac suorum bonorum Administrationem, salva tamen semper jurisdictione Episcopi pro tempore existentis, concedas, quorum altero deficiente, duo superstites sufficiendum in locum defuncti designare possint, dicta auctoritate concedas.*

Plenissimum effectum consecutae sunt hujusmodi literae, atque hinc tres Patricii temporali orphanotrophii praesidentiae atque oeconomicae Administrationi praepositi fuerunt. Quin immo hujusmodi munera non reliquerunt, licet anno 1797. illius urbis Episcopo jam defuncto, ejusdem successor Apostolico Delegato fuerit subrogatus *cum jurisdictione privativa exercibili a Deputatis authorizatis in alicujus deficientia eligendi successores prout latius in dictis literis.*

Cum tempore gallicae irruptionis orphanotrophium abrogatum fuisset, pace restituta, Pius VII. *Rescripto Fel. Rec. Pii VI. necnon literis in forma Brevis ipsiusmet Sanctitatis inhaerens* Ordinario alias apostolicas literas dedit, ut quantocius hujusmodi institutum restauraretur. Itaque Vicarius Capitularis illius temporis easdem executioni mandavit, omniaque ut in pristino restituit, nec excepta Patriciorum praesidentia atque oeconomica Administratione.

Anno 1839. Episcopus pro tempore, licet catenus tacuisset, decretum edidit, quo tres Nobiles a praesidentia ac Administratione memorata removit, arbitratus haec munera non ex fundamentali et perpetua lege, sed ex precaria, nempe pro tempore tantum, quo Episcopus anni 1787. perpetuo morbo detinebatur. Hinc edixit memoratum locum suae jurisdictioni tam circa praesidentiam, quam Administrationem obnoxium esse.

Id aegre ferentes Patricii Deputati a loco amoti ad Sac. Congregationem Episcoporum et Regularium confugerunt, ac pro causae opportunitate concordata sunt 1. *Se, e come abbia più vigore il Breve della S. M. di Pio VI. de' 27. Marzo* 1787. *riguardo alla presidenza de' quattro Deputati per l'Amministrazione dell' orfanotrofio?* Et quatenus negative. 2. *Se, e come sia espediente stabilire una*

nuova Deputazione ? 3. Se in seguito della relazione di Monsignor Vescovo di NN. sia luogo a prendere qualche espediente ?

Emi PP. in Congregatione particulari diei 22. Sept. 1839. in causa *orphanotrophii* licet convenirent, jus praesidendi et administrandi ex lege fundationis Patriciis inhaerere, adeoque nisi per expressam mentionem eidem censeri abrogatum, tamen ne Episcopo seni, et assumptam causam bona fide propugnanti moeror afferretur, rescripserunt: *Supplicandum Sanctissimo, ut dignetur literas apostolicas S. M. Pii VI. diei 27. Mart.* 1787. *confirmare juxta modum, nempe quod Episcopus N. N. exerceat in Conservatorio jurisdictionem, firma tamen remanente forma Deputatorum juxta memoratas literas Apostolicas, ac etiam servato jure caeteris Deputatis eligendi successores: et novus quisque Deputatus electionis suae confirmationem impetrare debeat ab Episcopo, antequam munus Administrationis gerendum suscipiat, ac deputatos semel electos et confirmatos Episcopus ab officio removere nequeat, nisi justa intercedente causa, et de consensu S. C. et ad mentem; mens est, ut Deputati ab Episcopo amoti ad officium restituantur.*

Sanctitas sua hanc resolutionem approbavit, et statim datae sunt literae pro executione.

2 Cum Eleonora Morrone Firmana in suo testamento sex distinctas primogenituras instituisset, et ad eas sex distinctas familias vocasset, voluit, ut omnium censuum suorum fructus in dotalia subsidia erogarentur, quorum activam nominationem reliquit iisdem familiis, passivam vero puellis exinde descendentibus. Administratores perpetuos nominavit duos parochos S. Petri ac S. Zenonis cum emolumento scutorum trium in singula centena, et onere deponendi censuum pensiones in arca Monasterii S. Clarae, et rationem quotannis Firmanae Curiae reddendi.

Post gallicam tempestatem ab Ordinario plures Administratores successive deputati fuerunt, quos inter Aemilius Guerrieri, Joseph Sabbioni, et Gaspar Riccardi; Administratorum emolumentum autem ad scutata quinque adauctum est. Illi tamen in solvendis pensionibus retractis diu se morosos praebuerunt, adeoque anno 1838. Archiepiscopus sententiam syndacatoriam protulit, qua contra eosdem pia causa creditrix declarata est scut. 3677. 816. et sex memoratae familiae responsabiles dictae sunt pro scut. 2581. Parochi interpellati renunciationem emiserunt.

In hoc rerum statu res ad S. C. Ep. et Reg. exposita est, dubiaque proposita sunt 1. *qual metodo abbia a tenersi per la esigenza delle partite arretrate, e chi abbia ad averne l'incarico nel caso ? 2. Se tutti i primogeniti delle sei famiglie chiamate in primo grado sieno tenuti a sorvegliare l'Amministrazione, e possano dirsi responsabili de' danni provenuti all' Opera pia Morrone nel caso ?* 3. *Se sia attendibile la preghiera del parroco di S. Pietro e di S. Zenone, e nel caso affermativo a chi spetti nominare l'Amministratore dell'opera pia nel caso ?* 4. *Il premio per la esigenza dovrà regolarsi a forma del testamento di Eleonora Morrone, ovvero dovrà ritenersi quello già assegnato al Conte Gasparo Riccardi, che costituisce due scudi di più per la riscossione di ogni centinajo ?* 5. *dovrà osservarsi la legge del deposito prescritta da Eleonora Morrone nella cassa di questo Monastero di S. Chiara nel caso ?*

Eadem S. C. Ep. et Reg. in *Firmana Administrationis legati pii diei* 2. *Sept.* 1842. *resolvit.* Ad 1. *quoad primam partem liquidatis prius singulis summis tam debitis ab Administratoribus Paulo Aemilio Guerrieri, sive ab ejus haeredibus, a Comite Sabbioni, Comite Riccardi, quam a caeteris debitoribus, praesertim fructuum censuum pii operis: omnes autem monitos et intimatos cogendos esse, si non solvant, per viam juris, et modis omnibus legalibus ad solutionem summarum debitarum, ad effectum eas investiendi cum solitis cautelis; quoad secundam vero curam agendi et obtinendi solutionem habendam esse ab Administratoribus ab Ordinario deputandis.* Ad 2. *negative, nisi aliquis in primogenitis familiarum administraverit bona, vel partem bonorum, vel se immiscuerit Administrationi.* Ad 3. *Ad primam partem affirmative, ad secundam partem nominationem Administratoris spectare ad Ordinarium.* Ad 4. *et* 5. *ut supra.*

In qua resolutione notandum est 1. Fructus pii operis in usum a testatrice praescriptum non erogatos ex S. Congregationis jussu favore ejusdem pii operis cum solitis cautelis investitos fuisse 2. Nominantes ad subsidia dotalia sese non posse in Administratione immiscere. 3. Renunciantibus Administratoribus a testatore nominatis, jus eos subrogandi Ordinario devolvi. 4. Etiam post edictales Gregorii XVI. leges in pontificia ditione liberum esse Ordinariis rationum redditionem a Laicis Administratoribus exigere, et sententiam syndacatoriam, quae verae sententiae vim obtineat, emanare ad formam decreti *Conc. Trid. sess.* 22. *C.* 9. *de Ref.*

Idipsum patet ex declaratoria Secretariae status a negotiis internis diei 14. Dec. 1839. occasionem praebente Archiepisc. Camerinensi, qui a laico cujusdam Monasterii Administratore rationum redditionem repetiverat, quae sic se habet: *La sentenza sindacatoria proferita da cotesto Monsignor Arcivescovo sui conti relativi all' Amministrazione del Monastero di S. Elisabetta è basato sul disposto del sagrosanto Concilio Tridentino cap. 9. sess. 22. de Ref. Debbono adunque i Giudici o tribunali laici limitarsi ad ordinare la esecuzione contro il laico, che apparisce debitore, a chiamarsi nel resto incompetenti, riservando a questi la facoltà di provvedersi innanzi la S. C. de' VV. e RR. se e come di ragione. Tanto mi occorre significarle in ri-*

eposta al di Lei foglio dopo averne inteso l'oracolo del S. Padre.

Quin immo licet Administratores a Municipio eligantur, non Apostolicis Delegatis, sed locorum Ordinariis subjacentur circa rationum redditionem et sententiam syndacatoriam. Nam memorata Secretaria Status alias declaravit, *che per le facoltà del buon Governo passate nelle Congregazioni governative intendevansi quelle sole, che essa esercitava sopra i Laici negli affari amministrativi, non già quelle, che essa per la sua essenziale qualità di Tribunale misto godeva rapporto alle persone, ed alli beni ecclesiastici.*

3 Quod eruitur etiam ex *Camerinen. Praestationis Supellectilium et redditionis rationum diei* 18. *Febr.* 1842. Municipium enim S. Ginesii, reservato sibi jurepatronato, in Ecclesia Collegiata Cappellam erexit, quam postea Capitulo cedens cum Altari majori commutavit retentis hinc inde omnibus honoribus et oneribus. In erectionis Decreto lato a Vic. Generali Orselli die 11. Mart. an. 1486. praeter alia sancitum est, ut quinque Conservatores, inter quos Ecclesiae Parochus, a Municipio eligerentur quique coram civibus ab eodem electis rationem quotannis redderent; ut Officium defunctorum cum Missa, et alia Missa cum Litaniis quolibet mense statis diebus celebrarentur, ut oblationes omnes in pios usus et miseras personas erogarentur; ut Concionatori Adventus honorarium praeberetur, ut tandem nullum onus per hoc Canonicis superadditum intelligeretur. Identidem vero consuetudo fere bisaecularis inolevit, ut ex Cappellae redditibus Concionatori quadragesimali, Aedituo, Organorum pulsatori honorarium solveretur, nec non expensae praestarentur pro Expositione 40. horarum, aliisque Festivitatibus ac precibus necessariae. Anno 1832. cum apud Apostolicum Delegatum reclamatum fuisset, Cappellae redditus in usus alienos male converti; idem Praeses rationum redditionem ab Administratoribus exegit, edixitque sententia sua, eosdem aere proprio teneri ad solvenda scut. 515. 38. nisi absolutionem impetrassent. Conservatores autem prohibitionem ejusdem Praesidis allegantes renuerunt etiam ea praestare, quae tam ex lege fundationis, quam ex consuetudine praestare consueverant; insuper arbitrati sunt Conservatorum munus cum Magistratu insimul exercere. Super his itaque Canonici ad S. C. Ep. et Reg. suas preces porroxerunt, ideoque sequentia dubia proposita sunt. 1. *Se, e come i Conservatori della Cappella debbano aderire in tutto, ovvero in parte alle richieste de' Canonici nel caso?* 2. *Se la Congregazione Governativa di Macerata possa esercitare la sua autorità sull' Amministrazione di detta Cappella, ed esigerne il rendiconto, ed emanare la sentenza sindaratoria nel caso?* 3. *Se, e come l' Ordinario possa esigere il rendiconto, emanare la sentenza sindacatoria; come ancora se possa fare la sagra visita nel suddetto pio luogo nel caso?* Et quatenus negative ad secundum dubium 4. *Se, e quale provvedimento convenga prendere per conoscere se i Conservatori abbiano in realtà a rimettere in cassa la detta somma di sc.* 515. 38.? 5. *Se, e come i magistrati di S. Ginnesio possano contemporaneamente ricoprire ancora l' officio di Conservatori nel caso?* S. C. respondit ad 1. *affirmative juxta decretum Vicarii Orselli diei* 11. *Martii* 1486. Ad 2. *negative in omnibus.* Ad 3. *affirmative in omnibus ad formam Conc. Trid. C.* 9. *Sess.* 22. *de Ref.* Ad 4. *affirmative facta nova redditione rationis Archiepiscopo, adhibitis Revisoribus juxta provisum in* 3. *aliisque pro arbitrio et prudentia sua.* Ad 5. *negative in omnibus.*

Quod supra dictum est de sententia syndacatoria ab Ordinario, non Delegato proferenda alias etiam declaravit S. C. et praesertim in *Ripana Erectionis hospitalis* diei 18. Maji 1841. in qua proposito dubio: *Se, e come possa la Delegazione esigere il rendiconto.* Respondit *Negative,* licet ageretur de hospitali domo, quam administrabat Congregatio a Municipio deputanda, et Municipium ipsum pecuniariam praestationem eidem cooferret.

Administratorum dissensus impedimento non est, quominus S. C. Ep. et Reg. non obstante hujusmodi dissensu bona locorum piorum in emphyteusim concedat, quando evidens est eorumdem utilitas. Id ostendit praxis S. C. Ep. et Reg. ut declaravit *in Bononien. super contractu emphyteusis* 13. *Jan.* 1843. cujus en facti species. Maximus Mazzoli in emphyteusim perpetuam flagitaverat bona Hospitalis S. Crucis Castri Franci, offerens annua scut. 460. pro bonis rusticis, scut. 50. pro bonis urbanis. Redacta Archiepiscopi jussu peritia constabat ipsorum bonorum annuos fructus, ducto calculo per decennium, adscendere ad integra scuta 342. eosdem a peritiae auctore aestimari scut. 423,35. ex annua locatione in praesentiarum percipi scut. 460. a Maximo in publica formali auctione oblata fuisse scut. 591. super bonis rusticis, super bonis urbanis ab aliis oblatoribus ad promissa scut. 69. 50. At vero cum Administratores pii loci ab Archiepiscopo interpellati, sine rationabili causa, consensum suum praebere detrectassent, dubium in pleno Auditorio propositum est: *Se, e come convenga concedere il beneplacito apostolico per la enfiteusi dei beni si rustici, che urbani dell' Ospedale di S. Croce in Castel Franco, non ostante il dissenso degli Amministratori?* S. Congregatio respondit. *Affirmative cum solitis clausulis.* 4

Confraternitas Sanctae Crucis in Metropolitana Lucensi Ecclesia ante dimidium saeculi decimi secundi ad recipiendas oblationes perinsigni SSmi Vultus imagini factas instituta, anno 1274. perpetuam accepit rerum capitularium Administra- 5

tionem cum onere camdem ecclesiam quoad omnia manutenendi: et paulo post suas ipsa condidit constitutiones, quibus Operae S. Crucis independentia circa Administrationem, et alia quae in infrascriptis dubiis disceptantur, constituta sunt: ideoque de facto Lucanus Antistes ad haec usque tempora in Operae ipsius rem numquam se immiscuit.

Lucanum Gubernium super eadem protectionem et auctoritatem exercens hujusmodi dispositiones postea confirmavit, itemque oblationes identidem fecit, publica etiam vectigalia in ejus utilitatem imponendo.

Cum autem saeculo a decimo septimo ineunte apparerent exempla, quibus et aliquae oblationes in Capituli manibus factae sunt, et ab eodem nonnulli Administrationis actus exerciti, hinc eodem saeculo exeunte Capitulum ex assertis quibusdam Bullis Pontificiis cumulativam cum Ordinario jurisdictionem super Ecclesia Metropolitana praetendens, quasdam controversias super Operae Administratione et oblationum receptione contra S. Crucis Operarium excitavit. Sed contra opinati sunt tres magni nominis viri, nempe *Cardin. de Luca*, cujus votum extat in *Misc. Eccl. disc.* 35. necnon *De Torre ac Minoja*, quorum vota extant in alterius opere *de pactis fut. succ. lib.* 3. *C.* 4. §. 169.

Pace post gallicam tempestatem restituta, cum Opera S. Crucis in pristinum redintegrata fuit, a supremo Lucano Principe leges super Administratione ac regimine ejusdem Operae datae sunt, quibus praesertim sancita sunt praetensa Operarii ac Gubernii jura contra Capitulum, et omnem ecclesiasticam potestatem.

Id aegre ferentes Canonici Operarium in jus vocare decreverunt; ideoque cura Principis regnantis Summus Pontifex Gregorius XVI. controversiam S. C. Ep. et Reg. remisit, ac speciali trium Cardinalium Cong̃ni rem definiendam commisit.

Operarius legitimitatem personae in Capitulo rejiciens omnimodam immunitatem propugnabat a qualibet ecclesiastica potestate, contendens Operam S. Crucis sub immediata Gubernii protectione reperiri, itemque in Operae institutione ac ordinatione ecclesiasticam potestatem fuisse exclusam *ad formam Conc. Trid. Sess.* 22. *c.* 8. *et* 9. *de Ref.* et praesertim insistebat super amplissima saeculorum consuetudine, cujus argumentum insigne in eo situm dicebat, quod ecclesiae utensilia et armaria stemma Operae praeseferunt.

At Capitulum tuebatur ex praedictis Bullis sese cumulativam jurisdictionem super Opera obtinere, ideoque subsumens, quod in themate Gubernium Lucanum non posset comprehendi nomine Regis, neque haec immunitas a S. Sede cum titulo in ipsa fundatione concessa explicite fuisset, ac tandem consuetudo omnis tam antecedens quam subsequens a Con. Trid. fuisset irrita declarata, concludebat ordinariam super Operajurisdictionem sibi competere. Insuper mordicus oppugnans Operariorum, utpote laicorum, incapacitatem super rebus ecclesiasticis, de quibus res erat, et insuper allegans in sui favorem consuetudinem praetendebat super iisdem directam potestatem exercere.

Itaque pro Cong̃e particulari diei 11. Feb. 1842. dubia concordata sunt:

1. *An constet de jure Operariorum S. Crucis administrandi et custodiendi res omnes ad Operam pertinentes absque dependentia et interventu potestatis ecclesiasticae, et praesertim Capituli in casu?*

2. *An et cuijus competat recipiendi et administrandi oblationes, quae fiunt Imagini S. Crucis in casu?*

3. *An et quomodo et cui jus competat custodiendi sacras supellectiles in casu?*

4. *An constet de jure Operariorum conficiendi inventarium quodcumque rerum ad Operam pertinentium absque interventu Capituli, et immixtione Ecclesiasticae potestatis in casu?*

Eminentissimi PP. dicta die rescripserunt ad 1. *salva auctoritate Archiepiscopi ad formam Conc. Trid. affirmative quoad Capitulum.* Ad 2. *affirmative favore Operarii S. Crucis, salva auctoritate Archiepiscopi.* Ad 3. *affirmative favore Operarii S. Crucis juxta solitum et ad mentem, mens est, ut operarius erga Capitulum debitam observantiam et rationem adhibeat.* Ad 4. *affirmative in omnibus.*

Notandum insuper, quod die 21. Aug. 1841. praevio SSm̃i oraculo declaratum fuit, quod clavis SS. Vultus a Capitulo conservaretur. Cumque nova quaestionis germina super secundo dubio suborta fuisseut, et statim transactione sopita; hujusmodi transactio *die* 14. *Sept.* 1843. approbata fuit cum clausula: salva auctoritate Archiepiscopi ad formam Conc. Trid. quoad redditionem rationis circa erogationem eleemosynarum.

ADOPTIO

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETUM

Congregatio Boni Regiminis, quando adhuc stabat, pontificiis facultatibus instructa, Recinatensi Brephotrophio Statuta dederat, quibus *Tit.* 2. §. 12. sancitur: *Che i deputati dovessero procurare a ciascuno di essi (Projetti) un favorevole collocamento, che a sgravio dell' istituto assicuri la buona educazione per mezzo* 1. *di leggittimazione* 2. *di Adozioni* 3. *coll'accettazione di cura a titolo di servitù.*

Deputati acceptis Parochorum vel municipalium magistratuum propitiis informationibus Adoptiones et arrogationes peragebant, intercedente Vicarii Generalis decreto, ac publico instrumento.

Cum autem dispositio legis §. 2. *Inst. de Adopt.* omitti consuesset, dubitatum est, num ex hujusmodi actibus civiles effectus producerentur.

Ad hanc enim rem requiritur, ut solemnis juris ordo servetur, *L. Adoptio* 4. *C. de Adopt.* et si coram judice competente non fiat actus, inefficax est, *glossa ibid.* etiamsi per scripturam a Notario confectam persolvatur. *Const. Vot. dec.* 100. *n.* 16. 17.

Quin immo, cum Deputati non sint vere parentes, adeoque patriam in expositos potestatem non habeant, *C. unic. de Infan. Lang. et expos.* talis actus est mera arrogatio, ad quam principis auctoritas est necessaria. *L.* 2. *ff. de Adoption.*

Rebus sic stantibus dubia exposita sunt 1. *Se e come convenga sanare i contratti di Adozioni od arrogazioni fatte nel pio stabilimento dal* 1822. *sino ad oggi?* 2. *Se e come convenga accordare al Vicario Generale di Recinati la facoltà d' interporre i Decreti nella stipolazione dei contratti di Adozione, ed arrogazione nel caso?*

S. C. Ep. et Reg. in *Recinaten. super validitate vel sanat. Adopt. seu arrog.* die 10. Dec. 1841. rescripsit: *Ad* 1. *Affirmative et ad Dominum Secretarium cum SSmo. Ad* 2. *Affirmative juxta formam Motus proprii Ben. XIV. dati* 21. *Decembris* 1749. *pro pia domo S. Spiritus in Saxia, facto verbo cum Sanctissimo.*

Et facta de praemissis relatione SS. D. N. Gregorio Papae XVI. in audientia habita a Subsecretario die 10. *Decembris* 1841. *S. S. resolutionem S. C. in omnibus ratam habuit, ac propterea enunciatos Adoptionis seu arrogationis contractus hucusque initos sanavit ac revalidavit: ac insuper Vicario Generali Recinatensi pro tempore necessarias et opportunas facultates juxta resolutionem S. C. ad secundum dubium et ad effectum, de quo agitur, benigne impertita est, contrariis quibuscumque etiam speciali et individua mentione dignis non obstantibus, ac Vicarii Generales Dioeceseos Recinatensis in hujusmodi Decretis interponendis mentionem expressam faciant in singulis actis hujus specialis Apostolici Privilegii favore memorati pii Instituti concessi, ne in posterum aliquod dubium quoad actorum validitatem oriri possit.*

ALIENATIO

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Alienationem domus ab Agatha Sansonetti relictae Patribus S. Caroli ad quatuor Fontes Urbis cum onere celebrandi tot Sacra quot ex pensionibus domus celebrari possent, perficere iidem Patres ad evitandas ulteriores evictiones praeter jam passas super dicta domo, et graves expensas pro ejus restauratione cupiebant, facultatem idcirco alienandi a S. Congreg. postularunt, sed scriptum eisdem fuit: Dilata et ad mentem. *Romana Alienationis domus* 4. *April.* 1778.

2 Obtenta facultate alienandi nonnulla terrarum frustula a Vincentio Manni Abbate Beneficiato Abbatiae S. Angeli in Camiliano, controversia inter oblatores de praelatione fuit; sed venditionem faciendam esse in favorem Medardi Bettansi majoris oblatoris decrevit S. C. *Nucerina Vendit.* 7. *Junii* 1780.

Venditio domus spectantis ad Canonicatum 3
Giordani permissa fuit Canonico Fnaroli praebendae possessori, etiamsi obstaret dissensus Canonici Spila alterius similis praebendae ab eodem Giordani erectae possessoris, et domus compatroni; quod haec fuit inter eos divisa, pacto tamen adjecto, ut in casu Alienationis alterutrius ex partibus praedictis, alter ex Canonicis nullum jus haberet, tam in Alienatione, tam in investimento; patroni quoque venditioni assentiebantur, et utilitas Ecclesiae maximi momenti quidem aderat, adeoque Beneplacitum Apostolicum esse concedendum rescriptum fuit. *Nullius Sublacen. Benepl. Apost.* 18. *Aug.* 1781. Inde causa repro-

ducta confirmatur decretum cum obligatione conficiendi investimentum pretii scutorum nempe 850. in bonis liberis, tutis et frugiferis ad rationem scut. 4. pro quolibet anno, at centenario, vel quatenus pretium non solvatur, cum obligatione solvendi per emptorem fructus compensationes ad rationem 4. pro quolibet centenario et anno, et cum reservatione dominii usque ad solutionem integri pretii et cum solitis clausulis. 13. *Junii* 1782.

4 Domum ruinam minitantem alienandi facultas petita fuit a Johanne Baptista Gerardengo, quum domus praedicta pro parte cedere debuisset in erectionem Cappellaniae a Josepho Anfossi demandata, partim vero spectaret ad dictum Gerardengo Anfossi donatarium. Et S. Congregatio rescripsit, ut scribatur Episcopo juxta mentem. *Derthonen.* 3. *Aug.* 1782. *dub.* 3.

5 Obtinet Sacerdos Nicolaus Forlani Cappellaniam quamdam, cujus titulo Sacerdotio decoratur. Haec habet domos et praedia, quae reparationibus indigent. Postulat Nicolaus duas alienandi domos facultatem illarumque pretium utilius investiendi. Invenit oblatorem, qui pro domo aestimata scut. 580. 14. offert scut. 575. ac 155. pro alia scut. 164. aestimata. Hi licet non solvant pecuniam numeratam, verum usuras trientes quinquennio compensativas, et elapso quinquennio tot cedunt pro pretio census perpetuos, quatuor pro centenis reddentes, S. C. admisit Alienationem praedictam, solutis interim fructibus ad rationem 4. pro centenario, et in fine quinquennii numerato integro pretio ad effectum investiendi cum solitis clausulis salvis quibuscumque juribus unicuique quomodolibet competentibus. *Recinaten.* 10. *Septem.* 1785. *dub.* 1.

6 Quum Marcus Aurelius ex Compstreuis unus Cappellaniae Peretti alienasset novem Cappellaniae praediola in favorem Seraphini Tocchi scutis 137. domumque pariter vendidisset, etsi laicalis Cappellania sit, tamen S. C. constare de nullitate Alienationum, de quibus agitur, sancivit. Haec enim attributa bona fuerant Cappellano sub conditione reversionis, si provisus evaderet, et revera Parochialem adeptus est Ecclesiam, quam autem retinuit decennio, et deinde redintegrationem ad bona Cappellaniae, licet distracta, assecutus est. *Asculana Cappellaniae* 2. *Decembr.* 1786. *dub.* 2.

7 Moniales S. Mariae de Nive Placentiae Urbis pro plurimis earum bonis aestimatis scut. 16300. hastam in foro posuerunt, et illa voci praeconis subjecerunt. Oblationem meliorem fecit Paulus Murelli lib. 277,100. id est scut. 15,800. Ob id eadem bona in hujus favorem deliberata fuere die 17. Decembr. 1785. At die 28. ejusdem mensis et anni Andreas Bersani obtulit scut. 16100. quod die 9. Januar. sequentis anni denunciatum fuit Murelli. Proinde nova auctio facta fuit, ac acceptata fuit Bersani oblatio. Modo postulant Moniales Apostolicum Beneplacitum. Contra autem Murelli protestatus est, suumque contractum jam fuisse perfectum asserens, ac proinde se contradictorem exhibuit. S. C. quippe censuit, stipulandum haud esse instrumentum venditionis ad formam deliberationis diei 17. Decembr. 1785. *Placentina Deliberat. et Praelat.* 9. *Septembr.* 1786. *dub.* 1. Sed locus est praelationi in venditione eorumdem bonorum in favorem Pauli Murelli, datis infra duos menses idoneis fide jussionibus per Episcopum adprobandis. *Ibid. dub.* 2.

Alienandi potestatem praediola quaedam inter 8 se dissita, et ad beneficium simplex erectum in Ecclesia Suburbana S. Felicis Martyris Camerini spectantia postulavit Perfectus Perfecti Beneficiatus. Hic primum ad animum referebat pretium in uno, vel pluribus praediis, deinde in cambiis, ac censibus cum locis piis, vel communitatibus status Ecclesiastici investire. Verum S. C. petitam facultatem donavit praevia affixione edictorum in favorem majoris oblatoris, jussitque, ut pretium esset investiendum in bonis stabilibus, et in eorum defectu etiam in censibus cum locis piis et communitatibus. *Camerinen.* 24. *Novembr.* 1787. *dub.* 1.

Vincentius Ventura Cappellaniae a Caesare Ti- 9 baldeschi cum hebdomadali onere fundatae possessor rogavit, ut domum, in qua Maria Rosa Raimondi usufructuaria Tibaldeschi haeres phthysi decessit, et quam ad locandam res difficilis est ac reaptandam gravis, vendere possit. Annuit petitioni, sed juxta votum Episcopi. *Exposita comprobavit Asculanus Episcopus, retulitque, quod demandata edictorum affixione unicus oblator comparuit, qui scuta sexcentum quinquaginta obtulit cum obligatione solvendi fructus compensativos ad rationem scut. 4. pro quolibet centenario, et anno, donec in bonis stabilibus pecuniae investimentum reperiatur. Hisce circumstantiis cum ex venditione domus cum onere solvendi fructus compensativos, isti in summa oblata scut. 650. annuatim summam constituant scut. 26. et e contra ex annua locatione domus scut. 18. retrahi tantum possint ex peritorum relatione, dubitari nequit de utilitate Alienationis in casu, quo annui redditus investimenti in posterum faciendi correspondeant fructibus compensativis. Eoque magis, cum circa infectionem dictae Rosae vera sint exposita, qua de causa nullusque adhuc repertus est, qui illam conducere voluerit. Asculana* 21. *Junii* 1788. *dub.* 1.

Possessor beneficii fundationis Bartholomaei 10 Vitelleschi Oeconomus reddituum postulabat facultatem vendendi inutilem ejusdem beneficii domunculam, pro qua oblatio est tradita scut. 10. ultra aestimationem faciendam cum promissione solvendi annuos fructus scut. 3,50. pro centenario

usque ad pretii integram solutionem. Haec petitam facultatem indulsit S. C. juxta votum Episcopi, qui dubitandum non censet de Alienatione domuncolae. Ea enim in statu, quo describitur, prorsus inhabilis est, nec restaurari potest sine magno sumpto, ad quem sustinendum impar est Beneficium, nec si vires suppeterent, obtineri posset proventus pro ratione pecuniae impendendae. *Cornetana Suspens. oner. Missarum* 20. *Sept.* 1788. *dub.* 3.

11 Sacerdos Jo. Bernardinus Morichi Beneficiatus Lauretanae Basilicae Joanni Ginamo vendidit jus exigendi annuos scut. 14. redditus cujusdam domus beneficialis pretio scut. 130. cum pacto redimendi semper et quandocunque. Poenitentia ductus querelam detulit nullitatis contractus, postulavitque restitutionem domus, et fructuum, quos ad totum annum 1787. praeter solutum pretium Ginamus emptor perceperat, et ratae in omnibus fuerunt preces. *Lauretana Nullit. Contractus* 20. *Aug.* 1788. *confirmat.* 17. *Januar.* 1789.

12 Sebastianus Mancini e Saxoferrato in Ecclesia Patrum Praedicatorum Maceratae duplicem Cappellaniam instituit, eisdem nonnullis censibus nec non habitatione unius, vel alterius Cappellani cum adnexis domunculis ac viridario assignatis. Antonii fratris testatoris Domicicus filius patronus utramque possidet Cappellaniam. Hic moratur apud patrem in oppido Saxoferrato ad quadragesimum a Macerata lapidem. Locavit propterea domum et viridarium, sed parum ex locatione retrahit mercedis; ideo orat, ut facultas ei tribuatur vendendi domum una cum hortulo, et obtinuit. *Maceraten.* 4. *April.* 1789. *dub.* 1.

13 Alienatio praedii nuncupati Ciafore annuo gravati onere Missarum 30. permittitur a S. Congr. pauperi Antonio Forlini illius possessori in favorem Cappellani Curati ruralis Ecclesiae S. Blasii juxta votum Episcopi. *Asculana* 10. *Julii* 1790.

14 Alienatio juris exigendi pensiones beneficialis domus Vincentii Belardi absque Beneplaciti Apostolici reservatione facta rescinditur, et demandatur restitutio pretii, imputatis pensionibus a Sacerdote Johanne Ginamio exactis unica solutione. *Lauretana* 18. *Dec.* 1790.

15 De duabus domibus, quae ex haereditate Comitissae Camillae Ferretti possidentur a Canonicis Collegiatae Ecclesiae S. Mariae de Platea Anconae, haereditario tamen titulo ad Communitatem pertinent, ab eaque administrantur cum reliquis bonis Ferretti ad formam testamenti, denegatur illarum venditio, nisi in casu evidentis utilitatis, et necessitatis verificandae coram S. C. *Anconitana Vendit.* 21. *April.* 1792.

16 Venditionis instrumentum super praediis il Palazzo, la casa, il Rio ab Episcopali mensa Faventina cum respectivis aedibus colonicis in territorio Brixichellae possessis, quae reddunt annuatim scut. 340. 33. 6. stipulandum esse decernitur in favorem Silvestri Lega ad formam ejus oblationis, in qua extra terminum edicti titulo etiam vigesimae ampliando oblationis Paschalis Cattari detulit scut. 12603. pro rata parte 8000. in censibus, redditus scut. 4. 50. et reliqua scut. 4603. in pecunia numerata infra biennium, solutis interim fructibus scut. 4. addendo S. C. et assignatis pro summa scut. 8000. tot censibus cum locis piis seu communitatibus status ecclesiastici annui redditus scut. 4. 50. salvo jure vigesimae et sextae. *Faventina Alienat. bonorum* 18. *Aug.* 1792.

Beneplacitum Apostolicum denegatur a S. C. Josepho Leoni, cui minus recte deliberata fuerunt per exequutorem testamentarium nonnulla bona haereditaria, quae vendi ad pium opus complendum Sac. Jo. Vitalis Gengbi jusserat. Nam frustra desiderantur edicta, quae praemitti asseritur, ac peritiae quoad assertam bonorum aestimationem. *Ariminen. Vendit.* 15. *Sept.* 1792. *dub.* 1. 17

Ac venditionem faciendam esse juxta mentem testatoris, praevia affixione decretorum, ad quem effectum scribatur Episcopo juxta mentem. *Ibid. dub.* 2. Hinc affixis edictis comparuerunt Petrus Dominicus Leoni fratris Josephi, et Petrus Julius Balducci, primus pro scut. 887. 17. alter scut. 886. 79. et S. C. stipulandum esse instrumentum venditionis in favorem Leoni salvo jure vigesimae et sextae. 20. *April.* 1793. 18

Alienationem nonnullorum Canonum in modicis summis exigendorum permisit S. Congreg. Episcopo Sedunen. onerata tamen ejus conscientia, et constito de evidenti utilitate; in *Sedunen.* 24. *Januar.* 1801. *dub.* 1. 19

Alienationem fundi ad Beneficium spectantis factam in publica licitatione favore consanguinei Beneficiati, validam esse dixit S. Congreg. in *Recanaten. Sanationis* 26. *Novembr.* 1803. 20

Permisit S. Congr. Alienationem praediolorum Beneficiatorum Chori Cathedralis Ameriuae, quae massam componebant, ut unico contextu emerent unum fundum melioris conditionis. *Amerina Massae communis et Alienationis* 25. *Januarii* 1806. *dub.* 2. 21

Alienationem praediorum pertinentium ad Canonicos Regulares S. Augustini et Patres Carmelitas Urbini licet S. Congreg. validam pronunciaverit *die* 18. *Augusti* 1804. attamen comperta postea laesione ex relatione periti judicialis, praevio recessu a decisis, irritam declaravit exceptis praediis le Cerque et Montale; *in Urbinaten. Nullitatis contractuum* 20. *Decembr.* 1806. *confirm.* 2. *Maji et* 12. *Aug.* 1807. 22

Alienationem fundi in vocabulo Panajola a Canonico Francisco Benclerici pro dote Altaris et Cappellae S. Andreae et Philippi Civitatis Callii constituta reprobavit S. Congreg. et praefixit Patronis terminum ad praesentandum Cappellanum 23

(sin minus Episcopus eundem nominaret jure devoluto) cui ab acquirentibus tradendus esset fundus alienatus, reservato iisdem jure pro restitutione pretii contra quos de jure, et monuit omnes contrahentes, ut consulerent conscientiae suae; In *Callien.* 21. *Septembr.*

24 Alienationem fundorum Cappellaniae institutae a Praesule Alexandro Saracinelli, quam implorarunt ejus remoti haeredes, ut pretium pro parte investirent in censum annuum scutorum quinquaginta pro fundo Cappellaniae, et pro parte converterent in reintegrationem scutorum 800. quae plus justo, et per errorem ab eorum autoribus Cappellanis soluta fuerunt, refecit S. Congreg. et mandavit haeredes oratores uti jure suo pro eadem summa contra haeredes Cappellanorum, qui ea perceperunt; in *Urbeventana Cappellaniae* 18. *Martii* 1815.

25 Cum constitisset praedium Panajola non esse dotem Cappellaniae ecclesiasticae, cujus ulli reperti sunt patroni, sed tantum obnoxium esse relicto pio Missarum; S. Congr. recedendum esse autumavit a decisis sub die 21. Septembr. 1816. quibus Alienationem illius a possessoribus factam reprobaverat, volueratque, ut Episcopus praefixo congruo tempore patronis ad praesentandum, eoque elapso ipse nominaret jure devoluto, necnon ut omnibus juris et facti remediis cogeret possessores fundi ad illum tradendum Cappellano nominando, reservato tamen iisdem possessoribus jure pro restitutione pretii contra quos, et quatenus de jure, ac monerentur omnes contrahentes, ut consulerent conscientiae suae, quoad praeteritum. Attamen ab his omnibus recedens eadem S. Congreg. mandavit, ut fundus Panajola pro quantitate scutorum quingentum hypothecae subjiceretur pro celebratione Missarum ad formam fundationis facta ad hunc effectum legali inscriptione. *In Callien.* 18. *Sept.*

26 Alienationem trium censuum nonnullarum domuncularum et bonorum legati Missarum Pedrazzi spectantium ad parochialem Ecclesiam S. Mariae Noscionae Fanensis Dioecesis fieri concessit S. Congreg. servatis de jure servandis, et facto verbo cum Sanctissimo ob necessitatem reaedificationis illius parochialis Ecclesiae; in *Tranen. Reaedificationis* 18. *Sept. dub.* 12.

27 Contractus Alienationis a Parocho Vincentio Monti initos sanandos censuit S. Congreg. quamvis Beneplacitum Apostolicum desideraretur, cum de hujusmodi contractuum necessitate, nec non de evidenti Ecclesiae utilitate constaret. Immo consulendum Sanctissimo dixit pro absolutione a censuris attenta praesertim bona fide; in *Tranen. Absolutionis et sanationis contractus* 19. *April.dub.*2.

28 Precibus Jo. Baptistae Zelio Rectoris Parochiae S. Caroli Ronzoni Casalen. Dioecesis, quibus alterius ex fundis Parochiae Alienationem petiit, S. Congreg. non annuit, cum nulla evidens esset Ecclesiae utilitas, quamvis ipse ejusque haeredes, et successores obligationem assumerent solvendi Parocho pro tempore in perpetuum annuas libras biscentum, et praediolum, aliaque parvi momenti immobilia Parochiae cessisset Rector Zelio; in *Casalen.* 22. *Martii.*

Antequam S. Congreg. aliquid decerneret de Alienatione sex terrularum ad parochialem Ecclesiam S. Mariae in Merlaschio Faventinae Dioecesis pertinentium, praescripsit, ut scriberetur Episcopo pro deputatione peritorum ex officio, qui distincte referrent de valore,et annuo redditu sex terrularum, et fundi fratrum Rossini, nec non expensa necessaria pro constructione domus colonicae, in *Faventina Alienationis* 11. *Junii* 1825. 29

Alienationem, de qua supra, seu permutationis contractum approbavit S. Congreg. juxta modum; statuit enim, quod Episcopus praefigeret terminum fratribus Rossini pro constructione domus proprio aere peragenda, acceptis scutis centum tribus a Parocho Emiliani oblatis,ipsique Rossini nomine Zambrini et Magnani in solutum reciperent, quacumque evictione favore Parochiae remissa; quo vero ad consignationem censuum voluit, ut suspenderetur usque ad absolutam constructionem domus; in *Faventina* 3. *Septem.* 1825. 30

Permisit S. Congr. Parocho Primavera nonnullos census alienare, ut aes alienum remoreretur ab Ecclesiae fabrica in Oppido Bononiola contractum; in *Camerinen. fabricae Ecclesiae* 31. *Januar.* 1835. *ad dub.* 1. 31

§. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

Curia Episcopalis Asisiensis, datis literis ad S. Congregationem Reg.et Cons.Ep. et Reg. praepositam IV. Idus Mart. An. 1835. duas quaestiones, seu dubia proposuit, videlicet: 1

1. Utrum ad legitimam sextae et vigesimae oblationem requiratur ea pecuniae vis, quae vigesimam et sextam jam oblati pretii partem saltem exaequet; an vero sufficiat quodcumque augmentum titulo vigesimae et sextae?

2. An ad majorem Ecclesiae utilitatem possit prorogari legitimum tempus, ut oblatores, si velint, novas oblationes exhibere valeant?

S. Congregatio respondit.

Ad primum *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam. Ad secundum negative.*

Et dentur decreta de adjudicandis bonis ecclesiasticis alias edita, et praesertim quae sequuntur.

1. In adjudicandis rebus Ecclesiasticis observandae sunt leges a Benedicto XIV. latae in suo Motu Proprio edito die 22. Nov. 1742. pro Locationibus Bonorum Cameralium.

2. Oblationes fieri debent in quadam summa certa, et explicita sine ulla conditione aut aug-

mento, quod ex eventu pendeat, ac proinde si quis obtulerit ex.gr. decem nummos scutatos, vel supra meliorem quamcumque oblationem, vel supra eas oblationes, quae ad certam summam pervenerint, oblatio isthaec rejicitur velut captiosa, et utilitati locorum piorum adversa.

3. Si quis vero in eadem oblatione, postquam summam certam obtulerit, polliceatur etiam se soluturum ex. gr. decem nummos scutatos vel supra eas oblationes, quae certa summa contineantur, tum augmentum decem nummûm scutorum non aliorum oblationibus, sed certae summae ab eodem oblatae addendum erit.

4. Si edicta proposita fuerint vi literarum S. Congregationis, et elapso termino, apertisque oblationibus, novae exhibeantur oblationes, tum oblationes omnes ad S. Congregationem mittendae erunt: Sacra autem Congregatio, re adhuc integra, poterit pro suo prudenti arbitrio novas oblationes vel rejicere, vel mandare, ut denuo edicta proponantur.

5. Idem jus novas oblationes vel rejiciendi, vel etiam edicta denuo proponendi, re adhuc integra, ad Executorem Beneplaciti Apostolici spectat, ubi ob peculiares aliquas rationes facultas adjudicandi eidem Executori tributa fuerit.

6. Cuique licet oblationem ejus, cui res adjudicata est, intra viginti dies ad vigesimam et ultra augere: hic terminus incipit a die, quo ex decreto Executoris Beneplaciti Apostolici res adjudicata fuerit.

7. Si quis intra hujusmodi terminum vigesimam obtulerit, tunc ei, cui res adjudicata fuit, significanda erit, eique decem dies permittuntur, intra quos declaret, velit nec ne vigesimam acceptare.

8. Pro offerenda sexta spatium trium mensium conceditur: hic terminus decurrit a die, quo primum res adjudicata est, si nemo vigesimam obtulerit: si vero oblata fuerit, decurrit a die, quo oblatori vigesimario res adjudicata fuerit.

9. Privilegium addictionis in diem, et restitutionis in integrum, sive jus vigesimae et sextae tectum integrumque manet favore Ecclesiae, etiamsi in Decreto Executoris nulla mentio de eo facta fuerit.

10. Neque etiam pro evitandis oblatoribus necesse est, ut edicta vigesimae et sextae proponantur.

Romae die 18. Martii 1835.

J. A. CARD. SALA PRÆFECTUS

J. Patriarcha Constantinopolitanus Secr.

2 S. C. Episcoporum et Regularium difficulter oblationes recipit, quae aestimatione sint inferiores; rejicit autem oblationes cum conditione ad tempus ad formam supra allati decreti n. 2. Nam Religiosi de Minimorum Familia, praeviis apostolicis facultatibus, edictum affixerunt pro Alienatione cujusdam praedii nuncupati *Piano di S. Anna.* Hoc a perito aestimatum fuerat scut. 529.66. Adfuit Hieronymus Donati, qui simpliciter obtulit scut. 510. 00. et adfuit Christianus Losserius, qui obtulit die 10. Maji 1839. scut. 530.91. e mezzo *purchè* (venditio) *succeda prima dell'imminente raccolte, non intendendo di dare in essa verun'indennizzo od abbuono, che i RR. PP. potessero prendere.* Ordinarius, Rescripti executor datus, fundum deliberavit favore Christiani Losserii die 13. Sept. ejusdem anni.

Sed cum sese opposuissent Monachi tuentes Donati oblationem esse majorem oblatione Losserii, qui fructus eo anno recollectos, aestimatosque scut. 28. 61. praetendebat, Losserius recursum apud S. C. Ep. et Reg. interposuit, licet interim edictum pro vigesima fuisset affixum, ideoque dubium propositum est: *Se e quale offerta si abbia ad ammettere nel caso? S. C. in plenario auditorio diei* 10. *Julii anni* 1840. *in Perusina Licitationis respondit: Negative, et esse locum affixioni novorum edictorum.*

Rejicit etiam oblationes cum augmento, quod ex eventu pendeat; et recipit solummodo pro summa certa, si, postquam summa certa oblata fuit, offeratur alia certa summa supra aliorum oblationem ad formam ejusdem *Decreti num.* 3. Nam Tudertinae S. Margaritae Sanctimoniales, debitis facultatibus instructae, domum quamdam in Alma Urbe situm alienare edixerunt. Tres oblatores comparuerunt. 1. Anna Ceccarelli, quae pro persona nominanda obtulit scutata 20. supra quamlibet oblationem, quae scutata 200. non excederet, et scutata 10. supra oblationem, quae a scutatis 1900 ad scutata 2000. pertingeret. 2. Joannes Gerardini, qui pariter pro persona nominanda obtulit scutata 20. supra oblationes, quae non excederent summam scutorum 1900. quod si ista summa oblata reperiretur, augebat scuta decem. 3. Franciscus Franchi, qui obtulit scutata 60. supra aestimationem, quae erat scutatorum 1843. modo res, ut praeferebatur, se haberent. 3

Orta contentione inter Annam Ceccarelli et Franciscum Franchi, delataque ad S. C. Episcoporum et Regularium, dubium propositum est: *Se ed a quale oblatore debba deliberarsi il contratto? ed a qual somma?* plenarium Auditorium respondit in Tudertina Praelationis 16. Decembris 1836. *Affirmative favore Franchi pro summa scut.* 1903. *salvo jure vigesimae et sextae.*

Quadrat hic controversia *a S. Congregatione Ep. et Reg.* in *Romana super caesione et Alienatione arborum subereorum.* Res erat de sylva non caedua arborum subereorum ad Capitulum Lateranense pertinenti, in qua ob succrescentiam et densitatem plantarum necessaria erat incisio ad rarefaciendum (vulgo *a dirado*). Aliter enim arbuscula, quae 4

plurima undequsque subcreverant, impedimento fuissent, ne aliae arbores commode vegetarent, et ad eam conditionem devenirent, quae congruum fructum sperare juberent. Precibus itaque ad S. Congregationem porrectis, dubia concinnata sunt: 1. *Se per l'occennato dirado dello maschia di sughero occorra il Beneplacito Apostolico ?* 2. *se il prezzo ritratto si abbia a considerare siccome capitale da rinvestirsi* o *favore della Massa Capitolare*, o *piuttosto come frutto da potersi dividere tra i Capitolari?* Et quatenus affirmative ad primam partem, negative ad secundam. 3. *Se si abbia a supplicare Sua Santità acciocchè voglia degnarsi accordare ai Capitolari la divisione della stessa somma ?* Et die 14. Febr. 1840. respondit *affirmative ad primum, ad secundum dilata, et exquiratur votum Consultoris.* Ad 3. *provisum in secundo.* Itaque audito consultoris voto, qui consultissimis argumentis undeundique congestis opinabatur, pretium redactum ab hujusmodi incisione, quando non a cupiditate lucri capiendi, sed ab evidenti fundi utilitate suadeatur, reputandum esse uti fructum ad usufructuarium recidentem, adeoque ad Capitulum Lateranense, quamquam in arbitrio sit S. Congregationis determinare quantitatem arborum caedendarum, respondit in plenario Auditorio diei 10. Dec. 1841. iterum ultimis duobus dubiis propositis: *Ad primum negative ad primam partem, affirmative ad secundam partem. Ad secundum provisum in primo. Et facta de praemissis relatione Sanctissimo D. N. Gregorio XVI. etiam quoad necessitatem Beneplaciti Apostolici juxta decisionem* 17. *Feb.* 1840. *in Audientia habita die* 17. *Dec.* 1841. *ab infrascripto Secretario, Sanctissimus resolutionem tam diei* 17. *Febr. quam diei* 10. *Dec.* 1841. *currentis anni in omnibus approbavit.*

5 Quidam sacerdos pensionem obtinens super beneficio ecclesiastico, ut summam quamdam pro sui necessitatibus promptam haberet, pensionem suam cedere volebat *allo Cassa privilegiato di Assicurazione* in Alma Urbe institutae juxta peculiares ejusdem conventiones. Cum autem vereretur, ne hujusmodi cessiones Constitutionibus Apostolicis praesertim *Extrav. Ambitiosae*, et Const. *Ben. XIV. inc. Universalis* 29. *Aug.* 1741. adversaretur, a Sanctissimo D. N. facultatem expetivit.

Re proposita S. C. Ep. et Reg. in generali Auditorio diei 14. Febr. 1840. cum tribus dubiis: 1. *Se per l'Alienazione de' frutti delle Pensioni sia necessario il Beneplacito Apostolico ? Et quatenus affirmative* 2. *Se nel caso convenga accordarlo ?* 3. *Se e quale provvedimento si abbia a prendere per le cessioni già fatte ?* rescripsit Ad 1. *negative*; nisi agatur de pensionibus constitutis in titulum sacri patrimonii, vel de Alienatione vetita in Bulla Bened. XIV. *In sublimi* 29. *Aug.* 1741. *Ad* 2. *et* 3. *provisum in primo.*

At nihilominus paulo post eadem S. C. die 12. Mart. 1840. decretum, quod sequitur, emanavit.
« Cum Sanctissimo D.N. certo relatum fuerit, com-
» plures ex iis, qui pensiones ex Apostolicae Se-
» dis benignitate super ecclesiastica beneficia sunt
» adepti, pacisci statis conditionibus cum eo, qui
» certam pecuniae summam numeraverit, ut dein-
» ceps vel ad tempus vel ad vitae ipsorum exitum
» libere easdem praestitutis temporibus, a bene-
» ficiario percipiat; cumque pactiones hujusmodi
» pro contrahentium arbitratu licentius concilia-
» tae indecorum quiddam de iis commercium in-
» ducere videantur, quod fideli populo admira-
» tioni quandoque est, viamque sternant forensi-
» bus actionibus, quae non sine ecclesiasticae rei
» dedecore publice instituuntur, atque illud prae-
» terea, ut plurimum, inferant damni, ut brevi
» insumantur, quae in totius vitae commodum
» liberalitas Pontificum impertiverat, eadem San-
» ctitas sua pro ea, qua praestat impensissima
» sollicitudine ad haec aliaque id genus mala ex
» libero earum conventionum usu gliscentia prae-
» cavenda, de Apostolicae potestatis plenitudine
» districte mandavit, ne in posterum liceat me-
» moratos contractus, quibus unica etiam, quam
» dicunt commoditas pensionis percipienda in
» alium transferatur, quovis cessionis, transla-
» tionis, Alienationis titulo de pensionibus eccle-
» siasticis conficere, nisi habito prius ea de re
» speciali Apostolico Beneplacito. Hoc porro De-
» cretum per Congregationem negotiis et Con-
» sultationibus Ep. et Reg. praepositam edi et in
» ejusdem notis servari, illudque executioni per
» eos, ad quos spectat, mandari jussit; contra-
» riis quibuscumque etc. Datum ex Secreteria S. C.
» Ep. et Reg. hac die 12. Martii 1840. »

ALIMENTA

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Julius de Rubeis promovit instantiam in favorem filiarum Mariae et Victoriae, ut Alimenta eis tribuerentur ex residualibus scut. 84. provenientibus ex fructibus medietatis pii legati Paganini de Rubeis, quae multiplicari debent pro dote alterius filiae Annae, quae suum assensum praestat, et S. Congr. rescripsit, dilata et ad mentem. 28. Aug. 1779.

Quum autem anno 1780. per nuptias contractas a dicta Anna de Rubeis Alimentorum praestatio in scut. quinque quolibet mense cessasset, preces renovat idem Julius, et S. Congreg. Alimenta ad rationem scutorum duorum cum dimidio mensua- 2

lium pro qualibet filia a die vacantis assignamenti tribuit; *ead.* 12. *Maji* 1781.

3 Alimenta Curatis, seu Vicariis Curatis Cathedralis, ac Parochialis Ecclesiae Carpentoractensis in Mensa Capituli in partem congruae, vel stipendii non deberi S. Congr. definivit. Nam Pontificia Constitutio adest, qua his consulitur. *Carpentoracten.* 15. *Sept.* 1781. *dub.* 2.

4 Alimentorum praestatio in favorem Francisci Pnrarelli patroni fratris fuit denegata. Nam etiamsi ille esset pauper, Alimentorum elargitione Missarum Cappellaniae onus suspendi oportebat. *Camerinen.* 27. *Novembr.* 1784.

5 Julius de Rubeis in extrema paupertate constitutus pro Alimentis ex summa, quae superfuit ex multiplico peracto pro Annae filiae dote, quae ante annum 1781. inivit Matrimonium, S. Congr. obsecrat, et scuta quatuor qunlibet mense incipiendo a prima Augusti currentis obtinuit. 20. *Aug.* 1783. Deinde per rescriptum *habebitur ratio suis loco et tempore*, differtur gratia Alimentorum pauperiori consanguineae puellae annorum 3. Mariae Theresiae de Rubeis, cujus avus menstrua habet scut. 4. iu causa Alimentorum ex dotalibus subsidiis Paganini. *Romana Alimentor. et subsidiorum dotalium* 15. *Martii* 1794.

6 Theresiae Bellini a Joanne Baptistae Riccardi ejus viro, nec non socero Alimenta deberi in summa scut. 25. quolibet mense a die motae litis dixit Sacra Congreg. quamvis socer actionem circa matrimonii nullitatem coram ecclesiastico judice instituerit, in *Lauretana Matrimonii super Alimentis* 21. *Febr.* 1824.

Hanc resolutionem quoad scuta decem tantum confirmavit in *eadem* 26. *Junii* 1824.

7 Quoniam in Alimentorum causis victus victori iu expensas est condemnandus, refectioni expensarum judicialium, et extrajudicialium factarum a Theresia Bellini in causa super Alimentis ab ejus viro, nec non ab ejus Socero praestandis, locum esse dixit S. Congreg. earumque taxationem commisit D. Secretario; *in eadem Matrimonii super expensis* 14. *Aug.* 1824.

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

1 Si Religiosus in religionis ingressu bona sua alicui donavarit, religione dissoluta eoque ad saeculum redeunte, tenetur donatarius eidem Alimenta praestare, si ille non habeat, unde vivat; sin minus datur locus donationis revocationi, et possessionis regressui ex venia Pontificis.

Cum enim in proxima Regni Hispanici perturbatione omnes Religiones subversae fuissent, ac Monachi libere et sine ulla victus adsignatione dimitterentur, P. Philippus Layglesia Ex-Provincialis Ordinis B. M. V. Redemptionis Captiverum, qui fratribus suis pro aequali fortunas suas post mortem consequendas, obtenta venia reservandi sibi, dum viveret, usumfructum, renunciaverat, exul a patria, senex, caecus apud quemdam nepotem suum confugium habuit, a quo omnia, quae ad vitae necessitatem commoditatemque pertinent, perabundanter est assecutus; et caeteroquin redditus ex memorato usufructu obvenientes ejusdem substentationi prorsus impares agnoscebantur.

Hujusce sui nepotis beneficentiam remunerari cupiens, praesertim cum ille multa prole gravaretur, a Sacra Congregatione negotiis Episcoporum et Regularium praeposita expostulavit, ut revocata praedicta donatione de bonis donatis in ejusdem utilitatem disponere permitteretur.

Ad has preces *in Oriolen. super facultate disponendi* dubium disceptatum est: *Se e come convenga annuire all'istanza dell'Oratore nel caso?* et in plenario Auditorio *diei* 10. *Martii* 1843. rescriptum est: *Affirmative praemissa insinuatione donatariis ad Alimenta praestanda, sin minus pro facultate revocandi donationem, et disponendi de bonis per actum vel inter vivos vel causa mortis favore nepotis, de quo in precibus, facto verbo cum Sanctissimo.*

Jusserat Sacra Congregatio negotiis Episcoporum et Regularium praeposita, ut quaedam Sanctimonialis ob ejus indolem irrequietam et menasticae disciplinae dissentaneam certo tempore ad vitam saecularem remearet, ac in aliquo pio loco, aut etiam penes honestam matronam collocaretur. At vero in domum quamdam poenalem sine ulla ejusdem auctoritate conjecta fuit. S. Congregatio tum imperavit, ut in Monasterium regrederetur. Quod ne fieret, consorores omni ope incubuerunt; quin immo effecerunt, ut saecularizationem perpetuam eadem posset obtinere. 2

Interim impetraverat, ut a Monasterio *Alimenta* in summa scut. 7. in singulos menses perciperet; quae summa, pacto inito inter Monasterium et ipsam, ad scut. 5. redacta fuerat. Sed renuentibus Monasterii Moderatoribus alimentariam quamlibet ulterius praestationem, cum summa dotis ab eadem collatae tenuis erat, nempe scut. 250. et aliunde Monasterii census exiguus dicebatur, causa in pleno Auditorio Sacrae Congregationis Episcoporum et Regularium exposita fuit, dubiaque proposita: 1. *Se, ed in qual somma, e sin da quale epoca sia dovuta l'alimentaria mensile prestazione all'Ex-Religiosa N. N. nel caso?* et *quatenus negative.* 2. *Se e come debba ammettersi la dimanda delle Monache di restituirle o in tutto o in parte la dote, o di pagarle i frutti del capitale residuo detratta la somma indebitamente pagata: ovvero debba la detta N. N. riammettersi nel Monastero?* S. Congregatio *in Anagnina Alimentorum diei* 4. *Martii* 1832. respondit ad 1. *Affirmative pro scutatis tribus menstruis incipien. a Januario hujus anni, facto verbo cum Sanctissimo. Ad* 2. *provisum in primo.*

Et rursus eodem anno die 29. Julii proposita cum dubio: *Se si debba stare alla decisione già data, ovvero recedere dalla medesima. Responsum est:* *Praemisso quod dos cedere debeat favore Monasterii in decisis et amplius.*

ALTARE

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Altaria, a quibus alio translati fuerunt Tituli, et Imagines, remanente tamen mensa consecrata, non indigent nova consecratione, cum Altaria non Sanctis, sed Deo in honorem Sanctorum dedicentur. *Brixinen die* 7. *Julii* 1759.

2 Magistratus Brictiuoriensis accedens ad lotionem manuum Episcopi pontificaliter parati, eundo et redeundo, debet genuflectere ante Altare, et ante Crucem. *Brictinorien. die* 21. *Julii* 1761. *dub.* 2.

3 SSmus, confirmando Decretum Congr. Sac. Rituum, de non celebrando Sacrosancto Missae Sacrificio in Altari, sub quo sepulta existunt cadavera defunctorum, mandavit, Missas non esse celebrandas in Altari nobilis familiae Renier in Ecclesia S. Mariae de Horto nuncupata, donec sint sub eo, ejusque pradella cadavera, quae exhumari debebunt juxta mentem Decreti, quod alias sub die 24. Julii 1752 ad similes preces edidit Pontifex Benedictus XIV. sic oretenus explicatum R. P. D. Secretario ejusdem Congregationis, concessit, ut interim, si Missae ex aliqua obligatione in eodem celebrari deberent, celebrentur in alio Altari. *Venetiar. die* 7. *Julii* 1766.

4 Archipresbytero Ecclesiae terrae Bictonen. Dioecesis Assisien. S. R. C. concessit facultatem erigendi in medio Ecclesiae Altare ligneum cum Ara lapidea, ubi transferatur Icon S. Annae Matris B. M. V. et Sacrum fiat per quoscumque Sacerdotes, tam in die festo S. Annae, quam per praecedens novemdiale, aliisque temporum circumstantiis, etiam per triduum aliquod celebrandum; arbitrio tamen pro diebus et occasionibus ab eo indicatis dumtaxat: dummodo perpensis omnibus, absit periculum cujuscumque scandali, aut irreverentiae; alias collocari mandet in Altari Majori, sive alio stabili ejusdem Ecclesiae. *Assisien. die* 23. *Maji* 1778.

5 Episcopus Titularis, absque speciali Rescripto, potest Altare ubicumque velit erigere, etsi suae habitationis domi adsit Cappella usui Parentum suorum. Verum consulendum Sanctissimo pro extensione privilegii, videlicet, quod Episcopi, in casibus a jure permissis, hospitantes domi vel Parentum, vel Extraneorum, qui gaudent Indulto Oratorii domestici, possint, et valeant in eodem celebrare, vel celebrari facere, loco et vice Arae portatilis, quam tantum extra propriam Dioecesim indulget Bonifacius VIII. cap. *Quoniam Episcopi*, de privilegiis in 6. servata in reliquis forma Decreti S. M. Clementis XI. juxta tamen posteriores declarationes S. M. Innocentii XIII. et Concilii Romani sub Benedicto XIII. cap. 15. num. 3. *De Episcopis Titularibus. Die* 22. *Augusti* 1818.

Amota mensa ab Altari ad modum fixi et non portatilis consecrati, necessario nova indiget consecratione. *Senogallien. die* 15. *Maji* 1819. 6

Quando Episcopi ritum Consecrationis seu Benedictionis in Pontificali pro uno tantum praescriptum exercere debent pro pluribus (*Altaribus*) regulam certam pro his, quae semel in plurali dicenda sunt, quaeque cuilibet repetenda in singulari, desumant ex eodem Pontificali in collatione Ordinum pro pluribus, ita videlicet, ut psalmi, antiphonae, preces recitandae a Choro, vel etiam a solo Episcopo, quae cum actionibus non conjunguntur, semel et respective in plurali dicantur: actiones vero cum adjunctis formulis, uti sunt cruces et unctiones, super singulis Aris ab Episcopo reiterentur. *Civitaten. Provinc. Compostellanae die* 11. *Martii* 1820. *dub.* 1. 7

Sufficit ter tantum ante tabulas consecrandas dicere: *Deus in adjutorium meum intende*, pro omnibus Aris simul consecrandis. *Ibid. dub.* 2. 8

Ad verba *Sanctificetur*, et *Consecretur*, ubi sunt quinque crucis signa in Pontificali, non sufficit facere unam tantum crucem pollice, et unam tantum benedicendo manu, quoties haec verba proferenda sunt in qualibet Ara; sed signa crucis cum pollice, et manu benedicendo toties facienda sunt, quoties cum signo crucis adnotatur forma sanctificationis, et consecrationis, quam proferre debet Episcopus juxta praescriptum Rubricae, prius in medio tabulae, deinde in quatuor cornibus illiusmet tabulae, et idem successive facere, et repetere super singulis lapideis tabulis consecrandis. *Ibid. dub.* 3. 9

Sufficit aspergere et incensare tribus vicibus tantum in circuitu omnium tabularum, et semel dicere antiphonas, orationem et psalmum *Miserere*, non vero psalmum *Quam dilecta* (ut perperam ponitur in dubio), qui non dicitur, dum tribus vicibus per gyrum thurificatio fit, sed dicitur semel, dum Oleo Cathecumenorum liniuntur ta- 10

bulae. Excipienda tamen est postrema thurificatio ante orationem: *Descendat quaesumus Domine* etc. iteranda supra singulas Aras; *ibid. dub.* 4.

11 Media libra thuris, quae praescribitur, ut paretur pro Altaris consecratione, non est sumenda pro singulis Altaribus simul consecrandis, sed sufficit sumere pro omnibus simul quantitatem thuris pro arbitrio, dummodo haec cum ad thurificandum, tum ad cremandum in Aris sit pro numero tabularum; *ibid. dub.* 5.

12 Post peractam consecrationem Altarium portatilium Missa vel per Episcopum, vel per aliquem Sacerdotem celebranda est, super unam dumtaxat ex tabulis consecratis; *ibid. dub.* 6.

13 Non obstante Decreto S. R. C. edito 11. *Maji* 1652. inserto in ordine divini Officii recitandi in Dioecesi Volaterrana, tolerari potest vetustissima consuetudo, ut si Ecclesiae vel Altaria occurrant per viam in Processione solemni Sanctissimi Corporis Christi, ibidem et supplicatio sistat, et populos impertita benedictione dimittatur; eo tamen modo, ut saltem servetur regula caeremonialis, quod non toties pausatio fiat, et benedictio elargiatur, quoties Altaria occurrunt, sed semel vel iterum, et Altaria per viam extructa sint decenter ornata, et a probo caeremoniarum perito prius auctoritate Episcopi visiteta. *Volaterrana die* 23. *Septembr.* 1820.

14 Cum in civitate Carpensi plures essent Ecclesiae vel consecratae, vel simpliciter benedictae, quae militaribus stationibus et excubiis profanatae ac violatae reconciliatione indigebant; ideo Sanctissimus Vicario Capitulari Oratori facultatem concessit, sive per se, sive per alios Sacerdotes ab eo specialiter deputandos, reconciliandi Ecclesias consecratas, de quibus in precibus, servato ritu a Pontificali Romano praescripto, adhibitaque aqua per Catholicum Episcopum benedicta. Ecclesiae autem simpliciter benedictae ab eodem Vicario, vel a Sacerdotibus per eum designandis reconciliari poterunt, juxta formam a Rituali Romano traditam. Quo vero ad Altaria cum integra lapidea mensa, quoties fractura sit enormis, mensa omnino renovande, et ab Episcopo consecranda erit; secus licebit super iis celebrare, non obstante levi fractura in uno, vel altero cornu. Relique autem Alteria sacrato tantum lapide instructa, si lapis integer sit, violata minime censenda sunt, ac ubi primum reparationes, quibus indigeant, expletae fueriut, ad sacra Mysteria peragenda opta erunt. Caeterum Vicarius Orator in Ecclesiarum reconciliatione exequenda prudenter se geret, eamdemque private, et absque populi concursu fieri curet. *Carpen.* 3. *Martii* 1821.

15 S. R. C. non concessit Episcopo Patavin. dispensationem a nova exsecratione Altarium consecratione, sed rescripsit hujusmodi Altaria nova indigere consecratione, nisi maluerit per Aras portatiles, seu sacros lapides superpositos eorum usum expeditiorem reddere, donec consecrentur. *Patavin.* 22. *Martii* 1821.

Altaria sive portatilia, sive non, suam amittunt 16
consecrationem per fractionem tumuli, in quo reconduntur sacrae Reliquiae, et earumdem amissionem; et servetur *Decretum Nullius diei* 23. *Martii* 1686. in quo praescribitur, Altaria, de quibus supre, consecrari debere. *Costantien. die* 23. *Maji* 1835.

Indulgentie pro defunctis iis applicari non po- 17
test in Missis in Altari privilegiato celebratis, quando ex statuto de die, aut de festo celebratur iis diebus, quibus habetur Missa de festo etiam simplici, aut propria de feria, et in feriis Adventus. *Rhedonen.* 27. *Aug.* 1836.

Episcopus gaudens, prout est de more, privi- 18
legio Altaris portatilis, licite potest, si forte sit aliquando morbo impeditus, jubere ut aliquis ex Sacerdotibus sibi benevisis super idem Altare portatile decenter collocatum juxta cubiculum suum sacra peragat ed devotionis solatium. *Tarvisin.* 12. *Martii* 1836.

Episcopo N. N. S. Congr. rescripsit, indulgeri 19
non posse facultatem petitam, cum sola et simplici Reliquiarum repositione reconciliandi Altaria suae Dioecesis, in quibus Ss. Martyrum Reliquiae vel penitus desiderabantur, vel si appositae, servatae non fuerunt Ecclesiae caeremoniae; et consulto Sanctissimo eidem sequentem instructionem transmisit.

Altare, super quo celebratur Missa, vel fixum vel portatile, scilicet cum petra sacra tantum, consecratum omnino esse debet; ac pro ipso Altari portatili, sive petra sacra praecipuus est ritus observandus unctiones adhibendi, reponendi in sepulchro Reliquies Ss. Mertyrum juxta verba Apocalypsis: *Vidi sub Altare Dei animas interfectorum.* Reliquiae ibi reponuntur ob relationem, ec mysticam analogiam inter Dominum Jesum Christum Caput Martyrum, ejusque membra juxta S. Augustini verba: *Convenienter autem, et quasi quodam consortio ibi Martyribus sepultura decreta est, ubi mors Domini quotidie celebratur, scilicet ut qui propter mortem ejus mortui sunt, sub Sacramenti ejus et mysterio requiescant.* Ideo Sacerdos post Confessionem Altare osculans, profert ea verba: *Quorum Reliquiae hic sunt*, ex quibus etiam patet necessites, ut in Altari sit sepulchrum Reliquiarum. Reliquiis enim non appositis, et deficientibus superflua ac vana essent ea verba. Praeterea sicut Altare quodcumque vel immobile, vel portatile evadit execratum ob fracturam vel per se enormem ob quantitatem, vel enormem propter locum unctionum, licet levis in se fractura esset: ita execratum evadit ob Reliquiarum emotionem. Si ergo execratum remanet

Altare ob Reliquiarum amotionem, ex hoc etiam liquido ostenditur Reliquiarum necessitas in Altarium consecratione. Hinc si a caeteris ritibus observandis in nova Altarium consecratione dispensavit aliquando Sedes Apostolica, nunquam a ritu dispensavit repositionis Reliquiarum, et a caeremoniis necessario in hoc observandis. Sic Congregatio Sacrorum Rituum in Augustana diei 21. Aprilis 1668. Episcopo supplicanti pro facultate reconciliandi plurima milliaria Altarium execratorum ob solam remotionem Reliquiarum, quae propterea iterum consecranda omnino erant, cum sola repositione Reliquiarum, iis tantummodo servatis caeremoniis, quae in Pontificali Romano praescribuntur, respondit: In hoc casu gratiam petitam posse concedi; quae a Clemente Papa IX. concessa fuit.

Si itaque hoc sequi exemplum Sanctissimo Domino placuerit, Reverendissimus Episcopus N. posset dispensari ab integra consecratione facienda omnium Altarium, de quibus in precibus: attamen in eo quod respicit Reliquias indulgeri nequit, ut Altaria reputet reconciliata cum sola ac simplici Reliquiarum repositione, quin caeremoniae serventur ad hunc ritum ordinatae. Ut igitur res procedat absque omissione vel violatione ritus constanter servati, et absque strepitu vel scandalo, quod oriri posset, Episcopus secreto in suo privato oratorio procedat ad consecrationem cum omnibus caeremoniis a Pontificali Romano praescriptis petrarum cunctarum, in quibus Reliquiae desunt, vel quamvis appositae sint, non fuit tamen adhibitus ritus ordinatus, easque petras cum Reliquiarum sepulchris consecratas mittat ad Parochos, qui easdem unicuique mensae aptare poterunt. Qua functione caute, ac prudenter peracta, nihil omnino admirationis, vel scandali excitabitur, quum perpaucis patere queat. Ad hunc autem timorem vitandum, Episcopi conscientiae, et prudentiae relinquitur statuendum illud temporis spatium, quod necessarium putabit ad praedicta omnia sedulo perficienda. 6. *Octobr.* 1837.

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETUM

Familia Nicolai in aedificatione Altaris D. Augustini Ecclesiae Archipresbyteralis Oppidi Scarpae inscriptionem *D. O M. Sinibaldus de Nicolais Archipresbyter propriis sumptibus anno* 1751. apposuit; hac de causa juspatronatus ejusdem Altaris habere contendit; sed S. Congreg. illud liberum esse illius Ecclesiae, non dictae familiae definivit. Nam erectum oblationibus quoque fidelium fuit, nec illud dicta familia dotavit. *Tyburtina Jurispatronatus* 4. *April.* 1778.

S. CONGREGATIONIS INDULGENTIARUM DECRETA

1 Essendo insorte dellequistioni fra Teologi sull' espressione del Breve Apostolico, che concedo l' indulto personale dell' Altare privilegiato, *pro Anima*, seu *Animabus*, se possa dal Sacerdote munito di tal privilegio applicarsi la Messa per più defonti determinati, cosicchè per la celebrazione di una sola Messa vengano suffragate le loro anime; respondit S. C. Affirmative. 24 *Martii* 1834.

2 Altare Privilegiatum non perdit Indulgentias eo quod per vetustatem de novo construatur, aut quoad majorem partem reparetur; dummodo sub eodem titulo vel invocatione iterum construatur. 27. *Junii* 1836. *num.* 6.

3 Altare a Sancta Sede privilegiatum, iterum aedificatum, non indiget novo privilegio; dummodo sit sub eodem titulo. 2. *Martii* 1839. *et* 24. *April.* 1843.

4 Sacerdos qui gaudet privilegio Altaris personalis, si aggregetur alicui Congregationi, quae etiam dicto privilegio gaudet, potest adhuc frui hoc alio privilegio, dummodo in dictis Indultis aliter expresse non disponatur. 27. *Maji* 1839.

5 Qui privilegium habet personale pro quatuor Missis in hebdomadis singulis, debet cum paramentis coloris nigri celebrare diebus non impeditis, ut possit indulgentiam plenariam pro animabus defunctorum lucrari. 11. *April.* 1840.

Quod decretum uti authenticum recognovit 6. *Aug.* 1842.

6 Per Indulgentiam Altari Privilegiato adnexam, si spectetur mens concedentis, et usus clavium potestatis, intelligenda est Indulgentia plenaria, quae animam statim liberet ab omnibus Purgatorii poenis: si vero spectetur applicationis effectus, intelligenda est Indulgentia, cujus mensura Divinae misericordiae beneplacito et acceptioni respondet. 28 *Jul.* 1840.

7 Praelatus, qui jurisdictione gaudet, potest deputari ad designandum Altare pro acquirendis Indulgentiis, et nomine Ordinarii hoc in casu non solum intelligitur Episcopus, sed etiam Praelatus jurisdictione praeditus. 7. *Jun.* 1842.

8 Sodalitates canonice erectae privilegiis et Indulgentiis gaudent illorum Ordinum Regularium, quorum fruuntur Titulis juxta Constitutionem Clementis VIII. Ita Sacerdotes Sodalitati SS. Rosarii adscripti gaudent privilegio Altaris eo modo, quo Presbyteri Ordinis Praedicatorum, qui in respectivis eorum Ecclesiis habent privilegiatum Altare B. M. Virgini de Rosario dicatum; cum vero Privilegium hoc sit tantum locale, minime vero personale, sequitur quod ea Ecclesia Sodalitatis Rosarii, ubi hoc Altare non reperitur, Privilegio quoque Altaris omnino careat, nisi tamen in Decreto erectionis Sodalitatis hujusmodi facultas tradita sit Ordinario, aliud Altare ad hunc effectum designandi. 7. *Jun.* 1842.

9 Ad Altare privilegiatum necessario requiritur, quod istud Altare sit fixum, id est constans una

longa tabula consecrata, basi immobiliter imposita; nec sufficit Altare portatile excepto casu Indulti Altaris Privilegiati personalis, quo frui potest Sacerdos in quocumque Altari sive locali, sive portatili celebraturus. In *una Mechlinien.* 15. *Decem.* 1841. *confirmat.* 3. *Aug.* 1842. *et* 13. *Jun.* 1844. Sed SSmus D.N. Gregorius PP. XVI. indulsit Episcopo Tarantasiensi, ut omnia et singula Altaria hucusque per ejus Dioecesim privilegio decorata absque ulla mentione de eorum qualitate, revera tamquam privilegiata habeantur juxta tenorem uniuscujusque concessionis; rursumque, ut Orator, durante impetrata facultate, per ipsam Dioecesim ad septenuium Altaria tam in singulis Parochialibus Ecclesiis, quam praecipue in Ecclesia Cathedrali, non obstante eorum portatilitate privilegio decorare possit, et valeat.

10 Qui celebrat in Altari privilegiato pro singulis diebus, debet semper uti paramentis nigris, diebus non impeditis, ut indulgentiam privilegii consequatur. 11. *April.* 1840. ut authent. recogn. 6. *Aug.* 1842.

11 Privilegium ad septennium, quo conceditur Episcopo Oratori, ut unum Altare in unaquaque Parochia suae Dioecesis declaret privilegiatum ita intelligendum est, ut haec facultas quoad Episcopum Oratorem perduraverit usquedum in unaquaque ex praefatis Ecclesiis unum Altare simili Indulto decoratum erit per septennium proximum a die nempe respectivae designationis uniuscujusque Altaris. *Tarantasien.* 22. *Sept.* 1841. confirmat. 30. *Januar.* 1843.

Virtute Brevis Apostolici concessi designandi in parochialibus Ecclesiis unum Altare privilegiatum, non potuerunt designari Altaria portatilia. 24. *April.* 1843. *dub.* 1. 12

Ad validitatem concessionis debuit exprimi in Literis Concessionis qualitas portatilis. *Ibid. dub.* 2. et Episcopus supplicet pro opportuna sanatione. *Ibid. dub.* 3. 13

Privilegium non conceditur *lapidi* consecrato Altaris, ita ut quodcumque Altare fixum, cui lapis portatilis imponitur, efficiatur privilegiatum; sed datum est Altari determinato, in honorem alicujus Sancti specialiter dicato, ita ut Privilegium ipsum Altari fixo exclusive inhaereat. 27. *Sept.* 1843. 14

ALTERNATIVA

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

1 Ut aliqua diesidia tollerentur, quae in Congregatione Clericorum Regularium Doctrinae Christianae inter provinciam Romanam et Neapolitanam invaluerunt, Sedes Apostolica praeter Alternativam personalem, qua duae illae provinciae pacifice fruebantur, eisdem concessit Alternativam localem, seu turnum convocandi vicissim Capitulum generale de una in altera provincia.

Sequentia siquidem dubia in plenario Auditorio Sacrae Congregationis Episcoporum et Regularium die 3. Augusti 1838. discussioni subjecta fuerunt. 1. *Se fra le due province Romana e Napolitana vi sia diritto di Alternativa locale nella celebrazione dei Capitoli Generali?* 2. *Se il Capitolo Generale celebrato in Roma dai PP. Dottrinarii nel* 1836. *sia valido?* 3. *Se e qual provvedimento debba prendersi per metter la pace, e l'ordine fra le due province?* Quibus postquam utraque pars fuit rite audita, responsum est. *Ad* 1. *non satis constare. Ad* 2. *Affirmative. Ad* 3. *ad mentem. Mens est: Che* 1. *si nomini dalla S. Congregazione un Vicario Provinciale, che colle facoltà di Provinciale regoli la provincia fino alla celebrazione del Capitolo provinciale.* 2. *che nell'anno venturo si celebri il Capitolo provinciale per eleggere il Provinciale, e le altre cariche della provincia, al qual Capitolo presieda lo stesso P. Vicario Generale premunendosi di tutte le facoltà, che crederà necessarie per potere effettuare le elezioni.* 3. *Consulendum Sanctissimo pro jure Alternativae localis.* 4. *et ad Eminentissimum D. Cardinalem Praefectum pro electione Definitorum generalium provinciae Neapolitanae.*

Et facta de praemissis relatione ad Sanctissimum Dominum Nostrum Gregorium XVI. in Audientia habita eadem die 3. *Augusti* 1838. *a Domino Secretario ejusdem S. Congregationis, Sanctitas Sua sententiam Eminentissimorum et Reverendissimorum PP. in omnibus approbavit et confirmavit, concesso jure Alternativae localis: executionem vero arbitrio, ac prudentiae Eminentissimi ac Reverendissimi D. Cardinalis Praefecti benigne remisit.*

At vero hujusmodi resolutio Vicario Generali, aliisque Romanae provinciae Patribus minime arrisit, ideoque penes eamdem S. Congregationem preces renovaverunt pro revocando jure Alternativae localis, sin minus pro separatione provinciae Neapolitanae a provincia Romana. 2

Patres provinciae Romanae circa separationem contendebant, sese virorum domorumque numero ac merito sodalibus provinciae Neapolitanae anteire, quippe qui ad unum supra nonaginta ascenderent, Neapolitani vero sex supra sexaginta

dumtaxat numerarentur. Circa revocationem Alternativae localis proferebant constitutionum suarum, et Brevis Pontificii auctoritatem, quibus loci electio pro Capitulo generali convocando Praepositi generalis arbitrio diserte relinquitur.

E contra sodales Neapolitani plura congerebant pro adserenda Alternativae localis longissima observantia, et addebant numeri imparitatem causam sufficientem esse non posse, cur separatio implorata decerneretur.

Itaque in partium contradictione sequentia dubia disceptata fuerunt *in Romana seu Neapolitana, super jure Alternativae die* 29. *Julii* 1842. 1. *Se, e come abbia a concedersi la separazione della Provincia Napoletana dalla provincia Romana nel caso?* et quatenus negative 2. *Se vi sia luogo a revocare il privilegio dell' Alternativa locale concesso alla Provincia Napoletana con decreto del* 1838. *?* Sacra Congregatio in plenario Auditorio convocata respondit: *Ad primum negative. Ad secundum non expedire; et ad mentem, mens est, che l'Alternativa per il prossimo Capitolo generale cominci da Roma, e che in esso si proponga il titolo da darsi al nuovo Superiore Generale della Congregazione.*

3 SSmus D. N. Gregorius PP. XVI. acta Capituli Generalis Congr. Clericorum saecularium Doctrinae Christianae celebrati die 26. mensis Septembris 1842. confirmavit et approbavit praeter ea, quae respiciunt aggregationem Mariae Geltrudis Pagnuchi, et causam P. Alberti, pro quibus habebitur ratio suis loco et tempore. Attento vero voto ejusdem Capituli Generalis benigne indulsit, ut sublata qualibet personali Alternativa Provinciarum superior non amplius Generalis, sed Praepositi Generalis titulo nuncupetur, perinde ac appellabatur, quando Congr. ultra montes existebat, et cum eisdem facultatibus et juribus, quibus Praepositi Generales juxta Constitutiones Apostolicas, et Ordinis legitime fruebantur; ita tamen, ut residentiam in Urbe habere debeat. Declaravit insuper in posterum praefatam Congr. regi debere juxta Constitutiones, prout regebatur Congr. in Galliis, ac propterea derogavit literis Apostolicis in forma Brevis S. M. Clementis XII. diei 7. Maji 1738. incip. *Ex injuncto nobis*, ac nullius roboris esse voluit Alternativas personales inter Provincias in electione Superioris Generalis licet pacto atque auctoritate S. Sedis confirmatas, et prohibuit, ne in posterum absque S. C. Ep. et Reg. licentia aliquid circa Alternativas decernatur; salva tamen remanente Alternativa locali inter Provinciam Romanam et Neapolitanam in celebratione Capituli Generalis, quod alternis vicibus Romae et Neapoli habeatur. Contrariis quibuscumque etiam speciali memoria dignis non obstantibus.

Quod Decretum a SSmo D. N. Gregorio XVI. ratum confirmatumque fuit in Audientia 31. Januarii 1843.

A M E N

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETUM

men, quod praescribit Pontificale respondendum in traditione vel Materiae, vel sacrorum indumentorum in Ordinatione, dicendum est ab Ordinando juxta consuetudinem. *Marsorum. Die* 12. *Novembris* 1831. *dub.* 6.

A N N A T A

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Quum Cardinalis Relator in nota fuisset, Capitulares Ecclesiae Cathedralis esse obligandos, ut in eorum ingressu mediam Annatam solverent eidem massae distributionum, hinc dubitatum fuit, an illi Capitulares, qui ante S. Congregationis Decreta, ut in Dubio 2. libras 424. massae distributionum numeraverint, post aliam praebendam assecuti sunt, debeant persolvere dictam mediam Annatam; seu potius antiqua consuetudo retinenda sit, qua is, qui eam summam semel dedisset, nihil aliud solvere debeat, licet praebendam pinguiorem acciperet? S. Congregatio respondit juxta votum Cardinalis Relatoris. Cardinal. Relator censet respondendum: *Ad primum negative, ad secundum juxta modum, nempe si libellae* 424. *semel a Capitulari in suo primo ingressu solutae, mediam Annatam novae praebendae forte non adaequent, id, quod deest, tantum erit*

addendum. Ecclesien. oner. et distribut. 9. *Sept.* 1786. *et* 17. *Jun.* 1797. *dub.* 1.

2 Inde; an illi Capitulares, qui post illa decreta in Capitulum ingressi solam mediam Annatam dederint, si deinde ad aliam praebendam admittantur, novam mediam Annatam tum praebendae tum distributionum perdere teneantur? respondit pariter juxta votum Cardinal. Relatoris. « Qui putat » respondendum, nempe quod si prior media Annata jam soluta, novam alterius praebendae non » adaequet, quod deerit, suppleri oportet ». *Ibid. Dub.* 2.

3 Et ad dubium: num Capitulum licite possit beneficii possessionem impedire antequam Capitulari scripto, et cum alterius fidejussione se obliget, se ex fructibus perceptis mediam Annatam soluturum, et eorum quantitatem legitimis documentis probaturum? rescripsit S. Congreg. affirmative juxta modum: « Nempe facta obliga- » tione, et praestita fidejussione solvendi mediam » Annatam constituendam ut in sequentibus ». *Ibid. Dub.* 3.

4 Denique dubiis, num in mediae Annatae rationibus subducendis detrahere oporteat impensas tum certas et stabiles, tum arbitrarias et extraordinarias?

Num de anno tam sterili, quam fertili ratio simul habenda sit.

Num mediae Annatae quantitas aestimari debeat a die, quo praebendae successor possessionem adipiscitur, a die ipso, quo illa vacans facta est.

An et quomodo sint liquidandi cujusque praebendae et redditus ad certam in futurum constituendam mediam Annatam? ad omnia dedit responsum S. C. affirmativam juxta votum Card. Relatoris. « Qui recte animadvertit, ut re- » spondeatur postremis quaestionibus, et censet » scribendum Episcopo, ut jubeat per Capitulum » statum decennii confici reddituum singularum » praebendarum . . . . Quum autem in lapsu » decennii aequa etiam habeatur ratio annorum » tam sterilium, quam fertilium, verissime et ju- » stissime colligetur valor mediae Annatae »: ea enim erit dimidium decimae partis illius summae, quae superest, ea summa facta decennalis redditus tam ordinarii, quam extraordinarii, detractis tamen ante expensis omnibus per decennium factis sivo ordinariis, sive extraordinariis. *Ibid. Dub.* 4. 5. 6. *et* 7.

Antequam EE. PP. decernerent an provisi a Dataria Apostolica Canonicatu in Collegiata Ariciae Albanen. Dioecesis tenerentur fabricae memoratae Collegiatae solvere mediam Annatam, a qua eximebantur per constitutionem *Pius et Misericors* Benedicti XIII. rescribendum duxerunt *dilata*, et coadjuventur probationes circa legitimam assertam consuetudinem, in *Albanen. mediae Annatae* 18 *Septembris* 1824. 5

Canonicos Collegiatae Terrae Ariciae Alban. Dioecesis a Sede Apostolica provisos minime obstrictos esse ad solvendam mediam Annatam Fabricae Ecclesiae declaravit S. Congr. in *Albanen. mediae Annatae* 3. *Septembris* 1825. 6

ANNIVERSARIUM

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 In Ecclesiis, in quibus Anniversaria celebrantur undecimo mense a die obitus, si die illa occurrat Officium duplex non festivum, potest cantari Missa de Requiem, ac in ipsa die anniversaria, dummodo dies ille vel ex locorum consuetudine, vel ex testatorum dispositione stata, et fixa sit pro celebrandis dictis Anniversariis. *Aquen.* 3. *Martii* 1761. *dub.* 12.

2 Proposito dubio: An Anniversaria et Missae solemnes de Requiem a testatoribus relictae in Ecclesia Conventus Carmelitarum excalceatorum Berdiczoviae Dioeces. Kiovensis persolvendae, cantari, ac celebrari omnes debeant diebus, quibus cadunt, seu potius, attenta eorum pluralitate, transferri possint in dies etiam ritus duplicis, quando dies feriales, et ritus semiduplicis non sunt sufficientes, respondit S. C. consulendum SSmo pro concessione indulti, ut in feria secunda cujuslibet hebdomadae, etiam occurrente officio duplici, non tamen primae, aut secundae classis, et festis de praecepto, celebrari possint, etiam translata. *Kioven.* 25. *Februar.* 1777. Et facta per Secretarium relatione, Sanctitas sua benigne annuit. 1. *Martii* 1777.

Retinendam esse consuetudinem in Regali Monasterio Excurialensi omittendi in Anniversariis pro defunctis Regibus Invitatorium et psalmum Venite; minime vero psalmum *Lauda anima mea* etc. respondit S. C. in *Toletana* 20. *Septembr.* 1806. 3

In Ecclesia Cathedrali N. ubi singulis annis celebratur Anniversarium pro anima....Summi Pontificis, ad tumulum non possunt exponi insignia rubri coloris, sed potest apponi Triregnum simplex; potest servari consuetudo recitandi unum dumtaxat Nocturnum, sed sine Invitatorio; et hoc casu dicenda est prima Missa cum Oratione *Deus, qui inter summos Sacerdotes* etc. 31. *Maji* 1817. confirm. 4. *Junii* 1817. 4

5 Quatuor Anniversaria, quae quotannis pro universis fratribus, propinquis, benefactoribus, et patribus et matribus fratrum omnium fieri debent juxta Constitutiones Ordinis Minorum, celebranda non sunt in occursu cujuscumque duplicis, etiam rit. dupl. min. illud, quod generalissimum dicitur, celebrari potest, quamvis fiat Off. dupl. min. juxta peculiares Rubricas ejusdem Ordin. Breviarii n. 214. 219. et 222. praeterea in ejusdem generalissimi Anniversarii Officio servanda est alia peculiaris Rubrica de omittendis psalmis *Lauda anima mea Dominum*, ac *De profundis*. Tandem quoad versiculos, dum Officium fit pro uno Defuncto, servanda est Rubrica, quae habetur ad calcem Officii Defunctorum in dicto Breviario trium Ordinum. *Hispalen.* 22. *August.* 1818. *dub.* 3.confirm. 25. *Aug.* 1818.

6 Quotannis in Cathedrali Tiburtina celebrandum est Anniversarium pro anima ultimi Episcopi defuncti, die ipsius obitus recurrente, quod numquam fuit celebratum. *Tiburtina*. 30. *Martii* 1824.

7 Anniversaria, quae celebrantur a Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus etc. pro omnibus in genere Canonicis, Confratribus etc. defunctis non possunt celebrari, si in illis diebus occurrat Officium duplex, juxta Decreta praesertim in *Corduben. diei* 5. *Decembr.* 1733. *Marsorum* 12. *Novembr.* 1837.

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Anniversaria et Missae lectae a Cappellanis Choralibus Ecclesiae Cathedralis una, eademque die implenda in pluribus Altaribus a testatoribus designatis, cuncta in uno Altari commissione data D. Secretario pro impetratione Altaris privilegiati, celebrari possunt. Illi enim maximam populi, nec non celebrantium exponebant perturbationem. *Abulen. Officiorum* 30. *Maji* 1778.

2 Quaesitum cum esset, an et quomodo sit locus reductioni Anniversariorum simplicium, quae cum interventu Canonicorum participantium hebdomadalium celebrantur? et an, et quomodo sit Anniversariorum duplicium, quae sunt ab universo interveniente Capitulo et Clero peragenda, reductioni locus? S. Congr. rescripsit, utique esse locum juxta Card. de Zelada votum. *Conversana Reductionis onerum*; 27. *Junii* 1778. *dub.* 2. *et* 3.

3 Non Missas 145. de Anniversario, sed illas 89. nuncupatas de Prima, quibus gravatur Capitulum Cathedralis Ecclesiae diminuit S. C. redegitque ad tot Missas lectas, quot ad rationem taxae perpetuae celebrari poterunt ex integra distributione assignata unicuique Missae dictae *de Prima*, ne Canonici adsistere Choro plus aequo premerentur. *Bracharen. Reductionis onerum* 16. *Januar.* 1779.

4 Onus Anniversariorum, quod Capitulo et Canonicis Ecclesiae S. Pauli prope Treviros ponderosum est, fundationem, bona, certosque redditus, quia Archivium Capitulare ex infortuniis deperiit, minime habet: S. Congregatio reducendum esse censuit, quo vero ad modum arbitrio Card. Archiepiscopi cum omnibus facultatibus necessariis, et opportunis commisit. *Treviren. Reductionis Anniversariorum.* 17. *April.* 1779.

Quum peteretur Anniversariorum implementum a Presbyteris Congregationis S. Benedicti in Ecclesia Hospitalis S. Joachim, minime vero in tot dissitis ac diversis Ecclesiis cum gravi incommodo, cum totidem desint in Hispania dies feriales ac semiduplices; S. Congr. commisit Episcopo tabellae eorumdem transmissionem, cum Ecclesiarum, in quibus ea sunt celebranda, indicatione, et illarum consensus pro translatione, quatenus provideri non possit per Decret. Alexandri VII. Pont. Max. nec non resolutionem distulit. *Abulen. Anniversariorum* 39. *Maji* 1778. Hisce omnibus satisfecit Episcopus, monuitque, quod per Decretum Alexandrinum provideri non valet, hinc S. Congr. gratiam indulsit, exceptis tamen Anniversariis in Ecclesia Cathedrali celebrandis, et firma remanente Missarum lectarum in designatis Ecclesiis satisfactione. *Ibid.* 15. *Maji* 1779. 5

Anniversaria a testatore Carolo Solidi tam anxie praecepta, quae penitus in distributione haereditatis praetermissa fuerunt, celebrari ac proinde fundum constitui S. Congreg. decrevit. *Vercellen.* 29. *April.* 1780. 6

Joseph Tamburellius e Terra S. Ginnesii haeredibus suis sodalitiis nempe SSmi Sacramenti, SSmae Trinitatis et SSmae Conceptionis mandavit, ut quolibet anno in perpetuum convocatis omnibus Regularibus, et Societatibus dictae Terrae in Ecclesia S. Mariae Macularum Anniversarium inibi celebraretur. Praedicti autem haeredes postularunt, quod adimplendo Anniversario tam modus celebrationis, quam expensa in eo eroganda statueretur; et ad summam duorum scutorum solutio decreta fuit. *Camerinen. Reductionis Onerum* 2. *Dec.* 1780. 7

Officiales Societatum SSmi Sacramenti, et Beatissimae Virginis Rosarii, quorum exigui sunt redditus, exorarunt pro gratia Anniversariorum reductionis, vel suspensionis per lapsum 20. annorum, ut facto pecuniarum cumulo, Altarium, Oratoriorum, sacrarumque suppellectilium necessitatibus occurreretur; S. Congr. precibus annuit, sed juxta modum. *Mutinen. suspensionis vel Reductionis Onerum* 20. *Januar.* 1781. 8

Anniversarium unum quolibet anno infra octavam omnium defunctorum tenetur Rector Beneficii Assumptionis B. M. V. Ecclesiae Collegiatae Buxeti celebrare. Hoc enim onus ex visitatione 1604. cum fundatio ignoretur, resultat. *Burg. S. Dominici Beneficii* 17. *Martii* 1781. 9

10 Constare S. Congr. decidit de onere celebrandi annualem, seu anniversarium diem ante festum S. Aloysii certa praescripta forma, ac adimplementum esse ex dispositione Petri Vismara censuit S. Congr. *Mediolanen. Beneficii* 18.*Aug*.1781. *dub.* 6.

11 Quum Conventus Patrum S. Augustini Oppidi Chiavennae Landae suppressus fuerit, et ejus Ecclesia pro nova Parochiali fuerit assignata, Anniversaria a Caesare Casati instituta, et ab ipsis Patribus dicti Oppidi acceptata, sunt adimplenda in eorum Ecclesia Burgi S. Domnini servata forma fundationis. *Placentina Legati pii* 23. *Novembr.* 1782. *dub.* 2.

12 Absolutio quoad praeteritum facto verbo cum SSmo ob Anniversaria nunquam celebrata, fuit impertita Antoniae Cocchi, ad quam haereditas gravata hoc legato, et admodum pauperata pervenit. *Civitatis Plebis* 22. *Maji* 1784.

13 Anniversaria relicta ab Antonio Pelucchi ad totidem Missas cum cantu simplici sunt reducenda, quum haereditas illius ad omnia legata adimplenda non sufficeret. *Romana Cappellaniarum et legatorum piorum* 23. *Sept.* 1777. Inde adauctum fuit illius haereditatis patrimonium; hinc S. Congr. Anniversariorum adimplementum ad formam testamenti, peritiae et renunciationis voluit. 9. *April.* 1785.

14 Sodalitium SSmi Suffragii Urbis haeres institutum ab Antonio Pelucchi cum onere Anniversarii, reductionem temporariam omnium legatorum consequutum est; inde patrimonium illius testatoris adauctum fuit, et legatum Anniversarii ad formam testamenti jussum fuit: et modo quoad stipendium pro illo, et a quo tempore debeatur, quaesitum quum fuisset, S. Congr. deberi pro nunc a die currentis dixit. *Romana Legatorum* 9. *April.* 1785. *dub.* 2.

15 Anniversariorum, quibus una cum Missis lectis Carolus Vivarus solidum Stephanum Gibboném, et Antonium Costam gravavit, simplicibus haeredibus Costae, licet fundus illi obtentus impar oneri videatur, reductio a S. Congr. denegatur. *Lunen. Sarzanen.* 27. *Junii* 1789.

16 Canonici Ecclesiae Collegiatae Oppidi Civitellae Anniversariorum, quae a nonnullis suppressis societatibus proveniunt, reductionem implorarunt. Ajunt enim, deficiente testamentaria dispositione ex voluntaria obligatione, ac facultativa inducta ea fuisse; eorum praebendarum redditus in scutis 37. 33. tot oneribus minime cohaerentes habere. Hinc S. Congr. reductionem petitam, juxta tamen votum Episcopi, indulsit. *Brictinorien. Reduction. Missarum* 19. *Decembr.* 1789. *dub.* 1.

17 Anniversaria relita a Sacerdote Francisco N. per quinquennium aeris alieni causa, suspenduntur juxta transactionem initam inter creditorem et Seminarium Melitae haeredem, celebrato uno tantum Anniversario durante quinquennio. *Melevitana Transactionis* 15. *Maji* 1790.

Quum Card. Sacripante Ecclesiam Narniensem aere suo ornasset; Capitulum grati animi causa annuam Missam solemnem eo vivente, ac post obitum Anniversarium perfici statuit, ac promissa servavit usque ad diem obitus, a quo die numquam illud explevit; idcirco Marchiones Philippus et Joseph fratres Sacripante per exhibitionem antiquae resolutionis Capitularis illius Capituli memoriam excitarunt. Verum Canonici contendunt veteres Capitulares non potuisse successores obligare absque ulla Episcopi adprobatione, ac licentia; et S. Congr. visum fuit, locum esse celebrationi Anniversarii. *Narnien.* 18. *Septembr.* 1790. 18

Ob imminutas censuum usuras tenuesque terrularum fructus imminuti etiam Canonicatuum duorum fundationis Marii Savalii redditus, vixque ex decenni calculo annua attingunt scut. 52.32. omnibus vero detractis Missarum, Anniversarii, et Cameralium contributionum oneribus in scut. 14. 68. vix supersunt 10. 64. seu scut. 5.32. pro quolibet; supplicant idcirco pro reductione onerum, et S. Congr. indulsit juxta votum Episcopi. *Feretrana Reductionis onerum* 16. *Maji* 1795. 19

Nicolaus Marcantonii tempore, quo petiit reductionem trium subsidiorum dotalium scut. S. pro quolibet, etiam Anniversarii cum Sacris 50. quibus gravatur ex testamento Angeli Antonii Marcantonii ejus consobrini, et S. Congr. reductionem denegavit. Nam adiit haereditatem absque inventario, et sufficienter non reddidit illius rationem redditunm redundantiae. *Firmana Reductionis onerum* 18. *Julii* 1795. *dub.* 1. 20

Omnia legata pia, quibus gravatur Ecclesia parochialis S. Laurentii Oppidi Liburni, confusa fuerunt, et eorum fundi in unum coaluerunt Sacrarium. Sed quum redditus illius Sacrarii non excedit scut. 120. annua, et onera Missarum sunt 34. hebdomodalium, 7. menstruarum et Anniversaria, hujus rei causa Missarum petita reductione etiam Anniversariorum fuit postulata reductio; quam S. Congr. denegavit quoad legata certum fundum habentia; et concessit in reliquis, celebratis unacum tot Missis, tot Anniversariis ad taxam manualis, quot supersunt redditus Sacrarii deductis sacrarum suppellectilium expensis. *Casalen. Reduct. Missarum* 21. *Januar.* 1797. 21

Consulendum esse SSmo censuit S. C. attenta temporum acerbitate pro Capitulo Casalensi quoad fructus a Capitulo perceptus indistincte ex praebendis in massam communem coacervatis, quoad reductionem choralis servitii, aliarumque functionum, et quoad reductionem Missarum, Anniversariorum, aliorumque onerum ex legatis, quae omnia peregerat Episcopus, ut morem go- 22

reret laicae tunc dominanti potestati. Eidem tamen Capitulo praescripsit S. Congreg. ut intra tres menses celebraret tria Anniversaria cum cantu et interventu totius Capituli; et Missas biscentum lectas ratatim per singulos Canonicos pro omnibus omissionibus collective. *Casalen.* 29. *Novembr. dub.* 6.

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETUM

Catharina Ravajoli quoddam legatum reliquerat Parochis Ravennatensibus, qui ibidem unum morale corpus conficiunt nuncupatum *Convento dei Parrochi*. His autem usa erat verbis: *Che il rimanente de' suddetti beni e frutti fossero erogati al Convento de' Parrochi in Ravenna, o a tutti loro uniti in caso di soppressione dell'istesso Convento, coll'obbligo ai medesimi di celebrare un Officio di morti con messa cantata ogni mese in perpetuo in suffragio dell' anima sua e dei suoi defonti.*

Non multis post annis S. C. Ep. et Reg. dubium, quod sequitur, propositum est in Ravennaten. Legati: *Se i frutti dell' eredità Ravajoli nella parte attribuita ai Parrochi del Convento debbano distribuirsi ai soli presenti all' officiatura, ovvero indistintamente a quelli ancora che non v' intervengono?*

Ratio affirmativae responsionis ad primam partem in eo sita erat, quod legatum esset *sub modo* arg. *Cod. de Don. quae sub mod.* ideoque necessariam esse cujuslibet adsistentiam, cum praesertim Anniversarium considerari deberet uti distributio quotidiana *Cap. un. de Cler. non Res. in* 6. E contra ratio negativae exsurgebat ex eo, quod cum ageretur de parochis, qui ratione muneris possunt abesse, praesumendum erat, testatricem voluisse obligare universum coetum, non singulos.

Sed Eminentissimi PP. in generali conventu diei 27. Martii 1840. rescripserunt *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.*

ANNUNTIATIO B. M. V.

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETUM

Si Festum Annuntiationis B. M. Virginis inciderit in Dominicas tertiam, vel quartam Quadragesimae, de speciali gratia servari poterit consuetudo, nempe ut fiat de eo cum commemoratione Dominicae in utrinsque Vesperis, officio nocturno, et Landibus: si vero ejusdem festum occurrat in Majori Hebdomada, vel intra Paschatis Octavam, servetur omnino dispositio Generalium Decretorum diei 11. Martii 1690. ac 14. Junii 1692. *Anicien. die* 31. *Augusti* 1839.

ANTIPHONA

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Occurrente Festo Confessoris non Pontificis infra octavam alterius Festi pariter Confessoris non Pontificis, pro commemoratione octavae in Laudibus, Antiphona desumenda est ex primis Vesperis. *Urbis die* 15. *Junii* 1776. *Dub.* 11.

2 Antiphonae B. M. Virginis, quae dicuntur stando a Vesperis Sabbati, dici debent etiam stando in fine Laudum, si recitentur die Dominica ante occasum solis pro feria secunda. *Tuden. die* 7. *Septembris* 1816. *dub.* 6.

3 Cum recitatur Matutinum pro feria secunda in Dominica praecedenti ante solis occasum, genuflecti non debet ad Antiphonam finalem B. M. Virginis. *Hispalen. die* 25. *Augusti* 1818.

4 Preces feriales, et Antiphona finalis B. M. Virginis tantum in Choro sunt recitandae flexis genibus juxta Rubricas. *Marsorum* 1820. *dub.* 44.

Antiphonae majores Sacri Adventus non obstante consuetudine contraria praeintonandae sunt ab Hebdomadario juxta praescriptum a Caeremoniali Episcoporum lib. 2. Cap. 3. et Decretum in una *Tropejen.* 24. *Septembris* 1605. quoties occurrit Officium feriale, in quo Antiphona Major est illa Cantici Magnificat. *Pistorien.* 12. *Novembr.* 1831. *dub.* 3. 5

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

Antiphona *si iniquitates* praeire cantu non Capitulum Ecclesiae Metropolitanae, sed Parochus Ecclesiae Parochialis S. Agricolae, dum idem Capitulum ad funera Parochiae incolarum S. Agricolae vocatur, debet; et idem de cadaveris aspersione, antequam e domo educatur, statutum fuit. *Avenionen. jurium Parochialium* 22. *Martii* 1766. *dub.* 4. *confirmat.* 21. *Novemb.* 1778. 1

Praecentio Antiphonae et cantus Orationis per- 2

tinet ad Superiorem Conventualium Oppidi Capranicae, quum in supplicationibus Divi Marci, et Rogationum ad eorum Ecclesiam accedat Capitulum Collegiatae ejusdem Oppidi, juxta Episcopi votum. *Sutrina* 6. *Decembr.* 1794. *dub.* 3.

APPELLATIO

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Appellatio interposita per Sodalitium S. Mariae de Populo Cesenae a rescriptis 29. Novemb. 1788. et 19. Febr. 1791. super dotalibus subsidiis Camilli Beccari, praestandis nobilibus puellis ab eo descendentibus, necnon de illis quoad praeteritum non solutis, eorumque fructibus debitis ab anno 1773. ad formam donationis anni 1617. rejicitur. *Cesenaten. Subsidiorum Dotalium.* 21. *April.* 1793.

2 Ad Archiepiscopum Brundusinum, qui Pontificia auctoritate Administrator perpetuus Ostunensis Ecclesiae est constitutus, juxta votum D. Secretarii deferendam esse Appellationem a sententia Vicarii Generalis Ostuni, qua alter ex Canonicis Cathedralis Ostunensis sua praebenda privatus fuerat, respondit S. Congreg. praesertim quia Appellatio interposita fuit a dicto Canonico, quia nunquam de Archiepiscopi jurisdictione dubitavit; in *Ostunen. Appellationis* 12. *Julii.*

3 Sacerdotem Paschalem Englen, qui a relatione Examinatorum, et a judicio Episcopi in concursu Paroeciae S. Nicolai ex Aliph in Oppido Roncllae Hyeracen. Dioecesis apud Curiam Metropolitanam Rheginen. post lapsum decennii a die collationis Paroeciae Appellationem interposuerat, legitime non appellasse, ideoquo nec fuisse locum revisioni Actorum concursus,nec esse transportanda acta originalia rescripsit S. Congregatio, in *Hyeracen. seu Rheginen. Concursus* 14. *Aug.* 1824. *ad* 1. *et* 2. *dub.*

4 Decisionem alias latam, qua negatum fuit legitime appellasse Sacerdotem Paschalem Englen a relatione Examinatorum, et a judicio Episcopi in concursu Paroeciae S. Nicolai ex Aliph in Oppido Roncllae Hyeracen.Dioecesis,apud Curiam Metropolitanam Rheginen. confirmavit S.Congregatio in *Hyeracen. et Rheginen. Concursus.* 19. *Novembris* 1825. *ad* 1. *et* 2. *dub.*

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

1 *Non ita pridem a S. Congregatione negotiis, et consultationibus Episcoporum, et Regularium praeposita nonnullae regulae praescriptae fuerunt pro recta, et expedita definitione causarum criminalium, quae a Curiis Episcoporum, vel Ordinariorum ad eamdem S. Congregationem in gradu Appellationis deferuntur. Quas quidem praescriptiones, quoniam impedimenta sublata sunt, quae aliqua ex parte earum executioni interposita fuerant, visum est Eminentissimis Patribus in Conventu habito XV. Calend. Januar.* 1835. *uberius explicare, et cum assensu, et approbatione S. D. N. Gregorii XVI. iterum promulgare, ut ab omnibus, ad quos pertinent, accuratissime serventur. Sunt autem quae sequuntur.*

I. Reis a Curiis Episcopalibus criminali judicio damnatis spatium dierum decem conceditur, quo ad S.Congregationem Episcoporum,et Regularium appellare possint.

II. Decem dies numerari incipient non a die, quo sententia lata est, sed a die, quo reo vel ejus defensori per cursorem denunciata fuit.

III. Eo tempore elapso, quin reus vel ejus defensor appellaverit, latam a se sententiam Episcopus exequetur.

IV. Interposita intra decem dies Appellationo Curia Episcopalis acta autographa totius causae ad S. Congregationem continuo transmittat, nempe:

1. Processum ipsum in Curia confectum.
2. Ejus restrictum, seu compendiariam expositionem eorum, quae ex eodem processu emergunt.
3. Defensiones pro reo exhibitas.
4. Denique sententiam latam.

V. Ipsa Curia reo, ejusque defensori denunciabit, Appellationem coram eadem S. Congregatione prosequendam esse.

VI. Si nemo compareat, aut si Appellationis acta negligenter vel malitiose protrahantur, congruens tempus a S. Congregatione praefinietur, quo inutiliter elapso, causa deserta censeatur, et sententia Curiae Episcopalis executioni mandetur.

VII. Reo, aut illi, qui ejus defensionem susceperit tradendus est *restrictus* processus, qui a Judice relatore conficitur.

VIII. Allegationes, seu defensiones Eminentissimis Patribus distribuendas, typis non committantur, nisi Judex relator imprimendi veniam dederit.

IX. Causa definietur stata die ab Eminentissimis Patribus in pleno Auditorio congregatis.

X. Eidem Congregationi Procurator Generalis Fisci, et Judex relator intererunt.

XI. Judex relator de toto statu causae ad Eminentissimos Patres referet, et Procurator Gene-

ralis Fisci stabit pro Curia Episcopali, suasque conclusiones explanabit.

XII. Post haec Eminentissimi Patres judicium proferent, sententiam Curiae Episcopalis aut confirmando, aut infirmando, aut etiam reformando.

XIII. Prolata sententia una cum omnibus actis causae ad eamdem Curiam Episcopalem remittitur, ut eam exequatur.

XIV. *Revisio*, seu recognitio rei judicatae non conceditur, nisi ejus tribuendae potestas a Sanctitate Sua facta fuerit, et subsint gravissimae causae, super quibus cognitio, et judicium ad plenam Congregationem pertinet.

XV. Sciant denique Curiae Episcopales per novissimas leges, quae ad investiganda, et coercenda crimina pro Tribunalibus laicis promulgatae sunt, nihil detractum esse de formis, et regulis Canonicis, quas proinde sequi omnino debent non modo in conficiendo processu, ad quem spectant haec verba Edicti diei 5. Novembris 1831. *Nihil innovetur, quantum ad judicia ecclesiastica pertinet;* verum etiam in poenis decernendis, quemadmodum in appendice ejusdem Edicti ita cautum est: *Tribunalia jurisdictionis mixtae Clericos, et Personas ecclesiasticas iis poenis mulctabunt, quas secundum Canones, et Constitutiones Apostolicas Tribunal Ecclesiasticum iisdem irrogaret.*

J. A. CARD. SALA PRÆFECTUS

J. Patriarcha Constantinopolitanus Secr.

2 Circa hujusmodi decretum nota 1. quod §. 1. Ravennatensis Metropolitanae Suffraganeis occasionem dederit dubitandi, an per hanc dispositionem jus Appellationum in causis criminalibus recipiendarum Curiis Metropolitanis ablatum fuerit.

Nominatim vero Faventinus Episcopus hac de re preces Sacrae Congregationi Episcoporum et Regularium porrexit, quibus, licet appellandi jus in causis civilibus agnosceret, verumtamen opinabatur in criminalibus locum non habere tum propter articuli primi dispositionem, tum ex eo quod consuetudo refragari sibi videbatur; quandoquidem post pontificii gubernii restaurationem una tantum causa criminalis anno 1835. appellata ex Faventina Curia fuerat, eademque penes Sacram Congregationem, non penes Metropolitanam Curiam.

Interpellatus est Generalis Fisci Procurator Sacrae Congregationis, qui authumavit consuetudinem praetensam in themate non adesse, seu requisitis necessariis non pollere. E contra arbitratus est, generalem omnium suffraganeorum Episcopatuum, Faventino non excepto, consuetudinem ab immemorabili Curiae Ravennatensi suffragari.

Res itaque in plenario auditorio proposita fuit in *Folio Ravennaten. et Faventina Appellationis diei* 12. *Julii* 1839. ubi insuper notabatur, jus Appellationum recipiendarum de jure communi Metropolitanis competere, sed in pontificia ditione ex privilegio Pontificum aliquas modificationes passum fuisse. Pius VII. in Constitutione *Post diuturnas* imperavit, ut *tutte le cause Criminali provenienti dalle Curie de' Vescovi si trasferiscano dalla Curia dell' A. C. alla Sacra Congregazione de' Vescovi e Regolari; e tutte le Appellazioni compulsorie e inibizioni relative alle medesime cause dovranno accordarsi per l'avvenire da Monsignor Uditore del Papa.*

Tandem in Appendice *al Regolamento organico e di procedura criminale* pro norma Curiarum Ecclesiasticarum *diei* 5. *Nov.* 1831. *art.* 9. statuitur: *Le Appellazioni dalle Sentenze Criminali dei Tribunali Ecclesiastici sono deferite alla Congregazione dei Vescovi e Regolari, salvi i diritti dei Metropolitani, dove sono in osservanza.* Et postea decreto supra allato diei 12. Dec. 1835. Auditori SSmi omnis hac de re potestas fuit erepta, et per integram Sacrae Congregationi applicata.

Haec causa alii etiam dubitationi viam aperuit, num videlicet Sacra Congregatio cumulative cum Curiis Metropolitanis Appellationum jure fruatur, ita ut appellantes ubilibet Appellationem interjicere possint. Observabatur, quod Romanus Pontifex sit Ordinarius omnium judicum inferiorum cum omnibus Ordinariis; *C. Si duobus de Appellat.* 7. ideoque ad eumdem appellare liceat *omisso medio; C. Si quis vestrum* 4. *ibi*, atque etiam ad Legatum Papae; *arg. c.* 1. *de Offic. Legat.* Omnem vero dubitationem tollere videbatur *il Regolamento giudiziario* pro causis civilibus in ecclesiasticis Ordinariorum Curiis; nam postquam *art.* 3. statutum est: *Gli Arcivescovi come Metropolitani sono giudici di Appellazione in tutte le cause di qualunque somma, o valore giudicate in prima istanza dai Vescovi suffraganei della loro provincia,* subjicitur art. 4. *Nondimeno è in libertà del soccombente di appellare* omisso medio *alla Santa Sede, ossia ai Tribunali di Roma.*

Duo itaque dubia proposita fuerunt: 1. *Se costi del dritto della Curia Metropolitana di Ravenna di ricevere le Appellazioni dalle Sentenze emanate nelle Cause Criminali delle Curie Suffraganee comprensivamente a quella di Faenza? et quatenus affirmative.* 2. *Se il Reo o le parti aventi il dritto all'Appello siano in libertà di prescindere dalla Curia Metropolitana, e di appellare alla S. Congregazione?* S. Congr. respondit *ad* 1. *Affirmative. Ad* 2. non *propositum.*

Quod pertinet ad secundum dubium, affirmativa responsio omnem difficultatem respuere videtur, ut patet ex iis, quae modo notata sunt. Hinc Eminentissimi Patres in dubii ejusdem discussione immorari diutius non censuerunt.

3 Juxta §. X. generalibus Sacrae Congregationis comitiis Procurator Generalis Fisci et Judex Relator intersunt; ex quo implicite excluduntur pauperum Advocatus, et particulares reorum defensores.

Qua quidem in re sciendum est, quod aliquot post annos ab hujusce Decreti promulgatione, pauperum Advocatus huic Congregationi addictus animadvertens personae suae absentiam multo impedimento esse, quominus in causae discussione facta elucidentur, et criminationes refellantur eadem aequalitate inter Fiscum et Reum, in plenario Auditorio oretenus proponendum curavit, ut cum praedictis Procuratore Generali Fisci, et Judice relatore etiam pauperum Advocatus admitteretur. At Emi Patres e contra considerantes, hanc facultatem ob rationis paritatem particularibus reorum defensoribus largiendam esse, id quod amplissimo suo conventui minus congruere videbatur, petitionem rejecerunt.

At iterum R. P. D. Gnoli Advocatus Coadjutor pauperum preces formaliter Emo Sacrae Congregationis Praefecto ingeminavit, ut nedum personae suae, sed et privatis Reorum defensoribus interesse plenario auditorio daretur. Ad superallatas rationes addebat praxim universalem omnium Tribunalium Civilium et Ecclesiasticorum totius Pontificiae ditionis, et speciatim Tribunalium tam mere laicalium, quam mixti fori Almae Urbis. Acrius autem instabat in regulis anno 1841. Vicariatus Tribunali praescriptis, quibus hanc veniam reorum defensoribus facere dubitatum non est.

Dubium igitur propositum fuit *in Romana super interventu Defensoris Reorum in Comitiis S. C. Se e come si abbia ad annuire all'istanza di Monsig. Gnoli?* Sed in generali Congregatione diei 17. Februarii 1843. rescriptum est: *In Decisis et amplius.*

4 Quando *Appellatio* apud Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium interposita fuit a Reo, Ministri Tribunalis Ecclesiastici duas ex tribus partibus expensarum judicialium primo judicio absoluto exigere possunt, si Appellatio in devolutivo dumtaxat dilargita fuerit: exitum vero judicii definitivi expectare tenentur, si Appellatio data fuerit in suspensivo. Quod eruitur ex literis Episcopo Setino a Sacra Congregatione datis, et in Libro *Reg. Episcoporum* anni 1834. quod est tenoris subsequentis: Sezze al Vescovo. « La Sacra » Congregazione de' Vescovi e Regolari dopo aver » presa notizia di una supplica avanzata da co» testi ministri del tribunale Ecclesiastico, che » chiedevano qualche dilucidamento, se possono » o no percepire, durante l'Appello interposto in » questa Sacra Congregazione, i due terzi delle » spese di giudizio già terminato a carico di Luigi » e Ferdinando Zancheo, ha conosciuto su questo » rapporto non essere stato interposto Appello.— » A dilucidazione pertanto del quesito dovranno » i medesimi conoscere, che se l'Appello fosse » concesso ai condannati in sospensivo, non po» trebbero per ora nulla pretendere, e dovreb» bero attendere il giudizio definitivo dell'Appello » suddetto; laddove avrebbero luogo ad essere » soddisfatti, quando fosse in devolutivo. Questa » norma ecc. » 9. *Settembre* 1834.

APPLICATIO MISSAE

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Capitulum et Canonici Ecclesiae Cathedralis, considerata eorum praebendarum paupertate, reductionem Applicationis Missae conventualis in solis diebus festivis de praecepto obtinuisse ab Episcopo Ciani vigore Apostolicae Auctoritatis, de qua nullum extat documentum, putarunt. Modo vero in ancipiti cura versantur, et eamdem reductionem implorant; sed S.C. scribendum Episcopo juxta mentem censuit; « mens » pe ut referat de annua quantitate uniuscujusque » praebendae, earum oneribus, et illarum qualita» te ». *Ilcinen. Missae Conventualis* 28. *Julii* 1781. Deinde gratiam impertivit. 14. *Septemb.* 1782.

2 In Ecclesia Collegiata oppidi Podybonitii nunquam fuit pro benefactoribus in genere Missa conventualis applicata. Illa benefactorem praeter unum Gagliani fundatorem habet neminem. Gravantur tamen Canonici Applicatione Missae in ejusdem favorem statutis diebus cujusdam hebdomadae, redditusque exiguos percipiunt; ideo S. C. ad illam applicandam hosce Canonicos neutiquam teneri respondit. *Callen. Applicat. Missae Convent.* 15. *Martii* 1783.

3 Capitulum Collegiatae Ecclesiae S. Mariae in Coelum Assumptae terrae Arcis Siccae, quod juxta primariam erectionem ex Archipresbytero, et quatuor tantum Canonicis constituebatur, et quod ex aliis postea quatuor Canonicis supranumerariis vocatis compositum fuit, Missam Conventualem, ejusque Applicationem pro benefactoribus in genere omittebat, et huic officio satisfacere opinabatur per celebrationem Missae cum cantu in Ecclesiis, ubi festivitates peragebantur, quamvis has Missas applicarent pro peculiaribus benefactoribus, qui legata reliquerant. Hinc Episcopus praecepit Missam cum cantu et pro benefactoribus applicari. Sed Capitulum modo quaerens declarari, an teneatur quotidie Missam con-

ventualem pro benefactoribus applicare? teneri responsum tulit. *Terracinen. Servitii Chori et Missae Convent.* 11. *Decembr.* 1784. *dub.* 1.

4 Et quum postulaverint reductionem, eam impetrarunt juxta votum Episcopi, qui ait:« Arbitrare,eosdem(Canonicos)considerata redditnum tenuitate ad Servitium Chori, et Applicationem Missae cum cantu pro benefactoribus, singulis tantum diebus Dominicis, aliisque de praecepto festivis obligandos esse. » *Ibidem dub.* 2.

5 Capitulum S. Mariae de Populo urbis Pontremoli, jubente Episcopo tam ob paucitatem Canonicorum, quam ob redditnum tenuitatem, et augmentum hodiernae manualis eleemosynae, exemptionem ab Applicatione Missae Conventualis poposcit. S. C. responsum tulit, esse indulgendam exemptionem ab Applicatione Missae Conventualis, diebus tamen festis de praecepto exceptis. *Lunen. Sarzanen. Reduction. Missae Convent.* 8. *Julii* 1786.

6 Ad Applicationem Missarum,quae ex legato Philippi Farsetti sunt celebrandae, teneri Patres Servitas Burgi S. Sepulchri, decrevit Sacra Congregatio, in *Burg. S. Sepulchr. Missae quoad Applicationem* 14. *Junii* 1806. *ad* 1. *dub.*

Ex legato Philippi Medici teneri Patres Servitas ad Applicationem Missae juxta vires,censuit S.Congr.in *Florent. Legati.*30.*Maji et* 27.*Jun.* 1807.*ad* 1.*dub.* 7

Cum Bernardinus Schala Episcopus Feretranus pium legatum patrimonii sacri instituerit cum onere celebrandi, vel celebrari faciendi unam Missam qualibet hebdomada in Parochiali Ecclesia Oppidi Serrae S. Abundii, addita declaratione, quod sit in libertate Sacerdotis celebrantis applicare vel non, S. Congregatio. declaravit, descendentes Juliani de Turre teneri ad celebrationem unius Missae quolibet mense cum libera Applicatione ad libitum celebrantis in dicta Parochiali Ecclesia; nec non voluit, ut Episcopus curaret fieri inscriptionem hypothecariam fundi seu fundorum dicti bon. mem. Episcopi Bernardini pro patrimonio et libera celebratione Missae ad formam illius fundationis, nec non fieri descriptionem in tabella. Quo responso eadem S. Congr. petitae reductioni consuluit, facto verbo cum SSmo; in *Callien. et Pergulana absolutionis et Reductionis* 31. *Januar.* 1824. *ad* 1. *et* 2. *dub.*

AQUA BENEDICTA

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Praepositus, seu prima Dignitas tenetur diebus Dominicis, dum cantat Missam loco Episcopi, aspergere Chorum, prout caeteri Canonici faciunt. *Casalen.* 15. *Septembr.* 1753. *dub.* 13.

2 Sacerdos cotta indutus advenientem Magistratum in habitu, Aqua benedicta aspergat. *Lauretana die* 16. *Decembris* 1766.

3 Sacerdos pergens ad celebrandum, et calicem manu sinistra portans, si commode fieri potest, ad januam Sacristiae se signet Aqua benedicta, sin minus, se abstineat. *Ord. Min. Reform. S. Francisci die* 27. *Martii.* 1779. *dub.* 14.

A nemine ex Capitulo seu Presbyteris addictis servitio Ecclesiae Collegiatae praestanda est Aqua benedicta Magistratui ingredienti Ecclesiam. *Asculana die* 23. *Julii* 1781. *dub.* 3. 4

In ultimo majoris hebdomadae triduo removenda est a vasis Ecclesiae Aqua benedicta, ac retinenda consuetudo illam amovendi. *Marsorum die* 12. *Novembris* 1831. *dub.* 60. 5

Usus aspersionis Aquae benedictae, quae fieri debet in diebus Dominicis ante Missam solemnem, alicubi peragi solitae non quidem a Celebrante, sed a Cappellano Chori cum Pluviali, ferri non valet. *Pisana die* 12. *Novembris* 1831. 6

ARCHIDIACONUS

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Archidiaconi Cathedralis Oveten. non habentes temporalem praebendam adnexam, tenentur exercere officium Diaconale in Missis conventualibus, alternando cum Canonicis, a quocumque Missa celebretur. *Oveten. Die* 9. *Augusti* 1760.

Archidiaconi, et Dignitates, ejusdem Cathedralis adnexam habentes temporalem praebendam, tenentur in iisdem Missis conventualibus subire officia Diaconale, et Subdiaconale in duplici turno cum Canonicis, ratione nimirum Dignitatis et praebendae. *Ibid. dub.* 2. 2

Archidiaconi, et Dignitates, et Canonici, ejusdem Cathedralis pro exercitio dictorum officiorum, assumere tenentur qualitates ad id ab Eccle- 3

siae statuto praescriptas, sub poenis contentis in Concilio provinciali Campostellano anni 1565. *ibid. dub.* 3.

4 Archidiaconus prima Dignitas Ecclesiae Cathedralis Melevitanae assistens tamquam Presbyter Episcopo in Pontificalibus, non valet se induere et exuere sacris paramentis nuper solio in loco proprii scamni, sed potius debet descendere ad immediatum gradum in casu. *Meliten. die* 17. *Augusti* 1771.

5 Archidiaconum Ecclesiae Cathedralis Hydruntinae constat esse primam, et unicam Dignitatem, cui adnexa est Dignitas Cantoratus. *Hydruntina Praeeminentiarum die* 7. *Decembris* 1771. *dub.* 1.

6 Archidiaconus Ecclesiae Metropolitanae, et Promotor Fiscalis Curiae Archiepiscopalis Ravennae in nulla possessione est ducendi secum ad latus proprium Cappellanum in publicis supplicationibus, quae fiunt cum interventu, sive sine interventu Archiepiscopi, ita ut non sit danda manutentio in casu. *Ravennaten. die* 31. *Augusti* 1793.

7 Quum Pontificale praescribat, quod, completa Ordinatione, Ordinati, suggerente Archidiacono, recedant ad loca sua, Archidiaconus utatur verbis: *Ad loca vestra*, vel similibus. *Marsorum die* 12 *Novembris* 1831. *dub.* 4.

8 Archidiaconus Ecclesiae Archiepiscopalis Pisan. in Ordinationibus, quae pontificaliter agit illius Episcopus, uti debet habitu per Caerimoniale Episcoporum *lib.* 1. *cap.* 7. praescripto. *Pisana die* 6. *Septembris* 1834. *dub.* 3.

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Archidiacono Ecclesiae Collegiatae Oppidi Carticoti, qui est prima Dignitas, et cui animarum cura incumbit, eleemosyna ex massa communi pro celebratione Missae pro populo debetur. *Fanen.* 29. *April.* 1780. *dub.* 1. confirmat. 15. *Julii ejusd. anni, et* 20. *Jan.* 1781.

2 Ac eidem a die motae litis debetur. *Ibid. dub.* 2. confirmat. *ibid.*

3 Idem celebrare Missam Conventualem alternatim cum Canonicis hebdomadariis absque ulla eleemosyna tenetur. *Fanen.* 29. *April.* 1780. *dub.* 3. Causa iterum in trutina posita, S. Congreg. susceptum consilium deposuit. 15. *Julii ejusd. anni,* confirmat. 20. *Januar.* 1781.

4 Archidiaconum Cathedralis Ecclesiae explere posse functiones omnes Episcopales privative quoad Praepositum et alios Canonicos, si absit, vel impeditus sit Episcopus, resolvit S. Congreg. *Camerinen. Praeeminentiarum* 7. *April.* 1781. *dub.* 1.

5 Dicto Archidiacono competit jus exercendi munus Praefecti chori, eoque absente vel impedito idem jus competit Praeposito, et successive altori digniori de Capitulo semper tamen absente Episcopo. *Ibid. dub.* 3.

6 Qua de causa sustineri minime debent resolutiones captae in Capitulo diei 8. Aug. 1779. *Ibid. dub.* 4.

7 Post Vicarium Generalem Archidiacono aliisque in eadem parte chori succedentibus thus est offerendum. *Ibid. dub.* 5.

8 Coram eodem Archidiacono, vel eo absente, altero digniore fieri debet fidei professio et juramentum eidem a novo Canonico praestari, non autem competit eidem jus novos Canonicos ad possessionem Canonicatuum admittendi, sed ad Capitulum. *Ibid. dub.* 6.

9 Jus convocandi Capitulum pro negotiis Capitularibus convenit Archidiacono Ecclesiae Cathedralis, et Canonicis, ordine successivo, privative quoad Episcopum, ejusque Vicarium Generalem. *Ibid. dub.* 7.

10 Postulationem tamen Capitulum convocandi singulis secundis Dominicis cujuslibet mensis absque praevia ulla denunciatione S. Congreg. improbavit. *Ibid. dub.* 8.

11 Itidemque denegavit, ut eidem Archidiacono denunciarentur negotia in Capitulo peragenda actu, quo Canonici pro illius convocatione instant. *Ibid. dub.* 9.

12 Ad dubium: an Archidiacono Ecclesiae Cathedralis debeantur distributiones pro tempore ejus absentiae? respondit, provisum per D. Secretarium. *Camerinen. Praeeminentiarum* 7. *April.* 1781.

13 Alexander Maria Piantanida Cathedralis Ecclesiae Archidiaconus a residentia dispensari nequit; etsi gravitatem oneris subeundi residentiam, et sese a Bastia, ubi suorum adest consanguineorum domus, ad Civitatem insalubris aeris S. Florentiae, ubi sita est Cathedralis, transferendi, ex sui Archidiaconatus redditibus ostendisset. *Nebien.* 28. *Julii* 1781. *dub.* 1.

14 Archidiaconus Alexander Maria Piantanida Ecclesiae Cathedralis, qui ad residentiam tenetur, medietate fructuum a die praecepti Episcopi privari debet; quum ad Civitatem Bastiae, ubi adest domus consanguineorum, se contulerit. *Nebien.* 28. *Julii* 1781.

15 Causa aeris alieni suspensio per septennium Archidiaconatus dignitatis Ecclesiae Collegiatae B. M. V. oppidi Urceani interveniente consensu Communitatis patronae obtenta fuit. A nova perseverante causa ad alium sexennium fuit indultum prorogatum. Sed Paulus Ercolani interea fuit a Communitate patrona nominatus; et novam suspensionem ex defectu ejusdem Communitatis consensus nullam fuisse autumavit. Hinc actum fuit in S. Congreg. de rescripti viribus super nova Archidiaconatus suspensione, et decretum prodiit, eam sustineri debere. *Fanen.* 10. *Januar.* 1784. *dub.* 1.

16 Qua de causa validam non esse provisionem dicti Archidiaconatus pariter definivit. *Ibid. dub.* 2.

17 Nec non eidem Ercelani esse locum regressui ad suum Canonicatum jussit. *Ibid. dub.* 3.

18 Archidiaconus Ecclesiae Collegiatae Ss. Petroni et Prosperi terrae Lugi vocem activam, et passivam in actis capitularibus factis, ac faciendis habet, praeter ea quae massam capitularem respiciunt. Nam ille dotem ex massa communi distinctam habet. *Imolen. Distributionum* 30. *Maji* 1772. *dub.* 3. confirmat. 8. *Maji* 1773. 15. *Septembr.* 1787.

19 Archidiaconus Ecclesiae Collegiatae Ss. Petroni et Prosperi terrae Lugi participare de distributionibus quotidianis juxta ratam portionem, quam confert, debet. Nam est de corpore, et de gremio Capituli, etiamsi dotem ex massa communi distinctam habeat. *Imolen. Distributionum* 8. *Maji* 1773. *dub.* 1. confirmat. 15. *Septembr.* 1787.

20 Suppressionem unius ex Parochis duobus Ecclesiae Parochialis Castri Madamae, et respective erectionem duorum Vicariorum in locum Parochi suppressi firmam, et ratam esse decernitur. Sed iisdem Vicariis, seu coadjutoribus nullum jurium Parochialium exercitium competere, nisi de licentia et consensu Archipresbyteri, statutum fuit; etiamsi competere iidem asserant jura Parochialia, eo quod juxta Episcopalia edicta subrogati sunt *cum omnibus honoribus* in locum suppressi Parochi. *Tyburtina Parochialis* 16. *Junii* 1792.

Nobilis vir Curtius Rufini dotem constituit Archidiaconatus Ecclesiae Collegiatae Pergulae, et jus eligendi Archidiaconum detulit Capitulo, et Canonicis, qui contendunt per schedas clausas, alii per secreta suffragia esse electionem peragendam. At S. Congreg. fieri debere per suffragia secreta juxta votum Episcopi, resolvit. *Eugubina Electionis* 7. *Septembr.* 1793. *dub.* 3. 21

ARCHIPRESBYTER

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Archipresbytero Ecclesiae Cathedralis Aquinat. non competit jus sedendi in majori stallo posito in medio Chori dictae Ecclesiae. *Aquinat.* 8. *Junii* 1762.

2 Ad dubium: An Archipresbytero Ss. Viti et Modesti competat jus peragendi processionem die festo SSmi Corporis Christi privative ad Parochos S. Justinae, S. Martini ad Ripam, S. M. Magdalenae de Callis, aliosque Parochos Plebanos, et an Parochi Plebanatus teneantur eadem die interesse eidem processioni? respondit S. Congregatio, servetur solitum, et amplius. *Ariminen. Praeeminent.* 17. *Maji* 1768. confirm. 15. *Julii* 1775. *dub.* 4. *et* 5.

3 Idem Archipresbyter in respectivis Ecclesiis Parochialibus Plebanatus invitandus est ad formam Constitutionum synodalium. *Ibid.* 15. *Julii* 1775. *dub.* 7.

4 Idem non potest in omnibus festis, et functionibus celebrandis in Ecclesiis parochialibus Plebanatus privative quoad Parochum Ecclesiae, Vesperas, et Missam solemniter canere, sed potius ad libitum Rectorum earumdem Ecclesiarum. *Ibid. dub.* 8.

5 Nec in cadaverum associationibus ad Parochiales Ecclesias peragendis cum interventu Parochi proprii, praecedere debet Parocho proprio. *Ibid. dub.* 9.

6 Ad dubium: an in functionibus, atque exequiis in iisdem Ecclesiis Plebanatus celebrandis et peragendis ad Archipresbyterum Ss. Viti et Modesti spectet Missam solemnem celebrare, functionesque agere, atque in omnibus quoad Parochum aliosque Sacerdotes Plebanatus, praecedere, et praeeminentiam habere in casu; respondit Sac. Congregatio negative. *Ibid.* 17. *Maji* 1768. Et reproposita causa decrevit: negative quoad Parochum; in reliquis serventur Constitutiones Synodales cl. mem. Daviae et Massae 15. *Julii* 1775. *dub.* 10.

Archipresbytero, sive Parocho Ecclesiae S. Andreae terrae Vallerani jus competit faciendi processiones generales, et alias, in quibus convenit totus Clerus; quoad processionem Corporis Christi servetur transactio; in reliquis processionibus particularibus Ecclesiae S. Victoris negative. *Civitatis Castellanae Praeeminentiarum* 27. *Januar.* 1778. *dub.* 2. 7

Eidem competit jus praeeminentiarum super Clerum, et Sacerdotes dictae terrae in omnibus functionibus, in quibus intervenit totus Clerus. *Ibid. dub.* 3. 8

Ei licet ingredi alteram Ecclesiam parochialem S. Victoris, et alias quascumque sitas extra districtum suae Paroeciae cum stola et Cruce elevata in processionibus, et functionibus publicis duci, et celebrari solitis cum interventu totius Cleri; in reliquis negative. *Ibid. dub.* 4. *et* 5. 9

Ad dubium: an dicto Archipresbytero sint assignanda alia signa praeeminentialia, et signanter receptio cum honore facienda a Presbyteris Ecclesiae B. M. V. de Ruscello inservientibus, primi accubitus in Choro, celebrationis divinorum Officiorum, ac etiam Missae canendae pro defunctis occasione asportationis cadaverum; respondit S. Congregatio: Quoad receptionem in processionibus publicis, de quibus supra, servetur Caeremoniale; in reliquis negative. *Ibid. dub.* 6. 10

11 Archipresbytero S. Andreae Terrae Vallerani non licet ducere Processiones particulares ejusdem Ecclesiae, extra ambitum suae Parochiae. *Civitatis Castellanae Praeeminentiarum, die* 10. *Septembris* 1782. *dub.* 21.

12 Absente, vel impedito Archipresbytero Coadjuto S. Petri in Trento competit Archipresbytero Coadjutori praecedentia, et manutentio tum in ordine sedendi, cum in Processionibus, aliisque functiobus Ecclesiasticis, et actibus sive publicis, sive privatis supra Archipresbyterum S. Martini in Barisano, aliosque Parochos Congregationis in casu. *Forolivien. die* 29. *Augusti* 1795. *dub.* 1.

13 Impediti, vel nolentes Archipresbyter S. Martini in Barisano, aliique Parochi Congregationis S. Petri in Trento, exercere solemnia, aliasque Ecclesiasticas functiones in eorum respective Ecclesiis, possunt ad illa peragenda, quem malint substituere; at vero jus illa exercendi non competit Archipresbytero S. Petri in Trento, nec eo absente, vel impedito, ejus Coadjutori. *Ibid. dub.* 2.

14 In prima Rogationum Processione, quae aeque ac secunda, et tertia egreditur ab Ecclesia Matrice, et in qua ejus Archipresbyter stola amictus preces egrediendo praecinit, et agris deinde benedicit, debent preces eaedem ab ipsomet Archipresbytero absolvi in Ecclesia Beneficiata S. Michaelis Archangeli, in qua dicta prior Processio confici solet; non vero ab eodem Archipresbytero deponenda est stola in actu ingressus ad Ecclesiam eamdem, ad hoc, ut Parochus S. Michaelis Archangeli ipsas absolvat preces, et sacrae huic functioni finem imponat in casu etc. *Terracinen. die* 27. *Martii* 1802. *dub.* 2.

15 In secunda dictarum Rogationum Processione, quae aeque ac prior, et tertia egreditur ab Ecclesia Matrice, et cujus Archipresbyter preces pariter egrediendo praecinit, agrisque benedicit, debent ab eo absolvi preces in Ecclesia S. Nicolai; non vero, deposita ab isto stola, continuandae in ea, absolvendaeque sunt preces, et finis sacrae functioni imponendus ab aliquo ex Patribus Conventualibus, neque in eorum defectu, a Parocho dictae Beneficiatae Ecclesiae S. Michaelis Archangeli in casu etc. *Ibid. dub.* 3.

16 Pluribus praerogativis et honorificentiis a tempore, cujus initii memoria non extat, fuisse potitos Archipresbyteros pro tempore Collegiatae Ecclesiae B. M. V. ad Nives Oppidi Cupertini, quondam Nullius, nunc autem Neritonen. Dioecesis, evidentissime evincunt literae in forma Brevis Sa. Me. Clementis XI. die 29. Decem. 1713. quibus tunc temporis Archipresbytero illa confirmabantur. Vulgata per Sa. Mem. Pontificem Pium VII. Constitutione: *Decet Romanos Pontifices,* qua ad praescriptum Canonicarum Sanctionum indulta quaelibet, et privilegia erant revocanda, arbitratus R̃mus Archiepiscopus Neritonen. hujus vigore, hodierno etiam Archipresbytero, ab assertis juribus abstinendum, cujus sane jussa facessere et hic illico studuit. Quoniam vero, ne cuiquam praejudicium inferri videretur, cautum fuit in laudata Constitutione, ut, siqui amplioribus privilegiis se decoratos arbitrarentur, haec ad Sacrorum Rituum Congregationem deducerent perpendenda; hinc hodiernus Archipresbyter, ne sibi et successoribus praejudicium aliquod inferatur, exhibitis juribus, quae favere possunt, Sacram Congr. rogavit pro manutentione, et, quatenus opus foret, pro nova privilegiorum confirmatione. Cui eadem Sac. Congr. respondit, posse persistere in privilegiis tantum quoad triplicem benedictionem populi cum Venerabili Sacramento ad instar Episcopi, et quoad annulum gemmatum apponendum in uno ex ejus digitis, quem continuo gestare debet, et tam solemnibus, quam privatis, et ubique locorum. *Neritonen. die* 8. *Martii* 1825.

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

An Archipresbytero, seu Plebano loci S. Damiani praeeminentiae jus competat in omnibus 1
functionibus ecclesiasticis fieri solitis parochialibus eidem suffraganeis? huic dubio, servari constitutiones Synodales S. Congr. respondit. *Sarsinaten. Erectionis Plebanatus* 5. *Septemb.* 1778. *dub.* 3.

Archipresbyter Ecclesiae Parochialis S. Pauli terrae Gennazzani adstrictus est cum Beneficiatis a Card. Ruffo Episcopo Praenestino ad celebrationem Missae conventualis pro benefactoribus in genere. At his reclamantibus, et nulla adesse signa Collegialitatis ostendentibus, S. Congreg. non teneri resolvit; nam jam judicaverat minime de Collegialitate constare. *Praenestina Missae Conventualis* 17. *April.* 1779.

Archipresbyterum Collegiatae S. Stephani ter- 3
rae Cotinialae teneri simul cum Canonicis tam antiquae, quam novae erectionis, et Mansionariis novae erectionis Zaralinae celebrare, et applicare pro benefactoribus Missam conventualem statis vicibus, resolvitur, et additur ad mentem. *Faventina Missae Conventualis* 3. *Junii* 1780. *dub.* 1.

Archipresbyteratum Collegiatae Ecclesiae, et 4
unicae Parochialis S. Leonardi in oppido Arcisgurgae adhuc vacante Officiales oppidi Communitatis nomine preces porrexerunt, ut distributis in aequas partes Archipresbyteratus, et Parochiae redditibus una eidem, altera Canonico curato noviter constituendo tribueretur. Multum enim ajebant numerum animarum excrevisse, uberesque esse Parochiae redditus affirmabant. Ad ea autem, quae proponebantur, responsum fuit, haud esse locum dismembrationi Archipresbyteratus, et erectioni praebendae pro Canonico curato, et ut Episcopus ad formam Concilii *Sess.*

21. *cap.* 4. *de reform.* provideret. *Terracinen. et Privernen.* 17. *Martii* 1781. *dub.* 1.

5 Archipresbyterum una cum Canonicis Ecclesiae Collegiatae terrae Matterillae teneri in posterum applicare Missas conventuales pro benefactoribus, et quoad praeterita impetrare debere absolutionem a S. Sede edixit Visitator Abbatialis Lateranensis, cujus Decretum adprobavit S. Congr. *Nullius Ferentilli Visitationis Sacr. Liminum* 28. *April.* 1781. *dub.* 1.

6 Immo idem in orbem applicare tenetur Missam cum eleemosyna ad rationem manualis ex distributionum massa juxta Concilium constituenda. *Ibid. dub.* 2.

7 Non licet Archipresbytero et Rectori terrae N. seu cuilibet alteri scamna et sedilia posita intra ambitum Cappellae S. Bartholomaei a patrona familia de Rubeis, amovere, et respective in ea apponere, ac retinere exedram ad confessiones excipiendas, vel aliud quodcumque impedimentum inaudito vel invito patrono. *Alatrina* 7. *Maji* 1785. *dub.* 3. Deinde sententiam sustulit, et causam remisit arbitrio Episcopi. 26. *Novembr. ejusdem anni.* Postmodum rediit ad in primo loco decisa. 16. *Decembr.* 1786.

8 Archipresbyter Ecclesiae parochialis S. Donati loci de Polenda, quae antea unita Mensae Episcopali ad statum collativum redacta est, nonnullis assignatis bonis, et jure percipiendi decimas Mensae Episcopali reservato, in qua summa assignari debeat congrua? a S. Congreg. interrogatum est; quum assignata bona detractis oneribus scut. 12. supersint ad Parochi conservationem, et fabricae Ecclesiae manutentionem eroganda respondit S. Congr. dilata, et ad mentem. *Brictinorien. Congruae* 14. *Decembr.* 1782. *dub.* 2. Postmodum deberi in annuis scutis 17. ab Episcopo praestandis censuit. 10. *Decembr.* 1785. confirmat. 15. *Septembr.* 1787.

9 Archipresbyter Ecclesiae Collegiatae Ss. Petronii et Prosperi terrae Lugi debet de distributionibus quotidianis juxta ratam portionem, quam confert, quum sit de corpore, ac Capituli gremio, participare; quamquam ille dotem a massa communi distinctam habeat. *Imolen. Distributionum* 8. *Maji* 1773. *dub.* 1. confirmat. 15. *Septembr.* 1787.

10 Et quum ageretur, an et de quibus emolumentis Missarum participare, aliorumque legatorum debeat idem Archipresbyter? respondit S. Congreg. dilata, et scribatur Episcopo juxta instructionem. *Eadem* 30. *Maji* 1772. Deinde negativum responsum prodiit juxta votum, quoad legata, nempe praeexistentia ante erectionem Collegiatae, non autem de emolumentis anniversariorum, et Missarum lectarum, quae inter omnes participantes dividi solent. 8. *Maji* 1773. *dub.* 11. confirmat. *ibid.*

11 Archipresbyter Ecclesiae Collegiatae Ss. Petronii et Prosperi terrae Lugi habet vocem activam, et passivam in actibus Capitularibus factis, et faciendis, praeter ea, quae respiciunt massam Capitularem, quum habeat dotem a massa communi distinctam. *Imolen. Distributionum* 30. *Maji* 1772. *dub.* 3. confirmat. 8. *Maji* 1773. *et* 15. *Sept.* 1787.

Archipresbyter et Parochus Collegiatae Ecclesiae S. Pauli Firmi Parochialem sibi domum, augmentumque congruae deberi putans, et a Canonicis desuper praeventus, auctoritatem imploravit S. Congreg. Capitulum congregatum decernit, quod tradi Archipresbytero deberent aedes juxta Ecclesiam, ac pluviale, et velum humerarium pro functionibus parochialibus, exemptusque esset ab annua praestatione scut. 5. pro distributione candelarum in festo Purificationis Deiparae, aliorumque scut. 17. pro oleo lampadis. Iterumque die 7. Sept. 1786. coadunatum Capitulum deliberavit, ut conventio haec non ad vitam, sed perpetuo duratura esset. Concordiam hanc petunt adprobari Canonici, et Episcopus eam probatam censuit, eo quod Archipresbyter a domus locatione liberatus non tam aegre Cappellanum Vicarium retinebit; et censuit, ut magnae domus manutenendae expensae ad Capitulum habitualem habens curam pertinerent; et ut demum firmum penes ipsum Capitulum remaneret onus alium retinendi Cappellanum coadjutorem. Proposita causa, et expostulato, quaenam sit resolutio Capitularis probanda, et a quibus exequenda? illam profecto diei 7. Septemb. emanatam juxta votum Archiepiscopi adprobandam S. Congreg. deliberavit. *Firmana* 7. *Junii* 1788. confirmat. 7. *Febr.* 1789. 12

Non privative ad Archipresbyterum, sed ad Capitulum Ecclesiae Parochialis in Collegiatam noviter erectae S. Petri Montis Martiani juxta modum per Canonicum aedituum annuatim ab ipso eligendum exercendum regimen, et administrationem Ecclesiae Collegiatae praedictae, sacrarii, chororum et cubiculi super Cappellam B. M. Carminis existentis, et turrium sacrarum spectare, S.Congr. resolvit. *Senogallien.* 13. *Junii* 1789. *dub.* 1. 13

Soli Archipresbytero subesse debere, non autem Capitulo, Societatem SSmi Rosarii in eadem Ecclesia S. Petri, ut asseritur, erectum deciditur. *Ibid. dub.* 8. 14

Supplicationes vero praedictae Ecclesiae indicendae sunt per Archipresbyterum de consensu Capituli juxta decretum Card. Episcopi anni 1781. *Ibid. dub.* 9. 15

Incerta minoribus Officialibus Ecclesiae Parochialis in Collegiatam noviter erectae S.Petri Montis Martiani praestari solita a defunctorum haeredibus, aliisque, privative non pertinent ad Archipresbyterum, sed inter ipsos a Capitulo dividi debent. *Senogallien.* 13. *Junii* 1789. *dub.* 12. 16

Quaesitum quum esset, an, et quomodo, et quibus diebus Archipresbyter una cum Canonicis Collegiatae Ecclesiae Ariciae teneatur divinum 17

officium in choro recitare? affirmativum responsum datum est in omnibus juxta votum Card. Episcopi. *Albanen.* 16. *Maji* 1789. confirmat. 26. *Martii* 1791.

18 Suppressionem unius ex Parochis duobus Ecclesiae Parochialis Castri Madamae, et respective erectionem duorum Vicariorum in locum Parochi suppressi firmam et ratam esse decernitur. Sed iisdem Vicariis, seu Coadjutoribus nullum jurium Parochialium exercitium competere, nisi de licentia et consensu Archipresbyteri statutum fuit; etiamsi competere iidem asserant jura parochialia, eo quod juxta Episcopalia edicta subrogati sunt *cum omnibus honoribus, et oneribus* in locum suppressi Parochi. *Tyburtina Parochialis* 16. *Junii* 1792.

19 Missam conventualem celebrare vicissim non tenetur Archipresbyter Ecclesiae Collegiatae S. Mariae in Burgo Civitellae, qui distinctos habet redditus, nihilque percipit ex legatis benefactorum Capituli. Ideoque minime esse decretum Episcopalis Curiae confirmandum, quo celebrandam ab Archipresbytero Missam conventualem anno 1788. mandaverat. *Brictinorien.* 20. *April.* 1793. *dub.* 2.

20 Decretum autem Curiae praedictae super hora celebrandi Missam parochialem ante ortum semper solis est confirmandum. Id enim servatum est ab anno 1735. per decessores Archipresbyteros, atque exemplo sunt Archipresbyteri Collegiatarum Brixichellae, Meldulae et Fori Pompilii. *Ibid. dub.* 3.

21 Choralis servitii exemptio, quam anno 1776. tribuit tribunalis A. C. sententia Archipresbytero Ecclesiae Collegiatae S. Mariae in Burgo Civitellae, ac ratam habuerunt Canonici per transactionem confirmatur; quum S. Congr. decreverit minimo esse recens decretum Curiae Episcopalis confirmandum, sed potius infirmandum. Ajebant enim Archipresbyterum distinctos habere parochiales redditus, nilque omnino percipere ex capitulari massa, piisque Capituli relictis. *Brictinorien.* 20. *April.* 1793. *dub.* 1.

22 In receptitia Ecclesia Casalis Novi sex sunt Beneficiati, et Archipresbyter, qui principalem curam habet animarum, qui licet choro non inserviant, tamen consuetudine Missam quotidie conventualem celebrant. Ob redditum tenuitatem, et Ecclesiae qualitatem reductionem Missae conventualis implorat Archipresbyter, et assecutus est ad dies festos per vices. *Cassanen. Missae conventualis, et pro populo* 22. *Nov.* 1794. *dub.* 1.

Item etiam reductionem Missae pro populo efflagitat, cum paucos supra reliquos Beneficiatos percipiat carolenos, et cura gravatur animarum 600. et S. C. non esse locum ad formam Const. Bened. XIV. *Cum semper* respondit. *Ibid. dub.* 2. 23

Sacerdos Andreas Mei Archipresbyter Ecclesiae Collegiatae S. Mariae de Misericordia oppidi Belviderii, qui jam ante adeptam dignitatem erat publicus oppidi praeceptor, inspectis peculiaribus facti circumstantiis ad retinendum Ludi-magistri munus potest omnibus scholae diebus alium substituere in chorali servitio ad sexennium. *Senogallien.* 24. *Januar.* 1795. *dub.* 1. 24

Hinc pro tempore, quo eadem de causa praestitit servitium per alium, fecit fructus suos. *Senogallien.* 24. *Januar.* 1795. *dub.* 2. Nec non ablati fructus sunt ei restituendi. *Ibid.* 25

Definivit S. Congreg. Archipresbyterum Ecclesiae S. Petri oppidi Supini, ubi alii duo Parochi adsunt, esse manutenendum in possessione juris peragendi in ipsa Ecclesia benedictionem fontis baptismalis, Missamque solemnem cantandi assistentibus Parochis S. Mariae, et S. Nicolai in Sabbatis Sanctis ante Paschata Resurrectionis, et Pentecostes, cum de ejus majoritate super aliis constet. *Ferentina Matricitatis, et Fontis baptismalis* 18. *Martii* 1798. *dub.* 3. 26

De irrationabili judicio Episcopi, et mala relatione examinatorum minime constare censuit S. Congr. ex eo quod in collatione Archipresbyteratus Ecclesiae Oppidi S. Gregorii testimoniales literas potius Camillo Lucchetti, quam Francisco Giaro datae fuere. *Tyburtina Archipresbyteratus* 22. *Aug.* 1807. *dub.* 1. 27

ARCHIVIUM

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETUM

onstetit R. P. D. Josephus Ugolini Praefectus Archiviorum, ad evitanda scandala et controversias inter Episcopos et communitates Civitatum, ut iterum declaretur a S. C. an servandae sint in Cancellaria Episcopali sequentes scripturae rogatae a Cancellario Episcopali tamquam illius curiae Cancellario, videlicet: (*)

Processus et acta civilia, criminalia, et mixta, facta in foro Episcopali, sententiae in iisdem causis latae.

Compositiones cum reis inquisitis in curia Episcopali.

Praecepta et Decreta quaecumque inter per-

(*) Quae hoc Decreto praescribuntur asservari in Cancellaria, sive Archivio Episcopali, fere omnia et iisdem verbis invenies relata in Art. Nov. Casin. *Archivium n.* 13. ex antiquiori ejusdem Congregationis Decreto ad Episcopum Comen. (*Edit. Casin.*)

sonas Ecclesiasticas, aut etiam Laicas, in causis et negotiis spiritualibus, vel aliis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus.

Edicta cujusvis generis, statuta, et ordinationes Ecclesiarum, mandata procurae, pro gerendis negotiis Episcopatus.

Scripturae mulctarum, et poenarum. Item supplicationum et absolutionum, acta Synodi, Visitationis Ecclesiarum, Monasteriorum, et locorum piorum, eorumque decreta.

Regesta Bullarum Apostolicarum ad eamdem curiam directa.

Collationes, et Institutiones Beneficiorum, eorumque concursus, et renunciationes, et permutationes, et scripturae omnes beneficiales.

Instrumenta traditionis possessionis eorumdem beneficiorum; uniones beneficiorum, erectiones Parochialium, beneficiorum, Cappellarum et Fontis Baptismatis.

Acta cognitionum, Canonizationum, patronatus tam Clericorum quam Laicorum, seu mixtorum.

Scripturae concernentes executiones dispensationum, ac aliarum literarum apostolicarum.

Remissiones denunciationum, et aliae scripturae Matrimoniales.

Explorationes voluntatum Novitiarum, licentiae profitendi, et aliae hujus generis scripturae ad Monasteria Monialium spectantes.

Interpositiones auctoritatis Decreti in renunciatione Novitiorum, et alienationibus aliarum personarum fori Episcopalis, et instrumenta Monialium.

Licentiae accedendi ad Monasteria Monialium, aut in ea ingrediendi.

Scripturae consecrationis Altarium, coemeteriorum, campanarum et hujusmodi.

Item professionis Fidei: item scripturae visitationis Liminum; scripturae Ordinationis, et collationis Chrismatis.

Monitoria ad finem revelandi.

Approbationes Confessariorum, et Curatorum, Dimissoriae, et Commendatitiae, licentiae pro Parochis, Canonicis, et aliis clericis discedendi a Dioecesi cum literis testimonialibus.

Scripturae erectionis et institutionis Seminarii.

Item locationis in emphyteusim bonorum Episcopatus, et aliorum bonorum ecclesiasticorum.

Ac praeterea ut declaretur, an idem procedat super quibuscumque contractibus permutationum, alienationum, locationum bonorum Mensae Episcopalis, alienationum bonorum Ecclesiasticorum, sive ad loca pia, sive ad legata pia etiam laicalia pertinentium. *Die* 9. *Julii* 1825.

S. C. Eminentissimorum S. R. E. Card. Concilii Tridentini interpretum inhaerendo declarationibus alias factis, rescripsit, scripturas omnes in superius descripto folio etiam postremo loco indicatas, et siquae aliae rogatae fuerint a Cancellario Episcopali tamquam illius curiae cancellario, esse asservandas in cancellariis Episcopalibus.

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETUM

Documenta quae adinstar secreti confessionalis in Episcopalibus cancellariis deponuntur, non possunt exinde extrahi, quamvis necessaria sint in judicio civili ad usum probationis. NN. suo testamento edixerat, ut sua conjux sibi superstes esset haeres usufructuaria cum onere, ut alimenta praestaret cuidam Titiae et filio hujus Alexandro; haeres autem proprietarius esset iste Alexander, qui si decessisset improles, filios Mariae, suae ex sorore nepotis, substitutos voluit.

Maria statim post mortem testatoris in judicio civili actionem de testamenti nullitate promovit, contendens Alexandrum esse ex adulterio testatoris filium. Quod ut concludenter constare posset, petivit, ut quaedam documenta, quae in cancellaria Archiepiscopali deposita affirmabat, in lucem edi juberentur. Hinc judices civiles decreverunt, *costare del diritto di Maria a conseguire l'esibizione de' documenti mediante il compulso.*

Cum autem Ordinarius huic decreto parere detrectaret, penes S. C. Episcoporum et Regularium reclamatum est, contendente eodem Ordinario, *che i documenti di N. N. (testatore) furono confidati a me quasi come a maniera di sacramentale confessione e per impulso di timorata coscienza.*

S. C. in plenario conventu diei 25. *Feb.* 1842. audito voto consultoris, propositoque dubio: *Se e come si abbiano a comunicare i richiesti documenti all'accennato Tribunale di . . . ; o piuttosto imporre sull'oggetto un perpetuo silenzio?*

Emi Patres rescripserunt: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.*

Sacrarum Congregationum Decretis, Benedicti Papae XIII. Bullam addere non inopportunum duximus, agit enim de institutione et dispositione Archiviorum Episcopalium.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam

Maxima vigilantia, quam majores nostri in rerum suarum monumentis ad posterorum memoriam retinendis semper adhibuerunt, adeo testata, et passim literis tradita est, ut nostris verbis praedicari minime egeat; nihil enim frequentius in veterum Patrum scriptis, sacrisque Conciliorum, et Ecclesiae Sanctionibus legitur, quam Scrinia, Tabularia, Archiva, Conditoria, et Armaria, a temporum, atque hominum injuria ser-

vandis rerum gestarum documentis, chartis, diplomatibus, Codicibus, Instrumentisque, constructa; unde fides, et veritas rerum ad successorum recordationem transmitti posset. Nec tantum veteres quidem Romani Pontifices Antecessores nostri singularem hanc Providentiam in custodiendis ejusmodi Actis, et monumentis identidem ostenderunt; sed caeterarum quoque Ecclesiarum Pastoribus tantae rei gravitas maxime innotuit, propterea que rerum sibi creditarum testes literas ad instructionem futurorum summa fide servari voluerunt, quippe qui probe nossent, quantae inde utilitates manarent. E recentioribus Ecclesiasticae Disciplinae reparator insignis, Beatus Carolus Borromaeus S. R. E. Cardinalis, et Archiepiscopus Mediolanensis in Concilio Provinciali I. non uni suae, sed caeterorum etiam Antistitum Ecclesiis, Sacrae suae Metropoli contributis, summe cavit ob illarum Jura sarta tecta servanda de Archivis, et Tabulariis in singulis Episcopatibus speciatim erigendis, peculiares Canones promulgari statuens, quod et nos tam gravem, et piam Disciplinam prae oculis habentes, olim in Concilio nostro Provinciali I. Beneventano, Deo favente, statuimus, majorum exempla secuti, qui in suis Constitutionibus non solum Romae, sed praecipue in universis Regionibus, et Civitatibus, Beati Petri Apostolorum Principis temporali Imperio subjectis, Archivia, et Tabularia erigi jusserunt, ne Scripturae ad res publicas attinentes dispergerentur.

§. 1. Quum vero ad aures nostras rumor pervenerit, in multis Episcopatibus, et Ecclesiis rem tam providam, utilemque non sine privato, et publico damno negligi; quod nisi opportuno remedio tollere satagamus, incommoda Ecclesiarum facile in immensum crescent; Nos ex debito Pastoralis Officii Constitutionem a Pio V. Antecessore nostro pro Archivis Sedium Episcopalium utriusque Siciliae olim vulgatam, et fraudes, ac subreptiones Scripturarum, quae tempore Sedium vacantium perpetrabantur, etiam respicientes, necessarium putavimus nonnullas alias Ordinationes, et Statuta his nostris Apostolicis Literis, perpetuum robur habituris, edere tenoris sequentis, videlicet:

§. 2. Ut omnes Patriarchae, Metropolitae, Archiepiscopi, Episcopi, et Praelati inferiores, Ordinarii Locorum, nullius Dioecesis, Jurisdictionem Episcopalem exercentes, in tota Italia, eique adjacentibus Insulis, qui in suo palatio Episcopali locum tutum, nec cuivis facile adeundem, pro servandis in eo Scripturis ad Dignitatem, et Jurisdictionem Episcopalem sive Ordinariam, Mensam, et Forum suae Curiae pertinentibus, non habent, statim de loco tantae rei destinando serio cogitent, in quo loco tuto, congruo, non humescenti, unde Scripturis lapsu temporis pernicies ulla inferatur, loculi, plutei, et armaria, recipiendis Scripturis, et Codicibus apta, secundum instructionem Italicam, inferius subjiciendam, disponantur, et diligenter clausa custodiantur. Quoad Archiva, et Tabularia olim erecta, iidem Praelati pro sua vigilantia eorumdem statum sedulo recognoscant, illorum aptae capacitati, atque ordini, juxta supradictam instructionem, ut quoad fieri potest, structura, et dispositio omnium Archivorum sit uniformis, intra sex menses post harum publicationem, provisuri.

§. 3. Hic idem terminus sex mensium injungitur quibuscumque Capitulis Ecclesiarum Cathedralium, et Collegiatarum, tam insignium, quam non insignium, ut locum opportunum, juxta modum jam indicatum disponant in aliqua mansione cathedralis vel collegiatae Ecclesiae, ubi commode serventur, et custodiantur scripturae, jura, et status eorumdem Capitulorum respicientes. Seorsum vero armarium habeatur pro scripturis, ad jura, et statum particularem Ecclesiarum cathedralium, collegiatarum attinentibus. Volumus enim, ut Archiva Capitulorum ab illis, quae sunt Ecclesiarum cathedralium, et collegiatarum omnino distinguantur; ideoque in prospectu, et facie, sive anteriori parte cujuscumque Archivi sive armarii exterius scribatur, cujusnam sit illud Archivum, an scilicet Ecclesiae, an vero Capituli.

§. 4. Haec observanda etiam praecipimus a quocumque Abbate, Priore, vel Superiore regulari cujuscumque ordinis, etiam mendicantium, etiam Societatis Jesu, vel cujuscumque instituti, etiam speciali nota digni, necnon hospitalis Beati Joannis Hierosolymitani, scilicet pro dispositione, constructione seu constitutione Archivi in loco apto, modo, quo supra, intra claustra propriae Domus, Monasterii seu Conventus: idemque omnino executioni mandandum curent Abbatissae vel Priorissae, et Superiores cujuscumque Monasterii Monialium, et Sacrarum Virginum, domuumque piarum mulierum, quae Conservatoria appellantur, quaeque per haec scripta non intendimus approbare. Similiter haec eadem Constitutio nostra in construendis, et custodiendis Archivis observetur ab Ecclesiis receptitiis, Collegiis, Seminariis, Convictibus, Congregationibus, Confraternitatibus, Hospitalibus, montibus pietatis, aliisque locis piis cujuscumque generis, et quocumque nomine censeantur, sub administratione rectorum, ministrorum, et officialium temporaneorum, sive perpetuorum existentibus.

§. 5. Omnes jamdicti Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi, Ordinarii locorum, et Superiores Regularium utriusque sexus, ut supra, postquam congesserint, et clauserint, vel disposuerint scripturas in Archivo extructo vel extruendo, omni diligentia, et solicitudine earumdem catalogum,

et inventarium conficiendum, et cum brevi singularum scripturarum synopsi, et lemmate vel summario describendum curent, Episcopi, et Ordinarii eumdem catalogum, et inventarium a Notario seu Cancellario Curiae Episcopalis vel Ordinariae, aut, eo impedito, ab alia persona, per eum substituenda, confici curent coram se ipsis, seu Vicario Generali, vel alia persona ab iisdem substituenda,idemque catalogus, et inventarium ab eodem Notario seu Cancellario singulis paginis subscribatur. Catalogus vero in fine totius operis a Praelato, postquam ipso accurato, et sedulo recognoverit singulas paginas diligenter conscriptas, fideliterque a Notario seu Cancellario propriae Curiae, vel a persona ei substituta, exaratas, subscribatur. In Seminariis autem Episcopalibus Archivum, ut supra, erigatur, et inventarium scripturarum per publicum Notarium, ab Episcopo sive Ordinario eligendum, qui non sit Cancellarius Curiae Episcopalis sive ordinariae, conficiatur coram Vicario Generali aut alia persona Ecclesiastica a praedictis Ordinariis substituenda, et coram uno ex deputatis Seminarii, ad horum beneplacitum, etiam alternis vicibus, cum subscriptione illius, qui eidem confectioni interfuerit, ut supra.

§. 6. Catalogus, et inventarium Archivi Capitulorum Ecclesiarum Cathedralium, et Collegiatarum, per Archivistam, ut inferius dicetur, a Capitulo eligendum, conficiatur coram duobus Canonicis antiquioribus, et peritioribus cathedralis, et collegiatae eo ordine et subscriptione, quam supra memoravimus. Inventarium tamen, et catalogus Archivi Ecclesiarum Cathedralium, et Collegiatarum, distincti ab Archivo Capituli, per hominem a proprio Episcopo sive Ordinario deputatum, coram Vicario Generali vel persona Ecclesiastica, ab ipsis Ordinariis eligenda, necnon Canonico antiquiore Ecclesiae Cathedralis, vel Collegiatae, appositis subscriptionibus eorumdem, conficiatur, ut supra. Inventaria, et catalogi Scripturarum, quae in Archivis Monasteriorum, et locorum regularium servantur, eodem, quem diximus, ordine conficiantur per Archivistam regularem ipsius Monasterii seu Conventus, ut inferius, eligendum, et coram Abbate vel Superiore Monasterii, et antiquiore ex Monachis regularibus Monasterii vel Conventus: qui quidem Abbas, vel Superior suam subscriptionem apponere debeant.

§. 7. In Monasteriis Monialium, inque domibus piis, quae conservatoria nuncupantur, inventarium, et catalogus conficiatur, et subscribatur, ut supra, per hominem ab Episcopo sive Ordinario deputatum, coram proprii Monasterii Confessario, et Abbatissa vel Priorissa, sive Superiore, et Vicaria.

§. 8. In Ecclesiis Conventualibus, seu receptitiis, Collegiis, et Seminariis, seorsum a Seminariis Episcopalibus, ut supra, memoratis, in convictibus, Congregationibus, Confraternitatibus, Hospitalibus, montibus pietatis, aliisque locis piis, ut supra, inventarium, et catalogus coram primo Officiali, et Camerario cum eorum subscriptione per Archivistam, si ibi erit, alius per virum idoneum, ab administratoribus eorumdem locorum deputatum conficietur.

§. 9. Hujusmodi inventarii, et catalogi, sic, ut diximus, confecti, duo exemplaria inter se prorsus similia conficiantur, quorum unum in Archivo ipso Episcopali servetur, alterum apud Praelatum Dioecesis, ut supra, antiquiorem Canonicum Cathedralis vel Collegiatae, Abbatem vel Superiorem Monasterii aut Conventus, Abbatissam vel Priorissam, aut Superiorem Monasterii Monialium, et Conservatorii, Rectorem, vel primum Officialem locorum piorum, respective, ut supra, ita tamen, ut praefuncti suo munere, successoribus illud tradant.

§. 10. Eadem Archiva duabus clavibus, et seris inter se diversis aperiantur, quarum una, quoad Archiva Episcopalia sive Ordinariorum, a Praelato sive Ordinario servabitur; altera a Cancellario seu Notario Curiae Episcopalis, vel Ordinariae. Archivi autem Seminariorum Episcopalium una clavis ab Episcopo sive Ordinario, altera ab Archivi praefecto, per Episcopum sive Ordinarium eligendo, cum consilio deputatorum eorumdem Seminariorum, custodiatur. Archivi Capituli Ecclesiae Cathedralis vel Collegiatae unam clavim ejusdem Archivi Praefectus servabit, aliam Canonicus antiquior.

§. 11. Ubi mos est, ut beneficiati Ecclesiae Cathedralis, vel Collegiatae Archivum habeant distinctum a capitulari, de more unam ejus clavim retineat Beneficiatus antiquior, alteram Beneficiatus Archivi Praefectus, sive Archivista, ut inferius dicetur, eligendus. Ubi vero Beneficiatorum Archivum una cum capitulari conjunctum haberi consuevit, ejus claves juxta eamdem consuetudinem retineantur; sique ab uno ex Beneficiatis retineri consuevit, ita pariter observetur. Si vero Beneficiati carent Archivo separato, et distincto, neque scripturas ad sua jura pertinentes in Archivo capitulari conservant, tunc jubemus atque praecipimus Patriarchis, Archiepiscopis, et Ordinariis, ut Archivum cum armariis seorsum erigendum curent, modo superius memorato, ut scripturarum conservationi prospiciatur. Quoad vero particulare Archivum ipsius Ecclesiae Cathedralis, et Collegiatae, una ex ejus clavibus a Canonico ejusdem Ecclesiae Cathedralis vel Collegiatae, per Episcopum sive Ordinarium deputando, altera vero ab ipso Episcopo sive Ordinario retineatur. In Monasteriis seu Conventibus Regularium una ex clavibus Archivi a

Superiore Conventus, altera ab Archivista retineatur. In Monasteriis Monialium, piisque domibus, quae Conservatoria appellantur, una ex clavibus per Abbatissam, vel Priorem aut Superiorem localem, altera per Confessarium Monasterii aut Conservatorii custodiatur. In aliis locis supra memoratis unam Archivi clavim Rector, vel primus Officialis custodiat, alteram Archivista, ut inferius, eligendus.

§. 12. Quotannis Mense Januarii inventario sive catalogo scripturarum illae scripturae adjungantur, quae anno praecedenti confectae vel alias neglectae fuerunt.

§. 13. Episcopi, et Ordinarii tempore visitationis, ex praescripto Sacrosancti Concilii Tridentini faciendae, Archivum Episcopale vive ordinarium omnino visitent. Item visitent Archivum Ecclesiae Cathedralis vel Collegiatae, nimirum armaria, in quibus jura Ecclesiae Cathedralis vel collegiatae custodiunt, et Scripturas ac jura eadem recognoscant, praesentibus duobus Canonicis antiquioribus, et peritioribus Capituli. Archivum scripturarum, quae statum, et jura Capituli cathedralis tantum respiciunt, pariter visitent, exploraturi, utrum scripturae sint bene dispositae, secundum Instructionem huic nostrae Constitutioni adjungendam, idque agant una cum duobus Canonicis antiquioribus, nec tamen possit Episcopus, sive Ordinarius rimari scripturas, quae res ejusdem Capituli respiciunt. Praetera Episcopus, sive Ordinarius Archivum Beneficiatorum cum duobus ex eorum numero antiquioribus pariter visitet, diligenter observaturus, utrum hujus nostrae Constitutionis ordinationes adimpleantur. Ubi vero Beneficiatorum Archivum cum capitulari commune est, in ejus visitatione sibi adjungat duos Beneficiatos praeter duos Canonicos antiquiores, ut illud pariter, ut supra dictum est, visitet.

§. 14. Episcopi, et Ordinarii, quoad Archiva Ecclesiarum, aliorumque locorum, hoc ipsum agant ad tenorem hujus nostrae Constitutionis, quam ubique observari curent, ita tamen, ut in iis locis, in quibus visitationem jure ordinario peragere possunt, eodem jure ordinario Archiva praedicta visitent. In locis vero, in quibus iidem Episcopi, et Ordinarii jure delegato visitationem peragere possunt, hujusmodi etiam jure delegato memorata Archiva explorare, ot executionem eorum, quae hac nostra Constitutione traduntur, promovere possint, ot debeant, inque relatione sua, tempore visitationis sacrorum liminum facienda, separatim referant statum Archivorum. Praelati vero *Nullius*, ad visitationem sacrorum liminum non accedentes, quolibet triennio evoluto doceant Congregationem S. R. E. Cardinalium Interpretum Concilii Tridentini de statu Archivi, deque observatione hujus nostrae Constitutionis, et Cardinalis Praefectus, ubi opus fuerit, illam docere eos cogat.

§. 15. Itidem Generales, Provinciales, et Visitatores cujuscumque Ordinis, et Instituti Regularis, ut supra, in suis visitationibus, quas facient in singulis Monasteriis, et Conventibus Regularium, ac Monialium sibi subjectarum, peculiariter quaerant, an singula in hac nostra Constitutione comprehensa, adamussim servata fuerint, ac serventur, poenisque in eadem contentis, inobedientes ad observantiam, etiam juris remediis compellant. Iidem Visitatores suis Superioribus in relatione visitationis statum Archivorum in dictis Monasteriis, et Conventibus visitatis, a se repertum referant; seque executioni hujus Constitutionis, sedulo invigilasse omnino doceant; pro qua executione, ubi necessitas tulerit, Superiorum auctoritatem implorare non desinant. Immo in Capitulis provincialibus et generalibus Superiores Conventuum, et Monasteriorum, seu Provinciarum, de observantia hujus nostrae Constitutionis, quoad Archiva erigenda, et conservanda in suis Monasteriis, seu Conventibus, rationem hujusce rei exigant.

§. 16. In singulis Capitulis Cathedralium, seu Collegiatarum quotannis inter caeteros Officiales, Archivista ex corpore Capituli eligatur. Idem pariter de Monacho, seu Religioso in Monasteriis, seu Conventibus Regularium agatur, ubi caeteri Officiales a Conventualibus, sive a Superioribus eliguntur, qui facultatem habeant eligendi Officiales eorumdem Monasteriorum, sive Conventuum. In reliquis locis piis, sivo Confraternitatibus, superius memoratis, ubi adest Collegium, inter caeteros Officiales, ab eo eligi solitos omnino eligatur Archivista pro fideli custodia dictorum, respective, Archivorum. Ubi vero non eliguntur Officiales ab Ordinario, vel deest Collegium, eos electurum, atque homo, Archivistae muneris capax, tunc Rector dicti loci pii custodiat Archivum, vel aliquem virum probum, et fidelem pro ejusdem custodia deputet.

§. 17. Praelati, sive utriusque sexus Superiores suae Ecclesiae scripturas Archivo inferendas curent, secundum instructionem, inferius recitandam.

§. 18. Ordinarii priusquam inventarium Archivi sui concinnandum curaverint, sedulo inquirant chartas scripturasque usurpatas, alio distractas, atque dispersas; quod praesertim, sede vacante, contingere solet; et quaecumque necessaria remedia adhibeantur, ut eaedem scripturae Archivo restituantur, vel ubi lateant, manifestetur. Qui non sunt Ordinarii, coram Ordinariis, auxilium judiciarium praestantibus, agant pro scripturarum recuperatione, inque Archivum suum translatione.

§. 19. Decessurus, vel ad longum tempus extra

Dioecesim abiens Episcopus, Praelatus, sive Ordinarius inventarium scripturarum Archivi, suo sigillo obsignatum, teneatur omnino dare proprio Confessario, aut alicui Superiori Regulari ejusdem Civitatis cum syngrapha receptionis tradatur, juxta memoratam Pii V. Praedecessoris nostri Constitutionem. Superior autem novo electo Episcopo seu Ordinario, vel antiquo illuc redeunti, idem inventarium tribuat, restituta syngrapha receptionis Superiori. Si tamen obitus jam dicti Confessarii vel Superioris ante novi Episcopi, seu Ordinarii electionem, sive reditum supradictum evenerit, tunc inventarium, et syngrapha memorata Confessariis eorum, respective, adhibita simili cautione, tradantur, et executioni demendetur, quod ipsis morte praeventi adimplere nequiverint.

§. 20. Obeunte Praelato, Capitulum antequam ad Vicarii capitularis electionem deveniat, diligenter inquirat, an inventarium scripturarum Archivi episcopalis, quod penes se servare debebat, reperiatur, agnoscatque, an impleta fuerit praedicta nostre dispositio, qua traditio inventarii, proprio Confessario facienda, decernitur, ut Superiori regulari tribuatur: quod inventarium si repertum fuerit, Capitulum illud Superiori regulari, eb eo tute et fideliter usque ad novi Praelati electionem custodiendum, tradere teneatur. Si autem idem inventarium repertum minime fuerit, neque constiterit, fuisse traditum modo, quo supra, tunc debeant duo antiquiores Canonici Archivi claves penes se suscipere, idemque Archivum coram duobus testibus Presbyteris non capitularibus, suis propriis sigillis exterius munire, ita ut clavibus minime reserari possit. Nec Capitulum vel Vicarius capitularis ejusdem Archivi sigilla disrumpere, aut reserare audeant, aut possint, nisi prius iidem duo Canonici antiquiores, fractis sigillis et aperto Archivo coram duobus Presbyteris non capitularibus, scripturas ipsas contuleriut cum inventario authentico, quod juxta nostram hanc dispositionem in eodem Archivo acrvandum est. Si vero minime repertum fuerit inventarium in Archivo, jamdicti duo Canonici teneantur manu publici notarii accurate duplex inventarium scripturarum Archivi, ut supra, conficere, quorum unum in Archivo servetur, alterum Superiori regulari, ut supra, tradatur: alias si hujus nostrae Constitutionis et dispositionis transgressores extiterint, et Archivum reserare praesumserit, praeter poenas generales inferius imponendas, tam Capitulum, quam Vicarius capitularis obstricti sint cuicumque detrimento, quod inde evenire contigerit, parti et Fisco ob scripturas, ex Archivo subreptas; necnon aliis poenis, arbitrio successoris Episcopi seu Ordinarii subjaceant.

§. 21. Post obitum Episcopi, claves Archivii apud duos Canonicos, a Capitulo deputandos, remaneant, nec Commissario Apostolico, sede vacante, ullo pacto tradantur: sed tantum permittatur, ut ille una cum Canonicis deputatis, in Archivo scripturam aliquam, suae commissioni necessariam, scrutari possit: inde tamen nullam transferat; cum novus Episcopus a Capitulo scripturarum ex Archivo episcopali translatarum, omniumque ad Ecclesiam, seu mensam episcopalem pertinentium, rationem exigere debeat, ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 16. de Reformatione.

§. 22. Ex Archivis non liceat efferre scripturas sine Praelati vel Superioris facultate illas exscribendi, easdemque post triduum in suum locum restituendi, ubi syngrapha receptionis, triduano tempore limitata, reponatur. Hanc syngrapham scripturas recipiens, sua manu in codice ad hoc retinendo in eodem Archivio, subscribat; Ordinariis tamen locorum reservata facultate prorogationis temporis, quae moderate concedatur.

§. 23. Ad processus quacumque occasione postulante facile inveniendos, volumus, ut Notarii, Tabelliones, et Actuarii unius mensis spatio ab expeditione causarum, Archivistae eosdem processus quoscumque, criminales, civiles, et quamcumque rem continentes, Ecclesiasticam vel temporalem, tradere teneantur, per eum in Archivo reponendos atque servandos: quos pariter inventario scripturarum singulatim recensebit sub poena transgressoribus privationis officii, et futurae ad id obeundum inhabilitatis, praeter alias poenas, in hac Constitutione sancitas. Ubi Archivistas, et Scripturarum custodes mutari contigerit, hi successoribus suis omnes scripturas, per publicum documentum inde confectum, exhibeant; alias hi aeque ac successores de scripturis deficientibus rationem reddant.

§. 24. Denique, ut prospiciatur conservationi scripturarum, ad Ecclesiam, Parochias, Cappellanias, Altaria, loca pia, et causas quoque pias pertinentium, quae per collationem vel nominationem seu praesentationem Canonicam; vel quocumque alio modo reguntur, et administrantur virum Ecclesiasticum vel Saecularem, non vero per Collegium, et propterea difficilius est Archivium, secundum jamdictam Instructionem formatum constituere, volumus, ut Ordinarii in visitationibus pro suo arbitrio, et prudentia eidem scripturarum conservationi provideant, erectionem Archivii fieri mandantes, regulasque praescribentes, quas rei aptiores fore cognoverint, subjectae Instructioni, se conformare pro opportunitate curantes.

§. 25. Omnium, et singulorum hactenus expositorum executionem sub praecepto Sanctae Obedientiae quibuscumque, ut supra, personis, respective, injungimus, ab iisque servari volumus, et mandamus; immo rursus Patriarchis, Metro-

politanis, Archiepiscopis, Episcopo, aliisque Ordinariis, habentibus usum Pontificalium, sub poena suspensionis ab eorum usu, arbitrio Summi Pontificis; Capitulis autem Ecclesiarum Cathedralium, et Collegiatarum sub poena interdicti; reliquis Ecclesiasticis saecularibus in sacris constitutis sub poena suspensionis a divinis: Regularibus utriusque sexus, suspensionis ab officio, et privationis vocis activae et passivae; saecularibus sub poena excommunicationis majoris; quarum censurarum, et poenarum absolutio, et relaxatio reservetur Romano Pontifici.

§. 26. Curent propterea universi Praelati supradicti, et Superiores Regulares omni diligentia quaelibet hac nostra Constitutione contenta, undequaque observari, ad avertendum praejudicium grave, quod imminere posset Ecclesiis ex occultatione jurium, pro quorum custodia, et conservatione ipsi pro viribus laborare teneutur ex onere assumpto in ipso limine receptionis suae dignitatis, et muneris: proindeque inobedientes, nedum juris remediis ad observantiam eorum, quae hac Constitutione vulgantur, cogere possint, sed debitis poenis in eos, qui muneri suo deerint, animadvertere non omittant.

§. 27. Decernimus autem, easdem praesentes de subreptionis vel obreptionis, aut nullitatis vitio seu intentionis nostrae, vel quovis alio defectu notari, impugnari, infringi, invalidari, aut in jus vel controversiam vocari nunquam posse; sed illas semper perpetuo validas, et efficaces fore, suosque plenarios effectus sortiri: atque ita per quoscumque judices, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, et Camerae Clericos, ac S. R. E. Cardinales, sublata eis, quavis aliter judicandi vel interpretandi facultate, et auctoritate, judicari, et definiri debere; irritum quoque, et inane decernimus, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

§. 28. Non obstantibus quibuscumque Constitutionibus Apostolicis de non tollendo jure quaesito, et quorumvis Capitulorum, Ecclesiarum, Monasteriorum, aliorumque piorum locorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alias roboratis statutis, et consuetudinibus; privilegiis quoque, indultis, et Literis Apostolicis, exemptionibus, immunitatibus, a Nobis, et Praedecessoribus nostris sub quibuscumque tenoribus, et formis, et cum quibusvis clausulis, et decretis, quomodolibet concessis, ac in futurum concedendis. Quibus omnibus, etiamsi de illis, illorumque totis tenoribus specialis, specifica, et expressa mentio habenda foret, tenores hujusmodi praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis in suo robore alias permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem praesentium exemplaribus manu, et sigillo cujusvis publici Notarii, vel alterius personae, in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides in judicio, et extra adhibeatur, quae praesentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

§. 29. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae institutionis, voluntatis, mandati, statuti, et ordinationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo vigesimo septimo. XVIII. Kal. Julias, Pontificatus Nostri Anno. IV.

ASPERSORIUM

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Ad dubium: an, et a quo in actu ingressus ad Ecclesias Priorales, et Parochiales Civitatis Castelli sit porrigendum Aspersorium aquae benedictae Episcopo incedenti processionaliter in diebus Rogationum, seu alia quavis occasione insimul cum Canonicis Cathedralis vestibus canonicalibus indutis, et capitulariter procedentibus; respondit S.C. visis tantum juribus Parochorum, Priorum, caeterorumque Rectorum Ecclesiarum saecularium dictae Civitatis, eorumque Procuratore audito, cum pars altera pro dilatione institerit: Dilata, et per modum provisionis servetur Constitutio Synodalis. *Civitatis Castelli* 27. *April.* 1784.

Archiepiscopo Ecclesiam intranti debet prima Dignitas Aspersorium afferre, eaque legitime 2
impedita illud ipsum munus subire debet alia Dignitas, aut persona, quae dignior ex Capitulo aderit, legitimi autem impedimenti causa non censetur, quod aliquis in Choro sit occupatus, nisi sacris vestibus ad Missam majorem celebrandam sit indutus. At in alia Collegiata Ecclesia Aspersorium est porrigendum a Praeposito ejusdem Ecclesiae, vel (quocumque nomine nominetur) ab eo, qui in illa digniorem personam gerit, ut tam Ecclesiae, quam personae porrigenti ea ratione honor tribuatur. *Hispalen.* hoc modo execu-

tioni demandatum 23. *Martii* 1592. *dub.* 5. confirmat. 13. *Junii* 1592. *et Oxomen.* 3. *Aug.* 1593. *et Elboren.* 16. *Febr.* 1893.

3 Ad dubium : An propter nimiam distantiam, quae est inter Altare, et chorum in Aspersione Aquae benedictae diebus dominicis fieri solita liceat duos Sacerdotes cotta , et stola indutos deputare, quorum alter chorum, alter populum aspergat, Celebrante interim ante Altare hanc functionem exercente ? respondit S. C. Hebdomadarius Aquam benedictam aspergat in Ecclesia juxta Rubricas Missalis. Quod si chorus adeo sit elatus , ut nisi per scalas ad eum non pateat accessus, alter Sacerdos superpelliceo, et stola indutus in choro Aspersionem faciat. *Abulen.* 17. *Novembr.* 1592. *dub.* 1.

4 Ingredienti SSmo D.N. aliquam ex tribus Patriarchalibus Urbis Ecclesiis Aspersio Aquae benedictae non a Gubernatore ejusdem Urbis , qui nullam habet regulariter jurisdictionem spiritualem, sed a Vicario ejus Ecclesiae, eut eo absente, ab antiquiore , dignioreque Canonico tamquam Capituli capite praebeatur. *Urbis* 9. *Martii* 1597.

5 Missae Sacrum faciens per chorum tantum a Ministris associatus aspergat Aquam benedictam diebus Dominicis ; per Ecclesiam vero, et ad populum poterunt Ministri ipsi aspergere in Sacrificio illo. *Elboren.* 2. *Septembr.* 1597. *dub.* 9.

6 Aspersorium porrigendum est Episcopo in quamcumque Ecclesiam Civitatis , vel Dioecesis ingredienti a Rectore Ecclesiae, ad quam Episcopus accedit. *Sorana* 23. *Septembr.* 1820.

7 Gubernator, et Magistratus Civitatis Praenest. dum vestibus Consularibus induti consuetis diebus ad Cathedralem accedunt , excipi debent ab alterutro ex Canonicis , vel Capitularibus Cappa induto , qui Aspergillo ipsis Aquam benedictam porrigat. *Praenestin.* 27. *Aug.* 1836. *dub.* 1.

ASSISTENTIA

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Quaesitum fuit : cum in celebranda ab Episcopo Pisauren. Missa pontificali in Ecclesia sua ambae Dignitates major post Pontificalem Praepositura nuncupata, altera Archidiaconatus dicta, assistere debeant, unus a dexteris , alter a sinistris , cui illorum dignior locus assignari debeat ? cum de jure Dignitatum ordo servari debeat , et Archidiaconus nihilominus praetendat se praeferendum , et antiqua fuerit alias contraria consuetudo ; super quibus S. R. C. ita rescripsit Episcopo : « Avendo questi miei » Signori Illustrissimi dall'incluso memoriale in» teso la differenza nata tra il Prevosto , e l'Ar» chidiacono di codesta Chiesa cattedrale, sono » venuti in parere , che quando V. S. celebra » pontificalmente , l'Arcbidiacono , ed un altro » Canonico Diacono se vi è, e se non Sacerdote » le assistano dai lati apparati in abito diaconale, » ma non ostante , che il detto Canonico fosse » Sacerdote, l'Archidiacono stia alla banda destra, » e che in tal caso il Prevosto , come prima Di» gnità Presbiterale debba col Piviale servirli al » libro ; e quando Ella non celebra , ma è pre» sente con la Cappa alla Messa , o Vespero , il » medesimo Archidiacono , ed un Canonico Dia» cono se vi è, e se non Sacerdote nell'abito or» dinario Canonicale le assistano dai lati , ed il » Prevosto stia in coro nel suo solito stallo, con» forme al Pontificale Romano. » *Pisauren.* 10. *Januarii* 1590.

2 Quando Episcopus in celebratione alicujus festivitatis exit extra Chorum, ut Altaria incenset, vel caeremonias hebdomadarii faciat , aut ut populo benedictionem elargiatur , illum associare debent Dignitates , et Canonici assistentes , aut alii necessarii. *Seguntina Caeremoniarum* 20. *Martii* 1590. *dub.* 2.

3 Episcopo solemniter Vesperas , vel Missam pontificalem celebrante apparati esse debent omnes Dignitates et Canonici Cathedr. Seguntinae. *Ibid. dub.* 3.

4 Episcopo pontificaliter, et solemniter celebranti Archidiaconum a dexteris, et alium Diaconum a sinistris diaconaliter paratos assistere oportet, praeter alium Assistentem Pluviali indutum, qui ut habetur in Pontificali Romano , debet esse Prior Canonicorum , dignior Capituli. *Oscen.* 16. *Martii* 1591. *dub.* 12.

5 In sedendo tam Assistentes , quam Diaconus , et Subdiaconus pro loci situ, et commoditate ita se gerant, ut se inferiores ministros Episcopi, non pares, et aequales ostendant. *Ibid. dub.* 15.

6 Cardinalis Archiepiscopus Hispalens. solemniter celebrans , vel alia Pontificalia exercens ex Decreto Concilii Trident. *sess.* 24. *cap.* 12. compellere potest Dignitates, et Canonicos, universumque Capitulum Ecclesiae suae Metropolitanae, ut sibi assistant , et inserviant. Modus autem assistendi, et inserviendi is esse debet, quem Regulae Pontificalis Romani praescribunt. *Hispalen.* 23. *Martii* 1592. *dub.* 1.

7 Licere etiam, S. C. declarat, ipsi Archiepiscopo eosdem compellere , quoties ad alias ejusdem Civitatis , et Suburbiorum Ecclesias accedit ad

aliquod pontificale munus exercendum; verum cum honoris, et servitii sui causa voluerit ab Ecclesia Metropolitana Dignitates, et Canonicos, aliosque Capitulares extrahere, qui sibi solemniter celebranti, vel Pontificalia exerceuti assistant, et inserviant, curet, (ut par est) ne ipsa Ecclesia Metropolitana ministris omnibus destituatur, debitoque cultu, et officio defraudetur. Accedens vero ad Ecclesias, in quibus aliae adsint Dignitates, et Canonici, curet quoque pro sua prudentia, ut omnes confusiones, et perturbationum occasiones removeantur; et sciat Dignitates, et Canonicos Ecclesiae Metropolitanae debere omnino praecedere Dignitates, et Canonicos Ecclesiae collegiatae. *Ibid. dub.* 2.

8 Obtinens primam Dignitatem in ordine presbyterali Pluviali indutus fungi debet Assistentis munere, qui de libro serviat, naviculam Archiepiscopo in throno existenti porrigat, eumdemque ibi thurificet; eo vero legitime impedito, dignior de Capitulo in Ordine presbyterali praesens, et legitime non impeditus debet in ejus locum succedere. Munus autem assistendi ad Archiepiscopi latera, fimbrias elevandi, imponendi, et deponendi Mitram, aliave in Pontificali descripta agendi, pertinet ad Archidiaconum, et antiquiorem Diaconum Canonicum ambos Dalmaticis indutos; quod si Canonicus Diaconus nullus aderit, ultimus Presbyter Canonicus in diaconali tamen habitu succedere debet, qui stabit a sinistris Archiepiscopi, et Archidiaconus a dexteris, licet ipse Archidiaconus ordine tantum diaconali fuerit initiatus. Epistolam vero, et Evangelium cantare debent duo Canonici ex ordine diaconali, et subdiaconali, modo tamen in ea Ecclesia sint distincti inter Canonicos hujusmodi ordines, alioquin duo ex ordine presbyterali, illudque munus per turnum singuli, cujuscumque ordinis sint, peragere debent. Diaconus autem Evangelii Archiepiscopo ad Altare existenti naviculam ministrare, et eum ibi thurificare debet.

9 Et Caeremoniali Episcoporum ab eadem S.C. examinato in hunc modum executioni demandavit: Debere omnino aliquem Cappellanum, vel Portionarium Ecclesiae ad id deputatum Archiepiscopo librum manibus sustinere. Primam vero Dignitatem cum pluviali assistentem debere ad dexteram Archiepiscopi celebrantis parumper caput supponere ad librum, quem Cappellanus aut Portionarius manibus sustinet, dum in sede eminenti ipse Archiepiscopus intonat hymnum *Gloria in excelsis*, cantat Orationem, *Credo*, et *Dominus vobiscum* ad Offertorium. Sed quando Archiepiscopus legit Epistolam, Gradualem et Evangelium, prima Dignitas nihil aliud agens, stabit in loco suo erectus. Digito autem indicare debet legenda in libro, quando Archiepiscopus est ad Altare: neque dedignari debet prima Dignitas, quod his muneribus fungatur, cum maxime honorifica sint, et eadem omnia faciat Prior Episcoporum Cardinalium, dum assistit Summo Pontifici celebranti.

Declarat quoque primae Dignitatis assistentis propriam sedem esse scabellum ligneum, quod tamen permittitur depictum, vel aliqua pulchra forma labrefactum, dummodo sit nudum, nullo scilicet panno, vel alia re copertum in plano solii in partem dexteram Archiepiscopi praeparatum, atque eo loco, et ordine situm, ut ipsa prima Dignitas assistens et ad Altare, et ad faciem Archiepiscopi respicere possit, qui locus dignior reputatur locis Diaconorum ministrantium. *Hispalen.* 23. *Martii* 1592. *dub.* 6.

Vesperas, vel Missas Episcopo solemniter celebranti, Archidiaconus, et alter Canonicus Diaconus ex antiquioribus a sinistris diaconali habitu induti assistere debent. Quod si in ea Ecclesia Diaconus nullus adsit, tum loco Diaconi Canonicus alius ultimus ex ordine presbyterali, diaconaliter tamen indutus, assistentis Diaconi munus suppleat. Prima Dignitas, seu dignior Capituli ex ordine presbyterali pluviali indutus Assistentis munus obibit, qui cantanti Episcopo librum a parte dextera capite suo sustinere, eique apud Altare existenti, digito, quae dicenda sunt, indicare aliaque peragere debet, quae in Pontificali praescribuntur. Episcopo vero non celebranti, sed Divinis assistenti iidem, qui supra, Archidiaconus, et alter Canonicus Diaconus, seu Presbyter assistere debent. *Aversana* 17. *Novembr.* 1592. *dub.* 1. 10

Assistens Presbyter pluviali indutus pacem acceptam ab ipso Episcopo pontificaliter celebrante Canonicis, et aliis juxta Rubricas Pontificalis deferre debet. *Ibid. dub.* 2. 11

Succentor, seu quivis alius, cujuscumque sit dignitatis et praeeminentiae Evangelium, in Missa pontificali cantans thurificare debet Canonicos, aliosque de Capitulo juxta Rubricas Pontificalis tit. de Missa pontificali. Quartostallorum vero munus erit inservire Episcopo de Mitra, de baculo, de libro, et de candela. *Ibid. dub.* 3. 12

Primo loco post thurificatum Episcopum thurificari debet prima Dignitas assistens cum pluviali, secundo Diaconi assistentes a lateribus Episcopi, tertio Dignitates et Canonici in Choro sedentes, quarto caeteri juxta Rubricas ejusdem Pontificalis loco supracitato. *Ibid. dub.* 4. 13

Quartostalli Evangelium, et Epistolam cantantes in Missis conventualibus, et aliis quibuscumque, servare omnino tenentur Rubricas Missalis Romani reformati tam quoad thurificationem, quam etiam quoad pacis distributionem spectat, ut ulmirum quartostallus Evangelium cantans thurificet Dignitates, et Canonicos, et alios, qui thurificandi sunt; Subdiaconus vero pacem a Diacono acceptam, servato Rubricae Missalis or- 14

dinc, existentibus in Choro, aliisque deferat *Ibid. dub.* 5.

15 S. R. C. censuit: Archidiaconum Ecclesiae Cathedralis Tirasonen. compelli posse per Episcopum, ut pontificaliter celebranti, aut alia Pontificalia exercenti, non solum in Cathedrali, sed in praescriptis etiam Ecclesiis sibi assistat, et inserviat; cumque sic assistentem, ac ministrantem scabello, sive sella rasa, quam vocant, prout ministrum decet, contentum esse debere. *Tirasonen.* 20. *Decembr.* 1594.

16 S. R. C. censuit: Concedi posse Episcopo Mirandensi Literas Apostolicas in forma Brevis, quibus detur ei facultas compellendi Canonicos, et Dignitates per mulctas, et poenas, etiam per censuras Ecclesiasticas, ut sibi celebranti, atque Pontificalia exercenti, ex Decreto Concilii Tridentini assistant, et inserviant juxta Pontificalis, et Missalis Romani Rubricas. *Miranden.* 24. *Januar.* 1595.

17 Canonici non tenentur assistere Vicario Generali, quando Missam solemniter celebrare vellet. *Sulmonen.* 9. *Martii* 1597.

18 Archiepiscopus assistens in Missa solemni cum cappa, habebit Assistentes, secus si sine cappa. *Elboren.* 2. *Septembr.* 1597. *dub.* 3. *et* 8.

19 In functionibus Pontificalibus peragendis ab Episcopo extra Ecclesiam Cathedralem, Canonici ejusdem Ecclesiae non tenentur inservire cum habitu Chorali Episcopo in privato Missae Sacrificio, quod praecedere, vel subsequi debet easdem functiones. *Pisauren.* 18. *Julii* 1750. *dub.* 1.

20 Neque tenentur Canonici convisitatores tempore visitationis inservire cum eodem habitu eidem Episcopo in privato Missae Sacrificio. *Ibid. dub.* 2.

21 Nec Episcopus ad eundem effectum cogere potest eosdem Canonicos ad sibi inserviendum in dicta celebratione Missarum. *Ibid. dub.* 3.

22 Immo Canonici volentes ultro inservire praemisso modo eidem Episcopo prohiberi possunt ab aliis Collegis id detrectantibus. *Ibid. dub.* 4.

23 Episcopo Pontificalia celebranti in Ecclesia Collegiata S. Mariae Majoris de platea Civitatis Casalen. praestanda est Assistentia a Canonicis Cathedralis, non vero a Canonicis ejusdem Collegiatae. *Casalen.* 15. *Julii* 1752. *dub.* 10.

24 Episcopo vero celebranti Missam privatam, vel alias privatas functiones exercenti in dicta Collegiata potest praestari Assistentia a Canonicis utriusque Capituli non renuentibus. *Ibid. dub.* 11.

25 Prima Dignitas, seu dignior ex Canonicis Ecclesiae Cathedralis Casalen. tenetur Assistentiam praestare Episcopo in omnibus pontificalibus functionibus. *Casalen.* 15. *Sept.* 1753. *dub.* 2.

26 Lotio pedum facienda est hora congrua determinanda ab Episcopo, et in loco solito, assistentibus omnibus Canonicis. *Ibid. dub.* 7.

27 Ad dubium: an Capitulo, et Canonicis in Presbyterio assistentibus Episcopo Missam, aliasque pontificales functiones celebranti, liceat habere sedilia in Presbyterio collocata cum parvulis scamnis aliquo panno coopertis, et super iis genuflectant, juxta assertam consuetudinem hactenus servatam, seu potius genuflectere teneantur super plano Presbyterii tapete cooperto? respondit S. C. Servetur solitum. *Ibid. dub.* 14.

28 Canonici, seu Vicarii assistentes in solemnitate Missae cum cappis, seu pluvialibus genuflectere debent in elevatione Sacrae Hostiae. *Hildesimen.* 7. *Julii* 1759. *dub.* 1.

29 Praeposito Ecclesiae Collegiatae SSmi Salvatoris Civitatis Maceratae Missam solemnem celebranti debetur Assistentia Canonicorum in munere Diaconi, et Subdiac. *Maceraten.* 7. *Julii* 1759.

30 Episcopo Pacten. pueros plebemque docenti christianam doctrinam non debetur a Canonicis Assistentia. *Pacten.* 29. *Martii* 1760.

31 Episcopus feria V. in Coena Domini juxta morem Ecclesiae Dertusensis Canonicorum pedes lavans, debet habere Assistentiam duarum Dignitatum, et aliam pariter Dignitatem, quae munus Diaconi, et Canonicum, qui munus Subdiaconi subeat, ad formam Caeremonialis. *Dertusen. dubiorum* 6. *Aug.* 1763. *dub.* 8.

32 Episcopum in Cathedrali Confirmationis Sacramentum, vel Ordines collaturum debent saltem duo Dignitates, seu Canonici, in habitu chorali ad januam Ecclesiae excipere, aspersorium porrigere, eique Confirmationem, vel Ordines conferenti adsistere. *Ibid. dub.* 9.

33 Dignitates, et Canonici assistere debent Episcopo, cum Missam pontificalem celebrat, vel alia officia pontificalia exercet, vel etiam publice divinis Officiis interest in aliqua Ecclesia parochiali, vel conventuali Civitatis, ita tamen, ut Ecclesia Cathedralis debito non fraudetur Officio. *Ibid. dub.* 10. et 11.

34 Ad dubium: An, et qui ex Dignitatibus, et Canonicis Cathedralis Ecclesiae Termularum, teneantur in officio Diaconorum Assistentiam praestare Episcopo solemniter celebranti, seu Divinis cum Cappa intersessenti? rescripsit: Assistentiam spectare ad Diaconos juxta Caeremoniale. *Termularum Assistentiae* 21. *Junii* 1766. confirm. 12. *Julii* 1766.

35 Ad dubium: an Archidiacono Ecclesiae Cathedralis Hydruntinae solemniter celebranti teneantur in munere Diaconi, et Subdiaconi inservire duo Canonici, sive potius duo Presbyteri? respondit S. C. Servetur solitum. *Hydruntina Praeeminentiarum* 7. *Decembr.* 1771. *dub.* 12.

36 Idem Archidiaconus assistens uti Presbyter Archiepiscopo Missas, vel Vesperas solemniter celebranti, aut eisdem assistenti, sedere debet super throno prope Archiepiscopum, non vero in alio loco. *Ibid. dub.* 13.

37 Ad dubium: an idem Archidiaconus tunc Archiepiscopo elevare debeat librum Evangeliorum, et Pontificale? respondit S. C. Servetur Caeremoniale. *Ibid. dub.* 14.

38 Archiepiscopo solemniter celebrante idem Archidiaconus in praedicta figura Presbyteri assistentis praeferri debet in thurificatione Canonicis pro Diacono, et Subdiacono eidem Archiepiscopo inservientibus. *Ibid. dub.* 15.

39 Eadem thurificationis praelatio debita est Archidiacono, quoties in habitu Chorali assistit cum duobus Canonicis Archiepiscopo cum cappa assistenti Missae et Vesperis, quae per Canonicum hebdomadarium celebrantur. *Ibid. dub* 16.

40 Dignitatibus, vel iis impeditis, Canonicis insignis Collegiatae Ecclesiae Matricis S. Andreae Vallecani Missas et Vesperas solemniter ubicunque extra propriam Ecclesiam celebrantibus, competit jus habendi assistentes in officio Diaconi, et Subdiaconi de gremio Capituli, quando totum Capitulum convenire debet. *Civitatis Castellanae Praeeminentiarum* 10. *Septembr.* 1782.

41 Episcopo deferenti SSmum Sacramentum in Processione, quae fieri solet cum magno concursu populi qualibet tertia Dominica cujuslibet mensis in Civitate Salutiarum, assistere debent duo Canonici Dalmaticis induti; et si renuant, ad id cogi possunt. *Salutiarum* 18. *Decembr.* 1784. *dub.* 2. *et* 3.

42 Non recipienda est in praxi doctrina, quod ad deponendum SSmum Sacramentum a suo eminentiori throno, parentur in Sacristia Sacerdotes tres, unus scilicet amictu, alba, stola, et pluviali; alii vero duo assistentes pluvialibus tantum super cottas, quorum dignior assistens deponat Ostensorium, *quin utatur stola,* quia est pluviali indutus; sed vel duo assistentes sumere debent dalmaticam, et tunicellam, vel alius Sacerdos cum cotta, et stola ponere, et deponere debet Ostensorium cum SSmo Sacramento. *Portugallen.* 17. *Septembr.* 1785. *dub.* 1.

43 Ad dubium: an retineri debeat, ut duo Diaconi assistentes a lateribus Episcopi in solemnissima Processione Corporis Christi, et feria V. in Coena Domini, parentur amictu, alba, et dalmatica? Ratio erat dubitandi, quia Caeremoniale Episcoporum *cap.* 23. *et* 33. *lib.* 2. non meminit stolarum; respondit S. C. Affirmative saltem quoad primum Diaconum assistentem in omnibus functionibus, in quibus ponendum sit, vel deponendum SSmum Sacramentum. *Ibid. dub.* 2.

44 Feria VI. in Parasceve, Episcopo non celebraturo, procedendo ad Crucis adorationem, et osculum, Canonici assistentes tenentur tum in genuflexionibus, tum etiam in ipso osculi actu eumdem associare, ibique expectare quoadusque idem Crucis adorationem, et osculum complevit. *Gaditana* 24. *Septembr.* 1788. *dub.* 1.

Episcopus, absoluta adoratione et osculo, non debet ibi permanere, donec a Canonicis assistentibus par Cruci obsequium exhibitum fuerit; sed immediate Canonici assistentes debent Episcopum ad Cathedram pontificalem associare, ac subinde idem officium adorationis Crucis et osculi cum aliis Canonicis in ordine suo complere tenentur. *Ibid. dub.* 2. 45

Canonici assistentes non valent se induere, et exuere sacris paramentis super solio in loco proprii scamni; sed interim aliis Canonicis eorum munere fungentibus, descendere debent de solio ad propria stalla canonicalia, ibique sacras vestes assumere, et post completum Officium deponere. *Ibid. dub.* 3. 46

Dignitates et Canonici Ecclesiae Cathedralis Melevitanae, qui invitati ab Episcopo se conferunt ad Ecclesiam Collegiatam Civitatis Vallettae, Assistentiam praestare debent Episcopo, aut pontificaliter celebranti, aut praesentiam tantum praestanti, ad formam resolutionum anni 1741. et juxta methodum in Caeremoniali Episcoporum praescriptam. *Melevitana Praeeminentiarum* 19. *Maji* 1789. confirmat. 15. *Junii ejusd. anni dub.* 3. 47

Praedictis Dignitatibus, et Canonicis invitatis ab Episcopo competit jus accedendi ad Ecclesiam S. Pauli, et adsistendi, quacumque alia occasione, et die, qua placuerit Episcopo, peragere ibi Pontificalia, vel adsistere; sed mens S. C. est: non expedire Dignitates, et Canonicos Cathedralis ab Episcopo invitari, praeter solemnem diem memoriae Naufragii S. Pauli dicatam, ut aliis occasionibus, et diebus in Ecclesiam Collegiatam Civitatis Vallettae conveniant, ibique collegialiter sacris functionibus adstent, seu ipsi Episcopo pontificaliter celebranti, vel simpliciter assistenti ministrent, aut respective Assistentiam praestent. *Ibid. dub.* 22. confirm. *ibid.* 48

In Ecclesia parochiali S. Michaelis Archangeli vulgo nuncupata di Fibialla Dioecesis Lucanae, ab antiquo tempore invaluit usus, quod Diaconus, et Subdiaconus in Vesperis solemnibus praestent Assistentiam Celebranti non induti pluvialibus, sed tunicella, et Dalmatica; et S. C. Sacerdoti Aloysio Lignani supplicanti, ut liceret continuare in eadem consuetudine rescripsit: Arbitrio Rmi Archiepiscopi. *Lucana* 31. *Aug.* 1793. 49

Canonici Ecclesiae Collegiatae S. Petri Apostoli Oppidi Saxoferrati Nucerinae Dioecesis tenentur suam praestare Assistentiam Archipresbytero in officio Diaconi, et Subdiaconi, dum solemniter celebrat in Collegiata tantum; Canonicos vero pii Operis Gabrielli teneutur solummodo ad formam institutionis, scilicet in defectu aliorum legitimum impedimentum habentium. *Nucerina, seu Saxoferraten.* 20. *Maji* 1801. 50

Canonici Metropolitanae Baren. assistentes Episcopo in functionibus Ecclesiasticis non possunt 51

uti pileolo in Altari, possunt vero iu Cathedra Episcopali, dummodo non ministrent. *Baren.* 20. *April.* 1822. *dub.* 2.

52 Presbyter assistens Episcopo uti debet scabello, non autem sede camerali, vel simpliciter lignea, vel imbuta, quin prosit immemorabilis contraria consuetudo. *Dubiorum* 4. *Septembr.* 1822. *dub.* 3. *et* 4.

53 Ad dubium: An Archidiaconus, seu Presbyter assistens debeat sustinere librum, dum Episcopo celebranti assistit, seu potius sufficiat, ut illum manu tangat? respondit S. C. servetur dispositio Caeremonialis lib. 1. cap. 7. n. 1. pluribus hujus S. C. Decretis confirmata. *Ibid. dub.* 12.

54 Ad dubium: An Primicerio Collegiatae Ecclesiae S. Joannis Majoris Civitatis Neapolis solemniter celebranti Canonici pro Diacono, et Subdiacono inservire teneantur? respondit S. C. Servetur omnino Decretum diei 25. Januarii 1698. in quo decretum fuerat Primicerio praedicto solemniter celebranti in diebus per annum solemnioribus, a Canonicis ejusdem Ecclesiae deberi Assistentia in officio Diaconi, et Subdiaconi. *Neapolitana* 22. *Septembr.* 1827.

55 In Cathedralibus, in quibus Dignitates, et Canonici existunt, prima Dignitas semper debet esse Presbyter assistens, quando Episcopus Missam, et Vesperas solemniter celebrat, sive hoc peragat diebus primae Classis, vel secundae, vel ferialibus. *Bugellen.* 22. *Septembr.* 1827. *dub.* 1.

56 Ipsamet prima Dignitas debet quoque esse Presbyter assistens, quando Episcopus benedicit candelas, cineres, palmas, ita ut dignior Canonicus post Dignitates debet tantum esse Presbyter assistens Episcopo non celebrante, sed Vesperis, aut Missae solemni per alterum cantatae praesente. *Ibid. dub.* 2.

57 Dum Episcopus Missae per alium cantatae assistens Missam cum celebrante incipit ante infimum gradum Altaris, Presbyter assistens stare debet cum aliis Canonicis, Diaconi vero assistentes a tergo Episcopi, et Celebrantis. *Marsorum* 12. *Novembr.* 1831.

58 Quum in Ecclesia Cathedrali Pisana invaluerit consuetudo, ut post Missam Pontificalem feriae V. in Coena Domini duo Diaconi assistentes statim se recipiant in Secretarium ad deponendam Dalmaticam, et in eorum locum succedant Diaconus, et Subdiaconus Missae Archiepiscopum SSmam Eucharistiam ad sacellum deferentem comitaturi, idemque etiam fieri soleat in aliis functionibus Sanctissimi Sacramenti ritu Pontificali ab Antistite celebrandis; S. C. rescripsit: Servetur in omnibus etiam in vestibus Diaconorum assistentium Caeremoniale Episcoporum, et memoriales Rituum dispositiones. *Pisana* 12. *Novembr.* 1831. *dub.* 18.

59 Ad dubia: an duo Canonici assistentes in S. ordinatione planetam plicatam, seu Dalmaticam induere debeant dumtaxat super Rocchetto cum amictu, vel super albam cum amictu, cum manipulis, et unus cum stola diaconali? an interesse debeat Presbyter assistens in pluviali? an Archidiaconus uti debeat habitu dumtaxat chorali, vel Dalmatica, aut pluviali? rescripsit S. C. servetur Caeremoniale Episcoporum lib. 1. cap. 7. *Pisana* 6. *Septembr.* 1834.

60 Quoad Assistentiam Episcopo a Diaconis praestandam in Processione Corporis Domini servetur Caeremoniale Episcoporum lib. 2. cap. 38. num. 8. 17. 22. *Viglevanen.* 6. *Septembr.* 1834.

61 Ad dubium: An Canonici Cathedralis teneantur Assistentiam praestare Episcopo, extra Cathedralem ipsam Sacras Ordinationes facienti? Eminentissimi et Reverendissimi Patres perpendentes alias ab hac S. Congr. decretum fuisse, Canonicos Cathedralis teneri ad Assistentiam Episcopo praestandam tam intra, quam extra Cathedralem, atque etiam privatim Ordinationes peragenti, rescribendum censuerunt: Serventur Decreta in una Veliternen. diei 6. Sept. 1698. in Grossetana diei 16. Septembr. 1645. ac Civitatis Ducalis diei 7. Decem. 1698. nec non Caeremoniale Episcoporum. *Compostellana* 23. *Maji* 1835.

62 Sacerdos N. N. Canonicus, et Eleemosynarius Episcopi Valentinen. non tenetur ferre super habitu chorali stolam, quando Adsistentiam praestat Episcopo, dum in oratorio privato, aut alibi Missam celebrat; nec ei licet absque violatione Rubricarum stolam ferre in casibus supradictis, obstant enim Decreta. *Valentinen.* 12. *Martii* 1836.

63 Celebrante solemniter prima vice novo Sacerdote Patrinus, seu Presbyter assistens non potest in Dominicis antea aspergere populum Aqua benedicta, ac deinde ad Sacristiam accedere, et Sacerdotem ipsum ad Altare adducere cum Ministris. *Mathelicen.* 11. *Martii* 1837. *dub.* 1.

64 Nec potest gestare Stolam subtus Pluviale, ac fidelibus cum Patena ministrare, quoties Eucharistica Communio instituenda est; sed utrumque spectat ad Diaconum. *Ibid. dub.* 2.

65 Nec potest incensare Celebrantem loco Diaconi. *Ibid. dub.* 3.

66 Duo primi Canonici post primam Dignitatem sedentes Ecclesiae Collegiatae S. Bartholomaei in Dioecesi Burgi S. Domnini debent assistere Episcopo celebranti in habitu diaconali. *Burgi S. Domnini* 23. *Septembr.* 1837. *dub.* 1.

67 Duo Canonici Episcopo assistentes, dum impertitur populo benedictio cum SSmo Eucharistiae Sacramento genuflectere debent in actu benedictionis ipsius. *Bobien.* 3. *Aug.* 1839. *dub.* 5.

68 Non licet Canonico Ecclesiae Collegiatae S. Nicolai in Civitate Barensi solemniter celebranti assumere Beneficiatum, qui officio fungatur Pre-

sbyteri assistentis cum pluvisli palmatoriam deferendo. *Baren.* 3. *Aug.* 1839. *dub.* 1.

69 Praepositus, et Canonici Capituli Cattaren. dum Episcopo Missam pontificalem, aliasque sacras functiones exerceoti, assistont, vel ipsimet Missas, et sacras functiones ad Altare praesente, vel absento Episcopo celebraot, oon possnnt eaput tectum eum pileolo tenere, juxta alias decreta. *Cattaren.* 31. *Aug.* 1839.

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Alatrinus Episcopus Sacra Apostolorum Limina visitaos exposuit, Canonicos Cathedralis alternatim inservieodi privilegio gaudere, et quaesivit, num bi tenerentur adesso omnes in Cathedrali Ecclesia, qnum Episcopos ordinationem statutis a jure temporibus ibi habeat, alternis vicibus privilegio serviondi non obstante? Anouit S. C. et mandavit dari decretum in Giennen. Colebrat. Ordinum 2. Aug. 1727. in qna decisum fnit, Episcopum explendo sacram functionem ordinationis generalis, et Missam pontificaliter celebraodo eadem occasione debere Assisteotiam omnium de choro babere. *Alatrina* 20. *Aug.* 1785. *dub.* 1.

2 Inde arbitrio ejusdem Epispopi poena pecuniaria tantum coercere renuentes S. C. commendavit. *Ibid. dub.* 2.

3 Canonici Ecclesiae Collegiatae S. Mariao in Burgo Civitellae inserviro tenentur io muoere Diaconi et Subdiaconi Archipresbytero Dignitati diebus solemnioribus celebranti ad formam Constitutionnm Abbatis olim Commendatarii de Rubeis, eoi soberat Civitella; licet post confectas eas constitutiones Mansionarii instituti fuerint. *Brictinorien.* 20. *April.* 1793. *dub.* 4.

4 Presbyteros simplices Civitatis Interamnensis adigendos esse ad Assistentiam Pontificalibus proprii Episcopi, neeooo ad interessendom collationibus casuum moralium, et S. Ritnum ad formam Concilii Romaoi *tit.* 15. *cap.* 9. defioivit S. Congr. coofirmans resolutiooem praecedeotis anni in *Interamnen. Decretorum* 26. *Martii* 1803.

5 Ad Canonicos Cathedralis Casertaoae, dummodo accedaot ab Episcopo invitati, spectaro jus assistendi Episcopum in sacris functionibus intra ambitum Civitatis Magdalenae praelative ad Canooicos Ecclesiae Collegiatae ejusdem Civitatis dixit S. Cong. confirmando aliam superioris anni resolutionem, in *Casertana* 20. *Martii* 1824. *dub.* 1.

AURORA

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETUM

In nocte Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi non licet cuicumque Sacerdoti aote Auroram celebrare Missam privatam, absque indulto Sedis Apostolicae, et contraria consuetudo declaranda est abusus, quam Episcopus abscindi curet. *Aretina* 18. *Septembris* 1781. *dub.* 1. *et.* 2.

BALDACHINUM

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Congreg. S. Rituum censuit, quod D. Marchio de Berlanga, si aliquando usus est umbella, seu Baldachino in Ecclesia, abstineat omnino posthac: locus vero eidem D. Marchioni tribuendus est in Ecclesia dignior, et honorificentior, sed absque gradibus, et extra Presbyterium. *Seguntina* 7. *Sept.* 1593.

2 Reliquiae Sanctorum, quae deferuntur in Processionibus per Civitates, et Oppida, non debent deferri sub Baldachino. *Calaguritana* 23. *Martii* 1686.

3 Episcopus pontificaliter celebrans debet habere Baldachinum supra suam sedem Episcopalem; quae sedes locanda e regione Altaris, vel in cornu Evangelii, juxta Caeremoniale. *Dertusen. Dubiorum* 6. *Aug.* 1763. *dub.* 5.

4 Cum quidam abusus inoleverit in Castelletto supra Ticinum Dioeces. Novarien. deferendi in publicis supplicationibus, quae a Confraternitate inibi instituta sub invocatione SSmi Sacramenti et Rosarii peraguntur, Reliquias Ss. Fabiani ac Sebastiani Martyrum, ac Rochi Confessoris sub Baldachino in solemnitatibus eorumdem Sanctorum per Oppidi vias; Emus et Rmus D. Card. Episcopus Novariensis, instante R. Praeposito, ac Parocho dicti loci, abusum hujusmodi eliminandum prorsus esse edixit Decreto lato die 31. Maji currentis anni, quo cavit, ne in posterum dictarum Reliquiarum delatio sub Baldachino fieri liceret. Cumque se in vim hujus Decreti gravatos arbitrarentur Confratres, supplicem S. R. Congregationi de ejusdem Cardinalis Episcopi consensu libellum porrexerunt, efflagitantes manutentionem in asserta consuetudine. Et Emi PP. eidem S. Congregationi propositi, mature perpensis, et Sodalitatis abusum pluries ab hac S. C. improbatum, laudabilemque inhibitionem Emi et Rmi Card. Episcopi, ad preces sic, ut supra, porrectas, rescribendum censuit: Oratores pareant Decreto Emi Episcopi. *Novarien.* 23. *Sept.* 1820.

DECRETUM GENERALE

5 Pluries Emi Patres Sacrorum Rituum Congregationi praepositi ad sibi allatas quaestiones, liceret necne publicis in solemnibus Supplicationibus, quae fiunt occasione celebritatis Ss. Patronorum principalium per Civitates et Loca, horum Reliquias, vel Spinam Sacratissimam Coronae Domini Nostri Jesu Christi, aut Lignum vivificae Crucis sub Baldachino deferre? responderunt: SSmae Eucharistiae dumtaxat Baldachini usum competere, ad tradita per Caeremoniale Episcoporum, Rituale Romanum, aliosque rituales Libros: ideoque, habita ratione disparitatis ritus et cultus, neque Instrumenta Dominicae Passionis, neque Sanctorum Reliquias sub Pallio, seu Baldachino hastato deferri licere, hujusmodi delationem abusum declarantes, huncque improbandum, et eliminandum. Quia vero et Lignum SSmae Crucis, et Sacratissimae Spinae Coronae Domini, prout alia quaedam Instrumenta Passionis Dominicae contactu immediato SSmi Corporis Domini Nostri Jesu Christi sanctificata fuere, ejusque pretiosissimo Sanguine conspersa, proindeque speciali honoranda cultu; insuperque ex fere universali ubique locorum et gentium invecta consuetudine, sub Baldachino deferri obtinuerint; ideo illorum circumductionem sub Baldachino tolerandam censuerunt, congruum quippe et rationi consonum videbatur, ea reverentiae argumenta esse exhibenda Domino, quae Sanctis nullatenus praestari debent.

Sed quoniam, hisce non obstantibus sanctionibus, abusus, qui irrepserant, sensim alicubi invalescere persentiantur, et nonnulli existunt, qui pia quadam fraude legem eludere in animum induxerint, superimponentes Reliquiis Sanctorum vivificae Crucis Reliquiam, ut illas sub Baldachino hujus praetextu deferant, prout ex repetitis ad Sanctitatem Suam, et Sacram Congregationem datis adversus hujusmodi abusus precibus. Hinc ne debitus turbetur ordo in extrinsecis significationibus, etiam honorificis, licet non essentialibus, congrua ratio servetur, utque vigentes adhuc abusus opportune abscindantur, et eliminentur, quaeque praescripta sunt debitae exequutioni mandentur, re mature, diligenterque perpensa in ordinario Conventu habito die 6. Maji currentis Anni 1826. Emi Patres fuerunt in voto: Dandum esse Decretum generale, quo, juxta alias resoluta caveatur, et per modum regulae ubique servandae praefiniatur, ne in posterum alicubi per quoscumque,

quolibet sub praetextu solemnitatis, devotionis, pietatis, privilegii, indulti, concessionis, tolerantiae, consuetudinis licet immemorabilis, quam abusum non ferendum declararunt, liceat umquam Sanctorum Reliquias processionaliter sub Baldachino circumferre: tolerari tamen posse, et permitti, quod Lignum SSmae Crucis, aliaque Instrumenta Dominicae Passionis, peculiari horum attenta veneratione, habitaque ratione fere universalis consuetudinis, deferantur sub Baldachino, dummodo tamen id fiat seorsim, et disjunctim a Sanctorum Reliquiis, quibus distinctivum hoc honoris omnino non convenit, et ad me Secretarium cum SSmo.

Facta igitur de praemissis omnibus et singulis Sanctissimo Domino Nostro Leoni XII. Pont. Max. relatione per me infrascriptum ejusdem Congregationis Secretarium, Sanctitas sua Sacrae Congregationis sensum adprobavit, confirmavit, jussitque promulgari, et in Acta Sacrorum Rituum Congregationis referri. Locorum Ordinariis stricte praecipiens, ut eliminandis abusibus, qui irrepserint, incumbant, et Decreti hujus observantiam solertissime urgeant.

Die 27. *Maji* 1826.

JULIUS M. CARD. DELLA SOMAGLIA PRÆF.

J. G. Fatati S. R. C. Secr. Coad.

BAPTISMUS

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Quum filiales Ecclesiae Parochiales S. Laurentii terrae Gattei, et S. Angeli in Salute intra fines territorii Gattei sitae ab Ecclesia S. Luciae terrae Sabiniani earum Matrice disjunctae fuissent ob Dioecesum dismembrationem; cumque Ecclesia S. Angeli baptismalem Fontem non habuisset, ejus erectionem postulavit. Contradixit Ecclesia S. Laurentii, verum viarum asperitas, distantia loci, et periculum, ne infantes recentes nati absque Baptismate perirent, concessionem gratiae suadebant, praesertim quia Ecclesia haec Matrici Ecclesiae S. Luciae amplius non subjiceretur, ac vere Parochialis, cum populi ac finium assignatione existeret. Hinc pro erectione S. C. respondit. *Carsenaten. Fontis baptismalis* 19. *Febr.* 1780.

2 Baptismi collatio sub conditione non causat juxta nonnullos Doctores irregularitatem; contraria vero sententia probabilior videtur, maxime si deficiat probabile dubium prioris Baptismi. Nulla tamen dissensio extat in reiterato Baptismo absolute. Hujus irregularitatis poena est prohibitio ascensus ad majores ordines. *Firm. Disp. ab Irreg.* 7. *April.* 1781. *dub.* 9. 10. *et* 11.

3 Regula juris est, Sacramentum Baptismi reiterari non posse, et si reiteretur, nullum esse, irritumque. *Vent. Cog. Sp.* 8. *Junii* 1782. *dub.* 4.

4 Baptismus in Ecclesiis collatus haberi non possit pro vero et legitimo Baptismate, accipiendum esse videtur pro cathechismo, sive pro adhibitis caeremoniis consuetis. Nec obstat *cap.* 2. *de Cogn. Spir. in* 6. quod ait Cathechismum praecedere Baptismum. Nam hoc procedit recto ordine servato, sed per accidens, et occasione data necessitatis cathechismus Baptismum subsequitur. Quinimmo quidpiam nec refert, si longo tempore ex necessitate post Baptismum cathechismus accedat. *Ibid. dub.* 5.

Ex Baptismi reiteratione nulla prorsus oritur cognatio spiritualis inter patrinum et rebaptizatam, ejusque parentes. *Vent. Cogn. Sp.* 8. *Junii* 1782. *dub.* 4. 5

Per cathechismum ea cognatio spiritualis contrahitur, quae matrimonium impedit. *Ibid. dub.* 7. 6

Quae per Cathechismum cognatio contrahitur imperfecta dicitur ad differentiam alterius spiritualis cognationis, quae per verum et proprium Baptismum contrahitur, quaeque dicitur perfecta, et non solum matrimonium impedit, sed etiam contractum dirimit. *Ibid. dub.* 8. 7

Quaesitum quum esset, an esset locus erectioni Fontis baptismalis in Collegiata Ecclesia S. Joannis in Parochialem nuper erecta? responsum fuit ad Card. Carraram, qui Secretarii jam munere functus est, cum facultatibus S. C. *Terracinen. Dismembrationis et Erectionis Parochiae* 30. *Julii* 1785. *dub.* 4. 8

S. Cong. S. Officii die 12. Septembr. 1645. decrevit, Chienses, in statu usurario permanentes baptizari non posse; dummodo non sint compulsi auctoritate Judicis ad proprias pecunias mutuandas, ac accipiant etiam recepto pignore praeter sortem principalem tum ratione oneris, quod subire coguntur, tum rationе curae in custodia pignorum, lucri quoque cessantis, et damni emergentis. *Beneven.* 8. *April.* 1786. *dub.* 6. 9

Denegata a S. Congreg. dismembratione Parochialis Ecclesiae S. Nicolai terrae Canthiani, ac erectione Ecclesiae S. Anastasiae villae Clasernae in novam Parochialem, etiam in eadem Ecclesia 10

S. Anastasiae erectionem Fontis baptismalis noluit admittere; sed servari Capitula, et Decreta Episcopi Sperelli S. C. voluit. *Eugubina Dismembrationis* 31. *Julii* 1790. *dub.* 3.

11 Desperato naturali partu Fortunatae Giacobini chirurgus foeti caput infixum deprehendit *tra l'osso pube, ed il sagro.* Tum ex aperto uteri ostio capitis verticem inspexit; ob id sub conditione baptizandum censuit, licet nullam sui partem ab utero emisisset. Inde ope remediorum puerpera viventem masculum in lucem edidit. Sed orta de collationis Baptismatis validitate dubitatione, quaesitum est, an sub conditione sit iterandum? et affirmativum datum est responsum. *Sutrina Baptismi* 12. *Julii* 1794.

12 Baptismus imprimit characterem, ut confirmatio et ordo. In dubio validae collationis iterari debet sub conditione. Si absque prudenti tamen iteratur dubio, dans et accipiens evadunt irregulares. *Ibid. dub.* 3.

13 Baptismus collatus per apertum ostium in utero matris, secundum aliquos Theologos, et Canonistas est nullus; secundum alios est validus. *Ibid. dub.* 5. *et* 7.

14 At ex hoc ipso opinionum conflictu dubia redditur validitas Baptismi in utero matris, et fit locus illius iterationi sub conditione. Et iteratum non intelligitur, quod ambigitur esse factum. *Ibid. dub.* 9.

15 Nulla est collatio Baptismi per aspersionem corporis materni. *Ibid. dub.* 10.

16 Ad validam collationem Baptismi requiruntur materia, seu aqua naturalis, forma, seu prounciatio verborum, quae in ea adhibuit Dominus noster Jesus Christus, et minister cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. *Brix. Dub. Bapt. et Matrim.* 27. *Aug.* 1796. *dub.* 4.

17 Ad eam probandam unicus sufficit testis; dummodo tamen non sit Paganus vel Judaeus. In concursu vero testium praeferri debet, qui validam negat collationem Baptismi. Et in rudi teste praesumitur ignorantia juris. Majorem tamen meretur fidem liber parochialis. *Ibid. dub.* 5. 6. *et* 7.

18 Baptizari nequit infans ita in materno utero clausus, ut nulla ejus corporis pars perfundi queat aqua. Haereticorum enim est propositio, validum esse Baptismum per ablutionem corporis materni. *Ibid. dub.* 8.

19 Negant quidem nonnulli baptizari infantem, cujus corpusculum, licet nulla ex parte in luce editum, per instrumentum tamen aliquod ablui valet aqua, alii vero affirmant. *Ibidem dub.* 9. *et seq.*

20 Baptismum flaminis, et sanguinis vicem supplent Baptismi fluminis, quia unum est Sacramentum. *Ibid. dub.* 19.

21 Dubium in S. Congreg. proponit Episcopus Brixiensis de Baptismo Elisabeth Pegorini jam adultae, et uxoris. Hujus pater post annum 29. dubitavit do ejusdem Baptismi validitate, et testatur, occasione difficilis partus suae uxoris *aver veduto la levatrice... versare l'aequa di battezzare la bambina, che crede in gran pericolo prima che nasca, ma non ho veduto emergere dall'utero materno niuna parte della bambina medesima, e sono moralmente sicuro, che nessuna parte d'acqua non ha tocco nessuna parte della bambina medesima, che venne poi alla luce dopo tre ore.* Parochus Ecclesiae S. Faustini inde obstetricem interrogavit de collato Baptismo, et affirmativo accepto responso, alias caeremonias Sacramenti tantum adhibuit. Interrogata S. C. respondit, dilata, et scribatur Episcopo juxta instructionem. *Brixien. Dubia Baptismi et Matrimonii* 27. *Aug.* 1796. *dub.* 1. Deinde decidit Baptismum non esse iterandum sub conditione, et Oratrix acquiescat. 17. *Decembr. ejusdem anni.*

Baptismus infantis, de quo uterque testatur parens, vere collatus declaratur. *Brixien. Baptismi* 11. *Febr.* 1797. 22

Unius testimonium, quod in praejudicialibus non attenditur, sufficienter probat collationem Baptismi. *Ibid. dub.* 3. 23

Cajetanus Vernetti ad cauponam prope Gallorum castra infantulam ex catholicis parentibus loco filiorum, quibus ipse carebat, obtinuit. In 24
illa tradenda parentes dixerunt, eam Baptismum a muliere habuisse, sed de hoc dubitatur, et eum precati sunt, ut denuo baptizaretur; propterea hoc dubio agitato, sub formali examine mater testata est, jacens in lecto vidisse obstetricem filiam suam baptizasse, et formam audivisse hisce verbis prolatam: *Enfante te baptize en nom de Per, de Fil, e de Saint Esprit;* inde Sacra Congreg. desuper quaesita, constare de Sacramenti validitate, ita ut minime esse sub conditione iterandum statuit. *Brixien. Baptismi* 11. *Febr.* 1797.

Ex tribus Ecclesiis Parochialibus, quae adsunt in oppido Supini, tantum Ecclesia Archipresbyteralis S. Petri gaudet ab antiquissimo tempore Fonte baptismali, in cujus benedictione conveniunt alii Parochi; hi tamen hanc privativam non semel impugnarunt, ita ut spreto monitorio tribunalis A. C. Fontem quisque in sua Ecclesia de praecedenti Episcopi licentia baptismalem construxerunt. Sed quaesita de hac quaestione S. C. constare de privatu jure Ecclesiae S. Petri habendi Fontem baptismalem putavit. *Ferentina Matricitatis, et Fontis baptismalis* 18. *Martii* 1797. *dub.* 2. 25

Declaravit S. C. Archipresbyterum Ecclesiae S. Petri oppidi Supini, cui adjuncta est majoritas super aliis Ecclesiis oppidi, esse manutenendum in possessione juris benedicendi Fontem baptismalem assistentibus Parochis S. Mariae et S. Nicolai in Sabbatis Sanctis ante Paschata Resur- 26

rectionis et Pentecostes. *Ferentina Matricitatis et Fontis baptismalis* 18. *Martii* 1797. *dub.* 3.

27 Soli primum Episcopi Baptismum conferebant in Ecclesiis Cathedralibus. Sed aucto fidelium numero constituti fuerunt in aliis Parochialibus Fontes Baptismales, et tamquam Vicarii, et coadjutores Episcopi Sacramentum illud administrare coeperunt earum Rectores. *Aesina* 15. *Julii* 1797. *dub.* 1.

28 Consuetudine induci potest in favorem Matricis cumulativum jus baptizandi, non resistente S. Concilio Tridentino, quod bujusmodi consuetudines non substulit. *Ibid. dub.* 3. *et* 4.

29 Nemo alienos baptizare valet subditos, nisi de licentia Parochorum, sub cujus cura existunt; idque etiamsi de Parocho agatur Ecclesiae Matricis, Cathedralis, et Metropolitanae, qui Baptismum illis conferre praesumat, et contraria spernenda est consuetudo veluti contraria juris dispositioni; nec non eadem ratione synodales Constitutiones. Hoc tamen procedit, ubi antiquum in aliena Parochia existit Lavacrum; non item, si nullum, vel recens constructum. *Ibid. dub.* 6. *et* 7.

30 Declaravit S. Congr. Parocho Ecclesiae Cathedralis cumulativum haud competere jus baptizandi subditos Paroeciae S. Mariae in Tebano absque licentia proprii Parochi. Nam Parochus S. Mariae in sui favorem allegat juris dispositionem, quae praevalet etiam assertae consuetudini, et synodalibus constitutionibus, de quibus Parochus Cathedralis suadere contendit. *Ibid*

31 Parochum, qui licet in probabili dubio constitutus super nullitate Baptismi ab obstetrice in periculo collati, Baptismum tamen pure non sub conditione iteravit, ad cautelam ab irregularitate dispensandum esse censuit S. Congr. *Santandrien.* 11. *Julii* 1801.

32 Baptismum infanti in periculo ab obstetrice, licet sub corrupta forma: *Io ti battezzo nome di Padre, di figliolo, e dello Spirito Santo* collatum, validum tamen censuit S. C. cum non dubitaretur de fide regionis, et proferentis, et inspecto vulgari proferendi usu, corruptio ex lapsu linguae accidentaliter procedens non mutaret sensum substantialem formae sacramentalis. *Fesulana* 12. *Sept.* 1801. *dub.* 1.

33 Infanti vero ita baptizato, qui adolescens factus sacros ordines susceperat, et postea tamquam Parochus Sacramenta administraverat, non esse iterandum Baptismum, et collationem ordinum, neque iis prospiciendum censuit S. C. quibus Sacramenta ministraverat. *Ibid. dub.* 2. *et* 3.

34 Cum non satis compertum esse S. C. putaverit, num in Baptismate puero Plebis Panzano Fesulanae Dioecesis sub conditione collato necessaria unio inter formam et lotionem adfuerit, prorogavit judicium, nec non mandavit, ut Episcopo scriberetur pro examine faciendo Sacerdotis baptizantis, Patrini, et aliorum, si qui Baptismo adstiterunt. *Fesulana Baptismi* 24. *Maji* 1823.

Validum Baptismum hac forma: *Io ti battezzo col nome del Padre, del Figliuolo, e dello Spirito Santo* collatum in casu necessitatis a muliere idiota dixit S. Congr. *Forosempronien. Baptismi* 24. *Maji dub.* 1. 35

Verum cum aliquid dubii hujusmodi casus praeseferret, non esse reprehendendum Parochum, qui infanti ut supra baptizato non dedit ecclesiasticam sepulturam; censuit tamen, ab eodem Parocho curandum esse, ut, si fieri posset, daretur eidem infanti ecclesiastica sepultura. Ad vitandum vero formulae mutationem Emi Patres dederunt decretum, ut in Ceneten. 12. Maji 1753. *Ibid. dub.* 2. *et* 3. 36

Quum in examine facto ab Episcopo Fesulano quoad Baptismum collatum Joanni Baptistae Vigni juxta praescriptum S. C. sub die 24. Maji 1823. clare apparuerit, servatas fuisse sacras Ecclesiae caeremonias, S. C. dixit, non esse sub conditione renovandum Baptismum. *Fesulana Baptismi* 8. *Maji* 1824. 37

Controversiam, qua Canonici Collegiatarum S. Mariae, et S. Laurentii oppidi Hispelli contendebant, ad eorum Ecclesias spectare jus privativum habendi Fontem baptismalem, et matricitatem, seu majoritatem super Ecclesia Parochiali S. Andreae Patribus Minoribus Conventualibus concredita, nec non rescriptum a Parocho S. Andreae, a S. C. obtentum in propria Ecclesia extruendi fontem, obreptionis vitio laborare, adeoque irritum esse, iterum proponi mandarunt EE. PP. *Fulginaten. Fontis Baptismalis* 20. *Novembr.* 1824. *dub.* 1. 2. *et* 3. 38

Ad sequentem Congregationem prorogatum fuit judicium de matricitate, et majoritate Collegiatarum Hispelli Fulginaten. Dioecesis, nec non de jure privativo Fontis baptismalis, et de observantia rescripti S. Congregationis, in *Fulginaten. Fontis Baptismalis* 16. *April.* 1825. *dub.* 1. 2. *et* 3. 39

Quamvis constaret de majoritate Collegiatarum Hispelli, et de earum jure privativa Fontis baptismalis, tamen ob peculiares circumstantias Emi Patres censuerunt consulendum esse SSmo pro concessione Fontis Paroeciae S. Andreae juxta votum Episcopi, addita assistentia illius Parochi benedictioni Fontis in Collegiatis ad mentem; in *eadem* 14. *Maji* 1825. *dub.* 1. 2. *et* 3. 40

Cum plurium saeculorum constans praxis apertissime Cathedrali Sulmonensi jus privativum tribuerit infantium baptizandorum, atque eadem praxis ostenderit, nullum detrimentum infantes tollerasse, dum ad sacrum lavacrum ducerentur, licet Cathedralis extra Urbis moenia sita sit, S. C. decrevit, sustineri citatae Cathedralis jura, ac rejici nonnullorum civium petitiones pro novorum 41

Fontium erectione, et amplius. *Sulmonen. Fontis Baptismalis* 22. *Aug.* 1835. *dub.* 1. *et* 2.

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Supplicatum cum fuerit, ut liceat erigere aliquam ex Ecclesiis parochialibus S. Benedicti in Villa Pontali, Assumptionis in Villa Alboreto, S. Michaelis in Villa Brai, S. Georgii in Villa Brat, S. Mariae in Valdina, quae non multum inter se distant, quamvis a Cathedrali 30. millia passuum dissitae, nullam aliam recognoscentes Matricem, tempore benedicendi Fontes unaquaque suum Fontem per unicum Sacerdotem benedicit, atque insuper olea sancta, vel ex aliena Dioecesi, vel promiscue ex quacumque commodiori, et saepe etiam vetera sumunt, iisque pro novis utuntur; in Matricem, ubi fiat Benedictio Fontis, et distributio novorum sanctorum oleorum pro omnibus aliis subjectis Ecclesiis, S. Congregationi concedendum visum fuit, quod S. S. approbavit, et in haec verba rescripsit: sed fiat expeditio Romae, quia Episcopus de jure communi non potest alterare statum Ecclesiarum. Et videndum erit, quae jurisdictio sit concedenda Plebano in reliquos Parochos. *Sarzanen.* 9. *Martii* 1597.

2 Parochi habentes facultatem benedicendi Fontem baptismalem Sabbatis diebus Paschatis, aut Pentecostes dumtaxat, et non aliis diebus illum de mane benedicere debent. Qui vero hanc facultatem non habent, ab ejus benedictione se abstinere tenentur. *Lucana* 12. *Aprilis* 1755. *dub.* 1.

3 Parochis licet alium Sacerdotem delegare, qui benedictioni Fontis baptismalis in Ecclesia Matrice pro iis assistat; sicuti etiam possunt die Sabbati Sancti alteri Sacerdoti Missae celebrationem in propria Ecclesia committere. Qui facultatem obtinent Fontem benedicendi, quatuor saltem Clericos in ministerio habebunt. *Ibid. dub.* 2.

4 Parochi ex Matricis Fonte aquam, cui sacra olea jam fuerint commixta, suscipere debent, quam adhibeant in Baptismi collatione. Qui vero ante Fontis benedictionem olea sacra recipere non potuerunt, illa subinde privatim, ac separatim in aquam mittere poterunt. *Ibid. dub.* 3.

5 Candela a Rituali praescripta, ac aliae candelae, quae occasione collationis Baptismi a parentibus Baptizandorum sponte offeruntur, debentur Ecclesiae Cathedrali, non autem Parocho ipsius Baptizandi, tam si conferatur Baptismus in Ecclesia Cathedrali, quam in quocumque alio loco; et ad mentem; et mens est, quod Episcopus non concedat facultatem baptizandi extra Cathedralem, excepto casu necessitatis. *Cajetana* 16. *Julii* 1757. *dub.* 7.

6 Parochi Civitatis Cajetae tenentur quolibet anno tradere Archidiacono dictae Cathedralis notulam Baptizatorum sub poenis in Decreto S. Congregationis Visitationis Episcoporum Cajetae contentis. *Ibid. dub.* 8.

Parochi Plebanatus Ss. Viti, et Modesti tenentur Sabbato Sancto interesse Fontis renovationi in Ecclesia Ss. Viti, et Modesti. *Ariminen. Praeeminentiarum* 17. *Maji* 1768. *dub.* 6. confirm. 13. *Julii* 1775. 7

Parochus male se gessit, qui baptizavit cum stola violacea, et linivit puerum periclitantem extra Ecclesiam oleo catechumenorum. In casu enim necessitatis, juxta Ritualis praescriptum, omnia sunt omittenda, quae Baptismum praecedunt, quaeque postmodum supplenda sunt in Ecclesia, ad quam praesentandus est puer cum convalescit. *Calaguritana, et Calceaten.* 23. *Sept.* 1820. 8

Quum quaestio inter Sacerdotes Massae, et Populoniae Dioecesis orta esset circa nonnullas Ecclesiasticas functiones, S. C. ad dubium, an standum sit Missali Romano in benedictione Fontis peragenda in Sabbato Sancto, seu potius consuetudini, nimirum prius aquam in aliquo vase separato benedicere, et antequam infundatur Chrisma, ex illo aquam ipsam extrahere et mittere in Fontem? respondit: ex speciali gratia servari posse consuetudinem. *Massae, et Populoniae* 7. *April.* 1832. *dub.* 1. 9

Caeremoniae et preces, quae supplendae sunt adulto Catholico valide post nativitatem baptizato, sed omissis Caeremoniis, quae juxta Ritnale Baptismum praecedere, vel sequi debent, serventur, quae in Rituali assignantur pro Baptismo infantium. *Rhedonen.* 27. *Augusti.* 1836. *dub.* 3. 10

Quatenus supplendae sint, et supplendae credantur Caeremoniae, quum adultus ab haeresi ad fidem catholicam conversus baptizandus est sub conditione ob dubium fundatum de validitate Baptismi ipsi a Ministro haeretico collati, illae supplendae sunt, quae pro adultorum Baptismo sunt praescriptae. *Ibid. dub.* 4. 11

Ad evellendas, componendasque controversias inter populum parochialis Ecclesiae S. Donati Dioecesis S. Miniati, et populum Matricis, Cacina nuncupatae, Sanctitas Sua supplicationi Parochi S. Donati, ut erigatur Fons Baptismalis in eadem Parochiali Ecclesia, a Parocho pro tempore statis diebus benedicendus, juxta votum Episcopi de speciali gratia in exemplum non afferenda, benigne annuit; commisitque Episcopo, ut summa prudentia singula ad pacem componat, ac diligentissime curet, ne vel in minimo praejudicetur juribus Ecclesiae Matricis. *Sancti Miniati* 9. *Sept.* 1836. 12

Si Olea sacra pro solemni benedictione Fontis baptismalis noviter consecrata haberi non potuerint, fieri debet haec benedictio cum Chrismate et oleo praecedentis anni, minime vero est omittenda infusio Chrismatis et olei, usque dum reci- 13

cipiantur recenter consecrata. *Oriolen.* 23. *Sept.* 1837. *dub.* 1.

14 Non utendum est in Baptismo solemni infantium Aqua benedicta cum reliquis Caeremoniis Missalis, sed absque consecratione, seu mixtione sacrorum Chrismatis et olei; neque Aqua consecrata praecedenti anno; sed fieri debet nova Fontis benedictio ut in 1. dub. *Ibid. dub.* 2.

15 Aqua benedicta cum oleis veteribus, eo quod nova non habeantur, infundi non debet in Piscinam, simulac nova recipientur Olea; sed illa conservari, et ea uti debet usque ad benedictionem in Vigilia Pentecostes, prout in Missali. *Ibid. dub.* 3.

In Baptismo solemni ungendi sunt infantes oleo, et Chrismate praecedentis anni, dum recenter consecrata non habeantur; non vero omittenda est haec Caeremonia, et postea supplenda, quum novum oleum, et novum Chrisma recipientur. *Ibid. dub.* 4. 16

BENEDICTIO

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Cathedralem Ecclesiam visitans Ilerdae Episcopus, moremque ibi inveniens, quod Cathedralis Parochus utpote Parochus Ecclesiae Matricis, omnibus Matrimoniis incolarum cujuslibet Parochiae privative Benedictionem impertitur, decrevit Benedictionem a proprio Parocho fieri; neque a quoquam nisi ab ipso Parocho, vel ab Ordinario licentiam alii Sacerdoti concedi posse, quacumque consuetudine, etiam immemorabili, vel privilegio non obstante. Inde quaestione excitata, et dubio proposito, resolutum fuit, non consuetudini immemorabili de benedicendis Matrimoniis a solo Cathedralis Ecclesiae Parocho standum, sed decreto Episcopi, quod Matrimonia benedicantur a propriis Parochis, quorum est Matrimoniis interesse, adhaerendum esse. *Ilerden.* 28. *Maji* 1785. *dub.* 1.

2 Episcopus Burgi S. Domnini quaesivit, an liceret minoribus Cappucinis suae Dioecesis puerperas admittere ad purificationem; seu an hoc jus potius sit Parochiale? Statuta Synodalia Parochis favent, sed expressa lex deficit, quae hoc jus tantum Parocho tribuat; hinc re perpensa a S. C. non licere praedictis Patribus puerperas ad purificandum admittere, statutum est. *S. Domnini Visit. SS. Liminum* 26. *April.* 1788.

3 Non competere Archipresbyteris S. Petri de Foropompilii, et S. Nicolai de Meldula jus benedicendi in Sabbato Sancto domos, quae in aliena Dioecesi sitae sunt, decrevit S. C. *Brictinorien. juris decimandi, et benedicendi* 8. *Maji* 1824. *dub.* 2.

4 Benedictio Fontis Baptismalis vide Decreta S. C. C. sub *v. Baptismus.*

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Intorno quel che è occorso tra Monsignor Nunzio, et Monsignor Patriarca di Venezia sopra il dare le Benedizioni solenni, la Congregazione de S. Riti, nella quale N. S. ha comandato, che il negozio si esamini, ha risoluto, et tanto comanda S. Santità, che si osservi; che quando occorrerà a Monsignor Patriarca, ovvero al suo Suffraganeo essercitare li Pontificali, e celebrare Vesperi, o Messe solenni, ovvero intervenire in esse, o in Processioni, e si avranno da dare Benedizioni solenni in qualsivoglia Chiesa, anco in S. Marco, se detto Monsignor Nunzio se ci troverà presente, ed il Patriarca celebrante, o interveniente, ovvero il Suffraganeo similmente celebrante, o interveniente in luogo di esso Patriarca, manderà prima, o in quello istante un Canonico, o altra persona a dimandar licenza a detto Monsignor Nunzio di dare la Benedizione, non glie la debba esso Monsignor Nunzio negare, nè ritardare un punto, contentendosi di questo atto di riconoscimento di superiorità verso la Sede Apostolica, il che si deve fare, ancorchè il detto Patriarca assistesse alle Processioni, Vesperi, et Messe solamente con Cappa, tanto più poi, se il medesimo Patriarca, o suo Suffraganeo fussero parati con pluviale, et Mitra, come si suole, e deve fare nelle solennità maggiori, e molto più quando celebrassero loro medesimi. *Veneta* 9. *Maji* 1589.

In Missa solemni, cum datur Benedictio in fine, semel tantum produci debet signum crucis super populum a Sacerdote celebrante, ut in Missalibus emendatioribus habetur. *Oscen.* 16. *Maji* 1591. *dub.* 3. 2

Archidiaconi, non autem Vicarii munus erit, absente, vel impedito Archiepiscopo, candelas benedicere, ac distribuere in die Purificationis B. M. V. *Tarentina* 16. *Januarii* 1597. *dub.* 5. 3

Patribus Ordinis Praedicatorum non licere in Processione, quae fit in Octava Corporis Christi intra limites Ecclesiae Parochialis, solemnem Benedictionem impertiri cum SSmo Sacramento, absque licentia Parochi, declaratum fuit in *Baren. Jurium parochialium* 26. *Junii* 1751. *dub.* 2. Sed reproposito dubio, posse de licentia Archiepiscopi, declaravit S. C. 22. *April.* 1752. 4

Non licet Dignitatibus, et Canonicis Metropo- 5

litanae Ecclesiae Urbinaten. post Missas, Vesperas, aut Matutinum in Pontificalibus celebratum, solemnem dare Benedictionem dicendo: *Sit nomen Domini benedictum* etc. sed simplicem Benedictionem tantum post Missam dicendo: *Benedicat vos Omnipotens Deus* cum unico signo Crucis. *Urbinaten.* 29. *Januarii* 1752. *dub.* 6.

6 Neque possunt iidem in dicto casu dare trinam Benedictionem cum SSmo Sacramento, sed unicam tantum. *Ibid. dub.* 7.

7 Non possunt eaedem Dignitates, et Canonici induti Mitra, aliisque paramentis ad instar Abbatum dare trinam Benedictionem. *Ibid. dub.* 8.

8 Servari potest asserta consuetudo, ut feria IV. Cinerum Canonicus turnarius, impedito, vel nolente Episcopo, Cinerum Benedictionem peragat, et Missam cantet. *Conimbricen. Dubiorum* 14. *Apr.* 1753. *dub.* 9.

9 Ad dubium: an servanda sit asserta consuetudo adhibendi in Sabbato Sancto parvum cereum pro Praeconio ad majorem commoditatem Celebrantis, aliumque majorem alias benedictum accendendi in Dominica Resurrectionis, ac toto tempore Paschali; seu potius pro omnibus bis functionibus adhibendus sit unus, et idem cereus in toto, vel saltem in parte in singulis annis renovandus, et benedicendus? respondit S. C. servetur solitum. *Casalen. Dubiorum* 15. *Septembr.* 1753. *dub.* 9.

10 Congruit, ut Missae in Sabbato Sancto celebrandae ignis, ac cerei Benedictio praecedant; ante quam Missam Prophetiae omitti non debent; et Archiepiscopus Parochos ad ignis, et cerei Benedictionem faciendam aliqua poena pecuniaria adigere poterit. *Lucana* 12. *April.* 1755. *dub.* 4.

11 Cum P. Abbas generalis Ord. S. Hieronymi Congregationis Portugalliae humillimas preces SSmo D. N. Clementi PP. XIV. porrexerit, ut Abbas generalis pro tempore ejusdem Congregationis recipere valeat Benedictionem a quolibet ex Episcopis Portugalliae, impertita simul eidem Abbati facultate benedicendi alios Abbatas, qui ex antea Abbatis generalis munus obierint, atque in posterum dicti Abbatis generalis successores Benedictionem ab eorum Praedecessoribus possint recipere; S. R. C. ad quam praefatas preces Sanctitas Sua remiserat rescripsit ad 1. Consulendum SSmo pro concessione indulti Abbati generali sumendi Benedictionem, servata in omnibus Bulla Benedicti XIII. ad 2. negative. Et Sanctitas Sua votum S. C. benigne approbavit, et mandavit expediri Breve ad formam dicti voti. *Lisbonen.* 23. *Aprilis* 1755.

12 Episcopus Calagnritan. et Calceaten. quum quaesivisset: an in indulto jam sibi concesso subdelegandi Vicarios generales, Dignitates, Canonicos, Parochos, aliosque Sacerdotes pro Benedictione sacrae suppellectilis, in qua sacra unctio non adhibetur, comprehenderetur facultas subdelegandi Benedictionem sacrarum imaginum, tabernaculi, in quo asservatur SSmum Eucharistiae Sacramentum, Pyxidis, et generaliter omnium rerum, in quibus sacra unctio non adhibetur? S. C. eidem Episcopo indulsit per viam novae declarationis eamdem facultatem subdelegandi Benedictionem omnium quorumcumque ad divinum cultum spectantium, in quibus sacra unctio non adhibetur. *Calaguritana, et Calceaten.* 17. *Maji* 1760.

In Benedictione SSmi Sacramenti ante orationem non debet dici *Dominus vobiscum* juxta Decretum S. R. C. in Granaten. 16. Junii 1663. et in Salernitana 28. Septembr. 1675. quod ita se habet: In festo SSmi Corporis Christi servandum est dispositio Caeremonialis Episcoporum lib. 2. cap. 33. de reponendo SSmo Sacramento, ubi nulla fit mentio de ℣. *Dominus vobiscum*, non vero Rituale Romanum, ubi dicitur addi: *Dominus vobiscum*; et sic servat in Urbe Summus Pontifex, et servatur ab omnibus. *Aquen.* 3. *Martii* 1761. *dub.* 7. 13

In officiis translationis Almae Domus Lauretanae et Expectationis Partus octava Benedictio debet esse: *Cujus festum colimus, ipsa virgo virginum.* Vere enim sunt festa B. M. V. *Ibid. dub.* 8. 14

Magistratus Brictinorien. debet genuflectare in Benedictionibus solemnibus Episcopi. *Brictinorien.* 13. *Sept.* 1760. *dub.* 3. confirmat. 21. *Julii* 1761. 15

In benedicendo populum cum SSmo Sacramento, Celebrans nihil dicere, Cantores et Musici nihil quoque canere interim debent ad praescriptum Ritualis Romani, et Caeremonialis Episcoporum, non obstante quacumque contraria consuetudine. *Caputaquen.* 9. *Febr.* 1762. 16

Porrectis per Carolum Walmesley Episcopum Ramatensem Vicarium Apostolicum in Anglia, ad praesens Coadjutorem Laurentii York Episcopi Nisibensis humillimis precibus, quibus supplicatum fuit, quatenus eidem Episcopo Ramatensi indulgere dignaretur, ut functiones, quae ab Episcopo fieri solent feria V. majoris hebdomadae in Benedictione Chrismatis, perficere valeat in feria II. vel alio die conveniente ejusdem hebdomadae, eo quod nec ipse sine gravissimo incommodo praedicta feria V. a sua residentia abesso possit, nec sufficientem numerum Sacerdotum illa die ad praedictum effectum simul convocare. Sanctitas Sua, dummodo vera sint exposita, gratiam petitae dispensationis indulsit. *Ramaten.* 9. *Martii* 1765. 17

Ad dubium: an sint dandae Benedictiones populo cum Reliquiis Sanctorum nempe S. Josephi, S. Cassiani, SSmae Crucis, et S. Hemigdii in fine singularum processionum fieri solitarum cum dictis Reliquiis? respondit S. C. Servetur solitum. *Lauretana* 16. *Decembr.* 1766. *dub.* 5. 18

19 Indultum benedicendi sacra suppellectilia Abbatibus Monasterii Litticensis Ordinis Cisterien. concessum; vide Decreta S. C. R. sub *v. Abbasn.* 3.

20 Ad dubium: an in diebus, in quibus primo Dignitas solemniter Officium peragit, et a Choro absit secunda Dignitas, possit tertia Dignitas Ecclesiae Collegiatae S. Petri Drepani Dioeces. Mazarien. quae erat simplex Clericus, Benedictionem ad nonam Lectionem impertiri; respondit S. C. *abstineat. Mazarien.* 11. *Decembr.* 1773.

21 Quum ad S. R. C. delatum fuisset in nunnullis Monialium publicis Ecclesiis sensim irrepsisse abusum, ut SSmo Eucharistiae Sacramento in earumdem Monialium Ecclesiis fidelium venerationi exposito, antequam illius fiat depositio, et confluenti populo cum illo Benedictionem Sacerdos de more concedat, idem Sacerdos primum, ac separatim benedicat Monialibus in interiori earumdem Choro, sive Oratorio post Altare, vel alibi genuflexis, et deinde populo in publica Ecclesia adstanti; eadem S. C. decrevit: Ad hanc reprehensibilem, et a sacris ritibus, et Ecclesiae praxi deviam consuetudinem radicitus convellendam praesenti generali Decreto districte prohibet illam in posterum observari, etiamsi diuturno, et immemorabili tempore, ac usu convaluerit; ac praecipit, ut Sacerdos illam exercens functionem in quibusvis Ecclesiis Monialium ubique locorum erectis, cujusvis sint Ordinis, et Instituti (omissa speciali, ac separata Monialium Benedictione) unicam tantum cum eodem SSmo Sacramento Benedictionem intercssenti populo impertiatur. *Urbis, et Orbis* 11. *Dec.* 1773.

22 Sacerdos cantaturus Martyrologium in vigilia Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi indutus Stola et Pluviali, ipse imponere debet incensum, et annuntiare praefatam Nativitatem absque ulla petitione Benedictionis. *Ord. Minorum Observantiae Reform. S. Francisci* 27. *Martii* 1779. *dub.* 11.

23 Non est permittendum tradi Ostensorium a Magistro Caeremoniarum in manus Canonici impertituri Benedictionem cum SSmo Sacramento. *Asculana* 7. *Maji* 1788. *dub.* 3. confirm. 24. *Sept. ejusd. anni.*

24 Benedictio Papalis impertiri non potest bis in die. *Firmana* 11. *Septembr.* 1790.

25 Consuetudo dandi Benedictionem Monialibus, postquam communicaverint, per cancellos cum Sacra Pyxide non est sustinenda, sed rejicienda. *Urbinaten.* 16. *Januarii* 1793.

26 Concionatores in Ecclesia Collegiata Manresae tenentur petere Benedictionem a Canonico celebrante, et, etiamsi sint Superiores Regulares, deosculari ipsius manum post Benedictionem ab eo acceptam. *Vicen.* 20. *April.* 1796. *dub.* 1. *et* 2.

27 Si in Ecclesia Bracharensi, vel alia adsit consuetudo petendi Benedictionem in qualibet Concione, a quocumque Celebrante, etiam exposito SSmo Sacramento, continuari debet haec consuetudo, secus petenda est Benedictio a Celebrante, dummodo sit Episcopus, juxta formam praescriptam in Caeremoniali Episcoporum lib. 1. cap. 22. *Bracharen.* 10. *Septembr.* 1796. *dub.* 1. *et* 2.

Prima Dignitas Collegiatae B. M. V. Olivae Vivamanensis, Dioec. Bracharen. quamvis non sit Sacerdos, in Benedictione candelarum, et palmarum ministrare debet Sacerdoti celebranti candelam, et palmam; minime vero pertinet ad secundam Dignitatem Sacerdotem. *Ibid. dub.* 4. 28

Benedictio candelarum, cinerum, palmarum, fontis, et aliae similes functiones, Ecclesiae Cathedralis Ripaetransonis absente, vel impedito Episcopo, spectat ad primam Dignitatem, non ad Canonicum hebdomadarium. *Ripana* 27. *Martii* 1802. confirmat. 11. *Septembr. ejusdem anni.* 29

Ad dubium: an Episcopus Civitaten. vel per se ipsum, vel per alium Sacerdotem benedicere possit Oratorium Monialium S. Augustini, quae destituto earum Conventu, vitam degunt in quadam domo, ut possint Sacramenta Confessionis, et Sacrae Eucharistiae recipere, cum absque clausura vivant: respondit S.C. negative, cum Oratoria privata numquam benedicantur ritu praescripto in Ritnali Romano pro publicis Oratoriis. *Civitaten. Provinciae Compostellanae super resolutione Dubiorum* 11. *Martii* 1820. *dub.* 10. 30

Benedictio cum SSmo Sacramento, vide Decreta S. C. R. sub *v. Altare.* 31

Signa, seu Campanae pro indicandis horis in horologiis publicis non possunt benedici eadem formula, qua ex Pontificali Romano benedicuntur signa Ecclesiarum, praeterquam in casu, quod eadem signa nedum pro horarum indicatione pulsanda sint, verum etiam pro sacris actionibus. *Dubiorum* 17. *Septembr.* 1822. *dub.* 2. 32

Non decet, foras Ecclesiae pandere, et repagula removere, ut pateat interna pars transeuntibus per viam, dum benedicendus est populus cum SSmo Sacramento, nisi judicio Ordinarii, ob peculiares circumstantias locorum, aliter permitti posse videatur, citra periculum irreverentiae. *Ibid. dub.* 9. 33

Ad dubium: an, quomodo, quovo in Altari fieri debeat Benedictio Palmarum ante Missam celebrandam Dominica in ramis pro repositione SSmi Sacramenti, expleta Oratione quadraginta horarum? respondit S.C. In casu de quo igitur, si fieri debeat, vel deceat, ut fiat Benedictio palmarum, haec facienda erit in alio Sacello laterali, quo magis fert Ecclesiae structura, distante ab Ara Maxima, in qua SSmum Sacramentum expositum est, servatis omnibus caeremoniis in Missali praescriptis, sed absque Processione. *Ibid. dub.* 10. 34

Benedictio cum Indulgentia plenaria, juxta Constitutionem Benedicti XIV. *Pia Mater* 5. Aprilis 1747. impertienda est pueris, qui defectu aeta- 35

tis, primam Communionem necdum instituerunt. *Ganbaven.* 16. *Decembr.* 1826. *dub. ultimum.*

36 Ad dubium: Utrum probari possit usus obeundae in Sabbato Sancto Benedictionis novae ignis, et incensi ab alio Sacerdote, licet Missam non celebraturo; et deinde ab eodem diaconalibus vestibus induto deferendae arundinis *lumen Christi*, et canendi Praeconii, etsi in subsequenti Officio, et Missa ipse celebranti non astistat? respondit S. C. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam. *Pisana* 12. *Novembr.* 1831. *dub.* 8.

37 Quaesitum quum fuisset: Utrum liber cui titulus: *Collectio, sive Apparatus Absolutionum, Benedictionum, Conjurationum etc.* auctore Bernardo Sannig sit prohibitus vi Decreti, seu regulae generalis Indicis? aliqui enim affirmant, alii negant, immo omnes fere Sacerdotes hic, et alibi illum adhibent, quamvis omni prorsus approbatione careat? Et quid de aliis libris Benedictionum habentibus quidem aliquam approbationem, ast non illam istius Sacrorum Rit. Congr. respondit S. C. Illi soli libri adhibendi, et in illis tantum Benedictionibus, quae Ritnali Romano sunt conformes. *Ariminen* 7. *April.* 1832. *dub.* 5.

38 Ad dubium: An servandum sit Rituale Romanum in administrando infirmis Viaticum, seu potius consuetudo, benedicendi nimirum cum Sanctissimo retrocedentem populum extra portas Civitatis, Regionis, sive domus infirmi quando fertur Viaticum agrariis? respondit S. C. ex speciali gratia servari posse consuetudinem. *Massae, et Populoniae* 7. *April.* 1832. *dub.* 2.

39 Supplicanti Vicario Capitulari Dioeces. Bituntin. facultatem, ut occasione Benedictionis cum SS. Sacramento continuari possit antiqua consuetudo cantandi versum Psalmi 66. *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, et metuant eum omnes fines terrae;* S. C. respondendum censuit: Servetur Decretum in Caputaquen. diei 9. Februarii 1762. permitti vero potest, ut cantetur ℣. *Benedicat nos Deus* immediate post Benedictionem juxta instructionem Innocentii XII. a Clemente XII. confirmatam in delatione Viatici. *Bituntina* 16. *Martii* 1833.

40 In Communione fidelium extra Missam antequam Sacerdos populo benedicat, osculari non debet Altare juxta dispositionem Ritualis Romani nihil praescribentis. *Veronen.* 16. *Martii* 1833. *dub.* 6.

41 Superior Ordinis S. Joannis de Deo non potest subdelegare suos alumnos Sacerdotes pro Benedictione sacrae Suppellectilis. *Ordinis S. Joannis de Deo* 16. *April.* 1834. *dub.* 1.

42 Dubio proposito a Capitulo Ecclesiae Cathedralis Alexandrinae: an ritus, et formula dandi Benedictionem Apostolicam cum Indulgentia plenaria post Missam solemnem juxta formulam praescriptam Episcopis, substitui possit ritui, et formulae dandi Benedictionem solemnem, juxta Caeremoniale Episcoporum, dicto *Placeat*, adeo ut dicto *Placeat* omissa Benedictione solemni, impertiri possit Benedictio Apostolica ut supra? S. C. rescribendum censuit: Negative, et servetur ritus, ac forma in Romano Pontificali praescripta. *Alexandrina* 23. *Maji* 1835.

Quum in Dioecesi Lucionen. sicut in multis Galliarum Dioecesibus Sacerdos benedicendo populum cum SS. Sacramento dicat cum cantu verba: *Benedicat vos omnipotens Deus Pater etc.* Vicarius generalis praedictae Dioecesis quaesivit: an possit aut debeat idem ritus servari etiam in Benedictione cum Ligno SSmae Crucis? et S. C. respondit: Non licere juxta Decretum in una Caputaquen. diei 9. Febr. 1762. vide supra n. 16. *Lucionen.* 23. *Maji* 1835. *dub.* 3. 43

Episcopus, qui ex Apostolico indulto bis in anno solemnem Pontificiam Benedictionem populo dare potest, quoties etiam rationabili ex causa Missam celebrare nequiverit, pro illa die, et vice censeri non potest praeditus eadem delegata auctoritate ad effectum de quo agitur. *Tarvisin.* 8. *Augusti* 1835. 44

In nuptiis, quae secundae dicuntur, non est omittenda Benedictio annuli. *Rhedonens.* 27. *Aug.* 1836. *dub.* 2. 45

Licet simplici Sacerdoti an perpelliceo, et stola induto, post Vesperas, Litanias, et preces immediate Altare ascendere, et populum dimittere eum benedicendo nuda manu per verba: *Benedictio Dei omnipotentis* etc. ut praescribitur a Rituali post Communionem extra Missam: si adsit consuetudo. *Veronen.* 27. *Aug.* 1836. *dub.* 4. 46

Ad dubium: utrum ad Benedictionem Sacerdotis in fine Missae solemnis, sive cum cantu, Ministri, et alii de Choro stare, vel genuflectere debeant? respondit S. C. Stare Canonicos se profunde inclinantes, alios genuflectere. *Ibid. dub.* 12. 47

In Benedictione cum SSmo Sacramento Ministri genuflectant in infimo gradu simul cum Celebrante. *Mutinen.* 23. *Sept.* 1837. *dub.* 5. 48

In Benedictione impertienda cum sacra Pyxide haec adoranda est duplici genuflexione. *Ibid.* 49

In Oratione quadraginta horarum, et duplicibus primae et secundae Classis, quum populo benedicitur post *Tantum ergo*, addi potest Orationi de SSmo Sacramento aliqua Collecta; non vero in festo, et per Octavam Corporis Christi, et quoad conclusionem serventur Rubricae. *Ibid. dub.* 6. 50

Quamvis licitum sit Episcopo incedere cum Mitra[1], quando defert Reliquiam Ligni SSmae Crucis in Processionibus, tamen Benedictionem cum eadem, vel eum aliqua Reliquia alicujus Sancti impertiri debet capite detecto. *Ibid. dub.* 7. 51

Non potest tolerari immemorabilis, et universalis consuetudo in Dioeces. Pinerolien. benedicendi a Parochis, quin Missam per se celebrent, candelas, cineres, et ramos olivarum; haec enim Benedictiones peragendae sunt per Celebrantem. *Pinerolien.* 1. *Septembr.* 1838. *dub.* 2. 52

53 Nihil obstat, quin Benedictio Nuptiarum in Missali praescripta intra Missam, extra ipsam Missam impertiatur, si Missa pro Sponso et Sponsa non possit celebrari, neque jus est Episcopis vel Parochis adigendi Sponsos ad Benedictionem in Missae celebratione recipiendam. *Eysteten.* 1. *Sept.* 1838. *dub.* 2.

54 Quando Sacerdos benedicit populo cum S. Pyxide, decet illam totam cooperire extremitatibus veli oblongi humeralis. *Meliten.* 23. *Febr.* 1839. *dub.* 5.

55 Ad dubium: an in Benedictione populo impertienda cum augustissimo Eucharistiae Sacramento permitti possit cantus alicujus versiculi vernacula lingua concepti vel ante, vel post ipsam Benedictionem? respondit S. C. permitti posse post Benedictionem. *Bobien.* 3. *Aug.* 1839. *dub.* 2.

56 Duo Canonici Episcopo assistentes, dum impertitur populo Benedictio cum SS.mo Eucharistiae Sacramento genuflectere debent in actu Benedictionis ipsius. *Ibidem dub.* 5.

57 Benedictio Fontis Baptismalis, vide Decr. S. R. C. sub *v. Baptismus.*

S. CONGREGATIONIS INDULGENTIARUM DECRETA

1 In facultate concessa benedicendi Coronas Cruces etc. non rejiciuntur ab hujusmodi Benedictione Coronae, seu Rosaria, quae ex ferro, stamno, plumbo, vel ex fragili alia materia conficiuntur. *Urbis, et Orbis*, 1. *Mart.* 1820. *dub.* 1.

2 Indulgentiae applicari possunt etiam Coronis ex vitro, seu crystallo confectis; dummodo globuli sint ex vitro solido, atque compacto. *Ibid. dub.* 2.

3 Applicari possunt uni eidemque rei, puta uni Coronae Indulgentiae diversae; v. g. Indulgentiae dictae Apostolicae, et Indulgentiae dictae S. Birgittae; dummodo renoventur opera injuncta iterabilia. *Ibid. dub.* 3.

4 Indulgentia Plenaria suspensa censenda est occasione Benedictionis solemnis ab Episcopo impertiri solitae in aliquibus diebus solemnioribus. 19. *Decembr.* 1824. *dub.* 1.

5 Benedictio Apostolica in Articulo mortis nequit pluries impertiri permanente infirmitate etsi diuturna; si vero infirmus convaluerit, ac deinde quacumque de causa in novum mortis periculum recideat, iterari potest. *Veronen.* 24. *Sept.* 1838. *dub.* 2. confirmat. in *Gandaven.* 12. *Febr.* 1842.

Sacerdos Rector Sodalitatis B. M. V. de Rosario 6
olim canonice erectae non habet eo ipso, quod sit Rector, facultatem benedicendi Rosaria cum applicatione Indulgentiarum, quas applicant Patres Ordinis Praedicatorum; nisi in Diplomate Erectionis, sive in Indulto Apostolico addita sit facultas Rectori pro tempore Rosaria benedicendi, atque illis consuetas Indulgentias applicandi. *Lingonen.* 30. *Jan.* 1839. *dub.* 1.

Cum gratiae, et privilegia non spirent morte 7
concedentis, nisi ab habente eamdem potestatem revocata individualiter fuerint, hinc Sacerdotes, qui obtinuerant facultatem benedicendi cruces, numismata, coronas etc. cum applicatione indulgentiarum ad vitam, gaudent impetratis, usquedum non sint revocata. *Valentin.* 5. *Febr.* 1841. *dub.* 9.

Director Confraternitatis ab Episcopo designa- 8
tus non potest Rosaria cum applicatione Indulgentiarum et Scapularia benedicere ac imponere, nisi in hujusmodi concessionibus facta sit mentio de facultate Rectoribus pro tempore tradenda pro Rosariorum, Coronarum, seu Scapularium Benedictione. *Cenomanen.* 18. *Novembr.* 1842. *dub.* 4.

Presbyter, qui obtinuit facultatem benedicendi 9
cruces, sacra numismata, et coronas precatorias cum applicatione Indulgentiarum, non potest hac facultate legitime uti coram publico v. g. in Ecclesia, vel Oratorio coram fidelibus inibi congregatis, et res benedicendas manu tenentibus, si in Indulto facultatis sit clausula *privatim*. *Briocen.* 7. *Januar.* 1843. *dub.* 1. confirmat. in *Cenomanen.* 30. *Sept.* 1843.

Si existat, vel non, in Indulto benedicendi Cruces 10
etc. clausula *In forma Ecclesiae consueta*, sufficit signum crucis manu efformare super res benedicendas absque pronuntiatione verborum formulae Benedictionis, et sine aspersione aquae benedictae. *Ibid. dub.* 2. 3. *et* 4.

BENEFICIUM

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Dum nonnulli Decuriones Communitatis Castri Cryptarum ad mare postulaverant quatuor Beneficia de jurepatronatu Communitatis erigi in Cappellanias curatas perspecta populi multitudine, Ermenegildus Tanursi impetravit unum ex his vacans sub expressione, quod Communitas negligens fuisset in praesentando, et gratiam obtinuit. Inde nominavit Communitas, et supplicationem in favore Ermenegildi minime relaxandam esse statutum fuit. *Ripana Beneficii* 17. *Junii* 1775. *dub.* 2.

Censura juris Canonici interdicit tam patronis, 2
quam Episcopis Beneficiorum, seu Cappellaniarum qualitates a fundatoribus in testamento adjectas

immutare, multoque minus ea de perpetuis in manualia, et ad nutum amovibilia variare. *Cat. Disp.* 11. *Januar.* 1778. *n.* 8.

3 Beneficiato Josepho Cozzi denegata fuit facultas resignandi Beneficium in favorem Johannis Massari Communitate Urbis Salviae patrona dissentiente. *Maceraten. Resignationis Beneficii* 5. *April.* 1778.

4 Sacerdos Franciscus Discreti Parochus Ecclesiae S. Mariae de Puteo sitae in Oppido Montis S. Martini postquam inutiliter ejus translationem ad Ecclesiam S. Joannis ejusdem oppidi petierat, postulavit quoque Beneficium ejusdem Ecclesiae redditibus suae Paroeciae uniri, eodem tamen exitu. *Firmana Translationis et Unionis* 17. *Julii* 1779. *dub.* 2.

5 Antonius Cosimi duo Beneficia possidens, unum in Ecclesia S. Luciae Ripanae Dioecesis erectum, alterum sub invocatione S. Mariae Dioecesis Firmanae, aere alieno gravatus aufugit. Bernardinus Volaturni bona, debito accedente consensu, in emphyteusim ecoepit, curamque plurimam in eorum restauratione impendit, rurales extruxit domus, Ecclesiam S. Luciae restauravit, curavitque, ut pueri a Sacerdote Dominico filio suo instruerentur. Hinc idem Sacerdos pro collatione dictorum Beneficiorum Summo Pontifici preces obtulit, postquam per viginti, et ultra annos, ad exteras nationes Beneficiatus profugus abierat, sed ea obtinere nequivit. *Firmana, et Ripana* 18. *Martii* 1780.

6 Beneficium instituit Carolus Solidi in Ecclesia Collegiata S. Columbani cum onere Missae quotidianae assignata eleemosyna, aliisque additis oneribus, fructus vero superextantes in dotandas puellas erogari praecepit, Capitulum vero dictae Ecclesiae postulavit, ut eleemosyna a testatore praefinita, quae est manualis, augeretur in erectione dicti Beneficii, reliquique fructus in dotes puellarum erogarentur, et S. Congr. decrevit, constituto fundo pro duobus anniversariis et duodecim Missis lectis, faciendam esse ab Emo Ordinario erectionem Beneficii annui fructus taxandi, ratam partem vero fructuum superextantium erogandam esse in dotes pariter ab eodem Ordinario taxandas. *Vercellen.* 29. *April.* 1780.

7 Canonico Ecclesiae Collensis de jurepatronatus familiae Usimbardi indulsit reductionem Missarum ad duas Missas tantum pro qualibet hebdomada, quum esset onus quotidianum. Nam antea reductum fuit inspecta proventuum diminutione onus servitii: non autem haberi illa praebenda tamquam simplex Beneficium debet. *Collen.* 10. *Febr.* 1781.

8 Beneficium residentiale erectum sub titulo Ss. Caroli Borromaei, et Emerentianae in Ecclesia Parochiali S. Petri oppidi Castiguani cum onere celebrandi per se ipsum, et personaliter choro inserviendi retineri non potuit a Friderico Pignotti proviso de Praebenda Thesaurariae in Ecclesia Cathedrali almae Domus Lauretanae cum onere ibidem residendi; quamvis unus ex his esset, qui tamquam passive vocatus, qualitatibus e testatore requisitis polleret. *Montis Alti Dispensationis* 14. *Sept.* 1782.

Beneficium sub nomine Cappellaniae a Paulo de Bonianis in Ecclesia Plebis S. Petri Civitatis Guastallae cum onere Missarum fundatum testator manuale, et non perpetuum esse voluit. Quum autem die procedente in titulum perpetuum conferre consueverit, S. C. Beneficium esse ecclesiasticum decidit. *Nullius Guastallae* 31. *Maji* 1784. *dub.* 1. 9

Et ex voluntate testatoris, qui Sacerdotem esse nominandum demandaverat, ad Cappellaniam praedictam nonnisi Sacerdotem actu, vel habitu praesentandum esse: ideoque Clerico in decimoquarto aetatis anno constituto conferri non debere declaratum fuit. *Ibid. dub.* 2. 10

Simon Grammatica, Johannes Baptista Casati, et Joseph Abbiati passive vocati ad Beneficium fundatum e Catherina Taffini Paravicini institutionem postularunt, et Vicarius Generalis praelationem Abbiati concessit, utpote prae caeteris juxta fundationem qualificato, huic tamen originis requisitum deerat, super quo inde fuerat habilitas obtenta; et S. C. censuit decretum Episcopi non sustineri, praelationemque Casati competere. *Comen. Beneficii* 7. *Febr.* 1784. *dub.* 1. 11

Liberetus Emilii duo Beneficia testamento erigi jussit ad Altare animarum purgantium Ecclesiae Parochialis oppidi Tessenani. Nominandi facultatem Francisco Antonio Bizzi, et Johanni Baptistae Silvestrelli, et post eorum mortem Mensae Episcopali tribuit. In codicillo autem mandavit, ut idem Bizzi nominationem unius Beneficii perpetui haberet; hic nepotem nominavit, ec declarari petiit, an erectio duplicis Beneficii facta ad formam testamenti servanda foret, seu reformanda, et exequenda ad formam codicilli? et ad formam codicilli esse exequendam resolvit S. C. *Montis Falisci Beneficiorum* 27. *Novembr.* 1784. 12

Beneficium erectum in Ecclesia Parochiali Castri S. Petri a Nicolao Cecconi est residentiale; et Beneficiatus tenetur per se ipsum onera implere. Fundator quippe et residentiam praecepit, et onerum satisfationem per alium prohibuit. *Praenestina* 12. *Martii* 1785. *dub.* 1. 13

Praesentatio e Patronis facta in favorem Clerici Clementis Marini ad Beneficium in Ecclesie Castri S. Petri a Nicolao Cecconi fundatum, cui inest onus celebrandi per se ipsum, non sustinetur. *Praenestina* 12. *Martii* 1785. *dub.* 2. 14

Vincentius Cataldius quoad Beneficia vacantia de suo jure patronatu rescriptum retulit: *tempus, et tempora non currere per duos menses tantum;* 15

postquam tamen alias temporis prorogationes obtinuerat, lapsis duobus mensibus neminem nominavit. Clericus itaque Aloysius Ciucci Beneficium S. Marci jure devoluto a Sede Apostolica obtinuit; illico Vincentius nominationem explevit, et nihilominus Beneficii possessionem nactus est Aloysius Ciucci, cui manutentionem dandam esse, nec relaxandam supplicationem in favorem nominati a patrono S. Congreg. putavit. Item quoad alia quatuor Beneficia literas expediendas esse in favorem provisorum Apostolicorum eadem ratione, nec signandas esse supplicationes in favorem nominatorum ab eodem Cataldi patrono rescriptum fuit. *Asculana* 6. *Maji* 1786. *dub.* 1. 2. 3. *et* 4.

16 Constantinus Salvi ad Beneficium in Collegiata Ecclesia S. Joannis Baptistae terrae Campaneani, quum esset de familia vocata, a compatronis fuit nominatus, etsi in eadem Ecclesia possideat Canonicatum; ideo dispensationem postulavit. Expertus est ille Capituli oppositionem, quod Beneficia duo haberet cum oneribus Canonicorum uniformibus, unum celebationis Missarum trium hebdomadalium, alterum Chori diebus festis mobilibus. S. C. autem Episcopi arbitrio gratiam, dummodo Chori servitium non patiatur, remisit. *Nepesina* 8. *Julii* 1786.

17 Ex tribus Beneficiis fundatis a Bernardina Almerigi in Ecclesia Priorali oppidi Fori Saraceni duo possidet Petrus Antonius Mami, alterum Julianus Mami Canonicus Coadjutor Ecclesiae Cathedralis. Eorumdem Beneficiorum compatroni exorarunt S. C. pro unione dictorum Beneficiorum in favorem dicti Antonii, ita ut omnia ad unum redigantur. Episcopus de reddituum tenuitate retulit, et S. C. gratiam concessit. *Sarsinaten. Unionis, et Reductionis* 29. *Julii* 1786. *dub.* 1.

18 Lucia Ramasco Beneficium instituit perpetuum simplex et mere laicale post ejus obitum erigendum, adjecto onere duodecim Sacrorum quotannis, assignatis redditibus tenuissimi census. Auctoritate Ordinarii Beneficium erectum fuit ab exequutore testamentario et patrono. Modernus autem patronus postulavit, ut ad originariam formam, et qualitatem mere laicalem reduceretur; et S. C. rescripsit, erectionem illam non esse substituendam. *Bugellen.* 16. *Decembr.* 1786.

19 Quaesitum quum esset, an, et quomodo, et cum quibus conditionibus liceat Episcopo patronale Beneficium in Canonicatum Ecclesiae Cathedralis erigere? S. C. in aliud tempus duxit resolutionem, et Episcopo juxta mentem scribi mandavit. *Albintimilien. Vacationum* 16. *Junii* 1787. *dub.* 1.

20 Beneficium ad Altare B. M. V. Rosarii in Ecclesia Parochiali Villae Gramignatis S. C. voluit erigendum esse juxta fundationem Sacerdotis Horatii, qui sub oneribus a se designatis erectionem a Hieronymo Nepote perficiendam demandaverat, et Missae pro rata parte reddituum pro tunc actu existentium ad taxam perpetuae celebrari debebant. Hieronymus quippe erectionem exequi neglexerat, complura bona distraxerat, adeoque redditibus imminutis, diminutis oneribus explendam esse jusserat; additum a S. C. etiam fuit, quod scriberetur Episcopo juxta mentem. *Parmen. Beneficii* 29. *Julii* 1786. Sed reproposita causa, et Episcopo referente erectionem praedictam juxta fundationem Horatii perfici non posse ob imparitatem fructuum, et bona distracta vindicari non posse; Parochum quoque, eosque, qui in priori testamento, Horatii scilicet, ad juspatronatum vocati fuere, exoptare, ut erectio perficeretur ad tramites testamenti Hieronymi; hinc praevio recessu a decisis, perspectis peculiaribus facti circumstantiis Beneficium esse erigendum juxta fundationem Hieronymi rescriptum fuit. 28. *Julii* 1787.

Clericus Augustinus Boschi annorum 43. patronus et rector cujusdam Beneficii S. Petri adeo obtusae est mentis, ut neque Canonicas horas recitare sciat, neque spes est, ut hanc obligationem explere valeat. Temporariam hactenus illarum commutationem in alias preces obtinuit, sed de prorogationibus habendis timens rogat S. C. ut dimisso ab eo Beneficio, illud sibi, vel alteri administrationis titulo permittat, qui unico adimpleto annui Sacri onere die festo S. Petri reliquos ei redditus alimentorum causa tribuit. De ejusdem paupertate testatur Episcopus; sed S. C. maluit potius arbitrio Episcopi Divini Officii commutationem ei indulgere, quam preces administrationis titulo Beneficium retinendi admittere. *Collen.* 30. *Aug.* 1788. *dub.* 1. *et* 2. 21

Beneficia Ecclesiae parochialis S. Andreae Apostoli Roncilionis, quae habent onus servitii chori, sunt simplicia; ita ut retineri valeant cum Beneficiis residentialibus, servata dispositione Concil. Trident. Sess. 24. cap. 17. de Reform. *Sutrina* 20. *Sept.* 1788. *dub.* 3. 22

Johannes Jacobus Columbus mandavit, ut ex universa haereditate bina sub Canonicatuum nomine laicalia erigerentur Beneficia, unum in Ecclesia S. Caroli, alterum in Ecclesia S. Jacobi. Tot cuilibet Beneficiato praescripsit Missas, quot ad rationem obul. 20. pro qualibet redditus ferrent. Johannes Andreas Piccionius haeres animadvertens redditus omnium bonorum annuam attingere summam scut. 70. circiter, Summum Pontificem Pium VI. adiit postulans, ut Beneficia praefata ad unum cum onere Missae quotidianae redigerentur; hujus rei causa quaestio, an, quot, et quomodo Beneficia erigenda sint? responsum fuit, affirmative juxta votum Ordinarii facto verbo cum SSmo. *Alexandrina* 8. *Aug.* 1789. 23

Seminario Tolentino postulatum fuit duo ap- 24

plicari Beneficia simplicia fundationis Joh. Baptistae Orselli, ut binae philosophiae, et theologiae erigerentur Cathedrae; de quibus Beneficiis vigore initae concordiae chirographo Pontificio confirmatae inter haeredes et Capitulum Ecclesiae Collegiatae S. Jacobi inibi erigi debebat Mansionaria; idcirco Ecclesia Collegiata de erectione Mansionariae solicita restitit petitioni; et S. C. applicationi annuit addendo ad D. Secretarium cum SSmo. *Tolentina Applicationis Beneficiorum* 20. *Martii* 1790. *dub.* 1.

25 Tria Beneficia quorum duo annuam habent redditum scut. 4. 10. et onus Missarum respectivum 36. tertium redditum scut. 1. 34. onus Missarum trium, a nonnullis annis vacant, et nemo est, qui ea prae tenuitate accipiat, ex hac parte Episcopus supplicat pro facultate applicandi duo prima Ecclesiae parochiali S. Pancratii tenuis redditus 20. scut. nullis deductis oneribus; aliud Parochiae S. Sebastiani Cassinalbi redditus scut. 10. deductis tamen Missis, S. C. annuit juxta votum Episcopi, reductis Missis ad taxam perpetuae. *Mutinen. Unionis, et Reductionis* 26. *Nov.* 1791.

26 Quum Antonius Amaya Beneficium cum officio Aeditui Ecclesiae parochialis Villae Fuentes de Leon resignaverit in favorem Josephi Sanchez Brioso, cum privata conventione cum eodem ejusque patre inito, ut officii exercitium incumberet resignatario, perciperet ipse fructus Beneficii; postmodum monitus Joseph de simonia confidentiali, supplicavit pro approbatione resignationis; sed noluit S. C. illam indulgere. *Nullius S. Jacobi de Spatha* 21 *April.* 1792. *dub.* 2.

27 Beneficium Aeditui fundatum a Bernardino Lupi in Ecclesia Collegiata S. Nicolai Oppidi Aedisti de jurepatronatus Communitatis, ut ea Aedituum nominaret *in età legittima da potersi ordinare al Sacerdozio in termine di un'anno*, denegatur pauperi Cajetano Lupi parum ad assumendum Clericatum idoneo, licet de genere vocatorum sit; ac servandum est decretum visitationis anni 1650. *Nullius S. Aedisti Beneficii Sacristae* 19. *Junii* 1790. Non obstante hoc rescripto Communitas patrona nominavit Clericum Josephum Fiori annorum 17. et favente Vicario Generali, ac necessitate ac utilitate Ecclesiae suadente a S. C. conceditur eidem institutio. 21. *Junii* 1792.

28 Beneficium redditus scut. 20. cum onere 14. Missarum, erectum in Ecclesia Cathedrali sub titulo S. Hieronymi, de consensu Congregationis Matris Dei patronae unitur cum omnibus oneribus domui piae Mulierum Poenitentium Lucae ob gravem ejus paupertatem. *Lucana Unionis Beneficii* 16. *Martii* 1793.

29 Beneficium Ecclesiasticum erectum in Ecclesia S. Josephi oppidi Appignani vacavit 9. Sept. 1788. jus nominandi ad Johannem Aloysium Ferri pertinebat, qui die 25. Aprilis 1789. adeptus est suspensionem nominationis ob Josephum filium impuberem. Pubertatem ingressus die 12. Junii 1791. iteravit preces pro prorogatione gratiae, et eam non obtinuit; et assecutus est aliud quadrimestre, computandum a die elapsi quadrimestris. Sed Clericus Antonius Galanti autumans ducendum esse prorogati quadrimestris initium ab expleta per Josephum Ferri 14. annorum aetate, Beneficium impetravit, uti ad S. Sedem devolutum, et Ferrius statim ad S. Congr. confugit, quae declaravit quadrimestre jam expirasse de tempore obtentae collationis a Clerico Galanti. *Asculana Beneficii* 17. *Aug.* 1793.

30 Marcus Antonius et Joseph Maria fratres Mazzocchini licet in erectione laicalis Beneficii loca montium pro fundo ex bonis ipsorum venditis comparata constituerint; tamen Marcus Antonius superstes altero testamento instituto Beneficio praedicto nullam fecit mentionem investimenti pro Beneficii fundo; nunc S. Congr. consulta decrevit, esse investienda bona Mazzocchini juxta votum Episcopi, qui putabat praedia, et domus remanere penes Beneficiatum. Nam fructus locorum montium Beneficii onera haud sustinebant. *Civitatis Plebis Beneficii* 12 *Martii* 1796. *dub.* 1.

31 Horatius Zeppi erectionem jubendo Cappellaniae de simplici Cappellano, et de Legato pio locutus est, et in suis codicillis Missas reduxit ob onus minuendum in favorem consanguineorum. Hanc Cappellaniam, seu Legatum pium Missarum Archiepiscopus erexit in ecclesiasticum Beneficium perpetuum. Consulta S. Congr. haec respondit, hanc erectionem sustineri. Testator enim qualitatem laicalem illius haud significaverat. *Urbinaten.* 28. *Maji* 1796. *dub.* 1.

32 Beneficii Ecclesiastici retentio in statu conjugali denegatur Petro Corradini de genere patronorum; conceditur vero suspensio collationis, donec aliquis ex passive vocatis idoneus superveniat, deputato ecclesiastico administratore, qui adimpletis oneribus superextantes redditus consignet Oratori. *Fanen. Beneficii* 15. *Julii* 1797. *dub.* 1. Et consulitur SSmo pro absolutione a perceptis cum bona fide fructibus superextantibus in statu conjugali. *Ibid. dub.* 2.

33 Legatum, seu Beneficium residentiale erectum in Ecclesia Collegiata S. Bartholomaei Bussetti, ad quod Petrus Stecconi fundator vocavit Clericum, vel Sacerdotem in eodem oppido natum, concedi posse rescribitur pauperi Clerico Domnino Stecconi fundatoris consanguineo oriundo a Busseto, aliis Busseti deficientibus vocatis; ideoque consulendum SSmo pro gratia habilitationis. *Burgi S. Domnini Legati* 19. *Aug.* 1797. *dub.* 1. Concedendos insuper eidem Clerico fructus legati a die ejus nominationis. *Ibid. dub.* 2.

34 Ecclesia Parochialis S. Lucae Viterbii unita Collegiatae Ss. Faustini et Jovitae proximam

minatur ruinam, et indiget prompta reparatione. Hinc exoratur S. C. pro suspensione collationis Beneficii annui redditus scut. 40. cum duplicis Missae hebdomadalis onere institutionis Laurentii Franchini. Card. Episcopus testatur deesse Parocho congruam, Parochiae incolas labore tantum vivere, Capitulum Collegiatae aero alieno gravatum. Interim patroni absque praejudicio petitionis ad Beneficium nominarunt Clericum Borgassi, et S. C. locum suspensioni collationis Beneficii, juxta votum Episcopi, suspensa interim exequutione nominationis ad septennium, esse decrevit. *Viterbien. Beneficii* 18. *Novembr.* 1797.

35 Fructus Beneficii perceptos pendente lite inter nominatos, applicandos esse Sacrario Ecclesiae censuit S. C. *Praenestina* 8. *Aug.* 1801. confirm. 19. *Decembr.* 1801.

36 Fructus pendentes per successorem in Beneficio perceptos dividendos esse pro rata servitii praestiti ab antecessore, statuit S. C. una tantum parte infirmante. *Fabrianen.* 19. *Decembr.* 1801.

37 Breve dispensationis ab aetate ad Beneficium obtinendum tamquam subreptitium et obreptitium et laesivum juris tertio quaesiti ex fundatione, et praesentatione reportandum esse decrevit S. C. *Piscien. Beneficii* 21. *Maji* 1803. *dub.* 1. confirm. 23. *Julii* 1803.

38 Pariterque rejecit supplicationem ex integro signandam super dispensatione aetatis, ne praejudicium juri per tertium quaesito inferret. *Ibid. dub.* 2.

39 Dispensationem ad effectum retinendi tertium simplex Beneficium concessit S. C. Sacerdoti Prospero Dotti, ut ejus paupertati succurreret. *Fesulana* 8 *Martii* 1806.

40 Dispensationem ad effectum retinendi insimul duo Beneficia, quae personalem residentiam requirunt, et ideo incompatibilia, dandam esse per triennium Canonico Moschetti decerait S. C. attenta Oratoris paupertate, et unius Beneficii forma immutata. *Firmana* 27. *Junii*, *et* 18. *Julii* 1807.

41 Arbitrium pro aperitione oris intrare definivit S. C. super litoris provisionis Apostolicae pro praesentato obtentis a Philippo Rossi pro Beneficio a Luca Vandini instituto attenta obreptione, et subreptione dictae provisionis. Et conferendum esse definivit Beneficium favore personae nominandae a collatore ecclesiastico jure devoluto salvis juribus vocatorum in futuris vocationibus; et fructus restituendos esse a die motae litis. *Imolen. jurispatronatus* 3. *Aug.* 1808. *dub* 1. *et* 3.

42 Beneficii S. Stephani, et Margaritae terrae Arcolae collationem factam ab Ordinario, quo tempore per laicas leges ablatum erat patronis jus nominandi, servandam esse censuit S. C. usquedum provisus Sacerdos Baretta extra clausura legitime degeret, salvo jure patronorum in futuris vacationibus. *Lunen. Sarzanen. Beneficii* 17. *Decembr.* 1814.

Franciscus Galeotti reductionem ad tot Missas, 43
quot redditus Beneficii pro tempore, et ad rationem trium Carolenorum pro qualibet Missa ad normam fundationis concedendam esse duxit S. C. Episcopo vero curam commisit, ut Patrem Francisci moneret, ut consuleret conscientiae suae, eumdemque cogeret ad reintegrationem capitis ducatorum centum undecim, quae alienaverat; quatenus vero impotens esset, cogeret Franciscum praedictum ejus filium ad deponendam aliquam summam arbitrio ejusdem Episcopi praefiniendam usque ad reintegrationem ducatorum centum undecim. Absolutionem eidem concedendam putavit quoad praeteritum celebratis Missis decem pro omnibus omissionibus collective. *Policastren. Reductionis et Absolutionis* 9. *Aug. dub.* 1. *et* 2.

Provisio Beneficii *del Crocifisso*, cujus patro- 44
natus pertinet Communitati Bassanelli facta ex jure devoluto ab Episcopo Hortano revocavit S. C. ex eo, quod aderat praesentatio facta a Communitate patrona; et negavit institutionem Sacerdoti Mariani ab Episcopo proviso; et definivit esse locum novae nominationi. *Hortana juris nominandi* 19. *Aug.* 1815. *dub.* 1. 2. *et* 3. confirm. 2. *Dec. ejusd. anni.*

Standum esse in decisis sub die 19. Dec. 1818. 45
dixit S. C. quoad quinque Beneficia tantum tradita Paroeciae S. Flaviani, quo vero ad alia duo recedendum a decisis, et esse unienda Paroeciae S. Nicolai Pellis scriptae facto verbo cum SSmo; et censuit hanc resolutionem notificandam esse ministris Datariae Apostolicae. Absolutionem quoque concessit arbitrio Episcopi. *Reatin. Unionis Beneficiorum* 25. *Januar. dub.* 1. *et* 2.

Incompatibilia dixit S. C. esse Beneficia Paro- 46
chialia Ecclesiis ruralibus prope Oppidum Montis Milonis Maceraten. Dioeces. sita cum Canonicis Ecclesiae Collegiatae ejusdem oppidi. Quoad dispensationem de incompatibilitate facto verbo cum SSmo clargiendam sententiam S. C. prorogavit, et interim scribi voluit Episcopo pro nova informatione super praecisa necessitate, sive temporanea, sive continua. *Maceraten.* 29. *Januar.* 1824. *dub.* 5. *et* 6.

Re melius discussa quoad incompatibilitatem 47
Canonicatus Collegiatae Ecclesiae Montis Milonis Maceraten. Dioeces. cum rurali Cappellania S. Congregatio recedendum esse a decisis sub die 20. Novembr. anni 1824. dixit; voluit tamen, ut Canonicus teneretur ad integrum Chori servitium, ideoque provisum esse quoad dispensationem a SSmo petendam pro utriusque Beneficii retentione. *Maceraten.* 19. *Novembr. dub.* 1. *et* 2.

Proposito dubio, an Canonicus Marocchetti, qui 48
in Cathedrali Ecclesia Bugellensi officium Poenitentiarii recens constitutum perpetuum in mo-

dum sibi, suaeque praebendae, quam antea liberam tenebat, imponi passus fuerat, posset Ecclesiae Oropensi praefici ex jure Canonicis caeteris communi constituendi Rectorem dictae Ecclesiae B. Virginis custodiendae, eumque e suo Collegio adsciscendi, quin stata in absentes punctatura durante munere mulctetur, Emi Patres responderunt ex sacri juris censura Rectoriam Sanctuarii Oropensis incompatibilem quidem esse cum Canonicatu Poenitentiario Cathedralis Ecclesiae, et ad Secretarium cum SSmo juxta mentem; mens est, ut ex speciali gratia in exemplum non deducenda dignetur SSmus annuere precibus Oratoris primi Poenitentiarii juxta votum Episcopi, proviso per ipsum Episcopum, ne desit alter ex gremio Capituli, qui suppleat loco Poenitentiarii absentis, quatenus eligatur Rector Oropensis. *Bugellen. Incompatibilitatis* 26. *Januar.* 1833.

49 Canonicam institutionem Beneficii S. Petri in Bringemma Melitensis Dioecesis, quam dandam esse Sacerdoti Calleja a quibusdam patronis rite nominato, non autem Antonio Bonavita, qui majori licet suffragiorum numero instructus, praeter suspicionem Simoniae ab ejus Patre admissae legitima carebat aetate, nec ad primam adhuc tonsuram fuerat initiatus, semel atque iterum declaraverat, ut etiam in gradu appellationis ex remissione R. P. Auditoris SSmi confirmaverat, ea tamen mente, ut instante Bonavita pro licentia de redeundo, scriberetur prius Episcopo Melevitano, ut deputet ecclesiasticum administratorem, qui Beneficii S. Petri bona administret, atque impletis oneribus, superextantes redditus deponat ad effectum eos tradendi, cui de jure, acceptoque responso de hujusmodi provisionis executione novae audientiae beneficium eidem Bonavitae concederetur; cum facta ejusmodi facultate nonnulla proferens Bonavita monumenta, quibus de Beneficii origine ac de vero jurispatronatus statu complura detegebantur, quae in vetustatis tenebris delitescebant, sibi vindicaret, unaque recedendum esse a decisis contenderet; S. C. censuit annuendum esse instantiae Sacerdotis Callejae dilationem judicii efflagitantis, ut quae a Bonavita proposita sunt monumenta, quibus universae causae ratio immutabatur, possent pro vero rerum statu explanari, edito rescripto dilata ad primam post aquas. *Melevitana Beneficii* 3. *Aug.* 1833.

50 Ut proventuum inopiae decorique Cathedralis Usselensis consuleret, adprobavit S. C. juxta votum Emi Cardin. Castracane adjectionem scut. 34. ad Beneficium Ibba, quae supererant ex unione duorum Beneficiorum nomine Garau, ac adjectionem scut. 21. ad Beneficium Gallus, quae supererant ex unione Cappellaniae Pinnae cum Beneficio Macones, facto verbo cum SSmo. *Usselen.* 30. *Maji* 1835. *dub.* 2.

S. CONGREG. REV. FABRICAE S. PETRI DECRETA

Testator Blasius de Monaris Beneficium erigi mandavit, Beneficiatumque adegit ad celebrandum ad Altare Visitationis B. M. V. propriis sumptibus erectum in Ecclesia Collegiata S. Blasii Civitatis Centi unam quotidianam Missam lectam. Primum ipse Rectorem nominavit, qui dictam Missam celebraret, et pro ipsius et Antecessorum anima Deum exoraret. Hodiernus vero Rector petit, ut onus applicandi Missam deleatur, quia a testatore demandatum non fuisse praetendit; vel saltem ut applicatio ad certum Missarum numerum coerceatur. Verum S. C. definivit, locum esse diminutioni a Card. Archiepiscopo juxta peritiam faciendam fructuum Beneficii, qui in celebrationem Missae ad taxam perpetuae erogari deberent. *Bononien. Disp.* 25. *Januar.* 1783. *dub.* 2. 1

Joachim Provenzalius pii testatoris abnepos, quum ex persona abavi sui esset debitor erga Cappellaniam laicalem, tum pro quantitate librarum 288. tum pro aliis libris 170. et solidis 15. petiit, ut ab utroque prae inopia absolveretur. Obtinuit jam ante suae paupertatis ratione Cappellaniae administrationem suspensa nominatione, modo petitioni responsum habet hoc modo, quod nempe altera medietas eroganda sit in redintegrationem Cappellaniae, donec aere alieno se eximat, celebratis tribus Missis in singulos annos, facto verbo cum SS. *Aquen. Cap.* 3. *Febr.* 1787. *dub.* 2. 2

Antonius Assortati detentor Canonicatus Ecclesiae Collegiatae S. Blasii Terrae Montis Milonis una cum Rectoratu Immaculatae Conceptionis ejusdem terrae non obstante incompatibilitate a S. C. jam declarata absolvitur a restitutione fructuum praedicti Rectoratus. *Maceraten. Disp.* 12. *Julii* 1788. *dub.* 2. 3

Erectione Beneficii Ecclesiastici in Ecclesia Parochiali Vallis Formatiae peracta cum onere hebdomadales Missas 4. celebrandi, residendi in dicto loco, administrandi Sacramenta, assistendi Parochialibus functionibus, fructus ejusdem imminuti sunt a scut. 55. 64. ad scut. 48. et non est, qui illud appetat. Hinc in cogitationem venit reductio Missarum, et commutatio aliorum onerum, et S. Congr. in omnibus negativum praebuit responsum. Nam Communitas in erectione se obligavit pecunias in fundo fructifero implicatas manutenere. *Novaren. Red. et Commut. Oner.* 26. *Martii* 1791. 4

Antonius Amaya in favorem Josephi Sanchez Brioso Beneficium Ecclesiasticum, cui adnexum erat officium Aeditui Ecclesiae Parochialis Fuentes de Leon, libere resignavit, sed privatim cum eodem, et Eusebio illius patre convenit, ut officii exercitio incumberet resignatarius, et ipse fructus Beneficii perciperet; qua de causa Joseph poposcit, et obtinuit absolutionem a censuris, eodemque tempore fructuum condonationem, aliaque 5

summa in pauperum levamen distributa, retulit. *Nullius S. Jacobi de Spatha* 21. *April.* 1792. *dub.* 1.

6 Episcopo efflagitanti, num tenuissimae sortes lib. 100 — 200. vel ad summum 500. Magistri Chori, caeremaniarum, Sacristae, Diaconi, et Subdiaconi, quorum tria ultima dumtaxat officia sunt in usu, addicendae sint pro Missis, quibus ea Beneficia gravantur, vel potius proportione servata sit numerus reducendus, ut officia serventur? S. C. censuit erogandas esse in celebrationem Missarum redditus officiorum Magistri Chori, et caeremoniarum, in reliquis juxta votum laudati Relatoris. *Ecclesien.* 16. *Aug.* 1794. *dub.* 3.

7 Clericus Alexander Fabroni obtinuit Beneficium cum onere Missae quotidianae fundationis Matthiae de Barberiis cum domo urbana, vinea, et praedio. Ad reparandas hujus Beneficii rusticas aedes passivum super propriis bonis patroni imposuerunt censum scut. 500. cum conditione, ut Rector opportunas debeat obtinere licentias, ut census transferatur super praedio Beneficii. Beneficiatus hac de causa operam contulit pro suspensione tot Missarum, quot satis essent ad extinctionem sortis, sed frustra laboravit. *Faventina Red. Miss.* 23. *April.* 1796.

8 Cappellaniam collativam a Francisca Ercolani in Ecclesia S. Silvestri terrae Constantii institutam, quae in erectione appellata fuit Beneficium, retinet a quadriennio Petrus Corradini patroni filius in conjugali statu per alium oneribus impletis. Monitus ab Episcopo exarat S. Congr. quoad praeteritum pro absolutione, et fructuum perceptorum condonatione, et S. Congr. annuit. *Fanen. Ben.* 15. *Julii* 1797. *dub.* 2.

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

1 Sixtus IV. in Metropolitana Taurinensi Beneficium hisce verbis erexerat: *Apud ipsum altare* (Sancti Solutoris) *unam perpetuam Cappellaniam, quae per duos Presbyteros, seu Clericos saeculares gubernari debeat... erigimus ... quod Presbyteri, seu Clerici, qui pro tempore ad Cappellaniam praedictam praesentati, et instituti fuerint, singulis diebus missam ad altare praedictum S. Solutoris celebrare, seu celebrare facere, et in dicta Ecclesia Taurinensi Dominicis et aliis festis ac solemnibus diebus divinis officiis cum Canonicis... interesse teneantur.*

Cum vero anno 1824. hoc Beneficium vacaret, Archiepiscopus propria auctoritate ipsum Seminario univit, eidem assignans ex reditu beneficiali libellas 3000. addita clausula *supportatis oneribus Beneficio inhaerentibus*, quae tamen onera nunquam impleta fuerant. Reliqui vero reditus in summa libellarum 1491. cum onere solvendae pensionis libellarum 300. altero Cappellano relicti sunt.

Hac unione peracta tam Seminarii Rector, quam Stanislaus Pazzelli, alter Cappellanus, arbitrati sunt onus missarum non cumulative, sed alternative persolvendum esse; id autem eo magis, quod hujusmodi alternativae longissima observantia favebat. Adsentiebatur Archiepiscopus; e contra obstabat Capitulum. Utrique tamen supplicabant, ut saltem per gratiam Sacra Congregatio facultatem faceret, ut alternatim per Seminarium et Rectorem tres in singulos missae celebrarentur.

Cum vero huic Beneficio onus choro interessendi inhaereret, et aliunde tam ex Concilio Tridentino, quam ex Constitutione Benedicti XIII. *Creditae nobis; Beneficia simplicia sine cultus divini praejudicio liceat Ordinariis applicare*, dubitationi insimul locus factus est, an rite haec unio facta fuisset.

Hinc quae sequuntur dubia concinnata sunt: 1. *Se e come l'obbligo della messa quotidiana e dell'assistenza al coro sia alternativo, o piuttosto cumulatico?* Et quatenus negative ad primam partem, affirmative ad secundam. 2. *Se e come e quale riduzione convenga accordare?* 3. *Se e come si abbia a dare l'assoluzione per tutte le omissioni passate?* 4. *Se e come possa sostenersi la unione fatta da Monsignor Arcivescovo della Cappellania al Seminario?* Et quatenus negative. 5. *Se e come vi sia luogo alla Sanatoria?* 6. *Se e come il Seminario debba soddisfare all'obbligo dell'assistenza al coro?* Sacra Congregatio in plenaria auditorio *diei* 15. *Martii* 1839. *in Taurinen. super unione Cappellaniae* rescripsit: *Ad* 1. *et* 2. *Attentis peculiaribus circumstantiis supplicandum esse Sanctissimo pro adimplemento onerum per alternativam, ita tamen ut quotidiana missa celebretur, ne Sabbato quidem praetermisso; facta adnotatione in Tabella missarum in Sacrario retinenda. Ad* 3. *Affirmative celebratis expensis Seminarii decem missis lectis, et una missa cum cantu, adstante universo Seminario, et expensis Cappellani Pazzelli tribus missis lectis. Ad* 4. 5. 6. *Supplicandum Sanctissimo pro confirmatione unionis, et Archiepiscopus curet, ut per Seminarium oneri tam missarum, quam adsistentiae chori per Substitutum rite satisfiat.*

Et facta de praemissis relatione Sanctissimo D. N. Gregorio PP. XVI. ab infrascripto Sub-Secretario in audientia habita eadem die Sanctitas Sua resolutiones Sacrae Congregationis in omnibus adprobavit et confirmavit. Contrariis quibuscumque etc.

A. Bizzarri Subsecretarius.

Spoletinus Archiepiscopus die 11. Februarii 2 1838. ad quamdam in Romana Praelatura dignitatem fuit evectus, eodemque concistorio alius eidem successor datus est. Non multo post tempore inter Antecessorem et successorem quaestiones eruperunt praesertim circa rationem repartiendi onera et redditus ad mensam archiepiscopalem pertinentes. Porro inter alia onera, quibus mensa ipsa oneratur, magnum habent locum quae-

dam pensiones, quae duabus ratis portionibus Junio quoque ac Decembri dimidiatim persolvi debent; nec non congruae assignationes certis Parochis quotannis pensitandae. At vero illius mensae redditus, licet etiam ex civilibus proventibus derivent, maxima tamen parte in naturalibus agrorum vinearumque fructibus consistunt.

Hinc dubium concordatum est: *Se ed in qual somma debbano ratizzarsi le pensioni, le congrue parrocchiali, e gli altri oneri fissi, come pure i tributi camerali e municipali, ovvero se per questi competa una congrua, ed a qual somma?*

Utrioque pacificum erat, quod, ut ait Passerinus *ad Cap. Praesenti* 5. *porro de Offic. Ordin. in* 6. *n.* 24. ibi: *fructus ecclesiae, qui uno anno colliguntur, sunt deputati pro anni illius oneribus, et ideo de illis satisfieri debitis et oneribus ejusdem anni.* Et Gratianus *Disc. for. C.* 548. *n.* 43. ibi: *Rota sequitur opinionem, quod Beneficiatus debeat solvere pensionem pro rata fructuum, non pro rata temporis.*

Discrimen occurrebat in diversimoda anni computatione instituenda. Nam Antecessor tuebatur hac in re civilem annum esse attendendum, qui a primo die mensis Januarii incipit, et ad ultimum diem mensis Decembris desinit. Quo posito cum ipse Antecessor fructus dumtaxat anni 1837. recollegisset, ajebat sese ad earum tantum solutionum implementum teneri, quorum dies, labente anno 1837. venerat. Quod vero spectabat ad eas solutiones, quarum dies, anno subsequenti 1838. volvente, venerat, in successorem refundendas esse, quippe qui fructus anni 1838. percepisset.

At vero successor replicabat, in Beneficiis attendendum esse annum beneficialem, ad cujus normam juxta consuetudinem in tota Italia vigentem annus initium habet a Julio, et exitum in Junium subsequentem. Hanc vero praxim facto amplexam fuisse ostendebat a Sacra Congregatione Propagandae Fidei cum haeredibus Ancajani, itidem Spoletini Archiepiscopi, nec non usitatam passim ab Episcopis Italiae, ut plurium Episcoporum exemplo confirmabat. Ex hoc itaque inferebat solutiones, de quibus agebatur, juxta hanc computationem pro rata inter Antecessorem et successorem esse repartiendas. Addebat autem, quod si antecessor hujus computationis habita ratione supportare renueret, Sacra Congregatio eum saltem ad aliam summam, quae ab Eminentissimis Patribus determinaretur, titulo congruae pensitandam compelleret, ut docet Card. *de Luca, De Benefic. Disc.* 83. *n.* 5.

Cum vero causa in pleuario auditorio *diei* 7. *Junii* esset proponenda, a partibus quaedam concordia fuit Eminentissimis Patribus exhibita, ideoque rescripserunt: *Placere de Concordia in omnibus, habito tamen respectu ad annum beneficialem.* Ut patet ex *Spoletina Repartionis Onerum et Reddituum memorati diei.*

Haec eadem causa iterum proposita fuit in generali Congregatione *diei* 22. *Maji* 1840. cum alio titulo: *Spoletana Approbationis concordiae ex officio,* addito dubio: *Se e come si debba approvare il progetto di Concordia riguardo al primo articulo?* In quo articulo res erat de superallato dubio: *Se e come debba ratizzarsi ec.* Eminentissimi PP. rescripserunt: *Affirmative juxta votum Eminentissimi Ponentis, persolutis favore successoris scut.* 600. Quod rescriptum confirmatum fuit in Congregatione generali 28. *Aug. ejusdem anni* cum clausula *in Decisis.*

Quidam pius vir Beneficium ecclesiasticum instituerat, suisque haeredibus et successoribus jus nominationis reliquerat, nulla qualitate in nominato specialim requisita. 3

Anno 1841. cum vacasset hujusmodi Beneficium, et sex adessent patroni, sua quisque pacifico voce gaudentes, Innocentius, puer annorum sex natus, filius unius ex patronis, unctus quatuor de sex memoratis vocibus, institit penes S. C. Ep. et Regularium, ut dispensationem ab aetate pro eo Beneficio adsequendo impetraret.

Oratoris precibus obstitit Franciscus, adolescentulus annorum sexdecim, duplici voce praeditus, itidem de familia unius ex patronis, gravique pariter paupertate laborans.

Causa igitur proposita fuit generali conventui in *Caesenaten. dispensationis super defectu aetatis* die 15. Martii 1844. cum dubio: *Se si debba concedere ad Innocenzo Aldini la richiesta dispensa di età nel caso?* Eminentissimi Patres rescripserunt: *Negative.*

BENEFICIATUS

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Rector fructus Ecclesiae demptis congruis alimentis pro sua conservatione necessariis, erogare tenetur in Ecclesiae decus, et divini cultus incrementum. Fortius, quando bona acquisita sunt ex redditibus Ecclesiae. Adeoque convertere tenetur redditus in restaurationem bonorum et Ecclesiae. *Senogal.* 5. *Sept.* 1778. *dub.* 4. *et* 5.

Canonicus Henricus Nicolas ad augendum divinum cultum Ecclesiae Collegiatae oppidi Huensis haeredibus suis praecepit, tradi Capitulo redditum flor. 2500. inter Canonicos, et flor. 500. inter Beneficiatos dividendum cum onere assisten- 2

di Laudibus SSmi Sacramenti die Jovis, ac B. M. V. post Completorium quotidie persolvi cum cantu solitis. Quum redditus hodie vix ad flor. 199. ascendat inter 30. Beneficiatos partiendus; hinc exorant Beneficiati reductionem oneris ad dies Dominicos, Jovis, aliosque festivos intra annum occurrentes, in quibus benedictio cum SSmo Sacramento Christifidelibus impertitur. S. C. jussit, ut scriberetur Episcopo juxta instructionem. *Leodien. Reductionis onerum* 30. *Jan.* 1779.

3 Quatuor Beneficiati parochialis Ecclesiae S. Pauli terrae Jennazzani adstricti fuerunt a Card. Ruffo Episcopo ad celebrationem Missae conventualis pro benefactoribus in genere. Ipsi vero reclamarunt, ac in eorum Ecclesia nulla adesse Collegialitatis signa ostenderunt; hinc eos ad dictam celebrationem minime teneri autumant. Et S. C. non constare de Collegialitate, ita ut Missa conventualis celebrari non debeat, decidit. *Praenestina Missae conventualis* 17. *April.* 1779.

4 Beneficiato Angelo Maceronio quamvis Clerico, quum unum ex Beneficiis in Ecclesia S. Johannis Terracinae, quae Collegialitatis jure non potitur erectis obtineat, competere jus ferendi suffragium in Capitularibus actis S. C. definivit, et addidit, locum esse habilitationi pro habendo voto in Beneficiatorum Capitulo. *Terracinen.* 7. *Aug.* 1779. *dub.* 1. *et* 2.

5 Beneficiati Ecclesiae Cathedralis distribui non valent inter se fructus praebendae, seu Beneficii, cui Praebendatus, seu Beneficiatus renunciavit, et ab eodem Beneficiato non perceptos tempore primi semestris suae residentiae, ad formam statuti praescribentis, quod fructus primi semestris inter caeteros Beneficiatos non dividerentur; sed restitui debent Beneficiato renuntianti. *Burgen.* 27. *Novembr.* 1779.

6 Johannes Fock duo Beneficia obtinuit in Ecclesia Collegiata Munsterbliensi erecta, Missarum tamen celebrationem neglexit; hinc Capitulum propriis pecuniis satisfactionem curavit, et Johannes Fock a Nuntio Coloniensi ad redintegrationem in favorem Capituli, et ad satisfactionem damnatus fuit; proposita quaestione in S. C. Beneficia praefata celebrationis et applicationis onus adnexum habere decretum fuit. *Leodien.* 2. *Dec.* 1780. *dub.* 1. Eorumdemque Rectorem ad duas Missas qualibet hebdomada pro unoquoque Beneficio cum applicatione pro fundatoribus, et alias duodecim annuas pro Baronissa Dierheim nuperrime fundatrice teneri declaravit S. C. *Ibid. dub.* 2.

7 Rector Beneficii erecti in Ecclesia Collegiata S. Bartholomaei terrae Buxeti sub titulo Assumptionis B. M. V. quum de fundatione nulla extaret memoria, obligatus fuit ad celebrationem duarum Missarum qualibet hebdomada, et unius Anniversarii quolibet anno, quum hujusmodi onus in nonnullis Visitationibus expressum fuerit. *Burgi S. Domnini Beneficii* 17. *Martii* 1781.

Beneficiatus S. Johannis Baptistae et S. Aloysii 8
Ecclesiae loci de Albizate Plebis Galleratae, qui ex lege fundationis onus Missarum habet, ratione infirmitatis defecit a dictarum Missarum celebratione; hinc S. C. requisita quoad Missas non celebratas usque ad diem 21. Julii 1777. remisit rem ad D. Secretarium cum SSmo, quo vero ad alias a die dicta usque nunc praeteritas teneri adimplere intra terminum a Card. Archiepiscopo praefigendum in quantitate liquidanda ab eodem putavit. *Mediolanen. Beneficii* 17. *Aug.* 1781. *dub.* 1.

Beneficiatus Ss. Jo. Baptistae et Aloysii loci de 9
Albizate Plebis Galleratae, qui ex fundationis lege eadere debet a Beneficio, si per quindecim dies in Missarum celebratione deficit, ad residentiam non minus, quam ad implendum per alium in casu infirmitatis Missarum onus tenetur. *Mediolanen. Beneficii* 18. *Aug.* 1781. *dub.* 2.

Inter Rectorem Beneficii a Georgio de Panizza 10
fundati cum onere Missarum in Ecclesia S. Bernardini ab eodem Georgio extructa, et Confraternitatem S. Spiritus in dicta Ecclesia subinde erectam transactio inita fuit, qua Rector juribus suis cessit, et societas Beneficii onera a se adimplenda assumpsit; defecit tamen patronorum consensus, et Apostolicum Beneplacitum. Deficientibus inde societatis redditibus, et onera ferre non sustinens societas de transactione conquesta est, declaratumque fuit, Rectorem teneri pro adimplemento onerum Beneficii, nec obstare transactionem. *Parem.* 26. *Jan.* 1782. *dub.* 1.

Cathedralis Ecclesiae Beneficiati nec vocari, 11
nec suffragari debent in Capitulis, in quibus agitur de rebus Ecclesiae S. Mariae de Ponte, cujus bona mensae Capitulari, non Canonicis, et Beneficiatis unita fuere. *Narnien. Juris interessendi et votandi* 8. *Febr.* 1783. *dub.* 1.

Rector Beneficii a Nicolao Cecconi in Ecclesia 12
Parochiali Castri S. Petri absque curae animarum onere instituti Parochum in Sacramentorum administratione adjuvare non tenetur; et quamvis ex lege fundationis ad residentiam teneatur, nihilominus onus praedictum eidem non est addendum, etiamsi unicus in eo castro adsit Sacerdos, Parochus scilicet in senili aetate constitutus. *Praenestina* 21. *Aug.* 1784. *dub.* 3. confirmat. 11. *Dec. ejusdem anni dub.* 4.

Beneficium ex fundatione fratrum de Barbatiis 13
erectum in Ecclesia Collegiata S. Petroni cum onere quotidiani Sacri, et servitii chori obtinuit Sacerdos Petrus Cossinius, ac inde reductionem servitii chori postulavit, ex quo deductis oneribus scuta 20. pro dicto servitio supersint. Ipse tamen cum praedicto onere Beneficium acceptaverat, ac praedecessores illud semper adimpleverant, et S. C. censuit praefatae reductioni minime

esse locum. *Bononien. Reductionis Servitii Chori* 16. *Junii* 1787. Pontificem Pium VI. adiit Cossinius ad obtinendam reductionem; ast remissis ad S. C. precibus, responsum fuit in decisis. 24. *Novembr. ejusd. anni.*

14 Beneficiati Ecclesiae Cathedralis nuncupati de Massa non tenentur juxta votum Episcopi applicare pro benefactoribus in genere Missam B. M. V. de S. Britio, quam singulis Sabbatis canunt in ejus altare, sed pro illis commemoratio generalis sufficit. Hujus enim celebrationis origo ignoratur, nec in Bullis erectionis de ea mentio ulla fit. *Urbevetana* 24. *Novembr.* 1787.

15 Proposito dubio, an et quomodo Beneficiati Ecclesiae parochialis S. Andreae Roncilionis, ubi adsunt Rector, et quinque Beneficiati, teneantur praestare servitium per hebdomadam. S. C. respondit: dilata, et scribatur Episcopo juxta instructionem. *Sutrina* 21. *April.* 1787. *dub.* 1. Inde prodiit responsum: dilata, et scribatur Episcopo juxta mentem. 24. *Maji* 1788. Tandem rescripsit affirmative juxta decretum Episcopi Silvestri anni 1753. 20. *Septembr. ejusd. anni.*

16 Beneficiatus S. Sebastiani Ecclesiae Collegiatae S. Petri Massae Fiscaleae tenetur celebrare Sacrum in Cappella B. M. V. Consortii in Oratorio dictae Ecclesiae existenti ad placitum Confratrum Societatis sub invocatione dictae B. V. erectae, minime vero ad Altare eidem dicatum in Ecclesia Collegiata. *Cervien.* 7. *Junii* 1788. *dub.* 1.

17 Item intervenire debet supplicationibus ordinariis et extraordinariis, vestitionibus Novitiorum, et tumulationi Confratrum, publicis etiam sacrarum Reliquiarum expositionibus in eo Oratorio, et Cappella faciendis. *Ibid. dub.* 2. confirmat. 14. *Martii* 1789.

18 Onera vero praedicta non tenetur explere per se ipsum, sed potest etiam per alium. *Ibid. dub.* 3.

19 In festis vero principalibus, aliisque diebus, in quibus Confratres Divina Officia agere non solent, tenetur assistere etiam per alium ad formam testamenti ad Altare S. Sebastiani. Et in casu necessitatis paramenta sacra et calicem Altaris S. Sebastiani dictae Societati Consortii commodare tenetur. *Ibid. dub.* 4. *et* 5.

20 Licitum non est possessori Beneficii S. Sebastiani in Ecclesia Collegiata S. Petri Massae Fiscaleae permutare, ad longum tempus locare, vel in emphyteusim concedere bona dicti Beneficii sine beneplacito Apostolico, et non monitis confratribus commissariis exequutoribus testamentariis a fundatore designatis. *Ibid. dub.* 7.

21 A die vero adeptae possessionis tenetur ad refectionem bonorum Beneficii. *Ibid. dub.* 8. confirmat. *Ibid.*

22 Postquam S. C. rescripserat, scribatur Episcopo juxta instructionem 21. April. 1787. dub. 2. et iterum scribatur Episcopo juxta mentem 24. Maji 1788. decrevit Beneficiatos Ecclesiae Parochialis S. Andreae Roncilionis participes esse debere emolumentorum funerum, et Missarum, quae in dicta Ecclesia offeruntur. *Sutrina* 20. *Sept.* 1788. *dub.* 2.

Sacerdos Tuschius Beneficiatus S. Mariae trans Tyberim, coadjutore ob gravem suam aetatem impetrato, anno 1768. in Sabinas se recepit annuente S. C. per biennium, quod absentiae indultum usque ad annum 1780. protractum fuit, sequenti vero quinquennio neglectum, re comperta destitit Beneficiatorum Collegium a solutione distributionum, ac Tuschium in jus vocavit, propositoque dubio: an esset locus repetitioni distributionum solutarum tempore, quo deficiebat indultum? negative responsum fuit. *Romana Distributionum* 4. *April.* 1789. confirmat. 8. *August. ejusdem anni.* 23

Annuis locorum Montis Ambrosii Mediolani fructibus imminutis nullus est amplius Sacerdos, qui Beneficia simplicia erecta in Ecclesia S. Mariae ad Nives, et in Ecclesia S. Mariae Magdalenae accipiat. Hinc patroni supplicarunt pro dispensatione Officii, et pro reductione onerum, quibus gravantur, nempe quotidiani Sacri, et pariter officii quotidianae Deiparae, vel mortuorum, alterius Sacri quotidiani, vel tot Missarum juxta redditus et oneris, doctrinam christianam docendi festivis diebus; S. C. autem annuit juxta votum Episcopi. *Viglevanen.* 4. *April.* 1789. 24

Sacerdos Nicolaus Romani possessor Beneficii erecti in Ecclesia parochiali S. Mariae de Trivio, cujus servitium auctoritate ordinaria canonice translatum fuerat ad majorem Ecclesiam Veliternam, tenetur residentiam praestare in eadem Ecclesia Cathedrali S. Clementis juxta votum Card. Episcopi. *Veliterna Residentiae, ac Servitii Chori* 20. *Martii* 1790. *dub.* 1. Et cogendus est ad dictam residentiam ad formam S. Concilii Tridentini. *Ibid. dub.* 2. 25

Erectione Beneficii Ecclesiastici in Ecclesia parochiali Vallis Formatiae peracta cum onere hebdomadales Missas quatuor celebrandi, residendi in dicto loco, administrandi Sacramenta, assistendi parochialibus functionibus, fructus ejusdem imminuti sunt a scut. 55. 64. ad scut. 48. et non est, qui illud appetat. Hinc petita est reductio Missarum, et commutatio caeterorum onerum, et S. C. in omnibus negative respondit. Nam Communitas in erectione se obligavit pecunias in fundo fructifero implicatas manutenere. *Novarien. Reductionis, et Commutationis Onerum* 26. *Martii* 1791. 26

Beneficiatis Ecclesiae Cathedralis, qui ex Ecclesiae statuto, et sexcentenaria consuetudine nullis gaudebant vacationibus, et chori servitio continuo gravabantur, conceduntur a S. C. vacationes per duos menses; amissa tamen tertia parte 27

distributionum. *Illerden. Absentiae, et distributionum* 3. *Martii* 1792. *dub.* 1.

28 Animarum curam alternatim gerentes Beneficiati Parochialis Ecclesiae de Balmaseda duplicem ab immemorabili tempore applicare consueverunt Missam pro populo et benefactoribus; hinc quaerunt, num illud ferre teneantur onus in integrum, quum eorum Ecclesia non sit Collegiata. Et S. C. rescripsit, esse locum celebrationi Missae pro benefactoribus juxta votum Episcopi. *Santandrien.* 16. *Junii* 1792. *dub.* 1.

29 Inde decidit, non esse locum supplemento illarum, quae per annos 19. bona fide ex privata interpretatione Encyclicae Benedicti XIV. Pont. Max. omiserunt. *Ibid. dub.* 2.

30 Rectori Beneficii de jure patronatus Communitatis in Ecclesia Collegiata S. Mariae della Torre oppidi Leonis decernitur onus esse hebdomadarium Missarum trium, et assistendi Parocho in sacris functionibus juxta antiqua documenta et testes, licet deficiat fundatio Beneficii. *Civitatis Plebis* 11. *Maji* 1793.

31 Eidem conceditur reductio Missarum ad taxam Missae perpetuae, sublato onere assistendi Parocho in sacris functionibus. Nam redditus Beneficii sunt in scut. 15. annuis, ita ut ad manualem julii unius non sufficiunt. *Ibid. dub.* 2.

32 In receptitia Ecclesia Casalis novi sex sunt Beneficiati, et Archipresbyter, qui curam animarum habet. Hi non inserviunt Choro, sed onus Missae conventualis ex consuetudine eis incumbit; singulorum redditus vix ad ducat. 20. ascendit; propterea exorant Missae conventualis reductionem; et ad dies festos per vices obtineut. *Cassanen. Missae conventual. et pro populo* 22. *Novembr.* 1794. *dub.* 1.

33 Ad Beneficium laicale fundatum a fratribus Mazzocchini in Ecclesia B. M. V. in Villa S. Fatuchii pertinet onus Missarum per se ipsum implendum diebus festis de praecepto, residendi et habitandi in eorum domibus. At unus ex fratribus superstes, altero condito testamento, nullam mentionem fecit de oneribus dicti Beneficii. Hodiernus Rector Sacerdos Angelus Santucci supplicat pro facultate celebrandi, dum occasio urget, per alium, et S. C. non audivit, et ei servari legem fundationis praecepit. *Civitatis Plebis Beneficii* 12. *Martii* 1796. *dub.* 2.

34 Etsi Beneficium fundatum in Ecclesia S. Mariae de Figulis diruta translatum ad Ecclesiam Cathedralem simplex et liberum ab onere Missarum semper habitum fuerit, tamen inventum est Decretum S. Visitationis anni 1573. in quo notatur ad Ecclesiam S. Mariae in Figulis onus Missae in quolibet mense; propterea Beneficiatus post inutiles alias perquisitiones supplicavit S. C. an, et quomodo sit locus celebrationi Missarum quoad praeteritum? et negativum dedit responsum. *Casertana Beneficii* 17. *Decembris* 1796. *dubium* 1.

Ecclesia parochialis S. Bartholomaei Murivallium in Collegistam erecta constat Canonicis, Mansionariis, et Clericis choralibus; cum autem Mansionarios jus habere interveniendi, et suffragium ferendi in Capitulis, dum agitur de administratione bonorum, vel erogatione pecuniarum ad massam communem spectantium, decisum fuerit, instantibus Clericis choralibus, qui Beneficia perpetua Clericatus nuncupata possident, S. C. idem jus etiam his competere resolvit. *Firmana Vocis in Capitulo* 17. *Junii* 1797. *dub.* 2. confirmat. 19. *Nov. ejusdem anni.* 35

Attamen eadem S. C. eorum interventum in Capitulo noluit occasione electionis, et remotionis officialium, quum hoc jus privative absque eorum interventu ad Capitulum spectare firmaverit. *Ibid. dub.* 3. 36

Ad unum ex duobus residentialibus Beneficiis, seu legatis fundatis a Petro Stecconi in Ecclesia Collegiata S. Bartholomaei Bussetti Clericus Dominicus Stecconi fuit nominatus in Villa S. Andreae sub Parochia Bussetti natus. Hic ob defectum nativitatis et educationis in oppido Bussetti a testatore impositae adeptus est habilitatem assequendi Beneficium, modo exorat, ut ei concedantur ejusdem fructus a die vacationis ad diem futurae possessionis, cum jam quinque elapsi sint anni, et obtinuit. Agebatur de paupere consanguineo testatoris. *Burgi S. Domnini Legati* 19. *Aug.* 1797. *dub.* 2. 37

Fructus et distributiones omnes pro toto tempore absentiae lucrare debere definivit S. C. Sacerdotem Josephum Tarani Beneficiatum Ecclesiae Cathedralis Reatinae, qui a residentia abfuit, ut se subtraheret a perquisitione, et ne cogeretur praestare reprobatum juramentum fidelitatis. *Reatina fructuum, et distributionum* 18. *Martii* 1815. 38

Stetit in decisis S. C. nempe Beneficiatum Parochialis Ecclesiae S. Mariae Assumptae in coelum terrae S. Stephani Ferentinae Dioecesis teneri ad residentiam saltem per alium, et ideo Sacerdoti Josepho Mildeburg deberi fructus omnes solutis tantum fallentiis. *Ferentina Residentiae* 6. *Aug.* 1825. *dub.* 1. *et* 2. 39

Canonicam institutionem Beneficii S. Petri in Bringemma Melitensis Dioecesis, quam dandam esse Sacerdoti Calleja a quibusdam Patronis rite nominato, non autem Antonio Bonavita, qui majori licet suffragiorum numero instructus, praeter suspicionem Simoniae ab ejus Patro admisso legitima carebat aetate, nec ad primam adhuc tonsuram fuerat initiatus, semel atque iterum declaraverat, et etiam in gradu appellationis ex remissione R. P. Auditoris SSmi confirmaverat ea tamen mente, ut instante Bonavita pro licentia de redeundo, scriberetur prius Episcopo Melevitano, ut deputet ecclesiasticum Administra- 40

torem, qui Beneficii S. Petri bona administret, atque impletis oneribus, superextantes redditus deponat ad effectum eos tradendi cui de jure, acceptoque responso de hujusmodi provisionis executione novae audientiae beneficium eidem Bonavitae concederetur; cum facta ejusmodi facultate nonnulla proferens Bonavita monumenta, quibus de Beneficii origine ac de vero juris patronatus statu complura detegebantur, quae in vetustatis tenebris diletescebant, sibi vindicaret, unaque recedendum esse a decisis contenderet. S. C. censuit annuendum esse instantiae Sacerdotis Callejae, dilationem judicii efflagitantis, ut quae a Bonavita proposita sunt monumenta, quibus universae causae ratio immutabatur, possent pro vero rerum statu explanari, edito rescripto dilata ad primam post aquas. *Melevitana Beneficii* 3. *Aug.* 1833.

S. CONGREGATIONIS REV. FABRICAE S. PETRI DECRETA

1 Sacerdos Bruno Vellucius vir septuagenarius, et ultra servitium praestitit annis tribus et quadraginta suae Ecclesiae Cathedrali, in qua Beneficium tenet. Modo supplex gratiam jubilationis precatur. Hic morbis affligitur, fallentias habet 5000. quum dies quilibet 12. constaret fallentiis, quarum partitio si fiat per annos 43. dies novem fallentiarum annus quilibet capit. Et licet Capitulum nuncupet Beneficia hujusmodi servitoria, sunt nihilominus vera Beneficia Ecclesiastica, quae in perpetuum titulum conferuntur. Quibus perspectis S. C. cum solitis clausulis arbitrio Episcopi indultum jubilationis tribuit. *Signina Jub.* 2. *Martii* 1786.

2 Ex piis fidelium oblationibus Senegalliensis Episcopus in Ecclesia S. Liberatae Beneficium simplex erexit cum onere celebrandi festis diebus Sacrum juxta voluntatem DD. Jacobi Mariae, et Petri Paulli, ac manutenendi Ecclesiam ejusque suppelletilem. Hae Missae hebdomadales per centum triginta et amplius annos sunt jugiter pro legantibus applicatae, non item illae fundationis. Praesens Beneficii possessor Dominicus Marconi quaesivit, an applicare pro Benefactoribus festivas Missas teneatur? et non teneri S. C. resolvit. *Senogallien.* 26. *April.* 1788.

3 Nonnulla contra decreta passus est Sacerdos Ambrosius Casoni possessor Beneficii S. Sebastiani fundati in Ecclesia Collegiata S. Petri Fiscaleae re non integra, quum scilicet jam coram A. C. monitorium super executione rescriptorum expeditum, illorumque facta productio fuisset, petiit dictus Casoni literas compulsorias, quas S. C. denegavit. *Cervien.* 14. *Martii* 1789.

4 Sacerdos Johannes Bernardinus Morichius Beneficiatus Lauretanae Basilicae absque Beneplaciti Apostolici reservatione vendidit jus et commodum exigendi pensiones domus choralis Beneficio Morichii adnexae, et cum pacto vendidit redimendi semper, et quandocumque. Poenitentia postea ductus querelam detulit nullitatis contractus, postulavitque restitutionem fructuum, quos Sacerdos Jo. Ginamius emptor perceperat, et obtinuit utrumque. *Lauretana Null. Contr.* 30. *Aug.* 1788. confirmat. 17. *Januar.* 1789. ubi addita declaratio fuit, et cui sint restituendi, ad D. Secretarium cum SSmo. Integratis deinde precibus, rescriptum est, fructus restituendos esse a die initi contractus, compensata sorte, fructus quippe extantes. Die tandem 11. *Febr.* Sanctitas Sua fructus superextantes relaxari mandavit in favorem Jo. Ginamii. Hic autem hodie contendit, sibi esse restituendos fructus superextantes non usque ad diem primae solutionis, sed ad diem 11. Febr. et factus est sui voti compos, quum gratiam Pontificiam ad diem 30. Aug. primae resolutionis retrahendam esse S. Congr. existimavit. 18. *Dec.* 1790. *dub.* 1.

Quaesitum vero quum fuisset, cuinam fructus 5 essent restituendi a Lucretio Breccia, ex jam resoluto contractu percepti, alienationis nempe juris exigendi pensiones alterius beneficialis domus Vincentii Belardi, remissum est ad D. Secretarium cum SSmo juxta mentem. *Ibid. dub.* 3.

Rectori Beneficii de jure patronatus Communi- 6 tatis in Ecclesia Collegiata S. Mariae della Torre oppidi Montis Leonis instituti conceditur reductio Missarum ad taxam perpetuae sublato onere assistendi Parocho in functionibus sacris. Redditus enim Beneficii annuus vix ascendebat ad scut. 15. ita ut ad manualem eleemosynam non sufficiebat. *Civitatis Plebis* 11. *Maji* 1793. *dub.* 2.

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

Beneficiati, sive Hebdomadarii Ecclesiae Me- 1 tropolitanae Neapolis in functionibus Ecclesiasticis tenentur servare omnia et singula, quae praescribuntur Beneficiatis Ecclesiarum Cathedralium a Caeremoniali Episcoporum, aliisque constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis. *Neapolitana Functionum* 22. *Decembr.* 1753. confirm. 7. *Septembr.* 1754. *dub.* 1.

Iidem tenentur in die Purificationis, et in Do- 2 minica Palmarum accipere candelas, et palmas a Canonico celebrante genuflexi, atque ipsius manus deosculantes, et cineres in die Cinerum pariter genuflexi, non vero stantes. *Ibid. dub.* 2. *et* 3.

Clericis Beneficiatis competit in Patriarchali 3 Basilica Lateranensi supplere vices Beneficiatorum tam in servitio Altaris, quam in functionibus Chori, salva praeintonatione Antiphonarum. *Basilicae Lateranensis* 7. *Julii* 1753. confirmat. 17. *Maji* 1760.

Ad dubium: an Decretum in Monopolitana diei 4 17. Novembr. 1674. extendendum sit ad Beneficiatos? respondit S. C. Affirmative. Tenor prae-

dicti Decreti est sequens : S. C. inhaerendo aliis resolutionibus emanatis, et praecipue in una Urbis S. Mariae ad Martyres de Rotunda, sub diebus 29. Martii, et 27. Sept. 1659. iterum declaravit : Quod Canonici Clerici, ubi Praebendae non sunt distinctae in Presbyterales, Diaconales, et Subdiaconales, quamvis antiquiores receptione, non sunt praeferendi Canonicis Presbyteris, etiam postquam Canonici Clerici fuerint effecti Sacerdotes, et tunc nec ipsis competere reintegrationem, seu praecedentiam adversus Canonicos Sacerdotes, posteriores receptione; cum jus semel adeptum ex Sacerdotio numquam amittatur, non obstante immemorabili in contrarium consuetudine, quam abusum impraescriptibilem declaravit. — Propterea non competit duobus Clericis Beneficiatis Metropolitanae Ecclesiae Calaritanae praecedentia super alios Sacerdotes Beneficiatos posteriores possessione tam in Choro, quam in functionibus; nec reintegratio adversus Sacerdotes Beneficiatos praedictos, postquam ipsi Clerici effecti fuerint Sacerdotes. *Calaritana* 22. *Sept.* 1827. *dub.* 1. 2. *et* 3.

Sacerdos Joseph Ciciuelli praesentatus ad residentiale Beneficium ab uno ex Patronis per biennium vi litium ab ejus reali possessione praepeditus in Choro occupare debet ultimum Stallum; sed uti Sacerdos praecedere debet Beneficiatis Clericis reali possessione antiquioribus. *Tiburtina* 16. *Martii* 1833. *dub.* 1. *et* 2. 5

Beneficiati Cathedralis Recineten. qui Diaconi, et Subdiaconi munia exercere debent, possunt, ac debent indui paramentis sacris in eadem mensa, in qua Planeta, vel Pluviali se induit Celebrans, etiamsi hic sit Canonicus, et Dignitas. *Recineten.* 16. *Martii* 1833. 6

BENEPLACITUM APOSTOLICUM

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

1 Quaedam pia mulier cappellaniam mere laicalem instituerat, eamque domorum aliquarum dote instruxerat. Postea factum est, ut Rector pro tempore eadem bona in perpetuam emphyteusim concederet, addita conditione, ut Beneplacitum Apostolicum peteretur; quod numquam effectum est.

Cum autem aliquibus post annis multa super hac capellania quaestionum capita suborta fuissent, et ad Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium fuissent delata, hujusmodi defectus aperte recogitatus est, ideoque dubitatum, num defectus idem contractus nullitatem importaret. Dubium igitur propositum fuit in dictae diei comitiis: *Se e come sanare il contratto di enfiteusi specialmente riguardo alla Casa di Vetralla?* *S. Congregatio rescripsit ad* 6. non *indigere*. *Romana Impositionis debiti* 18. *Febr.* 1842. *dub.* 6.

2 Domus S. Andreae a Valle Clericorum Regularium Theatinorum cum indigeret aliqua rustica aede, qua adolescentes illius Religionis studiis addicti recreationis causa sese reciperent, in emphyteusim perpetuam accepit a quadam laica persona nonnullas vineas *con Casino*, atque etiam opportunas meliorationes in iisdem aggressa fuit.

Cum tamen dominus directus Beneplaciti Apostolici conditionem in instrumento apposuisset, ad hunc sacrum ordinem hac de re confugium habitum est, causaque proinde in pleno auditorio proposita, ut discuteretur. Ex parte Religiosorum hujusce contractus utilitas multis verbis praeferebatur; nihilominus in Folio typis edito aliquae difficultates injiciebantur ab Emo Urbis Vicario in suis informationis literis productae. Non ita siquidem facilis est casus, quo piis locis, ut ibi pag. 6. notatur, emphyteusis passiva permittitur et si aliquod adest exemplum, hoc adoexam semper habuit causam necessitatis, ut est Conventus ampliatio, liberatio a molestiis vicinorum litium, servitutum etc. At vero emphyteusis natura fert, ut in fundo meliorationes fiant, et hoc locis piis ordinario nec expedit, nec convenit; deinde plerumque fundi conditio deterior progressu temporis efficitur, et in hoc casu locis piis utilitas minuitur, onus vero solvendi canonis perpetuo manet.

Duo itaque dubia, ut causae status exigebat, composita sunt in *Romana approbationis contractus emphyteusis: Se e come si abbia ad approvare il contratto di enfiteusi passiva nel caso ? 2. Se e come si abbia ad imporre alla Casa di S. Andrea della Valle l'obbligo di reintegrare la somma erogata in risarcimento del casino, la quale siccome provenients da capitali alienati, si doveva rinvestire in fondi stabili a forma del Beneplacito della S. C.?* Eminentissimorum Patrum conventus *die* 17. *Junii* 1842. rescripsit: *Ad* 1. *affirmative attentis peculiaribus circumstantiis in casu concurrentibus juxta votum Eminentissimi Urbis Vicarii adhibitis cautelis necessariis et opportunis. Ad* 2. *summam scut.* 600. *provenien. ex venditione fundorum Cryptae ferratae esse investiendam in stabilibus tutis et fructiferis, nisi constet de eorumdem investimento in dictis stabilibus.*

BIRRETUM

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Quaesitum fuit: An doctrina in Rituali P. Cavalieri *tom.* 3. *cap.* 15. *decr.* 39. quod Regulares pluviali induti indubie uti debeant Birreto sacerdotali in funere, et processionibus, tuto practicari valeat? Similiter: an Regulares memorato Birreto uti queant, quando induti procedunt de Sacristia ad Altare? et S. C. respondit: Servetur solitum. *Ord. Minorum S. Francisci de Observant. Provinciae Conceptionis B. M. V. in Regno Portugalliae* 18. *Decembr.* 1779. *dub.* 12.

2 Ad dubium: An omnes Sacerdotes indiscriminatim uti possint Galero, vulgo Berretta, quum a Sacristia discedunt pro Missa celebranda, et in aliis exercitiis, praesertim vero an liceat Religiosis S. Joannis de Deo, qui Parochi sunt omnium infirmorum in suis hospitalibus jacentium? Respondit S. C. non licere absque indulto. *Ordinis S. Joannis de Deo* 17. *Aug.* 1833. *dub.* 4.

Assistens Celebranti, et Clerici qui dirigunt Processionem Rogationum etc. non possunt deferre Birretum. *Mutinen.* 23. *Septembr.* 1837. *dub.* 9. *n.* 1. 3

Parochi, qui intersunt Processionibus SSmi Sacramenti non possunt deferre Pileolum, juxta alias decreta; in reliquis functionibus possunt ex universali consuetudine. *Ibid. dub.* 9. *n.* 2. 4

BONA

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Bona, jura, credita, sacra suppellectilia, et alia quaecumque data, concessa, et quae pervenit ad Ecclesiam B. M. V. Gratiarum Frusinonis, et ejusdem Cappellam quoad proprietatem spectare ad Ecclesiam, administrationem vero ad Cappellanum S. C. decrevit. Nam Patres Congregationis SSmi Salvatoris ad eosdem administrationem spectare autumabant, quibus Ecclesia concessa fuit. Hujus Ecclesiae et Capellae juspatronatus adjudicatum fuit Scholasticae Quartucci. *Verulana Jurispatronatus* 16. *Januar.* 1779. *dub.* 3.

2 Locationis Bonorum ad Capitulum Sublacense spectantium instrumentum, ut stipularetur, quamvis jam edicta affixa fuissent, quum S. C. rescripsisset pro facultate stipulandi praevia affixione edictorum, non esse stipulandum, sed novae edictorum affixioni esse locum eadem S. C. censuit. *Nullius Sublacen.* 15. *April.* 1780.

3 Bona possessa a Maria Malatesta ex Francisco filio Johannis Francisci neptis comprehensa in transactione diei 19. Junii 1750. assignari non debent pro adimplemento legatorum piorum ab eodem Johanne Francisco relictorum, utpote ab ipso minime provenientia; sed ad eamdem Mariam Theresiam spectantia tamquam legatariam Mariannae Boncompagni, quae cum suis dotalibus pecuniis aes alienum anterius Johannis Francisci dimiserat. *Nullius Leprignani Legatorum* 7. *Julii* 1781. *dub.* 1.

4 Frater Carolus Cocchius laicus jam professus in Ordine Minimorum Conventualium S. Francisci fere octuagenarius narravit, se domum Bononiae possidere, ex qua annua scuta 20. retrahebat; ex oblationibus, quas ipse habuit, horreum in Civitate eadem extruxisse, et annua scuta sex percipere, et praeoptabat de hisce Bonis disponere in favorem Conventus pro certis et determinatis casibus. Procurator Generalis votis postulantis annuit, retulitque domus acquisitionem, et constructionem horrei annuentibus capitulariter Fratribus fecisse; propterea fuit quaesitum, num, et quomodo esset assignationi, seu applicationi locus? et responsum fuit Bona, et redditus de jure competere Monasterio, et esse sub legitima Superioris dispositione, addendo ad mentem. *Bononien.* 3. *Julii* 1784.

Patroni Cappellaniae laicalis Peretti nominarunt ad eam Carolum Peretti sub reversionis conditione, si idem congruo Beneficio Ecclesiastico provideretur. Assecutus inde fuit Carolus Parochiam Petraealtae, quam decennio retinuit. Hoc tempore alter ex Compatronis Marcus Aurelius alienaverat Bona Capellaniae, novem nempe praediola, ac domum; et S. C. requisita, an, in cujus favorem, et contra quos sit locus evictioni, et relevationi? Affirmative rescripsit contra Marcum. *Asculana Capellaniae* 2. *Decembr.* 1786. *dub.* 4. 5

Praedium nuncupatum S. Christinae assignatum pro fundo Cappellaniae ex fundatione Ippolytae Torelli Gisberti erectae Laelius Rinalduccius haeres mediatus cum alio praedio appellato *li Pozzetti* commutare postulavit. Ipse spopondit solvendi, quanti pluris aestimaretur praedium S. Christinae, ac donandi scut. 40. in favorem Ecclesiae. Patroni in hoc descendunt. S. C. vero hac de re quaesita, 6

ut scribatur Episcopo pro meliori informatione jussit. *Fanen. Permutationis* 19. *Aug.* 1786. Deinde donationem oblatore in scut. aliis 40. adaugente, ejusdem petitioni assensa est S. C. juxta votum Ordinarii. 16. *Junii* 1787.

7 Cappellanus Sodalitii B. M. V. de Consortio Civitatis Cerviensis Bona Beneficii S. Sebastiani a die adeptae possessionis reficere debere S. C. existimavit. *Cervien.* 7. *Junii* 1788. *dub.* 8.

8 In locationibus Bonorum faciendis per Capitulum Ecclesiae Cathedralis sub poena nullitatis quoad Bona fabricae, minime vero quoad Bona Capituli esse Episcopum audiendum S. C. existimavit. *Asculana* 12. *Julii* 1788. *dub.* 13. confirmat. dempta nullitatis poena 7. *Febr.* 1789.

9 Quaesitum inde quum fuisset, utrum eidem Episcopo, quoties constet de praejudiciali Capituli Ecclesiae, seu fabricae administratione, liceat eadem Bona locare, reluctantibus etiam Canonicis? resolutum fuit, ut Episcopus uteretur jure suo ad formam Concilii Tridentini. *Ibid. dub.* 14. confirm. *ibid.*

10 Quum Parochus S. Benedicti Priverni cesserit Cappellam, et sepulturam Sodalitio mortis, et orationis ad funera facienda defunctis in agris, nec intervenerit approbatio implicita Episcopi, qui facultatem utendi concessa sepultura sodalitio dedit; ob id S. C. licet deficiente Beneplacito Apostolico indigere absolutione et approbatione decrevit. *Terracinen. et Privernen.* 19. *Decembr.* 1789. *dub.* 2.

11 Contractus permutationis, et respective venditionis initum inter Conservatorium Oblatorum Sacrae Familiae Setiae, ac Joachim Benedictum Pacifici de licentia Card. de Comitibus Protectoris, ac sub reservatione Beneplaciti Apostolici nullus declaratur. Scatere enim nullitas ex triplici capite videtur: tempore stipulationis contractus deputatus Conservatorii erat Pacificus: Beneplacitum postulatum praetermissum, ac nonnisi post exequutum contractum aestimatum fuit: demum utilitas pii operis deficiebat. *Terracinen. et Setina* 23. *Januar.* 1790. *dub.* 1.

12 Ad ampliandam suam Ecclesiam Collegiatam S. Donati Montis Ulmi, Archipresbyter Felix Pascalius cessit illius fabricae Archipresbyteratus redditus, annuis sibi reservatis scut. 120. ac fructibus Cappellaniae S. Mariae de Paradiso, quam ad effectum hunc a patronis impetraverat. Sed causa quaestionum huic Ecclesiae unita fuit altera Collegiata Ss. Petri et Pauli; hinc Ecclesiae S. Donati ampliatio interdicta fuit, et nova facta fuit cessio in favorem alterius Collegiatae; at nonnulli insurrexerant ad opus impediendum; quaesitum ergo fuit, an, et quae cessio sit exequenda, et cui Ecclesiae sint redditus applicandi? S. C. respondit esse exequendam secundam cessionem, et applicandos esse redditus Ecclesiae Ss. Petri et Pauli; et Archiepiscopus exequutioni incumbat. *Firmana* 16. *Martii* 1793.

13 Parocho S. Mariae nuncupatae *di basso* Dioecesis S. Miniatis conceditur facultas cedendi unicum ejus Parochiae praedium diviti cuidam Parochiae incolae sub lege instaurandi fatiscentem Ecclesiam, aedesque Parochiales, et assignandi fundum liberum arbitrio Episcopi pro congrua ejusdem Parochi in scut. 112. *Sancti Miniatis* 22. *Novembr.* 1794. *dub.* 1.

14 Patronis assertis Oratorii Nativitatis B. M. V. erecti in Villa nuncupata Amorosa denegatur cessio Bonorum ejusdem Oratorii annui redditus scut. 1789. et jus nominandi Cappellanum, quod spectat ad Parochum S. Luciae Oppidi Senalogensis, licet manutentionem desponderent Cappellani, et sacra suppellectilia, pro quibus requiri annua scut. 40. 80. asserebant. *Pientina Cessionis* 6. *Decembr.* 1794.

15 Locatio fatiscentis maxime ob incendium passum domus, assignatae post centum annos a condito testamento, per mediatos haeredes, Ludovicae Baroni in fundum duarum Cappellaniarum ab ea institutarum in Ecclesia S. Joannis Oppidi Montis Bodii, permittitur ad triennium ob desponsam a conductore novam illius constructionem, et ampliationem, licet impar sit oblata pensio oneri Missarum, quibus Cappellania gravatur. *Senogallien. Locationis, et reductionis Missarum* 28. *Febr.* 1795. *dub.* 1.

16 Locatio praediorum simplicis Beneficii S. Conceptionis et Nativitatis B. M. V. Ecclesiae Collegiatae Civitatis Trebiae, expleta in favorem Feliciani Rossi, pendente in S. C. instantia pro facultate locandi, declaratur nulla, licet Beneplacitum Apostolicum contrahentes reservarint, quod fuit contrarium facto, et asserant bonam fidem habuisse. *Spoletana Locationis* 14. *Martii* 1795. *dub.* 1. Et illi denegatur Beneplacitum Apostolicum; et confirmatur deliberatio in favorem Archangeli Septimi melioris oblatoris facta post affixa de mandato S. C. edicta, salvo jure vigesimae et sextae. *Ibid. dub.* 3.

17 Ecclesia ruralis S. Antimi in Beneficium simplex erecta posita est in territorio Civitatis S. Leonis, juxta sacram Episcopi Visitationem; sed intra fines Paroeciae S. Blasii castri Majoli, secundum Petri Camagli Archipresbyteri assertionem. Hoc Beneficium Seminario unitum fuit, quod postea ad se revocavit possessionem Ecclesiae, et in ea sacras explevit functiones, et domum locavit. Sed laesa Archipresbyter jura sua, et populi autumans, quum omnes ipse functiones in illa Ecclesia rurali exerceret, et claves retineret, quaesitum est in S. C. de Ecclesiae, et Bonorum dominio, et haec rescripsit una cum Ecclesia domunculas annexas, Bonaque Beneficii pertinere juxta votum Episcopi ad Seminarium. *Feretrana* 9. *Julii* 1796. *dub.* 1.

18 Dum inficiatur a S. C. ad reparandas aedes Parochiales una cum Ecclesia Parochiali S. Michaelis

Archangeli oppidi Maceratae Feltriae applicatio haereditatum Gratiosi, et Angeli Remigii Calbini, quaeritur, an, et quomodo sit praevidendum praesenti reparationi aedium, et Ecclesiae praedictae? S. C. respondit, affirmative ex pecunia cumulativa, et quatenus opus aliis etiam remediis a S. Concilio Trid. praescriptis. *Feretrana Applicationis* 27. *Aug.* 1796. *dub.* 2.

19 Omnia Bona Sodalitii SS. Sacramenti Montis Ulmi per rescriptum a S. C. concessa fuerunt in Emphyteusim ad tertiam generationem masculinam in favorem Hilarii Michetti salvo jure vigesimae et sextae. In locum autem deliberatarii successit vicesimarius Jo. Baptista Lucchotti, qui facultatem postulavit ineundi Subemphyteusim cum Nicolao Campetelli. Annuit petitioni Sodalitium certis sub conditionibus, et Archiepiscopus illi favet; et S. C. consulta declaravit, esse permittendam Subemphyteusim durante tamen Emphyteusi in favorem Lucchetti, et citra Emphyteusis jam initae innovationem. *Firmana Subemphyteusis* 20. *Januar.* 1798.

BREVE

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETUM

Quum Episcopus Breve Apostolicum dispensationis ab irregularitate obtentum a Clerico Josepho Belzoppi ob non comprobata exposita exequi abnuerit, orto dubio, an dictum Breve sit exequendum? Affirmativum S. C. tulit responsum, exhibitis tamen Episcopo documentis, de quibus in novis precibus, et ex quibus exposita comprobantur. *Feretrana Irregularitatis* 22. *Novembr.* 1794.

BULLA CRUCIATÆ

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Episcopus Santandriens. S. C. consuluit: an vigore Bullae Cruciatae celebrari valeant quotidie plures Missae in Oratorio privato pro unica Missa concesso? et negativum habuit responsum. *Santandrien. Dubia super Bulla Cruciatae* 15. *Julii* 1797. *dub.* 1.

2 Et ad alterum dubium: an Missae de praecepto satisfaciant diebus festis omnes indiscriminatim, qui Missam in Oratorio privato audiunt, dummodo Bullam Cruciatam habeant? negativum pariter S. C. dedit responsum. *Ibid. dub.* 2.

FINIS TOMI PRIMI

